

July 16
no 79

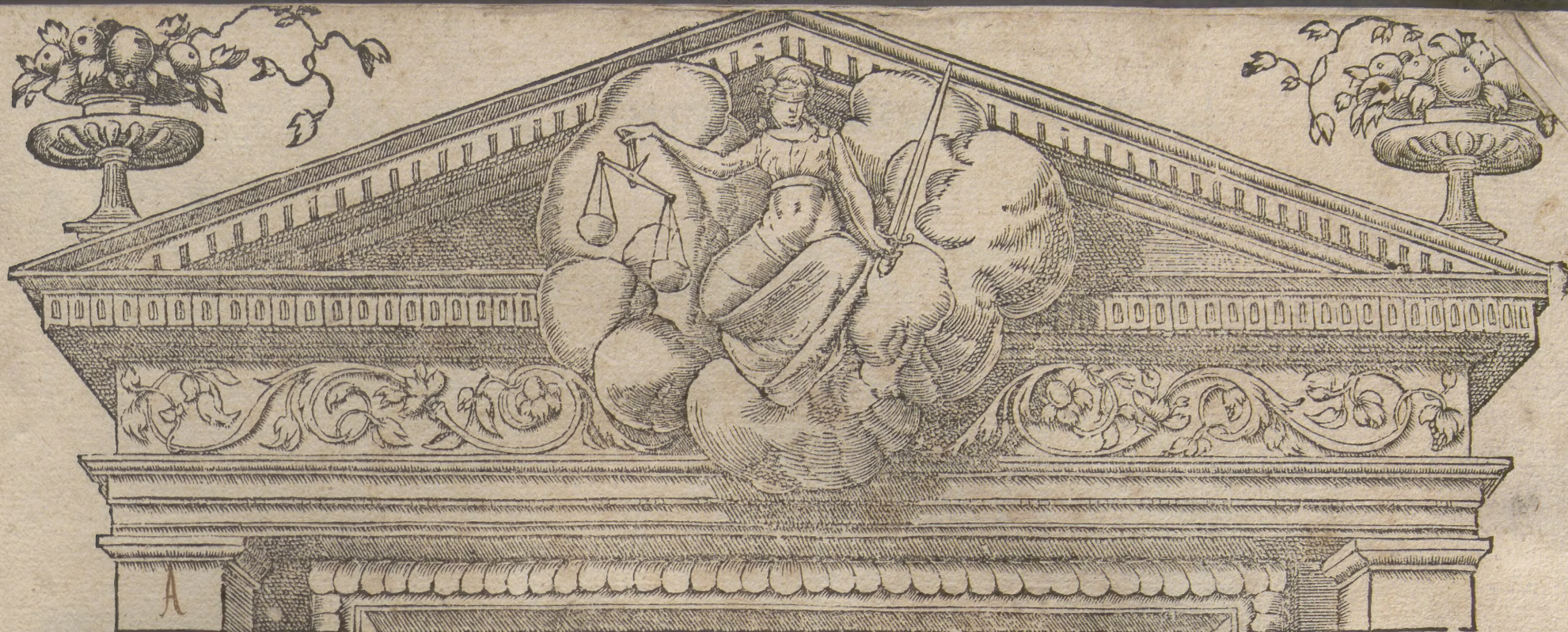
Constitutum lxxxiij.
De agere lxxv.
 in christi nomine. notandum est
 cum quedam ista lata sunt per me in questione per
 sententiam moniti de. R. elegno ex una parte et de beatissima de
 la corte ex alia: et in favorem ipsius matrimonij a qua quid
 ista extitit per parte dicte beatissime appellata et de nullitate
 ppositum: sup quod appellacione pvincata sunt pma istas
 sumas remanere et dicte appellacionem esse delecta: reser
 vatis tamen eidem beatissime debitis exceptiobus et delecti
 lionibus contra dicteam sententia: illi que copetunt ex for
 ma dicte sententie appar. **R.** modo petitur executione di
 ctę sententie opponit per parte adversam dicte sententia et
 de nullam: et nullas causas materias et forma qua dicebatur in
 ea appellacionis propter reservationem pdicta. **Ex** his quod
 ritur que sunt partes mei in exequendo dicte sententia et sup
 bis placeat uestri collum in scriptis transmittere et pmissis
 missis dicte sententia et de oibus allegacionibus in dicte causa.
R. respondendo nullas exceptiones copetunt nec copetere pos
 sunt ex quo ista transmittuntur in rem iudicataz sententia est
 omnino et absolute iudicata: et iudicata non potest appellari. **R.**
 mandum et ita delecta. **S.** item in pmissis reser
 vationibus nullas reservationes monentur. **C.** de la corte et la

Relaxatio iurum in sententiis que competunt non impedit executiones sententie.

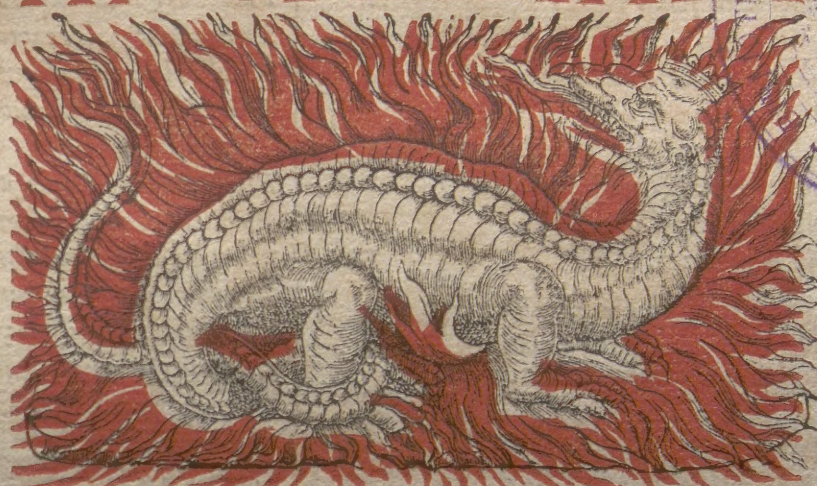
Consilium lxxxi.

De ego Baldus.

[illegible][illegible]

ABBATIS PANORMITANI

IN TERTIVM DECRE- TALIVM LIBRVM INTERPRETATIONES.

Virorum doctissimi. accurato sanè & vigili studio, fideq; syncerrima nuperrimè recognite, ab excellentissimisq; Calchographicè peritijs artificib. & operis, studio fssimè & fidelissimè excusè: in quibus sic ab vtrisq; insudatum est: vt quæ hactenus Typis vulgò mandata fuerint, siue ad literam ipsam, siue ad eiusdè obseruationè suppletionèq; pertineret, eorū prorsus omissum quicq; videri nō possit.

ACCESSERVNT QVOQVE SVMMOPERE VTILES
ac necessaria locorū Mehercle citra numerū, miserè corruptorū, & in tam egregio opere indigne ac perperam etiā citatorū, hoc* Asterisco præcisare substituit. Quarū ope summa securitate quiuis in hoc altissimo Pōrficiæ disciplinæ Pelago citra naufragiū enatare queat.

Sequatur, modò non anteuortat, coclea.
LVGDVNI ad candentis Salamandræ insigne in vico Merce-
nario apud Senetionios Fratres.

CVM PRIVILEGIO.

Anno

1547

Rubrica huius uoluminis.

Baptismo & eius effectu. fo. 128. *269. 213*
 Capellis monachorum, & aliorum religiosorum. fo. 235.
 Celebratione missarum, & sacramentorum Eucharistiae,
 & diuinis officijs. fo. 263.
 Censibus, & exactionibus, & procurationibus. fo. 250.
 Clerico egrotante, vel debilitato. fo. 63.
 Clericis non residentibus. fo. 21.
 Clericis coniugatis. 7.
 Cohabitatione clericorum & mulierum. fo. 12.
 Commodato. fo. 101.
 Concessione praebe. & eccle. non vacantis. fo. 70.
 Consecratione ecclesiae, vel altaris. fol. 260.
 Conuersione coniugatorum. fol. 207.
 Conuersione infidelium. fo. 217.
 De Custodia Eucharistiae, crismatis, & aliorum sacra-
 mentorum. fo. 272.
 Decimis, primitijs, & oblationibus. fo. 180.
 Deposito. fo. 102.
 Donationibus. fo. 130.
 Ecclesijs aedificandis, vel reparandis. fo. 276.
 Emptione & venditione. fo. 104.
 Feudis. 116.
 Fideiussores. fo. 123.
 His, quae sunt a maiori parte capituli. fo. 90.
 His, quae sunt a praelato sine consensu capituli. fo. 83.
 Immunitate ecclesiarum & caemiteriorum. fo. 279.
 Institutionibus. fo. 65.

Iure patronatus. fo. 237.
 Locato & conducto. fo. 109.
 Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.
 fo. 296.
 Ne sede vacante aliquid innouetur. fo. 82.
 Observatione ieiuniorum. 273
 Parochijs & alienis parochianis. fo. 177.
 Pignoribus & alijs cautionibus. fo. 118.
 Peculio clericorum. fo. 137.
 Praebendis & dignitatibus. fo. 30.
 Precarijs. fo. 99.
 Presbytero non baptizato. fo. 272.
 Purificatione post partum. fo. 275.
 De Rebus ecclesiae alienandis, vel non. fo. 93.
 Regularibus & transeuntibus ad religionem. fo. 195.
 Religiosis domibus. fo. 231.
 Reliquijs & veneratione Sanctorum. fo. 273.
 Rerum permutatione. fo. 113.
 Sepulturis. fo. 168.
 Solutionibus. fo. 127.
 Statu monachorum, & canonicorum regularium. fo. 225.
 Successionibus ab intestato. fo. 165.
 Testamentis & ultimis voluntatibus. fo. 139.
 Vita & honestate clericorum. fo. 2.
 Vt eccle. beneficia sine diminutione conferantur. fo. 92.
 Voto, & voti redemptione. fo. 229. 218. *6. uel*

Finis Rubricarum huius voluminis.

ABBATIS PANORMITANI, IN TERTIVM DECR. LI.

brum Interpretationes multò luculentissimæ, doctissimi uirorum obseruationibus illustratæ, & à numero non dicendis fœdissimorum errorum monstris eremptæ atq; uindicatæ.

2

ΣΥΜΜΕΡΙΨΙΜ.

- 1 Clerici debent summopere cauere, ne interueniant in iudicijs.
- 2 Iudices quando sunt in peccato mortali, non prohibentur iudicare ex potestate officij.
- 3 Iudex, qui est in peccato, magis peccat alios iudicando.
- 4 Sacerdotes, qui sunt in peccato, magis peccant iniungendo alijs pœnitentiam: licet absolutio ab ipsis facta valeat.
- 5 Preces malorum sacerdotum, an prosint, & uel noceant illis, pro quibus fiunt. Et ibidem, quod malus sacerdos ita conficit, ut bonus.
- 6 Ambasiatores debent eligi beniuoli illi, cui mittuntur.
- 7 Sacerdos malus ex officij potestate prophetare potest. Et ibidem, an sancti & boni sacerdotes spiritum sanctum perpetuò habeant: an uerò ab eis interim ad tempus secedat. & quæ differentia sit inter sanctos & Christum, respectu spiritus sancti.
- 8 Clericorum appellatione, qui veniant.
- 9 Privilegium concessum clericis comprehendit omnes clericos cuiuscunque ordinis, seu dignitatis sint.
- 10 Episcopi non veniunt appellatione clericorum in materia odiosa: sed secus in materia fauorabili.
- 11 Mixtum, an veniat sub simplicibus. j. c. j. nu. 6.
- 12 Ecclesiæ parochialis appellatione, nō venit illa, quæ est parochia & collegiata.

Præfatio in Tertium Librum Decretal.

Mnipo-

tentis Dei postulatō suffragio: ut ostendam in volumine ordinē fuisse seruātū: cōtinuāda est primò rubrica ad præcedentia: quæ p. do. duobus modis cōtinuatur, & primò sic. Suprà visum est de iudi-

- cijs, & de eorum singulis partibus: sed quia clerici debent ab eis quātum possunt abstinere (nam decet seruos Dei paruo incommodo à strepitu iudiciorum esse quietos. vt in. c. j. s. de syndico) † & quoniam non solum à iudicijs abstinere debent: sed vita & honestate fulgere: ideò post tractatum iudiciorū subijcitur hæc rubrica. Hæc tamen cōtinuatio non est multū connexa cum præcedentibus. Vnde de fortè ponitur secunda. ¶ Quia suprà visum est de iudicijs: & iudices maximè clerici non debent esse in peccato, maximè cū iudicāt. iij. q. vij. iudicet. Ideo post tractatum iudiciorū, subijcitur qualiter clerici debeant se habere in vita & honestate: ut sic vitent omnem maculam peccati. Aduerte tamen, q. in hac continuatione doctores simpliciter dicunt, q. existentes in peccato nō possunt iudicare: quod nō est simpliciter verum. Dic† ergo, quod merito vitæ iudicare alios nō possunt: sed ex potestate officij sic. Vide de hoc. iij. q. ij. c. fi. & iij. q. vij. in gl. summæ. plenè per Inno. in. c. sciscitatus. s. de rescrip. & in. c. cū venerabilis. de excep. Peccat† tamen iudex alium iudicando, si ipse peccator a: vt in. c. iudicet. & in. c. grauibus. & in. c. qui sine. iij. q. vij. Et idē dic in sacerdotib⁹, respectu fori pœnitentiæ. Peccat† em, si existēs in peccato, alijs pœnitentiā iniungit: licet absolutio teneat. Debēt em primò se corrigere saltem per contritionē, & postmodū pœnitentiā alijs iniungere. & vide tex. cum gl. in ver. iudicandus. de pœ. dif. vj. c. j. glo. in. d. c. in grauibus. Et† utrū malorum sacerdotum preces noceant, vel prosint illis pro quib⁹ fiunt. vide tex. cum gl. in. d. c. in grauibus. melius. vide. xlix. dist. in sum. ¶ Item adde & aliud, q. licet malus sacerdos ita conficiat, sicut bonus. j. q. j. multi. tamen facilius exaudiūtur boni sacerdotes, quā mali. j. q. j. in. c. ipsi sacerdotes. Cum enim sunt intercessores apud Deum: si displicent Deo, ne dum nō exaudiuntur: sed potius Deū ad iram prouocāt. vnde tex. not. in. d. c. in grauibus. dicit, q. si is qui displicet ad intercedēdum mittitur: irati animus ad deteriora prouocatur. ¶ Et not. illum tex. perpetuò pro ambasiatori bus^a destinandis: ut eligantur hi, qui sunt beniuoli & accepti illi, ad quem mittuntur. Nam si displicent, redibūt sine effectu: malus† tamē sacerdos ex potestate officij etiā prophetare potest: ut prophetauit Cayphas. Nā dicitur in euangelio prophetauit & c. Idē fecit Saul dum prophetauit David persequens. vide de prædictis bonū tex. j. q. j. c. dictum. & c. prophetauit. Et utrū sancti & boni sacerdotes habeant semper spiritū sanctū: an uerò recedat ad tps: & quæ differentia sit inter sanctos & Christū respectu spiritus sancti. vide tex. in. c. quæredū. de pœni. di. ij. ¶ Tertiò potest continnari & apertius: ut. s. in proce. cōtinuatur. Nā in primo libro dixit de personis & officijs eorū: in secundo de actibus hominum in iudicio: restat videre de actibus hominū extrā iudiciū tam respectu clericorū, quā laicorū. Et quia clerici sunt digniores laicis, primò hīc tractat in tertio de actib⁹ clericorū: in quarto uerò de actibus laicorū. Tractaturus igit author in hoc tertio li-

¶ Ambasiatorib⁹. Adde Alex. in. c. ad apostolicā. in prin. j. de re iudic. in. vj.

¶ SEB. SAPIA ¶ Ambasiatorib⁹. Vide Corfe. in singula. suis in verb. ambasiator. circa finem.

Panor. super Tertio Decret. Cap. Vt laici.

SEB. SAPIA. ¶ Clericorum. Vide latè per Abba. in. c. in. j. not. s. de postul. praela. & quod no. idem Abb. in. c. non dubium. de sent. excommuni. & in. c. cum tibi. j. de verbo. fig. Feli. in. d. c. non dubium. in. n. not.

b ¶ Ergo clericus. Adde eundem confi. vñ. & q. in odiosis appellatione clericorum non veniant Epi, facit quod consuluit Roma. confil. clxx. vbi voluit, q. in odiosis exclusis, nec mixtis appellatione Abbatis veniant monachi. Et vide qd idè Ro. ma. consuluit cõfil. ccccxviii. vbi iter alia dicit, q. dispositio loquens de simplicibz, uo debet trahi ad mixta: maxime cū vna qualitas sit dignior altera.

¶ Adde q. opi. d. 8. Abbat secutus est clarissimus preceptor meus. d. Vincen. de perus. vulg. gariter de Fregio, aduocatus cõfistorialis in suo tract. vl. q. incip. in noie Iesu Christi &c. vbi p. xvj. fundamenta tenet, q. in materia stricta & poenali appellatione clericorū, non veniant Episcopi & neas. falco.

c ¶ Supra curam. In contrarium videtur ob stare tex. in. c. in. iuncta rub. j. de cler. non refi. prout illū tex. de ducit dñs And. si. cul. in tract. de p. stā. Card. in. vij. q. Basilica, cui postea respondet: vt ibi per eum.

SEB. SAPIA.

d ¶ Appellatione populi. Vide And. ficu. i. de. ne. roma. ni. s. sanè. colū. xñ. de ele. & in. c. licet causam. col. v. s. de pba. & ibi an clerici veniant appellatione districtualiu: de quo etiam per Pau. de cast. in. confi. clvñ. inci. ad primū questū. i. j. parte. secundū no. uissimā impressio nem. & per And. ficu. in repe. rubri. c. qui admit. colū. vñ.

e ¶ Clerici. Adde Ro. ma. c. c. clxxx. & sing. suis. fo. xñ. & ibi vide an veniant appellatione provincialium. An autem appellatione vniuersitatis veniant sacerdotes, vide Oldra. confilio xxij.

ZACHARIAS. ¶ Adde quod vo.

bro de actibus clericorum, voluit præmittere istā rubricam de vita & honestate clericorū: quia p. oibus debent clerici vita & honestate fulgere. Et ne rubr. redarguatur de superfluitate: dic, q. verbū vita, cōcernit necessaria ad victū clericorū. ff. de ver. sig. l. verbo victus. Verbū honestatis, concernit clericū respectu morū. ¶ Materia huius rub. habetur. xxij. dis. his igitur. & c. clerici. cum quatuor c. seq. & xl. & xli. & xliij. dist. per totum. & Gul. in repet. huius ti. colligit iura, per quæ probat honestatem clericī inductam per singula mēbra à capite vsq. ad pedē, repetitur in. vj. & cle. ¶ Sed circa istā rubr. queritur de vtili. q. q. appellatione clericorū cōprehendantur: dico, q. largo sumpto vocabulo, veniunt oēs in quacūq. dignitate sint positi: ex quo sunt electi ad seruitiū Dei. Iunde omnes, qui nō sunt laici, dicuntur clerici: cū duo sunt genera Christianorum vnū clericorū: aliud laicorū: vt dicit Hieroni. xij. q. j. duo sunt genera. Hoc probatur primò ex Etymologia vocabuli: vt. xxj. dis. clericos. & c. cum secundū. de præben. & in. d. c. duo sunt genera. Dicuntur enim clerici à clericos, græcè, qd est fors latinè: quia sunt electi in sorte domini: vt innuitur dictis iuribus. Hoc etiā probatur hīc in rubro iuncto nigro. Nam in rubr. solū dicitur de vita & honestate. & in nigro fit mētio, nedū de simplicibus clericis, sed de prælatis etiā Episcopis: vt in. c. si clericij. eo. Itē probatur in ti. de cler. egro. j. eo. & in. vj. lib. & ibi per Io. mona. Priuilegiū t. ergo tributum simpliciter clericis, comprehendit omnes clericos cuiuscūq. ordinis, seu dignitatis sint. Nam si est Episcopus, ergo clericus. b. Sed t. de stricta significatione, seu in materia odiosa, appellatione clericorum, nō credo cōprehēdi Episcopos. c. quia periculosum. de sen. excō. lib. vj. & c. in fidei fauorem. de hæreti. eo. lib. Et idē puto in alijs clericis existentibus in dignitate & in canonicis cathedraliū ecclesiarum. Ratio: quia t. in eis est qualitas supra alios, quæ non reperitur in simplicibus clericis. vide ad hoc text. not. qui facit ad multa in. c. statutū. de elec. in. vj. maxime iunctis not. ibi per Io. and. vbi dicit, quod t. appellatione ecclesiarū parochialium, nō veniunt ecclesiæ parochiales collegiatæ in materia stricta: quia habent qualitatem collegij supra curam. sed in materia non odiosa comprehenduntur. & not. semper illum tex. ad materiam extensionis. Ad idem quod not. Inno. in. c. sedes. de rescri. sensit Fed. confi. xj. & hæc quo ad rubricā sufficiat.

De vita & honestate clericorum Rubrica.

S Y M M A R I U M.

- 1 Clerici non veniunt appellatione populi in materia stricta: & quid in materia privilegiata.
- 2 Secus, dictio, quid importat?
- 3 Stare & sedere, differunt.
- 4 Laicorum appellatione veniunt fœminæ.
- 5 Vsurarij & inimicitias fouentes sunt repellendi ab oblationibus, quæ fiunt altari.
- 6 Clerici coniugati, an gaudeant priuilegijs aliorum clericorum: & an veniant appellatione laicorum.
- 7 Statutum loquens de honestate, regulariter non ligat contrasacientes.
- 8 Missa debet audiri diebus festiuis sub præcepto peccati mortalis.
- 9 Sacerdotes nec curati, non tenentur singulis diebus audire missam.
- 10 Episcopus omni die, aut audire, aut dicere missam debet.
- 11 Excommunicati non debent intrare in ecclesiam tempore, quo celebratur: secus forte si non celebratur.

Vt laici. ¶ Laici prope altare, vel in choro, dum officia celebrant, stare non debent: sed cā orandi ire, vel accedere possunt. vel sic generalius. Cū celebrat, diuinus debet esse chorus à populo. Tria sunt dicta. Secundū ibi: sed pars. Tertiū ibi: ad orandum. ¶ No. j. ibi: laici. q. alij sunt laici: alij clerici. Et dicunt laici, quasi populi: vt dicit tex. in. d. c. duo sunt. xij. q. j. Hinc est, t. q. appellatione populi, nō venit cler: nec ecotrā. vt in. c. si snia. de sen. excō. li. vj. & p. illū tex. limitād. est. s. plebiscitū. insti. de iu. natu. gen. & ciui. vbi dicit, q. appellatione populi veniūt vniuersi ciues, & cōputatis existētibus in dignitate. Procedit em in his, qui sunt eiusdē pfessionis: sec. in alijs, vt est tex. cū gl. in. d. c. si snia. & hoc clarum in materia stricta. ¶ Quid aut in materia priuilegiata, vt si priuilegiū sit cōcessum Senē si populo: an cōprehendant clericij? satis dubitari posset: sed p. parte affirmatiua facit tex. in. c. dilecti. cum materia sua. de fo. cōpe. & qd no. Bar. in. l. j. ff. ad muni. & qd no. in c. Rodolph. de rescri. ¶ T. Secūdo no. ibi: secus. Nā idē importat qd circa. Et no. q. dicit q. stare sec. q. nō est quasi cōtinuus: secus aut, vbi aliquātulū remot. vñ stās in choro, nō dicit stare sec. altare: vt hīc, qd facit p. statutis. ¶ Not. iij. ibi: quod sacra mysteria. q. sacramētū celebratiōis missæ, dicit mysteriū ex eo, q. habet recōditā virtutē. sicut dicit sacramētū, quasi sacre rei signū. & vide de hoc tex. latiorē j. q. j. multi ē habet differētia iter ministeriū & mysteriū. Nā mysteriū idē ē, qd sacramētū. ministeriū verō ē quod libet officiū. pro hoc. c. cū in cūctis. s. inferiora. s. de elect. t. No. ibi: stare, vel sedere. q. differētia ē iter stare & sedere. Quæ differētia iter ista: habet in. c. qd est hoc. l. dis. & i. c. Ep. xcv. dis. Nā stare dicit, q. nō sedet, stās erect. in pedibus. Et no. q. licitū est q. n. in ecclesia sedere, tpe tñ orationis debet q. stare, & nō sedere. l. dis. qd est hoc. & facit illud Psalmi: Stantes erāt pedes nostri & c. ¶ Itē not. ex eisdē verbis, q. itineratio, seu accessus ad clericos, vel ad altare tpe celebratiōis, nō est laicis phibitus: per istū text. q. hīc tm phibent laici stare, vel sedere. & facit ad. q. quāq. subijciā. ¶ Itē no. q. ecclesia aliqñ habet tres ptes. Prima est illa, q. est ppe altare maius, q. solet q. n. cācellis includi. & ista pars q. n. appellat sacriariū: q. n. presbyteriū: q. n. sancta sanctorū: vt in iuribz alle. i. gl. & in hac pte debet stare clericus celebrātes: vt psbyter, diacon. & subdiacon. & de hac parte loquit prin. c. ibi: secus altare. Secūda pars est chor. & hæc pars subdiuidit ab altari i multis locis p cācellos: ac etiā à toto corpore ecclesie. & i hac parte debet stare clericus tm psallētes ex duplici cāq. subijciēda. & de hac secūda pte loq. tex. i. ver. sed pars. Tertia pars est reliquū corp. ecclesie & vulgariter appellat naus ecclesie & i illa pte ecclesie debet stare laici audiētes diuina. ¶ Quid aut i clericis cōiugatis vel i alijs clericis audiētibz missam: vel alia diuina subijciā. & p hoc declarat iste tex. i. superficie sui. ¶ No. ibi: tñ psallētibz & c. q. clerici existētes i choro debet psallere: & quāto existētes i maiori dignitate, siue nobiliori, tāto magis debet Deo psallere: cū magis sint Deo cōiuncti, & Deo adstricti: vt i. c. clericij. e. & qd ibi no. ¶ No. i. ver. ad orādū. duos cas. i. q. b. laici licitè accedūt ad altare. s. cā orādū & corp. Christi sumēdi. Idē dicūt doc. i alijs sacramētis eadē rōne. ¶ T. No. ibi: laicis & fœminis. arg. q. appellatione laicorū: nō veniūt fœminæ. Sed cōtrariū puto verū, p. c. duo sunt gna. xij. q. j. s. ad maiore expsiōne fecit mētionē de fœminis: q. de eis posset magis dubitari: nūq. possit accedere ad altare: maxime ppter quādā cōsuetudinē quorūdā clericorū iperitorū, q. idifferēter ipediūt fœminas volētes accedere ad altare cā orādū. Hoc em est eis licitū vt hīc pbat. & idē respectu cōiōnis. ¶ Not. ibi. sicut mos est & c. q. i his multū attēdēda ē cōsue. & p hoc verbū vident sentire doc. vt expleto officio liceat laicis & fœminis accedere ad altare cā orādū: q. si sec. tpe cele. & hīc est mos i multis locis. Et

luit allegare Roma. singu. suo. cccxli. inci. habeo casum in facto. fo. xv. cui adde Matthe. mathefi. sing. cxj. inci. nota vna doctrina lucrosam. & pleni⁹ Feli. in. c. ecclesia sancte Mariae. col. xxvij. ver. septimo quaro. vbi addu. cit Lap. alleg. xcix. inci. an statutum exclusiuu & alle. seq. de quo p Gemi. in. c. fi. col. ij. de offi. dele. li. vj. Pau. de ca. cōfi. cccxvj. inci. ad primu. Oldra. cōfi. xxxij. incip.

questio est. quod ille corrupte alle. pro consi. xxij. & Ancha. cōfi. cl. in. cipi. optimis.

a ¶ Offerre debent. Adde, an ille, qui vadit ad missam, teneat offerre, siue vadat ad parochiam siue aliud Lap. alle. lviij. Ber. Lādrīa.

b ¶ Repellitur vsurarius. Adde hoc verum, q̄ tales repelluntur ab oblationibus, non ab eleemosynis: quia ecclesia illas recipit: vt illis mediā tibus reconcilientur Deo. ita dicit Pet. de ancha. cōfi. cccxxx. vbi dicit q̄ Bar. magnus legista, non intellexit hanc differētiā. Bernan. Landria. Anto. Francif.

¶ Circa hoc quod hic dicit de oblatione, qd illarū appellatōne veniat:

& an eleemosynę cōtineant appellatōe oblationū: vi

de Inno. in. c. cum

inter. de ver. signi.

c Et an eleemosyna possit fieri de bonis alienis, & per

cōsequens, an possint fieri de usuris:

vide in. c. ex trāf.

missa. de decr. vbi

d dicit, q̄ non. & vi

de do. Abb. in. c.

olim innouamus.

de censu. vbi dixit

eleemosynam nō

posse fieri de ex-

tortis iniuste, etiā

p gabellarios, ad

quod vide etiam

Pau. de cast. in cō

fi. lxxij. & text. in

c. nō est. j. q. j. qui

dicit, q̄ non dicit

eleemosyna illa, q̄

fit de rapinis. & vi

de bonā gl. in cle.

ij. de cōfi. Et adde

q̄ eleemosyna non

debet dari de ma-

le acquisitis: vt in

c. eleemosyna. iij.

q. v. & vide Archi.

in. c. non est. j. q. j.

vbi ponit de qui-

bus rebus debet

fieri eleemosyna. Et ad materiam elemosynę vide in. c. maior. & in. c. me-

dicina. & seq. de poen. dist. j. & vide Cardi. in cle. j. in. s. ideo. de reli. & ve-

nera. sanctorum.

locis. Et hęc faciunt ad. q. quotidiana: nunqd liceat laicis causa offerendi, accedere ad altare, tempore celebrationis. Ioan. de lig. inducit istum tex. ad partem negatiuam. Ego putare contrariu: quia vt. s. dixi: non prohibetur hęc iteratio, & maximē causa offerendi ad altare: sed prohibetur laici ibi stare, & sedere. Et causa prohibitionis fuit duplex. Prima, ne impediant clericos diuina ministrantes. Secunda, vt clerici honorificentur: & sic eis deferatur in sedibus. vt habetur de cōse. di. ij. in. c. sacerdotum. Sed per accessum causa offerendi cessant istę duę causę: cū magis clerici honorificentur ex oblationibus diuinorū, ne impediantur celebrare: nisi esset maxima multitudo offerre volentium. ¶ Itē tex. hīc simpliciter permittit accessum causa orandi, vel cōicandi: nec distinguit tempus celebrationis ab alio tēpore: sed tantū dicit, sicut mos est. feruetur ergo in hoc consuetudo. Ad idē tex. in. c. duo sunt genera. xij. q. j. in fi. vbi dicit, q̄ laici offerre debent^a in altari: vt in. c. oīs Christianus. de conse. dist. j. Itē probō per locum a speciali in. c. oblationes. xc. dist. vbi text. not. & menti tenendus, dicit q̄ oblationes dissidetiū fratru, non sunt nec in sacratio, nec in gazophilatio recipiendę. & vide ibi gl. not. in hoc qui prohibeantur ab oblationibus. ¶ Et tene menti illū tex. cōtra istos fouētes inimicitias, & nolentes recōciliari proximis: vt nō admittant ad offerendum: sic repellitur vsurarius^b. capi. quia. de vsu. ¶ ¶ Sed hīc dubitatur, quid de clericis cōiugatis: an debeāt stare inter clericos tempore celebrationis? Franci. & Ioan. And. post eum: & cōiter docto. dicunt, q̄ inter laicos debent stare: non inter clericos, arg. in. c. diuersis fallacijs. j. de cleri. cōiuga. & in. c. j. eo. titu. lib. vj. vbi dicitur clericos coniugatos gaudere priuilegio clericorū in duobus^d duntaxat, dūmodo deferant habitum & tonsuram: ergo non includuntur hīc appellatōe clericorum. Credo posse dici contrariu: quia istud non est priuilegium clericorum: sed vt psallentes non impediantur. & vt eis deferat, hoc emanauit: vt prędixi. Cum ergo clerici coniugati non sint purē laici: vnde appellātur clerici vt in rubri. de cleri. coniuga. hic tantū excluduntur laici, ergo non veniunt appellatōe laicorū. Pro hoc facit vnum not. dictū Ioan. Andr. in. c. Ioannes. de cleri. cōiuga. vbi dicit, q̄ statutū episcopi excōicantis certo casu laicos, non comprehendit clericos coniugatos: cum materia sit odiosa: & illi nō sint purē laici: sed quoddam genus, seu quādam species mixta. facit dictum. c. statutum. de elect. lib. vj. & adde. c. si qui. xxxij. distinctio. vbi dicitur, quod clerici coniugati debent vigilare in psalmis dicendis. permittitur ergo eis cantare cum clericis: possunt ergo stare inter psal-

Alex. latē cōfi. viij. j. lib. & Lap. alleg. cxviij.

Anto. Francif. ¶ Adde quod clericus cōiugatus nō gaudet priuilegio fori: vt per Ioan. And. in ver. declaramus. in. c. j. hīc alleg. & gl. in. c. si iudex laic⁹: in ver. debent. de senten. excōi. in. vj. Quod intellige verum in ciuilibus. sed in criminalibus etiam ciuilitate intentatis, bene gaudet priuilegio, si vi-

lentes. vide omnino glo. xxiiij. questio. iij. quā uis. quā sentit, q̄ possunt esse inter clericos.

¶ Sed est dubiū, quid de alijs clericis, qui veniunt causa audiendi diuinū officiū, & nō cantant? certē si impediātur psallentes per eos, nō est eis licitū. Facit pro hoc. dictio tātū, hic posita. Dicit enim tex. tantū psallētibus: &c. Sed vbi non impediuntur psallētes, satis posset permitti: vt in choro sint: quia cessant tūc rationes statuendi: & quia iste tex. excludit solū laicos, habuit ergo respectum: quia clerici cōiter sunt inclusi inter ecclesiā eorū. ¶ Sed querō, an peccent laici non obseruādo hoc statutum? In. dicit, q̄ non. Loquitur enim hoc. c. de honestate. ideo non ligat contrafacientes: maximē vbi consuetudo est in oppositum.

7 ¶ ¶ Not. hoc dictū, q̄ statutū loquens de honestate, non ligat cōtrafaciētes ad peccatum^e. pro hoc. vide tex. iij. dist. c. deniq. s. hęc & fi. in fi. Hoc dictum limito, dūmodo non fiat ex contemptu. vnde contēnens exhortationē superioris peccat. vide bo. gl. cum text. in. c. quis autem. x. di. Idem intelligo in consilio perfectionis: secus in consilio reuerentię: vt not. in c. ad aures. de æta. & qua. & gl. in cle. j. de test.

¶ Quo autem cognoscatur, vtrū constitutio sapiat cōsiliū, vel pręceptū? dic, q̄ primò recurrendū est ad materiam subiectam. Nam si illa de sui natura nō necessitat, dicitur potius quādam exhortatio: licet verba aliud sapiant xj. q. iij. c. rogo. cū glo. in proce. decretorū, iūcta glo. & in clemē. exiui de paradiso. de verb. sign. Hęc autem materia non necessitat: cū in ecclesia omnes vnum sumus. nec distinguitur seruus a libero: sed omnes sunt filij Dei. hinc omnes dicunt. Pater noster &c. ad hoc denotandū: cū Papa celebrat clericis & laici sunt mixti: sed honestū est propter rationes pręmissas, vt fiat diuisio, de qua hīc. ¶ ¶ Vltimò hic queritur de vtili qō. vltra alios: nunquid

d f audire missam sit de pręcepto^f. cū iste tex. faciat mentionem de clericis & laicis. dic, q̄ oēs laici debent audire missas completas diebus dominicis, & in alijs pręcipuis diebus: & stare in missa vsq̄ ad benedictionem sacerdotis inclusiue: aliās peccant mortaliter, iusta causa cessante: cum eis hoc pręcipiatur ab ecclesia vt in. c. missas. cum duobus seq. de conse. dist. j. Et dicit missas in plurali, non q̄ arctent audire plures numeros: sed sufficiat eis vnica. Sed dicitur in plurali: quia orat p viuis & defun-

9 ctis. Idem ¶ dic, in clericis, maximē non curatis. Debent enim in his diebus maximē, conuenire ad ecclesias eorum, seu cathedralem: & ibi missam audire: vt in. c. & hoc attendendum. de conse. dist. j. Et per illum text. dico quod non missa peculiaris, seu priuata est in pręcepto, sed missa magna & publica: quę fit cum cantu. Consuetudo tamen habet op-

ter Aret. in consil. clx. incipien. longa est consultatio. in. viij. dubio. vbi dicit, quod etiam lex pręcepti non ligat: quando ratio legis sonat indecentiam: vt ibi per eum.

¶ In pręcepto. Adde Lap. alleg. lviij:

tam & habitū seruient: secundum Geminia. ibi etiā adde, q̄ cleric⁹ coniugatus exercet artes viles, non gaudet priuilegio clericali: vt plenē per do. Car. in cle. j. in xvij. q. de vita & hone. cle. Et adde, q̄ clericus ducens vxorē: vel factus miles, perdit priuilegium ipso iure. vt est glo. in. c. quisquis. xvij. qō. iij. & eodē modo si incedit sine habitu & tonsura: vt plenē per. d. Card. in cle. j. in. j. oppositione. & in. xij. quęstione. de vita & honesta. cleric. & materiam clericorum coniugatorum: vide plenē p Specul. in titu. de cle. & cōiu. per totum.

ZACHARIAS.

¶ Adde plenius per Geminia. in. c. j. s. & cum partisiense. nu. s. & qd ibi no. Cel. in apostil. in verfi. coram iudice laico. & ibi Philip. fran. numero. l. & eūdem Celsi. in apostil. in ver. a iudice seculari, de cler. coniuga. li. vj.

SEB. S. A. P. A.

¶ In duobus. adde tamen, q̄ valeat consuetudo, q̄ clerici coniugati gaudeant priuilegijs clericis: licet non deferant habitum & tonsuram: vt voluit Fulg. in cōfi. cxiiij. incipiente. pręsuppositis statutis. i. ij. dubio.

SEB. A. P. I. A.

¶ Ad peccatum. Vide latē p Feli. in. c. j. col. vj. verfi. fallit tertiō regula. s. de cōstitutio. & ibi ponit quomodo ex cōtēptu q̄ peccat, quando venit contra legem consilij & honestatis. & vide ad hęc quod scribit elegā

Panor. super Tertio Decreta. Cap. Clerici.

positum: sed iure primum verius est. Nā clerici orat pro populo: vnde populus debet tūc esse præsens, his diebus præcipue. & ideo dicit in d. c. & hoc. q. missæ peculiares, aut priuatae debent ita dici illis diebus in locis secretis: vt populus nō abstrahatur ab audiendo missam solennem. Et per illū text. qui facit mentionē de sacerdote, infero, q. sacerdotes non habentes curam nō tenentur celebrare singulis diebus dominicis & festiuis. cū solū iniungatur eis, q. vadant vna cū laicis ad audiendum missam, ex quo non habent populum: vt habetur in d. c. & hoc attendendum. De Episcopo dic, q. nisi causa rationabilis eum excuset, non debet præterire diē quominus dicat, vel audiat missam in c. fi. de priuile. lib. vj. nec debet saltē diebus dominicis deesse in ecclesia sua. de conse. dist. iij. episcopus. ¶ In gl. ij. vt liberius. Adde alia rationē, quam s. dixi: scilicet, vt clerici honorantur præ laicis. Sed quid si laici inuitentur à clericis, vt stent inter eos? dicunt doctores, quod licitum est eis. pro hoc tex. ibi: nō præsument authoritate propria: quia illud verbum sonat in vitium: quia qui inuitant à clericis, non præsument. pro hoc, lxxij. distin. c. ij. & iij. vnde licite deficientibus, maxime clericis, inuitantur laici ad cantandum cū clericis. & maxime hoc fit in Francia: vbi sunt boni cantores. Similiter in Alemania bassa. Nunquid autē possit solus clericus missam dicere cum laicis. vide. xxxvij. dist. c. sedulo. de conse. dist. j. hoc quoq. & in c. non liceat. xcij. dist. & in de factu clericorū hoc licebit: aliā secus: vt in c. pposuit. de fil. presby. ¶ In fi. gl. in fi. hæc expositio cōiter non recipitur à doct. quia esset de indubio: cū omnes laici possint intrare ecclesiam, nisi sint excoīcati. xxj. dist. i. clerici. de conse. distin. iij. Eps. xxv. distin. perlectis. quia tales non debent ecclesiam intrare: & hoc tēpore celebrationis diuinorum: secus videtur si diuina non celebrentur: vt est gl. not. j. q. j. c. qui studet. in vers. misit. Debet enim intelligi secundum dispositionē gl. pcedentis: vt dicat sancta sanctorū, illa pars, quæ est ppe altare, q. appellatur sacrariū, in quo sunt clerici ad celebrandū propter sacramenta, quæ ibi cōficiuntur. Et quia in altari maiori, cū soleat esse sacrarium, includunt reliquie. de conse. ecclie vel alta. per totum. Alij dicunt, q. appellatur sancta sanctorū capella Cōstātini in Roma. vbi seruantur capita apostolorū Petri & Pauli: sed cōiter hoc non tenetur: quia ista cōstitutio quo ad hoc esset localis, quod non esset dicendum: & ideo tene superiorem & c.

¶ S V M M A R I V M. ¶

- 1 Clerici prohibentur portare arma offendibilia.
- 2 Clericus, qui non potest aliter mortem vitare, potest suum aggressorem impunē occidere: & non incurrit irregularitatem: etiam si tunc esset in actu celebrandi.
- 3 Clericus pro defensione rerum suarum, vel pro defensione proximi, an & quando possit impunē alium offendere.
Irregularitas semper incurritur à clerico alium offende nte, nisi in casu supra in nu. 2.
- 4 Iudex, si uel testis in causa criminali incurrit irregularitatem.

regularitatem.

- 5 Papa potest dare licentiam clerico pugnandi in bello iusto, sine metu irregularitatis.
- 6 Monachus religiosus potest sine licentia sui abbatis se defendere, & elemosynam facere in casu necessitatis: & si non potest licentiam commode petere.
Monachus non habetur pro mortuo circa ea, quæ sunt iuris naturalis.
- 7 Armorum appellatione non venit cultellus paruus, aptus ad incidendum panem.
- 8 Clericus secularis portans arma, non est ipso facto excommunicatus: sed religiosus sic, etiam tenens intra septa monasterij.
- 9 Clericus ex delatione armorum, si tertio fuerit monitus, perdit priuilegia clericorum.
- 10 Clericus usurarius non incontinenti deponitur: sed proceditur: vt hic dicitur.

C A P. II.

Clerici. ¶ Breue est: nec potest breuius summari. Sed pro summario nota, quod armorum delatio clericis est inhibita, intantum, q. contrafacientes grauiter peccant. Hoc colligitur ex eo: quia tale delictum est excommunicatione dignum, vt hic: sed excommunicatio non fertur, nisi pro graui crimine: vt in c. nullus. & in c. nemo. xj. q. iij. & quamuis hic caueatur solū de clericis: idem dic in laicis: vt patet in rubro & nigro. C. vt armorum vsus infcio principe interdictus sit, lib. xj. Sed contra hoc opp. de c. dilecto. de sen. exc. li. vj. vbi ille decanus assumpsit arma materialia. ad idem. c. olim. de rest. spo. So. illa iura loquuntur in armis defensibilibus & non offensibilibus. Possunt enim clerici ad eorum defensionem arma assumere in contrarijs. ¶ Sed quæro, vltra alios, nunquid sit hoc clericis licitum indistinctē? Sol. distingue plenē. Primò, an liceat pro defensione propriæ personæ. Secundò quid pro defensione rerum. Tertiò, an pro defensione proximi. Quartò, quid in religiosis. ¶ Ad primum dic, q. si clericus non potest mortem aliter vitare, potest impunē occidere suum aggressorē: nec vllam irregularitatem incurrit. Nam potius aggressor videtur seipsum occidere, quā ab aggressore occidi: vt pbatur in cle. si furiosus. de homi. & ideo nullum peccatum incurrit. Et dixit Io. de lig. in tractatu de iusto bello. q. si clericus celebrans inuaditur, iuste dimittit celebrationem. & si defendendo se occidit aggressorem, potest incontinenti redire ad altare, & officium perficere. Si verò poterit aliter mortem vitare, puta fugiendo: tunc est dubium nunquid clericus teneatur fugere, an verò possit arma mouere. glo. in c. his clericis. l. dist. & in c. sicut dignum. de homi. sentiunt quod tunc non debet percutere. Sed in contrarium adduco. d. c. olim. vbi pro defensione rerum licitum est clerico mouere arma: ergo fortius pro repulsione iniuriæ personalis. Nam iniuria est fugari: & iniuria quælibet corporalis, videtur maior qualibet iactura rerum. l. in seruorum. ff. de pce. facit quod notat Barto. in l. j. ff. vnde vi. Puto sic in clerico distinguendum, q. ad seua, puta ad occisionem, non debet clericus procedere, si potest fugere: sed aliter resistere & verberare potest. ar. in c. olim. iuncta. d. cle. si furiosus. Tunc enim occidendo epitat irregularitatem, quando aliter mortem propriam vitare non poterat. ¶ Secundo casu, cum quæritur nunquid pro defensione rerum videat primò, q. non sit licitum arma mouere, arg. in c. suscepimus. de homic. & in c. ij. eod. titu. dum dicit: te tuāq. liberando. & c. & sic requirit illa duo copulatiuē. In contrarium facit. d. c. olim. Concludo sic, q. ad occasionem, seu membri debilitationem clericus procedere non debet pro defensione rerum: vt in dictis iuribus. sed aliter verberare, seu resistere potest: vt in d. c. olim. & hoc sentit Inn. in c. si verò. el. j. de sen. exc. ¶ In tertio membro scilicet: quid pro defensione proximi, videat primò, q. nō liceat clerico. p. tex. in c. ex multa. de voto. vbi dicit, q. clericale officiū reddit clericos inhabiles ad pugnandū, etiam cum saracenis. Ad idem. xxij. q. viij. reprehensibile. & vij. q. j. c. sciscitatus. & qd ibi nō. In cōtrarium facit. d. c. dilecto. vbi dicitur, q. licet vnicuiq. vicino ppulfare iniuriam inferendam proximo. & per illud verbum cuiq. dicit ibi Host. & etiam Inno. quod laico & clerico hoc licitum est. Puto

SEB. SAPIA.

a ¶ Idē in laicis. vide Ro. in fin. ccixij. inci. prohibitum est arma portare. vbi dicit, q. licet oib. sit prohibitū portare arma: tñ si rusticus portauerit, solū punitur i perditione armorū veli triginta libris.

b ¶ Vllā irregularitatem. Adde. d. Car. di. consi. xix. Cal. latē cōfi. j. de treu. & pace.

c ¶ Potest fugere. Adde q. Bal. cōfi. ccxj. iij. li. dicit, q. cū fuganō est tura, q. fugere nō tenet: q. periculum est in dādo terga. & ibi latē vide. & dicit dē Bal. cōfi. cccxxx. j. li. q. nō valeret statutū, q. aggressus non deberet se defendere. Bern.

d ¶ Proximi. Vide Abb. in c. iij. j. de cleri. percus. & d. Ias. in l. vt vim. col. iij. ver. in ea. gl. ibi respōdeo. ff. de de iusti. & iur. & in versu. sed pulchrū dubium est.

De uita & honesta. clerico. Cap. Vt quisque. 4

Puto sic cōcludendum: q̄ aut clericus habet iurisdictionem in loco: & tunc pro defensione suorū, licet arma mouere: & sic loquitur. d. c. dilecto. Si verò nō habet iurisdictionem, aut sine ope clerici iniuria pōt ppullari: & non debet clericus pugnare: vt. s. in cōtratij. Aut nō pōt aliter propullari: & tunc licet clerico capere aggressorem proximi, & verberare, ac etiā occidere, si aliter iniuriam propullare non pōt. xxij. q. iij. in. c. maximianus. & c. qui potest. & d. c. dilecto. Incurrit tamen occidendo irregularitatem. vt no. xxij. q. viij. c. j. & in summa. Nunquam enim euitat irregularitatem occidendo, vel mutilando: nisi quando aliter mortem propriā euitare non potest: vt in. d. cle. si furiosus. Pro defensione ergo pximi incurrit irregularitatem sine peccato. † Simile in iudice & in testibus exercentibus eorū officium in causa criminali. l. j. di. c. j. & qd̄ ibi no. † Sed circa hoc vertitur pulchrū dubiū: nunquid Papa possit dare licentiā clerico pugnandi in bello iusto, si ne metu irregularitatis: & primò videtur q̄ non: quia hoc videt̄ phibitum iure diuino. Nam ab ipso Christo dictū fuit Petro volenti defendere magistrum suum ab iniuria Iudæorū: Conuerte gladium tuum in vaginā. vt habet̄ in euangelio. & transumptiue. xxij. q. viij. c. j. Item in veteri testamēto dixit Deus ad David: non edificabis mihi templū: quia vir sanguinis es. vt habetur trāsumptiue, de cōse. di. j. c. j. Contrarium determinat Cald. in. c. petitio. j. de homi. Mouetur: quia irregularitas est de iure positio. alle. c. is qui. de sen. excō. li. vj. Sed tu adde dictum Inno. in. c. ad audientiam. j. de homici. Item sola constitutio ecclesiæ prohibet clericum pugnare in bello iusto: ergo Papa, qui est super istas constitutiones humanas: vt in. c. proposuit. de concess. præben. pōt hanc prohibitionem relaxare: maximè cū ipse Papa possit ex iusta causa bellum indicare, præsertim cōtra infideles. xxij. q. viij. c. omni. & c. præterea. ea. causa & c. q. Nec ob. prima autoritas alle. in contrarium: quia nō solū illa fuit dicta Petro: sed etiam alijs laicis: vt colligitur ex eo, q̄ in eadē autoritate subiicitur, dum dicit̄: nam omnis qui gladium accipit, gladio peribit. Sic etiam respondetur ad autoritatem: & potest dici melius ad illam secundā, q̄ loquit̄ de effusione sanguinis iniusta. nam David p̄ditoriē fecerat interfici Vriam: vt committeret adulterium cū Bersabe eius vxore. & adhuc non fuit pœnitens, quando illa verba fuerūt sibi dicta. sed nos loquimur quādo bellum est iustum. & vt dicit alibi Aug. ille dicitur accipere gladium, qui superiore nō iubete, vel consentiente, gladium assumit ad effundendum sanguinem: vt est nota. tex. in. c. ille. xxij. q. iij. Item videmus, q̄ Papa dispēsat post pœnitentiam in irregularitate ex peccato contracta: vt no. Host. & cōmuniter doc. in. c. sicut dignū. de homi. & not. in. d. c. j. de cōse. di. j. & hoc est valde no. † Venio ad vltimū, † quid in religioso: an possit se defendere sine superioris licentiā: & videtur primò q̄ non: quia etiā actus liciti, & in se laudabiles, sunt sibi phibiti sine superioris licentiā: vt vouere, peregrinari & similia. xx. q. iij. monachis. Item defensio fit ex propria voluntate: sed voluntas religiosi dependet à voluntate Abbatis: vt in. c. ij. de testa. li. vj. cum simili. lo. de lig. in. d. trac. concludit, q̄ si pōt cōmodè haberi superioris licentiā, postulanda est: aliās autem licitum est se defendere: cū hoc competat de iure naturali. j. di. c. ius naturale. Et quo ad actus naturales non cēsetur mortuus. b̄ ad hoc. xvj. q. j. placuit. & quod ibi no. & in. l. Deo nobis. C. de epis. & cle. Pro hoc primo facit gl. no. xij. q. j. c. nō dicatis. quā dicit religiosum posse eleemosynam facere de bonis monasterij morienti fame, si non potest licentiā superioris cōmodè haberi. Si ergo per actum aliās sibi illicitū, potest subuenire vitæ alterius: fortius per actum licitum, potest subuenire vitæ propriæ. Imò est plus dicendum, vt aduersus suū superiorem possit se defendere, si superior eum inuadit contra omnem regulam. arg. in. c. ex parte. j. de accu. & hoc bene no. † Et inquantum istud. c. simpliciter prohibet delationem armorū: intellige de cultello feritorio, seu offensorio: secus autem in cultello paruo apto ad incidendum panem, & alia necessaria. talē enim clericus licitè defert: vt in. c. lator. j. de homi. Nam si ille clericus licitè nō portasset illū cultellū, incidisset in irregularitatem: quia dedisset operā rei illicitę secuta morte alterius: prout ibi dicitur. Et idē dic in religioso: vt p̄bat in cle. ne in agro. de sta. reg. s. nullus. † Et aduerte, quia si clerici seculares nō sunt excōmunicati ipso

facto, ex delatione armorū, sed excōmunicandi: vt hīc. Religiosi etiā tenentes arma intra septuaginta p̄ta monasterij, sine licentiā superioris, ipso facto sunt excōicati: vt. d. cle. ne in agro. de sta. reg. † In glo. j. ibi: ad terrorem latronum. Idē dicitur ex alia iusta causa: vt in. d. c. dilecto. & s. plenius dixi. & possunt portare ob hanc causam, nedū arma defensionis, sed etiā offensionis: vt satis probatur in. d. c. dilecto. & d. c. olim. † In fi. gl. No. gl. bene. Vult enim, q̄ ex sola delatione armorū, clericus perdat priuilegium, si tertio monitus non desistit. de quo plenè dic, vt dixi in. c. contingit. & c. ad audiētiam. in gl. alle. † In gl. fi. in fi. Hæc gl. vult separare caudam à capite intelligendo prin. illius. c. in clericis finis ca. adaptari pōt: & magis cōgruit rub. vt procedatur cōtra clericum ordine successiuo. Nā primò suspendet̄: secundò excōicabitur: tertio deponetur: vt in iuribus alle. in gl. Nam & cōtra laicum nō p̄ceditur immediatè ad excōicationem: sed prius incipiendū est à pœnis cōcilij generalis. j. de vsu. quia in omnibus. † Et no. bene hoc dictum Ber. vt clericus vsurarius nō deponatur: incōtinenti: sed procedatur ordine successiuo p̄dicto. Et ex hoc intellectu glo. no. q̄ qñ copula & ponitur inter æquē principalia, exponitur copulatiua pro alternatiua. facit quod not. in. l. j. ff. de his, qui not. infā. & ibi Ber. & Bar. Nam ad ferendam excōmunicationem, non requiruntur ista duo copulatiue: sci licet q̄ ferat arma, & q̄ sit vsurarius: sed sufficit alterum duorum. Potes dicere, q̄ id quod dictum est in clericis, habet locum ratione cōtinentiæ: sed vbi propter ipsum crimen, videtur q̄ possit peti, q̄ deponatur, per ea quæ habentur in. d. c. quia. & per id quod dicit hic gl. Abbas.

- S V M M A R I V M.**
- 1 Reditus ecclesiæ præsumuntur tot, quot sufficiant duobus: & dicens contrarium habebit probare.
 - 2 Dos ecclesiæ, quæ dicatur sufficiens?
 - 3 Epistola non debet cātari, nisi per subdiaconum, etiā in necessitate.
 - 4 Ordinatus ad maiores ordines, non est obligatus seruire in minoribus, nisi ex necessitate.

CAP. III.

Vt quisque. Presbyter habet populum, debet habere clericū, qui secū cantet: & i alijs hīc expressis eū iuuat. casus literalis. Statutū est in cōcilio Maticen. q̄ quilibet rector ecclesiæ habeat clericū, qui secū cantet: & epistolam & lectionem legat: & qui possit docere pueros, & parochianos suos monere, vt mittant filios suos ad addiscendam fidem: id est, credo in Deum: quos ipse doceat diligenter. Ber. † Not. j. q̄ in dubio reditus ecclesiæ præsumuntur sufficere p̄ duobus: videlicet pro presbytero & clerico. Dicēs ergo non sufficere pro clerico, habet hoc probare. & ad hoc quotidie allegatur iste tex. † No. ij. ibi: secum cantet. & ibi: legat. q̄ differētia est inter cantare & legere: & q̄ officium diuinū licitè cantatur. Aduertendum tamen, q̄ cantans in ecclesia diuinum officium, vt placeat populo, peccat grauiter: vnde alibi dicit tex. q̄ Deū moribus stimulat, q̄ vocib⁹ populū delectat. xcij. di. c. ij. & iij. Cātādum est ergo principaliter ad laudem Dei, & magis corde, quā ore.

A iij

S E B. S A P I A.

† Irregularitatis. vide Fel. in. c. petitio. j. de homi. ver. si. secunda cōclusio. vbi tradit, q̄ clericus pōt assistere i bello iusto, & hortari milites sed nō pōt mouere arma, vt occidat. † Mortuus. Adde qd̄ voluit Ancha. post Spec. c. cōsi. cccxvii. q̄ p̄p̄fessionē monachi, nō extingunt vsus fructus, quos comedit Ber. † Cultello paruo. Adde, q̄ talis cultellus non venit appellatiōe armorū. Fran. Aret. cōsi. xxxvii. Ber. † Adde, q̄ statutum puniens portantem arma, non punit portatē tale cultellū. gl. est reputata singu. in aut. de armis. ad fin. in antepe. glo. quā seq̄ & limitat elegāter Bart. in. l. j. ff. ad le. Iul. de vi publi. vide i materia instit. in s. ex maleficijs in stit. de actio. Aeneas. Falco.

† Cultello paruo. Quid veniat appellatiōe armorum: tradit Fel. in ru. pœ. Gregori. co. li. j. vbi refert Dñi. dicentē, q̄ appellatiōe armorū non veniūt arma, de qb⁹ in. l. armorū. ff. de ver. signi. sed illa q̄ de cōmuni vsu arma dicuntur.

S E B. S A P I A.

† Intra septa. Adde Fed. dispu. tua xiiij. vbi ponit à quo tales debeāt absolui, cū sint exempti. Ber. † Non deponat. Adde Alex. cōsi. lxxij. j. lib. Ber. † Aduertendum. Hoc refert & seq̄tur do. Hiero. de zanetinis. in repeti. c. j. de acua. in materia luxuria. in ver. an tot peccata. vide Fel. in. c. ex parte. col. fi. s. de offi. deleg.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Si quis ex clericis.

- a** ¶ Dos sufficiens. Adde Io. de Ana. cōfi. xxiiij. vbi ponit, an ædificans capellam teneatur ad dotandum: & dos debeat esse pro expēsis clerici. Ber. ¶ Adde, q̄ fundauit ecclesiam, tenetur illā dotare: aliās nō debet fundari nec consecrari. c. nemo. de conse. di. j. & c. sicut cum. s. de cōse. eccle. vel alta. De quo latius vide per genitorē p̄ceptoris mei do. Bal. nouellū in solenissimo tracta. de dotib⁹. & c. i. prin. in. n. col. Aen. fal.
- b** ¶ Dispensatio Papę. Adde vt per Lap. alleg. xxix. Ber.
- ZACHARIAS.**
- c** ¶ Vestib⁹ sacris. adde an possit papa dispensare cum sacerdote, vt non indutus sacris vestib⁹ cōsecrēt corpus Christi: p̄ Fe li in. c. quā in ecclesiis. col. vij. versi. & istis adde bea. Tho. s. de cōstituti.
- Anto. Francis.
- ¶ Circa hoc qd̄ hīc dicitur de vestib⁹ sacris: primō adde, q̄ vestimenta sacra, vt casula, planeta, & similia nō sunt cōmodanda laicis, ēt ad ordinatū nuptiauum: nec illa ēt p̄nt fieri de vestib⁹ prophanis: vt est glo. in. c. vestimenta. de cōse. di. j. Et vide etiam in. c. ad nuptiarū. ea. di. & vide do. Car. i. cle. j. de celeb. miss. vbi dicit, q̄ quāuis p̄dicta sint forsan de iure vera: tñ in vsu non seruant.
- a** Et adde, q̄ vestimenta ecclesiastica debent bñdici per ep̄m i dicecēsi sua: vt in. d. c. vestimenta. de cōse. di. j. & ibi vide Archi. an si de planeta fiat stola, vel dalmatica, debeat iterum benedici. vide per Arch. i. d. c. ad nuptiarū. Et adde q̄ vestes sacrę non possunt alienari, nisi ob redēptionē captiuorū. vel pro alimētis pauperū. & vide Bar. i. l. sancim⁹. i. prin. ci. & i. ij. col. C. de sacrosan. ecc. vtrū aut Papa dispenset, vt sacerdos possit celebrare sine sacris vestib⁹: puto, q̄ sic: quia quōd vestes sacerdotales benedicant, aut cōsecrent, est de iure positio: quod Papa potest tollere: vt in. c. proposuit. de concess. pręb. q̄ an possit sine causa facere, relinquo cogitandum.
- d** ¶ Sibi pręcinderet. Adde Ro. sing. suis. vbi dicit hoc accidisse Florētię in muliere reuerſa a p̄dicatione: vt propter deuotionem sibi pręcideret capillos. Ber.
- ZACHARIAS.** ¶ Adde, qd̄ voluit alle. Ro. fin. dxciij. inci. est nūc Florentiæ. vbi tenet, q̄ sit talis mulier ipso iure excommunicata. & alle. tex. in. c. quācunq̄. per istum alle. pro sing. ad hoc.

ad hoc facit. xxiiij. q. j. in. c. odi, & proieci. vbi gloss. colligit argu. contra scholares, qui vadūt ad ecclesiam, vt videant dominas. Non enim prodest eis auditio diuinorum: sed potius nocet: vt habetur ibi. ¶ Item not. q̄ in ecclesia parochiali debet ad minus esse vnus clericus vltra sacerdotem. & dicit Pau. in cle. ne in agro. de sta. reg. de mente iurium esse, vt iste clericus sit ibi intitulatus: licet de facto contrariū seruetur. facit ad hoc. c. postulasti. de iurepa. & c. proposuit. de fi. presby. & no. circa quę verſatur officium huius clerici. ¶ Item not. presbyterum non debere dicere missam sine clerico. vide bonum tex. in. d. c. proposuit. de conse. di. j. c. hoc quoq̄. si tamen solus diceret, nihilo minus conficeret: licet cum peccato. vt not. in. d. c. hoc quoq̄. quia ad substantiam consecrationis seu actionis, sufficiūt illa pauca verba, quę dicit sacerdos in secreto: vt in. c. panis. de conse. di. ij. ¶ Vlt. no. q̄ licet presbyter teneat pueros in ecclesia causa docendi eos: imō teneatur hortari parochianos suos: vt suos pueros mittant ad ecclesiam ad addiscendum fidem idest principia fidei: vt Pater noster: Ave Maria: & Symbolum: & consequenter prima literarum rudimenta, seu alphabetum. debet etiā secundum. d. Anto. docere pueros psalmum illum: Quicunque vult saluus esse. & c. ¶ In glo. j. ibi: sine capella. Et credo hoc etiam procedere in capella sine cura. Nam ex quo habet onus celebrandi missam, debet habere clericum: cū sine clerici suffragio celebrare non debeat. p̄batur in. c. proposuit. alle. s. sed fortius adstrigitur ad tenendum clericum, quādo habet curam: vt hīc dicitur. ¶ In glo. ij. in fi. No. glo. iuncto tex. quā dicatur dos sufficiens pro ecclesia tam collegiata, quā simplici. Vide bonam glo. in. c. cum sicut. de conse. eccle. vel alta. & xxj. q. j. c. j. ¶ Sed opp. contra tex. & glo. de c. hoc quoq̄. pręalle. vbi dicitur, clericum nō debere celebrare, nisi in pręsentia plurium clericorum, saltem duorū: vt verificetur sua pluralis locutio: cum dicit dominus vobiscū. Solu. iura in hoc variē disponunt: sed concludendo dic, quōd aut ecclesia sufficit pro plurimis: & tunc serua illud. c. hoc quoq̄. Aut non sufficit, nisi pro duobus. & tunc si est possibile habeat clericum sui ordinis: scilicet sacerdotem, vt vno deficiente, alius suppleat. sic intellige c. illud. vij. quęstione. j. Si non potest congruē habere sacerdotem, habeat Diaconum. xxiiij. di. presbyteri. Si verō non potest habere Diaconum, habeat clericum in inferiori ordine: vt hīc. Nam minus sufficit presbytero & serui

tori, seu clerico: quā duobus presbyteris: vide bonam glo. in. d. cle. ne in agro. s. ad hęc. Nec peccaret clericus, si propter inopiam nullum teneret. argu. in. c. de his j. de eccle. ædi. Quo casu licitē admittit populum ad adiuuandum eum. argu. in. c. nō liceat. iuncta glo. xcij. distinctio. & sic tempera glo. in. c. sedulo. xxxvij. di. quā dicit non sufficere, quōd populus respondeat, amen. ¶ In glo. iij. ibi: quoniam videmus. Mens glo. est allegando illum tex. q̄ in pulpito, qui non est subdiaconus epistolam legere non debet. Conclude dicta doc. sic: q̄ non ordinatus ad subdiaconatū, nec in pulpito: nec in vestibus sacris deputatis subdiacono, epistolam legere potest. xcij. di. non licet aliās peccaret grauiter & puniretur, vt habetur j. de cleri. non ordi. minist. c. j. & ij. quia non posset promoueri ad subdiaconatum sine dispensatione, per ea, quę habentur in. d. c. j. & ij. Imō videtur, quōd requiratur dispensatio Papę: vt ibi tangitur in gloss. quod not. quia de facto fit contrariū.

b Sic ergo in vestibus non sacris, & non in pulpito, laicus etiam in necessitate potest dicere epistolam. ad hoc quod legitur & not. in

c d. c. non licet. & voluit Io. and. quod no. ¶ In ea. glo. ibi: ab ordine suo recedere. vt dicit Io. and. & bene hoc non probant iura sequentia: nec etiam admittitur consuetudo. Nam quotidie videmus, nedum diaconum, sed etiam sacerdotem dicere epistolam. Nam per promotionem ad maiores ordines non amittit quis minores ordines: nec eorundem executionem. & vide gloss. in. c. si qui clerici. lxxiiij. dist. quā dicit, q̄ videt recedere a minoribus ordinibus quo ad onera. & satis potest dici saluando istam gloss. & illam, vt necessitate non imminente, non debeat compelli ad officium minoris: ex quo promotus fuit ad maiores. Et referas gloss. ad opin. vulgariū: quia fortē putant vulgares illam retrocessisse. & est hoc vtile in ecclesijs collegiatis: vbi sunt multi clerici in diuersis ordinibus: vt ordinatus ad maiores licitē recuset, necessitate non imminente, in minoribus seruire. Et tene menti istam gloss. sic intellectam, quam communiter reprobant docto. & fortē nō bene ita simpliciter. ¶ In glo. penult. in fine. Et per hoc tollitur contrarium, quod fortē posset formari de toto tit. de magistris. vbi patet magistros constituendos in ecclesijs collegiatis, non autem in minoribus. Dic enim, q̄ iura illius titu. loquuntur in alio magistro: scilicet de idoneo. hic autem de instructore puerorum quo ad prima rudimenta literarum: & quo ad ecclesiastica: de quibus in ista glossa & sequent. Abbas.

SYMPTOMATA

- 1 Clericus non portans clericam peccat mortaliter: & quid importet clericam: & corona: & alia huiusmodi: vide remissiuē.
- 2 Mulier, quę sine causa incedit sibi capillos, est excommunicanda.
- 3 Moniales & conuersi non debent habere clericam: sed caput tonsum.

CAP. IIII.

- S**i quis ex clericis. ¶ Non potest breui⁹ summari. Sed no. ex text. clericum non debere deferre tonsuram capillorum: sed debet habere rasuram in superiori parte, & tonsurā in inferiori. Et quid significet illa rasura, quā aliās clericam dicitur: & quid circulus capillorum, qui aliās dicitur corona: & quid tonsura in inferiori parte vsq̄ ad aures: vide glo. in cle. ij. de vita & hone. clerico. qui satis not. est quo ad hoc. & vide text. xij. q. j. duo sunt genera. ¶ Et not. q̄ non deferens tonsuram, peccat mortaliter. Nam dignus est anathemate: vt hīc. & c. si quis xxiiij. dist. Quid autem in monialibus? vide bonam gloss. quam tenebis menti in cle. attendentes. de statu reg. & fuerunt opin. per text. in. c. quācunq̄. xxx. dist. qui dicit mulierem esse excommunicadam, si sine causa capillos sibi pręcinderet. Debet enim portare comam in signum subiectionis. sic alibi dicit text. sed malē seruatur in Tuscia & Lombardia: mulieres postquā nupserūt deberēt velare caput suum in signum subiectionis. de quo dic, vt habetur. xxxiiij. q. v. hęc imago. & c. mulier. ¶ In glo. tamen in in. d. cle. attendentes. concludit, quōd moniales debent habere tonsuram in parte inferiori: & ita seruatur de consuetudine. nam pręciduntur sibi crines vsq̄ ad aures. idem dicit gloss. de conuersis in dicta clementi. ij. vnde conuersi & moniales non portēt clericā in

ricam in parte superiori: sed tantum tonsuram in inferiori. Ratio nem vide per glo. alleg. 5.

Additio. In glo. fi. in fi. No. glo. quando canon loquitur per verba presentis temporis, non est canon laicæ sententiæ: sed ferendæ: de quo in. c. si diligenti. de foro compe.

CAP. V.

Clericus. Breue est: & aliter non summar. Not. clericum non debere nutrire barbam. Quod procedit etiam in his, qui sunt de ordine militantium. hic non sunt alia.

SUMMARIUM.

- 1 Clericus non professus, neque in sacris constitutus, potest uxorem ducere: sed iterum tondetur, si vult gaudere privilegio clericali. & numero. 4. & 5.
- 2 Degradantur etiam clerici delinquentes, etiam in minoribus ordinibus constituti.
- 3 Matrimonium factum per professum, vel sacerdotes dirimitur.

CAP. VI.

Clericus. Legitur duobus modis. Primò, q. principium & finis ponant vnum casum: medium verò ponat alium: & secundum hunc intellectum. h. d. Si clericus non in sacris, contrahit matrimonium uxorem non dimittit. & si professus contrahit separatur ab uxore: & iterum tondetur. Et legitur secundo modo: ut vnum casum ponat. & iste modus est magis literæ consentaneus. & h. d. in summa. Clericus non in sacris, nec professus, potest uxorem ducere: sed iterum tondetur, si vult gaudere privilegio clericali, vel dispensatiue tenere beneficium. Casus literalis. Aliquis clericus, qui non est in sacro gradu, neq. professus aliquam religionem, accepit uxorem, & dimisit tonsuram: quæsitum est in concilio Triburicen. quid sit de isto clerico faciendum? statuit concilium, quod uxorem retineat, & iterum tondetur:

- 2 nec in vita sua eam dimittat. Ber. ¶ No. j. ibi: si sit sine gradu. iuncto princi. quod clericus in minoribus ordinibus potest dici sine gradu. Ex quo do. Anto. arguit, quod existens in minoribus, non degradatur propter delictum. Hoc tamen arg. est falsum: ut clarissimè habetur in. c. si quis episcopus. xxvij. q. j. vbi patet, quod in quocunq. ordine constitutus, ratione delicti degradandus est. ad idem in. c. cum non ab homine. de iudi. Vide no. in. c. ij. de cleri. ex com. mini. & dic ad istum text. quod est sine gradu: scilicet sacro: ut dicitur in glo. nec per hoc existimes quinetiam ordines minores sint sacri: cum ordo sit signaculum sacrum: sed maiores ordines dicuntur sacri per excellentiam. de quo vide bonam glo. xxxij. dist. in summa. ¶ Not. ij. à contrario literæ duo: quæ impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt post contractum: ut est a facer ordo, & professio in religione approbata. & vide quod latius legitur & not. in. c. vnico. de voto. libro. vj. ¶ ¶ Vltimò not. ibi: iterum tondetur. quod clericus coniugatus non perdit irrecuperabiliter privilegium clericale ex dimissione tonsuræ: sed illud recuperat statim: quando retondetur. Nam iste clericus de quo in litera, non tonderetur iterum ad alium finem, nisi ut gaudeat privilegio clericali. Gaudet enim solum in duobus: de quibus in. c. vnico. de cleri. coniuga. libro. vj. Et secundum istam lectu. videtur hic text. pro no. per doc. in. d. c. vnico. Quinimo dicunt plus ibi doct. quod si mortua uxore, clericus reasumit tonsuram, ipso facto recuperat omnia privilegia clericalia: dummodo fuerit pudica, & virgo. ¶ In gloss. ij. ibi: ita quod monachus esset. Vult dicere, quod sola parentum traditio non sufficeret ad inhabilitandum ipsum matrimonium contrahendum: sed requiritur voluntas propria ipsius ingressi: ut in. c. cum scimus. allega. in glossa. Et an & quando pater & mater, vel tutor, possint quem tradere religioni, dicitur plenè in. c. primo & secundo. de regu. ¶ In gloss. fina. ibi: debet portare coronam. Sed contra hoc oppo. d. c. Ioannes. de cleri. coniuga. & dicto. c. vnico. eodem titulo. libro. vj. vbi patet, quod est in optione ipsius coniugati, ergo non debebat hic disponi, ut iterum tonderetur. Solut. ut prædixi: iste text. habet duos intelle-

ctus. Primus, quod principium & finis intelligantur de clerico seculari in minoribus constituto. & iste non mandatur tonderi. mediū verò loquitur in cōuerso seu monacho. & iste debet iterum tonderi: quia non potuit matrimonium contrahere. & secundum hunc intellectum cessat contrarium. Secundò potest intelligi, ut tota litera ponat vnum casum, & loquitur in eo, qui non est in sacris: nec professus. Et ad cōtrarium communiter respondetur, q. debet tonderi causatiue. s. si vult gaudere privilegio clericali, vel si dispensatiue vult tenere beneficium, sine cura. & de hoc plenè dicitur in. c. Ioannes. præallega. Et secundum hunc intellectum, hic est casus rotundus de eo, quod prædixi: quod clericus coniugatus ex dimissione tonsuræ, nō perdit irrecuperabiliter privilegium clericale, sed incontinenti reasumendo tonsuram, reasumit privilegium, & hoc no. & c.

SUMMARIUM.

- 1 Clericus nutriendi comam potest à superiore inuitus tonderi.
- 2 Bonum non voluntarium, non est remunerabile.
- 3 Beneficium, an & quomodo conferatur in inuitum.

CAP. VII.

Clericis. Breue est: & potest sic summari.

- 1 Clericus debet tonsuram deferre: & si non vult potest inuitus à suo superiore tonderi. hoc dicit. ¶ No. j. ex tex. ar. q. Archidiaconus habet iuri dictionem in istis minimis contra clericos. facit. c. ad hoc. de off. fi. Archidi. Sed dic, ut ibi not. in §. in quadam. ¶ No. ij. quod superior potest præscindere capillos clerico sibi subiecto, etiā reluctanti sine metu excommunicationis. & potest litera intelligi dupliciter. Primò à suis Archidiaconis, idest de mandato Archidiaconorum. Non enim tenetur ipse facere manibus proprijs. Secundò ut arbitror potest intelligi propriè, ut in ignominiam cleri superior incidat sibi crines, non ordinatè, sicut faceret barbitonsor, sed ita & taliter, quod ille non possit comam nutrire. Et ego intelligerem istum textum, quatenus loquatur de inuitis: ut procedat in clericis constitutis in sacris, vel in minoribus volentibus gaudere privilegio clericali. Nam fortè portat tonsuram paruam, & nutriunt comam more mulieris, quod tendit in opprobrium cleri. facit cle. ij. eo. titu. & vide quod dicitur in. c. fina. de cleri. coniuga. ¶ In glo. fin. ibi: quod iam suscipit. Simile habes. xxiiij. q. vj. in sum. sed contra hoc facit: quia bonum non voluntarium, non est remunerabile. c. non satis. lxxxvj. dist. Vnde alibi dicit gl. q. Deus est remunerator aduerbiorum, & non nominum. in. c. j. de collu. dete gen. i. Deus non respicit, quod fit: sed quo animo fit: & an bene fiat: ergo quis nunquam debet compelli per ecclesiā ad bonum faciendum. Solue hoc contrarium, ut habetur. xxiiij. q. vj. in. c. vides. & in §. fin. ea. causa. & q. ¶ In fin. gl. sed contra hanc conclusionem glo. est text. d. expressus. ff. de reg. iur. l. inuito. vbi inuito nō confertur beneficium. Solu. cōtrarium prout no. gl. & Barto. in. l. soluendo. ff. de neg. o. gest. Sed melius potest sic dici, q. respectu voluntatis, seu dū consulitur voluntati, nūquā beneficiū potest cōferri, ut in inuitū, q. beneficiū ge-

a ¶ Et pfectio. scias quod ex iusta cā monachus potest uxorem accipere ex dispensatiōe tñ Papæ: ne stips nobilin deficiat sine hærede. Ita Bal. i. si tibi fili. ad fi. ff. de adop. alleg. Io. an. i. cactus legitimi. de reg. iur. vide in materia Pe. de anc. in cōsi. ccc. xxxv. inci. p. maiori diligētia, vtrū autē Papa possit cum monacho dispensare: vide per Moder. in. l. si. C. de transa. Aeneas Falco.

b S. H. S. A. P. I. A. ¶ Solū in duobus. Vide Lap. cxviij. in. c. an clericus. co. vlt. & Feli. in. c. ecclesia sancte Mariæ. col. xlvi. ver. xvij. s. de constit. ¶ Clericus cōiugatus. Adde Alex. consil. viij. s. alle. i. c. j. Ber.

d ¶ Inuito. vide q. no. in. §. itē vobis in glo. in ver. inuitis. in sti. per quas perfo. no. acquir.

Cap. Monasteria. Panor. super Tertio Decreta.

neraliter sumptum est beniuola actio, gaudiū prabens capienti: vt in lib. seu. in titu. quibus mo. feud. amit. c. j. Sed respectu vtilitatis, potest beneficium conferri in inuitum: vt si te volentem mittere in ignem, vi cohibeo: vt est tex. in. c. & qui emendat. xlv. di. Ad propositū ergo, hīc consulitur vtilitati clerici, & decori totius ordinis clericalis: nec habetur respectus ad voluntatem ipsius.

Additio. Vide etiam per Bar. in l. seruus. de ver. ob. & soluit ipse, q̄ aut beneficium, seu cōmodum tantū respicit inuitum & contradicentem. & procedit regu. in inuitum. Aut respicit etiam tertiam personam: & tunc ratione tertij confertur, etiam in inuitum: sicut dicimus in clerico, qui non potest renuntiare, ne cōueniatur coram ecclesiastico. Item honores propter publicam vtilitatem etiam inuitis conferuntur: vt in tit. de mune. & hono. per totum. Et vide ad materiā id quod dicitur in lege, si quis in conscribēdo. C. de episcopis & clericis. & in l. non tantum. de appellationibus. Abbas.

SYMMARIUM.

a ¶ Ex frequentatione. Adde q̄ ideo dicit Roma. cōfi. clxviij. q̄ adulterādi cōsuetudo facit præsūmādi adulteriū voluntariū. Ber.

b ¶ Et p̄ id est. Ad de Oldr. consilio cxxxviij.

c ¶ Exempta. Ad de ad materiā Fe. de cō. cxcij. Ber.

d ¶ Bonam famam. Adde, q̄ veritas bonæ famæ propter scādalum dimittēda nō est: vt dicit Cal. eo. titu. cōfi. j. Bernar.

e ¶ De frequentatione. Vide gl. in g. si. in auē. de defen. ciui. vbi vult q̄ dictio frequenter verificatur in duabus vicib⁹. & ad hāc vide Abb. in. c. tua nobis. in gl. j. s. de app. vbi no. illā gl. pro statutis permittentibus aliquid iterari: vel punientib⁹ faciētem aliquid iterū: vt habeat locū tale statutū in geminante actū. & dicit ibi Bal. q̄ si arbitro dā potestas prorogādi cōpromissum semel & iterū: non intelligitur posse progare, nisi bis.

¶ S. B. S. A. P. I. A. 2 ¶ Duabus vicib⁹. Adde Rom. cōfi. clxij. vbi quot vicib⁹ quis dicatur cessans & fugitiuus.

g ¶ Clericus. Adde Io. de Ana. consi. j. & de laico, consi. xcj.

1 Monasteria monialium frequentans, si est clericus, suspenditur: si est laicus excommunicatur: nisi ex iusta causa & manifesta. & numero. 2. & nu. 3.

4 Copulatiua posita inter duo quorum vnum sequitur ad aliud resoluitur in expositiuam.

5 Frequentatio ex quot vicibus inducatur.

6 Cōsuetudo in maleficijs inducitur ex duabus vicib⁹.

7 Clericus in quocunque ordine constitutus, cōmittēs sacrilegium, detruditur ad agendum perpetuam pœnitentiam.

8 Laicus committens sacrilegium, decapitatur: & bona applicantur monasterio, cui intulit iniuriam.

9 Violans monialem incurrit plura peccata: de quibus hic.

CAP. VIII.

Monasteria. ¶ Frequens monasteria monialium, & monitus nō desistens, si clericus est, deponitur: Si laicus, excommunicatur. hoc dicit. ¶ Casus literalis. Quia clerici monasteria monialium nimis frequentabant: statuit Lateranense concilium, quod sine manifesta & rationabili causa vltius frequentare non præsument: quod si fecerint p̄ episcopum arceantur: si nō destiterint ab officio ecclesiastico suspendantur: si laici fuerint excommunicentur. Ber. ¶ Not. j. quod ex frequentatione ad monasteria monialium, oritur sinistra suspicio contra accedentes. Nam periculosa est sexus cōmixtio: vt est tex. cum gloss. in. c. mulieres. de iud. libro. vj. Ideo clericus prohibetur solus immisceri fabulis cum muliere. lxxxj. distin. c. clericus. & c. clerici. ¶ No. ij. duo requisita, vt quis possit impunē frequentare monasteria monialium: scilicet causa rationalis: & quod sit manifesta. Non enim sufficit causam rationabilem allegare, nisi illa sit manifesta, nec sufficit occasio consanguinitatis secundum Ioan. And. nā licet raro possit visitare consanguineam, non tamen hoc prætēxtu debet fieri frequens accessus: quia etiā in consanguineis id scelus perpetrātū reperitur: vt in. c. j. de cohabi. cleri. &

mulie. & ad propositum vide text. xvij. q. ij. c. diffinimus. & in. c. in decima. ¶ Item not. casum, in quo laicus efficitur de foro ecclesiastico: scilicet peccando: vel nimis confabulando cum monialibus: nā committit sacrilegium, quod est de foro ecclesiastico. c. cū sit. de foro compe. xvij. q. iij. si quis suadente. ¶ Sed opponi. contra istud princip. c. Nam visitare monasteria, non est in se malum. facit. xlv. distin. in. c. parsimoniam. Solu. iste tex. dupliciter exponitur. Primò, vt ponatur continens pro contento. & sic exponatur monasteria sanctimonialium: id est monasteriorum moniales. Secundò potest intelligi propriè: nam licet quis non loquatur cum monialibus: non tamen debet frequentare ad ipsarum monasteria. Nam saepe intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus: vt dicit tex. Augu. in. c. nec solo. xxxij. q. v. periculosum enim est sepe visitādo moniales. Est enim facies mulieris ventus vrens: vt dicit Salomon. ¶ Secundò oppo. ad finem. c. cum mandat laicos excommunicari: & à cœtu fidelium excludi. Non enim per solam excommunicationem excludendi sunt à cœtu fidelium. xj. quæstione tertia. cum excommunicato. ¶ Solutio. primò exponitur & pro id est. b. Et ex hoc nota, quod quando copulatiua ponitur inter duo, quorum alterum est sequela, seu effectus alterius: copula &, exponitur, id est. facit. l. prima. ff. de patris. & quod ibi not. Secundò soluitur, quod debent excludi à cœtu fidelium, per subtractionem sacramentorum de facto. Vel melius loquitur de denunciatione, quæ fit per excommunicationē. c. pastoralis. de appellationibus: vt sit sensus, quod episcopus debet istos laicos excommunicare: & ita eos postmodum denunciare: vt prorsus careant communione fidelium. ¶ Et nota textum hīc: & ex textu duo. Primò, quod officium episcoporum est intendere circa honestatem monialium: vt nimis non frequententur per laicos, vel clericos: vnde hodie potest episcopus & debet omnes moniales visitare annuatim, etiam si sint exemptæ: vt in clementina attendentes. de statu regulari. Secundò, quod frequentans monasteria monialium, non est excommunicatus ipso facto. episcopi autem per eorum statuta solent fulminare excommunicationem.

Additio. Vsq̄ ibi: in glo. ij. ¶ In glossa. j. ibi: & in. c. diffinimus. Ibi dicitur, quod quando quis vult loqui moniali, debet loqui in præsencia Abbatis: & cum ea compendiosa verba dicere. & dicit Hostien. quod sicut non licet frequentare monasteria monialium: sic eniam hospitia commatrum, vel beguinarum: vt in. c. perniciosum. in glo. allegata. & facit quod habetur in clemen. j. de relig. do. ¶ In eadem glossa ibi: non sunt. vbi dicitur, quod non sufficit dicere conscientia mea munda est quoad deum: non curo quid alij loquantur, quando quis frequentat monasteria: quia non solum expedit quem habere bonam conscientiam quo ad Deum: sed etiam habere bonam famam, ne alij scandalizentur. ¶ In glossa secunda in fine. Not. gloss. ad statuta facientia mentionem de frequentatione: vt ex duabus vicibus inducatur frequentatio. Et pro ista glossa facit dictum Archidia. in. c. illud. xij. distin. vbi dicit, quod ex duabus vicibus inducitur consuetudo ad maleficium. facit. l. tertia. C. de episcopo. audien. Hostien. tamen discrepat à dicto gloss. & dicit recurrendum ad communē vsum loquendi, vt in l. iij. ff. de reb. du. argu. in l. j. ff. de flu. & melius in. c. de causis. de offi. delega. Io. an. sentit, q̄ si post admonitionem accesserit, habet locū dispositio huius text. quod satis placet. nam oritur maxima suspicio contra monitum iterantem accessum. ¶ Et aduerte, quia hīc non ponitur debita pœna cōeuntium cum monialibus: sed tantum puniuntur isti ex suspitione propter inobedientiam ex contemptu monitionis superioris. Nā vbi verē constaret de delicto, clericus in quocūq; ordine debet deponi, & detrudi in monasteriū ad agendū perpetuā pœnitentiā. xxvij. q. j. c. si qua mona. & c. si quis ep̄s laicus ¶ verò secundum leges decapitatur, & omnia bona applicantur monasterio: cui intulit iniuriā, vt est lex canonizata ea. causa &. q. c. si quis rapuit. ad idem. l. si quis non dicam rapere. s. de episcopo. & cleri. & in corpore vnde sumitur. Et quot peccata cōmittat talis perpetrās hoc scelus cum moniali, vide gl. quam semper tene menti. in cap. virginibus. ea. cau. & quæstione. Committit enim sacrilegiū, quia lēdit sacrū. Item incestū, quia cū consanguinea spiritali. Ita adulterium,

terium: quia cum sponsa Dei. Et an possit accusari accumulatiue de quolibet istorum delictorum: an verò debeat eligere alterum: vide ibi glo. quæ iudicio meo non vsquequaque soluit quæstionem: sed reducas illam glo. ad no. per Bar. in l. senatus. ff. de accu. & per Io. an. in addi. Spe. in ti. de homi. in prin.

SVMMARIVM.

- 1 Clericus verberans alium clericum, potest absolui à suo episcopo. nume. 3.
- 2 Episcopus cum capitulo potest constituere ecclesiam collegiatam. & quod clerici seculares viuunt in communi. 6.
- 4 Impetrans præbendam potest conuinci, quod nō sufficiunt redditus: & vnus potest hoc opponere, etiam alijs inuitis.
- 5 Episcopus non debet regulares absolueret: quia hoc pertinet adleorum superiores.
- 7 Consuetudo non inducitur ex non vsu in his, quæ sunt meræ facultatis. Molendinum licet fuerit per me frequentatum per multos annos: non per hoc prohibeor ire ad aliud, si volo.
- 9 Maior pars canonicorum, non potest facere sine episcopo, quod bona ecclesie in communi ponantur: & quod ipsi communiter viuunt.
- 10 Canonici non possunt alterare statum ecclesie sine episcopo: sed episcopus cum maiori parte capituli potest.
- 11 Consensus, si non præstatur sine rationabili causa, habetur pro præstito.

CAP. IX.

- 1 **Q**uoniam. ¶ Episcopus potest statuere in ecclesia certum numerum clericorū, secundum ipsius facultates, qui viuunt in cōmuni: & contradictores ad hoc compellere: & istos in communi viuentes potest absolueret ab excommunicatione incurfa propter iniectionem manuum in socium. Et tria sunt dicta: secundū ibi: si qui. tertium ibi. indulgemus. ¶ Casus literalis. Quia tot clerici instituebantur in ecclesijs, q̄ honeste de bonis ipsarum nō poterant commodè sustentari: statuit Gre. ix. vt secundum facultates ecclesiarum consideratis expensis, certus numerus clericorū statuatur in eis: & bona clericorum veniant in cōmuni: & in vna domo comedant & dormiant sub vno tecto. & si qui cōtra istud statutum facere præsumperint, per suspensionem officij & beneficij ad hoc compellantur: & etiam si opus fuerit grauius puniantur appellatione non obstante. Secundò dicit: si aliquis eorū, qui simul viuunt, manus violentas in socium miserit, indulget Papā prælatis eorum potestatem absolueret eos, & pœnitentiam imponendi: nisi fortè atrocitas facti grauiorem pœnam exigat. Ber.
- 2 ¶ No. j. casum notabilem secundum communem intellectum, q̄ Episcopus cum capitulo ecclesiam parochialem potest facere ecclesiam collegiatam, & disponere, vt clerici licet seculares, viuunt in communi, & sub vno tecto dormiant. Et sic dicit Abb. fuisse deputatum & determinatum per magistrum suum, & seruatum in diœcesi Claremon. auctoritate huius. c. & facit. c. à nobis. de iurepa. & quod no. in. c. cum dilectus. de consue. ¶ Not. ij. q̄ ex eo, q̄ clerici viuunt in communi in aliqua ecclesia, præsumit ibi esse collegium. ad hoc vide not. per Inno. in. c. postulasti. de iurepa. ¶ Tertiò no. ibi: valeatis. q̄ Ep̄s non arctatur ad faciendum clericos viuere in cōmuni, vt hic dicit: licet possit facere. Pro hoc facit tex. ibi licitum vobis sit. & c. Nam subiectum voluntati, non subiicitur necessitati. xxij. q. vij. apostolus. & l. non quicquid. ff. de iudic. ¶ Item no. in ver. si qui. casum, in quo durior vita inducitur clericis secularibus. Nam compelluntur ponere redditus in cōmuni, & simul cum alijs viuere. ¶ No. in ver. indulgemus. vnum priuilegium clericorum, etiam secularium habitantium in cōmuni. Possunt enim absolui ab excommunicatione inflicta p̄ iniectione manuū in socium ab Ep̄o loci. & idem tenet gl. in. d. c. decimas. xvj. q. j. & in. c. nullus. xvij. q. iij. & Inno. hic Sed dices tu, hoc videtur mihi esse regulare: vt in. c. peruenit. de sent. exc. Dic illud. c. procedere in leui iniuria: sed inferens clerico iniuriā mediocrem, nō potest regulariter absolui, nisi à Papa: vt in. c. si quis suadente. xvij. q. iij. vnde priuilegium istud operatur: cū iniuria fuerit mediocris. & idem est in religiosi: vt in. c. monachi. de sent. exc. Sed seculares non absolunt, nisi ab Episcopo, vt hic: cum istud priuilegium solū sit indultū Episcopis: vt patet in antiqua, ex supra-

scriptione. Sed monachi possunt absolui per a eorum Abbatem: vt in. d. c. monachi. Vbi verò iniuria fuerit atrox, nec illi, nec isti absoluntur: nisi à solo Papa: vt hic in fin. & in. d. c. monachi. & in. c. cum illorum. eo. ti. ¶ In glo. j. ibi: habenda est ratio expensarum. nota glo. iuncto tex. ad quam debent aduertere, maximè iuuenes: vt tantum expendant, & non amplius: quantum habent in redditibus. Imò consilium est, q̄ semper aliquid superfit. nam si quis expedit tantum, quantum habet in redditibus, ex casu aduerso efficitur pauperior. & ita consulti tutori pupilli. l. iij. ff. vbi pupill. edu. debeat. ¶ In gl. fi. non alleg. gl. tex. aliquem pro hoc vltimo dicto. sed vide tex. in. c. fi. de præsumptio. Et instant doc. hic, circa hoc. Sed concludere sic: quod aut præbendæ non sunt distinctæ, nec est numerus in ecclesia: & tunc contra impetrantem, licite potest opponi de defectu facultatum: & vnus solus etiā inuitis alijs potest opponere: vt sentit hic Io. And. facit. c. ex parte. & quod ibi not. de concess. præben. Cui autem incumbat onus probandi, an excipiet, q̄ facultates non sufficiant: an impetranti, q̄ imò sufficiunt? dic, vt ibi nota. in. d. c. fi. Si verò præbendæ sunt diuise, tunc mihi placet opinio: vt ista exceptio defectus facultatum, non sufficiat: quoniam ex quo præbenda vacat, vel est vacatura, non possunt clerici prætere interesse stante integritate præbendarū. Qui dam tamen tenent dictum huius gloss. sed primum plus placet: quod tenet Bonagui. in. c. dilecto. de præben. ¶ In glo. secunda in fin. Iste vltimus intellectus, vt loquatur in regularib⁹, communiter nō recipitur à doct. & bene. Primum patet: quia text. dat Episcopis facultatem, & nō necessitatem hoc faciendi: sed regulares tenentur ad hoc de necessitate: vt in. c. cum ad monasterium. de statu regu. Item hic disponitur, vt redditus istorum veniant in communi: sed regulares non habent redditus distinctos: vt in. d. c. cum ad monasterium. ¶ Item hic indulgetur Episcopis, vt istos possint absolueret: sed in regularibus hoc non est concessum Episcopis, sed Prælatis ipsorum religiosorum: vt in. d. c. monachi. ¶ Communiter ergo intellige hoc. c. vt loquatur in clericis secularibus, non quod ipsi necessitentur ex iure debito ad viuendum in communi: nec episcopus necessitatur ad hoc faciendum: sed datur facultas Episcopo, vt possit ecclesiam erigere in collegiatam: & disponere, vt hic dicitur. Nam non fit deterior cōditio clericorū inspecto fine. Vnū tamen aduerte: vt hic dicit Io. an. & fuit dictū Hostien. in summa. eo. tit. & j. quod hoc potest Episcopus: nisi cōsuetudo sit præscripta, vt clerici viuant diuisi: nisi ex tali consuetudine nutrire in honestas, seu contemnere seruitium ecclesie. Nam tunc non obstante consuetudine, poterit Ep̄s disponere, prout hic dicitur. argu. in. d. c. inter quatuor. de reli. domi. ¶ Ego autem nō video, q̄ cōsuetudo possit simpliciter induci contra dispositionē huius. c. cū hic non imponatur necessitas Episcopis: sed datur eis facultas hoc faciendi: sed in his, quæ sunt meræ facultatis ex non vsu, non introducitur consuetudo. ¶ Nā si ego frequētaui molendinū tuū dūtaxat p. xl. annos: nō ex hoc est introducta cōsuetudo: vt nō possim ire

¶ Collegiatā. Ad de per Cal. confi. xiiij. de regu.

¶ Ep̄o loci. Adde quam iurisdiccionem habeat prælatus collegij, in illos de collegio. d. Car. confi. xliij.

¶ Ab Episcopo. Adde qd̄ voluit do. Car. cōfil. lxxij.

¶ Per eorū Abbatē. Adde Phil. fr̄a. in. c. religiosi. & ibi in apo. Cel. si. ad eū. in ver. in casib⁹ exp̄sis. nu. 2. de sen. ex. li. vj. p. Fe. in. c. ij. col. j. in. ij. not. j. eod. de senten. excom.

¶ Atrox. Adde Lap. idē tenentē alle. lxxvj.

¶ Dic, vt ibi not. vide q̄ ponunt in d. c. fi. tñ v̄r dicendū: q̄ onus probandi incubat impetranti. ar. not. in gl. reputata fin. in. l. cum de lege. ff. de pba. p. quā Bar. i. l. decetero. i. prin. ci. ff. de ver. ob. dixit, q̄ si quis dixerit: talis habet ibi bona: & alij vult dicere cōtrarium ipse habebit pba. re. faciunt multa alia quæ ponit. d. Ias. in. d. si tñ si qs in fraudē. i. xviij. col. in. ti. de actio. Aenaz de falco.

SEB. SAPIA.

¶ Consuetudo. q̄ dicant meræ facultatis, declarat Barto. i. l. j. co. iij. ver. iuxta p̄dicta. ff. de cōdi. ex leg. Ang. in cōfil. liij. incip. Iulian⁹ & Franciscus. circa med. & latē. d. And. sic in cōfil. j. i. scripsit sapientia fons. & q̄ dicit hic Ab. q̄ si frequētaui molendinū tuū p. xl. ānos, possum ire ad aliud: sequitur Ia. in repe. l. quominus. co. viij. ver. si. tertio principalliter. ff. de flumi. Ia. de sancto Georgio in sua inuestitura feudali. in ver. & cū molendinis. col. ij.

Panor. super Tertio Decreta. Cap. Cum ab omni.

ad aliud molendinum. & sic de similibus: ut no. plenè in c. Ioannes. de cle. coniug. per Cy. in l. j. C. quæ sit long. consuet. & not. in c. ex parte Astenfis. de concess. præben. facit. l. j. ff. de via publi. tex. opti. in l. si certis annis. C. de pac. Ni si fortè Episcopo volenti clerici contradixissent. & tunc fortè potuisset induci consuetudo: ut not. in iuribus præallegatis.

- 9 Et hæc faciunt ad quæstionem quotidianam, de qua aliàs interrogatus fui de facto: nunquid maior pars canonicorum possit inuita minori parte, omnia bona ponere in communi, & statuere, ut communiter viuant in communi ecclesia. & facit in argu. pro parte affirmatiua. c. si. de his, quæ fi. à maio. par. vbi maior disponit de redditibus præbendarum singularium ad opus pium, inuita minori parte. Credo, quod soli canonici sine Episcopo hoc non possint, etiam vno contradicente. argu. in regu. quod omnes tangit. & ibi quod no. per gl. dereg. iur. lib. vj. Et quia per hoc statutum non solum disponitur de redditibus, sed etiam de personis. Item in scio Episcopo, non possunt alterare statutum ecclesiæ: ut in c. cum consuetudinis. de consue. vide glo. in c. ij. de ver. sig. lib. vj. Sed Episcopus cum maiori parte capituli, poterit hoc ar. opt. hinc. Nā potest de nouo disponere: fortius collegium iam inductum potest inducere: ut viuant in communi ut probatur in c. panis. circa medium. de consec. di. ij. Intellige tamen istum tex. cum consilio capituli, seu cum consensu. sed si sine causa rationabili non vult consentire: tunc contradicatio habetur pro consensu: ut not. Archi. in c. j. de consti. lib. vj.

S Y M M A R I U M.

- a ¶ Vno contradicente. Adde ro. sing. suis. fo. xxiiij. vbi ponit, quoniam maior pars non possit disponere maiore contradicente.
- b ¶ Statutum ecclesiæ. Adde eundem consi. ix. d. Card. consi. cvij.
- c ¶ Confessio capituli. Adde Cal. consi. j. in fi. de offic. leg.
- d ¶ Pro consensu. Adde Ro. consi. ccclxvj. ¶ Adde, quod si habentes prestare consensum, nolunt consentire quod spectat ad iudicem quere causæ cognitio. nē. Bart. in l. si cui dotē. §. eo autē tē. pore. ff. de ma. & consensu non possunt ab illis, qui habebant prestare, potest si est iusta causa peti à superiore. Ita determinat. d. Ant. cor. in addit. ad istum in c. bone. cl. j. in vlti. colū. versu. j. in c. h. s. de postu. præla. Ac neas de falso.
- e ¶ Dicitio præter. Adde Ro. consi. cccxxxiiij. Oldr.
- ZACHARIAS. ¶ Adde Card. in cle. j. nu. j. & quod ibi no. Cel. i apo. ad eum in ver. di. etiopter. de sum. tri. & fide catho. Phi. Frā. in poc. sexti. sacrosancte. nu. 2. & ibi etiā in apo. eiusdē Cel. i in ver. de dictio ne præter. li. vj. & istum in c. prouideas. & quod ibi notauit in apo. ad eū. i ver. dictio præter. s. de offi. vica.

- 1 Indices delegati & ecclesiastici non debent exigere decimam, vel aliam partem litis, etiam si consuetudo sit in contrarium. 9.
- 2 Bonum euitandum, si ex illo potest descendere malum: non tamen ex omni potest venire malum.
- 3 Consuetudo laicorum inhonesta, non est à clericis imitanda.
- 4 Consuetudo valet in foro seculari, quod iudex possit pro suo labore accipere certam partem litis.
- 5 Præter ista dictio ex sui natura includit.
- 6 Bona ecclesiarum principaliter sunt destinata ad honestum usum clericorum: & quod superest in aliis pios usus conuerti debet.
- 7 Sententia lata intercedere pecunia, est ipso iure nulla.
- 8 Pecunia data, ut iudex ferat iniquam sententiam: non potest à parte repeti: quia turpitudine est ex parte vtriusque: sed à fisco sic.
- 9 Pecunia data iudici, ut ferat iustam sententiam, quocasu potest repeti.
- 10 Sportula quid sint? Iudex ordinarius ecclesiasticus, nec delegatus, non possunt accipere sportulas, sicut laici ordinarij.
- 11 Consuetudo, quod sportula possint peti à iudice ecclesiastico ordinario, vel delegato, non valet de iure. quādo habet unde viuere: sed de iure civili sic.
- 12 Sportula possunt peti à iudice ecclesiastico delegato quando non habet sufficiens beneficium, unde viuatur.
- 13 Iudex ordinarius non potest regulariter petere expensas: cum proficiscitur extra domicilium, occasione causæ sibi delegatæ.
- 14 Iudex delegatus quantuncunque beneficiatus, licite petit expensas, cum proficiscitur tam pro victualibus, quā pro vecturis: non computato, quod ex-

pendisset domi, siue sit delegatus principis: siue inferioris, secundum distinctionem hic positam.

- 14 Iudex delegatus non potest accipere sportulas: nisi fuerit assessor.
- 15 Notarius causæ delegatæ debet habere salarium: secus si est notarius ordinarij, cui est delegata causa.
- Arbitratur, an possit exigere sportulas.

C A P. V I I I.

Cum ab omni. ¶ Ecclesiastici iudices delegati gratis iudicare debent: nec exigere possunt decimam, vel aliam quotam litis, etiam si hoc habebat consuetudo. Primò reprehendit auaritiam iudicum: secundò ponit reprehensionis causam tertio cōcludit iustitiam. ¶ Casus literalis. Quidam iudices à sede apostolica delegati faciebant pactum cum litigantibus, cum decima parte litis: vel etiā alia, secundum consuetudinem loci, more secularium recipientes de hoc pignora pro salario, præter expensas victualium: non considerantes, quod ecclesiastici redditus ad hoc sunt deputati, ut inde honestè viuāt. Peruenit hoc ad dñm Pa. unde mādatur, ut de cetero ab huiusmodi inhonestis exactionibus debeant abstinere & gratis debeant litigantibus iudicium suum impartiri: eo non obstante, quod quidam dicebant, quod illud faciebant nomine assessorum: cum non liceat iustum iudicium vendere: & venales sententiæ legibus secularibus reprobenf. Ber. ¶ No. j. quod non solum abstinendum est à malo: sed ab omni malo, quod species mali est. tex. est in cle. cupientes. de pœnis. in prin. Imo à bono, si inde sequeretur malum: per id quod habetur ne cle. vel mo. c. j. ¶ Et pro intellectu aduerte post Abbate hinc. Quædam enim sunt bona in se, quæ nulla intentione possunt fieri mala, ut laudare Deum. quædam enim sunt in se ita mala, ut nulla intentione possint fieri bona: sicut blasphemare Deum: adulterari & similia facere: quædam sunt de genere bonorum: ut dare eleemosynam: ieiunare: & similia. & ista ex circumstantijs possunt fieri mala. Nam si darem eleemosynam: vel ieiunare ad pompam, potius demereor, quā mereor: quia abutor bono. xij. q. j. non est putanda. Quædam verò sunt indifferentia: ut puta, quia non sunt in se bona, nec mala: nec de genere bonorum, vel malorum: & hac intentione possunt fieri bona, vel mala: ut leuare lapidem de terra. Nam si eo leuo animo, ut proximus non leuaret, efficitur bonum: si dimitto, ut proximus leuaret, efficitur malum. Et de istis indifferentibus intellige illud verb. quicquid agunt homines, intentio iudicat oēs. Intentio ergo non prædest in his, quæ in se sunt mala. ad hoc bon. tex. in c. non solum. de reg. iur. lib. vj. vbi dicitur, quod puritati cōscientiæ non debet deesse iudicium rationis. & alibi dicit apostolus: qui ignorat ignorabitur. xxxviiij. di. qui ea, quæ dei sunt. & c. Sensus ergo huius literæ est, ut non solum sit abstinendum ab eo, quod in se est malum: sed etiam ab eo, quod occasionaliter potest esse malum: sicut recipere pecuniā pro iudicando. Posset enim inducere iudicem ad iniustitiam. & ideo dicitur in ps. Beatus, qui excutit manus suas ab omni munere. & vide j. q. j. sunt nonnulli. ¶ Tercio nota ibi: secularium more. quod consuetudo secularium honestati obuia, non est à clericis imitanda. ¶ Tercio not. arg. ex isto tex. quod valet consuetudo in foro seculari, ut detur iudici pro labore suo certa quota litis: puta. xx. vel. x. & vide Specu. qui hoc tenet in ti. de sala. §. j. ver. si verò ordinatus. Vtrum possit hoc induci in foro ecclesiastico j. dicitur cum gl. iste tamen tex. apertissime facit quod non. ¶ Nota ibi: præter expensas. quod dictio præter, quādoque includit. Sensus enim literæ est, quod nedum petebant isti expensas victualium: sed etiam certam quotam litis. & vide de hac dictione quod no. Inno. in c. dudum. ij. de elec. & ibi latius dixi.

¶ Not ibi: ut ex ipsis honestè viuere. pulchrum tex. quod redditus ecclesiastici assignantur clericis principaliter, ut ex ipsis honestè viuere possint. Non enim tenentur primū subuenire pauperibus, quā eis: nec primò edificare ædificia ecclesiæ. Primò enim debet esse viuere. & de his, quæ super sunt, alia pia opera facere. sic intellige tex. xvj. q. j. c. fi. vbi dicitur quod quicquid habent clerici pauperum est: & vide bo. tex. in c. de his. de eccle. ædific. & not. illud verbum honestè viuere. non enim debent ex redditibus viuere inhonestè: & vide dictum Hiero. xliij. distinct. in princip. Item nota ibi: gratis & c. quod nullum prorsus munus debet iudex ecclesiasticus exigere à partibus. ¶ Vltimò nota ex fi. iuncta glo. fin. quod sententia

sententia lata intercedente pecunia, est ipso iure nulla.^a nunquid autem committatur simonia. vide glo. menti commendandam. j. q. iij. vendentes. quæ concludit, quod in prophanis non committatur simonia: licet sit grauissimū peccatum. Ratio, quia simonia committitur tantū in spiritalibus, vel annexis. j. q. j. quasi per totum: maximè ibi in summa: sed in rebus spiritalibus satis potest dici simoniam committi, si do pecuniam: vt habeam sententiā pro me. quia volo consequi spirituale, vel sibi annexum. ¶ In glos. in prin. videtur gloss. expediendo casum à regula, q̄ redimere vexationē suam, sit species mali. quod à docto. cōmuniter reprobat: cū hoc sit autoritate iuris. ergo non est malum, nec species mali. xxij. q̄. qui peccat. & l. Gracchus. C. de adulte. sed fortè gl. habuit respectum ad actum in se: id est ad ipsam dationem pecuniæ iudici factam. Et an & quando liceat dare pecuniā ad cōseruationem iuris sui, plenè not. in. c. dilectus. de simo. & c. ad aures. eo. titu. & dic vt ibi. ¶ Sed hīc cadit vna bona quæstio & vtilis: nunquid tradens pecuniam iudici, possit illam repetere tanquā indebitè solutam. Et exclude vnum casum indubitabilem, quando dedit eo animo, vt iudicē corrumpere ad ferendam precisē sententiā pro se. Nam tunc cessat repetitio: cum turpitudine versetur ex vtraq̄ parte. Fiscus enim talem pecuniam repetere potest: quia ipse accepit omnia ista illicitè acquisita: vt. l. Lucius. ff. de iure fisci. Sed dubitabilis casus est, quando dedit pecuniā, vt conseruaret ins suum: & vt sententiā rectè ferat. & de hoc vide glo. xiiij. q. v. c. nō sanè. & xj. q̄. iij. qui rectè. vbi ponuntur opiniones contrariæ. videtur tamen ibi gl. magis inclinare, vt locus sit repetitioni. quia nō turpiter dedit, sed iudex turpiter recepit. Pro hoc. d. capi. nō sanè. & l. ij. ff. de condi. ob turp. cau. Sed Bart. in authen. sed nouo iure. C. de pce. iudi. qui malè iudicauit. tenet q̄ hodie per ius nouissimum non potest repeti, cū nō sit licitū quoquo modo dare pecuniam iudici. Satis ergo putarem ex circumstantijs hanc quæstionem diffiniendam: vt si verisimiliter timebat grauari: habeat locum prima opinio: vt possit repetere: aliās autē secus: quia prima fronte est præsumptio contra dantem, quod voluerit corrumpere iudicem. & in hoc not. istam gloss. dum dicit, nisi manifestè probetur contrarium. Nam licet omnes hodiè vtantur bonis verbis, nihilominus mente id agunt, vt iudex ferat pro eis sententiā, & pecunia seu munera solent peruertere animum iudicis: & exacare, vt non videat ius alterius partis. Nā afficiē incōtinenti ad ius tradētis. pro hoc j. quæstio. j. sunt nonnulli. viij. q̄. j. capitu. j. & ij. & primum dictum gloss. clarè procedit, quando extra iudiciū quis dat pecuniam iudici, vt non molestat eū: tunc enim non tractatur de præiudicio alterius partis. ¶ In gloss. secunda ibi: *ordinarius autem non debet habere, nisi sportulas.* Primò pro declaratione videndum est, quid sint istæ sportulæ. Secundò quid possit recipere iste ordinarius, vel delegatus. ¶ Dic ad primum, quod sportulæ sunt quedā vasa, quæ vulgariter vocant sportulæ, & ponit cōtinēs p̄ cōtento: q̄a in illis vasis solebāt deferri munera iudicib⁹ & qualia esse debeāt ista munera, seu quāta, nō est lege definitū: vt in aut. gūaliter. alle. i. gl. Et aduerte, q̄a dubiū est, nunquid iudex ecclesiasticus ordinari⁹ possit petere istas sportulas, sicut iudex secularis? & tenet Ioan. And. hīc. & communiter docto. quod non. & idem not. in capitu. vni. co. de plus peti. & satis iudicio meo probatur hoc in text. ¶ Nam licet quæstio in principi. loquatur in delegato^b, ratio tamen decidendi non minus concernit ordinarios, quàm delegatos: cum & ipsi sint beneficiati, & beneficia dantur eis: vt ius reddant, ex quo habent iurisdictionē: ita, quod fortius debet abstinere ordinarius ecclesiasticus, quā delegatus. ¶ Item aduerte: quia licet litera in principi. loquatur de quota litis: tamen in versicu. mandamus. & in ver-

ficu. attendentes. clarè innuitur, vt nihil à partibus prorsus sit exigendum. & hodiè videtur declaratum in capitu. statutū. §. insuper. de rescrip. lib. vj. vbi tantū conceditur expensæ victualium: cū iudex delegatus proficiscitur extra domiciliū. Nunquid autem valeat cōsuetudo in oppositum. Specu. in loco. §. alleg. tenet quod sic: cuius dictū reprobatur gloss. in clemen. statutum. de electio. per istum tex. qui bene facit. Nam hīc damnatur consuetudo vt patet ibi, more secularium. nisi diceret, quod non erat consuetudo ista in foro ecclesiastico: sed tantū in seculari. domi. Cardi. hīc dicit attentari posse, quod si consuetudo non habuit ortum ab exactione: possunt tunc partes ad obseruandum laudabilem consuetudinem compelli. argu. in. c. apostolicam. j. de simo. Sed hoc dictum mihi non placet: quoniam aut præcessit exactio. & tunc clarum, quod consuetudo non poterit induci: quia contra honestatē & cōtra mentem huius capi. facit. & j. q̄. iij. capitu. ex multis. Aut non præcessit exactio: & tunc non inducitur consuetudo ex liberalitate donantium: sed quælibet donatio habet effectum suum, iuxta ea quæ not. Bart. in. l. cum de in rem verso. ff. de vsuris facit. l. si certis annis. C. de pactis. Nec obstat. c. ad apostolicam. quia illud loquitur, quando diu aliquid fuit datum in piam causam. tunc enim laici videntur voluisse inducere illam cōsuetudinem: vt ibi plenè nota. Cōclude ergo, quod de iure civili ordinarius petit ista munera à lege non diffinita. Delegatus autem petit prout dicitur hīc in gloss. sed de iure canonico, nec ordinarius, nec delegatus possunt petere aliquid pro labore iudicandi, per id quod habetur in litera. ¶ Sed dubium est, quid si delegatus non habens sufficiens beneficium, vnde viuat: nunquid possit petere saltem, vt delegatus principis: ista litera à contrario in verbo non obstante, facit quod sic. & licet quidam teneant oppositum per alias rationes literæ: scilicet quia iudicium debet esse gratuitum. Item, quia obediendum est Principi deleganti. & sic tenuit Petr. de Anchara. hīc: tamen, vt dixi istam opinio. non puto veram. Nam delegatus Principis secularis recipit pecuniam pro labore suo: non tamen est iudicium suum minus gratuitum: vt patet in dicta authent. iuncta dicta. l. final. C. quando prouoca. non est necesse. sic etiam tollitur alia ratio: cum seculares non minus teneantur obedire Imperatori: vt in capitu. secundo. de maioritate & obedientia. ¶ In gloss. super verbo, *præter expensas.* in fine. Hæc gloss. prosequitur in effectu tres quæstiones. Prima in delegato Principis: nunquid possit petere expensas: cum proficiscitur extra domiciliū suum occasione causæ sibi delegatæ. Secundò quæritur de ordinario. Tertiò de delegato ordinarij. & secūda pars ibi: *ordinarius.* Tertia ibi: *item si ordinarius.* Et circa istam gl. pos sunt formari aliæ tres quæstiones. Prima, nunquid delegatus Principis sufficienter beneficiatus, possit petere expensas istas, quas fecisset: cum proficiscitur extra domiciliū. Secundò quæritur nunquid debeat computare expensas, quas ille fuisset domi factururus. Tertiò, nunquid veniant expensæ victualium & vecturarum equorum, & similibus. & de his vide bonam glossam in præallegato capitu. statutum. §. insuper. de rescriptis. libro sexto. Et conclude totam materiam sic: aut quærimus de ordinario, aut de delegato. Primo casu regulariter istas expensas non petit^d: cū ad hoc capiat redditus beneficij: vt sustineat ipsius onera: nisi in casu hīc excepto in glossa. ¶ Delegatus verò quantumcunque sit sufficienter beneficiatus, licet petit expensas, tam pro vecturis, quàm pro victualibus & similibus: vt hīc, & in d. §. insuper. Nam ista iura loquuntur indistinctè & tacitè sentiunt istos delegatos esse sufficienter beneficiatos. Nā beneficia ista nō cōferunt eis cū hoc onere cū nō habeāt iurisdictionē ordinariā annexā: iō nō cogunt tales clerici p-

^a ¶ Ipso iure nulla. Adde Fulg. conf. clxiij.

^b SEB. SAPIA.

^a ¶ Nulla. vide Gemini. & alios. i. c. statutū. §. insuper. de rescrip. i. vj. & Bal. & alios. in. l. venales. C. qñ. puo. nō est neces. vbi vult hoc pcedere, et si dans pecuniā, sit foenerator: aliquid per Bart. in. l. lex lul. §. apparet. ff. ad leg. lul. repe. p Car. in cle. statutū in. j. col. de ele. vbi limitat hoc nō pcedere, qñ iudex aliqd acciperet in directè, vt puta p sigillo.

^b SEB. SAPIA.

^b ¶ In delegato. Vi de Feli. i. c. licet in corrigēdis. in pri. col. j. s. de offi. ordi. vbi dicit, q̄ sportulæ nō dant ordinarijs, sed delegatis, etiā ecclesiasticis dant. de cōsue. idē vult Ias. i. ius civile. ff. de iusti. & iur. & in. l. nec quicquā. §. vbi de cretū. col. j. ff. de offi. procō. & leg. aliud rñ. sentit Albe. de Ros. in. l. diē functo. ver. etiam querit. ff. de offic. assesto.

^c ¶ Valeat consuetudo. Adde Anch. cōsi. ccxix.

^z ACHARIA S.

¶ Tu adde plen⁹ Lu. Ro. fin. cxxx incitu scis, q̄ ius canonicū. & Ant. cor. sing. suis. i. ver. sportulæ. i. ius canonicū. Io. fab. & Mod. scri. i. §. sed hodie. col. viij. isti. de act. Imo. i. l. Pō poni. aliās est. l. si vni. de re iudic. & plenè p Gul. de cu. in. l. cū clericis. nu. 6. & ibi not. in Apost. Celsi. i. ver. ex cōsuetudine. s. de epis. & cle.

^d ¶ Nō petit. Adde quod voluit Petr. de Anc. cōsi. ccij.

ficisci extra domiciliū proprijs sumptibus: nec tenentur computare expensas, quas fuissent domi facturi: cum ista iura indistincte permittant eis illas expensas: nec distingunt, sicut faciūt in ordinario. In delegato inferioris à Principe, est magis dubium. Nam ista gloss. tenet, quod ordinarius delegans debeat sibi providere. Sed gloss. in §. insuper. distinguit: Aut deputatur ad vniuersitatē causarum: & tunc ipse ordinarius habet providere. argumē. in capitul. inter cetera. præalleg. Aut deputatur ad vnā causam & malitiosē: & idē, si cessante malitia delegat: & tūc etiam ipse poterit petere expensas à partibus. argu. hic. & hoc plus placet, quā dictū gloss. huius. Nā Papa est ordinarius cunctorū. ix. q. iij. c. cuncta per mundū. & tamē nō providet suo delegato: sed providetur à partibus. Itē not. Specul. in titul. de sala §. j. versic. porro. circa fin. Idē ergo fit in ordinario inferiori: quia eadem debet esse ratio de parte, quo ad partē: sicut de toto quo ad totū. §. de offici. deleg. c. pastoralis. in §. item cum. totū. & l. quē de tota. ff. de rei vend. ¶ Nunquid autē ordinarius possit petere salariū pro assessore. Ioann. de monte mur. & hic refert Ioan. and. disputauit & formauit quæstionē in Episcopo cognoscēte de causa matrimoniali: & cōcludit, quod nō: quanquā quæstionē formauerit in causa spiritali: tamen rationes suæ concludunt idem in qualibet causa. Mouet enim ex eo, quod ordinarius debet scire canones, in quibus versatur. c. j. de cōsang. & affi. Item, quia ad hoc habet redditus, vt subeat omnia onera. Item non reperitur hoc iure statutū: vt ordinarius hoc casu possit suos subditos collectare: id est, collectam, seu pecuniā exigere. x. q. iij. quia cognouimus. Et quāquā accidere possit, vt causa nō sit decidibilis secundum ius canonicum: tamen hoc raro contingit: vt causa ecclesiastica nō possit decidi secundū ius canonicum: vt in c. super speculato. de priuig. Prouideat ergo de suo quando hoc cōtingit. & hoc satis placet. & communiter tenetur à doctoribus. tamen delegatus licetē petit salariū pro assessore. dummodo fraudulenter hoc non faciat: vt quia dicit se indigere assessore: vbi in veritate non indiget argumen. hic, & hodie habetur clarē. in c. statutū §. assessorem. præalleg. ¶ An autem pro notario causæ possit aliqd peti in delegato: dic, quod sic arg. in d. c. statutum §. notarium. Sed in ordinario potest dubitari: quia ipse debet providere suis officialibus. & vide quod nota. in clementi. statutum. de electio. ¶ In arbitrio verò nunquid possit exigere sportulas: vide quod no. in Specu. in arbi. §. final. versicu. sed nunquid arbitet. ¶ In glo. penulti. ibi: iuriconsultus. & c. Et hoc & ex iuribus alleg. in glo. habes, quod pro scientia iuris licetē quis petit mercedem. Et qualiter merces sit constituenda iuris peritis: siue sint aduocati, siue cōsultores. & quid si moriatur aduocatus, vel doctor salariatus ante, quā expleat tempus suum: seu causam, quam promouendam assumpsit: vide pulchrē in l. j. ff. de var. & extraordi. cog. per gl. & Bartol. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Monachus assumptus ad episcopatum, vel aliam dignitatem secularē, an & quo casu adstringatur seruare regulā, prout seruabat in monasterio.
Inuenientes & exercentes nouas regulas, peccant mortaliter: nisi confirmetur à Roma. Pontifi. & hoc, quia tanta diuersitas religionum, inducit scandalum infidelibus.
Simplicitas etiam tendens ad bonum finem, non debet esse sine ratione.
- 2 Concessum propter necessitatem, durat quatenus necessitas postulat.
- 3 Monachi sub præcepto peccati mortalis, tantum obligantur ad tria. scilicet ad castitatem, obedientiam: & paupertatem, circa quæ Papa non potest dispensare: cetera cōtenta in regula non ob-

ligant ad mortale: nisi transgrediantur ex contemptu, vel nisi regula præceptiue prohibeat.

Monachi possunt comedere carnes, si non est memoria in cōtrarium, maxime Papa sciente & tolerante.

Monachi propter scandalum vitandū, non possunt omittere substantialia regulæ.

4 Monachus, vel alius regularis portans habitum religionis, interius verò non incidit in pœnam.

Pœnalis constitutio non extenditur ad casum non habentē omnimodam rationem.

Monachus potest promoueri ad ecclesiam curatam: & fieri canonicus in ecclesia seculari, ratione curæ animarum: aliis secus.

CAP.

XI.

Deus, qui. ¶ Ad euitandum scandalū

- possunt religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum de nouo cōuerfi, se in vnū superiorē habitum ad propositum conformare. Primò ponit exordium: secundò causam mandati. ibi: ne igitur. Tertiò mandatum ibi: mandamus. ¶ Casus literalis. Liouonienses de nouo conuerfi erāt ad fidem: datus fuit eis Episcopus, & quidam alij fratres ad prædicandum euangelium. quia isti prædicatores dissimilem habitum habebant: murmurabatur, & inter Liouonienses scandalum suscitabatur ex tali diuersitate. Scribit Papa Episcopo Liouoniensi, & alijs fratribus, dicens: ne propter dissimilem habitum scandalum suscitetur inter illos, quibus vnum euangelium prædicatur. mandaque eis: vt omnes debeant se conformare in vnū regulare propositum & honestum habitum, quantum spectat ad hoc officium: non obstante eo, quod quidam eorum sunt monachi: quidam verò regulares, vel sub alia distinctione professi. Bern. ¶ Not. j. tex. valde not. & sing. indicio meo: quod vbicunq; ex honesta causa conueniunt homines disparis habitus, & obseruantie: si scandalū generatur alijs ex diuersitate, possunt se conformare in vnum honestum habitum & propositum. & intelligo propositū: quo ad modum viuendi. ad hoc vide glo. not. xv. j. q. vij. in in noua gl. fi. q. dicit, q. monachus factus Ep̄s, vel canonicus regularis, potest si scandalum generatur, alijs se cōformare in superiori habitu: moribus illorum, inter quos viuit. Et pondera quod dixit de scandalo: aliis secus. Sic intelligo glo. quæ videtur illi contraria. xv. j. q. j. in c. de monachis. Et vide etiam duas causas not. ea. cau. & q. in c. ij. & iij. quæ dicunt, q. monachus promotus ad officiū secularē: puta ad Episcopatum, vel aliam ecclesiā curatam, nō adstringitur obseruarijs regularibus sicut primò: sed extra substantialia regulæ poterit se conformare moribus illorum, inter quos viuit: nec sic strictē pōt regulā seruare extra monasteriū, sicut in monasterio: & dic, vt ibi. ¶ Secundò not. arg. pro euitanda nimia religionum confusione & multiplicitate: nam diuersitas habitus, ritus, & obseruantie vna eadēq; fide generat scandalum apud infideles. Hac ratione grauiter peccant inuenientes regulam de nouo absq; confirmatione Romani Pontificis. & vide bo. tex. in c. fi. de religio. domi. Nec excusantur, quod hoc faciant ad bonum finem. nam potest eis responderi prout not. dicit text. in capitul. non solum. de regulis iuris. libro sexto. scilicet quod puritati conscientie non debet deesse iudicium rationis. ¶ Ultimò nota ibi, quantum ad hoc spectat officium: quod vbi aliquid conceditur propter necessitatem, illud videtur esse concessum, quatenus necessitas hoc postulat. & sic causa limitata limitatū parit effectum. ¶ In gl. ibi: hoc verum intellige quantum ad solennitatem. not. glo. iuncto tex. q. cōtēta in regula religionis, non obligant regulariter ex voto, præter tria substantialia regulæ. Votū enī in professione emissum refert ad illa

a ¶ Domi facturi, adde p hoc quod dicunt do. de Ro. deci. suis de do. & cōtū. in antiquis. quod ille, qui per se ducit causam suā, nō consequit expēsas, quas fuisset facturus in aduocato, vel procura-

b ¶ Pro notario. adde anch. cōfi. allega. ccxix. & ibi qd de alijs, qui causæ assistent.

c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Pro notario, vide latē Deci. in. c. j. col. xxvij. versic. prædicta conclusio. §. de pbatio.

d ¶ SEB. SAPIA. ¶ Petit mercedē. vide d. Ia. in l. nec qdē. §. vbi decretum. col. ij. ff. de offi. pco. & lega. vbi tangit, q. aduocato & cōsultori licet capere salariū, etiā sine reuolutione chartarū: à pauperib; tñ nō licet, vt ibi p. eū.

e ¶ De nouo. adde quod cōsultuit do. Car. consi. cxxxvii.

anc. q. de qua in v. omni no. §. 2. & 21. p. 3. mel. ientomar. consilio.

ad illa tria substantia: ut ad hoc cōtinētiā: obedientiam & paupertatem. & hoc voluit beatus Thom. ut dicam plenē in capitul. nam concupiscentiam. de constit. Item probō ratione. nam si votum pariter cōcerneret omnia contenta in regula: quare fieret specialis prouisio, & magis specificē notarentur illa tria. ut not. in capitul. cum ad monasterium. in fin. de sta. regu. Nam ibi dicitur, quod illa tria sunt ita annexa ordini monachali: quod etiam Papa dispensare non potest. & intellige, ut ibi dicam: ergo cetera contenta in regula, non sic obligant ex voto. Imō tenuit beatus Thom. quod nisi regula prohibeat in alijs praeceptiue: vel religiosus, peccet ex contemptu: nō obligatur ad mortale transgressionē cuiuslibet contenti in regula: aliā, ut dicitur periculosior esset stat⁹ regularium, quā secularium: cum ex nimia distictione difficile sit ad vnguem obseruare semper. Et hoc sentit etiam ista gloss. dum dicit cetera etiam requiri ad solemnitatem religionis: & quod Papa potest in illis liberē disponere. ¶ Item probatur & alia ratione notabiliori: Papa hoc non indulget, imō praecepit ex ratione scandalī euitandi: conueniant in vnum propositum, & in vnum habitum. ergo non tenetur ad istas obseruantias ex voto: quia non debet quis votum omittere propter scandalū alterius. Nam facilius scandalum nasci permittitur, quā veritas relinquatur: ut not. in capitul. secundo. de no. ope. nun. Non enim propter scandalum proximi, posset religiosus ducere uxorem: siue dimittere habitum, vel alias obseruantias, quae sunt ad solennitatem ordinis: ut hīc habetur. ^a & hac ratione: quia non sunt de substantia religionis. Et quod per Papam tolli possint, consuluit domi. Cardi. ut ipse refert in capitul. cum ad monasterium. quod si in certo monasterio non est memoria in contrarium, quod esus carniū fuerit prohibitus: quod de nouo assumētes ibi habitum, non peccant sequendo mores diuturnos aliorum: & maximē Papa sciente & tolerante. Nam consuetudo tanti temporis, inducit praesumptionem alicuius titu. capitul. primo. de praescri. libr. vj. Et certum est, quod ex causa ista possunt tolerari: ut hīc. Idem dic de alijs obseruantijs concernentibus solennitatem. nam idē videmus in clericis secularibus. In multis enim eorum status relaxatus est, & non sunt sub illa distictione, quae erat tēpore Apostolorum. Nam primō prohibebantur vti proprio: hodiē secus. duodecima quaestione prima. certē. & ibi in summa. Item grauius puniebantur primō ex fornicatione quā hodiē. & dicit tex. in capitul. fraternitatis. xxxiij. distictione. defectus nostri temporis, quibus nō solum merita, sed etiam corpora hominum defecerunt, censuram & distictionem antiquorum canonum non patiuntur permanere. & facit quod dicam in capitul. ut clericorum. j. eo. & facit quod not. in capitul. super eo. j. de regu. ¶ Sed nunquid, si certa religio reducitur ad priorem obseruantiam, teneantur homines ibi professi, secundum obseruantiam laxiorem obseruare distictionem antiquam nouiter reformatam? & dic, ut ibi dicitur. ¶ In ead. gloss. ibi: *conformabunt autem isti se.* not. gloss. quatenus dicit de superiori habitu. & licet iste text. non dicat, sed loquatur indistinctē: tamen dictum gloss. ut placet, & communiter approbatur. facit quod not. gloss. in simili in dicto capitul. in noua. & probatur ratione sic. Cōformitas ista in habitu & obseruantia permittitur ratione scandalī euitandi. debet ergo esse permissio, quatenus necessitas vrget, & quatenus scandalum imminet. quod videtur cessare in habitu inferiori. Et per hoc dicerem limitando gloss. quod vbi scandalum posset oriri ex diuersitate habitus^b inferioris, debet esse omnimoda conformitas regulae: nec procederet ista gloss. & credo quod glo. non sensisset contrarium. ¶ ⁴ Et facit ista glossa iuncto text. de eo, qui incedit, ut laicus vel clericus secularis, deferendo infe-

rius habitum^c religionis, nunquid incidat in poenam capitul. ij. de cleri. vel mona. libr. vj. & tenet Ioann. Andr. hīc, quod sic. & idem gl. in cle. ij. eo. tit. & lo. Andr. in mercu. super regula. fi. de regu. iur. libr. vj. & sentit do. Anto. hīc facere tex. in arg. quia conformitas hīc in superiori habitu permittitur, ut scandalū euitetur: ergo aliud, vbi nulla causa subesset. Contrariū tenet Ioannes de Ligna post Zenze. in dicta clemen. ij. Non enim valet hoc argumentum: non licet sine causa: ergo incidit in poenam illius. c. ij. Et aduerte. quia adducerem istum tex. cum gl. de directo. contra lo. Andr. licet ipse adducat pro se. Nam ut hīc patet iuncta glo. aliud est ex toto dimittere: aliud est superius non portare. Nam permittitur superiori dimissio: & tamen inferius & subius tenetur portare: ut hīc in glo. ergo poena ca. ij. nō verificatur in istis: quia aliud est dimittere omnino: aliud in superioribus tantū: ut hīc probatur expresse & in dicto capi. in noua. vbi glo. Nam cōstitutio poenalis non debet extendi, saltē ad casum non habentē omnimodam rationē: ut not. Ioannes and. in regula, odia. de regu. iuris. libr. vj. in mercu. facit quod ipse not. in c. j. de tempo. ordi. libro. vj. in gloss. sua. in fin. hoc argumentum secundum opi. Hug. cōmuniter damnatur. Et communis conclusio est, ut religiosus possit esse canonicus in ecclesia seculari: nec habere aliud beneficiū seculare simplex: ut not. in c. super eo. de regula. praalleg. vbi de hoc per docto. facit capi. quod Dei timore, de statu regulari. vbi permittitur canonico regulari & monacho: ut possint promoueri ad ecclesiam curatam^d secularem ratione curae animarum: vbi ergo cessat haec ratio curae, non possunt assumi ad beneficia secularia. Nec ob. capi. quorundam. alleg. in gloss. quia, ut ibi not. debet intelligi in ecclesia cathedrali irregulari. Nam illa accessit Siracusana fuit olim monachorum. & idem respondi ad capitulum primū. lvij. distinctio. Alibi enim professus potest assumi, ut sit monachus, seu canonicus in ecclesia cathedrali regulari eiusdem ordinis. secus si ecclesia cathedralis esset alterius obseruantiae. clemen. j. de elect. & vide ibi gl. not. Nunquid religiosus possit promoueri in praetatum, seu rectorem ecclesiae secularis collegiatae: sicut promouetur in Episcopum, vel in rectorem ecclesiae parochialis curatae non collegiatae? & dic, ut ibi notatur. & materiam plenē dicemus in .d. c. quod Dei timorem. de statu regu.

SYMMARIUM.

- 1 *Ludi inhonesti non debent exerceri in ecclesijs, neque à clericis.*
- 2 *Buffones, seu histriones, non possunt promoueri ad clericatum, etiam paracta poenitentia: dummodo exercuerint eorū artem causa quaestus.*

CAP. XII.

Vm decorem. ¶ ¹ Ludi theatrales etiā praetextu consuetudinis in ecclesijs, vel per clericos, fieri non debent. hoc dicit. Primō ponit factum reprehensibile: secundō illud praecipit emendari. ibi: *fraternitati.* ¶ Casus literalis. Quidam ludi, qui dicebantur theatrales fiebant in ecclesijs, in quibus introducebantur monstra laruarum, propter quos ludos honestas ecclesiae deformabatur. & presbyteri & diaconi in quibusdam festiuitatibus scilicet sancti Stephani: sancti Ioannis: & Innocentium, ludibrio se exercebant: mandat Papa praedictam consuetudinem ludibriorum, imō potius corruptelam de praedictis ecclesijs penitus extirpare: ne propter huiusmodi turpitudinē honestas ecclesiae inquinetur. Bern. ¶ Not. j. quod ludi seculares non debent fieri in ecclesijs. & dicebant isti ludi theatrales, à theatro, id est loco apto ad theorandū: id est speculandū. Vnde larue dicunt defor-

^a ¶ Ut hīc habet. Adde quod voluit Calde. conf. j. hoc eo. ti.

^b SER. SAPIA.

¶ Habit. Aduerte tamē, quod vbi sunt collegia diuisa & separata, possunt in eadem ecclesia stare clerici diuersi habitus & disparis professionis: ut Mediolani in ecclesia sancti Ambr. & Papiae in ecclesia sancti Augusti. Ita declarat illustris praetor meus, do. Rochus Curtius, in repe. c. fi. colū. xxvij. circa medium .s. de cōsue.

^c ¶ Inferius habitum. Adde, an portans habitum sub mantello, incidat in poenā. d. c. Old. pro & cōtra. cōsil. cccclxxxij. & clxxxij.

^d ¶ Curatam. Adde Fed. cōfi. cxxxvj. ¶ Adde plenius Car. in cle. j. chart. vij. & iij. q. v. de regulari. & c. j. q. ij. vbi dicit hoc esse verū: interueniēte tñ Abbatis sui licētia. De quo p eundē in cle. fin. & ibi bonā gl. vbi qualiter dictum beneficiū debet exerceri: de cele. mis.

Cap. Vt clericorum. Panor. super Tertio Decret.

mitates hominū: siue per appositiones pellium: siue colorum. & in vulgari dicuntur maschare. Ludibria verò dicuntur narratiōes rerum iuhonestarum: & tales ludi nō debent fieri in ecclesijs: nec etiam per clericos^a vbiūq. Quinimō dicit canon, clericum nō debere interesse istis ludis. imō si clerico existente in mensa venit histrio, vel buffo, debet clericus de mensa surgere: & potius recedere, quā ista videre, vel audire gesta illorum: vt in. c. non oportet. de conse. distin. v. non tamē per istum tex. prohibentur. representationes solennitatum fidei nostræ: vt hīc dicitur in gl. quā no. pro obseruantia communi.

2 ¶ Sed hic quæritur, nunquid isti buffones, seu histriones, seu lusores, possunt promoueri ad clericatum saltē post pœnitentiam: dicit hīc Inno. & bene, q. non. Isti em sunt infames: vt est tex. l. j. distin. c. j. & c. prætereā. iij. q. j. c. j. l. j. ait prætor. ff. de his, qui notā. infra. Imō nec corpus Christi debet eis, non pœnitentibus indulgeri. de cōse. distin. ij. c. pe. requirit tamen ad hoc, vt repellantur à promotione: vt dicit Inno. q. habeant hoc officiū in curia: vel quod assuefecerint se in arte illa. Sec⁹ autē secundum eum, vbi in occulto hoc fecissent: maximē ad complacentiam infirmi. Nam Dauid licet esset iustus, sæpe pulsauit cytharam, & chorizauit. Idem dicit si in publico semel, vel pluries hoc fecerit: dummodo nō assuefecerit: se: quia infamia est illa, quæ prohibet eos à promotione. hoc vltimū dictū nō puto simplr verū. Vnde credo, quod si saltē bis in publico exercuerit illā artē causa quæstus, efficitur infamis. argu. opti. in. l. palam. ff. de ri. nup. Vbi tex. not. innuit dici mulierē quæstum fecisse, si admisit duos causa quæstus. & nō. hoc idem. ergo dicendū est histriōibus: vt dicatur histriōes & buffones: si causa quæstus bis exercuerint illam artem. facit. xxv. q. ij. ita nos. & l. iij. C. de epis. audi. & quod not. Archi. in. c. illud. xij. distin. Et de istis citaristis, an & quando sine peccato licitū sit pulsare: & an peccatū sit aliquid dare istis histriōibus & buffonibus, vide. lxxxvij. distin. in. c. donare. & c. qui venationibus. & ibi vide glos. Abbas.

SYMMARIUM.

SEB. SAPIA.

a ¶ Per clericos. Quod clericis nō liceat laruis se tegere. tenet Car. in cle. ij. in. iij. q. de vita & hone. cleri. & Firmia. in tract. de epi. i. ij. parte octaua partis principalis. co. iij. Et ibi etiā dicit: quod prohibent interesse spectaculis, nisi fierent ad pias causas vt in representatione passionis Christi & magorum, & similium: prout ipse dicit.

SEB. SAPIA.

b ¶ Concubinitus. An concubinitus hodiē de iure ciuili sit reprobatus. vide Fel. in. c. cum sit gñale. colū. vij. vers. respectu concubinitus. s. de fo. compe. vbi tenet q. sic.

- 1 Clericus suspensus ad aliquod crimen, si interim præsumpserit celebrare priuatur beneficijs: & perpetuò deponitur. 9.
- 2 Prælati sustinentes clericos suspensos celebrare: priuantur beneficijs, & deponuntur. 4.
- 3 Matrimonium contractum cum constituto in sacris, est nullum: secus si est constitutus in minoribus.
- 4 Coitus vxoris & mariti: an semper fiat sine peccato, & sit licitus.
- 5 Concubinitus potest tolerari ad tempus, etiā in clericis, vt euitetur maius malum.
- 6 Sacerdotes Græci possunt vti matrimonio. 6.
- 7 Castē viuere dicitur mulier, quæ transiit ad secunda vota.
- 8 Concubinæ clericorum possunt puniri per iudicē ecclesiasticum.
- 9 Clericus propter adulterium deponitur: laicus verò decapitatur: & idē per Sodomiam: concubinaris verò priuatur beneficijs.
- 10 Prælati potest imponere pœnam clericis pro delicto.

CAP. XIII.

Vt clericorum. ¶ Propter dictorū multitudinem non solet summari, sed generaliter sic potest dici. Clerici debent continere, & castē viuere: contrafacientes punit: & seuerius puniuntur illi, qui legitimo matrimonio possunt vti. h. d. Et quinq. sunt dicta. ¶ Primò indicit clericis honestatem & castitatem. Secundò imponit pœna. Tertiò aggrauat. Quartò punit prælatos negligentes & corruptibiles. Quintò punit Græcos incontinentes. Secunda ibi: nec verò. Ter

tia ibi: si quis igitur. Quarta ibi: Prælati. Quinta ibi: qui autem. ¶ Casus literalis. In prima parte huius capituli statuit concilium, quod clerici mores, & actus suos reformat in melius, & viuant castē: & præcipuē in sacris ordinibus constituti ab omni vitio libidinis maximē ab illo præcauentes, propter quod ira Dei venit in filios diffidentia. ¶ Secundò dicit, ne facilitas veniæ incendium tribuat delinquendi: statuit, vt qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, puniantur secundum canonicas sanctiones, prout plus vel minus peccauerint: vt quos timor diuinus à malo non reuocat, pœna temporalis compescat. ¶ Et si aliquis propter hoc suspensus diuina præsumpserit celebrare, ecclesiasticis beneficijs nō solū spoliatur: sed etiā pro duplici culpa perpetuò deponatur. Prælati verò, qui tales sustinuerint in suis iniquitatibus, præcipuē obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari pœna puniantur. illi verò, qui matrimonio possunt vti secundum morem regionis suæ, si lapsi fuerint, grauius puniantur. Bernan. ¶ Not. ibi: præsertim in sacris ordinibus. quod non solū constituti in sacris: sed etiam in minoribus ordinibus tenentur obseruare continentiam & castitatem. & tamen est differentia inter constitutos in sacris & minoribus. Primò in quantitate delicti. nam, vt arbitrator, longē grauius peccat in sacris constitutus, & maximē presbyter, quā constitutus in minoribus. Nam isti quasi contraxerunt matrimonium cum ecclesia: vnde videntur committere adulterium spirituale. Ad hoc, quod notat Paul. in clemen. j. de offic. ordina. Secunda differentia, quia constitutus in minoribus potest contrahere matrimonium: vnde tenetur ad continentiam respectu fornicationis illicitæ, sed contrahere potest j. de cleri. coniuga. capi. j. & quasi per totum. Constitutus verò in sacris omnino arctatur ad continentiam: ita, vt non valeat matrimonium per eum contractū. c. vnico. de vo. libr. vj. De laicis verò dic, q. tenentur seruare continentiam capiendo continentiam, prout. s. dixi in clericis constitutis in minoribus. Nam peccant qualitercūq. exerceant actum libidinosum præter vxoriū. vnde etiam concubinas nō possunt habere: licet aliud videat ius ciuile disponere. Vide text. not. xxx. q. iij. c. nemo sibi bladiatur de lege. & c. meretricis. vbi dicitur nō. q. sub illo præcepto diuino, non moechaberis. & c. nomine mechiæ venit omnis illicitus cōcubitus, præter vxorium. ¶ Et vtrum coitus cum vxore, sit semper licitus: vide gl. xxv. di. c. vnū orariū. s. quæ autē versi. fin. in gl. super ver. excepto. & vide quod no. lo. an. post Hosti. in regula sine culpa. de regu. iur. libro in mer. vbi dicit, q. hodiē etiam de iure ciuili, videtur prohibitus concubinitus, ex quo ius canonicum ita apertē prohibet: quoniā lex ciuilis in istis spiritualibus videtur velle subijci dispositionibus canonicis. in authenti. vt cler. apud pro. epis. & in authenti. vt eccle. titul. & in capitul. clericis. supra de iudi. Secundò nota versicu. si verò contra iudices faciles in indulgentia pœnarum seu culpæ. Nam videntur potius subditos lædere quā eis indulgere: quia facilitas veniæ tribuit incendium peccandi, vel delinquendi. Non enim valet misericordia sine iustitia: nec iustitia sine misericordia: sed commiscenda sunt, & effendum est optimum temperamentum. vide pulchrum textum. xlv. distinctione. in capitul. disciplinam. ¶ Item not. ibi: prout maius, vel minus & c. quod secundum qualitatem & quantitatem fornicationis venit delinquens puniendus. Nam multæ sunt species fornicationis, vt fornicatio simplex: stuprum: adulterium: incestus: & prosequere latius: vt habes. xxxvj. quæstione prima. Item not. ibi: quos durus timor & c. probationem illius dicti: Oderunt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. ¶ Not. ibi: si quis igitur. ar. opt. quod pro omni

pro omni delicto fornicationis non est clericus deponendus: sed
 4 quandoq; suspendendus. & de hoc. j. latius. ¶ Not. in ver. præ-
 lati. quod prælati grauitè peccant sustinendo subditos concubi-
 narios: maximè obtentu pecuniæ vel alterius commodi tempora-
 lis. Et pōdera illud verbum, commodi temporalis. nam per hoc
 verbum, arbitror quod si clericus concubiniarius efficeretur dete-
 rior, si præcisè compelleretur ad dimittendum concubinā: quod
 tunc prælatus tolerando ad tempus, peccatū non incurrit. Nam
 quandoq; sustinetur minus malū, vt maius euitetur. xij. dist. duo.
 5 xxxij. quæstione. ij. c. siue si constiterit. ¶ Not. versi. qui autem.
 quod Græci non peccant vtendo matrimonio contracto in mi-
 noribus. nam in matrimonio est castitas. xxxj. dist. Nicena. & c.
 aliter. ¶ Et hoc facit ad quæstionem: Testator dixit, relinquo vxo-
 6 ri meæ vsumfructum bonorum meorum, si castè vixerit: demū
 vxor mortuo testante, transit ad secūda vota: quæritur nunquid
 debeat habere vsumfructum? Et dicendum est, quod sic: quia dici-
 tur castè viuere. Ideo cautela est adijcere, si castè vixerit, & in vi-
 duitate permanserit. vide quod legitur & not. in. l. vnica. c. si secū.
 nup. Et ex his infertur, quod continentia in clericis non est de iu-
 re diuino: sed de iure positiuo duntaxat: aliās Græci peccarent. de
 7 hoc dicitur plenè in. c. cum olim. de cleri. coniug. ¶ Vltimò no.
 quod grauius peccat clericus Græcus labendo in vitium inconti-
 nentia, quā latinus. Ratio redditur in litera: quia ille potest vt
 legitimo matrimonio. & ex hoc arguit A bb. grauius peccare lai-
 cum coniugatum torum vxoris violantem, quā presbyterum
 adulterantem. & cum hoc argu. transeunt communiter doct. &
 do. Anton. & do. Pet. sed apud me non est sine dubitatione, quin
 presbyter committat adulterium spirituale, & sacrilegium. facit
 8 quod not. Pau. vbi. s. in gl. in. c. virginibus. xxvij. q. j. ¶ Hinc est, q
 concubinæ clericorum possunt distringi, & puniri per iudicem
 ecclesiasticum: quia committunt sacrilegium eis inhærendo. vide
 8 tex. cum gloss. in. c. eos. xxxij. dist. ¶ Quæro pro declaratione
 literæ qualiter sint puniendi clerici de incontinentia? Solut. dicūt
 hīc doc. quod olim pro fornicatione clericus deponeretur. lxxxj.
 dist. presbyter. vide tex. apertum in. c. a multis. de ata. & quali. ho-
 diè verò non deponitur, sed suspenditur: vt hīc. & xxxij. dist. in
 c. fraternitatis. vbi est tex. pulcherrimus ad temperandum rigore
 antiquorum canonum. Hoc tamen dictum absolutè non reci-
 pias: sed intellige pro simplici fornicatione. Nam propter adulte-
 rium clericus debet deponi. c. cum ab homine. de iudi. & nilmi-
 rum, cum laicus veniat decapitādus. l. quamuis. c. de adulter. Idem
 dicit de delicto contra naturam. c. clerici. de excess. præla. In con-
 cubinario verò tex. est pulcherrimus in. c. ex parte Adē. de testi. in
 nuit, quod potest priuari beneficio. Dicetur plenius in tit. j. de co-
 ha. cle. & mu. & idem dic de incestu, stupro & si. & plenius profe-
 quor in. c. at si clerici. de iud. Intellige ergo primum dictum in for-
 nicatione tantum non qualificata, & Paul. dubitat in presbytero:
 cum non videatur, q possit committere simplicem fornicationē
 ratione prædicta: sed iste text. generaliter loquens multum facit
 9 pro prima opin. ¶ Secundò quæritur de qua suspensione loqui-
 tur versi. si quis igitur. vbi dicitur, quod suspensus hac de causa ce-
 lebrans venit deponendus. Ioan. And. intelligit de suspensione ab
 homine facta: vt quia prælatus suspendit subditum propter de-
 lictum incontinentia. Item secundum eum in suspensione iuris:
 vt quia erat notorius fornicator, vt sunt isti tenentes publicè co-
 cubinas. titu. prox. c. vestra. Et pondera hoc dictum Ioann. And.
 iuncto text. secundum hunc intellectum, quod clericus notoriè
 c fornicarius, est ipso iure suspensus: adeò quod celebrando incur-
 rit irregularitatem: & venit deponendus. quod est valde periculo-
 sum. & dicam latius in. d. c. vestra. vbi referam plura notanda ad
 10 istum articulum. ¶ Vltimò inducitur iste tex. in ver. prælati. ad
 quæstionem, nunquid prælatus possit imponere poenam pecunia-
 11 riam clericis pro delicto? Conclusio communis est, quod sic: &
 hoc si faciat causa correctionis, vt quia magis timetur poena pecu-
 niaria, quā spiritualis: & potest sic intelligi. c. dilectus. de ord. sed
 si faciat causa auaritiæ, tunc non licet. argumen. hic: & in ca. licet.
 de poenis. vbi dixi plenè. Ad euitandum autem hanc presump-
 tionem auaritiæ debet prælatus conuertere pecuniam in piam cau-
 sam. & dic, vt dixi in. d. c. licet. Abbas.

a ¶ Castè vixerit. Adde Old. consil. clxxxij.

a ¶ SEB. SAPIA. ¶ Castè vixerit. Vide latissimè per Mod. Papien. in
 repe. l. Titia cum testamento. §. Titia. ff. de leg. ij.
 Anto. Francif. ¶ An mulier secundo nubens dicatur castè viuere? dicas q
 sic etiam si secundo nubat intra annum luctus: nisi iurasset amplius non nu-

bere: quia tunc nu-
 bendo etiam se-
 cundo, non dice-
 retur castè viuere.
 Ita Angel. in au-
 thent. de restitui.
 & ea quæ pa. in. §.
 vnum. in versic.
 not. mulierem. Et
 adde, quod istud
 est verum, nisi ver-
 bum castè, profer-
 retur à marito: pu-
 ta quia legaret v-
 xori. c. si castè vixe-
 rit: quia tunc ver-
 bum castè, intelli-
 gitur, id est: in vi-
 duitate. ita Bald. in
 l. Deo nobis. in. iij.
 colum. c. de episc.
 & cleri. & gloss. &
 Bald. etiam in iij.
 col. in authent. cui
 relictum. in ver.
 nuptijs. c. de ind.
 vi. tol. & vide Bal.
 in. l. ij. in. ij. col. eo.
 titu. de indi. vi. &
 vide Angel. in aut.
 de non eligen. sec.
 nu. §. cum igitur.
 & vide Ange. Bar.
 to. & Alexan. qui
 multa ad hoc alle.
 in. l. mulier. in. §.
 cū proponeretur.
 in fi. ad Treb.

¶ Ecclesiasticum.
 Adde Pet. de An-
 cha. consil. clxx.

¶ Fornicarius. Ad
 de Alexan. consil.
 lxxxij. j. lib.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod di-
 cam in apost. ad
 istum in. c. vestra.
 nume. 7. in versic.

nūquid sit suspen-
 sus. vbi plenè exa-
 minauit hunc arti-
 culum. j. tit. prox.

¶ Poenam pecu-
 niariā. Adde Ro.
 sing. suis. fo. vj.

¶ Adde, quod vo-
 luit allegare Ro.
 sing. suis. cccxliij.
 in. c. sed posito ca-
 su. fol. xv. de quo

vide istum in. c. li.
 cet. numero. 9. &
 quod ibi notauit in
 apost. ad eum. in
 ver. poena post ali-
 os. j. de poenis. &
 Gul. de eug. in. l. ij.
 §. item nulla. num.

50. & ibi in apost. Celsi. in ver. poenam pecuniariam. c. de episc. & cleri.
 d ¶ SEB. SAPIA. Ebrietatis. Ad cognoscendum, quando ebrietatis sit
 peccatum mortale, vide pulchrè & eleganter per Car. Alex. in. c. deniq; co-
 lum. ij. iij. dist. vbi refert doctrinam diui Aquinatis. & vide eundem in. c.
 venter. xxxv. dist. in c.

SUMMARY

1 Clericus ebriosus, monitus non desistens, suspendi-
 tur à beneficio, nisi egerit poenitentiam. 3.

2 Ebrietas non est peccatum mortale: nisi quis assidue
 inebrietur.

4 Poena quando imponitur à statuto vel lege alterna-
 tiue, electio est iudicis: nisi verba statuti, vel le-
 gis dirigantur ad reum.

CAP. XIII.

Crapula.

¶ Clericus cra-
 pulosus, vel ebrio-
 sus monitus non desistens ab offi-
 cio, vel beneficio suspenditur. Pri-
 mò prohibet crapulam & ebrietatem. Secū-
 dò abusum se obligantium ad potum. Tertiò
 poenas statuit ibi: si quis. ¶ Not. j. contra cra-
 pulosos & ebriosos: q crapula dicitur immo-
 derata voracitas cibi: & dicitur crapula, quasi
 cruda epula. quia homines ita voraciter epu-
 lantes, perfectè non digerunt: sed materiam
 indigestam emittunt. Ebrietas verò refertur
 ad superfluitatem potus. vnde ebrietas est im-
 moderatus vsus vini. ¶ Secundò not. ibi: vi-
 num sibi temperent. contra bibentes vinum
 2 sine aqua. ¶ Et adducitur hoc ad quæstionē:
 an talis peccet mortaliter? primò videtur, q
 sic: contra prohibitionem concilij facit. Nā
 in calice etiam ponitur de aqua. c. cum Mart.
 de cele. miss. & hoc dictum est verum secun-
 dum doct. nisi ex casu aliud facerent. Nam
 reperiuntur quædam vina minus potentia.
 Satis est enim quod se temperent vino: vt se-
 quitur in litera. & dicitur se téperare vino, quē
 do habet respectum ad potentiam vini. Item
 respectu frequentia bibendi. nam debet cleri-
 cus esse contentus trina vice: tex. est in. c. quan-
 do. xliij. dist. Sed intellige quando appetitus
 naturalis ultra non exigit: voluit enim tempe-
 rare homines immoderatos. & crederem
 quod etiam non apponendo aquam in vino
 potenti, non peccet quis mortaliter, nisi assi-
 duè inebrietur. per tex. no. in. c. vinū. §. alias. ea
 dem. xxv. dist. vbi habes tex. semper menti te
 nendum, quod ebrietas non est peccatū mor-
 tale, nisi sit assidua. Et ad alium tex. & ad mo-
 tium doct. dicas, quod non loquitur præce-
 ptuè. pro hoc quod dicam in. c. seq. ¶ Not.
 duos effectus ebrietatis. Nam inducit mentis
 exilium, & prouocat ad libidinem. & ob hanc
 vltimam causam olim sancti patres abstine-
 bant ab esu carniū & vini. xxxv. dist. ab ex-
 ordio. & vide text. xxxv. dist. ante omnia. vbi
 dicitur, quod ebrietas est fomes omniū ma-
 3 lorum. ¶ Vltimò not. quod propter crapu-
 lam, vel ebrietatem non debet clericus priua-

ri beneficio: nec etiā suspendi, si vult agere poenitentiam. Miles autē secularis propter ebrietatē remouetur ab omni militia. l. omne delictū. ff. de re mili. Poena autem antiquorū canonū pro ebrietate, erat: quia clericus ebrius triginta diebus à canone suspendebatur: aut corporali supplicio supponebatur. in. c. vl. xxx. dist. sed hodie non imponitur tāta poena: vt hīc patet. Vide quod dicam j. titu. j. cap. ij.

- 4 ¶ In gloss. fi. ibi: relinquitur arbitrio superioris. Nota hāc gl. ex qua colligitur, q in poenis alternatiuis, optio datur iudici. & hāc gl. videtur approbare Ioā. An. & cōmuniter doct. nostri. & allegat do. An. bo. tex. in. c. quoniam. in fine. vt lite non contestata. sed allego alias glo. cōcordantes huic. & in decretis habes. xxxiiij. dist. fraternitatis. & j. de Iudeis. c. sicut. & facit tex. in. c. quarenti. de verb. signi. Sed in cōtrarium facit textus iuris ciuilibis, in. l. ij. C. de seruic. fugiti. vbi datur optio reo secundum cōmunē intellectū ibi. Bar. in. l. ij. ff. de effracto. dicit, quod aut verba diriguntur iudici: vt puta puniat tali, vel tali poena: & tunc optio datur iudici. aut verba diriguntur ad reū: vt puta, soluat mille, vel exhibeat medietatē bonorum: vel per verba similia: & tunc optio datur ipsi reo. & sic procedat. d. l. ij. & similis distinctio fit in legato alternatiuo: vt no. Dy. in regula in alternatiuis. de regulis iuris. libr. vj. glo. & doct. in. l. Lucio. ff. de legatis secundo. ¶ Sed casus dubius est, quando cōstitutio prouidet simpliciter loquēdo impersonaliter: vt hīc suspendatur ab officio, vel beneficio: vel amputetur sibi manus: vel condemnetur ad mille: vel per verba similia. & hoc casu Bar. videtur ibi inclinare in fauorem rei. vt sibi detur optio. & motus illa regula generali quod in poenis est mitior interpretatio faciēda: vt in iuribus vulgaribus. Hoc dictū Bartoli nō admitterem. & contrarium senserunt cōmuniter nostri glossatores, & doctores, & etiam textus alleg. nam quando iura loquuntur impersonaliter, datur optio iudici. Itē poena imponēda est per iudicem: & sic quodammodo loquitur in dubio lex. Item iudex habet videre, quā poena magis expediat. vt in. d. c. quoniam. facit. xxij. quāst. v. c. prodest. & hoc nota. Nam doctores nostri transeunt multum lentē super hoc passu. Abbas.

SEB. SAPIA.

a ¶ Præceptum. Vide Arc. in conf. clx. inci. longa est ista consultatio. in viij. dubio. & quālatē tradit Fel. in. c. nam concupiscen. tiam. s. de constit.

ZACHARIAS.

b ¶ In honestas. Ad de eundem confil. vj. ij. lib. Alexand. confil. lxxij. iij. libr.

SYMARIUM.

- 1 Cōstitutio siue regula alicuius religionis, an & quādo obliget transgredientem ad peccatū mortale.
- 2 Clerici etiam in minoribus constituti, nō debent habere officia temporalia, siue secularia: an autem aliter degradentur, vel deponantur, aut suspendantur. vide j. num. 9.
- 3 Clerici indigentes possunt esse negotiatores alicuius honeste negotiationis: alias secus. Clerici utrum possint esse tutores.
- 4 Clericis interdicitur omnis ludus: præter ludum scachorum. ii.
- 5 Monachus promotus in Episcopū, vel cardinalem: nō mutat habitum monachorum: neq; regulam, quo ad illa tria substantialia: & non acquirit sibi, sed ecclesie cui præst. dic. plenē vt j. nu. 19.
- 6 Abbates possunt ex privilegio portare insignia episcopalia: & ordines minores conferre: & idem est in Cardinalibus, non Episcopis.

7 Doctoratus, est dignitas.

Clerici, an & quo casu possint portare annulos.

8 Prælati qui ex privilegio, vel cōsuetudine: aut præscriptione possunt portare insignia episcopalia: an possint illa portare extra locū privilegiatū?

10 Religiosus, vel monachus potest de monasterio extrahi: vt efficiatur cubicularius episcopi: vel quod subeat onus alios docendi.

11 Clericus publicē aleator ipso facto priuatur à promotione, sed non à beneficio, nisi præcedat monitio.

Nomina verbalia ex quot actibus verificentur.

12 Ludo scachorum, quod quis lucratur, vel in ludo, qui consistit, & sit gratia virtutis experiendæ, non subiacet restitutioni: nisi quis principaliter ludat causa spoliandi proximum. At id quod vincitur in ludo fortunæ vel ingenij & fortunæ à non habentibus administrationē, puta filio &c. debet restitui patri, & simili. 13. Et quod quis lucratur cum fraude in proximē dictis ludis ab habentibus administrationem: subiacet restitutioni: si verò sine fraude, distingue, vt hīc ibi.

14 Consuetudo, quod illud, quod vincitur in ludo, non restituatur: non valet, licet aliqui contrā.

15 Mutuans pecuniam ludenti, non potest repetere: secus si alteri non ludenti: licet in ludo mutuet.

16 Transactio facta in ludo non valet.

17 Vendens rem in ludo, an teneatur de euictione?

18 Clericus debet ire indutus secundū cōsuetudinē loci: nō tamē debet ire cū vestibus laceratis propter humilitatē: quia dignitas clericalis vilesceret.

C. A. P. XV.

Clerici. ¶ A negotijs, personis, ludis, vestibus, & ornatu minus honesto, p̄cipit clericos abstinere: & habitu honesto uti: cui⁹ vanitatē in pluribus exprimit, & testatur. hoc vult in effectu vsq; ad finē. Et aduerte diligenter ad vnū verbū Inn. dicit enim hoc. c. loqui de honestate. Pet. verò dicebat, q quēdā sunt honestatis: quādā p̄cepti. ¶ Not. tñ ex præmissis, q nō semper constitutio etiā cōcilij generalis ligat transgredientē ad mortale. Nā quēadmodū transgressio legis ciuilibis, nō semp inducit decapitationē corporalē: ita nec transgressio iuris canonici inducit semper mortale. Nā sequitur inde decapitatio spiritualis & p̄petualis dānatio. ¶ Cōsidera ergo primò, vtrū cōstitutio habeat in se materiā p̄ceptiuā? verisimiliter pōderatā multū à cōstituente. & hoc casu non curas de verbis: an loquatur per verba exhortatiua, vel p̄ceptiua: sed verba sunt accōmodāda materiæ. tex. cū gl. xj. q. iij. rogo. vide tex. pulcherrimū in cle. exiui de paradiso. de verb. fig. Si verò nō constat de materia: & tūc aduerte ad verba. Nā si constitutio vtitur verbis p̄ceptiuis: vt qā dicit p̄cipimus &c. & tūc illaqueat contraueniēte ad mortale. xij. q. j. quod p̄cipitur. & in. c. ij. de maiori. & obe. si aut verbis impetratiuis: vel similib. & tūc attēde, vtrū materia sit pōderosa, vel potius sit cuiusdā honestatis. Primo casu transgressio inducit mortale: secūdo nō. Et eandē distinctionē facias in regulis religiosorū: qā cōiter aliqua capitula p̄cedunt strictē p̄cipiendo, & non simpliciter disponendo. & per hoc ille tex. pulcherrimus in dicta cle. exiui. quē semper no. pro verbis impetratiuis: qā nō habes alibi in iure canonico tex. ita bonū. & p̄ prædicta pōt hoc dictū Inn. reduci ad cōcordiā. ¶ No. j. q. clerici nō possunt habere officia secularia. Ex quo infertur, q licet clerici sint in minoribus: nō tñ dicuntur in ciuitatib⁹ habere officia secularia. ¶ No. secūdo ibi: cōmercia. q clerici nō debēt exercere negotiatiōes: maximē inhonestas. Et p̄ verbū maximē, videtur q etiā honestas negotiationes nō possunt exercere. Et itellige hoc, qn clerici nō indigēt: si verò indigēt bene possunt uti honestis negotiatiōib⁹: & querere inde victū manib⁹. xj. dist. clericus victū. & in. c. j. de celebra. miss. Et q̄ p̄prie dicatur negotiator honestus, seu inhonestus: vide pulchrū tex. in. c. eijs. lxxxvij. dist. & cōtra clericū negotiatōrē: vide text. elegātē in. c. negotiatorē clericū. ca. di. vbi dicit, q est fugiendus tanq̄ pestis. Vide etiā tex. pulcherrimū in. c. puenit. lxxxvj. di. vbi dicit, q causa lucri nō debēt cōducere possēsiōes aliorū. & nota bene illū tex. & ibi etiā habetur, nūqd possint esse tutores pupillorū, adde no. in. c. j. ne cler. vel mona. ¶ No. iij. ibi, histrionibus. q clerici nō debent habere histriones in domo: imō. nec eos audire. de quo in. c. nō oportet. de cōse. dist. v. ¶ Itē nota ¶ ludū alearū & taxillorū esse clericis phibitū. & aduerte, qā ista duo ad taxillos & aleas possunt itelligi vt pro

vt pro eodem sumatur. Et tunc dictio &, exponitur pro idest. Et solet iste ludus taxillorū, ita nuncupari: quia luditur super alea, idest super tabula. Secūdo pōt intelligi & melius vt denotet duos ludos scilicet ludū alearū: idest tabularū: cū luditur ad tabulas cū taxillis: & ludum taxillorum, qui nominatur hazardum. ¶ Et ex hoc intellectu no. q. nō solum ludus ad hazardū: sed etiam tabularū, est clericis prohibitus. & j. dicam rationem. & ex tex. inferitur ludum scacorum clericis nō esse prohibitum: & fortius nec laicis. quod tenet hic Vincē. & cōmuniter doct. seq. & glo. in aut. interdicimus. C. de episcop. & cler. & In noc. in. c. lator j. de homi. & vide Archid. in. c. episcopus. xxxv. di. in prin. & latius hanc materiā attingā j. & pondera tex. q. non solum nō debent ipsi ludere, sed etiam huiusmodi ludis prohibitis interesse non debent. ¶ No. ibi coronam & tonsuram & c. differentiā esse inter coronā & tonsuram. Nam tonsura est rasura in superiori parte, quæ appellatur clerica. Corona verō est circulus capillum, ad instar coronæ. vide ad hoc bonam gl. in clemen. ij. eo. tit. in ver. tonsura.

Additio.

Vsq. ibi: no. in versi. clausa. Tonsura verō fit in parte inferiori intra capillos & supra aures: & ideō dicit Canō, q. clerici capite detonso incedere debent, & patentibus auribus. xxij. dist. c. non liceat. Ideō autem raduntur ex parte superiori ad denotandum, quod debent à se abijcere vitia & alia, quæ habent impedire contemplationem diuinorum officiorū: summitas capitis significat eminentiā mentis. s. de fact. vnct. c. j. Ideō ad denotandū, q. mens debet esse intenta diuinis officijs, alijs sequestratis, sit ratio prædicta. In cōuersis autem, qui non habēt deseruire in diuinis officijs, non sit ratio ex superiori: sed solū raduntur ex parte inferiori ad denotandū, q. debent esse abstracti à temporalibus, & intenti ad audienda diuina: & de materia plenē in glo. alle. ¶ No. in ver. clausa. quales debent esse vestes clericorum. nā respectu formæ debēt esse desuper clausæ & nimia longitudine, vel breuitate non notandæ. Et dic q. debēt esse vsq. ad talum. xxij. dist. nō oportet. respectu coloris debent esse honestæ: in his tamē multū attendenda est consuetudo loci. quod intelligo dūmodo nō multū deuiet ab honestate: vt j. dicam cum gl. vide tamē gl. in cl. ij. in fi. quæ dicit clericos seculares nō habere certā formā in vestimentis: licet aliqui colores eis interdiciantur: sed melius pōt dici vt. s. dixi: put colligif per istū tex. Nā forma pōt dici largo mō respectu beuitatis lōgitudinis: vel respectu clausuræ in superiori parte. ¶ Not. in ver. pānis rubeis, aut viridibus. Duos colores clericis interdictos. hodiē. vide tex. in. c. ij. eo. ti. vbi isti duo phibent clericis etiā in caligis. vnde quod hīc fuit statutū in vestimentis, ex tēditur ad caligas. Ex quo arguo per ea, quæ j. dicā. quod hoc. c. non contineat in omnibus consilium, vel honestatem: sed in multis præceptum: vt patet in. d. cle. ij. in fi. & ibi glo. quæ dicit transgredientes puniendos pœna arbitraria. Vide tamen pulchrum dictū Hosti. in. c. antiqua. de priui. vbi dicit, quod panni rubei, & frena, & calcaria deaurata, & similia, ornamenta sunt insignia Papæ & sui legati. & cum proficiscūtur vltra mare. ¶ Ex quo inferitur, quod de iure communi, etiam cardinales non possunt vti huiusmodi coloribus & ornamentis: consuetudo tamen habet oppositum & fortē eos excusat: ex quo Papa videt, & non reprobatur. Nam ista sunt de iure positio. nam clerici olim portabant vestes partitas in figuras. Videmus etiam, quod in ecclesia clerici celebrantes vtuntur his coloribus. de quo j. aliquid. ¶ Not. ibi: sed nec annulos. quod clerici non debent deferre annulos nisi eis competat ex officio vel dignitate. qui aut sunt isti, quibus licet, infra statim subiiciam. ¶ Vltimō not. q. religiosi etiam episcopi, non debent vti rochetis: sed episcopi seculares debent portare in publico & in eccle-

fia super alia vestimenta. & pondera text. ibi: super indumentis lineis & c. videtur ergo, q. in publico non debet rochetū esse coopertū: aliās non dixisset, super indumentis. Item, quia text. vult, q. vtatur in publico. * nō enim dicitur vti* quis in publico, si subtus portat. Et not. ex hoc, & ex text. q. in domo, vel in camera, vel in alio loco publico, nō tenetur Episcopus portare rochetū. Nā licet in ecclesia debeat præ alijs honorari: in camera tamē debet se reputare collegam sacerdotum: & sic viuere familiariter, & socialiter se habere cū sacerdotibus, vt in. c. Episcopus in ecclesia. & c. olim. xcv. dist. & c. cauēdū. x. q. iij. Prædictis posset oppo. de ver. pallijs. qui immediate sequitur. vbi dicitur pallijs diffibulatis non vtatur. ergo videtur referēdo illū ver. ad episcopū, q. Episcopi nō tenentur portare rochetū in publico super alijs vestimentis: cum possint vti pallijs diffibulatis, seu connexis. Sed ille ver. intelligitur de omnibus clericis. & sic videtur intellexisse Io. in. c. si quis virorū. xxx. dist. vel. intelligo in Episcopis tēpore necessitatis, puta alioris, vel pluuiæ. Nam quādo vtūtur, nō debēt vti diffibulatis: sed eo casu, quo possunt vti. Ad prædicta facit. c. Deus, qui. & q. ibi not. s. vbi ponderatur vestis superior, non inferior. ¶ Item no. quod monachus promotus ad episcopatū, non mutat habitum monachalem: imō nec si promouetur in cardinalem: gl. in. c. monachi. xv. q. j. Sed quia text. dicit, quod clerici non debent deferre annulos, nisi competat eis ex officio dignitatis: quæro qui sint isti? dicit hic Io. an. quod cessante priuilegio, soli Episcopi & superiores possunt. Mouetur: quia solus episcopus contrahit matrimonium spirituale cum ecclesia sua: & per ipsius mortem dicitur ecclesia viduata. Non sic dicuntur aliæ ecclesiæ viduatae per mortem prælatorum: cū episcopi succedūt. ad hoc. c. fina. de succes. ab intesta. Hęc ratio Io. and. potest cauillari per. c. ne pro defectu. quod ipsemet alleg. s. de elec. nam ibi in text. & doc. dicunt, quod ecclesia remanet viduata, nedum per mortem episcopi: sed etiam per mortē cuiuslibet prælati regularis ecclesiæ collegiatae: & quisq. illorum dicitur pastor ecclesiæ: vt ibi patet expressē. ¶ Item aduerte, q. iste tex. nō dicit, q. illi soli possint vti, qui contraxerunt matrimoniū spirituale, sed solū fundat se super officio dignitatis: & multi sunt prælati inferiores Episcopo, qui dicuntur habere dignitatem. c. idemnitatibus. de electio. libro. vj. & c. vt apostolicæ. de priuile. eo. libr. Nec memini alicuius text. qui visum annulorum concederet Episcopis duntaxat. ¶ Bene posset argumentum induci. c. vt apostolicæ. præalle. vbi dicitur, quod sedes apostolica concedit Abbatibus, & quibusdā alijs prælati inferioribus insignia episcopalia. & sic videtur, quod ex propria dignitate inferioribus ista non competunt. & sic ferē habes omnes Abbates ex priuilegio, vt possint portare insignia episcopalia, & cōferre minores. Et idem dicit de cardinalibus non episcopis. Habēt enim ex priuilegio, vt possint portare insignia episcopalia: & conferre minores ordines, sicut Abbates. Nam vltra officium sacerdotale, nihil habent à iure. Ita dicunt Hostien. & Ioann. Andr. in. c. j. de supplen. neglig. prælato. & not. hoc. Sed posset responderi ad ista iura, quod loquuntur in alijs insignijs episcopalibus: & vt in mitra: baculo pastoralis: & sandalijs & similibus. Et pro hoc facit quod habetur in pōtificali: vbi habetur, & disponitur super anulō cōcedēdo Abbatibus, sicut Episcopis. Ille autem liber approbatus est ab ecclesia: vt in. c. miramur. & quod no. de ser. non ordi. Si tamen vis tenere opin. Ioan. Andr. quæ communis est: posses dicere, quod quemadmodum annulus datur spōsæ in signum matrimonij. xxx. quæstione. v. foemina. ita & personæ ecclesiasticae in signum matrimonij spiritualis. & quanquam alij prælati inferiores, maxime regulares, dicantur contrahere matrimonium cum ecclesijs

S E B. S A P I A.

a Clericis. Imō non valet consuetudo, quod clerici ludentes non teneantur ad restitutionem, secundum Car. & Imol. hic: quos refert & sequitur doct. meus dominus Roc. cur. in re pe. c. fi. co. xij. s. de cōsuet. vbi sentit, quod consuetudo excuset laicos.

b ¶ Certam formā. Adde Alex. conf. viij. s. alleg.

c ¶ Non possunt vti. Adde, an præscribatur vsus insigniorum portandorum per nō habentem potestatem portandi. Roma. sing. suis. fol. viij.

A C H A R I A S.

c ¶ Adde quod voluit aliter Ro. fin. cclxxxix. incipi. nunquid vsus insigniorum. fol. x. de quo per eundem in. l. vestigalia. C. not. ve. Fel. in. c. cū nobis. in princ. de præscri. & consil. lix. col. fi. An. cōf. ccxiiij. incip. in ac cusationibus. col. iij. Cardinal. consil. lxxxix. incip. capitulum ciuitatē. Oldr. cōf. filio. clxxij. incip. quia omnes. col. v. versi. ad tertium. quod dicit Paul. de ca. consil. clxj. incipiente in causa, quam magnificus & consil. ccxxv. incip. super primo dubio. ad fin. & Alex. conf. vj. in. ci. redēptoris, & c. viso themate. vo. lumi. j.

corū, non tamen illud est verum matrimonium: quod admodum contrahitur inter Episcopum & ecclesiam suā. Vnde videmus quod episcopus tanquam matrimonialiter alligatus, non potest eligi ad aliam dignitatem: sed debet postulari. c. si. de postu. praela. Sed prelati inferiores possunt eligi. c. Abbatem. de elec. li. vj. Et ad id quod dixi de libro pontificali, potest responderi quod habuit respectum ad id, quod communiter accidit. quia ex privilegio conceduntur Abbatibus insignia episcopalia: ideo voluit ponere formam tradendi: * iure tamen non cavetur, nec pro nec contra. † Puto tamen, quod doctores clerici licite ferunt annulum quoniam in ter cetera insignia, quae licite traduntur doctoribus, etiam clericis datur annulus ad praefigurandum matrimonium spiritu ale esse contractum inter eum & ecclesiam. cle. ij. de magi. & quod ibi no. Et iste tex. solummodo fundat se super officio dignitatis. Doctoratus autem est dignitas. c. quanto. de magi. vbi tex. sing. secundum unum intellectum sensit Bar. in l. j. c. de nouo codi. compo. & in l. fi. c. de iuda. licet vacilauerit in l. ex eo. ff. de mili. test. in contrarium tamen posset adduci ista litera: dum dicit ex officio dignitatis. fundat enim se super officio, & officium ecclesiasticum est administratio rerum ecclesiasticarum: vt not. Archidia. in c. j. de consue. lib. vj. dicā in c. multa. de preben. & hac administrationem non habet doctor. Satis videtur passus iste dubitabilis, maxime cum tex. s. prohibuerit clericis ornatu argenti & auri etiam circa corrigia. † An autem habens usum annulorum: vel insignium episcopaliū ex privilegio, possit uti illis extra locum privilegiatum? Doctores allegant pro & contra. tamen concludunt recurrendum ad formam privilegij. de priui. porro. sed quod possint, adduci, hic Io. And. d. c. vt apostolica. & ita etiam adducit ibi: Et optime facit ille tex. ibi enim dicit tex. quod abbates, quibus sunt concessa insignia episcopalia, possunt uti in prouincia libus concilijs & synodalibus, & alijs mitris episcopalibus: licet non ita preciosis sicut episcopi. Et hac partem tenerem, nisi privilegium aliter restringeret potestatem vel concessione. argu. in l. j. ff. de offi. procō. vbi procōsul utitur insignijs dignitatis extra territorium suum. quod intellige, vt dixi in c. j. vt li. pend. † In glo. j. ibi: *ab officio degradantur.* no. ex hoc contra dictum Inn. qui simpliciter dixit se credere hoc. c. loqui de honestate. Vides enim, quod in hoc, & in multis alijs continet preceptum: vt colligitur hic in gl. ad aleas. & dic. vt. s. dixi. Et inquam glo. dicit, quod clerici exercetes officia secularia debet degradari: non intelligitur ita amare, sicut gl. loquitur. Nam esset de directo contra mentem. c. seq. Sed intelligo, quod debet degradari: id est suspendi. vel etiam deponi, quando essent incorrigibiles: sed debent primo moneri, vt dicā in c. seq. † In ead. glossa ibi: *nunquam de manu sua exeat psalterium* dic quod. c. quod alleg. gl. est Hiero. & loquitur de religiosus: nec intelligas: quod nihil aliud debeat facere religiosus: sed intellige horis competentibus: & maxime in illis, qui non habent aliud exercitium, qui nihil intelligunt de alijs: alijs ipse Hiero. esset sibi contrarius: dum scribens ad rusticum monachum inquit, logo tempore discere, quae postmodum doceas. & inter bonos semper sectare meliores: vt in c. sic viue. & in c. si clericatus. xvj. q. j. Ex quibus verbis clare colligitur religiosum posse assumere officium docendi: dummodo ad aliud promoueat legitime: & ita concludunt doct. infra de magistr. capitul. quia nulli. Nam quemadmodum propter officium curae potest de monasterio extrahi. c. quod De timorem. de statu regula. & vt sit cubicularius episcopi. secunda questio. vij. cum pastoris. ita & fortius propter officium docendi: cum ibi logo magis proficiat, quam in praedictis casibus. cum ad praedicta multi reperiatur idonei, & non ad officium docendi. † In gl. in ver. *ad aleas.* ibi: *credo in beneficio obtento.* No. glo. ista in princ. ex qua habes, quod clericus publice alea-

tor, ipso facto repellitur a promotione: sed non priuatur a beneficio obtento: nisi praecedat monitio: vt in gl. An autem dicatur publice aleator, qui semel, vel bis publice lusit de hoc dic: vt Bar. prosequitur in proemio. ff. de iudi. & ibi quaerit, quoniam verificentur ista nomina verbalia, vt aleator: calumniator: mercator, & similia. & aliquid tetigi in c. j. de iudi. † In glo. ibi: *sed nunquid potest repeti.* No. istam glo. vsque ad fi. quia quotidie fit remissio ad istam gl. cum quaeritur nunquid possit repeti in ludo illud, quod perditur. vide gl. xxxv. distin. in sum. & in sum. & in c. j. & per Ino. in c. quia plerique. de immu. eccle. & aliquid ponit hic Calde. post Ioā. Andr. & beatum Tho. secunda secunda. Et vt habeas materiam, prosequere quinque membra. Primo nunquid possit repeti. Secundo nunquid valeat consuetudo in contrarium. Tercio nunquid ex mutuo facto in ludo oriatur actio. Quarto an valeat transactio ibi facta. Quinto nunquid vendens rem in ludo, teneatur de eiectione. Circa primum distingue tres species ludi. nam quidam ludus est consistens in ingenio, vt ludus scachorum. quidam consistens in fortuna: vt ludus ad hazardum. Quidam mistus participans de ingenio & fortuna, vt ludus tabularum cum taxillis. nam ibi versatur fortuna respectu taxillorum, & ingenium in voluendo tabulas. † Circa primum dico, quod cum iste ludus non sit prohibitus: vt. s. dixi: & vide tex. in l. penul. & vlti. ff. de alea. vbi videtur concessus omnis ludus, qui sit gratia virtutis experientiae. & vide tex. in c. lator. praealleg. quia quod ibi vincitur, non subiacet restitutioni: cum non submittere se homines fortunae: imo bonum inde provenit cum exerceant se ingenio: non tamen debet maxima quantitas ludi. Ad hoc facit quod habetur in l. vnica. c. vt alea. vsus. non tamen debet se exercere in istis ludis causa spoliandi proximum, seu lucrandi: sed principalis causa debet esse exercitatio ingenij. alijs credo id, quod vincitur ibi, restituendum saltem pauperibus: propter intentionem damnatae spoliandi proximum. facit in arg. xij. q. iij. c. tui emit. & melius preceptum euangelicum. Dilige proximum tuum sicut teipsum xxij. q. iij. debet. de poenit. dist. ij. proximos. † De secundo & tertio dicā simul quoniam isti duo pariter tractantur. Et dicere sic, quod aut ille qui perdidit, non habebat administrationem liberam pecuniae. Exemplum in seruo filio famuli. & monacho. & tunc in dubio repetitio datur patri, domino, & superiori: vt in l. fi. ff. de aleato. cum enim isti non haberent dominium pecuniae non potuerunt transferre in alios ar. in c. nuper. de do. post diuor. resti. & in regula nemo potest de reg. iur. lib. vj. Aut habebat liberam administrationem pecuniae. & si interuenit fraus, competit repetitio: quia turpitudine versatur ex parte illius tantum. ff. de condi. ob. turpem causam. per totum. & in regula in pari causa. de regulis iuris. libro vj. per glo. Aut nulla fraus interuenit. & tunc aut neuter fuit attrahens: aut alter tantum. Primo casu communiter tenetur, quod de iure communi competit repetitio vt in dicta authentica, alearum vsus & argumento in d. l. finali. & datur repetitio vsque ad xl. annos. Sed de iure naturali, seu consuetudinario, non competit repetitio. Nam iste ludus non principaliter est prohibitus propter se, sed propter multa mala, quae inde sequuntur. Nam isti communi consensu voluerunt se submittere fortunae. insti. de rerum diui. in § per traditionem. Sed si aliter habuit intentionem damnatam, puta ludenti proximum: puto pecuniam restituendam pauperibus argumento. c. non sanè. & c. qui habetis. xij. questione quinta. secus si causa solati tantum: maxime in festiuitatibus. vide gloss. in dicto capitulo primo. xxxv. distinctione. quae dicit, quod si modicum ludere pro conuiuio faciendo, illud licet, etiam de iure: sed non puto illud procedere in clericis: quia non debent facere conuiuium etiam de confertis, id est, quod quis ponat partem in c. non liceat. xlij. dist. Si vero fuit alter attrahens & alter at

a ¶ Dignitas. Ad. de Alexan. consi. xv. libr. iij. Bern.

b ¶ Extra locum. Adde Lap. alleg. xix. Bernar.

c ¶ Quod perditur. Adde videndum Areti. con. lxxxj. vbi in facto consumit. Ber.

SEB. SAPIA.

d ¶ Possit repe. An victor in ludo teneatur ad restitutionem, vide copiosè per do. And. si. cul. in consili. lxxv. incipi. afferam in medium. in. iij. volu. & late disputatur in duobus tractatibus impressis de ludo, in quibus transsumitur tota materia ludi.

ter attractus: dicit Inno. in. d. c. quia plerique: q si attrahens vincit, tenetur restituere attracto: quia ille fuit in turpitudine. secus econtra. Nā tunc nō est restituenda attrahenti, sed saltē pau-

14 peribus danda. ¶ Quo ad secundū de consue- tudine, dicit Io. And. hic, quibusdam videri, q ipse sequitur q cum ludus alearum sit prohibi- tus ex constitutione humana, quod illi deroge- tur per consuetudinem: ut sic ratione mixture valeat consuetudo efficere id, quod alias non

posset. ar. c. facris. de sepul. & pondera hanc ra- tionem. Nā videtur sentire hoc procedere in ludo misto, scilicet tabularum. & dummodo cessent fraudes, blaphemia, & turpia: nō tenet quis restituere, quod vincit: nec sacerdos tene- tur sibi facere conscientiam de hoc in foro ani- mae. & idē Calder. hic: & videtur velle idē vo- luisse beatum Thomā. Do. Anto. dicit tutius esse, ut fiat restitutio saltē pauperibus, propter intentionem spoliandi proximū. Ego plus cre- do, q etiā cōsuetudo non valeat, qm consuetu- do inducens peccatū, seu reddens faciliores ho- mines ad peccatum non valet. c. ex parte. de cō- suetu. sed certū est hoc contingere ex isto ludo ut experientia docet. & facit quod habetur in

dicta authen. alearū vsus. ¶ Et ad tertiū dic- breuiter: q si mutantur pecuniā ludenti, nō fiet repetitio: secus si alteri, licet in ludo. ad hoc vide bonū tex. cum gl. in. l. j. ff. de aleato. & quod not. in. l. penul. & vlti. eodē ti. ¶ Ad quar-

16 tum ¶ nunquid valeat transactio facta in ludo: Doct. hic cōmuniter tenet, quod non. Ratio, quia ibi non potest esse lis: imō est euidentis ca- lumnia: ergo non valeat transactio. l. in summa ff. de cond. inde. ¶ Ad vltimum mēbrum dic, ut habetur hic in fi. gl. & vide gl. in. c. j. xxvj. di- stinctio. plenē de materia. & quā mala proue- niant in istis ludis: per Hostiensē. de excess.

17 praelatorum. in summa. ¶ In gl. ij. in ver. de- auratis. in fi. nota bene istā gl. primō, quod in vestibus sit multū attendenda consuetudo locorū: quia clericus in vestib⁹ debet attēdere ne vilescat dignitas clericalis: & sic non debet ire vestibus laceratis, causa humilitatis: quia ex hoc vilescit dignitas: ut alibi dicit tex. no. orna- tum infucatū prāter corporis diligētiā appro- bamus: fractos vestibus & incessu non recipi- mus. xlvj. distin. c. parsimoniā. & in. c. j. Et idē alibi dicit tex. affectatē fordes, nec exquisitā delicia laudem pariunt quod tam de vestibus, quā de cibis intelligēdū est. xlvj. dist. in summa. & vide gl. no. xxj. q. iij. in summa. vbi dispu- tatur: nūquid clericus possit uti vestibus fulgi- dis: maximē sericis: si habet hoc consuetudo lo- ci: & inquantū gl. hic dicit clericos conformā- dos in vestibus consuetudini regionis: intelli- ge, quando sunt tales vēstes, quā non portant ad pompā: sed ex consuetudine illorū hominū & aliās sint honestā: aliās hoc. c. de nihilo pro- uideret. facit. d. cle. ij. eo. tit. * Docto. for- māt hic vnā. q. quare. f. & qualiter fuit adinuen- ta tōtura. & in hoc dicūt, q ad designādum co- ronā Christi spineam. Sed tu dic, ut habetur in

c. duo sunt. xij. q. j. ¶ Additio. ¶ In glo. annulos. in fi. con- clude, q monachus factus epi- scopus non penitus absoluitur ā regula mona- chali: ut dicit glo. vnde non absoluitur ab habi- tu: quia debet portare habitum monachalem.

nec ā continentia: nec ā voto paupertatis. vn- de nil acquirere potest sibi ipsi, sicut nec pote- rat existens monachus: absoluetur tamen ā re- gula monachali, quo ad diuina alia, quā indu- cta ab ecclesia: & ā vigilijs: ut dicit glo. in. d. c. iij. xvj. q. j. Secundū aliquos absoluitur ut possit comedere carnes. & istud tenuit glo. in. d. c. iij. Hugo tenuit contrarium: de conse. dist. v. in. c. carnē. Potes cōcordare opin. ut voluit Archi. in. d. c. iij. quia vbi potest sine scādalo abstinere se ā carnibus debet se abstinere. & in hoc obsol- uitur ā regula monachali: prout tenuit Goffr. & Host. ut refert Archi. in. d. c. iij. secus vbi si- ne scādalo nō potest abstinere: quia tunc pro- cedit glo. in. d. c. iij. Et per hoc videtur etiam, quod in ieiunijs, si commodē & sine scādalo posset seruare: regulam, quod debet seruare: a- liās non tenetur: per ea, quā dixit gl. praelleg. Absoluitur etiā ab officio monachali, si sit fa- ctus Episcopus ecclesiā secularis. quia debet regere ecclesiam, ex quo secularis est, secundū officium clericorum secularium: ut not. in gl. in cle. dignum. de cele. missa. itē etiā absoluitur ā primo monasterio: quia prius id quod quā- rebat, monasterio querebat & nūc ecclesie, ad quam est trāslatus. & sic loquitur. c. statutū. al- leg. in gl. licet gl. hic remittat ad not. in. c. inuē- tū. tamen ibi nihil tangitur de materia: sed be- ne tangitur in. d. c. iij. xvj. q. j.

SVMMARIVM.

1 Clerici negotiatores. & tertiō moniti non se absti- nentes non debent gaudere priuilegio clericali: a- deo quod, subiacent quo ad eorū bona, statutis lai- corum: non autem quo ad concernentia ordinem clericalem. & nu. 7. & 9.

2 Clerici possunt ad eorum commoda, uti statutis lai- corum: & an & quando inducunt pro ipsis, te- neantur contra ipsos recipere. & nu. 6.

3 Statuta laicorum non ligant etiam clericos negotia- tores ante trinam monitionem eis factam, ut desi- stant: postea vero sic.

Clerici non debent soluere pedagias, siue gabellus de facultatibus ipsorum & eorum patrimonio: licet statuta sint in contrarium. & nu. 4.

5 Citatio peremptoria vnica, non sufficit quotiescun- que. & vbiunque agitur ad pœnam imponendā: nisi hoc fiat per statutum: nec vbi trina ā lege re- quiritur.

8 Clerici coniugati non gaudent priuilegio clericali in facultatibus.

10 Clericus negotiator de bonis ecclesiā non perdit pri- uilegia quo ad bona ecclesiā: secus si negotiatur de bonis proprijs. 9.

Gabella non soluitur de bonis ecclesiā, quā ad aliū locum portantur.

11 Clericus non gaudet priuilegio in bonis proprij patri- monij, quo in bonis ecclesiasticis, nisi in casibus ā iure expressis.

Priuilegium non extenditur ad casus non expressos, nisi inquantum in iure reperitur extensum.

12 Ecclesia, an teneatur soluere collectas, seu alia onera pro possessionibus ei collatis, pro quibus ante, quā ad ecclesiam peruenissent, soluebantur ta- lia onera.

13 Clericus habens bona communia cum laico, an tenea- tur ad onera.

14 Negotiatores, qui sint, & qui artifices.

B iij

ZACHARIAS.

a ¶ Non fiet repeti- tio. Tu dic hoc ve- rū in collusore, vel aleatore, vel si is cui mutuatur sit maior: vel sit ei bo- nis, interdictum, ut plenē per Bart. in. l. is cui bonis. de ver. oblig. & in. l. si quis cum sciret. ff. pro emptor. Inno. in alle. l. si quis. vbi tamen limitat: sci- licet nisi post ex in- teruallo mutuum recipiens promit- tat ei mutuum re- stituere: secundum Io. an. fin. in addi. ad Spec. ti. de obl. & so. in princi. Et quis ludus sit per- missus: vide istum in. c. lator. & ibi di- cam in apostill. ad ipsum in ver. ludus solatiofus. num. 2. j. de ho. volun. An- to. Francif.

¶ An mutans lu- denti habeat actio- nem ad repetēdum mutuum, vltra hīc allegata: vide Bart. in. l. si filio. in. §. j. ff. qua. re. act. non da. & in. l. fin. ff. de aleato. & vide Ioā. de Imola. in. d. l. si quis cum sciret. hic alle. & vide do. Ab- ba. in. c. pe. de vi. & ho. cler. vbi dicit q tertius mutans, qui nō sit collusor, potest repetere. de quo etiam vide Bal- dum, & Sal. in aut. alearum vsus. & ibi plenē de materia: C. de alea.

b ¶ Penitus absol- uitur. Adde Fede. confi. v. & xix.

c SEB. SAPIA.

¶ A regula mona- chali. propter hoc dubitat Bal. hic, an monachus factus Episcopus, possit testari de bonis po- steā sibi delatis. Nā secundū hoc vi- detur, quod bona acquirantur mona- sterio: quia non est absolutus ā regula monachali. contra- rium sentit Specu. in titu. de sta. mon. ver. xxiiij. vide la- tē per Ia. in aut. in- gressi. C. de sac. san. ecclesijs.

d ¶ Vnde non ab- soluitur ab habitu. Adde quod ista est vera & communis opi. quā secutus est Car. in cle. j. in fi. de sta. mon. & in clem. ij. de censu. & Bertha. de Firmi. in suo tractatu, de Episcop. iij. libr. parte. j. in princ. & ij. lib. xxviiij. q. per istum text. contra Imo. & suos sequa- ces. in. l. sed & si quid. §. mancipio- rum. in fin. ff. de v- fusu. Bart. in. l. idē vlpianus. §. sunt & alij. ff. de excu. tut. & Io. an. in nouel. in. c. pe. eo. ti. de vi. & ho. cle. & primā opini. secutus est Bal. in ti. de sta. mo- nach. & ipse etiam Spec. ibi in princi.

SEB. SAPIA.

C. S. P. XVI.

a ¶ Laicorū. Vide Gemi. in. c. fi. in. j. no. col. ij. j. de off. dele. in. xj. Lap. al. le. j. inci. in ciuita re florentie. col. v. Alex. in cōfi. ccix. in. statutis in. ij. vo. Feli. in. c. ecclesia sancte Marie. in. viij. qō. principali ver. primus casus est. s. de constitu.

b ¶ Contra eos. Sentit hic do. Abb. q. laicus non posset uti statuto isto cōtra clericos. quod cōprobatur per illud. quod voluit glo. no. in. c. nouit. in. ver. quicunque s. de iudi. quam ibi sequitur do. Abbi in. ix. col. ver. vlti. vbi singulariter dixit. quod ecclesia potest inducere legem: cum pro ipsa facit: & eandē contra se nō recipere. per quod dictum ego tentabā pos. felimitari tex. in. l. si quis testibus. C. de test. quod inquā tū ibi dicitur q. nō possum repellere testes quos aliās in duxi pro me: q. nō habeat locum in ecclesia. Et idē in similibus puta in instrumentis & confessiōibus quā aliquo casu possunt pro parte recipi. pro parte nō. Sed contra prādicta multū facit. quod dixi iste in. c. quod clericis. num. 37. s. de for. cōp. vbi examinans plura quā concernunt istud primū notabile: dicit. quod quando clericus aliquid recipit pro se. debet illud & contra se recipere. cōgita bene & vide j. proxi. dum declarat primam gl. A Enras de fal.

c ¶ Aliquas gabel las. Adde eundem confi. vj.

d ¶ Tertio monitus. Adde Cep. confi. xj. vbi late Fulgo. cōfi. l. ij. Alex. cōf. sapius alle. viij. j. libro.

e ¶ Contra me. Ad de Romanū. conf. cccxvij. Bart.

Ex literis.

¶ Clericus. qui tertio monitus a

negotiationibus secularibus non abstinere. interim per di quo ad bona priuilegiū clericale. Et est text. multū no. & quotidie alleg. Primū ponitur querela. Secundū prouisio. ibi: *mandamus*. ¶ Casus literalis. In terra Comitum Pontini erant quidā clerici. qui potius intēdebāt negotijs secularibus. quā diuinis officijs. Isti volētes gaudere priuilegio clericali. nolēbāt subiacere statutis patrie: sed quādo statuta illa pro se faciebāt tanquā laici. statutis illis se volebant defendere. Iste Comes Pōtinus significauit hoc domino Papae: vnde mandat Papa Episcopo Ambianensi. qualiter moneat illos clericos tertio: & si se non correxerint. & pratermissis officijs diuinis talibus negotiationibus se immiscuerint. nō defendat eosdem. quominus de facultatibus suis subiacent statutis patrie: dū talibus se implicant: quia ipso facto renuntiat priuilegio clericali. Bernar. ¶ Nota primū arg. opti. ex text. q. clerici possunt ad eorū cōmodū uti statutis & cōsuetudinibus laicorū. & pro hoc tex. in. c. ad nostrā. s. de proba. & de fo. cōpe. quod clericis. Ex quo infero ad qōnem quotidianā: statuto cauetur. q. instrumentū guarentigiatū debet habere executionē paratā: certē clericus habēs tale instrumentū cōtra laicos. pōt tali instrumentū uti contra eos: & idem dic in similibus. ¶ Secundū no. quod statuta & cōsuetudines patrie seu laicorū. non ligant clericos in eorū prāiudiciū: etiā si exerceat negotiatiōes. Nā hic clerici gaudent priuilegio clericali. etiā in mercimonijs: licet postea perdant per trinam admonitiōē. & dicit do. Ant. hic ad probandū quod. s. dixi. nō potest reperiri melior tex. isto. Et ad. h. d. ipse hoc. c. sepe se allegasse contra opi. Bar. in. l. cūctos populos. C. de sum. tri. Sed tu cōsidera diligenter. q. hoc. c. nō facit in aliquo cōtra opi. Bar. nec simpliciter probato quod prādicti. Nā ista statuta & cōsuetudines erant cōtra priuilegia clericalia: ut clerici tenerentur soluere pedagias. seu gabellas de facultatibus suis: quo casu nemo negat. imo Bart. expressē ibi fatetur: quod talia statuta. vel cōsuetudines nō nocent clericis. loquitur enim Barto. quādo statuta nō tangūt priuilegiū clericorum. & aliās sunt honesta. Sed ego contra illā opi. Bar. allegare soleo tex. iuncta gl. in. c. ecclesia sancte Marie. s. de cōst. vbi aperte probat. & dicit ut ibi plenius dico. ¶ Tertio no. ibi. *de facultatibus suis* & c. bonū tex. & mēti tenēdū: q. quēadmodū clericus nō tenetur aliquid soluere pro facultatibus eccle. ita nec pro facultatibus proprijs. Ex quo infero. q. de ppro patrimonio clericus non tenetur soluere aliquas gabellas. vel aliqua pedagias. ad hoc cle. prāsent. de cens. & c. quanquā. eo. tit. lib. vj. Et idē dicit si aliquid donatur. vel relinquitur eccle. ut nō teneatur soluere certū quid pro libra secundū statuta quorundā locorū. & vide tex. xx. iij. q. viij. c. Tributū. s. quānuis. cū duobus seq. Et idē puto. si donatio fieret clerico. argu. bo. hic. Et ex his & est tex. habes casum valde generalē. in quo bona clericorū gaudent eodē priuilegio cū bonis ecclesie. adeo. q. quidam ex hoc

tex. voluerunt facere regulā generalē. q. omnibus bonis clericorū & ecclesiarū eodē gaudent priuilegio: quod indistinctē nō placet. ut j. dicā cū gl. ¶ Vltimū no. ibi: *tales tertio a te moniti* & c. quod ad hoc. ut clericus perdat priuilegiū. etiā in negotiatione. oportet q. fuerit tertio monitus. & a suo superiori. Et ex his verbis inferi q. non sufficit vnū perēptoriū: quia vbi cūq. agitur ad poenā incurrendā. & ius exigit tertiā citationē. nunquā vnā citatio etiā perēptoria habet vim trinā citationis. quod est not. & hoc voluit glo. in cle. j. eo. ti. in. ver. iij. & Io. an. in. c. ex tua. de cle. nō residē. & idē Ioā. and. in. addi. Specu. super rubric. de cle. nō residen. Idē est. si cōtra absentem citandū. ius requirit tertiā citationē: ut in. d. c. ex tua. Pro hoc facit: quia in poenalibus verba debent intelligi strictē & propriē: nō autē largē & fictē. l. iij. s. hanc verba. ff. de nego. gest. & in. c. nostra. de iniur. Nec sufficit citatio generalis. ut oēs clerici abstineat a negotiationibus: imō debet esse citatio specificata: ita. q. apprehendat istos negotiatores. pro hoc tex. ibi: *si tales* & c. ¶ Et circa hoc potest dari hic notabilis regula: q. vbi cūq. ad perdendū aliquod priuilegium clericale. iura requirūt trinā admonitionem fiendam ipsis clericis nō rectē viuētibus: oportet. quod citatio seu monitio. si fieri potest. apprehēdat ipsos clericos. quod est contra quosdā praelatos. qui faciunt monitionē in genere: ut quilibet clericus incedat in habitu & tonsura: aliās nō gaudebit priuilegio suo clericali. Dico. quod talis monitio generalis non sufficit ad priuandū clericos aliter incedētes. priuilegio clericali. pro hoc tex. hic in versiculo. *si tales* & c. & gl. in. d. cle. j. in. ver. nominatim. & quod legitur & no. in. c. statutū. de sen. excō. lib. vj. Probaf. rōne. Citatio generalis nūquā habet locū. q. certum est. qui sint citandi. vel monēdi: ut in cle. j. de iudic. & per Inno. in. c. fi. qui ma. accusa. pos. & in. c. significauit. de testa Sed per viā statuti. fortē hoc poterit fieri: quia statutū habet vim legis. & praelatus pōt statuendo augere poenā iuris & infligere poenā sine admonitione: vbi aliās requirebatur mōitio: ut probatur in. c. ij. de constitu. lib. vj. Facit quod legitur & nota. in. c. romana. de sent. excom. lib. vj. vbi gl. ponit multas differētiās inter statutū & sentētiā. & facit quod leg. & no. in. c. a nobis. de sent. excō. & vide glo. in cle. ne romani. de elec. & Ioā. and. in. c. fi. de off. archipresby. & hoc no. quia vidi multos errare. ¶ In glo. j. in. fi. Hostiē. circa hoc brocardū. facit hanc distinctionē: quod in his quā tēdūt ad defensionē fidei. pōt fouens fidē recipere pro se quicq. infideles scripserūt pro fide: sed cōtra se nō tenetur illa recipere. & ita loquitur. c. si quis. & c. si haereticus. alle. in. gl. In priuatis verō. aut recipit quis aliquid de facto pro se: & teneat recipere contra se. ut hic. Sed non sufficit q. nō perdūt isti priuilegiū nisi tertio fuerint moniti: sed hoc operat priuilegiū clericale: aliās autē procederet dictum Hosti. pro hoc. iij. q. iij. c. si quis. de testi. Aut de iure quis allegat. & nō tenetur recipere cōtra se: ut in. c. ex parte decani. de rescript. ¶ Tu vide ad materiam bonā glo. in. c. ij. de mutu. pe. & in. auf. quas actiones. C. de sa. sanctis eccle. & per Io. an. in. regula qui ad agēdū. de reg. iur. lib. vj. in. mercu. Et ex ibi not. dicit. q. vbi cūq. mihi aliquid cōceditur in priuilegium motu proprio: illud nō teneor obseruare cōtra me: & idē ecclesia non tenetur obseruare prāscriptionē quadragenariā cōtra se: imō prāscribitur contra priuatū. sicut priuatus cōtra priuatū: ut no. in. dictis iuribus. Ad propositū ergo isti clerici habebāt priuilegiū clericale quod nō perdūt. nisi a iure rōne dilecti priueni. ¶ In gl. in. ver. iij. in. fi. pondera bene fi. gl. quia colligitur vnus intellectus ad istū tex. videlicet. q. clericus tertio monitus nolens desistere a negotiationibus. non perdit omne priuilegium clericale. Imo videtur gl. intelligere quod etiam nō perdat priuilegiū fori: quia illud est minoris prāiudici. quā priuilegiū. c. si quis suadente. Et in hac vltima gl. tres opiniones reperiūtur: sed verior videtur illa Ioannis And. quam tacitē hic sentit glo. quod solum perdat priuilegium quo ad negotiationes: & quo ad facultates suas: ex quo incedit in habitu & tonsura. & iste intellectus satis videtur conueniens literarū: dum dicit: *de suis facultatibus* & c. ¶ Item iste text. est poenalis: ergo debet strictē intelligi. serua ergo. c. perperdimus. & c. contingit. & c. in audientia infra de sententijs excommuni. in casibus suis. Et si diceres. ista est modica poena: nam quilibet clericus non curabit desistere a negotiationibus propter solutionem istarū gabellarum: dicit. quod propter hoc ipsum non tollitur quin superior

superior possit procedere ad alias pœnas iuris: sed hîc solû adhibetur remediû in fauorẽ laicorû, qbus præiudicabatur per clericos negotiatores, nolentes soluere gabellas. ¶ Quidã antiqui volebāt intelligere tex. in clericis coniugatis. quod non procedit per. c. vni cum. de clericis coniugatis. libro. vj. quia non gaudent priuilegio in facultatibus: vt ibi. ¶ Et no. bene tex. quod nō solū perdūt priuilegiū in negotiationibus: sed etiam in proprio patrimonio: quia ex quo mercantur ex patrimonio: dignū est, q nō sint priuilegiati. ¶ In gl. fi. ibi: *in facultatibus ecclesiæ non fit præiudicium*. No. gl. nā ex ea iūcto tex. possumus dicere, q si clericus negotiatur de bonis ecclesiæ, non debet perdere priuilegiū quo ad bona ecclesiastica: quia delictū personæ & c. & vide Fede. in consil. cc. qui sentit, q si bona ecclesiā deferantur ad certum locū negotiationis cā, nō tenetur soluere aliquid pro gabell. ita quod. c. quanquā. de cēsi. li. vj. & in cle. præsent. e. ti. nō habeāt locū in bonis ecclesiæ, quod semper no. Poterit ergo superior clericū cōpescere, vt nō negotietur in bonis ecclesiæ, nō tñ ex delicto clerici, debet ecclesia perdere priuilegia in suis facultatibus. quod est bene notandū satis facit hęc litera in argumē. ¶ In ea. gl. ibi: *res clericorum & ecclesiarum gaudeant eorum priuilegio. & c.* Not. gl. nā generaliter vult, vt bona clericorū & ecclesiarū gaudeāt eodē priuilegio. Ad idē gl. in. c. ex literis. de pig. & in. c. similiter. xvj. q. j. sed vt pluries dixi, hoc non procedit generaliter. Nam aliter præscribitur contra ecclesiam, aliter contra bona patrimonialia clericorum: vt notat glossa. xvj. quæstione. iij. c. j. & Ioannes Andre. in. d. regula: qui ad agendum. Nec clericus petit restitutionē in integ. in rebus proprijs. vide gl. in cle. vnica. de in integ. resti. Spec. de in integ. rest. §. qualiter. vers. sed nunquid. & vide glo. non tradēdā obliuioni. in. c. quanquā. quæ dicit hoc nō esse verū vniuersaliter. Procedit ergo hoc dictū gl. in casibus iure expressis. probatur rōne. Nā priuilegiū vni cōcessum, non debet extēdi, nisi quatenus à iure reperitur extensum: vt in. c. sanē. de priuileg. ¶ In ea. gl. ibi: *ita suspenditur priuilegium*. No. q in casu huius. c. clericus nō perdit irrecuperabiliter priuilegiū, sed ad tēpus: donec insisterit negotiationibus. vide simile in. c. j. de cleri. coniu. lib. vj. ¶ Vltimò extra glo. hîc quæritur de quotidiana qōne: nūquid ecclesia, vel clerici, teneantur soluere præstantias, seu alia onera pro possessionibus eis collatis: ex quo pro illis possessionibus soluebatur onera ante, quā ad eos peruenirent. In hac qōne principaliter reperiuntur tres opi. ¶ Quidā vt Goff. distinguunt inter onera prius imposita, & nō soluta. & alia de nouo imponenda: vt ad prima teneantur clerici: ad secunda nō. Pro hoc facit text. in. l. Imperatores. ff. de public. vbi innuitur, q quisq possessor est obligatus ad soluendū onera præteriti tēporis: & ante, quā possessionis perueniret ad eū. videt eū hoc onus annexū ipsi reo: ideo trāsfit in quēcūq possessorē. arg. in. c. ex literis. de pign. Sed quo ad alia onera, pōt ecclesia vt priuilegio suo, sicut in simili dicitur in fisco in. l. fiscus. ff. de iure fisci. Alij distinxerunt, vtrū ista possessiones essent prius adscriptæ pro solido & libra: sicut hodiē cōter in provincia Tuscia. & tunc trāsēunt ad clericos cū oneribus suis: secus aut vbi nulla fuisset adscriptio facta. Tertia opin. & verior est, q aut illa bona habebāt onus perpetuū, annexū & inuariabile: & tunc trāsēunt ad clericos cū oneribus suis. Facit cle. j. de cēsi. & quod ibi no. Aut onus nō erat tale vt sunt istę descriptiones quę sūt hodiē: quia æstimatur bona cuiuscūq: vt soluant plus vel minus, secūdū impositionē collectæ: & ad ista onera nō tenetur ecclesia, vel clerici: quia nō pōt dici, q hoc sit onus annexum possessionibus, cū nō sit perpetuum, sed variabile: & quandoque imponitur personæ pro rebus. Si ergo perueniunt ad ecclesiam, debent cēseri iure ecclesiastico. Pro hoc bonus textus in. c. vnico. de iure patrona. libro. vj. & d. l. fiscus. & hanc opi. tenuit Ioā. de lig. in. d. cle. præsent. ti. & Ioā. an. post Archi. in. c. j. de immu. eccle. lib. vj. ¶ Et quid si clericus habeat bona cōia cū fratre laico, nūquid teneatur soluere: & de similibus qōnibus, vide per Spe. in tit. de cle. cōiug. ver. hmoi aut. vide per Bar. in. l. rescripto. ff. de mu. & hon. vbi ponit aliquas practicas afficiēdi bona secularia: vt sic affecta trāsēat ad clericos vius dicta mihi nō placent, maximè propter fraudē. Nā de directo venit cōtra priuilegiū ecclesiæ cōcessum per Imperatorē. in. l. j. c. de sacros. eccle. quisq enim habet liberā facultatem donandi ecclesiæ: & per impositionem onerū fraudulēter factā impeditur

illa libertas donandi.

Additio. ¶ Vsq ad fi. vltius quæritur quæ negotiatio intelligat clericis esse prohibita, & quæ nō. Remittit docto. ad ea quæ no. habentur in Spe. in ti. de cle. coniug. in versi. sed quid dices. do. Anto. h. d. q est differentia inter negotiationē & artificii, dicens quod negotiatio est clericis prohibita: sed artificii nō: per ea quæ habentur. lxxxviij. dist. per totū. & maximè in. c. eijciēs. quæ est palea. & c. quoniā nō cognoui. & xcj. dist. clericus Ad primū aut de negotiatiōe etiā facit, quod habet in. c. j. & ij. ne cleric. vel mona. Sed ad secūdū videlicet de artificio, facit quod habet de cōse. distin. v. in. c. nūquā. & in præalle. c. clericus Quæ aut dicat negotiatio, & sic, qd sit negotiari: dicit q quādo res empta nō mutata materia alteri venditur: hæc negotiatio appellat: & videtur prohibita clericis, & per ea, quæ habentur in. d. c. clericus. Artificii verò est, qn quis emit aliquā materiā, & per artificii reducit ad aliquā formam: vt si fortē emat vimina, & faciat canistra: vel emat chartas, & scribat libros: vel emat aliquod lignū, vt faciat aliquid domū: vel emat filū, vt faciat retia. & idē in fi. vt habetur in. d. c. nunquam. Nam secundum. d. An. tales non dicuntur mercatores, vel negotiatores: sed potius artifices strictē sumpto vocabulo. & sic negotiari propriē dicitur in commercijs. de verb. sig. c. forus. §. negotiorum.

De cohabitatione clericorum & mulierum Rubrica.

¶ Quia mulierum consortia reddunt vitam clericorum de incontinentia suspectam: ideo post præcedentem rubricam meritò subiicitur hæc rubrica. Abbas.

S Y M M A R I U M.

- 1 Sacerdos non potest retinere fœminam in domo, etiā matrem & attinētes, propter periculum peccati. intellige, vt in. nu. 3.
- 2 Episcopus potest tenere matrem, vel aliam non suspectam in domo: licet honestius esset, vt non teneret.
- 3 Clericus potest subuenire de rebus ecclesiæ suis consanguineis, si sunt pauperes, aliās secus. Itē & si ipsi ipsius clerici, etiā ex prohibito coitu nati, id est, post sacerdotium, & sacros ordines.
- 4 Executor qui habet distribuere inter pauperes, poterit eligere suos consanguineos.

C A P. I.

Inhibendum.

¶ Sacerdos mulieres, quas etiā antiqui canones permittebant, si suspectæ sunt, retinere non debet, vel clarius sic. Clericus non debet retinere in domo mulierē suspectā de incōtinētia, etiā si sit mater, vel alia cōsanguinea. h. d. Et habet quatuor dicta. Primò, ponit q nullus clericus debet tenere extraneā. Secūdò, q nec consanguineam. In tertio, quod consanguineæ indigenti extra hospitium suum pōt providere. quartò, quod nulla fœmina, tāquā ministra in ecclesijs clericis misceatur. Secūda ibi: *Sed neque*. Tertia ibi: *B* iij

ZACHARIAS.

¶ De cler. coniu. lib. vj. Adde Gem. ibi. in. §. & cū parisiense. nu. 3. & ibi in apost. Cels. ad eum. in ver. coram iudice laico. & in apost. eiusdē Celsi ad Philip. fran. ibidem. numero. 5. in ver. à iudice seculari.

¶ Eodem priuilegio. Adde Ro. sin. gu. suis. fol. iij.

ZACHARIAS.

¶ Adde, quod voluit allegare rom. singul. suo. cccclj. inci. tu scis generale illud dictum. de quo per Car. in. c. j. col. ii. versic. ex his infero. de dol. & contu. & Felin. c. ecclesia sanctæ mariæ. col. v. vers. hinc est. de consil.

SEB. SAPIA.

¶ Eodem priuilegio. An bona propria clericorū gaudeant priuilegio ecclesiæ: vide Old. in consil. lxxxvj. in cip an Episcopus. Fel. in. c. ecclesia. sanctæ mariæ. col. v. s. de consil. & in c. ij. in fis. de præscrip. vbi tradit, q non gaudent præscriptione quadragenaria.

SEB. SAPIA.

¶ Nunquid ecclesia. vide Bar. in. l. j. c. de mulier. & in quo loco. & in. l. rescripto. §. sciendum. ff. de muner. & hono. vbi ponit cautelā, quod clericis imponatur collecta. de quo late per Felin. d. c. ecclesia sanctæ mariæ. col. xxvij. ver. quartò quæro. s. de consil.

¶ Ante, quā ad eos. Adde eundē consil. ij. & vj. ij. libro. B.

¶ Sacerdotis. vide
alleg.in.c.j.j.de ce
le.mis.vbi alle.istū
tex. ad hęc vide e.
tiam Abb.in.c.fin.
in vlt.col. s.de po
stulando.

appellatione sacerdotis, venit tantū presbyter. Et etymologia sacerdotis & presbyteri, vide. xxj. di. c. clericos. ¶ Not. ij. modū procedendi cōtra clericos fornicarios

3 palā, nō cōcubinos, vt moneatur: vt hīc dicit. ¶ Tertiō nō bonū dictū ex tex. q̄ suspicio p̄cedēs, & admonitio sequēs, cui nō parē: licet inducant p̄sumptionē magnā cōtra inobediētes: nō tñ probāt delictū: vñ debet contra talē tēperari sn̄a: vt nō imponat p̄na naturalis delicti. Nā si ex suspiciōe p̄cedēti & sp̄eta monitiōe isti clerici haberent p̄ cōuictis, nō solū excōicāretur, sed grauius contra eos procederetur, vt in. c. sicut. & c. si aut. j. e. ¶ Et ex hoc infero, q̄ aut. si qs. C. de adul. ponat casum specialē. Nā ibi dicit, q̄ si qs habēs suspicionē cōtra aliquē de adulterio cū vxore, idē corā testib⁹ monitionē fecerit, & postmodū cōperit eū fabulari cū vxore,

a pōt istū impunē occidere: & sic suspitio p̄cedēs cū admonitiōe sp̄eta, inducit probationē delicti. Sed vt dixi, nō puto casum illius aut. extēdēdū. Nō em̄ potuit lex aliter cōpescere iustū dolorē mariti. facit. c. si verō. j. de sen. excō. Vide ad p̄dicta In. in. c. quia verisimile. s. de p̄sum. vbi not. dicit, q̄ vbi iudex procedit ex p̄sumptione,

b debet multū tēperare sentētiā suā: vt modicē, vel rarō p̄nā inferat. ar. c. afferte. e. ti. facit. l. sciat. C. de pro. canonizata. ij. q. viij. c. sciāt. qd̄ no. Nā posset iste tex. ad duci in cōtrariū intelligēdo ēt, q̄ ista sit p̄na delicti.

5 ar. c. seq. seq. primū dictū mihi placet. ¶ Vltimō no. q̄ mulier delinquēs cū clerico subiicitur foro ecclesiastico: vñ pōt p̄ iudicē ecclesiasticū puniri: q̄ cōmittit quā si sacrilegiū. vide bonum tex. in gl. in. c. eos. xxxij. di. & c. virginibus. xxvij. q. j. ¶ In gl. j. ibi: inferiores. hoc limita prout dixi in primo no. Et nō bene fi. gl. q̄ appellatiōe clericorū cōprehendūtur superiores. i. constituti in sacris & indignitatibus. Nā. c. de persona. quod alle. potest adduci modo p̄dicto: sed vide contrariam gl. in. c. literas. de fil. presby. quā no. dicit, q̄ si Papa dispensauit cū illegitimo: vt possit effici clericus, debet intelligi, vt possit promoueri ad minores ordines, non ad maiores propter materiā odiosam. Et ideō dic, vt dixi. s. super rubr. de vi. & bo. cle. q̄ in materia larga appellatione clericorū ueniunt omnes clerici, in quacunq̄ dignitate & ordine sint constituti: secus in materia stricta. quod no. ¶ In gl. fi. ibi: in seruitutem redigatur. hoc dictū nō procedit indistinctē: sed hac p̄na seruitutis imponitur cū scēmina de facto fuit ducta à clerico in vxorem. Nā quia fuit maior p̄sumptio: maior imponitur vindicta. vnde tā ipsa, quā filij ex tali p̄sumpto matrimonio geniti rediguntur in seruitutem ecclesiæ: & sic cōmuniter intelligitur. c. cū multæ. xv. q. fi. licet ecclesia perdiderit hoc ius: quia non fuit visa: vt dicit gl. in. d. c. cum multæ. Sed potes dicere, quod cū nō sit memoria, saltem apud nos, q̄ constitutus in sacris duxerit vxorē, non possumus dicere, quod illud ius sit sublatum: cū casus non acciderit. Pro eo, quod not. Cy. in. l. ij. C. que sit. lon. consue. & Io. An. in. c. cū Ioānes. j. ti. proxi. sed si aliquo loco accidisset iste casus, & ecclesia non curasset illos in seruitutem redigere, posset procedere dictū illius gl. nec extēderet cōsuetudinē, seu p̄scriptionem de loco ad locū. pro hoc quod no. Inn. in. c. fi. de of. arch. Ista ergo mulier de qua

7 in tex. cogē agere in p̄nitentiā secūdū Inn. ¶ Et pōt cōcludi secūdū Host. q̄ cū iura variē in hoc loquātur, erit in arbitrio iudicis, quā p̄nā debeat impōere. & nō bñ hoc dictū Host. Quia q̄ndocūq̄ iura varias p̄nas imponūt, optio datur iudici. Itē no. glo. xxj. q. ij. in summa. xxxij. di. fraternitatis. quas not. Imposita tñ vna p̄na nō pōt iudex ad aliā trāsire. l. p̄tor edixit. & qd̄ ibi not. ff. de iureiur. facit qd̄ no. Bar. in. l. j. ff. vi bo. ra. Abbas.

- cubinas: sed nolentes dimittere excommunicantur.
- 2 Iuramentum non est deferendum illi, contra quem p̄sumitur de transgressione.
- 3 Prelati non debent pro delictis statim fulminare excommunicationes: sed incipere à suspensione. & interdicto.
- 4 Iudex non debet seuire in omnes delinquentes simul: sed incipere à principalioribus: vt alij perterriti arceantur.
- 5 Excommunicatus est absolueudus: si illam non curando efficeretur deterior & incorrigibilis.

CAP. III.

Clericos. ¶ Nō debet p̄latus clericū cogere ad cōcubinā abiurandam: sed eā nolentē dimittere pōt excōmunicare. h. d. habet tria dicta. Secūdū ibi, *verum.* Tertium ibi, *& si qui.* ¶ Casus literalis. Clerici publicē tenēt cōcubinas: quāsitū est, an deberent cōpelli abiurare illas. Rñ. Papa, q̄ nō vult illos ad eas dimittendas cōpelli per iuramētū: ne instinctu diabolico incidāt in per iuriū, redeundo ad eas: sed per suspensionis & interdicti sententiā dimittere cōpellatur: ita q̄ de eis nulla mala suspicio posset haberi. & si ad eas redierint, vel alias acceperint, excōicētur, donec eas dimittāt: vt alij eorū exēplo perterriti à similibus arceātur. Ber. ¶ No. j. modum & practicā procedēdi cōtra clericos publicē cōcubinos. Nō enim debēt cōpelli ad abiurandū cōcubinas: hoc est, ad renūtiandū cū iuramēto de nō redeūdo: q̄ de facili posset sequi periuriū. cū durū sit assueta relinquere. xxxij. dist. quorūdā. xxij. q. vj. c. fi. ¶ Et ex hoc & ex text. no. nunquā iuramētū deferendū illi, cōtra quē vehementer p̄sumitur de transgressione, imō deferens peccat: quia est causa interitus animæ illius. Vide pulchrum text. cū gl. xxij. q. v. c. ille. quod est contra eos, qui in iudicio dicūt, iuret aduersarius, & bibat sibi hoc iuramētū, & vehemēter p̄sumitur de transgressione. Itē ex hoc esset prouidēdū, vt pluries dixi, vt scholares nō iuraret obedire rectori: quia de facili trāsgrēdiūtur iuramētū, & incurrūt periuriū: sed prouidēdū de p̄na cōtra inobediētes, sicut facit hīc Papa. ¶ Tertiō no. iudicē debere incipere à suspēsiōe & interdicto, & demū venire ad excōicationē, qd̄ est cōtra p̄latos nostri t̄pis, q̄ immediatē p̄ qualibet cāfulminat excōicationē: & ex fre quētia ducit in cōtēptū. Nā in ecclesia nulla est p̄na excōicatiōe maior. xxxij. q. ij. c. corripiāt. ¶ Tertiō no. ibi: *in aliquos eorum.* q̄ vbi multi sunt cōcubinarij, nō debet iudex oēs suspēdere, seu excōicare: sed incipere à principalioribus, vt alij eorū exēplo perterriti arceantur. pro hoc. j. de cle. excō. mini. in. c. latores. quē text. vide. ¶ Vltimō no. ibi sententiā perpetuam. & c. Quod excōicatio potest esse perpetua. Ex quo infero, q̄ licet excōicatus non corrigit se, nō tamē tenetur iudex illum absoluerē: sed si efficeretur deterior, & nō posset aliter corrigi, tūc debet eū absoluerē: vt not. Ioā. Andr. post beatum Thomam in. c. j. de sen. excom. libr. vj. & hoc not.

Additio. Et de hoc dic, vt habetur plenē per i-
psūmet. in. c. ab excōmunicato. de re
scri. in. fi. & in. c. veniēs. el. ij. de testib. in. fi. ¶ In gl. in ver.
perpetuam. ibi: *donec resipiscant.* no. gl. & secūdū eam
intellige oīa iura loquētia de perpetua excōicatiōe. Nā
excōicatio debet esse medicinalis, & non debet inferre
mortē perpetuā. ij. q. j. multi. & c. cum medicinalis. de
sen. exc. lib. vj. & facit. c. ex literis. de cōst. & gl. in. c. ad re
primēdā. de offi. or. Et dicit hīc perpetua, secūdū Inn.
quia profertur sine p̄finitōe tēporis, vnde dicitur per
petua aptitudine: quia poterit esse perpetua, dū vixerit,
si se nō correxit. Vel potest exponi secūdū eū, q̄ debet
iste deponi ab officio, seu priuari beneficio, & sic perpe
tuō ponitur extra communionem clericorum, seu be
neficij. Nam excommunicatio sonat in separationē. pri

a ¶ Impunē occi
dere. Adde Rom.
sing. suis. f. viij. B.

b ¶ Ex p̄sumptio
ne. Quod ex p̄
sumptionibus, qs
non possit condē
nari ad mortem, te
net Alexan. in cō
fi. xv. inci. viso p̄
cessu. colū. ij. in. j.
vo. quod verū est,
quando est p̄
sumptio hominis:
sec⁹ si est p̄sum
ptio legis: vt per
Abb. i. c. accedēs. j.
de ac. & vide d. las.
in. l. vt vim. col. iij. i
fi. ff. de iust. & iur.

c ¶ Seruitutē eccle
siæ. Adde Ro. sing.
suis. fol. vij. Bern.

d ¶ Iuramentū per
hunc textū dixit
Spec. in tit. de iur.
cal. §. nunc dica
mus. in prin. q̄ in
iuramento calum
nię debet omitti
de nō petendis di
lationibus frustra
torijs: quoniam ra
rō esset, q̄ litigan
tes non essent per
iuri. sequitur Abb.
in. c. j. co. iij. s. de
iura. cal. Fe. in. c. j.
circa prin. s. de of.
or. Et q̄ iuramen
tum deferri nō de
beat ei, quē verifi
mile est deierare:
tradit Bal. per illū
tex. i. l. ambigua
tes. C. de in. vi. t. ol.

e ¶ Scholares. Sci
as vnum pulchrū
dictū in hac mate
ria, qd̄ ponit Io.
An. in. c. relatum.
ne cler. vel mona.
q̄ si in aliqua regu
la continentur ali
qua faciēda sub iu
ramento & p̄na
peccati: quod trās
grediēs regulā nō
est periurus pro
pter aliā p̄nam,
quam incurrit: li
cet iurauerit. qd̄
est bene notandū
pro scholaribus:
maximē illis, qui
sunt in alma & ex
celsa sapientia no
ua Perusina, cui⁹
sum alū⁹. nā iu
rāt obseruare cō
stitutiones, in qb⁹
inest ēt p̄na pri
uatiōis. nā nō ob
seruās priuatiōē: licet
rarō vel nunq̄, &
non erit periurus.
A Enxas de falco.

SUMMARY

1 Clerici non debent compelli cum iuramento ad dimittendas con

Cap. Sicut. Panor. super Tertio Decret.

ma tamē expositio est magis cōsona literæ. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Clerici moniti, vt dimittant concubinas: & non se corrigentes suspenduntur, & deponuntur, & est in optione iudicis. 2.
- 3 Clericus notoriē concubinaris, an ipso iure sit suspensus, nulla monitione præambula: & an celebrando efficiatur irregularis.
- 4 Suspendio iuri & suspensio hominis, inducūt diuersos effectus.

CAP. IIII.

Sicut ad extirpanda. ¶ Sicle

riti mo-
niti, concubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficijs: & se non corrigunt. hoc dicit. Habet tria dicta, quæ patent in tex. ibi, si verò. ¶ Casus literalis. Clerici de archiepiscopatu Cantuarien. fornicarias tenere solebant: quod domino Papæ notificatum est: quare Papa mandat Archiepiscopo Cātuarien. & eius suffraganeis, quatenus clericos illos moneant, vt illas concubinas abiciant à se: & eas vltius non admittant. quod si facere contempserint, ab ecclesijs suis eos suspendant, vsq; ad debitam satisfactionem: & si eas suspensi retinuerint, ab eisdem ecclesijs perpetuò remoueant. Ber. ¶ Nota. j. arg. quòd clerici in minoribus coguntur per ecclesiam ad concubinas dimittendas. Sed hoc ar. non procedit: & est tex. contra in. c. si autem. j. e. ti. in. c. vt clericorū. s. ti. j. sed ideò dicit hīc de cōstitutis in sacris: quia alij non ita asperè corriguntur. ¶ T Secundo not. quòd clericus ex concubinato non priuatur beneficio incontinenti, sed primò debet moneri: secundo suspendi: tertio priuari. Sed contrariū tenuit text. in. c. ex parte Adæ. de testa. vbi sine aliqua monitione clericus publicus concubinaris, priuatur beneficio. ad idem. c. si autem. j. eo. vbi nō fit ista suspensio. sed vide ibi glo. Quare puto, quòd istud sit arbitrium, vtrum iudex velit à principio ipsum priuare beneficio: vel prius admonere: vel etiam suspendere: quia cū iura in hoc variè loquātur, vt patet per hūc totū titulum, optio datur iudici, vt in simili dixi in. c. ij. s. e. & facit. d. e. si autē. in ver. liceat. iuncta gl. & hoc bene no. Nā per hoc reduco tibi ad concordiam ista iura, quæ variè loquuntur in modo procedendi contra cōcubinos. licet enim olim propter scandalum, cū homines essent feruētes in fide, pro simplici fornicatione clericus deponeretur: vt in. c. à multis. de ata. & quali. hodie aut non ita asperè proceditur: vt hīc. & in. c. fraternitatis. xxxiiij. di. poterit ergo iudex secundū facti circūstantias, locorū consuetudinē incipere à pœna mitiori, vel grauiori. reliqua sunt clara. ¶ In gl. super verb. suspendatis. ad si. ex hac gl. habes vnā solutionem, vt cōcubinaris non notorius, nō sit à iure suspensus: sed notorius sic, siue sit notorius facti euidentis: siue per sententiam. Et no. glo. in eo. quod dicit: q notorius non dicitur toleratus. Sed contra hāc solutionē gl. facit. c. iij. s. eo. vbi loquitur de publico concubinario, & mandat illum suspendi. ergo non est ipso iure suspensus. circa hoc dantur plures sol. Inn. & Host. primò posuerunt istam sol. gl. Secundo Inn. posuit istā sol. vt text. iste procedat, etiā circa minores ordines: sed contraria procedunt quo ad officium sacerdotale. vult dicere, quòd publicus cōcubinaris suspensus est à iure respectu officij sacerdotalis tantū. Bene facit. c. vestra. j. eo. tit. Sed ab homine fit suspensio ab alijs ordinibus. sed hāc sol. non placet Inn. quia iura videntur interdiceretali executionem cuiuslibet ordinis. lxxxj. dist. si qui. xxxij. dist. c. præter. Tertia sol. secundum eum est, vt hoc c. loquatur in suspectis. sed hāc solutio non valet, per c. iij. s. e. Quarta sol. secundū eū, q à iure concubinaris non est directè suspensus, sed indirectè respectu obie-

cti: quia præcipitur alijs, vt non audiant diuina à talibus: sed ab homine debet suspendi directè. Vel secundū eum: licet tales sint suspēsi à iure, nihilominus possunt suspendi ab homine ordine iudiciario præcedēte. ¶ Et ponit tres not. effectus, quantum ad propositum, inter illam suspensionē iuris & hominis. Nam cōcubinaris suspensus à solo iure, se corrigendo non indiget absolutione, quantū ad hoc, vt alij possint licitè audire diuina ab eo: licet. ipse celebrare licitè non possit sine dispensatione superioris, ex quo eius crimen nō fuit notorium. & no. hoc. Nam in. c. venerabili. de sent. exc. sentit, q nulla dispensatio sit necessaria, sed potest dici: vt no. in. c. fin. de tempo. or. suspensus verò ab homine non recuperat officiū suum, quamuis pœniteat, nisi gratiosè restituatur. Ad hoc. d. c. venerabili. ¶ Secunda differētia: quia suspēsus à canone, celebrādo nō efficitur irregularis: secus in suspensio ab homine. xj. q. iij. c. si quis presbyter. hoc nō placet Host. Dicit enim q suspēsus à canone, celebrādo efficitur irregularis, quādo suspensio habuit originē à canone: vt probatur in. c. j. de re iudi. libr. vj. & in. c. j. de sen. excom. eo. libr. & sic transeunt doct. Sed tu omnino vide Innoc. in. c. si celebrat. de cle. exc. mini. vbi pulchrè declarat seipsum. Fatetur enim ibi, q suspēsus à canone, efficit irregularis celebrādo, qn suspensio habuit originē à canone: secus vbi canō tñ approbat suspensioē à Deo factam. Nam quilibet peccator est suspensus à Deo, & à canone per approbationem: & talis non efficitur irregularis. quasi sentiat ibi, quòd notoriē fornicarius, non est suspensus à canone imponente pœnam: sed à Deo principaliter: & à canone per approbationem. Et est subtile dictum: & dat alium intellectū ad iura hīc alleg. pro & contra. sed ipsemet in. c. j. de sent. excō. li. vj. apertissimè tenet contrariū: dicens, q notoriē fornicator celebrādo efficitur irregularis: quia est suspensus à iure per. d. c. præter. dicā de hoc latius in. c. vestra. j. eo. vbi explicabo totam materiam. ¶ Tertia differentia secundū Inn. est, quòd suspensus à canone, nō perdit beneficia: nisi priuetur. secus in suspensio ab homine: quod nō placet Hosti. & bene. Nā si fuisset suspensus, nō vacāt beneficia: quia suspensio fit ad tempus. Sed Vincent. posuit hīc aliā sol. ad contraria: dicens, q notorius fornicator est suspēsus à iure: sed vt pœna augetur, potest suspendi ab homine, monitiōe præcedēte: & ita loquitur hīc. Et quid operetur tunc secunda suspensio: dic, vt no. in. c. ita ad quorundam. j. de iudæ. & hāc sol. potest teneri intelligendo, quòd sit suspēsus ipso facto à iure. Hosti. dicit. c. istud loqui in suspensione à beneficio: & cōtraria in suspensione ab officio. sentit hīc, quòd suspensus à beneficio non sit suspensus ab officio. quod est cōtra no. in cle. cupientes. in ver. non nouam. de pœ. & videtur etiā hanc opin. sequi Hosti. Do. Anto. hīc dicit, q non est suspensus à beneficio publicus cōcubinaris, vt hīc: sed ab officio sic: & si celebrat, efficitur irregularis. Et dicit hoc quasi expressum in. d. c. vt clericorum. ver. si quis. s. tit. j. Sed certè primū dictū non procedit, per. c. præter. præalle. vbi dicitur, q nullam partem recipiat ab ecclesia: vnde dicemus: q aut pariter est suspensus ab officio, & beneficio: aut quòd canon loquitur ibi approbatiue. Et ad. c. vt clericorum. dic, quòd ex toto non probat: nam potest intelligi de suspensio ab homine. Patet, quia primò dixerat de pœna condigna imponenda ab homine. Et ex his habes materiam declaratam ad partes. dicam conclusionē in. c. vestra. j. eodē. vbi melius cadit materia. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Litera impetrata tacita veritate, vel facti serie, non valet.
- 2 Absolutio obtenta per surreptionem non valet.
- 3 Surreptio in literis impetratis ad lites, non operatur, quin saltē procedatur secundum iuris formā: secus in literis gratis.

Cap.

Ab homine. Adde videndum Oldradum, confi. lxxxvj. vbi ponit, an notorius fornicator sit eligibilis. & ibi ponit differentiam inter suspensionem ab homine, & suspensionem à iure. Ber.

CAP. V.

Super eo. ¶ Litera à clerico concubinario suspensio super absolutione tacita facti serie, obtenta non valent. h. d. Casus literalis. Quidam sacerdos habebat publicè concubinam: monitus ab suo Episcopo eam dimittere nolebat: propter quod Episcopus eum ab officio suspendit: ipse appellavit ad sedem apostolicam. Eboracen. archiepiscopus significavit hoc domino Papæ. Respondet Papa, si dictus sacerdos literas impetrauerit, quæ facti seriem non contineant, literæ non valebunt. Bern. ¶ Not. quod absolutio obtenta per surreptionem non valet. Sed oppo. contra text. de c. super literis. de rescrip. vbi proceditur saltem secundum iuris formam, quando interuenit surreptio non malitiosa. Sol. dicunt doct. illud procedere in literis impetratis ad lites: & sic super literis impetratis de iustitia: hinc impetrauit literas gratiosas super absolutione. Item dic, quod aut malitiosè fecit: quia si dixisset, quod propter concubinatum fuerit suspensus, nunquam obtinisset absolutionem. Abbas.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici concubinarum moniti, non se corrigentes, suspenduntur, & deponuntur.
- 2 Clericus constitutus in minoribus potest licetè matrimonium contrahere.
- 3 Licet istud verbum non importat preceptum.

CAP. VI.

Sicut autem. ¶ Si clerici moniti non dimittant concubinas, suspenduntur à beneficiis. & si se non corrigunt, deponuntur. h. d. tria sunt dicta, quæ patet. ¶ Casus literalis. Clerici Londonienses habebant publicè concubinas: quæ fuit episcopus qualiter procedere deberet contra illos. Respondet Papa, dicens: quod si in quibuscumque ordinibus sint constituti, admoniti secundò & tertio à se non dimiserint, easdem decetero non admissuri, ecclesijs vel earum portionibus, app. re. spoliare procuret: officio nihilominus ipsis interdicto. Bern. ¶ No. j. ibi: siue in inferioribus. quod etiam constituti in minoribus coguntur ad continentiam. sed Io. An. intelligit de beneficiis. Nam non beneficiati, non coguntur continere, si nolunt. ¶ Ego miror de hac additione sua ad istum text. Nam text. iste non loquitur de continentia: sed quod non possunt habere fornicarias, à quibus abstinere debent: nedum clerici in minoribus: sed etiam laici: vt. s. ti. j. c. vt clericorum. xxxij. q. iij. nemo. ¶ Fateor tamen, quod constitutus in minoribus potest contrahere matrimonium. j. de cle. coniu. per totum. Secundò no. ibi: liceat quod episcopus non tenetur deponere clericum concubinarium: sed potest alijs remedijs, & mitioribus procedere contra eum. Illud enim quod licet, non præcipitur: xxxij. q. vij. c. apostolus. & l. non quicquid. ff. de iudi. & c. consuluit. de offic. delegat. Et facit istud verbum ad ea, quæ dixi in c. sicut. s. eo. vt sit in optione superioris contra concubinos exercere grauiorem vel mitiorem vindictam. & facit quod no. hic gl. si. quod no. nam gl. hic opponit de illo. c. sicut. Abbas.

SUMMARIUM.

- 1 A sacerdote concubinario tolerato licetè audiuntur divina, & percipiuntur sacramenta: à notorio verò est abstinendum.
- 2 Sacerdos pollutus, non polluit sacramenta, quæ ministrat.
- 3 Notorium insurgit ex sententia, ex confessione in iudicio facta, & ex operis euidencia.
- 4 Clericus existens in peccato mortali, licet occultè est suspensus quo ad se, grauius peccat celebrando.

- 5 Percipiens sacramenta à notorie suspensio notorietate iuris: quia est concubinarium, peccat: quia venit contra preceptum ecclesiæ. sed de notorie suspensio notorietate facti, distinguitur: vt hic. 6.
- 7 Clericus concubinarium, an dicatur ab officio, vel à beneficio. 8. & an celebrando incurrat irregularitatem.
- 9 Sacramenta, an, & quo casu rectè percipiantur à clericis peccatoribus.
- 10 Baptismaliter recipitur ab hæretico in casu necessitatis: & etiam ab alijs criminosis: vt à simoniacis, & similibus.
- 11 Poena quasi: istæ dictiones significant diminutionem.
- 12 Manifestum quid differat à fama: & notorio: & rumore: & in iudicio: & vide hic diffinitiones istorum.
- 13 Indicia possunt esse adeo urgentia, vt sufficiant ad ferendam sententiam, etiam in criminalibus.
- 14 Notorium iuris inducitur ex spontanea confessione in iure facta, probatione, & sententia. Notorium præsumptionis, quid sit? Notorium facti quid ibidem.
- 15 Notorium facti permanentis, facti transeuntis, & non redeuntis, & facti interpellati: quid sit?
- 16 Notorium quomodo inducatur?
- 17 Notorium probatur per duos testes, sicut fama.
- 18 Notorium iuris, vel facti: an requirat ordinem iuris in eo probando.

Citatio non requiritur, quando notorie constat, quod nulla competit defensio.

Sententia, an requiratur in notorijs.

- 19 Notorium iuris, vel facti, an requirat probationem: & quam?

CAP. VII.

Estra. ¶ Famosum est, tum propter materiam intrinsecam ipsius, tum propter materiam extrinsecam, scilicet notorij: & utraq; est multum difficilis & periculosa: & in hæredo verbis literæ. h. d. in summa. ¶ A clerico fornicario, quoadiu toleratur, nec habet operis euidenciam, licetè audiuntur diuina, & percipiuntur ecclesiastica sacramenta: à notorio verò abstinendum est, non propter sacramenti defectum: sed ad ipsorum fornicatorum emendationem. Priò decisa consultatio. Secundò decisa responsio. Secunda ibi: alicubi. quæ subdividitur. primò alleg. pro & contra. secundò distinguit tres qualitates criminis. ibi: ceterum. Tertio distinguit animi abstinens, ibi: non aliud. Quarta & vltimò ex omnibus prædictis solutionem concludit, ibi: sine dubitatione. ¶ Casus literalis. Quidam canones dicunt, nullus audiat missam sacerdotis, quem scit indubitater habere concubinam. Alij canones dicunt, non potest aliquis quātuncumque pollutus, diuina sacramenta polluere: sed indifferenter sunt recipienda ab ipso. Questum fuit à Lucio Papa, qualiter ista, quæ contraria videbatur, essent intelligenda. Respondet Papa aliud est crimine notorium: aliud est crimine occultum. Notorium est de quo presbyter canonice cōdenatus est. in quo casu loquitur. c. illud nullus audiat. & c. Occultum, quod ab ecclesia toleratur: in quo casu loquitur. c. illud non potest aliquis quātuncumque pollutus. Item aliud est notorium, quod non diffidetur presbyter: & aliud penè occultum, quod ab ecclesia toleratur: sed aliud est abstinere à missis eorum, qui occulti sunt, & tolerantur ab ecclesia: vt peccati licentia ceteris auferatur: & ipsi ad poenitentiam reuocentur. & hoc licet: quia fit bono zelo, & non ex contemptu: & aliud est, si à missis eorumdem, qui tolerantur, aliqui abstinere: ex eo, quod in fornicatione iacent. quod non licet sine dubio à clericis quāuis fornicarijs ex quo tolerant, licet diuina officia audiantur: nec habent operis euidenciam & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta. Bern. ¶ Nota primò ibi: alicubi dicitur & c. & ibi: alibi legitur. & c. quod illicitum est quicquid facere allegationes generales: sicut se

SEB. SAPIA.

a ¶ Super eo. Limitat istum text. dō. Ias. in l. j. circa pri. C. si contra ius, vel vtil. publi. in quantum hic colligitur quod non valent literæ facti seriem non continentes: vt non procedat, quoniam est aliquid eligibile exceptione, vel replicatione, vt ibi per eum. Et vide quod per istum text. dixit Bal. in l. præscriptione. C. si contra ius, vel vtil. publi. refert Fel. in c. postulasti. s. de re.

b ¶ Non valet. Ad de Alex. in consil. lxxij. j. lib.

ZACHARIAS.

c ¶ Quod licet, non præcipitur. Innuit iste, quod hoc verbum licet, non est præcepti. de quo vide Bar. in l. stipulatio ista. s. in aliena. ff. de verb. obli. Ant. Fran.

¶ De hoc verbo licet: an sit verbum præceptum: diccas, quod per verbum licet: denotatur concessio omnium, nisi eorum, quæ sunt expresse prohibita: vt per gl. in l. si conuenerit. ff. de pigno. ac. & in l. nec non. s. ij. ff. ex quibus caus. ma. & in l. Labeo. ff. de sol. dū tamen illa sint honesta, alias non: vt per Spec. in tit. de testa. in. s. x. in versicu. porro. Et an quod licet in genere, liceat in specie: & econtra: vide not. in. c. ij. de off. or. & c. xxxij. disti. c. quant. & habetur per Cyn. & doct. in l. j. C. de iure dom. ipse.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quod illicitum. vide lmo. in c. ij. j. de præben. vbi idem colligit ex illo textu. iuncta supra. scriptione.

Cap. V. vestra. Panorini. super Tertio Decretal.

cit hic Papa, qui generaliter allegat, non allegando principia titulorum: nec in quo loco ponantur: sed generaliter iure cauetur &c. & sic etiam allegandum esse coram Papa: quia censetur omnia iura habere in pectore: vt in c. j. de const. lib. vj. & idem potest facere scholaris erga doctorem, qui generaliter allegando non allegat principia. c. nec in quo loco ponatur: sed generaliter iure cauetur: nisi esset aliqua dispositio deuians à comunibus regulis: sicut etiam faciunt solennes doctores inter se. Et in effectu concludendo dicendum, ita fore allegandum: vt allegans intelligatur ab eo, cum quo loquitur. & de materia vide per Spec. in tit. de dispu. & alle. §. post hoc. vers. in summa. Et an iura sint alleganda in consilijs: vide per eundem in ti. de requiren. consi. §. j. & comuniter dicitur, quod in consilijs decisionis non est necesse allegare iura: nec causam in sententia: vt in c. sicut. de re iud. se. cus in consilio postulato à parte. Ratio diuersitatis: quia primo casu approbata est fides consultoris. secundo casu creditur, nisi quatenus probat, quia interpretatio doctoris non est necessaria, nisi inquantum iure probatur: vt no. in c. j. de postu. prela. ¶ Secundò no. ibi: *nullus audiat. &c.* q. verba imperatiui modi, æquipollent verbis præceptiuis. Nā per hæc verba præcipitur, quod nemo audiat ab his diuina. probatur in c. præter. xxxij. dist. Sed nunquid hoc sit verum generaliter: vide bonum text. in cle. exiui. de verb. fig. ¶ Tertiò no. ex eo. verbo: *nullus &c.* q. etiam proprii parochiani, & alij presbyteri, debent abstinere ab officijs notorij fornicatoris. Nā hic ponitur verbum vniuersale, negatiuum: & qui totum dicit, nihil excludit. xix. dist. c. si romanorū. ¶ Ex quo infero aliud, q. licet excommunicato possunt autoritate iuris comunicare domestici. xj. q. iij. c. qm multos. & c. inter. de sen. excō. à notorio tamen fornicatore quisq. debet se abstinere. & nemo excluditur respectu diuinorū & sacramentorū ab eo, non recipiendorū. Et plus hic dicunt doc. q. non solū alij debent abstinere à notorio fornicatore: sed et ipse non debet se immiscere diuinis, audiēdo, seu percipiēdo sacramenta ab alijs. alle. c. præter. xxij. dist. quod bene no. Sed iudicio meo illud. c. no. probat hoc indistincte: sed disponit duntaxat, vt non debeat permanere in choro cū alijs clericis: vnde no. negat, quin saltem tanq. quilibet laicus & peccator, possit audire diuina. Nā regulariter peccator non repellitur ab auditu diuinorū, nisi fit excoīcatus. ij. q. j. multi. & xxj. dist. clerics. ¶ Quartò not. ibi: *quantumcūq. pollutus.* q. ex pollutione clerici non inficiuntur aliquo modo ipsa sacramenta: ratio est, quia recipiunt vim & virtutē immediatē ab ipso Deo. nam dicebat Apostolus: neq. qui plātat, est aliquid: neq. qui rigat: sed qui incrementū dat: & ipse est Deus. Et dic plantat, scilicet prædicando gratiā: rigat, scilicet baptizando: incrementū dat, scilicet Deus præstādo gratiā, vt. ij. q. j. multi. vnde sacramenta transeunt per manū sacerdotis, sicut transit aqua super canali lapideo, vñ nihil germinat super lapide, neq. cōtaminatur. j. q. j. si fuerit. & d. c. multi. Iura ergo, quæ videntur dicere sacramenta pollui, intelligo quo ad opi. vulgariū, vel quantum est in ipso malo ministro. Sic intellige. c. si populus. j. q. j. cū simi. ¶ Quintò not. ibi: *purgatoria cunctarum contagionū.* &c. quod celebratio missæ & alia sacramenta, purgant peccata. Et dicit Abb. quod tolluntur venialia. vj. dist. c. testamentū. Alij quod etiam mortalia. de conse. dist. ij. c. cum omne, vide duas gloss. notabiles contrarias. vñam j. q. j. interrogo, quæ dicit, quod dimittūtur venialia. Et hoc idem tenet glo. in proce. vj. super ver. benedictionē. Alia in c. ante benedictionē. de cōsecra. di. ij. quæ dicit alternatiuē tamen, quod etiam mortalia remittūtur. Sed reducendo hoc ad concordiam dic, quod si quis est contritus & confessus: non tñ fuit recordatus de certo peccato: tunc illud dimittitur. Sic intellige glo. contrariam.

sed vbi recordabatur, illud non dimittit. Facit quod no. de pœ. dist. j. in summa. Item peccata aliorum audientū dimittuntur, data conditione per celebrationem sacerdotum: saltem quo ad pœnam. Nam sacerdotes dicuntur comedere peccata populi. j. q. j. c. ipsi sacerdotes. & hoc vltimo modo sacramentum celebrationis prodest etiā mortuis. xij. quæstio. ij. animæ defunctorum. & in c. cum martha. in fine. de celebratio. missæ. ¶ Sextò not. ex versiculo cæterum: tres qualitates delicti. Nam quoddā est notorium: quoddā occultum: & quoddā penē occultum: & in quo differant inter se. j. subijciam cum glo. ¶ ¶ Not. septimò tria, ex quibus insurgit notorium. primò ex sententia: secundò ex cōfessione facta in iudicio: tertio ex operis euidētia, quæ nulla tergiversatione cœlari potest. ¶ Octauò not. licitū abstinere à quolibet ministro peccatore, eo animo, vt rubore cōfusus, inducatur ad fructū pœnitentiæ. de quo tamen dic. vt. j. latius dicam. ¶ Vltimò no. q. dicitur quis tolerari, quādo non fuit condemnatus, nec cōfessus: nec habet operis euidētiā. Et not. quod non solū diuina, non sunt audienda ab istis suspensis: sed nec etiā alia ecclesiastica sacramenta sunt ab eis recipienda. Et per illud verbum: *à clericis & presbyteris. &c.* colligitur, q. non solū interdicitur istis celebratio missæ, & executio ordinis sacerdotalis: sed etiam executio cuiuslibet ordinis. vnde non possunt legere euangeliū, vel epistolam, vt in d. c. præter. & hoc satis innuitur ex prædictis not. & est superficialiter text. in pluribus declaratus. ¶ Nunc ad declarationē materiæ intrinsecæ, prosequor duo principalia multū vtilia. Primò specificē circa istos concubinos: secundò generaliter de quolibet peccatore præciso, vel nō. Et priò, vt habeatur clarē materia, prosequor per quinque quæstiones breuissimē concludentes, quoniā. s. in c. sicut. recitauit multas opin. Primò igitur quæro, nunquid clericus fornicarius sit suspensus, quo ad se. Secundò, nunquid quo ad alios: vt sic alij peccent audiendo eum. Tertiò, nunquid suspensus ab officio. Quartò, nunquid à beneficio. ¶ Quintò, nūquid celebrādo efficiat irregularis. ¶ Ad primum dic, quod siue sit notorius, siue occultus, suspensus est quo ad se: nec est speciale in eo: sed idē est in quolibet clerico existente in mortali. Non enim debet exequi officiū: cū sit per peccatum mortale à Deo separatus: vt probatur in f. j. eod. Et hæc suspensio prouenit principaliter ab Adā: quia immediatē cū peccauit, separatus fuit à gratia Dei. xj. q. iij. illud. & c. audi deniq. per Inn. in c. si celebrat. de cle. excō. mini. vnde in Psal. Odiui ecclesiā malignantiū. &c. Grauiissimē igitur peccat clericus celebrando, dū existit in peccato mortali. de conse. di. ij. c. quotidie. & c. de homine. de cele. mis. ¶ Ad secundam quæstionem: nunquid sit suspensus quo ad alios: vt sic alij peccent audiendo eū. dic, q. si est occultus, seu toleratus modo prædicto, alij non peccant. quia non est suspensus quo ad alios: vt probatur hic. & in c. f. j. eod. Si verò est notorius per sententiam, vel confessionē sponte factam: tunc non est licitum audire talem, & peccant contrafacientes: quia veniunt contra præceptū ecclesiæ: non quod sacramenta non sint vera in se: sed in contemptu & contumacia, & inobedientia superioris. vnde alibi dicit canon, q. benedictiones talium clericorum cōuertuntur in maledictionem. lxxxj. dist. si qui. ¶ Sed dubiū est in notorio notorietate facti: vt quia habet concubinam publicē in domo: nec fuit condemnatus, nec in iudicio confessus. & iste est passus periculosus: de quo sæpe fui interrogatus, & sæpe practicabilis apud homines timoratos & bonæ conscientiæ qui multum trepidant audire, vel cū scandalo abstinere à talibus: & in hoc sunt principaliter duæ opin. ¶ Quidā dicūt, q. sine aliqua monitiōe, debēt omnes à talib. abstinere, & vidētur sentire multi: vt in c. si qui. s. e. & in c. si celebrat. de cler. excom. mi. vnde

¶ Nota septimò tria. Adde Bal. in l. properandum. in fi. prin. c. de iudic. Bal. in l. cum fratrum. c. ad Sille. & c. f. j. eo. Anto. de But. & Imo. in c. j. s. vt lit. non conte. & Bald. & doct. in c. ex insinuatione. s. de appel. & in c. cum olim. in fin. j. de verbo. signifi.

¶ SEB. SAPIA. ¶ Tria. vide Bart. in l. j. in princ. col. in versic. venio ad quæstiones. ff. de oper. no. nun. De. ci. in c. cum specia. li. §. porro. in. ij. not. s. de ap.

mi. vnde Host. hic, Ioā. an. & do. Ant. non requirunt monitionē. sed Hug. Lau. & Archi. in. c. nullus. præalleg. & d. c. si qui. Io. de lig. & do. Card. hic, tenet monitionē necessariā: quia cessante monitione, nō videtur q̄ quis possit habere indubitata scientiā de cōcubinato: cum possit clericus habere excusationem. Et facit. d. c. si qui. vbi dicitur, q̄ si maluerint perseverare in peccato, omnes abstineant. & c. per illud verbum, *si maluerint*. videtur q̄ sit opus monitionem præmittere: vt sic appareat de cōtemptu & voluntate sua. Ad idem faciunt iura præcedētia, quæ cōmuniter videntur requirere monitionē. Ante factū consulenda esset prima opinio: post factū secunda, vt euitent peccatū. & posset dici, q̄ vtraq̄ earū sit vera. & q̄ nūquā incurrant peccatū audientes ante monitionē propter varietates^a opi. Ad hoc, quod no. gl. in. c. j. de postu. præl. li. vj. facit. l. regula. ff. de iu. & fa. igno. & cū hac opi. aliās transiui. Sed cogitavi, q̄ de iuris subtilitate possumus distinguere: q̄ aut fornicatio est ita notoria, q̄ nullā habet dubitationem: sicut videmus in pluribus clericis, qui tenet ita publicē concubinas, sicut vxores: & publicē nutriūt filios: ita, q̄ ipsi etiā non audēt diffiteri: & tunc credo, q̄ omnino sit abstinendū ab eis sine alia monitiōe. Et hoc probat iste text. in fi. ibi: *nec habet operis euentiam*. & melius in. c. seq. vbi nulla fit mentio de admonitione, & pro hoc gl. ibi no. in verfi. ibi: *non ex euentia*. & in ver. *cæleri*. & sunt ambæ gl. no. & vide. ij. q. j. de manifesta. & gl. in. c. Michael. de fil. presby. quæ ponit qualiter probetur quē esse filiū presbyteri. Item tex. videtur probare de directo in. d. c. nullus. & c. præter. Requirit enim illa iura solā euentiam facti. non autem quod expectent monitionē à superiore. Itē à contrario sensu, sequeretur, q̄ nūquam fornicatio, vel rarō posset esse notoria. Si verō fornicatio nō habet illā operis euentiā, sed potest probabiliter tergiuersari: puta, quia cōcubina habitat cū matre clericī: dicit ipsam esse pedissequā matris, vel quid simile. & tūc procedit cōtraria opi. vt expectetur monitio, & eius contemptus. & hanc puto esse mentē iuriū. Nō ob. iura proxi. alleg. nā ibi exigitur monitio ad aliū effectum, vt multiphariē dictū fuit in. d. c. sicut. ¶ Circa tertiam questionem, nunquid sit suspensus^b ab officio: nec dicas hāc. q. esse solutā ex præcedentibus: quia vt dixi in. d. c. sicut respectu aliorū. s. audientium, ista est suspensio indirecta. Nā licet præcipiatur vobis, vt non audiat Titius legentē: nō per hoc infertur, quod ille sit suspensus à lectura. Et ideo quidā volūt dicere, vt no. Inn. in. d. c. si celebrat. q̄ fornicarius etiam notorius, nō est directē suspēsus à iure. & per hoc inferebāt ad solut. vltimē. q. q̄ celebrando nō efficitur irregularis: quia illā nunq̄ quis incurrit, nisi in casibus à iure expressis: vt in. c. is qui. de sen. excō. li. vj. Et mouētur isti, quia canō nō dirigit directē verba suspensiuā ad clericū. & hanc opi. tenuerūt multi: vt dixi in. c. sicut. & specificē Ioā. de lig. Card. hic. Sed ego distinguere prout. s. dixi in præcedenti. q. q̄ si habet operis euentiā indubitata, est talis suspensus directē à canone. & probo per. d. c. præter. vbi dicit tex. ex autoritate Dei, & beati Petri, sibi interdicens: vt missam non cantet & c. Non enim video inter hæc verba differentiam: suspendo te ab officio. & ista: interdico tibi officium. sed per prima verba infligitur suspensio adeo, quod celebrans efficitur irregularis: vt probatur clarissimē hodie in. c. j. de re iudica. lib. vj. & in. c. j. de sentent. excom. eodem libro. Ergo & per ista secunda verba: quia nō refert quid per æquipollentia fiat. c. licet ex quadam. de testibus. facit. l. non possunt. ff. de legi. Ad idem vide text. xxxij. distin. §. verum. vbi tales appellantur suspensi, seu præcisi ab ecclesia: secus autem vbi cessat talis operis euentia. & per hoc soluitur fin. q. i. an celebrando incurrat irregularitatem.

¶ Ad quartam questionem, nunquid sit suspensus à beneficio? Hostiensis^c & domi. Antonius tenuerunt, quod non. s. eodem. sicut, vt ibi dixi. Sed ego distinguere modo prædicto: vt ibi detur talis indubitata scientia, sit infligta suspensio à beneficio. & videtur clarē probari in textu & glossa. in. d. c. præter. Item facit, quia suspensus ab officio propter graue crimen, est suspensus per consequens à beneficio: vt notant doctores. in. c. à crapula. §. titulo j. vide bonam gloss. in clem. cupientes. de pœnis. in verfic. non nouam. Probatur ratione. beneficium est sequela officij: vnde si non potest dicere officium ex culpa sua, non debet percipere beneficium. c. fina. de rescript. li. vj. & c. pastoralis. in fi. §. de appellat. Nec obft. iura. s. alle. quia loquuntur de suspensione hominis: & quoniam de facto malè seruatur, de suspensione iuris mandatur. ibi, *sententia hominis*. ¶ Quo ad secundum principale, nunquid sit abstinendum à diuinis, seu sacramentis aliorum peccatorum, seu in crimine iacentium? & de hoc aliquid tangunt doctores hic, & multum confusē, & vide Innocentium & Hostiensē. in. c. per tuas. de simo. & omnino in. c. j. de schismate. & aliquid in. c. fraternitatis. de hæretic. Sed concludere breuiter & clarē per tria membra. Quidam enim propter crimen sunt suspensi, siue præcisi ab homine: vt excommunicati, depositi: vel suspēsi ab officio. Quidam enim sunt præcisi à canone, non à iudice. Quidam verō iacent in peccato, sed non reperiuntur præcisi, nec ab homine, nec à canone. Primo casu dic, quod non est licitum ab eis recipere aliqua sacramenta: nec audire diuina: quia non possunt dici tolerati: ex quo Iudex sententiam specificam in eos tulit: vt hic. & ix. questione. j. c. j. & ij. Innocentius in. c. qualiter & quando. ij. de accu. vbi notabiliter dicit, quod semel depositus à iudice, non potest amplius dici toleratus. ¶ Posset tamen dubitari nunquid sacramentum baptismatis in necessitatibus possit recipi à talibus. Potius inclinarem in sententiam affirmatiuā: nam & ab hæretico licet quis recipit hoc sacramentum in necessitate. vide bonum text. in ratione eius. xxxij. distinctio. * c. præter. d. §. verum. ¶ Secundo casu etiam, quod quando sunt præcisi à canone: distingue, aut factū est occultum: aut notorium. si notorium, non licet à talibus percipere sacramenta. argument. hic. & d. §. verum. Puto quod hoc fallit in sacramento baptismatis, & in sacramento corporis Christi: vt in necessitate liceat à talibus ista recipere. sicut dicitur de fornicarijs & simoniacis in ordine: vt in d. §. verum. & quare potius permittantur ista sacramenta, quā alia: vide bonam glossam. in. d. §. verum. Si verō factum est occultum, sentiunt doctores hic, quod in sacramentis necessarijs non sit abstinendum ab eis: sed in voluntarijs licet possumus abstinere: dummodo euitetur scandalum. Quinimò debemus abstinere in istis voluntarijs. argument. vj. questione. ij. c. si tantum. & c. placuit. & vide Innocentium. in. d. c. j. de schisma. & ibi fuit singula opinio, quod talis occultus, quamuis non habeat executionem ordinis, nihilominus transfert in alium conferendo sibi ordinem propter communem opinionem, & publicam vtilitatem: sicut in simili dicimus in. l. Barbarius. ff. de officio prætor. Multi tamen in hoc contra: vt notat. in. c. nihil. de election. & in. c. veritatis. de dolo & contumac. & j. q. j. in summa Et nunquid excommunicatum occultū, quem possum probare excommunicatū, debet euitare maximē si est prælatus meus. vide no. per Inn. in. d. c. j. & per eundem in. c. cum non ab homine. de sen. excō. ¶ Vltimo casu, quando præcisio non est facta à iudice, vel à canone: sentiunt doct. hic, quod possumus sine scandalō abstinere à sacramentis voluntarijs. Nō tamen pecca-

SEB. SAPIA.

¶ Propter varietates. quod non peccat ille, quando sunt variae opinio. qui vnā amplectitur, tenet do. Ant. in. c. capellanus. j. de fer. & no. Ale. in conf. j. in. iij. col. in fine. in. ij. volu.

¶ Nunquid sit suspensus. Tu vide plenē de hac. q. Feli. in. c. at si clerici. col. pe. ver. de simplici autem fornicatione. & co. xij. verfic. quæ autem crimina. s. de iudi. Et vtrum sit pro fornicatione simplici deponendus. vide Anto. corse. sing. suis. in verfi. fornicatio. inci. an pro. qui latē disp. de hoc cōcludit q̄ non. pro quo alle. duas glo. sing. primā in. c. maxima nus. lxxxj. dist. & alteram in. c. lator. ij. q. vij. quas ad hoc reputauit fin. Ioā. de Imol. in. c. vt clericorū. de vi. & ho. cleric. quibus idem Corse. addit socium in. c. presbyter. lxxxij. distinctio. & casum in alle. c. presbyter. quod est contra istum in. c. vt clericorum. nume. g. s. tit. proxi.

SEB. SAPIA.

¶ A beneficio. Nunquid autem propter fornicationem clericus sit deponendus: vide Feli. in. c. at si clerici. in princip. col. pe. verfi. quæ autem crimina. s. de iudic.

mus nō abstinendo: quia non sunt suspensi quo ad nos: vt in c. fi. eo. Et quæ sunt sacramenta voluntaria, & quæ necessaria: vide bo. gl. in c. veniens. de trāfac. Et vtrū ecclesia liget peccata omnino occulta, seu peccatores delinquentes occulte dic, q sic. vide gl. no. in cle. j. de hære. in ver. incurrant. quasi in fine. Sed in hoc casu. d. An. distinguit, q vbi peccatū est notoriū, non est licitum ab eis audivere divina, vel percipere sacramenta: quia omne peccatū notoriū interdicat officium sine dispensatione: vt in c. fi. de temp. ord. Adducit & alias ratios non concludentes iudicio meo: vnde simpliciter inhæreo primæ cōclusioni. & dico tex. esse in c. fi. e. nā ibi se restringit ad peccatū fornicationis notoriū. & idem facit tex. in d. c. nullus. Nā op. sua esset vera, si dixisset canon: nullus audiat missam illius, quem indubitātē scit in peccato iacere. & nō posuisset specialitatem in fornicario. ad idē. §. verū. Nec obst. c. fi. de tempo. ord. quia fateor, quod ipse grauius peccat celebrando: sed nō alij audiendo: sicut patet in simili. in c. fi. e. Et per hoc habes expeditā materiam intrinsecā huius. c. & ad prædicta reduco oēs gl. hīc positas, quæ multū generaliter loquuntur, præter glo. in ver. notoriū. quæ attingit ad aliā materiā extrinsecā ad c. cū qua dicemus aliquid de notorio, saltem pro intellectu terminorū. ¶ In gl. in ver. notoriū. in fi. de hac materia notorij: vide satis per Spe. in ti. de noto. cri. & bo. gl. iuncto tex. ij. q. j. manifesta. & c. de manifesta. & p. Host. in sum. eo. ti. §. fi. aliquid per Cy. c. de accu. l. ea quidem. & ex dictis huius gl. non pōt haberi certa doctrina, nec propter prolixitatem talis materiæ pōt legendo faciliter explicari. ¶ Sed pro notitia gl. & terminorū instabimus circa aliqua. Primò declarando terminos. Secūdò quot hominū sciētia requiratur ad inducendū notoriū. Tertiò quō probetur. Quartò vtrum exigatur ordo iuris. Quintò, vtrū exigatur probatio. & procedā cōclusiue. ¶ Ad primū aduertendū, quod habemus duo extrema, scilicet scientiam & nescientiam. Ne scire, est prorsus ignorare: ita, q nulla ibi cadat credulitas: vt no. ff. de iur. & fac. i. gno. super ru. per Bar. in l. admonendi. ff. de iure iu. facit quod no. gl. in c. ij. de testi. lib. vj. Scientia verò^a potest haberi duplex. Primò in his, quæ sunt alicuius artis, seu sciētiae: & in his scire, est rē per causam cognoscere: vt dicit philosophus. & facit. l. scire leges. ff. de legib. & c. intelligentia. j. de verb. signi. Habetur secūdò in his, quæ sunt alicuius facti. Nam dicimur quid scire: quando ad notitiam illius peruenimus per aliquem sensum corporeū: vt puta: scio, q habes caputium in capite. hoc enim scio: quia deprehendo per sensum visus. Et hæc scientia requiritur in teste. iij. q. ix. testes. & l. testium. c. de test. Et ad hanc scientiam iudex nō potest adduci, nisi in actu continuo: vel quando res gesta est corā eo, tanquam corā iudice. In actibus verò transeuntibus, seu in momentaneis, iudex non habet talem scientiam: sed ex varijs cōiecturis & varijs probationum gradibus adducitur ad credulitatem, quæ tenet medium inter scientiam & nescientiam. Et ad habendam scientiam seu istam credulitatem, habemus (vt dixi) multos gradus probationis, & diuersa vocabula. Nam quandoq; factum est occultum: quandoq; penē occultum: quandoq; publicū: quandoq; dicitur manifestum: quandoq; euident. Item fama: rumor: indicium: argumentum: suspicio: opinio: credulitas: præsumptio: notoriū: & fi. Occultū propriē dicitur sicut est, quod pbari nō pōt: vnde Dei iudicio relinquitur. xxxij. dist. erubescāt. j. q. j. c. si omnia. facit. l. duo sunt

12 c. seq. ¶ Et idē quasi dic, de manifesto. Nā manifestum multipliciter capitur in iure. Quādoq; manifestū est idē, quod notoriū facti permanentis: vt probatur. ij. q. j. manifesta. & d. c. de manifesta. Quādoq; sumitur pro notorio facti trāseūtis, & non redeuntis. iij. q. v. c. quia suspecti. Quādoq; & propriē est species de per se, differēs à notorio: & habet se in minus, quā notoriū. Nā propriē manifestū, est publica, seu famosa insinuatio ex certo auctore, & ex certis causis proueniens. Et differt manifestum à fama: quia fama quādoq; procedit ex incerto auctore: quādoq; etiā est fallax. Non sic manifestū, potest enim probari: sed nō ita clarē apud alios, sicut notoriū. Fama verò solet describi, prout dicitur in glo. q est illa: se maiestatis, seu dignitatis status, vita & moribus comprobatus. Sed iste describit tantū bonā famā, nō malam: quæ tamē potest ita se habere ad malū, sicut ad bonū. vnde appellatur quis famosus latro. l. capitaliū. §. famosos. ff. de poenis. & in c. ex parte. Adde, de testib. vbi raptores vocātur notabiles. Propriē autē describēdo famā in genere suo: dic, q est cōmunis locutio ex verisimilibus coniecturis surgens. & dixi not. verisimilibus: quia aliās propriē non est fama, saltē quo ad iuris effectū: sed sunt vanæ voces populi. de quo plenē per Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. & gl. & doc. in c. inquisitionis. & c. cum oporteat. de accusa. Rumor verò in minus se habet, quā fama. vide bo. gl. iuncto tex. in c. sup. eo. de eo, qui cog. cō. an. vx. & xxxv. q. vj. si duo. Indiciū propriē est notabile signū alicuius dicti, rei, seu facti: quod subijcitur necessitati probandæ. & largo mō argumentū potest dici indicium: vt videtur in c. forus. de ver. fig. ¶ Nā tot possunt esse indicia, & ita vrgentia, q inducerent iudicem ad credulitatem, & sufficerent ad ferendā sententiā etiā in criminalibus. l. indicia. c. de rei ven. l. sciāt cūcti. c. de pro. c. afferte. de præsum. & vide quod dixi in c. tertio loco. de pro. & idē dic de simi. ¶ Sed veniamus ad notoriū, quod secūdū gl. est triplex. scilicet iuris, facti, & præsumptiōis. Notoriū verò iuris, pōt sic describi: quod est spontanea cōfessio: clara probatio: iusta & indubitata diffinitio, & irreuocabilis & clara dicitur enim spontanea cōfessio: quia ex spontanea cōfessioe in iure facta oritur notoriū: vt in isto tex. Itē ex clara & indubitata probatioe, etiā oritur notoriū: vt in c. cū olim. de ver. fig. Itē ex diffinitione, seu sententia, quæ non potest amplius retractari: vt hīc. & c. fi. & c. cū inter. de re iudic. Nā res iudicata pro veritate accipitur. l. res iudicata. ff. de re iu. & l. ingenuū. ff. de sta. ho. & d. c. inter. Et dicitur notoriū iuris ex duplici causa: vel quia in iure oritur. i. ex his, quæ in iudicio fiunt: vel ex eo, quia iuris artificio inducitur. Et hoc respectu diligēter aduerte: quia notoriū quod gl. appellat præsumptiōis, potest dici notoriū iuris. Nā artificio iuris inducitur, & sufficeret facere distinctionē bimembrem: sicut debet esse qualibet bona distinctio. Nā quoddā est notoriū iuris, quoddā facti. Notoriū iuris, potest dici duplex. Quoddā oritur ex his, quæ aguntur in iudicio. Quoddam verò ex actibus extraiudicialibus, qñ ius vehementer aliquid præsumit: vt in filiatione probāda. Nā ex cōiecturis à iure inductis filiatio dicitur notoria. Et tūc dic, q notorium iuris, seu præsumptionis, est iuris euidentia, vehementer præsumpta. Notoriū facti vario mō diffinitur: sed sufficit ponere duas diffinitiones, seu descriptiones. Prima, quod est crimē, vel factū: cuius testis populus est: & dissimulatiōi locus non est: vt not. Archid. ij. q. j. de manifesta. & vide bo. tex. in c. cum dilectus. j. de purga. cano. Secundo mō diffinitur, q est clara & famosa locutio ex euidentia rei surgēs, quæ tergiuerfatione aliqua coelari nō pōt, probatur in c. seq. & in c. euidentia. de accu. ¶ Et hoc notoriū facti est triplex. Nā quoddā est notoriū facti permanentis: vt q palatiū dominorū sit in platea. & hoc propriē debet dici notorium: quasi res

SEBASTIAN

a ¶ Scientia verò. Vide Alex. in. l. j. col. v. ff. si cer. pet. vbi ponit, quod quandoque ponitur scientia pro vehementi opin. & ibi quando quis dicatur propriē sci

ZACHARIAS.

b ¶ Dicitio penē: dicitur sicut dicitio quasi. Adde quod not. in apostill. ad istum. c. dudum. num. g. in vers. ista dicitio penē. s. de cle. Ant. Fran. ¶ De hac dicitio ne penē: quomodo ponatur, & an importet diminutio. nem: vide Oldra. in confi. suo. xlix. in fine.

11 Titij. ff. de test. tu. ¶ Penē occultū dicitur id, quod pbari pōt, sed cū difficultate. vnde dicitio penē diminuit: sicut dicitio quasi: vt in c. cū dilecta. de confir. vti. Publicū verò est nomen generale, & verificatur in notorio, & quādoq; in fama. Vnde notorium potest dici publicum: sicut id, quod constat per famam: vt est text. in

um: quasi res nota omnibus volentibus inspicere. pro hoc aut. qui semel. C. quomodo & quando iud. & d. c. euidentia. Vnde dicit text. in d. aut. q. vox preconis, quia est transitoria, non transit in notorium: quia paucis innotescit: sed edicta sic: quia habent actum permanentem. Secundum est notorium facti transeuntis, & non redeuntis: ut si in conspectu populi aliquis fuit occisus. Nam potest dici notorium tunc: non autem quod sit notorium nunc: & sic intelligo, quod dixi de voce preconis. Tertium est notorium facti interpolati. Exemplum in eo, qui est paratus semper ad mutuandum sub vsuris. Nam non semper mutat, sed interpolatim: licet possit dici habere actum continuum respectu aptitudinis: sed non actus. & hæc sufficiant quo ad primum. Habes enim ex prædictis terminos declaratos. & ex quibus iudex adducitur quandoq; ad veram scientiam, quandoq; ad credulitatem, quæ sufficit ad ferendam sententiam. ¶ Venio ad secundum. i. quot hominum scientia requiritur ad inducendum notorium facti. & in hoc varia dicuntur. vide gl. no. in c. de manifesta. iuncto tex. ij. q. j. quæ dicit sufficere scientiam. x. hominum: sed intelligo illam gl. prout ibi not. Nam oportet, qd detur scientia totius viciniae, vel maioris partis: ita, qd non sint minus. x. vnde in loco ubi non sunt. x. personæ, non potest oriri notoriū. Et qd sufficiat scientia viciniae, & qd non requiratur scientia totius populi: vide bo. text. in d. c. cum dilectus. de purg. ca. dicit tamē hīc Calde. & bene, qd discretus iudex ex varijs circumstantijs, & qualitate actus, loci & temporis: arbitratum factum esse notorium, vel non. Et communiter dicitur, qd ex tribus causatur notorium: ex hominum scientia: & loci: & temporis qualitate. Nam oportet, qd non fiat de nocte, neq; in loco secreto: nec paucis scientibus: sed qd in publico & patenti loco. Item de die, ne homines de facili decipiantur. Item quod in præsentia plurimorum, ut prædixi: sed ut dixi discretus iudex habebit omnia perferutari diligēter. nā etiā de nocte, ita possent adhiberi lumina: ut possit haberi indubitata scientia actus. & idē dic de si. ¶ Ad tertiū, quō probetur notoriū: dico, qd duo testes sufficiūt: sicut ad probandū famam. vnde licet duo nō sufficiāt ad causandū notoriū: sufficiūt tamē duo ad ipsum probandū, quia in ore duorum, vel triū stat oē verbū. de quo vide glo. in. c. Deus oīpotens. * § qñ. ij. q. j. & quod no. glo. in. l. iij. ff. de test.

18 ¶ Circa quartū, videlicet nunquid in notorio requiratur ordo iuris: dic cōclusiue, qd in notorio præsumpto: ut qa agitur de cōsanguinitate probāda: seruatur ordo iuris. sed ibi est spāle: qa ex probabilibus cōiecturis probatur factū notoriū. In notorio verō facti, nō requiritur vsq; quaq; ordo iuris. sed cōiter dicit, qd requiratur citatio. Itē sciētia, ut in c. ad nostrā. de iureiur. & in c. manifesta. ij. q. j. Et possunt in hoc multa allegari pro & cōtra. sed vide qd dixi de citatiōe in c. cū olim. de re iud. vbi cūq; em factū est ita notoriū, qd certū est absenti, nullā defensionem cōpetere, tūc nō est necessaria citatio, qa illa fit, ut se defendat. & sic intellige tex. in d. c. cū olim. & l. ij. ff. de adm. re. ad ciui. perti. & c. venerabilē. de elec. Quādoq; potest cōpetere aliqua defensio, quod est quasi regulare: & tūc requiritur citatio: aliās nō valebit snia. & ita intelligo text. in c. fi. iūcto. c. j. de offici. dele. li. vj. & in cle. pastoralis. de re iud. De snia verō dicit hīc Cal. qd requiritur, sed nō cū solēnitare solita. & sic intellige Inn. in c. ex parte. de ver. fig. Et qd requiratur aliqualis sciētia, vide tur tex. in l. si cōfessus. ff. de cuf. & exhi. re. & ij. q. j. nos in quemquā. litis verō contestatio & alius ordo iudicialis solēnitatē respiciēs, necessariō nō est obseruādas. p quo vide bo. text. in cle. pastoralis. de re iud. ¶ Ad vltimum, nūquid requiratur probatio: dic, qd in notorijs facti permanentis nulla probatio requiritur: ut in c. seq. & in c. euidentia. de accu. In notorio iuris requiritur proba-

tio, si negaret: vnde si nego sniam latā cōtra me, debet p bari plenē: ut in c. sicut. de re iud. Idē dic in notorio præsumpto: ut in c. per tuas. de prob. in notorio facti interpolati, requiritur probatio: licet nō multū plenē: ut in c. in diocce. de vsu. In notorio facti transeuntis requiritur probatio plena: & est valde vtile, qd iudex à principio declararet factū esse notorium. de quo vide tex. cum gl. in ver. declarato. in d. cle. pastoralis. Et hæc sufficiant pro cursu lectionis: nam plenissimē potest materia examinari & videri in locis. s. alleg. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Crimen quod transiit in notorium non indiget, neq; teste neq; accusatore. 3.
- 2 Publicum potest dici illud, quod est notorium, uel famosum.
- 4 Notorium non redditur dubium, si negetur.
- 5 Infamati infamia generante scandalum, debent purgari, aliās habentur pro conuictis. 6.
- 7 Concubinatus ex quibus coniecturis probetur.

C A P. V I I I.

Va nos. ¶ Si fornicatio clerici est ita publica, quod transit in notorium, nec accusator, nec testis necessarius est: sed si est publica per solam famā, nō faciūt ad cōdēnationē sola testimonia. i. testiū dicta nō iuratorū: sed si ex hoc oriatur scandalū, indicitur purgatio, in qua deficiēs, canonicē punitur. h. d. Cōmunis diuisio. Secunda ibi: nos. ¶ Casus literalis. Quidā clerici publice habebāt cōcubinas, quādo interrogabāt ab Episcopo suo negabāt se cōcubinos esse: & cōtra eos nō apparebat accusator, querebāt vtrū credendū sit testimonio bonorum virorum, inter quos huiusmodi clerici conuersantur? Respondet Papa, qd si crimen eorum ita publicum est, ut meritō dici possit notorium: tunc nec testes nec accusator necessarij sunt: cum inficiari non possit. Si verō publicum est, non ex euidentia, sed ex fama: tunc talia testimonia non sufficerēt ad cōdēnationē alicuius: quia testibus non testimonijs est iudicandū: sed si de illis talis habeatur suspicio, qd scandalū generetur: illis est purgatio indicenda, quam si præstare noluerint, vel defecerint in præstādo, canonicē puniātur. Ber.

¶ Primò no. qd publicū potest se habere ad notorium & ad famā. Nā quandoq; dicit publicū id, quod est notoriū. quandoq; id, quod est famosum: ut hīc optimē probatur. Et nō diligenter in hoc istū tex. propter interpretationes faciendas in statutis, & in alijs dispositionibus: ut dixi. s. c. proxi. ¶ Not. secundò text. apertum, qd concubinatus potest esse notorius ex euidentia rei, sine aliqua monitione præcedēte. & potest iudex procedere ad poenā impenendā sine accusatione. & sine teste. ¶ Tertiò no. hīc limitationem ad id, quod dicitur per negationē rem effici dubiam. l. iij. C. quibus ad li. procla. non licet. Nam non procedit illud in notorio facti permanentis. & facit quod not. in l. post rem iud. ff. de transf. & bo. tex. in c. super eo. de test. cog. ¶ Quartò no. qd ex qualibet præsumptione, seu suspitione orta contra aliquē, potest indici purgatio: sed debet esse talis lex, quæ generet scandalū. & non memini alibi ita bo. tex. Nā multa iura videntur innuere cōtrarium: ut in c. ex parte. de offi. ordi. & in c. inter. de pur. ca. vide bo. text. ij. q. v. c. omnibz. Sed dic, ut plenē de hoc dixi in c. qualiter & quādo. ij. de accu. sed tenementi istū tex. ad prædicta. ¶ Quintò no. istū tex. in alio valde singulariter, qd quemadmodū deficiens in purgatione punitur, ut conuictus, & contumax in purgatione assumenda: ut patet ibi: noluerint, vel defecerint. c. c. Nā in hoc alibi sunt opi. ut no. in c. excōicamus. de her. & in c. inter dilectos. & c. pe. de pur. ca. plenē tango in c. veritatis. de dolo & contuma. facit quod le. & no. iij. q. ix. decernimus. Et pōt etiā hīc sumi bona

ZACHARIAS.

a ¶ Ordo iuris. Ad de quod nota. in a. post. ad istum in c. accepta. num. 6. in apostil. in versi. de fensionem non cōpetere. j. de restit. spol.

SEB. SAPIA.

a ¶ Ordo iuris. vi. de Bald. in c. ad nostram. tertio. s. de iureiurā. vbi dicit, quod in notorijs, ordo est, ordinem non seruare. & nūquid possit mandari poenam imponi in crimine notorio sine condemnatione. tradit And. sicu. in c. euidentia. in fi. j. de accu. vbi aliquid in materia notorijs.

ZACHARIAS.

b ¶ Requiritur scientia. Ad de quod no. in apo. ad istū in c. quoniam. nu. 3. in versi. constat iudici. j. de fil. presby. & in c. licet he li. nu. 18. in apostil. in versi. requiritur probatio. j. de simo.

SEB. SAPIA.

c ¶ Dubiam Quādo per negationē res efficiatur dubia: vide Fel. in c. coram. col. iij. ver. vtrum per negationem. s. de offi. dele.

practica procedendi contra clericos suspectos cum crimina probari non possunt. ¶ Vltimò ex fi. no. iudicem posse punire clericum concubinariū, absq; eo, q; ipsum ad monuerit: licet gratiose possit pramittere monitionē.

- 7 & sic intelligas. c. s. proxi. alleg. ¶ In glo. in ver. non ex euidencia. no. bene istam gl. & idē no. gl. in. c. manifesta. ij. q. j. non tamen puto simpliciter istā gl. procedere, sed restringo eā ad tex. quando tot sunt coniecturæ, q; tergi uersationi locus nō est. Nā tractat eā publicē, vt concubinam: nec subest aliqua excusatio offuscās præsumpcio nem iuris: maximē si habet filios ex ea. Probant enim notoriē incontinentiam paternam. lxxxij. dist. proposuisti. in prin. & vide alium bo. tex. qui dicit, quod filius est argumentum incontinentiæ paternæ ambulans super terram. xxvii. dist. c. priusquam. secus autem crederem, vbi posset subesse excusatio: vt puta, quia habet matrem in domo, & eam dicit pedissequam matris. Nam tunc fornicatio non est notoria. sed seruabis contra talem. c. j. & ij. s. e. ¶ In glo. super ver. testimonijs. in fi. Aduerte, quia testimonium potest dici duplex. Primò dictum testium non iuratorum. Nam illi propriē non sunt testes: vt in c. tuis. de test. Secundo potest dici dictum illius, qui deponit de auditu alieno: & non de eo, quod ipse deprehendit proprio sensu. Iste propriē etiam non est testis: vt dicit glo. not. in. l. ij. s. idem. ff. de aqua plu. arcen. & probatur hīc secundum istum intellectum. Testis enim habet deponere de eo, quod ipse percepit sensu proprio: vt hīc & in. l. testiū. C. de tes. & iij. q. ix. c. testes. & c. Abbas.

a ¶ Fœdus. Istud expresse dicit tex. in. l. eum, qui probabilem. C. de epi. & cleri.

SEB. SAPIA.

b ¶ Pro peccato. Vide Abb. s. eo. c. vestra. co. iij. verfi. ad primum. & ibi quare non debet exequi officium.

ZACHARIAS.

c ¶ Quo ad se, & quo ad alios. Tu vide, de hoc dicto, scilicet vtrum notoriē fornicarius clericus sit suspensus, & per consequens deponendus: vide quod dixi in apost. ad istū in. c. vestra. nu. 7. in verfic. nunquid sit suspensus, s. eo.

- 1 Inter consanguineos non præsuntur aliqua sinistra suspicio incontinentiæ, dummodo sint bonæ famæ & conditionis. C. numero. 2.

CAP. IX.

Nobis. Breue est: vnde non summo. ¶ Casus literalis. Episcopus pistoriens. requisit a Papa, vtrum licitum esset mulieres habitare cum clericis, de quibus aliqua suspicio posset esse. Respondet Papa præciendo eidem, quod mulieres non permittat cum clericis habitare: nisi fortē tales sint, cum quibus naturale fœdus nihil seui criminis suspicari permittat. Ber. ¶ Not. ibi: mulierculas. quod mulieres vilis conditionis nuncupantur diminutiue, ad denotandum, quod peccatum diminuit de anima, & de corpore famam: & de alijs corpori adherentibus. facit. xxxiiij. dist. c. vidua. ¶ Secundò notatur, quod inter consanguineos, non est præsumenda sinistra suspicio incontinentiæ: vt in. c. cum in iuuentute. de præsump. Est enim inter consanguineos quoddam naturale fœdus a propter proximitatem sanguinis. ¶ Vltimò notā. quod iura antiqua, quæ permittebant consanguineas habitare cum clericis, non sunt correctæ. per. c. j. s. eodem. Hoc patet: quia hoc emanauit post. c. j. in quo permittitur talis cohabitatio. & intelligo hoc. c. prout plenē dixi, in. d. c. j. Et pondera bene tex. quod in consanguineis non requiritur senectus: vnde si aliās sunt bonæ famæ & conditionis, licita videtur cohabitatio. de quo in. d. c. j. Abbas.

SVMMARIVM.

- 1 Clericus concubiniarius non est vitandus in officijs: nisi crimen sit notorium.
2 Clericus suspensus propter notoriam fornicationem, exacta poenitentia, an debeat aliter cum eo dispensari: vt licitè possit se immiscere circa diuina.
3 Clericus notoriē criminofus in alijs criminibus circa fornicationem, non est suspensus quo ad alios: quamdiu non fuerit ab ecclesia præcisus.

- 4 Clerici notoriē fornicarij sunt vitandi: etiam quod nulla monitio interuenerit.
5 Missa in loco interdicto, hodiē licitè celebratur, submissa tamen voce & clausis ianuis.

CAP. X.

Quæsitum. ¶ Clericus concubiniarius in officijs vitandus

- non est, nisi sit notorius: hoc dicit, communis diuifio. Secunda ibi: verum. ¶ Casus literalis. Clerici aliqui prolapsi sunt in fornicationem: quæsitum fuit à Papa, vtrum officium eorum sit audiendum antequam poeniteant? Respondet Papa, quod licet quilibet suspensus sit pro mortali peccato, quo ad se: quantum ad alios suspensus non est: & ideò non debet in officijs euitari: nisi peccatum illud notorium sit, vel per sententiam vel confessionem in iure factam: vel per euidenciam facti, quæ negari non possit. Bern. ¶ Primò nota. ibi: priusquam poenituerit. à contrario sensu, quod clericus suspensus à iure propter notoriam fornicationem, incontinenti post poenitentiam recuperat executionem officij quo ad alios: vt sic alij licitè possint eius officium audire. & hoc idem voluit Innocent. in. c. sicut. s. eo. An autem quo ad se indigeat dispensatione: quia peccatum fuit notorium. Innocent. in. c. sicut. sentit, quod sic. sed aliud sentit in. d. c. venerabili. de sen. excom. sed dic, vt legi. & not. in. c. fin. de temp. or. ¶ Secundò not. ibi: officium. quod non solum missam, sed officium nullum audire debemus à notorio fornicatore. xxxij. dist. præter. ¶ Tertiò nota vnam regulam, ad quā semper allegatur iste tex. quod pro peccato mortali, quilibet est suspensus quo ad se: & dicitur esse suspensus: quia non debet cum peccato exequi aliquem ordinē: & maximē attingere sacramentū Eucharistiæ. Quid autem de existenti in peccato veniali: vide gl. & Archi. vj. dist. c. sacramentū. quod no. ¶ Quartò no. q; notorius fornicator est suspensus quo ad se, & quo ad alios: & no. q; tex. vtitur verbo suspensus: nec ergo ipse licitè celebrat: nec eū licitè audiūt. ¶ Quintò no. ibi: nisi peccatū huiusmodi. q; pro alio peccato notorio regulariter clericus nō est suspensus quo ad alios. Nam cū suprā dixisset, respectui suspensionis propriæ de quolibet peccato: nūc verò cōtractauit de suspensione quo ad alios, restrinxit se ad peccatū fornicationis: vt patet hīc, ibi: huiusmodi. regulariter ergo à clerico notoriē criminofus, nō est necesse recedere, quamdiu ab ecclesia præcisus non fuerit. vide gl. xv. q. ij. c. fi. & in. c. cum non liceat. de præscri. & c. nōne. viij. q. iij. probatur in. c. præter. xxij. dist. arguendo per locum à speciali. ¶ Vltimò no. tres modos, quibus etiā cōcubinatus potest effici notorius. s. per sententiam: per confessionē, & per euidenciam rei, quæ tergiuersatione aliqua cœlari non potest. & probat iste tex. in. fi. apertissimē sententiā, quam tenui in. c. vestra. s. e. Et ad euitandum tales cōcubinarios, non requiritur admonitio: dummodo res sit ita euident, q; nulla tergiuersatione possit cœlari. Nam si requireretur admonitio, ibi interueniret actus iudicialis: & sic propriē notorium non oriretur ex euidencia rei: sed potius ex præsumptione. quia noluit parere monitioni. & sic potius esset quoddā notoriū iuris, quā facti: quia iuris artificio esset indutū. Et pondera, quia tex. iste nullam facit mentionem quo ad casum nostrū de notorio, quod oritur ex probatione clara & iuridica: cū tñ ex ea inducatur etiā notoriū, qñ nihil pōt opponi cōtra talem probationē: vt puta, quia cōclusum est in causa: vt in. c. cū olim. de ver. fig. & no. do. de Ro. deci. c. iij. & fortē ideò, quia sic nō oritur indubitata fornicatio, & expectāda est sciētia, quæ de proximo ferenda est. ¶ In gl. j. ibi, in aliquo loco possunt celebrare: supple, alta & clara voce, sed submissa voce & clau-

ee & clausis ianuis hodiè licitè celebratur in loco interdicto, de quo dic, vt habetur in. c. fi. de senten. excom. li. vj. ¶ In gloss. fin. ibi: *non debet in officijs euitari.* Intellige hoc, vt plenè dixi. in. c. vestra. §. eo. Abbas.

De clericis coniugatis

Rubrica.

¶ Suprà visum est de clericorum & mulierum cohabitatione illicita, restat videre meritò de eorum cohabitatione licita. Vel sic, quia quandoq; clerici habitant cum mulieribus sine figura matrimonij: quandoq; verò contracto matrimonio: idè cum in præcedenti rubrica fuerit visum de prima cohabitatione, an & quādo sit licita, meritò subiicitur de secunda. & maximè, quia poterat dubitari, nunquid clerici coniugati possint tenere beneficia & gaudere priuilegio clericali. ¶ Sed opponitur contra rubricam de superfluitate. Nam habemus hunc tractatum expeditum in Quarto lib. in tit. qui cleri. vel vo. ma. contra. pos. Sol. secundū Io. and. q. ibi principaliter tractatur de validitate matrimonij per clericum cōtracti: hīc verò principaliter tractatur, vtrum clerici coniugati possint tenere beneficia: vel non. Item, an gaudeant priuilegio clericali, & an teneantur deferre tonsuram: & incidenter tractatur de validitate matrimonij. Abbas.

SUMMARIUM.

- 1 Matrimonium cōtractum à clericis in minoribus ordinibus constitutis, tenet: & ipsi dimittunt beneficia ipso iure. 4. Si verò fuerit in sacris, matrimonium non tenet.
- 2 Ordines sacri dicuntur à subdiaconatu suprà, per excellentiam, alij etiam sunt sacri: sed non illo modo.
- 3 Infra ista dictio, quid importet.
- 4 Statutum puniens delictum commissum intra. x. an. an comprehendat, qui est in. x. anno.
- 5 Vxoris appellatione, cōtinetur illa, cum qua est facta copula carnalis: & illa quæ per verba de futuro est desponsata.
- 6 Clericus, qui accepit vxorem per verba de futuro, non perdit ipso facto beneficia: si per verba de presenti, sic. Beneficium primum tunc vacat per adeptionem secundi, quādo ad secundum beneficiatus est penè translatus. 8.
- 7 Clericus, qui accepit sponsam per verba de presenti, si ante carnalem copulam, sponsa ingrediatur monasterium, adhuc non recuperat beneficia.
- 8 Clericus constitutus in sacris, contrahens matrimonium ipso facto perdit beneficia.

CAP. I.

Si quis clericorum.

- 1 ¶ Matrimonium cōtractum per clericum existentem in sacris, non tenet: secus in minoribus: sed tunc cogitur dimittere beneficium. hoc dicit. duo sunt dicta: secundum ibi: *sed si.* ¶ Casus literalis. Dicitur hīc, quòd si aliquis infra sacros ordines vxorem acceperit, ad ecclesiastica beneficia dimittenda & ad vxorem retinendam compellatur. Si verò in sacris ordinibus constituti acceperunt vxorem: eam dimittant & poenitentiam agant. Quod si facere noluerint, per sententiam suspensionis & excommunicationis compellantur. ¶ Primò no. q. sacer ordo impedit, & dirimit matrimonium contrahendum. Idem facit professio facta tacitè, vel expresse in aliqua de religionibus approbatis. & vtrunq; probatur clarè in. j. de voto. lib. vj.
- 2 ¶ Et not. q. sacri ordines dicuntur subdiaconatus, & superiores. olim tamè subdiaconatus in primitiua ecclesia, non erat sacer ordo: sed postea per constitutionem idem fuit statutū in eo, quod in diaconatu: vt in. c. miremur. de fer. non or. & c. à multis. de ætate & quali & dicuntur isti sacri ordines per excellentiā. Nā omnes ordines sunt sacri: vt no. gl. xxxij. distin. in sum. sed isti dicuntur sacri: quia magis participāt de sacramēto corporis Chri

- 3 fti: & transferunt ordinatos in sortem domini: vt non liceat amplius retrocedere: vt in. c. cum ex eo. de electio. libro. vj. ¶ Secundò nota, quòd dictio infra: quandoq; excludit. vnde dicitur quis infra subdiaconatum, quando adhuc non est promotus ad subdiaconatum. Et ex hoc posset argui ad statuta punientia certa delicta commissa intra. xxx. annos: vt non comprehendant eos, qui sunt in. xxx. an. cū statutum sit poenale & restringendum. Putarem tamen contrarium de propria significatione vocabuli: sed largo modo potest sumi modo prædicto: vt hīc. & hæc larga interpretatio est facienda ad poenam euitandam: quia fauores debent ampliari, & odia restringi: vt in regula odia. de reg. iur. lib. vj. l. cū quidam. ff. de lib. & posth. ¶ Tertiò not. quem compelli ad agendum poenitentiam. Nam quemadmodum peccatum est publicū: ita & poenitentia debet esse publica. ad hoc. c. j. de spon. & vide quod no. xxvj. q. vj. c. fi. vbi vide de materia. ¶ In glo. j. ibi: *vacare intelliguntur ipso iure.* not. bene glo. q. per cōtractum matrimonij vacant ipso iure beneficia clericis coniugati. non ergo est opus renuntiatione, vel priuatione: sed de facto spoliabūtur. ¶ Et circa hoc aduerte. Nam tex. iste & similes loquuntur de ducentibus vxorem. & quia appellatione vxoris b quandoq; venit desponsata, & traducta in domum: cum qua est matrimonium consummatum. xxvij. q. ij. c. genuit. Probatur ex verbis euangelij: non licet homini dimittere vxorem suam, quacūq; ex causa, excepta causa fornicationis: & tamè licitum est dimittere per ingressum religionis, matrimonio non cōsummato. c. ex publico. de conuer. coniug. sed vxor nūcupatur ibi illa, cum qua matrimonium est consummatum: vt dicit tex. in. d. c. ex publico. Quandoq; appellatur vxor ea, cum qua matrimonium est contractum interueniente duntaxat consensu de presenti: vt in. c. cum initiatur. xxvij. q. ij. & c. fin. de spon. duo. quando sponsa de futuro venit appellatione vxoris: vt. l. non sanè. C. de bo. quæ lib. & facit quod no. glo. in. c. & Christus. de iure iur. in ver. nō admittat. Idè b dubitatur qualiter appelletur vxor in materia nostra: vt sic vacent beneficia ipso facto. Ioan. and. & communiter doc. dicunt, q. per contractum sponsaliorum de futuro non vacant beneficia ipso facto. ar. l. ea quæ. ff. ad mun. vbi dicitur, q. ea, quæ tantū contraxit sponsalia de futuro, non mutauit domicilium. Item quemadmodum per adeptionem secundi beneficij, non vacat primum, nisi sit quis plenè translatus ad secundum: vt in. c. cum in cunctis. de ele. & in. c. commissa. eo. tit. lib. vj. ita nec per contractum sponsaliorum: cum adhuc nō sit plenè translatus. & idem tenent do. de Ro. deci. xxj. Item propriè sponsa non est vxor: sed promissa: vnde dicitur à spōdeo spondes: vt not. super rub. de spon. & facit. xxx. q. v. c. no strates. Per contractum verò matrimonij, per verba de presenti, vacant ipso facto, etiam copula non interueniente: quia exercuit actum omnino contrarium clericatui: & illa verè vxor est: nec debet habere vxorem carnalem & spiritualement. videtur enim per actū cōtrarium renuntiasse beneficio, & habere illud pro derelicto. arg. c. ex transmissa. de renun. & c. cum renunciatur. xxij. q. j.
- 6 ¶ Sed dubitatur quid si spōsa de presenti intrauit monasteriū ante, quā esset cognita? Tenent doc. q. beneficiū nō recuperat clericus: quia semel vacauit per contractū matrimonij. & bene loquuntur. opus enim est noua collatione. Nā ius semel extinctū, amplius non reuiuiscit: licet cesset causa extinguēs. vij. q. j. c. quā periculosum. de conse. di. iij. c. quæris. ¶ In ea. gl. ibi: *hodie non tenet.* dic, vt ibi not. glo. Nā ibi possunt illa iura intelligi, vt habeat aliquid ab ecclesia in stipendium, non in titulum. & sic etiā possent hodiè seruari illa iura, vbi coniugati essent valde pauperes, & bonæ conditionis. ¶ In gl. fin. ibi: *priuandi sunt beneficijs.* Pondera bene gl. sentit enim

¶ Dictio infra. Adde quod not. in apo. ad istum. in. c. ex parte. nu. 2. in ver. dictio in fra. & ibi de dilectione circa, & citra, & circiter. j. de resti. spo.

Anton. Francisc.

¶ Quid significet dictio infra: vide de Inn. in. c. audita. de exce. & plenè per Old. cōfi. suo. xlix. & adde quod exponitur quādoque infra. i. post vel sub: vt p. d. Car. i. proce. cle. in. §. nec sanè. & per eūdem in cle. j. in. §. præfata. de sta. mona.

SEB. SAPIA

¶ Vxor. Vide latè per Feli. in. c. tertio loco. col. j. cum sequētibz. §. de præsum. vbi tradit, an si maritus lucratur partē dotis vxore mortua: lucratur etiā quando est mortua sponsa, & nūquid propriè appellatione vxoris veniat sponsa: tradit Iaso. in. l. Gal lus. §. instituens. co. iij. ff. de li. & posthu.

¶ Ipso facto. Ad de eūdem consi. lxxiiij. ij. lib.

SEB. SAPIA.

¶ Adde Philip. Fran. in. c. j. nu. 4. & ibi in apo. Cel si. in ver. sed ipse Ioan. And. eo. tit. tu. lib. vj.

q̄ si constitutus in sacris de facto contrahit matrimoniū priuandus est propter delictum beneficijs suis. Et sentit q̄ opus est priuatione, scilicet per sententiā. & sic quod non vacant ipso iure, sicut quando tenuit matrimoniū. Ioan. andr. tenet, q̄ ipso iure vacant: ne isti sint melioris conditionis, qui illicitè contraxerunt, quàm hi, qui licitè. c. eū qui. de prēben. li. vj. & c. nuper. de biga. Sed ipsemet Ioan. andr. aliud sentit in. c. Ioannes. j. eo. vbi latius attingit hunc articulum: ibi enim licet per multa verba cōcludit tria. Quandoq̄ enim matrimonium non tenet ex defectu cōsensūs: vt quia clericus erat furiosus: & beneficia non vacant. & hoc clarissimum: quia non peccant.

Quandoq̄ non tenuit ex defectu etatis sponsa, vel sponsi. & idem: quia ista sunt potius sponsalia de futuro. c. j. de spon. lib. vj. Quandoq̄ matrimoniū non tenuit propter ordinem sacrum. & hoc casu dicit, q̄ est priuandus beneficijs suis per sententiā: nisi cum eo dispensetur: & potest secundum eum episcopus dispensare. arg. c. sanè. ij. j. eod. Nisi contraxisset de facto bigamiam: vt in. c. nuper. de biga. & sic ibi tenet opi. huius glo. & adde no. per Bar. brix. in. q. quæ incipit, clericus quidam. vbi concludit, q̄ si clericus contraxisset cum consanguinea, perdit beneficia: quia quantum in eo fuit, matrimonium contraxit. respondet ipse, q̄ ibi ex alio defectu nō tenuit matrimonium. s. propter consanguinitatem. vnde clericus in minoribus ibi voluit omnino mutare vitam: sed in casu nostro clericus in sacris non potuit velle mutare vitā.

¶ Et ex his elicitur, quod si clericus in minoribus sategit contrahere matrimonium, sed non tenuit ex alio defectu extrinseco, perdit beneficia. Et istam glof. tenuit dominus Anto. hic scilicet quod constitutus in sacris, non sit priuatus, sed priuandus. Et mouetur, quia causa priuationis elicitur ex. c. quod à te. & c. diuersis. j. eod. quia aliās non potest deseruire vxori & beneficio: sed in constituto in sacris cessat hæc ratio: cum matrimoniū non teneat, & compellatur dimittere vxorem. Ego tenerem aliam opi. q̄ sit priuatus ipso facto, sicut si teneret matrimonium. Primò, quia vera ratio perditionis beneficij est tacita renuntiatio, seu habitus pro derelicto: qui causatur ex contractu matrimonij: cum elegerit actū omnino contrarium clericatui: vnde quantum in se fuit, habuit beneficium pro derelicto: ad hoc tex. in. d. c. ex transmissa. & quod not. Inno. in. c. j. de apost. & d. c. cum renuntiatur. Item præsupposito, q̄ causa perditionis esset illa allegata per. d. Anto. nihilominus dicerem adhuc vacare beneficia ipso facto. ¶ Probatur per simile: per ademptionem secundi beneficij curati, vacat primum ipso facto: quia redditur impotens ad seruendum vtriq̄: vt in. c. cum sing. de prēben. lib. vj. & c. relatum. de cleri. non residen. cum similibus: & tamen si quis adipiscitur secundum de facto, vacat primum ipso facto: vt in. d. c. cum qui. ad idem. c. quanto. de translatio. prēla. vbi Episcopus transferens se proprio motu ad aliam cathedram, caret habita & ambita: ita in proposito in odiū istius, qui voluit contrahere matrimonium carnale: cum non possit: debeat tamen effectus surgere contra eum, ac si matrimonium tenuisset. Ex prædictis habes, an & quando ex contractu matrimonij clericus perdat beneficia sua. An autem & quādo perdat priuilegium clericale. Io. an. tractat in. d. c. Ioannes. & ibi dicitur. Abbas.

SYMMARIUM.

1 Coniugatus non promouetur ad aliquos ordines ecclesiasticos nec ad beneficia, nec vicarius Episcopi. 2. nisi vouerit castitatem: & vnam tantum vxorem habuerit. intellige hoc de vxore, vt nu. 3. & 4.

3 Bigamus, id est, ille, qui habuit duas vxores. & ille, qui habuit vnam non virginem, quare non potest ad clericatum promoueri.

Sanè. ¶ Coniugatus ad administrationem, & ad ordinē ecclesiasticum, vel beneficium non promouetur: nisi castitatem promittat: & non sit bigamus. h. d. Primò dictum: secundò exceptio. ibi, nisi.

¶ Casus literalis. Quia coniugati ad ecclesiastica beneficia promouebantur: præcipit Papa ne de cetero clericus coniugatus ad beneficia ecclesiastica, vel ad sacros ordines, vel ad aliquam administrationem admittatur: nisi fortè castitatem vouerit perpetuam. & qui vnam tantum, & virginem habuisset in vxorem. Ber. ¶ Not. primò, quod clericus coniugatus, nedum beneficia ecclesiastica: sed etiam administrationem ecclesiasticam habere potest. & puto, quod per hoc verbum administrationē: sit hic casus: vt non possit esse vicarius episcopi. quod tenent docto. in. c. j. eod. titu. lib. vj. sed per alias rationes. Dicunt enim, quod cum clericus coniugatus non gaudeat priuilegio ecclesiastico: nisi in duobus, de quibus ibi, inter quæ non reperitur istud, nō poterit promoueri ad hoc officium. ¶ Nota secundò, quod quandoq̄ clericus vouet continentiam expressè: & sic tenetur non solum ad continentiam ex constitutione ecclesiæ: sed etiam ex voto: quod an sit verum generaliter, dicam in. c. cum olim. j. eo. ¶ Vltimò no. quod coniugatus, qui contraxit cū vnica & virgine, potest promoueri ad ordines: dummodo promittat conuenientiam. & intellige vxore mortua vel consentiente: prout not. in gl. prima. Sed quæro, nunquid possit promoueri ad ordines minores? & dic, quod non: vt in. c. si. de temp. ordi. lib. vj. Vnde verbum sacros ordines. capitur hic generaliter: vt comprehendat omnes ordines. Et idem dic de beneficijs, vt indistinctè nullum beneficium possit habere in titulum: an autem dispensatiue possit habere, dicitur in capitu. Ioannes. j. eodem. ¶ In gl. secunda, ibi: *sequestrato mansionis cubiculo*. Nunquid autem sufficit separatio, quo ad lectum tantum: an debeat separare se quo ad habitationem? dic, vt in glo. in. c. episcopus benedictionem. lxxvj. distin. & c. communio. xxxj. distin. Et generaliter, an & quando liceat alteri coniugum intrare religionem, dicitur in. c. ex parte. de conuer. coniuga. ¶ In glo. fi. ibi: quidam dicunt, q̄ non potest & c. hanc opinionem tenuerunt Gof. & Hostien. qui multum in hoc instant. & probant per leges ciuiles, dicentes coniugatum non promouendum: nisi habuerit vxorem ex virginitate, non concubinam, in auct. quomodo oportet epi. j. & in hoc multum instant. Sed opi. gl. nostra, quæ infra subiicitur, communiter tenetur. & licet Io. andr. hic transeat reci. d. Hosti. tamen gl. sua posita in. c. vnico. eo. tit. lib. vj. tenet cū opi. huius glo. & ibi vide latius. Idem sentit gl. in. c. qualiter. xxx. q. v. & in. c. innotuit. de ele. optimè facit. c. tanta. qui fil. sint legi. Nam fauore matrimonij fingitur matrimonium à principio fuisse contractum: & sic est conformitas & vnitas inter istos. & multum mouet me in hac opi. q̄ hæc irregularitas sit de iure positio: quod nota. in. c. ij. de biga. Ideò cū sit odiosa: & contrahatur sine delicto & ex permissione apostoli, debet fieri stricta interpretatio. no. Inno. in. c. ad audientiam. de homi. Iura ergo, quæ requirunt virginitatem tēpore contractus, habuerunt respectum ad effectum: vt non dicatur corrupta per alium. vnde hæc opi. satis est æqua, & attendenda est multū loci consuetudo. ¶ Et si vis scire, quare bigamus, vel corruptæ maritus nō possit promoueri ad clericatum: dic, quod clericus debet esse minister Christi. i. sacramēti. Ideò indecens est illum promoueri, qui patitur aliquem defectum in aliquo sacramento: sicut patitur ille, qui diuinitatem carnem suam in plures: vel habuit corruptam. Nam matrimonium est maximum sacramentum in ecclesia: vt in. c. debi-

a ¶ Perdit beneficia. Adde Roma. cosil. cccxv. Ber.

z ACHARIAS.

b ¶ Non possit esse vicarius Episcopi. Adde, q̄ potest esse vicarius episcopi habētis iurisdictionem temporalem: vt not. iste in. c. ij. col. iij. a versu. quæro, nunquid laicus. & ibi Feli. nu. 6. co. iij. versu. filit pri. mo. s. de iudi.

c ¶ De iure positio. Adde Pet. de Anchara. cosil. cxxxij. vbi ponit an dispensari possit cū illo, qui cognouit vxorē, postq̄ commisit adulterium.

SEBSAPIA.

c ¶ Positio. An irregularitas sit de iure diuino? vi de Feli. in. c. si. col. iij. ver. extra materiā. s. de maior. & obed. & in. c. quæ in ecclesiis. col. vj. versu. secunda conclusio. s. de constit. vbi tangit, an Papa possit dispensare in omni irregularitate.

ZACHARIAS.

d ¶ Promoueri ad clericatum. Adde quod no. in apof. ad istum in. c. ij. nu. i. in ver. ordinum executio. nem. j. de biga.

5

d

5

d

5

d

5

d

e. debitum. de biga. coniunctio carnalis designat confor-
mitatem, quæ est inter Christum & ecclesiam militantem
per assumptionem carnis humanæ. unde sicut fuit caro
unica & pura: ita unicum debet esse matrimoniū & pu-
rum ad hoc, ut ecclesia rectè illam unitatem possit præ-
figurare. & de hoc vide latius in d. c. ut debitum. & per
gloss. in c. quapropter. xxvij. q. ij. Est etiam in matrimo-
nio cōiunctio animorum, per quam designatur charitas
seu coniunctio in charitate inter Deum & fidelem ani-
mam. Est ergo matrimonium maximum sacramentum:
quia designat illas duas res sacras, de quibus suprà di-
ctum est.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici in minoribus constituti, contrahentes matrimonium, pri-
uantur beneficijs, & recuperant, si qua bona dederint ec-
clesiæ. 24.
- 3 Castè viuere dicitur mulier, quæ transit ad secunda vota: &
non perdit relictum sibi factum, cum conditione, si castè vi-
xerit, nisi aliter senserit testator: vel communis vsus lo-
quendi.
- 4 Donans aliqua bona alicui collegio, vel monasterio, si inde post-
ea exiuerit, an & quo casu recuperet bona illa donata?
- 5 Oblatus alicui monasterio, dando se & sua, intantum efficitur
seruus illius monasterij, ut non possit transire ad strictiorem
religionem.
- 6 Monachus, si ante professionem mortuus est, an succedat mona-
sterium, an heredes sanguinis.
- 7 Monachus fugitiuus quicquid acquirit, acquirit monasterio, de
quo aufugit: & Abbas potest ipsum vendicare cum omni-
bus bonis quæ sitis.
- 8 Monachus ingrediens religionem strictiorem, vel factus Episco-
pus alterius ecclesiæ, recuperat bona patrimonialia in pri-
mum monasterium translata, & alteri acquirat.

C A P. III.

Quod à te.

¶ Si clericus in minori-

bus beneficiatus matrimo-
nium cōtrahit, priuatur beneficio. & quod
dedit ecclesiæ, sibi restituitur. h. d. & in hoc
ultimo est casus not. & multum alleg. Communis diui-
sio. Secunda ibi, id volumus. quæ subdividitur in duas
partes. Secūda ibi: sanè. ¶ Casus literalis. Quidam cle-
rici in minoribus cōstituti accipiebant vxores: dicentes
quod non poterant continere: quæritur vtrum debeant
beneficia retinere? Respōdet Papa, quod sunt beneficijs
ecclesiasticis spoliandi: quia carnalibus desiderijs & diui-
nis officijs seruire non possunt propter immundiciam
ipsorum. Veruntamen, si ecclesijs illis, in quibus intitu-
lati fuerant de possessionibus: aut alijs bonis aliqua con-
tulisse noscuntur: cum ab earundem ministerio fuerint
à beneficio sequestrati, bona illa restituatur eisdem. Ber.
¶ Primò not. quem non posse deseruire carnalibus de-
siderijs & diuinis officijs. & hæc fuit vna causa quare cle-
ricis fuit indicta continentia. Ad idem. c. diuersis falla-
cijs. eod. titu. ¶ Secundò not. q. coniugatus dicitur im-
mundus respectu diuinorum. Et facit ratio text. contra
clericos orientales: ut nō sint ita mundi & ita diuinis in-
tenti, quemadmodum clerici occidentales legitimè con-
tinentes. ¶ ¶ Ultimò not. q. conferens tempore ingres-
sus aliqua bona collegio, potest inde recedens illa repe-
tere. ad idem. l. j. ff. de colle. illi. & an hoc sit verum indi-
stinctè. subijciat cum gl. ¶ In glo. super ver. valentes.
in fine. not. bene gloss. iuncto text. Ex qua collige, quod
consuetus peccare, difficulter à peccato abstinet. unde
alibi dicit text. pulchrè: Humanæ naturæ est, consueta
summa affectione diligere: & abhorre, quæ in diffue-
tudinem abierunt. xxij. q. vj. §. finali. Et habes vnum
modū, ex quo difficile seruatur continentia: secundum
collige ex. c. ecclesiæ Principes. xxxv. distinct. videtur
propter delicias & epulas. ad idem. c. à crapula. de vi. &

h. d. c. ¶ ¶ In gloss. ij. ibi: castitas est cum propria vxore.
no. bene glo. & habes tex. valde not. in. c. Nicena. h. c. alle.
& non est alibi ita tex. expressus. & alleg. istum tex. Bart.
in. l. mulier. §. cū proponebatur. ff. ad Treb. ad. q. vt vxor
non perdat relictum sibi factum, si castè vixerit, trāseun-
do ad secunda vota: nisi aliud senserit testator, seu aliud
habeat communis vsus loquendi. & idem not. Barto. C.
si secundo nups. l. j. & facit ibi text. cum autoritate sua:
sed apertè probatur in. d. c. Nicena. Nam græci coniuga-
ti castitatem seruant: aliàs non possunt fungi sacerdotio
cum comparentur Dijs & Angelis, ratione officij sacer-
dotalis. c. cum ex iniuncto. de hæ. Posses etiam aliter re-
spondere ad tex. quod quando frequenter etiam cū vxo-
re peccatur, videntur immundi ad ministranda sacramen-
ta. Et an & quādo peccet maritus cubando cum vxore:
vide. xij. distin. nerui. xxxij. q. iij. c. vir cū propria vxo-
re. & ibi in summa. & glo. valde not. quæ ponit quatuor
causas, ex quibus vir nō commiscetur cum vxore. xxxij.
q. ij. c. quicquid. dico plenè super rub. de sponsa. Et in fi.
glo. Boati. ponit h. c. viij. causas, quare clerici continere
debent. ¶ Prima quia debet pacare Deum orationibus,
& non possunt pacare, nisi ei placeant. iij. q. vij. in graui-
bus. pacare autem nō possunt, si carnaliter viuunt. ¶ Se-
cunda, quia Deus spiritus est: ideo ipsi Deo dediti spiri-
tualiter, nō carnaliter viuere debent. ¶ Tertia, quia sunt
sodales Angelorum, seruiunt enim Deo, cui & illi deser-
uiunt. Quarta, quia intendunt generationi spirituali.
ideo spiritualiter viuere debent. Quinta causa, cum san-
cta ministrent, sancti esse debent. unde dicit Deus: San-
cti estote: quoniam ego sanctus sum. lxxxij. distin. pluri-
mos. & c. sequenti. Sexta, cum alios mudent. j. q. j. c. ipsi
sacerdotes debent ipsi esse mundi. Septima, quia habent
sponsam, scilicet sapientiam, seu Dei ecclesiam. Octaua
& vltima: ut ex toto sint ipsius Dei, & non diuisi. nam
coniugati sunt diuisi in duo: ut in. c. diuersis. præalleg. Et
istæ rationes satisfaciunt, ut & orientales clerici debeant
seruare continentiam: non tamen peccant nō seruando.
c. cum olim. j. eod. Per hoc dico, quod licet clerici redde-
rentur meliores seruando continentiam, tamen si con-
traherent coniugia licita, nō peccarent. per. d. c. Nicena.
si constitutio ecclesiæ non obuiaret. ¶ ¶ In gloss. fi. not.
hanc glo. vsq. ad fi. ad quam quotidie fit remissio, & po-
nit quatuor solutiones satis subtiles. Prima solut. quod
si sua sponte recedit: non recuperat bona: secus si cum au-
thoritate superioris. & c. glo. improbat hanc sol. quia iste
clericus, de quo h. c. sine culpa recessit ab ecclesia: & nihi-
lominus bona sua recuperat. hæc impugnatio glo. com-
muniter impugnatur à doc. quia si clericus in minoribus
non valet continere: licet contrahit matrimoniū: imò
est cōsiliū apostoli: ut quisq. habeat suam, si aliter for-
nicationem vitare non potest. xxvij. distinct. c. de his.
Item si ecclesia retineret istius bona, compelleretur indi-
rectè ad desistendum à matrimonio. quod fiendum non
est: cū integritas corporis debeat persuaderi, non autem
imperari. xxxij. j. integritas. & ideo hæc prima solutio sa-
tis potest saluari in casu suo: ut j. dicam. ¶ Secunda solu-
tio est, q. aut donatio fuit facta tempore ingressus: aut
sine aliquo ingressu. Primo casu reuocatur donatio re-
uocato ingressu, ut h. c. & in concordan. secundo casu
non. Et no. bene hanc solu. ex qua collige, q. donans bo-
na sua alicui collegio, & collegium intrans: videtur do-
nasse intuitu ingressus. ¶ Tertia so. est, q. de misericor-
dia fit restitutio bonorum: secus de iure stricto. Contra
hanc solu. facit iste tex. qui non vtitur verbo sapiente in-
dulgentiam: imò potius contrarium. dum dicit: recta
via debent redire. & c. & maximè hoc innuit verbum, de-
bet: quod ex proprio significato importat necessitatem
ut no. glo. in cl. attendentes. de sta. reg. per Bart. in. l. iij.
C. de pigno. ¶ Quarta & vltima solu. distinguit inter col-

¶ Continentes.
Adde, quod ideo
cōsultat Bal. con-
sil. cclxij. iij. libr.
q. non gaudent
orientales eo pri-
uilegio, quo occi-
dentales. Ber.

ZACHARIAS.
¶ Transendo ad
secunda vota. Ad
de quod nota. in
apost. ad istum in
c. ut clericorum.
nu. 3. in apost. in
ver. castè vixerit.
vbi limito hoc di-
ctum. s. de vit. &
hone. de.

SEBASTIANA.
¶ Recedit. Quā-
do recedens de
collegio recupe-
ret bona sua, quæ
contulerat, tradit
remissuè Feli. in
c. cum dilecta. co-
lum. fi. vers. quid
autem si vnus. s.
de rescrip.

Cap. Quod à te. Panor. super Tertio Decret.

SEB. SAPIA.

a ¶ Vnde uiuat. Vi de quod scribit do. Abb. in. c. de hoc. paulo ante finem. j. de simon. & Card. in consil. xxj. inci. quidam nomine Lauren- tius, & in consil. xxx. incip. quidā frater.

b ¶ Non fecit. Ad de Cald. in pluri- bus suis consilijs de regularibus.

SEB. SAPIA.

c ¶ Secundus casus. vide Iaso. in aut. ingressi. co. pe. C. de sacrosan. eccle.

d ¶ Fugitiuus. Ad de Per. de Anch. consil. cccx. Ber.

e ¶ Ardua in facto. Adde, q. Ant. de But. consil. lxxvj. incipi. monialis sanctissimæ vite. tenet bona rema- nere primo mo- nasterio, dato usu fructu secundo mo- nasterio, si illi sit onerosa. & vide- tur æqua opin. Anton. Francif.

¶ Circa hoc si monach⁹, vel mo- nialis facit transi- tum ad aliud mo- nasteriū strictio- ris regulæ, cui ap- plicentur bona, quæ forsan erant apud primū mo- nasterium: per ea quæ habentur in c. in præsentia. de proba. & in aut. ingressi. C. de fac. sanct. eccles. vide quæ plenè no. in c. licet. de regul. & Bald. in. l. j. C. coi. de ma. & eundem in. l. cū in adopti- nis. in. v. colū. C. de adop. & satis pla- cet ea opi. q. bo- na tanquam acces- soria ad mona- chum seu monia- lē, debeant ipsum sequi. Ad quod etiam vide Bar. in l. si communis. in fin. ff. de stip. fer. Ne ipsum mona- sterium ad quod facit transitum, pa- tiatur damnū ex illius ingressu. de quo vide per An- ge. Paul. de ca. & Alex. in. l. cui sum- dus. in. j. in fin. ff. si cer. peta.

lationem bonorum expressè factam, & tacitam: vt pri- mo casu non sit locus receptioni: secundo sic. & ita gl. vi- detur intelligere istum tex. Sed certè hæc lect. non con- gruit literæ: quæ loquitur de expressa collatione: vt pa- tet ibi: aliqua contulisse noscuntur, sed certo casu ista est bona consideratio: vt j. dicam. ¶ Hosti. hic & Ioan. and. post eum distinguit: q. aut queritur de ingrediente reli- gionem, aut ecclesiam secularem. Primo casu, si nō fecit professionem, omnia bona recuperat inde recedens. ar. c. super eo. & c. statuimus. de regulis. Si verò fecit pro- fessionem: tunc si recessit licitè, recuperat bona: vt hic: & in capitu. ex transmissa. de renunciatio. cum si. secus si illicitè: puta sine superioris licentia. argument. c. licet. de regulis. De ingrediente ecclesiam secularem, dicunt quod aut tacitè bona sua transiuerunt in ecclesiam: & il- la recuperat inde recedendo. arg. in. d. c. ex transmissa. di- cit tamen Ioan. and. & bene, q. non videt quomodo bo- na cleri ci secularis tacitè transeant in ecclesiam: cū in eis non habeat locum aut. ingressi. C. de sac. san. eccle. quæ di- cit, quod cum sint capaces bonorum, remanserūt illa pe- nes eos: nisi de facto aliud fuerit obseruatum. Si verò bo- na contulit expressè: tunc de misericordia illa recuperat si non habet vnde uiuat: secus autem de iure stricto fa- ciunt iura pro & contra. allega. in gl. sed certè hoc po- test reprobare per istum tex. vbi expressa fuit facta do- natio: & tamen reuocatur: nec apparet de aliqua miseri- cordia: & in hoc multi multa dicunt. Sed vt clarè habeas materiā, expedio per aliquos casus. ¶ Primus, quando quis intrauit religionem, & non fecit professionem: & in hoc considera: quia aut non fecit professionem, quia fuit oblatus dando se & sua plenè monasterio: & iste am- plius nō reuocat. Est enim quasi seruus monasterij: ideo vt dicit gl. in. c. vt lex continentia. xxvj. quæstio. j. in gl. per ver. professi. quod non potest inde recedere, etiam causa strictioris religionis. quod est valde fin. si est verū. Archi. tamen ibi transit. Sed vide quod dico in. c. in præ- sentia. de proba. Nam posset æquiparari quo ad casum nostrum alteri monacho. de quo j. dicam. ¶ Aut nō fe- cit professionem: quia ibi est mortuus. & est no. dubiū, vtrum bona debeant redire ad hæredes sanguinis, aut ad monasterium: de quo in aut. ingressi. præ alleg. & d. c. in præsentia. & dic. vt ibi. Aut professionem nō fecit. quia inde recessit: & considera, quod aut donauit omnia bo- na sua expressè, & in dubio videtur donasse ratione per- sonæ: quia non est verisimile, quod spoliasset se omni- bus bonis non transeundo: ideo reuocat recedendo. fa- cit quod in simili not. Bar. in. d. aut. ingressi. Vide enim donasse causa mortis: vnde tali morte nō secuta per pro- fessionem, potest reuocare, sicut seruatur in donatione facta causa mor. vt. l. non omnis. ff. si cer. pet. Si verò do- nauit aliqua: tunc videtur donasse, non causa ingressus. ar. eorum, quæ not. in. c. beneficiū. de re. lib. vj. & c. con- stitutionem. eo. titu. & li. Tacitè verò bona huiusmodi non transeunt in monasterium: sed manent penes eum, ex quo non est professus: vt. d. c. beneficium. ¶ Secun- dus casus est, quando intrauit monasterium, faciendo professionem. quo casu considera, q. aut professio non tenuit, aut sic. Primo casu bona quæ tacitè transiuerunt, redeunt ad personam suam: & hoc casu serua vltimam sol. glo. quia accessorium sequitur suum principale. Aut expressè contulit: & si credebatur professionem tenere, re- uocat illa bona: quia videtur causa mortis mundanæ do- nasse: vt. s. dixi. & bene facit. l. si pater. C. de hære. instit. vbi patet, quod si instituo aliquem credendo illū filium meum: auferuntur demum illi bona: si constat eum non esse filium. Si verò sciebat professionem nō tenere, non reuocat: quia videtur in omnem casum donasse. arg. l. cu- ius per errorem. ff. de regu. iur. & hoc voluit Bernar. in d. aut. ingressi. Et de facto accidit ista quæstio hoc anno

in hac ciuitate. Si verò professio tenuit: aut inde egredi- tur propter peccatum suum: vt quia collocatur in alio monasterio ad agendum poenitentiam: & dantur dona secundo monasterio quo ad vsum fructū: vide tex. cum glo. not. c. de lapsis. xvj. q. vj. Sed post mortem natura- lem vsum fructus redibit ad primum monasteriū: & con- solidabitur cum proprietate bonorum: vt ibi. ¶ Aut in- de egreditur capiendo fugam, & bona non recuperat: imò quocumq. accesserit, potest Abbas eum vendicare, cum omnibus bonis per eum acquisitis. xvij. q. ij. c. abba- tes. ¶ Ex quo no. q. quicquid acquirit monachus, etiam fugitiuus, acquirit monasterio: quātuncumq. sit in par- tibus remotis: vt in. d. c. abbates. Aut inde egreditur li- citè: puta transeundo ad monasterium strictius, vel pro- mouetur in prælatum alterius ecclesiæ: & tunc est pul- chrum dubiū, quid de bonis, quæ transiuerant in pri- mum monasterium. Nam aliqui moderni volunt, quod debeant remanere penes primum monasterium: & quic- quid postea acquirunt, cedat secundo monasterio, seu ec- clesiæ: pro quo prima fronte videtur tex. pulcher in. c. j. xvij. q. j. Alij dixerunt indistinctè, q. bona debent cum persona transire. & quod illud. c. vnicum procedit in bo- nis acquisitis industria monachi: quia illa remanent pe- nes primum monasteriū: secus in patrimonialibus: quia illa videntur semper accedere ad personam monachi: li- cet expressè fuerint collata tempore ingressus ratione prædicta. & hanc si. opi. tenuit hic consulendo do. Car. sed Pe. de perusio tenuit primam. & q. aliās fuit ardua in facto. ¶ Mihi multum placet hæc opi. secunda: scilicet, q. bona patrimonialia sequantur personam. ar. hic, & d. c. ex transmissa. & l. j. ff. de colle. illi. Item adduco subtiliter in arg. tex. illius. c. j. vbi dicitur, q. monachus factus Epi- scopus potest adire hæreditatem paternam sibi delatam quam acquirit episcopatu, & non primo monasterio. Ecce ergo, q. illa spes succedendi patri, qui trāsuerat in primum monasterium. iuxta not. per Inno. in. c. in præ- sentia. de proba. sequitur personam monachi. Hoc au- tem intellige, quando donatio fuit facta tacitè, vel expressè: ita, vt ex coniecturis appareat, quod ra- tione ingressus, fuit facta, puta tempore ingressus: sed vbi non habita ratione ad ingressum: puta, quia longè ante ingressum: vel subit alia coniectura, non sit reuo- catio: licet transferatur inde persona: nisi de miseri cor- dia. & hoc casu serua tertiam sol. glo. quia nō possunt di- ci hæc bona accedere personæ: propter diuersitatem tem- porum. arg. c. dudum. de conuer. coniu. ¶ Tertius casus principalis est in clerico seculari, vel in laico intrante ec- clesiam secularem: & de bonis laici oblatis tali ecclesiæ, vide gl. j. d. c. vt lex. Et satis puto, q. in bonis istorum pos- sit fieri in effectu præcedens distinctio. Si enim sunt ac- cessoria ad personā, tacitè vel expressè possunt reuoca- ri inde recedente persona: vt hic & d. c. ex transmissa. & d. l. j. de colle. illi. secus vbi non esset accessoria ad perso- nam: nisi de misericordia fieret restitutio. Et hæc nota, quia sæpe accidunt & c. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus constitutus in sacris, qui de facto contraxit matrimo- nium: peracta poenitentia, potest ab Episcopo restitui, etiam ad beneficia. si verò occultè contrahit, non indiget indulgen- tia, facta poenitentia. 4.
- 3 Clericus in sacris contrahens matrimonium, ipso facto est suspen- sus, non illa suspensione, quæ inducit irregularitatem cele- brando: sed tanquam notoriè criminofus.
- 4 Clericus in sacris magis peccat contrahendo matrimonium, quam committendo adulterium. Delictum regulariter præsumitur grauius ex maiori parte pœna.
- 5 Clericus contrahens nuptias, vel tenens concubinas, debet care- re officio & beneficio.

C. A. P. I I I I.

Anē. ¶ Peracta poenitentia dispensant Episcopi cū sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt. h. d. ¶ Casus literalis. Quidam sacerdotes contraxerunt nuptias, quæ potius contubernia sunt dicenda: propter quod ecclesijs suis fuerūt spoliati. quæritur vtrum possit Episcopus cum talibus dispensare? Respondet Papa, q post longam poenitentiam, & vitam laudabilem, continentes, possunt per Episcopum ad officium suum dispensatiue restitui, & eius executionem habere. Ber.

¶ Primò no. arg. optimum, & quasi expressum in tex. q clericus in sacris contrahendo matrimoniū, de facto perdit executionem officij sui: & sic videtur ipso facto suspensus: adeo, q nisi ex dispensatiōe amplius officium exercere non potest. Et intelligo, quod est suspensus, nō illa suspensio, quæ inducit irregularitatem in celebrante. & quia hoc nullibi expressè cauetur. & sic stat. c. is qui. de sent. excom. lib. vj. sed est suspensus, sicut quilibet notoriè criminofus. c. si. titu. j. & de temp. ord. c. si. ¶ Secundo no. casum, in quo episcopus dispensat. & si teneas hoc peccatum esse grauius adulterio: dic, q ideo Episcopus dispensat: quia reperit hoc expressè concessum. aliàs secus: vt in. c. at si clerici. de iudi. Et licet hic sint opiniones, an grauius peccet contrahendo matrimonium de facto, an committendo adulterium. Ego crederem, q grauius peccet contrahendo matrimoniū: quia videtur hoc casu apostatare: & colligitur ex maiori parte poenæ. Nam & mulier, & filij inde nati efficiuntur serui ecclesiæ: vt in c. cum multæ. xv. q. fi. quod nō contingit in adultera: nec in filijs susceptis de adulterio: vt ibi not. & dixi in. c. ij. s. tit. j. In dubio colligimus maiorem delicti ex acerbitate poenæ. xxiiij. q. j. non afferamus. l. reficiendum. ff. de poenis. Quandoq; tamen fallit hoc arg. vt. l. aut facta. in fi. ff. de penu. leg. & not. in. c. latorē. & c. admonere. xxiiij. q. ij. ¶ Vltimò, hic opp. de. c. si. de tempo. ordi. vbi nulla requiritur dispensatio. dicunt docto. q aut crimen est notorium: & habet locum quod hic dicitur: aut occultū & procedit contrarium. Et not. bene hanc solu. quia ille tex. expressè non loquitur in casu nostro. Et ex hac solu. habes, quod si clericus occultè contrahit, non indiget indulgentia post poenitentiam. ¶ Et vide ad materiā bonum tex. in. c. decernimus. xxv. distin. vbi dicitur, q cōtrahens nuptias, vel tenens cōcubinam, careat officio & beneficio. quem tex. not. bene. Extendit enim. c. ex parte Adē. de test. & dat intellectum ad istū tex. & sic intelligo Inn. & Hosti. qui nimis generaliter loquuntur. Abbas.

¶ S V M M A R I V M. ¶ Clerici in minoribus perdunt beneficia si contrahunt matrimonium: si verò illa habuerint post matrimonium contractum: non auferuntur ab illo, qui contulit, sed à superiore. ¶ Clerici beneficiati, qui non dixerunt officium, an teneantur ad restitutionem fructuum? ¶ Papa promouendo, vel eligendo inhabilem, videtur cum eo dispensare: inferior verò non. ¶ Dispensatio facta à principe sine causæ cognitione, valet: facta ab inferiore à principe, non. ¶ Conferens beneficium, non potest ipsum reuocare, si collatio fuit facta inhabili: sed superior reuocabit. Intellige, nisi conferens beneficium fuerit Papa, per ea, quæ dicuntur. s. nu. 2. ¶ Contractus initus cum ecclesia nō potest per partem, quæ cum ea contraxit retractari: sed ipsa ecclesia potest approbare, vel improbare: quia de eius fauore agitur. ¶ Contra factū propriū, an quis possit venire? vide hic remissiuē.

¶ C. A. P. V. ¶ Diuersis fallacijs. ¶ Clerici in minoribus beneficiati, qui matrimonium contraxerunt: beneficijs spoliantur. h. d. Vel sic & pinguius.

Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata verò postmodū sciēter per episcopum per eundem auferri non possunt, sed per superiorem. h. d. Diuiditur. Nā primò narrat factū, quod secūdò improbat, ibi: cum ergo. duas rationes reddens. & illud per Dioecesanum corrigi mandat, vnum casum excipiens ibi: nisi. ¶ Casus literalis. Quidam clerici contraxerunt matrimonium, nihilominus beneficia ecclesiastica retinere cōtendunt: quæritur quid iuris sit? Dicit Papa: cum ergo vir cogitet quomodo placere possit vxori: & ideo circa ea, quæ Dei sunt minus valeat cogitare: quia quasi in duo diuisus, plenam sui non habeat potestatem. vt ergo ei, à quo stipendium recipit, plenius famuletur: mandat Episcopo noruicē. quod huiusmodi clericos ecclesiasticis beneficijs debeat spoliare: appell. remota: præsertim cum ecclesiasticarum rerū substantia per tales soleat perire: nisi ipse illis sciēter contulerit beneficia: & tunc non per ipsum, sed per suum superiorem spoliuntur beneficijs eisdem. Ber. ¶ Primò not. q coniugatus non potest perfectè tendere in vitam contemplatiuam, oportet enim eum esse actuum circa vxorem, & rem familiarem: nam multa sunt onera matrimonij, quibus consideratis: inquit apostolus. ¶ Si talis est causa viri ad vxorem, nō expedit nubere. xxxij. q. vij. omnes causationes. Et ex hoc infertur, quod cum studium alicuius scientiæ requirat hominem totum, & contemplatiuum, non valet coniugatus vacare studio. Vnde vt narrat Hiero. contra Iouinia. Cicero post repudium Terentiæ rogatus ab Hircio, vt suam sororem duceret in vxorē: nequaquā annuit: dicens se non posse vxori pariter & philosophiæ operam dare. quod not. ¶ Secundò no. duas causas, quare clericus coniugatus non potest habere beneficium ecclesiasticum. Prima, quia nō potest perfectè famulari: cum nō habeat ex toto sui corporis potestatem. Secunda, quia amore filiorum, & coniugis ecclesiarum substantia solet per tales dilapidari. vide. j. q. iij. peruenit. vbi dicit glo. quod Episcopi efficiuntur cœci in dissipando bona ecclesiæ amore nepotum: fortius amore filiorū efficiuntur omnino cœci, si essent legitimi, & naturales. Tertia causa colligitur ex. c. quod à te. s. eo. Nam coniugatus reputatur immundus respectu obsequij spiritualis: cum intendat carnalibus desiderijs. Et adde alias causas, quas dixi in. d. c. quod à te. ¶ Tertiò nota ibi: plenam sui &c. quod non solum vxor dicitur non habere potestatem sui corporis: sed etiam maritus. ad hoc. c. non debet. de consan. & affin. Non enim iudicantur ad imparia maritus & vxor, quo ad onera matrimonij. c. quanto. & c. gaudemus. de diuor. Versat enim in matrimonio mutua seruitus, & mutua possessio. vnde qui possidet, possidet. s. de restit. spo. c. ex transmissa. & c. ex conquestione. eo. tit. ¶ Item no. ibi: à quo stipendium &c. q clerici beneficiati dicuntur stipendiarij Dei, & datur eis stipendium ratione famulatus. Et ex hoc potest adduci hæc litera multum strictè pro opi. Cald. in. c. j. de celeb. mis. vbi tenuit clericos teneri ad restitutionem fructuum beneficiorum, qui cessauerunt à diuino officio, licet aliqui contra: vbi latius dicam. Sed hæc litera potest adduci in ar. modo prædicto. Videntur enim eis beneficia collata ob certam causam. s. vt famulentur Deo. ergo causa cessante competit repetitio. ff. & c. de condi. ob cau. per totum. Hanc tamen opi. non firmo, sed dicam, vbi supra remisi. ¶ Vltimò potes notare, q Episcopus nō potest clericos coniugatos reddere capaces beneficiorū. Nunquid aut possit aliquo casu dispensare: dicam in. c. Ioānes. j. eo. vbi communiter tenetur, q dispensat in minoribus beneficijs: vt ibi latius. ¶ Et illa opi. præsupposita collige ex tex. vnum bonum dictum, q superior exercens actum cum subdito, contra legē eo casu, quo dispensare potest, non videtur in dubio dispensasse. Inn. tamen tenuit con-

Contrahendo matrimoniū. Ad. de Feli. plenē. in. c. ita nos. col. iij. vers. in tex. ibi pro per. iurio. s. de iureiur. ¶ Dispensasse. Ad. de Old. latē. confi. cccxxv. vsque ad cccxxxij. Roma. confi. cccxcvj. & cccvij. Ber.

¶ Dispensasse. Ad. de Old. latē. confi. cccxxv. vsque ad cccxxxij. Roma. confi. cccxcvj. & cccvij. Ber.

¶ Dispensasse. Ad. de Old. latē. confi. cccxxv. vsque ad cccxxxij. Roma. confi. cccxcvj. & cccvij. Ber.

¶ Dispensasse. Ad. de Old. latē. confi. cccxxv. vsque ad cccxxxij. Roma. confi. cccxcvj. & cccvij. Ber.

C. iij.

a ¶ Cause cognitio. Nota, qd si Papa ex certa scientia promouet inhabiles videtur dispensare. inferiores aut hoc non faciunt sine causa cognitione. ista opi. tenuit Bart. in repet. l. Barbarius. in viij. col. ver. sed quid si Papa. ff. de offi. præs. & Ab. in c. cum in cunctis. §. inferiora. versic. an etiam episcopi. & in c. innotuit. in ij. co. ver. si autem & in c. quisquis. in ij. not. §. de elec. & in vno istorum locorum dixi conferre pulchrum dictum Inno. in c. veniens. j. de fil. presby. vbi dicit, qd non potest haberi pro legitima dispensatione temerarium factum inferiorum, quod est valde no. vide text. meliorem de iure, in l. idem vlpianus. ff. de excu. tut. A Enas de falco.

b ¶ Factum proprium. Adde Frā. de aret. confi. cxiiiij. Pe. de Ancha. confi. ccix. Ber.

SEB. SAPIA.

b ¶ Factum proprium. Vide Alex. in cō. fil. cxxvij. col. iij. in j. vol. Iaso. in l. si donatione. col. pe. C. de collati. post Alex. ibi. col. vj. & remissum per Feli. in c. ij. in. ij. col. §. de except. & vide casum in quo licet contravenire per Cardina. in consil. cxxxvij. co. iij. vbi ponit de rege, qui alienauit in prauitatem regni. potest enim contravenire ut ibi per eum.

SEB. SAPIA.

c ¶ Tribus testibus. vide Bald. & Pau. de ca. in l. ij. C. quē. admo. testa. aperi. vbi Bald. ponit de eo, qui testatus est cum duobus testibus in terris Soldani. de quo etiam ponit Bald. in l. ius ciuile. in ff. de iusti. & iure. Iaso. in l. cunctos populos. columna penul. C. de sum. trinita. &

trarium: sed primum ipse tenuit in c. veniens. de fi. presby. ¶ Sed contra hoc potest op. de not. in l. quidam consuebat. ff. de re iud. & l. Barbarius. ff. de offi. præs. Solui. sentit hic Hostiē. qd aliud in Principe, aliud in inferiore: cui ex gratia permittitur dispensatio. Et placet in effectu hac sol. & declara eam sic: In dispensatione Principis necessario non requiritur causa cognitio: sed sufficit ibi sola voluntas: ut no. Inno. in c. cum ad monasterium. de sta. regu. Ideo satis est qualitercunque pateat de voluntate principis. & satis dicitur patere, si sciēs inhabilem eū promouit ad officium sibi legibus interdictum: sed in dispensatione inferioris requiritur necessario causa cognitio. Nā dispensare, est diuersa p̄sare. vnde ex proprio significato vocabuli, dispensatio videtur concessa causa subsistente & cognitione p̄cedente. An expediat sic dispensare: vide de bo. glo. j. q. vij. * c. requiritis * §. nisi rigor. & per Inn. in d. c. cum ad monasterium. Si ergo iste cui concessa est dispensatio, non adhibuit causam cognitionē, non potest dici dispensatio, sed dissipatio: & debet tūc reuocari per superiorem: ut hic. & ille est puniendus: quia fecit actum contra legem in casu non permisso. De quo vide plenē quod leg. & not. in c. at si clerici. §. de adulterijs. de iud. & vide quod not. in c. ij. de schif. vbi plenē not. an & quando videatur dispensare superior veniendo contra legem. Et sic ex his aperte aperitur intellectus huius. c. Nā p̄supponendo, qd Episcopus potuisset hic dispensare, tamē ex quo non egit dispensare nec adhibuit causam cognitionē, non valet talis collatio. ¶ Sed tunc remanet dubium, quare ipsemet nō possit talem collationem reuocare: ex quo viribus non subsistit: hoc examinatur in gl. ma. dicere prout hic sentit. Hosti. qd ex quo quis agit actū, in quo potuit dispensare, licet dispensatio non teneat, quo ad superiorem: quia non seruauit seruanda: ipse tamen cōtrauenire non potest: quia quantum in se est, actum approbavit. & tene menti semper hac sol. quia facit ad multa. Indignum enim est reprobare mores illius, quos quantum in se fuit, approbavit semel. ad hoc. l. si vxor. ff. de adul. xxx. ij. q. v. c. horrendus. iij. q. iij. si quis testibus. Potes addere alium notabilem intellectum: videlicet qd hac dispensatio non tenuit quo ad superiorem. vnde nullitas hac infurget favore tertij: quo casu non potest is qui actum explicauit, fundare se ad irritationem actus, super iure tertij. ad idem. l. si creditoribus. C. de ser. pig. da. ma. & optime facit tex. xij. q. ij. c. si qua de rebus. ¶ & quod not. gl. in c. j. ne se. va. Vbi singulariter habetur, qd recipiēs rem ecclesiasticam ex contractu emptionis in fauorem ecclesie nullo modo potest allegare nullitatem ad retractationē actus, sed ipsa ecclesia de cuius fauore agitur, potest actū approbare, vel improbare. Ex quibus habes succinctē duos intellectus ad fin. huius tex. Tertius intellectus est, ut sit in odium & opprobrium Episcopi, ut factum suum emendetur per superiorem: sed p̄cedentes sunt notabiliores. ¶ In glo. j. in fi. hoc dictum glos. non est verum. Nam Episcopus & quilibet Prelatus habens iurisdictionem contentiosam, seu spiritualement, est simul actiuus & cōtemplatiuus. Actiuus est, in quantum intendit salutem proximorum. Contemplatiuus verō, in quantum cōtemplatur Deum, & superiora. Vnde Moyſes, qui fuit Deo cōiunctissimus, fuit actiuus & contemplatiuus. Nam certo tempore ascendebat in montem ad cōtemplandum: reliquum verō expendebat ad salutem proximorum. de quo in c. nisi cum pridem. de renun. facit quod no. in c. licet. de regu. Vnde Ioan. Andr. aliter intelligit. Dicit enim, qd per cytharam designatur vita actiua, seu laicalis: ut etiam dicit glo. & hoc quia cythara dicitur instrumentum habens plures, chordas & sonum valde clamosum: ideo designat vitam laicalem multis motibus, & occupationibus deditam. ¶ Psalterium verō, quia est instrumentum habens sonum tenuem, & exilem: designat vitam cleri-

calem seu contemplatiuam, quæ est multum suauis, & quieta. Sensus ergo literæ est, qd in coniugato ista non bene concordant: quoniam coniugatus propter immunditiam suam & alias rationes, de quibus hic, non est aptus ad seruiendum ecclesie: & sic ad ducendam vitam clericalem: sed in clerico non coniugato ista duo bene concordant. Nam clericus quantum in se est, debet esse actiuus & contemplatiuus. Nā si sibi loquitur p̄dicando, & non operatur, comparatur cytharæ. si verō bene operatur, & nō loquitur, æquiparatur psalterio: & ideo alibi dicit tex. qd sancta rusticitas sibi soli prodest. ij. q. vij. c. sancta. ¶ In gl. super verbo, non per te. in fi. Not. Glo. pro intellectu istius brochardi: cum quæritur: nunquid quis possit venire contra factum proprium: de quo plenē per Io. cal. in c. si quis. de re. eccl. no. alie. per Bar. in l. post mortem. ff. de adop. distingue plenius, ut ibi no. & quo ad intellectū. c. nostri. quare iste non potest venire contra factum proprium, dic: vt. §. dixi.

SVMMARIUM.

- 1 Validitas actus pendet à loco, vbi fit, non vbi habet exerceri.
- 2 Sacerdos Græcus non potest habere ecclesiam inter latinos, si si vult obseruare mores patriæ suæ. s. accipere uxorem.
- 3 Sacerdotes Græci, quare nō ligantur lege canonica in hoc, quod non possint esse coniugati.
- 4 Lex generalis potest à certo genere personarum recipi, & à certo non: & non recipientes non peccant.
- 5 Papa posset statuere, ut clerici latini possint accipere uxores: nisi aliās ipsi essent obligati ex voto tacito, vel expresso: quo casu Papa non dispensat sine maxima causa.

CAP. VI.

Vm olim.

¶ Filius sacerdotis Græci ex vxore genitus, licet inter latinos promouetur, si scandalū non obstat. h. d. & est casus no. ¶ Communis diuisio. Secunda ibi: nos. ¶ Casus literalis. Vacante Anglorienſi ecclesia, canonici eiusdem cantorem Tricarien. in Episcopum elegerūt: Archiepiscopus Acherontinus electionem illius examinans, & personam inuenit, qd pater eius sacerdos Græcus fuit: & iuxta morem Græcorū in minoribus ordinibus cōstitutus uxorem duxit: & illa in sacerdotio suscepit eundem. dubitauit Archiepiscopus vtrum electionem illam deberet confirmare. Consultus Papa respondet, considerans qd orientalis ecclesia non admittit votum continentie: imō in minoribus ordinibus contrahere possunt. & in superioribus vti matrimonio contracto: mandat Pa. qd si aliud nō obstat, illum confirmet: nisi consuetudo regionis repugnet, pro eo: qd inter latinos Græci huiusmodi conuersant. Ber. ¶ No. j. tex. qd vbiq; agitur de habilitate personæ, vel validitate alicuius actus: debemus inspicere ad consuetudinem loci, vbi aliquis oriundus fuit: vel vbi actus fuit gestus: nō autem ad consuetudinē alterius loci: vbi aliquis actus venit applicandus ad personam. Licet enim in ecclesia occidentali clerici teneantur abstinere: tamen quia clerici in ecclesia orientali non tenentur: inspicimus consuetudinem ecclesie orientalis. Vnde oriundus est promouendus: nō ecclesia occidentalis, vbi exercetur actus electionis. quod facit ad multa. Ex quo potest dici quod latinus siue legitimus secundum consuetudinem patriæ suæ debet vbiq; reputari legitimus. Ad quod facit. l. j. C. de mācip. lib. & not. per Barto. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & l. cunctos populos. C. de summa trinita. Et maxime ad illam. q. videlicet: nunquid testamentum hic Senis cōditum cum tribus testibus secundum cōsuetudinem, & statutum propriæ patriæ, habeat vires quo ad bona alibi sita: & sic de fi. dic. ut ibi not. ¶ Secundō not. qd clericus Græcus licet vtitur matrimonio, etiam inter latinos.

nos: quod videtur prima fronte contra multa iura, quæ dicunt peregrinū teneri ad obseruantiam consuetudinis patriæ. viij. dist. quæ contra. xij. dist. illa. & d. l. cūctos populos. de hoc vide quod not. Inn. & Host. post eum. in. c. cum secundū. de tempo. ordi. vbi etiam nota. ¶ nunquid talis sit tolerandus inter latinos: & nūquid possit sibi cōferri ecclesia latinorum, si vult seruare ritus suos. Nam hīc non seruabat iste clericus ritus Græcorum. imō fuerat promotus in cātoem inter latinos: & hoc teneas. Et sic limita istum text. q. tali volenti obseruare ritus suos, nō est conferenda ecclesia inter latinos: ne varijs ritibus coinquinetur honestas ecclesiæ: vt in. d. c. cum secundū. ¶ No. iij. q. licet Græci sint Christiani, & sic subditi potestati Papæ: non tamen peccant non seruādo legem Papæ & totius concilij super cōtinentia clericorum editā. ¶ Contra hoc tamen fortiter op. nam lex ligat omnes subditos. vt in. c. j. de cōsti. maximē quando lex est totius concilij: cum præsumatur instinctu spiritus sancti edita. l. dist. si ille. xcij. dist. in. diaco. Sol. vide gl. not. xx. di. de libellis. in. fi. quæ ponit duas solu. Prima q. Græci non contempserunt illam legem. hæc sol. non satisfacit: quia licet grauius peccet non obseruans legem superiorem contemnendo: tamen præter omnem contemptū peccat quis non obseruando legem. de pœni. di. ij. c. sciendum. Secunda sol. q. Papa approbavit tacendo mores eorum. no. be ne hanc sol. & extendendo eam dic. q. ex quo illa lex non erat de necessitate salutis: & nō fuit recepta ab ipsis Græcis per longa tempora: Papa sciēte & transgredientes non puniente: illa lex non ligat eos. ¶ Et hoc nota pulcherrimum dictum, q. vbiq. lex generalis recipitur in vsu à certo genere personarū & à certo non recipitur non recipientes nō peccant saltem post longa tempora. ad hoc. iij. dist. c. leges. & c. erit autē lex. secus dic. quādo in eodem genere personarū maior pars recipit. Nā tunc minor pars non videtur excusabilis per taciturnitatē superioris: sed potest habere locū illud dictū: multa per patientiam tolerantur. in. c. cum iandudum. de præben. Ex his etiam collige aliud no. dictū q. etiam lex præcepti tollitur, si moribus vtentiū non recipitur: licet aliud senserit Hosti. in. c. j. de treug. & pace. sed intellige illud dictū Hosti. q. n. est lex præcepti inducens ex natura sui peccatū ex contrauentione: vt, quia concurrunt cum lege diuina. sic videtur intelligere Inn. in. ru. de consue. Arbitror posse dari, & aliam sol. satis not. iudicio meo. & vt euitentur subterfugia: vt dicamus, q. Papa etiam cum maiori parte concilij non poterit indicare continentiam certo generi personarum post promotionem eis resistentibus & reluctantibus: quia continentia est res, quæ potest persuaderi: imperari autē non. xxxij. q. integritas. Fuiſſet enim indicare vitā valde arctiorem & strictiorem ipsis clericis promotis. contra no. in. c. gesta. liij. dist. & in regula, quod omnes tangit. de reg. iur. lib. vj. & tunc rectē stat li tera, q. ecclesia orientalis non admittit, seu emittit votum continentia: quia neq. voluerunt se obligare huic voto, neq. approbare legem cōcilij: vt in. c. Nicena. & c. aliter. xxxj. dist. & ex hoc tollitur contrarium. ¶ In gl. ij. no. be ne hanc glo. vsq. ad fi. quæ quotidie allegatur in materia sua. & opi. Vin. hīc posita placet Gof. & mihi videtur verissima. ¶ Et ex hac op. potest inferri ad decisionē plurium. q. quarum prima ad illam, nunquid hodie ecclesia possit statuere, q. clericus possit cōtrahere matrimoniū sicut Græci: credo, q. sic. & in hoc indubitatum est apud me respectu eorum, qui nō sunt obligati ex voto tacito vel expresse. & sic intelligerem gl. in. c. quæ ad perpetuā. xxv. q. j. & not. illam glo. sic intellectam. Probo ratione. continentia non est in clericis secularibus de substantia ordinis: vt dicit Inno. in. c. placet. de cōuer. coniu. nec de iure diuino: quia aliās Græci peccarēt: nec excusaret eos cōsuetudo: quia illa nō valet cōtra legē diuinam: vt in. c.

fi. de consue. & iste de quo hīc quæritur, esset illegitimus quia foret contra legem diuinam genitus. Et non solum credo potestatem inesse ecclesiæ hoc condendi. ¶ Sed etiā q. pro bono & salute animarū, quia esset salubere statutum, vt volentes continere, & magis mereri relinquerentur voluntati, non valentes autem continere possint contrahere: quia experientia docente cōtrarius prorsus effectus sequitur ex illa lege continentia: cum hodie non viuant spiritualiter, nec sint mundi: sed maculantur illicito coitu cū eorum grauissimo peccato: vbi cū propria vxore esset castitas: vt. d. c. Nicena. vnde deberet ecclesia facere sicut bonus medicus: vt si medicina experientia docente potius officit, quā proſit, causa tollat. Et vtinā idē esset in omnibus constitutionibus positiuis: vt saltē obligarent quo ad pœnam, & non quo ad culpam. Nā ita creuerunt statuta positiua, vt vix reperiantur aliqui, qui nō corruperint vitā suam. Circa ordinatos verō potest dici q. in casu, quo tenetur ordinatus ex voto expresse, vel tacito, Papa nō potest dispensare: nisi ex maxima & vrgenti causa. quia votum est de iure diuino: & solū debet commutari in maius bonum. c. j. de voto. & de facili nō reperitur in homine continente maius bonum. Nam nuptiæ replent terrā: virginitas paradysum. cxxij. q. j. c. nuptiæ. Sicut in simili dicimus, nunquid Papa possit dispensare cum monacho: vt contrahat matrimoniū. de quo in regula, semel Deo. de re. iur. lib. vj. in mer. dicā plenē post glo. in. c. cū ad monasteriū. de sta. reg. vbi verō tenet duntaxat ex constitutione ecclesiæ: vt quia erat iuris inficius, & expresse non vouit: tunc facilius Papa posset dispensare. Sic credo reducendā glo. in. c. de illo. xxxij. dist. non tamen credo, q. ex facili causa possit dispensare: licet sit statutum ecclesiæ: quoniam est dispensare contra statutum vniuersalis ecclesiæ: seu saltem decoloratur status ecclesiæ: quo casu Papa non dispensat, sine maxima causa. vide pulchrū tex. j. q. vij. c. & si illa. in glo. fi. Abbas.

- S V M M A R I V M.
- 1 Clericus coniugatus non cogitur deferre tonsuram, nisi sit beneficiatus.
 - 2 Clericus per contractum matrimonij, non desinit esse clericus. Tonsura non est de substantia clericatus, sed est signum.
 - 3 Clericus coniugatus, si aliquo casu gaudet privilegio clericali, non gaudet, nisi in duobus: videlicet quo ad forum in criminibus, & quo ad. c. si quis suadente diabolo. & tunc fert tonsuram.
 - 4 Clericus non incedendo in habitu & tonsura, non perdit privilegium clericale, nisi post trinam monitionem.
 - 5 In pœnalibus quod est dispositum in casu vero, non extenditur ad casum fictum, etiam si ista duo aliquando reperiantur parificata.
 - 6 Clericus coniugatus, an possit compelli ad portandum tonsuram.
 - 7 Clericus coniugatus, an possit obtinere beneficium ecclesiasticum? Laicus non potest habere beneficium ecclesiasticū in titulum. Episcopus non dispensat contra ius, nisi in casibus à iure expressis.
 - 8 In materia dispensationis, & sic in materia exorbitanti, non valet argumentum de casibus permisis, ad nō permisos etiam minores.
 - 9 Consuetudo, an introducatur per non vsu.

CAP. VII.

Ioannes. ¶ Clericus cōiugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonsurā. h. d. ¶ Primò ponitur conquestio. ¶ Secūdo Papæ diffinitio ibi: quoniam igitur. ¶ Casus literalis. Quidā nomine Ioannes in acolitatus ordine constitutus, contraxit matrimoniū cum quadā muliere, dimissa tōsura. Episcopus loci cōpellebat eū portare tonsurā clericalem: propter quod vxor scādā lizabatur: de cōsuetudine tñ loci clerici non cōpelleban-

C iij

fide catho. & And. dra. Sicul. latē in rub. j. de testa. col. xvij. Io. bapti. de sancto Seueri. in l. o. s. populi. col. ij. ff. de iusti. & iure. Et q. testamētū validū in loco fit, sit validū vbi-que: vide latē Moder. in. l. si nō special. C. de test. vbi Alexan.

¶ Sicut Græci. Adde Alex. cōſi. ij. j. lib. Ber.

¶ Matrimonium. Dicas, q. Papa potest dispensare, q. monachus cōtrahat matrimoniū ex causa: ne stirps nobilis deficiat sine herede. ita Bal. in. l. si tibi filius. in. fi. ff. de adop. dixi latius. s. de vit. & ho. cler. in. c. clericus. A Enas de falco.

Anton. Francisc. ¶ Circa hoc, q. hīc dicit, an monachus possit dispensari: vt contrahat matrimoniū propter nobilitatem familiæ, aut alia iusta causa? dicas q. Papa non facit de monacho, non monachū: vt per glo. in. c. cū ad monasteriū. de sta. mo. Imō si monachus contraheret matrimoniū, grauius puniretur: vt in. c. eos, qui. de consan. & affi. & habet per Ioā. de Imol. in. l. si quis post habendos. in. s. fin. ff. de libe. & posth. Et an possit puniri pœna corporali, vel pecuniaria: vide Bar. in. l. hos accusare. in. s. fi. de acc. An aut possit cum eo dispensari per Papam, vt possit cōtrahere ex causa, de qua hīc? dicas, q. sic: dummodo suscepta prole redeat ad monasteriū. vt per. d. Anto. Imo. & d. Car. in. præalle. c. cum ad monasteriū. de sta. mona.

tur inuiti portare coronam. ¶ Vnde iste Ioannes conquiescit domino Papae super hoc rescribit Pap. Episcopo, dicens: quod idem clericus etiam tonsuratus non potest privilegio clericali gaudere. Vnde mandat quatenus dictum Ioannem super tonsuratione huiusmodi non molestet: dummodo nullum beneficium ecclesiasticum recipiat, ratione cuius debeat portare tonsuram: quia huiusmodi tonsura redundaret in opprobrium ordinis clericali: cum ipsum oporteat negotijs secularibus immisceri. Ber. ¶ Primo not. quod ordo acolitatus non habet annexum votum continentiae: est enim de minoribus ordinibus, qui non impediunt, nec dirimunt matrimonium iam contractum: secus est in subdiaconatu, & superioribus: vt in c. j. s. e. ¶ Secundò no. casum in quo verè clericus non cogitur deferre tonsuram: nam per contractum matrimonij non desinit quis esse clericus. Character enim semel habitus, indelebilis est: vt no. in c. degradatio. de poe. lib. vj. & super rubrica de bapti. & s. eo. super rub. Nec tonsura est de substantia clericatus: est enim quoddam signum: vt. xij. q. j. c. duo sunt genera. ¶ Tertiò not. q. ex non usu quicquid inducitur consuetudo: sicut hinc ex non delatione tonsurae. & de hoc. j. plenè. ¶ Quartò not. clericum coniugatum posse obtinere beneficium ecclesiasticum. quod videtur contra c. sanè. & c. quod à te. & c. diuersis fallacijs. s. eod. sed dic. vt. j. dicam. ¶ Vltimò not. q. actus inhonestè gestus ab vno ex clericis, redudat in vituperium totius ordinis clericali. facit. c. ad supplicationem de renun. ¶ In gl. j. in fi. Primò pro intellectu. c. & glo. est examinandum, an clericus coniugatus gaudeat aliquo privilegio clericali? & concludit post Io. And. q. aut matrimonium contractum per clericum tenuit: aut fuit nullum impediens sacro ordine. Primo casu, aut contraxit bigamiam: quia duxit successiuè duas uxores: vel contraxit cum corrupta: & tunc perdit omne privilegium clericale: imò compellitur velit nolit dimittere tonsuram. c. j. de biga. lib. vj. aut non contraxit bigamiam: & tunc si non incedit in habitum, & tonsuram, nullo privilegio clericali gaudet: vt in c. vnico. eo. tit. lib. vj. Si verò incedit in habitum & tonsuram, gaudet tantum duobus privilegijs. Primū est in criminalibus quo ad forum: secundū respectu personae quo ad canonem, si quis suadete. xvij. q. iij. Reliqua verò privilegia ecclesiastica perdit ipso facto: vt. d. c. j. & ita limita istum tex. dum dicit, q. etiam tonsuratus gaudere privilegio clericali non potest: debet enim intelligi de reliquis privilegijs præter illa duo. Et ad perdendum hæc privilegia nulla requiritur monitio: sed sufficit solus contractus matrimonij. Nam contractus a stupenduntur hæc privilegia. secus est in his, qui non contraxerunt matrimonium: licet dimiserint habitum & tonsuram: non enim per hoc perdunt privilegium clericale: nisi post trinam monitionem: quia non exercuerunt actum omnino contrarium clericatui. & sic intelligo iura allegata in prin. gl. pro contrarijs. De hoc tamè vltimo dicendum, vt plenissimè dixi in c. perpendimus. de senten. excommu. ¶ Secundo casu principali, quando matrimonium non tenuit impediens sacro ordine: dic quod aut contraxit de facto bigamiam: & efficitur indispensabilis quo ad executionem officij propter intentionem suam cum opere subsecuto. c. nuper. de bigamia. Sed putat hinc Ioannes. Andraa quod per hoc non perdit privilegium clericale. Nam. c. j. de biga. libro sexto. denudans bigamos privilegio clericali, loquitur de vera bigamia. sed iste non est verus bigamus: cum matrimonium non tenuerit. Nam videmus, q. depositus verbaliter gaudet privilegio clericali: dummodo sit corrigibilis. iuxta nota. in c. dictum. lxxxj. distin. & c. degradatio. de poe. li. vj. hoc vltimò no. ¶ Pro hoc fac. q. in istis poenalibus, quod est dispositum in casu vero, non verificat in casu ficto: vt in c. in nostra. de iniur. l. iij. & hæc verba. ff. de neg. gest. Et no. ex hoc dicto Ioan. and. id. quod dixi, procedere, vt dispo-

fitum in casu vero, non verificetur in ficto, etiā si aliās quo ad quid reperiantur ista parificata, etiam quo ad certam speciem poenae: vt probatur in. d. c. nuper. Nam constitutus in sacris efficitur bigamus quo ad quid. s. vt perdat executionem officij. non tamen habetur pro vero bigamo, quo ad hoc, vt perdat omnia privilegia clericalia: sicut verè bigamus. de poe. distin. j. c. poenae. ¶ Et ex his inferitur ad aliam. q. videlicet, nunquid clericus coniugatus possit compelli ad deferendum tonsuram? Et concluditur latius quod aut incurrit bigamiam: & non potest compelli, imò peccat portando. d. c. vnico. Aut non incurrit bigamiam: & tunc aut habet beneficium ecclesiasticum ex dispensatione: & tenetur deferre: vt hinc. Aut non habet: compellitur causatiue. s. si vult gaudere istis duobus privilegijs. d. c. j. eo. tit. ¶ Est vnus casus dubitabilis, quid si habet consuetudo, vt coniugatus omnino compellatur deferre tonsuram: licet nullum beneficium ecclesiasticum velit? Ioan. and. disputat, & tandem concludit valere consuetudinem allega. text. istum à contrario. Nam hinc allegabatur consuetudo, vt coniugatus non cogatur deferre, ergo consuetudo circa delationem attendenda est. Item probatur per locum à speciali: nam non valet consuetudo in bigamo: vt in. d. c. vni. ergo valet in non bigamo. Ad idem facit quod. s. dixi. Nam iste verè clericus est. & cum hac sententia communiter transeunt doc. ¶ Sed dubito propter si. huius text. qui multum sit ingit in contrarium: dum dicit, q. cum oporteat tales coniugatos immisceri negotijs secularibus: delatio tonsurae tendit ad vituperium totius ordinis clericali: ergo non debet valere talis consuetudo: maximè in viris coniugatis: quia tendit in dedecus ecclesiae. Est enim contra honestatem, contra quam non valet consuetudo. c. cum decorem. de vita & honesta. cleri. nec potest vxoratus prohiberi quin immisceat se negotijs secularibus. & ad istum tex. potest responderi quod ista fuit narratio partis. Ad. c. vnicum. dic. q. specificè non dicit, vt non valet consuetudo respectu tonsurae: & praesupposito, quod diceret, non per hoc inferitur, quod valet consuetudo quatenus coniugatus nolens teneatur deferre tonsuram. Ibi enim ponit casus in volente: & nos sumus in nolente. casus tamen factis dubitabilis est. Ex prædictis habes examinatos duos articulos tactos in tex. ¶ Tertius articulus est non minus utilis, nunquid clericus coniugatus possit obtinere beneficium ecclesiasticum? hæc litera videtur innuere, quod sic: in versi. dummodo & c. In contrarium verò sunt multa iura supra lecta & allega. ideò insurgunt opinio. Abbas hinc dicit, quod de iure communi non potest habere. & sic loquuntur contraria. sed ex dispensatione sic: & ita procedat iste text. hanc opinio. secuti sunt Goffr. & Philip. infra capitu. j. & Specu. in titu. de lega. § nunc. in versicu. xxv. limitant tamen, vt valet dispensatio Episcopi respectu simplicis beneficii. Alij verò dicunt, quod tantum Papa dispensare potest. De laico verum est, quod beneficium ecclesiasticum in titulum habere non potest. c. ex literis. de transaction. & c. ij. de institu. not. docto. communiter hinc. & in c. causam. de rescrip. docto. sequentes recitando opinionem transeunt, & expresse non eligunt. Illa tamen opinio. Abba. cum aliorum temperamento, videtur esse magis communis: sed credo de subtilitate iuris illam opinio. non procedere. Probatur apertissimè quicquid sit, in criminalibus: in alijs communiter datur regula, quod Episcopus non dispensat contra ius: nisi in casibus à iure expressis. not. in c. at si cleri. c. de adulterijs. de iud. probatur in c. dilectus. de temp. ord. ad idem. c. institutionis. xxv. q. ij. Nam per dispensationem violantur iura: & inferiori non est licitum violare iura superioris: vt in cle. ne romani. de ele. Io. & Arch. in c. licet causam. de elec. lib. vj. Et hæc dispensatio nullibi est concessa Episcopo: imò potius videtur sibi prohibita. per. c. diuersis.

a ¶ Privilegio clericali. Adde Lapum alleg. xij.

SEB. SAPIA.
¶ Clericali. Vide Lapum allegat. cxviii. colū. fi. quā allegat Felin. in. c. 3 ecclesia Sanctae Mariae. in. xvij. q. a s. de consti.

SEB. SAPIA.
b ¶ Consuetudo. Nunquid valeat consuetudo, quod clerici coniugati gaudeant privilegijs clericalibus, licet non deferant habitum, nec tonsuram: vide Fulg. consil. xxij. incip. præsuppositis statim in primo dubio.

Vm decorem.

Vxorati nō admittuntur ad ecclesiasticas dignitates: & coguntur dimittere, quas habent. ¶ Casus literalis. quidā clericus vxoratus nitebatur adipisci aliquas dignitates ecclesiasticas. Super quo cōsultus Papa, respōdet q̄ clerici publicē vxorati, non debēt admitti ad ecclesiasticas dignitates: & si quas habent, illas dimittant: quia sine scandalo & malo exēplo eas retinere non possunt. Ber. ¶ Not. j. ibi dignitates: q̄ vxoratus, licet clericus, nō potest habere ecclesiasticā dignitatē. Idē tamen dic, de alio beneficio simplici: vt in. c. j. ij. & iij. s. eo. & no. hīc gl. ¶ Secundo no. hīc ex ibi: *sine prauo exemplo* & c. q̄ consuetudo non valet, vt coniugatus possit tenere beneficium ecclesiasticum. Nō enim valet consuetudo cū prauo exemplo, arg. in. c. cum decorem. s. ti. ij. & ita cōmuniter tenent hīc doctō. quod no. ¶ Sed quæritur, quid si non publicē sunt vxorati? do. & bene dicunt, q̄ idem; dūmodo hoc probari possit. & pro hoc iura superius allegata & c.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici vxorati, non gaudent priuilegio clericali in rebus suis: puta circa solutionem gabellæ & similibus: etiam quod vadant in habitu & tonsura.
- 2 Clericus depositus verbaliter, si est corrigibilis: gaudet priuilegijs clericalibus secus si est incorrigibilis. Depositus, verò actualiter ipso facto perdit omnia priuilegia.

CAP. IX.

X parte.

¶ Clerici coniugati in rebus suis nō gaudent priuilegio clericali. h. d. secūda ibi: *cum igitur*. ¶ Casus literalis. Quidam literati de terra Regina Anglorum habitu & tonsura dimissis, ducunt vxores: tamen ad hoc, vt declinent iurisdictionem Reginae, & eā defraudent debitis obsequijs tonsuram reassumūt. Insuper quidam alij recepta tonsura similiter contrahūt & eam deferunt: vt excusari valeant à prādictis. significauit hoc Regina do. Papē. & ipse respōdet cum reddenda sint Cæsari, quæ Cæsaris sunt: & Deo, quæ sunt Dei: patienter sustinebit, si à talibus clericis iustitias suas exegerit, sicut ab alijs coniugatis. Ber. ¶ Nota primò quod clericus coniugatus non gaudet in persona, nec in rebus suis, priuilegio aliorum clericorum. Tenetur ergo solue regabellas, & alia obsequia regalia: non obstat, quod incedat in habitu & tonsura. & hodie est magis clarè decisum in. c. vnico. eodem titulo. libro. vj. & dixi in capitulo Ioānes. s. eodem. ¶ Et ex hoc infertur ad duo. Primò, quod à laicis licitè dominus ciuitatis exigit iustitias suas: & obsequia consueta. ¶ Secundo infertur, quod à clericis nō coniugatis, nō potest dominus tēporalis exigere aliqua obsequia. Sunt enim exempti iure diuino & humano: vt legitur & notat. in. c. quāquā. de cens. lib. vj. & l. iij. C. de episco. & cler. & vide glo. in. c. si Imperator. xvj. dist. & Inno. in. c. ij. de maior. & obedientia. ¶ Secundo nota. ibi, *literati*. quod homines literati non sunt exempti à debitis & obsequijs & iustitijs consuetis exhibendis domino temporali ad hoc. l. vt gradatim. ff. de mueribus & honoribus. Docentes tamen habent multa priuilegia. l. medicos. & l. fi. C. de professio. & me. libro. x. ¶ Quærun tunc doct. nunquid depositus gaudeat his priuilegijs? & dic vt dixi in. c. Ioannes. si sunt corrigibiles Nā gaudent: tenentur enim viuere clericaliter, & sunt de foro eccl. vt in. c. accedēs. l. dist. & c. dictū lxxxj. dist. & hoc intelligo in verbaliter deposito. Nam actua

SEB. SAPIA. ¶ Quod in materia. hanc regulam latissimè explicat Feli. in. c. postulasti. col. xj. versi. regula est, quod in dispensationibus. s. de rescript.

SEB. SAPIA. ¶ Aliā regulā. Ad hanc regulam vide latè Feli. in. c. cum accessissent. col. x. versi. hanc regulā. Limita. s. de confit. & in. c. j. colū. iij. ver. quarta declaratio. s. de treu. & pac. & in. c. inter cetera. col. v. s. de rescri. Iaf. in. l. de quibus. col. viij. ff. de le. Abb. in cōsilio. lvi. incip. in q. ol. pen. in. ij. volu. Card. in cōsilio. xxxvij. inci. primò rationes. colū. j. ver. secūdo quia. Bar. Vero. in trac. ferui. vrb. prādi. sub rubr. de ferui. aquadu. col. xxij. cū allegatis per Io. An. franci. Balbu. in tracta. proscr. in quarta parte quinta partis principalis. questione. j.

ZACHARIAS. ¶ In rebus suis. ad de quod not. Gem. in. c. j. in fin. & ibi gl. in ver. de ceteris. eo. tit. lib. vj. Bald. in sua maga. in ver. clericus. versu. fi. & ibi dixi aliquid in add. ad istum in. c. fin. nu. 4. in ver. aliquas gabellas. s. de vita & honesta. cleri.

SEB. SAPIA. ¶ A clericis. A quibus oneribus sint exempti clerici, tradit Bal. in. l. ad instructionem. C. de sac. sanc. eccl. Iaf. & Moder. repetens in. l. placet. C. eo. ti. & Bar. Vero. in tract. ferui. rusti. in rub. de via questione. xv.

diuersis. & rationē eius. & c. sanē. & c. iij. s. eo. Probatur & fortius. Clericus coniugatus non debet administrare altari. xxvij. q. ij. c. multorum. ergo non potest habere beneficium ecclesiasticū: cū illud detur ratione administrationis: vel officij, etiam si sit simplex: vt in. c. proposuit. de fil. presb. & c. conquerente. j. tit. j. Item & tertio hoc tendit in prauum exēplum & scandalum aliorum: vt in. c. seq. Nec ob. iura, super quibus videntur se fundare illi doct. dum dicunt Episcopum posse dispensare circa beneficiū cum homicida: & cū irregulari: vt in. c. Henricus. j. de cle. pu. in due. & c. ad audientiam. de homi. & l. xij. dist. c. Salonitanæ. vbi dispensat cum deposito. ¶ Ad hæc enim, & similia respōdeo, q̄ in materia dispensationis quæ est exorbitans, non debet argui de casibus permisis ad non permisos: etiam si permisi sint maiores: vt no. Io. an. in regula, quæ à iure. de reg. iur. li. vj. dico plenè in. d. s. de adulterijs. Et pro hoc verba illius regulæ, dum dicit: quæ à iure communi exorbitant. minimè ad consequentiam sunt trahenda: vt. l. quod verò contra rationem. ff. de leg. Item potest dici quod non est eadem ratio in coniugato, quæ in alijs prādictis. Nam alij prādicti non reputantur indigni. Nam elegerunt prius aliam vitam contrariā: vnde videmus, quod retinent priuilegia clericalia ex quo sunt corrigibiles: vt. s. dixi: sed secus in coniugato. Item cū illud. c. vniciū velit censeri coniugatū, vt laicum: prāterquā in illis duobus casibus: quomodo poterit Episcopus illum habilitare ad beneficia ecclesiastica? Et hanc partem de stricto iure puto veriore. Ad istum tex. potest responderi tenendo aliam opi. vt loquatur de dispensatione Papē: satis est enim q̄ potest verificari in aliquo casu. vel potest intelligi prout dicit Host. in clerico coniugato habente stipendium ab ecclesia: non tamen in titulū. Nam si consuetudo est, debet deferre tōsuram: aliās secus. ¶ Vltimò op. contra text. Videtur enim q̄ hīc nō poterat induci consuetudo ex non delatione tonsuræ: quia ex actu negatiuo, seu ex non vsu, potest induci consuetudo. cū cōsuetudo sit cōmunis assuefactio seu actū repetitio. j. dist. cōsuetudo. xxvij. q. ij. c. ita nos. & l. iij. C. de epif. audi. facit insti. de iur. nat. gen. & ciui. s. ex nō scripto. dū dicit diuturni mores & c. Ioan. an. hīc instat: & in effectu videtur ponere verba Cyn. posita in. l. ij. C. quæ sit lon. consuetu. Et dic breuius sic q̄ quād oq̄ nō vsus nō habet in se actū tacitū contra dispositionē iuris: neq̄ in substantia, neq̄ in forma: & tunc ex nō vsu nō inducitur consuetudo, neq̄ abrogatur lex. Pone exemplū. lex dicit hermaphroditū iudicandū secundū sexū prāvalentem. l. quæritur. ff. de sta. homi. iij. q. iij. hermaphroditus. tamen si per mille annos nunquā accidit iste casus, nō potest dici abrogata illa lex: quia nihil est actū cōtra legem. Vel pone, lex dicit q̄ si dedisti mihi dānum, possim agere contra te actione. l. Aqu. pene, q̄ dānū passus nunquā voluit agere. profectò ex hoc nō est inducta consuetudo contra illā legē: quia illa lex nō necessitat ad vsum: sed dat facultatem agendi. Et & ideò ex hoc concludimus aliam regulā q̄ in his, quæ sunt meræ facultatis, nō inducitur consuetudo. Nā in his casibus nihil agitur contra legem permittentē. Si verò non vsus habet in se tacitū actū contra dispositionē iuris: inducitur cōsuetudo, vt hīc. Nam nō deferēdo tonsurā, videtur cōmittere contra legem, quæ inducit delatiōes tōsuræ. Pone aliud exēplū. Lex defert hæreditates cōmuniter æqualiter omnibus filijs, nō distinguendo inter masculos & fœminas. l. maximum vitium. C. de li. prate. sed consuetudo tantū defert primogenito, & nūquā fœminæ: licet enim fœmina, vel secūdus genitus nunquā fuerit vsus illo iure cōmuni, nihilominus inducitur consuetudo: quia hoc actū fuit cōtra ius commune: & sic de similibus. Abbas.

Panor. super Tertio Decre.

Cap. Non liceat.

liter depositus exutus est incōtinenti omni priuilegio clericali. c. degradatio. de pœ. lib. vj. Si verò depositus est in corrigibilis, perdit incōtinenti priuilegiū, & pōt cōpri mi per iudicē secularē. tex. est secūdūm cōmunem intelle ctum, in cap. cū non ab homine. de iu. ¶ Et ex hoc not. q̄ depositi vtuntur & gaudent pluribus priuilegijs, quā cōiugatus, quātūcūq̄ incedat in habitu & tonsura. & fa cit ad id quod dixi in. d. c. Ioannes. & facilius dispensetur cum clerico deposito corrigibili, quā cum coniugato circa beneficium. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus in minoribus si efficitur miles, & exerceat militiā, ipso facto perdit omnia priuilegia clericorum: aliās secus.
- 2 Clericus in minoribus causatiue cogitur portare tonsuram. s. si vult gaudere priuilegio clericali: praeisē verò non cogitur.

CAP. X.

Consultationi.

¶ Si clericus in minoribus militat, non est cogendus deferre tonsurā, vel habitū clericalē. h. d. ¶ Casus literalis. Quidā constitutus in minori aetate tonsuram & coronā clerica lem accepit: postea factus fuit miles: quarebatur, an de beat cōpelli portare habitū clericalē: & respondet q̄ non debet cōpelli. Ber. ¶ No. j. q̄ miles Dei nō est incapax mi litiae secularis. nā quilibet clericus in quocūq̄ ordine con stitutus efficitur miles Dei. nam Deo militat: vt in. c. epi scopus. j. de prae. b. facit. c. diuersis. s. e. & nihilominus pōt effici miles seculi: sic econtra miles seculi potest offici miles Dei: vt patet in lib. feud. in. c. qui clericus. si de feu. fue. contro. & etiā Rex, siue Baro pōt promoueri ad cle ricatū. xx. q̄. iij. prae. s. ¶ Sed quāritur nunquid cleri cus in minoribus constitutus assumēdo militiā secularē gaudeat priuilegio clericali: doct. expressē non tangunt: sed tacitē sentiunt q̄ non, dum dicūt, q̄ si miles Dei effi citur miles seculi: definit esse de militia clericali, sed aliter sentit Innocē. in. c. j. de apost. sed post eum dicere sic: q̄ aut promouetur ad militiā secularē, & facit actū omnino cōtrariū clericatui: vt quia exercet seua: seu iuit ad bellū: & si. & immediatē perdit priuilegium clericale: quia ista sunt contraria. Vnde ex quo elegit contrariam vitā, fuit à prima ipso facto exclusus. xxxij. q̄. j. c. cū renuntiat. Aut tū est effectus miles, & non exercet seua: nec aliū a ctum prorsus contrariū clericatui: sed viuit honestē, vt vt clericus: & gaudet priuilegio. ita sentit ibi Inno. Sed ego dubitarem, quid in eo milite, qui iurauit illa de qui bus est gl. in. l. pe. ff. ex quib. cau. ma. Nā inter cetera ve rē militandus debet iurare nō vitare mortē pro re pu blica. & iste actus prorsus est cōtrarius clericatui, cū cle ricatus officiū reddat clericū* inhabilē* ad pugnandum, etiam cum infidelibus: vt in ca. ex multa. infra de voto. ¶ Vltimō hic quāritur, quid si clericus in minoribus nō efficitur miles, nec cōiugatus: sed nō vult deferre tōsurā: nunquid possit ad delationē cogi? Abbas hīc, q̄ nō: alle. no. in. c. j. & c. tua. j. de apost. & cū hoc dicto transeunt cōmuniter doct. & satis mihi placet. Nā ex quo potest ad huc eligere vitā laicalē cōtrahendo matrimoniū: ita pōt habendo spem ad matrimoniū cōtrahendū. Pro hoc capi tu. in audientia. & in capitu. cōtingit. de sen. ex cōmunic. vbi cōpelluntur tantū causatiue. s. si gaudere volūt pri uilegio clericali. & hoc nota bene.

De clericis non residentibus Rubrica.

¶ Suprà visum fuit in duobus titulis praecedentibus, qualiter cle rici beneficijs priuentur per mulierum consortia: merito nunc subiicitur, qualiter sint remouendi propter non residentiam in

beneficijs. vel potest continuari congruentius: quia clerici non so lum inhonestē viuunt, sectando mulierum consortia: sed etiam in beneficijs eorum non residendo, & fructus eorū capiēdo: me ritō subiicitur hāc Rubrica de cle. non residen. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Episcopus non potest suum episcopatum renuere & alium acce ptare sine licentia Papae: aliās priuabitur vtroque non ipso facto, sed per sententiam. 6. etiam si fuerit electus, vel postu latus ab ecclesia vacante, & idem in alijs clericis. 2.
 - 3 Manifeste & euidenter dicitur fieri illud, quod fit ex verifi milibus coniecturis.
 - 4 Argumentum à communiter accidentibus, validum est.
 - 5 Fraus, an praesumatur ex eo quod clericus senex permutauit su um beneficium magnum cum vno paruo, quod habebat eius nepos.
 - 6 Episcopus non potest priuari suo episcopatu, nisi à solo Papa.
 - 7 Actus, qui pariter potest referri ad malum & ad bonum: debet referri ad bonum: secus si actus in se est malus licet aliquo re spectu possit referri ad bonum.
- Citatio contra legem est nulla: licet aliquo casu speciali possit ha bere effectum.
- Clericus si amplectitur mulierem, an in dubio praesumatur face re causa benedicendi.

CAP. I.

Non liceat.

- 1 Episcopo nō li cet sine licētia Papae transire ad aliū episcopatū, ipsum acce ptando: aliās priuatur habito & ambi to. h. d. cū gl. j. Primò ponitur dictū: se cū dō ratio, ibi: manifesta. tertiò ratio nis ratio ibi: nullus. ¶ Casus literalis. Statuit concilium Sardicē, q̄ nullus Episcopus transeat ad aliam ciuitatē de ciuitate sua: quia causa, quare fiat, videtur manifestē, scilicet ambitio: quia nullus reperitur, qui de maiori ciui tate transire velit ad minorē. Ber. ¶ Primò no. Episco pū nō posse propria autoritate transire ad aliū episco patū. quod procedit etiam si esset electus siue postulatus ab ecclesia illa vacante. Nō enim debet quacūq̄ ex cau sa dimittere episcopatū suū sine licentia Papae. est enim il li adeo matrimonialiter alligatus, vt etiam causa religio nis nō possit ipsum deferere. in. c. licet. de re. & c. veniens de renū. & habet locū praedicta etiā in inferioribus cleri cis: vt in. c. admonet. & c. quod in dubijs. de renū. ¶ Se cū dō no. literā ibi: manifesta: q̄ id quod colligitur ex cō iecturis, & est verisimilibus praesumptionibus, dicitur manifestū. ¶ Pro quo bo. tex. in. l. licet. de lega. j. vbi dici tur euidentis voluntas testatoris, quae ex coniecturis elici tur. ¶ Tertiò no. q̄ valet ar. à cōiter accidētibus. & te ne mēti ad hoc istū tex. Nam sic arguit tex. hīc: nullus est inuētus qui hoc faceret & c. & de hoc arg. vide gl. & Cy. in. l. neque natales. C. de probationibus. ¶ Vltimō no. quod quis non praesumitur dimittere beneficium suū pro viliori. Et hoc inducitur ad notabilem quāstionē.
- 2 Quidam clericus senex* permutauit beneficium suū pin gue cum tenui cuiusdam nepotis sui: nunquid ex hoc de beat praesumi fraus, vt sic renuntiauerit affectui cardina li: vt post mortem suam beneficium pingue remaneat pe nes nepotem? Ioannes Andreas in. c. secūdo, de renuntia. libro. vj. sentit, quod sic. Pro hoc mens illius. c. concu rūt enim in hoc casu tres praesumptiones. ¶ Prima cōiun ctio sanguinis. argu. c. graue. j. de preben. Secunda ratio senectutis. Tertia: quia non est verisimile, quod quis ve lit beneficiū pingue dimittere pro tenui. arg. c. super hoc de renū. & l. cū de indebito. ff. de pro. Io. de lig. sentit hīc oppositū. nec ob. secūdū eū. d. c. ij. quia ille ibi fuit vsus iu re prohibito:

ACHARIAS.

¶ Perdit priuile giū. Adde quod notatū in apost. ad istum in. c. at si clerici. in. fi. in ver. retinet. s. de iudi. ¶ Manifestū. scias tamen quod ex i. stis indubitatis pre sumptionibus & indicijs: nō potest quis corporaliter puniri. Gand. in tract. male. in rub. de praesump. in du bi. in. ij. col. ver. so lutio. vbi format il lam. q̄ si aliquis vi sus est exire cum gladio sanguino. sento de aliqua do mo, & ibi reperia tur homo mor tuus. de qua per Bal. in. l. sciant cū cū. post prin. C. de proba. ponit Ias. licet praedicta nō alle. l. vt vim. ff. de iust. & iu. Aeneas de falso.

SEBASTIA.

¶ Manifestum. vi de Bar. in. l. si quis ex argētarijs. San vero hāredi. ff. de edē. in. l. patronus ff. de prob. in. l. cū proponebatur. ff. de leg. ij. vbi dicit quod vsurarius di citur manifestus, qui probatur. ¶ Clericus senex. Adde, quod vo luit Old. cōfi. ecc. xxxij. Ber.

re prohibito: iste autem utitur iure concesso. Nec obstare debet consanguinitas ex quo ille aliàs est idoneus. ar. lvi. di. nasci. & lxxxvj. di. non satis. Moderniores magis videntur inclinare in opi. Ioan. and. ¶ Ego sic dicerem, quòd aut insunt aliqua præsumptiones elidetes, seu obfuscentes prædictas: & tunc non sufficiunt ad fraudem probandam. Pone exemplum: beneficium pingue exigebat magnam curam, fortè huic seni intolerabilem: vel locus beneficij non erat sibi tutus: seu aer non conferebat sibi. pro hoc. c. ad supplicationem. de reñun. & c. cū venerabilis. de execu. facit. c. ad questiones. de rerū per. sed cessantibus his coniecturis, præsumerem fraudem propter rationes prædictas. & per istum text. qui iudicio meo optimè facit ad decisionem huius. q. Nam concilium hīc mouetur ex eo, quod communiter Episcopi facere solent. Idem videmus in clericis. Nam non facile solent dimittere beneficia pingua pro vilioribus: imò totis conatibus solent semper crescere in beneficijs: & ex his præsumptionibus satis potest inferri sententia. ar. hīc. & s. de præsūm. c. afferte. & facit. l. indicia. C. de rei vend. ¶ In glo. j. ibi, aliàs perderet habitum. & c. Ex his verbis sentit glo. intellectum ad text. nostrum, vt non liceat Episcopo transire ad aliam ciuitatem. s. causa transferendi ibi sedem: vt sic deinceps sit Episcopus secundę sedis, vel ecclesię, & non primę. Et iste intellectus est verus in se, & satis literę cōsentaneus: vt patet ex fi. ipsius. Alij intelligunt, quando transit causa faciendi moram ibi diuturnam. iste intellectus est verus in se, non tamen congruit literę. Alij intelligunt, quando trāsīt causa inuadendi terras alterius. Sed tene primum intellectū: vt intelligunt doct. & bene: quòd iste Episcopus priuabitur per sententiam Papę: quia nemo citra Papam potest à suo episcopatu remoueri, quāuis deliquerit: vt in. c. ij. & quasi per totum. de transla. præl. & iij. q. vj. c. accusatus. & c. quauis. Et ex hoc not. quòd per transitum propria autoritate ad secundū episcopatū, non est priuatus ipso facto: sed requiritur sententia. Quid in inferioribus prælatis, & clericis: dic vt no. in. d. c. quòd in dubijs. ¶ In gl. secunda in fi. solu. hoc cōtrariū, vt no. d. c. estote. & in c. ij. de elec. lib. vj. & vij. q. j. si episcopus. Et dicūt hīc do. q. ex facto contra legem non pōt præsūmi nisi malū: quā si velit dicere q. vbi actus potest referri ad malū & ad bonū: quia est indifferēs, debet referri semper & interpretari ad bonū. & ita loquitur. c. estote. sed vbi factū in se est malū, licet possit habere excusationem nihilominus referendū est ad malum. arg. bo. in. c. j. de præsūp. & l. nā ludus noxius. ff. ad. l. aquli. facit quod habetur in proce. ff. orū circa fi. & vide ad idē notabile dictū Inn. in. c. ij. de dila. vbi dicit, q. si citatio in se continet aliquid contra legē, est nulla: licet possit iustificari in aliquo casu speciali. debemus enim rē attendere secundū naturā, seu essentiā: & nō secundū accidentalia. Exemplū: iudex citauit. A. vt veniret ad respondendū Titio seruo: hāc citatio. non arctat citatū quoniā regulariter seruus nō pōt esse in iudicio, licet in aliquibus specialibus habeat legitimā personā standi in iudicio: vt l. vix certis. ff. de iudic. & l. j. C. si per vim, vel alio modo. cum fimi. ¶ Ex hoc infero, q. gl. in. c. absit. xj. quæstiōe. iij. nō est simpliciter vera, cū dicit q. si clericus amplectitur mulierē: debemus in dubio interpretari, q. faciat causa benedicēdi. Dico enim q. debemus inspicere cōiecturas, ex quibus indagatur actus licitus, vel illicitus. & sic per cōsequens bonū, vel malum. de præsūm. c. ex literis. & c. tertio loco. Nā & alibi prohibetur clericus solus cōfabulari cū muliere. lxxxj. di. clericus. & c. ministri. facit. c. ij. s. de co. cle. & mu. ¶ In glo. fi. ibi propter maiore vtilitatē intellige de maiori vtilitate respectu animarū, nō respectu redditū. nā redditus beneficij, nō debeāt fecere Episcopū excelsiore & humiliorē.

Cōsideranda enim est dignitas: vt dicit tex. in. c. legimus. xcij. di. nec est cōferendus episcopatus propter redditus lucrificandos: sed propter onus & curā, vt pluribus possit proficere, & ideò dici apostolus: Qui episcopatū desiderat, bonum opus desiderat. & pondera verbum opus, sonat enim in laborem & solitudinem & curam, vt habetur in. c. qui episcopatum. vij. q. j.

S V M M A R I V M.

- 1 Cardinalis deponitur, qui non residens in suo titulo: monitus nō luit redire.
- 2 Gesta in aliquo concilio & scripta manu publica: semper faciunt fidem.
- 3 Papa potest deponere Cardinales absque generali concilio: item Reges, Imperatores & alios.
- 4 Cardinales sunt in quasi possessione, vt Papa nō explicet ardua sine eorum consilio.

C A P. II.

Ex gestis. ¶ Deponitur Cardinalis, qui in suo titulo nō residet. h. d. & tex. est multū not. Primò narrat dispositionē Cardinalis: secundò eius cām. secūda ibi: eò quòd. ¶ Casus liter. Quidā presbyter Cardinalis tituli Marcelli, per quinque annos deseruit parochiam suam contra canones, & quia admonitus redire noluit, in synodo priuatus fuit dignitate sua. Ber. ¶ Primò no. ex prin. ibi gestis. & c. q. gesta in concilio semper faciunt fidem. & intelligo quādo sunt descripta per personam publicā. ad hoc. l. gesta. C. de re iud. & c. fi. de probatio. ¶ Secūdo not. ibi: in synodo. q. cōciliū generale quādoq. appellatur synodus. ad idē. c. j. de spon. Solet tñ appellari synodus cōgregatio, quā facit Episcopus in diocesi sua: vt in. c. sicut. de accu. tñ in effectū idē est synodus, quod conciliū. Est eñ nomē gregū & idē, quod cōtus. & vide de his & fi. bo. tex. in. c. j. xv. dist. ¶ No. tertio, q. etiā Cardinalis tenetur residere in tit. suo. & aduerte, q. hīc appellatur parochia. & credo, q. ideò: quia erat presbyter Cardinalis: & sic habebat in titulū ecclesiā parochiālē. Nam quidā sunt Cardinales Episcopi. vt Host. & Sabin. & isti habēt Episcopatus in titulū. ¶ Et no. ex hoc, & ex tex. q. Cardinalis nuncupatur per titulū. & habes ex hoc modū scribendi Cardinali. & credo q. olim oēs clerici beneficia nominabātur per titulos. vnde alibi dicitur, q. non debet aliquis intitulari in duabus præbendis. lxxij. dist. c. sanctorū. Et de isto titulo, & quis propriē sit titulus in istis beneficalibus: vide bo. tex. cū gl. in. c. dudū. ij. s. de elect. de titulis Cardinal. vide quod not. in. c. corā. eo. ti. ¶ In gl. j. in fi. pōdera bene gl. & tenebis semp mēti. nā per hāc expositionē, quā facit ad tex. videtur apertē sentire, q. in cōcilio gñali solus Papa habet authoritatē autorizandi deponēdi, & similia faciēdi: nō aut cōciliū. sed cōciliū habet approbare dūtaxat. hoc tñ hoc tex. nō dicit: sed poti⁹ innuit cōtrariū: dū dicit q. oibus fuit depositus: nec gl. aliquid allegat pro se. Inn. facit hāc expositionē gl. Hostiē. dicit cū protestatiōe, q. nō intēdit scribere cōtra potestatem Pa. sed non sine ministerio hīc fuit cōgregata synodus ad depositionē Cardinalis, vñ pap. nō cōsueuit, nec secundū aliquos pōt deponere cardinalē sine cōcilio gñali. sunt enim Cardinales pars corporis Pap. & Papa cū eis iudicat totū orbē. c. per venerabilē. qui fi. sint leg. & allegat illud reg. ij. Domini enim sunt cardines terre, & posuit sup eos orbē. vñ sicut Papa nō pōt ab alio iudicari. ix. q. iij. aliorū & c. nemo. Ita Cardinal. debēt gaudere hoc priuile. vt nō deponant de facili, sed in cōcilio. & dicit in nōleuisse de cōsuetudine: vt Pap. nō excōicet Cardinalē: sed nec aliquod præceptū ei faciat sine cōcilio aliorū cardinaliū. & vide ad hoc quod not. Io. mo. in. c. super eo. de hære. lib. vj. vbi dicit q. collegiū cardinaliū est in quasi possessione: vt Pa. ar-

S E B. S A P I A.

¶ Huius quæstionis. De hac quæst. vide Felinū. post Abbat. in. c. quia verisimile. in prin. s. de præsūp. vbi late.

S E B. S A P I A.

¶ Ad malum. Cōtrarium sentit Barto. in. l. non solū. s. sed vt probari. ff. de ope. no. num. Sed qualiter hoc procedat, vide late per Deci. in ca. in præsentia. in. xij. no. s. de proba. Fel. in. c. auditis. col. xxj. ver. obstat tertio. s. de præscrip.

Z A C H A R I A S.

¶ Faciat causa benedicendi. Adde Bal. in. l. quid ergo. si hæres. ff. de legat. j. Alex. in. l. j. de varijs & extra. ordi. cri. & Arc. in tra. malef. in gl. in ver. che hai adulte rato la mia dona.

Z A C H A R I A S.

¶ Quod collegiū. An Papa possit ardua explicare sine collegio Cardinaliū: vide Ias. in. l. placet. C. de sacro. fan. eccle. And. Si. culū. in consi. j. & x. char. in. j. vol. & late in tract. de præstantia Cardin. in j. parte. ij. q. prin. Fel. in rubric. de const. col. j.

Cap. Quia nonnulli. Panor. super Tertio Decre.

ZACHARIAS.

a ¶ Contra supramā potestate Papā. Adde quod notauit in apo. ad istū. in. c. quoniam cōtra. nu. j. in ver. vbi lex est multū dubia, post alios. **a** s. de consti. & Io. fab. in. c. aliq. autē. in fi. & ibi in apo. celsi. in ver. arc. cōtra insti. de iu. na. gen. & ciui.

SEB. SAPIA.

b ¶ Solum Papā. vi de Abb. in. c. venerabilem. s. de elec. & in. c. & bal. incū ab ecclesiā. s. de offic. ordi. & in. l. fi. c. de legibus.

ZACHARIA S.

c ¶ Non est priuatus. Adde Archi. c. licet Episcopus. de prāben. lib. vj. **b** Gemin. in. c. eum qui beneficiū. nu. ij. & ibi in aposti. Celsi. in ver. duo curata. de prābe. lib. vj. Bertha. de fir. in trac. de episcopo. vo. iij. Philip. Fran. in alle. c. super eo. vbi etiā in apo. Celsi. in ver. plura beneficia retine. nu. v. Card. in cle. gratia. nu. xij. & in apost. eiusdē Celsi. in ver. an de iur. cōi. de res. ri. & in apo. eiusdē Celsi. ad Iaco. rebu. fi. in. l. j. num. v. in ver. duo beneficia. C. de ann. ciui. lib. xj.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quatuor tēpora. Hāc etiam ponit Card. Floren. in. c. referente. j. de de prābe. & ibidē late per Imol.

SEB. SAPIA.

e ¶ Vel consuetudine. Adde Oldra. cōfi. dxv. Ber.

dua non explicet sine cōsilio cardinaliū: & aliqui exigunt consensum. & q̄ multa ardua gesta per solū Papā tractata fuerunt. nihil allegant ad hoc doct. Sed tu vide tex. op. in. d. c. per venerabilē in ver. rationibus igitur. qui videtur probare, vt de iure diuino Papa debeat habere consilium Cardinaliū in istis arduis. & credo q̄ non sit melior tex. in iure nec alibi: ad probandum, q̄ cardinalatus saltē figuratiuē sit de iure diuino. Nā id quod allegat Hostiē. solet allegari cōmuniter. Domini sunt cardines terrē. nūquā mihi placuit, nec placet, quia si bene inspiciatur, vnde sumitur: non habuit ille istam cōsiderationē, sed solum voluit inferre q̄ Deus esset dominator totius orbis & disposuit ad libitū suū. ¶ Nunquid aut possit induci cōsuetudo, vt papa nō agat, seu faciat hāc ardua sine consensu Cardinalium: credo, q̄ non: quia esset prāscribere contra supramā potestātē Papē, contra quā nō valet aliqua prāscriptio: vt no. Inno. in. c. bonā. s. de postu. prēla. Item vide gl. no. in cle. ad nostrā. de hāre. quā dicit, q̄ hāc ecclesia militans, est diuinitus exemplata ab ecclesia triumphante. & vide ibi alleg. hoc probantes Vnde sicut in ecclesia triūphāte, est vicarius vnus. s. Deus: cui cūcta obediunt: ita & in ecclesia nostra militātī debet esse vnus vicarius Dei, qui omnibus prāsit. & facit hāc ratio ad inferendum, quōd imperium sit ordinatum ab ecclesia: & sic, q̄ nō ex se prāsit: sed depēdētia. habet à Papa, quia nō debet esse duo dependentes æqualiter: sicut nec in ecclesia triūphāte. vide Bar. in. l. j. ff. de requi. r. vbi dicit, q̄ Dātes fuit dānatus ab ecclesia: quia dicebat imperium non depēdere ab ecclesia. & vide quod dixi in. c. nouit. de iudi. Et contra dictū Hosti. hīc, in quantum requirit concilium generale ad depositionem cardinalis: vide gl. valde no. in. c. ad apostolicā. de re iudi. lib. vj. & gl. j. quā dicit solum Papā posse deponere Imperatōrē, Regem, & quoscūq; alios: licet de honestate quandoq; ad hoc congreget conciliū. xv. q. vj. c. alius. vbi solus Papa deposuit regem Franciā: & pro nunc vltērius non progredior. ¶ In glo. ij. ibi: *Et a dignitate sua remotus.* Credo q̄ glo. idē fecit hanc expositionē restrictā: quia depositio capitur pro remotione & priuatione ab officio & beneficio & sic caret nedū dignitate: sed etiam ordinibus: vt in. c. at si clerici. & c. cū nō ab homine. de iudi. sed hīc capitur depositio pro priuatione beneficii tantū. Et est ratio: quia propter non residētiam, nō debet quis priuari ab officio: sed satis est quōd remoueat a beneficio: vt j. eod. tit. c. extuā.

SYMMARIUM.

- 1 Collatio plurium beneficiorum curatorum, nō debet fieri vni: quia non valet residere: si secus fiat collatio non valet: & conferens priuatur potestate conferendi pro illa vice. 8.
- 2 Beneficia plura possunt esse penes vnum clericum: si vnum beneficium non sufficeret per se: & requiritur dispensatio.
- 3 Habens beneficium curatum, debet seruire per se, & non per vicarium. Idem si non est curatum. 6. intellige vt infra numero. 7.
- 4 Plura beneficia curata hodie non retinentur cum cōscientia: sed quid de non curatis, vide nu. 5.
- 7 Consuetudo, quōd quis possit per alium seruire beneficijs curatis vel non: an & quo casu valeat?

CAP. III.

Quia nonnulli. ¶ Vni plures dignitates, vel ecclesiā conferri non debent: & ecclesia est conferenda illi, qui residere & regere valeat per se ipsum: aliās perdit ecclesiā: & donans conferendi potestate priuatur. h. d. Tria facit. Primō ponit vitium. Secundō adhibet remedium ibi: cum ergo. Tertiō imponit poenam, ibi: quōd si. ¶ Casus iteralis. Quidam cu

piditate ducti diuersas dignitates & plures parochiales ecclesias contra canones recipiunt: quibus deseruire non possunt: cū etiam vni ecclesiā vix sufficere possunt. Statuit lateranense concilium, q̄ istud decetero non fiat sed cū beneficium ecclesiasticū cōmitti debuerit, tali cōmittatur personā quē in loco residere possit: & per se officium suum exercere. & qui contra hoc fecerit, quod accepit, amittat: & ille, qui dedit, conferendi potestate pro illa vice priuetur. Ber. ¶ Primō no. q̄ exquirere diuersas dignitates, & plures ecclesias parochiales, procedit ex zelo auaritiā. Intellige quando vna dignitas, vel vna ecclesia parochialis sufficit per se, aliās non est peccatū dispensatiuē tenere plures. ad hoc. c. de multa. in fi. de prāben. & s. de elec. c. dudū. ij. ¶ No. secundō duas rationes quare vna & eadem persona non potest consequi plures ecclesias. Prima quia vix sufficit ad impendendū debitū famulatum vni: vnde sequitur neglectus alterius. Secūda quia occupat stipendia aliorū. Nā alij clerici pauperes ad illas promouerentur. Et no. tex. dum dicit, stipendia. Ex hoc enim arguitur, q̄ clericus licitē viuit de fructibus ecclesiā suā. datur enim sibi in stipendiū. ¶ Tertiō not. q̄ quis tenetur per se, & non per vicariū deseruire ecclesiā, seu suā dignitati. ¶ Vltimō no. q̄ recipiēs plura beneficia curata, non est priuatus primo, nec secundō secūdū ista tempora: sed veniebat priuandus secūdo. Et vt hoc clarē intelligas, & multa diuera iura, aduerte ad quatuor tēpora. Primū em fuit tempus ante istud conciliū de quo hīc: & illo tempore nō priuabatur secundo, sed dabatur sibi optio tenendi primū, vel secūdū vt in. c. referēte & c. prjterea. de prābe. Secūdū fuit tēpus huius concilij in quo fuit restituta facultas hēc & statutū fuit vt priuaretur secūdo. nō tamē priuatio inducebatur ipso iure Tertiū fuit tempus. c. de multa. de prābe. vbi fuit indutū, vt si habens curatum beneficium, vel dignitatē, reciperet secūdū seu secūdā dignitatē, vacaret primū beneficium vel dignitas ipso facto. & sic tex. hīc in fi. hodie nō procedit, vt loquitur. Quartū fuit tempus hodiernum atēpore decretalis execrabilis, Ioannis. xxij. & est extrauagans: vbi arctius fuit prouisum: vt recipiens secūdū curatū, seu secūdā dignitatē vel personatū: nisi de facto incontinenti post habitam secūdi pacificam possessionem, dimittat primū in prēsētia publicarum personarū esset priuatus ipso facto vtroq; & sic retinens de facto efficeretur ineligibilis. & hoc vltimum probatur in. d. c. dudū. ¶ Ex his infertur ad. q. nūquid dispositio huius tex. vendicet sibi locum in ecclesijs non curatis: & in simplicibus beneficijs? & sentit Host. q̄ sic, dūmodō requirant residentiam de iure cōmuni statuto, vel consuetudine. Sed dic latius quōd aut quæritur nunquid vacet prium ipso facto per adeptionē secūdi: & dic q̄ nō in istis simplicibus. d. c. de multa. loquitur in pluribus curatis: & dicam aliquid in. c. fi. j. eo. Aut quæritur nunquid possit quis tenere plura talia beneficia simplicia: & dicit Host. q̄ sic, si alterum per se non sufficit: aliās secus vt in. c. cum teneamur. de prāben. hoc vltimum admitto, nisi statutū vel consuetudo requireret residentiam in quolibet, quia tunc requireretur dispensatio. ar. d. c. de multa. ¶ Aut quæritur, nunquid teneatur quis per se deseruire beneficio simplici: sicut hīc dicitur in curato: & credo quōd sic. Et probō apertē per. c. super inordinata. de prāben. vbi dicitur, quōd pueri non sunt idonei ad beneficia habenda: cum illi deseruire non possunt ergo requirit beneficium personale residētiam. Nā puer bene posset per aliū deseruire: vt in. c. eam te. de atate & qualita. facit. c. conquerēte. infra eodem. fateor, quōd consuetudo habet oppositum: & nunquid valeat: dic, vt infra subiiciam. ¶ In glo. j. ibi: *personatus app.* vult ergo gloss. quōd dignitas & personatus sint synonyma: & quōd ad esse dignitatis, iufficit quādam prārogatiua prā alijs. Sed tu dic plenē

plenè & melius: vt in. c. de multa. j. de præben. vbi dicam, quid sit propriè dignitas: quid personatus: & quid officium. Sed not. gl. & tene eā menti. habes enim plures modos, quibus capitur dignitas: & maximè in eo, quod dicit q̄ aliquādo capitur pro ordine. ¶ Ex hoc enim infertur, q̄ quilibet clericus dicitur habere dignitatem: & probatur in. c. deniq. iij. distin. sed non capitur tunc dignitas in potiori significato: sed propter officium, quod habet & prærogatiuā præ alijs laicis. Et vide ad materiā, quod not. Bar. in. l. j. C. de dig. lib. xij. vbi profequitur, qui dicatur propriè ignobiles. vide ad hoc bo. glo. in. c. qui contra pacem. xxiiij. quæst. j. quæ dicit, q̄ omnes exercentes vilem artem dicuntur ignobiles. & tales vilem artem exercentes non debent promoueri ad regimen ciuitatis. vide tex. no. in. l. ne quis. C. de dig. lib. xij. & in fi. gl. dic. vt in. c. de multa. vbi tractabo quædā hinc posita per Hostiē. quæ melius conueniunt illi. c. ¶ In gl. super ver. per seipsam. ibi: *vt officium in ecclesia.* no. bene glos. iuncto tex. Ex ea enim elicitur regula, quod quodlibet beneficiū, quod datur ratione officij, requirit deferuientiam personālē, vt s. dixi. & facit. c. conquerente. j. eod. dicit tamen hic Lud. q̄ ratione consuetudinis, potest quis deferuire per vicarium. ^a & sic extendit casum. c. extirpandæ. §. qui verò. de præben. Sed aduerte: nam in beneficijs simplicibus hoc procedit indubiè: vt in. c. cum omnes. & quod ibi no. de consti. sed in curatis Io. de lig. sentit oppositū, in. d. c. cum omnes. Sed tu not. bene dictum Lud. qui sentit hic contrariū: puto tamen inspiciendam rationem consuetudinis. Nam consuetudo non sufficit legi, maximè canonice nisi sit rationalis. de consue. ca. j. & ideo si consuetudo fulcitur ratione procedit opinio Lud. Pone exemplum: propter tenuitatem beneficiorum fuit inducta consuetudo: vt quis posset deferuire per vicariū: aliās autem vbi non subesset ratio, procederet dictū Io. de lig. facilius tamen ^b consuetudo induceretur in non curatis. Ratio est in promptu: quia magis eligitur industria personæ in curatis, quā in non curatis. Item dic, q̄ vbi dispensatur cū aliquo circa pluralitatem ecclesiarum, pōt deferuire in alia earum per alterum. Vide tex. cum gl. in. c. nō pōt. de præben. lib. vj. & quod dicā. in. d. c. extirpandæ. Et regulariter vtrum quis posset per aliū quā per se: vide in regula pōt quis per aliū. & in regula qui per aliū facit. de reg. iur. lib. vj. ¶ In gl. super ver. *priuatur.* in fi. no. ex gl. iuncto tex. q̄ cōferens beneficiū curatum vel dignitatem nō valēt in ea residere personaliter, debet priuari ea vice potestate cōferendi illā dignitatē vel ecclesiam. Et not. q̄ non priuatus ipso facto, sed priuandus. & hoc. d. do. Antō valde not. ¶ Infertq̄ ex hoc. c. cum in cunctis. de elec. non habet locum in conferente. q. d. q̄ ibi apponatur poena priuationis ipso facto: & illud. c. exigat sententiam. debet intelligi illud capitulū in eligentibus, non in conferentibus. sed iudicio meo non bene ponderauit: vel fortè de præfenti non viderat illum tex. Nā illi in ver. episcopus. prope fin. expresse loquitur in colla. Et ideo dic, q̄ illud. c. procedit tantū in dignitatibus ibi positis: vt quando contulit patienti defectum in ætate, in maioribus, in scientia, & in natalibus. In alijs verò non habet locū illa poena quæ imponitur ipso iure. & ita disputauit Ioā. an. latè in regula odia. de regulis iuris. lib. vj. in mercu. Istud verò cap. procedit in cōferente beneficiū ei, qui nō valet per se in bñficio residere: aliās tñ est sufficiens psona. & c.

SYMMA R I V M.

- ^a Clericus absens, si vult posse licitè percipere fructus, debet abesse ex iusta causa, & cum licentia prælati. & vnum istorum nō sufficeret, nec sufficit, quod licentia petatur, nisi detur. s.
- ² Clericus absens ex causa studij, dicitur abesse ex iusta causa, debet tamen per alium seruire.

- ³ Appellatio, quæ est contra iuris dispositionem non est admittenda.
- ⁴ Clericus potest petere licentiam se ex iusta causa absentandi: non solum ab Episcopo, sed ab omni alio Prælati.
- ⁶ Clericus, qui non potest habere licentiam à Prælati se ex iusta causa absentandi: potest adire superiorem prælati: & si periculum esset in mora, potest sine licentia se absentare.
- ⁷ Clericus acceptans beneficium eo animo, vt illud teneat, donec habuerit pinguius, vel nō habuerit animum ibi residendi: nō est bene promotus, tamen dummodo agat de hoc pœnitentiā, non cogitur dimittere.

CAP. IIII.

Relatum. ¶ Præsentatus ad ecclesiam non confirmatus, si apparet q̄ nolit residere, non debet institui per superiorem: confirmatus autem & ex non iusta causa non residens, priuatur appellatio. remota hoc. c. d. Primò ponitur excessus: secundò prouisio. ibi: *cum igitur.* ¶ Casus literalis. Dictum est in præcedenti concilio, quod ecclesia, vel beneficiū tali personæ nō debet cōmitti, qui per se curā ipsius valeat exercere: sed quidā affirmāt se hoc facere velle: sed illud efficere cōtradiciūt. Peruenit hoc ad Pap. vnde mādāt Papa Archiepiscopo Eboracen. quod cum verba cum effectu sint accipiēda, si tales præfentes fuerint, non admittantur: & qui recepti sunt, remoueantur: & nisi de licentia prælatorū suorum fuerint absentes: puta studio literarum, vel pro alijs honestis causis. & si contra hoc appellauerunt: eorum appellatio non valebit. Bern. ¶ Not. primò ibi: ecclesia, vel beneficium: q̄ dignitas appellari potest beneficium. Nam in. c. præcedenti fit mentio duntaxat de dignitate & ecclesia. & hoc. c. referēs verba illius appellat beneficiū, quod ibi appellatur dignitas. Et dic q̄ sub ver. beneficij, potest comprehendī omnis dignitas ecclesiastica & quodlibet beneficiū cuiuscūq̄ qualitatis sit: vt probatur in regula beneficiū. de reg. iur. lib. vj. In odio sis verò appellatione beneficij, nō venit dignitas. Ad capi. statutum. & quod ibi not. de elect. lib. vj. & beneficiū largissime capiēdo est beniuola actio, gaudium præbēs capienti: vt in vsibus seu. c. j. qui mo. seu. amit. ¶ Ex hoc & ex tex. no. pro resumentibus ar. aliorū, vt non sit necesse verba formalia arguentium resumere: sed satis est recitare effectū. Idē not. in. c. super specu. de magist. ¶ Secundò no. q̄ vbiq̄ ad aliquē actū requiritur potentia, propter ipsum exercitiū potentia: non sufficit ipsa potentia in habitu: sed oportet, quod reducat ad actum. Nā in. c. præcedenti solum requirebatur potentia: & iste tex. interpretatur de potētia in habitu & actu. & hoc est per id quod dicitur hic in tex. quia verba debent capi cum effectu: ad quod quotidie allegat iste tex. ¶ Tertiò no. dispositionē quālibet intelligēdā ita, vt ex ea producat aliquis effectus. Reijciēdus est ergo intellectus, qui solū feruit de v̄eto, & deferuit verbis & nō rei, vt in. c. cōmissa. de ele. li. vj. ¶ Quartò no. q̄ de licētia prælati sui ^a pōt clericus bñficiatus se absentare à bñficio ex honesta causa. Et no. q̄ duo requiruntur, vt clericus licitè se absentet à bñficio. Primò causa honesta: secundò prælati sui licentia. nō ergo sufficit solius prælati licētia sine honestate causæ. Et est ratio: quia prælatus nō pōt sine causa dispēsare contra ius. xxv. q. ij. c. institutionis. & cap. dilectus. de temp. ordina. ¶ Quintò no. quod studium literarum est iusta causa præbendi licētiā clerico: vt absentet se à beneficio, & tunc debet deferuire per alium: vt in. c. cum ex eo. de elect. lib. vj. & illud procedit indistinctè quādo vnus est in ecclesia. Quid aut in pluribus: vt puta sunt. x. canonici, nūquid vnus possit se absentare nō constituen- do ibi vicariū, & capere fructū bñficij. Aliquid tagā in. c.

^a ¶ Per vicarium. Adde Lap. alleg. xxxj. Feli. consil. cclxvj. & vide Ancha. cōfi. xvij. Ber.

SEB. SAPIA.

^b ¶ Facilius tamen. vide Deci. in ca. cum omnes. in. ij. lectu. in primo nota. s. de consti. vbi concludit non valere consuetudinem, quod in beneficijs curatis, quis possit deferuire per vicariū. & nunquid clericus teneatur restituere fructus perceptos tēpore nō residentie tradit Abbas in. c. j. col. vj. de celebra. mis.

SEB. SAPIA.

^c ¶ Quod dignitas. quid veniat appellatione beneficij, vide latissimè per Fel. in. c. postulasti. col. vj. versi. circa gl. ij. s. de rescriptis. vide Bal. in. l. Diui fratres. ff. de re. diuifi. & lat. in l. admonendi. in l. clura. co. xj. ff. de iure in.

^d ¶ Prælati sui. Adde Fel. alle. consil. cclxv. vbi ponit casus, in quibus beneficiatus licitè in absentia percipit fructus. Ber.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Fraternitati.

3 tua. j. eo. & vide bo. tex. in. c. super speculj. de magi. ¶ + VI timo no. q. appellatio contra iuris dispositionem, nō est admittenda concor. c. quia. & c. ad nostrā. de ap. facit. l. si qua poena. ff. de ver. signi. ¶ + Sed hīc quæritur, vtrum quilibet prælatus, etiam si non sit Episcopus, possit dare hanc licentiam: doct. cōmuniter dicūt, q. sic: & habes gl. ordi. in. d. c. cum ex eo. Nam ista litera loquitur indistin- ctē: tamen non potest quilibet prælatus apponere poenā non residentia, id est procedere ad priuationē: sed oportet, quod ille sit superior, in cuius manibus potest fieri renuntiatio: vel qui possit aliās inuitum destituere. Et no. hoc dictum, q. habens potestatem cōferēdi, non habet potestatem destituendi, etiam propter delictum non residentia. pro hoc. c. j. de cap. mo. lib. vj. & plenē dico in repe. c. si quis contra clericum. de foro compe. ¶ + Nun quid autem sufficiat petere licentiam ex honesta causa? Ioan. Andra. hīc sentit, quod nō: sed debet esse obtenta. Ex quo nota bene, q. clericus ex iusta causa, etiam nō pōt se absentare à beneficio, nisi obtineat licentiam à prælato, nec sufficit eam petisse. ¶ + Sed diceretur: ergo ne prælatus poterit semper impedire clericum, vt non promoueat ob causam honestam? dico q. poterit haberi recursus ad superiorem prælati sui: & exigente causa poterit eum compellere ad dandum licentiā clerico. arg. opt. in. c. nullus. de iurepatr. Itē adde hīc vnū dictū doct. in. c. inter. j. eo. vbi dicunt, q. propter necessitatem subito occurrentē, potest clericus se absentare, etiā sine licētia prælati sui. Nā plerūq. tempus, seu locus non patitur licentiā petere: pro quo. l. j. ff. de exerci. & l. tutor qui reperto riū. ff. de admi. tut. & videtur Ioā. an. ibi limitare, quādo in breui est reuersurus. arg. in. l. iij. de diuorego credo cōsiderandam qualitatem causā & præiudicij, & facilitatē petendi licentiam. ¶ In gl. j. ibi: *debet ibi perpetuò permanere.* + Not. gl. & facit ad. q. de eo, qui acceptauit beneficium eo animo vt illud teneat, donec habuerit pinguius, vel non habuerit animum ibi residendi: nūquid iustē ibi sit promotus? & doct. concludunt, q. non & bene. Nam quisquis, vt ait apostolus, debet esse cōtentus ea vocatio nē, qua vocatus est: vnde nō debet in animo aliud gere- re: sed quēadmodum contrahens matrimonium carnale debet habere animum perpetuò residendi cum vxore: vt. in. c. fi. de condi. apo. & c. sicut. vij. q. j. sic & acceptans ecclesiā. Nā quodāmodo cōtrahit matrimoniū cū eccle- sia. Dicit tamen Hosti. q. hoc peccatum ambitionis tolli- tur per poenitentiam in. c. fi. de simo. vult dicere, q. non est necesse ad purgandum hoc pactum dimittere benefi- cium: sicut in eo qui promouetur per simoniam menta- lem. Et no. hoc vltimū dictū: quia pōt praticari in mul- tis casibus: maximē in iuuenibus, qui assumunt beneficia nō q. habeant animum clericadi: sed vt ex eis viuāt in iuue- tute. Nā si poenitentia ducti volunt verē clericari, nō te- nentur dimittere beneficia: sed satis est q. satisfaciāt Deo de praua intentione agendo poenitentia. ¶ In glo. fi. in fi. vel secundū doct. ibi allegabatur iusta causa: puta dispē- sationis, vel cōsuetudinis: hic allegabatur causa cauillōsa & cōtra ius cōmune: & ideo appel. nō est hīc admittēda.

a ¶ Non residētia. Adde vt per Old. consi. cxy.
b ¶ Quod clericus. vide domi. Anto. & Innocē. in. c. de multa. j. de prebē. & do. Abb. latē in c. cū iandudum. j. c. ti. de prebendis.
c ¶ Aliena diocesi. Adde, quod ordi- natus taliter, præs- sumitur ordinatus de licentia proprii Episcopi: vt dicit Oldr. consil. cxy. in. iij. col.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus, vel laicus transferens se ad alienam diocesim, vt acci- piat sacros ordines, vel vt sibi conferatur beneficium, non est admittendus sine literis sui Episcopi. 2. nisi sint verisimi- liter noticius mores oporteat approbari. 3.
- Præbenda, siue beneficium: an possit conferri clerico alterius diocesis sine literis commendatitijs proprii Episcopi.
- 4 Illi quorū virtutes sunt nota, possunt sine examinatione promo- ueri.
- 5 Litera commendatitia dimissoria possunt recipi à quolibet Præ- lato, respectu subditi sui, etiam a capitulo sede vacante. 6.

- 6 Capitulum sede vacante non potest alienare, potest tamen fa- cere ea, quæ sunt iurisdictionis.
- Litera commendatitia ad ordines. i. vt clericus possit recipere ordines ab Episcopo alieno, possunt concedi à proprio Episco- po, vel sede vacante capitulo.
- Litera dimissoria ad tempus, puta causa studij, ab omni prælato respectu sui subditi conceduntur.
- Literis credentiæ, an & quando sit adhibenda plena fides.
- Notarius non debet notariū agere in aliquo, quod venit in com- modum suum.
- 8 Procurator ad negotia non potest esse testis, quando ex tali testi- monio resultaret aliquod suum commodum.

C A P. V.

Fraternitati. ¶ Breue est, nec po- test breuius summati.

- 1 ¶ Primò not. q. clericus vnius diocesis nō debet recipi in aliena diocesi sine literis pro- prii Episcopi. & dic, q. nō debet recipi tanquā clericus vt sic promoueatur ad ordines: vel vt sibi conferatur be- neficium. Nā possibile est, q. in partibus suis iste sit nota- tus infamia seruitutis: vel depositus vel aliquid simile si- bi acciderit: & ideo cōtulerit se ad partes alienas. optimē igitur fuit prouisum, vt nō recipiatur sine literis sui Epi- scopi. vide pulchrū tex. cū gl. xix. q. ij. duæ sunt. sed tāquā laicus bene potest recipi, ex quo non vult ibi celebrare, vt clericus nec habere beneficium. & ita intellige istum
- 2 tex. pro hoc. s. de cle. peregrini. per totū. ¶ + Nunquid aut possit isti conferri præbenda sine literis commendatitijs? Bonagui. dicit q. sic: quia per hoc non infertur aliquod præiudiciū proprio Episcopo. sed hoc dictum admitte- rem: quando confertur sibi in stipendium & non in titu- lum beneficiale. Nam de iure cōmuni eadem ratio est in præbendis titularibus, quæ in alijs beneficijs. lxx. dist. sanctorum. & pro hoc quod not. Inno. in. c. fi. de cle. pere- gri. + ¶ Et aduerte id, quod disponitur hīc in clericis, ha- bere locū in laicis: vt dicūt do. hīc & videtur tex. in. c. pri- mates. lxxj. distin. sed intellige, q. laicus non debet recipi in aliena diocesi sine literis sui Episcopi commendatitijs s. vt promoueatur ad honores: quia nō debet Episcopus ordinare laicum aliunde oriundū. licet contrahat domi- cilium in diocesi sua, propter rationem prædictā ne for- tē in partibus suis sit notatus aliqua macula. + Et limitat hunc tex. & dicta doct. hic secundū pulchrum dictum Inno. in. c. cum iandudum. de præben. vbi dicit, q. istæ li- teræ cōmendatitiæ requiruntur pro ignotis: hi autē qui bene sunt noti, siue sint clerici, siue laici possunt absq. hu- iusmodi literis recipi. quod satis mihi placet. Pro hoc il- lud. c. duæ. arguēdo à ratiōe cessante. & quia clericus secu- laris, vel laicus, non sunt ita subiecti proprio Episcopo, quominus possint trāsferre domicilium, & acceptare ali- bi beneficium sine licentia Prælati. Item pondera: quia istæ literæ dicuntur commendatitiæ, quia commendant mores proficiētis: quod in notis non requiritur. Nam notus potest promoueri etiam sine examinatione. xxiiij. dist. c. j. & c. constitutus. de app. vbi dicit. ¶ + In glo. ibi: *prohibetur testimonium.* & hoc respectu dicuntur com- mendatitiæ, & formam harum literarum vide. lxxiiij. di- stinctione. quasi per totum. Et aduerte, quod istæ literæ quæ sunt in vñ, reperiuntur in triplici specie. Quædam enim sunt literæ dimissoriae commendatitiæ: vt sunt istæ, de quibus in textu: quando habuit clericus, vel lai- cus bonam licentiam à Prælato suo, & commenda- tur ab eo in literis, vt sic facilius recipiatur in partibus alienis: & has literas trādit Episcopus. Idem dicit de quolibet prælato inferiori, respectu subditi sui: argu- men. s. c. præceden. & facit. c. innotuit. s. de elec. ¶ + Nū- quid autem capitulum sede vacante possit has literas concedere?

concedere: doct. hic sentiunt, quod non: per. c. fraternitatis. lxxj. dist. quia est quedam alienatio personæ. unde sicut capitulum non potest alienare bona sede vacante. ne sede vacat. per totum. ita fortius, nec personam. Sed hoc dictum nunquam placuit mihi. Finge enim vacante sede aliquem clericum electum ad dignitatem alterius dioecesis. Certè cum subsit causa legitima dandi licentiam, non apparet ratio, quare capitulum non possit. Est enim hoc iurisdictionis necessaria, quam capitulum exercet sede vacante ad hoc. c. j. de insti. lib. vj. & quod nota. gl. in cle. j. de hare. Nec est verum, quod sit propriè alienatio: quia solus prælatus sine capitulo potest hanc licentiam concedere. c. si religiosus. de elec. lib. vj. qui tamen solus bona ecclesiæ alienare non potest. xij. q. ij. sine exce. Ad. c. fraternitatis. dic. quod non apparet, quod ibi fuerit capitulum hostilitate loci faciente. Quædam sunt literæ commendatitiæ ad ordines: cum quis vult facere se ordinari per alienum episcopum: & has concedit Episcopus, & capitulum sede vacante. c. cum nullus. de temp. ordi. lib. vj. Quædam sunt literæ dimissoriæ ad tempus, & iusta causa: ut quando clericus vult peregrinari: & has concedit Episcopus, de cõse. dist. v. non oportet. Item & quilibet prælatus inferior: ut. s. c. proxi. & ibi dixi. ¶ Ultimo ista regula in quantum loquitur de literis commendatitijs, potest adduci. ad. q. an. & qualiter sit credendum istis literis de credentia, ut inferant præiudicium scribenti. Et circa hoc variè videntur loqui iura civilia. & vide per Bar. in. l. Lucius. ff. de fideius. aliquid no. in. l. fi. C. quod cum eo. Et ut satisfiat Canonistis, conclude breuiter post Barto. quod aut sunt literæ generales: puta, omnibus referendis per talè presentium latorem, adhibeatis plenam fidem. & hoc casu non potest iste aliquid attentare in præiudiciu scribentis. Et ideo si iste, cui scribitur mutuaret pecuniam nuntio, vel secum contraheret nomine scribentis: non fit aliquod præiudicium scribenti: & sic contra eum posset agi actione mandati. b. ut. d. l. fi. Nam sensus illarum literarum, est quod ille nuntius est homo bonæ conditionis: & sic potius possunt appellari literæ commendatitiæ. hoc verum, nisi diceretur in literis, credas super periculo meo: ut. d. l. fi. vel aliud præsumeretur ex qualitate deferentis literas: puta, quia est factor siue procurator scribentis ad hoc. l. cuius. ff. de exerci. Item puto, quod si dolose committit illum seu dedit sibi literas, & ille passus est damnum illi credendo, quod poterit agere actione de dolo contra scribentem. arg. l. quod venditor. ff. de dolo. vide bo. glo. in. d. c. duæ sunt. Si verò literæ sunt magis speciales: ut quia dicitur in eis, tali de intentione mea plenè informato adhibeas plenam fidem. tunc si aliquod damnum passus est iste illi credendo, potest agere contra scribentem actione mandati: sed non debet secum contrahere, vel sibi credere in aliquo: ex quo appropriaret sibi officium vel aliquod commodum. Nam daretur via malignandi. pro hoc. l. si vero non remunerandi. ff. manda. & no. bene hoc dictum. Simile not. doct. in. c. quoniam. de proba. vbi dicunt, quod si iudex aliquid commisit notario curiæ, non debet ille notarius scribere: quia non adhiberetur sibi fides in attribuendo sibi officium. Ad idem, quod nota. in. c. insuper. de testi. per legistas in. l. deferre. ff. de iure fisci. & l. omnibus. c. de testi. vbi si no. habetur, quod procurator ad negotia non potest esse testis, quando aliquod commodum esset inde consequutus, vult perhibere testimonium, quod nomine domini mutauit sibi mille. Nunquid autem latori literarum sit credendum sine iuramento? concludit Bar. in dicto loco, quod sic: quia approbata est eius fides à scribente, quod facit ad materiam. l. Theopompus. ff. de dote præleg.

SUMMARIUM.

1 Clericus non residens in beneficio, etiam modicæ estimationis, debet illo priuari: nisi aliud dicat consuetudo. 3. & tunc debet

deseruire per vicarium. 7.

- 2 Clericus non potest tenere plura beneficia, quando vnum de per se est sufficiens, etiam vna dispensatione quo ad Deum, nisi hoc veritat in euidentem utilitatem beneficiorum: quia clericus sit multum industrius.
- 4 Exceptio, tu non fecisti residentiam in beneficio: non potest opponi, nisi ab illo, a quo petuntur fructus dicti beneficii.
- 5 Beneficium non potest constitui de fructibus vnius ecclesiæ, nisi hoc fiat ex autoritate superioris, & ex iusta causa, & tunc debet remanere primo rectori tantum, ex quo possit honestè viuere, & consecutus tale beneficium non potest illo priuari: licet postea ex redditibus primus Rector non possit sustentari. & remoto illo, qui consecutus est, totum beneficium reintegratur. & nu. 6.

CAP. VII.

Conquerente. ¶ Qui non residet

- 1 in beneficio, etiam modicæ estimationis, illo priuatur. h. d. Primo impetratis querela: secundo commissionis forma ibi: fraternitatis. ¶ Casus literalis. Quidam presbyter R. nomine conquestus est domino Papa, quod G. clericus requirebat ab ipso. xx. solidos annuatim pro ecclesia sua, de qua idem presbyter vix necessaria percipere poterat: dicens beneficium in eadè ecclesia sibi fuisse collatum cum alia beneficia sibi sufficientia obtineret nec eidè ecclesiæ deseruiret: mandat Papa quatenus si constiterit, quod dictus clericus habeat alia beneficia sufficientia vel quod ipsi ecclesiæ non deseruiat. d. G. super beneficio ipso silentium imponatur. Ber. ¶ No. j. quod super redditibus vnius ecclesiæ potest constitui certum beneficium, assignando certam pensionem ex redditibus ecclesiæ, pro temporalitate beneficii non uiter creati. & tene menti ad istum tex. ut. j. dicam latius. ¶ Secundo not. quod dos alicuius beneficii potest consistere in quantitate. xx. sol. & potest intelligi de solidis aureis, quorum. lxxij. faciunt libram auri: ut. l. quoties. C. de susce. & arca. lib. x. & l. fi. ff. de iniur. voc. Et ex hoc infero, quod habens certam pensionem ex aliquibus immobilibus, potest illam dare in dotem beneficii. ¶ Tertiò no. vnum valde notabile, & non tradendum obliuioni: quod habens duo beneficia quamuis simplicia, quorum alterum sufficit per se ad vitam beneficiati: potest legitime altero priuari. habes igitur casum solennem priuandi quem beneficio suo, quamuis velit in illo residere. & pro hoc vide gl. no. in. c. dudum. el. ij. in ver. intitulatam. de electi. quæ dicit quod sine peccato mortali non potest quis tenere plura beneficia, quando alterum per se sufficit. Et limita ut no. per Inn. in. c. iandudum. de præben. nisi fuerint sibi collata non ratione sui: sed propter utilitatem beneficiorum: ut quia est homo industrius, bonæ famæ & conscientie. An autem excusetur propter dispensationem? Credo quod non: quo ad Deum, si fructus beneficiorum conuertit in causam non piâ: per id quod dicam in. c. de multa. de præben. ¶ Quarto no. quod quantumcumque beneficium sit modici valoris requirit deseruentiam personalem: alias potest beneficiatus illo priuari. ¶ Excipe consuetudinem ut in gl. ¶ Quintò not. aliud bonum dictum: quod contra clericum petentem redditus beneficii, potest excipi, quod non facit in eo residentiam. Est ergo hæc legitima exceptio, & puto eam procedere quando opponitur ab ecclesia seu nomine ipsius. Nam tertius non poterit ut credo, per hanc exceptionem excludere clericum à petitione sua: quia ex quo non est priuatus: quo ad istum tertium liberas eides habet l. loci corpus. §. cõpetit. ff. si ser. vendi. facit tex. cum gl. l. ita tamè. ff. si ager vec. vide Inn. in simili in. c. inter dilectos. de exce. præla. ¶ Sed oppo. contra tex. de. c. extirpada. in fi. tit. j. vbi dicitur, quod de fructibus vnius beneficii non debet constitui pensio nomine alterius beneficii. Item beneficium non debet diuidi: ut in. c. maioribus. de præben. Solut. credo hoc dupliciter posse intelligi. Primo,

SEB. SAPIA.

a ¶ An & qualiter. vide Pe. de Anch. in consi. cccxviiij. inci premitto, pro clariori. & Feli. in c. insinuante. col. ij. versi. Item not. quod literæ familiaritatis. s. de offi. deleg.

ZACHARIAS.

b ¶ Posset agi actione mandati. vide de hoc Bar. Bal. & Rap. Fulg. in. l. domino. C. quod cum eo. Bal. in. l. si literas. C. mandati. gl. in cle. j. de iure pa. & Spe. in ti. de cleri. peregr.

c ¶ Officium. An antè credatur notario qui fecit quendam procuratorem & ipsum scripsit instrumentum: Bar. in. l. ij. de stip. ser. distinguit & concludit in vno casu quod non, quando cedit in commodum ipsius scribentis. vnde ibi do. Alex. in addi. A Enas de falco. Anto. Francif.

¶ Circa hoc, an notarius possit etiam rogatus de instrumento mandati sui vide etiam Bal. in. l. iudices. in. fin. C. de fi. instru. vbi dicit, quod non: neque etiam secundum Bal. ibi potest esse rogatus, quando ipse constituit alium procuratorem in causa sua. Ad quod etiam vide Bart. in. l. pupillus. in. §. fi. ff. de auct. tu. & vide etiam Bar. in. l. seruus. ff. de testi. & an notarius posset cõficere instrumentum pro se & altero, vel contra se & alterum. vide Bar. in. l. filius. in. §. sequens questio. ff. de fal. & vide Ale. post Bar. in. l. impuberem. in. fi. ff. de fal. & in. l. non putauit. in. §. si quis sua. ff. de contratu.

ZACHARIAS.

a ¶ Restringit præcedentia. Limitabis nisi absurditas resultaret. ita Bar. in l. Iulianus. ff. de her. red. instit. & in l. hoc articulo. in penul. col. eo. tit. glo. l. siue. de duo. reis. Io. de Imo. plenè in l. si pater filio. ff. de vul. & pup. & Car. in cle. j. q. ix. de foro comp. & omnino in Cle. ij. in principi. de sta. mona.

¶ cū ista ecclesia abundaret redditibus, & careret suffragio ministri fuit statutum autoritate superioris, vt ibi esset vnū beneficiū pro clerico. & assignata fuit pro redditibus pensio. xx. soli. & iste intellectus videtur literæ congruere. Et ad contraria dic, q. in fraudē nō debet constitui talis pensio nomine beneficij: vt puta Episcopus habebat nepotē in minori ætate, cui non poterat provide de ecclesia curata: ipsam cōtulit alteri sacerdoti: & ferre omnes fructus ecclesiæ decreuit, assignādo nepoti nomine beneficij simplicis: hoc enim fieri non potest. & ita loquitur. d. c. extirpandæ. Sed vbi ex causa licita & honesta cōstituitur beneficium ex redditibus ecclesiæ: tunc valet talis constitutio: vt habes hīc text. apertū. & vide tex. cum gl. in c. ad audientiam. ij. de rescrip. & facit. c. quamuis. de præben. li. vj. Et intelligo quod remaneat tantum presbytero vnde possit honeste viuere: aliās secus, arg. c. vacante. j. de præben. & c. cum causam. eo. tit. Et ex hoc habes vnum notabilem modum procedēdi, vt vnusquisq. curatus presbyter habeat clericum in ecclesia sua. iuxta not. in c. vt quisq. de vi. & honesta. cleri. Secundus intellectus potest esse, quod iste clericus fuit ordinatus ad titulū huius ecclesiæ ad præsentationem rectoris, quo casu debet viuere, si non habet aliunde ex redditibus illius ecclesiæ: vt in c. per tuas. iij. de simo. debet tamē iste deferui re ecclesiæ, vt hīc. An autē præiudicet successori rectoris præsentatoris: dic vt not. Ioā. an. in d. c. per tuas. & ex his habes clarē intellectu huius capituli. ¶ Sed quæro quare Papa non habuit considerationē ad primam exceptionem oppositam per istum presbyterum, dum dicebat: q. vix vitæ necessaria poterat percipere ab ecclesia. Sol. dicunt doct. quod hæc exceptio nō erat legitima ad excludēdum alium iure suo. Nam imputandum est sibi si acceptauit beneficium tenue: quærat ergo sibi victum aliqua industria. xcj. distin. clericus victum. & nō. hīc ad limitationē. lect. prædictarum: vt consequutus beneficium ex redditibus vnus ecclesiæ non debeat eo priuari: licet ecclesia deuenerit ad eū statum, in quo vix potest procurare proprium. * Rectorem. * Credo tamen, quod isto remoto ex aliqua causa, illud beneficium debeat extinguī: & ecclesia remanere in sua pristina integritate. arg. hīc in fi. literæ: vbi illo priuato Papa mandat illud beneficium conferre alteri, sed rector dimittitur in suo statu priori. ¶ In glo. in ver. *sufficientia*. not. bene istam gloss. & vide gloss. xx. quæstio. j. in c. j. ¶ In glo. fi. ibi: *nisi consuetudo* & c. intelligit tamen Hosti. & communiter docto. hīc, quod tunc deferuiant per vicarium. hoc tamen dictū iure nō probatur. potest tamen procedere vbi ecclesia pateretur graue dispēdium ex absentia ministrorum: quia tunc succederet. c. j. de consue. aliās autem secus: dummodō clericus honeste viuat. Nam licet non deferuiat illi ecclesiæ speciali, deferuiat tamē ecclesiæ vniuersali. Pro hoc quod not. Inno. in d. c. cum iandudum. dico plenè in d. c. cum omnes. de consti. & limita hanc glo. prout dixi in c. quia nonnulli. s. eo. & in c. fi. de rescrip. li. vj. per Doct.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus seruienti Episcopo, recipit fructus beneficij, ac si residet: distributiones verò quotidianas non recipit. 2. & idem est si seruiunt alijs praelatis suis. 3.
- 4 Relatiuum quis, vel qui, restringit præcedentia.

CAP. VII.

Decetero. ¶ Qui est in seruitio Episcopi, percipit fructus beneficij tāquā residens, præter distributiones quotidianas. Vel sic: Qui est in seruitio praelati, fingitur residere. h. d. Ponit dictū à quo excipit ibi: nisi. ¶ Casus literalis. Quidā Episcopus quando ducebat se

cum aliquos de canonicis ecclesiæ suæ, alij canonici subtrahebāt illis, qui cū Episcopo erāt, quod cōsuerāt percipere de communitate. statuit Papa, ne canonicis illis, qui in seruitio Episcopi fuerint, aliquid subtrahi debeat vel auferri: nisi fortē victualia, quæ dari absentibus nō consueuerūt. Ber. ¶ Primò not. q. Episcopus licet vtitur seruitio aliquorū canonicorum suorū: etiā subtrahēdo eos ab officio diuino quotidiano: & reputantur isti præsentēs, respectu cōmoditatis percipiēdæ. ¶ Sed quæritur nunquid dispositio huius. c. habeat locū in inferioribus praelatis citra Episcopum: docto. hīc cōmuniter tenēt, q. sic: quia ista litera loquitur generaliter, nec apparet cui loquatur: & eadem ratio videtur omnibus praelatis respectu subditorum. dixit tamen Hosti. notabile verbum: q. Episcopus potest ad seruitium suum habere duos canonicos: licet non probet vtilitatem ecclesiæ. sed vltra duos habere non pōt: nisi probetur voluntas capituli, vel necessitas, vel vtilitas ecclesiæ. arg. c. ad audientiam. eod. tit. quod est notab. quia apertè iure non probatur. sed optimè faciūt in arg. illa litera, & ista. quid autem de alijs clericis: vide quod dicam in d. c. ad audientiam. & vide gl. in c. quia frater. vij. q. j. & c. quid ergo. xj. q. iij. & c. vos. xvj. q. j. vbi gl. dicunt Episcopum posse mittere vnum clericum ad certam legationem. & idem alibi dixit glo. de monachis, vt possint mitti ad certam legationem per Episcopum. xvj. q. j. quidam monachi. ¶ Secūdò, quæritur quid intendat illa litera ibi: de cōmunitatis sibi beneficio & c. in fi. & ipsius. Solu. considera, q. in aliquibus ecclesijs colligatis sunt præbendæ canonicorum distinctæ, & vltra præbendas sunt quædam distributiones, quæ dātur quotidie interessentibus diuinis. quandoq. consistunt in pecunijs: quandoq. in victualibus. In aliquibus verò ecclesijs vltra alias præbendas & distributiones quotidianas: sunt quidā redditus communes qui in fine anni diuidūtur inter canonicos: & in quibusdam locis appellatur mensa grossa. In aliquibus verò nō sunt præbendæ distinctæ: sed omnes redditus capiūtur per ministrum capituli: & in fine anni dantur in portiones, secundum numerum canonicorū. Fiunt etiam quædam distributiones quotidianæ quæ solū dantur interessentibus diuinis. Intellige ergo istum tex. q. præter distributiones quotidianas alij redditus debent assignari istis, qui sunt in seruitio Episcopi, ac si residerent. & ideo dicit de cōmunitatis beneficio. & c. Et quatenus dixit de victualibus, habuit respectum ad distributiones quotidianas: per hoc relatiuum, quæ. quod restringit præcedentia: vt not. in l. cunctos populos. c. de sum. trini. & l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. per Cal. in c. fi. eo. & hodiè hæc dicta videntur approbari, per tex. & glo. in c. vnico. eo. tit. lib. vj.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus non residens in beneficio: & citatus, non reuertens in termino priuatur beneficio: nisi habuerit iustam causam non reuertendi: & idem est in alio praelato: vt j. c. proxi. in prin. & in c. seq. in prin.
- 2 Beneficiū non habetur pro derelicto: licet quis se absentauerit per decenium. 3. 6. 8. nisi fuerit intitulus in alio beneficio. 9.
- 4 Clericus non residens in beneficio, si citatus, vel requisitus non reuertitur, potest de facto spoliari illo beneficio. 7. In notorijs non requiritur sententia: nec ordo iuris: vide j. capi. proxi. numero. 6.
- 5 Capitulum non potest citare praelatum, nec aliquem ex canonicis sine licentia superioris.
- 8 Beneficiatus si permittat se super alio beneficio intitulari, priuatur primo beneficio: aliquando ipso iure: aliquando per sententiam.

- X parte.** ¶ Priuandus est prælatus, vel clericus non residens: qui citatus non reuertitur in termino sibi præfixo: nisi habeat iustum impedimentum. hoc dicit cum duobus sequentibus. Communis diuifio. Secunda ibi: *quia igitur*. ¶ Casus literalis. Decanus cuiusdā ecclesiæ transfuit se ad partes gallicanas, & ibi per decem annos moram fecit: ita quod non fuit reuersus ad ecclesiam suam: capitulum ipsius ecclesiæ significauit hoc domino Papæ. Respondet Papa dicens, quod non vult vt ipsa ecclesia Decani officio defraudetur: mandat capitulo vt scribant ei, quod ad suam ecclesiam reuertatur, & ibi exerceat officium Decani: quod si venire noluerit ad terminum sibi datum, dat eis licentiam Decanum alium eligendi. Ber. ¶ No. primò, quod absentans se à beneficio suo, etiā per decennium, non est priuatus ipso facto: nec videtur beneficiū haberi pro derelicto. quod bene no. ¶ Secundò not. ex hoc & ex text. quod ista mora decennalis, non est sufficiens ad priuandum quem beneficio suo: sed oportet, q̄ primò moneatur, vt redeat: potest tamen aliter puniri de culpa commissa. ad hoc. vij. q. j. ca. si quis in clero. & c. si quis presbyter. ¶ Tertiò no. quod ad procedendum contra beneficiatum ratione non residentie non est necessaria solennis citatio, nec solennis priuatio: sed sufficit requisitiō seu reuocatio & spoliatio de facto. & in hoc est text. optimus. & facit. c. seq. & c. ex tuā j. eo. vbi mandat illos spoliari, & non priuari. Sonat enim ibi spoliatio in factum, & in quandam iuris executionem. Pro quo facit, quia cum non residentia sit notoria: non est ordo iudiciarius in notorio seruandus: nec debet causa ad iudicium deduci: vt dicit tex. no. in. d. c. quoniam. de fil. presbyte. & ita sentiunt doct. in. c. ex tuā j. eo. & clarè tenuit Oldra. consil. cxxx. & Gas. de Cald. hīc, qui dicit alias sic fuisse in curia determinatum: sed alleg. dicta Oldra. licet de eo non faciat mentionem: sed credo, quod loquatur de illa determinatione. ¶ Quartò not. q̄ prælatus debet ecclesiæ præesse, & prodesse. Debet enim præesse in iudicando. c. irrefragabili. de offi. ordi. debet prodesse in prædicando, bene disponendo subditos, & bona sibi credita. c. qualiter. ij. de accu.
- ¶ Sed oppon. contra text. eò, q̄ iste priuatur ex sola monitione capituli: nec fertur hīc aliqua sententia priuationis, vel spoliationis. Sol. assumendo dicta doc. hīc. & c. seq. dic, quod capitulū non potest propriè citare prælatus, nec aliquem ex canonicis: quia inferior in superiorem: vel par in parem iurisdictionem non habet: vt in. c. cum inferior. de maiori. & obedi. & in. c. innotuit. de elect. & l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Treb. & vide in proprijs terminis Innocen. in. c. cum nobis. de elect. & ca. j. de maio. & obedi. vnde intelligendum, quod hīc intercessit autoritas Papæ, sine cuius autoritate non potuissent isti procedere ad electionem. & Host. hīc duos intellectus. ¶ Primus, q̄ Papa præsumpsit ex mora tanti temporis illum habere suam dignitatem pro derelicto: & sic non erat necessaria aliqua priuatio. non tamen intelligas, quod hoc liceret inferiori. m. ¶ Secundò intellige, q̄ Papa istum prius ad monuerat per literas suas, sub pœna priuationis. quilibet intellectus est bonus in se: sed potest dici, vt prædixi: quod hoc casu non requiritur expressa sententia priuationis: sed sufficit sola spoliatio quæ fit ipso facto: cum procedant ad nouam electionem & vocationē factam per capitulū, Papa hīc approbavit: aliās autem sola vocatio capituli nō sufficeret ad spoliandū absentē, per prædicta, & per. c. ex tuā j. e. & quod ibi not. ¶ In glo. j. ibi: *quantumcunque tempore aliquis sit absens*. tene menti gl. q̄ per absentiam quantumcūque longā non perdit quis ipso facto beneficiū suum. vide tamen gl. de conf. dist. v. c. nō oportet. quæ dicit, quod si tātō tēpore quis fuit absens, vt nesciatur, an sit mortuus, vel viuus, definit habere liberam administrationē. Sed illa gl. iure nō probatur: nec recipitur à doc. in. c. ex tuā j. eo. imò videtur ibi tex. in oppositum. Debet enim primò citari apud ecclesiā suam, si nescitur, vbi sit: ideò tene istā gl. & eam limita prout dixi in. d. c. contingit. de do. & con. tu. Et nō gl. in alio inquantū dicit, q̄ si permisit se alibi intitulari: videtur ipso facto habere ecclesiam primam pro derelicta. ¶ Et aduerte, quia glo. non loquitur de beneficijs curatis, sed indistincte. Nam in beneficijs curatis non est dubium, per. c. de multa. de

præbend. vnde Inno. in. c. ex tuā j. eo. dicit hoc procedere in beneficijs simplicibus residentia exposcentibus. ¶ Ex hoc habes casum notabile quod per acceptationem secundi simplicis, vacat primum ipso facto. Sed ego intelligo in dubio, quando non constat de contraria intentione absentis, quod velit vtrunque retinere: nam tunc non erit priuatus ipso facto: sed priuandus per sententiam. quia nullo iure cauetur oppositum. & vide quod dicam in. c. si j. e. titul. Et in eo quod dicit glo. absentem semper citandū. dicit Goffre. hoc procedere, nisi prius habuisset licentiam ad certum tempus. Quod Io. An. limitat, dummodo tunc fuisset monitus ad redeundum. vide circa hoc quod dixi in ca. quoniam. §. porro. & §. se. vt lite non contest.

SUMMARIUM.

- 1 Capitulum licet non possit suum prælatus citare: tamen potest ipsum reuocare, vt resideat in ecclesia, non tamen posset alium eligere sine consensu superioris. 2.
- 3 Clericus, vel prælatus non residens, & vocatus non rediens, potest ipso facto beneficio spoliari.
- 4 Clericus non residens, licet reuersus potest puniri.
- 5 Beneficium, vel ecclesia, quibus modis habentur pro derelictis.
- 6 In notorijs non requiritur ordo iuris.

CAP. IX.

Valiter. ¶ Summatū est in præcedenti. c. Secūda ibi, *discretioni*. ¶ Casus literalis.

- Archiepiscopus Ragusinus ab ecclesia sua recessit iam per quadriennium expectatus, & reuocatus etiam per literas domini Papæ, nec redire voluit. Mandat Papa capitulo Ragusino, vt post mensem à receptione literarum aliam personam idoneā sibi eligat in pastorem. Ber. ¶ No. primò, quod capitulum potest reuocare proprium prælatus absentē quamuis eum citare, vel in eum animaduertere non possit, quia inferior in superiorem & c. tamen pro eorum interesse possunt eum requirere, vel reuocare, vt veniat ad faciendam residentiam. idem sentiunt doct. in. c. ex tuā j. eod.
- ¶ Secundò not. quod capitulum non potest procedere ad nouam electionem prælato eorū absente, & per eos reuocato: sed oportet vt intercedat autoritas superioris, qui possit illum inuitū destituere. ¶ Tertiò not. quod ad spoliandum quem ratione non residentie, non requiritur nec solennis citatio, nec solennis sententia priuationis. hīc enim Papa sine aliqua priuatione expressē dedit licentiam istis canonicis eligendi alium. Eo enim ipso, quod reuocatus sine iusta causa non redit, videtur habere ecclesiam pro derelicta, vt not. dicit gl. j. hīc. & intellige hoc. c. de monitione. & de sententia, prout dixi in. c. præceden. ¶ In glof. j. ibi. *imò ultra annum*. Dic, quod nec etiam per annum debet abesse sine licentia prælati sui & sine iusta causa: vt in. c. relatum. §. eod. & absens iniuste quantumcunque reuersus poterit puniri, secundū quod culpa exposcit, habito etiam respectu ad quantitatem moræ. & vide quod legit. & not. vij. q. j. si quis in clero. facit cap. ex tuā j. e. & quod ibi dicā. Et ad hoc. c. dic, q̄ narratur factū, non autē ponitur iuris ministeriū,

SEB. SAPIA.

¶ Impedimentū. Pondera istū tex. vt per Abb. in. c. j. in vlt. col. j. de celebra. missa.

SEB. SAPIA.

¶ Contra beneficiatū. vide ad hoc plura per Feli. in. c. ij. col. ij. vers. sed pro primo argumento. s. de rescri. vbi alleg. Old. cō. fil. cxxv. inci. articuli domini Arnoldi. post principi. quæ voluit allegare do. Abb. hīc.

SEB. SAPIA.

¶ Per absentia. vide de do. And. sic. in. consil. xj. co. ij. in. j. volu. vbi dicit, q̄ si dubitatur de vita clerici vagantis per mundū, beneficiū suū potest altericō ferri. & ad hoc inducit tex. in. l. libera peculij administratione. ff. de pecu.

ZACHARIAS.

¶ Tanto tempore quis fuerit absens. Adde Felin. post istū in. c. quoniam. §. porro. co. viij. ver. dum dicit Abbas. s. vt li. non contest. & Ant. cor. sing. suis in ver. vagabundus. in. c. si beneficiatus. qui alleg. in. c. non oportet. lo. ij. per istum alleg. sing. ad hoc, quod hic dicitur, illicquē opi. addere: quicquid dicat iste.

Panor. super Tertio Decret. Cap. Ex tua.

vt debeat expectari per quadriennium: imò alibi dicit text. q̄ diebus dominicis debet expresse adhibere presentiam suam in ecclesia. de consec. dist. iij. c. episcopus. & no. illum tex. ¶ Et in fi. glo. no. hanc partem gl. ex qua habes tres modos, quibus ecclesia habetur pro derelicta. Primus cū beneficiatus efficitur miles seculi. & no. bene hunc casum, quia sentit glo. quod nulla requiritur monitio, vel priuatio. Sed ego intelligere glo. Prout dixi in. c. fi. de cleri. coniug. doc. tamen, in. c. ex tua. j. eo. simpliciter idē sentiunt, quod glo. hic. sed vide Innoc. in. c. j. de apost. Secundus modus, quando contraxit matrimonium. & de hoc plenē dictum fuit in. c. j. de cleri. coniug. & sic habes duas gl. quod per contractum matrimonij, vacat beneficium ipso facto. ¶ Tertius modus, quando clericus monitus non redijt. & no. quod spoliatio hoc casu potest fundari super duplici causa. Prima, quia ecclesia habetur pro derelicta ab ipso absente, vt dicit hic gl. secunda ratione notorij, quia cum crimen non residentie sit notorium, potest praelatus illum spoliare: quia in notorio non requiritur solennis sententia. Pro quo facit c. ex tua. j. e. vbi dicitur, quod absens debet spoliari: ergo ecclesia nō habetur pro derelicta: quia aliās vacaret, nec posset nudus spoliari. c. frequens. de resti. spo. li. vj. Aliā glo. sunt faciles.

¶ SUMMARIUM.

- 1 Clericus debet residere in beneficio, vel prabenda, nisi aliud dicat consuetudo. 4.
- 2 Clericus monitus non residens, potest vel per sententiam, vel ipso facto priuari suo beneficio ad libitum iudicis.
- 3 Impedimentum iustum proueniens post iniustam absentiam, excusat.
- 4 Clericus se absentando, debet requirere licentiam praelati, nisi sit aliqua necessitas, quæ subito occurreret, vel nisi aliud dicat consuetudo.

¶ CAP. X.

Inter quatuor. ¶ Sumatur, vt in. c. ex parte. s. eo. Primò dictum, secundò exceptio, ibi: dummodo. ¶ Casus literalis. Quidam clerici Patriarchæ Constantinopolitani sine licentia ipsius absentabant se ab ecclesijs suis sine iusta & necessaria causa: quæ fuit, Patriarcha qualiter cum illis esset agendum. Respondet Papa, quod expectet illos congruo tempore, secundum quod ei videbitur: & nisi redierint ad terminum eis præfixum, possint priuari ecclesijs suis, dummodo non sint iusto impedimento detenti. Ber. ¶ No. primò, quod non solum ecclesia, sed etiam prabenda requirit residentiam. Nam hic ponderatur, quod isti deseruerunt ecclesias, vel prabendas. Item mandatur, vt redeant. patet ibi: nisi redierint. Ergo tenetur canonicus residere in ciuitate, vbi est prabenda: nisi consuetudo habeat oppositum. quæ seruanda est, prout dixi in. c. conquerente. s. eo. & c. cum omnes. de consti. ¶ Secundò not. ibi: congruo tempore. & c. quod vbi scitur, in quo loco est absens, debet citari, & congruo tempore expectari. de quo plenē j. ca. seq. ¶ Tertio no. ibi: iuste priuari. quod absens & monitus non rediens potest priuari beneficio suo. Et no. quia dicit priuari. videtur ergo, quod sententia sit ferenda contra eū. Sed dic, quod verbū priuari. potest capi largē, vt referatur ad factum: iuxta ea, quæ dixi in. c. ex parte. s. eo. titu. potest intelligi strictē, & erit in optione superioris, & consilium esset: vt feratur sententia contra absentem. ¶ Vltimò nota ex ver. dummodo. quod absens sine iusta causa non debet priuari: si postea superuenit iustum impedimentum non redeundi, etiam si absentauerit se sine licentia Prælati. quod est bene not. vt impedimentum superueniens ei, qui dedit operam rei illicitæ, non sit ei imputandum. contra. l. ij. si quis cau. sed potest dici, quod imputabitur isti: vt puniatur aliter: non tamen vt priuetur ecclesia: ex quo pro eo nunc non deficit, quominus redeat. & dicunt doctores hoc procedere, etiam si impedimentum accidit post actionem: debet tamen iste se excusare. argu. eorum, quæ not. in. c. querelam. de proc. ¶ In glo. j. ibi: & sic non est ar. a contrario. No. glo. quod quāuis subsit iusta & necessaria causa recedendi ad tempus à loco beneficij: nihilominus debet peti licentia à Prælato. Dicit tamen Host. quod propter necessitatē subito occurrentem, potest se absentare sine licentia Prælati, quod dixi in. c. relatum. Item dic, vbi hic habet consuetudo, vt licentia non exquiratur. & hoc vltimū ponit Inno. in. c. sequē. quod est valde no. iure tamē apertē non probatur: sed ego argumentarer sic: Valet consuetudo, vt quis non teneatur facere residetiā, iuxta no.

in. c. conquerente. s. eo. ergo fortius potest induci cōsuetudo, vt ad tps, & ex causa possit se absentare. & signāter dixi ex causa: quā nō valeret cōsuetudo, vt possit vagari: vt dicit Inn. in. d. c. ex tua.

¶ SUMMARIUM.

- 1 Clericus si ignoratur, vbi sit, est citandus in ecclesia sua tribus edictis: & si intra sex menses non redierit, priuatur ecclesia sua. 2. & 5. nec sufficeret vnum peremptorium. 4.
- 3 Clericus iniuste absens, debet personaliter citari, si potest fieri: aliās sufficit in valuis ecclesie sue.
- 4 Citatio trina quotiescunq; requiritur contra absentem, vel vt aliquis incurrat pœnam, tunc non sufficit peremptoria. Clericus non residens potest suspendi, excommunicari & spoliari, ad libitum superioris.
- 6 Clericus nō potest dimittere beneficiū ad libitū suū, quia semel se obligauit. Clericus, qui se absentauit, potest repeti ab Episcopo suo.
- 7 Excommunicatus clericus, si pertinaciter steterit in excommunicatione, remouetur ab administratione beneficij, & in totum ab eo excluditur & priuatur: aliās suspenditur tantum. s. ab administratione.
- 8 Archiepiscopus licet possit suos suffraganeos excommunicare, tamen nō pōt eos deponere, nec priuare, quia nullus citra Papā pōt hoc facere. 9 Episcopus potest se trāsferre cū licentia Papæ tantū ad aliū episcopatū.
- 10 Clericus vel Prælati non residēs, tunc demū citatur trina citatione, & cum expectatione sex mensum, quando ignoratur, vbi sit, vel adeo lōgē distat, quod commodē personaliter citari non potest: aliās sufficeret simplex requisitio.
- 11 Clericus quando abest, præsumitur fraudulenter abesse, & est in magna culpa, & idem est in marito. Absentia præsumitur fraudulenta, quando abest quis, qui ratione alicuius rei debet stare in certo loco.
- 12 Citatus, qui dicit nolo venire, vel qui facit, ne ad eum perueniat citatio: non est ulterius citandus, quia constat de sua contumacia.
- 13 Clericus beneficiatus absens, si scitur vbi sit, & potest personaliter citari, debet citari semel & præfixi terminus, quo transacto potest, vel spoliari beneficio, vel excommunicari. Si verò nescitur vbi sit, debet trina citatione citari cum expectatione sex mensum, intra quos si non reuertitur, priuabitur.
- 14 Clericus, qui ex natura beneficij non tenetur residere, non potest per hoc vagari, aliās priuabitur: licet habuerit licentiam vagandi, vel ita sit consuetudo.
- 15 Clericus depositus, & postea restitutus per verba generalia ad statū suū, non recuperabit beneficium suum alteri collatum.
- 16 Clericus depositus, an possit à Papā vel ab Episcopo restitui.

¶ CAP. XI.

- 1 **E**x tuæ deuotionis. ¶ Si nescitur vbi sit clericus, tribus publicis edictis citabitur in ecclesia sua: & si intra sex menses non reuertit, priuabitur ecclesia sua. h. d. vsq; ad versū. cōtra eos. & iste ver. nō summat propter varietatem lec. & quia secundū vnū intellectū non facit ad rubricam, & duo sunt dicta. secundū ibi: contra. ¶ Casus literalis. Quidam praelati ecclesiarum subditi Archiepiscopi Panor. absentauerunt se ab ecclesijs suis ita quod citari non poterāt: quæ fuit Archiepiscopus à Papa qualiter cum illis esset agendum. Respondet Papa, quod edictū trinae citationis faciat, pponi apud ecclesias ipsorū, & si non venerint, & ultra sex menses ecclesias deseruerint, debent ecclesijs spoliari: sed prius procedatur cōtra eos per sentētiās suspēsiōis & excoicationis, vt ad obedientiā ipsius Archiepiscopi redeant. & si eorū malitia sic cōpesci nō poterit, Card. apo. sedis legatus remoueat eos ab administratione suarū ecclesiarū: & ecclesijs illis de psonis idoneis faciat prouideri, sed eos nō deponat: vt cū eis si expedierit, misericorditer agi possit. Ber. ¶ Primò not. ibi: in ecclesijs eorum. quod quā clericus absens est citandus, debet citatio affigi valuis ecclesie sue: de quo vide quod legi. & no. in. c. cām. & c. fi. de dolo & cōtu. ¶ Secundò no. ibi: fraudulēter. quod cōtra absentē fraudulēter pōt procedi etiā ad ea, quæ sunt grauis præiudicij ex sola citatione domi facta. De quo p. Inn. in. c. fi. de eo qui mit. in. pos. & in. d. c. cām. ¶ Tertio no. ibi: nec ad ipsos valet citatio. & c. quātūcūq; clericus sit absens iniuste, si pōt psonaliter citari, nō debet citari p edictū. ¶ Quarto no. ibi: trina citationis. q̄ absens cū nescit, vbi est, debet citari tribus edictis. & dicit hic Ioan. and. q̄ non sufficeret vnum peremptorium.

a peremptorium. & idem tenet in addi. Spe. eo. tit. super rubri. Et semper allegatur hoc dictum: quod ubi ius requirit trinam citationem per edictum contra absentem non sufficit vna peremptoria. Nam facilius potest peruenire ad notitiam absentis, quando edictum fuit triplicatum, quam quando fuit vnum, licet peremptorium: quod malè seruatur. Et vide glo. no. in cle. j. de vi. & hone. cle. in versi. iij. quæ etiam sing. vult, qd ubi ad poenam incurrendam requirit dispositio trinam citationem, nõ sufficit vna peremptoria, licet personalis. Quod no. pro limitatione. l. contumacia. ff. de re iudica. & c. de illicita. xxiiij. q. iij. Nam regulariter æquiparantur tres distinctæ citationes, & vnica peremptoria cū cõpetetibus interuallis: vt leg. & not. in c. constitutione. de sent. excom. li. vj. ¶ Quinto no. ibi: *ultra sex menses*. tex. no. & ferè singularem in materia, qd vbiq; nescitur, vbi sit absens clericus: debet post citationem per sex menses expectari. Præsumptio enim iuris est, vt intra hoc tẽpus citatio perducatur ad notitiã suã. ¶ Sexto no. ibi: *spoliari*. qd cõtra absentẽ nõ requirit solẽnis citatio priuatiua. dixi latius. s. eodẽ. ex parte. ¶ Septimò not. in ver. *contra eos*. & tene menti tex. qd absens põt cõpelli ad redeundũ per excoicationem, & suspensionẽ. Licet enim pœna ordinaria non residentia sit priuatio beneficij: vt. s. per totum tit. tamẽ prælatus non poterit priuare incõtinenti, sed incipere à suspensione, vel excoicatione. & hoc probor ratione. Nã beneficiatus nõ põt pro libro dimittere beneficiũ ex quo semel ille se obligauit in. c. nisi. de renũ. & c. quod in dubijs. & c. admonet. vnde si iste nõ vellet residere in beneficio, non haberet, vbi absentaret: vt sic eo priuatur. si ergo superior contentatur de persona sua quia est utilis ecclesiæ, nõ priuabit eũ, sed compellet eũ ad residendum, & vide tex. nota. xxj. q. ij. c. placuit. qui dicit, qd potest superior istius clerici petere restitutionem ab eo. Episcopo, cuius diocesium intrauit, & eũ habitum poterit punire de absentia, aliter quàm priuare. & sic tẽpera omnia iura huius tituli. ¶ Octauò no. qd excommunicatus remouetur ab administratione spiritualium. Ex quo infertur, qd excoicatus nõ definit habere administrationem ecclesiæ suæ. Contra quod opponitur, de. c. veritatis. de dolo & contuma. & c. pastoralis. de appella. vbi dicitur, quod meritò redditus ecclesiastici illi subtrahuntur, cui ecclesiæ cõmunio denegatur. Innocen. & docto. variè hĩc loquuntur, sed vera so. quam etiam ipsi sentiũt est: quod per suspensionẽ, seu excoicationẽ non est ex toto priuatus: sed potius est suspensus ad tempus. Sed si durat pertinacia sua, debet remoueri ab administratione beneficij in totum excludi & priuari. & nota bene: quia Inno. & doct. hĩc sentiunt apertè, qd excommunicatus ipso facto, licet nihil dicatur in sententia, sit suspensus ab administratione beneficij sui. & facit pro eis quæ latè dixi in. d. c. pastoralis. & dic. vt ibi. ¶ Secundò oppo. cõtra literam de contrarietate. nam in principio dicit, qd si expectati per sex menses nolint redire, spoliandi sunt ecclesijs suis. & in ver. contra. sentit oppositũ. Sol. ille vers. cõtra. habet varios intellectus. Nam primò secũdũ gl. in verb. *spoliari*. debet tex. intelligi, vt ponat vnũ casum, & principium intelligatur: quod debet spoliari. i. suspendi ab administratione tẽporaliũ. Ver. contra. de eodem facto loquens, aggrauat poenam, data contumacia in nõ redeundo, vt excoicetur, seu suspendatur, & demum priuatur. & loquitur iste tex. secũdũ glo. in prælato. Istæ intellectus gl. cõiter nõ recipi: quia impropriat literã. vnde datur secundus intellectus secũdũ Inn. & alios, vt ver. contra. ponat casum separatũ à primo: & loquat de prælatis. i. Episcopis, vnde alia litera habet cõtra alios & c. & vbi dicitur à spiritualium administratione. & c. In registro erat ab episcopatus administratione: vt dicit In no. s. in proce. vnde aduertendum est, quod ista decreta

lis dirigitur Archiepiscopo Panor. & videtur velle, vt contra subditos inferiores possit Archiepiscopus procedere, prout dicitur in principi. vsq; ad versi. contra. & c. a vbi verò loquens de episcopis suffraganeis istius Archiepiscopi, dat aliũ modũ procedendi & meritò. ¶ Tercio Quia Archiepiscopus licet possit suspendere & excommunicare Episcopos sibi suffraganeos: vt in. c. sacro. de sent. excom. & no. in. c. vt litigantes. de offi. ordi. lib. vj. non tamen potest eos deponere, seu episcopatibus priuare, vt in. c. inter corporalia. de trãsla. prælato. & iij. q. vj. accusatus. & c. quàmuis. Et ideò saluando hunc intellectum, aduerte, quia quatenus tex. facit mentionem de ferenda suspensionis & excoicationis sententia, dirigit verba sua ad archiepiscopum: sed quatenus mandat priuationẽ fieri, dirigit verba sua ad legatum. Et intelligo, qd legatus hoc faciet ex speciali mādato Papæ: quia nullus citra Papam potest priuare Episcopum, nec ipsum trãsferre, vt in. c. quod translatione. de offi. deleg. & in. d. c. inter corporalia. ¶ Et ex hoc intellectu habes modum coercendi Episcopos ad residentiam, vt per superiorem citra Papã cõpellantur per excoicationem & suspensionem. & si sic non resipuerint, habetur recursus ad Papam, qui solus priuare potest, & poterit ipse hoc committere legato: vel alteri, si voluerit. & iste intellectus sic declaratus est verus & communis. ¶ Tertius intellectus est, vt ver. contra. intelligatur de eodem facto cū principio. & pro hoc facit relatiuum eos. & tunc dico, qd text. iste voluit dare duplicem practicam procedendi contra absentes, vt possit procedi à primordio ad priuationem, vel si fortè absentia est utilis ecclesiæ, poterit procedi per viam excoicationis, seu suspensionis: vt compellatur redire. Sed nunc ob. litera sequens in eo, quod dicit: qd legatus poterit illos remouere ab administratione. Nam hoc posset facere Archiepiscopus. Potest dici soluendo hũc intellectũ, vt litera intelligatur de omnibus subditis Archiepiscopi. vnde respectu inferiorum prælatorum citra Episcopos poterit Archiepiscopus procedere ad priuationem, vt in prin. sed respectu episcoporum habebitur recursus ad superiorem. Et pro hoc facit, quia consultatio erat generalis de omnibus clericis cuiuscũq; conditionis & gradus. & ista litera fuit minus decisa. Non enim erat sic generalis in registro. & hunc intellectum multum adiuuat ista dictio copulatiua etiam. vers. contra eos etiam procedatur. Illa enim copulatiua etiam, includit præcedentia. quasi apertè innuat, qd contra prædictos non solum potest procedi, vt. s. dictum est: sed etiã prout sequitur. & pro hac distinctione facit quod nota. j. in. c. j. de commo. ¶ Quartus intellectus, vt iste versic. contra. non loquatur de clericis non residentibus, sed de nolentibus obedire. pro hoc tex. ibi: *ad tuam obedientiam venire compellas*. & c. fortè enim iste Archiepiscopus fuit cõquestus, qd quidam clericorum suorum nolebant residere in ecclesijs suis: quidam verò Episcopi suffraganei sui nolebant sibi obedire. & ad vtrũq; responderetur vt in litera: & per hoc apparet intellectus huius capit. ¶ Tercio op. contra tex. in eo, quod requirit edictum trinæ citationis. Nam videtur, quod vnica citatio simpliciter sufficiat, & nedum citatio, sed simplex requisitiõ & reuocatio, vt in. c. ex parte. s. eo. & ibi dixi. Item cū non residentia sit res notoria: vt in. c. quanto. de trãsla. praela. & in notorio nõ debent requiri solennitates citationum, quia ordo iuris non seruatur in eod. pro quo cle. sape. de verb. signi. & tex. expressus in. c. ad nostram. de iureiur. & c. bonæ. de elec. Item in alio istud. c. cõtradicit alijs iuribus: quia hĩc præcisè requiritur expectatio sex mensũ: & in. c. præcedenti dicitur, quod sufficit expectare congruo tempore. Sol. intellige hunc tex. quãdo absens nescitur, vbi est: seu ita longè distat, quod comòde personaliter citari non potest. Nam quia hoc casu

SEB. SAPIA. ¶ Peremptoriũ. De veritate videlatè per Felyn. in c. consuluit. colũ. v. versi. in eadem glo. ibi item fallit s. de. offi. delega. Anto. Francif.

¶ Priuari. Adde, qd excommunicatus perseveras in excommunicatione ne dicitur Ethnicus, quasi dignus igne infernalis mōtis Ethnæ positi in Sicilia, secũdũ Io. an. vt do. Abb. in. c. nouit. de iudi. & dicuntur gẽtiles, & infideles, vt i. c. nõ. ne. v. q. j. Et adde qd excommunicatus cõtẽnens excoicationem põt priuari feudis, vt est gloss. in cap. præceptum. xxxij. q. v. quæ etiam dicit: qd nõ valent gesta ab ipso excoicato, imò excommunicatus appellatur hæreticus perseverans in excoicatione, vt in. c. quod autem. iij. q. j. & vide do. Card. in cle. ij. in s. caterũ. de cle. & vide Io. an. in. c. nõ põt. de re iur. lib. vj. in mer. vbi dicit, qd excoicatus est incapax omnium priuilegiõrum. & vide not. tex. in. c. venerabile. & ibi per do. Abb. de elec. vbi dicitur, qd excommunicatus est incapax, etiam ad dignitatẽ secularem.

SEB. SAPIA. ¶ Spoliari debet. Hoc verbum pōderatur per Old. in cõfi. cxv. inci. articuli refert Fely. in. c. ij. col. ij. s. de rescrip. vers. sed proprio argumento.

recurratur ad citationem per edictum: inducuntur illa duo specialia, ut citatio sit trina: & absens expectet per sex menses: ut sic suppleatur defectus personalis citationis. ¶ Et aduerte, quia opi. sunt quando habet locum ista citatio per edictum. Nam videtur hic tex. exigere fraudem absentis: ut patet ibi: *fraudulenter absentat*. Inno. intellexit multum late, ut procedat non solum quando fuit absens in vera fraude, de qua constat, sed etiam in ficta fraude, seu præsumpta. ¶ Vnde dicit, quod eo ipso, quod clericus est absens sine iusta causa, præsumitur esse in fraude. Item absentando se est in magna culpa. & magna culpa æquiparatur fraudi, in l. quod Nerua. ff. de po. & ff. de ver. sig. l. magna negligentia. vbi dicitur: magna negligentia est culpa, seu dolus. & vide Inn. in c. si. de eo qui mit. in pos. vbi dicit, quod ubi quis tenetur adesse in certo loco: & ibi non reperitur: præsumitur abesse in fraudem. & ponit exemplum in clerico quo ad ecclesiam suam, & in marito quo ad uxorem. Hostien. intellexit hic Innoc. de fraude in occultando se, ne citaretur. & hanc opi. videtur tenere quo ad terminos. c. sequē. do. Anto. hic: quia tex. hic videtur requirere fraudem. ¶ Sed aduerte, quia hoc dictum non procedit. nam si fraudulenter occultaret se, ne citaretur, non oporteret iterum citare, maxime trinis edictis: & maxime expectando eum per sex menses. Nam tex. est in oppositum in c. quoniam. §. porro. ut lit. non contest. vbi tex. æquiparat citatum, qui noluit venire: & eum qui se occultat, vel impedit, ne citatio ad eum perueniat. & ideo dicit Inn. in c. ad petitionem. de acc. quod occultans se, vel impediens ne citetur: non est amplius citandus. Nam citatio fit, ut constet de sua contumacia. non oportet ergo geminare citationem, vbi est certum de contumacia sua: quia incertis non in certis opus est coniecturis. in regula estote. j. de reg. iur. Item gl. magistra est in contrarium in d. c. quoniam. §. porro. in ver. si verò, quia oēs doc. sequuntur, dantes regulam: quod ubi quis nescitur, vbi sit absens, vel ex qua causa se absentauerit, debet procedi ut hic dicitur in prin. c. & plenissime vide ea, quæ dixi in dicto ver. si verò. ¶ Conclude ergo breuiter, cum quæris de modo procedendi contra absentem beneficiatum. Aut enim scitur, vbi est: aut ignoratur. Primo casu, aut non potest commodè citari. & idem quod in sequenti membro secundum Inn. hic. Si verò potest commodè citari, tunc debet citari personaliter, & præfigi terminus sibi congruus ad redeundum: determinandus per ipsum iudicem secundum viarum distantiam persone temporis, & qualitatis. & sic intellige. c. præcedens, & similia iura. & si non redierit potest superior procedere ad priuationem, seu ad excommunicationem, seu ad petendam restitutionem ipsius clerici: ut d. c. placuit. Si verò nescitur, vbi est: tunc serua quod habet hic. Debet enim citari in ecclesia sua per edictum trine citationis, & expectari per sex menses: alias si non redierit, poterit procedi ad priuationem. plenius tamen dixi in ver. si verò. ¶ Vltimò quæritur, nunquid hoc. c. & similia, habeant locum in absentibus habentibus beneficia residentiam non exposcētia: & cōcludit hic Inn. quod non, nisi vagaretur. quod no. Ex quo colligo, quod licet beneficiatus non teneatur ex natura beneficii ad residendum in eo: non tamen potest vacari: imò solū vagationis delictum est sufficiens ad istum priuandum secundum eum. Pro quo. vij. q. j. c. non oportet. cum sequen. nec valet consuetudo, ut possit se absentare vagando: nec valeret licentia Prælati. quod no. contra istos simpliciter beneficiatos, qui vagantur per mundum: & quandoque efficiuntur stipendiarij: & nihilominus tenent beneficia in partibus: ut quantuncumque illa beneficia sint simplicia, & non exigant residentiam, possunt priuari propter delictum vagationis. quod bene not. ¶ In glo. si ibi: si surrogati non remouerentur. hac gl. verissima est respectu dispensationis. Sed dubiū fortius esset in restitutione, ut si per ver-

ba generalia restitueretur depositum ad statutum suum nunquid recuperabit beneficiū alteri collatū? Et puto dicendum, quod no.: per ea, quæ no. in c. quamuis. de rescrip. li. vj. & quod no. Io. an. in regula sine culpa. in mercu. per legistas in l. si. C. de bo. proscip. ¶ Et in fi. gloss. dicit, quod in hac vltima. q. reperiuntur tres opi. Prima, quod si depositio fuit verbalis, potest Episcopus restituere: secus si fuit actualis degradatio. quod tenet gl. ij. q. vj. ideò. Secunda opi. ut distinguatur inter depositum propter crimē & propter contumaciā. Primo casu Papa restituit. secundo inferior. quod tenet gl. vij. q. j. si quis presbyter. & has duas opi. referunt hic doc. Sed vide tertiā opi. in c. episcopus. xij. q. iij. vbi dicit gl. quod si degradatio fuit iniusta: puta per falsos testes: & tunc potest Episcopus restituere: alias secus. Concordando has opiniones possumus sic dicere: quod aut depositio fuit verbalis: & potest Episcopus dispensare, & hoc in casibus, in quibus à iure sibi conceditur dispensatio: ut in adulterio & minoribus: ut in c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. Vnde intelligo istum tex. ut procedat etiam post depositionem verbalem. & vide quod ibi latius dico. In maioribus verò non poterit restituere: cum in eis dispensare non possit. Si verò depositio fuit actualis: aut allegatur causa legitima, ut puta, per falsos testes facta: & potest Episcopus restituere. Ita propriè loquitur tex. in d. c. Episcopus. Aut non allegatur causa talis, vel similis: sed petitur restitutio ex sola gratia: tunc non poterit episcopus dispensare: quia iste degradatus actualiter est exutus omni priuilegio clericali, & relictus iudicio iudicis secularis: ut in c. degradatio. de pœnis. lib. iij.

SUMMARY.

- 1 Clericus absens causa studij, tunc demum potest fructus sui beneficii recipere, si est in studio bono: secus si in loco, vbi est studium minus utile. 2. 4. de cuius facultatis studio loquatur vide nume. 5.
- 2 Licetia, vel consensus, non sufficit, quod petatur: si non cōcedatur. Statutum, quod mulier non contrahat sine consensu propinquorum, si nolunt consentire non moti ex iusta causa, poterit iudex præstare consensum.
- 3 Consuetudo, quod clericus absens causa studij etiam non petita venia, lucratur fructus sui beneficii, valet: nisi ex hoc sequatur magnum incommodum ecclesie. Episcopus potest dispensare, quod clericus absens causa studij lucratur fructus etiam de beneficio curato, etiam quod non sit promotus.
- 4 Obtinens beneficium curatum, tenetur facere se promouere ad sacerdotium intra annum, nisi se absentet causa studij: & cum dispensatione Episcopi: dummodò relinquat ibi vicarium: in simplicibus verò beneficijs non relinquatur.

CAP. XII.

Væ fraternitatis. ¶ Priuilegiatus, ut absens in studio fructus præbendæ recipiat existens in villa, vel castello, vbi nullum est vel minus cōpetēs studiū, priuilegio non vtitur. h. d. Primò quæstio: secundò responsio. ibi: ad quod. ¶ Casus literalis. Quidam clerici obtinuerunt indulgentiam, ut causa studij beneficia sua perciperent in absentia, qui sic accepta licentia à suo Prælato transferunt se ad villas, vel castella: in quibus modicum est studium: cum deberet venire Bononiā. Quærebatur utrū deberent habere beneficia sua in huiusmodi studio: dicit Papa, quod ex præfata indulgentia fructum habere non debent: cum fraus & dolus eis patrociniū non debeat impartiri. Ber. ¶ Primò no. quod causa studiorum præstat legitimam causam absentie ad fructus beneficii in absentia percipiendos. Nunquid autem sit necessaria indulgentia hominis, j. latius subiiciam. ¶ Secundò no. quod differentia est inter villam & castellū. nā villa propriè est

SEB. SAPIA.

a In fraude. Vide do. Abb. in c. si. de eo qui mit. in pos. & in c. quoniam. §. porro. col. pen. s. ut lit. nō cōte. vbi limitat hoc non procedere, quando à principio ponit causam legitimam: propter quam oportuit abesse.

b ¶ Vbi est certum. Adde Alex. cōf. lxxxvij. lib.

c ¶ Stipendiarij. Addetamen, quod si monachus leuitatis causa, dimittat habitum, & reuertatur absolutus, potest eligi in Abbatem, secundum Old. cōf. ccij.

2 ACHARIAS. ¶ Adde Felyn. in c. quoniam. §. porro col. vij. ver. dū dicit Abbas. s. ut lite non conte. vbi tenet, quod possit priuari beneficio, etiā si non requirat residentiam.

SEB. SAPIA.

d ¶ Inter villam. Vide Felyn. in c. Rodolphus. col. xij. ver. cæterum ad euitandum. s. de rescript.

prie est pluralitas domorum sine muris. & dicitur villa, quasi vallis vallata. Castellū potest dici, quādo ibi sunt mænia. & no. quia dicit castella, & non castra. Nā castrū propriè est fortificiū, & dicitur castrū quasi casa arcta: quia fortificiū nō debet esse nimis spaciosum, vt idigeat paucis ad custodiam. & de his & similibus. vide Io. an. in c. si ciuitas. de sen. excō. lib. vj. quod no. ¶ No. iij. bonum ar. ex tex. q. in villa vel castello pōt esse studiū literarum. & de hoc j. ¶ No. iij. ibi. *exercitium studiorum*. q. vbi non est exercitiū studij, nō dicit esse studiū cōpetēs. Et ex illo ver. *exercitium*. inferūt doc. q. ibi debēt esse scholares exercētes illā profersionē. Ex quo no. q. multū cōfert, q. in loco studij sint multi & valētes scholares: quia ppter illorū exercitiū iuuenes recipiunt maximū incrementū. Et no. quod paria sunt nullū in loco esse studiū, vel iniūis cōpetēs. Et no. quod dixi in summario, quod habēs priuilegiū, vel licētiā eūdi, ad studiū, nō pōt se trāsferre ad locū, vbi studiū est minus cōpetēs. ¶ † Vltimō no. ibi accepta licentia, quod priuilegiatus, vt possit ire ad studiū, debet habere licētiā à Prælato suo: & in hoc tamen dic attēdēdā esse formā priuilegij. Et ex illo ver. *accepta*. nō. doc. quod nō sufficit petere, si nō obtineat, si tamē superior sine causa cōtradicit, pōt haberi recursus ad superiorē, vt eū cōpellat dare licētiā. ar. c. nullus. de iure pat. secūdū Host. & de hoc dixi in c. relatū. s. eo. Quod facit ad quēstionē: Statuto cauet vt mulier nō possit cōtrahe re sine licētiā duorum agnatorū proximorū: illi requisiti nolūt dare licētiā. dic. q. per prædicta pōt recurrat ad superiorē iudicē loci: vt cōpellat eos dare licētiā: nisi aliās allegēt iustā cām cōtradictōis. pro quo facit quod not. Bar. in l. cū nō solū. C. de bo. quæ lib. & l. si cum dotē. s. eo autē tēpore. ff. so. mat. ¶ In gl. j. ibi. *in ciuitatibus*. idem no. gl. in c. episcopi. lxxx. dist. sed do. Richar. malū. vt refert Bar. in proce. fforū. tenet, quod hodiē possunt legi iura vbiq. Non enim est timor, vt peruertant: cū volumina sint hodiē notissima: & multum cōmentata. Bar. tenuit primā opi. per illum tex. sed audio, quod alibi tenuit cōtrarium. Et satis posset dici, quod iura vbiq. possunt legi. pro quo optimē facit iste tex. in ar. vbi solū dāatur, quod in villa, vel castello nullū erat, vel minus cōpetēs studiū: vel exercitium studiorum: sed talis locus nō habebit priuilegia studij generalis: vt ibi possint aliqui doctorari. Oportet enim quod huic loco indulgeatur à Principe: vel per cōsuetudinē tanti tēporis, cuius memoria nō est in cōtrarium, sicut dicitur de studio Paduano, & sic intelligo in cle. dudum. s. in studijs. de sepul. & sic pōt intelligi cōtraria opi. Vide tamē gl. in cle. ij. de magi. quæ sentit, quod de iure cōi possit Episcopus cōstituire doctores. & fuit opi. Host. sed cōiter tenetur oppositum. & ita hodiē seruatur de cōsuetudine, vt habeatur priuilegium à Papa, vel Imperatore. ¶ † In gl. ij. in fi. no. gl. & pōt dubitari, nunquid teneatur iste se cōferre ad studiū generale: & dicitur generale modo prædicto per priuilegiū, vel cōsuetudinē: aliqui tenuerunt quod sic. quia appellatione studij debemus intelligere de generali. ar. s. quoties. insti. de iure nat. gē. Host. hīc dicit quod si nō in fraudē cōfert ille se ad villā, vel castellum vt quia ibi est summus doctor & cōpetens exercitiū studiorū, tunc satis gaudet priuilegio. Pro hoc facit ista litera, vbi solū pōderatur, quod ibi nullū erat, vel minus cōpetēs exercitiū studiorū. quod satis mihi placet: vt cōfideremus potius mētem priuilegiātis, quā verba. Nā priuilegiū est indultū, vt possit proficere in studio & sciētiā: nō aut ratione loci. Nam cathedra nō facit magistrū, sed magister cathedrā. xl. distin. nō loca. ¶ † Extra gl. quæritur de quo indulto loquitur iste tex. Ioan. an. dicit, quod pōt intelligi de indulto à statuto, vel cōsuetudine seu speciali priuilegio iuris, vel hominis. Ex quibus verbis not. quod valet statutū factum in ecclesia, vt absentes causa

studij percipiāt fructus beneficiorum suorum. & idē dicendū in cōsuetudine. & no. hoc vltimum. Nā potes hoc cōiungere cū his, quæ dixi in c. præcedenti. & c. qualiter. Nam in multis locis de cōsuetudine, beneficiatus cōfert se ad studiū, nō petita licentia à Prælato, & percipit fructus in absentia. valet em̄ hęc cōsuetudo quo ad vtrūq. Intellige tamen, quando ecclesia non patiatur graue detrimentum in diuino cultu. nam tunc posset reuocari absens nō obstante statuto: vel cōsuetudine, vel priuilegio vt dicitur in c. ad audientiam. & c. seq. eo. Sed quatenus dicit Io. an. de priuilegio iuris, vel hominis, est dubium qui sint à iure priuilegiati: seu qui homines possint hoc priuilegium cōferre. Host. in summa de magi. s. fin. dicit quod studentes duntaxat in Theologia sunt priuilegiati à iure: vt per quinquenniū studeāt, & fructus percipiāt in absentia. hoc probatur in c. fi. de magis. Arch. in c. qui busdā. xxxvij. dist. & in c. ij. de priuil. lib. vj. tenuit, quod eodem priuilegio gaudeant etiam studentes in iure. in d. c. ij. ¶ Aduerte, quia verba iuris propriè nō adaptantur: nisi ad studentes in Theologia: vt d. c. fi. nec videtur eadem ratio in studentibus in alijs scientijs. ar. opt. in c. super spec. de priuile. vbi in fauorem Theologicæ facultatis prohibetur, ne Parisijs, vel in locis vicinis legatur ius civile: vt magis ampliatur studium Theologiæ. sed considerando mentem aliorum iurium: & quia ecclesia vniuersalis non pōt regi sine iure, præsertim canonico. c. j. de consangu. & affin. vbi voluit Hosti. & cōmuniter docto. quod ceteris paribus canonista præferatur Theologo in prælatura, vbi non sunt multi hæretici: potest dici maximē in fauorem studentium, quod gaudēt tali priuilegio, quoniam promouent vtilitatem vniuersalis ecclesiæ. Quod probo apertissimē, per c. ex eo. de elec. lib. vj. & seruiens ecclesiæ vniuersali, debet reputari residēs. ar. c. cum dilectus j. eo. ¶ † Et saltem puto: quod Episcopus poterit dispensare: vt absens causa studij percipiat fructus in absentia, etiam si sit beneficium curatū: per tex. not. in d. c. cum ex eo. Nam ibi Episcopus dispensat vt promotus ad ecclesiam parochialem non teneatur facere se promoueri intra annum ad sacerdotium, sed causa studij possit differre vsq. ad septenniū. & ponitur ibi vicarius: cui datur tantum certa portio: & reliquos fructus percipit absens causa studij. & idem videtur dicendū in docentibus: vt in dicto. c. fina. Si ergo episcopus dispēsat ibi in grauiori casu: & vt ita dixerim in duobus: fortius vbi beneficium est simplex. & facit c. relatū. s. eodem. vbi est bonus tex. & puto quod in beneficijs simplicibus non tenetur quis ponere vicarium, quia de eo nullam faciunt iura mentionem. vt hīc. & d. c. fin. secus vbi fit mentio de ecclesijs curatis: vt in c. cum ex eo.

SUMMARIUM.

- 1 Iurans stare in aliquo loco, si pro interesse dicti loci aliquando se absenter: non incurrit periculum.
- 2 Clericus non potest compelli iurare facere continuam residentiā in ecclesia, nisi sit statutum, vel consuetudo.
- 3 Iuramentum non est præstandum, quando timetur de contrauentione.
Iuramentum debet verificari in casu vero, & non ficto.
- 4 Iuramentum regulatur secundum naturam actus, vbi interponitur.
Iuramentum extenditur ad connexa, non ad extranea.
Absens, qui habetur pro præsentem, an debeat gaudere omni priuilegio præsentium. vide j. proxi. c. in vlti. no.

CAP. XIII.

EX parte. ¶ Qui iurauit in ecclesia residere pro seruitijs ecclesiæ, licet se absentat. h. d. Cōmunis diuifio. secundum ibi: postulationi. ¶ Casus literalis. ¶ Quidā D. iij

¶ Dare licentiam Adde eundem cō. fi. lxxxiiij. ij. lib.

ACHARIAS.

¶ Statuto cauetur. Adde Bal. in formantē istā. q. & ista conclu. in l. j. col. fi. verfi. sed quid si statutum. C. qui admit. & in l. j. & in rub. de cōtrahē. emp. l. q. xx. iij. Imo. in. s. eo aut tempore. per istū alle. in vl. ver. Bal. in l. in coniunctione. ver. quēro quid si isti duo. C. de nuptijs. & Bar. in l. fi. col. fi. verfi. idē exemplū est. ff. de appel. reci.

SEB. SAPIA.

¶ Statuto cauetur. Vide quē posui ad Abbat. in c. quod Dei. in fi. j. de statu monac.

¶ Paduano. Adde Bal. cōfi. ccxl. vj. ij. lib. vbi dicit: q. impetrans beneficium asserens se studere in iure, nō surreptitiē impetrat, si studet in ciuitate Mediolani quia ibi legitur in iure ex antiqua consuetudine, & est ciuitas metropolitana.

¶ De consuetudine. Adde tamen, q. nō valeret consuetudo, q. quis non faceret residētiam per substitutum, vt tenet Pe. de Anch. consilio cccxxxiiij.

SEB. SAPIA.

¶ Studentes. An studentes in iure canonico possint percipere fructus præbende: sicut studentes in Theologia, vide Cardi. in cle. j. s. sanē. in. vj. q. de statu monac. & Abb. in simili in confi. lxxxix. incipi. in ecclesia Catanēsi. & Abb. in c. fi. in penult. no. j. ne cle. vel monachi.

¶ Theologo. Adde Rom. consilio cccxxxiiij.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Cum dilectus.

electus fuit in prepositu de valerijs: in receptione ipsius prepositurae, prestitit iuramentum, quod faceret residentiam in eade: postmodum vero quandoque absentabat se pro iuribus & rationibus ipsius prepositurae prosequendis siue procurandis. Dubitabat prepositus utrum propter huiusmodi absentiam periurium incurrisset. Consultus Papa respondit eidem, quod si non absente se in fraude, dum ipse prosequitur iura ecclesiae suae, non dicitur absens, sed residens, & periurium non incurrit. ¶ Primo no. quod iuramentum praestatum dum tempore promotionis de residentia faciendum, non est à iure improbatum. Dicunt hinc doctores, quod forte in ista ecclesia erat statutum, vel consuetudo: vel erat ille suspectus de non residendo, quasi ex his verbis sentiat, quod cessantibus praedictis non sit exigendum dictum iuramentum, quod satis mihi placet. Sed ubi cessat suspicio, & privilegium, vel statutum, vel consuetudo non debet arctari ad iuramentum: ex quo iura hoc non introducunt. ar. c. dilecti. & c. legebat. de maio. & obe. facit. c. clericos. s. de coha. cleri. & mulie. ubi habetur, quod non est deferendum iuramentum suspecto de contrauentione. ¶ No. ij. vnu dictum mirabile ex isto tex. quod iuramentum verificatur in casu ficto. nam iste iuravit residere: & dicitur quod non minus seruat iuramentum se absentando pro negotijs ecclesiae, quia censeretur debet residens. Et hoc videtur contra text. in. c. ad nostram el. j. de iureiurando. ubi habetur secundum communem legem, quod iuramentum debet verificari in forma specifica, & non in casu ficto. Nam ibi iuravit debitor non molestare creditorem super pignore, donec soluerit sibi creditum. & concluditur non sufficere quod sit creditori satisfactum ex fructibus pignoris, sed oportet, quod fiat prius solutio realis creditori, & inde satis factum soluit, ex quo percipit debitum ex fructibus pignoris. Item facit l. Lucius. ff. de condi. & demon. ubi patet, quod conditio debet adimpleri in forma specifica. Et l. qui haeredi. eo. ti. contrarium videtur dicere, & pro nunc potest dici, quod ubi observantia iuramenti in casu ficto, non tendit in aliquam laesionem illius: cui fuit praestitum, imò subest causa largè intelligendi iuramentum: tunc debet iuramentum verificari etiam in casu ficto: ut hinc: secus ubi iuramenti observantia tendit in fauorem alterius: nec verificatur ita in casu ficto: imò potius contra intentum, quo casu posset habere locum contrarium. ¶ Sed quæro, qualiter teneatur quis ad residentiam: dicunt hinc doctores, quod non debet hoc ita amarè intelligi, ut nunquam inde discedat. Satis enim est quod temporibus debitis ibi resideat. ar. de conse. dist. v. nunquam. xxxvij. dist. de quibusdam. & quod legi. & not. in. c. fi. de verb. sig. lib. vj. facit optimè. l. si quis ita legaue rit. ff. de conditio. & demon. & l. quid sit fugitiuus. ff. de adi. edic. ¶ In glo. j. ibi: in eadem pronincia. dicit quod proprie dicitur praesens ille, qui intelligit ea: quae geruntur ibi. xj. q. iij. c. coru. & l. diem proferre. s. cora. ff. de arbit. sed alijs respectibus improprie istud verbum: & vario modo sumit, ut in gl. ¶ In gl. fi. ibi: ad ea, de quibus non fuit cogitatum. Glo. contra hoc opponit, & non soluit. Host. dicit, quod ad conexa extendit iuramentum, ut hic. sed ad extranea non: ut in contrario lo. dicit, quod salua reuerentia glo. & Host. hoc non colligitur hinc: forte vult dicere, quod istud poterit cogitari. Et dicit quod cum istud iuramentum sit praestitum in materia iuris, debet intelligi secundum materiam subiectam: ut probatur in. c. sequenti. & vide pulchrum dictum Innocen. in. c. per tuas. de arbit. Vbi singulariter dicit dicit, quod iuramentum simpliciter praestitum in materia sui natura alternatiua debet intelligi alternatiue. Ita dicamus in proposito, quod cum ius non arctat ad residendum indifferenter, imò permittit absentiam ex causa legitima: ita debet intelligi iuramentum. Ex quo habes aliam rationem decidendi ad literam. & corroborat dictum sequens, ut in gl. ut proprio negotio possit se absentare, quia haec est causa legitima, petita tamè licentia. ut in. c. relatu. s. e.

SEB. SAPIA.

¶ Iuramentum. Vide do. Host. in l. si pecuniam. in prin. col. ante penult. ff. de condi. ob cau. Et faciunt no. per Bar. in. l. j. s. & post operis. ff. de oper. no. nun. ubi agit, an iuramentum de soluendo in termino, dum ret prorogato termino, de quo per Fel. in. c. ad aures. col. j. de simo.

¶ Contrarium. Adde, quod iuramentum possit habere locum in casu ficto. facit quod voluit Ro. consi. cc. lxxij. & seq. ubi conclusit, quod per iuramentum non dicitur, qui iuratur se semper stitisse in ciuitate, si per octo menses propter pestem abfuerit: quia iusta causa absentie & animus reuertendi ponderanda sunt. Et quod ille qui est absens ex iusta causa, dicitur praesens, dicit probari per text. in. l. si quis ita. ff. de condi. & demon. allegat etiam hanc decretalem. & ibi vide de. q. fin. hic posita.

¶ In materia iuris. Adde Ro. consi. ccclxxxix. Ber.

SEB. SAPIA.

¶ Familiares. Quis dicatur familiaris, & qualiter differat à domestico, ponit Fely. in. c. insinuante. co. iij. versu. & quae differentia sit. s. de offi. delega.

¶ Sed extra glo. quæritur, nunquid is qui habetur pro praesente debeat gaudere omni beneficio praesentium. Archi. in. c. fi. de consu. lib. vj. dicit, quod gaudet solus his: quae competunt praesentibus de iure communi, secus in competetibus de iure speciali, puta statuto vel consuetudine, quia haec iura specialia debent strictè intelligi lo. an. dicit, quod si habetur pro residente: puta quia est in seruitio Papae, vel Episcopi, tunc habebit pro praesenti, quo ad omnia: secus si esset concessum privilegium, ut possit percipere fructus in absentia. Tunc enim dicendum, quod non habeat pro praesente quo ad alios effectus. Et ex hoc esset inferendum quod si ex privilegio quis debet haberi pro praesente, seu pro ciue, debet gaudere omni privilegio praesentium, vel ciuium etiam in competetibus de iure speciali. quod satis placet.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus familiaris Papae debet recipere fructus sui beneficii, licet sit constitutio in contrarium, intellige ut nu. 2. 3.
- 4 In rescriptis non est necesse facere mentionem de iure communi.
- 5 Constitutio, vel statutum continens id, quod continet ius commune, excludit illos casus, quos excludit ius commune. Statutum praeter, vel contra ius commune, nunquam verificatur in casu ficto, alias aliquando sic. vide j. proxi. c. in. ij. no.
- 6 Clerici seruientes legato in prouincia sua, an gaudeant beneficio, ut possint, licet absentes, recipere fructus suorum beneficiorum?
- 7 Clerici non canonici stantes in seruitio Episcopi, non gaudent illo privilegio, quod quoad perceptionem fructuum beneficiorum, habeantur pro praesentibus. vide de veritate. j. cap. proximo. nu. 8.
- 8 Familiares cardinalium habentur pro praesentibus, quoad perceptionem fructuum suorum beneficiorum.
- 9 Clerici de Diocesi suffraganei seruientes Archiepiscopo, non habentur pro praesentibus, quoad perceptionem fructuum beneficiorum.

CAP. XIII.

Cum dilectus. ¶ Familiaris Papae non obstat constitutione contraria, praebenda suae fructus percipit in absentia. h. d. Primo dictum. secundum eius rationem ibi: cum familiares. ¶ Casus literalis. Canonici Metenses tale fecerunt constitutionem in ecclesia sua, quod in absentia nihil perciperet. Magister Otto eiusdem ecclesiae canonicus existens in curia Romana in seruitio domini Papae petebat ab eis beneficium suum, sed ipsi occasione dictae constitutionis illud denegabant. Mandat Papa canonicis Metensibus. quatenus non obstat illa constitutio, quae facta est contra absentes: quod debeant eidem magistro assignare fructus praebendae suae existente in seruitio domini Papae, quia qui in seruitio domini Papae commoratur: non debet gaudere minori privilegio, quam qui in ecclesia commoratur. quia per ipsos praesentium negotia sapius promouent. Istud intelligo de gratia, quod mandat dare beneficium, non obstat illa constitutio. Ber. ¶ No. j. ibi: in nostro seruitio. quod non omnes residentes in curia Romana gaudent praerogatiua percipiendi fructus in absentia, sed oportet quod sint in seruitio Papae. & an omnes in eius seruitio existentes gaudeant hoc privilegio, dicam in. c. seq. ¶ No. ij. ibi: familiares. quod existentes in seruitio alicuius, dicuntur sui familiares. Est tamen verbum valde latum. Nam & domestici dicuntur familiares. de quo in. c. in literis. de restit. ¶ Not. iij. ibi: sed obsequiales. & c. quod existentes in seruitio Papae dicuntur seruire vniuersali ecclesiae. Et facit haec littera in ar. quod seruitium ecclesiae vniuersalis, debeat facere quod reputari pro praesente. ¶ Vltimo no. ibi: minori non debeant. quod isti absentes, qui censentur residere, debent in omnibus gaudere praerogatiua praesentium. & sic videtur, quod in his, quae competunt de iure speciali, debeant reputari praesentes. & facit per lo. an. in eo, quod dicit contra Archi. in. c. fi. de consu. lib. vj. tetigi aliquantulum in praecedenti. ¶ Sed quæritur pro declaratione praedictorum, nunquid omnes officiales curiae gaudeant hoc privilegio? doctores hinc sentiunt quod non. &

non. & satis probat hæc litera: dum dicit, in seruitio nostro. Sunt enim in curia quidam notarij, qui stant principaliter propter lucrū: nō autē ad seruiendū Papæ, nec vniuersali ecclesiæ. & dum negotium occurrit, potius seruiuntur eis: quā econtrā. Restringenda est ergo hæc litera ad existentes in seruitio Papæ. vt sunt capellani, vel similes. vel nisi essent ibi officiales trahentes ibi morā ex præcepto Papæ. nam satis dicuntur abesse causa reipublicæ: vt. l. sed & si per prætorem. in fi. & l. reipublicæ. ff. ex quibus cau. maio. ¶ In gl. j. in fi. Idē tenet Hosti. sed Io. an. tenet cōtrariū: quia cū hæc cōstitutio tantū disponat id, quod ius cōe, nō est necesse in rescripto de ea facere mentionem: quēadmodum nec de iure cōmuni. & tene menti hoc dictum. & vide glo. in d. c. j. de cōsti. libr. vj. ¶ Et no. ex hoc & ex tex. q. cōstitutio disponēs in materia iuris, non includit in se casum aliās exceptū à iure cōmuni, seu casum fictū à iure cōmuni. Nam de iure cōmuni est, quod nō residens fructus nō percipiat: sed familiaris Papæ excipitur, seu censetur residere. vnde cōstitutio simpliciter dictans, vt nemo habeat fructus in absentia: non includit casum à iure exceptum: imō verificatur in casu ficto à iure, qui habetur pro vero. Et sic habes casum, in quo statutum verificatur in casu ficto: cōtra no. in l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & c. in nostra. de iniur. & hoc ideo est: quia ius in hoc æquiparat casum verū & fictū. Vnde cōstitutio disponens regulariter id, quod ius debet recipere oēs limitationes & interpretatiōes iuris. quod perpetuō no. & clarius probatur in c. seq. vbi tām. Secus dic, vbi statutum esset præter, vel contra ius, & odiosum: tunc non verificabitur in casu ficto: sed verba debent intelligi propriē & in suo proprio significato & sic intellige illā. l. iij. & c. in nostra. Facit ad materiam quod not. per Bar. in l. omnes populi. in vj. q. ff. de iusti. & iure. vbi tractat, an statutum recipiat interpretatiōem restrictiua, vel extensiua. & optimē facit. l. ij. C. de noxa. & in c. ex parte. iij. de verb. sig. ¶ In glo. ij. ibi: *tanquam vni ex residentibus.* dicit Io. an. & bene, quod hæc verba non sufficerent, vt isti deberent consequi hæc victualia, quæ aliās appellantur quotidianæ distributiones. Ratio quia distributiones non dantur residentibus, sed interestedibus diuinis: vt leg. & no. in c. j. eo. tit. lib. vj. Ex quo no. q. verbū residere, verificatur in eo, qui est loco beneficij: licet nō semper intersit diuinis officijs. ¶ In gl. fi. in fi. aduerte, quia gl. solū vident excipere existentes in seruitio Papæ: & Episcopi: vnde dubitatur quid de existentibus in seruitio legati. doc. cōiter videntur sentire, quod idē sit in legato, quod in Episcopo, quantū ad prouinciā suā. argu. in c. ij. de offi. leg. lib. vj. Nec ob. in c. sanē. j. de priuile. vbi dicitur, quod priuilegiū nō est extendendū ex idēitate rationis: quia istud non est priuilegium, sed ius: & sic transeunt, vt dixi cōiter doct. Sed ego dubito vtrum hoc dictum sit verū. Primò, quia nō est eadem ratio in legato, quæ in Papa: & maxime, quia aliqui possunt esse in seruitio Papæ. & aliqui in seruitio legati. & sic ecclesia pateretur defectum ministrorum. Nec est eadem ratio, quæ in Episcopo, quia episcopus facit vnum corpus cū canonicis. & est maior communio inter eos, quā inter legatum & canonicos. arg. c. requisisti. ij. de testa. & c. quāto. de his, quæ fi. à præla. sine cōsen. ca. ¶ Et pro hoc quod not. doc. in c. seq. vbi reuocant in dubium nunquid clerici non canonici existentes in seruitio Episcopi gaudeat hac prærogatiua. & pro maiori parte videtur tenere, quod nō, quia iure cautū est de canonicis, qui faciunt vnum corpus cum Episcopo. Item potest argui in legato, sicut arguimus in clericis inferioribus ad Episcopū. & tantomagis, quia potestas legatorum est superindicta, seu extraordinaria: ideo restringenda. vt dicit gl. no. in cle. ij. de offi. ordi. Item hæc materia est damnosa ipsis ecclesijs, & diminuitur cultus diuinus. ergo potius

sunt restringenda, quā relaxada. ¶ Ex quibus infertur quid dicendū de familiaribus Cardinaliū. sunt opin. sed Io. an. dicit, q. hodie papa cōcessit omnibus cardinalibus hanc prærogatiua respectu familiarium. vnde de iure posset attēari aliud prædictis rationibus. ¶ Sed ad vnū diligenter aduerte in practica. Nā multi impetrāt literas familiaritatis Cardinaliū, qui non sunt verē familiares Cardinaliū: sed faciūt, vt gaudeat priuilegio familiarium. nam in nullo gaudere debēt. pro quo tex. in c. præcedenti. & bo. tex. in c. fi. de verb. signi. lib. vj. ¶ Dubitat etiā in existentibus in seruitio Archiepiscopi. doct. dicunt q. non habeat locum hoc in eis: arg. c. pastoralis. & c. duo simul. de offi. ordi. Sed intellige hoc respectu clericorum suffraganeorum suorum, quia in illis nullam habet potestatem vltra casus in iure cōcessos: vt in dictis iuribus. sed in clericis suæ diocesis idē dicendum, quod in Episcopo: cū sit ipse sit episcopus in sua diocesi: nec debet gaudere minori prærogatiua: imō maiori quā episcopus in sua, propter excellentiam suæ dignitatis. ¶ An autem omnes canonici existentes in seruitio Episcopi gaudeat hac prærogatiua: dic, q. nō. sed restringe: vt dicā in c. seq.

SYMMARIUM.

- 1 Canonici seruientes Episcopo suo percipiunt fructus, licet absentes: non obstante constitutione in contrarium: & quid de inferioribus non canonicis, an gaudeant hoc priuilegio, si sunt in seruitio Episcopi. & nu. 8.
- 2 Statutū continens id, quod ius commune, excipiens plures casus non per hoc includit alios casus à iure exceptos. Casus exceptus à iure extenditur ad consimilem, ex identitate rationis: ita & casus exceptus à statuto, quando statutum continet materiam iuris: secus si disponeret contra, vel præter ius.
- 3 Episcopus potest aliquos ex suis canonicis compellere ad sibi deseruendum, vel associandum. nu. 7.
- 4 Episcopus cum maiori parte canonicorum, vel solus, an possit statuere, vt canonici faciant residentiam in ecclesia, tollendo consuetudinem contrariam.
- 5 Clericus infirmus debet habere fructus beneficiorum, & distributiones quotidianas, si dum erat sanus, solitus erat seruire, vel habere, aliās secus.
- 6 Quot debent esse clerici, vel canonici, qui ex iusta causa absunt quo ad hoc, vt percipiant fructus suorum beneficiorum.
- 7 Statuentes, si faciunt scienter actum contrarium statuto, videntur illud statutum reuocasse.

CAP. XV.

Audientiam. ¶ Duo canonici absentes cū episcopo seu in eius seruitio fructus præbendarum suarum percipiunt in absentia, cōstitutione ecclesiæ cōtraria nō obstante. h. d. Duæ sunt partes. Secunda ibi: *decernimus.* ¶ Casus literalis. Canonici Meliden. quandā fecerunt cōstitutionē iuramento interposito cōfirmatam, q. canonici nihil perciperēt, nisi cum in ecclesia residerēt, illis exceptis qui propter infirmitatem excusarent, & qui essent in seruitio apostolicæ sedis. Episcopus quādoq. habet aliquos de canonicis in seruitio suo: & capitulū occasione illius cōstitutionis subtrahebat illis fructus præbendarū suarum: & ita Episcopus nō poterat illos habere, quādo volebat, vel sibi expediebat: peruenit hoc ad notitiā domini Papæ, qui super hoc statuit. vt duo de canonicis existentes in seruitio ipsi integrē percipiant fructus præbendarū suarum, quia absentes dici nō debent, qui in seruitio Episcopi cōmorant. Ber. ¶ Primò no. vnum dictum satis notabile, q. statutum disponēs in materia iuris, & excipiens duos casus aliās à iure exceptos: non videtur includere alios casus prorsus cōsimiles à iure exceptos, & hoc ideo

¶ Hoc dictum. Adde Old. consil. ccxlix.

¶ Perpetuō not. Adde Ro. consil. cy. & in terminis Pet. de Anch. cō. fi. xvij.

SE E. S. A. P. I. A.

¶ Ad vnum. Vi. de Car. in consil. xxvij. incip. vacarunt. prope finē. & Fely. in c. in nostra. in. xxj. corollario. s. de rescript. vbi meminit corū quæ dicit Abbas hic.

¶ Verē familiares. Adde, vt per Pet. de Anch. consil. cccxcix. Ber.

Cap. Ad audientiam. Panor. super Tertio Decre.

quia ex quo disponit in materia iuris, & non agit specificè derogare iuri, recipit omnes limitationes iuris. Nam de iure non residentes priuantur fructibus, & excipiunt infirmi & existentes in seruitio Papæ, vel Episcopi. Statutū verò de quo hinc excipiebat solū duos casus: nec p hoc excludit tertiū casum: imò intelligitur exceptus, sicut excipitur à iure cōi. Quod videt mirabile cōtra illā regulā, q̄ exceptio firmat regulam in casibus nō exceptis. xxxij. q. vij. c. dominus. Et facit hæc litera opti. in ar. q̄ sicut casus exceptus à iure extendit ad cōsimilē casum ppter idē titatē rationis, & probat in. c. cū dilecta. de cōfir. vti. not. gl. in. l. j. C. de condi. inde. ita & casus exceptus à statuto: vbi disponit statutū in materia iuris: vt probatur hinc. Si autem disponderet cōtra ius, vel præter: fortē dicerē oppositum, quia casus expresse nō prouisus in statuto relinquit dispositioni iuris cōis. ar. in. l. cōmodissime. ff. de libe. & posth. & c. suscepti. de rescr. li. vj. & c. in nostra. de iniur. ¶ Secūdo nō. principaliter ex prædictis, & ex tex. ibi: *cum absentes dici non debeant.* & c. q̄ statutū disponēs in materia iuris, verificat etiā in casu ficto: quādo casus fictus est verus, vel æquiparatur à iure. quod est etiā bene nō. & clarius probatur hinc, quā in. c. præcedēti. Et aduerte: quia Papa hinc nō intendit indulgere Episcopo, nec statutū de nouo facere: sed potius respondit de iure interpretādo statutū, patet ex ver. decernimus. & ex rōne quā alle. ¶ Vltimo. nō. ex fin. litera ibi: *commemantur.* iuncta gl. in ver. vt duo. q̄ Episcopus pōt habere secum duos ex canonicis ecclesiæ suæ ad sibi deseruiendū, seu eū associandū. Et nō. semper istā gl. quæ videt velle, q̄ Episcopus possit ad hoc cogere canonicos. quod nō memini alibi ita expressum. ¶ In gl. j. in fi. & pōt dici, q̄ hoc statuerūt eū tāta solēnitare, vt tollerēt excusatiōes quorūdā fundatiū se, fortē super cōsuetudine ecclesiæ, de nō residēdo, vel fortē secūdū Hostien. & doc. cōsuetudo hinc erat in oppositū: vnde voluerūt statuere cōtra consuetudinē. ¶ Sed circa hoc insurgit nō. dubiū, nunquid Episcopus eū maiori parte canonicorū possit statuere tollendo cōsuetudinē in cōtrariū, vt canonici teneant facere residētia. & sentiūt doc. q̄ sic, dūmō hoc fiat principaliter propter vtilitatē ecclesiæ: vt quia patit defectū in ministris & præsumit hoc, si cōuertūt fructū absentii in surrogadis vel aliās in vtilitatē ecclesiæ: secus si vellēt sibi lucrifacere fructus absentii: quia tunc viderent hoc facere propter propria cōmoda & non valeret statutū, vt in. c. cum oēs. de cōsti. Possēt iudicio meo ista quæstio latius tractari & extēdi. Nā dicerē, q̄ vbi ecclesia ex tali cōsuetudine patit enormē præiudiciū in diuinis: quod etiā tunc solus Episcopus requisito prius cōsilio capituli poterit hoc statuere, siue capitulū velit cōsentire, siue nō. Ad hoc quod nō. in simili. in. c. ij. de cōsti. lib. vj. in nō. uel. Nā cōsuetudo quæ incipit esse multū gratiosa ecclesijs est reuocāda. ar. c. j. de his, quæ fi. à maio. parte capi. Nam & priuilegiū apostolicū hoc casu reuocaret: vt videbis in. c. seq. vbi nō esset tñ præiudiciū, quia ecclesia bene habet multos ministros, & tunc posset dubitari nūquid etiā cum maiori parte capituli possit Episcopus in præiudiciū singulorum tollere cōsuetudinē. & credere sufficere: quod maior pars cōsentiat, ex quo volunt hoc statuere, nō ppter cōmoda p̄pria: sed ad honorē cultus diuini. ar. c. fi. de his, quæ fi. à ma. parte capi. & c. cum oēs. de cōsti. secundū vnum intellectum. Canonicis verò nō cōsentiētibus, fortē non posset solus Episcopus tollere cōsuetudinē ecclesiæ ex quo necessitas nō suggerit cōtrarium, quia cōsuetudo est seruādā, sicut ius. arg. nō. in. c. cum cōsuetudinis. de cōsue. & d. c. cum oēs. & c. in his. xj. di. ¶ In gl. ij. ibi. §. Stichus. & facit ille tex. ad decisionē q̄onis, scilicet nunquid quilibet infirmus debeat habere fructus præbendæ, seu distributiōes quotidianas: Nā de iure cōi infirmus debet habere etiā illas distribu-

tiōes quotidianas. vt in. c. j. e. ti. li. vj. Dicunt hinc do, & bene, quod nō: sed si ille infirmus perciperet, qui impedit residere vel interesse rōne infirmitatis duntaxat. vñ si aliās nō residebat, vel nō erat solitus residere, vel interesse diuinis, licet tunc infirmaret, nō habebit fructus in absentia: quia infirmitas nō præstitit cām. ar. bo. in. d. §. Stichus facit. l. ij. ff. si quis cau. & quod ibi nō. & quod in simili nō. Inn. in. c. ex trāsmissa. s. de præscri. quod nō. quia quotidianū est. ¶ In gl. sup. ver. vt duo. nō. hāc gl. ad duo. Primò, quod nō oēs canonici existētes in seruitio Episcopi gaudēt hac prærogatiua, sed nō debēt esse plures quā duo. & idē sentiunt doc. hinc in his, qui sunt in seruitio Papæ & in studētibus in Theologia. & sic videt hic restringere. c. fi. de magi. & nō. hinc perpetuò: quod ex eodē collegio nō debēt esse in studio vltra duos, si volunt gaudere priuilegio studētium, vt habeāt fructus in absentia. Dicit hic tamē Host. se putare numerum hunc arbitrarium: ita vt potius vtamur arbitrio in restringēdo, quā in relaxādo. ar. c. jj. de deci. & c. ex parte. de censi. Ego credere animaduertēdum qualitātē status ecclesiæ & loci, vnde canonici proficiunt. Nā si ecclesia multū abundaret ministris, & pateret maximum defectum in viris sciētificis, satis puto q̄ iste numerus possit excedi. ar. d. c. fi. de magi. & c. cum ex eo. de elec. lib. vj. Nā cōtrarium iure nō pbat. nec debemus restringere istud. c. fin. ita indistinctē propter hoc. c. cum sit lōgē maior ratio & maior fauor in studētibus in Theologia maximē suggerēte necessitate, quā existētibus in seruitio Episcopi. ¶ Secundò not. perpetuò istā gl. in fi. dum dicit, q̄ vltra duos canonicos nō pōt Episcopus cogere, vt sint in seruitio suo. Et nō. primò quo ad sensum directum, vt sic nō possit cogere tres: vel quatuor, vel plures, vt associet eum. Itē nō. quod ad sensum indirectum, seu cōtrarium: vt duos ex canonicis possit cogere, & nō memini de aliquo tex. hoc probāte, sed facit satis in arg. iste text. & iura alleg. in. c. de cetero. s. eo. tit. ¶ Vltimò hinc querit, quid in clericis inferioribus non canonicis: vtrū gaudeāt hoc priuilegio, si sint in seruitio Episcopi: quidā tē nuerunt, quod sic per idētitatē rōnis: aliqui disputādo tē nuerunt cōtrarium. Quod lo. an. hoc concordādo dicit dicit posse dici, quod inferioribus sit necessaria dispēlatio Episcopi, in proprijs verò canonis sufficit dispēlatio iuris cōis. Dicerē, quod aut isti inferiores destinant per Episcopum pro cōi vtilitate, quod fieri pōt, vt in multis iurib⁹ alle. p me. in. d. c. de cetero. & hoc casu habebunt isti fructus in absentia sine aliqua dispēlatione, quia officium eorum non debet eis esse damnosum: vt in. c. cum non deceat. de ele. lib. vj. Aut destinant p seruitio ecclesiæ cathedralis: & puto idē vbi cā suggerit eos mittēdos: vt quia reperit vnus magis industrius & magis apt⁹, quā alius ex canonicis cathedralis ecclesiæ. ar. op. in. c. j. vt eccle. bñfi. & faciunt nō. p lo. an. in. c. fi. ppter tua debita. de rescr. li. vj. in nouella. Aut pro seruitio solius Episcopi: & tunc casus est dubius. & dubitationē inducit, quia iura ista loquunt in canonicis: cum quibus est maior cōio: quā cum alijs inferiorib⁹. vt in. c. requisisti. de test. Satis posset dici, q̄ vrgēte causa gaudeāt hoc priuilegio, quia vident promouere seruitiū ecclesiæ: cum Episcopus sit in ecclesia: & ecōtra. vij. q. j. scire debes. Pro quo tex. hinc in fi. ibi: *pro tuo seruitio & ipsius.* & c. Et quia filij in necessitate debēt subuenire parētib⁹: sed vbi necessitas nō vrgeret tenerē aliā opi. vt nō possit Epi. subtrahere debitū seruitiū ecclesijs inferiorib⁹ assumēdo ministros in familiares. Et facit illa rō, quā hæc iura loquunt in canonicis ecclesiæ suę: qui sunt mēbra corporis sui ergo nō debēt extēdi ad alios: cū materia sit dānosa ecclesijs & nō reperit oimodo eadē rō. Quid aut in subditis. alteri⁹ prælati citra Episcopū, dic: vt dixi. in. d. c. de cetero. ¶ Vltimò queritur, quid si canonici fecerunt statutum super resi-

S E. S A P I A

a ¶ Quod statutū. Vide remissiūe per Alexan. in l. Gallus. §. & quid sit tantum. col. iij. ff. de libe. & posthum. & in l. j. §. lex falcidia. ff. ad l. falcid. & in l. j. §. hoc autem. & in §. seq. ff. ad Treb. & in l. adoptiū de in ius vocan. & in l. transigere. C. de trāfac. & in cō. si. lxxij. co. j. in. ij. vol. & in cōfil. xl. in. iij. vol.

b ¶ Tollendo consuetudinem. Ad. de eundem consi. lxxvij. j. lib.

Z A C H A R I A S. ¶ Adde plenissimē. Fel. in. c. postulasti. col. iij. ver. si. quarta declaratio. s. de fo. cōpet. quod facit ad limitationem. c. ij. de cōsti. li. vj. & operabitur tale statutum etiam in illo qui consummabit absentiam extra diocesim.

c ¶ Quotidianum est. Adde Cal. cō. si. j. eo. titu.

Z A C H A R I A S. ¶ Adde Fely. remissiūe in. c. apostolice. col. iij. ver. si. suspensus autē s. de excepti.

dentia, sed postmodum eo non utuntur: dicit Io. an. quod illud tollit per contraventionem de preb. c. pro illorum. & facit. c. cum accessissent. de consti. No. diligenter hoc dictum. nam ex eo & iuribus statim alle. potest colligi, quod si statuentes scienter fecerunt actum contrarium statuto, videtur tollere statutum, nec requiritur fluxus alicuius temporis. In lege vero principum aliud est dicendum. Non enim tollitur, nisi consuetudo sit prescripta legitimo tempore: ut in. c. fi. de consue. & facit quod no. Cy. in. l. ij. C. que sit longa consue. & quod dixi in. c. Ioannes. de cle. coniu. Et secundum hanc limitam not. in. c. j. de treu. & pac. iura dicentia, quod per non usum tollitur lex. & c.

SVMMARIUM.

- 1 Clerici absentes licet privilegiati possint compelli ad redeundum si ecclesia patitur detrimentum: & coguntur, quia interea fructus beneficiorum suorum dantur illis, qui pro eis seruiunt.
- 2 Privilegia & consuetudines, si inducunt damnum ecclesie, reuocantur. s. c. proxi. nu. 4. intellige licet prius essent infauorem ecclesie.
- 3 Clerici debent residere in beneficiis, nisi ex licentia Episcopi cum in ista causa: vel ex indulgentia Papae: etiam causa non subsistente. Beneficia etiam simplicia de iure communi requirunt residentiam nec sufficit deferuire per alium. s. intellige: ut. j. c. proxi. nu. 3.
- 4 Privilegium, quod incipit esse nocuum ecclesie, vel tertio: an possit reuocari per inferiorem ipsius, qui concessit: an vero sit ipso facto nullum? Privilegium Papae non potest interpretari inferior a Papa.
- 5 Privilegium nocuum alteri, si de hoc nocumento non fiat mentio in eo, est surreptitium.
- 6 Privilegium, indulgentia, licentia, concessum, vel concessa alicui, an expirent morte concedentis, vel expirato eius officio. Sententia lata sub conditione expirat morte illius, qui illam dedit, si in vita non venit conditio.
- 7 Clerici vnius ecclesie citra canonicos, non faciunt collegium vel capitulum. 11.

CAP. XVI.

- 1 **V**mad hoc. ¶ Si ecclesia patitur ministrorum defectum, privilegiati super absentia per subtractionem prouentuum redire coguntur. h. d. Primo narrat factum. Secundo prouidet ibi: unde mandamus. & est bo. text. & potest multum praticari. ¶ Casus literalis. Antiochena ecclesia propter absentiam illorum, qui seruire debebant in ecclesia destituta erat ministris, occasione quarunda indulgentiarum, quas super hoc habere dicebant. petijt Patriarcha ecclesie sue super hoc prouideri. Unde mandat Papa ipsi Patriarchae, quatenus non obstantibus apostolicis indulgentijs, & predecessorum ipsius Patriarche: quod reuocet canonicos absentes & quosdam alios, qui appellantur Alesi si continuè residentes. & si non venerint de beneficijs ipsorum faciant ecclesie deferuire, dum fuerint absentes, & quod superfuerit, in utilitate ecclesie couertatur. De iure tamen poterat priuari: sed in hoc eis voluit facere gratiam.
- 2 Ber. ¶ Primo no. quod si privilegia concessa super non residentia ecclesia patitur graue dispendium in cultu diuino, talia privilegia seruanda non sunt. Ex quo inferitur, quod quemadmodum tolluntur privilegia superioris, ne ecclesia patiatur defectum in diuino cultu: ita & fortius tollenda est consuetudo contraria. ¶ Secundo no. ex hoc & ex text. quod cum privilegium Principis incipit esse ex postfacto valde nocuum ecclesie est illud sine mora reuocandum: quia hoc non est de intentione principis privilegiare vnum cum graui dispendio alterius, maxime ecclesie: pro quo bo. text. in. c. suggestu. j. de deci. l. ij. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico. & c. super eo. de of. dele.
- 3 ¶ Tercio no. quod respectu inferioris citra Papam appellatur hic facultas non residendi licentia: sed respectu Papae dicitur indulgentia. Ex hoc enim arguo, quod alius citra Papam non potest concedere indulgentiam super non residentia: quia cum hoc sit contra ius commune & in prauiudicium ecclesie

non potest Episcopus indulgere. pro quo. c. dilectus. de tempore. or. & quod no. gl. de legato. in. c. fi. de her. li. vj. Sed licentia concedere potest, quia verbum licentia, non importat nudam voluntatem, sed concessionem ex causa facta: ut not. Bart. in extraua. ad repri. & l. alio herede. de ali. & ci. leg. licet Inn. aliud senserit in. c. cum ad monasterium. in fi. de sta. reg. Nam verbum licentia, descendit a verbo licet: & verbum licet, sonat arbitrium boni viri: ut no. in locis preal. potest ergo inferior citra Papam dare licentiam ex causa absentiam a beneficio: sed non potest dare indulgentiam, causa. s. non existente. & ita intelligo istum textum in eo, quod utitur diuersis vocabulis.

¶ Quarto no. & tene meti, quod beneficia etiam simplicia requirunt residentiam de iure communi: nec sufficit deferuire re per alium. quod iudicio meo apertissime probat iste text. nam hic non solum canonici, sed etiam capellani & alij simpliciter beneficiati reuocantur ad residentiam in ecclesia ubi sunt beneficiati: nec releuantur ponendo ibi vicarium. Quod collige ex eo, quia eis non venientibus superior facit deferuire ecclesie per vicarios: & residuum detracta portione vicariorum couertitur in utilitatem ecclesie ut hic. Si enim posset licite per alios deferuire, residuum applicare tur eis, etiam si esset ecclesia curata: ut no. probat text. in ca. cum ex eo. de elect. lib. vj. ¶ In gl. j. ibi: quia in eo manere debet & c. no. hac ratione gl. & fuit originaliter dictum Apostoli, & transumptiuè. xxj. q. j. c. j. Et facit hac ratio pro his, quae dixi. s. in not. ut quisque teneatur per se deferuire in beneficio, quauis simplici: nisi legitima causa eum excuset: ut in. c. peruenit. de ap. ¶ Et aduerte, quia gl. dicit, quod defectus ministrorum fuit legitima causa reuocandi absentes. nec aperit vtrum potuisset iste inferior privilegium superioris reuocare absque autoritate superioris. sed gl. sequens sentit, quod non: & coniungendo istam gl. cum illa videtur fuisse de mente gl. ut superior, qui privilegium contulit, debeat reuocare: quia hac est legitima causa reuocandi. & hoc tenuerunt quidam. Alij vero, ut Inn. tenuerunt loquendo alternatiue, dicentes, quod hac reuocatio fit de iure communi, vel de gratia. sed hoc incidit in illam questionem, num quid privilegium superioris, quod incipit esse valde nocuum tertio, ipso facto annullatur: an sit opus recurrere ad superiorem? & de hac questione dicam plenè in. d. c. suggestu. & vide gl. in regula, decet. de reg. iur. li. vj. & xxv. q. ij. rescripta. Et satis potest dici, ut honestum & cautum sit recurrere ad superiorem: maxime ubi allegatur enormis laesio.

Nam cum inferior non possit interpretari Papae privilegia: ut in. c. cum venissent. de iudi. fortius non potest illam tollere causam pretendendo. de quo tamen plenius in. d. c. suggestu. & sic intellige gl. se. ¶ In gl. ij. in fi. innuit hic gl. quod hac privilegia non sint reuocata ipso facto: quia alias non fuisset opus facere mentionem de privilegijs. & intellige secundum doc. quando privilegium tenuit a principio: quia enormiter non laedebat, vel si laedebat, fuit facta mentio de hoc in privilegio. Tene semper meti hoc dictum doc. quod privilegium valde nocuum ecclesie, vel alicui, non valet: nisi faciat mentionem de hac enormi laesione. Probo ratione. Princeps in dubio non intendit concedere privilegium vni cum graui dispendio alterius. l. quoties. C. de prec. Imp. offe. & in d. si quis a Principe. ergo taciturnitas inducit subreptionem: ut in. c. postulasti. s. de rescri. Et per hoc dictum poteris infringere multa privilegia, quae emanant quotidie a Romana curia. ¶ In gl. in ver. predecessorum tuorum. ibi: non extendebatur post mortem illorum. Pondera & not. semper hac gl. quae innuit in hac parte: quod licentia concessa pro praesidente in aliquo officio, seu dignitate ad aliquid agendum: vel non agendum: expirat ipso facto per mortem concedentis: unde sentit gl. hic: quod licentia concessa super non residentia, expirat per mortem concedentis: sed contrarium sentit gl. hic, in sequentibus: dum videtur requirere laesionem ecclesie. & quod successor reuocet. Pro primo dicto vide gl. quae etiam bene no. in. c. a nobis. el. j. de sent. exc. quae dicit, quod

SEB. SAPIA.

a ¶ Quod si statutum. Vide Abb. in c. pro illorum. j. de preb. ubi per alios.

b ¶ Reuocandum. Adde Cal. consil. j. hoc eo. ti.

SEB. SAPIA.

c ¶ Residentia, secundum generalem consuetudinem non requirunt residentiam, secundum Car. & Imo. in. c. fi. j. c. refert & sequitur Fel. m. c. dilectus filius. ij. col. versu. prima conclusio. s. de rescri.

d ¶ Quod num. Adde quod voluit Ro. consil. cxvj. quod statutum confirmatum per superiorem, non potest per inferiorem, qui fecit, statutum tolli.

ZACHARIA S.

e ¶ Interpretari Papae privilegia. Adde Car. in cle. j. c. fi. de coel. preb. Anto. Francif.

¶ An statutum confirmatum per superiorem possit tolli per ipsum inferiorem condempnatum. Adde, quod confirmatio superioris tria operatur. Primo quia maiorem auctoritatem tribuit. ij. supplet, quod est inualidum. & iij. quia reuocari potest confirmatum sine licentia confirmantis: ut est not. gl. in. c. frater. xvj. q. iij. Et adde quod istis exceptis confirmatio nihil noui tribuit. de quo plenius vide per Paulum de ca. in consil. cxxxij. & per Oldradum in consil. cxlij. & per Car. in cle. j. in. s. ij. in. xx. nota. de iure iur.

sent. excō. & idem est in qualibet alia lata generaliter sub
conditione expirat per mortem proferētis: ex quo nō ha
buit in vita effectū consummatum. ad idē potest adduci
tex. in. l. fi. ff. de pōe. Et est valde nō. vbi dicit, q̄ si aliquis
magistratus interdicit alicui ob suum delictum, ne exer
ceat certam artē: tollitur hoc interdictū, seu prohibitio
ipso facto finito magistratu illius. Sed quōd licentia du
ret, nisi ex causa reuocetur postmodū per successorē: vi
de sing. Inn. in. c. q̄ translationē. in fi. de offi. leg. vbi vult,
quōd indulgentia, vel licentia semel concessa, nō expirat
per mortē concedentis. Nec ob. l. fi. quia procedit in pōe
nali, nos sumus in beneficio, quod debet latē interpreta
ri: vt in. c. olim. de ver. fig. & l. fi. ff. de cōsti. prin. Et ex hac
respōsione ad. l. fi. collige aliud bonū dictū, q̄ licentia seu
indulgentia durat etiā si fuerit sine causā cognitione da
ta. nam. l. fi. loquitur quādo sine causā cognitione, & si
ne sentētia magistratus interdicit alicui artē: secus autē
quādo cum cognitione causā: vt. l. fi. ff. de offi. procons.
no. cōmuniter per legistas in. d. l. fi. Et pro hoc vide glos.
no. in. c. cum ex eo. de ele. li. vj. in ver. septennio. quā di
cit, q̄ ille, qui semel concessit licentiam eundi ad studiū,
non potest illam sine causā reuocare: cū ergo ipse non
possit expresse, nec tacite post mortē. & notabis semper
differentiam inter concessionē, indulgentiam, seu licen
tiam: & inter inhibitionē, seu interdictum alicuius artis,
vel alterius facultatis. ¶ In gl. in ver. assisios. quā est pe
nul. ibi: *nec vocatur ad communes tractatus*. No. bene glos.
quōd capellani^a & alij beneficiati in ecclesijs collegiatis,
non sunt de corpore collegij canonicorum. & dic conse
quēter, q̄ de per se non possunt facere capitulum, seu col
legium. vide bo. tex. in. c. cum dilecta. de excē. Præla. &
ibi nō. facit, quod not. in. c. ij. de insti. & dicit Ioan. And.
hic, q̄ isti possunt vocari Assisij: quia portant onus eccle
siæ. vel etiam dicuntur quasi Assisini. Sicut enim illi se
exponunt morti dominis obediendo, etiam in malum:
de homi. c. pro humani. li. vj. sic etiā isti dicuntur assisini,
quia occidunt animas canonicorū eis portādo muliercu
las. quod nō. ¶ In glo. in fi. contra hanc conclusionem
glo. insurgunt doct. per id quod glo. ij. dixit. nam cum i
ste Patriarcha reuocet istos absentes prætextu huius mā
dati apostolici: non habet potestātē vltra contēta in mā
dato: sed hic non mādatur, vt eos priuet, sed & cum licē
tia prædecessoris. potest glo. verificari, quia successor po
test reuocare^b ex causa licētiā concessam per prædeces
sorē: vt hic, & nō. in. d. c. cum ex eo. & totum hoc pēdet
ex illa quæstione quam præmisit, vtrū ipso facto sint re
uocata hæc priuilegia: & hodie sunt reuocata ipso facto:
vt in. c. fi. de rescrip. lib. xj. & dic vt ibi.

ZACHARIAS.

a ¶ Capellani. & alij beneficiati. Ad
de Lud. Ro. sing.
fuo. dclvj. inci. an
simplex capella
nus. vbi tenet, q̄
non. pro quo alle
gat tex. quem di
cit esse sing. in ca.
fi. j. de sta. mo.

b ¶ Reuocare. Ad
de Ol. conf. c. iij. a
quo habuit Ioā.
And. vbi dicit, q̄
non potest reuo
care, quia si vellet
concedere, posset
cogi per superio
rem. Ber.

c ¶ Per adeptionē
secūdi. Adde qd̄
notauit in apof. ad
ad istū. in ca. quia
nonnulli. ni. 4. in
ver. si. non est pri
uatus primo. s. eo.

10

b

SYMPTOTIVM.

- 1 Clericus monitus non rediens, priuatur beneficio: nisi iustam cau
sam absentie alleget.
- 2 Clericus absens ad hoc, vt excusetur, debet cum licentia Epi
scopi abesse, quæ sit ex causa concessa: quod in ecclesia sua
seruiat per alium.
- 3 Beneficia simplicia, si habentur in titulum, requirunt residentia:
alias secus in casu, in quo non requiritur residentia, clericus
non debet vagari.
- 4 Beneficia quibus modis habentur pro derelictis: adeo quod sine
alia mouitione possint conferri.
Habens vnum beneficium curatum, vel simplex, quo casu ade
ptionem alterius cadat à primo ipso iure.
In poenalibus sit extensio ex identitate rationis.
Poena nō imponitur ipso iure: nisi hoc expresse in iure caueatur.

CAP. XVII.

1

Lericos. ¶ Priuatur beneficio cleri
cus nō residēs, si monitus nō
redeat: nec iustā excusationē alleget. Et nō di
uiditur. & est casus not. ¶ Casus literalis. Qui

dā clerici affecuti sunt beneficia, quæ requirūt residentia
in ecclesijs diocesis. Isti clerici trāsibant ad alienā dioce
sim causa morādi sine licētia sui Episcopi: consultus Pa
pa, quid de talibus sit faciendū: Respōdet q̄ si moniti nō
redierint ad terminū sibi datum, spoliādi sint ecclesijs il
lis: nisi ostendant rationabilem causam, quare non pos
sint redire. Bernard. ¶ Nota primò ibi: *absque licentia*:
quod cum licentia Prælati, licet beneficiatus transfert
se ad aliam diocesim morandi causa: licet beneficium su
um suum exigat residentia. Ita colligitur hic à cōtrario.
Sed hoc dictū limitare duobus modis. Primò, vt licentia
sit concessa ex causa. Nam hoc importat hoc verbū licē
tia nostra. Nā sine causa hoc Episcopus facere nō potest:
vt dixi in præcedēti. c. Secūdo, q̄ deseruiat ibi per vica
riū ipse absens: quod procedit vbi beneficiū haberet so
lūm vnum rectorē. Non enim debet interim carere mi
nistri suffragio. in. c. cum ex eo. de elec. li. vj. In collegiatis
verò debemus animaduertere præiudicium ecclesiæ, &
legitimitatē causæ: & secundū hoc quādoq̄ se poterit
absentare absq̄ eo, quod dimittat ibi vicariū. ar. s. in cap.
proxi. ¶ No. vltius ibi: *si moniti*. & ibi: *spoliare*. q̄ contra
residentem, non requiritur ordo iudiciarius: sed sufficit
monitio præcedens. & facit spoliatio subsequens. dixi la
tius in. c. ex parte. s. eo. ¶ Quæritur in quibus ecclesijs
seu beneficijs habet locum dispositio huius decreti. dicit
Inn. q̄ in ecclesijs curatis. Itē in alijs beneficijs simplici
bus, quæ requirūt residentia ex priuilegio statuto, vel cō
suetudine: in nō exigentibus residentia nō habet locum:
quia ex quo nō tenentur residere, possunt se absentare: &
hoc bene notabis. Sed adde dictū Inn. in. c. ex tua. s. eo. vt
possit se absentare: non tamē vagando: quia ex hoc solo
delicto vagationis potest priuari. vij. q. j. nō oportet. cū
se. & dicit postmodū Inn. q̄ de iure cōi omne beneficium
requirit residentia. Hosti. & Io. An. & antiquiores aper
tius loquunt. Dicūt enim, q̄ omnia beneficia, quæ dātur
in titulū, siue sint vicariæ, siue modicæ æstimationis: vt
xx. sol. requirūt residentia de iure cōi. secus si nō darētur
in titulū, sed stipendiū: vt puta si alicui pauperi datur pos
sessio ecclesiæ ad vitā, vel precariū: vt. xij. q. j. c. quia tua.
Isti enim nō tenentur ad residentia. & nō. semper hæc regu
lā. & facit. c. cōquerēte. s. e. & c. prox. & c. ex parte. de of.
iu. & c. peruenit. de ap. & c. sanctorū. lxx. dist. ¶ In gl. ij.
in fi. no. ex gl. quatuor modos, quibus beneficiū habetur
pro derelicto, & statim cōferri pōt absq̄ alia monitiōe,
& quatenus gl. loquat de effecto * milite: * dic, vt dixi in. c.
fi. s. de cleri. cōi. sed pōdera hoc vltimū dictū. Requirit
enim, vt beneficiū sit curatū: ad hoc, vt vacet primū cu
ratū: & sic videt velle ista gl. q̄ in beneficijs nō curatis, nō
introducūt vacatio primi per adeptionē secūdi. Inno. hic
distinguit, q̄ aut beneficia nō exposcūt residētiā, aut sic.
¶ Primo casu nō inducūt vacatio primi. Secūdo casu, ad
uertēda est triplex species residētiæ. Quēda enim benefi
cia requirunt residentia perpetuā: quēda verò ad tēpus:
quēda requirūt residentia non simpliciter, sed causatiue:
vt quia inducūt priuationē fructus, nisi resideatur. In pri
ma qualitate seu specie inducūt secūdu eū vacatio pri
mi ipso facto per adeptionē secūdi. In secūda qualitate
nō inducitur vacatio: cū possit deseruiere vtriq̄: ex quo
ad tēpus requirit residentia. In tertia enim nō vacat pri
mū, sed satis est, q̄ careat fructibus, prout habet statutū
seu cōsuetudo. Et nō. bene hæc verba Inn. nō enim memi
ni alibi legisse. ¶ Sed aduerte bene ad primū mēbrū. Nā
videtur esse cōtra. c. de multa. tit. prox. nā speciale est i
bi in curatis dignitatibus & personatibus: vt per adeptio
nē secūdi, vacet primū ipso facto: ergo secus in simpli
cibus. ¶ Io. tamen cal. sequitur dictū Inn. propter idēta
tē rationis. Nā ius poenale extēditur hoc casu. facit. c. quā
uis. in fi. de ele. li. vj. Nā ratio incōpāibilitatis inducit pri
uationē primi in curatis. quæ ratio militat in nō curatis:
ex quo

2

3

4

c

5

ex quo exigitur residentiā continuā. hoc etiā dictū reperio secutū fuisse Fede. de senis cōf. cxv. in fi. nihil tamē adducit, sed bene allegat dictū Inno. Pro hoc enim dicto vide gl. no. in. c. gratiæ. de rescri. quæ videtur approbare dictū Inn. sed Io. An. in addi. Spe. eo. ti. in fi. videtur reuocare illā gl. suā. & originaliter fuit dictū Ol. cōf. clxxv. vbi hoc dictū Inn. impugnat. idē sequitur. d. Car. s. Pe. de Anch. 2. j. tit. proxi. de multa. fundās se per illud. c. de multa. quod specialiter loquitur in curatis. ¶ Concluderē sic istū articulū, q̄ aut quis habet ius ad rē, aut in re. Primo casu per adeptiōē secundi beneficii requirentis residentiā, ad quod cōpetebat ius, est incōpatibile cū secundo de iure. Et ita propriē loquitur tex. in. d. cl. gratiæ. & hoc casu potest saluari glo. illius cle. Nā facilius perditur ius ad rem, quā in re. vt. c. pe. de præb. li. vj. sic etiā loquitur. c. quāuis. præal. nec ex toto illud. c. cōtinet pœnā. Pro cuius intellectu vide Io. And. in regula odia. de reg. iur. li. vj. in fi. nec inducitur vacatio ex terminis. c. de multa. sed ex tacita renuntiatione: & sic loquitur tex. in. d. cle. ¶ Secundo casu, cū queritur de iure in re: aut acceptatur beneficium requirens residentiā extra diocēsim: & ibi cōmoratur. & tunc tacitē inducitur primi renuntiatio: nisi aliud appareat expresse de mēte ipsius: & sic intellige glo. in. c. ex parte. s. eo. & Inno. in. c. ex tua. eo. tit. Aut acceptat beneficium in eadē diocēsi, vbi est primū: & tūc puto, quod quantūcūq; vtrūq; requirat residentiā, non inducitur priuatio ipso facto: quia hoc iure nō cauetur. ¶ & pœna non est imponenda ipso iure, nisi specificē cauta sit in iure: vt no. gl. in. c. fi. de iure pa. Non ob. c. de multa. quia nō est eadem ratio in simplicibus, licet residentiā exigant, sicut in curatis: quoniā in curatis subest periculū animarum: quia impossibile est, vt vtrūq; possit deseruire: & idē vbi maius periculum, ibi cautius & celerius fuit prouidendū: vt in. c. vbi periculū. de ele. li. vj. sed in simplicibus nō est hoc periculū: meritō nō inducitur pœna priuationis ipso iure: quinimo posset attentari, vt præcisē non priuaretur altero: sed detur sibi arbitrium retinendi, quod velit. ar. c. referente. & c. prætereā. j. ti. proxi. & hoc no. quia quotidianum.

Additio ¶ In glo. fi. no. bene istam gl. ex qua habes, quæ sit excusatio rationabilis, ex qua possent notari multa.

De præbendis & dignitatibus Rubrica.

¶ Continuatur, quia clerici non possent honestē viuere, nisi habent præbendas: vnde vitæ necessaria percipiunt: meritō post rubricas præcedentes subiicitur ista. Et quid sit præbēda, dic vt no. gl. in. c. cum. M. de consti. vide quod dicitur in. c. dilecti. j. c. Quid autem sit dignitas, dicam in. c. multa. j. eo.

S V M M A R I V M.

- 1 Dignitates ecclesiasticæ non vadunt per viā consanguinitatis. 3.
- 2 Appellatione populi non venit clericus.
- 4 Iuspatronatus vadit per successionem sanguinis.
- 5 Filius Episcopi etiam legitimus non potest habere, etiam ab Episcopo beneficium paternum.

C A P. I.

Vt nullus. ¶ In bonis ecclesiæ nō succeditur iure cō sanguinitatis. h. d. ¶ No. j. ibi: clero, siue de populo: q̄ licet appellatiōe populi veniat seculares, etiā habentes dignitates. inst. de iu. nat. s. plebiscitū. clerici tamē non veniūt. alius ergo clericus: alius populus. Duo enim sunt genera Christianorū. xij. q. j. c. duo sunt genera. & vide bo. tex. in. c. si sentētia. de sen. exc. li. vj. Quid autem in priuilegijs dic, vt le. & no. in. c. dilecti. de fo. cōp. ¶ In No.

ij. vnā regulā, q̄ in bonis ecclesiæ nō habet locū successio iure sanguinis. substitutus ergo in beneficio nō causatur a defuncto, sed a superiore illud conferente. ¶ Contra hoc opp. Nam iuspatronatus est ecclesiasticū, & spiritualibus annexū: vt in. c. quanto. s. de iud. & tamen in eo succeditur iure sanguinis. in. c. quoniā. & c. j. de iurepat. & xvj. q. vij. piæ mentis. Sol. iuspatro. nō est merē ecclesiasticum: sed habet de temporalitate: ratione cuius habet locum successio. Sic sentiunt doc. hīc: & vide glo. no. de hac materia. in. d. c. piæ mētis. Hæc solutio ex toto nō placet. nam sequeretur, q̄ de mero iure laici possideant & succedant in iurepa. quod est falsum. Nam gratiosē fuit laicis hoc concessum ab ecclesia: vt inducerentur ad fundationem ecclesiarū: vt probatur in. c. iij. de iurepa. Dic ergo q̄ in iurepa. succeditur gratia: sicut gratiosē possidetur. Sed ratio quare aliud in beneficijs est: quia beneficia sunt purē spiritualia: idē nō uoluit ita ecclesia pingue ius cōferre laicis: sed iuspatro. non est purē spirituale: idē propter vtilitatem inde prouenientem voluit ecclesia dispensare cum laicis. ¶ In glo. ij. in fin. intellige tex. in ipsis præbendis & dignitatibus. & hoc melius conuenit rubricæ. Nō enim debet quis habere necessariō præbendam, vel dignitatem, quam habet consanguineus defunctus: quinimo, vt successio in ecclesia Dei non notetur, statutum fuit, vt filius sacerdotis etiam legitimus non possit habere etiam ab Episcopo beneficiū paternum: vt in. c. ex transmissa. quasi per totum. de fil. presby. & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus non debet promouere aliquem, qui non habet unde viuat: & sic ordinare aliquem sine titulo.
- 2 Clericorū appellatione veniunt clerici cuiuscūq; ordinis in saurabilibus: in odiosis se remittit.
- 3 Clericus ordinatus asserens se habere sufficiens patrimonium, si nullum habeat, an sibi interdicta executio suæ ordinationis.

C A P. I I.

Non liceat. ¶ Non licet Episcopo aliq̄ ordinare sine titulo. h. d. ¶ No. primō ibi: alimonias. q̄ hoc verbum importat necessaria vitæ, vt patet in fi. litere. & dicitur alimonia quasi subsidij elemosyna. ¶ In No. ij. q̄ nō omnes debēt admitti ad clericatū. Nā nō habētes unde viuere possint promoueri nō debent. Et hoc fuit statutum, vt ordinati nō mendicaret in opprobriū clericatus. Quia esset valde vtile seruare dispositionē huius c. & c. Episcopus. in fi. e. Nā turba clericorū facit eos cōtēptibiles. lxxxij. dist. c. legimus. ¶ In glo. j. ibi: omne: in minoribus & c. no. gl. q̄ appellatione clericorū veniunt ordinati, siue ad sacros ordines, siue ad minores. quod in dubio procedit in dispositione fauorabili: vt probatur in. c. duo sunt genera. xij. q. j. Quid in odiosis dic, vt dixi super ru. de vita & honestate clericorum. & in fi. gloss. Et pro hac consuetudine facit secundum docto. quod promoti ad non sacros ordines, possunt retrocedere: vt in cap. cum ex eo. de ele. lib. vj. idē ecclesia non tantum eis subuenit, sicut constitutis in sacris. Puto tamē, q̄ a principio Episcopus debet habere, quod dicitur hīc in omnibus ordinibus. Et pro gl. facit. c. Episcopus. j. c. ¶ In gl. fi. in fi. dicit aliqui: vt. d. Ant. q̄ iura antiqua possunt remanere in correctā, quando solus ordinatus fuit in culpa: vt quia asserit se habere sufficiens patrimoniu: cū tamen nullū haberet, vel minus sufficiens. Tunc enim ipso iure est interdicta sibi executio: sed si ordinator fuit in culpa: tunc habet locū inra hodierna, vt habeat executionē, sed ordinator cōpellitur sibi prouidere de suo: vt in. c. cū secundū. j. eo. Et no. hanc solu. in practica: sed nō credo eam verā: quia illud. c. j. lxx. distin. dicit, quod ad odium illius, qui

SEB. SAPIA.

¶ Secundi. vide Ang. in cons. xx. iij. inc. dictū statu tū. in fi. vbi dicit, q̄ ciuitas adepta ex beneficio requirenti residentiā finitur eo dimisso. & ad hoc vide plura per Fel. in. c. dilectus filius. ij. col. lū. ver. secunda cōclusio. cum seq.

¶ Pe. de Anch. ad de eundem cōf. viij. Lapum alleg. cxvj.

¶ Sit dignitas. Ad de. d. de Ro. decis. clxxij. incip. de thesauraria. in nouis.

ZACHARIAS. ¶ Adde Cardin. in cle. auditor. nu. 9. & ibi in apost. Celsi. in ver. comprehendit dignitates. de rescrip.

ZACHARIAS. ¶ Clerici non veniunt. Adde quod not. plenif. in apost. stil. ad istum. post alios in. c. intelleximus. nu. i. in ver. si. nō in alijs. s. de vita & hone. cler.

SEB. SAPIA. ¶ Clerici tamen nō veniunt. Vide latē per Fel. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xxvj. ver. iij. quæro. s. de cōf. vbi Dec. & Fel. in. c. eam te. col. xij. s. de rescri.

¶ Iure sanguinis. adde, an transeat ad filios, qui non sunt heredes. Fe. de. cons. cxj.

¶ De gratia. adde Pe. de Anch. con. fi. cxij.

Panor. super Tertio Decret. Cap. Episcopus.

eum ordinauit, illud fuit statutum. Ergo loquitur quando ordinator fuit in culpa, & de hoc in d. c. cum secundum. ubi etiam hoc videtur probari. Posset tamen illa ratio ponderari pro contraria: quia si in odium ordinanti illud fuit statutum, ergo ubi non est culpa, aliud est dicendum: tunc esset inferendum contrarium: ut remota culpa ordinatoris non censeretur interdicta executio. Item potest dici, quod semper ordinator videtur in culpa: quia debuit discutere & examinare, an haberet sufficiens patrimonium. arg. in c. innotuit. §. de elec.

SYMMARIUM.

SEB. SAPIA.

Abfq; allegatio ne iurii. Facit do.

Andr. de Iser. in proce. feud. in. vj. col. q. rationabile dictum, ita debet mouere iudicē ad iudicandum, sicut si allegaretur tex. legis. refert & sequitur. d. Ias. in l. quotties. in fi. septimae limitationis. C. de rei ven. & in l. illa col. iij. C. de colla. vbi plura ad propositum.

De re propria. Adde eundē cōf. lxxxij. ij. lib.

SEB. SAPIA.

Vt singulis. vide hanc Feli. in c. omnes leges. col. v. versicu. illud quod est commune. j. dist.

SEB. SAPIA.

De beneficio. vide latē per An. Sicul. in tracta. de de praestan. Card. in. vj. q. Basilicā. & vnā extensio nem ad hanc materiā ponit. d. Ab. ex dictis Io. An. in. c. tuis. j. eo.

Allegare rationem naturalem absq; alia allegatione iurium licitum est.

Quod commune est, an dicatur meum?

CAP. III.

Ratio nulla.

Breue est, etiā potest sic sumari. Bona ecclesiarum communia sunt: nec debet quisquā tanquam propria sibi vindicare. h. d. Not. j. ex principio, quod licitū est arguere per rationem naturalem etiā absq; allegatione iurium. pro hoc. c. secundo requir. in fi. de appel. l. scire. §. sufficit. ff. de exc. tut. & vide bo. gl. in. c. consuetudo. j. dist. Nam lex est, quicquid in ratione consistit ut ibi. No. ij. quod bona ecclesiarū, debent esse communia. i. est omnibus indigentibus comunicanda. intellige tamen, ut beneficiatus prius capiat necessaria sua. debetur enim primò victus ratione seruitij: adeo ut prius sit prouidendum sibi, quam pro reparatione ecclesiae: ut in. c. de his. j. de eccle. adi. Sed de his, quae supersunt debent indigentes viuere. & sic intellige tex. xvj. q. j. c. fi. vbi dicitur quod quicquid habent clerici, pauperum est. Item limita prout habetur. xij. q. ij. in. c. quatuor. & c. cōcessa. ¶ Vltimò iste tex. adducitur ad quæstionē, nunquid de rebus communibus possit quis disponere tanquā de re propria? singulariter: de quo vide glo. xxij. q. i. in. c. fi. & in. c. praesenti. de praeb. li. vj. Sed distingue post Bar. in. l. serui electione. §. Eabeo. ff. de legat. j. quod aut bona sunt communia vniuersis: aut singulis. Primo casu, nemo potest dicere, hoc est meum: neq; disponere tanquam de re propria. xij. q. ij. c. quā manumittitur. & l. in tantum. ff. de re. diuisi. Secundo casu, quando sunt communia, ut singulis: aut quæritur quo ad dispositionē partis: & potest quis disponere, ut de proprio: & potest dicere, hoc est meū. C. de cōmu. rerū alienatione. l. falso. Aut quæritur quo ad dispositionem totius, & non potest. Fallit in principio prout habetur in. l. ij. C. eo. Aut quæritur quo ad dispositionem super toto: & tunc quo ad vsum destinatum potest uti etiam inuitis socijs: ut l. Sabinus. ff. communi diui. sed quo ad vsum non destinatum, melior est cōditio prohibentis: ut in regula in re cōmuni. de reg. iur. lib. vj. ¶ In glo. ibi: diuisioni praebendas. Item secundum Do. licet bona ecclesiae diuidantur in praebendas: non tamen per hoc definit ecclesia illa bona possidere: ut in ca. relatum. & quod ibi habetur. j. de testa. Vel dic formaliter, praebenda datur canonico, non ut sit illa sua propria: sed ut inde viuat, & quod superest, conuertat in pios vsus. xij. q. j. c. fi. na. vbi bonus tex. & c.

SYMMARIUM.

Episcopus ordinans aliquem sine titulo: & sic non habentem unde viuere: debet sibi prouidere de suo, donec consequatur aliquem titulum.

Clericus, qui habet sufficiens patrimonium & beneficiū, potest viuere de redditibus beneficij, & patrimonium conseruare suis heredibus.

Clericus gaudet in bonis patrimonialibus priuilegio clericali, licet nullam habeat ecclesiam.

Bona patrimonialia clericorum sunt obligata pro mala administratione, super bonis ecclesia.

CAP. V III.

Episcopus.

¶ Qui ordinauit aliquē ad sacros ordines sine titulo: non habentem de suo unde viuat: prouidere tenetur, donec aliquem titulum fuerit consecutus. h. d. Primò ponit dictum: secundò eius exceptio nem. ibi, nisi. ¶ Casus literalis. Statuit Lateran. conciliū, quod Episcopi nullū debent ordinare certo titulo in Diaconū vel Presbyterum: & idem intellige de Subdiacono. quod si fecerit, tandiu ministret sibi necessaria, donec in aliqua ecclesia sibi conueniens beneficium assignet: nisi de sua, vel paterna hereditate subsidium vitae possit habere. Ber. ¶ No. j. ibi stipendia militia clericorum. c. Primò enim colligitur, quod beneficium datur clerico in stipendium. Secundò, quod quilibet clericus est miles Dei: unde sicut miles seculi habet stipendium à domino temporali: ita & miles Dei debet habere stipendium ab ecclesia. Et ex hoc etiā infertur clericum debere gaudere priuilegio militū. Et intellige de priuilegijs congruentibus ipsis clericis: scilicet ubi est eadem ratio, vel maior in eis, quam in militibus seculi. Pro hoc est bona glo. in. l. miles. ff. de re iudi. ¶ Vltimò no. quod habens unde viuat, non habet contra Episcopū ad petendum beneficium. ¶ Sed circa hoc vertitur quæstio notabilis, quid si gratiosè fuit sibi collatum beneficium: nunquid possit licitè viuere de beneficio, & conseruare redditus patrimoniales? Inn. tenet hīc quod sic: & quotidie allegatur hoc dictū, & tenetur cōmuniter per omnes scribentes. & per Io. de lig. in cle. gratia. de rescri. & per Archidiao. in. capitu. statutum. de rescriptionib. li. vj. Nec ob. c. pasto. j. q. ij. loquitur enim secundū Inno. quando clericus vellet viuere de beneficijs, & auarè thesaurizare de patrimonio: secus autē si vult cōseruare patrimonium pro suis heredibus. Item secundū Host. potest intelligi contrarium, quādo non deseruit beneficio: & vult viuere de redditibus beneficij, augendo patrimonium propriū. ¶ Ego disputaui hunc articulum, & incipit, Titius clericus. & posui plurimas opi. quarum quatuor vide per gloss. xij. q. j. c. illi. Itē vide glo. j. q. ij. c. fi. Et aduertendum, quod iura in hoc vario modo loquuntur. Quædam enim videntur innuere, quod clericus peccat tenendo beneficium & patrimonium. Quædā verò, quod potest tenere patrimonium, sed non debet viuere de redditibus beneficij. Quædā verò iura simpliciter permittunt clerico viuere de bonis beneficij. & plenè videas in dicta disputatione. ¶ Sed pro clara decisione conclusiue est aduertendum: quod olim in primitiua ecclesia erat valde durum, quod Christiani haberent proprium: unde vnusquisq; conuersus vendebat patrimonium, & ponebat precium ante pedes Apostolorum. Demum statutū fuit, ut bona non venderentur, sed relinquerentur ecclesijs cathedralibus: ut ex eorum redditibus subueniretur indigentibus: ut in ca. videntes. xij. q. j. Item præmitte, quod quiescente illo feruore fidei, laici Christiani inceperunt possidere propria: clerici occultè possidebant: quapropter ut evitaretur hypocrisis, fuit statutum, ut quisq; clericus possit possidere propria: ut in. c. certē. xij. q. j. unde pro concordatā iurium dicendum, quod iura quæ dicunt clericum non posse possidere propria, loquuntur secundum tempus primitiue ecclesie. Item antequā clerici haberent beneficia separata: non poterant viuere de redditibus ecclesie ex quo habebant sufficiens patrimonium, quia illa bona erant deputata solum pro indigentibus: ut in. d. capitu. videntes. Et secundū hoc tempus procedunt iura, quæ dicunt habentē patrimonium, non debere viuere de redditibus ecclesie: sed cum hodie beneficia sint deputata principaliter pro clericis. de cōse. di. j. c. nouo. nec sit horridū, quod clericus possideat propria bona, emanarunt alia iura non.

ra nouissima, quæ volūt, q̄ clericus possit viuere de redi-
tibus beneficij, ex quo seruiūt beneficio. Vnde pōdera. c.
fi. j. q. ij. vbi datur clerico stipēdiū nō propter indigetiā,
sed propter seruitium. Non enim tenetur de suo patri-
monio militare. Et in hoc multa possent dici, quod in di-
cta disputatione reperies. Sed simpliciter cōcludo, quod
hodie licitē secularis viuit de fructibus beneficij: & con-
seruat patrimonium suis hæredibus, dummodo honestē
viuat. ¶ In gl. in fi. notabis semper hanc gl. Ex qua colli-
ge, q̄ licet clericus non habeat ecclesiā, nihilominus gau-
det in bonis patrimonialibus priuilegio clericali, sicut in
bonis ecclesiā. Et per hoc patet quod glo. in. c. ex literis.
de pigno. non est vera. dum dicit: quod ideō bona patri-
monialia clericorum sunt priuilegiata: quia sunt obliga-
ta beneficio pro mala administratione. Illa enim ratio nō
procedit: quia sequeretur, quod non habens beneficium
non gauderet illo priuilegio. dic ergo, quod priuilegium
competit alia ratione: quia bona sunt accessoria perso-
næ. Nam propter prærogatiuam personæ, sæpe priuile-
giantur in bonis. l. iij. C. de epi. & cleri. & vide quod dico
in. c. si clericis laicum. de foro competen. hīc nō sunt alia.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus non debet obtinere plures ecclesias, nisi cum dispensatione procedente ex legitima causa: puta propter tenuitatem beneficiorum, vel dignitatem personarum: alias non valeret dispensatio. num. 2. & 3.
- 2 Dispensatio siue iusta & legitima causa, est potius quædam dissipatio, & iurium vulneratio: & ideō non valet.
- 3 Dispensatio facta super vna re, intelligitur facta super omni cōsecutiuo & dependenti ex illa re.
- 4 Dispensatio facta cum minori, vt possit habere ecclesiā curatam videtur dispensatum, vt non teneatur se promoueri facere intra annum.
- 5 Dispensatus, vt habeat plura beneficia curata: videtur dispensatum, vt ad libitum suum possit vni ex illis interpolatim per se, vel per alium seruire.
- 6 Clericus sortitur forum ratione residentie, quam facit in suo beneficio.

CAP. V.

Via in tantum. ¶ Non debet Episcopi per-
mittere quem plures ecclesias obtinere. Et
primò ponitur excessus. Secundò prouisio
ibi: per fratres. ¶ Casus literalis. Quidā ambitione addu-
cti, vt non duabus aut tribus ecclesijs sint contenti: li-
cet plures prohibeantur habere, cum duabus seruire nō
possint: præcipit concilium Lateran. q̄ ambitio istorum
corrigatur per Episcopos, in quorum iurisdictione cle-
rici consistunt. & de beneficijs istorum, quæ obtinent cō-
tra canones, & periculum animarū inducunt: provideāt
pauperibus clericis, qui ecclesijs valeāt deferuire. Bern.
¶ Not. j. q̄ contra obtinentē plures ecclesias, est præ-
sumptio ambitionis. Et ambitio propriē est aspiratio ad
dignitatē procedens ad actū. hęc tamē præsumptio quā-
doq̄ cessat secundū qualitatem beneficiorū & personarū.
Nā possent ecclesiæ esse ita tenues, vel personæ ita nobi-
les, q̄ licitē & sine omni ambitione possent tenere dispē-
satiuē plures ecclesias: vt probatur in. c. de multa. in fi. n.
e. ix. q. iij. in. c. vnico. ¶ No. ij. multas causas, quare prohi-
beatur pluralitas in ecclesijs. Et prima est ppter delictū
ambitionis. Secūda propter impotentiam pluribus seruiē-
di. Tertia, quia inducit materiā dissolutionis tā in vesti-
bus, quā in moribus: iuxta illud ps. pcedit ex adipe ini-
quitas. Quarta, quia inducit vagationē. Nā quantum ho-
mo magis exuberat, tātō facilius efficit vagus. ¶ Quinta
quia continet periculū animarum: & ex hoc apertē colli-
git Hosti. quod peccatū est tenere plures ecclesias: & in-
tellige, quādo non subest causa licita tenendi. Et infertur

ex hoc & ex tex. q̄ nō valet cōsuetudo: vt quis sit pluralis
in beneficij, nō subfistēte causa legitima. q̄ bene no. q̄
cōsuetudo nō valet cōtra periculū animarum, & quādo
præbet causam tantorū malorū. in. c. ex parte. & c. fi. de cō-
sue. nec valebit dispēlatio: q̄a vt dicit beatus Ber. Vbi nō
est legitima causa dispēlandi, illa nō est dispēlatio, sed dis-
sipatio. & idē Host. & cōiter doc. hīc. & vide Inn. in. c. cū
ad monasteriū. de sta. reg. probatur ex vi vocabuli. Nā
dispēlare est diuersa pēlare. & sic perscrutari causam tol-
lēdi iura. vnde si nulla subest causa legitima, dicif dissipa-
tio & iuriū vulneratio. Inde etiā Inn. in. c. ex tuē. s. ti. pro-
xi. vbi dicit nō posse Episcopū dispēlare, vt sine causa q̄s
habeat duas præbēdas, quia procedit hoc ex ambitione,
quæ est peccatū. facit quod no. gl. in. c. dudū. el. ij. de elec.
¶ In gl. j. ibi in omnibus accessorijs. notabis bene hoc di-
ctū gl. Nec est obliuioni tradendū: quod licet dispēlatio
cōtra ius sit stricti iuris, & stricta sit fienda interpretatio
vt in. c. dilecto. de cōsan. & af. in. c. j. & ij. de fil. præf. li. vj.
nihilominus extēditur dispēlatio ad necessaria cōsecuti-
ua, seu depēdētia ex eo, super quo est dispensatū. Hinc
dicit gl. in. c. si quis in clero. vj. q. j. q̄ ex quo dispēlatur cū
aliquo super pluralitate beneficiorū, videt etiā dispensa-
tū super residētia. Et ex hoc etiā habet, q̄ si dispēlatur cū
minori, vt possit habere ecclesiā curatā, videt dispensatū
vt nō teneatur se facere promouere ad sacerdotiū intra
annū. iuxta. c. licet canon. & c. cōmissa. de elec. li. vj. & cir-
ca hanc materiā dispensationis extendēde, vide quodno.
Hostiē. in. c. cum in cunctis. de ele. & quod not. in. c. at si
clerici. s. de adul. s. de iu. vbi latius dico. Adde etiā gl. no
in. c. nō potest. de præbē. li. vj. quæ ponit quæstionē nota-
bilē, nūquid dispensatus super duabus ecclesijs possit in-
terpolatim vtriq̄ deferuire: an verò teneatur vni defer-
uire per se, & alteri per vicariū? Et cōcludit, q̄ est in ele-
ctione sua. Nā ex quo dispēlatū est super principali, vide-
tur dispensatū super accessorijs. & dic vt ibi latius dicā.
¶ In ca gl. ibi: conueniretur tantum de illis. Aduerte ad hāc
dictionē taxatiuā tantū. Nā videtur ex hoc inferendum
q̄ super alijs rebus nō possit cōueniri corā illo Episcopo
beneficij. Sed contrariū sentit glo. in fi. nō aduertēdo ad
prædicta: dū dicit, q̄ in vtroq̄ loco ecclesiarū sortitur do-
miciliū. Nā si hoc esset verū, sequeretur q̄ etiā super alijs
rebus posset ibi conueniri: cum in loco domicilij pos-
sit quis conueniri de contractu alibi gesto, & de deli-
cto alibi perpetrato, & de alibi sito: vt probatur in cap.
dilecto. de fo. cōpe. no. in. l. fi. C. vbi in re acti. no. Bar. in. l.
cunctos populos. C. de sum. tri. aliās superflueret domici-
lij forus: dixi latē in. c. fi. de fo. cōpe. Et ideō decisio huius
quæstionis vltimæ, quā gl. tangit in fi. Vtrū ratione cu-
iuslibet beneficij sortiatur quis ibi domiciliū: de qua ma-
teria vide no. in. c. dilectus. de rescrip. & ibi dixi per Inn.
in. c. ex ore. de priui. Et vera conclusio est, q̄ si beneficiū
requirat residentiam, sortitur ibi domiciliū: dūmodò tenea-
tur ibi residere. hoc dico: quia si est dispensatū super plu-
ralitate beneficiorū, videtur dispensatū super residentia:
vt dixi, & per consequens, si ibi nō residet, nec residere te-
netur, nō sortif ibi domiciliū: aliās secus. Et per hoc dic
gl. procedere, quādo beneficiū nō requirit residentiam.
Nā tūc ex quo ibi nō habet domiciliū nō potest coram
illo Episcopo conueniri, nisi super spectantibus ad illud
beneficiū. Et adde ad prædicta no. dictū Bart. in. l. j. ff. ad
mu. vbi dicit, q̄ in loco, vbi quis adipiscitur dignitatē, ef-
ficatur ciuis. facit. l. municipales. in. §. miles. ff. eo. & c.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus petens sibi provideri de beneficio vigore cuiusdam mābati Papæ non debet obtinere, si ille clericus impetrauit literas non faciendo mentionem alterius beneficij, quod habebat siue fuerit tenue, siue ab alio occupatum, aliās literæ saperent surreptionem. 5.
- 2 Scandalum si potest interuenire, si obeditur literis Papæ licitē

SEB. SAPIA.

¶ Dispensatur.
Vide Car. in cle.
j. ad fin. principij
verfi. nonō quæ-
ro. de præben. cū
multis allega. per
Fel. in. c. postula-
sti. col. xij. ver. li.
mita tertio. s. dere
script. vbi accumu-
lat infinita in ma-
teria dispensatio-
nis.

¶ Ad sacerdotiū.
Adde vidēdū Pe.
de Anch. cōf. ccv.

¶ Taxatiuā. di-
ctio taxatiua ex-
cludit: & intelli-
ge extranea: illa
verò quæ pertinet
ad naturā actus in-
cludit text. est in
cle. exiui. de ver.
fig. in. §. cum aut
natura. quem tex.
reputauit aureū
& peregrinū Io.
de Ana. in consil.
xxxvj. inci. vtrū.
vide de hoc p do.
Are. in. l. si mora.
in. ij. no. ff. so. ma.
& ibi Iaso. in. iij.
not. vbi multa di-
cunt, an & quādo
taxatiua includat
vel excludat. & p
Bar. in. l. si constā-
te. in. ix. q. primæ
partis. eo. ti. Et ad
de vnum casum
in quo taxatiua
non excludit: scilicet
cet quando, si ex-
cluderet, induce-
retur legum cor-
rectio. vide Iaso.
qui ponit exēplū
in. l. j. in. xij. colū.
ver. ij. ff. de offi. e-
ius. & do. Alex. in
l. j. C. de bo. poss.
contrata. A Enæ.
de Fal.

¶ Domiciliū.
Adde Ro. consil.
ccclxxxvj.

¶ Ciuis. Adde
Ang. consil. xxij.

Cap. Cum teneamur. Panor. super Tertio Decre.

quis potest non obedire: etiam si Papa rescripserit scandalo non obstante.
Papa si scripserit aliquid, quod est euidenter iniustum, vel fieri non potest sine peccato: non est ei obediendum.

CAP. VI.

Cum teneamur. ¶ Ad mada-
tū Papæ nō te-

netur quis providere illi, qui beneficium in literis tacuit: vel cui sine scandalo provideri non potest. Et in hoc ultimo est iste tex. semper menti tenendus. Nō recipit congruā diuisionē. ¶ Casus literalis. Aliquis habēs sufficiēs beneficiū, impetrauit literas pro alio beneficio in alia ecclesia obtinēdo: nec fecit mentionem de beneficio, quod habebat: quæsitum fuit à Papa, vtrum teneretur ille, cui literæ diriguntur providere illi autoritate illarum literarum. Papa respondet, si mandātū nostrū receperis super prouisione alicuius, qui habet aliud sufficiens beneficium, patienter sustinebimus, si nō feceris, quod mandamus: nisi de beneficio in literis nostris fiat mentio: vel si non potes ei providere sine scandalo. Ber. ¶ No. j. vnam regulam generalem & notabilem: q. in materia beneficiorū licet nō obtemperatur literis Papæ, si sine scandalo pareri non potest: non enim est de mente Principis velle providere vni cum scandalo plurimorum. Ad hoc bo. tex. in. c. nihil cum scandalo. s. de præscrip. & in. c. ij. de noui ope. nun. & vide glo. in. c. qui scandalizauerit. j. de reg. iu. quam notabis. Et aduerte quia tex. iste procedit in dubio quando. f. non appareret de expressa intentione Papæ in contrarium. Sed dubium esset quid si Papa præcisè præcipit, scandalo non obstante suo mandato pareri? Circa hoc nihil scribitur, sed dicerem sic: quod aut est tale, q. non potest sine peccato explicari: & tunc non est parendum: vnde dicit sing. Innoc. in ca. inquisitionis. de sent. excom. q. non est parendum mandato Papæ iniusto: ex quo multa mala seu scandalū verisimiliter est futurum. Ad idem vide quod not. Ioan. An. in. c. adeo. de rescrip. vbi notanrer dicitur, q. si Papa scribit pro indigno tanta indignitate, vt salua cōscientia illi provideri non potest: non est illi parendum. Ad idem vide Hosti. in. c. significauit. de off. or. vbi dicit, q. si superior nō potest dispensare super mandato iniusto: nō est illi parendum. Probantur prædicta ratione. Nam Papa non recipit à Deo potestatem peccandi, sed iustè & licetè ligandi & soluendi: vt dicit tex. in. c. j. xl. dist. sed Deus qui est superior præcepit malum vitandum: ergo potius parendū est Deo, quā Papæ: quia Papa non potest cōtra legem Dei: vnde dicitur potius errare, quā legem facere. xxv. q. j. sunt quidam. & xj. q. iij. c. qui resistit. & hec not. quia quotidiana. ¶ In glo. j. in fi. de hoc dic, vt dixi in illo. c. cum ecclesiasticæ. ¶ In glo. ij. in fi. hodiè est tex. in. c. si motu proprio. j. eo. tit. li. vj. vbi habetur, quod quantumcunque tenue sit beneficium obtētum, est semper de illo facienda mentio: aliās rescriptum est surreptitium. Sed hīc docto. quærun, nunquid de beneficio sibi subtracto, seu occupato sit fienda mentio? Et concludūt quod sic: aliās posset via aperiri fraudibus: quia faceret se quis spoliari, vt posset impetrare aliud beneficiū, & demū repetere primū. Item ex quo habet actionem ad beneficium repetendum, videtur ipsum beneficium obtinere. ff. de regu. iur. l. qui actionem habet. facit ad hoc. c. in nostra. s. de rescri. Nam si Papa sciuiisset, fortè nō cōtulisset secundū: sed dixisset, q. repeteret suum beneficiū. & hoc videtur verissimum. Et aliæ glossellæ non habent aliquid.

SEB. SAPIA.

a ¶ Pareri. Quod non sit in tali casu Papæ obediendū vide Fel. in. c. accepimus. col. j. s. de fi. instr. & in. c. si quando. col. ij. s. de rescri. vbi dicit non esse obediendū Papæ, vbi peccatum imminet.

b ¶ Pleno iure. Ad. de Cal. conf. ij. de præscrip. Ber.

SEB. SAPIA.

c ¶ Ratione consuetudinis. Vide latè per Dec. post Abba. in rub. s. de appell. col. ij.

ZACHARIAS.

d ¶ Excipitur. Ad de quod pro hoc est gl. singul. in. c. dilecti. per istum alle. in ver. appellationē. secundū Phil. Franc. Butr. istum & doc. s. de app. licet Archid. in ca. si delegatus. de of. dele. li. vj. dicit Inn. & Hosti. tenere cōtrarium in isto casu alleg. per. d. l. cuius. tamen gl. opt. docet nō esse credendū Ioan. An. in præ. alleg. c. dilecti.

SUMMARIUM.

1 Clericus habens duas ecclesias, debet vnam eligere, & aliam dimittere: an autem priuetur vna ipso iure: vide. 3.

2 Prælatus inferior Episcopo, habet ius instituendi, priuandi, & excommunicandi.

4 Consuetudo, vt appelletur ad Papam omisso medio valet. Item valet circa ea, quæ sunt accidentaliter alicuius actus: cōtra naturam & substantiam actus non valet consuetudo.

Constitutio odiosa prouidens contra Episcopum: non extenditur ad alios sacerdotes.

CAP. VII.

Referente. ¶ Habens plures eccle-
fias, alterā eligere, & alte-

ram dimittere compellitur. h. d. In prima ponitur impetrantis conuestio. In secunda ipsius absolutio & causæ cognitio. ibi: nos autem. Casus literalis. Quidam presbyter in Archidiaconatu cuiusdam Archidiaconi habebat duas ecclesias. Archidiaconus spoliavit illum altera illarum: & assignauit illam cuidam alij presbytero. G. nomine, propter quod presbyter ille appellauit ad Metropolitanum suum. f. Remensem Archiepiscopum: & sic Archiepiscopus restituit illi ecclesiam, post hoc Archidiaconus vocauit illum presbyterum ad præsentiam suam: & quia ille non venit, Archidiaconus excommunicauit eundē. Sacerdos conuestus à domino Papæ. vnde Papa fecit illum absolui à sententia qua tenebatur. mandat Papa Episcopo Dicecesano, vt ille presbyter vnā de prædictis ecclesijs eligat, quam voluerit: & alterā assignet prædicto. G. cui Archid. eam cōtulerat, si nō habeat aliud beneficiū: alioquin concedat illā alij personæ idoneæ beneficiū non habenti. Ber. ¶ No. j. Archidiaconū, & sic inferiorē prælatus Episcopo posse de iure speciali habere ius instituendi. Itē priuandi & excommunicandi. Potest ergo inferior Episcopo acquirere ecclesiam pleno iure. b. de quo in. c. vnico. de cap. mo. lib. vj. facit. c. auditis. & c. olim. de rescrip. & vide latius in. c. cum 3 satis. de offi. Archi. ¶ No. ij. tex. not. q. habēs plures ecclesias non potest vtraq., vel altera præcisè priuari: sed debet dari optio eligendi alteram, quā velit. contra hoc apertè facit. c. quia nonnulli. s. titu. proximi. vbi priuatur secunda. & hodiè videtur tex. iste correctus per. c. de multa. j. eo. vbi ipso facto est priuatus prima. Doc. inflāt pro solutione: & maximè ad. c. quia nonnulli. & cōmuniter videtur velle, q. istud capit. præcessit. c. quia nonnulli. vnde ante illud cōciliū dabatur optio tēpore illius, priuabat secūda superueniente ipso facto prima. * vt. c. de multa. & sic istud. c. remanet hodiè correctū. ¶ Sed cōtrahūc cōem intellectu facit, quod habetur in p. c. m. o. Ad quid enim fuit positū hoc. c. cū de aliquo nō seruiat. Ideo vt aliās dixi potest iste tex. etiā hodiè pcedere in ecclesijs nō curatis, vel in vno curato, & alio simplici. Ex quo enim requirunt residētia, & non possunt simul de iure teneri, debet dari optio: vt alterū eligat, nō obstantibus. c. superius alle. quia loquūtur in dignitatibus, personatibus & ecclesijs curatis. Istud. c. loquitur indistinctè. ergo nō debemus recedere de iure antiquo: nisi quatenus reperitur in nouo prouisum. l. præcipimus. in fi. C. de appell. & debemus semper niti ad saluandū iura, quatenus potest fieri cōgruè: vt. c. cū expediat. de ele. li. vj. & pro hoc vide qd. no. Ol. cōf. ccxx. & hoc semper notabis. & facit quod dixi in. c. fi. s. ti. proximi. ¶ In gl. ij. in fi. vult gl. q. ratione cōfuetudinis hīc valet appellatio, omisso medio. & sic nō q. cōfuetudo potest operari circa ea, quæ sunt de circumstantijs, seu de accidentibus alicuius actus: vt est tex. cum gl. in. c. ij. de consue. li. vj. & vide tex. in. c. Romana. de appell. e. li. vbi probat dictū gl. ¶ Sed aduerte, quia hoc est diuinare, q. hīc esset consuetudo: ideò hīc potes dicere, q. hoc nō fuit exceptū. & non diuinādo habes hīc casum, q. valet appellatio omisso medio, si non excipitur: & dixi latius in. c. dilecti. s. de appell. & ad hoc scias allegare istū tex. ¶ In gl. in verb. quā maluerit ibi: quod nō credo: no. bene hoc dictū gl. quod constitutio odiosa specificè prouidens

providens contra Episcopū nō debet extendi ad alios sacerdotes. Idē dic contra arg. quia periculosum. de sentē. exc. li. vj. & facit quod dixi super ru. de vita & ho. cler. & c. statutum. de ele. li. vj. Et in fi. gl. pondera hoc dictū gl. quia potest adduci ad id, quod. s. dixi: q̄ hæc constitutio nō sit mutata, nisi respectu rerū ecclesiasticarū curatarū.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia & dignitates non possunt, nec diuidi, nec permutari sine superioris auctoritate. 2. 3.
- 4 Laicus potest habere præbendam, quando non est annexa canonicatui: canonicus verò non potest esse.
- Præbenda annexa canonicatui, est quid spirituale: separata verò non.
- 5 Si duo recipiuntur ad vnum canonicatum: efficiuntur duo canonici, etiam si superent numerum: secus si ad vnam præbendam.

C. A. V I I I.

- M**aioribus. ¶ Prohibetur etiam diuinitio dignitatum: vel sic. ¶ Præbendæ & dignitates nō debent diuidi, nec etiam permutari. h. d. In prima ponitur causa prohibitionis. In secūda prohibitio: ibi, idcirco. ¶ Casus literalis. Quidā prælati beneficia minorū clericorū diuidebāt in plura beneficia, maioribus, in sua integritate manentibus. Conciliū Turonense videns, quod erat iniquum, statuit q̄ ecclesia seruet vnitatē sine aliqua sectione in minoribus beneficijs: sicut in maioribus, vt de cætero nulla diuisio fiat præbendarū aut etiā dignitatū. Ber. ¶ No. ¶ primò quod quædā beneficia dicuntur minora, & quædā maiora. Appellat quædam maiora Episcopatus: minora præbendas. Io. An. dicit posse dici, quod quædam sunt maiora, quædā media: & quædam minora. maiora sunt Episcopatus: media Abbatia, & alij personatus: minora præbendæ. ¶ No. ij. hīc vnam regulā negatiuā: q̄ dignitates, seu beneficia nō debent permutari: intellige, nisi ex causa & superiorum auctoritate: vt in glo. nec præbendæ, seu alia beneficia debent diuidi. ¶ In. ij. gl. in fi. Ex hac glo. colliguntur due solutiones: & per consequens duo intellectus ad hoc ca. Primus est, vt non fiat diuisio præbendæ sine causa: vnde causa non existente ex vna præbenda, non debent fieri duæ: vt hīc: sed ex legitima causa sic. & sic intelligitur ca. vacante. j. eo. Et secundū hunc intellectū intelligitur iste tex. vt nō fiat diuisio. s. vt ex vna fiant plures. Secūsus intellectus, q̄ primò prohibetur, ne duo recipiantur ad vnam præbendā: quia cū sit vnicū ius & indiuisibile, nō debet esse titulus duorum. in. c. tuā. j. e. sed ex causa bene posset vna diuidi in plures: vt sic sint plures tituli. & hæc solutionē tenet Inn. qui dicit præbendā nō diuidi: licet aliqua de temporalitate sibi retineat, & alteri præbendæ indigenti tribuat. pro hoc. c. cū omnes. de consti. vbi mādatur, q̄ præbendæ æquiparentur. Nam secundū Innoc. præbenda est nomen iuris: quia nō solum consistit in temporalitate, sed inhæret iuri canonice: & sic remanet vñ ius, licet aliquid de temporalibus sibi detrahatur. & notabis semper hoc dictū. & videtur velle, q̄ præbenda sit ius spirituale. Et pro hoc videtur tex. in. d. c. dilecto. j. eo. vbi appellat præbendam ius spirituale vnicū & indiuisibile. ¶ Sed aduerte, quia malè intelligitur hoc dictū: & videtur glo. in contrarium. in. c. cum. M. de consti. quæ dicit, q̄ præbenda potest conferri laico: cum consistat in temporalitate. vnde potest laicus esse præbendatus, sed nō canonicus. & sic transeunt ibi doct. ergo nō est ius spirituale: sicut hīc dicit Inn. & videtur tex. in. d. c. dilecto. Sed pro concordantia debes animaduertere, quod quandoq̄ in ecclesia præbendæ non sunt distinctæ: sed omnia bona

sunt cōmunia. Et per capitulū assignatur isti vnum prædiū in præbenda: & alteri aliud, vel quid simile: vel etiā sunt præbendæ distinctæ, sed non sunt annexæ canonicatibus. quia non est ibi numerus canonicorū. & istis casibus & similibus præbenda est quid merè temporale: & dicitur à præbeo præbes. talis præbenda potest dari etiā laico. & sic intellige notata in. d. c. cum. M. Quandoq̄ præbendæ sunt distinctæ & annexæ canonicatibus: vt quia certus est numerus canonicorū & præbendarū: & quælibet præbenda inhæret suo canonicatui. & hoc casu intellige. d. c. dilecto. & dictū Inn. hīc. Nā canonica est quoddā ius spirituale cōpetens canonico ex receptione sua. Nam ratione cōnexitatis præbenda dicitur ius spirituale: quia habetur respectus nō solum ad temporalitatem, sed ad ius canonicū connexum: quod est spirituale: & hæc talis præbenda non potest conferri laico: nisi separetur prius à iure canonice. ¶ Et ex istis infertur ad decisionem quæstionis, quā ponit hīc Inn. Quæritur enim quid si duo recipiantur ad vnam præbendā simpliciter, seu ad vnam canonicam? & dicit, quod si duo recipiantur ad vnam canonicam, seu canonicatum: multiplicatur ipso facto ius canonice: ita quod sunt duo canonici, & habent ius canonice distinctum: ita q̄ si erat ibi numerus canonicorum, est ruptus: quia ex quo vacante numero receperūt duos: videntur creasse aliud ius de nouo. & de hoc videtur textus in. d. c. dilecto. j. eod. & dicit vt ibi. Si autem duo recipiuntur ad vnam præbendam: non tenet exceptio quo ad præbendam: quia cū præbenda etiam consistat in temporalitate modo prædicto, non videtur facta diuisio præbendarum. quia opus est facto, sicut consistit in facto. facit. l. quod in rerum. §. final. ff. de legat. j. In istis enim quæ sunt facti, non sufficit animi destinatio ad diuisionem, sed oportet, quod interueniat contrarium factum: quia nil tam naturale, quàm quod vnumquodque vinculum soluat eo modo, quo ligatum est: vt. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. secus est, vt dixi in iure canonicatus: quia est incorporale. Vnde sola animi destinatio potest multiplicari.

S V M M A R I V M.

- 1 Receptus in canonicum debet habere præbendam, ex qua possit vivere: & sic videtur, quod canonicus potest quis esse, sed non sit beneficiatus, de quo debet sibi postea prouideri. 2. & interim habet vocem in capitulo: & fecit omnia sicut alij. 3.
 - 4 Conferre beneficia non est propriè donare. vide j. eo. c. inter cætera. nu. 3. & 8.
 - 5 Canonicus potest esse quis in vna ecclesia sine præbenda: quando habet in alia ecclesia præbendam: imò non posset habere duas præbendas etiam ex dispensatione Episcopi.
 - 6 Beneficia vacatura nullo modo possunt cōferri ab inferiore à Papa propter votum captandæ mortis.
 - 7 Canonicus si vnus fuit primò receptus à capitulo, alter postea à Papa, vterq̄ sine præbenda, præbenda primò vacatura est danda secundo recepto, quia à Papa.
- Canonicus receptus auctoritate capituli, non potest excipere contra receptum auctoritate Papæ: quod non fecerit mentionē de receptione sua, & sic surreptitiè impetrasse.

C. A. P. I X.

Relatum. ¶ Receptus in canonicum, & prouisione capituli, debet quando facultas se obtulit habere præbendā. Præmittit & submittit causas mādati ipsum mandatum interferendo. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Cantuariensis instituit in ecclesia sua magistrum Iacobum in canonicum & in fratrem: & promisit eidem conferre primam præbendam, quæ in ecclesia ipsi vacaret: & assignauit eidem aliquam portionē quousq̄ præbendam aliquam integrā cōferret eidem. sed cū postmo-

SEB. SAPIA. ¶ Maioribus. Vide, quod per istū tex. dicit signanter Card. in cle. fi. §. fi. in antep. q̄o. de iure patr. & ad materiam vide dictum Io. de Ana. in ca. audiuimus. in. iij. col. j. de collu. quod refert Fel. in. c. ad audientiam. ij. in. ij. col. s. de rescri. videlicet quod Episcopus potest pro bono pacis ordinare: vt detur aliquid alteri parti. debet tamen istud ordinare per viam quantitatis pecuniæ, vel bladi, non aut per modum quotæ: puta vt des. sibi tertiā, vel quartam partem: quia esset scindere beneficium contra hanc decre.

SEB. SAPIA.

a ¶ Canoniz. vide Abb. in. c. dilectus, primo. j. e. & in. c. pro illorū. in. iij. no. j. eo.

b ¶ Vocē in capitulo. Adde Fede. cōf. ccc. Ber.

SEB. SAPIA.

c ¶ Conferre. Limita, & declara: vt colligitur ex not. per Ab. in. c. suis, j. eo.

d ¶ Prouisio. Limita hoc nō procedere, quando alii cui collegio prouideretur de beneficio vacaturo: quā cessat in eo votū captandē mortis. Ita do. Abbas in. c. cum venissent. in. ij. co. in ver. op. pon. & videtur. s. de restit. spo. AE. neas de falco.

SEB. SAPIA.

d ¶ Prouisio. vide Bar. & Moder. in l. fi. c. de pac. Dec. cum in. c. ex parte. j. in. j. nota. s. de offi. deleg. & Fel. in. c. nonnulli. co. x. vers. fallit quarto. s. de rescri. vbi dicit, qd ad hoc, vt valeat concessio prębendę vacaturę hominis certū oportet, qd Papa vtiatur clausula de plenitudine potestatis, & not. casum, in quo inferiores à Papa possunt concedere prębendam vacaturam, videlicet quando habet ius conferendi canonicatū: quia si cōferat debet illi, cui est collatus prouideri de prębenda proximē vacatura. Ita not. Abb. in. c. cū. M. Ferrar. in. col. pen. s. de cons. aliter tamen sentit Deci.

e ¶ Contrarium est verū. Adde quod voluit Cal. cons. ij. eo. titu.

dum in ecclesia ipsa prębendę vacassent. Archiepiscopus nō adimpleuit suam promissionē, vnde iste Iacobus accessit ad Papam, & exposuit ei, qualiter Archiepiscopus se habuerat erga eum. Scribit Papa Archiepiscopo dicens, quod postquam dictus Iacobus est institutus canonicus in ipsa ecclesia: & promissa est ei prębenda primò vacatura, dignum est vt integram habeat prębendam: vnde mādāt ipsi Archiepiscopo, quatenus si dictus Iacobus est in ecclesia canonicē institutus & in choro, capitulo, & alijs quorum communis est vsus, habet sicut canonicus potestatem: ei prębendam, si qua vacet, vel quā primò vacare contigerit, assignet secundū quod ipse promissit: quia incōueniens est, vt prębenda careat, qui in canonicum est receptus. Bernard. ¶ Not. primò quod quis potest esse canonicus absque eo, quod habeat prębendā. & maximē hoc procedit, vbi non est certus numerus canonicorū, sed prębendę sunt certę & distinctę. ¶ No. ij. ibi: capitulum &c. quod ius interessendi in capitulo & dandi ibi vocem, non causatur ex collatione prębendę, sed ex iure canoniz: canonicus verò sine prębenda licet dat vocē in capitulo: & ita facit tanquam canonicus. & hoc indubiē procedit, vbi non est certus numerus. nam potest quis dici supernumerarius, sed omnes habent æquale ius. De supernumerarijs verò vtrum habeant vocem in capitulo, dic. vt not. in cap. cum. M. de constitutionibus. & capitulo dilectus, infra eodem. ¶ Nota. iij. ibi: prębendam, si qua vacat &c. quod in ista ecclesia erat determinatus numerus prębendarum: aliās prębenda non posset vacare: vt in. d. c. dilectus j. eo. Et ex hoc colligitur, quod possibile est numerum prębendarum determinatum esse in ecclesia, & non numerum canonicorū.

¶ Nota ibi: concedas liberaliter. iuncta glo. fi. quod pręlatus in conferendo beneficium isti vel illi, dicitur vti liberalitate quadam. Licet enim teneatur conferre: non tamen isti, vel illi. vnde liberalitas est in alicui conferendo. Nam propriē, vt dixi, in se non est liberalitas. & vide tex. in. c. fi. de offi. vica. quia appellat collationem donationem; non tamen est vera donatio simpliciter. Et ideo dicit glo. xxij. q. vj. c. fi. quod episcopus dicitur dare prębendam, non autem donare. Nam propriē donatio est, quando nulla necessitas vrget donandi, sed solum liberalitas. l. j. ff. de dona. hīc autem est necessitas in conferendo, licet non subsit respectus certę personę. ¶ Vltimò no. ibi non est congruū &c. contra recipientes aliquos in canonicos sine assignatione prębendarū. Videtur enim hoc incongruū, licet receptio teneat: sed intellige hunc tex. quando canonicus iste receptus nouiter non haberet alibi prębendam: alias hīc licet esset canonicus sine aliqua prębenda: imò esset iuri exosum, quod in diuersis ecclesijs haberet duas prębendas. & idem Inno. in. c. fi. s. titu. prox. vbi notabiliter dixit, quod Episcopus dispensare potest, quod canonicus prębendatus in vna ecclesia, sit canonicus sine prębenda in alia ecclesia: sed nō potest dispensare: vt sit ibi prębendatus: ex quo sibi prima prębenda sufficit: sed respectu canonicatus potest: quia est vtile ecclesię habere plures consiliarios. & sic intelligit c. sanctorū. lxx. dis. & hoc no. semper. ¶ In gl. j. in fi. An autē hodie sit correctū hoc ca. per ca. ij. de concess. pręb. li. vj. vbi dicitur, qd nec directē nec indirectē valet prouisio ad vacatura beneficia: dic. quod non. vt ibi no. in gl. quam vide. Dic ergo, quod prouisio siue receptio in canonicum qualitercūq; facta, non valet: quia pręstat votū captandē mortis. sed si recipitur in canonicū siue sit facta prouisio prębendę, vel nō: debet semper habere prębendā nō ex vi promissionis: quia est nulla: sed ratione canoniz, seu canonicatus: quia ex quo est canonicus: incōgruū est, vt sit sine prębenda. ¶ An autem iste receptus autoritate Episcopi, seu capituli, habeat ius affecti uē ad prębendam vacaturam: dic. quod non: quia vt di-

xi inferior à Papa, non potest dare ius, maximē affectum ad prębendam, seu beneficium vacaturum. & pro hoc iste tex. nam hic vacauerat prębenda, & fuerat alijs collata: aliās iste non esset conquestus Papę: & de hoc per Inno. plenius in. c. inter cetera j. eo. ¶ Et ex hoc determinatur quęstio: pone quod Titius fuit receptus in canonicū ex prouisione capituli, postmodū fuit receptus Sempronius ex mandato Papę: quæritur cui debeatur prębenda primò vacatura: videtur quod primò recepto, argu. ca. eum qui. de rescript. lib. vj. sed contrarium est verum: quia illud illud. c. procedit quando primò & secundo receptus habent ius pariter affectum: sed in casu nostro receptus autoritate capituli non habet ius ad prębendam vacaturam: sed solum ad petendum: vt sibi prouideatur de prębenda: & hodie est tex. in. c. hi qui. eo. tit. lib. vj. Nunquid autē receptus autoritate capituli possit excipere contra impetranter apostolicum, ne recipiatur? Innoc. hīc instat, & concludit, qd potest excipere de surreptione literarum: quia si Papa sciuisset, non contulisset, seu nō scripsisset, nisi prius foret isti prouisum: sed post receptionem, non potest excipere. Host. & communiter doct. tenent oppo. dicentes non esse necesse facere mentionem in literis apostolicis de recepto. autoritate capituli: aliās possent canonici facillē illudere Papam, & euacuare eius potestatem. & hoc communiter obseruatur. Et ideo amplius non insisto: & maximē hodie: cum inoleuit clausula tollens ius acquisitum ad rem: sed dictū Inno. posset fortē procedere in casu huius capituli, quando Papa prius mandauit pro recepto autoritate capituli.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici non possunt redditus ecclesiarum suarum debitos quibusdam rectoribus, nec diuidere, nec minuire. 2. 4.
- Eleemosyna, quando sit. danda sub precepto peccati.
- 5 Auaritia dicitur quedam idolatria: & mater omnium malorum.
- 5 Monachus est antiquior, quam institutio aliorum religiosorum.
- 6 Pensio alicuius beneficii, si quæratur augmentari, & clerici non lunt: quo casu potest superior sine eis facere augmentum.
- Consensus si non præstatur ab illo, qui habet præstare sine iusta causa, aditur superior.

CAP. X.

Auaritiæ. ¶ Religiosi redditus ecclesiarum suarū diminuire nō possunt respectu portionis, quę debetur rectoribus, seu vicarijs: nec parochias diuidere. h. d. Primò ponitur excessus: secundò correctio. Secundū dā ibi: ideoq;. ¶ Casus literalis. Quidam monachi canonici regulares certas pēsiones de ecclesijs suis percipere annuatim consueuerunt: sed ipsi portiones & antiquos redditus, quos clerici ipsarum ecclesiarum percipiebant, diminuebant: & parochias suas diuidebant sine consensu Archiepiscopi sui. vnde mandat Papa prædictis regularibus, quatenus si quas portiones, vel antiquos redditus clericorum sine consensu Archiepiscopi diminuerunt, vel parochias diuiserunt, ad integritatē pristinam debeant reuocare. Bernar. ¶ No. j. quod licet ecclesia sit subiecta religiosi, quo ad temporalia, non tamen possunt religiosi ad libitum alterare statum antiquum ecclesię: sed tenentur conseruare rectores, seu vicarios illarum ecclesiarum in antiquo statu: & sic sibi non possunt augere pensionem, vbi certam pensionem à principio erant soliti recipere: nec possunt diminuire portionem solitam dari illis rectoribus. Quando autem religiosi habeant ecclesias subiectas, quo ad temporalia, dicam latē in. d. c. de monachis j. eodē. & intellige hoc. cap. prout ibi dicitur.

¶ Not

- 3 ¶ Not. ij. q. avaritia est idolorum servitus. Avarus enim videtur committere idolatriam & servire quodammodo idolis: quia avarus magis diligit numum, quam Deum, unde maiorem reverentiam adhibet auro, quam ipsi creatori. lxxvij. dist. c. sicut. & vide ibi pulcherrimum tex. an. & quando quis peccet non elargiendo elemosinam. & vide gl. j. q. ij. cum omnes. & alibi dicit tex. q. avaritia est mater cum eorum malorum. xxij. dist. hic ergo & alibi appellatur cecitas: ut in c. avaritiae cecitas. de elect. li. vj. nam execat mentem hominis, ut agenda non videat. & pro hoc. c. quorunda. co. ti. li. vj. Et dicit Tullius, q. nil deterius avaritia, praesertim in Principibus & rempublicam gubernantibus. & in senibus videtur quoddam monstrum. unde multum notabiliter dicit Seneca, quod nil est turpius avaritia senili. Est enim quasi monstrum, deficiente via augere via. 4 ticum. i. deficiente vita augere patrimonium. ¶ No. q. licet ecclesia sit subiecta praelato inferiori, quo ad temporalia: non tamen potest inferiorem ecclesiam dividere. i. eius parochiam: sed divisio pertinet ad Episcopum in c. sicut unire. de excess. praelat. & in clem. ne in agro. in § ad hoc. de sta. re. ¶ Ultimo ponderat hic doc. in superscriptione, q. canonici regulares praefertuntur monachis. Sed dicit Abbas hoc procedere: quia hic tractatur de vitio avaritiae: quasi velit dicere: secus esse, ubi nominaretur aliqui ad aliquod laudabile exercitium, nihil allegat. Sed vide bo. tex. in c. Deus qui. §. de vita & hone. cle. vbi prius nominatur monachi: secundo canonici regulares: tertio alij religiosi. & ex ordine illius tex. habes arguere praerogativam in alijs. Pro hoc facit, q. monachi, seu monachorum institutio fuit antiquior, quam institutio canonicorum regularium, vel aliorum religiosorum. & vide pro hac ratione bona gl. in c. quorunda. praalleg. Tene mentem ex hoc dicto Abbatis: q. cum aliqui notantur de aliquo vitio, debet prius nominari non dignior, sed ille, qui magis est infectus: secus in actu virtuoso. & sic limita gl. in d. c. quorunda. ¶ In gl. ij. in fi. Circa hanc ultimam questionem instant doc. circa duo. Primo, quid si clerici ecclesiae contradicunt divisioni, seu augmentationi pensionis. Secundo, quid si Archiepiscopus talis ecclesiae, seu Episcopus dioecesis non vult consentire. Et dimittendo opin. veritas est haec: si clerici contradicunt causa legitima non subsistente, non obstat eorum contradictio: unde superior poterit hoc facere sine eis. ut in c. iij. de ec. adi. & not. in c. constitutus. de relig. do. secus ubi subesset causa legitima. arg. in c. j. de reb. eccl. non alie. li. vj. Quo ad secundum dic, q. si superior non vult consentire: potest adiri eius superior: ut eum ex causa legitima compellat ad consentiendum. de iure patr. in c. nullus. ¶ Et no. ex hoc, q. Archiepiscopus non succedat episcopo nolenti consentire: sed debet eum compellere ad consentiendum: non tamen debet aliquid acceptari in praedictum ecclesiae vacantis, defensore legitimo sibi non dato: ut in d. c. j. & c.

- 6 Beneficiatus non potest resignare beneficium sine licentia Episcopi, vel consensu patroni. 7.
8 Sacerdos recipiens pecuniam, quia celebravit ad instantiam aliquius, peccat: non tamen committit simoniam.
Canonici, qui vadit ad serviendum, cum hac intentione, ut recipiat portiones quotidianas, committit simoniam mentaliter. Sacerdos non potest licite a suis parochianis pecuniam accipere pro spiritualibus: etiam in casu necessitatis, in qua maneret ipse sacerdos.
Parochiani compelluntur subvenire presbytero: si aliter non habet, unde vivat.

CAP. II.

Significatum.

- ¶ Possunt praelatus & capitulum praebendae vacanti honestum onus imponere, ad quod praebendarius teneatur. h. d. Primo ponitur ordinatio tria continens. Secundo confirmatio cum limitatione ibi: quoniam. ¶ Casus literalis. Quaedam praebenda sacerdotalis vacavit in quadam ecclesia. Praepositus & capitulum illius ecclesiae communi consensu & voluntate statuerunt: ut quicumque ad ipsam praebendam eligeretur, missam de sancta Maria quotidie celebraret: nisi esset corporis infirmitate gravatus: nec ecclesiam dimitteret sine consensu Praepositi & capituli: & quod iura illius praebendae non alienaret. Quo facto electus est quidam sacerdos ad ipsam praebendam. Praepositus & capitulum petierunt a Papa, ut institutionem ipsius deberet confirmare. & dominus Papa ipsam confirmavit ita, quod sacerdos ille assidue debeat officium suum impendere ipsi ecclesiae: nisi fuerit infirmitate gravatus: & quanto frequentius poterit salva honestate sua missarum solennia celebrare: nec liceat illi officium subtrahere illi ecclesiae, nec ad aliam se transferre. Ber. ¶ No. j. q. patronus etiam ecclesiasticus non potest in institutione beneficii apponere certum modum celebrandi divina: nec restringere aliter instituendum in illo beneficio: sed hoc explicare & instituere pertinet ad superiorem: ideo isti petierunt confirmationem a Papa. & allego ibi tex. magis expressum in c. cum dilectus. de consue. Inno. in c. iij. ne praela. vi. suas. ¶ No. ij. ar. opti. & quasi expressum, q. sacerdos non debet arctari ad dicendum missam de vno sancto, per totum annum: nec videtur, q. propter has missas peculiares seu priuatas debeat omitti missa de feria, praesertim per totum annum. ad hoc. c. quidam, de cele. mis. unde Papa hic noluit confirmare illam institutionem, quo ad istum articulum: sed simpliciter dixit, ut teneatur celebrare missarum solennia. & ideo dic si hodie contingeret. ¶ Nota. iij. q. illicita est institutio beneficii, si beneficiatus arctatur ad celebrandum quotidie missam: quia saepe daret materiam peccandi: cum facile non contingat sacerdotem quotidie devotum existere ad celebrationem. Nam satis est felix, qui potest digne vnam missam quotidie celebrare. unde Augustinus. talem celebrantem quotidie non laudat, nec vituperat. de cose. dist. j. in c. sufficit. Et ideo si contingeret hodie hoc modo beneficium institui, debet talis institutus recipere interpretationem ab isto tex. ut celebretur quantum frequentius potest, salva honestate sua, ac debita devotione. Quid enim si pollutus in somno est: debet enim abstinere. de quo dic, ut habes bo. tex. cum gl. vj. di. c. testamentum. Item quid si non habet vestimenta, vel calicem honestum, vel quid simile: certe honestas contradicit. & idem dic de simili. impedimentis, quae possunt occurrere. Et ex hoc & ex tex. potest colligi pro & contra, q. habens beneficium sacerdotale, tenetur celebrare quantum frequentius potest, salva honestate &c. ¶ Ultimo no. q. non valet institutio beneficii arctans beneficiatum ad non dimittendum unquam illud beneficium: sed debet intelligi,

SEB. SAPIA.

¶ Canonici regulares. De hac materia copiose tradit Feli. in rubric. §. de maiorit. & obedi. colum. iij. vers. monachi praecedunt. vide tamen etiam text. praefertentem canonicos regulares, in c. ut lex continentiar. xxvij. q. j.

¶ De vno sancto. Adde Ro. consil. cccxxxix. vbi ponit, an capellanus teneatur quotidie dicere missam specialem pro mortuo, qui fundavit capellam.

Anton. Francisc. ¶ Circa hoc, quod hic dicitur, an capellanus teneatur celebrare missam pro animi constructis capellam quotidie. Dicis videndum esse per do. Car. in de. j. in §. si. de reli. do. & in de. iij. de re iud. vbi ponit, in quibus locis oratorijs vel capel. possint & debeant missae celebrari, & quae missae debeant celebrari, & inter reliqua dicit, q. missa in altari hospitalis, non potest celebrari in festiuitatibus solennibus. & dicit etiam, q. missa mortuorum debet celebrari sine pace. ad quod etiam vide glo. j. c. pacem. de conse. dist. iij.

SUMMARY.

- 1 Praelatus & capitulum possunt beneficio vacanti certum onus imponere, quod habeat subire ille, cui beneficium conferretur. & ista oneris impositio debet confirmari a Papa. 2.
3 Clericus non debet compelli ad celebrandum missam unius sancti in toto anno: quia per hoc dimitteret missas in ferijs consuetis.
4 Clericus non debet institui in aliquo beneficio, cum hoc, quod quotidie celebret: quia non semper potest se reperire dispositum ad celebrandum. sed si fuerit taliter institutus, recipit determinationem, ut celebret quanto frequentius potest: salva honestate sua.
Sacerdos pollutus in somno, non debet celebrare pro illa vice.
5 Clericus institutus in beneficio, ut semper in eo faciat residentiam: potest hoc non obstante ingredi religionem: & se propter necessaria absentare.

q non dimittat causa voluptatis: vel causa transferendi se ad aliam ecclesiam. Nam primò illa institutio impediret propositum religionis. nam sacerdos potest petita licentia, licet non obtenta, intrare religionem. vt in. c. licet. de regul. Item debet posse se absentare propter utilitatem, seu necessitatem ecclesie: ac propriam: vt in. c. ex parte. s. de cleri. non resi. ¶ Et ex prædictis infertur ad solutionem oppositionis, quæ potest formari contra istum tex. in eo, q Papa in confirmatione mutauit cõuentionem partium, seu institutionem factã per istos clericos. Nam videtur, quod hoc non debuit fieri: quia contractus vincunt legem. in regula. contractus. de reg. iur. lib. vj. & in. l. j. si conueniatur. ff. de positi. Sol. dicit Inno. q Papa fuit hîc potius interpretatus hanc cõstitutionem, quam mutauerit. vel secundũ alios quos ipse refert respectu religionis, vel celebrationis, & similia, potest superior in confirmatione mutare: etiã si illa aliàs sint illicita: vnde hîc Papa mutauit tria, scilicet respectu celebrandi missam de sancta Maria &c. Item respectu celebrandi quotidie: & respectu non recedendi de ecclesia, vt patet ex prædictis. & hoc fecit causa honestatis, vt colligitur ex prædictis. sed vbi conuentio concerneret tẽporalia, & esset aliàs licita, nõ debet superior eã immutare, ex quo legitimè facta est. ¶ Ex prædictis potes colligere modũ & practicã procedendi in institutionibus beneficiorũ, quæ disponũtur in testamẽtis quotidie, vel inter viuos. Nam patronus põt ordinare prout sibi videbitur: & illũ ordinẽ porrigere postmodũ Episcopo vel Papæ: & superior instituet beneficiũ: & apponet illa onera, vel modos, qui sibi legitimi videbũtur: vt patet hîc, & in. d. c. cũ dilecti. ¶ Et ex prædictis etiã soluitur alia oppositio. nã non videtur, q sine Episcopo possit iste beneficiatus dimittere beneficiũ: vt in. c. admonet. & c. q in dubijs. de renũ. nec etiã se absentare põt sine licentia superioris. vt in. c. relatũ. s. ti. proxi. sed iste Prepositus & capitulũ, licet fuerint patroni: non tamen erant superiores: ergo non sufficit eorum licetia: nec dimittendo in perpetuũ, nec ad tempus. Sol. dicunt doc. quod ideò fuit necessaria confirmatio hęc Papæ. Et no. hoc dictũ, quod licet canonici constituent certum beneficiũ, non tollitur in reliquis iurisdicctio. Epi. & intellige hoc dictũ doc. quãdo ipsi volebant excludere Episcopũ, sed si ipsi intendebant q eorum licentia requireretur accumulatiuè cum licentia Epi. tunc non esset contra ius. quia istorum interest, vt beneficiati non dimittant eorũ beneficia. ita not. dicit Inn. in. c. fi. de renũ. ¶ Et tene menti illud dictũ in resignatione beneficij, vt requiratur consensus patroni: & sit limita. d. c. q in dubijs. ¶ In gl. j. quidam etiã dicunt & c. not. primò. ex principio glõ. bonam cautelam ad euitandam simoniã, vt onera diuinorum celebrandorum apponantur rei: & postmodum res tradatur simpliciter. Tũc enim transibit res cum illis oneribus. Sed aduerte, q posset hoc cauillari: non enim videtur q res temporalis & inanimata sit capax horũ onerũ: vt sic onera dicantur annexa rei. Nam in effectu verba videntur esse prolata causa instituendi. Nam debemus inspicere ad quem verborum effectus dirigitur. arg. in. l. cũ pater. ff. de lega. j. licet fatendũ hanc viã esse honestiorem: vt nõ videatur conuentio expressa inter tradentẽ & recipientẽ. Fateor tamẽ beneficiũ posse institui cũ illis oneribus: quia beneficiũ est satis capax: cũ sit quoddã ius spirituale & vniuersum. si cut dicimus de hereditate iuxta no. in. c. cũ ad sedẽ. de resti. spol. vbi bo. glo. & in. c. quia. v. de iud. vbi dixi. Sed q apponatur rei prophanæ mō prædicto, nõ videtur vq quacq posse sustineri. & p hoc quod j. dicitur. ¶ Secũdò no. in alio hac gl. in isto versic. si quidẽ inquantũ dicit, q opinio quorundam fuit, vt licet hęc onera possint deduci in pactum. & hanc opi. tenuit Gof. quasi esset modus spiritualis & non temporalis. Sed tu cõsidera quod

licet iste modus contineat in se spiritualitatem: tamẽ res quæ traditur est merè temporalis. ergo non videtur licitum hoc pactũ: vt vnus det temporale, & alius expresse promittat spirituale. p hoc. c. j. de simo. & per totũ. Sed si esset beneficiũ spirituale, quod daretur cũ cõditione, seu modo diuinorũ dicendorũ: tũc posset sustineri opi. istorũ, sed vt simonia cõmittatur: quia nõ interuenit hîc aliqd tẽporale, sed spirituale cũ spirituali. in. c. ad questio nes. de rer. permu. Sed ex alio põt ista pactio impugnari: quia beneficiũ spirituale debet cõferri purẽ. vide text. cũ gl. bo. in. c. ij. de ele. li. vj. ¶ In ea gl. ibi: arg. quod sacerdos. Not. istã gl. vsq ad fi. & vide aliã bo. gl. xxj. q. ij. c. fi. & c. suã j. de simo. & Tancr. tenuit istã gl. dicit tñ, q sacerdos nõ debet celebrare hac intentiõe, vt recipiat pecuniã: q si faceret, peccaret: nõ tamen cõmittit simoniã: ex quo licetẽ operas suas locat in necessitate. Sed vide gl. in. c. vni co. de cler. nõ resi. li. vj. quæ dicit, q si canonicus vadit pĩ cipaliter ad officiũ propter distributiões, cõmittit simo niã mẽtalẽ. & de hac materia vide latius p Inn. & Host. in. c. iij. ne præl. vi. suas. quorũ dicta transfudit Io. An. hîc: nihil tamẽ addendo. Nã dicit ibi Inn. q sacerdos nõ po test licetẽ suis parochianis vendere spiritualia: vt in. c. nõ satis. de simo. etiã si indigeret: sed in casu indigentia com pelli debent parochiani ad subueniendũ presbytero, seu ad offerendũ: vt habeat, vnde possit viuere: iuxta no. in c. vt dominicis. j. de paro. & super rub. illius ti. & vide gl. de conse. dist. j. omnis Christianus. sed parochianis non suis licetẽ locat operas suas corporales, ex quo idiget: sed nõ spirituales, licet gratis possit eis impendere spiritua les. Sed caueat, q iste cõtractus nõ misceatur: nec quo ad intentionẽ, nec quo ad verba. & sic sentit Inn. & Host. q non sit licitũ etiã pauperi pacisci: vt aliquod temporale recipiat pro obsequio spirituali. Sed mihi plus placet di ctũ istius gl. dũmodo nõ intẽdat vendere spirituale, seu recipere pecuniam pro spiritualibus: sed potius pro serui tio & recõpensatione damnorũ, quæ sustinet trahendo morã ibi. Nã video, q vicario Episcopi constituitur cer ta portio: quæ profectò nõ constituitur pro seruitijs tẽ poralibus, vt patet in. c. causa ex eo. de ele. li. vj. & in. c. p uenit. de ap. & c. pe. s. ti. proxi. Idẽ videmus in mansiona rijs, qui solũ habent merã temporalitatem pro seruitio spirituali dũtaxat. Item videmus, quod beneficia dantur propter officia: vt dicit tex. in. c. fi. de rescrip. lib. vj. Et ali bi dicit, q beneficiũ est stipendiũ cleri. in. c. Epi. s. e. Eodẽ modo potest clericus non beneficiatus licetẽ pacisci, vt pro obsequijs spiritualibus debeat recipere certã merce dem: vt habeat vnde viuatur. Et pro hoc. j. q. ij. c. fin. vbi di citur, quod stipendium est satis laboribus debitum &c.

SYMMARIUM.

- 1 Monachi possunt licetẽ habere ecclesias parochiales eis subie ctas, quo ad temporalia, super quibus non habent ius insti tuendi: sed tantum præsentandi: institutio verò pertinet ad Episcopum. 2. 8.
- 3 Commendatorij, id est, illi, qui habent in commendam aliquam ecclesiam, debent tantum lucrificare fructus superfluos, & conseruare ecclesiam in statu suo: vt in ea seruiat numerus consuetus clericorum. & similia. 8.
- 4 Eleemosyna est in præcepto etiam laicis, quando est tanta ne cessitas pauperis, quod fame moreretur.
- 5 Ecclesia secularis quinq; modis potest spectare ad religiosos. & quo iure possit pertinere talis ecclesia ad ipsos religiosos, vi de j. nu. 10.
- 6 Religiosi, qui habent ius patronatus in aliqua ecclesia: nil aliud habent plus, quàm si forent laici: nisi quod habent custodiam ecclesie vacantis: & exigunt rationẽ de fructibus ecclesie.
- 7 Monachi, vel alij religiosi, qui habent ecclesias seculares quo ad titulum collatorium: possunt in eis instituere rectores: non autem aliquid de fructibus percipere. Idem si haberent quo ad titulum.

¶ Ad offerendũ.
Adde quod pul chre voluit Rom. consi. cccxliij.

ACHARIAS.
¶ Adde Cardina. Alex. in. c. statui mus. xvj. q. j. Ho. sti. in. c. cum sicut. j. de consec. ecclẽ. & Card. in. c. rela tum. s. eo.

SEB. SAPIA.
¶ Ad offerendũ.
Vide Lapã allega tione. lxvij. co. pe. cum allegatis per Feli. post Abb. in c. veniens. j. col. ij. ver. no. iij. ibi con sueuerunt. s. de te. sti. vbi dicit, quod potest sacerdos compellere suos parochianos ad sol uendum sibi omni anno aliquid: & hoc per sustetatio nem sacramento rum.

ad titulum.

Episcopus non potest recipere aliquid de ecclesijs sibi subiectis: nisi quo ad iura episcopalia.

9 Monachi, vel alij religiosi, qui habent ecclesias seculares quo ad temporalia & spiritualia, quam iurisdictionem in his habeant. 12.

11 In patronatus si fuerit donatū à patrono, siue etiam ecclesia, cū consensu Episcopi: an videatur donatum nō solum respectu presentandi, sed etiam temporalia percipiendi.

13 In patronatus non potest concedi laico sine consensu Episcopi: si verò concedatur loco religioso, tunc non requiritur consensus Episcopi.

14 In patronatus laicorum datum ecclesiæ, vel alicui religioso: assumit naturā ius patronatus, quod habet religiosi. de quo. §. n. 6

15 Episcopus, an quomodo, & quo iure potest concedere ecclesiam secularem religiosi, vel monachi.

16 Monachi, vel religiosi fundantes aliquam ecclesiam: quo iure habuerunt illam?

C. A. P. XII.

De monachis. ¶ Reputatur materia huius. c. difficili

lis propter iura vario modo loquentia: sed infra Deo propitio clare explicabitur. Et hoc dicit in summa. Ad præsentationem religiosorum in eorum ecclesijs nullus debet institui per episcopum, nisi prius ei congrua portio reddituum assignetur. & hodie hoc. c. extenditur etiā ad religiosos exemptos: vt in. c. j. eo. ti. lib. vj. Et adde nouā prouisionem, quæ circa hoc habetur in cle. j. de iurepa. & vide de ecclesijs istorum regularium, text. in clem. quia regulares. de sup. negl. præl. ¶ Casus literalis. ¶ Quidam monachi habent ecclesias suas in quibus ponunt vicarios: & eos tantum grauant, quod hospitalitatem seruare non possunt, nec Episcopalia iura persolvere. mandat Papa Vigoren. Episcopo, in cuius iurisdictione sunt isti monachi, quod nullum recipiat ad præsentationem monachorum, nisi tantum de prouidentibus ecclesiæ coram ipso fuerit assignatum, unde possit hospitalitatem seruare: & Episcopalia iura persolvere. Hanc portionem non poterunt monachi diminueri sine consensu capituli: & sic potest intelligi. §. c. auaritiæ. Ber. ¶ No. j. quod monachi possunt habere licite ecclesias parochiales sibi subiectas quo ad temporalia. & quo iure istæ ecclesiæ possint eis competere, statim dicā post gl. ¶ No. ij. quod religiosi habentes ecclesias seculares subiectas quo ad temporalia: non habent per hoc potestatem instituendi eos: sed solum præsentationem, institutio verò pertinet ad Episcopum loci. ¶ No. iij. quod habentes ecclesiam quo ad temporalia, non possunt sibi approbriare omnes redditus ecclesiæ: sed redditus duntaxat superfluos, detracta prius congrua portione pro vicario, seu rectore ibidem instituendo: & pro iuribus episcopalibus persoluedis. Ex hoc infertur, quod habentes ecclesiam commendatā, seu sibi traditā, vt percipiat temporalia ad sustentationem sui: non potest immutare statum ecclesiæ: unde debet facere deserui ri per clericos, seu numerum clericorum consuetum: & hospitalitate more solito ibi tenere: & consimilia onera explicare: quod clarius tenet Inn. in. c. in lateranensi. §. c. ti. & c. Pastoralis. §. de priui. Et hoc multum facit contra dominos Cardinales & alios habentes ecclesias commendatas. nam præsupposito, quod eis commendatæ fuerint, vt temporalia recipiant: tenentur ecclesias conseruare in statu solito: & tamen percipere & lucrificare redditus superfluos. & sic debet intelligi concessio ex facto. Et hoc probatur apertissimè per locum à maiori. nam si isti religiosi, quibus conceduntur ecclesiæ expressè, vt redditus couertant in proprios usus: non possunt subuere nec mutare statum antiquum ecclesiæ: multo fortius isti quibus ecclesiæ commendantur: cum dubium sit in iure vtrum commendatarij ecclesiarum, faciant fructus suos etiā superfluos. ¶ Vltimò no. ibi: congruam sustentationem & c. quod re

etor seu vicarius ecclesiæ licite capit ex facultatibus ecclesiæ congruam sustentationem. nec distinguitur hic, an habeat patrimonium, vel non. Nam ex quo seruit altari: licite capit sustentationem ex altari. eo. cum secundum apostolum. & facit ad id quod dixi in. c. Episcopus. §. eo. ¶ In gl. j. in fi. no. ex glo. iuncto tex. quod etiam clerici seculares tenentur ad hospitalitatem: & intellige secundum Innoc. ad solitā, & iuxta vires facultatum. Non enim tenentur omnes recipere, & postea mendicare: sed primò subueniendum est seruitoribus. & in. c. de his. de ele. ædi. Item reparanda est prius ecclesia: vt in. c. pastoralis. de his, quæ fi. à. prælat. vbi bo. tex. in prin. & ex alijs redditibus poterit teneri hospitalitas. ¶ Et intellige, nisi tanta sit necessitas proximi, quod fame moreretur: tunc eidem est subueniendum. Nam tunc ecclesia tenetur etiam vendere bona mobilia & immobilia, & etiam vasa ecclesiæ. xij. q. ij. c. aurum habet ecclesia. Et hoc casu etiā quo ad laicos elemosyna est in præcepto. lxxxvj. dist. c. pasce. & in. c. sicut. lxxvj. dist. ¶ Sed dices tu in assignanda portione huic Rectori, seu vicario, de quo in tex. quomodo considerabitur hospitalitas tenenda? dic, quod habebitur respectus ad situm ecclesiæ. Nam magis indiget quando est extra vias communes. Item considerabitur consuetudo loci: & vbi religiosi omnia onera subirent, cessaret & hæc prouisio in ecclesijs inferioribus. de quo dic, vt latius habetur in. d. cle. j. de iurepatro. ¶ In gl. in ver. de prouentibus ecclesiæ. not. hanc glo. ad quam quotidie sit remissio: cum quæritur de iure competenti religiosi, quo ad ecclesias eis subiectas. & vide gl. quasi consimilem. xij. q. ij. in sum. Et vt clarius habeatur hæc materia: primò est aduertendum, quod quinque modis possunt ecclesiæ seculares spectare ad religiosos. ¶ Primò, quo ad ius patronatus duntaxat. Secundò, quo ad collationem, seu quo ad institutionem tituli collatiuam. Tertiò, quo ad institutionem authorizabilem, scilicet vt possint instituere presbyterum, etiā quo ad curam populi. Quartò quo ad temporalia tantum. Quintò, quo ad temporalia & spiritualia. ¶ Primo casu, quando habet ius patronatus tantum: non possunt capere aliquid de redditibus, sed tantum consequuntur id, quod consequitur quilibet laicus ratione ius patronatus: vt in. c. cum seculum. j. de iurepa. cum & Episcopus habet ius patronatus in diocesi alterius aliquid ultra non consequitur: vt. xvj. q. v. c. j. habent tamē religiosi vnā prerogatiuā præ laicis: quia possunt exigere rationem de temporalibus ecclesiæ: vt in. c. cum & plātare. §. in ecclesijs. §. de priuilegiis. & habent custodiā ecclesiæ vacantis: vt in. c. bona. §. de ap. & ibi plenè dixi. Et isto casu non habet locum, quod dicitur in isto. c. quia non possunt aliquid capere de redditibus ecclesiæ. ad hoc cle. quia regulares. præal. sed habent duntaxat presentare rectorem: & respectu præsentationis seruabitur quod dicitur hic: non autem respectu augmentationis portiois. ¶ In secundo casu, quando pertinet ecclesia ad eos, quo ad iustum titulum collatoriū, & non habet locum quod dicitur hic: tum, quia non fit præsentatio Episcopo: cum ipsi instituunt rectorem: tum, quia cum sit subiecta solum quo ad collationem, non possunt extendere manus ad temporalia ecclesiæ. vt in. d. cle. quia regulares. ¶ Itē dic in tertio modo, quando est subiecta ad institutionem tituli collatoriā & authorizabilem quo ad curam populi. Nam Episcopus habet ecclesias subiectas quo ad vtrancumque institutionem: vt c. cum ex iniuncto. in fi. de hære. xvj. q. vij. omnes basilicæ. nec tamen potest extendere manus ad temporalia ecclesiæ: nisi quo ad iura episcopalia in. c. præsentati. de officio or. libr. vj. x. q. ij. quia cognouimus. de ordi. c. conquirente. multo fortius hoc non poterit facere inferior habens hæc iura de iure speciali. ¶ In quarto modo scilicet cum ecclesia subest eis quo ad temporalia habet proprium locum, quod hic dicitur: in. c. auaritiæ. §. eo. Nam propter religiosorum inopiam, quando Papa vel Episco

¶ Dubium sit. Ad. de Ro. consil. cccl. Cal. consil. vj. eo. ti.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod potius videtur eos non facere fructus, suos hac ratione, quæ meo iudicio militare videtur. Sunt enim commentarij nudi ministri, vel custodes secundum Alexan. in. l. Lucius. ff. de po. & Angel. in consil. xxxv. in. c. quidā nobilis homo.

¶ Rationem. Ad. de quod Fede. consil. xcv. dicit, quod laicus potest petere, vt amoueat propter dilapidationem.

SEB. SAPIA.

¶ Quandoq; Papa. Nūquid autem religiosi translati ad ecclesias seculares, veniant appellatione religiosorum, vide Felin. in c. tua nos. co. ij. ver si. an autem appellatione religiosorum, §. de iureiur.

Cap. De monachis. Panor. super Tertio Decre.

pus concedit eis ecclesiam quo ad temporalia: & talis cō-
cessio intelligitur, vt possint percipere redditus, & cōuer-
tere in vtilitatem propriam: intellige tamen conseruata
ecclesia in statu suo pristino: vt. s. dixi. & pro hoc vide
bo. tex. in. c. pastoralis. & ibi per Inno. j. de priuile. & in. c.

9. pastoralis j. de donatione. habebunt enim presentatio-
nē Rectoris ex tali cōcessione, vt hīc dicitur. ¶ Quinto
& vltimo, quādo ecclesia est eis subiecta, quo ad tem-
poralia & spiritualia: & tunc consydera, quōd si est subie-
cta pleno iure, non habet locum formalitas huius text.
quia in tali ecclesia habent ipsam plenam institutionem:
vnde non est necesse recurrere ad Episcopum pro insti-
tutione: vt in. c. vnico. de cap. mo. lib. vj. Facit. c. quoni-
am. de priuile. ipsi enim isto casu ponunt ibi vicarium, &
deponunt. de quo vide bo. gl. & no. in cle. j. de excels. præ-
lato. super ver. ad mensam. quā multum notabiliter de-
clarat, quando & quibus modis ecclesia dicitur pertine-
re ad mensam religiosorū, vel alterius. Aut est subiecta
in spiritualibus & temporalibus, id est, quōd religiosi ha-
beant ibi temporalia, & etiam institutionem collatoriā
tituli, non autorizabilem quo ad populum: & tunc ha-
bet locum quod dicitur hīc, pro cura populi debet re-
curri ad episcopum: ex quo eis non est subiecta pleno iu-
re: vt in. d. c. vnico. de cap. mo. Et ex his clarē habes, qui-
bus modis ecclesia secularis potest pertinere ad religio-
sos: & in quibus casibus debet feruari istud. c. ¶ Sed
nunc restat examinare, quo iure ecclesiæ seculares pos-
sunt pertinere ad religiosos modis prædictis: & exami-
nabimus glos. in singulis suis partibus. Nam ponit gloss.
quatuor modos: quandoq; pertinet ad eos ex donatione
laici: quandoq; ex donatione Episcopi: quādoq; ex pro-
pria fundacione: quādoq; ex translatione iurispatronatus
duntaxat: vt quia forte acquisierunt villā, vbi erat
iurispatronatus: vel quia patronus laicus concessit eis so-
lum iurispatronatus. ¶ Ad primum dicit gl. hīc, quōd
ex concessione laici intellige patroni, & cōsensu Episco-
pi transfertur ius in religiosos, nō solum respectu præ-
sentandi, sed quo ad temporalia. alleg. xvj. q. j. c. vl. & idē
videtur velle gl. xvj. q. ij. in summa. Mihi nunquam pla-
cuit hoc dictum gl. nam cū laicus patronus non habeat
nisi iurispatronatus, nec potest disponere aliquatenus de
temporalibus ecclesiæ: vt probatur. x. q. j. c. nouerint.
non potest plus iuris transferre in religiosos, quā ipse
habeat: vt in regula, nemo potest. de regu. iur. li. vj. Nec
ob. confirmatio Episcopi: quia confirmans non donat
aliquid de nouo: sed tantum autorizat donationem fa-
ctam. c. inter dilectos. de fid. instru. Nec ob. c. pastoralis.
de do. quia illud. c. loquitur, quādo Episcopus donauit
simpliciter ecclesiā consentiente patrono. Sed in casu no-
stro, non donat Episcopus, qui habet ius disponendi de
temporalibus: sed donat laicus, licet pro gl. faciat: quia lai-
cus donando ecclesiā, videtur donasse non solum iurispatro-
natus, sed ipsam ecclesiā: quia verba sunt cōcepta in eccle-
siā, nō iurispatronatus. Sed per hoc nō recederem a priori
dicto: quia videtur donare quod suū est: ar. in. l. serui ele-
ctio. s. Labeo. ff. de le. j. secus fortē, si patronus dixisset cō-
sentiente episcopo, donamus vobis talē ecclesiā, ita vt ver-
bū dono, etiā referatur ad Episcopū. quo casu loquitur
illud. c. pastoralis. Et in hoc casu fortē posset saluari hoc
dictum gl. & reperi, q. do. Ant. etiam impugnat hoc di-
ctum gl. sed saluat in duobus casibus. ¶ Primus, quando
laicus de facto possidebat totam ecclesiā respectu re-
dituum: & eam post contulit religiosi de consensu Epi-
scopi. & sic dicit loqui. c. vlti. allegatum in glo. & facit. c.
cum apostolica. de his quæ fi. a Præla. Posset de hoc du-
bitari ratione prædicta: quia nemo plus iuris &c. Nec
obstāt iura alleg. per eum: quia loquuntur, quando laici
habent decimas cum titulo, & non poterat donatio ve-
rificari, nisi quo ad totum ius: sed in casu nostro non po-

test verificari respectu iurispatronatus. ¶ Secundus ca-
sus est, quando patronus tempore fundacionis contulit
dotem ecclesiæ, & eam subiecit religiosi de consensu
Episcopi: hunc casum non admitterem in præiudicium
Episcopi & Rectoris ecclesiæ. Nam potest esse subiecta
religiosis, non tamen quo ad redditus. Cum ergo verba
hoc non sonent, non debet plus operari ista subiectio
simpliciter facta, quā illa, quā facit ius commune
quo ad Episcopum. ¶ Et pro hoc vide gloss. præalleg. in
d. clemen. j. de excels. prælat. quæ dicit, quōd licet ecclesia
sit subiecta etiam pleno iure religiosi, non tamen per
hoc possunt extendere manus ad redditus, nisi sit subiecta
quo ad temporalia. & facit. d. cle. quia regulares. ¶ Quan-
doq; secundum glo. laicus donat ecclesiā sine consensu
Episcopi: & non valet concessio, per. c. illud. de iurepat.
Aduerte, si concessio fieret laico: clarum est, quōd non
valet, etiam respectu iurispatronatus sine consensu Epi-
scopi: vt probatur in. c. j. de iurepatro. lib. vj. sed vbi con-
cessio ecclesiæ fieret loco religioso, tunc necessariō non
requiritur consensus Episcopi quo ad iurispatronatus: vt
communiter not. doct. in. d. c. j. tenuit Ioan. And. xvj. q.
ij. in sum. Et puto, quōd licet patronus dixerit, concedo
vobis ecclesiā hanc, quōd valet concessio respectu iu-
rispatronatus: quia si non valet quod ago, vt ago: debet
valere, vt potest: ex quo peccatur in materia, & non in
forma: vt probatur in. c. vno. de spon. lib. vj. Nec obstāt
iura alleg. in glo. quia loquuntur quando patroni conce-
dunt ecclesiā clerico seculari. Nā tunc non habebūt li-
centiam cōcedendi iurispatronatus, nec proprietatem ec-
clesiæ sed donare titulum in ecclesia: & hoc non potest
laicus: ideō ex toto concessio non valet. Sed quando do-
nauit loco religioso, videtur voluisse donare, aut ex toto
respectu iurispatronatus, quod habebat. ideō omni casu
debet valere, saltē respectu iurispatronatus. Et ex his ha-
bes, quōd ius potest cōpetere loco religioso ex donatio-
ne laici. ¶ Vnum tamen aduerte, quōd ex translatione
iurispatronatus in personam ecclesiasticam, assumit tale
iurispatronatus naturam patronatus ecclesiæ: vt probatur
in tex. iuncta gl. in. c. j. vnde religiosi habent quatuor mē-
ses ad præsentandum, & poterūt exigere administratio-
nem de temporalibus: licet laici non potuissent. ¶ Quā-
doq; & secundo modo ecclesia pertinet ad religiosos ex
donatione Episcopi: & tunc aduerte ad formam concessio-
nis. Si enim donauit quo ad temporalia, habebit locū
quod. s. dixi. Et intellige, quōd hæc donatio fiat ex causa
& cum consensu capituli. alius non valet. in. d. c. pasto-
ralis. de don. & in cle. ij. de reb. eccl. nō alie. Idē dic, q. quā-
do donatio talis fit per Papā quo ad temporalia: vt pro-
batur in. d. c. pastoralis. de priuile. Aut Episcopus dona-
uit pleno iure vtendo hac generalitate verborum. & gl.
hīc sentit, quōd etiam operatur concessio respectu tem-
poralium: sed glo. sentit cōtrarium in. d. c. cle. j. de excels.
Prælat. Nam ecclesia est subiecta Episcopo pleno iure:
& tamen non habet temporalia ecclesiæ: sed puto, quōd
habito respectu ad personas religiosorum, quia concessio
eis fit, vt habeant vnde viuunt, quōd tunc intelligitur
pleno iure, id est, quo ad temporalia & spiritualia: & hoc
casu poterit saluari dictum huius gloss. secus putarem,
vbi concessio fieret alijs personis, vt ibi Papa concessisset
ius non religiosi: quia tunc priuilegium debet res-
tringi propter præiudicium Episcoporum. Quandoq;
fit concessio simpliciter per Episcopum, vt quia dicit:
donamus vobis talem ecclesiā. & tunc serua. c. pastora-
lis. de dona. & quōd talia iura competant religiosi extra
libus concessionibus Prælatorū ultra redditus tempora-
les. vide Innocent. in. c. lateranenfi. eo. & Ioan. And. hīc
post eum. ¶ Quandoq; & tertio, religiosi habent eccle-
siam ex fundacione propria: & tenet hīc gloss. quōd ha-
bent eam quo ad temporalia. allegat iura, quæ hoc non
probant:

a ¶ Temporalibus
ecclesiæ. Adde vi-
dendum Ro. confi.
clxxvj.

SEB. SAPIA.

b ¶ Cum consensu
capituli. Ad hæc vi-
de Felin. in. c. in no-
stra. col. pe. versic.
sextō no. vbi dicit,
quōd si religiosus
habuit beneficium
seculariū ab Epi-
scopo & spoliatur
licet sit inhabilis
respectu tituli, ta-
men competit sibi
possessorium, &
consequenter facit a
fructus suos.

probant: nec video quo iure probatur hoc dictum glos. Nam iura dicunt, q̄ immediatè, dum ecclesia est cōsecrata, pertinet ad Episcopū: & succedunt iura, quæ volunt Rectorē ponendū in qualibet ecclesia. in. c. cū non ignores. j. eo. & xvj. q. vij. c. omnes basilicæ. Nam vt. s. dixi, etiam Episcopus ædificans ecclesiam in alieno territorio, nō habet, nisi solum ius patronatus: ergo idem dic in religiosis: cū totum territorium sit Episcopi de iure. cōcordat. c. j. de offic. ordi. Inno. tamen in. d. c. lateranensi. j. eo. videtur prima fronte sibi contrariari. Nam primò dicit, quòd si religiosi ædificarent ecclesiā, retinent sibi dominium temporale: & possunt ibi ponere vicarium, & deponere. & in alia glo. dicit, quòd non possunt religiosi ædificare ecclesiam etiam cum protestatione: vt sit eis pro grangia, seu pro prioratu, seu pro proprietate quadam: quia non possunt diminuire iura Episcoporum: & ibi vide latius. Sed posset gloss. ista sustineri quando religiosi in auxilium ecclesiæ propriæ ædificant ecclesiam in loco vicino: tunc videntur ambæ vna ecclesia in effectu. sic potest saluari glo. in. c. eam te. de æta. & quali. & quod no. ibi doct. tamen no. hanc glo. propter ipsius auctoritatem. Vltimo modo potest spectare ad religiosos ius patronatus varijs modis: vt quia dotauerūt ecclesiam tantquam laici: vel acquisiuerūt cum vniuersitate: vel patronus laicus dedit eis tantū ius patronatus: & quod ius habeant, dictū est superius: & ista superficialiter sufficiat: quia multa dici possent, quæ causa breuitatis omitto.

SUMMARIUM.

- 1 Clericus non potest habere plures dignitates, nec in vna, nec in diuersis ecclesijs: quia omnia iura prohibent: & consuetudo in contrarium non valeret.
- 2 Nec dispensatio Papæ, nisi ex legitima causa.

CAP. XIII.

Adhæc. ¶ Plures dignitates, vel personatus in vna, vel in diuersis ecclesijs, quis habere non potest: hoc dicit. Ponit dictum & eius rationem subdit ibi: cum singula. ¶ No. primò ibi: omni rationi. quòd omnis ratio resistit, vt quis habeat plures dignitates, vel personatus. Est enim primò contra naturam recti sermonis. nam de eo, qui habet duos canonicatus, oportet dicere ecce. P. canonici venit. Item est contra ius naturale & diuinum, quod requirit, quòd vna sit coniunctio carnalis: ita & vna debet esse cōiunctio spiritualis. Itē cōtra rationē iuris canonici, quod patet per se. Quartò contra ius ciuile, secundum quod nemo potest esse de duobus collegijs. l. j. ff. de colleg. illici. nec habere duas militias. l. iij. C. qui milit. non pos. & de hoc latius in glo. c. sequen. ¶ Et ex his infero, consuetudinem non valere cōtra dispositionem huius iuris. ad hoc quod leg. in. c. ad nostram. de probat. ¶ Infero etiā, q̄ vbi dispensandū esset per Papā, nisi fiat ex legitima causa, nō valet quo ad Deū: quia nō potest dispensare seu melius dissipare vniuersum ius, non solū humanū, sed etiā diuinū: & sic tēpera secundā gl. hīc. & vide bo. gl. in. c. nō est de voto. ¶ Secūdo. no. ibi: assiduitatem. q̄ omnes dignitates seu personatus exigūt assiduitatē. i. continuā residentiam in ecclesijs: nec videtur, q̄ quis possit per alium in eis deseruire. aliās ratio huius. c. non concluderet. facit. s. de cler. nō resid. in. c. ex parte. cum. c. seq.

SUMMARIUM.

- 1 Clericus habens plures dignitates cogitur vnam dimittere.
- 2 Monachus per professionem factam in vno monasterio desinit esse monachus primi. Nam nemo potest esse monachus plurimum monasteriorum: etiam consentientibus Prælati.
- 3 Collegiatus quis non potest esse in duobus collegijs: quando exercitium vnius impedit exercitium alterius: aliās secus.

Præterea. ¶ Habens plures dignitates alteram dimittere cōpellitur. h. d. ¶ Primò narrat casum, quem secūdo corrigi mādāt: ibi: mandamus. ¶ No. j. q̄ quis non potest esse Archidiaconus in diuersis ecclesijs. Itē no. ar. q̄ regularis potest esse Archidiaconus. Sed contra hoc opp. de. c. super eo. j. de re. Sol. hæc litera pōt intelligi dupliciter. Primò, q̄ isti ecclesiæ erant seculares & iste erat clericus secularis. Sed tūc expone literam: ibi: regulariter professus. i. canonicè promisit obedientiā Prælato vtriusq̄ ecclesiæ. Nā canō græcè, id est, quod regula. Clericus enim secularis promittēdo obedientiā Prælato suo, dicitur profiteri. facit. c. legebatur. & c. ego. N. s. de iureiu. & sic nō ob. contrariū. & hanc lec. sentit hic Gof.

¶ Secūdo potest legi, q̄ vtraq̄ ecclesia erat regularis & cathedralis. & hanc sentit Host. & tūc ad contrariū respōde, q̄ talis nō potest esse Archidiaconus in ecclesia seculari: sed in ecclesia regulari sic. & ita potest intelligi text. Et secundū hunc intellectū not. hūc tex. q̄ in ecclesijs cathedralibus regularibus regulares possunt habere dignitates inferiores. & sic vidi pluries obseruari. ¶ Sed cōtra hanc lec. seu tex. sic intellectum opp. ex quo iste fuit professus in alia ecclesia, desinit esse professus alterius ecclesiæ: quia nō pōt esse canonicus regularis, vel monach⁹ duarū ecclesiarū, etiā cōsentientibus Prælati: vt in. c. cōstitutus. de elec. ergo eo ipso, q̄ fuit professus in secunda ecclesia de licentia Prælati prioris ecclesiæ, desinit esse monachus, vel canonicus. primē ar. in iurib. præal. & in. c. si quis iā translatus. xxj. q. ij. So. Inn. fatetur cōtra: & dicit hoc processisse ex gratia. sic etiā secundū eū processit ex gratia, vt isti daretur optio: cū non habeat propriā voluntatē. xxij. q. j. c. nō dicatis. In hoc tamē vltimo potest dici, q̄ ex quo habebat dignitatē, poterat explicare votū suū in spectantibus ad illā dignitatem: quia ex quo vnū cōceditur: omnia pertinentia cōcessa esse videntur. in. c. præterea. & in. c. prudentiā. de off. deleg. l. ad legatū. & l. ad rē mobilē. ff. de proc. ¶ Vltimò no. ex prædictis, & ex tex. q̄ regularis, quia legitime transfertur ad aliā ecclesiā regulare iterū ibi profitetur. pro hoc tex. in. c. Abbatē. j. de ver. sig. in ver. professione facta. & vide qd no. Io. de lig. in cle. ne i agro. de sta. re. ¶ In gl. fi. ibi. ff. de colle. illi. l. j. Nota in canonista gl. q̄ quis nō potest aggrauatus esse duobus collegijs, & hoc intellige, quādo collegia habēt talia exercitia, seu studia, q̄ exercitium vnius præstat impedimentū exercitio alterius. Nā posset contingere, q̄ quis eodē tēpore vocaretur ad diuersa collegia: & nō posset vtriq̄ deseruire: vt not. in. d. l. j. & ibi per Bar. & vide de his collegijs per Inn. in. c. dilecta. de excels. præla. Itē intellige gl. quando diuersa collegia nō essent subordinata. Nā quandoq̄ duo se habent, vt totū & pars. sicut est in collegijs doctorum, & vniuersitate scholarium. Nam quandoq̄ faciūt tantū vnum corpus, vt in rebus pertinentibus ad ipsum corpus vniuersaliter cōsideratū: sicut etiam est in vniuersitate Bononiæ: vbi scholares vltimontani faciunt vniuersitatem de per se: & Artiste de per se: & tamen nihilominus in certis actibus conueniūt, & faciūt vnā vniuersitatē. Nā tunc quis est de vniuersitate particulari, & vniuersali. non habetis hīc alia vtilia.

SUMMARIUM.

- 1 Electus ad vnam dignitatem, vel ecclesiam, cogitur dimittere aliam, quam habebat: aliās non recipitur.
- 2 Clericus non potest habere plura beneficia in duabus ecclesijs, nisi dispensatiue: vel de consuetudine: in beneficijs non requirētibz residentiam, vel in vno curato, & alio non.
- 3 Ecclesia potest dici collegiata, etiā quòd in ea non sit Prælatus.
- 4 Collegium ad sui essentiam, non requirit Rectorem, sed omnis potestas Rectoris est penes collegium: cuius vices possunt dari

ZACHARIAS.

a ¶ Duobus collegijs. Adde Feli. in. c. cū. M. Ferrariensis. col. ix. de constit. & melius in. c. cum omnes. col. x. vers. iij. fallit. s. de constit. facit quod no. Ro. sing. lxxij. incip. an scholaris.

SEB. SAPIA.

a ¶ Duobus collegijs. vide Abba. in repet. c. extirpanda. §. quia verò. colum. ix. ver. confir. matur iure ciuili. j. de præbend.

Cap. Cum non ignores. Panor. super Tertio Decre.

uni ex collegiatis.

7 Vicarius Episcopi potest ad libitum remoueri.

8 Beneficiatus si sit electus in canonicum à capitulo, an capitulum videatur renunciasse iuri residentie: an ille electus habeat primum beneficium renuntiare.

CAP. XV.

Cum non ignores. ¶ Si ele-

ctus ad secundam ecclesiam noluerit dimittere primam: eligentes possunt resilire & electum non acceptare. Et hodie poteris seruare hoc. c. in beneficijs residentiam requirentibus: & etiam in curatis, si de facto nollent dimittere primam ecclesiam. Primò ponitur causa mandati: secundò mandatum, ibi: cum igitur.

Tertiò soluitur obstaculum, ibi: quod si. ¶ Casus literalis. Archipresbyter & clerici cuiusdam plebis elegerunt quendam presbyterum Rectorem cuiusdam ecclesie in suum presbyterum, siue in capella sua. & ipse consensit electioni: volebat tamen locum habere in vtraque ecclesia Archipresbyter & clerici contradicebant, volentes: quòd in sua ecclesia resideret. & sic orta fuit super hoc quæstio inter ipsos. vnde nuntius presbyteri, & quidam clerici alterius ecclesie ad sedem Apostoli. accesserunt,

Dominus Papa auditis hincinde propositis consideras, quòd non est conueniens, vt idem presbyter locum habeat in duabus ecclesijs: mandat Archiepiscopo Cantuariensi, vt dictum presbyterum beneficio, quòd habet, faciat manere contentum, quòd si fortè Archipresbyter & clerici alterius ecclesie in eum consenserint, & modò dissentiant, non debet cum ipsorum scandalo in eorum ecclesia locum habere. Bernard. ¶ Not. j. principium cum sua decisi. quòd vna ecclesia debet esse vnius sacerdotis, non plurium: sic econtra, sacerdos debet esse vnius ecclesie & non plurium: & in hoc facit ad decisionem huius text. ¶ Not. secundò ibi: in duabus ecclesijs.

¶ c. quòd de iure communi non potest quis habere beneficia in duabus ecclesijs: quia habere locum in duabus ecclesijs esset contra istum tex. dispensatiue tamen posset habere: vt in. c. de multa. j. eo. in fi. & etiam de consuetudine in simplicibus non requirentibus residentiam: vel in vno curato & simplici. de quod. vt notatur in c. gratia. de rescriptis. libro. vj. & in clementina. gratie. eod. titu. & in. c. j. de consue. lib. vj. dicam in. c. cum iam-

dum. j. eo. ¶ Not. iij. q. si clericus, vel prouisus nō vult dimittere primum beneficium, quòd requirit residentiam, non tenentur electores ipsum acceptare: quòd bene notabis. vide tamen ad hoc omnino per Innocent. in c. fi. s. de cleri. non resi. Sed contra principium op: nam in multis ecclesijs sunt multi clerici, vt canonici habentes diuersas dignitates, sicut Archidiaconus, Archipresbyter, Præpositus, & similes. & sic ecclesia non est vnius sacerdotis. Solut. dicit Innocent. quòd ibi est Episcopus qui est sponsus ecclesie. Nec obstat, quòd sint ibi habentes dignitates: quia habent officia discreta. & nemo potest dici sponsus ecclesie, nisi ecclesia sit sua: sed vt dixi, Episcopus est sponsus. ad quòd significandum defert anulum: vt in. c. clerici. s. de vita & hone. cler. & in. c. ne pro defectu pastoris. s. de electio. ¶ Item præsupposito, q. in ecclesia sint plures clerici. & ibi nullus sit Prælat: non tamē singuli sunt prælati. nec ecclesia dicitur esse singulorum, sed collegium & Prælat & iurisdictio nō habet in singulos, & potest committere cui vult curam animarum: vt in. c. irrefragabili. in. s. excessus. s. de offi. ordi. Et dicit Inno. singulare dictum, quòd quotidie allegatur: videlicet, quòd ad esse collegij, non requiritur, quòd ibi sit Prælat, vel Rector. quòd semper notabis. pro hoc. l. j. ff. quòd cuiusquisq. vni. no. ¶ Ex quo infertur, quòd facientes collegium non tenentur

sibi eligere Rectorem: sed ipsum corpus habebit omnē potestatem, quam solitus est habere Rector: & poterit committere iurisdictionem contentiosam, vel poenitentialem alicui collegio ad tempus, vel ad vitam: & eo casu, quo committit ad libitum, non censetur commissarius habere curam: vt sic incidat in. c. de multa. j. eod. secus autem vbi statuto, vel consuetudine non posset remoueri. quia tunc incideret in poenā illius. c. quia vacaret prima dignitas, vel primum curatum acceptando hoc secundum officium. quòd notabis. Nā saltem est vicaria perpetua. & de his idem est iudicium: vt in cle. j. de offi. vica. & limita prædicta secundum no. per Inno. s. de confi. & in. c. cum accessissent. ¶ Et ex his potest inferri ad

7 solutionem quæstionis: nunquid vicarius Episcopi, vel alterius Prælati habentis iurisdictionem, censeatur habere dignitatem, seu curam quo ad hoc, vt incidat in poenam. c. de multa. & secundum hanc gl. Inno. videretur dicendum quòd non: quia vicarius potest ad libitum remoueri: vt no. in cle. & si principalis. de rescri. & idem

c sentit Inno. in. c. de multa. ¶ In glo. in ver. consenserint. in fi. no. hanc lec. glo. Inno. in. c. fi. de cle. non resi. dicit, q. si canonici eligunt scienter clericum habentem beneficium in eorū canonicū videntur renuntiasse iuri residentie, si scienter fecerint: sed si ignoranter, possunt recedere ab electione, prout dicitur hic: & videtur restringere ad electores ignorantes: sed rationes gl. vrgent vtroq. casu: ideò

d possumus dicere saluando vtrūq. dictum, quòd aut clericus habebat beneficium, quòd verosimiliter non dimisisset propter secundum: & tunc procedit dictum Inno. in. d. c. fi. Et limita prout ipse ibi no. Si autem beneficium secundum erat melius: tunc in scientibus procedere potest dispositio huius tex. Poterāt enim verosimiliter præsumere illum dimissurum primum propter secundum. Sic videmus in eligentibus aliquem in Episcopum. s. de ele. cum in cunctis. ex quo ergo iste non vult facere residentiam in beneficio, prout debet: non tenentur electorem ipsum admittere. Et ex his habes vnam lect. sed huic obstat tex. in fi. dum ponderat scandalum electorum. Nā cessante omni scandalo seruari debet, quòd dicitur in gl. argu. in iuribus alleg. in ea. Et fortè metu huius contrarij Inno. ponit secundam lect. quòd iste electus à principio nolebat dimittere primum, nec canonici volebant acceptare eum ad secundum, postmodum mutauit propositum, & volebat dimittere primum. sed canonici indignati nolebant eum acceptare. nec poterant promoueri sine scandalo: ideò fuit prouisum: prout hīc dicitur. & hac ratione ponderatur hoc scandalum imminens. nam arbitror, quòd re integra locus erat poenitentia: argumen. c. si tibi absenti. de præben. li. vij. vnde cessante scandalo, cui iste causam dederat: debebat consequi secundum: ex quo re integra volebat dimittere primum. & vtraq. lectu. est bona: sed secunda magis consentanea literæ. Sunt & alij intellectus huius literæ de quibus nō est curandum, quia diuinant.

8

c

d

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

SEB. SAPIA.

¶ Vnius ecclesie. Adde quòd per istum tex. scribit. d. Abbas in. c. ij. de iurepatr. vbi dicit, quòd ecclesia debet esse vnius Rectoris.

SEB. SAPIA.

¶ Ad esse collegij. De veritate huius dicti: vide plenè per Feli. in. c. ex literis. col. iij. s. de constit.

¶ Quòd non. Ad de quòd voluit 2 Ol. conf. ccxxvij.

ZACHARIAS.

¶ Ad libitum remoueri. Adde quòd notauit in Apostli. ad istum. in. c. pen. in ver. etiam si interuenisset iuramentum. s. de offi. vica.

¶

¶

¶

¶

¶

¶

SVMMARIUM.

1 Clericus si fuerit ordinatus ad sacros ordines per Episcopum sine titulo alicuius beneficij: debet sustentari & sibi prouideri in omnibus necessarijs à dicto Episcopo, vel eius successore, donec sibi de beneficio prouideatur. 9. nisi ad preces alterius fuerit ordinatus: tunc enim presentator debet sibi prouidere. 6. 15.

2 Clericus, si luxuriose & inhonestè dissipauerit fructus beneficij sui, tenetur de suo patrimonio reficere.

3 Clericus pauper licitè locat operas suas spirituales: nec committit simoniam: quia non principaliter vendit: sed quia vult viuere.

4 Bona ecclesiastica dicuntur esse de patrimonio Dei.

5 Argumentum ab etymologia semper procedit negatiue: affirmatiue non: nisi diffinitioni non contradicat.

Episcopus

- 7 *Episcopus ordinando aliquem clericum ad preces alterius Episcopi, non debet, vel tenetur illum examinare: quia præsumit examinatum à præsentante. 13.*
- 8 *Lis non contestatur, quando examinatur aliquis clericus.*
- 10 *Episcopus tenetur providere indigentibus: & maxime clericis.*
- 11 *Clericus sine titulo ordinatus, debet sustentari prius ab hæredibus ordinatis: quàm eius successore.*
Hæredes tenentur ex delicto defuncti de iure canonico.
Delictum Prælati, an noceat Ecclesiæ.
- 12 *Doctor, si post gradum doctoratus reperitur insufficiens, potest reprobari: & gradu doctoratus priuari.*
- 14 *Licentiatu potest, dum assumit gradum doctoratus reprobari: etiam si paruo intervallo post licentiam doctoretur: per rationes hinc positas.*
Scholaris antequàm doctoretur, debet ter examinari: primò à promotoribus: secundò priuatè: tertio publicè.

CAP. XVI.

Vm secundum.

¶ Ordina-

to ad sacros per Episcopum sine ti. nemine præsentate: ordinator, vel successor cõpellitur in necessarijs puidere, donec titulum habuerit. Primò ponitur causa cõstitutionis, & correctionis iuris antiqui, & noui promulgatio. Secundò determinatio casus præpositi specialiter. Secunda ibi: *inde est.* ¶ Casus literalis. Sume casum ad mediũ capituli ibi: *inde est & c.* Episcopus Zamoren. ordinauit in subdiaconũ quendam clericũ. G. nomine sine aliquo titulo, tandẽ morte præuentus eidẽ clerico in beneficio ecclesiastico nõ prouidit. postmodũ successor illius requisitus nõ prouidebat eidẽ. Accessit ad Papã exponẽs eidẽ qualiter prædecessor illius ordinauerat ipsum in subdiaconũ, nullo præsentate. Scripsit Papa quibusdã vt illũ subdiaconũ examinarẽt, si dignus esset ad ecclesiasticũ beneficiũ obtinendũ: Zamoren. Episcopo citato, vt examinationi interfir: vnde scribit Papa Episcopo Zamoren. q. cũ clericus à prædecessore suo ordiatus fuerit sine certo titulo: si examinatores prædicti, eo citato, vt examinationi interfir per se, vel per aliũ, vt liceat sibi proponere quicquid rationabiliter duxerit proponendũ: tã super idoneitate personæ, quàm etiã super quãtitate & qualitate beneficij quo illũ iuenerint esse dignũ, tãdiu necessaria vitæ sibi ministret, donec in ecclesiã Zamoren. vel alia per ipsum beneficiũ cõpetens assecutus fuerit: sciturus pro certo, q. si dignus repertus fuerit, & ipse Episcopus ei neglexerit puidere, cũ Papa super hoc fuerit requisitus: cõpellat ipsum per diffractionẽ ecclesiasticã ad prouisionẽ ipsius. Occasione huius negotij premit tit Papa illa, quæ procedũt hoc modo. Hoc dicit Apostolus: Qui altari seruit, viuere debet de altari: & q. ad onus assumitur: emolumentũ inde debet habere: ergo patet q. clerici, qui deputati sunt obsequio Iesu Christi, de ipsius patrimonio viuere debet. Clerici enim à clericos, quod est fors vel hæreditas, appellantur. & ideò dũ ordinatur, vel assumuntur in hæreditatẽ domini: vel assequuntur hæreditatem in ipso: dignũ est, vt ecclesiasticis stipendijs sustententur: in qua & per quã diuinis obsequijs ascribuntur. Licet autẽ prædecessores Inn. ordinationes eorũ, q. sine titulo promouentur, quãtũ ad executionẽ: irritas esse voluerint & inanes in iniuriã ordinatiũ. Inn. volens benignius agere cũ taliter ordinatis statuit, q. p. ipsos ordinatores, vel successores eorũ, tãdiu prouideat ordinatis, donec p. eos beneficia ecclesiastica fuerint cõsecuti. Ber. ¶ No. primò, q. secundũ Apostolũ licitũ est clerico viuere de rebus ecclesiæ. licet enim ipse Apostolus abstinerit quẽrendo sibi victũ manibus: vt nõ daret locũ falsis Apostolis, seu materiã exercẽdi quæstũ: nõ tñ per hoc imposuit alijs: vt sic teneantur facere: imò expresse permisit, vt hic patet. & Hieron. ponderauit illud verbũ, viuere: quasi li-

citũ sit de beneficio percipere necessaria vitæ: nõ autẽ luxuriari. vnde dicit ibi, q. sacerdoti de altari viuere, nõ luxuriari permittitur. xliij. di. in prin. & ponitur luxuria p. omni luxuria, seu illicita cõcupiscentia. ¶ Ex quo not. cõtra beneficiatos cõuertẽtes redditus in vsus inhonestos. & credere, q. si haberent patrimoniũ, teneretur de suo reddere ecclesiæ, quod malè expenderũt. xij. q. iij. & in. c. j. & ij. ¶ Not. secundò ibi: *ad onus eligitur & c.* q. clericus dicitur deputari ad onus. Non enim est facilẽ dignẽ gere re clericatũ, imò difficillimũ propter onera annexa. & vide xl. di. per totũ. Et pòdera, q. verbũ altare largo modo cõprehendit omnẽ ecclesiã. ¶ Item no. ibi: *à mercede.* q. stipendiũ clericus, seu beneficiũ est sibi quasi quãdã merces ratioẽ oneris. ¶ Et ex hoc infero, q. licitẽ pauper locat operas suas spirituales: nec cõmittit simoniã. ex quo non principaliter intendit vendere diuina, sed vt viuat. facit ad ea, quæ dixi in. c. significatũ. s. c. ¶ No. ibi, patet à simili. q. Princeps arguit à similitudine rationis: ergo fortius & subiecti possunt causas decidere per idẽtitatẽ ratiois. ¶ pro hoc. l. nõ possunt. ff. de leg. cũ multis simili. ¶ No. ibi: *de patrimonio Iesu Christi.* q. bona ecclesiarũ non sunt Prælatorũ: sed patrimoniũ Iesu Christi suo sanguine acquiritũ. dominium ergo ecclesiarũ pertinet ad Deũ. pro hoc. c. cum ex eo. de elect. li. vj. ibi: *de patrimonio Iesu Christi ditari.* & c. & vide Inno. in. c. cum super. de cau. pos. & proprie. & gl. in. c. causa Carpenfis j. de verb. sig. & est cõtra Prælatos reputantes se dominos. ¶ No. ibi: *ut ipsa nominis ratio,* & c. q. licitum est arguere ab allusione, seu ab etymologia vocabuli. ¶ Et dic q. argumentum à vi vocabuli, semper est validum in iure, cum negatiuẽ sumitur: sed affirmatiuẽ valet, dũmodo non contradicat diffinitioni rei. l. ij. ff. si cer. pe. & no. in. l. j. ff. de test. Declaro. mutuum dicitur: quia de meo fit tuum: vnde vbicũq. de meo non fit tuum, non est mutuum: sed affirmatiuẽ non valet: quia non semper vbi de meo fit tuum, est mutuum. Nam hoc contingit in donatione. sic & testamentũ secundũ etymologiã, quasi mētis testatio. verũ est dicere negatiuẽ, q. vbi nõ est mētis testatio, nõ est testamentũ: sed affirmatiuẽ nõ semper valet: quia codicillus est mentis testatio: & tamen non est testamentum. l. fi. idem C. de codici. vbi verò diffinitioni non contradicit, valet argumentum affirmatiuẽ sumptũ: vt hinc. & in. c. clericos. xxj. dist. cum multis fi. ¶ Not. quare ordinati dicuntur clerici. Nam sic appellantur propter significatum vocabuli: quia sunt electi in sortem, seu partem Dei: & deputati ipsius obsequijs: & sic sunt stipendiarij Dei: ideò aduertant ne sint proditores. ¶ Item no. ex hoc, & ex text. bonũ esse habere nomen bonum: quia sæpe homines assumunt argumentum ab etymologia vocabuli. & quam nõ valeat argumentũ ab etymologia nominis proprij: quia non sequitur, vocatur Angelus: ergo est. vel bonus, ergo est. Ex hoc, quia nomina propria ad placitum sunt inuenta: tamen ex horrido nomine sæpe homines suspicantur sinistrũ: putantes à prauo euentu illud fuisse impositũ. pro hoc vide bo. tex. cũ gl. in. l. facta. §. in dāda. ff. ad Trebel. Et ideò dicebat Io. an. q. si nomina venderetur, deberet cum magno precio bona emi. vnde detestandi sunt, qui habent nomina ad libitum, & recipiunt nomina horrida. & hæc est vna de causis, quare in coronatiõe Papæ mutatur nomen: vt no. in proce. sexti. ¶ Itẽ not. q. Papa solus potest mutare constitutionẽ concilij. nã concilium Nicenũ fecit illam ordinationẽ, vt ordinatio sine titulo esset irrita: vt patet. lxxx. di. c. j. vnde solus Innoc. hoc mutauit: vt hinc facit. c. significasti. de elec. vide quod ibi dixi. ¶ Itẽ no. ibi: nullo præsentante & c. q. vbi quis fuit ordinatus sine titulo ad preces alterius, non tenetur ordinator prouidere ordinato, sed præsentator. Fortẽ enim Archiepiscopus præsentans ordinandũ, dixit Episcopo utiq. illũ esse idoneũ: vel vnus Episcopus ordina-

SEB. SAPIA. ¶ De suo. Vide Fe. in. c. accepimus. co. iij. ver. tertio declar. de fi. inst. vbi dicit, q. Prælat. cogit soluere de suo patrimonio omittendo ea, quæ sunt utilia ecclesiæ. & q. teneatur ad restitutionem, si conuertit redditus in vsus inhonestos, tradit Fel. in. c. postulat. sti. col. ix. versi. & scias. s. de rescript. SEB. SAPIA. ¶ Vocabuli. Vide Abb. in. c. j. in fi. de iud. & in consil. lxxxij. in. c. quanto. col. j. in. j. volu. ¶ Vocabuli. Ad. de Raph. fulg. consil. j. & c. c. iij. & Cu. consil. lxxxv. Anton. Francisc. ¶ An & q. valeat ar. ab etymologia vocabuli, siue à vi nominis, quod idẽ est. Dicendum est q. regulariter valet vt in. l. j. ff. de fi. inst. l. iij. §. appellata. ff. si cer. pe. vbi per Bar. & doc. & per Bart. & Alex. in. l. j. ff. de furt. & in. l. ff. de acq. pos. & in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & in Ru. ff. sol. mat. & habet in. §. nõ aut. inst. de leg. agnat. suc. & in. §. itẽ vetustas. inst. de har. quæ ab intest. Quod intellige verum in noie appellatiuo: secus autẽ est in noie proprio: quia non segtur: iste appellat bonus. ergo est bonus. vel P. duan. ergo est de Padua. vt plenẽ p. Bar. in. d. ru. ff. sol. ma. in. ij. col. Item hoc verũ nisi reputaret diffinitioni: vt per Bar. ibi. & p. Alexandr. in. l. iij. ff. de iu. om. iu. SEB. SAPIA. ¶ Ex horrido. vi. de And. Sicu. in. c. j. de dep. vbi hoc notat ex illo text. in ver. vir Belial. & subdit quod impudendum est illi, qui contraxit cum habẽte simile nomẽ. de quo etiã per. d. Iaf. l. cunctos populos. in. ij. lec. co. vij. s. de sum. tri. & fide catho.

Cap. Cum secundum. Panor. super Tertio Decre.

uit clericum alterius ad præsentationem illius. distingue tamen inter cõmissionẽ generalẽ & specialẽ: prout habes

7 gl. in. c. si Episcopus j. e. ti. li. vj. ¶ Et ex hoc infert Inn. q̃ Episcopus non tenetur examinare clericũ præsentatũ per aliũ Episcopũ. si tamẽ sciat eũ indignũ, peccat ordinãdo: qđ no. quia nõ debet cõmittere rẽ illicitã ad petitiõ-

8 nẽ illius, q̃ dispẽsare nõ potest. ¶ No. casum, in quo pceditur lit. nõ cõtest. vnde quãdo proceditur sup exami-

9 natiõe clerici. ¶ No. ibi: *vita necessaria*. q̃ ordinator seu successor tenet providere ordinato in oĩbus vitæ necessarijs: & sic in vestibus: cibis & medicinis & similibus: sicut dicim⁹ de alimentis. l. legat. ff. de ali. & cib. leg. ¶ Oēs glo. sunt faciles & expositivæ & satis cũ declaratione tex. fuerũt expeditæ: quare capio gl. in verbo successores ibi: *ne in cleri. opprobrium*. Inno. & Host. addũt alias rationes.

10 Nã ¶ Episcopus tenet ex generali officio omnibus providere indigẽtib⁹, maximẽ clericis. xvj. q. j. c. possessiões. & c. fi. & x. q. j. per totũ. vnde fortius debet providere isti ordinato sine titulo. Item opprobrium est ipsi Deo, vt assumpti in eius patrimoniũ, mendicent. nec procedit dictũ glo. q̃ hic puniatur ecclesia: cũ Episcopus provideat de mensa sua. Potest enim dici, q̃ nullũ subest peccatum, nec ratiõe peccati tenetur successor: sed potius ex quadã alia obligatione tacitẽ cõtracta per prædecessorẽ nomine ecclesiæ: ideò tenetur successor. ar. in. c. dilecti. de foro compet. & hæc ratio magis stringit, quàm præcedentes. Fuit enim favorabile ipsi ecclesiæ vt augeatur numerus clericorũ, propter cultum diuinum. vnde non potest dici, q̃ in damnũ ecclesiæ cõtraxit. ¶ Sed circa istã partem gl. potest dubitari, quid si iste ordinator habet heredes respectu patrimonij sui: nunquid prius sunt cõpellen di hæredes, quàm successor in dignitate? Host. & cõmuniter doc. seq. dicunt, q̃ sic: siue dicamus ordinatorẽ fuissẽ obligatum ex quasi cõtractu, siue ex delicto. Nã obligatio descendens ex cõtractu transit in hæredem. l. veteris. C. de contrahen. & consti. de iure canonico tenetur heres ex delicto: vt in. c. fi. de sepul. dicit etiam Host. q̃ si iste ordinator viueret, & haberet patrimoniũ, cõpelleretur ipse de suo providere: & tantũ assignare ordinato per se, vnde vivere posset. quod dicit procedere etiã si ordinator esset depositus: vel qualitercunq̃ amotus ab Episcopatu. ¶ Ego dubito vtrũ hæc dicta sint indistincte verã: nã istẽ tex. præbet arg. in contrariũ dũ dicit, huic ordinato providendũ per ordinatores, vel successores. & indistincte mādāt cõpelli successorẽ: nec præcipit, vt discutiat prius hæredes ordinatoris. Et ideò pro solutione vera prædictarũ questionũ esset cõsiderandũ, vtrũ ista obligatio quæ cõtrahit ex ordinatiõe sine titulo sit realis aut personalis. Nã si est realis: vt quia obligatur ecclesia: dicta Host. nõ procederẽt: vt in. d. c. dilecti. si personalis, adhuc possent impugnari dicta sua: quia nõ debet haberi recursus ad ecclesiã propter impotentiã personẽ: quia delictũ prælati nõ debet nocere ecclesiæ: ideò dicerem, q̃ vbi ecclesia cathedralis est potens: tũc obligatio videtur realis. Nã quemadmodũ pōt sacerdos præsentare aliquẽ ad titulũ suũ: vt in. c. per tuas. de simo. ita & Episcopus pōt ordinare, vt ordinati viuat ex redditibus ecclesię cathedralis. & ideò tex. fecit mentionẽ de ordinatore tñ, vel successore: sed vbi ecclesia esset impotens: tũc cũ Episcopus deliquerit, teneat ipse, vel hæres suus per regulã, delictũ personæ. ¶ In gl. in ver. proponere. ibi: *si bi medicus*. Nã medicus quantũcunq̃ probatus, si postea reperit nõ idoneus, potest reprobari: vt in. §. reprobari. alle. in gl. Et videt velle Io. An. q̃ sit speciale in medico, favore publicę vtilitatis. Sed tu dic idẽ esse in quolibet doctẽ. licet em̃ quis fuerit in doctore tanquam sufficiens, p-

11 motus: si tñ post reperitur insufficiens, debet reprobari, & insignijs doctoratus priuari. pro hoc bon. text. in. l. grammaticos. C. de profes. & medi. li. x. & de hoc etiã not.

in. d. §. reprobari. Nã in eis subest vtilitas publica, cũ propter præsumptionẽ grad⁹ doc. ad multas publica officia assumuntur: & per imperitiã multos ledũt. ¶ In ea gl.

13 ibi: *totũ fit de gratia*. Potest dici, q̃ nõ vsq̃ quacũq̃ cõtineat gratiã: quia vbi promoueretur ad beneficiũ, debet superior esse cautus, vtrũ sit idoneus: maximẽ cũ tẽpore ordinatiõis multa possunt latere: sed sequens sol. gl. est tutior, vt fiat examinatio propter nouam causam. ¶ Et ha-

14 bes ex hoc & ex gl. q̃ examinatus & approbatus in licẽtia: potest in examine doc. reprobari: cũ ex noua causa po-

15 tuit inutilẽ se reddere: vt si fuit interuallũ magnũ inter licẽtiã & doctoratũ. Possent etiã dici, quòd nõ dato interuallo adhuc licitẽ potest reprobari in examine publico.

Nã antequã aliquis adipiscatur gradũ doctoratus, debet ter examinari: & trinã approbatoriã reportare. Primò em̃ debet examinari à doctõribus præsentatib⁹: vt in. l. nemini. C. de aduo. diuer. iu. Secundò debet examinari à doc. in priuato examine. Tertiò in publico. ad hoc facit l. magistros. C. de profes. & medi. iũcta cle. ij. de magi. & ita habet cõsuetudo. Et hæc cõsuetudo videtur satis p-

bata. l. vnica. C. de athletis. li. x. vbi dicitur, q̃ debet ap-

bari, seu reportare trinã victoriã in bello antequã pmo-

ueatur: vt ibi dicitur. Nõ em̃ potest in vnico examine de-

prehẽdi ex toto sciẽtia vnus, fortẽ fuit pũctatus in mate-

ria sibi familiari. & ita no. Bar. in. d. l. vnica. & Arch. in. c. de quibusdã. xxxvij. dist. & hoc no. contra scholares, qui

15 faciunt se promoueri tantũ per vniciũ examẽ. ¶ In gl. fi. ibi: *hoc ignorauit*. Videtur gl. velle, q̃ si Episcopus sciebat titulũ alteri debitũ, & ordinatus ignorabat: tunc tenetur sibi providere de alio: & in hoc bene loquitur. ar.

in. c. fi. beneficia j. eo. ti. li. vj. Si aut vterq̃ sciuerit ordina-

tor. f. & ordinatus: tunc sentit gl. vt Episcopus nõ teneatur, quasi dolus cũ dolo cõpensandus sit. l. cũ ambo. ff. de cõpensa. hoc dictũ gl. non placet mihi simpliciter: sed re-

stringerẽ quando Episcopus à principio non tenebatur

providere: vt in casu. c. sequentis. sed in casu nostro cum Episcopus teneatur isti providere propter ratiões. s. alsi

gnatas, nõ videtur q̃ fraus vtriusq̃ habeat eludere pro-

uisionem huius. c. Nam aliàs de facili circumueniretur dispositio huius. c. quia Episcopus ordinans aliquẽ

sine titulo, & nolens obligare se ad necessaria vitæ, con-

ueniret cum ordinando: vt promoueret ad titulum al-

teri debitũ: & sic releuaret se ab hac obligatiõe: quod nõ est dicendũ, cum dispositio. c. sit fundata super publica

honestate: vt patet ex rationibus prædictis. ideò nec di-

recte, nec indirecte potest ordiatus huic favori renũcia-

re. ar. c. si diligẽti. de foro cõpe. Sed si Episcopus ordinasset bona fide ad titulũ, quẽ nõ credebatur alteri debitũ: tũc poterit cõuenire non ex dispositione huius. c. sed ex generali obligatione, qua tenetur omnibus indigentibus.

SYMMARIUM.

1 Episcopus, vel alius Prælati cõferens alicui beneficiũ, quod cõferre nõ poterat: illo euicto debet sibi de alio providere. 3. 9.

2 Collatio beneficiũ vacantis causa permutationis, si fiat alteri, quàm permutare volenti, est ipso iure nulla.

4 Beneficia debent purẽ renuntari.

5 In spiritalibus acquiritur ius in re, ex solo titulo, citra aliquam traditionem.

6 Canonicus receptus sine præbenda, nõ habet aliquod ius ad præbendam vacaturam: adeò quòd poterit alteri conferri: sed debet ipsi canonico à recipiente prouideri.

Patronus, si semel præsentauit vnum: non potest postea aliũ præsentare ad beneficiũ vacans: ad vacaturum, hic innuitur, quòd sic.

Beneficia vacatura nullus citra Papam potest conferre.

7 Beneficiũ vacaturũ alicui collatum à Papa, adeò sibi debetur: vt si postea conferatur alteri, sit nulla collatio.

8 Donator, an & quando teneatur de euicione: vide remissimẽ.

Cap.

a ¶ Reprobari. Ad de quod Old. conf. xvij. ideò cõsuluit quòd admissus successiue ad duas ecclesias parochiales, si ad tertiam fuerit re-

b ¶ Reprobari. idem tenet Bartol. in. d. l. grammaticos. per illum tex. vide Bald. in. l. ij. in fin. C. de li. & eorum li. qui dicit, q̃ doctor repro-

c ¶ Examinatus. Multa circa hoc cõgerit Felyn. c. cum venerabilis. col. vlt. s. de except. & ibi etiam Deci. col. vlt. a

12 s. de except. & ibi etiam Deci. col. vlt. a

b motus: si tñ post reperitur insufficiens, debet reprobari, & insignijs doctoratus priuari. pro hoc bon. text. in. l. grammaticos. C. de profes. & medi. li. x. & de hoc etiã not.

Inter cœtera. ¶ Qui ignorati sci

enter contulit præbendam, quam non potuit: illa euieta, aliam, quā potest, conferre tenetur. & est singularis dispositio. Narrat primò factum. Secundò mandatum decernit, & causam exprimit. ibi: *supradicto Episcopo*. & nō est alibi in fi. ¶ Casus literalis. V. & Hug. permutationē suarum præbendarum affectantes, eas in manu Episcopi renuntiauerunt. postmodum mandauit Papa Decano Remensi, vt præbenda. V. inuestiret Hug. Sed Episcopus loci, hoc intelligens, contulit eam magistro. P. vnde orta lite inter magistrum. P. & Hug. dominus Papa reuocauit præfatam renuntiationem, & vtriq; restituit beneficium suum. & ne magister. P. remaneret frustratus spe sua, mandat Papa Episcopo, vt præbendam alicui nō cōferat, donec assignauerit magistro. P. præbendale beneficium in eadem ecclesia: & si cōtra illud fecerit, illud cassat, ne fraudulenter visus sit illi contulisse præbendam.

- Bern. ¶ No. j. ibi: *per commutationem*. quod in permutatione beneficiorum interuenit renuntiation. & per consequens beneficiorum vacatio. de quo vide bonam gloss. in cle. j. de rerum permut. & in. c. si per tua debita. de resc. libr. vj. ¶ Not. ij. quod præbenda vacans ex causa permutationis, non debet conferri alteri: quā permutare volenti. & hodie collatio est ipso iure nulla: vt in. d. cle. vna. nec expectans Apostolicus potest tale beneficium acceptare: vt in. c. j. de rer. per. libr. vj. & sic hodie dispositio huius. c. in prima parte non habet dubium. ¶ Vltimò no. & tene menti casum mirabilem, quod conferens scienter beneficium alteri debitum, tenetur illo euieto illi providere de æquivalenti beneficio. Et sic est casus in quo donator tenetur de euietione, scienter conferendo alienā rē, vel alteri debitā. de hac tamē materia dic latius vt dicetur in gl. fi. ¶ In gl. ij. in fi. sed gl. nō respōdet ad contrariū. s. formatū. doct. sentiūt, qd cōtrariū procedit in rebus prophanis: secus in rebus spiritualibus: vt sunt beneficia. debent enim purē renūtiari: & nō sub cōditione. facit quod leg. & no. in. c. ex parte. de off. deleg. ¶ Sed oppo. extrā gl. alio modo. Ex quo enim hæc præbenda vacabat, debuit valere collatio illi magistro. P. facta: nec debebat retractari. arg. in. c. dilectus. el. ij. e. Inn. vario modo soluit. Primò, qd propter fraudē hic adhibitā, saltem re ipsa, Papa ex officio suo retractauit illā collationem. quæ solutio prima fronte videtur improbari, per. d. c. dilectus. & per id quod sequitur in sequen. gl. Nā ibi patet, quod si contra mandatū Papæ Episcopus confert alicui beneficium, tenet collatio: nec retractatur: licet Episcopus aliter veniat puniendus. Sed potest dici saluādo hanc solutionē, qd non solum hic cōtemnebatur prouisio Papæ: sed supplātabatur is, qui ex causa permutationis præbendam resignauit: idē voluit Papa providere huic decepto. & intantum equitas hoc suadebat, vt hodie sit editum ius de nouo, annullās collationem talem ipso facto vt in. d. cle. vna. ¶ Secundò soluit, quod in istis spiritualibus est speciale, vt interueniēte autoritate superioris absq; alia traditione, acquiratur ius permutare volētib; in rebus permutatis. Et no. bene hanc solutionem: quotidie enim allegatur. & pro ea facit capi. si tibi absentij. eodem titulo. libr. vj. Vbi patet, quod ex solo titulo in istis spiritualibus absq; alia traditione acquiratur ius in re. Hæc tamen solutio, licet sit vera & nota. in se: tamen non congruit huic literæ: quia Papa non interposuerat autoritatem suam: sed mandauerat tertio, vt collationem illam faceret. Tertia solut. quod Papa acceptandō renuntiationem & mandando alteri collationem: aduocauit ad se totum negotium. & sic eripuit potestatem ordinario. argumen. c. vt nostrum. de appellatio. & hæc solutio satis potuit sustineri. Soluitur & aliter hodie: sed

- non est instandum per. d. cle. vnicam. ¶ Sed hic quæritur, quid si capitulū recipit aliquem in canonicū autoritate propria: demū præbenda vacante contulit alteri: nunquid teneat talis collatio? Inno. & communiter doc. qd sic: quia non poterunt dare ius ad præbendam vacaturam. & sic ex illa receptione in canonicum, nō habuit ille ius afficiens præbendam primò vacaturam, meritò collatio illius tāquam liberē alteri facta tenuit. Nec ob. si dicatur, quod persona ecclesiastica nō potest variare: vt in. c. cū aut. de iurepa. vbi dicitur, quod si patronus ecclesiasticus semel præsentat, nō potest amplius variare, & præsentare alium. Illud enim loquitur secundū Inno. quando præsentatio fuit facta ad beneficium vacans: nō aut loquimur de beneficio vacaturo: ad quod obtinendum non potest inferior citra Papam dare ius. Nec ob. c. relatum. s. eo. Nam vt ibi dixi, fatendum est, qd capitulum obligatur ad prouidendū illi: nō tamen sequitur, qd præbenda primò vacatura sit affecta pro eo. & tene mēti hoc commune dictum do. Sed ego limito per vnū peregrinum. & singulare dictū Inn. in extraneo loco. s. de maio. & obe. in. c. statuimus. vbi dicit, qd capitulū prouidendo alteri extraneo, vel alicui collegio postea recepto tenetur providere illi primò recepto, quem illulit, de re ditibus communibus, iuxta formam. c. dilectus. el. ij. j. e. & opti. facit ille tex. Nā capitulū illud obligatur ad illam prouisionē propter transgressionē mandati Papæ: ita debet hic obligari per transgressionem mandati legalis: vt in. d. c. relatum. in fi. ¶ Quid autem in recepto autoritate Papæ sub expectatione præbendæ: prolixè tracta xit hic Inn. sed hodie habes tex. clarum in. c. nō potest j. eo. li. vj. vbi patet, qd præbenda primò vacans, adeo est affecta pro isto recepto autoritate apostolica: vt non valeat collatio alteri facta. & vide de materia quod not. in. c. si capitulo. & in. c. si soli. de concess. præben. li. vj. Et habes ex prædictis bonam diuersitatem & quotidianā inter receptum autoritate Papæ, & receptum autoritate capituli. ¶ In gl. fi. ibi: *in veritate non dicitur donare*. No. qd collatio beneficiorū non est propriē donatio. & pro hoc vide gl. in. c. iā verò. s. ex his. xxij. di. vj. ¶ Sed contra hoc facit, quia respectu illius, cui confertur, est vera liberalitas, vt in. c. relatum. s. eo. ergo nō debet iste teneri de euietione, sicut nec alius donator. Credo quod hoc fuit statutum in odium collatorum: ne iura spiritualia tractentur ita fraudulenter: & ne inducantur ad conferendum beneficia alijs debita. ar. in cle. vna. in prin. de renun. Et an. & quando donator teneatur de euietione in rebus prophanis: dic, vt le. & no. in. l. ij. C. de eui. & in l. Aristo. ff. de dona. Et no. istam gl. iuncto tex. ¶ Et in fin. glo. conclude clarius intellectum huius. c. vt colligif ex dictis doc. & ex gloss. Aut enim vterq; sciuit, scilicet collator & is cui facta fuit collatio: & tunc non tenetur providere sibi de æquivalente beneficio. quia dolus cum dolo compensatur. in. c. intelleximus. de adulte. Nec fuit iste deceptus per collationem, sed seipsum decepit. hoc verum. quando Episcopus ex mera liberalitate contulit, secus em si tenebatur conferre rationem ordinis collati, prout dixi. s. c. præcedenti. Aut vterq; ignorauit: & tunc non tenetur isti providere: quia fraus cessat, super qua fundare se videt iste tex. Et intellige, vt dixi, in collatiōe facta ex mera liberalitate: secus si ex necessitate, de qua in c. præcedēti. Aut Episcopus sciuit, & alter ignorauit, & habet propriē locū iste tex. Si aut ecōtra, Episc. ignorauit. & alter sciuit: tunc cessat ista prouisio: quia collator nō fuit in fraude: imò alius, qd sciēter bñficiū acceptauit.

ZACHARIAS.
¶ Quando donator teneatur de euietione. Adde Bartol. in. l. Iulianus. s. j. ff. de verb. ob. & omnino in. l. si pro re. s. j. & ibi Alex. ff. de euiet. Ant. Francif.
¶ De hoc, an donator teneatur de euietione, & quādo: vide in. l. Aristo. in. s. Labeo. ff. de dona. & in. l. ij. C. de euiet. vbi per Bal. & adde qd donans rem alienam, & tradens: si cavit de euietione, liberatus est à prima actione, licet dominium nō transfulerit: vt plenè per Io. de Imola. in. d. s. Labeo. & per Alex. in. l. fi. s. fi. ff. de verb. ob. oblig. Adde tamē quod donator nō tenetur vltra quā facere possit. l. inter eos. in fi. ff. de fideic. libe. & vide An. in. l. sunt aut. ff. de re. iud. & ibi plenè per Alex.

¶ SUMMARIUM. ¶

- 1 Electus cassatur, si vnum ex pluribus oppositis contra eum, probatur, quod tamen sufficiat ad eius cassationem.
- 2 Electio alicuius dignitatem Ecclesiasticam, ex quot & qui.

Cap. Cum iandudum. Panor. super Tertio Decre.

bus causis possit cassari.

- 3 Beneficium, in quo quis erat minus canonicè intrusus, si impetretur à Papa non facta mentione de tali intrusione, talis impetratio est surreptitia.
- 4 Intrusus dicitur ille, qui sine legitimo titulo, licet sit electus, administrat: vel titulo legitimo fuit priuatus: & tamen ministrat.
- 5 Tolerantia superioris, non inducit dispensationem in his, quæ sunt contra ius. 10.
- 6 Clericus, an possit licitè sine dispensatione obtinere plures præbendas: vel plura beneficia simplicia. & casu quo nō potest, an Episcopus possit dispensare. 9.
- 7 Episcopus non potest recipere clericos alienos, quoad ordines eis dandos, sed quo ad beneficia sic, & postquam eis dedit beneficia poterit eos ordinare, quia incipiunt esse sui subditi.

Cōsuetudo valet q̄ in simplicibus beneficijs, nō sit opus residere.

CAP. XVIII.

Cum iandudum.

¶ Opponēti plura contra electū, sufficit alterū probare: quod ad cassationē eius sufficiat: vel specialius sic. Cassatur electio illius, qui possidet plures dignitates atq; præbendas: & idem si detineretur aliquo vitio hīc scripto. h. d. ¶ Et primò ponit sex, quæ opponerentur cōtra electum. Secūdo diffinitionē quæstionis cōditionalē. Tertiò respōdet tacitæ quæstioni, vel obiectioni. Secūda ibi: *mādamus*. Tertia ibi: *cum multa*. ¶ Casus literalis. Vacante præpositura Siclunēsi, à quibusdā canonicis ecclesiæ Siclunē. electus fuit quidā noīe Ioā. de bitinia maiore parte capituli prius appellante: & quibusdā canonicis absentibus, & nō vocatis, ad petitionē istius Ioā. commissa fuit causa quibusdā iudicibus. iudices illi confirmauerūt electionē ipsius Io. tādē causa cōmissa fuit alijs iudicibus ad petitionē partis aduersæ. illi cassauerūt cōfirmationē priorum iudicū. demum Papa cassauit processus priorum & secundorū iudicū: reducens causam ad eū statum: in quo erat ante primā cōmissionē istis omnibus sic peractis. R. Siclunēsis canonicus: opposuit se isti Io. proponēs multa contra ipsum. s. pluralitatē dignitatū & beneficiorū, cōtra cōci. Latera. & q̄ die intrusione suæ ante cōfirmationem administrare præsumpsit, & post cassationē cōfirmationis electionis suæ ministravit. His & alijs auditis mandat dominus Papa quibusdā iudicibus, quod si inuenerint prædictum Ioā. habere plures dignitates atq; præbendas: aut aliquod aliud de præmissis, quod sufficiat: inuenerint esse verum: eidem Ioan. super ipsa præpositura silentium imponant ab impetitione ipsius Siclunē. ecclesiā absoluentes. In fi. respondet Papa quasi tacitè quæstioni posset quis opponere domino Papæ: quare vos istum repellitis. multi sunt: qui habent pluralitatem dignitatū & beneficiorū. Multa per patiētiā tolerātur, quæ si in iudiciū deducerētur, exigēte iustitia cassarētur. Ber. ¶ No. j. sex vitia, seu defectus, quæ opponi possunt cōtra electū ad dignitatē ecclesiasticā. Primò multitudo dignitatū. Secūdo pluralitas præbendarum. Tertiò ambitio nis vitium. Quartò delictum auaritiæ. Quintò, quod se ingessit ad dignitatem obtinendam, de qua queritur. Sextò quia intrusit se administrando ante confirmationem obtentam, vel postea cassatam. Sed antequā procedam ad vltiora, quero nunquid quodlibet prædictorū de per se sufficiat ad cassationem electionis: Cōclude prout colligitur ex dictis doc. quod primum: scilicet multitudo dignitatum sufficiat: probatur in. c. dudū. el. ij. s. de elec. & clarius hodie in extrauag. execrabilis. Ioan. xxij. vbi patet quod tenens de facto plures dignitates, vel ecclesias curas sit ineligibilis. Circa secundū videlicet præbendarum pluralitatē: dissensio est inter do. Nā quidā tenēt hoc nō sufficere arg. illius. c. dudū, vbi tex. tantū se fundat super

multitudine dignitatum, seu ecclesiarum curatarum. & pro hoc facit iste tex. in ver. mādamus. vbi Papa videtur multitudinē præbendarum copulare ad multitudinē dignitatum, quasi pluralitas sola præbendarum non sufficiat. Alij tenuerāt contrarium exponētes dictionē atq; pro vel. Nā sæpe copulatiua resoluitur in disiunctiua: vt in. l. sæpe. ff. de ver. sig. & no. in. c. ij. de rescri. Et certè hæc quæstio pendet ab alia: nunquid sit licitum obtinere plures præbendas. & de hac latius j. subijciam. Tertium obiectū, scilicet ambitionis vitium, sufficit de per se. Est enim peccatum mortale. pro hoc. c. quia intantum. s. eo. & vide bo. tex. viij. q. j. c. in scripturis. vbi patet quod dignitas non est conferenda ambientibus: sed potius fugientibus. Et est ambitio quædam aspiratio ad dignitatem, procedens ad actum. Quartum scilicet auaritiæ delictum, per se sufficit. lxxxv. dist. c. florentinū. & no. hīc in gloss. Quintum, quia se ingessit, sufficit ad cassationē: quia nemo debet se ingerere: vt in. c. qualiter. s. de elect. Sextum, quia administravit ante confirmationem, vel post cassatam, per se sufficiat: vt in. c. auaritiæ. de elect. lib. vj. & in. d. c. qualiter & quando. ¶ Et ex isto sexto & quinto collige vnum, quod intrudens se in beneficium fortè autoritate Principis secularis: & postea impetrat illud à Papa non facta mentione de intrusione, est repellendus. Talis enim promotio fuit surreptitia. Nam si Papa sciūisset, de facili sibi non prouidisset propter ambitionis vitium. & quia ingessit se administrationi ante omnem prouisionem. Nam si repellitur ille, qui habuit electionem, & non expectata confirmatione administravit: potius est repellendus, qui ante omnē electionem & vacationem se intrusit in beneficium. & notabis hoc: quia multi errant & iniuste possident propterea beneficia. & vide quod not. in. c. si apostolicę. de præben. li. vj. in nouel. ¶ Not. quod intrusus dicitur, qui titulo legitimo non precedente ingerit se administrationi, etiā si præcessit electio. quod notabis. Idem est, si priuatus fuit titulo legitimè prius habito: vt no. Inno. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accu. ¶ Vltimò nota, & tene menti fi. tex. qui quotidie allegatur, q̄ per tolerantiam superioris non videtur dispensatio inducta in his, quæ sunt contra ius. & circa hoc vide pulchram gl. iij. dist. in. c. fi. In cōtrariū vide tex. cum glo. in. c. quia circa. de consan. & af. ¶ Vltimò queritur, quia. s. dixi opiniones esse, an pluralitas præbendarum, repellat quem ab beneficio obtinendo: nunquid de iure communi possit quis habere plures præbendas: vel plura beneficia simplicia: nam de curatis de dignitatibus, & personatibus decisum est j. cod. c. de multa. & in hoc multum instat hīc Inno. sed referā principiores opiniones, quæ colliguntur ex gloss. sua. ¶ Prima opi. quia inspectis iuribus antiquis non est licitum, nisi in vnico beneficio intitulari. Nam debet esse quisquis cōtentus ea vocatione, qua vocatus est. & si nō sufficit sibi illud beneficium: querat sibi victū industria suā, seu manibus. ad hoc. xj. q. j. c. j. & facit. c. clericus videtum. xcj. dist. & c. cum non ignores. s. eo. & lxxxix. di. in c. singula. cū multis si. sed inspectis iuribus postea sequētibz, videtur q̄ liceat plura obtinere. pro hoc. c. cū ecclesiasticæ. de excep. & quod le. & no. in. d. c. dudū. & in. c. dilec. filius. s. de rescri. & in. c. ex insinuatione. de procu. cū multis si. ¶ Secunda opi. q̄ nimia multitudo reprobatur à iure: seu duo vel tria simplicia licitū est possidere. pro hoc. c. quia intantum. s. eo. Tertia opi. q̄ in titulū non potest quis habere plura beneficia, sed vnicū tñ sic: vt q̄ de nomine solū ab vno beneficio, sed alia habeat quasi in stipendiū: dūmodo nō requirāt residentiā. Quarta videt op. Inn. in qua residet. s. vt non solū in beneficiū, sed in titulū possit q̄s habere plures præbendas sine aliqua dispensatione, etiā i diuersis Episcopatibz: videt tñ requirere duo. Primò, vt tales præbende nō requirāt residentiā. Secūdo: vt eas obti-

a ¶ Ineligibilis. Ad de do. Car. consil. iij. Oldrad. consil. lxxvj.

b ¶ In disiunctiua. Adde Old. consil. clxj.

c ¶ Ante confirmationem. Adde Oldrad. consil. cxcj. & ccclyij. Ro. consil. cccxxxij. Calde. consil. ix. de elect.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quod intrudēs. Multa ad hoc accumulatur Felin. in c. in nostra. in ij. corollario. s. de resc. & in. c. postulat. in vlti. char. e. tit. Adde Abb. in c. j. de concess. præbend.

e ¶ Intrusus. Adde quis dicatur intrusus, Car. cōf. xliij. de verb. sig. Ioan. de Imol. consilio cxxvij.

SEB. SAPIA.

f ¶ In contrarium. Pro solutione huius contrarij, vide Abba. in. c. nisi, cum essent. in fin. col. ij. j. eo. Abb. & Fel. in. c. j. de treuga & pace.

¶ Prima opi. Ad de do. Card. consil. s. alleg. iij.

eas obtineat, non propter fructus, seu vtilitatē propriā: sed propter bonū publicū: vt quia est psona industriosa, & melius scit gubernare iste decē bñficia, quā alius vnū. & ita respōdet ad ca. sanctorū. lxx. di. quod facit in oppositū. Dicit enim illud intelligēdū, quādo propter concupiscētiā quis vult obtinere plures præbēdas. illud enim nō licet, nec iure cōmuni, nec dispēfatiuē. ¶ Nec ob. se cū dū eū si dicatur, q̄ alienus Episcopus nō debet eū recipere: vt in. c. fraternitatis. s. de cle. nō resi. & in. c. primates. lxxj. di. quia illa iura loquūtur de ignotis: vel loquūt vt nō recipiātur quo ad ordines, sed quo ad beneficia recipi possunt: & ratione beneficiorū poteris ei cōferre ordinē. & notabis semper hoc dictū. ¶ Ex hoc enim potes sumere vnā cautelā, quādo vis recipere ordines ab Episcopo nō tuo, sine Episcopi tui licētia. Nā obtineas primō beneficiū ab alio Episcopo: & tūc cū ratione beneficij incipias esse subditus eius, poteris ad eo ordinari. & pro hoc facit. c. iij. de tēp. or. lib. vj. Nec ob. si dicatur, q̄ iste erit perplexus, si Episcopi mādaret sibi cōtraria: cū debet obedire priori: nisi summa necessitas vrgeat. & de hoc vide latius hīc per In. Hos. aut hoc tractās in. c. super inordinata. j. e. & in. c. literas. de cōce. præb. post multa cōcludit, q̄ de iure cōmuni quēlibet præbēda, seu bñficiū requirit propriū ministrū. Vnde quēadmodū in plurib⁹ castris, quorū quodlibet requirit certos homines ad suā custodiā, nō pōt quis obtinere locū pluriū: ita & in bñficijs ecclesiasticis. dicit tamē ne multę aīę illaqueātur, q̄ dispēfate poterit Episcopus, etiā propter prerogatiuā psonę: vt quis hadeat plures præbēdas, nō in titulū, sed in beneficiū. Et vt clarē habeātur prædicta, faciam⁹ duo mēbra. Primū nūqd de iure possit quis obtinere plura simplicia. Secūdū in casu, in quo de iure cōi, nō est licita pluralitas: vtrū Episcopus possit dispēfate. ¶ Circa primū cōcludo sic: q̄ aut beneficia requirūt residētiā siue inspecto iure cōmuni: siue speciali statuto: & indubiē nō est licitū de iure plura retinere. Sunt enim incōpatibilia propter onus residētię. pro hoc. c. pe. s. de cle. nō resi. & hoc est secūdū mētē iuris. Nā quodlibet beneficium creatur propter officiū: vt in. c. fi. de rescr. li. vj. Si verō nō requirūt residētiā: puta, ¶ quia cōsuetudo est in oppositū, quę satis valet in simplicibus: vt in. c. cum omnes. de const. & tūc aut sufficit vnū ad cōgruē sustētādū clericū: & nō licet tenere plura beneficia propter vtilitatē propriā: imō est peccatū mortale, cū sit ibi vitiū ābitiōis & avaritię & occupat stipēdia aliorū pauperū: vt no. glo. in. d. c. dudum. Et sic etiā potest intelligi. d. c. sanctorū. vbi dicitur quod quis non potest esse præbendarius & canonicus in diuersis ecclesijs. Aut vnū per se nō sufficit: & licet tenere plura vsq; ad congruam sustentationē: & sic possunt intelligi. c. gratia de rescr. lib. vj. & cle. gratiæ. eod. titu. & c. cum teneamur. ā cōtrario. s. eod. & hoc quo ad primum. ¶ Ad secūdū nunquid possit Episcopus dispēfate in casu prohibito: assumendo dicta Ioan. And. quę solent multum allegari: in. c. literas. præalleg. vbi dicit, quod in diuersis ecclesijs potest Episcopus dispēfate. In eadem verō potest circa difformia beneficia: sed non circa conformia. vnde non posset dispēfate, vt quis in eadem ecclesia habeat duos canonicatus: licet possit dispēfate, vt ibi habeat dignitatem & canonicatum cum præbēda: iuxta not. per gloss. in. c. j. de consuet. libr. vj. Et est ratio diuersitatis. Nam per dispensationem in diuersis ecclesijs, vel in eadem circa difformia, non frangitur ibi numerus: nec tollitur ecclesię suffragium canonicorum. Si enim in qualibet ecclesia est numerus duodenarius: potest ipse computari, & numerum complere in qualibet ecclesia, ac suffragium suum in singulis actibus ecclesiarum præstare. Nam poterit vocari ad capitulum vtriusq; ecclesię, & vtriusq; dare cōsiliū suū. Idē erit si habet dignitatē & canonicatum in eadem ecclesia. Nā

poterit tūc præesse, vt habēs dignitatē, & aliās tanquā canonicus: sed si haberet duos canonicatus, frangeretur numerus ecclesię. Finge enim, quod in ecclesia debent esse duodecim: & ex dispensatione sex obtinent dispensatiuē omnes canonicatus: quia quilibet habet duos. hīc enim nunquam poteris numerare duodecim canonicos nec habent concilium, nisi vt sex, vnde ecclesia multū laederetur. ¶ Sed aduerte: quia quatenus simpliciter dicitur, q̄ in diuersis ecclesijs pōt dispēfate circa duas præbēdas, nō videtur simpliciter procedere: imō tex. apertissimē est in contrariū. d. c. sanctorum. vbi dicitur, q̄ licet ex dispensatione Episcopi possit quis præesse duabus ecclesijs: non tamen potest ex eius dispensatiōe esse canonicus & præbendarius in diuersis ecclesijs. Et videtur prima fronte mirabile, vt indulgeat dispensationem Episcopus in diuersis ecclesijs, & nō in diuersis præbendis. Sed non mireris. nam intellige illum tex. q̄ dispensatio respectu ecclesiarū, fit propter vtilitatē publicā: sed respectu diuersarum præbendarum, fit propter vtilitatem priuatā. Nā præbēda dat canonico, vt inde viuatur: nō sic præcisē datur ecclesia curato: sed principaliter, vt populū regat. Ideo ex quo quis habet vnā præbēdā, non est licitū vt habeat secūdā. intellige si prima sufficit. nō sic est in ecclesia: quia vt dixi, ibi notatur vtilitas publica. Ideo limitare dictū Io. An. vt possit dispēfate in duabus præbēdis, quando vna non sufficit. aliās procedat illud. c. sanctorū. quod sic intellige: licet ibi gloss. diuinando aliter dicat. Et plenē circa hāc materiā vide, quod dixi in rep. s. qui verō in. c. extirpanda. j. eo. ti. Et q̄ possit Episcopus in casibus prædictis dispēfate: licet beneficia requirant residētiā, probatur apertissimē iure can. antiquo & nouo. Primō in. d. c. sanctorū. Secūdō in. d. c. de multa. j. eo. Nā cū. c. sanctorū. cōcederet Episcopo generaliter dispēfationē. c. de multa. solū ademit respectu ecclesiarū curatarū & dignitatum, seu personarū: & sic in alijs simplicibus remanet ius antiquū. l. præcipimus. in fi. C. de app. & de præsum. nōne. Et nūquid simpliciter fit adēpta dispēfatio in istis, dicitur in. d. c. de multa. ¶ In. gl. pe. in. fi. & circa hoc vide, quod dixi in. c. cū non ignores. s. eo. ¶ In. gl. fi. in. fi. Host. adducit in contrariū illā. l. j. in. s. scientiā. & l. ij. & l. sed si pupillus. ff. de iust. Debet enim superior protestari, & contradicere, si nō vult cōsentire. Solut ipse, q̄ respectu pratorū & quo ad tāgentia animas subditorū, tolerantia Papæ operatur permissionē: ne animæ illaquearentur. sed quo ad illegitimē promotū, non inducit permissionem seu dispensationē: quasi velit dicere, q̄ ex quo Papa nō cōtradicit, absolutæ sunt animæ subditorū istius, propter fidē, quā habebat. de quo vide opi. Gul. in. d. c. dudū. Sed respectu istius, qui indignē tenet plura beneficia, nil operatur tolerantia Papæ propter malā fidē, quā habet. ¶ Sed aduerte, quia secūdū hoc nūquā tollitur ius per cōtrariū vsum, etiā Papa tolerante: quia videtur secundo hoc tolerare per patientiā: non aut q̄ velit ius relaxare: contrariū est difficile. Sed potest dici, q̄ vbi lex superioris habet cōsuetudinē in cōtrariū ā principio, vel ex postfacto: tollitur lex superioris, maximē superiore sciente, & non contradicente. Quod intellige si cōsuetudo est aliās rationalis: vt in. c. fi. de cōsue. & vide iij. di. c. i. istis. s. leges. & quod ibi no. sed vbi cōsuetudo nō esset ratioabilis, vel nō est cōis: quia aliqui seruāt, & aliqui nō: & tūc respectu nō potest seruantiū procedere iste tex. q̄ plures sunt seruantes, quā nō seruantes. tunc enim propriē est patientia superioris, scilicet in nō puniendo trasgrediētes: nō autem causatur dispensatio, vel permissio.

¶ Circa primum. Adde do. Car. cōf. liij. & est cōf. Bal. d. Abba. conf. xx. xvij. & xcv. iij. lib. Lap. al. xxxvj. xcvi. cxvj. & cxvij. Cal. conf. xxvij. de præben.

SVMMARIVM.

1 Canonicus receptus sine titulo debet sibi, quā citius fieri potest, prouideri de præbēda: interim habebit quotidianas portiones. 4. 5. 6. 7. 8.

a ¶ Ad vacaturum. Adde Fede. confi. lxvij.

SEB. SAPIA

a ¶ Vacaturū. Idē tenet Iaf. in. l. fin. col. v. in gl. in verbo obseruari. C. de pactis. Decius in c. ex parte. j. in primo notabili. s. de offic. dele. vbi alia allegat.

b ¶ Per inutile. Ad de, quando vitale per inutile vitetur. Ro. confi. ccc. cxvij.

ZACHARIAS

¶ Adde gl. ord. ad quam recurri solet in. l. pecunie fœnebris. ff. de vsu. Bar. Alex. in. l. græc. §. illud. ff. de fideiuss. Bald. post Cy. in. l. sancimus. C. de do. Alexan. & Fran. de Are. remiss. in. l. j. §. sed & si mihi. de verborum obligationi. Ioan. fab. in. §. fideiuss. in. l. de fideiuss. Dyn. in. alle. l. græc. & ibi remissuē in ap. Cel. in vers. an vitale per inutile. & in regula vitale. vbi etiam in addi. do. Nicol. Boerij. in ver. adde ad istam. Istum in c. massana. post gl. fi. s. de elect. Card. Alex. in. c. turbat. & c. si qd. xxxvij. dist. & Ant. Barb. in repet. c. Raynal. char. antep. & seq. vbi multa accumulati. s. de testi.

c ¶ In canonicum. Adde quod voluit do. Car. confi. cvij. & confi. cij.

SEB. SAPIA

c ¶ Canonicū. An valeat statutum, vel consuetudo, q̄ receptus vltra numerum, nō habeat vocem: vide Feli. in. c. constitutus. col. vl. s. de rescrip.

2 In spiritualibus licita est compositio, maxime superioris auctoritate: vide j. in. c. nisi essent in. s. no.

3 Legatus de latere non potest dare alicui ius ad vacaturum beneficium, licet possit reservare sibi collationem beneficij vacaturi, etiam respectu certæ personæ.

9 Canonici plures, an possint recipi sine præbenda in eadem ecclesia. & si non possunt recipi, an cassetur receptio omnium, an aliquorum.

10 Papa solus, nec alius citra eum, potest dispensare contra consilium j. proxi. c. nu. 4.

CAP. XIX.

Dilectus filius

¶ Recepto in canonicū, quā cito facultas se obtulerit, debetur præbenda: & interim habebit quotidianas distributiones. h. d. Cōtinetur quatuor dicta. Primò mādātū apostolicum. Secūdò ibi: ad instantiam iustum & iniustum præceptum legati. Ter tiò ibi: cum erog iusti processus cōfirmationē & iniusti reprobationē. Quatrò ibi: facientes Papalem subiunctionem. ¶ Casus literalis. Episcopus Linconienſis de mādato domini Celestini Papæ, cuidā clerico. G. nomine quādam præbendam in ecclesia Linconienſi assignauit: sed capitulū noluit ipsum recipere ad eādem. tādē ad instantiam Remēſis Archiepiscopi, tūc Episcopi prenestini apostolicæ sedis legati: talis cōpositio inter capitulum & ipsum. G. intercessit: q̄ receptus fuit in canonicum, & in fratrem, cōcessio sibi stalli in choro, & loco in capitulo, & participatione diuinorū: ita tamē q̄ fructus præbendæ recipere nō deberet nisi loco proximē vacaturæ. Sed quia plures præbendę postmodū vacauerūt, nec eidē. G. aliquā assignauerūt: accessit ad Papā proponēs eidē omnia supradicta. Scribit Papa iudicibus, dicēs dictū. G. in canonicū recipi, canonicis nō obuiat institutis. sed vacaturā expectare præbendā, est cōtra Lateran. conciliū. Vnde Papa factū legati in eo, q̄ dictū. G. recipi fecit in canonicum, & in fratrem, approbavit: sed q̄ nihil reciperet in simili loco proximē vacaturæ reprobavit. quia verò indignum est, vt receptus in canonicū beneficio careat, mādāt iudicibus vt Episcopū & capitulū prædictos cōpellant, vt ei præbendam cū se facultas obtulerit, assignēt: & portiones quotidianas, quæ fiunt in ecclesia memorata sine diminutione faciāt assignari eidē. Ber. ¶ Not. j. q̄ in spiritualibus licitē intercedit compositio maxime auctoritate superioris. pro hoc. c. statuimus. de trāſactionibus. ¶ Not. ij. q̄ legatus etiā de latere prout erat iste Episcopus prenestinus, qui erat Cardinalis: nō potest dare ius ad vacaturū beneficiū. licet ergo legatus de latere possit beneficiū reservare vacaturū suæ collationi, etiā pro certa persona: vt in c. cū dilectus. de iure patronatus. & in. c. penul. de offi. leg. lib. vj. nō tamē potest dare ius ad beneficiū vacaturū. vt hīc. Et potest esse diuersitatis ratio: quia per reservationē nullū ius acquiritur personę: potest enim variare legatus & alteri cōferre beneficiū reservatū. & sic nō datur tāta materia captādi mortem proxi. sed si posset dari ius ad beneficiū vacaturum, acquireretur ius personæ, & de facili desideraret mortem alterius: vt eius beneficiū posset obtinere. ¶ Nota vltius q̄ receptio in canonicū vltra numerū præbendarum nō dissoluit illarū numerū: sed præbendæ remanēt in pristino numero, & solum ampliatur numerus canonicorū. ¶ Itē not. ibi: non obtinet institutus. q̄ sine peccato recipitur quis in canonicū etiā sine præbenda. ¶ Vltimò nō. q̄ receptus in canonicū sine præbenda, debet accipere distributiones quotidianas. & in hoc est iste bo. tex. Sed Io. An. cauillādo dicit hoc posse procedere in receptis auctoritate capituli: nō autem in receptis de necessitate auctoritate Papali. vel fortē hoc processit hīc, secundum eum: quia canonici isti cōtempserant primū

mandatum apostolicum: sed vt dixi, est cauillatio & diuiniatio. Nam Papa mādauit istum recipi: licet per cōpositionem sponte eum postea receperint: tamen pareri fuit necessarium. Item Papa non fundat se super contēptu mandati: sed tantum, quia non est licitum, vt receptus in canonicum careat omnino præbenda. Debet enim habere subuentionem, quæ haberi potest salua integritate præbendarum. Et quanquam aliqui dixerint hoc. c. loqui de portionibus privilegiatis, & non de quotidianis distributionibus, hoc mihi non placet: quia tex. appellat portiones quotidianas. de hoc tamē dic, vt plenē dixi in. c. cum. M. de confi. ¶ In gl. j. ibi: hic nihil percipiebat. Hæc solutio gl. diuersificat casus: sed non tollitur funditus contrarium. Nam licet in. c. relatum. aliquid ille perciperet, nihilominus habuit in promissis de conferenda sibi prima præbenda vacatura. ergo quatenus promissio continebat vacaturam præbendam, debuit irritari, sicut & hīc. Et per hoc dico: quod etiam sequens solutio glossæ non est bona: dum dicit, quod vitium fuit hīc expressum a laico. quæſtione dicta. in capi. relatum. non fuit expressum, nisi vnum: id est non fuit sibi facta promissio de vacatura: quod est contra illum textum. Ideo solue formaliter prout ibi notatum fuit: quod non ex viribus promissionis ille fuit consecutus præbendam, sed ratione canonice: quia ex quo erat canonicus, non debebat carere præbenda. Et ponderauit ibi Papa promissionem: non quod promissio haberet arcta re illum Episcopum: sed ad maiorem aggrauationem illius Episcopi, qui differebat illi providere. & sic fecit hīc Papa. nam reprobauit promissionem: & postea mādauit isti provideri, tanquam canonico. & vide bo. gloss. in capitul. ij. de concess. præbend. libr. sexto. ¶ In gloss. iij. ibi: eligimus te ad proximam vacaturam. Pondera verba gloss. nam eius mens est hæc: quod si promissio fit respectu vacaturi canonicatus, non tenet. Ad hoc enim vt teneat electio, oportet quod purē de præſenti recipiatur in canonicum: & si promittitur sibi prima vacatura præbenda, non tenet promissio: nec habet inficere receptionem in canonicum: quia ius canonice, quod creatur ex receptione in canonicum, est separabile a promissione vacaturæ præbendæ, quo casu regulariter vitale non vitabitur per inutile: vt in regula vitale. & quod ibi nō. de reg. iur. li. vj. Et pro hoc dico, q̄ opinio quorundam non procedit in eo, quod dicebant, quod si receptio in canonicum, & promissio vacaturi beneficij expediuntur eodem actu, totum inficitur. hoc enim non est verum, quando ius receptionis est separabile a promissione vacaturæ præbendę. ¶ In ea. gloss. ibi: ad quoddam ius de nouo creatum. & istud ius cassatur ex ipsa receptione in canonicum. Nam eo ipso, quod eligitur in canonicum, acquiritur ius vocis dandæ, & alia exercendi, tanquam canonicus: sicut est videre clarissimē in recepto in ecclesijs regularibus, maxime mendicantium. Nam sine qualibet præbenda, ex sola receptione causatur ibi quoddam ius: vt sit ibi de collegio. Et in quantum gloss. submittit, quod istud ius nouiter creatum expirat, quando assignatur sibi beneficium vacans, intellige de beneficio præbendali. & in eadem ecclesia: quia non potest ibi habere duos canonicatus. imò incontinenti post perceptionem secundi, vacat primus: vt in cle. fi. co. tit. Et in quantum dixi, q̄ vacat primus: intellige quando primus est de numerarijs: aliās autem non propriē vacat: sed definit esse: vt in. c. dilecto j. eo. idē illud ius non potest cōferri alteri: vt quidam dixerunt. sed si de nouo recipere tur alter, crearetur ius de nouo: vt in. d. c. dilecto. Et pōdera dictum glo. in alio, dū præsupponit, quod beneficium præbendale vacans potest cōferri huic recepto vltra numerum. Nam Inn. sentit hīc oppositū dicendo, q̄ vt non augeatur numerus præbendarum, debet cōferri alteri

alteri, qui succedat in locum mortui. Item dicit: quod receptus in canonicum ultra numerum, non habet ius ad petendum præbendam postea vacante: licet possit petere, ut sibi provideatur de superexcrecentibus redditibus. Ratio secundum eum: quia superexcrecentes redditus frangunt numerum præbendarum: ut in c. cum. M. de consi. non autem sic frangunt vacationem præbendarum. Certe hæc dicta Inno. mihi non placent. nam non video, quod frangatur numerus præbendarum, si præbenda post vacas, conferatur isti post noviter recepto: quia ut s. dixi, illud ius creatum extinguitur. & iste succedit in locum mortui. & sanctius est, ut habeat iste, quam alter: ne stet sic diu sine præbenda: ut in c. relatum. s. eodem. Item puto, quod receptus ultra numerum, licet non habeat ius affectum ad præbendam primò vacaturam: ut dixi in c. inter cetera s. e. habet tamen ius canonice: ratione cuius poterit implorare officium iudicis, ut sibi provideatur de illa præbenda vacante. arg. optimum in d. c. relatum. nec video huic petitioni aliquid repugnare. Non enim dico, quod habeat ius ad illam præbendam: sed habet ius in genere, ut petat sibi provideri. Nec etiam in alio est verum dictum Innoc. dū dicit, quod superexcrecentes redditus frangunt numerum. Nam dant facultatem frangendi: non frangunt ipso facto: ut probatur clarius in d. c. si. de verbo. signi. plenè dixi in d. c. cum. M. de consi. ¶ In ea. gl. ibi: *auget numerum canonicorum.* no. glo. iuncto tex. & idem videtur probari in c. pro illorum. j. eo. ut receptio in canonicum ultra numerum, augeat numerum canonicorum, sed non præbendarum. & colligitur hinc arg. subtiliter ex tex. Nam si frangeret numerum præbendarum, non vacaret ibi amplius præbenda: quia vacatio contingit respectu numeri: ut in ca. dilecti. j. eo. sed hic, & in c. relatum. s. eod. expectatur vacatura præbenda. Putarem tamen, quod ubi receptio ultra numerum fuerat simplex, quod immediatè quo ad omnes effectus rumpatur numerus canonicorum: & ita dicendum in omnibus alijs collegijs. & isto casu puto procedere quod s. dixi, quod talis receptus habeat omnem commoditatem in collegio, quam habet quilibet alter, seruata tamen integritate præbende. Et ideo ut dicit hic Inn. si in ecclesia non essent præbende distinctæ: nec portiones privilegiatæ, quæ successerunt in locum præbendarum: sed sunt portiones secundum numerum canonicorum: ita quod portiones sunt accessoriae ad canonicatum, tunc talis receptus debet habere portionem suam: secus ubi portiones essent privilegiatæ. Et dicuntur privilegiatæ, quando ex privilegio, vel statuto fuit sancitum: ut ex omnibus redditibus ecclesie fierent duodecim portiones. Nam istæ portiones succedunt loco præbendarum innumeratarum. Nulla enim est differentia inter portiones istas & præbendas distinctas: nisi in facto. quia præbenda distincta distinguitur in certis redditibus, seu possessionibus, seu iuribus: ut puta quando tres possessiones, vel duæ deputantur pro vna præbenda: & illa præbenda est propriè secundum usum loquendi: & secundum quod iura capiunt in hoc tit. Portio verò privilegiata est, quando omnes redditus sunt communes: & percipiuntur per vnum loco capituli: ut in fine anni fiant certæ portiones secundum privilegium, seu statutum: & cuilibet datur portio sua. ¶ Et ex prædictis habes colligere, quod quando in ecclesia sunt præbende distinctæ modo prædicto: quoniam ex omnibus redditibus fiunt portiones, & illæ quædam sunt certæ & determinatæ: quædam sunt incertæ & indeterminatæ: quia diuiduntur secundum numerum canonicorum. unde si sunt plures, minus habet. si sunt pauciores, habebunt portiones ampliores, & secundiores. Primo casu receptus ultra numerum, non recipiet portionem: quia illæ sunt loco præbende: ut dixi. & non debet frangi numerus determinatus. Secundo casu debet habere: quia non frangitur numerus, cum nullus subesset numerus:

sed fierent portiones, secundum quod sunt ibi canonici. sed si receptio fieret ultra numerum non simpliciter, sed hoc adiecto, ut sit supernumerarius: tunc puto, quod ius istius recepti sit valde tenue & exile: nec rumpit in effectum numerum destinatum. Et de isto sic recepto crederem procedere opinionem contrariam: ut talis non habeat vocem in capitulo: nec aliquam commoditatem habeat in ecclesia: sed est quoddam ius ventosum. Nam non agebat isti in effectum numerum rumpere ex quo dixerunt, quod esset supernumerarius. & ex hoc arguo ad collegium docto. quando habet numerum determinatum. ¶ In ea. glo. ibi: *sed nunquid plures.* no. glo. vsq. ad finem. Ex qua habes questionem quotidianam: nunquid possint recipi plures in canonicos sine præbenda? Glo. in effectum concludit hoc esse arbitrarium. & dicit in hoc arbitrato venire, ut consideretur numerus præbendarum. Nam facilius admittitur receptio quinque, ubi sunt quinquaginta, quam ubi sunt tantum quinque, & sic intellige dictum Ioannis. licet glossa aliter intellexerit. Et pro hoc facit: quia ius non resistit huic receptioni: ut in c. relatum. j. e. & hic non determinat numerum: ergo recurrendum ad arbitrium superioris. arg. cap. de causis. de off. dele. l. j. ff. de iure deliberandi. ¶ Sed hinc queritur, quid si recipiatur multitudo ultra arbitrium boni viri: nunquid vitabitur receptio omnium? Ioan. And. hinc concludit, quod si fuerint recepti successiuè, cassabitur dumtaxat receptio illorum, qui fuerint recepti ultra numerum arbitrorum. idè si fuerint recepti insimul, & appareat de ordine scripturæ. unde secundum ordinem scripturæ posteriores tantum repelluntur: quia sic videtur receptio facta. arg. in c. mandato. j. eo. tit. li. vj. Sicut dicimus in simili, quando in eodem volumine reperiuntur statuta contraria: ut nota in cap. j. de cō. & in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Si autem non appareat de ordine: ut quia fuit dictum: recipimus vos omnes in canonicos. & tunc vitabitur receptio omnium. quia utile non est separabile ab inutili. pro hoc capi. cum super. de offic. delegat. & in l. j. in §. Trebatius. ff. de aqua. quotidi. & æstiuæ. & hoc not. ¶ In glossa in versi. *cum se facultas.* Hæc glossa sentit contrarium ad text. quia de nihilo prouidet hic Papa: cum ex facto capituli ille erant cōsecuturus hunc effectum. Glo. Respondet, tres effectus ponendo. Nam alius citra Papam non poterat dare, seu promittere ius vacaturum: & tene semper menti istam glossam, quod nullus citra Papam dispensat contra concilium. & facit c. si. de fil. presbyt. & vide glossa in c. cum dilecti. de elect. plenè dixi in c. at si clerici. in §. de adulterijs. s. de iudi. Secundus effectus, quia ex ista prouisione habebit iste portiones quotidianas. Tertius, pinguior fuit ista prouisio Papæ: quia mandauit prouideri cum facultas se obtulerit: & non simpliciter cum vacauerit. & multis modis potest se offerre facultas absque vacatione: puta per superexcrecentiam reddituum. Inn. aliter. sed dicta glossa sufficiunt. & glossa. si. ad idem tendit.

SUMMARIUM.

- 1 Electio duorum ad vnam præbendam, non valet. intellige quando præbenda est annexa canonicatui: aliàs secus.
- 2 Electio & collatio ad beneficia debent esse pura.
- 4 Papa potest in vno episcopatu constituere duos Episcopos, alius citra Papam non posset.

CAP. XX.

Væ fraternitatis. ¶ Non tenet electio cum ad vnam præbendam duo simpliciter eliguntur. h. d. Primo ponit decisam factam narrationem, & consulta. Secundo responsio ibi: nos. ¶ Casus literalis. Aliquando contingit quod ad vnam præbendam vacantem duo eliguntur.

¶ Vocem in capitulo. Adde Feli. la tē consi. cccxij.

¶ Repelluntur. Adde an ordo scripturæ sit attendendus, Fran. de Arc. consi. cliij.

Anto. Franc.

¶ An ordo scripturæ debeat attendi: Dicas regulam quod sic, adeo, quod ordo scripturæ arguit ordinem intellectus: ut per glossa. & doc. in l. quoties ff. de usufructu. & per Bar. & Bal. in j. cō. sti. C. in §. quibus. & per Bal. in l. aduersus. C. de fur. Et ideo quod prior est in ordine scripturæ, præsumitur prior in tpe. ut per Bald. in l. j. C. de impu. & alijs sub st. ubi dixit, quod reglam dubio dat ex ordine verborum. Et vide Ang. iust. de her. & fal. i. §. & enim legata. & per Bar. i. l. Gall. i. §. qdā. ff. de lib. & post. & i. l. j. in §. prin. ff. de vul. & pup. & i. l. q. duos. ff. de le. j. ubi dicit Bart. quod dat electio legatario prius notato, ut est bo. tex. i. l. si qs seruū. i. §. certū. ff. de le. ij. & vide Bar. i. l. heredes. in §. peto. ff. ad Treb. ubi dicit, quod ordo scripturæ respicit inter personas, inter quas cadit affectio. De quo i. l. cum pater. in §. pe. ff. de leg. ij. & vide do. Car. in cle. j. in princ. in xliij. q. quod iurepa. Et quomodo intelligatur, quod ordo scripturæ sit attendendus: vide de Spe. in ti. de primo & secundo de cre. in §. v. in versi. sed nūquid ordo. & eundem Specu. in tit. de test. in §. ij. & in §. vij. Et adde, quod ordo scripturæ non attenditur, quoniam constat de ordine intellectus. l. cum pater. in §. fidei. ff. de legat. ij. & vide Bar. in l. ita tamen. in §. qui suspectus. & in l. Scevola. ff. Ad Trebel.

¶ S E B. S A P I A.

¶ Contra conciliū. Vide Deci. in c. ex

parte. primo. in. j.
not. s. de off. dele.
Abb. in. c. dilecto.
in. iij. no. j. eodem

SEB. SAPIA

Nisi essent. nō
est alibi tex. hic se-
cundum Bal. in. c.
j. inter pares. col.
vlti. de leg. Conra.
in vñbus feudorū.
& vide ad quod i.
psum allegat.

tur propter importunitatem petentium: quæsitum fuit
à Papa, an talis electio de iure teneat? Papa cōsiderans, q
si duo vnam prębendam tenerent, illud esset contra con-
ciliū Turon. q prębendarū inhibet sectionē: & si vnus
illorum prębendā haberet: sub expectatione alter cōtra
laternen. concilij statuta remaneret. Respondet Papa, q
talis electio de rigore iuris est penitus cassanda. Ber.

1 ¶ T No. j. ex tex. hic pro dictis Inn. in. c. maioribus. s. eo
dem. vbi dicit, q si duo eliguntur simpliciter ad vnam
prębendā, non videtur electores diuidere prębendā in
duas, scilicet q vna prębenda esset cōmunis duobus. Re-
quiritur enim factum in diuisione prębendę, vt ibi ple-
nē dictum fuit. ¶ No. secūdō q vna ecclesia non potest
conferri duobus. Intellige quando essent ibi, vt singuli:
secus si vt collegiū: quia tunc non contingeret aliqua se-
ctio: sed ipsum corpus collegij repręsentat personam
vnus. ar. in. l. mortuo. ff. de fideiussō. ¶ T Sed queritur,
quid si reciperentur duo sub conditione: id est vnus sub
conditione alterius: puta eligimus illū, & si noluerit ac-
ceptare, eligimus talē. quidā tenuerunt receptionē vale-
re, & extinguitur ius secundi: eo ipso, quōd primus acce-
ptat. arg. in. l. post aditam. C. de impu. & alijs subfti. Dic
hoc procedere respectu huius. c. nam per hūc modū nō
fit diuio: neq datur ius ad beneficiū vacaturū: sed alio
respectu nō tenet hæc receptio: quia vota eligentiū de-
bent esse pura, non conditionalia. & idem in collatione:
vt est text. cū glo. cap. ij. de electio. li. vj. & hoc sentit hūc
Ioan. An. remittendo ad illud. c. ij. ¶ Secūdō opp. vide-
tur etiā, q si duo purē recipiantur ad vnā prębendam,
non potest cadere ille intellectus, vt vnus teneat sub ex-
pectatione alterius: quia cū nō apparet de quo: nos pos-
sumus vnū pręeligere. arg. in. l. duo sunt Titij. ff. de test.
tut. Sol. gl. fatetur contrariū, & dicit q mens literę non
est, q illa verba possint habere illos duos intellectus: de
quibus in litera, sed tantū primū: sed voluit arguere, q
etiam secundus intellectus non potuit sustineri de iure.

3 ¶ T In gl. iij. ibi: sed prębenda diuidi non debet. Intellige-
rem istū tex. & consimilia iura, quando prębenda con-
sistit non solū in temporalitate: sed etiā in iure spiritua-
li: vt quia prębendę & canonicatus sunt connexi. Tunc
enim propriē appellatur hoc ius prębendale vnicū &
indiuiduum. & sic intelligitur. c. dilecto. j. eo. sed vbi prę-
benda cōsistit in mera temporalitate: quia non est anne-
xa iuri canonice: tunc non video repugnantiam, si prębē-
da per se est sufficiens duobus, quominus possit dari duo-
bus: vt habeāt illā communē, quē admodū omnes cano-
nici possunt viuere communiter ex redditibus ecclesię si-
mul collectis. Et q primū intellectū senserit hūc gl. potes
colligere ex illis verbis ibi: quasi dimidius canonicus & c.
non enim esset dimidius, si quisq haberet ius canonice
distinctum, fateor tamen quōd sine maxima causa hoc
fieri non deberet: ne sint isti peioris conditionis, quā
prędecessor: argu. in. c. cum omnes. de confi. ¶ T In gl. fi.
in fi. sed glos. non aperit quis possit in hoc dispēsare. do.
Anto. dicit, quōd solus Papa. non allegat sed ego addu-
co bonum text. in. c. dilecto. p. alleg. vbi expressē innui-
tur, quōd etiam legatus non potest in hoc dispēsare. Est
enim contra concilium Turonense, de quo in. c. maiori-
bus. s. eo. sed contra concilium nullus citra Papam re-
gulariter dispensat: vt nota. s. c. proxi. hoc autem Papa
potest facere: quia in vno episcopatu potest constituere
duos: vt in. c. non autem. vij. quæstione. j. fortius in vna
prębenda. Et credo quōd tex. dicat hoc de rigore iuris:
id est secundum ordinem iuris. Nam quandoque ca-
pitur rigor pro ordine: & tunc rigor est idem, quod vi-
gor. & ita capitur in. c. super literis. s. de rescrip.

SVMMARIUM.

1 Si duo electi ad vnam dignitatem compromittunt, possunt arbi-

tri vnus electionem confirmare, & alteri de prouentibus
dictę dignitatis prouidere: ad quos prouentus non tenebitur
successor in dignitate. 2. neq ipse confirmatus si remoueat
a dignitate: vel ex ea non percipiet fructus. 10.

3 Actus, qui potest esse iustus & iniustus: si fuerit gestus à vi-
ris circumspectis: pręsumetur iustus: id est in casu iusto
gestus.

Citatio, quę potest esse iusta & iniusta, pręsumitur iniusta: nisi
sit facta, vel commissa à iudice circumspecto & honesto.

Clericus ordinatus ad maiores ordines à viro multum prouido
& honesto: pręsumitur habere ordines inferiores: quia non
pręsumitur istum ordinasse ad maiores, nisi fuerit informa-
tus de moribus.

4 Compromissum factum in iudicem tanquam in amicabilem cō-
positorem, potest iudex in eodem facto procedere tāquam iu-
dex, & tanquam arbitrator.

Actus gestus ab habente duplicem potestatem, pręsumitur ge-
stus in dubio ea potestate: quę actus sustinetur.

5 Arbitri non possunt se extendere, seu iudicare, nisi super his,
super quibus fuit compromissum.

6 Arbitri possunt pro bono pacis tollere vni & dare alteri. 7.

8 Sententia in spiritualibus non transit in rem iudicatam, respe-
ctu illius pro quo est lata, sed respectu illius, contra quem est
lata, sic.

Sententia licet iniusta, dat iustam causam detinendi illi, pro quo
est lata, dummodò habeat bonam fidem.

9 Princeps videtur dispensare, vbicunque rescribit: toleramus.
secus si simpliciter tolerat.

11 Mortis appellatione, an veniat ciuili, an naturalis?

12 Monachi & alij religiosi possunt habere aliquam pensionem
ex permissione Abbatis: quę potest eis auferri: nisi habue-
rint confirmationem à Papa: non tamen debēt illud tenere,
vt proprium.

Monachi possunt statuere: vt eis debeatnr certa pensio quoli-
bet anno.

C. A. P. XII.

Nisi essent. ¶ T Si duo electi ad ali-
quam dignitatem compro-
mittant in iudices: poterit iudex alterum
confirmare, & alteri pro bono pacis de pro-
uentibus prouisionem facere: hoc dicit. Et primò excu-
sat suspectam ordinationem & ipsius duo membra de-
clarat. Secūdō pręmissis motiuis sub certa modera-
tione illam approbat. Secunda ibi: quia igitur, ista est
pulcherrima dispositio & in toto corpore iuris non ha-
bes consimilem. ¶ Casus literalis. Vacante quodam
prioratu, duo electi iuerunt ad ipsum. Causa commissa
fuit super his duabus electionibus, vt negotium posset
facilius expediri: partes compromiserunt super istis
duabus electionibus in iudices delegatos, retenta sibi
iurisdictione delegata: iudices isti siue arbitri pro bono
pacis & concordie ordinauerunt quōd vnus electus
prioratum haberet, alter verò. xx. libras perciperet an-
nuatim de redditibus capituli. & xl. libras de prouenti-
bus prioratus: & hæc ordinatio ab omnibus est recepta
& approbata: tandem petiuerunt illam ordinationem
per sedem apostolicam confirmari. Super hoc rescribit
Papa dicens, quōd illam ordinationem haberet valde
suspectam propter malum exemplum: nisi tam illi, qui fe-
cerint, quā illi circa quos facta fuit, essent viri proui-
di & discreti. Quod enim factum fuit per illos, vt vnus
de duobus electis habeat prioratum: hoc factum fuit
secundum iustitiam delegata iurisdictione. quod de
altero factum est, vt ipse habeat viginti libras de re-
ditibus capituli, & quadraginta libras de prouentibus
prioratus percipiat annuatim: hoc secundum prouiden-
tiam fuit.

tiam fuit ordinatum ex arbitraria potestate: cum in delegatos fuerit compromissum retenta iurisdictione delegata: & pro bono pacis & concordie cōfessi sunt se fecisse. Quia ordinatio ista ab omnibus est recepta, & prior & capitulum prouisionem huiusmodi sine grauamine possint exhibere, quæ facta fuit non ex pactione partium, sed ex iudicium prouisione pro bono pacis. ¶ Papa eā tolerat hoc modo videlicet: ut dignitas prioratus non remaneat onerata: ita, quod defuncto priore, successor ad præstationem xl. li. nullatenus teneatur: ne circa prouentus prioratus aliqua sectio fieri videatur. Ber. ¶ No. ex text. iuncta glo. j. quod actus qui aliis prima fronte præsumitur iniustus: ex quo certo casu iustificari potest, si gestus extitit à prouidis & honestis, non præsumitur iniustus, imò iustus, & in casu possibili gestus. quod est bene nota. Et facit multum ad no. per Innoc. in. c. ij. de dilatio. vbi dicit, quod si citatio prima fronte habeat iniustitiam in se: licet possit aliquo casu iustificari, nihilominus propter primam præsumptionem iniustitiæ nullius est momenti. Nam posset illud dictum optimè limitari per istum text. ut procedat, nisi iudex sit vir valde circumspectus & honestus: ita quod non fecisset illam citationem in casu à iure improbatum. Et pro hoc vide no. dictum Inn. in. c. j. de cleri. peregrini. vbi dicit, quod si quis probat se fuisse ordinatum ad certum ordinem à viro multum prouido & honesto: præsumendum est, quod habeat alios ordines præcedentes: quia non est verisimile, quod vir circumspectus ordinasset eum ad maiorem ordinem, nisi fuisset informatus de minoribus. & facit hoc, ut solennitas præcedens extrinseca, nunquam præsumenda sit ratione probitatis personæ actum exercentis. ¶ Not. ij. quod in iudicem delegatum potest compromitti: licet hinc tantum fuit compromissum tanquam in arbitratorē, non autem tanquam in arbitrum. Ideo etiam de iure civili hoc potest tolerari. Sed vnum notabis perpetuò ex hac litera, quod si compromittitur in iudicem etiam tanquam in amicabilem compositorem, potest iudex in eodem facto procedere tanquam iudex, & tanquam arbitrator. Et sic limita quod habetur in auct. ut disse. iudi. & in auct. si verò contigerit. C. de iudi. Per compromissum enim factum in iudicem, non receditur à potestate iudiciaria, sed simul & semel potest iudex utraq; potestate procedere. ¶ Et no. aliud pulchrum dictum, quod si iste iudex compromissarius excedit simpliciter metam iuris in pronunciando, quatenus sit excessus, seu à iure recessus, debemus hoc attribuire potestati arbitraria: quatenus autem iuridicè proceditur, attribuendum est potestati iudiciariae. Ex quo inferitur, quod actus gestus ab habente duplicem potestatem, semper præsumitur gestus in dubio ea potestate, secundum quam actus tolerari potest. b facit quod legitur & nota. in. l. iij. ff. de testa. mili. ¶ Itē nota. ibi, de rebus capituli. & c. tex. prima fronte mirabilem. Ex quo apertè colligitur, quod arbitrator potest extendere manum ad rem, super qua expressè non fuit compromissum. Nam hinc solum fuit compromissum super dignitate prioratus. & tamen arbitrator non solum condemnauit priorem: sed etiam extendit manus ad redditus capituli. quod videtur contra id, quod leg. & nota. maximè per Bar. in. l. aquilia. ff. de transactioni. & quod ibi not. facit tex. in. c. cum dilectus. s. de arbit. vbi dicitur, quod arbitri iudicare non valent nisi super his, super quibus extitit compromissum. Sed saluando prædicta, potest responderi ad istum text. quod hinc valuit ista ordinatio propter consensum procura. superuenientium, vel quod hinc non extendit arbitrator manum ad extranea. Nam fecit condemnationem in pecuniam, quæ est æstimatio illarum rerum, & tamen adiudicando rem vni, potest pro bono pacis condemnare alteram partem in pecunia: c nec ab hoc dissentit Bart. in. d. l. Aquiliana. ¶ Item nota ibi: pro bono pacis. bonum text. quod arbitrator solum pro bono pacis potest tollere de iure vnius & dare alteri: & clarissimè ex pronuntiatione sua hoc appareat. Vnde notabis semper quod non solum d in casu dubio potest tollere de iure vnius, & dare alteri, sed etiam in casu certo, ex quo facit pro bono pacis. Nam clarissimum debebat esse prioratum pertinere ad illum, cui fuit adiudicatus, nec ratione iuris competentis in eo potest fieri condemnatio in pecunia: cum tractemus de re spirituali, sed solum ex bono pacis toleratur. Sic ergo limitandus est text. in. l. si societatem. in. §. arbitratorum. ff. pro sol. in. l. si de meis. in. §. recepisse. ff. de ar. facit. c. is, qui. in. fi. s. de ma.

a ZACHARIAS. ¶ In iudicem delegatum potest compromitti. Adde doct. in. c. cum tempore. s. de arbi. & c. cum olim. eod. tit. Abbat. antiq. in. c. exhibita. de re. permu. Spe. in. eo. tit. de arbi. §. j. vers. in iudicem. & Bal. in sua marg. in. ver. compromissum. vers. fi. & ad hoc quod dicit iste vers. vnum notabis. hunc text. dicit ad hoc But. hic esse sing. Bal. in. c. inter pares. col. pe. vers. quæro si partes compromiserunt in tit. de lege Cōra. in. vfi. seu. & Lanfran. in. tracta. de arbit. parte. vij. q. xlix. b ¶ Tolerari potest. Adde Ro. cō filio. ccccxvij. c ¶ S E B. S A P I A. ¶ Tolerari. Vide Bar. in. disputatio. ne sua incip. adu. nantia. generalis. & Abb. & Fel. la. tē in. c. cum ex officij. s. de præscriptio. vbi tangunt, quod in dubio ordinarius videtur procedere secundum illam iurisdictionem: secū dum quam actus valet. c ¶ Bono pacis. Ad de Alexā. consil. cxxxij. ij. lib. Ro. consil. ccccj. d ¶ S E B. S A P I A. ¶ Non solum. vi de Rom. in. consil. lv. incipit. si volumus dicere cum al legatis per do. Ias. in. l. si super possessione. colum. j. C. de transact. vbi allegat etiam Abbat. hic, vide eundem in. d. l. Aquiliana. ff. de transact. e ¶ Dignitas prioratus. Adde an prioratus sit dignitas. Old. cōfi. cclxxxj. Anton. Francisc. ¶ An prioratus sit dignitas: dicas, quod sic, si est ecclesia cōuentualis secundum istum hinc: aliter non, secundum Abba. anti. in. c. nisi essent. de præbend. & not. in. c. & si periculum. de præben. & per do. Car. in. cle. j. de rescript. & in. cle. j. in §. fin. de sup. neg. prælato. vbi dicit, quod prioratus claustralis dicitur esse potius officium, quàm dignitas: ut ibi latè per eum. & ob. ¶ Nota. ibi: non quidē ex pactione partium. quod in iuribus spiritualibus non licet partibus pacisci, ut liberè recedatur à lite: & pro expensis seu pro bono pacis aliquid temporale detur alteri parti. Nā cauendū est, ne ius temporale detur pro iure spirituali, quod fortè cōpetit parti à lite recedenti. ¶ Not. ibi: non dignitas prioratus. quod prioratus dicitur dignitas. & intelligit Hosti. de prioratu cōuentuali & collegiato: aliàs secus habet. & vide bo. text. in. cle. & si principalis. de rescript. Et ratio huius est: quia ex quo habet collegium, per consequens habet iurisdictionē in illos de collegio. iuxta not. in. c. cum ab ecclesiarum. de offic. ordi. & habet administrationem rerum. ¶ In glo. ij. ibi: quorū arbitriū, si iniquum sit. Aduerte: quia non soluit de directo contrariū: imò potius multiplicat inconueniens. nam si arbitrium istud erat iniquū prout suprà est deductum: debebat retractari auctoritate superioris. Arbitror tamen glo. habuisse bonū intellectum: ideò clarius dic sic: quod licet iudex vel arbiter nō possit cū bona conscientia dare de iure vnius alteri: cū debeat reddere vnicuique, quod suum est: in. c. forus. de verb. signi. tamen isti iudices quo ad istam prouisionē processerunt, ut arbitratores, qui eliguntur tanquā boni viri ad componendū inter partes: & pro bono pacis possunt de iure vnius dare alteri, dūmodo enormiter nō lædant, quod si fecerint potest horū arbitramentū per superiorē reduci ad bonā æquitatē. ut in. d. §. arbitratorū. & quod ibi no. & plenè i. c. quinquauallis. de iure iuri. & vide bo. gl. in. c. causam. de ele. & in. fi. gl. ¶ Sed querit extra glo. quid si isti delegati adiudicassent prioratū ius nō habenti? dicit Hosti. quod si pars haberet bonā fidē, tuta esset propter auctoritatem iudicis. ar. in. l. si res iudicata. ff. de re iudi. & c. cum inter. de re iudic. secus si haberet malā fidem. & hoc teneas quantumcunque sententia transfret in rem iudicatā. Nā in istis beneficiis, licet sententia trāseat in rem iudicatā respectu illius, cōtra quē lata fuit, nō tñ respectu alterius: pro quo lata fuit. Pro quo vide bon. glo. j. de conce. præben. c. j. & text. in. c. cum dilecti. de elect. & Innocen. in. c. ad aures. de rescript. & tetigi in. c. cum olim. de dolo & contu. Et est ratio diuersitatis: quia quatenus est contra partem, potuit pars præiudicare iuri suo: & acquiescere sententiæ non appellando: ut in. c. ad consultationem. de re iudi. facit. l. absolute. C. e. sed respectu illius pro quo lata est, non potest valere: quoniā sententia simpliciter declaratoria non potuit alteri tribuere ius: cū non possit beneficium obtinere sine canonica institutione. ¶ In gl. in. ver. ex iussione. ibi: ex pactione partium non liceret. Sed contra hoc & contra text. opp. Aut ista fuit transactio, & non debet valere etiam intercedente auctoritate iudicis: ut in. c. super eo. de transact. Aut fuit amicabile compositio: & illa potest fieri citra auctoritatē iudicis: ut est tex. in. d. c. super eodem. in. fin. Sol. dic. quod non fuit vera transactio: nec tex. ap

a ¶ Ad compositionem. Adde q̄ ubi antiqua est discordia, q̄ iudex potest compellere ad pacem, vt voluit Roma. consil. xxxvj. Anto. Francif. ¶ Circa hoc, quod de discordia, dicas q̄ non solum quando discordia est antiqua, sed etiā si sit noua potest iudex compellere partes ad concordiam: quia discordijs est celeriter obuiandum, ne scandala oriantur: vt est gl. in cle. j. in §. j. de iureiu. & habetur per do. Car. in c. suscepimus. de homici. Est enim discordia periculo sa: vt in cle. dudū. & ibi per do. Car. di. de sepul.

b ¶ Ex se facere. cō trarium notat Abbas in. c. cum pridem. in ver. & not. bene ex hac solutione. & in c. super eo. in ver. item iudex. §. de transact.

c ¶ Non obligatur. Adde videndum, quod voluit Ro. cō sil. cccclxxxvij.

d ¶ Quod vbiq̄. Quomodo mors ci uilis aequiparetur naturali. vide Feli. in c. licet. in. j. col. in ver. glo. magna. §. de offic. delega.

e ¶ Mors ciuilis. hic dicitur, quod rogatus restituere post mortem suā: intelligitur de naturali, & non de ciuili. text. est not. in. l. Statius. §. si. ff. de iur. fide. vide glo. in c. placuit. el. se cundo. xvj. q. j. Ia. in. l. Gallus. §. & quid sit tantum. in §. col. ad si. ff. de libe. & posthu. & in lex factio. in xj. co lum. in princ. ff. de vulg. & pup. vide omnino illam glo. in. d. c. placuit. Et ideo si statutum di cat, quod vxore decedente, vir lu cretur certam par tem dotis: non ha bet locum, si vxor ingrediatur mo nasterium. Ita di cit se consuluiffe do. Ia. in. l. si deces serit. in iij. not. ff. qui. fa. cog. quod dictum nota. quia cōmuniter ignora tur. In contrarium facit glo. fin. in cle. ne romani. in ver. moriente. de elec. vbi tex. loquens de morte Papæ, habet locū eo deposito: sed ibi ideo, quia vtrobiq̄ militat eadē ratio. A En. de fal.

f ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

g ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

h ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

i ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

k ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

l ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

m ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

n ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

o ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

p ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

q ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

r ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

s ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

t ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

u ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

v ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

w ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

x ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

y ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

z ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

aa ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ab ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ac ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ad ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ae ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

af ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ag ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ah ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ai ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

aj ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ak ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

al ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

am ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

an ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ao ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ap ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

aq ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ar ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

as ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

at ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

au ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

av ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

aw ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ax ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ay ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

az ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

ba ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

bb ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

bc ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

bd ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

be ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

bf ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

bg ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

bh ¶ Expressis. Adde Old. consil. cccxxij. & Anch. consil. cccxcvij.

pellat transact. imò pluries dicit eam fuisse or dinationem iudiciū: sed fuit amicabile com positio. Sed tu consydera, q̄ amicabile com positio potest interuenire sine omni datione rei temporalis: & tūc ex quo gratis receditur à lite, non insurgit aliqua sinistra suspicio. Et de ista amicabili compositione gratis facta de bet intelligi dictum. c. super eo. vnde pōdera tex. illius capituli: dū dicit, q̄ si gratis & ami cabiliter. & c. quod quandoq̄ partes recedunt per amicabilem cōpositionem, sed nō gratis: vt quia pars vult habere aliquod temporale, non pro recessu à lite: quia tunc esset transa ctio: sed pro expensis factis: & tunc hæc com positio potest habere ortum à partibus: & si ne iudicis autoritate non valet. text. apertus est hic, & facit. c. cum pridem. de pactis. nam licet partes simulent, quod pro bono pacis: ius tamen præsumit contrarium, quod poti us capiat temporale pro renuntiatione spiri tualis: sed si compositio habet ortum à iudi ce, & iudex est aliās circumspectus & hone stus: tunc toleraretur talis cōpositio. Et quan quam gloss. hic in seq. q. dicat authoritatē iu dicis non sufficere sine confirmatione Papæ: contrarium tamen tenet hic Host. & commu niter doc. se. & idem glo. & Archi. j. q. iij. c. ea que. & adducit Host. hanc literam, vbi Papa non dicit confirmamus: sed toleramus. & sic non inducit ius de nouo. ¶ Mihi placet di ctum Host. sed non ratio: quia vbiq̄ in fa cto specifico, Princeps respondendo, vel scri bendo, dicit: toleramus. videtur dispensare su per illo actu aliās illicito. tex. est cum glo. in. c. quia circa. de consangu. & affi. secus vbi Papa tolerat de facto, non resistendo: quia tunc nō inducitur dispensatio, & sic intellige tex. in. c. iandudum. §. eod. adde hic ad ea quæ ibi dixi. Sed secundum dictum Host. vt dixi, mihi pla cet primò per principium. c. vbi Papa dicit, q̄ habuisset hanc ordinationem suspectam, nisi illi fuissent prouidi & honesti. ergo non so lum ista ordinatio in se non erat mala: quini mo carebat omnino suspicione malitiæ pro pter qualitatem personarum. Ad idem text. ibi: possuntq̄ licite & c. nam antequām dice ret, toleramus. dixit, q̄ licite vigore illius or dinationis poterat hanc pecuniā soluere: qua re ergo dixit toleramus: credo: vt ex toto non videretur laudare hoc factum: ne assumere tur in exemplum, dicit se tolerare. Multa e nim sunt toleranda, non laudanda, propter malum, quod posset subesse. ¶ Sed aduerte, quia text. iste loquitur quando fuit compro missum in iudicem. nunquid aut cessante com

promisso potuissent iudices hoc facere: dic, q̄ nō inuitis partibus: quia regulariter nō possunt partes compelli ad cōpositionē. ¶ Pro hoc vide text. iuncta gloss. in. l. j. ff. de no. oper. nun. & quod not. in cap. cum inter. R. de elect. & vide quod ibi dixi. sed si partes præ starent assensum suum ordinationi iudicis, procederet iste text. eadem ratione. Et ideo ponderatur hoc cōpromissum: quia iudi ces ex se facere hoc non potuissent. ¶ In gloss. fin. quæ est super verbo defuncto. no. glo. quam multi non habent in eo, quod extē dit prouisionem suam in casu mortis naturalis ad casum mortis ci uilis. Nam supplet ad text. quemadmodum non obligatur succes sor defuncto pretore: ita nec eo aliter remoto à dignitate. & idem communiter tenent doc. super tex. Dicunt enim, q̄ qualitercūq̄ iste remouetur à dignitate, extinguatur hæc obligatio: dummo do in fraudem non renuntiet, & faciat suum affinem, vel nepotē institui. Et sentiunt per hoc doct. q̄ ista obligatio non transit in hæredes istius prioris. Contrarium tenuit hic Pet. de Anchar. mo tus: quia litera solum dicit, vt successor nō teneatur: nihil dicit de hærede prioris, vnde quemadmodum obligatio contracta in per sonam Episcopi in casu. c. cum secundum. §. eo. transit in hæredē: vt ibi voluerunt doct. ita dicendum in hac obligatione. Sed aduer te hoc dictum esse verum, vbi simpliciter obligaretur persona prioris: quia regulariter omnis obligatio transit in hæredem. l. ve teris. §. de contrahen. & commit. stipul. sed in casu nostro persona prioris obligabatur simpliciter, scilicet ad dandum pecuniam, vt speciem quandam. Nam tenebatur dare de redditibus prioratus: ergo eo ipso, quod non potest de illis redditibus dare, liberatur ab obligatione: vt leg. & nota. in. l. talis scriptura. ff. de legatis. j. & in. l. in ratione. §. prorsus diligenter. ff. ad legem Falcidiam & in. l. si usufructus mihi. cum ibi nota. ff. de usufruct. lega. facit textus. in l. quod te. ff. si certū peta. Ex his puto, quod existens in dignitate, & non percipiens omnes redditus, ex quibus possit illi satisfacere, non obligatur de suo. pro hoc vide tex. not. in. l. legatum. ff. de an nu. leg. ¶ Item ex prædictis not. quod vbiq̄ mors ciuilis o peratur omnem effectum, quæ mors naturalis: mors ciuilis equi paratur naturali. pro hoc bo. tex. in. l. Deo nobis. C. de episcop. & cleric. vide bo. gloss. in cle. ne romani. de elect. licet aliud senserit gl. xvj. q. j. c. placuit. quæ dicit, quod mors ciuilis, nunquā aequipa ratur naturali: nisi in casibus à iure expressis & vide de materia in l. ex ea. §. insulam. ff. de ver. obli. & per Io. mo. in. c. si Episcopus. de supp. neg. præ. li. vj. per aliquos doct. in. c. cum sis. de conuer. cōiu ga. ¶ Opp. contra tex. in eo, q̄ annua pensio erat soluenda alteri ex electis. nam cum esset religiosus: quod patet ex eo, quia electus fuit ad prioratum: non poterat hanc pensionem consequi: cum re ligiosus non possit habere proprium. xij. q. j. in. c. non dicatis. Sol. Innoc. ponit hic duos intellectus ad text. Primus, quod prioratus erat secularis: & sic clerici erant seculares. & hæc lect. satis potest sustineri. Nam verbum prioratus, est generale, & competit tam re ligiosis, quàm secularibus: vide tex. cum gl. in. c. cum de beneficio. j. eo. ti. lib. vj. licet. Host. instet per verbum capitulum, hic positū: quia congregatio religiosorū dicitur cōuētus: clericorū, verò dici tur capitulū. sed dic, q̄ secundū etymologiam non differūt: licet hoc procedat ex cōmuni vsu loquēdi. & quādoq̄ verbū capitulū ada ptatur religiosis. de quo dic: vt not. in. c. capitulū sanctę crucis. de rescrip. ¶ Secūda sol. est, vt intelligatur in religiosis. & soluēdo contrarium est dicendum secundū eū, quod non dabitur hæc pē sio isti religioso: vt habeat eam, vt propriam: & sic possit ad libi tum dare, vel in testamento relinquere: sed habebit, vt dispensa tor in administratione: & poterit Abbas ad libitū sibi auferre, ni si haberet confirmationem Papæ: & tunc in illa esset obediē tarius solius Papæ, nec per Abbatem posset illa priuari. Et hæc di cta not. singulariter. Nam primò habes, quod religioso licite con stituitur aliqua pensio, seu prouisio, non vt faciat eam: sed vt ha beat dispensationem. & intellige permittente suo Abbate, vel sciē te & non contradicente: nam vt seruus habet peculium ex permis sione domini tacita, vel expressa, licet nō posset habere propriū. l. iij. C. de manumif. & l. quā Tuberonis. ff. de pecul. & facit hoc contra no. per Inno. in. c. dilectus. §. eod. vbi dicit, quod portiones priuilegiatæ non possunt esse in monasterio: quia religiosi non possunt habere proprium. Nam certē ex quo superior concedit eis, seu

eis, seu cuilibet eorū certam portionē, non propter hoc dicuntur habere proprium. & ad idem vide Inn. in. c. in sinuante. ne cle. vel mona. vbi dicit, q̄ religioso, vel monacho potest concedi, vt habeat vsum fructum pro necessarijs suis: Idem apertè tenuit Bartol. in. auf. ingressi. C. de sac. san. eccl. & vide multum not. per Io. an. in regula non est obligatorium. de reg. iur. lib. vj. in mercu. vbi format quæstionem, nūquid valeat statutum editum in monasterio: vt quisq̄ habeat decem quolibet anno pro indumentis: & tandem concludit, q̄ sic: & vide ibi rationes efficaces. ¶ Secundò no. ex dictis Inn. q̄ habens certā dispensationem ex confirmatione Papæ, non potest priuari per Abbatem suum. & est notabile dictum, maxime in pensioe. & vide quod plenè dixi in. c. porrecta. de confirmatione. vti.

SUMMARY.

- 1 Canonici priuilegiati super certo numero si aliquem postea supernumerarium acceperint: non possunt vti numeri receptione contra Papam, volentem etiam supernumerarium ponere.
- 2 Pronomen suus, importat dominium, quando profertur in materia, vbi cadit dominium: aliàs importat iurisdictionem. 7. 8.
- 3 Canonicus promotus ante legitimam ætatem, habet vocem in capitulo.
Canonicus, qui non est in sacris, repellitur à capitulo, id est nō potest esse in capitulo.
Beneficium curatum non datur existēti in sacris, si est ante tempus promotus.
- 4 Priuilegium concessum personæ collegio, vel ecclesiæ, an tollatur per vnicam contrauentionem.
- 5 Statutum, vel consuetudo, an tollatur per vnicam contrauentionem?
- 6 Appellatione ecclesiarum provinciarum, veniunt exemptæ.
In beneficiabilibus, an fiat longa interpretatio?
- 9 Clausula contradictores, quiescendo. &c. dat iurisdictionem iudici, non solum inter partes, sed etiā inter extraneos contradicentes de facto: & quanto tempore duret talis iurisdictione, & quid comprehendat: vide. 10.
- 11 Deputatus ponere aliquem in possessionem, vel conferre alicui beneficium, non tenetur compellere contradictores, nisi hoc fuerit sibi mandatum.
- 12 Possessio vtrum transferatur per inuestituram.
- 13 Executor datus ad faciendum providere, vel ad faciendum assignare, an possit per se providere, vel assignare.
- 14 Papa non videtur velle tollere priuilegium, si semel mandat aliquid contra illud, nec obediētes videntur illi renuntiare.
- 15 Legatus de latere non potest venire contra priuilegia concessa ecclesiæ.
Delegatus est maior legato, respectu causæ sibi commissæ.
- 16 Excommunicatus, an possit conferre beneficia, vel ordinari ad sacros ordines.

CAP. XIII.

Pro illorum. ¶ Canonici priuilegiati à Papa super certo numero, si sponte receperūt aliquem supra numerum contra impetrantes à Papa exceptione numeri vti non possunt. h. d. In prima ponit facti narratio. In secunda causæ commissio ibi: quia verò. ¶ Casus literalis. Dominus Papa mandauit Archiepiscopo Burgedalæ, vt in aliqua ecclesiarum suarū magistro. P. competens beneficium faceret assignari, cōtradictores per cen. eccl. compescendo: qui recepto isto mādato mandauit Decano & capitulo Xato. vt dictum magistrum reciperent in canonicum & in fratrem. Canonici Xato. & aduersarij dicebāt, q̄ habebāt certum numerum canonicorum: & ideo ipsum recipere non tenebantur. Archiepiscopus intelligēs, q̄ ipsi abusi fuerint indulgentia, de certo numero conseruando: dictum magistrum P. de præbenda & canonica Xato. ecclesiæ inuestiuit,

& contradictores excommunicauit. & quia canonici non recipiebant eundē, iterum accessit ad Papā petens sibi super hoc prouideri. Scribit Papa quibusdam dicens: quod de prædicto magistro per dictū Archiepiscopum prouidē factū fuit autoritate sua, voluit ratum habere. Mandat quatenus si constiterit prædictos canonicos indulgentiam de certo canonicorum numero non seruasse, autoritate propria aliquē vltra constitutum numerum in canonicum recepisse, excommunicationis sententiā, quam tulit dictus Archiepiscopus in eosdem tandiu faciant obseruari, donec dictū magistrum recipiant in canonicum & in fratrem. & ea quæ ad canonicatū pertinent duxerint assignanda. cū legem dño Papæ imponere non possint, quā ipsi negligenter obseruarūt. Ber. ¶ Not. j. hoc pronome suum, verificatur etiā in eo, qui habet iurisdictionē in illo loco. Nā hīc fuit mādātū Archiepiscopo, vt in aliqua ecclesiarū suarū. &c. & vigore illius mandati potuit prouidere in ecclesia suffraganei sui, quæ in veritate non est sua, licet in ea habeat iurisdictionē. Nam ista ecclesia Xato. est cathedralis: vt in. c. f. j. de ver. sign. ¶ Et ex hoc, & ex tex. no. q̄ licet istud pronomen suum, quādo profertur in materia, vbi pōt competere verum dominium, verificatur tantū in domino, seu in eo, qui est dominus: vt in. l. quintus. ff. de aur. & ar. leg. si tamen fertur in materia, in qua non daretur dominium: tunc latē cōprehēdit eum, qui habet iurisdictionē seu aliquod ius in illa re, de qua scriptum est. & pro hoc vide tex. in. c. si tibi absenti. eo. tit. lib. vj. vbi clericus potest dicere ecclesiam esse suam, in qua habet iurisdictionē. ad idem facit. l. qui tabernas. ff. de contrahen. emp. & not. in. c. examinata. de iudi. ¶ Et ex hoc infero, q̄ si patronus etiam laicus in libello super iure patronatus, diceret ecclesiam esse suam: non propter hoc vitiabitur libellus: cū largo modo potest dici sua, ratione iuris patronatus, quod habet in ea. & libellus est latē interpretandus in fauorem libellantis. ff. de iud. c. si quis intentione ambigua. & vide text. cum gl. in. c. constitutus. de relig. domi. ita quod verba impropriantur, vt libellus saluetur. Et vide de istis pronomini bus meus, tuus, suus. bonam glo. in. l. j. de postu. præla. & tex. cum glo. in. c. quo iure. vij. distinctione. ¶ Nota secundò ibi: ecclesiastica distictione. q̄ excommunicatio venit appellatione distictionis ecclesiasticæ: licet quidā dixerint alibi, q̄ verbum distictio comprehendit alias poenas citra censuras ecclesiasticas: & quod excommunicatio interdictum & suspensio veniunt appellatione censuræ ecclesiasticæ. Nam hīc vides, q̄ excommunicatio venit appellatione distictionis ecclesiasticæ. ¶ Not. iij. q̄ ius vocis dandæ in. c. pertinet ad canonicatū, & nō ad præbendam: vt clarè probat text. iste in fi. & facit ad ea, quæ dixi in. c. dilectus. s. alleg. ¶ Et ex hoc infero ad notabilem quæstionem, & quotidianam: nunquid canonicus promotus ad sacros ante ætatem legitimam debeat habere vocem in capitulo? teneat q̄ sic. Patet, quia principaliter ista potestas descendit ex canonica, vt hīc, licet accidentaliter repellatur canonicus, si non est in sacris: vt in clemen. vt hī qui. de æta. & qualita. & tenet Pau. in clemen. generalem. de æta. & qualita. licet gl. teneat contrarium: secus esset dicendum, vbi actus procederet ex ordine: quia tunc paria sunt, vt quis nō sit ordinatus ad ordinem requisitū: aut quod sit promotus ante tempus. Vide gloss. not. in. c. ei. cui. eodem titu. lib. vj. & eodem casu intellige dictam gloss. in clemen. generalem. Ex quo infero, quod beneficium curatum non potest conferri existenti in sacris, si est ante tēpus promotus. & multò fortius ex hoc vitaretur impetratio. ¶ Item nota & tene menti hunc text. quod si mandatur prouideri alicui de competenti beneficio, potest prouideri de canonicatu ecclesiæ cathedralis, etiam si præbenda non vacet: & sic illud dicitur competens beneficium habito respectu ad

¶ Necessar. suis. Adde Cal. cōf. ij. de regu. ¶ Suū. adde Francis. de are. cōf. clv. & vide quod voluit Feli. cōf. cc. lxxix. do. Cardi. cōf. xxx.

SEB. SAPIA. ¶ Pronome suū. Vide de hoc pronome suum. per Abb. in. c. quia. s. de iudi. Corset. in singularibus suis in verbo meus. Mod. in rub. ff. de ope. no. nun.

ZACHARIAS. ¶ Competere verū dominium. gl. est fin. in. c. quo iure. & ibi Car. Alexā. & Gem. vij. dist. quæ tamē loquit in distictione meus. Bar. in. l. j. ff. de sta. ho. & Anto. cor. plenè in suis sing. in ver. meus. inci. licet verbū meus. tetigit aliqd. Gul. de cu. in. l. omnia. nu. j. & quod ibi posuit Cel. i. apo. ad eum in versic. quæ tunc habebat. C. de episc. & cle. ¶ Impropiatur. Adde Roma. con. fil. ccxlv.

SEB. SAPIA. ¶ Distictionis. an veniat appellati. distictionis ecclesiasticæ, tradunt glo. & do. in c. j. in fin. s. de iure iuran.

¶ Ecclesiasticæ. Adde Old. cōf. lxxxvj.

¶ Vocē in capitulo. adde quod voluit Roma. con. fil. cccxxv.

SEB. SAPIA. ¶ In sacris. Licet canonicus qui nō est in sacris nō habeat vocem in capitulo, tamē si admittet ad actus capitulares, vel ad electionem talis actus, v. electi, nō vitiat, vt per Feli. in. c. cum. M. ferrariensis. col. xj. ver. & tamē dicit ista gl. s. de cōf. li.

Cap. Pro illorum. Panor. super Tertio Decret.

- a** ¶ Contrauentioe. Adde qñ cōtraueniens priuilegio illo amittat. Old. cō. fi. c. j. Ro. cō. cclij. d. Car. cō. cxxx. Antoni. Francif. ¶ Circa hoc quod dicitur de priuilegio, quō tollatur, vel perdat, seu quanto tempore duret: vide p. Bart. ple. in. l. beneficiū. ff. de cō. p. in. vlti. col. & ibi ple. ne per Alex. Adde tamen q priuilegia indulgentiarum durant etiam ecclesia dirupta de facto, nisi esset dirupta de iure, vt per Innocen. in. c. cū ex iniuncto. de oper. no. nunci. & habet per Dyn. & do. in. l. pater. in. c. Tusculanus. ff. de lega. iij. & in. l. feruitutē. in. §. si sublatum. de fer. vrb. prædi. & in. l. cū essent. in. §. de fer. rui. prædi. Et an tollat priuilegiū per nō vsum, & quāto tēpore: vide quā habent per do. Ant. d. Abba. & Mod. in. c. cum accessissent. de cō. sti.
- b** ¶ Introducendā. Adde dom. Card. cō. sil. cxxxj. latius Aret. cō. sil. xxij.
- c** ¶ SEB. SAPIA. ¶ Introducendam Idem tenet Fe. alia allegans in. c. cū accessissent. cō. ante. p. ver. septimō l. mīto. s. de cō. sti. & do. meus d. Ro. chus Curtius in re. pet. c. fi. colū. lxij. vers. secūda sit cō. fuetudo. s. de cō. fuetu. vbi latē de hoc articulo.
- c** ¶ Prouincia sua. Adde quā suprà posui, & quod voluit Roma. cō. sil. cclxj.
- d** ¶ SEB. SAPIA. ¶ Clausulā. De ista clausula vide Fel. in. c. causam. colū. xiiij. vers. non obstante collatione. s. de rescri. & in. c. sup eo. colū. ij. vers. se undō fillit. s. de offi. dele. vbi allegat Abb. hic. ancōprehendat cō. tradi. centes. de iure iur.
- e** ¶ De iure. Adde Ro. cō. sil. cccclxx

id, quod consequitur de presenti: & quod consecutus est in processu temporis. & vide quod dicitur in. c. si j. eod. ¶ ¶ Vltimō nota id, ad quod quotidie allegatur ista litera: q priuilegium concessum personæ siue collegio perditur vnica contrauentione: spontanea: etiam si fuit concessum rebus ecclesiæ. secus dic, vbi priuilegium esset concessum loco pio, seu ecclesiæ: quia tunc requireretur spatium xl. annorum, quemadmodum requiritur in prescriptione cuiuscunq rei ecclesiasticæ, vel spiritualis. Ita singulariter voluit Innoc. in. c. accedentibus de priui. & videtur ibi text. secundum vnū intellectum. & de materia in. c. cum accessissent. de cō. sti. Si aut priuilegium pariter concerneret personatū & ecclesiam: tunc per contrauentionem perditur priuilegium, quatenus tangit personam: sed non quatenus tangit ecclesiam, sed requirit spatium xl. annorum: vt dicit Innoc. in. d. c. accedentibus. tamen intelligit ibi istū tex. cum si. quando priuilegiū concernebat solum fauorem personarum. vnde si esset ecclesiæ vtile illud priuilegium, vel illam indulgentiam non violari: potuissent hic canonici allegare istud priuilegiū nomine ecclesiæ licet nō nomine proprio. quod semper notabis. Et vide in simili notabile dictum Io. An. in. c. veniens. de transac. vbi dicit, q si persona ecclesiastica contraxit, & obligatio sit personalis: puta, quia super fructibus, si in consequentia læditur ecclesia, poterit petere restitutionem in integrum: secus vbi tantū læderetur persona quoad fructus, quos faciebat suos. & adde gl. in cle. vna. de in integrum restitū. ¶ ¶ Sed est notabile dubium in statuto & in consuetudine, nunquid per vnā cōtrauentionem tollatur consuetudo, vel statutum? Et primō conclude vnum casum, quando statutum seu cōsuetudo sunt fauorabilia ecclesijs: tunc enim non tollantur per vnā cōtrauentionem: imō vnus solus de ecclesia poterit resistere omnibus, & facere actū retractari: vt not. dicit Innoc. in. d. c. accedentibus. Sed est dubium, quando statutum vel consuetudo sunt fauorabilia personis. & cōclusiue dico, q si collegialiter illi, qui fecerunt statutum seu rumpere possunt contraueniant directē: immediatē tollitur constitutio saltem, vt illam allegare non possint in præiudicium alterius. arg. hic, vide bo. tex. in. d. cum accessissent. & sic intellige Io. and. in. c. ad audientiam. s. de cle. non resi. vbi hoc sentit: secus puto vbi aliquis de vniuersitate fecisset contra statutum alijs scientibus, & non contradicentibus. Nam tunc non constat clarē de intentione vniuersitatis: quia fortius comprehenditur animus ex actu positiuo, quā ex actu neglectiuo. iuxta not. in. c. cum ecclesia Sutrina. de cau. pos. & proprie. In consuetudine est magis dubium. & gl. valde not. in. l. nemo. in. §. temporales. ff. de reg. iur. sentit q non. & illam gl. sequitur Io. An. in. c. si. de cō. sue. Sed ego crederem gl. procedere secundum distinctionem prædictā, quando aliquis de populo fecit aliquid cōtra consuetudinē alijs scientibus & non contradicentibus: vt ex hoc non tollatur consuetudo, sed requiritur tantū tempus, quantū fuit requisitū ad introducendam consuetudinē. ar. in regula prima. de reg. iur. sed vbi populus collegialiter de directo & scienter fecisset actū contra consuetudinem: credo idē dicendū in ea, quod in cōstitutione: quia consuetudo nō debet esse maioris roboris, quā sit constitutio: vt. l. de quibus. ff. de legi. & j. distin. consuetudo. ¶ ¶ In gl. j. in fi. no. plura ex glo. Primō, q appellatione ecclesiarū prouinciæ veniunt ecclesiæ etiā quæ sunt exemptæ, quæ in prouincia. secus si diceret in aliqua ecclesiarum tuarū: quia exempta nō potest dici sua. sed bene dicitur in prouincia, seu diocesi esse. vide bon. gl. in cle. frequens. de exce. præla. & tex. in. c. grauem. de offi. ordi. Et facit ad quæstionē q si Papa concessit Episcopo fructus primi anni beneficiorū vacantium in diocesi sua, veniunt ecclesiæ exemptæ. & vide quod not. in. c. si propter tua debita. de rescrip. lib. vj.

- 7** ¶ No. ij. quod t Archiepiscopus pōt largo modo dicere quamlibet ecclesiā prouinciæ esse suā. & hoc ratioe iuris, quod habet in huiusmodi ecclesijs. ¶ ¶ Not. vltimō mirabilem casum, vbi in beneficalibus fit larga interpretatio contra casum. c. quāuis. de præben. li. vj. & ideō Innoc. multum instat hic, vtrū regulariter, si mandetur prouideri in aliqua ecclesiarum suarum, veniant ecclesiæ alterius Diocesis: quæ tamen sunt in prouincia sua? & licet in hoc fuerunt opi. ipse tamen finaliter concludit, q sic: maximē, quādo apponitur illa clausula: contradicentes compescendo. & c. Nā non potest intelligi de ecclesijs solum pertinentibus ad eū: quia nō potest seipsum compescere. vt in. l. pe. ff. de arbit. Concluderem in hac materia sic: q aut scribitur ei, qui est obligatus providere impetranti: quia eū ordinauit sine titulo: & tunc si simpliciter dicitur, vt prouideant in aliqua ecclesiarū suarum, non veniūt, nisi beneficia, in quibus habet collationem. arg. in. c. cum secundum. s. eo. Et hoc casu potest substineri opi. quam communiter reprobant hic docti. Aut nō erat hic obligatus ad prouidendū illi: & tūc si apponitur clausula, contradicentes. & c. debet intelligi prout hic habetur, vt comprehendat omnes ecclesias prouinciæ. hoc enim videtur importare illa clausula ratioe prædictæ. & hoc respectu pōt dici, q non fit larga interpretatio. quia importat hoc sensus illius clausulæ: quia in diocesi propria, non potest seipsum compescere. Aut nō apponitur illa clausula, & fortē esset dicendū contrarium: vt tantū in ecclesijs immediatē sibi subiectis faciat illi prouideri: quia literæ debent strictē intelligi: vt in. d. c. quāuis. licet
- 9** Inn. hic sentiat oppositum. ¶ ¶ In gl. ij. in verbo, contradicentes. not. bene hanc gl. quam multi nō habent: & fuit addita tempore Innoc. & vult in effectu per istā clausulā contradicentes compescendo: datur iurisdicō non solum inter partes, sed etiam contra extraneos contradicentes de facto: secus autem si contradicant de iure. & est hoc magni effectus. Nam regulariter delegatus nō habet iurisdicōnem in extraneos turbantes partes, nisi quando sua iurisdicō impeditur. & ita loquitur. c. j. de offic. deleg. Et pro hoc vide bo. glo. in. c. non solū. de appel. lib. vj. quæ valde notanter dicit, q innouata per tertiu appellatione pendente reuocantur officio iudicis ad quē: sed debet ille conueniri coram iudice suo: & dic, vt ibi plenē nō. sed virtute huius clausulæ secus est dicendū. Et aduertendum, quia dubitari potest circa clausulam de virtute comprehensua. nā comprehendit hæc clausula, etiā extraneos: vt suprà dixi, & cōmuniter tenent hic doc. licet Innoc. multa dixerit. Item poterit ferre delegatus sic datus excommunicationem generalem in omnes, qui cōtradixerint de facto. & ita fecit iste Archiepiscopus. intellige tamen quando aliqua causa præcesserit. nam si debet ferri excommunicatio pro futuris culpis: vt in. c. Romana. in §. caueant de senten. excō. li. vj. ¶ ¶ Dubitabā secundō, vt dixi de vi duratiua: id est quanto tempore durat potestas data per hanc clausulā. Innoc. ponit duas opi. Prima, q duret etiam post sententiā: si tale est negotium, in quo ferenda est sententia. non tamē durat potestas, nisi per annum post sententiā latam: vt in. c. quærenti. de offic. delega. si verō non fertur sententiā: vt puta mādatur, vt faciat prouideri: tunc durat potestas, donec mandatū impleuerit: postea verō extinguitur potestas post mandatū executum. Sed mihi placet opi. quā tenet Io. and. in. d. c. quærenti. vt annus non detur indistinctē post latam sententiam. Si enim executus est sententiā suam, & aliquandiu ille pacificē possedit, expirat prorsus citra annum potestas istius delegati: quia annus non datur, nisi pro executione fienda: vnde cessat tempus ex quo executio est facta, argum. optimum in. l. à filia. ff. ad Trebel. & in. c. cum cessante. de appel. Sed si incontinenti missus in possessionem molestatur, tunc potest exercere officiū suum: quia non potest

non potest dici eum fuisse executum, ex quo incōtinenti est facta turbatio. arg. d. l. diuortium. ff. de diuor. cano niza. de pce. dist. j. & in. c. nam & ego. j. de verb. sig. ita dicerem in negotio vbi sententia non est ferenda, si est executū: & aliquandiu pacifice ille possedit, licet postea turbetur, non potest iste commissarius se ulterius intromittere. Et ex hoc inferitur, q̄ quo ad vim turbatiuam parū aut nihil operatur ista clausula. ¶ Sed aduerte ad alium notabilem effectum, quem sentit Ioā. an. in. d. c. quārenti. vbi cūq; enim deputatur quis ad nudum ministeriū, a opposita ista clausula^a, poterit in ipsius executione exercere iurisdictionem compescendo contradicōres, sine qua nullam habent iurisdictionem, per tex. illius capituli. licet glo. ibi dubitet. & Hosti. tenet contrarium in. c. cum nostris. de concess. præben. motus per. c. ex literis. de offi. delega. sed illud. c. non obstat. quia ibi delegatus simpliciter comisit vices suas in executione illius actus: ideo transiit iurisdictione: secus vbi committeretur nudū ministerium. ¶ Et ex hoc infero, q̄ deputatus ad ponendum aliquem in possessionem, non habet iurisdictionē in contradicōres: nec potest exercere. Idem si deputaretur ad conferendum. & ideo fuit appposita hæc clausula, contradicōres &c. & est hoc addendum ad primū membrum in quo fuit tractatum de vi comprehensua: & hæc not. quia sunt quotidiana. ¶ Et aduerte, quia alia clausula, etiam hodiē multum inoleuit: videlicet, ponas in possessionem, defendas inductum. &c. Et dubitatur quanto tempore durat potestas illius clausulae? Quidam dixerūt q̄ durat ad instar potestatis conseruatoris, de qua potestate habet in. c. fi. de offi. deleg. lib. vj. & sic, q̄ claudatur anno. Ioan. an. hic dicit, q̄ audiuit curiam tenere, q̄ si aliquandiu inductus in possessionem, pacifice possedit, expirat eius potestas, & satis mihi hoc placet: ne præiudicetur potestati ordinariæ. ar. in. c. ad hoc. de rescri. & vide Archi. in. c. scientij. eo. tit. lib. vj. videtur tandem hoc tenere. Glo. iij. est facilis. ¶ In glo. iij. in ver. inuestiuit. ibi: non adipiscitur quis possessionem. de hac materia vtrū per inuestituram transferatur possessio: dic vt not. Ioā. an. in. c. transmissam. de elec. dixi in. c. ij. de consue. & dic vt ibi. ¶ In ea glo. & sic per hanc decretalem. hæc particula glo. vsq; ad finem tractat de executore dato ad faciendum providere: nunquid possit ipse providere? & finaliter concludit q̄ non: & respondit ad tex. q̄ ista inuestitura non valuit. Inno. variē loquitur: sed tandem ponit solutionē notabilem, quæ multū allegatur. Dicit enim differentiam inter mandatum factum, vt faciat provideri: & mandatum, vt faciat assignari. Primocasu procedit dictum gloss. secundo verò procedit iste text. Potest enim ipse primo providere: & postea compellere ad faciendū assignari beneficium de facto: quasi velit q̄ illa verba facias provideri: sonent in ius: ideo ius est conferendū per aliū. Sed illa verba: facias assignari: sonant in factū: vnde videtur sibi data potestas providendi. Nam qui vult cōsequens, vult antecedens. & pro hoc vide bonum tex. in. c. ex parte. j. de spon. vbi verba executiva præsupponunt dispositionem. ita dicendum in proposito. & vide Hosti. c. cum nostris. præal. vbi voluit, q̄ non sit differentia inter prædictas formas: sed vtroque casu possit executor providere: quod non placet ibi Io. an. & bene. Nam text. in oppositum videtur in. c. Abbate. s. de rescri. nam secūdum illam opinionem, non esset differentia inter executorem datum ad providendū, & compellendum: contra illud. c. Abbatem. & contra ea, quæ habentur in. c. ne captanda. & c. si soli. de concess. præben. lib. vj. ¶ In glo. in verbo, *authoritate propria*. ibi: *arg. contra. j. de priuile. de hoc dic vt plenē not. in. c. cum accessissent. de cōsti. & in. c. accedentibus. de priuile.* ¶ In ea glo. ibi: *non intelligitur venisse.* & c. not. gl. q̄ licet Papa mandet semel contra priuilegium indultum alicui ecclesiæ: nō per hoc cen

setur tollere priuilegium: nec clerici obedientes censentur renuntiare priuilegio: sed poterit de priuilegio opponi, si alia vice mandaretur contra priuilegium de priuilegio non habita mentione. ¶ In eadem glo. ibi: *sed quid si venissent.* signa glo. vsq; ad fi. & tenebis eam semper menti. Ex qua collige generaliter legatum etiā de latere non posse venire contra priuilegia concessa alicui ecclesiæ. & pro hoc facit, quia etiam delegatus non potest providere in ecclesia numerata: nisi fiat mētio de numero. vt in. c. constitutus. de rescri. multo fortius, nec legatus: cū maior sit potestas delegati respectu causæ sibi commissæ, quā legati: vt in. c. studuisti. de offi. le. ¶ In glo. in verbo, *recipiant.* in fi. Pondera gl. nam sequendo lecturam suam, quā posui. s. in gl. iij. sequitur q̄ excommunicatus possit conferre beneficium^b. Nam vult hæc gloss. q̄ isti canonici non debent absolui, nisi prius recipiant illum in canonicum: & sic nisi conferatur ius canonice. sed Inno. Io. an. & communiter doc. sequentes tenēt oppositum. vnde Inn. ponit vnū notabile dictum, dicēs q̄ quantuncūq; quis sit excommunicatus pro manifesta offensa, debet prius absolui, quā satisfaciatur, si fuit cōtumax in exercendo actum spiritualē. & sic in spiritualibus non procederet regula in. c. ex parte. el. j. de ver. sig. aliās sequeretur absurdū. Pone enim q̄ quis fuit excommunicatus: quia nō faciat se promoueri ad ordines. Nā secūdū opi. gl. iste debet ordinari in excommunicatione^d: quod non est dicendum per. c. cū illorum. de senten. excom. & per. c. ij. de ord. ab Episcopo. Ad istū tex. respōdet dupliciter. Primò, q̄ inuestitura facta per Archiepiscopum, tenuit: & restabat solū nuda receptio facti. Et ista bene potest fieri per excommunicatum in eorum odium vt non transferatur aliquid iuris spiritualis. & not. hoc bene. & idem sentit Inn. in. c. eam te. de rescri. Secunda sol. q̄ intelligatur tex. q̄ mandetur receptio iuris: vt fiat expositio: quam facit hic glo. in fi. donec receperunt. i. in effectu præstando cautionem de recipiēdo. Nam verba debent restringi & impropriari: vt euitetur absurdum: in. c. cum dilectus. de consue. ¶ In gl. fi. in fi. & ex hoc inferunt doc. q̄ si aliquis de nouo spectaret in hac ecclesia, vbi fractus est numerus canonicorum per receptionem vltra numerum sponte factam: obstabit sibi exceptio respectu præbendæ non vacantis: licet respectu canoniceatus excipi non possit: cū numerus sit ibi fractus.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus, qui potest vivere de patrimonio suo, potest promoueri ad sacros ordines: licet nullum habeat beneficium. 2. 3. potest tamen petere beneficium. & Episcopus possit ei providere: tamen non compellitur. 4. etiam si patrimonium dicti clerici casmate perierit. & nu. 5.
 - 6 Clericus tenetur soluere decimas de patrimonio suo, licet in eo fuerit intulatus, quando fuit promotus, non habens aliud beneficium.
 - 7 Clericus tenetur dicere officij ratione sui ordinis, licet nullum habeat beneficium.
 - 8 Patrimonium clerici, in quo ipse fuit ordinatus nō habens aliud beneficium, an possit per eum alienari sine solennitate, qua alienantur bona ecclesiastica.
- Paupertas voluntaria, non reprobatur in clericis, sed necessaria sic.*

C A P. XXIII.

Vis. ¶ Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros legitime promouetur. Ponit dictū, cuius vnā determinationē interfert, ibi: *dummodo*. ¶ Casus literalis. Quidam clerici in minoribus ordinibus cōstituti, nondū fuerāt beneficiū ecclesiasticū assecuti: habebant de bonis patrimonialibus, vnde commodē pote

F ij

xij. vbi de hac clausula.

SEBASTIANA.

¶ Ista clausula. Vide Feli. in. c. de cetero. co. iij. ver. ad illud de clausula amoto. vbi vult q̄ executor datus cū clausula, amoto quolibet defensore, potest assumere partes iudicis. ¶ Cōferre beneficium. Adde quod dom. de Ro. deci. cxxvij. de sent. excō. in antiquis. dicunt q̄ executor excommunicatus potest providere de beneficio: maxime si ille cui facta est prouisio, ignorat excommunicationem.

¶ Prius absolui. Adde quod voluit Oldr. consil. xcij. paulo ante finem.

¶ In excommunicatione. Adde an excommunicatus, sit capax ordinis & tituli beneficii. d. Cardin. consil. xl.

ACHARIAS. ¶ Tu dic, q̄ excommunicatus promotus recipit ordinem: debet tamen deponi perpetuū. vt no. Ioā. and. in. c. ij. de clerici. ex. mini. & in. c. j. & ij. de eo, qui fur. or. si. quod intellige de omni excommunicatione, siue sit Papalis, siue alia, de maiori tamen: vt plenē per Feli. in. c. cum aliorū. ver. not. in verfi. primos. colum. j. j. de sen. excom.

rant sustentari: volebant promoueri ad sacros ordines. Respondet Papa consultus, q̄ bene possunt ad superiores ordines promoueri: dummodò aliud canonicū non obfistat, & intelligitur ordinatus ad titulū sui patrimonij.

2 Ber. ¶ No. j. clericum secularem licitè tenere bona patrimonialia: & ad sacros ordines promoueri. ¶ Secundo collige argumentum ex tex. q̄ habens patrimonium sufficiens, potest promoueri ad sacros ordines: licet expressè nō assignetur sibi patrimonium in titulum. Satis enim est eum habere patrimonium, ex quo congruè sustentari potest. ¶ No. iij. q̄ quidam dicuntur ordines minores, & quidā superiores: & alibi scilicet appellantur sacri. in. c. j. de cle. coniu. quanquā in veritate omnes ordines possunt dici sacri. de quo vide bonā. gl. xxxij. dist. in summa. ¶ In gl. j. ibi: *patrimonium pro ti.* Hosti. dicit hoc procedere, si hoc fuit actū. quasi velit dicere, q̄ si simpliciter habens patrimonium fuit ordinatus: nō efficitur patrimonium titulus, seu patrimonium nō succedit in loco tituli. & credo, q̄ gl. hanc intentionē habuit: vt in effectu sit loco tituli: de quo videbo. gl. in. c. si Episcopus. j. eo. ti. lib. vj. ¶ In ea. gl. ibi: *iudicium sibi manducant.* Io. an. dicit, q̄ non est malū, q̄ Episcopus talibus provideat de beneficio ecclesiastico: nec ipsi peccant petendo beneficiū. Et ad iura allegata in gl. dicit respondendū, prout dictū fuit in Episcopo. Et in. c. Episcopus. s. eo. & no. bene hoc dictū Io. And. Nā ampliatur no. per Inn. in. d. c. Episcopus. sentit enim, q̄ non solū habens patrimonium, licitè pōt petere beneficiū, & ex eo viuere: sed etiā si fuit ordinatus ad titulū patrimonij. & intellige, q̄ potest petere: nō tamen faciēdo superiorē cōpelli: quia ex quo habet patrimonium cessat prouisio. c. cū secundū. sed poterit petere gratiosè. Nec obstat q̄ patrimonium sit loco tituli: quia cū seruiat ecclesiā, non tenet viuere de patrimonio, per rationē. c. cū secundū. s. eo. ¶ In ea. gl. ibi: *quod Episcopus debeat eis providere.* hoc dictū dicit Ioan. an. procedere ex obligatione generali, qua tenet Episcopus providere omnibus clericis indigētibus. iuxta no. in. d. c. cū secundū. quasi velit dicere, q̄ ex quo fuit semel ordinatus ad titulū patrimonij, licet patrimonium perierat casmate, non potest Episcopus cōpelli ad prouidendū, secundū prouisionē. c. cū secundū. quia illa prouisio succedit cū Episcopus fuit in culpa ordinādo, sine aliquo titulo. Sed not. ex alio dū dixit, q̄ tenetur providere ex obligatione generali: quia Episcopus peccat nō prouidēdo clericis nō habentibus vnde viuerēt: ex quo pōt congruè de beneficijs ecclesiasticis providere: licet à principio nō fuerit in culpa in ordinādo. Nā Episcopus debet esse bonus paterfamilias: & dispensare ad beneficia ecclesiastica cuicumq̄, prout opus est. Et per hoc intellige bonā limitationem ad not. in. c. relatū. s. eo. vbi no. q̄ Episcopus habet liberā facultatē in electione personarū. Nā procedit illud, data paritate personarū: vel quo ad hoc, vt inferiori nō competat actio contra Episcopū: sed ipse tenet providere, si vult satisfacere conscientie suae prout quisq̄ indigēs est.

6 ¶ In gl. ij. ibi: *licet sit ordinatus ad patrimonium & c.* No. bene hanc gl. & ex ea infertur, q̄ non solū tenetur clericus soluere decimas de patrimonio suo, quādo simpliciter obuenit sibi: sed etiā si fuit ordinatus in titulū illius patrimonij. Et satis placet mihi hęc conclusio gl. quia patrimonium istud nō fuit beneficiū spirituale: vt statim dicam. nec debet iste ordinari cū praeiudicio ecclesiā parochialis. arg. in. c. ecclesiā. xvj. q. j. generaliter, an & quādo clericus teneatur soluere decimas dicit in. c. nouū genus. de dec. ¶ In eadē glo. ibi: *& dicas quod non.* Vult ergo hęc gl. quod ordinatus ad titulū patrimonij, non potest deferere diocesim patrimonij: quasi sit illi alligatus, ratione tituli patrimonialis: quēadmodum si haberet verū beneficiū. sed considera, quod. c. primatus. alleg. in gl. nō loquitur de solis clericis: sed etiam de laicis: nec habet re-

spectum ad beneficium etiam spirituale. Vnde credo dicendū prout dixi in. c. fraternitatis. de cleri. non residen. & in. c. cū iandudū. s. eo. vt si clericus iste sit notus, licitè possit recipi in alia diocesi. Nā patrimonium non ligat eū cum respectu illius nō sit obligatus officiare certā ecclesiā: sed tantū tenetur dicere officiū, non respectu patrimonij, sed respectu sacri ordinis, quem recepit. vide gl. xcij. dist. c. fi. & quod not. in. c. j. de celebra. missa. ¶ Et in fi. gl. no. hanc vltimā quæstionē: quia satis quotidiana est: cū hodie clerici pro maiori parte ordinantur ad titulū patrimonij. Et dubitari potest, vtrū in alienatione huius patrimonij, debeat interuenire solēnitas, quā obseruāda est in alienatione rerū ecclesiasticarū. de qua. xij. q. ij. sine excep. Ioā. & Goff. tenent opi. Vincen. positā in gl. vtrū possit alienari, sicut alia bona bñficij spiritualis. fatentur tam quod illi patrimonio nō inhaeret ius spirituale, quo ad hæredes nō sit transmissibile. vnde voluit quod mortuo clerico extinguatur causa priuilegij: quēadmodum dicimus in fundo dotali, q̄ licet matrimonio stante alienari nō possit. ff. de fun. dota. per totum. tamē sol. matrimonio nō transit ad hæredes. Hosti. distinguit vtrum patrimonium fuit pro titulo assignatū, vel non: vt primo casu procedat opi. Vinc. & prædictorū. Nec obstat ratio Gof. quia facilius cōsumitur pretiū, quā res. & sic transeūt doct. hic. Et no. ex hac opi. Hosti. q̄ simpliciter ordinatus pōt disponere de patrimonio, prout vult: secus si fuit expressè ordinatus ad titulū patrimonij. ¶ Aduerte primò excludendū vnum casum: q̄ si iste ordinatus ad titulū patrimonij cōsequeretur beneficiū spirituale: licitè poterit disponere de patrimonio, prout vult: quia hoc casu cessat ratio præcedēs: cū possit viuere ex beneficio: sed vbi nō habet, nisi patrimonium assignatum in titulū: tūc est maior dubitatio iudicio meo. Inn. in. c. cū Episcopus. s. eo. sentit opi. contrariā, q̄ in alienatione illius patrimonij, nō requiratur cōsensus Episcopi. & hęc opin. videtur mihi verior de rigore iuris: licet alia benignior & æquior: ne mendicet in opprobriū cleri. Et si diceret, quid operabitur ordinatio ad titulū patrimonij, si illud potest ad libitū alienare? Respondet, per hoc satis iuri: vt non videatur ille promotus sine aliena sustentatioe. vnde satis est, q̄ habuit vnde viuere posset. Nam paupertas voluntaria non reprobatur in clericis: sed necessaria sic: quēadmodū legitur de ipsis Apostolis, actuum. j. & ij.

SEBASTIANA.
¶ Spirituale. Vi.
de ad hęc Feli. in
c. postulasti. col.
viij. verfi. circa faciendam mentio
nem. s. de rescrip.
vbi tangit, an à tali patrimonio sit
facienda mentio
in literis. & pat.
lo inferius tangit
an clericus habes
patrimonium pos.
sit viuere de be.
neficio.

SUMMARIUM.

- 1 Beneficiū potest conferri absenti: & ille absens potest per alium inuestiri. nu. 2. An autem conferentes possint retrocedere, etiam si interuenit persona media. vide nu. 3.
- 2 Eligentes absentem in potestatem, vel conferentes beneficiū absenti: non possunt ante eius acceptationem à tali electione retrocedere, quando habent tale officium nomine alieno: secus si nomine proprio.
- 3 Negotiorum gestor non acquirit dominium absenti ante, quam ille ratificet.
- 4 Negotiorum gestor potest interuenire, etiam in spiritualibus.
- 5 Mandatum speciale requiritur in beneficalibus & alijs spiritualibus, nec sufficit generale.
- 6 Coniuncta persona, nō agit pro coniuncta in causis, in quibus requiritur speciale mandatum.
- 7 Alius, istud pronomen non facit positionem præcedentis qualitatis.
- 8 Beneficiatus, an possit se inuestire de beneficio suo per laicum.
- 9 Mandatum ad contrahendum matrimonium, quale debeat esse.
- 10 Negotiorum gestor non acquirit, neque dominium, neque possessionem, illi cuius negotia gerit, ante eius ratificationem. numero. 4.

C. S. P. XXIII.

Accedens. ¶ Absens potest inuestiri de beneficio, alio mediante. Vel sic. Potest quis inuestiri de beneficio pro absente. vel coniungendo vtrūq; in

tellectū dic. Absenti potest conferri beneficiū alio mediante. nec refert vtrū absens inuestiatur per personā mediā vel persona media inuestiat pro absente. & est casus not.

& quotidie practiatur. Et cōmunis diuisione: secunda ibi: *inquisitioni.* ¶ Casus literalis. Quærebatur hīc, vtrū aliquis absens de beneficio ecclesiæ possit inuestiri? Respō

des, q; aliquis nomine ac vice absentis de beneficio ecclesiæ potest inuestiri: quia ille dicit inuestiri, cuius nomine alius inuestitur. Ber. ¶ No. q; beneficiū acquiritur ab-

senti, siue inuestiatur absens per aliū, scilicet per procuratorem, siue inuestiatur alius scilicet procu. suus pro domino. Et ex hoc habes duplicem practicā conferendi beneficiū absenti. & vt clarius habeatur, Prima est ista: vt dicat superior: *conferimus, siue inuestimus talem absentem de tali beneficio per te.* Secūda practica, vt inuestiatur alius pro absente, hoc modo: *inuestimus te de tali beneficio nomine talis absentis.* & hæc practica videtur magis placere Papæ hīc: vt colligitur ex illo verbo magis. Et hūc text. potes adducere cū quæritur in practica: vtrū dominiū alicuius rei acquiratur absenti sine cessiōe fīda per procuratorem. Nā potest dari absenti per procuratorem, vel procuratori nomine absentis. & pro hoc bo. tex. in. l. qui mihi donatū. ff. de dona. ad hāc materiā alle. ibi Bar. hoc. c.

¶ Secūdo opp. cōtra prædicta de. c. si tibi absenti. eo. tit. lib. vj. vbi patet, q; ibi nulla persona media beneficiū potest conferri absenti. Sol. dic. explicādo latē materiā huius. c. & illius, q; aut beneficiū cōfertur absenti nulla persona media: aut mediante aliqua persona. Primo casu per illam collationē, nihil acquiritur absenti: vnde nō potest dicere absens beneficiū esse suū ante, quā acceptet: vt. d. c. si tibi absenti. & in. l. absenti. ff. de do. & in. l. qui absenti. ff. de acqui. pos. tamen cōferens non potest retrocedere ad collatiōe illa: donec absens declarauerit animū suū: vt est text. sing. in. d. c. si tibi absenti. Ratione cuius notāter posuit Bart. in. d. l. absenti. Nō enim est speciale in beneficijs: sed in quibuscunq; iuribus illud procedit, quando iura deferuntur per eū, qui habet eligere, seu cōferre tanquā officialis, nō functus est beneficio suo, eo ipso, q; elegit ipsum absentē. Et ideo si deputatus per cōmunitatē ad eligendū potestatem, elegit absentē: licet absenti nihil acquirat ante acceptationē: iste tñ qui elegit tanquā functus officio, non potest variare. & ista est vera ratio illius c. si tibi absenti. Secus est, vbi quis eligeret nomine proprio. pene exemplū in Papa, vel etiā in cōmunitate huius ciuitates. Nā si eligitur absens potest retrocedere ante, quā ille acceptet: q; vt dixi absenti nihil est acquisitū: nec iste est functus officio: q; eligit nomine proprio. ¶ Secūdo casu principali, qñ collatio fuit facta aliqua persona mediante: & illa persona media nō habebat mandatū: aut sic. Primo casu nō acquirit absenti: quia requiritur animus pro hoc. l. si ego. & quod ibi no. ff. de neg. gest. ¶ Nā negotiorū gestor, non acquirit dominiū absenti, nisi a tēpore, quo dominus habuit ratū: vt no. in. d. c. si ego. & vide bo. gl. & no. quā tene menti in. c. quā sit. de ele. li. vj. quæ vult, q; si in istis spiritualibus potest interuenire neg. gestor: oportet, q; dominus habeat ratū intra illud tēpus, intra quod tenebatur ipse declarare animū suū. allega. l. pen. ff. rem ra. habe. & pone exemplū, vt habetur in glo. prædicta. ¶ Secundo casu, qñ persona media habebat mandatū generale: & non sufficit in istis beneficialibus: nec in alijs spiritualibus: q; in his requiritur speciale mandatū: tum propter qualitatem rerū: tum propter præiudiciū: vt senserūt hīc doct. & domini de Ro. deci. lxxxij. & vide quod dixi in. c. corā. de offi. dele. Ex quo inferi ad

vnū dictū notabile, q; coniuncta persona non potest accipere beneficiū pro cōiuncto: ad hoc, vt cōiuncto statim acquirat: quia cōiunctio sanguinis non supplet speciales defectus mādati: vt in. l. pater. ff. de mino. vt apertē voluit Inn. hīc, & domini de Rota, vbi. s. & Spec. in titu. de cōiuncta persona. Si verō habebat mandatū speciale, tūc beneficiū quæritur absenti, siue absens inuestiatur per procuratorem, siue procu. nomine absentis: vt hīc. & arg. in. l. j. C. de acqui. pos. & in. l. j. §. per procuratorem. ff. eo. ti. & procedit hoc, siue sit deputatus procurator ad acceptandū certum beneficiū, siue incertū: quia satis hoc apparet de intentione domini constituentis. quod sentit hīc Io. and. & est quotidianum. Et ex his infero ad intellectum huius capituli: nā si vis intelligere, vt alius inuestiatur pro absente sine mādato, tanquā negotiorū gestor: oportet dicere q; absenti nō acquiritur titulus ante, quā habeat ratū gestum nomine suo. sed si habeat mādatum modo p̄dicto acquiri immediate absenti, & in hoc differt iste tex. a casu. c. si tibi absenti. & hæc no. quia quotidiana & bona in practica. ¶ Sed quæro, nunquid iste qui recipit inuestiturā pro absente, potest esse laicus? Quidā, vt Egi. tenuerūt, q; non: quia mouebat per dictionē alius: quæ facit positionē eiusdē qualitatis ad verbū clericus: quod p̄mittit. Sed in contrarium faciunt no. in. c. sedes. de rescrip. q; non semper dicitio alius, facit positionē eiusdē qualitatis cum præcedētibus. iuxta illud: Christus crucifixus est, & alij duo latrones. Ioā. an. & cōmuniter doc. sequentes cōcludunt, q; licet tutius sit cōstituere clericum: tamen si cōstituitur laicus, satisfactū est iuri. arg. in. c. j. de procu. lib. vj. nā laico p̄senti nihil acquiritur: sed transit illud ius spirituale in dñm, sicut aqua per canalem lapideum. Et ideo putat Ioan. and. quando quis habet gratiā cum beneficio acceptādi. nam tunc potest quis cōstituere laicum ad acceptandum beneficiū certum: de quo tamen non est dubium. quia nō est idē cum casu p̄cedenti: sed magis dubium est, quādo cōstituitur in genere ad acceptandum beneficiū vacaturum: quod sibi videtur: sed idem putat in hoc casu: quia nō authorizat in hoc casu laicus: nec sibi aliquid acquiritur: & tenere contrarium posset esse multū præiudiciale. Fortē enim non habet hominem fidelem, de quo bene confidat, nisi certum laicum. & hæc not. ¶ In glo. ibi: *contrahitur.* hodiē apertius est decisum in. c. n. de procu. lib. vj. ¶ Et vide ibi gl. not. quale debet esse mandatū ad contrahendū matrimonium carnale. Ibi, *secunda dubitatio hīc explicatur.* Notabis semper hāc glo. iuncto tex. q; matrimoniū spirituale etiam largē sumptum, potest per procuratorem fieri. ¶ Ex quo infero, q; potest professio, maximē ex causa per procuratorem fieri. Et nota etiam ex gl. q; largo modo potest dici matrimoniū inter clericum & beneficiū suū. pro hoc vide bonum text. xxj. q. ij. sicut. vide tex. cum gl. in. c. ne pro defectu. s. de elec. Ibi causam vsucapiendi, nō referas hoc ad beneficialia: quia in eis nō cadit p̄scriptio in regula prima. & quod ibi no. de regu. iur. lib. vj. sed procedit in temporalibus, vel in spiritualibus p̄scriptionibus. & intellige quando tradens non erat dominus: quia tunc recipiēs habet causam p̄scribendi. ¶ Ibi, *hæreditas temporalis.* Io. and. intelligit hoc dictū glo. in procuratore speciali. Et est ratio, quia hæreditas aditur solo animo. l. pro herede. & quod ibi no. ff. de acqui. hæ. vnde eo ipso, q; cōstituit procuratorem ad adeundam hæreditatē iacentem, incontinenti acquirit sibi hæreditas: secus dicit in procuratore generali, in quo cessat p̄dicta ratio. ¶ Ibi, *si dans, vel accipiens.* de hac materia dic vt plenē not. in. d. l. qui mihi donatū. ff. de dona. vbi patet, q; sufficit solus animus tradētis: vt per procuratorem acquiratur dño: licet procurator aliud intendat: sed vbi neuter hoc intendit, nō acquiritur absenti, nisi a tempore traditionis. Et ad istud. c. dic, q; su-

ACHARIAS.

¶ Acquiratur absenti. Adde bal. in l. sancimus. §. sed & si quis. C. de lat. lib. tol. c. si tibi absenti. eo. tit. lib. vj. & ibi inapost. Cel. ad Phil. frā.

¶ Retrocedere. Adde do. Car. cō. fil. cy. Old. consil. lxxj. & vide quod pulchrē voluit Ro. consil. ccxcv. Anch. consil. ccc. xcix. Fede. consil. ccxc. Cal. consil. xxj. de præben.

¶ Dominiū absenti. Adde quod voluit Anch. cō. fil. ccxvj.

¶ SEB. SAPIA.

¶ Persona media. vide Rotā in ti. de proqu. deci. lxxij. in antiquis. & quæ congerit circa hæc do. Fe. li. in. c. nonnulli. §. sunt & alij. col. viij. versic. fallit. j. s. de rescri.

¶ Et non sufficit. Adde quod voluit Lap. allega. ccxxvij.

¶ Pro cōiuncto. Adde tamē quod do. de Rot. deci. ccxcv. innouis. de procur. dicunt, q; amicus & cōsanguineus possunt corporale possesionē, quæ facta est iuris canonici, vel p̄bende recipere absque speciali mādato. & ibi qñ ratificatio domini absentis debeat interuenire.

¶ Et cōiter. Idem tenet Andr. sicu. per quatuor rationes in. c. olim. s. de rescrip. & in. c. ij. s. de iud. de quo latē vide per Fel. in. d. c. nonnulli. col. viij. s. de rescrip.

¶ Laicum. Adde q; laicus possit esse procurator ad acceptandū beneficiū: do. Rot. deci. cclxiiij. in antiquis. de procu. Et dicunt do. de Rot. deci. ccxcv. de p̄bē. q; excōicatus potest beneficiū acceptare. & vide Cal. consil. j. hīc eo. titu.

¶ Carnale. Adde

Cap. Dilecto. Panor. super Tertio Decret.

Ant. de bu. cōfi. lxx. Anch. cōfi. ccxxix. & ccxxj. **SEBA. SAPIA.**
a ¶ Beneficiū. Vi. de que scribit do. Abb. in. c. fi. in vl. not. j. de concef. pben. & in. c. fi. j. de infl. & in. c. q. a clerici. ver. & ex hac gl. infero. j. de iurepa. vbi tangit an Eps pōsit cōferre beneficium fuo filio legitimo.
b ¶ Subuenire fu. is. Adde q̄ ideo An. cōf. cccxxx. vij. confultit, q̄ executortestium debet potius in fuos egenos di- tribuere, quā in extraneos. & vide eundē Abb. cōfi. xcvj. vbi ponit, an patron⁹ pōsit proprium filium præsentrare. Antoni. Francif. ¶ Inter quas pfo- nas pōsit execu- tor dat⁹ ad distri- buendū distribue- re, vide p Ang. & doc. post Bart. in l. Lucius. i. §. j. ff. de leg. j. & vide p Bal. in. l. id quod pauperibus. C. de epif. & de vbi di- cūt, q̄ nō pōt di- tribuere inter ba- stardos. de quo ēt per. d. Card. in cl. j. in fi. de test. & p Ioan. and. in addi. Spe. in titu. de in- strumē. edi. in. §. xiiij. in verfic. sed qd erit. Aliud tñ q̄ tales executo- res non possunt distribuere inter seipfos, quamuis sint pauperes nec etiā inter pprios filios: cū censeant filij habere eandē personā cum pa- tre iuxta no. in. l. in suis. ff. de libe. & posthu. quod voluit Odo. no. in. l. si mandauē- ro. in. §. si tibi cen- tum. ff. mādā. vbi etiā per Bal. & p eundē in. l. ei. qui. C. de distr. pig. & in. l. id quod pau- perib⁹. C. de epif. & cleri. & vide o- mnino p do. Car. in. d. de. j. in. xxij. q. de testa.
c ¶ Spirituale. Ad de Roma. cōfi. ccxxvij.

perior hoc intendebat, q̄ acquireref absenti, & non pro- curatori. ideo beneficium acquiritur ipsi absenti: vt. §. ¶ **† No. fi. gl. ibi: dominium vel possessio non acquiritur per negotiorum gestorem. & tene eam semper menti.**

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium vnum non recipit diuisionem, adeo, quod si sunt duo recepti ad illud, talis receptio non valet, intellige, vt j. numero. 15.
- 2 Habens potestatem conferendi beneficium, potest licite conferre suis consanguineis.
- 3 Renunciatio beneficij cum aliquo pacto, dicitur simoniaca, aliter est licita.
- 4 Legatus Papæ non potest conferre beneficia, nisi habeat ex indulgentia Papæ.
- 5 Legatus Papæ non potest dispensare contra concilia, nec contra constitutionem Papæ, nisi in casibus, in quibus potest Episcopus.
- 6 Præbenda connexa canonice, dicitur quid spirituale, aliās secus: & poterit laico conferri ad ipsius subuentionem.
- 7 Quasi possessio iurium debet articulari super exercitio actuum qui tantum competūt, quasi possidentibus illud ius, quod intendit probare aliquis ad se pertinere.
- 8 Episcopus, qui tolerauit subditum in beneficio suo, non potest ipsum compellere ad ostendendum titulum beneficij sui, potest tamen Episcopus assumere onus probandi contra titulum. 13.
- 9 Præbenda non dicitur vacare in ecclesia, si in ea non est numerus præbendarum.
- 10 Numerus canonicorū potest in aliqua ecclesia augmentari per eos, ad quos spectat electio, nisi statutum non augendi numerum sit iuratum, vel nisi Papa confirmasset numerum adiecta clausula, decernentes irritum & inane. 14.
- Statutum iuramento firmatum, an possit per statuentes tolli. 17.
- Et an incidant in periurium. 19.
- Statuta alicuius collegij, licet sint confirmata à superiore, nihilominus possunt collegiati contrauentire.
- 11 Clericus, qui compellitur restituere beneficium ratione nullitatis tituli, quem habebat, an teneatur restituere fructus quos percepit.
- 12 Bonæ fidei possessor, cui ius resistit, non facit fructus suos, secus si ius assistit, etiam in beneficialibus.
- Taciturnitas nō prodest, vbi expressus consensus nil operatur.
- 14 Papa si apposuit in aliquo decreto clausulam: irritum & inane, non potest contra illud conueniri, etiam per illos, in quorum fauorem fuit factum.
- 16 Sententia lata contra vnum, an noceat alteri: vel lata pro vno, an prosit alteri.
- 17 Actus factus contra iuramentum tenet tam in temporalibus, quam in spiritualibus, licet contrafaciens sit periurus. 19.
- 18 Canonici, si recipiunt aliquem in canonicum ultra numerum iuratum, receptio tenet, & ipsi sunt periuri, nisi receptus dederit materiam, vt recipientes venirent contra iuramentū, de quo casu receptio est nulla. 20.
- Dans causam periurio, incurrit pœnam periurij.
- 21 Iuramentum, si concernit vtilitatem iurantium, non possunt illi contrauentire, quia nemo potest seipsum absoluerē, sed cōcer- nens fauorem tertij poterit per ipsum remitti.
- Contra iuramentum potest veniri subsistente causa, maxime fauorem publicum concernente.

C A P. X X V.

Dilecto. ¶ Si ad vnū canonicatū & præbendam, duo sunt recepti simplici- ter: receptio nō tenet, etiam interueniente apostolica autoritate. h. d. Diuiditur in quatuor partes. Primò factū, & allegatio pro cācellario. Secūdo allegatio contra eū ibi: procurator. Tertiò diffinitio ibi: unde. Quartò protestatio ibi: ita quod. & est no. c. quare tene semper menti: & no. ipsum. ¶ Casus lite- ralis, Archiepiscopus Remensis dum in Francia legatio-

nis officio fungeretur, intēdebat providere cuidā nepo- ti suo. G. nomine in Trecenti ecclesia. Cancellarius Tre- centis, vt gratiā legati sui acquireret, in manibus legati renūtiavit præbēdē, quā in Trecenti ecclesia obtinebat, dictus legatus nepotē suum & dictū cācellariū instituit in canonicos Trecentis, & Archiepiscopus & capitulū cōmuniter assignauerūt vtriq; stallū in choro, & locū ha- bere in capitulo: vt fructus illi⁹ præbēdæ diuiderēt inter se, donec idē. G. integrū esset beneficium affecutus. Et pro- curator generalis Episcopi tūc absentis, omnia ista com- probauit. & dictus cācellarius electionē & euāgelium le- git in septimana sua, & alia fecit, quā alij canonici facere confueuerūt: defuncto Episcopo tpe, quo hæc facta fue- rūt, alter successit: & dū accederet ad ecclesiā cōsecratus dictū cancellariū recepit ad osculū pacis: & cū tūc nō re- cipiunt ad osculū, nisi canonici: & per bienniū sine quæ- stiōe sic permāsit. Postremò dum Episcopus excitatus à somno, cœpit mouere quæstiōē, & cōtra ipsum cācel- lariū super præbēda prædicta: & sic quæstio inter Epi- scopū & cācellariū ad sedē apost. est delata. datus fuit qui- dam Cardinalis vtriq; parti auditor, corā quo cancella- rius proposuit omnia supradicta, petēs dictū Epif. à sua molestatione cōpesci. G. procurator Epif. proposuit ex aduerso: q̄ ad vnū beneficium, quod vacabat in ecclesia Trecenti. nō licuit legato duos instituere. allegādo ad hoc conciliū Turo. quod præbēdarū inhibet sectionē: & cō- ciliū Latera. quod præbēdarū prohibet expectationem. Præterea, licet in ecclesia, vbi nō est certus numerus præ- bendarū, nulla enim præbēda vacante, pōt aliquis in ca- nonicū assumi: quia intelligit eligi ad quoddā ius, quod de nouo ex electorū assensu crearet, & cū electo nascit. Sed vbi est certus numerus præbēdarū, duoad vnā præbēdā eligi nō possunt: cū illud ius spirituale diuidi nō possit: propter quod dictus procurator asserbat dictā institu- tionē non valere: cū in Trecenti ecclesia certus sit nume- rus præbēdarū, quē capitulū & legatus augmentare non intendebāt, vel ius creare de nouo. His & alijs auditis Pa- pa condēnauit dictū cancellariū ad restitutionē eorum, quæ tenebat ratiōe dictæ institutionis, imponēdo silen- tiū eidē super dicta præbēda, vel parte ipsius. ita tamē q̄ per hoc prædicto. G. vel nepoti legati, nullū præiudiciū generetur: quia res inter alios acta alijs obesse nō debet.

2 Ber. ¶ **† Not. ibi: intendens providere. G. nepoti suo & c.**
a q̄ habens potestatem cōferendi beneficiū, licite illud con- fert, etiam nepoti suo: dūmodo aliud canonicū non ob- sistat: imò potius tenetur subuenire suis, quā extraneis, supposita in ceteris paritate. lxxxvj. dist. in. c. nō satis. & nemo carnē suam odio habuit. xij. q. ij. non æstimemus.
3 vide tamē cōtrariū, quod no. gl. j. q. iij. peruenit. ¶ **† No. ij. ex eisdem verbis, q̄ potest quis licite resignare bene- ficiū suum, vt alteri provideatur: dūmodo renūtiatiōis actū non deducat in pactū: sed istā resignationē liberali- ter & purē faciat. Gl. ad hoc no. j. q. j. c. ordinationes. si au- tem hoc deduceret in pactū in actu renuntiationis, renū- tiatio ipsa esset simoniaca: vt voluit hīc glo. j. quam not. & vide gl. in. c. ex parte. el. j. de offi. dele. ¶ **† No. iij. q. de- legatus Papæ potest providere etiam de canonicatibus, etiā ecclesiæ cathedralis. Intellige q̄ iste tunc erat Cardi- nalis: aliās non posset legatus conferre beneficia, nisi ha- beret de speciali indulgentia: vt in. c. j. de offi. leg. lib. vj.**
5 ¶ **† No. iij. q. legatus non potest dispensare contra con- cilium: hīc enim in ver. procurator. allegantur duo con- cilia. & circa vtrūq; denegetur potestas legato cōtraue- niendi: & credo, q̄ regulariter nō dispensat, etiā contra constitutionē solius Papæ, nisi in casibus, in quibus pos- sit Episcopus. vide gl. no. in. c. fi. de hære. lib. vj. ¶ **† No. v. q. præbēda dicitur ius spirituale: indiuisibile. & nō me- mini, q̄ alibi probet ita clarē. Nam in principio dicitur, q̄ iste cancellarius resignauit præbēdā suam. & postea subditur,******

subdit, q̄ vacante vno iure speciali. & c. sed intellige hoc vt dixi in c. maioribus. s. eo. Procedit enim, q̄n præbenda est annexa cū iure canonice: tunc enim præbenda partim cōsistit in tēporalitate, & partim in spiritualitate respectu canonice: secus vbi esset vna præbenda sine iure canonice: quia tunc est aliquid tēporale, & posset cōferri laico ad ipsius subuentionē. & sic intellige glo. in c. cum. M. de cōsti. in ver. in canonicos receperūt. ¶ No. bonam præbendam probandi, quasi possessionē iuris canonice. Debet enim articulari super exercitio actum cōpetentium canonicis duntaxat. Et aduerte bene, q̄ quāuis illi actus ex dispositione cōpetant alijs, quā canonicis: tamen satis est, q̄ ex cōsuetudine tantū cōpetant canonicis, & oportet q̄ articuletur, q̄ tantū cōpetant canonicis: sicut faciebat iste, qui se allegabat habuisse domū, fortē prope ecclesiam, quæ tantū canonicis erat solita assignari. Item quod fuerat receptus ad osculum pacis: eo tēpore, quo soli canonici recipiebantur. & c. & not. tex. de isto osculo pacis. Item no. subditū posse agere contra Prælatum: vt cesset à molestatione sua super beneficio & permittat eū pacificē possidere. ¶ Et no. tex. in eo q̄ allegabatur, q̄ Episcopus per bienniu passus fuit illum pacificē possidere, tractando eum, vt canonicū. vnde facit hæc litera in arg. q̄ Prælatus, qui diu tolerauit subditum in beneficio suo, non possit eū compellere ad ostendendū titulum beneficij: licet posset in se assumere onus probandi tituli de facto. pro hoc vide glo. & quod no. Ioan. an. in nouella, in regula prima. de reg. iur. in. vj. & per Hosti. in. c. licet Heli. de simo. vide ad materiam. c. ordinarij. de officio ordinarij. libr. vj. ¶ Not. in ver. *prætereā*. quod in ecclesia, in qua non est numerus præbendarum, non est dare vacationem alicuius præbende. nam vacatio dicitur respectu existētiæ & numeri. b̄ & idem dic in canonicibus. Vnde in ecclesia non habente numerum canonicorum, cum recipitur quis in canonicum, creatur quoddā ius de nouo, quod extingitur cum persona. & ad hoc allegatur quotidie iste tex. secus est in ecclesia habente numerum. Nā tunc mortuo vno ex canonicis, vacat ius illius. ¶ Et not. quod in ecclesia numerata, possunt hi ad quos spectat electio, augmentare numerū, creando ipso facto ex receptione quoddam ius de nouo: excipiuntur tamen in tex. duo casus. Primus, quando statutū numeri esset in contrariū statuto iuramento firmatum. Et sic videtur firmare tex. q̄ statutū iuramento firmatū non possit tolli per statuentes. quod videtur mirabile. de quo j. latius subijciam. Secundus casus, quando Papa firmasset numerum adiecta clausula decreti decernentis inualidū & c. Et ex contrario not. bene, q̄ sola cōfirmatio superioris, nō impedit augmentationem numeri. ¶ Ex quo infero vnum notabile dictum, q̄ licet statuta alicuius collegij, sint confirmata per superiorem: nihilominus potest collegium collegialiter cōtrauenire, confirmatione non obstante. pro hoc facit. c. cum accessissent. de cōstit. in fi. Limita tamen prout ibi dixi: ibi vide per Bart. in. l. omnes populi. in. iij. q. iij. q. princ. in ver. iuxta prædicta. ff. de iusti. & iur. ¶ No. in versi. *vnde dictum*. q̄ conuictus super nullitate tituli beneficijs, compellitur restituere omnia, quæ tenet occasione illius beneficij. Sed circa vñ aduerte: nō enim videtur iste tex. expressē condemnare ad restitutionem fructuum perceptorum à tēpore institutionis: & reddit rationem Egi. dicit enim, quod isti sunt bonæ fidei possessores, qui releuantur à restitutione fructuū: vt no. in. c. grauis. de resti. spo. & in. l. ex diuerso. ff. de rei ven. & intelligit tex. q̄ compellitur restituere tantū possessiones pertinentes ad illam præbendam. Hosti. verò in alia glo. sentit contrariū, dicens: q̄ omnia veniunt restituenda: & sic videtur tacitè intelligere istū ver. non solū. de pos. sed de fructibus. & lentè transeunt hīc doc. sed cōsydera, quia licet iste potuisset esse bonæ

fidei possessor, tamē errabat in iure. ¶ Nunc est videre vtrum bonæ fidei possessor errans in iure, teneatur ad restitutionem fructuum. Dy. in regula possessor. tenuit, q̄ nō. Dicit enim q̄ licet error iuris impediatur vsucapi, seu præscribi: nō tamen inducit fructuū restitutionē. Et ita videtur sentire Bar. in. d. l. ex diuerso. Sed dic & melius, prout ipse sentit, in. l. sed & si. in. §. scire. ff. de peti. hæred. nā quandoq̄ quis possidet bona fide iure sibi assistente, quādoq̄ possidet iure resistēte. Primo casu procedit primū dictum: secundò casu tenetur ad restitutionē omnium fructuū. arg. in. l. quemadmodū. C. de agri. & censu. li. xj. & in. l. iubemus. C. de sac. san. eccle. Pro hoc facit regula, qui contra iura mercatur, bonam fidem præsumitur nō habere. lib. vj. vnde ad propositū: cū iste possideret iure resistēte: vt patet in. c. moribus. s. eo. tenetur ad restitutionē fructuū, quātuncunq̄ fuerit bonæ fidei possessor. ¶ Not. tñ ex. j. dicto, q̄ etiā in beneficialibus bonæ fidei possessor nō tenet ad restitutionē fructuū, quēadmodū nec in tēporalibus. & vide do. de Rot. deci. xxiiij. & quod dixi in. d. c. grauis. & hoc no. ¶ In gl. ij. in fi. Item adducunt doc. etiam aliam rationē. Nam cū Episcopus nō potuisset expressē istam institutionē ratificare, vt pote iuri contrariam: ita & fortius, nec tacitè, nec poterat hoc mandare procuratori, etiā expressē, q̄ non cadebat sub potestate sua. Et per hanc rationem soluitur contrarium, quod formabatur in gl. seq. in eo, q̄ Episcopus recepit istū ad osculū pacis: & tolerauit eū per biennium. Nā taciturnitas non prodest, vbi expressus cōsensus nil operatur: & hoc regulariter. Pro hoc vide bonam gl. in. l. j. C. vbi de cri. agi oportet. ¶ Et no. quæstionem, quam ponit Io. an. in regula scienti. de reg. iur. lib. vj. in mercu. in eo, q̄ cōcludit exemptū citatum coram Episcopo: & non excipientē: sibi non præiudicasse: cum expressē non potuisset prorogare iurisdictionē Episcopi sine licentia Papæ. pro hoc. c. cū tempore. de arbi. & vide quod plenè dixi in. c. significasti. de fo. compe. Puto tamē, q̄ ista taciturnitas præiudicet, vt nō possit cōpellere illū ad ostendendū titulū sui beneficij: vt dixi in text. ¶ In gl. in versi. *huiusmodi clausula*. ibi, *cū eorum fauore facta sit*. Not. gl. iuncto tex. pro eo, quod. s. dixi in notabilibus, q̄ confirmatio statuti non impedit illius retractationē: cū videatur facta fauore statuentium. Sed not. bene modū auferendi potestatem retractandi: vt per superiorem in confirmatione apponatur clausula decreti decernentis irritum. & c. ¶ Sed diceres tu: cū ista sit appposita in fauorem statuentium, quare eodē modo, non possunt statuentes illi fauori renūtiare? Sol. dic secundū Inn. & alios, q̄ per appositionem clausulæ, videtur Papa animaduertisse ad fauorem ecclesiæ. Ex quo ligauit manus statuentium. & præsupposito q̄ fuerit in fauorem statuentiū, attamen ex quo Princeps decreuit irritū, non est licitū inferiori contrauenire. habuit tñ superior respectū, q̄ per illicitas preces, vel minas alicuius potentis canonici sape inducuntur ad recipiendū vltra numerū. Ad idē in simili habet seu not. in. c. cū cōtingat. de iure iur. ¶ In gl. in ver. *augmentare*. ibi: *quia intendebat idem ius & c.* Sed gl. nō allegat hīc: vnde colligit, q̄ iste Episcopus intēderet vnicū ius cōmunicare duobus. sed dic, q̄ potest hoc deprehendi in eo, q̄ inductus fuit primò ad renūtiandū. Item in eo, quod fructus illius præbende instituit diuidendos inter eos. nā si voluisset ius de nouo creare, recepisset illum nepotē in canonicū ante renūtiationē præbende. Et potes in hoc aduerte aliquos casus. nā quādoq̄ vacante vno canonicatu recipiunt plures: & videt voluisse iura de nouo creare. arg. hīc, & in. c. cū. M. de cōsti. Quādoq̄ vacante vna præbenda, cui est annexus canonicatus, recipiunt plures: & puto, q̄ si simpliciter recipiuntur, tenet receptio omnium, & creat iura canonice de nouo: & præbenda debetur primò recepto: & si insimul sunt recepti,

a ¶ Iuris canonice. Adde Ro. cō. fil. cclxxxij.
b ¶ Diu tolerauit. Adde pro hoc, voluit do. Car. cō. fil. xl. q̄ Episcopus tolerans illū, quē ipse occultè excōmunicauit, videt ipsum habere pro nō ligato.
ZACHARIAS.
Adde pro originali dicto Panor. scilicet q̄ Episcopus, qui tolerauit subditū diu & c. Feli. in. c. licet. co. vj. versi. quinta cōclusio. j. de simo. & quanti tēporis requiratur toleratio & patiētiapropter istud verbū diu: & quāto tpe verificetur, istum in. c. cū ecclesia. n. 50. & ibi posui in apostil. in ver. vltra sex menses. s. de cau. posses. & proprie.

SEB. SAPIA.
c ¶ Et numeri. vide Abb. in. c. constitutus. s. de rescrip. vbi dicit, q̄ eo ipso, q̄ Papa mandat aliquē recipi in canonicū in ecclesia, & prouideri de præbenda, si qua vacat: q̄ tacitè dicitur facere mentionem de numero: q̄ in ecclesia nō numerata, nō habet locū cum vacatiōe, vt hīc. & idem dicit Imol. hīc. & in. c. dilectus. in. ij. col. j. eod.

SEB. SAPIA.
d ¶ Ad restitutionem. An possessor errans in iure acquirat sibi fructus. vide latè per Feli. in. c. de quarta. in. ij. fallentiā. s. de præscri. Are. conf. xvj. & latè do. Frā. cur. in cō. fil. lxxj. inci. Princeps defunctus. col. vj. cum seq.

ZACHARIAS.
c ¶ Taciturnitas nō prodest. Bart. & do. in. l. filiusfamilias. s. inuitus. ff. de procu. & omnino per Ant. Cor. singu. suis in versicul. taciturnitatis. incipien. in onerosis.

ibi ex infero. contraria docet. Nippo. sing. 567

Cap. Dilecto. Panor. super Tertio Decret.

erit locus gratificationi. ar. in. d. c. cū. M. cōiuncto. c. pe. de resc. li. vj. Nec ob. iste tex. quia hīc intēdebat iste Archiepiscopus hoc ius cōmunicare pluribus: vt prā dixi. Qñq; vacāte vno canonicatu, seu vna prābēda, recipiūtur plures ad illā prābēdā, seu ad illud ius canonice: & receptio nō tenet: qā apparet q; recipiētes, nō habeant animū creandi ius de nouo. Pro hoc tex. in ver. *prāterea*. in verbo, *non possunt ad illud*. & c. & de hac materia vide, quod plenē dixi in. d. c. cū. M. de cōsti. ¶ In gl. fi. ibi, *non agitur de iure alterius*. Et pro hoc, quia ius vnus est separatū à iure alterius. Nō enim vnus recognoscit ius ab altero, sed ambo pariter recognoscūt à superiore. ideo sententia lata contra vnū, nō prāiudicat alteri. Et generaliter, an & qñ snia lata cōtra vnum, non prāiudicat alteri: dic, vt plenē no. in. c. pe. de re iud. & in. l. sēpe. ff. eo. ¶ In ea. glo. ibi, *cum sentētia processit contra oēs*. no. bene limitationem ad. c. pe. de appel. & dic, vt latius ibi dixi. ¶ Et in fi. gl. no. cōclusionē gl. & idē sequit Spe. in ti. de sentē. prola. §. nūc de effectu. ver. sed pone. Nā possibile est, q; aliter habuit dispēsationē à superiore: vel q; primò fuit cōdēnatus per falsas probatiōes: quasi, si iste fuisset in iudicio, reprobasset, vel iudex cōdēnauit eū ex odio: & secūdus potuisset habere iudicē gratiosum, qui iudicabat iuridicē. & vide bon. text. in materia in. l. denuntiāse. ff. de adul. per quā limitat hoc dictū gl. vt procedat gl. in cōdēnatiōe: secus aut in absolutiōe. Nā illa lata pro vno, prodest alteri. & hoc, quia rei sunt fauorabiliores. & vide qd no. in. c. significasti. de adult. ¶ Extra gl. oppo. vltra tex. in eo, q; innuit capitulū nō posse recipere aliquē vltra numerū, si eis obuiet statutū iuratū. Nā actus gestus contra iuramētū, reguſi tenet: licet attētans sit piurus: vt plenē per Io. an. in regula, q; semel. de reg. iur. in mer. nec alicubi reperit oppositū. quinimo videt primū dictū probari in. c. sicut. de spō. Inn. hīc ponit mirabilē theoricā: dicēs, q; actus tēporalis, gestus cōtra iuramētū: tenet licet gerēs sit periurus. Exēplū in eo, q; iurauit nō vēdere librū. Sed actus spiritualis cōtra iuramētū nō tenet. Hāc theorica siue diuersitas inter actū tēporalē & spiritualē, nō placet Io. an. nec cōiter doc. seq. & videt reprobari p dictū. c. sicut. vbi tenet matrimoniū contractū cōtra iuramētū: quare cōiter concludit, q; qualiscunq; sit actus, non inualidat rōne iuramenti prācedentis. ¶ Et ideo dicit Io. an. q; si canonici recipiūt aliquē vltra numerū iuratū, tenet receptio: licet recipientes sint piuri. Nec obſt. si dicat, q; ex quo incidūt in periuriū, efficiant infames & viles: qm nō incurrūt infamiā ante receptionē. & maximē tenet receptio secūdū eū, qñ suberat cā veniendi cōtra statutū iuratū: vt puta, q; excreuerāt facultates. Nā in statutotacitē hoc subintelligi debet: vt in. c. cū. M. de cōsti. vnde nec periuriū incurrerēt: ex quo collegialiter cōtraueniūt. Dicit etiā, q; receptio certo casu nō tenet. s. qñ nō suberat cā contraueniendi, & receptus dedit operā: vt recipientes venirent cōtra iuramētū. & idem Io. an. in addi. Spe. in tit. de leg. §. nūc tractemus. ver. sed si legatus. quod est no. & assigno hāc rationē nullitatis. Nā dans causam periurio debet cōdēnari tanquā periurus. xxij. qō. v. c. j. & ij. Collatio ergo ista tali, & taliter facta, debet esse nulla, vel saltē annullāda. de excē. prāla. c. inter dilectos. ¶ Sed aduerte ad aliud dictū prācedens. sentit ibi Io. and. q; iuramentum prāstitū à singularibus de collegio ligat eos, etiā inquantū cōtrauenire volunt collegialiter. hoc sentit ex eo: quia requirit ad euitationē periurij, vt collegialiter contraueniant, & causa subſit contraueniendi. Cuius contrariū ipse sentit in. c. j. de his quæ sunt à ma. parte ca. vbi not. dicit, q; si hoc dictū esset verū, ferē omnes scholares essent periuri. & officiales locorum, qui iurāt seruare statuta: postmodū tractu temporis statutū tollunt. Vnde secūdū eum, iuramētū videtur prāstitū, vt singulariter nō cōtraueniāt: nō au-

tē ligat, quin possint tollere statutū: & per cōsequens iuramentū ei accessoriū. ¶ Et eandē mentē videtur habuisse Pau. in clē. j. de regu. vbi dicit, q; aut illi de collegio iurāt seruare statuta, aut cōtenta in statutis. Primo casu, si contraueniūt collegialiter, nō incidunt in periuriū: quia tollūt statutū. & per cōsequēs tollit iuramentū statuto accessoriū: secus si iurant cōtēta in statuto seruare: quia tunc inciderēt in periuriū veniēdo cōtra sine causa rationabili. Et intellige, q; iurauerūt seruare cōtēta in statuto nulla habita mētiōe de statuto: vt puta, si dixerūt: Iuramus nō recipere aliquē, qui non sit graduatus. Secus si dixissent: Iuramus nō recipere aliquē, qui nō sit graduatus, sicut cōtinetur in statuto. quia in hoc casu vident iurasse seruare statutū: vt sentit in simili Inn. in. c. olim. de cēsi. Sed Ioan. de lig. in. d. clē. j. dixit, q; etiā in primo mēbro cōtraueniēdo collegialiter, incidūt in periuriū: quia in ipso actū cōtrauentiōis, reperiūt iuramentū in cōtrarium. & facit. in simili quod no. Inn. in. c. prāterea. de ap. pel. ¶ Hāc materia semper mihi fuit visa difficilis. pro cōcordia dicere sic: q; aut singulares de collegio iurāt seruare statuta singulariter: ita, q; habito respectu ad formā & substantiā iuramēti, potius ligat eos singulariter: & tūc sublato statuto collegialiter, nullū periuriū incurrunt cōtraueniēdo: & hoc casu intelligitur dictū Io. an. in prāalle. c. j. Exemplū. statutū est, q; nullus det vocem, nisi sit matriculatus. Iurauerūt singuli seruare statutum. hoc casu iuramētū cōcernit obseruantia singulorū: ideo si collegiū deliberat tollere statutum, nō peccāt singuli, postmodū cōtraueniētes: sed si iuramētū stringit eos ad obseruantia etiā collegialiter, habet locū alia opi. vt sine metu periurij nō possint etiā collegialiter contrauenire causa rationabili nō subsistente. Pone exemplū in casu. c. nā nostri canonici iurādo nō recipere aliquē vltra numerum, seu statutū iuratū: videtur habuisse respectū, vt etiam collegialiter nō recipiant: quia nullū dubiū q; singulares nō possunt eligere canonicos: vnde ex forma & materia iuramēti poteris cōprehendere, vtrum statutū stringat tantū singulos singulariter: an singulos collegialiter. ¶ Sed contra prādicta facit iste tex. vbi statutum iuratū, & confirmatio Papæ adiecta clausula decreti: æquiparantur. vnde quemadmodū non valet receptio in secundo casu: ita nec primo. Sol. dicunt aliqui, q; ista fuit allegatio partis: ideo nō continet ius. Secundo & melius hīc nō dicitur, q; nō teneat receptio contra statutū iuratū: sed q; non possunt canonici aliquē recipere: quia illud dicimur posse, quod honestē possumus. xxij. q. ij. in. c. faciat homo. l. filius. ff. de cōd. inst. ¶ Et aduerte ad materiā vnū no. dictū, si verū est: quod ponit do. Ant. in. c. ij. de spon. & Io. de lig. in clem. j. de vsur. dicūt enim, q; vbi iuramentū cōcernit fauorē iurantiū, possunt illi renuntiare. facit ad illud. c. ij. de sponsa. Ego indistinctē nō admitterē: qā est quasi cōtra superius tacta. vnde cōcluderē sic: q; aut singuli de collegio iurāt in fauorē collegij: & tūc collegiū pōt remittere: qā ille ad cuius fauorē iuraf pōt iuramētū remittere: vt in. c. j. de iureiu. & d. c. ij. Aut iurāt singuli in fauorē Eccle. vel in fauorem ipsorum singulorū: & tunc non possunt hoc iuramentū sibi remittere: quia quis non valet seipsum absoluere: vt dicit Arch. in. c. non est. xxij. q. j. quemadmodū qui potest iurare in fauorem alterius, fortius in fauorē propriū. Nam vinculat se Deo: quia primaria obligatio acquiritur Deo. de quo tamē dicendū: vt plenē no. in. d. c. ij. Et adhibeas cautelā ad perpetuationē statuti, vt singuli iurēt cōtēta in statuto nō habita mētiōe de statuto: & vt iurent q; etiā collegialiter nō cōtraueniēt, subsistēte tamē causa postmodum concernente fauorem publicū, possunt contrauenire. vide glo. not. xl. dist. in his. & facit quod dixi. s.

a ¶ Nec communiter docto. Adde quod Oldr. illud sequit scilicet In. no. dictū in consil. cxxvij.

SBB. SA PIA.

b ¶ In statutis. q; sit differentia, an quis iuret seruare statuta, an cōtēta in statutis: vide remissiū per Fel. in. c. cū. venerabilis. in. vij. col. s. de except. & ali. quid per Ant. Si. cu. in. c. canonum statuta. s. de consil.

ZACHARIAS.

c ¶ Fauorē iuramentum. Adde istū in. c. j. in vlt. no. & ibi Fel. in. ij. not. & col. iij. versicu. vnum etiam relatione dignū. s. de iureiur. Bart. in. l. Labeo. ff. de iure iur. & Spe. eo. tit. ver. & not.

SVMMA RIVM.

Præbenda licet potest diuidi in duas, si facultates suppetunt:

runt: aliàs reintegabitur. & intellige diuisionem posse fieri, si interueniunt, quæ habentur. 2. 3. 5.

4 *Præbendæ debiles reintegantur de aliqua alia pingui.*

CAP. XXVI.

Vacante. ¶ De vna præbenda vacante possunt fieri duæ si ei⁹ suppetat facultates. aliàs diuidens integrare tenetur. h. d. secunda pars ibi: *super quo.* ¶ Casus literalis. Vacante quadam præbenda in quadam ecclesia cathedrali, Episcopus ex illa præbenda constituit duas: & ibi instituit duos canonicos altero illorū defuncto, quidā clericus nomine Hipolytus præbendam illius defuncti autoritate apostolica fuit adeptus. Iste hipolytus impetrauit literas à do. Papa contra Episcopū: vt integraret illi præbendā. & alius dicebat se habere idē ius, cōtra ipsum Episcopū. quāsiuit Epi. quid facere deberet. Rñ. Pa. q. cū Turon. conciliū diuisionē prohibeat præbendarū, Episcopū tenet illas præbendas reintegrare de vacaturis: nisi ex causa rationabili de prædicta præbenda constituerit duas: & tot sint prouentus vtriusq; quod possint competenter vtri⁹ que sufficere. Bern. ¶ No. j. quod ad hoc, vt in vna præbenda constituantur plures: oportet necessariò, quod concurrant quatuor. Primò, quod dicentes, seu constituentes hoc intendat: vt clarius colligitur in. c. dilecto. præce. in. 8. præterea. Secundo, vt hoc fiat de cōsensu capituli. Nā cū alteretur status ecclesiæ, debet haberi cōsensus capituli. ar. in. cle. ij. de re. ecc. nō alie. & facit quod dicā in. c. nouit. de his, quæ fi. à Præl. Tertiò, vt subsit causa rationabilis illam diuidēdi: puta defectus canonicorū: & augmentatio diuini cultus. Quartò, vt redditus cuiuscunq; præbendæ, sufficiant cōpetenter cuicunq; præbendato. Et nō. q. non cōsideratur, q. omnes præbendæ sint pares: dummodo ex causa sit facta diuio, & redditus sint incōpetentes: sic limita. c. cū omnes. de consti. ¶ No. ij. ex hoc & ex fine literæ, q. quælibet præbenda, debet esse competentens: vt sic cuilibet sit prouisum in cōpetenti beneficio. & vbi canonici non haberēt competētes præbendas, recurre ad remediū. c. exposuisti. j. eo. ¶ Not. iij. limitationem ad. c. maioribus. s. eo. quod prohibet sectionem præbendarū procedit, nisi interueniāt quatuor de quibus. s. præmissi. ¶ No. vltimò, q. habens præbendā diminutam sine causa rationabili, seu sibi non sufficiētem, potest agere ad præbendæ integrationem: & intellige in casu, quo fuit diuisa: prout loquitur iste tex. secus si ex postfacto fieret minus cōpetens: tūc enim recurrendū est ad. d. c. exposuisti. ¶ In gl. fi. ibi: *vel alia ratio potest reddi.* Hæc est verior, & clarè colligitur ex tex. vt patet ibi: *ad illas.* & c. fuerunt enim assumpti isti ad duas præbendas: nō autem ad vnicū ius, prout fuit in. c. præce. ¶ Et circa materiā instat hīc Host. ponēdo distinctionem: aut enim in ecclesia nō est certus numerus: aut sic. Primò casu in dubio tenet receptio nouiter facta. Dic tamen, q. nō debent recipi plures, quā possint sustentari ex redditibus ecclesiæ. in. c. j. de insti. & in. c. j. in fi. de sta. regu. lib. vj. ¶ Secundo casu aut numerus est iuratus, vel cōfirmatus per Papam adiecta clausula decreti: & dic vt in. c. præcedēti. Aut cessant iuramentū & cōfirmatio cū adiectione clausulæ: & tūc si nulla vacat præbēda, tenet receptio pluriū: & iura canonica creantur de noua: vt in. c. præcedenti. Sed tu intellige, vt dixi post gl. in. c. dilectus. s. eo. nā non debet recipi multitudo sine præbendis. Aut vacat præbēda, & si recipiūt plures ad illā, nō tenet receptio: vt in. c. pce. sec. si plures recipiant simpliciter. de quo tñ dic, vt lati⁹ dixi in. c. præced. ¶ In ea. gl. ibi. & sic videt, q. Episcopus possit tolerare. hoc dictū gl. non colligit ex tex. quia isti nō fuerūt electi ad vñū beneficiū. & dic, vt dixi in. c. tuq; s. e. nō. tñ istā gl. propter autoritatē suā, quāuis nō sit vera. ¶ Op. extra gl. contra tex. videt enim, quod eo casu, quo

diuio non fuit legitimè facta, teneat diuidens de suo integrare præbendas, quēadmodū tenetur quis: quando ordinat aliquem sine titulo: vt in. c. Episcopus. s. eo. Sol. Hosti. videtur velle contrariū. dicit em̄, q. si diuidens viuit, & est soluendo: tenetur providere istis præbendatis saltē in vita sua: quia crimina morte extinguuntur. xxij. dist. quorūdam. Sed ego puto, quod solū teneatur donec de vacaturis integraverit præbendā: quoniam cū hoc redundaret in vtilitatem ecclesiæ, pōt de redditibus ecclesiæ illā reintegrare. sicut videmus in eo, qui ordinavit sine titulo. Compellitur em̄ de suo providere, donec de beneficio ecclesiastico prouiderit ordinatis: vt in. d. c. Episcopus. serua ergo dictū Hosti. antequā præbendā de vacaturis integraverit. ¶ Sed quæro qualiter fieret reintegratio de vacaturis: cū vna non debeat diuidi, vt altera integretur, vt probatur in. c. cum causam. j. eo. Sol. intelligūt doc. & bene, q. fiet integratio de vacatura multū pingui, ex qua poterunt sine magna lēfione aliqui fructus subtrahi: non tamē debēt tot redditus subtrahi, q. ex residuis non possit præbendatus cōpetenter viuere: tūc enim militaret contrarium. ¶ Ex prædictis & tex. not. q. licet præbendæ sint multum pingues: ita, q. redditus superflui necessitatibus canonicorum: nō tamen ex hoc solo debēt diminui: aliæ præbendæ creari: sed oportet, q. etiā subsit causa rationabilis: vt in tex. puta quia vt dixi, ecclesia patitur defectum in seruitoribus: vel volūt creare de nouo aliquod beneficiū, iuxta. c. statutū. s. eo. Secus autem vbi redditus cōmunes multū excreuerēt. Nā tunc hīc est legitima causa augmentandi numerum præbendarum: vt in. c. cū. M. de consti. & c. fi. j. de verbo. signi. Nec obst. si dicatur canonicū nō debere habere vltra necessaria. Nā poterit, quod superest conuertere in piā causam: vt dicit tex. xij. q. j. in. c. fi. Nā in Episco. hoc videmus, & in alio Prælato, qui habent redditus vltra necessaria vitæ: sed tanquam rectores & dispensatores debent tales redditibus indigētibus cōicare. xij. q. j. in. c. videntes. cū simi.

SUMMARIUM.

- 1 Papa, si mandat vt provideatur alicui de beneficio, & beneficiū illud post mandatum alteri conferatur: debent mandatarij illi, pro quo Papa mandauit, de suo providere. nu. 4. & 5.
- 2 Literæ commendatorie siue monitorie, non acquirūt aliquod ius illi pro quo fuerunt scriptæ: tamen si illis non paretur, potest implorari officium superioris, vt mandentur executioni.
- 3 Papa mādās vt alicui provideatur de beneficio: nō facit quin beneficiū vacās possit alteri cōferri. Secus si mādēt vt recipiatur in tali benefic. quia tūc illud nō poterit alteri cōferri. n. 3.
- 4 Actus gestus contra legem animatam, valet mero iure, licet cōtraueniens puniatur. nu. 12.
- 6 In pœnalibus aliquando fit ad casum non habentem per omnia identitatem rationis.
- 7 In rescriptis, an inspiciat tēpus datæ, an verò tēpus præsentatio.
- 8 Rescriptū Papæ quo mandatur prouideri alicui de beneficio curato, est surreptitiū, si ille cui mādatur prouideri tēpore datæ erat minor, licet tempore vacationis beneficij esset maior.
- 9 Motus proprius Papæ remouet omnem surreptionem.
- 10 Rescriptū nō extēditur ad lites ortas post eius impetrationem.
- 11 Rescriptū, in quo impetratur iudex aliquis, qui tempore datæ erat notoriè excōicatus, non valet, licet esset occultè excommunicatus: tamen impetrans sciebat eum esse excōicatum. Gestæ per occultè excommunicatum non valent in fauorem scienter coram eo litigantis. Excōicatus occultè, si cōferat beneficiū sciētī, nō valet collatio.
- 12 Alienatio facta cōtra præceptū Pa. aut alterius hoīs, an valeat.

CAP. XXVII.

Dilectus. ¶ Si Papa mādāt capitulo, vt aliquē in canonicum recipiant, & præbendam, si qua vacat, conferant, si de mandato scientes alij conferunt, coguntur

SEB. SAPIA.

Vna præbenda. An de vna præbēda, possint fieri duæ ex causa, tradunt doct. in. c. avaritia. s. eo.

Cap. Dilectus. Panor. super Tertio Decre.

SEB. SAPIA.

a ¶ Vltimò Adde. q non solū punit collator, sed etiam ille cui fuit facta collatio, secundū Hostiē. & Io. an. in. c. pposituit. j. de cōces. preben. Et subiungunt, q ista pœna non solū habet locū, qn collatio fuit ipso iure valida: sed et quan do fuit ipso iure nulla: vt in casu. d. c. proposuit.

b ¶ Tempus datæ. Adde Fedē. conf. cxc. vbi latē examinat hanc materiam.

SEB. SAPIA.

b ¶ Tempus datæ. vide plenē per Fe li. in. c. eam te. col. xvij. ver. tempus datæ. s. de rescrip. & vide aliquas pul chras quæstiones per Bal. c. cōstitu tus. col. iij. ver. que ro vltius. s. eo. ti. de rescrip.

SEB. SAPIA.

c ¶ Motus proprius. Vide Feli. latē in cadaures. co. iij. ver. si. quinta cōclu sio. s. de rescrip.

ZACHARIAS.

d ¶ Excludit surreptionem. Adde q iste in. c. eam que. col. ij. ver. gl. Secū da tacite rñdet. s. de testa. tenuit: q motus proprius solū surreptionē excluderat, neq; aliud operabatur vltra cōcedentis in tentionē quā op. na te eū tenuit Card. cōf. xxxviiij. inci. Papa vniuit. cuius tamē oppositum tenuit Feli. in glo. pe. col. ij. per tex. in cle. si Romanus eo. tit. de preben. & tetigit idem Fe li. in. d. c. causam. que. col. iij. ver. si. tertio aduerte. Antonius Fran.

¶ De clausula motus proprii. quid operetur, vide pri mo glo. no. in cle. si Romanus. in ver sicu. quantūcūq; de prebend. quæ dixit, q nō tollit

primum recipere, & de redditibus ecclesiæ loco beneficii providere, donec præbendā habeat. vel generalius summa sic. Si Papa mandet ei, ad quem spectat, vt beneficiū conferat: collatio per eum alteri facta tenet: ipse tamen ex transgressione punitur, vt hīc dicitur. Et prima pars querelā decisam cōtinet, secunda dat iudices ibi: *fraternitati*. ¶ Casus literalis. Quidā clericus. G. nōie obtinuit literas à dño Papa ad capitulū Nouariē. per quas mādaba tur eidē, vt dictū. G. reciperēt in canonicū & in fratrem & præbendā, si qua vacaret cōferrēt eidē. sed capitulū mādandum apostolicū adimplere nolebat: imò præbendā vacantē, quā do. Papa prædicto. G. conferendā mādauit, alij assignauerūt. vnde idē. G. petijt à do. Papa vt quod de ipso mādauerat, faceret adimpleri. Ex parte capituli alle gabat, q præbendā nō vacabat. Eidē Papa his auditis mandāt quatenus sibi cōfiterit, q in Nouariēsi Eccle. præbē da vacaret eo tēpore, quo Nouariē. canonici literas rece perūt, dictū clericū faciāt reci. in canonicū, & in fratrē, cū præbendā illā in elusione mādati apostolici alij dixerit cōferendā: & de prouētibus illius ecclesiæ aliquos redditus annuatim faciāt assignari eidē, donec pbedale officiū fue rit assecutus. Ber. ¶ No. j. q quāquā ex literis monito rijs, seu præceptorijs non quærat ius ei, pro quo scribit: iuxta no. in. c. veniēt. de renū. tñ si illis nō pareat, licetē pōt implorari officium superioris, vt ille mādantē executio ni saltē quo ad pœnā nō parentiū. ¶ Not. ij. q per mādātū apostolicū de prouidēdo super canonicatu & pben da nō afficit præbendā vacā, vel vacatura, quominus col latio alteri facta teneat: licet secus sit in receptione in ca nonicū autoritate apostolica facta. nā ex tali receptiōe afficit præbendā vacā, vel vacatura: adeo, vt non teneat collati. alteri facta: vt in. c. si postquā. j. e. ti. li. vj. Et sic col ligit differētia maxima inter receptionē in canonicū, & mādātū, vt recipiat. ¶ No. iij. ex hoc, & ex tex. q p mādātum factū collatori vt certæ psonæ pvideat de certo bñficio, nō ligant manus collatoris quominus teneat col latio alteri facta. Et videt prima frōte probare iste text. vnū notab. dictū q actus gestus contra mādātum prin cipis, & sic cōtra legē animatā tenet mero iure: licet con trafaciēs sit puniendus. hoc tñ limita, vt j. dicā. ¶ Vlti mō no. casum singu. in fi. c. circa pœnā imponēdā colla tori, nō parenti mādato apostolico. cogit em de suo pro uidere, donec mādātū apostolicū adimpleuerit: & quan quā voluerunt quidā dicere, q istud. c. * non * contineat ius, sed gratiā: & quasi velint hanc pœnā nō trahendā in cōsequētiā: gl. tñ hīc, & doc. pro maiori parte sentiūt op positum. ¶ Et vide Inn. in. c. statuimus. de maio. & ob. vbi non solū firmat quod dixi: sed etiā multum singula riter extendit istā pœnā ad contēnentē legē mortuā. Di xit enim, q licet recepti autoritate capituli, nō habeāt ius affectiuum ad præbendā vacaturā, tñ si capitulū con ferat præbendā vacantē. ei, qui nō fuit primò receptus, vel extraneo, teneat primo providere de redditibus Eccl. secundū quod hīc dicit: quia contēpserunt præceptum legis: que vult, vt recepto in canonicū provideat de præ bēda: vt in. c. relatum. s. eo. Et quāquā hoc dictū prima frōte videat durum: quia fit extēsiō dispositionis pœna lis, fortē ad casum non habētē per omnia identitatem ra tionis: cū grauius sit saltem quō ad pœnā inferendā cō temnere præceptum legis viuæ, quā mortuæ: vt. l. Cel sus. ff. de arbi. no. Bar. in. l. amplius. ff. rē ra. ha. tñ propter autoritatem Inn. & quia dictum est satis æquum, ne re maneant canonici sine præbendis, est dictum illud satis recipiendum. ¶ In gl. ibi: *vel quā cito possent*. satis pla cet decisio gl. Nā ex quo Papa mandāt purē aliquē recipi in canonicum etiam si nihil mādaret de præbendæ rece ptione: tamen canonicatus debetur sibi primē vacaturē vt in. c. hi: qui. & c. si postquā. & c. si clericus. j. eo. tit. li.

vj. vnde præsupposito, q vigore huius mandati, in quā tum mandatur de vacante non deberetur isti præbenda: debetur tamē ratione canonice. vide de hac materia per gl. in. c. cōstitutus. de rescrip. qui est satis not. ¶ In gl. in ver. receperunt. hēc gl. in effectu intrat illū articulū nun quid in rescripto debeat inspicere tēpus datæ: an tempus præsentationis: & adducit multa pro & contra. & finali ter diuersificat casus contrarios: nec tradit aliquā bonā doctrinā, sed deducit ad quæstionē: Nunquid valeant li teræ impetratæ ad iudicē excōmunicatū tpe datæ: si tem pore receptiōis est absolutus: & materia ista brocardica ideò difficilē pōt dari certa doctrina. Nā secundū varie tatem casuū, est fieda varia decisio. Sed vt habeat aliqua doctrina saltem in genere, distinxit hīc Io. an. post Pe. de anc. per alia verba. & coniungēdo omnia simul ac clarius prosequendo distingue sic: Aut queritur de rescripto im petrato ad beneficia: aut ad lites. Primo casu, quo ad vim cōprehensiuam, respectu illorum, quibus scribit debet attendi tēpus datæ. Idē respectu iuris agēdi quod oritur ex scripto. & iste est proprius casus. c. eam te. s. de rescri. Quandoq; queritur de vi cōprehēsiua, respectu rei pro qua scribitur: & attenditur tēpus datæ, vt est casus in cle. si. de rescri. vbi patet, q beneficium creatum post datam literarū, nō cōprehenditur in literis. Qnq; querit de vi ribus rescripti respectu capacitatis eius, pro quo scribit. & tunc si cessat surreptio, attenditur tempus quo rescri ptum mādatur executioni. Iste est tex. not. in. c. ei cui. e. tit. lib. vj. sed vbi à principio cōmittitur surreptio, confi deratur tēpus datæ: & iste est casus in. c. si eo tempore. de rescri. lib. vj. ¶ Sic debes reducere ad cōcordiā illa duo cc. quæ vidētur multū contrariari. Na in. c. si eo tēpore. dicitur q si mādatur prouideri de beneficio curato vaca turo, & impetrās nō habet atate legitimā tpe datæ: licet eā habeat tpe vacatiōis bñficii rescrip. est surreptitiū. In c. ei cui. videtur decidi oppositum. nam ibi dicitur, q si mādatur prouideri alicui de præbēda vacatura: & an in illa ecclesia sunt variæ præbendæ: quædā diaconalis, que dā sacerdotalis: licet tēpore datæ impetrans non habeat atate ad habendā præbendā sacerdotalem: si tamē est in atate tempore, quo vacat: debetur sibi sacerdotalis. Sed dic vt dixi, q in. c. ei cui. nō fuit cōmissa aliqua surreptio quia impetrauit in genere, nō faciēdo mentionē de præ bēda diaconali, vel sacerdotali: & ideò satis est: q tpe va cationis reperitur in atate legitimā sed in. c. si eo tēpore. cōmisit surreptionē, eo ipso, q impetrauit super benefi cio curato, nō faciēdo mētionē de defectu atatis. ¶ Ex hac concordia, siue theorica clarē deciditur vnum dictū notabile & quotidianum, quod ponit hīc Ioan. and. Pa pa motu proprio mandat prouideri Titio de beneficio curato vacaturo: qui quidem Titius nō habebat atatem legitimā tempore datæ: sed eam habet tempore vaca tionis beneficii. Dubitatur nunquid sibi debetur illud beneficium curatum: & dicendum est, quod sic, quia mo tus proprius excludit surreptionem. ¶ in capitul. si mo tu proprio. infra eodem titulo. lib. vj. & in clementina si Romanus. eodem titul. ergo satis est, quod sit in ata te tempore vacationis beneficii: vt in dicto capitul. ei cui. & sic restringe. c. si eo tempore. vt nō procedat in li teris concessis motu proprio, quod bene notabis. Quā doque queritur de viribus rescripti, respectu surreptio nis commissæ, & attenditur tempus datæ. Nam non est imputandum impetranti, si non facit mentionem de his, qui nō erant tempore datæ. & iste est proprius casus c. cōstitutus. de rescrip. Quandoq; cōsiderat inobediētia seu negligētia nō parētis mādato apostolico: & tūc con sideratur tēpus receptionis literarū, seu notitiæ: quia nō potest quis dici negligens seu inobediēs, si ignorat mādātū superioris: & iste est casus istius. c. hīc enim nō cōtēdi tur de

tur de validitate rescripti, neq; de vi cõprehensua: sed solū, vt puniatur isti canonici, qui nō paruerūt mādato apostolico: ideo solū cõsideratur tēpus receptionis. ad idē. c. j. j. de cõce. præb. li. vj. Quādoq; cõsideratur rescriptū respectu perpetuationis tēporis: & si gratia est perfecta in rescripto: ita q; nō mādatur fieri, sed est facta: & tūc attēditur tēpus datē. Nō enim variatur postmodum ex morte cõcedētis. & iste casus est nō. cū gl. in. c. si is cui. e. ti. li. vj. Quādoq; gratia nō est perfecta, sed mandatur fieri: & tūc inspicitur tempus inchoationis mandati. Nā si cõmissarius nō inchoauit exequi gratiam, expirat per mortē concedētis. de quo tamen dic, vt plenē colligitur ex. d. c. si is cui. & c. si super gratia. de offi. deleg. libr. vj.

10 ¶ Venio ad secundum principale, scilicet ad rescriptū impetratū ad lites, in quo dicēdum q; respectu actionis super qua impetratur rescriptū inspicitur tempus datē: vt in. c. si. de rescri. vbi patet q; rescriptū nō extēditur ad lites ortas post tempus datē. Quādoq; cõsideratur negligētia iudicis non prosequētis, intra tēpus in rescripto expressum: & attenditur tempus receptionis literarum. Quod intelligo, quando statuitur sibi terminus per numerū dierū, seu mensū: vt puta mandatur iudici, vt litē decidat intra tres menses: debet enim tunc attendi tēpus receptionis literarū. ab eo enim tēpore incipit currere illud tēpus prefixū: vt probatur in. c. super eo. el. ij. s. de ap. pel. in fi. Secus videtur, vbi apponitur certū tēpus, nō p. numerū dierū, vt puta, si mādatur causa decidi vsq; ad festū Pēthecosfes: quia tūc tēp⁹ currit imediatē. de quo dicēdū, vt plenē nō. i. d. c. super eo. Qñq; cõsideratur negligētia partis impetrātis, in nō vtēdo rescripto: & debet attendi tēporis possibilitas. de quo dicēdū, vt in. c. plerūq;. & in. c. si autē. s. de resc. & dixi plenē in. c. vt debet⁹. de ap. pel. Quādoq; cõsideratur odiū impetrātis: vt in casu. c. quia frustra. de vsur. & attēdit tēpus presentatiōis, vt ibi habet. Qñq; attēdit rescriptū, circa ipsius perpetuationē & attēditur tēpus citatiōis, & melius tēpus inchoatiōis. de quo dicendum est, vt in. c. gratū. & c. licet. de off. dele.

¶ Ex his apparet, q; ex diuersis respectib⁹ pōt cõsiderari rescri. & infini possunt accidere casus sed saltē sūt in gñe cõprehēsbiles sub casibus prædictis. vide in materia bñ. ficiali bo. gl. cū tex. in. c. si soli. & c. si capitul. de cõces. præb. lib. vj.

¶ Ex prædictis pōt inferri ad decisionē quæstionis, quā formauit hęc gl. in prin. vtrū iudicē impetrato existēte excōicato tēpore datē valeat rescriptū si tēpore receptiōis nō est excōicatus? Et gl. cõcluditq; nō valet: quia debet attēdi tēpus datē. Doc. hīc aliter distinguūt. dicūt em̄, q; aut erat iste notoriē excōicato⁹, & pcedit dictū glo. arg. c. ad probandū. de re iudi. quod satis mihi placet quia à tempore datē imprimatur iurisditio: sed rescriptū nō reperit subiectū habile ad recipiēdā iurisditio. Si autē erat excōicatus occultē: & tūc si impetrās sciēter impetrauit illum, non valet rescriptū. & hoc apertē tenet hīc Ioā. an. quod notabis perpetuō: nō solū respectu huius casus: sed pōt inferri ad vnū casum valde generalē quē posuit Io. Cald. in. d. c. ad probandū. & credo, q; habuit fundamentum ab isto dicto Ioā. And. dicit enim ibi, q; gesta per iudicem excōicatum toleratū, in fauorem partis nō tenēt sciēter litigātis corā occulto excommunicato vel saltē gesta debent retractari. Ex quo infero quod si occultus excōicatus cōtulit tibi sciēter beneficiū, non tenet collatio^a vel retractabitur. quod est perpetuō notā. maximē ad limitationē. l. Barbarius. de offi. præto. & c. ad probandū. Si verō impetrās ignorabat, valet rescriptū ex quo reperitur absolutur tempore processu cūm hic nō agatur de graui præiudicio. & facit. c. ad probandū.

12 ¶ In gl. in ver. duxerint. in fi. hęc gl. tangit iudicio meo contraria satis difficilia: & minimē formaliter soluūtur per gl. & maximē instat illud contrarium, quod gestum

contra legem mortuam est nullum: vel saltem retractandum: ergo fortius si est gestū cōtra legē animatā. nā Princeps est lex animata in terris. ix. q. iij. c. ipsi sunt. & in aut. de cõsulibus. in fi. Nā quod Principi placuit, legis habet vigore in fi. de iure natu. in. s. sed quod principi. ergo ista collatio contra Papæ mandatum facta debuit esse nulla: vel saltē annullāda: nec doc. nostri aliter soluūt contrar. gloss. quasi conenti ipsius solu. quæ in veritate nō satisfacit contrarijs. Bar. in. l. amplius. ff. rē ra. habe. dicit, quod quo ad actus inualiditatem durius agitur cum lege, quā cum eius ministro: sed quo ad pœnam imponēdā, durius agitur cū ministro. allegā. l. si libertus. ff. de iurepa. vbi alienatio facta in fraudē legis, nō tenet: sed hominis sic. Et hoc dictū Bar. potest procedere respectu iudicis inferioris inhibētis alienationē rei: vel respectu partis paciscētis. iuxta nō. in. c. Raynaldus. de testa. per Inn. & in. c. fin. C. de re alie. nō alie. Sed respectu mādati Principis: non videtur dictū suū procedere. Nā vt nō. dicit Innoc. in. c. fin. de accu. quemadmodum alienatio est nulla attentata contra legem mortuam, ita si est attentata contra præceptū Papæ, qui est lex animata in terris. Ad idē quod ipse nō. in. d. c. Raynaldus. vbi dicit, q; si Papa mandat ali cui Prælato, vt conferat aliquod beneficiū: vel vt nō alie net, nō tenet gestū contra mādatum suū. ¶ Sed vide hoc probari in. c. veritatis. de dolo & cōtu. in fi. vide etiā Io. an. in. c. constitutus. j. de conces. præben. vbi videtur aperte sentire, q; si Papa mandat collatori ne cōferat: non valet collatio. & hoc proba per. c. vt nostrū. s. de appell. ad idē. c. si soli. & c. si capitulo. de cõces. præb. lib. lj. Vbi collatio facta cōtra mandatum executoris Papæ non tenet. fortius ergo si est collatio facta contra mandatū Papæ. Ad idē bo. gl. in. c. si eo tempore. de elect. libr. vj.

13 ¶ Vnde pro cōcordia dicere sic: q; aut papa directē mādāt collatori ne cōferat certū beneficiū: & tenet collatio in cōtrariū attētata: per iura & rōnes superius alle. Quādoq; Papa mandat, vt cōferat Titio. & ille contulit Sempronio: & subdistingue aut mādatus nō habebat aliās potestātē cōferēdi: sed recipit potestātē ex isto mādato clarificato: & tūc nō tenet actus, nisi seruet forma mādati. ad hoc. c. venerabil. de offi. del. & c. cū dilect. de rescri. & l. diligēter. ff. mā. Si verō mādatus aliās habebat potestātē. & tūc tenet, q; facit cōtra mādātū, nō ex potestātē delegata: sed ex potestātē ordinata, quā habebat. & iste est proprius casus istius. c. & vide gloss. nota. in cle. j. de iurepa. & est ratio diuersitatis. nā per mādātū factū, vt Titio cōferat: nō intēdit Princeps mandatario potestātē auferre cōferēdi, seu potestātē ordinādi ad exercitiū illius actus. sed puniēdus est, quia nō obseruabit mādātū Principis. Secus autē est, si directē sibi præcipit, ne certū quid faciat: tunc enim nō tenet actus, quia videtur tūc sibi auferre potestātē exercēdi actū. Et si diceret nonne si mandat, vt cōferat isti: tacitē prohibet, ne conferat alteri: vt in. l. cū ita. ff. de conditio. & demon. Dico q; istud est mādātū indirectum, quod nō aufert potestātē aliās cōpetentem mādatori: vt probatur hīc, & clarius in. d. c. si soli. Et per hoc restringitur & declaratur intellectus istius c. & hęc notabis: nam possunt adduci ad multa similia. quod nota bene.

✿ S V M M A R I V M. ✿

- 1 Clericus habens beneficium curatum: si aliud acceperit, primo priuatur. quod debet conferri per habentem potestatem conferendi intra sex menses: aliās collatio deuoluetur ad alium. Et si vtrunque velit retinere, vtroque priuabitur nisi fuerit aliquis sublimis persona, quæ dispensatiue potest retinere plura beneficia compatiblea.
- 2 Clericus habens beneficium nō curatum: si acquirat postea curatum, non vacat primum ipso facto. 10.

defectū personæ. vide Ro. in fin. suis in verfic. clausula ista valet. vbi dixit q; nō operatur vltra mentem concedētis prius declarata. ad quod vide Ioann. Andraea. & Cal. in. c. cū dilect⁹ de iurepatr. & do. Abb. in. c. cū olim in. vj. col. de re iu. cū concor. ibi per eū all. & vide Car. in cle. ij. de deben. vbi dixit, q; licet tollat surreptionē tamē nō ampliat. & q; nō operatur nisi i his: quæ sunt i iure expressa. de quo etiā per eū in c. si Romanus de p. bē. hīc alle. Et adde: q; motus proprius nō pōt probari per testes: vt volunt do. de Ro. deci. cccxxxv. de qua etiā per Ale. xā. de Imola. in. l. iij. in prin. ff. q; quisq; iur. Et adde q; clausula morus proprii in collatio ne beneficij ecclesiastici appositā à Papa, vel legato, facit talem collationem valere etiā si is cui fit collatio habet aliud beneficiū: de quo non fit facta mētio: vt voluit do. Card. in cle. ij. in. iij. q. de offic. ord. Et adde: q; talis clausula non tollit ius patronat⁹ laici: vt per do. de Ro. deci. c. inc. hęc clausula.

¶ Nō tenet collatio. Adde pro hoc dom. de Rot. deci. cxxxvij. in antiq; de sent. excō. vbi dicūt, q; executor datus ad prouidēdum, si est excōmunicatus, & prouideat, valeat prouisio: nisi ille cui prouidetur: sciat illū excōmunicatum.

b ¶ Cū lege. Vide do. Andr. Sicu. in repe. c. Raynaldus in. ix. chart. j. de testamē. & in cõsil. l. in. ij. col. & seq. in. ij. vol. Bar. in. l. si insulā. in pe. op. po. primæ partis. ff. de ver. ob.

- 3 Liberè qui potest facere aliquem actum, potest illum expedire alio non vocato: tamen non potest tradere possessionem, possessore non vacato.
- 4 Clericus non potest, nec in eadem, nec in pluribus ecclesijs diuersa beneficia tenere.
Clericus dispensatus habere plura beneficia, intelligitur in diuersis ecclesijs, & non in una.
In odiosis capitur intellectus minus iuri exosus, & contrarius.
- 5 Nobiles, literata & sublimes persona magis honorantur ab Ecclesia, & Prælatis, quam alia. nu. 7.
- 6 Clerici seculares possunt se absentare dispensatiue à beneficio etiam curato per septennium: nec tenentur interim promoueri.
- 8 Dispensatio debet fieri ob publicam causam, & non ob priuatam tunc diceretur dissipatio.
- 9 Dispensatio quid sit.
- 10 Papa non potest dispensare quo ad Deum pro libito suæ voluntatis: quo ad ecclesiam (militantem sic: quia nulli licet de suo iudicio indicare).
- 11 Beneficia duo curata, si simul & semel vni conferuntur: datur sibi electio, quod velit acceptare.
- 12 Episcopus promotus non perdit ipso facto beneficia priora: sed post consecrationem: vel post lapsum tempus præfixum ad consecrandum.
- 13 Clericus, si acceperit secundum beneficium calore iracundia: non vacat primum, si incontinenti pœnituit.
- 14 Retentio beneficij potest fieri propter expensas, quas ibi feci: vel quas feci circa clericum defunctum.
- 15 Clericus promotus ad secundum beneficium: non priuatur primo, quando collator primi beneficij, non vult habere ratam collationem secundi.
Clericus non potest nec tacite, nec expresse renuntiare beneficio sine auctoritate superioris.
- 16 Clericus per adeptionem secundi beneficij non priuatur primo, do nec non habuerit liberam & vacuum possessionem secundi.
- 17 Clericus delinquens vel debitor, non tenetur satisfacere de fructibus beneficij sui.
Clericus non facit fructus beneficij suos de iure communi: adeo, quod non debet capitales fructus pro eius debito: sed ea valeat consuetudo in contrarium: vide hic remissiuè.
- 18 Quando duo sunt à iure æquiparata, quicquid postea adijcitur in vno etiam si esset pœna: intelligitur adiectum in alio.
Statutum pœnale extenditur etiam ad ad ditionem factam prædicto statuto.
- 19 Papa solus dispensat, quod vnus possit habere plura beneficia curata: Episcopus verò dispensat in pluribus simplicibus: vel in vno simplici, & in vno curato: nisi propter vtilitatem & necessitatem ecclesiæ: quo casu potest in duobus curatis dispensare: nisi sint in eadem ecclesia.
- 20 Dispensatus ad pluralitatem beneficiorum, non est tuus quo ad Deum, nisi sit in euidentem vtilitatem ecclesiæ: vel propter prærogatiuam literarum, vel meritorum.
- 21 Dignitas, personatus, & officium quid sint.
Prælatus quis dicatur.
Abbatissa habet dignitatem.
- 22 Dignitates plures non possunt esse penes vnum, quando vnaquæque de per se requirit exercitium seruendi.
- 23 Vicarius Episcopi non dicitur acquirere aliquam dignitatem, eo quia efficitur vicarius, & ideo non perdit beneficium curatum si quod habeat, quia potest de facili remoueri.
- 24 Beneficium curatum quid est, vel ecclesia curata.

a ¶ Non vocato, ad de dom. Car. conf. lxxij. & lxxiiij. Ro. cōf. cccxcix. do. Card. consilio cxxxij.

SEB. SAPIA

b ¶ Personatus, vide Arc. in cōf. xxiiij. inc. in præsent. col. ij. & Oldra. in cons. cl. incipit. in ecclesia Valentina col. iij. cum alleg. per Decium in c. cū accessissent. in primo no. s. de cō cōsti.

CAP. VIII.

De multa. ¶ Famofum & vtile est & hoc intēdit. Habēs personatū vel beneficiū curatū, si secundò tale receperit, vacat primū. q si retinere cōtenderet

etiā secūdo priuabitur. hoc primò. Is ad quē spectat beneficij curati collatio licitè cōfert statim cū institutus aliud recepit: & si intra sex menses non cōferat, deuoluif ad aliū collatio: & aliter punitur. hoc secūdo. Cū sublimibus & literatis personis circa pluralitatem beneficiorū incōpatibiliū, solus papa dispensat. hoc tertio. Et primò narrat ius antiquū: secundò subiicit nouū. ibi: præsent. vel pōt diuidi in tres partes: prout videntur tria dicta. secundū ibi: is quoque ad quem. Tertium ibi: circa sublimes. ¶ Casus literalis. In lateran. cōcilio. statutū fuit q nullus diuersas dignitates, & plures eccl. parochiales reciperet: alioquin recipiens sic, acceptū amitteret: & cōferēs concedēdi p̄tate priuaretur. Sed quia istud statutū malè obseruabatur, Inn. volēs obuiare hmōi cupiditati, statuit, vt quicūq; de cætero receperit aliquod beneficiū curā habens animarū annexā, si prius tale beneficiū obtinebat, ipso iure sit priuatus eod. & si illud cōtenderet retinere: alio spoliatur: & ille ad quē spectat collatio prioris beneficij, illud conferat cui viderit conferendū. Et si vltra sex mēses cēferre distulerit, ipsius collatio ad alios deuoluaf secūdū statutū lateran. cōcilij: & insuper tñ cogatur de prouentibus suis in vtilitatem ipsius ecclesiæ assignare, quantum à tēpore vacationis cōstitit esse perceptum: & hoc idē in dignitatibus, siue personatibus obseruetur. Addit insuper, vt nullus in eadē ecclesia plures dignitates, vel personatus habere p̄sumat, etiam si curam non habeat animarū: tamen circa sublimes & literatas personas, quæ maioribus beneficijs sunt onerandæ per sedem Apo. poterit dispēari. Ber. ¶ No. j. q Latera. concilium emanauit ex multa industria siue prouidētia quatenus p huiusmodi eandē personā adipisci plures dignitates, vel ecclesiæ curatas. Nā per illā prouisiōem melius deseruiat ecclesiæ: avaritiæ vitiū cōprimatur: facilius prouidetur pauperibus clericis, & animarū periculis subuenitur: ac materia dissolutiōi tollitur. meritò dicit tex. q emanauit ex multa prouidētia. & loquit de. c. qā nōnulli. de cleri. nō re fi. Sed quia illud conciliū nō apponebat pœnā ipso facto nō producebat maximū fructū: quare emanauit postmodū hæc prouisiō, vbi imponitur pœna ipso facto: vt patet in litera. ¶ No. ij. ibi: nullus aut varius. q cōstitutio nō debet edi, nisi producat magnū fructū: ideo dicit text. q lex debet esse necessaria & vtilis. iij. distin. erit aut lex. Et ideo debet lex esse de dubia. & idem debet facere repetētes: cū ponūt qōnes, ne disputent de certo: vt nullus fructus inde proueniat. Sunt enim adinuētē disputatiōes & repetitiōes, vt dubia in iure clarescāt p exercitiū & multiplicationē magistrorū, quia quod à pluribus queritur facilius inueniatur. xx. dist. c. fi. Vnde Papa sæpe deridet consulete de indubijs. in. c. causa in iure. s. de elect. & de of. de lega. cū in iure. & in. c. rursus. qui cler. vel vo. cum simil. ¶ ¶ No. iij. ar. op. à cōtrario literę, q si habēs bñficiū nō curatū recipit secūdu curatū, nō vacat primū ipso facto etiā si primū requirat residētiā. nā iste tex. requirit, q primū bñficiū sit curatū, sicut secūdū. & licet aliqui voluerūt oppositū, primū tñ dictū est verius & est cōius. ar. in c. qualis. xxv. dist. & l. cū prator. ff. de iudi. & dixi plenè in. c. fi. de cle. nō resi. ¶ ¶ Nota. ibi: liberè cōferat. q is, ad quē spectat collatio primi beneficij, pōt illud cōferre siue alicuius. vnde nō tenet etiā vocare possessore, nec expectare licētiā ab Epif. hoc em̄ importat verbū liberè nō em̄ esset libertas, si aliū haberet requirere. & ita cōcludūt cōmuniter doct. Et pro hoc vide bo. tex. cū dictis doc. in c. licet Episcopus. j. eod. tit. lib. vj. & notabis semper prædicta pro significato huius verbi, liberè possessionem. a tamen non debet tradere possessore non vocato. a. vide in dicto capitulo licet. quod tamen limita: vt notatur ibi & in capitul. ordinarij. de offi. ordi. libro. vj. b ¶ No. ibi: hoc idem in personatibus & c. q personatus & dignitates

& dignitates hinc sumuntur, vt synonyma, & idem importan-
tia in substantia. Nam supra in principio fecerat mentionem
de dignitatibus in versiculo. hoc idem. appellat. dignitates per-
sonatus. Et an in veritate hæc differant inter se, & qualiter co-
gnoscantur dignitates & personatus, dicam infra latius. ¶ **¶** No-
ta. in versicu. addentes. quod in eadem ecclesia nullus potest ha-
bere plures dignitates, seu personatus. & dic idem in diuersis, vt
patet ex præcedentibus in tex. & in c. quia nonnulli. præalleg. & in c.
dudū. el. ij. de elect. & no. in c. j. de consue. lib. vj. Sed hic dicit de ea-
dem ecclesia ad maiorem exaggerationem, seu aggrauationem: qua
si odiosius sit habere in eadem ecclesia, quam in diuersis. Et ideo di-
cit hic Egi. quem sequuntur hic cōmuniter doct. notabile verbum
quod si dispensatur cum aliquo, vt possit consequi duas dignita-
tes seu personatus. intelligitur, vt habeat in diuersis ecclesijs: non
a in eadem. * quod satis patet, quia cum materia ista sit odiosa, de-
bemus capere intellectum minus iuri exosum. in c. j. & secūdo. de
fi. presby. libro. vj. & c. quod dilectio j. de consan. & affi. facit. c. ita
tutum. de electio. libro. vj. ¶ **¶** No. in. versi. circa sublimes. quod
nobiles seu sublimes personæ non reprobantur ab ecclesia, quinimo
honorantur in collationibus beneficiorum. Et dic sublimes, idest
nobiles: quasi super alios eleuati super lineam positi. Et not. bene:
b quod personæ literatæ æquiparantur nobilibus, & sic debet
c ecclesia honorare personas literatas, non solum verbo, sed etiam
facto: vt subueniendo eis pinguius de redditibus ecclesiæ præ alijs
minus literatis. & hoc non prouenit ex alio, nisi quia scientia pro-
dest, nedū habenti, sed etiā toti vniuersali ecclesiæ. Nā orbis sine li-
teratis regi nō posset: vt in aut. habita. C. ne. fi. pro pa. & alibi dicit:
tot, quot ecclesia vniuersalis admodū ad sui regimē indiget, vt vi-
ris literatis. in c. cū ex eo. de elec. li. vj. ¶ **¶** Et propter hanc causam
ecclesia dispensat cum volentibus ire ad studium literarū, vt pos-
sint se absentare ab ecclesijs etiā curatis per septēniū: vt nō teneā-
tur interim promoueri ad sacerdotium: vt in d. c. cū ex eo. Et per
hanc considerationem, & multas alias cōmuniter do. cōcludūt in
c. pe. de magi. q. religiosus de licentia sui Prælati potest promoue-
d ri ad officiū docēdi: nec aliqui doc. discrepāt, nisi parū intelligen-
tes. & idē Arch. xvj. q. j. in c. monach. sentit Gratian. in c. hinc*.
§. superior. ea. causa. & q. Nam præsidēs cathedræ, nedū est utilis
proprio manasterio, cū efficiatur peritior: sed etiam toti ecclesiæ
vniuersali: & ideo dicit Hiero. scribendo ad Rusticū monachum.
Longo tēpore disce, quæ post modū doceas. & alibi: Mihi placet,
vt sanctorū habeas cōtubernia: nec ipse te doceas. vide latius in c.
sic viue. & in c. si clericatus. xvj. q. j. & vide Gratianū in d. §. supe-
rior. cū se. vbi reducit ad cōcordiā iura illius quæstionis, quæ vidē-
tur cōtraria: maximē respōdēdo ad d. c. monachus. vbi dicitur, q.
non habet officiū docētis: seu præfagiētis. Nā debet intelligi, q. eō,
quia religiosus nō habet legitimē officiū docētis: quia non habet
ad hoc officiū. sed si eligitur ad illud, bene potest docere: sicut
videmus cum promouetur ad beneficium curatum, maximē epi-
scopatū: tunc legitimē docet. & vide bo. tex. in c. fi. de magi. vbi
ius videtur magis commendare & priuilegiare docentes, quā addi-
scentes, & maiorem fructum faciūt in ecclesia Dei. Nā cum pos-
sit religiosus esse cubicularius Episcopi: & sic habere officiū cu-
biculari parum fructuosum ecclesiæ vniuersali. ij. q. vij. c. cū pasto-
ris. potius potest præfici cathedræ, ex quo emanat tantus fructus
circa vniuersos: nec utiq. reperi aliquem sentientem contrarium.
7 ¶ **¶** Op. in fi. c. in eo, quod dicit, dispensandum cum sublimibus &
literatis personis circa pluralitatem beneficiorum. & maximē pō-
dera text. in eo, quod dicit has personas esse honorandas maiori-
bus beneficijs. Nam per illud verbum honorandas, etiam colligi-
tur: q. beneficia maiora quādoq. conferuntur literatis & nobili-
bus, non principaliter propter vtilitatem beneficiorum: sed pro-
pter meritum personarum. Vnde obstat, quia cum apud Deū nō
sit acceptio personarum, ita nec apud Papam esse debet: vt in c.
nouit. §. de iudi. Nam iudicium Papæ debet esse conforme iudi-
cio Dei. in c. vt nostrum. vt eccle. benefi. Item dispensatio est com-
mensuratio rationis ad singula. Ille enim qui dispensat, debet face-
re sicut bonus commensurator, & paterfamilias, qui distribuit
labores & merita secundum qualitatem personarum. Item & lex
communis est fundata super bono publico. quarta distinctione.

a ¶ In eadem. Adde quod Bal. consi. liij. in consilijs. d. Car. dicit, q. plus abhor-
rent iura, q. quis habeat duas præbendas in eadem ecclesia, quā quod ha-
beat duo beneficia. & ibi vide, an habens ex dispensatione duas præben-
das in eadem ecclesia debeat habere duplices quotidianas distributiones.

b ¶ **¶** S. A. P. I. A. ¶ Personæ literatæ. vide And. sicu. in consi. liij. incip.

capitu. erit autē lex ista super naturali ratione.
j. distin. c. cōsuetudo. sed bonum publicum nō
est relaxandū propter consideratiōem priuatā
vt in c. bene. j. de postula. præla. ergo nō debet
fieri ista dispensatio, cum per eam relaxentur,
iura. xxij. q. iij. displicet. Sol. beatus Thomas
tractat prima secundæ. q. xcvij. articul. iij. &
Ioā. Andræ. eum recitat hic. & in effectu con-
cludendo dicunt, quod dispensatio non debet
fieri propter bonum priuatū, imō ille, qui di-
spensat, debet habere initium rationis boni v-
niuersi, & causæ propter quam dispensat: quæ
quidem est triplex: vtilitas, & necessitas eccle-
siæ, ac euidēs prærogatiua personarum. vnde
dispensans habens ista præ oculis, non dicitur
facere contra bonum publicum: nec præ-
ferre bonum priuatū publico: sed relaxa-
re statutum generale propter bonum publi-
cum, concurrens in casu speciali. Si enim
dispensatur cum sublimibus personis & litera-
tis, habetur consideratio ad bonum publicum
quod per istos prouenit vniuersis. Nam vt di-
xi persona literata prodest ecclesiæ vniuersali
& eum maximo labore insistit in exercitio sciē-
tiæ: meritō debet recompensari labor. ¶ **¶** Cō-
clude ergo breuiter, & dic q. dispensatio non
debet fieri ob causam priuatam, sed publicam:
alias non dicitur dispensatio: sed dissipatio. Est
enim dispensatio iuris communis relaxatio fa-
cta cum causæ cognitione, ab eo, qui habet po-
tēstatem dispēdandi. de quo vide latius* cau. j. *
q. vij. c. requiritis. in §. nisi rigor. Ad contraria
responde, quod acceptio personarum est quan-
do circa æqualia seruatur inæqualitas, sed lite-
ratæ personæ non sunt æquales cū alijs, ratio-
nibus prædictis, meritō si seruatur inæqualitas
non est ibi acceptio personarum. nam & Deus
idē facit. ad hoc. xcix. dist. in c. ad hoc. Ad aliud
cōtrarium satis est responsū: nam satis est cō-
munis cōmensuratio: si melius meritis melora
conferuntur, quando seruatur in dispensatio-
ne. ¶ **¶** Ex prædictis infero contra theoricā Inn.
in c. cum ad monasterium. de sta. reg. vbi dixit
c Papam posse supra ius positium dispensa-
re ex sola voluntate. Nam puto, q. licet illud
procedat quo ad ecclesiam militātem: quia nul-
li licet de suo iudicio iudicare: secus tamen pu-
to quo ad Deum: nam non debet sine causa re-
laxare ius fundatum super bono publico: cū
teneatur ex officio pascere oues suas, & facere
sicut bonus dispensator. Luca. x. c. ¶ **¶** In glo.
ij. ibi: si enim ante lit. cōsestatam & c. Olim cir-
ca hoc erant opi. sed hodie est prouisum in ex-
trauagati. execrabilis. Io. xxij. vbi cauet inter cē-
tera q. recipiēs secūdū tenet illico de iure & de
facto resignare primū in manibus ordinarij,
vt in ca. si quis erga. ij. quæstio. vij. & in c. cum venissent. de iudi. & in c. j. de
poeni. in. vj.

c ¶ **¶** S. E. B. S. A. P. I. A. ¶ Supra ius positium. Quod Papa possit facere in be-
neficialibus pro libito voluntatis suæ: tradit Fel. in c. quæ in ecclesijs. colū.
xv. ver. recipit modo hoc secundum membrum. §. de consi.

f ¶ Resignare primū. Adde hanc materiam videndam per do. Car. cōsi. iij. &
vide Anch. consi. liij. Abb. consi. xcj. ij. lib. Oldra. consi. clxv. & vide pro in-
telligentia, quod idem voluit consi. lxxvj.

preclare scribetur.
col. viij. in. ij. volu.
Aduerte tamen: q.
licet in hac materia
euidens præroga-
tiua personæ sua-
deat dispensatio-
nem plurium be-
neficiorū, tñ non
dat facultatem an-
nectēdi vnū bene-
ficiū alteri: vt no.
declarat Ab. in c.
exposuisti. in iij.
not. j. eo.

c ¶ **¶** A Equiparatur.
Adde quod Ros-
sing. suis fo. xxx.
ij. dicit: q. preferū-
tur: & q. præsumi-
tur pronobilibus.
pro quo adde qd.
voluit Oldra. cōsi.
xcij. vbi ponit: q.
excusatur Castel-
lanus, qui loco sui
nobilitē posuit, qui
dimisit castrū ini-
micis.

d ¶ **¶** Officiū docē-
di. Adde Cal. cōsi.
ij. de magi. vbi po-
nit an Ab. possit
doctorari in legi-
bus.

Anto. Francis.

¶ **¶** Qui possit do-
ctorari, & quinōz
vide quæ habentur
per Bar. in. j. con-
sti. C. in quibus. &
in l. petitiones. de
adu. diu. iudi. &
per do. Car. in cle.
ij. ij. q. de magi. &
habetur per Bald.
in addi. Spe. in tit.
de mag. quid autē
de Abbate de quo
iste hæc scribit: cre-
do, q. possit doctorari
quia Ab. pōt
esse procurator
& aduocatus in iu-
dicio pro altero:
etiā si nullū sit in-
teressē sui mona-
sterij. vt. c. consti-
tutis. de appel. &
habetur in c. per
venerabilē. qui fi.
sint leg. & maxi-
mē in causa spūali
& ecclesiastica: vt
in c. religiosus. de
procur. & potest
etiam esse iudex.

ibi. ex p. d. i. s. add. Su-
do. q. possit doctorari
q. in m. p. d. i. s. h. m. i. t. a.
anc. fi. c. de m. o. f. f. to.

Cap. De multa. Panor. super Tertio Decre.

a ¶ Abbas Adde late Old. consi. xiiij.

b ¶ Excusat. Adde Roma. sing. suis. fo. xv. vbi ponit an per irā excusetur quis à voto à iuramento, confessione & poena delicti.

¶ Anto francis. ¶ Adde qd votū emissum per iracūdiā n tenet. vt est gl. in. c. dudum. de conuer. coniuga. tamen contrarium videtur esse gloss. xxvij. qd.

iii. in. c. sunt qui opes. Et adde etiā quod iracūdia im pedit confessionē vt est gl. in. c. ex literis. de diuor. di castamē quod iracūdia facit cōtra etum nō valere. vt in. l. quod calore. hic allega. & in. l. iij. ff. de diuor. ni si ad pias causas sit factus contractus: vel distractus: vt in. d. c. sunt qui opes. & plenē per Alex. in. l. quod ca lore. ff. de regu. iu. An autē excuset delictū: dicēdū est, qd nō. l. si nō conui tij. C. de iniur. tñ fa cit mitius puniri: vt in. l. j. C. si quis Impera. maledix. l. famosi. C. ad legē Iuli. maie. c. si quis irascit. xij. q. iij. & xvj. q. j. c. inter hē braicū. & vide Ale xan. pos. Bar. in. l. fi. ff. ad. le. Iul. repe tund. & vide oīno Specu. in tit. de ac. cu. in verfi. quid si vocauit. vbi tenet, qd oīno excusat: qd quod ex iracūdia dictū vel factū est, non debet im putari, quod etiam tenet Spe. in ti. de p̄sum. in ver. sed pone. & adde qd i. racūdia facit blas phemū mitius pu niri: vt no. Archi. xxij. q. v. in. c. qc. quid. vtrū autē ipe diat vinculū iura menti: habetur in l. ij. C. ad legē Iul. maie. & vide Spe. in tit. de senten. in §. iij. in verfi. por ro. vbi dicit, quod iracūdia sententiā do facit differre executionem sen tentiā.

c ¶ S E B. S A P I A.

¶ In beneficijs Idē firmat do. Abb. in c. fi. j. de pec. cleri.

vbi hac limitat, quando clericus fecit expensas, non contemplatione sui: sed ecclesiā: vt ibi per eum.

d ¶ Instant doct. Adde Calde. consi. v. hoc ti. & vide quod voluit Romanus consilio. cccvj.

e ¶ Fructus suos. Adde Calde. consilio. xxj. hoc titulo dominum Carde. con silio. cx. & consuluit Bald. consilio. lxxj. j. lib. quod Episcopus, qui contra xit debita ante adeptum Episcopatum, & iurauit soluere si peruenerit ad pinguiorem fortunam, quod nō tenetur soluere de fructibus episcopatus.

f ¶ S E B. S A P I A. ¶ Possidet. Quod possessor bonafidei etiam in benefi

sub testimonio publico: & si non fecerit ipso facto est priuatus utroq; & etiam efficitur in habilis ad beneficia ecclesiastica & ordines. de quo vide gl. in cle. si plures. eo. tit. facit. c. dudū ij. de el. teio. ¶ In eagl. in fi. & de hoc ultimo an & quando habeat locum optio: dic, vt dixi in. d. c. quia nonnulli. & Et hodie posset dubita ri in casu, quo duo beneficia curata simul & semel conferuntur vni. de qua quæstione vide latius per Hosti. in. d. c. quia nonnulli nā aliqui tenuerunt, quod non valet collatio: aliqui qd debet sibi dari optio: sicut obseruabatur secun dū ius antiquum: cum simus extra casum hu ius. c. & hac opi. est æquior. arg. c. gratia. de re scrip. libr. vj. ¶ In glo. iij. ibi. fallit in Episcopa tu. Nam promotus ad ecclesiam cathedralem non perdit ipso facta priora beneficia, licet cō firmatus, & habeat possessionem episcopatus: sed expectatur, vt sit consecratus: vel quod la batur tempus præfixum ad cōsecrationem re cipiendam: vt in. c. cum in cunctis. Sed glo. nō ponit hic rationem fallentia. Innoc. dicit qd est ex eō, quia nō dicitur episcopus antequā sit cōsecratus. in. c. ad honorē. & c. nisi. de autho. & vsu pal. meritō debet expectari tempus con secrationis: sed in alijs dignitatibus post confir mationē vel collationem immediatē, dicitur Abbas: seu Archidiaconus: vel archiprebyter Et licet non habeāt adhuc ordines quos requi rit illa dignitas. Et ideō concludit Innocen. qd istud est speciale Priuilegium Episcoporum, quod non competit alicui citra Episcopū. Ho sti. placet dictū sed non ratio: nā ex quo Archi diaconus non habet ordinem requisitum, non dicitur adhuc sufficienter prouisum dignitati arg. in. c. ij. de transla. præla. Reddit ergo ratio nem aliam. dicit enim, qd electi ad episcopatū cōmuniter non se trāsferunt sine licetia Pape: sed in alijs dignitatibus inferioribus sæpe de fa cto quis transit, & retinet duo beneficia: ideō fuit prouisum vt incontinenti vacaret primū. Mihi placet ratio Innocē. ¶ Extra casum gl. excipiuntur etiam alij casus, sed dicā notabilio res. Si enim calore iracundiæ quis recipit secū dū beneficiū, nō vacat primū. arg. c. ex literis. de diuor. & sic cōmuniter transeunt doc. præ ter do. Anto. cuius dictum non placet. Aut enī non est adeptus possessionem secundi: & non vacat primū. Aut est adeptus, & debet vacare primum: cū culpa sua hoc prouenerit. Mihi plus placet primū dictū, si incontinenti istum poenitet: quia calor iracundiæ eū excusat: vt in. d. c. ex literis. & ij. q. iij. c. si quem poenit. * § notandum. Nec obs. c. eum qui. co. ti. lib. vj. Loquitur enim in eo, qui per vim occupauit

beneficium seu intrusit se in illo: sed nos loquimur in eo qui intra uit per hostium: sed calore iracundiæ fuit deductus, & statim poe nituit. facit de de poeni. dist. j. c. diuortiū. ¶ Secundō fallit in eo, qui fecit expensas de patrimonio in primo beneficio: non enim co gitur dimittere primum nisi sibi satisfaciāt primo de expensis. ar gu. xij. q. iij. c. quicunq; & no. bene casum, vt retentio pro expen sis habeat locum etiam in beneficijs. Et ex hoc potest colligi vnū no. dictum, si clericus sine testamento moritur, potest hæres repe tere expensas, quas clericus fecit de patrimonio in beneficio. & for tius hoc procedit, si specificē clericus illas repetendas decreuit.

15 ¶ Additur & alius casus, cum superior primi beneficii non vult habere ratam collationem secundi: sed repetit ipsum clericum. cū enim possit clericus directē & expresse renuntiare suo bene ficio sine licentia superioris: ita nec indirectē recipiendo secundū. de renū. c. admonet. & c. quod in dubijs. Et credo quod requiri tur consensus cuiuslibet, qui necessariō requiritur in renuntiatio ne expressa: vt collatorum & patronorum. de quo dic, vt dixi in

16 dicto. c. ¶ In ea. glossa ibi: sed per receptionem corporalem. & de bet hac receptio esse pacifica. Dicit tamen Innocentio quod si in principio non potuit habere possessionem secundi non vacat pri mum: sed si habuit possessionem, licet postea moueatur sibi quæ stio: vacat nihilominus primum beneficium. & in hoc instāt doc. d

& vide no. in. c. constitutus. de appellati. & in. c. licet Episcopus j. eodem. libro. vj. & videtur velle dominus Antonius allegando ibi nota. quod si acceptauit scienter beneficium litigiosum, indu citur vacatio primi beneficii: licet non habeat possessionem paci ficam. ¶ Ego indistinctē crederem, quod nunquā inducitur va catio primi beneficii nisi post habitam pacificam possessionem se cundi. Nec sufficit, quod momento habuit eam pacificē, si illico mouetur sibi quæstio de iure, vel de facto: quia non dicitur fuisse, quod non stetit. ad hoc tex. cum gloss. in. c. commissa. de electioni bus. libro. vj. & clementina gratia & ibi per Paulum, de rescriptis. & dict. c. licet Episcopus. facit. c. si quis iam translatus. xxij. quæ stione. ij. Non enim potest dici perfectē translatus ex quo dubita tur de iure suo. & facit. c. cum in cunctis. de electionibus. §. eodem quod beneficia electi & confirmati in Episcopum non vacāt: quia adhuc videtur plenē trāsatus. ¶ Ex omnibus prædictis concludē, quod regulariter post pacificam possessionem secundi, vacat pri mum. Et post hanc constitutionem emanauerunt multa iura. Et primum. c. si tibi concessio. j. eodem. libro. vj. quod limitat istud. Si enim non potest habere fructus secūdi beneficii quia ex priuilegio fortē debentur alij ad tempus, non vacat primum. Item emanauit c. eum, qui eodem tit. lib. vj. vbi extenditur hoc ad eum, qui vi vel sciēter intrusit se in secūdo beneficio. Itē emanauit. c. cum singula. eo. ti. libro. vj. quod extendit hoc ad regulares dignitates Demum superuenit cle. j. de sup. neg. præla. quē dicit hoc procedere, etiam in prioratibus manualibus. Item cle. vnica. de officio vica. vbi dici tur hac vacationem induci, etiā si recipitur vicaria perpetua bene ficii curati. ¶ In gl. super ver. prouentibus. ibi: id est proprij. No. bene glo. istā ex qua collige clericum non compellendum ad satisfaciendum oneri sibi incumbenti ex delicto, vel quasi: seu ex contra ctu inuito nomine proprio de fructibus bñficii sui: quia delictū per sonæ nō debet obesse ecclesiæ, & vide cōsimilē gl. in. c. cū sicut. j. de de cōsecra eccl. vel alta. & bene facit gl. in. l. stipēdia. C. de execu. rei iudi. vbi dicitur, qd sicut in causa iudicati nō debēt capi stipēdia mi litū seculi, ita nec stipēdia militū ecclesiæ. Hostiē. tamē hic dicit, qd potest cōpelli ad satisfaciendum de his fructibus, quos fecit suos fortē munitus opi. quæ no. per glo. in. c. præsentī. de offi. ordi. lib. vj. ¶ Hac. q. dependet ab alia: nunquid clericus facit fructus be neficii suos: de qua quæstione vide quod plenē dixi in repetit. cap. cum esset. de testa. & vide de vtraq; quæstione, quod no. in. c. perue nit. de fideius. & per Archi. in. c. statutum. de rescrip. li. vj. Ego sem per tenui simpliciter, qd nullus clericus faciat fructus suos inspe cto iure cōmuni: & per consequens, quod non debent capi fructus beneficii pro debito ipsius beneficiati. Sed nunquid valet consuetu do in oppositū: vide no. Ioā. an. in reg. nemo pōt. de reg. iur. lib. vj. in mer. ¶ Et in fi. gl. No. fi. gl. qd possessor bñficii cū mala fide, cōpel litur restituere oēs fructus. & vide tex. in. c. cū dilectus. in fi. de iure patro. à cōtrario ergo secus, si bona fide possidet. quod tenet do.

de Rota

18 de Rota deci. xxiiij. ¶ In gl. in ver. *in eadem ecclesia* & c. ibi: *contrariū credo*. No. glo. vsq. ad fi. Ex qua habes duo factis notanda in materia extēsiōis. ¶ Primò, q. vbi duo sunt à iure æquiparata, pœna adiecta in vno, videtur adiecta in alio. ¶ pro hoc tex. cū gl. in. c. si postquam. in fi. de elect. lib. vj. facit. l. ij. ad Tertul. ¶ Secundò, q. si in fine alicuius statuti pœnalis sit aliqua additio: q. pœna appositā in principio, videtur repetita in illa adiectiōe. Ex quo enim adiicitur, videtur q. sit pars illius statuti. Et intellige cum dicitur: *adijcientes*: vel etiam: *idem iudicium esse volumus*, & c. & hanc gl. hīc cōmuniter sequētur doctō. Sed vide glo. quæ directē sentit oppositum in clemen. quoniam. in fi. de vita & ho. cleri. in ver. sanctioni. sed hanc gl. videtur verior. ¶ In gl. super ver. *literatas*. ibi: *scientia nobilitat hominem*. & c. Et pro hoc facit, quod dixi. s. in vlti. no. & vide gl. ij. dist. c. lex. quæ dicit, q. maiores natu possunt appellari etiam literati, cū alijs de quibus ibi no. Et ad. c. cum omnes. quod gl. hīc alleg. pro equalitate seruanda in beneficijs: vt ibi plenē no. ¶ In glo. super ver. *per sedem apostolicam*. in fi. Dic q. tota hanc gl. potest reduci ad vnā cōclusionē: q. solus Papa dispensat in pluribus curatis: in alijs verò potest dispensare Episcopus & hanc cōclusionē firmat gl. licet referat opi. contrariam. Inn. videtur in effectu tenere opi. huius glo. Dicit enim, q. in duobus curatis dispensat solus Papa: in duobus simplicibus, vel simplici & curato, Episcopus: & sunt in diuersis dicecesibus, debet vterq. Episcopus interuenire in dispensatione. Et not. hoc vltimum. & bene facit ar. j. de senten. excō. in. c. cum illorū. in. s. si verò claustralis. & quod no. in. c. pastoralis. de priuile. Pe. & Abb. dicunt, q. dispensatio, quæ fit propter necessitatem, vel vtilitatem ecclesie non intelligitur prohibita Episcopis, etiā in curatis: sed solum illa quæ fit propter prærogatiuam personæ. & videtur hanc opi. placere Hostien. licet dicat curiā seruare indistinctē primam opi. quam videtur sequi Ioā. and. Dicit enim, q. si Episcopus posset dispensare, nugatorium fuisset hoc dicere hīc: q. sedes apostolica dispensauit. do. Anto. videtur tenere primam cōclusionem. sentit tamē quod in pluribus beneficijs vltra, Episcopus non dispensat. alle. c. quia in tantum. s. eod. Quod iudicio meo nihil facit: nam non loquitur. c. illud de dispensatione, quæ fit ex causa. sed de his, qui per ambitionē plura beneficia recipiunt: vt patet ibi in prin. dum dicit q. in tantum processit quorundam ambitio. & c. non enim potest dici ambitio, si dispensatio fit ex causa. Pone enim, q. sublimis, vel literatus non potest viuere ex redditibus duorum beneficiorū simplicium: dicemusne, q. Episcopus non possit dispensare in tertio? certē nullibi reperitur oppositū. De hac materia dispensationis circa pluralitatem beneficiorum, vide quod dixi in repeti. s. qui verò. in. c. extirpanda. j. eodem tit. & circa præbendas dixi in. c. cum iadudum. s. eodem. & placet mihi multum circa curata limitatio Pe. & Abb. quem sequitur Hostien. vt propter necessitatem, vel vtilitatem ecclesie possit Episcopus hodie dispensare. Nam cū olim posset: vt probatur in. d. c. sanctorum. lxx. distin. non videtur ius illud immutatum per hanc constitutionem: quæ directē non prohibet Episcopo dispensare: nec etiam loquitur, quādo immineret dispensatio propter necessitatem: vel vtilitatem ecclesie. Nec ob. c. literas. alleg. in glof. loquitur enim in pluribus præbendis eiusdem ecclesie, in quibus Episcopus non dispensat, vt dixi in dicto. c. cum iadudum.

20 **Additio.** ¶ Sed nunquid talis, cum quo dispensatur circa pluralitatem beneficiorum, sit tutus quo ad Deum: dicas, q. aut dispensatio fit ex causa propter necessitatem, vel vtilitatem ecclesie: vel propter euidentem prærogatiuam meritorum: & est tutus. aut sine causa: & nō est tutus quo ad Deum: sed bene est tutus quo ad ecclesiam militantem. vide Petrum de An

cha. in. c. j. de constitutioni. in repeti. ¶ Extra glof. quæ ro de quæstione, quotidiana & difficili, quæ dicatur dignitas, personatus vel officiū: nā hīc habemus quæ non possent habere duas dignitates, vel personatus. & idē dicit & in. c. j. de consuetudi. libr. vj. Inn. de off. Ioan. an. & alij multi hīc instant. Nam quandoq. omnia ista sunt symonia: vt probatur in. c. cum accessissent. de constitut. vbi idem officium appellatur dignitas & personatus. In contrarium facit iste tex. vbi dicit idem in personalibus. & in hoc variē loquuntur iura. Expedio glo. Inno. per conclusiones. ¶ Prima conclusio: dignitas & personatus nō differunt in substantia: sed Archidiano. sensit contrariū in. d. c. j. vbi dicit, quod dignitas est administratio rerum ecclesiasticarum cum iurisdictione. Personatus verò est quædam prærogatiua in ecclesia sine iurisdictione: vt quia habet stallū in choro honorificū præ alijs, vel quid simile. Officiū verò secundum eum, est administratio rerum ecclesiasticarum sine iurisdictione. Sic potest poni exemplum in sacrista, seu thesaurario. Sed pro certo iure ista non probantur: & potius credendum est, quod ex varietate locorum insurrexerūt hæc diuersa vocabula. Nā in multis locis dignitas appellatur personatus: & in aliquibus quodlibet beneficiū curatū dicitur personatus: idē in istis debet attendi substantia rei magis: quā denominatione: vt statim subiiciam. ¶ Communiter tamen vbi doctores tangunt hanc materiam: conclusio communis est vt is dicatur habere dignitatem, qui habet iurisdictionē, vnde quilibet rector, seu prior ecclesie collegiata, dicitur habere dignitatē, vt no. Paulus in clemēti. j. de elect. & in cle. ne in agr. de statu reg. Domi. de rota. deci. clxvj. & talis propriē & strictē appellat prælatus: vt in. c. cū ab ecclesiarū. vbi habes bonā glof. de offi. ordina. vide tex. cum gl. in. c. ij. de iudi. licet largo modo Rector curatus dicatur habere prælaturā, vt est tex. in. c. tua. j. de cleri. e. grotan. not. Pau. in clementi. dudum. de de sepultu. Pro hoc tex. in. c. nisi. s. eodem. vbi prior ecclesie conuentualis, dicitur habere dignitatem: & abbatissa habet dignitatem: vt est tex. in. c. indemnitatibus. de election. libro. vj. vide textum in. c. j. de ætate & qualitate. vbi multi appellantur Prelati. ¶ Secunda conclusio: quod ad considerandum dignitatem, debemus attendere, an vocetur aliquo nomine de dignitatibus, quæ in iure sunt expressæ: vt puta, appellatur Archidiaconus, licet nullum ministerium dignitatis exerceat. & ponit Innocen. exemplum in archidiaconatu Parmensi. Nos rectius possumus exemplum ponere in archidiacono Senensi: nam Parmensis saltem habet stallum peruenientem in choro. Et ex hoc videtur velle Innocen. quod solum nomen sufficiat, vt includatur in hac constitutione: de quo multum dubito cū debeamus potius attendere vim & substantiam rei, quā vocabulum. & Archidiano. in. d. c. j. videtur requirere saltem aliquam prærogatiuam in loco. Sed domin. de Rota decision. vbi. s. simpliciter sequuntur hanc opinionem Innocen. sed in contrarium facit. c. dudum. el. secunda. de electionibus.

22 ¶ Item accumulatio harum dignitatum fuit prohibita propter impotentiam deseruendi, & exercitij: sed vbi habet solum nomen cessat ratio. ad hoc. c. quia nonnulli. s. eodem. & c. quia in tantum. s. eodem. & cogita super hoc. ¶ Tertia cōclusio: quod si in loco reputatur dignitas, seu personatus: licet in iure non habeatur pro tali, tamen debet censerī secundum reputationē loci. & hoc nota. ¶ Quarta conclusio, vt inspicatur institutio. si enim fuit instituta, vt esset dignitas, habebitur pro dignitate. ¶ Quinta conclusio & notabilis, quod oportet quod dignitas sit perpetua ad hoc, vt includatur sub ista constitutione. Pro hoc ca. jj. de consuetudi. libr. vj. ¶ Et per hoc soluitur quæstio, nunquid acceptans Episcopi vicariatū, perdat dignitatē, seu beneficiū ratū & videtur quod sic cōsequitur. quia dignitatē per

¶ In alio. Add Ro ma. consil. cxx. & cxxix. & cxxx. ¶ Adde Bar. in. l. Marcellus. in pe. col. versi. secundo dico. ff. ad treb. & quod ibi dico. & fuit originaliter de mente gl. in. l. si quis ferio. in fi. C. de fur. & inducitur per do. Arc. ti. ad pulchriā. q. in rubr. ff. de acquir. pos. & intellige, quando ista sunt æquiparata per modum regulæ: ne obstat text. in aut. quas actiones cum. l. præce. C. de sacrosan. ecc. secū dum do. meū do. Vincen. de perusio vulgariter dictum el. fregio. in rubr. ff. de acquir. pos. quasdam limitatiōes ad dictam glo. ponit Iaso. in s. ex maleficijs. in xj. co. in fi. de act. A Ena. de fal.

SEB. SAPIA.

¶ Adjicientes. Quando pœna cē featur repetita: vide latē per do. Ias. in. l. pe. ff. de in ius vocan.

¶ Dignitas: personatus. Adde do. de Rota deci. in no. uis. hoc titu.

SEB. SAPIA.

¶ Et personatus. Vide Arc. in cōf. xxiiij. inc. in præfenti consultatio. ne. cum his, quæ posui. s. in notabilibus.

ZACHARIAS.

¶ Prior ecclesie conuentualis. Ad. de istum in. c. nisi esset. & quod ibi nota. in apostil. ad eum. in vers. dignitas. nu. 6. s. eodem titu.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Graue nimis.

vicariatum: vt nota in glo. in clemen. & si principalis. de rescriptis. Item satis est quod possit esse perpetua, quia fortè Episcopus non remouebit eum in vita. ergo debet censerì, vt perpetua: vt arg. in l. iuris peritos. ff. de execu. tuto. Sed cōtrarium puto verum: quoniam illa dignitas est Episcopi: & de facili potest remoueri. ad hoc. c. j. de of. fi. vica. lib. vj. ¶ Sexta cōclusio, quod licet quis exerceat ministerium spectans ad aliam dignitatem: ex quo tamē in loco non reputatur dignitas, nō habebitur pro dignitate. Contrarium fortè posset attentari, vt magis attendamus substantiam rei propter quam emanauit constitutio, quā erroneam loci æstimationem. ¶ Septima cōclusio & vltima, quod habens officium sine iurisdictione non comprehenditur in hac constitutione. Puto, quod si officium est nudum ministerium: ita q̄ non habet prærogatiuam præ alijs: tunc procedit dictum suū. Puta, est procurator ecclesiæ: secus si est officium cū præeminentia: vt Thesauraria^a. pro hoc videtur tex. in d. c. j. de consue. lib. vj. ¶ Et qualiter cognoscatur minoritas dignitatis: vide per Io. and. in c. penul. de offi. dele. lib. vj. & hæc procedunt in dignitatibus ecclesiasticis. Qualiter autem assumatur dignitas, vel nobilitas inter seculares: & quis possit facere nobile, aut militem: vide plenè per Bart. in l. j. C. de digni. lib. xij. ¶ ¶ Vlti. quæritur de alia quæstione, quæ venit ad declarationē text. quod dicatur beneficium curatū: & quid si habeat curam in habitu, sed non actū: nūquid includatur in hac cōstitutione: & valet hoc ad multa, vt si in aliquo statuto pœnali fiat mētio de collegio: nunquid sufficiat collegium habitu, licet non actū. ¶ Quo ad primum concluditur, q̄ beneficiū dicitur curatum cū habeat curā animarū: siue in foro contentioso, siue pœnitentia. & vide tex. & ibi plenè per Inn. in d. c. dudum. el. ij. s. de elec. Sed adde vnā gl. no. in cle. dudū. de sepul. quæ videtur velle, q̄ tunc propriè quis habet curā quando adstringitur ad administranda ecclesiastica sacramēta & alij tenētur ad eū recurrere. Nā dicitur cura, quia cor vrit b: scilicet reddēdo eum sollicitum in administratione sacramentorum. Et ideo cum hodie fratres mendicantes possint audire confessiones & prædicare, vidētur habere curam. quod nō est verū: cum alij non adstringātur ire ad eos plus, quā velint: nec ipsi necessitentur audire. Et parochia dicitur quasi partitio curæ: quia cuiq̄ curato datur certa pars ciuitatis, seu pars castri per eum curanda in diuinis. xij. q. j. c. j. & vide quod not. Pau. in cle. j. de baptis. vbi tractatur nunquid per collationem solius baptismatis dicatur ecclesia curata: & quid ex præstatione alterius sacramenti tantū. ¶ Quo ad secundum variæ sunt opi. quidā tenuerūt non sufficere, vt ecclesia sit curata habitu: ideo dicunt, q̄ si omnes parochiani alicuius ecclesiæ sint mortui, vel recesserunt de loco, talis ecclesia nō cōcluditur in dispositione huius. c. Hanc opi. tenuit Hosti. hic, & latius prosequitur in d. c. quia nonnulli. & Fede. de se. consil. cxxx. Paul. in cle. j. de offi. vica. & multi alij. & contrariā opi. tenuerunt hic Inn. & Ioan. Calde. & multi seq. facientes fundamentum, q̄ ecclesiam curatam facit ordinatio Episcopi, nō audientia facti: & satis est q̄ si hodie vnus veniret ad habitandum in parochia, potest sine alia licentia administrare illi sacramenta. Mihi plus placet prima opi. primò: quia cū simus in pœnalibus, debet verba capi in potiori significato: vt euitemus pœnā. Pro hoc ca. statutum. de elect. lib. vj. Item principalis ratio constitutionis cessat: cū non sit impotens ad seruendum vtriq̄. vnde sic saltē Episcopus poterit in istis dispēfare, nec induceretur vacatio ipso iure per receptionem secundi. & vide pro & contra duas gl. no. in simili. vnam in c. statutum. aliam in c. licet canon. e. tit. & lib.

a ¶ Thesauraria. Ad a de eundem Alex. consil. xcvi.
b ¶ Cor vrit. Adde Old. consil. cij.

24

b

SYMMETRIVM.

1 Conferens beneficia indignis, suspenditur à collatione beneficio-

- rum, & à Papa vel à Patriarcha solui potest.
- 2 Clerici indigni possunt promoueri siue assumi ad beneficia, quando non reperiuntur digni: dummodò non sit tanta indignitas, quæ inducat peccatum: quo casu, si Papa rescriberet pro eis, non esset ei obediendum.
 - 3 Clericus inhonestus & illiteratus non promouetur: & aliquando promotus eicitur.
 - 4 Episcopus non potest deponi, nisi à solo Papa: suspendi verò potest à concilio provinciali.
 - 5 Delicta reiterata grauius puniuntur maxime præcedēte monitiōe.
 - 6 Capitulum non succedit, quando Prælati sunt suspensius à collatione beneficiorum, vel à toto officio, propter eius delictum. & nu. 10. & 12.
 - 7 In pœnalibus prouisio concepta in veram personam, non extenditur in præsentatam, vel fictam.
 - 8 Archiepiscopus nō potest puniri per concilium provinciale: quia ipse est caput concilij: & ideo in Papa per concilium generale: quia ipse est caput.
 - 9 Inquisitio generalis potest fieri aliqua fama non præcedente: specialis verò id est, quando fit contra certam personam: non potest fieri aliqua fama non præcedente. Si in inquisitione generali nominetur certa persona, contra quā postea specialiter inquiratur: depositiones factæ in inquisitione generali, non facient fidem in inquisitione speciali.
 - 11 Collatio facta indigno, an sit ipso iure nulla: & conferens priuetur potestate conferendi.
 - 13 Excommunicatus à concilio provinciali, potest absolui ab Episcopo suo.
 - 14 Excommunicatus ex constitutione alicuius Episcopi alieni potest à suo Episcopo absolui: si esset excommunicatus ab homine: quia non posset absolui, nisi ab illo, vel superiore ipsius.

CAP. XXIX.

Graue nimis. ¶ Conciliū provinciale à beneficiorū collatione suspendit eos qui post secundam correctionem indignis beneficia cōferunt. Prouidet etiā ne quis interim beneficia cōferat: & illam suspensionem relaxat solus Papa: vel solus Patriarcha. Primò narrat delictum. Secūdò prouidet ibi: voluntas. ¶ Casus literalis. Quidam Prælati ecclesiarū carnali affectiōe ducti, non iudicio rationis promouēt indignos ad beneficia ecclesiastica: vnde multa pericula imminēt ecclesijs: volēs conciliū huic morbo mederi, præcipit vt prætermisiss indignis, promoueant idoneos, qui Deo & ecclesijs valeāt deseruire: & de hoc fiat diligens inquisitio in concilio annuatim. Et si aliquis post trinā monitiōē culpabilis repertus fuerit per ipsum conciliū, suspēdatur & in eodē cōcilio persona idonea instituat, & quæ suppleat suspensū defectū in beneficijs cōferendis. Et hoc idē circa capitula, quæ in his deliquerint obseruē. delictū verò Metropolitanī, ex parte cōciliij domino Papæ nuntietur. & vt istud statutū melius obseruetur, sententia huiusmodi suspensionis sine licentia Romani Pōtificis, vel proprij Patriarchæ non relaxetur. Bar. ¶ Not. j. ibi: cum possint viros & c. Arg. à cōtrario literæ, quod in defectū idoneorum possunt indigni assumi ad beneficia. Nā secūdū Hostien. cōstruēda est domus ex lapidibus, qui occurrunt. & melius est locū implere, quā vacuū dimittere, arg. in l. generaliter. § spurius. ff. de decu. vbi in defectum legitimorum spurij assumuntur in decuriōēs. ¶ Sed aduerte, quia idem Hostien. in quadam alia apostilla sentit contrariū. Dicit enim, quod si vnus solus reperitur idoneus, illi soli sunt potius conferenda plura beneficia, quā indignis ad hoc. xxj. q. j. c. j. ¶ Concordare sic quod vbi tanta est indignitas, quod non potest prouideri sine peccato: vel sine graui aliorum scandalo: & tunc procedit secundum dictum. Secus si non est tanta indignitas: vt quia patitur solum defectum in scientia: in alijs tamen est bo-

est bonus clericus. & tunc procedit ar. à cōtrario huius literæ. & vide quod no. lo. an. in. c. cum adeo. de rescri. vbi sentit, quod etiam mandato Papæ non est obtemperandum, quando est tanta indignitas ex parte promouendi: vt sine peccato mortali promoueri non possit.

a ¶ **¶** No. ij. q. morum inhonestas, & literarum defectus impediunt quem promouendum, & quandoq; deijciunt iam promotū, vt in. c. fi. de eta. & quali. ¶ **¶** Tertiō no.

b q. concilium prouinciale habet iurisdictionem super omnes de prouincia: vnde & Prælatus ex proprio delicto potest suspendere, Episcopum tamen deponere non potest: ibi enim requiritur autoritas Papæ. iij. q. vj. c. accusatus. & c. quamuis. ¶ **¶** No. iij. ibi: *annuatim*. q. conciliū prouinciale debet fieri annuatim. & idem dicendum de synodo episcopali. in. c. sicut olim. el. ij. de accusa. vbi vtrunq; dictum probatur. & est bonus text. in materia istorum consiliorum. ¶ **¶** No. ibi: *post primam & secundam correctionem*. q. delictum iteratum grauius punitur, maxime præcedente monitione: tum, quia videtur delictū cōsuetudini deputatum. l. tertia. C. de Episcopa. audiē. & c. monasteria. de vita & hone. cleric. Tum: quia videtur incorrigibilis. ca. cum non ab homine. supra de iudicijs.

c ¶ Nota, q. prælato suspenso à collatione beneficiorum, non succedit capitulum. Pro hoc. c. j. de supplen. negli. præla. lib. vj. & c. quia diuersitatem j. de concess. præbē. & generaliter posset dici, q. prælato suspenso à toto officio propter delictum proprium, diu continuatum, non succedit capitulū, vt videtur tex. no. in. c. fi. de sta. reg. secundum intellectum, quem ibi dabo. Nam hoc clarè probatur ibi in Abbate suspenso, vel remoto. ¶ **¶** No. in ver. & hoc ipsum. q. licet. s. prouiderit text. contra Prælatos, seu collatores beneficiorū nihilominus in hoc prouidet specialiter contra capitula. ¶ **¶** Ex quo potes. colligere notabile dictum, q. in materia pœnali, prouisio concepta in veram personam, non extenditur ad fictam & representatam. & pro hoc tex. opti. in. l. iij. de nego. gest. ¶ **¶** Nota vltimò casum in quo ille, qui suspendit, nō potest absolueret. regulariter contra de poeniten. distin. j. c. verbū. Sed ratio specialitatis huius ponitur in textu, vt de facili hæc suspensio non remittatur: & quatuor Patriarchæ honerentur. ¶ **¶** Potes etiam colligere, q. Metropolitanus nō potest puniri per capitulum prouinciale. & hoc, quia ipse est caput concilij: & sic facit in arg. q. Papa non potest puniri per concilium generale: cū sit caput ipsius concilij. pro quo facit opti. tex. in. c. significasti. de elect.

d ¶ **¶** In glo. j. ibi: *imò ex officio*. Pondera gl. nam per hanc dictionem imò: quæ venit correctiue ad præcedentia, vt legitur & not. xvj. q. j. c. prædicator. sentit q. hanc inquisitionem facit concilium, etiam fama non præcedente. Sed ob. c. qualiter & quando. el. ij. de accu. vbi tex. loquitur de inquisitione fienda ex mero officio, & tamen requirit infamiam præambulam. Inno. primò reddit rationem diuersitatis, dicens, q. hic non fit inquisitio, vt pœna irrogetur alicui specialiter: sed vt subditus reddat rationem de talento sibi commissio. hæc ratio non placet Hostien. & mihi multominus. Nam. c. qualiter. loquitur de ratione administrationis reddenda. Item hic venit imponenda pœna suspensionis. Reddit secundò Inn. aliam rationem dicens, q. ista cōcilia principaliter fiunt ad correctionem morum. xvij. dist. c. quoniam & est tex. in. d. c. sicut olim. quasi velit, q. ibi non agitur ad pœnam. Sed in cōtrarium facit, quia pœna venit imponenda, vt prædixi. nec per inquisitionē debet aliquis infamari, ex quo infamia non præcessit. Hostien. reddit duas alias rationes, quæ profecto non satisfaciunt contrario. Ideò breuiter dic, q. iste tex. loquitur de inquisitione generali, & non contra certam personam, generalis etiam inquisitio potest & debet fieri per superiorem: cum debeat purgare prouinciam malis hominibus. c. j. de offi. ordi. l. con

gruit. ff. de offi. præsi. & in hac non requiritur quod infamia præcedat. Contraria loquuntur in inquisitione speciali contra certam personam, in qua requiritur, quod infamia præcedat. & hoc apertè sentit Inno. in. c. j. de pot. præla. & probatur dictis iuribus. & c. sicut olim. præalle. Vidimus etiam, quod propter hanc inquisitionem generalem debet Prælatus annuatim visitare dicecesim. c. cum venerabilis. de censi. & de offi. Arch. c. mādamus. Et aduerte q. si in hac inquisitione generali nominatur aliqua persona, fit inquisitio specialis contra illam personam nominatam: nec depositiones factæ inquisitione generali faciunt fidem in speciali: vt no. specialiter Innoc. in. c. bonæ. de elec. & per Bart. in. l. fi. ff. de quæstioni. & hæc no. ¶ **¶** In glo. ij. in fi. Sol. clarius secundum doct. q. contraria procedunt respectu illius beneficii duntaxat quod confertur indigno. Nam nō requiritur aliqua monitio: sed incontinenti potestas prouidendi illa vice deuoluitur ad capitulum vt superiorem: iuxta ea, quæ habentur in contrarijs hūc signatis. Istud. c. loquitur de suspensione generaliter fienda à collatione omnium beneficiorum. Hæc enim pœna cum sit grauis: non infligitur ipso iure: sed oportet, q. præcedat bina monitio: & postmodum sequatur sententia suspensionis: vt dicit Innoc. vtraq; pœna potest concurrere illa respectu illius beneficii sine admonitione ex vnico delicto tantum: ista respectu delicti continuati, & quo ad omnia beneficia.

e ¶ **¶** In gl. super verbo, suspendatur ibi: *essent irregulares*. Aduerte, quia glo. non videtur bene dicere. imò iudicio meo est contra. c. cum in cunctis. de elect. Nam ibi patet q. collatio facta indigno, est ipso iure nulla, & potestas prouidendi pro illa vice deuoluitur ad alium. Pone enim q. collatio parochialis ecclesiæ fuit facta patienti defectum in ætate, vel prorsus illiterato, dicemus ne illos tollerandos, quia non sunt irregulares: certè minimè, imò etiam Episcopus debet remoueri. c. fi. de æta. & qualitat. ¶ **¶** Dic ergo sic: quod aut isti sunt indigni illa indignitate quæ impedit vires collationis ipso facto vt in quatuor defectibus, qui habentur in. c. cum in cunctis. s. alleg. & tunc in dubio sunt isti de facto remouendi, quia nullum habent ius in beneficijs, vt ibi. Aut non est talis indignitas: & tūc si est magna debet remoueri & priuari, ex quo est inhabilis. arg. c. j. de æta. & quali. & xvj. q. vij. c. inuentum. xvij. q. ij. si quis abbas. Aut non est tanta indignitas & poterunt tolerari. & hoc casu posset procedere gloss. Nam multa impediunt promouendum, quæ non deijciunt iam promotum. xxxix. dist. Petrus. & vide ad intellectum. c. cum in cunctis. quod no. lo. and. in regu. odia. de reg. iur. in mercu. Nec obft. quod gl. subiicitur hic de monitione: quia illa non fit, vt euitetur pœna ca. cum in cunctis. vt. s. dixi: sed vt euadat pœnam huius. c. ¶ **¶** In gl. super ver. persona. in fi. Non bene respondet indicio meo: ad. c. cum in cunctis. dic, vt prædixi, q. illud. c. prouidet in collatione beneficii indigno facta. Nam in tali collatione pro illa vice succedit capitulum. sed hic loquitur, cum Episcopus suspenditur generaliter à collatione omnium beneficiorum in quibus non fuit commissum delictum: vnde hæc potestas non deuoluitur ad capitulum, nec ad Archiepiscopum: sed solum ad Papam: nisi aliud fuisset hic prouisum, vt patet in. c. quia diuersitate præalle. & vide quod legitur & no. in. c. j. de sup. neglig. Præla. lib. v. & c. quāquā. de electio. eo. lib. ¶ **¶** In glo. fi. in fi. Sed aduerte ad vnum notabile dubium: ponamus quod Papa non reseruasset istam absolutioem sibi vel concilium prouinciale excommunicaret subditum alicuius Prælati, nunquid posset ille Prælatus absolueret subditum suum? Host. hic instat lo. an. clarè cōcludit, quod excommunicatus per canonem concilij prouincialis potest absolui ab Episcopo suo: mouetur quia non debet ei se maioris potestatis constitutio concilij prouincialis,

SEB. SAPIA.

a ¶ Indignitas. Ad de: q. nō valet collatio facta per Papam notoriè indigno tanta indignitate, q. nutretur peccatum, vt latè concludit Fely. in. c. fi. quando. colū. iij. versic. propter illud dictum Inn. s. de rescrip.

ZACHARIA S.

b ¶ Iam promotū. Adde q. Episcopus indoctus, si est indignè promotus, meretur decapitari. secundum gl. fi. in. l. qui cum vno. in prin. ff. de re. mili. Fel. in. c. fi. quādo. co. v. ver. cōsidera tertio. s. de rescri. Et quæ sententiæ requiratur in Episcopo vide gl. & Archi. lxj. dist. c. statui. mus. Et vtrum Papa possit dispensare cum illiterato, vt sit Episcopus. dixi in apo. stila. ad istum post eum in rubri. s. de sum. tri. nu. 6. in ver. Episcopi.

c ¶ Generalis. Ad de Old. consi. cc. lxxvij. & vide quæ latè posui in apo. meis ad Ange. de arc. in tract. malef. in ver. fama publica præcedente.

SEB. SAPIA.

d ¶ In speciali. Vide Abb. & Mod. in. c. ad petitionē. in. j. no. j. de accu.

SEB. SAPIA.

e ¶ Debet remoueri. Vide glo. in. l. qui cum vno. in prin. in ver. temporario. in fi. ff. de re. mili. quæ vult, q. Episcopus indignè promotus, mereatur decapitari. quā glo. dicit stupendū Fely. in. c. fi. quando. col. v. versic. de inferioribus. s. de rescri. & ibi col. pe. ponit quæ scientia sufficiat in Episcopo.

quàm generalis: vel Pape. Sed ab ista potest Episcopus? absolvere, si Papa non reservauit sibi absolutionem: ergo fortius poterit absolvere à constitutione prouinciali. & no. semper hoc dictum domi. Anto. Dicit enim, licet hoc feruetur in practica, potest tamen dictum cauillari: quia Papa in sua constitutione hoc specialiter prouidit, fortè propter locorum distantiam: vt in. c. nuper. de sent. excommu. ergo non debet hoc extendi ad constitutiones aliorum. Sed primum dictum plus mihi placet: & videtur casus in. d. c. nuper. versi. quia tamen conditor canonis. vbi Papa nō fecit in hoc specialem prouisionem: sed processit ex coniecturata mente conditoris canonum.

Nam non reservando sibi absolutionem, videtur alijs concessisse. ita apertè dicit ibi tex. ¶ Et ex hoc infero ad vnum quotidianum dubium. Pone, quod statutum Episcopi Senensis fulminat excommunicationem contra intrantes monasterium monialium. Quidam forensis incidit in illam excommunicationem: nūquid poterit absolui ab Episcopo suo? & credo quod sic per supradicta. Nam illa est excommunicatio communis: nec debet esse maioris potentie, quàm excommunicatio lata per constitutionem Papæ. Dico tamen, q. prædicta non procedunt in excommunicatione lata per viam sententiae: & non statuti à consilio principali, vel ab alio Episcopo ratione delicti: quia sententia lata ab homine, nemo præter ferentem, vel superiorem potest absolvere. c. pastoralis. §. præterea. de of. or. ¶ Sed pro declaratione cap. quæritur, q. debeant interesse in concilio prouinciali: de quo hic? Sol. scire debes, q. iura faciunt hic mentionem de tribus concilijs: vnum est generale, cui præest Papa: & dicitur generale: quia repræsentat totam ecclesiam vniuersalem. & in isto qui debeant interesse, non reperitur iure decisum. nec doc. nec glo. specificè hanc materiam attingunt, quod viderim. & de isto dicitur Deo duce in disputatione nouissimè fienda. Et est aliud & secundum concilium prouinciale, sic dictum: quia repræsentat ecclesiam prouinciæ: & in hoc interesse debet Episcopi prouinciæ xvij. distin. p. totū. Sed multū dubitatur qd de capitulis ecclesiarū cathedralium. Inno. videtur hic tandem tenere, q. nisi specialiter eorum interfit, non sunt de necessitate vocandi: sed mihi videtur tex. in cōtrarium in. c. si. de his quæ fi. à præla. Tertium est concilium Episcopi, quod appellatur synodale: & in hoc debent conuenire omnes clerici diocesis. xvij. dist. decernimus. vide quod dixi in. c. super his. de maio. & obe. & de his duobus concilijs, quam potestatem habeant: & qui debeant interesse: ponit hic Inno. licet super generali concilio ipse & ceteri transferunt, sicut muscipula super prunas.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus debet sustentari de fructibus beneficij, non obstante aliqua consuetudine in contrarium.
- 2 Patronus etiam ecclesiasticus non potest sibi vendicare fructus beneficij, vel ecclesiæ: re seruata exigua portio rectori: nec valet consuetudo in contrarium.
- 3 Clerici de iure diuino debent esse literati.
- 4 Clericus debet alere se de fructibus beneficij: & etiam alere famulos, si qualitas personæ patitur ipsum habere famulos: & debet plures habere: quia fortè est aliqua delicata persona.

CAP. XXX.

Extirpanda.

¶ Rector ecclesiæ non obstare consuetudine Episcopi, vel patroni: debet de redditibus ecclesiæ sufficienter habere portionem. h. d. ¶ Primo ponitur excessus. Secundò prouisio. ibi: cum igitur. ¶ Casus literalis. Patroni ecclesiarum & alij quidam prouentus ipsarum, ita sibi vsurpant, q. de sua portione presbyteri nequeant sustentari: ita quod presbyteri in quibusdam locis non obtinent, nisi quartam quartæ: scilicet sextamdecimam decimarum. & ideo ibi nullus sacerdos inuenitur, qui habeat peritiam literarum. Cū ergo qui altari seruit, viuere debeat de altari: statuit concilium: vt non obstante aliqua consuetudine alicuius personæ, personis ipsis sufficiens portio relinquatur. Bernar. ¶ No. primò quod non valet consuetudo, vt patroni etiā ecclesiastici quia de his propriè loquitur istud ca. vendicent sibi redditus ecclesiæ exigua portione rectori re seruata. ¶ Secundo nota, quod ad tenuitatem beneficiorum, sequeretur quasi necessaria assumptio & promotio imperitorum: & ideo esset multum cauendū, vt ecclesiæ parochiales non edificetur sine dote sufficienti: vt detur facultas clericis vacandi studio. Nam per studiū prouidetur toti ecclesiæ vniuersali: & requiritur hæc scientia in presbyteris etiā iure diuino. vnde dixit Deus per Prophetam, quia tu scientiam repulisti: & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi. Osee. iij. ca. & habetur transumptiuè in. c. nisi cum pridem. de renuntia. ¶ No. ibi: nullam, vel modicam peritiam. q. nulla, vel modica peritia æquiparantur: imò modica aliquādo ducit in errorem. quia credit verū sentire, quod tñ ignorat: sed prosur in expertus consuluit alios. ¶ No. tex. allegabile in ver. cum igitur. probat apertè, q. clericus licitè viuere de redditibus ecclesiæ: & debet inde habere sufficienter portionem. Et declara hoc dictum secundum plenè dicta in. d. c. de monachis. §. eo. Nā videtur loqui in ecclesia, cuius proprietates pertinet ad aliū ex privilegio, vel ex consuetudine: vt in. c. consultationibus. j. de dona. & c. pastoralis. de priuile. ¶ In gl. sup. ver. sufficiens. No. gl. quod redditus beneficij debent esse sufficientes, nedum clerico: sed etiam suis. & alleg. bonū text. qui hoc probat. l. dist. c. studeat. Et intelligo de suis, qui quasi necessariò trahunt moram cum clerico. Nam secundum qualitatem personæ debet habere seruitores. Non enim debet sibi coquere: & si est doctor, vel notabilis persona oportet q. habeat famulū, vel famulos. & ideo dicit hæc gl. q. minus sufficit pauperi, quā diuiti. Nā pauper qui aliās non est nobilis, vel literatus nō indiget tanto apparatu. vnde dum gl. dicit de diuite: mihi nō placet illud verbum: nec. c. quod alia. hoc probat. sed loquitur de persona delicata, quæ ex defectu nature nō potest contentari cibis grossis & communibus. & ideo intellige glo. secundum ea, quæ habentur, & no. in. c. de multa. in fi. §. eo. vide quod no. xxj. q. j. in sum. & in. c. j.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus non residens in ecclesia parochiali, vel non: ponens vicarium, quando est annexa præbenda priuatur ea. vide j. in repeti. in. iij. co. ver. oppo. & videtur in ver. his expeditis.
- 2 Clericus habens ecclesiam curatam debet in ea seruire per se, & non per alium: nisi ex iusta causa ad modicum tempus. vel sit seruire per vicarium: sed an isto casu requiratur licentia Episcopi: vide remissiuè.
- 3 In episcopum potest quis eligi, nisi saltem sit subdiaconus. Canonici non existentes in sacris, non habent vocem in capitulo. Episcopus potest compellere canonicos ad subdiaconatum.
- 4 Ecclesia parochialis unita præbenda, vel alteri dignitati, potest per vnum teneri ratione connexitatis.
- 5 Clericus habens præbendam & ecclesiam parochialem illi annexam, debet seruire in ecclesia maiori ratione præbendæ. Clericus habens dispensatiue plura beneficia, debet seruire magis digno: & alteri per vicarium.
- 6 Vicarius perpetuus in aliqua ecclesia, vbi seruit pro alio, nō debet habere oēs fructus, sed tantū congruentem portionem.
- 7 Episcopus potest ex beneficio pingui constituere duo ex causa.
- 8 Quæ beneficia requirunt residentiam.
- 9 Clericus non deseruiens ecclesiæ per se, vel alium an ex consuetudine possit percipere fructus. & nu. 9. & 11.
- 10 Poena quādo apponitur negatiue, non committitur, nisi præcedat monitio: secus quando apponitur affirmatiue. & nu. 12. vbi aliter

¶ Statuti. Adde Fed. conf. xvj. vbi dicit q. Episcopus absoluit ab excommunicatione canonis, nisi si Papa sibi specialiter reseruasset: non aut à sententia hominis. & ibi vide multas differentias inter sententiam & statutum.

ZACHARIAS.

¶ De redditibus ecclesiæ. Quod not. in aposto. ad istum in. c. reprehensibilis. nu. 8. in aposto. in ver. testari. s. de appella.

SEB. SAPIA.

¶ De redditibus ecclesiæ. Quod prælati possit viuere de redditibus ecclesiæ, & in quos usus possit illos dispendere, vide Fel. in. c. postulat. co. vij. versi. quod clericus. s. de rescrip.

¶ Necessariò. Ad de quod voluit Old. conf. xj.

ubi aliter dicitur. & j. in repeti. nu. 15. 194

11 Clausula etiam odiosa in fine posita, concernit omnia præcedentia, etiam diuersa.

Qui uero. ¶ Priuatus est paro-

chiali ecclesia rector in ea non residens: nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium, & in fine prohibet in fraudem Rectoribus de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. h. d. Vel sic. Nō residens in ecclesia parochiali: non ponens vicarium quando est annexa beneficio maioris, priuatus est ea. h. d. secū dū dictū sibi: aliud autem. ¶ Casus literalis. Dicitur in §. isto, quod q. habent parochialem ecclesiam in psona propria, deferuiat eidē in ordine debito: & nō per vicariū: nisi fortē illa parochialis ecclesia sit annexa dignitati, vel præbendæ: in quibus casibus per vicarium poterit ibi seruire canonicē institutum, qui habeat de prouentibus ecclesie congruam portionem: aliōquin sciat se illa priuatum auctoritate huius decreti: & alij conferatur, qui uelit & possit quod dictum est adimplere: id est, deferuire in ecclesia per seipsum. In fine dicit, q. nullus de prouentibus ecclesie, quē debet habere curam proprii sacerdotis alicui conferat pro beneficio pensionē. Ber. ¶ No. j. quod habens ecclesiam curatam, tenetur illi deferuire personaliter: non autem potest constituere vicariū. videtur em̄ electa industria psonę: & sic nō pōt cura alteri delegari. Ad hoc. c. is cui. de offi. dele. li. vj. & §. de of. dele. c. fi. & facit. l. inter artifices. ff. de sol. Hoc itelligit, nisi ex cā: & ad tempus velit sibi constituere vicariū: quo casu nunquid teneatur habere licentiā Episcopi: an solus possit constituere, vide tex. in. c. cum ex eo. de elec. lib. vj. & ibi per Io. and. & valet consuetudo, quod ad modicum tempus possit solus ipse. & ibidem habetur quid faciendū in absente causa studiorū. ¶ No. ij. bi: in ordine. & c. quis tenetur deferuire bñficio suo in ordine, quē ipsum beneficium requirit. Si enim est ecclesia parochialis, debet Rector esse sacerdos. Idem in Abbatibus, Præpositis: & simi. vt in. c. j. de æta. & quali. Si uero est Archidiaconus, sufficit quod sit diaconus. c. cum in cūctis. §. inferiora. de elec. Si sunt canonici, debent ad minus esse subdiaconi: secundum Hosti. ¶ Nam cum non posset eligi in Episcopum, nisi saltem sit subdiaconus. c. a multis. de æta. & quali. debent electores saltem esse in eodem ordine, vt electus & electores cōueniant. & propter hoc dictum Host. emanauit cle. vt hi, qui. de æta. & qual. vbi dicitur, quod canonici non existentes in sacris, non habent vocem in capitulo. & de hoc dic, vt plenius ibi no. & tene menti hoc dictum Host. Ex eo enim potest inferri, q. Episcopus potest compellere canonicum: vt saltē se faciat promoueri ad subdiaconatum: quia aliās ecclesia patitur defectum in consilio suo, & in administratione respectu ordinis. & de hoc tamen recurrendum est ad. d. cle. ¶ No. iij. quod ecclesia parochialis potest vniri p̄bendæ & alteri dignitati: & q. quis potest habere dignitatem & ecclesiam parochialem, quando vna venit accessorie ad aliam. expressius habetur in. c. super eo. j. eod. tit. li. vj. ¶ No. iij. quod habens præbendam & ecclesiam parochialem illi annexam, debet deferuire in ipsa p̄benda. & sic in ecclesia maiori: & sic præbenda ratione ecclesie in qua est, censetur maior, quā ecclesia parochialis. Et facit hæc litera in ar. q. habens duo beneficia requirit residenciā ex dispensatiōe, tenetur deferuire personaliter in maiori, & alteri per vicarium. quod etiam sentiunt hīc do. Et per hoc potest limitari gloss. nota. in. c. non potest. j. eod. libr. vj. quæ dicit, quod habens duo beneficia incompatibilia, ex dispensatione pōt deferuire cui vult, vel p se, vel p vicariū vtriq. Debet enim illa gl.

restringi, quando beneficia sunt æqualia: secus si vnum sit dignius reliquo. argu. opti. hīc. Si quis tamen vellet cauillari, & illam gl. itelligere, vt iacet, posset respondere ad istum tex. quod hæc ecclesia parochialis erat annexa alteri: vnde ratione annexionis illa censetur quasi membrum alterius: vnde principaliter obligatur iste ad seruendum ecclesie principali. sed quando sunt due ecclesie per se stantes, non magis vrgentur à iure ad seruendum vni, quā alteri: sed primum dictum videtur æquius. argu. in. l. j. ff. ad Silla. Debet enim subuenire magis indigenti. facit quod no. Inno. in. c. cum. iandudum. §. eo. ¶ No. ibi: idoneum & perpetuum. quod vicariorū quidam sunt vicarij perpetui, & deputati ad curam animarum in foro pœnitentiali: quidam sunt temporales. & istorum quidam deputantur in foro pœnitentiali: vt in casu. c. cum ex eo. alle. quidam deputantur in foro cōtentioso, vt vicarij Episcoporum. de offi. vica. per totum. Et qualiter cōstituatur hīc perpetuus vicarius: dic, vt in glo. super ver. perpetuum. & in. c. ad hæc. de offi. vica. Et no. bene hunc tex. quod de iure communi non potest quis deferuire per vicariū temporalem, etiam si ecclesia parochialis sit annexa præbendæ, vel dignitati suæ.

¶ No. ibi: congruentem. & c. quod iste vicarius etiam perpetuus, non debet habere omnes fructus ecclesie: sed tantum congruentem portionem. Et no. quod appellatur vicarius, & non Rector, quia cura saltē habitu pertinet ad Rectorem principalem. & ad istum vicarium solum pertinet exercitium. de quo dic, vt no. in cle. vnica. de offi. vica. & aliquid per gl. in. c. exposuisti. j. c. ¶ No. in ver. illud. & tene mēti, quod cessante fraude potest ex prouentibus vnus beneficij, constitui aliud beneficiū. Et sic collige bonam practicam, quod vbi est vnum altare multum pingue, vel ecclesia multum abūdans, poterit superior, maxime eavacante, ex certis redditibus constituere aliud beneficium: vel pro sacerdote, vel pro clerico. ¶ Iste enim tex. solum prohibet in fraudem: quia fortē quandoq. Episcopus volens providere cōsanguineo, vel amico, constituere sibi pensionem pro beneficio: secus autem vbi cessaret fraus. Sic puto, quod debeat intelligi. c. conquerente. de cle. non resi. vt ibi dixi. & facit. c. per tuas. & quod ibi not. de simo. ¶ Et ex prædictis no. quod pensio potest constitui ex redditibus vnus beneficij alij assignanda. pro hoc. c. ad audientiam. de rescript. facit. c. quanuis. eodem titu. lib. vj. Sed tex. iste hīc loquitur, quando constituitur pro beneficio: non autem pro sustentatione nuda alterius. ¶ Sed quæro ante, quā descendam ad gloss. hīc est prouisum de habente ecclesiam parochialem, vt deferuiat p se, nō per vicarium: quid dicendum in alijs beneficijs? Host. hīc sentit, quod idem. Dicit enim: habens personatum, tenetur illi deferuire: vt in. c. ex parte. de cleri. non resid. De cardinalibus probatur in. c. ij. eo. ti. Item dicit in habente præbendam, supra eo. ti. c. pen. Idem in alio ti. etiam viginti solidorum: vt in. c. conquerente. Et per hoc sentit Host. quod quodlibet beneficium ecclesiasticum requirit residenciā. quod satis plenē dixi in. d. c. conquerente. facit. c. peruenit. de appel. Ad istum text. qui facit arg. pro contraria parte, dum solum prouidet in ecclesia parochiali: credo posse responderi, quod habuit respectum ad communem consuetudinē, secundū quam ista minora non requirunt residenciā. & deferuiit per vicarios. Et quod cōsuetudo valet: probatur in. c. gratie. de rescrip. li. vj. vbi de hoc. & c. cum omnes. de consti. cum si. ¶ An autem valeat consuetudo in ecclesia parochiali, vt per alium quis possit deferuire? Ioan. de lig. in. d. c. cum omnes. dicit, quod non. Et pro eo induco bonum tex. in. c. licet canon. in fi. de elect. libr. vj. vbi Episcopus non potest dispensare, nisi ad tempus super residencia. Sed contrarium videntur hīc sentire doc. Dicunt enim in quodam casu excepto, quod

¶ Requirit. Ad de eundem consi. xxvj.

¶ Clerico. Adde quod voluit Cal. de consili. vj. hoc titul.

SEB. SAPIA.

¶ Deseruire. Vl. de Abb. in consi. xcvi. incipi. Iesus Christus. in. ij. vo. vbi vult, quod ista consuetudo valeat: & sit communis per totam Italiā. vide Moder. in. c. cum omnes. §. de constitur.

ratione constitutionis seu consuetudinis rationabilis potest quis deferuire per alium: & quandoque percipere fructus etiam per alium non deferuendo. Et hoc ultimum est vnum sing. dictum limitans multa dicta Hostien. qui semper fuit in opi. vt non valeat consuetudo, quod quis percipiat fructus: & non deferuiat saltem per vicarium. ¶ Sed comprehendendo mentem doc. distingue, quod aut beneficium est curatum: aut est beneficium simplex. Primo casu si est annexum alteri: serua quod hic dicitur. Si non est annexum, tenetur deferuire ecclesie parochiali: nisi consuetudo rationabilis, vel constitutio habeat, vt possit deferuire per vicarium. Secus vbi constitutio, vel consuetudo non esset rationabilis &c. Exemplum, quando canonicus ecclesie cathedralis habet ecclesiam curatam in titulum: & est necessarius ecclesie cathedrali pro consilijs & alijs, nec sustentari potest ex prebenda. hac enim causa est satis rationabilis, vt concurrere consuetudine, vel statuto possit tenere vtrumque & illi deferuire per vicarium: secus vbi nulla ratio concurrat vt quia solum vagandi causa non vult deferuire ecclesie. Secundo casu, quando beneficium est simplex: aut indiget seruitore: & tunc non valet consuetudo: vt non deferuiat saltem per vicarium: quia consuetudo esset nimis onerosa ecclesie. & hoc casu intellige not. per docto. in d. c. cum omnes. si vero ecclesia non patitur defectu in ministris: tunc valet consuetudo: vt possit recipere redditus in absentia, etiam non constituendo sibi vicarium in loco sui. & sic distingue & intellige dicta doc. hic, & poteris saluare consuetudinem hodiernam, quae multum inoleuit in cathedralibus ecclesijs. & facit. c. cum oes. §. alle. vbi nihil dicitur de vicario. & vide hic multos casus exceptos per doc. in quibus potest quis deferuire per vicarium. ¶ In gl. suam. in ver. priuatum. in fi. Hac gl. multum vacillat, quia ibi fuit visum valde rigorosum, quod ex non residentia sit priuatus quis ipso iure, sine monitione, sed tandem in fi. videtur approbare intellectum, vt poena ista concernat solum primum casum huius. §. scilicet quando non deferuit per se, in ecclesia curata alteri non annexa. Hosti tenet hic aliam lect. vt poena concernat solum secundum casum, quando est annexa, & non deferuit per vicarium perpetuum. & dicit, quod si intra sex menses non presentat Episcopo vicarium, incidit incontinenti in istam poenam: & priuatur non solum presentatione: sed etiam fructibus beneficii in vita sua. Adducit in arg. c. ij. de concess. preben. hac lect. Host. videtur placere doc. sequere. vt Ioan. an. do. Cardi. & do. Anto. tum, vt euitetur iurium correctio: tum, quia videtur magis exosum, si potest deferuire per vicarium. & non deferuit: & sic iura posita, de clerici. non resi. remanent incorrecta. Inn. autem videtur velle, quod poena referatur ad primum casum. Sed aduerte, omnes ferere doc. hic post Inno. in hoc conueniunt, quod poena huius. c. non habeat locum nisi post admonitionem factam congruis loco & tempore, residendo & praefixo tempore, vt resideat. quo lapsa, si non deferuit, priuatus est ipso facto. ¶ Et ponit hic Inno. vnam theoricam, quae allegatur per omnes: quod vbi poena apponitur negatiue non committitur, nisi praecedat monitio: secus si affirmatiue: vt in casu. c. si quis suadete. xvij. q. iij. assignat rationem, quia facta patent, negata latent, & est vna theoricam multum solennis. Sed ego hic §. commentaui solenniter & repetij: & interferui materiam dispensationis circa pluralitatem beneficiorum: & ibi plene videas, sed quantum ad propositum non fui secutus hanc theoricam Innoc. ¶ Et pro intellectu. c. duo sunt videnda. Primum nunquid poena huius. §. referatur ad primum, vel secundum casum. Secundum nunquid requiratur monitio ante, quam committatur poena. Quo ad primum credo quod ista poena concernat vtrumque casum. Probatur per. c. inquisitionis. de appell. vbi patet, quod clausula etiam odiosa posita in fine dispositionis, concernit etiam omnia praecedentia: etiam si sunt di-

uersa. Item facit tex. hic, dum dicit: qui velit & possit quod dictum est adimplere &c. unde pondera illa verba, quod dictum est &c. Cum enim sint verba indefinita concernunt omnia praecedentia. Item iste §. emanauit principaliter propter primum casum: vt patet in prin. Si ergo poena non referretur ad primum casum, de nihilo seruiret iste tex. cum iam per priora iura latius esset prouisum: vt quid deberet deferuire per se in ecclesia collegiata: vt in. c. quia nonnulli. & c. relatum. de cle. non resi. ergo cum iste §. fuit conditus in concilio generali, & principaliter emanauerit propter primum casum, non debemus dicere, quod poena non referat ad primum casum. Concludo ergo, quod poena huius. §. concernit vtrumque casum & omnia praemissa. ¶ Ad secundum, nunquid requiratur saltem monitio, vt poena ipso iure committatur? Et credo, quod non. nam ecclesia militans potest punire, & afficere delinquentem omnino occultum. & licet poena non habeat locum quo ad nos habet tamen locum re ipsa, & quo ad Deum: vt disputat gl. in cle. j. de hare. unde licet factum lateat nos, tamen non latet Deum. & contra theoricam Inno. adduco glo. no. in. l. j. de his, quibus vt in. de qua facit festum Bar. in. l. in cognitione. ff. ad Sillan. vbi concludit, quod poena appositae non vindicanti mortem defuncti, ipso facto est inflicta, ex quo habuit quis facultatem vindicandi & non vindicauit: & sic est poena appositae negatiue: id est si non fecerit &c. intelligit appositae eo ipso, quod quis habuit facultatem faciendi & non fecit. Vnde aduertendum, quod quandoque spe premiorum quis inducitur ad aliquid faciendum: & tunc in stipulantibus non debetur premium, nisi desinant facere. l. si ita stipulatus. de ver. obl. Exemplum: promitto tibi decem, si capitolium non ascenderis. non debentur tibi decem, nisi desinas primo posse ascendere: nec sufficit, quod habueris facultatem ascendendi, & non ascendisti. In legatis vero aliud est: nam ne sint inutilia ipsis legatarijs, prouidetur per cautionem de non faciendo. de qua in. l. mutianae. ff. de condi. & dem. Quandoque metu poenae inducitur quis a lege ad aliquid faciendum: & tunc eo ipso, quod habuit facultatem faciendi, & non fecit: poena est commissae: vt in. d. l. j. & sic in casu huius. c. & pro hoc bonus tex. in. c. cupientes. post prin. de elec. lib. vj. Ratio enim Inno. non concludit, nisi quo ad ignorantes: nam illud quod est certum naturae, est certum legi. l. si pater. ff. de sol. unde si sine causa non residet, vel non ponit vicarium, & habuit facultatem faciendi eo ipso, lex priuat, & iniicit vinculum suum: quia vt dixi: potest afficere delictum omnino occultum: sed quia homo potest dubitare, vtrum ex causa non facit residentiam: ideo praemittitur monitio & sic quo ad certificationem ecclesiae militantis. Si ergo possit probari ex coniecturis, quod habuit facultatem residendi erit priuatus sine alia monitione: nec placet, vt expectetur lapsus sex mensium: vt dicit Host. quia. c. ij. quod alle. non loquitur in eo, qui habet ponere vicarium perpetuum. sed in debente conferre: vt ibi dicam latius. ¶ Nunc restat respondere ad iura, quae requirunt residentiam: maxime ad. c. ex tua. de cle. non resi. Ad quae potest dari multiplex responsio: sed hic subijcio tantum vnam. Possunt primo saluari in simplicibus beneficijs. Secundo, quando nobis est ignotum, vtrum ex causa non resideat: tunc enim potest saluari theoricam Inn. secus vbi ex coniecturis indubitanter potest patere, quod sine causa non resideat. ¶ Vlti. scias, quod non ponens vicarium in ecclesia annexa prebenda, vel dignitati priuatur ipse solum in vita sua: non autem priuatur dignitas, vel praebenda: quia delictum personae non debet nocere dignitati. & de hoc videas latius hic per docto. ¶ In gloss. penul. in fin. Sed primum dictum est verum vt probatur. in. c. super eo. j. eo. tituli. vj. Nec dicitur habere duas ecclesias curatas: cum altera est annexa praebenda. Est enim intitulatus in praebenda, & non in ecclesia annexa. & sic limita. c. de multa. §. eo. ¶ Solen-

- a ¶ Per vicarium. Ad de videndum Lap. alle. xxxvj. & vi. de melius per Anchara. confi. xvij.
- b ¶ Sine monitione. Adde videndum Feder. confi. cix. SEB. SAPIA.
- c ¶ Quod vbi poena. Hanc doctrinam declara, & limita, vt per Imo. & Io. de Ana. relatos per Feli. in c. j. col. iij. versi. secundo intelligunt. §. de constitu. vt non procedat, quando agit de poena graui, vt est depositio. & ad hanc doctrinam vide plenè per eundem Fel. in. c. ij. j. de magi.
- d ¶ Quo ad deum. Idem voluit Abb. in. c. excoicationi. j. de rapto. & Fel. in. c. ij. co. ij. versi. tertio limita. j. de magi.

¶ Solennis Repetitio domini Nicolai. §. qui verò. c. extirpanda. de præb. quæ in lecturis ordinariè non habetur. & fuit per ipsum repetita anno domini. M. cccc. xv.

SYMMORIUM.

- 1 Clericus non seruienti per se, vel per alium in ecclesia parochiali annexa canonica: an priuatur etiam nulla monitione præcedente.
- 2 Ecclesia parochialis requirit residentiam, nec in ea regulariter per alium deseruitur. 4. 6.
- 3 Papa solus potest dispensare super non residentia in perpetuum in beneficio: sed ad tempus ex causa, quilibet superius potest.
- 4 Doctor, an possit per alium æquè idoneum legere, & consequi salarium.
- 5 Quilibet sacerdos siue bonus, siue malus conficit corpus Christi, nõ tamen exaudiuntur preces mali sacerdotis, sicut boni.
- 6 Clericus habens plura beneficia dispensatiue, cogitur maiori deservire.
- 7 Citatus à duobus iudicibus, debet maiori obedire.
- 8 Clericus dispensatus ad duo beneficia, videtur dispensatus quòd nõ teneatur residere.
- 9 Vniuersitas scholarium in qua tot sunt laici, quot clerici, dicitur ecclesiastica, quia maius dignum attrahit ad se minus dignum.
- 10 Canonici debent esse ad minus subdiaconi.
- 11 Cardinalis nullus est, qui non sit Diaconus.
- 12 Vicarij alij sunt perpetui, alij temporales, qui constituuntur ad seruendum pro alio in aliqua ecclesia curata. & quare sic dicantur.
- 13 Clerici absentes ex iusta causa participant de fructibus: alijs fructus conuertuntur in utilitatem ecclesiæ. 31.
- 14 Ecclesia parochialis, quæ dicatur: & quis dicatur parochianus. 11.
- 15 Presbyter parochialis potest delegare curam suorum parochianorũ ad modicum tempus sine licentia Episcopi.
- 16 Beneficium in quibus casibus non requirit residentiam.
- 17 Vicarius perpetuus non priuatur officio, si moriatur rector, qui ipsum posuit, & alter succedat.
- 18 Vicarius perpetuus, an rector dicatur habere ius curæ in ecclesia parochiali.
- 19 Clericus, qui potest & debet seruire per vicarium, & non seruit: ipso facto est priuatus.
- 20 Clericus non residens per se in ecclesia curata alteri non annexa, causa legitima cessante, ipso facto est ea priuatus, sed an requiratur aliqua monitio: vide nu. 19.
- 21 Clausula etiam odiosa in fine posita, respicit præcedentia, etiam extranea.
- 22 Electus in prælatum alicuius ecclesiæ immediate subiectæ Papæ, debet immediate post consensum electioni prestitum, ire ad Papam ad prosequendam electionem: alijs priuatur ipso facto.
- 23 Citatus non specificata die debet comparere: quàm citius poterit. Idem si dies fuit præfixa: & in ea non potuit comparere.
- 24 Delictum omnino occultum, ligatur per constitutiones ecclesiæ militantis.
- 25 Monitio non requiritur, quando certum est illum, cui debet fieri, non habere facultatē aliquid faciendi, vel in aliquo actu interueniendi. 19. & se.
- 26 Collator beneficiorum, si non conferat beneficium vacans intra sex menses, priuatur ipso iure: secus est in illo, qui habet instituere præsentatũ, vel electum confirmare.
- 27 Clericus, qui ex aliquo facto suo occulto, est priuatus ipso iure à beneficio, non retinet illud bona conscientia, licet illud cõstet nisi sibi, quia Deum nihil latet.
- 28 Episcopus nullam causam audire debet, sine suo capitulo, ubi solennitas iudicij requiritur: alijs secus.
- 29 Clericus absens à suo beneficio, præsumitur fraudulenter abesse: idè requiritur triplex citatio: sed si constaret de fraude, statim potest priuari.
- 30 Clericus, an possit habere duo beneficia curata, vel duas dignitates in vna vel diuersis ecclesiis: in eadem, vel diuersis diocesis, siue curata, siue simplicia: siue requirant residentiam, siue non. 30. & 46.
- 31 Beneficia plura & plures dignitates, quibus casibus possunt esse apud vnum.
- 32 Impetrans beneficium debet facere mentionem de primo obtento, etiam minimo.
- 33 Papa potest dispensare generaliter, ut vnus possit habere plura beneficia curata, cum causa tamen: alijs ille dispensatus non teneret cum conscientia: & Papa non diceretur dispensator, sed dissipator. 43.

Episcopus an possit dispensare in pluribus curatis beneficijs propter utilitatem ecclesiæ. 38. & 40. & seq.

- 30 Clericus non potest plura beneficia, etiam simplicia requirentia tamen residentiam, de iure communi tenere. quid autem, si non requirant residentiam. vide nu. 34.
- 31 Clericus beneficiatus, an possit percipere fructus sui beneficii in absentia, tam de beneficijs curatis, quàm simplicibus. 9.
- 32 Consuetudo, quòd in beneficijs simplicibus quis non cogatur residere, quo casu valeat.
- 33 Clericus vagans potest priuari beneficio, etiam simplici.
- 34 Clericus absens causa studiorum, potest percipere fructus etiam beneficii curati: quia dicitur saltem seruire ecclesiæ vniuersali.
- 35 Consuetudo super pluralitate beneficiorum, an valeat: dato quòd de iure communi non possint plura teneri.
- 36 Consuetudo, quòd possint retineri plures ecclesiæ parochiales, non valet. Idem, quòd possint teneri plura beneficia simplicia: siue exigant residentiam: siue non.
- 37 Præscriptio circa illa, quæ sunt ad publicam utilitatem, non valet.
- 38 Clericus vtrum possit retinere plura beneficia: & qualia cum dispensatione Episcopi.
- 39 Papa solus potest dispensare circa plures dignitates, personatus, & beneficia curata, quando ista principaliter conceduntur in honorem personæ quo casu legatus de latere non potest. 39. & seq.
- 40 Episcopus potest aliquo casu dispensare circa pluralitatem beneficiorum curatorum. 40.
- 41 Episcopus potest dispensare super duobus simplicibus beneficijs difformibus, vel super vno curato, & alio simplici in eadem ecclesia: in diuersis verò distingue, vt hic dicitur. nu. 42.
- 42 Consuetudo, quòd possit dispensari per Episcopum super duobus beneficijs conformibus, non valet.
- 43 Dispensatus à Papa super pluralitate beneficiorum causa cognita, est tutus apud Deum, alijs secus.
- 44 Papa licet possit tollere ius positium pro libito voluntatis, procedit quo ad ecclesiam militantem: sed quo ad Deum non potest, quando est fundatum super bono & æquo.
- 45 Papa de sola hæresi potest iudicari, de alijs verò non: quia Papa iudicat omnes: & à nemine iudicatur.
- 46 Acceptio personarum non debet esse penes Papam, scilicet, quando sunt personæ æqualis conditionis: alijs secus.
- 47 Clericus non potest esse pluralis in beneficijs, siue simplicibus: siue curatis iure speciali cessante. 30. 35. & 36.
- 48 Beneficia etiam simplicia de iure scripto, requirunt residentiam personalem. 30.
- 49 Clericus habens beneficium simplex de cõsuetudine potest in absentia percipere fructus, etiam nullo vicario, vel substituto relicto, nisi ex absentia graue præiudicium inferat ecclesiæ, vel sit vagabundus. 31. versi.
- 50 Consuetudo non valet, quòd quis possit seruire beneficio curato per substitutum: neque quòd possit ad lōgum tempus aliquè substituere. 32. versi.
- 51 Beneficia plura simplicia etiam residentiam iure speciali non requirentia, non possunt de iure esse penes vnum. 36. versi. aut quæritur, quando vnũ per se est sufficiens. 34.
- 52 Beneficia duo curata, non possunt esse penes vnum etiam stante de hoc cõsuetudine: & etiam quòd vnum per se non sit sufficiens. & nu. 36.
- 53 Episcopus potest dispensare super duobus curatis, si hoc faciat principaliter ob bonum publicum. 29. 39. & 40. & seq.
- 54 Beneficium curatum, vel gratia de eo obtinendo, an vacet per adeptionem secundi simplicis requirentis tamen residentiam, & si vacat, an vacet ex tacita renuntiatione, vel quomodo. 49. & 51. an ipso facto. 52.
- 55 Beneficium simplex vacat per adeptionem alterius simplicis ipso facto.
- 56 In pœnalibus non fit extensio, ubi non est eadem ratio. 50.
- 57 Canonici scienter eligentes in canonicum aliquem habentem consimile beneficium in alia ecclesia: videntur ei remittere residentiam quo ad canoniam: sed non quo ad præbendam, si quam habet: secus si ignorabant ipsum fore beneficium.
- 58 Papa committit simoniam accipiendo pecuniam de beneficijs, vel de titulo ipsorum. 58. quia gratis sunt conferenda: pecuniam etiam conuertendo in vsus pios. 54.

¶ Equè idoneū
Adde q. Ro. fin.
suis. fol. xxj. dicit
q. pōt filium sub
stitui, vt facie-
bat Bar. & ibi vi.
de alium casum.

2 ACHARIAS.

¶ Adde, q. voluit
alle. Rom. xxlij.
fin. xclxij. vel se-
cūdū veriorē sup-
putationē, singu-
l. xvj. inc. ille cu-
ius industria. de
quo per Ant. cor-
se. fin. suis. in ver.
substitutus. in-
ci. volens seruire
per substitutum.
no. Iac. rebus. in. l.
j. num. 2. & ibi in
apo. Cel. in ver. p
substitutū. C. de
prin. agen. in re.
li. xj. & dixi aliqd
in apost. ad istum
inci. firmiter. nu.
2. in versi. alium
substituere. post
alios. s. de summa
trinitate.

3 SEB. SAPIA.

¶ Equè idoneū.
Vide per Areti.
& alios in. l. conti-
nuus. §. si ab eo.
ff. de ver. obl. & la-
tē per Feli. in. d. c.
fi. §. his autem. s.
de offi. dele.

b ¶ Maiorē elige-
re. Adde pro hoc
quod consuluit
Ro. consi. xlvj. q.
confederatus cū
duobus Principi-
bus: si eodem tē-
pore ab ambob⁹
fuerit requisitus,
quod debet maio-
ri obedire.

SEB. SAPIA.

c ¶ Minus dignū.
Vide Deci. in ru.
de iudi. in. j. lectu.
col. ij. vbi limitat
illā reg. q. dignio-
ra sunt prapone-
da: vt non proce-
dāt, quādo illa ve-
niunt accessorie.

Simoniaci dicuntur proprie illi, qui corrumpunt: cor-
rupti verò vocantur Gieziatici.

Simonia est species hæresis.

54 Papa peccat, si committit aliquid, quod sit contra
Dei instituta.

55 Simonia non committitur, si pecunia accepta vendi-
tur à Papa administratio temporalium alicuius
loci ppi: sed ille, qui emit non est tutus quo ad deū.

56 Papa non potest facere ea, per quæ denigratur sta-
tus ecclesiæ.

57 Constitutio, lex siue statutum, potest in eodem facto
etiā inseparabili aliquem ligare, & aliquem non.

58 Crimen Simoniæ oritur ex pecuniæ datione propter
beneficij spiritualis institutionē, adeo, vt etiam
Papa huiusmodi crimine inuoluatur, si talis be-
neficij administratio & executio clauis potesta-
tem cōcernat. Et aliās secus, licet alio crimine in-
uoluatur. Et tum quid de dante?

Qui verò.

¶ Iste §.
solet diffi-

cilis reputari: tū ppter mate-
riam hīc per Inno. tactam,
tum propter versi. aliōquin.
pœnam continens. Nam po-

test ad varia referri: & ad varia referendo va-
rios importat intellectus. Et principaliter legi-
tur tribus modis. Primò intelligendo, q. versi.
aliōquin. referatur ad prin. §. secundum hunc
intellectum sic summari potest. ¶ Priuatus
est parochialis ecclesiæ rector in ea non residēs
nisi sit annexa dignitati, vel prębendæ: quo ca-
su debet ibi perpetuum habere vicarium. h. d.
vsq. ad ver. illud. Potest etiam secundò intelli-
gi, quod versi. aliōquin. referatur tantū ad pro-
xima. & sic concernat casum exceptum, quan-
do videlicet tenetur per vicarium deferuire.
Et in hoc sensu. h. d. in summa. ¶ Habens paro-
chiam ecclesiā, debet per seipsum in ea de-
feruire: nisi sit annexa prębendæ, in qua defer-
uire tenetur: quo casu deferuiret per vicarium
canonicè constitutū: & si per vicariū nō defer-
uit, priuatus est ecclesiā. h. d. Tertius insup da-
tur intellectus, quod versi. aliōquin. vtrunq. di-
ctum concernat. & hoc intendit. ¶ Parochia-
lem ecclesiā adeptus, & in ea personaliter
nō deferuiēs, vel per vicariū: vbi hæc facultas
à iure cōmuni conceditur: ipso facto priuatus
est, etiam nulla admonitione præcedente. h. d.
scilicet lec. quam. j. tenebo. Et iste §. tria facit.
Primò statuit: secundò excipit ibi: nisi. Ter-
tiò ponit ibi: aliōquin. ¶ Casum in terminis
sic incipe. Congregato cōcilio generali: quidā
fortē illud coram papa & dominis de concilio
duxit proponēdum: Pater sancte. & c. Suprà sa-
tis pūsum extitit sufficienter de congrua por-
tione ex redditibus ecclesiarum suarum Recto-
ribus consuetudine quacūq. non obstante re-
linquēda: bonum igitur esset prouidere, & cir-
ca cultum diuinum intendere. Nam sunt non
nulli clerici, q. postquā sunt adepti ecclesiās
curatas, ipsarum redditibus contenti, nō curāt
saltem personaliter ipsis deferuire: Dñs verò
Papa toto concilio approbante, statuit vt in
litera sequitur. ¶ No. j. regulariter parochia-
lem ecclesiā residētiam requirere personale. &
quod in ea regulariter per vicarium deferuire
est à iure inhibitu: adeo, q. nullus prælatus ci-
tra Papam potest in perpetuū dispensatiōis gra-

tiam super non residentia facere: ad tempus tamen pōt bene quili-
bet superior: prout id causa rationabilis exposcit: vt habetur in. c.
licet canon. de elect. li. vj. in fi. Et quis intelligat hoc casu superior:
vide ibi gl. & no. & quod no. in. c. relatum. de cle. non resi. per Inn.
& alios doc. ¶ Et faciūt hæc ad. q. de doctore, qui conuenit cum
certis scholaribus vno anno legere pro certo salario: postmodum
ante finem anni, vult alium equè idoneum scholaribus cōtradice-
tibus substituere: quæritur nunquid possit, maximè vt habeat sala-
rium? De qua quæstione plenè per Io. an. in reg. qui per aliū facit.
de reg. iu. li. vj. in mercu. Et prædictorum ratio est: quia in promo-
tione ad ecclesiā curatam, videtur electa industria persone: idē
aliq. cōmittere curā non potest: vt in. c. fi. de offi. dele. & in. c. is cui.
eo. ti. li. vj. Nam licet quilibet sacerdos, siue bonus, siue malus: do-
ctus, vel imperitus: habeat clauis potestatem: cū nō sit ipse, qui
absoluat, sed Deus. vt in. c. verbū de pœni. dist. j. tamen imperitus
nescit sic ligare & absolvere, sicut doctus. vnde accedens ad impe-
ritum iniquè arbitrantē, releuatur illa sola pœnitentia: de qua est
gl. no. de pœ. dist. j. c. mensuram. facit. c. quem pœnitet. ea. distin.

4 ¶ Item licet quilibet sacerdos, siue bonus, siue malus conficiat
verū corpus Christi. vt in. c. dictum. & in. c. non nocet. & c. fuerit.
& c. multi. j. q. j. quia nō ipse, sed Deus principaliter operatur: vt
in. c. panis. de consecra. dist. ij. tamen facilius exaudiuntur pro his,
pro quibus orāt boni, quā mali: vt est tex. no. in. c. ipsi sacerdotes.
j. q. j. imò gl. in. c. in grauibus. iij. q. vij. colligit arg. ex illo tex. quod
orationes malorum nocēt his, pro quibus orant. Sed illā gl. limita-
re soleo per gl. xlix. dist. in sum. videlicet quando quis eligit malū
ex certa scientia suis moribus cōformē, aliās secus. ¶ Secūdo not.
vnum casum ab hac reg. exceptum, quādo scilicet parochialis ec-
clesia est annexa prębendæ: excipiūtur & aliq. casus quos. j. subijciā.
5 ¶ Not. iij. q. vbi pluralitas beneficiorum à iure permittitur, ar-
ctatur quis ad residentia maioris beneficij: nec potest, nec debet
in minori residere. & ex hoc habetur maxima limitatio, & restri-
ctio ad gl. sing. in. c. non potest. j. eo. ti. li. vj. quæ dicit, quod is cum
quo dispensatur super pluralitate beneficiorum residentiam per-
sonalē requirentium, tenetur residere in illa, in qua maluerit: vel
poterit residere, nunc in ista, nunc in alia: & sic vtriusq. satisfacet
secundū illam gl. quæ per hūc tex. debet restringi & intelligi, quā-
do beneficia sunt æqualia: & tunc detur sibi optio residendi: secus
autem si vnum sit dignius altero: quia tūc debet deferuire dignio-
ri: quod est notandum. ¶ Et pro hoc facit quod not. Archi. in. c.
per hoc. de hæreti. li. vj. vbi dicit quod citatus à duobus iudicibus
si non potest vtriq. parēre, debet maiorē eligere. b. ad hoc. c. qui re-
sistit. & c. Iulianus. xj. q. ij. & quod no. in. c. peruenit. xvij. distin.
Limitatur etiā gl. in. c. si quis clero. vij. q. j. quæ dicit, q. si dispensa-
tur cū aliquo circa duas ecclesias, vel prębendas, videtur secū di-
spensatum, vt non teneatur ad residentiam. ¶ Item not. q. quantū
ad residentia magis videtur beneficiū prębendatum in ecclesia ca-
thedrali, vel collegiata: quā parochialis ecclesiā prębendæ annexa.
7 ¶ Et ex hoc no. quod maius dignum accedens minus digno: ra-
tione accessionis, censetur minus dignum, quia ratione accessio-
nis desinit esse maius dignum. Ad hoc bonus tex. in cle. per literas.
de iure patro. & insti. de re. diui. §. si tamen alienam purpuram. vbi
dicit tex. q. si alienam purpuram intexuit vestimēto suo, licet pur-
pura sit preciosior vestimento: ratione tamen accessionis cedit ve-
stimento. Illa ergo reg. procedit quando maius dignum & minus
veniunt æquè principaliter, vt si in vniuersitate scholarium sint
tot clerici, quot laici: vniuersitas censetur ecclesiastica: quia ma-
ius dignū. & c. vt no. in. c. ex literis. de consi. Et per prædicta solui-
tur cōtrariū, quod poterat fieri de iure patronatus. quod cū sit di-
gnius transiit tamen cum vniuersitate temporalis. ¶ Item no. quod
non solum parochialis ecclesiā, sed etiam simplex beneficiū, vt ca-
nonicatus exposcit residentiam personalem. vnde non iussit per
vicarium deferuire. & de hoc. j. ¶ No. q. rector assumptus ad regi-
men ecclesię parochialis, debet deferuire in illo ordine, quem ipsa
ecclesiā requirit: ipsius tamen carentia non vitiat eius promotio-
nem, si se faciat intra statuta tempora promoueri. de elec. c. licet
canon. li. vj. & c. præterea. de ata. & quali. & c. si pro clericis. j. ea.
li. vj. Et iste ordo in ecclesiā parochiali requisitus, est sacerdota-
lis: vt in. c. præal. licet canon. Curati enim debent esse sacerdotes,
sicut

18 sicut Abbates, Decani, Præpositi. † Canonicus uero secundum
a Host. in subdiaconali ad minus debet ordine esse constitutus. Si-
cut enim subdiaconus & non minor eligitur in Episcopum: ut in
c. à multis. de atate. & qual. sic nec eligit minor subdiacono. Debet
enim electus & eligentes in talibus conuenire. Vnde no. idem Ho-
stiens. in. c. ij. de offi. archipresby. q. sicut inter Cardinales nullus est
9 qui sit saltem diaconus: sic inter canonicos nullus debet esse, quin
sit subdiaconus. De hoc hodie me remitto ad cle. ut hi, q. quod ibi
no. de atate & de quali. ¶ † Not. q. in talibus ecclesijs annexis, ubi
quis deferuit per vicarium: vicarius debet esse perpetuus. Et ex hoc
no. quod vicariorum aliqui sunt perpetui, aliqui temporales. De
perpetuis habetur. s. de offi. vica. c. fi. & hic. & de fi. inst. G. perpe-
tuus. & in cle. vna. de offi. vica. de temporalibus habetur in. c. cum
ex eo. de ele. libr. vj. de appel. c. peruenit. cum simi. ¶ Et dicuntur
perpetui, ideo quia instituuntur à rectore ecclesie de assensu & au-
thoritate Episcopi: nec sine causa possunt amoueri: ut in. c. ad hoc
de offi. vica. & no. gl. in. c. pe. eo. tit. Inno. in. c. clericos. eod. titu. &
Ioan. de leg. in clem. vna. eo. titu. Temporales sunt, qui ad tempus
loco dominorum absentium ex causa imponuntur: ut in iuribus
superius alle. & habebunt isti sustentationem: residuum fructuum re-
seruatur dominis ex iusta causa absentibus. Si autem causa iniusta
vel nuda voluntate, tunc in utilitate ecclesie conuertitur. ut in. c.
pe. de cle. non resi. & no. doc. in iuribus præal. Sunt & tertij vica-
rij, qui per sedem apostolicam ad certam prouinciã regendam, vel
ad ea, quæ sunt fori contentiosi exercenda deputantur. de quibus
s. de offi. vica. c. pe. xvj. q. j. c. adijcimus. De his, quæ sunt fori con-
tentiosi, standum est verbis Papæ. de priui. c. porro. & c. si de terra.
De vicario Papæ in vrbe, vide per Io. de lig. post Matthesil. in cle.
vna. de offi. vica. & legitur & no. in. c. sua de offi. vica. Sunt & quar-
ti vicarij, qui per episcopos in certis dicecesibus constituuntur. & c.
de quibus in. c. licet. de offi. vica. li. vj. & de tēpo. ordi. cum nullus.
eo. li. & de istis plenè no. per Io. de lig. post doc. in præal. cle. vna.
& per tex. & gl. in cle. & si principalis. de rescrip. per gl. in cle. fi. de
procu. & in. c. j. de offi. ord. lib. vj. ubi etiam per Inno. & Host. & c.
10 ¶ † Venio nunc ad aliquas quæstiones pro declaratione tex. Et pri-
mò quæro, quæ ecclesia dicatur parochialis: & ut sit notum, quando
habeat locum poena istius. § Sol. dico, q. ecclesia dicitur parochia-
lis à parochia sibi deputata. ad hoc. c. ecclesias singulas. xij. q. j. &
parochia est nomen græcum: & latinè idem est, quod partitio cu-
ræ. quia Rector ecclesie curam habet animarum totius populi in-
tra illos limites congregati: vnde dicitur regere populum. de cape.
mona. c. j. Vnde parochia est locus, in quo degit populus alicui ec-
clesie deputatus: & de illa ecclesia dicitur parochialis, quæ habet
parochiam ad curam eius deputatam. Et quomodo fuerunt parochie
limitate: & quid in dicecesibus & prouincijs, vide tex. & gl. in præ-
11 alle. c. ecclesia. xij. q. j. & lxxx. distin. c. j. xcix. dist. c. j. ¶ Quæro secun-
dò, quis dicatur parochianus. Sol. hæc quæstio videtur decidi per
prædicta. sed Fede. de se. in quodam suo consi. pulchrè hoc profe-
quitur: & tandem ille concludit, quod ille dicitur parochianus, q.
de facto habitat in parochia, animo manendi: ita, quod verè sit ibi
translatus, non iuris fictione, siue percipit diuina, siue non. xvij.
q. j. c. vno. xx. q. ij. c. si quis iam translatus. & in. c. j. de sepultur. li.
vj. ibi: *se equaliter collocans in utroque &c.* Animo manendi, ideo
dixit, ut excludatur ille, qui ad tempus in locum se transtulit: ut ha-
betur. j. de sepul. li. vj. c. antepe. Iuris fictione, ideo dixi, ut excludat
domicilium iuris: puta paternæ originis, vel præsumptum. Siue au-
diantur diuina: siue non. & c. ideo dixi, si parochianus non visitat
ecclesiam suam, sicut deberet, vel à modico tempore citra venit in
illam parochiam: ita quod parochianus nullum laborem sustinet,
debet habere omnia iura parochialia: quia sufficit q. per Rectorem
non steterit, quin ministraverit ecclesiastica sacramenta. Ad præ-
dicta facit quod no. Arch. in. c. j. de sepul. li. vj. Cuius autem dica-
tur scholaris parochianus, vide gl. fin. in cle. j. de priuile. & quod
12 not. in. c. omnis. de poeniten. & remis. ¶ † Tertio quæro, quia hic
dicitur, quod curatus debet per se deferuire: an ex iusta causa ab-
sens possit delegare curam parochianorum suorum? Et videtur
b q. non. sed hoc spectabit ad Episcopum: ut in. c. cum ex eo. de elec. li.
vj. ad hoc. xvj. quæstione. j. peruenit. & § ecce. quod placere vide-
tur Ray. in sum. de poeni. & remis. vers. item posito. secundum Ar-

chi. in præal. c. cum ex eo. Ioan. and. refert ibi
hanc quæstionem fuisse disputatam Bononiæ
& fuisse determinatum, quod ad modicum
tēpus circa tres septimanas absens ex iusta cau-
sa, hoc poterit per. c. si quis in clerico. xij. q. j.
& vide quod no. Ioan. And. post Host. de offic.
Arch. c. insuper. ver. cum omnibus. & de pe. c.
13 omnes. super gl. executione. ¶ † Quæro quar-
tò, an hæc regula sumpta ex hoc. c. qua cauetur
quod debere per se deferuire, & non per vicarium
fallit in alijs casibus? Host. hic, q. sic: & enume-
rat casus fallentie. ¶ Nam primò fallit ratio-
ne pluralitatis: puta, habet duo beneficia, quo-
rum quodlibet requirit residentiam. Nam cum
non possit se in duos diuidere: seruiet alteri p
vicarium, ut in hoc. c. Quod limita secundum
quod dixi in nota. ¶ Secundo rōne occupatio-
nis: ideo Episcopus habet plures vicarios. de
offi. Archi. c. ad hæc. de cele. mis. c. j. ¶ Tertiò
rōne constitutionis, vel rationabilis consuetu-
dinis: ut quia pauperes sunt canonici, nec pos-
sunt de vna præbenda congruè sustentari, & sunt
tales, q. expediunt ecclesijs & consilijs & alijs ne-
cessitatibus. Hic enim potest dici, q. consuetudo
c vel constitutio potest admittere, quod aliqui
recipiatur in absentia, & de bonis vicarijs ad
seruitium ecclesie surrogatis pars congrua mi-
nistretur. ar. de costi. cum omnes. de cleri. non
resi. cum dilectus. & c. ad audientiam. & c. pe.
j. de concess. præbend. c. ex parte. & in. c. propo-
suit. & dicit Ioan. an. aduertendum, quod verum
erit, si ad hunc casum restringatur dictum Ala.
& Gof. in. c. quia nonnulli. de cleri. non resi. di-
cunt enim, quod per consuetudinem derogatum
erat iuri contrario. Nam quarundam ecclesiarum
habebat consuetudo beneficium percipi serui-
endo per vicarium: in aliquibus percipiebat
etiam sine vicario absens ex iusta causa: in alijs
non percipiebat totum, sed partem: in alijs nec par-
tem. Et has consuetudines dicebant seruandas
saluo, quod ubi ecclesia indigeret, saltem tene-
retur dare vicarium. ad hoc. de cle. non resi. c.
penult. & vide quod not. Ioan. an. j. de concess.
præben. c. ex parte. in fin. & de hoc. j. tangam.
¶ Quarto ratione dispensationis. de fil. presby.
c. proposuit. s. eo. titu. in. c. pe. & sic potest in-
telligi de priui. c. cum. c. appella. concessa tamē
ex causa utilitatis, vel necessitatis ecclesie. in-
frà eod. c. exposuisti. ¶ Quinto ratione remo-
tionis loci. de ecclesi. adifi. c. ad audientiam.
¶ Sexto ratione religionis. de do. consultiatio-
nibus. s. eo. tit. de monachis. ¶ Septimò ratio-
ne diuersæ nationis. de offi. ordi. quoniam.
¶ Octauo ratione predicationis. eo. titu. inter
cetera. de sta. mo. quod Dei timorem. ¶ No.
nò ratione debilitatis, vel infirmitatis, & hæc
potest esse temporalis, vel perpetua. titu. pro-
xi. per totum & c. ad audientiam. s. ti. j. ¶ De-
cimò ratione peregrinationis terræ sanctæ. j.
de voto. c. fi. & sic potest intelligi de appel. per-
uenit. ¶ Vndecimò ratione absentie probabi-
lis, puta studij: quod intelligit de licentia præ-
lati. s. de cle. non resi. relatum. de conse. distin.
v. nò oportet. ¶ Duodecimò propter augmē-
tationem diuini cultus. vij. quæstione. j. illud.
& c. nihil. & dicit Hostien. quod iste casus con-
tinet regulam generalem: de quo remittit. s.
de offi. vi. clericos. ¶ Oppo. & videtur, quod
iste non sit priuatus ecclesia annexa, quia sic

SEB. SAPIA:

a ¶ Canonicus ve-
rò. Adde, q. si q.
impetrat canonici-
catum, etiã quod
deferat clericam &
habitum: impetra-
tio est nulla, si nò
habet ordines: ut
no. Fel. in. c. cum
adeo. col. ij. vers.
contrariam partē
s. de rescrip.

ZACHARIA S.

b ¶ Curam paro-
chianorum suorum.
Adde Cardin. in
cle. j. q. xv. de pri-
vbi diffusè de hoc
tractat.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quod consuetu-
do. Quod valeat
consuetudo, q. be-
nificatus non te-
neatur ad residen-
tiam: tenet Abb.
in consi. xvj. in-
cip. Iesus Christus
in. ij. volu. quæ re-
fert & sequit præ-
ceptor meus do.
Rochus Curtius
in repe. c. fi. colū.
lxxxij. ver. item
infertur ex limita-
tione præmissa. s.
de consue.

eius delictum noceret ecclesie sue principali. sed delictum personae non debet nocere ecclesiae: ut in regula delictum. li. vj. & xvj. qd. j. si Episcopum. de excep. cum venerabilis. Sol. dic. secundum Innoc. quod praebenda non priuabitur illa ecclesia annexa: sed ille rector principaliter, qui eam non contulit priuabitur tempore vite suae tantum. §. eo. nisi in fi. Ex hoc sequitur, quod si viuente canonico, qui ponere neglexit vicarium: & iste vicarius moriatur ponet Episcopus alium suo iure: nec iste canonicus priuatus habebit quicquam de ista ecclesia annexa. ¶ Sed contra illud opponitur, & videtur, quod non debeat sic priuari toto tempore vitae suae: sed in illa vacatione tantum: sicut collator beneficii, qui conferre neglexit, vel praesentare, priuatur in illa vacatione: sed in sequenti vacatione recuperat ius suum. de sup. neg. praela. c. ij. & de cōces. praebe. c. nulla. Solu. quando quis habet proprietatem beneficii: & tenetur praesentare vicarium: & tunc priuatus est ipso iure quo ad praesentationem & fructuum perceptionem, & ad superiorem deuoluitur haec potestas: ut hic. Quando quis non habet proprietatem beneficii sed tantum praesentationem, vel collationem: & tunc aut nullo modo fouet delictum: & priuabitur illa vice tantum propter negligentiam. & secunda vice praesentare potest: ut d. c. j. & c. nulla. Quando quis est priuatus, & fauet saltem tacite delicto: ut in illo, qui de facto tenet ipsum, non remouendo cum potest. & habet locum poenae: de qua. §. c. de multa. ver. is quoque. ¶ Ex praedictis quoque inferitur quod si Rector positus per superiorem in ecclesia annexa moriatur, postquam nouus canonicus recuperat iura ecclesiae annexae. & sic praesentabit: si autem viuente rectore creatur nouus canonicus in praebenda: an ille rector, siue vicarius remouebitur? dicit Ioan. An. quod non: quia debet esse perpetuus: ut hic. & sic nouus canonicus priuabitur iure suo sine culpa: sed non sine causa: ut §. vt lit. non cōte. quoniam contra §. si autem. Potest tamen dici, quod recuperet prouetus, qui recipiuntur de ecclesia annexa ultra portionem congruam vicario assignatam. Nam residuum etiam viuente canonico qui neglexit, non videtur cedere lucro vicarij, vel superioris: sed ecclesiae annexae, donec ille canonicus negligens uiuat, & non ultra.

14 de hoc. §. c. de multa. ver. si. ¶ Est etiam aduertendum, quod ex eo quod hic dicitur, quod vicarius debet esse perpetuus. colligitur, quod mortuo canonico, qui praesentauit non expirat officium istius vicarij: licet regulariter potestas vicarij pendeat ab illo, cuius vices gerit: adeo, quod illo mortuo, vel aliter à iurisdictione, vel officio iussu vicarius non poterit ministrare: ut in. c. j. de offic. vica. lib. vj. & est glo. singu. in cle. fin. de procu. in reuocari. sed dic. ut dixi. §. in notabilibus. quod haec contraria procedunt in diuersa specie vicariorum. Nam aliud in vicario necessario, qui auctoritatem recipit à superiore: & est perpetuus, ut hic. aliud in vicario voluntario, quem propter occupationem, vel alia de causa quisque sibi constituit: ut in praedicta. c. j. de offic. vica. Et de his vicariis & potestate eorum plenissime not. per doc. in praedicta. cle. vna. de offic. vica. & xxv. diff. c. perlectis. & in. c. suam. de offic. vica. & in. c. licet. & in. c. fi. eo. tit. lib. vj. ¶ Quæro, penes quem dicatur residere ius cure, an penes praelatum, an penes vicarium? & est vtile hoc scire propter extrauagantem, execrabilis. Sol. dicunt quidam, quod habitu & quo ad proprietatem, est penes Rectorem principalem: quo ad exercitium & effectum penes vicarium. Et est vtilis discussio haec: quis ipsorum habet curam animarum, ut cadat sub prohibitione. c. de multa. & extrauag. execrabilis. Ioan. xxij. & videtur, quod penes vicarium perpetuum. & probatur in dicta extrauag. ad finem & in praedicta. clementina vna. de officio vica. ¶ Ex quo sequitur quod Rector principalis, non posset ibi exercere curam fori poenitentialis. Lanfrā. in praedicta. clem. vna, dicit, quod aut Rector habet ius patronatus, vel certam portionem in ecclesia, ceteris fructibus committendis in usum vicarij: & tunc cura & rei vendicatio spectat ad vicarium. & sic dicit debere intelligi si. gloss. in cap. exposuisti. eodem. Si autem perceptio prouentuum spectat ad Rectorem, certa portione vicario relicta: tunc de iure communi cura & rei vendicatio spectat ad Rectorem: sed exercitium curae ad vicarium. ¶ His expeditis per aliquam declarationem cap. aggredior nunc ad ipsius subtilitates, expediendo gl. ¶ Opp. dicitur in isto ver. alioquin. quod est priuatus statim, si non residet:

unde obft. c. ij. c. inter. & c. tuę. & c. fi. §. de cle. non resi. quae exigunt monitionem ante priuationem. Sol. gl. quae est super ver. priuatum. soluit dando varios intellectus ad huc §. j. quod iste §. intelligitur secundum illa iura. §. vt praecedat primo admonitio: sed quia hic est impropriatio literae, quae videtur aliquid inducere de nouo per illa verba sciat se auctoritate huius decreti priuatum. & c. Item continet diuinationem: inde gl. transit ad aliam lec. dicens, quod iste ver. alioquin. non refertur ad principium. §. ad illos, qui per se deferuire tenentur: sed tamen ad proximè dictum. §. ad illos, qui per vicarios deferuire debent: ut ibi priuati sint ipso facto nulla admonitione & sententia praecedentibus, si vicarios in ecclesijs annexis non constituerint: & sic quo ad principium iura antiqua remanent in eorum dispositione incorrecta: & inducitur haec varietas, quia cum istis durius est agendum. Postmodum gloss. hac lec. non contenta per rationes, forte quas subijciam, transit ad aliam lec. dicens verius esse, quod iste ver. alioquin. referatur tantum ad principium. §. & sic ad illos, qui habent per se deferuire ut sic isti sint priuati ipso facto ex non residentia, nulla admonitione praecedente. Ad iura in contrarium alle. respondet, quod procedunt de equitate, & hodie sunt incorrecta per id, quod hic statuitur de rigore. Postremo gloss. dat alium intellectum, in quo non perseverat, videlicet quod iste ver. alioquin. potest inspicere vtrunque casum: videlicet, quando per se deferuire debet. & quando per vicarium. Sed glo. ut dixi in hac lectur. non residet: sed in illa, quae habet hunc ver. cōcernere principium tantum. & sic gloss. residet in hoc, quod ex non residentia in ecclesia parochiali, in qua quis per se deferuire debet inducitur priuatio ipso facto, nulla hominis monitione praecedente. Et quod iura antiqua sint correctā: Inno. hic tenet vltimam lectur. videlicet poenam habere locum, & ipso facto committi, si non residet in ecclesia, quae alij non est annexa, vel nisi perpetuum constituat vicarium. Hostiens. hic dicit, quod secunda lectur. plus videtur amari literae: quod placere videtur Ioan. an. Et secundum eos dicemus, quod si non ponit vicarium in parochiali ecclesia annexa, priuatus est ipso iure, auctoritate huius decreti sine alia sententia priuationis, & ideo secundum eos text. dicit priuatum, & non priuandum. Et dicit Hostiens. quod à tempore vacationis expectabuntur sex menses. de concess. praeben. c. ij. quibus elapsis priuatus est ipso iure, non solum quo ad praesentationem: sed quo ad fructuum perceptionem. & deuoluitur potestas ad superiorem, & est casus spiritualis secundum eum: scilicet cum quis habet proprietatem beneficii: ut §. dixi. & hac lect. placet etiam domi. Ant. & probatur primo secundum eum: quia correctio iurium est vitanda in quantum fieri potest: ut in. c. cum expediat. de elec. libro vj. ergo causa correctionis euitanda dici debet, quod referatur ad casum proximum: non autem ad praecedentem. facit secundum eum: quod no. Bart. in l. praetor §. erit. ff. vi bo. rap. & in l. talis scriptura §. ij. ff. de leg. j. Sec. constat iura antiqua requirere sententiam priuationis, etiam post monitionem: ut in iuribus superius allegatis: ergo & c. Praeterea haec poena est multum rigorosa & dura: ergo restringi debet & fieri benigna interpretatio. In hac eadem sententia residet hic reuerendissimus pater, ac dominus & preceptor meus singularissimus. d. Cardin. florentinus: ut sic durius agatur cum eo, qui per vicarium habet deferuire: ut dicit gl. & est ratio secundum eum: quia maius odium est in eo, qui debet deferuire per vicarium, si non deseruit, quam in eo qui per seipsum deseruit: ut sic, qui in vno releuatur, in alio grauetur. de offic. ordin. c. cum vos. in gloss. secunda facit. c. cum. R. de officio delega. & ibi nota. Aduertendum tamen, quod Inno. & Hostien. sequendo vltimam lectur. dicunt, quod iste qui non residet per se in ecclesia non annexa, vel non constituens vicarium, erit priuatus ipso iure, dummodo interueniant quae interuenire debeant ad hoc, ut verè dicatur non residens: scilicet, quod moneatur loco & tempore congruis, & quod assignetur sibi tempus ad veniendum: & per suum iudicem. supra de clericis non resi. c. ex parte. & duobus. cc. sequē. quo etiam elapso, prouidentia est ipsum aliquantulum expectare: ne iuste impeditus postea veniens processum faciat reuocari. iij. quaestione. v. c. j. de re iudi. c. cum Bertoldus. ¶ Et hoc idem intelligendum est secundum eos, ubicunque poena apponitur

^a nitur negatiua^a, vel æquipollētibus verbis, vt si dicatur si non reſederis in eccleſia: vel vicariū nō cōſtitueris: ſcias te priuatū. & in hoc caſu obſeruantur quæ. ſ. dixi. Quæ ſi obſeruata ſunt, priuatus eſt ſine aliqua ſententia. Vbi enim pœna adiicitur affirmatiuè: vt in caſu. c. ſi quis ſuadente. xviij. q. iij. & ſ. eo. c. de multa. & ſimilibus, ipſo facto ſine monitione pœnā incurrit: vt ibi patet. Et quod dictū eſt de negatiua, procedit quādo tēpus per cōſtitutionē adiicitur: aliās ſecus: vt in. c. licet canon. de ele. li. vj. & c. quā ſit. eo. ti. & li. Ratio verò diuerſitatis eſt ſecundum eos: quia nō facta latent, vt in. c. cū in cūctis. de ele. facta patēt. de trāſa. c. quāto. Ad hanc rationē facit quod no. v. q. j. c. quidā. & liij. diſt. ſi ſeruus ſciēte. & quod no. de rap. excoicati. Et hæc theſorica Inn. an pœna apponatur negatiuè, vel affirmatiuè ſolet quaſi per omnes ſingulariter allegari: vt etiā ponit Archi. in. c. licet canon. de eleg. li. vj. Sed do. Card. dicit, quod licet hæc theſorica ſit notabilis, tamē quantum ad hanc literā dicit, q̄ ſi poterit oſtendi, q̄ nō reſideat per vicariū, cenſetur priuatus: & ſic pronuntiabitur. Nam hūc ſecundū eū intelligitur adiectum tēpus: vt ſtatim cū eſt aſſecutus præbendā, cui eſt annexa eccleſia parochialis, faciat in ea deſeruire per vicariū. Si ergo nō docuerit ſe hoc feciſſe, vel per eū nō ſtetiſſe apparet retrò, quod fuit priuatus, cū ſtatim per eū ſtetit. Et dicit, q̄ eoipſo diceretur eū nō reſidere, ſi nō docetur de cōtrario, quia ex quo ſibi incumbit hoc facere, teneſ docere ſe feciſſe. & ex hoc videtur deſtrui theſorica Inno. Vnde dicit ipſe, q̄ diſtinctio Inn. procedit in his: quibus mora nō committitur, niſi interueniente aliquo facto, puta interpellatione, & ſic loquit. l. ſi ex legati cauſa. cum. l. ſeq. ff. de ver. obl. quas alle. Inn. vbi ſi teneat ex ſtipulatione ad dandum ſeruū, vel ex legato, vt conſtituar in mora, requiritur: vt me interpelles. & ſic in diſpoſitionibus hominis hæc procedunt. Sed in diſpoſitionibus iuris cōis, vel municipalis eoipſo: quod facta eſt cōſtitutio: ligat contrauenientes ſine aliqua monitione. Quod dicit intelligendum poſt duos meſes, non aliter vt. ſ. de conſti. c. ij. & hæc diſpoſitio iuris inducit priuationem non reſidentis per vicariū, ſine alia monitiōe. Vnde is ad quē ſpectat collatio, poterit iſto non vocato conferre parochialem eccleſiam. ſ. e. c. de multa. §. is quoq̄. & c. licet Episcopuſ. eo. lib. vj. & quod dicit Inn. q̄ negata latent, non procedit hoc ſecundum eum. quia hæc eſt negatiua coarctata. ſi nō reſidet per vicariū in eccleſia: imò ita patet ſicut affirmatiua. de elect. c. bonæ. el. j.

¹⁷ vbi de hoc. ¶ Hæc ſcripta in hac varietate reperio. quæ vt lucidius veritas pateſcat: in duo membra redigo. Primò excludendo vnū caſum tanquam indubitabile, in quem omnes conueniūt. ſ. quādo quis debet per vicariū deſeruire, & non deſeruit vt talis cenſeatur ipſo facto priuatus. Primum membrū diſtinguēdum nunquid nō reſidens per ſe in eccleſia curata, aliq̄ non annexa, cauſa legitima ceſſante, ſit priuatus ipſo facto. Secundum membrū, an primo caſu & ſecundo exigatur monitio præambula tanquam neceſſaria ad priuationē. ¶ Quo ad primū, tantorum patrum reuerentia ſemper ſalua, puto priuationem ex non reſidentia in eccleſia curata ipſo facto à iure induci. Primò probo per hūc ver. alioquin. in ſi. poſitum. Nam clauſula quantuncq̄ odioſa^b poſt multa negotia, etiam ſe minime tangentia poſita, omnia præmiſſa concernit: vt eſt caſus de clauſula appellatione remota. in ſi. poſita. in. c. in quæſtione. de ap. Quæ quantuncq̄ ſit odioſa: omnia præmiſſa concernit. ad hoc. c. ſecundò requiris. & quod ibi no. de ap. bene facit. c. cum dilecti. de dona ſecundum vnā lect. Nam ſpeciale eſt ibi in donatione: vt clauſula oneroſa in ſi. poſita referatur tantum ad proxima, & non ad omnia præcedentia. ergo in alijs diſpoſitionibus ſecus eſt cenſendum. Itē ſecundū aliam lectū. huius. c. ideo illa clauſula oneroſa, non refer

tur, niſi ad proximam donationem: quia aliq̄ donatiōes præmiſſæ habebant ſuam clauſulā, & limitationē: ſecus ergo ſi non habuiſſent vt hic. nā iſte. §. qui verò. quo ad ſui principium: nullam habet clauſulā, vel determinationem, ergo determinatio & pœna in fine poſita, debet referri ad omnia: aliās iſte. §. qui verò. quo ad ſui principium, propter quod principaliter emanauit ſuperfluueſſet, & nihil induceret: ad quod doctores, & valde miror: aduertentiā non habuerāt. Nā ſi pœna in ſi. poſita, nō refertur ad principium, de quo prouidet huius. §. principium, cū lati⁹ eſſet priuſum de hoc in. c. q̄ nōnulli. & c. relatū. ſ. de cle. non reſi. nec hoc eſt præſumendū cum fuerit edita in cōcilio generali: vt patet in ſupraſcriptiōe. aliquid ergo noui debet inducere quo ad ſui principium. Hoc etiā colligitur ex mente literæ. Nam in princ. huius. c. fuit prouiſum Rectoribus ſeruitoribus & eccleſiarum deputatis de cōgrua portione relinquenda, conſuetudine non obſtante. In. §. qui verò. voluit cōſulere cultui diuino, & ex quo habent emolumentum, debēt ipſi eccleſiæ deſeruire: vt & hoc melius obſeruaretur, duxit pœnam apponēdā. Et hoc etiam videtur apertè probari: per tex. ibi: *libere aliq̄ conferenda, qui velit, & poſſit, quod dictum eſt adimplere &c.* Nā ſi pœna referret tātum ad illū, qui debet conſtituere vicariū in eccleſia annexa: iſta verba non poſſent propriè ad inſtituendū in illa adaptari. Nā tex. dixit q̄ debet cōferri illi, qui velit & poſſit, quod dictū eſt adimplere & in ver. niſi fortè: fuerat dictū de inſtituēdo vicario. ſed iſte inſtituendus in iſta eccleſia annexa non teneatur ad cōſtitutionem vicarij: ſed debet per ſeipm deſeruire, ex quo non habet præbendā, in qua teneatur reſidere, vt in. §. qui verò. debet ergo referri etiā ad primū caſum: vt ſit ſenſus: q̄ iſta eccleſia parochialis cōferēda illi, q̄ velit & poſſit p ſeipm in ea deſeruire. ſicut dicit tex. in. c. quia nōnulli. & c. relatū. de cle. nō reſi. Ad idē facit tex. ibi, quod dictū eſt. & c. Nō enim dicit, quod proximè dictū: ſed indefinitè dicit, quod dictū eſt: ergo referat ad omne id quod eſt in iſto. §. quia indefinita equipollet vniuerſali. xix. di. c. ſi romanorū. & no. in. c. vt circa. de ele. li. vj. Et hoc etiā eſt cōſonū rationi & fauorabile cultui diuino. Nā reſpōdeo, q̄ immunitas clericis cōceſſa ppter cultum diuinum, eoipſo deſinit, q̄ clerici cultui diuino non intendunt: vt. l. generaliter. C. de epif. & cle. canonizata. xvj. q. j. Cum ergo eccleſia conferatur propter officiū: vt in. c. ſi. de reſcri. li. vj. & periculofum ſit non deſeruire in eccleſijs parochialibus propter neceſſitates ſubitaneas: rationabile extitit prouidere: & inducere priuationem ipſo facto propter non reſidentiam in talibus eccleſijs. Et ad iura in contrarium allegata patebit reſponſio ex infrā dicendis in ſequenti membro: per quæ etiam

¹⁹ corroborabuntur hæc dicta. ¶ Secundò diſcutiendū erat: an requiratur monitio præambula ad hoc, quod cōmittatur pœna huius. §. Et quicquid hūc ſenſerūt doc. puto ſic dicendum, q̄ quandoq̄ ſpe præmiſſorum inducitur quis ad aliquid nō faciendum: & tunc præmiſſum non debetur: niſi cū deſinit poſſe illum adimplere: vt not. gl. in. c. quod quidā. j. q. j. & ideo ſi quis ſtipulatur. x. ſibi dari, ſi capitolium non aſcenderit: perinde eſt, ac ſi fuiſſet ſtipulatus. x. ſibi dari poſt mortē, quia tunc deſinit habere facultatē aſcendendi: vt eſt tex. in. §. ſi quis iſta ſtipuletur. in. ſi. de ver. obl. ¶ Fallit in legatis: in quibus ſecundū leges adhibēda eſt cautio mutiana, ne inutilia ſint legata, quæ cōſiſtūt in nō faciēdo, nec impleri poſſit viuēte legatario, puta lego Titio centum, ſi non aſcenderit capitolium & de hac cautione. ff. de condi. & de. l. Mutianæ. ¶ Quādoq̄ metu pœnæ quis inducit ad quid faciendū: & tunc ad tempus, in quo fieri debet, eſt determinatum & clarū quod ſi illo tēpore actus nō geritur, pœna cōmittit, etiā nulla monitione præcedere: quia dies appoſita interpellat pro homine, vt in. c. licet canō. de ele. lib. vj. & in. c. po

SEB. SAPIA

¶ Quod conſuetudo. Quod valeat conſuetudo: q̄ beneficiatus non teneatur ad reſidentiam, tenet Abb. in conſi. xcvi. inc. Ieſus Chriſtus. in ij. volu. quē refert & ſequitur præceptor meus do. Roſchus Curtius in repe. c. ſi. co. lxxxij. verſi. item infer tur ex limitatio. ne præmiſſa. ſ. de conſue.

SEB. SAPIA

¶ Odioſa: Vide laſ. poſt alios in l. j. C. de lib. prete. in. l. ſi idem cum eodem. §. ſi. ff. de iur. om. iu. Pau. de caſt. & Sozi. in. l. pe. ff. de reb. dub.

Repet. §. Qui uero. Panor. super Tertio Decre.

tuit. de loca. ¶ Quandoq; tempus nō est dispositioni pō-
nali adiectum: & tunc dico, q; pōna ipso facto cōmittit:
cū affuit facultas illum actum gerendi: & minime fuit ge-
stus etiam nulla admonitione prāambula: vt voluit glo.
sing. in. l. j. C. de his, qui. vt indig. Nam pōna apponitur
hāredi, non vindicanti mortem defuncti. & dicit ibi gl.
q; coipso pōna committitur, q; hāres habuerit oportu-
nitatem vindicandi: & non vindicauit. Et de illa gl. facit
magñū festū Bar. in. l. in cognitione. ff. ad sillania. vbi per
illam nō. dicit, q; pōna inflicta propter non factum, in-
continenti committitur, cū affuit facultas actum facien-
di, & minime fuit gestus. Nam hoc videtur procedere
de mente disponentis. Contra hoc tamen videtur obsta-
re tex. in. l. j. §. magistratibus. ff. de magistr. conue. vbi di-
cit tex. q; magistratui imputatur, si tutorem pupillo non
dederit: & tamen tunc tantum posset cōueniri, cum fue-
rint admoniti. Sed respondeo ibi delictum non est con-
summatum: nisi prācedente admonitione, vt colligitur
ex illo tex. simile est in. c. j. de sup. ne. prāla. cum si. secus
quando pōna apponitur per verba prāsens temporis
nulla facta mentione de admonitione. ¶ Et pro prā-
dictis induco tex. nō. in. c. cupientes. in prin. de ele. lib. vj.
qui videtur singularis in hac materia: vbi disponitur, q;
electi in prēlatos cathedralium vel regularium ecclesia-
rum immediatē subiectarum Papā debent post consen-
sum electioni prāstitum iter arripere veniendi ad sedē
apostolicam, eorum electiones prosecuturi &c. vt ibi. q;
si non fecerint, priuentur ipso facto omni iure: quod eis
ex electione fuerit acquisitum. Et tex. ibi interpretatur
tunc pōnam cōmitti: cū non venerint quā cito potue-
rint commodē, locorum considerata distātia. Et hoc ha-
bebit arbitrari bonus iudex, vt ibi nō. & post istud tem-
pus sic à iudice moderatum, onus probandi impedimen-
tum incumbit illud alleganti, vt habetur in. c. cupientes.
quantuncunq; pōna imponatur propter non factum.
Quod est valde notandum ad hoc, quod quando pōna
imponitur propter non factum: iudex ex varijs circun-
stantijs arbitrat, an habuerit facultatem actum agē-
di: & sic an inciderit in pōnā. & si iudex arbitrat, op-
portunitatem fuisse, allegāti impedimentum incumbit
onus probandi. & multum facit ad infrā dicēda. ¶ Ad
idem etiā facit quod nō. in. Spe. in ti. de cita. §. sequit. ver.
quid si non prāfixus. vbi dicit, q; citatus ad cōparendum
fine termino, tenetur comparere quā cito commodē
poterit: & si nō cōparuerit poterit mulctari propter cō-
tumaciā. hoc dictum cōiter tenent Canon. in. c. cum
parati. de app. licet quidam legistæ. cōtra vt ibi nō. Sed p
primo dicto bene facit. c. cū dilecti. de do. & cōtu. vbi ci-
tatus, vt compareat certa die, tenetur cōparere: si non fo-
ret impeditus, aliās cū primū potest. facit. c. quanuis.
de offi. ord. lib. vj. ibi, quā cito commodē poterūt &c.
Non ob. theorica Inno. videlicet: quod non requirāt mo-
nitio, quando pōna apponitur negatiuē, quia non facta
latent. & c. quia delictum occultū nō impedit virescōsti-
tutionis. Nam constitutio ecclesiæ militantis ligat deli-
ctum omnino occultū, vt in. c. porro. & in. c. cum nō ab
homine. de sen. excō. & in. cle. j. de hāre. & ibi gl. fin. quā
nescio alibi, quā ad hoc inducit multa iura. Nā quo ad
Deū omnia patent. certū est enim Deo, an affuerit facul-
tas actum celebrandi. fateor tamen, q; quia hoc est oc-
cultum quo ad ecclesiā militantem: nō habebitur pro
ligato, quia ecclesiā militans nō iudicat de occultis, vt in
c. erubescant. xxxij. di. vj. q. j. c. si omnia. & nō. in. prāalle.
gl. cle. j. de hāre. tamen in rei veritate erit ligatus, licet
apud nos sit incertū. Et pro hoc bo. tex. in. §. conditiones.
insti. de ver. obl. vbi tex. nō. dicit, q; quā per rerum natu-
ram certa sunt, obligationem non morantur, licet apud
nos incerta sint. & sic ex quo cōstitutio loquitur per ver-
ba prāsens tēporis, ligat contrāuenientes ipso facto li-

cet sit occultū, an cōtrauenerint. ¶ Et ex his dico, q; theo-
rica Inno. & cōmuniter doc. hīc, habet locū tantū quo
ad hoc, vt iste habeat quo ad ecclesiā militatē p ligato,
seu priuato. Nā quia occultum est, an ex iusta cā nō resi-
deat personaliter: vel non cōstituatur vicariū, ideō ad hoc
detegendū fit monitio. Sed quo ad veritatem & quo ad
Deum nulla requiritur monitio, ex quo est canō latē sen-
tētiā. ¶ Et ex his etiā infero, quod iudex ex varijs circū-
stātijs arbitrat, illum habuisse facultatē residēdi, vel
cōstituēdi vicariū: vel q; pōna habebit pro cōmissa alio
nō probato: etiā nulla monitione prācedente, quod be-
ne pbat in prēall. c. cupientes. inducēdo vt. s. dixi. ¶ Idē
etiā dico, si posset probari facultatē affuisse, quia tūc nul-
la requireret admonitio. Ad hoc opti. facit. c. prudētiā.
de offi. deleg. in prin. iuncta gl. vbi dicitur, q; si causa cō-
mittitur tribus cū clausula, q; si oēs interesse nequierint,
duo procedāt. & c. q; si terti⁹ ostēderit se interesse nō pos-
se, vel aliās canonicē, puta p testes: vt ibi dicit gl. de hoc
cōstare poterit, duo pcedere poterūt, licet tertius nō ad-
moneatur. Sufficit enim, quod cōstet de impedimēto. &
sic clarē probatur ibi: quod si propter nō factū, vel im-
potētiā resultat certus effectus: paria sunt cōstare de nō
facto, vel impotētiā p monitionē & respōsiōne: & cōsta-
re per legitimas probatiōes. quod est bene notādū. Et in
hoc vltimo mēbro. s. quādo pōna imponitur negatiuē,
certo tēpore nō adiecto, intelligo propriē istū §. qui ve-
rō. quo casu. vt. s. plenē dixi, pōna cōmittitur coipso, q;
habuit facultatē actum celebrandi, & celebrare distulit.
¶ Et ideō dico, quicquid sentiāt hīc doc. q; pōna istius
§. cōmittitur coipso, quod habuit facultatē per se residē-
di in ecclesia, nō annexa: & residere distulit, coipso, quod
habuit facultatē cōstituēdi vicariū in ecclesia annexa, &
hoc nō adimpleuit. ¶ Nec placet quod dicit hīc Host. vt
s. dixi. quod à tēpore vacatiōis, expectabuntur sex mēses
alle. de cōcessio. prēbēd. c. ij. qbus elapsis priuatus est ipso
iure. Nā illud. c. ij. nō loquitur de eo, qui habet cōstituē-
re vicariū in ecclesia annexa: sed de collatore: ideō pōna
illius cap. nō habet locū hīc: quia illa pōna nō debet extē-
di ad istū casum sicut in simili nō. dicūt do. de Rota sua
cōclusionē. ccl. quod istud semestre datū ad cōferēdū, nō
extēditur ad debētē instituere prēsētatū, vel debētē ele-
ctum cōfirmare: sed in illis casibus dicūt esse agēdū cū su-
periore debētē instituere, vel confirmare: vt statuatur sibi
terminū ad instituēdū: seu cōfirmādū. ar. c. nullus. de iure
patro. Itē hoc dictū Host. videtur esse contra mētē hu-
ius cap. Nam hic dicit tex. sciat se priuatū auctoritate hu-
ius. c. & nō auctoritate illius. Dico ergo: quod cū ad hoc
agendū nō statuatur à iure certū tēpus, tenetur coipso,
quod habet facultatē faciēdi per supradicta. Nec etiā vi-
detur procedere, quod dicit do. Car. videlicet, quod hoc
tēpus videtur adiectū, videlicet vt statim, cū est assēcu-
tus prābēdā, cui est annexa ecclesiā parochialis, faciat
in ea deferuire per vicariū. Na hęc est nimis amara inter-
pretatio. Nam iste vicarius debet canonicē institui: vt in
littera. & debet esse perpetuus. & ideō debet habere cer-
tū tēpus ad bonū vicariū eligēdū, & nō incōtinēti debet
cōpelli ad prēcipitādū iudiciū, cū habēti prēsētare, cō-
ferre, & eligere, statuatur certū tēpus, vt in. c. ij. de sup.
neg. prēla. & in. c. vno. de iurepa. li. vj. & in. c. ne pro defe-
ctu. de ele. & in. c. ij. de cōces. prāb. ¶ Idē dico de debē-
te residētiā facere per se. durū enim esset dicere, quod in
continēti debeat per se residētiā facere. Quid enim si ha-
bet domiciliū in alia ciuitate, vel in alia parochia. Nam
certē debet habere aliquod tempus ad componēdū sar-
cinulas suas. ar. c. si tibi absenti. de prēben. lib. vj. & c. gra-
tia. de rescrip. li. vj. Vnde cū hīc non certū statuatur tem-
pus ad hęc peragēda, & imponitur pōna propter non
factū: dicamus pōnā cōmitti coipso, q; habuit facultatē
faciēdi, & nō peregit, p supradicta. Et ideō, quia hoc po-
test esse

ZACHARIAS. 20.

a ¶ Sine termino.
Adde quod nō. in
apost. ad istū post
eū in. c. consuluit.
nu. §. in apost. in
ver. hora dici prē-
fixa. s. de offi. de-
le. & not. al. ignid
per Fely. in. c. quo
ad consultationē.
col. ij. vers. obstat
secundō. s. de re
iudica.

SEB. SAPIA.

b ¶ Propter contu-
maciam. vide. An-
ge. Pau. de cast. &
Moder. in. l. liber
homo. §. decem.
ff. de ver. obl. Ma-
ria. sozi. in titu. de
dila. arti. xij. in. vj.
q. And. sic. in cō
fil. viij. col. xv. in
j. vol. & in consil.
iij. col. xij. in. ij. vo-
lumi.

21

a

b

test esse occultum, an habuerit iustam causam per se non residendi in ecclesia non annexa, vel non constituendi vicarium in ecclesia annexa, poterit fieri monitio: iuxta theoricam Inno. non quia monitio sit pars substantifica priuationis: sed ad hoc, ut pateat causa dilationis. & sic ut innotescat superiori, an inciderit in poenam non tamen propter hoc tollitur, quin sit priuatus, si sine causa distulit. Poterit etiam iudex arbitrari istum habuisse facultatem actum peragendi: vel hoc poterit per testes probari. §. dixi quibus casibus nulla requiretur admonitio per supradicta. ¶ Et ex praedictis etiam inferitur: quod cum monitio non sit pars substantifica ipsius priuationis: quod si iste admonitus per se resideat vel constituat vicarium, postquam habuit facultatem hoc faciendi, & non fiat sine iusta causa, quod tamen est occultum, quod non poterit sine noua collatione, salua conscientia: ecclesiam retinere ex quo propter non factum, ipso facto priuatus extitit, licet hoc sit occultum: quia Deum nihil latet: ut in c. tua. de simo. ¶ Nunc restat respondere ad iura in contrarium allegata, quae propter non residentiam videntur exigere monitionem ad priuationem. Glo. hic dicit, quod sunt correctae, ut §. dixi. sed quia haec sol. & responsio omnibus est odiosa, per quam inducitur iurium correctio: cum expediatur iura iuribus concordare: ut in c. cum expediatur. de ele. li. vj. ad hoc gl. in c. fi. xxix. di. quae in ducit illum tex. contra illos, qui in omnibus contrariis, ponunt tales solutiones. aliud secundum leges: aliud secundum canones: vel hoc nouum, illud vetus. Ideo legendo anno proximo elapso hoc c. dixi, quod hic §. potest procedere, quando quis est in loco beneficii: & tamen non vult facere residentiam. Nam tunc eius delictum est notorium: ideo non oportet, quod feratur sententia priuationis: vel admoneatur: sicut in alijs notorijs seruatur ordo iuris. ad hoc c. quoniam de fil. presby. & quod no. Inno. in c. ex parte j. de verb. sig. Iura uero contraria procedunt, quando quis est absens a loco beneficii. Nam quia tunc potest legitimo impedimento detineri, debet procedere seruatō ordine iuris. s. praecedente monitione. & c. Sed postmodum cogitavi, quod etiam si esset in loco beneficii, posset detineri aliquo impedimento occulto. Item, quia non ipso facto post collationem sibi factam videtur arctari ad residentiam personalem per supradicta. ¶ Ob hoc cogitavi aliam solutionem dando nouum intellectum ad illa iura, videlicet quod quatenus loquuntur de non residente in ecclesia parochiali procedant, quando est occultum: quod ex iusta causa non resideat. Vnde cum non resideret, sit quidem priuatus: & potest oriri ex iusta causa: ideo requiritur admonitio ut hoc pateat: non tamen per hoc tollitur quin quo ad Deum sit priuatus, si in veritate iusta causa quiescente non residet ut §. dixi. Et hunc intellectum reperio quosdam tacite sensisse: ut succincte refert Inno. in c. ex tua. §. de cleri. non resi. vbi refert quosdam tenere, quod etiam sine monitione & superioris auctoritate si certum est, quod ab ecclesia abest sine causa, potest alij conferre eandem ecclesiam. allegant hoc c. in hoc §. qui uero. & sic aperte sentiunt isti monitionem necessariam, quando dubitatur an ex iusta causa absit. Et licet hoc dictum non placeat Hosti. ibi, tamen mihi placet, ut non violetur haec lec. & ut alia iura remaneant incorrupta. hoc etiam videtur tacite sentire Oldr. in opere consiliorum. cxxx. dum querit, utrum Episcopus solus sine capitulo possit monere clericum absentem, ut ad residentiam reuertatur. & si non reuertatur possit eum priuare solus. ¶ Dubium facit, quia Episcopus nullam causam audire debet sine suo capitulo. in cap. Episcopus nullius. xv. q. vij. de excess. prel. c. j. Ipse uero post multa concludit contrarium. Et ad contraria respondet, quod habent locum vbi solennitas iudicii requiritur: quod hic non est secundum eum. quia si super hoc solennitas iudicii requireretur, tunc exigeretur citatio eorum, quia ipsa est principium omnis iudicii. insti. de poe. teme. liti. §. vlt. quod hic non requiritur: unde non proprie dicunt, quod absens debeat citari, sed requiri. ut in c. ex parte. & in c. qualiter. & in c. inter quatuor. & c. pe. & vlti. de cler. non resi. Nec iura proprie dicunt, quod sententia priuationis debeat ferri contra absentem, sed magis dicitur absens suis beneficijs spoliari. alle. c. ex parte. & c. ex tua §. de cleri. non resi. & quod ibi no. Hosti. Et sic secundum eum non est mirum, si in hoc non requiritur consensus capituli: ut no. Inno. in c. ad aures. de temp. or. Non enim potest esse notorium Episcopo & canonicis, si eorum canonicus est absens, c. quanto. de transla. pre-

la. Et ideo non debet super hoc iudicium fieri nec testes recipi: nec causa in iudicium deduci. de fil. presb. c. quoniam. de iure. c. ad nostram. & ita not. Old. vbi §. Ex quibus clare liquet, quod non requiritur sententia priuationis, nec citatio: sed quaedam requisitio seu monitio, quae, ut §. dixi requiritur, quando non liqueat, quod sine causa abest. Nec ob. c. ij. §. de cleri. non resi. vbi propter non residendum fuit lata sententia depositionis: quia illud non loquitur in ecclesia parochiali: & quatenus loqueretur de tali, illud procedit in cardinali, qui sub dispositione generali non comprehenditur, ut ibi no. per doc. Nec ob. si dicatur, quod priuatio per non residentiam inducitur tantum per hunc §. ut colligitur ex illis verbis auctoritate huius decreti. & c. ergo iura antiqua sunt correctae: quia hoc non procedit: quia iura antiqua tantum disponunt super monitione fieda: nec clare habebat de priuatione inducenda propter non residendum. quod aperte hic disponitur. & admonitio potest hodie procedere in casibus in

26 ferius tactis. ¶ Multum tamen huic intellectui ad illa iura ob stare videtur praalleg. c. ex tua. de cle. non resi. vbi dicitur, quod contra absentem etiam fraudulenter debet trina citationis edictum publicari. & c. & sic videtur, quod etiam vbi absentiae causa est, requiritur citatio. Sol. dico, quod ibi dicitur fraudulenter abesse: eodem, quia est absens a beneficio, vbi deseruire tenetur: quo casu praesumitur fraus. ut ibi no. & plene per Inn. in c. fi. de eo qui mit. in pos. non tamen ibi constabat vere de fraude. Nam si sibi vere & aperte constaret de fraude, ut quia se absentauit: ut non posset citari, nulla requireretur citatio, etiam in alijs casibus: ut no. Inn. in c. ad petitionem. de accus. & probatur in c. quoniam. ut lit. non cote. ¶ Et ex praedictis talibus potest elici conclusio: quod ex non residenda personali in beneficio curato per se principaliter existente, etiam nullo hominis ministerio interueniente, legitima absentiae causa quiescente, iuris priuatio resultat: nec propter hoc iurium antiquorum inducitur correctio, quod est contra communem sententiam gl. & docto. ¶ Et ex hoc possunt plura inferri: sed principaliter interferunt duo corollaria. ¶ Primum corollarium est, quod requisitio seu admonitio a canonibus requisita, tanquam praebula ad spoliationem propter non residentiam in ecclesijs curatis: non est pars substantifica ipsius priuationis: sed solum requiritur vbi causa absentiae non est notoria. & est nouus intellectus ad illa iura. ¶ Secundum corollarium, quod contra Inn. ceterorumque Canonistarum theoricam inter poenam negatiue & affirmatiue conceptam distinguens, ut in primo non, in secundo casu ad poenam committendam exigatur monitio, minime sit veritate suffulta: quod

a min⁹ constitutio liget omne occultum, licet quo ad forum contentiosum non nunquam locum sibi

27 vendicare queat. ¶ Sed quare, quia hic innuitur in tex. quod posse habere duo beneficia ecclesiastica curata, quando vnum est annexum reliquo: nunquid de iure cum possit quis habere duo beneficia curata & dignitates? de quibus decisum videtur in c. de multa. §. eo. & in extraua. do. lo. xxij. quae incipit execrabilis. Et ut videatur motiua & motores, fuit opi. lo. lxx. dist. c. sanctorum. quod de iure cum non possit quis habere duas ecclesias, vel praebendas in eodem episcopatu, vel in diuersis, nisi in casibus expressis a

SEB. SAPIA.

¶ Omne occultum. vide Felyn. commendantem haec in c. ij. col. ij. ver. quarto limita, j. de magi. vbi limitat doctrinam Inn. non procedere, quando illud quod non est factum, non habet in se aliquam veri similem rationem excusationis: quia tunc eo ipso, quod quis potuit facere, & non fecit incurritur poena absque monitione. & hoc colligit ex dictis per Abb. hic, & dicit esse multum subtilis.

Repet. §. Qui uero. Panor. super Tertio Decre.

iure, qui notantur. xxj. q. j. in sum. & hoc no. Io. in d. c. sanctorum. & xxj. q. j. in summa. Casus speciales enumerat in summa. vbi. s. qui sunt sex. ¶ Primus est vbi ecclesie sunt tenues. x. q. iij. c. vnico. ¶ Secundus, si vna dependet ab altera. de eta. & qualita. c. eam te. ¶ Tertius, si vnam intitulatam, & aliam commendatam. xxj. q. j. qui plures. & ibi no. de elec. dudum. ij. & c. nemo deinceps. eod. ti. lib. vj. ¶ Quartus, si Episcopus dispensat: vt in praeleg. c. sanctorum. ¶ Quintus est, vbi paucitas hominum est extra ciuitatem. xxj. q. j. c. j. Idē si intra. Nam ex hac causa vbi bono clerico possunt conferri omnia beneficia ciuitatis, vt no. Host. in c. graue. s. eo. quod intelligo secundum Io. de lig. in cle. gratia. de rescrip. nisi reperiant extranei habiles, qui ibi intitulentur. ¶ Sextus, si vna annectatur alteri. vt hic in isto. §. & in c. super eo. j. eo. ti. lib. vj. Huic opi, videt assensisse Berj. de cōcel. praben. c. literas. & s. eo. ti. c. quia intantum & c. cum non ignores. & c. praeerea. & intelligit Io. pluralitatem beneficiorum cum titulo: in stipendium autem habere potest. Inno. autē in c. dudum. el. ij. de elec. & c. cum iandudum. s. e. tenet, q. citra curata & dignitates potest quis habere plura bñficia in diuersis diocesisibus. & hanc opi. sequitur Io. and. in c. gratia. de rescrip. li. vj. & hoc si non requirant residentiam de statuto & consuetudine. & dicit Inno. nō esse peccatum talia plura tenere. Goffre. in c. j. s. de cle. non resi. tenet, q. quis potest habere plura beneficia, quando alterum non sufficit. alle. c. cōquerente. s. eo. ti. Spe. in ti. de leg. §. nunc restat. ver. illud. recitat opi. Innoc. & Hostien. & stat in terminis narrationis nihil decidens. & Vincen. in c. graue. s. eodem, & capitulo, super inordinata. infra eodem. dixit quod de rigore iuris non potest quis habere duo beneficia ecclesiastica: dummodo alterum sufficiat: aliās potest. de eta. & quali. eam te. si tamen quis sit necessarius diuersis ecclesijs, potest secundum eum recipere tanquam benemeritum, & sibi assignare prabendam de eta. & & quali. queris. Hanc opi. recitat & sequitur Host. in sum. de praben. §. illud. ver. hoc. Sed breuiter dico: q. idē Host. in c. super inordinata. de praben. tenet, q. sine dispensatione nō potest quis intitulari in duobus collegijs ecclesiasticis: & si de facto sit, ibi non est vtrobique canonicus, sed onerarius tantum ad instar tutoris onerarij. De quo habetur de admi. tuto. si plures. Et isto modo Rex Francie est canonicus sancti Hylarij pictaui, & in pluribus alijs ecclesijs. hoc etiam recitat Gul. de monte laud. in cle. gratia. de rescrip. & recitat Inn. nihil decidens Io. an. & Archi. in praeleg. c. gratia. sequitur Inno. Ro. in libellis suis ti. de praben. rub. quādo alicui possint plures conferri prabendae, idem tenet vna cū praeordinatis doc. q. hoc approbat consuetudo: quam Papa scit & tolerat. Paul. de Elea. in cle. gratia. de rescrip. idē sequitur. & zen. qui ista recitant nec aliud decidunt. ¶ Videnda sunt motiua huius opi. quae habet, quod de iure communi possunt simul haberi plura beneficia, non dignitates, nec curata, quae non requirunt residentiam de consuetudine, vel statuto. Primò inducūt tex. de procō. c. ex insinuatione. de rescrip. eam te. de excep. cum ecclesiastica. de rescrip. c. gratia. lib. vj. in fi. & in cle. gratia. eo. ti. & plura alia iura de quibus reperitur, quae in talibus habilem. & quia. c. de multa. s. eo. loquitur de curatis. inhibendo ergo in simplicibus videtur permissio. xxv. dist. c. qualis. de praesum. c. nonne. cum materia sua. & hoc vbi non habens, non inhaeret propriae concupiscentiae: sed solum intendat ad honorem Dei & vtilitatem ecclesiarum: nec attendat honorem, sed onus appetat, & laborem administrationis: talis enim vt dicit Inno. plures habere potest sine dispensatione: dum tamen residentia non requiratur. viij. q. j. c. in scripturis. & c. qui episcopatu. dummodo persona sit bona & industriosa & literata, quae melius sciret regere decem ecclesias, quam alius vnam. Nam tunc magis provide retur ecclesiae: quam personae. hic enim publica vtilitas praefertur priuata. vij. q. j. c. scias. de postul. praela. c. iij. nec potest de eius promotione dubitari: cui pro laboribus multis: pro moribus castis: pro actibus strenuis, celsioris loci praemium debetur. lxj. dist. c. miramur. Pro ista parte facit. l. quoties. ff. de actio. & oblig. & l. vna. in prin. C. de rei vxō. act. Item hodie specialiter inhibuitur est religiosus. de reli. do. c. fi. eo. ti. cū si. lib. vj. de ele. c. constitutus. ergo alijs videtur permissum. Item facit. c. literas. de concessio. praben. vbi in vna ecclesia inhibetur, ergo in pluribus permitti videtur. Item facit. c. j. de consue. lib. vj. a contrario: Item faciunt iura, quae dicūt

in impetratione debere fieri mentionem de primo: vt in c. postulasti. & in c. cum adeo. de rescrip. & in c. si motu proprio. j. eo. tit. lib. vj. Nec obsecundum istos, quod obijci posset de prolixitate: vt puta, quia vna ecclesia mandaret vnum, alia aliud & impossibile est, quod vnus possit duobus dominis contrarijs parere. xxv. dist. c. ij. Hoc enim non ob. cum enim in secunda recipitur, tacite intelligitur saluū ius primae, quae praefertur. de cōfir. vti. vel inuti. c. fi. de iureiur. c. tua nos. de reli. do. c. ij. nisi secunda multum egeret, & sine incommodo personae vel paruo incommodo illud perficere posset & providere. de iure patro. c. nullus. vel si periculum esset in mora ipsemet autoritate iuris posset mandatum secundū explere. ff. ad sillania. l. si quis in graui. §. si cum omnes. Non enim est malitijs hominum indulgendū. ff. de rei ven. c. in fundo. de diuor. quanto. Ad c. sanctorum. lxx. distin. respondet: quod intelligitur, quando tantum debet in vna ecclesia intitulari & nominari a principio. sed postfacto potest habere plura, quae tamen non erunt tituli: quia cum sit factus clericus vnus Episcopi: & intitulus vni ecclesiae, non poterit postea alligari alteri, & sic debet ad priorem ecclesiae titulum ordinari. ¶ Nec ob. quod dicitur in c. sanctorum. vbi dicitur, ad dispensationem Episcopi, q. quis non potest fieri prabendarius in diuersis, quia illud procedit in illis, qui beneficia appetunt. non propter Deum, vel vtilitatem ecclesiarum, sed propter fructus, quos cum tali intentione, nec de iure communi, nec dispensatiue tenere possunt: secus si ad bonum & vtilitatem ecclesiarum: vt s. dictū est. Hosti. dicit: q. istae rationes sunt debiles, & posset responderi remittens ad no. per eū in c. j. s. eo. & c. literas. j. de concessio. praben. & tenet, quod dixi: q. in titulum non potest quis habere plures prabendas. alleg. c. acutius. xxvj. distinc. C. de pac. l. si mulier. ff. ad muni. l. municeps. Apparet ergo hodie grandis contentio antiquorum & modernorum: nec apparet clarē a iure decisa nisi dicatur obseruantiam scitam & toleratam a Papa, secundum opi. Inno. quae fuit etiam Tanc. & sequa. Io. de lig. in cle. gratia. dicit in hoc dubio: nunquam posse concipere, q. vnus de iure communi extra casus a iure expressos, possit habere duos ti. beneficiales ecclesiasticos. Et primò colligit casus clarē a iure decisos. Nam in dignitatibus supremis, vt Episcopatibus, & superioribus, est clarū: nisi sit specialis licentia Papae. de excess. praela. c. sicut vnire. de transla. praela. per totum. vij. q. j. c. mutationes. De dignitatibus inferioribus, vel personalibus, & curatis ecclesijs, etiam clarē. j. eo. c. cum singula. li. vj. & cle. vna. de sup. neg. praela. De singularibus & simplicibus, si in vna ecclesia, etiam clarē, quia non debet quis habere duos canonicatus & prabendas: vt in c. literas. de concessio. praben. & cle. si iusta. j. e. ti. secundum quā aliqui intelligunt. c. literas. ¶ In diuersis ecclesijs & titulis vniformibus pendet dubium secundum eū. & in his dicit se non posse concipere, q. de stricto iuris rigore possit quis habere duos titulos vniformes, vel diffformes. Mouetur primò: quia institutio beneficiorum ecclesiasticorum, quae conferuntur in titulum: fundamentum suscepit finaliter propter cultū diuinum implicantem diuinorum ministerium, & deseruientium in diuinis ibi: vbi instituuntur. Licet enim omnes ecclesie sint vna ecclesia generalis. xxiiij. q. j. c. loquitur. de his quae fi. a praela. sine cōsensu ca. c. cū apostolica. tamen indistinctae sunt ecclesiae singulares, & earum administrationes: & infra distinctos limites fit distinctus titulus administratiuus & celebratiuus. xvj. q. iij. c. licet & inter memoratos. de paro. c. super eo. & ibi per Inn. super rub. ¶ Ex quo insurgit, q. quilibet titulus requirit deseruientē: vbi titulus, & ibidē residentia. Probatur hoc de cele. mis. c. j. & xcij. dist. quasi per totū. Sed impossibile est quē simul residere, & residentē deseruire in diuersis locis. Est enim hoc naturale principium phisycorum. iij. & demonstratur ad sensum. & hoc apertē demonstrat tex. canonum. lxx. dist. c. sanctorum. xxj. q. j. c. j. & quasi per totam illā q. probatur. s. eod. ti. c. quia intantum vbi loquitur generaliter. & e. ti. c. ad hoc. & c. cum non ignores. & c. praeerea. quae omnia fundantur super illo fundamento: quasi naturali. Et probatur, quia deseruiens certo altari: viuere de illo debet. s. e. c. cū secundū. sic & viues de altari seruire debet altari. p. locū a conuersis. & vix sufficit vnus deseruientia diuinorum articulata: vt in c. q. nonnulli. de cle. nō resi. Probatur hoc ad instar carnalis mrimonij: a quo ad spūale licet arguere. de trāsla. prael. inter corpalia & ibi cōcordat. in quo vnus vnus

vnus, & nō pluriū. de diuor. c. gaudemus. xxvj. di. c. acutius. Ergo in spiritali vnus vnus: & multo fortius, cum astrictus vni habet solitudinem pluriū: & principalis: vt in. c. omnis. de pœ. & re. & de paro. per totū. de eccle. ædi. c. ad audientiam. quasi per totum. & vbi maius periculum, quia de animarū cura agitur. ar. de æta. & qualit. cū sit ergo cautius agendū. xlij. dist. c. quiescamus. de ele. c. vbi periculū. lib. vj. Item confirmatur, singulis titulis de iure cōi assignantur singuli: & debet de iure cōi numerus esse plenus: vbi est distinctio numeralis præbendarū & iuriū canonicaliū, debet esse numerus plenus iuxta institutionē. de præben. c. dicto. & c. pro illorū. de consti. c. cū. M. & vbi non est distinctio numeralis, debet esse numerus iuxta facultates & diuinorum expediētiū: vt in d. c. cū. M. de consti. & insti. c. j. & ij. de conc. præbend. c. ex parte. & ibi no. glo. ergo impossibile est de iure circa idem suppositū indiuiduale multiplicare titulos ecclesiasticos. Confirmatur iure ciuili: in titulis temporalibus multiplicantur tituli multiplicatione ministrorū, nec cōcurrit multiplicatio circa eundē, & debet numerus esse plenus: adeo, q̄ in defectū admittuntur spurij: vt numerus plenificetur. Probatur hoc. ff. de decu. l. j. & si hoc vēdicat sibi locū in titulis temporalibus: non apparet ratio quare hoc de iure cōi nō procedat in spiritalibus: cū ibi sit maius periculū. Confirmatur ex eodē à simili. nā non debet quis de iure cōi in duabus ciuitatibus duobus fungi honoribus secularibus, vbi multitudo repugnat vni. ff. ad muni. l. libertus. §. præscriptio. Nec apparet ratio quare de iure possit hoc in spiritalibus. propterea dicitur tex. q̄ vnus titulus vnus est. vij. q. j. c. sicut & singulis singuli. xij. q. j. ecclesias. & singuli in singulis. lxxx. di. Episcopi. & probat tex. in. c. cū singula. j. eo. ti. li. vj. attento principio, cum concor. ibi no. Confirmatur iure ciuili: nō potest quis aggregari pluribus collegijs non subordinatis, & mutuo seipsa impediētibz in finibus suis. ff. de coll. illi. l. j. §. non licet. Dixi nō subordinatis: nā quis est de corpore cleri. diocesani, & de corpore vnus ecclesię collegiatæ, quia hæc corpora implicant, sicut totū implicat partē de præscrip. cū nō doceat. ff. de except. rei iudi. l. si quis cū totū. & l. quæ de tota. ff. de rei ven. & regula, in toto. de reg. iur. li. vj. Dixi seipsa impediētibz in finibus suis, nam in duobus singularibus collegijs se cōpatibilibus poterit quis collocari. Nā poterit quis esse de corpore cerdonum, & de corpore battutorū, qui se percutiūt certis festiuitatibus. Fines enim eorum se cōpatiuntur, q̄ quis singulis diebus operetur artem suā: & certis festiuitatibus se verberet, sed de corpore cerdonū, pellipariorum vt q̄ simul vna die operet, vtrūq̄ hoc nō congruit: sed de iure ciuili inhibitu est: quanto plus iuri canonico repugnat quē aggregari duobus collegijs. quorū vtrūq̄ institutū est propter seruitiū diuinorum: cum impossibile sit quē in duobus locis deseruire, residendo. quod requirit ius commune. de cleri. non resi. c. relatū. & quasi totū

ti. ¶ Confirmatur: nō valet impetratio beneficij, nisi impetrans mentionē faciat de primo obtento quātuncūq̄ minimo. de rescrip. c. si proponente. & c. ad aures. & c. adeo. & j. eo. ti. c. si motu proprio. lib. vj. Et hoc contingit: quia non est verisimile: q̄ Papa velit beneficiare beneficiatū: vt in præalleg. & hæc verisimilitudo insurgit à iure cōi: cum multitudo, quæ canonibus inimica videtur sit rescanda: cū dissolutionis materiā & vagationis inducit. s. eo. c. quia intantū. de cle. non resi. c. quia nonnulli. lxx. dist. c. sanctorum. xxj. q. j. c. j. & quasi per totam illam q. Et confirmatur: quia tex. dicūt beneficiatū inhabilē ad beneficia: vt in. c. super inordinata. j. eo. de insti. c. ij. hæc autem inhabilitas nō surgit, nisi quia ius commune inhabilitat: ergo impossibile est de iure communi quem habere plura beneficia. Confirmatur: clericus non debet habere vltra victum, cum vsuarius, & non vsufructuarius

fit. secundum Io. de lig. & hoc probat per multa. quicquid fenerit glo. in. c. præfenti. de offi. or. lib. vj. Et hunc articulum latius prosecutus fui in repe. c. cum esses. de testa. ideo hic non insisto. ¶ Hoc præmissis, q̄ clerici sint tm vsuarij, statim instituūtur. nā ecclesia cū fundatur nō debet de iure cōmuni dedicari, nisi sit sufficiens pro ministris: & in hoc variant canones. Aliqui disponūt, q̄ pro duobus ad minus. j. q. ij. c. placuit. de consec. dist. j. c. nemo. & concordat vtrūq̄. c. vt quisq̄. s. de vi. & hone. cle. & debet habere prebyterū & Diaconū. xxij. dist. de presbyter. alibi, q̄ duos presbyteros habere debet. vij. q. j. illud ad minus. Ergo pro duobus debet dos sufficere: ad plus autem ad libitum fundatium & Diocesani & secundum exigentiā populi cui ministratur. & semper statuit regulæ, q̄ iuxta facultates ecclesię instituūtur ministri. de insti. c. j. & ij. de consti. cum. M. debet ergo quilibet titulus sufficere ad victum necessarium ministri. & illud sufficiat sibi, nec quærat multiplicationē titulorū: quia tunc quærit victum aliorum ministrorū, & minutionē cultus diuini: quæ omnia abhorret ius cōmune. ¶ Concludit ergo Io. de lig. impossibile de rigore iuris cōmunis, quem intitulari in pluribus beneficijs ecclesiasticis. Ad iura in cōtrarium allegata dicit nō esse respondendū: cum nullum ius inueniatur, quod dispositiuē hoc dicat. bene inueniuntur iura narratiua, q̄ quis habet plures. sed hoc euenire potest, quia tota die dispensatur, & expedit dispensare propter vtilitatē, vel necessitatem ecclesiarū. Ad. c. gratia. de rescrip. li. vj. quod aliquantulum videtur facere, vbi dicit, q̄ de iure cōi teneri non possunt. & c. quasi innuat aliqua de iure cōi posse teneri: respondet, q̄ aliqua sunt beneficia, in quibus ius cōe resistit apertē priuādo primo per adeptionē secundū. s. e. c. de multa. Sunt & alia in quibus apertē assistit: vt no. xxj. q. j. in sum. Alia sunt in quibus in genere resistit reprobandō multitudinē alia tenentur donec pluralis priuatur. Ius enim nō priuat licet illicitē detineat. c. ergo gratia. intelligitur de illis, in quibus ius cōe expressē resistit priuādo: fatetur tamē, q̄ quia omnia bona tēporalia annexa titulis spiritalibus sunt deputata ad ministeriū diuinorū, & sic ad ius publicum, cuius est gubernator vicarius Dei per totū orbē. xix. q. iij. c. cuncta per mundū. & c. per principalē. Ille idē vt generalis dispēsator & erogator omnium bonorū potest relaxare rigore iuris cōis, vt vni plura cōmittantur cōtēplato bono publico, & ratione suadente. j. q. vij. tali & c. exigunt. & §. necessitatis. c. si qui, vel propria. ea. causa. & q. & hoc ad instar patrisfa. distribuentis inter familiam tēdens ad bonū canonicum: vel cōe. sic & Papa qui est paterfam. vniuersi & specialiter & in spiritalibus annexis, debet & potest dispensare cōtēplato bono politico spiritali, licet cōsideretur cōditiones personarū. de præben. c. de multa. in fine. totū tamē debet referri ad cultum diuinum: aliās si nuda voluntate, non habita relatione ad bonum publicū, non foret dispēsator, sed dissipator: de fideli dispensatore loquitur tex. Luca. xj. ibi: Quis putas fidelis est dispēsator, quē cōstituit dominus super familiā suā & c. Infidelis autē dispensator est, qui nō habet intuitū rōnis & boni publici. Itē imprudēs nō cōsiderās causas motiuas in bonum publicum directiuas. Ex quo sequitur, q̄ quo ad Deum nō est tutus is, cū quo sic dispēsaf: aliās & verius dissipaf. de voto. c. nō est. & ibi no. in. ij. gl. facit. xj. q. iij. c. si is, qui præest. xxij. q. j. manet. Potest ergo Papa secundum Io. de lig. dispēsare generaliter, vt vnus etiā habeat plura curata & dignitates quascūq̄ cōtēplato semper bono publico: & ipse solus pōt secundum eum in dignitatibus & curatis. iuxta no. s. c. de multa. & in canone sanctorum. lxx. dist. In simplicibus autē locorum Diocesani, vt vtrūq̄ notatur, licet sint opiniones. Nam fuit opi. q̄ in curatis, etiā Diocesanus possit propter vtilitatē ecclesiarum, & propter

SEB. SAPIA.
a ¶ Non potest. Vi
de Ro. in sing. lxx
ij. inci. an schola
ris priuatus. & Fe
ly. in. c. cum olim.
eo. iij. s. de re iur.
& Abb. hoc de
clarantem. in. c.
præterea. in glo.
fin. s. de cleri. non
resi.

Rep. §. Qui uerò. Panor. super Tertio Decre.

prærogatiuā personarū. & fuit Hosti. & sequaciū. in. d. c. de multa. fuit opi. Pe. & Io. in. d. c. sanctorū. & dicit Io. q. solum vaga dispensatio est Episcopis prohibita: nō autem si fiat propter utilitatem ecclesiarū. q. si cōstitutio inhi-beret dispensationē Episcoporū propter utilitatē eccle-siarū, cōstitutio esset onerosa & remittenda. s. de cōsue. c. j. & fortius est vinculū Dei, quā hominis: tamē iura-mentū, cuius Deus est author, hoc casu seruandū nō est. de his, quæ fiunt à præla. c. j. multò minus humana seruā-da essent: de ele. in causis. in fi. de æta. & quali. tuā. de con-ces. præb. cum nostris. Et intellige decre. de multa. vbi fit dispensatio solum propter prærogatiuā personarū. Ioā. de lig. in præal. cle. gratia. dicit se nō posse concipere hāc opi. imò credit, q. solus Papa in talibus dispenset: vt tenet Ber. in. c. dudū. ij. de ele. & c. de multa. vbi idem tenet In-no. & Tanc. in. c. dudū. & Bar. Bri. in. c. sanctorū. lxx. dist. & ponit ibi pro indubitato, q. nulla dispensatio fit, nisi habeat respectum ad bonū publicū, & ex causa rationabi-li: vt dictum est. Et dicit se hanc distinctionē non concipere, an fiat propter prærogatiuam personæ: an propter utilitatem ecclesiæ. Nā dispensatio, quæ fit propter prærogatiuā personæ, fit propter bonū publicum. & h. d. c. de multa. in fin. ibi: *circaliteratas personas. &c.* Nā plus p-dest ecclesiæ bonus & literatus, quā decem ecclesijs de-cem ministri illiterati: & aliquādo nobilis & potēs: vt in c. constitutus. de app. nec credit vocari dispensationē: imò dissipationem, quæ fit in talibus sola carnalitate attēta, vt in. c. graue. s. eo. Præferre autē carnalitātē iuri diuino & publico, est præferre carnē spiritui: corruptibile perpe-tuo: priuatū publico: quod abhorrent principia natura-lia, & moralia, circūscripta lege positiua. Et miratur de dicto Pet. Abb. & Hostien. videlicet, q. si cōstitutio inhi-bet Episcopo dispensationem hoc casu, foret constitutio onerosa & abijciēda. &c. nam ex hoc dicto istorū doc. se-queretur, q. omnia, quæ potest Papa, posset quilibet Dio-cesanus: vbi suaderent circūstatiæ dispensationis. quod absit. ar. de offi. leg. quod translationē. vbi specialia Papæ notātur: licet enim bonū publicū suadeat relaxare in eis rigorem, nō debet inferri: ergo ex causa quilibet hoc po-est. Nam Princeps quædā sibi reseruat: & debet propter grauitatē & altitudinē rerū. Nō enim dispēsator domus aliter œconomicā dispensationē cuilibet ministro cōmit-tit: imò singula singulis limitatē, retētis sibi singularibus ad œconomiā singulariter reddētibus. Sic & creator al-tissimus nō omnia plenē trāstulit: secundū Ioan. de lig. in præalleg. cle. gratia. cuius dicta pro maiori parte conclu-dunt, quādo ecclesia seu beneficiū requirit residentia: ni-hil expresse, quādo de cōsuetudine nō requirūt residentia: nunquid in talibus quis possit esse pluralis: & nunquid va-leat talis cōsuetudo, seu statutū? Et ideo, vt clarius hāc liqueant, articulatē prosequar multa mēbra. ¶ Et primò nunquid cōsuetudine cessante, possit quis de iure cōi plu-ra beneficia citra curata & dignitates obtinere. Secundò, nunquid de cōsuetudine possit induci, vt beneficiatus p-cipiat fructus beneficij in absentia: & sic non teneatur ad residentia? Tertiò hac cōsuetudine præsupposita, q. bene-ficia simplicia nō exigunt residentia: nunquid de iure cōi possit quis in eis esse pluralis. Quartò præsupposito, q. de iure communi non possit: an valeat cōsuetudo, q. quis possit talia plura beneficia citra dispensationē obtinere? Quintò, nunquid per dispensationem episcoporum, pos-sit quis retinere plura beneficia, & qualia. Sextò nunquid sit tutus quo ad Deū ille, cum quo dispensatur super plu-ralitate beneficiorum, utilitate nō suadente. ¶ Quo ad primum text. in. c. dudum. ij. de elec. videtur velle, quòd citra curata & dignitates, quis possit plura beneficia obtinere, & hoc à contrario sensu huius literæ: dum dicit, q. nullus potest plures ecclesias parochiales obtinere. Sed doct. communiter tenent contrarium, videlicet: quòd si

beneficia requirūt residentia, quis in eis de iure cōi non possit esse pluralis. hoc sentiunt in. c. fi. de cle. nō resi. & in c. cum iandudum. j. eo. ti. sentit glo. in. c. gratia. de rescri. li. vj. Gloss. tamen ibi post Goff. videtur hoc dictum limita-re, quando quālibet ecclesia, vel beneficium per se suffi-cit: si verò per se non sufficeret: tunc videtur de iure cōi, quòd possit plura obtinere. Et pro hoc facit tex. secundū vnam lecturā. in prædicto. c. gratia. facit. c. eam te. de eta. & quali. videtur etiam tenere gloss. in. c. dudū. de elec. & gloss. xx. q. j. in sum. vbi excipiunt istum casum: videlicet, quando ecclesiæ sunt tenues à regulis iuris cōis. & doct. videntur sic cum illa limitatione hunc articulum præte-rire. Ego puto, quòd indistinctē quis non possit talia be-neficia plura per se stantia intitulata de iure cōi retinere. Primò probatur in. c. sanctorum. lxx. dist. quod. c. loquit indistinctē. faciunt etiam rationes superius ad plenū alle-gatæ. Nam beneficiū quantumcūq. minimū de iure cōi requirit residentia: vt in. c. cōquerente. de cleri. nō resi. & no. Inno. in fi. eo. titu. & debet quis per se deferuire, & nō potest per alium, vt hīc. & in cap. quia nōnulli. & in. c. re-latū. s. de cleri. nō resi. & optimē in. c. super inordinata. j. eod. tit. vbi probatur, q. etiā in minoribus beneficijs de-bet quis deferuire per se: sed quis non potest in pluribus ecclesijs deferuire: nec plurium ecclesiarū curam gerere: vt in. c. clericos. xxj. q. j. ergo. & c. Nō obft. tenuitas redi-tuum: quia aut ex post facto cōtingit, & debet alteri vni-ri, vel altera isti: vt in. c. vnio. x. q. iij. no. glo. xcj. dist. c. cle-ricus victum. & in. c. j. xxj. q. Aut erat à principio: & tunc est sibi imputandū quare permisit se in tali ecclesia tenui intitulari. & tunc querat quod sibi deest ad victū honesto artificio: sicut faciebat Apostolus. & de hoc est tex. aper-tus iuncta glo. in ver. necessitatē. in. c. clericus ab instanti. xx. q. j. & not. gl. in præalleg. c. clericus victū. Nō obft. si dicatur, q. imò propter paucitatē hominum, quis potest plura beneficia retinere: vt præalleg. c. clericus ab instan-ti. in fi. quia dico illud procedere ex dispensatione: vt sa-tis colligitur ex litera istius capituli, in fi. Vel quando nō reperiuntur sacerdotes talia beneficia volētes acceptare: iuxta no. in. c. graue. s. eo. Ad. c. dudum. respōdetur, quòd arg. illius. c. à contrario, non procedit: vt etiam sentit gl. ibi: quia est contra iura: & quia resultat absonus intelle-ctus: vt colligitur ex his, quæ superius plenius dixi. Ad. c. eam te. dic. quòd text. ibi nō loquitur dispositiue: sed Pa-pa voluit eos clericos priuari, si beneficia erant exigua: vt quia fortē contingit exiguitas post collationem alterius. vnde dispensatiue videtur permisisse: cū hoc reperia-tur expresse prohibitum à iure communi: vt aperte pro-batur in præalleg. c. clericus ab instanti. & vrgent ratio-nes superius allegatæ. ¶ Quo ad secundum, videlicet nunquid de cōsuetudine possit induci, vt beneficiatus percipiat fructus beneficij in absentia: & sic nō teneatur ad residentiam. tex. videtur communiter innuere, quòd sic vt not. in. c. cum omnes. s. de consti. & in. c. fin. de cle. non re-si. & idem tenet gloss. in præalle. c. cum omnes. s. de consti-tutio. & in. c. dudum. ij. de electio. & in. c. fi. de rescrip. li. vj. & communiter docto. in dicto. c. dudum. & in præal. c. de cle. non resi. Hosti. in præalle. c. si cum omnes. & in c. ex parte. j. de concess. præben. intelligit hoc verum in parte, non in totum: quominus scilicet portio sufficiens pro vicario debeat relinquī: aliās hęc cōsuetudo tanquā ecclesijs onerosa non valeret. Archidiao. in. c. sacerdoti-bus. xxxj. distin. indistinctē tenet contrarium dicēs: quòd cōsuetudo non valet, quòd habens beneficium, possit se absentare, & per alium facere deferuiri: cū talis cō-suetudo sit ecclesijs onerosa. Goff. in præalleg. c. cum o-mnes. dicit opi. Hosti. posse sustineri in præbendis, & in beneficijs non curatis: vt in præalleg. c. cum omnes. in be-neficijs curatis secus, cū continuē habeant ibi residere. de elect. c. licet canon. libr. vj. & in dicto. c. sacerdotibus. cum supi-

¶ **Præferre carnē spūi.** Facit quod verē extulit Bal. in. l. tutor. §. quæ tutoribus. ff. de excu. tut. quòd si Papa promouet nepotem suum in Cardinalem, ca-ro sibi reuelauit: & non spiritus. vi. de Abb. in. c. cum venissent. col. iij. §. de iudi.

cum simi. Et sic potest intelligi, quod not. Archi. vij. q. j. c. quia frater. & idem videtur tenere Io. de lig. in præalleg. c. cum omnes. vbi dicit non valere consuetudinem, quod quis non teneatur residere in beneficio non annexo. & cum his solent transire doctores. ¶ Sed aduertendum est, quia reperio duas limitationes circa prædicta, quæ mihi valde placet. Prima fuit Gof. & Ala. in. c. quia nonnulli. §. de cleri. non resi. quorum dictum ponitur hic incidenter. vbi dicit, quod quarundam ecclesiarum habebat consuetudo beneficium recipi seruendo per vicarium: in aliquibus percipiebat etiam sine vicario absens ex iusta causa: in alijs non percipiebat totum sed partem. & has consuetudines dicebant seruandas: saluo, quod si ecclesia indigebat, saltem cogereetur dare vicarium. ad hoc de cleri. non resi. c. pe. Io. an. hic dicit incidenter hoc dictum procedere, quando subest causa rationabilis. Puta: quia pauperes sunt canonici, nec possunt de vna præbenda congruè sustentari: & sunt tales, qui expediunt ecclesijs in consilijs & alijs necessitatibus, & sic aperte sentit hic: non alibi, quod ecclesiæ utilitate cessante, non potest induci consuetudo quemquam posse percipere beneficij fructus in absentia saltem vicario non substituto. ¶ Alia potest elici limitatio ex dictis Inno. in. c. ex tua. de cleri. non resi. vbi dicit etiam, quod in ecclesijs residentiam non requirunt: cum clericus vacatur, potest ad residentiam reuocari: & sic priuari, si non redierit: quia sufficit delictum vagationis ad priuationem eius. vij. q. j. c. non oportet Episcopum. & c. seq. Et ex hoc sentit Inno. quod non valet consuetudo de non residentia, data vocatione, ex non residentia. ¶ Et ex prædictis puto in hac materia sic distinguendum: cum queritur nunquid possit consuetudine induci, vt beneficiatus percipiat fructus beneficij in absentia: quod aut queritur de ecclesia curata: & dicendum est, quod non: vt. §. & adduco rationem per doc. non reductam: quia aut habet consuetudo, quod possit percipere fructus talis ecclesiæ curatæ, etiā nullo vicario instituto: & non valet: quia irrationabilis & ecclesijs onerosa: & periculum continet animarum parochialium: vt patet ad sensum. Aut habet, quod possit percipere vicario instituto: & adhuc dicendum est non valere: quia etiam est irrationabilis: quia in commissione curæ eligitur industria personæ cui committitur. ideo non est rationabile, quod ipse alij committat. ad hoc. c. fi. de offi. deleg. & c. is cui. eo. ti. li. vj. aut queritur de beneficio simplici: & tunc aut habet consuetudo, quod non teneatur ad residentiam vicario instituto: & dico, quod valet: quia hæc consuetudo non est ecclesijs multum onerosa. Potuit enim induci ex causis rationabilibus. ad hoc præalleg. c. cum omnes. cum simi. Aut etiā nullo vicario instituto: & tunc quicquid hic sentiat Io. an. & alij doc. in præalleg. iuribus: puto sequendam opi. Goffre. & Ala. cum limitatione subiicienda: quod aut ecclesia indiget seruitore: vt quia omnes canonici se absentant, & pauci beneficiati resident: & non valet consuetudo tanquam ecclesijs onerosa: vt in. c. j. de consuet. Aut non indiget seruitore: vt quia multi sunt beneficiati in ecclesia, qui tenentur ad residentiam, & forte pauci obtentu consuetudinis se absentant: & tunc cum hæc consuetudo non sit multum onerosa puto causa valere. nam iura generaliter sine hac limitatione videntur innuere eam valere. Nec ob. si dicatur, quod hæc consuetudo sit irrationabilis & onerosa, vt quis percipiat fructus beneficij, & beneficio non deseruiat: cum propter cultum diuinum fuerint instituta beneficia: vt. §. dictum extitit: quia vt dicit Inno. in. c. fi. §. de cle. non resi. cum omnes ecclesiæ sint vna ecclesia: vt in. c. quauis. vij. q. j. & in. c. No uatianus. vj. q. j. seruendo ecclesiæ generali, satis videtur seruire altari: vt de altari viuere possit: dummodo bene expendat, & non thesaurizet. ¶ Videmus enim dispensatiue studiorum causa concedi, vt quis possit percipere fructus ecclesiæ, etiam curatæ in absentia. vt in. c. ex eo.

de ele. lib. vj. & hoc quia studendo seruit ecclesiæ generali, quæ ad sui regimen viris literatis, permaximè videtur indigere. Sufficit ergo ex quo consuetudo sic habet, quod per clericatum sit electus in sortem domini, & deditus contemplationi: vt in. c. duo sunt genera. xij. q. j. Et hoc puto verum, nisi beneficiatus vagaretur: quo casu dico consuetudine non obstante, reuocandum esse per ea quæ superius dixi. ¶ Tertiò examinandum est, nunquid præsupposito, quod de iure speciali, seu consuetudine beneficia non exigant residentiam possit quis in eis de iure comuni esse pluralis. Inno. in. c. fi. de cle. non resi. & in. c. cum dudum. §. e. indistinctè tenet, quod sic: dummodo bene expedit, & auarè non thesaurizet. Sunt & alia motiua, quæ superius plenè fuerunt relata. Idem sentit gl. in. c. gratia. de rescrip. lib. vj. Io. de lig. vt. §. dixi. loquitur aliquantulum obscure. Dicit enim, quod de iure comuni non potest quis plura beneficia obtinere: sed aperte non loquitur in casu, quo beneficia non exigunt residentiam de iure speciali. Domi. Car. in præalleg. c. cum iandudum. tenet cum Inno. & dicit, quod per consuetudinem, quam Papa fecit, & tolerat: detinens excusatur à peccato. Domi. Anto. ibi dicit, quod si pluralitas magna & immensa canonicatum & præbendarum, est prohibita: modica vero pluralitas non est prohibita: nisi quando requirunt residentiam sine dubio, vt in. c. quia nonnulli. de cleri. non resi. Nisi vellet habere vnam intitulatam, & aliam commendatam. de electio. c. dudum. ij. Si autem non requirunt residentiam: tunc ambas intitulatas habere non potest. lxx. dist. c. sanctorum. sed bene possit habere vnam intitulatam: & aliam vt simplex beneficium. facit. xxxij. dist. c. si qui verò. & xij. q. j. c. quia tua. ¶ Ego puto sic concludendum: quod aut requirunt residentiam: & dicendum est, vt. §. a. Aut non requirunt residentiam de iure speciali: & tunc aut quælibet præbenda, aut beneficium sufficit per se: ita quod clericus commodè & sine penuria viuere potest, & non potest habere plures. Aut non sufficit de per se: & potest habere vsque ad tantum numerum, vt ex eis viuere possit: & credo, quod hoc casu plures habere potest: etiā intitulatas. ¶ Huius conclusionis fundamentum elicio ex tali consideratione: eadem persona plura beneficia prohibetur obtinere & principaliter ex causis infra scriptis. Primò, quia est genus negotiationis, & turpis lucri commodum. Secundò propter cultum diuinum: quia cum omnia beneficia requirant residentiam: vt. §. dictum est: & eadem persona non potest duobus seruire. Tertiò, quia secundum Apostolum, quilibet debet esse contentus ea vocatione, qua à principio vocatus est: & non in alia ecclesia collocari. Quartò, quia obtinens plura videtur obtinere propter lucrum: & quæ propter lucrum turpe in spiritualibus rebus efficiuntur, sunt à Deo aliena. Hæc quatuor allegationes aperte colliguntur ex tex. c. clericus. xxj. q. j. Quinta ratio potest colligi ex. c. quia nonnulli. de cleri. non resi. videlicet, quod habentes plura beneficia vendicant sibi stipendia plurimorum. nec est intentionis Papæ: vt competenter prouisus de beneficio obtineat aliud beneficium, & sic occupet locum clericorum pauperum instituendorum in illis beneficijs vt aperte dicit tex. in. c. ad aures. & c. postulasti. de rescri. & c. cum teneamus. §. e. ¶ Vñ sciendum, quod olim tempore Apostolorum omnia bona congregationi fidelium collata vendebantur, & precium distribuebatur inter egentes. Postmodum videntes summi sacerdotes. i. Episcopi, leuitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis posse conferri, si bona non venderentur: quia de ipsorum fructibus & redditibus poterat elegantius subueniri tam presentibus, quam futuris: ita tuerunt quod bona conseruarentur ecclesijs: & sic non posset vllus indigens reperiri: vt plenius habetur in. c. videntes. xij. q. j. vnde, quod vnus habeat plura beneficia, est contra mentem illius prouisionis, & omnium iurium in hac materia disponentium. Nam haberi dare nihil aliud est, quam perdere: & qui habet ex beneficio vnde viuunt, aliud beneficium

ZACHARIA.

¶ Ad priuationem eius. Adde quod notati in apost. ad istum in. c. ex parte. nu. 8. in apost. in ver. tanto tempore. §. de cle. non resi.

SEBASTIANA.

¶ Curata. Idem tenet Gem. in. c. fi. in gl. in ver. fructibus. de rescript. in vj. Archi. in. c. sacerdotibus. xxxj. dist. & Fely. in. c. cum omnes. §. de consuet. vbi late,

Repet. §. Qui uero. Panor. super Tertio Decre.

assequuntur, non alimenta, sed potius peccata suscipiunt: ut dicit tex. in. c. pasto. & in. c. clericus. j. q. ij. Item ex pluralitate multa mala inducuntur: nam dissolutionis & vagationis materiam inducit: & periculum continet animarum: ut dicit tex. in. c. quia intantum. §. eod. quia ut dicit Salomon: Paupertate & diuitias, ne dederis mihi: ne forte satiatus euomam illud. & c. Ex opibus enim, ut dicit ps. procedit iniquitas. Et conclusioni hæc applicando dico, quod si vnum beneficium per se sufficit: licet non exigat residentiam, non poterit de iure communi aliud obtinere: quia licet hoc casu cesset vna prohibitionis ratio: videlicet impossibilitas deseruiendi: non tamen cessant aliæ quæ sunt multæ, ut patet ex supradictis. ergo debet remanere prohibitio: ut in ca. ex tuarum. de autho. & vsu pal. Si verò vnum per se non sufficit: tunc poterit aliud obtineri, etiam sine dispensatione & intitulatum: quia cessant omnes rationes inducentes prohibitionem. & in hoc casu intelligo. c. gratia. de rescri. li. vj. & cap. gratia. eo. titu. cum iuribus similibus, quæ videntur innuere pluralitatem talium beneficiorum de iure communi esse concessam. Et pro hac conclusione est glo. sing. in. c. dudum. ij. de elect. super ver. licite. quæ dicit, quod habens plura beneficia, quorum alterum, per se sufficit, non potest sine peccato mortali aliud retinere. quam gl. intelligo in casu. §. dicto, quando beneficium non exigit residentiam: aliàs etiā non posset de iure communi aliud obtineri propter impossibilitatem deseruiendi: ut. §. in alijs articulis dixi plenius. facit etiā glo. sing. in præalle. c. dudum. quæ est super ver. vtrancq. prope fi. quæ aperte dicit, quem semper de iure communi posse intitulari in diuersis ecclesijs si sunt tenues. & intelligo illā, ut. §. dixi, quādo beneficia exigunt residentiam. Ad. c. sanctorum. lxx. dist. quod videtur titulum in diuersis ecclesijs prohibere. Respondeo, quod habuit respectum ad beneficia per se sufficientia, sicut de iure communi esse debent: ut in. c. nemo. de conse. dist. j. cū fi. nam tunc propter rationes prædictas non poterit quis duas ecclesias intitulatas habere. ¶ Quartum examinandum erat data prohibitione iuris communis super pluralitate: an sit de consuetudine possibile, ut possit quis plura beneficia obtinere. doct. videntur tacite sentire, quod sic: in eo, quod dicunt pluralitatem de iure communi fore concessam, vbi beneficia de iure speciali residentiam requirunt: ut dictum fuit super proximo arti. & expresse tenet glo. fi. in. c. super eo. j. eo. lib. vj. & do. Car. in præalle. c. cum iā dudum. & idem tenet gl. in. c. dudum. §. de elec. gloss. quæ est super ver. vtrancq. prope fi. quæ dicit, quod propter contrariam consuetudinem, quā Papa scit & tolerat, derogatum est illi decre. lxx. dist. sanctorum. quod prohibet intitulari quem in diuersis ecclesijs. ¶ Dimissis argumentis, quæ pro hac parte fieri possent, causa breuitatis concludo prout de præsentī mihi visum est concludendum, quod aut queritur de ecclesijs parochialibus. Et dicendum est sine dubio consuetudinem non valere: quia talis consuetudo periculosa est animabus: & in talibus consuetudo non excusatur: ut in fi. de consue. & in. c. nō satis. & c. cum in ecclesijs. de simo. & hoc tenuit Inno. in. c. nonnulli. de cleri. nō resi. in ecclesia. & facit quod nō. Io. And. in regu. qui contra iura. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Nam talis consuetudo est onerosa, quæ priuat ecclesiam iure & honore suo sine culpa: cū vna ecclesia vnus debeat esse rectoris: ut in. c. cum non ignores. §. eo. cum fi. Nec est casus de numero illorum, quibus hoc contingit: ut nō. xxij. dist. renouantes. & de constitutioni. c. cognoscentes. de priui. c. antiqua. ex quo non est onerosa: ergo toleranda. de consue. c. j. de constit. c. quæ in ecclesiarum. de maio. & obe. dilecti. Secunda ratio est periculum animarum. Nam si in qualibet parochia infirmarentur parochiani, non posset vnus Rector ad vtruncq. suffragari cum sacramentis: potissimum si parochia sunt remotæ: & si alter sine confessione decederet,

reus esset anime decedētis. xxvj. q. vj. c. si presbyter. & c. cognouimus. facit de pœnitent. & remis. c. vlt. ¶ Aut queritur de beneficijs simplicibus, siue exigant residentiam siue nō: credo idem. s. non valere consuetudinem, pluribus rationibus. Et prima: quia hæc consuetudo, ex quo vnū beneficium per se sufficit, est contra omnia iura: ut. §. latius dictum est: ergo nō valet: de iudi. c. j. de proba. ad nostrā. de iu. cal. caterū. de ele. cum causam. de consue. ad nostrā. & c. cum venerabilis. & est bo. text. in. c. j. de consue. lib. vj. quæ tex. ad hoc multū ponderat ibi Archi. Itē certum est, quod quælibet ecclesia, seu beneficium saltem suum debet habere Rectorem: ut in. c. cum non ignores. §. eod. & vij. q. j. sicut. & c. quia nonnulli. §. de cle. non resi. cum multis simi. & probatum est suprà. Item tot sunt in ecclesia instituendi, quot ex eius fructibus & redditibus viuere possunt: ut in. c. j. de insti. & in. c. cum. M. de const. & stat. reg. & c. vno. li. vj. Item pluralitas beneficiorum est contra statuta sanctorum canonum. lxx. dist. c. sanctorum. §. eod. c. quia in tantū. Nec in duobus collegijs quis enumerari debet: ut in. c. ne nimia. de reli. do. etiā si vtrūq. collegiū cōfenserit. de elect. c. cōstitutus. nec pōt quis duobus dominis seruire. xxvj. di. acutius. q. j. xx. de cleri. cōiu. c. diuersis. & singula beneficia singularitatem personarum exigunt. lxxxix. dist. c. singula. Consuetudo autem de qua loquimur, est contra omnia ista. & sic est dicenda corruptela. de consue. c. cū venerabilis. & diuturnitas temporis sine veritate, & ratione, est vetustas erroris: ut in. c. veritate. viij. di. & quātō diuturnior, tātō culpa grauior. de cōs. c. vl. q. vij. c. flagitia. Itē hæc consuetudo nō est rōnabilis: quia procedit ex ambitione, & inducit vagationis & ambitionis materiam. & continet periculum animarum: ut in. c. quia intantum. §. eo. ergo est impræscriptibilis. de consue. c. fin. de simo. c. non satis. & c. cum in ecclesia. & pro hoc text. optin. c. j. de consue. lib. vj. vbi reprobat consuetudo circa pluralitatem dignitatum, personatum, vel officiorum citra dispensationem sedis apostolicæ. & quia illa consuetudo, ut ibi dicit tex. de ambitionis radice procedit. Et in istis spiritualibus consuetudo habet originem ex ambitione, est impræscriptibilis ad hoc in scripturis. viij. q. j. Insuper subtrahit alimenta pauperibus clericis ibidem constitutendis, contra mentem concilij, & summi pontificis: ut in. e. ad aures. & c. postulasti. §. de rescri. & xij. q. j. videntes. & est cōtra omnes rationes superius recitatas. Itē ratio nulla permittit, ut quod pro cōmuni vtilitate datum esse dignoscitur, vñbus alicuius applicetur: ut dicit tex. in. c. ij. §. eo. Cum ergo beneficia sint instituta pro custodia diuinorum & pro vtilitate clericorum & pauperum: ut in. c. videtes. xij. q. j. nō debent ergo plura cedere vtilitati vnus. ¶ Itē publicæ sanctiones: & illa quæ ad vtilitatem publicam pertinent, præscribi non possunt. xvj. q. iij. * c. placuit. * §. potest. ad fi. facit. xx. q. j. quæ ad perpetuam. in. c. j. §. eo. cum ergo sacerdotes peccata populi comedant: & suis precibus ea deleant & cōsumant. iij. q. ij. c. nulli. xj. q. j. c. sacerdotibus. j. q. ij. c. pastora. detractio ergo sacerdotum lædit ius publicum: cū quantō sunt plures, tantō melius deleant cū multitudo facilius exaudiatur à Deo. de pœ. di. j. defleat. ver. amat enim, ut pro vno multi rogent. Hinc est, quod Apostoli dicebant messiem multā, operarios paucos: & petebāt dominū rogari, ut mitteret operarios in messem. Matth. ix. Luca. x. & xxj. di. in nouo. ergo operariorum diminutio est contra bonū publicū. Dicam ergo talem consuetudinem non valere, quæ non est rationalis: ut satis patet ex supradictis. Prædictæ conclusioni videtur ob stare. c. j. de consue. li. vj. vbi reprobat consuetudo, quod quis teneat duos personatus, vel duas dignitates, vel duo officia in eadem ecclesia: ergo à contrario potest obtentu consuetudinis tenere duo beneficia simplicia, vel vnam dignitatem, vel vnum beneficium simplex ut aperte videtur innuere ibi tex. in fi. fortius ob. c. cum in ec-

SEB. SAPIA.

¶ Super pluralitate. Vide Ab. in consil. xcvi. inci. Iesus Christus. in ij. volu. vbi dicit, quod valet consuetudo, quod quis possit habere duo beneficia simplicia in eadem ecclesia. Item, quod possit habere canonicatum & dignitatem in eadem ecclesia.

SEB. SAPIA.

¶ Pluribus rationibus. Vide ad hæc Card. Flo. in consil. iij. incip. casus talis est: vbi vult, quod non valeat consuetudo, quod quis habeat duas præbendas, vel duas distributiones in eadem ecclesia: & idē vult Car. in cle. vt hi. q. §. j. de eta. & qua. q. xvij. vbi Io. de Imo. col. pe.

in Eccle. e. ti. li. vj. & c. postulatij. de cō. p̄b. & c. à collatiōe. de ap-
pel. li. vj. In quibus iurib. patet q̄ Ep̄s. p̄t habere p̄bēdā in Eccl.
cathedrali p̄textu consuetudinis. Solu. quo ad. c. j. respondeo, q̄
illud, si bene ponderetur non facit cōtra, sed potius pro. Ibi enim
reprobatur consuetudo quatenus habebat, quem posse plures di-
gnitates & c. sine dispensatione sedis ap̄sto. obtinere. à contrario
ergo sensu non colligitur, q̄ ex consuetudine citra aliquam dispē-
sationem sedis ap̄sto. Et sic colligitur à contrario sensu, p̄textu
consuetudinis quem posse retinere plura beneficia simplicia cum
dispensatione inferioris à Papa. & hoc casu etiam loquitur finis il-
lius. c. & apertē colligitur ex inspectiōe illius. & sentit ibi etiam
glo. & de hac in seq. arti. Ad. c. cum in ecclesia. & c. postulatij. & c.
à collatione. & quæ videntur magis vrgere: respondeo, q̄ in illis
non videtur valere consuetudo: vt Ep̄scopus sit canonicus: sed q̄
habeat vocem tanquā canonicus: & ista sunt diuersa. & licet Ioan.
an. nullā inter ista faciat differentiam: vt ipse not. in p̄alleg. c. cū
in ecclesia. tamen Io. Cal. quem secutus fui in p̄alle. c. postulatij.
tenet contrarium apertissimē efficacissimis rationibus: p̄ben-
dam ergo habebat non in titulum, sed in beneficium. & fortē fuit
inducta illa consuetudo: quia redditus Ep̄scopatus erant tenues &
exiles: vnde cum p̄bendæ sint bona ecclesiæ cathedralis: vt in. g.
fi. xij. q. j. æquū & laudabile est, q̄ Ep̄scopus ex illis sibi subueniat.
Potest etiam dici, q̄ p̄supposito, q̄ Ep̄scopus sit canonicus, ta-
men valebit consuetudo ratione p̄dicta. Et quia non est multū
ecclesiæ p̄iudicialis: cū tantum occupet locum vnus, & for-
te aliqua bona consyderatione talis consuetudo fuit inducta: vt
quia canonici in Ep̄scopi absentia solebant dissentire & rixas fa-
cere: sed consuetudo, de qua loquimur, vt quis possit esse pluralis
in beneficijs: quorum quodlibet per se sufficit, est multum p̄iui-
dicialis: vt apertē colligitur ex rationibus & autoritatibus supe-
38 rius recitatis. ¶ Quintum examinandum: nunquid ex dispensa-
tiōe Ep̄scoporum quis possit retinere plura beneficia: & qualia.
Circa quod videtur distinguendum: q̄ aut queritur de dignitati-
bus, personatibus, officijs, vel curatis ecclesijs. Aut queritur de
simplicibus beneficijs. Primo casu sunt opi. vt. s. tetigi referendo
dicta Io. de lig. nam gl. in. c. de multa. s. eo. & in. c. literas. de cōces.
p̄ben. & in. c. dudum. ij. de elec. & cōmuniter doc. vbi ingrediū-
tur istam materiam, tenet indistinctē, q̄ in dignitatibus, & perso-
natis, & curatis: solus Papa dispensat. Idem tenet glo. in. c. non po-
test. eo. titu. lib. vj. & in. c. ordinarij. de offi. ord. lib. vj. & in. c. j. de
consuetu. lib. vj. & Bar. bri. in. c. sanctorū. lxx. dist. in addi. Idem te-
net Inn. & sentit Ioan. and. in p̄alle. c. de multa. & communiter
docto. Moder. gloss. in. c. sanctorū. lxx. dist. in. c. si quis iam
translatus. xxj. q. ij. tenet, q̄ etiam Ep̄scopus dispensare possit ho-
die, & q̄ indiscreta tñ dispensatio Ep̄scopis prohibetur. Ad. c. de
multa. respondet multipliciter. ¶ Primò, q̄ ibi non dicitur, q̄ so-
lus Papa dispenset: sed q̄ per sedem apostolicam poterit dispensa-
ri. & debet intelligi de generali autoritate: & dat simile. Canon
dicit, quod ordinatiōes Ep̄scoporum faciendæ sunt autoritate
ap̄stolica. lxxij. dist. ordinationes. & tñ propria autoritate fieri
possunt, vt ibi no. sed intelligit ille tex. generali autoritate: vt di-
cit ibi gl. Sic & alibi dicit, q̄ quilibet potest & debet baptizare, vel
celebrare de licentia Ep̄scopi: vt. xvj. q. j. c. cunctis. & tamē suo iu-
re potest baptizare. Sed ideo dicit hoc, quia eius autoritate saltē
generali, debet fieri dispensatio. & potest dici secundū illas glo. q̄
tunc solus Papa dispensat cū quis diuersa beneficia in diuersis
Ep̄scopatibus vult habere propter impugnantiā, quæ ex hoc pro-
uenire potest: quia nemo duobus dominis seruire potest. xxj. q. j.
c. j. vel aliter, quia in maioribus beneficijs curatis, solus Papa dispē-
sat, in minoribus, etiā Ep̄scopus. & h. d. ponderando finem p̄-
alleg. c. de multa. ibi maioribus. & c. Vel aliter, aut casus est talis, in
quo Ep̄scopus dispensare nō potest, & solus Papa dispensat: aliās
secus & h. d. faciendo vim in illo verbo: cum ratio postulauerit
& c. q. d. secundū illam glo. q̄ non semper dispensatio est fienda
per sedem Ap̄sto. sed tunc solum cum ratio postulauerit. Hosti.
Pet. & Abb. in p̄alleg. c. de multa. distinguūt, quod aut dispen-
satio fit ad duo curata propter euidentem vtilitatem ecclesiā. &
adhuc hodiē possunt Ep̄scopi dispensare. aut propter p̄rogati-
uam meritorum: & tunc solus Papa: vt in. d. c. de multa. in fi. tamē
fatetur Hosti. q̄ primā opi. seruat curia. & pro ea faciunt. c. super

eo. & c. nō p̄t. & c. cū sing. eo. ti. li. vj. & c. or-
dinarij. de of. ordi. eo. ib. Io. de lig. vt. s. dixi, hāc
finctionem detestatur ratio supradicta. hāc
sunt scripta patrum iuris canonici in hac mate-
ria. ¶ Et pro veritate huius articuli discutiē-
da est aduertendū, q̄ hāc dissensio oritur prin-
cipaliter de duobus canonibus. nam. c. sanctorū.
dicit dispensatione Ep̄scopi quem posse
p̄æsse diuersis ecclesijs. c. verò de multa. su-
perueniens dicit circa sublimes & literatas per-
sonas, quæ maioribus beneficijs sunt honoran-
dæ. cū ratio postulauerit per sedem ap̄sto. po-
terit dispensari. hęc sunt verba formalia huius
tex. Tota ergo difficultas illius articuli iacet in
consyderando, an. c. sanctorū. sit correctum
quo ad hunc articulū per. c. de multa. Et quic-
quid habeat obseruatiā Romanæ curiæ, & cō-
munis opi. credo q̄ c. sanctorū. non sit indistin-
ctē correctum, prout habet opi. contraria. Nā
c. sanctorū. indistinctē permittebat Ep̄sco-
pis dispensationem. & sic semper vtilitate pu-
blica suadente, siue principaliter tenderet di-
spensatio ad vtilitatem ecclesiā: siue secūda-
riò, omni casu poterat Ep̄scopus dispensare.
Ca. verò, de multa. p̄supposito sine p̄iudicio
veritatis, q̄ soli Papæ reseruaret dispensationē:
quod tamē apertē nō colligitur ex illo. vt patet
ex supradictis: non tamen indistinctē reseruatur
Papæ soli dispensationē. & sic semper vtilitate
publica. Sed quando circa sublimes & literatas
personas ratio postulauerit dispensationē fiē-
dam: vnde cū. c. sanctorū. loquatur indistin-
ctē. & c. de multa. loquatur limitatiuē: p̄sup-
posito, q̄ veniat correctiuē ad cap. sanctorū.
corriget tantū in casu expresso: maximē cū
expediat iura iuribus concordare: & iuriū cor-
rectio est pro viribus euitanda: vt in. c. cū expe-
diat. de elec. lib. vj. & nō est nouum, q̄ ius anti-
quum pro parte corrigatur, & pro parte viri-
bus subsistat: vt in. c. non debet. de consan. & af-
fini. & in. c. exigit. & c. felicitis. de censu. lib. vj. cū
simil. ¶ Et pro tanto puto de iuris subtilitate
posse dici, q̄ aut dispensatio imminet fienda
principaliter propter p̄rogatiuam persona-
rum: secundariò tamen propter bonū publicū
spirituale, videlicet ecclesiæ generalis: vt quia
clericus est persona literata, vel potens: & secū-
dū eius qualitates nō potest cōmodē viuere
ex redditibus vnus ecclesiæ: tñ si habebit duas,
poterit prodesse ecclesiæ particulari, & gene-
raliter defendēdo iura ecclesiæ cōsulēdo: & sic
principaliter fit ob respectū p̄sonæ, vt habeat
redditus pluriū ecclesiā: & tūc dico procedē-
re. c. de multa. vt solus Papa dispēset. & iste est
proprius casus illius. c. Nā pondero verbū ibi,
quæ maioribus sunt beneficijs honorādæ. & c.
& sic loquitur propriē quādo dispēratio prin-
cipaliter fit ob honorē & cōmodum personæ.
intelligendo tamen, q̄ secundariò redundet in
bonū publicū spirituale: vt. s. dixi. aliās non es-
set dispensatio, sed dissipatio, si tantū attēde-
retur vtilitas priuata: vt. s. dixi post Ioā. de lig.
& dicam latius in seq. arti. Et in hoc casu videt
correctū p̄alle. c. sanctorū. Nam si hoc casu
posset etiā Ep̄scopus: nugatoriū fuisset dicere
q̄ poterit per sedē ap̄stolicam: cū nullus dubi-
tet, q̄ Papa possit. & sic debet intelligi de solo
39 Papa. ¶ ita dico etiā hoc casu Legatū de latere
40 esse exclusum. ¶ Aut si dispensatio principa-
liter est fienda propter vtilitatem ecclesiā

SEBA. SAPIA.

¶ Dispensatio. Aduerte tamen, q̄ dispensatio in-
ferioris à papa re-
quirat causam ap-
parētem, ad hoc,
vt valeat. vnde si
Ep̄scopo cōces-
sum est, q̄ possit
dispensare super
pluralitate bene-
ficiorum non de-
bet dispensare nī
si ille sit sublimis
vel literatus, vt
Felin. not. in. c. ad
audiētiam. ij. col.
vj. vers. omnia au-
tem ista. s. de re-
scrip.

Repe. §. Qui uero. Panor. super Tertio Decret.

nulla differentia habita, an sit persona literata, an potens, vel vilis vel illiterata: sed solū ponderato, an fiat principaliter propter vtilitatem ecclesiarū. & hoc casu dicā Episcopo dispensandi potestatem minimē esse ademptam. & sic. c. sanctorū. in hoc non esse correctum: quia cū nullum ius habeatur expressum contra. c. sanctorum. nisi. c. de multa. quod propriē loquitur. vt. s. dixi: videlicet, quando dispensatio fit principaliter ob honorē & prerogatiuam personarū: dicā etiā hodiē illud. c. in alijs casibus obtinere firmitatē. Fortē enim in aliqua persona multū sollicita de diuite, qui melius se sciret gubernare, & augmētare duas ecclesias, quā duorectores: vel non reperitur aliquis acceptare volens illā ecclesiam, nisi curatus alterius ecclesiā. nam satis esset absōnū dicere hoc casu Episcopis esse ademptā potestatem: cum nullibi hoc cauetur expressē. Nō tamen dico prout dicūt Hosti. & Pe. & Abb. q. c. de multa. loquatur quando dispensatio fienda non est: vt. s. dixi: sed quando principaliter ob prerogatiuā personarū: secundariō ob bonum publicum spirituale: vt. s. dictum est. Nā in fauorē personarū non debet recedi ā iure cōmuni: vt in. c. miramur. lxj. dist. sed propter vtilitatem superuenientem ex persona, benē receditur ā iure cōmuni: vt dicit glo. no. in praealleg. c. miramur, & satis probatur in. c. de multa. s. eo. Fateor tamē, q̄ ille qui dispensat, non debet habere respectum ad personam sed ad vtilitatem cōmunem, quā sequitur ex personā: dispensatio tamē hoc casu principaliter concernit vtilitatem personarū: licet dispensans habeat, & habere debeat respectum ad bonum commune. ¶ Et huius iuris correctionis causa potuit oriri ex indiscreta dispensatione, quam faciebant Episcopi: vnde Papa ad hoc obuiandum, voluit sibi soli referuare dispensationē, quando venit fienda principaliter propter prerogatiuam personarum: quia ex dilatione nullum imminet periculum ecclesijs. sed quando venit fienda principaliter propter prerogatiuam & vtilitatem ecclesiarum, voluit ius antiquum remanere incorrectum quia ex dilatione potuisset irrogari ecclesijs. maximum praeiudicium. & hāc distinctio est multum aequa, & ecclesijs fauens: & prouidetur per eam fraudibus adhibendis, & etiam vtilitati ecclesiarum: & euitatur iurium correctio, in quantum fieri potest. nec alia iura superius allegata apertē faciunt contra hanc conclusionē. Sed. c. ordinarij. de offi. ord. lib. vj. facit aliquantum contra hanc conclusionem, in. §. si verō. vbi dicit text. q̄ si dubitatio oritur super dispensatione circa duo curata, recurrendum esse ad sedem apostolicam, cuius est aestimare quem modum sui beneficij esse velit. & c. ergo tacitē innuit, q̄ solus Papa dispense: aliās dixisset recurrendum esse ad eum, qui dispensauit. Sed respondeo, quod Papa retulit se ad id, quod saepius & frequentius accidit. iuxta not. in. c. literas. de despon. impuber. Nam rarō contingit dispensatiōem fieri per Episcopum & super ea dubitari, sed vt plurimum ppter varia rescripta, quā ab apostolica sede emanāt oritur hāc dubitatio. sed in alio ille tex. facit pro: quia in princi. dicit episcopū debere cōpellere quoslibet detinētes duo curata, ad ostendendū dispensationes, quarū authoritate illa possident. & sic non dicit, dispensationes sedis apostolicā: sed in genere dicit, quarum authoritate & c. sufficit quod ille tex. non venit dispositiue ad correctionē. c. sanctorū. debet ergo intelligi & restringi secūdū alia iura. ¶ Aduertendum tamen, quia circa duas personas, vel duas dignitates, vel praeposituras, seu administratiōes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo obtinenda in eadem ecclesia etiā cōsuetudine existente Episcopus dispēfare nō potest: vt in. c. j. de cōsue. lib. vj. vbi est expressum. An autē possit dispēfare circa praedicta in diuersis ecclesijs, quo ad officia nō curata: Ioā. mo. ibi dicit q̄ constitutio non loquitur in diuersis Ecclesijs: sed Archid. sub dubio fortē, ibi etiam de diuersis Ecclesijs hoc intelligit, quo ad dignitates, personatus, vel officia. & dicit quod in illo. c. j. loquitur de eadem: quia sic de facto occurrit. Ioan. and. ibi dicit, q̄ illud. c. non procedit in diuersis Ecclesijs quo ad officia non curata. ¶ † Secundo casu principali, scilicet cum quæritur quid in pluribus simplicibus. glo. communiter tenet, q̄ Episcopi dispensatione possit quis obtinere plura simplicia, seu curatum, seu dignitatem cum simplici: vt no. gloss. in. c. literas. de concess. praebe. & c. de multa. s. eod. & c. dudū. ij. de elec. & in. c. super eo. j. eo. tit. lib. vj. & in. c. j. de cōsue. eo. libr. Et huius opi. fundamentū elicitur ex. c. sanctorū. lxx. dist. vbi indistinctē permittit Episcopo dispēfare etiā circa duo cura-

ta. & c. de multa. tantū loquitur de curatis & dignitatibus. In simplicibus ergo, vel curato & simplici, remanet antiqua dispositio praealleg. c. sanctorū. Sed Ioā. an. in. c. literas. aliter, & melius videt distinguere. & idem sentit gl. in cle. f. j. eo. tit. videlicet, q̄ aut vult Episcopus dispēfare super pluribus beneficijs simplicibus, vel curato, vel dignitate & simplici beneficio, in eadē ecclesia, aut diuersis. Primo casu, aut beneficia sunt difformia, vt super dignitate & praebe: & potest argui ex. c. j. de cōsue. lib. vj. & quod ibi no. facit. c. cū nostris. de cōces. praebe. Aut sunt vniformia & super duabus praebeis, vel canonij: & non potest: imō cōsuetudo in contrarium non valeret: vt praealle. c. literas. & no. in praealleg. cle. f. j. ¶ Quae autē sit ratio, quare magis in diuersis officijs eiusdē ecclesiā, quā canonij possit Episcopus dispēfare: dic secūdū Ioā. an. & bene, q̄ si est canonicus pluriū ecclesiarum ex dispensatione semper est reperire in qualibet ecclesia numerū completum, nec frangitur numerus: quia in vnaquaq; ero decimus, vel duodecimus, vel quartusdecimus secūdū ordinē receptionis meae, & idē si in ecclesia sunt beneficia de per se & canonicatus. Nam nunc canonicatui, nunc officio potero deseruire: sed si mihi canonico detur in eadem ecclesia alia canonica: tunc aut ecclesia non habet numerum, aut habet: si non habet, non procedit iteratio: quia fieret tantummodo quo ad vocem, sicut cū secūdō manumittitur manumissus: baptizatur baptizatus, ordinatur ordinatus. lxxij. dist. c. quod verō. & quod ibi no. ¶ Secūdo casu cum habet numerum, per dispensationem numerus frangitur. nā si essent. xij. canonici: & habeo duas praebeas, tantū essent. xj. & sic de singulis. Nō enim potest eadē persona bis numerari. patens est ergo ratio fractionis numeri. Item subtrahitur ecclesiā alterius cōsiliū & subsidiū. Nam ad hoc ex prima canonica tenebatur, & sic per secūdā nil additur. vnitas ergo ecclesiā & officiorū prohibet, & diuersitas ecclesiarum & officiorū permittit. Et per hoc non obstat q̄ plus sit habere dignitatē & canoniam, quā duas canonicas, quia hoc vltimo casu militat ratio prohibitionis. ad hoc, quod not. lo. an. in. c. f. de trāslat. praealat. & gl. in praealle. clemen. f. j. ¶ † Tertio casu principali quando talia beneficia sunt in diuersis ecclesijs. & tunc Io. an. & communiter doct. in praealleg. c. literas. & in. c. cum iandudum. s. eo. tenent, q̄ Episcopus possit dispēfare. sed contra hoc apertē facit. c. sanctorum. vbi dicit tex. licet enim Episcopi dispensatione vnus diuersis praesse possit ecclesijs, canonicus tamē praebedarius, nisi vnus ecclesiā in qua conscriptus est: esse nō debet, & sic apertissimē dicit Episcopū dispēfare nō posse: vt vnus habeat duas praebeas etiā in duabus ecclesijs. ¶ Et ideo videtur sic dicendum, q̄ aut Episcopus vult dispēfare super duobus beneficijs, vel duabus canonij, & potest. Aut super duabus praebeis diuersarū Ecclesiarum, quarum qualibet per se sufficit: & nō potest. Et iste est proprius praealle. c. sanctorum. licet ibi glo. dicat q̄ etiam super duabus potest, quando sunt in eodem Episcopatu: secus si in diuersis. & in hoc vltimo casu videtur intelligere illud. c. quod non placet, quia est maxima limitatio ad illum text. Et primum intellectum ad illud. c. videtur sentire Innocen. in. c. fina. de cleric. non residen. vbi dicit, q̄ Episcopi dispensatione non potest quis esse canonicus praebedarius in diuersis ecclesijs, sed canonicus tantū sic, per praealleg. c. sanctorum. ā contrario, vbi dicitur, quod non potest esse canonicus praebedarius in diuersis ecclesijs: ergo canonicus tantū sic. Et ratio diuersitatis secundū eum, quia si haberet duas praebeas: notaretur cupiditas: vt in. c. cum iandudum. s. eodem. Item diminuerentur praebeae aliorum: & non debet fieri dispensatio cum alterius praeiudicio. hoc vltimum intellige quando praebeae non sunt diuisae: quo casu fieret alijs praeiudicium, si dispēfaretur cum alio. sed quod habeat canoniam in alia ecclesia, est potius oneris, quā commodi. Item expedit ecclesiā plures habere consiliatores: quia integrū est iudicium. & c. lxxij. dist. in. exempla. & c. prudentiam. de officio delega. Sed diceres quare duo beneficia possunt alicui dispensatiue concedi: & non sic duae praebeae? Innocen. non reddit rationem: sed potest dici, q̄ praebea principaliter conceditur alicui, vt inde quis necessaria sibi suscipiat: vt dicit tex. xij. q. j. c. fin. vnde si quis habet praebeam sibi sufficientem, aliam non debet consequi, sed beneficium consequitur principaliter propter diuinum cultū: & vt gerat negotia beneficij. vnde poterit eius redditus conuertere

uertere in utilitatem beneficij. & sic nulla hoc casu denotatur cupiditas. Et hoc puto verum, nisi dispensatio fieret principaliter propter prerogatiuam personæ. quo casu dico Episcopum posse dispensare etiā super duabus præbendis diuersarum ecclesiarum. arg. in præalleg. c. de multa. vbi tantum prohibetur circa curata & dignitates

43 circa sublimes & literatas personas. ¶ Sextum erat examinandum, an sit tutus quo ad Deū ille, cum quo dispensatur per Papam circa pluralitatem beneficiorum utilitate publica non suadente. Ioā. de lig. vbi. s. dicit, q. non. Sed aduerte: quia pro solutione huius dubij præmittendum est, quod no. beatus Tho. ij. ij. q. xcviij. arti. ultimo: vbi diffiniens dispensationē dicit, q. dispensatio est commensuratio communis ad singula: inde gubernator familiarie dicitur dispensator: quia dispensat singula singulis & labore & præmium. & tali dispensatione indigemus, quæ legē vniuersalem ex causa interdum relaxaret. Hoc autem, scilicet communem relaxare, spectat ad illū, qui potest legem communem edere, vt est Papa, vel Imperator: non ad inferiorē, nisi quatenus à lege sibi permittitur: vt plenē legitur & no. in. c. at si clerici. de iudi. & c. dilectus. de temp. ord. & per Archi. in. c. licet canō. de elec. lib. vj. Dispensans autē debet habere intuitum rationis & boni vniuersi, & causæ propter quā dispensat: quæ causa in beneficijs potest esse triplex: necessitas, utilitas, & euidentis prerogatiua meritorum: vt in. c. de multa. & c. exposuisti. s. eo. & j. q. vij. c. dispensationes. cum duobus seq. quibus cessantibus: vt quia dispensans nuda voluntate mouetur, non habens intuitum ad aliquod prædictorum, non meretur dici dispensatio, sed dissipatio. Requiritur enim in dispensatione fides & prudētia. vnde Luc. xij. Quis putas fidelis est dispensator & prudens, quē constituit dominus super familiam suam. & c. Infidelis autē est dispensator, qui non habet intuitum ad bonum commune. Item est imprudens in non comparando causas prædictas: & ideo dissipator propriē dici potest. ¶ Ex his sequitur solutio quæstionis, in qua distinguendū est inter dispensationem factam causa cognita: vt sit tutus etiam quo ad Deum ille, cum quo Papa super pluralitate dispensauit. Aut hoc fecit sine causæ cognitione: & nō sit tutus quo ad Deum, sed quo ad forum ecclesiæ militantis, in quo sæpe fallitur & erratur: quo casu Deus aliter iudicat de homine, quā ministri Dei & iustitiæ: vt in. c. cum æterni. de re iudi. & c. à nobis. de senten. excō. Ad hoc facit quod legitur & no. de voto. c. nō est. xxiiij. q. iij. si is qui. & xxiiij. q. j. manet. ¶ Sed contra prædicta facit, quia prohibitio pluralitatis descendit à lege canonica, nō diuina: ergo aliud est dicendum in Papa: qui potest supra ius dispensare, & illud in totum etiam tollere: quia ipse solutus est legibus: iuxta not. per Inn. in. c. cum ad monasterium. de stat. regu. vbi expressē tenet, q. Papa contra ius positiuū, vt cōtra illud, q. non liceat habere duas curatas: potest nuda volūtate dispensare: quia eius est tollere, cuius est concedere. & de factis Papæ disputare non licet. xvij. q. iij. * c. si quis suadent. s. qui autem. & idem tenet Inn. in. c. dudū. ij. de elect. Facit quod not. in. c. proposuit. de concess. præben. & in. c. j. de cōsti. Sol. dico prædicta procedere quo ad forum militantis ecclesiæ, in quo non licet disputare de factis suis: quia ipse de alijs iudicat: sed à nemine iudicatur, nisi in casu hæresis: vt in. c. si Papa. xl. dist. & ix. q. iij. c. aliorū. sed quo ad Deum non procedunt. nam ius scriptum fundatum est super bono communi. iij. distin. c. erit autem lex. hoc autem priuata consideratione istius, vel illius, non debet omitti. lxj. distin. c. miramur. de reg. licet. cum si. Dispensatio autem per priuatam considerationem illud remittens irrationabilis est, cum apud Papam non debeat esse acceptio personarum. de iudi. c. nouit. cum concord. sed negari non potest acceptio vnius personæ, q. alijs com-

muniter denegatur. Item si Papa est negligens, vel remissus, & non attentus circa bonum publicum grauius punietur à Deo: vt in. c. si Papa. præalleg. & maximē circa bona ecclesiastica, quæ sunt Dei: vt in. c. ex eo. de electio. lib. vj. Inn. in. c. cum super. de cau. posses. & proprie. facit quod not. xij. q. j. expedit. & in. c. causa. j. de verb. signi. & j. q. iij. saluator. xxiiij. q. viij. conuenior. Nam quæcūq. ecclesijs offerantur, dicuntur esse oblata Deo. xij. q. ij. c. res. & c. vidētes. vnde nō debet attentata carnalitate & affectione speciali de his rebus disponere: sed attēto bono publico spirituali. Debet enim esse fidelis & prouidus dispensator, & non infidelis: & eius iudiciū debet de vultu Dei prodire: vt in. e. vt nostrū. vt eccl. bñfi. & c. cū aterni. de sent. & re iudi. ¶ Sed cōtra prædicta opp. & videt, q. nullo casu licet dispensare: quia nō debet esse acceptio personarū apud Papā: vt in. c. nouit. de iudi. & ita debet iudicare magnū vti paruum, vt ibi habetur. Sol. dic, q. non est acceptio personarum, nisi vbi circa inæqualia seruatur æqualitas. Sublimia enim & scientia cum labore quærentur. Non mirum ergo si ob maiori quæsitū labore, maius cōfertur præmium. & is gradus cōteros antecellat, quem labor prolixior & stipendia longiora fecerint anteire: vt not. in. c. de multa. s. eo. vbi hæc pro maiori parte notantur. Ex omnibus prædictis elicio tales conclusiones cum corollarijs. ¶ Prima conclusio, q. non solum in dignitatibus & curatis, sed etiam in simplicibus iure speciali cessante prohibet quis esse pluralis. Alia conclusio, licet de iure scripto singula beneficia residentiā exposcant personalem, iure tamen speciali permittente fructus in absentia percipere: nullo etiam vicario ibidem substituto: minimē prohibetur, dummodo graue præiudiciū Ecclesiæ ex hoc nō inferatur. In curatis tamen nequeunt prædicta sibi locum vindicare. ¶ Ex quo infertur corollarium, consuetudinem nō valere: vt per substitutū possit quis in curato deseruire. Ex quo infertur etiam aliud corollarium, curatum propria auctoritate nequire sua cura ad longum tempus substituere. ¶ Alia conclusio: quanquā beneficia simplicia iure speciali inducēte, residentiā non requirant personalem nequeunt tamen de iure communi regulariter plura in eadem accumulari personæ: si ex illorum quolibet clericus commodē viuere potest: aliās secus. Ex hac infertur corollarium: solam residentiā causam non esse beneficiorum accumulationem prohibendi. ¶ Alia conclusio: beneficiorum sufficientia præsupposita: consuetudo minimē valet, vt quis in eis possit esse pluralis: nec etiā data insufficientia, si beneficia sunt curata. ¶ Alia conclusio: si dispensationem principaliter suadet bonum publicum spirituale: potest circa duo curata, etiam hodiē Episcopus dispensare: secus si principaliter suadet prerogatiua personarum. ¶ Alia conclusio: licet circa duorū beneficiorum difformium, vel simplicis & curati cumulationem queat in eadem vel in diuersis Ecclesijs Episcopus dispensare: in eadem tamen circa conformia, vel diuersa circa duas præbendas, nisi principaliter suadeat prerogatiua personarū, dispensare nō potest. ¶ Ex qua infertur corollarium: q. facilius inducitur dispensatio circa beneficiorum, quā præbendarū accumulationem. ¶ Alia conclusio. Is cum quo super pluralitate beneficiorum utilitate tantum priuata suadēte, etiam per Papam dispensatur, quoad Deum tutus minimē existit. ¶ Ex qua infertur, corollarium, q. nec is quo ad ecclesiā triumphantem tutus existit, qui de inuitu ecclesiæ quæsitis ex indulgentia, ex eadem causa concessa is testatur.

47 ¶ Quæro certum est, quod per adeptionem secundi non curati, vacat primum confirmabile ipso facto: vt in. c. de multa. s. eod. An eodem modo vacet primum curatū per adeptionem secundi nō curati exigentis tamen præcisam residentiā de iure communi, consuetudine, vel

SEB. SAPIA.

¶ Supra ius. Vnde dixit Bal. in. c. cum super. col. j. q. Papa est supra ius: contra ius: & extra ius. & secū. dū Bald. in. c. j. qual. do. seu. propri. priuē. Papa est omnia, & ita per omnia. & secundum Host. in. c. cum venissent. s. de iudic. potest Papa equare quādrata rotundis, & multa de potestate Papæ, ponit Feli. in. c. j. col. iij. s. de constitutio.

Repe. §. Qui uero. Panor. super Tertio Decret.

statuto? Inno. in. c. j. de cle. non residē. videtur sentire q
sic, etiam si primum non esset curatum: ex quo vtrunq
requirit residentiam de iure speciali. Nam dicit Inn. ibi
differentiam esse inter consuetudinem: quæ est, quod
continuum residentiam faciat: & eam, quæ habet quod
non percipiat beneficium, nisi resideat: quia secun-
dum primam consuetudinem videtur ipso facto renun-
ciare primæ præbendæ recipiendo secundam, quæ simi-
liter residentiam requirat: secundum aliam autem con-
suetudinem non videtur renunciare: cum hoc non ha-
beat consuetudo. ad hoc. c. de multa. §. eodem. in simi-
li. Pro quo etiam facit, quod no. glo. in clemen. gratiæ.
de rescrip. quæ dicit, quod recipiendo quis etiam bene-
ficio simplex, requirens etiam residentiam, videtur
renunciare gratiæ super beneficio curato obtinēdo, ex
quo non potest vtrunq de iure retinere. Io. cal. in præ-
alleg. c. si. dicit, q licet pro hoc faciat identitas rationis,
s. incompatibilitas: per. d. cle. gratiæ. quidam tamen di-
cunt, q. c. de multa. non habet locum in huiusmodi sim-
plicibus. ¶ Ipse autem Ioan. Calde. tenet contrarium:
quia per identitatem rationis non extenditur ius etiam
pœnale. de elect. c. si postquam. §. ij. lib. vj. Ioan. Andr. in
addi. Specu. de cleric. non residen. ad si. dicit quod gloss.
dictæ clemen. non est vera: & hoc fuit dictum origina-
le Old. consil. clxv. secundum do. Card. in præalle. c. fin.
vbi etiam dicit hoc vltimum dictum esse verius: quia id
quod dicit. d. c. de multa. quod per adeptionem secundi
vacet primum: est pœna quod debet extendi per identi-
tatem rationis: de quo remittit ad not. per se in. c. cum
dilectus. de consue. & in. c. per inquisitionem. de electi.
¶ Pro decisione huius articuli duo sunt videnda. Pri-
mum, an primum beneficium vacet adepto secundo nō
curato ex dispositione. c. de multa. Secundò præsuppo-
sito, quod nō vacet ex dispositione illius. c. an vacet per
tacitam renunciationem ex adeptione secundi. de qua
iudicio meo tacitè sensit Inno. in præalle. c. fina. & gl. in
præalleg. cle. gratiæ. ¶ Circa primum est videndum,
nūquid præalle. c. de multa. cum sit pœnale debeat ex-
tendi: cum ex sui tenore non possit aptari quæstioni no-
stræ cum loquatur de beneficijs curatis. Et sic est discu-
tienda illa subtilis & profunda materia: nūquid consti-
tutio pœnalis debeat extendi: quæ materiā hic prosequi
non intendo: quia necessariā non existimo de præsentia.
nam illa videtur clarissima verissima & indubitata sen-
tentia: quia saltem vbi ratio pœnalis constitutionis ex-
pressa non est: vel non est omnino eadem ratio in casu,
de quo quæritur, 'constitutio pœnalis' extendi non de-
bet: & sic extenderet proprium casum: vt in. c. pœn. de
pœni. dist. j. de hoc not. plenissimè per Io. an. in regu. o-
dia. de reg. iur. li. vj. in mercu. vbi respondet ad. c. si post-
quam. superius alleg. gl. est no. in. c. j. de tēp. or. lib. vj. &
in. c. fidei fauorē. de her. li. vj. vbi bo. gl. multum not. ad
propositū nostrū: vt inst. de act. §. itē mista. vbi etiā bo.
gl. & in. c. j. de ele. & in. c. constitutionē. iuncto. c. nō so-
lum. de reg. iur. li. vj. cum infinitis similibus. per Bald. in
l. si quis seruo. C. de fur. Hic enim nō est eadē ratio. nam
negari nō potest, quin maius periculū imminet ex retē-
tione duarū parochialium, quā duorum simplicium, & re-
sidentia exigentium: vel simplicis & curati: per rationem
s. proximi. dictam. meritò constitutio pœnalis disponens
de curatis: vt per adeptionem secundi, vacet primum: nō
extenditur ad simplicia. Nam vbi maius periculum ver-
titur, ibi cautius est agendum: vt in. c. vbi periculum. de
ele. libr. vj. ¶ Circa secundū videlicet, an saltem vacet
primum ex tacita renuntiatione, quæ inducitur ex ade-
ptione secundi: Inn. vt dixi tenet, q sic. & alleg. præalleg.
clemē. gratiæ. quæ se fundat tantū super tacita renuntia-
tione. Sed aduertendū, quia Inn. in illo. c. si. videtur sibi
contrarius. Nam primò dixerat, q si clerici alicuius ec-

clesiæ exigentis residentiam ex statuto, eligunt scienter
aliquem clericum habentē cōsimile beneficium: viden-
tur renuntiar e statuto illi: super residentia. & hoc quo
ad canoniam & non quo ad præbendam: ne hoc vergat
in præiudiciū ecclesiæ. vnde ille beneficiatus erit in se-
cunda ecclesia canonicus sine præbenda: si autē elegerūt
ipsum ignorantes, quod aliud obtineret beneficiū, nisi
ille renuntiauerit primo: possunt illū refutare secundū
Inn. quod est contrariū eius, quod. §. dixi secundū eum.
Nā hic sentit, quod per adeptionē secundi residentia exi-
gentis, nō vacat primū ipso facto: quod etiā residentia
exigebat: sed clerici videntur renuntiasse iuri suo, si scien-
ter ipsum elegerūt. Si verò ignoranter, & ille nō vult re-
signare primū, possunt illū renuere, & nō acceptare in
canonicū. & in si. suæ gl. sentit, q iste institutus in secun-
do, videtur renuntiare primo propter incompatibilitatē
& ideo eius sententia tanquā doctoris cōtrarij sequenda
non est. ¶ Et q nō inducatur tacita renūciatio, proba-
tur per multa iura. Primò per iura antiqua, secundū
quæ habentibus duo beneficia incompatibilia dabatur
optio retinendi alterū: vt in. c. referente. & c. prætereā.
§. eo. quod non fuisset, si propter incompatibilitatem, &
per adeptionē secundi induceretur tacita renūciatio pri-
mi. Probatur etiā quia per ius nouū vacaret primum.
Item probat per alia iura superuenientia. & primò per. c.
nonnulli. de cler. non resi. vbi cauetur, quod recipiēs be-
neciū incompatibile cū primo debeat priuari. Secundò
per sniam, q minimè esset, si per adeptionē secundi in-
duceretur tacita renūciatio primi. Probatur etiā & per
ius nouū inductū per. c. de multa. §. eo. & extrauag. exe-
crabilis. Io. xxij. vbi hodie disponitur q adeptionē secun-
di curati vacet primū ipso facto. Nā si induceret tacita
renunciatio primi per adeptionem secundi exigentis re-
sidentia, frustra emanassent iura præalle. videlicet. c. de
multa. & c. execrabilis. & tamen, vt in eis patet, est iuris
nouu inductio. ¶ Ad clementi. gratiæ. iuncta gl. quæ vi-
detur ob stare, duplex potest dari responsio. Primò, q il-
la clemen. loquitur de habente literas ad dignitates seu
beneficiū curatū ab ordinario, per cuius adeptionē vi-
detur renunciare gratiæ Papali: cū non possit vtrūq re-
tinere. & hunc intellectū videtur ibi cōmuniter sentire
doct. & sic non esset vera glo. in prædicta clemē. gratiæ.
quæ intellexit text. etiā de illo, qui cōsequitur beneficiū
simplex exposcēs residentia. Sed quia verba illi⁹ cle. opti-
mè adaptant etiā ad adipiscētes post gratiam, beneficiū
simplex: ideo dico q illa gl. potest stare: & quod illa cle.
intelligatur de iure ad rē, prout loquitur: quo casu per
adeptionē secundi non curati exigentis residentia, indu-
citur tacita renunciatio gratiæ super beneficio curato.
Et est ratio: nā literę impetratæ ob beneficia, assumunt
vigorem ex intentione scribentis: vt in. c. cū causa. & c.
fi. §. eo. sed de intentione Papæ mādantis alicui prouideri
de beneficio curato, vel dignitate, non existit vt proui-
deretur illi, qui obtinet beneficiū, quod requirit præci-
sè residentiam. arg. in. c. ad aures. & c. postulasti. §. de re-
scrip. & c. quia nonnulli. & c. relatum. §. de cler. non re-
siden. ergo eo ipso quod impetrans consequitur tale be-
neciū ab ordinario tacitè videtur renunciare gratiæ:
cū non possit consequi beneficium, & effectū gratiæ
contra intentionē mandantis. Ad hoc. c. si pauper j. eo.
titu. libr. vj. Et iste videtur esse proprius intellectus cle.
gratiæ. & est multum pulcher. per quem toleratur: ibi
glos. & verba text. non impropriantur. nec. c. de multa.
extenditur. Et ex his cōcludo, quod per adeptionem se-
cundi beneficij, residentia exigentis, non inducitur ipso
iure vacatio primi cōsimilis, vel curati: cum inducatur
tacita renunciatio gratiæ super tali beneficio consequē-
do. ¶ Quæro, certum est q beneficium spirituale gra-
tis & liberè est conferendum: an Papa^b recipiens pecu-
niam de

SEB. SAPIA,
a ¶ Pœnalis. Vide
multa per Iaso. in
l. penulti. ff. de in-
iur. vocan. & aut
quas actiones. C.
de sacrosan. eccle.

SEB. SAPIA,
b ¶ An Papa. Vi-
de de hac quæ-
stione per Cardi.
sancti Sixti in tra-
ctatu de potētia
Papæ. q. xlv. & la-
tè per Felin. in. c.
ex parte. primo.
in prin. §. de offi.
deleg. vbi multa
allegat pro & cō-
tra, & per eundē
in. c. j. col. versicu.
inquantū. d. Ab-
ba. j. de simo.

niā de titulo spiritualis beneficij, dicatur cōmittere simoniā: & sic inuoluitur peccato: & eā dans possit salua conscientia illud beneficium retinere: hāc quæstionem expresse non reperio per aliquē tactam, nisi multū succinctē per do. Ca. d. in. c. j. de simo. vbi ex dictis doc. intulit, q̄ Papa pōt videri titulum beneficij: licet deberet abstinere: quia est res mali exempli. & hoc intulit ex eo, quod dicūt ibi aliqui doc. q̄ titulus de simonia non habet locū in Romana curia: sicut nec lex Iulia de ambitu locū habet in curia Principis. ff. ad legē Iul. de ambitu. l. vna. pro hoc quod not. lxxxij. dist. c. presby. & j. q. vj. c. vlti. Videtur ergo in Romana curia excusare à simonia scientia & tolerantia Papæ. arg. de offi. deleg. c. ex parte. & quod ibi not. & hoc fatetur Hosti. verum in his, quæ sunt simoniaca, quia prohibita: secus si prohibita: quia simoniaca. iuxta not. in præallega. cap. ex parte. Alij verò ibi contrarium dicentes, quod ex quo constitutio promulgata est, hoc prohibens: tenet & firma est, & omnes ligat. Dicit tamen ibi Io. and. quod non ligat promulgantem. C. de legi. l. Princeps. Et ex his sentit ibi. do. Car. q̄ vendere titulum beneficij, non est simonia: quia prohibitū. ¶ Ego verò legendo illud. c. tenui contrariū quod corr oborabā rationibus & tex. Et primò inducīt talis ratio: per titulū beneficij confertur executio ordinis & clauium, nō tantū bona temporalia. Vnde sciendum, q̄ in ordinatione datur potestas clauium in habitu, sed non in actu. In institutione verò, seu collatione beneficij, datur executio illius potestatis. tex. est apertus in

* c. generaliter. * §. ecce sufficient. & in. c. seq. xvj. q. j. Nō enim quis pōt parochianum alterius soluere, vel ligare, vel in alterius ecclesia celebrare, sine illius licentia: vt in c. cūctis. & quod ibi no. xvj. q. j. & ix. q. ij. quasi per totū & xij. q. j. c. j. de parochia. c. vt dominicis. & c. nullus. & de poeni. & remis. c. omnis. cū simi. quæ quidē executio est connexa ipsi ordini, seu sacramento ordinis: ergo vendendo executionē ordinis videtur vendere ipsum ordinem, & donū Dei. ad hoc. j. q. ij. si quis obiecerit. & c. saluator. j. q. ij. in quibus iuribus cauetur, q̄ qui vendit vnū sine quo alterum non peruenit: neutrū inuenditū relinquit: & sic in vendendo executionem potestatis, qui non prouenit sine ordine, videtur vendere ipsum ordinē. & de hoc est gl. sing. in. c. licet. de pœ. quæ est finalis in ordine: quæ apertissimē dicit, quod in recipiendo pecunias à vicarijs, vt permittat eis celebrare in vicarijs suis venditur executio ordinis: & p̄r cōsequens ipse ordo. & ideo hoc est simoniacū. Itē vendendo ordinis executionem videtur vendere donū Dei. hoc enim prouenit ex dono Dei & non Papæ. ad hoc. c. verbū. de poeni. dist. j. vnde ordinis executio dicitur ordinis perfectio: vt in. c. qui perfectionē. j. q. j. Hæc autē sunt prohibita vendi, quia simoniaca. vnde videri ordinē & ecclesiam seu altare. i. executionē altaris, æqualiter prohibētur: & vtroq̄ casu appellatur simoniaca hæresis: vt in. c. præbyter. j. q. j. ibi: *quia altare & decimas. c. spiritū sanctum emere, vel vendere: simoniacā hæresin esse, fideiū nullus ignorat.* Idē dicit tex. in. c. altare. j. q. ij. hoc autē vendere in vtroq̄ testamento prohibetur: vt in. c. qui studet. j. q. j. vbi habetur de Giezi & Simone mago, qui primò fuerunt authores huius sceleris. Vnde simonia dicitur à Simone mago, qui primò in nouo testamento author huius sceleris extitit, in volendo emere gratiā Dei. Nam cum Apostoli essent Hierosolimis, & per manus impositionem darent spiritum sanctum: Simon magus obtulit pecuniam Petro, si daret illi potestatem illam vt ipse suis spiritum sanctum eodem modo conferret: & tunc recepit damnationem à Petro inquitente: Pecunia tua tecū sit in perditione, quia donū Dei & c. ad hoc. j. q. j. c. Petrus. & c. qui studet. prope fin. In veteri testamēto Giezi famulus Helisei propheta, voluit vendere sanita

tem Naam. Nam legitur in 4. Regum, q̄ cum Naam Princeps militiæ Syriæ, iussu Helisei septies lotus in Iordane, mundatus à lepra recederet, Giezi puer Helisei, videns q̄ dominus suus nihil accepisset ab eo, clam secutus est eum dicens, duos filios prophetarū ad Heliseum venisse: & nō habet quid ante eos ponat, ideo rogabat ex parte Helisei, vt aliquid sibi mitteret. Naaman verò misit ei duo talenta & vestes mutatorias: quæ omnia Giezi abscondit: & postmodum ingressus stetit coram domino suo: cui dixit Heliseus, venis Giezi? qui respondit, non iuit seruus tuus, quōquā: Heliseus verò dixit, nōne cor meū erat præsens, cū accepisti argentum, & vestes: vt emas iumenta, boues, seruos & ancillas: sed lepra Naaman adhærebit tibi & semini tuo in æternum. & egressus est ab eo leprosus: & Naaman cādidus factus est, vt nix. Et sic Giezi fuit author huius sceleris in vendendo. vnde propriē emptores omnes sunt appellandi Simoniaci: venditores verò Gieziatici, à Giezi: vt dicit glo. j. q. j. in summa. Et sic patet ex prædictis, quod vendere quæ proueniunt à Deo, est prohibitum: quia simoniacum: & de se est nequissimum. sed nullus dubitat, quod executio ordinis proueniat ex dono Dei: ergo ex eius venditione etiam Papa inuoluitur simonia. Item ecclesiam vendere prohibuit ipse Deus in figura. & apertissimē habetur in. c. ex multis. j. q. ij. vbi dicit tex. q̄ Calcedon. cōcilium vnum ex principalibus, simili poena condemnat eos, qui ecclesiæ beneficium interuentu pecuniæ acquirunt: & eos qui sacram manus impositionem per quam spiritus sanctus cōfertur, mercari dignoscuntur: vtroq̄ casu autoritate inexpugnabili illos à beneficio, istos à sacro ordine iubet expelli. Tamen humani generis redēptor, omnes ementes & vendentes de templo eiciens cathedras vendentium columbas euertit: numulariorum æs effudit. Ex patris autoritate denunciāns dicens: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. & post pusillum subiicit text. quod sicut per columbarum venditores designantur illi, qui sacrā manus impositionem vendere conantur: & sic per numularios ecclesiastici beneficij venditores denotantur: qui domum Dei (euangelio teste) speluncam latronum faciunt. & c. vide etiam bonum tex. in. c. qui studet. ij. q. j. vbi multipliciter probatur hoc crimen esse prohibitū vtroq̄ testamento. & vide in. c. presbyter. ea causa. & q. vbi probatur, q̄ obtinere beneficium per simoniam, est crimen hæresis. ¶ Ex prædictis ergo apertissimē liquet hoc, scilicet vendere titulum beneficij esse à Deo prohibitum. ergo Papa non excusatur. xxv. q. j. sunt qui dam. & quod not. in præalleg. c. ex parte. & c. j. de simo. & ob istam autoritatem prohibet ibi Papa etiam pro canonicatu, seu præbenda pecuniam exigi, etiam in vtilitatem fabricæ ecclesiæ, vel pauperum conuertendam. Ad idem bo. tex. in. c. ex diligenti: de simo. vbi dicit tex. q̄ præstare homagiū, & sic dare aliquid temporale pro spirituali beneficio, contrarium noscitur diuinis & humanis legibus. & hoc ideo dicit ibi glo. quia est cōtra vetus & nouum testamentum. ¶ Et prædicta puto procedere, quando executio beneficij, vel officij concernit diuina: vt puta altaris administrationem, vel clauium executionem: secus autem si concerneret tantū administrationem temporalium: vt est videre in hospitali: nam tunc non puto Papam committere simoniam recipiendo quid temporale: quia hoc non est vendere donum Dei: sed id dicitur simoniacum, quia prohibitū ab ecclesia. Et in hoc posset procedere similitudo de lege Iul. de ambitu. quæ non habet locum in Romana curia: vt. s. dictum est. & hoc ideo, quia ipse Princeps hoc prohibuit: secus autem si prohibuisset Deus. dico tamen q̄ vtroq̄ casu Papa debet abstinere: & malè facit, si nō abstinet: licet hoc vltimo casu nō dicatur simoniam pro-

ZACHARIAS.

a ¶ Non habet locum in curia Romana. Adde istū in. c. cū venissent. nu. 7. & ibi posui in apostil. ad eū. in ver. de delicto simoniæ. vbi etiā Feli. col. j. ver. in. quantum abbas. vbi dicit hāc esse communem opi. s. de iudic. & ali. quid in. c. j. nu. 5. & ibi etiā posui in addi. in ver. in curia romana. j. de simo.

SEB. SAPIA.

a ¶ Denigratur. vi de quæ copiose accumulat Felin. in. c. si quædo. col. iij. versic. propter illud dictum. & col. v. ver. dicta p istum tex. s. de re scrip. vbi tangit quædo Pape obedendum, & nun quid possit disponere contra statum ecclesiæ.

b ¶ Exigere rationem. Adde q etiam nō potest ipsum amouere propter dilapidationem: sed debet petere vt amoueat, vt laicus: vt dicit Fe. de. consil. xcv. de quo etiam per eundem consil. ciij.

c ¶ De fructibus ecclesiæ. Adde videndum do. Car. consil. xcv. vbi an æquiparetur tutori.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod nota in apostil. ad l. istum. in. c. repræhensibilis. nu. 18. in versic. testari. s. de app. Cardi. in clem. gratiæ. nu. 12. & ibi in apof. Celsi. in versic. q clerici precise de rescrip. & Franc. in. c. præfenti. nu. 10. & ibi iterum in apostil. eiusdē Celsi. de off. ord. lib. vj.

d ¶ Ignotum. Adde idem esse in habente ius patr. vt dicit Fed. consil. s. alleg. xcv.

ZACHARIAS.

e ¶ Facit plenam probationem. Adde nota in apof. ad istum. in. c. in præfenti. nu. 3. in apof. in versic. prælatorum. j. de renunciat.

56 priè committere. ¶ Nam Papa non potest id facere, per quod denigratur seu decoloratur status ecclesiæ. j. q. vij. c. & si illa. xxv. q. j. non igitur. facit quod no. de iureiuran. c. & si Christus. & de hoc in Specu. in tit. de leg. s. nunc breuiter. vbi ponit casus, in quibus Papæ prohibitum est dispensare: & inter ceteros prohibitos connumerat supradictū. ¶ Vtroq; enim casu putat istum qui dedit pecuniam, etiam Papæ nō esse tutum, quo ad Deū: & ligari cōstitutione Papali super hoc promulgata: licet ipse Papa sua cōstitutione non ligetur: nec mirum, quod vnus ligetur, & alter non. Nam hoc cōtingit propter diuersas qualitates personarum. Papa enim non ligatur: quia nemo potest se ipsum ligare, quia etiā absoluerē seipsum non potest: vt in. c. fina. de pœ. & remissis. quia discretio personarum debet esse inter agentē & patientem. sunt enim correlatiua: quæ non possunt in eadem persona cadere: vt in. c. si. de instit. & in. c. debitum. de biga. & in. c. per vestras. de iure patronatus. Sed quod subditus non ligetur, nihil obstat, ex quo cōstitutio remanet firma: nec fuit sublata per habentem potestatem illa vice dispensandi. Videmus etiā, q in facto inseparabili vnus peccat, alter non. vnus punitur, alter non. xxxiiij. quæstio. ij. c. in lectum. & pone exemplum cum plures eligunt indignum, quorum aliqui sciūt, aliqui ignorant. de elec. c. cum in cunctis. s. clerici. eo. tit. c. scriptum. ad fi. Item pone cum plures committūt actū, ex quo debetur suspensio iuris, sed alter est Episcopus, qui de iure nullam sententiam suspensionis incurrit, nisi de ipso expressa mentio habeatur. de elect. c. si cōpromissarius. s. huiusmodi. de sent. excom. c. quia periculosum. lib. vj. ¶ Et hoc vltimum apertissime sentit Io. an. in regula, cui licet. in mercuri. lib. vj. vbi format quæstionem in similibus terminis: videlicet Bononiē. episcopi statutum excommunicat ludētes ad hazardum: ludit demū Episcopus cū Titio: quæritur nūquid vterq; ligetur, vel neuter: & tandem post multa diffinit Episcopum nō ligari: sed Titium sic. Ita in proposito dicā istum dantem pecuniā ligari cōstitutione papali: sed Papam non. ¶ Ad legem Iulia. de ambitu. responde, vt dicit Io. an. in præall. regula cui licet. in fi. quæstionis. q il la lex punit ambitum. i. ambitionem & cupiditatē quæ rentis administrationem & pecuniam dantis populo, per quē elicitur exprimens id non habere locum in vrbe, vbi princeps magistratus erat. probat ergo solum illa lex, q si statutum diceret, qui luserit alibi, quā in palatio nostro: vel cum alio, quā cum nobis: vel familia nostra & c. q ludens in loco exempto, vel cum persona exempta ligatus non esset: & multa alia: quæ possent in contrariū allegari in hac quæstione: q iste non ligetur, si Papa non ligatur. vide ibi Io. and. ¶ Ex prædictis omnibus elicitur cōclusio. ex pecuniæ datione propter beneficij spiritualis institutione simoniacum crimē oritur: adeo quod etiam Papa tali crimine inuoluitur, si talis beneficij administratio & executio clauium potestatem: cum altaris administratione concernit: aliās secus. licet alio crimine inuoluatur: dans tamen vtroq; casu, quo ad Deum: & etiam quo ad ecclesiam militatē tutus minimē existit hæc est conclusio noua. Abbas.

SVMMA RIVM

1 Consuetudo semel reprobata, an possit iterum induci, vide remissiuē.

2 Clerici non debent ad diuina admittere excommunicatos, si tamen admissi sint, non efficiuntur irregulares.

3 Patronus ecclesiasticus habet pinguius ius in ecclesia, quā patronus laicus, & ideo potest exigere rationem administrationis temporalium, quod non potest laicus.

4 Ecclesia dicitur ad aliquem pertinere pleno iure, quando Episcopus nullum ius Episcopale ibi exercet, & ideo presentatio institutio, & destitutio pertinent ad illum, qui eam habet pleno iure.

5 Literæ commendatitiæ Prælatorum faciūt plenam fidem in his quæ sunt modici præiudicii: puta quando commendant clericum eorum alteri Prælato. 6.

6 Episcopus, an debeat examinare clericum sibi per literas commendatitias præsentatum.

7 Nominatim expressi in pœnalibus, qui dicantur. In odiosis non est recedendum à proprio significato verborum. Excommunicatus, si est aliquis cum suis fautoribus, oportet illos declarare ante, quā sint excommunicati.

Ciuitas, si est interdicta, non erit interdictus populus illius ciuitatis: & ideo poterit alibi audire, secus si interdicatur populus.

CSP.

XXXI.

In lateranensi. ¶ Non debet re-

ligiosis ecclesias, vel decimas à laicis sine Diocesanorum consensu recipere excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittere in ecclesijs quoq; quæ ad eos non pleno iure pertinet instituere & destituere. sed presentabūt Diocesani ad eas viros idoneos. h. d. vsq; ad finem. Primò ponit tenorem concilij lateranē. Secundo approbat & renouat ibi: nos autem. Tertiò addēdo declarat ibi: sanē. ¶ Casus literalis. Quod dicitur hīc, habetur. s. de priuileg. cum & plantare. vsq; ad. s. sanē. In quo prædicto concilio dicitur, vt tales presentare procurēt in ecclesijs, quæ ad ipsos pleno iure nō pertinent: quos vel conuersatio illorum notos reddat: vel commendet

1 testimoniū prælatorū. Ber. ¶ Not. primò, q hīc pro maiori parte renouatur, quod erat sancitū in cōcilio lateranē. Et fortē hac ratione nō poterat dubitari, vtrū propter non obseruantia esset introducta facultas, seu consuetudo in cōtrariū. & vide quod in simili nō. in clem. statutum. de elec. vbi gl. not. nūquid cōsuetudo semel reprobata possit induci. tetigi in. c. ij. de probatio.

2 ¶ Nota secundo, q religiosi nō possunt admittere ad diuina excommunicatos, vel nominatim interdictos: si tamen admittūt de facto, nō per hoc efficiuntur irregulares. c. j. is qui. de senten. excom. lib. vj. sed incurrūt pœnam. c. Episcoporum. de priuileg. eo. lib. ¶ No. tertio, q patroni ecclesiastici habēt pinguius ius in ecclesijs patronatus, quā seculares. nam possunt exigere rationē de rebus temporalibus, quod laici patroni nō possunt. & qualiter sit exigenda hæc ratio à Rectore ecclesiæ, vide per Inn. in. c. cum & plantare. j. de priuileg. Et ex hoc & illo. c. cum & plantare. collige rectorem ecclesiæ non posse ad libitum disponere de fructibus ecclesiæ, sicut de patrimonio. De his enim fructibus ecclesiæ possunt cōpelli ad reddendū rationē, nō tamē multū subtiliter exigenda est ratio: vt not. in. d. c. cum & plantare. ¶ Ex hoc infero, q cū pinguius ius habeat Episcopus in beneficio quā patronus, quod quemadmodū potest patronus exigere rationē: ita & fortius Episcopus. argu. in. c. dilectus. s. de offi. lega. Laicus verò patronus de his se non intromittit: vt in. c. nouerint. x. quæstione. j. Nota ¶ q in ecclesijs pertinentibus ad religiosos pleno iure non fit presentatio Rectoris Episcopo, sed ipsi instituūt, & destituūt. Intellige, quādo populus est exemptus: aliās ratione cure, debet recurri ad episcopū. de quo in. c. vnico. de capel. mona. lib. vj. Et quādo dicātur ecclesiæ subiectæ alicui pleno iure: dic, vt in. c. quoniam. j. de priuileg.

3 Nā pleno iure dicunt, quādo Episcopus nullū ius Episcopale ibi exercet, sed tota iurisdictio pertinet ad Abbatē, seu ad aliū prælatū. ¶ No. q habens collationem beneficij, nō pōt in populo nō exempto instituere clericū

4 ignotum. Et no. q testimonium Prælatorū facit plenam probationē super idoneitate personæ instituendæ quæ alias in illis partibus est ignota. Nam cū agatur de modico præiudicio, literæ cōmendatitiæ prælatorū faciūt plenā fidē. ad hoc quod no. in. c. innotuit. de electi.

5 Vnde

Vnde pondera, q̄ tex. non loquitur de dispositione, sed testimonio prælatorum. Testimoniū verò est assertio sine iuramento: vt in. c. tuā. de coha. cler. & muli. Et qualiter multis modis ecclesiæ possunt pertinere ad religiosos: dic plenè vt dictū fuit in. c. de monachis. s. e. ¶ Sed quæro, nūquid Episcopus, dū fit sibi præsentatio ratiōe curæ possit examinare clericū sibi præsentatū per collationē: sed solū aditur Episcopus rōne curæ populi sibi subiecti. Inn. hic expresse non t̄git: sed solū dicit, q̄ si p̄sentatus est notus, debet admitti p̄ Episcopū, nisi aliquid probeſ cōtra eū. Si verò est ignotus, nō est admittendus, nisi probeſ bono testimonio: puta p̄ literas prælatorū, vt hic. vel per diuturnā cōuersationē honestā habitā in loco: vt dicit Host. quod notī dicunt hi, qui sunt oriū di in illo loco. ¶ Ex his tamen verbis tacite sentit Inn. q̄ ignotus pōt examinari. sed ipse Inno. latius prosequitur hanc quæstionē in. c. veniēs. de verb. sig. lib. vj. in quadā additiōe, quā pauci habēt. sed eā ponūt ad literā Archi. & Io. and. vbi cōcludit, q̄ Episcopus non pōt istū examinare: q̄a examinatio fit per illū, qui habet imponere manū, puta cōfirmatoriam, cōsecratoriā, vel ordinatoriā: sed in hoc casu Episcopus nō cōfirmat collationē, sed solū recognoscenda est cura animarū ab eo. Vnde cura venit accessorie ad collationē factā per istos religiosos, seu alios. Io. de lig. sentit cōtrariū. s. c. proxi. Sed iste tex. pōt adduci pro opi. Inn. dū requirit, vt nō præsentet. ego puto sic dicendū: q̄ aut queritur de bonitate intrinseca: sci licet respectu morū: aut de extrinseca & accidentali: vt de sciētia & similibus. Primo casu loquitur iste tex. nā si aliās quis est notus, debet præsumi idoneus: nisi probeſ contrariū. vt in. c. si. de p̄sump. nec oportet q̄ amplius examinetur, ex quo habuit collationē p̄ habentē potestātē. Si autē est ignotus, pōt eū examinare: cū aliās non teneatur eū admittere, vt hic. Secūdo casu, puto q̄ Episcopus possit talē examinare: quia respectu curæ animarū nō potest dici idoneus, nisi prius probeſ: & periculum est cōmittere in experto curā animarū: vt in. c. eū sit. de ata. & quali. Pro hoc facit, quod legitur & not. in. c. si fortē. de elec. lib. vj. Itē cū Episcopus teneat reddere rationē de cura: vt hic: ergo Episcopus pōt eū examinare. & hæc pars tutior est. ¶ Vltimò q̄ro qui dicant nominatim excōmunicati, vel interdicti. & facit ista quæstio ad multa. nā sæpe in aliqua dispositiōe requirit, vt aliquid fiat nominatim. Inn. dicit hic, q̄ si interdicti ciuitas, vel castrū: oēs de illo loco dicunt nominatim excōmunicati, vel interdicti. arg. c. cū in partibus. de verb. signi. Idē si interdictū exp̄ssis noībus proprijs: fecus si excōicatur Petrus cū fautoribus suis. Nā fautores nō dicunt nominatim excōicati: sed oportet, q̄ prius facta fide de fauore denūciēt excōmunicati: nisi notoriē cōstaret de fauore. Sed cōtra hoc dictū Inn. vide gl. not. & Pau. in cle. j. de vita & ho. cle. in vers. noīatim. Pro primo dicto vide gl. in. c. cōstitutus. de sen. excō. lib. vj. pro cōcordātia dicerē, q̄ vbi agitur de incurrēdo p̄nā ipso iure: nō dicit quid fieri noīatim, nisi exprimant nomina propria: q̄a hoc importat etymologia hui⁹ verbi nominatim. Nam in istis odiosis, nō est recedendū à proprio significato verborū: vt in. c. statutu. de elect. lib. vj. facit quod dixi in. c. tuā. de cleri. nō residen. nisi fortē circumstātiæ sint ita stricte, q̄ teneat ex toto vicē nominis proprii. pro hoc. l. ij. ff. de libe. & posthu. & insti. de exhære. lib. s. nominatim. & l. quoties. s. si quis nomē. ff. de hære. insti. & facit. l. certū. ff. si cert. pet. Si verò nō agitur de incurrēdo p̄nā ipso facto, sufficit quod aliquid nominetur per circumstācias, licet nō ita stricte. Sic intelligit Inn. hic, dū ponit exemplū, q̄n interdicti ciuitas: & intelligit quando interdicti populus alicuius ciuitatis: nā interdicta ciuitate, non est interdictus populus: quia po-

pulus posset alibi audire diuina. de quo in capi. si sententia. de senten. excom. lib. vj.

SVMMARIUM.

- 1 Clericus absens, qui vel quia studet in Iure, vel Theologia. s. vel ex alio priuilegio recipit fructus beneficii sui, non participat de quotidianis distributionibus. 4. 6. 8.
- 2 Clerici etiam habentes dignitates, possunt se absentare ex causa studij.
- 3 Priuilegium partim fauorabile, & partim odiosum, restringitur in quantum est odiosum, & alteri præiudicat.
- 7 Priuilegium concessum à Principe, non intelligitur derogare consuetudini loci, nisi in eo fiat expressa mentio de consuetudine.
- 9 Clericus absens causa studij, an teneatur relinquere vicarium loco sui?

CAP. XXXIII.

Licet vobis. ¶ Absens in Theologia studio fructus beneficiorū suorū percipit in absentia: sed quotidianas distributiones nō. h. d. Vel sic secundū aliū intellectū. Dispensatus super habēdis fructibus in absentia, quotidianas distributiones non percipit. h. d. Primò ponit priuilegij tenorē. Secūdo eius interpretationē. Secunda ibi: *nolumus*. ¶ Casus literalis. Dñs Papa mandauit Abbati & Priori sanctæ Genouefæ: quatenus magistro. R. Archidiacono Eboracen. in sacra pagina studere volēti, prouentus suos ecclesiasticos facerēt integrè ministrari. Dubitatur utrū deberēt ei facere distributiones, quæ tantū residētibus cōcedūtur. Respondet Papa, q̄ non vult, q̄ ei faciāt dari distributiones, quæ tantū residentibus, & his, qui interfunt horis canonicis exhibentur. Ber. ¶ No. j. q̄ etiam habens dignitatē, vt Archidiaconus, potest se trāsferre ad studia literarū, & deferere propriā dignitatē: debet tamen habere licentiā superioris, quā tenetur sibi impendere: vt legiſ & no. in relatū. s. de cleri. non residen. & de Abbatibus vide per Io. an. in. c. iij. ne cler. vel mona. vbi idē tenet. ¶ Secūdo not. q̄ priuilegiū pro parte fauorabile, & pro parte odiosum, debet restringi quatenus præiudicat alteri, vel cultui diuino. Nā priuilegiū hic cōcessum super fructibus integrè percipiēdis, nō extendit ad quotidianas distributiones: cū habeant naturā separatā ab alijs fructibus ecclesiæ: & fuerint introductæ in fauorē cultus diuini: vt canonici facilius cōuenirent ad diuina: vt in clem. si dominū. de reliquijs & vene. sanctorū. ideò non debentur, nisi interessentibus diuinis. De quo plenè dicendū: vt habetur in. c. vnico. de cle. non residen. lib. vj. ¶ Opp. cōtra tex. de. c. si. de magist. vbi patet, q̄ de iure cōmuni quilibet studēs, vel docens in Theologia percipit fructus in absentia: ergo nō fuit necesse impetrare hoc priuilegiū. Sol. potest intelligi hoc. c. dupliciter. Primò, q̄ istud mandatū continebat priuilegiū: & sic ad cōtraria dic, quod nondū emanauerat istud. c. Secūdo potest intelligi, q̄ istud mandatū Papæ cōtinebat ius commune. fortē enim canonici de facto nolebant sibi respondere: vel impetrauit iste ad cautelā: quia solet plus timeri, quod specialiter iniungitur j. de hæreticis aduersus. ¶ An autē studens in iure habeat hoc priuilegiū. dic, vt dixi in. d. c. tuā. s. de cleri. non residē. & tex. in. c. cum ex eo. de elec. lib. vj. facit q̄ sic. Nā scientia iuris est necessaria ad regimē ecclesiæ & totius orbis. Vnde assisēs in iure addiscēdo, vel docēdo non solū promouet vtilitatē propriā, sed etiā proficit ecclesiæ vniuersali. & vt dicit tex. in aut. habita. C. ne filius pro patre. loquendo de scientia iuris, q̄ per scientiā iuris mundus illuminatur: & ad obediendū Deo, & eius ministris vita subiectorū informatur. facit. d. c. cū ex eo. & c. super speculā. de magist. quod no. in. c. i. de cōsangu. & affinita. Vbi dicitur,

a ¶ Curam animarum. Adde, quod voluit Oldr. con. fi. xvij.

b ¶ Nominatim. Adde qualiter quid dicatur fieri nominatim, Alex. cōfi. lxxx. j. lib.

Anto. Francif.

¶ Quando aliqd dicatur nominatim fieri: dicas, q̄ illud dicitur fieri nominatim, quādo exprimitur, q̄ de eo dubitari nō pōt. l. j. ff. de libe. & posthu. & ibi plenè per Alex. Et adde q̄ primò nominatus p̄sumitur esse maior. ita Bal. in. l. pe. C. de verb. sig. per. l. j. de albo scribendo. & habet in. c. in Christo pater. de cōse. dist. ij. & ideò prior nominatus, p̄sumit magis dilectus à nominatē: vt per Bal. in rubric. C. si quis omis. causa testa. Et adde q̄ primò nominatus p̄sumit magis dilect⁹, & debet magis honorari, vt per Bal. in aut. hoc amplius. in pen. colū. C. de fideicom.

SEB. SAPIA.

b ¶ Nominatim. Quando quid dicatur fieri nominatim. vide Francif. Curtiū. in consil. xlvij. col. xij. cū seq. & in cōsil. xlix. colū. xvj. Et ibi an dicatur fieri nominatim quod exprimitur verbis generalibus: & in specie de excommunicatione, q̄n dicat fieri nominatim, vide gl. in. c. cū & plantare. in vers. nominatim. j. de priui.

c ¶ Cū fautoribus. Adde quod voluit Ang. cōfi. ec.

d ¶ Studens. Vide Abba. in consil. lxxxix. incip. in ecclesia catanensi. & Car. in cle. j. s. sane. in. vj. qd. de statu mona.

Cap. Exposuisti. Panor. super Tertio Decret.

quod canonista est p̄ferendus Theologo in praelatura in partibus, in quibus nō vigent h̄ereses: in illis verō locis
 a Theologus p̄feret canonista. Nā ad regimē ecclesiæ
 6 scientia iuris est magis necessaria. ¶ In gl. ibi: *respicit consuetudinem ecclesiæ*. hodie hæc consuetudo est redacta ad ius cōe: quia de iure cōmuni distributiōes nō debentur, nisi interessentibus diuinis officiis: vt. d. c. vni-
 7 co. de cleri. non residen. lib. vj. ¶ Sed not. ex gl. iuncto tex. & dictis doctorū h̄ic, quod priuilegiū nō præiudicat cōsuetudini loci, nisi de cōsuetudine in eo fiat mentio: quia in dubio nō videt princeps velle tollere cōsuetudinē loci: sicut h̄ic colligit in istis distributiōibus quotidianis, quæ olim ex cōsuetudine debebant solū interessentibus diuinis. & facit. l. ij. §. si quis à Principe. ff. ne
 8 quid in loco publico. & in. c. j. de cōsti. lib. vj. ¶ In ea glo. ibi: *habita ratione victus quotidiani*. Glo. obscure loquitur: sed habuit respectū ad cōsuetudinē quarundam ecclesiā collegiatarū, in quibus bona sunt in cōmuni: & viuunt cōiter: ita, q̄ mēsa cōi deputant certi redditus: aliqui verō diuiduntur inter canonicos. Studens ergo de tracto eo, quod debetur cōmuni mense habebit portionem suā, ac si esset p̄sēs: imō vt sentiūt ibi doctores: & dixi in. d. c. tuæ. si vltra p̄bendas distinctas capitulum
 b habet aliqua bona, quorū fruct⁹ in fine anni diuidunt inter p̄sētes, debet studens habere partem suā: quia habet pro p̄sēte in fauore studij. Isti em̄ redditus nō sunt cōditionati: sicut distributiōes quotidianæ: quia istæ distributiōes debent nō solū p̄sētib⁹, sed interessentibus diuinis. ¶ Et puto, q̄ absens causa studij non teneatur dimittere vicariū loco sui: cū iste tex. & c. super Spe. loquant̄ indistincte: & q̄ sæpe cōtingeret, q̄ detracta portiōe vicarij, nihil sibi remaneret: sed in beneficijs curatis tenetur dimittere vicariū: cū necessariō sit sibi exercenda cura: vt in. c. cū eo. p̄alleg. sed in beneficijs simplicibus posset probabiliter dubitari: sed in collegiatis simpliciter puto primū dictū verū: quia defectus absentis potest suppleri per alios de collegio. nec min⁹ seruit ille ecclesiæ studēdo: quā illi officiādo. sed in b̄ficijs distinctis, vt in capellis & similibus procedit dubiū: cū ibi nō sit qui suppleat defectū absentis. & in hoc esset cogitandum, sed pro nunc non decido istud dubium.

¶ Theologus. Adde Ro. consil. cccxxxij.

b ¶ Diuidūt. Adde, vt per Cal. licet nō ad propositum consil. xxj. de p̄ben.

c ¶ Dimittere vicarium. Adde, an ille qui dimittit, debeat habere distributiones quotidianas: Cal. cōsi. j. de cle. non resi.

¶ SEB. SAPIA.

c ¶ Vicarium. & ita tenet. d. Abb. in. c. tuæ. s. de cle. non resid.

- ✥ S V M M A R I V M. ✥
- 1 Capellæ possunt annecti & vniui præbendis ecclesiæ cathedralis, quando præbendæ sunt tenues, reseruata tamen debita portione capellana. 4. Sed si capella non sufficeret vtrique, talis vnio non fit. 7. 8.
 - 2 Clericus, vel canonicus habens præbendam requirentē residentiam, non potest habere ecclesiā parochialem, aliās secus.
 - 3 Beneficia duo curata, non possunt esse penes vnum, etiā quod vnum non sit sufficiens. 9.
 - 5 Clericus licet habeat euidētē prærogatiuam personæ, tamen non potest habere plura beneficia etiam annexa, nisi dispensatiōe.
 - 6 Capellæ appellatione venit etiam ecclesiā parochialis.
 - 7 Vnio, quādo fit de vna ecclesiā ad aliā, nō debet status ecclesiæ vnitæ alterari, sed debet in ea officiari prout ante vnionē. Episcopus debet subuenire de fructibus sui Episcopatus clericis, non habentibus, vnde possint viuere.
 - 8 Capitulum potest statuere, quod pensio vnus ecclesiæ exuberantis, soluatur alicui canonico indigenti, & Episcopus debet ad hoc consentire.
 - 10 Capella, si annectitur præbendæ, vel econtra, quis habeat curam animarum, vel aliarū rerū, an ille qui erat Rector capellæ, vel canonicus, qui habet præbendam.

Xpo suisti. ¶ Propter paupertatem præbendarū ecclesiæ cathedralis, possunt eis annecti capellæ, reseruata ipsarū presbyteris cōgrua portiōe.

h. d. Primò petitio. Secundò prouisio, ibi: *si euidens*.
 ¶ Casus literalis. Canonici Vesperimen. ante concilium generale. s. eo. extirpādæ. cōsueuerūt habere capellas ad sui sustentationē: cū de maiori Eccle. nō possent cōmō de sustentari: sed occasione p̄dicti cōcilij subtractæ fuerūt capellæ canonicis illis, vnde nō poterant de redditibus præbendarū suarū sustentari. Episcopus significauit hoc dño Papæ: vnde Papa mādāt Episcopo si euidēs necessitas, vel vtilitas exigit: bene poterit præbendas ecclesiæ suæ augmentare, adiungēdo capellas in perpetuū eisdē præbendis, reseruata cōgrua portione capellanis. Ber. ¶ No. j. bonū arg. ex tex. ad intellectū. c. extirpandæ. §. qui verō. s. eo. vt p̄cena ibi posita referat ad primū casum. Nā propter prouisionē illius cōcilij, nō poterūt canonici habere deinceps ecclesias parochiales. ¶ Scundò not. ar. q̄ præbendæ exigūt residentiam personalem. Nam propter eius residentiam, nō potest canonicus de iure cōmuni habere ecclesiā parochialem, quia non pōt vtriq̄ per se deseruire. sed cū hodie in multis ecclesijs præbendæ nō exigant residentiam, videt q̄ licitē possit canonicus habere ecclesiā parochialem: cui tamē debet per se deseruire: ex quo nō est annexa præbendæ. vt. d. §. qui verō. ¶ Not. iij. arg. q̄ etiā propter paupertatē beneficij, non potest quis habere duo beneficia incōpatibilia: puta residentiam exigentia. Nā licet canonici h̄ic haberent præbendas tenues, & non possent sustentari, tamen non fuit eis licitū habere ecclesias parochiales, nisi per viam annexionis: vt sequit̄ in litera. ¶ No. iij. duos casus, in quibus licitē ecclesiā annectitur præbendæ. Primus propter euidētem necessitatem: vt puta, quia propter præbendarum tenuitatem, non reperiunt̄, qui velint acceptare canonicatus. Secūdus casus propter vtilitatem: quia licet reperiātur: non tamen sunt idonei, & cōuenientes ecclesiæ cathedrali. & considera, quia nihil h̄ic dicit̄ de prærogatiua personarū: sed tm̄ de necessitate, vel vtilitate ecclesiæ. ¶ Ex quo pōt inferri, q̄ licet euidens prærogatiua personæ suadeat dispensationem plurium beneficiorū: vt in. c. de multa. in fi. s. e. non tamen dat facultatē annectendi vnū beneficiū alteri: quia fieret p̄iudiciū ipsis beneficijs, cū vnum veniret accessoriē ad reliquū. ¶ Not. optimū modū & prouisionē augmentandi redditus canonicorū: vt annectant̄ p̄bendis eorū capellæ, seu ecclesiæ parochiales. Et nota, q̄ nomine capellæ venit ecclesiā parochialis. cum enim hoc c. refert se ad dictum. c. extirpandæ. clarē patet, q̄ loquitur de illis ecclesijs. ¶ Nota ibi: *reseruata congrua*. &c. quod propter vnionē vnus ecclesiæ ad aliā, non debet alterari status ecclesiæ vnitæ: sed debet in tali ecclesiā more solito deseruire. Hinc est, q̄ doc. h̄ic querunt: Quid si est ecclesiā, quæ nō sufficit vicario & canonico? Et cōcludunt, q̄ talis ecclesiā nō est annectēda p̄bendæ: quia primò est subueniendū seruitio illius ecclesiæ: secūdò indulgendū necessitati canonici: si aut̄ non reperiuntur tales ecclesiæ sufficiētes, debet Episcopus subuenire de redditibus suis. quod not. pro hoc facit. xij. q. ij. c. concessio. & c. quatuor. ¶ Sed quero de modo augmentandi præbendas secundū dispositionē huius. c. Sol. duo intellectus h̄ic assignant̄ per doc. Primus per viā vnionis, vt si capella vniatur p̄bendæ. & iste modus est clarus. & vide bo. tex. in cle. ij. de rebus eccle. non alie. ¶ Secundus modus, vt sine vnione statuatur pensio ex redditibus ecclesiæ, vel capellæ, soluēda canonico. Et not. ex hoc secundo modo, q̄ licitē pōt Episcopus consentiēte suo capitulo, constituere pensionē ex redditibus ecclesiæ abundantis, p̄soluendā singulari canonico. Pro hoc facit. c. extirpandæ. §. qui verō à cōtrario. nā ibi solū inhibet pensio in fraudē: secus si iusta causa subesset. Ad idē. c. ad audiētiam. el. ij. de rescript. Et credo q̄ non solū posset per hūc modum prouidere canonicis: sed etiam alijs dignitatibus

a tatibus: sed rectoribus multum indigentibus. ad hoc. c. j. de reb. eccl. nō alienan. li. vj. Vbi patet, quod propter paupertatē vnius ecclesie licite potest auferri mēbrum ecclesie exuberantis: & cōferri indigenti. nā vnica est ecclesia habēs multa membra. xxiiij. q. j. c. loquitur. Ideo debet vnum mēbrum alteri subuenire. & hoc not. licet nunquā viderim in practica: sed optime potest praticari: & potest esse bona doctrina & vtilis. ¶ In gl. super verb. necessitas vel vtilitas ibi: *propter necessitatē licitum est. & c.* non intelligas ruditer istā gl. quia esset cōtra tex. Nā hīc nō fuit licitū propter paupertatē habere præbendā & ecclesiā parochiale. ergo multominus non liceat habere duas ecclesias curatas. sed illud. c. vnicū allega. in glos. loquitur in annexione fieda: quia propter paupertatē duarū ecclesiarum, nō valētium singulares habere presbyteros, possunt inter se vniri, & debēt. & ide in prioratibus & regularibus. Nā vbi in vno prioratu non possunt stare saltē duo regulares, debēt vniri: vt in clem. ne in agro. s. ad hoc. de statu regula. fateor tamen, qd si nō fuit vnio, pōt, Episcopus dispensare, vt vnus habeat has duas ecclesias: vt in. c. sanctorum. lxx. di. licet hodie sit dubiū propter. o. de multa. s. eod. vbi innuitur, quod dispensatio in curatis pertinet ad Papā: sed dic vt ibi dixi. ¶ In ea. gl. ibi: *& credo.* No. gl. vsq. ad finem & eius mens videtur hīc, quod si portio seu pētio duntaxat statuitur canonico ex redditibus ecclesie: tunc presbyter instituendus in capella, est prælatus in capella: & habet curam animarum: sed si capellæ annectitur præbenda: tunc presbyter ibi statuendus habetur loco vicarij. & vide Lauren. in cle. vnica. de off. vicarij. & Io. de lig. post eum, vbi concludunt: quod si portio certa datur canonico, tunc vendicatio rerum capellæ & cura pertinet ad presbyterum. si verō certa portio datur presbytero: tunc vendicatio rerum & iurium capellæ pertinet ad canonicum, & cura in habitu: sed in actu pertinet ad presbyterum. & loquuntur quando capella est annexa præbendæ. Nam vbi non fit annexio: sed solum statuitur pensio: nihil habet agere canonicus in capella. Abbas.

SVMMARIVM.

- 1 Index impetratus per literas nullas, vel iudex aliās incompetens potest pronuntiare se non esse iudicem. & quo ad istam prouinciā habet iurisdictionem ordinariam, & non delegatam. & potest condemnare partem in expensis, tamen per istam prouinciā nō desinit esse iudex, adeo, quod causa potest sibi committi. 2.
- 3 Res laicalis data ecclesie nō subijcitur amplius oneribus, quibus subijciebatur ante, quā esset tradita ecclesie. Exemptionis priuilegio gaudet res, quæ peruenit ad manus exempti.
- 4 Feudum, quod habet ecclesia à domino seculari, dicitur feudū seculare, & habet naturam feudi secularis. s.
- 5 Papa potest conferre beneficium iuris patronatus laicorum, dum tamen in collatione fiat mentio, quod erat ius patronatus laici, aliās collatio esset surreptitia, legatus verō Papa hoc nō potest.
- 6 Collatio beneficiorum non potest pertinere ad laicum ratione præsumptionis, vide rationem.
- 7 Appellans iuste, si petit se remitti ad iudicem à quo, & petit grauamen reuocari, non condēnatur in expensis: secus si iniuste appellauerit, vel friuolē.

CAP. XXXIIII.

Dilectus filius. ¶ Licet ecclesia ex donatiōe laici bñficiū conferat, tenet illius beneficij impetratio. De hoc mentionē non habita. In prima ponitur impetrātis querela. In secūda prouisio ibi: *mandamus.* ¶ Not. primò, qd corā executore ad beneficia, pōt is cuius interest, suas exceptiones^b proponere ad hoc. c. accepim⁹ de atate & qualita. plenē dixi in. c. fi. de psump. ¶ Not. secūdo ibi: *interloquendo.* qd executor^c ad beneficia pōt, si vult assumere partes & interloqui in causa, & pronuntiare se non esse executorem. ¶ Ex hoc etiam nota, quod iudex datus per literas nullas potest pronuntiare se non iudicem: quia saltem in illo articulo est iudex:

d & potest etiam condemnare^d impetrantem a in expensis. tex. est multum notabil. in clementina. j. de rescrip. & potest adduci ille text. in quolibet iudice incompetenti, vt saltē sit competens in causa dubij: cū discutitur, an sit iudex: & est hæc iurisdicō potius ordinaria: quā delegata. vide etiā gl. in. c. fi. de rescrip. ¶ No. qd si à iudice pronūtiante se nō iudicē, appellat: nō extinguitur sua iurisdicō: vñ pōt cā remitti ad eundē, vt hīc contigit. nā vt patet in antiqua ab isto pronūtiante fuit appellatū. ¶ Vltimò no. & tene mēti, qd si res laici cōferunt ecclesie, assumūt naturā aliarū rerū ecclesiasticarū, & gaudere debēt priuilegijs rebus ecclesie concessis. Et facit hæc litera in arg. qd res tradita p laicū eccl. nō debet amplius subijci gabellis, & alijs oneribus, quæ ad libitū dñi tēporalis primò imponebant. Facit etiā qd res perueniēs ad manus exempti, debet gaudere priuilegio exemptionis. vide ad hoc tex. cū glo. no. in. c. vnico. de iurepa. lib. vj. vbi patet, qd si patronus laicus dat ius suū patronatus ecclesie, cēsenda est illa ecclesia, vt patronus ecclesiasticus, nō vt secularis. ¶ Sed cōtra hoc, & cōtra tex. oppo. s. de fo. cōpe. in. c. extrāmissa. & in. c. verū. vbi patet qd si ecclesia habeat feudū à laico, cēset vt laicus, & nō vt ecclesia: vñ si cōtingit appellari ab aliquo vasallo, debet appellari ad dñm superiorem seculare, & nō ad Archiepiscopū vel ad papā. Ad idē tex. in. c. solita. de maio. & obe. Sol. qñq. res laici ex toto cōferunt ecclesie, ita qd incorporat ipsi eccle. & tunc habet locū, qd p di xi. facit. x. q. j. nouerint. qñq. incorporat ex toto ecclesie vt in rebus, feudalibus in qbus dñiū directū remanet apud laicū infeudatē: & tunc habet locū cōtrariū. vnde debet rōne feudi ille laicus recognosci in dñm: & ita debet intelligi tex. in. d. c. solita. & satis hanc distinc. in paucis verbis sensit ibi Inn. ¶ In gl. j. ibi: *non posset compelli per Papam.* pōdera glo. vult enim, qd Papa nō possit cōferre beneficiū patronatus laicorū, & alleg. c. cū dilectus. de iurepatro. hoc dictū cōmuniter impugnatur à doc. Nā in spiritalibus, vel quasi debet quisq. recognoscere Papā in superiorem. xxij. dist. in. c. j. & ij. Et pro hoc, quia laicus possidet ius patronatus ex permissione ecclesie, vt in. c. iij. de iurepatr. & quo ad illud subijcitur ecclesie: vt in. c. quāto. de iudi. Nec obstat. c. cū dilectus. Loquitur enī in legato, de hoc ibi plenius dicitur. vide tñ gl. no. in. cle. ij. de præben. quæ dicit, qd licet Papa possit conferre ius patronatus laici: tñ si non facit mentionem, qd ius patronatus pertinet ad laicum, non valet prouisio, tanquā surreptitia quia in dubio Papa non intendit velle præiudicare iuripatronatus laicorum. & idem tenent docto. in. d. c. cum dilectus. quod nota. in fine. glo. ¶ Contra hanc glo. & text. facit. d. c. cum dilectus. inducendo alio modo. Nam ibi fit differentia, vtrum ius patronatus pertineat ad clericum, vt ad clericum, idest ratione ecclesie: an vt ad clericum, tanquā laicum, ratione patrimonij sui. Nam quando pertinet ad clericum, vt ad laicum, censendus est laicus. Solum in casu nostro fuit facta Decano* donatio* ratiōe eccle. ratione & sic pertinebat ad eū, vt ad clericū. Et ratio diuersitatis est, quia

¶ Alijs dignitatus. Adde Cal. cōfilio. vj. hōcti. Ant. Francif.

¶ Ad id qd hoc dicit de distributionibus quotidianis, an illē debeant ei, qd dimittit vicarius in bñficio, siue præbēda: qd tales distributiones dant pro interessetia diuino rū: & iō illa non veniūt appellatione fructuū, nec cōputātur in summa fructuū bñficij ipetrati: vt per Ol. in cō. cxviiij. & per do. de Rot. in deci. sua cxxxviiij. inci. qñ impetratur in no. tñ debentur infirmo pro tempore suæ infirmitatis: licet nō seruiat Ecclesie. vt per Arc. in. c. cōsuetudinē. de cle. nō res. li. vj. Et adde, qd tales distributiones ex cōsuetudine nō pñt dari interessetibus diuinis officijs vna hora tātū vel pcertas horas pro omnib⁹ septē horis de quo per. d. Car. in. cle. ij. in. s. j. in xvj. xviiij. & xxj. q. & sec. de ata. & quali. & datur etiā plato absentis ex ecclesia, vt per eū dē ibi. in. ix. q.

b ¶ Exceptiones. Adde eūdē Ab. cōfil. xxiiij. Fed. cōfil. cclj.

c SEB. SAPIA.

¶ Quod executore vide latē per Felin. in. c. fi. co. vj. ver. j. cōclusi. s. de psumpti. post Abb. ibi. co. iij. ver. nūc venio ad difficultē gl. ¶ Cōdēnare. Adde, qd Fede cōfil. xxiiij. dicit qd fatuum est hīc dubitare.

d SEB. SAPIA.

¶ Ecclesiasticarū. Vide quæ scribit Felin. in. c. ecclesia sancte marie. columna. xxviiij. ver. v. quarto. s. de cōstitut. vbi agitur an res laicorū trāf. eāt cū suo onere in ecclesiam.

¶ Laicorū. Adde vidēdum Lapum

Panor. super Tertio Decre. Cap. Super inord.

allega. lxxxiiij. & .xcvj. Fed. cōfi. lxxv. d. Card. cōfi. lxxv. & .lxxix.

a ¶ Est incapax. Adde, q̄ voluit Old. cōfi. j. vbi an Rex possit cōferre bñficia. Anto. Francif. ¶ An Rex possit cōferre beneficia: dicas, q̄ Vngaria & Rex Angliæ cōferūt prābedas: & bñficia ex priuilegio Papæ: vt per Bal. in l. re. scrip. in pe. col. in ver. & iō Rex anglorū. C. de prec. imper. offer. Et quam libertatē habeant Reges in ecclesijs, & quam illis dare possit: vide Inn. in c. auditis. in princ. de in ite. res. nec mirū: cū reges oēs sub sint Papæ. vt in c. 6. per venerabile. qui fil. sint legi. vbi per Inno. & per Old. in cōfi. lxxxix. inci. cōsuevit dubitari.

SEB. SAPIA.

a ¶ Incapax. q̄ laicus sit incapax iuris spūalis, etiā cōcurrēte p̄scriptiōe tāti tēporis, cuius initij mēoria non existat, tenet Card. in cōfi. xxxviii. inci. capitulū cui tātēse. Raph. cu. in cōfi. lxxiiij. inci. T. i. t. ius & sempronius & latē Feli. in d. c. causā. co. j. s. de p̄scri. & in c. accedentes. co. ti. And. ficul. in cōfi. xxxv. inci. sapienter scribitur. col. vij. in. ij. vol. quod tñ declarā, vt per Ale. in cōfi. lxx. in. j. volu. & in cōfi. lxxiiij. in. iij. volumi. inci. vi. fo. & in disputatio ne sua inc. sigismundus. Feli. in c. dilecto. in princ. s. de testi. vbi po nit: qñ laicus possit habere ius cōferendi beneficia.

SEB. SAPIA.

b ¶ Deseruere in cōtrariū est cōsuetudo secundū Cardina. & Inno. in c. fi. de cle. non resi. & Maria. Soc. in rep. c. tuā. in. viij. q. eo. tit. de cle. no. resid. refert Feli. in c. dilectus filius. ij. col. ij. vers. prima conclusio. s. de rescri. **c** ¶ De etate requiritur. Adde vidēdū Lap. alle. xxxvj. do. de Rota deci. suis in antiquis. de etate & qualitate. Romanū consilio cccc. xxv.

quādo pertinet ad clericum vt ad laicum, non mutauit ex toto naturam suā: cū possit adhuc redire ratioe successione ad laicos. Sed quādo collatio est facta ecclesiæ: tunc ex toto mutauit naturam suam, vt hīc. & in d. c. vnico. de iurepatro. ¶ Sed dices tu, quō potuit pertinere collatio ad regē cōtra. c. massana. & c. sa. crosanc. de elect. nā licet p̄sentatio possit p̄tinere ad laicū: nō tñ collatio: q̄a p̄ collationē trāsfert ius spirituale: & est qd merē spūale, vt in c. ij. & quod ibi not. de prābe. lib. vj. Sol. du. plex. prima, vt intelligat litera propriē capiendo collationem pro p̄sentatione: & sic videt gl. intellexisse. Secūdo pōt intelligi & propriē & tunc stat contrariū. Sed tūc intellige quod ex priuilegio Rex habebat collationē: vel ex p̄scriptiōe tāti tēporis, de cuius initio nō est memoria. Nā voluerūt quidā q̄ Rex tali modo multas acquisiuerit collationes. Sed tu vide plenē in d. c. in nouella. per Ioan. an vbi disputat expressiōe tāti tēporis possit hoc ius cōpetere laico: sed certē de rigore dicēdū est quod nō. quia sine possessione uō procedit p̄scriptio: & laicus est incapax possessionis iuris spūalis. in c. eam de p̄scrip. & ibi vide plenius. ¶ In gl. fi. in fi. Goffr. tenet, q̄ si appellatio p̄cessit p̄ uideēdū est de p̄bedis prius vacatibus. secus si collatio fuit facta appellatiōe nō p̄cedēte. Ioā. an. dicit recurrēdū ad c. si capitulo. & c. si soli. de cōc. prābe. lib. vj. vbi habetur, q̄ si scribit ordinario collatori, & dat executor ad prouidēdū in defectū illius: tūc p̄ solā insinuationē executoris affecta est prābēda primō vacatura. Idē si scribit executori ad cōpellēdū: & ille interdicat ordinario collatori ne cōferret. Nā per hoc adeo afficiat prābēda, vt nō teneat collatio alteri facta, vt iuribus prāall. Et in in istis casibus tenēda est prima opi. gl. vt de prābe. dis. antiquis prouideat. His em cessantibus puto, q̄ sola appellatio nō impedit vires collationis: q̄a à principio nō impedit ptatē cōpetentē parti, licet suspēdat iurisdictionem iudicis. De quo per Inno. in c. q̄a p̄pter. & in c. cū inter. de elec. & in c. ad dissoluēdū. de spō. impub. ¶ Vltimō opp. cōtra tex. videt em q̄ iste appellans, nō debuit remitti ad istos iudices, qui per prius p̄cesserūt: vt in c. accepta. de appe. So. hoc fuit de cōsensu ipsius appellatoris. ¶ Sed docto. hīc reuocant in dubiū: vtrū petēs se remitti ad iudicē, à quo debeat cōdēnari in expēsis: & videt primō, q̄ sic per. c. interposita. de appel. cōtrariū tenet hīc doc. dātes bonā limitationem ad c. interposita. de appe. vt nō procedat, cum iustē appellans petit reuocari grauamen, seu remitti petit ad iudicē à quo: vt hīc accidit. In contrario enim fuit appellatum friuolē. & antequā de iuribus appellationis constaret, petijt sed ad priorem iudicē remitti. quod nota. Abbas.

SYMMARIUM.

! Pueri non possunt habere beneficia requirentia residentiam. 4. 6. 12.

Beneficiati sunt inhabiles ad alia beneficia obtinenda: quia non possunt vtrouque residere. 2. etiam si vnum per se non sit sufficiens. 3. vide j. de cleric. agrotant. c. ij. nu. 6.

- 4 Canonici non possunt esse in ecclesia cathedrali ante. xiiij. an. de quol. nu. 6. 7. 12.
- 5 Clericus debet residere per se in beneficio, etiam simplici.
- 7 Abbatis debet esse in etate. xxx. annorum, Abbas verò. xxv. Tempus. xxv. an. est sufficiens ad obtinendū omnem dignitatem, prater episcopalem. 2.
- 8 Quod statuitur in Abbatis, non trahitur ad abbates. Masculinum concipit femininum, sed non e contra.
- 9 Prior conventus habens collegium sub se: vel habens ex consuetudine curam animarum, debet esse annorum. xxv. & non minus, aliā potest esse in minori etate, vt hīc dicitur. Presbyter non potest fieri minor. xxv. an.
- 10 Monachus non potest esse minor. xiiij. annorum. Monasterium est obligatum ad sustentandum monachos.
- 11 Episcopus non potest esse minor. xxx. annorum.

CAP. XXXV.

Vper inordinata. ¶ Pueri & aliā beneficiati, non

sunt idonei ad beneficia consequenda. h. d. inhaerendo verbis literæ. Et in prima ponitur decisio consultatio. In secunda rationis ratio. In tertia responsio. Secunda ibi: cū autem. Tertia ibi: consultationi. ¶ Casus literalis. Quærebatur vtrū pueri & beneficiati dicantur idonei ad aliquod beneficiū obtinēdū: & respondet, quod cum pueri, & beneficiati non possint seruire in ecclesia, non debent dici idonei in eadē. Bernar. ¶ No. j. ex rōne rōnis vnā regulā generalē, q̄ is dicit idoneus ad bñficiū, qui pōt, & vult in eo deseruire: & sic requirūt potestas & volūtas. Et ex hoc & ex decisio inferit, q̄ p̄bēda de iure cōi requirit residētā. & pro hoc c. extirpāda. s. qui verò. s. eo. vbi notat colligīt, quod residentia debita p̄bēda p̄iudicat residētā: parochialis ecclesiæ: & maxime colligīt hīc ex ver. oporteat. qd est verbū necessitatis. ¶ No. ij. q̄ bñficiatus nō est idoneus ad bñficia cōsequēda. & cū hic tex. indistinctē loquat de bñficio, intelligi debet de quolibet bñficio. Et intellige, qñ tale est bñficiū ex quo pōt sustentari: aliā aut si bñficiū nō requireret residētā bñ putocū idoneū ad aliud obtinēdū p quo vide bo. gl. in c. dudū. s. de elect. secus si requirit residētā: q̄a tūc est qd sibi ip̄tē, quare illud acceptauit. Debet enī esse cōtētus ea vocatiōe, qua vocat⁹ est: & q̄rere sibi victū ex industria. xxj. q. j. c. j. & xcj. disti. in c. clericus victū. & ad p̄dicta vide bonū tex. in c. is cui. e. ti. lib. vj. ¶ Itē no. ex tex. bo. argumentum, & quasi expressum quod ante. xiiij. annū nō pōt q̄s institui canonic⁹ in eccle. cathedr. Nā puer propriē q̄s dicit à. vij. an. vsq̄ ad. xiiij. tūc incipit adoleſcētia. de quo vide plenē p gl. in poemio sex. vbi distinguūt hois atates. & de hoc plen⁹ dicit. ¶ No. ibi: deseruire in ea & c. tex. aper. tū, q̄ q̄s tenet deseruire p̄se etiā in bñficio simplici. Nā nullibi dubiū est, q̄ puer bñficiat⁹ posset deseruire bñficio p aliū: sed hi dicunt impotētes ad seruiedū, qñ p se seruire nō possunt, vt tenet. ¶ In gl. j. ibi: sed huic statū est tanquā posteriori. videtur gl. hāc se referre ad primā opinionē, vt hodie ante. xiiij. annū nō reputet q̄s idoneus ad bñficia, etiā simplicia obtinēda: q̄a est impotēs ad seruiedū propter defectū atatis. sed gl. lo. an. habet cōtrariū in c. si eo tēpore de rescrip. lib. vj. q̄ reputat idoneū quēlibet puerū ad bñficiū simplex obtinēdum. Et dicit puer, vt dixi, à septimo anno, vsq̄ ad xiiij. & videt probari opinio sua. in c. ex eo. de cle. in. vj. vbi minor xiiij. annis habuit canonicatū in ecclesia cathedrali. & dicit, q̄ interim nō habet vocē in capitulo. Et circa hāc materiā scribunt hīc aliqua docto. ¶ Sed plenius expediēdo materiā, cū quærit de etate requisita ad quēlibet circa bñficiū, distiguit sic. Aut est bñficiū regulare: aut seculare. Primo casu, si est Abbatis, tūc in abbatisa requiritur etas. xxx. ann. vt in c. indēnitatibus. de elec. lib. vj. In Abbate verò nō reperitur tēpus expressum, sed cōiter dicimus q̄ requiritur tēpus. xxv. ann. per. c. cū in cunctis. in. s. inferiora. de electio. vbi regulariter ad quālibet dignitatē obtinēdā sufficit illud tps. ¶ Nec statutū in Abbatis debet trahi in Abbate: & vide

& vide gl. quæ hoc tenet in d. c. indemnitatibus. Ex quo no. q. pro
uifum in Abbatiſſa: nō trahitur ad Abbatem. quia licet masculinū
comprehendat fœmininum: nō sic econtra. de quo vide bonā gl.
a in cle. attendentes. de ſta. regu. Nec eſt eadē ratio^a in vtriſq. nam
propter debilitatem ſexus mulieris olim requirebatur, q. eſſet ſe-
9 ptuagenaria. ¶ Si verò eſt prioratus: & tunc ſi eſt conuentualis
habens collegium ſub ſe, requiritur tempus xxv. an. argu. in cle. ne
in agro. in ſ. cæterū. de ſtat. reg. Si verò nō eſt cōuentualis: & tūc
ſi habet curam animarū, ſubdiſtingue. Aut ex conſuetudine prior
exercet per ſe. & debet habere. xxv. annos. quāquā enim hoc nō
colligatur expreſſe ex illo tex. ſatis colligitur ex mente & ratione
aliorū iuriū. Nā nō poteſt quis exercere curā, niſi ſit preſbyter, &
non poteſt quis eſſe preſbyter, niſi ſit in. xxv. anno. vt in cle. gene-
ralē. de æta. & qualit. & pro hoc: quia in eccleſia ſeculari curata re-
quitur illud tempus: vt in d. ſ. inferiora. Si verò curam nō exer-
cet per ſe: tunc videtur ſufficere tempus. xx. an. vt in d. ſ. ceterum.
Aut eſt prioratus ſine collegio & ſine cura: & tūc videtur velle Fe-
de. conſi. xlvij. vt ſufficiat tempus. vij. an. Adduco no. per gl. in d.
c. ſi eo tempore. Item quia nō poteſt dici dignitas: ex quo nō habet
collegiū: ergo eſt ſimplex beneficiū. ſed hoc dictū non puto verū.
Aut intellexit de prioratu regulari. & tūc aperte dictū ſuū eſt fal-
ſum: quia ſi nō eſt profeſſus, nō poteſt habere prioratū. in c. null⁹
de elect. li. vj. Et profeſſus eſſe nō poteſt ante. xiiij. annū: vt in c. j.
de regu. li. vj. Aut intellexit de prioratu ſeculari: & tunc dictū ſuū
depēdet ex alio: nūquid poſt. vij. annū poſſit quis habere eccleſiā
nō curatā: & credo q. nō. vt j. ſubijciā. In ſecūdo p̄cipa mēbro, di-
co ego, q. ſi eſt prioratus nō habens collegiū, nec curā, requiritur
ad minus tēpus. xiiij. ann. arg. c. indecorū. de æta. & quali. & in d. ſ.
10 cæterū. ¶ Ex his etiā habes, quid de monachatu. Nā requiritur
tempus. xiiij. ann. vt prædixi. licet Hoſt. appellet monachatū bene-
ficiū ſimplex: nō tamē propriē videtur beneficium: ſed potius eſt
quoddam votū ſolēnizatū per cōfeſſorē: vt in c. vno. de voto. lib.
vj. Sed fortē habuit reſpectū, quia per monachatū quis acquirit
ius collegij: & habet monaſterii obligatū ad alimētādū eū: vnde
hoc reſpectu poteſt dici, q. habet beneficiū ſimplex, ſicut is qui in-
trat aliquod collegiū clericorū ſeculariū: vbi bona ſunt cōmunia.
arg. c. quoniā. ſ. de vita & hone. cler. & hæc procedunt quo ad pri-
11 mū mēbrum. ¶ Venio ad ſecūdū, cū beneficiū eſt ſeculare: quo
caſu dic, aut eſt epiſcopatus: & requiritur quod attigerit. xxx. ann.
in c. cū in cunctis. præalle. Aut eſt dignitas inferior, & tūc requiri-
tur, quod attingat. xxv. annū: vt in d. ſ. inferiora. Aut eſt beneficiū
curatum: & tūc requiritur eadē ætas: vt in d. ſ. inferiora. Epiſco-
pus tamē diſpenſat duntaxat in perſonatu nō curato: & tunc ſuffi-
cit ætas. xx. annorū. In alijs autē nō diſpenſat: vide bo. tex. in c. j. de
12 æta. & quali. lib. vj. ¶ Si verò eſt beneficiū ſine cura: & ſit ſimplex:
& tunc ſunt opi. vt dixi: mihi ſatis placet opin. Calde. qui voluit q.
ſi beneficiū ſonat in nomen rectoriæ, vt puta quia eſt eccleſia, vel
capella per ſe ſtans, & habēs clericum ad ſuū regimē: & tūc ad mi-
nus requiritur tēpus. xiiij. annorū^b. & de hoc videtur caſus in d. c.
indecorū. nō cauillādō literā. licet gl. aliter ibi intelligat. nā in hoc
beneficio rectoriæ, nō debet requiri tēpus. xxv. annorū. q. cū hoc
caueat ſpecificē in curatis: vt in d. ſ. inferiora. videtur aliud dicen-
dū in nō curatis. arg. in c. nōne. de præſum. Nec videt ſufficere ætas
vij. annorū: quia cū habeat regere eccleſiā, indecēs eſt, vt talis dica-
tur idoneus, qui nescit gubernare ſeipſum: vt in d. c. indecorū. Et
ex hoc impugnāt dictū Fede. prædictū, ſi intellexit de prioratu ſin-
gulari & ſeculari. Aut nō ſonat in vocē rectoriæ: ſed eſt beneficiū
in eccleſia. & tūc ſi requirit maturitatē cōſilij: exēplū in canonica-
tū eccleſiæ cathedralis: & tūc tenet hīc Hoſt. & Archic. in d. c. eo tē-
pore: q. requiritur ætas. xiiij. annorū. Nā ante illā etatē nō pōt ſa-
piēter iura tractare: ſicut dicimus in milite volēte teſtari ante illā
ætatem. l. licet. ff. de teſtamē. mil. gl. tamē in d. c. ſi eo tpe. ſentit op-
poſitū, per d. c. ex eo. ſed Archic. rñdet q. illud cōtinet diſpēſationē:
& q. a diſpēſatiōe ille fuit promotus in caſu illius. c. ante xiiij. ann. &
vt audio curia ſeruat hæc opinio. Archid. & Hoſt. & iudicio meo
videtur tex. hīc nō impropriādo verbū pueri expoſitū tex. Si verò
nō requirit maturitatē cōſilij: & tunc ſufficit ætas. vij. annorū. &
hoc caſu ſerua no. in d. c. ſi eo. per gl. hīc. Pōne exēplum in præbe-

a ¶ Nec eſt eadē rō. No. bene iſta verba, per quæ elicitur, q. qñ eſt eadē rō,
fœmininū cōcipit masculinū: & eſt ipſa veritas. hinc eſt, q. ſi ſtatutū diſpōit
quod quis nō poſſit tenere capras in aliqua villa, non pōt tenere et hircos:
vt per Albe. de Roſ. in j. parte ſtatutorū. in q. cxliij. inci. ſed quid ſi ſtatutū
eſt in villa. pro quo facit elegās dictū do. Ant. de But. in repe. c. ſi. in ix. char-

ta. de cōſue. q. qñ
rō eſt vtroque
indifferens, tunc
etiā fœmininū cō-
cipit masculinū,
quod diligēter no-
ta. Aeneas de ſal.
Anto. Franciſ.
¶ An masculinū
cōcipiatur à fœmi-
nino, dicas regula-
riter quod nō. l. ſi
ita ſcriptū. in prin-
cip. & ibi per Bar.
ff. de leg. ij. Et iō
monachi nō veni-
unt appellatione
monialiū. de quo
per Car. in cle. j. de
cōſan. & affi. & p.
Bal. & Alex. in l. j.
ſed ſi hac lege. ſ. li-
beros. de in ius vo-
cā. & in l. iurapoſt.
ff. de lega. & per
And. Bar. in conſ.
quod inci. ſpecia-
lis. quod conſi. eſt
poſitum poſt cō-
ſili. xlvj. Alex. in
iij. par cōſ. & per
eundē Alexan. in
cōſi. lvj. & in l. ſer-
uus. ff. de le. iij. de
quo vide gl. inſtit.
qui dari tu. poſ. in
ſ. ſi. & per Cy. &
doc. in l. quicūq.
C. de ſeruis fugiti.
Quid autē eōtrā,
an masculinū cōci-
piat fœmininū, vi-
de do. Car. in cle. j.
in prin. in vij. q. de
reg. & per alex. in
ſi extraneus. ff. de
cōdi. ob cau. & in
l. q. dicat. ff. de ver.
obli. & per Car. in
cle. j. in h. q. de ſe-
pul. vbi dicit q. ma-
ſculinū cōcipit fœ-
mininū in legibus
in conſtitutionib⁹
Papæ & in cōſti-
tutione Epiſcopi:
quod tamē eſt ve-
rū ex quadā inter-
pretatiōe, & non
ex proprio ſigni-
ficato: & ppter i-
dēitatē rōnis, vt
per Card. plenē in

SVMMARIVM.

- 1 Præbenda non debet diuidi pro integratiōe alterius.
- 2 Priuilegiatus non vtitur priuilegio cōtra pariter priuilegiatum.

Falcidia tunc detrahatur de legatis ad pias cauſas,
quando eſt inſtitute eccleſia hæres.

- 3 Præbenda iniuſta, & tenuis quomodo reintegretur?

CAP. XXXVI.

Vm causam. ¶ Pro
vnius præ-
bendæ integratiōe alia diuidi nō de-
bet. h. d. cōmunis diuiſio. Secunda
ibi: conſultationi. ¶ Caſus literalis. Quidā cano-
nicus ſanctæ crucis, Ioannes nōie, non habebat
integram præbendā: vnde orta fuit contentio
inter ipſum & epiſcopū Aurelianēſem ſuper
integratiōe præbendæ. Idē Ioann. impetrauit
cām cōmitti ſuper hoc, vt præbendā ei faceret
integrari. Dubitauerūt iudices, vtrū aliā præ-
bendā deberēt ſcindere pro integratiōe pben-
dæ dicti Ioan. Cōſultus Papa rñdet, q. nō fuit
intētionis dñi Papæ, q. aliqua p̄benda de nouo
ſcindereſ propter reintegratiōnē p̄dictā. Ber.
¶ No. tex. q. nō eſt fauēdū priuilegiato con-
tra pariter priuilegiatum. ¶ Et facit hæc lite-
ra, q. priuilegiatus nō vtitur priuilegio ſuo cō-
tra pariter priuilegiatū, de quo per Bar. in auſ.
quas actiōes. C. de ſacroſan. eccle. dico in c. in
p̄ſentia. de prob. & hæc litera facit optimē ad
q. Nūquid eccleſia cōſtituta hæres poſſit detra-
here falcidiā de legatis ad pias cauſas, ſeu alijs
eccle. & vñ, q. ſic: q. nō debet Eccle. legataria
vti priuilegio ſibi cōceſſo in p̄iudiciū eccl. quæ
eſt inſtituta h̄res: licet gl. videat dubitaſſe. xij. q.
iij. pōtiffices. ſed optimē facit tex. in ar. i auſ. de
ſanctis. Epi. in. ſi ſ. ſed & hoc p̄ſenti. & gl. in d.
c. i p̄ſentia. in ſi. vbi dico. Itē allegat iſte tex. vul-
gariter, q. nō debet vnū altare diſcooperiri vt
aliud cooperiat. & facit, vt nō ſeruiam⁹ vni a-
mico in p̄iudiciū alteri⁹ amici. ¶ Not. q. p̄be-
da nō iuſtē diuiſa nō pōt petere partē alijs aſſi-
gnatā: ſed cōtra diuidētē agit ad integratiōnē.
Tenuit ergo diuiſio, licet fieri non debuerit.
vide quod dixi in capitulo maioribus. ſ. de eo.
Et gloſ. vltima inſtat hīc, qualiter fiat reinte-

cle. j. in. iij. q. de elect. & in cle. j. in. v. q. de bapti. & per Bar. in l. j. in prin. ff. de
pec. & per Ioan. de de Imo. in l. ſi ita. de leg. ij. & per d. Abb. in c. ſignifica-
uit. de reſcrip. vbi etiam ponit nunquid in reſcriptis masculinum concipiat
fœmininum.

b ¶ SEB. SAPIA. ¶ Tempus. xiiij. annorū. Idem tenet Ioan. and. & Ge-
mi. in c. ſi eo tempore. de præben. lib. vj. & Ioan. de Injo. hic.

c ¶ Pariter priuilegiatum. Adde videndum Ro. conſi. ccd. xix.

c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Pariter priuilegiatum. quando priuilegiatus poſſit
vti priuilegio contra priuilegiatum, tradit Felinus in c. in præſentia. colū.
na xiiij. verſiculo, ſed aduēte diligenter. ſ. de proba. poſt Abb. ibi col. x. ver.
& quoniam iſte articulus.

ta. de cōſue. q. qñ
rō eſt vtroque
indifferens, tunc
etiā fœmininū cō-
cipit masculinū,
quod diligēter no-
ta. Aeneas de ſal.
Anto. Franciſ.

¶ An masculinū
cōcipiatur à fœmi-
nino, dicas regula-
riter quod nō. l. ſi
ita ſcriptū. in prin-
cip. & ibi per Bar.
ff. de leg. ij. Et iō
monachi nō veni-
unt appellatione
monialiū. de quo
per Car. in cle. j. de
cōſan. & affi. & p.
Bal. & Alex. in l. j.
ſed ſi hac lege. ſ. li-
beros. de in ius vo-
cā. & in l. iurapoſt.
ff. de lega. & per
And. Bar. in conſ.
quod inci. ſpecia-
lis. quod conſi. eſt
poſitum poſt cō-
ſili. xlvj. Alex. in
iij. par cōſ. & per
eundē Alexan. in
cōſi. lvj. & in l. ſer-
uus. ff. de le. iij. de
quo vide gl. inſtit.
qui dari tu. poſ. in
ſ. ſi. & per Cy. &
doc. in l. quicūq.
C. de ſeruis fugiti.
Quid autē eōtrā,
an masculinū cōci-
piat fœmininū, vi-
de do. Car. in cle. j.
in prin. in vij. q. de
reg. & per alex. in
ſi extraneus. ff. de
cōdi. ob cau. & in
l. q. dicat. ff. de ver.
obli. & per Car. in
cle. j. in h. q. de ſe-
pul. vbi dicit q. ma-
ſculinū cōcipit fœ-
mininū in legibus
in conſtitutionib⁹
Papæ & in cōſti-
tutione Epiſcopi:
quod tamē eſt ve-
rū ex quadā inter-
pretatiōe, & non
ex proprio ſigni-
ficato: & ppter i-
dēitatē rōnis, vt
per Card. plenē in

meminit Greg. hu.
l. i. d. 274. gl. pen.

Cap. Venerabilis. Panor. super Tertio Decre.

SEB. SAPIA.

a ¶ Eminēs sciētia. Quā sciētia requi-
ratur in prelatis vi-
de pulchrē per Fe.
in. c. si qñ. col. pe.
ver. dñ gl. hic dicit
s. de rescrip.

b ¶ Virtutibus. Ad
de illud, virtute de-
cet, non sanguine
niti. & dicit Ro. sin-
gu. suis. folio. xix.

¶ nobilis sciētia
preferendus est in
successionibus no-
bili genere. Et alia
ibi vide de nobili-
tate. & stāte statu-
to, de quo. s. an E-
piscopus possit di-
spensare, q igno-
bilis eligatur: vide
eundē fo. xiiij.

Anton. Franci.

¶ Circa hoc quod
hic dicitur de no-
bilitate, dicas q il-
lanō cōsideratur
ex progenie, sed
potius ex virtute
vt per Paul. de ca.
in conf. cxxviii. &
ccxxix. vbi. alle. il-
lud dictū Iuuenal.

Tota licet veteres
&c. & adde quod
nobilitas ingenij
& sciētiæ præfertur
nobilitatis sanguinis

De quo per Cy. in
l. quisquis. C. de po-
stula. Tñ nobilis
etiā dicitur à san-
guine claro: iuxta
no. in. de. j. an præ-
ben. de sen. excō.

ibi tñ dicit Car. q
nobilitas sola est,
quæ animum virtu-
tibus & moribus
exornat. de quo in
c. venerabilis. de

præb. & vide etiā
bonū tex. in. l. ij. in
s. sed amplius. &
ibi Bar. ff. de exec.

tu. vbi habetur q
nobilitas ex scien-
tia causat. de quo
etiā no. in. l. pro-
uidendū. C. de po-
stui. & quō probe-
tur nobilitas, vide

Pau. de cast. in cō-
fil. ccxxviii. & se.

SEB. SAPIA.

c ¶ D. c. nunquā. il-
lū text. ad hoc di-
cit singular. d. An.
ficulus in consilio
lvij. incip. præclare
scribitur. colum.
vii. in. ij. volumi-
ne. vbi aliqua ad
propositum.

d ¶ Episcopat. Ad.

gratio, seu de quibus bonis doctores etiā sunt
varij: sed colligēdo & veritatē annectēdo: dic-
q pōt integrari ex bonis cōibus, si supersunt.
ar. in. c. cum. m. de constit. Item ex rebus su-
perexcrecentibus: vt ibi. Tertiō in fructibus
præbendæ vacantis, dūmodo sufficiat canoni-
co postmodū ibi instituendo. tex. est in. c. vacā-
te. s. eo. vnde intelligendus est iste tex. qñ præ-
benda non esset sufficiens ad integrandam vnā
& providendū cōgruē canonico instituendo.

S Y M M E T R I V M.

1 Clerici ignobiles, vel non eminentis scientiæ non re-
pelluntur à beneficijs: licet ad ea obtinenda tales
admitti non fuerit consuetum.

2 Beneficia ad sedem apostolicam deuoluta, potest con-
ferre Cardinalis legatus in loco, vbi vacant: be-
neficia verò quæ vacant in curia, solus Papa con-
fert.

Beneficia quando dicantur vacare in curia, vide re-
missiue.

3 Scientia eminens non requiritur in beneficijs maxi-
mè simplicibus. 8.

Scientia, quando dicatur eminens, sufficiens, vel me-
diocris. 8.

4 Consuetudo, quod ignobiles nō admittantur in cano-
nicos non valet, quia apud Deum non est acceptio
personarum. nu. 6.

Consuetudo rationalis valet contra canones, statu-
tum verò non.

Appellatione dignitatis non venit episcopatus in
odiosis.

7 Nobilis & plebeus, si sunt pares virtutibus, qui
preferatur.

C A P. XXXVII.

Venerabilis. ¶ Clerici i-
gnobiles & nō

eminētis scientiæ propter hoc nō
debent à præbendis repelli etiā in
ecclesia quæ tales admittere non cōsuevit. h. d.
vel sic. Defectus nobilitatis, vel eminentis
scientiæ non repellit quē à cōsecutione præbē-
dæ etiā in ecclesia, quæ nobiles dūtaxat: & vi-
ros eminentis scientiæ recipere cōsuevit. In pri-
ma ponitur facti narratio. In secunda exceptio-
nis repulsio, & causæ cōmissio. ibi: nos igitur.

¶ Censuræ literalis. In ecclesia argētina quædā
præbēda vacauerat tāto tpe, q ipsius collatio
ad sedem apostolicā fuerat deuoluta. Episco-
pus Portuē. tūc legatus in partibus illis cōtulit
illā præbēdā cuidā clerico. I. nomine: sed capi-
tulū illius ecclesiæ nō recipiebat eundē. vñ præfa-
tus Episcopus petijt à Papa vt suā collationē
faceret obseruari. Ex aduerso proposuit procu-
rator capituli, q hoc audito capitulū allegauit
antiquā cōsuetudinē illius ecclesiæ: q nullū re-
ciperent in suū cōsortiū, nisi nobilē liberū: &
ab vtroq; parēte illustrē, honestē cōuersatiōis
& eminentis scientiæ & ne cōtra hoc fieret ad se-
dē Apostolicā fuit appellatū: maximè cū illa
præbēda tūc vacaret antequā monitorias lite-
ras, vel executorias recepissent. Dñs Papa cōfi-
derās, q nobilitas generis nō facit Deo gratū
& idoneū seruitorē, sed potius virtutū & vitæ
honestas: & dominus paucos nobiles & potē-
tes: ad suū eligit seruitiū, sed ignobiles & paupe-
res cū nō sit psonarū acceptio apud deū, & vix
ad dignitates iueniāt vir eminentis scientiæ nedū

ad præbēdas: vnde Papa hmoi exceptiōes nō admisit: vnde mādāt

q si constiterit prædictā præbēdā vacasse, quādo legatus dicto. I.

ipsam contulit: illū faciat recipi ad eandē. Ber. ¶ No. primò ibi:

ad sedem apostolicam deuoluta &c. tex. opti. q legatus Cardinalis pōt

cōferre beneficia ad sedē apostolicā deuoluta. & hoc clarē probat

hæc litera eā nō cauillādo: licet aliqui dixerint tenendo oppositū

q hic per nullitatē collationis legatus hoc petijt gratiosē à Papa

cōfirmari: sed certē non petijt legatus, vt validaret collationē, sed

vt eā executioni maderet: quia propter potētiā canonicorū nō po-
tuit ipse exequi. & de hoc vide bonā gl. quæ hoc disputat, & finali-
ter tenet in. c. j. de offi. leg. lib. vj. & in cle. si de beneficio. in eo. tit.

secus dic in beneficijs vacantibus in in curia. Illa enim solus Papa

confert: vt in. c. ij. eo. tit. lib. vj. & dicuntur vacare in curia secūdū

ea, quæ habentur in. c. præsent. eo. ti. li. vj. ¶ Not. ij. q eminens

scientia non requiritur necessariō in beneficijs maximè simplici-
bus. Et quæ dicatur scientia eminens, vide pulchrē per Innoc. in. c.

cum in cunctis. de elec. vbi dixit illam dici eminentem, quæ sine re-
uolutione liborum dissoluit difficiles quæstiōes. vnde hæc in pau-
cis reperitur: & ibi vide per eū, quæ dicatur mediocris, & quæ suf-
ficiēs. ¶ Not. iij. q non valet statutum, quod viget in multis locis

Alemania, vt ignobiles nō admittantur in canonicos ecclesiarū ca-
thedraliū. Nā apud Deū nō est acceptio personarū: vt hic & in. c.

nouit. de iud. Nā cū cōsuetudo cōtraria reprobet, hic fortius non
valet statutū cū cōsuetudo cōtra canones sit maioris roboris, quā
statutū. hinc est q cōsuetudo aliās rōnabilis valet: contra canones:

vt in. c. fi. de consue. sed statutum nō valet vt in. c. quod super his.
de maio. & obe. no. Io. and. in. fi. de offi. Archi. rationē diuersitatis

dixi in. d. c. fi. de consue. ¶ No. q duplex est nobilitas: quædā gene-
ris: & in hac sunt laudandi parentes. vñ alibi: Si nobilis es, lauda pa-
rētes. ad hoc. c. nūquā. lvj. dist. Alia est nobilitas virtutū, & ista
est nobilitas animi, & præponenda nobilitati generis. vñ pulchrē

inquit Cice. in inuectiua, cōtra Salustiiū: Sanctius est me meis ful-
gere moribus, quā maiorū opiniōe niti: vt sim posteris meis no-
bilitatis initiū, & virtutis exēplū. & cōtra eundē dixit. Quod deficit

in te, incipit in me. quasi volebat inferre, q Salustius degenerabat
genus suū: sed ipse proprijs virtutibus præstabat suis initiū nobi-
litis. Sed tñ vbi cōcurrūt duo vincula: quia quis est nobilis ex vir-
tutibus parētū & virtutib⁹ proprijs: & tūc profectō est magis ho-
norāndus: quia duplex decor fulget in eo, & parētū: & proprius: li-
cet sit magis cōmendandus is, qui pauperibus parētibus ortus vir-
tutibus se dedicauit: quā is qui ex nobili progenie oriūsus fuit. Ra-
tio quia nobilis habuit exēplar nobile suorū & occasiōē maximā
vt esset virtuosus: sed ex pauperibus natus est soli⁹ Dei virtute mi-
rabilis. Ita apertē videt velle tex. in. d. c. nūquā. lvj. dist. ¶ Not. q

nobiles & potētes nō sunt respuēdi in ecclesia Dei cū ipse Christ⁹
qui est caput ecclesiæ quosdā nobiles & potētes ad ipsius regimen
elegit: vt Bartholomeū & Paulū. Potētia ergo & nobilitas nō de-
generāt in dignitatibus ecclesiasticis: nec cōtrariū probat hæc lite-
ra, sed solum vult, q defectus nobilitatis, vel potētiæ nō repellat.

¶ No. ibi: vix ad culmina dignitatū. q reperit culmē dignitatis. &
hic videt, q appellatiōe dignitatis, nō veniūt ista, quæ sunt dignita-
tū culmina. Vñ in statuto odiofo faciēte mētiōē de dignitate, nō
venit epatus, quia dignitatū culmē. Ita dicit gl. in. i. c. ij. c. ti. lib.

vj. satis probat hoc, dū nō appellat dignitatē, sed dignitatū culmē.
Et no. ex illa dictiōe vix. q reperitur hoīes eminentis scientiæ licet
cū difficultate. nā licet q vix fittū, sit: sed cū difficultate. vt in. c. p

cathecismū. de co. spi. lib. vj. ¶ In gl. j. ibi: quātūcūque sit obtēta &
antiqua. no. bñ gl. q cōsuetudo, de qua in tex. est imprescriptibilis.

Et intellige respectu defect⁹ nobilitatis & eminentis scientiæ. & hoc
ideo, quia hoc est cōtra honestatē ecclesiæ apud quā principiliter
debet cōsiderari vitæ honestas. facit. c. cū decorē. s. de vi. & ho. cle.

¶ In gl. in ver. liberū. ibi: sed hic nō assumit liberū. Sed pōt dici, q etiā
si assumebat liberū, ppiē pro eo, qui caret libertate, nulla orit ab-
surditas: quia Papa hic nō repulit istā exceptiōē. nec illā ex defe-
ctu honestatis: tñ intellect⁹ gl. est bonus. qā nō allegasset ad hoc cō-
suetudinē, quia de iure cōi nō est ordināndus: vt. s. de ser. nō ordi-
per totū. Vnde dicūt do. q loquebantur isti secūdū vulgare Theu-
tonicorū: qui in quibusdā locis appellāt liberos, eos, qui non sunt
alicui domi-

alicui domino obnoxij ad aliquod seruitium seu debitū exhibendum facit. s. de ob. ad ratiocinā. c. vno. ¶ In gl. in ver. non multos. no. bene hanc glo. primò q̄ Paulus & Bartholomeus fuerunt nobiles. alij verò apostoli ignobiles. & ex hoc inferitur, quòd oēs indifferenter sunt vocandi ad regimen ecclesiæ: dummodo aliās sint sufficientis scientiæ & honeste vite. Quid autem si in nobili & in plebeio cætera sunt paria, quis præferendus sit, an habeatur vel debeat haberi respectus ad nobilitatē. vide quod dixi in .c. constitutis. el. ij. de app. post Hosti. & in .c. officij. de elect. ¶ Secundò no. ex gl. ibi: ad regimen ecclesiæ. q̄ non solū Petrus, sed omnes apostoli fuerunt electi ad regimen ecclesiæ. vt est hic text. & vide. xxj. di. in nouo. & .xix. di. in .c. ita dominus. & in fi. gl. nō soluit cōtrariū. dic q̄. c. de multa. non dicit q̄ defectus nobilitatis debet quē repellere à promotiōe, sed q̄ cū nobilibus & literatis debet dispensari in pluralitate beneficiorū: quia habent subire plures sumptus. nam ecclesia debet provide re cuilibet secundū eius indigentiam, vt plenē dixi in d. c. de multa. ¶ In glo. in ver. eminentis. in fi. pondera gl. nam ex ea potes colligere tres qualitates scientiæ. Et quædam est eminens: & ista necessariò nō requiritur in aliqua persona: & rarò contingit. Secunda est sciētia mediocris. Tertia est sufficiens. Vnde mediocris tenet medium inter eminentem & sufficientem. Et dicitur sufficiens secundū qualitatem personæ & ipsius officij. debet enim habere talem scientiam, per quam sciat regere & gubernare officium sibi commissum. & vide per Inn. vbi clarius declarat in .c. cū in cūctis. de elec. Et peccat clericus, qui defectum patitur scientiæ si inopia nō excludit eum à studio literarum. vide per Innocen. in d. c. cum in in cūctis. & in .c. j. de sum. tri. & facit. c. nisi. in fi. de renū.

SVMMARIVM.

- 1 Beneficij appellatione, non venit dignitas, vel rectoria, nec beneficium curatum. 3. 7. nisi non reperiretur aliud beneficium, quam curatum. 6.
- Rescriptum, quo mandatur alicui provide de beneficio, non includit dignitatē, vel rectoriam. 2. nisi fuerit dictum de beneficio cōpetēti. quo casu intelligitur secundū qualitatem personæ.
- 2 Differentia est, an alicui provideatur in ecclesia, vel de ecclesia.
- 4 Rescriptū Principis recipit interpretationem ab intentione sua.
- 5 Excommunicatio lata à delegato Papæ ultra contenta in delegatione, est ipso iure nulla.
- Excoicatio lata à delegato contra intentionem delegantis: an sit ipso iure nulla?
- Excoicatio lata sine causâ cognitionē tenet, licet sit iniusta. Sententia lata contra clausulā insertam in rescripto concernētē instructionē circa merita causæ: tenet, si ab ea nō appelletur.
- 6 Mandatum non debet esse frustratorium.
- 8 Appellatione ciuim, an veniant comitatiui, vel econuerso. vide remissiuē.
- Ciuitatis appellatione veniunt suburbia.
- 9 Executor datus ad beneficia, potest primum vacaturum sibi reseruare: & collatori ordinario interdicerē, ne conferat.

CAP. XXXVIIII.

Cum olim. ¶ Rescriptum quo mā datur alicui de beneficio provide de rectoria, vel dignitatem nō includit. vel sic. Si mā datur provide de in ecclesia, nō pōt de ecclesia provide. Prima pars narrat executoris processum: secunda reuocari mādat, dicēs quare, ibi, cum igitur. ¶ Casus literalis. Dñs Papa mandauit priori sanctæ mariæ vt Gui. diacono autoritate apostolica faceret provide de in aliqua ecclesia ciuitatis, vel diocesis Lucanæ. dictus prior assignauit præfatū Gui. in Rectorem ecclesiæ sancti Petri de vico: in qua per clericos eius de ecclesiæ rector eligi consuevit. clerici nō recipiebāt eū

de, quare excoicationis vinculo innodauit eosdem. Significatū fuit domino Papæ, qui respondendo dicit cū mādatū apostolicum ad talia se non extēdat: nec sit intentio dñi Papæ de conferenda rectoria, vel dignitate: cum pro simplici beneficio scribit: mādat quatenus tam institutio nē hmoi, quā excoicationē non tenere denūtiēt. Ber. ¶ No. j. ibi: in aliqua ecclesia. q̄ si mā datur provide de in aliqua ecclesia, nō includit rectoratus alicuius ecclesiæ: sed tñ debet provide de beneficio sito in ecclesia. Ex quo collige & tene menti, quòd aliud est provide de in ecclesia: & aliud de ecclesia. & vide bo. glo. quæ allegat istū tex. in cle. j. e. ti. ¶ No. ij. ex principio iuncto fi. q̄ cum mandatur provide de beneficio, intelligitur de simplici. Nam Papa in mandato non adiecit qualitatem simplicitatis: sed interpretando mandatum suum: dicit quòd iussio videtur emanasse pro simplici beneficio. Et probatur ratione: nam in literis impetratis ad beneficia debemus facere strictam interpretationem: vt in .c. quāuis. de præbend. li. vj. Item maior idoneitas requiritur in curato, quā in simplici: ideo nisi expressē fiat mētio de cura, tanquam de mandato generali, non venit beneficium curatum. tex. est nota. in .c. cum in illis. e. ti. & li. ¶ Item not. ibi: nostra feratur intentio. & c. quòd mandatum Papæ recipit vires à sua intentione. Semper ergo coniecturanda est mens Principis. ad hoc .c. adeò. & c. super literis. de rescrip. ¶ Not. vltimò casum notabil. & qui alibi, vt credo, non est ita expressus: q̄ sentētia excommunicationis lata à delegato Papæ, vltra comprehēsa in rescripto delegationis: est ipso iure nulla. Et voluerunt quidam sumere ex isto tex. arg. q̄ sententia excommunicationis lata à delegato contra intentionē delegantis, est ipso iure nulla. Vin. tamen in .c. ex insinuatione. de rescrip. dicit, q̄ quidam volentes facere nouam sectam: dixerunt, q̄ processus delegati, aut est iniustus, aut nullus: si iniustus esset cōtra intentionem delegantis, & per cōsequens nullus. arg. huius. c. Sed profectò illud dictū nec primum, non approbatur communiter à doct. licet vt refert hic dominus meus dominus Car. multi docto. consuluerunt, quòd sententia excommunicationis lata à delegato contra intentionem delegantis, esset nulla. sed nec sibi, nec domino Ant. nec mihi placet hoc dictum. Nam de intentione delegantis non est quòd feratur excommunicatio sine monitione: & tamē lata etiam à delegato tenet: vt not. Innoc. in .c. illud j. de cle. excommu. mini. Vide etiam Inno. in .c. pro illorum. s. eo. vbi dicit, quòd licet sententia excommunicationis feratur à delegato sine causâ cognitione: nihilominus tenet, licet sit iniusta. Et generaliter de processu executorum iniusto, vide Inn. in .c. ad aures. de rescript. vbi tenet illum tenere. Vide etiam pulchrum dictum Inn. in .c. prudentiam. de offi. delega. vbi plus dicit, q̄ si delegatus fert sententiā cōtra clausulā insertam in rescripto, cōcernētē instructionem circa merita causæ: nihilominus tenet sentētia. Quoniam regula generalis habet q̄ sentētia lata contra ius litigatoris, valet: vnde opus est appellare: vt in .c. cum inter. de re iud. Ad istum tex. dic. q̄ excoicatio fuit hic lata excedendo vires mādati. Nā non habebat potestatem provide de rectoria seu dignitate, ideo nō potuit cogere ad obseruantia illius, quod non cadebat sub potestate sua. & ad hoc vltimū not. semper hunc tex. ¶ Sed quæro quid si mā datur provide de in ecclesia de beneficio: & in ecclesia vbi dirigitur illud mandatū, sunt præbendæ, & alia beneficia minora: nūquid possit provide de præbenda: doctores hic cōiter dicunt, q̄ nō: sed si nō essent ibi, nisi præbendæ, ne mādatū sit frustratorium, poterit provide de præben. arg. c. Abbate. j. de verb. fig. Domi. Car. dicit: q̄ nō videtur esse differentia, vnde etiā poterit in primo casu provide de præbenda. Nihil allegat: sed ego allego & adduco tex. in .c. pro illorū. s. e. vbi simplr fuit

de do. Card. consi. v. & quid de Abbatij, ibidem.

¶ Nō includitur. Adde Oldr. cons. cccvij.

SEBA. SAPIA.

Causa mandatur. vide Fel. in .c. postulasti. col. vj. ver. si. circa glo. secundam. s. de rescrip. vbi latē quid veniat appellatione beneficij.

¶ Curatum. Ad. de Cal. cons. xiiij. hoc eo. tit. vbi ponit, an habēs gratiam ad præbendam, possit obtinere præbendam sacerdotalem.

A Eneas de Falco.

¶ Circa hoc, qd̄ hic dicitur, an præbenda sacerdotalis debeatur expectanti, vel contineatur in gratia expectanti: adde do. Car. in cle. ij. in .s. j. in .xj. q. de æta. & qual. & si sit questio de præbenda inter plures, vbi debeat iudicium agitari, & qualiter, vide Spec. in tit. de æt. & pcti. in .s. super. in ver. sed qualiter & seq. & per eundē in tit. de cōpe. iudi. adi. in prin. in ver. qualiter ergo fiet. Et adde q̄ præbendarius agens possessorio ad præbendam nō tenetur probare fundū esse præbendæ, per quē acquisiuit possessionē præbendæ. sed solū, q̄ illius fundi possessionē apprehēdi, vt per do. de Ro. dec. cclxxx. in cip. sed ex prædictis in not. qd̄ est no. pro intelligētia eorū, quæ habentur in .c. consultationibus, de offi. del. & in .c. ex cōquæstione. & in .c. cū ad sedem. de resti. spol. ¶ Ipso iure nulla: Adde Oldr. cons. lxxxj.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Cum percus.

a ¶ Comitatu. Ad de quæ ibi posui.
s. EB. SAPIA.
a ¶ Comitatu. Vi de Bar. in consilio cxcvj. incipi. ciuitati Camerini, cū multis allega. per Fel. in. d. c. Rodolphus in. vij. col. ver. quarta conclusio. & per Ludo. Bologni. in commento Theodoriani priuilegij. in ver. vel comitati uos.

mandatum, vt prouideretur de beneficio & vigore illius mandati fuit prouisum de canonicatu & præbenda. sed nihilominus mihi plus placent dicta doct. quia canonica est longè honorabilior, quàm aliud beneficium simplex. vnde canonici dicuntur clerici primi gradus: & alij clerici simpliciter beneficiati dicuntur secūdi gradus: vt notat Inno. in. c. sedes. de rescr. idèd cum in rescripto sit fide stricta interpretatio, debemus in dubio intelligere de beneficio minori. ar. hinc & in. c. j. & ij. de fil. presby. li. vj. & in. c. quantis. de præbend. lib. vj. Nec obstat. c. pro illorū quia ibi fuit mandatū de beneficio competenti, quo casu dicunt hinc doc. q. competens intelligitur secundū qualitatem personæ: vnde si meretur canonicatū, poterit prouideri de eo: licet in ecclesia sint alia beneficia: & licet ipsi non allegent. tex. est nota. in. d. c. pro illorum. ¶ Quid autem si mandatur prouideri de beneficio præbendali, vel alio: nunquid venit beneficium curatū? Quidam cū quibus transit Io. And. tenent quòd sic: per illam dictionem, vel alio: quasi voluerit comprehendere beneficiū curatum. Sed moderniores tenent oppositum, & melius: & contra hanc sententiam antiquorum videtur text. rotundus in. d. c. pro illorum. vbi dicitur, quòd nisi fiat expressè mentio de cura, non venit beneficium curatum. Nec ob. dictio alio. nam potius facit pro: quia regulariter dictio alius, facit positionem eiusdem qualitatis cum presentibus: vt no. in. d. ca. sedes. debet ergo intelligi mandatum de beneficio præbendali, vel alio. s. simili. sed curatum nō est simile: vt in. d. c. cū in illis. Nam maior idoneitas & maior ætas requiruntur in beneficio curato, quàm in alijs simplicibus. vt dixi in. c. super inordinata. s. eodè.

¶ In gloss. in fi. not. glo. & idem nota. in. c. accepimus. de eta. & quali. in glo. penul. & vide quòd plenè dixi in. c. Rodolphus. de rescr. vbi tetigi, an & quando Comitatu veniant appellatione ciuium, & econuerso. & videtur textus de ciuitate in. c. si ciuitas. de sen. excom. lib. vj. Vbi etiam habetur, nunquid appellatione ciuitatis veniant suburbia. & dicitur quòd sic: quia prouisio faciès mentionem de ciuitate, frustratetur effectu suo, nisi comprehenderet etiam suburbia. & in hoc est singularis. ille textus. in quo est materia odiosa, quòd appellatione ciuitatis, non solū venit id, quòd muris clauditur, sed etiam suburbia. Et ex hoc crederem, quòd si statutū dictaret, quòd in ciuitate non possit exerceri certa ars ad effectum, vt ciues sint intenti alijs artibus: quòd non poterit exerceri in suburbijs: quia de facili ciues defraudarent dictam legem eundo ad suburbia. & pro hoc facit. c. super specuj. de priuileg. vbi interdicitur, ne leges legantur Parisijs, vel in locis vicinis. ¶ In glo. ij. ibi: de concess. præben. quia cunctis. Adde. lib. vj. de materia huius gl. vide tex. ibi & an executor possit seruare sibi primam vocationem, vel aliam & interdiciere collatori ordinario, ne conferat. Vide hodie text. in. c. executor. in. c. si capitulo. de concess. præben. lib. vj. Et de executore dato ad compellendum: vide bonum textum in. c. si soli. eo. ti. lib. vj. per quem textum reprehenditur opinio huius gl. in fin.

s. EB. SAPIA.
b ¶ Quod clericus. Contrariā opini. late firmat Felin. in. c. quæ in ecclesiis. col. 25. ver. sic recipit modo hoc secundū me. brum. s. de consti. quando autē Papa non sit tolerandus faciens cōtra statum ecclesiæ, tãgit idem Fel. in. c. si quando. colū. v. s. de rescr.

De clerico ægrotante uel debilitato, Rubr.

¶ Continuat ad præcedentia hoc ordine. Suprà visum est de clericis non residentibus, & de præbendis non conferendis eis: sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus sint prouentus ecclesiæ subtrahendi, merito post præcedentia, subiicit istam rubricam.

S Y M M A R I V M.

- 1 Clericus, licet infirmus percipit fructus sui beneficii. 7. quod intellige, si ante infirmitatem residebat: aliās secus. 6.
- 2 Canonici possunt statuere super qualitate & quantitate distri-

butionum.

- 3 Papa, non potest priuare clericum suo beneficio, sine causa. Papa non est tolerandus, volens turbare statum ecclesiasticum sine causa rationabili.
- 4 Donatio facta à clerico suæ concubinae, non valet: sicut nec facta à milite seculari. Clericus, nec miles secularis, non tenentur cedere bonis, nec possunt conueniri ultra quàm facere possint.
- 5 Priuilegia concessa militibus seculi: extenduntur ad clericos, vbi est eadem ratio: aliās secus.
- 6 Casus superueniens recipit declarationem secundum statum præcedentem.
- 7 Famulus, si infirmatur est alendus à domino: etiam in expensis magnis non ratione famulatus saltem, quia est diues & proximus.
- 8 Pauper potest intentare officiū iudicis contra quemcunque diuitem, vt si bi subueniat.
- 9 Episcopus tenetur subuenire pauperibus.
- 10 Salarium non debetur famulo infirmo, quando illud salarium si bi debetur ratione suæ personæ tantum, secus si datur contemplatione aliorum.
- 11 Potestas, si moritur: adhuc debetur suis heredibus salarium.
- 12 Doctor vel aduocatus, qui moriuntur ante eorum exercitium finitū, an debeant habere salarium totius tēporis, vel pro rata?

C A P. I.

Vm percussio. ¶ Clericus infirmus integrè percipit beneficii sui fructus. h. d. Ponit dictum, cuius ratione interfert ibi: quia.

- ¶ Casus literalis. Quidam sacerdos infirmitate detentus non poterat ecclesiæ deferuire, propter quod Episcopus suus subtrahebat ei consueta stipendia sua. Sacerdos conquestus est domino Papæ. mandat papa illi Episcopo. q. propter hæc consueta stipendia sua ei nō subtrahat: sed omnia sibi quæ si sanus esset, percipere posset, ministrare debeat, & quia alij exemplo huiusmodi essent deterri ti, inueniri fortè non posset, qui vellet ecclesiæ militare.
- ¶ Nota primò ibi: quæ consueta sunt. q. in distributionibus faciendis attenditur cuiusq. ecclesiæ consuetudo. Possunt etiam canonici inter se statuere, vel consuetudinē inducere super qualitate & quantitate distributionum, & modo distribuendi, à iure tamen non improbato. & pro hoc bo. gl. in. c. veniens. de verbo. sig. lib. vj.
- ¶ No. ij. ibi: exemplo deterriti. q. clerici non debent inhumaniter tractari: ne alij terreantur à clericatu. hoc enim videtur turbare statum ecclesiasticum, nedū præsentē: sed etiā futurū. Et pōt adduci hæc ratio multū no. in arg. q. clericus nō debet priuari beneficio suo sine causa: etiā per Romanū ponti. Nā si existēti in infirmitate, & sic impotēti seruiciniō debet subtrahi beneficiū ne ex hoc turbetur status ecclesiæ: ergo multò fortius, vbi nulla subest causa ratio nabilis. Papa autē nō est tolerandus volens turbare statū ecclesiasticū sine causa rationabili: vt not. dici In. in. quāto. de consue. sed de hoc in disputatione dicetur plenius.
- ¶ No. ibi: militare ecclesiæ. quòd quilibet clericus dicitur miles Dei, & militat in ecclesia. pro hoc text. cum glo. xj. q. j. Christianus. xxxij. q. c. reprehensibile. Ex quo infertur, quòd quēdamodū nō valet donatio facta concubinae per militem seculi: vt in. c. ij. C. de dona. inter vi. & vxor. & ita nec donatio facta concubinae per clericum: cū sit miles celestis, & honorabilior quàm secularis miles. xcvj. dist. in. c. duo sunt. & ita disputado tenuit Ric. malum. & sequitur Bart. in. in. l. affectionis. ff. de dona. & vide quòd not. Ioā. andr. in. d. c. de his j. de sepul. quòd bene notabis. Pro hoc facit glo. not. quæ cōter tenetur in. l.

in. l. miles. ff. de re iud. quæ vult, quod sicut propter debita miles seculi, non tenetur cedere bonis, nec potest cõueniri vltra quàm facere potest: ita nec miles dei. de hoc dicam plenè in. c. Odoardus. de solu. & in. c. ij. de pign. & vide aliam gl. in simili. in. l. stipendia. C. de excep. rei iud.

a quæ dicit, q̄ sicut stipendia militum^a, non sunt capiēda pro executione sententiæ: & sic nec stipendia clericorū.

5 ¶ Ex his omnibus cõclude notabilem regulam, quod priuilegia tributa militibus seculi, debēt obseruari quo ad milites Dei. Quod intelligo in casibus, in quibus sub est eadem ratio. ar. c. generaliter. xvj. q. j. Hoc dico, quia militi seculari non imputatur ignorantia iuris: cū habeat vacare armis. l. j. & quod ibi not. C. de iur. & fa. ign. & no. j. q. iij. §. notandum. sed militi Dei non ex totoparceretur: cum ipse possit intendere scientiæ & studio literarum. de quo vide quod no. in regula ignorantia. libro

6 vj. ¶ No. ibi: quæcunq; ei, si sanus esset. &c. q̄ clerico ægrotanti nihil est subtrahendum de his, quæ consuevit percipere in sanitate. Infirmitas ergo fingit cum residere & interesse diuinis. Et intellige hoc, quando infirmitas est causa immediata non deseruendi. Nam si prius non residebat: infirmitas superueniens, non tamen excusat eum: vt dicunt hīc docto. & bene: & latius dixi in ca. ad audientiam. de cleri. non resid. Nam casus superueniens recipit declarationem secundum statum præcedentem: vt in. c. maiores. j. de baptis. ¶ Not. vltimò ibi: exi-

7 guitate. quod de omni distributione prouentuum, ecclesiæ, seu qualitercunq; occurrentium debet infirmus habere portionem, quam solitus erat percipere tempore sanitatis, quantumcunq; talis portio sit exigua, & modica. & hodie clarius prouisum est in distributionibus quotidianis: vt ægroto non dengentur. de cleric. non resid. c. vno. lib. vj. ¶ Sed contra hoc tex. facit principium cap. vbi narratur, quod iste canonicus iuit personaliter ad Papam: ergo non erat morbo detentus. Solu. poterat esse talis infirmitas, quæ impediēbat deseruire ecclesiæ, nō autem ambulare: quia fortè amiserat officium linguæ.

8 ¶ In glo. fin. ibi: pascendi sunt. &c. not. bene glo. quod dominus tenetur pascere famulos suos tempore infirmitatis. Sed dubitatur nūquid teneatur ad omnes impēsas: fortè enim eget magna cura & diuturna & in medicis est exponenda magna quantitas pecuniæ. De hac. q. vide per Barto. in. l. si cum dotem. §. si autem. ff. sol. mat. & in. l. rebus. ff. commo. Et concludit, quod ad magnas expensas non tenetur. arg. illius legis, in rebus. Quod intellige ratione famulatus, seu alia ratione: quia proximus si ille nō habeat, vnde sibi subueniat, potest implorare officiū iudicis contra eum: vt sibi subueniat, si est soluendo. Et idem potest facere pauper contra quemcunq; diuitem.

b vide textū cum glo. ff. not. xlvij. dist. in. c. sicut. facit. c. pascē. lxxxvj. dist. & maximè episcopi tenentur subuenire pauperibus, & his qui non possunt manibus laborare.

9 lxxxij. di. c. j. xij. q. j. in. c. videntes. ¶ An autem famulo infirmo debeat salarium? & cõmuniter tenetur q̄ nō: quia casus contingens in personam illius, qui locabat operas suas, liberat conductorem à præstatione mercedis. l. si vno. §. idem cum quidam. & quod ibi not. ff. loc. & not. in. di. l. in rebus. Hoc tamen limita quando salarium debetur alicui ratione personæ suæ duntaxat: secus autē si datur sibi etiam ex contemplatione aliorum: vt datur potestati. habet enim soluere suis iudicibus, & alijs famulis suis: de quorum obligatione non liberatur per mortē. vnde cum hæredes defuncti teneantur illis soluere, ex quo conducti sunt: ita & potestas potest petere salarium ab eo, qui eum conduxit. de quo dicendum, vt plenè no. in. l. diem functo. ff. de offi. assēs. ¶ Quid autem in doctore & aduocato, qui decesserunt non finita conducta, seu causa aduocationis: nunquid eorum hæres debeat ha-

bere salarium totius temporis: an verò tenetur pro rata seruitij, seu temporis: dic vt no. per gl. & Barto. in. l. j. ff. de var. & extraor. cog. & vide aliquas rationes Bar. in. d. l. diem functo. & ad materiam vide Inn. in. c. propter sterilitatem. j. de loc. Abbas.

SVMMARIUM.

- 1 Presbyter, qui caret medietate manus cum duobus digitis, missam non potest celebrare, alios verò sacerdotales actus potest exercere.
- 2 Presbyter infirmus, vel debilitatus, qui non posset, nisi cum scandalo celebrare, est inhabilis ad celebrandum.
- 3 Presbyter, qui non potest ascendere ad altare sine baculo, nō est permittendus celebrare, aliās secus.
- 4 Presbyter deformis, vel debilitatus, non est irregularis, sed inhabilis ad celebrandum.

CAP. II.

Resbyterum. ¶ Presbyter, cui medietas palmæ cū duobus digitis est abscissa, missam non celebrat: sed cæteris sacerdotalibus fungi pōt. h. d. Primò prohibet, & cām reddit. Secūdò permittit ibi: ipsum. ¶ Casus literalis. qdā sacerdos amiserat duos digitos cū medietate palmæ p quēdā prædonē abscissos: Episcopo. illius quesivit, utrū deberet permitti celebrare missam. dicit Papa, quod non permittat eum celebrare, quia nec propter debilitatē securē, nec sine scandalo propter deformitatem, debet celebrare: in alijs sacerdotalibus officijs permittat eum celebrare. Ber. ¶ Nota primò bonam regulam ad cognoscendum an & quando clerico in firmo seu debilitato sit interdicens officium sacerdotale, vel ipsius pars. Sufficit enim omnis causa, quæ reddit ipsum debilem ad exercendum illud officium, vel deformem. Nam tunc propter scandalum, & primo casu propter debilitatem est sibi interdicens illud officiū in loco, quo dictæ causæ, seu altera earum concurrunt.

- 1 ¶ Nota ibi: quod sola difformitas sufficit. & facit pro dicto notabili gl. in. c. si quis. l. distin. quæ dicit, quod si clericus est adeo claudus, quod nequit ascendere ad altare sine baculo, non est permittendus celebrare: secus quando aliter esset claudus. & vide ad materiam quod legi. & nota in. c. secundo. §. de corpo. vitia. ¶ Vltimò not. q̄ difformitas, vel debilitas non reddit clericum irregularem: sed tantum reddit impotentem & inhabilem respectu illius officij: in quo prædicta concurrunt. ¶ In glo. prima in fine. de quo in regula factum legitime. de reg. iur. lib. vj. Et dic quod casus hīc superueniens nō facit ac si ab initio actus non valuerit, sed solum impedit exercitium, quatenus viget impedimentum &c.

SVMMARIUM.

- 1 Rector ecclesiæ si est leprosus, datur ei coadiutor, qui debet habere portionem de facultatibus ecclesiæ, & datur per inferiorem à Papa, nisi sit Episcopus: nam tunc solus Papa dat numero. 2.
- 2 Leproso potest interdici ingressus ecclesiæ, si non potest ingredi sine scandalo aliorum etiam si clericus sit leprosus. 4.
- 3 Scandalum, quo casu est sufficiens, quod quis priuetur iure suo, vide j. prox. c. nu. 2.
- 4 Marito leproso non est subtrahenda vxor: nec econtra, sine eorū consensu.
- 5 Coadiutor debet viuere de facultatibus ecclesiæ. sed quid si facultatis non sufficiunt, & ipsi, vel rectori, vide infra numero sexto.
- 6 Parochiani compelluntur providere necessaria eorum sacerdoti

¶ Stipendia militum. Adde, vt per Ancha. consil. ccc. lxxxix.

b ¶ Diuitem. Adde Ro. sing. suis folio xij. Anton. Francif.

c ¶ An famulus infirmus debeat habere salarium pro tempore infirmitatis, habetur per Bart. & do. in. l. diē fin. cto. ff. de off. assēs. in consi. quod inc. quidam sergilius. & c. consuetudinē in. §. qui verò. de cle. non resi. & vi. de gl. doct. & Flor. in. l. arborib⁹. §. de illo. hīc allegat. Et adde q̄ si factus sanus seruiat domino, quatenus serui uisitet infirmus, debet habere salarium. ad quod vide Bal. in. l. si ad fi. de condi. infer. & ibi idē dicit in stipendiario: cuius tamen contrariū simpliciter tenet Bar. in. l. operē. ff. de v. fru. leg. & idē Bar. per illum tex. in. l. si vno. in. §. item cū quidam. ff. loc. vbi etiā per Alex. & vide etiā Alex. in. §. si autē in fe. uissimo. hīc alleg. & ad materiam vide Spec. in ti. de loca. in. §. v. versic. hīc etiam allega.

*non habenti, unde uiuat.
Prælati potest pignora bona Ecclesiæ pro eius sustentatione,
si non habet, unde uiuat.
Coadiutor non dicitur proprie Prælati.*

CAP. III.

DE rectoribus. ¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, dandus est ei coadiutor. hoc dicit. Secunda ibi: *hoc.* ¶ Casus literalis. Dicitur in hac decret.

¶ Leprosi non debent, nec possunt ministrare altari propter scandalum aliorum, qui sani sunt: sed dandus est illis coadiutor, qui habeat curam animarum. & de facultatibus ecclesiæ habeat portionem, unde possit sustentari. Bernar.

¶ Not. primò, quod morbus lepræ est impedimentum sufficiens: ut rectori seu prælato detur coadiutor, qui habeat curam animarum. Et not. quod iste coadiutor potest dari per inferiorē Papæ. Nam speciale est in ipsis & prælatis superioribus: ut eis inuitis non detur coadiutor, nisi per Romanum pontificem: ut in c. vno. eo. tit. libr. vj. Alijs potest ergo superior proprius coadiutorem deputare, arguendo ibi per locum à speciali. & pro hoc tex. in c. seq. & c. fi. ¶ No. ibi: *ecclesias ingredi.* arg. bonum quod leproso potest interdici ingressus ecclesiæ, cum non potest ingredi siue scandalo aliorum. & sic nota, quod scandalum est sufficiens causa, quod quis priuetur iure suo, quod procedit nisi illud sine peccato fieret: vel fieri omitti posset: ut not. in c. ij. de de noui ope. nun. ¶ No. quod clerico prohibetur accessus ad ecclesiam suam propter lepram. Non sic contingit in coniugio carnali. nam sibi non est subtrahenda vxor: nec econtra maritus vxori. de coniu. lepro. per totum. Ex quo potest colligere ar. quod fortior est obligatio inter maritum & vxorem, quam inter prælatum & ecclesiam. Ex quo videtur, quod vinculum coniugij carnalis sit fortius: quam coniugij spiritualis. ¶ Vl

timò no. quod coadiutor debet viuere à facultatibus ecclesiæ: & inde recipere congruam portionem. ¶ Sed hinc insurgit quæstio notabilis & quotidiana: quid si rector ecclesiæ non sufficiat coadiutori & prælato ægrotanti? glo. fi. tenet, quod est providendum primò coadiutori: & Prælato infirmo providebit Episcopus. alleg. lxxxij. di. in c. j. & in c. ij. Illa tamē iura hoc non probant, sed tantum faciunt in argumen. In eis enim dicitur quod Episcopus debet providere pauperibus & his, qui manibus laborare non possunt. & fortè ob hoc Vincet. tenuit hic cōtrarium, dicens, quod infirmo subueniendum est in loco. xvij. q. ij. ca. in nullo. sed illud. c. non loquitur in hoc casu. do. Car. refert se consuisse contra hanc glo. Et concludit quod primo subueniendum est Prælato infirmo, & coadiutori subueniatur per Episcopum, vel parochianos: motus quia prælatus infirmus censetur deferuire: ut in c. j. s. eo. ergo ei tanquā digniori subueniendum. Item facit tex. in fi. dum congruam portionē mandat dari coadiutori. ergo prælato infirmo relinquuntur ceteri prouetus: & sic prælatus infirmus videtur hinc potior. sed cōtra hanc secundam confidentationem suam, & contra hunc tex. adduco tex. c. seq. vbi mandatur, ut necessaria duntaxat dentur infirmo: ergo reliqua sunt in dispositione coadiutoris. ¶ Et ex hoc insurgit aliud dubium non tantum hinc per doctores: videlicet quis habere debet dispositionem reddituum ecclesiæ. nam iste tex. facit quod prælatus infirmus. In contrarium facit. c. seq. Ego sic distinguere, quod aut infirmitas impedit administrationem in temporalibus & in spiritualibus, & tunc coadiutor habet administrationem in vtriusque: & debet dare congruam portionem infirmo, & congruam retinere pro se: & reliquos fructus conuerrere in utilitatem ecclesiæ seu dispensare, sicut tenetur bonus rector. Et sic potest intelligi tex. seq. & facit. c. j. de cleri. non resident. & c. peruenit. de appel. & quod in ma

teria coadiutoris dicam in c. fi. Aut infirmitas solum reddit impotentem in spiritualibus: & tunc officium coadiutoris se non extendat ad temporalia, Prælatus percipiet omnes redditus: dabit congruam portionem coadiutori. Et hoc casu procedit iste tex. nam pondera, quod solum datur hic coadiutor curæ animarum. ¶ Quid autem si redditus vtriusque non sufficiat: attingendo principalem quæstionem satis potest teneri ex quadam bona equitate, ut prælatus infirmus preferatur, & ad providendum coadiutori compellatur parochiani. Pro hoc vide bonam gl. in simili. de consecr. distin. j. in c. omnis Christia. & quod no. in c. de his. de eccles. edifican. In quibus iuribus no. si presbyter non potest congruè viuere ex redditibus ecclesiæ, possunt parochiani compelli ad subueniendum sibi. quod intelligo, quando sacerdos aliter viuere non potest: aliàs autem tenetur propria industria victum querere: & imputandum est sibi, quod beneficium exiguum acceptauit. xcj. di. c. clericus victum. & c. j. de celebr. mis. pro hoc facit quod no. doct. in c. ex presentium. j. de pig. vbi notabiliter sentiunt doct. & principaliter Io. and. quod etiam res ecclesiæ potest Prælatus pignora pro sua sustentatione, si aliter viuere non potest. facit. c. aurum. xij. quæsti. ij. Et ad decisionem principalem bene facit ratio. capit. j. s. eodem. ne alij terreantur à clericatu videntes clericatos deferi tempore infirmitatis. ¶ In glo. in ver. *curam.* hæc gl. colligit arg. quod coadiutor sit prælatus. Et potest elici arg. quod prælatus dicitur quasi ante latus. i. alijs præsuppositus: sed iste coadiutor deputatur ad curam animarum exercendam: ergo est prælatus. Sed glo. fi. in fin. colligit ar. in contrarium & potest argumentari hoc modo: coadiutor habet hic solum vnam portionem ex redditibus ecclesiæ ergo non est prælatus. quia prælatus habet liberam administrationem omnium reddituum: ut in c. cum nobis. in fi. s. de electio. Veritas est quod adiutor non est prælatus, sed solum habet exercitium curæ: unde ius prælaturæ & cura in habitu, resident penes infirmum: ut satis probatur in c. vno. s. fi. eo. ti. libr. vj. Item probat diuersitas vocabulorum: nam si esset prælatus non diceretur coadiutor. in l. si idem. C. de codi. vbi dicit, quod testamentum & codicillus non sunt idem. aliàs quare essent diuersa vocabula. & hic non sunt alia.

SUMMARIUM.

- 1 Rector ecclesiæ leprosus remouetur ab officio administrationis quo ad exercitium tantum. 4. debet tamen ex redditibus ecclesiæ sustentari.
- 2 Prælatus potest dici largo modo rector ecclesiæ.
- 3 Prælatus, vel quilibet sacerdos potest remoueri ab ecclesia sua ad bonum publicum, & ob scandalum vitandum: quo casu debet sibi prouideri de bono cambio.

CAP. IIII.

Vanos. ¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, ab administrationis officio remouetur: sed de bonis ecclesiæ sustentatur. Secunda ibi: *dicimus.* ¶ Casus literalis. Quidam sacerdos diuino iudicio fuit lepra percussus. quarebat an propter hoc deberet remoueri ab officio prælationis? Respondet Papa quod remoueri debet ab administratione propter scandalum & abominationem populi: ita tamē quod necessaria secundum facultates ecclesiæ sibi, dum dixerit, ministrantur. Bernard. ¶ Nota primò ibi: *diuino iudicio.* quod quādoque corporis infirmitas, seu moribus provenit diuino iudicio, propter peccata hominum. ad hoc vide quod no. in cum infirmitas. de poeniten. & remis. & ibi dixi & in c. cum percussio. vij. q. j. ¶ Nota secundò ibi: *prælationis officio* quod Rector

SEB. SAPIA.

- a ¶ Quod scandalum. Multos effectus, quos operatur cā euitandi scandalum, ponit Feli. in c. 2 nihil cum scandalum col. j. cum duabus sequentibus. s. de præscript.
- b ¶ Coadiutor. Ad de videndum de materia coadiutoris, per Old. conf. xl. iij. & vide. d. Car. in conf. lxx. Anton. Francif. ¶ Cui debeat dari coadiutor & quod sit eius officium vide quæ habent. in c. j. de cleri. ægrot. libr. vj. & per Ol. in cōf. xliij. in princi. Et adde, quod coadiutor debet dari in quo administratori: ut in c. generali. de sup. negli. præla. & habetur per glo. in c. ad apostolicam de re iud. libr. vj. & vide Spe. in tit. de inquisi. in. s. nunc videndum. in vers. vel dicti tertiò. & habetur per. d. Abb. in c. venerabili. de offici. dele. Et per quæ detur coadiutor, ad quorum instantiā detur & ex quibus causis, & quid facere possit & ad quid teneat: vide plenè per Spe. in tit. de feu. in. s. quoniam ad fi. & vide Old. cōf. xl. iij. vbi etiā ponit, an coadiutor datus Episcopo, vel alteri habenti, ius conferendi, possit conferre beneficia, & an religiosus possit dari coadiutor. vide do. Car. in cleme. j. q. de reg. & vide glo. summæ. vij. q. j.

- a** Rector ecclesie parochialis potest dici Prælatus & in hoc tene menti istum tex. Sape enim hunc ad hoc soleo allegare. est enim Prælatus in foro pœnitentiali. & intellege, quod est Prælatus largo sumpto vocabulo: stricto autem non dicitur Prælatus. vt no. Paul. in cle. dudum. de sepul. & facit quod no. in. c. ij. de iudi. & ibi dixi. Nam habens iurisdictionem, propriè potest dici Prælatus. &
- b** quod habetur in. c. j. de eta. & quali. ¶ Not. ibi: quod pro scandalo & abominatione &c. quod propter bonum publicum potest quis remoueri ab ecclesia sua: licet nulla causa ex culpa sua prouenerit. pro hoc quod no. Inn. in. c. nisi pridem. de renunt. & Ioan. An. in regula, quod ob gratiam. de regu. iur. lib. vj. in mercu. Et hoc notabile est verum ex se: vt ex toto possit remoueri ob hanc causam, sed ratione infirmitatis non videtur hoc procedere: vt ex toto remouetur. argument. hic in fine. & in c. precedenti. & de hoc. cum glossa ¶ Vltimò not. quod incidens in infirmitatem perpetuam sustentandus est de redditibus ecclesie sue: vnde non debet deferi tempore infirmitatis. Et nota, quod alimenta sunt exhibenda iuxta facultates ecclesie. facit. l. cū alimenta. ff. de alimen. & ciba. lega. ¶ In glossa. in ver. administrationis. ibi: & dandus est huic coadiutor. & prima opinio videtur verior & communior per. c. s. proxi. quod loquitur de morbo lepræ. & tamen solum prouidet de coadiutore. Nec obstat iste text. dū dicit eum remouendū ab administrationis officio: quia debet remoueri quo ad exercitium: sed ius prælaturæ remanebit penes eum. Nam per hanc prouisionem prouidetur infirmo & populo: vt in. c. seq. in fi. Host. tamen distinguebat inter Episcopum & inferiorem Prælatum. vt Episcopo detur coadiutor: vt in. c. sequent. aliter verò remouetur. sed Ioan. An. & communiter alij sequentes, tenent primum dictum indistinctè. Nam videmus quod propter mortem lepræ non dissoluitur matrimonium carnale: licet nō possit ibi prouideri de coadiutore: multò fortius nō debet dissolui spirituale, in quo potest prouideri per coadiutorem. Item posset contingere, quod saltem diuino miraculo iste liberaretur ab infirmitate: & si substitutus non posset remoueri inde, remaneret iste priuatus sine culpa sua.
- c** ¶ Conclude ergo, quod aut non potest quis administrare sine scandalo populi: potest tamen retinere ius prælaturæ. & tunc prouidebitur per dationem coadiutoris. Quandoq; non potest retinere etiam ius prælaturæ sine scandalo: vt quia est exosus populo, propter delictum fortè sibi imputatum, & poterit tunc remoueri: sed debet superior sibi prouidere de bono cambio: vt nota. dicit Innocent. in. c. nisi cum pridem. de renunt. & s. tetigi. Et vide ad intellectum huius. c. quod dixi in præceden. Potest tamen secundum aliam lectu. gl. colligi ex tex. alia practica: vt infirmo consentiente alijs substituat in totum: sed superior decernat egrotanti alimenta quamdiu vixerit. & poterit hoc fieri sine peccato: cum hoc non procedat ex pactione inter substitutum & egrotantē: sed ex dispositione iuris superioris. Et intellige quādo infirmitas est perpetua: de quo dicitur infra in. c. fin.

SUMMARIUM.

- Episcopus si non potest exercere Episcopale officium propter morbum incurabilem: datur sibi coadiutor. 2.
- Coadiutor non potest dari suffraganeo per Metropolitanum: sed solum per Papam.
- Episcopus electus confirmatus, nondum consecratus, an possit ex toto remoueri per morbum superuenientem.

CAP. V.

- X** parte. ¶ Episcopo qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor. Sunt duæ partes. Secūda

ibi. verum. ¶ Casus literalis. Episcopus Aurasienfis graui morbo & incurabili ferè per quadrennium laborauit: ita quod officium Episcopale exercere non poterat: propter quod ciues illius terræ petebant ab Archiepiscopo Arelatē. Metropolitano suo instanter, vt eis super hoc prouideret: Archiepiscopus significauit hoc domino Papæ: qui respondet, qd nō potest illum ad renuntiandum compellere, nec addenda est afflictio: sed est eis potius miserandum: cum ille in officio suo laudabiliter se habuerit vnde Papa volens tam Episcopo, quàm ecclesie prouidere: mandat Archiepiscopo, vt det illi coadiutorem virum prouidum & honestum, per quem tam Episcopo, quàm populo vtiliter consulatur. Bernard. ¶ No. j. ibi: incurabili morbo. arg. quod non propter quemlibet morbum dandus est coadiutor: sed debet esse incurabilis. ad hoc. c. vnicum. eod. tit. libr. vj. & not. in. c. seq. ¶ No. ij. ibi: principes &c. quod principatus terræ & ciues ciuitatis, non possunt prouidere de coadiutore: sed possunt supplicare superiori, vt superior eis prouideat de Prælato. ¶ Item nota. ibi: nec possit, nec debeat. quod quedam possumus, quæ non debemus: quedam verò non possumus, nec debemus: quedam possumus & debemus. Nam multa potest Papa, quæ facere nō debet: cum iudicari ab alio regulariter non possit. ad hoc nona. q. iij. c. aliorum. & c. nemo.

¶ Nota quod Metropolitanus non potest prouidere suffraganeo de coadiutore. spectat enim hoc ad solū Papam in Episcopis & superioribus: de quo dic, vt habetur plenè in. c. vno. eod. tit. libr. vj. ¶ Vltimò nota quod per dationem coadiutoris prouidebitur populo & egrotanti. Nā prouidetur populo: quia habet exercere officium agrotantis: prouidetur infirmo: tum, quia coadiuuat eum in officio suo: tum, quia non remouetur à prælatura. ¶ Sed hic dubitatur per doctores nūquid electus & confirmatus nondum consecratus sit remouendus ex toto propter morbum incurabilem superuenientem? Vin. tenuit hūc, quod sic: cum iste adhuc non habet plenum ius: cum restet consecrationis munus: à quo remoueri potest per exceptionem: vt in. c. superbis. j. de accusatio. sed contrarium ipse sentit in. c. fina. de corpor. vitia. motus per. c. cum in cunctis. s. de elect. * in. s. inferiora. vers. hoc * sanè. vbi patet, quod si propter infirmitatem non potest quis promoueri ad ordinem requisitum, non debet à beneficio remoueri. Dicit hūc Ian. And. quod fortè illud dictum intellexit non in Episcopis: istud in Episcopo. & videtur placere domino Anto. & iste remouetur. Ego dubito per. c. ij. de translatio. prælato. vbi dicitur, quod consecratio non addit ad vinculum coniugale: vnde ex quo sine culpa promoueri non potest: indignum est, vt remouetur: vt in. d. ver. hoc sanè. secus si culpa sua incidisset in infirmitatē. argumen. c. j. de eta. & qualita. ¶ In glo. ibi: pastoralis. Et de hoc vide quod ibi no. glossa. & vide glo. in ver. voluerunt. in. d. c. vno. libr. vj. vbi plenè habetur de coadiutore Episcopi.

SUMMARIUM.

- Coadiutor quis sit: & qualis esse debeat: & vnde dicatur, & cuius ætatis esse debeat. 3.
- Coadiutor non potest esse laicus in spiritualibus: nisi ex permissione Papæ. Laicus non potest excommunicare: & esse commissarius in causa spirituali ex permisso Papæ.
- Papæ, an teneatur confiteri peccata sua proprio sacerdoti. vide remissionē.
- Religiosus potest esse coadiutor illi officio, cui potest principaliter præesse. Religiosus potest promoueri ad vicariatum alicuius Episcopi. Coadiutoris officium expirat mortuo naturaliter, vel civiliter.

S E B. SAPIA.

¶ Quod Rector ecclesie, qui dicatur propriè Prælatus, tradit Feli. in. c. ij. col. fi. in glossa. fin. s. de iudicijs.

S E B. SAPIA.

¶ Ex culpa sua. Faciunt nota. in. c. ex literis. in glo. ij. j. de homi. vbi solum scandalum sine culpa facit haberi aliquem pro irregulari. Et dicit Bal. in. l. j. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. qd propter euitandū populi scandalum, punitur non puniendus.

ZACHARIAS.

¶ Poterit tunc remoueri. Adde Car. in. c. nisi cum pridem. s. de renū. Feli. in. c. super eo. Mod. in. c. ex literis. el. j. j. de homi. & Ludo. Ro. sing. dccxcij. in. ci. m. Episcopus.

Cap. Consultationibus. Panor. super Tertio Decre.

illo, cui in officio coadiuuabat.

§ Coadiutor datur Episcopis & superioribus à solo Papalijs
verò ab alijs superioribus.

C. A. P. V I.

Consultationibus. ¶ Breue
est, & non

summatur. ¶ Nota q̄ in dignitatibus infe-
rioribus prouidendum est per dationem
coadiutorum. & intellige vbi Archi. haberet multa ex-
plicare. Nam in quibusdam locis multum adiuuat offi-
cium Episcopi: idè appellatur oculus Episcopi. in. c. j.
de offic. Arch. Et vt habeatur materia coadiutoris, que-
ram post doctor. † & primò quid sit coadiutor. Dic, q̄
is qui datur ex causa iuris, vel iudicis autoritate ad co-
adiuuandum officium præsidentis. Et dicitur coadiutor
à coadiuuando; sicut tutor à tuendo: & procurator à
procurando. ¶ Secūdo quæritur, qualis debeat esse co-
adiutor. dic, q̄ debet considerari officium, ad quod de-
putatur. Si enim deputatur in temporalibus tantum:
tunc debet esse prouidus & discretus ita: vt temporalia
bene sciat regere & gubernare. si verò datur in spiritua-
libus: puta ad curam animarum: tunc debet habere scien-
tiam, per quam sciat populum regere: & aliàs sit discre-
tus & honestus. Et in summa potest dici, quòd habere
debet requisita ad illud officium, in quo deputatur co-
adiutor. Idè si datur regi, debet esse magnanimus & po-
tens: prout habetur in. c. grandi. de sup. neg. prælatus. li. vj.
¶ Tertiò quæritur cuius ætatis esse debeat. communi-
ter concluditur, quòd debet esse illius ætatis, quæ requi-
tur in administratione illius officij. vnde si datur curator
debet habere. xxv. annos. & videtur expressum in. c. ne-
mo deinceps. de elect. li. vj. Si datur Episcopo, debet cō-
pleuisse. xxx. annū: quia hāc ætatem debet habere Episco-
pus: vt in. c. cum in cunctis. de electio. dicit tamen Ioan.
An. de hoc vltimo se dubitare, & ita transit. Ego dice-
rem, quòd aut deputatur Episcopus in temporalibus
duntaxat, & videtur sufficere quòd habeat xxv. annos:
quòd illa ætas est perfecta quo ad administrationē tem-
poralem. Nam in tali ætate potest esse tutor & curator
& procurator. l. fi. ff. de leg. tuto. in. c. qui generaliter. de
procurato. lib. vj. Sed si deputatur in spiritualibus, tunc
posset procedere primum dictum, vt requirantur. xxx.
anni: quia illa ætas est multum matura, quæ requiri
debet in administratione officij Episcopalis: cum multa
ardua acturus sit. & aduerte, quia si non est Episcopus,
non poterit exercere pontificalia: licet iurisdictionem
Episcopalem tantum. Si verò aliàs Episcopus, poterit
hec exercere. argument. c. aquam. de conse. eccle. vel alt.

2 ¶ Quartò dubitatur, nunquid laicus possit deputari
coadiutor. & cōmuniter tenetur, q̄ deputari non potest
illi officio: cui præesse nomine proprio nō potest: sed
officio cuius est capax poterit coadiutor deputari. Vn-
de potest esse coadiutor Regis, vel Principis: vt in. d. c.
grandi. sed nō potest esse coadiutor clerici in spirituali-
bus: quia laicus administrare non potest: vt in. c. ij. de re
ind. nec in temporalibus: quia non debet esse laicus gene-
ralis administrator ecclesiæ. lxxxix. dist. iudicatu. dixi in
d. c. ij. Puto tamen, q̄ Papa posset eum deputare coadiu-
torem etiam in spiritualibus. Nam potest dare laico po-
testatem excommunicandi: vt no. gl. xxxij. q. j. c. verum.
in. c. bene quidem. xcvj. dist. & committere causam spiri-
tualem: vt not. in. d. c. ij. sed ea, quæ competunt soli sacer-
doti, vt est confectio Eucharistiæ, non potest Papa cōm-
mittere laico: vt not. dicit gloss. in. c. peruenit. xcv. dist.
quia Deus hoc commisit solis sacerdotibus: vt in. c. j. in
g. vna. s. de sacra vnctio. vnde licet Papa sit solutus legi-
bus suis, non tamen est solutus lege diuina. xxv. q. j. in. c.
sunt quidam. & vide quod dixi in. c. significasti. de fo. cō-

pe. Vbi tetigi, nunquid Papa teneatur confiteri pecca-
ta sua: ita vt constitutio. c. omnis. de peeni. & remis. eum
liget. ¶ Quintò quæritur, nunquid fœmina possit de-
putari masculo: vel econtrā: aut fœmina fœminæ. Ad
primum communiter tenetur, q̄ non: tum fœmina non
debet se immiscere cœtibz virorum: vt in. c. mulieres.
de iudi. lib. vj. tum, quia istud officium est virile, quod
non cadit in fœminam. c. dilectus. de arb. Masculus autē
non videtur posse deputari in officio fœminæ propter
primam rationem: sed fœmina fœminæ potest deputa-
ri in officio, quo potest esse ipsa principalis. Vnde mo-
nialis potest deputari in coadiutricē Abbatisse, seu Prio-
risse: cum possit esse Abbatisa, seu Priorissa. Nam hoc
casu istud officium non est virile: cum cadat in muliere.
4 ¶ Dubitatur & sextò, de religioso: nunquid possit de-
putari coadiutor? & communiter videtur, q̄ potest de-
putari illi officio, cui præesse potest principaliter. & sic
potest esse coadiutor Episcopi Abbatis, & Rectoris cu-
rati. Nec obstat, si dicatur, q̄ hoc officium non est per-
petuum: quia mortuo Prælato ciuilitur vel naturaliter,
est extinctum officium suum. & sic cum non desinat esse
claustralis, & sub obedientia sui Abbatis: non videtur, q̄
possit promoueri: cum non habeat velle: sed dependet
à voluntate Abbatis. xij. q. j. c. nolo. Ioan. And. hoc non
obstante tenet primum. & communiter omnes docto-
dant simile. Nam videmus, q̄ promouentur ad vicaria-
tum alicuius Episcopi: quod quidem officium est tem-
porale. iuxta not. in. cle. & si principalis. de rescript. Est
enim hoc officium curatum & ordinarium. ad hoc. c. ex
frequentibus. tit. j. Nec obstat secundum eum, obiectū
contemplationis. Nam tolerantur propter bonum pu-
blicum, seu maius bonum. Nā officium monachale non
est preferendum necessitate ecclesiæ: vt dicit tex. xvj. q.
j. c. vos. & c. qui verè. Nec obstat defectus propriæ volū-
tatis: quia suppletur per licentiam sui superioris. & ad
hoc optimè facit tex. in. c. ij. de test. lib. vj. vbi deputatur
executor testamenti: cum licentia sui superioris. illi autē
officio cui præesse non potest principaliter, non potest
coadiutor deputari. ¶ Vltimò quæro, per quem de-
beat deputari coadiutor? communiter tenetur, q̄ in Epi-
scopis & superioribus, deputatio spectat solum ad Pa-
pam. & hoc est clarum: vt patet in. c. vno. præallegat. In
alijs citra Episcopū spectat ad eum, qui potest Prælatus
inuitum destituere, seu ipsius cessionem admittere. Nā
quemadmodum solus Papa deponit Episcopos & supe-
riores, ita & ipse solus coadiutorem dare potest: secus in
alijs: cum possit destitui per alios citra Papam. Sed not.
quia docto. sentiunt ex his verbis, q̄ si collatio beneficij
spectet ad Prælatum inferiorem Episcopo, q̄ datio co-
adiutoris pertinebit ad Episcopum: quia habens collatio-
nem tantum non potest inuitum destituere nec admit-
tere renuntiationē iuxta: no. in. clem. vnica. de renun. &
intellige, nisi beneficium illud pleno iure esset subiectū
illi Prælato inferiori. Nam tunc ille est quasi Episcopus
respectu illius beneficij: vt in. c. vnico. de ca. mo. lib. vj.

De institutionibus Rubr.

¶ Cōtinuatur ad præcedentia. Suprà visum est de collatione præ-
bendarum: sed quia parū est cōferre, nisi sequatur institutio: idè
subijcitur hec Rub. de institutionibus. vel aliter, & sic: Quia dubi-
tari posset ad quem pertinet collatio, seu institutio præbendarū
& beneficiorū: idè post Rubricę de præbendis, subijcit hāc Rub.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici quorū numerus non est determinatus in ecclesia, debent
tot institui, quo possunt de redditibus ecclesiæ sustentari. 2.
- 3 Clericorum & ecclesiarum appellatione, non veniunt mona-
chi, nec monasteria.
- 4 Commode viuere & sine penuria viuere, differunt inter se.

Reditus

¶ Non potest.
Adde quod vo-
luit Rom. consil.
cclyj.

5 Reditus ecclesie vel prebendarum, si augmentatur: an augmententur prebende vel numerus earum.

CAP. I.

- 1 **N**on amplius. ¶ Numerus clericorum debet institui in ecclesijs collegiatis, secundum facultatem ipsarum. h. d. ¶ Not. primo, quod in ecclesijs, ubi numerus non est determinatus, succedit quedam iuris determinatio: ut tot recipiantur, quot possunt sine penuria ex redditibus ecclesie sustentari. Et tene menti istum tex. quia quotidie allegatur. & collige bonam practicam contra Prælatos, qui intuitu auaritie nolunt instituere multos monachos, vel clericos in ecclesia. Nam
- a possunt compelli per superiores eorum: ut tot ponant, quot possunt de redditibus ecclesie sustentari. & non tradas obliuioni hoc. Et intellige etiam, quod habeatur respectus ad alia onera ecclesie. Nam ex redditibus ecclesie non solum clerici sunt pascendi, sed etiam ipsa ecclesia est reparanda: & hospitalitas solita tenenda est. in. c. pastoralis. de his, quæ fiunt à Præla. & in. c. de monachis. s. de præben. cum si. ¶ No. ij. arg. quod appellatione clericorum seu ecclesiarum, non veniunt monachi, seu ipsorum monasteria. quod verum est in stricta significatione: aliàs secus. vide gl. in. c. iij. de supplen. negli. præla. ¶ No. ibi absque penuria. Satis enim est quod sine penuria ibi esse possint, licet non commodè. Nam saepe potest quis sine penuria vivere cum xl. florenis, sed non commodè. Vide ad hoc bon. glo. in. c. j. de sta. reg. lib. vj. in fi. & hodie ibi determinatur in monasterijs monialium: ut non teneat receptio facta ultra quam suppetant facultates monasterij. ¶ Vltimò potes colligere exceptionem proponendam contra impetrandum in ecclesijs non numeratis: ut quia reditus ecclesie non sufficit ad tantum numerum supportandum. & facit c. fi. de præsum. ¶ In gl. j. ibi: à numero consueto. Aduerte, nam hæc gl. procedit in ecclesia, in qua est certus numerus canonicorum: quo casu propter modicum augmentum, non debet alterari numerus. Et dicit Vincen. quod augmentum tenetur diuidere in alias præbendas. do. Ant. dicit, quod cedit comuni mensæ. Sed tu considera, quod quandoque augmentatur reditus præbendarum distinctarum: & tunc augmentum cedit præbendæ, quæ augmentatur, iuxta no. in. c. cum. m. de consti. Quandoque præbendæ non sunt distinctæ: sed omnia bona sunt communia: & in fine anni reditus diuiduntur inter canonicos: & tunc procedit dictum Vincen. Quandoque ultra præbendas distinctas augmentantur communia bona capituli: & procedit dictum do. Ant. sed in casu. c. nostri, tot sunt ponendi, quot congruè possunt sustentari. Nam iste tex. loquitur in ecclesia non numerata. b vnde tunc aduertendum, quod ubi reditus multum excreſcunt, potest numerus conſuetus augmentari: ut in gl. non tamè est fractus ipso iure: ut in. c. fi. de verbo. signifi. & dic ut plenè not. in. d. c. cum. m.

SVMMARIVM.

- 1 Laici non possunt in canonicos institui: quia ius spirituale non cadit in laicos: possunt tamen habere præbendas simplices: quia consistunt in temporalitate.
- 2 Numerus canonicorum a quo debet statui, tam in ecclesia curata, quam non? Clerici non possunt facere statuta super arduis sine consensu Episcopi: in negotijs vero tangentibus ipsos clericos possunt.
- 3 Episcopus non potest explicare ardua sine consensu capituli: in alijs vero sufficit consilium.
- 5 Canonicus debet esse subdiaconus: aliàs non habet vocem in capitulo.
- 6 Monachus non potest esse laicus & interesse singulis tractatibus monasterij, vna cum alijs, qui sunt clerici.

Laici non possunt esse, vel interuenire in electione alicuius Prælati etiam de consuetudine: nisi essent laici habitu & professione, prout sunt monachi laici, vel conuersi: aliàs secus.

- 7 Laici non possunt præscribere iura spiritualia: nisi sint laici conuersi: quia isti non sunt simpliciter laici. Conuersi non interueniunt in actibus spiritualibus, ubi sunt clerici: in alijs vero sic.

CAP. II.

- 1 **I**n Ecclesia. ¶ Laici in canonicos non possunt institui. Primo decisè narrat factum. Secundo prouidet ibi: cum laici. ¶ Casus literalis. In quadam ecclesia erat communiter certus numerus canonicorum, tandem vacauerunt ibi quedam præbende. In eadem ecclesia quidam laici erant intitulati: quærebatur utrū tales laici deberent computari in numero clericorum, ut numerus reputaretur plenus? Respondet Papa, quod laici non debent in clericorum numero computari: ne differant numerum canonicorum adimplere de personis idoneis. & tales assumendi sunt, per quos in diuinis Deo congruè valeat deferui. B.
- 2 ¶ No. j. ibi: instituere curas. quod alius citra Papam potest statuere numerum canonicorum in ecclesia. Qui autem hoc facere possit. Inn. hic dicit, quod in ecclesijs cathedralibus, hoc pertinet principaliter ad Episcopum, sed in alijs collegiatis inferioribus pertinet ad clericos illius ecclesie. Fatetur tamè, quod si malè instituerunt, Episcopus poterit corrigere. & ita transeunt communiter doct. Sed mihi hæc dicta non placent indistinctè: nam cum statuere numerum in ecclesia sit dare nouum statutum ipsi ecclesie, dicere quod ecclesia inferior non potest facere tale statutum sine consensu sui Episcopi. Nam & ipsemet Inn. alibi voluit, quod clerici inferiores non possunt facere statuta sine consensu Episcopi propter cõionem, quæ est inter Episcopum & ipsas ecclesias. Nam Episcopus est Prælatas, saltè mediatus cuiuslibet ecclesie inferioris suæ diocesis: & per eum gubernandæ sunt ecclesie. x. q. j. in. c. regenda. & c. no. uerint. & hoc voluit no. Inn. in. c. requisisti. j. de test. & s. de consti. & in. c. cum accessissent. & notabis hoc dictum bene. Crederè tamen hoc dictum restringendum ad statuta super arduis negotijs. Nam super tangentibus ipsos clericos duntaxat, & non statum ecclesie, soli clerici etiam ecclesie cathedralis statuere poterunt sine licetia Episcopi. Ad hoc bonè gl. in. c. cõstitutione. in verb. statutum. de verb. sig. li. vj. & per Inn. in. c. cum cõsuetudinis. de consue. ¶ Itè in alio non placet dictum Inn. hic, ut solus Episcopus possit statuere numerum canonicorum in ecclesia. Nam puto requirendum consensum, seu saltem consilium canonicorum. Nam regulariter Episcopus non statuit sine consilio canonicorum: ut not. Io. And. in. c. j. de consti. li. vj. facit. xv. q. vij. c. Episcopus nullius. & vide Inno. in. c. nouit. de his, quæ fi. à præla. ubi tradidit regulam menti cõmendandam: quod ardua non explicat Episcopus sine cõsensu canonicorum: sed in alijs non arduis sufficit consilium. Ad prædicta facit in arg. illud. c. nouit. cum. c. quanto. eo. tit. & c. pastoralis. de dona. & cle. si vna. de rebus eccle. non alienan. quoniam imo certo casu, quando vult statuere super iuribus pertinentibus ad clericos inferiores, debet ipsos clericos saltem vocare: ut not. ipsemet Innoc. in. c. vestra. de locat.
- 4 ¶ Not. secundò ex tex. quod ius canonie non cadit in laicum. Licet ergo possit laicus præbendari, non tamen potest canonicari: quia præbenda consistit in temporalitate: ut no. in. c. cum. m. de consti. dixi in. c. maioribus. s. de præben. Ius verò canonie consistit in spiritualitate, quæ non cadit in laicum: ut in. c. causam. de præscrip. & in. c. Massana. de elec. cum simi. ¶ No. ibi: per ecclesiasticos ordines. quod in promouendo ad canonicatum non est à iure requisitus certus ordo. Satis enim est, quod sit clericus. Solū enim in iure habemus expressum, quod si non

SEB. SAPIA

a ¶ Non potest. vi. de quod no. Bal. in l. parabolani. C. de episc. & cler. ubi dicit, quod si cuius prohibetur esse officialis, non poterit esse locumtenens: quia non est capax illius officij. vide quæ not. Ias. in. s. fuerat. col. ij. instit. de act. ubi examinat, quando surrogatum debeat sapere naturam eius, in cuius locum surrogatur. de quo etiam per doct. in. l. si eum. s. quæ iniuriarum. ff. si quis cautio. & alibi saepe.

¶ Per superiores. Adde Oldr. consi. cxvij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Appellatione clericorum. Vide Abb. in. c. j. col. iij. s. de iura. calum. Fel. in. c. non dubium. j. de sent. excom. ¶ Non numerata. Adde. quod ecclesia dicitur numerata, ex quo portiones certæ sunt assignatæ: ut dicit Lap. alle. xiiij.

d ¶ Arduis. Adde an clerici possint statuere sine consensu Episcopi: Abb. consi. vij. Cal. consi. ij. de consti. & ibi an possint creare officium in ecclesia. & per eundem consi. xiiij. de præben. Anton. Francisc. ¶ Vide quæ latè habentur per scribentes, maxime per Anto. Sic. in. c. cum omnes.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quod ardua. Idè tenet Bal. in. l. iudices. C. de iuri. cum allegatis per Fel. in. c. si. is autem. colum. iij. ver. vtrum autem sola. s. de offi. deleg. Et in quibus debeat requirere consensum canonicorum, tradit Fel. in. c. irrefragabili. in princi. s. de offic. ordi.

a ¶ Interesse capitulo. Adde quod Cal. consil. xiiij. de consti. dicit, quod non valet statutum Episcopi, quod non existens in ordine Diaconali, non possit dare vocem.

¶ S E B. S A P I A

b ¶ Monachus. Nunquid autem appellatione monachorum veniant conuersi: vide Fel. in c. non dubium. col. ij. vers. secundum no. j. de senten. c. excommu.

c ¶ Singulis tractatibus. Adde Fede. consil. ccxij.

d ¶ Quandoque habeant. Adde quod voluit Lapsus allega. xcv.

¶ S E B. S A P I A

e ¶ Curam populi. Quod ius instituendi possit prescribi, & quo ad curata beneficia firmat. do. Abb. in d. c. cum olim. in. viij. no. s. de prescrip. se. quitur simpliciter d. Ioan. Fran. Balbus in tracta. prescriptio. in prima parte, quintae partis principalis. q. xj. colum. ij. in fin.

a est subdiaconus, non potest interesse capitulo: ut in cle. ut hi, qui. de eta. & quali. Credo tamen, quod secundum indigentiam ecclesiae & dispositionem superioris debet postea promoueri ad ordines maiores. Nam ecclesia collegiata indiget ad sui regimen presbyteris, diaconis, subdiaconis: & inferioribus ordinibus: & ad hos ordines fiet promotio modo praedicto. Et propterea credo, quod in iure non praefigatur certus ordo ipsis canonicis. & propter hoc forte haec litera loquitur generaliter: dum dicit per ecclesiasticos ordines congrue deferuiatur. ad hoc quod leg. & no. in c. quæris. de eta. & quali. & ob hanc causam forte in quibusdam ecclesijs sunt praebendae presbyterales, Diaconales: & subdiaconales. ad hoc. c. is cui. & c. cui. de praeben. li. vj. & hec notabis. Sed quia supra visum est, quod ius canonice non cadit in laicum, quid dicendum est in iure monachatus? Inn. dicit, quod tale ius cadit in laicum. quod not. Potest ergo quis esse verus monachus & laicus. & sic non solum laici non possint esse conuersi, sed etiam monachi. Nam antiquitus non erant clerici, & nihilominus erant monachi. ut in l. generaliter. C. de epi. & cler. & xvj. q. j. generaliter. & secundum illud statum intelligitur. c. a subdiacono. xcij. dist. Et ex hoc inferitur secundum Inn. quod laici monachi possunt interesse singulis tractatibus monasterij, vna cum alijs, qui sunt clerici: in electionibus tamen possunt interesse, si est consuetudo: nec ob. c. massana. & c. sacrosanc. de elec. vbi dicitur, quod laici non possunt interesse electioni. Idem etiam de consuetudine: quia illud procedit in laicis, habitu & professione. Sed isti conuersi non possunt dici omnino laici: sunt enim religiosae personae. arg. in c. non dubium. de sent. excom. & xij. q. ij. c. duo sunt genera. & no. hic gl. ¶ Et no. bene hanc limitationem ad iura, quae dicunt, quod laici non praescribunt iura spiritualia. Debet enim intelligi in laicis habitu & professione: non in conuersis. & hodie vide per praedictis tex. cum gl. in c. ex eo. in fi. de elec. lib. vj. Et puto, vbi esset collegium duntaxat laicorum conuersorum: quod tunc etiam citra consuetudinem habent ius eligendi Praelatos eorum: ut faciunt isti hospitalarij. & pro hoc. c. cum olim. s. de arbit. vbi videtur expressum. sed in loco, vbi sunt conuersi & clerici: tunc conuersi non intererunt actibus spiritualibus: per d. c. ex eo. sed alij debent interesse vna cum clericis: per supradicta. Nec ob. cle. ut hi, qui. quia procedit in his, qui sunt mancipati diuinis officijs: scilicet, ut quia deferuiunt per ordines ecclesiasticos. Illi enim non habent vocem, nisi sint subdiaconi. Secus in his, qui intrant, ut sunt conuersi: ut not. sentit gl. quam no. pro istis monasterijs, in quibus aliqui sunt clerici & aliqui laici. ¶ In gl. fi. ibi, de laicis professione & habitu. no. glo. vsq. ad finem. & vult haec gl. quod laicus conuersus ecclesiae possit esse canonicus ante, quam recipiat ordinem. contrarium sentit hic Inn. & videntur hic sequi doc. Et certe pro hac opi. contra videtur illa litera, vbi dicitur, quod debet esse talis, quod deferuiat per ecclesiasticos ordines & c. ergo oportet, quod sit ordinatus ante, quam fiat canonicus. & facit haec litera, quod quod conuersi non ordinati, non censentur idonei ad seruandum in ecclesijs in diuinis. Item collige ex hoc, & ex litera, quod canonici tenentur residere, & seruire ecclesiae per ordines ecclesiasticos.

¶ S Y M M A R I V M. ¶

1 Institutio beneficiorum spectat ad Episcopos, vel eorum officiales: adeo quod clerici propria autoritate, vel sine ipsorum licentia institui non possunt: ad alios autem non spectat, nisi de iure speciali. 2. 9. nec valeret consuetudo in contrarium. 3.

Ius conferendi beneficia est praescriptibile: ius vero instituendi, an praescribatur: vide remissum.

4 Archiepiscopus potest aliquo casu exercere iurisdictionem in diocesi sui suffraganei: quando ipse est negligens. 10.

5 Clerici tenentes beneficia sine legitimo titulo: possunt ipso facto excommunicari.

6 Excommunicatus a statuto Papa, vel inferioris a Papa, potest absolui a proprio Episcopo: si statuens non reseruauit sibi absolutionem. Excommunicatus vero ab homine non potest absolui, nisi ab excommunicante, vel eius superiore. 2.

7 Vicarius Episcopi ex officio suo potest instituere illum, qui fuit praesentatus: sed conferre beneficia non potest.

Praesentatus si est idoneus, debet institui per superiorem.

8 Ius instituendi transit in capitulum sede vacante: sed non ius conferendi.

10 Archiepiscopus, an & quando habeat iurisdictionem in subditos suffraganeorum suorum.

11 Clericus habens beneficium sine legitimo titulo, iusto errore ductus, non tenetur ad restitutionem fructuum: secus ubi ignorantia fuit crassa.

C A P. I I I.

IX frequentibus. ¶ Institutio beneficiorum

spectat ad Episcopos, vel eorum officiales. Hoc dicit. Primò abusus: secundò refrenatio:

1 ibi: Vnde. Tertiò Papae confirmatio: ibi: nos. ¶ Casus literalis. In Archiepiscopatu Caturienensi quaedam praua consuetudo inoleuit, quod clerici beneficia ecclesiastica recipiebant sine licentia Episcoporum, vel officialium suorum: non considerantes, quod illud erat contra instituta sanctorum patrum, & ecclesiasticam honestatem: propter quod Archiepiscopus volens illam consuetudinem penitus extirpare: omnes illos, qui scienter beneficia taliter detinebant occupata: vel qui decetero praesumpserint occupare, excommunicauit. & dominus Papa confirmauit eandem: mandans quatenus praedicti clerici, qui sententiam ipsam incurrerunt, nullatenus absoluantur, nisi prius satisfecerint. Ber. ¶ No. j. quod institutio in

2 beneficijs ecclesiasticis pertinet de iure communi ad Episcopum: ut hic: & in c. ex iniuncto j. de haere. & facit contra opi. Ioan. And. in c. quanquam. de elec. lib. vj. & in c. cum in cunctis. eo. ti. vbi dicit, quod collatio, seu institutio non est proprie iuris episcopalis: cum multi habeant collationem, seu institutionem non Episcopi. Nam certe hic video oppositum. & quod inferiores quandoque habeant, & procedit de iure speciali. Ad hoc. xvj. q. vij. omnes basilicæ. ¶ Item not. quod non valet consuetudo, ut

3 beneficia ecclesiastica recipiantur a non Episcopis: sed intelligo istum text. quando superiores legitime non praescripserunt. Nam ius conferendi praescribitur per inferiorem. ad hoc. c. auditis. & c. cum olim. de prescrip. licet dubitetur de institutione quo ad curam populi, nunquid illa possit praescribi. de quo no. in c. cum satis. de offi. Archi. Nec ob. si dicatur, quod iste tex. loquitur de consuetudine: debet enim intelligi de praescripta. iuxta no. in c. humana. de ele. Dico enim quod iste tex. solum reprobatur consuetudinem: ut beneficia recipiantur a non habentibus

4 potestatem. ¶ Not. ulterius, quod Archiepiscopus potest in tota sua prouincia exercere iurisdictionem, tollendo prauam consuetudinem, & fulminare excommunicationem in ea seruantes. quod etiam sentit hic Inn. & non tradas obliuioni hoc dictum. quod limitat nota. in c. pastoralis. de offi. ordi. Est enim iste casus, in quo Archiepiscopus exercet iurisdictionem in diocesi suffraganeorum suorum. & vide glo. quae hoc sentit. ix. q. iij. in sum. Si ergo Episcopus est negligens in tollendo prauam consuetudinem, potest Archiepiscopus suam iurisdictionem exercere. ¶ Item not. superiorem posse per statutum suum

5 fulminare excommunicationem ipso facto contra tenentes beneficia sine legitimo titulo: & sic potest inferior augere poenam iuris in statuto suo. Et pro hoc text. in c. vt animarum. de consti. li. vj. vide gl. in cle. ne Romani. de ele. & plenè per Io. An. in c. fi. de off. Archiep. ¶ Vti

6 mò no. & tenebis semper menti, quia nullibi credo ita fore expressum

re expressum: q̄ a sententia excommunicationis, lata per statutū Archiepiscopi seu Episcopi: potest proprius Episcopus excoīcatū absoluere prius satisfactiōe prēmīssa. unde nō est necesse pro absolutiōe ire ad illū, qui statutū edidit. Hoc probat hęc litera sic inducēda. Nā solus Archiepiscopus hic excoīcationem protulit. & tamen Papa mandat omnibus suffraganeis, vt illā nō relaxent, nisi satisfactiōe prēmīssa: ergo possunt absoluere: licet ipsi nō excoīcauerint, sed eorū superior. & hoc tenet Io. An. hīc. & in c. graue. de prāb. Arch. xvij. dist. super summa. Nā nō debet esse maioris potētiae canō inferioris, quā Papae: sed a sentētia canonis Papae potest quilibet Episcopus propriū subditū absoluere, si Papa sibi nō reseruauit absolutiōē. vt in c. nuper. de sent. excō. ergo fortius idē dicēdū in snīa canonis inferioris. Secus dic in snīa lata ab homine. i. non per viā statuti: quia illa non absoluit, nisi q̄ eā tulit: vel superior. ad hoc facit. c. pastoralis. ij. respō. de off. ord. & c. cū ab ecclesiā. e. ti. tenui in d. c. graue. ^a Et sic reperio Io. An. hīc tenere. & ex his notabis duas bonas regulas in materia excoīcationis. ¶ In gl. in verbo, *officialium*. no. gl. iūcto tex. q̄ vicarius Episcopi potest ex officio suo instituere. & alibi nō ita bene probat. Cōtra hoc facit. c. fi. de off. vi. li. vj. vbi dicitur, q̄ nisi sibi expressē cōmittatur, nō potest beneficia cōferre. Sol. illud. c. loquitur in collatiōe: istud in institutiōe. Nā licet collatio & institutio sēpe sumantur pro eodē: tñ in veritate inter se differūt: vt dicā latius in c. seq. Nā propriē institutio fit de prāsentiatio per patronū. & sic est quādā collatio nō libera. quia ex quo prāsentiatus est idoneus, debet institui per superiōrē. xvj. q. vij. c. decernimus. j. de iurep. c. nobis. Sed collatio est libera: quādo. f. sine prāsentiatio ne alicuius, superior prouidet alicui de beneficio. Ista em̄ cū sit quādā donatio, nō trāsīt in vicariū: quia nō est verisimile, q̄ in generali cōcessiōe transeāt ea, quae in specie nō esset quis cōcessurus: vt in d. c. fi. Sed instituere est necessitatis: ^b nec exercetur aliqua liberalitas: meritō ista in generali concessiōe trāsīt in vicariū. ¶ Simile videmus, q̄ ius instituēdi, transit in c. sede vacante. in c. cū olim. de mai. & obe. sed nō sic ius cōferendi. in c. vnico. ne sede vac. li. vj. Et hoc cōmuniter tenetur: ideo non infito. posset tñ cauillari litera, vt intelligatur de illis officialibus, quibus hoc fuit specificē cōmissum per hoc relationū qui: quod habet restringere ad prēcedētia. iuxta nō. per Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & per Cal. in c. fi. de cleri. nō. refi. ¶ In gl. in ver. *recipiunt*. ibi: de iurepa. cura. dic latius, vt ibi dicitur. Ibi de cōsensu capituli. melius diceret de cōsilio: quia sic dicit text. quē gl. allegat in c. nouit. ¶ In ea. gl. in. fi. dic, vt dixit. ij. q̄ regularis institutio pertinet ad Episcopū: sed de iure speciali in certis beneficijs q̄q̄ pertinet institutio ad inferiorē. vide bo. gl. in c. quanq̄. de elec. li. vj. ¶ In gl. in ver. *officio*. ibi: *legationis*. gl. hoc adiecit metu contrarij. si opponeretur de c. pastoralis. de offi. ord. vbi dicitur, q̄ Archiepiscopus, nisi in casibus a iure expressis: non habet iurisdictionem in subditos suffraganeorū suorū: tamē hīc excoīcavit, seu excoīcationem protulit in omnes de prouincia sua. Glo. soluit, q̄ fecit tanquam legatus. Nā Arciepiscopus Cantuarien. est legatus in prouincia sua ex antiquo priuilegio. Sed cōtra hoc facit, quia tex. solum se refert ad dignitatē archiepiscopālē. Inn. & alij doc. ponūt alias solutiones. Et primō, q̄ hoc potuit facere tāquam Metropolitanus ratiōe notorietatis. Nā notoria crimina subditorū sui suffraganei, potest Archiepiscopus punire. vt in c. romana. §. notoria. de cens. lib. vj. Et nō. bene hunc casum: quia extendit illū text. nā ibi loquitur quando Archiepiscopus visitat. tamen doc. cōmuniter hīc sentiunt q̄ ratione notorietatis delicti, potest in sua diocesi existens delinquentes sua sententia afficere. Secunda sol. q̄ propter negligentiam suffraganeorū in extirpando pra-

uā consuetudinē. Archiepiscopus succedit in iurisdictione. Et nō. hunc casum generalem: vt sola negligentia Episcopi deferat iurisdictionem in Archiepiscopum. & hoc tenuit gl. in d. c. pastoralis. aliter tamen ibi tenui. Tertia solutio & notabilior est, q̄ in concernentibus totā prouinciam potest Archiepiscopus iurisdictionē exercere, etiam in subditos suffraganeorū. Nā hīc inoleuerat consuetudo in tota prouincia. vt clerici reciperent beneficia ab alijs quā ab Episcopis. & hoc dictū nō. & vide quod dixi in c. delicto. de prāben. & in c. grauis. de restit. spol. ¶ In gl. fi. in. fi. vult ergo glo. q̄ regulariter non potest inferior absoluere a sententiā excoīcationis, quam Papa confirmauit, quasi absolutio sibi reseruatur per cōfirmationē. Sed dic plenius cōprehēdendo mentē doc. q̄ aut sententia cōfirmata fuit lata ab homine. i. nō per viā statuti: & tunc procedit dictū gl. ^d Nā per confirmationē assequitur vires, ac si fuisset lata ab ipso confirmante: quia omnia nostra facimus. & c. vt in c. sed si apostolicā. de prāben. lib. vj. Nā si Papa tulisset sententiā, nemo potest ab illa absoluere. arg. in d. c. pastoralis. sed si sententia fuit lata per statutū: tunc confirmatio non tollit potestatem alijs superioribus absoluendi: quia statutum inferioris cōfirmatum per Papā nō debet esse maioris roboris, quā statutum Papae: sed a sententia lata per statutum Papae possunt Episcopi absoluere: vt in c. nuper. ergo fortius a sententiā lata per statutum confirmatum. quod nō. faciunt hęc ad intellectum huius. c. nuper.

S V M M A R I V M.

- 1 Institui nemo debet ultra facultates ecclesiae, inuitis clericis, qui isto casu non tenentur aliquem recipere ad mandatum cuiuscunque.
- 2 Legatus non potest venire contra statutum Papae: maxime in praedictum priuilegium personarum.
- 3 Clerici non stipendiati, non coguntur in ecclesijs seruire.
- 4 Possessio rei transfertur per inuestituram, quae fit de illa re.
- 5 Electio, praesentatio, institutio, collatio, & inuestitura, quid sint, & ad quos pertineant.
- 6 Praesentatus si est idoneus, debet institui per superiorem. nu. 7.
- 7 Ius instituendi vel confirmandi transit in capitulum sede vacante: sed non ius liberē conferendi, quando collatio spectabat ad solum Episcopum.
- 8 Per inuestituram quando transferatur collatio, vel confirmatio: vel possessio.

CAP.

IIII.

Authoritate. ¶ Ultra facultates non debet quis institui inuitis clericis ecclesiae. h. d. ¶ Not. j. q̄ in ecclesijs, in quibus numerus canonicorū non est determinatus, non tenentur canonici aliquē recipere ad mandatū cuiuscunque, ultra quā facultates ecclesiae suppetant. Et videtur ex verbo, statuimus. argum. quod legatus etiam Cardinalis non possit supra hoc ius disponere. quoniam non potest venire contra statutum Papae in praedictum priuilegium personarum: maxime non existente causa rationabili. argu. cle. ne Romani. de elect. facit quod not. glo. in c. dilecti. §. eo. & per glo. in c. fi. de haereti. lib. vj. ¶ Nota. ij. quod clerici licet viuunt ex redditibus ecclesiae: quia non coguntur esse in ecclesijs sine stipendijs. ¶ Vltimō not. ibi: *vel inuitis*. arg. opt. ex text. pro istis qui recipiuntur sine prābendis: de quibus dixi in c. dilecti. §. eod. ¶ In glo. in fin. nota ex glo. quod per inuestituram propriē sumptam transferatur possessio rei: de qua fit inuestitura. nec gloss. sentit

¶ In c. graue. Ad de quod ibi alleg. Federic. conf. xvj. & adde Cal. conf. xvj. de consti.

¶ Necessitatis. Adde quod voluerunt do. de Ro. de. c. si. cccxv. in nouis de off. i. vi. & in quibus succedat capitulum sede vac. vide per do. Card. conf. xxxv.

Anton. Francisc.

¶ Adde q̄ capitulum sede vacante cōfirmat electum subditum Episcopo: vt in c. cū olim & ibi per do. Ant. & Abb. de ma. & obe. Et adde q̄ licet capitulū sede vacante solū habeat iurisdictionem, tamen statuta condita tunc per ipsum capitulum durant perpetuū: vt per Pet. de Anc. in c. j. ne sede vacante. li. vj. & habet per Alex. in l. fi. ff. de poe. Et adde q̄ potest dare literas dimissorias clerico recessuro: vt in c. nullus. de temp. or. & potest instituere praesentatū in beneficio patronato. c. j. de de. egro. lib. vj. non tamen potest praesentare vacante sede clericū ad beneficium patronatum, cuius praesentatio pertinet ad Episcopū: vt per Spec. in ti. ne sede vacante. in. j. cō. & in vers. lxxix. Et de multis, quae potest facere capitulū sede vacante: & quae etiā nō potest, vide per Io. Ber. de fir. in suo reper. in litera. c. in ver. capitulum & Episcopus potest & c.

¶ Negligentia. Adde videndū Fe. de. conf. clviij. circa medium.

¶ Dictum gloss. Adde Ro. confil. cccxlviij.

¶ Possessio rei. Adde quando per inuestiturā transferat possessio. Frā. de Are. conf. xvij. Rom. confil. cclij. Oldr. confil. clviij.

¶ Negligentia. Adde videndū Fe. de. conf. clviij. circa medium.

¶ Dictum gloss. Adde Ro. confil. cccxlviij.

¶ Possessio rei. Adde quando per inuestiturā transferat possessio. Frā. de Are. conf. xvij. Rom. confil. cclij. Oldr. confil. clviij.

contrarium in fi. sed illa pars vltima procedit quādo inuestitura sumitur pro collatione. & sic pro iuris translatione. & de hac materia vide per Dy. in regula prima. de reg. iur. lib. vj. Ioā. And. post Dyn. hīc dicit, q̄ institutio est iuris alicuius beneficij translatio. Inuestitura est quasi confirmatio ipsius iuris. Inductio autem in possessione est executio. Sed secundū hāc dicta non esset differentia inter institutionem & collationem: cum tamen ista differant inter se, vt patet in. c. cum in illis. de prābend.

lib. vj. ¶ Ideo expediendo hanc materiam latius & clarius, quā prosequantur doc. aduertendū q̄ in iure habemus multa vocabula. Nā primò reperitur electio, presentatio, confirmatio, institutio, collatio: & inuestitura. Electio propriè est, quando canonici alicuius ecclesiæ eligunt Prælātū. & de hac electioe habetur. s. de elec. in. c. j. per totū. Et q̄ ius transferatur ex electione, vide gl. no. in. c. quāto. lxij. dist. & plenè tetigi in. c. transmissam. de elec. ¶ Presentatio verò propriè ad patronū pertinet: vt j. de iurepa. per totū: nec transfertur aliquod ius spirituale ex presentatiōe: sed presentatus, si est idoneus debet institui per superiorē. xvj. q. vij. decernimus. Confirmatio verò propriè fit de electione: nam quia ius est trāslatū per electionē: non est necesse, q̄ superior conferat, vel instituat: sed quod tantū confirmet electionem iā factā: vt in. c. nihil. s. de elect. ¶ Institutio verò est triplex. propriè aut sumitur in iure pro translatione iuris nō libera à superiore facta: quando s. presentatus per patronū instituitur. Nā ibi transfertur ius plenū cū patronus nullum ius spirituale trāstulerit: sed est illa translatio nō libera, quia superior velit nolit tenetur illud ius conferre in presentatum, ex quo est idoneus. Et in hoc institutio differt à collatione: quia collatio propriè est iuris trāslatio libera: quia habens collationem beneficij non tenetur conferre isti, vel illi: sed liberè cui vult: dummodò sit idoneus: vt in. c. relatum. s. de prāben. ¶ Ideo ius instituendi & confirmandi transit in capitulū sede vacante: vt in. c. j. de inst. li. vj. & in. c. cū olim. de maio. & obe. Sed ius liberè conferendi, non transit in capitulum, si collatio spectat ad solū Episcopū: vt in. c. vno. ne sede vacan. li. vj. Quandoq̄ institutio capitur pro collatione libera. ad hoc. c. s. proxi. Quādoq̄ verò capitur pro institutione authorizabili, quā fit quo ad curā populi tantū: vt si collatio beneficij spectat ad inferiorem pro cura populi, non exempti, recurritur ad Episcopū: vt in. c. vno. de capel. mo. lib. vj. Quandoq̄ institutio capitur pro inductione in possessionē. & ista pertinet ad Archidiaconū de iure cōmuni. Nam post trāslatū ius in beneficio Archidiaconus habet inducere illum in possessionem corporale: vt in. c. ad hāc. & c. ad nostrū. de off. Arch. Quid autem sit collatio: patet ex prædictis. & idē patet in quo differt ab institutione. ¶ Inuestitura aut quādoq̄ vt dicit glo. sumitur pro institutione corporali: quādoq̄ pro collatione. Sed aduerte latius: quādoq̄ prius nulla præcedente collatione fit inuestitura: quia dicit superior capiendū fortē annulum, vel biretū: b inuestio te de tali beneficio. & tūc talis inuestitura idem est propriè, quod collatio: quia satis operatur, ex quo transferret ius in inuestitum: vt no. lo. An. in. c. ex transmissa. de elect. Quādoq̄ prius præcessit collatio, vel institutio, seu confirmatio: & subsequitur inuestitura puta per annulū, biretū, vel quid simile: & tunc si fit in absentia rei, de qua inuestitura est: tunc illa inuestitura est quasi confirmatio iuris præcedentis: & relinquere quasi beneficiū in suis manibus. Nā videtur superior quantū in eo est, illud beneficium inuestitum transferre: vnde poterit apprehendere possessionem propria autoritate: sed per hoc non transfertur possessio corporalis: quia requiritur in apprehensione ipsum corpus: nisi aliud habeat cōsuetudo iuxta ea, quā habentur in. c. ij. de de consu. & per Innoc.

SEB. SAPIA.

a ¶ Presentatio vero. Aduerte tamē, quod licet presentatio & electio differant, vt hīc per Abba. tamen presentatio habet vim electionis quando fit à clerico ratione ecclesiæ, secundum

ZACHARIA S.

b ¶ Capiendo fortē annulum, vel biretum. Adde istum in. c. inter. nume. 5. & quod ibi notat in apo. ad eum. in vers. qui fuerit inuestitus. s. de renunt.

SEB. SAPIA.

b ¶ Biretum. Idem dicit domi. Ant. de but. per Imol. per illum tex. in. c. literas. j. de concessio. prābend.

in. c. in literis. de resti. spol. Sed si sit in presentia beneficij: & nullus alius est in possessione illius: tunc per inuestiturā transfertur possessio corporalis. ar. in. l. quod meo. ff. de acqui. possessio. & no. in. d. c. ex transmissa. & in. d. c. ij. Et per hoc reducās glo. quā videntur contrariæ ad concordiam. Nam quidam dicunt, quod per inuestituram transfertur possessio: quidā q̄ non. & habes proprium significatum horum verborum. ¶ In gl. fin. in fi. sed contra hanc glo. facit text. in. c. j. s. eo. vbi fuit prohibitū in concilio generali, ne plures suscipiant, quā sustētari possint ex redditibus ecclesiæ. Et ideo dicit hīc Goff. q̄ potuerunt isti recipere vltra facultatem, quando poterunt sustentari saltem parcius viuendo: secus si cogentur mendicare, quod satis placet. Et vide quod dixi in. c. dilectus. el. j. s. de prābendis. vbi tetigi. Nunquid capitulum possit recipere multitudinē vltra numerū prābendarū. & in monialibus, vide quod hodie est decretū in. c. vnico. de statu. reg. lib. vj. & intellige istam gloss. & tex. in ecclesia, vbi non est numerus determinatus canonicorum: sed sunt positiones de redditibus secundum numerum canonicorū: aliās vbi esset numerus, non habet locum receptio, defectu facultatum: quia antequam numerus restringatur, debet numerus adimpleri: vt in. c. ij. s. eodem.

S Y M M A R I V M.

- 1 Clerici vnius nationis tantum, non debent institui in vna ecclesia, sed vnde cunq; sint: dum tamen sint aliās idonei.
- 2 Collatio beneficiorū facta præter ius, tenet: licet cōferēs peccet.
- 3 Collatio alicuius certi beneficij, non debet semper fieri hominibus certæ cognationis: ne illud beneficium videatur eisdem debitum.
- 4 Beneficium potius est conferendum clericis loci, vbi est, quā extraneis: data inter eos pari idoneitate.

C A P. V.

Ad decorem. ¶ Cum in ecclesijs oporteat extraneos institui, non debent institui clerici certæ originis tantum: sed vnde cunq; sint, dum tamen sint idonei. Primò ponit excessum Patriarchæ. Secundò illū corrigi mandat, & nō parenti comminatur. Secunda ibi: quocirca. ¶ Casus literalis. Patriarcha Constantinopolitanus in ecclesia Constantin. instituebat Venetos tantum, non considerans, quod qui iustitiam facit, acceptus est Deo: & beneficia ecclesiastica per successionem possideri non possint. vnde mandat Papa cuidā legato existenti in partibus illis: quatenus moneat eundem Patriarcham, vt clericos literatos & idoneos vnde cunq; fuerint, instituat in ecclesijs prædictis: & præcipuè in maiori ecclesia. quod si non fecerit, indignum se reddit: & vt iste legatus compellat aliarum nationum clericos ad suam obedientiā venire: nec dissimulet, quin significet hoc domino Papæ: vt ipse hoc intelligat: vtrū sit verum, vt ipse Patriarcha, vt dicitur, hoc permiserit. Ber. ¶ Not. quod collatio beneficiorū non est omnino in mera potestate superioris. nā de ea distribuere debet, sicut bonus paterfamiliās, non habendo apud se acceptionem personarum: licet ergo valeat collatio aliter facta: superior tamen peccat, qui non habet apud se iudicium rationis. facit. c. graue. s. de prāben. & sic limita ea, quā habentur in. c. relatum. s. de prāben. ¶ Not. ij. ibi: maxime in maiori. quod in ecclesia cathedrali debent institui idoneiores clerici, quā in alijs. quoniā habent multa ardua explicare cum Episcopis: & faciunt vnum corpus cum eis: vt in. c. nouit. & in. c. quanto. j. de his, quā fiunt à Prælāt. ¶ Et nota, quod potest appellari ecclesia cathedralis, ecclesia maior: vnde licet inter ecclesias non possit dici maioritas: cum vnica sit ecclesia habens diuersa membra.

sa membra. xxiii. q. j. c. loquitur. tamen respectu maioris præminentie potest vna dici maior. ¶ Not. iij. q. cleri ci forenses residentes in certa ecclesia, vel dicecesi tenentur obedire Dicecesano: nam ratione domicilij sortiuntur forum eius. ad hoc. c. fi. s. de foro compet. ¶ Vltimo not. quod Deus non habet homines alicuius nationis chariores: sed in omni natione, qui facit iustitiam, est ei acceptus. Alia vtilia non possunt colligi ex tex. quia satis est clarus. ¶ In glo. super ver. hereditario. ibi: non facit ius re successionis. sed contra hoc facit iste tex. nam hic Veneti habebant collationem à Patriarcha: & sic non iure successiois, & nihilominus hoc reprobat hinc. Sol. instituendo semper homines certæ nationis videtur quod illa beneficia sint quodammodo debita illi nationi. vnde videtur collatio non libera. † Ex quo iuero, quod certum beneficium non debet semper conferri hominibus alicuius cognationis: ne tale beneficium videatur debitum illi cognationi. Vnde videtur collatio non libera. Et pro hoc bene facit tex. in. c. venerabilem. de ele. li. vj. ¶ In gl. in verfi. vnde cumq; ibi: omnes erant extranei. & hoc ideo, quia ecclesia Constantinopolitana tunc de nouo fuit conuersa ad fidem. vnde non erant clerici inde geniti, sed oportebat assumere extraneos. ¶ In ea gl. ibi: locus non ob. not. bene glof. quia extraneus licite potest institui in beneficio: dummodo aliàs constet de sua idoneitate. credo tamen vbi inde geniti essent idonei, quod non deberent postponi propter extraneos. Pro quo vide textum not. in. c. nullus inuitus. lxj. dist. & quāquam loquatur in Episcopis: ratio tamen text. est communis ad alia beneficia. & esset valde honestum & fructuosum, vt quisq; in patria sua beneficiaretur: vt sic vnus non occuparet beneficia, vel stipendia alterius: nec daretur materia depauperandi beneficia. & inducuntur facilius ad residentiam tales indigenæ, quā extranei. Aliæ glof. sunt faciles.

SUMMARIUM.

- 1 Ius instituendi potest pertinere ad non Episcopum, de iure speciali. num. 10.
Possidens pendente iudicio proprietatis, est tuendus in possessione sua.
- 2 Institutio in beneficijs, & custodia beneficiorum vacantium pertinet ad Episcopum loci de iure communi. nu. 10.
- 3 Consuetudo disponens illud, quod ius cōe, videtur ei aliquid addere
- 4 Episcopus potest cum consensu capituli sui concedere iura pertinentia ad dignitatem suam: & ista concessio non potest per successorem retractari.
- 5 Verba generalia ad complacentiam alicuius, non inducunt obligationem, seu dispositionem.
Placet: istud verbum importat arbitrium boni viri.
- 6 Sententia per quam adiudicatur possessio alicui, an sit diffinitiva, vel interlocutoria. num. 22.
- 7 Confessio emanata cum certa qualitate, potest per aduersarium acceptari reiecta dicta qualitate. num. 12.
- 8 Possessio alicuius rei iuuata vera presumptione, sufficit ad repellendum proprietarium illius rei: nisi declaret defectum tituli præsumpti: licet regulariter sola possessio non profit contra proprietarium.
- 9 Iudex potest ex officio suo concedere restitutionem ecclesiæ: vel minoribus etiam non petentibus.
- 11 Custodia beneficij vacantis pertinet ad illum, qui habet ius illud conferendi, vel instituendi.
Præscribens principale, videtur præscripsisse suum accessorium.
- 13 Concessio, an in dubio præsumatur realis, vel personalis.
- 14 Iuramentum præstitum per Prælatus in alienatione iurium ecclesiæ, præiudicat sibi, sed non ecclesiæ.
- 15 Prælatus indebitè alienando bona ecclesiæ sine iuramento, potest ipsemet venire contra dictam alienationem.
- 16 Prælatus, qui dū alienauit in contractu iurauit nō contrahere: nec petere rest. in integ. pro ecclesiā, nihilominus si ecclesiā est la-

- sa, potest iuramento non obstante, petere rest. in integ. nu. 18.
Prælatus nō potest sponte à se abdicare titulum prælaturæ: nec per iuramentum se obligare ad non administrandum.
- 17 Prælatus si committit delictum aduersus dominū, priuatur feudo in vita sua: post verò reuertitur ad ecclesiā: quando. s. feudum pertinebat ad mensam Prælati.
 - 19 Exceptio abiurationis ante, quā probetur, non obstat agenti interdicto vti possidetis.
 - 20 Petitorum, si est intentatū, potest iudex tueri reum in possessione, si in processu negotij constat sibi reum possidere.
 - 21 Petitorum & possessorum, si simul intententur, vna sententia debent terminari: nisi prius constet iudici de possessione: quo casu primò pronuntiabitur super possessorio.
 - 23 Solennitates iudicariæ de necessitate non obseruantur, quando litigatur coram Papa.
 - 24 Iuramentum litis decisorium, quod præstat in supplementum probationis, parit actionem secundum vtrumq; ius.
 - 25 Iuramentum confirmatorum contrahit aliàs prohibiti vel permissi, nullam producit actionem: sed agitur vigore contractus & actione descendente ex eo.
Iuramentum appositum super aliquo contractu, non facit mutare forum, sed accumulare forum foro, & est in optione actoris coram quo iudice velit agere.
 - 26 Iuramentum obligationis inductorium, positū super obligatione naturali præcedente, producit actionem secundū vtrumq; ius.
Iuramentum extraiudiciale, quod fit inter partes, nulla inter eas interueniente obligatione, saltem nuda, est sufficiens secundum vtrumq; ius, vt ex eo agatur ad eius obseruantiam.
Vsuræ & concubinatus sunt prohibiti, vel prohibiti hodie de iure etiam civili.
 - 27 Iuramentum potest remitti à parte parti.

CAP. VI.

Vñ venissent.

¶ Institutio- nes & custodia possunt de iure speciali ad non Episcopum pertinere: & pendente lite cū Dicecesano defenditur in possessione. h. d. vel sic. Si possidet ius instituendi is, ad quem de iure communi non spectat pendente iudicio proprietatis, in possessione defenditur. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio pro Archiepiscopo. In secunda allegatio pro Archidiacono ibi: inter alia. In tertia interlocutio, & sub certa forma diffinitiuè commissio. ibi: nos igitur. ¶ Casus literalis. Inter Archiepiscopū Eboracensem: ex vna parte, & Arch. Richimundie quæstio vertebatur super institutionibus personarū, & custodia ecclesiarum vacantium. Quæ quæstio dum deuoluta esset ad sedem apostolicam ex parte Archiepiscopi, fuit propositum, quod institutio personarum & custodia ecclesiarum vacantium spectabant ad ipsum in dicecesi sua, tam de iure cōmuni, quā de consuetudine generali. Verū quidam antecessores ipsius cōmiserunt quibusdam Archi. Richimundie personaliter tam institutionem, quā custodiam. Vnde petebat procurator Archiepiscopi: vt Archi. illas dimitteret liberas & quietas. Ex aduerso respondebatur, quod Archiepiscopus nō personaliter, sed realiter perpetuò concessit tam institutionem, quā custodiā Archidiaconi, qui tunc erat de consensu capituli sui: & Archidiaconus ipse fuerat in continua possessione istarū dignitatum & aliarum libertatū temporibus multorum Archiepiscoporum & Archid. & ipse Archiepiscopus sine qualibet conditione Archidiaconatum ipsum concessit eidem, sed post concessionem dicebat Archiepiscopus, quod concesserat eidē Archidiaconatum exceptis institutione & custodia ecclesiarum. Præterea dicebat Archiepiscopus, quod Archi. abiurauerat illas dignitates. Do. Papa his & alijs auditis, interlocutus fuit quod Archid. defendendus esset in possessione ipsarum libertatum, donec ex parte Archiepi-

SEB. SAPIA.
¶ Cum venissent. Istum text. in ver. ipse verò. inducit Fel. in. c. j. s. de præscript. pro dicto quodam Host. vt ibi per eum.

- a ¶ Dispositio. Adde tamen quod Ang. consi. clix. dicit, qd ex verbis nugatorijs & modici effectus, colligitur mens & voluntas disponentis. Ber. Antonius Franc. ¶ Circa hoc, quod dicit de verbis nugatorijs, an disponent. Dicas quod ex verbis declaratur mens: ut in l. La beo. & ibi per Bal. ff. de sup. le. tamen verba nugatoria reprobantur, neque sunt attendenda: ut in de. exiui. §. nos igitur. & ibi per d. Car. de verb. fig. habetur in. §. sane. vbi etiam per Car. in proce. Gregor. imo verba prolata, quæ non creduntur debere acceptari, non inducunt promissiones & obligati. q. multo a riores homines promittunt, quæ si crederent debere acceptari, non promitterent: ut est gl. quæ cõmuniter sequuntur do. in l. j. C. de pactis.
- ¶ s. EB. S. A. P. I. A. ¶ Seu dispositio. Et ad hoc reputatur iste tex. singu. secundum l. in. l. ita stipulatus. magna. col. ij. vers. iij. 7 principaliter aduerse. ff. de ver. obl. & ibi ad propositum plura per eum, & per Alexandr.
- z A. C. H. A. R. I. A. S. b ¶ Verbum placet. Bart. in l. Thais. §. sororem. ff. de fideicom. li. & in l. si sic. in princip. vers. quid de verbo. ff. de le. j. & in l. item si vnus. §. idem Põponius. ver. breuiter prædicta. ff. de arb. & Bald. in c. j. in fi. per illum tex. in ti. de pa. iura. fir. in vfi. feud.
- c ¶ Bene not. Adde Alexandr. consil. lxxxvij. do. Card. consil. xxxvij. & xcij.

scopi probaretur, quod libertates prædictæ cõcessæ fuissent Archidiacono personaliter: cum in hoc casu, & tam ante concessione Archidiaconatus, quam post: & in ipsa cõcessione Archiepiscopus dictas dignitates potuit licite retinere, vel donec probatum fuit Archidiaconum illas abiurasse. Sed in isto casu si cõcessio fuit realis, nihil utilitatis accreuit Archiepiscopo: quia Papa ad petitionem Eboracen. ecclesiæ, vel etiam per seipsum Archidiaconatui providebit. Si ergo alterutrum istorum fuerit legitime probatum, silentium imponatur Archid. super libertatibus illis: & si neutrum probatum fuerit, imponatur silentium Archiepiscopo. Ber. ¶ Not. j. arg. optimū ex tex. & quasi expressum, qd institutio personarum instituendarum in beneficijs, & custodia beneficiorum vacantium de iure communi pertinet ad Episcopum loci. Pro hoc. xvj. q. vij. omnes basilicæ. & vide gl. in c. quanquam. de elec. lib. vj. & c. cū ex iniuncto. in fi. de hære. ¶ Not. ij. ibi: de consue. & c. quod consuetudo potest concurrere cum iure communi: & illud reddere fortius. & sic cõsuetudo disponens id, quod ius commune, videtur aliquid addere. concor. c. sopitæ. j. de censi. & facit ad materiam. c. j. de consi. li. vj. ¶ No. iij. Episcopum cum consensu sui capituli posse concedere inferiori dignitati iura pertinentia ad dignitatem suā. Et not. qd concessio semel facta per vnum Episcopum cum consensu capituli, non potest reuocari per successorem. ¶ No. iij. ar. optimū ex tex. qd Archidiaconus de iure cõmuni nō habet custodiam ecclesiarum vacantium. ¶ Item not. qd verba generalia prolata ad complacentiam alicuius, non inducunt obligationem seu dispositionem. Ad hoc quotidie allegatur iste tex. licet enim generaliter iste Archidiaconus dixerit, qd de omnibus redditibus faceret ad placitū suū: non tñ per hoc fuit obligatus, ut illas libertates dimitteret ad votū Episcopi. & facit quia verbū placet, importat arbitriū boni viri. l. Thais. §. sororem. ff. de fideicom. liberta. ¶ Not. ibi: nos igitur interlocuti fuimus. qd sententia possessionis dicitur interlocutoria. gl. in c. fi. de iudi. & in c. cū ad sedem. de resti. spo. dicit quod est diffinitiva. gl. in c. consultationibus. §. de offi. deleg. dicit qd est quasi diffinitiva. ¶ Item nota ibi: vel impediretur. qd licitū est ad redimendum vexationem suam uti verbis generalibus, ad cõplacentiam illius, de cuius vexatione timetur. ¶ Item nota, quod licet confessio emanet cum certa qualitate: nihilominus potest aduersarius recipere confessionem, quatenus facit pro se: & rejicere qualitatem quatenus facit contra se: dummodo contra illam qualitatem sit aliqua stricta præsumptio. Ita notabiliter colligitur hinc iuncta gl. nam Archiepiscopus hinc fatebatur confessionem fuisse factam per prædecessorem: sed dicebat eā fuisse personale. & statuit confessioni Archiepiscopi respectu concessionis. sed quatenus dicit, qd fuit personalis, incumbit sibi onus probandi: quia ex longeva & continuata possessione Archidiaconorum, erat præsumptio, quod esset realis: & sic præsumebatur contra qualitatem adiectam cõfessioni Archiepiscopi. Et optimè facit iste text. ad not. per Barto. in l. aurelius. in. §. item quæ fuit. ff. de liber. legat. vbi dicit, quod si confiteor me occidisse Sempronium ad defensionem meam: potest aduersarius capere confessionem contra me respectu occisionis, & repellere quatenus est pro se respectu defensionis: quia præsumptio est contra occidentem prima fronte: cum sit actus à iure damnatus. Et ideo incumbit mihi onus probandi, qd ad defensionem feci. Et hoc bene not. nam regulariter nō potest quis recipere partem confessionis pro se & partē rejicere: ex quo cõfessio emanat sub certa qualitate & continet vnū factum: ut no. in c. j. de confes. li. vj. & in d. §. itē quæ sit. & in l. si quidem. de excep. dixi in c. bonæ. ij. de postulat. prælat. ¶ Vltius not. quod possessio contra ius inuenta, vera præsumptione ali-

cuius tituli, licet clarè nō constet de qualitate tituli, sufficit ad repellendum proprietarium illius iuris: nisi clarè probet defectum tituli præsumpti. & est in hoc iste tex. nota. limitans multum. c. cum personæ. de priuile. lib. vj. Quod sic declaro. nā ius cõmune hinc faciebat contra Archidiaconum. & pro Archiepiscopo erat possessio & eius titulus præsumptus: quia clarè non constabat, qd cõfessio fuisset facta Archidiaconatui realiter: sed propter præsumptionem quæ erat pro eo, qua constabat de concessione per confessionem Archiepiscopi, præsumebatur, quod esset concessio rationabilis ex longeva & continuata possessione iuuata hac præsumptione, quæ sufficit ad repellendum Archiepiscopum: nisi Archiepiscopus probauerit defectum tituli: aliās autem regulariter possessio sola non prodest contra proprietarium in iudicio proprietatis: ut probatur in c. cum ecclesia Sutrina. de causa possess. & proprietatis. ¶ Nota ibi: adiurasse. iuncto fin. vbi per iuramentum, vel ratione iuramenti imponitur silentium Archidiacono. argumentū optimum, qd ex iuramento potest agi & excipi contra iuramentum: ut compellatur ad ipsius obseruantiam. Et inducitur hæc litera ad quæstionem, nunquid ex iuramento extraiudiciali detur actio, vel officij imploratio. de quo infra latius dicā. ¶ Nota ibi: vel ad petitionem. & c. qd ecclesia potest petere, ut vniciq; dignitati inferiori in ea existenti, seruetur ius suum integrum, etiam si existens in illa dignitate aliquo impedimento agere non possit. & est in hoc bo. text. ut non solum Episcopus agere possit pro ecclesijs sibi subiectis: ut in c. fin. de suc. ab intesta. sed quælibet ecclesia potest agere pro iuribus dignitatum & beneficiorum suorum in ipsa ecclesia: quia interest ecclesiæ, ut membra ipsius in sua integritate cõseruentur. ¶ Item not. ibi: vel per nosmetipsos. & tenementi hunc tex. qd superior ex officio suo, etiam non implorato, potest consulere ecclesijs: maximè, quando Rectores earum ex aliquo impedimento non possunt agere. & notabiliter facit iste text. quod superior potest indulgere restitutionem in integrum ecclesiæ non petenti. sic etiam in minori in l. iij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. vbi not. per Bart. & alios quod iudex potest ex officio concedere restitutionem in integrum minori: & aliter ex officio suo sibi consulere. & hoc ratione publicæ utilitatis. Sic limita no. per Inno. in c. ad nostrā. de iureiur. & c. quoniam. ut lite non conte. ¶ In glo. j. ibi: si in plebibus. Illud. c. facit, quod custodia ecclesiarum vacantium pertinet ad Archidiaconum. Et ad hoc. c. gloss. nihil infra respondet, sed duntaxat examinat articulum institutionis: in quo videtur habere bonum intellectū: sed non explicat. ¶ Sed conclude veritatem sic, quod collatoria institutio tituli pertinet de iure communi ad Archiepiscopum: vnde in tota sua Dicecesi habet intentionem de iure communi fundatam. & ultra iura allega. in glo. vide tex. in c. cum ex iniuncto. in fin. de hære. vbi dicit text. quod tam institutio, quam destitutio de iure communi pertinet ad Episcopum: vnde si in aliqua iuris parte reperitur institutionem seu collationem pertinere ad inferiorem. intellige de iure speciali: puta ex priuilegio, vel præscriptione. & sic intellige. c. seq. & vide bonā gl. in c. quanquam. de elec. lib. vj. & quod no. Ioā. And. in regula, quod ob gratiam. de regu. iur. in mercu. & idem dicit in confirmatione electionis factæ ad dignitatem inferiorem. Habet enim Episcopus de iure communi ius confirmandi, etiam si electio sit facta de Abbate: vide text. iuncta gloss. xix. q. ij. c. j. Et idem dic de electionibus Episcoporum respectu Archiepiscopi. §. de elec. in c. nihil. & vide quod legi. & not. in c. cupientes. eodem titu. libro. vj. ¶ Et custodiam ecclesiarum vacantium sequitur ius conferendi. vnde tene hanc regulam, quod qui habet ius instituendi seu conferendi, habet custodiam

- a custodiam illius vacantis: ut est gloss. n. ot. communiter approbata, in. c. cum vos. de offi. ord. quam semper nota bis. Vnde cum de iure communi institutio pertineat ad Archiepiscopum, idem potest dici de custodia. Notabis tamen, quod præscriptio institutionis extendit se ad custodiam: quia accessorium sequitur principale: ut in regula access. lib. vj. & de hac custodia vide quod plenè dixi in cap. bonæ. de appel. sed institutio corporalis quatenus est executio institutionis factæ de iure communi, pertinet ad Archidiaconum. Et ita loquuntur iura allega. in gloss. ¶ In glo. in verbo: *donec probatum Archiepiscopus confessus fuit*. no. glo. pro his quæ dixi super text. q. confessio cum certa qualitate facta, præiudicat confitenti, respectu substantiæ confessionis. Nec potest se fundare super qualitate, si contra illam instat præsumptio. qd' declara. vt. s. dixi in notabilibus. ¶ In ea. gl. ibi: *sed transactio*. hæc differentia inter pactum & transactionem iure non probatur. Sed not. theoricam glo. quæ sequitur in ver. hoc tamen. vsq. ad si. coniecturandum vtrum confessio fuerit realis an psonalis. & vide plenè per Bar. in. l. pater filia. ff. de ser. leg. Rarò tamen oritur de hoc dubitatio cum in concessione soleat hoc exprimi. habes tamè ex glo. & ex tex. quòd in dubio recurrendū est ad varias coniecturas. & secundum quod vrgent, dicemus eā fuisse
- 12 ga. in gloss. ¶ In glo. in verbo: *donec probatum Archiepiscopus confessus fuit*. no. glo. pro his quæ dixi super text. q. confessio cum certa qualitate facta, præiudicat confitenti, respectu substantiæ confessionis. Nec potest se fundare super qualitate, si contra illam instat præsumptio. qd' declara. vt. s. dixi in notabilibus. ¶ In ea. gl. ibi: *sed transactio*. hæc differentia inter pactum & transactionem iure non probatur. Sed not. theoricam glo. quæ sequitur in ver. hoc tamen. vsq. ad si. coniecturandum vtrum confessio fuerit realis an psonalis. & vide plenè per Bar. in. l. pater filia. ff. de ser. leg. Rarò tamen oritur de hoc dubitatio cum in concessione soleat hoc exprimi. habes tamè ex glo. & ex tex. quòd in dubio recurrendū est ad varias coniecturas. & secundum quod vrgent, dicemus eā fuisse
- 13 realem, aut personalem. ¶ In glo. in verbo, *abiurasse*. ibi: *tangit rem familiarem*. no. bene hanc solutionem & sequentem, & non tradas vnquā obliuioni. Nam satis hoc probatur hîc iuncto tex. quòd iuramentū præstitum per prælatum super iuribus ecclesiæ valet & tenet, quatenus
- b præiudicat ipsi prælato: sed nō quatenus præiudicat ecclesiæ. Nam abiuratio istorum iurium facta per Archidiaconum præiudicat personæ abiurantis: quia imponitur sibi silentium: ita quòd non potuit amplius vti his iuribus: sed nō præiudicat dignitati Archidiaconatus: quia vt dicit tex. ad petitionem ecclesiæ, vel ex iudicis officio mero cōsuletur dignitati Archidiaconatus. Et dic quòd cōsuletur deputando aliquem, qui nomine dignitatis exerceat hæc iura, illo Archidiacono abiurante exclusio.
- 15 ¶ Host. tamè & Abbas aliter hîc sentiūt. videntur enim in effectu hanc distinctionem facere: quòd aut prælatus indebitè alienauit iura ecclesiæ sine iuramento: & tunc potest ipsemet venire contra: & illa iura nomine ecclesiæ repetere: vt in capitulo si quis presbyterorum. de rebus ecclesiæ non alienan. Aut alienauit cum iuramento: & tunc si in institutione sua iurauit non alienare: primū iuramentū præiudicat secūdo. vnde potest cōtrauenire non obft. secūdo iuramento: vt in. c. intellecto. de iureiur. Aut non iurauit prius nō alienare: & tunc iuramentū stringit eū ad nō contraueniendū dummodo possit per aliū ecclesiæ cōsuli: & hoc casu intelligūt istū tex. sed si nō potest per aliū cōsuli, tunc poterit cōtrauenire ne iuramentū suum præiudicet ecclesiæ. ¶ Sed certè hæc dicta non sunt vsquequaq. vera. Et primò vide gl. nota. in cōtrariū in. c. j. de in integ. rest. quæ dicit, quòd si prælatus in contractu iurauit nō cōtrauenire, nec petere restitutionem in integ. quòd nihilominus si est ecclesia læsa, potest iuramento nō obstante, petere restitutionē in integ. Et no. semper illā gloss. Probatur ratione. Nā antequam prælatus sit administrator ecclesiæ non potest per suū iuramentū vincare se, & obligare ad nō administrandā. Nā quemadmodū nō potest spōte à se abdicare titulum prælature: vt in. c. qd' in dubijs. & c. vt veniēs. de renun. l. legatus. ff. de offi. præsi. ita nō potest titulo remanēte obligare se ad fideliter nō administrandū iura ecclesiæ. & pro hoc videtur tex. in. c. peruenit. de iureiur. vbi secundum vnam lectur. probatur, quòd iuramentum non stringit prælatū, quo minus possit repetere bōa ecclesiæ. vnde do. Anto. hîc. sequendo mentem gl. facit hanc distinctionē:

- q. aut præiudicium prælati est separabile à præiudicio ecclesiæ: & tunc valet iuramentum quatenus præiudicat prælato. Sed si præiudicium est inseparabile: quia nō potest præiudicare prælato, quin etiam præiudicet ecclesiæ: tunc iuramentum nō est obligatorium. Vnde ad propositum cum iura de quibus hîc in tex. concernant quādam honorificentiam ipsius prælati: iuramentum præiudicat prælato: sed non dignitati, vt dixi. Sed si tunc esset præstitum super re ecclesiæ corporali: tunc non valeret iuramentum: quia non potest priuari tali re, quin damnū etiam inferatur ecclesiæ. ¶ Aduerte, nam hoc exemplum ita generale nō placet, quando super re corporali potest inferri præiudiciū duntaxat prælato: vt puta si res pertinebat ad mensam suam tantū. nā valebit abiuratio sua in vita sua: sed non fiet præiudicium dignitati post eius mortem. Vide tex. op. in vfi. feudo. co. x. de capitul. Contra. c. j. vbi dicitur, q. si prælatus habebat feudū pertinens ad mensam suam: & commisit feloniam. i. delictum cōtra dominum: tūc aufertur sibi feudum in vita sua, sed præiudicium non fit dignitati: quia post mortem suā redibit ad ecclesiam. Idem no. in. c. veniēs. de transac. nam si Prælatus transigit, & læditur in bonis pertinentibus ad mensam suam, præiudicat sibi transactio in vita sua: sed si non posset onera ecclesiæ sustinere propter diminutionem reddituum: tunc poterit contrauenire nomine ecclesiæ. Ita notabiliter dicit Host. in. d. c. veniēs. ¶ Ad propositum ergo conclude, quòd vbicunq. præiudiciū Prælati est separabile à præiudicio ecclesiæ iuramentum per eum præstitum sibi nocebit, sed non ecclesiæ. Secus vbi præiudicium non est separabile: puta quia omnia bona sunt communia. & ipse contrahendo in illis iurauit in damnum ecclesiæ. Nam tale iuramentum nō valet: vt in d. c. peruenit. cum fimi. Et ad prædicta vide bo. gl. in. cle. vnic. de in inte. resti. quæ dicit nunquid capitulū debeat restitui, si læditur: & quid in personis illius capituli? ¶ In ea glo. ibi: *nota tria*. & c. glo. hîc colligit tria no. in princip. & quartum in fin. gloss. ¶ Primum est, quòd factum Prælati, non præiudicat ecclesiæ. Sed hoc non est notabile: imò iura in hoc sunt clara: vt. xij. quest. ij. c. sine exceptione. & in. d. c. peruenit. cum multis fim. ¶ Secundum notabile, quòd iuramentum Prælati valet in damnum ecclesiæ: sed hoc notabile non colligitur hîc, sed potius contrariū: ideò declara. vt. s. dixi. ¶ Tertiò no. quòd ecclesia potest agere sine Prælato. Et hoc notabile potest colligi ex tex. dupliciter. Primò, q. ecclesia Eboracē. egit super his iuribus, excluso Archidiacono. Secūdo potest intelligi, q. egit contra Archiepiscopum: & sic sine ipso Archiepiscopo, qui est Prælatus ecclesiæ. Sed quatenus intelligitur primo modo, dixit ideò q. hic sine Archidiacono, quia reddidit se indignum per iuramentū. Quatenus intelligitur secundo modo dicendū est, quòd ex quo lis est inter capitulum & Prælaturam, non potest intercedere consensus Prælati: quia nunquā consensisset contra se. Et de materia dic, vt no. in. c. edoceri. de rescr. & in c. significauit. de appel. ¶ Vltimò gl. colligit, quòd agēti interdicto vti possidetis. non obstat exceptio abiurationis. & pro hoc facit quod interdictum vti possidetis. est possessoriū: vt in. c. licet. de probati. vnde is obtinet, qui probat se possedisse tempore litis contest. vt instit. de interdi. in. §. hodiè. ideò exceptio abiurationis cū cōcernat ius proprietatis, non obstat interdicto possessorio: quia nihil commune habet proprietas cum possessione. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. pos. Et si diceremus contrarium, sequeretur quòd dominus rei possesse propria auctoritate posset turbare. quod est cōtra. l. si quis. §. vnde vi. & xvj. q. vj. placuit. Nam hoc notabile non est verū in se. Sed aduerte, quia ex litera posset colligi contrariū. Nā hic Papa pronuntiavit Archidiacono

a ¶ Vacantis. Adde Lap. allega. lxxx, circa medium.

b ¶ Sed non quatenus. Adde videntum do. Franc. de Areti. eius consil. cxliij. vbi in facto consuluit.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quatenus. Quo modo hoc procedat declarat Fel. in c. ij. col. iij. vers. ad secundum. de iuramento. s. de iureiur. post Abb. ibi. col. ij. vers. venio ad secundum.

SEB. SAPIA.

c ¶ Vinculare se. Vide quod in simili Fel. no. in. c. si vers. rō. col. iij. Item dic de iuramento. vbi post Abb. tangit an valeat iuramentum, quòd nō erit Episcopus, vel monachus, vel non acceptabit promotionem, vide Are. reprobantē in cōsilio. xliij. in. ij. & iij. col.

ZACHARIAS.

d ¶ In vita sua. Adde Anch. in. c. verum. de foro compe. li. vj. Car. in cle. men. j. in. vj. opp. de pe. & in cle. ij. §. j. de har. Bal. in c. j. §. item si clerici. de ca. Conrar. in vfi. feu. & Ale. cōsi. xxij. volu. j.

Cap. Cum uenissent. Panor. super Tertio Decre.

num tuendum in possessione, donec fuerit probatum ipsum adiurasse &c. ergo exceptio abiurationis obstat Archidiacono. & videtur sentire gl. quod hic fuit actum interdicto uti possid. Sed contra hoc facit, quod prædixi: quia non debet admitti exceptio abiurationis. Item quia debuisset Papa ferre diffinitiuam super possessorio. Nā ubi agitur nudo possessorio, ferenda est diffinitiuā: ut in c. fin. de iudic. & ibi plenē dixi, ut in c. licet præallegato.

¶ Metu huius contrarij & aliorum, quę possent formari, Inn. hic & multi alij doct. multum insistant ponendo varias lect. ad text. sed breuissimē collige quatuor lectu. Prima quod hic fuit actum interdicto uti possidetis, ex parte Archidiaconi. & ad textū, dū dicit: *donec probatum fuit.* &c. Respondent quidam, ut refert Inno. q. debet intelligi de probatione fienda in iudicio proprietatis post modum inchoando. & sic non fuerit admissa in hoc iudicio possessorio exceptio abiurationis: sed reseruat in iudicio proprietatis. Iste intellectus licet sit verus in se: tamen non consonat literæ, quia dictio donec, est incontinuatua. Item clarius probatur per verbum, *interlocuti fuimus.* quia si fuisset lata diffinitiuā, fuisset actum tātū possessorio. Item Archiepiscopus in principio primò proposuit, & dixit, quod de iure communi ex generali consuetudine illa iura pertinebāt ad eum: idē non fuit actum hic in possessorio tantum: quapropter hęc lec. nō placet. ¶ Secūda lec. est q. Archiepiscopus hic fuit actor agendo cōfessoria, vel negatoria super istis iuribus, proponendo. i. quando hęc iura pertinebant ad eum: & sic petebat pronuntiari. Archidia. se defendebat, & quoniā iudici constitit de posses. Archidia. pronuntiavit interlocuendo eum tuendum in possessione donec. &c. Nam omnia, quę accidunt post lit. cont. maximē pertinent ad officium iudicis. l. ædiles. §. item sciendum. ff. de ædil. edi. & in c. significante. de appel. & hęc lect. est satis bona. & pro ea facit q. procuratores Archiepiscopi primò proposuerunt. & secundū hanc lect. non colligitur istud vltimum notabile gl.

¶ Sed no. ex hac lect. quod licet sit actum tantum petitorio: nihilominus si in processu negotij cōstat iudici reum esse in possessione, potest ex officio suo pronuntiare illum in ea tuendum vsq. ad exitū dictę causę. ¶ Tertia lect. q. hic fuit actum petitorio, & possessorio. vnde obstat exceptio abiurationis respectu proprietatis. Et secundū hunc intellectum no. semper ex isto tex. quod ubi agitur simul petitorio & possessorio, & primò cōstat de possessione, potest iudex pronuntiare super possessorio dilato iudicio super proprietate. argu. in c. cum dilectus. de consue. Et hoc singulariter limitat. c. cum dilectus. de causa pos. & propriet. vbi dicitur, q. vna sententia debet determinari. nā illud procedit: nisi prius cōstet de possessorio. Aliud etiā notabis ¶ quod ubi prius pronuntiatur super possessorio, sententia dicitur interlocutoria. & sic non est necesse seruare solennitates diffinitiuę. Nam cū sententia ferenda super petitorio absorbeat sententiam super possessorio, ut in d. c. cum dilectus. nō potest dici sententia illa diffinitiuā: cum non diffiniat totam causam. ad hoc gl. no. in cle. j. de sequē. posses. & fruc. ¶ Vltima lec. quod hic partes simpliciter iuerunt ad Papā, & nulla actione proposita, simpliciter proposuerunt Papā: & quia Papā prius cōstitit de posses. super ea pronuntiavit. Nam coram Papa non est necesse seruare omnia solennia iudicij: ut not. in capitu. vnico. de litis contesta. & per hoc habetur clarissimē intellectus huius capitu. qui solet difficilis reputari.

¶ Vltimò contra prædicta & contra text. oppono. videtur enim quod ex alio non debuit admitti Archiepiscopus adducēdo iuramentū archidiaconi: quia hoc iuramentū fuit extraiudiciale: ergo nō potuit cōpetere actio: ut in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. vbi videtur colligi, q. etiam naturalis obligatio nō oritur ex tali iuramento. Nā fideiussor non potuit ei accedere: ergo naturalis nō fuit

orta: cū fideiussor possit accedere naturali obligationi. l. j. ff. de fideiuss. Sol. ut clarē intelligas hanc materiā: maximē tu canonista: sciēdum est, q. quoddam est iuramentū litis decisorium, quod. i. præstatur in lite in supplementū probationis: & ex tali iuramento secundū utrūq. ius datur actio. l. actori. C. de iureiur. & l. si duo. ff. eodem ti.

¶ Quoddam est iuramentū confirmatoriū, quod confirmat contractum aliās inhibitu: ut in casu. c. ij. de pact. libr. vj. vel quando etiā præstatur super contractu aliās à iure permissio: & tūc non agitur propriē ex iuramento, sed actione ex contractu: sed iuramentum operatur notabilē effectū: quia inter cetera accumulatur forū foro. Nā si præstatur inter laicos, potest laicus super illo cōtractu nedū in foro seculari: sed etiam in ecclesiastico ratione iuramenti cōueniri. tex est no. in c. cū laicus. de fo. cōpe. li. vj. vnde iuramentū hoc casu nō mutat forū: sed accumulatur ratioe forū ecclesiasticū foro seculari: ita, q. est in optioe actoris corā quo velit agere. Et ex hoc sumas bonā cautelā, q. in quolibet cōtractu facias præstari iurmentū.

¶ Quoddā est iuramentū obligationis inductoriū: & de isto dubitatur, utrū ex eo cōpetat actio. Nā cōis opinio legistarū est, q. nō competat actio per dictā. l. si quis pro eo. ibi tñ Bar. dicit secus de iure canonico. Et voluit

q. si pactū nō præcessit iuramentū, q. ex tali iuramento extra iudiciali nulla oriatur obligatio etiā naturalis. Exēplū, iuro q. pro te faciā certum quid, nullo pacto prius præcedente inter nos. Et sic intellexit illā. l. si quis pro eo. secus si præcessit pactū nudū. Nā si præcessit pactū, oritur obligatio naturalis, ex qua tamē de iure ciuili nō agitur: l. iurisperitiū. ff. de pac. Sed. d. Anto. in c. cū cōtingat, de iureiur. ponit notabile dictū, quod satis mihi placet, q. ubi præcessit obligatio naturalis, tūc ex iuramento subsequenti datur actio etiā de iure ciuili. adducit, l. vi iurisquiradi. in prin. ff. de ope. libe. Nā ibi libertus iurauit se præstare operas dñō manumissori: & ex tali iuramento extra iudiciali efficaciter fuit obligatus. Quod non contingit ex alio, nisi quia ibi præcesserat obligatio naturalis. Nā libertus propter beneficiū libertatis receptū obligatur domino naturaliter, ut in c. cū in officijs. de test. & in l. sed. & si. §. scire. de petit. hæredit. Ergo idem dicendum est, vbi cūq. præcedit obligatio naturalis: puta nudū pactum. ad idem facit. l. j. ff. de constitu. pec. vbi agitur ex constituto coniuncta obligatione naturali præcedente: ergo fortius debet actio competere ex iuramento subsequenti. Ad idem adduco. c. per tuas. & quod ibi nota. de arbit. vbi agitur ex compromisso iuratorio. facit l. penulti. C. eodem. Si autem præcessit obligatio naturalis: tunc tenet ibi, quod datur actio de iure canonico: secus de iure ciuili. Aduerte tamen quod Innocent. dicit hic. & in c. nouit de iudi. quod ex iuramento extra iudiciali non competit actio ciuilis: sed tantum agitur officio iudicis ratione peccati. & sic intellexit istum textum, & c. nouit. Refert alios tenere contrarium, quos sequitur hic Hostien. Nam cum de iure canonico detur actio ex nudo pacto: ut in c. primo & secundo. de pactis. fortius ex iuramento: & videtur sentire Ioannes Andr. hic. & in d. c. primo. & facit. xij. questione. ij. c. quicunq. ¶ Puto breuiter, quod ex tali iuramento possit agi multis modis de iure canonico. Primò per viam denuntiationis, quia peccat non seruando iuramentū. & iste casus est clarus. & probatur in d. c. nouit. Secundò ut manu regia petatur obseruatio iuramenti. nam ante, quam actiones essent prodite à iure ciuili, Deus mandauit iuramenta seruari: ut in c. & si Christus. de iureiur. quo præsupposito, q. specifica actio ciuilis non competat, nihilominus à ministro Dei potest peti, ut faciat iuramentum seruari. argu. eorum, quæ no. Inn. in c. quæ in ecclesiariis. de consti. Tertiò poterit agi per viam cuiusdam intimationis: ut intimetur iudici ecclesiastico illum stare in peccato. & in hac intimatione non est necessaria denuntiatio.

ZACHARIAS.

a ¶ Petitorio & possessorio. Ad de Alexand. in c. incerti. C. de inter. & Alex. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acqui. pos. glo. in l. cum fundum. in versic. interdicto. & ibi no. in apost. in versic. iure canonū. ff. de vi & vi arm. & Pau. de cast. conf. ecclviij. inci. in causa quæ vertitur.

SEB. SAPIA. 20

b ¶ In foro seculari. vide multa congesta per Feli. in c. cū sit generale. col. v. versic. in materia iuramenti. §. de foro compet. vbi tradit quando iuramentum sit fori ecclesiastici tantum, & quando misti fori.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quod si pactū. Vide doc. Ia. in authentic. sacramenta puberum. col. iij. C. si aduer. vendi. non.

nuntiatio iuxta ea, quæ dixi in. c. j. de iureiur. Quartò pu-
to, quòd possit agi actione civili. i. conditione ex. l. Pro-
bo per. l. legitima cõuentio. ff. de pact. vbi dicit tex. q̄ ex
omni conuentione à lege approbata potest agi: sed iura-
mentum licitum est approbatum, nedum canonica lege,
sed etiam diuina: ergo ex illa potest agi. facit. l. ad statuas.
ff. de acqui. re. do. & quod no. gl. in. c. si canonici. de offi.
ord. li. vj. Et est tex. vbi agebatur secundũ vnũ intellectũ
ex iuramento extraiudiciali. & credo q̄ in foro civili pos-
set hoc acceptari: vt agatur ex tali iuramento: quãdo Im-
perator submittit se canonibus in cõcernentibus animã:
vt in authẽ. de ecc. ti. & in auct. vt determinatus sit nume-
rus clericorũ. sed de iure canonico per ratioẽs prædictas
potest agi: ergo & de iure civili. ¶ Et per hanc rationem
dicimus: quòd cõcubinatus sit hodie reprobatus de iure
civili: & q̄ vsuræ sint prohibita: quia Imperator in tali-
bus vult sequi canones. ¶ Et aduerte, quia licet primaria
obligatio ex iuramento acquiritur Deo: tamẽ vbi iura-
mentũ nõ est turpe: secundaria obligatio acquiritur par-
ti. probatur: quia pars potest remittere tale iuramentũ:
vt in. c. ij. de spons. & in. c. j. de iureiur. ergo obligatio erat
sibi quæsita, quia nemo remittit, quod nõ habet. j. q. vij.
in. c. Daibertum. & l. decẽ. ff. de verb. ob. & hoc notabis.

SYMMARIUM.

- 1 Instituire nemo potest seipsum.
- 2 Prælatus inferior Episcopo potest de iure speciali habere institu-
tionem, vel collationem præbendarum & dignitatum eccle-
sia cathedralis: sed de iure communi non habet.
- 3 Abbas potest præscribere iura Episcopalia.
- 4 Habens auctoritatem conferendi, præsentandi, vel distribu-
endi, non potest sibi ipsi conferre vel seipsum præsentare, vel
sibi distribuere: sed bene potest inter filios suos.
- 5 Auctoritatem interponere nemo potest in facto proprio.
- 6 Collator beneficiorum, an & quando possit sibi ipsi conferre.
Habens ius conferendi potest beneficium recipere à Papa.

CAP. VII.

Cum ad nostram. ¶ Is ad quẽ
spectat colla-
tio dignitatũ, seipsum instituere non potest.
h. d. Primò ponit dictũ. Secundò ipsius ratio
nem. ibi: quia cum ratione. ¶ Casus literalis. Vacante qua-
dam Abbatia custos ipsius ecclesie fuit electus in Abba-
tem: sed nihilominus retinebat custodiam Quærebatur
vtrũ de iure illã possit retinere: cũ collatio ipsius ad Ab-
batem pertineat? Respondet, q̄ postquam fuit Abbas ef-
fectus, custodiam de iure non potuit obtinere: quia do-
natio ipsius custodie & aliarum dignitatum illius eccle-
sie pertinet ad Abbatem ipsum. A seipso eam nõ potuit
recipere, cũ inter dantem & recipiẽtem debeat esse di-
stinctio personarum. Ab alio eam non potuit habere, cũ
alius non habeat ius cõferendi. Bernar. ¶ No. j. & tene-
menti, quòd prælatus inferior Episcopo potest habere
institutionem, seu collationem omnium dignitatum &
præbendarum ecclesie cathedralis. & intellige de iure spe-
ciali: puta ex priuilegio, vel consuetudine. Nam de iure
communi pertinet ad Episcopum: & secundum aliquos
cum consensu capituli. de quo in. c. præcedenti. & in. c. cũ
ecclesia vulturana. s. de ele. ¶ Et no. ex hoc, & ex tex. q̄
prælatus etiam regularis: vt erat hĩc Abbas potest habe-
re ius cõferendi: quod procedit hĩc: si intelligatur litera q̄
iste esset Abbas regularis. Nam quidã intelligunt: quòd
est secularis. Nam in quibusdam locis sunt quẽdã digni-
tates collegiatę: quæ vocantur Abbatie: sed in hoc nõ re-
fert: quia est ita capax iuris conferendi prælaturas regu-
lariũ sicut seculariũ: & quisq̄ eorũ potest præscribere iu-
ra episcopalia: vt in. c. cũ olim. & c. auditis. de præscri. &
in. c. vnico. de cap. mona. li. vj. cũ si. ¶ No. q̄ habens ius

cõferendi, non potest sibi ipsi beneficia cõferre. Debet
enim esse distinctio inter agentem & patientem. Et facit
hĩc litera, dũ dicit: q̄ habes facultatem distribuendi cer-
tam quantitã pecuniã, nõ põt sibi ipsi distribuere. Et ex
hoc etiã dicimus, q̄ patronus nõ potest præsentare sei-
psum: in. c. peruenit. de iurepa. potest tñ præsentare filiũ
vt no. gl. in. c. quia. eo. ti. Et ex illa glo. infertur, q̄ habens
ius conferendi, licet non possit sibi ipsi conferre: potest
tamen filio suo alijs idoneo & alijs suis consanguineis cõ-
ferre beneficia: non tamen ipse debet moueri affectu car-
nalitatis: vt in. capi. graue. suprà de præbendis. Non pos-
sunt alia vtilia colligi, sed tene menti ista, quia sunt bo-
na. ¶ In glo. ij. ibi: cum inter canonicos. hoc. c. & præce-
dens faciunt in oppositum: quia in eis, quis sustinet vicẽ
duarum personarũ: ergo idem videtur in casu. c. nostri.
Sed de hoc dic, vt plenẽ dixi in. c. ex literis. de prob. Non
enim potest quis in facto proprio disponere autorizã-
do. in cle. ij. de reb. eccle. non alien. & esset perniciosum
exemplũ, vt quis posset se prouidere: de quibus tenetur
alijs dispensare. ¶ Et in fi. gl. doct. communiter distin-
guunt, q̄ aut collator transfert omnimodam potestãtẽ
in aliũ: & tũc potest ab illo recipere beneficiũ, quia tũc
illi confert iure proprio. Aut transtulit tanquã in cõ-
missarium suum: & tunc non valet ab eo beneficium re-
cipere: quia ille repræsenta personam istius collato-
ris. Et qui per alium facit, per se facere videtur: vt in re-
gula, qui per alium. in sexto. Sed contra hoc facit: vi-
demus enim, quòd Papa dat potestatem suo confessori,
& nihilominus potest ab illo absolui & ligari in foro a-
nimæ: vt not. gl. in. c. ex parte. el. j. alijs in. c. sanẽ. el. ij. de
offi. dele. & c. nemo. ix. q. iij. Sol. puto dicendum, q̄ ibi
non est præcisẽ cõfessor commissarius Papæ: sed est lega-
tus & vicarius Dei. Nam quilibet sacerdos potest dici in
potestate sibi commissi vicarius Dei: quia Deus dedit
potestatem Apostolis: & per consequens omnibus sacer-
dotibus successoribus: vt in. c. firmiter. s. vna. de sum. tri.
& ij. q. vij. c. accusatio. in fi. per text. & gl. xxxij. q. v. in. c.
mulier. vnde Papa solũ subijcit se iurisditiõ illius sacer-
dotis, inquantũ homo: & inquantum homo peccator,
est minor illo. vnde sacerdos iudicat eum iure proprio:
quemadmodum quando maior magistratus subijcit se
iudicio minorum: vt in. l. receptum. ff. de iuris. om. iudi.
& ij. q. vij. c. nos si incompetenter. sed in casu questionis
nostræ cõmissarius in conferendo, non cõfert iure pro-
prio, sed iure delegantis: cũ non habeat aliquid iure pro-
prio. vt in. c. sanẽ. de offi. delega. & in. l. j. de offi. eius cui
manda. est iuris. Ex hoc infertur, quòd habens ius con-
ferendi potest beneficium recipere à Papa. Item à lega-
to in partibus: quia illi conferũt iure proprio. ad hoc. c.
si à sede. de præben. libr. vj. & sic intellige text. hĩc in fin.
dum dicit: sed ab alio & c.

De concess. præben. & Eccl. non uacant. Rubr.

¶ Continuat ad præcedentia hoc ordine. Suprà visum est de
præbendis & dignitatibus, ac earũ institutionibus: sed quia sæpe
præbendæ & dignitates conferuntur, seu promittuntur antequã
vacent. & quandoq̄ ipse vacantes non cõferuntur, sed remanent
diu vacantes: meritò restabat videre & prouidere tam circa pro-
missiones non vacantium: quã circa negligentiam in conferen-
do vacantia. & c.

SYMMARIUM.

- 1 Clericus qui scienter facit se institui in beneficium viuentis, est
deponendus, & patitur alias pœnas: de quibus in num. 3. su-
per quibus solus Papa dispensat.
- 2 Beneficium viuentis non potest conferri alteri per inferiorem à
Papa, & Papa ipse non consuevit facere.
Beneficium non est auferendum alicui sine magna & manifesta
causa.

¶ Pars potest re-
mittere tale iura-
mentum. Tu dic
de hoc, vt nota. in
apo. ad istum post
eum. in. c. dilecto.
nu. 21. in aposti. in
vers. fauorem iu-
rantium. s. de præ-
bend.

SEB. SAPIA.

¶ Ius conferendi.
Videtur tamẽ ob-
stare tex. prout ibi
Abb. ponderat se-
cundum vnum in-
tellectum, in. c. ij. j.
de pœ. & vide no.
in. l. si consul. ff. de
adopt.

¶ Præsentare fili-
um. Adde quod
idem in facto con-
sului consil. xcviij.

¶ Ab illo absol-
ui. Adde quod vo-
luit do. Car. cons.
cxxxj. in. ij. col.

ZACHARIAS.

¶ Adde Anto. de
Butri. in. c. omnis.
col. iij. j. de pœ. &
re. Hostien. in sua
sum. eo. ti. s. cui cõ-
fitendum. ver. cui
Papa. gl. bo. in. c.
sanẽ. & ibi no. iste
in. ij. no. s. de offi.
dele. Io. and. in. c.
significasti. s. de fo-
ro compe. & Fel.
in. c. ecclesia sanct.
marie. col. iij. vers.
an autem & quali-
ter. s. de constitut.

Inferior non potest tollere legem superioris: maxime in praeiudicium tertij.

3 *Vxor, quae uiuente marito alteri nupsit: non potest eo mortuo illi, cui nupsit copulari.*

Impetratio facta de beneficio, in quo ipse impetrans fuit institutus uiuente primo rectore eiusdem: vel quod violenter occupauerat, est surreptitia: si de praedictis in ea non fiat mentio.

4 *Sententia lata in causa matrimoniali: nunquam transit in rem iudicatam. Et quid de lata in causa beneficii?*

Sententia non dat iustam causam retinendi illi, pro quo fuit lata: si scit sententiam esse iniustam.

Sententia dans beneficium alicui sine titulo: potest officio iudicis retractari: & beneficium poterit primo restitui.

5 *Sententia licet iniusta, transit in rem iud. sed potest retractari: si pars pro qua est lata, fatetur eam iniustam.*

Presumptio iuris & de iure, non admittit probationem in contrarium, per confessionem partis, de cuius commodo agitur.

C A P. I.

Qui in uiuorum. ¶ Faciens se

poni in beneficium uiuentis, ab ecclesiastica comunione repellitur. vel clarius sic. Institutus scienter in beneficium uiuentis, deponendus est. Et non di-

uiditur propter breuitate. ¶ No. j. q. beneficium uiuentis non potest conferri alteri. & hoc indubitatum est, si fiat collatio ab inferiore a Papa: quia beneficia ecclesiastica secundum antiquam ordinationem sunt perpetua. lvi. distin. satis peruersum. & s. de cler. egro. per totum. unde non potest inferior disponere contra legem superioris: maxime in praedictum tertij: ut in cle. ne Romani. de electio. & in c. conquerente. de rest. spo. imo sine magna & manifesta causa non potest quis priuari suo beneficio. est tex. no. in c. inuentu. xvj. q. vj. Sed de Papa potest dubitari. non tamen reperitur, quod unquam fecerit sine causa: imo contrarium suadet in legibus suis: vide tamen, qd leg. & no. in c. si gratiose. de rescript. lib. vj. & dicitur plenè in disputatione. ¶ No. penam facientis se substitui in beneficium uiuentis. Debet enim repelli a comunione ecclesiastica. Et dic, quod debet deponi: ut in c. in primis. ij. q. j. Item efficitur infamis. iij. q. ij. audiuius. & non potest amplius illud beneficium obtinere. Unde credo, quod solus Papa potest cum eo dispensare. Nam, ut dicunt hic doct. & bene: quemadmodum quis non potest eam

ducere in uxorem, cum qua contraxit uiuente marito: ut in c. fi. de eo qui duxit in matrimo. ita nec consequi uxorem spiritualem, cum qua uoluit contrahere uiuente sponso suo: & quodammodo illam adulterando. vij. q. j. in c. sicut. no. etiam Inno. in c. post electionem. j. eo. Et ex hoc credo, quod si is, qui occupauit beneficium uiuentis, maxime scienter faciendo se institui: illud demum impetrat a Papa cum vacaret: non habita mentione de occupatione praeterita: non ualet collatio, tanquam surreptitia: quia si Papa sciuisset sibi non contulisset: vel saltem non ita de facili. p. supradicta. & facit. c. postulasti. de rescriptis. Et per hanc rationem puto idem dicendum in his, qui de facto occupant, seu potentia secularium se intrudunt. & postmodum impetrant a Papa non facta mentione de intrusione praeterita. Nam profecto talis collatio,

seu prouisio surreptitia est, per supradicta. ¶ In gloss. in verbo, appellandi. ibi, sed pone. not. bene hanc particulam gl. vsq. ad fi. Ex qua collige, qd sententia lata in causa matrimonij spiritualis, transit in rem iudicatam. Unde non potest retractari post lapsum decenij: secus in matrimonio carnali: ut in c. lator. & in c. consanguinei. de re iud. Inno. tamen in c. cum olim. de do. & cotuma. & in c. cum Bertoldo. de re iudicata. Sentit idem esse in matrimonio carnali, quod

est in spirituali. sed in c. ad aures. s. de rescript. sensit contrarium. ¶ Sed concludo glo. & dicta docto. plenius explicando: & aduerte, quia quandoq. in istis beneficijs sententia est priuatiua: quandoq. est declaratoria. Primo casu, si is cui facta est collatio postea fuit conscius fraudis, non potest saltem in foro animae cum bona conscientia illud beneficium retinere. argument. in c. fin. de iniur. Si autem non fuit conscius iniustitiae & fraudis, & sententia transit merè in rem iudicatam & iuste potuit isti conferri beneficium adiudicatum per sententiam. Nam sententia lata in matrimonio spirituali transit in rem iudicatam, quatenus tangit praedictum priuatum. Ad hoc bonus textus in c. dilectus. de elec. Nam cum possit quis beneficio suo renuntiare: & vt. s. de renun. per totum. ita acquiescendo sententiae priuatiuae poterit iuri suo praedictum iudicare. Et in hoc casu intellige hanc gl. nec est opus spectare possessionem continuam. per. lx. an. prout disputat hic glo. quia non est opus hic praescriptione: quia sententia priuatiua a qua non fuit appellatum, fecit beneficium vacare: & per consequens tanquam vacans potuit alteri conferri. Sed secus est in matrimonio carnali: quia non potest quis directe renuntiare matrimonio: cum illud sit indissolubile, etiam cum consensu partium: cum non dependeat a facultate eorum: ut in c. super eo. j. de eo, qui co. consang. vxor. suae. & c. debitum. de biga. ¶ Secundo casu cum secundo fuit declaratoria. Exemplum: duobus litigantibus super beneficio iudex pronuntiavit beneficium pertinere ad alium: iniuste tamen: hoc casu si is pro quo lata est sententia habet notitiam iniustitiae, nunquam potest salua conscientia illud beneficium retinere: quia beneficium retineri debet ex institutione canonica: ut in regula. j. de regul. iur. lib. vj. Sententia uero non abstulit sibi ius, sed tantum declarauit ius ad eum pertinere. l. sicuti. ff. si ver. ven. & in c. forus. de verbo. signi. sed respectu illius contra quem fuit lata, bene transit in rem iudicatam: ut amplius non audiat, ex quo non appellauit ad hoc. c. cum dilectus. potest tamen agere contra obtinentem per viam denuntiationis euangelicae, dicendo: quod peccat tenendo beneficium sine ti. ut no. Inno. in d. c. ad aures. & forte retractata via hac sententia, vel per iudicis officium, qui potest inquirere de titulo: ut in c. ordinarij. de off. ord. li. vj. poterit primo beneficium restitui. Et idem puto dicendum in rebus prophanis. nam per sententiam declaratoriam non aufertur dominium directum: ut no. in l. Iulianus. ff. de cod. ind. nec alteri accrescit ius. ¶ Unde singulariter dicit Inno. c. quia plerique. de immu. eccl. q. si is pro quo lata est sententia iniusta, si post transitum in rem iudicatam fatetur eam iniustam: debet talis sententia retractari a per superiore: quia posset procedi per viam denuntiationis euangelicae: ut. s. dixi. nam contra praesumptionem iuris, & de iure admittitur probatio per confessionem illius, de cuius comodo agitur: ut in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. & no. in c. is qui. de spon. ¶ Quae autem sit diuersitas inter primum casum & secundum: dic q. in primo casu ius non causatur immediate ex sententia, sed ex collatione facta post sententiam priuatam: sed in secundo casu sententia fuit causa immediata huius iuris.

S Y M M A R I U M.

1 Beneficia non vacantia non debent concedi, vel conferri. nu. 3. intellige, vt. j. num. 8.

Beneficia vacantia debent conferri intra sex menses: quibus elapsis denoluitur de Episcopo ad capitulum: & demum ad proximum superiorem. num. 7. Episcopatus uero vacantes debent conferri intra minus tempus. num. 4. vide j. eo. c. cum nostris. nu. 3. & in c. dilectus. nu. 1.

2 Beneficium vacans licet alicui promittatur: poterit alteri conferri. Sponsalia cum vno contracta, tolluntur per matrimonium in carnaliter cum alio consummatum.

Capitulum

- 5 Capitulum potest conferre beneficia, excluso Episcopo, qui per negligentiam intra tempus statutum noluit cōferre. intellige ut j. nu. 8. in fi. q. tēpus an sit vtile, vel cōtinuū: vide. n. 11.
- 6 Negligētia superioris potest aliquo casu per inferiorē suppleri.
- 10 Pactum de futura successione, an & quando valeat: & an firmetur iuramento.
- 11 Donatio omnium bonorum præsentium & futurorū non valet etiam firmata iuramēto: bonorum autem præsentium valet. Tempus ut ile, vel continuum, quod est: vide remissiuē.
- 12 Ius instituēdi præsentatū, vel cōfirmādi electū, an trāseat in aliu, si Episcopus est negligēs in instituēdo, vel confirmando?
- 12 Patronus habet ius præsentandi intra sex mēses, intra quos si non præsentauerit: Prælatus habens ius instituendi, vel de iure communi, vel speciali, poterit conferre. nu. 14. & habebit sex menses ad conferendum j. c. quia. nu. 8.

CAP. II.

Nulla ecclesiastica.

Beneficia nō vacā

- a tia cōcedi, vel promitti nō debēt: & cum vacauerint cōcedi debēt intra sex mēses, quibus elapsis de Episcopo ad capitulū, & ecotrā: demū ad proximum superiorē deuoluitur collatio. h. d. Et duæ sunt partes. Secūda ibi: cum verò. Prima prouidet circa beneficia nō vacantia: & diuiditur in tres. Nam primò ponit prohibitionē: secundò eius causam. ibi: ne desiderare. Tertiò fortificat. ibi: cum enim. Secūda pars principalis prouidet circa beneficia vacantia. & primò statuit tēpus ad cōferendū: secundò punit negligētiā cōferentiū. ibi: si autem. & quotidie allegatur in practica, maximè in secunda parte. & ideò nō. ipsum bene. ¶ Casus literalis. Quidā Prælati ante cōciliū Lateran. cōferebant ecclesias, seu beneficia, & etiā dignitates ante, quā vacarent: & sic desiderabāt mortē proximi sui, in cuius locū credebāt se succedere: & ideò statuit cōciliū Lateran. quòd de cætero nulla ecclesiastica beneficia ministeria: vel ecclesiæ cōcedantur alicui, se promittantur ante, quā vacent: ne desiderare quis mortem proximi videatur: in cuius locū se credit successurum. cum in legibus gentilium hoc sit inhibitiū. Turpe enim est, quòd expectatio futurę successionis in ecclesia Dei habeat locum. Cum enim prædicta officia ministeria, vel ecclesię vacare contigerit, non diu maneant in suspēso: sed intra sex mēses personis idoneis cōferantur. si hoc Episcopus distulerit: per capitulum post eā ordinetur. quòd si ad capitulum pertinuerit: & intra dictum tempus hoc non fecerit: Episcopus hoc secundū Deum cum consilio religiosorū exequatur. & si omnes fuerint negligentes, Metropolitanus absq; alicuius cōtra dictione de illis secundū Deum disponat. Bern. ¶ No. primò quòd ministeria, beneficia, & ecclesiæ ponuntur hīc, ut diuersa. Et potest dici, q; ministeriū idē est, quod officium, seu dignitas. j. q. j. c. multi. Beneficiū verò sumitur hīc strictē, ut differat ab ecclesijs. & fortē capitur hīc pro beneficijs simplicibus, quæ sunt in ecclesijs. Ecclesiæ verò tenentur hīc propriē: beneficium tamen largo sumpto vocabulo comprehendit in se omnia ista: ut in regula beneficium. de reg. iur. lib. vj. Nam beneficium sic largē sumptum est beniuola actio gaudium tribuens capienti: ut in lib. seu. in. c. j. quibus mod. seu. amit. ¶ No. ij. q; quilibet clericus potest dici proximus noster. & dic, q; largo modo quisq; nostrę naturę particeps, potest dici proximus. & sic etiā infid. lis ratione humanitatis, potest dici proximus. de poeni. dis. ij. c. proximos. ¶ No. ibi: ante quā vacent. à contrario sensu. quòd beneficium vacans potest promitti. Sed dicunt doct. & bene, quòd per hanc promissionem non afficiuntur manus ordinarij, quominus teneat collatio alteri facta: sicut videmus in matrimonio carnali, quod tenet, non ob. sponsalibus prius contractis cum alijs: ut in. c. sicut. de spon. ¶ No. quòd ex promissione beneficij vacaturi, de facili causatur vo-

- tum captandi mortem proximi. & ideò quātò superior est sanctior, tantò facilius debet abstinere à promissioni bus vacaturorū beneficiorū. ¶ No. in ver. ibi: cū verò. regulā, q; dignitates & alia beneficia minora debent conferri intra sex menses. nunquid hoc habeat locum in executorē Papæ: vide bo. gl. in cle. si de beneficio. de præb. hoc tamen non procedit in dignitate episcopali, & in ecclesia collegiata regulari. Datur enim in istis minus tempus ad eligendum: ut in. c. ne pro defectu. s. de elec. & dicitur j. cū gl. ¶ No. q; capitulum potest habere potestatem cōferendi beneficia Episcopo excluso. Et hoc de iure speciali: ut patet in. c. cū ex iniuncto. in fi. de hæred. & xvj. q. vij. omnes basilicę. ¶ Item no. casum in quo inferior supplet negligentiam superioris. Nā capitulū supplet negligentia Episcopi in collatione beneficij. & vide aliū casum. ix. q. iij. cū simus. ¶ Vltimò not. q; potestas conferendi beneficia deuoluitur ad superiorem gradatim. Potest enim beneficium vacare multo tempore. Nā capitulum habet sex menses: si non confert, deuoluitur potestas ad Episcopū, qui etiam habet alios sex menses: ut in. c. licet. de sup. negl. præla. eo negligente deuoluitur ad Metropolitanū, qui habet alios sex menses: ut hīc. & eo non conferente deuoluitur potestas ad Patriarcham, cui subest Archiepiscopus. si aut non habet superiorem tūc deuolueretur ad Papā: ut in. c. licet. præalle. Cōclude ergo q; gradatim fit hęc deuolutio. vnde si contingeret aliquem istorū esse exemptū: potestas ab eo deuoluitur ad Papā: quia non superior non potest supplere negligētiā alterius: ut in. d. c. licet. ¶ Et ex his infertur, q; Metropolitanus hīc supplet negligentia Episcopi, si Episcopus nō est exēptus: aliās potestas deuolueretur ad Papā. & sic intellige istū tex. Nec ob. si opponatur de capitulo, q; supplet negligentia Episcopi: tamen nō est supra Episcopū. Dico enim, q; capitulū supplet non ratione superioritatis: sed propter comunione, quę est inter Episcopū & capitulum: ut in. c. requisisti. s. de testa. Et per hoc iste tex. restringi debet in hac deuolutione de Episcopo ad capitulum ad beneficia, quę pertinent ad Episcopum proprio iure. In beneficijs aut deuolutis ad Episcopum propter negligentia, vel delictū inferioris Prælati, nō fit deuolutio ad capitulum, sed ad proximum superiorem: quia in istis deuolutis non est tanta communio inter capitulum & Episcopum, sicut in spectantibus iure proprio. Ita notanter dicunt doctores in. c. vnico. ne sede vac. lib. vj. & in. c. quanquam. de elect. eo. libr. & vide per Inno. in. c. cum in cunctis. eo. titu. & hoc notabis. ¶ In gl. ij. in fi. dic clarius, quòd receptio in canonicum fuit facta de presenti: sed promissio præbendę vacaturę, ibi approbatur respectu canonie. Nec consequitur ibi præbendā principaliter respectu promissionis: sed ex quo erat iā canonicus, non debebat esse sine præbenda. Si aut simpliciter promitteretur canonicatus vacaturus: tunc non valeret promissio: ut hīc: in. c. detestanda. eod. titul. lib. vj. ¶ In gl. in ver. condemnare. ibi: * leg. vlti. * Hostien. dicit, quòd hæc litera, dum allegat leges gentilium, loquitur de legibus fforū. de acquirend. poss. l. hereditatem. & de dona. l. quidam. de verbo. obligat. l. stipulatio hoc modo concepta. Nam iura quæ gloss. allegat, sunt Imperatorum, qui non fuerunt gentiles, sed Christiani. & in hoc non est vis. Ipsi etiam Imperatores hoc prohibuerunt postmodum, ut in iuribus allegatis. Et de hoc, an & quando valeat pactum de futura successione: plenē notat Bartol. & alij in. d. l. stipulatio. & in l. fina. C. de pactis. ¶ Et breuiter dic, quòd aut fit pactum de successione legitima conseruanda: & valet, ut institu. de leg. agnat. succe. in fin. & hīc, quia hoc pactum est legi consentaneum. Aut fit pactum ad futuram legitimam successionem diminuendam: & tunc sine iuramento non valet: ut in. l. pactum. C. de colla. sed iur-

SEB. SAPIA.

¶ Concedi. Exten de etiam in executorē Papæ dato ad prouidendum, ut notāt omnes. in. c. proposuit. j. eod. Quid autem si sit facta commenda ad tempus: vtrum tempus illud lateran. cōciliij interim currat: vide gloss. in c. nemo deinceps. in gloss. fi. de cle. in vj. Nunquid autē tempus de quo hic habeat locū in eo qui habet constitutuere vicarium in ecclesia annexa. vide Abba. in. c. extirpanda. in. §. qui vero in repeti. col. ix. s. de præben. ¶ Executore Papæ. Adde Cal. con fil. xxxiij. de præbend. ¶ Diminuēdam. Adde vidēda quæ posui in. l. fi. C. de pact. in apostli. in impressione de tortis.

- a** ¶ Præbendā. Adde videndū Ol. conf. cxxxij. d. Car. con. fil. lxxij. Franci. de Are. conf. xvij.
- b** ¶ Diuidēdo. Ad. de An. cōf. cccij. Anton. Francisc.
- c** ¶ Et futura. de do. natiōe om̄ bonorū præfentiū & futu. rorū: an valeat: vi. de quē plenē habē. tur per An. Imol. Alex. & alios. in. l. stipulatio hoc mo. do: concepta. ff. de. ver. obl. & traditur. p. Bal. & alios scri. in. l. fin. C. de act. Imō qui donat o. mnia bona præfen. tia & futura, pōt te. stari: nisi possessio. nē tradiderit ipso. rū bonorū: vt not. Bal. in. l. sed cū te. stator. C. ad. l. fal. & vide Bar. in. l. cum. duobus. in. §. idem. ff. pro foc. Et adde. q. donans omnia. bona potest reti. nere de bonis do. natis tantum, q. vi. uat: vt est gl. in. l. in. condemnatione. de re iudi. & in. l. si. quis argentū. in. §. sed in his omib⁹. & in. §. si quis uni. uersitatē. C. de do. quod est intelligē. dū verū: nisi donas. sit artifex talis, q. possit a limetā lu. crari. De quo vide. p. Bal. in. c. j. in pri. de nat. feu. in vlib. feu. vbi etiā dicit. q. illa gl. in. d. l. in. condemnatione. 12. est fin.
- d** ¶ Ecclesiā tamē. Adde eundē cōf. xlix. & c. ij.
- e** ¶ Possit purgari. Adde. d. Car. cōf. cxlij. Io. de Imol. cōf. xxxvj. Fran. de are. cōf. xcv. ro. conf. cccxxvj.
- f** ¶ Quæstione. de. hac quæstione vi. de late per Gem. post Ioan. Andr. in. c. P. & G. §. 13. verum. de iurepa. libr. vj. & Abbat. in. c. pastoralis. in. principio. in. j. co. lumna. j. de iure. patro.
- g** ¶ Confirmare. electionem. Idem. dicit Abb. in. c. ij. §. de ele.
- h** ¶ Satis placet.

ramento firmatur: vt in. c. ij. de pa. lib. vj. Quandoq. fit pactum ad successionem futuram præbendam: seu ad tollendū arbitriū vltimę dispositionis: & nō valet: quia cōtra bonos mores: vt in. d. l. stipulatio hoc modo. adeo quod secundū Bar. nō firmatur iuramento. arg. regula. non est obligatoriu. in. vj. Aut fit pactū de certo modo diuidēdo: acquirēda per successionē futurā, & tunc si fit in genere, valet. arg. in. l. iij. ff. pro so. Si verō fit respectu certæ personæ, vt puta super hæreditate Titij. & nō valet, nisi cōsentiat is, de cuius hæreditate agitur: vt in. d. l. fi. C. de pact. & hæc procedunt regulariter. ¶ Et inducitur ad quæstionem. Nunquid possit quis pacisci in vi. ta, vt bona alicuius ad eū pertineant irreuocabiliter post mortem? & Dyn. tenuit, quod sic: donādo omnia bona sua, & interponēdo iuramētum. hoc tamē cōmuniter nō tenetur. Aut enim quis donat alicui præfenti hæreditatē suam. & nō valet: vt. d. l. postulatio. Aut omnia bona sua præfentia & futura, & etiā non valet secundū Bar. quia tollit libertatē faciēdi testamentū ecclesię: tamen⁹ potest fieri hæc donatio: secundū eū vt ipse no. in. l. fi. præal. Pos. set tamen dici, quod etiā cuiuscūq. facta valeat: quia pōt esse hereditas sine rebus corporalibus: vt in. l. heredita. tis. ff. de verb. sig. & ita tenuerunt multi legistę moder. niores. Et apertē pro hac opi. facit ratio Bar. in. auth. in. gressi. de sacrosan. eccle. Aut donatur bona præfentia: & valet donatio, secundū omnes. l. fi. C. de pac. ¶ In gl. in ver. intra sex menses. ibi: de ele. c. vlt. dic, quod ibi nō erant ca. nonici impediti eligere: quia poterāt petere licetiā a su. periore. Nō enim fuit eis interdictū, vt nō eligerent: sed vt nō eligerēt sine licentia superiorū. Vnde poterāt sibi providere petēdo licetiā: & dic, quod tempus illud seme. stre est vtile certo respectu: quia nō currit tēpore impe. dimēti, sed alio respectu, est cōtinuū: quia currit in die. bus feriatis. quod tempus dicatur cōtinuum: & quod v. tile: dic, vt no. in cle. vnica. de in integ. rest. & ff. de diuer. & tēp. præscri. super rub. ¶ In ea gl. ibi. de arbitris. Celsus. dic, quod in casu nostro non potest mora purgari: quia per lapsum huius temporis, incōtinēti deuoluitur pote. stas ad superiorem: vt in iuribus alleg. in gl. Sed generaliter quādo mora possit purgari: dic, vt not. in regula mora. de re. iur. in. vj. & c. potuit. j. de lo. ¶ In ea gl. ibi: nulla licē. tia a superiore petita. & hoc dictū gloss. no. & pro eo facit. tex. in. c. post electionē. j. eod. Nā ibi tenuisset collatio, si deuolutio realiter fuisset facta. ad idē ca. bonę. el. j. de e. lect. sentit Inn. in. c. constitutus. j. eo. ¶ Extra gl. quēro de quotidiana quæstione: Nūquid istud tēpus semestre habeat locū in habēte instituere præfentatum per patro. num? Do. de rot. dec. ccl. tenēt quod nō. Loquitur enim iste tex. in eo, qui habet cōferre: & ideō nō exeditur ad ha. bentē instituere. Respectu enim institutionis fiēde nō re. peritur tēpus a iure limitatū. Remediū est ergo vt recur. ratur ad superiorem qui præfiget terminū debenti institue. re. & si nō instituit intra terminū, ipse supplebit. ad hoc quod no. in. c. ex parte. j. eo. tit. Et potest esse ratio huius dicti. Nā debens instituere, nō debet habere tempus, ita prolixum: sicut is, qui habet conferre: cū institutio fiat de persona præfentata. vnde nō habet superior nisi illum examinare: aliās sequeretur: quod beneficium possit va. care longo tempore. ¶ Nam patronus habet sex menses ad præfentandum: vt in. c. vnico. de iure patro. li. vj. si su. perior haberet alios sex menses ad institutionem, vaca. ret sic beneficium per annum ante, quā deuolueretur potestas ad alium superiorem. Et idem puto dicendum in eo, qui habet confirmare electionem: vt tempus sibi præfigatur per superiorem, si electū differt intra tēpus de. bitū cōfirmare. ¶ Vltimō hic quæro, si patron⁹ differt præfentare intra tēpus sibi statutū, ad quē deuoluitur po. testas, præsupposito q. ius instituēdi ptineret ad prælatū inferiorem Episcopo. Nā primō videt, q. ad Episcopū fiat

deuolutio: quia iste Prælat⁹ inferior habet institutionē de iure speciali. quod quidem ius debet restringi & non extendi ad collationē liberam, quæ nunc est fienda pro. pter negligentia patroni. Debet enim fieri deuolutio ad Episcopū, tanquā ad ordinariū. Nā res de facili reuer. titur ad naturā suā. xxxv. dist. c. ab exordio. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. in. fi. ff. de pact. sed in contrariū est gl. sing. in cle. vnica. de supp. neg. præla. quæ vult quod ha. bens instituere, habet tunc collationē liberā, quod satis placet. ¶ Nam præfentatio patroni nō transfert aliquod ius speciale: sed est quoddam initium, seu quædam serui. tus: vt in. c. quod aut. de iurepa. Ius enim spirituale transfertur ex sola institutionē: vnde priuato patrono per ne. gligentia solū tollitur seruitus illa, & pura dispositio re. manet penes debentē instituere. quod nota semper: quia subtilis est ista quæstio, & posset de facto venire.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia vacantia non possunt conferri: licet ille, cui erāt pro. missa, ante quā vacarent, appellauerit.
- 2 Promissio beneficij vacaturi non conualidatur data eius vaca. tione: quā promissio ab initio fuit nulla.
- 3 Appellatio minus legitima non impedit libertatem conferendi beneficia.

C A P. III.

- R**elatum. ¶ Beneficia vacantia confe. runtur non obstante appella. tione illorū, quibus promissa fuerunt ante, quā vacarent. h. d. Secunda ibi: consultatio. ni. ¶ Casus literalis. Aliqui recipiebant promissiones de ecclesijs non vacantibus: postmodum vacabant. Illi ap. pellabant, ne alijs conferri deberent: quæritur, an tali ap. pellationi sit deferendum? Respon. Papa, quod cū tales promissiones in concilio Lateranē. prædicto sint cassa. tæ: nunquam prætextu talis appellationis, debet omitti, quin ordinentur in eis personę idoneę cum vacauerint.
- 2 Ber. ¶ Not. j. quod promissio vacaturi beneficij, non conualidatur, etiam data vacatione illius beneficij. Nam cū promissio a principio fuerit nulla, ex sola vacatio. nesubsequenti, non conualidatur. argum. in. c. auditis. de. elect. ¶ No. ij. quod appellatio minus legitima, non im. pedit libertatem conferendi. Et no. q. promittens bene. ficium vacaturum, nullo modo obligatur ad obseruan. dum obligationem: quia damnata est a iure.

S V M M A R I V M.

- 1 Collatio beneficij facta per collatorem non valet, si Papa ante sibi rescripsit, vt alteri conferret: & ad hoc misit execu. torem. 2. 7.
- 3 Executor datus ad dandum alicui canonicatum, non potest ei conferre, vel providere de præbenda vacatura. 8.
- 4 Inuestitura non transfert in inuestitum possessionem corpora. lē: intellige quādo inuestitura fit in absentia rei inuestita. 22.
- 5 Beneficia vacatura solus Papa potest conferre: licet de honesta te non debeat facere.
- 6 Papa potest dispensare contra statuta concilij generalis.
- 9 Papa in quibus casibus non dispensat. Bigamus ex dispensatione Papæ ex causa facta potest promo. ueri ad sacros ordines.
- 10 Papa non dispensat in concernentibus fidem. 20.
- 11 Decima ex dispensatione Papæ, an non soluantur?
- 12 Papa in totum potest tollere votum ex causa: aliās non. Episcopus verō nō potest tollere in totū: sed pōt ipsum cōmutare. Papa potest facere omnia, quæ ipse Deus, clauē tamē nō errāte.
- 13 Papa sine causa nō pōt quē absoluerē a iuramento, neq. seipsum.
- 14 Papa non potest dispensare circa vniuersum statum ecclesię: ni. si ex aliqua iusta causa. Papa nō pōt cōcedere Principi seculari, vt possit iudicare inter clericos:

clericos: nisi ex magna causa.

- 15 Monachus ex dispensatione Papæ an possit habere proprium.
- 16 Papa nō dispēsat in secūdo gradu in lineā inæquali: sed in lineā æquali sic.
- 17 Papa non potest iudicari, nec ab Imperatore: nec à toto clero, nec populo: nisi de sola hæresi. quò casu est deponendus, nō à semetipso: sed ab alio.
- 18 Papa existens in peccato mortali, debet moneri secundum denuntiationē euangelicā: & si erit peccatum notoriū, per quod ecclesia scandalizabitur: & monitus non destiterit, poterit priuari, quia sapit hæresin.
- 19 Papæ est obediendum circa omnia illa, quæ præcipit, nisi contineant peccatum mortale.
- 20 Papa in omnibus potest dispensare, præterquàm in articulis fidei, vel præter ea, quæ sui natura sunt mala.
- 21 Sententia, an tollat, vel tradat dominū illi, cōtra quem, vel pro quo datur.

CAP. IIII.

- 1 **P**roposuit. ¶ Si scribitur ei, ad quē spectat collatio, dato executore ad prouidendū per præsentationē literarū collatori factā afficitur præbēda: ita, q̄ collatio alteri facta non tenet. h. d. secundum verū intellectū. ¶ Et duę sunt partes principales. Primò narrat factū cōtinens gratiā, & executoris processum: capitulo contemptū: & duplex factū Cælestini. Secūdo ponit mādātum Inn. præmittēs protestationē & ipsius motiū. ibi: licet autē. ¶ Casus literalis. Cælestinus Papa mādauit Præposito & capitulo Cameracēsi: vt. T. presbyterū reciperēt in fratrē: & assignaret ei præbendam proximò vacaturā, quæ ad donationē suā spectaret in ecclesia sua, Decano Remēsi super hoc executore cōcesso. Sed cum Decanus inuenisset eos contumaces, dictū presbyterū inuestiuit de præbenda primò vacatura in ecclesia Cameracēsi pertinēte ad donationē ipsorū. tandē vacauit vna præbenda, & ipsi eā alij assignauerūt. Cælestinus hoc intelligens, & volens ratū habere, quod ab eodē Decano factū fuit, cassauit collationē factā à capitulo, & dictū presbyterum de ipsa per annullū inuestiuit. Sed etiā dictus presbyter præbendā illā adhuc quietē habere nō potuit: cū alius eam possideret. Accessit ad dominū Inn. & exposuit ei omnia prædicta. dixit ergo Inn. q̄ licet non sit intentionis suæ inuestituras de vacaturis factas contra canonicū institutū ratas habere, qui potest contra ius dispētare: tamē cōsiderans, quò dictus presbyter non fuit inuestitus de vacatura, sed vacante per Cælestinū, quæ post cassationem concessione, quam fecit capitulū, intelligebatur vacare: mandat Papa Præposito & capitulo Cameracen. qualiter amoto ab eo, quolibet detentore, dictā præbendā præfato presbytero assignare procurēt. B. ¶ No. j. q̄ per mādātū factū ordinario dato executore ad prouidendum ex sola præsentatione afficitur potestas ordinarij: vt collatio alteri facta nō valeat. Et iste est verus intellectus istius. c. hodie magis probatur in. c. si capitulo. eo. ti. in vj. Hic enim scriptū fuit capitulo, & fuit datus executor ad prouidendū de præbenda in defectum capitulo. vnde ex sola præsentatione facta capitulo, affecta fuit potestas capitulo: ita, quòd collatio præbēdæ postmodū vacātis: alteri facta nō tenuit. ¶ No. ij. q̄ executor nō potest prouidere, seu inuestire de vacaturo beneficio. licet ergo posset cōferre canonicatū de presenti, si hoc mandatur: nō tamen debet conferre præbendā, nisi prius vacet præbenda. ad idem ca. si capitulo. & c. executor. eo. tit. ¶ No. quòd per inuestituram nō transfertur possessio corporalis. Nā Cælestinus hic inuestiuit clericum per annullū, nec per hoc fuit translata possessio corporalis: imò in fin. mandat capitulo: vt præbendā assignet sibi dando possessionem. & de hoc vide, quòd latius dixi in. c. auctoritate. s. ti. prox. ¶ No. in versic. licet. quòd licet Papa possit dare ius ad beneficia vacatura: non tamen de honestate. vnde Inno. hic fatetur se nō velle habere ratā inuestiturā de vacaturis beneficijs. ¶ Sed no. ex isto ver. iuncto. c. ij. s. e. q̄ Papa potest dispētare cōtra cōcilij. Nā. c. ij. alleg. fuit editum in cōcilio generali. & nihilominus Papa hic dicit, quòd supra illud ius possit dispensare. Pro hoc. c. significasti. s. de ele. vbi dicitur, q̄ in cōstitutionibus cōcilij, intelligitur auctoritas Papæ. sed dic, vt ibi plenē dixi. ¶ Opp. contra tex. videtur enim cōtrarij sibi in multis locis. Nā primò dicit, q̄ executor reperit canonicos cōtumaces: & ideò inuestiuit de præbēda vacatura. Nā cū nō potuerit inuestire de vacatura: vt in ver. licet. nō pōt dici, q̄ canōici fuerit cōtumaces: q̄ nō potuerūt dare p̄

bēdā vacaturā. Itē Cælestin⁹ dicit, q̄ valebat factū Decani: & tñ In. dicit, q̄ nō est suę intētionis habere ratā inuestiturā de vacaturis factā. & nihilominus mandat illi, pro quo fuerat scriptū, præbendā assignari. Item videtur iste tex. contra. c. dilectus. el. ij. s. de præb. vbi collatio alteri facta cōtra mandatū Papæ, tenet nec reuocatur: & tñ Cælestinus hic reuocauit collationē factā per capitulū. ¶ Sol. ex gl. colliguntur plures lec. sed vera & communis lec. est, q̄ hic fuit scriptū, non solū ordinario: sed etiā executori: quo casu p̄ solā præsentationē literarū ordinario factā afficitur potestas ordinaria: vt collatio alteri postea facta nō teneat: vt probatur hodie clarissimē in. c. si capitulo. meritò collatio facta postea p̄ capitulū nō tenet. & sic nō ob. d. c. dilectus. q̄ ibi fuerat scriptū soli ordinario. quo casu nō abdicatur potestas ab ordinario: ideò collatio alteri facta tenet. sed qñ semel dat executor ad prouidendū in defectū ordinarij incōtinenti, cū ordinarius nō vult parēre: potestas transfertur ad executore. ideò collatio alteri facta p̄ ordinariū nō tenet: meritò Cælestinus cassauit illā collationē alteri factā. Vnde illa cassatio refert potius ad factū, quàm ad ius: quia vt prædixi erat nulla ipso iure. vnde licet decan⁹ malē fecerit inuestiēdo de vacatura præbēda, tñ præsentatio literarū iā affecerat manus ordinarij. Et in eo, qđ tex. dicit: q̄ reperit canonicos cōtumaces. dic, q̄ fuerūt cōtumaces in recipiēdo illū in canonicū: quāquā em̄ præbēda nō vacās, nō possit cōferri, tñ receptio i canonicū debebat fieri de presenti, secūdū mādātū Papæ. nec Cælestin⁹ cōtrariat Inn. vel ecōtrā. Nā Cælestin⁹ vult habere factū Decani ratū in effectu. Inn. verò reprobauit formā, quaten⁹ Papa inuestiuit de vacatura: sed i effectu ap̄ pbauit, dū exequitur collationē factā p̄ capitulū. Et secundū prædicta debent intelligi varietates positæ in gl. ¶ In gl. ibi: & malē. nō. gl. iūct. tex. q̄ execut⁹ p̄ Papā ad prouidendū de vacate bñficio, vel cū vacabit: nō pōt cōferre bñficiū nō vacās: sed debet pri⁹ expectare vacationē. ¶ Et no. q̄ gl. in fi. dicit, q̄ Cælestin⁹ fuit mot⁹ de facto, & non de iure. dic meli⁹, vt p̄dixi: q̄ imò de iure: q̄ collatio alteri facta nō tenebat, nec habuit ratū factū Decani in forma: qđ patet ex eo, q̄ ipse inuestiuit de vacate. nā si voluisset habere ratū factū in forma, fuisset cōtent⁹ illa inuestitura Decani. ¶ In gl. i ver. assignatis. in fi. dic, q̄ collatio ipso iure fuit facta p̄ capitulū. vñ cassatio Cælestini refert hic ad factū. & ad. c. dilect⁹. respō. vt. s. dixi. ¶ In gl. i ver. dispensare. nō. bene hāc gl. q̄ notabilis & multū allegabilis in materia sua, attingens multos casus dubios, in qbus Papā nō dispēsat. & vide quasi eosdē in Spe. in ti. de leg. super rub. de dispēsa. in s. nūc breuiter in vlt. col. ¶ Et inquātū gl. in prin. dicit, q̄ dispēsat cōtra Apostolū allegādo. c. lect⁹. xxxiiij. dist. & videtur gl. velle, q̄ cū bigamo potest Papa dispētare: vt pmouetur ad ordines: licet Apostol⁹ aliud dixerit. Spe. tamen in loco præallegato videtur sentire contrariū. Sed tu plenē vide per doc. in. c. ij. de biga. vbi cōiter tenet primum. Et intelligo, q̄ dispēsat ex causa. Nā cum Apostolus fuerit mot⁹ instinctu spiritus sancti, nō debet sine causa ei⁹ præceptū relaxari arg.

Adde Lap. alleg. lxvij.

¶ Ordinarij. Ad. de videndum Fe. de. consil. ccxcix. vbi latē.

S E B. SAPIA.

¶ Dispensare. An Papa possit dispensare cōtra ius commune sine causa, tradit Feli. in. c. postulasti. col. xv. vers. quartus casus s. de rescrip. & nū. quid Papa non verus, sed qui Papa reputatur, hoc possit facere, vide eundem Fel. in. c. capitulum. col. vltim. s. eo. tit. de rescripti.

S E B. SAPIA.

¶ Non tenet. Ad. de quod voluit Ol. dra. consil. cccxix.

¶ Contra Apostolum. Vide Angel. in. l. bene à zē. none. C. de quadri. præscrip. vbi dicit, quòd Papa non dispensat in his, quæ sunt contra articulos fidei: sed bene in his, quæ pertinent ad vniuersalem statum Ecclesie: quia in his est maior Apostolo. refert Fel. in. c. quæ in ecclesiarum. co. viij. ver. & per hāc limitationem. s. de potestate Papæ.

¶ Bigamo. Adde Anch. consil. cxxij. & de potestate Papæ in dispensationibus, vide per eū, dem consil. cxxl. & cccxxxij.

¶ **Episcopus autē** dispēsat. Adde in quib⁹ dispēset **Episcopus**, do. Car. consil. xxxv. Ant. Francis.

¶ In quibus casibus valeat dispensatio **Episcopi**, vi de Spe. in ti. de dispensat. i. s. nūc de **Episcoporum** vbi ple nē pōnit. & vide gl. in c. min⁹. l. di. & do. Card. in cle. j. in. s. j. de religio. do. & adde q. dispensatio permittit **Episcopo** potest ab eo solo fieri si ne capitulo: vt est glo. in c. cū ex eo. de election. lib. vj. neque potest **Episcopus** dispensare cum corrupta: vt sit abbatis: sed solus **Papa**, vt p. d. Car. in cle. ij. s. sta tuimus. de statu mona. Et tene mē ti q. dispensatio facta p. **Episcopū**, vel aliū inferiorē à **Papa**, nō valeret nisi in casibus per missis, & causa cognita: vt per dom. Ant. post Innoc. in. cat. si clenci. de iudi. & per eūde Innoc. in. c. veniēs. de fil. pref. nec po test **Episcopus** di spēfare cū illegi timo, & facere eū habile ad prābē. dā ecclesiā cathe dralis, & notāt do mi. de Ro. in deci. cxxxix. incip. vo luerūt domini. in nouis. Et adde etiā q. potestas dispē sandi competens **Episcopo**, nō cō petiti eius vicario. ad quod vide Pau lum de cast. in con silio suo. cxvij.

¶ **Statū ecclesiā.** Adde Rom. consil. cccxl. Oldr. con silio. cccxxv.

SEB. SAPIA.

¶ **Statum eccle siā.** Vide Abb. in disputa. sua in cipi. **Episcopus** & quidā rector. col. xxj. ver. venio ad tertiu mēbrū. vbi dicit, q. in cōstitu tione **Papē**, p. quā b alteratur status ec clesiā vniuersalis, requiritur euīdēs causa, quā nō prē sumit in tali casu. de quo etiam per

opti. in. c. contra, & c. sunt quidam. xxv. q. j. & ita dicerem in casu sequenti in glos. ¶ Et in hoc potest dici capiēdo alium casum exceptū à glo. quod aut **Apostolus** aliquid dixit circa fidē, & tunc **Papa** non dispensat in illo. ad hoc vide tex. x. q. iij. in. c. si is, qui prāest. vbi refe runtur verba **Apostoli** dicentis: quod si etiā **Angelus** de cālo diceret contrarium, anathe ma sit. vnde fortius **Papē** non est credendum. & hoc voluit hīc glo. & xv. dist. in. c. sicut. In alijs verō non concernentibus fidem, potest **Papa** dispensare ex causa: quia ille, qui dispen sat, non tollit legem: sed ex causa incerta perso na: vel ad tempus remittit. & dispensatio quā doq. necessaria est. l. dist. in. c. domino sancto. & ca. cum institueretur. Nam quandoq. & ipse **Deus** dispensauit cum **Patriarchis**, qui ha buerunt simul plures vxores. de quo dicendū vt leg. & no. in. c. gaudemus. de diuor. Sed sine causa non puto, quod dispensare possit: quia non est dispensatio, sed dissipatio, vt dixit post beatum **Tho. Io. And.** in. c. de multa. s. de prē ben. Nec esset bona prāsumptio in **Papa**, si vel let dispensare contra dicta sanctorum: & ma ximē **Apostoli**: vt in. d. c. contra. & c. sunt qui dam. ¶ Excipit deinde gl. casum notabilem in solutione decimarum. De hoc qualiter **Papa** dispenset in decimis non dandis: dic, vt ple nē not. Hostien. in. c. à nobis. j. de deci. vbi dice tur. ¶ Item in quantum dicit glo. quod in vo to dispensat: intellige quando hoc facit ex cau sa. Nam sine causa non potest tollere obliga tionem **Deo** per votum acquisitam. vide glo. not. in. c. non est. infra de voto. **Episcopus** au tem dispensat circa votū: vt in capi. j. & quod ibi not. de voto. ¶ Sed credo quod hīc sit diffe rētia inter **Papam** & **Episcopum**. quia **Episco pus** non liberat ex toto à voto: sed commutat in causam **Deo** magis acceptam: vt in. d. c. j. sed **Papa** potest ex causa ex toto liberare, quemad modum posset ipse **Deus**: quia verisimile est, quod **Deus** ex causa dedit potestatem suam inter homines vicario suo: aliās non fuisset bo nus paterfamilias, si dimisisset gregem suum sine pastore, qui ex causa posset omnibus con sultare, vt in simili dicit Innoc. in cap. quod su per his. de voto. vnde, vt dicit nota. Hostien. in cap. quanto. de translatio. praelato. cum idē sit **Dei** & vicarij sui consistorium, potest **Papa** ferē omnia facere, quā **Deus** potest clauē non errante. Et idem dicit Innoc. de iureiuran. in. c. quanto. Nam **Christus** generaliter dixit **Petro**: Quodcunq. ligaueris & c. & quia dixit quodcunq. nil excepit. in. c. solitā. de maio. & obediē. xxxj. j. c. quod si dormierit. ¶ Et idē dic circa iuramentum. Nam sine causa **Papa** il lud non relaxat: vt not. dixit Innoc. in. c. cum in ter. de renunc. & gloss. in cap. quanto. de iure iurand. & sic limita dictum huius glo. Ex quo infertur, quod cum **Papa** sine causa, non pos sit aliū absoluerē à iuramento: fortius nec se ipsum. argu. op. in. c. fin. s. titu. proxi. ¶ De mum gl. excipit: vt nō possit **Papa** dispensare contra vniuersalem statum ecclesiā. & nota bis bene hunc casum: quia comprehendit in se multos casus. Et glo. in. c. literas. de rest. spolia. in ver. dispensare. Sed cōtra hoc facit. c. nō de bet. de cōsan. & affi. vbi **Papa** ex toto immuta uit vniuersalē statū ecclesiā, relaxādo phibi

tionē cōiugij in. v. vj. & vij. gradibus cōsanguinitatis & affinitatis. vnde gloss. videtur dubitasse in. c. quā ad perpetuam. xxv. q. j. sed pro nūc potest solui, quod aut decoloratur status ecclesiā ex tali dispensatione, seu immutatio ne: & tunc **Papa** nō potest. & sic intellige hāc glo. & consil. & vide bo. text. in. c. & si illa. j. q. vij. quod tenuit Spe. in loco prāalle. & Arch. xxv. q. j. c. sunt quidam. Ex quo infertur **Papā** non posse sine causa dare potestatem alicui **Principi** seculari, vt possit iudicare inter cle ricos: maximē cum priuilegia clericorum sint de iure diuino: vt not. xcvj. dist. si Imperator. & per Inno. in. c. ij. de ma. & obe. Aut non de coloratur status ecclesiā: vt puta, quia subest causa mutandi, vel dispensandi: & tūc credo, quod possit maximē circa vnum casum, vel duos. sic intelligo. d. c. non debet. & cōcor. gl. in. d. c. quā ad perpetuam. & c. sunt quidam. Sed quidam sunt, qui de hoc dubitauerunt. ¶ Dicit insuper hīc glo. q. non dispensat, vt monachus habeat proprium: de hoc plenius & melius vt dicetur in. c. cum ad monasteriū. de sta. reg. vbi per doc. & per Ioan. an. in regu la, semel **Deo** dedicatum. de reg. iur. lib. vj. in mercu. ¶ Et in fi. gl. intellige, quod **Papa** non dispensat in secundo gradu inter ascendentes: sed in collateralibus dispensat in linea aequali: non autem in linea non aequali: vt puta vt pa truus possit ducere neptem in vxorem. Sunt enim in secundo gradu in linea inaequali. Sed cum filiis duorū fratrum poterit dispensare: quia sunt in secundo gradu in linea aequali: ita no. in. d. c. literas. vbi vide rationē. & in. c. gau demus. prael. & sic declarate fi. gl. ¶ Extra glo. dicit hīc Host. q. **Papa** intantum habet sui ipsius potestatem, vt pro facto vel dicto non possit ab alio accusari, vel condemnari: nisi de heresi. xl. dist. si **Papa**. Potest tamen si iacet in peccato admoneri, iuxta regulam euangeli cam, si peccauerit & c. tam publicē, quā oc cultē: iuxta qualitatem peccati: quia non est exemptus à regula euangelica. Dicit tamen, q. alteri parti illius regulæ non subijcitur: dum dicit, quod si non audiuerit, dic ecclesiā: quia excepta causa heresis, non potest iudicari, eti am si Imperator & totus clerus & populus si mul conueniant. ix. q. iij. nemo. & c. aliorum. Vnde quo ad **Papā** exponit ipse illa verba, dic ecclesiā, id est, **Deo** vt ipsum conuertat, vel dic ecclesiā triumphanti, id est cālesti, vt o ret eo. ¶ Ex his dictis Host. no. pulchra dicta. Primò dum sentit, quod in facto heresis po test accusari, & ab alio condemnari. Nam ali bi sit disceptatio vtrum **Papa** ab alio in causa heresis possit condemnari: quia quidam vo luerunt, quod debeat seipsum deponere, si cut fecit in. c. nunc. xxj. dist. sed plus placet hēc opi. vt possit ab alio condemnari & deponi in facto fidei. & hanc opi. expressē tenuit Archi. ¶ c. nos si incompetēter. ¶ in. c. in fidei fauorē. de hare. lib. vj. & facit. ij. q. vij. in. s. item cum Balaā. vers. item Symmachus. & dicit Archi. in. c. fidei. quod cōcilium erit iudex. Pro quo vide gloss. in. c. Anastasius. xix. dist. & vide ali am glo. sing. in. c. si duo. lxxxix. distin. quā di cit, quod si est dubium apud quem sit papa tus duobus vel pluribus contenditibus su per eo, concilium erit iudex. ¶ Secundo

not. ex

Feli. in. c. si quādo. col. vj. s. de restitu. ¶ Neptem. Adde Anch. consil. ccdx. xiiij. vbi in facto consuluit.

SEB. SAPIA.

¶ Ab alio accusa ri. Vide Card. A. lex. in. c. sinodum in. j. col. xvij. dist. Fel. in. c. nonnulli. in prin. col. iij. s. de rescr. & in. c. ij. ver. xxij. si **Papa**. col. ij. s. de prāscr. Ro. in cōsi. cccccxxij. incipi. quomodo discutienda.

¶ Deponere. Ad de videndum do. Car. cōsi. cxlv. xij. & cl. & ibi quādo sit obediendū eius prācepto. & late per Ro. eius consil. pen. vbi an **Papa** possit accusari de quibus se corrigit, eius sin. fol. xiiij. Anton. Franciscus.

¶ Circa hoc quod hīc dicitur de **Papa**, an possit accusa ri, & de quibus: di cas q. **Papa** nemi nem habet supra se: nisi conciliū ge nerale licet cōgre gatū per seipsum: coram quo potest solum accusari de his, quā discolo rant statum eccle siā, vel de heresi. vt per gloss. in. c. si **Papa**. cl. distin. & idē non potest etiam ab Impera tore iudicari: vt in c. in scripturis. xc. vj. dist. nec ab vllō alio: cum non ha beat superiorem: vt in. c. cuncta per mundum. & in. c. aliorum. ix. q. iij. Et quod de heresi possit accusari co ram concilio, habe tur in. s. haeres eti am. xvij. dist. & in c. nos si incompe tēter. s. item cum Balaam. ij. q. vij. & per Archi. in. c. in fidei fa uorem. de hare. li. vj. & per do. Card. in. c. licet. de elect. in clement. ij. in. s. nuncijs. ad fi. de hare. vbi dicit, quod cum concilium nō possit facile con gregari, posset dā nari de heresi, per successorē, quod etiā voluit d. Car. d. c. licet. si de ele.

- no. ex dicto Host. q. Papa existens in peccato pōt admo-
neri secundam regulam euāgelicā. de qua in. c. nouit. de
iudi. licet gl. dubitauerit. ij. q. j. c. si peccauerit. quæ dicit,
q. ex quo nō potest ab alio iudicari, frustratoria est illa
denūtiatio. Sed tu dic melius quā dicat hīc Host. q. si
peccatum Papæ est publicū & inde scandalizatur ecclesia
tunc tota regula euangelica habet in eo locū: vt si admo-
nitus non vult desistere: dicatur toti ecclesiæ. i. concilio.
& ab eo poterit puniri: quia est suspitio hēresis cōtra eū
qui stat in peccato publico scandalizans ecclesiā, & mo-
nitus nō se vult corrigere. Ita dicit gl. fin. quā alleg. totus
mundus in. c. si Papa. xl. di. serua ergo dictū Hosti. cū pec-
catū est occultū, seu cū ecclesia non scandalizatur. sed vix
pōt accidere, q. ex peccato publico Papæ ecclesia nō scan-
dalizetur. iuxta illud propheticum: Si is qui est vnctus
peccauerit, faciet populū delinquere. s. per malū exēplū
19 vt in. c. magnæ. de voto. † Dicit etiā Host. circa subditos
Papæ q. omnes tenent sibi obedire, quicquid præcipiat:
dūmodo certū sit, q. præceptū non cōtineat peccatum
mortale. Nā in peccato mortali nō tenentur sibi obedi-
re: sed potius Deo, qui est verus pontifex. xj. q. iij. Iulia-
20 nus. & c. si dominus. & c. requisisti. † In potestate verō
dispensandi dicit hīc Vinc. q. in omnibus potest dispēsa-
re præterquā in articulis fidei. quod satis mihi placet. &
est dictū valde notabile. & intellige de dispēstatione pro-
priè sumpta. s. quā fecit ex causa rationabili. & vide Inn.
in. c. cū ad monasteriū. de statu reg. vbi dicit, q. sine causa
nō dispensat in his, quæ nō sunt iuris positiui puri. & vi-
de quod dixi in. c. de multa. s. de præben. Dicit tñ Host.
dictū Vincē. verū: nisi interueniat peccatum mortale:
quia in illo non dispensat intelligēdo, q. sit peccatū mor-
tale ex leg. diuina, & nō ex. l. positiua: quia illi non subijci-
tur. & credo q. idē sentit Vincē. & vide gl. in. d. c. literas.
quæ idē voluit: vbi dicit latius, q. in his, quæ sui natura
sunt mala: Papa dispēfare non pōt. de iure iur. & si Chri-
stus. tu vide bo. tex. xl. dist. c. j. & ista sufficiant pro nunc.
21 † In gl. in ver. vacare. no. gl. quia solet multū allegari,
q. per sententiā perdat dominū. & colligitur ex tex. in eo,
q. dicit, q. per cassationē collationis vacauit præbenda.
& sic prouisus perdit omne ius quod habebat in præben-
da: aliās nō diceret vacare: sed gl. est verissima, qñ senten-
tia est iuris priuatiua, sicut fuit ista. quid aut si esset iuris
declaratoria: & an acquiratur dominū illi: pro quo fuit
lata sententiā? Dic de hac quæstione & præcedēti vt est
bo. gl. in. tit. de offi. iudi. in fi. per Cy. in. l. j. C. cōia vtrius-
que iudi. per Bart. in. l. pōponius. ff. de acqui. pos. aliquid
22 per Inno. in. c. cum nostris. j. eo. & p. Ioan. Cal. hīc. † In
gl. fi. ibi. i. collatā. h. d. gl. vt euitaret contrarium. Nam ex
quo iste fuerat inuestitus per Cælestinū de præbenda va-
cāte, acquisiuerat omne ius: vnde frustra manda Papa in
fi. illi præbendam assignari. Sed dic, q. refertur ad corpo-
ralem possessionem secundum alium intellectum, quem
glo. subijcit. & ille plus placet: quia per inuestituram in
absentia factam non transfertur possessio: vt dixi in. c. au-
thoritate. suprā ti. proxi. Innoc. ponit hīc vtrum execu-
tor possit providere de beneficio vacanti de iure. & non
de facto. Quod vide: quia de facto potest, non de iure.

S V M M A R I V M.

- 1 Collatio beneficii vacantis, si non sit facta intra sex menses, non transit in superiorem, si collator fuit legitime impeditus quod tempus currit a die notitiæ vacationis. 7. 8. vide j. c. c. ex parte. iiii. 13.
- 2 Intrusus in beneficio dicitur ille, qui sine autoritate illius, ad quem spectat collatio: illud tenet.
- 3 Tempus præfixum propter negligentiam alterius, non currit impedito: quocunque impedimento iuris, vel facti: secus si tempus est præfixum in fauorem alterius, quo casu currit ignorāti, vel impedito.

Executor testamenti, si non potuit exequi testamentum intra an-
num: nihilominus deuoluitur potestas ad Episcopum.

- 4 Collatio beneficiorum deuoluitur ad solum Papam: quando Epi-
scopus non potuit conferre, quia est suspensus. nisi talis col-
latio esset cōmunis Episcopo, & capitulo. quo casu capitulū
conferret.
- 5 Papa, si vult, potest conferre omnia beneficia de mundo: & in
collatione beneficiorum concurrere cum quolibet ordinario
licet non sit honestum, quod auferat alijs potestatem.
Papa est ordinarius totius orbis.
- 6 Saluū scōductus datus alicui ad veniendum ad aliquem locum,
intelligitur, quod possit ibi secure morari, & secure redire.
- 7 Ignorantia probatur per iuramentum illius, qui illam allegat.
vide j. c. ex parte. iiii. 13.
- 9 Confirmatio in forma communis, vel ex certa scientia, quando
dicatur.
- 10 Capitulum quando habet conferre beneficia ex negligētia Epi-
scopi, an conferet quando Episcopus incipit esse in mora: an
post lapsum sex mensium?
- 11 Restitutio in integrū ex illa clausula generali, si qua mihi &c.
an detur impedito ob suum delictum. 3.
- 12 Suspensus ab officio tantum, non potest conferre beneficia.
- 13 Damnum, quod quis habet culpa sua: quo casu sibi imputetur.
Casus fortuitus imputatur illi, qui dedit operam rei illicitæ, per
quam ille casus venit.
- 14 Per delictum clerici confiscantur bona sua patrimonialia, non
autem bona sua ecclesiæ.
Fiscus reperitur etiam penes ecclesiam.
Bona clerici delinquentis, an applicentur fisco ecclesiæ Roma-
næ, an fisco Prælati sui.
Bona clericorum decedentium ab intestato sine ecclesiā, vel cō-
sanguineis, veniunt ad Prælatum eorum.
Mulctæ, quæ imponitur clericis pro delicto an applicetur mulctā
ti. vide remissiuē.

CAP. V.

Quia diuersitatem. † Seme-
stre ad eligē-
dum seu conferendū à iure præfixum nō cur-
rit legitime impedito nec incipi currere: nisi
à die notitiæ vacationis. & est tex. multū allegat. & quo-
tidianus. Duæ sunt partes principales. In prima Archi-
querela. In secunda causæ cōmissio ibi: mandamus. Secun-
da subdiuiditur. Nā primò ponit mādatur, & soluit ob-
staculum. Secundò duos casus excipit, ibi, nisi. Et secun-
dū casum tripliciter exponit ibi: sic tamen. † No. oēs di-
uisiones capituli, quando nō intelligis tex. quia multum
declarant tex. & nō inbanū sunt inueta diuisiones. quod
bene not. † Casus literalis. Archiepiscopus Eboracens.
fuit suspensus à Papa, tēpore suspēisionis suæ & etiā post
eā quidā præter autoritatē ipsius intruserat se in eccle-
sia Eboracens. & alias ecclesias, in quibus collatio be-
nificiorum pertinet ad ipsum: super his conquestus est
Archiepiscopus domino Papæ: mādatur Papa legato apo-
se. qui erit in partibus illis: quatenus cōpellat omnes il-
los, qui acceperant præbēdas, vel ecclesias, & dignitates
pertinentes ad collationē Archiepiscopi præter autho-
ritatem ipsius, ad eas resignandas per sententiam excōi-
cationis, & subtractionē aliorū beneficiorū suorū, non
obstante cōfirmatione aliqua se. apost. in forma cōmu-
ni obtenta: nisi fortē aliqui alias habuissent de speciali
mādato apo. se. vel autoritate lateranen. cōcil. ita tamē
q. tēpus suspēisionis intra sex mēses nullatenus cōputet,
quia cōciliū lateranēse cōtra negligētes tātū fuit promul-
gatū. Itē Archiepiscopus nō potuit vtī propria potesta-
te in cōferendis beneficijs: & sic propria culpa suspēsus
fuiſſet à potestate conferendi: nō tamen ad capitulū pro-
pter culpā, illa collatio beneficiorum erat deuoluta: sed

† Præter quā in
articulis fidei. Ad-
de, an Papa pos-
sit dispensare, q.
quis possit saluari
sine baptismo: aut
confessione: Feli.
in. c. quæ in eccle-
siarum. col. vj. se-
cunda conclusio
ibi. Idem in irre-
gularitate. s. de cō-
stituit.

a ¶ Intrusus. adde quis dicatur intrusus, Cal. confi. vij. de ver. signi. Ant. Francif. ¶ Adde q intrusus dicitur, qui iniuste detinet beneficium: & tenet ad restitutionem futurum: vt in capi. cum dilectus. de pur. ca. Nā beneficia ecclesiastica, non possunt possideri sine legitima institutione: vt in regu. la. j. de re. iur. li. vj. & si quid facit intrusus nō valet: vt in. c. omne, quod. xxv. q. j. & habet per Inn. in. c. nihil de elec. Et iō dicebat bal. i. l. pe. de pi. gn. act. q intrusus nūquā dicitur tollerari in beneficio. Et quo modo contra intrusum formetur libellus, qñ cōuenitur: vide p. Spec. in tit. de elec. in. §. j. in ver. cōtra intrusum.

SEB. SAPIA.

a ¶ Intrusus. quot modis qs dicatur intrusus, declarat Feli. in. c. in nostra col. vij. ver. f. quot modis. s. de resc. & in. c. veniens. in ver. not. q intrusus. j. de accusa.

b ¶ Supensione. Ad detñ q Ro. confi. viij. cōsuluit quod ei, qui iurauit non appellare, currat decennium, si nō appellauit ratioe perituri.

c ¶ c. cum esses. Ad de qua ibi ponā Deo duce.

SEB. SAPIA.

d ¶ Saluifconditus. Vide Bal. in l. j. ff. ad l. Iul. ma. & in. l. v. iur. ff. de sepul. vio. cū al. le. p. Fel. i. c. ij. col. j. s. de treug. & pa.

e ¶ Bene notabis. Adde q Lap. alleg. li. j. dicit. q non creditur Episcopo dicēti vacationē ignorasse, quia tenet visitare ecclesias. & dicit do. Car. cōf. xcix. q tēpus cōferēdi beneficia cōputatur à die sciētiae, & qualiter pbeī ignorātia, vide Ro. confi. cclxxxij.

ad ipsum Papā donatio pertinebat: qui propter culpā aliquā potest conferre prae bendas. Tēpus etiā quo accessit ad papā, & permanferit ibidē, & recessit intra sex menses nullatenus computetur: & tēpus sex mēsum cōputetur nōa tēpore vacationis prae bendarū: sed à tēpore notitiae ipsius Archiepisc. Bern. ¶ Not. j. ex principio. & tene illud menti q quēadmodū homines sunt diffformes in corporibus, ita sunt diffformes in animis. & hoc vult istud pñcipiū: ex diuersitate corporū saepe sequitur diuersitas animorū. Ideō amicitia multū extollitur, quia quasi miraculosē vnus est animus amicorū in diuersis corporibus. Ideō Papa assumpsit hīc hoc exordiū, quia erat op. in casu huius cap. vtrū Episcopo suspenso potestas deuoluere tur ad capitulū: & vtrū tempus suspensionis deberet cōputari in semestri praefixo ad cōferendum. ¶ ¶ No. ij. ibi: *se intruserunt*. q intrusus in beneficio dicitur ille, qui obtinet beneficium sine autoritate illius: ad quē de iure spectat collatio. ad idē. c. ex frequētibus. de institu. & dicitur intrusus: quia non intrauit per portā: sed quasi violenter ibi iniectus. ¶ ¶ Not. iij. q tempus praefixū in odiū negligentū, nō currit impedito impedimento iuris, vel facti. Et de impedimento iuris exemplificat ibi, suspensione. b de impedimento facti exemplificat ibi, tempore quo stetit in curia post absolutionē, & tempore reuersionis. & hoc bene notabis. Secus dic, quando tēpus esset praefixū nō in odiū negligentis, sed in fauorē alterius. Istud enim tempus currit etiā ignorātī. Pro hoc bo. tex. in. l. genero. ff. de his qui no. inf. vbi tempus anni currit etiā mulieri ignorātī mortē mariti. & vide gl. not. in. c. statutū. de pñbē. lib. vj. & no. dictū Spe. in. ti. de instr. edi. in. §. nūc verō aliqua. ver. itē, q si executor. vbi ponit vnū dictū singulare & quotidianū. Dicit enim, q si executor testamētum non potuit exequi intra annum: nihilominus deuoluitur potestas ad Episcopū, ar. in. l. nulli. C. de epi. & cle. & in. c. nos. j. de testa. non reddit rationē: sed tu redde per praedicta. Nam illud tēpus anni non fuit praefixū in odiū executoris: sed potius in fauorē defuncti: ne diu differatur ipsius voluntas. de quo tamen vide, quod dixi in repe. c. cū esses. de testa. ¶ ¶ No. quod praelato suspēso potestas conferendi beneficiū, non deuoluitur ad capitulum, nec Archiepiscopo: sed ad Papam. pro hoc. c. j. & quod ibi nota. de sup. neg. praela. lib. vj. Sed tu limita hoc dictum & istū tex. prout habes tex. in. c. vnico. ne se. vac. lib. vj. & ibi etiā per glo. Nam si collatio spectaret simul ad Episcopum & ad capitulum: suspenso vel excōicato Episcopo potest capitulū cōferre. & dicatius, vt ibi. ¶ ¶ No. ibi: *prater eius desidiam*. q Papa etiam cessante negligentia praelatorū potest cōferre beneficia totius orbis. Ad idē. c. ij. de praeben. lib. vj. Potest ergo Papa concurrere in collatione beneficiorum cum quolibet ordinario: quia ipse est ordinarius totius orbis. ix. q. iij. c. c. cuncta per modū: sed nō est honestum: vt auferat alijs potestatem contra rationē Grego. in. c. ecce. xcix. dist. & contra. c. peruenit. xj. q. j. in fin. ¶ ¶ No. q tempus accessus, residetiae & reuersionis pro aliquo negotio, est pariter priuilegiatum. Ex quo inferē q si datur alicui saluifconditus *venienti ad aliquem locū*: intelligitur q tutē possit ibi morari: & inde redire: quia frustra esset primum sine reliquis. nam qui vult cōsequens, vult antecedens. & vide Bar. in. l. si cui. ff. ex qui. cau. ma. ¶ ¶ Vltimō not. q tempus semestri praefixum ad conferendum, non currit à tēpore vacationis beneficii: sed à tēpore notitiae ipsius vacationis. Dic tamen: quod prima fronte praesumitur scientia vacationis. Est enim praesumptio contra debentem conferre, si distulit ultra sex menses à tēpore vacationis: vt est tex. pulcher in. c. vt nostro. in. §. porro. j. vt ecclesi. benefi. Hoc tamē limita quādo beneficium vacauit de iure & de facto: vt quia nemo erat in possessione illius, saltem coloratē. tunc enim in dubio praesumitur notitia vacationis. Ita dicunt

do. de Ro. deci. cclv. dicunt tamen, q si habens ius cōferendi allegat probabile ignorantiam, staretur iuramēto suo, arg. eorum quae leg. & no. in. c. pastoralis. de excep. quod bene notabis. Vide etiam Ioan. and. in. c. ex parte Asten. j. e. vbi dicit, q in praesumenda scientia, vel ignorantia vacationis, debemus considerare qualitatem beneficii. Nam citius praesumitur scientia in magno, quam in paruo: & in curato, quam in simplici. Itē distantia locorum. nam facilius praesumitur scientia in loco vicino, quam remoto. arg. c. quanto. de praesum. Itē modū vacandi & formam loci. & vide tex. cū gl. in cle. vnica. in fi. de cōce. praebē. & qd' no. Do. in cle. quia regulares. de sup. neg. prael. Et ex his pōt superior informare motū animi sui, vtrū praesumatur notitia à tēpore vacationis, vel statim pōst: nō enim in hoc potest dari certa doctrina. ¶ ¶ Sed quaeritur, quid si patronus negligit praesentare intra tēpus sibi praefixum, & sic potestas liberē conferēdi deuoluitur ad eū, qui habet ius instituēdi iuxta ea, quae dicit in. c. ij. s. eo. nūquid istis, qui habēt liberē cōferre dabitur integrū semestri? Et quādo incipiat currere tale tēpus, vide per dominos de rota loco praalleg. vbi cōcludūt, quod habebūt semestri. Et pro hoc facit. c. licet. de sup. neg. praela. & c. ij. s. eo. & c. si elec. lib. vj. Tempus autē istud curret etiam à die notitiae. arg. hīc. & sentit apertē Inn. in. d. c. licet. vbi dicit, q ei ad quē spectat *primo*, & ei ad quē spectat *secundo* loco collatio, tempus non currit, nisi à die notitiae: & bene notabis. Et idem in quolibet superiore ad quem gradatim deuoluitur potestas cōferendi. Nam cum hīc tempus sit praefixum in odium negligentiae, non debet currere probabiliter ignoranti. ¶ ¶ In gl. in ver. *sub forma communi*. no. bene hanc gl. iuncto text. & intellige primam partē gl. de confirmatione facta in forma communi: de qua loquitur iste text. illa enim parum aut nihil operat, vt hīc habes bonū tex. & de hoc vide per Barto. in. l. quia. ff. de iuris. om. iud. Quandoq; fit confirmatio ex certa scientia: & illa habet tres notabiles effectus & in ea intellige secundā partē gl. in ver. *verumtamen*. vsque ad fi. Et quando dicatur in forma cōmuni: vel ex certa scientia: vide quod dixi in. c. j. & ij. de cōfirma. vti. scilicet quando narratur totū factū superiori, est confirmatio ex certa scientia. si verō narrať in generali, est cōfirmatio in forma cōmuni. ¶ ¶ In glo. in ver. *tempus*. ibi: *hoc quod tempus*. no, hanc particulā gl. vsq; ad fi. & facit pro ea. c. fin. de elec. vbi currit tempus non valēt eligere sine licentia superioris: quia debet petere licentiā: aliās est in mora. Et aduerte in hoc ad tria membra. Nam quandoq; beneficia spectāt simul ad collationem Episcopi & capituli: & tunc nulla mora pacta, potest capitulū Episcopo suspenso, vel excōicato cōferre. Secundū mēbrum quando potestas pertinet ad Episcopum: sed cum consilio, vel consensu capituli: & tūc eo ipso q Episcopus est in mora petendi absolutionem: capitulū potest cōferre. hāc duō mēbra probantur in. c. vnico. ne se. vacā. lib. vj. Tertiū mēbrū, quādo potestas solū spectat ad Episcopū: & tūc licet Episcopus sit in mora: non tamē capitulū potest cōferre: sed debet expectare lapsum sex mēsum à tempore morae, & in hoc casu intellige hūc tex. ¶ ¶ In gl. in versic. *non tamen voluit*. ibi, *item ei, vbi transfuga. i. ei*, qui fuit ad hostes non datur beneficiū restitutionis in integrū: licet interim non potuerit agere. gl. nō soluit: sed potest dupliciter solui. Primō quod culpa illius fuit causa immediata huius impedimenti: meritō sibi imputatur: vt in. c. sicut de testi. & in. c. fi. de iniurijs: sed in casu nostro non culpa, sed poena culpae fuit causa immediata huius impedimenti. Nam sententia suspensionis fuit: poena culpae. unde non debent imputari ea, quae sequuntur ex poena. & in hoc est iste text. no. sic intellectus. & vide gl. quae hunc intellectum approbat, quae originaliter fuit Compo. in regula imputari. de reg. iur. libro. vj. Secunda solū. quod illa lo-

illa loquitur de beneficio restitutionis, quod est extraordinarium, ideo non est ita favorabile. sed text. iste loquitur de tempore ordinario & præfixo in merum odiū negligentiae. Et in fi. gl. dic ad illud. c. si celebrat. quod ibi loquitur de suspensione minori, quæ contrahitur per participiū cum excommunicato: hic verò loquitur in suspensione maiori lata à iure, vel ab homine. ¶ In glo. in ver. aqua. in fi. dic, qd nō est verum, qd hoc colligatur ex text. sed gl. hoc dicit & propter opi. Io. an. & Lan. qui dixerūt, quod suspensus ab officio tantū, potest conferre beneficia: quia secundum eos potestas conferendi pendet à iurisdictione & nō ab officio ordinum. Sed tu de hoc dic, vt plenē no. per gl. & docto. in. c. cū dilectus. de consue. vbi cōmunis opi. est in oppositum. Sufficit enim suspensio ab officio: quia ea, quæ sunt iurisdictionis, sunt annexa officio. de quo dic: vt plenius no. in loco præalle. ¶ In gl. in ver. fuerit. in fin. In his contrarijs habetur, quod omnia quæ procedūt ex culpa alicuius, sunt sibi imputanda. Nam qui dat operam rei illicitæ, tenetur etiam de casu fortuito. in. c. tua. & quod ibi nō j. de homi. hoc contrarium vario modo hūc soluitur. Sed vera solu. est illa, quā dixi. s. in. illa gl. qd ea, quæ proueniūt immediatē ex culpa, imputatur culpa. & ita loquuntur contraria vide bo. tex. cū glo. in. c. vnico. de custo. Eucha. & in. c. sicut de testi. Ea verò, quæ proueniunt nō immediatē ex culpa: sed ex sententia, seu pœna culpæ non imputantur: vt hūc. a quoniam non debet quis duplici pœna conteri: vt in. c. at si clerici. de iudi. & in hoc notabis istum tex. nā sententia suspensionis fuit hūc causa immediata huius impedimenti non autem culpa præcedens: & regulariter inspicere debet causa immediata, & non mediata. xxij. q. v. de occidēdis. vide tex. cū gl. bo. in. c. de cetero. j. de homi. ¶ In gl. in ver. præter. ibi: item argu. No. semper hanc gl. & intellige de bonis patrimonialibus. Nam bona ecclesiæ non debent confiscari propter delictū suum in. c. excommunicamus. j. de hære. in. §. j. & facit regula delictū personæ. de regu. iur. lib. vj. Et no. quod ecclesia dicitur habere fiscum b. & not. text. qui vtitur hoc verbo in cle. ij. de hære. Sed hæc glo. non aperit vtrū fisco ecclesiæ romanae, an fisco prælati, ista bona clerici damnati applicentur sed tex. in. d. c. excommunicatus. notabiliter potest aduci, qd vbi ipso iure confiscantur bona clerici, debent applicari ecclesiæ c, in qua fuit intitulatus: ex quo aliud nō exprimit in sentētia, vnde quēadmodū secundū canōes antiquos bona clerici decedētis sine cō sanguineis ab intestato, deuoluuntur in ecclesiā, vbi fuit intitulatus: vt not. in. c. j. de succes. ab intesta. & expressē xij. q. vlti. c. fi. ita in casu nostro. Si autē non habet ecclesiā seu beneficium, tunc puto, qd Episcopus occupabit pro camera sua. ad hoc quod not. Inn. in. c. insinuāte. j. qui cle. vel vo. & per Fede. confi. xx. & facit quod no. Io. and. in. c. cū olim. el. ij. de priui. Et idem dicas quando clericus moritur ab intestato d. sine ecclesia, & sine consanguineis. ¶ An autē multa, quæ imponitur pro delicto ipsi clerico, applicetur superiori multanti? dic vt plenē leg. & no. in. c. dilectus. de of. ordi. & in. c. licet. de pœnis. & in. c. j. de homi. lib. vj. hodie verò regulariter bona dānatorum non confiscantur: nisi in quibusdam casibus: sed veniunt ad succedentes ab intestato, vt aut. bona dānatorū. C. de bonis proscript. & ista no. bene.

SVMMARIUM.

- 1 Rescriptum impetratum ad beneficia, dicitur surreptitium, si non facit mentionem, quod illud beneficium saltem de facto ab alio tenebatur. 7. 13. & intellige, vt j. nu. 16. vide. 20.
- 2 Collatio beneficiorum ex negligentia illorum, qui habent conferre, deuoluitur ad Papam.
- Collatio beneficiorum deuoluitur de superiore in superiorem ex eorū negligentia, & vnusquisque habet sex menses. vide. s.

- eo c. fi. nu. 7. & s. c. proxi. nu. 8. & j. co. ex parte. nu. 13.
- 3 Electio, si non sit facta ab habentibus potestatem eligendi intra sex menses, transit potestas eligendi ad proximū superiorem.
- 4 Episcopus acceptans aliam dignitatem non priuatur episcopatu ipso facto: & collatio secundæ dignitatis tenet. 7.
- Episcopatus non potest deseri, nec renuntiari, sine expressa licentia papæ.
- Episcopatus nō venit appellatione dignitatis in materia odiosa.
- 5 Rescriptum surreptitium ad beneficia est adeo nullū, vt processus inde secutus sit nullus. 11.
- 6 In beneficalibus potest haberi vera possessio sine iusto titulo, licet talis possessio non erit iusta.
- 7 Episcopus, quo casu potest habere aliam dignitatem vnā cum episcopatu ex dispensatione Papæ, vel alterius.
- 8 Beneficium licet sit vacans tantum de facto, puta, quia alius de facto possidet, non potest conferri ante, quā remoueat talis possessor à possessione. 19.
- 9 Executor datus ad beneficia, vt compellat ordinarium, vt conferat, non poterit ipse prouidere ordinario nolente conferre.
- 10 Executor, vt immitat aliquem in possessionem, non poterit excommunicare contradictores.
- Commissarius alicuius ministerij, an possit in eius executione exercere censuram.
- 11 Rescriptum surreptitium ad beneficia est ipso iure nullum: ad lires verò est annullandum ope exceptionis.
- Sententia lata ex f. l. s. probationibus, an valeat, vide rem s.
- 12 Rescriptum ad beneficia: non faciens mentionem de primo licet inualido, vel ope exceptionis, vel ipso iure: non inualidatur.
- 14 Possessio, quando dicatur habere plurimū iuris vel plurimum facti: vel multum iuris: & multum facti.
- 15 Propter paupertatem vnius dignitatis, potest fieri vno arterius dignitatis, vel beneficii.
- 17 Intrusus in aliquod beneficium, nō habet potestatem absoluendi.
- 18 Beneficium vacans siue de iure, siue de facto an & quo casu possit conferri: & a quo.
- Beneficium collatum alteri ante, quā ille acceptet, nō potest alteri conferri.
- 19 Beneficium vacans de iure, si de facto retinetur, an possit alteri cōferri, non vocato possessore, vel quomodo, & non facta mentione de tali retentione facti?
- Possessio non debet alteri conferri nō vocato possessore etiam iniusto.
- Motus proprius principis, tollit omnem surreptionem.
- 20 Beneficium vni debitum, licet alteri sit collatum, poterit primo conferri, non facta mentione de secunda collatione, quia videtur facta in fraudem.
- 21 Clausula, amoto quolibet illegitimo detentore, quid importet?
- 22 Collatione beneficii facta personæ quocunque respectu inhabili, an deuoluitur talis collatio in superiorem.
- Homicida potest retinere beneficia, si non priuatur, nam ipse nō priuatur ipso iure.
- Collatio beneficii facta homicidæ, non valet.
- 23 Impetrās rescriptū ad beneficia, non tenetur facere mentionem de euidēti iniusta possessione alterius in dicto beneficio. 6.
- Possessio colorata, vel non colorata, quomodo & quādo dicatur vide j. c. literas. nu. 5.
- 24 Possessionis titulū nem cogitur alteri dicere nisi iudici, & hoc intelligo in beneficalibus, in quibus exuberat suum officium.
- Episcopus potest ex officio suo exigere quo iure quis teneat duo beneficia incōpatibilia: & habeat in aliquo beneficio titulum.

CAP. VI.

Cum nostris. ¶ Est tex. multū allegabilis & habet materiā quotidianā. & h. d. in sum. Nō valēt literę ad beneficiū impetratę, quę de alterius colorata facti possessionem non faciunt mentionem. h. d. secundū

K ij

SEB. SAPIA.

a ¶ Vt hic. vide qd per istū tex. cū gl. dixit Abb. in. c. j. col. iij. s. de prescriptis. & quæ ibi tradit Feli. & quod etiā per istū tex. dicit. d. An. vt Abbas ibi refert: & latius Feli. in. c. cum inter. s. de except. Anto. Francif.

b ¶ An ecclesia habeat fiscum. Dicitur qd fiscus dicitur ipsum cūmune, nō recognoscens superior. & in terris ecclesię fiscus dicitur ecclesia romana: vt per Bart. in litā veniunt. §. ait fenatus. hic alleg. Et de fisco ecclesiæ no. do. Car. in cle. ij. in. §. j. de hære. & vide Bal. in lea. quā. in. xj. col. iij. C. de fideicō. vbi dicit qd fiscus ecclesiæ romanae est maior Imperatore: & quæ priuilegia habeat fiscus vide Bal. in. l. j. C. de hære. vel actio. ven. hic alleg. & in l. j. de priui. fil. & per Sepec. in titu. de reco. §. item si fiscus. & eūdē in titu. de dispu. & alle. in §. iij. in ver. vel illud speciale. Et ad de quod materia fisci posita in titu. de iu. fi. nō habet locū incuitatibus & recognoscētibz superiorē, vt per Bal. in. l. ad uertus. de fur. & p Alex. in. l. ij. ff. de iu. fil. & in. l. nō tā tū. ff. de peti. har. vbi dixit, qd fiscus est solius vrbis romæ nō aliarum ciuitatū. & vide etiā Bald. in. l. j. in vlti. col. C. de her. insti. tuen. vbi dixi, qd nullus popul⁹ habet fiscū, nisi qui non recognoscit superiorem.

c ¶ Applicari ecclesiæ. Adde Old. cō fil. xvij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Ab intestato. Vide Feli. in. c. in refragabili. §. j. verficulo. iij. conclusio. suprà de offi. ordi.

verum & omnē intellectū. ¶ Diuiditur. Nā primò ponit gratiā & executionē Thesaurario cōcessam. Secūdo exceptionē contra illā. Tertiò processum executorium. Quartò pronūtiatiōē auditoris. Quintò pronūtiatiōis cōfirmatiōē. Secūda ibi: *verū*. Tertia ibi: *quod*. Quarta ibi: *auditor*. Quinta ibi: *nō verò*. ¶ Casus literalis. Significatum fuit Papā, q̄ prapositione lausan. ecclesiā tanto tempore vacauerat, q̄ donatio ipsius ad se. apo. fuerat deuoluta. vnde mandat Papa Episcopo & capitulo lausan. quatenus p̄positurā ipsam conferāt Thesaurario lausan. quibusdā sup hoc executoribus sibi datis. Verū p̄fati episcopo. & canonici literis receptis corā executoribus p̄positurā p̄dictā nō vacare dixerūt: quia licet ille, qui p̄positus fuerat, in Episc. fuit assumptus: ad ipsam tñ p̄positurā, post cōsecrationē suā denuo fuerat ab ipsis canonicis electus & eā sicut antea possideat. quod dicti executores dicentes cōtrarium esse iuri communi, ipsam p̄posituram de iure vacante p̄fato Thesaurario assignauerūt. Hec omniaa proposita & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa: & alia plura. Auditor de mādato Papae decreuit vt quicqd factū fuerat à p̄dictis executoribus habere irritū & inane, obtētū p̄dictarū literarū. eò: q̄ per falsi suggestionē fuerant impetratae & veri suppressionē. cū illa p̄positura nō vacaret de facto, quauis de iure vacaret, quia talis possessio plus habet facti, quā iuris. & do. Pa. inīam illā habet ratā & firmā: & mādāt quibusdā, vt nisi p̄fatus Episc. sufficiēter ostēderit, q̄ vel ex indulgentia se. apo. spālī, vel ex alia iusta cā & necessaria post cōsecrationē suā p̄positura cōcessa fuisset eidē, cōpellāt ipsum ad resignationē ipsius, deinde moneāt & inducāt capitulū lausan. vt Thesaurario cōferri p̄curēt. Ber. ¶ Et fuit decisio multū subtilis. Ideo nō. primò, q̄ beneficiū pōt tātō tpe vacare, vt collatio deuoluatur ad Papā, secūdū cōstitutionē lateran. cōcilij. & loquitur de c. ij. s. eo. In illo tñ nulla fit mētiō de Papa. Ex quo not. q̄ illud. c. ij. prouidendo de. j. ij. & ij. gradu deuolutiōis: tacite videt prouidisse de oībus gradibus vsq̄ ad Papā. vnde quilibet superior gradatim habet sex mēses, donec veniat ad Papā: vt clarē colligitur hīc, & in. c. licet. de sup. neg. pla. iūcto. c. ij. s. eo. & hoc bñ nō. ¶ No. ij. q. c. ij. s. eo. habet locū nedū in cōferēte sed in habētibus eligere: & sic electoribus dāt semestre tps ad eligēdū, post cuius lapsum deuoluit potestas ad proximū superiōrē. Nā in illo. c. ij. nō fuit mētiō facta de electoribus: & tñ hīc Papa in deuolutiōe ptātis, fundat se super illo cōcilio lateran. hoc intellige exceptis Episcopatibus & ecclesijs regularibus collegiatis: quia in illis datur minus tēpus: vt in. c. ne pro defectu. de elec. ¶ No. iij. q. c. de multa & eius p̄na. s. de p̄ben. nō habet locū in episcop. vnde si Episc. acceptat aliam dignitatem non vacat episcopatus ipso facto: nec collatio secundae dignitatis nō tenet. & hoc ideo quia episcopatus non pōt deferri sine speciali licentia Papae. in. c. ij. de transla. praela. Itē cū illa prouisio sit odiosa & p̄nalis, nō faciēs mētiōē de episcopatibus, sed de dignitatibus in genere; non extēditur ad episcopatus: quia episcopatus in materia odiosa appellatione dignitatū nō venit: vt est gl. fin. in. c. ij. de p̄ben. li. vj. facit. c. quia periculosum. de sen. excō. lib. vj. & c. dilectus. j. eo. ¶ No. vi. terius, & tenebis semper mēti ad hoc istū tex. q̄ literē surreptitiē impetratē ad bñficiū sunt adeo ipso iure nullē, vt etiā processus executoris sit nullus: nec distinguitur hīc utrū executores processerint in figura iudicij, vel nō sed simpliciter fuit processus iudicatus irritus: licet aliq̄ aliter senserint in. c. ad audiētā. s. de rescript. vbi de hoc. ¶ No. q̄ beneficiū potest vacare dupliciter videlicet de iure, & de facto. Itē de iure tantū: sed nō de facto: vt quia alius est in possessione colorata illius beneficii. Et ex hoc colligo vnu, qd̄ facit ad multa: q̄ in beneficialib⁹ potest haberi vera possessio sine iusto ti. vt hīc p̄bat exp̄sē. sed

talis possessio non est iusta. & sic intellige regulā primā. de re. iu. li. vj. hoc notabiliter facit ad materiā. in. c. in. literis. de rest. spo. vt sufficiat probare solā possessionē, ad restitutionē obtinēdam. ¶ Not. quod in impetratione certit beneficii vacantis, nō sufficit facere mentionem simpliciter, q̄ vacat: si alius est in colorata possessione facti: quia illud verbum vacare, potest verificari tam in iure, quā in facto. Ideo in literis beneficialibus, quē sunt ambiciose, oportet quod verba narratiua verificentur omnimodo, quo verificari possunt tam in iure, quā in facto. quod semper nō. Item collige, q̄ solus Papa dispēsat, vt Episcopus habeat aliā dignitatē cū Episcopatu. ad hoc. c. de multa. p̄gal. sed ex causa iusta & necessaria potest superior dispensare. quod tamen intellige: vt j. dicam in gl. vlt. ¶ Vltimò nō. ibi: *ad resignationem*. & c. q̄ ante, quā cōferatur beneficiū vt vacans, debet remoueri possessor à colorata possessione: ne videatur facta collatio de beneficio, nō vacante. hoc tamē limita: vt j. subijciā. ¶ In glo. ij. in fi. hāc gl. diuide in duas partes in prima prosequitur nūquid executor deputatus ad cōpellēdū ordinariū, vt prouideat, possit prouidere. ordinario nolente conferre. In hac. q. gl. cōcludit, q̄ non: sed simpliciter potest cōpellere. secus si est deputatus executor ad prouidēdū in defectū ordinarij. & hāc opi. gl. tene, licet Hostiē. aliter sentiat. sed Io. and. & cōiter doc. sequūtur dictū gl. & vide qd̄ dixi in. c. pro illorū. s. de p̄ben. vbi ponit Inno. distinctionē inter mādātū, vt faciat assignari: & mādātū vt cōpellat. ¶ In secūda parte, quē incipit in ver. *sed si*. Gl. hīc querit de quēstione quotidiana. Nūquid deputatus, vt mittat aliquē in possessionē, possit excommunicare contradictores? & Io. antiquus glossator tenuit, q̄ non. sed Ber. glossator noster tenuit contrariam opinionem. Ber. sequitur Hostiē. per illud. c. ex literis. alleg. in gloss. sed Io. an. remittit se ad not. in. c. fi. de off. deleg. & ibi tenet primā opi. f. Io. nisi apponatur clausula, cōtradictores. & c. & hēc opi. plus mihi placet. & vide circa hoc qd̄ dixi in. c. pro illorū. p̄alle. vbi hanc quēstionē latius tetigi. Et ad. c. ex literis. dic, q̄ ibi fuit mādāta executio simpliciter: ita, q̄ delegatus trāstulit in executorē potestātē suā: sed quēstio nostra procedit, quādo simpliciter fuit cōmissum nudū ministerium. Tene tamē menti gl. nam generaliter potest adduci ad quēstionē: Nunquid is cui committitur nudum ministerium, possit pro illius executione exercere cēsūrā? ¶ In gl. in ver. *falsi suggestionem*. in fi. hāc glo. includat diuersa iura in. q. quā format. Nā quādā loquūtur, qn̄ rescriptū fuit surreptitiū, seu falsum: quādā qn̄ probationes productae in iudicio fuerūt falsae. Et querere, nunquid valeat sententia, est implicare duas quēstiones satis diuersas. vnde dic: q̄ si rescriptū est surreptitiū, & est impetratū ad bñficiū, est ipso iure nullū: nec processus inde secutus valet. vt hīc. & not. in. c. ad audiētā. el. ij. s. de rescript. Si verò rescriptū dāt ad lites, & tūc non est nullū: sed annullādū ope exceptiōis. de quo dic, vt plenē nō. in. c. cū dilecta. & in. c. ceterū. de rescri. & c. super literis. eo. ti. De alia quēstiōe, qn̄ probationes fuerunt falsae, nunquid teneat sentētia, dic, vt plenē dictū fuit in. c. licet de proba. ¶ In gl. in ver. *non vacaret*. ibi: *sed non est ita*. Nō. bene hāc glo. q̄ secūde literē impetratē etiā ad bñficiū: nō inuālidātur ex eo, q̄ nō faciūt mentionē de prioribus inuālidis: etiā si priores non sint nullē ipso iure, sed annullandē per exceptionē. Et idē tenet gl. in. c. extenore. de rescri. & in. c. suggestū. de iurepa. & bene facit tex. in. c. oblatē. de app. Vide tñ ad limitationē hārū glo. quod nō. Cal. in. c. in nostra. de rescript. & ibi tetigi. Et ad istum tex. dic, q̄ iste impetrans exp̄sē falsum: quia dicit simpliciter beneficiū vacare, quod tamē non vacabat, saltem de facto: cū Episcopus illud possideret, p̄tēsō titulo legitimo. sed literē secūde non exprimūt falsum, licet taceant de prioribus. & gl. ista esset clarior, si vbi

SEB. SAPIA.

a ¶ Beneficij vacantis. vide. latissimē per Fel. n. c. in nostra. in. xxxvj. c. rollario. sup̄ de rescript. vbi multa accumulāt circa istam materiā, & multa etiam scribit do. Andr. sicul. in. c. cum accessisset. post Bal. ibi s. de constit.

b ¶ Tenuit. Adde videndum Oldra. consi. lxxxj.

c ¶ Censuram. adde quod voluit Ro. cōsi. lix. & c. cxlij. Card. cōsi. vj. de rescript.

SEB. SAPIA.

d ¶ Impetrata. vide las. in. l. j. C. si contrarius vel vtil. pu. cū multis accumulatis per Fel. in. c. extenore. colū. ij. ver. de rescripto. s. de rescript.

e ¶ Annullāda. Ad de. d. Car. cō. xxx. & xl. & c. Calde. consi. xliij. de rescript.

fi vbi dicit sic: possessio &c. diceret, hæc possessio. &c.

13 ¶ In gl. in ver. *talis possessio*. in fi. gl. hinc loquitur nimis generaliter. & melius loquitur. j. in glo. penul. Inno. dicit hinc q̄ illa possessio habet plus facti, quæ possidetur ex tali causa, quæ potest esse legitima. sicut in casu nostro. Nā poterit Episcopus obtinere ex speciali gratia apostolicæ sedis: vel potuit promoueri ex causa legitima vel necessaria. Et dic clarius q̄ possessor dicitur habere plus facti generaliter, prout dicitur in gl. sequenti: sed quo ad propositū nostrū quo ad inualidatū literas non faciendo mentionē de possessione alterius: illa possessio dicit habere plus facti, cui ius nō resistit intantum, quin possit esse legitima. vnde cōsistebat hinc in facto: quia probabiliter dubitabatur, vtrū cōcessio esset legitima. & ideò de illa erit si endamentio: quia Papa de facili nō dat literas contra possessorem beneficij prætenso legitimo titulo, quin de tali

14 possessione faciat mentionem. ¶ In gl. in ver. *plus habet*. in fi. multa dicenda forēt ad explicationē materiæ huius gl. sed quia nō multū facit ad materiā tituli, nec ad intellectū. c. alleg. me. nō extendo. sed vide gl. quasi cōsimilē in. l. j. C. de acquiren. pos. Et dic, q̄ possessio dicitur habere plurimū iuris: quādo iuris dispositio magis, quā factū versatur in ea. Et dic, quod in possessione, quæ acquiritur nobis per seruū, parū facti versatur, cū acquiratur nobis ignorantibus, & vsucapiendi cōditio: sed iuris artificio totum procedit. Ideò dicitur habere plurimū iuris, sicut in simili dicimus illum esse fructū naturalē, in quo plurimum versatur natura: licet ibi sit aliqua hominis industria: vt dixi in capit. grauis. de resti. spo. Illa possessio dicitur habere plurimū facti, a in qua magis versat factū quā ius: vt est illa, quā acquirimus corpore & animo nostro. nā possessionem acquirebamus ante, quā emanaret iuris dispositio. iuxta illud: Quodcūq̄ calcauerit pes tuus, tuum erit. Et vide. j. dist. ius gentiū. & in fi. de re. di. ui. §. quod verò. Illa verò possessio habet multum iuris & multum facti, vbi multū operatur ius, & multū operat factū: vt in possessione: quæ nobis quærit per procuratorem. nā ibi versatur multū iuris, quia sine facto nostro acquirit nobis possessio. versatur etiā factū: quia ex tali possessione nō vsucapimus, nisi à tēpore scientiæ: vt in iuribus alleg. in gl. Et in quantum dicit, q̄ hæc possessio habebat plurimum facti, & quasi nihil de iure: non benedicit iudicio meo, quia Papa mandat hinc inquiri, vtrum iste Episcopus legitimè possideret. vnde arbitror, quod tex. noster est alienus à materia huius glossæ. & quod dicitur habere hinc plus possessio facti. facit, quia ante, quā de tegeretur, vtrū Episcopus haberet ius, hæc quæstio cōsistebat plus in facto, quā in iure, quia ius nō inducebat hinc nullitatē ipso facto, nec priuationē: ex quo de nouo fuit assumptus ad illā præpositurā. aliās gl. sequens diceret falsum. quæ tamē cōmuniter approbatur, vt in ea dicam.

a ¶ In gl. in ver. *iusta causa*. ibi: *paupertas Episcopatus*. Aduerte: quia iura quæ gl. allegat, loquuntur in vnione. Nam propter paupertatē vnus dignitatis, pōt fieri vnio alterius beneficij, vel dignitatis: vt in iuribus alleg. in gl. & in. c. j. ne se. vacan. & c. sicut vnire. de excess. præla. sed nos hinc loquimur cessante vnione. vnde poterat esse legitima causa hinc, quia forte Episcopus non erat in possessione episcopatus: sed exulabat. ad hoc. c. ad supplicationem. de renū. & vij. q. j. c. pastoralis. Vel fortē fructus huius præposituræ fuerat episcopo collati pro exoneratione debitorū episcopatus. quod fieri potest: vt not. in. c. vnico. j. vt eccle. benefi. & c. si propter tua debita. de rescrip. lib. vj.

15 ¶ In ea glo. ibi: *sed pone quod aliquis*. No. hanc particulā gl. vsq̄ ad fin. Ex qua habes, quod non omnis possessio facti, inualidat literas de ea mentionē nō facientes: vnde si clarē constat beneficium vacare, nō est necesse, quod de tali possessione facti fiat mētio. & sic vt dixi in prædicta

16 gl. tex. hinc non loquitur de ea possessione, quæ habet plurimum facti, & minimum iuris: sed de ea, quæ prætendit ex legitima causa, & potius consistit in facto: vtrū sit legitima: quia ius super ea apertè non disponit. Et quod hoc casu quando possessio est euidenter iniusta valeat literæ, probo ratione naturali. Illud tacitū habet inualidare literas quo expresso Papa non dedisset literas, vel non ita de facili: vt in. c. super literis. & in ca. postulasti. de rescri. sed expresso, q̄ possessio est euidenter iniusta: Papa non solum donasset, imò facilius donasset ne notoriè diu possideant per intrusum. ¶ Et quia per talē solet deperire substantia ecclesiarū: & imminet periculū animabus subditorū: cum à tali non possint absolui. xij. q. ij. alienationis. & in capi. dudū. el. ij. de electio. Sed quando possessio est colorata, id est, prætenso ex legitimo titulo præsupposito, q̄ titulus non sit verus, Papa ita de facili non dat literas, ne videatur cōferre beneficium viuentis: sed prius mandat inquiri, vtrum ille haberet ius: & eo non habente mandat illum remoueri, & beneficium sic vacans alteri conferri: prout mandat hinc in fi. c. & in. c. quia diuersi tatem. §. eodem. ¶ Et generaliter cum queritur, an & quando beneficiū per alium possessum possit alteri conferri b per ordinarium, vel per delegatum Papæ seu legati. Distinguit hinc Cald. & post eū do. Anto. & dic adhuc latius & clarius, q̄ quādoq̄ beneficiū vacat de iure & de facto: quia nullus est in possessione: & tunc nō est dubiū q̄ tā ab ordinario, quā ab executore Papæ potest cōferri: vt hinc à contrario: vt in. c. ij. §. eo. Quandoq̄ beneficiū vacat de facto, sed non de iure vel saltem beneficiū nō est liberū: vt puta quia est collatū absenti, & nondū acceptauit: & tale beneficiū nō potest alteri cōferri. per. c. j. & ij. §. eo. & c. si tibi absenti. de præben. lib. vj. ¶ Quādoq̄ vacat de iure, sed non de facto: & iste est proprius casus noster, in quo distingue, quia aut loquimur in delegato, aut in ordinario. In ordinario, aut possessio non est colorata aliquo titulo: sed euidenter iniusta: & poterit alteri conferri etiā non vocato possessore: licet possessio nō debeat auferri eo non vocato. de hoc est casus no. in. c. licet Episcopus. de præbe. lib. vj. facit. c. de multa. præle. Aut possessio est colorata & aut loquimur in Papa, q̄ est ordinarius omnium: aut in inferiori. Primo casu si cōferat proprio motu, tenet collatio secundū Cal. quia motus proprius excludit surreptionē: vt in. c. si motu proprio. de c. præben. lib. vj. Aut confert ad instantiā, & non tenet impetratio, seu collatio. arg. hinc. Nam sicut non valent literæ papæ: ita nec collatio facta per eū. ar. in. c. eū olim. de re iudi. vbi probat q̄ collatio Papæ facta surreptiā, nō valet. ¶ Secūdo casu in ordinario inferiori distingue Cal. vtrū sit ordinarius tēporalis: aut legatus perpetuus: aut prælatus inferior. Primo casu non tenet collatio, secundum eū. arg. c. si. de offi. leg. lib. vj. & cle. ij. de offi. or. Nā surreptio cadit in legato sicut in Papa vt ibi. Sed collatio facta ab ordinario perpetuo tenet, secundum eū: licet possessio sit colorata. & videtur hoc sentire Io. an. & Hosti. hinc. Mouetur quia apud ordinariū nō cadit surreptio cū ipse præsumatur scire possessionem facti alterius. & sic non pōt dici, q̄ per veri taciturnitatem fuit habita collatio. & pro hac opi. facit gl. no. in. d. c. licet Episcopus. quæ dicit, quod possessio beneficij apud aliū existens, nō impedit collationem ipsius si in veritate vacat. Sed do. Anto. sentit hinc opp. tā in primū mēbro, quando Papa contulit motu proprio: quā in hoc vltimo mēbro, quando collatio talis beneficij non solum inualidatur ex surreptione: sed etiam ex defectu potestatis. Sicut enim nō valet secunda electio, prima colorata non cassat, vt leg. & nota. in. c. auditis. & c. cōsiderauimus. de election. ita & fortius nec collatio valere debet. Ad hoc. c. interdictos. j. de excess. præla. vbi no. tex. in collatione. facit

¶ Plurimū facti. Adde Oldr. confi. cxxxvj. circa fi.

¶ Conferri. adde d. Car. confi. lxx. iij. & cxxxij. Ro. cōfi. clviij. & cccc. xcxj.

¶ Motu proprio. Adde, q̄ do. Card. confi. cxlij. in fi. dicit, q̄ licet dicatur motu propr. qd̄ tamen sæpe fit ad instantiam partis petentis.

Cap. Cum nostris. Panor. super Tertio Decre.

c. quia diuersitatem. s. eo. & istud. c. in fi. Et vbi Papa mā dat prius cassari colorem possidendi, seu beneficium resignari, & postea conferri. Et hanc opi. etiā antequam videre opini. do. Anto. semper eam tenui. & in Papa dic, q̄ nō procedit ex defectu nullitatis, generaliter loquendo: sed ex defectu præsumptę voluntatis. Nā motus proprius solum excludit surreptionem: nō autem firmat gratiā contra voluntatem præsumptam concedētis: vt nō dicit Io. an. in. d. c. si motu proprio. facit quod not. gl. in clemē. si Romanus. de pręben. In proposito ergo Papa in dubio non præsimitur velle cōcedere beneficiū ab alio coloratē possessum. arg. in iuri. prællega. vnde licet nulla culpa reperiatur ex parte prouisi motu proprio: adest tamē cōtraria voluntas præsumpta Papę. In ordinario verō inferiori nullitas causatur ex defectu potestatis quia non vult, vt beneficium alteri conferatur vel ad illud alius eligatur: nisi constet de voluntate iuris possidētis: ne videatur beneficiū viuentis alteri collatum: vt hīc & in. d. c. inter dilectos. & d. c. auditis. & c. cōsiderauimus. ¶ Secundo membro principali, scilicet in delegato Papę aduerte, q̄q̄ literę sunt validę: & dubitatur nūquid extendatur ad beneficium per aliū possessum. quandoq̄ literę sunt nullę. sunt enim validę quādo in genere sunt concessę non ad certum beneficium: & tunc tales literę possunt mandari executioni in beneficio per alium posses. Sed debemus distinguere, q̄ aut possessio non est colorata, sed euidenter iniusta: & tunc pōt conferri per executores: quia nihil obstat: vt voluit Cal. hic, & Inn. in. c. proposuit. s. eo. ¶ Et compo. in. c. capitulū. de rescri. vbi plus dicit, q̄ si secundus executor contulit tibi beneficium, mihi primō impetranti debitum: potest executor meus illud beneficium mihi conferre, etiam non cassata prius collatione tua: quia tua collatio recens videtur facta in fraudem mei iuris. Sed si possessio esset colorata, puta antiquata & ante impetrationē mearū literarū generalīū: tunc executor meus debet primō cassare tuum colorem possidendi, puta vocando te, & admittēdo probationes super defectu tui iuris. & postquā cōfiterit de iniustitia euidenti tui iuris, poterit mihi illud cōferre. qd̄ bene notabis. Nā facit pro istis expectatib⁹: quia poterūt petere gratias suas mādari executiōi in beneficiū suū per aliū possessum, si in veritate in eo ius nō habet. Si autem literę sunt speciales^a, puta ad certum beneficium sicut hīc erat. & tunc si dicunt beneficium vacare de iure: valent non ob possessione facti alterius: vt hīc volunt docto. communiter: & bene quia expressit verum. Non enim dixit quod simpliciter vacabat, sed de iure: & ideo sis cautus in impetratione beneficij per alium posses, vt non dicas illud simpliciter vacare sed de iure. ¶ Aut simpliciter literę dicunt beneficium vacare: & tunc si est apposta clausula, amoto quolibet illicito detēto^b: quę habetur in. c. proposuit. s. eo. & tunc dicit Ioan. de Deo in suis questionibus. & sequitur Io. an. hīc: q̄ possessio facti non inualidat literas: quia satis faciunt mentionem de possessione facti per illam clausulā. Sed Lap. de castel. & fertur Io. Cal. idem dixisse. dicit, quod hoc procedit quādo clausula ponitur in literis gratiosis: secus si in literis executorialibus vel in executiōe gratię: quia ea, quę apponuntur in executione gratię, nō firmat gratiam aduersus vitiū surreptionis: quod est notabile verbum. & ego pro illo dicto allego tex. in cle. j. de pręben. Et nō semper hoc dictum: quia hodiē hęc clausula communiter solet apponi in fi. rescripti, in executiōe ipsius gratię. Si verō nō est apposta talis clausula, tūc literę sunt surreptitię: vt hīc. & iste est casus huius. c. & eius rationē. s. dixi. ¶ Et ex p̄dictis potes colligere duos intellectus ad istum tex. Primō q̄ factū executorū fuit hīc reprobatur, propter surreptionē commissam in impetra

tionē literarum, quia simpliciter fuit dictum beneficiū vacare: & alter erat in colorata possessione. Secundus intellectus, quod nō valuit collatio: quia non fuit cassatus primus color possidendi, seu non fuit pronuntiatum beneficiū de iure vacare. Et vterq̄ intellectus est verus in se: primus tamen magis cōuenit literę, propter verba, eō q̄ per falsi suggestionē. & c. quę sunt causa decidendi inductiua. ¶ Innoc. instat & ex dictis suis varij intellectus possunt colligi: sed quia nō videntur veri, nec vtilis, nō insisto. sed inter cetera ponit vnum, quod ideo non valuerunt literę: quoniam iste narrauit beneficiū deuolutū ad Papā, propter negligētia collatoris autoritate lateranē. concilij, quod tamē erat falsum. qm̄ capitulum nō fuerat hīc negligēs in cōferēdo, cū assumpserit de nouo istum Episcopū ad prępositurā: vnde quāquā istepiscopus nō esset habilis ad prępositurā cōsequendā, non tamē vacabat per negligentiam. ¶ Et circa hoc ponit Inn. notabilem regulam, quod vbiq̄q̄ ius beneficij cadit in persona prouisi licet extrinsecus persona sit inhabilis: impeditur effectus ipsius Lateranensi. Concilij: quia non fit delutio ad superiorē prętextu negligentię: sed potius prętextu delicti: quia contulit non idoneum. secus vbi persona prouisi esset beneficij incapax: puta infans, laicus, vel penitus illiteratus. Tunc enim perinde est ac si collatio nō esset facta. secus in primo casu, quādo persona est capax. Ponit exemplum: quia, si est homicida, illegitimus, & vel irregularis. & nō. hęc verba perpetuō, q̄ iste personę sunt capaces iuris beneficij: licet collatio facta eis non teneat. Nam secundum eū homicida iustē tenet beneficium, donec priuetur: tamē potest iterum secum dispensari per superiorem. ¶ Ex quibus verbis etiam nō. quod homicida nō est priuatus ipso facto, titulo beneficij. & quia Inno. prima fronte videtur sibi contrarius: intellige eum quod homicidiū superueniens seu irregularitas, non priuat quem ipso facto beneficio suo: sed opus est sententiā. & pro hoc bene facit. c. clericis. ne cle. vel mon. & c. ex literis. de excels. prelā. & notabis illa duo iura. Sed si homicidium seu irregularitas pręcessit collationem: tunc non tenet collatio: quia facta indigno & inhabili ad executionem officij: vt in. c. si. de tēpo. ord. & hoc voluit Inno. in. c. constitutionem. el. ij. s. de appel. Et iste intellectus est satis verus in se: sed nō cōgruit literę, quę fundat se super suggestionē. & c. & quod possessio nō vacabat de facto. ¶ Sed nunc quęro: quia s. dixi, quod beneficium coloratē possessum, non debeat alteri conferri, nisi prius cassetur ille color possidendi: secus vbi possessio nō est colorata, sed euidenter iniusta. ¶ Quęro ergo quando dicitur colorata, & quando incolorata? Calder. hīc instat: sed in effectu cape duas regulas. ¶ Prima, q̄ vbiq̄q̄ defectus est in conferente, nec inducitur priuatio ipso iure per sententiam iuris, vel hominis: talis possessio est colorata. Pro hoc iste text. Idem est, vbi iste defectus fuit in conferente, qui non habebat potestatem: sed superuenit confirmatio superioris: vt in. d. c. quia diuersitatem. ¶ Secunda regula, quod vbiq̄q̄ conferens non habebat potestatem conferendi: vel si habebat priuatio est inducta ipso facto ab homine, vel à iure: talis possessio dicitur incolorata. hoc probatur in. c. licet Episcopus. j. de pręben. lib. vj. & in. c. de multa. s. e. ti. ¶ Cui autem incumbat onus probandi: dicit, quod ad petitionem partis non tenetur possessor probare colorem possessionis: quia nemo tenetur ostendere titulum suę possessionis ad petitionem partis. ij. q. v. in prin. & l. cogi. C. de pet. hęc. sed ad iudicis instantiam tenetur possessor hoc probare: quia in his exuberat officium iudicis. arg. ij. q. j. c. legum. & in. c. cum dilecti. s. de elec. dummodo superior non sit visus consensisse in illum, iuxta not. per glo. Ioan. And. in regula. j. de regu. iur. lib. vj. & plenē hic per

S E B A S A P I A.

a ¶ Sunt speciales. De horū veritate latē disputat Feli. in. ca. in nostra. in xxxvj. corollario. s. de rescrip. & ibi etiā declarat, quādo est apposta clausula, amoto quolibet detentore. & pulchrē quid sit colorata possessio, & plura ad hanc materiam.

Z A C H A R I A S.

b ¶ Amoto quolibet illicito detentore. Adde quod notauit in apo. ad istū post eū in. c. de cle. ro. nu. viij. versic. quęro circa in ap. in ver. vt dare possessionem. & ibi tetigi, an possit de legatis cum hac clausula aliā sub. stituere: & qualiter procedit. vbi etiam Feli. col. ii. ij. versic. ad illud de clā. amoto. & c. s. de re iudi.

S E B. S A P I A.

c ¶ Pręposituram consequendā. Ad horum declarationem vide pulchrē per Imo. j. in. c. se. vbi. d. Anto. ponderat illū tex. contra pręcedentem intellectum.

d ¶ Illegitimus. Adde quod voluit de. de Ancharano cons. cxyj.

e ¶ Opta est sententia. Adde, q̄ voluit Anc. cōf. el. xxiiij.

f ¶ Colorata. Adde videndum Lap. alle. ccij.

g ¶ Visus consensisse. Adde quod voluit Oldrad. cōf. xvij.

hic per Hostien. in. c. licet Heli. de simo. posset tamen superior hoc casu assumere onus probandi in se defectu tituli, ne ille teneat cum peccato: vt no. in iuribus præal- le. & facit quod no. gl. in. c. j. supra eo. Et vbi beneficia essent incôpalsibilia, pôt superior semper ex officio exigere probationem: vt in. c. ordinarij. de off. ord. lib. vj. & ista sufficiant.

SYMMARIUM.

- 1 Beneficium, si est collatum alicui, potest eius possessio peti non obstante eius abiuratione, vel renuntiatione.
Agenti possessorio adipiscenda non obstat exceptio abiurationis, vel renuntiationis. 6. 12.
Beneficium, vel dignitas non vacans, non poterit alteri conferri.
- 2 Conferens beneficia videtur donare: & habet illum, cui contulit naturaliter obligatum.
- 3 Collatio inualida propter formam non seruata, facit transire ius conferendi in proximum superiorem, quia videtur collator esse in negligentia.
- 4 Beneficium potest retineri ex diuersis titulis: & vnum titulum acceptando alteri non renuntiat. confirmatio vero ex pluribus titulis non potest fieri.
- 5 Clericus intrudens se in beneficium viuentis: vel faciens se in illo institui aliquo titulo: in perpetuum est inhabilis ad illud habendum, si fuerit sciens, vel in supina ignorantia. 11.
- 7 Collatio facta alteri de vno beneficio presente & non contradicente vero domino, an sibi præiudicet: maxime si ipse aliud acceptet.
Si clerico habenti vnum beneficium fuit alterum consimile collatum, & fecit signum crucis collationi de primo suo beneficio alteri per superiorem facta, sibi non præiudicabit ante, quam habeat possessionem secundi.
- 8 Capituli appellatione, an & quando veniat Prælatus. 9.
- 10 Institutio & collatio confunduntur, adeo quod non vitaretur libellus, vel rescriptum.
- 13 Iudex potest repellere exceptiones partis aduersæ, quando calumniose proponit.
Exceptio calumniosa, quando præsumatur?
- 14 Possessio non datur illi, qui nunquam habuit eam, nisi prius ostendat de suo titulo.

CAP. VII.

Post electionem. ¶ Vbi constat beneficium collatum per habentem potestatem: per exceptionem abiurationis & renuntiationis, nõ debet possessio retardari. h. d. secundum verum & not. intellectum, sed clarius posset sic summari. Contra agentem possessorio adipiscendæ, nõ obstat exceptio resignationis & abiurationis. Sed iste intellectus non facit ad titulum: & ideo summari secundò, qd dignitas nõ vacat alteri conferri non potest. Et sunt duæ partes. In prima facti narratio: in secunda ipsius diffinitio. ibi: quoniam. & quælibet pars subdiuiditur, vt de se patet. ¶ Casus literalis. Magister. H. & R. de sancto Cadmundo, cõtendebant adinuicem de archidiaconatu Richimundi, propter hoc accesserunt ad dominum Papam in presentia eius ex parte R. de sancto Cadmundo in hunc modum fuit propositum. Vacante archidiaconatu Richimundi, Archiepiscopus Eboracen. in remotis agens, hoc audito archidiaconatũ ipsum cõtulit magistro. H. mādans capitulo Eboracen. vt eum in Archidiaconum reciperet. Sed ipsi mandato ipsius acquiescere noluerunt: quia prædecessor noster Inn. inter cetera, quæ decano & capitulo Eboracen. suo priuilegio cõcessit: decernit ordinatione canonico-rũ, seu personarũ liberã esse: vt videlicet idonea & ho-

nesta persona, cui Archiepiscopus vacantem præbendã, vel dignitatem in ecclesia Eboracen. duceret conferendam, secundum antiquam consuetudinem ecclesiæ præsentaretur Decano & capitulo Eboracen. Et si quis contra huiusmodi consuetudinem in ecclesia ipsa esset introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur. Et si Archiepiscopus intra tempus lateran. concilij, secundum formã priuilegij hoc non faceret, tunc liceret Decano & capitulo autoritate apostolica, iuxta eius concilij statuta prædicta conferre. Cũ igitur de ipso Decano in literis Archiepiscopi mentio non fiebat, per quem debebat in capitulo inuestiri, ipsius mandato fuit contradicendum: & sic collatione Archiepiscopi. reprobata, credentes anthoritatem conferendi ad capitulum deuolutã R. de sancto Cadmundo Archidiaconatum contulerunt: installantes eundẽ. Proponebat insuper dictus R. quod magister. H. renuntiauerat & abiurauerat collationi archidiaconatus, quã sibi fecerat Archiepiscopus. & post illam renuntiationem eidem Archiepiscopus contulit archidiaconatum, vnde dictus R. tam ratione primæ concessionis, quã secundæ, petebat sibi assignatum archidiaconatũ confirmari. His auditis, quia consistit domino Papæ archidiaconatum prædictum magistro. H. per Archiepiscopum p̃imò fuisse concessum: & quod institutio facta de ipso. H. non fuisset secundũ iuris ordinem reprobata, archidiaconatus non vacat, alteri cõferri nõ potuit: prædicto R. qui contra iustitiæ regulam in locũ alterius se prouehi consensit, super ipso archidiaconatu silentium imposuit: decernens, vt institutio facta per archiepiscopũ de magistro. H. sortiatur effectũ. & si postmodũ aliquis apparuerit, qui econtrã aliquid velit proponere super renuntiatione, vel abiuratione, vel aliquo præmissorum, ordine poterit iudicario experiri. Bern.

- 2 ¶ No. j. ibi: propria liberalitate. & ibi: donationem. quod collatio dignitatis seu beneficij, potest dici donatio, & quædam liberalitas, vt si conferens motu proprio fuit inductus: dicitur vsus propria liberalitate. Et dic, quod est liberalitas in præligendo personam: quia non tenetur isti, vel illi conferre. De quo dic, vt plenè dixi, in capitulo relatum. s. de præbend. Et ex hoc potest inferri, quod recipiens collationem beneficij, est naturaliter obligatus ei, qui contulit dum ille exercuerit liberalitatem in eum vt in. c. cum in officijs. de test. ¶ Not. ij. q. collatio facta non seruata forma speciali, à iure inducta, est ipso iure nulla: & deuoluitur potestas ad superiorem ex negligentia, ac si nunquam fuisset facta. facit. ff. de arbitris. in. l. quid tamen. ¶ No. iij. q. potest quis cõsequi varios titulos super eodem beneficio & ratione illorũ se defendere. & est iste tex. in hoc multum notabilis, & nescio alibi.
- b Et ita consuluit per istum tex. Paul. de leaza. cui videt ob stare. c. vt quis duas. de elec. lib. vj. vbi dicit, q. electus non potest potest confirmationem ex duabus electionibus: sed oportet, q. eligat alteram: quia impossibile est q. vtracq. valeat. facit. l. quod in hærede. §. eligere. ff. de tribu. Solu. agendo & petendo confirmationem nõ potest quis fundare super duobus titulis. vt in contrario: sed se defendendo potest. & ita intellige istũ tex. Facit regula nullus pluribus. & quod ibi no. de reg. iur. lib. vj. Et ex hoc sis cautus, vt si dubitas de collatione tua, impetres secundã: quia per hoc non inducitur renuntiatio primæ: imò poteris vt i vtracq. ad defensionem tuã. & vide quod not. Ioã. and. in. c. cum personæ. de priuile. lib. vj. super glossa. & sic ponit ibi quædam bona verba ad materiam.
- 5 ¶ Not. iij. quod non solum is, qui propria autoritate intrusit se in beneficium viuentis, est inhabilis ad illud beneficium: sed etiam ille, qui aliquo quæsito titulo fecit se institui. Nam vt patet hîc, iste Rogerius habuit colla-

¶ Nulla Adde R. consi. ccvj.

¶ SEB. SAPIA.

¶ Ipso iure nulla. contrarium videt pbare de directio tex. in. c. cõsidera. uimus. s. de elect. vbi electio facta non seruata forma priuilegiorũ ecclesiæ, & sic introducta à iure speciali, est ipso iure valida.

b ¶ Nescio alibi. vide. c. constitutus. el. j. de testib. vbi idẽ probatur. Vnde de quod no. in. c. cũ olim. de re iud. vide simile in. c. ex literis. de in inter. resti. in verbo appellauit & suppli. cavit. And. Barb.

c ¶ Ita consuluit ad de Ro. consi. ccc. xxxij.

¶ SEB. SAPIA.

d ¶ Super duobus titulis an q. possit habere varios titulos, latè tradit Fel. in. c. in nostra. col. ij. vers. titulus multiplicatur. s. de rescrip. vbi plura ad hanc materiã.

Cap. Post election. Panor. super Tertio Decre.

ZACHARIAS.

a ¶ Venit Decan^o, & sic prælatus ecclesie. Adde istū in c. capitulū san. crucis. nu. 3. & quod ibi notauit in apo. ad eum. in ver. capitulū. s. de rescrip.

b ¶ Prælatus. adde Fel. cōsil. ccxcix.

SEBASAPIA.

b ¶ Prælatus. vide Imo tenentem cōtrarium in c. ex ore. in ij. col. j. de his quæ fiūt à ma. jo. parte capituli.

SEBASAPIA.

c ¶ Appellatione capituli. Vide Fel. in proce. Greg. col. iij. versic. nec obstat. q. appellatione capituli.

d ¶ In c. j. Adde quæ ibi posui.

e ¶ Calumniosè excipi. Adde Alex. cōsil. lxx. j. lib. & xlj. ij. lib.

ZACHARIAS.

a ¶ Adde ple. Lan. fīan. de oria. in c. quoniam contra falsam. §. exceptiones. num. viij. versic. item sciāt. s. de proba.

SEBASAPIA.

c ¶ Excipi. Vide de hoc latè per Fel. in c. de cetero. col. iij. s. de iudica. & in c. exceptione. col. v. s. de excep. Mod. post Alex. & Paul. de castro. in l. vbi pāsum. C. de transa.

tionem à capitulo, credens capitulum habere potestatem iure deuoluto & nihilominus papa imposuit sibi silentiū in perpetuū, quia contra iustitiæ regulam in archidiaconatū alterius promoueri se consensit. Et ex hoc capite dicit Inn. q. collatio secundo loco facta per Archiepiscopū nō valuit, præsupposito q. alter vellet renuntiasse, quia inhabilis efficitur in perpetuū ad illud beneficiū. quod diligenter nō. & tetigi in c. j. s. eo. Sed intellige q. n. iste fuit sciens, vel in supina ignorātia: secus si probabiliter hoc ignorabat. iuxta gloss. in c. j. preallega. ¶ Vltimò nō. se cundum verum intellectu, quod exceptio resignationis, vel abiurationis, non habet impedire, quominus prouisus ante omnia cōsequatur effectum collationis suæ: scilicet nascēdo possessionem corporalem. & hoc intellige, quādo prouisus nō agit peritorio sed possessorio ad piscēde. pro hoc. c. accedens. el. j. de accusa. & j. latius dicā.

¶ In gl. j. ibi: *electus consensit*. Quid autem si expressè non consensisset: sed fuit præsens, quādo collatio fuit facta alteri nūquid sibi præiudicet, vt nō expectato tēpore legitimo, possit prouisus consequi possessionē: vide Ioā. and. in regula qui tacet. dereg. iur. lib. vj. in mercuria. vbi disputat quæstionem de eo, cui habenti beneficiū curatum, fuit alterum consimile collatum, & fecit signum crucis in collatione sui primi beneficii alteri incontinēti facta per superiorē, nūquid sibi præiudicabit, vt possit alter consequi possessionem primi beneficii, non expectato quod ipse prius habeat possessionem secundi? & credo, quod non præiudicat sibi. vide tu. ¶ In gloss. in verbo, *mentio*. ibi in fin. aduerte, quia glo. tangit vnum contrarium, quod fortiter obstat literæ: & clarè non soluit. Nā si presentatio secundum formam priuilegij debebat fieri Decano & capitulo, & literæ directæ capitulo, non faciebant mentionem de Decano: ergo cōmissa erat pēna posita in priuilegio, vt deuolueretur tractu temporis potestas ad capitulum. Glo. hīc primò innuit quod appellatione capituli, venit Decanus: vt sic prælatus ecclesie. & solet allegari iste tex. ad hoc. sed in fi. glo. allegat quædam contraria, & nā soluit. Io. and. & Hostiens. videntur velle, quod in rescriptis odiosis habeant locum vltima iura: vt appellatione capituli nō veniat prælatus. ¶ argu. in c. nonnulli. & c. sedes. de rescrip. ¶ Sed ego fortiter opponā: literæ impetratæ ad beneficia sunt restringendæ: vt in c. quāuis. de præb. lib. vj. ergo hic erat fienda illa stricta interpretatio. Fortius etiam oppo. de nō. per glo. nota. in cle. vt hi, qui. de æta. & quali. quæ disputando concludit, quod largè & improprie appellatione capituli veniat prælatus: proprie autem nunquam venit. quod patet ex diuersitate nominū & titulorum. nam per se habetur titulus de his, quæ fiunt à Prælato. & per se habetur titulus de his quæ fiunt à ma. par. cap. ergo non debebat hīc fieri saltem impropria interpretatio. Solutio. primò potest dici, quod ista fuit allegatio partis: non tamen fuit probata hīc: sed fortè fuit seruata infra in versiculo, exinde. Vel melius & subtilius dicas, quod istæ literæ non sunt impetratæ ad beneficiū cōsequendum: quia beneficiū iam prius erat collatum, scilicet ad habendum possessionem beneficii. & hoc non est odiosum, nec restringendum: imò fauorabile: vt beneficiū non stet sine suo rectore. Ergo nō debebat fieri stricta interpretatio. item puto aliud dicendum in prælato, qui habet iurisdictionē in collegio: vt est Episcopus: vel Abbas, & aliud in istis inferioribus, qui non habent iurisdictionem in illos de collegio, vt Decanus. nam Decanus est proprie pars capituli, non sic Episcopus: cū ius prelature sit distinctum à iure capituli. Ideo cum hīc non ageretur de re odiosa: imò fauorabili, scribendo capitulo satis videbatur scriptum Decano, qui est pars capituli. & per hanc solutionem patet nunc responsum

ad cōtrarium. & habes an & quando appellatione capituli venit prælatus maior, vel minor: & tenebis menti illā gl. in d. cle. vt hi, qui. quia valde notab. est, eā aliās laudari. ¶ In glo. in ver. *institutione*. nō. gl. iuncto text. & gloss. ideo exponit. i. collatione: quia institutio facta per Archiepiscopum, fuit proprie collatio. Nam institutio proprie sumpta fit ad presentationem patrōni: collatio verò fit sine presentatione alicuius: vt dixi in c. auctoritate. s. de instit. Et not. tex. q. collatio potest appellari institutio: & nō vitiabitur libellus, vel rescriptū ex hoc. ¶ In glo. in ver. *post resignationem*. in fin. nō. bene hanc glo. nam sentit quod. s. dixi post Inno. q. semel occupans beneficiū viuentis, non potest demū assumi ad illud sine dispensatione Papæ. & vide quod dixi in c. j. d. s. eodē. ¶ In gl. fin. pro intellectu huius glo. oppo. contra text. videtur enim, quod renuntiationis vel abiurationis exceptio debet admitti contra istum Honorariū actorem. nam per renuntiationem perdit quis ius possidendi, & etiam proprietatis, iuxta nō. in c. accepta. de restitu. spo. & in c. audita. & per Inno. in c. super hoc. de renun. facit l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquirenda possessione. ergo hæc exceptio elidebat ius actoris: & per consequens debuit admitti, vt in iurib. præalleg. Solutio. metu huius contrarij hæc gloss. ponit quatuor intellectus. Primus, q. hæc exceptio fuit propofita corā Papa: licet nō probata. iste intellectus non est bonus, quia litera innuit, quod non fuit datū isti terminus ad probandum. Nam si fuisset datū, non admitteretur alius ad agendum: iuxta not. in c. cum dilecti. de elec. & tamen Papa hīc in fi. reseruat ius agendi super renuntiatione, vel abiuratione. ¶ Secundus intellectus est, q. erat hīc præsumptio calumnie contra illum excipientem. i. quod causa subterfugij exciperet, non quod in veritate ille renuntiasset, vel abiurasset. Et hanc lectū. ponit hīc etiam Innocē. & dicit ex hoc valde notabiliter, quod iudex potest repellere exceptionē aduersæ partis, si præsumit calumniosè excipi: & ponit in hoc tria notanda. Aut enim iudex procedit non seruato iuris ordine: & tunc de facili propter præsumptionem potest exceptionem repellere. facit cle. s. pē. de verb. sig. Si verò seruatur iuris ordo. & tunc exceptionem peremptoriam non debet, nisi ex præsumptione multū vehementi repellere Dilatoriam verò facilius repellere potest: quia non est tanti præiudicij: & repellēdo non debet curare de appellatione: quia appellatio nō releuat, nisi causa appelladi probetur vera, vt. c. interposita. de appella. & hæc lectū. satis potest cōuenire huic literæ. & est notanda maximè iuncto dicto Innocē. Et ex ea habes, quod si præsumptio est malitiæ contra excipientem, quod facit animo differendi possessionem aduersarij: quod iudex pronuntiet, vt prius habeat actor possessionem, & demum agatur super iure excipientis: vel per viam actionis. ¶ Tertius intellectus, quem gloss. ponit quarto loco, est vt iste Rogerius fuerit repulsius ab hac exceptione, quia sua non intererat: cū nullum ius posset sibi competere, non ratione institutionis factæ à capitulo: quia fuit facta non vacanti: nec ratione secundæ institutionis factæ ab Archiepiscopo: quia ex quo acceptauit beneficiū viuentis, non potuit amplius ad illud assumi: meritò sibi imponitur simpliciter silentium, & alijs reseruatur ius agendi super renuntiatione: ne alter sine titulo possideret beneficiū. Et sic intellige final. gloss. & iste intellectus etiam satis conuenit huic literæ. ¶ Quartus intellectus, quod hīc agebatur possessorio: & ideo non obstat talis exceptio vt in c. secundo. de restitu. spo. Sed aduerte, quia per illud capi. videtur glo. intelligere, q. hīc ageretur possessorio recuperandē. quod nō placet Inno. quia non legitur, quod iste Honorarius habuerit vnquā possessionē. Itē dic, q. ex alio nō competit literæ:

litera: quia si fuisset actum recuperanda, Papa pronuntiaisset istum restituendum: & hic solū pronuntiauit, vt institutio de eo facta sortiretur effectum. Et ideo datur alius intellectus, quod hic agebatur possessorio adipiscenda, quod datur ei, qui habuit titulum: & solū agit, vt adipiscatur possessionem: & hoc possessorium est priuilegiatū, vt non admittatur exceptio defectus proprietatis ante, quā fiat possessionis traditio. Quod intellige, nisi incōtinenti offerretur probatio: vt in l. iij. §. ibidem. ff. ad exhibendum. & vide glos. not. in c. j. & c. literas. de resti. spoliato. Et iste intellectus satis conuenit sententiæ Papæ in eo, quod reseruauit ius agendi super renuntiatione. Et de hoc possessorio adipiscenda, vide quod plenē dixi in c. accedens. j. de accusa. ¶ Sed contra hoc ob. capi. cum olim. de causa pos. Solu. dicit Inno. & bene, quod quandoq; contra agentem hoc possessorio excipitur de defectu potestatis in conferente, vel in eligente: & talis exceptio admittitur. & sic loquitur ille text. ¶ non enim debet alicui possessio dari, quam nunquā habuit: nisi prius constet de suo titulo legitimo. l. fin. C. de edic. diui. Adri. tollen. Vbi autem constet de titulo legitimo, non debet admitti exceptio extrinseca prius non habita possessione: vt hic. & in d. l. fi. & in d. c. accedens. Et ex his apparet clarē multiplex intellectus huius. c. & iste vltimus videtur magis conuenire literæ. & ad prædicta debet reducere glo. quæ est hic in versicu. confirmari. quæ narrat intellectum huius capituli. & concludit, quod ageretur petitorio hic. quod mihi non placet. quia non congruit sententiæ Papæ.

SUMMARY.

- 1 Canonico recepto à capitulo, debet per ipsum sibi prouideri, quā cito facultas se obtulerit. 4. 6. 7.
- 2 Canonicus potest aliquis constitui sine præbenda ad tempus, si non est in alia ecclesia canonicus, in perpetuum quando alibi est canonicus.
- 3 Excipere, & non probare, & non excipere, paria sunt.
- 5 Beneficium non habere, vel habere, & minus sufficiens, paria sunt.
- 6 Obligatio conditionalis, vel in diem: non est sufficiens ad agendum ante diem, vel conditionem: nisi talis obligatio à principio esset pura: sed in ea subintelligeretur tacite dies, vel conditio.
- Spes ad aliquam rem non est sufficiens ad agendum ad ipsam.
- 7 Canonicus receptus auctoritate capituli, nō habet ius afficiens præbendam vacaturam.
- 8 Crimen confessatum per viam exceptionis: an possit aliquo modo puniri.
- Excipiens non videtur fateri.
- 9 Vtrum quis possit venire contra factum suum proprium.
- Allegans turpitudinem suam, an & quo casu audiat.
- 10 Confessio in iure probata, vel non admissa: potest per confessum contra eam venire.

CAP. VIII.

Vm super quæstione.

- 1 ¶ Recepto in canonicum tenetur capitulum prouidere, quā cito facultas se obtulerit. hoc dicit. Et primò ponit rationem diffinitionis. & allegationem contra illam: & duas responsiones ad eam. Secundò diffinit ex ratione concludens, ibi: sententia. do. ¶ Casus literalis. Quidam clericus. C. nomine: quæstionem habebat cum canonicis Triden. super præbenda ecclesiæ Triden. propter quod partes acceperunt ad Papam. Proponebat dictus. C. q. canonici Triden. eū receperant in canonicum & in fratrem, nulla præbenda sibi

assignata, nec mentione facta primæ vel secundæ præbendæ: vnde petebat à domino Papa canonicos prædictos compelli quatenus præbendam eidem assignarent in ecclesia Tridentina. Ex aduerso respondebatur, q. non tenebantur ei beneficiū assignare: cū receptus fuisset contra concilium Lateran. vnde non debebat ad hoc compelli. Do. Papa his auditis: quia cū non extitit probatum, q. receptus fuisset contra Lateranen. concilium, licet obiectum: nec ipsi canonici videbantur posse hoc opponere contra illū. C. qui continentur se illū contra Lateran. concil. recepisse: sententiando decernit, vt quā cito facultas se obtulerit, prædicto. C. præbendale beneficium in Trident. ecclesia conferatur: quia ex quo receptus est in canonicum, non debet carere præbenda. Ber. ¶ ¶ Not. j. quæ potest recipi in canonicum absq; eo, q. conferatur præbenda de præsentī. non ergo præbenda quæ facit canonicum, sed iuris collatio facta ab eo, qui habet potestatem conferendi: quinimo posset esse canonicus, & nunquā haberet præbendam, si alibi est canonicus, & sufficiēter præbendatus: vt dixi post Inno. in c. cū iandudum. s. de præben. ¶ ¶ Not. ij. q. paria sunt non excipere, vel excipere, & non probare. ad hoc solet allegari iste tex. Nā paria sunt non apparere, vel non esse, quo ad iuris effectū. ¶ l. duo sunt Titij. ff. de test. tut. ¶ Not. iij. ibi: qui se fatentur. &c. q. allegas turpitudinem suam, nō est de iure audiendus. quod limita, vt latius dicam. ¶ ¶ No. q. capitulum recipiendo quem in canonicū sine præbenda, tacite se obligat ad prouidendum recepto de præbenda, cū facultas se obtulerit. ¶ ¶ Vltimò not. q. canonicus non debet carere præbenda. & facit, q. præbendæ debent esse sufficientes. Nam paria sunt præbendam non habere, vel minus sufficiētem: vt in c. ij. de transla. prælato. Ideò data tenuitate præbendarū, esset prouidendum: vt habetur in c. exposuisti. s. da præbē. ¶ Opp. contra tex. videtur enim, q. iste receptus non potuerit agere contra capitulum ante, quā facultas prouidēdi se offerret: & quia vbi obligatio est in diem, vel sub conditione: non potest agi ante euentum diei, vel conditionis extantis. in fr. de verbo. ob. in §. ex conditionali. & in c. Romana. in §. caueat. de sen. excom. libr. vj. Sed capitulum non obligatur, nisi postquā facultas se obtulerit. Et sic ad certum diem, vel sub conditione: ergo ante, quā extaret conditio, vel dies, non poterat agi. Sol. metu huius contrarij dantur tres intellectus ad istum text. ¶ Primus, q. iste canonicus egit contra capitulum conditione. l. diffamari. C. de ingen. mag. quia capitulum diffamabat eum, dicendo, q. erat receptus cōtra statuta concilij. Iste intellectus est verus in se, sed non multum congruit literæ: quia Papa non imponit silentium capitulo. sed tantum mandat, vt illi prouideat, cum facultas se obtulerit. ¶ Secundus intellectus quod capitulum hic egit cōtra istum canonicum, dicendo, quod fuerat contra concilium Lateranen. receptus id est, quod fuerat sibi promissus canonicatus ante, quā vacaret: sed non probauit. Iste intellectus etiam non multum congruit literæ, quæ innuit, quod capitulum tenebat locum rei. ¶ ¶ Tertius intellectus, quod canonicus egit contra capitulum, vt prouideret sibi, cum facultas se obtulerit: & capitulum exceptit, vt patet in litera. & iste intellectus placet Hostien. & satis videtur conuenire literæ ex verbis sententiæ. vnde tenet Hostien. & satis mihi placet, quod receptus in canonicum possit agere contra capitulum, vt prouideat sibi, cū facultas se obtulerit. Nec obstant contraria, & maxime lex prima. ff. de vsuris. quæ dicit, quod tractus futuri temporis, non spectat ad iudicem: quia illa iura loquuntur quando obligatio non est pura de præsentī: ideo tunc nō potest agi ante tempus: quia sola spes est in obligatione: & ex sola spe agi nō potest. sed vbi obligatio est pura, & orta de præsentī, licet exactio seu solutio, vel in-

SEB. SAPIA.
¶ Iuris effectum. Idem not. Bar. & alij. in l. lege fundi. ff. de cōtrahen. empt. & l. as. post post alios. in l. cū res. in princip. in xliij. not. ff. de legatis. j.

Cap. Cum super quæst. Panor. super Tertio Decre.

ZACHARIAS.

- a** ¶ Sit de futuro. Adde Lud. Rom. confi. cxxxvj.
b ¶ Contradicere. Adde originaliter videndum Oldr. 8. confi. lxxvij.
 ¶ Adde quod diffusè not. Dy. in l. j. & ibi i apo. Cel. in ver. sine aliqua except. & not. in apost. ad istum. in c. cū dilectus. nu. xxvij. in ver. non puniendum. j. de ord. cog.
c ¶ Suū proprium. Adde Frā. de are. confi. cxlij. Anch. confi. lxxvij.

ZACHARIAS.

- d** ¶ Distingue sic post Barto. Adde eundē in l. j. colū. ij. ver. quæro hic utrū. C. de cōdi. ob tur. cau. & in l. cū profitearis. de reuocā. dona. Et ad hoc, quod dicit iste, quando vertitur periculū animæ. Adde Inn. in c. iij. loco. in sua glo. in ver. proponebat. lo. ij. s. de præsump. lo. An. in c. cōsanguinei. s. de re iud. omnino per Alex. in l. iusiurandū. s. procurator. col. v. ver. & pro huius declaratione. vbi ponit magistrālē distin. ff. de iureiur.

SEB. SAPIA.

- d** ¶ Distingue. Vnde latè pec Feli. in c. iij. loco. col. iij. ver. iij. principaliter. per istū tex. s. de præsum. vbi format regulā. & limitat pluribus modis.

SEB. SAPIA.

- c** ¶ Debet audiri. Vide Abba. in c. inter dilectos. j. de donatio. vbi contra hoc format oppositionē. & soluit vt ibi pereum.

a plementū sit de futuro, nihilominus potest agi de præsentī, vt fiat condemnatio, & exactio differatur ad tempus debitum. Et de hoc est casus hīc. nam eo ipso, q̄ quis recipitur in canonicum, est orta obligatio cōtra capitulum, vt teneatur sibi providere: vt in. c. cum. M. de constit. & c. relatum. s. de præben. & ideo poterat agere iste canonicus de præsentī. & ita in simili voluit Inn. respondendo ad illam. l. j. & in ca. in nostra. de sepul. vide bonā glo. in d. s. caueant. Et maximè hoc procedit cum aliqua causa agendi fuit orta de præsentī: vt puta, quia plures præbendæ vacarunt: & capitulum nunquā curauit isti providere. Et ex his habes declaratum hunc intellectum quem Hosti. posuit: sed non declarauit. ¶ Et vide quod dixi in. c. inter cætera. de præben. vbi conclusi, quod receptus authoritate capituli non habet ius afficiens præbendam vacaturam. & dic vt plenè ibi dixi, maximè allegando singulare dictum Innoc. in. c. statuimus. de maiori. & obediē. ¶ In glo. in ver. non extitit. in fi. not. bene gl. no. Nam ex ea potes colligere mirabile dictum, q̄ crimē confessatum per viam exceptionis, etiam in iudicio ciuili, est puniendum. Sed Ioan. And. videtur contradicere b duabus rationibus. Prima q̄ exceptionem obijciens nō fatetur: vt in. l. non fatetur. ff. de excep. & in. c. cum venerabilis. eo. ti. Secunda, quia crimen exceptum non debet puniri pœna ordinaria: cū ad hoc non agatur: & modus iste agēdi inspiciendus est: vt in. c. ij. de ordi. cog. & optimè facit. c. super his. de accu. do. Ant. dicit gl. saluari posse, quando crimen exceptionis est connexum ei, de quo agitur: iuxta not. in. c. j. de excep. & in. c. j. de confes. Nec obstat. primum motiuum: quia id quod in ipsa exceptione excipiens bene fatetur: licet non fateatur tacitè interclusum. iuxta ea, quæ plenè dixi in. d. c. cū venerabilis. Hoc dictum do. Antonij satis mihi placet: si hīc principaliter fuisset criminaliter actum. sed cū hīc ageretur ciuilitè, nec aliquod crimen fuit deductum in iudicio principaliter, durum est quod excipiens puniri debeat, per id, quod habetur in. d. c. super his. vide tamen quod dixi in c. ij. de confes. & dic, vt ibi dixi. Notabis tñ semper glos. iuncto dicto do. Anto. & facit quod no. Barto. in. l. ij. ff. de adulte. tamen tene menti hoc. ¶ In gl. in verb. posse. ibi. penitentes. vide quod ibi not. & in. c. nostri. de elect. & dic, quod non quæritur principaliter, vtrum quis possit venire contra factum suum proprium. Nam de hoc dixi in. d. c. nostri. & nota. in. c. si quis presbyterorum. de rebus ecclesi. non alie. sed hīc solum dicitur, quod allegans turpitudinem suam, non est audiendus: text. tamen iste facit in contrarium: quia isti canonici fuerunt auditi, & defecerunt in probando: & sic videtur litera sibi cōtraria. Dicit Egidius, q̄ officio iudicis fuerunt auditi, & non proprio iure. quod no. ¶ Sed generaliter cum quæritur, vtrum allegans turpitudinem suam agēdo, vel excipiendo, sit audiendus: distingue sic post Bar. d in. l. iusiurandum, quod ex conuentione. in. s. procurator. ff. de iureiur. & aliquid per doct. hīc. q̄ aut vertitur periculū animæ, si turpitudō illa non allegatur, & tunc in fauore animæ quis est audiendus: ideo si contraxit quis matrimonium cum consanguinea sua per falsas probationes: debet postea audiri, si allegat hāc turpitudinem, & vult probare contrarium: ad hoc. c. tertio loco. de præsump. & c. lator. & c. consanguinei. de re iudi. no. gloss. c. inter dilectos. de dona. & potest dici prout dicit Egidius q̄ audiatur potius officio iudicis, quā proprio iure. Si verò simus in alia materia, quā peccati: & tunc si allegat quis turpitudinem ad commodum, & nomine ecclesiæ, debet audiri: vt in. d. c. si quis presbyterorum. tamen in veritate nō potest dici, quod quis alleget turpitudinem propriam: sed potius nomine ecclesiæ agitur de turpitudine prælatorum, vel singulorum. ¶ Aut agit quis proprio nomine: & tunc ad sui incommodum & damnum

potest turpitudinem propriam allegare: vt in. c. j. & ij. de confes. Aut allegatur in damnum alterius. & tunc aut per viam agendi, fundando ius agendi super turpitudine propria: & non debet audiri: quia ex improbitate sua nemo debet actionem consequi. l. itaque fullo. ff. de fur. & d. c. inter dilectos. & est expressum in. d. c. extenore. eo. tit. Aut excipiendo, seu replicando, vel intentionem suam aliter iuuando. Et dic, quod cōtra participem turpitudinis auditur, si ipse certat de damno vitando, & aduersarius de lucro captando: vel saltem intendit euitare solum damnum contra participem: & debet audiri. l. de tutela. C. de in integrum restitutione mino. & quod ibi notatur. Vnde si per collusionem probauimē maiorem, ad instantiam tutoris, vt ipsum absoluerem a tutela: possum postea allegare hanc turpitudinem contra tutorem, qui fuit particeps: quia ego certo de damno vitando, cū iniuste eum absoluerim: & ipse fuit particeps huius turpitudinis. Si verò allegans non certat de damno vitando, imò potius vult inferre damnum alteri: & tunc regulariter non auditur, etiam contra participem. ¶ Fallit in casu. l. quisquis. C. ad legem Iul. maieff. vbi auditur quis allegando, quod coniurauerit contra principem ad effectum, vt alij puniantur. Item fallit in casu authentici. sed nouo iure. C. de pœn. iudicis, qui male iudicauit. & fortè possunt reperiri cōsimiles casus excepti: sed regula est, vt non audiat. Ad hoc. c. ij. de confesio. & decimo quinta quæstione tertia. capitulo, nemi ni. ¶ Aut allegat turpitudinem contra non participem: & si turpitudō sua est prius detecta ab alio, potest eam allegare: vt. l. decreto. ff. de suspect. tuto. vbi patet, quod si tutor fuerit pronuntiatus suspectus per iudicem, potest allegare ipse istam suspicionem ad effectum, vt non teneatur in futurum. ¶ & facit capitulū, mulieri. de iureiurando. vbi mulier admittitur contra confessionem suam: ex quo illa confessio fuit reprobata a iudice. Si verò turpitudō non fuit ab alio detecta, non auditur eam allegando: vt in. l. transactioe finita. & quod ibi notatur. C. de transactionibus. & in casu capituli nostri. Nec obstat, si dicatur quod canonici volebant hoc damnum vitare: ideo debebant admitti, quoniam ex quo ille erat receptus in canonicum, non erat ecclesiæ damnosum, vt haberet plures consiliarios. Item canonicus certabat hīc de damno vitando: ne esset canonica sine præbenda. & vide quod dicitur in. c. inter dilectos. præallega. ¶ In glossa finali in fine. vel dic secundum doctores, quod fortè in ista ecclesia non erant distributiones quotidianæ. & dic, quod hoc. c. non facit in contrarium. quia non agebatur hīc de distributionibus. Ideò dicendum de hac materia, vt notatur in capitu. cum. M. de constitutionibus. vbi plenè dixi. & in capitulo dilectus. el. j. s. de præbendis. vbi etiam tetigi.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus præbendatus, si in eadem, vel alia ecclesia præbendam alteram receperit, vacat prima. 4.
Beneficium vacans per receptionem secundi, potest impetrari etiam tacito, quod alius de facto possidet ipsum, quia talis possessio est euidenter iniusta. 5.
- 2 Clericus potest habere duas præbendas in diuersis ecclesiis ex generali consuetudine: in vna ecclesia verò non potest.
Clericus potest habere aliquo casu duo beneficia curata: puta quando vnum est connexum dignitati. sed non sic potest habere duas præbendas, intellige in eadem ecclesia.
- 3 Episcopus non potest dispensare, quod quis habeat duas præbendas, vel duos canonicatus in eadem ecclesia.
Episcopus an possit dispensare super pluribus curatis, vel pluribus simplicibus: vel vno simplici, & alio curato, siue in vna siue in diuersis.

CAP. IX.

Iteras.

¶ Si habens præbendam in ea-

dem ecclesia, recipit dignitatem

cum præbenda: vel aliã præbendam, va-

cat prima: & quamvis à superiore sibi cõfir-

metur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa,

etiam tacito de possessione alterius, quæ colorata non

est. hoc dicit secundum verum intellectum. Primò poni-

tur consultatio. Secundò responsio. ibi: *cum igitur*. Pri-

ma subdividitur. Nam primò ponit formã mandati pro

actore directi. Secundò allegationem actoris ibi: *de fa-**cto*. Tertiò defensionem rei, ibi: *sed præpositus*. Quartòelicit dubia ex prædictis ibi: *unde*. ¶ Casus literalis. Si-

gnificatũ fuit domino Papæ, q̃ in ecclesia sancti Viscar-

di Bremensis, quædam præbenda vacauerat tanto tem-

pore, q̃ ipsius donatio secundũ Lateran. concil. ad ipsum

fuerat deuoluta. vnde Papa mandauit quibusdam quate-

nus. D. clericum inuestirent de ipsa. Coram istis execu-

toribus ex parte illius. D. fuit propositum, q̃. H. Præpo-

situs quondam simplex canonicus ipsius ecclesiæ electus

est in canonicum maioris ecclesiæ: postmodum anno el-

pso electus fuit in præpositum sancti Viscardi, nihilomi-

nus retinens priorem præbendam, quam in ipsa ecclesia

tunc habebat. vnde petebat illam præbendam sibi cõfer-

ri, quæ de iure vacabat. Sed præpositus allegauit ecõtra,

q̃ esset de consuetudine generali, vt vnus in eadem eccle-

sia plures præbendas haberet. & cũ Archiepiscopus Bre-

men. Præpositũ ipsum de præpositura in plena synodo

inuestiuerit: tam præposituram, quã præbendam ei de

canonicorum confirmauit assensu. Iudices delegati su-

per hoc consuluerunt Papam: qui respondet, q̃ cum du-

bium vobis videtur, vtrũ cũ aliquis de vna præbenda eli-

gitur ad aliam, statim prior vacare incipiat: an per sentẽ-

tiam debeat abdicare eidem: an propter confirmationẽ

huiusmodi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici

debeat non vacare. Cũ igitur, si ita est præbenda illa, &

si non de facto, de iure tamẽ vacare noscatur: mandat Pa-

pa dicto Præposito, vt illã sine difficultate resignet: ap-

pel. remo. cogi debere: quã cum de facto vacauerit, cleri-

co memorato conferre procurant. Ber. ¶ Not. j. ex tex.

q̃ in diuersis ecclesijs potest quis habere plures præben-

das, saltem ex cõsuetudine generali: sed in eadem ecclesia

non prodest generalis cõsuetudo. & in hoc tenebis men-

ti istum tex. Nam iste præpositus erat primò canonicus

ecclesiæ sancti Viscardi: & de ea fuit assumptus in cano-

nicum ecclesiæ maioris: & sic retinuit vtranq̃ præbendã

in diuersis ecclesijs. nec vacauit prima per secundam. de-

mum assumptus in Præpositum principalioris ecclesiæ

cui præposituræ erat annexa alia præbenda: vt colligitur

in ver. sed Præpositus. licet nõ dicatur in litera: & ex hoc

vacauit prima præbenda ipso facto: non ob. consuetudi-

ne generali: vt colligitur ex sententia Papæ. Et vide ho-

die pulchrũ tex. cum gl. in cle. fi. de præben. vbi habetur,

q̃ in eadẽ ecclesia non põt habere quis duas præbendas,

etiam si altera sit annexa dignitati: secus est in duobus cu-

ratis, quãdo vnum venit per annexionem, vt beneficiũ

simplex: vt in. c. super eo. de præben. lib. vj. Et sic iura ma-

gis abhorrent, vt quis habeat duas præbendas in eadem

ecclesia: quã duo beneficia curata. & rationẽ vide per

gl. in d. cle. ¶ Not. arg. opti. & quasi expressum, q̃ Epi-

scopus non potest dispensare, vt quis habeat duas præbẽ-

das, seu duos canonicatus in eadem ecclesia. ¶ Not. iij.

casum, in quo beneficium simplex vacat ipso facto, per

receptionem secundi beneficii. quod restringit ad cano-

nicatus, seu præbendas in eadem ecclesia. ¶ Vltimò no-

secundũ vnum intellectum, q̃ dispensatio, vel confirma-

tio facta ab eo, qui non habet potestatem, non facit posses-

sionẽ esse coloratã. Nam hic non fuit habitamentio in

impetratione de possessione facti alterius: & nihilomi-

nus valuit impetratio contra casum. c. cum nostris. s. eo.

Sed ratio diuersitatis est: quia hic possessio erat euidenter

iniusta: quia possessio ista non erat colorata: sicut in ca-

su. c. cũ nostris. Alij tamen dicunt, q̃ isti conferetur præ-

benda vigore secundi mandati, & non primi: dicentes q̃

primum mandatũ fuit surreptitium: sicut in casu. c. cum

nostris. hoc tamen non colligitur ex litera. vnde primus

intellectus est subtilior: & limitat dictũ. c. cum nostris.

¶ Sed contra hoc, & contra tex. oppo. nã Episcopo so-

lũ videtur adempta potestas dispensandi, super pluri-

bus curatis: vt in. c. de multa. s. de præbẽ. ergo super plu-

ribus simplicibus poterit dispensare. Gl. vlti. hic instat,

& finaliter cõcludit: quod in pluribus curatis Episcopus

non dispensat: in pluribus verò simplicibus, vel in vno

curato & simplici, potest dispensare in diuersis ecclesijs:

sed in eadẽ ecclesia glo. dubitat: & primò dicit q̃ non po-

test: per istum tex. ij. videtur tenere cõtrarium & ad istũ

text. respondet, q̃ hic Archiepiscopus non dispensauit:

sed confirmauit. Dispensatio enim non fit, nisi exprima-

tur, iuxta not. in. c. ij. de schisma. vnde videtur concludi,

quod in eadem ecclesia potest Episcopus dispẽsare circa

plura simplicia: dummodò subsit causa dispensandi. Et

not. in hoc diligenter istã glo. Io. and. fatetur dictum gl.

dummodò illa beneficia sint difformia. nam poterit di-

spensare, vt quis habeat dignitatem & canonicatũ in ea-

dem ecclesia. & pro hoc vide bo. tex. cũ gl. in. c. j. de con-

sue. lib. vj. & vide Fed. confi. cxv. vbi tenet, q̃ per dispen-

sationem Episcopi potest in eadem ecclesia quis habere

canonicatũ, & altare seu beneficium alicuius capellæ in

eadem ecclesia. quod not. Nam quemadmodum potest

in diuersis ecclesijs: ita in eadem ex quo beneficia sunt di-

uersa. argu. lxx. dist. c. sanctorum. Idem dicit Ioan. and. in

duobus canonicatibus obtinendis: vt Episcopus nõ pos-

sit dispensare. & hæc notabis: quia communiter hoc se-

quũtur doct. & bene facit litera in arg. & d. cle. fi. de præ-

ben. Rationem videas ex his, quæ plenius dixi in. c. cum

iandudum. præalle. vbi latius tetigi hanc materiã, quã

docto. hic. & plenẽ videas in repe. s. qui verò. c. extirpan-

da. s. de præben. vbi tango an, & quando valeat consue-

tudo super obtinenda pluralitate beneficiorum. & an &

quãdo Episcopus potest super ea dispensare. Et per hoc

est expeditus iste tex.

SUMMARIUM.

- 1 Vacatio præbendarum, vel canonicatũ, non datur in ecclesijs non numeratis. id est, vbi non est certus numerus canonicorum, vel præbendarum, & sic eorum collatio non transit de vno in alium superiorem.
- 2 Habens ius conferendi, vel instituendi, potest etiam mittere in corporalem possessionem.
- 3 Capitulum dicitur vbi est maior pars canonicorum, licet aliqui contradicant: idem dic de collegio.
- 4 Ecclesia si non habet tot facultates, quod canonici possint cõmode viuere: non tenentur ipsius canonici etiam ad preces Papæ alium recipere: posito, quod tantum vnus nollet: secus si facultates suppetunt.
- 5 Canonici non tenentur recipere alium in canonicum supernumerarium, etiam quod facultates suppetant: nisi tantum excreuerint, quod commodẽ possent omnes viuere.
- 6 Statutum, an plus operetur aliquando, quã consuetudo.
- 7 Consuetus venire ad molendum ad molendum, vel ad furnum ad coquendum panem, per. xl. annos, non per hoc adstringitur in futurum continuare.
- 8 Consuetudo non inducitur ex actibus, qui sunt meræ facultatis.
- 8 Canonicus, an possit agere pro iuribus ecclesiæ suæ sine mandato, vel eam defendere.
- 9 Vnus de vniuersitate potest opponere, vt is qui non est de vniuersitate, non immisceat se in actibus vniuersitatis.

ZACHARIAS.

¶ Curatis. Adde istum plenẽ in. c. clericus. nume. 4. & quod ibi posui in apo. ad eum in ver. per adeptio-

nem secundis. de cleri. non resi.

SEB. SAPIA.

¶ Coloratam. vi. de Roma. in cõfi. cccclxv. inci. præfenti. & Maria. So-

ci. latẽ in repe. rubric. de causa pos. & proprie. in. vj. tracta. artic. ix. & Cardina. in cõfi. xxxiiij. ad finem.

¶ Eadem ecclesia. Adde videndum Lap. allega. xxx. & cxvj. & per eũ Abb. cõfil. xcvi. & lxxj.

Cap. Ex parte Astenf. Panor. super Tertio Decre.

10 *Consensus praestitus alteri ab illo, qui non credebatur potestatem ad se pertinere, non facit actum inde secutum conualidare: nec respectu consentientis: quia ignorabat potestatem ad se pertinere, nec respectu illius, cui fuit praestitus, quia non habebat potestatem: sed forte potest ratificari ab illo, qui habet potestatem. arg. j. ne sede vacan. c. j. in fi. per Abba.*

11 *Index potest supplere defectum allegationum partis, ideo potest allegare illud, quod non allegatur per partem: & ex ipso causam decidere.*

12 *Abbas & monachi, an possint statuere, quod ex redditibus ecclesiae quilibet habeat certam portionem pro vestimentis, & alijs necessarijs.*

13 *Archiepiscopus, an praesumatur scire vacationem beneficii existens in dioecesi sui suffraganei.*

Collatio beneficiorum non deuoluitur ad superiorem, etiam ad Papam, si non fuit facta per alium, quia ignorauit.

Clausula posita in rescripto ad beneficia, videlicet: seu quocunque modo vacet: vel per alterius cuiuscunque personae, &c. operatur multum in materia beneficii.

14 *Impetrans a Papa beneficiu tenetur obseruare statuta, & consuetudines ecclesiae, vel loci ubi impetrauit.*

15 *Canonici, si negligunt eligere alios canonicos, quia suppetunt facultates ecclesiae, Episcopus eorum statuet eis terminum ad eligendum.*

ZACHARIAS.

a ¶ Canoniconum. Adde Car. in cle. men. j. q. x. de reg. & tran. ad religio.

SEB. SAPIA.

b ¶ Ad furnu. Vi. de de hoc arti. late per Iaso. in rep. l. quominus. col. viij. versicu. tertio principaliter. ff. de flumi. & Iaso. de sancto Geor. in sua inuestitura feudali. in verbo, & cum molendinis. colum. ij. post medium. Mod. in c. significante. s. de appella.

16 *Archiepiscopus non habet iurisdictionem in dioecesi sui suffraganei, nisi in casibus expressis, & ideo eius negligentiam non supplet.*

17 *Archiepiscopus confert, quando suus suffraganeus non vult conferre.*

Terminus hominis succedit loco termini iuris. s. in fi.

18 *Clericus, si est prouisus in ecclesia non numerata, debet sibi prouideri de vacanti beneficio, vel praebenda, vel proxime vacaturo.*

19 *Actus, qui debebat explicari sub vna forma, si explicatur sub alia, corrumpit.*

Sententia continens in se causam non concludentem, est nulla: licet ex causa non expressa posset iustificari.

Sententia potest ferri absque, quod in ea exprimaturs causa.

Sententia lata ex pluribus causis, quarum vna est iusta, alia iniusta: est valida propter illam iustam causam.

CAP.

X.

Ex parte Astenf.

¶ Conciliu Late-
ra. locum non habet, ubi non sunt distinctae praebendae, nec certus canonicorum numerus. vel clarius sic. In ecclesijs non numeratis vacatio praebendarum, seu canonicatum possibilis non est: nec fit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia semestri in non prouidendo ecclesiae de ministris. & est casus notabilis. Prima pars ponit facti narrationem. Secunda partium confessionem. ibi: tandem. Tertia sententiam. ibi: nos. Quarta gratiam. ibi: quia vero. ¶ Not. j. ibi: in corporalem possessionem. arg. q. superior ad quem fit deuolutio collationis, potest non solum conferre, sed etiam in possessionem corporalem inducere. Et posset argui generaliter, q. ad quem spectat institutio seu collatio, pertinet facultas dandi possessionem corporalem. facit c. de multa. s. de praeb. & quod no. Inn. in c. ij. de restitui.

3 ¶ Not. ij. ibi: capitulo. q. ibi dicitur capitulum, ubi est canonicorum maior pars: licet aliqui contradicant. unde synodus agit nomine capituli. & ibi potest dici, q. fit ecclesia: in prin. huius. c. vide bo. tex. cu. glo. in c. cu. inter canonicos. de elect. ¶ Not. iij. q. in ecclesia collegiata quandoque non est certus numerus, nec canonicorum, nec praebendarum: & q. receptio in canonicos potest pertinere ad solum capitulum. ¶ Itē no. q. ubi non est certus numerus in ecclesia, non est praefixum a iure certum tempus ad instituendum ibi canonicos.

4 *Qualiter aut ecclesiae sit tunc prouidendum, dicat. ¶ Not. ibi: suppetunt facultates. q. ubi non est dare numerum in ec-*

clesia, non tenetur canonici recipere, etiam ad literas Papae, ultra quam facultates ecclesiae suppetant. Vnum tamen dicunt doc. & bene: q. vnus solus ex eis potest se hoc casu opponere & impedire receptionem faciendam: quoniam talis contradictio habet iuris fomentum: ut in c. j. s. de insti. & tēdit in utilitatem, seu honorem ecclesiae: quia dedecus est ecclesiae, q. canonicus mendicet. xiiij. dist. c. Diaconi. vnus ergo solus praeualeat omnibus. de his, quae fi. a pra. c. j. sed ubi facultates suppetunt, potest maior pars institutionem facere, etiam inuita minori parte: quia hoc est ecclesiae utile & honorabile. ad hoc. c. qm. s. de vita & hone. cle. ¶ Sed not. ex hoc, & ex fi. c. ibi: secundum consuetudinem. q. non solum in receptione pluri debet attendi facultates ecclesiae: sed etiam consuetudo. & in hoc tenebis menti istum textum. Si enim consueuerunt esse. xx. in ecclesia, & facultates sufficiunt pro. xxij. non adstringunt canonici ad recipiendum aliquem ultra consuetudinem: quia diminueretur eorum redditus soliti & antiqui. & ita intelligunt do. fi. c. Sed ego credo hoc procedere, nisi causa rationabilis esset in contrarium: puta quia excreuerunt multum facultates ecclesiae: & ecclesia patitur defectum in ministris. Nam propter excrecentiam facultatum, etiam numerus statutus ampliatur: iuxta ea, quae habentur, & not. in c. fi. de verb. sig. & in c. cu. M. de constit.

6 ¶ Vltimo potest notari ex eodem verbo vnum mirabile dictum, q. statutum plus operatur, quam consuetudo. nam statutus numerus facit canonicatum vacare: ut in c. dilecto. s. de praeb. & secus est in consuetudine, ut hic. Nam hic erat consuetudo, ut certus numerus reciperetur: ut hic colligitur ex fi. & in prin. du. dicitur, q. quatuor praebendae vacabant. Nam putabant illas praebendas vacauisse propter antiquam consuetudinem: quia forte in ecclesia consueuerunt esse ab antiquo. xx. canonici: & tunc non erat nisi. xvj. Sed contra hoc opp. de c. fi. de consue. iuncto. c. quod super his. de maio. & obe. ubi patet quod consuetudo est maioris vis, quam statutum: & maxime de iure canonico: ut ibi no. Itē consuetudo ecclesiae est attendenda: ut in c. cu. omnes. de constit. Sol. doc. aperte non soluunt, sed solum dicunt, quod consuetudo non tantum operatur, sicut statutum. Sed hoc non est tollere contrarium: quia possumus soluere dupliciter. Primo q. text. in fi. dum facit mentionem de consuetudine, non loquitur de consuetudine respectu numeri: sed de consuetudine certae portionis percipiendae. Secundo potest solui: quia licet in ecclesia soliti sunt. xx. institui, non tamen ex hoc inducitur consuetudo restringens libertatem habentis instituere. ¶ Quia actus merae facultatis non inducit consuetudinem potestatis liberae restrictiuam. Nam si per. xl. annos consueui venire ad molendum tuum ad molendum, vel etiam ad furnum ad coquendum, non inducitur ex hoc consuetudo: ut teneam in futurum continuare: iuxta nota. in l. ij. C. quae sit lon. consuetu. & in c. Ioannes. de cleri. coniug. Sic ad propositum ubi non est numerus in ecclesia, relinquitur arbitrio illius, ad quem spectat electio: nec videtur suum arbitrium coartare, si solitus ibi sit instituere. xx. quia fuit iste actus merae facultatis. & in hoc nota istum textum sic intellectum, pro ecclesijs, maxime regularibus: ubi monachi communiter instituuntur ad arbitrium Abbatis: ut si consueuit instituere certum numerum, non dicemus per hoc numerum esse in ecclesia statutum. ¶ In glossa. j. in fine. hic multum vacillat. & dic, quod in effectu duae sunt quaestiones separatae, quae possunt a glo. elici. Prima nunquid canonicus ecclesiae potest agere pro ipsius iuribus sine mandato ecclesiae. & de hoc dic, ut no. in c. cu. olim. de testi. per Inn. & ibi plenē dixi. & regulariter non agit sine mandato: ut in c. j. de procur. & alijs iuribus allegatis in gl. Secunda quaestio, nunquid saltem posset ecclesiam deferre sine mandato. & dic etiam, ut not. in d. capi. cum olim. hic autem non colligitur dictum glossae, nam, ut dicunt Ioannes And. & Philip. isti tres canonici non tan-

non tantum defendebant ius ecclesiæ, quantum ius proprium: quia nolebant illos habere pro canonicis, ex quo non erant legitimè instituti: & sic agebant nomine proprio. ¶ Ex quo nota, quod vnus solus de vniuersitate potest se opponere, ut is qui non est de vniuersitate, non immisceat se tractatibus vniuersitatis: seu, ut non habeatur tanquam vnus de corpore vniuersitatis. Et in eo quod glo. dicit, quod isti tres succubuerunt, non bene dicit, quod imò obtinuerunt. Nam papa pronuntiavit illam institutionem irritam: sed postmodum fecit illis gratiam habito respectu, quod capitulum affectauerat receptionem illorum. ¶ Et not. ex hoc, & ex tex. quia si potestas de aliquo disponendi, pertinet ad me: & ego credens ad te pertinere, consensi: ut tu potestatem explicares: actus sic explicatus non tenet, non ratione tui: quia non habebas potestatem: nec ratione mei: quia non intendebar. Nam capitulum non erat hic priuatum potestate instituendi canonicos & affectauit seu consensit institutioni factæ per Archiepiscopum: nec tamen ex hoc fuit acquisitum ius illis institutis: sed oportuit, quod Papa faceret eis gratiam. & bene facit in arg. l. is ad quem. ff. de acqui. hæ. r.

¶ In glo. ij. ibi: *supplet hoc de facto*. dicit, quod imò de iure. Nam si iudex perpendit, quod causa est decidibilis certo iure, licet illud non allegetur per partem, nihilominus potest iudex illud allegare, & sententiam ferre: quia boni iudicis est diminuere litem, & eam facere breuiorem quantum potest: ut in c. fi. de dolo & contu. & in c. cum dilectus. de consue. & in c. cum inter vos. eo. titu. Et in hoc not. istum tex. Nam ambæ partes credebant præbendam hic vacare: sed quia Papæ constitit, quod numerus non erat ibi determinatus pronuntiavit vacationi locum non esse. & facit. l. j. & quod ibi not. C. ut quæ defunt aduo. par. iud. sup. ¶ In glo. iij. ibi: *non debent facere portiones*. No. bene gl. pro opi. Inn. in c. dilectus. el. j. s. de præben. vbi dicit quod in eccl. regularium non debent ex redditibus fieri certæ portiones. Sed contrarium determinat Ioan. and. in regula, non est obligatorium. de reg. iur. libr. vj. in mercu. vbi format questionem notabilem. Nunquid valeat statutum Abbatis, vel capituli: ut quilibet monachorum habeat. x. pro vestimentis, & alijs sibi necessarijs. vide etiã Inn. in c. insinuante. j. qui cle. vel vo. Et no. ex ratione huius gl. quod in ecclesijs regularium, non est dare vacationem. quod est verissimum vbi numerus non est statutus: aliàs secus. ¶ In glo. in versi. *totum capitulum*. in fi. Dicit Hosti. quod gl. ista non procedit quo ad istum tex. quia quo ad partes Papa primò determinauit negotium: sed ex officio suo postmodum facit gratiam istis institutis: motus maximè, quia capitulum affectauerat prius illorum receptionem. dic tamen quod dictum glossæ est verum: & probatur ex superiori parte. c. in ver. tandem.

¶ In glo. ij. ibi: *suppetunt*. in fi. videtur hæc glo. velle in fi. sui, quod Archiepiscopo, seu Episcopo ad quem deuoluitur potestas ex negligentia: currat tempus immediatè à tempore deuolutionis. quod tamen non est verum: quia quemadmodum primo collatori non currit semestre, nisi à tempore notitiæ vacationis: ut in c. quia diuersitatem. s. eod. in fi. ita nec secundo, vel vltiori collatori, ad quem est deuoluta potestas: ut dixi in capitulo, quia diuersitatem. Sed fortè glossa hic sensit, quod debet præsumi notitia vacationis. Sed docto. hic instant disputando, vtrum Archiepiscopus præsumatur scire vacationem beneficii in diocesi sui suffraganei. & tandem concludunt attendendam esse locorum distantiam, famam loci, qualitatem beneficiorum, & modum vacationis. quod nota. & hoc declara, ut dixi in d. c. quia diuersitatem. ¶ Et ex hoc inferunt docto. quod contra impetrantem à Papa propter deuolutionem Autoritate concilij Lateranensis potest Archiepiscopus se opponere, & allegare ignorantiam, quo casu potestas non est deuoluta ad Papam: & ideò sume bonam cautelam,

ut adiiciatur in gratia Papæ illa clausula consueta, seu quocumque modo vacet: vel per alterius cuiuscunque personæ & c. & est vtile semper hæc clausula. apponere, ut eui tetur dispositio. c. susceptum. de rescrip. libr. vj. ¶ In glo. fin. ibi: *secundum consuetudinem ecclesiæ*. not. gloss. quod impetrans gratiam à Papa nihilominus tenetur seruare consuetudinem ecclesiæ. Ex quo inferunt docto. quod si consuetudo est ecclesiæ, ut quilibet canonicus iuret seruare statuta ecclesiæ: tenetur talis impetrans sic iurare. & pro hoc vide bonum tex. in c. fi. de consue. libr. vj. vbi Papa vult seruare consuetudinem ecclesiæ contra impetrantes à Papa. Ad idem capitu. j. de constit. eo. lib. ¶ In ea. glo. ibi: *et ita licet*. not. hanc particulam usque ad finem. Sed quæro pro declaratione glo. & text. si certus numerus non est in ecclesiæ: & canonici sunt negligentes in statuendo canonicos, secundum facultates & consuetudines ecclesiæ, qualiter providebitur ecclesiæ: ex quo ibi non fit deuolutio potestatis ad superiorem? Solut. dicunt hic communiter docto. quod superior immediatus statuet terminum ei, ad quem spectat institutio: ut intra illum provideat ecclesiæ secundum consuetudinem, quod si non fecerit, ipse superior ex officio providebit. Pro hoc ca. si capitulo. in fi. eo. ti. libr. vj. facit. c. irrefragabilis. s. omnes. de offic. ordi. & c. ceterum. de iudicijs. quod semper nota. Nam per hunc modum posset Episcopus supplere negligentiam Abbatis, si non instituit monachos in monasterio secundum facultates & antiquam consuetudinem. Iste enim terminus hominis succedet loco termini iuris. iuxta nota. per Innocentium. in c. ex ratione. de appellationib. Sed aduerte, quod istud dictum docto. verum est vbi receptio seu institutio pertinet ad inferiorem Episcopum. ¶ Sed dubium est, quid si instructio pertinet ad Episcopum: nunquid Archiepiscopus possit eodem modo supplere negligentiam Episcopi: hæc questio est magis difficilis, quam questio docto. ideò quia Archiepiscopus regulariter non habet iurisdictionem in diocesi sui suffraganei: nisi in casibus à iure expressis: ut in capitu. pastoralis. de officio ordina. sed iste casus non est expressus in iure: unde fatendum esset, quod Archiepiscopus non posset compellere Episcopum negligentem, ut instituat. argumen. capitu. nullus. de iure patronatus.

¶ Sed dubium est, nunquid illo nolente ipse succedat? & si tenemus opinio. quod Archiepiscopus suppleat negligentiam Episcopi, iste casus est clarus: sed tenendo contrariam opinio. quam plenè examinaui in dicto capitulo, pastoralis. & in repetitio. c. si quis contra clericum. de foro compet. est magna dubitatio: sed nihilominus teneo, quod Archiepiscopus potest: quia terminus hominis succedit loco termini iuris: ut prædixi. sed si esset terminus iuris, hæc deuolutio fieret ad Archiepiscopum. capitulo secundo. supra eodem. ergo in casu isto, cum terminus fuit præfixus Episcopo ab Archiepiscopo. & hæc nota. ¶ Sed est questio nota. vtrum in ista ecclesiæ non numerata possit provideri impetranti, ut provideatur sibi de vacante, vel primo vacaturo: maximè si adiiciatur clausula, non obstat numero. de hac questione vide plenè per gloss. nota. in capitulo finali. infra eodem titulo. libro sexto. quæ concludit, quod sic: quia illa verba, de vacante & c. fuerunt apposita fauore impetrantis.

¶ Sed contra hoc, & contra tex. oppono. Nam ex quo Episcopus poterat providere modo prædicto, debuit tenere institutio sua: quia si non valet quod ago & c. ut in clem. j. de de sponsa. impub. libro. vj. Solut. Hostien. & communiter docto. videntur velle, quod vbi quis certo iure potest actum explicare: si mouetur alio iure, quo non potest: actus corrumpitur. Et ex hoc colligunt hic docto. communiter arg. quod si iudex fert sententiam exprimendo causam non concludentem illa sententia est nulla: licet ex

¶ Modo vacet. Adde, quod quamuis ista sit utilis cautela, nihilominus habet locum in casibus, in quibus à iure mētio specialis desideratur, ut not. Pe. de Anch. & Philip. Fran. in c. ij. post Gem. de præben. libr. vj. & idem Phi. Fran. in c. ad hoc. s. de appella.

A. CHARIAS.

¶ Non concludentem. Adde istum in capitulo, inter ceteras. num. 9. & quod ibi dixi plenè in apostil. post alios. in versic. falsam causam. de præscrip. & in c. per tuas. nu. 5. vbi etiã posui in apostil. ad eum. in ver. ex. primit falsam. j. qui fil. sint legi.

Cap. Constitutus. Panor. super Tertio Decre.

causa non expressa possit iustificari. pro hoc vide Barto. in. l. si is ad quem. ff. de acquiren. haredi. & bene facit ibi tex. in argumen. & per eundem in simili. in. l. ij. ff. de iudi. & ideo cautum est non exprimere causam in sententia. Et si vis exprimere ad decorem tuum conseruandum, a saltem adicias dictionem maximè: ^a vt, ex pluribus causis & maximè &c. Nam tunc videris mutus, non solum ex causis expressis, sed ex alijs tacitis. Nam cum quis exprimit plures causas in sententia, quarum vna facit: alia non: sententia sustinetur propter causam vrgentem expressam: vt est text. not. in. c. per tuas. j. qui fil. sint legi. & vide singu. dictum Innocen. in. c. in praesentia. de renun. vbi dicit, qd si iudex expressit duas causas, vnam contra ius commune: aliam contra ius litigatoris, tenet sententia ratione istius vltimae causae. quod semper notabis. fortius ergo sustinenda est sententia, si alia causa est iusta. Et licet dictum Hosti. & docto. sit verum in se: tamen non probatur per istum tex. etiam per viam argumē. iudicio meo: quia Episcopus non habebat hinc tempore institutionis aliquam causam legitimam instituendi de praesenti: quia debuissent prius praefigere terminum capitulo ad institutionem faciendam, secundū consuetudinē, ante cuius praefixionem potestas non erat ad eum deuoluta. & hoc not. perpetuò & tene semper menti.

SEB. SAPIA.

a ¶ Maximè. De veritate huius dicti, vide Feli. in. c. sicut. s. de iudic. vide pulchrè per Feli. in. c. j. in. ij. fallen. s. de iudi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Legatus. Vide ad hanc Feli. in. c. j. col. j. vers. legatus non committit. s. de rescri. & in. c. at si clerici. s. de adul. terijs. in vers. v. limita. col. ij. s. de iud. & in. c. nonnulli. in prin. col. iij. vers. ratio huius dicti. s. de rescrip. vbi idem firmat, qd legatus Papae non dispensat contra concilium.

c ¶ In genere sic. Adde Oldr. con. fil. lxxvij.

SUMMARIUM.

- 1 *Habens potestatem conferendi, non potest alteri concedere potestatem conferendi primum beneficium, quod vacabit: secus si beneficium vacet. s. vbi plenè.*
- 2 *Præbenda non habet in se onus sacerdotij annexum de iure communi.*
- 3 *Legatus non habet potestatem confirmandi collationem factam de præbenda vacatura.*
- 4 *Legatus non potest contra concilium disponere.*
- 4 *Collatio beneficij facta contra inhibitionem Papae, an & quo casu valeat.*
- 5 *Episcopus non potest delegare vicario suo resignationem, nec collationem certi beneficij vacaturi.*

CAP.

XI.

Constitutus. ¶ Habens potestatem conferendi non potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium, quod vacabit. hoc dicit. Primò ponitur gratia petitio. In secunda exauditio ipsius ibi: *quo circa.* In tertia futurae fraudis prouisio: ibi: *quia uerò.* ¶ Nota primò ibi: *sacerdotalem.* quòd quaedam præbendae sunt sacerdotales: & possunt dici sacerdotales: quia fortè secundum statutum loci, sacerdotes tantum ad illas promoueri debent. & habent onus sacerdotale annexum, vt assumpti ad illas teneantur promoueri ad sacerdotium. ¶ Ex quo inferò, quòd de iure còmuni præbenda, non habet onus sacerdotij annexum: aliàs nò dicerentur quaedam sacerdotales, sed omnes. & vide quod dixi in. c. ij. s. de insti. & quod legi. & not. in clemen. vt hi, qui. de ætate & qualitate. & in. c. cui de nò sacerdotali. de præben. libr. vj. ¶ Nota secundò argumen. quòd legatus non potest confirmare donationem factam de prima vacatura conferenda. Nam Papa hinc in fi. generaliter prohibet. Item quemadmodum legatus directè non potest contra concilium disponere: vt legitur & not. in. c. dilectus. el. j. de præben. ita nec indirectè cedendo, vel confirmando huiusmodi gratiā. ¶ No. vltimò ibi: *fraudem adhibere.* qd vno prohibito, intelligitur prohibitum omne id, per quod etiam indirectè perueni

tur ad illud. Ad hoc regula, cum quid vna via. de regulis iur. lib. vj. & c. tuæ. de procu. ¶ Sed quæro qualiter hæc promissio, seu donatio venit in fraudem Latera. concilij? Sol. nam volens vni promittere beneficium vacaturum donaret amico suo potestatem conferendi primum beneficium. & ille esset quodammodò tutus indirectè ex cõcessione in personam amici sui: & sic desideraret mortem proximi sui: vt posset habere effectū promissio sibi facta. ¶ In glo. j. ibi: *de elect. cum in cunctis.* hæc quaestio & duæ immediatè sequentes, hodiè deciduntur in. c. si compromissarius. de elec. lib. vj. & approbatur ibi decisio huius glo. ¶ In ea. gl. ibi: *sed pone.* glo. hinc format quaestionem propter approbationem & inhibitionem Papae, nunquid valeat collatio Episcopi alteri facta contra hanc inhibitionem Papae: & tenet quòd sic per. c. dilectus. nisi esset appositā clausula decreti. & idē tenet Hosti. Ioan. And. tenet contrarium. nam videmus, quòd sola inhibitiō executoris dati ad compellendum, impedit collationem ordinarij: vt in. c. si soli. eo. titu. lib. vj. ergo fortius hoc operabitur inhibitiō Papae. Præterea ex quo Papa confirmauit illam donationem isti factam: potestas conferendi primum vacaturum non spectat ad Episcopum, sed ad ordinariū. Nec ob. ca. dilectus. per quod mouetur glo. quia aliud est mandare ordinario, ne alteri conferat: quo casu teneret collatio alteri facta: vt ibi. aliud est inhibere simpliciter, ne conferat. quo casu non valet collatio contra inhibitionem factam: vt in iuribus præallegatis. Et ratio diuersitatis est: quia hoc vltimo casu per inhibitionem auferretur potestas cõferendi. sed in primo casu solum intendit obligare ordinarium personaliter ad cõferendam. Et nota bene hoc dictum: ex quo potes colligere vnam doctrinam, quòd factum ab ordinario contra inhibitionem Papae, est ipso iure nullum. Pro quo facit dictum Innoc. in. c. fi. de accusatio. & in. c. Raynaldus. de testamen. & vide quod plenè dixi in. d. ca. dilectus. ¶ In glo. ij. ibi: *in genere potesta.* not. gl. qd Episcopus non potest in specie etiam delegare potestatem conferendi, sed in genere sic. Sed tu dic latius, quòd aut vult delegare, seu donare potestatem conferendi certum beneficium vacans, & potest: quia tunc cessat fraus Lateranen. concilij, & videtur approbari hinc in isto text. vbi solum prohibetur collatio donationis primi beneficij vacaturi, ne fiat in fraudem concilij. Donatio ergo collationis beneficij vacantis valet. quod sentit hinc Ioannes Andreas super textu: & in glossa. in capitulo, deliberatione. in. s. inhibemus. de officio legati. libr. vj. Aut vult delegare potestatem conferendi beneficium vacaturum in specie: puta, vt conferat vnum: & non potest ratione prædicta: vt hinc. In genere verò delegando potestatem suam omnimodam potest, dummodò hoc deleget suo vicario generali duntaxat. nam alteri non potest conferri. argumen. optimo. in dicto. s. inhibemus. vbi patet, quòd etiam legatus non potest, nec in genere, nec in specie dare potestatem recipiendi resignationem beneficiorum, & illa sic vacantia conferendi: sed vicario suo potest. argument. in capitu. fina. de officio vica. libro sexto. & c. ex frequentibus. s. de institu. ita nota. in dicto. s. inhibemus: & capi. statutum. de præben. libro. vj. Et vide quaestionem, quam ponunt domini de Rota decisi. ccc. lxxxiiij. vbi quærunt, nunquid Episcopus possit dare vicario suo potestatem recipiendi resignationem certi beneficij: & illud conferendi. & concludunt quòd non: vt hinc: & in. d. s. inhibemus. & sic nota restrictionem ad. d. c. finale. de officio vica. & extensionem ad. d. s. inhibemus. Ioan. Andræ. hinc recitat, quòd cuidam scholari suo affectanti concedere suo vicario potestatem conferendi primum beneficium vacaturum, consuluit, vt per literas suas daret vicario suo potestatem generalem conferendi

rendi beneficium: sed per secundas literas inhiberet, ne procederet ad secundam collationem ante, quam insinueret sibi primam collationem: & expectaret secundum responsum, an vellet habere ratum. quod consilium non est secundum animam: ut dicit dominus Anto. & bene: quia est in fraudem huius constitutionis. Et credo, quod posset attentari: quia non valeret illa translatio potestatis cum habito respectu ad secundas literas inhibitorias non videtur delegata potestas generalis & quia vno prohibito censentur omnia prohibita, per quae peruenitur ad illud: ut hic: & in l. oratio. ff. de sponsa. ¶ Non ob. praedictis. c. cum dilectus. de iurepa. quod glo. alleg. hic in contrarium. Nam loquitur hic in legato, & facultate referuandi beneficium collationi suae: & licet illud concedatur legato, non tamen Episcopo: quia legatus habet maiorem potestatem. de quo dicendum: ut in d. c. not.

SYMMARIUM.

1. Episcopatus non venit appellatione dignitatis in odiosis, secus in favorabilibus.
Dispensatus, ut possit promoueri ad dignitates, non poterit promoueri ad Episcopatum. quia
Dispensatio est quid odiosum. item:
Dispensatus, ut possit esse Episcopus, non poterit promoueri ad Archiepiscopatum: & sic de maioribus.
Papa non dispensat communiter, quod inhabilis possit esse Cardinalis: sed potest, si vult.
2. Habentes ius eligendi, si non eligunt intra sex menses, vel tres: hodie transferuntur ius eligendi in proximum superiorem.
3. Electio & confirmatio potest fieri aliquo casu unico actu.
4. Constitutio dudum, certo modo intellecta, non debet de nouo aliter intelligi.

CAP. XII.

Dilectus filius. ¶ Lateran. concilium de beneficiis ultra sex menses vacantibus, ad Episcopatum non extendit. Primò petit io. Secundò repulsiō. ibi: nos. ¶ Casus liter. Magi. V. canonicus cuiusdam ecclesiae cathedralis accessit ad Papam referendo sibi, quod Episcopo suo viā vniuersae carnis ingresso: Archiepiscopus sanctae Seuerinae credēs, quod per negligentiam canonicorum, qui non elegerāt intra sex menses, ad ipsum esset eligendi auctoritas deuoluta dictū. V. elegit in Episcopum & ipsius electionē instanter petijt confirmari. Papa videns, quod canon Lateran. concil. contra negligētes editus ad Episcopatum & Archiepiscopatum non soleat extendi, sed ad personatus alios, & minora beneficia: electionē huius exigente iustitia cassauit. Ber. ¶ ¶ No. j. ex isto tex. iuncto. c. s. eo. vnum dictū no. & semper menti tenendū: quod constitutio disponens de dignitatibus ministris & ecclesiasticis beneficiis, non extendit ad Episcopatum & superiores & dignitates. Nā. c. ij. praealle. disponebat generaliter de omnibus praedictis: & tamen non comprehendit Episcopatum, ut hic. Et ratio decidendi potest esse: quia Episcopatus non est simplex dignitas, sed culmen dignitatum: ut in c. pen. de praebe. & vide gl. not. in c. ij. eo. tit. libr. vj. & puto hoc procedere in odiosis dūtaxat: secus in favorabilibus: quia in eis appellatione dignitatis veniet omnis dignitas ecclesiastica. ad hoc. c. ij. de iud. & regula. j. & quod ibi not. de reg. iur. libr. vj. ¶ Et per hoc dicunt doc. quod si dispensatur cū inhabili, ut possit promoueri ad dignitatem non intelligitur, ut possit promoueri ad Episcopatum: quia dispensationes sunt odiosae: ideo restringendae. in c. quod dilectio. de cōsan. & affi. & in c. j. & ij. de fil. presby. li. vj. Idē secūdū eos, si dispensat, ut possit promoueri, vel exercere ecclesiastica, & omnia spiritualia. Nā in generali cōcessione non veniūt ea, quae quis non esset verosimiliter in specie concessurus: ut in c. fi. de offi. vica. libr. vj. & quae speciali nota sunt digna: nisi specialiter exprimant, videtur omissa: ut in c. quāuis. de praebe. li. vj. Idē dicūt, si dispensatur ut possit promoueri ad Episcopatum, ut fiat restrictio: ita, ut non extendatur ad Archiepiscopatum ad hoc. c. nos consuetudinē. xij. dist. Et idem dicerem si fuit dispensatū. respectu Archiepiscopatus: ut non intelligatur dispensatū in patriarchatu: & sic deinceps. vnde Papa volēs facere gratiā vberiorē dispensat, ut possit promoueri vsq; ad cardinala-

tum exclusiue. ad cardinalatū autem communiter non dispensat: potest tamē, si vult ut in c. proposuit. s. eo. ¶ ¶ Not. etiā quod c. ij. s. eod. in c. j. habet locū nedum in collatiōe, sed etiā in electione: ut si canonici, vel habētes ius eligendi, non eligunt intra sex menses, potestas deuoluatur ad superiorem. Et sic not. duo. Primò, quod ad eligendum datur sex menses, sicut ad conferendum: & fit deuolutio ad superiorem per negligentiam in iure eligendi: sicut in iure conferendi. Nā in isto tex. providebatur per viā electionis, & Papa reprobatur respectu Episcopatus tū. & declarat quod illud. c. habet locū in dignitatibus inferioribus hodie verò habemus casum in c. ne pro defectu. de elect. libr. vj. vbi statuitur, quod in ecclesijs cathedralibus & regularibus collegiatis fiat electio intra tres menses: aliās deuoluit potestas ad proximum superiorem. & sic hodie Archiepiscopus succedit propter negligentiam canonicorum in iure eligendi: secus in causa delicti de quo dic vt habetur in c. quāquā. de elec. libr. vj. ¶ ¶ No. ibi: elegit. quod superior ad quē deuoluitur potestas per negligentiam canonicorum, potest procedere per viā electionis. vnde iure deuoluto potest eligere, & iure proprio metropolitico confirmare. Posset etiā se expedire per vnicū actū providendo vni de Episcopatu: & talis provisio haberet vim electionis, & confirmationis. de quo tamē dic, ut plenē not. in d. c. ne pro defectu. & in c. vt circa. de ele. li. vj. ¶ ¶ Vltimò no. ibi non solet extēdi in eo, quod Papa fundat se in intellectu illius ca. super consuetudine. quod vbi constitutio est dudum certo modo intellecta, non debet de nouo aliter intelligi: quia minimē sunt mutanda. l. minimē. ff. de legib. nā consuetudo est optima legum interpret. in c. cū dilecti. de consue. ¶ In gl. fi. in fi. Idē in omnibus regularibus Ecclesijs, si sunt collegiatae. nā. c. ne pro defectu. non restringit se ad Abbatis, sed generaliter loquitur de regularibus omnibus collegiatis: cum per mortem praelatorum ecclesiae remanent viduae. Et facit ille tex. dum vtitur illo verbo viduae: quod alij praelati inferiores Episcopis dicuntur sponsi ecclesiarum suarum: sed restringe ad dignitates, de quibus loquitur ille tex. dum vtitur illo verbo, viduae. & c.

SYMMARIUM.

1. Promissio beneficii vacaturi, non valet, etiam si est interposita scriptura. 2. vel sit interpositum iuramentum.
2. Scriptura regulariter non validat actum nullum.
3. Iuramentum praestitum contra legem emanantem principaliter in fauorem publicum, non tenet.

CAP. XIII.

Ex tenore. ¶ Non valet promissio beneficii vacaturi. h. d. communis diuisio. Secunda ibi: nos. ¶ ¶ Nota primò, quod promissio beneficii vacaturi non confirmatur etiam in interpositione scripturae. Et hoc vltimum potuit esse causa dubitandi hic. Nam per alia iura satis erat prouisum super nullitate huius promissionis: sed ratio decidendi fuit, quia scriptura regulariter non validat actum nullum. Dixi regulariter: quia in quibusdam casibus secus contingit. & vide gl.

¶ Ad episcopat. Adde Rom. c. n. fil. cccxxxviii.

SEB. SAPIA.

¶ Ad episcopat. Vide Gemi. de clarantem in c. avaritia. col. ij. vers. quāto an iste tex. de elec. in vj. cum allega. per Fe. in rubi. s. de maior. & obe. col. v. vers. seque tur etiam. & ibi quae maior etiam dignitas: an Episcopi, an Cardinalis. & nunquid etiam in materia restringibili appellatione dignitatis, veniat cardinalatus.

ZACHARIAS.

¶ Fit deuolutio ad superiorem. Ad de quod nota. in apostil. ad istum in. c. cum in cunctis. & clerici. in vers. electione si enda. nu. & s. fi. in apos. in ver. ad ad Metropolita. num. s. de elect.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Postulastis.

3 singularem in. c. j. de censu. lib. vj. que colligit multos casus, in quibus de substantia actus requiritur scriptura. ¶ Sed queritur, nū quid talis promissio validetur iuramento. Ioan. And. q. non: quia est contra bonos mores. vnde sicut non valet promissio de futura successione, nec confirmatur iuramento, vt legitur & not. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. obli. ita nec talis promissio. Item dic, q. iuramentū præstitum contra legem emanantem principaliter in fauorem publicum, nō tenet: vt in. c. si diligenti. de foro competen. & talis est promissio. c. ij. §. eo. Vltimò scias, quòd docto. hīc instant in assignando diuersitatem inter hoc, & ca. sequēs. Nam ibi tenet promissio facta de prouidēdo, dum facultas se obtulerit. & dicit Hostiensis, q. hīc specificè fuit promissum primū beneficium vacaturum: sed in hoc non oportet hodiè instare, per c. ij. eodem titulo. libro. vj. vbi prohibetur omnis promissio, per quam directè, vel indirectè posset dari via ad vacatura beneficia. ¶ In glossa secunda. ibi: *periculum animæ*. not. gloss. & de hoc articulo dic, vt latius dixi in. c. cum super. §. eod. vbi plenè, & bene de hoc & c.

SYMMARIUM.

- 1 Beneficium vacaturum nullo modo potest hodie conferri, saltem de iure canonico. 3.
- 2 Non obseruans promissionem nullam, est obligatus ad interesse.
- 4 Interesse cadit etiam super spiritualibus. In obligationibus facti succedit obligatio ad interesse, etiam de iure canonico.

CAP. XIII.

1 **A**ccedens. ¶ Obligatur prelatus, qui promittit prouidere, cum poterit. h. d. Prima pars factum narrat. Secunda approbat. ibi: *nos*. Et hodiè propter abusiones prelatorum, qui in fraudem concilij Lateranen. promittebant beneficia cum facultas se obtulerit: est correctum hoc. c. per. c. ij. eo. titu. lib. vj. nam nullo modo hodiè valet promissio, siue fiat de vacatura: siue in genere, cum facultas se obtulerit. ¶ Sed quæro, quid si isti qui promiserunt, nō seruauerunt promissionem? dicit Hosti. q. potuisset agi ad interesse. in. c. de verb. oblig. in. fi. nam secundum canones ex nudo pacto datur actio in. c. j. de pac. ¶ Nota vltimò, q. ex nuda promissione, quam facit etiam prelatus subdito suo, inducitur obligatio de iure canonico: vt sic posset agi ad interesse ex non implemēto, de quo tamen dic vt plenè dixi. c. j. de pactis. ¶ Et nota, quòd in beneficijs potest pretendi interesse æstimabile. Quod intellige prout not. glo. in. c. coram. de offi. deleg. Nam beneficium æstimari non potest tanquā spirituale: sed æstimabitur quantum sua interest: quòd illa permissio non habuerit effectum. Et no. ex hoc dicto Hostien. bo. arg. quòd etiam de iure canonico quis non cogitur præcisè ad factum promissum: sed succedit obligatio ad interesse. de quo in. c. j. Sed hīc posset dici, quòd hīc non erat obligatio facti sed dandi: quia promiserunt prouidere de beneficio. vnde gloss. in. c. ex his. xxij. quæstio. vj. dicit, quòd Episcopus dicitur dare præbendam. nam dare est accipientis facere. institui. de act. §. sic itaq. & sic videtur, quòd non solum ad interesse, sed etiam ad prouidendum potuissent isti compelli. De materia in. l. vbi. & in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verbo. obliga. & in. l. si quis ab alio. ff. de re iudi. & c.

SYMMARIUM.

- 1 Collatio beneficij vacantis, si non fiat intra tempus statutum, transit de capitulo ad eius prelatum, nisi talis collatio pertineret ad capitulum & prelatum simul, vt prelatum non vt canonicum. 4. vide num. 10. vbi ponitur ratio diuersitatis.
- 2 Collatio beneficiorum potest competere soli capitulo, vel soli prelato, vel vtrique simul, vel inferiori prelato.
- 3 Collatio beneficiorum potest dici donatio aliquo respectu.
- 4 Vnus potest gerere vices plurium personarū, & alio iure tractatur, quando representat vnā, & alio quando representat aliā. Donatio facta ambasiatoribus, an cedat lucro ipsorum, vel illorum, qui eos miserunt.

5 Donatio facta vni ex socijs occasione societatis, cedit ipsi soli, & non communiter.

Damnum, quòd patitur vnus ex socijs occasione societatis, imputatur sibi.

6 Collatio beneficiorum, propter negligentiam non conferentis, non deuoluitur ad superiorem, quando superior procurauit ipsam negligentiam. 15.

7 Procurans, vel affectans aliquod delictum, ex quo ipse potest consequi aliquod lucrum, priuatur omni eius commodo.

Occidens bannitum, non gaudet priuilegio statuti, quando ipse dolosè procurauit bannum.

8 Prelatus vbicunque stat in aliquo collegio, non vt prelatus, sed tanquā vnus de collegio: non debet tenere caput ipsius collegij, licet dignitas sua sit excellentior, & vox sua non præualeat alijs, licet sit ponderosior. 14.

Rector studij præcedit Episcopos scholares, licet sint digniores, quia non sunt ibi tanquā Episcopi, sed tanquā scholares.

9 Doctoratus à Papa præcedit alios, licet ante doctoratos.

11 Appellatur de capitulo ad Episcopum, licet Episcopus interuenerit in capitulo tanquā canonicus: sed si interuenisset tanquā prelatus, non appellatur ad eum.

Episcopus, an possit esse canonicus in illa ecclesia, in qua ipse est Episcopus.

Duo correlatiua non possunt esse in eadem persona.

13 Presumptio fortior & maior tollit aliam.

14 Episcopus, quando debet aliquid expedire cum consensu, vel consilio capituli, debet habere maiorem partem capituli, aliā nil agit.

Capitulum, vel collegium consistit in maiori parte ipsorum.

CAP. XV.

1 **P**ostulastis. ¶ Si ad capitulū & prelatū, vt Prelatū, potestas conferendi pertinet, de vno ad alterū lapsu tēporis nō transit. secus si prelatus interfuit: vt canonicus: quia tunc de capitulo transit ad prelatum: nisi dolum committat. & est tex. multum alle. Et in prima ponitur consultatio. In secunda responsio ibi: *ad quod*. à quo vnum casum excipit ibi: *nisi*. quem determinat ibi: *& in hoc*. ¶ Casus literalis. In quadam Archiepiscopali ecclesia collatio præbendarum, siue beneficiorum pertinet communiter Ad archiepiscopum & capitulum. quærebatur, si intra sex menses præbendā vacātem neglexerint ordinare, vtrum collatio ipsius præbendæ penes Archiepiscopum remaneat? Respōdet Papa, q. si capitulum & Archiepiscopus intra prædictū tempus circa hoc fuerint negligentes: nec ab Archiepiscopo ad capitulū, nec à capitulo ad Archiepiscopū deuoluitur potestas conferendi: sed ad superiorem secundū lateran. conciliū, transit collatio: nisi fortè Archiepiscopus, non tanquā prelatus, sed tanquā canonicus cum capitulo ius habebat. & in eo casu, si Archiepiscopus dolosè impedierit collationem, dolum ei prodesse non debet. Ber. ¶ No. j. q. quandoq. præbendarū collatio spectat ad Episcopum & capitulum simul: quandoq. ad solū capitulū: vt in. c. ex parte. §. eo. quandoq. ad solū Episcopū: vt in. c. ex frequentibus. de instit. quandoq. ad inferiorē prelatū: vt in. c. si. eo. ti. Et in hoc spectanda est cōsuetudo cuiusq. ecclesiæ. quid autem sit de iure cōmuni: dic, vt plenè dixi in. c. cū ecclesia vulerana. de electio. ¶ Not. ibi: *donatio præben.* q. præbendarū collatio potest dici donatio: & pluries repetitur hīc hoc verbū. & hoc cōtingit propter liberalitatē quandā, quauititur prelati in præeligendo personā: vt dixi in. c. relatū. §. de præb. & in. c. post electionē. §. eo. ¶ No. q. etiā in eligendis canonicis, seu præbendis conferendis, datur tēpus semestris: & sic concilium Lateranen. vendicat sibi locū etiam in electionibus canonicorum: quod no. ¶ No. hīc & tene menti, q. vbi actus explicādus est per prelatum & capitulū: vnus non supplet negligentiam alterius, si tempus vtriq. ad actū explicandū est lapsus. & hoc quando prelati debebat interesse capitulo, vt prelati: secus si, vt canonicus. Ex quo not. q. quis potest gerere vices plurium personarū: & quādoq. representare in collegio certam personā: puta canonicum: quādoq. representare aliā personam: scilicet Episcopū: & alio iure tractatur cū representat vnā personam: alio cū representat aliā. Et facit hoc ad quæstionē quotidianā. Nunquid id, quod donatū est ambasiatoribus,

a ambasiatoribus, cedat eorum lucro: an verò mittentium. nā vide-
tur quod mittentium: quia ambasiatores nō representant in actu
ambasiatæ personas priuatas, sed ipsum dominum mittentē. Vn-
de honorantur tanquam dominus mittens. argu. xcij. distin. in. c.
fina. & argumen. hic. Nam si Episcopus interest capitulo, vt cano-
nicus, fit postmodum deuolutio ad eum: vt ad Prælatus in ca-
5 su negligentia. † Alij verò tenuerunt contrarium: scilicet, quod
donationes cedunt ambasiatoribus: licet occasione ambasiatæ il-
la fuerint eis præsentata. arg. opt. in. l. socium, qui. in. §. j. ff. pro so-
cio. vbi tex. valde nō. secundum communem lec. dicit, qd si dona-
tur socio occasiōe societatis, ex quo tamen donatur personæ, & nō
societati, cedit ipsi soli donatario, & nō societati: & nil mirū: quia
idem est in damno. Nā si socius ex societate occasiōe societatis tā-
tū damnum passus est: sibi imputatur, & nō societati: vt est tex. nō.
in eadē. l. in prin. In hac quæstione fuerunt opiniones variæ. vt nō.
in. l. si vero. in. §. item quicquid. ff. so. matrimo. & in. l. qui proprio.
in. §. procurator. ff. de procurat. & ibi ponuntur duæ opiniones:
quas Calde. dicit coniugendas: vt primò cōsideremus, an ambasia-
tores essent prius noti, & familiares ei, ad quē missi sunt: & tūc ce-
dūt eis. Aut erant ignoti: & tunc inspicienda est qualitas donorū.
Nā quædā præsumptiuē magis conueniunt mittenti, quā ipsi:
vt puta si daretur vnus leo. quædā conueniunt potius ipsis ambasiatoribus: puta si daretur eis congruentes vestes. & secundū hanc
qualitatem fienda est interpretatio. Bart. tamen in. d. §. item quic-
quid. simpliciter tenet, qd cedunt ambasiatoribus, per. d. l. socium
qui. Sed aduertendum, qd illa lex præsupponit qd donatio facta est
ipso socio. vnde satis mihi placet, quod in casu dubij sit aduertēda
qualitas donorum. Et ad istū tex. potest responderi, qd Episcopus
intereat hic vt canonicus: sed ambasiator licet representet perso-
nam domini mittentis, nihilominus considerari potest, vt perso-
na priuata in donis sibi conferendis. & hæc nota. † Vltimò no-
ta ex isto text. ibi: cum dolose: &c. quod ex negligentia inferiorū
non deuoluitur ad superiorem potestas, quando superior dolose
procurauit illam negligentiam: quia non debet dolus sibi prodesse,
nec reportare cōmodum ex dolo suo: vt in. c. sedes. de rescript.
7 † Et facit nota. iste tex. ad quæstionem, qd si in certo delicto per
aliquem commissio bona debent ad certam personam peruenire:
quod si illa persona dolose procurauit illius delictum, nō debet in
casu delicti consequi bona. Sed etiam videretur dicendū in simi-
li quæstiōe, qd si ex statuto liceat occidere impunē bannitū: qd do-
lose procurans bannū alterius, vt ipsum possit occidere: non gau-
deat priuilegio impunitatis. Et idem videtur dicendū in similibus
8 quæstionibus. † Sed quæro pro declaratione literæ, qualiter co-
gnosceretur, vtrum prælatus intersit capitulo, tanquā canoni-
cus: an tanquā Prælatus: dic primò recurrēdum ad statutum ec-
clesiæ si quod est. Secundò ad cōmunem consuetudinē & reputa-
tionem loci. l. labeo. ff. de supellect. leg. & in. c. ex literis. j. de spon-
sa. In dubio recurrēdū est ad alias cōiecturas inferiores. Nā si Epi-
scopus in capitulo tenet primū locū, videt qd intersit vt prælatus:
quia ipse est caput, & canonicorū membra: vt in. c. nouit. & c. quā-
to. de his, quæ fi. à præla. Si verò sedet in secundo loco post eū, qui
solet præesse in capitulo: puta post Archidiaconū, Præpositū, vel
canonicum antiquiorem, secundū varias consuetudines locorum,
tūc videtur interesse, vt canonicus. ita dicit gl. not. in. c. à collatio-
ne. de appella. lib. vj. quam gloss. semper tenebis menti. † Ex qua
infero, quod vbicunq; prælatus interest in aliquo collegio, nō vt
Prælatus illius collegij: sed vt singularis de collegio, non debet te-
nere caput illius collegij: licet persona sua, seu dignitas sit in se ho-
norabilior, quā dignitas præsidētis in illo collegio: quia nō stat ibi
tanquā cōstitutus in sua dignitate, sed tanquā singularis de colle-
gio. Debet tñ honorari ratione suæ dignitatis præcellētis: vt sal-
tē habeat ibi secundū locum post præsidētē: sicut dicimus in Epi-
scopo quādo est in capitulo: vt canonicus. Et ideo videmus in pra-
ctica, qd si Episcopi sunt in studio, vt scholares: stant in vniuersita-
te post rectore: licet ipsi in se sint honorabiliores, quā rector: sed
tunc nō stant, vt Episcopi, sed vt scholares: sed inter scholares post
rectorem debent præhonorari. † Arg. in. c. per tuas. de maio. &
obe. & quod ibi nō. vbi tex. bonus vult, qd inter homines eiusdem
d ordinis, præferat ille, qui fuit ordinatus à Papa: licet fuerit postea

a Lucro eorum. Adde videndum Bal. consi. lvij.

a SEB. SAPIA. Lucro eorum. Vide Oldr. in consi. cxxix. & in con-
fil. lxvij. in fi.

Consequi bona. Adde Ro. consi. cclxij. And. sicu. consi. xxvij.

ZACHARIA S. Adde, qd etiam affectans dignitatem, vel officium, ex

ordinatus: sic potest dici in militibus seculi, &
huiusmodi. † Secūdo hīc quæro de ratione
diuersitatis, quare hīc Episcopus supplet negli-
gentiā capituli, quādo debebat interesse, vt ca-
nonicus: & non sic quando debuit interesse, vt
prælatus. Sol. in primo casu Episcopus nō sup-
plet negligentiam propriā, sed capituli: & sup-
plet tanquā prælatus, & nō tanquā canonicus.
Nam tanquā prælatus non fuit negligens: quia
non poterat ipse solus, vt prælatus actū expe-
dire: cū vt canonicus habebat interesse: sed vbi
debuit interesse, vt prælatus: tūc fuit negligēs
tanquā prælatus: ideo non supplet negligentia
propriam: & oportet, vt puniatur de negligen-
tia sua. † Et ex his inferitur, qd si Episcopus
vt canonicus, eligit aliquem in canonicum, po-
test ipse tanquā prælatus illum examinare &
confirmare: nisi confirmatio pertineat ad supe-
riorem. Et ex hac ratione emanauit hodiē tex.

not. & sing. in. d. c. ad collationem. vbi dicit, qd
si contingit appellari à prouisione capituli, po-
test appellari ad Episcopū, licet Episcopus in-
terfuerit capitulo, vt canonicus: secus si inter-
fuit, vt prælatus. Ad idem in simili vide bonū
text. in. l. j. in §. solent. ff. quando appellā. sit. vbi
ab ordine decurionum appellatur ad præsidē:
licet præses interfuerit in consilio tanquā vnus
de decurionibus. & hæc not. quia seruiunt ad
12 multas quæstiones. † In gloss. ij. in fi. tene fin.
glo. quia præcedentia inuoluunt intellectum.

c Dic ergo, qd de iure communi Episcopus non
potest esse canonicus, nec interesse capitulo, vt
canonicus: quia iura Prælati & capituli sunt di-
stincta: vt patet j. ex diuersitate titularū. Vn-
de glo. nō. in clemen. vt hi, qui. de æta. & quali-
dicit, qd improprie appellatione capituli venit
prælatus. sed iste tex. loquitur de consuetudine
quorundam locorum, secundum quam qui-
cunq; est Episcopus, potest interesse in capitu-
lo, vt canonicus. Et fortē fuit inducta consue-
tudo, vt negotia capitularia honestius & vti-
lius procederēt propter sapientiam & pruden-
tiam prælati. ergo hoc ius est annexum episco-
patui ex consuetudine loci. Et per hoc tollun-
tur omnia contraria suprā formata in glo. Sed
multi doctores, & maximē Moderni disputāt
vtrum hoc casu prælatus sit verē canonicus, an
verò intersit tanquā canonicus. hæc glo. sentit
quod sit canonicus. Hosti. contrā. Ioan. Calde-
latē disputat hanc opinionem Hosti. sequendo:
& dicit esse impossibile, vt quis sit canonicus
& Episcopus: quia duo correlatiua nō possunt
cadere in eodem subiecto. Nam subiectio &
prælatura sunt correlatiua: quæ vt dixi non ca-
dunt in eadem persona: vt in. c. fi. de instit. aliās
sequeretur absurdum, quod Episcopus posset
excommunicare seipsum tanquā capitulum.
Item excommunicatis canonicis esset excom-
municatus Episcopus. contra. c. quia periculo-
sum. de senten. excom. lib. vj. Ioan. and. non cu-
rauit de hac differētia vtrum intersit, vt cano-
nicus: vel vt Episcopus. De quo vide per eum
in. c. pe. de appella. lib. vj. & in. c. vnico. ne sede
vacante. eodem lib. Sed Io. de lig. dicit hoc pos-

quo consequitur
priuilegium non
gaudet illo priui-
legio: vt not. Ro.
fin. suo. ccccxvj.
incip. tu habes, qd
quāuis absentes.
& Iaco. Reb. in. l.
procuratores. nu.
j. & ibi plenē in
apost. Celsi in ver-
sic. ipsi autē absen-
tes. C. de excusa.
mu. lib. x.

Antoñ. Francis.

† Tu adde, quod
ambitio est cau-
sa omnium deli-
ctorum, & eui-
tanda, vt peccatū
mortale: vt per. d.
Card. in clem. j. in
ij. & iij. no. de re-
gul. & ideo dicit
qd est reprobanda
vt per eundē Car.
in cle. fin. de elect.
vbi dicit hoc ma-
ximē verū esse in
assequēdis bene-
ficijs ecclesiasticis:
vt. viij. qd. ij. ca. in
scripturis. & etiā
in alijs officijs re-
probatur adeo, qd
si quis per ambi-
tionem officium
consequeretur, vt
priuilegiū: quod
ratione officij, vel
beneficij deberet
habere, debeat illo
carere: vt per Bal.
in. l. si quocunq;
C. de epi. & cler. &
habetur in. c. nul-
lus. j. q. j.

SEB. SAPIA.

† Ex statuto. ca-
sus in quibus non
habet locū statu-
tum, qd bannitus
impunē possit oc-
cidi: ponit Feli. &
Deci. in. c. quæ in
ecclesiis. s. de
consti. vbi tamen
non ponūt hunc
casum.

ZACHARIAS.

d A Papa. Adde
de vtroq; Felin. in
Rubr. de maio. &
obed. col. ij. nu. 5.
ver. miles imperia-
lis. & quod ibi nō.
in apo. ad eum.

SEB. SAPIA.

e De iure cōi. vi.
de Feli. in. c. ij. in
prin. s. de proba-
vbi vult, qd Episco-
pus possit esse ca-
nonicus in eadem
ecclesia, quando

Panor. super Tertio Decret. Cap. Cum dilecta.

ex statuto, vel consuetudine canonicatus annexitur dignitati Episcopali. & ibi an quando Episcopus est inter canonicos receptus, debeat sedere, vt canonicus.

a ¶ Cum interest. Adde, quod voluit Ro. consil. xcix. & idem Abb. consil. lvij. qui in eodem facto consuluerunt.

b ¶ Restitueretur. Adde quod voluit Roma. consil. clxxiiij.

z ACHARIAS.

c ¶ Potest habere ius patrona. Adde Car. in cle. ij. de iurepa. lac. rebus. in rubri. C. de iure fis. nu. 4. & ibi in apost. Celsi. ad eum in versu concessa. vbi allega. ad hoc istum lib. x.

z SEBASAPIA.

d ¶ Beneficium. vi. de latissimè p. Fe. lin. in. c. postulat. col. vj. ver. circa glo. secundā. s. de rescrip.

e ¶ Omnem dignitatem. Adde quid appellatione beneficij comprehendatur. Lap. alleg. lxxxij. Anto. Francis.

¶ Vtrum appellatione beneficij comprehendatur praebeunda? dicat, qd sic largo modo secundū Rom. in consil. cclxvij. & do. Car. in cle. j. in prin. in pen. q. de pœ. & per eundē in cle. iij. de causa pos. & propri. & in clemē. j. de seq. pos. & fruc. in. vij. no. Itē comprehenditur dignitas, & maiora beneficia. vt in. c. j. de renū. in. vj. & vide Car. in cle. fi. de procu. & in clem. j. in fi. de conce. praebe. & vide Ro. in consil. cccclvij. cōprehenditur etiā vicaria perpetua in ecclesia parochiali. vt p. Lap. in tract. de permu. benefi. q. xliij. Nō enim cōprehendunt hospitalia in literis gratiosis, nisi illud expresse dicat. de quo vide per Ro. in consil. cccxxij. & vide Car. in cle. fi. in. xliij. q. de procur. & eundem in cle. ij. de praebe. vbi ponit, an appellatione beneficij comprehendatur fabrica, & eius redditus.

sibile, vt quis sit canonicus & Episcopus: quia non sunt correlatiua: cū multi sint canonici sine Episcopo: & non multum curo in hoc instare: quia hoc indagare est potius subtilitatis, quā vtilitatis. Congruentius est dicendū quod sit, vt canonicus: & etiā tenendo aliam opinionem, dico: qd ille absurditates non sequunt: quia causa impediens, vt praelatura, est potior, quā causa permittens, vt canonicatus. ¶ Et vbi concurrunt duo contraria, fortius praeualet: sicut dicimus in duabus praesumptionibus ferē contrariis: quia fortior elidit aliam. in. c. literas. de praesumpt. ¶ Quāritur hīc etiā de quo modo. nō. qualem vocem habeat Episcopus, cum interest. & dicit Hosti. qd si interest, vt canonicus, habet vocem sicut quilibet canonicus: nec vox sua praeualet: licet sit ponderosior ratione dignitatis suae. ad hoc. c. dudum. el. j. de electio. Et nota bene hoc: quia licet in prima collatione sit aliquis praelatus: puta Episcopus tanquam vnus de collegio. Exemplum in vniuersitate scholarium: nihilominus vox tua est ponderosior ratione dignitatis: vt in. d. c. dudum. Ex quo not. qd non omnino est ibi, vt singularis de collegio. Si verō interest, vt Episcopus: tūc Hosti. fuit in mirabili opinione, qd tantam vocem haberet ipse solus, quantam totū capitulum: ita, qd si Episcopus habet secum saltem vnum canonicum, praeualet quicquid ipse facit: restringit tamē hoc ad ea, quae pertinent ad Episcopum cum consilio capituli, seu consensu: secus secundū eum in his, quae pertinent ad Episcopū & capitulum, licet simul: & quicquid ipse dicat cōmuniter tenetur oppositum. Et dic, qd vbi Episcopus debet habere consensum, vel consilium capituli, oportet ad hoc, vt actus teneat, qd habuerit saltem maiore partem capituli: & fortius habet locum, vbi actus pertinet simul ad Episcopū & capitulum. & hoc probatur in. c. tua. & c. ea noscitur. j. de his, quae fiunt à praela. facit. c. j. ne sede vacā. lib. vj. Probatur ratione. nō est capitulum, vbi est minor pars: vt in tex. & glo. in. c. cum inter canonicos. de elec. & c. cum in ecclesia. el. j. eo. titu. si ergo Episcopus debet habere consensum, vel consilium capituli: vel actus pertinet simul ad Episcopum & capitulum: nō potest dici, qd Episcopus habuerit capitulum: nisi saltē habuerit secum maiorem partem. hoc tenet Ioan. And. in c. penul. de appel. lib. vj. & Fede. de senis in suis consilijs, & sequuntur Mod. communiter hīc: & hāc est ipsa veritas. Ex quo infertur, quod si Episcopus interest capitulo, vt praelatus: & canonici sunt. xx. non sufficit, qd habeat secum. x. quia non haberet maiorem partem capituli: secus si ipse interesset, vt canonicus: quia tūc ipse computatur in numero, vt canonicus: & sic essent. xj. & hoc not. & illud quod dixi in Episcopo, intellige de quolibet collegio. ¶ In gl. fi. in fin. Ioan. And. concordando opi. dicit, qd aut propter dolum Episcopi canonici non elegerunt, nec eligere potuerunt: eo, quod eos malitiosē excommunicauit, vel procurauit eorū absentia: & tunc procedat. j. opi. vt ius remaneat

penes capitulū: & iste intellectus est clarus: quia impedito non currit istud tēpus. s. e. c. quia diuersitatem. Si verō canonici potuerūt eligere, sed non elegerunt propter dolum Episcopi: tunc procedat opinio glo. vt potestas non deuoluatur ad Episcopum: nec remanet penes capitulū licet deuoluatur ad superiorem. Quod puto verum, nisi capitulum probabiliter excuset dolum Episcopi. nā tunc saltem hoc tempus sibi restitueretur. bargu. in. c. ex literis. de in integ. resti. & ff. ex quibus caus. maio. per totum. cum hoc casu dolosus non sit soluendo. & sic non potest haberi regressus contra dolosum ad interesse: vt in iuribus allegat. in glossa. hīc non sunt alia.

S Y M M A R I V M.

- 1 Patronus non potest promittere se presentaturum aliquem ad beneficium vacaturum: nec potest dare alij potestatem presentandi ante, quā vacet. 6.
- 2 Ius patronatus & ius presentandi potest esse penes faeminam constitutam in dignitate, vel non constitutam. 7. 2. in fi.
- 3 Patronus non habet ius presentandi praelatum in ecclesia collegiata: sed habet ius presentandi ad praebendas, quae sunt in ipsa ecclesia collegiata.
- 4 Appellatione beneficiorum in materia stricta comprehenduntur tantum beneficia simplicia, & non curata, vel dignitates. Patronus presentando dicitur donare.
- 6 Patronus potest dare generalem potestatem presentandi, cui vult.
- 8 Ius patronatus, an transeat in maritum, quando mulier dedit in dotem, rem vbi est ius patronatus. Quis preferatur, an presentatus à marito: an ab vxore circa ius patronatus, quod est in dote?
- 9 Presentatus à pupillo praefertur presentato à tutore.

C A P. XVI.

Cum dilecta. ¶ Directa, vel indirecta promissio facta patrono de beneficio vacaturo, non tenet. Vel clarius sic. Sicut nō potest patronus promittere se presentaturum aliquem ad beneficium vacaturum: ita nec dare potestatem presentandi ante, quā beneficium vacet. Primō narrat dictum, quod secūdō irritat, & fieri prohibet ibi: *mandamus*. ¶ Casus literalis. Comitissa flandren. habet ius patronatus in quibusdam ecclesijs: in quibus habet praesentationem, quasdam promissiones fecit de nō vacantibus beneficijs, & donationes illorum beneficiorum posuit in manibus quorundā: vt conferrent illa, cū vacauerint. Peruenit hoc ad notitiam domini Papae: vnde mandat quibusdā quatenus huiusmodi donationes denūcient irritas & inanes: praecipiendo illi comitissae, ne de cetero similia attētare praesumat. Ber. ¶ No. j. q. mulier in dignitate constituta potest habere ius patronatus. & per consequens ius presentandi. quod bene no. Quid autem in priuata persona? subiiciam. ¶ No. ij. q. licet in ecclesia collegiata patronus non habeat ius presentandi praelatū: quia electio debet pertinere ad collegium: vt in. c. nobis. de iurepat. habet tamen potestatem presentandi ad praebendas, quae sunt in eadem ecclesia, ex quo est patronus etiā praebendarū. quod bene not. Et communiter per istum tex. tenent doc. hīc. Nam hīc erant beneficia in ecclesia collegiata: vt patet ibi in beneficijs ecclesiarū. ¶ Ex quo etiā no. qd propriē aliud est beneficium: aliud est ecclesia: licet largo sumpto vocabulo beneficium comprehendat etiā omnem dignitatem: vt in regula beneficium. de regu. iur. libro. vj. Tamen propriē & in stricta materia appellatione beneficij intelligitur de beneficio simplici, quod est in ecclesia, non de rectoria, quae est in ipsa ecclesia: vt in. c. fi. de praeben. vbi si mandatur prouideri de beneficio non cōprehenditur ecclesia: vide bonū tex. in. d. reg. beneficiū. ¶ Not. iij. ibi: *donationes*. qd praesentatio patroni potest dici donatio. Nā hīc non loquitur de collatione: quia illa non cadit in patronū, maximē laicū: vt in. c. fi. de iurepat. idē debet intelligi de praesentatione, licet dicat donatio: quia presentatus, si est idoneus, debet consequi omnino beneficiū. xvij. q. vj. c. decernimus. ¶ Vltimō not. qd sicut collator non potest promittere beneficium

beneficium vacaturum. ita nec dare in specie alicui potestatem conferendi ante, quā vacet: vt in. c. constitutus. & c. ij. s. eo. Sic & patronus non potest promittere praesentationem alicui, nec dare in specie alicui potestatem praesentandi cū vacabit: quia ea ratio, quā est in collatione militat in praesentatione. nam sperans se praesentandum desideraret mortē proximī: & sic posset dari potestas praesentandi: & sic indirecte fieret promissio vacaturi. & hac fuit ratio decidendi hīc. Dicunt tamē doct. & bene, q̄ in genere potest dari hac potestas praesentandi: maximē secundū Io. and. quādo subest causa: vt quia patronus vult se absentare in longam peregrinationē: & maximē vitatur suspicio vbi constituit illum generalem procuratorem omnium bonorū. Et pondera bene: quia doct. per illam dictionem maximē, quā abūdat: sentiunt, q̄ patronus potest vni dare potestatem praesentandi in genere: licet in Episcopo dicam⁹, vt soli vicario generali hoc possit committere: vt dixi in. c. constitutus. s. eo. Sed ratio diuersitatis potest esse hac: quia patronus maximē laicus non habet vicariū: ideo oportet, q̄ possit sibi consulere per constitutionem sui procuratoris: cum illud officiū sit valde necessarium humano vsui: vt in. l. j. ff. de procu.

7 ¶ Sed quāro: quia tex. hīc solū probat de muliere constituta in dignitate, vt possit habere ius praesentandi: quid dicendū in priuata muliere? nō recolo me legisse hoc in alio tex. sed dñi de Rot. in quadā eorum decisī. sentiunt, q̄ idem. & satis mihi placet: quia iura nō distinguunt: sed aedificatori dāt ius patronatus. xvj. q. vij. c. & filijs. & masculinum comprehendit in se foemininū, in. l. si ita. ff. de le. ij. & in. c. si quis suadente. xvij. q. iij. iūcto. c. mulieres. defen. excom. ¶ Et formant ibi quāstionē: Nunquid si mulier dedit in dotē villam, in qua erat ius patronatus vtrum maritus possit praesentare? & praesupposito, q̄ possit: si vxor praesentat alium, quis sit praefendus? & videtur primō, q̄ debet praeferi praesentatus per maritum: quia fructus rei dotalis cedit marito propter onera matrimonialia: vt in. c. per vestras. de do. post diuor. resti. & in. c. salubriter. de vsur. sed praesentatio est quasi quidam fructus iuris praesentandi: vt not. Inn. in. c. constitutionibus. de iurepat. & in. c. cum in ecclesia. de cau. pos. ergo & c. Ius autem patronatus transit cum vniuersitate: vt in. c. ex literis. de iurepa. vnde sicut maritus efficitur dñs rei dotalis, cōstante matrimonio: vt in. l. doce ancillam. C. de rei vendi. ita & huius iuris, quod transit cum villa. Sed in cōtrariū facit: quia vxor est domina vera huius iuris, & quemadmodū ius patronatus seu praesentandi, non transit cum vniuersitate in creditorem: vt est tex. in. c. cum Bertoldus. de re iud. ita nec transire debet in maritum. & fortē hac opi. verior & subtilior. nā si diligenter velimus cōsiderare fructus rei dotalis cedit marito propter commoditatem: quia habet supportare onera matrimonij: sed ex praesentatione nullū fructum rei ipsa aestimabilem consequit maritus: sed est quidā honor. ergo debet remanere penes vxorem. & hac opinio nem secutus est collector decisio nū, dominus Anto. hīc somniauit: sed hac opi. videtur mihi elegantior. ¶ Et facit dictū Io. and. in. d. c. ex eo. de elec. lib. vj. vbi tractauit illam pulchrā quāstionē: Quid si pupillus habet ius praesentandi: & tutor praesentat vnum, & ipse praesentat alium fortē idoneiorem: quis sit praefendus? & videt concludere, q̄ praesentatus à pupillo si est maior septem annis est idoneior praesentato à tutore: quia pupillus est dominus huius iuris. Et quemadmodum potest contrahere sponsalia: ita & praesentationem habere. aliud tamē in hoc vltimo videtur sentire Fede. confi. xliij. Et ex hac decisione infero ad primū quāsitū: q̄ si pupillus maior septennio potest praesentare, ergo fortius mulier: cum non possit dici actus virilis. facit. c. dilecta. de excessi. praela. & hoc nota bene & c.

ad Abb. n. 3. v. Pallac. Rub. in. l. sup. cap. perus. tras. imp. 5. 4. Lambert. tracta. de iur. patronat. lib. 2. p. 3. 6. q. 3. & lib. 3. art. 4. q. 4. & v. addita adol. & exigente in. l. 1. c. de iur. iur. sup. sol. ad. l. 1. bera. & deper. lib. 1. s. op. abb. h. tenet p. omnes Canonistas in. l. 1. de iur. i. s. iur. n. 7. & 8. so. ut. mat.

Ne sede uacante aliquid innouetur. Rub.

¶ Continuatur hac Rubrica ad praecedentia hoc ordine. Supra visum est de institutionibus & collationibus beneficiorum: sed quia posset dubitari, nunquid sede vacante capitulum succedat in ipsorum collatione: merito hinc sumpta occasione compilator posuit hīc rubricam generalem, ne sede vacante. Et pondera, q̄ rubrica loquitur negatiuē, & ponit orationem perfectam: vt ex ea possit argui: quod nihil potest innouari sede vacante in praedictiū ipsius sedis: nisi iure expresse caueatur. Valet enim argumentum à rubro: iuxta ea, quā not. s. in procemio. & c. etiam ob chirogra. pec. super rubrica & in. l. j. eo. tit.

SUMMARIUM.

- 1 Episcopus potest esse quis duarum ecclesiarū cathedralium ex permisso Papa, eas vniendo, vel non.
Monasterium potest erigi in ecclesia cathedrali, si Papa mandat.
- 2 Monasteria tenentur ad eleemosynas faciendas, & ad hospitalitatem tenendam: & ad religionem seruandam.
- 3 Vnio ecclesiarū potest dissolui: si procedente tempore appareat damnosa.
- 4 Capitulum succedit sede vacante in iurisdictionibus j. c. proxi. numero. 3. 4. sed non in iuribus Episcopalibus, etiam ea defendendo.
- 5 Vicarius perdit officium suum mortuo Episcopo.
- 6 Officium, dignitas siue iurisditio, an expirent mortuo illo, à quo ista habentur.
Abbas, si est suspensus deuoluitur eius potestas ad capitulum.
- 7 Vnio quibus modis fiat de vna ecclesia ad aliam. & quid resulet: & quomodo faciunt in electione praelati.
Electio praelati non potest fieri per sortem.
- 8 Ecclesia vacante, an & quā bona possint alienari, siue vacet Episcopatus: siue alia inferior ecclesia.
Archiepiscopus non dat visitatorem ecclesiae Episcopali vacanti, nisi propter negligentiam capituli.
- 9 Contractus initus per capitulum de rebus ecclesiae vel Episcopatus sede vacante, an valeat.
Actus gestus à non habente potestatem: est ipso facto nullus, potest tamen ratificari postea.

CAP. I.

Nouit. ¶ Vacante sede, status eius mutari nō debet. h. d. In prima ponitur petitio: cū facti narratione. In secūda petitionis repulsio, cum quadā protestatione. Secūda ibi: attendentes. ¶ Not. j. Papam posse erigere monasteria in ecclesiā cathedralē, ac vnire duas cathedrales episcopales: vt idem sit Episcopus vtriusq̄. facit. c. sicut venire. de excess. praelato. & xvj. q. j. c. & teporis qualitas. Item cessante vnione pōt ex causa quē facere Episcopū duarum ecclesiarū: vt est tex. not. in. c. relatio. xxj. q. j. ¶ No. ij. q̄ quāquā monasteriū erigatur in ecclesiā cathedralē, nihilominus seruanda est ibi religio: ex quo remanēt ibi religiosi, & tenentur ad eleemosynas & hospitalitatem tenendā. Ex quo not. q̄ monasteria ordinantur ad hēc tria. ¶ Not. q̄ vnio ex causa facta potest dissolui, si procedēte tēpore, est ecclesiae vnita multum damnosa. Not. ibi: Batoniē. ecclesia. q̄ nomine ecclesiae q̄q̄ comprehenditur solū capitulum sine Episcopo. Nā hīc decesserat Episcopus, & nihilominus fiebat petitio nomine ecclesiae. facit. c. relatu. el. ij. de test. s. c. cū in partibus. de verb. fig. ¶ No. q̄ petitioni principū & praelatorum, nō est annuendū, cū aequitate non fouet. Et not. q̄ Rex nominat hīc ante Episcopos. Facit ad materiā. c. solita. de maio. & obediē. ¶ Not. in ver. attendentes. q̄ vacante sede nō est, qui tueatur ius episcopale. Licet ergo capitulū succederet in iurisdictionibus: vt in. c. cum olim. & c. is, qui. de maio. & obediē. non tñ succedit in potestate deducēdi iura Episcopi in iudiciū, etiam defen-

L ij

a ¶ Mihi placet. Adde q̄ Cal. cōfi. j. de iurepa. ita cōfuit. de quo etiā per eū. cōfi. v. sen. fit Fede. cōfi. xcv.

b ¶ Praesentare. Ad de Bal. cōfi. j. v. li. & ibi vide, an ius patronatus translat in maritū cum vniuersitate. Anton. Francif. ¶ An ius patronatus transeat in maritum: vide Car. in cle. ij. in. vj. q. 6. de iure patr. vbi dicit q̄ tale ius patronatus transit cū dote sibi data vniuersalis hereditatis. & de materia quo modo & qualiter transeat cū vniuersitate bonorū: habetur late in. c. ex literis. de iurepat. & vidē do. de Rot. deci. cccclxxx. incip. fuit dubitatum in nouis. vbi dicunt, q̄ potest transire ad locū religionis: & in l. psum alienari sine vniuersitate bonorū de licentia Episcopi. gl. tñ tenuit cōtrarium. in. c. cōfultationibus. de doñ. sed vide tex. in. c. j. in principi. de iurepat. in. vj. vbi per Gemi. qui dicit, q̄ valet donatio iuris patronatus facta loco ecclesiastico, etiā sine consensu Episcopi, licet nō preiudicet talis donatio iuri Episcopali.

SEB. SAPIA. ¶ Quia vxor. q̄ mulier sit capax iuris patronatus: no. Abba. in. c. ex literis. per illum text. j. de iurepat. Fede. de Senis in cōfi. cvj. refert. d. Abb. in. c. cū seculum. j. de iurepa.

d ¶ Praefendus. Adde Pet. de Ancha. cōfi. ccclyj.

SEB. SAPIA. ¶ Sede vacante. Quibus modis dicitur sedes vacare: not. Felm. remissi uē. in. c. j. in. j. col. s. de praescrip.

Cap. Nouit. Panor. super Tertio Decret.

SEBA. SAPIA.

a ¶ Abbatis. Limita hoc & declara, vt per Abba. in. c. iij. in. iij. not. j. de precarijs. vbi dicit nō procedere, qñ quis concessisset prioratum ad bene placitum: vbi per eum.

b ¶ Vnio. Adde de causis requisitis in vniōe vidēdū per Old. consil. cclxj.

SEBA. SAPIA.

b ¶ Vnio. Vide Old. in consil. cxxx. iij. inci. factum tale est. domi. Clemens. cum allegatis per Felin. in. c. translatio. colū. iij. versu. limita ista. s. de cōsti. & ibi ponit remissiuē quomodo cognoscat principale beneficium ex duobus vnitis.

c ¶ Approbati. Ad de Federic. consil. xxix.

Anto. Francif.

¶ Dicit, q illud consiliū est. cclxj. & incipit in vniōe requiritur. vbi dicit, q vniō ecclesiarum debet fieri ex euidenti causa

c utilitatis: vel necessitatis. Et adde q vniō ecclesiarum pertinet ad diocesanū: vt in. c. sicut vnire. de exce. prela. Sed vniō Episcopatus pertinet ad Papā: vt ibi: & habetur in cle. fin. & ibi per Card. in prin. de re. eccl. nō ali. Et quot modis fiat vniō: vide per Inn. in. c. j. in prin. ne sede vacante.

d ¶ Vrgēt necessitas. Adde quod voluit Roma. consil. xxxvj.

e ¶ Contractus. Ad de videndū Federic. cōsi. xxx. vbi ponit quē potest capitulum sede vacante. de quo etiā per do. Car. cōsil. xxxvj.

dendo. ¶ Ultimò not. in fi. q vacante monasterio prior claustralis gerit vices Abbatis. & dicit Hostiē. q in hoc fuit indulgentia: qā ex prioratus officio non habet tantam potestatem. & sic transeunt cōmuniter doct. Sed vide Lau. in cle. ij. de rescript. & in cle. quia regulares. de sup. negli. praela. vbi dicit, q per mortē Abbatis non expirat officium prioris claustralis. & facit iste tex. in arg. Sed ego dubito, vtrū hoc dictū sit verū. Nam quēadmodū per mortem Episcopi expirat officium vicarij: vt no. gl. in cle. fi. de procu. ita videt, q mortuo Abbate expirat officium prioris claustralis. Distinguerem tñ, q aut prior fuit electus à toto cōuentu: & tūc nō expirat. arg. c. ij. de sta. reg. & in hoc casu posset intelligi iste tex. & tunc fortē nulla esset indulgentia. Aut prior fuit positus per superiorem tñ: & tunc per mortem cōstituentis posset dici officium expirare. arg. ex no. in. d. cle. fi. & facit clemē. ne in agro. in. s. Abbate. de sta. reg. & quod ibi not. Pau. vbi patet, q abbate suspensio deuoluit potestas ad capitulū. & vide Inn. in. c. cū dilectus. de consue. in prin. vbi videt idē sentire: dicam latius in. c. fin. j. de statu reg. ¶ In glo. ij. in fi. no. hanc glo. & simile glos. habes in decretis. xvj. q. j. c. & temporis qualitas. Hostien. dicit, q quinq; modis potest fieri vniō. b Primò cū ecclesie vniunt, quo ad spiritualia tantum: sicut consuevit fieri in aliquibus monasterijs, in quibus celebrantur exequiæ monachorū mortuorum vtriusq;. ¶ Secūdo fit vniō per viā subiectionis: cū vna ecclesia subijcitur alteri. & hoc casu ecclesia subiecta remanet sub iurisdictione illius, sub quo primo erat constituta: nisi aliud fuerit expressum in ipsa vniōe: vt est tex. in. c. quia monasteriū. de reli. do. ¶ Tertiò fit vniō quo ad praelatū duntaxat: vt idem sit praelatus vtriusq; ecclesie. & hoc casu dicit, q in electione facienda debent hęc duo collegia adinuicē deferre. arg. in. c. pastoralis. de rescript. & si non conueniunt alternis vicibus, eligent sibi praelatū. ar. in clem. ij. de iurepa. & si non concordant in prima electione facienda stabitur verbis vniōis: vt primò nominata habeat primam electionē: vel ponant sortem. Nec obstat. c. fi. de sortileg. quia loquitur de electione, q non debet fieri per sortem: sed hīc loquitur de loco tñ, vbi debet fieri electio. Ego puto, q licet hęc possint seruari: nō tamen sunt de necessitate, sed de mero iure debent cōuenire hęc duo corpora ad electionem cōis praelati: qā quod oēs tangit, ab omnibus debet approbari: vt in. c. ad hęc. de offi. Archi. & bene facit illa clem. ij. Nec obstat. c. pastoralis. quia ibi erat impossibile, vt impetrati per vtrāq; partem essent iudices: sed hīc vtrūq; collegiū de iure habet electionē: vt in. c. j. de elec. Fateor tamē, q si de facili non possunt cōuenire: poterūt alternis vicibus eligere. Vide simile in hac vniuersitate scholariū. nam collegium iuristarū, & collegium artistarū sunt vnita respectu rectoris: quia vnū & eundē rectore obtinent: & in electione rectoris omnes conueniunt simul. & ita est dicendum, qñ duo collegia vniuntur quo ad identitatem praelati duntaxat: sed si disceptaretur de loco, posset seruari quod dicit Hosti. q per sortē, vel alternis vicibus: vel per delationem cōueniant. Fit deniq; & quartò vniō: cū duæ ecclesie vniunt simul: & tūc serua quod dicit in glos. Et aduertat vtrū vna vni. altera alteri, an ambę simul. Nā primo casu nihil accedit ecclesie vnite: sed ista ecclesia, quæ vnā assumit priuilegiū ecclesie, cui vnita: sed qñ simul vniunt, tunc communicāt sibi potiora priuilegia. ita in simili voluit Bar. in. l. j. ff. de lega. j. ¶ Ultimò ecclesia vnitur alteri, cū eligitur in cathedralem: quod solus Papa facere potest: vt in. c. quod translationē. de offi. leg. & in. c. sicut vnire. & tūc erit idē tēpus vtriusq;, si vnitur ecclesie cathedrali. Si autē vnitur ecclesia inferior ecclesie cathedrali: nec expressē eligitur in cathedralem: tūc ista inferior remanet in suo statu: & sedes est apud primā duntaxat. ad hoc. d. c. quia. ¶ In gl. in

versu. sede vacante. no. bene hęc gl. & vt clarē intelligas materiā, elicio tres quæstiones. Prima, nūquid bona ecclesie vacantis cathedralis: vel inferioris possint alienari? Secunda, nunquid valeat contractus initus per capitulū de rebus ecclesie, vel episcopatus, sede vacante. Tertia quæstio nunquid valeat iudiciū agitatū contra ecclesiam vacantē? ¶ Circa primū Hugutio. & Bar. glo. fuerunt in cōtraria opinione: vt vides in gl. Inn. hīc instat & intricatē in diuersis gl. suis: sed in effectu videtur velle, quod regulariter nō pōt fieri alienatio. ¶ Fallit in duobus casibus. Primò si magna vrget necessitas. d Secūdo si ecclesia diu est vacatura: & nō posset cōmodē expectari creatio praelati. In quibus casibus dicit Inn. q dabitur curator bonis: & per illum fiet alienatio. ad hoc. l. j. & ij. ff. de cura. bo. dan. Itē poterit dari visitator ecclesie vacanti. Et dicit, q Archiepiscopus est visitator ecclesie Episcopalis suffraganei: & Episcopus est visitator quo ad ecclesias subiectas. & cum hac opinio videtur hīc sentire do minus Anto. Ego autē hęc dicta non admitterem indistinctē: & videtur tex. in contrariū. in. c. fi. de supplen. negli. praelato. lib. vj. vbi patet, q Archiepiscopus non dat visitatorem ecclesie Episcopali vacanti, nisi quando capitulum est negligens in administratione: vnde nō reperitur iure cautū, q Archiepiscopus possit interponere auctoritatem in alienatione rei Episcopatus vacantis: & vide bonam gl. in contrariū. in cle. ij. de rebus eccl. non alie. Vnde dicerem sic: q aut agitur de alienatione rei Episcopatus: aut rei ecclesie inferioris. Primo casu, si sunt bona, quæ seruando seruari nō possunt: tūc is, qui habet onus seruandi, sicut œconomus, vel capitulū, potest alienare etiā sine alterius auctoritate: sicut dicimus in tutore: vt in. l. lex quæ tutores. C. de admi. tuto. & in. l. tutor, qui repertoriū. ff. eo. Ea verò, quæ seruari possunt: alienari non debent: neq; possunt sine licentia Papæ duntaxat. argumentum opti. hīc. Nā si iudiciū, cuius exitus est dubius, non pōt agitari contra ecclesiam vacantem: fortius non potest fieri alienatio, quæ re ipsa videtur damnosā ipsi ecclesie. Nō enim habet ecclesia tunc defensorem, vt hīc patet. Pro hoc facit. c. j. de rebus ecclesie non ali. libr. vj. Nam si bona ecclesie inferioris non alienantur, etiam per Episcopum, nisi prius detur curator, seu administrator Ecclesie vacanti: nec bona episcopatus: nisi prius detur sibi visitator, seu administrator, sed talem administratorem dare soli Papæ conuenit: vt in. d. c. fina. de supp. ne. praela. facit. c. is, qui. de elec. libro. vj. Quinimo vult ibi tex. quod si administrator, seu visitator deputatus generaliter per Papā, nō potest alienare bona immobilia: fortius non potuit hoc capitulū, etiam data auctoritate Archiepiscopi. Vnde crederem, vt dixi recurrēdū ad Papā, vt ipse interponat auctoritatē per se, vel per alium. Si agitur de alienatione rei ecclesie inferioris: tūc serua quod dixi. Nā casus est expressus in. d. c. j. vt non possit fieri per Episcopum, nisi prius deputetur administrator per ecclesiam inferiorem. Quod limita secundū id quod leg. & not. in cle. ij. de reb. eccl. non alienā. & per hoc fit prima quæstio expedita. ¶ In secunda. q. nunquid valeat contractus: conclude breuiter, q aut contractus est initus cum dāno ecclesie: & nō valet: nec de presenti, nec in futurū. Aut concernit utilitatem ecclesie: vel est dubiū: & tunc est in optione Episcopi: vtrū velit illū contractum habere ratū: nec est in pendentia: vt dicit hīc Host. per illud cap. si qua de rebus. xij. q. ij. vbi bon. tex. & vide circa hoc quod no. Calde. in. c. si quis presbyterorum. de rebus ecclesie non alienan. Et intellige de contractu non permisso. c. Nam tunc cū deficiat potestas in capitulo debemus dicere, q ex defectu potestatis corrumpitur contractus ipso facto. sed in fauorem ecclesie est indultū: vt Episcopus nouiter creatus possit illum contractum habere ratū, etiam si tñ si alienationis:

tionis: vt est tex. menti tenendus in. d. c. si qua de rebus. & in hoc nota istam gl. ¶ In tertia quaestione, nunquid valeat iudicium agitatum super rebus ecclesiae vacatis: Gl. hic dicit, q non: sed dic latius: vt dicetur in. c. si. eod. vbi ponitur materia. Et vide quod dicit ipsemet in. c. edoceri. s. de rescript.

S Y M M A R I U M.

- 1 Capitulum non confert beneficia spectantia ad collationem solius praelati sede vacante: etiam magno tempore: nisi beneficia sint deuoluta ad Episcopum per negligentiam, vel delictum inferioris: quo casu confert capitulum. 3.
- 2 Collatio beneficii facta per non habentem potestatem conferendi: non praebet iustam causam possidendi: & sic non est opus vt de ea fiat mentio in literis ad beneficia.
- 4 Capitulum beneficia quae non potest conferre sede vacante potest illa commendare: donec aliter fuerit prouisum.
- 5 Sede vacante, an possit capitulum recipere resignationem beneficiorum spectantium tantum ad collationem Episcopi.
- 6 Capitulum sede vacante potest praesentatum instituere: & electum confirmare.
- Capitulum succedit sede vacante in illis, quae sunt iurisdictionis necessariae. 3. 4.
- 7 Capitulum potest absolvere excommunicatum ab Episcopo mortuo.

C A P. II.

- 1 **I**lla deuotionis. ¶ Capitulum sede vacante non confert praebendas spectantes ad collationem praelati. Vel latius & clarius sic. Beneficia spectantia ad collationem praelati, duntaxat non possunt conferri per capitulum sede vacante. Primo decisè narrat factum. Secundo diffinit. Tertiò soluens obstaculum probat deuolutioni locum non fuisse. Secunda ibi: ecclesiam. Tertia ibi: non obstante. ¶ Casus literalis. Collatio praebendarum in ecclesia sancti Leucini pertinet ad Episcopum loci: vacante sede episcopali vacauit quaedam praebenda in dicta ecclesia sancti Leucini, capitulum illius ecclesiae credens collationem praebendarum vacante sede deuolutam ad ipsum: praebendam illam vacante contulit cuidam clerico. postmodum Archiepiscopus Capuanus de mandato domini Papae inuestiuit magistrum. R. de illa praebenda: cui Papa illam praebendam contulerat. & ita orta fuit discordia inter magistrum. R. & illum cui capitulum praebendam illam contulerat. vnde quaestio super hoc delata fuit ad sedem apostolicam. Papa auditis rationibus vtriusque partis confirmavit praebendam illam dicto magistro. R. non obstante concessione per capitulum alij facta, vel confirmatione in forma comuni obtenta: quoniam nullo iure cauetur, q vacante sede capitulum fungatur vice Episcopi in beneficijs conferendis: nec in eo casu potest dici, q potestas conferendi beneficia, vel praebendas per superioris negligentiam ad capitulum sit deuoluta: cum nullus sit superior, qui de iure, vel de facto possit praebendas conferre.
- 2 Ber. ¶ No. j. q. collatio facta per non habentem potestatem conferendi, non imprimit iustum colorem possidendi, etiam si fuisset secuta confirmatio Papae in forma communis. Na hic fuit facta collatio, seu prouisio per Papam non habita mentione de possessione alterius: tamen in contrarium posset allegari. c. quia diuersitatem. s. tit. proximi. Et ad istum tex. potest responderi, q prouisus per capitulum non possidebat. Et de materia dic, vt plenè dixi in. c. cum nostris. & c. literas. s. tit. proximi. primum dictum multum mihi placet. ¶ Not. ij. ibi: cum nusquam inueniatur: q capitulum non succedit in iure Episcopi: nisi in casibus in iure expressis. & facit, q in casibus dubijs potius iudicemus contra capitulum. ¶ Vlti. not. q vacante sede etiam magno tempore, non potest capitulum conferr

beneficia spectantia ad collationem Episcopi. Est ergo recurrendum tunc ad Papam, secundum Hosti. quod satis placet. Nam capitulum, vel Archiepiscopus non succedit, nisi in casu negligentiae: vel quoniam Episcopus delinquit in conferendo indigno. iuxta ea, quae habentur in. c. ij. s. tit. proximi. & in. c. cum in cunctis. de elec. ergo recurrendum ad Papam: qui generalis est ordinarius totius orbis. ix. q. iij. c. cuncta per mundum. & in. c. ij. de praeben. lib. vj. Sed limita hunc tex. secundum not. opi. quae non per Ioan. and. in. c. quanquam. de elec. lib. vj. vbi dicit hoc procedere in beneficijs ad Episcopum spectantibus proprio iure. Secus, in beneficijs deuolutis ad Episcopum propter negligentiam, vel delictum inferioris: quia illa possunt conferri per capitulum sede vacante. quod semper not. Et redditur ibi ratio. Na ista deuolutio pertinet ad iurisdictionem episcopalem: vnde ratione iurisdictionis episcopalis deferuntur. sed in iurisdictione episcopali non succedit capitulum. Item posset allegari alia ratio. nam capitulum non succedit in collatione beneficiorum: quia collatio computatur inter fructus ecclesiae. videtur etiam quidam fructus ratione honorificentiae: & quia ibi gratia exercetur: vt dicit glo. no. in. c. cum olim. de maio. & obe. sed hoc non potest dici in beneficijs deuolutis. Na deuolutio non fit ad Episcopum fauore sui: sed fauore beneficii: ergo non debet spectari nouus successor. & haec ratio multum mihi videtur stringere, & magis quam prima all. per Io. an. & facit bonus tex. cum glo. in. c. statutum. de praeb. lib. vj. ¶ Item adde aliam bonam limitationem: vbi cumq; enim capitulum non potest conferre, potest tamen illa beneficia commendare, donec aliter fuerit prouisum per superiorem: vt tenet Ioan. and. in. c. vnico. ne sede vacan. lib. vj. & Vincen. hic. qui tamen videtur hoc limitare cum beneficium habet onus annexum. alleg. c. significatum. de praeben. ¶ Ego dicerem, q is qui habet custodiam ecclesiae vacantis, potest ponere administratorem, non solum respectu onerum: sed etiam respectu rerum gubernandarum. facit. c. bonae. de appella. & c. fi. de statu reg. vbi Episcopus dat oeconomum monasterio vacanti: cui tamen de praelato prouidere non potest. ita dico in proposito in casibus, in quibus custodia spectat ad Episcopum: puta, quia ad eum spectat collatio, poterit capitulum ponere oeconomum, seu ecclesiam commendare alicui gubernandam, donec fuerit prouisum de pastore. hoc not. Nam capitulum regulariter succedit in omnibus, quae sunt iurisdictionis necessariae. iuxta not. per glo. in clemen. j. de haereti. & in. c. vnico. de maio. & obe. lib. vj. Tertiò limita hunc text. per. d. c. vnicum. eo. titu. lib. vj. nam vbi collatio pertinet ad Episcopum & ad capitulum simul, capitulum sede vacante potest conferre. & dixi, vt latius ibi habetur. ¶ Nunquid autem capitulum potest recipere resignationem beneficiorum spectantium ad collationem Episcopi sede vacante: vide plenè per domini. de Rota decisione. cccj. ¶ Sed oppo. contra praedicta & contra text. de. c. cum olim. s. alleg. & in. c. j. de institutu. lib. vj. vbi capitulum confirmat electiones, & instituit praesentatos sede vacante. Gloss. hic instat. vera sol. est, q iura voluerunt dare capitulo sede vacante potestatem confirmandi, & instituendi, sed non conferendi. Ratio diuersitatis: quia collatio est quaedam donatio: vnde collator vtitur gratia: vt hic. & sic est quidam fructus ratione honorificentiae, quae exercet praelatus in conferendo: sed confirmatio, vel institutio non est donatio, imò necessaria & debita: si electus & praesentatus est idoneus: vt in. c. postquam. de elec. & xvj. q. vij. c. decernimus. vnde confirmatio & institutio sunt iurisdictionis necessariae. Et ideo capitulum succedit in istis: sed non in conferendo: quia magis praerudicium fieret Episcopo futuro. Nam sicut non succedit in fructibus episcopatus: ita nec in ista honorificentia, quae est quidam fructus iuris conferendi. ¶ An autem succedat capitulum in pote-

ZACHARIAS:

¶ Potestatem. Limitabis fortè, vt non procedat, si sit facta per excommunicatum clam toleratum: vt per Inno. in. c. si verè. in gloss. sua. in ver. circa temporalia. j. de sent. excom. & in. c. j. in gl. sua mag. & in ver. veritas. j. de schisma. Quod est verum, etiam si sit facta scienti excommunicatione: quia valet. sed debet priuari tunc is, cui facta est: secundum Io. Cald. in tract. suo q. dominicalium. q. j. vers. excommunicatus. incip. communis opinio.

SEB. SAPIA.

¶ Vacante sede. Vide Gemi. in. c. presbyteri. col. ij. xxxij. dist. cum al leg. per Feli. in. c. cum olim. col. ij. vers. in quantum Abb. s. de mai. & obe. & ibi do. Abbas contrarium dicit eius, quod hic j. paulo dicit.

SEB. SAPIA.

¶ Illa beneficia. Vide Fede. in tract. de rer. per. q. xxxvj. cum al leg. p Feli. in. d. c. cum olim. col. pen. vers. ad vndecimam. q.

Ego dicerem.

ZACHARIAS.

Adde videndum Ro. conf. ccccvj.

¶ Cap. simul. Adde istum in ca. cum vos. nu. 2. & ibi dixi in apost. ad eum. in ver. conferendi. s. de off. ord. & in c. verum. num. 11. vbi etiam dixi in apost. in ver. pertinentia ad Episcopum. s. de fo. co. petenti.

Cap. Constitutis. Panor. super Tertio Decret.

state absoluendi excommunicatum ab Episcopo mortuo: glo. disputat, sed hodie est decisum, in d. c. vnico. de maio. & obe. lib. vj. & dicitur, qd sic. Et vide plenè de materia, quod dixi in d. c. cū olim. de maio. & obe. vbi dedi multa remissiones, in quibus succedit capitulum loco Episcopi mortui.

SYMMARIUM.

1. Iudicium agitatum super rebus ecclesiæ vacantis, non tenet. s. c. j. in fi. & j. per totum. maxime nume. 5.
2. Possessorium intentatur non solum, si desinit quis possidere, sed etiam si possidet, sed non liberè. Possessorium datur pro iuribus incorporalibus.
3. Iudicium non solū non potest intentari sede vacante contra ecclesiā, sed etiam intentatum non potest continuari: siue ecclesiā sit actrix, siue rea: nisi periculū sit in testibus habendis per mortem, vel alio modo. 4.
4. Capitulum potest agere sede vacante, in bonis pertinentibus ad ipsum capitulum duntaxat.
5. Capitulum nō potest agere in bonis disiunctis sine consensu Episcopi, si causa est grauis.

CAP. III.

Constitutis. ¶ Sede vacante iudiciū habitum contra ecclesiā non tenet. ¶ Primò narrat factū: super quo attestaciones fuerunt receptæ. Secūdo illas reprobatur dicens, quare ibi: nos. ¶ Casus literalis. Inter Episcopū Burgen. & ecclesiā sanctæ Mariæ de castro forit. quædam quæstio vertebatur. procurator ecclesiæ sanctæ Mariæ petebat ab Episcopo Burgen. restitutionem super libertate liberè sibi eligēdi prælatus in dicta ecclesiā: & super terris ipsius ecclesiæ & rebus alijs, quibus ecclesiā fuerat spoliata. lite ergo contestata. coram Innocen. & postmodum factis positionibus & responsionibus, siue confessionibus coram delegatis iudicibus, & receptis quibusdam testibus: causa iterū delata est ad sedem apostolicam. Papa examinato processu depositiones testium, vacante Burgen. ecclesiā: & carente legitimo defensore, quæ receptæ fuerāt, reprobauit. Ber. ¶ Nota ex tex. ibi: super libertate, quod potest agi possessorio nedum super quasi possessione eligendi: vt in c. cū ecclesiā. de cau. pos. & proprie. sed super libertate eligēdi. Vnde si ecclesiā est in possessione, sed nō liberè possidet: vt quia alius molestat, potest agi super hac libertate. vide textū in c. Pisani. de restitu. spolia. Ex hoc, & ex tex. not. qd super iuribus incorporalibus potest agi possessorio. ¶ Nota, qd sede vacante nedum iudiciū non potest de nouo institui: sed etiam institutum continuari non potest. Debet ergo supersederi & expectari substitutio Potificis: & hoc procedit, non solū cū ecclesiā est actrix, sed etiam si est rea. ¶ Sed quæro, nunquid hoc sit verū indistinctè? Inn. hic excipit casum: cū testes sint senes & valitudinarij: seu cū timetur de eorum absentia diuturna. Tunc enim non possunt recipi sede vacante: iuxta ea, quæ habentur in c. quoniam. in princ. s. vt lit. non contestata. Hostien. etiam excipit alium casum, scilicet, cum litigatur super bonis capituli duntaxat. Nam in illis potest capitulum agere & conueniri, non obstante vacatione sedis. Ad hoc quod not. in c. edoceri. de rescrip. Et no. bene hoc dictum: nam licet aliās in bonis distinctis nō possit agere capitulum sine consensu Episcopi, si causa est grauis: iuxta not. in c. edoceri. & in c. j. de procur. & in c. causam. de iud. tamē si sedes vacat: puto qd causa poterit agitari, ex quo pertinet ad capitulum duntaxat: nec potest haberi Episcopi cōsiliū, vel consensus. Pro hoc. c. vnicum. eo. titu. lib. vj. & hoc puto valde limitare no. in iuribus præalleg. vide etiam de hac materia Inno. in c. j. s. eo. vbi firmat reg. huius. c. procedere in bonis episco-

patus & eius iuribus: sed in bonis, seu iuribus inferioris ecclesiæ variat. Nam primò videtur velle, qd capitulum possit constituere actorem, vel syndicum ad agendum. arg. in l. j. §. ij. & in l. sicuti. ff. quod cuiusq. vniuer. nomi. & sic non caret ecclesiā legitimo defensore. Et ita videt firmare in c. cum dilecti. de consue. in prin. sed postmodum videtur sentire contrarium in d. c. j. dicens, qd vbi bona pertinent ad prælatus tantū: vel ad prælatus & capitulum: non potest capitulum ea bona in iudicium deducere: quia administratio pertinet ad prælatus: vt in d. c. edoceri. dicit tamen qd si vacatio esset diuturna, posset prouideri per dationem curatoris: vt in l. j. & ij. ff. de cura. bo. dan. Et dabitur visitator ecclesiæ vacanti. lxj. dist. obitum. & cessante alio visitatore dicit, qd Episcopus est à iure visitator in omnibus ecclesijs inferioribus suæ diocesis. & pro hoc facit tex. in c. fi. de suc. ab intest. vbi Episcopus agit pro ecclesiā vicina. ¶ Fallit hoc secundū eum in quibusdam iuribus, quæ melius tractantur sede vacante: vt cū agitur de iure eligendi: vt in c. cū dilectus. de consue. vel de retēione fructuū ecclesiæ vacantis: vt in c. vnico. vt eccl. benefi. vel de diuisione præbendæ: vt in c. vacante. de præben. & sic de simi. ¶ Et ex his potest sic distinguere cū quæritur nunquid possit iudiciū agitari sede vacante: quod aut agitur de bonis ecclesiæ cathedralis, aut de bonis ecclesiæ inferioris. Primo casu, aut de bonis ecclesiæ: & potest agi: aut de bonis prælatus: aut communibus: & agi non potest. & vide circa hoc quod legitur & not. in cle. fi. de procura. Et puto qd solus Papa possit dare curatorem huiusmodi bonis ecclesiæ cathedralis, quo ad effectū agendi. arg. in c. is cui. de elec. lib. vj. in c. pastoralis. de offi. ord. Secūdo casu aut ecclesiā non est collegiata: aut sic. Primo casu poterit Episcopus agere & defendere: maxime cū vacatio est diuturna: vt in d. c. fi. Si verò ecclesiā est collegiata: tunc puto congruentius agi per capitulum auctoritate episcopi: & hoc cū necessitas, vel cū vacatio est diuturna: aliās deberet expectari prælatus: vt in c. ne pro defectu. de elect. & quia defensio iurium primo loco spectat ad prælatus collegij: vt in d. c. edoceri. Fallit in casibus specialibus. de quibus. s. dixi.

De his, quæ fiunt à Præla. sine con. capi. Ru.

¶ Continuatur ad præcedētia hoc modo. Suprà visum est de institutionibus ac collationibus beneficiorum: verū, quia dubitari posset vtrum Episcopus posset instituere, vel cōferre sine consensu capituli: adeo sumpta occasione posuit compilator rubricam generalem de his, quæ fiunt à prælato sine consensu capituli. Vel possumus continuare secūdo modo ad Rubricam præcedentem. Suprà visum est, qd sede vacante nihil debet attentari per capitulum: sed quia poterat dubitari, nunquid sede repleta possit prælatus disponere de rebus ecclesiæ sine capitulo: adeo subiicitur hæc Rubrica.

SYMMARIUM.

1. Alienatio rei ecclesiasticæ non valet sine approbatione capituli.
2. Venditio, an contineat sub se alios contractus, per quos transfertur dominium?
3. Consensus expressus capituli, & eius subscriptio requiritur in alienatione rerum ecclesiasticarum. & nu. 4. 3. Consensus capituli, vel consilium in quibus casibus requiratur siue tacite, siue expresse.
4. Scriptura regulariter non requiritur in aliquo casu, nisi in iure expresse caueatur. Solennitas requisita in alienatione rei ecclesiasticæ, an possit tolli per consuetudinem?
5. In alienatione rerum ecclesiasticarum, qui canonici, vel clerici debent consentire: absentes verò non vacantur, Consensus differt à consilio.
6. Alienatio rei ecclesiasticæ facta à solo Episcopo potest postea per capi-

SEBASTIANA.

a ¶ De nouo institui. Vide Feli. formatem reg. qd vacante. sed non agitur causa ecclesiæ cathedralis, cū pluribus ampliationibus. in c. edoceri. col. v. ver. vacante sede. s. de rescript. vbi plenè examinatur hæc materia.

b ¶ Grauis. Adde Lap. alle. xlix. & ibi vide, quæ causæ dicantur arduæ. Adde istum in c. causam que. & ibi Feli. plenè col. iij. s. de elect. & in c. cum omnes. s. de constitutu. Anto. Francis.

¶ Dicitur, qd grauitas causæ cōsideratur ex qualitate personarū: quia in persona vili & rustica ac paupere, causa dicitur grauis, etiam si sit minima vt vnius porcelli: vt dixit glo. in l. illicitas. in §. veritas. ff. de offic. præsi. & vide quæ habentur in auct. nisi breuiore. c. de sent. ex peri. re. ci. quæ plenè not. & doc. in l. admodum. ff. de iure iur. & in c. fi. cod. tit. vbi ponūt, an & qd ratione grauitatis causæ possit deferri iuramentum in supplementum probationis. & vide Ro. in l. si cōstante. in princ. ff. sol. mat. vbi ponit, an & quando grauitas causæ repellat testem à testimonio: aut saltem reddat eius dictum suspectū. & quādo ratio grauitatis causæ minuitur fides ipsius testis.

Cap. Continebatur. Panor. super Tertio Decret.

ri rata per capitulum: & hinc sentit contrarium. sed tene primum dictum. Nam in ratificatione potest haberi tractatus: & hoc ut dixi procedit favore ecclesie. arg. in. d. 7. §. si quis. & in. d. c. si qua. ¶ Ultimo queritur, quid si Episcopus non habet capitulum: quia propter guerras ecclesia est destructa: dicunt doctores, quod loco canonicorum habebit alios clericos honestos, ar. lxxv. dist. si forte. & in. l. vbi absunt. ff. de tuto. & curato. datis ab his. vide bo. tex. xvij. q. iij. in. c. nullus res. & not. hoc dictum, & est utile istud seruare in alienatione fienda, etiam per prelatum ecclesie inferioris. ¶ In gl. ij. in fi. not. glo. quod in alienatione rei parue non requiritur consensus capituli: sed vide doctores in. c. sequet. vbi sentiunt, quod non requiritur expressus consensus: sed tacitus a bene requiritur. arg. in. c. seq. & est bona limitatio. & facit tex. in. c. seq. secundum vnum intellectum. Et vide alios casus leues hinc exceptos: per doctores & c.

a ¶ Sed tacitus. Ad de videndum Cal. de. c. fi. iij. hoc tit. s. etiam allega.

ZACHARIAS.

¶ Adde Alex. o. mmino c. lxxx. col. v. vol. iij.

SEB. SAPIA.

b ¶ In suis contractibus. Hoc dictum est incognitum Legistis: secundum Romanam in aut. simili. ter. in. xij. speciali. pia cause inter contractus. C. ad le. fal. ci. sed reprobatur communiter, ut per do. Ia. in. d. l. quoties. in. vij. limitatio. C. de rei vendica.

c ¶ Non placet. Ad de q. Rom. confi. c. xvij. dicit Ioan. Andr. hoc in nouel. tenere, quod lex quoties non habet locum in ecclesia. & ipse ibi tenet, quod nec etiam habet locum in Principe.

SEB. SAPIA.

d ¶ Concessio. Faciunt not. per do. Ia. in. l. iij. col. xxxvij. versicul. quarto quaro. C. de iure emphi. & in. l. manumissio. nes. col. ij. ff. de iur. & iure.

SUMMARY.

- 1 Taciturnitas capituli habetur pro consensu in alienatione ad tempus, quae sit de re ecclesiastica. 3. 6.
- 2 Decima possunt remitti.
- 3 Alienatio in perpetuum dicitur illa etiam, quae durat donec ille, in quem fuit facta, viuit. 6.
- 4 Abbatissa habet liberam administrationem sui monasterij: non obstante sexu femineo.
- 5 Venditio secunda facta de eadem re, an praedictet priori, quando persona ecclesiastica vendit.
- 7 Alienatio rei ecclesiastica potest fieri a solo prelato durante eius vita tantum, quando illa res erat distincta a bonis capituli: vel quando alienat ex causa pietatis alicui indigenti.
- 8 Alienatio rei ecclesiastica facta inconsulto capitulo, censetur ab ipso ratificata: nisi contradixerit intra certum tempus a die scientiae.
- 9 Electio facta de aliquo contemptis aliquibus, confirmatur, si intra certum tempus contempti non contradicunt.
- 9 Collationi beneficij videtur capitulum consentire, si fuit facta eo praesente, & non contradicente: & sic tacens videtur consentire.
- Donatio rei communis valet facta praesente, & non contradicente illo, qui habet in illam partem.
- Collegiatus existens in collegio, vel concilio, tenetur contradicere his, quae aguntur ibi, si nolit consentire: alias habebitur pro consentiente. & quo ad peccatum, & quo ad poenam, si aliqua ibi male agerentur.
- Tacens habetur pro consentiente, vel contradicente, quatenus tendit in eius praedictum, si tacuit in his, in quibus de necessitate officij tenebatur loqui.
- Collatio beneficij facta absente capitulo, an censetur confirmata ab eo, si non contravenit intra certum tempus.
- 10 Praescribi non potest res empti a solo prelato, si creditur ipsum solum posse vendere: secus si credatur, quod alia solennitates interuenerint.

Errans in iure praescribit.

OP. II.

Continebatur. ¶ In temporali

facit prelatum, taciturnitas capituli habetur pro consensu. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsio ibi: consultationi. ¶ Casus literalis. ¶ Quaedam abbatissa fecit quandam donationem cuiusdam decime cuidam nomine. H. postea vero aliquanto tempore elapso eandem decimam concessit eidem: quarebatur, quare concessio praeualeret? Respondet Papa, quod concessio decimae prius facta, si conuentu sciente & non contradicente facta est, tenet & valet. sed si ignorante conuentu decimam praedicto. H. prius

concessit, & postea de consensu capituli eandem decimam dedit ei, secunda donatio debet praeualere & praedicta re priori. Ber. ¶ Not. j. secundum communem intellectum capituli, quod concessio rei ecclesiastica facta per prelatum ad vitam recipientis, tenet sine solennitatibus requisitis in alienatione perpetua. Nam ut hinc patet non fuit hinc requisitus tractatus, nec habitus consensus expressus: nec interuenit autoritas superioris. & sic videtur iste text. mirabilis contra. x. q. ij. c. ea enim. §. perpetua. & c. nulli. de reb. eccle. non alienan. Nam id quod datur ad vitam alicuius, potest dici perpetuum quo ad hoc, ut seruetur solennitas requisita in alienatione perpetua. sed vide Fed. confi. l. j. vbi videtur intelligere istum tex. in concessione rei modicae: secus dicendum, si res est magna. Tunc enim interuenire debent solennitates requisitae in alienatione perpetua: ut in. d. §. perpetua. iuncta glo. & vide Ioan. an. in additio. Spec. in tit. de reb. eccle. non alie. super rubri. in fi. vbi idem videtur sentire. & hoc nota. ¶ Secundum collige, quod abbatissa habet liberam administrationem sui monasterij, sicut Abbas. & quod ad validitatem concessionis fiendae per eam debet interuenire consensus capituli sui. Ex quo collige, quod per Abbatissam & moniales, non obstante sexu femineo disponit res monasterij. ¶ Oppo. contra tex. videtur, quod concessio secunda semper debet praedictare priori, si fuit deuotum ad traditionem rei: ut in. l. quoties. C. de rei vendi. vbi dicit tex. quod si primo vendidi rem vni, & non tradidi: secundo vendidi alteri, & tradidi: quod secundus est potior. Sol. hinc dicit Hosti. post Inno. quod illa lex non habet locum in personis ecclesiasticis: quia non debent adhibere fraudem in suis contractibus: ut in. c. per tuas. de donationibus. Sed laici quasi naturaliter se adinuicem decipiunt. l. in causa. la. ij. ff. de mino. Item consensus spiritualis fortior est, quam corporalis. ideo difficilius rumpitur: ut in. c. ij. de transl. praela. sed hoc dictum videtur multum singulare, si esset verum. Sed non placet communiter modernioribus: quia dispositio illius legis non reperitur correctae per aliquem canonem: ideo non debet corrigi per glossam magi. Sed posset saluari illud dictum in concessione rerum spiritualium. Nam in illis ex sola concessione transfertur ius in re. & est tex. not. in. c. si tibi absenti. de praeb. lib. vj. & facit. c. fi. de sponsa. duo. & quod dixi post Inn. in. c. inter caetera. de praeb. Posset etiam saluari cum ecclesia vendiderit ecclesiae: ut ex sola concessione sit translatum dominium in ecclesiam. arg. in. l. fi. C. de sacro. fan. eccle. & sic non proderit secunda concessio cum translatione. Illa tamen lex non loquitur, quoniam ecclesia contraxit cum ecclesia. unde esset disceptandum, utrum priuilegium illius legis habeat locum in dispositione ecclesiae aduersus ecclesiam. & satis etiam posset teneri, quod sic: & faciunt not. per Bar. in aut. quas actiones. C. de sac. fan. eccl. vbi disputat, an priuilegiatus utatur priuilegio contra pariter priuilegiatum. ¶ In glo. j. ibi: arg. contra. s. c. proxi. & facit ille text. in contrarium: quia ibi ad validitatem concessionis, requiritur collaudatio capituli: & sic consensus expressus: ut ibi dixi. Item subscriptio: cuius contrarium innuitur hinc. Nam hinc sufficit scientia capituli sine contradictione. Et glossa optimè soluit, & solutionem eius semper nota: ut in concessione fienda in perpetuum requirantur solennitates a iure requisitae: ut subscriptio, & consensus expressus: secus in concessione facta ad tempus. & vide glossam confirmilem in capitulo primo. de rebus eccle. non alie. libro sexto. in versic. perpetuus. Innocen. & Hostiensis primo ponunt hanc lecturam. gloss. Demum ponunt aliam, dicentes textum posse procedere in decima modici valoris: alias autem fuisset necessarius consensus superioris. xvij. quaestione. iij. c. in venditionibus. qui hinc non interuenit. Pondera bene hunc secundum intellectum. ¶ Ex quo habes primo, quod vbi fieret concessio magna rei etiam

etiam ad tempus, debet interuenire consensus capituli expressus. quod voluit Io. and. in addi. Specu. vbi. s. & potest intelligi tex. quando fit cōcessio ad tempus non modicum, puta ad vitam alicuius. nā tunc æquiparatur perpetuæ alienationi quo ad solennitatē seruandā: vt. s. dixi. Item not. ex hoc intellectu, q̄ in concessione rei modicæ ad vitam alicuius, non est necessarius cōsensus Episcopi: sed sufficit volūtas prælati & capituli: secus in cōcessiōe rei nō modicæ. & facit. c. terrulas. xij. q. ij. ¶ Limita oīa prædicta. primò q̄ vbiq̄ bona Prælati sunt distincta à bonis capituli tūc sufficit sola cōcessio Prælati. vsq̄ ad vitā ipsius Prælati quia solū agit de præiudicio suo: vt tenet Fed. cōsi. iij. vbi latius vide. & Host. in sum. in. s. fi. per doc. in c. veniens. de transact. & quod ibi dixi. Secūdo limita per tex. iuncta gl. not. xvj. q. j. possessiones. vbi colligitur, q̄ causa pietatis potest solus prælatus concedere alicui indigenti vnam possessionem ad vitā suam. & vide Archi. in. c. j. de re. eccl. nō alie. præalle. & hæc no. quia quotidiana. ¶ In gl. in ver. post multum. ibi: quod non credo. Vult ergo glo. quod licet concessio secunda sit facta post magnum interuallū: nō tamē habet robur. Et sic vult q̄ in litera suppleatur maximè: dum ponderat, q̄ nō post multū tēporis. & c. & idem Inn. hīc qui ad literā supplet maximè. quasi vellet, q̄ ex quo prima cōcessio fuit facta ignorante vel contradicēte capitulo, nō cōualidat per lapsum magni temporis. Host. tenet cōtrariū: & colligit per argumentum à contrario: q̄ si capitulū à tēpore scientiæ nō cōtradicit intra sex menses, videtur consentire. arg. c. ij. s. de concess. præben. & videtur Hosti. intelligere text. quando decima cōcedebatur in titulū beneficii. Sed Ioā. and. dicit dictū Hosti. nō procedere hodie in electionibus. nam si cōtēpti nō cōtradiciūt intra edictū, quod hodiē ponitur, de quo in. c. fi. de elec. lib. vj. non possunt amplius cōtradicare: & sic non datur hodie semestris ad cōtradiciēdū. sed dictū Host. posset procedere secūdū eū in collatione, quia in illis nō ponitur edictum, vt no. in. d. c. fi. ¶ Plura sunt notāda ex dictis Hos. & Io. an. Primò, q̄ cōtēptus in actu collationis, pōt contradicere intra sex mēses à tēpore scientiæ. & sic intra tēpus, quod datur ad conferendum. Cōtēptus verò in electione, debet cōtradicare intra edictū, quod ponitur pro cōfirmatione fienda: aliās non auditur, nisi in casu. c. fi. qui ma. ac. cu. pos. Et hæc egregiè limitat, & dant intellectum ad. c. quod sicut. de elect. vbi dicitur simpliciter cōtemptum posse prosequi iniuriā suam, & non apponit intra quod tempus. ¶ Ego dicerē, q̄ aut tex. iste intelligitur in concessione, quæ fit loco collationis beneficii: aut in concessione alterius rei alicui facta, tanquā bene merito. Primo casu, si prælatus contulit beneficium præsentē capitulo, & nō cōtradicente: videtur incontinenti consentire, nec dabitur tempus ad contradicendum. hoc apertissimè vult princ. huius. c. Et sic habes casum, in quo tacēs habetur pro consentiente: licet non agatur de re concupiscibili: sed potius præiudiciabili. Contrariū no. per Inn. in. c. in genesi. de elect. & per glo. in reg. is, qui tacet. de reg. iur. in vj. d. l. filius. s. inuitus. ff. de pecu. Sed dic hoc procedere propter nimiam cōiunctionē quæ est inter prælatum & collegium. ad hoc tex. no. in. l. si seruus communis. in fi. ff. de dona. inter vi. & vxor. vbi si pater donat filio rem cōmunem sibi & fratri, fratre præsentē & nō cōtradicēte, valet concessio. & est no. l. ad confirmationem intellectus huius. c. Item potest allegari dictum Inn. in. c. j. de his, quæ fiunt à maio. par. capi. vbi dicit, q̄ existentes in vniuersitate debent cōtradicare his, quæ aguntur si nolunt consentire: aliās habentur pro consentientibus: & quo ad peccatū & quo ad pœnam, si aliqua ibi malè agerentur. & probo illud dictum Inn. hac ratione. Quisque de vniuersitate debet votum suum exprimere in cōcernentibus factum vniuersitatis ex debito officij:

arg. in. c. j. de his quæ fiunt à maio. par. ca. Is autem qui tenetur loqui & tacet, habetur pro consentiente, vel contradicente, quatenus tendit in eius præiudicium. l. de ætate s. qui tacuit. ff. de interro. act. & in. c. si post præstitū. de confess. lib. vj. ita dicendum in proposito. Si verò concessio fit per prælatū absente capitulo: tunc potest sustineri dictū Hosti. & Ioā. and. In isto casu propriè loquuntur: vt non habeatur capitulū pro cōsentiente incontinenti, cū scit, & non contradicit. Si verò agitur de cōcessione non in titulū beneficii, tunc est dubiū: quia à iure non præfigitur tēpus ad actum exercendum: & sic videtur, quod perpetuò possint contradicere: si capitulo absente fuit facta concessio. & hoc casu posset saluari dictum glo. & Inn. sed si concessio esset facta præsentē capitulo, dicendum est vt primo membro. s. & hoc nota. ¶ In fi. gl. no. q̄ titulus habitus à solo prælato, nō præstat casum præscribendi. & intellige, quando solus prælatus vendidit, seu alienauit. sed gl. cōtrariā habes in. c. de quarta. de præscrip. sed intellige istā gl. quando recipiēs errauit in iure: puta credidit solū prælatum posse alienare. Nam error iuris impedit vsucapionē: vt legi. & no. in c. apostolicæ. de dona. & in. l. nunquā. ff. de vsuca. illam gl. intellige, qñ errauit in facto: quia credidit capitulum consensisse: & alias solennitates debitas interuenisse. & tene menti^d has duas glo. sic intellectas & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienatio ad tempus facta sine consensu capituli, potest per ipsum ratificari.
- 2 Alienatio ad tempus non potest fieri à solo Prælato capitulo contradicente.
- 3 Alienatio rei ecclesiasticæ facta sine capitulo, siue fiat ad tempus, siue in perpetuum potest à capitulo ratificari, seruatis his, quæ ab initio requirebantur.
- 4 Consensus capituli non est semper necessarius in negotijs ecclesiasticis explicandis: sed in his, quæ sunt communia inter prælatum & capitulum.
Consensus & consilium differunt inter se.
- 5 Consensus alicuius, si requiratur in aliquo actu, an debeat præcedere, vel incontinenti sequi.
Consilium, si requiritur in aliquo actu, non potest fieri actus ille nisi præcedente consilio & habito responso.
- 6 Ratihabitio, an & quando confirmet actus præcedentes vel delicta.
- 7 Sententia lata ab illustri persona, potest per alium legi.

C A P. I I I.

Cum nos. ¶ Alienatio tēporalis facta sine cōsensu capituli per ratificationem eius roboratur. Primò ponitur dictum. Secūdo exceptio. ibi: nisi. ¶ Casus literalis. Episcopus Vigorensis sine consensu capituli sui concessit quandam ecclesiam quibusdā religiosis: successor illius donationem illam reuocare volebat: quæritur an possit? Respondet Papa, quod donatio illa de rigore iuris non valet, quam fecit antecessor illius, capitulo suo reclamante: nisi capitulum eam post modum ratam habuisset. Ber. ¶ Nota primò quod concessio etiam ad tempus non potest fieri per prælatum reclamante capitulo. & intellige prout dicitur in. c. præcedenti. ¶ No. secūdo ibi: ratam. quod consensus capituli potest interuenire post factum, & validare factum nullum. Sed contra hoc facit. Nam in alienatione debet præcedere tractatus: vt in capitu. ij. eo. & c. j. de rebus eccl. non alie. lib. vj. Item surreptio & expressus consensus. vt. s. in c. j. Sol. dicunt doc. q̄ prædicta iura possunt intelligi in concessione ad tēpus facta. Nam in alienatione perpetua

¶ Edictum. Adde quod voluit Old. cōsi. iij.

¶ In. l. si seruus cōis. Adde quod voluit Old. cōsi. clx. vbi in medio ij. col. alleg. hæc. l. ¶ Consentientibus. Adde Pet. de Anch. cōsi. clvj.

ZACHARIAS.

¶ Adde istū in. c. dilecta. num. 13. & quod ibi no. in a. post. ad ipsum. in ver. nō prodest. s. de præben. & digni.

¶ Et tene menti. Adde videndum do. Car. cōsi. cx. viij. in. l. j. colū. simpliciter.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Nouit.

a ¶ Ex post facto. Adde quod voluit Rom. consil. liij. de differentia inter consensum & auctoritatem. & vide Alexand. consil. cv. j. libr.

SEB. SAPIA.

b ¶ Auctoritas. vide de pulchre p Bal. in l. j. col. antepen. cum seq. C. qui admittit. & per Ias. in l. vniuersa. col. pe. & vlti. C. de practi. impe. offeren.

SEB. SAPIA.

c ¶ Actus precedens. Vide Bar. in l. obseruare. ff. de offi. procō. & lega. vbi ponit breuē doctrinā, qñ rati habitio retrotrahatur & ratificet actum precedentem.

SEB. SAPIA.

d ¶ Vnum corpus. Vide Imolā. in l. mortuo in fi. ff. de fideiuf. cū multis cōgestis per Fel. in c. eam te. col. xj. ver. sed ūda declaratio. s. de ref. vi de etiā do. Ias. in l. si quis maior. co. ij. C. de trans. vbi tangit, an dispositio loquens per diuisionē si quis. cōprehendat vniuersitatem.

e ¶ Verū corpus. Adde Roma. consil. cccc.

f ¶ Sunt nulla. Ad de vidēdū Alex. consil. cvij. ij. libr.

g ¶ Contra istum tex. Adde Oldr. consil. ccij. vbi dicit quod sentētia Episcopi infamiam irrogans, non valet sine consilio, vel assensu capituli sui: licet consuetudo in contrarium sit prescriptibilis.

non videtur, quod habeat locum rati habitio propter necessitatem precedentis tractatus. & fuit hoc vltimum dictum Innocen. Et sic videtur sentire contra ea, quae dixi. s. eo. c. j. sed dic melius: vt ibi dictum fuit. Nam fauore ecclesiae poterit talis concessio ratificari, seruatis tunc seruandis. ¶ In glo. j. ibi: *necessarius est consensus vniuersitatis*. caue, quia gl. loquitur nimis generaliter, dum dicit: q in omnibus negotijs ecclesiae necessarijs, est necessarius consensus capituli. Nam nimis generaliter loquitur. & contra tex. c. sequen. & c. quanto. vbi solum regulariter requiritur consilium capituli, & non consensus. Et magna est differentia inter consilium & consensum: vt dixi in c. j. s. eo. vnde in multis casibus hic enumeratis in glo. solum requiritur consilium: vt in eis videre poteris. Et quando requiratur consensus: dicam in c. seq. Sed Goffre. quem approbat hic doct. ponit vnam regulam not. q in communiter tangentibus Episcopum & capitulum, requiritur consensus capituli. facit. c. accedentes. de prescript. quod not. ¶ In glo. fi. ibi. s. tutor. Ibi auctoritas tutoris non potest interuenire ex post facto ad conualidandum contractum minoris, nisi incontinenti intercederet: ergo consensus capituli non potuit hic interuenire post factum ad conualidandum concessionē Episcopi. Glo. non sol. sed vide per Inn. in c. cum consuetudinis. s. de consue. per Bart. in l. si quis mihi bona. in s. iussum. ff. de acqui. hære. & aliquid per doc. hic. Et conclude, q quandoq in actu requiritur iussus alicuius: & tunc debet precedere: vt in d. s. iussum. Quandoq requiritur auctoritas: id est consensus autorizabilis: & tunc debet interuenire in ipso actu secundum quod verbum sonat, vel modicum ante, seu immediatē post: vt in d. s. iussum. & in s. tutor. præall. Quandoq requiritur licentia: & illa debet precedere: vt in c. licet. de reg. iur. Quandoq consilium: & debet requiri ante & expectari responsum, vt in c. cum in veteri. de elec. Quandoq requiritur consensus: vt in casu nostro: & tunc si de solennitate actus requiritur, vt interueniat certo tempore: non potest interuenire post: vt in c. auditis. iuncto. c. quia propter. de elect. Aut non requiritur pro solennitate certo tempore: sed simpliciter ad actus validitatem, & tunc aut actus tenet, & potest cōtemptus consentire quandoq. Vnde canonicus cōtemptus in electione potest consentire post factum: vt in c. sicut. de elec. Aut actus non tenuit & tunc potest interuenire post factum, sed tunc validat actum, vt ex nūc, nō vt ex tunc. & iste est casus. c. nostri. nā concessio facta per prælātū reclamante capitulo, est nulla: si capitulū tractu tēporis consentit, valebit concessio: vt ex nunc non à tēpore primæ cōcessionis. & secundū hoc intelligas no. per Inn. in d. c. cum consuetudinis. vide bonā gl. in reg. non firmatur. & in reg. ratum. de reg. iur. li. vj. ¶ In ea. glo. ibi: *item arguo, quod ea, quae ab initio &c.* Hæc gl. vsq ad fi. prosequitur viam brocardicam, & nō bene explicat. sed vide clarius, an & quando rati habitio ne possit confirmari actus præcedens: & an habeat locū in delictis. in c. cum quis. de sentē. excō. lib. vj. vbi tex. pulcher. & per gl. in reg. rati habitio. & in reg. ratum. de reg. iur. lib. vj. & quod no. in l. j. C. vbi de crimi. agi oportet. & x. q. ij. c. j. & no. dictum Inno. in c. prudentiā. de offic. dele. ¶ In ea. gl. ibi: *illustris persona*. Referas hoc solum ad id, quod dicit de sententia. Nam illustris persona potest pronuntiare sententiam per alium, vt in c. fi. de iudi. lib. vj. non autem referas ad testamentum: vt in l. iubemus. C. de testa. & in l. quoties. in s. si quis nomen. ff. de hære. insti. & hoc tene menti.

SVMMARIUM.

1 Prælatus non debet sine consilio capituli, neque instituere, neque negotia ecclesiae tractare. & nu. 4. & 5.

2 Si quis, vel si qua sub istis relatiuis non comprehenditur vni-

uersitas, vel collegium in odiosis: in fauorabilibus sic. Vniuersitas, vel collegium dicitur quoddam corpus fictum, & representatum.

3 Cardinales dicuntur fratres Papæ, & canonici fratres Episcopi. Consuetudo, quod prælatus possit exercere iurisdictionalia sine cōsilio capituli, valet.

6 Prælatus potest exercere minora negotia sine consensu capituli: maiora verò non.

Prælatus non tenetur etiam in arduis requirere consensum capituli, subsistente causa rationabili.

7 Consensus, vel consilium capituli, in quibus casibus requiritur, dum expediuntur negotia ecclesiae.

Prælatus solus potest requirere beneficiatum, vt resideat: aliās ipsum priuare.

In notorijs prælatus non requirit consensum capituli.

8 Verba præteriti temporis inducunt actum fieri ipso iure.

CAP. V.

Nouit. ¶ Prælatus sine consilio capituli instituere, vel destituere: vel alia negotia ecclesiae tractare non debet. h. d. cū seq. Et tres sunt partes. In prima ponitur exordium, in quo ratio & dictum in genere. In secunda factū ibi: *innotuit*. Tertiò prohibet, & cassat. ibi: *ideòque*. ¶ Casus literalis. Patriarcha Hierosolymitanus sine consilio fratrum suorum, Abbates, Abbatissas, & alias ecclesiasticas personas instituebat & destituebat: peruenit hoc ad notitiā Papæ: vnde Papa super hoc scribit ipsi Patriarchæ, dicens: q cum ipse & fratres sui sint vnū corpus ita, quod ipse caput non debet vti consilio aliorum, omisis suis membris in negotijs ecclesiae suae: cū illud sit contra statuta sanctorum patrum: vnde præcipit ei, vt decetero illud non faciat, & tales institutiones & destitutiōes decernit carere robore firmitatis. B. ¶ Not. quod prælatus & canonici sunt vnū corpus: & est vnū corpus fictum & representatum in singulis de corpore. Et ex hoc videtur arguendum, quod si depositio est cōcepta per verbum, si quis, vel si qua fecerit. videtur, q vniuersitas cōprehendatur: cū sit quodpiam corpus fictum: vt hic. & hoc verū in non odiosis. Sed in his, in quibus est fienda stricta interpretatio, non comprehenditur vniuersitas: quia non est verum corpus, sed fictū. Et dispositum in casu vero, non habet locum in casu ficto in istis odiosis: ideò oportet, quod specificè fiat mētio de vniuersitate seu de corpore ficto. De quo bonus tex. in c. graue. s. de præben. in ver. & hoc ipsum. in l. iij. in s. hæc verba. ff. de nego. gestis. ¶ No. ij. quod canonici dicuntur fratres Episcopi. sicut Cardinales fratres Papæ. vt in c. j. de of. le. li. vj. & vide gl. xcv. dist. esto subiectus. & i. c. quā graue. de cri. fal. quæ dicunt q oēs clerici possunt dici fratres Episcopi. & quod Episcopus eis scribēs, nō debet appellare eos filios, sed fratres vel socios: ipsi tamen scribentes Episcopo debent eum honorare & appellare patrem. & vide bonum tex. de excels. præla. in c. graue. vbi reprehenditur Archi. qui negauit Episcopū esse dominū suū. sed dic de hoc, vt ibi no. ¶ No. ibi, *consilio*. &c. vnam bonam regulam. q in negotijs ecclesiae tenetur Episcopus requirere consilium capituli. & nota q non dicit consensum: quod est contra glo. c. præceden. ¶ Item no. q institutiones & destitutiōes pertinent ad Episcopū: sed cum consilio capituli. de quo vide, quod plenè not. in c. cū ecclesia vultana. de ele. ¶ Vlti. no. quod gesta per Episcopū sine cōsilio capituli sunt nulla. & hodie vide pulchrum & sing. tex. in c. ij. de consue. libro. vj. vbi deciditur valere consuetudinem per quam Episcopus solus iurisdictionalia exerceret, & similia sine cōsensu capituli. valet ergo consuetudo contra istum tex. ¶ Quædam tamen sunt impræscriptibilia: vt no. in cle. fi. de reb. eccle. non alie. In

alie. In contrarium facit iste tex. dum dicit hoc esse hone-
 stati contrarium. Nam non valet consuetudo contra ho-
 nestatē: vt in. c. cū decorē. de vita & hone. cleri. Posset di-
 ci, quod si est consuetudo, vt solus prælatus exerceat, va-
 let: vt in. d. c. ij. & j. eo. tit. c. ea noscitur. Sed si consuetudo
 habeat, vt requirat consiliū aliorū canonicis spretis: tunc
 fortē non valet consuetudo. argu. hīc. sed vide quod no.
 in. c. ea noscitur. ¶ Sed quæro nunquid indifferētē te-
 neantur prælati requirere consilium capituli sui? Solut.
 ex dictis doc. possumus elicere duos casus exceptos. Di-
 cunt enim primò, q̄ institutiones in minoribus benefi-
 cijs possunt fieri per Episcopum solum. Ex hoc ego elice-
 rem vnum casum generalē, & posset fieri quasi regula, vt
 minora negotia possit prælatus explicare sine cōsilio ca-
 pituli. facit quod no. Inno. in. c. fi. de maio. & obe. & l. ij.
 C. de iura. cal. Nā rectores cuiusq̄ collegij ex officio in-
 iuncto explicant hæc minora. vt in. d. l. ij. & facit. c. edo-
 ceteri. de rescrip. ¶ Secundò dicūt, q̄ si prælatus vult pro-
 cedere contra consanguineum, seu amicum collegij: pōt
 pcedere nō requisito cōsilio, ne fortē illi reuelaret. quia
 nemo carnem suā odio habuit. xij. q. ij. c. nō æstimemus.
 Ex hoc colligo alium casum generalem, quod existente
 causa rationabili, quam bonus vir arbitrabitur, non te-
 netur prælatus etiam in arduis requirere consilium capi-
 tuli. ¶ Tlterius quæritur, in quibus casibus requiritur
 consensus capituli cū multa iura requirunt cōsensum.
 Sol. vt colligitur ex dictis doc. hīc, & Arch. xxiiij. dist. c.
 si episcopus. & Goffre. s. c. proxi. q̄ in alienatione rei ec-
 clesiæ cathedralis, requiritur consensus: nec sufficit con-
 silium: & hoc propter grauitatem præiudicij: & quia in-
 tereft capituli, ne ecclesia veniat ad deteriolem exitum:
 & vt pauperes & alij indigentes possint sustentari: vt in
 c. j. s. eo. xij. q. ij. c. sine exceptione. secus dicit Inno. in alie-
 natione rei ecclesiæ inferioris: quia tunc sufficit cōsiliū.
 cuius contrarium tenuit in. c. j. s. eo. sed tu dic latius, vt
 ibi dixi. ¶ Secundò ex ratione huius casus excepti, collige
 alium casum: quod in omnibus alijs casibus concernē-
 tibus præiudiciū ecclesiæ requiritur consensus capituli.
 Tertio in spectantibus ad Episcopū & capitulū comuni-
 ter: vt dixi. s. c. proxi. Item in concernentibus interesse ca-
 pit. ar. in. c. ad hæc. de offi. ordi. regulariter ergo sufficit
 consilium. Et adde ad prædicta, quod not. Old. cons. cc-
 xxx. vbi concludit prælatus solū posse requirere benefi-
 ciatum absentem ad faciendum residentiam: & spoliare
 eum, si non venit monitus: quia in hoc casu non requiri-
 tur iudiciū. vnde propriè non fit citatio, sed requisitio:
 nec fertur sententia priuatiua: sed potius fit spoliatio, vnde
 est quædam iuris executio: cum hæc non possunt esse
 non notoria: vt dixi. in. c. ex parte. & c. ex tuæ. de cler. nō
 residen. Ex his colligo hanc reg. q̄ in notorijs non est
 necesse requirere consilium capituli. quod nota. ¶ In
 gl. fi. in fi. Idem quod gl. tenet Gof. Host. contra: vnde di-
 cit constitutiones esse irritandas, & nō irritas ipso iure.
 Sed primum dictum placet Ioan. and. & videtur verius
 per tex. ibi: *carere decernimus.* &c. Nam poena nullitatis
 apponitur ibi per verbum præsentis temporis: & sic nō
 requiritur sententia: vt not. in. c. quisquis. s. de elect. dixi
 plenè in. c. si diligenti. de for. cōpeten. & facit. c. fi. de ele.
 lib. vj. & not. in hac glo. iuncto text. & vide quod dicā in
 c. cum olim. de arbi.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælatus non debet pertractare negotia ecclesiæ cum consensu
 extraneorum, sed capituli. & nu. 2.
- 3 Prælatus quando habet aliquid facere cum consensu capituli,
 debet habere maiorem partem.
- 4 Statuta Episcopi non valent sine consensu capituli: sufficit ta-

men consilium capituli sine consensu expresso.

- 3 Consensus, si non præstatur ab illo qui debeat præstare, suppletur
 per alium, si ille irrationabiliter non præstabat.
- 6 Episcopus non potest corrigere subditum sine consilio capituli,
 valet tamen consuetudo in contrarium.
- 7 Absentium nomina, non debent describi in contractu facto per
 aliquam vniuersitatem, aliās faciens scribi puniuntur de falso.
 Paria sunt exprimere nomina propria, vel per indubitatas cir-
 cumscriptiones.
- Vniuersitas, vel collegium quando constituit syndicum vel pro-
 curatorem, quo casu debent describi nomina omnium de vni-
 uersitate.
- Notario asserenti hoc esse factum nomine vniuersitatis, an cre-
 datur.
- 8 Notarius scribens instrumentum falsum, quo casu puniatur pœ-
 na falsi.

CAP. V.

Vanto. ¶ Summatū est. s. c. prox. Di-
 uiditur. Nā primò prohibet.

- 1 Secundò præcipit. ibi: *absentium.* ¶ Casus li-
 teralis. ¶ Dictus Archiepiscopus omisis fra-
 tribus suis in cōfirmationibus, & cōcessionibus: & alijs
 negotijs ecclesiæ utebatur cōsilio aliorū: mandat Pa. ei-
 dem, quod decætero hoc nō faciat: sed de consilio fratrum
 suorum: vel maioris vel sanioris partis eadem pertractet
 & disponat. Præterea idem Archiepiscopus in priuilegijs
 & alijs instrumentis nomina absentium fratrum inscribi
 faciebat. præcipit Papa quod hoc non fiat: quia talia irri-
 ta sunt: & quæstionem falsi poterit meritò formidare.
- 2 Bernar. ¶ Nota primò ibi: *in concessionibus & confir-*
mationibus. &c. q̄ tā in collatiōibus, quā in electionū cō-
 firmatiōibus debet Episco. requirere cōsiliū capituli. Et
 nota ex hoc, quod confirmatio electionū, seu libera col-
 latio pertinet principaliter ad Episcopum, licet debeat
 habere consilium capituli. quod intellige in dubio in be-
 neficijs & dignitatibus sitis extra ecclesiam cathedralem
 In beneficijs verò ecclesiæ cathedralis: dic, vt plenè nota
 tur. in. c. cum ecclesia. de electione. ¶ Nota ibi: *vel sa-*
nioris partis. quod in spectantibus ad Episcopum cū cō-
 silio capituli non sufficit habere consiliū vnius canonici
 sed oportet q̄ interueniat totius capituli cōsiliū, vel ma-
 ioris partis. & faciat contra Hostien. in. c. postulatis. de
 concessio. præbende. licet ipse nitatur respondere ad istū
 text. sed minus bene. ¶ Nota ibi: *statuenda.* q̄ statutum
 Episcopi sine cōsensu capituli non valet. Et nota bene, q̄
 in statutis condendis per Episcopum necessariò non re-
 quiritur tantum consensus capituli: sed sufficit consiliū.
 ¶ Quid autem si capitulum nō vult præstare consilium:
 imò dissentit: vide Archidiao. & Io. Andre. in. c. j. de cō-
 stit. lib. vj. vbi cōcludit statuta valere, si p capitulū nil ra-
 tionabile opponit. Et est mihi indubitabile: q̄ cū requi-
 rat consiliū, & nō cōsensus, satisfactum est iuri ex sola
 petitione & expectatione responsi cum non teneatur cō-
 filiū sequi: vt in. c. cum in veteri. de electiōe. & in. c. cum
 olim. de arbi. & ibi bonus tex. in fi. ¶ No. ibi: *errata cor-*
rigas. quod etiā corrigere subditos nō pōt Episco. sine
 consilio capituli. est tamen consuetudo in cōtrariū: vt in
 .c. iij. de cōsue. li. vj. ¶ Tlter. no. q̄ si nomina canonico-
 rum absentium scribuntur in instrumēto, tale instrumētū est
 falsum, & faciēs scribi pōt puniri de falso. Sed cadit hīc
 notabilis quæstio, vtrū nomina illorū de vniuersitate de-
 bēt describi in instrumēto cōfecto sup depositis: ab vni-
 uersitate ipsa: & videt hīc tex. à cōtrario q̄ sic: nā si absen-
 tiū noīa nō debēt describi: ergo noīa pñtiū sic. Et hanc
 opinio. tenuit hīc Petr. Quidā Moderniores cōtra. Nā
 sufficit denotare canonicos p nomē collecti. nā paria sunt

ZACHARIAS.

¶ Per verbū præ-
 sentis tēporis. Ad
 de istū in. c. vnico.
 nu. 3. & ibi not. in
 apos. ad ipsū post
 alios in ver. colli-
 gitur. j. de sagit. &
 in. c. in quibusdā.
 nu. 7. & ibi etiam
 posui in apost. in
 ver. verbū futuri tē-
 poris. j. de poenis.
 & Philip. Fran. in
 c. j. nu. 5. & ibi in
 apo. Celsi. in ver.
 verbū ipso iure. de
 vita & hone. de. li
 bro. vj.

ZACHARIAS.

¶ Est falsum. Ad
 de Bal. cōf. cxiiij.
 in. ij. dubio. volu.
 iij. Fede. de Sc. cō-
 si. ccliiij. & consi.
 cclxxxvj. & Car.
 Mandago. in suo
 trac. de elect. par-
 te. ij. cōf. lix. in gl.
 in ver. si tales. & in
 addi. ad eum.

SEB. SAPIA.

¶ Super depositis.
 Vide Pe. de An-
 cha. in. c. cano. sta-
 tuta. in. xvij. char-
 ta. ver. & propter
 hoc. s. de cōf. bal.
 in. l. fi. C. q̄ ce. pos.
 & Io. de Imol. in
 c. j. s. de syndi.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Eanoscitur.

SYMMETRIVM.

a ¶ Nomina singulorum. Adde Ale. confu. j. iij. lib.

ZACHARIAS.

¶ Adde Iac. refu. in. l. obseruare. n. 2. & ibi in apost. Celsi. ad eū in ver. presentes. C. de decu. libr. x. in. l. si quæ. nu. 6. versic. ultimo. Spec. C. de ventre. ciui. lib. xj.

b ¶ Aut per literas. Adde Lup. alleg. lxxv.

exprimere per nomina propria: vel per circumlocutiones indubitatas. ad hoc. §. nominatim. in st. de exhære. li. & quod dixi in. c. in lateranensi. de præben. Item in multis iuribus videmus, quod sententia componitur in persona capituli, seu vniuersitatis nominibus nō expressis. ad hoc. c. licet de proba. & c. capitulum sancte crucis. de rescri. ergo satis est dicere, quod Episcopus cum capitulo. & c. ¶ Sed aduerte, quia in hoc multe sunt variatōes præsertim, cum agitur questio in constitutione syndici, seu procuratoris. Bar. hanc questionem tetigit in. l. j. ff. de albo scri. vbi concludit, quod si constituitur syndicus ad vendendum, debent exprimi nomina singulorum de vniuersitate. & videtur tex. in. l. fina. C. de vendi. rerū ad ciuita. perti. lib. x. Nam videtur ille tex. velle requirere subscriptionem. & idem in. c. j. §. eo. vbi bonus tex. Si verò constituitur ad alia negotia: tunc dicit quod in collegiis magnis & in consilio vnius populi, non est necesse exprimere nomina. argument. in. c. final. de procurat.

¶ Sed si collegium est paruum: puta prioris alicuius ciuitatis, vel canonicorum, seu monachorum: & tunc exprimuntur nomina. ad hoc facit iste textus: sed Bal. in. l. j. ff. de magist. conue. dicit quosdam tenere, vt semper debeant exprimi nomina singulorum, quod videtur si bi tutius: quia cum tabellio sit quidam testis, vt. l. Domitius Labeo. ff. de testament. facit. c. cum Ioannes. de fide instr. debet notarius deponere per verba facti & nō iuris. Nam si notarius diceret capitulum, vel maior pars hoc fecit, potius videtur iudex, quā testis, quia sensu corporeo non potest notarius comprehendere, quod illi præsentēs faciant totum capitulum, vel maiorem partem: quia fortē aliqui sunt excommunicati, vel nō sunt in sacris, vel sunt absentes à loco, vnde debent vocari: & ideo, vt appareat an fuerit totum capitulum, vel maior pars, debent exprimi nomina eorum, qui interfuerunt.

¶ Sed aduerte, quia nunquam possunt cōcipere casum, in quo notarius non habeat in hoc negotio deponere iudicio intellectus. Nam si diceret, Titius & petrus fecerūt hoc & c. non sequeretur, qd capitulū fecerit. oportet ergo quod submitat illos fecere totū, vel maiorem partem capituli: & in hoc deponit iudicio intellectus: & cum aliter non possit explicare capitulum, nisi iudicio intellectus, præsumendum est, quod notarius diligenter exercuerit officium suum. vnde Fede. de senis. consilio. ccvij. dicit, quod si in instrumento dicitur, talis Abbas cum talibus sex monachis facientibus totū capitulū sic & sic fecerunt quod prima fronte præsumendū est ibi interfuisse totum capitulum, etiam si probetur, quod per annum ante erant ibi plures monachi. & pro hoc facit. c. sequens vbi præsumitur pro prælato quod habuerit consensum capituli: asserenti ergo contrariū incumbit onus probandi. vnde concludere, quod exceptis casibus à iure expressis, nō est necesse exprimere nomina singulorum, licet sit vtile. & ad istū tex. dic, quod hic nō percipitur, vt nō exprimantur nomina præsentium: sed vt non exprimantur nomina absentium. & bene facit illud. c. fina. de procura.

8 & vide quod nota. Specu. in titu. de syndi. §. j. ¶ In glos. fina. ibi: de crimine falsi tenetur. intellige hanc glossam & tex. secundum ea, quæ leguntur. & notan. maximè per Bart. in. l. si quis obrepserit. ff. de fal. Nam si notarius non fuit conscius falsi, sed scripsit secundum quod partes dicebant, tunc instrumentū non est falsum, neque partes accusari possunt de falso: sed de obreptione, puniunt tamē poena falsi: vt ibi. nam substantia instrumenti fundatur super ipso notorio. facit capitu cum Ioannes. præallega. In eadem glossa ibi: non oportet testem scire. hoc intellige, nisi in instrumento dicatur, quod in præsentia testium & c. Et an & quando testis facit sibi præiudiciū, vel aduocatus: vide quod dixi in capitulo. ex literis de transact.

1 Ecclesia collegiata si habet præsentandi ius, prælatus præsentabit cum consensu saltem maioris partis capituli.

2 Archiepiscopus habet iurisdictionem in concernentibus facta prouincia.

3 Habens ius præsentandi potest præsentare clericum per literas.

Clericus præsentandus debet se personaliter exhibere, nisi sit multum motus illi, cui debet fieri præsentatio.

Beneficium potest cōferri absenti, quando superior habet notas eius qualitates.

4 Præsentatio, quæ pertinet ad collegium, non potest fieri per solū prælatum sine consensu collegij, vel capituli.

Abbas solus potest creare monachos absque conuentu.

Abbas solus potest dare licentiam monacho volenti transire ad archiorem regulam.

Abbas solus potest facere ea, quæ pertinent ad cultum diuinum & ad vtilitatem ecclesiæ.

5 Maior, vel sanior pars collegij, requiritur in explicandis negotijs pertinentibus ad collegium.

6 Prælatus potest præscribere contra capitulum. s. vt solus possit exercere pertinentia ad capitulum: & contra capitulum præscribit contra prælatum.

7 Literæ solius prælati, an faciant fidem.

8 Consensus tacitus collegij sufficit in pertinentibus ad prælatum & collegium.

Alienatio in perpetuum rei ecclesiasticæ, non potest fieri sine expresso consensu capituli: aliās secus.

9 Consensus capituli, an præsumatur interuenisse in alienatione rei ecclesiasticæ, vel in constitutione procuratoris facta per prælatum: & quis habet probare consensum interuenisse.

Solennitas extrinseca: an præsumatur.

In factis antiquis præsumuntur omnia solenniter acta. vide j. pro xi. c. numero. 12.

CAP. VI.

Eanoscitur. ¶ Si ecclesia collegiata habet præsentationē præsentabit prælatus de consensu capituli, vel maioris partis: nisi de cōsuetudine, vel priuilegio competat soli prælato. Et prima pars factum narrat. Secunda pars respondet ibi, respondemus. ¶ Casus literalis. Abbates & conuentus habent ius præsentandi in ecclesijs: contingit aliquando, quod ipsi abbates præsentant personas idoneas Episcopis diocesis ad ecclesias illas vacantes: & eis receptis per Episcopum: monachi aliquando ante præsentationem: aliquando post contradicunt. quæritur, an talis institutio valeat: & respondet papa, quod quando prælati faciunt huiusmodi præsentationes: intelligendū est qd fiant de cōsensu fratrum suorum, sine quo nō valēt: & ideo si cōstituerit qd cōsensus fratrum, vel maioris partis non interuenerit: tales institutiones debēt cassari: nisi ex antiqua & approbata cōsuetudine: vel ex aliqua speciali cōcessione Abbates ipsi probauerint qd consensus monachorum in talibus collationibus non sit requirendus. Ber. ¶ Not. ibi: in prouincia tua. Archiepiscopū habere iurisdictionē in cōcernentibus facta prouinciæ. hoc tamen ex toto non probatur hīc. sed vide qd dixi in. c. iij. §. de in sti. ¶ Not. ibi: aut per literas. quod habens ius præsentandi, potest præsentare clericum per literas. Nam per eas constituitur procurator: vt in cle. j. de procu. clericus tamen præsentandus debet esse præsens: quia non dicitur præsentari, nisi exhibeat se sensibus corporis illius, cui fit præsentatio. de quo vide bonam glossam in clementina, dudum. de sepul. super ver. præsentare. quod puto verum, nisi præsentandus sit notus. Nam quæadmodū beneficium potest cōferri absenti: vt in

ti: vt in. c. accedens. de præben. & in. c. si tibi absenti. eo. tit. libr. vj. ita & præsentari potest, ex quo superior habet illius personæ qualitates notas. & hoc nota. quia sæpe accidit. ¶ Not. quod in præsentationibus pertinentibus ad collegium, debet prælatus habere consensum capituli. & per hunc tex. dicit glo. & communiter scribentes in. c. fi. de regu. libro. vj. quod creatio monachorum de iure communi pertinet simul ad Abbatem & conuentum: licet ex consuetudine possit competere Abbati soli, vt ibi. Sed ego non video quomodo hoc probetur per istum tex. nã solùm hîc dicitur, quod si præsentatio spectat ad collegium, solus prælatus non præsentat: ita quod præsupponitur præsentatione pertinuisse ad collegiũ. sed quod creatio monachorum spectet ad collegium, non memini legisse: imò in contrarium videtur text. singu. in materia in. c. nulla. xvij. q. ij. vbi dicitur, quod ea, quæ pertinet ad cultum diuinum, vel vtilitates monasterij, disponuntur per Abbatem. & subiicit iste text. quod tota potestas monasterij est penes Abbatem. facit quod not. Inno. in. c. porrectum. de regu. bene facit in. c. licet j. eo. tit. vbi religiosus volens exire de monasterio causa arctioris regulæ petit licentiam à solo prælato & facit. c. si religiosus. de ele. lib. vj. ¶ Not. ibi: *vel maioris vel sanioris partis*. bonum tex. probantem, quod in pertinentibus ad prælatum & collegiũ, oportet quod prælatus in explicatione actus habeat saltem maiorem vel saniore partem collegij. ¶ Vlti. no. quod prælatus etiam regularis potest præscribere contra capitulum suum: vt ipsa exerceat pertinentia ad collegiũ. Sic & capitulum quandoq; præscribit contra prælatum: vt in. c. irrefragabili. s. excessus. de offi. ordi. & tene menti hoc sing. ¶ In gl. j. in fi. Intellige quando contradictio fit ab extraneis: & literæ habeant sigillum authenticum. Nam tunc standũ est literis sigillatis: vt in. c. tertio loco. de proba. & in cle. j. de procu. Si autem conuentus contradiceret, non video quod literæ solius prælati faciant fidem: vt dicam j. in glo. iij. ¶ In glo. ij. in fi. No. bene glo. q. in pertinentibus ad prælatum & collegium sufficit tacitus consensus collegij: ex quo non agitur de alienatione perpetua. & pondera gl. Nã sufficit sola scientia conuentus sine contradictione. & licet Ioan. and. hîc dicat capitulum posse contradicere intra sex menses à tempore scientiæ: per ea quæ fuerunt nota. in. d. c. ij. s. eo. Tamen dic illud procedere, quando à principio capitulũ reclamauit, vel ignorauit: secus si à principio sciuit, & non contradixit. nã videtur consensisse: vt ibi clarè probatur. & hoc facit ad multa. ¶ In glo. iij. No. sing. hanc gl. quæ videtur intelligere hûc tex. q. in dubio, si in gestis seu gerendis à prælato, interuenit consensus capituli: licet possit probari cõtrariũ. tex. tamen aperte hoc non dicit. Nã potest intelligi, q. in spectantibus ad collegium debeat prælatus procedere cum consensu collegij. & tunc non colligeretur dictum glo. sed multi tenuerunt hanc glo. & tenuit Fede. consil. ccvij. & Compostel. in. c. cum dilectus. de consue. vbi dicit, quod si partes non referunt questionem, an consensus capituli interuenit, præsumitur interuenisse. & alle. hunc tex. secus dicit, si referunt questionem & aduerte: quia ista est difficilima quæstio. Nã est querere, an solennitas extrinseca præsumatur. Nam cõsensu capituli est, quid extrinsecum ad prælatũ: & iura videntur velle, quod solennitas extrinseca non præsumatur: vt in. l. quacuncq. s. fin. ff. de publi. vbi dicit tex. q. in contractu minoris nõ præsumitur tutoris autoritas interesse: nisi probetur. ad idem tex. & Bar. in. l. sciendum. ff. de ver. obli. Inno. & Egi. quos videtur sequi Ioã. andr. dicunt, q. aut fit contradictio ante inuestituram: & Abbas habet probare consensum capituli: aut post inuestituram: & præsumitur consensus, nisi probetur contrarium. Et idem dicunt quando opponitur contra procuratorem constitutum ab Abbate, q. non interueniret consensus conuentus. nam ante sententiam dicunt quod onus probandi incumbit procuratori: secus post sententiã. & in hoc multum instant. Do. Ant. distinguit latius. Aut enim secundum eum in instrumento dicitur quod conuentus cõsenserit: & tunc statur instrumẽto nisi probetur cõtrariũ vt in. l. j. & quod ibi not. C. de fide instru. & iu. hastæ fiska. libro. x. & bonus text. in c. tertio loco. de proba. Si verò in instrumento solùm fit metio de prælato: & si non negatur consensus capituli præsumitur: vt dicit Compostel. Si verò negatur: aut sumus in actibus, in quibus sufficit tacitus consensus & præsumit. arg. hîc. Si verò requirit expressus:

sus: & tunc dicit, quod in actibus, in quibus est dare quasi possessionem, præsumendũ est pro possessore, si stat tanquàm reus adducit in argu. c. cũ venissent. de institu. tamen si stat tanquàm actor, non præsumitur pro consensu: nisi possessio sit antiqua. facit quod no. in capi. illud. de psump. In alijs verò actibus dicit, q. nõ præsumitur pro cõsensu: nisi fortè factum sit antiquũ. iuxta no. in. c. innotuit. de eo, qui fur. ordi. rece. per Inn. sed certè hæc dicta sunt obscura, & nõ credo vsquequæque vera. Nã vide tex. in cõtrarium in. c. j. s. e. vbi requiritur præscriptio: vt clarè probetur consensus: vt dicit glo. in. c. ij. eo. ti. ad idem tex. no. in. c. j. de re. eccl. nõ alienã. lib. vj. vbi in alienatiõe facta per prælatũ & capitulũ, non præsumitur q. tractatus intercesserit: fortius ergo non debet præsumi expressus consensus. Item non facit differentiã, an contradicatur à conuentu, vel ab extraneo. Vnde breuiter dicerem, q. aut conuentus contradicit allegando, quod nunquã consenserit, & tunc in dubio puto, quod onus probandi incumbit prælato: vt senserunt doc. antiqui hîc: dummodo contradicatur debito tempore. iuxta ea quæ dixi in. c. ij. s. eo. & ridiculum esset dicere contrarium. nam semper prælatus diceret capitulum consensisse. & difficilimum esset probare contrarium. argumento. c. quoniã contra. de probatio. & vj. q. ij. si tantum & c. placuit. Si verò contradicatur ab extraneo: & tunc si ante executionem actus, credo quod onus probandi incumbit Abbati: etiam si sit actus in quo sufficit tacitus consensus. quia nõ debet Abbas vagari cum iactura illius, cuius interest: nam actus de se esset nullus si non interuenisset consensus: ergo is cuius interest potest instare: vt doceatur de consensu. argum. c. causa. de iudi. & eius, quod not. gl. in. c. j. de ele. lib. vj. facit. l. prætor edixit. ff. de iureiurando. Sed si non opponitur: præsumitur consensus tacitus, & sic potest intelligi iste tex. cum glo. sed vbi requiritur consensus expressus: nunquàm ego præsumerem pro consensu, quia est solennitas extrinseca, quæ nõquam præsumitur: vt in iuribus preallegatis. aliàs iura frustra requisuissent scripturam in quibusdam casibus: vt in. c. j. s. eod. cum simi. Et per hoc obuiatur multis fraudibus quæ in hoc possent euenire.

SYMMARIVM.

- 1 Laicus potest decimas, quas habet in feudum ab una ecclesia alteri donare cum consensu solius diœce sani. & nu. 7.
- 2 Compromissum de rebus ecclesiasticis, potest fieri in clericos, non autem in laicos.
- 3 Decima malè detinentur à laicis, licet habeant in feudum ab ecclesia, tamen non incurrunt peccatum.
- 4 Authoritates sanctorum, possunt licitè allegari in defectum canonum.
- 5 Alienatio rei ecclesiastica ad hoc, vt teneat, quæ requiruntur. & vide infra capitulo proximo. in. iij. nota.
- 6 Alienatio rei ecclesiastica requirit maiorem solennitatem, quàm eiusdem reuocatio siue acquisitio.

¶ Consensum capituli. adde quod do. de Rota deci. cccxxxij. in anti. quis. dicunt, q. præsentatus ab Abbate, & institutus ab Episcopo, præsumit præsentatus cum cõsensu capituli.

SEB. SAPIA.

¶ Cõuentus. Vide Ioã. Baptif. de. S. Seueri. in repe. l. oēs populi. charta vij. ff. de iur. & iur. cũ multis allega. per Felin. in. c. j. s. de ma. & obed. & ibi scribit q. si age retur de alienatione rei ecclesiæ, nõ sufficeret taciturnitas: vt ibi peum.

¶ Interuenisse. ad de an psumat q. cõsensu capituli interuenit: domi. Car. cõsil. cxvij. Alex. cõsil. iij. li. Fed. consil. ccxlix. & cui incumbat onus probandi solennitatem p do. car. cõsil. cxxxix. Et an psumat, q. consensus capituli interuenit: vide do. de Ro. decisi. cccclxxj. in no. uis. de præscrip. Anto. Francif.

¶ Circa hoc qd dicitur de solennitate, quis debeat illã probare interuenisse in actu: dic cas. q. in dubio psumit interuenisse: adeo, q. dices illã nõ interuenisse debet illud probare quia habet iuris psumptione cõtra se: maxime si concurrat diuturnitas tps. nisi solennitas esset extrinseca: vt per Bart. & doc. in. l. sciendũ. in ij. opp. ff. de verb. obli. & per eundẽ Bar. in. l. quacuncq. s. interdũ. ff. de public. & in. l. j. C. de cõtrahẽ. & cõmit. stipula. & in. l. iur. isgentiũ. s. quod fere. ff. de pac. & p Spe. in ti. de prob. j. s. j. in ver. seqt. in s. iij. in ver. iij. p in strumẽtu. & Bar. & Ang. il. q. aliẽ nam. s. j. ff. de acq. her. & in. l. gerit. in fi. eo. ti. & per Io. and. in. c. Albericus. de testi.

- a** ¶ Non potest. Adde Fede. cōf. xciiij.
b ¶ Tractatus. Adde Io. de Imo. cōf. cxv. & adde quod voluit Fede. cōf. filio. ccxlix.
c ¶ Contrario sensu. Adde, an argumentum à contrario sensu sit validum in statutis, Pau. de ca. cōf. cccxxxvj. in. j. impressis. Et an sit ex mente leg. per Fran. de Are. cōf. xliij. & quādo sumatur, per Ioā. de Imol. cōf. lviij. Roma. cōf. ccc. xcij. & cōf. xj. & cōf. xv. & ibi quid in sentētijs. & per eundē quid in rescriptis & cōventionibus. cōf. cccxcix. de quo et p. alex. cōf. xlvj. Ant. hon. Francif. ¶ De isto argumento. à cōtrario sensu vide Alex. post glo. & Bart. in. l. ij. in. §. huius rei. in. v. notabili. de off. ei⁹ cui māda. est iurisd. & vi de Bal. in. l. conuenticulam. in. j. opp. C. de epis. & cleri. vbi dicit, q. habet locum tā in legibus, quā in statutis, nisi argumentū à cōtrario sensu sumptum esset contra casum alterius statuti, vel etiā legis cōmunis secundū Bal. in. l. si quis. in. ij. col. C. de fur. ad quē vide glo. in cap. cūpientes. §. quod si per viginti. in verficu. commodē. de ele. lib. vj. & aliam gl. i. c. j. in vers. per mittimus. de ata. te & quali. eo. lib. & vide notat. per dominū Paul. de cast. in aut. diacōf. fa. C. de epis. & cleri. & p. Alex. plenē in. l. omnes populi. in penul. col. de iust. & iur. & in aut. ex testamēto. C. de colla. & gl. reputata singul. in cle. j. in. §. j. in. xxj. qō. & ibi etiā per do. Car. de sen. ex cō. vbi dicitur nō habere locum, qñ reperitur cōtrariū in iure dispositū. & vide Bal. in. l. cū patrē. C. de condi. infer. vbi dicit nō habere locum, qñ statutū vetaret interpretationē. de quo per Paul. de ca. in cōf. cccxliij.
- 8** *Argumentum à contrario sensu, an habeat locum in statutis & in contractibus.*
Contrarius sensus dicitur subauditus & extraneus: non autem expressus.
Argumentum à contrario sensu, non habet locum in statuto quo cuauetur, vt debeat planē intelligi, & nil subaudiatur.
9 *Alienatio rei ecclesiæ inferioris, an requirat consensum capituli ecclesiæ cathedralis.*
10 *Feudatarius non potest alienare feudum irrequisito domino directo, sed potest alteri dare in feudū eo irrequisito.*
Feudum rei ecclesiasticæ, quod est penes laicum, potest per ipsum alienari in alienam ecclesiam irrequisita prima, à qua ipse habet.
11 *Decima non possunt hodie dari in feudum laicis.*
Constitutio non ligat actus ante factos, licet habeant traslus successiuos.
12 *Habens intentionem fundatam, transfert onus probandi in aduersarium.*
Laicus non acquirit titulum rei ecclesiasticæ, etiā quod eam detinuerit tanto tempore, de quo non extat memoria in contrarium.
13 *Clerici appellatione quandoque intelligitur de capitulo ecclesiæ cathedralis.*
Alienatio rei inferioris ecclesiæ potest fieri Episcopo præstante authoritatem: ipse autem non alienat nisi pro necessitate maioris ecclesiæ.
14 *Appellatione Episcopi non venit capitulum.*
Episcopus, quod habet de iure speciali, potest sine cōsilio, vel consensu capituli explicare, vel exercere.

C. AP. VII.

Vm apostolica.

- a** ¶ Tenet donatio, quā de solius diocesani consensu facit laicus ecclesiæ de decimis, quas ab alia ecclesia habet in feudū ab antiquo: id est ante Lateranense conciliū. Duæ sunt partes principales. Prima consultatio. Secunda responsio. ibi: *totaliter respondemus*. Prima subdividitur. Nā primò ponit partiū cōpromissum. Secūdò vnius partis allegationē. ibi: *dicti monachi*. Tertiò allegationē alterius partis. ibi: *contrario*. Quartò cōsultationē arbitrōrū. ibi: *quia*. Secūda pars principalis subdividit. Nā primò respondet consultationi. Secūdò soluit & corroborat cōtraria ibi: *authoritates*. Tertiò responsionē corroborat. ibi: *nam*. Quartò solutionem limitat ibi: *hoc autem*. ¶ Casus literalis. Inter capitulū sancti Stephani ex vna parte: & monachos de Platea ex altera, quæstio vertebatur super quadā decima, cōpromiserūt partes super quæstione illa in quosdā arbitrōs, corā quibus proponebāt monachi donationē ipsius decimæ sibi factā fuisse à quodā milite consensu Bituriensis
- d** ¶ S. B. B. SAPIA. ¶ Quod si statuto. Vide Fel. in rub. de decr. col. v. ver. secūdò amplia. vbi declarat, quō intelligatur prædictū statutū. de quo et p. eū de in. c. trālatio. col. ij. & iij. s. de cōst. p. do. Frā. cur. i. cōf. inc. Ticinēsi. co. vj.

Archiepiscopo, diocesis ipsius & cōfirmatā fuisse: & ad confirmandam concessionem suam inducebant authoritatem Hieronymi dicentis: Si aliquando fuerint à laicis, quæ diuini iuris esse noscuntur malè detēta: & in vsum transierint monachorū, Episcopo loci præbente cōsensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixā. Econtrariò pars altera respondebat, q. cōsensu Episcopi sine consensu capituli nō sufficiebat. & ad hoc inducebat authoritatem Leonis Papæ dicentis, quod Episcopus de rebus ecclesiæ donare, aut commutare, aut vendere non audeat: nisi fortē aliquid horum faciat vt meliora prospiciat: & de consensu capituli id faciat, quod fit in dubium ecclesiæ profuturum. Dubitauerūt isti arbitri, quando decima tenetur à laico, si conferatur ecclesiæ, vtrum sufficiat consensus Episcopi sine clericorum consensu. Papa respondet, quod monendus est laicus, qui decimam tenet, vt illam restituat illi ecclesiæ ad quam spectat: quod si noluerit, & de consensu Episcopi alteri ecclesiæ donauerit, valebit donatio. & authoritates prædictæ licet sint diuersæ, non tamen aduersæ: quia aliud est alienare, quod ab ecclesia possidetur, in quō casu intelligitur authoritas Leonis: & tunc non sufficit cōsensu Episcopi sine consensu capituli: & aliud est ad ecclesiam reuocare, quod à laico detinetur: in quo casu intelligitur authoritas Hieronymi. & tunc sufficit consensus Episcopi, quia per vtranque authoritatem vtilitati ecclesiæ prouidetur. Et hoc probatur per concilium Lateranense. sumpto argumento. à contrario sensu. In quo prohibetur, ne aliqua religiosa persona ecclesias & decimas de manibus recipiat laicorum sine consensu Episcoporum: per quod indirectè datur intelligi, quod sufficit consensus Episcopi: vt licitum sit ecclesiæ decimas recipere de manu laicorū. Hoc quod dictū est de illis decimis, debet intelligi, de his q. laicis in feudum perpetuò sunt concessæ. Bernard. ¶ Not. primò: ibi: *compromissent*. & c. quod super decimis, & sic super iure spirituali, potest fieri per cōpromissum in arbitros, non tamen in laicos: sed clericos. Ad hoc. c. contingit. & c. per tuas. de arbit. transactio tamen interuenire non potest: sed compositio amicabile sic: vt in c. ij. de transactio. ¶ Nota secundò: ibi: *malè detenta*. iuncto fin. capitu. quod licet decima fuerit laicis concessa in feudum: nihilo minus dicitur ab eis malè detineri. Et est ratio. nam decimæ debentur clericis propter officium diuinum: vt in. c. tua. infra de decimis. sed cum laici diuina non exercent: malè & sine causa detinentur ab eis. possident tamen sine peccato, post quā habuerunt titulū ab ecclesia: sed cōcessio facta fuit propter necessitatem eo tempore, quo ecclesia opprimebatur ab infidelibus. de quo vide nota. in c. quanuis. de decimis. ¶ Not. tertio: ibi: *authoritate Hieronymi*. quod authoritas sanctorum potest allegari in decisionibus causarum. Nam Hierony. non fuit Papa: & sic non habuit potestatem legis condendæ: & nihilominus eius authoritas hīc allegatur: nec à Papa spernitur: sed ad debitum intellectum confertur. Et sume pro regula, quod vbi deficit authoritas canonum, licet recurrimus ad authoritates sanctorum. vide bonum text. gloss. xx. distinctio. & in. c. j. & c. fi. vide Innocen. in. c. ne innitaris. de cōf. ¶ Nota in vers. econtrariò. quatuor requisita ad hoc, vt teneat alienatio rei ecclesiæ. Primò debet interuenire tractatus inter prælatum & capitulum. Secūdò debet interuenire consensus, nedum prælati: sed etiam capituli. Tertiò, quod fiat pro vtilitate ecclesiæ. Quartò requiritur subscriptio, & hoc vltimum non ponitur hīc: sed in c. seq. & in. c. j. §. eo. ¶ Nota, quod non est seruanda tanta solennitas in reuocatione, seu acquisitione, quemadmodum in ipsa alienatione. facit ad quæstionem quam tangam in. c. sequen. ¶ Nota hīc regulam, quod ecclesiastica possessa à laicis titulo legitimo, possunt conferri alteri ecclesiæ quā ei, ad quam pertinent interueniente consensu solius Episcopi. ¶ Nota ibi: *indirectè datur intelligi*. quod argumen. à contrario sensu, est validum in iure. Vnde Papa hic arguit inducendo sensum contrarium. & pondera illud verbum indirectè. Ex quo potes colligere, quod consensus cōtrarius, est subauditus & interpretatus: non autem expressus. Facit ad quæstionem, quod si statuto cauetur, vt statuta loci debeant intelligi planē absq. subauditione & extraneo intellectu, q. tunc vacat argumē. à contrario sensu. de quo vide quod notat Bal. in. l. conuenticulam

conuenticulam. C. de episcop. & cleri. & Bar. in. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. vbi format quæstionē: Nunquid in statuto habeat locum argumentum à contrario sensu? Et dicitur quod nō: si expressus resultat intellectus contra ius commune: quia statutum non corrigit ius cōmune, nisi in casu expresso. sed Bal. in dicta lege, conuenticulam. videtur sentire contra: vnde dicit fuisse disputatum & determinatum per Cyn. quod si statuto cauetur, quod fœmina succedat patri, masculis non extantibus: a quod extantibus masculis à contrario excluditur fœmina à successione. Et idē dicit tenuisse Dy. per. l. cū inter. s. inter focerū. ff. de pact. dota. & reputo in materia illa valde nota. in eo, quod probat, quod etiam in contractibus habet locum argumentū à contrario. Nā contrarius sensus venit ex tacita mente disponentium: & id quod tacite agitur, habetur pro expresso, quo ad iuris effectum. l. cum quid. ff. si cert. petat. facit. c. ex parte. j. de spon. quod bene nō. ¶ Et de hoc argumen. à contrario sensu, an & quando procedat: vide not. per Ioan. and. & alios in cap. publicato. s. de elec. & in iuribus. s. allega. & vide ca. à nobis. de sentent. ex commu. De isto contrario sensu vide bon. tex. in c. j. de æta. & qualita. lib. vj. in glo. ij. & in ca. si gnificasti. de foro competen. in glo. ¶ ¶ Vltimò arguo per istum tex. quod etiam in alienatione rei ecclesiæ inferioris, quanquam collegiata debet interuenire consensus capituli eccle. cathedralis. Et est ad hoc iste tex. optimus. Nam hīc nō agebatur de alienatiōe rei eccle. cathedralis: sed sancti Stephani, quæ erat collegiata inferior, nihilominus allegabatur illud cap. Leonis. xij. quæstio. ij. c. sine exceptione. vbi requiritur consensus capituli. nec papa hic dicit, quod illa autoritas non habeat locum in alienatiōe rei ecclesiæ inferioris: sed dicit procedere quādo alienatur resque possidetur ab ecclesia. & sic expressē approbat: vt ille canon habeat locum in ecclesijs inferioribus. sed tu restringe vt dixi in capitulo primo. s. eodē.

10 ¶ ¶ Oppono contra textum. videtur enim quod cū iste laicus haberet has decimas in feudum, quod non potuit eas transferre sine consensu ecclesiæ sancti Stephani, ad quam pertinebant: quia non licet vasallo alienare feudū irrequisito domino, aliās cadit à iure feudi: vt in capitulo imperiale. in libr. feudor. de prohibita feudi alienatio. & quod legi. & nota. in. c. quæ in ecclesiarum. de constit. Doc. vario modo respondent & iudicio meo non bene satisfit tex. ¶ Ego puto text. posse intelligi duob. modis. Primò, q. laicus vasallus donabat alteri ecclesiæ etiam in feudū: vnde non definebat ipse esse vasallus ecclesiæ sancti Stephani: sed prælatus ecclesiæ donatarie efficiebat suus vasallus. & hoc non est prohibitū à iure: quia nō est propriè alienatio. nō enim conditionē domini facit deteriorē cū acquirat sibi nouum vasallū, licet immediatum: vt not. in. d. c. quæ in ecclesiarum. & videtur expressum in libro feu. in titu. de cap. cōra. c. j. ¶ Sed tūc obstat contrariū, quare hīc requirebatur consensus Episcopi: dico, quod est speciale in istis spiritualibus. nā vt citius redeant ad ecclesiam, fuit statutum, vt non possint isti laici vasalli decimas in alios transferre, maximè laicos: vt in. c. prohibemus. j. de deci. ¶ Secūdo potest intelligi, q. vasallus iste laicus definebat esse vasallus ex translatione in alienā ecclesiā: & hoc fuit admissum fauore ecclesiæ vniuersalis: vt facilius ista spiritualia eriperentur à manibus laicorū. Nam melius est & honestius, q. alia ecclesia possideat, quā quod stet in manibus laicorum, præsertim cum omnes ecclesiæ sint vna ecclesia, & membra ecclesiæ vniuersalis. xxij. q. j. c. loquitur. & c. pudenda. & j. q. vij. c. Nouatian. & in. c. j. de sum. tri. in. s. vna verò est.

11 ¶ ¶ Vltimò hīc quæritur, de quibus decimis habet locū vel loquitur iste tex. cum loquitur in si. generaliter. nam videtur ob stare. c. quauis. j. de deci. vbi dicitur, q. deci-

ma non possunt laicis concedi, etiam in feudum. Sol. intellige tex. cōmuniter de decimis concessis ante illud cōcilium Lateranense. Nam olim vt ecclesia haberet auxilium à Christianis, dispensatiuè cōcessit, vt laicis possint decimæ infeudari: sed postmodum illud fuit reuocatum vt deinceps non concederentur, concessæ tamen remanserunt penes vasallos. Vnde etiam hodie laici sine peccato possident decimas quas habuerūt ab antiquo: ante illud concilium, sed fuit habitum illud cōcilium prohibitiuū vt hic refert Io. an. anno. M. lxxix. de quo tamē recurrendū ad chronicā Martinianā & fuit factū tempore Alexā dri tertij, qui vt ipse refert, fuit Senēsis. ¶ ¶ Sed pulcherrimū dubiū & quotidianū, quid si nō potest probari q. decimæ fuerunt concessæ ante illud concilium, puta, quia probationes nō extant propter longinquitatē temporis, sed laicus possedit tanto tempore, q. de initio non est memoria: nunquid ecclesia possit vindicare istas decimas? & videtur, q. sic: quia habet intētionem fundatam de iure cōmuni. per totū. ergo nisi probetur titul⁹ ex aduerso debet obtinere. in. d. c. ad decimas. de restitu. spol. lib. vj. & in. c. cū ecclesia. de causa posses. & proprie. Nec obstat præscriptio: quia laicus non potest præscribere decimas cū eas possidere non possit: vt in. c. causam. de præscri. & hanc opi. post multa tenuit hīc Hosti. & Io. mon. & Archi. in. c. ij. de decimis. lib. vj. Io. an. tenet contrariā opi. duobus tamen cōcurrentibus. Primò, q. iste laicus possederit decimas tanto tempore, tanquā vasallus: & q. sit fama, quod eas habuerit ante conciliū. Et cum hac opi. transeunt hīc vt plurimū doc. sequen. & satis est opi. equa: quia aliās propter difficultatem probandi sæpe laici priuaretur iure suo. No. tamē bene, q. simplex detētio etiā per tempus, de cuius initio non existit memoria. nō habet vim tituli quo ad laicos. de quo vide plenē per Ioan. and. in simili quæstione in. c. ij. de præbend. libro. vj.

13 ¶ ¶ In glo. in ver. cleri. not. ex gl. q. appellatione cleri, intelligitur quandoq. capitulum duntaxat ecclesiæ cathedralis. sic in simili appellatione ecclesiæ: vt in. c. cum cleri ci. de verb. signifi. ¶ Nota. ij. ex glo. q. in alienatione rei inferioris Episcopus præstat regulariter autoritatem: non autem alienat ipse. quod ego intelligo, nisi Episcopus pro necessitate ecclesiæ vellet rem ecclesiæ inferioris alienare: vt probatur in. c. j. de reb. eccle. non alienan. libro sexto. & facit iste textus in argumentū. cum allegatur autoritas Leonis in ista alienatione rei inferioris. ¶ ¶ In glossa. in ver. consensus. ibi: requisisti. sed vt dicit Ioā. And. ibi etiam probatur contrarium & ideo hoc decernendū est ex circumstantijs. Et not. ex isto tex. q. in materia indifferenti appellatione Episcopi, intelligimus de solo Episcopo. ex quo potest argui, q. si potestas doctorandi ex priuilegio datur Episcopo, non intelligitur quod habeat consensum, vel consilium capituli. quod nota.

SYMMARIUM.

- 1 Episcopus non potest concedere sine consensu capituli ecclesiam vacantem alteri ecclesiæ etiam habenti in sp̄atratu in ea.
- 2 Electus & consecratus non dicitur Episcopus. Electus solus non potest disponere de rebus ecclesiæ, etiam consentiente capitulo. Prouisio Papæ facta alicui de aliqua dignitate, habet vim electionis.
- 3 Archidiaconus debet eligi aliquis de capitulo, valet tamen cōsuetudo in contrarium.
- 4 Quando vna ecclesia vnitur cum alia, debent interuenire solennitates requisitæ in alijs alienationibus. Nam ista dicuntur alienatio, & in perpetuum.
- 5 Episcopus solus, an possit ad tempus alienare, vel concedere.

SEB. SAPIA.

¶ Masculis. Vide Alex. in. l. si cum dotē: in principi. ff. sol. matr. Moder. post Bar. in. l. fer. uo legato. s. si testator. ff. de lega. j. Arc. in. l. quæ testamenti. s. mulier. ff. de testa.

¶ Etia in feudū. Adde, quod voluit Cal. cōsi. ij. de loca. & Anc. cōsi. clxij. cum duob⁹ seq.

¶ Non concederetur. Adde an si decimæ antiquitus concessæ redeunt ad ecclesiam, Episcopus possit de nouo illas infeudare Cal. cōsi. ij. de deci.

SEB. SAPIA.

¶ Dubiū. Videla Ad Abb. ibi Primo quæti. in. c. cān. est q. nulla fuit p̄ba co. j. ver. limita dū est necessitas, neg. aliter. s. de præ quam illa tanta potest scri. Rap. Coinc. cum allegatiōe titu in cōsi. lxxxij. in Pyram. in consuetu ci. quia causa deci Aurelianens. it. de p̄malis circa finem. iudicij. cap. 2. & latē per Alex. in cōsi. vj. inci. vi so themate, & du bijs. circa fin. in. j. vo. & And. sicul. cōsi. xxxv. inci. sapiēter scribitur colū. ij. in. ij. volu. & Rap. Comen. in cōsi. lxxij. in. cipien. Titius & Sempronius.

Cap. Tua nuper. Panor. super Tertio Decre.

re aliquam ecclesiam in titulum: vel concedere temporaliter fructus ecclesie.

6 Tractatus est quedam discussio, vel indagatio circa rem in futurum disponendam.

Statutum puniens facientes tractatum: habet locum, licet tractatus ille non peruenit ad effectum.

7 Bona mobilia, quae seruari possunt, equiparantur bonis immobilibus quo ad solennitatem alienationis.

8 Alienatio rei ecclesiastica ad hoc, vt valeat, requirit duo: vt adhibeantur solennitates: & vt fiat in casu licito: alias est ipso iure nulla.

Ecclesia restituitur, si est enormiter laesa aduersus alienationem quam fecit, etiam cum solennitatibus requisitis & in casu licito.

9 Prælatus, an possit solus repudiare legatum ecclesie factum.

Pupillus non potest repudiare solus legatum sibi factum.

Prælatus potest praeiudicare ecclesie in acquirendis.

Prælatus, si sine iusta causa non acquisiuit ecclesie, tenetur de suo satisfacere.

SEB. SAPIA.

a ¶ Vel electo. Multa ad hoc cogerit Felin. in c. eam te. col. j. versi. ante cōcrationem. s. de re scrip.

Anto. Fran.

b ¶ Dicit Episcopus. Episcopus electus non confirmatus

non potest administrare bona: vt in c. qualiter cum gloss. in c. cum in cūctis. & in c. no sti. & in c. nihil. de ele. & in c. auaritie eo. tit. lib. vj. & in c. cū iandudū. de praebe. & vide Io. and. in addi. Spec. in tit. de elec. in s. j. in ver. cōsequenter. quod tñ intel-

lige verū, nisi sit electus in concordia, & sit valde lo-

gingu? à curia Romana, puta extra

Italia: vt per gl. in

c. verum. de foro

cōpe. & vide Ol-

dra. in cōf. ix. po-

test tamen aliena-

res tēpore pe-

rituras: vt per glo.

in d. c. qualiter. &

in d. c. nostri. Con-

firmitas autē ha-

bet plenam admi-

nistratorem, &

ius coniugale cū

ecclesia. c. inter cor-

poralia. de transla-

præla. & quæ pos-

sit facere confir-

matus, licet non

cōsecratus, & qd

etiam cōsecratus,

ultra gl. in c. trans-

missa. hic alle. vi.

de quæ habentur

in capitulo final.

ix. q. ij. & in c. de

Syracusan. xxx.

vij. dist. & do. Car-

di. in cle. fi. in. j. q.

de foro competē.

CAP.

VIII.

Va nuper.

¶ Non potest Episcopus sine consensu capi-

tuli concedere ecclesias alijs ecclesijs: etiam si habeat ius patronatus in ecclesijs concessis.

Communis diuisio. secunda ibi: alterius. ¶ Casus litera-

lis. Quæsiuit Archidiaconus Metēsis, vtrum Episcopus

siue electus de consensu Archidiaconi tantū, sine consen-

su capituli, possit conferre vacatē ecclesiam baptismalē

alicui monasterio: vel alteri ecclesie, quæ habeat ius pa-

tronatus in illa ecclesia vacante? Respondetur, qd nō po-

test autoritate Leonis Papæ: quia concessiones eccle-

siarum vacantiū perpetuas, non est dubium ad alienatio-

nes pertinere. Ber. ¶ No. j. ibi: Episcopo, vel electo. ¶

electus in Episcopū & consecratus non potest dici Epi-

scopus: quia solū assumit nomē Episcopi in confirma-

tione: vt. s. de auf. & vsu. pal. in c. nisi. & in c. quod sicut.

de ele. Et nō. qd electus & cōfirmatus appellatur electus.

Nā hīc loquitur tex. de confirmato. quia solū electus nō

potest disponere de rebus ecclesie etiam de cōsensu capi-

tuli: vt in c. nostri. de ele. & in c. auaritia. e. tit. lib. vj. Et

idē dic hodie in istis prouisis per Papam. Nam proui-

sio Papæ habet vim electionis & prouisionis ad hoc, qd

nō. in c. cū olim. de causa posses. & proprie. Ex quo nō. qd

prouisus per Papam de Episcopatu debet ante consecra-

tionem vocari electus. nunquid autē possit dici pōtifex:

vide gl. in cle. j. de bap. ¶ No. ij. ibi: assumatur de ipsa. qd

Archidiaconus debet eligi de capitulo ecclesie cathedra-

lis: sed Host. & bene intelligit tex. de consuetudine: aliās

posset eligi vndecunq. Ad hoc, quod not. in c. cū inter

canonicos. de elect. Et nō. bene hunc tex. secundum istum

intellectū, quod potest induci cōsuetudo, quod Archi-

diaconus solū eligatur de capitulo ecclesie cathedralis.

facit in simili. c. Abbatem. j. de ver. sig. & c. cum dilectus.

de consuetu. vel fortē, vt dicit Host. hīc erat cōsuetudo

vt Archidiaconus deberet esse canonicus. & vide hic per

Host. ¶ No. ibi cōnobijs. qd monasteriū potest appellari

cōnobiū. & dicitur à cōnō græcē: quod est latinē cō-

mune: quia religiosi ibi cōmuniter viuunt. Vnde secūdu

etymologiam vocabuli potest dici cōnobiū omnis lo-

cus, in quo cōmuniter plures viuunt. Sic etiam appella-

tur cōuentus: quia ibidem conueniunt: vt in c. j. xv. dis.

¶ No. ibi: tractatu. quod in alienatiōe rei ecclesiastica, nō

requiruntur tres tractatus: vt pleriq. obseruant: sed suf-

ficit vnus solennis & diligens: qd hīc tenent cōmuniter

doctores. & vide text. cum gloss. in capitul. j. de rebus ec-

cles. non alienan. libro. vj. & de hoc tractatu & eius for-

ma, vide Spe. de loc. s. sequitur. ver. & scias. ¶ No. qd ec-

clesia dicitur alienari: cum conceditur alteri ecclesie in

perpetuū. nam quasi capite diminuitur: cum nō gaudeat

proprio rectore: sed alteri subijciur. & in hac alienatio-

ne seu cōcessione requiruntur solennitates requisitæ in a-

lienatiōe cui usq. rei ecclesiasticæ. ¶ Nota ibi, perpetuus.

qd celsio ecclesie ad tempus nō pertinet ad alienationem.

vide tex. à cōtrario, qd cōcessiōe tēporalē de rebus ec-

clesie potest solus Episcopus facere. Et doctores hīc ex

pressē tenent, qd donationē fructuū tēporalē pōt Episco-

pus facere sine consensu capituli. non obft. xij. quēst. j. c.

Episcopus. quia ibi fraudabat ecclesiā. nec ob. c. ea noscitur

s. eo. quia ibi loquitur in cōcessiōe rerū spiritualiū, vbi

exigitur maior examinatio. Ita dicunt cōmuniter doct.

hīc quod dictū nō est indistinctē verū. nā videt contra. c.

nouit. & c. quanto. s. eod. vbi episcopus sine consensu ca-

pituli concedit ecclesiam ad tempus. ideō dic, quod iste

tex. proptat solū, qd cōcessiōe tēporalē de ecclesia po-

test facere solus prælatus: maximē de ecclesia minori: vt

dixi in. cap. nouit. vnde si cōfert ecclesiā in titulū, nō est

neceffe seruare solennitatē requisitā in alienatione: secus si

cōcedit alteri ecclesie in proprietatē. & hoc solū probat

iste tex. sed circa cōcessiōe fructuū dic melius: vt dixi in

c. ij. s. eo. Ad. c. ea noscitur. quod videt cōtra. c. nouit. dic

qd loquit qñ presentatio, seu collatio ptinet ad collegiū.

tūc enī nō pōt solus p̄lat⁹ cōcedere ecclesiā etiā in ti. sine

cōsensu collegij: sed. c. nouit. loquit in collatiōe bñficio-

rū, quæ de iure ptinet ad Ep̄m. ¶ In gl. in ver. tractatu.

ibi: dicat, quod sibi videtur. nō. gl. iūcto tex. pro significato

huius verbi tractatus. Nō enī requirit deliberatū cōsen-

sus: sed quādā discussiōe & indagatiōe circa rē dispen-

dā in futurū. vñ tex. ponit tractatū, cōsensum, vt diuer-

sa. Nā primō fit discussiō, vtrū magis expediat alienare

vnā rem, quā alterā: vel vtrum possit subueniri ec-

clesie sine alienatione. & post tractatum peruenitur ad

ipsam alienatiōem, in qua prætatur consensus. Quod

not. pro statutis punientibus facientes tractatum super

aliqua re. Dicuntur enim tractasse, licet delictū nō per-

fecerint. ¶ In ea. gl. ibi: & hoc de immobilibus. nō. glo.

vsq. ad fin. qd bona immobilia & mobilia preciosa, quæ

seruari possunt æquiparantur quo ad solennitatē adhibē-

dam ad eorum alienatiōe. & vide gl. in. c. j. de rebus ec-

cle. non alie. lib. vj. & in c. is cui. de ele. lib. vj. ¶ Sed ex-

tra glo. quæritur, quid si alienatio fiat in casu non licito,

præcedit tamē tractatus & consensus capituli: & serua-

tur solennitas: dicit Host. qd alienatio est irrita. Pro hoc

tex. ibi: irrita erit. & c. vnde nō est opus petere restitutio-

nem in in integrū. quia subuenitur ecclesie ipso iure: se-

cus dicit vbi alienatio tenet. nam tūc si ecclesia læditur,

opus est petere restit. in integr. vt in. c. j. de in integ. rest.

Quidam alij voluerunt, vt alienatio semper teneat: dū-

modò obseruetur solennitas de qua hīc. & in d. c. sine ex-

ceptio. xij. q. ij. quasi velit: vt verbū irrita. referatur ad so-

lennitatem omisam. Sed tu tene qd ad hoc, vt teneat alie-

natio rei ecclesie necessariò requiruntur duo. ¶ Primò,

vt seruetur solennitas de qua hīc. & in d. c. sine exceptio-

ne. nec est opus seruare solennitatem introductā à iure

ciuili: de qua in auf. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct.

eccle. canonizata. x. q. ij. hoc ius porrectum. quia vt not.

dicunt Inno. & glo. in. c. j. de reb. eccle. non alie. li. vj. non

potuit ius ciuile adijcere solennitatem ad ius canonicum.

ideò concluditur ibi: qd non necessariū decretum iudicis

sufficit. ergo solennitas requisita à canonibus de qua hīc.

& in d. c. sine exceptione. & si hīc solennitas, non obser-

uatur corrui ipso facto alienatio: vt est hīc tex. & in d.

c. j. & in d. c. sine exceptione. ¶ Secundò requiritur, vt

fiat in casu licito: aliās non tenet. tex. est bo. in d. cle. j. de

reb. eccle. non alienand. facit tex. in d. c. j. & in c. quæ in

ecclesiarum. de constit. inducendo prout ibi dixi, habes

glo. ordinariam. in. c. j. de in integrum restitut. licet glo.

Ioā. an. senserit contrarium in. d. c. sine exceptione. & in

summa. sed Calderi. tenet primum in. d. c. j. & sequuntur

communi-

vis, non requirit illas solennitates, quæ requiruntur in alia alienatione.

CAP. IX.

Pastoralis. ¶ Episcopus parochia-

les ecclesias, vel obuentio-
nes ipsarum, etiam de consensu patroni sine
consensu capituli sui monasterio conferre
non potest. Cõmunis diuifio. secunda ibi: *ad quod.* ¶ Ca-
sus literalis. Episcopus Helien. fecit talem quæstionem
do. Papæ: Authoritate Dyonisi parochiæ fuerunt limi-
tata & distinctæ: vt prouentus cuiuslibet parochiæ in v-
sus cederent ministrorum: quæsiuit vtrum liceat Epi-
scopo sine authoritate Papæ, vel sine consensu capituli,
conferre viris religiosis obuentiones alicuius parochia-
lis ecclesiæ reseruata sustentatione vicarij? Secundò ve-
rò fecit aliam quæstionem. Cũ Lateranens. concilium
prohibeat nouam pensionem imponi ecclesijs, vel vete-
rem augeri: quæsiuit Episcopus, vtrum Episcopus pos-
sit religiosis locis totam ecclesiam, vel de nouo confer-
re, vel aliquam portionem de consensu patroni? Ad hoc
respondet Papa, quòd Episcopus, nec primum, nec secũ-
dum facere potest sine licentia Papæ, præter capituli
sui voluntatem: salua constitutione canonica, quæ dicit,
quòd Episcopus potest conferre pijs locis quinquagesi-
mam portionem. Bernar. ¶ Nota primò, quòd diuifio
parochiarum fuit facta authoritate Dyonisi Papæ: vn-
de primò parochiæ non erant distinctæ, sed sacerdo-
tes simul regebant populum. & de hac diuisione vide
text. xiiij. quæstione. j. c. j. & ita in primitiua ecclesia erat
in Episcopatibus. de quo vide quod not. in. c. cum cau-
sam. de probationibus. & per Innoc. in. c. constitutis. de
appellatio. & vide text. ix. dist. c. j. ¶ Nota secundò, &
tene menti text. quòd ecclesia parochialis fundat inten-
tionem suam de iure communi super omni-
bus obuentio-
nibus spiritalibus contingentibus intra parochiam
suam: vt patet ibi: *singularium parochialium prouentus.* &c.
Ex quo infero Host. & bene, quòd omnes decimæ & ob-
lationes, quæ fiunt de parochia, cedunt ecclesiæ paro-
chiali. Ex quo infero ego, quòd si capella esset intra paro-
chiam alicuius ecclesiæ, oblationes ibi factæ non cedunt
capellæ, sed ecclesiæ parochiali. Adduco tex. per locum
à speciali. in. c. ad audientiam. el. j. j. de ecclesijs ædifican.
Infero etiam dominus Antonius, quòd si fit oblatio ima-
gini depictæ in muro alicuius parochiæ: quòd tales
oblationes cedunt ecclesiæ parochiali. & nota. j. sub ru-
brica de parochia. & ita sape de facto interrogatus, re-
spondi: & vt dixi, bene facit text. in. d. c. ad audientiam.
& quod ibi dicam. Nam si oblationes factæ capellæ seu
altari cedunt ecclesiæ parochiali, & non presbytero ca-
pellæ, fortius oblationes factæ imagini, quæ est depicta
in muro priuato. Nam laicus non est capax horum iu-
rium spiritalium, nec fiunt domui priuata, sed ob re-
uerentiam Dei ad cultum diuinum. Administrationem
autem horum spiritalium habet presbyter parochiæ
intra parochiam suam: vt hîc. & in. d. c. ad audientiam.
quod bene nota, quia quotidie de facto accidit. Et per
hoc etiam dici potest, quòd si celebranti intra ecclesiam
alterius, fiunt oblationes: quòd tales oblationes cedunt
Rectori ecclesiæ & non celebranti. Pro hoc facit. c. re-
quisiti. j. de test. vbi relictum factum Episcopo ab ex-
traneo, videtur factum contemplatiõe ecclesiæ: ita obla-
tiones factæ celebranti, videntur factæ intuitu eccle-
siæ. Nam oblationes faciunt parochiani propter onera
sacramentorum. de conse. distinct. j. omnis Christianus.
cum gloss. & vide quod not. j. de paroch. super rubric.

¶ Not. vltius & tene menti istum tex. quòd Episco-
pus cum consensu capituli sui, potest imponere pensio-
nem ecclesiæ abundanti, soluendam ad sustentandam

M

cõmuniter doct. & probatur in iuribus præallegat. Qui
autem sint casus liciti, in quibus potest fieri alienatio: vi-
de bonam gl. xij. q. ij. in summa. Si autem alienatio fit in
casu licito: puta pro debito ecclesiæ, & seruatur solenni-
tas: quia præcessit tractatus, si ecclesia enormiter leditur
in contractu, potest petere in integrum restitutionem:
vt in. d. c. ad nostrā. de reb. eccle. non alie. & in. c. j. & ij.
de in integ. rest. li. vj. ¶ Vltimò scias, q. hîc cadit no. q. a
vtrum solus Prælatus possit repudiare legatum factum
ecclesiæ, maximè de rebus immobilibus: & videtur q. nō
incontinenti etiam ecclesiæ ignoranti fuit acquisitū do-
minium rei legata. l. cum pater. §. furdo. ff. de le. ij. l. à Ti-
tio. ff. de fur. ergo Prælatus non potest alienare: quia a-
lienaret rem acquisitam ecclesiæ. & de hoc videtur casus
multum notabi. in simili in. l. magis. §. fundus. ff. de rebus
eorum. vbi dicit tex. q. pupillus nō potest repudiare fun-
dū sibi legatum: cū non possit alienare rem suam. Vide-
tur ergo quòd ex repudiatione sequatur alienatio. sed
hoc non obstante contrariū consuluit b Fede. consil. ix.
mouetur principaliter, quia dominium non est acquisi-
tum ecclesiæ ante acceptionem legati: vnde repudiando
potius non acquirit, quàm alienat. sed in non acquirèn-
do, nō requiritur solennitas. Pro hoc facit. c. s. proxi. vbi
solennitas requiritur, cum alienatur res, quæ possidetur
ab ecclesia: & non est par eademq. ratio, non lucra cape-
re, & quæ sita perdere. l. si sponsus. in. §. si maritus. ff. de do-
na. inter vir. & vxor. Sed ad. §. fundus. qui multum vrget,
specificè non respondet: sed tenendo conclusionem suā
quæ satis potest sustentari, potest dici, quod loquitur in
pupillo, qui nō habuit administrationē rerū suarū. secus
in Prælato. vnde quemadmodū tutor tenetur, si potuit
acquirere pupillo, & non acquisiuit. l. quicquid. C. de ar-
bit. tute. ita Prælatus: vt est bo. tex. cum gl. xij. q. iij. in. c.
ij. & pro hoc allego primò gl. xvj. q. vj. in fi. quæ dicit, q.
in acquirendis Prælatus potest facere conditionem ec-
clesiæ deteriore. Idem dicit Innoc. in. c. ij. de donat. ad
idem. c. quoniam. de deci. vbi solus Prælatus donat deci-
mas noualiū, quæ oriuntur intra diocesim suam, ex quo
non sunt acquisitæ certæ ecclesiæ. sed vt dixi, si Prælatus
sine causa repudiavit, potest compelli, vt satisfaciatur ec-
clesiæ de suo. Posset tamen in contrarium adduci. l. qui
actionem habet. ff. de reg. iur. vbi dicit text. q. habens ac-
tionē ad rem, videtur habere ipsam rem: ergo sicut Præ-
latus nō potest alienare solus re: ita nec ipsam actionem.
Sed potest responderi per capitulū præcedens: fateor ta-
men, q. casus dubius est. Et notabis bene & tene menti.

SYMMARIUM.

- 1 Episcopus non potest parochiales ecclesias, vel earum obuentio-
nes etiam cum consensu patroni conferre alicui monasterio,
sine consensu Papæ vel capituli sui.
- 2 Decima & omnes obuentiones spiritalis, quæ fiunt intra ec-
clesiam parochialem, cedunt presbytero parochiano: etiam
si fiant alicui imagini, vel capellæ existenti intra parochiā.
Oblationes factæ in aliqua ecclesia, censentur factæ contem-
platione ecclesiæ: & non celebrantis in ea.
- Relictum factum Episcopo ab extraneo, videtur factum contem-
platione ecclesiæ.
- 3 Episcopus potest cum consensu capituli imponere pensionem ec-
clesiæ abundanti, ad sustentationem ecclesiæ indigentis.
Altare vnum discooperire, vt aliud cooperiatur, non est licitū.
- 4 Episcopus an possit dare alicui ecclesiæ quinquagesimam vel
centesimam sine consensu sui capituli. 6.
Episcopus quando vult de nouo constituere aliquam ecclesiam,
vel reformare in nouam regulam, debet habere consensum
capituli.
- Episcopus ecclesiam constructam cum consensu capituli, potest
illam dotare sine eius consensu.
- 5 Alienatio rei ecclesiasticæ, quæ debet fieri ex necessitate in-

SEB. SAPIA.

Notabilis quæstio.
Vide Alex. & Ias.
in. l. lega. ff. de leg.
j. Abba. in. c. j. s. de
dolo & cont. Bal.
in. l. j. in. x. q. c. qui
admitt. in. l. is. qui
hæres. §. si. ff. de ac-
qui. hære. & Fede.
de se. in. consil. ix. &
Ang. in. cõf. lxxx.
& in. consil. xcj.

¶ Contrarium cõ-
suluit. Adde, q. idē
tenet Ro. consil. lx-
xxij. de quo Lap.
alle. xxvj. Ancha.
consil. cxxxv.

¶ Ecclesiæ paro-
chiali. Adde quod
voluit Lopus alle.
lvij. & xlij. Calde.
consil. j. de deci. do.
Car. cõf. lxxxvij.

SEB. SAPIA.

¶ Imagini. Vide
Fel. latē in. d. c. dile-
ctus. col. j. de offic.
ordi. Troylū mal-
uitiū in tracta. ob-
lationum. in pe. q.
& Mari. Soci. in
tract. de oblatio. in
xij. libello.

Anto. Francisc.

¶ Depictæ. Adde
quod voluit alleg.
Flo. in. l. statuē. Et
adde, q. oblationes
factæ in missa Epi-
scopi, vel Archie-
piscopi celebratis
in ecclesia etiā exē-
pta, debentur ipsi
Episcopo: vt per
Car. in. cle. ij. in. fi.
de priuile. & quid
contineatur appel-
latione oblationū:
vide Inn. in. c. cum
inter. de ver. sig. Et
adde, q. tales obla-
tiones factæ eccle-
siæ, vel altari, non
possunt capi à lai-
cis: vt in. c. sancto-
rum. x. q. j. nec etiā
per eos conferua-
ri, nisi de licentia
Papæ, vel Episco-
pi: vt in. c. per lai-
cos. & in. c. si eadē
causa & quæstio.
Adde tamen, q. si
imago Christi &
sanctorū projicia-
tur in terrā, est pœ-
na arbitraria: vt in
in. c. cum canonici.
de offi. or. in. fi. &
tene menti, q. tales
sanctorum imagi-
nes representant i-
pso sanctos. &
propter illos sunt
venerandæ non a-
dorandæ: vt in. c.
Prælatus. de con-
se. dist. iij. & in. c.

venerabilis. de con-
sec. dist. ij. & vide
do. Car. in. cle. j. in
§. excellentissimo.
de reliqui. & vene-
fan. & quāvis ima-
gines possunt ha-
beri in domo pri-
uata ob deuotio-
nem, non tamen
potest ibi celebra-
ri sine licentia Pa-
pæ vel diocesani:
vt in. c. quicunq;
de conse. dist. j.

a ¶ Reformare. Ad-
de Cal. consil. xij.
de reb. eccl. nō alie.

b ¶ Inferiores. Ad-
de Fede. consil. lx.
xviii. & ibi qui di-
cantur inferiores.
Anto. Francisc.

c ¶ Generalia. Cir-
ca hoc quod dici-
tur de concilio ge-
nerali, dicas primò
q̄ illud non potest
cōgregari, nisi per
Papā, vel de eius
mandato: vt per
Bal. in tra. schisma.
in. xv. col. & illi so-
li potest se Papa
subijcere, vt in. c. si
incompetenter. ij.
q. vij. Et adde quòd
laici quoties ipsi
Papæ congreganti
cōcilium videtur,
possent vocari ad
illud pro negotijs
peragendis in con-
cilio pro arbitrio
ipsius Papæ & cō-
cilij congregati: vt
plenè traditur in
d. tract. Et adde q̄
ipsum conciliū ge-
nerale, cui Papa
præest, non potest
recusari pro susce-
pto: vt in. c. cuncta
per mundum. ix.
q. iij. & in. c. licet
ex suscepto. de fo-
compe. & per gl.
in. c. in singulis. de
stat. mo. per Phi.
Fran. in. c. postre-
mò. in. viij. q. de ap.

vitam religiosorum. Et sic habes, q̄ non solūm Papa, sed
etiam Episcopus potest imponere pensionē ecclesiæ. &
intellige, quando detracta pensione ecclesiæ potest con-
gruè viuere: aliās autem non habet discoopere vnū al-
tare, vt aliud cooperiatur: vt in. c. cum causam. de præb.
& vide quod dixi in. c. extirpandæ. in fi. eo. ti. vbi bo. tex.

¶ In gl. in ver. constitutione. in fi. Conclusio ergo glo.
est, licet multum videatur dubitasse: q̄ quinquagesimā
seu centesimā Episcopus potest conferre absq̄ cōsensu
capituli sui: & intellige in casu. c. apostolicæ. j. de don. Nā
si vult monasteriū construere de nouo, vel ecclesiā secu-
larem facere religiosam, permittitur ei à iure, vt possit
pro dote donare quinquagesimā partem suorū reditu-
um. Si verò ecclesiā ante constructam vult magnificare
pro suis sepulturis: tūc potest donare centesimā portio-
nem. & hæc litera facit pro opi. gl. Nā exceptio debet esse
de regula: vt no. super rub. de reg. iu. lib. vi. vnde cū Papa
faciat hūc regulā: vt Episcopus non possit quinquagesi-
mā donare de rebus ecclesiæ sine voluntate capituli sui:
& excipiat donationē istius quinquagesimæ, vel centesi-
mæ: ergo hæc donatio potest fieri sine consensu ipsius ca-
pituli. & hanc opi. tenuit Gof. hūc, & in summa eo. §. fi. ne
quis decipiatur authoritate iuris. xxiiij. q. iij. c. qui peccat.
¶ Pet. & Abb. pro cōcordia opi. & iurium, de quibus in
gl. distinguunt: q̄ aut Episcopus vult de nouo construere
ecclesiā, vel eam reformare monasticis regulis: & de-
bet habere cōsensum capituli. pro hoc videtur tex. xij. q.
ij. in. c. si Episcopus. Aut ecclesiā iā cōstructā per se vult
dotare: & tūc potest sine cōsensu capituli. & ita loquitur
hic in. c. bonæ rei. Nā hoc casu Episcopus est obligatus
ex quo ecclesiā construxit: vt in. c. quòd sicut. j. de ecclc.
ædifican. & intellige quando Episcopus construxit prius
cū consensu capituli: quia tunc obligatio est orta respec-
tu vtriusq̄. hæc opi. placet Io. An. & cōmuniter do. seq.
Et ratio huius distinctionis est: quia in hoc vltimo casu
alienatio est necessaria. Ideò non est necesse seruare aliā
solennitatem: sed in primo casu alienatio est voluntaria:
cū non sit adhuc orta aliqua obligatio. ¶ Et ex hoc col-
lige, q̄ vbi imminet alienatio ex necessitate iuris, non est
seruanda solennitas: secus vbi est volūtaria licet imminet
propter necessitatē hominū. Nā hūc loquitur tex. de alie-
natione propter necessitatem religiosorū: sed quia est vo-
luntaria quo ad Episcopū, requiritur consensus capituli.

¶ Sed dubitatur extra gl. nūquid Episcopus possit do-
nare istam centesimā, vel quinquagesimā, de rebus eccle-
siæ inferioris: & maximè quando vult magnificare eccle-
siā pro sepulturis suis: tenet hūc Inn. q̄ non: quia iura lo-
quuntur de redditibus Episcopi: vt in. d. c. bonæ. & d. c. a-
postolicæ. Pe. consuluit contrariū in Auinione: vt refert
Abb. in. quæst. facti. Sed dicit Egi. q̄ hoc videtur sibi ex-
traneum. Iste tex. optimè facit pro opi. Pe. Nā hūc quere-
batur de alienatione rei inferioris ecclesiæ: & Papa exci-
pit casum donationis quinquagesimæ: ergo illam potest
facere sine consensu capituli sui: sed quia iura de hac ma-
teria loquentia semper faciunt mentionem de redditibus
Episcopi, non extenduntur iura illa per hanc generalita-
tem. & exceptio hūc posita intelligitur generaliter: vt il-
lam donationem de redditibus suis possit facere sine con-
sensu sui capituli. & c.

SYMMARIUM.

- 1 Archiepiscopus quando facit concilium provinciale, debet ad-
mittere capitula cathedralium ecclesiarum. 4. non vt iudi-
cent: sed vt assideant.
- 2 Episcopi compelluntur venire ad talia concilia provincialia: ca-
pitula verò ecclesiarum cathedralium inuitantur: non autem
compelluntur.
- 3 Comparere quando aliquis ex aliqua necessitate nō potest per-
sonaliter in concilio: potest comparere per procuratorem.

Laicus quando interesse possit concilio generali, quod facit
Archiepiscopus.

CAP. X.

Et si membra. ¶ Ad concilia
provincialia voca-
ri debet & admitti cathedralium ecclesiarū
capitula. Prima pars ponit querelā. secunda
prouidet ibi: *visum*. ¶ Casus literalis. Statutum fuit in
concilio generali quod habetur j. de accu. c. sicut olim. q̄
Metropolitani singulis annis debent provinciale conci-
lium celebrare. Archiepiscopus Senonen. & suffraganei
eius, ad concilium illud nou recipiebant procuratores &
nuncios cathedralium ecclesiarum. vnde capitula cathe-
dralium ecclesiarum Senonen. provincie, deposuerunt
super hoc coram domino Papa quæstionem. Scribit Pa-
pa Archiepiscopo & suffraganeis eius, dicens: q̄ capitu-
la prædicta ad huiusmodi cōcilia debeant inuitari, & eo-
rum nuntij ad tractatum admitti: & præcipuè super his,
quæ contingunt ipsa capitula. Et ratio est: quia cū Ar-
chiepiscopus & Episcopus sint vnum corpus cū capitu-
lis suis: & ipsi caput: sine mēbris suis talia, vel alia nō de-
bent facere. Ber. ¶ Nota primò, q̄ clerici inferiores
necessariò non vocantur ad concilium provinciale. Nā
hūc statuitur speciale in capitulis ecclesiarum cathedra-
lium: quinimo Inno. multum vacillat in. c. graue. de præ-
bend. nunquid de necessitate ista capitula sint vocanda
ad concilium provinciale. sed ego tenui, q̄ sic: & allega-
ui hunc tex. qui optimè probat, vt patet per verbum de-
beant: quod regulariter est necessitatum: vt dicit glof.
nota. in clem. attendentes. de statu. reg. Sed pondera be-
ne istum tex. qui non ponderatur in hoc ab aliquo. quòd
ista capitula solūm admittuntur ad tractatum: non dicit
ad iudicandum vel ad decidendum. Vnde puto, q̄ soli
Episcopi in hoc concilio sint iudices. imò dubitatur de
suffraganeis: vt sint potius assessores: & Archiepiscopus
solus iudex. De quo dic, vt no. in. c. graue. & ibi dixi. Et
non sine ministerio tex. dicit hūc, q̄ debent inuitari. Nā
si necessariò concurrerēt ad disponendum nō solūm in-
uitarentur: sed compellerentur ad veniendum, sicut cō-
pelluntur Episcopi: vt probatur in. c. si Episcopus. & c.
placuit. xviii. dist. Et no. istam cōsyderationem: quia va-
let multum ad perscrutandum, nunquid clerici existen-
tes in concilio generali admittantur solūm ad tractatū:
an admittantur ad decidendum, & debeant compelli ad
veniendum. ¶ Not. ibi: *procuratores eorum*. q̄ capitula
possunt comparere in concilio per procuratores. &
hoc ideò: quia de facili non possunt per se cōparere. Alij
verò, qui necessariò debent interesse, & non detinentur
aliquo impedimento, debent comparere personaliter,
& non per procuratores: nisi in casu necessitatis: vt pro-
batur in. d. c. si Episcopus. & c. placuit. & sic no. q̄ ex cau-
sa quis posset comparere in concilio per procuratorem.
& probatur in. c. apostolicæ. de re iud. libr. vj. & qui de-
beant interesse in isto concilio provinciali, & qui in sy-
nodo episcopali: Vide per Inno. in. d. c. graue. ¶ Not.
vltimò ibi: *maximè*. q̄ etiam in negotijs nō contingenti-
bus capitula debent admitti ad tractatū concilij. ¶ Et
no. semper glo. fi. hūc: quia ponit tres casus, in quibus lai-
cus admittitur ad cōcilia generalia. ¶ Primus casus, si
specialiter inuitetur. & sic intellige gl. in. c. Adrianus. Et
no. bene: quia ex hoc poteris soluere cōtrarium multo-
rum iuriū, in quibus legitur laicum fuisse admissum ad
concilium: vt intelligatur, q̄ specialiter fuerint inuitati
non de necessitate. ¶ Secundus casus, si tractatur causa
fidei. ¶ Tertius, si tractatur de causa matrimoniali: quia
matrimonium tãgit eos. ¶ Et ex hoc vltimo casu potes
elicere regulam generalem, q̄ vbiq̄ in concilio con-
tractarentur negotia tangencia ipsos laicos, poterunt lai-
ci in-

ci interesse concilio. Sed aduerte: quia Io. An. multū restringit hoc dictum. dicit enim, q̄ in istis casibus exceptis laici admittuntur: vt audiant, non vt iudicent, vel doceant. ar. lxij. dist. c. docendus. Item tenet, quòd in istis casibus non sit necesse vocare laicos: cū possunt statuta concilij eis intimari in prædicationibus. & dicit, quòd quando tractantur negotia ecclesiæ, vel correctiones clericorum, debent laici excludi. arg. in. c. Massana. de elect. & in extrauag. Bonifacij. viij. c. nō debet. quæ verba semper no. in in practica. Et in quantum dicit Io. An. quòd debent admitti, vt audiant: credo, quòd admittantur, vt consulant: & vt materiam tractent maximè, quando sunt periti. hoc videtur probari. xxxj. q. vj. c. ad sedem. vbi Papa vocauit iuristas laicos & Canonistas ad defensionem iurium super illo puncto, non tamen vt audirēt sed vt consulerent. Ad idem tex. pulcher. in. c. ad apostolicā. de re iudi. lib. vj. vbi Papa pollicebatur se vocaturū ad concilium Reges & Principes seculares & ecclesiasticas personas: vt cum consilio concilij disponderet. vocat ergo laicos, vt consulant: nec pro nunc vltius me extendo: dicetur plenius in disputatione.

a debent admitti, vt audiant: credo, quòd admittantur, vt consulant: & vt materiam tractent maximè, quando sunt periti. hoc videtur probari. xxxj. q. vj. c. ad sedem. vbi Papa vocauit iuristas laicos & Canonistas ad defensionem iurium super illo puncto, non tamen vt audirēt sed vt consulerent. Ad idem tex. pulcher. in. c. ad apostolicā. de re iudi. lib. vj. vbi Papa pollicebatur se vocaturū ad concilium Reges & Principes seculares & ecclesiasticas personas: vt cum consilio concilij disponderet. vocat ergo laicos, vt consulant: nec pro nunc vltius me extendo: dicetur plenius in disputatione.

De his, quæ fiunt à maiori parte cap. Rubr.

Continuatur ad præcedentia hoc ordine. Suprà visum est de his, quæ fiunt à Prælato & capitulo: sed quia quædam pertinent ad capitulum tantum, in quibus peragendis sæpe discordant: & dubitari potest quid iuris: merito subiicitur hæc rubrica. Et no. ex hac cōtinatione & diuersitate titulorum: q̄ appellatione capituli, b non propriè comprehenditur Prælatus. de quo vide quod plenius dixi in. c. post electionem. de concess. præbend. merito sequitur nigrum.

SUMMARIVM.

- 1 Maior pars capituli, vel collegij, quod facit, non impeditur à minori parte: nisi aliquid rationabile alleget, & probet. 5.
- 2 Appellare non potest sine causa minor pars ab illo, quod fuit ordinatum à maiori parte capituli. & nu. 6.
- 3 Maior & sanior pars copulatiuè requiritur in negotijs ecclesiæ explicandis. 11.
- 4 Quod committitur voluntati liberæ vel propriæ alicuius: intelligitur de voluntate non regulata aliqua ratione. hinc est, quòd non posset peti reductio ad bonum virum.
- 7 Consuetudo iurata, vel statutum, per singulos de vniuersitate, potest non obstante iuramento tolli ab omnibus de ipsa vniuersitate.
- Iuramentum, quod præstat à singulis, ligat ipsos singulariter contrahentes: non autem collegialiter.
- Princeps si tollit statutum, quod ignorat fore iuratum: non censetur tollere iuramentum.
- Accessorium remanet aliquando sublato principali.
- 8 Consuetudo, vel constitutio capituli, etiam iurata, disponens quòd omnes de capitulo, vel saltem duæ partes debeant consentire, & aliter actus non teneat: non valet.
- 9 Iuramentum tendens contra vtilitatem ecclesiæ, non est seruandum: imò dicitur potius periurium.
- 10 Iuramentum temerarium quos effectus producat. 17.
- 11 Potestas vniuersitatis remanet penes non delinquentes, licet numero pauciores.
- 12 Minor pars quando contradicit maiori parti, habet causam contradictionis probare coram superiore ipsorum, non autem coram ipsa maiori parte.
- 13 Contradicens actibus, qui geruntur in vniuersitate, quibus casibus teneatur appellare: & quos effectus operetur talis appellatio.
- Consentire quoties aliquis non vult in aliquo actu gerendo per vniuersitatem, debet expressè contradicere: alias habebitur pro consentiente quo ad peccatum.
- 14 Capitulum non potest statuere sine consensu Episcopi: nisi statutum concernat facta ipsius capituli tantum.

15 Absentes non sunt vocandi, quando ipsorum vniuersitas facit statutum, nisi statutum concerneret negotia multum ardua.

Contra absentes præsentibus non possunt aliquid statuere.

Absentes quibus casibus sunt vocandi.

16 In negotijs vniuersitatis debent esse ad minus præsentibus duæ partes ipsius: & illarum duarum partium consentire, vel dissentire maior pars.

Cōtemptus vnius nō vocati, retractat omnia gesta in vniuersitate. nā plus obest cōtemptus vnius, quàm cōtradictio multorum.

CAP. I.

Vm in cunctis. ¶ Ordi

natio maioris partis capituli per cōtradictionē & appellationem minoris partis, nil rationabile opponentis impediri nō debet. h. d. vel clarius sic. In vniuersitatibus ecclesiasticis præualeat regulariter, quod fit à maiori parte, nisi minor pars rationabiliter contradicat. Et primo ponit factum reprehensibile. Secundo prouidet per statutum ibi: quocirca. ¶ Casus literalis. In quibusdam ecclesijs minor pars clericorum non secundum rationem, sed propria voluntate potius impediēbat ecclesiasticā ordinationem, quod nimis graue & dignum erat reprehensione: cū ordinationibus ecclesiārum semper debeat præualere, quod à maiori & saniori parte capituli fuerit ordinatum. Ideo q̄ statuit concilium Lateranē. vt nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabiliter obiectum fuerit & ostensum ¶ appel. re. præualeat, & suum cōsequatur effectum, quod à maiori parte capituli fuerit ordinatum: non obstante, si aliquis dicat se iuramento adstrictum ad obseruandam ecclesiæ suæ consuetudinem: quia non sunt dicenda iuramenta, sed potius periuria siue temeraria iuramenta, quæ in damnum ecclesiæ & cōtra sanctorum patrum veniunt instituta. Et si aliquis cōsuetudines, quæ nec ratione iuuantur, nec canonicis cōsonant institutis iurare præsumpsit à perceptione dominici corporis, donec poenitentiam egerit, sit poenitus alienus. Ber. ¶ ¶ No. ibi: pluribus & sanioribus. quæ verba iterum in tex. repetuntur: quòd duo requiruntur ad hoc, vt valeat gestum in capitulo. Primo, q̄ maior pars decreuerit. Secundo, q̄ illa maior pars sit sanior: scilicet respectu concilij & materiæ subiectæ. de quo vide quod no. in. c. ecclesia. el. ij. de elec. ¶ No. ibi: fratribus. quòd canonici & omnes collegiati possunt dici fratres: & olim omnes Christiani appellabantur fratres: quia propter la uacrum regenerationis, scilicet baptismatis, omnes habent vnum patrem scilicet Deum. sunt ergo fratres in Christo. xj. q. iij. c. ad mensam. & vsq̄ ad tempus concilij Niceni omnes, qui sunt Christiani, appellabatur fratres: vel discipuli: ab illo concilio citra dicti sunt Christiani: vt est tex. cum gl. in. c. ij. xxij. dist. & legitur & not. in actibus Apostolorum. ¶ ¶ Tertiò no. ibi: non tam de ratione, quàm de propria voluntate. & c. significatum horum verborū, committo hoc propriæ voluntati. denotant enim propriam voluntatem d absolutam & liberam, non regulatam ratione: ideò non posset peti reductio ad arbitrium boni viri. Et facit pro statuto scholarium, quo cauetur, quòd Rector in examine non teneatur aliquid soluere collegio: nisi prout processerit de sua propria voluntate. facit tex. in. l. fideicommissa. §. quanquam. de leg. iij. & quod no. Bar. in extrauagan. ad reprimendum. ¶ ¶ No. ibi: obiectum fuerit: & ostensum. q̄ ad impediendam ordinationē maioris partis nō sufficit aliquid rationabile opponere: sed oportet q̄ obiectū ostendatur, & probetur. Et ex hoc no. à cōtrario, q̄ nō semper valet ordinatio maioris partis. Nā vnus solus posset ratione motus impedire ordinationem totius vniuersitatis: & appellare potest, si opus est: & per superiorē illā ordinationē retractari face

¶ Vt audiāt. Adde, vt per Cal. cōf. vj. de constit.

SEB. SAPIA:

b ¶ Appellatio capituli. Vide Feli. in proce. Gre. col. iij. ver. nec obstat. & in. c. dilecti. §. de maior. & obediē. post. d. Abba. ibi.

ZA ARIAS:

c ¶ Quòd illa maior pars sit sanior. Adde Iac. rebus. in l. exactores. nu. 2. & ibi in apo. Cel. in versicu. maioris partis. C. de susce. & archa. lib. x. eundem in. l. nominationem. num. 4. de deci. eo. lib. & Ant. cor. singula. suis in verb. vniuersitas. incip. quod fit à maiore parte.

d ¶ Voluntatem. Adde hic, quæ posui in apo. in rubr. de arbit. edita per Ludo. Ro.

SEB. SAPIA:

d ¶ Propriam voluntatē. Vide Bar. & Moder. in. l. cē. tesimis. §. fin. ff. de ver. obl. cum multis accumulatis per do. Feli. in. c. canonum statuta. co. x. viij. vers. & si dicatur committimus voluntati tuæ. §. de constitu.

Cap. Cum in cunctis. Panor. super Tertio Decre.

SEB. SAPIA.

¶ Consuetudinē ecclesiæ vide Ale. in consi. xvij. inci. visis capitul. col. j. in. ij. vo. & in consi. xvj. inci. ponderatis narratis. col. ij. in. ij. vo. Fel. in. c. cum accessissent. col. vij. in glo. ij. s. de constit. vbi ponunt quod statuētes possunt reuocare statutum iuratum.

¶ Concordare. Adde. Oldr. consi. cclix.

¶ Cum venissent. Adde quæ ibi posui.

¶ In non delinquentibus. Adde quod pulchrè voluit Ro. penul. co. consil. ccclij.

SEB. SAPIA.

¶ Tacens. Hoc dictum sequitur do. Abb. in. c. ij. de loca. & c. dilectus. ij. de simo. & in. c. ij. s. tit. proxi. & d. Alex. in. l. quæ doctis. ff. solut. mat.

¶ Non sint vocandi. Adde videndū Cal. consil. iij. hic eo. ti. vbi dicitur diſcrepare à dictis Abbatis hīc.

ZACHARIA S. Adde Iac. reb. in. l. finum. 2. & ibi in apo. Cels. ad eum. in verific. absentes. C. deli. x.

re. Ad hoc. xxxj. dist. in. c. Nicena. ¶ No. ibi: *appellatione remota*. q. sola appellatio interposita in vniuersitate per minorem partē, nō impedit ordinationē maioris partis: valet tamen appellatio in effectu, si est rationabilis: quia probata ratione appellandi, cassabitur dispositū per maiorem partē. Nota ibi: *ecclesiæ suæ consuetudinem*. & c. q. canonici, seu vniuersitas possunt ex causa tollere consuetudinē ecclesiæ, etiam iurata. & in hoc tene mēti istū tex. & vide gl. no. in. c. in his. xj. di. Et idē dicit Io. an. hīc, in statuto: vt iuramentū, quo singulares firmāt statuta collegij, vrgeat duntaxat remanentibus statutis: sed eis sublati per vniuersitatē tollitur iuramentū, quasi iuramentū liget singulos singulariter cōtrauenientes: secus autē si conueniunt collegialiter, tollendo statuta. & hoc verbū not. & vide quod plenē dixi in. c. dilecto. s. de prēb. vide tamē in hoc gl. valde no. in. c. cū non deceat. de elec. li. vj. quæ dicit, q. si superior tollit statutū vniuersitatis iuratum, non faciendo mentionē de iuramento, tenetur nihilominus illi de vniuersitate ad obseruantia iuramenti: ex quo iuramentū est tale quod potest seruari sine peccato: vt puta concernens cōmodum singulorū. Et hoc idē, quia in dubio nō est præsumentū superiorē voluisse tollere iuramentū. & est vnū dictū satis mirabile: vt statuto sublato remaneat iuramentū accessoriū. Sed vide motiua prædicta in glo.

¶ Vltērius no. ex eo verbo, *secundum cōmunem intellectū*. q. non valet consuetudo capituli etiam iurata dispositio, vt omnes de capitulo debeant cōcordare: & q. aliter non valeat actus. Nā talis cōsuetudo est cōtra vtilitates ecclesiarū: cū homines sint faciles ad discordia. viij. q. j. nec nouū. vnde sæpe impediretur vtilitates ecclesiæ, si dispositū à maiori parte nō haberet effectū. Et ex hoc infero q. in vniuersitatibus ecclesiasticis nō valet statutū, sic nec cōsuetudo: vt duæ partes ad minus debeant cōcordare, semper præualere debet dispositū à maiori parte: dūmodo illa pars sit sanior. pro hoc facit. c. licet in fi. s. de elect. & vide tex. & gl. in. c. sicut. eo. ti. li. vj. ¶ Not. ibi: *sed potius periuriæ censentur*. Vnā regulam in materia iuramenti, quod omne iuramentū tendens contra vtilitatē ecclesiæ non ligat, sed potius censetur periuriū. Et facit pro his rectoribus secularibus, qui iurant seruare statuta ciuitatis, in quibus sunt aliqua cōtra libertatē ecclesiasticā, & vtilitatē. & vide bo. tex. in. c. j. de iureiur. li. vj. Et facit iste tex. quod iuramentū tendens in damnum ecclesiæ non ligat, etiam si per aliū posset cōsuli ecclesiæ. De quo vide quod dixi in. c. cū venissent. de insti. & facit. c. peruenit. de iureiur. ¶ No. in fi. litera q. temerē iurans peccat mortaliter: & debet inde agere pœnitentiā. de qua pœnitentia vide tex. cū gl. xxij. q. iij. c. qui sacramēta. Et vide de effectu huius iuramenti temerarij, quod no. glo. in. c. florentinum. lxxxv. dist. ¶ In gl. in verb. *rationabiliter*. ibi: *sed maior pars est illa*. & videtur gl. velle, q. sanior pars sit maior. quod est cōtra istū tex. qui requirit maiorem & saniorē partē: vt in. c. quia propter. de elec. Dic ergo, q. licet minor pars possit ex ratione impedire decretū maioris partis: non tamen potest aliquis disponere nomine totius vniuersitatis: nisi maior pars esset priuata, propter delictū suū: quia tunc potestas totius vniuersitatis refidet in non delinquentibus: vt. c. bonæ. & in. c. cū nobis. eo. tit. cum simi. & c. gratum. de postula. prælato.

¶ In gl. in verbi. *ostensum*. ibi: *coram superiore*. no. bene gl. quod minor pars contradicens non tenetur probare corā maiori parte rationem suæ cōtradictionis. Quod expressē voluit doc. tum, quia maior pars non est iudex: tū quia est suspecta minori parti contradicenti. adeatur ergo superior ipsius corporis, seu vniuersitatis: vel eligantur arbitri. arg. c. secundū requis. de appell. ¶ Et cadit hæc quæstio hīc tractata per doc. Nunquid contradicens teneatur appellare: vel nunquid nolens consentire gestis per maiorem partem teneatur contradicere? Inno.

multa dicit, & in effectu ponit regulā: q. nō tenetur quis appellare: sed satis est cōtradicere: siue tractetur de præiudicio suo: siue tertij: siue ipsius vniuersitatis. Nā cū vniuersitas procedit extraiudicialiter, non transeunt huiusmodi gesta in rem iudi. vnde potest quis ex contradictione sola prosequi coram superiore: vt gestum minus rationabiliter per maiorem partē retractetur. arg. c. conſertationi. de appel. li. vj. Aduertendū tamē, q. si quis nō vult cōsentire debet expressē contradicere: aliās inuoluitur poena à peccato, sicut expressē cōsentientes. secundū Inn. quod est singulariter not. Ex hoc tamen habes, q. etiam in malè gestis tacens in vniuersitate habetur pro consentiente: cū ex officio suo teneatur consulere. Ad hoc. l. de ætate. s. qui tacuit. ff. de interro. actio. & vide quod dixi in. c. ij. s. tit. proxi. super vl. gl. potest tamē minor pars appellare, si vult: & appellatio operabitur multos effectus. de quibus plenē dixi in. c. bonæ. s. de appell. & inter ceteros operabitur, q. inferior à iudice, ad quem est appellatū, nō poterit de illo negotio cognoscere. arg. in. c. vt nostrū. de appell. excipit Inn. vnū casum, in quo tenetur nolens consentire appellare, scilicet quando eligitur per vniuersitatē ad officiū publicū autoritate & vtilitate: aliās habetur pro cōsentiente, si est suppositus illi vniuersitati: vt in. l. nominationes. & in. l. hi. qui. C. de appell. & vide rationē diuersitatis plenē per Cyn. in. d. l. hi. qui.

¶ In gl. in verbi. *constitutum*. no. ex hac gl. iuncto tex. q. capitulum potest sine prælato facere statutū. Intellige, vt saluetur gl. quando per statutū nō mutatur status ecclesiæ: sed concernit duntaxat facta ipsius capituli: aliās non valet statutū sine consensu prælati. vide tex. & ibi plenē per Inn. in. c. cū consuetudinis. de consue. & vide bo. glo. in. c. ij. de verb. fig. li. vj. & dic, q. etiam vniuersitas inferior non potest facere statutum in arduis sine consensu Episcopi propter coniunctionem, quæ est inter Episcopū & ecclesiam inferiorem. Ita not. voluit Inno. in. c. requisisti. infi. de rest. & c. cū accessissent. de cōsti. ¶ No. ta secundū, q. in editione statuti fiendi per vniuersitatem, omnes debent esse præsentēs. ita per aliquos solet allegari ista gl. & mordetur secundū hunc intellectū à plerisque: quia iure non probatur ista specialitas: cum absentes non sint vocandi: vt not. gloss. in. c. ij. de testi. libro sexto. quæ ponit tres casus speciales, in quibus absentes sunt vocandi. Sed not. quod ista glossa non loquitur ita generaliter, sicut solet allegari: sed restringit se, quando statutū concernit præiudiciū absentium: & in hoc bene no. gl. q. in præiudiciū absentium nō possunt præsentēs aliquid statuere: licet duæ partes sint præsentēs. ad hoc. c. cū omnes. de consi. Potest tamen saluari primus generalis intellectus gl. quādo statutū cōcernit negotia multū ardua. Nā quemadmodum vocantur in illis tribus casibus exceptis propter grauitatem præiudicij: ita dicendū in omnibus casibus consimilibus & grauioribus. Nam cum illi tres excepti casus non sint odiosi: sed fauorabiles, debent extendi ex identitate rationis. Pro hoc vide tex. not. in. c. cū dilecta. de consi. vti. vbi casus exceptus à regula extenditur ad alium casum habentem identitatem rationis. Et idem voluit gl. not. iuris ciuili in. l. j. C. de condi. indeb. & hoc est semper not. pro extensione illius glossæ. c. ij. vt facias regulā not. quod in casibus multum arduis debent vocari absentes. quod sentit Inno. in. c. ij. de noui ope. nuntia. & do. Anto. hīc. Sed not. istum tex. & illam gl. qui non solet ad hoc allegari. ¶ Tertio not. ex hac gl. quod regulariter in negotijs vniuersitatis ad minus debent esse præsentēs duæ partes. Circa quod instant hīc doct. Nam aliqui antiqui requirunt solū maiorem partem, per istum text. & per l. quod maior. ff. ad munici. sed Ioan. And. inhæret glo. & dicit, quod non vocandi, non computantur in numero duarum partium. De quo vide in clemen. quod circa. de elect. Dic clarius & latius,

& latius, quòd ad validitatē actus ad minus duæ partes vocandorum debent esse præsentes. Ita intelligi debet l. nulli. & l. planè. ff. quod cuiusq; vni. no. Et ex illis duabus partibus oportet necessariò maiore partē cōsentire, Ita intellige istum tex. & d. l. maior. Ex quo no. nō esse necesse ad validitatem actus, q̄ maior pars hominum de vniuersitate consentiat, sed sufficit maior pars horū, qui sint in vniuersitate dūmodo præsentes constituent duas partes. Nā duæ partes representant totam vniuersitatem vt in dictis iuribus. & in l. iij. C. de decre. ab ordi. facien. Dico tamen, quòd si aliquis de vniuersitate fuerit contēptus, potest consequendo contemptum facere actū retrahēti: quia plus obest contēptus vnius, quàm contractio multorum. in. c. q̄ sicut. & c. bonæ. de elect. & vide circa hoc, quod dixi plenè in. c. cū nobis. & in. c. in causis. de elect. ¶ In glos. fi. ibi: *restringenda sunt*. ad hoc vide text. in c. j. de iureiur. li. vj. ¶ Et in fi. gl. no. quòd temerè iurantes, sunt periuri. sed dic, quòd improprie sunt periuri: vnde propter hoc non priuantur beneficijs. & vide de his vltimis, vbi. s. de remis.

S Y M M A R I U M.

- 1 Interdicere ecclesiam non spectat ad canonicos: sed ad Episcopum cum capitulo. 3. 7.
- 2 Vox vnius ex collegiatis potest esse potentior, vel ponderosior ratione maioris scientiæ, vel dignitatis: vel temporis receptionis.
Canonici siue collegia dicuntur maiores, vel minimi respectu scientiæ vel dignitatis, vel temporis receptionis.
- 3 Capitulum non habet iurisdictionem in singulares canonicos, nisi præscripserit.
Capitulum debet congregari ab antiquiore canonico.
Episcopus habet totam iurisdictionem, quam explicare debet: quandoq; cum consilio: quandoq; cum consensu capituli.
Papa habet Cardinales coadiutores, sine quibus non explicat ardua: vel non condit legem vniuersalem super statu orbis: licet & penes ipsum sit omnimoda iurdictio.
- 4 Delictum vnius non debet alteri nocere, intellige, vt. j. nu. 9.
- 5 Delictū non debet iudicari nec seuerius, nec mitius, quàm eius qualitas exposcat.
- 6 Pronomen meus, tuus, denotant dominium: licet largè sumendo denotent ius, quod quis habet in re.
Presbyter parochialis habet iurisdictionem in parochianos in foro pœnitentiæ: non autem in foro contentioso.
Presbyter parochialis non potest neq; excoicare parochianos iure proprio, neq; ecclesiam suam interdicare.
Presbyter parochialis potest ex causa cessare à diuinis, si parochianus non soluit decimas, vel alias oblationes solitas.
Ius excommunicandi non potest præscribi à non habente aliquā iurisdictionem, vel prerogatiuam, prout est capitulum, Praepositus, vel Archidiaconus.
- 8 Ecclesia quo casu potest interdici pro delicto vnius, nam regulariter non potest.
- 10 Interdictum latum contra aliquam ecclesiam ab habēte potestatem interdicens, an debeat obseruari ab Episcopo loci.

C A P. I I.

Quasiuit. ¶ Canonici nō interdicunt ecclesiam, sed hoc facere debet Episcopus cum capitulo. hoc dicit. & secunda pars ibi: *fraternitati*. ¶ Casus literalis. In ecclesia claromontana obseruabatur, vt si aliquis parochianus pensionem debitam ecclesiæ non solueret: vel clericus aliquis delinqueret: aliquis de canonicis etiā minimus interdicebat ecclesiam sine consensu capituli, & aliorum canonicorum: quæsiuit Episcopus, an hoc fieri deberet. Respondet Papa, quòd interdictum in aliqua ecclesia positum sine consensu Episcopi & fratrum suorum, per aliquem de canonicis, obseruari non debet: nec

sustineri, vt ab alijs obseruetur: sed si aliquis deliquerit, ipse puniatur, quia peccata suos authores tenere debent: nec debet vltius protrahi pœna, quàm delictum fuerit in committente repertum. Ber. ¶ Nota primò ibi: *ex canonicis etiam minimis*. q̄ canonicorum quidam dicuntur minimi: & per consequens quidam maiores, seu maximi. Et possunt dici minimi respectu defectus scientiæ: vel respectu dignitatis: vel respectu ordinis, seu temporis receptionis. & hoc facit pro no. in. c. ecclesia. el. ij. s. de elec. Nam licet omnes sint canonici, tamen ex prædictis vox vnius, est potentior & ponderosior: vt in. c. dudum. el. j. de ele. ¶ No. secundò, quòd particulares canonici, & etiam totum capitulum non possunt sine Episcopo subijcere ecclesiam interdicto: nec etiā inducere cessationem à diuinis: nisi aliud habeat cōsuetudo respectu capituli: vt in. c. si canonici. de offi. ordi. lib. vj. & in. c. irrefragabili. in. s. excessus. s. eo. ti. Nam capitulum ex eo, q̄ non habet iurisdictionem in singulares canonicos, licet potest illam præscribere: vt in. d. s. excessus. & vide no. dictum Inno. in. c. j. de maio. & obe. vbi tamen non potest mulcare non venientes: licet reddat eos contumaces. dicit, quòd licet antiquior canonicus habeat cōgregare capitulum respectu vocis dandē. quod no. Tota ergo iurdictio est in Episcopo: explicatur tñ cū capitulo, quādoq; habito cōsilio: quādoq; cōsensu. iuxta ea, quæ dixi in. c. innotuit. s. ti. proxi. ¶ Idē dicimus in Cardinalibus, vt iurdictio sit penes Papā. sed Cardinales dicuntur assistere Papæ & coadiutores in officio: nec ardua explicat Papa sine cardinalibus. Pro quo vide tex. in. c. per venerabile. q̄ si sint legi. & in. c. fundamenta. de ele. li. vj. vide Io. mo. in. c. super eo. de here. li. vj. & quod no. Arch. post Lau. xv. q. j. c. sunt quidam. Vbi ponit mirabile dictum, q̄ Papa nō potest condere legem vniuersalem sine Cardinalibus super statu orbis. sed vide quod plenè dixi in iuribus præalleg. ¶ Nota ibi: *cum peccata suos authores &c.* Nam quotidie allegatur: & in effectu ponit regulam, q̄ pro delicto vnius non debet regulariter alius puniri. De quo tamen vide glos. not. j. q. iij. in summa. & xxiiij. q. iij. in summa. ¶ Vltimò no. aliā regulam in fi. literē. q̄ delictū nō est seuerius iudicādū, quàm exposcat criminis qualitas. Dic q̄ nec etiam remissius. xxiiij. q. j. c. non afferamus. & bo. tex. in. l. respiciendum. ff. de pœ. ¶ Vltius potest notari q̄ superior non debet pati: vt geitum à non iudice obseruetur per subditos suos. Ad hoc quod legitur & not. maximè per Inno. in. c. olim. el. iij. de restit. spolia. ¶ In gl. j. ibi: *id est tua iurisdictioni subiectam*. Glo. hanc expositionem fortè facit metu cōtrarij: quia ecclesia non dicitur esse in dominio alicuius: quemadmodum ceteræ res sacræ, vel religiosæ. i. intantū. ff. de rerū diui. & s. de præben. c. ratio. Et istud pronomen tuū, denotat dominium. viij. dist. c. quo iure. & l. quintus. ff. de aur. & arg. leg. Voluit ergo gl. q̄ ecclesia nō dicitur esse prælati: licet sit subiecta iurisdictioni prælati. Sed dic, q̄ licet expositio gl. pro cedat capiēdo strictè illud pronomen tuum: tamen largè potest prælatus dicere ecclesiā esse ratione iuris, quod habet in ea: vt est tex. in ca. si tibi absenti. de præben. li. vj. facit. l. qui tabernas. de cōtrahen. emp. facit quod no. Inn. in. c. examinata. de iudi. no. tamē gl. proprio modo loquēdi tamen sustinetur libellus, & quālibet scriptura in qua prælatus asserit ecclesiam esse suā. ¶ In ea glo. ibi: *habet episcopale*. Vult ergo gl. q̄ canonicus potest quādoq; habere ius Episcopale in ecclesia. sed non declarat seipsam. Intellige quando canonicus habet ecclesiam parochialem annexam præbendæ: tunc enim cum habeat parochianos subditos, potest ex causa ecclesiam subijcere interdicto. nam hoc pertinet ad curam all. ca. dudum. el. ij. de electio. Et ita cum hoc dicto transeunt doc. sed non credo, q̄ proprie capiēdo interdictum presbyter parochialis potest subijcere ecclesiam interdicto: quia hoc est

a ¶ Capitulum. Ad. de quis debeat cōgregare capitulum: do. Car. consi. cl. s. b. s. a. p. i. a.
b ¶ Quòd Papa. Vi de Fel. in rub. de cōstitutio. col. j. Ias. in. l. placet. C. de fan. ec. & latius posui suprà, in pluribus locis.
c ¶ Pronomen tuū. Adde Fede. consi. cclxxix.
z A C H A I R A S.
¶ Adde istum in c. pro illorum. nu. 2. & quod ibi posui in apost. ad eū. in ver. potest competere dominium. s. de præben. s. b. s. a. p. i. a.
d ¶ Quando canonicus. Quòd canonicus possit esse Episcopus, quando canonicatus annexatur dignitati Episcopali: tenet Fel. in. c. ex literis. in prim. s. de proba.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Ex ore seden.

iurisdictionis: & licet Rector ecclesie habeat iurisdictionem in foro poenitentiae: non tamen in foro contentioso: sed forte glo. vult sequi opi. quorundam. qui tenuerunt in. c. si sacerdos. de offic. ord. q. Rector parochiae potest excommunicare parochianos: & sic pari ratione interdicere ecclesiam. ¶ Ego non puto aliquod istorum dictorum verum. & vide quod dixi in. d. c. si sacerdos. & plenè in repe. c. si quis contra clericum. de fo. compe. Credo tamen, q. ex causa posset cessare à diuinis. Puta, si parochianus non vellet sibi soluere decimas, seu oblationes alias debitas. vide quod not. de conse. dist. j. c. omnis Christianus. & c. ex parte. de rest. spo. ¶ Secundò potest glo. intelligi, quòd canonicus potest habere ius episcopale, scilicet ratione praescriptionis. Dicit tamen Innoc. q. licet consuetudo, vel praescriptio possit dare canonico iurisdictionem: & per consequens potestatem interdicens ecclesiam: vt in. c. cum contingat. de foro compe. non tamen potest sine iurisdictione dare potestatem canonico interdicens ecclesiam: cum quis sine iurisdictione non habet subditos irrationabile esset, quòd posset ecclesiam subicere interdicto. Quod nota. quia idem est dicendum in potestate excommunicandi, vt sine iurisdictione non possit praescribi potestas excommunicandi: vel sine aliqua praerogatiua in alios. Sed habens dignitatem, vel praerogatiua in alios, vt est capitulum, Archidiaconus: vel Praepositus: bene potest praescribere potestatem excommunicandi: vt not. in. d. c. cu contingat. & vide

8 In. And. in. c. auaritie. de elect. li. vj. in nouel. ¶ Et in fi. glo. aduerte, quia glo. videtur sibi contradicere. Nam in prima parte sentit, q. pro delicto vnus possit ecclesia subijci interdicto. sed in secunda parte sentit contrarium, nisi delinquens sit dominus terrae. Et credo, quòd glo. voluit hic contradicere opi. Lau. qui tenuit primam partem. Et quanquam doct. transeant: tamen iste tex. potest adduci pro & contra. Nam quatenus litera improbat interdictum positum sine consensu Episcopi & capituli videtur approbare, quòd si interuenisset consensus istorum interdictum tenuisset: licet pro delicto vnus tantum. Sed in ver. sed & si quis. sentit contrarium, dū dicit: peccata debere tenere suos auctores. puto, quòd graui delicto, de quo non potest leuiter haberi satisfactio, potest ecclesia subijci interdicto: vt superior inducatur ad iustitiam faciendam: ad hoc. c. ex parte. el. j. de verborum signifi. & c. dilectus. de appell. & c. si canonici. pra. alle. honestius tamen esset potius cessare à diuinis, quam ponere interdictum, scilicet pro leui causa: vel quando potest haberi alia via satisfactio: procedat vltimum dictum glo. ¶ In glo. in verb. deliquerit. ibi in pena spirituali. hoc non est indistinctè verum: sed proceditur quo ad poenam aeternam: de qua intelligitur illa autoritas euangelica. Filius non portabit iniquitatem patris. & c. & idem in excommunicatione. Nam non fertur, nisi propter contumaciam propriam excommunicatio separat à Deo: vnde nisi quis separaret se à Deo propter proprium peccatum, non potest separari ab alio, etiam à Papa: vt in. c. cum aeterni. de re iudi. li. vj. & in. c. à nobis. de senten. excomm. sed in interdicto, olicet sit poena spiritualis quandoq. puniatur vnus pro alio: vt in. c. non est. de spon. sa. Et est ratio: quia illa poena non afficit animam: sed tantum priuat corpus. de quo vide gl. quam superius alleg. 10 ¶ Hic etiam doc. quærun. Nunquid Episcopus teneatur seruare interdictum latum ab habente alias potestatem? Et in effectu dicunt, q. sic: si est speciale: id est respectu certae ecclesiae. pro hoc tex. in. c. dilectus. de appellat. & vide ad hoc latius per lo. An. in. c. si de senten. excomm. li. vj. in generali secus, propter. c. quod nonnullis de priuile. vbi ponitur speciale priuilegium Episcoporum respectu interdicti generalis. & de generali interdicto intelligit Ioan. And. in. c. si de senten. excomm. lib. vj. quod not.

& in hoc dic plenius vt ibi no.

SVMMARIUM.

- 1 Ordinamenta ecclesie non potest ille, cuius interest impedire.
 - 2 Pater pro filio. & etiam quilibet extraneus pro alio potest impetrare literas ad beneficia.
 - 3 Consuetudo, vt electores eligant vnum certum, non valet: Papa vero potest hoc facere, vt eligatur vnus certus.
 - 4 Inuestitura beneficij potest fieri per annuli immisionem.
 - 5 Renunciare quis videtur iuri, quòd habet in aliqua dignitate, quando exhibet reuerentiam alicui in eadem intruso, tanquam legitime constituto. 8. 9.
 - 6 Appellatione non potest repelli, ille cuius non interest.
 - 7 Posseßio, quo casu acquiritur sine actu corporali. vide remissum.
 - 9 Reuerentia seu obedientia praestita alicui intruso in aliqua dignitate: non facit illum legitime esse in dicta dignitate. Clericus non potest renunciare beneficio suo, neq. tacite, neque expresse sine licentia sui superioris. 11.
- Limitatio ad. c. admonet. de renuntia.
- Renunciatio primi beneficij inducitur per acceptationem secundij, potest tamè superior ipsum reuocare ad primum beneficium.
- Renunciatio beneficij tacite facta. potest tacite per superiorem acceptari.

CAP. III.

Ex ore sedentis. ¶ Communis ordinatio ecclesie per contradictionem & appellationem eius, cuius non interest, impediri non debet, h. d. quo ad tit. in prima parte ponitur factum. in secunda decisio. ibi: quia verò. ¶ Casus literalis. Pater cuiusdam canonici Augusti. B. nomine, accedens ad dominum Papam impetrauit ab eo literas ad Decanum & capitulum Augusten. quibus Decano & capitulo mandabatur, vt dictum. B. filium suum intra spatium vnus mensis eligerent & assumerent in Praepositum: & in signum inuestiturae sibi factae annulum aureum destinauit executoribus super hoc deputatis. Executores capitulum monuerunt, vt mandatum Apostolicum adimpleret: capitulum licet literas recepisset, audito q. cum. E. quòdam Praepositus ipsorum esset electus & confirmatus in Episcopum Brixien. intra terminum, in quo debebant executoribus respondere. H. tunc eorum Decanum in Praepositum elegerunt: cui dictus. B. reuerentiam exhibuit tanquam Praeposito. tandem ille. H. mortuus fuit. eo mortuo, capitulum statim eligit in Praepositum istum, cui Papa scribit dicto. B. appellante, prius: ne ad aliquam electionem procederent: cum ad ipsum dicta Praepositura spectaret. & sic orta fuit controuersia inter ipsum. B. & istum Praepositum. Delata fuit causa ad Coelestinum Papam, coram quo plura obiecta fuerunt contra istum. B. ita q. Coelestinus cassauit inuestituram de ipso. B. Ad vltimum delata est, iterum causa ista ad do. Papam. Inno. coram quo ista & alia allegata fuerunt. Papa verò ita super hoc duxit statuendum: quia constitit ei: q. praefatus. B. non fuit inuestitus de dicta Praepositura, quamuis mandatum fuisset, vt de ea inuestiretur: & si etiam inuestitus fuisset, illa inuestitura cassata fuit per Coelestinum & si etiam cassata non fuisset, tamen per hoc, q. dicto. H. reuerentiam exhibuit tanquam Praeposito iuri suo renuntiasse videtur. Papa considerans, q. ipse. B. appellare non poterat: vt per appell. ipsius ordinationem ecclesie impediret: vt intelligens, q. à maiori parte capituli electus fuit iste in Praepositum, electionem auctoritate apostolica confirmauit praefato B. super Praepositura silentium imponens. Ber. ¶ Nota primo ibi: pater eiusdem. q. pater potest pro filio impetrare literas ad beneficium sine mandato. Et idem dic in quolibet extraneo: vt in gl. not. c. ad aures. & c. nonnulli. de

¶ Soluere decimas
Adde quod voluit
Lap. allega. lxviii.
in pen. colum.

¶ Potestatem excommunicandi.
Adde do. de Rot.
deci. cccvj. de re.
script. in nouis. vbi
late de hoc.

ZACHARIAS.
¶ Adde quod no.
in apost. ad istum
in lec. Ant. de but.
in. c. c. Archidiaconus.
in apostil. in
ver. potestas excommunicandi.
s. de of. sic. Archid.

¶ Extraneo. Adde
domi. de Ro. deci.
ccxl. de rescript.
antiquis.

- a li. de rescri. Sic dicimus, q' pater^a habens ius patronatus in ecclesia, potest presentare filiū aliās idoneū: vt dicit gl. no. quæ cōmuniter tenetur: vt ibi per Inn. in. c. quia cle
 3 rici. de iurepa. ¶ Tercio no. ibi: *spatium mensis*. q' ex mā dato Papæ potest tempus ad eligendū præfixū arctari: & potestas restringi ad electionem vnius tantum. vnde po test Papa, quod non valet efficere consuetudo. Nam nō potest induci cōsuetudo, vt electores eligant certū: quia tollitur libertas eligendi. vt in. c. cum terra. de elec. & ta men mandatum Papæ valet, nec minus dicitur electio.
 4 ¶ Tercio not. pro consuetudine, quæ seruatur in in uestitura beneficij. potest enim fieri per immisiōem an nuli: & fortē ab hoc emanauit consuetudo: vt in docto ratu detur annulus nouello doctōri in signū, scilicet in uestituræ scientiæ: & solet allegari in sermonibus. hīc ta men non fuit datus annulus: sed missus. fortē enim erat tūc cōsuetudo: vt mitteretur pro inuestiēdo. ¶ Quartō no. ibi: *reuerentiam exhibuit*. & tene menti semper istū tex. quia est valde singularis: q' si prætedens habere ius in aliqua dignitate, vel officio: exhibet reuerentiā intruso tanquam legitimē cōstituto in illa dignitate, vel officio, videtur tacitē renunciare iuri suo. Et ideō cauti procura tores in libello, & alijs scripturis, nunquā dicunt illum ef se Prælaturam: sed q' asserit se Prælaturam. ¶ Vltimō no. q' non valet eius appellatio, cuius non interest. cōcor. c. cū inter. de elec. & ij. q. vj. c. nō solent. vbi de hoc. ¶ In gl. super ver. *si mandatum*: ibi: *non efficitur quis possessor*. dic, q' hīc non interuenit inuestitura: vt patet in litera. Et an & quando sine actu corporali acquiratur posses sio, ibi dixi. & in. c. autoritate. de insti. & per Ioan. And. in. c. transmissum. de elec. ¶ Et in fi. gl. aduerte: quia hīc est fortior casus, quā in. c. dilectus. quia Papa dedit hic executorem. vnde de materia dic, vt in. c. si soli. & c. si ca pitulo. de concess. præb. li. vj. Et præsupposito, q' præposi tura fuisset affecta pro isto beneficio, nihilominus renū tiauit ipse iuri suo exhibendo reuerentiā aduersario tan quam Præposito. ¶ In gl. penul. ibi: *Herennius*. §. vlti. Glo. pro contrarijs allegat illam. l. & c. dilecto. de præb. quæ parum faciunt. nam in. l. Herennius. solum dicitur, q' perceptio salarij, non facit quem decurionem: sed ele ctio legitima. Sed tū dic, q' reuerentia exhibita intruso, non facit illum prælatum: sed ponderatur quo ad exclu dendum istum beneficiatū. Cap. dilecto. etiam nō obft. quia non poterat expressē ibi Episcopus consentire, vt duo haberēt vnā præbendā: ita nec tacitē. ¶ In eadē gl. ibi: *licet expressē non valeret*. No. mirabile gl. q' quis taci tē pōt renūtiare beneficio suo sine licētia superioris: nō autem expressē. Sed hoc dictum salua reuerentia gl. non est verum: quia regulariter plus operatur consensus ex pressus, quā tacitus, cū ille sit fortior. vt in regularis, qui tacet. li. vj. de reg. iur. & no. in. c. dilecto. de foro cōp. Et pro hoc quod no. Do. in. c. de multa. de præb. Vbi di cūt, q' licet tacitē inducatur renuntiatio primi beneficij per acceptationem secundi: tamē superior primi potest reuocare illum ad primum beneficium: quia non potuit sine consensu suo remittere beneficium. Ad ist text. di cunt quidam q' loquitur de iure ad rem, cui potest renun tiari sine consensu superioris. Hæc solu. est vera in se: & probatur in clemen. gratiæ. de rescript. sed non est bona ad istum tex. quia tex. hīc dicit, q' etiam si fuisset inuesti tus: & sic habuisset ius in re: tamē illi iuri renuntiavit ex hibendo illi reuerentiam. Et ideō potest solui contrari um aliter, quod quemadmodum sufficit tacitus consen sus renuntiantis: vel hīc: quod est notabile: ita sufficit ta citus consensus superioris in acceptando renuntiationē. vnde ex quo superior non contradixit, videtur tacitē ac ceptasse. & sic potest intelligi iste tex. & in hoc ponit di ctum notabile iste tex. & limita illud. c. admonet. & in. c. quod in dubijs. de renuntia. ¶ Sed contra istum tex. op

po. nā per electionē & confirmationē ad episcopatū, non vacauit præpositura: vt in. c. cum in cūctis. de elec. ergo alio respectu non valuit electio. Sol. dicit Host. q' fortē ille electus renuntiavit præposituræ tantū. Nunquid au tem sufficiat eius cōsensu sine renuntiatione: dicit, q' si consensit collatori, valet: quia videtur tacitē renuntiasse. & sic potest intelligi secundū eum. c. quia beneficium. de reg. lib. vj. Sed si consensit solum electoribus, nō valet e lectio: quia non potest renuntiare beneficio in manibus electorū dūtaxat, sed requiritur cōsensu superioris, qui habet cōfirmare: vt in. d. c. admonet. Ego dicere quo ad casum huius. c. sufficere, q' fiat in manibus electorū: quia in fauorem electi dūtaxat est introductum, vt non va cent beneficia sua ante consecrationem: vt in. c. cum in cūctis. de elect. huic autem fauori potest renutiari: ar gument. in. c. apostolicam. de regula.

SVMMARIUM.

- 1 Prælatus cum maiori parte capituli potest statuere, vt quilibet teneatur contribuere pro necessarijs impensis ecclesiæ etiam aliquibus contradicentibus. 2.
- 3 Scholaris pauper potest sustentari de communibus redditibus alicuius ecclesiæ.
- 4 Maior pars non potest disponere super rebus spectantibus ad omnes vt singulos: si illi non habent iure proprio: & illud quod disponitur, est distribuendū in pios vsus: aliās secus. §. 7.
- 6 Vniuersitas vbicunq; est obligata, nec habet vnde satisfaciat, potest singulis de vniuersitate imponi collecta, vt habeat vn de soluat. 7.
- 7 Collecta, an imponatur secundum quantitatem patrimonij, an pro capite. Episcopus potest compellere canonicos ad distribuendos superfluos redditus ad necessariam fabricam ecclesiæ.

CAP. IIII.

EX parte. ¶ Prælatus cū maiori par te capituli cōtradicante mi nori, statuere pōt, q' ad necessariā reparatio nē fabricæ, quilibet canonicus cōferre tenea tur. h. d. c. omnis diuifio. Secunda ibi: *statuimus*. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Rothomagē. ecclesiæ, cū fabrica ecclesiæ suę restauratiōe indigeret, habuit tractatū cū fra tribus suis: vt quilibet eorū cum ipso Archiepiscopo ali quā portionē redditū suorū tā pio & necessario operi de putaret: quod ipsi facere noluerūt. vnde ipse significauit hoc do. Papæ. Super hoc statuit Papa: vt si aliqui contra dixerūt statutis ipsius Archiepiscopi & maioris partis ca pituli sanioris, obtineat sentētia plurimorū. Ber. ¶ No. primō ibi: *tractatum*. q' ad esse tractatus, necessariō nō cō currit cōsensu deliberatus. & facit pro his quæ dixi in. c. tua. §. ti. j. Hīc em Episcopus & canonici habuerūt tracta tū de hac re: nō tñ aliquid deliberauerunt. ¶ Tercio nota, q' ad opus piū potest Episcopus cū maiori parte ca pituli obligare certā partem redditū canonicorū: licet pars minor cōtradicat. Et facit tex. iste in arg. vt Episco pus & maior pars capituli possit statuere, vt quisq; debe at conferre ad subuentionē scholaris pauperis docilis exi stentis in studio. facit etiam in arg. c. super spej. de magi. ¶ Tercio nota ibi: *maioris & sanioris*. & c. quod non suf ficit ad validitatem statuti, q' Episcopus habeat secū ali quos ex canonicis: sed debet ad minus secū habere maio rē partē & saniorē. ¶ No. quarto tex. valde no. & qua si singulārē in materia sua, q' super redditibus pertinenti bus ad canonicos, vt ad singulos, valet statutum a maio ri parte. cōtra hoc opponit. de. l. per fundum. ff. de serui. rusti. prædio. Item de regula, in re cōmuni. de reg. iur. li. vj. vbi patet, q' in re etiā cōi pluribus, vt singulis, vnus solus potest impedire dispositionē maioris partis circa ipsam rem. Nā vt dicitur in. l. per fundū. ff. de ser. rusti.

M. iij

SEB. SAPIA. ¶ Quod pater. Vi Abb. in. c. fin. §. de inst. vbi dicit, q' ha bens ius cōferendi, potest filio suo, a liās idoneo confer re. & subiicit, q' non debet affectu carnalitatē moue ri.

ZACHARIAS.

¶ Per missionem annuli. Adde qd' notau in Apo. ad istum in. c. cū inter. nu. §. in apo. in ver. fuerat inuestitus. §. de renun. Ant o. Franc. ¶ Inuestitura qui bus verbis fiat, & qua forma, & qui bus modis: vide per gl. & Bal. in. c. j. in §. fin. per quos fiat inuestit. & in. c. j. quid sit inuestit. in vñ. feud. & adde q' facta per annulum de re vendita, vel donata, operatur licentiam occupan di ipsam rem pro pria autoritate: vt per Inn. in. c. ij. de rer. permut. & te net Bal. in. l. j. §. fin. C. de re permut. & in rub. C. de cōtra. emp. in. xvij. q. & vide Alex. in. l. iij. & in. l. si ex stipula tione. ff. de acquir. pos. & habetur in c. per tuas. de don. & per Ioan. An. in c. cōmissa de elec. SEB. SAPIA. ¶ Ex parte. Vide quod per istū tex. pulchrē consuluit Cal. in. consil. vj. in ti. de his, quæ sunt à præla. refert Fel. in. c. cum dilecta. in penul. col. §. de re. script.

prædi. si tu & ego habemus fundū cōmunem: non potes constituere alicui seruitutē in fundo, nisi ego consentiā: nec sufficit maior pars, si plures essemus domini. Fortius ergo in casu huius. c. non debuit sufficere maior pars: cū reditus canonicorū essent separati. & quilibet singulariter cognosceret fructus suos. Solu. metu contrarij, vt arbitror, dixit Vin. q. hoc processit ex approbatione Papæ: aliās procederet contrariū. Sed secundum hanc opi. Vin. de nihilo seruiret hodiē hæc decre. vnde frustra fuisset posita in hoc volumine: contra id quod habetur. s. in proce. In hoc Inn. dat aliam solutionem valde not. dicens cōtrarium procedere, quando reditus pertinerent etiam ad singulos iure proprio: sed hīc pertinebant iure ecclesiæ. Nā reditus canonici sunt ecclesiæ: licet deputentur singulariter pro eorū sustentatione. Et ex hoc dicto habes plura not. ¶ Primò nota, q. regula cōmunis, qua cauetur, quod dispositum à minori parte vniuersitatis, debet præualere: habet locum non solum quando maior pars disponit de bonis collegij: vt in. c. j. s. eo. tit. sed etiā cū disponit de bonis spectantibus ad singulos, iure tamē collegij. Iste tex. loquitur cū decretum fit pro opere pio & necessario. Vñ crederem, q. si hoc vltimo casu, vellet maior pars disponere, cessante necessitate, vel vtilitate collegij, seu pia & necessaria causa: q. maior pars non posset disponere in præiudiciū minoris partis. Pro quo vide gl. nota. in. c. cum omnes. de. de. constitutio. in gl. j. in fi. & quod no. Io. An. in regula quod omnes tangit. lib. vj. in mercur. vnde dicerem, quod maior pars collegij non potest facere gratiam alicui contradicente minori parte de redditibus, qui proueniunt ad singulos iure collegij. Et optimè facit iste tex. dum fundat se super causa pia & necessaria. Quod bene not. quia multi transeunt simpliciter cum regula generali, quod maior pars facit. sed illa regula, vt prædixi, habet locum in casu prædicto. ¶ Secundò nota ex dictis Inn. no. quod maior pars vniuersitatis non potest obligare bona spectantia ad minorem partem, etiam pro opere pio & necessario, ex quo bona illa perinent ad illos iure proprio. & nō iure collegij. Ratio manifesta est, quia maior pars collegij non habet iurisdictionē in minorem partē: & ideo non potest per statutū suū obligare personas minoris partis, vel eorū patrimonium. Vide Innocen. qui hoc apertius voluit in. c. ex parte. s. de. de. consue. & glo. iuris ciuilibis. in. l. ij. C. quæ sit longa consuetudo. Aliud est, quando maior pars disponit super bonis collegij: quia cū maior pars censeatur tota vniuersitas: vt. s. videtur disposuisse de rebus proprijs: cū bona collegij sint propria ipsius corporis facti, & non singulorum de collegio. xij. q. ij. qui manumittitur. ¶ Dicendum tamen, quod vbi obligata esset vniuersitas, & non habeat vnde satisfaciat de bonis communibus: quia tunc posset singulis imponere collectam, & ad hoc possunt cogi per superiorem: vt habeant, vnde soluant. sic intellige gl. in. l. j. ff. quod cuiusque vni. no. ¶ Et de modo imponendi collectam singulis, vtrum debeat imponi secundum quantitatem patrimonij, an per capita, id est, vt quisq. æqualiter contribuat, nō habito respectu ad vires patrimonij. vide quod notat Inn. in. c. graue. de senten. excō. latius per Bar. in. l. iij. §. actor. ff. de re iudi. do. Anto. referendo prius alle. dictū Inno. dicit, q. maior pars potuit hoc disponere inuita minori parte: quia ad vsum destinatum disponebat, seu deputabat illas portiones singulorum reddituum. Nā cū bona canonici sint ordinata ad fabricā ecclesiæ in defectum non fuit necesse, vt concurreret consensus singulorum. & pro hoc facit tex. in. l. Sabinus. ff. communi diuidun. & quod no. gl. in. c. cū omnes. de consti. ¶ Aduerte, quia hoc dictum nimis restringit hunc tex. nam sequeretur, quod ad alium vsum pium, non procederet dispositio maioris partis super iuribus seu redditibus spectantibus ad singulos iure collegij. Item contra hoc dictum fa-

cit: quia debuisset sufficere dispositio solius Episcopi. Itē contraria loquuntur in re communi: sed hīc nos loquimur in rebus singularibus. Et intelligerem istum tex. quando canonici vltra commoditatem eorū, non possunt conferre ad fabricam: nisi parcē viuendo. Nam si aliquid superest vltra eorū cōmoditatem, credo q. solus Episcopus possit eos compellere ad deputandum superflua ad fabricam necessariam. per. c. de his. & quod ibi no. de eccle. adi. & per doct. in. c. j. eo. tit. & vide Ioan. Andr. in. c. si propter tua debita. de rescrip. lib. vj. & tex. xvj. q. j. c. si monachus. quia in obligatione iuris, nō est necesse habere consensum obligantis: quia in necessitatibus nemo liberalis existit: vt in. l. rem legatam. ff. de adimen. leg.

Vt eccle. benefi. sine diminut. conferan. Rub.

¶ Suprà visum est de collatione beneficiorum fiendis tam à prælato cum consensu capituli: quā ab ipso capitulo tantum. verum tamen, quia beneficia ipsa debent conferri sine diminutione, merito subiicitur ista rubrica.

S Y M M A R I U M.

- 1 Collatio beneficij licet sit facta occulte, est suspecta: tamen si est legitime facta, valet. 7. 18.
- 2 Papa non potest disponere id, quod Deus non dissoneret.
- 3 Accusator vbi non est, quis non potest damnari. vide plenè licet remissiuè. nu. 16.
- 4 Testium depositiones non valent, si tela iudicij non præcessit.
- 5 Actor si non probat, non compellitur reus aliquid probare.
- 6 Iudex a quo, non potest esse coram iudice ad quem, super relictione processus.
- 8 Collatio palam facta inducit presumptionem pro idoneitate personæ: & asserenti contrarium incumbit onus probandi.
- 9 Collatio beneficij, si non fiat intra tempus præfixum, potest immediate fieri ab illo, ad quem fit deuolutio.
- 10 Causa & occasio quomodo differant.
- 11 Plenitudo potestatis Papæ, est supra omne debitum Papalis dignitatis.
- 12 Papa non ligatur suis legibus, nec prædecessorum suorum. Respondens contraria, est suspectus de falsitate.
- 13 Collatio beneficiorum non debet fieri per Prælatum, ex ratione consanguinitatis, vel amicitie: nam est simoniaca, si cessante amicitia, vel consanguinitate, non esset facta. 19.
- 14 Conferens beneficium non debet facere pactum de lucrando partem fructuum dicti beneficij: quia committeret simoniam.
- 15 Episcopus potest deputare fructus beneficij vacantis in aliquem laudabilem vsum ecclesiæ, pro iusta & necessaria causa.
- 17 Reo aliquando incumbit onus probandi ratione alicuius eminentis presumptionis, quæ est contra eum. Actor regulariter debet probare, etiam si reus assumpserit in se onus probandi.
- 18 Electio clandestinè facta, an sit nulla. Clericus non priuatur beneficio propter non residentiam, nisi præcedat monitio. Dispositio. c. quia propter. de elec. solum habet locum in ecclesijs cathedralibus, & regularibus collegiatis.
- 20 Fructus beneficij vacantis possunt deputari per Episcopum, cum capitulo in soluendis debitis, quæ Episcopus contraxit nomine ecclesiæ: secus si nomine suo: quia ecclesiæ tunc non tenetur Episcopus, an possit deputare fructus beneficij vacantis, in quo habet ius pat. in necessarios vsus irrequisito patrono. Episcopus, an possit vnire mensam suam, vel capitulo suo, vel alijs præbendis aliquam ecclesiam. Authorizare quo casu quis possit in facto proprio. Alienatio rei ecclesiasticæ potest dici perpetua, si finito vno tempore, renouetur eidem. Tutor potest emere rem pupilli ipso authore, dummodò emat palam: vel interponat tertiam personam ad emendum, & ipse authorizet. & idem posset facere Episcopus cū ecclesiā suā. Limitatio ad clemen. ij. de reb. eccle. non alie.

a ¶ Tota vniuersitas. Adde quod voluit Cal. consil. iij. hoc ti. Et quis possit imponere collectam, an imponatur habito respectu ad bona, vel ad personas: vide Alexan. consil. lxxviii. j. libr. Ber. Anto. Franc.

b ¶ Collectam circa hoc quod dicitur de collecta, dicat, q. debet imponi secundum facultates patrimonij cuiuscunque: nō autem æqualiter: quia debet plus soluere diues, quā pauper: vt p. Bal. & Imo. in. l. cohæredi. in. §. cohæres. ff. de vul. & pu. & per Bar. post glo. in ver. inopes. in. l. j. C. de apo. pu. li. x. & in. l. ne quid. in. iij. col. ff. de incen. rui. & nau. & in. l. per bienniu. ij. de immu. ne. cō. ce. li. x. & in. l. indi. ctiōes. C. de anno. & tri. eo. lib. & vide Bal. in. l. etiam. in pen. col. C. de ex. rei iud. vbi dicit q. pauper non tenetur ad collectam, quando dictum victum querit. Et dicit etiā, quod debet æstimum diminui diminutis facultatibus. Et ex quibus causis & qualiter imponatur: vide quæ habes in. l. nulli. ff. quod cuiusque vniuer. no. vbi per Bal. Ang. & Fed.

CAP. I.

Vt nostrum. ¶ Rubricā sufficit pro summa

rio. Vel summa sic secundum Abba. Occulta collatio beneficij, licet sit suspecta, bene valet: dummodò aliàs legitimè facta probetur. Hoc dicit. &

est casus not. non tamen facit ad tit. nec omnes indistinctè hoc tenent: sed maior pars concludit cum hoc sumario. vt j. dicitur. Diuiditur in quatuor partes. Primò assignat Papa causam suæ responsionis. Secundo ibi: *cum enim processus papalis*. excusatio, & ad obiecta etiam responsio. Tertiò Archiepiscopi inconuincibilis reprehensio. ibi: *omnibus*. Quartò cautæ & necessariae instructionis prouiso. ibi, *unde credimus*. Et pone casum in terminis: vt in glo. j. super verbo, *nostrum*. ¶ Not. primò ex principio: qd iudicium hominis debet ad sui iustitiam esse conforme iudicio diuino. vnde etiā Papa non potest disponere id, quod Deus non disponderet. & pro hoc videt. tex. in. c. à nobis. ij. de sent. excommu. ¶ Tercundò not. regulam, quòd sine accusatore quis non debet damnari. vnde Ioan. xviii. c. Mulier quis te accusat.

&c. ¶ Tertiò no. qd depositiones testium, non valēt, si tela iudicij non præcessit. ¶ Not. quartò, qd actore non probante, reus compellitur aliquid probare. & sic facit, qd etiam iurare non tenetur. ¶ No. quintò in eo, qd Papa se excusat, qd ignominia iudicis est nō seruare debitum ordinem processus iudicialis. Et facit hæc litera in ar. qd iudex non possit esse testis coram iudice ad quē, si dubitatur de reſtitutione processus: quia semper deponeret pro ordine obseruato: vt euitaret verecundiā suā.

¶ No. sextò in ver. *porro*. quòd collatio beneficij occulta est suspecta. Ex quo clarè inferitur, quòd nō est nulla: aliàs frustra hīc Papa mandasset probari, qd modo canonico &c. quia cum testes faterētur, quòd collatio esset occulta, potuisset Papa immediatè conferre alteri, si collatio nō tenuisset propter clādestinationem. ¶ No. septimò, quòd vbi collatio est facta palam, præsumitur pro idoneitate personę: & asserenti contrarium incumbit onus probandi. ¶ No. octauò bonum tex. quòd lapsò tempore præfixo ad conferendū beneficium, potest is, ad quem fit deuolutio, immediatè conferre: nec tenetur requirere primum collatorē. & cōputatur tempus à die vacationis beneficij. ¶ No. nonò ibi: *causam & occasione*. differētiam inter hæc duo: aliud ergo est causa, aliud occasio. Et aduerte: quia occasio, aliquando capitur in malam partem, scilicet pro excusatione friuola: vt probatur in. c. solitę. de maior. & obediē. Quādoq; capitur in bonā partem: vt hīc. & credo, quòd capiatur hīc pro causa impulsua, & causa capiatur pro causa finali: quia Papa non allegasset contra se. ¶ Not. decimò ibi: *non tam ex plenitudine potestatis*. &c. quòd plenitudo potestatis Papæ est supra debitum officij Papalis. & videtur in hoc ista litera mirabilis. sed potest intelligi de debito officio, scilicet legibus humanis ordinato. Et dicitur debitum: quia iustum & honestum est Principi seruare legem suam: vt. l. digna vox. C. de leg. & c. iustū. ix. dist. sed ex plenitudine potestatis non tenetur illa leges seruare: quia Princeps est solutus legibus uis, & etia suorum prædecessorum: vt in. c. innotuit. de electio. & c. significasti. eodem titū. & c. proposuit. de concess. præbendis. & l. Princeps. ff. de legat. Et nota Papam habere plenitudinem potestatis: si plenitudinem, ergo nullus supra eum. Ad hoc. c. licet. in fine. s. de electioni. & vide quod dixi in capitulo, proposuit præalleg. & capitul. significasti. ¶ Nota vndecimò ex verbo, *omnibus*. quòd respondens contraria, est & habet suspectus de falsitate.

¶ Not. duodecimò, quòd Prælatus peccat conferendo beneficia ex affectione carnali, scilicet ratione consanguinitatis, vel amicitie. ¶ Nota decimamtertiam regulam principalem huius textus, qd conferens beneficium, non debet sibi retinere redditus, nec aliquam portionem ex redditibus. & si facit pactum de hoc cum eo, cui beneficium confert, committit simoniam. ¶ Nota decimoquartò ibi: *pro iusta causa & necessaria*. tex. no. & quotidie alle. qd Episcopus potest pro iusta causa, & necessaria statuere, vt redditus beneficij vacantis deputentur ad certum & laudabilem vsu: ita, qd statutum præiudicabit ad tempus nouiter instituendo. pro hoc facit. c. pen. j. de verbo. signifi. & c. si propter tua debita. de rescrip. libr. vj. An autem possit retinere fructus pro debitis suis: dicā cum glo. fi. Alia vtilia non possunt colligi ex isto textu.

¶ In gl. super ver. *sine accusatore*. Not. ex glo. regulam & plures casus exceptos: & vide quasi consimilem glo. in decre. ij. q. j. c. de manifesta. Alios ponit Spec. in ti. de inquisi. s. quando aut. in prin. de materia per Bar. in. l. ij. s. si publico. ff. de edu. vbi satis eleganter tractatur, an & quādo iudex posset procedere ex officio sine accusatore. Ego dixi plenè tam respectu iuris ciuiliis, quā respectu iuris canonici. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accusa. vbi vide omnino quæ plenissimè scripsi in ista materia. ¶ In gl. super ver. *actore non probante*. in fi. no. glo. & maximè not. primum casum exceptum, qui probatur hīc in litera, qd ratione præsumptionis imminētis cōtra reū transfunditur in eum onus probandi. Nā in casu nostro erat præsumptio contra Archiepiscopum ex multis orta: vt dicitur in litera: ideò habuit necesse probare, qd cancellariā contulisset personæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti. cessante verò præsumptione impugnanti collationem incumbit onus probandi. & vide gl. consimilem in. c. actor. alleg. in gl. & dic regulam istam procedere, etiam si reus vltro subiit onus probandi: nam si actor non probat, debet absolui: etiam si ipse deficiat in probando: quia non perdit priuilegium rei, licet assumpserit in se onus probandi. Non enim potest ferri sententia pro actore, qui nihil probauit: vt in. c. circa. ff. de probatio. Et si diceres, quid prodest reo probare intentionē suā, ex quo venit absolueudus actore non probante? Respondeo, qd prodest, vt pro reo pronūcietur: vnde nō solū absoluetur, sed etiā pronūciabitur dominiū pertinere ad eū, vbi agebatur realiter. & sic de similibus. Itē vt clarius ostendat in nocentiā suā. & not. hanc limitationē ad illā regulā. ¶ In gl. in ver. *occulta*. ibi: *tamen si ille*. &c. not. gl. & tenebis eā menti, qd licet electio clandestinè facta sit nulla: vt in. c. quia propter. de elect. secus tamē est in collatiōe. Archid. tñ in. c. si tibi absenti. de præb. li. vj. videf tenere contrariū. s. qd collatio sit nulla. & dicit Inn. tenere hoc. Sed vt dicit Ioā. An. hīc. & bene hoc nō dicit Inn. sed solū dicit, qd si occultatio non potest esse sine magna negligētiā prouisi, debet sibi auferri beneficiū: quasi sentiat qd propter negligentiam ipsius nō in gerendo se pro Rectore, & nō officiādo ecclesiā, posset priuari. Sed nec istud dictum placet doct. hīc. quia iure nō probatur. ideò talis poena nō est imponenda. facit de poe. dist. j. poenæ. & quod no. gl. in. c. si j. de iure pa. facit. c. ex parte. s. de clerici. non residen. vbi ex non residentia nō priuatur quis nisi præcedat admōitio. Et credo, qd hīc sit casus pro vtrobiq; dicto. nā in ver. *porro*. dicit, qd ista collatio, seu donatio occulta, nō carebat suspiciōe: & sic nō erat nulla. Nā cū testes Archiepiscopi dixissent, qd Episcopus voluit collationē esse secretam: si clandestinas suffecisset ad nullitatē actus. Papa immediatè prouuntiaisset collationē nullā: nec oportuisset procedere ad vltiora, vt fecit. Itē si suffecisset ad collationē ipsius, cassasset immediatè, ex quo testes deposuerunt de clandestinitate: sed ex eo Papa mandat, vt probeat Archiepiscopus, qd tempore cōpetētj cōtulit. &c. videtur velle sustinere collationē: aliàs

do beneficia ex affectione carnali, scilicet ratione consanguinitatis, vel amicitie. ¶ Nota decimamtertiam regulam principalem huius textus, qd conferens beneficium, non debet sibi retinere redditus, nec aliquam portionem ex redditibus. & si facit pactum de hoc cum eo, cui beneficium confert, committit simoniam. ¶ Nota decimoquartò ibi: *pro iusta causa & necessaria*. tex. no. & quotidie alle. qd Episcopus potest pro iusta causa, & necessaria statuere, vt redditus beneficij vacantis deputentur ad certum & laudabilem vsu: ita, qd statutum præiudicabit ad tempus nouiter instituendo. pro hoc facit. c. pen. j. de verbo. signifi. & c. si propter tua debita. de rescrip. libr. vj. An autem possit retinere fructus pro debitis suis: dicā cum glo. fi. Alia vtilia non possunt colligi ex isto textu.

¶ In gl. super ver. *sine accusatore*. Not. ex glo. regulam & plures casus exceptos: & vide quasi consimilem glo. in decre. ij. q. j. c. de manifesta. Alios ponit Spec. in ti. de inquisi. s. quando aut. in prin. de materia per Bar. in. l. ij. s. si publico. ff. de edu. vbi satis eleganter tractatur, an & quādo iudex posset procedere ex officio sine accusatore. Ego dixi plenè tam respectu iuris ciuiliis, quā respectu iuris canonici. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accusa. vbi vide omnino quæ plenissimè scripsi in ista materia. ¶ In gl. super ver. *actore non probante*. in fi. no. glo. & maximè not. primum casum exceptum, qui probatur hīc in litera, qd ratione præsumptionis imminētis cōtra reū transfunditur in eum onus probandi. Nā in casu nostro erat præsumptio contra Archiepiscopum ex multis orta: vt dicitur in litera: ideò habuit necesse probare, qd cancellariā contulisset personæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti. cessante verò præsumptione impugnanti collationem incumbit onus probandi. & vide gl. consimilem in. c. actor. alleg. in gl. & dic regulam istam procedere, etiam si reus vltro subiit onus probandi: nam si actor non probat, debet absolui: etiam si ipse deficiat in probando: quia non perdit priuilegium rei, licet assumpserit in se onus probandi. Non enim potest ferri sententia pro actore, qui nihil probauit: vt in. c. circa. ff. de probatio. Et si diceres, quid prodest reo probare intentionē suā, ex quo venit absolueudus actore non probante? Respondeo, qd prodest, vt pro reo pronūcietur: vnde nō solū absoluetur, sed etiā pronūciabitur dominiū pertinere ad eū, vbi agebatur realiter. & sic de similibus. Itē vt clarius ostendat in nocentiā suā. & not. hanc limitationē ad illā regulā. ¶ In gl. in ver. *occulta*. ibi: *tamen si ille*. &c. not. gl. & tenebis eā menti, qd licet electio clandestinè facta sit nulla: vt in. c. quia propter. de elect. secus tamē est in collatiōe. Archid. tñ in. c. si tibi absenti. de præb. li. vj. videf tenere contrariū. s. qd collatio sit nulla. & dicit Inn. tenere hoc. Sed vt dicit Ioā. An. hīc. & bene hoc nō dicit Inn. sed solū dicit, qd si occultatio non potest esse sine magna negligētiā prouisi, debet sibi auferri beneficiū: quasi sentiat qd propter negligentiam ipsius nō in gerendo se pro Rectore, & nō officiādo ecclesiā, posset priuari. Sed nec istud dictum placet doct. hīc. quia iure nō probatur. ideò talis poena nō est imponenda. facit de poe. dist. j. poenæ. & quod no. gl. in. c. si j. de iure pa. facit. c. ex parte. s. de clerici. non residen. vbi ex non residentia nō priuatur quis nisi præcedat admōitio. Et credo, qd hīc sit casus pro vtrobiq; dicto. nā in ver. *porro*. dicit, qd ista collatio, seu donatio occulta, nō carebat suspiciōe: & sic nō erat nulla. Nā cū testes Archiepiscopi dixissent, qd Episcopus voluit collationē esse secretam: si clandestinas suffecisset ad nullitatē actus. Papa immediatè prouuntiaisset collationē nullā: nec oportuisset procedere ad vltiora, vt fecit. Itē si suffecisset ad collationē ipsius, cassasset immediatè, ex quo testes deposuerunt de clandestinitate: sed ex eo Papa mandat, vt probeat Archiepiscopus, qd tempore cōpetētj cōtulit. &c. videtur velle sustinere collationē: aliàs

do beneficia ex affectione carnali, scilicet ratione consanguinitatis, vel amicitie. ¶ Nota decimamtertiam regulam principalem huius textus, qd conferens beneficium, non debet sibi retinere redditus, nec aliquam portionem ex redditibus. & si facit pactum de hoc cum eo, cui beneficium confert, committit simoniam. ¶ Nota decimoquartò ibi: *pro iusta causa & necessaria*. tex. no. & quotidie alle. qd Episcopus potest pro iusta causa, & necessaria statuere, vt redditus beneficij vacantis deputentur ad certum & laudabilem vsu: ita, qd statutum præiudicabit ad tempus nouiter instituendo. pro hoc facit. c. pen. j. de verbo. signifi. & c. si propter tua debita. de rescrip. libr. vj. An autem possit retinere fructus pro debitis suis: dicā cum glo. fi. Alia vtilia non possunt colligi ex isto textu.

¶ In gl. super ver. *sine accusatore*. Not. ex glo. regulam & plures casus exceptos: & vide quasi consimilem glo. in decre. ij. q. j. c. de manifesta. Alios ponit Spec. in ti. de inquisi. s. quando aut. in prin. de materia per Bar. in. l. ij. s. si publico. ff. de edu. vbi satis eleganter tractatur, an & quādo iudex posset procedere ex officio sine accusatore. Ego dixi plenè tam respectu iuris ciuiliis, quā respectu iuris canonici. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accusa. vbi vide omnino quæ plenissimè scripsi in ista materia. ¶ In gl. super ver. *actore non probante*. in fi. no. glo. & maximè not. primum casum exceptum, qui probatur hīc in litera, qd ratione præsumptionis imminētis cōtra reū transfunditur in eum onus probandi. Nā in casu nostro erat præsumptio contra Archiepiscopum ex multis orta: vt dicitur in litera: ideò habuit necesse probare, qd cancellariā contulisset personæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti. cessante verò præsumptione impugnanti collationem incumbit onus probandi. & vide gl. consimilem in. c. actor. alleg. in gl. & dic regulam istam procedere, etiam si reus vltro subiit onus probandi: nam si actor non probat, debet absolui: etiam si ipse deficiat in probando: quia non perdit priuilegium rei, licet assumpserit in se onus probandi. Non enim potest ferri sententia pro actore, qui nihil probauit: vt in. c. circa. ff. de probatio. Et si diceres, quid prodest reo probare intentionē suā, ex quo venit absolueudus actore non probante? Respondeo, qd prodest, vt pro reo pronūcietur: vnde nō solū absoluetur, sed etiā pronūciabitur dominiū pertinere ad eū, vbi agebatur realiter. & sic de similibus. Itē vt clarius ostendat in nocentiā suā. & not. hanc limitationē ad illā regulā. ¶ In gl. in ver. *occulta*. ibi: *tamen si ille*. &c. not. gl. & tenebis eā menti, qd licet electio clandestinè facta sit nulla: vt in. c. quia propter. de elect. secus tamē est in collatiōe. Archid. tñ in. c. si tibi absenti. de præb. li. vj. videf tenere contrariū. s. qd collatio sit nulla. & dicit Inn. tenere hoc. Sed vt dicit Ioā. An. hīc. & bene hoc nō dicit Inn. sed solū dicit, qd si occultatio non potest esse sine magna negligētiā prouisi, debet sibi auferri beneficiū: quasi sentiat qd propter negligentiam ipsius nō in gerendo se pro Rectore, & nō officiādo ecclesiā, posset priuari. Sed nec istud dictum placet doct. hīc. quia iure nō probatur. ideò talis poena nō est imponenda. facit de poe. dist. j. poenæ. & quod no. gl. in. c. si j. de iure pa. facit. c. ex parte. s. de clerici. non residen. vbi ex non residentia nō priuatur quis nisi præcedat admōitio. Et credo, qd hīc sit casus pro vtrobiq; dicto. nā in ver. *porro*. dicit, qd ista collatio, seu donatio occulta, nō carebat suspiciōe: & sic nō erat nulla. Nā cū testes Archiepiscopi dixissent, qd Episcopus voluit collationē esse secretam: si clandestinas suffecisset ad nullitatē actus. Papa immediatè prouuntiaisset collationē nullā: nec oportuisset procedere ad vltiora, vt fecit. Itē si suffecisset ad collationē ipsius, cassasset immediatè, ex quo testes deposuerunt de clandestinitate: sed ex eo Papa mandat, vt probeat Archiepiscopus, qd tempore cōpetētj cōtulit. &c. videtur velle sustinere collationē: aliàs

do beneficia ex affectione carnali, scilicet ratione consanguinitatis, vel amicitie. ¶ Nota decimamtertiam regulam principalem huius textus, qd conferens beneficium, non debet sibi retinere redditus, nec aliquam portionem ex redditibus. & si facit pactum de hoc cum eo, cui beneficium confert, committit simoniam. ¶ Nota decimoquartò ibi: *pro iusta causa & necessaria*. tex. no. & quotidie alle. qd Episcopus potest pro iusta causa, & necessaria statuere, vt redditus beneficij vacantis deputentur ad certum & laudabilem vsu: ita, qd statutum præiudicabit ad tempus nouiter instituendo. pro hoc facit. c. pen. j. de verbo. signifi. & c. si propter tua debita. de rescrip. libr. vj. An autem possit retinere fructus pro debitis suis: dicā cum glo. fi. Alia vtilia non possunt colligi ex isto textu.

¶ In gl. super ver. *sine accusatore*. Not. ex glo. regulam & plures casus exceptos: & vide quasi consimilem glo. in decre. ij. q. j. c. de manifesta. Alios ponit Spec. in ti. de inquisi. s. quando aut. in prin. de materia per Bar. in. l. ij. s. si publico. ff. de edu. vbi satis eleganter tractatur, an & quādo iudex posset procedere ex officio sine accusatore. Ego dixi plenè tam respectu iuris ciuiliis, quā respectu iuris canonici. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accusa. vbi vide omnino quæ plenissimè scripsi in ista materia. ¶ In gl. super ver. *actore non probante*. in fi. no. glo. & maximè not. primum casum exceptum, qui probatur hīc in litera, qd ratione præsumptionis imminētis cōtra reū transfunditur in eum onus probandi. Nā in casu nostro erat præsumptio contra Archiepiscopum ex multis orta: vt dicitur in litera: ideò habuit necesse probare, qd cancellariā contulisset personæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti. cessante verò præsumptione impugnanti collationem incumbit onus probandi. & vide gl. consimilem in. c. actor. alleg. in gl. & dic regulam istam procedere, etiam si reus vltro subiit onus probandi: nam si actor non probat, debet absolui: etiam si ipse deficiat in probando: quia non perdit priuilegium rei, licet assumpserit in se onus probandi. Non enim potest ferri sententia pro actore, qui nihil probauit: vt in. c. circa. ff. de probatio. Et si diceres, quid prodest reo probare intentionē suā, ex quo venit absolueudus actore non probante? Respondeo, qd prodest, vt pro reo pronūcietur: vnde nō solū absoluetur, sed etiā pronūciabitur dominiū pertinere ad eū, vbi agebatur realiter. & sic de similibus. Itē vt clarius ostendat in nocentiā suā. & not. hanc limitationē ad illā regulā. ¶ In gl. in ver. *occulta*. ibi: *tamen si ille*. &c. not. gl. & tenebis eā menti, qd licet electio clandestinè facta sit nulla: vt in. c. quia propter. de elect. secus tamē est in collatiōe. Archid. tñ in. c. si tibi absenti. de præb. li. vj. videf tenere contrariū. s. qd collatio sit nulla. & dicit Inn. tenere hoc. Sed vt dicit Ioā. An. hīc. & bene hoc nō dicit Inn. sed solū dicit, qd si occultatio non potest esse sine magna negligētiā prouisi, debet sibi auferri beneficiū: quasi sentiat qd propter negligentiam ipsius nō in gerendo se pro Rectore, & nō officiādo ecclesiā, posset priuari. Sed nec istud dictum placet doct. hīc. quia iure nō probatur. ideò talis poena nō est imponenda. facit de poe. dist. j. poenæ. & quod no. gl. in. c. si j. de iure pa. facit. c. ex parte. s. de clerici. non residen. vbi ex non residentia nō priuatur quis nisi præcedat admōitio. Et credo, qd hīc sit casus pro vtrobiq; dicto. nā in ver. *porro*. dicit, qd ista collatio, seu donatio occulta, nō carebat suspiciōe: & sic nō erat nulla. Nā cū testes Archiepiscopi dixissent, qd Episcopus voluit collationē esse secretam: si clandestinas suffecisset ad nullitatē actus. Papa immediatè prouuntiaisset collationē nullā: nec oportuisset procedere ad vltiora, vt fecit. Itē si suffecisset ad collationē ipsius, cassasset immediatè, ex quo testes deposuerunt de clandestinitate: sed ex eo Papa mandat, vt probeat Archiepiscopus, qd tempore cōpetētj cōtulit. &c. videtur velle sustinere collationē: aliàs

do beneficia ex affectione carnali, scilicet ratione consanguinitatis, vel amicitie. ¶ Nota decimamtertiam regulam principalem huius textus, qd conferens beneficium, non debet sibi retinere redditus, nec aliquam portionem ex redditibus. & si facit pactum de hoc cum eo, cui beneficium confert, committit simoniam. ¶ Nota decimoquartò ibi: *pro iusta causa & necessaria*. tex. no. & quotidie alle. qd Episcopus potest pro iusta causa, & necessaria statuere, vt redditus beneficij vacantis deputentur ad certum & laudabilem vsu: ita, qd statutum præiudicabit ad tempus nouiter instituendo. pro hoc facit. c. pen. j. de verbo. signifi. & c. si propter tua debita. de rescrip. libr. vj. An autem possit retinere fructus pro debitis suis: dicā cum glo. fi. Alia vtilia non possunt colligi ex isto textu.

¶ In gl. super ver. *sine accusatore*. Not. ex glo. regulam & plures casus exceptos: & vide quasi consimilem glo. in decre. ij. q. j. c. de manifesta. Alios ponit Spec. in ti. de inquisi. s. quando aut. in prin. de materia per Bar. in. l. ij. s. si publico. ff. de edu. vbi satis eleganter tractatur, an & quādo iudex posset procedere ex officio sine accusatore. Ego dixi plenè tam respectu iuris ciuiliis, quā respectu iuris canonici. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accusa. vbi vide omnino quæ plenissimè scripsi in ista materia. ¶ In gl. super ver. *actore non probante*. in fi. no. glo. & maximè not. primum casum exceptum, qui probatur hīc in litera, qd ratione præsumptionis imminētis cōtra reū transfunditur in eum onus probandi. Nā in casu nostro erat præsumptio contra Archiepiscopum ex multis orta: vt dicitur in litera: ideò habuit necesse probare, qd cancellariā contulisset personæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti. cessante verò præsumptione impugnanti collationem incumbit onus probandi. & vide gl. consimilem in. c. actor. alleg. in gl. & dic regulam istam procedere, etiam si reus vltro subiit onus probandi: nam si actor non probat, debet absolui: etiam si ipse deficiat in probando: quia non perdit priuilegium rei, licet assumpserit in se onus probandi. Non enim potest ferri sententia pro actore, qui nihil probauit: vt in. c. circa. ff. de probatio. Et si diceres, quid prodest reo probare intentionē suā, ex quo venit absolueudus actore non probante? Respondeo, qd prodest, vt pro reo pronūcietur: vnde nō solū absoluetur, sed etiā pronūciabitur dominiū pertinere ad eū, vbi agebatur realiter. & sic de similibus. Itē vt clarius ostendat in nocentiā suā. & not. hanc limitationē ad illā regulā. ¶ In gl. in ver. *occulta*. ibi: *tamen si ille*. &c. not. gl. & tenebis eā menti, qd licet electio clandestinè facta sit nulla: vt in. c. quia propter. de elect. secus tamē est in collatiōe. Archid. tñ in. c. si tibi absenti. de præb. li. vj. videf tenere contrariū. s. qd collatio sit nulla. & dicit Inn. tenere hoc. Sed vt dicit Ioā. An. hīc. & bene hoc nō dicit Inn. sed solū dicit, qd si occultatio non potest esse sine magna negligētiā prouisi, debet sibi auferri beneficiū: quasi sentiat qd propter negligentiam ipsius nō in gerendo se pro Rectore, & nō officiādo ecclesiā, posset priuari. Sed nec istud dictum placet doct. hīc. quia iure nō probatur. ideò talis poena nō est imponenda. facit de poe. dist. j. poenæ. & quod no. gl. in. c. si j. de iure pa. facit. c. ex parte. s. de clerici. non residen. vbi ex non residentia nō priuatur quis nisi præcedat admōitio. Et credo, qd hīc sit casus pro vtrobiq; dicto. nā in ver. *porro*. dicit, qd ista collatio, seu donatio occulta, nō carebat suspiciōe: & sic nō erat nulla. Nā cū testes Archiepiscopi dixissent, qd Episcopus voluit collationē esse secretam: si clandestinas suffecisset ad nullitatē actus. Papa immediatè prouuntiaisset collationē nullā: nec oportuisset procedere ad vltiora, vt fecit. Itē si suffecisset ad collationē ipsius, cassasset immediatè, ex quo testes deposuerunt de clandestinitate: sed ex eo Papa mandat, vt probeat Archiepiscopus, qd tempore cōpetētj cōtulit. &c. videtur velle sustinere collationē: aliàs

SEBASTIANA

¶ Secundū Abb. Vide Abb. in. c. cū olim. col. pen. s. de causa pos. & proprie. & an ex clandestino facto oriatur sinistra suspicio vide Abba. distinguentem in. c. sanē. j. de cele. mis. Fel. in. c. cum quidam. col. iij. versi. sexta declaratio. s. de iureiurā. & Ias. in. s. sequens. ver. ex maleficijs. col. iij. institutu. de actio. vbi late, quādo quis magis delinquat, an cum facit actū clā, an verò cū palam.

SEBASTIANA

¶ Occasio. Vide moder. in rubri. C. qui admit. & ibi And. sic. in repet. col. v. & Fel. in. d. c. solitæ. col. ij. s. de maio. & obediē.

ACHARIAS

¶ Etiam si reus vltro subiit onus probandi. Adde Car. in. cle. j. vt lite pen. bo. glo. in ver. captio. & Barto. in l. circa. ff. de prob. & tex. glo. & doc. in. c. si. in vers. probatiōe. & in. c. mulieri. in ver. absolu. tæ. s. de iureiurā. l. mol. & doc. in. c. in presentia. s. de probat. Alexā. in. l. si neq; Reus. ff. de iureiur. & Rot. de. ci. clxij. inci. reus in no.

Anto. Francif.

¶ Tu dicas, qd actori regulariter incumbit onus probandi. l. ij. & l. ab ea parte. ff. de prob. & in. l. actor. C. eo. Imò reus actore nō probate, etiā si nihil præstiterit, neque ipse probauerit, debet absolui: vt in. l. qui accusare. C. de edē. Sed si ipse reus se adstringit ad probandū id, quod probare nō tenetur: imputatur ei. de quo plenè per Alexā. post Bar. & Ang. in. d. l. qui accusare. C. de eden.

frustra admitterentur probationes, quarū nullus sequeretur effectus: vt in. c. cum contingat. de off. dele. Et credo q̄ in quantum gl. facit differētiā inter collationē & electionem, q̄ procedat dictū gl. in electione, in qua est seruanda forma. c. quia propter. non autem in alijs: quia cū publicatio fit de forma illius. c. non dicemus aliam collationem corruere, vbi non subest defectus formæ. Illud enim. c. quia propter. tantū procedit in ecclesijs cathedralibus & regularibus collegiatis: non autem in alijs. Vnde sufficiunt in illis simplices consensus canonicorum: nec debemus inducere pœnā nullitatis ex quo non est iure expressum: nec extendere constitutionem pœnalem. Nam pœnalis est illa cōstitutio, in quantū inducit pœnā retractationis. iuxta no. per gl. in. c. decet. de immu. eccle. li. vj. & plenius dixi, an & quando retractatio actus sit pœna. in. c. cognoscentes. de const. ¶ In gl. super ver. carnalitatem. ibi: *simoniam committere*. not. gl. quod conferens beneficium spirituale cōsanguineo^a, vel amico, aliās non concessurus: cessante consanguinitate, vel amicitia: cōmittit simoniā. Tu dic, vt plenius not. in. c. tua. de æta. & quali. j. q. j. c. si quis neq. & c. sunt nōnulli. ¶ In glo. super verb. *constituit*. in fi. no. semper hāc gl. q̄ Episcopus cum capitulo suo potest statuendo retinere ad tempus fructus beneficiorum vacantium in sua dioecesi pro exoneratione suorum debitorum. Et intellige de debitis contractis nomine ecclesiæ: nam si cōtraxisset priuato nomine, nō teneretur ecclesiæ: vt in. c. j. de solut. & opi. huius gl. tenet etiam Innoc. qui multū latē prosequitur hūc istum articulum ponendo latā potestatem Episcoporum circa beneficia subiecta. Nam ex causa illa vnit & diuidit, vt in. c. sicut vnire. de excels. præl. & c. ad audientiam. de eccle. edific. & c. vacante. s. de præben. Itē supprimit dignitatem: vt no. in. c. cū accessissent. de const. re. vnus eccle. donat alteri^b vt in. c. j. de reb. ecc. non alie. li. vj. no. in. c. constitutus. de reli. do. Sic poterit fructus beneficij vacantis seruare ex cā, pro vtilitate ipsius ecclesiæ: vel pro vsibus suis ex quo indiget. Et videtur Inn. velle, q̄ hanc alienationē & simile potest Episcopus facere, etiam si beneficiū sit ius patronatus laicorū. ar. x. q. j. nouerint. l. & c. regēda. Fatetur tamē q̄ de honestate debet in alienatione requirere consensum patronorum: & patroni tamen poterunt extra causam contradicere: vt. xvj. q. ij. c. filijs vel nepotibus. ¶ Et no. hoc vltimum dictū, q̄ in alienatione ecclesiæ patronatē de honestate, & non de necessitate, requiritur cōsensus patronorum. & satis placet per. d. c. nouerint. sed quia patronus potest cōtradicare, vbi sine causa fieret alienatio: vt in. d. c. filijs. vtile est ad litigia euitanda habere consensum ipsorū patronorū. Sed quo ad principale dictū gl. & Inn. aduerte, quia videtur ob stare multū cle. ij. de reb. eccle. non alie. vbi dicitur Episcopū non posse vnire mēse suæ vel capitulo aliquā ecclesiæ. licet possit vnire singularibus præbendis. vt in. c. exposuisti. de præb. Ratio, quia veniēdo mensæ suæ: vel capitulo, autorizaret in facto proprio, quod nō licet: vt in. l. j. & l. pupillus. ff. de autho. tut. Et licet Io. An. apertē nō firmet hāc opi. cōtrariā: tamē videtur magis in istā partē inclinare: & clarius hāc opi. cōtrariam sentit in. c. si propter tua debita. de resc. li. vj. Nec ob. si dicatur cle. præl. loqui in perpetua cōcessione: hūc verò ad tēpus: quia duplex est causa prohibitionis. vna perpetuæ alienationis: altera ne autorizaret in facto proprio. Vnde in concessione temporali, licet cesset prima causa, nō cessat secūda. sufficit ergo alteram cā subesse: vt in. l. de nup. s. affinitatis. Et si diceremus cōtrariū, posset Episcopus facere fraudē: quia reuocaret confessionē in fine quinquēnij: & sic indirectē facere eā perpetuā. Et satis mihi placet hoc dictū cōtrariū. sed difficile est rēdere ad istū text. pōt tamē intelligi, quando Episcopus cōstituit hoc nō pro vtilitate suæ mensæ, vel capitu-

li: sed pro vtilitate ecclesiæ cathedralis: puta, si fabrica ecclesiæ cathedralis non sufficit: nec canonici cū Episcopo sunt potētes ad restorationē fabricæ: poterit tunc constituere cū capitulo: vt fructus beneficiorū vacantium cedat fabricæ ad certū tēpus. & hoc voluit Io. An. in. d. c. si propter. & bene facit. d. c. j. de reb. eccle. non alie. lib. vj. Cōtra hoc tamen facit iste tex. vbi Episcopus reseruauit vsibus suis: & potest dici, q̄ Papa in ver. si verò. nō refert se ad factū illius Episcopi, sed dat regulā generalē: an & qñ possit Episc. retinere fructus ecclesiæ vacantis: & dicit q̄ pro iusta & necessaria causa, hoc pōt: sed non est iusta: vt retineat pro vtilitate propria: ne autorizet in facto suo. Nec ob. c. pen. de verb. sig. quod gl. alle. pro se. nā ibi Episcopus impetrauit hoc priuilegiū à Papa: ergo per se non poterat: quia frustra precibus impetratur & c. C. de Thesau. l. j. li. x. & no. in. c. j. s. de resc. & licet cā in se sit iusta: tñ obstat, quod dixi, ne autorizet in facto proprio: sed multum me mouet in cōtrariū. d. l. pupillus. s. pe. vbi dicit multum singulariter tutorē posse emere rē pupilli ipso authore. dūmodo hoc faciat palā: vel interponere tertiā personā ad emēdū: & poterit ipse præstare auctoritatē. & vtrūq̄ modū ibi approbat Bald. quod videtur cōtra. d. cle. fi. & dicta Ioan An. Sed posset dici, q̄ illa cle. procedit in collatiōe, seu in donatiōe gratuita. Nā ibi est semper suspicio: sed in contractu nō gratuito vt venditio, quæ palā explicatur: cessat suspicio contra tutorē. & pro hoc facit. l. j. & d. l. pupillus. in prin. vbi patet, q̄ pupillus non potest obligari tutori ipso authore: quia vt dixi factum est gratuitum. Et ex illa lege potes capere bonam limitationē ad dictam cle. ij. vt prælatus posset emere nomine proprio rem ecclesiæ inferioris, & autorizare in facto proprio, quod notabis. Abbas.

De rebus ecclesiæ alienandis, uel non, Rub.

¶ Continuat ad præcedētia hoc ordine. Suprà visum est de rebus spiritualibus clericorum. s. de præbendis & beneficijs: merito restat videre de rebus temporalibus eorundem: quas interdū clerici alienant. & quia dubitari potest, nunquid teneat alienatio, merito subiicitur hæc rubri. de reb. eccle. non alien. Vel sic. Suprà visum est de collatione præbendarū & beneficiorum. sed quia præbendati & beneficiati interdum alienant bona præbendarum & beneficiorum: ideo subiicitur hæc rubrica. Nico. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælatus non potest res vnus ecclesiæ alteri dare: nec adinuicem permutare sine ipsarum consensu. 2. 4. cum causa tamen potest facere. 5.
- Episcopus habet plenam potestatem in ecclesijs sibi subiectis.
- 3 Abbas habet iura Episcopalia in eccle. sibi pleno iure subiectis. Iura episcopalia possunt acquiri per inferiorem prælatum: forte per præscriptionem.
- Prælatus inferior Episcopo non habet ius autorizandi in alienationibus rerum ecclesiasticarum.
- 4 Permutare non possunt inter se canonici domos fide assignatas sine licentia superioris.
- 5 Episcopus si edificauit aliquam nouam ecclesiam potest illam dotare de superabundantibus fructibus alterius: dummodo præcedant solennitates.
- Ecclesia tenetur de suis fructibus superabundantibus supplere laicis indigentibus, & alteri ecclesiæ indigenti.

C A P. I.

Non licet. ¶ Breue est & p alia verba potest sic sumari. ¶ Non potest Prælatus res vnus ecclesiæ alteri dare, nec inuicem res illas commutare sine ambarū consensu. h. d. ¶ Nota. j. quod licet Episcopus habeat plenam potestatem in ecclesijs sibi subiectis: x. q. j. per totum. non tñ potest pro libito rē ecclesiæ sibi subiectæ alienare, etiā donando alteri ecclesiæ subiectæ: & hoc in

S E E. S A P I A.

- a ¶ Cōsanguineo. Adde quod Papa 19 peccat mortaliter si det res ecclesiæ. a sticas consanguineis suis: vt eos diuites faciat præ alijs, vt per Feli. in. c. quæ in ecclesia. 20 rum. col. xvj. vers. & quouis respectu. s. de consti.
- b ¶ Et diuidit. Adde qd voluit Lappus all. lxvij. in fi.
- c ¶ Donat alteri. Adde do. Car. consil. viij. Cal. consil. iij. de re. eccle. & vi de Ro. cōs. lxxvij.

& hoc in dubio sine causa. Quid autem si causa subfit, dicam cum glo. j. ¶ No. ibi: *vel Abbati*. q. Abbas potest interponere autoritatē alienationi rei ecclesiæ sibi subiectæ. & intellige, quādo Abbas habet in illa ecclesia ius episcopale: vt quia ecclesia est sibi pleno iure subiecta. Nam tunc omnia iura episcopalia, quæ sunt iurisdictionis potest: vt Episcopus exercere. vide glof. no. in cle. j. eodē titu. per Inn. in. c. ij. de transac. & quod dixi in. c. significasti. de foro compe. aliās autem non potest prælati inferior Episcopo autorizare in facto alienationis. Est enī hoc ius episcopale. xij. q. ij. c. placuit. & c. Abbatibus. xvij. q. iij. c. in venditionibus. & sic collige quod ista iura episcopalia sunt acquisibilia per inferiorem prælatū. pro hoc. c. j. de capel. mona. li. vj. & c. cum olim. & c. auditis. de præscrip. ¶ Vltimò no. quod ecclesiæ nō possunt res suas adinuicem cōmutare sine licentia superioris: nec superior sine licentiā ipsarū eccl. & arguit Vincē. canonicos non posse commutare domos sibi assignatas, vt canonicis: sine licentia superioris. de quo tamen dic, vt latius dicam in. c. quæsitum. de rerum permut. ¶ In gl. j. ibi: *ex causa tamen posset*. no. bene gl. & communiter tenetur hæc prima opi. vnde dicunt Inn. & Hostien. quod si iusta est causa, vt quia Episcopus ædificauit nouam ecclesiam potest dare iura matricis ecclesiæ illi ecclesiæ nouiter ædificatæ, quatenus sibi assignet certam partem parochiæ ipsius. de quo in. c. ad audientiam. alle. in gl. Et vide tex. expressum in. d. c. j. eo. ti. lib. vj. vbi Episcopus cum capitulo decimas vnius ecclesiæ contulit archidiaconatui indigenti. & illa donatio fuit reuocata, nō ex defectu potestatis: sed quia nō præcessit tractatus: nec fuit datus defensor ecclesiæ cū vacaret: nec constabat de necessaria causa. Si ergo subfit causa, & feruetur solenitas debita, de qua. xij. q. ij. c. sine exceptione. & in. d. c. j. tenebit donatio. & vide quod not. Inno. s. c. proxi. & in gl. in. c. constitutus. de religio. domi. & nil mirum. nā ecclesiæ particulares sunt membra vnius ecclesiæ vniuersalis. xxij. q. j. c. loquitur. vnde debent adinuicem sibi subuenire: sicut membra vnius corporis. Nam & sic laicis indigentibus tenentur clerici subuenire de bonis ecclesiæ, quatenus illius facultates suppetant. xvj. q. j. c. fi. lxx. xvij. distin. c. j. & vide tex. in. c. videntes. xij. q. j. fortius tenentur subuenire ecclesijs indigentibus. Et intellige quādo aliquid superest vltra necessaria: quia primò subueniendū est ministris proprijs, & necessarijs vsibus ipsius ecclesiæ: vt in. c. pastoralis. s. de his, quæ fiunt à præla. & c. de his. de eccle. edifi. Abbas.

✠ S V M M A R I V M ✠

- 1 Principes seculares non possunt donare bona ecclesiæ: & accipientes huiusmodi donationem excommunicantur: & si quia bona habet legitimè ab ecclesia. perdit. 2. s.
- 2 Ecclesia recognoscit Principes seculares in temporalibus, & ratione feudi.
- 3 Ecclesia non solum debet subuenire clericis indigentibus: sed etiam laicis.
- 4 Inuadens rem alterius ex titulo euidenter inualido: dicitur illam rem rapere.
- 5 Princeps. s. Imperator. si donauit rem alterius ignoranter, non potest molestari post quadriennium: ante sic, ad estimationem: donatarius verò nunquam.
- 6 Imperator potest rem, quam habet communem cum priuato, disponere ad libitum suum: & priuato de precio satisfacere.

CAP. II.

Vires.

¶ Principes seculares ecclesiæ donare non possunt, & qui ab eis recipiunt, excoicantur: & perdūt oīa quæ ab ecclesia aliās legitimè obtinebāt. h. d. secū dum vnū intellectum, qui satis placet. ¶ Casus literalis.

Olim qdā petebāt à regibus res eccl. & obtinebāt aliquā: & quia istud iniquū erat, statuit conciliū Lugdun. q. illa, quæ ita traduntur, irrita habeantur: & à cōmunionē ecclesiæ cui facultatem auferre cupiunt: excludantur. Ber. ¶ Nota primò, quod Princeps secularis non habet iurisdictionem, nec potestatem in rebus temporalibus ecclesiarum. & sic licet habeant iurisdictionem in rebus temporalibus possessis à laicis: vt. l. bene à zenone. C. de quadrienn. præscrip. & c. quo iure. viij. distin. in rebus tamen ecclesiasticis, censentur priuata personæ. ad hoc. x. q. j. c. nouerint. & xvj. q. j. c. similiter. Hoc intellige verum, nisi essent bona feudalialia, quæ habent originem à laico. Nam tunc laicus & Imperator debent recognoscere in superiores ratione feudi: vt in. c. verum. s. de foro compe. Sic intellige text. & Inno. in. c. solite. de maio. & obed. vbi dicitur, q. in temporalibus debent clerici Imperatori obedire. ¶ Secundò not. ibi: *egentium substantiam*. iuncto principio, quod bona ecclesiarum sunt deputata principaliter pro indigentibus, uon solum clericis, sed etiam laicis. xij. quæst. j. c. videntes. tamen clerici debent principaliter ministrare. alleg. c. pastoralis. s. de his, quæ fiunt à præla. ¶ Nota. iij. ibi: *rapunt*. quod inuadens rem alterius ex titulo apertè inualido, dicitur illam rem rapere: quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. c. quod autem. de iurepat. & c. Daibertum. j. q. vij. & vide quod not. xij. q. ij. c. non liceat Papæ. Not. iij. ibi: *irrita habeantur, quæ obtinent*. secundum intellectum, qui videtur placere multis doctores. quod omnia habita ab his, qui obtinent res ecclesiæ à principibus secularibus: licet aliās titulo legitimo, debent redire ad ecclesiam: cū in pœnam eorum cassetur hic talis titulus. Secundum verò alium intellectum, qui placet Inno. debet intelligi tex. de his, quæ obtinent nunc ab ipsis principibus: sed prima lect. est nota. & facit finis cap. & c. ij. de foro compe. ¶ Not. vltimò, quod ledens vnam ecclesiam, videtur ledere omnes: quia omnes ecclesiæ particulares sunt membra ecclesiæ vniuersalis. vnde sicut dicimus in simili, quod qui aurem hominis tetigit, totum tetigisse videtur. de pœni. distin. j. c. vulgaris. ita & tangens vnam ecclesiam particularem, quæ est membrum ecclesiæ vniuersalis, videtur ledere ecclesiam vniuersalem. idē priuatur talis communionē ecclesiæ vniuersalis. ¶ In glo. super verbo, *irrita*. in fi. No. gl. & idem no. gl. in. c. quicunq. xij. ij. Et aduerte, quia illa. l. bene à zenone: potest adduci in contrarium duobus modis. Nam primò ibi disponitur, quod si Imperator donauit rem alterius: donatio est firma: nec agi potest contra donatarium, sed contra fiscum ad estimationem. Item si non agitur contra fiscum intra quadriennium, non potest amplius agi: & sic inducitur præscriptio quadriennialis in rebus immobilibus. & sic est casus multum specialis in prerogatiuam Imperatoris. Et sic videtur, q. si Imperator donauit rem ecclesiæ: vel aliquis Rex, qui habet iura Imperatoris: quod teneat talis donatio: licet possit agi contra fiscum ad estimationem. sed glo. dicit & bene, quod illa lex non procedit secundum canones. & dic secundum canones, id est in præiudicium ecclesiarum. Quod satis placet: quia Imperator non potuit legem condere in præiudicium ecclesiarum, & rerum sibi non subiectarum: vt in. c. quæ in ecclesiis. de constitu. in. c. apostolicę j. de decimis. Sed aduerte, quia inter laicos illa lex procedit quando Imperator donauit ignoranter rem alterius: secus si scienter. Nam tunc non valeret donatio: cū tunc Imperator non possit sine causa aliquem priuare iure suo: vt in clemen. pastoralis. de re iudic. not. in. l. finali. C. si contra ius, vel vti. publi. & l. precibus. C. de preci. Imper. offer. ¶ Itē speciale est in Principe, vt si habet rē communē cum priuato, possit tunc de illa in totū disponere &

¶ Ius episcopale. Adde. Cal. consil. viij. hoc. ti.

¶ Licentia ipsarū. Adde Cal. consil. iij. hoc. titulo.

¶ Ex causa. Adde Cal. consilio. vj. de præben. & vide cōtra dicta Abb. in conclusionibus. d. Berengarij de bisigneto, post decisi. Ro. hoc. titulo conclusionē. ij. & iij.

¶ Nouiter ædificata. Adde Lap. alle. lxxvj. do. Car. consil. viij. & xxxj.

¶ Bene à zenone. Adde de intellectu. d. l. videndum Alex. consil. cxvj.

SEB. SAPIA.

¶ Illa. l. bene à zenone. Vide Fel. in c. quæ in ecclesiis. col. xij. ver. secundum verò mebrum. s. de consil. vbi ponit quinque limitationes ad d. l. bene à zenone. & facit mentionē de hac gl. in iij. limitatione. & illam dicit esse singularem. & circa d. l. bene à zenone. vide multa per do. Jacobinum de sancto Georg. in sua inuestit. feudali. in verbo princeps. col. iij.

satisfacere priuato de æstimatione: ergo secus, vbi nō dat illa communitas. & sic dicit gloss. not. in l. ij. C. de cō. re alien. & in l. j. C. de alie. re. fisca. cum pri. libro. x. & no. illas glo. pro intellectu illius. l. bene à zenone. vide tamen not. priuilegium Principis in rebus ecclesie in. c. primo. j. de rerum permu. vbi dicitur. Abbas.

✠ S Y M M A R I V M. ✠

- 1 Constitutio edita in concilio generali: an edatur sub nomine Papæ, an sub nomine ipsius concilij.
- 2 Concilium generale habet iurisdictionem: nō autem solus Papa.
- 3 Prelatus qui acquisiuit ex industria sua aliqua bona ecclesie, potest liberius disponere de bonis ipsius ecclesie, quàm alius qui nihil acquisiuit.
- 4 Prelati possunt exigere seruitia à subditis, quæ consueuerunt præstari dominis temporalibus.
- 5 Prelatus potest remunerare de bonis ecclesie illos, qui se exhibuerunt pro seruitijs ecclesie.
- 6 Alienatio rei etiam mobilis, non potest fieri per prælatum sine consensu superioris: & non adhibita solennitate requisita.

C A P. III.

- a Remunerat. Ad. de Alex. confi. c. j. lib. & vide Oldr. confi. cclxxvij.
- b Successor in dignitate. Adde Bal. in l. quicumq. ver. scias tamen. col. ij. C. de bo. quæ libe. & in. c. j. col. j. ver. & adde quod not. in titu. qui success. feud. dar. tene. & Arch. c. decessor. xxv. q. ij.

Consensus. ¶ Rector ecclesie, qui dat ecclesie rem duplè estimacionis, seruos ecclesie manumittere potest: ipse tamen manumissus, & eius posteri erunt sub patrocinio ecclesie. h. d. Et licet sic cōmuniter summetur, non tamen placet id quod dicitur de æstimatione: vt. j. dicam cum glo. Primo ponit dictum cum quadā dererminatiōe. ibi: *ina.* ¶ Casus literalis. Querebatur vtrum sacerdotes possent aliquos de familia ecclesie manumittere. Ad hoc respondetur ex cōcilio Toletano, q. sacerdotes, qui bona sua relinquunt ecclesijs: aut nihil habentes, aliqua prædia vel familias ecclesijs suis acquirunt, possunt aliquos de familia eiusdem ecclesie manumittere, iuxta rei collatæ modū, quem antiqui canones decreuerunt: ita tamē, q. cū peculio & posteritate sua maneant in seruitio ecclesie, vtilitatē eccle. secūdū quod poterūt, prosequētes. Ber. ¶ No. j. ibi: *totius capituli.* iūcta supra scriptione: q. concilium gñale potest appellari capitulū. Et sic no. q. quælibet vniuersitas potest dici capitulū. Et de intellectu multiplici huius verbi, capitulū. vide per doct. in. c. capitulū. de rescri. ¶ ¶ Not. ij. ibi: *diffiniuit.* q. concilium generale potest diffinire & constitutionem edere. Ex quo infero, q. constitutio edita in concilio generali, necessariō non concipitur in personam Papæ: sed potius in personam concilij. & vide rext. concor. in. c. j. de spon. & multa alia iura possunt ad hoc alleg. Sed dico iudicium meum in. d. c. j. de desponsa. an quando constitutio edita in concilio debeat edi sub nomine Papæ: an verō sub nomine totius cōcilij. Et ex his iuribus arguo, quod conciliū generale habeat iurisdictionem, & non solus Papa. nam si concilium nō haberet iurisdictionem, non posset diffinire, nec statuere. l. fi. ff. de iurisdi. om. iu. & c. ij. de const. lib. vj. ¶ ¶ Not. iij. q. prelatus acquirens bona ecclesie potest liberius disponere de rebus ipsius ecclesie, quàm alius prelatus, qui nihil acquisiuit. Hic em datur facultas manumittēdi aliquos ex seruis ecclesie. Est tamen in hoc duplex intellectus. nam Inno. intellexit de acquisitis per prælatos intuitu tamē ecclesie. Host. & quidam alij intellexerunt de acquisitis intuitu personæ, vt ex industria sua. Est maxima differentia inter istos intellectus. Nam si acquisiuit intuitu ecclesie, non poterit disponere, seu manumittere secundum intellectum Hosti. secus secundum intellectum Inn. Mihi placet quod si fuit industrius in acquirendo: licet ex bonis ecclesie acquisiuerit: nihilominus in præmium habebit priuilegium huius. c. sed intellectus Hostien. videtur cōgruere canonis antiquo. xij. q. ij. Episcopus qui man-

cipium. ¶ Not. iij. quod libertus ecclesie & omnes sui posteri, tenentur seruire ecclesie: nō tamen tanquā serui. ¶ ¶ Et no. ibi: *utilitates iniunctas.* quod prælati ecclesiarum possunt exigere à subditis in temporalibus seruitia consueta præstari dominis temporalibus. ¶ ¶ In gloss. j. ibi: *benemeritos.* posses ex hoc. & c. si quos. allega. in gloss. notare, quod Prelatus licitè remunerat de bonis ecclesie eos, qui exhibuerūt se obsequiales ecclesie. Ad quod c. cū redemptor. & c. quicumq. xij. q. ij. Et in fi. gl. no. gl. q. in hac manumissione requiritur consensus superioris. quod procedit Inn. & Host. tā in manumissione, de qua tex. loquitur, quā de illa, de qua gl. f. de seruis benemeritis. ¶ ¶ Ex quo inferitur, q. re etiam mobilē non potest Prelatus alienare sine consensu superioris: & dic, quod requirit solēnitas requisita in rebus immobilibus. quod intellige: vt no. gl. in. c. tua. de his, quæ fiunt à prælat. in ver. tractatum. ¶ In gl. ij. ibi: *Episcopus qui mancipium.* sed aduerte licet doc. simpliciter transeant cum glo. Nam illud. c. loquitur, quando Prelatus vult manumittere non retento patronatu apud ecclesiā. Nam tunc quia ecclesia perdit dominiū serui, & ius patronatus in liberto: ideo fuit statutum, vt ecclesie res daretur duplè estimacionis. sed tex. noster loquitur, quando manumissus cum sobole sua debet esse in patrocinio ecclesie. & sic non videtur q. hoc casu debeat dari res duplè estimacionis. sufficere enim debet, q. tantū det. facit. c. sequens à contrario. & quod not. in. c. j. de rerum permu. ¶ ¶ In glo. pen. in fi. no. conclusionem gl. quæ ponit vnam specialitatē in posterioritate, seu sobole libertorū ecclesie. & vide plenius per gl. in. c. liberti. & in. c. de libertis. xij. q. j. aliā specialitatem collige super glo. seq. ¶ In glo. fi. in. fi. vult ergo hæc glo. libertum non teneri ecclesie ad præstandū operas obsequiales ecclesie, nisi fuerint retentæ tempore manumissionis. hoc procedit in liberto laicorum. Et de multiplici opera libertorum, vide quod no. in. l. si nō sortem. §. libertus. ff. de condi. inde. Sed in libertis ecclesie videtur speciale, vt debeant præstare operas, iuxta possibilitatem. de quo vide tex. cū gl. in. c. libertus. xij. q. ij. Posset & addi tertium speciale. Nam facilius rediguntur ad seruitutē liberti ecclesie, quā priuata personæ: vt colligitur ex iuribus superius allega. & in decre. vbi vide.

✠ S Y M M A R I V M. ✠

- 1 Successor in dignitate potest reuocare malè alienata per prædecessorū suū. contra quē nō posset opponi defectus dominij. Dominium difficilimum est probare.
- 2 Emens, vel alio modo accipiens rem ecclesie, ultra medos à iure approbatos, nullum ius sibi acquirit. Alienata dicuntur etiam illa, quæ quo ad possessionem tantum sunt penes alium: licet proprius quo ad dominium.
- 3 Rescripta ad lites sunt latissimè interpretanda, quando agitur de vi comprehensua: secus si agitur de vi extensua.

C A P. IIII.

Episcopi. ¶ Si prelatus nil de suo dās ecclesie, manumittit: non tenet manumissio, hoc dicit. Primò ponitur prohibitio. Secundò ratio. Tertiò reuocatio. Secunda ibi: *impium.* Tertia ibi: *tales.* ¶ Casus literalis. In. c. isto dicitur contrarium eius, quod dicitur in præcedenti: videlicet, q. Episcopi, qui nihil de suo conferunt ecclesie, libertatem seruis ecclesie dare non possunt: quia iniquum est, vt qui res suas ecclesie non contulit, damnum inferat ecclesie: & successor illius, qui hoc fecerit illos ad ius ecclesie reuocabit. Ber. ¶ Not. primò ibi: *nihil ex proprio.* & c. q. Episcopus licitè possidet proprium, nec tenetur illud cōferre ecclesie, si nō vult. Ad idē c. s. proxi. & c. Episcopus, qui mancipiū xij. q. ij. ¶ ¶ Secundo no. q. successor in dignitate, pōt reuocare malè alienata per

nata per prædecessorē. Et no. ibi: *absq; aliqua oppositione*. q̄ cōtra prælatū reuocātē malē alienata, nō potest aliquid opponi. Et sic videtur, q̄ non obstat exceptio defectus dñij: & sufficit probare illā rem fuisse in bonis ecclesię: & malē alienatā per prælatū. & in practica esset pulchrū dictū valde. Nā difficilimū est probare dñium: vt in. c. sepe. de restit. spoli. & vide tex. pulchrū in. l. iubemus la. ij. C. de sacros. ecc. qui vult, q̄ nullū penitus ius acquiratur ei, qui vltra modos à iure approbatos recipit rē ecclesię. ¶ No. tertio ibi: *ad ius ecclesię reuocabit*. q̄ indebitē alienatū, licet dñium non transuerit: nihilominus dicitur reuocari ad ius ecclesię. Et sic facit ad. q. quā ponit hīc Inn. Papa cōmisit cuidā delegato, vt ea quę reperiret alienata de bonis talis ecclesię, deberet in ius & proprietatē ecclesię reuocare: nūquid talis delegatus habeat iurisdictionē super rebus inuasis, & in alijs malē detentis: & in quibus possessio tantū trāsiuit in alios. Et videtur priō, q̄ nō: quia nō dicitur quid alienatū, nisi qñ trāsiuit dñium. l. j. C. de fun. do. & in. l. alienatiōis verbo. ff. de ver. fi. Cōtrariū finaliter cōcludit hīc Inn. & doc. cōter. Nā duplex ius habemus in re nostra, videlicet ius proprietatis, & possessiōis. vñ licet nō sit facta alienatio quo ad proprietatē, est tamē possessiō. Itē largo mō res dicitur alienata: cū recedit à libera facultate dñi: iuxta illud Psal. Alienati sunt peccatores. Item verbū alienatio, nō semper stat striō mō: vt patet in. c. nullij. eo.

¶ Et rescripta debēt latissimē interpretari. l. solemus. ff. de iud. & c. cū ecclesia. s. de cau. pos. & proprietate. ita dicit Inn. Et no. perpetuū hoc vltimū dictū. quia videtur extraneū: q̄ rescripta ad lites sunt latissimē interpretāda: cū p̄iudicēt iurisdictioni ordinarię. Et videtur cōtra. c. sedes. de rescrip. & c. ad hoc. e. ti. & iura allega. per Inn. nō loquūtur de rescriptis: sed dicūt solū, q̄ in iudicio, seu in libello est fienda largissima interpretatio: quia oīa veniūt in iudiciū. Sed si vis saluare hoc dictū Inn. posset dici, quod vbi agitur de vi cōprehēsiua rescripti, procedet dictū suū, quia rescriptū est modici p̄iudicij: cū cōcedatur tantū exercitiū actiōis cōpetētis corā delegato: & hoc nisi cōmittatur aliqua fraus. & hoc casu loquitur. c. sedes. sed si agitur de vi extēsiua: tūc secus. nā debet striōssimē interpretari. vt in. c. fi. & in. c. rodolphus. de rescrip.

S Y M M A R I U M.

- 1 Alienationis verbo, quid contineatur. 4. 13.
- 2 Immobilium appellatione, venit res mobilis destinata pro immobili.
- 3 Prælatus potest obligare bona ecclesię pro obseruatione contractus: non tamen potest in specie alienare.
- 4 Alienare quis dicitur, etiam quando quis transfert vtile dominium. Emphyteosis dicitur perpetua, etiam data ad annos. xxx.
- 5 Alienatio rei ecclesiastica, quibus casibus permittatur.
- 6 Consuetudo, an possit minuire, vel augere solennitates requisitas in alienatione rerum ecclesię.
- 7 Solennitates in alienatione rei ecclesię.
- 8 Alienatio rei ecclesiastica facta non seruata forma, est ipso iure nulla. vide j. c. proximo. in. s. nota.
- 9 Bona, quę seruādo seruari nō possunt: possunt per solum prælatū, alienari. Bona mobilia, quę seruari possunt, equiparantur immobilibus, quo ad solennitatem alienationis.
- 10 Iura & actiones, an veniant appellatione mobilium, vel immobilium. Actiones non circumscribuntur loco.
- 11 Seruitutes, an veniant appellatione rerum mobilium, vel immobilium. Annuus redditus veniunt appellatione rerum immobilium.
- 12 Pecunia cōnumeratur inter res mobiles, & pōt alienari per solū prælatū.
- 13 Pignus ab hypotheca, in quo differat.
- 14 Locatio ad longum tempus, dicitur alienatio.
- 15 Solennitas, quę requiritur in alienatione rei ecclesię, requiritur in alienatione aliorum locorum piorum.
- 16 Ecclesia & cetera loca pia restituantur, si reperiantur lesa.

Nulli. ¶ Res ecclesię alienari non debent. h. d. Primō ponitur alienationis prohibitio. Secundō quid sit alienatio. Tertiō p̄cne impositio. Secundā ibi: *alienationis*. Tertiā ibi: *unde*. ¶ Casus literalis. Quia prælati & clerici ecclesiarum indifferenter obligabāt res ecclesię mobiles & immobiles: propter quod damna multa proue-

a ¶ Doctor. communiter. Adde Lap. alle. ij.
b ¶ Latissimē. Adde quod Ro. consil. cccxliij. sequitur hanc opi. sed contrarium tenet consil. cccxxxij.
b ¶ S E B. S A P I A. ¶ Latissimē. De hac materia vide latissimē per Fel. in c. causam quæ. co. v. ver. interpretatio rescripti. s. de rescript. d. la. in. l. fi. col. xj. versic. circa rescriptum. ff. de cōstit. princ.

niebant ecclesijs: instituit conciliū, q̄ decetero nullus debet alienare rem immobilē ecclesię suę siue agrum, siue rusticū mancipiū: nec pignori obligare. ¶ Et alienationis verbū, cōtinet conductiōnē, permutatiōnē, donationem, venditionem & emphyteoticum contractū perpetuū: & ideō omnes sacerdotes abstineāt ab huiusmodi alienatione. quia si non fecerint, p̄enas cōstitutas Leoninas poterunt formidare. Ber. ¶ No. primō regulā negatiuā in alienatione rei ecclesię. Regulariter ergo bona ecclesię non possunt alienari. fallit in quibusdā casibus. de quibus vide gl. xij. q. ij. in summa. ¶ Not. secundō, q̄ seruus rusticus cōputatur inter bona immobilia. Et dicitur rusticus ille, qui est deputatus prædio. Nam videtur inhærere prædio, quod cū sit res immobilis, cōmunicat naturā suā seruo deputato ad eius culturam. pro hoc, quod no. in aut. eo. ti. s. secundo. & in. l. iij. ff. de de diuer. & temp. prescrip. ¶ No. ibi: *speciales hypotheca*. q̄ prælati non pōt specialiter obligare rē vnā ecclesię in genere verō pōt obligare etiā sine licentia Episcopi. vt hīc à contrario. & tenēt do. q̄ nō. Et ex hoc potes dicere, q̄ Prælat. contrahēdo pōt gñaliter pro obseruatiā cōtractus obligare bona ecclesię sine licentia Epi. & in hoc tenemēti istū tex. à cōtrario. ¶ No. q̄ verbū, alienatiōis, in materia ecclesiastica capitur largissimē: vñ cōprehendit contractū, per quē transfertur vtile dominium tantū. Et no. q̄ perpetua emphyteosis est regulariter prohibita in rebus ecclesię. Et dicitur perpetua, & etiā si fit ad. xxx. annos. de quo vide bo. tex. x. q. ij. c. ea em. s. perpetua. & in aut. perpetua. C. de sacrosan. eccle. & vide per Spec. in ti. de locat. s. nūc aliqua. ¶ In gl. prima in fi. hęc gl. excipit à regula posita in text. casum vtilitatis ecclesię: dummodò seruetur forma aut. hoc ius porrectum canonizata. x. q. ij. s. in. d. c. ea em. s. hoc ius. ¶ Aduerte ad duo. Primō in quantum gl. excipit vnum casum duntaxat. Nā melius exciperet quatuor: quia quatuor sunt casus principales, ad quos oēs alij sunt reducibiles, in quibus res ecclesię licitē alienātur. Primus est necessitatis: vt si debita vrgent ecclesiam: nec potest de fructibus satisfacere. Secundus, casus vtilitatis. nā potest alienare vnam rē, vt habeat aliam meliōrē: vt in. c. vt super. s. j. co. & in. d. aut. hoc ius porrectum. & ibi probantur isti duo casus. Tertius est pietatis cā, pro redimendis captiuis: de quo dic, vt legitur & no. xij. q. ij. c. aurū. & c. sanctorum. & c. sicut. Quartus casus est incōmoditatis causa: vt quare res alienanda est magis dānosa ecclesię, quā vtilis. facit. xij. q. ij. c. terrulas. & plenē de materia per glo. ea. causa. & quēstione in summa. ¶ Ad secundū in quantum glo. dicit obseruandā fore solennitatē aut. hoc ius porrectū. di-

solennitate huius. c. vt ibi per eum.

h ¶ S E B. S A P I A. ¶ Aut. hoc ius porrectum. An solennitas authent. hoc ius porrectum: sit recepta ab ecclesia. vide Fel. in. c. cum causa. s. de re iud. vbi multa ad hanc materiam.

xj. versic. circa rescriptum. ff. de cōstit. princ.

Anton. Francisc.

¶ Quid appellatione alienationis cōtineatur: dicas q̄ venit omnis actus, per quē dominium trāsferitur. & venit etiā alienatio, quæ fit testādo: vt per Bar. in aut. neq; in ij. col. C. cōmu. de leg. Et gñaliter q̄ veniāt appellatione alienatiōis: vide plenē per Io. Ber. de fir. in suo reper. in litera. A. in vers. alienationis appellatione venit etiam transactio.

¶ Cōmunicat naturā. Adde quod voluit Ro. consil. cclxxxix. vbi tenet, q̄ pecunia puillarum deposita ad emptionē prædiorum, vel ad honestam partem lucri, nō pōt absq; decreto alienari tāquam immobilis.

¶ S E B. S A P I A.

¶ Prælatus cōtrahēdo. Idē dicit. d. Abb. in. c. j. & ij. j. de precarijs. vide Bar. in. l. in quorū. ff. de pig. vbi agit, an prohibita alienari possint pignora. De quo etiā per la. in. l. fi. co. xxij. C. de iure emphyte. ¶ Largissimē. Adde quid in statutis, domi. Cardi. consil. xv.

¶ S E B. S A P I A.

¶ Et dicitur perpetua. Vide. d. la. in. l. manumissio. nes. co. ij. ff. de iust. & iur. vbi dicit, q̄ prohibita alienatione prohibetur alienatio vltra nouenniū, imò etiam in nouenniū: quādo adiiciatur pactum de renouando de nouennio in nouenniū. quod dicit esse notandum propter prælatos, qui non possunt alienare res immobiles ecclesię sine

- a **SEB. SAPIA.** ¶ Adimere. Adde Calde. confil. iij. de his, quæ fiunt à prælatiis sine consensu capituli.
b **SEB. SAPIA.** ¶ Causæ cognitio. Vide Feder. in confil. cclxij. & Laurent. de Rodul. in repe. c. sine exceptione. in. x. q. principali. xij. q. ij. Petr. de Ancha. & Imol. in. c. vt super. j. eod. col. iij.

SEB. SAPIA.

- c ¶ Nullitatem actus. Vide ad hoc multa per Feli. in c. quæ in ecclesiariis. col. j. s. de cõsti.

SEB. SAPIA.

- d ¶ Bonamobilia. An solus prælat⁹ possit alienare bona mobilia, vide Laur. de Rodul. in d. repet. c. sine exceptione. in. q. xx. vij. q. xij. ij.

- e ¶ Vel mobilia. Adde Roma. cõfi. ccccx. Bar. confil. lxxvij. do. Car. confil. lxxij.

SEB. SAPIA.

- f ¶ Actiões ergo. Vide remissiue p Feli. in. c. oēs. col. vj. prima di. cum multis allega. per Ias. in. l. à diuo Pio §. in venditiōe. col. j. & ij. ff. de re iud. vbi dicit se consuliuisse in ardua qō. vt ibi per eū. Vide Caprā in confil. ix. in. ij. dubio. & in confil. xxv. ij. ad fi. & in cõf. lxxvij. cõf. iij. Soci. in confil. l. & in confil. lxxix. in. j. parte & Arc. in cõfili. l. iij. col. lum. iij.

ZACHARIAS.

- g ¶ Annuus redditus computantur inter mobilia, adde Baldū. in. l. j. in. j. col. iij. in. ij. not. C. de suffra. per. l. iubemus. & ibi Bal. & doc. b col. j. ver. secundò dico. C. de fa. san. ecclie. & per. §. vult enim. in authēt. de non alie. Alexā. in l. mouentium. de ver. fi. & probatur 7 sing. in de. exiui. §. cūq. e. ti. de ver. fi. & Federi. de señ. confil. clxxv.

Anton. Francif. ¶ Dicas circa hoc quod annui redditus computantur inter mobilia, quando sunt certi, prout declarat dom. Car. in clementi. exiui. hic allega. in. §. licet. vel quando debentur ad longum tempus: quia tunc in eorū alienatiōe requiritur ea solēnitas, q̄ requiritur in rerū alienatiōe immobiliū: vt per Bart. in. l. final. in. j. colum. C. de vendi. rerum ciuil. lib. vj. Adde tamen quod annuus redditus religiosi etiam incapacibus potest legari pro vino ad sacrificia, vel pro hostijs, non autem victu perpetuo: sed tamen pro modico tempore, vt per Federi. de se. in confil. suo. xij. & not. in. l. in quorum. ff. de pignor.

- h ¶ Quod non. Adde quæ supra posui in secundo nota.

- i ¶ Et hypothecam. Adde an statutum loquens in pignore, habeat locum in hypotheca. Franciscum de Aretio. confilio decimonono & centesimovicesimo quinto.

cit Gof. q̄ difficile est seruare illam solennitatem secundū cōsuetudinē introductā: & secundū aliquos refert Innocen. satis esse obseruare cōsuetudinē illius ecclesiæ, de cuius rei alienatione agitur. Hoc tamē nō placet Hosti. nā dicit esse cōtra. c. j. j. eo. ti. lib. vj. Io. An. dicit se credere, q̄ consuetudo nō possit adimere solennitatem. c. sine exceptiōe. xij. q. ij. Pro hoc dicto. c. causam. de re iudic. & c. j. de cōsuetudi. sed bene potest adimere solennitatem introductam per authē. hoc ius porrectum. & in hoc posset procedere prima opi. Itē dicit, q̄ cōsuetudo potest augere solennitatem introductam per. d. c. sine exceptione. Adducit not. in. c. qd̄ super his. de consan. & affi. & cū hac opi. Ioan. And. transeūt cōmuniter hīc scribētes. Et nō. istū tex. q̄ cōsuetudo nō valet cōtra solēnitatem. c. sine exceptione. & quia loquitur indistinctē, potest inferri, q̄ subscriptio eorū, qui sunt de collegio, non potest tolli per cōsuetudinē: quia ponitur in dicto. c. sine exceptione. Item dū dicit de solēnitate authēt. hoc ius. dic melius, quod nō est necessaria cōsuetudo ad illam tollendā: quia ius ciuile nō potuit introducere solēnitatem in alienatione rei ecclesiasticæ: quia prouisum est per ius canonicum. ita vult Inno. in. c. j. j. eo. ti. lib. vj. & Io. And. sequitur ibi in nouella. Ideo cōcludo, q̄ si cōsuetudo cōtraria. c. sine exceptiōe fit grauiosa ecclesiæ non tenet: vt in. c. j. de cōsuet. & in. d. c. cū causam. Sufficit ergo solēnitas illā obseruare debet ergo præcedere tractatus. Itē debet interuenire autoritas superioris, consensus capituli, & subscriptio clericorū. Et vide quod latius dixi in. c. j. de his, quæ fiunt à præla. nec requiritur decretū iudicis: sed sufficit causæ cognitio. sed si non interueniret causæ cognitio, nō teneret alienatio. Nam ad hoc requiritur tractatus. ita notabiliter dicit Innoc. in. c. vnico. §. ti. prox. in fi. & vide Fed. cõf. cccxxv. ij. non tamē de necessitate requiritur, vt premittatur causæ cognitio, vtrū expediat magis alienare vnā rem, quā aliam. Ita nō. dicit ipse cõf. cccliij. Satis enim est, quod subest cā alienandi: & q̄ super legitimitate causæ precessit cognitio: & sic seruata forma. c. sine exceptione. vel alia solennitate inducta per consuetudinem modo prædicto. ¶ Et concludo, quod nisi alienatio fiat seruata illa forma, & in casu à iure cōcesso, est nulla. De defectu

c formæ est clarū. nā illa semper inducit nullitatem actus: quia forma dat esse rei. probatur. in. c. tua. de his, quæ fiunt à præ. & d. c. sine exceptiōe. De defectu casus liciti, probatur hīc. Nam prohibetur alienatio rei ecclesiæ à iure: ergo alienatio est nulla, si nō fit in casu cōcesso. l. nō dubiū. C. de legi. & in regula ea, quæ cōtra ius. de reg. iu. li. vj. Item probatur in. c. expressē in. cle. j. eo. ti. & in. c. quæ in ecclesiariis. de consti. & vide quod plenē dixi in. c. j. de in inte. re. li. vj. vbi bo. glo. & Cal. hoc tenet: licet aliud senserit gl. xij. q. ij. in summa. & c. sine exceptione. Vbi enim volunt tenere alienationē seruata forma: licet nō fiat in casu licito: sed primum dictum verius.

- 8 ¶ In gl. ij. ibi: quæ seruando seruari non possunt. not. gl. q̄ solus prælat⁹ alienat bona mobilia, quæ commodē seruari non possunt: vt sunt vestes, quæ quotidie magis veterascunt. Itē fructus & similia. Ea verò, quæ commodē seruari possunt, non alienantur sine solennitate. Nam res immobilis, & mobilis preciosa æquiparantur quo ad difficultatem alienationis. l. lex quæ. C. de admini. tut. glo.

- 9 in. c. tua. de his, quæ fiunt à prælatiis. ¶ Sed est dubiū de actione: Nunquid in alienatione, seu iuriū cessione debet seruari solennitates. Et est querere nūquid cōputentur inter mobilia, vel mobilia.

e Et potest sic cōcludi, q̄ secundū proprium significatū vocabuli actio, seu nomina debitorū, nō sunt mobilia, nec mobilia: sed faciūt tertiā speciē de per se. Nā mobiliū & immobiliū appellatio cadit in his, quæ certo loco concluduntur. Nā immobile dicitur illud, quod nō potest à loco moueri. Mobile verò, quod secundū naturā suam aptū est moueri: vt legitur & notatur in. l. mouentiū. ff. de verb. fi. Actiones ergo cū sint quid incorporale, nō cōcluduntur certo loco, & sic nō possunt dici mobilia, vel mobilia: ideo iurisconsult. ponit actionē, seu nomina debitorū: vt tertiā speciē. probatur in. l. à diuo Pio. §. in venditiōe. ff. de re iudi. & ideo in testamētis appellatione bonorū mobiliū vel immobiliū, nō veniūt nomina debitorū: quia debemus capere verba propriē. l. qui hæred. ff. de condi. & demon. Vnde cōsultuit Ol. & ego cōsultui alijs, q̄ si Princeps reliquit bona sua mobilia distribuenda in pios vsus, nūquam veniunt pœnæ adhuc non exactæ: tamē vbi oportet necessariò, vt actiones trahantur ad bona mobilia, vel mobilia vt puta: quia dispositio volens comprehendere totū patrimonium illius hominis, fecit mentionē duntaxat de mobilibus & immobilibus. Hoc em̄ casu ista tertia species assumit naturā alterius extremorum. & hoc casu est seruanda opi. gl. in aut. eo. ti. §. j. quæ dicit, q̄ si actiões dantur ad res mobiles, cōputantur inter mobilia: & si ad res immobiles, cōputantur inter mobilia. & hoc in effectu vult Bar. in. l. pōt pupillus. ff. de autho. tu. Et ex his potest inferri, nūquid Prælat⁹ solus possit cedere actionē cōpetentem ecclesiæ, seu illā vendere. ¶ Quid autem in seruitutibus, seu alijs iuribus incorporalibus, quæ nō possent propriē dici aut mobilia, vel mobilia, sicut dixi in actionibus. vide gl. ij. eo. ti. li. vj. quæ dicit, q̄ cōputantur inter mobilia. & pro hoc facit tex. in cle. exiui de paradiso. §. cūq. annui redditus. de verb. sig. quæ dicit, q̄ annui redditus computantur inter mobilia. Sed tu distingue prout supra dixi in actiōe. Nā puto, q̄ vbi necessariò non cōprehenduntur sub appellatione mobiliū, vel immobilium, q̄ non veniunt appellatione mobiliū, vel immobilium: sed vbi opus q̄ includatur: vt quia de toto patrimonio disponitur: tūc serua quod proximē dictum est.

- 10 ¶ De pecunia etiā dubitatur nūquid cōputeat inter ea, q̄ seruando seruari nō possunt. Et dicendūq̄ nō: quia pecunia retēta nil operatur. c. eijciēs. lxxxvij. dist. & nō. in. l. j. §. fuit quæsitū. ff. ad Tre. facit tex. in. l. cū plures. in fi. ff. de admi. tu. Nā solus tutor potest, imò debet collocare pecuniā pupilli scilicet emendo, vel mercādo: quod non posset, si cōputaretur inter ea, quæ seruando seruari possunt: vt. d. l. lex, quæ tutores. Ex quo infero solum Prælatū posse disponere de pecunia ecclesiæ, sicut de fructibus: vt in. clem. j. eo. ti. & hoc nō.

- 11 ¶ In gl. super verbo, hypotheca, in fi. gl. in decretis. lxxx. dist. c. j. dixit, q̄ nō est differētia, nisi in nomine inter pignus & hypothecā. & ita dicit tex. in. l. res. §. inter pignus. de pig. gl. tñ ibi variat. Et vide gl. pœnā. in. §. inter pignus. alleg. in. glof. aliqui dicunt, q̄ hypotheca dicitur, quādo nō fit traditio, sed cū retinetur siue sit res mobilis, siue non: pignus quando traditur. ¶ In gl. penul. ibi: largissime accipitur. No. gloss. pro statutis & alijs dispositionibus facientibus mentionem de alienatione. Nā in materia dolosa capiemus stricte: & sic

- 12 ¶ In gl. super verbo, hypotheca, in fi. gl. in decretis. lxxx. dist. c. j. dixit, q̄ nō est differētia, nisi in nomine inter pignus & hypothecā. & ita dicit tex. in. l. res. §. inter pignus. de pig. gl. tñ ibi variat. Et vide gl. pœnā. in. §. inter pignus. alleg. in. glof. aliqui dicunt, q̄ hypotheca dicitur, quādo nō fit traditio, sed cū retinetur siue sit res mobilis, siue non: pignus quando traditur. ¶ In gl. penul. ibi: largissime accipitur. No. gloss. pro statutis & alijs dispositionibus facientibus mentionem de alienatione. Nā in materia dolosa capiemus stricte: & sic

- 13 ¶ In gl. super verbo, hypotheca, in fi. gl. in decretis. lxxx. dist. c. j. dixit, q̄ nō est differētia, nisi in nomine inter pignus & hypothecā. & ita dicit tex. in. l. res. §. inter pignus. de pig. gl. tñ ibi variat. Et vide gl. pœnā. in. §. inter pignus. alleg. in. glof. aliqui dicunt, q̄ hypotheca dicitur, quādo nō fit traditio, sed cū retinetur siue sit res mobilis, siue non: pignus quando traditur. ¶ In gl. penul. ibi: largissime accipitur. No. gloss. pro statutis & alijs dispositionibus facientibus mentionem de alienatione. Nā in materia dolosa capiemus stricte: & sic

- 14 ¶ In gl. super verbo, hypotheca, in fi. gl. in decretis. lxxx. dist. c. j. dixit, q̄ nō est differētia, nisi in nomine inter pignus & hypothecā. & ita dicit tex. in. l. res. §. inter pignus. de pig. gl. tñ ibi variat. Et vide gl. pœnā. in. §. inter pignus. alleg. in. glof. aliqui dicunt, q̄ hypotheca dicitur, quādo nō fit traditio, sed cū retinetur siue sit res mobilis, siue non: pignus quando traditur. ¶ In gl. penul. ibi: largissime accipitur. No. gloss. pro statutis & alijs dispositionibus facientibus mentionem de alienatione. Nā in materia dolosa capiemus stricte: & sic

- 15 ¶ In gl. super verbo, hypotheca, in fi. gl. in decretis. lxxx. dist. c. j. dixit, q̄ nō est differētia, nisi in nomine inter pignus & hypothecā. & ita dicit tex. in. l. res. §. inter pignus. de pig. gl. tñ ibi variat. Et vide gl. pœnā. in. §. inter pignus. alleg. in. glof. aliqui dicunt, q̄ hypotheca dicitur, quādo nō fit traditio, sed cū retinetur siue sit res mobilis, siue non: pignus quando traditur. ¶ In gl. penul. ibi: largissime accipitur. No. gloss. pro statutis & alijs dispositionibus facientibus mentionem de alienatione. Nā in materia dolosa capiemus stricte: & sic

Et sic solum venit contractus, per quem transfertur dominium: sed in materia larga & fauorabili capiemus largissimè prout hinc capitur. Et idem videtur dicendum in testamento & pacto. De quo tamen dic, ut legitur & not. & l. fina. C. de rebus eccle. non aliena. Et vtrum prohibitus alienare possit solum locare ad magnū tēpus? Dic,

- a quod non: ut est tex. cum gl. in clemen. j. eo. titul. & dic ut ibi. ¶ In glo. fin. ibi: *ubemus*. not. glo. nam sentit hinc, quod Papa hinc comminatur pœnam illius leg. nam ibi Imperator recipientem res ecclesiæ non debito modo multipliciter punit, & priuat precio. & imponit pœnā etiam notarijs scribentibus instrumentum, & multis alijs personis. Et placet Hosti. ut intelligatur de illa lege. neque placet sibi: ut tex. intelligatur de aliquo canone. & dispositio illius legis, quæ erat localis, fuit prorogata per Imperatorem successorem ad omnes ecclesias, & alia loca pia: ut in authē. eo. tit. §. quia verò leonis. & habetur in effectu authē. illa canonizata. x. q. ij. c. ea enim. §. hoc ius porrectum. ¶ Et not. semper hoc dictum, quod in solennitate obseruanda in alienatione rei, æquiparatur ecclesiæ & alia loca pia. Nam ut dicit Hostien. Papa voluit approbare illas constitutiones & leges. pro hoc dicto vide in simili, quod no. Ioan. And. in. c. ij. de in integrum restitu. lib. vj. vbi dicit, quod quemadmodum ecclesia restituitur in integrum ratione lēsonis: ita & alia loca pia. Ita dicamus in casu nostro. Nam à iure ista reperiuntur æquiparata. Hoc probatur in. c. requisisti. §. secus autem. de testamē. facit. c. de Zenodochijs. de relig. domi. cum. c. sequenti. & tene hoc semper. dicit Ioan. And. quod non esset peccatum tenere, quod tex. iste etiam intelligatur de. c. monemus. alleg. in glo. dicit tamē, quod primū dictum est solennius: quia secundum nullam vtilitatem importat. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Ementes indebitè res ecclesiasticas, tenentur res restituere cum fructibus, si repetantur: & perdunt omnes meliorationes, quas fecerunt. 6. 13.
- Alienantes res ecclesiasticas indebitè tenentur sub pœna excommunicationis restituere. 2.
- Alienationi rei ecclesiasticæ indebitè factæ, quilibet clericus potest contrahere etiam sine mādato. 6. & etiam aliæ personæ, de quibus. j. nn. 9.
- 3 Excommunicatus dicitur traditus Sathanæ. Excommunicatio parum, vel nihil operatur quo ad ecclesiam triumphantem.
- 4 Prælatus malè alienans bona ecclesiæ, potest petere ipsam alienationem reuocari. 1. 2.
- 5 Contractus nullus potest de nouo peti annullari, quatenus de facto processit: & sustinetur libellus, quo petitur talis alienatio.
- 7 Inrumentum contra vtilitatem ecclesiæ non ligat iurantem. Iuramentum non ligat iurantem ad iniquitatem. Iuramentum non ligat administratorem ecclesiæ quominus petat restitutionem in integrum.
- 8 Parochiani tenentur in defectu ecclesiæ ad refectionem de proprio patrimonio.
- 10 Interesse, si soluitur ab vno, ceteri liberantur, non autem sic in pœna, ad quam omnes in solidum tenentur. Pœna non vitatur per satisfactionem rei. Prælatus malè alienans bona ecclesiæ deponitur.
- 11 Ementis rem ecclesiæ, vel possidens, si ex bona fide, habet beneficium cedendarum contra vendentem. 13.
- 12 Ecclesia non tenetur de emictione.
- 13 Ecclesia non lucratur cum aliena iactura.

CAP. VI.

Si quis. ¶ Alienatio de rebus ecclesiæ facta, non tenet: & alienatores, nisi rem restituant, excommunicantur: & quilibet clericus potest contradicere, &

rem cum fructibus repetere. hoc dicit, & est tex. & quotidie allegatur. Secunda ibi: *quod si*. Tertia ibi: *sed etiam*. ¶ Casus literalis. Quia Prælati ecclesiarum frequenter alienabant bona ecclesiæ: & alij subscribebant in damnum ecclesiæ: statuit Symmachus Papa, quod si aliquis presbyterorum diaconorum, seu aduocatorum subscripserit alicui alienanti prædium ecclesiæ excommunicetur, nisi fortè alienator, & qui acceperit per restitutionem sibi celeriter prospexerint: quod si non fecerint, instrumentum inde confectum non valebit, præter pœnam quam propter hoc sustinebit: & licitum erit quibuscumque ecclesiasticis personis contradicere, & malè alienata repetere cum fructibus. Bernar. ¶ Not. primò, quod non solum alienatores: sed etiam subscribentes se indebitè alienationi rei ecclesiasticæ grauiter peccant. & vide bonum text. in liubilemus. la. ij. C. de sacrosanct. eccle. ¶ Secundò no.

- vnum modum coercendi emptorem seu donatorem rei ecclesiasticæ in casu à iure non concessio. Nam potest compelli per excommunicationem, seu anathema, ad restitutionem. Et anathema est excommunicatio cum solennitate. de qua. xj. q. iij. c. debet. De significato seu etymologia huius verbi dicitur ut notatur in. c. cum non ab homine. §. de iudic. ¶ Tertiò not. quod excommunicatio percutit animam. & vide tex. cum gl. in. c. audi denique. xj. q. iij. nā excommunicatus dicitur tradi Sathanæ: quia per eam habet diabolus maiorem potestatem super excommunicato. & dicit Inno. hinc: quod non solum excommunicatio priuat comunione hominum & sacramentorum, sed etiam per eam Deus separat animam à gratia & custodia sua. & not. istū tex. pro limitatione gl. xxiiij. q. j. c. quodcumque. quæ dicit quod excommunicatio parum vel nil operatur quo ad ecclesiam triumphantem. & vide per Host. in. c. ita quorūdam. de iudæ. vbi dixi limitando multipliciter illā gl. ¶ Quartò no. ibi: *alienator*. quod Prælatus malè alienando re ecclesiæ potest illam repetere. ¶ Quintò not. ibi: *quamuis ab initio*. & c. quod alienatio rei ecclesiæ est ipso iure nulla. & cum tex. non facit mentionem de defectu formæ: potest argui, quod si alienatio fit in casu non concessio, est ipso iure nulla. Ethoc probat, quasi apertissimè iste tex. nā hinc obseruabatur forma iuramenti. arg. eius, quod dicitur de subscriptione. & sic facit iste text. pro his, quæ dixi in. c. præced. ¶ Sextò not. quod contractus nullus potest de nouo annullari. & refertur hæc annullatio seu cassatio ad factū: ut cassetur quatenus de facto processit. Et sic potest saluari libellus à contrarietate, si Prælatus in libello dixit contractū nullum, & petijt illum cassari. ¶ facit. c. accedens. el. j. §. ut lite non cont. cum gl. sua. ¶ Vltimò no. casum in quo clericus agit pro ecclesia sine mādato. f. repetendo bona malè alienata. & no. quod recipiens indebitè nō facit fructus suos: sed tenetur eos restituere. ad hoc. d. liubemus. vbi dicitur, quod nil potest repetere, unde perdit omnē meliorationē, quam ibi fecit. & vide in. d. aut. hoc ius porrectum. & vide. xxij. q. ij. c. nō liceat. ¶ In gl. super ver. *subscripserit*. no. gl. & vide quod legitur & no. in. c. in te dilectos. de. fid. instr. & c. ex literis. de trālla. ¶ In gl. super ver. *iratus*. in fi. no. gl. pro intellectu aliorū iuriū & scripturarū, in quibus sepe dicit, quod deus accenditur furore, vel pœnitentiā agit, vel quid simile. & vide bo. gl. in. c. incommutabilis. hinc all. quæ disputat & ponit veritatē, an Deus mutet opinionē suā. & notabis illā gl. ¶ In gl. super ver. *alienator*. in fi. Dic meli⁹, quod iuramentū tendens contra vtilitatē ecclesiasticā nullo mō ligat iurantē. Nā potius est periuriū quā iuramentū, etiā si per alium possit in dēnitati ecclesiæ cōsuli. ut est tex. apert. in. c. j. §. de his quæ fiūt à maio. par. cap. & c. peruenit. de iure iur. Nā iuramentū non vinculat iurātē ad iniquitatē: ut. c. quāto. de iure iur. Imò, quod plus est nō ligat administratorem ecclesiæ, quominus nō possit petere restitutionem in integ. de quo vide bo. gl. in. jc. j. in integ. resti. lib. vj. Et

¶ Dic, quod non. Ad de do. Car. consil. xcv. vbi cōcludit, quod locatio ad nouem annos dicitur ad modicum tempus.

SEB. SAPIA.

¶ Loca pia. An in alienatione hospitalis requiratur illa solēnitas, quæ requiritur in reb⁹ ecclesiæ, vide latissimè per Fel. in. c. de quarta. colū. ij. §. de præscriptio.

¶ Æquiparata. Adde Alex. cons. j. iij. lib. Ro. cons. cccxj. vj. li. Alex. cons. iij. j. lib. Anton. Francisc.

¶ Circa hoc de locatione ad triēniū an dicatur longū tempus: vide Angel. & Innoc. in. l. si filio. in. §. si. ff. soluto mat. & Alex. in. l. j. in. §. quod autem. ff. de super. vbi dicit, quod talis locatio non est ad longū tempus: nisi fieret de nouennio in nouennium: ut per Alex. plenè in cons. lx. viij. in. j. parte. consil.

SEB. SAPIA.

¶ Alienatio. Vide Abba. in. c. fi. in j. col. j. ne præla. vi. suas. & Fel. latè in c. quæ in ecclesiā. rū. col. j. §. de const.

¶ Cassari. Adde au procedat libellus, in quo quis dicit testamentū rescindendum: & petit illud declarari nullum, Angelum consil. xxxvj.

SEB. SAPIA.

¶ Nō ligat. Vide Fel. in. c. ij. vers. ad secundum. de iuramento. j. de iuramentum prælati obliget in præ iudiciū ecclesiæ.

teosim: nisi illi, qui ipsum meliorauit, vel eius heredibus.

CAP. VII.

Daures. ¶ Terra ecclesie non fer-

tilis, dari potest in emphi-

teosim ei, cuius studio reducitur ad cultu-
ram. hoc dicit, & ponit casum literalem. Io.
And. in. eo qui confusus de Prælatu nulla interueniente
scriptura recipit syluam ab ecclesia reducendam ad cul-
turam: & quod ea reducta concederetur sibi in emphi-
teosim: postmodum Prælatu dubitauit, ex quo res nūc
erat culta: an possit dari in emphiteosim. Et respondetur

vt litera. ¶ Nota. j. vnum casum, in quo res ecclesie

licitè conceduntur in emphiteosim, scilicet quando sunt
steriles. Quid autem si essent preciosæ & cultæ? dic, vt
plenè not. per Specul. in titu. de locat. §. nunc aliqua. ver-
fic. vij. per Ioan. Andr. & Arch. in. c. ij. eodem titu. libr.

vj. vt dixi plenè in. c. in præsentia. de probat. ¶ Secun-
dò not. Prælatu obligari naturaliter ex simplici con-
sensu. De quo in. c. quicunq. suffragio. xij. quæstione. ij.

¶ Vltimò not. quod contractus de rebus ecclesie non
est validus: saltem in effectu, si potuisset habere ab alijs
maiorè vtilitatem: debet enim Prælatu contrahere
cum illo, cum quo maiorè vtilitatem habere potest.

¶ In gloss. fina. in fin. not. gloss. & vide bonum textum.

& ibi not. in. c. cum dilecti. de emptio. & vendi. ¶ Sed
extra glo. quæritur, Nunquid iste terre potuisset dari

alijs in emphiteosim? dic, quod non. nisi in casu aliàs con-
cesso, & seruata solennitate iuris: quia non sunt amplius
syluæ, sed terre arabiles: sed extirpantibus & suis heredi-

bus possunt concedi propter promissionem eis fa-
ctam, & labores & sumptus, quibus fraudari non de-
bent.

SYMMARIUM.

1 Iurans alienare nolle bona ecclesie non potest alienare illa, de
quibus dubitat, an sint ecclesie.

2 Possessiones minus viles ecclesie possunt de consensu capitu-
li permutari, vel alienari. 3. vel vendi: & ex precio vtilio-
res emere. 4.

3 In alienatione rei ecclesiasticæ non solum requiritur consilium,
sed consensus capituli.

4 Transactio, siue compositio non admittitur super decimis futu-
ris: super præteritis sic.

5 Vendere tenetur totum patrimoniū, & in egestate viuere, qui
non habet, vt satisfaciatur etiam de iure canonico.

6 Prælatu promotus per Papam, vel eius mandato, iurat non a-
lienare ipso inconsulto: quid autem operetur tale iuramen-
tum: vide remissiuè. 16.

7 Quæ bona dicantur esse de mensa Episcopi vel capituli. 12. 13.

8 Prælatu præsumitur applicasse mensæ capituli, si retinuit per
annum bona, quæ reuersa sunt ad ecclesiam ex aliquo casu
feudatarij vel emphiteote. 13.

Iuramentum de non alienando bona ecclesie: non extenditur ad
bona, quæ tempore iuramenti non sunt de mensa capituli.

9 Bona ecclesie data in emphiteosim, vel in feudum: præsumuntur
ab initio ad hoc destinata: & ideo nil noui facit Prælatu
qui iterum illa bona reuersa ad ecclesiam concedit in feudū,
vel emphiteosim.

10 In alienatione rerum ecclesie modici valoris, sufficit tacitus
consensus capituli.

11 Iuramentum de non alienando, an extendatur, vt non possit a-
lienare in vtilitatem ecclesie vel rem modici valoris.

Iuramentum simpliciter præstitum intelligitur secundum mate-
riam subiectam.

Iuramentum est stricti iuris.

Neccitas & vtilitas æquiparantur in iure.

Iurans

ad. c. cum venissent. de quo gl. opponit dic, vt ibi latius
dicam. Nam iuramentū præiudicat quatenus concerne-
bat honorem & præiudiciū prælati. ¶ In gl. in versi.

ecclesiasticis. ibi: parochiani. no. gl. & intelligit Lau. & cō-
muniter doc. sequuntur, vt procedat etiam in parochia-
nis laicis. Non enim accusant hoc casu clericū, seu præla-
tum: sed repetunt malè alienata. & hoc satis mihi placet.

Nam interest parochianorum, ne ecclesia deducatur ad
inopiam. Nam tenentur in defectū ecclesie ad refectione-
nem ipsius de proprio patrimonio: vt not. in. c. j. & c. de

his. j. de eccle. xdi. & in fi. gl. ¶ Philip. quem sequuntur cō-
muniter doct. tenet quālibet personam ecclesiasticā ad-
mittendam. Nam tex. iste loquitur generaliter. quod pla-
cet: vt patet ibi in text. quibusque ecclesiasticis perso-

nis &c. vt in. c. cum nō liceat. xij. q. ij. nō tamen agent isti
extranei inuitis clericis ecclesie. Quod intelligo, si ipsi
volūt agere. nā eis negligētibus, admitterentur extranei.

versatur enim in hac alienatione illicita ius publicū. j. di-
stinc. ius publicū. & vide quod no. Inno. in. c. cum olim.

de testi. vbi de hoc. ¶ In gl. fi. ibi: aliter liberaretur. hoc
intellige verum respectu interesse: & sic loquuntur iura

alleg. in gloss. non autem respectu pœnæ: aliàs delictū al-
terius remaneret impunitum, quod non debet esse: vt in

ca. monemus. xij. q. ij. si ergo ecclesia recuperauit rem ab
emptore potest nihilominus agere contra prælatum ma-
lè alienantem, nō ad interesse: sed vt puniatur de delicto

suo. & est pœna depositionis: vt. d. c. monemus. quæ pœ-
na non euitatur per satisfactionem ecclesie: de quo ple-
nè vide per gl. in. c. quod sicut. de electi. in fi. ¶ In ead.

gloss. ibi: cum conueniatur de delicto. not. gloss. & sentit à
contrario, quod si emptor, vel possessor ecclesie esset in

bona fide, quod tunc posset petere cessionem actionis,
quod expressius tenent doctores hīc: qui etiam dicunt,
quod licet ecclesia non teneatur cedere in terminis gl. ta-

men dicunt, si cesserit valet cessio. ¶ In ead. gloss. ibi:
replicauit, quod rem ecclesie repetat. quasi velit dicere gl. q

prælatu agit in repetitione nomine ecclesie: quæ non
tenetur de euictione. Et habes hīc casum, in quo auditur
quis allegans turpitudinē suam agendo nomine alterius.

de quo dic: vt dixi in. c. cum super. de concess. præbend. &
vide hīc per Cald. ¶ In ea. glo. ibi: & si nihil habet Præ-

latu. Aduerte, nam videtur hæc glo. velle, quod emptor
recuperat precium à prælato malè alienante. In hoc va-

ria sunt opiniones, de quibus hīc per doct. & in. c. ad au-
dientiam. j. eo. & per doct. legistas in. l. iubemus. & plenè
in authē. qui res. C. de sac. sanct. eccle. & maximè per Cy.

& Bal. & per Ioan. de lig. in clem. j. eod. titu. satis placet,
quod si emptor fuit in mala fide, non agat ad precium etiā
contra prælatū. per tex. in. l. iubemus. præalleg. Nam ibi

in pœna perdit precium & omnem vtilitatem, & appli-
catur ecclesie: nisi prospexerit sibi in contractu de eui-
ctione: quia tunc agit contra maiestatem alienantem. l. fi

fundum. C. de eui. not. glo. in. d. c. ad audientiam. j. eo. &
l. quemadmodū. C. de agric. & censu. lib. xj. in simili quæ-
stione. Si verò fuit in bona fide, repetit precium à malè

alienante: nō autē ab ecclesia: nisi in defectū: puta, quia si
prælatu nō est soluendo, agit contra ecclesiā, quatenus
est effecta locupletior ex illo pretio. ar. c. j. de deposito.

Quod senserūt Cyn. & Bal. in aut. præalle. & hæc opi. sen-
sit Io. An. in. d. c. ad audientiam. vt distinguamus inter èpto
rem bonæ fidei & malæ fidei. & glo. in. c. vulturanæ. xij. q. ij.

¶ SYMMARIUM.

1 Sterilis fundus ecclesie potest dari in emphiteosim, vt reduca-
tur ad culturam. 2.

3 Prælatu obligatur naturaliter ex eius simplici consensu.

4 Prælatu debet contrahere cum illo de rebus ecclesie, a quo re-
cipit maiorè vtilitatem.

5 Sterilis fundus reductus ad culturam, non potest dari in emphi-

a ¶ Malè alienate.
Adde Alex. confi.
iij. j. libr. Franc. de
Arc. consil. cxiiij.

¶ S E B. S A P I A.

b ¶ Res ecclesie. Vi
de multa ad pro-
positū per do. Ias.
in. c. j. col. viij. qui
da. pos. in vfi. feu.
vbi tradit, quando
prælatu potest in-
feudare res eccle-
sie. & inter alia di-
cit, quod potest
quando res est par-
ua: vel sterilis.

c ¶ Propter promif-
sionem. Adde Ro-
ma. confi. xxij. &
ccxix. Pe. de Anc.
conf. xl. & ccj.

- 19 Consanguineis debemus potius subuenire, quàm extraneis.

C. SP. VIII.

celisionis : vel propter defectum heredum vasalli, vel emphyteo-

indubiè extenditur iuramentum de non alie-

alegar.

hanc Abb. op. m.
Grego. xlv. los atus
in talis racione
indensit illis cui
bona iuxta Ba

a **SEB. SAPIA.** ¶ Ego dicerem. Vide Ange. in l. non est nouum. in. j. col. ff. de leg. vbi dicit, qd Episcopus, qui iurauit non alienare, vel infeudare res ecclesie in consulo Papa, potest tamen infeudare consueta infeudari in consulo Papa.

b ¶ Istis modicis. Adde quod operetur modicitas rei, latè Cep. in l. j. ff. de edil. edic. & Alex. con. fil. c. iij.

c ¶ In consulo Papa. Adde Cal. con. fi l. vij. hoc titu.

d ¶ Simpliciter. Ad de Lap. alle. xxxj.

e ¶ Necessitas & vtilitas. Adde Old. consil. xcviij.

f **SEB. SAPIA.** ¶ Sed queritur.

Vide Bal. in c. j. in prin. in ult. col. c. si de inuest. inter do. mi. & agn. lis oria. in vlt. feudo. vbi dicit ex gl. ibi colligi, quod de iure non licet Prælati infeudare rem ecclesie consanguineis: sed de consuetudine feruatur contrarium. tamen tenet, qd etiam de iure licet dummodo agnati sint idonei. refert Iason vbi late examinat hunc articulum. in. c. j. col. v. versic. quinto, vltra cos. qui feudare possunt.

A CH AIRAS.

¶ Consanguineo suo. Adde Archi. in c. non liceat. xij. q. ij. Bald. in cum multa. circa finem. C. de bo. quæ liberis. vbi dicit, qd

Papa non potest infeudare res ecclesie Romanæ sine consensu Cardinalium. de quo etiam per istum in. c. cū venissent. col. iij. s. de iud. vbi dicit, qd si Papa est nimis profusus in infeudando terras ecclesie suis consanguineis: & est incorrigibilis: potest deponi. Ioan. de lig. in c. Episcopus. s. de præbend. & Fe

lin. in c. ad audientiam. circa prin. post Panor. etiam in princip. de præscrip. Anto. Franci. ¶ Circa hoc, an Papa possit infeudare bona ecclesie sine consensu Cardinalium: dicas de hoc videnda esse, quæ habentur & no. in. c. ad audientiam. de præscrip. & per Archid. xij. q. ij. non liceat. vbi dicit, qd non potest solus hoc facere: de quo etiam per Ioan. And. post Ioan. mona. in. c. super eo. de hære. lib. vj. & vide etiam do. Pau. de cast. in l. j. ff. de leg. vbi dicit qd Papa potest facere negotia ponderosa, etiam sine consensu Cardinalium. Intelligit tamen saluo sedis apostolicæ iudicio, qd Papa potest infeudare castra ecclesie, non tamen magnas ciuitates absq; consensu dominorum Cardinalium: vt per Bal. in l. pe. C. de bo. quæ lib. & per Archi. in c. cum redemptor. ij. q. ij. Et adde, qd Papa potest ex causa necessitatis, etiam vendere res ecclesie Romanæ: non tamen ad ditandum suos consanguineos: vt per Bal. in d. l. per. C. de bonis quæ lib. & plenè traditur per do. Anto. & Car. in c. ad audientiam. de præscrip.

h **SEB. SAPIA.** ¶ Contrarium. Hoc dictum ex pluribus confirmat do. Ias. in d. c. j. col. viij. ver. quarto, vltra alios limita. qui seu. da. possunt.

12 nando. ¶ Quædā sunt bona nouiter acquisita ecclesie: puta ex donatione: & de istis dubitatur, an sint de mensa. Inno. sentit, qd sic: & mihi satis placet. Ex quo enim sunt data ecclesie ad vtilitatē ipsius: ergo debent dici de mensa. Nec apparet ratio, quare alia bona & non ista dicantur de mensa: sed potius dicendū contrarium: ne vna & eadem res diuerso iure censetur. de decimis. c. cū in dicecesi. & facit. c. re

13 colentes. xij. q. ij. Et sic habes clarè, quæ bona dicantur de mensa: & ad quæ bona extēdatur iuramentū de non alienando. ¶ In gl. super verb. *sue non*. no. gl. qd in dubio possessiones, quæ deseruiunt vtilitatibus ecclesie & reperiuntur in manibus prælati, prima frōte præsumuntur de mensa: ergo contrarium dicenti incumbit onus probandi. Sed intellige istā glo. secundum prædicta, & secundum præal-

14 legatum dictum Archidiao. ¶ In gloss. in ver. *assenso*. in fi. vide quod dixi in. c. ij. de his, quæ sunt à præla. vbi doc. sentiunt, qd licet in istis rebus modicis non requiratur consensus capituli expressus: debet tamen interuenire saltem tacitus. & sic limita istā glo. ¶ Sed

15 oppon. contra glo. & contra tex. Nam ex quo iurauit iste Archiepiscopus non alienare, nō videtur, qd etiam vtilitatis causa possit alienationem aliquam facere. iuxta no. in. c. fi. de eccl. adi. & in. c. iij. de senten. excom. Solu. Inn.

intelligit, qd de speciali cōcessione, vel gratia, iste Archiepiscopus alienauit. & pro hoc tex. in fin. ibi: *concedimus facultatem*. Gof. verò exponit text. concedimus: id est concessum esse ostēdimus. simile. iij. dist. c. nerui testiculorū. & sic sentit contrarium intellectū. ¶ Ego dicerem: sic qd aut res est modica, seu modicæ vtilitatis: & tunc non includitur sub iuramento de non alienando: quia non est verisimile,

quod superior voluerit illum illaqueare in istis modicis: cum ista modica sint exempta ab omni solennitate & iuris dispositione: vt in c. terrulas. xij. q. ij. Iuramentū ergo simpliciter præstitū debet intelligi secundū materiā subiectā. ad hoc qd no. Inn. in. c. per tuas. de arbi. Itē iuramentū est stricti iuris: ideò debet restringi. ar. c. pe. de iureiur. & hoc notabis semper. Nā reperio Fed. idē sensisse cons. suo. cc. iij. nā hodie prælati cōiter iurant nō alienare in consulo Papa: & sic debet itelligi iste tex. qd

nō obstat iuramento, poterit iste hāc alienationē facere. Et sic pcedit expositio Gof. ¶ Aut res non est modica: & tūc distingue in forma iurandi: vt quia iurauit non alienare simpliciter: aut non a-

c lienare in consulo Papa: aut non alienare simpliciter: aut non a-

d lienare sine licentia superioris. Si verò iurauit simpliciter: & tūc puto, quod in casu vtilitatis ecclesie poterit alienare. Nam video quod in casu necessitatis ecclesie hoc iuramentum nō adstringit: vt in. c. fi. de eccle. adi. ergo nec in casu vtilitatis: quia necessitas & vtilitas æquiparantur à iure. vt not. xij. quæst. ij. in summa. & no. Inno. in c. cum omnes. de constitu. Refertur ergo illud iuramentum ad alienationē illicitam: vt sic metu iuramenti prælatus ab-

e fineat facilius ab alienatione illicita. & pro hoc facit quod prædixi. Nam regulariter à iure prohibetur alienatio: vt in. c. si quis. in. c. nulli. s. eo. Et iuramentū est stricti iuris. Debet ergo intelligi secundum iuris dispositionem, vt non alienet. s. illicite, prout iura disponunt. Et sic secundo modo intelligerem tex. istum, intelligendo qd possessiones istæ erant minus vtilēs comparatione aliarum.

16 ¶ Si verò fuerit iuratum secundum secundam formam: tūc tene opi. Inno. qd de gratia fuit hoc isti concessum. Nam non potest fieri alienatio etiam licita in consulo Papa. hoc enim important illa verba in. c. aduersus j. de immu. eccle. vt colligitur in. c. vlt. j. de eccle. adi. Item necesse est, vt verba intelligantur de alienatione aliās licita. Nam in consulo Papa non faceret illicitā. & ita volunt cōmuniter doct. in. d. c. fi. ¶ Si verò fuerit iuratum secundum tertiam formam. s. non alienare sine licentia & c. idem dicendum, vt s. proximè dixi. Nam non potest intelligi de alienatione illicita: quia illa non fit etiam cum licentia superioris. ¶ Et de significato huius verbi licentia, est: vt debeat peti primò etiam in casu licito: quasi superior reseruet in se cognitionem, vtrum casus sit licitus. pro hoc tex. in fi. c. licet. de reg. & hoc bene nota: quia non declaratur per alios. Et sic intellige secundum hanc distinctionem ea, quæ dixi in. c. j. s. de his quæ fiunt à præla. & no. per doct. in. d. c. fin. de

18 eccle. edifican. ¶ Sed queritur de quæstione no. Nunquid præ-

f latus possit consanguineo suo concedere rem ecclesie in emphiteosim: vel secum contrahere alienationem rei ecclesiasticæ: text. videtur no. in aut. quibuscunq; modis. C. de sacr. sanct. eccle. vbi dicitur, qd quibuscunq; modis alienatio rei ecclesiasticæ facta permittatur: non tamen licet œconomio, vel eius consanguineis rem ecclesie accipere. ¶ Et faciunt ibi legistæ festum de illo tex. adducen-

g tes, qd vbi administratori permittitur alienatio, non potest illam facere in personā consanguinei: quia est suspicio læsionis propter cōsanguinitatē. & est illa aut. canonizata. x. q. ij. hæc vltus prælatio. in ver. quibuscunq; modis. Tamen doc. ibi: & maximè Bal. & Bar. dicūt, qd rē solitā concedi in emphiteosim, seu in feudum, potest prælatus concedere suo consanguineo: quia cessat hoc casu præsumptio fraudis & læsionis: cū aperta sit via huius alienationis: nisi secundum Bal. vellet concedere cōsanguineo potētissimo. Sēt it etia Bar. post Iac. qd modicā rē potest cōsanguineo cōcedere. & sic transeūt Legistæ cōiter ibi. ¶ Sed reperio Fede. de sen. cons. præal. vbi videtur sentire contrariū. Form at em istā quæstionē. Nunquid prælatus, qui iurauit nō alienare sine licetia superioris: possit cōsanguineo suo cōcedere in emphiteosim rē valoris vnus flore ni cū dimidio: & redditus quinq; solidorū. Nā expedit ppter vici-

h nitatē cōsanguineo habere illā petiā terræ. Et determinat finaliter qd sic: quia nō obstat iuramentū in istis minimis: vt s. dixi. Nec etiā obstat consanguinitas: quia ratioe fraudis fuit inducta illa prohibitio: sed hic præsupponitur oēm fraudē cessare. Itē aut. illa, quibuscunq; modis. loquitur in alio casu secundū eū. & nō dicit in quo. vñ nō placet hæc respōsio: quia tex. ibi dicit, quibuscunq; modis & c. dat aliā sol. qd solēntas aut. non vsq; quaq; feruatur in alienatione rei ecclesiasticæ: vt no. in. c. j. e. o. ti. li. vj. Et no. hoc dictū facit ad id, qd

19 dixi in. c. nulli. s. eo. ¶ Itē cessante fraude melius est cōtrahere cū cōsanguineis, qd cū extraneis. Nā prius debem⁹ subuenire cōsanguineis, qd extraneis. lxxxvj. di. c. nō satis. facit qd no. gl. xxxj. dist. c. omnino. & c. j. s. de co. cle. Sed cōtra hoc facit: qd nō est illa solēntas: sed phibitio certarū personarū ppter læsionē ecclie euitadā. Sed hoc nō obstat puto dictū legistarū nō pcedere in plato ecclie. Nā reperio tex. valde sing. xij. q. ij. in. c. si qs qualibet. iucto. c. pce. vbi dicit, qd rector cuiuscunq; ecclie nō pōt vnā rē de ecclia auferre: dū modo

modo de suo tantundē ecclesiā cōferat: & sic habet priuilegiū, vt res ecclesiā possit alienare sine vtilitate eccle. Satis enī est, q̄ ecclesiā non deterioreretur. Simile priuilegiū habet Princeps: vt in. c. ij. de rerū permu. secundum vnum intellectū. & videtur text. in. d. c. si quis innuere. quod etiam in fauorem consanguineorum potest praelatus hoc facere: vt etiam sentit ibi Arch. & facit quod nota. Archidia. x. q. ij. j. precaria. vbi dicit, quod sicut extraneis, ita consanguineis potest praelatus beneficia ecclesiastica concedere. facit quod dixi in. c. dilectus. s. de praebedis. Et ad aut. quibuscūq; modis dico q̄ loquit in oeconomio, qui non habet priuilegium sicut praelatus, nec tantum iuris in bonis ecclesiā iuxta not. per glo. v. q. iij. c. fi. Itē oeconomus est magis suspectus, quā praelatus: quia praelatus est proprius sponsus ecclesiā: nō sic oeconomus. Et per hoc concluderem, quod praelatus potest contrahere cū consanguineis de rebus ecclesiā, sicut cum extraneis: licet oeconomus non possit nisi vt praebedi. Et nota etiā ista: quia non declarantur per doct.

S V M M A R I V M.

- 1 Canonici non potest in perpetuum locare praedium ecclesiā. i. sui beneficii. 2.
- 2 Locatio facta ad certum tempus per canonicum, vel usufructuarium, expirat eis mortuis.
- 3 Prohibitus alienare, non potest in perpetuum locare. Locatio ad maximum tempus, transfert dominium utile.
- 4 Alienatio rei ecclesiā male facta potest reuocari etiam precio non oblato. & non tenet etiam in vita alienantis.
- 5 Praelatus non tenetur de cunctione, si vendit rem ecclesiā: nisi contrahens secum expressē stipuletur ipsum teneri de cunctione.

C A P. IX.

Audientiam. ¶ Canonici praedium ecclesiā in perpetuum locare non nō potest. h. d. Cōis diuifio. Secunda ibi: ideoque. ¶ Casus literalis. Quidā de canonicis Exon. ecclesiā quā dā ipsius ecclesiā alij fratribus inconsultis, locauerunt in perpetuum, in dā nū eccl. Peruenit hoc ad notitiā Pa. vnde mandat Exon. Episcopo. quatenus, si est ita, locationes illas studeat reuocare. Si verō nō possunt reuocari, nisi pecunia inde recepta, restituant: ap. re. cōpellat locatores ad pecunias restituendas cōductorib⁹ Ber. ¶ No. j. q̄ canonicus nō pōt in perpetuum locare praedium praebede suae. Iste enī tex. intelligi pōt in praedijs assignatis canonicis pro praebendis. Nā praebendae sunt ecclesiā, & ex causa bona ecclesiā fuerunt diuisa in praebendas. vide tex. xij. q. j. * c. ij. * & c. seq. quoniam dicendum est, q̄ vltra tēpus vitae suae, nō potest canonicus locare suam praebendam. Vñ si locauit ad certum tēpus & moritur ante locationē finitam expirat locatio: nisi interueniat autoritas superioris: vt dixi in. c. si ne praelatus vices suae & probatur in simili in. l. si domus. ff. loca. vbi locatio facta p̄ usufructuariū expirat eo mortuo. ¶ Secundō not. bonū argumē. q̄ locatio in perpetuum, largo modo dicitur alienatio. vnde prohibitus alienare, nō pōt in perpetuum locare. Pro hac gl. in. c. j. eo. ti. licet aliud dixerit Accur. in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. ij. Iste tex. multum bene probat hoc arguendo ex situatione rubricae. Nā si ista locatio in perpetuum nō cēseretur alienatio, non poneretur hoc. c. sub isto titu. sed in ti. de locato. Ita in simili arguit gl. in. c. si super gratia. de offic. delega. lib. vj. & in. c. bonae de cōfirma. vt i. & c. tibi qui. de rescrip. lib. vj. & no. hunc modū arguendi. Itē facit. c. nulli. s. e. vbi perpetua emphyteosis largo modo dicitur alienatio: ergo & perpetua locatio. argu. insti. lo

- 4 cati. §. adeo. Nam ex cōtractu locatiōis ad maximū tēpus transfertur dominium utile, sicut in cōtractu emphyte. nota. in. ca. propter. de loc. ¶ Item not. Episcopū posse reuocare res ecclesiā male alienatas etiā pretio nō oblato. Et not. q̄ cōcessio facta in perpetuum vel ad maximū tēpus sine solēnitare debita, non debet seruari, etiā in vita praelati male alienātis: ne saltem de facto prauidetur ecclesiā. facit. c. peruenit. s. de arbit. vbi bo. tex. ¶ In glo. si. no. hanc gl. & idē sentit Inn. & Io. in. c. vulturanā. xij. li. cet aliud senserit in. §. qui verō alleg. in. gl. Sed Io. and. sequitur istā gl. Tu vide quod latius dixi in. c. si quis. s. eo. & ibi dedi plures remissiones. ¶ Et no. cautelam ex gl. vt contrahens cū praelato semper stipuletur de cunctiōe vt saltē re cuncta, habeat regressum cōtra praelatum. Et in si. gl. dicit q̄ in illo. §. si nō erat omnino emptor malae fi dei possessor. & dixi plenius, vt ibi legitur & notatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienatio rei spectantis ad mensam Episcopi, vel capituli, non potest regulariter per praelatum fieri. 2.
- 3 Episcopus, an possit dare capitulo rem destinatam mensae ipsius capituli vel contra. Authorizare nemo potest in facto proprio. Praelatus, an possit emere rem ab ecclesiā.
- 4 Papa mandans prouideri alicui de beneficio ecclesiastico, non intelligitur de beneficio solito gubernari per regulares. Papa in dubio non praesumitur velle derogare cōsuetudini loci.
- 5 Habens potestatem conferendi, debet conferre illis, qui soliti sunt ad talia beneficia promoueri.

C A P. X.

Possessiones. ¶ Breue est nec potest breuius summari. ¶ Casus literalis. Quaeuit Archiepiscopo. iste: vtrum possit alienare possessiones ad mensam suam vel capituli pertinentes? Respondetur, q̄ non. Item quaeuit vtrum possit ecclesias, in quibus monachus ministrare consuevit, cōcedere clericis vel laicis? & respōdetur q̄ nō. Ber. ¶ Not. primō regulam, q̄ possessiones spectantes ad mensam praelati, vel capituli, praelatus alienare non potest. Intellige nisi in casibus à iure expressis: de quibus dixi in. c. nulli. s. eo. Et not. à contrario, quod possessiones, quae non sunt de mensa, possunt per praelatum alienari. quod intellige, vt dixi in. ca. vt super. s. eodē. ¶ Sed quæratur nunquid Episcopus possit donare, vel vendere rem mensae suae capitulo suo, & quid econtra. Et videtur primō, quod nō: quia aut Episcopus, aut capitulum autorizaret in facto proprio cōtra cle. ij. eo. ti. Host. & Io. and. post eū ponunt quæstionē in. c. nouit. s. de his, quae fiunt à praelatis. & concludit ibi Host. q̄ sic: quia nō est propriē alienatio: cū nō exeat dominium ecclesiā. arg. in. l. voluntas. C. de fideicom. & eorū, quae legun. & not. in. c. cū apostolica. s. de his, quae fiunt à praela. Gl. in. d. clem. secunda. recitat opinio. & apertē nō probat. sed Fe de. approbat confi. cvj. & Io. an. in regula, qui tacet. libr. vj. in mercuria. Dicit tamen ibi Io. an. quod ab ecclesia inferiori, nō potest Episcopus emere: quia ibi haberet autorizare. xij. q. ij. c. placuit. in. c. abbatibus. & in facto proprio autorizare non potest: vt in. d. clem. ij. ¶ Sed ego dubito, an hoc dictum sit verum: per. l. pupillus. §. penult. ff. de autho. tuto. vbi dicitur, quod tutor potest palam emere à pupillo: quia cessat omnis suspicio, si quis vellet esse magis caut⁹, posset facere: vt Episcopus prius generaliter interponat decretum, pronuntiando rem ipsius ecclesiā posse alienari, & dare licētā alienādi. Postea verō poterit ipse palā, sicut quilibet alius emere. In hoc tamen est cogitandum. ¶ In gl. prima ibi: tertiarum.

N ij

S E B. S A P I A.

a ¶ Locatio. Allegat Ial. in. l. manu missiones. col. ij. ff. de iusti. & iure. vt retuli paulō supra in. c. nulli. hoc titulo.

b ¶ Locare. Adde Frā. de are. confi. cxj. & lv. Ang. cōfi. ccxliij. Alex. cōfi. j. iij. lib.

c ¶ Capitulo suo. Adde qd voluit Old. confi. cclxij. d. Car. cōf. cxxxj. do. de Ro. decisio. dccclix. hoc titulo in antiquis.

d ¶ Palā emere. ad. dean. confi. clxx.

Z A C H A R I A S.

¶ Adde qd voluit allegare Ro. sing. cccclxxvij. i. c. pone q̄ arbitrium dātū sit. De quo per Fel. in. c. cum accessissent. col. viij. in princ. s. de consti.

Cap. Ad nostram. Panor. super Tertio Decre.

i. tertiam partem de rebus parochialis ecclesie olim debitam Episcopo: hodie vero Episcopus non capit istam tertiam. de quo dic, vt habetur. x. q. iij. c. j. & ij. Et dicam plenè & generaliter quid Episc. possit petere ab ecclesijs inferioribus. in. c. requisisti. j. de testa. ¶ In glo. ij. in fine. ¶ Et inducitur iste tex. cum gl. ad quæstionem: Nunquid si mandatur prouideri clerico seculari de beneficio ecclesiastico, possit sibi prouideri de beneficio solito gubernari per regulares? dicendum est, quod non: quia mandatum Papæ debet intelligi salua consuetudine ecclesie, quàm in dubio Papa non videtur velle violare vt in. c. si. de consue. lib. vj. & in. c. cū in ecclesia. de præb. eo. lib. Et vide ad istam quæstionem. c. cum de beneficio. eo. tit. & lib. ¶ Item inducebant docto. hic text. ad quæstionem: Nunquid superior, ad quem est depoluta potestas prouidendi, propter negligentiam prælati regularis, possit ecclesijs regularibus prouidere de secularibus? Et hodiè hæc quæstio est decisa in cle. quia regulares. de supplen. negligent. prælati. vbi dicitur quod non. & est ille text. not. quod succedens in locum negligentis, debeat prouidere illis personis, quibus tenebatur prouidere ipse negligens. Et hoc potest allegari generaliter, vt potestas non sit maior penes eū qui successit, quàm penes primum, qui neglexit. & facit ad multa & c.

SYMMARIUM.

- 1 Ecclesia restituitur, si reperiit se enormiter læsam propter alienationem, quam etiam cū solennitate fecit: debet tamen restituere precium, si qua sunt facta melioramenta. 4.
- 2 Ecclesia restituitur in integrum in foro suo aduersus laicum vel vbiunque ratur aliquo priuilegio. 6.
- 3 Alienatio rei ecclesiastica permittitur ob vrgentia debita ecclesie, quibus ipsa non potest satisfacere.
- 4 Restitutus in integ. debet habere rem cum fructibus, nisi suus aduersarius fecisset necessarias impensas in re. 8.
- 5 Multi verificantur in duobus. plures vero non.
- 7 Alienatio rei ecclesiastica rite & recte facta, tenet: licet ecclesia lædatur. & ideo restituitur.
- 8 Alienatio rei ecclesiastica ad hoc, vt valeat, requiruntur duo copulatiue, vt interueniant solennitates debite: & fiat in casu licito.
- 9 Error iuris, vel facti, quo casu excuset ementem, vel alio modo possidentem à perceptione fructuum.

o p.

XI.

Ad nostram. ¶ Legitur duobus modis secundū lecturā breuiorē. h. d. in summa. Restituitur ecclesia contra alienationē per quam enormiter fuit læsa. h. d. Primò ponitur petitio. Secundò causæ cōmissio ibi: quocirca. ¶ Casus literalis. Monasteriū Tusien. grauatū est onere maximo debitorū: propter quod Abbas & conuentus eiusdē tali necessitate ducti, quandam villā suam concesserunt in feudū cuidā laico, tali conditiōe appositā: quod idē laicus solueret. lxxx. libras, pro quibus ipsa villa erat obligata: quod ipse non distulit effectui mācipare. Videntes monachi, quod monasterium ex tali cōtractu enormiter esset læsum, supplicauerunt humiliter do. Pa. vt feudū ipsum ad monasterium faceret reuocari: cū idē laicus primo anno de redditibus ipsius feudi ultra summā perceperit, quā persoluerit: & postmodū etiam per plures annos percepit fructus eius. vnde mandat Papa quibusdā, quatenus si prædictum monasterium propter hoc enorme dispendium inuenerint incurrisse, appellatione postposita, compellant dictū laicū vt prædictū feudum liberū, & quietū dimittat monasterio prædicto recepta prius pecunia à monachis, quā pro vtilitate monasterij pro dicto feudo dicitur expendisse: cum fru-

ctus percepti debeant sibi sufficere pro labore. Bernard. ¶ No. primò secundū lecturā, quā præmissi, q. ecclesia in petitione restitutionis in integrum super rebus ecclesiasticis, potest habere recursum ad iudicem ecclesiasticum etiam contra laicū. Et sic est iste casus, in quo actor non sequitur forum rei, imò trahit reum ad forū suum. & vide Inn. in. c. cum sit generale. de foro compe. vbi singulariter vult, q. in qualibet peti. resti. in integ. potest ecclesia habere recursum ad iudicem ecclesiasticū. Et idem dicit vbiunque ecclesia iuuatur aliquo priuilegio: & maxime hoc procedit ea attēta ratione: quia præsupponitur quēdam deceptio saltē re ipsa. vnde largo modo potest dici quoddam sacrilegium, quod pertinet ad forum ecclesie: vt in. d. c. cum sit generale. & facit ad materiā. c. j. s. de in integ. resti. vbi benè etiam probatur. & tene mēti hoc dictū in practica. ¶ Secūdo no. q. propter vrgēs debitum, cui non valet ecclesia de fructibus satisfacere: potest fieri alienatio ecclesiastica rei. Et not. quod etiam in feudum occasione debiti, possunt concedi res ecclesiæ. hodiè verò omnes prælati cōiter iurāt non infeudare de nouo Romano pontifice inconsulto. c. ij. de feudis. ¶ Tertiò not. q. data restitutione in integ. non debet laicus, qui cōtraxit cum ecclesia, fraudari de sumptibus & laboribus, quos fecit in re, in qua conceditur restitutio: sed ratione sumptus & laborum possunt dimitti fructus, quos aliās tenetur restituere: vt. l. quod si minor. s. restitutio. ff. de mi. & per illum tex. dicendum esset, quod si iste laicus non exposuit labores: puta in extirpādo terras incultas, vel non fecisset sumptus pro fructibus colligendis: tunc debuisset omnes fructus cum re restituere. Nam aliās non esset restitutio in integrum: quia perderet fructus medio tempore perceptos: vt in dicto. s. restitutio. & de hoc infra aliqua dicam cum glossa finali. ¶ In gloss. j. in fin. & hoc vltimum probatur in c. j. & ij. de in integ. resti. lib. vj. & in cle. vnica. e. ti. ¶ Et no. ex gl. q. duo dicuntur multi. quod facit pro statuto. vide text. in. c. Christianū. xxxiiij. di. vbi colligitur, q. licet duo dicantur multi: non tamen plures. Hostien. dicit se habere notitiā huius facti, de quo in tex. Nā lapsum erat nedū quadrienniū, sed decēniū à tēpore contractus. & dicit quod ecclesia fuit hic audita iure cōi: & nō restitutionis beneficio: quia cōtractus erat nullus ex defectu solēnitatis. quia *nō* interuenerat consensus diocesani. hæc lect. satis est vera in se. & vide gl. in cle. j. eo. tit. quæ vult prælatum etiā ecclesie collegiatæ, non posse etiam locare ad tempus non modicum sine consensu superioris. ¶ Et facit quia. c. nulli. s. eo. dicit esse alienationē, vbi transfertur vtile dominium: sed prælatus inferior nō potest alienare sine consensu superioris. xvij. q. iij. c. in venditionibus. xij. q. ij. c. abbatibus. sed nō cōgruit hæc lect. huic tex. vbi Papa fundat se super enormi dispendio. Nā si cōtractus nō tenuisset mādasset purē illā villā restituēdā monasterio. Itē secundū lec. Hosti. quasi de nihilo: feruieret iste tex. vnde potest teneri alia lec. q. hic fuit petitū beneficiū restitutionis. & c. & sic aliās cōtractus valebat. Nec obst. si dicatur quod quadrienniū esset lapsum: quia etiā hoc præsupposito ex certis causis, etiam auditur ecclesia post illud tēpus: puta propter grauissimum præiudiciū: vel quādo vixit ille prælatus, qui malè alienauit: vel quid simile. de hoc est tex. not. iuncta gl. in. d. c. j. de in integ. resti. lib. vj. & tene menti illum tex. cū gl. ¶ Not. tamē ex lec. Hosti. q. quando ecclesia petit vnā rē sibi restitui rōne nullitatis contractus, pōt habere recursum etiam contra laicum ad iudicē ecclesiasticū. ¶ In gl. ij. super verb. enorme. ibi: ex quo consensus capituli. & c. melius diceret ex quo solennitates debite interuenerūt: & alienatio fuit facta in casu licito. Nā his duobus concurrentibus tenet contractus licet ecclesia sit læsa. Et nō. hæc gl. quia

- a ¶ Ipse negligens. Adde Rom. sing. suis. fo. xiiij.
- b ¶ Ad nostram. vide q. per istū tex. no. tanter dicit Hosti. in. c. salubriter. j. de vsu. & in summa illius tituli. s. an in aliquo & Ioan. And. in. c. conquæstus. j. eo. ti. de vsu.
- c ¶ Et laborib. Ad de quod voluit Anch. cōsil. cxxj.
- d ¶ Multi. vide Ange. in. s. & quod sepe. in aut. de triē. & sem. vbi vult q. illa dictio multi importat vltra duo. vide Ang. de are. in. s. si. in st. de iure persona. & late Geor. nat. in rep. de sepe. in princ. in. j. & ij. colū. de verb. fig. Ias. in. l. j. c. de fideicom. Alex. in. l. licet imperator. ff. de le. j.
- e ¶ Post illud tempus. Adde Ro. cōsil. xlvij. & cxxij.

gl. quia aperte sentit, quod ad validitatem alienationis, non sufficit q̄ solennitas fuerit seruata: sed oportet, q̄ in casu licito fuerit facta & vide quod plenè dixi in. c. nulli. 3. eo. ¶ In glo. fi. ibi: *item quia bona fide percepit.* melior est ratio precedens. s. q̄ p laboribus & sumptibus, quos passus est, habuit iste fructus. Nam ista ratio glo. non pcedit. nam ista restitutio in integ. reducit omnia in statū pristinum: nec habetur respectus ad bonam fidē: vt patet in. d. 5. restituti. l. quod si minor. ff. de minor. * Et in hac materia sic concluderem. Aut contractus tenuit: aut non. Primo casu rescisso cōtractu per restitutionem in integrum, etiā fructus debent restitui: sed satisfaciendū est contrahenti de sumptibus & laboribus, quos per tulit. vnde credo, q̄ ecclesia potuisset hīc petere omnes fructus, & satisfacere isti de sumptibus & laboribus: sed Papa, vt quidam dicūt, fecit istam prouisionem, de qua in tex. ex officio suo, vt euitaret magnus circuitus. Hoc etiam sentit gl. in sequenti quæstione: vbi dicit, q̄ iste laicus potuisset petere mercedē laboris si voluisset restituere fructus. Finge enim, quod laicus iste expenderit mille & non recepit ex fructibus, nisi cētum: iniquum esset dicere, q̄ fructibus debeat esse contentus. Nam sicut ecclesia restituitur in statum pristinum: ita & secum contrahentes. Et not. quod habetur respectus etiam ad laborē proprium: puta, quia erat rusticus, & personaliter extirpauit terras. ¶ Secundo casu, vbi cōtractus non tenuit aut contrahens errauit in iure: & tunc dico, q̄ tenetur restituere omnes fructus: quia error iuris non excusat, etiam in perceptione fructuum, quando ius aperte resistit: vt. l. iubemus. la. ij. C. de sac. san. eccle. l. quemadmodum. C. de agri. & cen. li. xj. no. Bar. in. l. sed & si scire. ff. de petio. hā. secus vbi possideret iure non resistēte, nec assistente. Nam tunc error iuris excusat quo ad restitutionem fructuum. d. 5. scire. & hoc casu intellige Dyn. in regula possessor. de reg. iur. li. vj. Si autem errabat in facto: quia credebatur solennitates interuenisse: tunc lucratur fructus ex bona fide. & hoc casu procedit glo. quod tamen intellige secundū materiam, quam dixi in. c. grauis. de restit. spo. Abbas.

SYMMARIUM.

1. Alienatio indebita rei ecclesiastica non tenet: licet sit approbata per constitutionem laicorum.
2. Statuentes contra ecclesiasticam libertatem, sunt ipso facto excommunicati.
3. Statutum laicorum, licet non sit contra libertatem ecclesie, adhuc non ligat clericos.
4. Laici non possunt disponere, etiam super rebus temporalibus ecclesie, nec super spiritualibus & annexis.
5. Laici possunt statuere in ampliandis, vel restringendis pōpuli exequiis, dummodo nō cōcernant animas defunctorum, puta quod non celebrentur, nisi tot missæ. quo casu credo, quod nō possunt statuere.
7. Feudum laici potest donari ecclesie, dummodo ecclesia possit explicare honestè id, ad quod laicus tenebatur.

CAP. XII.

Vm laicis. ¶ Alienationes de feudis, vel alijs rebus eccle. nō tenēt, etiā si per constitutionē laicorum approbentur. h. d. vel aliter & sic. Alienatio rei ecclesiastica facta sine legitimo ecclesiasticarū personarum assensu, non tenet: licet approbetur per constitutionē laicorum. hoc dicit. Cōmunis diuifio. secūda ibi: *volentes.* ¶ Casus literalis. Laici quantuncūq̄ religiosi sint, non habent aliquā potētiam disponēdi de rebus ecclesie: sed ipsi in contrariū faciunt & immunitatē ecclesiasticæ libertatis impugnat suis constitutionibus: imō

potius destitutionibus: vsurpando iurisdictionem ecclesiasticā. & etiā de spiritualibus illicitè præsumēdo. Volēs igit cōcilium huiusmodi grauaminibus obuiare omnes cōstitutiones & omnia alia, quæ faciunt in præiudicium ecclesiarum, decernit concilium penitus non tenere & præsumptores huiusmodi per censur eccl. cōpellendos. Ber. ¶ Primo no. ibi: *refrigescere charitatem.* quod statuta emanantia contra libertatem ecclesiasticam, seu contra iura ecclesie, procedunt ex remissione charitatis. Nam si haberent charitatem ad ecclesiam, talia statuta nō conderēt. & hodie isti tales sunt excommunicati ipso facto. de quo vide, quod legitur in. c. nouerit. & ca. grauem. de sentē. ex cōmu. & in auct. cassā. C. de sacrosan. eccle. ¶ Secūdo no. quod statuta contra priuilegia tributa ecclesi. per principes ecclesiasticos, vel seculares: dicuntur esse contra libertatem ecclesiasticam. De quo in dictis iuribus. ¶ Tertiò no. q̄ constitutio edita super iurisdictione aliena, potius dicitur destitutio: quia nō statuit: sed destituit. & facit prima fronte cōtra opi. Bar. in. l. cūctos populos. C. de sum. tri. vbi vult, quod statutū laicorum generaliter loquens, debet seruari, etiā quo ad clericos: ex quo non est contra libertatem ecclesiasticā. Nā tex. iste facit in oppositū, quia statutū cōmēsuratur à iurisdictione statuentis: sed circa clericos nulla iurisditio tribuitur laicis: ergo illorū statutum nō porrigit ad clericos. & melius probatur in ca. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōsti. secundū casum, quē ponit ibi gl. secundū quē est casus ad li. terā cōtra Bar. ¶ Quartò no. q̄ laici nō possunt disponere etiā super rebus tēporalibus ecclesiarum. Sicut ergo personæ clericorū sunt exemptæ à iurisdictione laicorum: ita & eorū bona. ¶ Quintò not. ibi: *sed etiam de mortuarijs.* q̄ laici nō possunt statuere, super mortuarijs, quia ista sunt annexa iuri spirituali: & sic nec super spūalibus merē, nec super annexis laici disponere possunt. nā de annexis idē est iudicium: vt in. c. translato. de constit. & ca. quāto. de iudi. & mortuarijs. Ponunt exemplum doct. quādo laici statuūt, ne vltra certā quātitatē offeratur: vel vt non velleant relicta sine solennitate legali, contra. c. cū esset. & c. relatum de test. ¶ Et facit notanter hæc litera ad quæstionē: Nunquid valeant statuta laicorum vt vltra certos cēreos, non deferatur cum funere: vel quod filij dūtaxat debeāt vestiri de nigro. & q̄ cert⁹ & determinatus numerus clericorum dūtaxat intersit exequijs. & quid simile. Et videtur primò, quod nō: per istum tex. dum generaliter prohibet statuta laicorum super mortuarijs. Nam ista videtur annexa iuri spirituali. In contrarium⁹ facit: quia Pompæ exequiarum, sunt potius consolationes viuorum, quā suffragia mortuorum: nec ecclesia approbat: vt in. c. animæ defunctorum. & in. c. quā præposterū. xij. q. ij. ¶ Dicerem, q̄ circa cōcernentia cultum diuinum, & refrigeriū animæ defunctorū, nō valeāt statuta laicorū, quia illa propriè sunt annexa iuri spirituali. Et ita generaliter intelligo istum text. sed circa cōcernentia pōpuli mūdanas: an valeāt statuta. Et credo specificè, q̄ valeat statutū illud de pānis nigris passim non vtendis: quia de mortuis non est multū dolendū, secundū fidē Christianā, tū propter spem future vite: tū vt viuī acquiescant dispositioni diuinæ: vt dicit textus in. d. c. quā præposterum. No. & tene menti istā distinctionem de mortuarijs, ex quo alibi non reperitur tex. ¶ In glo. ij. in fi. dic. q̄ illud. c. non facit contrarium. nā solum prohibet laicos disponere de rebus ecclesi. sed priuilegia istis rebus dotalibus bene possunt conferri: puta, quo ad temporalia. Pone exemplum in. c. auditis. de rescrip. ¶ Et tractant hic doct. nunquid feudum laici possit donari ecclesie. Et conclusio est, quod sic: dummodò feudum habeat tale onus annexum, quod honestè possit explicari per ecclesiam: aliās secus. de hoc latius tractatur in. c. in præsentia. de probati. & dic. vt ibi.

¶ Deben restitui. Adde tu quod voluit Anc. cō. cxxj.

ACHARIAS. ¶ Nō excus. adde Feli. in. c. de quarta. col. ix. in prin. s. de præftri. Car. Alex. in. c. j. ro. ix. in tit. quo tēpore miles inuesti. per Ange. consi. clx. xxvij. inci. viso themate. & Rom. consi. cxxv. inc. & ad prædicta.

SEB. SAPIA. ¶ Quod laici. vide de Abba. in consi. xxxvj. incipi. quidā officiales. vbi allegat hunc tex. in primo vol.

In contrarium. Adde q̄ Ro. sing. suis fo. xij. dic. q̄ consultus à dom. Card. sancti Marcelli super hoc volebat cōsulere pluribus rationibus, q̄ statutum nō valebat.

ACHARIAS. ¶ Adde quod voluit allegare Ro. sing. cclij. incipi. reuerendus dominus Card. de quo per Feli. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xxxij. s. de cōstituti.

¶ Donari eccle. Adde Ro. consi. clxv.

Cap. Precaria. Panor. super Tertio Decre.

De precariis

Rubrica.

¶ Suprà visum est de cōtractibus per quos trāsferitur dominiū, restabat meritō videre de cōtractibus, per quos transfertur vtilitas rei duntaxat sic Vel. Quia precariæ sunt quādam species alienatiōis ideo post titulū præcedētē subiicitur hic Ti. Abbas.

S Y M M A R I U M.

- 1 Precarium in neutro genere, non conceditur ad certum & determinatum tempus etiam si pactum interuenerit, sed precaria in feminino sic.
- 2 Contractus censetur initus secundum consuetudinem loci: & quod habet consuetudo, videtur appositum in contractu.
- 3 Precaria in feminino genere, quid sit, & quomodo fiat.
- 4 Alienatio al. cuius prædij ecclesiastici, potest fieri in laicum vel clericum benemeritum de ecclesia, ad eorum vitam tantū.
- 5 Renouatio rei emphiteotica de generatione in generationē, vel de tempore fit in tempus: ne longinquitate temporis aliquis dicat rem esse propriam.

C A P. I.

¶ E B. SAPIA.

a ¶ Quod doctor. Vide ad corroboratiōem multā congesta per Felin. in c. cū. M. ferrariē. co. ij. s. de cons. p. 1. la. in l. certi. con. dict. s. si nūmos. ff. si cer. pe. & in l. ut liberis. C. de colla. & per And. si. culū in cons. xij. in. ij. volu.

b ¶ Quod no. adde Alex. cōf. c. ij. ij. li. vbi ponit, an cōductus ad aliquod officium, debeat habere salarium consuetum. Anto. Franci.

¶ Circa hoc, quādo nullum est cōstitutum salarium electo ad officiū, vel ad aliquod seruitiū præstandū an an debeat sic electus habere aliquod salarium. vide Bar. in l. j. in. s. illud quoddā. s. ad fi. ff. de va. & ext. cog. vbi dicit, quod debet præstari salarium secundum cōsuetudinem & cōditionem seruiē. tis & officiū exercētis.

Precaria. ¶ Breue est, nec potest breuius summari.

¶ Nota j. q. de rebus ecclesiasticis possunt fieri precaria: & sic ad preces quorundā possunt concedi res ecclesiasticæ. ¶ Tercio not. q. precaria in

fœminino genere differt à precario neutri generis. nam precarium neutri generis non cōceditur ad tēpus determinatū: nec etiam pactum obligat concedētē, quo min⁹ ad libitum reuocari possit: vt in c. fi. j. eo. & l. cum precario. ff. eo. Sed precaria fœminini generis conceditur ad certū tēpus secundū quod partes cōueniunt: nec potest ante tēpus cōuentū reuocari, vt hīc: & clarius in c. fin. j. eo. & iste cōtractus precariæ est incognitus iuri ciuili. Nam ius ciuile solū facit mentionem de precario & nō de precaria. Et potest multis modis precaria constitui: vt statim dicetur cū gl. ¶ Tercio no. ibi: antiquam consuetudinem. quod renouatio precaria, seu preciarum potius procedit ex consuetudine loci, quā iuris dispositio.

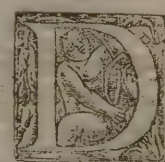
Nā secundū ius non est necesse renouare: vt videtur tex. x. quæstio. ij. c. precaria. vnde intelligit hic Abbas, vt renouatio fiat, vbi hoc habet consuetudo. Hosti. intelligit tex. de generali cōsuetudine orbis approbata per canonē quasi velit dicere, q. hodiē per totū orbē debet fieri ista renouatio. Ista tamen litera videtur se restringere ad cōsuetudinē & sic ad locū vbi cōsuetudo viget. ¶ Et no. q. cōtractus censetur initus secundū consuetudinē loci quod melius probatur in l. quod si nolit. s. qui assidua ff. de adi. edict. vnde nota. dicit Barto. in l. nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis. q. si in studio est consuetudo, q. doctor⁹ possit ex causa legere per substitutum: licet hoc nō fuerit deductū in cōtractū: nihilominus poterit substituere. quia quod habet consuetudo, videtur appositum in cōtractū. quod nota b: quia facit ad multa. ¶ In gl. j. in fi. hæc gl. primò prosequitur quid sit precariū in neutro genere: & prosequere materiam eius, vt legitur & notatur in c. vlt. j. eod. ¶ Tercio prosequitur, quid sit precaria in fœminino genere. Et ponit precariæ seu preciarum tres species. Nā q. capitur pro cōtractu inito ad preces aliquorū vsq. ad quinquēniū: hoc tamē nō videtur simpliciter bene dictum. Nā nō est de substantia, vt fiat ad quinquēniū. nā potest in perpetuū, vel ad vitā accipiētis: vel aliud tēpus magnū, vel modicū fieri: sed renouatio fit de quinquennio in quinquēniū: vt clarē innuit iste tex. dū dicit renouentur. Nam si non fieret, nisi vsq. ad quinquēniū esset opus noua concessione & nō renouatione. Fit autē renouatio, ne lōgitudine tē-

poris pereat memoria cōtractus. xij. q. ij. longinquitatē. Dic ergo clarius, quā dicat gloss. q. precaria, seu precaria in plurali numero nō differunt: vt no. gl. fi. in ca. fin. j. eo. & sentiunt cōmuniter hīc doct. præter Hostiē. Sed primum verius: nec differunt precariæ multum ab alijs cōtractibus iure ciuili inuentis. Ob hoc fortē ius ciuile non fecit mentionem de cōtractu isto. Quādoq. enim precaria nō fit omnino gratis: sed ad certum tēpus, secundū quod inter partes extat cōuentū & datur aliquid annuatim. Et ponit exēplum. Abbas quādo laicus super solo eccle. facit aliquod adificiū lignorum vel aliquid simile: & in recompensationem soluit ecclesiæ decimam annuatim. Et iste cōtractus est similis emphiteotico: sed differt tū in tēpore renouationis. Itē fit, vel dicitur precaria, quando mouetur ecclesia principaliter ad preces alteri⁹: sed vt dixi alio respectu. Et quo ad substantiā eius potest dici cōtractus emphiteoticus, ex quo fit in perpetuum. vel ad magnum tēpus. quādoq. fit precaria, vt habetur. x. q. ij. c. precaria. & est tex. ille no. cuius natura est vt dans proprietatē certam ecclesiæ possit capere ab ecclesia triplum, vtendo tempore vitæ suæ. & si vult vt in vitā re, quam tradit ecclesiæ: tunc capit ab ecclesiā solum duplum: & tunc precaria est quādam præstatio vsusfructus in cōpensationem proprietatis, quæ datur ecclesiæ. ¶ Tercio de rebus ecclesiæ fit precaria omnino gratis: vt quando datur laico, vel clerico benemerito aliqua possessio ecclesiæ vtenda in vitā suā: vt in c. clerici. xvj. q. iij. & in c. possessiones. ca. causa. q. j. & tunc est donatio vsusfructus & differt ab vsufructu in tempore renouatiōis. Itē dicitur precaria: quia donatur ad preces dūtaxat alterius: vt colligitur ex etymologia vocabuli: & sic vt vides parum differt iste cōtractus in substantia ab alijs supradictis. & vide ad hoc bo. gl. in d. c. precaria. ¶ In gloss. fin. in fine. & huic cōtrario stat Hostiē. & communiter doc. Nam hæc renouatio est introducta in fauorem ecclesiæ, ne longinquitate temporis accipiens, vel eius heres dicat rem esse propriam, & non ecclesiæ. Vnde sicut non petens inuestituram à nouo domino cadit à iure suo, ita & iste qui non petit renouationem elapso quinquennio: vt in c. longinquitate. & & quod ibi no. allegat in gl. Nicolaus Abbas.

S Y M M A R I U M.

- 1 Precaria indebitè facta per prædecessorem reuocatur per successorem.
- 2 Successor non obligatur ex contractu malè gesto per prædecessorem: quinimo debet ipsum reuocare.
- 2 Contractus initus nomine ecclesiæ, potest firmari ex pœna appositione. Procurator datus ad pacem faciendam. potest imponere pœnam, & obligare principalem pro obseruatione eorum, quæ geruntur.
- In contractu inito nomine ecclesiæ, possunt generaliter eius bona obligari pro eius obseruatione.
- 4 Contractus, si non tenet, an valeat appositio pœnæ.
- 5 Procurator ecclesiæ, vel fisci: quo casu potest apponere pœnā in contractu inito cum ecclesiā, vel fisco.
- Fiscus & ecclesia aequiparantur.
- 6 Prelatus vendendo rem ecclesiasticam, non potest facere, & habere fidem de precio. Item in procuratore fisci. confessionem verò de precio recepto, possunt facere.

C A P. II.

De precariis. ¶ Reuocat successor precariam per prædecessorē irrationabiliter factā. h. d. ¶ Primò præmittit factū. ¶ Secundò prouidet ibi: præcipimus. ¶ Causa licet. Quidā prælati ecclesiā faciēbant pre-

- bant precarias in dānum ecclesiarū obligando se & suos successores, sub certa pœna. Statuit conciliū Carthaginense vt nullus successor sit obligat⁹ pœna sui antecessoris: sed si antecessor res ecclesiæ irrationabiliter distrahit ad ius ecclesiæ debeat reuocare. Ber. ¶ T Not. primò, qd contractus irrationabiliter factus per prælātū, non obligat successores: quinimo successor potest & debet contrahere. ¶ T Secūdo nota argumentū pro & contrā: an rector ecclesiæ possit contractū initū nomine eccle. vallare pœnæ appositione. & videtur iste tex. magis innuere, qd sic: dummodo cōtractus fuerit rationalis. & pro hoc facit tex. in c. dilecti. in fi. s. de arbi. quod est notā. pro administratoribus, vel ambasiatoribus datis simpliciter ad pacē componēdam: vt licet nō habeāt exprefsum mandatum ad pœnam imponendam: nihilominus poterunt apponere pœnam & obligare constituētē pro obseruantia eius, quod gerunt⁹. Pro quo bene facit text. in l. bene à zenone. C. de quadriennij præscriptione. & in l. si procurator. ff. de iure fisc. Nam in iure non datur specifica potestas prælato apponendi pœnam in contractu: nihilominus eam apponere potest, & obligare se & successores suos. quod bene no. Et adde quod dixi in ca. nulli. s. tit. proximi. vbi dixi, quod rector ecclesiæ potest si ne consensu superioris generaliter obligare bona ecclesiæ pro obseruttia alicuius cōtractus. Nā ibi solū pro hibetur specialis hypotheca. ¶ T In gl. secunda, not. primò ex hac gl. iuncto tex. quod vbi contractus nō tenet, tollitur appositio pœnæ. Hoc restringit: quando contractus est contra ius aliās autem si præter ius, tenet appositio: licet contractus sit nullus. ad hoc. c. dilecti & c. per tuas. de arb. De quo vide plenius per glo. in regula accessorium. l. i. vj. de reg. iur. & per Accur. in l. pacta, quæ cōtra. C. de pactis. in fi. & vide bonum tex. cum glo. in c. significantibus. s. de offi. delega. ¶ T Secundo not. ex glo. quod pœnæ adiectio facta in contractu per prælātum tenet, & obligat ecclesiam & successorē: & cōtractus est rationalis. Sed contra hoc oppo. gl. de. d. l. si procurator. vbi tex. not. dicit qd si procurator Cæsaris vendidit rē fiscalem & pro euictione promisit duplū vel triplū, non tenetur Imperator re euicta: nisi ad simplū. & sic videtur quod pœna appositā per administratorem eccle. quæ equiparatur fisco, non debet obligare ecclesiā. Sed communiter solu. vt not. hīc in dicta. l. si procur. quod illud procedit in pœna appositā præter naturam contractus. secus enim quando pro obseruantia cōtractus pœna promittitur. & pro hoc dicta. l. bene à zenone. quæ facit mētionē de obligatiōe euictionis, vel alia. ¶ T Et nota vnum notabile dictum Bar. qui per illum tex. arguit, qd prælatus ecclesiæ nō potest habere fidem de precio rei venditæ. Nam ibi in fisco ponitur singulare priuilegium: vt res eius non efficiatur emptoris, nisi soluto precio. Et glo. ex hoc ibi arguit, qd non potest procurator habere fidem de precio. Idem ergo dicendum de ecclesiā, quæ equiparatur fisco. iuxta no. in c. j. de in inte. resti. & in c. fi. de iudi. secus in confessione: vt si prælatus confitetur se habuisse precium: per tex. in l. ij. C. de quadri. pscript. & hoc nota pro prælatis ecclesiarū. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Precarium extinguitur ad voluntatem concedentis, vel ei succedentis, etiam si sit appositum contrarium pactum. 3.
 - 2 Precarium tacite reuocatur morte illius, cui fuit concessum: & alienatione ipsius rei. 5. 6.
 - 4 Pactum, vel consuetudo contra naturam contractus, non valet si per appositionem pacti ille contractus transeat in vim alterius contractus.
- Consuetudo, quod à vicario Episcopi appelletur ad Episcopum, non valet.

Donatio causa mor. in qua est positum pactum de non reuocando, transit in vim donationis inter viuos.

- 6 Precarium licet reuocetur ad libitum condentis: tamē eius morte non reuocatur.
- Voluntas non finitur morte: & quis præsuntur perdurare in illa voluntate, in qua moritur.
- Bene placitum finitur morte.
- 7 Habens rem precariā, dicitur possidere.
- 8 Dominium non trāsferitur in emptorem: nisi venditor constituat se eius nomine possidere, quo casu per constitutum transferatur dominium.
- 9 Per constitutum non solum transferitur possessio quā habet per se constituens, sed etiam quam habet per colonum, vel alium.
- 10 Commodatum conceditur ad certum vsum & tempus & ante finitum vsum, vel tempus non reuocatur: precarium verò ad libitum. vide hic rationem differentia.
- 11 Precarium potest concedi ad certum tempus, tamen ante illud finitum, potest reuocari. 13
- Mutuum factum sine temporis præsuntione, non potest incontinenti reuocari. 13.
- 12 Commodatum non fit ad incertum generalem & in definitum vsum.
- 13 Precarium concessum ad certum vsum: si ante reuocetur: potest agi contra reuocantem actione de dolo, si ex hoc ille patitur damnum.
- Inuitatus ab aliquo, si postea repellatur, potest agere contra inuitantem actione de dolo.
- 14 Commodatarius tenetur etiam de leuissima culpa: qui verò habet precariū, tenetur tantum de lata. vide rationem differentia.

CAP.

III.

Precarium. ¶ Breue est: sed potest hic summari. Cōcessio

- 1 precarij extinguitur voluntate concedentis, aut ei succedentis ei precariæ autem cōcessio non. Secunda pars ibi: porro. ¶ T Casus literalis. Rogasti me, vt rem meam concederem tibi ad vtendū. Ego precibus tuis concessi tibi rem illam precariā. vultui postea reuocare illud precarium, tu nolebas mihi restituere. Queritur vtrum ego possim reuocare? Respōdet Papa, quod precarium vtendū concedit, quandiu patif qui cōcessit. Itē soluitur precariū mortuo illo qui concessum fuit. sed non soluitur mortuo illo cui concessit. Item soluitur precariū, si ille qui concessit precarium alienauerit: quia per talem conuentionem res alienas inuito domino possidere nō lice. Secūdo dicuntur precariæ quæ aliquando fiunt de possessionibus ecclesiarum: non debēt reuocari ad voluntatem concedentium. Bernar.
- 2 ¶ T Not. primò, qd de natura precarij est, vt duret ad voluntatem concedentis: nec valet pactū in contrarium appositum per tex. ibi nā inuito domino. & c. secūdu vñ intellectum. & clarius habetur in l. cū precariō. ff. eodē.
- 4 Ex quo sumitur arg. qd pactum appositum contra naturā cōtractus, non valet. Per hoc arguit gl. not. in c. ij. de consue. lib. vj. quod consuetudo contra naturā contractus, non valet: sicut nec pactum. Ideo non pōt induci cōsuetudo, vt appelletur de vicario Episcopi ad Episcopū: quia censetur eadem persona. Et de natura appellatiōnis est, vt fiat de minori ad maiore. ij. q. vj. c. anteriorum, quod not. Hoc tamē alibi limitatur singulariter nisi propter pactū appositū possit transire in naturā alterius cōtractus. in l. vbi donatur. ff. de dona. caus. mort. Nam de natura donatiōis causa mortis est, vt possit reuocari: vt no. in c. fi. de dona. Si aut apponitur pactū, vt nō possit reuocari transit in donatiōem inter viuos: vt in dicta l. vbi. ¶ T Not. qd per mortē illius, cui fuit cōcessum precariū, extinguit ipso facto precariū. Ex quo infertur, qd

a ¶ Quod gerūt. ad de Ro. cōfi. xciiij. & vide Anch. cōf. lxxiiij.

b SEB. SAPIA.

b ¶ Vbi cōtractus. Vide multa per Iaf. in l. nō dubiū. colū. iij. C. de leg. & per scribentes in l. stipulatio ista §. alteri. ff. de ver. ob. & in §. alteri. inst. de inuti. stip.

c ZACHARIAS.

c ¶ Quæ equiparatur fisco. Adde Iac. rebus. plenē ponētem, an & quādo & in quibus fiscus minor & ecclesia equiparentur. in rub. C. de iu. f. n. 2. ver. in gl. vel imperi. & nu. 5. ver. secūdo modo. & ibi in apo. Cel. x.

d ¶ Fidē de precio. Adde, an idē sit in executore. Frā. de Are. colū. iij. & de Prælato, per Ang. cōfi. xliij.

e ZACHARIAS.

e Adde do. Ludo. Romanum, sing. suo. d. cxxiiij. inc. constituo procuratorem meum.

concessio precarij simpliciter facta censetur personalis: ideo extinguitur cum persona, & nō transit in hāredem vt in regula, priuilegium personale. de reg. iur. lib. vj.

¶ Not. q. licet precariū reuocetur ad libitū cōceden-
tis: nō tamen reuocatur per mortē ipsius. Ex quo notabi-
liter collige, q. vbi actus^a validitas dependet à volunta-
te alterius, nō reuocatur per ipsius mortē. Nā prāsumit
quis durare in eadem voluntate, in qua decedit. ca. maio-
res. de bapt. ¶ Ex quo licet prior claustralis possit reuo-
cari de monasterio ad libitū Abbatis: vt in. c. cū ad mo-
nasterium. de stat. reg. non tamen reuocatur per mortē
ipsius Abbatis. Pro hoc. c. j. in fi. ne sede vacā. s. eo. & qd'
ibi dixi: secus vbi quis concessisset vsq. ad beneplacitum
suum. b Nam tunc per mortem reuocatur ipso facto. nā

beneplacitū expirat per mortē. tex. est no. in. c. si gratio-
se de rescrip. lib. vj. Hanc tamē materiā prosequere: vt
nota. Bart. in. l. centesimis. ff. de verbo. obli. & ibi no. de-
clarat multū intellectus. c. si gratiose. ¶ No. regulā ge-
neralem: q. nō licet rē alienā inuito dño possidere no. q.
habens rem precario, dicitur possidere. Sed intellige, vt
in gl. ¶ No. vltimō apertā differentiā inter precariū neu-
tri generis, & precaria in foeminino gñe. Nā precariū nō
pōt reuocari ad libitum cōcedentis. Nā est quidā cōtra-
ctus, vel donatio vsufructus, vel remuneratio propieta-
tis collata: vel quasi emphiteoticus contractus, prout di-
uersa sunt species precariae: prout dixi in. c. j. s. eo. vnde
contractus, qui à principio sunt volūtarij, ex post facto
sunt necessitatis: vt hic. & in. c. sequenti. & l. sicut. C. de
actio. & obli. ¶ Sed oppo. contra tex. in eo, quod dicit

q. si cōcedens precariū alienauit rē cōcessam, non potest
emptor reuocare cōcessionē: quia nō licet inuito dño rē
possidere. Innuat ergo tex. q. emptor sit effectus dñs, re-
existente penes eū qui rogauit. Sed cōtra hoc facit, q. ex
solā venditiōe nō transfertur dñum: sed requiritur tra-
ditio legitima. l. traditionibus. C. de pac. Not. in regula,
qui prior est tēpore. de re. iur. lib. xj. ergo emptor nō est
effectus dñs: & sic ratio tex. nō procedit. Sol. Io. an. post
Host. q. fortē vēditor cōstituit se possidere nōie empto-
ris. Nā per titulū cōstituit trāsferē dñiū. l. quādā mulier
ff. de rei vendi. & bo. tex. in. l. certē. ff. de preca. facit. l. qd'
meo. ff. de acqui. pos. vel fortē fuit trāsata possessio alte-
ro de duobus modis, qui notā. in. c. ij. de cōsue. ¶ No.

bñ ex prima so. q. cōstituēs se possidere nōie alteri², trās-
fert possessionē in illū, nō solū qñ per se possidebat, sed
etiā cū possidet per aliū: puta per colonū: vel per eum,
qui rogauit: vt haberet precarium. ¶ In gl. j. ibi: nō reuo-
catur intēpestiue. gl. nō ponit speciale differentiā inter pre-
cariū & cōmodatū: vñ dic, vt plenē per Cy. in. l. ij. C. cō-
mo. per Bar. in. l. in cōmo. s. sicut. ff. cōmo. & per Io. and. j.
eo. ca. seq. Et breuiter dic q. in cōmodato vsu debet esse
cert²: & tēpus saltē tacitē. vñ nō est cōmodatū vbi alterū
istorū deficit, sed precariū. Si ergo rogasti, vt prēstare ti-
bi librū: vt faceres trāscribi: illud cōmodatū: quia habes
vsu certū, & tēpus tacitē appositū. Nā intelligit in quā-
rū pōt cōmodē trāscribi. arg. in. l. interdū. & l. cōtinuus.
de verb. obli. ¶ Ex hoc potēs instrui in actione, vel in li-
bello formādo an in reuocatiōe debeas te fundare super
cōmodato an super precario: & an concedens pōt ad libi-
tū reuocare: Nā cōmodatū nō reuocat ante vsu cōple-
tū vt in. c. seq. & in isto tex. sed precariū sic. Et ideo est ne-
cesse cognoscere, an precariū sit, vel cōmodatū. Sed dif-
ficile est iudicio meo dicere rationē diuersitatis, quare
precariū reuocat ad libitū concedentis & nō cōmodatū
Bar. in illa. l. in cōmodato. & sentiūt aliqui doctores hīc:
dicit, q. quia precariū nō fit ad certū vsu, si nō posset
reuocari ad libitum propietas esset inutilis penes dñm
sed cōmodatū fit ad certū vsu & ad certū tēpus: post
ergo vsu cōpletū pōt dominus reuocare: & redit vti-
litas ad proprietariū. ¶ Sed hāc ratio iudicio meo po-

test cauillari. Nā precarium quādoq. conceditur ad cer-
tū tēpus, vt in. l. in rebus. in. fi. ff. e. & nihilominus potest
dominus reuocare ante tēpus conuentū: vt hīc secūdum
vnā lecturā. & in. d. l. cū precario. Ecce ergo, q. in hoc ca-
su cessat ratio Bar. & aliorū: quia propietas nō est inuti-
lis apud dñm: cū possit reuocari post tempus cōuetum.
Item facit in cōtrariū quod no. Bar. in. l. si pēnam. ff. de
verbo obli. vbi dicit, q. mutuū factum sine temporis pre-
finitione non potest incontētū reuocari. argumē. c. seq.
sed debet explicari per aliquod interuallum, arbitrio iu-
dicis moderandū: sic pōt dici in precario. nā licet sit cō-
cessum sine certo vsu vel certo tēpe: nihilominus pōt dif-
ferri cōcessio bñficij ad certū tēpus iudicis arbitrio mo-
derādū. nō ergo videt² ratio Bar. & aliorū necessariō
cōcludat rationē diuersitatis inter precariū & cōmoda.
Et non bene video rationē vrgētē: sed potest superficiali-
ter dici, q. de natura cōmoda. est vt fiat ad certū vsu.
vnde videtur quod nimiū fraudetur is, qui accipit com-
modatū, si ante vsu cōpletū possit reuocari quia: sic be-
neficiū posset retorqueri in maximū prēiudiciū. Po-
ne exēplū. cōmodasti mihi equū: vt irem ad sanctū laco-
bū: feci multa prēparamēta, quē sunt mihi inutilia reuo-
cato cōmodato: sed sec² in pēna: q. regulariter nō dā-
tur ad certū vsu, vel si dātur, nō est certū tēps appositū taci-
tū vel expressum: q. aliās esset cōmodatū. vñ hoc casu
nō tractat de tāto prēiudicio tuo: ideo videt² hēc libera-
litas depēdere à mera facultate cōcedētis nā si nō cōcedit²
ad certum vsu, non irrogat prēiudiciū, si ad certum
vsu & tempus non est appositū, saltē tacitē, tunc cōclu-
dit ratio Bart. Nā si nō posset reuocari propietas, esset
inutilis penes me. ¶ Et potest dici attingendo aliā solu-
tionē clariorē, q. cōmodatū propriē fit ad certū & pre-
finitū vsu: & omnis vsus certus & prāfinitus habet in
se tacitē tempus annexū: vt puta: cōcessi tibi librū vt cor-
rigeres vnā gl. Et propter hoc vt arbitror, iura canoni-
ca & ciuilia tractātia de cōmodato, nō fecerunt mētionē
de tēpe: vt in. c. se. & l. ij. C. cōmoda. sed solūmodo dicūt,
quod ante vsu cōpletū, nō potest reuocari. Ideo dico,
quod superflue Io. And. Bar. & Cy. volētes addere ad gl.
dicūt, q. nō solū vsus, sed tēpus tacitū vel expressum, di-
stingūt cōmodatū à precario: sed vt dixi, hāc additio nō
est necessaria. Et ideo gl. in cōmoda. s. sicut. ff. cōmo.
non sine mysterio dicit, q. cōmodatū nō est sine prēfinitio-
ne certi vsus. Et sic loquitur de vsu prāfinito, & certo,
qui semper habet annexū tēpus tacitē. Eodē modo sine
suppletione potest intelligi gl. c. seq. quā dicit, quod cō-
modatū est alicuius rei ad aliquē speciale vsu. & c. q. d.
non sufficere, quod vsus sit gñalis & indefinitus: puta cō-
cedo tibi librū, vt studeas. Nō enim hēc cōfessio habet vsu
prāfinitū & speciale: quia posses vti toto tēpore vi-
tæ tuæ. Et hāc est ratio: quia cōmodatū nō potest reuo-
cari ante vsu suū cōpletū: quia semper deciperetur ex
beneficio, qui cōmodatū recipit: pone, cōcessi tibi librū
ad trāscribendū: postquā fecisti trāscribi medietatē. volo
reuocare, certē si admittitur reuocatio, beneficium erit
damnosum tibi: quia frustra fecisses illā impēsā, cū
medietas libri sit tibi inutilis. & fortē nō posses alio tē-
pore habere eūdē scriptorē: & idē dic in fine. Sed in pre-
cario hāc ratio nō militat: quia nō fit ad certum vsu
prāfinitū, quia aliās esset cōmodatū: ideo etiā licet do-
mino reuocare rem suam ad placitū: quia nō decipit te
in aliquo. ¶ Et si diceres quādo precariū conceditur ad
certū tēpus, potest reuocari ante tēpus. Respōdeo prā-
supponēdo quod precarium possit ad tempus concedi,
vt apertissimē probat text. in. d. l. in rebus. in. fi. ff. eo. sed
non obstante temporis adiectiōe potest dominus reuo-
care ea ratione, quam reddit Iurisconsultus in. d. l. cum
precario. Text. tamen videtur hīc, q. nō licet inuito do-
mino rem alienam possidere: nec conuentio in contra-
rium est

SE B. SAPIA.

¶ Quod vbi act².
Contrarium pro-
bat tex. in. l. iij. ff.
loca. vide Alex. in
l. centesimis. & fin.
ff. de ver. ob. Bald.
in. l. si in diē. ff. de
condi. & demon.
vide etiam Abba-
in. c. verum. in vlt.
no. s. de for. cōpe.

¶ Ad beneplaci-
tum suum. Adde
Bar. in. l. iurisperi-
tos. ff. de excu. tu.
& in. l. centesimis.
ff. de verb. oblig.
Gem. in. c. si dele-
gatus. de of. de. lib.
vj. & in. c. si gratio-
se. de rescrip. eod.
lib. Card. post gl.
in clem. ij. eo. ti.
& in simili Ia. re-
bus. in. l. curiales.
nu. j. & ibi in apo.
Celsi. in versi. per
petuam. C. de de-
curio. lib. x.

SE B. SAPIA.

¶ De natura com-
modati. Hoc di-
ctum multū cō-
mēdat do. Alexā.
& Moder. in di. l.
si pēnam. ff. de
verbo obligati. &
Moder. in. l. ij. in
princi. ff. si cer. pe.

12

rium est honesta: ideo reiicitur. Nam in re sua quilibet est legitimus moderator & arbiter cap. de his infra de sepul. l. in re mandata. C. mandati. Nec potest quis præfigere legem, à qua nō liceat recedere. l. si quis in prin. ff. de lega. iij. Nec potest ille conqueri de violatione beneficii: quia ex quo precariū non fuit factum ad certum vsum, non est honestum: vt sine causa me inuito possideas

- 13 rem meam. ¶ Putarem tamen, qd si concedens velit sine causa reuocare precarium illud cū maximo damno alterius, obstaret sibi exceptio doli: quia nō potest negari, quin precarium sit beneficiū. Est enim beniuola actio & c. vnde non debet dolose versari in beneficio concessio. Sicut dicimus in eo, qui inuitauit viatorem, & ipsum detinuit: sed postmodum pœnituit: nam potest agi contra eum actione de dolo: quia cum damno alterius pœnituit de beneficio: vt not. Ioan. And. s. in proce. & sic potest saluari opi. Bar. in d. l. si pœnam. & applicari ad terminos nostros. Nec ob. iura generaliter dicentia precarium posse reuocari ad libitum concedentis: quia debent intelligi sanè & sine captione alterius, cum aliquo temporis interuallo. argu. in l. quod dicimus. & l. ratum. ff. de solutio. ¶ In glo. pen. in fi. Not. aliā differentiam inter commodatum & precarium. Nam in precario venit solus dolus & lata culpa, quæ æquiparatur dolo: sed non venit leuis ac leuissima culpa: secus in commodato, quod fit gratia recipientis tantum. Nam ibi venit leuissima culpa: vt in c. seq. Ratio diuersitatis redditur in l. quæsitum §. illud. ff. eo. & in l. contractus. de regu. iur. nam precarium semper depēdet à mera liberalitate: quia dominus potest reuocare quādocunq; sed commodatum non potest reuocari ante vsum completum: ideo magis grauatur commodatarius ad custodiam, quā ille, qui rogauit vt possideret precario.

De commodato

Rubrica.

¶ Suprà vsum est de contractu, qui fit gratia recipientis tantum: merito subiicitur Rubrica de contractu sibi simili. Nam communiter commodatum fit gratia recipientis tantum: licet quandoq; fiat gratia concedentis, vel vtriusq; vt dicitur cum gloss. j. Aliter potest continuari, sed non curo: quia non est vtile. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Commodatarius tenetur etiam de leuissima culpa: quādo commodatum est gratia sui tantum: de casu verò non tenetur regulariter. s. nisi in casibus, de quibus nu. 6.
- 2 Gratia quibus modis accipitur in iure: & quibus modis sumatur.
- 3 Dictio etiam, implicat.
- 4 Culpa leuissima venit in omni contractu, qui celebratur gratia vnius tantum: secus si celebratur gratia vtriusque: vel commodantis tantum. 12.
- 6 Pactum contra accidentalia contractus valet: contra substantialia verò nō.
- 7 Commodatarius, si non potuit vt re commodata intra tempus prefixum, non sua culpa, non poterit commodantem cogere ad iterum commodandum.
- 8 Debitor licet remiserit pecuniam sibi mutuam creditori suo, non liberatur, si dicta pecunia perdat casu fortuito.
- 9 Commodatum si fiat ad certum & specialem vsum: habet in se tacite tempus annexum.
- 10 Precarium constituitur per ista verba: commodato tibi hanc rem, ad talem vsum precario.
- Pactum appositum contra naturam contractus, possibile est, quod faciat ipsum transire in vim alterius contractus.
- 11 Pupillus obligatur ex commodato, si est effectus locupletior.
- 12 Culpa in genere, & qualibet eius species: & dolus quid sint.
- 15 Casus fortuiti sunt illi, qui non possunt prævideri. & nu. 15. Dolus non potest probari, nisi per coniecturas.
- 14 Commodatum, quod fit gratia commodantis tantum, vel vtriusque, quomodo fiat.
- 16 Furtum quo casu connumeretur inter casus fortuitos.
- 17 Commodatum, si perdat, quando remittitur: puta famulus per quem remittebatur, aufugit, cuius periculo perdat.
- 18 Casus fortuiti, si aliqui fuerunt nominati, dum suscipiuntur à contrahentibus: & postea sequatur clausula generalis, puta & de omnibus alijs,

veniunt etiam alijs, dummodò non sint maiores expressis.

Casus requirentes speciale mandatum, veniunt expressis aliquibus, & postea secuta clau. generalis: Clausula generalis in odiosis, non comprehendit maiora expressis, sed in fauorabilibus sic.

- 19 Renuntiatio generalis, non confirmatur iuramento: quia respectu non expressorum, non cadit consensus.

Iuramentum non obligat ultra consensum.

- 20 Commodatum perditum apud commodatarium, si eodem modo non erat perituum apud commodantem, cuius periculo pereat?

- 21 Interesse, quod variatur variato tempore, quomodo aestimatur?

- 22 Locans, vel vendens rem vitiosam, etiam ignoranter, tenetur non solum ad restitutionem precij, sed ad interesse.

- 23 Aestimatio æqui dati ad vecturam, non facit transire in conducentem periculum casus fortuiti: sed operatur alium effectum, de quo hic.

Aestimatio in casu, in quo facit emptionem, facit transire periculum casus fortuiti.

- 24 Dispositio §. nunc videndum. in l. si vt certo. ff. commodati, loquitur quando recipiens expresse promisit se præstaturum estimationem.

CAP. I.

Vm gratia. ¶ Po

test sic

summari. Commodatarius gratia sui tenet etiam de leuissima culpa: nō de casu, nisi in tribus casib; hic positis. hoc primò. Commodatū ante vsum completū nō reuocatur. hoc secūdò. Et habet duo di. Secundū ibi: contra. Primum subdiuiditur. Nam primò ponit vnum dictum. Secundò aliud, à quo tres casus excipit, ibi: licet. Secundum subdiuiditur. Nam primò dictum. Secundò ponit rationem, ibi: cum non decipi. & est. c. Gregori. ¶ Casus litera. Commodauit tibi equum meum, vel etiam rem aliquam. Resista apud te deteriorata est: quærebatur vtrum tenearis mihi. Super hoc respondet Papa cum aliquis recipit commodatum gratia sui tantum: propter propriam vtilitatem procurandam: tenet non solum de culpa lata & leui, sed etiam de leuissima: verumtamen de casu fortuito nō tenetur: nisi per culpam suam casus ille acciderit: vel nisi pactum interuenerit, qd de periculo vel casu certo & expresse in pacto teneretur: vel nisi fuerit in mora in restituendo commodatum. ¶ Secundò quærebatur vtrum commodatum possit repeti ante vsum expletū, ad quem fuit res commodata? Et dicitur quod contra illum, qui rem commodatam accepit: comodati agi non potest ante vsum completum. Quia decipi nos beneficio non oportet, sed iuuari: quod esset si ante finitum vsum commodatum reuocaret. Ber. ¶ Not. ex principio, qd gratia quādoq; accipitur, seu sumitur pro contemplatione, seu intuitu: & ita sumitur in isto tex. dū dicit: cum gratia sui. & c. d. est contemplatiōe sui. Quādoq; gratia sumitur pro concessiōe, alicuius beneficii, seu iuris ad obtinēdū beneficiū. c. gratia. de rescri. li. vj. in cle. gratia. eo. tit. Quæ

ZACHARIAS.

¶ Actione de dolo. Adde Alex. in l. j. ff. eo. & in l. si pœnam. per istū allega. Ioan. in proce. Et vtrū debeat mitti ad illos hora prandij. Calderinus fertur cōsuluisse vxorē suam, quæ respondit ad forenses & mulieres debere mitti: quia se libenter non ingerunt. Item ad graues psonas. alijs autem nō: vt refert Nic. Boc. in suo tract. consue. Butiri. in titu. de iur. omni. §. ij. in aposto. in ver. nunquā. circa medium. versi. & si quis diceret,

Cap. Cum gratia. Panor. super Tertio Decret.

^a Anto. Francif. ¶ Implicat. De significato huius dictionis etiā. vide not. per Bart. in l. si tertius. in. §. officiū. ff. de aqua plu. arc. & in l. etiā. C. si tutor, vel curator inter. & in l. etiā. C. de fur. & vide in c. accusatus. in. §. quæstionib. de hæ. lib. vj. & in c. cum in illis. §. illis verò. de præb. co. lib. & in cle. dispēdio. sam. in fi. de iud & vide, quæ habent in c. cū oēs. in ver. statuerunt etiā. de cōstit. & per Bart. in l. j. C. qui admit. ad bon. pos. Et vide quæ habent in cle. dispendiosam. de iud. In quibus omnibus locis dicitur q̄ regulariter stat implicat iue: tamē quādoq; ponitur pro tāquā: vt in l. fi. in. §. ij. ff. ad vel. le. q̄nq; etiā stat af firmatiue: & idem significat pro cer tē vt habet in euā gelio Matt. xj. c. dū dicit prophe. tā etiā & plusquā prophetam: & in euangelio Io. xj. c. vbi dicitur: etiā tu dñe scis, quia amo te. & vide etiā, quæ habentur in l. quicunq; in §. si quis ita. & ibi per Bar. ff. de verborum obligatio. nibus.

¶ S E B A. S A P I A.

^b ¶ De casu. Quo modo aut̄ intelli gatur, q̄ quis te neatur de casu for tuito: declarat ex. in l. fistulas. §. fin. ff. de cōtrah. emp. vt non veniat sub tali promissioe ca sus insolitus, de qualatē per Feli. in c. sedes. colū. ij. §. de rescri. Iaso. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautioni.

¶ S E B A. S A P I A.

^c ¶ De substantia precarij. Aduerte quod ad hoc, vt sit precariū est neces se, q̄ vsus sit inde terminatus saltem respectu tēporis. Et idē oportet, quod aut tempus sit indetermina tum, si vsus est de terminatus: aut vsus indeterminatus, si tempus est determinatum: ita vult Bartol. in l. si vt certo. §. sicut. ff. commo. vbi dicit, q̄ differt à com modato, in quo oportet q̄ vsus sit determinatus, etiā respectu tēporis, saltem tacitē. Idem voluit in l. j. ff. de precario. & in l. Aquilius Regulus. ff. de donationi. & voluit Moderniores in l. j. in princi. ff. si certum petat.

^d ¶ Quid sit culpa. Adde Roma. consil. ccccxxvj. & ibi, quid dolus, & quid leuis culpa.

sumitur pro dono spiritus sancti. j. q̄. j. gratia. Et secundum theologos duplex est gratia: scili cet gratia gratis data: & gratia gratum faciens. Gratia gratis data est illa, quæ procedit ex me ra gratitudine, id est liberalitate Dei: quæ præ parat hominem ad faciendum ea, per quæ per uenit ad gratiam gratum facientē. vnde sermo scientiæ, & sermo sapientiæ sunt gratiæ gratis datæ. Caritas verò est gratia gratum faciens: quia per eā facimus ea, quæ sunt Deo accepta: & sic faciunt nos Deo gratos. de quo in. ij. sen tentiarum. distin. iij. sic intellige glo. in cle. j. de magis. ¶ No. ij. ibi: de leuissima. & c. q̄ dictio etiā, de natura sua implicat. nam hīc includit latam & leuē culpā. ad idē. c. cum omnes. de cōstit. ¶ No. iij. vnam regulam in materia con tractus. Nam vbi contractus fit gratia vnus tantum, venit culpa etiam leuissima. vnde non est speciale, quod hīc dicitur in commodato. l. contractus. ff. de reg. iur. & quod ibi not. Fallit in precario: vt dixi in c. præcedenti. ¶ No. aliā regulam, q̄ casus fortuitus regulariter non im putatur: sed res perit dño, etiam in contractu, qui fit gratia alterius tantū. ¶ No. tres casus, in quibus casus fortuitus imputatur commo datario. Primus, si culpa præcessit: vt puta cōmodaui tibi equū: vt ires ad certum locū, & tu iuisti ad aliū locum & incidisti in latrones: cer tē imputatur tibi, & non dño: vt hīc. & in l. si vt certo. ff. eo. Secundus casus, vbi pactū interces sit: vt commodatarius teneatur de casu, & ex hoc not. generaliter, q̄ valet pactum appositū contra accidentalialia cōtractus: & q̄ pactum in hoc vincit legem: vt in l. j. §. si cōuenerit. ff. de positi. & in regula, cōtractus ex conuentione. ¶ de reg. iur. * libr. vj. secus vbi pactum esset contra substantialia cōtractus: vt dixi in c. præ cedenti. & ad materiam vide quod nota. in l. pacta conuenta. ff. de contrahenda emptione. Tertius casus, quando præcessit mora: vt puta non restituiisti commodatum tempore debito, perdidisti postea per casum fortuitū: certē im putatur tibi. ¶ Not. ibi, post vsū completū. q̄ cōmodatum fit ad certum & determinatum vsū: nec fit mētio de tēpore. facit ad id quod dixi in c. præcedenti. ¶ Not. ibi: beneficio. q̄ commodatum est beneficium. Cōfert ergo ti bi beneficium, qui rem suam tibi commodat. Nam beneficium est quædam actio beniuola gaudium tribuens capienti: vt in c. j. ex quib. cau. feud. amit. in lib. feud. & sic capitur hīc be neficium largo modo. ¶ Vltimo no. illud ge nerale, quod beneficia non sunt retorquenda in dispendium. ¶ Sed primo hīc quæritur, quid si commodatarius non potuit sine culpa sua re commodata vt intra tempus tacitē præ fixum, nunquid inuito domino possit vtī alio tempore? Et videtur quod sic: quia casus fortui

tus non debet sibi imputari: vt hīc. contrarium tenet Bartolus, in lege, in commodato. §. sicut. ff. eodem. Nam cum dominus cer tat de damno vitando, ne careat re sua tanto tempore: commoda tarius verò de lucro captando: debet sibi casus potius imputari, quā domino. ad hoc. l. si vno. §. item cum quis. ff. loca. Nec ob. iste tex. quia loquitur de casu perimenterem commodatam. Nam res regulariter perit domino. ¶ Sed contra opp. de c. significante. j. de pig. vbi patet, q̄ debitor remittit mutuū per diligentem nuntiū & tamē casus fortuitus imputatur mittenti, vel debitori: quia te netur de alia pecunia satisfacere. Sol. contrarium loquitur in mu tuo: nos verò loquimur in commodato. Et eadem est ratio deci dendi in vtroq; nam pecunia remissa creditori non efficitur eius ante traditionē: sed remanet in dominio debitoris: idē casus im putatur domino. Perit enim res debitori & non creditori. Nam debitor est obligatus in genere: & genus perire nō potest. l. incen dium. C. si cer. pet. & l. in ratione. ad leg. fal. Res verò commoda ta remanet in dño commodantis: idē perit dño & non commo datario: vt hīc. & in l. argentū. ff. eo. ¶ In glo. ibi: ad aliquem spe cialem vsū. Io. an. supplet ad certum tēpus tacitū, vel expressum. & idem Cy. in l. ij. C. eo. & Bart. in l. in commodato. §. sicut. ff. eo. Sed dic melius, vt dixi in c. præcedenti. nam vsus specialis semper habet tempus annexū, & non sine ministerio. gl. in diffinitione nō fecit mentionē de tempore ad substantiā commodati. ¶ In ead. glo. ibi: precarium enim, conceditur sine præfinitione. & c. Not. hanc particulam glo. nam per illā dictionē quādoq; infero q̄ nō est de substantia precarij, vt fiat sine præfinitione certi vsus. Potest er go concedi ad certū vsū: sed tūc quomodo discernatur à cōmo dato? dic, q̄ per verbū precarij: puta, quia dixi: commodo tibi li brum transcribendum precarij. Nam vbi nō apparet de mente, non est à verbis recedendum. l. non aliter. ff. de leg. iij. & in c. si. de verb. fig. Sensit Cy. licet nō apertē in l. ij. C. eo. Proboclaris: vbi cunq; apponitur pactū cōtra naturam cōtractus: tunc si est possi bile facit transire illum contractū in aliam speciem: vt in l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau. mor. & dixi in c. præcedenti. sed illa adie ctio, q̄ precarij conceditur, est cōtra naturam commodati. ergo facit transire in precarium: quia non repugnat precario: vt dixi, q̄ fiat ad certum vsū. Nec ob. si fuit dictum, commodo: quia ver bum commodo, potest referri ad precarium. Nā ad commodum recipientis constituitur precarium. nec est curandū de ver bis ex pressis in contractu: sed potius recurrendū ad substantialia mate ria subiecta: vt est tex. in l. si vno. ff. loca. ¶ In fi. glo. An autem pupillus obligetur ex commodato: ita vt contra eū possit vtiliter agi? dic, q̄ sic: quatenus est effectus locupletior. de quo dic, vt le gi. & not. in l. sed mihi. ff. eo. & semper tene menti istam gl. quam not. ¶ In glo. ij. ibi: præstat dolum & latam culpam. Imò & leuem, ex quo contractus fit gratia vtriusq; vt not. gloss. in §. interdum. allega. per l. in rebus. eodem titu. Hanc etiam tenet gloss. insti. qui bus mod. re contrahi. obliga. §. item is cui. Dic ergo, quod in com modato regulariter & in alio contractu, qui fit gratia recipientis tantum, tenetur recipiens de dolo, lata, leui, & leuissima: vt hīc. In contractu verò, qui fit gratia vtriusq;, quia nō recipit tantū be neficiū, non tenetur de leuissima. Si verò fit gratia commodantis tantū: tunc solum tenetur de dolo, & lata culpa, quæ æquiparatur dolo: quia non est sibi beneficium. Idē non adstringitur, nisi tan tum ad custodiam. & idem est in deposito: vt in l. quod Nerua. in l. j. ff. de positi. & nota j. titulo proximo capitulo secundo. ¶ Sed pro intellectu terminorum, quæritur quid sit culpa in genere: & quot sunt species culpæ: & quid sit quælibet culpa de per se. Ioan nes Andræ. aliquid hīc posuit: sed longē plenius & subtilius po suit Bartol. in d. l. quod Nerua. vbi videre poteris ad plenum de materia. ¶ Sed breuiter pro intellectu glossæ dicendum, quod cul pa in genere est deuiatio ab eo, quod bonum est: & per homi num diligentiam præuideri poterat. Et hoc vltimum additur ad differentiam casus fortuiti, qui non potest præuideri: vt in capi tulo, Ioannes. de homi. Ad secundum, gloss. communiter ponunt tres species culpæ, vt lata, leuis & leuissima. Bar. verò facit quinque: dicit enim, q̄ est culpa latissima, latior, lata, leuis, & leuissima. Et culpam latissimam appellat dolum verum: latiorē dolum præsumptū. Nam is, qui est in dolo, est in culpa. Quod dicit notandū pro his, qui pro-

a qui promittunt seruare aliquem indēnem, de culpa alicuius famuli. Si enim famulus comisit furtū, & retēsit, tenetur promissor: quia licet dolose comisit furtū, nihilominus ex culpa processit. facit. c. sacro. de sen. excom. dum dicit: *cum non sit leuis culpa.* &c. & loquitur etiam qñ iudex dolose excommunicauit aliquē sine monitione. ¶ Venio ad tertiū, scilicet quæ sint species culpæ de per se. Quo ad primū scilicet culpā latissimā, dicit qđ diffinitur, vt dolus verus. Est enim dolus machinatio, seu circūuentio ad decipiēdum, seu fallēdum aliū manifestē adhibita. Ita diffinit Iuriscōsultus. in. l. j. ff. de dolo. vide glo. in regula, scienti. libr. vj. * de regu. iur. * Culpa latior est fallax circūuentio ad decipiēdū aliquem præsumptiuē adhibita: & licet dolus non possit probari, nisi per coniecturas: vt habetur in glo. c. ij. de renun. libr. vj. & in. l. dolū. C. de dolo. Tamen quando signa sunt manifesta, dicimus dolum verum: quādo nō patent, dicimus dolum præsumptū. Lata verō culpa multipliciter diffinitur: sed Bart. diffinit, qđ est deuiatio incircumspecta ab ea diligentia, quā habent cōmuniter homines illius conditionis & professionis. Vnde dicimus vulgariter, qđ ignorare illud, quod cōmuniter omnes sciūt, est lata culpa. ad hoc. l. latae culpæ. ff. de verb. sig. Et dicit in diffinitione prædicta, incircumspecta. vt differat à dolo: quia si seriosē deuiaret ab illa diligentia, esset in dolo: sed hīc ponitur deuiatio incircumspecta. i. inconsiderata: quia nō considerauit id, quod cōter homines suæ professionis & conditionis considerassent. Puta, cōmodauit tibi librum, quē tu inconsideratē dimisisti in banco ante domū: & inde fuit subtrahctus. Nam certē fuisti in lata culpa: quia cōmuniter homines tuæ conditionis non fecissent. Leuis verō culpa, est deuiatio incircumspecta ab ea diligentia: quā habent homines diligētes: nō dico cōmuniter, sed diligētes: vt differat à lata culpa. Leuissima culpa, est deuiatio incircumspecta ab ea diligentia, quā habent cōmuniter diligentiores, & diligentissimi homines. Vnde si diligentissimus sciuisset præcauere: & tu non præcauisti: es in culpa leuissima. & hæc sufficiant pro intellectu terminorum. Iudex ergo circumscrip-
tus habebit arbitrari ex circumstantijs & coniecturis, in qua culpa tu fuisti: & qñ diligens vel diligentissimus sciuisset præcauere.
14 ¶ Et in eo, quod glo. dicit, commodatum quandoqđ fieri gratia commodantis tantū. Pone exemplum in eo, qui sponsa suā commodauit aliqua ornamenta, vt ob honorem suū veniret ornatio ad aliquod festum. Inquantū dicit de cōmodato, quod fit gratia vtriusqđ: pone exemplū: qñ inuitasti amicum cōmunem: & ob honorem tuū & meum cōmodauit tibi vasa argētea: vel quid simile. Et distinctio glo. in commodato procedit regulariter in alijs contractibus: vt leg. & not. in. l. cōtractus. præal. ¶ In ea glo. ibi: *casus verō fortuiti & speciales.* Potest casus fortuitus diffiniri sic: Est inopinata rei euentus, qui prouideri non potest. vbi ergo diligentissimus præuidisset, non est casus fortuitus: vt in. d. c. Ioānes. Pone exemplum: domus minabatur ruinā: demū corruit: & interfecit equum tibi commodatū. certē nō potest dici casus fortuitus quia diligentissimus reparasset domū, vel ibi non habitasset. Si autem domus non minabatur ruinā, sed impetu tempestatis valida corruit: non est tibi imputandum. ¶ Et ista faciunt ad quæstionem: Nunquid furtum computetur inter casus fortuitos. ¶ Gl. iuris ciuiliis reperiuntur contrariæ: sed cōmuniter tenetur: qđ aut per violentiam fuit res sibi subtrahctā: & est casus fortuitus. Intelligē in bono sensu, quando non fuisti in aliqua culpa. Puta: quia nō transibas per loca periculosa. argu. in. l. non est verisimile. ff. quod me. cau. Si autem committitur furtum clandestinē: & tunc si ab ea persona, à qua etiam diligentissimus non præcauisset, puta ab vxore, vel filio. & est casus fortuitus: sec⁹ autem si ab ea persona, à qua diligentissimus præcauisset puta à famulo. ad hoc quod le. & not.
17 in. l. quæ fortuitis. C. de pig. act. ¶ In ead. gl. ibi: *per non idoneam personam.* Aduerte: quia ad considerandam idoneitatem personæ cum qua mittitur, seu remittitur commodatum: debemus considerare qualitatem rei destinatæ, & tempus & loca: & cōsimiles circumstantias. Item considerare debes vtrum famulus sit destinatus à commodante. an verō electus à commodatario. & de his similibus per Barto. in. l. eum qui. ff. eod. & in. c. significante. de pig.
18 ¶ In ea gl. ibi: *enumerentur specialiter.* Bene nō. glo. vult enim qđ etiam in contractibus nō tenetur quis ex generali pacto: sed oportet qđ casus fortuiti specialiter enumerentur.

a s. e. b. s. a. p. i. a. ¶ Indemnē. Vide Ang. are. in. §. præterea quādam col. vij. in glo. in verb. de dolo malo. in. l. de actio.
b ¶ Casus fortuitos. Adde Ro. confi. cc. cxij.
b s. e. b. s. a. p. i. a. ¶ Casus fortuitos. Vide Iaso. in. l. si quis ex argentarijs. §. prætor ait. col. penul. ff. de eden. vbi dicit, qđ in furto & in incendio præsūmunt leuissima culpa: vt ibi late per eum.
c ¶ In non expressis. Adde late Ale. confi. iij. j. lib.
d ¶ Maiora expressis. No. pulchrum casum, in quo cōsultuit summus Iuriscōsultus, domi. meus, do. Vin. de pufio, vulgariter dictus delfresio, videlicet qđā emit gabellas, & sumpsit in se casus fortuitos. Accidit qđ pons illius loci p quē transibant diuersæ personæ, ceci-
dit vi fluminis, adeo qđ ex gabella, nil poterat lucrari cōsultuit p̄fatus. d. me⁹ pro dicto gabellario. Et hoc fuit in ciuitate Interanuæ. cōferunt dicta p Mod. & per se. in. l. si ex toto. in prin. ff. dele. j. & p. d. Alex. in. l. p̄ciat rerū. in. ff. ad le. fal. in simili. Iaso. in. l. j. xxvij. col. ad fi. C. de iure emph.
Anton. Francisc. ¶ Ad hoc, quod dicit de clau. generali dic, qđ illa cōprehendit etiā personas constitutas in dignitate, & et Principē: vt nō. d. Car. in cle. j. de iudi. Et adde, qđ generalis clausula se quē post qđā specificata, restringit ad illa sola: vt per Bal. i. n. l. pactū. in. xiiij. q. c. de colla. & p Bar. in. l. si feruus cōis. la. j. ff. de stipu. fer. & in. l. le gatorū. in. §. fi. ff. de le. ij. & in. l. Titia. in. §. Lucius. el. ij. & in. l. Meuius. in. §. eū qui. eo. l. & in. l. libertis, quos. in prin. ff. de ali. leg. Et restringitur etiā ad similia expressis, secundum do. Card. in cle. ij. xv. q. de procur. Et habetur in. l. stipulationes cōmodissimē. de verb. obli. & vidē plenē per Alexan. in confi. cxvij. in. j. parte confi. Et adde quod clausula generalis nō sufficit, etiam post casus speciales enumeratos, in his, quæ requirūt speciale mandatū: vt nō. d. Car. in præal. cle. ij. de procu. vbi late disputat, quid operet generalis clausula appposita in mandato tertij, de quo per noui. in. c. sedes apostolica. de rescrip.
c ¶ Firmetur iuramento. Adde Alex. confi. xxxij. j. lib.

S E B. S A P I A.

a ¶ Locator. Vide Bart. in l. vni. col. viij. vers. quoddā est interesse ex-
trinsecū. C. de sen- que pro eo, quod interest.

b ¶ Committit furtum. adde Ioā. de Imo. cons. ij.

S E B. S A P I A.

b ¶ Committit furtū Ita fuisse iudicatū refert Valerius li. viij. capite de iudi- cijs. in eo, cui equi vsus est commo- datus vsq; ad Ari- tiā: & vltiore ei⁹ municipij diuo vectus esset. De quo etiā tex. in. §. furtū in fi. instit. de oblig. quæ ex deli. nascun.

S E B. S A P I A.

c ¶ Nūquid doct. Vide Card. in re- pe. c. fi. in v. q. j. de vsu. cū allegatis p Fel. in ru. de mag. vbi cōcludit, q nō cōmittat vsuram doctor mutuans pecuniā scholari- bus. Anto. Fran.

d ¶ Nō intraturus.

Circa hoc quod dicit de doctore mutuante pecuniā seculari, vt secum intret: an commit- tat vsuram. Dicas q Cy. in l. si feru⁹ in. §. offidius. ff. de leg. j. tenuit q vsu- ram cōmittat. sed Bal. ibi videt tene- re cōtrariū. puto dicens, q si mutu- at scholari aliter nō intraturo, siue ducat in pactū, q intret, siue nō, cō- mittit vsurā, saltē mētalē. iuxta no. in c. consiluit. de vsur. & iuxta au- thoritatē euāgeli- cā: mutuū dantes nihil ide sperātes. Sola enim volūta- te & spe cōmittit vsurā, sed simutua- ret scholari, qui se- cū intrat: aut oīno intraturo, nō pu- tare cōmitti vsu- ram, sed poti⁹ da- tum esse remune- ratiois gratia. per ea, quæ habentur & no. super gl. ij. in c. ex parte. N. de of. dele.

Qualiter autem æstimabitur istud interesse, si valor rei est variatus in tēpore: vide quod not. Io. And. hic. & plenius per Bar. in l. sed mihi. §. in hac actione. ff. eod. ¶ In glo. in verbo. post vsu. ibi: ignorans tamen excusatur. & c. secus dicunt doct. in locato. Tenetur enim locator² ad interesse, etiam si ignoranter locauit vas vi- tiosum, in l. sed & hæ. §. j. ff. locati. Et idem in- venditione. Vnde si vendidisti vas vitiosum, intellige vitio occulto: teneris ad interesse, non solū respectu precij: sed etiam respectu dāni inde secuti: vt est tex. in l. tene. §. sed si vas. ff. de act. empti. licet tex. videatur in contrariū in l. Iulianus. ff. eo. sed dic prout nota. in d. l. te- netur. ¶ Vltimò pōt hīc quæri, nunquid sit dare alium casum, in quo quis teneatur de casu fortuito? Ioā. And. hīc ponit. Vide latius gl. & Bar. in l. si vt certo. §. nunc vidēdum. ff. eodem. Et multum valet ista quæstio hodiē pro istis, qui locant equos. Nam quidam voluerunt, q si res cōceditur æstimata, transit etiā casus for- tuitus in cōmodatariū. Si verò est talis contra- ctus, in quo non veniebat, nisi leuis culpa: vt in locato: tunc æstimatio facit, vt teneat condu- ctor de leuissima culpa. Pro quo facit tex. in d. §. nunc vidēdū. pro hoc & secūdo facit tex. in l. cū duob⁹ §. dāna. ff. pro socio. Et hāc opi. quo ad propositum nostrū tenet Bar. post gl. in d. §. nūc vidēdum. ¶ Io. an. hic distinguit, q in con- tractibus de quorū natura est, vt transeat eorū dominium, seu vt æstimatio operetur vendi- tionem: & tunc transit periculum casus fortui- ti. pro hoc tex. in l. quoties. C. de iure dotium. & bonum tex. in l. plerūq. ff. eodem. Exemplū in fundo æstimato dato in dotem. In contra- ctibus verò, in quibus eorum natura, æstima- tio non facit venditionem: vt in commodato, & locato: non facit æstimatio recipientem ma- gis teneri, quā exposcat natura contractus: sed operabitur tunc æstimatio, vt sciatur verū precium rei in casu, quo resperderetur, vel de- terioraretur. Et plus placet hāc opinio mihi quā Bar. & Accur. multum me vrget ad hāc sententiam id, quod dixi in gl. præcedenti. Nā pactum generale non obligat ad casus fortui- tos: licet expresse dixerit, q volebat teneri de casibus fortuitis: tum, quia non videtur cogi- tasse omnes casus: tum ne sub inuolucro & ge- neralitate verborum, quis decipiatur. fortius ergo quando æstimatio rei fuit simpliciter fa- cta. Satis est enim, quod æstimatio potuit ope- rari effectum prædictum: scilicet releuandi do- minum ab onere probandi verum precium. ¶ Secundò moueor per regulam generalē: cō- tra eum sit interpretatio, qui potuit legē aper- tius dicere: vt in regula, contra eum. de reg. iu. lib. vj. & in l. quicquid adstringendæ. de verb. obliga. Solū restat respondere ad tex §. nunc vidēdum. qui loquitur in commodato, ad quem non respondet Ioan. andr. sed ego dico, quod loquitur quando recipiens expresse pro- misit se promissit se præstaturum æstimatiōē. & ita aperte loquitur ille § in fine. Secus autem quando æstimatio fuit simpliciter facta. idem dicas: quando recipiens promissit alternativē rē, vel æstimatiōem, per dictam. l. quod plerūq. ff. de iure dotium. hāc no. in practica. Abbas.

De deposito

Rubrica.

¶ Suprà visum est de contractu, qui sit gratia recipiē-

tis tantum, meritò nunc subijcitur de cōtractu, qui sit gratia concedentis tan- tum. vel sic. Suprà visum est de cōmodato, & nunc subijcitur de deposito.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia non tenetur ex deposito facto clerico ipsius ecclesie: nisi in eius vtilitatem ecclesie conuersum fuerit. 4.
- 2 Depositarius, si vititur deposito contra voluntatem domini, vel denegat il- lud restituere: est infamis, & committit furtum. Si aliquis vititur pignore, quod penes eum est contra voluntatem domini, committit furtum. Vsuram committit ille, qui vititur re alterius, per quem vsu recipit aliquā commoditatem æstimabilem. Doctor committit vsuram mutuando pecuniam scholari, vt intret secum, aliās on intraturo: quando scilicet ex hoc illi doctori augmentatur salarium.
- 3 Ecclesia tenetur ex deposito, apud eam facto.
- 5 Libellus, qui necessario non concludit contrarium, debet incontinenti per- indicem reijci.
- 6 Clericus potest torqueri, si contra eum procedant sufficientia indicia, etiā quod non sit infamatus. Torqueri potest aliquis, si habet vnum bonum testem contra se. Infamia non semper est sufficiens indicium ad torturam.
- 7 Clericus quando, & quibus casibus carcerari possit.
- 8 Prælatus, an possit transigere, vel liti, causa, & exceptioni cōpetenti ec- clesie, renuntiare.
- 9 Contrahens cum ecclesia ad hoc, vt possit agere contra eā non habet pro- bare pecuniam versam in vtilitatem ecclesie: nisi in mutuo, in casu quo pro eius restitutione oporteret distrahere immobilia ecclesie.
- 10 Ecclesia, quando teneatur de deposito, & quando censeatur factum depo- situm apud eam. Ecclesia, quando teneatur ex delicto prælati, vel capituli. vide remissio.

C A P. I.

Grauis. ¶ Ex deposito facto apud cleri- cum ecclesie non obligatur eccle- sia: nisi in eius commodum atque vtilitatem sit versum. Primò ponitur decisa narratio. Se- cundò ecclesie absolutio. Tertiò deponentis in- structio. Quartò iudicis præceptū. Quintò cō- positionis persuasio. Secunda ibi: cum enim. Tertia ibi: quocirca. Quarta ibi: nam. Quinta ibi: si autem. ¶ Casus liter. Eps Lon- don. quandam summam pecunie deposuit penes quēdam canoni- corum cuiusdam ecclesie, nomine Belial. qui sæpe interpellatus fuit, vt depositum restitueret: sed illud facere denegauit: sed pecu- niam illam surripuit & asportauit. Vnde Episcopus conquestus fu- it domino Papæ de ecclesia illius Belial. Dominus Papa respōdet cum enim non constet, q illa pecunia, quam Belial furatus est, in vtilitatem ecclesie sit conuersa: non potest canonicis illius eccle- sie præcipere, vt pecuniam illam reddant: cū non fuerit depōsi- ta penes ecclesiam: sed penes illum Belial. Vnde suadet Episcopo, vt actionem suā dirigat contra illū furem: & mādāt Papa quibus- dam, vt illū Belial ponant in vinctis: vt sic dictā pecuniam resti- tuat. In fine dicit, q si Episcopus poterit amicabiliter cōuenire de re- ditibus illius, cū canonicis illius Ecclesie, Papa ratum habebit.

- 2 Ber. ¶ Not. j. q vtens deposito cōtra voluntatē deponentis, seu depositum denegans, cōmittit furtum: & cōdemnatus efficitur infamis. Primū probat hīc, & in l. qui furtū. ff. de cōdi. fur. Secun- dū probat in l. qui depositū. C. eod. Nā idem est in pignore: qā eo vtens cōtra voluntatē dñi committit furtū: sed vsurā, si commo- ditas, quam percipit ex vsu pignoris, est æstimabilis. j. de vsu. c. j. & c. cum contra. de pig. Vide per Cal. in c. nauiganti. j. de vsur. vbi in- ter cetera ponit qōnem notabilem. ¶ Nūquid doct⁹ ex mutuo quod facit scholari, committat vsuram, si cōtemplatione mutui, intret secum: aliās non intraturus. & concludit, quod sic: si ex ta- li introitu aliquam vtilitatem æstimabilem percipit doctor: puta quia propter augmentationem fame augmentatur sibi salarium, vel lucrū aliūde percipit. Et idē dico in cōsimilibus qōnibus. sic in- tellige gl. iuris ciuilis in l. ij. ff. de calū. & in l. j. ff. de offi. prefe. vrb.
- d ¶ Not. ij.

Cap. Grauis.

De deposito.

103

- 3 ¶ Not. ij. q. depositum licite fieri potest apud ecclesiam.
& not. bene hunc tex. habes enim casum satis no. q. eccle
4 sia tenetur ex deposito apud eam facto. ¶ Tertiò not.
q. ex contractu inito cum particulari de ecclesia: puta ca
nonico, vel capellano: nō tenetur ecclesia, nisi quatenus
versum est in vtilitatem ipsius. Et in hoc vltimo no. istū
tex. à contrario, q. ex facto particularis personæ potest
conueniri ecclesia, quatenus vtilitas ipsius concernit ec
clesiam. ¶ No. ibi: *loculos habet*. q. quandoq. continens
ponitur pro contento. & ideò sensus literę est, q. ille qui
asportauit depositum, erat soluendo. Nam dicitur locu
lus à paruo loco apto ad custodiendum pecuniam. & si
mitem tex. habes. xij. q. j. c. habebat. ¶ No. q. vbi libel
lus necessariò non concludit contra reum, debet incon
tinenti per iudicem reijci. ad hoc quod no. Inn. in. c. j. de
6 offi. vica. & xj. q. j. c. Christianus. ¶ No. vltius, quòd
in casu ciuili habente delictum annexum, potest etiā cle
ricus carcerari, & etiam torturæ subijci: & vinculis alle
gari. dicit tamen hīc Abb. quòd hīc iste erat infamatus.
Pro hoc tex. ibi, vt audiuius. vnde dicit, q. nūquā re
a perit, q. clericus sit torquēdus, nisi infamatus. & est no.
b & singulare verbum. Sed ego dubito nūquid sit verum.
nam iste tex. hoc non probat. nam licet Papa audiuerit,
non sequitur, q. propter hoc sit infamis. Vnde puto, q.
quemadmodum cōtra laicum, sufficit vnus bonus testis
ad torturam: vt est gl. no. in. l. ij. C. ad le. iu. maiest. ita &
contra clericum. Nec est verum q. infamia semper suffi
ciat ad torturam. Sed debet distinguī: vt no. Bar. in. l. de
minore. §. tormenta. ff. de quæsti. vbi plus operatur quā
doq. vnus testis de veritate, quā fama. facit quod dixi
in. cap. veniēs. de testi. el. primum. ¶ Et regulariter an &
quando clericus torqueri potest: dic. vt no. in regula, cū
7 in contemplatione. de reg. iu. li. vj. ¶ Item no. q. cleri
cus carcerari potest, non solum cum agitur de crimine
criminaliter: vt in. c. si clericus. de sen. exc. lib. vj. sed etiā
cū agitur de crimine ciuilitate. Et facit ad quæstionem:
Quidam clericus gessit administrationem cuiusdam lai
ci, & malè reddidit rationē: nūquid pōt carcerari, donec
satisfecerit? Et videtur primò, quòd sic. arg. hic in. c. j. ne
cle. vel mona: Contrarium tenet hic Host. Dicit enim,
quòd non auderet hoc facere sine expressa licētia Papæ:
quæ in casu nostro interuenit. quasi velit dicere, quòd
etiam in casu huius. c. non potuisset iste clericus carcera
ri, nisi interuenisset authoritas Papæ. Ego non sto huic
dicto simpliciter, sed dicerem: aut recusat satisfacere, vel
c dubitatur de fuga, & potest detineri: quia priuilegiū tri
butum clerico per canonem, si quis suadente. xvj. q. iij.
solum operatur propter temerariam manuum iniectio
nem in clericum: vt patet ex tenore ipsius. Non aut quā
do fit per iudicem, ex iusta causa. Et vide circa hęc, quæ
dixi in. c. cum non ab homine. de iudi. Aut est impotens
ad satisfaciendum, & non debet carcerari, nec excomuni
d cari: nec ad cedendum bonis compelli. arg. c. odoardus.
de sol. Et vide quæ dicam ibi. & c. ij. de pigno. & cū hac
distinctione intellige dictum Ioan. an. in. d. c. si clericus.
8 ¶ Vltimò contra istum tex. in fi. facit text. in. l. in sum
ma. ff. de condi. inde. & quod no. in. c. super eo. de transa.
Nam ex quo liquebat ecclesiam, non teneri ad restitutio
nem depositi, non debuit valere transactio tanquā super
re cauilliosa. Nā transactio debet fieri de re dubia, & lite
incerta: vt in præal. iuribus nota. Innoc. in hoc multū in
stat: & inter cetera ponit duas solutiōes. Prima, q. cōpo
sicio sumebat hīc vigorem ex spālī permissione Papæ: a
liās non posset prælatus renuntiare exceptioni competē
ti ecclesiæ: nec transigere euidenter in damnum ecclesiæ.
c ad hoc. l. preses. C. de transac. & l. contra iuris ciuilis re
gulas. ff. de pac. Et no. bene hoc dictum. Ex quo puto in
ferendum, prælatū non posse cedere liti, & causæ: ex quo
non subest causa euidens: nec etiā puto sufficere caulam

euidentē, nisi interueniat solēnitas debita, si actio cōpe
tebat ad rem immobilē: iuxta ea, quæ dixi in. c. nulli. de
reb. eccl. non alie. Secūda sol. q. Episcopus dicebat eccle
siam cōcessisse deposito: vel pecuniā conuersam in vtili
tatem ipsius: licet de præsentī non constaret: vn de pro
pter dubiū litis euentū toleratur compositio. & vtraq.
9 sol. bona. ¶ In glo. j. in fi. inducitur iste text. cum glo.
ad quæstionē: Nunquid contrahens cum ecclesia tenea
tur probare pecuniam versam in vtilitatē ipsius, ad hoc
vt efficaciter possit exactionem exercere contra eccle
siam. Et primò dicit Innoc. q. speciale est in contractibus
qui fiunt gratia concedentis tantum: vt in deposito &c.
Item speciale est in causa mutui: vt in authē. hoc ius por
rectum. allega. in glo. aliās non est necesse probare ver
sum. Postmodum dicit, quòd solummodo est speciale
in causa mutui: in alijs verò contractibus initis cum ec
clesia hoc non est necesse: quia non reperitur iure cau
tum, nisi in mutuo. si ergo venderem ecclesiā: vel emo
ab ecclesia: vel commodatum cōcedo: potero agere con
tra ecclesiam: licet non probem versum in vtilitatem
ipsius: & est notabile dictum: & quotidie allegatum.
Ratio autē specialitatis in mutuo est: quia prælati sunt
prompti ad recipiendum mutuū: & cōgeneratores prom
ptiores ad mutuandum: vnde si indifferenter teneretur
ecclesia, tunc de facili bona ecclesiæ alienarentur. Fuit
ergo meritò his casibus obuiandum. Nam & idem vi
detur dispositum in ciuitate: in lege ciuitas. ff. de certum
petatur. Et videtur hīc Innoc. secundum vnam opi. ele
gantissimē hoc dictū restringere. Dicit enim, q. etiam in
mutuo nō est necesse probare versum, nisi qn pro satis
factione oporteret peruenire ad distractionē rerum im
mobiliū: quasi secus, si posset satisfacere de fructibus.
¶ Pro hoc adducit tex. x. q. ij. in. c. * ea. enim. §. * hoc ius por
rectum. in vers. & is creditor. vbi apponitur dictio hīc:
quasi versum deberet probari per creditorem in illo ca
su, vbi oportet distrahere bona immobilia pro satisfac
tione: vel mobilia preciosa. & vt dixi est dictum singu
lare. & in corpore vnde sumitur illa aut. canonizata per
Gratianum, non est illa dictio hīc: saltem in omnibus li
bris, vel cōmuniter. & potest allegari vna ratio pro hoc
dicto Innoc. nam prælatus habet liberam administrationē
fructuum: vt in. c. cum nobis. de elec. & in. c. is cui. eo. ti
tu. lib. vj. vnde quemadmodum potest fructus distrahe
re de nouo cōtrahendo: ita debet posse ipsos distrahere
pro contractibus initis. Item in fructibus agitur de præ
iudicio ipsius: quia ex eis viuere debet. Hanc tamen ma
teriam, in qua variæ sunt opiniones inter canonistas &
Legistas, latè expediam in. c. quod quibusdam. de fideiuf.
vbi melius cadit. & ad istū tex. dic. quod ideò erat neces
se probare versum: quia pecunia non fuit commendata,
siue deposita ecclesiæ, sed particulari. secus ergo à cōtra
rio sensu, si fuisset cōmendata ecclesiæ. & de hoc aliquid
10 infrā dicam. ¶ In gl. ij. no. finem glo. q. depositum di
citur factum apud ecclesiam, quando fit in præsentia præ
lati & capituli. Nam prælatus & capitulum repræsentat
ecclesiam: vt in. c. requisiti. de testa. iuncto. c. scire. vij. q.
j. Sed Ioan. Andræ. distinguit, an depositum sit factum
apud sacristam deputatum ad custodiam vasorum eccle
siæ: an apud deputatū ad custodiam depositorum. Nam
in quibusdam ecclesijs deputatur vnus specialiter ad cu
stodiam depositorum: quemadmodum est videre in no
tabili hospitali sanctæ Mariæ huius ciuitatis Senensis.
Nam multi trāseuntes & peregrini multa etiam precio
sa deponunt, & fidelissimē eis etiam post multum tem
pus fit restitutio. quasi ex hac distinctione sentiat Ioan.
Andr. q. si depositum sit apud custodem vasorum, non
dicitur factum ecclesiæ: sed oportet q. interueniat præ
sentia prælati & capituli: vt in glo. Sed in alio casu non
requiritur eorū præsentia. satis est, q. à principio illum

a ¶ Sit torquen. Vi
dead hac Feli. in
c. olim. §. de rescri.
col. ij. ver. excipe
tres casus.
b ¶ Sed dubito. Ad
de videndum do.
Car. consi. xlv.
ZACHARIAS.
c ¶ Dubitatur de fu
ga. Adde Lafian.
de Oria. in. c. qm
cōtra falsam. §. re
cusationes. nu. 3.
& quod ibi no. in
apo. Celsi. in ver
ficu. quia forēsis.
§. de proba.
ZACHARIAS.
d ¶ Nec ad ceden
dū bonis cōpelli.
Tu dic. q. imò, vt
tex. est fin. in aut.
vt deter. n. cl. §. in
uestigantes. ad fi
nem secundū Lu.
ro. sing. suo. cccc.
lix. inci. qro. an ec
clesia, vbi dicit: fru
stra dubitare cano
nistas in. c. Odo
ardus. an clericus
possit cogi cede
re bonis, cū eccl
sia cogatur.
Anton. Francif.
¶ Circa hoc, qd
dicit, q. clericus, q
secundū dispositio
nē. c. Odoardus. de so
lu. nō tenet vltra
quā facere possit,
cōpelli ad cedendū
bonis, quāuis iste
dicat, q. sic arguē
do de ecclesia ad
clericū, non puto
esse verū. q. possit
cogi: sed benepōt
cedere, si vult. Et
ita loquitur text.
alleg. hīc p. istū &
Ro. in fin. alle. Et
adde q. cessio bo
norū, si sit facta à
clerico, vel à scho
lari nō pōt clerico
post talē cessionē
auferri breuiariū:
nec scholari libri
empti post cessio
Ita Bal. not. in. l. j.
C. q. bo. ce. pos. &
vide Bar. in. l. fi. e.
ti. qui dicit q. ces
sio bonorū pōt fie
ri à debitore: etiā
si possit habere
debitor inducias à
creditore. Dica
tū q. talis cessio
bonorū nō fit à de
bitore, q. dolo est
versatus cū credi
tore: vt plenē per
Pau. de cast. in cō
fil. suo. xlix.
¶ Euidenter. Ad.
de quod vult Ro.
consil. l.

deputavit ad deposita recipienda. & not. bene: quia sentit lo. and. & etiam glos. ecclesiam obligari ex tali cōtractu inito gratia deponentis tantum. Sed Inno. dicit, q. cū fiat in præsencia prælati & capituli, nō tenetur etiam ecclesia, nisi aliquod lucrum ecclesiæ sit inde secutū. alleg. l. licet. in. §. si filius. ff. de sepul. & nihil ultra dicit. Et miror q. doctores non ponderant hoc dictū, quod mihi videtur satis notandū. Nā quando ecclesia recipit aliquod lucrū, potest dici cōtractus initus gratia vtriusq. meriti ecclesia obligari debet: sicut & in alijs cōtractibus. Sed q. fit gratia deponentis tantū: tunc nō occurrit mihi ratio, quare ecclesia debet teneri: saltem cū sit perueniendū ad distractionē rerū immobiliū, vel mobiliū preciosarum, ex cōtractu prælati, & capituli non initi ad vtilitatem ecclesiæ, contra capitulum, sine exceptione. xij. q. ij. & rationem. l. præs. C. de transa. Et ad istū text. potest responderi q. non ecclesia, sed canonici hīc compellebantur: & poterant compelli ex redditibus eorum. ar. in fine literæ. Et regulariter an, & quando ex delicto prælati & capituli, teneatur ecclesia: dico plenissimē in c. j. de dolo & contu. & not. hoc. quia docto. simpliciter transeunt cum illa prima conclusione.

SUMMARY.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quod si depositarius. Vide dom. Christof. porc. in §. is cui. cir. fi. inst. quib. mod. re contrah. obli. & vide Bal. in l. quæ fortuitis. alijs in l. pi. gnus. C. de pig. ac. vbi ponit. q. de eo cui comodauerā bouē habēti aliū. & ille remisit suū intra portas castrī alium dimisit: & illum latrones abduxerunt: an teneatur? Quam. q. relinquit indecisam: sed illam decidit Alex. in l. e. tiam. §. j. ff. solut. matrimo.

SEB. SAPIA.

b ¶ Dubium est. Vide do. Sal. di. distinguētem in l. si vt certo. §. nūc videndum. co. ij. ff. commo. & ibi tacite destruit fundamentum Abb. hīc, dum dicit, q. primò quis tenet subuenire sibi, de mum proximo. Quia istud est verum secundū Sal. q. charitas est ordinata: secus q. est inordinata: vt quia tacite denatura actus agitur contrarium. & ad hoc est bona glo. in. §. necesse. in verbo, debet. xl. vij. dist. & dixi latius in rep. l. quod Nerua. ff. depofi.

1 Depositarius, quando teneatur restituere res depositas deperditas siue dolo, siue culpa, siue casu. 2. 3. 4.

Compensatio non admittitur in deposito. 6. 10. vbi late.

2 Depositarius non præsuntur in dolo, si non valens saluare omnes res, saluauit suas, etiam viliores, & destituit depositas preciosiores.

Dolus non potest reprobari, nisi ex præsumptionibus & coniecturis.

3 Depositarius regulariter non tenetur de culpa: nisi sponte obtulerit se deposito: vel aliquid receperit pro eo.

5 Depositum & alij cōtractus pendentes ex voluntate vnius, possunt quandoque dissolui. 1.

7 Depositarius, quo casu debet habere tantam, vel maiorem diligentiam in rebus depositis, quam in suis.

8 Depositarius, vel commodatarius asserentes res depositas, & commodatas amisisse: an & quo casu habent probare quomodo perdidit.

9 Depositarius, vel commodatarius allegantes & probantes amissionem rei: ex aduerso allegatur dolus, vel culpa: quis habet probare.

10 In compensationibus quantum tempus detur ad liquidandum debitum.

11 Compensatio fit ipso iure ad evitandam poenam debentis soluere, vel usuras.

Emphyteota, si non soluit canonem intra biennium, non cadit à iure suo: si ille cui debebat fieri solutio, erat debitor emphyteote.

12 Compensatio admittitur in omnibus rebus, quæ in suo genere recipiunt functionem: id est, quando vna ex toto fungitur vice alterius.

Compensatio de specie ad quantitatem, non fit.

Compensatio est debiti & crediti inter se contributio.

Compensatio habet locum in commodato.

Compensatio indirecta, an habeat locum, vbi directa locum habere non potest.

Compensatio indirecta est retinere rem debitoris pro debito, donec fuerit sibi satisfactū. intellige rem, quæ peruenit ad manus creditoris.

CAP. II.

Bona fides. ¶ Primò dicit ad quid tenetur depositarius. Secundò quò reperitur depositum. secundū dictū ibi: sanè. non pōt aliter summari propter multitudinē dictorū. ¶ Casus literalis. Deposui pe-

nes te res meas: res illæ amissæ sunt: de rebus tuis nihil amisisti. Quærit, an tenearis mihi ad restituendas actiōe depositi? Respōdet, si res tuæ saluæ sunt, & res depositas amisisti: hoc ipso præsuntur, q. bona fides abest circa res depositas: & ita dolus affuit. & ideò teneris ad restituendum depositū. De culpa autē teneris, si te ipsum deposito obtulisti: vel si aliquid recepisti pro custodia. sed de casu fortuito non teneris: nisi pactū interuenerit: vel nisi culpa, vel mora præcesserit casum. Secundò quærit vtrū depositori liceat reuocare depositū quādoquē voluerit: & respondet, q. sic. Sed si depositarius opponeret cōpensationem: vel in totū, vel in partē: cōpensatio nō est admittenda: nec cōtractus, qui ex bona fide oritur ad perfidiam referat: sed in alijs cōtractibus bene admittit cōpensatio, si causa ex qua cōpensatio postulat liquidata sit, & facilem exitū credatur habere. Ber. ¶ Not. j. q. si depositarius dicit perdidisse res depositas rebus suis saluis existentibus, præsuntur in dolo. Et idem videt dicendū si probat perditionē depositi. oportet ergo, q. probet casum fortuitum: vel per alias præsumptiōes, vel cōiecturas excludat dolum præsumptū. Exemplū: imminente incendio, depositarius nō valens seruare res depositas, prælegit seruare res suas, quæ erant preciosiores. Nam nō tenetur res depositas viliores præferre suis preciosioribus: maximè cū teneatur magis se diligere, quàm alium. xxij. q. v. c. si nō licet. & c. non satis. lxxxvj. dist. hoc enim casu vel simili, nō præsuntur dolus. ¶ Sed dubium est quid si res depositæ erant preciosiores, & non valēt subuenire vtriusq. prælegit suas viliores: dicunt quidam, q. præsuntur dolus. quod ego credere nō possum. Nā, vt prædixi, primò quis tenetur subuenire sibi: demū proximo. vnde sicut diximus respectu peccati, q. non tenetur quis incurrere peccatum etiam veniale, vt proximus eui tet maius peccatum mortale: quia non tenetur animam suam impendere commodis alienis: vt plenè disputat gl. xiiij. dist. in summa. seu in. c. quod ait Loth. ita non tenetur pati interitum rei suæ, vt saluet res preciosiores proximi. In hoc tamen puto non posse dari certā doctrinam. ex varijs namq. cōiecturis iudex præsuntur dolum abesse, vel adesse. Quid enim si saluauit res vilissimas, & dimisit res positas valde preciosas? Ex qualitate ergo personarum, & rerum, iudex præsuntur dolum, qui nō potest nisi ex cōiecturis probari. l. dolum. C. de dolo. & in. c. ij. de renun. lib. vj. ¶ Not. ij. in verbo, de culpa. q. culpa regulariter non imputatur depositario. Nam cū fiat depositum gratia deponētis tantum: non debet depositarius accuratè arctari ad custodiā rei. Solum enim tenetur de dolo. Item de lata culpa, quæ est dolus præsumptus: vt in. l. quod Nerua. ff. eod. & in. l. magna negligentia. ff. de verborum significat. vbi bo. text. ¶ Fallit in quibusdam casibus. Primò cū depositarius obtulit se deposito: tunc tenetur de culpa leui & leuissima: cū videatur depositum factum gratia depositarij. Ad hoc. l. si quis. ff. si certum petat. licet quidam voluerint hoc casu venire etiam casum fortuitum, vt sentit gloss. in. l. j. §. sape. ff. eod. per prædictam. l. si quis. sed cōmuni tenetur oppositum: vt sentit hīc glo. ij. & latius Bar. in. l. quod Nerua. Secundus casus cū depositarius aliquid recipit pro custodia, hoc tamen casu communiter tenetur: vt veniat levis: & non leuissima culpa: quia cōtractus iste fit gratia vtriusq. ad hoc. l. cōtractus. & ibi not. ff. de reg. iur. Et facit quod dixi in commodato in. c. j. §. titu. prox. venit ergo culpa in deposito, sicut in commodato. ¶ Not. in verbo, pacto. q. casus fortuitus, non imputatur depositario: nisi præcesserit mora in restituendo depositum: vel culpa, vel pactum. & sic nō. q. per pactum quis renunciat accidentalibus cōtractibus. ¶ Not. ex secūda parte, q. cōtractus dependēs à voluntate vnius duntaxat potest dissolui quandoquē. vnde non imitat depositum naturam aliorum

a aliorum contractuum: quia à principio regulariter voluntarij sunt, ex postfacto necessitatis. c. potuit. de loca. l. ficut. C. de ac. & obligati.

6 ¶ Not. ij. regulā & casum exceptū. Nam regulariter admittitur compensatio. Fallit in deposito. & fuit hoc privilegiū inductū, ne in fraudē allegaretur cōpensatio causa differendi restōnem depositi. Et sic cōtractus depositi, qui multū innittit bonafidei, redundaret in perfidiā. ¶ In glo. j. ibi: *quia non minorem diligentiam.* Cautē hīc loquitur gl. secundū doc. & bene. Non enim dicit q̄ tā tam diligentia debet adhibere in depositis, quantā in suis: sed non minore. Nā quandoq̄ tenetur adhibere maiore diligentia in depositis. Vnde si in rebus suis est diligēs, vel diligentissimus: tūc sufficit, q̄ tantā diligentia adhibeat in depositis. Si verò in re sua est minus diligēs: debet habere maiore diligentia in depositis. Nā in rebus pprijs negligētia: est culpāda in alienis verò est arcēda & puniēda. l. cōstāte. § si marit⁹. ff. sol. ma. Et distingue istā gl. dū. d. q̄ psumptio ista, de qua in prin. sufficit ad cōdemnationē, secundū ea quā dixi in primo no. ¶ Sed hīc quēro de q. necessaria ad intellectu materię: si depositarius, vel comodarius allegat rem perdidisse: utrū teneatur hoc probare: & qualiter probet: cū quandoq̄ interitus rei accidit clādestinē: de hac. q. per Cy. in. l. si creditor. C. de pig. act. plenius per Bartol. in. l. si quis ex argētarijs. in. § nam & ff. de eden. Et cōcludo q̄ aut nō potest probare rem peruenisse ad istū: & tunc statur dicto suo, saltē cū iuramento. ad hoc. l. prator. ff. eo. Aut probatur rem peruenisse ad istū. & tūc aut tenebatur exhibere rē ex officio iudicis: & statur iuramento suo, q̄ illā rē nō possidet. l. si. C. de si. inst. Quod tamē limita secundū glo. no. in. l. nō ignorabit. C. ad exhiben. Si verò tenebatur exhibere iure actiōis: vt in comodato, deposito, & similibus: & tunc tenetur dicēs perdidisse hoc probare: aliās cōdenabitur: vt in. d. l. creditor. & vide bo. tex. cū gl. insti. qui. mo. re cōtrahi. obli. in. fi. ¶ Quāliter autē probabit: cōclude, q̄ quidā sunt casus apertissimi: vt incendū, vis hostiū, tēpestas: & tūc tenetur apertē probare: vt in iuribus praealle. Quidā sunt casus occulti: vt latrocinii de nocte cōmissum, vel disrobatio in eāpis: & tūc sufficit probare per coniecturas, habito respectu, ad qualitātē personę, & tēporis & similiū. Vt puta, inuenit quis ostiū statiois suę apertū & fractū: vbi erant res depositę: vel intrauit locū periculosum equester, redit pedester. & dicit per latrones se fuisse disrobatū. & sic dicendū in sim.

9 Pro hoc bo. tex. in. l. nō oēs. § à barbaris. ff. de remil. ¶ Quid aut si probetur amissio rei, sed ex aduerso allegatur dolus, vel culpa: cui incumbit onus probandi? Cōclusio est Bar. q̄ quidā sunt casus, qui de facili nō accidunt sine culpa: vt incendiū in domo propria, vel furtū. in istis est necesse pbare casum fortuitū: quia prima frōte psumitur contra allegantē. ¶ Quidā sunt casus, qui vt plurimū accidunt sine culpa: vt vis hostiū: in istis psumitur culpa abesse. & ideo allegati incūbit onus probandi. ¶ In fi. gloss. ibi: *intra duos menses.* Alij verò dixerūt hoc esse arbitrariū: cū iura nō apertē praefigāt terminū. & ille § qui cōpensationē. all. in glo. loquitur in fisco. Cy. in. l. si. C. e. sic distinguit, q̄ aut cōstat de debito actoris per cōfessionē rei volētis cōpescare: aut per phibitionē ipsius actoris. Primo casu debet admitti exceptio cōpensationis: licet ita de facili nō posset ligdari debitū cōpescandū. Nā cū actor releuet in vno. l. propter cōfessionē rei, patiēter ferat, si grauāt in alio. d. l. si. & l. eū qui. ff. de iureiur. ¶ Secūdo casu, quando cōstat per probationes actoris, aut debitū potest liquidari incōtinēti: & admittitur exceptio cōpensationis. Aut non potest incōtinēti: & tunc si cōpescatio petitur in ea re, in qua nō cōpetit actio: vt quia est debitū naturale tantū, & tunc admittitur, ne res pereat. Nam multa sunt spālia, quādo timetur de interitu rei, vt in. l. j. ff. de fer. & in. c. si. eo. ti. Si verò cōpetit actio pro illo debito, nō admittitur exceptio cōpensationis, ex quo incōtinēti liquidare non potest. Sed Bar. in. d. § qui cōpensationē. dat regulā, q̄ intra illud tēpus debet liquidari debitū cōpescandū, quod datur cōdemnato pro executione snia. Et sic intelligit illū text. Nā duo mēses dātur cōpescanti cōtra fiscū ad liquidandū debitū suū: quia intra duos mēses debet snia mandari executioni. de quo dicēdū: vt in. l. in fraudē. ff. de iu. fis. In rebus verò priuatorū in actione personali, dābūtur quatuor menses ad liquidandū debitum: quia quadrimestre tēpus datur regulariter condemnato in actione personali: vt in. cap. quod

ad consultationem. de re iudi. & in. l. ij. & iij. ff. e. Nā ille, qui cōpescat, dicit solvere. l. ampli. us. ff. rē ra. ha. Et est hęc opi. satis exquisita: sed credere eā limitandā secūdū primū membrū distinctionis Cy. nā si cōstat per solā cōfessionē rei: tūc nō datur tēps ad soluendū, nisi. x. die rū: vt no. in. l. si debitor. ff. de iud. & in. c. dudū. el. ij. de elect. Durū esset dicere, q̄ intra. x. dies deberet re⁹ probare debitū suū. ¶ Et not. ex hoc, & tex. q̄ exceptio cōpescatiois est pponēda ab hoīe: nō ergo fit compensatio ipso iure, nisi quo ad euitandā pēnā debētis solvere vltimum vsurarū: vt est tex. no. inncta gl. in. l. si cōstat. C. eo. Et per hoc soluitur ibi not. q. per do. Pone, q̄ emphiteota nō soluit canonē per bienniū: dñs dicit eū cecidisse à iure suo. ille al legat, q̄ dñs tenebatur sibi in tāta, vel maiori quātitate: quēriturnū quid incidat in pēnā: dicitur q̄ nō: quod no. ¶ In ea gl. ibi: *in pecunia & pondere.* dic clarius, q̄ cōpensatio admittitur in oībus saltē, quā in suo gñe recipiūt functionē. i. q̄ vna res ex toto pōt fungi vice alterius. & ista cōiter cōsistūt in pōdere & numero & mēsurā. In his verò, quē in se nō recipiūt functionē, cessat cōpensatio. Exēplū. si tu teneris mihi in quinquaginta: & ego tibi in equo: nō admittitur cōpensatio: quia satis pōt plus esse interesse & affectio, quā habeo ad equū: quā illa quā habeo ad pecuniā. secus autē est, qñ nullū possum prētereā interesse: vt puta tu mutuaisti mihi pecuniā: & ego tibi: vel qd simile. Est aut cōpescatio debiti & crediti inter se cōtributio. ¶ An aut in comodato habeat locū exceptio cōpescatiois. & videtur q̄ nō p l. prae-textu. C. cōmo. Sed contrariū cōiter ibi tenetur. pro quo iste tex. qui ponit specialitātē in deposito. ergo secus in comodato: q̄a exceptio firmat regulā in alijs. xxxij. q. vij. c. dñs. & vide ibi bonā distinctionē per Cy. utrū admittat indirecta cōpensatio: vbi nō habet locū directa: vt puta si res tua peruenit ad me, possum illā retinere pro debito meo, donec mihi satisfeceris: vide ibi plenē. & in. l. si nō forte. in. § si cētū. ff. de condi. inde. ¶ In fi. gl. intellige hoc procedere in pēnis cōcernētibus vtilitātē partiū: secus si concernerēt vtilitātē publicam, vel fisci: quia quodlibet delictum est puniendum. l. ij. § si publico. ff. de adul. & per Inno. in. c. penult. & vlti. eodem titulo.

¶ Regulariter non imputatur. Adde d. Car. consil. xcv. & quomodo non teneatur depositarius ad restitutionem depositi, per Alex. consil. cxliij. iij. libro.

¶ Compensatio. Adde, quod Bald. consil. cccxxij. in fi. dicit, quod hoc privilegium non habet locum in deposito confessionato: sed naturali.

ZACHARIAS. ¶ Adde Bal. post glo. in ver. polles. fionem. in. l. fin. in ij. not. vbi Bart. & doct. C. de compē. & in. l. si quis. C. de depos. & Paul. de cast. consil. liij. inci. viso puncto. &c.

¶ Hoc probare. Adde Alex. consil. clv. secundo lib.

SEB. SAPIA.

¶ Tunc tenetur. Videtur tamen q̄ si depositarius vel comodarius fuerit bonę conditionis & famę, statur suo iuramento: vt sentit Bal. in. l. j. circa fi. C. loca. & Pe. de vbal. in tract. de duo. fra. in. vij. parte principa. q. xij.

ZACHARIAS. ¶ Adeuitandā pēnam. Adde Spe. in ti. de loca. ver. lxx. ix. & ibi in apost. Bal. in ver. emphiteota nō cadit. eundem Bald. in sua marg. in ver. emphiteota. ver. j. & Abb. anti. in hoc ea. c. bona fides.

De emptione & uenditione, Rub.

¶ Suprà visum est de cōtractibus, in quibus rei commoditas, vel simplex custodia in aliū trāsferitur: restat meritō videre de alijs cōtractibus, in quibus trāsferatur dominium, & etiā possessio, si venditor erat dñs: vel vsucapiendi conditio, si alius erat dominus: ideo subiicitur rubrica de emptione & venditione. Et vn de habuerint ortum isti cōtractus emptionis & venditionis, no. tex. in. l. j. de contrahen. empt. & c.

SYMMARIUM.

- 1 Vendere nō licet carius res transeuntibus, & etiā habitantibus in loco, quā in mercato: & hęc spectant ad Episcopum loci. §. 9.
- 2 Ecclesia non debet vendere rem plus, quā valet communiter: nisi emens scienter plus dederit.
- 3 Res tantum valet, quātū communiter vendi potest.
- 4 Virtualia exponens ad vendendum: cogitur pro isto precio vendere. §. 6.

Cap. Placuit. Panor. super Tertio Decret.

a **SEBASTIANA.** Circa dimidia. Quando liceat cōtrahentibus se decipere, latè tangit Aret. in. c. cum causa. col. pe. & vlti. s. de testi.

b **Et adde,** quod si quis in foro plus debito offerret, vt alij plus iusto precio emant: vel promittunt plus debito in detrimentum alterius, tenetur crimine stellionatus: vt est tex. quem ibi Bar. not. in. l. iij. §. item si quis. ff. de cri. stel.

Ang. de Aret. in.

stit. de dona. in fi.

Adde Ro. sing.

fuis. fo. xvj.

SEBASTIANA.

c **Iustum precium.**

vide Feli. in. c. que

in ecclesiarij. col.

ix. & x. vers. pri-

ma declaratio. s. de

consti.

d **Putat scholaris**

posuit librū suū

penes bidellum:

isto casu cogi nō

potest. Idem Pet.

Cy. & Bal. in. d. l.

j. C. de episc. audi.

& multū no. Alb.

de Ros. in. l. non

enim. ff. rerū amo.

vbi reprehēdit gl.

ibi tenentem con-

trariū. & dicit, qd

debet aliter intel-

ligi. quam tñ glo.

Dy. & Bar. ibi ad

hoc expressè no-

tant, & sequūtur.

& sic est ibi spe-

cialis casus secun-

dū eos. in quo nō

est locus pœnitē-

tiæ: sicut & in fi.

propter exposi-

tionem rei vana-

lis. In contractu

innominato non

est locus pœnitē-

tiæ. tex. est secun-

dum Bartol. & o-

mnes ibi valde sin-

gul. in. l. j. C. de re-

rū permut. cū con-

cord. traditis per

do. Alexan. in. l. si

pecunias. in prin.

ff. de condi. inde.

Et si hoc esset ve-

rum, esset valde

not. sed puto pri-

mam opinio. ve-

riorem.

e **Tempore cari-**

stie potest quis

compelli ad ven-

dendum: & ideo

nobilis habēs an-

nonam potest ta-

li tempore com-

pelli inuitus ven-

dere & viliori precio: vt per Bartol. in. l. annona. ff. de extraordi. crimi. & in

l. prima. §. cura carnis. ff. de officio p[re]fec. vrb. Bald. in dicta. l. j. C. de episc.

audien. **Ex** p[re]dictis collige regulam, cum duabus fallentijs. Regula est,

q[ui] nemo compellitur vendere. l. nec emere. cum simili. C. de iure deliberand.

Fallit primò, vt nunc dixi, tempore caristie. Secundo fallit, vt s. proximè no-

tati, vbi cūq[ue] quis exposuit rem vanalem, cogitur inuitus vendere & iusto

precio taxato arbitrio iudicis. Ita gloss. dicit & Bartol. in dicta. l. non enim.

quauis contrarium teneant Pet. Cy. & Bald. vt s. proximi. not. & puto verius.

Alias fallentias ad p[re]dictam regulam vide per gloss. & plenius per Guliel.

& Alber. in dicta. l. nec emere. Quasdam alias enumerat nescio quo spiritu,

Bartol. in. l. fina. C. de fideicommiss. liber. Bald. & Angelus. in. l. si pendente.

§. si cloacarij. ff. de vsufru. per illum, & per multas alias concordant. alleg. per

domi. Alexan. in. l. nec emere. Vltra fallentias, quæ ponuntur in p[re]dictis

locis, adde quod p[re]dicta regula fallit in casu multum eleganti, in. l. ij. ff. de

Episcopus habet iurisdictionem inter laicos, vbi ver-

titur ipsa causa. 9.

Vendere quis cogitur, siue exposuit vanales, siue nō,

tempore tamen caristie, res ad vitam hominum

necessarias.

Locare quis tenetur domos scholaribus.

Caristia tempore omnia sunt communia: & licitum

est tunc impune furari ob necessitatem.

Pauperes licet non habeant actionem contra diuites

ad victualia communicanda, possunt tamen im-

plorare officium iudicis: vt eos compellat ad commu-

nicanum.

Ad eleemosynam faciendam, compelluntur tam cle-

rici, quam laici facultates habentes: vbi subest ma-

xima necessitas.

Eleemosyna est de p[re]cepto tempore necessitatis.

Episcopus habet in aliquibus casibus iurisdictionem

in laicos, maxime negligente iudice seculari: &

notorijs.

Placuit. **¶** Cogit Epi-

scop. ne carius

vendatur transeuntibus, quā

in mercato vendere. **¶** No.

j. quod clerici maxime cura-

ti debēt esse hospitales: id est

eleemosynarij: & recipere peregrinos transeū-

tes iuxta facultatem beneficij. Nam primò de-

bent prouidere sibi & necessitatibus ecclesiæ.

c. pastoralis. de his quæ sunt à p[re]la. & c. j. &

c. de his. de eccle. adi. **¶** **¶** No. ij. quod non de-

bet quis vendere carnes plus, quā valeant. Et

facit hoc in argu. quod ecclesiæ, si vult vendere

rem suam: & reperit aliquid plus, quā valeat

communiter: non debet illud vltra recipere. &

hoc tenet gl. no. x. q. ij. c. ea. §. hoc ius. & sequitur

Hostien. hīc sed Lau. cōtra. Sed primum dictū

mihi placet: vbi ex ignorantia quis vult p[re]sta-

re vltra debitum valorem. Nam ecclesiæ nō de-

bet adhibere fraudem in contractu: vt in. c. per

tuas. de donatio. secus videtur, si sciens verum

precium offert aliquid vltra: nam tūc nulla est

deceptio. arg. regulæ. scienti. de regulis iur. lib.

vj. & sic reducas ad concordiam has opi. con-

trarias. Et pro hoc vide Cal. in. c. nauiganti. de

vsur. vbi dicit peccare cōtrahentem, qui alium

decipit in precio, licet citra dimidiā iusti pre-

cij. Hinc fortè dicit canon difficile esse inter-

ementem & vendentem non interuenire pec-

pellit inuitus ven-

dere & viliori precio: vt per Bartol. in. l. annona. ff. de extraordi. crimi. & in

l. prima. §. cura carnis. ff. de officio p[re]fec. vrb. Bald. in dicta. l. j. C. de episc.

audien. **Ex** p[re]dictis collige regulam, cum duabus fallentijs. Regula est,

q[ui] nemo compellitur vendere. l. nec emere. cum simili. C. de iure deliberand.

Fallit primò, vt nunc dixi, tempore caristie. Secundo fallit, vt s. proximè no-

tati, vbi cūq[ue] quis exposuit rem vanalem, cogitur inuitus vendere & iusto

precio taxato arbitrio iudicis. Ita gloss. dicit & Bartol. in dicta. l. non enim.

quauis contrarium teneant Pet. Cy. & Bald. vt s. proximi. not. & puto verius.

Alias fallentias ad p[re]dictam regulam vide per gloss. & plenius per Guliel.

& Alber. in dicta. l. nec emere. Quasdam alias enumerat nescio quo spiritu,

Bartol. in. l. fina. C. de fideicommiss. liber. Bald. & Angelus. in. l. si pendente.

§. si cloacarij. ff. de vsufru. per illum, & per multas alias concordant. alleg. per

domi. Alexan. in. l. nec emere. Vltra fallentias, quæ ponuntur in p[re]dictis

locis, adde quod p[re]dicta regula fallit in casu multum eleganti, in. l. ij. ff. de

nūdi. vbi Iuriscōsultus opōrtūne adducit auctoritatem Platonis. Quar-
tò fallit in casu. l. quod si locus. §. si cum glo. ff. quemadmodum ferui. amitt.
Quintò fallit in casu valde singula. l. si fundum. ff. manda. quem Barto. ibi re
putat singu. & dicit se de facto practicasse in palatio syndicatus. Eum etiam
pro singul. allegat Bal. in. l. prima. C. si seruus ex. Sextò fallit fauore religio-

catum. de pœni. dist. v. c. qualitas. lxxviii. dis.

c. eijciens. & hoc no. **¶** **¶** No. iij. q. tantum va-

let res, quantum communiter vendi potest. de

quo in. l. precia rerum. ff. ad leg. falc. & s. de te-

stib. c. cum causam. el. ij. **¶** **¶** Item nota, & tene-

menti: q[ui] exponens victualia venalia, compelli-

tur vendere pro iusto precio. facit. l. j. C. de epi-

lico. audien. & ff. de offi. p[re]fe. vrb. l. j. §. cura car-

nis. **¶** **¶** Item no. casum notabilem & generalē,

in quo Episcopus habet iurisdictionem in lai-

cos, videlicet, vbi versatur causa pietatis. Nam

causa pia est, vt peregrini & transeuntes huma-

niter tractentur. **¶** **¶** Sed oppo. contra hoc, &

cōtra tex. & videtur, quod nec Episcopus, nec

iudex secularis possit quem compellere ad ven-

dendum rem suam: nec ad imponēdum precium

rei: vt. l. inuitum. & in. l. dudum. de contrahen.

empti. imò nec iudæis infligi potest hoc onus:

vt. l. nemo exterus. C. de iudæis. Sol. variè circa

hoc hīc scribunt docto. & in. d. l. j. C. de episc.

audien. & per Bar. in. l. annona. ff. de extraor-

di. cri. **¶** Sed ponendo veriore opinionem &

communiorem, distingue sic: Quod quis expo-

suit rem suam venalem, aut non. Primo casu in

his, quæ sunt necessaria ad vitam hominis, po-

test superior statuere iustum precium. Nam in-

terest superioris prouidere necessitatibus subie-

ctorum & reipublicæ. & in istis debet intelligi

tex. & iura similia. Ex quo infert Bar. in dicta. l.

j. quod cum vita hominis non possit induci si-

ne vestimentis, & sine hospitio: quod etiam in

domibus aptis ad locandum, & in pannis pos-

sit statui certum precium. Et ita iandudū actū

fuit Paduæ in domibus conducendis per scho-

lares. Nam quelibet domus apta, fuit descripta

in certo loco, & æstimata p[re]sio annalis. In alijs

verò quæ non sunt necessaria ad vitam homi-

nis, habent locum contraria: vt non compellā-

tur vendere certo precio: sed quisq[ue] in re sua sit

moderator & arbiter: vt in. l. in re mandata. C.

mandati. & in dicta. l. dudum. facit. c. de his. de

sepulturis. **¶** Secundo casu principali, scilicet cū

quis rem suam non exponit vanalem: aut nul-

la subest necessitas: & nō compellitur quis ven-

dere: vt in. d. l. inuitum. Aut subest necessitas:

& possunt exuberantes compelli ad venden-

dum iusto precio ea, quæ sunt necessaria ad vi-

tam hominis: & sic seruatur tempore caristie.

Probat[ur] ratione. Nam tempore necessitatis

omnia victualia debent esse communia: vnde

excusatur quis à furto, si necessitate maxima

ri. Et nunquid cogatur relocare illam, quam anno transacto habuit inuitus:

& dato, q[ui] hoc priuilegium competat scholaribus: an cōpetat doctoribus, quā

do aliter non possunt habitare in ciuitate? Has quæstiones ponunt Moder.

præcipue Imo. post Bal. & Ang. ibi in. l. j. ad fi. fo. ma. post Io. And. ibi p

eos alleg. Et vide do. Alex. in. l. ij. in prin. in vlti. col. ff. sol. ma. vbi dicit, q[ui] co

gitur quis vendere fundum vbi erigantur furcæ pro executione iustitiæ. Vlti-

timò adde alium casum, in quo dñs cogitur alienare, seu alienationem ratam

habere in. §. si in aut. vt cū de appel. cog. vbi ille, qui non est dñs potest tamē

alienare rem dñi, etiā sine mandato: & dñs cogitur habere ratum. s. pro redi-

mendo eū de captiuitate. & ibi gl. in verbo debetis. Cōputatur hoc pro vno

mirabili, ex quinq[ue] mirabilibus, q[ui] notat ex illo tex. Quid sit ecōtra, an quis

possit prohiberi vendere: vide p[er] Ang. de are. insti. de cona. ad fi. Ant. Fran.

¶ An & quando quis cogatur vendere inuitus: dicas, q[ui] quis cogitur vendere

imminente

imminente capit alienum: vt legitur & no. in. c. si quis propter ne
 cessitatē. de furtis. de consecra. dist. v. discipulos. ¶ Et vide text.
 no. cum glo. in. c. sicut. xlvij. dist. in. vbi cōcluditur, q̄ licet indigen
 tibus non competat actio contra diuites ad victualia communi
 canda, possunt implorare officium superiorum, vt eos cōpellant.
 Nam cū peccet non largiendo, fortius peccat vendere nolendo, &
 hoc diligenter not. ¶ In gloss. j. iuncto text. in ea. allega. q̄ potest
 quis compelli per excommunicationem: vt sit hospitalis. i. chari
 tatiuus & eleemosynarius ad recipiendos peregrinos in domo: In
 no. videtur sentire contrarium: nisi peccatum sit notoriū. & mul
 tum lentē in hoc transeūt doc. Ego distinguem, q̄ aut loquitur
 in clerico beneficiato, aut laico. ¶ Primo casu potest cōpelli & fie
 ri compulsio: vt iuxta facultates sit charitatiuus: & aliter non fa
 ciens peccat: quia ad opus pietatis sunt principaliter instituta be
 neficia. xij. q. j. videntes. & xvj. q. j. c. fi. & in. c. de monachis. de præ
 ben. ¶ Secundo casu, cūm quæritur de laicis dico, q̄ vbi est maxi
 ma necessitas ex parte proximi, laicus peccat sibi non subueniēdo.
 & sic posset compelli ad subuentionem per excommunicationem.
 lxxxvj. dist. c. pasce. lxxxij. dist. in. c. j. & ij. Et hoc casu eleemosyna
 est in præcepto. d. c. sicut. & no. in. c. inter opera. de spō. aliās autē
 vbi non vrget talis necessitas, cessat cōpulsio: & eleemosyna est de
 genere bonorum & c. non autem in precio: vt in iuribus allegatis
 supra. ¶ In gloss. ij. in fine. vel secundum Hostien. loquitur iste
 text. secundum antiqua tempora, secundum quæ omnes causæ
 laicorum poterāt deferri ad ecclesiam. c. per venerabilem. qui fil.
 sint legiti. & no. in. c. nouit. de iud. sed Hosti. tenet: q̄ etiam hodiē
 Episcopus habet in hoc iurisdictionem: nec valet consuetudo in
 cōtrarium, tanquā impediens correctionem peccati. Et dicit Ab
 bas magistrum suum consuluisse in facto per istum tex. q̄ Episco
 pus poterat punire illos, qui commiscerent farinam fabarum caræ
 vānali: vel aliquam aliam indebitam misturam. Et hoc credo ve
 rissimum, non solū ratione huius. c. sed quia de quolibet crimine
 notorio, vbi deprehenditur negligentia iudicis secularis: iudex ec
 clesiasticus habet iurisdictionē in laico: & maximē, quia in tali cri
 mine notorio deprehenditur negligētia iudicis secularis: vt in. d.
 c. nouit. de iud. & quod ibi dixi. Et plus dico vltra doct. hīc, q̄ ne
 dum respectu transeuntium & peregrinorū habet Episcopus iu
 risdictionem in casu huius. c. sed etiam respectu habitantium in lo
 co. Nam versatur in hoc causa pia: vt pauperes non vexentur: nec
 compellantur emere necessaria vltra debitum. Et hoc videtur ap
 probari etiam per ius civile: vt est tex. secundū vnam lēctū. quam
 sequitur ibi Bal. in. l. j. C. de epi. audien. quod no. Quare concludo
 q̄ Episcopus poterit cōpescere istos, qui exponūt vānalia victua
 lia: vt non vendant vltra iustū preciū, & fraudatores, cōpellere.

SVMMARIUM.

1. Pœnitentia imposita peccanti per canonem, potest per sacerdotem deter
minari.
2. Delinquens nō potest puniri dupliciter de eodem delicto: sed bene punitur
in foro animæ, & in foro iudiciali.
3. Fraudans mensuras & pondera, qua pœna venit puniendus.

C. AP.

II.

Mensuræ. ¶ Fraudas mensuras & pōde
 ra. xxx. diebus in pane, & aqua
 pœnitere debet. ¶ No. j. pœnitentiā imponendam in
 foro animæ fraudanti pōdera, & iustas mensuras. Et
 est iste vnus de. xlvj. canonibus pœnitentialibus. Nā. xlvj. vel. iij.
 sunt canones imponentes certā pœnam in foro animæ. quos vide
 collectos per Hosti. in sum. in tit. de pœ. ¶ Non tñ sacerdos te
 netur præcisē pœnitentiā canonis imponere: sed potest eā ex cau
 sa mutare & dimittere. Nā oēs pœnitētiæ hodiē sunt arbitrariæ:
 vt in. c. Deus qui. de pœni. & remis. & in. c. mensurā. de pœni. dist.
 j. Sed non debet sacerdos de facili recedere à pœnitentiā per cano
 nem determinata: vt no. in iuribus præalle. Et sic limita & restrin
 ge dictū Io. An. hīc, qui videtur velle, q̄ hodiē isti canones de nihi
 lo seruiant, quod nō est verū: vt hīc doc. dicūt. vide gloss. in. c. sunt
 plures. de pœ. dist. iij. ¶ In gl. ij. in fi. no. gl. q̄ pro eo. peccato quis
 punitur dupliciter: vt in foro animæ & iudiciali. Pœnitētia ergo
 in foro animæ imposita, nō impedit pœnitentiā imponēdā in foro

conforti, vel coniuncto potius, quā extraneo: quando est omnino venditu
 rus iusto tñ precio, etiā si aliās vellet sibi offerre plus iusto precio. Ita Bal.
 no. in. l. ad officiū. C. cōmuni diui. & in. l. dudū. C. de cōtrah. vendi. vbi dicūt,
 q̄ si extraneus vellet dare iustū preciū absq; dolo, q̄ tenetur cōsors vel con
 iunctus illud idē dare. De quo etiā per Roma. in. l. j. in. ij. col. ff. in ius voc. vt

iudiciali: nec econtrā. Et no. bene: quia facit ad
 ea, quæ dixi in. c. de his. de accu. Pro hoc facit
 diuersus finis. Nā in foro animæ imponit pœ
 nitentia: quia læsit Deum: in foro iudiciali im
 ponitur pœna: quia læsit rem publicā. Vide tamen,
 q̄ si sufficiēter fuerit punitus in iudicio:
 non debet amplius puniri in foro animæ: per
 tex. in. c. quāuis. xxij. q. v. vbi dicitur, q̄ si suffi
 cienter fuerit quis punitus per iudicē, puta de
 capitatus, nō punitur amplius pro illo delicto.
 Sed vide ad materiā, quæ dixi in. c. de his. s. al
 leg. ¶ Not. ex glo. fi. q̄ fraudans pondera, vel
 mensuras, punit pœna leg. Cor. de fal. & pœna
 illius leg. est bonorū publicatio cū deportatio
 ne. l. j. ff. de fal. Sed aduerte, quia tex. in. l. pen. ff.
 eo. non imponit tantam pœnā fraudanti men
 suras & pondera. & dic q̄ potest puniri in du
 plū. Item relegari in insulam, & aliam pœnam
 videtur ponere in. l.annonā. ff. de extraor. cri.
 Nam iurislator ibi aliā videtur ponere fraudā
 ti mensuras: & aliā fraudanti pondera. Sed non
 video bonam rationem diuersitatis: sed credo
 posse dici, q̄ cū iura variē hęc crimina puniat,
 potest iudex imponere, quā pœnā vult de ex
 pressis in iurē. arg. in. l. quoties. ff. de act. & obl.
 & in. c. quoniā. in fi. vt lit. non contesta. Potest
 etiam ex causa illam pœnam mitigare, etiam si
 sit pœna statuti municip. l. quid ergo. s. pœna
 grauior. ff. de his, qui not. infra. & ibi per Bart.
 quod not.

SVMMARIUM.

1. Venditio facta vltra dimidiam iusti precij tenet: sed
potest agi, vel vt precium suppleatur, vel vt re
stituatur: sed si præcisē ad vnum fuerit actum,
actor succumbit. 2. 4. 9.
3. Exceptio ineptitudinis libelli, quo casu potest opponi
post sententiam.
4. Libellus quotiescunque est ineptus: quia non conclu
dat ius agendi, totus processus & sententia sunt
nulla.
Iudex appellationis, quando sententia est nulla: quia
fundata super nullo processu, habet tantū pronū
tiare sententiam nullam: sed si sententia licet nul
la, vel iniqua, sit formata super processu valido:
ipse haberet formare sententiam.
5. Remedium extraordinarium cessat quando compe
tit ordinariū: nisi extraordinarium sit pinguius.
6. Dolus dans causam contractui bonæ fidei, annullat
ipsum ipso iure: sed non ita in contractibus stri
cti iuris.
Contractus factus metu valet: licet possit rescindi.
7. Dolus inducens aliquem ad actum spirituale, actus
non annullat: licet dolus interuenerit.
Monachus factus dolo: & matrimonii contractum
dolo non vitatur.
8. Cōtractus, si est nullus ratione doli: tamen deceptus
potest stare illi contractui, si vult. ad petitionem
autem doli, non rescinditur: nisi contractus sit
à iure prohibitus.

bonus text. quod quis potest puniri pro eodem delicto in foro iudiciali,
 & in foro animæ.

¶ In. c. de his. Adde quæ ibi ponam Deo duce.

cant. & per Alex.
 in. l. qui Rome. in
 s. coheredes. ff. de
 verb. obl. Et adde
 quod quis cogit
 vendere ecclesiæ,
 vel fisco: qñ eorū
 interest: vt p Flo.
 post Gul. de eug.
 in. l. si quis sepul
 chrū. ff. de reli. &
 sum. fime. & in. l.
 ij. in. s. locus. e. tit.
 & per Gul. de cu.
 in. l. decernimus.
 C. de epi. & cle. &
 per Ioā. delig. in
 c. ad apostolicā.
 de donat. & vide
 text. not. in. c. j. de
 rerum permut. &
 ibi per. d. Abb. &
 vide Bar. in. l. iul.
 in. s. idem Celsus.
 ff. de actio. em. &
 Bal. in. l. serui ele
 ctione. in. s. j. ff. de
 lega. j. & eundē in
 l. j. in. ij. opp. C. de
 peri. & cōmo. rei
 ven. & per Alex.
 in. l.annonā. ff. de
 extraordi. crimi.

¶ S. B. A. S. A. P. I. A.

a. ¶ In præcepto.
 Vide latē Card.
 Alex. in. c. non fa
 tis. lxxxvj. dist. &
 Feli. in. c. j. s. de of
 fic. iudic.

b. ¶ Caræ vānali.
 Adde Ang. sing.
 suis. fol. xv.

¶ S. B. A. S. A. P. I. A.

b. ¶ Caræ vānali.
 Hoc dictum dicit
 sing. Rom. in. sin.
 gul. cccccxxvij.
 incip. sui interro
 gatus. Aduerte ta
 men q̄ nō peccāt
 aromatarij, qui mi
 scent caram cor
 ruptam cū incor
 rupta: vt tenet An
 ge. in. l. j. C. de con
 di. in publi. hor. li
 bro. x. vbi bar. no.
 q̄ non peccat, qui
 miscet frumētum
 vetus cum nouo.
 vide Deci. in. c. ter
 tio loco. colum. ij.
 s. de proba.

¶ S. B. A. S. A. P. I. A.

c. ¶ Dupliciter. qñ
 quis puniri possit
 dupliciter. Vide,
 latē Bal. in. l. cum
 ctos populos. C.
 de sum. trinita. &
 fide. cathol. & ibi

Cap. Cum dilecti. Panor. super Tertio Decret.

10 *Venditio si est facta ultra dimidiam iusti precij: etiam quod res sit perempta, potest agi ad suppletionem iusti precij: etiam quod perierit res apud venditorem.*

Alternatiua quando debentur due res, una perempta: alia remanet in obligatione.

CAP. III.

Vm dilecti. ¶ Cū res

1 *videtur minus dimidia iusti precij, in arbitrio emptoris est, utrum rem restituat recuperato precio: vel iustum precium suppleat. vel aliter & sic. Tenet venditio, licet venditor sit deceptus ultra dimidiam iusti precij: potest tamen venditor agere, ut restituatur res, vel iustum precium suppleatur: & si alterum præcisè petit, succumbit. h. d. Primò ponit factum. Secundò diffinit. Secunda ibi, quia verò. ¶ Casus literalis. Abbas & monachi Cariloci, emerunt quandā syluam, quæ nigra vallis appellatur à quibusdam Canonicis Beluacensibus. Ignorante capitulo Beluacensibus. pro .x. libris: quæ tunc valebat .xl. Marchas. Ad petitionem capitulo Beluacensibus. causa fuit commissa super hoc Episcopo Morinensi. & decano Remensi, cum clausula, ut si uterque in interesse non posset, alter in eodem negotio procedere non differret. & sic Episcopus causæ interesse non potuit, decanus in causa processit. Et quia constitit ei, quod prædicti fratres prædictam syluam minus dimidia iusti precij comparassent, pronunciauit dictam venditionem non tenere: & syluam illam adiudicauit canonicis Beluacensibus. & etiam eos in possessionem ipsius syluæ induxit. Causa ista per appellationem ad se. apost. est delata. Do. Pad. auditis allegationibus utriusque partis, sententiam prioris iudicis cassauit, tanquam iuri contraria: & præcepit syluam prædictam monachis esse restituendam: quia cum res minus dimidia iusti precij comparatur, in arbitrio emptoris est: an velit contractum rescindere, an iustum precium supplere: salua quaestione canonice. Beluacensibus. super deceptione precij, vel consensu capitulo in venditione non habito: seu alia causa rationabili, quam canonici contra monachos duxerint proponendam. Ber. ¶ No. j. contractum venditionis rei ecclesiæ non esse ipso iure nullum ex deceptione, etiam magna, vel enormi, interueniente precio: ut hic aperte probat. ¶ Secundò no. vñ remedium competens unicuique nedum ecclesiæ: sed priuato contractus rescissiuum scilicet, quando quis decipitur in precio ultra dimidiam iusti precij. Quod procedit tam ex parte emptoris, quam venditoris. In emptore pone exemplum: valebat res .x. & emit ultra .xx. In venditore exemplum: cum res valeret .x. vendidit pro quatuor. Nam iustum precium sunt decem: dimidia pars est quinque: & iste reperit deceptus, ultra dimidiam: quia puta, vendidit pro quatuor. Si verò deceptio non esset ultra dimidiam puta quia vendidit pro quinque rem valentem .x. non competit remedium rescindendi contractum. vsq. ad dimidiam enim iura tolerant deceptionem. l. in causa. ff. de mino. l. ij. C. de rescinden. vendi. ¶ Not. iij. quod ineptitudo libelli potest opponi, etiam post sententiam. & in hoc videtur iste tex. not. Quod intelligo, quoniam talis est ineptitudo libelli, quæ non concludit*

a ¶ Hoc casu non reformatur sententia: sed pronuntia-
tur nulla. Quod procedit, quando processus ex toto est nullus. Bald. pulchrè in l. ij. C. de rescin. vñ. Bal. in l. j. C. ut quæ de-
sunt ad. Alex. de Imol. in l. fina. ff. quod cum eo. vbi al-
leg. dictum Bal. in d. l. ij. in. xiiij. colū. Alex. pulchrè in consi. lxxxj. in. ij. parte. Angel. de Are. in l. j. §. libelli. in. x. colū. ff. de appel.

b ¶ Nullus. Adde Rapha. ful. consil. lxxx. & consi. cxc. Rapha. Comen. consi. clvj.

c ¶ Quod dolus. Quomodo hæc opi. quod dolus dans causam contractui annullat contractum intelligatur: vide Iason. in l. transac-
tione. circa fi. C. de transac. vbi dicit procedere, quod dolum passus ita vellet: aliàs secus.

agendi: nec super ea sententia rectè firmari potest: secus autē quando libellus esset ineptus ex nimia generalitate. ad hoc quod legi. & not. in. c. Abbate sanè. de re iudic. lib. vj. ¶ No. quod in causa appellationis, vel iudicio nullitatis superior iudex non reformat sententiam inferioris: sed simpliciter eam pronunciat nullam, constituto de nullitate. Hic enim Papa aditus per viam appellationis, vel nullitatis simpliciter pronunciauit sententiam nullam: nec reformat illam dando emptori arbitrium supplendi iustum precium, vel rem restituere: quod videtur esse contra ea, quæ dixi in c. cum Ioannes. de fide instrumen. & per Bald. in l. si expressim. ff. de appella. Sed dic istum tex. procedere, quando processus ex toto est nullus: sicut hic erat propter ineptitudinem libelli: dum petebatur alterum præcisè ex duobus alternatiue obligatis: secus ubi processus valuisset, & sententia fuisset tantum nulla, vel iniusta. quod bene no. ¶ Ex quo infero, quod si isti actores petijissent rem restituere, vel iustum precium supplere: & iudex condemnasset præcisè ad restitutionem rei: superior in iudicio appellationis, vel nullitatis reformasset sententiam dando emptori facultatem: prout petebatur in libello. ¶ In glo. j. in fine. Sed quare Papa non pronuntiauit contractum nullum ex defectu consensus capitulo? Sol. non fuit ad hoc actum: nec fuit hic probatum: sed simpliciter in libello allegatum. & pro hoc declaratur glo. quæ est in ver. reddenda. ¶ In glo. in ver. quaestio. in fi. Sed quaeritur, quid poterant petere canonici de nouo? Solutio. poterant petere restitutionem in integrum, prætexitu enormis læsionis: ut in. c. ad nostram. de reb. eccle. nō alie. Et puto, quod licet competat remedium de iure communi: quando interuenit deceptio ultra dimidiam iusti precij: nihilo minus poterit ecclesia, vel minor petere restitu. in integ. ¶ Nec obstat. si dicatur, quod ubi competit ordinariū remedium, cessat extraordinariū. l. in causa. ff. de mi. quia illud procedit, nisi pinguius succurratur per remedium extraordinarium: iuxta not. in. c. ex parte. §. de rescri. & in. c. j. de in integ. resti. lib. In hoc autē casu pinguius subuenit per remedium restitutionis, quia rescinderetur simpliciter contractus. Item satis est probare enormem læsionem absque eo, quod probaretur deceptio ultra dimidiam iusti precij. Item possunt canonici agere de dolo: si dolus interuenit. Item allegare nullitatem ex defectu formæ. hos ergo & similes modos agendi recitat iste tex. in fi. ¶ In glo. fi. in fi. ibi non tenet contractus. Not. bene. glo. in eo, quod ponit differentiam inter contractum bonæ fidei & stricti iuris: ut si dolus dedit causam contractui bonæ fidei, sit ipso iure contractus nullus: secus si dedit causam contractui stricti iuris. Et qui dicantur contractus bonæ fidei & stricti iuris: & quare sic dicantur: cum in quolibet contractu requiratur bona fides: vide bonam gloss. in capi. cum venerabilis. de exceptio. Sed Petrus de bella pertica tenet contrarium. reprobando gloss. iuris ciuile: quæ tenet idem, quod ista in l. ij. C. de rescin. vendi. & in l. & eleganter. ff. de do. Dicit enim, quod dolus nunquam annullat contractum ipso facto, siue sit bonæ fidei: siue stricti iuris. Mouetur inter cætera: quia ex quo contractus habet substantialia sua: puta consensum contrahentium, & precium: debet tenere. l. dolum. C. de inuti. stipu. & l. si quis cum aliter. ff. de verbo. oblig. Nec est verum dicere, quod dolus hoc casu impediatur consensus: quia si hoc esset verum, non valeret contractus, etiam stricti iuris: cuius contrarium est expressum in iuribus præalleg. Nam dolus non interuenit hic in contractu: sed in causa contractus: quia prætendit vendere: licet fuerit deceptus in causa, propter quam fuit inductus ad vendendum. Ad idem allegatur. l. metus. §. volenti. ff. quod metus met. vbi tenet contractus initus per metum: licet veniat rescindendus per actionem, quod met. cau. ut leg. & not. in. c. Abbas. quod metus causa. Item hæc differentia secundum eum iure non probatur. Et cum hac opinio. Petr. transiit Ioan. Andræ. hic. Sed Bart. in. d. l. & eleganter. sustinet gloss. & mouetur multis motiuis. Inter cætera adducit quod dolus dans causam contractui manumissionis, reddit illum contractum ipso iure nullum: ut in illa. l. & eleganter. Si ergo contractum ita fauorabilem annullat: multo fortius contractum minus fauorabilem. Non ob. d. l. metum. quia ibi non fuit quis ita deceptus in contractu, nec in causa contractus: sed volens euitare metum rem vendidit. Nam coacta voluntas, voluntas est. xv. q. j. c. merito. sed in casu nostro dolus excludit consensum in

sum in causa cōtractus: quia agebat iste vendere ex illa causa, quæ erat falsa. ¶ Et si diceret, quare non sic annullat cōtractum stricti iuris? Respondetur: quia cōtractus stricti iuris iudicatur strictè: cōtractus verò bonæ fidei iudicatur secundū maximā æquitatē: & multa veniunt de quibus expressè non fuit actum. vt not. in. d. c. cum venerabilis. Et hanc opi. tene. ¶ Sed excipe casum, qñ dolus interuenit in spiritualibus. Nā talis dolus non annullat actū, neq̃ potest excipi, quando fuit inductus ad bonū: quia non potest pro priè dici dolus. Exemplum, dolo te induxi ad intrandum religionem, tenet ingressus. Ad hoc quod leg. & not. in. c. cum dilectus. quod met. cau. Item vide not. glo. ff. de ritu nup. l. à diuo Pio. quæ vult etiam hanc regulam fallere in matrimonio: vt si dolo te induxi ad matrimonium contrahendum: quod potest esse ratione prædicta fauore spiritualium. ¶ Item cape aliam limitationem licet cōtractus ratione doli sit nullus: tamē deceptus potest, si vult stare illi cōtractui: ne dolus profit dolofo. Nam nullitas causatur in fauorem doli passi, & non inferentis: quia iura subueniunt deceptis, & non decipientibus. *vt j. c. * cum vniuersorum. de rerum permu. Quod intellige nisi cōtractus sit à lege prohibitus. vt in d. l. à diuo Pio. vbi glo. no. ¶ Sed opp. contra tex. extrā glo. & videtur, q̃ ista sentētia debuit tenere per. l. miles §. decem. de re iudi. vbi patet, q̃ contra dominū serui, qui damnum intulit, possum agere, & præcisè petere restitutionem damni: & sic potest dñs simpliciter condemnari: sed dñs habet potestatem refarciendi damnum, vel dandi seruū pro noxa. i. pro damno. Ita dicemus in proposito: licet simpliciter petatur restitutio rei veditæ, debet nihilominus tenere libellus, & sentētia inde lata. sed actor habet facultatem supplendi iustum precium: ergo si vult ista sentētia non debuit pronuciari nulla. Sol. contrarium procederet, & concluderet si teneremus opi. quorundā, qui tenuerunt rem restitui solum esse in obligatione, & suppletionem iusti precij in facultate. Sed contrarium est verū, vt satis colligitur hinc: & in. d. l. ij. vtrunq̃ enim est in obligatione alternatiuè: tamen ideò non potuit alterū ex alternatiuis præcisè peti: nec ad alterum fiet condemnatio: quod esset petere plus causa: vt in. c. vno. de plus petitio. Sed in. d. l. miles. refartio damni erat solum in obligatione: traditio verò serui pro noxa, erat in facultate: ideò potuit alterum præcisè petere. Et hanc opi. tenet Io. And. hic, & cōmuniter docto. nostri. ¶ Ex quo inferitur not. dictum, q̃ etiā re vendita perempta potest agi, vt suppleat iustum precium. quod non esset, si suppletio precij esset in facultate, & non in obligatione. Pro hoc facit, quādo duo alternatiuè sunt in obligatione, vno perempto, remanet aliud in obligatione. l. plerunq̃. ff. de iure dotium. & l. Stichū. ff. de verbo. obli. ¶ Et ex hoc posset sequi vnū satis absurdū: q̃ si res vendita adhuc existens penes venditorem periret casu, cum pereat emptori, & nō venditori iuxta ea, quæ habentur in. l. necessariū. ff. de peric. & commo. rei vendi. q̃ potest agi ad supplementum iusti precij, ex quo vtrunq̃ est in obligatione alternatiuè. quod bene not. Et possent multa hinc dici, sed hæc sufficiant.

SUMMARIUM.

- 1 Maritus habet alia bona, per quæ potest esse consultum vxori: potest vendere rem vxoris: & emptor, qui talem rem possidet longo tempore, non potest ab ipsa molestari.
- 2 Res propter nuptias donata vxori à marito, non potest ab eo alienari, etiā vxore consentiente: nisi interueniat secundus consensus vxoris post biennium. 4.
- Item quod vir habuerit facultates, vt indemnitati vxoris possit consuli.
- 3 In præscriptione. xxx. an. non est necesse allegare titulum: tam de iure ciuili, quam canonico, nisi præscriptio esset contra ius.
- In materia præscriptionum nulla est differentia inter ius canonicum & ciuile: nisi quod de iure canonico, non procedit præscriptio cum mala fide.
- 5 Præscriptio non currit in rebus dotalibus constante matrimonio. 9.
- 6 Donatio propter nuptias solut. matri. reuertitur ad hæredes viri: sicut dos reuertitur ad hæredes mulieris.
- Iudex potest decidere causam, ex ratione non allegata per partes.
- 7 Solennitas extrinseca præsumitur ex lapsu longi temporis. nu. 10.
- 8 Patientia non operatur tacitum consensum, quando quis non potest actum

a ZACHARIA S. ¶ Dolo te induxi ad intrandū religionem. Adde Car. in clemen. j. §. Abbatis. de excels. præla. & Specul. in titu. de adul. verficu. sed opponitur.

b ¶ Not. diligenter quod matrimonium cōtractum per dolum valet. & tenet. Et idem dicit gl. & Panor. in. d. c. cum dilectus. in vlti. col. post med. vbi

contradicendo impedire.

Princeps nō intendit inducere ius nouum, quando respondet ad consultationem.

9 Bonafides non præsumitur, quando quis facit actum contra ius.

In donatione propter nuptias, non agit mulier, nisi solum. mat. vel viro vergente ad inopiam. §.

Donatio propter nuptias ad quid fuit inuenta. & in quanta quantitate continuatur.

10 Tacens non habetur pro consentiente in re multum onerosa.

CAP. IIII.

Peruenit.

¶ Si vir habebat alia bona, vnde vxor possit sibi consulere: & consentiente vxore re propter nuptias donatam vxori, veditur: emptorem, qui spatium. xxx. annorū rem possedit, non potest vxor inquietare super ea: maximè si precium fuit cōuersum in cōmunem vsum viri & vxoris. Hoc dicit, secundū intellectū, quem j. tenebo. Et est casus not. limitans ius ciuile: sed secundū Ioan. And. nō oportet adijcere maximè: sed omnia illa tria necessariò requiruntur. Communis diuisio. Secunda ibi: quia igitur. ¶ Casus literalis. Quidam miles. P. nomine quādam domum assignauit vxori suæ in donationem propter nuptias: postmodum de consensu vxoris suæ vendidit domum illam, cuidam mulieri. B. nomine pro certa quantitate pecuniæ. Prænominato verò milite defuncto, relicta illius cōtrauenire præsumes: allegat, quod domus illa sibi donationis propter nuptias titulo assignata non potuit alienari, quauis ipsa consenserit. Prædicta. B. respondebat: quādo. xxx. ann. constante illorum matrimonio bonafide & iusto titulo domum illam quietè possedit: & in communes vsum precium domus est conuersum: & tempore veditiois tantum habebat in bonis maritus illius mulieris, q̃ sibi consulere poterat. Iudex qui de hoc cognoscebat, cōsultuit Papam, quid iuris esset. Et respondetur, si prædicta vera sunt, dicta. B. super domo prædicta nō debet vltius fatigari. Bernar. ¶ No. j. q̃ res donata vxori à viro propter nuptias, nō potest alienari per maritum, etiam consentiente vxore: vt in aut. siue à me. C. ad Velleianum. nisi duobus interuenientibus. Primò, q̃ vxor consentiat post biennium secūda vice. Item q̃ tantum sit in viri facultatibus, vt indemnitati vxore possit cōsuli. & requiritur, vt facultas sit in bonis mariti, non solum tempore cōtractus: vt quidam dixerūt: sed etiam tempore, quo vxor

dicat, absq̃ dubio vitietur ipsum matrimoniū, in quo requiritur non solum consensus, sed liber consensus: vt in. c. tuæ. de sponsa. Et eodem modo dico de ingressu religionis facto per dolum: vt ille non teneat: imò ingressus religionis factus ob reuerentiam paternam non valet: vt per Ioā. de Imo. in. l. si cum dorem. in. §. eo autem tempore. ff. sol. mat.

c S B. S A P I A. ¶ Notabile dictum. Hoc dictum extollit & fatetur se alibi non vidisse Francisc. Cremon. in sing. lxxxiii. inci. volo te docere. & subijcit, quod hoc dictum est menti tenendum: quia valebit tibi ad centum ducatos.

limitat, nisi tantus dolus interuenisset, q̃ remouisset consensū ab actu. & illam gl. in. d. c. cū dilectus. multum not. Imo. ibi in vlt. col. in prin. Bene facit, quod dicit Bal. in. l. Ar. chimedora. in vlt. colū. C. vt in pos. lega.

Anton. Francisc. ¶ Circa hoc, qd̃ hic dicitur de dolo, an vitiet cōtractū matrimonij, vel ingressum religionis, dicas q̃ regulariter dolo dās causam cōtractui, reddit cōtractū i. pso iure nullū. l. & eleganter. ff. de dolo. l. si dolo. C. de rescin. ven. quod intellige verū in cōtractibus bonæ fidei: sed in alijs nō vitiat ipso iure: sed ope exceptionis. l. dolo. & ibi per Bal. C. de inu. stipul. & tenet gl. in. d. l. & eleganter. intellige hoc tamē verū, nisi pars lesa vellet stare cōtractui: vt per Bal. in. l. Iulia. in. §. si quis colludere. ff. de act. empti. & habetur per Bar. in. l. in causis. la. ij. ff. de mino. per gl. in. l. iurisgētū. in. §. pretor ait. ff. de pac. Et adde, q̃ dolo vitiat cōtractū dotis ipso iure: licet non vitiet cōtractum matrimonij: sicut dixit Bal. in. l. cum Ar. chimedora. hic alleg. tenet Ioan. de Imo. in. l. si cū dotē. §. si mulier. ff. solut. matri. & Alexan. in. d. l. & eleganter. Si tamē dolus interueniens in matrimonio, excluderet cōsentium, sicut etiā iste

ZACHARIAS.

a ¶ Cum mala fide.
Tu dic, qd hodie
omnia iura ciuilia
disponenda præ-
scriptionem cum
mala fide currere:
vt. l. omnes. & l.
sicut de præscrip.
xxx. vel. xl. ann. **a**
sunt de iure cano-
nico correctæ put
tenet gl. Inn. An-
to. Imo. iste & alij
doctores in c. fin. de
præscrip. Gul. de
cug. in l. si quis a-
ctiones. num. 2. &
ibi in apostil. Cl.
in ver. requiritur
bona fides. C. de
ser. & aqua. Ang.
& Imo. in l. sequi-
tur. §. si uiam. ff. de
usu. Bal. in l. qui-
bus diebus. §. do-
minus. ff. de cōdi.
& demon. gl. in
regula, possessor.
de reg. iur. lib. vj.
& Alex. consil. cl.
xxxvij. inci. viso
titulo quæstiois:
col. xj. vers. venio
ad. ij. dubiū. vo. ij.
aliās est consil. se-
cūdm maiorem
nu. consil. cccxxx.
& consil. xxxiiij.
incip. viso proces-
su causa. col. j. vo
lumi. iij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Constāte ma-
trimonio. qd con-
tra mulierem non
currat præscriptio
nisi solu. matr. vel
quādo vir incipit
vergere ad inopiā
de cla. Bal. nouel.
in tracta. de dote
in. vij. parte. col. ij.
& v. & Raph. co-
men. in cōsil. xcij.
inci. viso in supra-
scripto casu.

agit, seu agere potest. vt no. in. d. aut. siue à me.
& hoc cōmuniter tenetur per doct. Aliās non
esset sufficienter consultum vxori. & hæc fuit
dubitandi ratio: quia non interuenit secundus
consensus hīc post biennium. & ideo est diffi-
cile videre rationem decidendi in cōtrarium:
3 de qua dicitur cum glo. ¶ Not. ij. ibi: *titulo-
que iusto*. quod in præscriptione. xxx. anno. al-
legatur titulus. & dicit Goff. hoc non esse ne-
cessarium de iure ciuili: vt. C. de præscrip. xxx.
vel. xl. ann. quasi per totum. sed quia causa erat
hīc in foro ecclesiastico: ideo hīc fuit allegatus
titulus. Hæc ratio nō est indistincte vera: quia
etiam de iure canonico nō requiritur titulus,
nisi quando præscriptio est contra ius: vt in. c.
j. de præscri. lib. vj. quo casu puto idem esse de
iure ciuili. Nam possessio contra ius præsumi-
tur esse iniusta: & possessor præsumitur in ma-
la fide. l. quemadmodum. C. de agrico. & censu.
lib. xj. & sic non habet locū præscrip. x. annor.
nec est aliqua differentia in præscriptioe inter
ius canonicum & ciuile: nisi in præscriptione
cum mala fide^a, quæ non currit secundum ius
canonicum: & in hoc statuit iuri canonico. c. fi.
de præscrip. ¶ In glo. j. hæc gl. facit fortè op-
positionem contra tex. videtur, qd ea quæ alle-
gantur in text. pro parte emptricis, non habēt
excludere vxorem. Non enim obstat prima al-
legatio, qd vxor consenserit alienationi: quia ta-
lis consensus non prodest: vt est tex. in aut. siue
à me. C. ad Velleianum. & apertius in corpore
vnde sumitur in aut. vt immolat. ante nupt. de
do. col. v. nisi post biennium à tempore primi
consensus. iterum mulier consentiat. Et sit tan-
tū in bonis viri, vnde possit vxori consuli, lo-
co illius rei alienatæ. sed hīc non apparet secun-
dum consensum interuenisse. ¶ Secunda alle-
gatio nō prodest, videlicet qd fluxerat tempus
xxx. anno. quia cōstante matrimonio non cur-
rit præscriptio in rebus dotalibus: cum mulier
agere non possit, nisi post solutū matrimoniū,
vel postquā inceperit malè vti rebus suis. l. in
rebus. C. de iure dotium. Tertia allegatio, qd in
cōmunes vsus fuerit precium conuersum: non
concludit, saltem pro ea parte: quæ fuit versa
in vtilitatē mariti. Cum ergo non sufficiāt istæ
allegationes separatæ, non debent sufficere si-
mul vnitæ: quia ex separatīs & diuersis specie-
bus nō concluditur. Sicut dicimus in simili, qd
probationes minus potētes, quæ sunt diuersæ
specie, non coniunguntur ad faciendum vnam
probationem plenē: vt not. in. c. fin. de iure iur.
& dixi in. c. cum causam. de proba. & per Bart.
in. l. admonendi. ff. de iure iur. hinc dicimus, qd
duo imperfecta non faciunt vnum perfectū.
xxij. distin. quorundam. gl. ponit duas solut. &
per consequens duas lectū. ad text. ¶ Prima,
quod vxor non debebat hīc lucrari donatio-
nem propter nuptias: sed erat locus dispositio-
ni iuris communis: vt soluto matrimonio do-
natio rediret ad hæredes mariti: sicut & dos
ad hæredes vxoris. c. j. & ij. de dote post diuor.
restituenda. Et sic non intererat mulieris nunc
agere pro re donata, propter nuptias. hæc solu-
tio non habet scrupulum: sed non conuenit li-
teræ. frustra enim allegarentur rationes hīc po-
sitæ. Sed Abbas, cui placet hæc lectū. no. ex tex.
iudicem posse moueri ad decidēdum ex ratio-
ne non allegata per partem: quasi velit dicere,

quod Papa nō fuit motus principaliter propter allegationem, de
qua in tex. sed propter rationem, quam dixi. Not. hoc dictū, & li-
cet sit verum in se: non tamen iudicio meo congruit literæ in eo,
qd Papa in decidendo habuit respectum ad contenta in tex. vt pa-
7 tet ibi: *si vera sunt, quæ præmissimus*. ¶ Secūda solutio glo. est, qd
ex speciali pacto, debeat lucrari donationem. & pōderatur cursus
tanti temporis ad præscriptionem complēdam: sed ad præsumen-
dum consensum mulieris secūdo interuenisse post biennium ex
mora tanti temporis. Et hoc dictū, quod cōmuniter nō valet re-
probari, est valde singulare: & miro modo limitat præallega. aut.
siue à me. & facit generaliter, vt ex cursu magni temporis præsu-
matur solennitas extrinseca. & in hoc est semper menti tenenda
8 hæc glo. ¶ Sed circa hanc solutionem multū dubito vltra alios.
Cum enim constante matrimonio non possit agere mulier: vt. §.
dixi. & j. clarius. & sic contradictio sua non prodest: ergo patiētia
non operatur tacitum cōsensum. Nam eius est nolle, cuius est vel-
le: sed vxor constante matrimonio non potest contradicere: quia
non potest agere. ergo tacendo, non videtur acquiescere. Hostiē.
hīc nititur probare, quod quælibet ratio hīc alleg. de per se suffi-
ciat: sed procedit cum suppletionē & diuinationē & extortione li-
teræ: ideo dicta sua communiter in hoc non recipiuntur. Io. And.
fortè habendo respectum ad text. præallega. ibi: *se vera sunt*. C. c.
dicit posse dici, quod iste tex. ponit casum specialem, concurren-
tibus omnibus istis tribus, de quibus in text. Simile quod no. secū-
dum eum su præ de officio deleg. in. c. consultationibus. & sic aut.
siue à me. reciperet hanc nouam limitationem istis tribus concur-
rentibus. Sed certè hoc dictum non placet: quia Pa. non intendit
hīc inducere ius nouum. Quod patet ex eo: quia respōdet ad con-
sultationem: vt not. in gl. in. c. consultationi. de tempo. ordi. & in
c. ex tua. de fil. presbyt. nec inter laicos ad diminutionem iuris mu-
lieris Pa. de facili induxisset ius nouum. ¶ Domi. Anton. hīc di-
cit, qd cursu tanti temporis potest hīc ponderari dupliciter. Pri-
9 mō ad præsumendum secundum cōsensum: vt dicit glo. ¶ Secū-
dō ad complendum præscriptionem. Licet enim præscriptio se-
cundum eum, non currat in rebus dotalibus constante matrimo-
nio: secus in rebus donatis propter nuptias: quia illarum rerum
etiam constante matrimonio, vxor est domina: & si hoc dictū ef-
set verum, reputarem valde singulare: sed non credo, qd procedat.
Sed contra hanc rationem facit primò: quia præscriptio saltē de
iure canonico, secundum quod hīc tractabatur iusta causa, non
currit cum mala fide. ca. fina. de præscriptio. Sed ista emptrix scie-
bat istam domum esse donatam vxori propter nuptias. Quod pa-
tet ex eo, quia allegabat mulierem consensisse. ergo non poterat
præscriptio procedere: cum esset contra ius, & non interuenisset
secundus consensus mulieris. Et qui contra iura mercatur: bo-
nam fidem nō præsumitur habere: vt in regula, qui contra. * de re-
gulis iuris. * libro. vj. ¶ Item contra dictum dominum Anto. re-
perio glo. nota. ad literam in authenti. vt immobilia ante nuptia.
donat. colum. v. in versicul. in rem, quæ apertè vult, quod etiam
super rebus donatis propter nuptias, non agit mulier. nisi soluto
matrimonio: vel à tempore, quo maritus incipit vergere ad ino-
piam: sicut dicimus in rebus dotalibus. Et quanquam illa glo. aper-
tè iure non probetur: ego tamen probō per rationem. Donatio,
quæ fit vxori à viro, non operatur, vt vxor ea re sibi donata de-
beat vti frui, quemadmodum maritus vtitur re dotali. Nā ex con-
trario maritus non habet priuilegium in fructibus rei dotalis lu-
crandis propter onera matrimonij: quia vxor haberet tantundem
de bonis mariti: cum fiat communiter donatio in tanta quantita-
te, quanta est dos. Ita dicit gloss. sing. in aut. de non eligen. secūdo
nuben. in ver. percepit. quam semper nota, quia credo, quod non
sit text. qui hoc dicat. operatur ergo illa donatio principaliter, vt
cautius sit cōsultū vxori, super rebus dotalibus. Nam licet omnia
bona mariti sint tacitè obligata vxori pro dote: ista tamen sic do-
nata specialius & strictius. Vnde in alienatione alterius rei mariti
sufficit vnicus consensus ipsius mulieris. l. etiam. C. ad velle. sed in
istis rebus donatis, requiritur secundus consensus mulieris post
biennium: vt in. d. aut. siue à me. Cum ergo cōstante matrimonio
vxor non possit vti frui rebus sic donatis: ergo nec pro illis agere
potest: sicut nec pro rebus dotalibus. Cum ergo iudicetur in hoc
à pari

à pari res donatæ propter nuptias, & res dotales: debemus dicere præscriptionem non currere constante matrimonio pariter in vtrifq. quod est apertè contra do. Ant. & pōdera quia gl. ista hoc sentit, dum dicit præscriptionem non prodesse constante matrimonio. ¶ Ex quibus omnibus videtur, q̄ intellectus huius. c. sit difficilimus propter iura contraria: sed pro nūc possumus dicere quod præsumatur tacitus consensus ex cursu tanti temporis, nō solum constante matrimonio: sed eo dissoluto. quod tamen in veritate ex toto non procedit: quia litera apertè dicit, q̄ illud tempus. xx. anno. fluxerat constante matrimonio. Sed prima lect. glo. posset teneri absq. scrupulo. & cogita: quia secunda lect. glo. non potest ex alio sustineri. nam text. in aut. vt immobilia. præal. requirit secundum consensum post biennium: vt mulier interim possit maturè cogitare: & sic cautior venire ad secūdum consensum, quæ quidem ratio omnino cessat muliere tacete. Item vbi agitur de re onerosa, tacens nō habetur pro consentiente: imò pro contradicente. l. filiusfamilias §. inuitus. ff. de procurat. & not. per Innocen. in c. in Genesi. de elect. per gloss. in regula, is qui tacet. lib. vj. de regu. iuris. Abbas.

SVMMARIVM.

- 1 Fructus rei pignoratæ computantur in sortem principalem. Venditio facta cum pacto de retrouendendo intra certum tempus: modico precio constituto præsumitur pignus potius, quàm venditio.
- 2 Constitutio pœnalis ligat non solum venientem contra verba ipsius, sed etiam contra mentem.
- 3 Vsurarij sunt illi, qui vendunt rem ad credentiam maiori precio, quàm si incontinenti reciperent precium: & eorum testamentum est nullum.
- 4 Pactum de retrouendendo cum modicitate precij: an faciat præsumi contractum foeneratitium. nu. 8. 9. 10. 11. & 12.
- 5 Contractus simulatus non firmatur iuramento.
- 6 Heres debitoris potest allegare cōtractum sui authoris esse foeneratitium: licet author suus tacuerit.
- 7 Vsurarius conuincitur per solas probationes vrgentes.
- 8 Emptor cum pacto de retrouendendo interueniente iusto precio, lucratur fructus, donec retrouendat tam de iure cano. quàm ciui.

CAP. V.

Ad nostram. ¶ Factus emptor, qui verus est creditor, cogitur restituere rem in veritate pignoratam: sed fictè venditam: si satisfactum est sibi de sorte, fructibus computatis. Ita communiter summat: sed hæc summatio est de indubiō: ideò summo iuxta literam notabilius sic. Si in vèditiōe apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus, modico constituto precio, præsumitur pignus, & nō venditio. & est casus singularis. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi: quia igitur. ¶ Casus literalis. Quidam laicus. R. nomine, quandam quantitatem pecuniæ mutuo accepit à quodam vsurario. M. nomine. Creditor ille, ne posset per canonem contra vsurarios editum in posterum conueniri, recepit ab illo domos quādam & oliuas, titulo emptionis: cum in veritate cōtractus vsurarius esset. Quod patet ex eo, q̄ est in instrumento vèditiōis expressum: vt quando cūq. à septennio vsq. ad nouennium debitor solueret creditori sexaginta vncias taranorum: quæ vix dimidiam iusti precij cōtingebant: creditor domos & oliuas restitueret debitori. Consultus Papa an creditor compelli debeat ad restituendas domos & oliuas. Respondet Papa, quia fraus & dolus alicui patrocinari nō debet. Mandat quatenus nō obstante venditiōis instrumento confecto in fraudem canonis promulgato contra vsurarios appel. remo. compellat dictum creditorem per pœnam in cōcilio Lateran. statutam contra vsurarios ad restituendas domos & oliuas ei, cui de iure debent restitui. Ber. ¶ Not. j. ibi: ne per canonem. iuncto fi. ibi. per pœnam in Lateranen. concilio. &c. Quod constitutio pœnalis habet locum non solum contra directè venientē contra iuris dispositionem: sed etiā contra fictè & indirectè venientem: vñ de pœna statuta contra vsurarios, procedit contra fictos empto-

res, qui in veritate sunt vsurarij. facit. l. non dubium. C. de legatis. & regula finali. de regulis iuris. libro sexto. vbi dicitur, quòd is committit in legē, qui verba legis amplectens contra legis nititur volūtatem. ¶ Ex hoc & multis alijs consului pridie in notabili articulo, & nouo: an testamentū istorū, qui vendūt rem carius propter solutionē precij dilatatam, sit ipso iure nullū per dispositionem. c. quanquam. de vsur. lib. vj. præsupponendo, q̄ hoc sit publicū & indubitātū: vt puta, quia easdē merces precio incontinenti soluto vendit pro certo precio: sed cū vendit ad credentiam easdē merces, vendit pro maiori precio, & consului q̄ testamentū esset nullum: quia tales essent vsurarij: vt est tex. in c. nauigati. de vsur. & publici sunt ex quo publicè exercēt: vt patet in libris eorundem, quod bene not. ¶ No. ij. arg. opti. q̄ pactum de retrouendendo cum modicitate precij: facit præsumi contractum foeneratitium. iste tamen tex. ex toto hoc nō probat, sed optime facit in arg. j. tamen dicam latius, an hoc sit verū. ¶ Not. q̄ instrumentū non iudicatur ab eo, quod est scriptū, sed ab eo, quod est actum inter partes. Nam plus valet, quod in veritate agitur, quàm quod simulatè cōcipitur. C. plus valere, quod agitur per totum. & infra. qui filij sint legitimi. per tuas. ¶ Et vide de hoc contractu simulato glossam finalem. in l. tertia. C. plus vale. quod agi. quæ dicit, quòd non firmatur iuramento: nec obligat iurantem ad obseruationē: quia simulatè videtur oppositū.

¶ Vltimò no. q̄ hæres debitoris, potest allegare contractum factū per defunctum esse foeneratitium. & probare per præsumptiones: licet defunctus tacuerit in vita. Et no. q̄ dicitur patere id, de quo constat per præsumptiones. pro hoc. bo. tex. in l. licet. ff. de lega. j. vbi dicit, q̄ potest dici euident. & facit ad statuta. ¶ In glo. in ver. patet. i. præsumitur. No. ex hac glo. iuncto tex. q̄ vsurarius conuincitur per solas præsumptiones vrgentes. & vide ad idem bonum tex. in c. cū in dicecesi. de vsur. sed ex hac glo. & se. non colligitur clarè, ex quibus Papa colligit hanc præsumptionem contra illū contractum in forma emptionis scriptum. & doc. hīc sparsim & vario modo loquuntur, & aliquid ponunt in c. illo vos. de pign. Et quia materia quotidiana est: expediam intellectum huius. c. & c. illo vos. & quorundam aliorum iurij enumerando quinque casus. ¶ Primus casus est, cū venditio fit iusto precio: & solum apponitur pactum de retrouendendo. quo casu dic contractum non præsumi vsurariū, nec pignoratitium. & emptor lucratur fructus, donec retrouendatur: nec computabit in restitutione fructus in sortem: vt est text. in l. ij. C. de pact. inter emp. & vendi. Et quòd procedat illa lex de iure canonico, apertè vult ista glo. & clarius Archidia. xiiij. qō. iij. c. pleriq. & facit iste text. qui non solum ponderat pactum de retrouendendo: sed quòd non licebat recuperare quandoque. Item hīc interuenerat modicitas precij: vt infra clarius dicam. Illud ergo solum non sufficit ad præsumendum contractum foeneratitium: sed si contrahentes aliud egerint, tenētur de eis satisfacere. ¶ Secundus casus magis dubitabilis est, quando in-

ZACHARIAS.

¶ De re onerosa. Adde quod no. in apostil. ad istū, in c. dilecto. nu. 13. in versic. taciturnitas non prodest. s. de præben.

SEBASTIANA.

¶ Maiori pretio. ad credentiam, latissimè tēgit De. ci. in cōsil. cxj. per totum. & ibi an contractus sit vsurarius.

SEBASTIANA.

¶ Quòd vsurarius. Idem dicit Bal. in l. cum proponebatur. per illū tex. in versic. manifestā voluntatem. ff. de legatis. ij.

Panor. super Tertio Decret. Cap. Cum causa.

a ¶ Quando concurrunt duæ cōdicturae, videlicet modicitas precij, & pactū de retrouendo. præsumitur cōtractus fœneratiuus. Et adde Io. de Imo. post d. Ant. de But. in c. illo vos. de pign. Paul. de cast. omnino in cōf. cxxxij. incip. in Christi nomine amen. visa peti. prædicta. & tenet do. Alex. de Imo. in cōf. xlvj. in. ij. parte. per do. Bar. cēp. in tract. de simul. contract. vbi amplē. in vers. vj.

a ¶ Adde Ro. cōf. c. ij. Fran. de Aret. cōf. lxxv. & xci. Pet. de Anc. cōf. fil. cclvij.

a ¶ Fallit in rusti- cis: quia si rusti- cusemat cū pacto de retrouendēdo nō potest ex hoc dici cōtractus vsu- rarius secundū Ra- pha. Fulgo. in. l. si quis id. quod. ff. de iurif. om. iudi. quod multū nota ad practiam.

Anton. Francif.

¶ An pactum de retrouendēdo fa- ciat præsumi con- tractum vsurariū, & qñ plenē tradiē in c. illo vos. de pi- gno. & in c. ad no- stram. de empt. & vendit. & per do. Car. in clemen. j. in. §. si. in. x. qō. de vsur. & habet per glo. & do. Abba. in c. conquestus. de vsur. & p. Ale- xan. in cōf. lxx. in quarta parte. cōf. Quando autē est factum cum rusti- co nō sagace, quē iuris ignorātia ex- cusat, non dicitur esse vsurarium. & tenuit Raph. Ful. in. l. cum allegas. c. de vsuris.

¶ Adde, q illud videtur verū, intel- ligendo, nisi sit ru- sticus sagax, per ea quæ not. in. l. si certis annis. C. de pact. & in. l. cum de in rem verso. de vsuris.

SEBASAPIA.

b ¶ Retrouenden- do. Vide Bartho. vero. in tra. de si- mul. contract. in vj. casu princi. vbi vult, quod ad hoc quod contractus sit vsurarius, iure quiritur: pactum de retrouendēdo: modicitas precij, & quod emptor sit solitus fœnera- ri. Sed quod duo sufficiant, consu- luit Alex. in con- sil. xlvj. incip. cir- ca præsentis consilij materiam. in. j. dubio. in. ij. volum. Ang. sicul. in consil. l. j. incipien. scripsit sapientia fons. colum. j. cum sequen. in. j. volum. hic au- tem distinguere, vt per eum.

teruenit pactum de retrouendēdo pro mo- dico precio. nūquid ex istis duobus debet præ sumi contractus fœneratiuus. & iste est casus magis dubitabilis. Dy. post Iaco. de are. in. l. ij. C. plus vale. quod agitur. tenet q non: etiam si concurrat tertium, q emptor sit vsurarius: ni- titur respondere ad istud. c. & c. illo vos. sed re- sponsum non placet Ioan. And. in. d. c. illo vos. nec aliter declarat. Sed ista glo. iuncta glossa se- quenti videtur velle, quod hæc duo sufficiant. & apertius tenet gloss. quam semper not. in. c. conquestus. de vsuris. & Archid. in dicto. c. ple- rique. & sentit domi. Anto. in dicto. c. illo vos. Hoc tñ expressē non probatur in iure: quia in hoc capitulo fuit præsumptio magis vrgens: quia fuit appositum pactum de retrouenden- do à septennio vsq ad nouennium: & sic non licebat recuperare rem venditam quādocunq sed volebat interim lucrari fructus causa vsu- ræ. dictum tamen in se videtur verum & nota- bile. Quia ex modicitate precij, præsumitur qualitas contractus: vt est gloss. not. in. l. j. ff. de superficiebus. & per Bart. in. l. cotem. §. qui ma- ximos. de public. & facit text. in. l. cum hi. §. mo- dus. ff. de transact. Nam nemo præsumitur ia- & are suum. c. super hoc. de renuncia. & in. l. cū de indebito. ff. de probat. Puto tamen, q non sufficiat qualibet iniustitia precij: sed debet ef- se precium valde tenue respectu valoris rei, du- plici respectu. Primò, quia cōtrahentes solent se decipere in precio. Secundò, quia res minus valet, propter illud onus retrouendēdi in ven- ditione appositum. argumen. in. l. fundi partē. ff. de contrahen. emptio. & maximè hoc proce- deret, si emptor esset vsurarius. Et not. hunc ca- sum: quia quotidie accidit. & habes notabiles

10 **a** **b** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

vt illa prima requisitio per se sufficiat. Nam sæpe quis vellet reci- pere mutuum, & nō reperire mutuantem: sed facilius reperit em- ptorem rei, quam vult obligare. Sed posset procedere illud dictū quādo venditio fuit secuta pro illa pecunia, quā petebat mutuo. Nam tunc modicitas precij cū præsumpta volūtate, quæ colligi- tur ex prima requisitione præsumitur, q cōtractus sit verè pigno- ratitiuus. quod in dubio procederet, quādo cum hoc fuit appositū pactum de retrouendēdo. & per hæc habes multa iura declarata & responsonem ad contraria formata in sequenti glos. Nam sola modicitas precij, nō est sufficiens argumentum doli. sed oportet, q concurrant aliæ præsumptiones. de quibus suprà.

S Y M M A R I V M.

1. *Emens minoris ultra dimidiam iusti precij, vel habet supplere residuum: vel rem restituere recepto precio.*
2. *Libellus alternatiuus & incertus, tñc valet, quando incertitudo non red- dit rem dubiam: aliās regulariter non procedit.*
3. *Venditor deceptus, etiam in minimo ultra dimidiam iusti precij: habet pri- uilegium, de quo hic.*
4. *Vendens ultra dimidiam iusti precij, an & quando illud, quod plus valet, cen- seatur donare emptori.*
5. *Procurator habens generale mandatum ad vendendum, si fuit deceptus: an dominus possit contrauenire.*
6. *Deceptus ultra dimidiam iusti precij, potest venire contra, etiam si in tali venditione interuenerit decretum iudicis. Minor restituitur aduersus alienationem: licet interuenerit decretum iu- dicis & autoritas tutoris.*
7. *Transactio facta ultra dimidiam: potest rescindi. Item omnis cōtractus bo- na fidei, & cōtractus emphiteoticus. 8.*
9. *Deceptus ultra dimidiam iusti precij, potest agere remedio istius. c. vsque ad. xxx. annos. Restitutio in integrum, & omne remedium extraordinarium competit vs- que ad quadriennium.*
10. *Præscriptio contra ecclesiam, regulariter est anno. xl. tamen si ipsa agat aliqua ex actionibus, quæ finiuntur aliquo minori spatio: finito illo spa- tio, non aget.*
11. *Minor si iurauit de non contraueniendo: licet non possit restitui: tamen po- test si fuit deceptus ultra dimidiam vti beneficio istius. c.*
12. *Renuncians fauori suo cum iuramento: non oportet quod certioretur ad quid competat talis fauor.*
13. *Notario asserenti in instrumento aliquid se fecisse, non creditur ei. Nam creditur notario in eo, quod est gestum coram eo, non ad id quod ipse- gestit.*
14. *Ignorantia iuris diuini, vel naturalis, neminem excusat. Minor ex aliquo contractu iurato per se facto, si senserit se enormiter la- sum, potest petere absolutionem à iuramento.*
15. *Venditor ultra dimidiam iusti precij deceptus, etiam si dixerit: dono id, quod plus valet, etiam in magna quantitate, & iurauerit: potest ratio- enormissimæ læsionis petere absolutionem à iuramento, siue fuerit mi- nor, siue maior.*
16. *Minor semper præsumitur deceptus.*
17. *Absolutio à iuramento potest peti in omni casu: in quo quis fuit de- ceptus.*

C A P. V I.

Vm causa. ¶ Summa, vt in. c. dilecti. §. eo. & est pars. c. cum causam. §. de testi.

1. *Casus literalis. ¶ Monachi sancti Martini de mōte, vendiderunt quædam casamenta. f. & r. ciuibus viter bienf. in qua venditione dicebant monachi, q monasterium dece- ptum erat ultra dimidiā iusti precij: causa super hoc delata est ad Papam. Quia constitit domino Papæ monasterium deceptū fuiss- se in illa venditione ultra dimidiam iusti precij, sententiando de- cernit: vt prædicti ciues, aut recepto precio restituant possessio- nes: aut suppleant quantum constiterit iusto precio defuisse tem- pore venditionis. Ber. ¶ Not. j. casum, in quo procedit libellus incertus & alternatiuus. Nam sufficit in libello proponere, q res valebat longè plus: & q vëditor fuit deceptus ultra dimidiā iusti precij:*
- 2.

a ¶ Valorem. Adde quæ requirantur ad rescindendum contractum ratione non iusti precij, & quæ dicatur dimidia precij. Alex. consil. cxliij. lib. Anto. Franc. ¶ Quod dicatur esse iustum precium. Dicas, quod quando lis est de pacto iusto inter euentem & vendentem: illud est in arbitrio iudicis secundum Bar. in l. non dubium. in §. si. ff. de leg. iij. in vlti. col. C. de pig. & habetur per Bal. in l. per diuerfas. in xij. q. C. mada. Et quod iustum precium debet estimari per iudicem facit text. in l. & si æquo. & ibi per Bart. ad ff. de leg. j. & Bar. in l. si fundus. in §. pōt. ff. de pig. vbi dixit quod iudex cogit partes ad eligendum æstimatores: vel quod ipse met eligat. & hoc verum quoniam contentio est inter partes. aliàs iustum precium dicitur, quod communiter reperitur ab omnibus volentibus emere, non ab uno, vel duobus tantum: ut est gl. in l. ij. de rescin. vendit. in ver. iudicis. & habet per Alex. post Ang. & Rapha. in l. qui Romæ. in §. cohæredes. ff. de verb. oblig.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quod sufficit.

Hoc in tantum procedit, quod etiam si non esset deceptio ultra dimidiam, nisi in uno numero: haberet locum quod hic dicitur secundum Bal. in l. ij. q. xij. C. de rescin. & in c. cum causa. de testib. Et tenet Fabric. de monte, in tract. de empt. & vendit. in viij. prin. q. col. iij. verfic. j. igitur quero.

c ¶ Plus valebat. Adde An. de Bu. consil. xlvj. Bald. consil. iij. v. lib.

SEB. SAPIA.

c ¶ Valebat. Vide

Bal. in consil. iij. incip. casus talis est, in tertia parte. vbi ponit duplicem causam ad faciendum, quod illa verba, & si quid plus. &c. excludant remedium d. l. ij. & vnam ponit Ange. Aret. in §. actionum. col. i.

d ¶ Pro qua opin. Barto. facit glo. in l. actor. ff. rem ratam haberi. & idem tenuit Bald. & Ange. in dicta l. prima. & Bald. in l. transact. C. de transact. & etiam tenuit Ange. in consil. cxxxv. incipien. vir uxori. Idem Ange. in repeti. l. sciendum. ff. de verbo. oblig. Et adde, quod domi. Alexan. de Imo. in addi. ad Bartol. in d. l. j. C. de præd. cur. etiam oppo. contra istam limitat. de l. si quidem. C. de præ. minor. & soluit, ut ibi per eum. Item adde, quod etiam

precij: nec est opus aliter determinare deceptionem. Et satis est concludere alternativè: ut peto rem restitui, vel iustum precium suppleri. & hoc ideò: quia incertitudo non reddit re dubiam: sed habetur pro certo in isto casu: aliàs autem regulariter non procedit libellus alternatiuus: ut no. in c. constitutus. de integ. resti. Et de libello formando in hac materia, & de modo probandi certum valorem rei: vide per Bar. in l. ij. de rescin. v. & quod no. in c. cum causam. præalle. ¶ Sed etiam no. quod sufficit quātuncūq; modica deceptio ultra dimidiam iusti precij ad hoc, ut contractus veniat emendandus. ¶ Quare autem requiratur deceptio ultra dimidiam: dic, quod ex eo: quia ubi vitium est potentius, quam ratio fauens contractui, actus denominatur a potentiori. argu. in l. quærit. ff. de sta. ho. vnde contractus iste videtur vitiosus ex tanta deceptione: sed ubi ratio fauens contractui est potentior: quia precium est maius, quam deceptio: vel saltem æquivalens, tunc contractus sustinetur.

¶ Sed opp. contra text. nam quisque præsumitur scire valorem suæ rei. l. quisquis. C. de rescin. vend. ergo vendendo pro minori precio videtur voluisse donare id, quod erat plus. argu. in l. Campanus. ff. de ope. lib. & in c. si j. de so. ergo talis contractus non debet rescindi prætextu deceptionis per text. not. in l. cum donationis. ff. de contrahen. emptio. vbi dicitur, quod si donationis causa, quis vendidit pro modico precio: non auditur volens venire contra voluntatem. Sol. conclude, ut colligitur & no. in d. l. ij. & l. si quis cum aliter. de verb. ob. per Bar. Aut verò quis sciebat valorem rei, & vendidit pro minori precio: & non auditur volens contravenire. Aut ignorabat, vel sumus in dubio: & auditur eo ipso, quod est deceptus ultra dimidiam. Nec ob. quod ius præsumat eum scire: quia illa præsumptio, quod quis non præsumatur iactare suum: & quod in dubio non est præsumenda donatio: confundit illam primam præsumptionem. & præsumitur quod ignoranter fecit. Nam fortior præsumptio elidit minus fortè: ut in c. literas. de præsump. Et licet iste venditor fuerit in culpa, ignorando precium rei suæ: emptor tamen ita enormiter eum decipiendo præsumitur in dolo fuisse: vel saltim interuenit dolus re ipsa, & dolus ex proposito in re ipsa. Et hæc æquiparatur: ut in d. l. si quis cum aliter. dolus autem præpoderat culpæ. ff. ad l. aquil. l. ite si obfetrux. Sed si venditor dixisset in contractu se donare, quod plus valebat: tunc videtur, quod non posset contravenire, per d. l. cum donationis. quod tamen non placet Bar. in l. ij. & l. si quis cum aliter. arbitratur enim, quod illa verba generalia debeant restringi ad modicam quantitatem, per l. hæc actio. ff. de ver. obli. nisi fiat

contra Barto. tenet Bald. sibi contrarius in l. ij. C. de rescinden. vendi. in lect. & in re. in versicu. super quanta. & Imol. in l. precia rerum. ff. ad legem fal. cidi. Et ibi vide plenè domi. Alexan. de Imol. in l. iij. & v. colum. & in l. pacta nouissima. C. de pact. & Imol. & Roma. in l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga. Et idem Barto. sibi contrarius in l. j. C. de præscrip. xxx. annorū.

mentio, quod donabat, quod plus valebat, siue in parua, siue in magna quantitate. & c. quod satis placet. Et ex hoc sume cautelam in venditione fienda: ut venditor adijciat illa verba in fi. contractus, scilicet: dono quod est plus, siue sit magnum, siue paruum. ¶ Secundò oppo. videtur sufficere minor deceptio citra dimidiam iusti precij. argu. in l. si libertus. ff. de oper. lib. Nam si arbitrator, qui est compositor inter partes, lædit nimium aliam partem, potest peti reductio ad arbitrium boni viri: ut in c. veniens. & in c. quintauallis. de iureiur. & in l. si societatem. §. arbitratorum. ff. pro socio. Solut. lex illa loquitur in deceptioe, quā quis passus est per imprudentiam alterius: sed hic quando per imprudentiam suam, ideò minus est isti subueniendum. ¶ Sed Bart. sub dubio fortè in d. §. arbitratorū. dicit, quod si procurator habebat generale mandatum ad vendendum, & fuit deceptus in septima parte totius: audietur dominus volens contravenire: si procurator non est soluendo: & esset singulare dictum, si contineret in se veritatem. Sed dubito, an sit verum. nam procurator repræsentat personam domini: & imputandum est domino, si talem negligentem eligit. & pro hoc bo. tex. in l. cum mandato. in fi. ff. de mino. Nam ibi est speciale in minori: ut audiat per beneficium restitutionis in integrum propter negligentiam procuratoris: si procurator non est soluendo: ergo secus in maiori. Aliud autem est in arbitratore. Nam ille eligitur tanquam bonus vir: ideò si facit contrarium, potest peti reductio ad arbitrium boni viri. ¶ Et vide aliam singularem limitationem Bart. in l. j. C. de præd. curia. lib. x. vbi dicit, quod si in contractu interuenit decretum iudicis, non auditur pars prætextu læsionis: quasi decretum iudicis excludat omnem præsumptionem fraudis. Sed non puto hoc verum: quia licet sit præsumptio, quod non interuenit deceptio: non tamen est sufficiens ad repellendum probationem in contrarium. Nam videmus in minore, qui vendidit cum decreto iudicis & auctoritate tutoris: quod auditur petens beneficium restitutionis: ut in l. j. & ij. & l. magis puto. §. penulti. ff. de rebus eorum. ad idem. c. j. de rebus ecclesijs non alie. libro. vj. ¶ In glossa j. tene opi. gloss. nam secundum aliam opinionem. non esset reperire casum deceptionis in venditore. Nam si res valeret decem, oportet quod daret pro nihilo, vel pro minori, quod non esset possibile. Nam emptio esset sine precio. institut. eodem §. precium. ¶ In glossa finali. ibi: *secus est in transactione*. & hoc tenet Vincentius. Tan. & Ioannes & aliqui legistæ in l. Lucius. ff. ad Trebellianum. sed glossa hic, & Bart. in l. secunda, præalleg. & in l. si quis cum

vbi tenuit contrariam sententiam: nam in venditione, quæ fit per subhasta requirit decretum iudicis. & tamen vult ibi Bar. rescindi talem venditionem remedio d. l. ij. quauis. in hoc ultimo contrarium tenuerit Angel. in repe. l. sciendum. ff. de verbo. obligat. allegans d. l. j. sed dictum Ange. non est tenendum, & allego contra ipsum casum ad literam in l. si quis. C. de rescind. vendi. vbi dixit text. singulare subhastationis nomine publicæ relinquatur occasio fraudibus. Itē adduco. Nam ad hoc, ut venditio rei ecclesiasticæ valeat, requiritur saltem de iure civili: quod interueniat subhastatio. auth. hoc ius. C. de sacr. sanct. eccle. Et sic si esset verum dictum Ang. d. l. ij. C. de rescind. vendi. non haberet locum in re ecclesiastica. quod est contra istum text. & in c. cum dilecti. §. eo. cum si. Item adde, quod aliam pulchram limitationem ad d. l. ij. ponit Bald. in c. j. in ij. col. quando feud. proprie. priu. leg. in vlti. feud. vbi voluit singulariter quod si res quæ valebat centum sit vendita pro x. cum pacto, quod si in paschate dicta. x. non soluerent, quod adimpleatur iustum precium. quod hoc casu non haberet locum remedium. d. l. ij. eod. quia sufficit prouisio contrahen-

tium. Sed contra hoc singulare dictum Bald. facit quod voluit gloss. nota. ordinaria. & approbata per omnes ibi. C. de iure emphyteotico. in ver. repellere. circa medium, vbi voluit nota. quod prouisio hominis non facit cessare prouisio nem leg. quæ sit de iure communi, vel ordinaria: sed remedium dictæ l. secunda est prouisio iuris communis & generalis, & non specialis, secundum Bartolum ibi in dicta l. ij. in j. colum. ergo. & c. & dicit dominus Iason de Mayno. in hoc ultimo, in dicta l. secunda. super dicta glossa. in cxxxij. columna.

SEBASTIA. ¶ In l. si quis cum aliter. Vide Iaso. ibi latissime. col. vj. & Alex. in consil. lxxxix. col. iij. vol. iij. & do. Francisc. cur. in consil. lxxvj. col. penul. vbi dicit communem opi. esse, q. in transactione non habet locum remedium. d. l. iij. vt latius ibi dixi.

b ¶ Remedium huius. c. & l. adde videndum Alex. consil. xliij. j. lib. & consil. lxxxix. iij. lib.

c ¶ Not. bene q. in omnibus præscri. annalibus, vt sunt regulariter omnes actiones prætorias. Item actio de do. lo. Itē quanto minoris, eodem modo in præscriptio nibus semestribus, vt est in redhibitoria: in omnibus istis ita præscribitur cōtra priuatū. quod nō. tu canon. Et adde q. idem expressē tenet gl. in aut. quas actiones. in vers. durantiis. C. de sacrosanct. eccle. Io. f. b. ibi & expressē dicit tex. in aut. hæc constitutio innouat cōsti. in. §. sed hoc de triennio. & gl. no. in ver. annorū. in §. pro tpalibus. in aut. de eccle. titu. ¶ Adde, q. Io. de Imo. cōsi. xxx. sequitur opi. tertiā.

SEBASTIA.

d ¶ Minore nō excludit. Vide and. f. in cōsi. l. iij. in cip. præclare scripsit. col. iij. & col. x. in. iij. vol. & in cōsi. l. v. incip. præclare scribitur. in fi. eo. vol. & Fab. de monte, in tracta. de emp. & vē di. in. viij. q. principali. col. vj. vbi tenent, q. requirit certioratio: sed cōtrariū tenet alex. in consil. xliij. col. iij. in. iij. vol. & in consil. cxxvij. incip. viso proces. su. in. iij. vol.

e ¶ Istud dictum etiā refert & confirmat iōe ipse. met Panor. in. c. cū causam in. iij. col. circa med.

¶ Adde etiam an iuramentum tollat remedium. l. iij. Alex. consil. ccv. j. lib. & xcix. lib. Ant. de But. consil. s. alleg. xlvj. Et an requiratur certioratio in minore: per Alexan. consil. l. iij. Anto. Fran. ¶ An iuramentum tollat remedium. l. iij. de quo hic: dicas quod si iuratum est specificē super illo remedio credo, q. tollat: quia ex quo iuramentum potest seruari absq. interitu salutis æternæ: illud debet seruari. c. debitor. & c. cū contingat. de iureiuran. Sed si non esset iuratum specificē super illius. l. remedio: sed solum super contractum non putarem, q. tale iuramentum se extenderet ad remedium illius. l. quia non præsumitur quis remittere quod suum est, & illud velle iactare, vt in. l. cum de indebito. ff. de probatio.

f ¶ Omnibus casibus. Adde Alex. consil. lxxj. vbi late. j. libro,

aliter. tenent contrarium. dicunt tamen, q. in consideranda deceptioe vltra dimidiam iusti precij: non debemus considerare verum valorem rei petite: sicut fit in alijs cōtractibus, sed dubiū euentum litis. ita respōdet ad. d. l. lucius. Bal. tamē in. d. l. iij. secutus fuit hanc opi. glo. dicens, q. in actu liberatorio: vt est trāfactio, nō habet locum remedium huius. c. & l. iij. arg. in l. si inter. ff. de pact. Item, quia nō dicit læsus is, qui remittit contractum incertum in cōditionis euentum. Nam fortē iste succubisset. Sed mihi plus placet prima opi. nam satis est hunc esse deceptum vltra dimidiam habitorespectu ad dubium euentū litis. Item is, qui est ita enormiter deceptus: non videtur habuisse animum deliberandi. ar. in. l. tres fratres. ff. de pact. Item ex parte rei conuenti, non procederet opinio Bal. quia reus deceptus non liberat actore: sed ab eo liberatur. ¶ Sed est dubium an habeat locum dispositio huius. c. in alijs cōtractibus. Ioan. and. in. c. cum dilecti. s. eo. facit solum ibi mentionem de permutati. & locatio. Et dicit, q. idem est in eis: quia non multū distant à venditione. Sed Bal. & Barto. in. d. l. iij. tenent generaliter idem esse in omnibus alijs contractibus bonæ fidei. Nam verbum veditio, largo modo sumendo comprehendit omnem contractum per quem transfertur dominium. l. statuliber. ff. de statulib. Idem dicunt esse in cōtractu emphiteotico. & vide ibi quid in cōtractibus stricti iuris. ¶ In ea. glo. ibi agatur conditione ex eo cōtractu. Et hanc opi. iij. sequitur glo. in d. l. iij. C. de re seind. vendi. & sequuntur Bart. & Bald. Tamen tenendo primam opinio. quod agatur officio iudicis, non procedit dictū glo. vt debeat agi intra quadriennium: quia illud tempus competit duntaxat, cum petitur restitut. in integrū. & sic pro officio extraordinario. sed secus est, quando imploratur officium loco actionis. Nam cū habeant viam paratam à iuro communi, durat tanto tempore, sicut actio personalis, in cuius loco succedit: & sic durabit per. xxx. annos. ad hoc. l. ficut. C. de præscrip. xxx. anno. quod not. in. c. iij. de offic. iudic. Siue ergo competat officium iudic. siue conditio ex lege, siue actio ex eo contractu, poterit agere deceptus vsq. ad. xxx. annos.

¶ Et nota bene referendo gloss. ad tex. quod licet regulariter contra ecclesiam non currat præscriptio, nisi. xl. anno: vt in. c. de quarta. de præscrip. tamen in istis actionibus personalibus nō datur tantū tempus: sed finiunt vitā secūdū dispositionē iuris civilis, à quo cū limita

tione illa inuenta sunt. Et idē dic de alijs actionibus, quarū aliquæ clauduntur semestri: vel anno, vel biennio: vt in actione quanto minoris, & in redhibitoria: & in actione de dolo: & in actionibus prætorijs & simili. & hæc not. pro limitatione ferē totius titu. de præscrip. ¶ In ea. glo. ibi: sed quid dices. Not. hanc particulam vsq. ad finem: quia quotidie est in practica: & vult glo. in effectu, q. in minori iuramento de non contrahendo, operetur solum respectu beneficii ætatis: quia nō poterit petere restitutionem in integrum. sed non excludit minorem à beneficio istius capituli, quod cōpetit cuilibet maiori: quia iuramentum solū representat eum maiore. & hanc opi. tenet Host. in. c. cū contingat. de iureiuran. Sed Pet. de bellaper. vt not. in. d. l. iij. tenuit minorem excludi ab omni beneficio: quia ex quo confuse & generali sermone iurauit, fecit sibi præiudiciū respectu cuiuslibet beneficii. Nā qui totum dicit, nihil excludit. xix. dist. c. si romanorū. Ioan. And. hic refert seriosē consiliū Dy. de facto consuluit minore non excludi, etiam à beneficio ætatis: nisi prius fuerit certioratus de beneficio sibi à iure comp. Mouetur inter cetera: quia iuri, quod ignorat, nemo renunciare præsumitur. ad hoc. l. legitima. ff. de pet. hæc. & minor præsumitur ignorare ius. l. cum de indebito. ff. de probat. not. j. q. iij. * c. turbatur * §. notandū. Item dicit, q. videmus in muliere renuntiante beneficio velleiani. Nā si non fuerit certiorata, non præiudicat sibi renunciatio: vt est gl. not. in. l. si §. pe. ff. ad velleia. ¶ Cōcludit ergo tam in muliere, quā in minore, q. iuramentū non operat exclusionē beneficii eorū: sed perinde est ac si cōtraxisset sine iuramento. & cū hac opi. Dy. transit hoc Ioan. an. Et reperio Fede. cōsil. ccxcix. idē consuluisse: & plus dicit etiā, q. si in instrumēto dicat, q. minor fuit certioratus à notario: nō per hoc instrumētū facit fidē, si certioratio: quia credit notario in his, q. gesta sunt corā eo: sed nō facta à se: vt in. l. omnib. C. de test. quod dictū valde not. vide tñ quod no. Inn. in. c. quoniā. de proba. Nā practica communis est in contrariū: quia semp notarius attestat de certioratione facta à se. Hæc opi. præmissam sentit Cy. in. d. l. iij §. iij. sed Bar. in. d. l. iij. & clarius in. l. sciendū. ff. de ver. obli. tenet contrariū vt non requirat aliqua certioratio: quia saltē scit in genere sibi ius cōpetere cōtrahendi: aliās nō iurasset. & dicit se ita cōsultasse: & q. multi canonistæ tunc idē senserūt. & vide Arch. in. c. iij. de pactis. li. vj. vbi idē tenet. Et facit ille tex. qui nullā mentionē facit de certioratione. ad idē aut. sacramēta puberū. C. si aduer. vē. Idē videt sentire Collecta. in. c. j. de pac. d. Ant. dicit, q. in dubio præsumenda est certioratio: quia nō est verisimile aliquē venire ad actū iuramenti, sine certioratione: sed vbi cōstaret eā non intercessisse: tenet illam opi. Cy. quia ignorans non consentit. Et pro hac opi. facit dictum Ioan. And. in. c. vno. de commo. vbi dicit, q. licet quis se obliget de omnibus casibus fortuitis: non tamen obligatur de omnibus. Mihi plus placet opi. cōtraria. nā vt dicit Arch. iura in nulla parte requirūt hanc certiorationem. & satis est, q. in genere voluit à se abdicare omnē facultatem cōtrahendi. ¶ Itē iuramentū est de iure diuino & innititur iuri naturali: cuius ignorantia neminē excusat. xxxvij. dist. si iuxta Apostolum. & l. iij. C. de in ius voc. si tñ minor esset enormiter læsus, posset petere absolutionem iuramenti. arg. opti. in. c. cū contingat. de iureiuran. & in. c. iij. de pac. lib. vj. & idem refert do. Ant. in. d. c. cū contingat. se cōsultasse. Itē secundū eū, si interuenirent verba magis specificæ: vt quod dixit minor se velle donare totū, quod plus valet, etiā in quātitate magna: quia in minori præsumit deceptio. arg. in. l. si quis cū sciret. ff. pro emp. Et idē credere dicendū in maiore, vt possit petere absolutionē à iuramento ratioe enormissimæ lesiois: intelligēdo, q. non donauerit. quod plus valebat: quia nō præsumit cōsensisse in tāta deceptione. Itē iuramentū videt illicitū ex parte recipientis: cū interuenerit ex parte sua dolus ex proposito, vel re ipsa: quo casu cōpetit absolutio à iuramento, iuxta not. in. c. j. & c. de bitores. de iureiuran. & hæc not. quia quotidiana.

SUMMARY.

1. Venditor tenetur regulariter de euictione: nisi in quibusdam casibus in iure expressis.
 2. Emptor molestus in re emptæ debet denunciare iudicium venditori ante, quā iudicium finiatur: aliās non aget de euictione, & non sufficit simplex denunciatio: sed vt veniat ad se defendendum. nu. 3.
 4. Ecclesia ligatur legibus civilibus loquentibus de euict.
- ¶ Sic contrahere contractui quis cōs opio est sūm Deci. Venditor quem refert Grego. 16. f. ualiesse. in l. 59. d. 13. p. 3. ubi q. hic casu nec requirat absoluti à iuram.

- 5 *Venditor non tenetur de euictione, si non fuit sibi iudicium denunciatum. vel si emptor ex contumacia fuit condemnatus, vel si emptor fuit propter iniuriam condemnatus.*
- 7 *Venditor non tenetur de euictione si emptor extrajudicialiter de facto perdit rem: secus si iudicialiter, licet de facto, dummodo renuntiaverit venditori. Defensio promissa de iure & de facto intelligitur si de facto moueatur quæstio in iudicio, secus extra iudicium.*
- 8 *Clericus venditor tenetur defendere rem venditam laico in foro seculari.*
- 9 *Venditor certus de lite mota contra emptorem, super re vendita adhuc de vel per emptorem denunciari. Certus, an & quando debet denunciari.*
- 10 *Donator, an & quo casu teneatur de euictione.*
- 11 *Venditor denunciatus ab emptore super lite mota in re emptæ, tenetur ad omnes expensas, siue emptor obtinuerit: siue non.*

CAP. VII.

- 1 **I** venditori. ¶ Eucta re tenet venditor de euictione: nisi in casibus hic expressis: vel aliter & sic ponit tres casus in quibus re eucta non tenetur venditor emptori de euictione. & est Gregorij. ¶ Casus literalis. Aliquis vendidit rem suam Titio: mouetur Titio quæstio de re illa sibi vendita: dicit hic, quod si Titius non denunciauerit venditori iudicio instituto contra ipsum, ut re sibi vendita defendat: vel si Titius contumaciter se absentauerit tempore sciencie vel per iniuriam sententia iudicis lata fuerit contra ipsum, contra suum venditorē de euictione agere non valebit. Ber. ¶ No. j. ibi: post institutum iudicium. quod denuntiatio necessario non est fida venditori in primordio iudicij: sed satis est quod fiat post institutum iudicium. & sic post lit. cōtest. de hoc. j. latius dicā cū glo. ¶ No. ij. quid debet emptor denunciare venditori. Non enim sufficit simpliciter sibi intimare a litē inceptā contra eū: sed ut veniat ad defendendū eū. ¶ No. iij. quod iura civilia loquētia de euictione seruātur in foro ecclesiastico. & sic videt, quod si ecclesia emerit, & non denuntiaverit venditori: non habet regressum de euic. ¶ Vltimò no. regulā hic tacite positā, cū tribus casibus expressis. Regula est, ut emptor habeat regressum de euictione contra venditorē: quia tenebat venditor re tradere cū effectu. l. ex empto. ff. de act. emp. Ratio primæ exceptionis est: quia venditor sciuit melius re venditam defendere cum magis sit certus & instructus de iure suo. unde præsumitur, quod emptor perdit causam non propter nullū ius: sed propter ignorantiam iuris cōpetentis venditor: nam emptor potest uti iure venditoris. l. emptor. C. de euic. Ratio secundæ exceptionis est quia data contumacia emptoris, sententia videt lata contra eū, non propter defectū iuris, sed propter negligentiam suā & delictū: ideo imputari sibi debet, non venditori. Rō tertiæ exceptionis est quia iniuria facta emptori reputatur quidā casus fortuitus, qui non imputatur creditori, imò statim post factā emptio nē, res vendita perit emptori. l. necessario. ff. de pericu. & cōmo. rei vē. ¶ Sed dubiū est quid si sententia fuit lata per iniuriā iudicis sine culpa emptoris: Doc. instat. sed dic, quod idē. Ad hoc. l. si imprudentia. ff. de euic. nā ibi patet imprudentia seu error iudicis nocet emptori. ergo. & iniuria sine culpa ipsius emptoris. & hoc tenet Bar. in l. exceptione. ff. de fideiuss. Secus dicit in sententia lata contra fideiussorē per iniuriam iudicis sine culpa fideiussoris. Ratio diuersitatis: quia in causa euictionis res pertinet principaliter ad emptorem: ut d. l. necessario. merito omne periculum imputatur sibi emptori. Sed in alio casu negotiū pertinet principaliter ad dominū, & non ad fideiussorē: ideo iniuria illata sine culpa fideiussoris imputatur domino, & non fideiussori: secus si culpa sua. quod not. ¶ Sed dubiū est: quid si emptor molestetur de facto, ita quod non in iudiciū, sed extrajudicium perdit rem: nunquid habeat regressum de euictione. & dic, quod non, ut est tex. in fi. C. de actio. empti. Sed hodie dubitat propter verba, quæ apponit notarius: quod venditor se obligat ad defendendū de iure & de facto. Et credo quod idē, ut intelligatur de facto. scilicet si lis mouetur de facto: & non de iure: non autem debet intelligi de violentia extrajudiciali. quia illa non venit secundū naturam contractus. de quo dic, ut no. in d. l. fi. & per Bar. in l. stipulatio ista. ff. de ver. obli. ¶ Sed est dubium notabile: nunquid clericus venditor teneatur defendere rem venditam laico in foro seculari: & vide glo. no. in c. clericum nullus. xj. q. j. quæ bene intellecta te-

net quod sic. probat rō. iudiciū est nisi institutū cōtra emptorē. tāquā possessorē. sed venditor venit solum ad assistendū emptori, & defendendū eū: ut in l. j. C. vbi in rem actio. unde iudicium institutum contra emptorem transfertur in venditorē, ut l. venditor. ff. de indi. Non ergo dicitur hoc casu clericus cōueniri corā seculari: quia solum præstat authoritatē & defensionē ipsi emptori & hoc voluit glo. in d. c. clericū. Secus dic: vbi laicus possessor noīe clerici: non minatur clericū in iudicio: quia tūc clericus declinat iudiciū seculare, & aduocat eum ad forum suū. quia hoc casu verus est reus dominus. & iudiciū est instituendū contra eum. ad hoc quod legi. & not. in c. quomodo. in §. quod si super rebus. ut lit. nō cōtest. & vide Spec. in ti. de secundo decreto. in §. restat. ver. quid si dominus est clericus. ¶ In gl. j. ibi: debet ei denuntiari. sed dubiū est nūquid tenetur denunciare venditori sciēti litē motā esse: & glo. in l. emptor. C. de euic. dixit tutū esse, ut fiat. sed Spec. eo. ti. in fi. dixit hoc esse necessariū. Ioā. An. aperte nō eligit, sed repetit dicta Dy. in reg. eū qui. li. vj. vbi vide. Sed tu tene notabilē theoricā Bar. in d. l. denuntiāse. ff. de adulter. vbi dicit quod quā denuntiatio requiritur ad simplicem scientiā habendā, & tunc nō oportet, quod fiat sciētiā. & habet locū regula, eū qui certus. & l. j. ff. de act. emp. quod quod sit denuntiatio ad aliquid faciendū: & tūc nō sufficit sola scientia ut d. l. denuntiāse. In proposito autē cū denuntiatio ista fiat nō solū ad simplicē scientiā, sed ut venditor veniat ad defendendū emptorē: necessario requiritur denuntiatio. Nā fortē emptor confusus de sua prudentia, non curat vocare venditorē: nec tenet venditor ire. Et hoc nota pro alijs iuribus, quæ requirunt denunciationem. & tene menti istā theoricā, quæ est quotidiana. ¶ Extra gl. quæritur: nūquid donator teneatur de euictione si res fuit eucta a donatario? de quo vide quod leg. & no. in l. ij. C. de euic. & in l. Ari. ff. de dona. Et cōclusio cy. & aliorū hec est: quod aut donator solēni pmissione promittit de euictione & tenet. tex. est in l. ij. aut nō promittit: tūc donatio incepta a pmissione: ut primò promittit, & postea donauit. Aut incepta a traditione. i. quia simul donauit, & promittit. Primo casu olim nō tenebat, nisi pmissio fuisset solennis, puta stipulatione interueniente sed hodie secus: per l. si quis argentū. C. de don. Secundo casu scilicet, cum incepta donatio a traditione, aut agit ad particulare interesse: puta ad sumptus factos occasione illius donationis. & distingue vtrum donator fuerit in dolo, vel non. nam primo casu tenetur: secundo nō: ut in dicta. l. Aristo. ad totale verò interesse rei donatæ agere non potest. ut in d. l. ij. ¶ Vltimò hic quæritur: nunquid venditor tenetur facere expensas oēs in lite mota contra emptorem: & nunquid possit ex facto emptor repetere expensas a venditore: & quid si non succubuit, sed obtinuit de hac qō. leg. & no. in l. j. C. de euic. & in l. venditores. ff. de verbo. obligatio. & vtrōque per Bartolū plenē, qui non obstante decisione glossarū, concludit omnes expensas fiendas per venditorē: quod potest emptor, si eas fecit repetere post factum: siue obtinuerit in causa: siue succubuerit quæ sententia mihi placet cū te-

¶ Intimare. Adde Io. de An. in cōf. xxxj. vbi ponit an teneatur ostendere instrumentū venditionis. & vide eundē cō. xxxvij. ¶ Iniuriā. Adde Ang. cōf. clxxvij. & ibi vide, an venditor possit renūtiare denūtiatiōi. Anto. Francif. ¶ An venditor possit renūtiare denūtiatiōi faciente emptori de lite mota, seu mouendaputo: quod sic. Et de forma illa faciēdi, & an per procuratōrē vel quomodo fiat: vide Bar. in l. absentem C. de pro. Et adde quod venditor et sciēs litē motā emptori debet requiri ad defendendū aliās nō tenetur de euictione: ut per Bar. & Alex. in l. nō solū. §. morte. vbi et per Ro. ff. de nō. ope. nū. & per Sal. in l. j. C. de peri. & cōmo. rei vēdi. ¶ Quando clericus est nominat⁹ in iudicio an possit puertere iudicium: vide per Ange. de Aret. instit. de ex. ce. in prin. in. vxj. col. versic. ex his.

SEB. SAPIA.

¶ Ipsi emptori. An clericus venditor, qui tenetur de euictione nominatus in iudicio: possit declinare forū: vide Abba. in ca. quoniam, columna secunda. s. ut lite non conte.

SEB. SAPIA.

¶ Denunciatio, vide Barto. in l. nō solum. §. morte. colum. fi. vbi Mo. der. latē. ff. de ope. nō. nuncia.

¶ Limita, nisi emptor & venditor in eodem iudicio simul essent conuēti & acti ab eo,

Cap. Ex rescripto. Panor. super Tertio Decre.

qui re euicit, quia absque alia denunciatione poterit emptor superatus agere contra venditorē de euictione: ut est gl. reputata sing. in verbo, pos. sit. in. l. si dictū. §. si presente. ff. de euictio. secundum Bal. in l. si libera. in prin. C. de senten. & interlocut. o. mni. iudic. & in. l. si. C. de vsu. rei iud. itē adde quod Fulgo. in. l. si idē. in prin. ff. de euic. d. se de facto consu. luisse q. si oīno res fuisset euicta, etiā si venditor iuisset ad defendendum tunc absque vladenuciatione poterit emptor habere regressū de euictione contra venditorē per no. per gl. pe. in. l. si cum qō. C. de euic. & dicit esse de mente gl. in. d. l. emptor. de euic. Do. verō Alex. in. l. ij. §. voluntate. ff. so. mat. in. vij. co. dicit sibi videri, q. gl. in. d. l. emptor. contrariū sentiat, & q. contra trariū etiam dicit Bal. in. l. emptorē. in prin. ff. de action. emp. post gl. ibi. tertio adde vnam sing. limitationem videlicet nisi venditor in instr. venditiōis iurasset venire ad defendendū emptorē in cā euictiois qm̄ tūc si sciat litē motā, nō requirit alia denūtiatio. p. bo. per illud qd' i. f. decidit Io. an. d. Ant. & Imo. i. c. breui. de iurei. vbi dicūt, q. si vafall' vel ali' p. mi sit defendere eccl. & ita iuravit: si postea talis iurās sci at necessitate imminere eccl. nō requiritur alia interpellatio. ad hoc allegat dictū Specu. in ti. deaduoc. §. j. vers. qd' si is, q. iuravit. Mouet Spec. simpliciter ppter stimulū iuramenti. nec allud alle. sed si de feud. fue. con tro. etiā text. in. c. j. in ver. requisitis. deno. for. si. per

neatur veditor defendere emptorē. si ergo nō defendit tenet ob rem nō defensam. l. cū quæritur. ff. iudi. sol. Et hoc intellige, qm̄ emptor denūciavit venditori ut eū defendat aliās sibi imputatur. nā hoc casu nō agit de euictione etiā respectu rei principalis ut hīc. fortius nec respectu sumptus.

De locato & conducto Rubrica.

Continuatur ad præcedentia hoc ordine, Supra visum est & c. Sed quia locatio habet magnam similitudinem & vicinatem cum venditione, adeo, q. in quibusdam casibus probabiliter dubitatur, an sit locatio vel emptio, ut. l. j. ff. eo. merito post rubri. præce. subiicitur ista. Et modū clarē discernēdi contractū locationis à venditione, vide per Bar. in. l. cotē. §. qui maximos. ff. de publica. & in. l. cum plures. ff. loca.

SUMMARY.

- Doctores, vel scolares conducentes domos alijs doctoribus vel scholaribus locatas ante finitū tēpus eorū, & sine consensu, eorum sunt excōicati. 10.
- Legatus potest edere statuta in legatione sua præter iur. cōmu. dispositionem: quæ durant etiam finito tempore legationis.
- Succesor in dignitate non confirmat constitutiones prædecessoris, sed ratificat. & innouat, & quia cōfirmare spectat ad superiorem.
- Succesor in dignitate potest tollere statuta prædecessoris sui.
- Doctorū & magistrorū appell. nō veniūt scholares. Magistrorum appellatione veniunt doctores cuiuscunque facultatis.
- Scholarium appellatione, an veniant doctores.
- Constitutio pœnalis edita in fauorē vnius: non ligat contrasacientem cum consensu illius, in cuius fauorem est edita.
- Scholares præsumuntur ignorare statuta loci, cūm principaliter vacent studio.
- Privilegium concessum scholaribus, censetur etiam concessum eorū famulis, & cū eis habitatibus.
- Statutum quod potest esse fauorabile & odiosum, respectu fauoris extenditur: respectu verō odij, restringitur.
- Excōicatus non est ipso facto ille, qui fecit aliquid contra constitutionem, quæ præcipit aliquid non fieri sub pœna excommunicationis, sed venit excommunicandus.
- Vniuersitas scholarium iudicatur ecclesiastica, vel secularis secundū quod in ea est maior pars scholarium clericorum, quā laicorum vel e contra.
- Pœna imposita vni ex correlatiuis, an extendatur ad aliud?
- Constitutio, vel statutum ex identitate rationis extenditur, sed non pœna ipsorum, quia pœna nō debet excedere casum proprium.

Participans cum aliquo, qui in actu participatiōis incurrit excōmunicationē, non est excōmunicatus.

C. A. P. I.

X rescripto.

Excōmunicati sunt magistri & scholares Bononiē. qui ante tempus conductio nis conducunt hospitium aliorum magistrorum vel scholarium, sine eorū consensu. Et primò ponitur decisa relatio legati. Secundò constitutio, quam confirmat ibi: constitutione. Tertio publicari mādatur ibi: sta

tuētes. ¶ No. j. ex isto tex. quod legatus potest iusta de causa, & pro bono pacis edere statuta intra limites suæ legationis præter iuris communis dispositionem: quod quidem statutum etiam durat post legationem finitam. Ad hoc hoc. c. si. de off. lega. vbi bo. tex. ¶ No. ij. ibi: confirmatam & c. q. succesor quandoq. confirmat constitutiones, & gesta prædecessoris: nō est tamen propriè confirmatio: ut dicit Host. & bene, quia confirmare est superioris: sed par in parem non habet imperium: ut in. c. innotuit. de elect. nam est potius quædam ratificatio, & innouatio. ¶ Et ex hoc tex. collige argu. q. succesor potest reuocare statutum prædecessoris: aliās frustra ponderaretur ista confirmatio, & pro hoc ratio, quam dixi: quia par in parē. & c. ¶ No. ibi: magistrorum. & c. q. appellatione magistrorum veniunt omnes doct. cuiuscunque qualitatē: & est communis vsus loquendi Ultramontanorum: ac Romani pōtiffices quēlibet doct. in suis literis appellant magistrum. vide tamen gl. in. cle. ij. de magist. quæ dicit, q. apud Italiam obtinuit vsus: ut promoti in iure appellentur doctores: in alijs verò facultatibus vocentur magistri: omnes tamē qui præfunt exercitio alicuius disciplinæ, possunt secundum etymologiam vocabuli, appellari magistri: ut in. l. quibus præcipuē. ff. de verbo. signi. dicitur etiā à magistrando, sicut doctor à docendo. vide tex. s. in proce. huius compilationis: vbi Papa omnes appellat doctores, fortē habuit respectu ad cōmunem vsum Bononiē. quibus scribit: & faciunt hæc ad statuta faciētia mentionem de magistris doctores: ut non veniant scholares. ¶ Et not. ex eisdē verbis quod appellatione scholarium, non veniunt magistri: in larga tamen significatione aliud est dicendum. Nā possunt dici scholares inquātū frequētāt scholas, & vacant exercitio scholastico. & hoc vide per Moder. s. in proce. ¶ No. ibi: vel inquilini. q. vbi constitutio pœnalis editur in fauorem vnius, non incidit contra faciēti in pœnam, si ille in cuius fauorem agitur, consensit. Et facit tex. iste in argu. illius quæstionis: q. si Episcopus præcipit sub excommunicatione debitori, ut soluat creditori intra certum tempus: ut non incidat in excōmunicationem debitor, si non soluat creditore rogante terminū. de quo vide quod not. in. c. prætereā. el. ij. de appel. ¶ No. in verbo: statuentes. bo. arg. q. scholares præsumuntur ignorare cōstitutiones legatorum & Episcoporū: non habeant ibi domicilium, & principaliter vacēt studio. In. glo. ij. in fi. Hosti. tenuit opi. Lau. dicit tamen de meretrice, quod inuoluitur excōicatiōe, si cōmunicat scholari hoc crimine dānato: iuxta. c. si cōcubine. j. de sen. excō. Et intellige, qm̄ cōicāt nō habitādo secū dūtaxat: sed in delicto isto. puta cōducēdo hospitium alterius scholaris pro eo. sed Io. & Gof. sequūt opi. cōtraria, quā ponit & sequitur Bar. & hæc opi. videt verior: quia cū cōstitutio contineat pœnā ipso iure: verba nō debēt extēdi contra ppiū significatū vocabuli: imò poti⁹ restringi. Et maximē, quia est contra cōmunē vsum loquēdi: ut scriptores & alij. veniāt appellatio ne scholarium. ad hoc. c. statutū. & c. si compromissarius. de elect. li. vj. & facit qd' dicā in seq. ¶ No.

quæ iura dico, q. hæc opin. sua sine dubio pcedit in vafallo iurāte dominū defendere: vel iurāte fidelitātē. Sed inquantū idē concludunt in cæteris taliter iurātibus, dico, q. in cōtrariū facit, quia de natura cōtract⁹ emp. & v. est, q. requirāt hmoi de nūtiatio etiā scienti. Sed iuramētum debet intelligi secundū naturā cōtractus, sup quo iter ponitur. l. si. C. de de nonnu. pecu. ergo & c. tñ quia, docto. vtunt illo verbo, vafall⁹, vel alius, multū confiderādū est de eorū autoritate in iudicādo & cōsu. lēdo: p. qbus optimē faciūt: nā pl⁹ & mirabilius dixit Bald. in. l. emptor C. de euic. si bene pōderet, q. etiā si iuramētū nō interuenit sed veditor certus sit, q. emptor desideret ab eo defendi in cā cōtra eū motā, nō requiritur alia denūtiatio: cauetur solū, quia emptor non videt tūc de seipso confidere: quāuis hæc rō non cōcludat & sic de bilis. tñ putodictū Barto. verum esse per Cy. l. i. l. mino rū. cōcor. C. q. cau. ¶ Adde an veditori sciētī litē motā sit denūtiandum. An. de but. confi. lxxvj. Alex. confi. lxxvj. ij. li. & an re graf sentētia vel executio ad hoc, ut possit agi cōtra venditorē per eū. dē. Confi. iij. ij. li. Antho. Francis. ¶ An venditor sciēs litē motā emptori debeat ab eo certiorari, vide Bal. in. l. si cū q. C. de euic. vbi tenet q. sic. & eūdē in c. j. in. j. col. in. ti. si vafal. ab alio. de ti. inter. & vide Sp. in tit. de empt. & ved. in. §. si. ver. fi. & ibi p. bal. i. addi. ¶ De magistris. Vide latē p. Fel. in

proe. Gregoria. col. j. ver. in tex. ibi doctores.

a ¶ Concessum scholaribus. Adde, quod de privilegio concessio militi, gaudet eius medicus. & pro hoc Oldr. consi. xj. consuluit, quod privilegium concessum pauperibus, extenditur ad eorum seruitores.

Anto. Francif. ¶ Vtrum privilegia concessa extendantur ad seruitores: dicas, quod privilegia concessa clericis

extendantur ad familiam perpetuam eorum, non ad seruitores conductos & famulos. Ita Archi. not. in. c. ij. xj. q. j. & vide Fede. de Se. in consi. cvj. & habetur per d. Cardin. in de. j. in xj. q. seq. no. de excels. prela. & vide Bar. oino in. l. ij. C. de epis. & de. vb. dicit, q. non extenditur post mortem clericis. & vide tex. in. c. eos. xxxij. distin. vbi videtur extendi etiam ad uxorem clericis, in locis ubi habet uxores. de quo etiam vide per Io. An. in c. j. de cler. coniu. Et adde q. privilegia collegiorum non extenduntur ad famulos collegij. Ita not. Angel. in l. Titius. in. s. ff. de excu. tut. Et adde q. privilegium mariti extenditur ad uxorem, mortuo marito donec secundo nupserit. l. foemina. & ibi per Bar. ff. de sena. q. etiam voluit Cyn. in. l. ij. C. de epi. & de. Et adde, q. privilegium concessum doctori extenditur ad uxorem & filios l. fi. & ibi per Bar. C. de profe. & medi. li. x. Et adde q. privilegium scholaris non extenditur ad ei famulos. Ita Bal. in aut. habita. in. v. no. C. ne fi. p. pat. & in. l. j. ij. C. de epis. & cler. & 12 adde etiam, privilegium patris, non extendi ad filium exercitem artem vilem: licet alias comprehendat filium: ut est tex. in. l. senatoris filium. de ritu nup. & habet per Bal. in. l. maximu vitu. C. de lib. prate. Et q. privilegium personale pfit alteri, vide Bal. in. l. si infanti. in. ij. oppo. de iure deli. & per Spec. in tit. de instru. edi. in. s. nunc autem videndum in ver. item quod fuit concessum personae.

a ¶ **SEB. SAPIA.** ¶ Scholaribus. Vide Gemi. in. c. licet. s. cu conceditur. de priui. in. vj. Bal. in. l. j. C. de vxor. mili. Alex. in. l. lecta. in. glo. in verbo in do mo. ff. si cer. peta.

b ¶ Vt in. l. ij. per. do. certi. gl. no. ibi. C. de in ius voc. vbi ex illa doctrina inferat ad. ij. notabiles conclusiones: vt ibi per eu. & do. Alex. de Imol. cu concord. ibi per eum traditis.

¶ Adde quando statutum dicat favorabile, vel odiosum, Io. de Ana. con. lxix.

c ¶ De hoc not. per Bal. maxime remissive in. l. precipimus. s. pe. C. de ap. & vide quae ibi posui post Bar. A. Enas de falc.

ZACHARIA S. ¶ Et hoc facit ad q. nem vtru rector studij, debeat esse clericus. Bal. in. auten. habita. col. pe. ver. secundo quarto. C. ne fil. pro pat. tenet q. sic. idem tenet Bar. in. in. l. cu senatus. in. pe. q. ff. de re. dub. & in. l. fi. col. iij. ver.

sunt clerici iudicant ecclesiastica: & est sub iurisdictione iudicis ecclesiastici. Si pro maiori parte sunt laici, subsunt iurisdictioni iudicis laici, arg. c. quod in dubijs. de consecra. eccle. vel alta. & hoc idem voluit Bar. in. l. fi. ff. de colleg. illi. Et p. dera gl. relata ad tex. quia videtur vel le q. singuli inducentur secundum dispositionem ipsius corporis vniuersitatis. Nam ista constitutio concernit singulos, & non vniuersitatem: & tamen vult gl. q. omnes & singuli, etiam laici comprehendantur, ex quo pro maiori parte sunt clerici: quod est dictum singulare, si est verum.

13 ¶ **SEB. SAPIA.** ¶ Secundum ex gl. collige, quod poena appo sita in vno ex correlatiuis, non extenditur ad reliquum. Nam locator & conductor sunt correlatiua: & tamen vult gl. q. poena apposta conductibus non extendatur ad locatores. Sed quidam tenuerunt oppositum per hanc rationem. Nam Bar. voluit in duplici loco contrarium vt in l. fi. ff. de act. & in. l. vltim. C. de indic. vidui. sed contra illud dictum Bar. & pro ista gl. vide aliam gl. no. iuncto tex. in. de vnica. de consang. & affi. vbi apponit poenam contrahenti matrimonio cum moniali, & eadem poena replicat in ipsa moniali: quasi poena opposita in masculio non extendatur ad ipsam foeminam contrahentem. & vide gloss. in versiculo, contrahentes. ¶ Sed conclude, q. aut non est eadem ratio in altero ex correlatiuis, & non debet eadem poena extendi: vt patet ex no. in. c. super eo. de vsur. Nam poena apponitur danti ad vsuram, quae non intelligitur repetita in accipiente: quia non est eadem ratio vt ibi no. sic voluit Bar. in dicta. l. vlti. de indi. vidui. licet simpliciter fuit locutus in. l. finali. de acceptilationibus. Vnde ad casum nostrum dicerem, quod non est eadem ratio in locatore, quae est in conductore: quia scholares inter se debent humanius se habere: & certant ipsi de lucro captando, & quandoque conducunt ante tempus hospitium in alterius odium: sed locator certat de damno vitando: quia vult locare rem suam in tempore legitimo, nec facit in odium: nec ita adstringitur sicut scholares inter se. Sic intelligo opinionem illorum, qui voluerunt dicere istam decretalem extendi ad locatores propter theoricam Bartoli. Aut est eadem ratio: vt puta, vt frumentum non extrahatur de ciuitate, imponitur poena vendenti frumentum forensibus: nunquid poena intelligatur in emptore repetita. & est dubium satis probabile. Sed t. crederem q. extendatur dispositio statuti: sed non poena. sicut in simi-

¶ Adde Ludo. Ro. c. c. c. & c. c. c. & vide. s. proe. per Feli. late. Anto. Francif. ¶ Circa hoc quod dicitur de correlatiuis dicas, q. eorum eadem est natura, per Bald. in aut. ex causa. in. xij. col. C. de libe. prate. & in. l. fi. C. de fa. crofan. eccle. & in rub. C. de rebus eccle. in. ij. col. & per Bart. in fin. in prin. C. de indi. vidui. toll. & in. l. fi. ab eo. C. de leg. hared. vbi dicitur, q. si vnum est permissum, vel prohibitum: etiam alterum videtur esse prohibitum, vel permissum. & istud procedit etiam in poenalibus, vt est textus in. l. j. & ibi per Bartolum. C. de cupre. libro. vndecimo. & hac regula habet locum etiam in correctorijs: vt per Bartolum in dicta lege finali. C. de indi. viduitate. vt per gloss. & Bartol. in. l. si quid seruo. C. de fur. & vide Geminianum. in. c. j. de tempo. ordi. libro. vj.

sed circa hoc dubitatur. de colle. il. l. vbi etiam dicit, q. si fiat laicus, non tenentur clerici ei iurare obedientiam. Ange. tam. in. d. l. fi. dicit, q. potest esse laicus, si maior pars scholarium sunt legistae & laici. de quo per Alexand. ibi.

SEB. SAPIA.

¶ Suppositorum. Vide las. in. l. imperi. col. iij. ff. de iurisd. om. iudic.

SEB. SAPIA.

¶ Quod poena. v. de late per Feli. in proe. Greg. col. ij. ver. ex quo dicit hic Abb.

¶ In poenalibus.

Dispositum in vno ex correlatiuis non extenditur ad reliquum respectu poene, etiam q. vniformis ratio militat. contrarium firmavit ipsemet Pan. sibi contrarius. s. i. proe. decret. vbi ad hoc alleg. Bar. in aut. q. seme. C. quo & q. iu. Idem tenet Ponor. in. c. quia clerici. de iurepat. vbi dicit illam esse communem opi. Barto. & legistarum. & idem Panor. in. c. fi. in. iij. col. de rescript. Firmat etiam Gemi. in. c. j. de te. ordi. in. iij. col. in ij. fall. vbi ad hoc specialiter allegat Bar. in. l. libellorum per illu. tex. ff. de his, qui no. infate. nent. q. ex idetitate rationis statutum poenale loquens de vxore, extendit ad maritum, & e contra & ita tenendum est quauis forte videbitur tibi dura de ciso. & contrarium tenuerit hic Pan.

14

¶ Quod Episcopus de potestate Episcopi instituendo vide Felin. in c. qd super his. col. in. s. de maio. & ob. & ibi an possit statuere contra canones, vel contra leges civiles.

b **¶** Prohibita alienatio, videtur prohibita locatio ad tempus maximum. adde eundem panor. in c. ad audientiam ubi not. per illum tex. & c. nulli. eo. ti. s. de re eccle. nō ali. & Ful. in l. manumissiones. ff. de de iusti. & iur. & ita tenent docto. reprobata ibi illa gl. in d. l. codicillis §. instituto. & ita tenet gl. & docto. in d. l. j. & est bona gl. quā not. tu Canonista & Legista. & not. eam Ang. & Imol. in l. si domus. §. si. ff. de le. j. facit quod not. gl. & Bart. in l. j. §. quod autem ff. de super.

¶ An prohibitus alienare possit ad longum tempus locare vide d. Car. cōf. xcij. Alexā. cōf. ciij. iij. li. & an locatio facta vltra tempus permissum, valeat saltem in tempore permissio: vide Lap. alle. xxx.

2 **A C H A R I A S.**

¶ Adde qd notaui in apo. ad istum post eum in c. ad audientiam. n. i. & in versu. locare. s. de rebus eccl. nō alienand.

c **¶** Plus dicunt. d. Ant. & Imol. hic quod qn subesset iusta causa potest Episcopus, cū consensu sui capituli tatum statuere in praeiudiciū praelatorū inferiorū, vel ecclesiarū subditarū, etiā illis nō consensentibus per illud quod habet in c. si. de ijs quā fi. a maio. parte ca. & per no. per Inno. & Io. and. in c. in nostra. de iniur. & in c. quā in ecclesiarum. de consili. faciunt nota. per glo. in c. constitu

li dixit singulariter Io. and. in c. dispēdia. de re scrip. lib. vbi dixit quod ex identitate rationis debet extendi constitutio: sed non poena constitutionis. & sic contrafaciens inuoluitur peccato, sed non poena constitutionis. & facit de poenitent. dist. j. c. poenae. vbi text. dicit q poena non debet excedere casum propriū. Dixit tamen Hostiens. quod locatores incidunt in excommunicationē ex alio respectu, q. s. cōmunicat criminoso in crimine dānato: vt in. d. c. si concubinae. Sed hoc dictū Hostiē. nō vsque quāq. est verū. nā cōicans in ipso actu, per quē quis incurrit excommunicationē: nō inuoluit excommunicationē. quia adhuc alius nō est excommunicatus. sed oportet q act⁹ prius pficiat, & tūc cōmunicas illi in crimine dānato, inuoluitur eadē excommunicationē. & sic debet itelligi. c. si cōcubinae. ita cōiter tenet in c. cōtingit. de sen. excō. & p Ioā. an. in regula. cui licet. de reg. iur. lib. vj. in mercu. vide gl. in dicta cle. j. ver. moniales. Sed posset saluari dictū. Host. qn locator peruenit ad actum locationis, quia excommunicationē hic intelligitur pro solo cōtractu de cōducendo: vt patet ibi: *hospitem conuenire*. quia exponitur, id est, cū ipso tractare de conducendo. ¶ In gl. si. in fi. de hoc vide quod dixi in c. ij. de constitu. & potest tene ri quod. s. dixi in quodā notabili respectu ipso rum scholarū. ¶ Sed opp. & videtur, q hac cōstitutio sit multū dānosa: vt debeat quis expectare cōductā finitā: cū forte cōductor tūc nō reperiret hospitium: nec locator ad locandū. Io. an. propter hanc absurditatem dicit tex. de bere itelligi de tempore cōductionis fiendae; nō autē cōductionis iam factae: habēs respectum ad statuta quorūdā locorū, quibus cauetur vt in certo tempore, puta per duos mēses ante finē cōductionis domus locet: & inquilinus debet pādere animū suū: sed hoc mihi nō placet. quia cōstitutio gñalis nō debet restringi propter cōstitutionē municipale, quā est tēporalis. Itē frustra exigeretur hic cōsensus inquilini. Nec obst. absurditas: quia locator pōt alteri quā scholari locare. Itē potest habere cōsensum in qlini: sed credo q super hoc. c. emanauit illud tutum, quod est Bonoñ. de cōducendis domibus in certo tempore. & c.

SYMMARIUM.

1 Proventus decimarum potest locari per personas ecclesiasticas: si conditio ecclesiae sit melior, non obstante statuto diocesani aliter disponere. 3. 4.

2 Episcopus non potest statuere in praeiudiciū ecclesiarum inferiorum, aliqua causa non urgente. 6.

4 Liberè quando aliquid posset fieri, non requiritur consensus alterius.

5 Alienatio, si est prohibita, an censeatur prohibita locatio ad longum tempus.

5 Episcopus potest statuere in diocesi sua, nisi tangat iura aliorum, in quorum praeiudiciū statuere non potest nisi eis consentientibus tacite vel expresse.

Tacentes habentur pro consentientibus, quando sunt vocati ad hoc, vt consentiant vel contradicant.

CAP. II.

¶ Persona ecclesiastica locare possunt proventus decimarū his, cū quibuscōditio ecclesiae sit melior, statuto

diocesani contrario on obstante: & eadem ratione de alijs rebus ecclesiae. Primò ponitur decisa monachorum querela. Secundò prouidet cum determinatione, ibi: *diocesano-rum*. ¶ Casus literalis. Quidam Episcopi statuerunt, quod nullus deberet locare fructus decimarum suarum ad firmam: nisi parochialibus presbyteris. Propter illud statutū ecclesiae nō modicū ladebantur. vnde monachi isti petierunt à domino Papa super hoc sibi prouideri. Scribit Papa monachis illis, quod nō obstante contrario statuto Episcoporum, possint locari fructus decimarū suarū personis illi, cū quibus cōditionē ecclesiae poterūt facere meliorē: ita tamē quod ista locatio non extendat ad feudū vel alienationē. Bern. ¶ **¶** Not. primò ex tex. iuncta gl. j. quod episcopus nō pōt facere statutū in praeiudiciū iuris inferiorum ecclesiarū. quod bene no. quod intellige causa maxima non urgente. ad hoc quod nota. in c. cōstitutus. de religio. domi. & in c. j. de rebus eccle. non alie. lib. vj. ¶ Not. secūdò: q res conceditur ad firmā cū conceditur ad annuū censum seu locatur. & est vulgare Anglicorum.

3 ¶ **¶** Not. quod fructus decimarū possunt locari seu concedi ad annuū censum etiā laicis.

4 ¶ **¶** Not. ibi: *liberè*. quod beneficiatus potest locare redditus eccle. suē sine licetia superioris. Et credò quod per illud verbum liberè: non valeat statutū Episcopi in contrarium. Nam de significatione huius verbi liberè est: vt non exigatur consensus alterius: vt in c. de multa. de praebe. & in c. licet Episcopus. eod. tit. lib. vj. & intellige de locatione facta ad nō magnū tempus puta pro nouē annis. & ad hoc vide tex. cū glo. in cle. j. de reb. eccle. nō alie. ¶ **¶** No. vl

5 timò arg. q prohibita alienatione videtur prohibita locatio ad maximū tempus: sed Accur. aliud sentit in l. codicillis §. institutio. ff. de leg. ij. sed vide bo. gl. in dicta. cle. j. ¶ **¶** Sed contra hoc opp. & cōtra tex. nā Episcopus habet potestatem cōcedēdi statuta in diocesi sua: vt in c. ij. de cōsti. lib. vj. plenē no. per Io. an. in c. si. de offi. archi. ergo istud statutū debet valere. Gl. j. tacite sentit contrariū: sed clarius Inno. soluēdo dicit, q in spectatibus ad iurisdictionē suā potest Episcopus facere statutum, quia nemi

6 ni facit iniuriam: sed quatenus vult tangere iura aliorum in eorum praeiudiciū, non potest. & ita notabiliter loquitur iste textus. sed oportet, quod illi de quorum praeiudicio agitur, consentiant secundum eum. vel saltem sint praesentes. Dicit Ioannes andreas, quod ex his verbis Innocentij sentit taciturnitatem habendam pro consensu. quod tamen non videtur procedere in re onerosa: vt no. Inn. in c. in genesi. de elect. & sic sentit Ioā. And. quod in casu istius. c. taciturnitas istorū inferiorum non debet haberi pro cōsensu. Sed saluando Inn. dico quod ex quo isti vocantur, vt consentiant, vel contradicant, & tacent: habentur pro consentientibus: iuxta not. dictū Inno. in c. j. de his, quā fi. a ma. parca. & facit. l. de atate §. qui tacuit. ff. de interro. act. & ca. fin. post praestitum. de confess. libro. vj. & vide Inno. in d. c. si de de offic. legato vbi in legato dicit idem quod in Episcopo hic: & sequitur Fede. consi. xvj.

c Abbas. Propter

tus. de relig. do. & hoc cōfirmo per illud quod volūdo. Ant. & Imo. & alij. Cano. in c. si. per illū text. de transac. vbi volū, q quāuis legatus delatere nō pōt fit cōmittere cām cognoscēdā sum mariē, simpliciter & de plano sine strepitu, & figura iudicij quia eēt cōtra ius: vt est glo. in c. si. in fi. gl. ma. de here li. vj. quā ipse Im. dicit esse fin. i. d. l. nemo pōt. ff. de leg. j. Sed est similis glo. in ver. mādamus. in cle. sepe. de ver. sign. plenē per Spe. in tit. de leg. §. super. ver. sed nūquid legatis. Bal. in l. ne quicquā. §. si. ff. de offi. procō. & Ant. in c. dilecti. de iud. vbi subtiliter ponderat esse de hoc tex. tamē ex euidenti & necessaria cā tēgente statū causē posset cōmittere q summarie procedat & c. secūdū. d. Ant. & Imol. in illo. c. si. p illū tex. & sequit do. Alex. in locis praalleg.

¶ Adde an Episcopus possit sine capitulo statuere, eo. Ab. in c. cōsuetudinis. s. de cōsu. & ibi p Noui. Et quod ex cā possit Episcopus cōtra ius statuere. vide Ro. cōsili. cccxxv.

Anto. Francis.

¶ An Episcopus sine capitulo posset aliquid statuere contra ius, dicas q episcopus debet seruare canones, non aut violare: vt in cle. de eta. & quali. & habet. c. cū scim⁹. xj. q. iij. & vide Car. in cle. j. vij. q. de eta. & quali. vbi dicit q si violat semel tātū Episcopus nō deponit: at si pluries violat, debet deponi: vt p Car. ibi in ix. quæstio. Et quō puniatur qn violat canōes. vide gl. in c. generali. de electioni. lib. vj.

- 1 Propter sterilitatem grauem sine culpa coloni i contingentem, remittitur ei pensio, nisi possit fieri compensatio cum vbertate precedentis, vel sequentis anni. 3.
- 2 Locator potest inquilinum repellere de domo ante finitum tempus condutionis, si peruenerit ipsi aliqua necessitas, vel inquilinus male versetur, vel pensionem non soluat. 6. 10.
- 3 Venditione perfecta etiam ante traditam possessionem emptori periculum rei spectat ad ipsum.
- Propter sterilitatem, non fit remissio in contractu emphiteotico.
- 4 Pensio rei conductae est soluenda in fine anni. 10. 18.
- 5 Conductor non tenetur soluere maiorem pensionem, siue mercedem propter vbertatem fructuum. vide. j. nu. 29. vbi late.
- 7 Conductor potest ex causa, etiam ante tempus finitum domum conductam dimittere.
- 8 Propter pestem superuenientem, potest conductor dimittere domum. Pestis est legitima causa non comparandi in iudicio, & se absentandi.
- 9 Suspectus de fuga, non potest reputari ille, qui quando cum eo contrahebatur in ea perat male vti substantia sua.
- 10 Fides non seruatur non seruanti.
- 11 Conductor ad modicum tempus, si expellatur, nullum habet interdictum: quia ipse nullam habet possessionem.
- Possessorium recuperanda non datur expulso a simplici detentatione.
- 12 Sterilitas non consideratur ex hoc, quod non fuerit recollectum semen, sed si aliter fuit sterilitas in non recolligendo fructus consuetos.
- Sterilitas magna, vel parua, quando dicatur.
- 13 Emens fructus futuros, non tenetur ad precium si fructus non nascuntur.
- Fructus dicuntur deductis expensis.
- 14 Propter sterilitatem, an fiat remissio colono partiario, vel illi, qui colit mercede constituta in aliqua specie, puta receptis pluribus salinis grani.
- 15 Locationis appellatione, non venit locatio constituta in pecunia in materia stricta.
- 16 Locator expellens conductorem peruersè habitantem in domo ante finitum tempus, an remittet sibi pensionem pro rata temporis.
- 17 Longum tempus dicitur decem annorum, & non minus.
- 19 Obligans se ad faciendum aliquod opus pro certa mercede, quo tempore potest petere illam mercedem.

CAP. III.

- 1 **P**ropter. ¶ Propter sterilitatem grauem sine culpa conductorum contingente, remittitur ei pensio pro rata, nisi possit cum vbertate precedentis, vel temporis compensari. hoc primo videtur ad. §. verum. vbi ponuntur quatuor casus, in quibus inquilinus potest ante tempus condutionis finitae licite expelli. Et duo sunt dicta, quae patent in text. ¶ Casus literalis. Ecce locaui alicui praedium meum pro certa pensione annuatim reddenda: sterilitas magna contigit: & sic magnum dominum dedit conductori sine culpa sua: vitio tamen ipsius rei seu casu fortuito. Queritur utrum colonus totam teneatur soluere pensionem? Respon. Papa quod pensio remittenda est pro rata, nisi sterilitas possit compensari cum vbertate precedentis, vel sequentis anni.
- 2 ¶ Secundò queritur utrum locator possit expellere inquilinum de domo inuito? respondetur si modò immineat necessitas, quae non imminet tempore locationis, locator inuito inquilino poterit domum inhabitare, & inquilinum expellere, vel si refectione indiget, quae non imminet tempore locationis remissa sibi pensione pro residuo tempore. Itē si inquilinus perversè moratur ibidem, inde potest amoueri: vel si non soluit canonem per biennium, nec sibi celeri satisfactione prouidet, potest expelli. ¶ Not. j. quod sterilitas contingens sine culpa coloni, inducit in contractu locationis remissionem pensionis pro rata: secus in contractu venditionis. Nam venditione perfecta periculum rei venditae pertinet solum ad emptorem: nec est fienda aliqua remissio, et si nunquam possessio fuisset tradita emptori: ex quo non deficit per venditorem, quominus emptor eam apprehendisset: ut. l. necessario. ff. de peri. & como. rei vendi. Itē aliud in contractu emphiteotico: quia secus dum communē sententia non fit ibi remissio propter sterilitatem: ut no. infra cap. proximi vbi dicam. ¶ Not. secundò, quod vbertas precedentis, vel

subsequentis anni, compensatur cum sterilitate. ut a sic nulla remissio fiat. Et videtur tex. innuere, quod cum vbertate interpolati anni, non fit fienda compensatio, quod tenuerunt quidam. Sed communiter oppositum tenetur. Satis enim est, quod durante condutione ante, vel postea contingat vbertas: quia eadem est ratio in utroque. & pro hoc. l. si vno. ff. eodem titulo. ¶ Nota tertio argumen. ex text. quod pensio est soluenda in contractu locationis siue temporis. Hoc colligit multum cautè ex text. ex eo, quod dicit de remissione fienda propter sterilitatem. Nam sterilitas patet in fine anni. & textus loquitur de remissione, & non de restitutione. unde si pensio fuisset in principio soluta, dixisset tex. quod est fienda restitutio pro rata, de quo infra latius dicam. ¶ Quarto colligitur aliud argumen. quod propter vbertatem fructuum, non tenetur colonus soluere maiorem pensionem, seu mercedem. Nam si teneretur augmentare, non fieret compensatio cum sterilitate precedenti, sed maior solutio iure vbertatis. Et de hoc etiam infra dicam.

a ¶ Nota in §. verum. quod inquilinus dicitur conductor rei urbanae: colonus vero rei rusticae. ¶ Item not. quod ex causa necessaria superuenienti potest dominus licentiarum inquilinum ante tempus condutionis finitae. ¶ No. duo exempla huius necessitatis. Primo quando domus indiget refectione. Secundò quando ipse dominus vult in ea habitare ex necessitate superuenienti. & intelligitur quando suae necessitati aliter prouideri non potest: ut no. in l. eadem. C. eo. Itē probat iste text. in versiculo, si necessitas. Nam non diceretur dominus necessitatus, si aliter commodè posset sibi prouideri. Nam necessitas non subiicitur legi: ut in c. quanto. de consue. ¶ Et ex hoc no. singu. contractum dissolui propter necessitatem, seu causam superuenientem altero etiam inuito, quod est contra regulam traditam in l. sicut. C. de act. & obli. vbi dicitur, quod contractus à principio est voluntarius: ex post facto est necessarius. ¶ Quid autem contra, nūquid possit inquilinus ex causa dimittere domum inuito domino? Ioa. Andr. quod sic. ad hoc. l. j. ff. de migrad. & vide gl. quod hoc tenet in l. si in lege ff. loca. ¶ Sed est dubium: nunquid propter pestem superuenientem possit inquilinus dimittere domum conductam. & certè sic facit iste text. nam si propter necessitatem superuenientem potest dominus expellere inquilinum, ita & inquilinus domum dimittere. nam magna necessitas videtur timor mortis. ad hoc. l. de aetate. ff. ad Trebel. vbi voluit Bar. quod est licita causa non comparandi in iudicio, & per consequens se absentandi. & optimè facit text. in l. habitatores. ff. eo. In practica tamen potest obtineri quod dixi est satis rationabile.

9 ¶ Not. ibi: non imminet. quod necessitas excusat, quoniam non imminet tempore locationis. & facit iste text. quod contrahens cum homine parum diuite: vel qui labitur facultatibus, seu male utitur substantia sua, non potest postmodum facere capi eum, tanquam suspectum de fuga. cum conditio illius esset sibi satis nota tempore contractus. ad hoc. l. ait praetor. §. si debitor. & quod ibi leg. & no. ff. de his quae in frau. cre. & l. creditor. ff. de prin. cred. ¶ Not. vlti. quod ex non solutione pensionis non potest inquilinus expelli: nisi de

¶ Differentia inter inquilinum & colonum. Et adde tex. & ibi Cy. in l. si praedium. C. de praed. mi. & glof. in ver. coloni. in §. itē seruiana. insti. de act. quae rectius dixisset, si vltima fuisset verbis Cyn. in d. l. praedium. vel istius hic. & gl. in l. diffinitus. C. de agri. li. xj. & gl. in l. fin. C. de acquir. pos.

b ¶ Et adde, quod hoc non habet locum in re data in emphiteo. ita fin. tenet Ioa. an. in addi. Spec. in §. nunc aliqua. in ver. si quarto. in eo. ti. & refert & sequitur d. Ias. de May. in l. j. in xj. col. in ver. ultra scribes. C. de iure emphi.

¶ Adde, quod si expellitur ob refectionem, quod refectione finita potest petere se immitti in re conductam: ut dicit Ro. fin. suis. fol. vj.

SEB. SAPIA.

¶ Ex necessitate. Vide Ro. in sing. cxxij. inci. Tu habes legista. & Ias. in l. ij. col. xxix. ver. quarto & vlti. C. de iure. emphi.

¶ Quod sic. Adde videndum Lu. Ro. consi. cccclxxxij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Propter pestem. Vide pñchrè per do. Ioa. bapti. de sancto Severino. in repet. l. diē fun. eto. in. iij. q. ff. de offi. assessor.

ACHARIAS.

e ¶ In iudicio. Adde gl. ordi. in c. communis causa in gl. in versicu. morari. xxij. distin. gi. in c. si verò. §. de iure iur. Bal. c. ex parte. §. de appella. & in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cau. Bar. in l. fina. aliàs est. l. de aetate ff. ad Trebel. Sali. in l. cum a matribus qui pe. tuto. & omnino pñchrè. c. cum dilecti. nume. xx. iij. & ibi in apost. j. de dolo & contuma.

a ¶ Sed Ang. in. §. scire. in aut. de non alie. col. ij. decidit, qd cesset triennio soluere, sicut emphyteota. & idē voluit hic Canon. d. Anto. & Imo. in. xxiiij. col. & Raph. ful. in aut. qui rem. C. de sacrosan. eccle. & est de mente Bar. in. l. vesti. §. j. ff. de pub. Sed aduerte, quia nō videtur bona similitudo inter cōductorem ad lōgū tempus, & emphyteotā. Nam in emphyteo. tractatur de grauiori prēiudicio: quia habet ius in re: & illud est perpetuū: nimirū si statuitur trienniu ad eū expellendum. Sed qui conduxit ad longum, tēpus puta ad decenniu habet bene ius in re, sed illud est tēpale, & ideo non tractatur de tāto prēiudicio, sicut i emphy. ergo videt qd nō regat tantum tēps. Ista sub dubio tñ fortē tenet idē Io. de Imo. in. d. §. j. in. l. vestiga. & facit vltra eum: quia emphyteota: si expellitur, pdit melioramēta: qd non est in conductore ad longū tempus vtno. in. c. fi. iuxta iij. co. in gl. in ver. qd aut in colono &c. Et hoc cōcludit etiā i cōducto rein perpetuū qd non facit rō Imo. ¶ An conductor ad longū tēps possit expelli, si non soluit pensionē p trienniu, & an propter sterilitatē petat sibi fieri remissionē. Dicit, qd cōductor iu quinquennio non habet ius in re, & cōparat fructuario. Ita bal. in. l. si filio. in. §. fi. in. j. col. ff. sol. ma. & habetur in. l. co. dicillis. §. substitu. to. de le. ij. sed cōductor ad decenniu bñ dicitur esse cōductor ad lōgū tempus. & dicitur habere ius in re. de quo etiā per Bart. in. l. Iusperitos. in. l. i. ff. de excu. tuto. Et adde, qd conductor simpliciter nō habet ius in re, licet habeat rē sibi hypothecatam: vt per Bar. in. l. vestigalia. in. §. fi. ff. de pub. nisi sit cōductor ad longum tempus, secūdm Bar. in. d. l. Iusperitos. & per Alex. in. l. ij. in. §. si ego. de ope. no. nun. & Spec. in. ti. de proprie. in. §. j. in ver. est & alia.

b ¶ Sterilitas. Adde videndum consi. clxxxix. iij. li. & quando propter sterilitatem fiendam fit remissio conductori: vide etiā Fran. de Are. consi. liij. & xliij. & per Alexā. consilio. xcij. per Ioan. de Ana. consi. lxxxiiij. Ful. consi. vj. Lud. Ro. cclxix. d. Car. consi. xcij.

c ¶ Colonus partarius dicitur mediarius. Adde, an colonus partarius dicatur socius, Lud. Ro. consi. xlix.

d ¶ **S E B A. S A P I A.** ¶ Quo tempore. Vide Bar. in. l. si seruus communis meui. §. fi. ff. de stipu. seruo. vbi cōcludit, qd obligatio committitur in principio anni: sed executio non potest fieri, nisi in fine anni.

in. l. si merces. in. §. vis maior. posuit aliā opi. dicens tūc esse magnā sterilitatē, ob quā est facienda remissio, quādo deductis sumptib⁹ nihil percipit colonus. Mouetur hac cōsideratiōe: cōductor videtur tacitē emere fructus futuros sub quadā cōditione, si nascetur: sed emptor fructuū futurorū nō tenetur ad preciū, si fructus non nascuntur. l. si debitor. ff. de contrahenda emp. ergo nec iste conductor nec dicitur fructus, nisi quod superest deductis expensis. l. fructus. sol. ma. Sed certē hęc opi. mihi nō placet. & apertē videtur cōfundi per istū tex. dū dicit, qd pro rata dāni est fienda remissio: sed si prater sumptus nihil collegit, nō potest haberi cōsideratio ad ratā dāni. Itē si equiparetur vēditioni, & videat facta locatio sub certa conditione, nihil deberet solui, si nihil recolligitur: arg. in. d. si debitor. cuius contrarium innuit iste tex. dum dicit: pro rata. Et ideo alia opi. Bar. est melior, quā ponit in. d. l. licet. & Ioan. and. videtur fouere illā opi. dum ponit exēplum in eo, qui pro tribus sextarijs terræ erat solitus recolligere quindecim: & soluebat domino tres aureos: si colligit tantum decē, soluit duos aureos. sed si anno sequēti recolligit triginta, fit compensatio. & hoc mihi placet vt magnum cōmodū dicatur, quando vir recolligit tertiā partem soluti. ¶ **In ea. gl. ibi:** *non de partario.* & est ratio: quia colon⁹ partarius, qui dicitur mediarius, est quasi soci⁹ lucri. vnde lucra & dāna sunt eis cōia. & ita apertē dicit tex. in. d. §. vis maior. Vnde scias, quod quandoq; colonus colit percipiēdo certā quotā: puta, tertiā partē vel medietatē: & iste propriē non dicitur cōductor: sed potius accedit ad naturā societatis. vnde iura loquentia de societate dissoluenda habent locū in isto. Ita not. Bar. in. d. §. vis maior. quod est bñ no. vt per mortē alterius dissoluat hęc societas, nec trāsit in hæredē. l. iij. & in. l. nemo pōt. ff. pro so. Quāq; colon⁹ colit certā mercede cōstituta in pecunia, & iste dicitur propriē conductor: & cōtrahit vera locatio. l. si merces. ff. e. & habet locū iste tex. Quāq; colit mercede cōstituta nō in pecunia, sed in alia specie: puta pro modio frumēti. & ppiē nō cōtrahit hęc locatio: sed est quidā cōtractus innominatus. vñ nō est locatio propriē, nisi interueniat pecunia numerata: sed est quasi locatio. Ita notanter voluit gl. in. l. si olei. C. eo. & videt tex. in. l. j. §. si quis. ff. depo. & apertē tenuit Bar. in. d. §. vis maior. sed quo ad casum nostrū iudicabitur, vt locatio propter vicinitatē & similitudinē. & hoc no. voluit gl.

15 ista dū dicit, dādo certas corbes. quod bene no. ¶ **Ex hoc infero** ad aliud dictū not. qd in materia stricta appellationē locationis, nō veniat iste cōtractus: quia debemus verba propriē capere. l. iij. §.

16 hęc verba. ff. de ne. ge. & in. c. in nostra. de iniur. ¶ **In glo. in ver. peruersē.** in. fi. hoc procedit secūdm Io. and. & bñ. qñ peruersē versatur dānū dādo: vt si tenet porcos in solario, vel aliter dānificet domū. nā tunc ageret ad dānū, sed remissio fit pro residuo tēporis: sed si peruersē se haberet in domo sine dāno: puta tenendo pro stibulū, vel ludū, vel exercendo vsurā: tūc potest repelli nō remissa sibi pensione pro rata: quia dominus nō debet sentire hoc dānū ex culpa inquilini: aliās non: quia non potest expellere añ tēpus. argu. hīc, qd dixi. §. eo. in nostra. & no. in Spe. eo. tit. §. postquā. ver.

17 sed nunquid. ¶ **In gl. in ver. canonem.** ibi: *vel etiam minus.* hoc nō procedit, quia si cōductio est facta ad longū tēpus, pōt expelli nō expectato biēnio: vt. §. dixi. & longū tēpus dicitur. x. annorum & nō minus: vt no. in cle. j. de re. ecc. non alie. & in. d. l. de quibus.

18 ff. de le. ¶ **Sed quærif,** quo tēpore est soluēda pensio pro re locata? cōiter dicit hic, & in. l. adē. præall. vbi bona gl. qd aut fuit cōuētū de tēpore, & standū est cōuētioni: aut nihil fuit dictū, & cōsideratur mos & cōsuetudo loci, seu lex municipalis. arg. in. l. ij. C. de iure emphi. Si verò non apparet de consuetudine fit solutio in

19 fi. anni arg. hīc & in. l. semper in stipulationis. ff. de re. iur. ¶ **Sed** dubium est: quid in alio cōtractu, vbi quis obligauit se ad certum quid faciendum pro certa mercede, nunquid solutio mercedis fit differenda in fine: ex quo nihil apertē fuit conuentum: de hoc per Innocen. & clarius per glo. & Barto. in. dicta. l. adē. Et conclude, quod inspicienda est causa, quare donatur merces. nam si donatur pro sumptibus: debet fieri solutio in principio. quia videtur hoc tacitē actū. Si autem soluitur pro labore seu pro remuneratione, debet cōsiderari qualitas personæ: & tunc si obligauit se pro mille ædificare palatium, vel campanile, vel quid simile: tunc verisimile est quod senserit, vt successiue habeat certam

beat certam partem pecuniæ, si non posset aliter commodè susten-
tare se. vbi autem cessaret hæc consideratio, vel similis est fienda
solutio in fine. argu. in d. l. semper in stipulationibus. & vide ad ma-
20 teriam quod no. Bar. in l. j. ff. de var. & extraordi. cog. ¶ Sed que-
ro: nunquid debeat augmentari pensio propter vbertatē, sicut fit
remissio & diminutio propter sterilitatem. Conclude ex not. hic
& in dicto. §. vis maior. quod aut vbertas contigit, quia fructus
multum valent ultra solitum: & non debet fieri augmentatio, vel
diminutio propter vtilitatem precij. quia contractus recipit sub-
stantiam suam: & conditio tacita est purificata, collectis fructi-
bus. Aut vbertas contigit propter industriam coloni: & nō debet
augmentari: ne sua diligentia sibi sit damnosa. argu. in lege finali.
C. de alluio. Aut contigit propter bonitatem rei: & etiam nō fit
augmentio: quia dominus locauit bonitatem rei meliori precio,
quo potuit. Aut contigit casu fortuito: puta locauit molendinum
ex quo conductor solebat percipere quinquaginta: nunc autem
quia alia molendina sunt ruinata, vel quid simile: recipit cētum:
hoc casu fienda est augmentatio pensionis pro rata. Nam sicut pro-
pter casum fortuitum contingentem fit remissio, vt hic: ita debet
fieri augmentatio propter vbertatem contingentē casu fortuito:
quia contrariorū eadem est dispositio. xxxij. distinct. hospitoliū.
l. j. ff. de his, qui sunt sui: vel alie. iur. ¶ Et not. glo. in verbo, vici o.
vbi & si nihil percepit nihi soluat, quia ante bene contradicit in
gl. j. dum dicit: si non potest percipere semen, &c. & multa possent
hic tractari, quæ sparsim in diuersis locis ponuntur per Legistas.

S V M M A R I V M.

- 1 Emphiteota ecclesiæ non potest vendere melioramenta, quæ fecit in re: nisi
seruata solennitate, de qua hic etiam contrafaciens, vel non soluens ca-
nonem, priuatur iure suo: nisi celeriter moram purgauerit, etiam inter-
pellatus. 2. 6. 12.
- 3 Emphiteota potest exponere ius suum venale sine consensu domini, non ta-
men potest vendere.
- 4 Tempus, si est datum ad aliquid faciendum, vel declarandum, si fuerit illud
factum, seu declaratum intra tempus datum cessat præfixio temporis.
- 5 Quo ad moram contrahendam dies interpellat pro homine, quando dies im-
ponitur ad aliquid faciendum.
- 6 Mora potest incontinenti purgari in dispositione pœnali: ipso iure post la-
psum temporis non committit aliās secus.
- 7 In contractu emphyteotico non requiritur scriptura secundū cōmunē vsum.
- 8 Emphiteota potest ius: quod debet in re alteri donare.
Fiscus & ecclesiæ æquiparantur in privilegijs alteri cōcessis, vel rei legatæ.
- 9 Venditio, licet comprehendat omnem speciem alienationis, vt. §. in. c. j. de
re. ecclesiæ. non alie. tamen quando venditio prohibetur, facta cōmemo-
ratione precij, nō intelligitur de alia specie alienationis.
- 10 Emphiteota priuati non potest ius, quod habet in re alienare in ecclesiā,
tanquam in potentiorē: sed si legauerit ecclesiæ, consequitur tantum
precium illius iuris.
Ius emphyteoticum, non potest alienari in potentiores.
Clausula, ratio manente pacto, solum operatur respectu seruantis cōtractū.
- 12 Statim, celeriter & similia: relinquuntur arbitrio iudicis.
- 13 Emphiteota vendens irrequisito domino: vel cessans à solutione canonis:
an possit propria autoritate expelli à domino.
Emphiteota non soluens canonem, vel alienans irrequisito domino, perdit
omnes meliorationes, quas fecit.
- 14 Rector ecclesiæ solus habet tantam potestatem respectu alienationis vel
alterius contractus, quantam habet prælatus ecclesiæ collegiatæ cum ca-
pitulo.
Dominus rei in emphyteosim data, si recipit precij ab emphyteota, qui ces-
sauit soluere debito tempore, an censeatur ipsum in re reintegrare.
- 15 Prælatus solus potest reintegrare in emphyteotam, qui cessauit soluere cano-
nem, quia non in acquirendo solus potest ecclesiæ præiudicare.
- 16 Emphiteota tenetur soluere integrum canonē, licet patiatür dānum in re
emphyteotica. nisi tota res pereat, quo casu cessabit à solutione canonis.
- 17 Emphiteota non liberatur à solutione canonis propter sterilitatem, licet
proximam
- 18 Emphiteota tenetur soluere pensionem, licet propter guerram fundus emph-
teoticarius non possit coli: nisi cessaret omnis spes recuperandū

fundum.

CAP.

IIII.

Potuit.

¶ Emphiteota ec-
clesiæ, meli orationes
suas vendere non potest: nisi serua-
tis his, de quibus hic: & si cōtra fe-
cerit, vel canonem per biennium non soluerit,
nec moram postea celeriter purgauerit, iuste
potest expelli. Et primò ponit requisita, vt ius
emphyteoticum possit vendi. Secundò con-
trafacientes punit ibi: *emphiteota*. Tertiò sol-
uit obstaculum ibi: *non obstante*. ¶ Casus lite-
ralis. Ecclesiæ dedit rem aliquam alicui in em-
phiteosim. iste emphiteota meliorauit rem il-
lam. Querit vtrum possit vendere suas me-
liorationes? Respondetur: q. emphiteota de-
bet primò requirere ecclesiā, si velit emere
ius suum: & debet denuntiare illi quātum po-
test habere ab alijs. & si dixerit se nolle eme-
re: tunc potest ius suum vendere: vel si nihil di-
xerit, debet expectare ecclesiā per duos men-
ses: quibus elapsis, poterit emphiteota vende-
re alijs suas meliorationes, quæ ab emptione
non prohibetur. & si cōtrafecerit, vel per biē-
nium in solutione pensionis cessauerit, licet
potest expelli: nisi celeriter post biennium satis-
fecerit: non obstante, q. ei non fuit denuntia-
tum: quia tempus in hoc casu ipsum interpel-
lat. Ber. ¶ No. primò multa requisita ad hoc,
vt emphiteota possit vendere ius sibi compe-
tens, & meliorationes suas. Nam primò requi-
ritur dominus emphyteote, si velit emere. Se-
cundò, vt denuntiet precium sibi ab alijs obla-
tum. Tertiò, q. illud sit verum precium, non
autem fictum & simulatum: vt in l. fin. C. eod.
Quartò, q. si non dixerit se velle emere: expe-
ctetur per spatium duorum mensium. Quintò,
quod vendat personis non prohibitis. Sextò,
quod nō vendat rem ipsam, sed dominium
vtile sibi competens: & meliorationes, quas fe-
cit in illa re. Septimò requiritur, vt prius non
cecidit à iure suo: puta differendo solutionē
ultra biennium. ¶ Et ex dictis, & ex tex. no.
arg. quod sine cōsensu domini: potest emphi-
teota ius suum exponere venale. Nam si prius
quā requirerat dominium, nō posset exponere
venale, non valeret sibi denuntiare precium,
quod ab alijs offertur. ¶ No. q. si datur ali-
cui terminus ad declarandum voluntatem suā
si ante elapsum terminū expressè declarat, ces-
sat præfixio termini. ad hoc. c. ab eo. de appel.
lib. vj. Et hoc, quia cessat ratio præfixionis ter-
mini: ex quo infertur, cessante causā termini,
cessat ipse terminus. ad hoc. l. fi. ff. ad leg. falc.
¶ Itē no. quod ius emphyteoticum prohibe-
tur vendi quibusdam personis: non tamen iu-
re est expressum, quæ sunt illæ personæ: sed at-
tenditur ius municipale, vel pactum apposi-
tum in ipso contractu: vt innuit text. in l. fine.
præalleg. & vt j. dicitur cum glo. ¶ Item no-
ta, q. vbi dies imponitur ad aliquid faciendum,
non est opus interpellatione ad moram con-
trahendam, sed lapsus termini constituit illum
in mora: quia dies statuta interpellat pro ho-
mine. concor. l. magnam. C. de contrahenda
& cōmittēda. stipulati. & ad hoc allegatur quo-
tidie iste tex. ¶ No. vltim. quod mora potest

SEB. SAPIA.

¶ Potuit. Exten-
de hanc decretalē,
vt per Abb. in c. j.
j. de cēsi. & ad hanc
materiam vide. q.
quam ponit. d. las.
in l. si idem cū eo.
de. in prin. col. iij.
ff. de iurisd. om.
iudi.

¶ Oblatum. Ad.
de videndū, quod
voluit Old. consi.
xxxiiij.

ZACHARIAS.

¶ Exponere ve-
nale. Imò & ven-
dere eo non requi-
sito: dūmodo adhi-
beatur contractui
clausula, saluo iu-
re domini: vt per
Bal. in c. j. §. dona-
re. in vlti. col. in ti.
qualiter olim feu.
potest ali. & in ad-
di. ad Spe. in tit. de
loca. ver. nunquid.
& in ti. de pace cō-
stant. §. libellaria.
col. xxv. Feli. in c.
quæ in ecclesiā.
col. xxx. §. de con-
stit. & Lud. Rom.
sing. cccclxxj. in
ci. emphyteota nō
potest alienare. &
fin. xxij. incipi. tu
habes, q. si vasall⁹.

Anto. Franf.

¶ Ad hoc quod
dicit de emphiteo-
ta alienante irre-
quisito dño, vide
Iacob. Alua. in c.
j. de proh. feu. alie
per Fed. vbi dicit
quod valet talis a-
lienatio, si fiat sal-
uo iure dñi, quod
intelligoverū, nisi
fiat traditio: quia
tūc nō sufficit ap-
ponere illā causū
lā, saluo iure dñi:
nisi addatur alia
clausula, & aliter
nō nec alio mō. ita
Bal. in c. j. in §. fi.
in j. col. quæ fuit
prima ca. be. amit.
& vide Bal. in c.
j. in §. hic quoque
in pe. col. in ti. de
suc. feudo. & vide
Paul. de ca. in con-
fi. cxxxvj. & Flo.
in l. tria onera. in
§. fi. ff. de ser. rust.
prædio. vbi dicit,
quod potest ven-
dere domino irre-
quisito, si accepit
eam pro se. vel a
lio, cuius ique ve-
lit eam, concede.

re. & de materia vide per nouiss. in l. eam. C. de iure emphi. Adde tamē, quod licet regulariter non possit vendere, potest tamen exponere rem venalem, vt per do. Abba. post do. Ant. in c. potuit. de loca.

a ¶ Emphiteota potest purgare moram. Adde, q̄ cautela est vt nō possit purgare morā secundū do. Bar. C. po. in cautela. cxxxij. quod dominus statim elapso biennio, vel

triennio protestetur etiā absente emphiteota, quod nō intēdit ipsum habere amplius p̄ liuellario. quia tūc nō potest ampli⁹ purgare morā, nisi celeri satisfactio ne aliās non facta protestatione benepoterit purgare moram. & ita dicit se intelligere hoc. c.

Adde, q̄n possit mora purgari per emphiteotam: & an talis cōtractus requirat scripturā Lu. Ro. confi. c. iij. de primo vide do. Fulgosi. confi. vj. Anto. Francif.

¶ An emphiteota possit purgare moram ultra ea, quā habentur in cano. hic allega. vi de dom. Abbat. in c. potuit. de loca. vbi dicit, quod potest purgare intra modicū tēpus: puta intra mensem; vel .x. dies; vel intra modicū tēpus secundū cōsuetudine loci vt per Bal. in aut. qui rem. C. de sacrosan. eccle. quod tamen intellige verū, nisi sup solutione faciēda fuisset interpositū iuramentum: quia tale iuramentum impediret morā purgationem. secundū Bald. in aut. qui rem. quod etiā voluit Feli. in l. ij. C. de iure emphiteoti.

¶ S E B. S A P I A.

a ¶ Purgari. Vide l. fin. l. ij. in v. no. colum. iij. C. de iure emphiteotico.

b ¶ Priuati. Adde videndū eundem cōfi. lxxxij. j. li. & an possit vendere cōfi. iij. q. vj. Fulg. confi. xj.

c ¶ Emphiteota non soluendo per hoc nō cadit ipso iure, sed potest expelli. & ideo tertius non posset opponere, tu nō soluisti, ergo cecidisti: cū ipso iure nō cadit. tex. est hoc, vbi emphiteota potest purgare morā: quod non posset, si ipso iure caderet, per istum tex. & s. cod. c. proxi. in vlti. col. & tex. in verfi. volentibus. in. §. scire. & in aut. de non alie. & in. ij. in ver. volenti. & in ver. si voluerit. & ibi Bar. & Bal. & omnes notāt. C. de iure emphi. de quo videas ibi plenē & copiosē p. do. l. as. de May. vbi multa alia alle. ad hoc in v. no.

c ¶ S E B. S A P I A. Expellere emphiteotam. Vide Are. in l. clā possidere,

a purgari, etiam in dispositiōe pœnali: sed posset dici, q̄ hęc pœna nō cōmittitur ipso facto sed relinquitur voluntati dñi: vtrum velit ex hoc repellere emphiteotam: nō autē ex nō solutione dissoluitur emphiteosis ipso facto: vt patet ibi: *iuste potuisset expelli*. quod sentit hīc Inno. vbi autē quis incideret in pœnā ipso facto, non posset regulariter sibi consulere etiā celeriter. pro hoc vide bo. tex. in c. licet. de supplend. neglig. prælato. vbi patet quod si habēs collationē beneficij nō cōfert intra semestrem: nō potest postea cōferre etiā si incōtinēti vellet prouidere: quia ius est alteri quesitū. Et de hac materia an & q̄n mora possit purgari, vide quod no. in regula mora. de regulis iur. in vj. plenē per legistas. in l. si insulā. ff. de verb. obli.

¶ In gl. j. in fi. not. primò ex gl. quod decretalis debet tractare materiam cōpetētē rubro: aliās non esset congruē situata. ¶ Secundò nota ex glo. q̄ in contractu emphiteotico, debet aliquid dari in prin. Dicunt tamē cōmuniter doctores. hoc non esse necessariū. Ad hoc: quod habetur in authē. de aliena. & emphiteotico. circa principi. & per Cy. & alios in l. j. C. de iure emphiteo. ¶ Extra gl. assignātur multæ alię differentię inter contractū istū & cōtractum locationis, seu emptionis, & venditionis. quas vide in Specu. eo. tit. §. nunc aliqua. post principi. & ibi tractatur vnde habuit originē ille cōtractus: & naturam illius ponit ibi Specul. ultra centū & sexaginta quæstiones de materia huius contractus. & inter cæteras differentias dicunt aliqui, quod in isto contractu requiritur scriptura per legē primā. C. de iure emphiteo. quod sentit ibi gl. & expresse hīc Ioan. and. sed Bar. ibi dicit hoc nō esse necessarium: quia cōsuetudo habet oppositū. hoc etiā sequitur hīc do. Anto. & vide casus, in quibus requirit scriptura, in gl. no. in c. j. de censu. li. vj. Et est propriē emphiteosis contractus, per quē transferatur vtile dominiū in emphiteotā, retento dominio directo apud ipsum dominū: & aliquid soluitur singulis annis ipsi dño. l. j. ff. si ager vecti. & est emphiteosis nomē græcum: & latinē idē est quod melioratio. Et sic dicitur quod emphiteota recipit rem meliorādā: & hic dicitur in tex. eū vendere posse melioratiōes suas & ius emphiteoticū sibi competens. ¶ In gl. in verfi. *alijs vendere*. in fi. not. glo. nam Vinc. & quidam tenuerunt cōtrarium. sed Cy. in d. l. fi. & Io. an. hīc, sequuntur hanc vltimā opin. gl. & mouetur Io. and. hac ratione. nam venditor habet solum ad precium affectionem: vnde satis est sibi q̄ precium consequatur à domino: & ideo cū nullum interesse possit prę-

tendere. argum. in l. numis. ff. de in litem iurand. voluit ius: vt potius vendat domino, quā extraneo. Sed in donatione donator habebit respectū ad personā. Nam fortē vult donare vni propter merita sua: vel vt illū sibi obliget. quæ ratio cessat in domino, qui non habet illam affectionem. sed Bart. in d. l. fi. tenuit contrarium dicit enim q̄ licet emphiteota fisci seu reipublicæ possit donare.

b non tamen emphiteota priuati: quia fiscus potest ius suū petere à quacūque persona. & sic loquitur. l. præalleg. in gl. sed priuata persona non posset petere pensionem à donatario cū nō contraxerit cum eo: sed habet necesse agere rei vindicatione. ¶ Aduerte quia tenendo hanc opi. Bar. posset dici, quod emphiteota ecclesiæ posset alij donare: quia ecclesia cōparatur fisco in priuilegijs suis. iuxta no. in c. j. de in integ. restitu. & in l. fina. C. de sacrosan. eccle. sed posset attentari generaliter, q̄ opi. huius glo. sit verior saltem q̄n fit cū consensu domini, seu cū donatur saluo iure domini. Nam res transit cū onere suo. ad hoc. l. vect. ff. de pig. & c. ex literis j. de pig. Et vide de materia per Spec. in d. §. nunc aliqua. verfic. cvij. vbi refert opi. quod emphiteota ecclesiæ nō potest alteri donare: quia non potest alienare rē ecclesiæ sine solēnitatē. sed hęc opi. reprobatur hīc per Io. and. quia nō alienat hoc casu ius ecclesiæ, sed

9 ius cōpetēs emphiteotæ. ¶ Et adduco pro prima conclusiōe hęc rationē: vbi cūq̄ prohibet venditio, facta cōmemoratione precij, intelligitur de alta specie alienationis: vt probatur in l. fi. C. de præd. curia. lib. x. Sed in isto tex. & in l. fi. eo. tit. fit cōmemoratio precij: ergo debet intelligi de veditiōe strictē sumpta. & per hoc

10 infertur, q̄ possit alteri legare, vel cū alia re permutare. ¶ In glo. in ver. *prohibentur*. in fi. no. gl. q̄ ecclesia cēsetur prohibita ab emptione rei emphiteoticiariæ priuati: quasi sit longē potentior, quā sit priuata persona. vnde deterioraretur cōditio dñi si fieret alienatio in ecclesiam. Et dicunt quidam, q̄ si res emphiteoticiaria priuati donat: vel legat ecclesiæ: solū debet inde recipere precij, & nō tenere cū præiudicio dñi. Et pro hac ratione dicit Host. q̄ ecclesia deberet excipere personas seculares à cōsecutiōe suæ emphiteosis, sicut personæ seculares excipiūt ecclesiam. tñ in hoc nō per seuerat: sed concludit q̄ illæ personæ cēsentur prohibita, ex quibus conditio dñi posset deteriorari: vt quia sunt longē potētiores illo, cū quo ecclesia cōtraxit: vel longē pauperiores: & sic etiam fœmina censetur prohibita. Et vide quod habetur. C. loca. l. curiales.

11 & l. milites. & in x. colla. de feu. alie. vbi vide. ¶ In gl. in ver. *biennium*. no. bene hęc gl. quia hęc clausula: *rato manente pacto*. frequētatur hodiē in multis cōtractibus, & solum operat respectu seruatiōis cōtractū. Nō enim potest se fundare ex cōtractu, qui venit cōtra illū. arg. in regu. ex eo. de reg. iur. lib. vj. & idem quod ista glo. tenent Cyn. & gl. in d. l. ij. & cōiter sequūtur doctores. & sic intellige

12 no. in c. dilecti. de arbit. ¶ In gl. in ver. *celeriter*. in fine. Inn. dicit q̄ celeriter dicitur satisfacere, si exactus in iudicio, vel extra soluit sine præfixione termini. & multò celerius, si nullā expectat interpellationem: sed sponte soluit. Host. consuluit: vt non expectetur requisitio. Et mihi multū placet opi. huius gl. nā illa verba posita in tex. ibi: *sibi consulere studuisset*. denotāt, vt sine aliqua requisitione ipsemet sibi celeriter cōsulat. & ideo bonus iudex arbitrabitur, q̄n dicitur celeriter sibi prouidisse post biennij: dicitur em modicū tēpus: vt dicitur in gl. & vide in l. si ita quis. §. si iactura. ff. de verb. obli. vbi tex. dicit statim. & ibi dicitur, q̄ cōiter iudicis arbitrio

13 relinquitur. & vide, quia ille est opti. tex. in materia. ¶ In glo. in ver. *potuisset*. ibi: *sine autoritate iudicis*. iunge hic finem gl. vbi dicit, quod licet dominus possit propria autoritate expellere emphiteotam eo casu, quo non soluit per biennij: nō tamen hoc potest si vendidit eo irrequisito: tūc sic etiā debet adiri iudex. Et pro hoc facit, quia ex sola venditione non videtur emphiteota incidere in pœnā: sed secuta traditione: secundū quosdam. Et ideo cum non posset rem tradere nō posset expelli propria autoritate domini: & si in alium transfuit, non debet expellere extraneum auctoritate propria. arg. in l. in singulis. ff. de reg. iur. & in l. colonus. ff. de vi & vi ar. & ita loquitur Accur. sicut ista gl. in d. l. fi. sed Cy. post Accur. ibi dicit hoc verū esse in emphiteota: sed in colono potest admitti: quia colonus non habet ius in re, meritò potest expelli propria autoritate, si non soluit debito tēpore: vt in c. præce. sed emphyteota habet ius in re: vt in l. j. ff. si ager vectigal. & hoc hodie

§. qui ad nūdas. colū. x. ff. de acquir. posses. & in consil. xxj. inc. diligenter & mature, circa fi. Alex. in consil. cxxxj. in causa & lite vertente. col. vlti. in. iij. volum.

¶ Et ibi vide per Bal. & omnes: & præsertim per d. Ias. de Mayo. in vij. nota. Quid autem in colono & inquilino priuati: nunquid si cessant soluere, & per hoc expellantur, perdant melioramenta? dic, q. nō. text. habes valde not. l. colonus. ff. eo. in princ. & ibi gl. Bart. & alij. & in l. dominus. §. j. & ibi Bart. no. ff. eo. Et ratio diuersitatis inter emphiteotam ecclesiæ, vel priuati ex vna parte, & colonum seu inquilinum ex alia: Barto. in d. l. colonus. in fine princ. assig. nat rationem vnam breuibis verbis, q. emphiteotamodi causa pensionem soluit.

Quam rationem declara secundum Pau. de ca. ibi, ex qua inferebat do. Ias. de Mayo. præceptor meus, dum legeret. l. qui res. C. de sac. fan. eccl. q. idē esset in conductore ad longum tempus, vel in perpetuum: qui si expellatur, non perdat melioramenta: quia illa ratio Bart. & Paul. quæ est in emphiteota perdedi melioramenta, cessat in istis.

Anto. Francisc. ¶ Circa hoc, an emphiteota non soluens canonem intra tempus debitu, nec aliter purgans moram, & propter hoc cadat a iure suo vtili: possit nihilominus petere melioramenta, quæ facta sunt in fundo emphiteotico. vid. de Barto. in l. emptor. ff. de rei vendi. & in l. j. de fidei. & habetur

hoc hodie non debet propria autoritate expelli. facit quod in simili no. in l. creditores. C. de pig. & hæc opi. tutior est: maximè propter scandala, quæ inde sequi possent. Nunquid autem hoc casu emphiteota perdit meliorationes suas? Dicas, quod sic. x. q. ij. * c. ea enim. §. hoc ius. ver. qui rem. & in l. ij. C. eod. ¶ In ead. ibi: *¶ si vnus sit sacerdos. not. glo. singu. in eo,* quod innuit, ¶ quod respectu locationis, siue alienationis, vel alterius contractus tantam potestatem habet rector capellæ solus, quantam habet prælatus ecclesiæ collegiatæ cum collegio: sed quo ad principale. q. huius gl. concludit latius capiendū no. hic. & in d. l. fi. Quod autem dominus primò expulit: & postea petit pensionem præteriti temporis. & potest: quia tenetur emphiteota soluere pro præterito tempore: vt in d. versi. qui rem. Aut prius recepit pensionem. & postea vult expellere: & tunc si recipit pensionem pro tempore, post moram contractam, nō potest expellere: quia videtur renūtiasse iuri suo, per actum contrariū. ar. in c. sollicitudinē. de ap. At recipit pensionem pro præterito tempore: & si cum protestatione saluū sit ius suum in expellendo, & potest expellere: quia nulla contrarietas hic resultat: cū possit vtrūq. hoc facere: vt etiam. s. dixi. Aut non fuit protestatus, sed simpliciter recepit pensionem præteriti temporis. & hic sunt opiniones. Quidā tenuerunt, q. non possit expellere, quasi voluerit dominus pati illā morā suam purgare: vt dicit ista gl. & tenet Cy. in d. l. ij. Alij contra, quia non est iste actus contrarius intentioni suæ. Et hæc opi. credo veriorē de subtilitate iuris: quia in dubio nō præsumitur quis velle renuntiare iuri suo: vt in c. super hoc. de renuntiat. & l. cum de indebito. ff. de prob. Ex quo ergo receptio pensionis necessariò non infert dominum voluisse approbare emphiteotam: non debemus præsumere hoc in præiudicium domini. Sic in simili dicit gl. si trado tibi pecuniā dicendo tolle: nō præsumitur simpliciter donatio, sed potius mutuum, vel depositum: nisi aliud suaserit qualitas personæ: vt dicit gl. fin. in l. cum quid. ff. si cerpet. Ita in proposito non debet præsumi, quod dominus voluerit approbare emphiteotam: sed potius capere pecuniam sibi debitam, facit quod in simili habetur in c. cum M. de consil. & quod no. glo. in l. si quadru. pau. fe. di. in fi. & Inno. in c. fi. de col. dete. & respectu ecclesiæ non videtur glo. verum dicere, quia non videtur in hoc differentia inter ecclesiam, & priuatum. ¶ Vnde solus prælatus in hoc potest præiudicare ecclesiæ: quia non tractamus hic de alienando, sed de non acquirendo. Nam vt. s. dixi, emphiteota non cadit ipso facto a iure suo: sed potest repelli. vnde si prælatus recipit pensionem pro futuro tempore, non dicitur alienare: sed ecclesiæ non acquirere, & in non acquirendo solus Prælatus potest conditionem ecclesiæ facere deteriorem. vide bo. gl. xv. q. j. c. vltimo. sentit Inn. in c. ij. de donat. & in c. quoniam. de deci. ¶ In ea. gloss. ibi: *clade, vel casmate perierit. & c.* No. gl. vsq. ad fin. clades propriè est pestis, vel interemptio per gladiū. sed hic ponitur pro quadam interemptione. Casma verò ponitur pro terremoto, seu fractione. ¶ Ex ista gl. habes duas conclusiones.

notabiles. Primā q. propter damnū rei emphythoticiariæ non liberatur emphythota a pensionē: nec a parte pensionis, nisi tota res perierit. ar. in l. j. C. eod. hæc opi. est cōmunior. licet tñ aliqui tenuerint primam partē gl. Et est ratio, quia emphiteota soluit pensionē in recognitionem dominij directi, quod remansit penes dominū: idē quando durat substantia, semper subest causa soluendi pensionem. Bar. in d. l. j. dicit se hoc intelligere, quādo emphiteota potuit tantū recolligere, q. potest soluere pensionē. Sed hoc dictū nullo iure probatur: nec puto verum. Nā secundum hoc non esset differentia inter emphiteotā & colonū. & vide in 17 Spe. in d. §. nunc aliqua. ver. cxvij. ¶ Secūda conclusio est, q. propter sterilitatem contingentem in fructibus, quantumcūq. maximā, nō fit remissio emphiteotæ propter damnū: licet aliud sit in colono: vt. c. s. proximè. sed emphiteota soluit in recognitionem dominij: vt. s. dixi. Et ratio diuersitatis: quia colonus videtur conduxisse sub quadam tacita conditione fructuum futurorum. & idē deficientibus fructibus fit remissio pro rata: vt latius dixi. s. c. proximo. Sed emphiteota soluit in recognitionem dominij: vt. s. dixi. & propter hoc emphiteota solet longè minus soluere, quā colonus. xij. q. ij. * ea enim. §. hoc ius. vnde ad vtrāq. conclusionē solent dari versus: Si res perit tota, liberabitur emphyteota. Sed si pro parte, nulla liberabitur arte. ¶ Et faciunt hæc ad quæstionem nota. & quotidianam. Fundus datus in emphyteosim nō potest coli propter guerrā, nūquid teneatur emphyteota soluere hoc tempore pensionem? communis opinio legistarum. in d. l. j. est quod nō. quia ius equiparat fundum inundatum esse, vel captum ab hostibus. vt in l. cum vnus. ff. de bo. auctori. iudi. possiden. sed fundus inundatus, est deperditus. l. ij. ff. acq. poss. ergo & captus ab hostibus. contrarium. in q. facti consuluit do. Card. Paduæ. & idē postea collegium totum Paduanum, principaliter motum per. l. j. in fi. C. eo. Requiritur enim, vt substantia totius rei penitus pereat. Quod non contingit, quando non potest coli propter timorem hostiū. Nā reperiret eo tempore emptorem. & sic in recognitionem dominij, debet soluere canonem: maximè cū guerra sit temporalis. Et hanc opi. puto veriorē, nisi fundus esset ex toto captus ab hostibus: nec esset spes de recuperatione. & hoc casu arbitrator procedere opi. contrariam. & hoc no.

De rerum permutatione, Rub.

¶ Continuatur ad præcedentia hoc ordine. Suprà visum est de emptione & venditione. Item de quodam contractu emptioni vicino, vt de locato: merito subiicit alium contractum emptioni proximū: vt est permutatio. Et hoc nomen permutationis est multum generale. nam conuenit omnibus rebus, quæ inter hominum manus versantur. & propter hoc nō habet nomē speciale: sed remansit in suo genere: quia plura sunt negocia, seu res, quā vocabula. l. natura. ff. de præscrip. verb.

SYMMETRICUM. ¶ Permutatio inter re Principis & ecclesiæ licita est: dummodo ecclesiæ recipiat rem meliorem, vel æqualem. 2. etiam Prælato contradicente, qui

per glo. & d. in d. aut. qui rem. de sacrosan. eccl. & per Bar. in l. colonus. in prin. ff. loca. vbi dicitur, q. repetit viles expensas factas quando emphiteosis finitur ob canonem non solutū. & hoc sine dubio per Archi. in colono. In emphiteota autē est maius dubium. & dicitur, quod emphiteota non repetit melioramenta, siue sit emphiteota ecclesiæ siue priuati: maxime qñ in instrumento est apposta clausula ad meliorandum: aliās secus: vt per Bald. in c. j. C. de iure emphyteo. & in l. ij. C. de rei ven. & per Paul. de cast. in consil. cxxxvij.

SEB. SAPIA. ¶ Ad quæstionem. Hanc quæstio. ponit Rap. Comē. in l. interdum. §. quod ex naufragio. ff. de acquir. posses. Pet. de Anc. in consil. lxxxvij. inci. præmissa facti serie. Ias. in l. j. col. xxj. ver. extra gl. quæ runt doct. C. de iure emphyteo. ¶ Quam eidem per similem dicit Bal. in l. ij. C. eod. differunt tamen inter se modis permultis: vt traditur in l. j. ff. eod. Et ibidem glo. si. quintā adijcit ex Pedio differentiam. Quibus autē modis inter se conueniant, habes gl. quæ id plenè tradit in l. ij. eo. in gl. fin. vbi inter alia, num bonæ fidei contractus sit permutatio. Et aduerte, q. licet vbi res pro re datur, annumeretur etiam ad æqualitatem seruandam pecunia, non definit esse permutatio: vt. l. j. in emp. ff. de cōtrahen. empt. vbi Bart. & in l. j. ff. e. in qua etiam habet locū euictio: l. si permutatiois. C. de euict. & ibi Bal. Et de materia

permutat. habes
de poeni. dist. vij.
c. qualitas luci. &
x. q. ij. C. hoc ius
porrectum.

a ¶ Si princeps. Di
cit hic. d. Barto. de
be. quod pluries
allegauit istū tex.
pro singulari se.
cundum intelle.
ctum Ioan. And.
hic: sed quod po.
stea reperit, quod
ad idem est tex. in
aut. sed & permu.
tare. C. de sac. sanc.
eccle. canonizata
x. q. ij. hoc ius por.
rectum. in ver. sed
& permutare. quē
verfic. alleg. etiam
glossella. ij. hic.

b ¶ Bartol. tamen
expositionem gl.
in aut. de non alie.
nand. aut permut.
reb. §. finimus. se.
quitur: vbi ait spe.
ciem eiusdem. §.
hoc capite propo.
ni & contineri. Et
quanquam hic vi.
deatur iuxta men.
tem Pontif. loqui
pro expositione
tamen gloss. facit
gloss. in. ij. dist. c.
Et de Annotatio.
ne & pragmat.
sanct. habes not.
gloss. in. c. dicenti.
xxv. q. ij.

c ¶ Casus. quibus
res ecclesie licite
alienari possunt.

ad hoc potest cogi. 4.

Princeps, quis proprie dicatur? vide remissiuē.

Imperator nil habet facere in bonis, etiam tempora.
libus ipsius ecclesie.

Permutatio inter rem ecclesie & rem alterius ec.
clesie, valet etiam data æqualitate rei: & ratio
potest esse, quia privilegiatus non vitur. & c.

CAP. I.

I Princeps vo

luerit rem immobilem san.
ctis locis præstare, & acci.
pere ab eis aliam immobi.
lem: eoq. modo de cōmu.

ni voluntate permutationem contrahere li.
ceat. ¶ Princeps potest rem ecclesie immo.
bilem permutatione acquirere data re me.
liori vel equali. & in hoc quod dicit equali, est
casus notabi. Primò quæstio. Secundò solu.
tio. ibi: liceat. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit
in concilio, vtrum ecclesia posset rem immo.
bilem permutare cum Principe: statuit conci.
lium q. si Princeps voluerit permutare rem
immobilem cum sanctis locis, & ab eis rem
immobilem accipere: & de communi volun.
tate permutationem facere, hoc licitum sit:
dummodo causa rationabilis hoc exposcat. &
res quam Princeps præstiterit, maior fuerit,
vel saltem æqualis: & super hac permuta.
tione Principis pragmatica sanctio promul.
getur. Ber. ¶ Not. j. vnum casum nota. se.
cundum communem intellectum, in quo fit
permutatio cum ecclesia, cessante necessitate,
vel utilitate ipsius. Satis enim est, quod eccle.
sia non deterioretur, & hoc est inductum in
favorem Principis. & intelligunt doctor. de
Principe, id est Imperatore, qui ecclesiam mu.
niuit multis privilegijs. Ideo non fuit magnū
hanc compensationem ei tribuere. Vide gloss.
in cle. vnica. de baptis. quæ tractat, quis pro.
prie dicatur Princeps. ¶ Not. ij. quod Impe.
rator non potest disponere de rebus ecclesie
etiam temporalibus. vnde permutationem
contrahere non potest sine voluntate eccle.
sie. ¶ In gloss. in ver. rationabilis. ibi: utilitas ec.
clesiarum. vult glossa, quod sine utilitate ec.
clesie, non debet fieri hæc permutatio. sed
doct. cōmuniter contra. imò videtur gl. con.
tra tex. qui non requirit utilitatē ecclesie: sed
fundatur super favore Principis: & solum re.
quirit æqualitatē rei: cū qua fit permutatio rei.
Et ad tex. qui nõ requirit rationabilitatē cau.
sæ, respondetur, q. potest intelligi de causa, ex
qua mouetur Princeps ad permutandū: puta,
quod ecclesia habens prædium prope palati.
um Principis, quod est sibi necessarium ad pa.
latium ampliandum: vel quid simile. Et plus
dicunt hic doctor. quod si Prelatus non vult
consentire huic permutationi, potest compul.
si per superiorem: argu. c. nullus. de iure patro.

¶ Aduerte, quia simile privilegium habet
quilibet Rector cuiuslibet ecclesie: vt possit
permutare cum ecclesia data æqualitate ipsius
rei: vt est casus no. xij. q. ij. c. si quis qualibet. cū
c. præcedenti. regulariter autem procedit di.
ctum glo. ¶ In glo. fi. in fi. vel^b pragmatica san.
ctio. ponitur hic pro quadam annotatione,
seu significatione, quam facit Princeps super

permutatione. & requiritur hoc non ad substantiam permuta.
tionis: sed potius ad excusationem ecclesie, si diceretur sibi, quod
distraxit rem ecclesiasticam.

SVMMARIUM.

- 1 Permutatio facta de re ecclesiastica nõ seruata solennitate, potest reuocari.
- 2 Permutatio inconsulte facta dicitur illa, quæ non fuit facta in casu licito.

CAP. II.

T commutationes rerum ec

clesiasticarum, quæ ab antecessore inconsulte factæ
sunt. ¶ Breue est, & potest sic summi, quo ad mē.
tem. Permutatio rerum ecclesiasticarum facta in casu non con.
cesso, seu non obseruata solennitate iuris, est reuocanda per suc.
cessorem. hoc dicit, & est text. not. ¶ Nota ibi: inconsulte facta.

- 1 quod permutatio facta consulte non potest reuocari per succes.
sorem. Idem in quolibet contractu inito super rebus ecclesie: vt
tit. ij. §. de preca. Et dicitur permutatio facta inconsulte, quæ non
fuit facta in casu licito. Et qui sunt casus liciti, not. xij. q. ij. in
summa. & habuistis duos casus. §. c. proxi. Idem si non seruatur so.
lennitas iuris. xij. q. ij. sine exceptione. & in. c. j. de rebus ecclesie
non alien. libro. vj.

CAP. III.

Ancipia.

Breue est & tolle princi. c. pro sum.
mario. quod autem sequitur hic. &
in. c. seq. est eius expositio. & dic sic. Mancipia ecclesie

non debent permu. nisi ad libertatem: vel nisi sint
fugitiua, hoc dicit cum seq. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit in cō.
cilio isto vtrum mancipia ecclesiarum possint permu. cum mā.
cipijs laicorū? statuit concilium, quod mancipia ecclesiastica per.
mutari non debeant nisi ad libertatem: ita videlicet quod manci.
pia, quæ dantur pro mancipio ecclesie, permaneant in seruitute ec.
clesie: & mancipium ecclesie in libertate perpetua maneat: quia
quod semel Deo dedicatum fuit, ad humanos vsus redire non de.
bet. Bernard. ¶ Nota primò quod licitum est ecclesie possi.
dere seruos. nam textus ille intelligitur de mancipijs Christia.
nis: non autem Sarracenis. secundum Vincenti. & fortè motus
Vincen. eadem ratione de qua in fine literæ. text. tamen iste loqui.
tur indistinctè ad idem. xij. q. ij. cum redemptor. & c. ecclesiasti.
cus. ¶ Nota secundò, quod seruus ecclesie dicitur homo ecclesi.
asticus: & vide. xij. q. ij. ecclesiarum seruos. ¶ Item nota, quod de.
putatus seruitio ecclesie non dicitur deputatus ad humanos vsus:
sed diuinos. ¶ Vltimò nota vnum casum, in quo permittitur alie.
natio seruorum ecclesie. quando scilicet alienatur, vt consequan.
tur libertatem. de quo dicitur in. c. Episcopum qui mancipium. xij.
q. ij. & dixi in. c. iij. de re. eccle. non alien. ¶ In glossa fin. in fi. & dic
in principe, scilicet in Papa. nam de eo loquitur capitulum eccle.
siasticis. allegat. in gloss. & vltima sol. communiter tenetur. ex qua
habens prælatum citra Papam non posset donare seruum ecclesie
etiam ex causa renūtiationis alicuius seruitij. licet secus sit in alijs
nobilibus. c. ceterum. de donation. Innocenti. dicit hoc. c. loqui
de honestate & non de necessitate. Quod non videtur procedere
per. c. seq. vbi dicitur hoc esse iniustum & impium. ergo non solū
est hoc honestum, sed necessarium.

SVMMARIUM.

- 1 Donatio facta ecclesie, præsumitur in dubio facta pro remedio anime. nam
omnis donatio facta ecclesie dicitur causa pia.
- 2 Argumentum ab absurdo validum est in iure.
- 3 Venditor alicuius animalis licet expresse se nolle teneri, de vitio aliquo
& multa expresse, postea si apparebit aliquod vitium, quod in spe.
cie non fuit expresse: ipse tenetur redhibitoria: vel etiam si ex.
presserit in specie: & postea in genere dixit multa alia quæ non ha.
bebat. 4.
- 5 Venditio facta de equo, rescinditur si intra triduum equus moriatur & re.
periat cor

periat cor habere macidum. & idem de alijs animalibus.
 Morbus superueniens alicui animali empto an presumatur antiquus vel
 nouus.
 Actio redhibitoria & quanto minoris: an & quibus casibus competant
 & ad quid. vide. s. in glo.

CAP. IIII.

Iniustum.

Breue est & summatum fuit. s. c. proximi. Casus literalis. Idem dicitur in. c. isto q. in primo, scilicet q. mancipia quæ fideles Deo & sanctis ecclesijs pro remedio animarum suarum contulerit occasione alicuius commutationis in seruitutem secularium iterum non redigantur, quia ut canon dicit serui fugitiui solummodo distrahi possunt: & ideo Rectores ecclesiarum summo opere caueant ne elemosyna vnius peccatum alterius fiat, nec ad humanum seruum ecclesie redire debet. Ber. ¶ Not. j. q. collatum ecclesie dicitur consecratum Deo & sanctis eius. ¶ Et no. q. in dubio donatum ecclesie presumitur donatum pro remedio animæ. & ois donatio facta ecclesie, dicitur causa pia presumptiuè ad hoc. c. re quisiisti. de testa. ¶ No. ibi: tantummodo permitti. contra opi. Inno. de qua in. c. præce. nā ecclesia non permittit seruos ecclesiarum distrahi, nisi sint fugitiui. ¶ No. ibi: distrahi. q. non solum permutari: sed etiam vendi non debent nisi eripiantur in libertate: ut in. c. præce.

- ¶ Nota q. elemosyna vnius quandoq. occasionaliter est peccatum alterius: & hoc verificatur quotidie in diripiētibus bona ecclesiastica. Nā largitores illarum rerum fecerunt illā elemosynā: sed subtrahentes committunt peccatum. ¶ No. ibi: & est absurdum. q. valet arg. ab absurdo. licet autoritas non allegetur. c. ex ore. de priuil. ¶ Vltimò no. in fi. q. honorabilius est esse sub ecclesia, & ei seruire, quā subesse temporali domino: quia in primo casu seruitur Deo, cui seruire regnare est. facit. liiij. di. multos. ¶ In gl. j. ibi: dum est in fuga. & est ratio, quā ponit gl. in. c. fugitiui. xij. q. ij. Nā fuga est quædam species libertatis. l. q. si nolit. ff. de ædi. edict. & in. l. quid sit fugitiuus. eo. ti. ideo sub conditione potest vendi, si fuerit reuersus. Dicit tamen Host. q. fortè speciale est in seruo ecclesie: ut non obstante, q. sit in fuga potest vendi. arg. hinc in. d. c. fugitiui. Prima tamen opi. plus placet: ne per verba generalia recedamus à terminis iuris. ¶ Et no. gl. in eo, q. dicit, q. si venditur seruus fugitiuus, debet patet fieri vitium emptori: ne postea fieret redhibitio. Et pro intellectu terminorum & gl. scias, q. si venditur animal, seu alia res patiens defectum latentem, competunt emptori duæ actiones. Vna, quæ appellatur redhibitoria: de qua in gl. & ista competit, quando emptor non fuisset empturus, si sciuiisset illud vitium, vel defectum. Et per hanc actionem ex toto receditur à contractu. unde fit redhibitio quasi reditio: quia res & pretium redeunt in priorem statum. l. redhibere. ff. de edil. edic. ad idē. l. si hæres. ff. de excep. rei iud. Alia actio appellatur quāto minoris: & ista competit emptori empturo, licet sciuiisset vitium. sed datur, ut fiat restitutio partis precij quanto minus fuisset empturus, si vitium sciuiisset: & ista actio competit intra annum vitium. Alia actio competit intra semestre. l. ij. C. de ædi. ac. & dicuntur istæ actiones ædilitiæ: quia fuerunt editæ ab ædilibus. i. ab illis officialibus Romanis, qui erant super rebus ædilibus. & statuerunt, ne res morbosæ venderentur: & finaliter dediderunt illas duas actiones. ¶ Sed quæro de. q. no. & quotidiana: pone, q. venditor emptori, qui dicit q. videbar equum cum suis superossis & manganis & suis vitijs: nec volebat de aliquo teneri, facta venditione intra modicum tempus reperitur, q. equus dolebat in spatula: quæ dolorē non ostendebat tempore venditionis: quia erat calefactus: an teneatur? & videtur q. non: ex quo pactum fuit oppositum, ut non teneretur de aliquo vitio. arg. c. j. de cōmo. Contrariū sentit Spe. & clarius Io. An. sentit ibi in addi. in ti. de emp. & ven. s. nūc videndum. ver. quid si venditor. per text. not. in. l. tenetur. in fi. & l. quæro. de act. emp. Et est alia ratio: quia venditor videtur fuisse in dolo non exprimendo illud vitium in speciali. Nā in generali sermone non presumitur quis velle renūtiare ei iuri, cui in specie renuntiasset. ar. in. l. sed & si quis. s. quæsitum. ff. si quis cau. & in regula in generali. de reg. iu. li. vj. & no. in. c. vnico. de cōmo. ¶ Similis quæstio ponitur per Io. An. in eo. s. ver. quid si venditor. vbi dicit, q. si etiam venditor expressit vitium latens, tum expressit alia vitia, quæ equus non patiebatur. vel subiunxit clausulam generalem: puta equus dolebat in spatula, quando non

¶ Minoris. Adde q. est etiam actio quanto minoris ciuilis, quæ competit non quando quis emit equum, vel animal morbosum, sed quando emit librum, vel vestem habens vitium latens. text. est in. l. quoties. ff. de ædi. edic. & per Angel. de Arc. in. s. pratorum. insti. de iure natu. Et adde huc pulcherrimè quæ scribit. d. Abb. in disputatione sua incip. stante statuto. in fi.

- erat calefactus. nunc verò dixi vendo tibi equum p. calcitroso & dolente in spatula & patie te oē vitium: nihilominus concludunt, q. prædictæ actiones competunt contra venditorē: quia presumptio est q. malitiosè hoc diceret immiscendo cum alijs erroribus, quos equus non patiebatur tempore. unde emptor verosimiliter potuit considerare, q. non dolebat in spatula quæadmodum & alia vitia expressa non patiebatur. ad hoc iura & rationes. s. alleg. Debet ergo venditor patefacere vitium specialitatis: ita q. non trāseat sub inuolucro verborum. qd. no. quia practicitur quotidie in venditoribus equorum. ¶ Et vide aliam q. Ioā. An. eo. ti. s. sciendum. ver. sed no. vbi dicit post alios, q. si equus venditus moritur intra triduum, & reperitur habere cor macidum: q. presumendum est illū morbum habuisse tempore venditionis. & hoc presumit propter breuitatē temporis. ar. in. l. si venditori. ff. de priui. credi. vide gl. in simili. i. c. si qua femina. l. di. & in. c. ij. de cle. percus. & l. j. C. de emendē. ser. Quidā tñ contra: quia iterum speciei debet liberari venditor. Sed non procedit: quia emptor debebat restituere equum patefacto vitio: ideo si perit in manibus suis, liberatur interitu speciei. ar. in. l. quod te. ff. si cer. pet. & pōt petere precium, quæadmodum potuisset detecto morbo ante mortē. ¶ No. ex hoc, q. actio redhibitoria competit, etiam post interitū rei manibus emptoris: ex quo moritur ex primo morbo latenti verè, vel presumptiuè. & id not. Cy. in. l. j. ff. de edil. ac. qn. morbus nascitur post emptionem in breui tempore: ut propter breuitatē temporis presumatur morbus antiquus. vñ secus esset vbi morbus esset nouus. l. iij. C. eo. Et generaliter, cum querit qualiter sit agendum: cum res vendita reperitur morbo sa, seu vitiosa: distigue post Cy. in. d. l. j. Aut enim morbus erat notus tñ emptori, quā venditori: & non competit aliquod remedium: quia scienti non fit iniuria, neq. dolus. l. j. s. si intelligatur. ff. de ædil. ædi. & in. l. pacisci. ff. de pact. & in regula scienti. li. vj. aut vterq. ignorauit: & competit actio quāto minoris precij: non aut ad totum dānum: ut in. d. l. tenet. vel etiā redhibitoria, si nullo modo emisset patefacto vitio. d. l. si is. Aut sciebat alter tantum: & si emptor, est sibi imputandum ratione prædicta: & si venditor, tenetur ad omne interesse, quod inde passus est emptor, non solum ad precium: ut in. l. Iulianus. in princ. ff. de act. empt. nisi interuenisset pactum, quod non teneretur. d. l. pacisci. quod intellige secundum prædictas limitationes. ¶ Vltimò scias, q. vitium dicitur patēs, quando quilibet aspiciens potuit perpendere. Sed dubium

¶ Intra annum. Adde, q. hoc procedit etiā contra ecclesiā: quia in istis actionibus & similibus pratorijs: ut est actio de dolo, præscribit contra ecclesiā sicut contra priuatū. ita dicit idē Pan. in. c. cū causa. in. iij. co. s. de emp. & vñ, & ibi notari. & dicit eē no. pro intellectu totius tituli. de præscr. sed magis pro extēsiōe. c. de quarta. de præsc. & sic aut. quas actiones. C. de sac. sanc. eccle. poterat etiā notari ad hoc: vide licet ad declarationem & extēsiōnem. d. l. ij. C. de edil. ac. cum simili. ¶ Equum. Adde hic eundē Panor. in. c. cum contingat. in antepe. col. s. de iure iu. & do. Christof. por. in. sti. de suspen. in vlti. col. vbi allegat etiam gl. in. l. ea, quæ commendandi. ff. de contrah. empt. vbi dixit, quod venditor equi, qui dixit equum non ascendere arborē: quia non ascendebat potestatem vel portum. nihilominus teneatur. & Angel. de Arc. in. s. pratorum. insti. de iur. nat. gen. & ciui.

¶ S. B. SAPI. A. ¶ Equum. De hac q. vide Abb. in. c. cum contingat. char. pe. ver. non casus. s. de iure iu. Angel. in. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. And. si. cu. in. c. cum dilecti. s. de empti. & vend. & in consil. lvi. inci. sapienter scribit in. iij. col. in ij. volum.

¶ Quidam. Vt Angel. in. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. oblig. Et si quis diceret Angel. & isti quidem insipide locuti fuerunt: quia ipse venditor non erat debitor ipsius emptoris speciei: sed tenebatur ad quantitatem: hoc est ad precium ipsius equi venditi mortui: ergo fundamentum Angeli nihil probat. Sed noluerunt hoc dicere, sed voluerunt dicere, quod si venditor equi non erat debitor, nisi ipsius speciei, certè hoc est equi, qui mortuus est sine mora & culpa ipsius venditoris: ergo ipse venditor debuit liberari, cum periculum rei venditæ statim perfecta venditione transeat in ipsum emptorem. s. cum autem emptio. insti. de empt. & vendi. Sed Ioan. And. bene locutus fuit: ut dicit hic ille.

- a ¶ Soli Episcopo. Adde Cal. consi. vij. hoc ti. do. de Ro. deci. cccxj. in nouis. hoc ti. & ibi vide an capitulum sede vacante possit resignationem accipere.
- b ¶ Episcopus. An Episcopus possit compellere clericos ad permutationem beneficiorum pro necessitate: & concludit, q. sic. Eandem sententiam tenet gl. & ibi aperte Arch. in c. Episcopus. de loca. vij. q. j. & vide. s. de preben. in c. auaritia. in contrarium tamē facit tex. in c. j. de re. eccle. & ibi no. Vin. post eū. & d. An. in c. vlti. de postu. prel. i. vl. co. & vide omni. no quod not. post gl. in d. c. Episcopus. de loca.

¶ Adde Cal. consi. j. hoc ti. & vide ibi quare permutatio beneficiorum fuit inuenta.

Anto. Franci.

¶ An permutatio beneficiorum possit fieri per subditos, & ad id compelli ex causa utilitatis, & forsā commodioris curæ, aut alterius commoditatis ipsarū ecclesiarū pmutandarū nō causa utilitatis personarū: vide Car. in cle. j. in. iij. q. de rer. pmut. Et debet hec permutatio fieri auctoritate Epī, vel alteri⁹ superioris habētis potestatem cōferendi: vt per Car. in d. cle. j. in. q. vij. & in. q. x. & xv. & xvj. vbi etiā dicit. d. car.

¶ talis permutatio beneficiorum impedit optationē, q. forsā fieri posset ex cōsuetudine. de qua in c. ij. de consue. lib. vj. Et adde q. beneficiū patronatū nō potest permutari sine cōsensu patroni: ipsa tñ permutatio, si fiat valet, sed venit an nullanda: vt per. d. de Ro. deci. cccx. in c. permutatio in nouis. Adde, q. si permutatio fieret de beneficijs existentibus i diuersis diocesis, debet in tali permutatiōe interuenire cōsensus vtriusq. Episcopi: vt per Car. in d. cle. j. in. ix. q. de rer. pmut.

c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Per superiorem. vide Fel. in c. nihil cū scādalo. col. j. ver. decimō propter scandalum. s. de prescript.

d ¶ ZACHARIAS. ¶ Priuatio. Adde Moder. in c. literis. el. j. j. de homi. & Lud. Roma. sing. suo. de cxcvii. inc. an Episcopus. & vtrum idem sit iuris in Papa. not. Imo. post Car. in c. nisi cum pridem. col. vj. s. de renun. quod nō. Card. in consil. xcvij.

e ¶ Consentire. Adde Cal. Consil. ij. & iij. hoc titul.

c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Consentire. Adde quod si fiat permutatio de beneficio patronato cum alio, si Episcopus præsiterit auctoritatem videlicet etiā non vocato patrono: vt per Rot. in ti. de re. permut. deci. v. in nouis. Quod declarauit per Felio. in d. c. cum Bertoldus. colum. vj. ver. limita quintō. s. de re iudicata.

est, quid si emptor fuit minus diligens. & nō bene pspexit? dicit no. Cy. q. nihilominus tenetur venditor: quia licet emptor sit in quadā culpa seu negligentia: tunc venditor fuit in dolo: quia non dixit nec patefecit vitium parū diligenti: & dolus præponderat culpæ. l. item si obstetrix. ff. ad. l. aquil. quod not.

SYMMARIUM.

1 Permutatio beneficiorum & dignitatum non est licita, neq. præbendarū simplicium. 2. ¶ Soli Episcopo, vel habenti iura Episcopalia datur facultas permutandi personas de beneficio ad beneficium. 4. ¶ hoc propter utilitatem beneficiorū. 5. 6. & 10.

3 Simonia committitur non solum in spiritualibus: sed etiam annexis spiritualitati.

6 Permutatio beneficiorū, quo casu solet fieri ex iusta & necessaria causa: etiam inuito beneficiato? 7. 10.

8 Episcopus potest priuari episcopatu, propter aliquod scandalum inuolvens: licet non proueniat ex effectu suo, debet tamē ipse de bono cābio suppleri.

9 Permutatio beneficiorum, licet possit ad alium quā ad Episcopū spectare, tamen non potest fieri sine consensu Episcopi: ille verō ad quē spectat habet eligere: Episcopus verō consentire.

Permutatio verō beneficiorum continet in se quandam renuntiationem.

CAP. V.

Quasitum. ¶ Præbendæ pacto præcedē te permutari non possunt. Episcopus tñ potest de loco ad locū permutare personas. ¶ Primō q. Secundō solutio ibi: generaliter. & ibi duo dicta. secundū ibi: si autem. ¶ Casus literalis. In concilio turoñ. statutum fuit, q. cōmutatio dignitatum fieri non deberet. Quasitum fuit à Papa, vtrum cōmutatio præbendarum fieri possit: cū hoc in concilio turoñ. nō fuerit prohibitū: vnde videbatur permissum. Respōdet Papa generaliter: verū est, q. cōmutatio præbendarum fieri nō potest, præcipuē aliqua pactione præmissa, quæ in spiritualibus, vel spiritualibus annexis simoniaca continēt prauitatem. Si verō Episcopus causam viderit necessariā poterit de loco ad locū trāsferre personas: vt qui vni loco min⁹ sunt vtilis: alibi se valeāt vtilius exercere. Ber. ¶ Tercio. ¶ No. j. regulā, q. beneficia ecclesiastica, quæ possidē

tur in titulum, non possunt permutari ex sola auctoritate ipsorū possidentū, etiā si sint præbendæ simplices. ¶ Tercio. ¶ Not. ij. q. simonia cōmittitur nedū in spiritualibus, sed in annexis. facit. c. prætereā. de trās. ¶ Tercio no. vñ casum reseruatū soli Episcopo. s. interponendi auctoritatē permutationi beneficiorū. nulli enī inferiori citra Episcopū hoc competit, quod voluit hīc Inn. & cōiter sequi. & idē gl. in cle. vnica. eo. ti. Et probatur hoc in tex. in eo, q. generaliter prohibetur beneficiorū permutatio, & soli Episcopo dat facultas permutandi personas de beneficio ad beneficiū. Idē tñ intelligas de inferiore prælato habente ius Epīle in beneficijs permutandis. Nā talis exercet oīa iura Episcopalia, quæ sunt iurisdictionis: vt no. gl. in c. j. de reb. eccle. nō alie. Inn. in c. ij. de trāsa. dixi in c. significasti. de for. compe. ¶ Vltimō no. ibi: minus sunt vtilis. q. permutatio fit aliquando ex maiori utilitate: vñ licet quilibet beneficiatus sit vtilis beneficio suo: tñ si est vtilior in alio, potest ex hoc fieri permutatio. & clarius probatur in fi. dū dicit: vtilius exercere. &c. Nā ponderandū est verbū, vtilius. nā cum sit comparatiuū, præsupponit suum positiuū. s. q. vtiliter prius se exercebat: licet vtilius spectetur se exercitaturum esse. ad hoc. l. vbi aut. ff. de verb. ob. ¶ Et ad hæc adducuntur ad quæstionē: nūquid permutatio beneficiorū sit permissa ex expedientia personarū duntaxat, an verō ex sola necessitate ecclesiæ. tex. iste potest adduci pro & contra, in eo, quod permittit ex causa necessaria. Secundō in fi. in eo, quod ponderat maiore utilitatē: sed cōiter cōcluditur, quod causa necessaria, vel utilitas ipsius ecclesiæ, est causa sufficiens: vt hīc. & no. in c. nisi cū pridē. de renun. in. vij. q. j. c. scias. & c. Episcopus. de loca. Expedientia aut personarū etiā sufficit: sed cōiter consideratur in minoribus beneficijs: sed in maioribus etiā ob hæc causam sæpe fiat: vt in c. ad supplicationē. de renū. & lxxiiij. dist. c. quorundā. Pone exemplum: Rector vnius beneficij nō potest multū proficere ibi: quia aer illius loci nō est sibi sanus: vel nō tutē viuit propter inimicitias priuatas: certē licitē permutat cū alio, qui vtiliter in hoc beneficio residere potest: vt in iuribus præl. ¶ Sed quæritur nunquid Episcopus potest permutare, etiā beneficiato inuito? lo. An. ponit hīc vñ solum verbum, in quo sentit quod nō. Nā super verbo personas. supplet volentes: tñ nihil allegat. Sed cōtra eum facit tex. in quātum dat Episcopo facultatē trāsferendi personas de loco ad locū: & nullā mentionem facit de cōsensu partium. ¶ Ad idē notabile dictū Inn. in c. nisi. de renun. vbi dicit, quod si scandalū imminet ecclesiæ propter persecutiōem Prælati, pōt talis Prælati licitē priuari per superiorem: licet ipse nō sit in culpa huius persecutiōis & scandali: sed propter bonū publicum toleranda est talis priuatio, dato tñ in illa bono cābio. & trāsfit hīc lo. An. cū illo dicto. & vide latius de hoc p. Fel. in tracta. permutatiōis. q. xxv. & ibi cōcludit hoc posse fieri ex causa necessaria. Quod satis placet: si aliter nō potest ecclesiæ consuli, saltē per dationē coadiutoris. & facit quod no. doc. de postu. præl. si tñ posset prouideri per dationē coadiutoris: nō puto, q. inuitus possit transferri: sicut dicimus de infirmo, qui nō priuatur: licet sit impotens ad administrandū: sed datur sibi coadiutor. s. de cle. agro. per totum. ¶ Sed dubium est quid si collatio beneficiorū permutandorum spectat ad aliū, quā ad Episcopum? Sol. dicit lo. quod tunc Episcopus permutabit cū cōsensu illorum. vñ auctoritas permutationi adhibenda pertinet ad Episcopum: sed habentes eligere, vel conferre debēt cōsentire. Nā cū in permutatiōe interueniat renuntiatio: iuxta ea, quæ habentur & no. in c. vnico. eo. ti. li. vj. & in c. si propter. de rescr. eo. li. ergo oportet necessariō, quod cōsentiat illi, qui habent eligere, vel cōferre. vide gl. in d. cle. vnica. Quid aut si nolunt consentire: & permutatio est necessaria ecclesiæ. vide Fed. in d. tract. q. xxiiij. vbi cōcludit, quod poterunt inuitiles priuari: & per nouā electionē, seu collationem prouidebitur de dignis, velint nolint eligentes, vel habentes conferre beneficia. Et hæc. cc. huius rubricæ ponūt pauca, oportet ea dotare quæstionibus, quæ cōiter veniunt in hac materia. ¶ Ideo quæro: nunquid ipsi beneficiati possint tractare inter se de permutatione fienda? Host. cum quo trāsfit hīc lo. An. videtur sentire, quod non. Dicit enim, quod permutatio debet compleri, seu procedere ex auctoritate Episcopi. sed dat remediū habenti causam permutandi: vt conferat se ad Episcopum & narret causam permutationis supplicandō, vt dignetur sibi prouidere in

dere in aliquo loco. Posset etiã secundũ eũ dicere, meũ beneficiũ cõpeteret bene tali personæ, & suũ mihi: non aut debet de hoc tractare cũ alio beneficiato. Et aduerte, quia hæc opin. est multũ periculosa. Nã pauci sunt, quin prius ad inuicẽ non habeat tractatũ. & pro opi. Host. vide gl. or. in. c. cũ vniuersorũ. eo. licet contrariũ sentiat ibi Io. An. post Gof. & clarius i. c. vnico. j. ti. j. li. vj. & gl. in cle. vnica. eo. tit. & facit ibi tex. in verbo, volentibus. in. d. c. vnico. Et hæc opi. videtur verior, vt possint habere tractatũ: nõ aut concludere permutationẽ: sed se supponere dispositioni superioris. & vide hĩc Inn. qui sentit, q̃ prabendæ eiusdẽ ecclesiæ & eiusdẽ qualitatis possunt permutari sine autoritate superioris. quod nõ videtur placere Host. nec Io. de lig. j. c. c. fi. nã licet prabenda cõsistat in spiritualitate: tñ quia inhæret canonicę, nõ debet permutari sine licentia superioris. & hæc opi. videtur verior per istũ tex. quia generaliter prohibet permutationẽ prabendarum.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesiæ quæ habentur iure proprietatis possunt adiunice permutari: & earum possessiones: & pro minus valentibus precium suppleri. 2. 3.
 - 4 Permutatio an dicatur, si ab vtraq; parte interuenit species, tantum ab vna interuenit etiam certa quantitas.
 - 5 Beneficia possessa iure proprietatis, vel in titulum, qua autoritate possunt permutari.
 - 6 Iura spiritualia, an & quo casu transeant cum vniuersitate: si ipsa vniuersitas alienetur, in qua continebantur dicta iura spiritualia.
- Generalitas debet transferri ad similia.

C A P. V I.

- 1 **A**d quæstiones. ¶ Ecclesiæ iure proprietatis possunt adinuicẽ permutari, & possessiones earũ etiã permutari possunt, & pro minus valentibus precium suppleri. Communis diuisio. Secunda ibi: respondemus. ¶ Casus literalis. Duæ conuentuales ecclesiæ constitutæ erant in diocesi istius Episcopi, vtraq; illarum habebat ecclesiã parochialẽ cũ possessionibus suis. vtraq; parochialis ecclesiã magis erat vicina alteri, quàm illi, cui erat subiecta. Istę conuentuales ecclesiæ volunt adinuicem permutare illas parochiales ecclesias: sed altera parochialis pluribus possessionibus abũdabat. & idẽd conuentualis ecclesiã, cui suberat, postulabat sibi adijci certam pecuniæ quantitatem: vt sic cõtractus permutationis possit ad æqualitatem perducı: quærebatur à domino Papa, vtrum licitẽ fieri possit? Respondet Papa: cõtractus fiat de parochialibus ecclesijs per se: & alius cõtractus de possessionibus fiat per se: & si ratione possessionũ vna ecclesiã præfertur alteri ab alia: certa sibi pecuniæ quantitas adijciatur: ita q̃ cõtractus sibi inuicem nullatenus misceantur. Ber. ¶ ¶ No. j. q̃ non solũ possunt permutari beneficia, quę possidentur in titulũ: vt in. c. præce. sed etiã ea, quę habentur iure proprietatis: vt hĩc. & in. c. venerabilis. de except. & dicit hĩc Host. & quasi est cõmune dictum doc. q̃ qualecũq; & quantũcũq; ius habeat quis in ecclesiã, potest illud cũ alio iure permutare. Nã eadem debet esse ratio de toto ad partẽ, quę est de parte ad totũ: vt in. c. pastoralis. §. idem, cũ totum. de offi. deleg. l. quę de tota. ff. de rei vendic. Quod nõ. Et ex hoc potest sumere vnã conclusionem generalẽ, q̃ beneficia & iura, quę habentur in eis, qualitercũq; sint, possint cũ autoritate superioris permutari. ¶ No. vltius, q̃ nedum vnũ prædiũ ecclesię cum alio potest permutari: sed etiã omnes possessiones ecclesię simul & semel. ¶ Tertiõ not. q̃ permutatio ecclesiarũ, quę sit iure proprietatis, non fundatur in personis Rectorum seu Vicariorum illarum ecclesiarũ: sed in personis illorũ, qui habent ius in ecclesias sibi subiectas: quia ius eorum permutatur, & non ius vicariorũ. ¶ ¶ Item nõ. q̃ ecclesiã pinguior, nõ potest permutari cum ecclesiã tenui, vel minus pingui interueniente pecunia simpliciter ex ea parte, quia videretur pecunia data pro redditibus spiritualibus, vel pro re spirituali obtinenda: sed eo casu debet seruari cautela, quã tradit iste tex. vt pecunia suppleatur non propter redditus spirituales: sed propter ampliores redditus temporales alterius ecclesię. ¶ Vltimõ nõ. q̃ tales cõtractus non debent adinuicem cõmisceri: quia potest intelligi dupliciter. Primõ, q̃ cõtractus sint separati, quo ad

animũ, & quo ad verba: vt pro se permutatur ecclesiã sine possessionibus: & per se possessiones sine ecclesijs, addita certa quantitate pecuniæ: vt veniatur ad æqualitatem permutationis. iste intellectus est tutior. Secundus intellectus, q̃ cõtractus sint separati quo ad animum: vt pecunia detur, nõ in cõpensatione rerum spiritualiũ, sed temporalium. ¶ ¶ Et ex his infertur ad vtilem quæstionem: nunquid dicatur permutatio, quando ex vna parte interuenit species, & ex alia interuenit species cũ certa quantitate pecuniæ. Nam videtur primõ, q̃ non sit permutatio, sed potius emptio: ex quo interuenit precii consistens in quantitate. l. j. ff. eo. & in. l. j. ff. de contrah. emp. In contrariũ facit, q̃ ex vtraq; parte interuenit species: ergo est permutatio: vt in. d. l. j. de rer. permut. & in. l. j. ff. de contrah. emp. & iste tex. est multũ nota. in materia. Et facit, vt dicatur permutatio: tamẽ, quia tex. expressẽ appellat istam permutationem, licet ex alia parte interuenierit species cũ quantitate. Tum, quia istud. c. est positum sub rub. de rer. permuta. ergo magis participat de permutatione, quàm de emptione. Similẽ modum argumentandi ponit gl. in. c. potuit. §. tit. prox. ¶ Varij in hac quæstione varia dixerũt: sed concludendo, dic primõ inspiciendũ animũ contrahentiũ. Si enim principaliter intendũt permutare: erit permutatio: licet pecunia accessorie accedat: vt perueniatur ad rei æqualitatem. & ita iste tex. debet intelligi. facit. l. semper in stipulationibus. de reg. iur. & hanc opi. tenuit Io. An. hĩc. & Bar. in. l. Aristo. ff. de dona. vbi ad hoc allegat istũ tex. Si autẽ non apparet de animo contrahentium, recurre ad coniecturas. Si enim precium maius sit, quàm res data: præsumendum est, q̃ sit emptio. Si autẽ res sit maioris precij, quàm sit in pecunia: erit permutatio. arg. c. q̃ in dubijs. de conse. ecclẽ. vel alta. facit regula in obscuris. de reg. iur. libr. vj. ¶ Faciunt ad quæstionem. Papa cõmisit cuidã Abbati, vt possit vendere de possessionibus monasterij vsq; ad certam quantitatem pecunię. Abbas vendit recepta certa pecunia, & certa petia terræ. Dicebatur q̃ nihil egerat: quia ista erat permutatio ex quo recepit certam petiã terræ: & ipse non habuit potestatem permutandi, sed vendendi. Cõtrarium est dicendum per supradicta: quia interuentio speciei, quæ accessorie venit: nõ alterat naturã venditiõis: sicut interuentio pecunię nõ alterat naturã accessorie permutationis. Facit etiã pro statutis, quæ exigunt gabellam pro cõtractu emptionis. ¶ ¶ In gl. ij. ibi: *autoritate superioris*. Aduerte: quia alio respectu interuenit autoritas superioris, quando permutantur beneficia possessa iure proprietatis, quàm quando sunt possessa alia via, scilicet in titulũ. Nã in primo casu autoritas exigitur propter alienationem iuris ecclesiæ, quæ interuenit in permutatione. Nã regulariter iura ecclesię nõ alienantur sine autoritate superioris: vt in. c. nulli. de reb. ecclẽ. non alie. & in. c. sine exceptione. xij. q. ij. In secundo casu interuenit autoritas: quia beneficiũ nõ potest obtineri sine titulo. regula. j. de reg. iur. li. vj. Itẽ vt purgetur omne vitium simoniæ, quod præsumi posset. c. quęsitũ. §. eo. & c. nisi. de præb. Dico tamen q̃ in primo casu, possunt partes pacisci de permutatione ecclesiæ.

¶ Tenui. Adde quod voluit Cal. consil. vij. hoc titulo.

¶ S E B. S A P I A.

¶ Tenui. Vide Abba. in. c. j. de cle. non resid. vbi dicit, q̃ talis permutatio præsumitur fraudulenta, vel simoniaca: qd etiam nõ. Felin. in c. quia verosimile. in prin. s. de præsumpt. post. Abb. ibi.

¶ S E B. S A P I A.

¶ Permutatio. Vide Bart. in. l. j. ff. de rer. permut. & Albe. de Rosa. & Bal. in. l. quæritur. ff. de statu. homi. vbi inducunt ista ad quæstionẽ de emphitota, qui potest permutare inuito domino, sed non vendere. Quod si permutauerit superaddita pecunia, an sit venditio: & similiter an de tali cõtractu in quo interuenit species & quantitas ex vna parte, sit soluenda gabella: stante statuto, q̃ de cõtractu permutationis solui debeat.

a ¶ Accessorie. Ad de Ro. cōf. cclix.

ZACHARIAS.

¶ Adde q̄ imò

videtur, q̄ non ve-

niant accessorie:

quia res sacra rei

prophanæ nō ac-

cedit: vt nota. in. l.

quia perinde. §. j.

ff. ad Trebell. de

quo tamen dic, vt

notauit in apo. ad

istum. in. c. quere-

lā. nu. iij. in apo.

in ver. vt in iure.

patronatus. j. de si

mo. Bal. cōf. iij.

volu. v. Ro. cōf.

cclxvij. & sing.

lvj. inci. si vendo.

ZACHARIAS.

b ¶ Propria autho-

ritate permutant.

limitabis dum vi-

deretur iste sentire

permutationē si-

ne superioris au-

thoritatis factam

esse nullā: nisi fiat

de duabus præbē-

dis in eadem ec-

clesia inter duos

canonicos: vt per

Cardi. in. cle. j. in

ij. q̄. eo. ti. & In-

no. in. c. quæstū.

§. eo. titū.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quia commen-

datarij, Adde, q̄d

dicat Abbas in. c.

querelā. in prin.

§. de elect. & com-

mendatarij debet

tenere ecclesias cō-

mendatas in prio-

ri statu. refert Fel.

in. c. auditis. colū.

ij. §. de præscript.

d ¶ Expectantib.

De quo per Fed.

in tracta. suo per-

mutationis bene-

ficiū. q. xij.

& per Do. in. c.

vno. derer. per-

mut. lib. vj.

rum: & requiritur consensus superioris: dun-
taxat in expletionē actus. E ideo iste text. non
facit mentionem de consensu Episcopi, sicut
in. c. præce. sed duntaxat de voluntate volenti
um permutare, ex quo colligitur differentia
inter casum huius. c. & præcedentis. quod no.

¶ In gl. fi. ibi: accessorie ad villas. not. bene gl.
q̄ iura spiritualia habita in aliqua vniuersitate
temporali: vt in villa transeunt accessorie ac-
cū ipsa vniuersitate tēporali. & sic videtur, q̄ si
vendo villam, transfero ius spirituale, quod
habeo in villa. Sed contrarium tenuit Inno. in
c. ex literis. de iurepa. vbi dicit, quod licet ius-
patro. transeat cum vniuersitate tēporali:
quia non est purū spirituale, sed participat de
tēporalitate: vt no. gl. in. c. piæ mentis. xvj. q.
vij. ius tamen merē spirituale, vt ecclesia, vel
ius decimandi, non transit cum villa, etiam si
diceretur: dono tibi villam, & omnia iura
quæ habeo in ea. quia hæ generalitates debent
referri ad consimilia. Et quia spiritualia tan-
quam digniora, non accedunt temporalibus,
sed econtrā. Host. hīc distinguit, q̄ aut aliena-
tio fit in personam ecclesiasticā: & procedit
opi. Inno. Sed ista distinctio non satisfacit mo-
tū superius alle. Si verō spiritualia nō trans-
eunt: quia tanquam digniora non accedunt
temporalibus. Eadem ratio est quando aliena-
tio fit in personam ecclesiasticam. Sed dic de
hoc, vt plenius dicetur in. d. c. ex literis.

SYMMETRISM

1 Permutans dignitatem, vel beneficia sine authori-
tate superioris perdit illam.

2 Permutatio omnium dignitatum, vel beneficiorum
est licita, dum tamen fiat cum autoritate supe-
rioris. 3. 4.

Episcopus non potest permutari sine cōsensu Pa-
pæ: sine quo Episcopus non potest dimittere su-
um episcopatum.

3 Habentes beneficium in commendam, non dicuntur
habere beneficium suum.

5 Confessus habetur pro condemnato in causa civili:
nec est necesse contra eum ferre sententiam, sed
secus est in causa criminali, vbi in confessum
fertur sententia.

6 Clerici in beneficijs suis æquiparantur usurarijs.

CAP.

VII.

Vm olim. ¶ Beneficia

sua perdunt,

qui ea propria permutant autho-

ritate. In prima parte narrat pro-

cessum. In secūda diffinit ibi: cum igitur. ¶ Ca-

sus literalis. Magister. F. Archidiaconus. & B.

Præpositus, adinuicē suas dignitates permu-

tauerunt propria autoritate. orta fuit post-

modum super ipsa permutatione quæstio

inter eos: propter quod partes accesserunt ad

Papam. In cuius præsentia magister. F. sponte

fuit confessus de permutatione: sed B. Præpo-

situs eam inficiebatur omnino: dicens, quod

ipse Præposituram suam sine qualibet condi-

tionē resignauit. & post resignationem præ-

dicti magistri Archidiaconatum fuerat affecu-

tus. Papæ auditis nincinde propositis, consti-

tit, quod dictus. B. permutationi consensit:

& prædictus magister publicē fuit errorem

suum confessus: vnde vtrunq; sua dignitate per sententiam diffi-

nitiam priuauit. Bernard. ¶ Nota. j. quod dignitates diuersæ

speciei, seu qualitatis possunt adinuicem permutari: dum tamen

permutatio expleatur ex dispositione superioris. Et cape in hac

materia hanc conclusionem, quod omnes dignitates atq; benefi-

cia minora possunt adinuicem permutari: dum tamen superioris

interueniat cōsensu. arg. hīc, & in. c. quæsitum. §. eo. & in. cle. vni.

eo. titu. & in. c. j. eo. lib. vj. & in. c. scias. & c. Episcopus. de locat.

vij. q. j. vnde Episcopi possunt permutare episcopatum: sed requi-

ritur consensus Papæ: quia sine consensu Papæ non potest Epi-

scopus aliquo modo dimittere episcopatum: inter corporalia

de transla. præla. & in. c. licet. de regula. Abbates verō & alij Præ-

lati inferiores, permutant cum autoritate superioris immedia-

tē. Idem dicendum in religiosis habentibus beneficia manualia.

Nam antequam priuentur, habent ius in beneficijs: & possunt ef-

se perpetui: si non remouentur iuxta nota. in cle. & si principalis.

de rescript. Et hanc conclusionem in omnibus prædictis tenet Fe-

de. in contractu permutationis. ¶ Sed dubitatur de beneficijs

commendatis: nunquid possint adinuicem permutari: & maximē

vertitur dubium, quādo commenda est temporalis: vt in casu. c.

nemo. de ele. lib. vj. Fede. in dicto tractatu concludit, quod sic:

c quia commendatarij habent titulum canonicum in beneficijs

commendatis: vt no. gl. in. d. c. nemo. Sed dubito, an hoc dictum

fit verum: quia solum habentes ius in beneficijs, possunt permuta-

re: vnde. c. j. & cle. vnica. eo. ti. dicunt clericos posse beneficia sua

permutare. Et not. illud verbum, sua. Commendatarij autem nō

possunt dicere illa beneficia esse sua. Facit. l. vnica. ff. de rerū per-

mut. quæ dicit permutationem non contrahi, si ex vna parte da-

tur res aliena. Quæstio est satis dubia: sed concluderem, quod in-

terueniente autoritate illius, qui commēdauit poterit fieri per-

mutatio: secus putō cum autoritate alterius. ¶ Item dubita-

d tur de expectantibus autoritate apostolica: nunquid possunt iu-

ra sua adinuicem permutare. Conclude, quod non: quia gratiæ

sunt personales. & non excedunt casum expressum: & per conse-

quens nec personam, cui conceditur: vt in. c. cui. de præbend. lib.

vj. Item faciunt dicta iura, quæ permittunt beneficia permutari:

sed isti expectantes non dicuntur habere adhuc beneficia, licet ha-

beant ius ad beneficia consequenda. ¶ Vltimò hīc quæro, quare

fuerunt isti priuati beneficijs eorum. Ex dictis Ioan. Andr. potest

intelligi duplex intellectus. Primus, quod ideo: quia tractauerunt

de permutatione ipsorum beneficiorum. & sic tex. ibi dicit, com-

mutassent. posset exponi. i. de commutando tractassent. Vel secū-

dum eum potest secundo intelligi propriē, quod commutauerūt

illa beneficia, sicut commutauissent alias res prophanas sine au-

thoritate alicuius superioris. Iste secundus intellectus doct. est cla-

riissimus. Et ratio decidendi & priuandi fuit ambitio & vacatio,

quæ interuenit in permutatione. Nam vterq; ingressus se spōte be-

neficio alterius, sed non videtur indistinctē verus iste intellectus:

vt aliqui sint ita supini & ignorantes, q̄ credāt posse permutari

dignitates & beneficia propria autoritate. Et maximē facit: quia

si hoc fuisset verum, nō poterat esse non notorium. argu. c. quan-

to. de transla. præla. Vnde posset intelligi iste tex. quod isti inter

se tractauerunt & concluderunt contractuum permutationis certis

pactis appositis: vt fieri solet: & postmodum contulerunt se ad su-

perioem: sed non profuit autoritas superioris propter viti-

um præcedens. Nam pacto in talibus inducit simoniam, & maxi-

mē vitium ambitionis: vt in. d. c. quæsitum. Et ex hoc datur ter-

tius intellectus notabi. & sing. pro quo intellectu facit ista litera,

dum iste. B. proponeret præposituram sine conditione qualibet

resignasse: & quod post resignationem illius magistri, fuerat asse-

cutus Archidiaconatum: sed fuit conuictus de contrariio, quod

imò præstiterat consensum permutationi. Et pondera verbum

consensum. q. d. quod primò concludit permutationem cum illo

magistro: licet postmodum resignasset. Sed illa resignatio fuit fa-

cta cum pactione præcedenti: & sic simoniaca. & cum hoc limita-

primam lect. nō tamen sufficit solus tractatus: vt dixi in. d. c. quæ-

situm. sed si ultra tractatum peruenerunt ad consensum: tunc ha-

bet locum, quod hīc dicitur. & hæc lect. videtur magis verosimi-

lis. ¶ In glo. fin. ibi: aliqua sunt in pronuntiando. Non tamen neces-

sario. nam

fariò. nam in ciuili non est necesse ferre sententiam: licet possit ferri: quia confessus in iure pro condemnato habetur. l. j. C. de confess. & vide quod no. in. c. fi. eo. titu. Sed in causa criminali requiritur sententia. l. si confessus. ff. de custo. reo. De quo tamen dic, vt no. in iuribus præalleg. ¶ In fi. glo. vel dic, q̄ vera ratio prohibitionis est hæc, quòd beneficia ecclesiastica non possunt habere sine canonica institutione: vt in reg. j. de regu. iur. li. vj. quæ in permutatione autoritate propria facta non interuenit. Item notatur quædam ambitio & ingessio: quia vnus ingerit se in beneficio alterius contra. c. fi. de institut. de elect. c. qualiter. & c. per vestras. de iurepat. ¶ ¶ No. vltimò glo. in eo. quod dicit, quòd clerici æquiparantur vsurarijs. de quo vide glo. in. c. præsent. de offi. ord. lib. vj. & plenè per Ioan. de lig. in. cle. gratiæ. de rescrip. & per Archi. in. c. statutum. eo. tit. lib. vj. & plenè dixi in repetitione. c. cum esset. de testa.

SYMMARIUM.

- 1 In permutatione præbendarum, si fuit impletum ab vna parte, ab alia non potest ille, qui impleuit re ipsa, concessum repetere.
- 2 Permutatio præbendarum, licet sit prohibita: tamen tractatus habitus de permutando, non prohibetur. Nam tractatus non concludit deliberatū consensum.
- 3 Deceptis & non decipientibus iura subueniunt.
- 4 Permutatio beneficiorum facta præcedente aliquo pacto, sapit simoniā.
- 5 Renuntiatio beneficij facta, vt conferatur alicui ex consanguineis paciscentium, tanquam simoniaca non valet. Collatio beneficiorum simoniaca non valet.
- 6 Permutatio beneficiorum ex sola expedientia, & utilitate personarum, potest fieri.
- 8 Clericus, qui resignauit beneficium in manu superioris ex causa permutationis fienda cū tertio: si ille tertius noluit postea resignare: vel quia mortuus est ille, qui resignauit, restituendus est ad beneficium suum cum noua tamen prouisione.

CAP. VIII.

Vm uniuersorum.

¶ Dicit Io. An. q̄ gratiam continet. & potest summari secundum eū in ea parte, quæ continet ius hoc modo. Clerici per se sua beneficia nō permutant. vel dic latius, & sic. Si permutatio beneficiorū cōpleta est ex vna parte, & per alteram fiat quominus impleatur, restituitur pars ad suū beneficium, & secundū hoc continet ius. In prima parte Papæ narratio. In secunda gratiosa prouisio. ibi: cum igitur. ¶ Casus literalis. G. canonicus sancti Ioan. & L. clericus coeperūt inter se tractare de permutatione præbendarū suarū: quā permutationem credebāt sibi expedire. G. canonicus præbendā resignauit illi. L. dictus. L. contulit eam consanguineo suo, sed suam præbendā, sicut p̄misit noluit resignare. & sic dictus. G. spe sua frustratus remansit. Super hoc coram Leodice. Episcopo fuit diutius litigatū: tandē dictus. L. appellauit ad Papā: sed dictus. G. ad sedem apostolicam accessit: victus verò. L. nec iuit, nec misit. Dictus. G. prædicta exposuit domino Papæ. vnde super hoc scribit quibusdā, dicens: Cum ergo deceptis & non decipientibus iura subueniant: quamuis ipsi non possent de iure beneficia ecclesiastica permutare, vt simplicitati venia tribuatur: Mandamus quatenus si cōstituerit præfatum. G. taliter fuisse deceptum, cōsanguineus illius, vel alius illicitus detentator amoueatur. & præb. restitui faciant dicto. G. Ber. ¶ ¶ No. ibi: tractare coepissent. arg. pro & contra. nūquid tractatus permutationis beneficiorū possint fieri inter ipsos beneficiatos ante, quā adeant superiorem. & primò facit litera, q̄ non. Nam Papa voluit istis dare veniam, quia venia præsupponit culpam: vt in. c. nerui. xij. dist. In contrarium facit: quia Papa hīc non dānat tractatū: sed dicit, q̄ non possunt per se permutare: ergo tacitè innuit, q̄ tractare possunt. Tractatus enim non cōcludit deliberatū consensum. c. tua. de his, quæ fiunt à præla. & melius in. c. fi. de his, quæ fiunt à maio. par. ca. & hoc vltimum videtur verius. Et no. hanc literā sic intellectam. & vide quæ dixi in. c. quæsitum. s. eod. Et no. aliud arg. ex litera, q̄ clerici dicuntur permutare, quando inter se deliberant de permutando: licet postea

¶ Simplicitati. Facit ad id quod pulchrè notat Angel. in. s. & licet. in aut. de restit. in. iij. colum. q̄ rusticus deponens falsum testimonium. non debet puniri de falso: nisi apparet, q̄ ex malignitate falsum deposuisset: quia præsumitur potius ex simplicitate dixisse. & propterea debet iudex aduertere. De quo per Ioan. Andr. in. c. cum Ioan. de fi. instru.

vadant ad superiorem. Nā hæc præbenda fuit assignata, & postea collata consanguineo. permutant enim quāntum in eis est: & in hoc fuit data venia isti clerico. ¶ ¶ Vltimò no. indulgendum simplicitati rusticorum, & q̄ decipientibus non est subueniendum: sed deceptis sic. ¶ ¶ Oppo. contra literā: ex quo enim illa præbenda vacabat, licitè fuit collata consanguineo illius: ergo postea non licuit illā sibi auferri: vt in regula, factum legitimè. de reg. iur. li. vj. Sol. dicit Innocen. & alij post eum, quòd renuntiatio non tenuit, quia simoniacè facta: scilicet vt conferatur consanguineo alterius: nec etiam tenuit collatio: vt quia simoniaca. argum. j. eo. c. fi. & in. j. q. j. ordinationes. vel quia superior si erat inficius illius pacti nō intendebat isti ius conferre. item in odiū deceptoris, ne reportaret commodum de suo dolo: Papa voluit istū ad præbendam suam restitui. ¶ ¶ No. ex prædictis. & tene menti, q̄ renuntiatio facta simoniacè, non tenet. Et dicitur simoniaca, quando fit principaliter ea intentione & pacto, vt conferatur consanguineo suo: vel consanguineo paciscentis secū: vt est tex. cum gl. in. c. ex parte. el. j. s. de off. delega. & in. d. c. ordinationes. No. q̄ collatio simoniacè facta est nulla: & sic potest impetrari beneficium tanquā vacans. ¶ In gl. j. no. gl. quia nescio alibi, q̄ tractatus permutadi est prohibitus inter beneficiatos. Gof. tenet contrariū: & hoc puto verū per ea. s. dixi. Et iste tex. potius est in contrarium: quia Papa non damnat hīc tractatum, sed consensum deliberatum in permutando. ¶ ¶ In glo. ij. no. glo. iuncto tex. q̄ potest fieri permutatio beneficiorum ex sola expedientia, & utilitate personarū, nā. c. ad quæstiones. s. eod. q̄ videtur hoc probare: non loquitur in beneficijs possessis in titulum: sed iure proprietatis. hoc autem. c. loquitur in titulis beneficiorum. & vide quod dixi in. dicto. c. quæsitum. ¶ In gloss. in verbo, simplicitati. in fin. & sic vult hæc glo. quòd hoc hoc. c. in hac restitutione contineat gratiam cum de stricto iure debuisset iste priuari: vt in d. c. præcedente. & idem Innocen. & Ioan. Andr. & huic gratiæ causam dedit, ne alius reportaret commodum de sua malitia. & quia simplicitate ductus renuntiavit, quidam volunt dicere, quòd debeat intelligi, quòd contineat ius: quia permutatio non potest dici ex parte vnus tantum: hīc alter non resignauit, & permutatio fuit completa. & sic sumus extracausum. c. præcedentis. Sed in contrarium facit delictum simoniæ & ambitionis, quod ille commisit resignando beneficium suum: vt conferatur consanguineo alterius. Item consensus præstitus in permutatione fienda, productus ad actum resignationis. & ob hoc Papa dixit veniam simplicitati reddendam. Nam si legitimè omnia fuissent acta de iure, potuisset iste redire ad suū beneficium. ex quo alius nolebat renuntiare. & vide hīc quod notat Fede. confi. xlj. vbi format quæstionem de eo, qui resignauit in manibus superioris ex

Anto. Francis.

¶ Adde hoc, q̄ dicitur hic de rustico deponente falsum: an præsumatur ex dolo, vel ex simplicitate. vide Angel. in authent. de testi. in. s. & licet. in. ij. colum. vbi dicit, q̄ nō punitur de falso. Quod intelligerem, quando per errorem deposuisset: aliās secus. Vide vltimò doctrinam Ioā. An. hic alle. Bald. in. l. scriptura. in vlti. col. C. de fi. instru. vbi dicit, q̄ rusticis & foeminis cōtrahentibus sibi in testimonijs non paritur. Non em̄ excusatur rusticus à vero dolo: licet excusetur à dolo præsumpto: vt per Bald. no. post gloss. in. l. cum allegas. in. iij. op. C. viur. & vide Bal. in rub. C. de rerum permut. in vers. itē quare. vbi dicit, q̄ rusticus præsumitur se obligare ex quadam simplicitate, etiam si obligetur per iurium: à quo tanquā captiolo debet per Episcopum facile abolui: quod maxime forsan procedit in rusticis. onō sagace: vt per glo. & Bar. in. l. si quis in tantam. in. iij. colū. C. vnde vi. & ibi etiam per Bal. in. j. colum. & per Alexā. in. l. iustē. ff. de acquir. poss.

SEB. SAPIA.

¶ Simplicitati. In quibus rustici excusentur, tradit Bal. in. l. quicunq; ver. xij. nota. C. de ser. fug. Deci. in. c. super literis. colū. ij. in gl. in ver. simplicitatem. s. de rescrip. & las. in. l. iuris. C. qui admit. ¶ Et vide. Et ad. de Anto. de butr. in. c. prox. præcedente.

¶ Ad idem vide Fed. in tract. per. mutationis bene. fic. qd. x. & quod no. do. in. c. j. de re rum permut. in. vj. ver. quid si ex per mutantibus.

- a ¶ Nescio alibi. Adde Old. consi. cccxxxij. vbi et dicit, qd Papa committendo causam monacho, videtur secum dispensare. Antoni. Francisc. ¶ An monacho possit causa committi. vide Spe. in tit. de deleg. in. §. viij. ver. nunquid ergo monacho. & ibi per Bal. in addi. in ver. simplici monacho. & vide glo. in. c. cu olim. de priuile. & vide Card. in cle. pe. in xvij. q. de rescrip. vbi concluditur, qd sic, qd Pa. ex certa scientia committit: quia tunc videtur secum dispensare & derogare dispositioni. c. statutum. de rescrip. in. vj. & Card. in cle. ij. de procu. dixi qd monachus delegatus. Pape potest subdelegare. & vide Card. in cle. ij. in xvj. q. de rescrip.
- b ¶ Dicitur ex eo. & idem no. ipse Abbas Panor. in. c. inter dilectos. per il. lū text. in. ij. col. post medi. s. de fi. instr. vbi omnino vide post ipsum per me addita.

SEE. SAPIA.

- c ¶ Laicus. An laicus possit se liberare a solutione decimarum: latissime tradit Felin. in. c. causam q. in prin. s. de rescrip. Bart. vero. in tract. fer. vrb. predi. c. ix.
- d ¶ Insinuatione. Adde, qd dispositio huius decretalis non extenditur ad colonias rusticorum, secundum Ray. in sum. de de. ci. vltra medi. ver. si. de fundo. dico.

causa permutationis fienda cum tertio: qui quidem tertius noluit postea resignare: vel morte praeuentus est. & concludit hunc restituendum de iure ad beneficium suum: non tamen redhibuit sine noua provisione: quia beneficium vere vacauit ex hac resignatione: vt no. in. c. si propter. de rescri. lib. vj. & in. c. vnico. eo. titu. lib. vj. contineret ergo ius, si nullum praecessisset pactum in paciscendo, & resignando.

SYMMARIUM.

1 Permutatio de spiritualibus ad temporalia est prohibita.

2 Commissio, vel delegatio causae, si est facta alicui sub nomine dignitatis residenti in aliquo loco: ille commissarius, vel delegatus potest de causa cognoscere in loco residentiae.

Commissio causae facta alicui sub nomine dignitatis, non expresso loco, vbi residet: debet commissarius in loco, vbi habet dictam dignitatem cognoscere.

3 Arbitrium & omne id, quod habet in se vitium simoniae, est ipso iure nullum.

Dictio ex eo: denotat causam immediatam: dictio ob id: denotat causam mediatam & remotam.

4 Ius decimandi est quid spirituale: nec potest concedi in perpetuum: sed ad tempus, sic: ex ratione, de qua hic. Decimae sunt de iure diuino: quia Deus ipse sibi reseruauit in signum vniuersalis dominij.

5 Si fuerit datus fundus vni ecclesiae, vt ipsa aleret dātem in vita sua: licet ille fundus casmate perierit, adhuc ecclesia tenetur ab alendum.

CAP. IX.

Hibita. ¶ Spirituale cum temporali permuta-

ri non pot. In prima facti narratio. In secunda diffinitionis commissio. ibi: quocirca. ¶ Casus literalis. Inter Abbatem & conuentum sancti Martini de Pannonia, ex vna parte: & Praepositum Albaneum ex altera: super quibusdam decimis quaestio vertebatur. causa super hoc commissa fuit cuidam Capellano domini Papae in vngaria commoranti. Tandem super quaestione illa compromissum fuit vtrinque in dictum capellanum & magistrum. M. tamquam in arbitros, qui taliter arbitrati fuerunt: qd si dictus Praepositus obtinere posset a rege vngariae decem milia solidorum regalium concedi monasterio praedicto: monachi cessarent a petitione decimarum. Monachi dubitantes forsitan, an talis permutatio valeret, significauerunt hoc domino Papae: vnde mandauit quibusdam quatenus si constiterit de praemissis tale arbitrium decernant irritum & inane: & quicquid secutum est ex eo, vel ob id: cum permutatio de spiritualibus ad temporalia sit inhabita. Bern. ¶ Nota. j. ex text. nostro plura. Et primo ibi, tunc in vngaria commorantem. pro literis apostolicis quae impetrantur a residentibus in studio. & decre. nonnulli. de rescrip. praecessit ista, vt patet: quia ista fuit Gregorij authoris huius compilationis: & illa fuit praedecessoris. Sic colligit Ioan. and. hic: sed non declarat se ad quam utilitatem hoc colligit. Sed dic, qd Ioan. And. voluit hoc singulariter qd vbi commissio fit per Papam alicui expresso nomine, suae dignitatis faciendo mentionem, quod residet in alio loco: tunc potest commissarius co-

gnoscere in loco residentiae: quemadmodum contingit hic in eo, quod cognoscit iste in vngaria: licet non esset vngarus: sed fuerit facta mentio de residentia in vngaria. Secus vbi non fieret mentio de residentia: quia tunc commissio videtur facta in loco dignitatis expressae: nec extra illam dioecesim posset cognoscere de illa causa: vt in. c. statutum. §. in nullo. de rescrip. lib. vj. pone exemplum. Episcopus grossetanus residet Senis. committitur sibi causa, non facta mentione de residentia: non poterit cognoscere extra dioecesim Grossetanensem: quia in dubio non videtur deputatus extra locum suae dioecesis, vel dignitatis: secus si fecit mentionem de sua residentia. & no. perpetuo, quia nescio alibi. ¶ Not. ij. qd arbitrium videtur quidam contractus: vt in aut. vt dif. iudi. vnde quemadmodum non potest per viam contractus dari temporale pro spirituali: ita nec per viam arbitrij: vt hic. Vnde Papa appellat hic permutationem: licet hoc processisset ex dispositione arbitratorum. ¶ ¶ Vltimo no. qd arbitrium continens in se vitium simoniae, ipso iure est nullum. & potest, qd omne quod procedit ex eo, vel ob id, est irritum. & dictio ex eo, denotat causam propinquam immediatam: dictio vero ob id: denotat causam mediatam & remotam. Quod nota prostatutis: & vide in l. liberorum. ff. de verb. signi. & ibi per Bar. ¶ ¶ In glo. fi. in fi. no. gl. Et ratio decidendi est, qd ius decimandi est spirituale: ideo non recipit estimationem: & per consequens non potest commutari cum temporali. Item Deus reseruauit sibi decimas in signum vniuersalis dominij. c. tuam. de deci. non potest ergo laicus, vel alius se eximere ab hac recognitione. Dicit tamen Bar. brix. in dominicali. q. xlix. quod ad tempus, puta decennium, valeret istud pactum, etiam si res tradita ecclesiae casmate periret: Sed tu dic, qd toleratur pactum: quia videtur initum potius super fructibus, quam super iure decimandi. Nam videmus, qd pro fructibus praeteritis potest dari aliquid temporale. c. vt super. de reb. ecclesiasti. non alien. Hinc est, quod locari possunt. c. vestra. de locato. quia fructus sunt quid temporale. Sed quando fit pactum in perpetuum: tunc videtur initum super iure decimandi, quod est spirituale: ideo fieri non potest, vt hic: & in. c. omnes decimae. xvj. q. vij. ¶ ¶ Et facit, quod dixi si res data pro decimis perit casmate ad. q. quidam non multum abundans alicui loco pio certum fundum dedit cum pacto: vt aleretur a loco pio toto tempore vitae suae. demum fundus perit casmate: nunquid debeat habere alimenta? & dic, quod sic: quia proprietas transfuit in locum pium, & sic dandum cessit sibi, & non aliter. & expressè hoc concludit Cyn. in l. ij. C. de iure emphi.

De feudis

Rubrica.

¶ Supra visum est de quibusdam contractibus, quibus rerum dominia transferuntur: sed quia per infeudationem transfertur vtile in vasallum, directo remanente apud dominum: & sic est species cuiusdam alienationis: idcirco post Rubricas praecedentes, subiicitur ista &c.

SYMMARIUM.

- 1 Feudum si fuerit datum in pignus domino directo non computantur fructus in sortem, siue dominus fuerit laicus, siue ecclesiasticus.
- 2 Mutuum potest inire ecclesia. & pro eo pignus capere, etiam cessante utilitate ecclesiae, dummodo insit necessitas illius, qui exigit mutuum.
- 3 Vasallus ecclesiae tenetur reddere fidelitatem, & ecclesiae, & eius praetato.
- 4 Vasallus & emphiteota, & similes, non possunt feudum, vel emphiteosim renuntiare: vt se liberent a seruitio sine expressa licentia dominorum.

CAP. I.

Insinuatione. ¶ Si dominus a va-

sallo recepit feudum in pignus, abstinendo ab eius seruitio, non tenetur computare fructus in sortem. h. d. secundum communem intellectum. & est casus singularis, qui alibi non legitur. Primo dictum. Secundo limitatio. ibi: ita videlicet. ¶ Casus litera. Episcopus Mariensis recipit in pignus quasdam possessiones ab M. pro quadam pecuniae quantitate, quam mutuauit eidem, quas dictus M. ab ecclesia Mari. tenebat in feudum. queritur

quaritur vtrum Episco. licite possit retinere gageria prae dictam fructibus nō cōputatis in sorte, quādiu sorte restituerit totā. Respōdet Papa vt litera. Bern. ¶ No. j. quod pignus pōt consistere in re propria eius, cuius dominiū vtile ad aliū pertinet. & constituet ius pignoris respectu illi⁹ vtilis domini: quod nō est propriū ipsi us domini, sed vasalli. ¶ Not. ij. ¶ quod ecclesia potest contrahere pignus seu inire contractum pignoris, comprastando eius pecuniam. quod quidam asserunt, si hoc redundat in vtilitatem ecclesie: quasi cessante vtilitate nō debeat hunc contractum inire. xij. quāstione. ij. c. sine exceptione. Quod non admitto, vbi debitum contrahitur propter necessitatem debitoris: quia fortius ecclesia, quā laici tenetur subuenire indigentibus. argu. xij. qō. ij. in. c. sicut omnino. & xvj. q. j. in. c. fi. & in euange. Mutuū dantes, nil inde sperātes. & in. c. consuluit j. de vsur. ¶ Tertiō no. ibi: tibi & ecclesiae tuae. q. vasallus eccle. cathedralis tenetur ad fidelitatē, & ad seruitiū nō solū ecclesie, sed ipsi praelato. facit. c. cū tibi. de verb. signi. ¶ Et not. quod ecclesia potest dici praelati: & hoc ratioe iuris, qd̄ habet in ea, vt patet ibi: ecclesiae suae. Ad idē. c. si absenti. de praebe. li. vj. non est ergo praelatus simplex procurator. & vide bo. gl. v. q. iij. c. fi. ¶ Vltimō no. ibi: a seruitio. q. vasallus debet dño seruitiū ratione feudi. & quale sit istud seruitiū. Dic primō inspiciendum quod fuit conuentū in cōcessione feudi. Secundō recurre ad bon. stex. xij. q. in. c. de forma. cū ibi notatis. ¶ An autem possit vasallus renuntiare feudo, & se liberare ab hoc seruitio. concludo, q. nō inuito do. argu. opti. in. l. Imperator in. j. de leg. ij. & in. l. sicut. C. de actio. & obli. facit. c. de preca. s. de prec. Nā isti contracti fiunt gratia vtriusq. ideo nō possunt dissolui, nisi vtriusq. interueniente consensu. & ita aliās fuit defacto determinatū. Idem dic in contractu emphiteotico, seu liuellario cōsimili ratione. ¶ In gl. ij. ibi: vt res illa citius perueniat ad ecclesiam. sentit gl. per hęc verba q. speciale inducitur per istū tex. in fauorē ecclesiae: & sic non pcederet in laico recipiente feudū in pignus a vasallo. Et hanc lectū fenserunt alij extra glo. vt ponit hīc Abb. dicēs q. in odium feodorum, quae constituuntur gratis ex rebus ecclesiae, seu cum modico seruitio, fuit hoc inductum, vt sic citius ipsa bona feodalia redirent ad ecclesiam. Sed hęc lect. non est bona, nec tuta: quia si feudū fuit legitime concessum, nō debet cōmitti prauitas vsurarū vt ecclesia citius recuperet illa bona. Nā pro vita alterius nō est vsura cōmittēda vt in. c. super eo. de vsur. ergo multō minus pro recuperandis bonis legitime concessis. ¶ Alij intelligunt. & est secūda lectura, in rusticis, qui colūt possessiones eccle. impenso tanto seruitio, quod fructus in nullo, vel parū excedūt. Sed hęc lec. diuinat & maximē, quia tex. iste facit mentionē de seruitio: nec distinguit quale sit. ¶ Tertia lect. quod procedit quando hoc fuit conuentū inter eos a principio. quae etiā non est bona: quia nō valet conuentio, vt vsura soluatur: vt. c. debitores. de iureiur. ¶ Quarta lect. se cūdū Phi. quod in fauorem eccl. fuit hoc introductū. quod placet duplici ratione. Primō, quia tex. dicit declaramus: & sic non ponit ius nouū. Itē quia fortius ecclesia abstinere debet a contractu vsurarum quā alij: maximā propter bonū exēplū. ¶ Quinta lect. ponit Hosti. intelligendo generaliter, quod hoc procedit ex natura feudi. Nam cū dominiū directū remanserit penes dominum, si vtile reuertitur ad eum ex voluntate vasalli pignorantis, consolidatur ipsum dominiū vtile cum ipsa proprietate. vnde nō dicitur percipere fructus ex aliena re, sed ex propria. Nam vasallus interim liberatur ab obligatiōe q. domino tenet. Dissoluit ergo interim, seu suspēdit obligatio inter eos contracta. Et ratio hęc facit, vt sit idem in laico: & hęc lect. est communior. Nam aliā aut diuinant, aut impropriant tex. Sic etiam diuinat alia lect. quā fenserunt quidam per. c. j. de vsur. in fi. dicētes, quod loquitur in feudo iniuste detento: sed vt dixi ex litera hoc colligi non potest: licet lectura in se sit vera, per illud. c. j. ¶ In fi. gl. hoc intellige dño cōtradiciente. nā secundū Hosti. si dominus recipit interim seruitiū, tacite videtur renūtiare huic iuri, nisi protestetur. arg. l. ij. de. C. de iure do. impe. & in. c. cum. M. de consi.

SVMMARIUM.

1. Iuramentum de non infeudando, non obstat, quin aliquo casu possit res infeudari. 3.

2. Feudum personale reuertitur ad dominum directum mortuo vasallo, vel si acceperit pro se & filiis masculis: femina verò non succedit, nisi expresse dicatur.

3. Iuramentum de non infeudando Roma. ponti. incon-sulto, comprehendit res, quarum ecclesia habet vtrunque dominiū, non autem res infeudatas vel emphiteoticarias: si aliquo casu, vel tempore reuertantur.

4. Vasallus alienans feudum ipso facto tale fundum reuertitur ad dominū, etiam quod acquisierit pro se & filiis. s. intellige. vt j. nu. 6. 7.

7. Feudum potest dari in dotem in vita feudatarij. Vasallus potest alienare feudum, quod habet in perpetuum, sed non feudum temporale.

7. Vasallus perdit illam partem feudi, quam alienauit, licet maiorem.

Alienatione prohibita, censetur prohibita datio in pignus.

8. Ius accrescendi, non habet locum in feudis, neque in emphiteosi, nisi expresse fuerit dictum.

9. Feudum acquisitum pro se & filiis, an perdat propter delictum patris: etiam respectu filiorum. Delictum vnius, an & quando noceat alijs.

Feudum, an veniat in publicatione bonorum vel remaneat penes descendentes, vel consanguineos illius, cuius bona sunt publicata.

Inspatrons, an publicetur publicatis bonis alicuius delinquentis.

Iudex secularis, an possit priuare laicum iure patronatus ecclesiae.

10. Vasallus alienans irrequisito domino adiecta clausula, salvo iure domini, adhuc perdit feudum.

11. Liber feudorum est approbatus.

O A P. I I.

d. X parte. ¶ Ponit tres casus, in quib⁹ nō obstante iuramento de nō infeudando potest Episcopus antiquū feudū ad ecclesiam reuersum nouo vasallo cōcedere. & est casus not. interpretans iuramētū de nō alienādo. cōis diuis. Secūda ibi: in primo.

¶ Casus literalis. Archieps Mediola. fecit tres qōnes dño Papae. vasallus ecclesiae decessit: feudū, quod ab ecclesia tenebat deuolutū est ad ipsum quā fuit vtrū feudū illud liceat alij dare nō obstat iuramēto, quo tenet nō infeudare de nouo Roma. Pontifi. incon-sulto. Secundō q̄ fuit ecce vasallus alienauit feudū, quod ab ecclesia tenebat sine licētia dñi: & sic amisit feudū: vtrū possit filiū illius, vel cōsanguineū, vel confortē eiusdē feudi inuestire de illo. Tertia q. talis est: vasallus eccle. alienauit feudū, q̄nōd ab ecclesia tenebat: ecclesia nō pōt feudū illud de facili recuperare: q̄ fuit vtrū feudū illud pos-

sit alicui concedere, qui & illud recuperet & ab ecclesia recognoscat. Ad quālibet q̄stionū respōdet q. licite feudū illud cōcedi pōt. Bern.

2. ¶ No. j. q. p mortē vasalli feudū reuertit ad dñm. quod intellige, q̄n feudū fuit psonale vel q̄n fuit cōcessum sibi & filiis, & morit nō reli-

ctis filiis mascul. nā femina nisi expresse sit dictū, nō succedit in feudū: vt. x. co. de succe. feu. c. j. ¶ Not. secūdō & tene mēti, q. iuramētū

præstitū a plato de nō alienādo Roma. Pōtifi cō incōsulto: refert dūtaxat ad res, quae sunt de-

mensa ecclesi. i. ad eas res, quarum dñiū directū & vtile est penes ecclesiam: non autem ad

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

bona feudataria, vel emphiteotiarum. Nam si

SEB. SAPIA.

a. ¶ Vasallus. In hoc vide Fel. in. c. quae in ecclesiarum. co. xxv. ver. in ea. gl. l. interdū. s. de con-

b. ¶ Determinatū. Adde, q. vasallus possit feudo renūtiare. d. Car. consi. cxxij. Ro. consi. clxxvij.

c. ¶ Cōmunior. Ad de Ro. singu. suis. fo. xj.

SEB. SAPIA.

c. ¶ Cōior. vide Io. And. post. Hosti. in. c. j. de vsur. & ibi an dispositio istius tex. habeat locū in emphiteo-

ta.

d. ¶ Ex parte. Iste tex. in suo primo. dicto limitatur nō tāter, & signāter per istū in. c. cū super in. iij. col. s. de re. ecc. non ali. Itē istū tex. vide mirabiliter limitatū in rescripto audito. rui. in vli. feu. in. v. q. idē vult gl. Ioā. in. c. Achatu. xx. iij. quāstione. j.

SEB. SAPIA.

c. ¶ Quod iuramen-tū. Idē tenet An. in. l. nō est nouū. in. j. col. ff. de legi. & Abbas in. c. per tuas. per illū tex. j. de do. Refert & sequit do. Ia. in. c. j. col. iij. ver. re. deundo ad notabi-

le. qui feudū dare pos. in vli. feu.

¶ Feudataria. Ad de Cal. cōf. xj. hoc

titulo.

Cap. Ex parte. Panor. super Tertio Decre.

a ¶ In dotem. Adde do. Car. cōf. l. xliij. & xcij. Ro. cōf. l. cclvij. & an possit dari in solutum propter debitum vasalli. per Are. cōf. l. iij. & ibi an possit pignori: de quo per Alexan. cōf. l. iij. lib. Anto. Fran. ¶ An feudū possit dari in dotem, vide Specu. in ti. de loca. in. §. nunc aliqua. in ver. ccxcij. & vide Bal. in. c. j. in. §. qualiter olim feu. po. alien. in vli. feud. & in. c. j. quādo mari. suc. ce. in feu. & in. c. j. de prohi. feu. alie. per Fed. vbi cōcluditur qd nō. de quo etiam per Bart. & Imol. in. l. v. usufru. ff. sol. matr. pōt tamē pro dote obligari secundū Bal. in. c. j. in. §. rursus. de cō. inuest. & vide etiā Bald. in. c. j. in. §. donare. qualiter olim feud. pōt. alie. vbi ponit, an possit obligari p donatione ppter nuptias, nec pōt pignori: vt in. c. j. in. §. quauis. de inue. de re. alie. fac. & vide Ioā. An. in addi. Spe. in tit. de loca. in ver. exc.

b ¶ In dotē. De hoc art. vide multa allegata p Fe. in. c. quē in ecclesiā. colū. iij. vel in ea gl. s. de cōstit. mod. in auz. res q. C. com. de de. ¶ Ius accrescendi. Adde Alex. cōf. l. xxx. j. li. & cōf. c. j. ¶ Et eo casu, quo filius pōt priuari, si dñs nūquā aliqd dicit patri, filio pōt ea non poterit obijcere feloniam: vt dicit gl. fi. in. l. fi. C. de reuo. do. Sed si dñs nūquā obiecit feloniam vasallo, nūquid hæres eius poterit obijcere: dicitur qd nō. gl. est in. l. oino. C. de in. ofte. & idē dicit. d. Ant. post gl. & doc. in. c. fi. in. l. j. de do. & q. hic pōtā vide per gl. & Bald. in. c. j. quæ sue. cā bñfi. amit. Bal. in. c. j. si de in. ueli. sue. lis inter do. & va. & vide Bald. in. l. j. C. per quas perso. gl. off. in. l. cum à socero. C. de iur. do. & vide omnino gl. & d. Bndi. in. l. adoptiuū. in fi. C. de in. ius vo. post gl. Bart. & Ang. in. l. fi. C. de li. causa. & in. l. presbyteri. C. de epi. & cle. & in. l. j. C. de bo. li. & in. l. j. C. de lib. & eorum lib. & in. l. qui se patris. in. viij. col. cum seq. C. unde libe.

c ¶ Ob delictum patris. Vide ad hæc Alex. in cōf. l. x. colum. iij. in. iij. volu. vbi dicit, quod si vasallus fuit priuatus feudo propter ingratitudinem, deuoluitur feudum ad dominum in præiudicium successorum vasalli.

d ¶ Saluo iure. adde Alex. cōf. l. iij. j. li.

e ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

f ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

g ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

h ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

i ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

k ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

l ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

m ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

n ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

o ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

p ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

q ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

r ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

s ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

t ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

u ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

v ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

w ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

x ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

y ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

z ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

aa ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

ab ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

ac ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

ad ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

ae ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

af ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

ag ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

ah ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

ai ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

aj ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

ista bona reuertantur ad ecclesiam potest prælatu de nouo alicui cōcedere: non obstante iuramento de non alienando: quia non videtur noua alienatio, ex quo à principio fuit sancitum: vt illa bona darentur in emphyteosim, vel feudum. & tota die allegatur iste text. vide quod dixi in. c. super. de reb. ecclesi. non alie. & hoc iuramentū cōiter hodie præstāt Episcopi & Abbates Romano pontifici. & vide quod no. in. c. final. de eccl. edific. ¶ Not. iij. quod vasallo alienate feudū, redit feudū ipso facto ad dñm. Cadit ergo vasallus ipso facto à iure suo: vnde nō requiritur alia sententia. Pro hoc tex. ibi: *dum permittit Episcopo alteri illud feudū concedere sine noua priuatione.* quod clarius sentiunt doc. hñc. ¶ Itē no. quod priuato vasallo propter delictum suum non inhabilitat filium, vel consanguineum suum ad illud feudū consequendum. Et facit iste tex. optimē in ar. quod delictum patris nocet filio in feudo perdendo. Vnde hñc est opus in filio noua cōcessione: sed de hoc infra latius dicam. ¶ No. vltimum casum, in quo licet cedere iura sua potentiori. Nam ecclesia non valens per se recuperare feudum in manibus potentum: potest concedere alteri potentiori, vt ipse recuperet. & ipse habeat in feudum. Et inducitur hoc ad quæstionem: nunquid de rebus nō feudalibus sic inuasis ab aliquo, vt per prælatum recuperari non possint, ecclesia possit concedere feudum: maximē si iurauit non alienare? Ioannes And. consuluit, quod non. Nam si diceretur oppositum, de facili posset committi fraus: quia prælatu volens consanguineo, vel amico rem in feudum concedere, permetteret rem illam inuadi ab aliquo potenti: vt sic postea occasione sumpta possit infeudare: vt illam recuperet. Nam fraudibus via aperienda non est. capitul. quanto. de diuort. Procedit ergo quæstio terra huius capitul. in rebus feudalibus tantum. ¶ In glo. j. in fi. no. glos. in eo, quod dicit feudum posse dari in dotē, in vita feudatarij. & vide circa hoc not. in. c. quæ in ecclesiā. de constitut. Et inquantū glossa dicit generaliter feudum alienari non posse: dicit Hostien. hoc verum in feudo temporali: secus in feudo perpetuo: quia illud potest alienari, & pro mortuario ecclesiæ donari. c. fin. de rebus eccle. non alien. vide per eum in summa. de immu. eccle. §. in quantum. versi.

¶ Bald. in. l. j. C. per quas perso. gl. off. in. l. cum à socero. C. de iur. do. & vide omnino gl. & d. Bndi. in. l. adoptiuū. in fi. C. de in. ius vo. post gl. Bart. & Ang. in. l. fi. C. de li. causa. & in. l. presbyteri. C. de epi. & cle. & in. l. j. C. de bo. li. & in. l. j. C. de lib. & eorum lib. & in. l. qui se patris. in. viij. col. cum seq. C. unde libe.

¶ Ob delictum patris. Vide ad hæc Alex. in cōf. l. x. colum. iij. in. iij. volu. vbi dicit, quod si vasallus fuit priuatus feudo propter ingratitudinem, deuoluitur feudum ad dominum in præiudicium successorum vasalli.

¶ Saluo iure. adde Alex. cōf. l. iij. j. li.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ro. in fin. cccxcij. incip. tu habes, quod vasallus. in fin. final. colum. penul. C. de iur. emphi. & in. l. non solum. §. morte. col. antep. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in ecclesiā. colum. xxx. §. de cōf. l.

sed nec. Et no. hoc dictum: quia non reperio ab aliquo hoc reprobatum. ¶ In gl. ij. ibi: *perdit feudum.* Dicit Ioan. An. & bene, qd solum perdit illam partem, quam alienat, licet alienauerit maiorem partem feudi. x. colla. de prohibita feudi alienatione. §. imperialē. & in titulo de Vasall qui contra conf. Loth. c. j. Et no. gl. in quantum dicit, qd non potest vasallus feudum pignori dare. Facit pro hoc: quia res quæ prohibetur alienari, nō potest regulariter pignori. l. fi. C. de reb. eccl. non alienā. per Car. in. l. in quorum. ff. de pigno. quia per constitutionem pignoris de facili peruenitur ad distractionem rei. l. ij. C. de iure do. impe. Ideo prohibita alienatione prohibetur pignus: sicut prohibito matrimonio prohibentur spōsalia, per quæ peruenit ad matrimoniū. l. oratio. ff. de spōs. ¶ In gl. in ver. *confortem.* ibi: *iure accrescendi.* pondera gl. vult ergo gl. qd in iure feudali habeat locum ius accrescendi: vt si feudū pariter conceditur duobus, si ius extinguitur in aliquo casu in persona vnus, non reuertatur ad dominum: sed accrescat alteri socio. Eadem ratione si hoc esset verum: idē diceremus in iure emphyteoti co: sed hoc cōmuniter non tenetur: nisi fuisset expressum in cōcessione feudi: vt in. x. colla. c. j. ver. quid etiam. & vide per Bar. ff. de ver. ob. in. l. fi. mihi. vbi generaliter tractat, an & quando in cōtractibus habeat locū ius accrescendi. Et regula est, qd non habet locum, vt ibi: & in Spe. de loc. §. nunc aliqua. ver. nono. & ad istū tex. dico, qd potius facit in oppositum. Nā hñc nō quærebatur, vtrum dominus deberet inuestire consortē: sed vtrū posset, quia delictū vnus videbatur nocere reliquo: sed contrarium hñc deciditur. vn de pondera: qd in solutiōe huius. q. tex. non facit mentionē de confortē: sed solum dicit, qd potest inuestire filiū, vel consanguineū alie nantis. ¶ In gl. fi. in fi. de hac. q. nunquid ob delictū patris filius perdat feudū, si tale fuit delictū, propter quod pater perdidit feudū: dicit Gof. standū cōsuetudinibus locorū, & cōstitutiōibus feudorū. Dy. in regula, nō debet, de reg. iu. li. vj. dicit, qd aut feudū paternum primò habet originem in personam patris: & filius priatur iure feudi. Aut est à genere vltiori: & tunc secus. Et cum hac opi. transit hñc Ioan. An. & do. Anto. & vide plenē per Bar. in l. eum. ff. de interdi. & releg. & in. l. iurisiurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib. Vbi in effectu sic distinguit, qd aut pater commisit delictū, propter quod directē venit priuatus feudo: vt quia alienauit feudum, vel cōmisit delictum cōtra tenorē iuramenti: & tunc nocet filio, etiam si processit à genere vltiori: ar. in. l. j. ff. si quis ali. test. prohib. & in. l. cū ratio. ff. de bo. proscript. Vbi patet, qd delictū vnus nocet omnibus proximiorib⁹, qui sunt inferioris gradus. vnde si quis interfecit consanguineū, cui debet succedere ab intestato, si scus occupat hæreditatē: nec veniūt alij cōsanguinei, qui sunt inferiores in gradu: vt in. d. l. cū ratio. & quod ibi no. Si autem nō est tale delictum, propter quod dominus directē priatur feudo: sed per quādam consequentiam: puta, quia est damnatus ob aliquod maleficiū. ita, qd bona veniunt publicanda: & tunc procedit distinctio Dy. Nam si feudum est paternum, nocet filio: secus si à genere vltiori. & pro hoc optimē facit tex. in. d. l. cum ratio. ff. de interdi. & releg. Et not. quia eadē quæstio potest formari in iure patronatus, nunquid publicatis omnibus bonis perdant filij iurpatronatus, quod descendit à suis antiquioribus: vide glo. not. xvj. q. vij. filijs, vel nepotibus. quæ tractat: nunquid iudex secularis possit priuare laicum iure patronatus ecclesiæ: & nunquid veniat cū vniuersali publicatione bonorum. Vide etiā bo. gl. in. c. satis peruersum. lvj. dist. quæ dicit, qd licet pater commiserit crimen læsæ maiestatis, ex quo filij efficiuntur infames. l. si quis. C. ad leg. Iuli. maiestat. & vj. q. j. si quis cum militibus. filij tamen non incidunt in infamiam: & per cōsequens nō debent perdere bona. quod no. ¶ Vltimò hic quæro, de quæstione quotidiana. Pone vasallus alienauit feudum irrequisito domino: sed apposuit clausulam, saluo iure domini: nunquid sit locus huic cap. vt nihilominus perdat feudum. De hoc per Bal. x. colum. quæ sit causa beneficij amit. c. j. vbi concludit, quod sic: quia factum subsequens est contrariū protestatiōi. c. eā te. de iure iur. & quod ibi no. Secus dicit, si adiecisset hæc verba: qd aliter, vel alio modo alienare non intendit. quod no. operantur ergo hæc verba, qd domino cōtradiciente nō videatur facta alienatio. ¶ Ex omnibus prædictis in gl. inferitur ad. q. nunquid liber feudo sit approbatus: quæ. q. multū latē psequit hñc Ioan. An.

b ¶ Et nihil. Vide omnino de libris Hippocratis, Aristotelis, vel aliorum gentilium late in repertorio auditorum in verbo, scriptura in ultima questione. & per Bald. in l. j. in. vj. colum. & ibi doctores. ff. solut. matri. & vide in eodem repertorio. in verbo. lex. in quaestio. inc. lex, licet sit canonizata. ubi ponit de libro Decretorum, & de magistro sententiarum: & de libr. qui nunc appellatur Pontificale. Et quid de isto libro Pontificali, & quid de arbore consanguinitatis & affinitatis

Ator. ¶ Breue est, & po-
test per alia verba sic
summarī. Liber homo non potest
pignori dari. vel sic. Liber homo pro
pignori dari non debet, etiam si non habet,
potest constitui ius pignoris: & si
non recipiet hominem in pignus,
tamen, & alimentorum quantitatem
habere, ac etiam relegatur in authent.
i. in. §. quia. ¶ † Nota. ij. à con-

an sint authenticæ, vide per gloss. in ver. pontificalis. in cle. j. de iureiurâ. Quid de constitu- tiõib⁹, seu legib⁹ Lōgobardorum, de quibus multo- ties in iure dicit se vidisse domi. Bar- tolus de Bellen. & hoc: q̄ vidit eas ve- nales Bononiæ, q̄ fuerunt do. Io. de 2 Ana. an sint ap- bata. vide per do. Anto. post Inn. in c. Raynūti⁹. in. iij. col. j. de test. Quid de dictis sanctõrū patrū, de scriptura noui, vel veteris a testi. vide gloss. xx. dif. c. de libellis. & q̄d' no. d. Abb. Pa- nor. in. c. qualiter. el. ij. de accu. circa princip. Quid de dictis pphetarū, an eis sit stādum? dic q̄ sic, sed p̄m gl. in ver. abnocta- re. in. l. illud. ff. de offi. præf.

SEB. SAPIA.

a ¶ Nā hoc pactū. contrariū sentit Fe- li. in. c. ex rescripto col. ij. ver. sed con- tra hanc fallētiā. & ver. fallit. iij. s. de iureiur. & Matth. in no. cix. inci. no. casum quotidiana- nū. & Ale. & Ias. in. l. pleriq. ff. de in ius voc. vbi plu- ra, q̄ quis potest personaliter capi. b ¶ Et dicit Bald. in l. quisq. j. C. de e- pi. & de. quod verū est, q̄ pōt poni in cōpedibus: nisi ipe scriptor venisset in dignitate, ita q̄ nō deceret eū scri- bere. Datur exem- plū in quodā scri- ptore, q̄ Bononiæ effectus est rector medicorum. Et q̄ scriptor, q̄ renuit scribere opus in- ceptū possit reti- neri in cōpedibus: tenet etiam Bald. in. s. fi. insti. de act. Quid autem in scriptore: qui pro- misit scribere li- brum: postea in- 3 greditur religio- nem. vide Inno. in c. j. de obl. ad ratio- ci. & gl. in. c. præ- terea. iij. diff. & d. Anto. hic. Et adde p̄ scriptoribus, q̄ scriptor pōt reti-

trario sensu, quod si debitor habet in facultati- bus unde possit soluere, non debet carcera- ri: sed debet iudex executionē facere in bonis suis. Pro hoc. nam vidimus, quod pro debito non extenditur manus primò ad bona immo- bilia: sed primò ad mobilia: secundò ad immo- bilia: tertio ad nomina debitorum: vt. l. à diuo Pio. ff. de iudi. ergo multò fortius non debent prius extendi manus ad capturā personæ. pro hoc tex. bonus cū gl. in. l. iij. s. tutores. ff. de su- spec. tuto. & ibi per Bar. licet statuta municipalia in multis locis aliter prouideant. ¶ Et maxime versatur dubiū: nūquid debitor pos- sit se obligare ad carceres renūtiando benefi- cio cessionis? de quo vide per Specu. insti. de renun. & conclu. s. j. ver. item est beneficium. vbi tenet quod non: licet alij contrā: sed pri- mam partem sequitur Bart. in. l. alia. s. elegāter ff. sol. mat. Nam hoc pactum videtur contra bonos mores, & inducere quandam seruitutē. ¶ Ex quo posset inferri, quod etiam iuramen- tum non obligaret hoc casu. ar. in reg. non est obligatorium. li. vj. licet in casu iuramenti Fe- dericus contrarium tenuit consil. lvij. motus per illa iura generalia. de iureiuran. ca. cum cō- tingat. & c. debitores. & cap. ij. de pactis. li. vj. nisi paupertas esset euidens tempore contra- ctus secundum eum: sed prima pars videtur ve- rior, & equior. De quo tamen dicendum, vt no. in. d. c. cum contingat. & tenet Specu. in. d. loco scriptorem suspectum de fuga, qui obli- gavit se ad scribendum certum librum posse capi: & in compendibus seu carcere recludi & sic cogatur iste perficere, quod promissit. & intellige quod hoc procedat, etiam si non re- nuntiaffet beneficio cessionis: quasi videatur electa industria personæ: vt nō succedat obli- gatio ad interesse. Idem tenet Cy. in. l. j. C. qui bon. ced. poss. & gloss. iuris ciuiliis dicit hoc te- nendum in fauorem publicæ utilitatis, in. l. sti- pulatio. s. finautem. ff. de no. oper. nūt. sed Bar. illud sentit in. d. l. stipulatio. vt succedat obli- gatio ad interesse per iura generalia, quæ vo- lunt, quod in obligationibus facti, succedat obligatio ad interesse: quia est quædā species seruitutis, quod homo liber præcisè compel- latur ad factum. l. si quis ab alio. ff. de re iudic. vt. l. stipulationes non diuidūtur. ff. de verbo. obligat. & ibi plenissimè not. an, & quando quis posset præcisè compelli ad factum. Et di- cit Cy. in. d. l. j. mirādū fuit, quod primus scri- ptor non cancellauit illam gloss. quæ erat con- tra scriptores. ¶ In gl. j. ibi. l. vltima. vbi dici- tur, quod si captus ab hostibus redimitur, co- gitur per quinquennium seruire: aut pretium soluere, & interim tanquam pro pignore de- tinetur: & interim relegari potest: vt in. l. sena- tus. s. vlti. alle. in gloss. & est casus nota. in quo liber homo relegatur. ¶ In fin. gloss. cum hac restrictione gloss. intellige tex. vt non detinea- tur homo liber pro debito, sed cedit bonis. ¶ Et generaliter eum queritur, an homo li- ber capi possit & carcerari: aliquos casus po- nit hic Ioan. And. Sed tu distingue post Bart. in. l. cum eo. ff. ad leg. Iulianā pec. aliquibus addi- tis, quod aut queritur, nunquid possit capi à priuato, aut autoritate iudicis. Primo casu regulariter capi non potest. l. non est singulis. ff. de reg. iur. ¶ Fallit si suus debitor fugeret,

& non haberet in illo loco: unde posset sibi sa- tisfacere: vt in. l. ait prætor. s. si debitorem. ff. de his, quæ in fraud. credit. & ibi etiam nota. voluit Ioan. Andræ. hic, an idem procedat in clerico debitore: vt sic possit capi sine metu excommunicationis. dic, vt dixi in capitulo cum non ab homine. de iudic. ¶ Secundo fal- lit in crimine. nam deprehensum in crimine, possum capere, non vt detineam: nisi per spa- tium à lege præfinitum: sed vt ducam ad iu- dicem. de quo in. l. nullus. C. de iudæ. & in le- ge vnica. C. de rapt. virginum. & in. l. si quis in seruitute. ff. de furtis. aliqui tamen restringunt ad crimina, in quibus venit imponenda pœna corporalis. quod satis est æquum. ¶ Secundo membro principali, dic, quod pro crimine potest iudex regulariter facere quem capi, etiam si sit clericus: vt in capit. famæ. de sen- tent. excommunicat. & in capitu. si clericus. eodem titulo. libro sexto. not. in. l. plerique. ff. de in ius vocand. Pro debito verò dic, quod aut est debitum fiscale: & potest facere ali- quem capi: vt dicta. l. cum eo. non tamen vt detineatur in carcere, nisi perseveret in contu- macia. l. nemo. C. de exacti. trib. libro. x. Pro debito verò priuato subdistingue: aut quis promissit se sistere in iudicio: & ita fuit à prin- cipio: sed postea desistit: & potest capi. l. con- sentaneum. & quod ibi notatur. c. quomodo & quando iud. dico in. c. prout. de do. & con- tuma. Aut nunquam comparuit in iudicio: & tunc iudex non cogitur eum capere: sed si vult potest: & debet eum citare realiter: nō vt de- trudat eum in carcere: sed vt compareat co- ram eo. Non tamen debet eum extrahere per vim de domo: quia in casu ciuili nō debet quis de domo capi: quia domus propria debet vni cuique esse tutissimum refugium: vt in dicta l. plerique. & l. nemo. ff. de regulis iuris. ¶ Conclude ego, quod regulariter pro debi- to ciuili, non debet quis capi & carcerari: ni- si prius condemnatur & nolit cedere bonis: vt in. l. prima. C. qui bon. cede. possunt. & puto, quod licet quis sit condemnatus pro delicto, non debet iudex eum incontinenti inuincula- re, sed primò executionem in bonis facere. vt in. d. l. à diuo Pio. ¶ Fallit quando est sus- pectus de fuga. Et dubitatur vtrum bona sua sint sufficientia: vt legitur & nota. in. d. s. tuto- res. ¶ Et fallit etiam quando nondum venit dies solutionis, & debitor est suspectus de fu- ga: tunc potest carcerari, vt faciat tutum cre- ditorem: puta præstando fideiussores, vel pi- gnora. Quod voluit hic Ioan. Andræ. Et facit text. in. l. si fideiussor. ff. qui satisda. cogantur. & in. l. bonæ fidei. ff. de iudicijs. Et intellige quando suspicio fugæ accideret post contra- ctum debitum: secus si erat tempore contra- ctus. Nam tunc de se conqueratur: vt not. per Barto. in. d. s. si debitore. & dixi in. c. propter. s. de loca.

SUMMARY.

- 1 Rector ecclesie, si pro facto proprio obligauit rem ipsius ecclesie, tenetur eius hæres redimere. 3. intellige tamen, vt infra. num. 4. 6.
- 2 Clericus secularis, licet habeat patrimonium, in quo succedit eius filius legitimus: potest etiā licitè te- nere ecclesiam.

Hæres tenetur

nere quitermos, si dñs nō soluit ei p suo labore secūdū gl. vulgarē. in. l. si nō sortē. s. si cer- tū. ff. de cōd. inde. De quo vide etiā quæ de notario scribit Bar. in. l. ar- gentarij. in princ. ff. de eden. Anto. Francif.

¶ An scriptor pos- sit cōpelli præcisè ad scribēdū, & ob id detineri i carce- ribus. vide gl. Bar. q̄ sic, in. l. stipula- tio. i. s. siue aut. ff. de ope. no. nū. q̄d' etiā voluit Spe. in ti. de renū. in vers. itē est beneficiū. Quod tñ intellige verū, nisi i scripto- re, q̄ promissit scri- bere fabulas Boca- tij, q̄ nō pōt deti- neri in cōpedib⁹: iuxta doctrinam Bal. in. l. nec patro- nus. in. iij. opp. C. de ope. li. De eo aut scriptore, qui fuit effect⁹ rector studij, q̄ propter publicā utilitatē nō pōt in carceri- bus detineri: vide per Alex. in. l. sti- pulatiōes nō diui- duntur in antepe. co. ff. de ver. ob. Et an possit p merce de retinere librū. vide et Bal. in. l. fi. C. cō. & vide Bal. & Bar. in. l. si nō i causa. in fi. C. in q. cau. pi. ta. cōtrahi. ¶ De quo etiā vi- de plenē p Abb. i. c. cū. p. de f. i. stru. & p. d. An. i. c. p. tu- as. de arb. i. vij. col. Et adde q̄ in obli- gatiōe i vlt. volūta- tib⁹ p̄cisè q̄s cōpel- lit ad factū. tex. est no. i. l. fidei cōmis- sa. s. fi. de leg. iij. ¶ Et carcerari. A dde vidēdū per noui. in. l. alia. s. ele- gāter. ff. solu. ma. A C H A R I A S. ¶ Suspectus, de fuga. Adde hoc ef- se verū, si suspicio sit de nouo, & post cōtractū de- bitū exorta: vt ple- nē per Celsum in apo. ad Lanfrā. de Oria. in. c. qm cō- tra falsam. s. recu- satiōis. n. 3. ver. ex qua colligit in ap- ma. in ver. quia fo- rensis. de proba.

- 3 *Hæres tenetur pro mala administratione rectoris ecclesie. 8.*
Rector ecclesie, si passus est rem ecclesie præscribi, tenetur de suo proprio satisfacere. Itē si potuit acquirere, & nō quæsivit: & idē est de tutore.
- 5 *Succesor in beneficio tenetur soluere debita, quæ contraxit prædecessor pro necessitate ecclesie, vel sua persona: maxime infirma.*
- 6 *Clericus beneficiatus, si habuit patrimoniu, an ad debita per ipsum contra cta pro sua sustentat idē, tenetur succesor in beneficio, vel eius hæres.*
- 7 *Res aliena si pignoretur ignorante domino, potest ab ipso vendicari: etiā non satis factio creditori.*

C. AP. III.

- 1 **X** præsentium. *† Si rector ecclesie pro facto proprio re ecclesie obligauit: cogitur eius hæres rem redimere, & ecclesie restituere. Primò factū. Secūdò dat iudices. ibi: unde.*
¶ Catus literalis. Sacerdos ecclesie de officiosa pro sua propria necessitate obligauit calicē argētē, & medietatē vnius breuiarij eiusdē ecclesie: & morte præuētus eā non recuperauit. Filius illius defuncti requisitus per succesorē, vt res, quas pater obligauerat, recolligeret: facere noluit. vnde sacerdos cōquestus est dño Papē. vnde mandat Episcopo Exonē, quatenus si verū est, quod asseritur filiū illius, qui successit eidem cōpellat: vt res prædictas recolligat, & ecclesie restituat supradictas: quia indignū est, vt res eius taliter debeāt deperire. Ber. ¶ † No. primò quod clericus secularis licitē tenet ecclesiam & patrimoniu: & in patrimoniu succedit eius filius. Intellige legitimus. de quo in. c. j. de suc. ab intestato.
¶ Not. secūdò rectorē ecclesie nō posse pignorare bona ecclesie pro vtilitate propria. ¶ † No. tertio quod hæredes clerici cōpelluntur reddere ecclesiam olim defuncti indēnem: & sic tenetur hæres pro mala administratione rectoris. vide gl. no. xvj. q. iij. c. placuit. el. iij. quæ dicit, quod si rector ob negligentiam suam passus est rem ecclesie præscribi, tenetur de proprio patrimonio satisfacere ecclesie. quod singulariter nō. Nā per istū tex. dico, quod hæres suus potest cōpelli ad satisfaciendū. Idē dic, vbi potuit aliquid acquirere ecclesie, & neglexit. vide tex. bonū cū gl. xij. q. iij. c. j. ad instar tutoris, qui in hoc tenetur: vt. l. quicquid. C. arb. tu. ¶ † Sed contra prædicta & cōtra text. op. Nā debet sacerdos de redditibus ecclesie viuere. c. cū secundū Apostolū. de præbē. & facit dictum Inn. in. c. Episcopus. de præbē. vbi dicit, quod beneficiatus habens patrimoniu tenetur viuere de patrimonio: sed potest cū bona cōficiētia viuere de bonis ecclesie. Et idē Io. de li. in cle. gratia. de rescri. cū ergo sacerdos gratia illi pignoraueit hæc bona pro sua necessitate: nō debet cōpelli hæres ad redimēdū: sed succesor in beneficio. Sol. Ioā. And. metu huius cōtrarij (vt arbitror) dicit tex. istum intelligēdū, quādo debitū cōtraxit nō pro sustentatione, sed pro necessitate patrimonij sui conseruādi: puta, quod domus sua propria minabatur ruinā: vel vinea sua erat inculta. & cū hoc dicto transeunt cōiter doc. ¶ † Et ex hoc potēs notare singulariter, quod si beneficiatus tēpore infirmitatis sue cōtraxit multa debita pro sua necessitate corporali: tenetur succesor in beneficio illa debita soluere. & sic extēdo. c. j. de sol. vbi dicit tex. quod succesor in beneficio, tenetur debita prædecessoris soluere pro necessitate ecclesie contracta. Idē dic per supradicta, si pro necessitate proprię personę. ¶ † Secūdò nō. ex hoc dicto, seu ex tex. sic intellecto, quod res ecclesie possunt pignorari: vel obligari pro sustentatione rectoris. Sed aduerte: quia Io. An. sentit vnū ampliādo dictum suū ad tex. quia licet beneficiatus habeat patrimonialia: tamen debita cōtracta pro sua sustentatione incūbunt ecclesie, & nō heredi. quod dubito an sit verū. ¶ Et idē dices sic: quod aut ecclesia erat impotēs ad sustentandū rectorē: aut potēs. ¶ Primo casu si impotentia fuit à principio tēpore, quo acceptauit ecclesiam: dico in dubio, quod debita incūbunt sibi & heredi, & nō ecclesie: quia est quod sibi imputetur, quare acceptauit ecclesiam minus potentē. Nā hoc casu tenetur viuere ex industria. & sic fortius ex patrimonio: nō autē videri bona ecclesie vel pignorare, seu obligare. tex. est nō. cū gl. xxj. q. j. c. j. facit. c. cler. victū. xcj. di. Si verò eccle. ex postfacto facta est impotēs, adhuc dicerē idē, vt nō debeāt bona ecclesie vēdi, vel pignorari pro sustentatione sacerdotis: sed debet agere sacerdos cōtra parochianos: vt præstēt sibi necessaria, ex

quo eis seruit in diuinis: & est cā licita subtrahē di parochianis diuina. vide bonā gloss. de conf. dist. j. c. omnis Christianus. ¶ Secundo casu quando ecclesia est potens: & tūc fateor quod si sacerdos non habet ad præsens, vnde se sustētet, & contrahat debita sub spe soluendi de fructibus percipiendis: sed morte præuentus non potest hoc facere: tunc satis equum est: vt succesor teneatur. & hoc casu procedit dictum Ioan. Andr. & hoc not. quia non sunt discussa per alios. ¶ † Io glo. j. in fi. Ex gloss. collige tres solu. & quælibet est bona, sed vltima notabilior: & potest procedere in quolibet priuato, si res sua eo ignorāte pignoretur. Nam potest vendicare rem suam à creditore etiam non soluto debito: quia sine ipsius cōsensu ius pignoris non potuit constitui in aliena re. C. si alien. res pig. da. fit. quasi per totum. ff. de pi. act. quasi per totū. & vide glo. de præsumpt. c. nonne. & quod ibi dixi. ¶ Sed extra gloss. dantur duæ solutiones. Et primò dixit Gof. q. talis creditor ignorabat has res esse ecclesie. alle. l. & liberi. ff. de contrahē. empt. cū duabus seq. Et propter hoc videtur velle, quod ignorantia creditoris faciat, vt ius pignoris constituatur in aliena re in præiudicium domini. quod non est verum: vt in iuribus præallega. & in. l. inciuitē. C. de fur. Nā ibi patet, quod dominus potest vendicare re suam venditam à fure precio non oblato. Nō ob. l. & liberi: quia ibi ponderatur ignorantia ad effectum agendi de euictione contra vendentem rem sacram, seu alienā: nō vt habeat ius retentionis contra dominum. ¶ † Secundo soluit Innocen. quod res fuerant pignorate nomine ecclesie & seruata solennitate debita: sed non constabat pecuniam conuersam in vtilitatem domini. Et ex hoc videtur velle Inno. quod creditor habeat hoc casu ius retentionis: donec sibi fuerit satisfactum. licet & non habeat actionem cōtra ecclesiam. Sed contra hoc facit: quia tenendo opin. vt sit necesse probare verum: iuxta ea, quæ dicam in. c. quod quibusdam j. titulo proximo. sicut non competit actio contra ecclesiam: ita nec ius retinendi rem ecclesie. De hoc plenissimē dicam in. d. c. quod quibusdam. Tene ergo solutiones gloss. quæ sunt tutiores. ¶ In gloss. fin. not. duo ex hac glossa. Primò, quod Prælatus ecclesie comparatur curatori: alibi dicitur, quod procuratori: vt j. de donat. c. ij. Sed dic, quod propriē non comparatur curatori, nec procuratori, quia habet longē piuguius ius in rebus Ecclesie, quā procurator in rebus domini: vel curator in rebus pupilli. Item curatio vel procuratio est onus: sed prælatura est honor & dignitas. De quo vide glossam notabilem, quinta quæstione tertia. c. finali. Sed procedit dicta æquiparatio quo ad impotentiam distrahendi bona ecclesie. ¶ † Secundo nota extra glossam, quod hæres prælati tenetur ex facto prælati, sicut hæres curatoris, qui tenetur ex dolo & lata culpa curatoris: ex leui verò ille non tenetur: vt in lege finali. ff. de fideiussoribus & hæredibus tutorum. Hoc voluit Innocentius hīc: ipse tamen Prælatus tenetur facilius. De quo vide glossam suprà de officio Archidiaconi. in capitulo, ea, quæ in verreatu.

SEB. SAPIA.
¶ Tenetur hæres. Itē concludit Fel. in. c. accepimus. colum. iij. vers. tertia declaratio. de fi. in. stru. Andr. sicu. in. c. vt super. s. de re. eccle. non alien. & Cardi. in. cle. ij. in. princ. in. ij. not. de re. do.

SEB. SAPIA.
¶ Nam debet. Idē firmat Felin. in. c. postulasti. co. viij. ver. quomodo clericus. s. de rescrip. & ibi in quos vsus possint distribui bona ecclesiarum.

SEB. SAPIA.
¶ Prælatus ecclesie. vide Felin. in. c. cum deputati. col. pen. vers. quando Prælatus æquiparetur. s. de iudi. vbi ponit quando æquiparetur tutori.

¶ **S E B S A P I A** ¶ Præsumendū vide gl. not. in l. cū allegas. C. de usufructu. quæ vult, qd non solum ex qualitate personæ præsumitur contractus usufructuarius: sed qd etiam præsumptio, qd contractus sit usufructuarius, tollatur ex qualitate personæ: unde per illam gl. dixit ibi Fulg. qd si rusticus emat cum patre de retrouendō, nō cēsetur cōtractus usufructuarius. quod dictū multū cōmendat do. Ias. in l. si quis id quod.

col. vij. ver. v. not. ff. de iur. om. iur.

b ¶ Et probatur cōtra ipsum, per testes singulares de diuersis actionib. deponentes; puta vnus dicit, qd multauit super libro: alter super corrigia: alius super veste. ita Bal. in l. j. C. de test. & in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. peta.

c ¶ Vbi contractus est aliquantulum suspectus, iuramentū super eo interpositū magis aggrauat suspicionē. d. c. si per hoc. cū glo. & ibi. d. Anto. de re. nū. hic alle. per i. stum. facit gl. fin. in l. iij. C. plus va. quod agi. qvult, qd iuramentū interpositū super contractū simulato, nō forficat contractū: sed cēsetur simulatus. Ad idē

facit gl. pulchra in l. vij. ff. de cōd. in. sti. quæ dicit, qd ecclesiæ insolite magis reddūt cōtractum suspectum: clausula autem efficaces appositæ ad maiore firmitatē & cautelā, bene valent: sic debet intelligi gl. in l. nō eo. C. de cui. Et de hac simulatione ponūt Cano. hic plene, & in c. cōquectus. de usufructu. vbi gl. in c. ad nostrā. de iureiur. & Bald. in c. j. de feu. da. in vi. le. cō. & aliquid in l. il. lud. C. de sa. fan. ec. cle. Itē qualiter pbe cōtractū simulatus: vide Bald. in l. multū. in j. & ij. col. C. si quis alte.

vel si. Ang. & Im. in l. si qs cū aliter. ff. de ver. ob. Bar. & Ang. in l. itē qa. ff. de pac. & Imo. in l. quōties. §. sed cū primū. ff. de har. insti. vide Bal. distinguētem in l. pacta nouissima. C. de pac. Et eadē diffinitionē vtitur idē Bart. in l. Titia. §. idē rñdet. ff. de ver. obl. Et vide plenē per eundē Bar. in l. post cōtractum. ff. de do. Bart. & Ang. in d. l. si quis. §. superuacuum. ff. q. mo. pig. vel hyp. fol. hic alle. p istū qd pulchre limitat Barto. in l. j. C. de don. ante nupt. vide Bal. in l. j. C. ad velle. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pet. & in d. l. iij. C. plus va. quod agitur. & not. qd ille, qui allegat contractum simulatum, debet semper exprimere causam simulationis. ita Bar. in suo cōf. inci. Petrus Nicole. Bal. in l. ab Anastasio. C. man. & in l. j. C. si cer. exte.

¶ Adde Pet. de Anch. cōf. cccv. Rom. cōf. cccv. Alexan. cōf. xlvj. & c. xij. iij. lib.

S Y M M A R I V M

1 Contractus emptionis præsumitur usurarius, si fuit appositum pactum de reuendendo soluta maiori quantitate, quam fuerit empti. licet fructus medij temporis computentur in sortem.

2 Resolutio contractus potest conferri in voluntatem vnus ex contrahentibus: substantialia verò cōtractus nō possunt conferri in voluntatē partiū.

3 Hæres defuncti potest allegare contractum simulatum, licet defunctus tempore vitæ suæ tacuerit.

4 Usurarius probatur ex cōiecturis & nudis præsumptionibus.

Facilius præsumitur contractum simulatum contra usurarium, quàm contra alium.

5 Usurarius contractus, quando præsumitur ex eo quod emptor rem per se emptam statim locauit venditori, constituta certa pensione.

6 Iuramentum receptum ab usurario, inducit magnā præsumptionem contra eum.

Venditio, si aliquo casu resoluatur, puta per pactum aditionis in diem, vel alio modo: an fructus medio tempore percepti sint emptoris, vel venditoris.

Pactum de lucrando fructibus positum in contractu emptionis, reddit ipsum suspectum: quia natura talis contractus est lucrari fructus.

C A P. I I I I

Illo uos. ¶ Si usurarius emit rem eo pacto, quod

eam post tempus restituat venditori, recipiendo aliquid ultra sortem:

fructibus tamen in ea computatis, iudicatur contractus sceneratitius. Communis diuisio. Secunda ibi: respondemus ¶ Casus literalis. Henricus & B. eius frater filij. G. de cosa receperunt. xxij. libras mutuo à quadā muliere. G. noie, & ab hæredibus suis filia Theobaldi, pro quadam pecunia obligauerunt ei quasdam terras ipsorū: sed cum dicta mulier terras illas restituere nollet, impetrauerunt literas cōtra ipsam ad quosdam iudices, coram quibus petebant terras illas sibi restitui. Ex aduerso respondebatur ex parte mulieris, qd terras illas non tenebatur restituere: cum pignori obligatæ non essent, sed purè venditæ: sicut in instrumento inde confecto continetur. H. p se & fratre suo, dicebat terras illas nō esse venditas, sed pignori obligatas: quia i instrumento venditionis talis erat adiecta conditio: vt si à tempore cōtractus vsq; ad duos annos pxi-

mos præfato. T. patri ipsius mulieris emptio

displiceret. G. pater. H. abinde vsq; vnū annū solueret. xxvj. libras fructibus perceptis in ipsis cōputatis. Iudices dubitauerunt: vtrū pura & absoluta esset venditio: an contractus pignoratitius iudicari deberet, consultus Papa respondit: vt in litera. Ber. ¶ No. ibi: scientia donum. quod scientia est donum Dei. & idem verbū ponit tex. in c. qualiter & quando. de elect. vide pulchrum text. Hierony. xvj. q. j. reuertimini. ¶ Not. ij. quod resolutio contractus potest conferri in voluntatem emptoris: licet ergo substantialia contractus non possint ab initio conferri in voluntatem alterius contrahentium: vt in l. hæc venditio. ff. de contrahen. empt. resolutio tamen potest conferri in personam emptoris: vt hic. & in l. si nolit. ff. de ædi. edic. & in personā venditoris: vt in c. ad nostrā. de empt. & vend. vt in l. ij. C. de pac. con. inter empt. ¶ Not. iij. qd venditio, quæ venit resoluenda in euentum conditionis adiectæ, potest dici pura. Est enim pura de præsentī ad differentiam venditionis conditionalis. ¶ Not. iij. quod in cognoscenda specie aliquius cōtractus magis debent attendi pacta appositā in eo, quàm nuda verba ipsius contractus: vnde licet hæc verba innuerent cōtractum esse venditionis & emptionis: tamen propter pacta appositā conueniētia magis pignori iudicatur cōtractus pignoratitius. quod nota. ad idem text. in l. si vno. ff. loca. ¶ Nota. v. quod facultas allegandi contractum simulatum, transi in hæredem: licet defunctus tacuerit tempore vitæ suæ. Ad idem. c. ad nostram de emptio. & venditio. ¶ Not. vj. præsumendum contra al-

quem ex eo, quod facere consuevit: & quod facilius præsumitur contractum simulatum contra usurarium, quàm contra alium. Item, quod ex cōiecturis & nudis præsumptionibus iudicatur contra usurarium: vide text. cum gloss. in c. cum in doceffi. de usuris. ¶ Sed hic quæro de notabili quæstio. & multum quotidiana. Quidam usurarius emit quandā rem, prout dicebatur in instrumento: immediatē locauit venditori: ita, quod venditor remansit in possessione rei venditæ: constituta certa pensione ipsi emptori: nunquid ex hoc debeat præsumi contractus usurarius? Iacob. de Aret. disputauit, & non soluit: quia quæstio pendebat de facto. dominus Petr. de Anch. tenebat conartatum esse usurarium, per. l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pi. vel. hypo. sol.

¶ Sed aduerte latius. nā siue talis contractus fiat ab usurario, siue non, præsumitur simulatus in præiudiciū tertij creditoris, ex quo venditor remansit in possessione rei venditæ: sed ille, qui vendit, potest ex illo solo dicere contractū simulatū: vt leg. & not. in d. §. superuacuum. Item vt dicit ibi Bar. si probaretur solutio pensionis, non iudicaretur simulatus, etiā in fauorē tertij: sed in casu nostro, vbi cōcurrūt illa duo: qd emptor erat usurarius: & qd venditor sub eluamine locationis remansit in possessione rei venditæ: satis est præsumendum contractum esse sceneratitium: vnde illa pensio videtur constituta pro mercede pecuniæ. Nā de facili præsumendū est cōtra usurarios, qui ineunt tales contractus fictitios & simulatos: maxime si interuenisset iuramentū. Nā vt dicunt hic doc. iuramentū receptum ab usurario, facit magnā præsumptionē contra eū. arg. c. super hoc. de renun. sed vbi emptor non est usurarius

distingue: vt. §. dixi. & hoc no. ¶ In gl. in ver. fructus percepti. Aduerte, quia ista gl. hic expresse dicit, qd emptor in casu huius. c. faciebat fructus suos: nec tenebatur restituere, si cōtractus nō fuisset simulatus. Vñ illud pactū de cōputando fructus in sortē erat cōtra naturā cōtractus emptionis. Sed gl. pe. tenet cōtrariū: dices, qd ex natura cōtractus emptor tenet restituere fructus in cā resolutionis cōtractus. Io. An. pro cōcordia dicit, qd qnq; appōitur pactū de resoluenda venditiōe, si alius emptor attulerit meliorē conditionē: & tūc existēte conditiōe tenetur emptor restituere fructus, etiam medio tēpore perceptos. & hoc casu debet intelligi gl. pe. Qnq; apponitur pactū de resoluenda venditiōe, si venditio displicebit venditori. & tūc emptor nō tenetur restituere fructus medio tpe perceptos. & hoc casu loquitur gl. & iura alle. in gl. Ratio diuersitatis secundū eū est: quia primo casu conditio fuit appositā in fauorem venditoris: nec erat in optiōe sua soluere contractū. Sed in secundo casu, est quod sibi imputetur, quare prius non displicuit. Sed aduerte, quia licet hæc dicta sint vera in se, nō tamen conueniunt ad text. nostrum. Et meo iudicio, nec gloss. nec doctor. ponderarunt tex. hic enim venditio non veniebat resoluenda ad placitum venditoris

a ¶ Dic, q regulariter bona vxoris non sunt obligata pro debito mariti. Fallit in vxore primipili: vt hic. & est tex. fin. in. c. ex parte. de con. sue. Et eodem modo e contra, credo non esse obligata bona mariti pro debito vxoris, nisi quātū addixit. Sed hoc fallit, quando mulier trāsit ad secunda vota, nō as. signato alio tuto. re filijs suis: quia tunc bona mariti obligantur: vt est text. in. l. si vir. C. in qui. cau. pi. ta. con. trahi. & gl. in. c. ex parte. j. de app. Et an propter delictum vxoris possit dos publicari in praiudiciū mariti. vide Alb. in iij. parte statu. qō. iij. & v. & ibi in vj. q. examinat, an propter delictum mariti possit dos publicari.

Anto. Franci.

a ¶ An & quando dos possit ppter delictū vxoris, vel mariti publicari: vide glo. & Bar. in. l. quinq; legibus. ff. de bo. dā. & gl. in l. j. C. de bo. lib. vbi concluditur, q nō constāte matrimonio: quia debet deferuere oneribus matrimo. vt in. l. p. onerib. ff. de iur. do. & vide Ro. in l. de die. in. s. qui mulierē. ff. qui satisf. cog. vbi ponit aliquos casus, in quibus potest publicari: vt ibi per eū.

S E B S A P I A

b ¶ In obligatione. Faciunt nota per Bartol. in. l. j. colum. ij. & iij. ff. de ac. empt. & in l. stipulationes nō diuiduntur. colū. antepen. versicu. 1. nono restat. ff. de ver. oblig.

c ¶ Et idem tenet hic Innocē. & do. Anto. in. c. examinata. de iud. in. xv. colum. & ibidem per doc. Bartol. de Belenzinis. ¶ Adde Cal. con.

venditoris: imō emptoris. & sic sumus extra iura alleg. in gl. Nam facio magnā vim in fructibus restituendis, vtrum facultas resoluendi contractū cōferatur in volūtatem vēditoris, an emptoris. Nam in primo casu, fructus nō subiacēt restitutiōi, sed eos lucratur emptor: per rationem prædictam. & de hoc est casus apertus in. d. l. ij. Sed secundo casu dico, q fructus veniunt restituēdi per. l. quod si nolit. in fin. coniuncta. l. cum autem. s. pe. ff. de ædi. edic. & tñ eadē ratio est in emptore. Est enim quid sibi imputetur, quare prius non dixit emptionem sibi displicere. ¶ Et per hoc infero contra cōe dictum docto. quod pactum hīc appositum de fructibus cōputādis in sortē nō fuit cōtra naturā contractus emptionis: imō secundum eius naturam. sed Papa coniūxit illam præsumptionem: vt deberet vltra præciū aliquid solui, cum illo pacto de fructibus cōputandis in sortem. Vnde pactum de computandis fructibus de per se, non sufficeret ad psumēdū contractū esse fœneratitium: licet aliud senserit do. Ant. licet fortē aliud posset dici in casu dictæ. l. ij. quia ibi ex natura cōtractus fructus efficiuntur emptoris. Et quamquam aliqui velint addere tertium. s. quod emptor erat vsurarius, exponendo dictionem pferim pro tantum: communiter tamen tenent oppositum: quia de natura huius dictionis pferim est, vt exponatur pro maximē: vt in. c. quoniam, vt lit. non contest. sed difficile est iudicare cōtractum esse fœneratitium ex eo solo, q aliquid debebat prestare vltra præciū.

S V M M A R I V M

- 1 Pro dote sibi restituenda, mulier agit contra quencū que bona mariti possidentem.
- 2 Delictum mariti, non nocet vxori in dote sua.
- 3 Actio hypothecaria cōpetēs in bonis alicuius transit cum translatione bonorum in tertium facta, etiam cum autoritate iudicis.
- 4 Agens hypothecaria excluditur, si sibi offeratur debitum, cuius vigore habet hypothecam.
- 5 Libellus non continens in se actionem, sed officium iudicis, valet.
- 6 Exiliū mariti, est iusta causa, vt vxor repetat dotē.
- 7 Verba sententiæ impropriantur ad eius saluationē.
- 8 Mulier, an præferatur in dote repetenda creditoribus habentibus expressam.
- 9 Mulier, an habeat obligata bona mariti respectu dona. propter nuptias: & an in ea præferatur anterioribus creditoribus: & quid in bonis paraphernalibus. 10.

- 11 Bona prælatorum, tutorum, conductorum vectigaliū sunt tacite hypothecata pro mala ipsorum administratione, scilicet ecclesiis, minoribus & fisco. Ecclesia, minor, & fiscus equiparantur.
- 12 Bona clericorum, an gaudeant priuilegijs ecclesiarū?

C A P. V.

Ex literis.

¶ Mulier agit pro dote contra quēlibet detinētē bona mariti. h. d. In prima consultatio. In secūda responsio ibi: mandamus. ¶ Casus literalis. Qui dā spoliavit quēdā mercatorē, & vulnerauit eū grauiter, & sic aufugit de terra: iusticiarius Regis cepit fratrem & vxorē illius malefactoris: & de mādato ipsius bona oīa illius delinquentis distracta fuerūt: & pecunia soluta fuit

mercatori, qui spoliatus fuerat, & vulneratus à marito illius mulieris. Sed quādam possessiones minutæ remanserunt, quas frater illius malefactoris retinuit de mādato iustitiarij, soluta pro eis pecunia prædicto mercatori: quia emptor alius non inueniebatur propter possessionum minutias. Vnde cum mulier illa dote sua propter maleficiū viri fuerit spoliata, impetrauit literas ad iudicem confratrem mariti sui, qui quādam bona mariti possidebat: coram quo petebat dotem suam sibi restitui: vel saltem mitti in possessionem bonorū mariti: quæ ille possidebat. Ipse respondebat, q bona illa retinuerat de mandato iustitiarij: soluta pro eis pecunia mercatori: prout est superius declaratum. & hæc omnia probauit coram iudice: dubitabat iudex quid iuris esset. & Papa consultus respondet, vt in litera. Bernat.

2 ¶ No. j. q propter maleficiū mariti non debet vxor capi, nec dote priuari etiam: vt satisfiat læso per maritum. ad hoc. C. ne vxor pro mari. quasi per totum. Fallit in casu. l. scire. C. qui. mo. pig. ta. contra. videlicet in vxore primipilarij. nā etiam dos mulieris potest capi: ex quo maritus deliq; in officio illo primipilarij. **3** ¶ Not. ij. q hypotheca cōpetens in bonis alicuius transit cum translatione bonorū in tertium: etiā si illa bona vendātur ex iudicis mādato. ¶ No. iij. præctica formādi libellū pro dote, ex parte mulieris: cum agit pro sua dote cōtra possidentē bonā mariti sibi pro dote tacite obligata. Nā pōt formare libellū alternatiuū: videlicet petendo illa bona sibi tradi, tanquā obligata: vel q possessor debeat sibi satisfacere pro dote. & credo q sufficiat petere priuū tñ: ex quo agit hypothecaria actiōe. sed secundum non est in obligatione, sed in facultate possessoris: quia quilibet tertius possessor conuentus ab eo, qui habet hypothecariam, pōt illū excludere offerendo sibi debitum suū. l. qui pignori. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. Vnde ad exuberantē cautelā, voluit iste in libello deducere illā partem alternatiuē, quæ erat in facultate. ¶ Ex hoc & ex tex. infero, q qñ vnum est in obligatiōe, aliud in facultate soluendi: nō vitiat ur libellus si ambo deductur alternatiuē in libello: vt videtur hic tex. bonus iudicio meo. ¶ Not. iij. ibi: ex officio. q licet certa actio competat actori, quæ clarē colligitur ex narratis in libello, nihilominus nō vitiat ur libellus, si in conclusiōe petit ex iudicis officio sibi subueniri. & debet tunc intelligi de officio iudicis mercenario. i. actioni debitæ deferuienti. ¶ No. quinto vltius, q constāte matrimonio potest mulier agere ad restitutionē dotis: ex quo vir incipit malē vtī substantia sua. & dicitur malē vtī, & malē versari, ex quo exulat à patria propter maleficiū propriū: & maximē cū peruenitur ad distractionē bonorū. Facit. c. vestras. de dote post diuor. rest. & videtur tex. no. in. l. vbi. C. de iure do. q non solū dotem, sed etiā donationem propter nuptias possit petere: licet sint opi. & multū facit ille tex. iuncta glo. super ver. ad sustentationē. Nā videtur q bona dotalia & dōatio propter nuptias, debeāt pciue deferuere oneribus matrimonij. de quo remitto ad no. in. l. si cōstāte. ff. so. ma. & in. d. c. p. vestras. ¶ No. ibi: tacite obligata. q oīa bona mariti tacite obligant vxori.

fil. j. de libelli oblatio.

d ¶ An hoc procedat in bonis mariti minoris: vide p Bar. in. l. itē quia. ff. de pac. in fi. pri. Et an hoc procedat in bonis spōsi: vt sponsa habeat tacitā hypothecā in bonis spōsi p dote data, quem admodū vxor in bonis mariti: vide omnino Bar. in. l. ij. s. fi. ff. de priuileg. credi.

Anto. Franci.

¶ Au tacita hypotheca cōpetat mulieri hæreticæ, vel iudee in bonis mariti: dicas q mulieri hæreticæ nō cōpetat: sed mulieri iudee sic: quia inter Iudeos est matrimonij: licet nō ratū: vt plenē traditur in. c. gaudeamus. & in. c. de infidelibus. de ciuort. & ibi plenē per apost.

¶ Adde tamen q hoc priuilegium nō habet vxor hæreticæ. tex. est autē. idē priuilegiū. C. de hæ. & no. d. An. & Abb. Panor. in c. gaudeamus. dedi. nor. circa fi. vbi dicit si abiurans hæresim redit ad fidē, recuperat priuilegium in bonis mariti in dote cōfessata tantum, nisi quādo bona nō sufficiunt ceteris creditoribus, secū dū Bal. in. c. cōtingit. in fi. iij. col. de do. & cōt. quia ad hoc dicit esse glo. fin. in. l. assiduis. C. qui pōtio. in pig. ha. Iudea autē ibi bonis mariti Iudæi habet priuilegiū dotis. ita sing. dicit d. Ant. in. d. c. gaudeamus. in vl. co. & qd ibi latissimē scripsit do. Bartol. de Belenzinis. Et adde, q in cōtractibus, in quibz acq. rithypotheca priuilegiata, si pona fuerit appolita super illo contractu habet hypothecam priuilegiatā, exactio illi pōne nō h; idē priuilegiū, qd h; ipse cōtractus principa.

lis. Ita notā. deter-
minat Pau. de Ca.
in. l. ideo. per illū
tex. ff. de cōpens.
Quod tene men-
ti: quia est bonali-
mitatio ad totū ti.
ff. de pri. cre. Item
iust⁹ possessor bo-
norū mariti cōtra
mulierē dotē a ma-
rito repetētē, ha-
bet ius offerendi
precii dotis. text.
est in. l. mulier. ff.
qui pot. in pign.
hab. Quod limita-
fin. vt per Bald. in
ca. cōtingit. in. iij.
col. de do. & cōtu.
& vtrū mercator,
qui vendidit mer-
ces alij mercatori,
qui arripuit fu-
gam non soluto
precio, & an reli-
ctis mercib⁹ & pa-
ratis, praeferri de-
beat in mercibus,
quas ipse vende-
rit. vide per Imol. a
Bal. & Ang. in. l. si
cum dotē. §. fin. ff.
solu. matri. & per
Angel. in. l. quod
quis. ff. de priui.
credi. & elegantis-
simē per Paul. de
cast. in. l. procura-
toris. §. si plures.
vbi est tex. ad hoc
valde sing. de trib.
Et vide ad hoc o-
mnino Pau. de ca.
in. l. si hominē. §.
quoties. ff. depo.
& in. l. licet. C. qui
po. in pig. ha. & in
lis. qui. ff. de acti.
& obli. vbi tenet:
q^d nō praeferatur.
Sed contrariū te-
net Bald. in. l. pro
debito. C. de bo.
au. iudic. poss. vbi
vide oīno. & vide
etiā oīno Bal. in. l.
vbi adhuc. in. vij.
col. ver. sed statim
quaro. C. de iure
dot. vide oīno bo.
tex. in. l. si vter. §.
in bonis. ff. de pri-
ui. cre. & tex. in. d.
l. si hominē. §. to-
ties. quā gl. voluit
allegare. Itē adde,
q^d in hypotheca
bonorū nō solū q^d
prior est tpe, po-
tior est in iure in
bonis pntibus: sed
etiā in futuris. ad
hoc est tex. fin. in
l. hac edictali. §. his
illud. quod notat.
Bar. in vi. col. C. de
secund. nupt. & de
eo exclamat. Item
secundus creditor

ri legis beneficio pro dote restituenda. An autē
idem sit quo ad donationē propter nuptias:
vel quo ad bona paraphernalia. dicā. j. cum. gl.
¶ Vlt. no. mirabilē modū sentētiandi in actio-
ne hypothecaria. Nā cōdemnatur hīc tertius
possessor ad restitutionē debiti, quatenus pos-
sident de bonis debitoris principalis. quod vide-
tur iure sustentari non posse: quia vt supradī-
xi: rem restitui est tantum in obligatione: er-
go non poterat cōdemnari ad restitutionē do-
tis, sed solū ad restitutionē bonorū obligato-
rum. Sed potest dici, q^d Papa hīc habuit res-
pectum ad libellum mulieris cōtinentē id, quod
erat in obligatiōe, & in facultate. Et debet in-
telligi sententia largē. f. vt satisfaciatur de dote
dimittēdo bona, vel soluendo debitū. ¶ Ex
quo not. q^d verba sententiā debēt multū latē
intelligi, vt ipsa sentētia saluetur, sicut dicim⁹
in libello: vt leg. & not. in. c. cōstitutus. de reli.
do. facit. c. Abbate. de verb. sig. & l. cōtinuus.
de ver. obli. & l. si quis intentione. ff. de iudic.
¶ In gl. iij. in fi. & gl. in effectu attingit duo.
Primō nūquid mulier praeferat in dote cōse-
quēda creditorib⁹ mariti anteriorib⁹ in obli-
gatiōe. Secūdo nūquid idē sit quo ad donatio-
nem ppter nuptias sibi factā a marito? Respe-
ctu primi cōcludit, q^d pferat⁹ priorib⁹ habenti-
bus actionē personālē, vel hypothecā tacitā. i.
beneficio legis inducā: anterioribus autē ha-
bentibus expressam nō praeferatur. & hāc fuit
opin. Bul. quam etiā sequitur Accur. in. l. assiduis.
C. qui potio. in pig. ha. & Dy. in. §. actio-
nem. in. l. de acti. & Inno. hīc. cōtrariā opi. te-
net Mar. vt no. in. d. l. assiduis. quā sequuntur
la. de Arc. Pet. Gul. de Suza. & Cyn. Bart. autē
dicit, q^d cōsuetudo est pro opi. gl. & malum
esset sententiare contrarium. argu. in. l. mini-
mē. ff. de leg. Et licet multa allegentur pro &
contra: tamen contra opi. huius gl. multū
facit. d. l. assiduis. quē loquitur indistinctē prae-
ferendo mulierem omnibus creditoribus an-
terioribus habentibus hypothecam: ergo de-
bet intelligi generaliter: siue habeant expres-
sam, siue tacitam: quia qui totū dicit: nihil ex-
cludit. xxix. distin. c. si romanorum. Item est al-
liud multum forte ar. si vinco vincentem te:
ergo debeo vincere te. in. c. autoritate. de cō-
cel. praebe. lib. vj. & facit. c. dilectus. de offic.
leg. Sed is, qui mutuauit pro refectiōe rei prae-
fertur anterioribus habentibus expressam: vt
in. l. interdum. ff. qui potio. in pign. ha. Et iste
vincitur a muliere, quia mulier praeferatur sibi:
vt in aut. signata. super. d. c. assiduis. Ergo mu-
lier debet vnicere & praeferri omnibus credi-
toribus habentibus expressam hypothecam.
Pro contraria opi. quam fouet ista gl. facit æ-
quiparatio fisci & mulieris: vt dicitur in. c. ij.
quia lex nō defert vni beneficium cum dimi-
nutione iuris alterius. l. ij. §. si quis a principe.
ff. ne quid in loco publico. & bo. tex. in. c. ex te-
nore. de fo. competē. vbi dicitur, quod licet vi-
duis sumus in iustitia debitores: nō tamē alijs
facere debemus iniustitiam. Sed intelligēdo. l.
illā assiduis. generaliter diminueretur ius ha-
bentium hypothecam anteriorem expressam.
Et si diceres idem esse in tacita: responderetur
quod tacita inducitur a lege. vnde potuit lex
restringendo priuilegium suum praeferre pri-
uilegio mulieris. secus in expressa, quā habe-

tur facta ipsius contrahentium, & quicquid
sit, passus satis dubius est: & doctores variant
sententiam. Et multū facit iudicio meo tex. in
d. l. vbi. dum specificē facit mentionem de po-
sterioribus creditoribus: sed seruarem in pra-
ctica primō illam opin. pro qua est loci consue-
tudo: vt in. l. si de interpretatione. ff. de legi. &
in. c. cum dilectus. de consuetu. Nam consuetu-
do interpretatur legem dubiam, sed cessante
consuetudine fauerem mulieribus: quia in fa-
cto dubio potior est causa dotis: vt in. c. fin. de
re iudi. & no. in. c. ex literis. de proba. ¶ Quod
ad secundum. f. respectu donatiōis, concludo-
post Inno. hīc, q^d aut mulier debet lucrari do-
nationem propter nuptias. & eo respectu agit
pro donatione: & tunc licet bona mariti sint
tacitē sibi hypothecata pro illa donatione: vt
est tex. in. d. l. vbi praealle. non tamen habet v-
xor priuilegium: vt praeferatur anterioribus
creditoribus: quia hoc non est iure cautum.
Nec donatio propter nuptias est ita fauorabi-
lis, sicut dos: quia dos est quasi patrimonium mu-
lieris. l. iij. ff. de mino. & si remaneret indotata
fieret praeiudicium reipublicae: per ea, quae le-
gun. & no. in. l. j. ff. solu. ma. quā ratio cessat in
donatione. Aut mulier agit ad donationem,
non vt eam lucretur: sed tanquam sibi specia-
liter obligatam pro dote: & tunc habet priui-
legiū dotis: quia hoc casu agit potius pro do-
te, quā pro donatione. ¶ In glo. pe. ibi: etiam
paraphernalia. & dic paraphernalia, id est bo-
na, quae mulier habet praefer dotem. & di-
citur a para, quod est iuxta: & pherne, quod est
dos: quasi iuxta dotem. nam saepe mulier ha-
bet aliqua bona vltra dotem. ¶ Et in his glo.
querit vtrum bona mariti sint obligata vxori.
& reperitur hāc gloss. varia. Nam aliqui libri
habent quod non: aliqui quod sic: & vtrāq^{ue} li-
tera potest esse vera per distinctionem. Aut
enim maritus habet administrationem illorū
bonorum: & sunt tacitē obligata: vt. l. i. fi. hīc al-
le. Aut vxor retinet illa bona penes se, & cessat
illa obligatio. ¶ Secundō principaliter not.
ex gloss. quod bona praelati sunt tacitē oligata
ecclesiae pro mala administratione. Et sic po-
test agere ecclesia cōtra tertium possessorem:
sicut agit mulier pro dote: & non tradas obli-
uioni hanc glossam. Nam licet non habeamus
tex. expressum: tamen militat argumē. a pari-
tate rationis. Nam ecclesia equiparatur mino-
ri: vt in. c. j. de in integrum restit. ergo sicut
bona tutoris tacitē sunt obligata pupillo: vt
in iuribus praealle. in gloss. & in l. finali. C. de
legiti. tuto. ita & bona praelati ecclesiae. Item
videmus in fisco, quod bona cōduktorū ve-
ctigalium, sint tacitē obligata fisco. l. semper. §.
Diuus. de iure immunitatis. Ergo & bona prae-
lati: qui quasi contrahit cum ecclesia acceptan-
do praelaturam: vt in. c. nisi. de renuntiationib.
sed in quantum gloss. dicit, quod ob istum re-
spectum bona clericorū gaudent eodem pri-
legio cum bonis ecclesiae: non bene dicit, quia
sequeretur, q^d bona eorum, qui non habent
beneficia, non gauderent illo priuilegio. quod
est falsum. cum iura loquantur indistinctē. c. si
clericus laicum. de fo. comp. ¶ Nec est verū
indistinctē, quod bona clericorū gaudeant
in omnibus priuilegio ecclesiarum: imō vt ali-
ās dixi, fienda est regula in oppositum, quod so-
lū in

habens specialem
hypothecam in al-
liqua parte bono-
rum, praeferatur in
illa specie priori
creditori habenti
anteriorē hypo-
thecam generalē
bonorum, & spe-
cialē in aliare ab
illa, quā speciali-
ter est obligata se-
cundo creditori:
dummodō priori
creditori integrē
satisfiat in illa re,
quā est sibi hypo-
thecata. textus est
nota. in. l. ij. de pi-
gi. gl. verum de e-
quitate. sed de ri-
gore reliquit fru-
ctus fundi. tex. est
in. l. pradijs. in
princip. ff. in qui.
causis pigno. taci.
contrah. Eodem
modo fructus pi-
gnorū sunt tacitē
obligati credito-
ri. text. est not. in
l. quāuis. C. in qui-
bus cau. pig. ta. cō-
trahi.
Anto. Francis.
¶ In quibus casu-
bus competat taci-
ta hypotheca, &
in quibus non: po-
tes videre plene
& ad saturitatem
per Io. Ber. de fir.
in suo repert. in li-
tera. l. in ver. hypo-
theca. & in verbo
hypothecaria. vbi
vide per discus-
sum.
S E B S A P I A.
¶ Quia sequere-
tur. Hanc rationē
etiā reprobant Car-
di. & Inno. in. c. fi.
§. de vita & hone.
cler. do. Anto. In-
nocen. & Abb. in
c. Episcopus. §. de
praebe. & quan-
do bona clerico-
rum gaudeant pri-
uilegio ecclesiae:
latē tradidit Feli.
in. c. ecclesiae san-
ctae Mariae. col. v.
§. de constitutione.

lūm in illis casibus gaudent priuilegio ecclesiarū, qui sunt in iure expressi. vide ad hoc bo. gloss. xvj. q. iij. ca. j. & in. c. quanquā. de censu. libro. vj.

S V M M A R I V M.

- 1 Fructus rei pignori data computantur in sortem, non solum percepti, sed qui percipi potuissent. 9.
- 2 Instrumentum non vitatur, si dicat, Aeneas filius Mariani. & non fuit apposta dictio quondam. & cum Marianus sit defunctus. idem si esset posita dictio, quondam. & pater non esset mortuus. 3.
- 3 Dictio quondam, & dictio olim. possunt notare & praesens & futurum tempus.
- 4 Pignus potest alteri pignori: sed nō in maiori quantitate, quā creditor habeat ipsum. 5. Item non potest pignori ultra tertiam vicem. 7.
- 5 Actio personalis non transit in singularem successorem. Actio pignoratitia est in rem scripta, & trāsit in singularem successorem.
- 8 Pignus si fuerit pignorum alteri, & ille alter pignoraui vni tertio, & ille tertius discessit cum re, quod remedium dabitur pignoranti?
- 10 Domus, si est data in pignus & ipsam habitauerit creditor, quomodo & qualem pensionem computabit in sortem. vide j. c. proxi. vbi pensio domus computatur in sortem. in vlti. no.
- 11 Pignus si deterioretur, tenetur creditor. de re commodata, vel locata deteriorata aliter statuitur.

C A P. V I.

- 1 **V**m contra. ¶ Si creditor, vel is, qui ab eo cām habet: tot fructus percipit ex pignore, q̄ satisfactū est sorti, debet pignus restitui debitori. Primò ponitur factū: secundo diffinitio ibi: nos. ¶ Casus literalis. Quidā nomine Laurētius quādā pecuniā quātitatē recepit à quodā creditore, pro qua pecunia obligauit ei quāsdā possessiones: tpe procedēte mortuus est creditor ille: haeredes creditoris illius possessiones illas obligauerūt. G. ciui. Angin. in mortuo postmodū Laurētio debitore. R. de monte fortino filius illius in p̄sentia domi. Pa. mouet quāstionē sup̄ possessionibus praedictis cōtra dictum. G. ciuē Angin. dicens, q̄ de fructibus illarū possessionū tū fuerat pceptū: tū ab ipso. G. tū ab alijs quibus possessiones illae fuerāt obligatae: q̄ fructus illi sorti poterāt adaequari. vñ petebat illas possessiones sibi restitui. Ad hoc probādū suas p̄bationes induxit. d. Pa. cōsiderās, q̄ in talibus fructus pcepti debeāt cōputari in sortē: & si qui ultra sortē pcepti sint restitui. vidēs etiā, q̄ fructus illarū possessionū extenuassent & annullassent totū debitū: decreuit possessiones illas restituēdas dicto. P. & in coporale possessionē illarum ipsum fecit induci. Ber.
- 2 ¶ No. ibi: quondā pater tuus. j. p cōi vsu loquēdi, quasi denominet pater alicuius, qui iā defunctus est. Et sit. q. quid si in instrumēto dicit: Titius filius Sēpronij: & Sempro. est mortuus: nūqd valeat instrumētū: cū nō sit apposta dictio quodā, vel similis q̄ habet tollere illā qualitātē de praesenti, & ponere in praeterito? Spec. in tit. de instru. edi. §. restat. ad fi. tenet instrumētū nō vitari. & idē lo. an.
- 3 hīc. quod nō. facit qd' nō. Inn. in. c. fraternitatis. de here. ¶ Quid aut si pater viuit, & apponit dictio quodā: dicit, q̄ etiā non vitat instrumentum, quia haec dictio, & dictio olim, designant etiam tempus praesens, & tempus futurum: vt no. in. c. cum olim. de officio dele. & dic, vt ibi. ¶ No. ij. q̄ creditor pōt rem sibi pignora tā alteri pignori, vt habetur clarius. C. si pignus pigno. da. sit. p totū. Idē est i herede creditoris, vt hīc. ¶ Tertiū no. q̄ resolutio iure actoris, resoluūt ipso facto ius successoris. cōcordat. l. vectigali. ff. de pig. & colligit hoc ex tex. q̄ si fructus percepti à primo creditore extinguūt debitū principale vnā cū fructibus perceptis à secundo, tenet secundus restituere re pignoratā: licet suū integrū debitū non percepit. Satis est q̄ debitū principale sit sublatū: non tñ pōt primus creditor in maiori quantitate pignus obligare, quā sibi obligatū fuerit. ¶ Not. q̄ creditor licitē vendit fructus, quos percipit à re pignoratā: sed precīū accedit in solutionē sortis. & nō. quod hoc casu sit cōpensatio ipso iure. ¶ Vltimò no. hīc tex. opti. quod debitor pōt agere contra creditore p pignore: licet secum nō cōtraxerit. ¶ Sed cōtra hoc fortiter opp. Nā actio persona-

lis, quae orit ex mortuo, nō transit cōtra singularem successore. cū ergo debitor nō cōtrahit cū secundo, non videtur quod possit agere contra eum: sed potius cōtra primū, & primus cōtra secundū: vt videt tex. in. l. petēti. ff. de pig. ac. Et credo, quod ob hoc doct. hīc variāt in coniecturādo actionē iutentatā cōtra illū creditore. Nā aliqui dicūt, quod agit rei vēdicatione, quae cōpetit dño cōtra quēlibet possessorem. sed certē hoc nō colligitur ex litera, nec apparet quod se probauerit dñm, qd' est necessariū agēti rei vēdicationē. Alij dicūt, quod fuit actū iudicis officio: vt sentit Host. pōt adduci bo. tex. in. l. ij. C. si pig. pig. da. sit. Alij, quod egit pignoratitia actione: sed non placet Inn. quia actio personalis nō transit in tertiu: sed egali ter dicerē. Dico em̄, quod vbi interuenit pignus, oritur duplex actio. Nā potest creditor agere hypothecaria, quae est actio realis. Itē agere personali. pro hoc. l. creditor qui nō idoneū pignus. ff. si cert. pe. Ita dico ex parte debitoris. Nā pignoratitia actio licet sit personalis, nihilominus est scripta in rem. idē pignoratitia saltē utilis pōt cōpetere contra creditore arg. eorū quae not. in. c. ex parte. B. de fo. cōpe. sic nos dicimus in secundo creditore, qui agit utili cōtra primū debitorem, cū quo nō cōtrahit: vt in. l. j. C. si pig. pign. dat. sit. ¶ Cōclude ergo q̄ aut datur utilis pignoratitia, aut officiū iudicis. ¶ Sed est quāstio notabilis in materia vtrū secundū creditor possit pignori pign. tertio, & sic in infinitū: vide Spe. eo. ti. §. j. ver. sed cū pignus. vbi dicit, quod nō pōt pignori re ultra tertiā vicē: vt infinitas euitet arg. c. cū multis. de rescrip. lib. vj. No. hoc dictū: quia singulariter limitat totū tit. C. si pignus pign. da. sit. ¶ Est & aliud dubiū, quid si pignori ui tibi re, & tu pignoraſti petro. Petrus pignoraui, vel vēdidit alteri, qui fortē absentauit se cū re: quod remediū dabit primo debitori ad cōsequēdū pignus, ex quo res nō pōt haberi, & ille qui vēdidit, nō est praesens: vide Spec. in dicto loco. ver. sed quāritur. vbi no. dicit, quod pōt agi cōtra primū: sed primus liberatur cedēdo actionē cōtra secundū. quia cū legitime pignoraui re alteri, liberaſ: ex quo ipse definit sine dolo possidere, & idē dic in secundo respectu tertij. quod bene no. ¶ In glo. j. in fi. no. gl. singu. maximē pro limitatiōe eorū, quae nō. in. c. grauis. de resti. spo. vult enim hīc gl. & bene, quod creditor tenet ad fructū nō solū quos pcepit de re pignorata: sed etiā ad eos, qui potuerūt percipi: & ex negligētia sua non fuerūt percepti. Hosti. in sum. eo. tit. §. qñ efficaciter. ver. sed nūquid. videtur sentire oppositū, vt solū teneatur ad perceptos, & licet Ioā. and. simpliciter transeat hīc: tñ in. c. j. & ij. de vsu, tenet cū ista glo. & pro eo est casus in. l. ij. C. de pig. act. ¶ Et ad materiā gl. adde cōformē quāstionem, quā posuit Specu. eo. ti. §. j. ver. quid si obligasti mihi. vbi dicit: pignoraſti domū, quā ego inhabitauī: an tenear ad pensiones, quas tu percepisses: an ad eas, quas ego soluiſsem, si fuiſsem conducturus. & inclinatur in partem, vt solū tenear ad illas, quas preſtituiſsem: per. l. in summa. §. in frumento. ff. de cōdictio. indebi. Sed sua distinctio mihi ex toto non placet per dictum huius glo. & per. d. l. ij. Vnde distingue, quod aut simpliciter domus

¶ Et idē dicit Bar. in. l. insulā. ff. de ac qui. re. do. & Pau. de Ca. post Bart. in. l. eius, qui in p uincia. ff. si cer. pe. ta. in. j. charta. post gl. in ver. defuncti & bñ facit tex. cū gl. in ver. vxore. in. l. diuortio. in prin ci. ff. de neg. gest. ¶ Et per eundem. Pau. in. c. j. de cle ri. ex com. mini. Anto. Francif. ¶ Pignori in p. cedenti col. nu. 3. Circa dictionem quondā, dicas q̄ si nō apponit in instrumētis: debet subaudiri pro eorū validitate: vide gl. in ver. defuncti & ibi p Ale. post Bar. in. l. eius qui. in. j. col. ff. si cert. pe. & Bal. in aut. hoc amplius. in vlti. col. C. de fideic. & Spe. in ti. de instru. ed. in. c. restat in ver. pe. & in. §. viij. in ver. quid si ita. Et adde, q̄ dictio quondā intelligitur de praesenti & de futuro: vt p d. Car. in cle. j. §. j. de iureiu. Et adde, q̄ tale verbum positu in instrumēto vt si dicatur filius quondā Titij. nō vitat instrumētū si Titius viuit, vt p Bar. & Alex. in. l. j. §. j. ff. de no. ope. nun.

¶ S E B. S A P I A. ¶ Successoris. Ad hanc regulā vide pulchrā doctrinā Bar. in. l. in diē. ff. de aqua plu. arcē. ¶ Adde. d. Anto. hīc. & ro. in. l. qui vas. §. si. ff. de dam. infec. vbi alie. pro singu. istud dictū Spe. & facit ad ea, quae addidi. c. sua nobis, de appella.

¶ S E B. S A P I A. ¶ Cōformē quāstionē. vide Bald. in aut. ei qui iurat char. vlt. C. de bo. aut. iu. pos. Are. in. l. diuortio. §. ob donationē. ff. sol. matrimonio.

fuit pignorata: & tunc tenet ad pensionem que communiter potuisset percipi a quocunque alio. Aut fuit actus: ut inhabiaret domum: & tunc forte procederet dictum Specu. quod tamen in hoc casu est satis durum per predicta. Nec obstat ille §. in frumento. quia loquitur quando indebitum per errorem habitatio fuit tradita. Nam tunc non obligatur recipiens, nisi in quantum effectus est locupletior: ut ibi notabiliter probatur. quod nota pro similibus questionibus. sed in casu nostro loquitur in contractu, qui fit gratia utriusque: in quo tenetur creditor prestare diligentiam in fructibus seu redditibus recolligendis in rebus pignoratitijs & nota quia faciunt ad multa. ¶ In glo. si intellige si gl. quoniam res commodata effecta est deterior ex culpa commodatarii. Secus si sine culpa sua. quia videtur dominus consensisse, ex quo ad certum usum commodauit. l. si mihi alle. in gl. Idem dicendum in re locata, & fortius: sed in re pignorata aliud dicendum: quia non potest sine culpa mea ex vii effici deterior. Nam committo furtum ut deo re pignorat. l. si pignori. ff. de fur. nisi veri similiter crederem dominum permissurum: ut not. in c. dudum. de ele. & in sti. de obliga. quare ex deli. nascun. in §. placuit.

SEBA. SAPIA.

¶ Quod impossibilitas. vide Alex. & Mod. in l. si. ff. qui satis. cog. Ange. Are. in §. quare. col. iij. cum seq. in sti. de excep.

¶ In excommunicatione. Adde videndum Old. con filio. cclxxvij.

SUMMARY.

- 1 Pactum legis commissoriae non habet locum in pignore. intellige ut in nu. 6.
Pignora sub pacto legis commissoriae iurato, si iuste impeditus intra tempus non potuit, poterit post tempus redimere.
- 2 Fructus rei pignorate ad hoc, ut creditor cogatur computare in sortem, aditur etiam a laicis iudex ecclesiasticus, quia non computaret fructus in sortem sapit usuram.
Iuramentum, an ligauerit iurantem, spectat ad iudicem ecclesiasticum.
Iuramenti dubij interpretario, non spectat ad secularem, sed ecclesiasticum iudicem.
- 3 Impedimentum istud & impossibilitas impedit commissionem poenae & transgressionem iuramenti.
Excommunicatus non est ille, qui ex necessitate non adimplet illud, ad quod tenebatur sub poena excommunicationis.
- 4 Iuramentum praestitum in casu a lege prohibito, obligat iurantem, si prohibitio legis manauit in odium alicuius, & in fauorem iurantem, non tamen tale iuramentum firmat contractum.
- 5 Defensio in carceribus excusat captum a commissione poenae.
- 7 Pactum legis commissoriae quare regulariter improbetur in pignore, sed non in contractu emptionis?
- 8 Famulus per quem remittitur species, vel quantitas commodata, vel mutuata, si cum dictis rebus discedat, cuius periculo cedit.
Famulus missus ad recipiendum mutuum, si cum quantitate sibi data discesserit, periculum est mittentis.
- 9 Debitor an teneatur ire ad domum creditoris pro debito soluendo, an econtra?
- 10 Emphyteuta pro canone soluendo, debet ire ad domum domini, si uterque est eiusdem fori, alias secus.

CAP. VII.

Significante. ¶ Si is, qui sub pacto legis commissoriae pignoraui rem suam & iurauit non contra-

uenire: iuste impeditus si intra diem statutum non redimit: post diem redimere poterit. & primo ponitur querela. Secundo datio iudicium ibi: cum igitur. Et pro intellectu scias, quod pactum legis commissoriae fuit inuentum ad dissoluendum contractum emptionis & venditionis: & pone exemplum prout dicitur in glo. ij. ¶ Casus literalis. Quidam ciuis Pisanus. R. nomine accepit mutuo ccl. li. a G. ciue Pifano pro qua pecunia obligauit quandam domum, & promisit ei praestito iuramento, quod nisi domum ipsam recolligeret termino constituto, ulterius creditor super ea non molestaret: sed dictus. R. intra tempus statutum per certum & fidele nuntium prout ei videbatur pecuniam numeratam creditori remisit: sed nuntius ille perfide agens pecuniam illam, sicut iniunctum fuerat non persoluit: & post modum idem. R. ab Imperatore detentus creditori satisfacere non potuit, ut debebat: sed postmodum ab Imperatore liberatus pecuniam soluere voluit creditori & ipse eam recipere noluit, quia non fuerat in termino persoluta. unde dictus. R. significauit do. Papae scribit super quibusdam dicens. Cum ergo pactum legis commissoriae fit in pignoribus improbatum: & praefatus. R. quantum in eo fuit, iuramentum seruauit cum per eum quod certum nuntium esse crederet, pecuniam remisit in termino constituto sed in captione detentus satisfacere non potuit creditori. Mandat Papa quatenus si est ita, praedictum creditorem ecclesiastica censura compellat ut sorte sua contentus pensionibus illius domus computatis in eam domum praefato restituat debitori: pacto tali vel iuramento nequaquam obstat. Ber. ¶ No. j. quod iudex ecclesiasticus potest adiri inter laicos, quo ad hoc, ut fructus seu redditus rei pignorate restituatur vel in sortem computetur. Item ut interpretetur iuramentum an ligauerit iurantem, vel ne. Ratio primi est: quia nolle restituere fructus, vel redditus est usura: ut in c. j. & ij. de usuris. Et ratione usurae ecclesiasticus est iudex competens de usuris per totum. R. secundum est clara per c. venerabile. de ele. & c. nouit de iud. nam iudex secularis non potest interpretari iuramentum dubium: ut in iuribus pale. licet compellere ad obseruantiam liciti iuramenti. c. licet. de iure iur. li. vj. vbi bo. tex. ¶ No. ij. quod impossibilitas vel iustum impedimentum impedit commissionem poenae & transgressionem iuramenti. non ergo incidit in periurium, qui iuramentum non obseruat, quando non potest. quod bene non. pro istis, qui iurant aliquid facere, vel soluere: qui ex necessitate adimplere non possunt. Nam Deus non vult quod obligari ad impossibile. Ratio rationis est: quia non est peccatum, nisi sit voluntarium. xv. q. j. in prin. sed ubi impossibilitas cessat: ibi cessat voluntas. Et facit haec littera & praedicta in argum. opti. quod si iudex precepit sub poena excommunicationis subdito: ut aliquid faciat: si ex necessitate adimplere non potest: ut non incidat in excommunicationem. Nam in dubio non est presumendum, quod iudex voluerit illum obligare ad impossibile. Quidam tamen dicunt aliud in excommunicatione. vide Inn. in c. p. & G. de offi. deleg. & gl. in c. ij. de testi. cog. & ibi tetigi. ¶ No. iij. vna bona regula ex tex. quod iuramentum praestitum casu a lege prohibito obligat iurantem, si prohibitio legis emanauit in odium alicuius: & in fauorem iurantis. Ratio: quia potest iuramentum obseruari sine peccato iurantis. Istud enim iuramentum, de quo hic obligat iurantem: ut satis colligitur ex tex. & expresse tenet Inno. Sed non credo, quod firmet contractum: quia Papa hic simpliciter damnat factum de per se: & iuramentum interpretatur de per se, sed de materia remitto ad plenam no. in c. cum contingat. de iure iur. & per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fidei iur. ¶ Itē not. quod detentio in carceribus excusat captum a poena commissione in eo, quod non adimpleuit, quod facere tenebatur. ¶ Vltimo not. quod pensiones domus pignorate debent computari in sortem. & cum tex. hic non aperiat, intellige indistincte siue creditor inhabitauerit domum, siue alius. circa quod vide quod dixi in c. praecedenti. ¶ In gl. in ver. commissoriae. in fi. hic sunt duo videnda pro declaratione tex. in gl. Primo, an & quando pactum legis commissoriae reprobetur in pignoribus: secundo, quare admittitur in contractu emptionis, & reprobetur in contractu pignoris. Quo ad primum distigue post Bar. in l. quantumvis. ff. de solu. & habetur per Cyn. in l. fina. C. de pac. pign. & aliquid per Ioann. And. hic. Aut enim fit pactum, ut sorte non soluta intra certum tempus res pignolata vendatur, seu vendita sit iusto precio: & valet pactum: quia non decipitur hic debitor in precio: sed bonus vir. s. iudex arbitrabitur iustum precium. ad hoc. l. fi. C. de iur. do. imp. Aut

a ¶ Pro hoc facit. l. si tibi habitationē. ff. loca. coniuncta. l. ij. in prin. eo. tit. pro hoc etiam facit tex. in. l. precij causa. C. de res. in. vend. coniunctio. §. precij in. si. de emp. & ven. Aliq. tamen ecōtra pactū: quod valet à principio, non valet ex postfacto. tex. est in. l. quoties. in prin. ff. soluto mati. & dicit Bal. in lex venditione. C. de pa. q. licet estimatio totis ab initio facta facit emptio nē: tñ secus si fiat

ex intervallo. Imo. in. c. cū cōtingat in ix. charta. de iure iu. Itē adde q. licet pactū legis cōmissoria factū cū creditore non valeat valet tamen si fiat cum fideiussore debitoris p ipsum debitorem ad hoc est casus in. l. si. in. si. prin. ff. de cōtra hen. emp. Item valet, si sit factū cum ipso creditore nō in vim solutionis per obligationē, sed in vim veditio nis pro iusto pre cio facta: & cen. sebi veditio sub cōditiōe facta. ad hoc tex. not. in. l. si fund. §. si. ff. de pign. & vide Pau lū de Cast. in. l. Ti tius cū credidisset ad finem. ff. de pi. gno. actio.

SEB. SAPIA.

a ¶ De contrahen. emp. vide corneū Perus. in cōsi. cx. iij. inci. viso copio so. co. ij. in. j. volu.

SEB. SAPIA.

b ¶ Vbiq. Ex his colligitur no. cautela pro foene ratoribus: vt no. ta. Ang. in. l. si fun dus. §. si. ff. de pig. Bar. Vero. in cau. xxij. inc. de scire.

c ¶ De hoc vide per Bald. in. l. accepta. C. de vsur. in. xij. & xij. quæstio. & xv. & quod de bitor teneatur portare ad credi torem, & ad eum perferre tenet Ar chidi. in. c. si pec. cauerit in secunda & in. l. iii. colū. ij. q. j. & facit ad hoc quod not. gl. vers. hōre. in. c. reuer timini. xvj. quæ. sti. j. & ibi. no. de ista quæst. inter. minis vide latē p Bal. Ang. & Imo. in. l. cum filius. §. si. ff. de ver. oblig. gl. Bar. & Bald. in litem illa de con. sti. pecu. Bald. in l. si. C. de condi. in ser. & aliquid per eundem in. l. vsu. tas. C. de soluti. &

pe. aut fuit dictum, vt res pignorata esset ven dita vel data in solutione pro debito & incon tinēti fuit appositū hoc pactū, vel ex interval lo. Si incōtinenti nō valet pactū cū creditore: vt hic & per totum titulum. C. de pac. pig. sed cum fideiussore, vel extraneo valet pactum. l. si. ff. de contrahē. emp. Si verò interueniat pa ctum ex intervallo: valet quo ad retentionem non quo ad actionē. l. ij. C. de pac. pig. secundum vnā lec. quæ cōiter tenetur. quia nō videtur ne cessitate ductus hoc pactū facere. Aut fuit di ctū: vt nō soluto precio res esset emptā, vel q. daretur in solutū, sed non fuit adiectū pro de bito: & valet. Et debet intelligi: vt habeatur iu sto precio: vt est argu. in. l. si in fraudē. ff. eo. & idem est vbiq. mutaren. verba. debemus em habere respectū potius ad effectū. Nā hic interuenit pactū, nō vt res esset emptā, vel da ta in solutū: sed vt nō molestaret creditore su per re pignorata: & tñ nō valuit: q. in effectū idē cōtinebat, q. venditio: & hoc quo ad pri mū. ¶ Quo ad secūdū, quare reprobat in pignoribus: duæ rationes cōiter reddunt. Pri mo: quia obligatio pignoris solet fieri pro mi nori longē quātitate, quā res valeat. vnde si va leret illud pactū multū deciperetur debitor, q. cupiditate habēdi multū de facili iniret omne pactū. vnde voluit lex in hoc prospicere vtilita tibus subiectōrū: quæ ratio cessat in cōtrahtu emptionis Nā cōiter res veditur pro iusto pre cio. nam si contractus dissoluitur nō decipiū tur cōtrahētes. Alia ratio est. nā si valeret hoc pactū, creditor vix aut nūquā mutaret sine iusto pacto: quod profecto continet in se cri mē vsurarū: quia mutuās nō debet ponere spē in lucro consequendo. c. consulti. j. de vsu. sed in tali pacto creditor haberet spē cōsequendi illud lucrū: quia haberet rē elapso termino p iniusto precio. & hæc est bona & efficax ratio: & versatur in prædictis odiū creditorum salus animarū & fauor subiectōrū q. omnia cessant in contractu emptionis. & per hoc est clarus intellectus huius. c. quod not. ¶ In gl. in ver. certum. no. glo. iuncto tex. q. malitia nuntij, nō nocet domino mittenti: sed in contrariū facit iste tex. alio respectu. Nā pecunia apportata p nuntij perijt mittenti. nā tenetur de nouo sol uere debitum: vt in fin. c. Sed in cōtrariū facit l. argentū. ff. commo. vbi dicitur, q. si argentū mihi cōmodatū remisi per nuntium, qui repu tatur fidelis, perit domino, & non remittenti. Solu. quandoque species debita remittitur per nuntij, qui reputabatur fidelis: quandoq. quā titas. ¶ Primo casu pertinet periculū ad domi nū & non ad remittētē. quia casus fortuitus im putatur domino, ex quo culpa nō præcessit: vt in. c. vnico. de cōmo. Secundo casu pertinet pe riculum ad mittentem. Ratio, quia eo ipso, q. mutuatur mihi pecuniam, dominium transit in me. l. ij. ff. si certū petā. vnde si perdat ante, quā perueniat ad man. creditoris perijt ipsi debitori: quia adhuc est dominus & ita loqui tur iste tex. Vnde potes facere regulam, quod periculum interitus rei pertinet semper ad do

Spec. in tit. de emp. & vend. §. j. in si. quid autem in debitore alimentorum vide pul. Bal. in. l. j. de ali. & cile. & gl. Ang. in. l. cū hi. §. vi. & §. in causa. ff. de transac. Per. de Ancha. & Imo. in. c. indicante. de test. quid autem de colono vel emphyteota, vel alijs præstantibus censum teneant portare. per Bal. in. d. l. acceptam. in. xij. quæ. Et adde, quod si res quam portat debitor ad do

minū. ideo, si creditor misisset certū nūtiū ad recipiendum pecuniam mutuam: periculū non pertinet ad ipsum creditorem, & essemus extra casum huius. c. quia incontinenti, quod tradidi nuntio tuo ad hoc destinato, domini um pecuniæ pertinet ad te. argu. in. l. quod mi hi donatum. de dona. Et de isto nuntio vide in glo. c. presbyteri. xcv. di. plenius per Bart. in. l. eum qui. ff. commodati. & hoc fuit de mente doct. ibi: sed infidelitas nuntij excusat hic mit tentem ratione iuramenti, vt non incideret in periurium: vt poenam. Et in fine glo. dic quod in contrarijs fuit quis in culpa in mittendo nū tium non idoneum. sed iste tex. loquitur quan do nūtijs communiter reputabatur idoneus.

2 ¶ Sed extra gl. quæritur, nunquid debitor teneatur ire ad domum creditoris pro debito soluendo: an econtra creditor ad domum de bitoris. Innocen. per istum tex. arguit, quod de bitor tenetur ire, vel mittere ad domum credi toris. Nam hic ponderatur, quod detentus de bitor, non potuit intra terminum satisfacere: & quod misit nuntium ad creditorem. Sed tu vide latius glo. & Bar. in. l. item. ff. de consti tut. pecu. & distingue post eum. Aut solutio debet fieri respectu alicuius rei pro aliqua re, aut nō. Primo casu, si creditor & debitor sunt eiusdem fori: debet idem debitor ire ad do mum creditoris: sed si sunt diuersi fori non te netur ire ad domum creditoris: sed satis est, quod dicat, quod in domo sua paratus sit sa tisfacere, si quis esset qui reciperet. & hoc no tabiliter voluit text. cum gloss. in dicta. l. item.

10 ¶ Et ex hoc inferitur quod si emphyteota non est de foro domini, non tenetur pro ca none soluendo perquirere dominum: secus vbi essent eiusdem fori. Et sic intellige. c. po tuit. de loc. argu. l. ij. C. de iu. emphite. Et not. quia est optima gloss. ad illa iura, quæ dicunt simpliciter poenam committi ex non solutio ne. Si verò solutio est fienda non respectu ali cuius rei: & tunc si respicit commodum per sonæ, debet adire ipsum creditorem. l. quod autem. ff. de ope. li. Si verò respicit commodū bur sale: aut volo mihi ex solutione aliquid ac quirere: & tunc debeo ire ad domum credito ris. bo. tex. in. l. cum quidam. de condi. infer. C. Si enim alicui relinquitur libertas si soluerit hæredi centum: tenetur ire, si vult consequi libertatem ad domum hæredis. Aut volo vi tare moram, vel poenam: & distingue. vt. §. in primo membro. quod aut sunt eiusdem fori. & c. Aut volo purgare moram commissam: & debeo adire ipsum creditorem. Pro hoc. l. penu. ff. de condi. inde. & dicta. l. cum quidam. ¶ Et aduerte: quia in casibus in quibus dixi, quod tenetur adire domum alterius: intelli gas, quod debent querere creditorem apud vi cinos & notos, & in locis in quib. est solit. cō uersari: nō autē tene. querere per loca clādesti na. ij. q. vj. c. bidoū. q. d. voluit Bar. in. d. l. itē illa.

mū creditoris pe reat, piculo credi toris perit secun dum glo. singu. in l. cum hi. §. cautā. ver. si super eorū. ff. de trāsa. de quo vide plenius per Bald. in. l. si is, cui rem. C. de fur.

Anto. Francis.

¶ In quo lo. o de beat fieri solutio, quando quis est obligatus ad sol uendum. Dicas, quod obligatus soluere certo lo co non liberatur soluens alibi inu. to creditore, sed obligatus soluere vbiq. debet soluere i loco ido neo: vt per glo. & doct. in. l. qui cer to. ff. de condi. in. deb. & ille, qui est obligatus soluere quancunque a se petatur, non in cidit in poenam, si petatur extra iudi cium. Itano, Bald. in. l. ab eo. §. quo modo & quando iud. Et adde q. si te netur soluere cer to loco, vel certo termino, excusat propter treugam, tunc propter guer ram. Ita Bald. in. c. j. in. §. vassalli. de pac. constan. in ver sicu. feud. Et adde quod in dubio so lutio debet fieri in loco promissio nis: vt per Bart. in l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cer lo. & vide gl. in. l. pe. eo. tit. & habe tur per Barto. in. l. item illa. ff. de con sti. pecu.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quod si emphi teota. vide Angel. Aret. in. §. prate. reā quasdam insti. de act. cum multis allegatis per dom. Ias. in. d. l. ij. in. xx. xvij. q. C. de iure emphi.

SVMMARIUM.

Vsfructuarius tenetur de immobilibus cauere, Q ij

Cap Cum constet. Panor. super Tertio Decre.

A S S E B A S A P I A. ¶ Qualem cautionem. Vide de cautione præstada per usufructuarium latissimè per Mod. Papienses in repetitione. l. Titia cum statamento. §. Titia charta. xiiij. ff. de legatis. ij. & ibi an possit remitti à testatore.

b ¶ An cautio possit remitti &c. vide per gl. in. §. constituitur. in ver. satisfat. in sti. de usufr. & gl. Bar. in l. pactu. ff. de pac. & veru. testator possit remittere cautionem, quā præstat hæres institutus sub cōditione, q. fuit missus i. possessio nē per bo. pos. se. cū dū tab. quā cautionē præstat substituto de cōseruandis bonis hæreditarijs iuxta l. inter oēs. ff. qui satis. cogā. Dic. q. sic secū dū gl. in l. scire. C. vti pos. le. Sed scias cautela, p. quā testator poterit usufructuarioremittere cautionē. s. vt testator grauet suos heredes vt alter eorū alteri pro usufructuario fideiubeat. Ista cautela traditur p. Iuriscōsultū. itē an usufructuarius faciat fructus suos nō præstita cautionē: vide oīno p. Bart. post gl. in l. vxori. j. ff. de usufr. leg. Et an sup. hoc valet cōsuetudo: vel patē vide p. Bal. in c. fi. in. vj. col. vers. sed nūq. valeat cōsuetud. de cōsue. ¶ Adde Ful. con filio. lxxxij. Anto. Francif. ¶ Dica q. usufructuarius debet cauere de vtendo & fruendo arbitrio boni viri: vt in l. j. c. de usufr. & in ti. usufr. quē ad. ca. & vide Spe. in tit. de digni. §. sequitur videre. in ver. porro Et adde q. usufructuarius veniens cōtra cautionē præstita videtur non cauisse: vt p. Bald. in aut. cui relictū. in. ij. c. o. C. de ind. vi. Et an faciat fructus suos. si nō cauet, & vide bal. in l. usufr. constituto. in. j. col. C. de usufr. fru. & vide bur. ibi dē q. dicit q. si est in mala fide non facit fructus suos. scias si non cauet propter impotentiam.

Z A C H A R I A S. ¶ Donare possunt. Adde istū in c. reprehensibilis. nu. 18.

quod vtetur salua rerum substantia, de mobilibus reddere æstimationem.

2 ¶ *Usufructus non extinguitur, si usufructuarius ingrediatur religionem: intelligo de religione, quæ potest habere proprium.*

3 ¶ *Cautio, quæ præstatur ab usufructuario, qualis esse debet maxime de rebus mobilibus, quæ usu veterascunt, vt sunt vegetes.*

4 ¶ *Testator potest remittere falcidiam, sed non cautionem usufructuario de vtendo arbitrio boni viri.*

Clerici in fructibus beneficiorum suorum æquiparantur usurarijs, non autem usufructuarijs, qui possunt ad libitum disponere de fructibus.

Clerici, an possint donare fructus beneficiorum suorum?

6 ¶ *Usufructuarius, si non potest cauere, quomodo subuenietur hæredi.*

7 ¶ *Usufructuarius, qui nō cadit à principio, an fructus illo tempore perceptos faciat suos.*

C A P. V I I I.

Cum constet. ¶ Pertinet ad

secundam partē rubricæ. & h. d.

¶ *Usufructuarius cauet, q. fruetur rebus immobilibus salua ipsarum substantia: & pecuniam & æstimationem mobilium, quæ cōsumuntur usu, finito usufructu restituet. Primo qō. Secundō mandatum. ibi: mandamus. Secunda pars continet duo dicta. secundū ibi: pecuniam. ¶ Casus literalis. Quidam fecit testamentum & in testō illo reliquit proprietatem bonorum suorum Mariæ vxori. C. usufructu verō. l. matri suæ vxori Augerij. Maria proprietaria mortuo testatore petebat ab. l. vxore Augerij præstari sibi idoneam cautionem, quod ipsa vtetur salua rerum substantia: in rebus mobilibus ad arbitrium boni viri. Mādat Papa quibusdam, quatenus compellant ipsam per censuram eccle. ad cautionem præstandā idoneā quod ipsa vtatur & fruatur rebus immobilibus ad arbitrium boni viri, quæ usu nō sumuntur. pecuniam verō si quam habuit, vel habebit & æstimationem aliorum bonorum, quæ usu cōsumunt & in hæreditate inuēta fuerint post mortē ipsius, restituat dictæ Mariæ, vel hæredibus eius. Ber. ¶ Not. j. q. in bonis alicuius potest vnus succedere in proprietate & alius in usufructu. ¶ Not. ij. q. usufructus finitur morte usufructuarij: & tenetur usufructuarius restituere illa bona in morte proprietario. ¶ Ex hoc inferitur ad quæstionem, nū quid per ingressum religionis extinguatur usufructus cū fingatur ingrediens mortuus ciuilit. xvj. q. j. placuit. el. ij. quidā tenuerūt q. sic sed cōmuniter tenetur oppositū: vt monasteriū habeat usufructu in vita ingrediētis. de quo vide gl. xix. q. vlti. c. si qua mulier. de quo per do. in cap. in præsentia. de proba. facit qd' no. in l. Deo nobis. C. de epis. & cler. & aut. ingressi. C. de sacrosanc. eccl. & in. d. aut. si qua. e.*

3 ti. ¶ *No. iij. qualē cautionē tenet præstare usufruct. Et dic plenius*
a *quā tex. vt colligit ibi ex. l. j. ff. de usufruc. quē admo. caue. & vt colligitur hic ex glo. in ver. immobilibus. Debet enī cauere dupliciter. Primō, quod vtetur rebusque usu cōsumuntur arbitrio boni viri salua rerū substantia: id est, sicut quilibet bonus vir vtitur & fruit re propria. ¶ Secundō, q. finito usufructu debeat restituere proprietario id, quod superest. In rebus verō, quæ usu cōsumuntur debet præstare cautionem de eis exhibendis in eadē qualitate. Vel si vult cōsumere, q. præstabit æstimationē illorū bonorū. Et aduerte, quia iudicio meo author fuit hic diminutus. de quo multū miror in persona Gregorij noui, qui fuit subtilissimus Legista. Nam solum cōplectitur bona immobilia, quæ usu nō cōsumuntur: & bona mobilia, quæ usu cōsumuntur. Nihil autem dicit de bonis mobilibus, quæ usu non cōsumuntur: sed minuuntur vt vegetes, ferui, & similia: quæ ex usu veterascunt & minunt, nō autem ipso facto cōsumuntur: quē admodū & cōsumitur pecunia: vinum frumētum, oleū & similia. Fede. de se. dubitauit de ista tertia specie bonorū. & vt refert cōsi. xlvj. cōsultuit dominū Ioan. palliacensem: sed ex responsione sua vix pōt colligi certū rñsum, de quo nō minus miror. ¶ Ego dicerem saluo meliori iudicio, de hoc, quasi esse casum in. d. l. j. ff. usufruc. quē admodum. caue. si rectē ponderet litera in principio. Nā ibi dicit, q. usufructuarius debet cauere de vtendo. & fruendo. &c. & restituendo, quod supererit finito usufructu. Et subiicitur in tex. q. illa stipulatio habebit locū tā in rebus mobilibus, quā soli, id est immobilibus. vnde cōiugēdo verbum mobilibus. cū qualitate cautionis præcedētis: quia promittit restituere, quod supererit finito usufructu. Satis colligitur, q. idem iudiciū est de rebus immobilibus & de mobilibus, quæ usu non cōsumunt: sed minuuntur. vnde iste tex. in fi. facit speciale mentionem de pecunia: quia usu illa consumit. Et pro hoc facit. l. j. ff. de usufr. earū rerū, quæ usu cōsumunt. vbi iste duæ qualitates bonorū ponunt, vt diuersa. f. bona q. usu cōsumunt: & bona q. usu minuunt. vñ iura, q. volunt, vt æstimatio præstet, loquunt in rebus quæ usu cōsumuntur: vt hic. & in. l. si tibi oleum. ff. de usufruc. earum rerum, quæ usu cōsumuntur. Ergo non debent extendi ad bona, quæ usu non cōsumuntur. Nā esset magnū præiudiciū ipsi usufructuario. Ad idem adduco bonum simile. Nam si cōmodantur res, quæ usu minuuntur, dānum pertinet ad dominum & non cōmodatarium vt. l. eum, qui. ff. commodati. Fortius hoc dicendum in usufructuario, qui naturaliter possidet: vt dānum inde contingens sine culpa sua cedat proprietario, & non sibi, & hoc bene nota. ¶ In glossa in verbo, idoneam. in fine. sed contra hoc facit, Nam falcidia continet fauorem hæredis. & tamen potest remitti à testatore: vt in authentica, sed cum testator. C. ad. l. fac. Cyn. tractans hunc articulum post Pe. in. l. j. alleg. in gloss. concludit, quod cautio præstanda in rebus, quæ usu cōsumuntur remitti potest à testatore. Sed præstanda in rebus immobilibus, seu quæ usu non cōsumuntur, non pōt remitti à testatore. & in istis rebus intellige istā gl. Ratio diuersitatis est, quia in rebus, quæ usu non cōsumuntur si valeret remissio cautionis, daretur materia delinquēdi, quia non curaret vti vt bonus vir. sed in alijs cessat ista ratio cū teneat solū restituere meram æstimationem: & sic continet merū fauorē testatoris & proprietarij. & est distinctio satis æqua. ¶ In gl. in ver. fruatur. no. bene hanc gl. q. clerici in fructibus beneficiorū comparantur usurarijs & non usufructuarijs. Nam usufructuarius potest ad libitum disponere de fructibus. & potest de eis donare, testari, & similia facere. sed usurarius habet solum id, quod probabili rōne cōsumitur. Et idem quod ista glo. tenet gl. in. c. cū olim. de re. permu. & in. c. fin. de pecul. cle. & c. quia. no. de test. & c. res. xij. qō. j. gl. tñ in. c. duo sunt genera. ea. cau. & qō. dicit quod clerici sunt domini fructuum. Sed intellige, q. sunt domini in bene administrando & dispensando. Nam etiam probabiliter donare possunt, etiam si sunt prælati regulares: vt est tex. in. c. cæterum. de dona. sed non debent dissipare, vel improbabiler dispensare. gl. tamē quam allegat totus mundus distinxit: prout habetur in. c. præsentia. de off. ordi. lib. vj. dic. vt ibi. Sed ego plenissimè dixi in repe. c. cum esses. de testa. vbi tetigi hunc articulum & multos alios ad materiam. & aliqui tangunt in. c. peruenit. j. ti. proximo. ¶ In glo. in verbo, immobilibus. ibi: cum certum est proprietatem re-*

& quod ibi no. in apo. ad eum in ver. testari. s. de appel.

a **SEBA. SAPIA.** ¶ Media via. vide do. 1. af. in. l. j. in vlt. columna. in. v. fall. ff. qui satis. cog. Roma. in confi. cxxxix. incip. circa primum. in vltimo du. bio. & Ioan. fab. insti. de vsufru. in prin. circa fin.

b ¶ Adde omnino pro intellectu istius tit. maximè delictis, quod multum la. te scribit do. Mar.

in. c. qualiter & qm in. vxj. q. in. ix. q. prin. de accusat. ad de etiā. xxij. q. v. c. cū homo. vbi est gl. sing. & perpe. tuō menti tenen. da, quod fideius. for potest interue. nire in causa capi. tali. Sed in contra. riū vide gl. secun. da quæst. vj. argu. ta. Sed potest for. tē responderi, q. loquitur in causa criminali, non de capitali. Et de hoc vide Bal. in extra. uagati. de pace cō. stan. in verbo, dā. a

na. in fin. vbi dicit q. licet nō possit iteruenire fideius. for quādo agitur de poena corpora. li. Et alleg. not. in in. d. c. cū homo. Tamē dicit, quod valebit consuetu. do, vt possit inter. uenire i causa cor. porali & adde bar. to. in. l. si a reo. g. fin. ff. de fideius. vbi dicit, q. prode. licetis, nō potest in. teruenire fideius. for. Et istud dicit multoties practi. cari in Tuscia: q. nobiles dicūt mas. sarijs, vt non denū. tiant maleficia: q. super poena, quæ veniret imponen. da massarijs, se vo. lunt obligare ad. conseruandos eos. indemnes. Et su. p hoc vide omni. no Petrū de An. cha. super hac ru. brica. Et adde o. mnino quod illā. glo. in. d. c. cum. homo. mirabili. ter alleg. Bald. in l. neque. C. ne fil. pro pa. de quo vi. de omnino pBar. in. l. si quis reū. cir. ca principiu. ff. de. culto. & exhibi. reo. textus & ibi. Bartol. in l. eos.

tem redire. & c. pone exemplum. legatus est pu. rē vsufructus: proprietate autē ad certum diē. hoc casu non est præstanda cautio: vt in. s. pla. nē alle. in gl. ¶ In gl. in ver. pecunias. i. fi. supple. & non minima. Nā maxima capitis est dimi. nutio est, cū perdit quis ciuitatē & libertatem. Media, cū perdit quis ciuitatē & nō libertatē. puta, quia est deportatus. Minima est cū mu. tat statum, quia transit in potestatem alterius: non tamē perdit, nec ciuitatem, nec libertatē. de quo dicendū: vt instit. de capi. dimi. ¶ In gl. fi. gl. ista non firmat pedē sed solū recitat o. pinio. contrarias. & opi. primam tenuit Pet. se. cundā verō tenuit Accur. in. l. vsufructus. C. de. vsufru. Alij dicunt q. debet vsufructus seque. strari. ar. in. l. litibus. C. de agr. & cēsi. lib. 11. Ho. sti. dicit quod prima opi. gl. est cōmunior, sed. secunda iustior. & posset teneri media via, a

secundundum eum, vt admittatur cautio iura. toria. Sed si nō vtetur: sicut bon⁹ vir, abdicabi. tur ab eo vsufructus. Bar. in. d. l. vsufructus. di. cit quod vsufructuarius est suspectus: & non. sufficit iuratoria. Aut non est suspectus & ad. mittitur. & hæc distinctio mihi placet. Habet. enim maximā æquitatem. argu. in. l. si fideius. for. ff. si quis cau. & in. c. per vestra. infra, de do. post diuor. restit. vbi bonus tex. & in simili. & in auf. generaliter. C. de episc. & cleri. ¶ Sed. quæro de quæst. quotidiana. Pone, quod vsu. fructuarius non cauit à principio, sed recepit. fructus: nunquid fecit illos suos, an teneatur. illos restituere tanquam indebitē perceptos? gl. iuris ciui. reperiuntur contrariæ. Nam in. l. si cuius. ff. de vsufruc. tenet quod non facit fru. ctus suos. sed in. l. vxori. ff. de vsufru. leg. tenet. contrarium. Docto. in. d. l. vsufructus. & hīc. communiter distinguunt, quod bona fidei. reci. pit fructus: puta, quia non fuit exacta cautio, nec malitiosē distulit præstare: & tunc habet. locum glo. in. l. vxori. Aut exactus non præsti. tit cautionem, vel fuit in mala fide: quia mali. tiosē non præstitit cautionē, cū sciret se obli. gatum. & procedit gl. in. l. si cuius. pro hoc fa. cit. l. sed si. in. s. scire. ff. de peti. hæ. vbi errans. in iure, facit fructus suos. & hæc distin. est satis. æqua.

b **De fideiusoribus** **Rubrica.**

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

De fideiusoribus

detruditur in carceres, nisi cautio idonei fideiusoris detur ab eo. Dicit tamen quod quandoque quis propter sceleris magnitudinem, non com. mittitur fideiusoribus. l. vnus. ff. de custo. reo. pro quo alle. l. minimè. C. de ap. Item quando quis est condemnatus hoc modo, si non soluerit centū intra. x. dies, amputetur sibi caput. vel hoc modo: si soluere non poterit cē. tum intra. x. dies: amputetur sibi ca. put: an liberetur. satisfando vel dā. do fideiusorem: vide omnino per Paulum de ca. in in. l. promissor. g. finali. ff. de consti. pec. & Barto. in. l. item liberatur. g. fina. ff. qui mo. pi. gno. vel hyp. sol. Illam gloss. in. d. c. cum homo. alle. gat pro fin. Bal. in c. ex rescripto. in vlt. col. de iureiur. Sed vide omnino Sal. latē in. l. ad cō. mentariensem. C. decust. reo. Do. in d. c. si clericus. in prin. vl. colum. de sen. excō. li. vj. Et adde hīc Do. in. c. iusgentiū. in fin. j. di. vbi dicit quod fideiubēs pro reo. mortis, si non ex. hibet, non puni. tur poena mortis: sed punitur pecu. niariter vel aliter ad arbitrium iudi. cis, si reum dolo. non exhibui & al. le. glo. in. d. c. cum. homo. xxij. q. v. Anto. Francis.

¶ Continuat Rub. hæc ad præcedētia hoc ordine. Suprà visum est de rebus, quæ pro debitis pignori obligantur: restat videre de fideiusoribus, qui pro a. lienis debitis intercedunt. Et est aduertendum quod hīc solum ponitur in rub. de fideius. sed in. ff. & C. & Auth. ponitur etiam de mandatoribus. Mandator autem interuenit à principio. qui fideiusor potest ac. cedere ante factum & post: vt hīc. & in. d. auth. Item scias, quod fideiusor potest accedere omni obliga. tioni, siue sit naturalis tantum, siue sit ciuilis tantum: siue ciuilis & naturalis: vt. ff. eo. l. j. Ant autem in cau. sa criminali possit interuenire fideiusor? dic q. sic, vbi crimen non est magnum: ita quod non venit im. ponenda poena corporalis: aliās secus. Sic intellige. c. si clericos. de sen. excom. lib. 6. & text. in. l. Diuus. iū. sta. l. si quis. ff. de cu. & exhi. reo. & vide bo. tex. in. c. cum homo. 23. q. 5. vbi tractatur, quid si reus fuit fi. deiusoribus traditus, & postea fugam cepit: nūquid fideiusores debeant decapitari, præsupposito quod reus conuictus veniret decapitandus: & de hac mate. ria dic, vt not. Cy. in. l. ad commentariensem. C. de cu. sto. & exhi. reo. & Bar. in. d. l. si quis reum. Et conclu. sio est, quod non: quia non potest quis ex contractu ad capitalē poenam se obligare: quia nemo est do. minus membrorum suorum. 23. quæst. 5. in. c. si non. licet. & in. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Sed distin. guitur vtrum fideiusores fuerint in dolo: & tunc poe. na erit arbitraria, si extra dolum, punientur poena pecuniaria, ad quam obligauerunt se. & si non fuit expressa quantitas, iudex arbitratbitur. De materia dic, vt not. latius in locis præallegatis. Et hoc dixi pro instructione materiæ fideius. quæ practicabi. lis est.

SYMMARIUM.

1. Dicitio in, aliquando stat augmentatiue, aliquando priuatiue.
2. Clericus in casu, quo potest fideiubere, tenet satisfactio de patrimonio suo, vel de redditibus beneficij deputatis ad vsu suum: de alijs non.
3. Clericus si generaliter non posset pro laicis fideiubere, tamen potest pro laico multum indigenti.
4. Clerici sunt magis obligati ad subueniendum indigentibus, quam laici.
5. Clericus licet non possit procurare, vel aduocare generaliter, pro omnibus: potest tamen vnum negotium exercere.
6. Clericus potest fideiusor esse pro laico in contractu: tamen non potest fideiubere de iudicio sisti.
7. Obligatus ad dandum fideiusorem non liberatur dādo clericum.

CAP. I.

Clericus fide-

iusionibus inseruiens abij. ciatur. ¶ Breue est, & non potest breui⁹ sumari. Pro intellectu huius capituli.

ralem: vt per Petr. de Anc. in rub. de fideius. & per Bald. in. l. j. C. ne si. do. den. & in. l. pe. C. de pac. & in. l. quoties. de no. Et illa non est ratio. nam ne. mo est dominus membrorum suorum, vt in. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Fideiusio autem de repetendo, bene potest præstari, etiam si vulneratus forsan moreretur, qui tamen obligat se ad poenam pec. casu quo non pos. set representare: vt per Bal. post lac. de Bel. in. l. fangi. C. de fideius. ¶ **SEBA. SAPIA.** ¶ In causa criminali. vide Felin. in. c. pastoralis. g. quia. verò, in principio. s. de offi. dele.

Primò opponitur contra primam partem de capitulo sequenti. & cap. constitutus. ubi clericus obligat ex fideiussione. Dat gl. duas solutiones. ¶ Prima quod. tex. iste prohibet frequentiam duntaxat: unde dictio in, ponitur hic augmentatiue, seu frequentatiue: & est sensus in feruiens. i. valde feruiens. Simile in. d. l. gall. & ille casus indifficilis. ff. de li. & posth. Nā ibi ponit indifficilis. id est, valde difficilis. Quod dictio in stat priuatiue vt. c. ad nostrā de consu. & hoc no. p. significato huius dictiois. Quod cōponit cū alia dictioe. secūda so. est q. clericus nō debet fideiubere: si tñ cōtrariū fecerit, obligat: vt in contrarijs, & hac solutio est bona in se.

¶ Dicit tñ Host. q. solū tenet de patrimonio vel de redditibus bñficii sui: quos facit suos quasi in p̄iudiciū ecclesiæ, nō valet fideiussio. de quo latius dicā i. c. se. ¶ Tertiò soluūt alij, q. nō debet fideiubere pro laico sed clerico sic, vt in cōtrarijs. Hoc dictū mihi nō placet indistincte: bene credere, q. ubi laicus magna necessitate ducit, pōt licite clericus fideiubere pro eo: quia est magnū pietatis opus subuenire proximo indigenti: & hoc maximè p̄tinet ad clericos qui magis sunt obligati ad subueniendū indigentib⁹. xvj. q. j. c. qm̄ q. c. d. & xij. q. j. c. videtes.

Item vide, & tene menti notabile dictū Inn. in. c. vnico. de ob. ad ratio. & sequit Archid. in. c. peruenit. lxxvj. di. vbi dicit, q. iura dicentia clericū nō debere suscipere aliquā procuratoriam: vel aduocationē vel similia: puta fideiussionē, debet intelligi: qñ clericus generaliter vult hoc officium assumere. secus si vnū negotium vult exercere. ita dicendo in proposito: nō arbitrari peccatū: sed potius meritū, si clericus qñq. fideiuberet p. laico indigenti: sed non debet se indifferenter immiscere huiusmodi fideiussionibus, sicut fortē faciunt quidā qui dederūt cām huic cōstitutioni. ¶ Itē scias, q. licet clericus sit idoneus fideiussor in contractu: non tñ est idoneus de iudicio fisci: quia debet esse fideiussor eiusdē fori cuius est principalis: vel renūtiare foro suo: vt in. l. j. ff. si quis in ius voc. quod clericus facere non pōt. c. significasti. de fo. cōpe. ideo dicit Bar. in. l. j. ff. eo. tit. q. obligatus ad dandū fideiussorē de iudicio fisci, nō releuat dando clericū ratione p̄dicta. Quarto principaliter alij intelligūt hunc tex. qñ clericus alterius ecclesiæ collegiatæ vult fideiubere vltra summā cōi prouidentia cōstitutā: pro ut habetur in. c. quod qbusdā. eo & quālibet lectura pōt saluari cū distinctionibus p̄cedētib⁹. ¶ Secundò principaliter quæro, vt debet abijci clericus contrahendo: cū text. hic simpliciter dicat abijciatur. tres dātur intellectus. primus, q. debet abijci clericus ab eccl. Secūdus, q. a clero. & hoc p̄cedente trina monitione secūdū Hostiē. Tertius, q. debet abijci & repellī a fideiussione. id est, q. nō debet recipi in fideiussorē. ¶ Ex hoc vltimo intellectu arbitror posse colligi hāc practicā: quod si obligatus ex contractu ad dandū fideiussorem, vel ex statuto, producat clericum: possit aduersarius licite recusare, & non recipere clericum in fideiussorem. quod bene not.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus indistincte potest fideiubere pro clerico.
- 2 Fideiussor, qui soluit illud pro quo fideiussorat, habet regressum contra principalem etiam non cessus si

bi actionibus de omnibus damnis & interesse.

- 3 Debitor non debet incontinenti detrudi in carceribus: sed agitur primò contra eum: vt satisfiat de bonis suis.
- 4 Clericus conuictus de periurio priuatur beneficio. si principaliter fuit actus ad transgressionem iuramenti, aliās secus: licet in consequentiam detegatur periurium.
- 5 Fideiussores plures in solidum diuidunt debitum inter eos: si sunt presentes & soluendo: & hoc postulauerint ante lit. conte.
- 6 Fideiussor non cogitur soluere principali debitorē indiscusso, etiam quod constituerit se principalem debitorem: nisi specialiter renuntiet beneficio Authent. p̄sente. C. de fideiussor.
- 7 Fideiussor, qui soluit id pro quo fideiussorat, habet beneficiū cedendarum actionum: aliter denegare potest solutionem.
- 8 Quis prius conueniatur debitor principalis, an fideiussor? Fideiussor quando conueniatur ante debitorem principalem? Fideiussor & principalis si sunt absentes: quo remedio subuenitur ipsi creditori?
- 9 Absens & p̄sens quis dicatur?
- 10 Fideiussor si pro debito pro quo fideiussit soluerit vsuras. an respectu vsurarum habeat principalem obligatum.
- 11 Executio contra doctores, non potest fieri in eorum salarijs, & idem contra milites.
- 12 Clericus, quomodo possit obligare fructus beneficii sui tam pro sustentatione ecclesiæ & personæ suæ, quā pro alijs debitis per se contractis.
- 14 Crimen incidenter probatum, an possit puniri? Papa non arctatur seruare formam iuris.

C A P. II.

Peruenit. Cōpellitur clericus seruare fideiussorē indēnem per assignationē reddituū suorum: & si intelligeretur tex. de redditib⁹ bñficiarū vt est cōmunis do. intellectus, esset hic casus. no. & valde singu. probans, q. ex redditibus beneficiarū pōt satisfieri creditori bus clericorū. de quo j. dicā latius. In prima impetratis cōquestio. In secunda causæ cōmissio. ibi: ne igitur. ¶ Casus literalis. Quidā clerici. C. & F. ranglici receperūt quandā quantitātē pecuniæ mutuo à quibusdā mercatoribus Bonoñ. quidā clericus. R. noie fideiussit pro dictis clericis apud mercatores: vnus p. fidē suā, & alter per iuramētū promisit ad terminū cōstitutū soluere pecuniā. Sed illis pecuniam non soluentibus dictus. R. clericus coactus est satisfacere creditoribus de eadē, unde cōquestus fuit domino Pa. scribit Pa. Episc. Eliē. & Archi. Noruicē. dioce. Ne igitur dictus R. dispendiū patiat, vñ debet p̄miū obtinere: mandauit Pa. Bono. Episc. vt in litera. Ber. ¶ No. j. clericū licite fideiubere pro clerico. nā hic Pa. dicit, q. ille fideiussor debeat ex hoc consequi p̄miū, nō dānū: ergo actū meritoriū exercet fideiussor, etiā si est clericus. sed in laicis dic, vt dixi in. c. p̄ace. ¶ Secundò no. q. fideiussor q. soluit pro debitore principali pōt agere cōtra p̄cipalē sine cessioe actionis fienda à creditore, vt sibi satisfiat de pecunia soluta, & de oibus dānis & interesse, quā ratione fideiussionis pertulit. ¶ Tertiò not. q. primò agēdū est cōtra debitore vt satisfiat de bonis suis, nō aut debet incontinenti detrudi in carceribus: & maximè hoc p̄cedit in clerico, qui vt vides hic, nō carceratur pro debito: etiā si nō pōt satisfacere incōtinēti: sed sui redditus assignatur creditori detinendi p. eū vsq. ad satisfactionē. ¶ Et no. ex hoc vltimo & ex tex. bonā practicā p̄cedēdi cōtra clericos debitores vt redditus assignetur creditori. vide ad p̄dicta, quod dixi in. c. de pig. ¶ Vltimò no. q. quando principaliter nō agitur ad puniendum delictū periurij, nō debet clericus pro eo deponi, vel priuari beneficio, sed p̄ena extraordinaria affici: vt suspendendo ab officio vel beneficio: vel quid simile. Secus dic, ubi principaliter ageretur de transgressioe iuramenti. quia tñ debet clericus conuictus priuari beneficio. ca. querelam. de iureiur. & vide quod ibi dixi. ¶ In gl. j. in fi. pro declaratioe gl. & materiæ scias, quod tria sunt beneficia, seu privilegia fideiussoris. Primū est beneficiū diuisionis: quia si plures fideiussorunt in solidū diuiditur debitū inter eos si omnes sunt p̄sentes & soluendo. & hoc si postulant ante li. cōtest. vt. ff. de fideiussor. inter fideiussores. & in. l. si dubitat. Et istud est beneficiū diui Adria. de quo gl. facit mentionem, & habetur in effectu

¶ Sed tu cōtra hoc vide gl. in ver. pro badi. in. l. de die. s. si. ff. qui satisd. Itē clericus nō idoneus fideiussor laici de iudicio fisci, secūda dū gl. no. in. l. j. ff. qui satisd. cog. Sed in alijs fideiussionib⁹, etiā inter laicos bene est fideiussor idoneus. se. eūdū Bar. no. in. l. in. circa fin. C. de fideiussio.

Anto. Francisc.

¶ Circa hoc, qd dicitur de clerico,

an possit esse fideiussor de iudicio fisci vel de representādo laicū coram iudice laico, vide

Car. in. cle. j. viij. q. de cēsi. & adde

q. fideiussio de iudicio fisci p̄stati

ta corā iudice in cōpetenti non valet: vt per Alexā,

post Bal. in. l. j. in §. si quis. ff. qui satisd. cog. & adde

q. fideiussor de iudicio fisci, debet

possidere immobilia: vt no. in aut. de exhi. reis. in. §. sancimus. & vide

per Alexan. post Bar. in. l. possessor

ff. qui satisd. cog.

¶ S E B A P I A.

¶ Itē vide. Vide

Ab. in. c. i. nostra.

de procurato. &

Imo. in. c. accedēs

§. de proba.

A C H A R I A S.

¶ Si vnū negotiū

vult exercere. Ad

de quod istud est

ing. dictū Inn. in

c. j. de obli. ad rō

ci. qd. pro fini. re-

fert & sequit Ro.

fin. cclxxij. incip.

tu scis. Idē Inn. in

c. sed nec. j. ne de

vel mo. per Fel. &

Mo. in. c. cū. I. &

A. vbi multa p. Fe

li. col. f. s. de re in.

& in. c. cū essent. j.

de se. cōf. clxxij. &

ccxx. incipien. q.

clericus.

¶ Textus est in

1. fideiussor, seu mandator. & ibi glossa. C. de fideiussoribus. quod limita etiā verum: nisi ipsa executio oriatur ex sententia, cum à prin. quilibet erat obligatus in solidū. ita fin. no. Bar. in l. Paulus. ij. in fi. per illū tex. ff. de re iudi. & in l. duobus. circa med. ver. quartō quāro. ff. de duo. re. Et plura de isto beneficio diuisionis, vide per Spe. in ti. de renunc. & conclu. §. j. circa medi. Et ad de, q̄ istud beneficiū diuisionis non 6 in effectu. insti. e. §. sed si plures. ¶ Secūdu be solū cōpetit pluri a neficiū est, quod p̄sente debitore principali, bus obligatis ex & indiscusso, non cōueniatur fideiussor: vt in dispositione ho. auf. p̄sente. alle. in glo. & vide glo. in corpore minis: sed etiam si vnde sumitur, in auf. de fideiuss. quā vult quod sint obligati ex di spositione legis: prout sunt tutores, vel administratores. tex. est in l. si plures. ij. rñ & ibi Bar. ff. de admini. tut. Adde q̄ quādo certū est principale nō posse cōueniri fideiussorē quia est tutus priuilegio, tunc potest cōueniri fideiussor, nec habet locū bñ ficiū excussionis. Ita format bar. in l. iij. §. si is pro quo. in fi. ff. quod quisque iur. Itē adde, q̄ si vnus ex pluribus fideiussoribus conuenitur in solidū, non solum sibi cedenda est actio contra principalem in solidū: sed etiam contra fideiussores pro rata. Ad hoc est gl. fin. in l. vnde quāritur. §. si in ver. ratione. circa fin. & quod ibi not. Paul. de ca. circa fi. ff. cōmod. Itē adde: q̄ qñ sunt plures administratores p̄scētes obligari in solidū, quorū vnus, qui tantum administrat, conueniatur pōt opponere de beneficio ordinis. i. q̄ pri⁹ cōueniatur ille qui administrat. tex. est not. in l. si ff. de admi. tuto. Item tu habes q̄ in generali obligatione bonorū veniūt nōiā debitorū: vt in l. iij. & ibi gl. & docto. C. de hāre. ac. An si illa nōmina debitorū cōtrahant pro illa obligatione generali possint opponere de beneficio discussionis, videlicet, q̄ prius discutiatur debitor principalis qui se obligauit in bonis qualitercū que. dic. q̄ nō secūdu Bar. & Paul. de Ca. in l. si cōuenit. ij. in prin. ff. de pigno. act. & Cyn. in l. iij. C. de hāre. actio. Itē ad intelligentiā dictā auē. p̄sente. C. de fideiuss. vide omnino quādā pul. q̄ scribit Bal. in l. j. C. de conu. fi. debi. li. x. in iij. & v. col. Itē adde q̄ beneficiū auf. p̄sente. non habet locū qñ creditor, qui aliās erat debitor fideiussoris vellet vti exceptione cōpensationis contra fideiussorem: quia tunc fideiussor nō habet beneficium excussionis. ita fin. dicit Bal. in l. exceptionē: in pri. C. de euiēt. quod tene mēti pro limitatione dictā authē. p̄sente. Et adde, q̄ si ex duobus depositarijs prius conueniatur ille qui non cōmisit dolū pōt opponere q̄ discutiatur prius alter depositarius qui cōmisit dolū, secūdu Pau. de ca. in l. j. §. apud duos. ff. de po. Tu dicas, q̄ auf. p̄sente. non habet locū in cāpsore fideiubēte, quia ipse nō habet beneficiū excussionis, videlicet vt prius excutiatur principalis. text. est & gl. in auf. de fideiuss. §. argentariorū. & ibi Ang. in fi. j. col. Et idē dicit Bal. in allegādo tex. illū. in l. frustra. C. de non nu. pecu. dicēs hoc esse spāle in cāpsoribus. & ibi etiā dicit, q̄ cāpsores fideiubentes non possunt opponere excep. nō nu. pe. Itē adde, q̄ si fideiussor qui promisit factū & curā & iurauit: non habet beneficium excussionis. ita dicit Bal. per illū tex. in c. ex rescripto. in ij. col. de iure iur. Et scias, q̄ fideiussor, qui promisit indemnitate, etiam secūdu iura antiqua non poterit conueniri nisi discusso principali: quia verba ita sonant, ita dicit Bart. in l. quēro. in prin. ff. loca. Item adde hīc, q̄ in casibus quibus fideiussor non potest vti beneficio excussionis, vt quando debitor principalis est absens, & multis alijs casibus, de quibus in d. authentica p̄sente. si fideiussor doceat principalem debitorem emolumentum negotij esse consecutum, dicere poterit: Excusas principalem debitorem sumptibus meis. facta hac oblatione tenebitur creditor potius excutere principalem debitorem: ante quā excutiat fideiussorem. Ita nota. probat tex. & ibi Barto. & latius ibi Paulus de castro. in l. vnde quāritur. in principio. ff. cōmoda. & latē idem deciditur ex his, quā not. in l. in duobus. post me. verficu. q̄o pone ad beneficium ex correis. & in l. j. in xvij. col. verfi. primo: aliās secūdo quāro. C. de duo. reis. pro hoc bo. tex. in l. cū in plures. §. vestimenta. loca. facit tex. in l. si vt certo. §. nunc videndum. el. ij. verfi. planē. ff. commo. & facit ad hoc quod no. Gul. de cu. in dicta. l. prima. Item adde, quod quando certum est, quod creditor non potest consequi aliquid de debito à debitore principali, fideiussor non habet beneficium excussionis p̄dictā authenticā, p̄sente. vt determinat Ang. ibi & glo. in l. nisi hoc actū. ff. de pact. & Bartol. in l. Marcellus. circa finem. ff. de fideiussor. & l. decem. circa principiū. de verbo. oblig. & in l. iij. §. si is pro quo. ff. quod quisque iur. Et an tunc sit necesse iudicē pronuntiare discussionem esse factā: vide per Bal. in d. authen. p̄sente. circa med. & per Barto. in d. l. decem. circa prin. Et si pronuntietur, an sit necesse fideiussorem citari: dic. quod sufficit eos citari per turbam; secundum Barto. in d. l. decem. Et quod exceptio excussionis non possit opponi p̄ fideiussorem, quando notorium est non esse soluendo: format glossam. & Bart. in l. si in principio. ff. si cert. petat. & Ang. in authentica. ff. de fideiussor. in principio. col. m. j. quod est verum: non solū si sit notorium principalem nō esse soluendo: sed etiā si notoriū sit principale facilius cōueniri nō posse: vt q̄a principalis sit aliq̄ tyrannus vel aliq̄ domin⁹, magn⁹ potēs. ita elegāter determinat Bar. in l. si. circa pri. ff. si cert. pe. & sequit̄ ibi Pau. de ca. pro quo alle. Bar. in l. ij. in prin. ff. qui satis. cog. quod est bene notandum p̄ istis nobilibus, qui in ciuitate nostra dant fideiussores non renuntiantes beneficio authenticā, p̄sente. quia poterunt conueniri tales fideiussores non obstante exceptione discussionis: & dicit Barto.

etiam in d. l. si. quod si bona principalis deueniunt ad fiscū, fideiussor potest conueniri non discusso prius fisco, licet contrarium in hoc teneat ibi Pau. de ca. Sed quid si ante lit. conte. fideiussor opponit exceptionē discussionis, & iudex ea aliās non reiecta, nec admitta, procedit ad vltiora: an processus sit nullus; vel non appellante fideiussore, qui exceperat: vide multum elegāter per Paul. de ca. su.

etia si fideiussor in fideiubendo constituit se principalē pagatorē, seu debitorem: prout hodie pleriq̄ faciūt: succedit nihilominus beneficiū illius auf. nisi illi bñficio renūtiarit. ¶ Tertiū beneficiū est cedendarū actionum. Potest

per hoc distinguētem in d. l. si. circa me. ff. si cert. pe. v. bi dicit se sup hoc consuluisse in ardua quēst. per vnā not. doct̄inā, quā

tradidit Ioan. And. in c. inter monasterium. s. de re iudi. ex p̄dicta doct̄ina Bar. in d. l. si. dum dicit de eo, quem constat notoriē non esse idoneum facilitate cōueniendi: iuncta gl. in d. l. ij. in prin. ff. qui satis. cog. qui dicit quod clericus, vel scholaris non est idoneus facilitate conueniendi. Et idem Bart. ibi dicit de aduocato multū cauilloso in foro. ¶ Not. quod fideiussor intercedens pro eo, quem notoriē constat esse clericum vel aduocatum multum cauillosum poterit cōueniri non excusso principali. Quod tene mēti, quia est multum nouum. & idem erit in fideiubente pro ecclesia: quia ecclesia nō dicitur idonea facilitate conueniendi: vt no. gl. in ver. prohibetur. & doc. in c. potuit. de loc. & cum eo quod dixi. s. discussionem non esse faciendā, quādo certum est debitorem non esse soluendo: concor. Ange. in l. exitus. ff. de acquirenda possessione. & in authen. hoc si debitor. in ij. col. m. C. de pign. Et de eo quod. s. dixi, scilicet an sit necesse pronuntiare discussionem esse factam: vide omnino per Barto. & Ang. in d. l. exitus. & per Ange. in dicta authentica. Hoc si debitor. in ij. col. m. Et circa id quod. s. dixi, an sit necesse citare fideiussores: vide omnino Ang. in d. auf. hoc si debitor. in fi. ij. col. vbi tamē loquitur de citatione possessoris pignoris, quādo sit discussio contra debitorem. Item de forma & practica discussionis, quod iudex habeat remittere: & an credi debeat nuntijs, si dicant discussionem factā, se nihil reperisse in bonis: vide omnino per Angel. in authentica. hoc si debitor. circa medium. Item quod standum est dicto nuncijs de discussionem, firmat Angel. in dicta authentica. de fideiussor. §. j. in princip. ij. col. m. & ibi in eadem col. ponit Angel. an processus sit ipso iure nullus: si fiat actus contra fideiussorem prius, quā conueniretur principalis non opposita exceptione discussionis. Item adde: quod si creditor ageret contra fideiussorem non discusso principali: & post litem contestatam potest opponi exceptio discussionis: ob quam creditor variat & discutiit principalem: quem reperit non soluendo, certē fideiussor ex illo met processu prius contra se in hoato poterit condemnari. Ita determinat Paulus de castro. in l. si rem ali. §. si. per illum text. ff. de pig. ac. Itē pro eo, quod dixi fideiussorem posse conueniri absque discussionem, quando clarū est principale nō esse soluendo. vide glo. & Bart. in l. nisi hoc actū. ff. de pact. Itē, de p̄dicta adde, q̄ vbiunque de aequitate proceditur prout est in causis mercatorum, secundum Bar. in l. si fideiussor. §. quādā. ff. man. & in vltimis voluntatibus fideiussor non potest opponere exceptionem discussionis secundum d. authenticā p̄sente. nec habet beneficium diuisionis competens ex epistola diui Adria. quod istae exceptiones sunt inuentae ad rigore iuris conseruandū. Ita singu. colligitur ex dictis Bart. in repe. l. j. in fi. ff. de condi. inde. sed contrarium tenet Bald. in l. fin. §. sed & si quis. in iij. col. verfi. fuit quāsitum. C. con. de le. pro qua opinio. videtur Bartol. in extraua. ad reprim. in ver. videbitur. in fi. verbis. Sed pro prima vide Bal. in l. man. C. de euiēt. quā opi. in rei veritate est vera. sed dictū Bal. in d. l. si. §. sed & si quis. C. com. deleg. procedit in tertio possessore pignoris, qui etiam habet beneficium excussionis, etiam vbi procedit de aequitate: & ita propriē loquitur ibi Bald. pro quo est tex. apertus in l. Moschis. in principio. in verfi. aequum. ff. de iu. ff. In qua est maior ratio discussionis: quā in fideiussore. Et Bar. in l. j. ff. de condi. inde. alle. etiam do. Ant. in c. fi. in principio. j. col. m. de solu. vbi etiā tenet, quod fideiussor tutus per authenticā, p̄sente. si soluit, non potest repeterē vt tenet Bar. in d. l. j. in fi. Item exceptio discussionis: quā cōpetit fideiussori non est dilatoria: secundum Bal. in authen. p̄sente. ante medium. C. de fideiussor. De exceptione autem discussionis cōpetit fideiussori, an sit dilatoria, vel poterit opponi post lit. cōtest. vide omnino per Bar. in l. quod si dubitec. in principio. ff. de fideiussor. & glo. in §. si plures. in verfi. persona. insti. de fideiussori. & tex. & gl. & Ang. in d. l. si fideiussor. Et de p̄dicta quāstio. videlicet, an exceptio discussionis: quā cōpetit fideiussori, sit dilatoria: vide per gl. fi. & ibi Bart. in l. ij. ff. de exce. Item adde quod ille, qui pro aliquo promisit indemnitate, potest prius cōueniri principalis etiā hodie non obstante dispositione authen. p̄sente. secundū Bar. in l. quāro. in prin. ff. locati.

¶ Adde huic apostillā Ioā. de an. consil. lx. Ro. consil. xcij. & ccxj. & ccxlj. Pet. de Ancha. consil. ccxcv. & ccvii.

a SE B. S. A. P. I. A. ¶ Secūdu beneficiū. Quando cesset illud beneficium d. authenticā p̄sente. vide las. post alios insti. de actio. §. item si quis in fraudem. & in l. si in prin. ff. si certum pe. & d. Francif. cur. in consil. vj. incip. primo aspectu. in j. col. vbi ponit plures casus, in quibus cessat p̄dictū beneficium.

b ZACHARIA S. ¶ Constituit se principalem pagatorem. Adde bo. tex.

in. l. si testamento. §. quæ situm. & quod isti no. in apostil. in eo. ver. ff. de fideiuf. Bar. in. l. si. sicut. & ibi Alexan. eo. tit. Et hoc etiam limitabis, nisi fideiuf. ferit cū iuramento: quia tunc potest conueniri ante principalem debitorem vt per Alex. in. l. marcellus. circa si. præalleg. tit. de fideiuf. & in. l. si fideiussor & ibi Bar. ff. de pac. Bal. in rub. C. de fideiuf. & in authentica, præfente. & ibi Cy. eo. tit.

Anto. Francif.

¶ An fideiussor q. se cum iuramento obligauit, possit conueniri, non fa. 8. Et excusioe cōtra principalem. dicas, quod non. q. iuramētū licet validet & corroboret contrāctū & actū super quo interponitur: non tamen tollit iurāti priuilegium: vt non conueniatur non excusso principali. de quo i. a. then. præsen. C. de fideiuf. hic allega. bene tamen addit robur & vinculū actui qui fit: vt in c. cum contingat & in. ca. super eo. & in. c. debitores. de iureiur. ad. & in authē. sacramenta 9. pub. C. si aduers. vendi.

a. ¶ Vtū fructus beneficiorum possint assignari creditori in causa iudicati. de hoc vide per. d. Ant. hic. in ij. col. & per eundē in. c. reprehensibilis in. j. col. de ap. Et de hoc vide gl. & Bar. in. d. l. stipendia. C. de exce. rei iudi. quem sequit̃ ibi I. mo. in. c. j. in fi. iij. col. de cleri. ergo. vbi dicunt, quod sic.

Anto. Francif.

¶ Quod autē hic dicit̃ de fructibus beneficij, vt possint assignari creditori vt in causa iudicati: dica illud 10. forsan esse verum & procedere vbi. cūque fructus essent superabundantes ultra necessaria clerico: & esset condemnatus clericus ob causam

conuertentem vtilitatem ecclesiæ. aliās non crederem, quod hic dicitur, esse verum: quia debent fructus beneficiorum deferuire ipsi clerico, vt habeat causam deferuendi ecclesiæ in diuinis. vt in capitulo, secundum apostolum. de præbendis. imò fructus beneficij non possunt dari in tenuitā actori propter contumaciam clerici. vt per Archidiaconū, Hostiens. & Ioannem andr. in. capitulo. primo. de eo qui mitt. in posses. libro sexto. Nec possunt sequestrari in odium contumaciæ in causa beneficiāli: vt per Ioannem andr. in. d. i. c. primo. in nouel. imò fructus ecclesiæ non possunt obligari: vt est glo. j. q. ij. altare. & per Spe. in tit. de hare. in princ. vbi dicit quod fructus beneficij non possunt per prælatum alienari, ita vt ipse non habeat, unde viuat.

enim petere à creditore, vt cedat sibi actiones suas: aliter denegabit sibi solutionem debiti, vt l. Modestinus. ff. de so. & in. l. fideiussoribus. ff. de fideiuf. ¶ Et generaliter cū quæritur de ordine conueniendi debitorem principalem, vel fideiussorem, est distinguendum: quod aut ambo sunt præfentes: aut absentes: aut vnus præfens & alter absens. Primo casu debitor est primò cōueniendus, nisi fideiussor renuntiauerit beneficio illius aut. vel nisi sit non soluendo: & si notoriè constat de impotentia debitoris, nō est necesse, vt prius discutiatur: sed potest iudicium inchoari in personā fideiussoris. Itē si debitor non posset conueniri: vt nota. in. d. aut. præfente. ¶ Secundo casu qñ ambo sunt absentes: tunc si fideiussor est vicinior, potest cōueniri: quia reputat præfens respectu remotioris. vt not. in aut. Si autem fideiussor est remotior vel distās æquali distantia, dicendum est, vt. s. dixi quando ambo sunt præfentes. In tertio casu, si est absens fideiussor: non est dubiū, quod à debitore præfenti primò inchoādū est. Si vero econtrā, pōt inchoari à fideiussore: vt. d. a. then. præfente. ¶ Sed dubium est, qñ quis in hoc dicatur præfens: & gl. in. d. aut. de fideluf. ponit multa significata huius verbi præfens: sed quo ad propositum dicit, quod si est in eodem territorio, dicitur etiā præfens. Sed Bar. in. l. duobus. ff. de duo. reis. intelligit de territorio eiusdē ciuitatis nō prouinciæ. vnde si multæ ciuitates essent sub eodem præfide: vt prius erant: satis est, quod debitor non est in territorio eiusdem ciuitatis: quia nō tenetur creditor ita remotè sequi debitorem. ¶ In gloss. ij. ibi: *lex aufertur*. vbi libertus, cui patronus legatū fecerat, post mortē patroni eundē detulit quod fuerat negotiator illicitæ mercis: & per illam delationem consequitur libertatē à fisco. tamē ex alio capite priuatur legato, tanquā indignus. Et est casus, quod pro eodem facto quis consequitur præmium & damnum. & de hoc dicendum: vt no. ibi in glo. vlti. Nā alio respectu est indignus: & alio respectu meretur præmium. Nam respectu patroni est indignus legato: respectu fisci cōsequit̃ præmiū: sed text. debet intelligi eodē respectu. ¶ In gloss. in verbo, *seruetur indemnem*. in fine. Glossa apertè non concludit quid iuris sit in hac quæstione. Goffredus dicit quod licet is qui iurauit, possit petere absolutionem, tamen non tenetur. quia licet fideiussor teneatur excipere: vt in iurib⁹ allega. in gl. nō tñ tenet agere. Vide la

tius Ioan. in an. reg. dānū. de reg. iur. lib. vj. in mercu. ¶ Excipio ali quos casus indubitabiles. Si enim fideiussor obligauit se simpliciter ad debitum, imputandum est sibi, si soluit vsuras: quia de illis non fideiussit. l. centum Capua. ff. de eo, quod certo loco. nisi soluiſſet vsuras, vt interesse: de quo tamen dicendum est: vt no. in. c. proximi. & in. d. l. centum. ¶ Secundus casus, quando iurauit etiam soluere vsuras, tunc cōiter tenet, quod possit repetere: quia nō tenetur agere, vt dixi: nec poterit excipere vigore iuramenti. ¶ Tertius casus dubitabilis est, quando promisit de debito, & pro vsuris sine iuramento: & hoc casu dicendum, quod si non est sibi imputandum, quare soluit, habet regressum contra principalem: aliās secus. de quo dicendū, vt latius habetur in. d. regula. ¶ In gl. in verbo, *de rebus*. ibi: *stipendia*. hoc verum in defectū aliarū rerū: vt dicitur in. l. stipendia. & facit quod in causam iudicati non possunt subtrahi stipendia, seu salaria armigerorū & doctorū, si habent aliās vnde satisfaciunt. & idem vult gl. hic in stipendijs clerico 12. rū. ¶ Et not. glo. q. clericus non potest obligare redditus futuros a sui beneficij. quod intelligo, nisi contraheret pro vtilitate ecclesiæ. argu. nulli. & quod ibi dixi. de reb. eccle. nō alie. & vide hīc gl. intelligere tex. de redditibus beneficij. quod clarius tenet Host. Dicit etiā, q. clericus tenetur satisfacere suis creditoribus de fructibus beneficij, quos facit suos: secus in fructibus, qui veniūt cōuertendi in vtilitatem ecclesiæ. & quotidie hoc dictū allegatur, & practicitur: cū quo transit etiā Io. an. hic, & cōmuniter scribētes. & tenet Spec. in ti. de sen. excō. in. §. sequitur. vers. sed quid si debitor. dicit tñ hoc procedere in defectū bonorū patrimonialium. Itē Collec. in. c. Odoardus. de sol. dicit se vidisse in curia seruari, quod clericus fuit admissus cedens fructibus beneficij sui, vt satisfaceret creditoribus suis. & idem. d. Anthonius in. c. olim. ij. de restit. spolia. vbi dicit esse casum. Sed Archid. in. c. statutum. de rescrip. li. vj. tenet cōtrariū, dicēs, quod nunquā de redditibus beneficij est satisfaciendū creditorib⁹ clerici. Ego latius dixi in. c. cū esses. de testa. re petit. Et pertrāseundo breuiter dicerē, quod aut clericus cōtraxit debitū pro sua sustentatione. & procedit cōmunis opi doc. arg. eorū, quæ dixi in. c. præfentiū. §. tit. proximi. Nā ecclesia in effectu tenet ad ea debita, vt ibi dixi. & ita intelligo. d. c. olim. quod in veritate sic loquitur: licet do. Ant. intellexerit generaliter. Nā ibi ille Ep̃s fuerat spoliatus ep̃atu suo. vnde pro sustentatione personæ cōtraxit illa debita: de quo ibi. Aut cōtraxit pro patrimonio suo cōseruādo, vel fortificādo, seu aliter quā pro sustentatione suā, vel vtilitate eccl. & credo firmiter, quod de rigore iuris inspecto statu beneficiorū, & deputatione, nō debet aliquo modo de redditibus beneficij satisfieri creditoribus: quoniā de redditibus id solū est clericorum, quod probabili ratione cōsumūt: vt dixi in. c. fi. §. ti. proximi. & ibi dedi multas cōcordantias: ergo non debet apprehendi fructus: cū sint conuertendi in causam piā pro vtilitate clericorum. Sed cōmunis opi. inualuit: quod hodie clerici appropriāt sibi oēs reddit⁹, & disponūt ad libitū: vñ visum fuit curiæ & alijs iudicibus, quod melius esset, vt darēt suis creditorib⁹ quā vt dispergāt in aliā cām. Sed vt dixi, si facerēt, nō deberēt extēdi manus ad redditus beneficiorū. vide tex. in ar. opti. in. d. c. videntes. xij. q. j. & in. c. vlt. cum præcedēti. ea. cā & .q. Et ad istū tex. dic. quod debet intelligi de redditibus proprijs patrimonialibus: vt exponit gl. in similibus terminis. in cap. de multa. de præbē. in verbo de suis prouētib⁹. vel fuit specialis prouisio Papæ per rationē prædictā. ¶ In gl. fi. ibi: *secundum canones*. dic. idē secundū leges quod ad calum huius. c. veniūt isti contra promissionē iuratā: ergo periuri sunt, & infames: non solum infamia canonica, sed ciuili. l. si quis maior. C. de transa. vi. 13. de quod plenē dixi in. c. testimoniū. de testi. ¶ In glo. ibi: *contra eadem promissionem*. & no. gl. Ex quo est inferendū, quod sicut clericus potest beneficio priuari quia venit contra iuramētū: vt in. c. querelam. de iureiur. ita si veniret contra fidem præstitam. sed hoc dictum non probat hic text. quia loquitur copulatiuē: & non alternatiuē. de materia vide quod plenē dixi in. c. ad aures. quod me. 14. causa. ¶ In glo. fi. Inn. ponit hīc notabile dictum: licet apertore non probetur. Dicit enim quod si probatur crimen contra aliquem: eo assumente defensionem, potest puniri per iudicē: licet ad hoc non ageretur. secus si non assumpsit defensionē: vt est vide re in teste.

re in teste. ad hoc. c. ij. de ordi. cog. Sed hoc dictum Inn. originaliter videtur fuisse glossatoris. iij. q. v. in. c. constituimus. Et de hoc, an & quando crimen incidenter probatur, sit puniendum: dic, vt plenè dixi in. c. ij. de ordi. cog. & satis potest iste text. procedere in Papa, qui non arctatur ad sequendam formam iuris.

SYMMETRICUM.

- 1 Fideiussor, qui molestatur à creditoribus potest per ecclesiasticam distributionem compelli ad principalem: vt ipsum absoluat.
- 2 Fideiussor potest molestare principalem: vt eum liberet etiam ante tempus si ipse molestetur à creditoribus.
- 3 Fideiussorius contractus non liberatur tempore, ante satisfactionem, nisi sit de iudicio fisti.
- 4 Iuramentum calumnie non potest per consuetudinem tolli.
- 5 Testes quando sunt extra prouinciam, non debent cogi ad veniendū personaliter: sed debet scribi ad iudicem loci: vt ipsos examinet, attestations clausas remittat rescribendo, quanta fides sit eis adhibenda. Iudex debet facere scribi in actis, quādo examinat testes, si perpendit eos vacillare: vel cum trepidatione loqui: & si habet eos suspectos.
- 6 Iudex delegatus Papæ, deputatus in certo loco, potest ex vrgentissima causa vnum articulum causæ extra locum subdelegare.
- 7 Fideiussor, an teneatur, si debitum est augmentatum ex mora principalis.
- 8 Testes vbicunque sunt in parte longinqua & malitiose pars negat ipsos aliquid scire: iudex potest partem compellere, vt per se, vel alium vadat ad videndum iuramenta ipsorum testium, vel quod fiat depositio pecunie pro expensis testium.
- 9 Iudex quando malitiose videt partes exceptiones opponere, potest ipsas non admittere.
- 10 Testes in causa criminali, etiam existentes extra prouinciam, debent remitti ad iudicem causæ.
- 11 Fideiussor, qui fideiussit pro eo, qui erat obligatus ad certum tempus: an teneat prorogato tempore principali.

CAP. III.

Constitutus. ¶ Per distinctionē ecclesiasticam, compellitur debitor à fideiussione absoluer e fideiussorē, qui à creditoribus molestatur. cōmunis diuisio. Secūda ibi: ideoque. ¶ Casus literalis. Cancellarius Archiepiscopi Cantuarien. quandā quantitatem pecuniæ à creditoribus Bononiē. accepit. pro qua pecunia magister Simō fideiussit: quia cancellarius pecuniā non soluebat: molestias plures dictus magister Simō à creditoribus sustinebat, debitū fuit augmentatū: vnde dictus magister cōquestus fuit dno Papæ: quare mādāt Archiepiscopo Cantuarien. quatenus si legitimè sibi de hmōi assertionē cōstitit, præsātū cancellarium moneat, & cōpellat ecclesiastica censura, vt præsātū magistrū ab intercessionē & obligatione absoluat. & si debitū, vel accessiones fortè negauerit, iuramentū calumnie subire cogatur: nō obstante cōtraria cōsuetudine. & quia difficile foret dicto magistro testes suos in Angliā deducere: ideoq; mandat Archiepiscopo, vt literis suis significet iudicibus Bonon. vt testes quos idē magister inducere voluerit, vice ipsius recipiāt & examinent diligēter: & depositiōes sibi trāsmittant sub sigillis illorū inclusas significātes quāta fides testibus & instrumētis possit haberi satisfactione idonea à cācellario ipso accepta: vt ad testes audiendos vadat vel mittat. Ber.

2 ¶ No. j. q. fideiussor pōt antequā soluat agere cōtra reū principalem, vt eū liberet à fideiussione, si venit tēpus solutiōis faciendæ, & ipse molestatur à creditoribus. Nā vbicunq; reus diu differt solutionē, pōt fideiussor instare, vt liberetur: de quo plenius habet in c. fi. eo. ¶ Et ex hoc & ex tex. colligo, qd fideiussorius cōtractus nō liberat tpe: sed oportet instare, vt liberet: licet secus sit in fideiussore de iudicio fisti. probatur in. l. pe. C. eo. & facit. l. cū apud. ff. iud. sol. ¶ Not. ij. q. nō valet cōsuetudo, vt omittat iuramentum calūniæ. ¶ No. iij. q. vbi testes sunt extra prouinciā, nō debēt arctari ad veniendū personaliter: sed iudex causæ debet scribere iudici testium: vt eos examinet, & attestations clausas remittat: & rescribendo quāta sit fides adhibenda testibus. Et nō. bene hoc vltimū: qā nō legit ita clarè alibi: sed faci ut dicta Inn. in. c. qm. de proba. vbi dicit, qd si examinatur testium perpendit eos vacillare, vel cum trepidatione loqui, vel aliter habet eos suspectos: vtile est, vt hoc scribat in actis. sed quando examinatur non habet ipse iudica

re, sed alius prout hīc erat, debet examinatur omnino hoc scribere: & vide per Inno. in. d. c. quoniā. vtrum ex intervallo possit iudex scribere in actis vacillationē testium. ¶ Vltimò potest adduci iste tex. in argumentū multū notabile: qd iudex delegatus Papæ, deputatus in certo loco, potest ex causa delegare certū articulum causæ extra locū, in quo fuit deputatus. Quod videtur prima fronte contra. c. statutū. in. §. in nullo. de rescri. lib. vj. vbi dicitur, qd delegatus Papæ, non potest, nec per se, nec per aliū extra locum, in quo est deputatus cognoscere: sed potest dici, qd primū dictum procedit, qn cōmissio extra locum est quasi necessaria, sicut contingebat hīc: quia testes erant multū distantes. & est notabilis limitatio. ad. d. §. in nullo. si quis tñ vellet hoc negare, posset dicere, qd hic Cantuarien. Episcopus nō cōstituit delegatus: sed cū esset ordinarius, contra suū cancellariū excitatur potius iurisditio sua. c. licet. & c. pe. de offic. ordina. Nam hīc Pa. non mandat, vt cognoscat vice Papæ: sed simpliciter, vt exequatur iustitiā: nec dat formam contra ius cōmune. Primū tamen dictū est valde æquum, & fortè verum. ¶ In glo. ij. ibi: fideiussor in omnem causam. vult dicere, qd aut fideiussor simpliciter obligauit se pro debito: & non tenent, si debitum est augmentatum ex mora rei principalis: nisi fideiussisset in omni causa. f. ex debito principali proueniēte. Et de hac materia plenè not. in. l. centū Capuæ. ff. de eo, quod certo loco. & in. l. quæro. ff. locat. & in. l. mora. ff. de verb. obli. Et inquantū glo. in fi. dicit aliud esse secundū canones: nō intelligit reprobare distinctionē suprā factam: sed restringit se ad vsurā quæ secundū canones nō debent. & ideo fideiussor non obligat. Sed de hoc dic, vt. §. dixi in c. proxi. & si vsurā repeteretur à creditore, vt interesset: tūc possent peti etiā secundū canones: vt nō. in. c. conquestus. de vsu. vbi plenius dixi. ¶ In gl. in ver. legi. Dic hodie de isto iuramento calūniæ: vt habet in. c. j. de iuramento calūniæ. li. vj. & in. c. ceterū. e. ti. ¶ In gl. in verbo, satisfactionem ibi: vel fortè. hāc fuit additio à tpe Inn. & cōiter do. approbat & scdm hūc intellectū ponit iste text. casum singulārē, qui non est alibi: qd si præsumptio est cōtra negantē: ita, qd sit opus habere testes multū distantes, debet negans compelli ad eundū per se, vel per aliū ante videndū iurare testes aduersarij sui, vt sic tōdio affectus, desinat à negatione illicita. & hodie prouidetur aliter secundū quosdā per. c. statutum. in fi. de rescrip. lib. vj. vbi gl. dicit, qd hodie prouidet: vt fiat depositio pecuniæ pro expensis testium. Sed ego dico, qd ista remedia sunt diuersa. Nā vbi est præsumptio cōtra negantē, habet locū remediū huius. c. Sed si est præsumptio cōtra volentē producere testes de longinquis partibus, & hoc facit causa vexandi testes vel differendi negotiū, habet locum tūc remediū illius. c. ¶ Et est tertiū remediū, qd si iudex verisimiliter præsumpserit partes malitiose opponere dilatoriā, vel peremptoriā, nō admittat exceptionē: nec curet de appellatiōe. & de hoc remedio vide nō. dictū Inn. in. c. post electionem. prope fi. de cōces. prabē. & per Io. an. in. c. super eo. de app. el. j. ¶ In glo. in verbo, transmittens. in fi. Not. hanc gl. quæ relata ad tex. notabiliter sentit, qd in cā criminali nō

¶ Si venit tēpus. Adde, qd etiam ante tēpus ex causa potest petere se liberari: de quo per Ro. sing. suis. fol. xj. & cōfil. ccclix. ¶ Augmentum. Adde Lu. Ro. cōfil. cccvij. & latius per Ioā. and. hoc tit. in addi. ad Specu. ¶ Nota diligenter remedia, quādo quis petit dilationē ad producendum testes, qd dicit esse in partibus remotis, si iudex dubitaret, aut suspicaret, qd iste peteret dilationē animo calūniandi. Et adde aliud remediū, quia iudex potest sibi facere præceptum poenale, qd nisi reperiatur verum qd tales testes possint probare, incidat in talem mulctam: & eam in effectu potest imponere. ita cōcludit Pet. de Anch. & Imo. hīc multum exclamās ad practica & do. Alexā. & alij nō. vif. in. l. j. in princ. ff. si quis ius dicē, non obtin.

SE B. SAPIA.

¶ In causa est criminali. Vide Bal. & Salic. in. l. apud eloquētissimum. C. de fide instr. cū multis allegatis p. Feli. in. c. cū causam. col. xv. vers. prima conclusio. §. de test. post Ab. ba. ibi: colum. ix. versic. quæro an iudex.

Cap. Constitutus. Panor. super Tertio Decret.

a ¶ Et ad hoc vide bo. tex. in l. Labeo. ff. de arb. & de hoc vide per Archi. in. c. te quidem. xj. q. Vbi distinguit, an fideiussor simpliciter fideiussit: & erit obligatus etiam in tempore prorogato. Aut an fideiussit vsq; ad certū tempus: & tunc secus. Et ita dicit tenuisse Goff. in hoc. c. constitutus. & ita etiā distinguunt in effectu isti hīc. & Bal. in l. c. antiqua. Ang. & Pau. de cast. d. Alex. in l. si vnus.

in prin. per illum tex. ff. de pac. vbi dicunt esse vtile pro fideiussorib⁹, qui se obligāt pro Castellanis cōstitutis ad certū tempus. Nā licet Castellani vltra starent, tamē fideiussores non tenent. Et istud de castellanis limitat Bar. singu. post Dy. in l. Lucius. §. Paulus. per illum tex. ff. de admini. tut. vbi dicit Bar. q. il la q̄stio fuit aliās a Veronā de facto & aliās Florētiz. & ita tenet Bal. in l. si cum Hermes. C. locati. Itē adde, q. illud, quod Pa. pa hīc exp̄ssit, b firmant Io. an. & do. Ant. de but. & Ioā. Pe. de Ferra. Papiensis in sua practica, in libello cōtra plures reos debēdi. in vlt. col. & vide per Albe. in secunda parte statuto. q. cxlv. & do. de Rot. in no. uis deci. xc. & v. de tex. in l. legem in fi. & in d. l. si cū Hermes. C. loca. i & in l. item quā-

ritur. ff. eo. Et an hoc facit quod notat gl. in l. ij. C. de procu. vbi dicit, q. ille, qui fuit datus fideiussor de iudicato soluendo in causa principali, non intelligitur datus in causa appellationis. Facit etiam tex. in l. non a iudice. in fi. ff. de iudi. vbi est rex. secundum vnam lecturam glo. quia si coeperam agere cōtra te: & dederim fideiussorem de iudicato soluendo: si ago ex alia non intelligatur repetitus fideiussor. ¶ Sed hāc parum faciunt, magis facit vrgētissima ratio. Nam nos habemus regulam: & multum nota tu canonista, q. siue nouatio fiat ipso iure, siue ope exceptionis, quantum ad principalem debitorem: & in persona ipsius semper liberatur fideiussor. tex. est not. dignus & multum signandus. in l. vbiq; in princip. ff. eod. Sed ego habeo, q. per prorogationem termini factam per creditorem debitori: quia continet minus tempore, quā prima: non potest dici facta nouatio ipso iure: sed bene est facta ope exceptionis: nisi exp̄ssē esset actum. Ita determinat Bart. in l. valerianus. quā est penulti. in vlti. colum. in penulti. quāstione. ff. de prator. stipulat. Si ergo sit nouatio ope exceptionis: ergo fideiussor est liberatus. ¶ Contrarium, quod imō per prorogationem termini factam debitori absente fideiussore, fideiussor non intelligatur liberatus: tenet hīc Pet. de Anchara. & Imo. quia. l. si cum Hermes. & l. item, quia. §. qui impleto. ff. loca. & l. Labeo. ff. de arbit. allega. hīc per docto. nihil faciunt in proposito: quia loquuntur quando erat dies finiendae obligationis: quia si ille dies prorogetur, fideiussor non tenebitur vltra: quia adueniente illo die fideiussor liberatur. Si ergo creditor ergo creditor vult ei praeiudicare, non potest sine facto suo. Sed nos loquimur in die assignato ad soluendum: quo elapso neuter est liberatus: imō vterq; constituitur in mora: quia mora principalis nocet fideiussori. l. mora. ff. de verborum obligationib. Ideo si prorogetur ille terminus solutionis: quia hoc est in fauorē fideiussoris, ne committatur mora, non videtur, quod vllō modo per talem moram fideiussor liberetur: aliās inducta ad vnum effectum, operarentur alium contra regulam. l. Jegata inutiliter. ff. de adimen. lega. Item pro hac parte contra communem stringere videtur: quia actus agentium non debent operari vltra voluntatem & intentionem eorum. l. non omnis. in principio. ff. si certum pe-

atur. Quando enim creditor prorogat terminum ad soluendum, non facit ea intentione, vt liberet fideiussorem: ergo istum effectum operari non debet. His ergo hinc inde consideratis, veritas videtur esse ista: quod si creditor simpliciter prorogat terminum debitori sine aliqua noua stipulatione: tunc non fit nouatio, nec ipso iure, nec ope exceptionis: quia tunc non con-

trahitur noua obligatio, quā contineat minus tempore, per quam prima nouetur. Et ideo simpliciter prorogando non erit liberatus. Et ratio est: quia non est tunc causata noua obligatio continens minus tempore, per quā nouetur praecedens, & isto casu fideiussor non est liberatus. & sic per prorogationem termini factam simpliciter debitori, fideiussor nō liberatur. Ita declarat Baldus. in l. tam mandatori. C. de non numerata pecunia. dicens ita tenere Innocentiū. in capitulo, praterea. de appellatio. Si autem prorogatio termini esset facta mediante noua stipulatione, puta, Ego debitori prorogo terminum per stipulationem: & debitor promittit per stipulationem: & tunc contrahitur noua obligatio:

- in vtilitatem ecclesiae, non tenetur ecclesia.
- Clericus fideiubens sine licentia praelati & maioris partis capituli, non obligat ecclesiam.
- 2 Statutum loquens de quibusdam religiosis, nō extenditur ad alios: nisi extensio fiat per superiorem.
- 3 Religiosus, qui est in studio, non obligat monasterium: nisi in his, quae cōtrahit ob studiū necessitatem: in alijs non est respectu peculij, si quod habet.
- 4 Creditor, qui mutuauit pecuniam rectori alicuius ecclesiae: ad hoc, vt possit istam pecuniam repetere ab ecclesia: an sit necesse ipsam probare fuisse versam in vtilitatem ipsius ecclesiae?
- 5 Alienatione prohibita: censetur prohibita datio pignoris: quia per dationem in pignus, deuenitur ad distractionem.
- Id quod prohibetur directe, censetur etiam prohibitorium indirecte.
- 6 Delictum praelati & capituli, nocet ecclesiae.
- 7 Successor non tenetur ad debita contracta per praedecessorem: nisi probentur versa in vtilitatem ecclesiae.
- 8 Quando agitur actione de in rem verso: an sit necesse, quod duret versum tempore quo agitur.
- 9 Contrahens cum ecclesia: vel eis mutuans: habet obligatam ecclesiam: si probauerit versum esse in eius vtilitatem: ita quod verisimiliter fecisset de proprio, si potuisset: aliās secus: puta, quando est expensum in pompas, vel picturas.
- Ecclesia est obligata creditoribus, in quantum est meliorata: licet plus fuerit expensum.
- 10 Monachus dicitur habere peculium: quando aliquid tenet Abbate sciente & patiente.
- 11 Clericus tenetur fideiubere pro laico multum indigenti: inter se verò possunt indistincte.

quā quamuis contineat minus, quā prima: & sic non posset inducere nouationem ipso iure, nisi exp̄ssē sit actum: tamen inducit ope exceptio. & in istis terminis loquitur Bartolus in dicta lege, Valerianus. & tunc fideiussor debet esse liberatus. Quod tamen verum intellige, nisi creditori in ista secunda stipulatione exp̄ssē reseruasset ius fideiussoris: quod potest secundum Bartolum, in l. si quis aliam. post principium. ff. de nouatio. Et licet sic putem tenendum, tamen communiter magis concluditur: vt hīc per istum cum concordantijs supra allegatis. Item adde, quod prorogatio temporis facta a testatore non intelligitur facta cum prima qualitate: vt si in primo debebantur vsurae ex pecunia: modō non dabuntur prorogato tempore a testatore. Ita dicit Paulus de castro. in l. lecta. in secunda charta. ff. si certum petatur. Ad hoc dices esse gloss. ordinariam. in l. non solū. §. j. ff. de liberis lega. Item pro opinio. quod fideiussor non teneatur in obligatione prorogata, bene facit text. in l. solutum. §. nouata. ff. de pignora. acti. est bene verum, quod ibi est maior ratio in nouatione, quā in prorogatione. Item ad praedicta vide omnino Bald. in l. acceptam. in vij. colum. C. de vsuris. & dominum Antonium in c. j. in penulti. columna. de officio deleg. & optime facit quod de oblatione pignorum not. glossa. magna. in fine in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. allega. l. iij. in principio. ff. iudica. solui.

Antonius Francisc. ¶ An fideiussor datus in causa principali videatur datus, etiam in causa appellationis. dicas, quod fideiussor tenetur ad id, ad quod tenetur principalis, & non ad plus: vt per Barto. in l. j. C. de mune. & hono. libro. x. & hoc statuit, quia fideiussor datus. in compromisso, non tenetur ad id, quod augetur in causa reductionis: sed tantum pro eo, quod continet principale laudum arbitri: vt est notabilis gloss. in l. proposita. ff. pro socio. & habetur per Bald. in l. fina. in x. q. C. de contra. emp. & per Alexand. in l. cum apud. ff. iudi. solu.

SE B. S. A P I A. ¶ Fideiussor. An fideiussor ad tempus teneatur ad tempus prorogatum: vide Fel. in c. de causis. colum. ij. versic. limita. tertio. ff. de officio delega.

*Adlio negotiorum gestorum, non competit, quando quis gerit negotia in-
uiti.*

CAP. IIII.

Quod quibusdam. ¶ Si sine licentia prelati & maioris par-
tis capituli, religiosus fideiussit: vel mutuū accepe-
rit, nō tenetur ecclesia: & ipse recipiens punit, nisi mu-
tuū sit versum in vtilitatem ecclesiæ. Primò ponit dictū. Secūdo
exceptio ibi: *nisi*. Tertiò pena ibi: *et si*. ¶ Casus literal. Qui-
busdam religiosus fuit prohibitū, ne fideiubeant pro aliquo, sine
licentia sui Abbatis & conuentus vel maioris partis. Hæc prohibi-
tionē extendit concilium generale ad omnes religiosos. & prohi-
bet ne aliquis pecuniam mutuò accipiat, vltra summā à capitulo
constitutā: aliòquin non teneatur cōuentus pro talibus responde-
re: nisi pecunia illa in vtilitatē monasterij sit cōuersa: & de hoc le-
gitimè constet. & qui cōtra hoc fecerit, grauiori disciplinæ subij-
ciatur. ¶ No. j. q. statutum concernens aliquos religiosos, non
extendit ipso facto ad alios religiosos: sed oportet, vt extensio fiat
per superiorē. vide tex. cū glo. not. in. c. cōstitutionē. de re. iur. lib.
vj. & ibi etiā glo. ¶ Tertiò no. q. religiosus nō potest fideiube-
re sine licentia sui prelati. Ex quo infero, q. licet religiosus sit in
studio cū licentia sui prelati: non tamē potest pro alio fideiubere
& si contra fecerit non obligatur ecclesia. Et credo etiā q. pecuniū
sibi concessum causa studij non obligatur: quia hæc fideiussio fit
extra causam, propter quā cōcessum est pecuniū: sicut dicimus in
seruo fideiubete extra causam peculij: vt in. l. iij. ff. de pecu. & vide
quod not. doc. in. c. ij. ne cleri. vel mona. lib. vj. secus si recepit mu-
tuum causa studij: quia tunc obligaret monasterium: de quo dicē-
dum, vt no. in. d. c. ij. & per Archi. & Io. an. ibi. ¶ Tertiò nota, q.
ex contractu inito cū particulari de ecclesia: non obligatur eccle-
sia: nisi quatenus pecunia esset versa in vtilitatē ecclesiæ. Ex hoc
not. & ex tex. q. ex actu gesto cum particulari non habente mada-
tum ab ecclesia, tenetur ecclesia in quantum versum est in vtilita-
tem eius. & de hoc j. l. latius. Sed contra prædicta oppo. & videt q.
ecclesia nunquā obligetur, ex quo recipiens mutuū nō habebat
mandatum ab ecclesia. ad hoc. c. j. de procu. & c. j. de depo. Sol. gl.
hic, & do. vario modo loquūtur in hoc passu: & generaliter pro-
sequuntur: nunquid mutuās ecclesiæ, vel particulari de ecclesia: te-
neatur in repetitione pecuniæ probare pecuniā mutuā fuisse
versam in vtilitatē ecclesiæ. Sed quia vario modo loquūtur doct.
ideò non insistam in eorū verbis, sed ponam vnam distinctionē,
quam nouissimè concepi. Aut enim propter restitutionē mutui
oportet distrahere bona immobilia, vel mobilia preciosa ecclesiæ
& est necesse probare versionem, etiā si pecuniā fuisset mutuata
prelato & capi. & probō per auct. hoc ius porrectū. x. q. ij. in. c. ea
enim. intelligendo prout intellexit Inno. & bene. in. c. j. s. de pos. i.
vbi dixi: & p. obatur hoc ratione. Nā si directē non possunt præ-
latus, & capitulū alienare talia bona sine euidenti necessitate: vel
vtilitate. xij. q. ij. c. sine exceptione. sic nec indirectē recipiēdo mu-
tuū occasione cuius oporteat peruenire ad distractionē bono-
rum. arg. in reg. cū quid vna via. de reg. iur. lib. vj. ¶ Adde idem
quod not. Bar. in simili in. l. quorū. ff. de pig. vbi dicit, q. si res pro-
hibetur alienari, prohibetur pignori: quia per pignorationem
peruenitur ad distractionē. c. nulli. de reb. eccle. non alie. l. fi. C. de
reb. ali. non alie. Ad idē reg. cum quid vna via. de reg. iur. lib. vj. &
sic restringe dicta Bar. in. l. ciuitas. ff. si cer. pet. vbi sentit, q. si mu-
tuū est factū præsepte prelato & capitulo. non est necesse pro-
bare versum, sicut si fieret mutuū ciuitati præsepte concilio po-
puli. Sed dico, q. non est bonū simile: quia conciliū populi habet li-
beram facultatē distrahendi bona ciuitatis: sed non sic prelatus &
capitulū. c. sine exceptione. præalle. Et hoc casu credo, q. sit neces-
se verè probare, q. ecclesia tunc tēporis indigebat: prout quidam
volunt: vt notant aliqui in auct. hoc ius porrectū. C. de sacros. eccl.
& Gul. de eug. & refert Ioan. and. hic: nam iura in hoc exigunt ve-
ram versionem & nō præsumptiuam: vt in dicta auct. hoc ius. Aut
potest satisfieri de redditibus ecclesiæ absq. distractione rerū. &
tunc si mutuū est factum prelato & capitulo, non est necesse
probare versionem. De hoc est casus hic si bene ponderatur. nam
si non exigitur probatio versionis, qn mutuū fuit receptū cū con-

sensu prelati & capituli: ergo fortius non exi-
gitur quādo mutuū est factū ecclesiæ præsen-
tibus prelato & capitulo: & hoc casu pōt pro-
cedere dictū Bar. in. l. ciuitas. præalle. quod est
rationabile. Nā prelatus & capitulū habent li-
beram administrationē fructuū: ergo ex fructi-
bus satisfaciendum est creditori, licet versum
non probetur. hoc videt probare argumen-
tatiuē tex. in. c. j. de depofi. vbi versum exigitur,
quādo cōtractus fuit initus cū particulari: non
cum tota ecclesia. ¶ Ad idē cōmunis theorica
do. quæ habet, q. delictū prelati & capituli no-
cet ecclesiæ: vt no. in. c. ij. de ordi. cogni. & in re-
gula, delictū. de reg. iur. lib. vj. & in. l. iubemus
nullam nauem. C. de sacrosan. eccl. Aut mutuū
fuit receptū à solo prelato: & est maius dubiū.
Sed crederem, q. in vita prelati nō necesse cre-
ditori probare versionem. arg. hic: nam hoc so-
lū exigitur, quādo particularis de ecclesia rece-
pit mutuū sine licentia Abbatis. in Abbate er-
go non est necesse probare versionē. Pro hoc:
quia prelatus habet liberam administrationē
fructuū, & omnia administrat excepta aliena-
tione immobiliū. c. is cui. de elec. lib. vj. & in. c.
cū nobis. in fi. de elect. Facit quod not. Host. in
c. veniens. de trans. Nec ob. d. l. ciuitas. quia lo-
quitur in administratore ciuitatis, qui non ha-
bet tantā potestātē in rebus ciuitatis, sicut præ-
latus in rebus ecclesiæ. Ad hoc quod no. glo. v.
q. iij. in. c. fi. & xij. q. j. in. c. duo sunt genera. Sed
post mortē prelati puto ecclesiam non teneri,
nisi probeat versum: quia nō potuit vltra tēpus
vitæ suæ ecclesiam obligare: nisi ex necessitate
vel vtilitate ecclesiæ: & ad hoc probandum est
necesse probare versionem. ad hoc faciunt no.
in. c. fi. ne præl. vices su. & c. ex præsentū de pi-
gno. & p. Host. in. d. c. veniens. & facit quod no.
in. c. j. de sol. ¶ Et pro hac opi. vide Inn. j. ti. pro-
xi. c. j. vbi de hoc apertē sentit. nā dicit ibi suc-
cessorem nō teneri ad debita cōtracta per præ-
decessorem, nisi probetur illa versa esse in vti-
litatem ecclesiæ. sed Hosti. tenet ibi hoc nō ef-
se necessarium: quia litera ibi exigit solū, q. pro
necessitate ecclesiæ fuerint cōtracta. ergo sa-
tis est probare, quod tunc imminēbat ecclesiæ
necessitas recipiendi mutuū. & profectō il-
le text. multū facit pro hac opinio. quæ mi-
hi videtur æquior. Nam vt dicit Guliel. de cu-
durum est, quod mutuans prelato volenti ire
ad curiam pro necessitate ecclesiæ debeat esse
solicitus: quod pecunia expendatur pro neces-
sitate ecclesiæ. Vel si mutuatur pro agris colēdis,
debet ire vel mittere testes ad villam ad viden-
dum versionem. & hæc opi. satis placet in præ-
lato. & facit iste tex. per locum à speciali dum
solū exigit probationem versionis in parti-
culari de ecclesia. & illa authentica. hoc ius por-
rectum. * canoni. in. d. & q. * potest intelligi, vt
s. dixi, quando peruenitur ad distractionem re-
rum. Et ad. d. l. ciuitas. s. fuit respōsum: nec ha-
bemus in hoc alia iura, quæ exigāt probationē
versionis. ¶ Quādoq. mutuū fuit factū parti-
culari de ecclesia: puta monacho, vel canonico,
& tūc si infra summā taxatā ab ecclesia, non est
necesse probare versionē: quia mutuū videtur
factū ecclesiæ. vt hic probat. Si verò nulla sum-
ma est taxata in ecclesia, vel fuit receptū vltra
summam: tunc est necesse probare versionem
ad hoc, vt teneatur ecclesia: vt est textus hic,

SEBASTIANA.

¶ Non obligatur ecclesia. Vide bal. in auct. hoc ius porrectum. col. iij. C. de sacrosan. eccl. vbi dicit, q. eccle-
sia semper habet huiusmodi excep-
tionē: q. pecunia nō est versa in vti-
litatem suā, & cre-
ditor agens habet
probare: fallit ta-
men vt per Abb.
in fin. huius decre-
talis.

¶ In prelato. Ad. de do. Card. cōfil. cxxxiiij. & xcv. & lxxj. & ibi qd de monachus ni-
gris, Cald. cōfil. j. de solutio.

Panor. super Tertio Decret. Cap. Eum pro quo.

2 **ZACHARIAS.** ¶ Potest dici periculum in monacho. Facit hoc ad id: quod dixit in apost. ad istum post alios, in c. ex parte. nu. 7. in apost. in ver. quæ dicit, qd sic .j. de accusa. vbi dixi monachum studentem habentem administrationem de licentia Abbatis, posse facere elemosynam.

Anto. Francisc. ¶ An monachus possit habere peculium de licentia Abbatis. Dicas qd monachus quicquid ac-

quirit, etiam ex operibus suis, acquirat monasterio & longè magis si acquireret ex re monasterij: vt per Barto. in l. si communis seruus. & in l. j. §. penult. & in l. si seruus testamento. ff. de stip. ser. & per Angel. Roma. & Pau. de castr. in l. j. §. item acquirimus. ff. de acqui. pos. & per Alex. in l. cui fundus. in §. j. ff. si cer. pet. Imp. nec Papa dispensat super

habenda proprietate: vt in c. cū ad monasterium. & ibi glo. de sta. mona. Et adde, quod monachus etiā accedens ad curiam de licentia Abbatis acquirat monasterio, in quo fecit professionem, etiam si ex post transferat ad aliud monasterium: vt per Card. in cle. j. in §. quia verò. in x. q. de sta. mona.

3 **EBBASAPIA.**

¶ Peculiū. Nunquid autem Abbas possit pati, qd monachi habeant certos redditus: vide glo. & do. in l. Lucius. §. tres. ff. ad Treb. Corfe. in re pectorio suo ad Abba. in verbo, Abbas. co. penul.

4 **EBBASAPIA.**

¶ Eleemosynam. Aduerte tamē, qd imò etiam Abbas non potest facere elemosynam inuitis monachis: vt per Card. post glo. in clem. ij. de censu.

5 ¶ Quod dicit iste

tex. in fideiussore quidiu stetit in fideiussione, vel obli-

gatione non habet locum in fideiussore pro euictione, qui diu stetit in obligatione, re nondum euicta, secundū Imo. post Bal. in l. facere posse. in fi. ff. solu. mat. & idem dicit Bal. post Iaco. de are. & Cy. in l. Lucius. ff. mandati. Item, an fideiussor per instrumentū guarentigie possit statim agere cōtra principalem, ac si esset condemnatus. Bal. tenet qd sic. in d. l. Lucius. in fi. & idē tenet Bart. in l. fideiussor pro venditore. ff. de fideiuss. sed contrarium ibi tenet Ang. de quo etiam vide per Imo. Item adde, qd dispositio huius decre. & d. l. Lucius. non habet locum in fideiussore iudicij: quia iste statim potest agere cum commissa est obligatio. tex. est secundum Bal. ibi in l. mandato meo. §. si iudicio. ff. mandat.

¶ Sed aduerte, quia quidam exigunt, vt hoc casu duret verum tēpore actionis. Sed qm̄ mutuum fuit receptū p̄cedentibus casibus, non requiritur vtilitas perpetua: sed sufficit tēporalis. Et hoc videtur velle Inno. & Hosti. & intelligerem dictū eorum, quando non expediebat ecclesiæ facere illum sumptum temporalē. Si autem ecclesia tenebatur de suo facere illum sumptū, nihilominus quantuncūq; nō duret versio: in dubio credo ecclesiā teneri: quia ecclesia dicitur facta locupletior, sicut in simili dicitur in pupillo. ff. de solu. in l. pupillo. Pone exemplū: particularis de ecclesia recepit mutuū: quod cōuertit in necessaria alimenta ministrorum ecclesiæ. Nā licet nō duret hæc vtilitas, nihilominus ecclesia est locupletior: quia si non habuisset pecuniā mutuata, expēdisset de suo.

¶ Item vltra alios limito istū text. quia tenet ecclesia probata versione: qm̄ vtile est ecclesiæ illā versionē fuisse factam: ita, qd verisimiliter fecisset de proprio: aliās secus. Pone exemplū: particularis recepit mutuū, & fecit fieri nobile ædificiū in loco non expedienti: ita, qd graue esset ecclesiæ & damnosum illū sumptū fecisse vel approbare. Nā hoc casu credo ecclesiā non teneri: per id, quod in simili habetur in l. fundo. ff. de rei vendi. Nā non potest dici, qd pecunia sit versa in vtilitatē ecclesiæ, si non expediebat ecclesiæ in illū vsum conuertere. Item per eandem leg. puto, qd ecclesia tenetur solū restituere quantū est meliorata: licet plus fuerit expensum. & si plus fuerit meliorata, quā expensum: solū tenet ad expensum. satis probatur in simili in d. l. in fundo. Ratio, quia ecclesia hoc casu non tenetur ex cōtractu, ex quo nō dedit mandatū: sed actione de in rem verso: ergo solū tenetur ad id, in quo est meliorata. & hæc procedūt vbi particularis non habebat aliquā administrationē, saltem peculij: aliās autem tenetur ipse superior, inquātū patit peculū, seu administrationē inferioris. Ita nō dicit Inno. in c. cum olim. el. ij. de priui. in cōtractibus factis per monachū sine licentia abbatis. ¶ Et potest dici peculū in monacho, quicquid detinet Abbate sciēte & patiēte: sicut dicimus in seruo: vt in l. quā Tuberonis. ff. de pecu. Et not. bene hoc dictū: vt religiosi non dicātur ex hoc habere propriū, nec peccēt, si aliqua detinet Abbate sciēte & nō contradicēte. vnde sola patiētia sufficit, vt dicatur peculium sibi constitutum. & not. Inno. ibi ad aliud. Nam ex multis, quæ ibi ponit, apertē sentit idem iudicandum de religiosi respectu acquirendi, vel obligandi ecclesiæ: quod in seruis, respectu dominorū suorū:

quod etiā approbat Bar. in l. si communis seruus. ff. de stip. seruo. ita, qd totus ille titulus de stipulatione seruorum potest applicari ad religiosos. & idem sentit Inno. hīc, in fi. qui dicit idem fortē posse dici de clerico, scilicet particulari, quod not. ¶ Et quia text. iste facit mentionem de summa taxata de communi prouidentia: quæro quid intendebat hīc iste tex. Solutio: potest intelligi dupliciter. Primò in habentibus aliquā administrationem in monasterio. Secundò in particularibus nullā administrationē habentibus. & habetur respectus ad consuetudinem quorūdam religiosorum, qui præfigunt certam summam: intra quam isti possunt mutuū recipere pro vtilitate ecclesiæ: vel pro necessitate propria: quando proficiuntur extra monasterium: & per hoc habes istam materiam satis claram. vnde glo. Inno. non prosequor: quia non facit multum ad titulum. ¶ In glo. fideiubeat. Not. bene hanc gl. quæ notabiliter limitat. c. j. §. eo. vt clericus possit, & teneatur fideiubere pro laico in casu necessitatis. & est ratio apertissima: quia in tali casu tenetur clericus præ cæteris elemosynam facere. xvj. q. j. c. quoniam. multo fortius fideiubere. Hoc tamen non intelligas in simplici monacho: quia non potest sine licentia superioris hoc facere obligando monasterium. Nam se obligare non potest: cum nihil habeat: elemosynam tamen competentē facere potest, si re motus esset à superiore. vide glo. in cle. ij. de vita & hone. clerico. Et etiam not. ij. qd clerici licet fideiubent inter se: quod dixi in c. ij. §. eo. ¶ In glo. in verbo, in vtilitatem. ibi: sed agatur actione de in rem verso. puto etiam qd potest agi actione negotiorum gesto. si mutuans habuerit respectum ad ecclesiā, & non ad personam subiectam, cui mutuū concessit. arg. opti. in l. si pupilli. ff. de nego. gesto. Et si diceres actionem istam non competere: quia contra voluntatem ecclesiæ videtur mutuū factum, si vltra formam constitutam aliquid fuit receptū. hoc cōtrarium fecit vacillare Inno. per l. si. C. de nego. gestis. vbi tex. not. dicit cessare illam actionem, quando quis gessit negotium alterius eo inuito. vnde dicit Inno. qd hīc agitur actione de in rem verso: & ideo oportet, quod duret versum: quia aliās non competit illa actio. Sed certē hoc dictum non est verum: quia si præsupponeremus, quod ecclesia contradicente fuisset factum istud mutuū, cessaret actio de in rem verso: quia non debes te ingerere negotijs meis me inuito. l. si pro te. ff. manda. Et quod not. Bar. in d. l. si. Vnde dico aliter, qd ecclesia statuendo certā summam, non videtur contradicere vltra summam: si illud conuertitur in vtilitatē ecclesiæ, & appareat de versione: quia in dubio nō videtur quis velle prohibere propriam vtilitatem: vt nō in regula. qui tacet. de regu. iur. lib. vj. Item dico, qd posset agi actione nego. gesto. intelligendo: vt. §. dixi. Et nota vltimò si huius glo. ex qua habes iuncto tex. qd non semper tenetur creditor ecclesiæ probare versionem.

SYMMARIUM.

- 1 Fideiussor obligatus ex contractu non liberatur, si debitor differat solutionem, vel si creditor non petat: nisi sit obligatus de iudicio sisti: nam tunc liberatur tempore.
- 2 Fideiussor in aliquibus casibus potest agere ante, quàm soluat pro debitorē, vt liberetur ab eo.
- 3 Fideiussor, si denuntiavit creditori, vt ageret contra debitorem incipientem male vti substantia sua, an teneatur creditor ad sui petitionē agere: aliās quod liberetur fideiussor.
- 4 Fideiussor, qui habet proficisci in longinquas partes, vel ad studiū, potest petere, vt liberetur à debitore. Fideiussor, an possit agere, vt liberetur à debitore, si inter ipsos superuenit inimicitia.
- 5 Diu, ista dictio quomodo sumatur?

CAP. V.

Um pro quo. ¶ Ponit tres casus, in quibus fideiussor cōtra debitorem agit ante, quàm soluat, vt à fideiussione liberetur. hoc dicit. & est Gregorij. ¶ Casus literalis. Queritur à domino Papa vtrum ille, qui se obligauit pro alio fideiussorio nomine, possit agere contra principalem debitorem: vt eum liberet ab obligatione? Respondet Papa, quod si debitor diu cessauit in solutione debiti: vel si dissipare incipit bona sua: aut si con-

si condemnatus fuisset: recte agere poteris contra ipsum: ut te liberet à fideiussione: & sic in tribus casibus potest fideiussor agere ante, quam soluat. Ber. ¶ Not. j. quod fideiussor receptus in contra-
 1 tu non liberabitur: licet debitor diu distulerit solutionem debiti: vel creditor non conuenerit debitorem: sed oportet instare coram iudice, ut absolatur. Et hoc communiter tenetur: licet quidam contra per. l. pe. C. eo. sed illa lex communiter intelligitur in fideiussore de iudicio fisci, & liberatur tempore, ut ibi dicitur. ¶ No.
 2 ij. q. fideiussor non tenetur prius soluere, quam agere contra debitorem: ut liberetur. Tertiò not. aliquid innouandum contra eum, qui sua bona dissipare cœperit: & vide quod dixi in. c. ij. de pign.
 3 ¶ Sed hinc quæro: pone q. fideiussor denuntiavit creditori: ut ageret contra debitorem: quia fortè dissipabat bona sua: & aliter teneri nolebat: nunquid teneatur creditor ad instantiā fideiussoris agere contra debitorem? Doct. hinc communiter tenent, q. nō per. l. si fideiussor. ff. eo. & videtur ibi expressum: nisi fideiussor esset acceptus in eo, quod non posset exigi à debitore principali. Nā tunc tenetur agere ad denunciationē fideiussoris. ar. in. l. si fideiussores. ff. eo. & hoc etiā tenent Legistæ in. d. l. si fideiussores. Sed aduerte quia hodie hoc dictū doc. hinc non videtur procedere: quia cū per
 4 auf. eo. tit. fideiussor nō possit cōueniri, nisi in eo, quod exigi non potest à debitore principali: eadē est ratio in fideiussore accepto simpliciter: quod olim erat in fideiussore accepto in eo, quod à reo exigi non posset, nisi fideiussor renuntiasset beneficio authenticæ eo casu. Tene dictū doc. quod not. & ratio differentiæ. nō in
 5 d. l. si fideiussor. & sunt quotidiana omnia ista. ¶ In gl. ibi: ab initio conuenit. Arguit enim Vinc. ex text. q. si fideiussor vellet ire ad studiū: vel ex aliqua causa longinquas partes proficisci: posset agere, ut liberetur à fideiussione. b. argu. l. aut longa. ff. de procu. & vide in Spec. in titu. de iud. §. iij. ver. sed quid si fideiussor. vbi tractat quid si inimicitia interuenit: nunquid possit fideiussor agere: ut liberetur. ¶ In fi. glo. not. gl. & idē tenet glo. in. l. Lucius. ff. mada. & cū hoc dicto videtur trāsire lo. and. Nā alij aliter exponūt istā
 6 dictionē diu: & maximē Host. qui dicit diu cessare, qñ venit dies solutionis faciendæ, & fideiussor molestatur à creditore: ut in. c. constitutus. §. eo. Sed tu tene q. hoc sit arbitriū: & arbitrabitur iudex ex temporis cursu & personarum affectu: & ex alijs quæ inter contrahentes acta sunt. Nam magis teneor pro amico intrinseco, quam pro alio non ita coniuncto. & ita de similibus.

De solutionibus

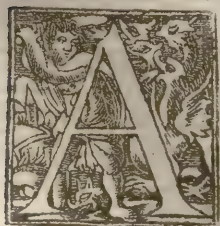
Rubrica.

¶ Suprà visum est de obligationibus, quæ tolluntur ex solutionibus. Nam solutione eius, quod debetur, omnis tollitur obligatio. insti. quib. mod. toll. oblig. in princi. merito post Rubricam præcedentem subiicitur ista de solutionibus.

SYMMARIUM.

- 1 Successor in beneficio tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta: & ideo requiritur probatio versionis in ecclesiæ utilitatem. 2.
- 3 Filius in dubio non præsumitur hæres patris.
- 4 Hæres non conficiens inuentarium: non tenetur in foro animæ ultra vires hereditarias.
- Consistenti sacerdoti creditur omne, quod dicit respiciens animam suam.
- 5 Filius hæres patris: si non conficit inuentarium, nō tenetur satisfacere creditoribus de legitima sua.
- 6 Ecclesia hæres instituta, non tenetur ultra vires hereditarias, si non conficit inuentarium.

CAP. I.

Ad hoc. ¶ Successor in beneficio tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta. h. d. ¶ No. j. similitudinem inter hæredē & successorē in beneficio & est similitudo in quibusdā, non autē in omnibus. Nā quemadmodū hæres succedit in vniuersum defuncti. l. hereditas. d. peti. hære. ita prælatus succedit in vniuersum ius eccl. & sic ecclesia dicitur quid vniuersum. De quo vide glo. in. c. cū ad sedem. de resti. spo. Item comparantur quo ad sustinendum onera contracta, vel prædecessores: sed in multis dif-

- a SE B. S. A. P. I. A. ¶ Contra debitorem. vide. d. Franc. cur. in consil. vj. in. cip. primo aspectu. col. ij. & 140. in. §. item si quis in fraudem. insti. de actio.
- b ¶ Et idem dicit Spe. in tit. de iudi. §. specialia. ver. quid si fideiussor. per tex. in. l. filius. de procu. & in. l. licet. in fi. ff. de arbit.
- c ¶ Vide glo. de hac dictione diu. in. c. si Episcopus. iij. q. ij. & c. electa. lxij. dist. & c. j. xx. q. ij. de verbo, diu. tius. vide glo. in. c. j. de coniu. lep. Et q. dicat esse in arbitrio iudicis, quātum tēpus dicatur diu: tenet glo. magna in. l. Lucius. ff. mada. & in. l. si pro ea. C. eo. in gl. magna. quæ propriè loquitur in materia huius decreta. Antoni. Francif.

ferūt: quia hæres causat ius à deuncto: successor in beneficio ius consequitur, non à defuncto, sed à superiore, à quo habuit institutionē. Itē hæres tenetur soluere omnia debita defuncti qualitercūq. contracta: ut not. in. c. j. de testa. sed successor in beneficio nō tenetur, nisi ad illa quæ sunt contracta pro necessitate ecclesiæ.
 2 ¶ Et nota ex hoc & ex tex. q. ex debito contracto in prælatū obligatur ecclesia, etiā post mortem contrahentis dummodo probetur q. pro necessitate ecclesiæ debitū fuit contractū. Et pondera bene tex. quia nō exigit probationem versionis in utilitatē ecclesiæ: sed solū requirit, q. pro necessitate ecclesiæ debitum fuerit contractū. sufficit ergo secundū Host. probare casum necessitatis: licet aliud senserit hinc Inno. qui exigit, ut probetur versio. Sed dictū Hostien. plus mihi placet per ea, quæ dixi in. c. quod quibusdā §. tit. proxi & tene menti hunc tex. semper sic intellectum. & extende per ea, quæ dixi in. d. c. ex præsentium. §. de pign. Nam si prælatus contraxit debita pro sua sustentatione, tenetur successor: quia pro necessitate ecclesiæ videtur contraxisse: cum ecclesia tenetur illum alimentare: ut ibi dixi & not. j. eo. c. proxi. Et ita pluries in facto respondi in istis: maxime in rectoribus ecclesiæ, qui in infirmitate sua multa debita contrahunt: ex qua decedunt. Nam successor tenetur soluere. ¶ In glo. j. hoc ideo dicit gl. quia hodiē filius potest abstinere ab hereditate paterna: nec in hoc tenetur adire prætorē: sed sufficit quod se non immisceat hereditati paternæ: ut in. l. impuberibus. & l. ei. qui. ff. de acquirend. heredita. ¶ Sed quæstio quotidiana, nūquid in dubio præsumatur filius hæres: ut sic intentio creditoris sit fundata contra filium: nisi probet, quod abstinuerit ab hereditate paterna. tex. iste facit q. sic. Nam innuit filium simpliciter teneri & c. Sed contrarium communiter tenetur: ut not. per gloss. & Bart. in. l. necessarijs. ff. de acquir. heredi. & dicendum latius: ut ibi not. ¶ In gloss. secunda ibi: omnia si non fecerit inuentarium. Nunquid hoc procederet in foro animæ: ut hæres non conficiens inuentarium teneatur ultra vires

quid pro opera in ecclesiam impensa moriatur, eius successor tenetur soluere promissum. ita dicit Archi. in. c. sunt nonnulli. j. q. j. & vide Archi. in. c. decessorum. xxv. q. ij. vbi dicit, q. prælatus tenetur obseruare beneficium prædecessoris: secus si esset maleficium. Et vide quod not. Specu. in titu. de loc. §. finitur. in fi. vbi dicit, q. delegatus successor tenetur remunerare beneficia, & seruiores sui prædecessoris: quos prædecessor non remunerauit. Et vide plenē omnino, quod not. Bal. in. l. prætor ait. in. ij. col. ff. de eden. in apo. vbi plenē examinat, quādo factum prædecessoris obliget prælatum successorem. Et de hoc plenē nō in. c. querelam. ne præla. vi. fu. & vide gloss. in. c. Episcopus ante dānati. xj. q. ij. Et de isto articulo, an successor in beneficio teneatur soluere debita sui prædecessoris: vide per Imo. in. l. si filius. §. vir in quinquennium. circa fi. ff. sol. mat. & vide quod nō. Pau. de cast. in. l. ex contractu. ff. de re iudi. Item an prælatus succedens in beneficio dicatur successor vniuersalis, vel particularis: vide per do. Anto. in cap. cura. in. iij. col. de iurepa. & per do. Abba. in. c. quia in re collectis. §. de iudi. Item, an Princeps teneatur stare contractui suorum prædecessorum: vide Bal. in. l. digna vox. de legibus. Item, adde hinc Bald. in. l. ij. C. de liberis prætet. Item adde omnino hic, quæ plenē notabil. domi. Bartol. de Bellen. in. d. c. querelam. ne prælat. vica. suas. Antoni. Francif. ¶ An & quando successor vniuersalis, vel singularis obli-

dist. & c. j. xx. q. ij. de verbo, diu. tius. vide glo. in. c. j. de coniu. lep. Et q. dicat esse in arbitrio iudicis, quātum tēpus dicatur diu: tenet glo. magna in. l. Lucius. ff. mada. & in. l. si pro ea. C. eo. in gl. magna. quæ propriè loquitur in materia huius decreta. Antoni. Francif. ¶ Dicat, q. dictione diu: importat tempus decennale. l. possideri. §. si seruus. ff. de acquir. pos. l. sicut. in. §. Aristo ff. quis & à quo. & gl. insti. tu. de iure natu. §. ex non scripto. Quandoq. tamen ponit pro anno. l. j. §. quibus. de suc. edi. Quandoq. ponit pro quatuor annis: ut in. l. quauis. C. de vsu. Quādoq. pro biennio: ut in. l. cum domini. ff. loca. & vide glo. in. c. j. xx. q. j. Et ideo dicimus, q. est in arbitrio iudicis: ut per Cy. & Bal. post gl. in. l. j. C. vbi cau. stab. & per Bald. in. l. si pro eo. in. x. q. C. mand. & in. l. cum res. in. ij. colū. de proba. ¶ Vide Bal. in. c. j. q. succes. vbi plura bona scribit ad tex. huius decreti. & aliquid in. l. j. in princ. ff. de cōstit. prin. Item vide q. si platus, qui promisit alicui ali-

Panor. super Tertio Decret. Cap. Si quorundam.

getur ex actu facto per predecessorem vide quæ habentur per Bald. in c. j. in tit. quid iur. sit. si si. sue. inue. de feu. & vide quæ plenè habent in c. quere- lam. ne præla. vic. suas. & habet in l. si filius. in. §. si. vbi per Bar. Pau. & Alex. C. loc. & in l. j. C. de fruct. & li. expen. & solet fieri differentia inter successo- rem vniuersalem & singularem: vt in iuribus prædictis.

¶ **S B S A P I A.**

a ¶ **Hæreditarias.** a hæreditarias: dic. q. non. vt in. c. quæquã. b de v. furis. lib. vj. Nam ius ciuile aliud inducens, fun- dauit se super præsumptioe, q. heres bona hæ- reditaria occultauerit. quæ præsumptio cessat in foro animæ. cum de omnibus credatur con- fidenti. c. significasti. de homici. ¶ **Item dubi-** tatur de filio hærede: nūquid in foro iudiciali, si non fecerit inuentarium: teneatur de legiti- ma sua satisfacere creditoribus: vide gl. in aut. sed cum testator. C. ad l. falci. & in aut. hoc am- plius. C. de fideicom. & in vtroq. loco gl. te- net. q. non. ¶ **Item est quæstio notabilis in ec-** clesia: an teneatur vltra vires hæreditarias, si non confecit inuentariū. glo. in. c. j. ne test. sen- tit q. sic. Bal. cōtra. in. l. si. C. de iure delibe. & ex- pressius Bar. in. l. j. C. de sacrosan. eccl. Nam fi- scus non tenetur: vt no. in. d. l. si. ergo nec eccle- sia. hæreditas enim delata ecclesiæ intelligitur delata, in quantum nō est onerosa: ne indirectè alienentur bona ecclesiæ. facit quod legitur & notatur in aut. sicut. C. de sacrosan. eccl.

b ¶ **Et ita tenet ibi** c Ioan. Andræ. vbi eleganter disputat, & vide Bart. in. l. filium, quem ha- bentem, C. famil. eris. & in repet. l. j. C. de sacrosan. ec- cle. in. xvij. colū. verific. tertio que- ro. Hostiæ. in sum- ma de testib. §. j. verific. quid si non confecit. do. An- to in. c. quia pleri- que. de immu. ec- cle. De clerico no- uiter instituto, ytrum teneatur, si non fecerit inuen- tarium: vide Bart. in dicta repet. d. l. j. & Ancha in re- pe. c. canonum. de constituti. in. xxij. columna. verificu. ex istis concludit. & adde Bald. in. l. cum à matre. in. fi. C. de rei vendi. vbi dicit, quod inuen- tarium non fit de iure canonico, & allega. Ioan. an. in. d. ca. quæquã. de v. furis. lib. vj. Item adde hic Rayn. in sum. titu. de hæ- re. in quantum te-

¶ **S Y M M A R I U M.**

1 **Prelatus qui obligauit ecclesiam pro debitis alienis,** ipso facto est suspensus ab administratione tem- poralium & spiritualium: & ecclesia non te- netur. 2.

2 **Prelatus potest obligare ecclesiam pro sua sustenta-** tione.

3 **Sigillum. an. probet procuracionem.**

4 **Actus gestus cōtra legem pœnalem, an sit nullus &** pœna committatur?

5 **Suspensio, quam incurrunt prelati, vel alij ipso facto** vel excommunicatio canonis: an & quo casu pos- sit per inferiorem à Papa tolli.

6 **Pœna simpliciter posita pro aliquo delicto censetur** perpetua.

7 **Literis alicuius adhibetur fides in præiudicium** suum.

8 **Ista verba, nouerit se suspensum, &c. intelliguntur** ipso iure.

9 **Suspensus ab administratione temporalium & spi-** ritualium, si celebrat non incurrit irregularita- tem.

10 **Prelatus qui mutuatur pecuniam ipsius ecclesiæ alijs,** neatur pro paren-

tibus satisfacere. quem vidi originaliter: vbi tenet, q. hæres non conficiens inuentarium in foro conscientie nō tenetur vltra vires hæreditarias. de quo vide per Ange. in. l. j. ff. si cui plusquā per. l. fal. & Imo. omnino in Rubrica. ff. de acquirenda hæreditate. Et adde quod hæres v. furarij non tenetur vltra vires hæreditarias: etiam si non confecit inuentarium, secundum Pet. de An- cha. consil. cccxv. de quo vide omnino per Abb. in. c. tua. de v. furis. & quod ibi latè nota. domi. Bartho. de Bellen. Et quod hæres de iure canonico, non teneatur, non conficiens inuentarium, vltra vires hæreditarias: vide domi. Antoni. in capi. debitores. in fin. de iureiuran. Et qui in foro contentioso & in foro conscientie: vide omnino per do. Abb. plenè in. c. tua. in vlti. col. de v. fu. & in. c. in literis. de rap. Et quid in foro contentioso: plenè in me & me- lius, quā alibi de hoc. ponit Ro. in aut. similiter. C. ad fal.

Anto. Franc. ¶ **An non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hære-** ditarias in foro conscientie. Dicitur q. in foro iudiciali & contentioso absq. dubio tenetur: vt in. l. si. C. de iure delibe. vtrum autem possit remitti per te- statorem hæredis: vide Pau. de cast. in consil. clxxxix. In foro autē consien- tie, puto illud non facientē non teneri: dummodo sine fraude fiat: vt ple- nè per do. Abba. in. c. cum esses. de testa. Fiscus autē nō tenetur facere inuen- tarium: vt per Bar. in. l. j. in. §. an bona. ff. de iure fis. Adde tamē q. inuenta- rij omisio facta in hærede, facit eum præsumi adire hæreditatem lucrosam: vt

in. l. filium quem habentem, & ibi per Bal. C. fami. eris. & de materia vide in- ant. de hære. & fal. in. §. si vero non fecerint. & per Pau. de ca. in consil. xx. & cxij. & vide quæ habentur per Bar. & Ang. in. l. j. in. §. si hæres. ff. si cui plus, quā per. l. falci.

c ¶ **In repe. in. iij. q. iij. partis prin. vbi distinguit, q. si persona ecclesiastica sit**

non dicitur res ecclesiæ malè administrare.

¶ **C A P. II.**

1 **Si quorundam.** ¶ **Si** prelati

obligat ecclesiam pro alienis debi- tis, est suspensus ipso facto ab ad- ministratiōe spiritualium & tempo- ralium: & ecclesia non tenetur. Tria facit. Primò prohi- bet. Secundò decernit. Tertiò pœnā imponit. Secunda ibi, *decernentes*. Tertia ibi: *si quis*. ¶ **Casus literalis.** Quidam prelati ecclesiarum obligabant ecclesiam suam pro debitis alienis: concedebant etiam literas, vel sigilla, vt pecu- niam reciperent cum sigillis ipsorum prelato- rum: quod significatū est domino Papæ: ideo præcipit, q. decetero ista nō fiant, decernens ec- clesias non teneri, si secus fuerit attentatum ad solutionem talium debitorū: & si aliquis præ- latus contra hoc venire præsumpserit ab ad- ministratiōe spiritualium & temporalium no- uerit se suspensum. Bernar. ¶ **Nota. j.** quod ec- clesia dicitur commissæ prelato, & ex illo ver- bo generali commissæ. &c. Arguunt docto. di- spositionem huius. c. locum habere, siue eccle- sia sit commissæ alicui prelato: siue sit cōmen- data: siue sit concessa alicui in administratio- nem. Nā omnibus istis modis ecclesia dicitur commissæ. Item dicunt in eo, qui se intrusit in ecclesia: quia nō debet esse melioris conditio- nis, quā ille, qui obtinuit ecclesiam legitimo modo: vt in. c. eū, qui. de præben. lib. vj. ¶ **¶ Se-** cundò nota, quod pœna huius. c. habet locum in eo, qui grauat ecclesiam pro alienis debitis. Ex quo inferitur, quod siue prelatus fideiubeat pro alio: siue recipiat mutuum, siue alienam obligationem in se: semper incurrat pœnā hu- ius. c. Idem si recipit mutuum pro facto suo obligando ecclesiam: nisi receperit pro sua su- stentatione: secundū doc. Nam tunc non obli- gat pro alienis debitis, sed proprijs ipsius ec- clesiæ. Not. hoc vltimum, quia sæpe ecclesiarū rectores in hac pœnā incidūt. ¶ **¶ Not. iij.** ibi: *sigilla.* ar. q. sigillū probat procuratiōem secundū Vin. Nā hic videt, q. cū sigillo possit eccl. obli-

non conficientibus inuentarium, vt non teneantur in solidum habere locum in omni persona. Et postea subdit communem: nanque omnibus homini- bus &c. Nam appellatione hominis, cum illa vniuersalitate omnibus, etiam venit fiscus. est glossa ordinaria. in verificul. v. furarum. in. l. eos. circa medium. iuncto text. verificul. homines. C. de v. furis. quam ibi ad hoc ponderat & mul- tum not. Bald. in. ij. colum. in verificul. tertio not. facit etiam glo. in ver. peti- net in. l. j. C. de peti. hære.

Anto. Franc. ¶ **Dicas, q. prelatus habet legitimam administrationem bono-** rum ipsius ecclesiæ: vt Specu. in tit. de act. in verificul. item quod excedit. & vi- de glo. in. c. is cui. de elec. Imo. dixit hic in. c. cū venerabilis. de exce. q. habet liberam administrationem. Potest tamē forsan dici, q. non possit mutuare: quia in mutuo transfertur dominium: vt in. l. ij. in. §. appellato. & in. §. mutui datio. ff. si cer. pet. & prelato prohibetur alienatio rerum ecclesiæ nisi cū so- lennitatibus à iure requisitis: iuxta ea, quæ habentur in tit. de reb. eccl. non alie. & in. c. sine exceptione. xij. q. ij.

¶ **Adde, an ecclesia non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hæredi-** tarias: Abb. consil. clxxxij. lib.

d ¶ **Quæ dicantur debita aliena: vide Innocen. in capitu. pastoralis. de præ-** bend. & quod ibi. not.

e ¶ **De hoc vide Imo. in. c. j. de procura,**

instituta contem- platione religio- nis. nunquam te- neatur vltra vires hæreditarias: dato, quod non fecerit inuentarium: aliās secus: sed commu- nis sententia est: q. imò ecclesia te- neatur, si non con- fecerit inuentariū sicut & miles ho- diè. per. §. si. in aut. de hæredi. & fal. iuncta gloss. in. l. miles. in princ. ff. de re iudi. sed ha- bent resti. in inte- sicut & principa- lis. ita tenent do, Card. & Imol. hic gl. & cano. in. d. c. j. de test. & Ang. & do. Alex. Imo. in. l. fin. in. §. si. vbi late per eum. C. de iure delib. & ple- nè per Ludo. Ro. in rubr. de acquir. hære. Et q. fiscus non teneatur con- ficere inuentariū, prout tenet hic iste: adde hoc esse verum siue occu- pet bona vacantia defuncti, qui aliū hæredem non ha- beat secundū glo. in. l. ex facto. §. si. ff. ad Tre. siue ca- piat bona ex de- licto alicuius. nū. quā tenebitur vltra vires hæredita- rias, secundū doc. in. d. l. fi. Et ista est communis senten- tia: quāuis in con- trarium faciat tex. in. §. pe. in aut. de hæred. & fal. dum ibi text. dicit, q. il- la constitutio de

gari. sed

- a **SEB. SAPIA.** ¶ Quandoq. Quomodo hoc procedat vide do. Iaco. post alios. in l. non dubium. C. de legi. col. iij.
- b **SEB. SAPIA.** ¶ Perpetua. Quomodo hoc procedat, declarat Bar. in l. si quis adulterium. §. j. ff. de adulter.
- c ¶ Et adde hic, quod scribit Innoc. in. c. cum medicinalis. in gl. sua. de senten. excom. lib. vj. De

suspensio ab officio & beneficio, si celebrat durante suspensione, an sit irregularis: videtur per Ioā. Andr. post Archid. in. c. quia saepe. in ver. suspensio. de ele. lib. vj. & vide omnino Io. and. in no. uel. in. c. cum in ve

4 teri. de re iudic. in vj. De suspensio à pontificalibus, vel à collatione sacramentorum, an si celebrat, vel confecturatur irregularis. videtur per Do. in. d. c. cum medicinalis. §. j. de quo vide per Ioā. Cal. in trac. de ecclesia

5 stico interdicto, in secundo membr. i. xxv. & xxv. q. & per Do. in. c. nonnulli fas. xix. distin. Et adde, q. Episcopus suspensus ab omni gradu sacerdotali, intelligitur esse suspensus à pontificalibus: ut dixit Do. per do. in. c. quicquid. ante me dium. l. dist.

Antoni. Francif. ¶ Circa istam materiam suspensio. nis dicas primò, q. suspensus ab officio, intelligitur suspensus à diuino officio: ut per Cardin. in clem. j. in. §. j. in. vij. q. de reb. eccle. non alie. nisi expresse dicatur ab officio administrationis. Et ibi etiam dicit, quod suspensus ab officio intelligitur etiam suspensus à beneficio. Ad quod vide glo. & Car. in de. cupientes. de pœ. & de reb. eccle. no. alie. Et adde, q. suspensus à beneficio ingerens se diuinis, efficitur irregularis: ut in. c. is cui. de sent. exco. in vj. & vide Car. in clem. ij. in fi. prin. de act. & quali. & in de. j. in. §. pe. de priuilegio. & vide Phi. fran. in. c. reprehensibilis. in. j. col. de ad. Quid autem de suspensio à pontificalibus. vide Bald. in marg. super Innoc. in ver. suspensus. in ver. j. vbi dicit, q. non efficitur irregularis, immittens se diuinis ille, qui est suspensus à pontificalibus tantum.

- d ¶ Prælatus. Et vide Archid. xi. q. ij. c. j. vbi tenet, q. prælatus non potest mu

gari. sed Hosti. tenet contrariū. sed oportet, q. aliter probet procuratio. & istud verius: nisi sigillū deputatū sit ad procuratōne constitutendā. facit quod legi. & no. in. c. significauit. de ap. pel. & loquitur iste text. fortè de sigillo impresso in charta nō scripta: cū datur facultas alteri scribēdi quicquid vult: vel cū datur simpliciter sigillū, ut cū eo sigilletur debitū soluendū nomine ecclesiæ. hoc tamen nō transit sine vitio falsitatis secundū Hosti. ¶ Itē no. casum, in quo actus est nullus, & pœna cōmittitur. Facit ad materiā quam tetigi in. c. fi. de postu. praela. nūquid actus gestus contra legē pœnalem sit nullus. ¶ Vltimò no. q. quādoq. in pœnam infligitur suspensio ipso facto sine tēporis præfinitione. Sed tractabat hic Inn. nūquid inferior à Papa possit tollere istam suspensionem. & tenet q. sic, ex quo Papa non reseruauit sibi absolutionē: sicut dicimus in excommunicatione à canone lata: ut in. c. nuper. de sent. exco. lib. vj. & cū hac opi. transeūt doc. Tu vide gl. in. c. cupientes. §. ceterū. de elec. li. vj. quæ tenet contrariū. Aliā vide in de. j. de hared. quæ aliter dixit distinguēdo utrū suspensio sit lata ad tempus: & tunc inferior non possit. an simpliciter: & tūc possit. Ego in. c. tam literis. de testi. distinguo: Aut suspensio est lata propter contumaciā: & habet locū dispositio concepta in excommunicatione: quia eadē est ratio in vtraq. arg. in. c. ex literis. de cōsti. & quod no. Inn. in. c. j. de excess. praelat. Aut propter delictū, ut hic erat: & tūc non puto, q. inferior à Papa possit illā tollere: nisi in casibus, in quibus possit dispensare. Ratio: quia pœna simpliciter apposita propter delictū, intelligitur perpetua: ut in. l. seruus. C. de pœ. & not. Inn. in. d. c. ex literis. sed inferior nō potest tollere pœnā impositā per superiorem. ij. q. iij. §. si quem pœnituerit. §. accusator vers. pœnæ verò persecu. * nisi ut dixi, velit dispensare in casibus sibi cōcessis. Et ratio diuersitatis inter excommunicationē & aliā pœnam, potest sumi ex notatis in. d. c. cupientes. ¶ In glo. prima ibi: de proba. quoniam contra. & ibi plenè tractat, an & qñ literę prælatorū faciant fidem. Sed respectu istius. c. dic, quod prælatus hic scribebat sup facto proprio: idē fides adhibebat in præiudiciū suū: sed ex alio nō tenet ecclesiā: quia prælatus non pōt capitulum obligare cessante necessitate: vel vtilitate ecclesiæ: ut. §. proximi. ¶ In glo. fi. ibi: ipso iure. not. glo. pro intellectu istorū verborum, nouerit se suspensum, seu excommunicatum &c. quod per illa verba pœna infligitur ipso facto. Pro hoc, quia sunt verba præsens temporis. ergo nō requiritur sententia. de quo vide gl. in regula in pœ-

tuare pecuniam ecclesiæ.

- c ¶ Odoardus. Materiam huius decre. elegantissime & melius, quā alibi examinat Bal. in. §. fi. in fi. de act. & vide in repe. auditorū. in ver. debitor. in. ij. & iij. q. Et adde, q. debitor, qui alienauit bona in fraudem creditorū nō gaudet priuilegio cessionis bonorū. text. est secundū. j. lect. gl. quam sequitur Bar. & Ang. ibi in l. fi. ff. quæ in frau. cre. quā alleg. & dicit nō esse alibi Ang. in. l. j. C. q. bo. ced. pos. Et de illo, q. alienauit in fraude: vide Bar. in. d. l. fi. & Bal. in. §. fi. in fi. de act. & Ang. in aut. de fide. ius. §. fi. in fi. Et adde q. per illū tex. in. d. l. fi. q. in frau. credi. & similiter. alle. & dicit nō esse alibi Ang. in. l. is, qui bonis. ff. de cess. bon. vbi dicit, q. ille qui cōtrahit debitas cessionis bonorū, nō gaudet hoc priuilegio id est nō pōt cedere bonis. & ita dicit tenere Dyn. in reg. peccatū. de re. iu. lib. vj. Pro quo facit text. in. c. fi. de immu. eccl. Et quod possit fieri cessio bonorū p nuntiū, vel epistolā, est text. in. l. fi. ff. de cess. bo. Et iō adde, q. in cessione bonorū, nō est necessariò seruanda solēnitās: ut cū paribus posterioribus pcutiā lapis publicus: idē cessio, ut dixi potest fieri p nuntiū, vel epistolā. Ita dicit Angel. in. l. omni cessio. p illū tex. C. quibo. ced. pos. Itē adde hic, q. licet ille, qui cessio bonis: non possit conueniri, nisi in, quātū facere pōt, in foro cōtentio. fo: ut. l. iij. & vj. q. bo. ced. pos. in solidum potest conueniri, & tenetur in solidum in foro cōscientiæ. Ita no. determinat post glo. & doct. alios Goff. & Io. an. in. c. cum tu. de vfu. quod erit vtile in foro conscientia: quasi de eo modico quod habet debitor meus, qui cessio bonis: in quo de iure positio, nihil pōt facere: si aliquid ad me peruenit, illud licet in foro conscientia potero retinere. quod tene menti: quia est valde pulchrū ad intellectū huius decre. ¶ Sed forte illa doctrina in. d. c. cum tu. non est vera. Primò, quia cū lex civilis non nutiens peccatū: aliās statuat fundado se super veritate, non super præsumptione: videtur q. dispositio illa legis positua sit seruanda in foro cōscientiæ: secundū ea quæ tradit Bal. in. l. cū quis. in. x. col. C. de in. & fac. igno-

- 8 nis. de reg. iur. lib. vj. ¶ Sed dubitat nūquid suspensus in casu huius. c. incurrat irregularitatem celebrando? Hosti. tenuit, q. sic per. c. j. de re iudi. lib. vj. Contrariū tenuit hic Io. an. quia nō est suspensus ab officio. i. ab ordine: sed ab administratione ecclesiæ tam in spiritualibus, quā in tēporalibus. & hoc videtur verius: maxime, quia in pœnis debet fieri stricta interpretatio. facit. c. is qui. de sen. excom. lib. vj. ¶ Et in fi. glo. Io. And. hic quærit, nūquid prælatus mutans pecuniā ecclesiæ, incidat in istam pœnā: & format quæstionem: cū ecclesiā habet pecuniā superflua. Et tenet, q. nō: quia cum ecclesiā teneatur facere eleemosynam indigentibus: xvj. q. j. qm. Ita & pecuniam mutare. & no. singu. hoc dictū: quia facit pro his, quæ dixi in. c. ij. de fidei ius. nō ergo potest redargui prælatus, si mutuatur indigentibus pecuniam ecclesiæ: sed intellige, ut dixi quando ecclesiā abundat.
- SUMMARIUM.**
- 1 Debitor, qui non est soluendo: si excommunicatur liberatur ab excommunicatione cum cautione de satisfaciendo: cum peruenerit ad pinguiorem fortunam. & nu. 10.
 - 2 Contumax potest excommunicari pro debito civili, etiam si fuerit clericus.
 - 3 Clericus pro debito, non debet carcerari.
 - 4 Excommunicatus iniuste nō absoluitur: sed relaxatur. Expensæ indebitæ factæ in lite, non debent resciri.
 - 5 Debitor, qui non est soluendo: an & quo casu possit lui in corpus?
 - 6 Archidiaconus de iure non potest excommunicari.
 - 7 Cessio bonorum non debet fieri non liquidato prius debito.
 - Impotentia debitoris, qui non potest soluere, non impedit, quin iudex debeat ipsum condemnare: sed impedit executionem condemnationis.
 - 8 Cedenti bonis, non sunt auferendi panni de dorso. Clericus nō tenetur cedere bonis: sed bene soluere debita sua, deducto ne egeat.
 - Miles seculi non potest conueniri, nisi in quantum se re pōt, deducto ne egeat: nec debet cedere bonis.
 - 9 Excommunicatio notorie iniusta: an sit nulla? Excommunicatio non debet ferri contra debitorem notorie existentem non soluendo.
 - Sententia notorie iniusta, vel lata post appellationem non est ipso iure nulla.
 - 10 Clericus conuentus ex maleficio, exigitur non habita ratione, ne egeat: & idem credo in alijs priuilegiatis: ut in milite: & ceteris.

CAP. III.

Odoardus. ¶ Debitor, qui non est soluendo excommunicatus: quia non soluit, absoluitur cum cautione

quod habet debitor meus, qui cessio bonis: in quo de iure positio, nihil pōt facere: si aliquid ad me peruenit, illud licet in foro conscientia potero retinere. quod tene menti: quia est valde pulchrū ad intellectū huius decre. ¶ Sed forte illa doctrina in. d. c. cum tu. non est vera. Primò, quia cū lex civilis non nutiens peccatū: aliās statuat fundado se super veritate, non super præsumptione: videtur q. dispositio illa legis positua sit seruanda in foro cōscientiæ: secundū ea quæ tradit Bal. in. l. cū quis. in. x. col. C. de in. & fac. igno-

& Archi. in reg. possessor. in. vj. Secundo, quia etiam in foro conscientie, debet quis providere in summa necessitate constituto: ut est text. in. c. pasce. xxxvj. dist. & in. l. necare. ff. de lib. agno. & bene facit text. in. c. sicut hi. xlvij. di. & in. c. satis. lxxxvj. dist. ergo multo fortius debet ei relinquere id, quod est debitori necessarium ad sustentationem vite. argu. in. c. j. de natis & liber.

ventre. An autem quis possit renuntiare cessione bonorum: videas per d. Ant. in. c. ex re. scripto. de iureiur. Et an valeat iuramentum de non cedendo bonis: vide eundem plenè in repet. c. cum contingat. de iureiur. & Bal. in. §. si in. situ. de act. & hic per domi. Ant. in. v. colum.

^a ¶ Nisi actore. Et ita tenet Paul. de cast. in. l. si. ff. de in ius voca. ad quod vide Ange. in. l. si quando. §. hæres. ff. de leg. j. & in. l. insulam. in. si. ff. de ver. obli. & Inno. in. l. ita stipulatus. in. xvij. col. eo. tit. Bal. in. l. commissoria. C. de pa. inter empt. & vend. & bene facit. l. cū duobus. §. idē re. spondet socius. & ibi Bal. sing. ff. pro socio. & vide Arch. in. d. c. si res. xliij. q. vj. vbi dicit, q. quādo agit criminaliter, ista commutatio in poenam corporalem, fiet etiam inuito actore: secus si ageretur ad interesse: vel ad poenam interesse. & vide do. Ant. in. ca. de causis. de offic. deleg. & in. c. nisi specialis. de offi. lega. q. non possit commutari inuito actore, quando poena venit applicanda parti: tenet Bal. in. l. si. ff. de in ius vo. per illum text. & in. l. q. si maior. §. si feruus. ff. de mino. & ad hanc materiam vide etiam text. & gloss. in. cad. li.

berand. in. fine. de iudic. & ad hoc Angel. in. l. si quis id, quod. ff. de iurif. om. iudi. vbi dicit, quod est bona cautela, quando quis vult liberare debitorem a carcere, ut faciat eum luere in corpore. Vtrum autem iudex, qui convenitur, quia fecit litem suam, si sit non soluendo, luere debeat in corpore? dicendū, quod non: nisi commiserit dolum secundū Bal. in. rub. C. de poena iudi. qui male iud. Item adde, q. ista doctrina, qui non potest luere in ære, luat in corpore: non habet locū in muliere: quia tunc debet fieri diminutio, vel moderatio. text. est in. l. illicitas. §. si. ff. de offic. præsi. Et ibi per illum text. dicit Bar. in. fine q. regula hic tradita, scilicet: qui non potest soluere. & c. non habet locum, quādo pro delicto debet imponi poena pecuniaria extraordinaria: sed tantum quando imponitur ordinaria. Item ad de hic, quod no. An.

de soluendo: cum ad pinguiorem fortunā pervenerit. Vel notabilius, & sic. Clericus si non habeat, unde satisfaciatur suis creditoribus, non debet excommunicari: nec aliter molestari: præstabit tamen cautionē saltem iuratoriā de soluendo cum venerit ad pinguiorē fortunā. & est casus sing. iudicio meo: cū nullam faciat iste text. mentionem de cessione bonorum: licet glo. & doc. aliter sentiant. & dividitur in duas partes. Nam primò querelā ponit impetratis. Secundo dat iudices. ibi: *mandamus*. ¶ Casus liter. Odoardus clericus obligatus erat. P. clerico. & D. laico, & quibusdam alijs in quadam quantitate pecuniæ: ipsi conveniunt ipsum Odoardū coram officiali archidiaconi Remensis: ipse Odoardus coram eodem confessus fuit debita illa: sed propter inopiam soluere non valebat: officialis nihilominus excommunicavit eundē: quare conquestus fuit domino Papæ: mandat Papa quibusdā, q. si cōstituerit, q. idem Odoardus non possit soluere debita prædicta in totum, vel in partem: sententiam ipsam debeant relaxare sine aliqua difficultate: recepta prius ab ipso idonea cautione, q. si ad meliorem statum pervenerit, debita ipsa persolvat. Ber. ¶ No. j. q. pro debito civili potest clericus excommunicari, si cōtumaciter resistit præcepto iudicis de satisfaciendo. ¶ Secundo not. argu. opti. q. pro debito clericus non debet carcerari. & vide Io. an. in. c. si clericus. de sentē. excommuni. libr. vj. in nouel. qui hoc sentit. & facit: quod j. dicam. ¶ Not. iij. q. impotentia soluēdi reddit effectum obligationis inanem, & frustratoriū de præsentis: sed non tollit substantiam solutionis: sed differtur solutio in tempus potentie. ¶ Not. iij. ibi: *relaxetis*. & ibi: *sine difficultate*. q. a sententia excommunicationis iniusta non fit absolutio: sed relaxatio sine alia difficultate. Vnde non tenentur soluere expensas. & satis est, q. iudex superior relaxet. ad hoc. c. sacro. de senten. excommuni. vide Io. and. in. c. veniens. de testa. ¶ Oppo. contra text. videtur enim, q. data impotentia soluendi, debeat fieri commutatio in poenam corporalem. c. fin. de dolo & contuma. & in. l. fin. ff. de in ius voca. & xliij. q. vj. c. si res. Solu. dicit Ioan. And. q. quandoque quis convenitur ad interesse, & non fit commutatio in poenam corporalem, siue agatur ex contractu, siue ex quasi delicto: sed differtur donec debitor pervenerit ad pinguiorem fortunam: ut hic. & in. c. olim. el. ij. de resti. spolia. & in. l. nam is. ff. de dolo. Aut convenitur quis ad

ge. in. l. is qui bonis. ff. de ces. bono. & vide omnino Bart. in. l. j. §. generaliter. ff. de poenis. Item vide omnino quod no. Bar. in. l. imperiū. in. vlt. col. ff. de iurif. om. iud. Et cum hoc dicto Bar. in. d. §. generaliter. dum loquitur de vili. bus personis: concordat Salic. in. l. & si seuerior. in. iij. col. C. de infa. Item de ista materia vide per Cyn. in. l. si non conuitij. in. xv. & xvj. q. C. de iniur.

interesse, & ad poenam: & tunc si poena est applicanda parti: ut in furto, non debet fieri commutatio, quatenus est poena: nisi actore cōsentiente. argu. xij. q. ij. c. fraternitas. Si verò poena venit applicanda fisco, & agitur ad vindictā tunc habet locum cōtrarium: ut etiam inuito accusatore possit fieri commutatio poenæ pecuniariæ in poenam corporalem. & vide quod not. Hosti. in. c. si. de rescrip. ¶ In glo. j. ibi: *cui Episcopus*. Istud est minus generale. Nā ex hoc sequeret, q. alij, quibus Episcopus non committit vices suas, non dicerentur officiales. quod est falsum. quia quisq. habēs officiū pōt dici officialis: & dicit ab officio officis, quod idē est, quod noceo nocēs: ut in. c. nihil. de elect. ¶ Sed hic ponitur per contrarium: quia officialis non nocet: imò prodest exercēdo iustitiam: sed criminosis videtur, q. noceat: ut in. c. non est crudelis. xxij. q. v. Item not. gloss. cōtra istum text. Nā iste erat officialis Archidiaconi. & de iure speciali habet Archidiaconus ibi iurisdictionem. Nam de iure cōmuni Archidiaconus non potest excommunicare. c. ad hoc, de offi. Archid. sed ex quo quis habet iurisdictionē ecclesiasticā, potest excommunicare. c. cū ab ecclesiarum prælatis. de officio ordi. & c. j. de sent. excomm. libr. vj. ¶ In gl. ij. ibi: *audiri non debet*. Alia litera est sine negatiua non: & tunc resultat contrarius intellectus. & variatur gl. quia text. legis, quam alleg. reperitur varius: sed cōmuniter tenetur, ut non possit cedere bonis ante, quā conde- mnatur, vel cōfiteatur debitum. Et ratio est: quia periculosum esset creditori, si admitteret cessione per prius. Nam fortē tempore quo debitor perveniret ad pinguiorem fortunam, non posset creditor probare debitū propter mortem, vel absentiam testium: & idē debet primò liquidari debitum: & postmodū cedat bonis, si vult. Et ex hoc argue, q. exceptio impotentie non differt processum iudicis: nec condemnationem, sed duntaxat exactionē. quod plenius dixi in. d. c. olim. & sentit gl. hic, q. iste clericus, cessit, vel cedere volebat bonis. Et gl. vltima hoc clarius sentit: & etiā doct. hic. ¶ Et prodest hæc cessione, ut non detineatur in carceribus: ut in. l. j. C. qui bo. cede. possunt. sed per istam cessionem omnia bona possunt sibi auferri: ita, ut dubitetur nunquid panni de dorso sibi auferantur. & communiter tenetur q. non: quia non auferuntur damnatis ad vltimum supplicium. l. diuus. ff. de custo. reo. Sed in clerico hoc nullo iure probatur: imò potius probatur

legat. columna secunda. in. fine. ex cuius verbis resultat limitatio addicta Abba. hic.

^d ¶ In carceribus. Adeo, quod etiam si statutum diceret, quod instrumenta guarentigiata mandentur executioni, per carcerationem debitorum: & omni modo, quo placuerit creditori: tamē debitor, ne carceretur, potest cedere bonis: secundum Bald. in. l. j. C. qui bonis cedere poss. quem refert & sequitur Ancha. in. repeti. c. canonum. in. vj. principali. quæsito. in. xix. colum. illius quæsit. versiculo: pone exemplum, cum statutum dicit. de constitutionibus.

^c ¶ S E B A S A P I A. ¶ Omnia bona. Vide not. per Barto. in. l. in his rebus. §. feruus vxoris. ff. solu. mat.

& Bald. singul. in. l. quicunque. in. secunda & tertia column. C. de fer. fugitiuis.

¶ An cedens bonis in foro cōscie- tiæ teneatur satisf. facere creditori: absq. dubio? p. ut quod non: nisi forsan cessione fuisse fraudulenter facta: quia cessione bonorum idē fuit adinuēta, ne quis detineretur in carceribus, etiam non habens, unde red- deret creditorib. ut in tit. qui bonis cedere possunt. & not. in. c. Odoardus. de fo. Si enim præsupponimus, quod nihil habeat nisi tantum, quantum vivere potest: iuxta ea, quæ habetur in. l. viro at. que vxori. ff. sol. lut. matrimo. fru. strā quærendum est, an teneatur in foro cōscie- tiæ: nisi forsan pervenisset ad pinguiorem fortunā: quia tunc ego crederem eum teneri. & idē relinquo super hoc cogitandum.

^b ¶ Commutatio poenæ. Ad materiam vide no. per gloss. in. c. studeat. in. gl. fina. l. distinct. & Bald. in. c. quæ in ecclesiarum. de cōstitui. quæ limitat hanc materiam. v. de dominum Jacob. butriga. in. fine. in. l. ij. in. princ. ff. ex quibus causis in possessione. ca- tur.

¶ S E B A S A P I A. ¶ Quod alij. Vi. de Deci. in. rubri. §. de officio de-

oppositum.

oppositum. Nam si iste cessisset bonis, non fuisset excoicatus. Itē hoc narrasset Papa ad magis grauādū processum iudicis. Itē si Papa intēdisset hoc, quōd iste deberet cedere: quēadmodū mādauit, vt prius reciperetur cautio: ita mandasset, vt prius admitteretur cessio bonorū. c. ad audientiā. de deci. Itē facit tex. c. peruenit. s. de fideiur. Nā ibi clericus nō cessit bonis: sed solū reditus fuerūt assignati creditorib⁹ detinēdi, vsq; ad satisfactionē debitorū. Ad idē tex. c. olim p̄alleg. vbi expectatus fuit ille Episcopus donec posset soluere: nullū ergo ius est, quod clericis imponat necessitatē bonis cedēdi: imō iura p̄alle. vidētur probare oppositum. vide gl. a no. in. c. studeat. l. dist. quā dicit a clerico debitore non esse omnia extorquēda: sed debet relinqui vnde viuere possit. quod not. perpetuō. Nā videmus, q̄ miles seculi non cogitur cedere bonis: nec conuenitur, nisi inquantū facere possit, deducto eo, ne egeat. l. miles. ff. de re iudi. Vnde idē & fortius dicendum est in milite Dei: b quod voluit gl. in. d. l. miles. & ibi Bart. Nā videmus etiā, q̄ multa personā sunt personā priuilegiatā, ne cōueniatur vltra quā facere possint: vt maritus, socer, patronus, & similes. l. sunt qui. cū duabus sequē. ff. de re iudi. fortius hoc dicendū est in clerico. vide c. xxij. q. viij. in. c. rēphēibile. & in. c. Christianus. xj. q. j. ¶ In gl. quā est in verbo, non valentem. quā est tertia, in fine. no. fi. gl. in eo, q̄ discutit, nūquid excoicatio lata cōtra notoriē nō valentem soluere teneat, vel sit nulla: & potest generaliter induci ad q. nūquid notoria iniustitia reddat excoicacionē nullā: & ar. gl. pro & cōtra: & tandē videtur velle, q̄ tutius sit tenere eā validam: licet iniustā. do. Ant. videtur velle, q̄ si notoriē cōstaret debitorē esse nō soluēdo, q̄ excoicatio sit nulla: aliās secus. & sic sentit q̄ notoria iustitia reddat eā nullā. Sed aduerte, quia in alijs sententijs ab excoicatione hoc posset admitti: vt est not. dictū Inn. in. c. fraternitatis. de frigi. & malef. facit text. in. c. inter cātera. de re iu. & vide quod ibi dixi: sed in excoicatione est magis dubium. Et videtur Archi. tenere in. c. venerabilibus. de senten. excō. li. vj. d quod semper excoicatio teneat: ex quo error nō est expressus in sententia. Ad. c. per tuas. de sent. excō. vbi tex. ponit exēplū nullitatis, quando est expressus error in sententia: vel quando fuit lata post appellationē. ad id quod legi. & not. in. c. Romana. §. in vniuersitatē. de senten. excō. li. vj. vbi dicitur, q̄ tutius est tenere, q̄ liget: licet sit iniusta: sed de rigore & subtilitate iuris aliā partē putare veriorē. Nā vbi notorietas, ibi est p̄sumptio p̄ sentētia. Vnde nō apparet ratio, quare ecclesia velit aliquē iniustē ligare: cum apud Deū ligatus nō sit: vt in. c. j. de re iudi. li. vj. ¶ In gl. fi. ibi: & ita patet. hac gl. manifestē sentit, q̄ iste Odoardus cessit bonis, & quod profuit cessio vt euitaret carceres. Sed certē: vt. s. dixi. hīc colligitur totū oppositū: quia nec carceratus fuit: licet debitū fateretur: nec cessit bonis: nec cedere paratus erat. Et ideo dic glōf. procedere in personis nō priuilegiatis: tene mēti gl. quia doc. cōmuniter apertē nō reprobant: imō Fede. consil. clxxxvij. videtur hoc sentire, vbi tractat: nūquid exceptio excoicationis impediat cessionē bonorū: & loquitur de clerico. & cōcludit, q̄ non: quia per cessionē liberatur ab excoicatione: sed do. Pe. de Ancha. tenebat quod. s. dixi. clericū non arctari ad cedendum. Et hoc intelligo verum, vt clericus conueniatur inquantū facere potest: & non vltra quādo cōuenitur ex cōtractu: secus si ex maleficio, vel quasi. Nā tunc nō habebitur ratio, ne egeat: vt not. sentit ista gl. & apertius vide in. c. olim. el. ij. de resti. spolia. ¶ In ea. gl. ibi: de rebus ecclesie. No. gl. quia apertē declarat animū suū pro intellectu. c. peruenit. vt intelligatur de rebus beneficiarum: sed tu dic, vt ibi dixi. Et ad istum tex. potest dici, quod nō facit pro, nec cōtra: quia non apparet, quod iste clericus esset beneficiatus. Abbas.

SUMMARIUM.

- 1 Indebitum, si quis soluerit ad hoc, vt repetat: habet hoc probare: & numero. 2.
- 2 Reus conuictus in vna exceptione potest transire ad aliam, etiam contrariam.
- 3 Inquisitus respondendo se non fecisse, si postea conuincatur, quod fecerit: potest dicere se fecisse: quia licet sibi.
- 4 Debitum naturale tantum, vel civile tantum: vel naturale & civile: quid sint. & nu. 5. 7. & 8.

Exceptionum alia tēporalis: alia perpetua: alia odiosa: alia fauorabilis. & de pluribus speciebus vide in discursu.

- 6 Debitum ex testamento non solēni, dicitur debitum naturaliter.
 - 7 Exceptio Velleiani est fauorabilis: exceptio Macedoniani est odiosa. & vtraque est perpetua. Filius familiā recipiendo mutuum, est civiliter & naturaliter obligatus. & idem in fāmīna fideiubente tamen habet exceptiones perpetuas.
 - 10 Sententia iniusta postquā transiuit in rem iudicatam, potest mandari executioni, & opponēti obstat exceptio rei iudicata.
 - 11 Hares, qui soluit legata integra, non potest repetere si credebatur quod non detraheretur falcidia: si vero soluit, quia credebatur hereditatem sufficere, & non sufficit, potest repetere.
 - 12 Naturale debitum tantum, si soluat ex probabili errore facti, potest tanquā indebitum repeti. Error iuris excusat minores, fāmīnas, & milites, & similes personas.
 - 13 Indebita repetitio, quo casu competat respectu obligationis antidotalis.
 - 14 Soluens debitum civiliter tantum, quocunque errore soluat, potest repetere.
 - 15 Soluens indebitum scienter non repetit, quia videtur donare.
 - 16 Soluens debitum naturaliter & civiliter, sed per exceptionem indebitum, an & quo casu possit repetere?
 - 17 Indebite absolutus a iudice, si soluat, an repetat.
 - 19 Debitor civiliter tantum post biennium, an habeat ali. quod remedium.
 - 20 Exceptio non numerata pecunie non competit ecclesie, nec ius personis post lapsum biennij.
 - 30 Lex imperialis fauēs ecclesie ipso facto, videtur approbata ab ecclesia, nisi contradicat. Si vero est damnosa ecclesie, videtur reprobata, nisi expresse approbetur.
- Statutum factum, vel constitutio ab inferiore Imperatore, siue contineat damnum, siue fauorem ecclesie, non censetur approbata, nisi expresse approbetur.
- Ecclesia, si vult vti priuilegio legali, debet vti cum moderationibus inducis ab ipsa lege, licet sint damnosa ecclesie.

CAP. IIII.

Is qui. ¶ Cōquerens se indebitē soluisse, hoc probare debet: nisi in casu hīc posito. Prius dicitur. Secūdo exceptio. ibi: nisi. ¶ Casus literalis. Aliquis credens se tenere alicui creditori, soluit ei pecuniam: videns postea, q̄ ei nō tenebatur: quia plenē satisfecerat ei, repetebat pecuniam indebitē solutam. Quæritur quis debeat probare, quod indebita fuerit illa pecunia. respondetur q̄ ille qui dicit, quod indebitē est soluta, debet hoc probare, nisi ille negaret solutionem sibi factā. Tunc si probetur solutionē sibi factā, ipse qui cōuincitur debet probare, quod pecuniā debitā recepisset. Ber. ¶ Not. j. q̄ soluens alicui pecuniam, p̄sumitur ex causa debita soluisse: quia nemo p̄sumitur iactare suū: vt in. l. cum de indebito. ff. de proba. & in. c. super hoc de renun. vnde licet a principio quis non p̄sumatur obligatus: sed afferenti debitū incūbit onus probandi: vt in. c. actor, quod asseuerat. vj. q. vlt. & in. l. j. C. de proba. tamē post

¶ Vide gl. Et vide gl. in. l. pe. ff. de ces. bo. vbi dicit, q̄ cedēs bonis oīa debet dimittere: etiā ita, vt vnū de nariū non retineat. vide etiā quod no. glo. in. l. fi. C. q̄ bo. ce. pos. p̄ Bar. in. l. diuus. in p̄. ff. de bo. dā. & eleganter & melius quā alibi per Bal. in. l. de acti. §. fi. in pe. col.

S B. S A P I A.

¶ In milite Dei. vide omnino Matthesi. in no. lxj. in ci. no. q̄ clerici vbi tenet, q̄ clerici nō gaudēt priuilegio ne conueniantur, nisi inquantū facere pnt, deducto ne egeant. de quo vide do. Iaso. in. l. quāuis. col. iij. C. de iu. & fac. igno. ¶ In. d. l. miles. de hoc vide per Do mini. in. c. si propter tua debita. circa prin. de rescri. vbi idē dixit: & ad hoc alle. l. si pendia. C. de exere. rei iudic. Similiter dicas, quod ecclesia non pōt ali quē cōuenire, nisi inquantū facere pōt. Ad hoc est gl. fin. in. c. q̄cūq; el. j. xvj. q. viij. & facit. c. quoniam q̄cūq; xvj. q. & c. n̄ satis. lxxxvj. di. & ita dicitur æquitas, q̄ ecclesiam nolit miseriam alicuius.

S B. S A P I A.

d ¶ Quod semper Deveritate huius articuli: vide Fel. in. c. inter cāteras. s. de re iudi.

¶ Soluens Vide q̄ scribit do. Ant. in c. item cū quis. in j. colum. de resti. spo. Et adde, q̄ il lud, quod dicitur q̄ soluens sciēter indebitū, videtur donare: vt. l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. est verum si recipiens solutionem sciēter indebitum soluere: secus verō si crederet illud indebitum soluere: quia tunc nō dicitur soluens donasse. Ita not. determinat Ang. in. l. filius. C. de

fur. per tex. in l. si ego. ff. si cer. pet. quod dictum refert, & sequitur Paul. de Cast. in d. l. si ego. circa medi. Et casus, in quibus si est indebitum solutum, non potest repeti per conditionem indebiti, enumerat gl. mag. in l. j. C. de condi. inde.

¶ De mendacio. Negans solutum perdit beneficium. vide hic per dominū

Anto. & adde, q̄ reus negās se pos-
sidere, cōtra quē
agitur rei vendi-
catione, efficitur
de possessore pe-
titor: quia ab eo
aufertur res, & da-
tur actori. tex. est
in l. si. ff. de rei vē-
di. & hoc idem a-
pud nos Canoni-
stas. dicit gl. i. ver.
respōsionibus. in
ca. cum causam.
de iur. calū. quod
est verum: non so-
lū si ille negauit
possessionem:
sed etiā si negauit
qualitatē pos-
sessionis. Puta, di-
cebam te posside-
re ti. pro dona. tu
dicis te possidere
alio ti. Istud dicit
fin. Bal. in l. cogi.
C. de petit. hære.
Sed contrariū di-
cit Bal. in c. j. si tē
si vasallus. de con-
tro. inuesti. & vi.
de Bald. in l. ij. C.
quō & quando iu-
dex. in ij. col. ver.
sed nunquid. de
feu. vbi dicit, q̄ si
vasallus negauit
habere rem in feu-
do à domino: q̄ si
ad hoc vincatur,
perdit feudum. &
idē tenet do. Anto.
post Innoc. in
c. ceterum. in. v.
col. de iudi. Item
vide Lap. lxxij.
Et vide tres limi-
tationes ad illā. l.

solutionem factam præsūmitur pro debito,
per rationem prædictam. Ego limitarem hoc
dictum, & text. quando solutio pecuniæ fuit
facta aliqua causa prætensa: sed vbi simpliciter
fuisse facta solutio: tunc præsumeretur poti⁹
mutuum, vel depositum: nisi qualitas persona-
rum aliud suadeat: vt est not. gl. in l. cum quid
ff. si cer. pet. puta si simpliciter dixi: tolle hanc
pecuniam. ¶ Not. q̄ contra mendacem est de
facili præsūmendum. Nam conuictus hic de mē-
dacio, quia negauit sibi solutionem factā: te-
netur postea probare pecuniam debitam, si al-
legat eam debitam. ¶ Et ex hoc, & ex tex. nō.
q̄ reus conuictus in vna exceptione potest trā-
sire ad aliam etiam contrariā. Nam primò iste
negauit solutionem sibi factam: & conuictus
de solutione potest allegare, q̄ debitē recipit
pecuniam: sed tenetur probare debitum. Et fa-
cit ad quæstionem quotidianā. Quidam accu-
satur de homicidio: negat à principio: demum
conuictus, allegat ad sui defensionem occidisse.
dubatur, nunquid debeat admitti ad pro-
bandum cum sit cōuictus de mendacio. & fa-
cit iste tex. q̄ sic: inducendū. s. Item facit re-
gu. nullus pluribus. de reg. iur. li. vj. & vide hāc
q̄ ibi plenius in mer. ¶ In gl. j. Hāc gl. conti-
net materiam satis difficilem & legalem: & est
quasi tracta ex visceribus glo. iuris civilis: vt. l.
cum quis. C. de iu. & fa. igno. & ibi per doc. ple-
nē discutitur hāc materia. Et vt clarē intelli-
gas, est sciendū: q̄ quoddā est debitum natura-
le tantum: quoddam ciuile tantum: quoddam
ciuile & naturale: contra quod nulla compe-
tit exceptio. Quoddam est naturale & ciuile,
contra quod competit exceptio. Quandoque
tamē hāc exceptio est temporalis. Quandoq̄
perpetua: quandoq̄ dubitatur, an sit tempora-
lis, vel perpetua. Item quædam est perpetua fa-
uorabilis: quædam odiosa. Item quædam exce-
ptio est induta ad rigorem iuris seruandum.

ponit domi. Anto. in c. cum causam. in penul. colum.
versic. quæro aliquid. de iura. colum. Item licet regulariter poena negantis
debitum in iudicio sit condemnatio expensarum: vt in c. calumniam. de poe-
nis. tamen si non fuit debitor prius monitus extrajudicialiter. secundum l.
quidam lberus. ff. de ferni. licet modò in iudicio neget, non condemnabitur
in expensis. hoc fuit sing. dictum Gul. de cu. in l. edita. C. de eden. & idem di-
cit do. Anto. in c. j. in. xij. colum. de libel. obla. Item adde, quod debitor ne-
gans debitum, amittit beneficium cessionis bonorum. text. est not. in l. pe-
nul. de celsio. bono. & vide Bal. in addi. Specu. in titu. de exce. vbi dicit, quod
si debitor negauerit scripturam esse de manu propria, si postea conuinca-
tur, quod sit de manu propria: non potest obijcere aliquam exceptionem,
quod non sit debitor. pro quo est tex. in aut. contra qui propriam. C. de non
nu. pec. Item adde, quod si fideiusor neget se fideiusorem, amittit benefi-
cium diui Adriani, scilicet diuisionis. tex. est & quod ibi no. Bar. in l. si dubi-
tet. §. ita demum. ff. de fideiuf. & vide glo. xij. q. ij. in sum. in fi. & in reg. nul-
lus pluribus. lib. vj. quæ ponit multos casus, in quibus quis priuatur priui-
legio propter mendacium suum, vel negationem. Item adde, quod licet so-
cius de iure habeat priuilegium, ne conueniatur à socio: nisi in quantum fa-
cere potest: vt in. §. item si de dote. instit. de act. tamen si negaret se socium,
perdit hoc beneficium. text. est in l. sed hoc ita. §. j. ff. de re iudi. & vnus in l.
fi. §. in. ff. pro socio. Adde glo. no. in l. duobus. in ver. pignorat. ff. de ex-
cep. rei iudic. quæ dicit, quod si petebas à me centum ex mutuo: & ego ne-
gauit mutuum, si probas mutuum, potero postea obijcere exceptionem pa-
cti de non petendo. Item adde hic poenam mendacij: quam ponit text. &
glossa. in l. j. C. ad Macedo. & in l. qui cum se patrem. ff. de rei iudic. Item

aliam poenam negantis ponit text. in l. ij. §. j. ff. si ex noxa. cau. aga. Item de
poena negantis: vide casum valde no. secundum vnam lectu. quam pōit ibi
Bar. post gl. in l. fi. C. de fideicom. & insti. de fideicom. hære. §. fi. An autem
quis accusatus negando peccet mortaliter, si negat veritatem per quam con-
demnaretur, si confiteretur: latē ponit beatus Tho. in ij. q. q. lxxix. arti. j. vbi

& sub istis terminis sic in vnum redactis, con-
cluditur tota materia huius gl. ¶ Debitū na-
turale tantum est illud, quod de iure gentium
inducitur sine aliqua approbatione iuris posi-
tīui: vt est tex. in l. cum amplius. in. §. is natura.
ff. de reg. iur. & in l. Stichum. §. naturalis. ff. de
sol. Et hāc obligatio naturalis est duplex. quæ-
dam quæ oritur ex consensu: vt in obligatione
orta ex pacto nudo. & hoc intellige de iure ci-
uili, secundum quod non datur actio ex nudo
pacto: sed competit exceptio ratione natura-
lis obligationis: vt in l. iurisgētium. §. sed cum
nulla. ff. de pac. Sed quid de iure canonico, dic-
vt no. in c. j. de pactis. ¶ Et ponunt alij aliud
exemplum: videlicet in eo, quod relinquitur
in testamento minus solenni. Nam ibi est con-
sensus defuncti: sed non est approbatus per ius
ciuile: sine solennitate debita. Alij tamen ne-
gant hoc exemplum: sed communiter tenent
primum. Et dicendum, vt no. in d. l. cū quis. Se-
cūdo principaliter obligatio naturalis oritur
sine expresso consensu, ex quibusdam meris
motibus naturæ, secundum quam quis obliga-
tur naturaliter ad beneficiendum beneficien-
ti: vt in c. cum in officijs. de testa. & in l. sed &
fi. §. consuluit. ff. de petit. hære. diti. ¶ Debi-
tum ciuile tantum est illud, quod inducitur
ex dispositiōe iuris ciuilis tantum, sine aliqua
obligatione naturali. Exēplum ponitur in de-
bito per chirographum factum spe future nu-
merationis. Nam post biennium non potest
opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. l. in
contractibus. C. de non nu. pecu. post ergo biē-
niū obligatur debitor ciuilitè: sed nō natura-
liter. quia nunquā purē cōsensit: sed spe futu-
ræ numeratiōis, quæ non fuit secuta. quidā ta-
men negauerunt hoc exemplū, dicentes: quod
post bienniū est orta obligatio naturalis, quia
potest exigī pecunia. Sed cōiter tenetur exem-
plum, quia licet præsūmā obligatio naturalis

peccatum mortale: vt in c. quisquis. xj. q. iij. & in c. j. de crimi. fal. & est gl. in
c. quia plerique. de offi. or. li. vj. permittitur tamen quandoque mendacium;
etiam cum salute animæ: puta, si quis persuaderet etiam cum mendacio alte-
ri monachatum: vt est gl. in c. j. xxij. q. ij. & ideō talis negans, dicitur morta-
liter peccare. Adde tamen, q̄ negans delictum, gaudet beneficio pacis de eo
facte. secundum Bal. in l. j. in. v. col. de constitu.

¶ SEB. SAPIA. ¶ De mendacio. de poena conuicti de mendacio, multa
bona & quotidiana ponit do. Iaso. in §. omnium. col. xvij. institut. de acti.
& multa etiam ponit in l. quod te. col. x. vers. nunquid debitor. ff. si certum
petatur. Ang. Areti. in §. j. colum. xij. vers. capio quartum. institut. de exce-
ptioni.

¶ Quod sic. cū hoc dicto concor. do. Ant. hic. & Bar. in auth. contra qui pro-
prium. C. de non nime. pecu. & idem dicit Bal. in c. §. item si vasallus. in vlti.
col. de controuer. inuesti. & fuit originale dictum Iac. de Are. in dicta auth.
contra qui propriam. quem sequitur ibi Cy. & Sali. pro quo dicto alle. in l.
electio. §. ne hære. ff. de noxal. Et facit ad quæstionem, quod no. Bal. in di-
cta auth. contra qui propriam. in vlt. col. & de ista quæstione, vide in termi-
nis per Bal. in l. laicus. ff. de acqui. re. domi.

¶ SEB. SAPIA. ¶ Naturale. vide Ias. in l. ex hoc iure. col. ix. vers. in ea.
glo. ibi, & obligatio. ff. de iusti. & iu. vbi ponit de multiplici obligatione: vt
ibi per eum.

¶ Futuræ numerationis. Et de hoc vide omnino Pau. de ca. in l. qui pecuni-
am. ff. si cer. pet. vbi tenet, q̄ si fit concessio per stipulationem, ex ea ante bi-
ennium non oritur naturalis, neque ciuilis obligatio, sed post biennium so-
la ciuilis effiçax ad agendum.

concludit, q̄ sic.
& vide etiā eun-
dem in ea. q. artic.
ij. Et de poena ne-
gantis, vide text.
in l. de ætate. §. fi
cū esset. de inter-
rog. actione.

Anto. Francis.

¶ An negans de-
bitū puniatur in
expensis: dicas, q̄
sic, vt iste dicit: &
nihilominus tene-
tur ad debitū, vt
per Bal. in l. j. C. de
fur. & not. glo. in
procem. insti. Et
adde, quod negās
propriā scriptu-
rā, pōt præcisē cō-
pelli ad scriben-
dum, vt possit fie-
ri cōputatio lite-
rarū. text. est sin-
gular. secundum
An. in aut. de in-
str. cau. & fide. in
prin. co. vj.

Anto. Francis.

¶ Adde, q̄ negās
delictum, absque
dubio dicit men-
daciū: & mētitur,
quod semper præ-
sumitur dolose fa-
ctum, si negās ex
eo sentit commo-
dum: vt est tex. in
l. eleganter. in. §.
idem pomponi⁹.
& ibi Barto. ff. de
do. nec debet q̄
mentiri, etiā sim-
plici verbo: secū-
dum Bald. in l. ij.
in. ij. col. ff. de fide
iuf. Et mendaciū
absque dubio est

ex praesumpta numeratione: tamē in veritate obligatio naturalis nunquam affuit. Nā quod est certum naturae, est certū legi: vt in l. si pater. ff. de sol. ¶ Debitum naturale & ciuile est, vbi cōcurrit consensus in obligando: & approbatur obligatio à iure positio. Nam ratione illius approbationis dicitur debitum esse ciuile. Nā olim ante, quā esset ius positium, non erat nisi debitū naturale: & reddebatur ius manu regia. l. ij. ff. de ori. iur. postea superuenit ius ciuile, & quosdam cōtractus approbavit: quibusdā verò cōtractibus resistit, vnde actus naturalis approbatus à iuri ciuile habet hodie effectū: vt in iudicio mandetur executioni, & si nulla exceptio competit: tunc non est dubitandum de tali debito. ¶ Quādoq; & quartò debitū causatur naturali & ciuili modo, secundū quod praedixi: sed aliqua exceptio competit, qñq; temporalis. Exēplū: promisi tibi aliquid solenniter ad certum diem: ante aduentū diei competit exceptio contra hoc debitū. Quādoq; exceptio est perpetua. ¶ Exemplum in velleiano. nam mulier habet priuilegiū vt efficaciter non teneatur ex intercessiōe pro alienis debitis, si de facto fideiussit obligatur naturaliter & ciuilitur: sed perpetuò cōpetit exceptio ex beneficio sibi indulto: & hac exceptio est fauorabilis: quia in fauorem mulierum principaliter inducta. Quāda est exceptio perpetua & odiosa. Exemplum in Macedoniano: nam ex mutuo obligatur filius familiās naturaliter & ciuilitur. sed ex dispositione legis habet perpetuam exceptionem contra creditore. & hac exceptio fuit inducta in odium creditorum: non autē principaliter in fauorem filiorum familiās. ¶ Quēdam est exceptio inducta ad iuris rigorem seruandum, vt illa, quae oritur ex sententia iniusta post trāsitum in rem iudicatā. Nam si mihi eras obligatus in cētum, & iudex iniuste declarauit te mihi obligatum nō fore, non tollitur per hoc obligatio, quia iudex declarat, & nō disponit: vt in l. ex diuerso. ff. de rei vend. vt plenē legitur & no. in l. Iulianus. ff. de cond. inde. dixi in c. proposuit. & in c. cum nostris. de concess. praeben. sed tamē competit exceptio ex sententia: & procedit hoc exemplum in casu, quo sententia non tollit aliquā obligationem: vt puta, quia est declaratoria. Nam quandoq; sententia tollit obligationem, vt puta quando est priuata, seu dispositiua: nam iudex ex causa quandoq; liberat quem ab obligatione alterius. ad hoc. xv. q. vj. in. ca. nos sanctorum. & plenē no. in d. l. cum quis. & in hoc casu istud exemplū non caderet in hac parte: sed potius sub specie indebiti naturalis & ciuilis: vel ciuilis tantū. secundū quod sententia operatur. ¶ Quādoq; & vltimò dubitatur, an exceptio sit perpetua: an temporalis. Exemplum: cum promisit tibi dare decem, cum Imperator venerit in Italiam. nam si nunquā venerit: exceptio perpetua competit contra te: si venerit vsq; ad annum: exceptio esset tēporalis. de praesenti ergo dubitatur: an exceptio sit perpetua, an temporalis. ¶ His terminis nunc breuiter declaratis venio ad principale propositum gl. an & quando indebitū solutum possit repeti. & sequendo ordinē gl. distingue, quod aut fuit debitum naturaliter tantū: sed ciuilitur indebitum: & tunc glo. distinguit, quod aut errore iuris fuit facta solutio: & non competit repetitio: aut errore facti, & potest repeti. Exemplum: haeres volens retinere falcidiam soluit legata integra credens se teneri: certē nō pōt repetere: quia errauit in iure. Si aut credebatur hereditatē esse sufficere iure repetit, quia errauit in facto: vnde error iuris nō excusat, vbi debitum naturale praecessit: secus in errore facti: vt in l. error. C. ad l. falci. & intellige quando error facti fuit probabilis. Nam improbabilis non excusat, vt in c. ad apostolicā. j. de cle. ex cōi. mini. & in c. ij. de consti. lib. vj. ¶ Et ex his potest colligi vna conclusio, quod error facti probabilis, excusat etiā vbi praecessit debitum naturale tantū: secus in errore iuris. Vltimam tamē partem conclusionis dic procedere in maiori, & in personis nō priuilegiatis. Nam minor & mulier, miles, & similes personae, quae excusantur ab ignorantia iuris soluendo per errorem, possunt repetere. arg. in d. l. cum de indebito. & licet aliqui contrā: quia subest debitum naturale: primū tamen communiter tenetur ex quo praedictae personae communiter excusantur ab ignorantia iuris. ¶ Et praedicta procedūt in naturali obligatione strictē sumpta: vt in illa, quae oritur ex pacto simplici: sed in obligatione naturali magis lata: vt est illa, qua naturaliter inducimur ad benefaciendum beneficienti, est dubiū, nūquid cōpetat repetitio. Nā gl. no. in l. ex hoc

SEB. SAPIA. ¶ Indebitū solutum. Vide latissimē per Ias. post alios in l. j. col. iij. cum pluribus seq. ff. de condi. inde. vbi plenē examinatur hac materia.

¶ Repetitio. Vt clarē habeas, quae referuntur hic per istum, fac. regu. quam facit. d. gl. in l. ex hoc iure. q. sola obligatio ad antidora, cum sit valde debilis, non impedit

iu. ff. de iu. & iu. videt velle q. regulariter cōpetat repetitio: sed qñq; secus: per l. si nō sortē. §. libertus. ff. de condi. indebi. vbi libertus praestans operas suas indebitas, nō repetit: quia naturaliter obligatur ad operas obsequiales. Sed dic de hoc plenē per Bart. in l. si ex testamēto. ff. de fideiussio. vbi in effectu concludit, quod vbi talis obligatio naturalis est redacta ad necessitatem praestationis per ius ciuile: tunc nō competit repetitio. & hoc casu loquitur. d. §. libertus. Aut non subest talis necessitas: & si soluit, tantundem non pōt repeti: vt in d. si testamento. §. j. Si verò aliud soluitur: tunc non pōt fieri repetitio: quia nullo iure cauetur, q. hoc casu non possit repeti. & sic procedit gl. in d. l.

ex hoc iure. quod no. ¶ Quādoque & secundò soluitur indebitum naturaliter, sed ciuilitur debitum: & tunc secundū glo. potest repeti. & dic quacūq; ignorantia fuit facta solutio, siue per errorem facti, siue iuris: quia ego certo de damno vitādo, & tu de lucro captādo. pro hoc. d. l. si non sortem. §. indebitum. ¶ Quādoque & tertio soluitur indebitum vtroq; iure: quia non erā obligatus, nec naturaliter, nec ciuilitur: & tunc potest repeti quacūque ignorantia soluerim. Secus si scienter soluissem, quātū videor donasse: vt in l. cuius per errorem ff. de reg. iur. Fallit in solutione vsurarum. Nā illas possum repetere: vt in ca. debitores de iur.

¶ Quādoque & quartò soluitur indebitum per exceptionē vt quia bene est in se debitum, sed exceptio competit: vt. §. dixi. & tunc si exceptio est temporalis non potest repeti regulariter. si verò est perpetua, & fauorabilis, potest repeti, vt in iuribus alle. in gl. Si verò est odiosa, dicit gl. q. non potest repeti siue ignorantia iuris, siue facti. Sed de hoc dic meli⁹ vt legitur, & no. in l. si. ff. ad Macedo. nam si p. b. bili errore fuisse facta solutio, cōpetit repetitio. ¶ Quādoque & vlt. exceptio est inducta ad iuris rigorem seruandū: & tunc dicit gl. q. si scienter quis soluit, nō repetitur. q. d. secus si ignoranter. Et ex hoc videtur gl. velle, quod si iniuste absolutus per sententiam soluit verum debitum, nō potest repetere: si scienter soluerit: secus si ignorāter. Sed hoc dicerem indistinctē non esse bene dictum. nam eo casu, quo sententia non tollit obligationem naturalem: non cōpetit repetitio, etiam si solutio est facta per ignorantia iuris: vt. §. dixi in primo membro. Item nō est verum, quod sententia semper tollat obligationem etiam ciuilem. Nā quandoq; tollit vtranque obligationem, vt quando est dispositiua, & tunc idem dicendum, q. eo casu, quo soluitur indebitum vtroque iure. Quādoq; tollit obligationē ciuilem tantū: & tunc idem dicendum, quod quando soluitur indebitum ciuilitur tantū. & idem in similibus. Et quādo sententia operetur hos effectus: dic, vt no. in d. c. proposuit. & c. cū nostris. & l. Iulianus. ff. de cōdi.

indeb. & in l. cum quis. praalle. ¶ Sed vltra praedicta quēro primò, quid si debitor fecit apodictam, seu chirographum de pecunia nu-

lis, non impedit quin possit repeti id, quod est solutū, in quo non erat alia obligatio nisi ista antidoralis. Ista regula fallit primò, quādo talis obligatio antidoralis esset redacta ad iuris necessitatē. d. §. libertus. secundū vnam lecti gl. Secundò fallit, quādo obligatio ad antidora cōtrahitur respectu certi facti: vt in liberti, quādo manumittitur p. pter hanc manumissionem cōtrahitur certa spēs obligatio. antidoralis ad seruitia: seu operas patroni. & tunc si tales operas soluit, credens se efficaciter obligatū, nō repetit. Ita loquitur. d. §. libertus. secundū quod declarat ibi Bart. in fin. n. col. Tertiò fallit quādo illud idē in indiuiduo, vel in genere, p. pter q. cōtracta est obligatio antidoralis soluitur: tunc impedit repetitio. Iste est propriē casus d. l. si testamento in. §. j. in ver. propterea. q. creditor qui nō reperitur alibi secundū Bar. Imol. & alios ibi & Ang. in d. l. ex hoc iure in fi. sed do. Ias. de Mai. in d. l. ex hoc iur. pōderabat similem tex. me audite in l. ij. circa fi. C. si aduer. dona. vbi in illa re, i qua erat cōtracta obligatio antidoralis impeditur restitutio. Quartò fallit qñ scienter soluit animo liberandi ab illa obligatione antidoralis: tunc impedit repetitio. Ita pōt intelligi tex. in d. l. si testamento. §. j. secus quando ignorāter, vel per errorem. Ita propriē loquitur glo. in d. l. ex hoc iure.

Panor. super Tertio Decre. De donatio.

a ¶ Per biennium. Adde, quod licet de iure civili ista exceptio non possit opponi ultra biennium: tamen poterit implorari officium iudicis. Ita sing. dixi Bal. in l. illicitas, in princ. ff. de offi. praef. Adde hic Ange. in consi. cccxvij. quod inci. quia omne datum optimū. in fi. iij. co. vbi dicit, quod ecclesia potest perpetuo opponere exceptionem non numeratę pecunię. & idem videtur concludere Bald.

in authē. hoc ius porrectū. in fi. iij. co. vbi dicit, quod ecclesia potest perpetuo opponere exceptionem non numeratę pecunię. Ante. Fran.

¶ An ecclesia possit opponere exceptionem non numeratę pecunię. perpetuo dicas, quod videtur quod illa possit opponi, prout iste dicit, quia sicut exceptio non numeratę pecunię fauore dotis, potest opponi intra decem annos: quanto magis debet potest se opponi per ecclesiam. Et adde, quod dato, quod vetante lege non possit opponi, nisi intra biennium, tamen daretur ecclesię offitium iudicis ad petendum pecuniā non numeratam: quia quod tunc lege prohibente non potest opponi exceptio tamen datur officium iudicis: putat no. voluit Bart. in l. i. §. denique. ff. quod vi aut clā. & illud dictum exclamat do. Abb. & reliqui sequuntur: quod dicunt illud esse valde not. in c. ex parte tua. de offi. dele. circa finem.

SEB. SAPIA.

b ¶ Exceptio doli. Hoc remedium ponit And. sic. in cōsil. vij. col. xiiij. in ij. volu.

c ¶ Post biennium. Vide per do. Anto. in c. quia plerique. de immu. ecclē.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quod non. Hanc opi. sequitur Angel. in consil. clvj. inci. videtur prima fronte. vide do. Ias. in l. ciuitas. co. vj. ff. si cer. pet. & in l. qui pecuniam. in iij. col. eod. tit. & Fel. in c. si cautio. col. xix. vers. secunda regula est. s. de fin. stru. in j. ampliatione illius regulę.

ACHARIA.

c ¶ Non valet. Adde Fel. in c. ecclesia sanctę Marię. col. xij. ver. gl. s. de cōstitu. Lud. Rom. sing. suo. cccxliij. inci. capitulum ecclesię sanctę Marię. & Matthesi. sing. cxj. inci. no. vnam lucrosam.

f ¶ Gratuitis. Ita continuat Hostiē. hic in sum. sua. & sequuntur alij. Sed ista continuatio videtur falsa: quia donatio non est proprie contractus. text. est in l. Labeo. ij. §. contractum. ff. de ver. signi. Secundo videtur, quod ista rubrica debeat preponi precedentibus tanquam dignior. Tercio ista continuatio non videtur bona, quia in precedentibus tractatur etiam de contractibus

merata, quam in veritate non accepit: sed spe futura numerationis simpliciter fuit confessus se recepisse. nec intra biennium proposuit exceptionem non numeratę pecunię: nūquid post lapsum biennij habeat iste debitor aliquod remedium: & videtur, quod non: per. d. l. in contractibus. vbi dicitur, quod si debitor tacuit per biennium, non habet remedium quominus soluat. Hostiē. hic multa scripsit. sed in effectu vult, quod quatuor remedia competant a principio debitori. ¶ Primum est exceptio non numeratę pecunię. & hæc durat per biennium a tempore confessionis. & trāsfert onus probandi in creditorem quod pecunia fuit numerata: & est exceptio magni effectus, & fuit inducta: quia debitor anxietate consequendi mutuum de facili scribit ad petitionem creditoris se recepisse: quod in veritate non receperat. ¶ Secundū remedium est exceptio doli: & hæc non tollitur tempore: quia semper dolose petit creditor: ex quo pecunia non est numerata. arg. in l. ij. ff. de do. excep. sed onus probandi, quod non fuit numerata, incumbit ipsi debitori: quia confessio facit fidem contra eum: per. c. per tuas. de proba. & per. l. generaliter. C. de non num. pecu. Hoc tenent communiter Legistę in l. si ex cautione. C. e. tit. ¶ Tertiū remedium est: exceptio in factum. & idem dicendum quod in precedenti. ¶ Quartum remedium est, conditio ob causam: quia obligauit se ob causam: & causa non fuit secuta. & hæc exceptio cum sit personalis durat triginta annis. l. sicut. ff. de præscri. xxx. annorum. sed oportet, quod debitor probet pecuniam non solutam: vnde tātū in primo remedio releuatur debitor ab onere probandi.

10 ¶ Sed est notabile dubium, quid in ecclesia & clericis, respectu eorum patrimonij, nūquid post biennium priuentur exceptione non numeratę pecunię: Hostiē. instat multum. & tādē concludit quod non: quia. l. in contractibus inducens prescriptionem biennalē, non potuit præiudicare ecclesijs: nec personis ecclesiasticis, quę gaudent eodem priuilegio cum ecclesia. Et primò inducit in argu. l. si. C. in qui. cau. in inte. restitu. non est neces. in fin. vbi patet, quod præscriptio temporalis non currit pupillo, fortius nec ecclesię. Item, quia contra ecclesiam non sufficit probare mutuū, etiam verē factū nisi probetur verum in utilitatem ipsius, vt in c. quod quibusdam. de fideius. ¶ Et tradit in hoc Hostiē. tres regulas notabiles. Prima lex imperialis fauens ecclesijs & clericis, ipso facto approbata est per ecclesiā: nisi expresse repro-

bis gratuitis: vt in ti. de preca. comoda. & de feudi. qui sunt contractus gratuiti: vt ibi habet. Vnde dic sic: In precedentibus dictum fuit de contractibus, seu titulis gratuitis, quibus mediantibus res totaliter non alienantur: sicut est collatio beneficij, contractus precarij, contractus comoda. de positionis: & feudi. visum etiam fuit de contractibus non gratuitis, quibus res in totum alienantur, sicut est contractus pmutatiōis, contractus emptionis: visum etiam fuit in superioribus titulis de quibusdam contractibus corroborantibus seu firmantibus: vel accedentibus ad corroboratiōem superscriptorum contractuum: sicut in titu. de pigno. & fideius. ac etiam visum fuit de modo implendi, & se liberandi ab obligatiōe contractus: vt in titu. proxi. præce. de sol. nunc cōgruē. tū ordine author subiecit de contractibus gratuitis, quibus mediantibus res totaliter alienantur, & etiam quomodo dictus contractus rescindatur & soluantur. Et ista videtur melior continuatio.

betur. ar. x. disti. c. si in adiutorium. Secūda regula est, lex imperialis damnoſa clericis & ecclesijs: non valet in præiudiciū ipsorum: nisi expresse apprehetur per ecclesiam. Tertia regula est, statuta laicorum inferiorum Imperatore, siue faueant: siue damnum inferant ecclesię, non valent in præiudiciū, vel fauorem ecclesię: nisi expresse approbentur per ecclesiā. per. c. ecclesia sanctę Marię. de cōstitu. & cū his dictis Hostiē. trāsit hic Ioā. and. Sed Moder. quo ad primū dictum sentiunt oppositum: & melius iudicio meo. Nam lex in contractibus affert priuilegium debitoribus: vnde ante illā legem incubebat debitori onus probandi non esse numeratā pecuniā. Ecclesia ergo, vel clerici, si volunt vt illo priuilegio legali, debent recipere cum moderationibus suis: vt intra biennium non ultra. vnde illa lex non est dānoſa, sed fauorabilis: nec inducit prescriptionem contra bona ecclesiastica, imò dedit remedium tempore limitato. Nec obstat, quod dicit de versione: quia non indistincte est necesse probare verum: iuxta ea, quę dixi in d. ca. quod quibusdam. Conclude ergo, quod tādē ecclesia, quā clerici non possunt post biennium proponere exceptionem non numeratę pecunię, stantibus regulis disponentibus super probatione versi. in statu suo.

De donationibus Rubrica.

SYMMARIUM.

- 1** Donatio, quid sit? Donatio rei illicita non valet.
- 2** Donatio rei facta illi, cui civiliter tantum erat debita, dicitur donatio. Donatio rei facta illi, cui naturaliter tantum erat debita, non dicitur proprie donatio: nec requirit in sinuationem.
- 3** Donatio causa remunerationis facta, non dicitur proprie donatio: nec requiritur, quod insinuetur.
- 4** Donatio inter virum & uxorem facta non valet: nisi præcesserit inter eos aliqua obligatio naturalis.

f ¶ Supra visum est de contractibus non gratuitis. restabat videre de contractibus gratuitis: merito author subiecit rub. de dona. ¶ Et querit hic Io. and. quid sit donatio. & primò dicit, quod est quædam liberalitas quæ nullo iure cogente conceditur. vel secundū Hostiē. est rei licitæ nullo iure cogente, mera liberalitate facta collatio. declara. ¶ Dicitur rei licitæ: quia in rei illicita & inhonesta, non contrahitur donatio, sicut

Ang. de are. & alle. concor. glos. & adde gl. in c. si. s. de fo. compe. cum simi. Bal. in auth. sacramēta. C. si aduer. ven.

g ¶ Quædam liberalitas. Hanc diffinitionē effectualiter tenet Azo. in summa. C. eodem.

Anto. Fran. ¶ An donatio sit contractus: vide Pau. de cast. in cōsi. c. & Bal. in l. si. C. de liti. vbi dicunt, quod dicitur contractus: & ex eo inferunt ad statutū de gabella soluēda p contractus: quia illa debet solui, etiā pro donatione. pro quo vide etiā Bal. post gl. in l. si. in §. si quis. C. de præscri. xxx. anno. & vide Bal. & Bar. in l. si donationis. C. quod me. ca. imò, si incipiat a traditione dicitur esse contractus nominatus: vt in l. Aristot. ff. de do. & habetur p Bar. in l. iurisgenium. in prin. ff. de pa. & vide Bal. in ru. C. de re. permut. vbi plenē examinatur nec venditio

res in totum alienantur, sicut est contractus pmutatiōis, contractus emptionis: visum etiam fuit in superioribus titulis de quibusdam contractibus corroborantibus seu firmantibus: vel accedentibus ad corroboratiōem superscriptorum contractuum: sicut in titu. de pigno. & fideius. ac etiam visum fuit de modo implendi, & se liberandi ab obligatiōe contractus: vt in titu. proxi. præce. de sol. nunc cōgruē. tū ordine author subiecit de contractibus gratuitis, quibus mediantibus res totaliter alienantur, & etiam quomodo dictus contractus rescindatur & soluantur. Et ista videtur melior continuatio. Ex continuatiōe tamen istius & sequacium hinc infero, quod donatio dicitur contractus. quod etiā tenuit Bal. in l. qui donationis. C. quod me. cau. p illum text. & in l. contractus. C. de fide instr. & Bal. in l. si. C. de litig. quod verū intellige: & in proprio significato huius verbi contractus: vt tunc donatio dicatur contractus, secus si consideramus proprium significatum: quia tunc appellatione contractus proprie sumpti, non venit ipsa donatio. gl. est & ibi Sali. in d. l. contractus. & gl. in l. de obl. in ver. ex contract. quam non ibi

a ¶ Est propria. Et adde hic eundem Panor. in c. per tuas. in ea. gl. j. & qd nō sit propriē donatio, tenet do. Alexā. de Imol. in confi. cccxxvij. inci. nec arguendi sumus. & ita est tenendum.

b ¶ **S E B. S A P I A.** ¶ Inter coniuges. Vide de veritate dominū Ias. in l. si pater puellæ. vbi Bal. & Sal. C. de inof. testa. & Ias. in l. ex hoc iure: colū. xj. versi. tertius effe-

c ¶ Obligatio. facit quod voluit Ange. in confi. clxxx. ix. in. iij. principa li quēfito. vbi concludit, qd in mutua donatione non requiritur insinuatione: quia leges loquentes de donatione intelligēdæ sunt de mera donatione: quia verba simpliciter p-lata semper debēt intelligi secundū proprium significatū. l. is, qui nauē ff. de ex. habetur in c. si. j. de ver. fig. & illa dicitur propriē donatio, quæ nullo iure vel causa fit: & sequitur do. Alexā. in cōfi. xx. in. iij. parte. hinc est, qd quā uis donatio simplex, quæ excēdit summā quigētorum aureorum facta sine insinuatione nihil valeat: l. sancimus. C. eo. & l. Modestinus vbi Bar. & alij. ff. eo. & Bal. in l. illud. C. de sacrosā. eccle. tamen si esset donatio remuneratoria, nō egeret insinuatione. l. 1. Aquilius. vbi Bar. & alij. ff. eo. probatur in l. si. iun. & glo. parua. ibi C. de iure dotium quam ad hoc ibi no. Ang. & Bald. in l. ij. ad fi. C. ne lice. poten. & in l. si cū mihi. ff. de dona. & in l. iij. C. qui bo. cede. pos. & in l. & si mortis. in prin. post Gulie. decug. C. ad legē falcidiam. & iij. l. 2. si. in reportatis antiquis. ff. de exerci. & firmat Old. Laud. in consilio cccix. incipiē. ad habendam aliqualem notitiam. & in confi. v. incipiēte: Titius dedit duabus coniugibus. l. & dom. Alexan. in confi. clvij. in. ij. colū. & Ioan. de Imola. vbi limitat duobus modis: quem omnino videas in l. Aquilius.

Antonius Fran. ¶ An donatio remuneratoria requirat insinuationem. vltra hic allega. vide Bartolum in l. si pater. in. s. si. ff. de dona. & Baldū in l. illud. C. de sacrosanc. ecclesijs. & in additōibus Specul. in titulo de donatio. in.

nec venditio: vt in l. quod sæpe. §. venenum. ff. de cōtrahen. emp. & no. hoc. ¶ Ex quo potes colligere, qd si promitto tibi donare rem illicitam, nō possum cōpelli ad donandum. Dicitur in diffinitione, nullo iure cogente. & c. quia si præcessit obligatio ciuilitantum, non impedit donationis effectum: quia illa nō est sufficiens ad agendum: nec retinēdum: vnde si dono tibi illam rem ad quam sum obligatus ciuilitertantum: non impeditur donationis effectus. Secus dicit Io. an. in obligatione naturali, quæ causatur ex nudo pacto: secus in illa generali obligatione vt bene faciēti beneficiamus: quia illa non impedit donationis effectum. & idem tenet per gl. no. in l. donari. ff. de re. iuris. & in l. sed & si. §. consuluit. ff. de peti. hare. Et hæc multum profunt ad insinuationem faciendā. Itē profunt in eo: qui prohibetur donare. nam si præcessit obligatio naturalis, prima non dicitur donatio: secus in secunda. & ita videtur Bar. transire in l. j. ff. de dona. ¶ Sed tu aduerte, quia idē Bar. in proce. ff. orum. dicit notabile verbum iudicio meo: quod donatio quæ fit causa remunerationis, non est vera donatio. & hoc mihi plus placet. Nam est potius quædā permutatio, seu cōpensatio seruitij recepti. hoc probo per l. j. post principi. ff. de do. Vbi dicitur, qd illa est p-ppria donatio, ad quam donator mouetur nulla alia præcedente causa: nisi vt exerceat magnificentia & liberalitatem quandam. & bene no. Sed ille, qui est obligatus ad antidora, non donat solum, vt exerceat liberalitatem: sed potius, vt soluat debitum naturæ, & remuneret eū, qui sibi seruiuit. pro hoc bonus tex. in l. Aquilius. de donat. Vbi dicitur, qd si quis donat magistro suo: illa non est vera donatio: quia potius voluit remunerare officium & obsequium magistri. ad idem. l. si pater. ff. eo. ti. ¶ Et ex prædictis potest inferri, qd inter coniuges b prohibetur vera donatio quando: scilicet nulla præcessit inter eos obligatio naturalis: sed si præcessit obligatio, videtur tenere donatione: quia vt dixi: illa non est vera donatio. d & hæc faciunt ad multa.

¶ S V M M A R I V M. ¶

1 Promittens aliquid donare, illud tanquā debitum tenetur adimplere.

2 Donare, est actus nobilitatis.

C A P. I.

Prudentes. Pot est intelligi duobus modis. & secundū primum intellectum. h. d. Liberalis in donādo existimat se debere, quod donat. Vel sic, secundum alium intellectum. ¶ Promittēs aliquid donare, illud tanquā debitum adimplere tenetur. ¶ Not. j. qd liberalis potest dici nobilis: quia exercet actum nobilitatis. Nā nobilium est proprium donare. Ad hoc quod not. in c. grandi. de sup. neg. præla. lib. vj. vnde potest text. intelligi in nobilibus genere: aut moribus: aut animo. Vide no. dictum Cyn. in l. prouidendum. C. de post. vbi dicit, quod no

verficu. in eo: quod vbi dicunt: quod non requirit insinuationem, si merita erant obligatoria: secundum Gul. de cu. in l. si tibi. ff. si cer. petā. & habetur per Bal. in l. si donatione. in. ij. co. C. de colla. & vide omnino Alex. in l. iurif gentium. §. quimmo. ff. de pac. post Bar. ibi. & in præalle. l. si donatione. Et propterea dicitur, qd fit à marito cōstante matrimonio. & si dicatur, qd fit p-

pter merita habita ab vxore, talis donatio requiret insinuationem: quia illa merita non essent obligatoria facta cōstante matrimonio, quia marit⁹ & vxor tenentur pati mutuum infortunium. quia etiam si talia merita probarentur deberent oīno insinuari: per ea, quæ habentur in l. si cū dotem. §. si nantem in seuisi mo. ff. sol. matr. & in l. quod in vxore. C. de neg. gest. ¶ Donatio. text. est in l. quod autē §. si vir. ff. de dona. inter vir. & vxor. per quā. l. ita dicit idē Ab. Panor. in ru. j. de testa. & vide, quod p illā. l. dicit Bar. in l. si voluntate. de dot. p. mis. qd si rusticus acciperet nobilē in vxorem, & in instrumento cōfiteretur se recepisse maiorem quā tatem, quā in veritate receperit qd obligaretur efficaciter, nec posset opponere excep. non numerā. dotis. quia cēferetur donatio remuneratoria, quæ valet cōstante matrimonio. & dicit qd est suum nouum dictō: & qd cōfuetudo obseruat. Idem tenet Bart. vbi reasumit i. stud dictum in l. diuortio: & in l. si ita stipulatus testisti. in fin. ff. de verb. ob. Bal. in l. ij. §. si. ff. si cer. pe. vbi subdit, quod idem esset, si vnus sen ex acciperet iuueniculā in vxorem. & idem Bal. in l. j. in fi. C. de dona. ante nup. & in l. penul. §. mulier ff. solu. matr. Angel. in l. j. ff. cod. & in confi. v. & Imol. in rub. eiusdem titu. solu. matr. quod istud reprehendit Ludouicus Roma. in d. l. si diuortio. Circa tamen dictum principale, quod donatio inter virum & vxorem valeat propter merita præcedentia, videtur ob stare tex. in l. quæ iam nuptæ. ff. de do. inter vi. & vxor. & est illa latio do. Abb. Panor. hīc, notanda pro notabili effectu obligationis antidoralis.

¶ S V M M A R I V M. ¶

- 1 Donatio facta à prælato inconsulto capitulo, non valet in damnum ecclesiæ.
- 2 Prælati non dicuntur dominus rerum ecclesiasticarum: sed administrator, & habet largiores habenas, quā procurator.

& in confi. v. & Imol. in rub. eiusdem titu. solu. matr. quod istud reprehendit Ludouicus Roma. in d. l. si diuortio. Circa tamen dictum principale, quod donatio inter virum & vxorem valeat propter merita præcedentia, videtur ob stare tex. in l. quæ iam nuptæ. ff. de do. inter vi. & vxor. & est illa latio do. Abb. Panor. hīc, notanda pro notabili effectu obligationis antidoralis.

Cap. Fraternitatem. Panor. super Tertio Decre.

¶ Prælati. Adde hic, quod no. do. Anto. hic in. j. no. & c. petitio. in. ij. col. post Inn. de procu. & ibidem latè per do. Bart. de bellè. Item adde hic Arch. in. c. quia Episcopi. in. fi. q. ij. vbi quærit, an Episcopus agens pro iure ecclesiæ quando res est certa possit aduersario deferre iuramentum: arguit quod non: quia prælati dicitur procurator: vt hic. sed procurator non potest regulariter deferre tale iuramentum: **3** c. qui ad agendū. de procu. in. fi. li. vj. contrariū not. ibi decidit, videlicet, qd imò poterit deferre & ita dicitur tenere Gof. fre. in. sum. de iureiur. §. potest. de quo etiā dixi notare Gof. in. sum. de iureiur. §. quis possit deferre. ver. fi. in. rebus, quæ. Item adde hic In. no. in. c. si constit. terit. de accu. vbi dicit: qd etiam comendatarius in sua comenda habet liberationem, quam procurator. Ad. de Bal. in. l. fi. C. de tempo. appel. vbi dicit, qd prælati tenet medium inter dominum & simplicem procuratorem. An autem prælati dicatur habere liberā administrationē: dicit, qd sic. text. est in. c. relatio. xxj. q. j. & in. c. cū nobis olim. in. fi. de elec. de quo tamē vide plenè p. do. Ant. in. c. cum cōtingat. de trāfacti. & qd ibi plenè no. do. Bart. de Bellè. & per gl. in. ca. q. 2. episcopi. v. q. ij. **a** De visitatore aut an habeat liberā, vide gl. in. c. j. q. j. de oeconomio, an habeat liberā, est text. in. a. illud. xij. q. ij. & adde, qd statuit iurō prælati su per administratione bonorū ecclesiæ: vt per gl. in. c. qualiter & quādo de ac. quod intelli **3** gatur nisi probe contrariū: qd ipse dilapidauit. p. tex. in. capi. licet Heli. de simo. arg. eius quod in simili notat Io. an. in. c. qd propter de elect. & in. c. statutu. §. cum verò. de resc. li. vj. Anto. Francif. **¶** Circa hoc an statuit iuramento prælati de admi-

Successor in dignitate potest reuocare malè alienata per prædecessorem suum.

¶ Prælati, qui ex sui negligentia patitur rem ecclesiæ præscribi: tenetur de suo ad interesse in quantum ecclesia est damnificata.

Donatio facta de rebus ecclesiæ ad hoc, vt teneat, requiruntur copulatiue duo. Primò, vt fiat in casu licito: secundò, quod fiat cum debita solennitate.

Donatio rei ecclesiæ, quæ est valida, potest retractari per ecclesiam per restitutionem in integrum, si sentit se enormiter læsam.

CAP. II.

Fraternitatem. **†** No valet donatio, quam facit prælati in cōsulto capitulo, & in damnū ecclesiæ. Tres sunt partes. In prima ponitur exordium. In secunda narratio. ibi: *accepimus*. In tertia conclusio. ibi: *unde*. **¶** Casus literalis. Episcopus Parisien. prædecessor istius, graues fecit donationes de rebus episcopatus in detrimentum ecclesiæ, inconsultis canonicis suis. Petebat iste successor à Papa, vt posset eas reuocare. Rescribit ei Papa, dicens: qd Episcopus & quilibet prælati ecclesiæ procurator est, & non dominus: & ideo conditionem ecclesiæ meliorem facere pōt: deteriorem verò facere non debet. Vnde donationes illæ de iure non tenent: quare indulget, vt donationes illas tam à clericis quàm à laicis debeat reuocare. B. **¶** No. j. ibi: *cum episcopus & quilibet prælati & c.* qd non solum Episcopus dicitur prælati: sed pleriq; alij citra eum: vt in. c. j. de eta. & qual. Et quis propriè dicatur prælati: dixi in. c. ij. de iudic. & facit etiā tex. cum gl. in. c. cū ab ecclesiariū prælati. de offi. ordi. **¶** **†** No. qd nullus prælati dicitur dominus ecclesiasticarum rerum: sed potius procurator & administrator. & ad hoc quotidie allegatur iste tex. Dic tamen, quod propriè prælati nō est procurator. Nam prælati dicitur habere dignitatē: & potest latius & liberius disponere de rebus ecclesiæ, quàm procurator. de quo vide bonam glo. v. q. ij. in. c. fin. & xij. q. j. c. duo sunt genera. & in. c. præfenti. de offi. ord. li. vj. Sed dicitur procurator in eo, quod habet procurare vtilitatem ecclesiæ: non autem disponit ad libitum: vt dominus. **¶** **†** No. qd successor potest & debet reuocare malè alienata per prædecessorem: de quo in. c. si quis presbyterorum. de rebus eccle. non alienand. **¶** **†** In gl. in ver. *non debet*. ibi: *in omittendo*. **b** Et pone exemplum in prælati qui patitur præscriptionem currere contra ecclesiam: sed dic, quod propriè non currit præscriptio ex facto prælati, sed ex iuris dispositione: licet concurrat negligentia prælati. & vide glo. sing. in. c. placuit. al. le. in glo. quæ vult, quod contra prælatum patientem præscriptionem in rebus ecclesiæ potest agi ad interesse in quantum ecclesia est damnificata ex negligentia sua. Et dic de ista mate-

nistratis per eū: dicas primò, qd prælati legitimè administrat bona prælati ture, & ad illā pertinētia, vt per Spe. in. ti. de act. ab vni. in ver. item quod ex cedit. & vide tex. cum glo. in. c. is cui. de electio. & gl. in. c. fi. v. q. ij. & habetur per Innocent. in. c. ex tua. circa fi. de cleri. non resi. Imò debet esse paratus reddere rationē cuicunque petenti: vt per Spec. in. proe. operis sui. circa

princi. & qualiter reddere debeat, vide per do. Car. in cle. qd cōtingit. in §. illi. de reli. do. mi. Et adde, qd ad instar tutoris in ratione reddenda, debet stari dicto suo circa expensas minutas, quæ dietim fiunt: nec ita facile probari possunt etiam si fuisset sibi remissa redditio ratio. nū per testatōrē: vel alio modo: qd non videtur esse sibi remissus do. lus. ad quod vide Bar. in. l. domin. in. §. seruo. de pen. lega. in simili materia. & vide Alex. in. cōf. liij. in. ij. parte consil. & circa hanc rationem reddendam per prælatum, habetur per do. de Rota. in. decisioe. cccclxix. in. nou.

SEB. SAPIA.

¶ In omittendo. Quod prælati, qd patitur contra ecclesiā currere præscriptionē teneatur, firmat Abb. in. c. j. de do. & contu. & in. c. j. s. de in. inte. resti. & do. And. sicu. in. c. vt super de reb. eccl. nō alienan. & Card. in. cle. ij. in. pri. in. v. not. s. de reli. domi.

SYMMARIUM.

- 1 Donatio facta à solo prælati de rebus ecclesiæ: an valuerit, attenditur quantitas rei, & loci consuetudo.
- 2 Abbas & quilibet prælati regularis habet facultatem donandi aliquam rem, propter liberam administrationem, quam habet.
- 3 Donatio facta per prælatum alicui suo amico, vel consanguineo: valet si est consuetudo, quod possit facere. Consuetudo, quod possint donari immobilia, vel mobilia preciosa ipsius ecclesiæ, non valet.
- 4 Abbas, vel prælati quo casu possint donare res modicas cessante consuetudine, & sine consensu capituli. Prælati potest indistinctè donare fructus beneficij, quos facit suos: residuum verò nō, nisi interueniant requisita.

Tutor potest

Tutor potest donare in quantum expedit pupillo.

CAP. III.

Aterum. ²† Prælati modicam re ecclesiæ donare pōt, vbi hoc habet consuetudo. Ita cōmuniter summatur: sed summatio hæc multum restringit literam, vnde inhærendo literæ potest sic summari. In cōsiderando, an valeat donatio facta per prælatum, debet attendi quantitas rei donatæ, & loci consuetudo. h. d.

¶ Casus literalis. Abbas fecit donationem cum priore & quibusdā de conuentu: vel solus abbas: postea cōuentus: pars reclamationis & contradicit: quæritur quid iuris sit? Rñ detur, q̄ quantitas rei donatæ, & consuetudo loci, debent cōsiderari in tali donatione: ita tamen q̄ consuetudo non sit contra canones: & in hoc donū ratum debet, vel irritū iudicari. Ber. ¶ † No. j. q̄ prælati etiam regularis potest aliqua donare de rebus ecclesiæ: & hoc ratione administrationis liberæ, quā habet in rebus ecclesiæ. Nam quæadmodum tutor nō habet proprietatē in rebus pupilli: & tamen aliqua donare potest: iuxta illud quod habetur in l. cū plures. ff. de adm. tuto. ita & prælati. Ad idem pulchrum tex. in l. filius. de dona. vbi dicitur, q̄ si filius habet liberam administrationem peculij potest aliqua donare attempta tamē qualitate filij: ita potest dici in prælato. habet enim liberam administrationem in rebus ecclesiæ: vt in ca. nobis. de ele. in fi. & in c. is cui. eo. ti. lib. vj. & faciūt hæc, vt cessante consuetudine possit aliqua donare. de quibus dic, vt statim dicitur cū gl. ¶ † In glo. fil. no. ex gl. duos intellectus ad istum tex. Primus, vt intelligatur in erogatione facienda in pauperes. & ponunt exemplū doc. in cōsuetudine quorundā locorū, secundū quā prælati dat puellæ pauperi maritandæ. xx. vel. xxx. vel nobili pauperi. Et iste intellectus licet sit verus in se: non tamen videtur cōuenire literæ, quia nō esset tūc necessaria cōsuetudo: quia elemosynā debet facere prælati de rebus ecclesiæ. xvj. q. j. c. quoniam. ideo datur secūdus intellectus, vt intelligatur de vera donatione, quam facit prælati alicui nō pauperi: puta amico, vel consanguineo: tūc etiā valet donatio, si concurrat cōsuetudo. & intelligunt doc. in rebus non immobilibus, neq̄ mobilibus preciosis. vnde in his nō valet cōsuetudo tanquādamnosa ecclesiæ: vt in text. ¶ Sed dubium est, † nunqd rem modicam possit prælati donare sine cōsuetudine? do. Ant. hīc dicit, q̄ aut vult aliqua donare de redditibus ecclesiæ: & potest donare illos, quos facit suos, etiam sine consensu capituli. & pro hoc, quod no. in c. præsent. de offi. ord. li. vj. Aut vult donare aliam rem mobilem ecclesiæ: & tunc si est minima, non requirit cōsuetudo, nec cōsensus capituli. Si verò non est minima, oportet quod concurrat cōsuetudo: & si enormiter lēditur ecclesiæ, nō valet cōsuetudo. Et ex his videtur sentire, quod requirit cōsuetudo: vbi res non est minima. sed contrariū sentit gl. in c. præcedēti, vbi dixi. pro & contra allegari possunt c. ad hæc. & c. relatum. ij. de testamē. Sed satis ego crede rem, q̄ cessante consuetudine, nihil donare possit absq̄ causa rationabili: sed cum causa rationabili sic: puta, quia recepit seruitium ab illo: & vult eum remunerare: vel qd simile. & sic loquūt iura superius alle. facit. d. relatum. vbi etiā ponderat cōsuetudo. Nec obstat. quod. s. dixi de tutore in c. præce. quia tutor donat quātum expedit pupillo, & non aliter: ita & prælati si expedit ecclesiæ. Nam vt ecclesiæ habeat amicos pro sua defensione, licet possint aliqua leuia fieri. arg. in d. l. si plures. ff. de adm. tut. Et an prælati faciat redditus suos: dic vt dixi, seu remisi in c. fi. de pigno.

SYMMARIUM.

1 Ecclesia non vacans, non potest concedi in beneficium: sed in

proprietatē sic: puta si conceditur alicui monasterio sine præiudicio tamen rectoris: qui eam tenet dum viuit. & nu. 2.

2 Ecclesia non vacans potest vniri cum alia etiam rectore non vocato.

3 Ecclesia non vacans, vel beneficium, quare non potest concedi in titulum: sed in proprietatem sic.

4 Ius patronatus potest donari à patrono vni loco religioso sine licentia prælati.

Episcopus, an possit vnire vnam ecclesiam, cuius collatio pertinet ad inferiorem prælatum alteri ecclesiæ.

Episcopus potest vnire ecclesiam sibi subiectam: licet eius collatio per eius negligentiam sit deuoluta ad Papam: nam alio iure est deuoluta, & alio iure vnita.

CAP. IIII.

Consultationibus. [†] Ecclesia

non vacans in beneficium concedi nō potest: sed in proprietatē sic: de autoritate tamē Episcopi & sine præiudicio prælati. ¶ Casus literalis. Aliquis patro-

nus, vel prælati concessit ecclesiam alicui clerico viuenti rectore illius ecclesiæ: quæritur an talis cōcessio valeat? & respondet, q̄ nullius est momēti. Si autem concessio sit religiosi locis ab Episcopo, vel ipsius autoritate tenet. sed persona, quæ ecclesiā tenet sine consensu ipsius

in vita sua remoueri non debet. Ber. ¶ † No. j. quod beneficium nō vacans, non pōt concedi singulari personæ: sed alteri ecclesiæ sic: sine tamen præiudicio rectoris: & hodie est tex. in cle. ij. de re. eccle. non alienan. vbi dicitur q̄ vnus prælati potest vnicam ecclesiam, etiam non vacantem alteri vnire, rectore non vocato. Nam illi nō fit

in sua vita præiudicium. ¶ † Sed quæro de ratione diuersitatis, quare ecclesiæ potest fieri concessio, & non singulari personæ? do. reddunt rationem: quia singularis persona desideraret mortem proximi, in cuius locum speraret se successurum, vt in c. ij. de concess. præben. quæ ratio in collegio cessat: quia cum collegium non habet animā,

non potest desiderare mortē proximi: nec singuli de collegio desiderant: quia quod est collegij, nō est singulorū: xij. q. ij. qui manumittit. Vel redde aliam rationem meliorem: concessio, quæ singulari personæ fit in titulum, qui quidem titulus cum sit penes rectorem viuentē, non potest transferri in alium: quia sicut duo nō possunt habere vnam vxorem carnalē: ita nec spirituale. c. cū non ignores. de præben. sed quando concessio fit alteri ecclesiæ, seu collegio: tunc fit iure proprietatis. vnde non trāsfertur titulus, qui est penes viuentem: sed ius proprietatis, quod est penes cōcedentem: vel aliud ius in ecclesia separatum à titulo prælati viuentis: quia vterq̄ non potest coniungi. Et in quantum tex. dicit, quod si alius possidet ecclesiam, non potest alteri conferre: intellige quādo alius possidet cum titulo saltem colorato, secundum ea,

quæ dixi in c. cum nostris. de concess. præben. secus vbi cōcessio esset euidenter iniusta. Nam tunc nō impedit collationem singulari personæ fiendam: vt legitur & no. in c. licet Episcopus. de præbendi. li. vj. ¶ † In gl. in ver. ei⁹

authoritate. Vult ergo gl. q̄ sine autoritate Episcopi patronus pōt donare loco religioso ius patronatus: sed non ecclesiam, in qua habet ius patronatus. & bene loquitur, quod tenent doctores in c. j. de iure patronatus. li. sexto. & vide quod dicam in c. illud. allega. in glof. Et intellige quod Episcopus potest donare loco religioso, si ipse habet collationem beneficij: secus autem si ecclesiæ pertinet ad alium prælatum: quia tūc requiritur eius assensus secundum doc. quod no. ¶ Ex quo etiam habes, quod sicut directē cōcedendo illam ecclesiam alteri in proprietatem, non potest Episcopus præiudicare inferiori prælato habenti collationem: ita nec indirectē. & potest in

R iij

¶ Caterū. Vide d. Ant. in c. veniēs in vlt. ver. huic obuiat. de præf. Bal. in c. fin. in v. col. ver. quæro nūqd. de consue.

SEB. SAPIA.

¶ Donatio. Idem firmat præceptor meus. d. Rochus curtius in repe. c. fi. col. lxxx. ver. limita modò dictā conclusionē. s. de cōsue. Et q̄ prælati possit inferre modicū præiudiciū ecclesiæ: tenet Fe. in c. veniēs. co. fi. ver. dū dicit Abba. pulc. s. de præscriptioni.

¶ Sed satis ego, vide oīno ad hoc do. Card. & quod no. Ant. s. e. c. proxi. & text. in l. si fundus. ff. de re. e. & q̄ dicatur minimū, vide hīc per do. Ant. vbi dicit, q̄ statur cōsuetudini, quod dicatur minimū. & vide gl. xij. q. ij. c. terrulas. & Archiabi. Anto. Fran.

¶ Quod dicat minimum. dicas hoc cōsiderari ex qualitate rei: vt in l. scio. & ibi p. Bart. ff. de in inte. re. & habetur per gl. & doc. in l. res bona. de cōtrah. emp. & vide etiā gl. in l. ij. ff. quod cū eo. cōsiderari etiam debet qualitas psonæ: quia vt dixit gl. in l. illicitas. in s. veritas. ff. de off. præf. Porcell⁹ ruli dicit esse qd magnū, quia dicit esse eius oculus. & alibi dicitur in l. cum oportet. in s. cum aut. & ibi per Bald. c. de bo. quæ li. q̄ tertia ps quandoque dicit minima & quandoque non.

Cap. Per tuas. Panor. super Tertio Decre.

SEB. SAPIA.

a ¶ Ius conferendi. aduerte tamen qd vnio beneficii facta de beneficio reſeruato: non facta mentiōe reſeruatiōis eſt nulla: vt p Fel. i. c. poſtula. ſi. col. vj. ver. pōt inferri ad dubiū. ſ. de reſcrip.

b ¶ Remuneratio. nem. No. vnū eſt obligatiōis antidotalis: & vnde etiā. j. in. j. gl. & duos alios not. in ru. ſ. co. & ad hoc facit qd generalius dicit bar. in proceſſorum. in vlt. col. C. de ſacroſan. ecclē. & ibi. d. qd quēlibet res prohibita alienari, pōt tamē alienari pro remunerandis ſeruitijs vel obligatiōe ad antidota.

SEB. SAPIA.

c ¶ Prohibitus. Vi de multa p Alex. & Moder. in. l. j. §. ſi quis aedificiū. ff. de oper. no. nū. & per Iaſ. in. l. ius ciuile. col. ij. ver. tertio principali. ter. ff. de iuſtitia & iure.

SEB. SAPIA.

d ¶ Ecclesia. Illam gloſ. dicit ſing. ad iſtud propoſitū do. Ia. in. l. quoties col. vj. in vj. limit. C. de rei ven. & ibi aliqua ad propoſitum.

¶ Vēdidi tibi. de hac qō. vide hāc Petr. de anch. & Imo. & Pau. de leaza. in commēto. c. ſi vēditor. in vlt. col. de emp. & vendi. per Bald. in rub. C. de cōtrahē. emp. in. xij. qō. in vlt. col. & Sal. in. l. ij. in eo. ti. & adde quā habentur in l. ij. in prin. & in. l. iulianus. §. ſi titius ff. de act. empt. & quod ibi Bart. & Pau. de caſt. in. l. ſi ſerui. §. j. eo. titu.

duci hoc dictum ad quæſtionem. Pone, qd ecclesia de iure ſpeciali pertinet ad collationem prælati inferioris: nūquid Episcopus poſſit illam alteri eccleſiæ vnire? & vide tur primò quòd ſic: quia vnio non concernit titulū: ſed proprietatem. vnde licet eius cōferendi nō pertineat ad Episcopum pertinet tamen ius diſponendi de proprietate & rebus beneficii: quod nō firmo. ſed remitto ad not. in ca. ſicut vnire. de exceſ. præla. vbi ponitur per Moder. q. notabilis, & quotidiana: an Episcopus poſſit vnire eccleſiam ſibi ſubiectā, cuius collatio per ſuam negligentia deuoluta eſt ad Papam: & cōmuniter tenent ibi Moder. quòd ſic, quia alio iure eſt deuoluta: alio iure vnita. nam deuolutio concernit titulū: ſed vnio cōcernit proprietatem. & eſt notabile dictum. & facit id quod dixi. ſ. ſed remitto ad plenius no. in. d. c. ſicut.

S V M M A R I V M.

1 Iuramentum de non infeudando de nouo, non extenditur, quando prælati vult integrare vaſallum in menſura deceptum. C. nu. 3.

2 Alienatio ſeu infeudatio rerum eccleſiaſticarum, eſt licita propter remunerationem.

3 Succesor in dignitate tenetur ſatisfacere & ſoluere debita, quæ ob neceſſitatem ſuam contraxit prædeceſſor.

3 Prohibitus aedificare non cenſetur prohibitus aedificium reinte-
grave.

4 Emptori decepto, vltra dimidiam rei, non dico precij: quomodo ſubuenietur.

5 Fraus à nemine debet adhiberi in cōtractibus maximè ab eccleſia quando aliquid vendit, non debet recipere precij oblatum vltra valorem rei.

6 Donatio remuneratoria non videtur pura donatio. Prohibitus donare nō cenſetur prohibitus donare animo remunerandi.

7 In venditione alicuius prædij: ſi fuit datus terminus ad menſurandum, & ad menſuratum denunciandum, vel ad menſurandum tantum: vel de hoc nihil fuit dictum, vel ad menſurandum abſque præfixione termini: an & quo caſu, & quanto tēpore poſſit emptor, qui reperit ſe deceptum in re vendita à vēditore, agere contra eum.

8 Actiones personales non præſcribuntur cum mala fide, ſpato triginta annorum.

9 Vendens prædium expreſſis cōfinibus, & menſura, ſi reperiatur prædium in maiori quantitate, an poſſit illud plus repetere. Idem in emente, ſi repperit in maiori quantitate.

10 Inueſtitura, quæ fit in præſentia rei: habet inſtar traditionis, & per ipſam tranſfertur poſſeſſio.

C A P. V.

Per tuas. ¶ Non obſt. iuramento de non infeudando de nouo, prælati integrare poteſt feudum, ſi apparet vaſallum in menſura deceptum. h. d. Communis diuiſio. Secūda ibi: nos igitur. ¶ Caſus literalis. Quidam nobiles Florentini tempore ſchiſmatis tenuerunt Episcopum Florentinū in domo ſua. Idem Episcopus ſe data ſchiſmatis tempeſtate de mādato Alexandri Papæ dedit in feudū prædictis nobilibus quatuor modios terræ: & ſuccesor ipſius prout eſt moris, de certo feudo prædictos nobiles inueſtiuit: ſed cum & ipſi terrā illam menſurari feciſſent, non inuenerunt niſi duos modios: vnde petebant feudū illud ſibi reintegrari. Dubitabat Episcopus an hoc poſſet: cum non eſſent in poſſeſſione illius: ne de nouo videretur conferre. Conſultus Papa reſpondet, qd eccleſia in actibus ſuis non debet fraudem adhibere, vel dolum: vnde ſecurè poterit feudum integrare: cum terra quatuor modiorū illis fuerit aſſignata. Ber. ¶ No. j. qd imminente periculo corporali, licitè poteſt prælati ſe occultare deferēdo eccleſiam, & clerū. non ergo tenetur

ſe exponere morti, ſeu alteri periculo corporali. Nam ſi iſte Episcopus in hoc deliquiſſet, nō fuiſſent illi nobiles, qui eum occultauerunt, remunerati. & prædicta intelligo procedere, quando ſolū quæritur perſona prælati. ſi autem quæreretur tota eccleſia, nūquam prælatus licitè poſſet deferere eā ſeipſum occultādo: vide plenè per Inno. in. c. niſi cum pridē. de renū. ¶ ¶ Nota vnā licitā cām alienādi, ſeu infeudandi bona eccleſiæ. ſ. propter remunerationem ſeruitiorū impenſorū nedū eccleſiæ: ſed prælati ipſius eccleſiæ. quod intelligo, quādo contēplatione eccleſiæ. & facit iſte tex. multum ſin. pro his, quæ dixi in c. ex præſentiū. de pig. & in. c. j. de ſol. ſcilicet qd debita cōtracta pro ſuſtentatiōe prælati ſunt ſoluenda per ſuccesorē in beneficio: quia videntur cōtra propter neceſſitatē ſeu vtilitatē eccleſiæ. Nam vides hīc, qd propter ſeruitia impenſa perſonæ prælati, ad ipſius conſeruatiōē, alienātur de nouo bona immobilia ipſius eccleſiæ: fortius ſoluenda ſunt debita maximè de redditibus eccleſiæ conuerſa in ſuſtentationem prælati eccleſiæ. quæ limita, vt dixi in. d. c. præſentiū. ¶ No. qd iurās non infeudare de nouo inconſulto Romano pontifice: non poteſt feudum cōcedere, etiam ſubſiſtente cauſa legitima. Nam hīc prius episcopus infeudauit de mandato Papæ: licet ſubeſſet legitima cauſa infeudādi. de quo tetigi in. c. vt ſuper. de reb. ecclē. nō alienan. ¶ ¶ No. quòd prohibitus aliquid concedere, vel fabri care, non videtur prohibitus concedum dudum reintegrare, vel reſicere opus iam cōſtruictum quod ruinam minat. ad hoc. c. cōſuluit. j. de iude. ¶ ¶ No. & tene menti, quòd deceptus in quantitate rei, & etiam citra dimidiam rei debitam, poteſt agere iure communi ad ſupplementum: ſecus ſi deceptio vltra dimidiam iuſti precij interueniret in aliquo contractu: quia tunc iure communi nō datur remedium: vt in. c. cum dilecti. & c. pe. de emptio. & vendi. & in. l. ij. C. de reſcinden. vendi. & poteſt eſſe ratio diuerſitatis. quia deceptio in quantitate rei non eſt ita perpendibilis, ſicut deceptio in valore. vnde dolus re ipſa, vel ex propoſito adhibitus in primo caſu magis operatur, quā in ſecūdo. & de hoc aliquid cū gl. ¶ ¶ Not. quòd eccleſia nō debet in ſuis actibus fraudem adhibere. ad hoc quotidie allegatur hoc. c. non tamen par bitreris, quòd perſonæ priuatæ licitè poſſunt fraudē adhibere: quia bona fides exigitur in omni contractu: vt in l. bonam fidem. C. de actio. & obl. Eccleſia tamen debet per maximè in ſuis actibus puritatē adhibere. facit quod in ſimili habetur in clemen. cū illuſio. de renun. & p hunc tex. dicit gl. no. x. q. ij. hoc ius. quod eccleſia debet recipere precium oblatum vltra iuſtum valorem rei vendita. ¶ ¶ In gl. j. in fi. & vide bo. tex. cum gl. xij. q. ij. quicūq; ſuſfragio. & facit iſte tex. quòd cōceſſio remuneratoria nō videat pura donatio: & quòd prohibitus donare, non videtur prohibitus pro ſeruitio remunerando aliquam re donare. Nā res eccleſiæ prohibentur donari, ſeu infeudari: vt in. c. ij. de feud. & c. nulli. de reb. ecclē. non alienand. & tamen hic infeudantur propter ſeruitia eccleſiæ impenſa. facit ad ea, quæ dixi. ſ. eo. ſuper rub. ¶ ¶ In glo. in ver. inuenerunt. no. gl. & ex dictis docto. hīc ſunt aduertēdi quatuor caſus. Primus, quando terminus fuit præfixus ad menſurandum & ad denunciandum ſibi: & inquantū læſio ſeu deceptio contigiſſet. & tūc intra terminū oportet, quòd fiat menſuratio & denuntiatio. vnde poſt terminū non audietur deceptus: vt in. l. qui fundū. allega. in gl. Secundus caſus quando fuit præfixus terminus ſolū ad menſurandum: & tunc ſatis eſt, quòd in termino res menſuretur, ad hoc vt poſſit agi poſt terminum, quia ſatisfactum fuit in termino. Tertius caſus, quando fuit actum, vt res menſuretur. ſed non fuit adiecta certa dies. & tunc expectantur. lx. dies. argu. opti. in. l. quòd ſi nolit §. penulti. ff. de adil. edi. Quartus caſus, quādo nihil fuit dictum de menſuratione: & tunc poteſt deceptus agere vique

vsque ad. xxx. an. quia tanto tempore durant actiones personales. l. sicut. C. de prescrip. xxx. an. & dicit Hosti. quod de iure canonico poterit semper agi propter malam fidem decipientis, vt in. c. fin. de prescri. ¶ Et no. fin. hoc dictum. quod in actionibus personalibus non currit prescriptio cum mala fide debitorum contra dictum Bart. in. l. sequitur. §. si via. ff. de vsuca. & vide motiua pro & contra per ea, que dixi in. d. c. fi. & intellige hoc dictum Hosti. quando intercessisset deceptio ex proposito: secus si re ipsa, quia tunc non est in aliqua mala fide. & in hoc casu non parificant deceptio ex proposito: & re ipsa: licet in multis casibus secus sit. & sic procedit text. in. d. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. & hac sunt notabilia non solum in terminis. c. sed in quibuscumque rebus, seu contractibus: in quibus alter contrahentium decipitur in quantitate rei. ¶ Et circa predicta potest applicari questio notabilis. Pone quod vendidi tibi fundum expressis confinibus, & declarata mensura terre: vt puta: dixi, quod erat duorum modiorum. nunquid si reperitur in maiori quantitate, illud quod est plus cedat venditori, vel emptori? & in hac. q. consuluit Old. & habetur cōf. xxxij. b. & inter cetera dixit in conclusione, q. quando loquens vtitur terminis denotantibus certum numerum, seu certam mensuram. & tunc non venit, quod est plus: sicut econtra deceptus in numero vel mensura agit ad supplementum, vt hic. Quandoque vtitur quis terminis denotantibus speciem, seu certum corpus: licet adijciat certum numerum, vel mensuram, & tunc id quod est plus, cedit emptori: quia mensura vel numerus hoc casu videtur adiectus causa demonstrationis, & falsa demonstratio non vitiat, vt. l. falsa demonstratio. ff. de cōd. & demō. exemplum. vendo tibi talem fundum sic cōfinatum, qui est trium modiorum. Exemplum primi casus, potest intelligi in isto tex. vt si dixi: vado tibi terram quatuor modiorum, in talibus cōfinibus &c. & hoc not. ¶ In glo. in ver. possessionem. Not. gl. quia quotidie alle. iuncto tex. sed vt dicunt doct. & bene iste tex. potius probat contrarium. Nam solum probat, q. non erant isti nobiles in possessione terre duorum modiorum, qui deficiebant in possessione: ergo terra aliorum duorum modiorum, de qua fuerunt inuestiti, consistebat in possessione: & sic potius probat, q. per inuestituram transfertur possessio. Sed intellige quando inuestitura fit in presentia rei, de qua inuestitur: quia tunc habet instar traditionis. l. quod meo. ff. de acqui. posses. secus si in absentia rei. & de hoc dic. vt plenē no. in. c. ij. de consue. & c. transmissam. de elect. aliquid tetigit in. c. autoritate. de insti.

SUMMARY.

- 1 In donationibus fit latissima interpretatio. Clausula onerosa posita post plures donationes, respicit tantum proximam donationem. 6.
- 2 Probatio per instrumenta dicitur euidens. Euidenter dicitur fieri, quod fit per verisimiles coniecturas. Mens contrahentium colligitur ex tenore & serie instrumenti, & in omnibus dispositionibus dubijs, recurritur ad mentem disponentium. 3.
- 4 Interpretatio plena fit in contractibus, in testamentis plenior, in beneficijs plenissima.
- 5 Beneficia licet latissime interpretentur, tamen est verum quando concernunt praeiudicium solius concedentis, & non alterius. Item quando non deuiant a dispositione iuris communis.
- 6 Dispositio dicitur odiosa & stricti iuris, quia deuiat a dispositione iuris.
- 7 Clausula etiam onerosa in fine posita, respicit omnia precedentia, nisi ipsa haberent suas determinatas clausulas, excepto in beneficialibus, in quibus respicit tantum casum proximum.

CAP.

VI.

Vm dilecti. ¶ In donationibus plenissima fit interpretatio: & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, proximam donationem tantum respicit. h. d. & est casus singularis secundum istum intellectum sed secundum alium intellectum summa sic. Clausula onerosa post duas, vel plures donationes posita proximam tantum respicit: non superiorem. quae habet suam clausulam. h. d. Et hac lect. etiam no. sed non tantum, sicut prima. nec est speciale in donatione: sed idem est in qualibet clausula apposita in fine cuiuscumque dispositionis: vt j. clarius videbis. In pri-

ma ponitur iudicium decisa consultatio. In secunda Papae responsio ibi: *mandamus*. ¶ Casus literalis. Quidam nobilis contulit quasdam terras pure & simpliciter sine aliqua donatione, pro remedio animae suae in eleemosynam monasterio de melios. Item aliam terram dedit eidem monasterio sub conditione pensionis, vt si forte pensio debita non solueretur, redigere posset terram illam in forestam. Alanus dicti nobilis filius donationes illas volebat per violentiam redigere in forestam. super hoc fuit causa commissa iudicibus. Iudices examinato negotio dubitauerunt pro qua parte deberent ferre sententiam: remiserunt causam instructam cum instrumento donationis ad Papam. Et respondit, vt in litera. Ber. ¶ No. primo ibi: *cum ex tenore instrumenti euidenter*. & c. q. probatio facta per instrumentum dicitur euidens: & sic ubi requiritur probatio euidens, non requiruntur necessario testes: sed sufficit instrumentum. Pro quo facit quod no. Inn. & Hosti. in. c. ij. de confir. vti. & in. c. ex in sinuatione. de appella. & vide tex. no. in. l. licet. de leg. j. vbi patet, q. probatio etiam coniecturalis, dicitur euidens: & si bene ponderatur iste tex. hoc idem probat. Nam in instrumento isto non dicebatur aperte: prout Papa hoc decidit: sed ex coniecturis Papa dicit hoc euidenter apparere ex serie instrumenti. quod bene no. Non solum ergo instrumentum aperte loquens inducit euidenter probationem, sed etiam ex coniecturis, & ex tenore instrumenti colligitur mens disponentis. ¶ Not. ij. ex hoc, & ex tex. ibi: *mens & intentio*. q. in dispositionibus dubijs etiam in donatione: debemus primo recurrere ad coniecturandam mentem disponentis. non ergo fauore donationis debemus ampliare materiam contra mentem donationis. facit. l. semper in stipulationibus. ff. de regu. iur. & regula in obscuris. lib. vj. ¶ Nota tertio: q. laicus in donatione, quam facit ecclesiae potest apponere pactum de soluendo certam possessionem haeredibus, vel quod res donata incidat in commissum, si pacta non obseruentur. facit quod legitur & no. in. c. verum. de cōditio. app. ¶ No. quarto tex. in fi. qui quotidie allegatur, q. in contractibus non fit stricta interpretatio: sed plena, non tamen plenior, nec plenissima. In vltimis vero voluntatibus fit plenior, & non plenissima: in donationibus, vel beneficio fit non solum plena, & plenior, sed plenissima. ¶ Ex quo no. q. legatum non per omnia sortitur naturam donationis: licet lex civilis dicat, q. legatum est quaedam donatio a testatore facta: nam vt vides hic, non fit ita largissima interpretatio in legato: sicut in donatione pure facta. quod bene no. Et est ratio diuersitatis secundum doct. inter omnes istos tres casus. Nam contractus inducit obligationem ex vtraque parte, vt in. l. Labeo. la. ij. ff. de verbo. sig. ideo debet seruari a qualitas. vnde non debet fieri stricta interpretatio in fauorem vni: & in odium alterius: nec nimis larga, sed plena. ¶ Secundo casu scilicet in legato: res deponit in fauorem legatarii tantum: vnde est quasi quoddam beneficium, ideo fit interpretatio largior, quam in contractu. donatio vero exercet per quadam liberalitate & munificetia: vt. l. j. ff. de don. ideo praesumendum est, q. sicut fuit largus in donando: ita intellexit

SEBASTIANA.

¶ Videndi tibi. vi de multa alle. per do. Ia. in. l. cunctos populos. in. j. col. in lect. paduana. C. de sum. tri. & fi. ca.

¶ Consil. xxxij. alias. c. xlvij. vbi loquitur in legato vel donatione, secundum Imo.

ZACHARIAS.

¶ Per inuestituram transfertur possessio. Adde istum in. c. cum inter. nu. 5. & quod ibi posui in apostil. ad ipsum. in ver. fuerat inuestitus. de renun.

SEBASTIANA.

¶ Cum dilecti, vide ad materiam multa per Fely. in. c. causam. col. v. de rescrip.

¶ Et est casus. Iste tex. allegatur q. relatio causae debeat fieri ad proxima tantum non ad precedentia omnia: sed in contrarium est tex. in. l. ff. de re. du. ideo ibi vide Bar. & magistralem doctrinam, quam super hoc tradit Baito. post gl. in. l. si idem cum eo. §. fin. ff. de iur. om. iur. Istam questionem assignat etiam Albe. de ro. post antiquos per eum ibi relatos. in. l. ff. de cōst. principi. in. v. col.

¶ Diuersitatis. Istactia ponit idem Panor. in consil. j. in. iij. col. & in cōsil. xcix. inc. in causa & questione, quae in presentia vertitur. in. iij. col. & in. c. super eo. in prin. per illum tex. §. de offi. dele. Et q. in praeiudicium iurium tertij debeant beneficia strictissime interpretari, vide bo. tex. in. c. ex tuarum. de author. & vsu. pa. & idem dicit Io. an. in. c. cum olim de ver. sig. & vide Bal. in. l. j. ff. de cōst. prin. vbi dicit, q. si princeps aliquid dat, vel confirmat, semper debet intelligi saluo iure alterius. &

ad hoc vide omnino eundē Bal. in tit. de pace cōstan. in. xxxj. co. super ver. possideant. vbi ponit pulchra verba ad propositū. & vide etiā Bal. in. c. j. §. si. quid sit inuesti. & in. d. l. si. vbi dicit qd Princeps concedendo beneficium non vult cooperire vnū altare, vt aliud discoopere. l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. facit etiā tex. no. in. c. quāuis. de rescrip. in. vj. vide Barto. & doc. in. l. Gallus. §. & quid

si tantum. ff. de li. be. & posthu. Et ista sunt notanda ad practica: maxime pro concess. sionibus aquarū, quas quotidie faciunt principes, quia debent intelligi saluo iure & praeiudicio alteri. l. Labep. §. j. ff. fam. l. i. c. i. Et ad. de praedicta pro. cedere etiā si beneficium cōcedatur pupillo, vel mino ri tamen adhuc intelligitur saluo iure tertij, & sine praeiudicio tertij. Text. est ad hoc no. in. l. puberi. ff. de adm. tu. p. quē ita dicit in terminis Bar. in. l. idēq. in prin. ff. qui po. tio. in pigno. ha. Et ideo dicitur fortius Cōpo. & Io. an. in. c. causam, quā. de rescrip. & tene bene menti, quia est bonū dictum, qd si Papa cōferat alicui beneficium ecclesiae, sticum cum clausula, non obstante collatione alteri. f. c. ta intelligit de collatione inu. lida alteri primò facta. Sed si esset valida intelligeretur sibi derogatū, & sequitur dom. Alexā. de imo. in cōsi. c. lxxvij. inc. viso titulo qua-

stionis. in. ij. col. Intellige praedicta, nisi Princeps expressè diceret non obstante damno, vel praeiudicio tertij. d. l. ij. §. si quis à principe. hic alleg. per istum. Quod vltimum intelligi debet, & nunq. obliuiscaris, quando esset parum praeiudicium: secus si esset magnū praeiudiciū tertij, quāuis Princeps expressè diceret se concedere cum praeiudicio tertij gl. est valde no. in l. sed cum ab hārede. in glo. si. ff. ad Treb. quam ibi nullus ad hoc ponderat. facit glo. in. l. seruitutes. §. publico. super ver. in cōmo. ff. de serui. & ita expressè no. do. Car. flo. in. c. mandatum. in. vij. no. per illum textum. de rescrip. & do. Bar. Veronens. in tract. seruitu. rusti. in tit. de aqua duc. vbi etiam dicit quod sufficit clausula generalis, etiam cum praeiudicio tertij, licet nominatim non exprimat ille tertius, quē diligenter no. sunt quia tota die occurrunt ad allegandū. & ista sic recollegi sub do. Ias. de may. dum legeret dictā l. si. & praedicta induco ad quāstionem not. & quotidianam quā hic posset contingere, de facto. Pone, qd illustis Princeps noster vel communitas aliqua imponit aliquam collectam, seu onus communitati sibi subiectae de soluendo decem milia, distribuendo inter homines per as & librā, deinde princeps facit exemptos aliquos ne teneantur contribuere ad istā collectam seu onera, an exceptio praeiudicabit ipsi principi, an alijs de communitate, ita, qd cōitas teneatur integram collectam soluere, etiā pro illis exemptis? Bar. in. l. ab omnibus. in prin. ff. de lega. no. ex illo tex. qd si comitaten ses teneantur soluere salarium potestati, & exempta fuerit quādam villa tamē reliqua teneantur totum soluere & pro illis exemptis per illum tex. post Ia. po. de are. & Ang. & Pe. de Ancha. in clemen. praesenti. de censu. tamen in cō-

verba sua largissimē. nam potuit iste restringere dispositionē si voluisset, sed testator quādoq. impeditus cogitatione mortis, nō valet omnia subtiliter deliberare. ¶ Et vltimò scias, qd secundum no. dictum Inno. id, quod dicitur in beneficijs est fīda plenissima interpretatio, debet intelligi quando alteri non fit enorme praeiudiciū: sed agitur solum de praeiudicio cōcedentis: vnde in praeiudiciū tertij non habet locum illa plenissima interpretatio. Et pro hoc adduco text. in. l. secunda. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. & in. c. cum dilectus. de cōsu. Item do aliā limitationem, vt procedat in beneficijs, nō deuiantibus à iure communi, Nam omnis recessus à iure communi est odiosus. ideo dicimus quod dispensationes sunt stricti iuris: vt in capitulo, quod dilectio. de consangu. & affi. & in. c. primo. & ij. de fil. presby. libr. vj. & vide bonā gl. in. c. ordinarij. de offi. ordi. libr. vj. & ad materiam vide quod dixi in. c. olim. de verborū signific. ¶ In gl. in verbo, ad superiorem. ibi: vna purē, & sine aliqua conditione. & ex verbis colligitur primus intellectus: secundū quē primo loco summaui: vt intelligamus qd donationes superiores erunt purē factae sine aliquo onere & determinatione: sed vltima donatio in fine instrumenti posita: habebat onus pēsiōis, & suam certā determinationē annexā, vnde clausula onerosa in fine posita in dubio refert ad vltimam donationē duntaxat quā habebat determinationem & onus annexum, quia non est verisimile: qd donator voluerit onerare priores donationes ita liberē factas, secundum hunc intellectū, quē sequitur Inno. pone sic casum. Donator vsus est his verbis: dono monasterio fundum Titianum. itē fundū Sempronianum. & volo: quod ex eo soluat monasterium quinq. mibi, & hāredi meo, & qd posim ibi habere vsu fructu vānandi: vel fortē dixit, qd si nō solueret quinq. solidos competeret sibi facultas reducēdi locum in forestam. Et de

trarium faciūt praedicta, quia beneficia & priuilegia sunt cōtra ipsum principem interpretanda, secundum doctrinam Inno. hic. & ita determinat Specu. in titu. de censu. §. primo. versi. quid si aliqua communitas. & dicit Paul. de ca. in. l. auus. ff. de pactis. quod istam partem vidit obseruari: quia priuilegia & beneficia sunt, vt dixi contra ipsum interpretanda, & istam vltimam

hac vltima clausula onerosa: erat dubium, sed deciditur modo praedicto per regulam superiorem. ¶ Et ex his habes notabilem limitationem ad iura: quā volunt qd clausula in fine posita, etiā onerosa respicit omnia praecedentia: etiam si sint diuersa negotia, vt patet in. c. inquisitioni. de appel. Illud enim nō procedit in pluribus donationibus in eodem instrumēto factis. Aduertendum tamen, qd hāc litera loquitur, quando vltima donatio habebat onus annexū & quādā determinationem incertam. Nam hāc reddit coniecturam qd clausula onerosa referatur solum ad vltimam donationem oneratam. Si verò omnes donationes essent purē factae, nō video tunc rationē, quare magis clausula debeat referri ad praecedētē quā ad superiores. Et sic limitare hūc intellectum gl. & summarium primò dictū, facit quod in simili no. Bar. in. l. talis scriptura. ff. de leg. j. & quod dixi in. c. secundò requiris. de appel. ¶ Secundus intellectus colligitur ex dictis Hosti. qui intellexit tex. qd in prima donatione fuit dictum: vt illa esset libera & immunis à vexatione seculari: vnde nō est verisimile, qd clausula onerosa in fine posita deberet referri ad illam donationem, quia quodāmodo donator fuisset sibi contrarius, quod non est verisimile. argu. l. nam ad ea. ff. de condi. & demon. & iste intellectus est verissimus. & sentit Specu. in tit. de iustu. edi. §. nūc autem. ver. item accipe. Et potes ex hoc intellectu sumere vnam cōclusionem: qd vbi plura negotia inferuntur in eadem dispositione quorum aliqua habent suas determinatas clausulas, tunc clausula in fine posita non refertur ad negotia iam qualificata. pro hoc quod not. in. d. l. talis scriptura. hāc not. Abb.

SYMMARIUM.

Episcopus quide consensu capituli concessit liberē aliquam ecclesiam alicui loco pio, ex qua ipse

omnibus. quod retuli. s. & tūc vno exempto communitas ad totū teneatur, Antonius Francif. ¶ De beneficio Principis, an intelligatur cum praeiudicio alterius. Dicas, quod tale beneficium latē est interpretandum contra ipsum Principem: vt in. l. beneficium. de consti. princ. & habetur in. l. nec auus. & ibi per Bal. C. de emanc. libe. & per Inno. in. c. cum dilectus de cō sue. & per Barto. in. l. secunda. C. de ho. vacan. lib. x. & in. l. quando. C. de inof. fi. testa. Sed quo ad praeiudiciū tertij. dicas qd nunquam sic Princeps vel let tertio praeiudicare, neq. sibi auferre ius suum nisi forsan rescriberet cum clausula ex certa scientia & motu proprio, vt habetur in. l. quoties. C. de pre. ci. impe. offe. & in. l. si. C. si contra ius, vel vtili. publi. & vide quā habentur in. c. ex parte tua. de offi. deleg. vbi aliquid per do. Abb. & plenē per domi. And. Barba.

SEB. SA PIA. ¶ Enorme praeiudiciū. vide Fely. in. c. causam. col. ix. s. de rescrip. Deci. in. c. quā in ecclesiarum. col. vij. & col. xij. versicu. quarta declaratio. s. de consti. & Abb. in consi. j. in. iij. col. in. j. volumine. & in consi. xcix. incipiente, in causa. in tertia columna eodem volumine. Ias. in. l. si. circa princip. C. si contra ius vel vtili. publicam. & in. l. quoties. in secunda columna. C. de rei vendicatione Alexandr. in consilio. xxxv. in quarto volumine.

SEB. SA PIA. ¶ Facis. Istud dictum sequitur Alexandr. in consilio xlvij. incipiente super hāsitacione de qua queritis. columna quinta, & columna septima. in primo volumine. & Ias. in. l. prima. columna secunda. versiculo quinto limita. C. de libe. prateri.

opin. tenet Guli. Ray. Albe. & Ange. in. l. si vnus. §. item si pact. ff. de pac. & Bal. & Lu. Ro. in. d. l. pact. in §. sed & si generalis & Bald. in. l. autem. in vlti. colū. de exceptio. reiu. di. & Ioā. an. in. c. peruenit. & ibi alij post eum de immunitate eccl. Idem tenet latē Abbas noster Panor. in. c. accedentes. de praescript. Ludo. Roma. in. l. iij. in prin. de regu. iur. & do. Alexan. in consi. ccc. xix. incipiente, in occurrenti casu. in penul. col. Sed tenenda est concordia secundum do. minum meū do. Iaso. in. d. l. auus. quam tradit nobis Imo. in. d. l. ab omnibus. Quod aut collecta debebat solui ipsi principi, qui aliquem fecit exemptum, & tunc praeiudicat principi, & nō communitati, quia exemptio Principis non debet reducere in damnum tertij, & sic communitatis, seu in suum. d. si quis à principe. Aut ista collecta non erat praestanda Principi, sed tertio, vt in exemplo Barto. in. l. ab

episcopus percipiebat certos fructus censetur illos donasse, sed quid si ipse nihil percipiebat. vide nu. 8.

2 Episcopus, si concessit alicui monasterio ecclesiam de consensu patroni, censetur patronus donasse ius patronatus.

3 Concedo, istud verbum de suo proprio significato, non inducit translationem domini.

Consentiens alienationi rei, in qua habet ius, censetur illud ius donare, secus si taceat.

4 Episcopus de iure communi nullam portionem percipit de ecclesijs inferioribus, sed de iure singulari percipit.

5 Episcopus non potest transferre ius, quod habet in aliqua ecclesia inferiori in locum pium, sine consensu capituli, quia sapit quoddam speciem alienationis.

6 Legans scienter rem alienam, censetur legasse estimationem rei, si verò habebat aliquod ius, illud censetur legasse.

7 Qualibet ecclesia particularis, tenetur dare Episcopo suo singulis annis duos aureos.

8 Donatio interpretatur secundum qualitatem donantis & donatarii.

C A P. VII.

Pastoralis. ¶ Si Episcopus in ecclesia, quā de consensu capituli pio loco concessit, percipiebat certos proventus: illos donasse videtur: omnes alij proventus præter cathedraticum cedunt pio loco, & si Episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse ius patronatus. h. d. In prima consultatio. In secundā responsio, ibi: nos. ¶ Casus literalis. Episcopus de consensu patroni concessit ecclesiam quandam quibusdam religiosis sub hac forma: Concedimus vobis talem ecclesiam quāritur: utrum eo ipso videatur in eorum usus fuisse concessa, vel solummodo ius patronatus? respondetur, quod si episcopus ecclesiam illā illis conferat de consensu patroni: patronus videtur conferre, quod suū est, scilicet ius patronatus: & Episcopus conferre videtur, quod temporaliter obtinet in ipsa ecclesia: ut si aliquā portionem fructuum eiusdem ecclesie percipiebat, portio illa conuertitur in eorum usus. Si verò de fructibus illius ecclesie nullā percipit Episcopus portionem, omnes proventus præter cathedraticum conuertuntur in usus monachorum: sed ut Episcopi donatio sit legitima, consensus capituli sui est requirendus. Ber. ¶ Not. j. & tene mēti quod verbū concedo, ex suo proprio significato, non inducit translationem domini concessā. Nam vides hic quod Episcopus dicēdo: Concedimus vobis talē ecclesiam. non videtur concessisse omne ius, quod habet in ea: sed ius quoddā singulare: ut puta pensionē, vel quid simile. & facit. c. fi. de pca. sed ubi nō potest operari translationem iure singulari: tunc operatur omnimodā iuris concedentis translationē. ¶ No. ij. quod consentiendo quis donationi alicuius rei, videtur concedere ius, quod habet in re: sicut patronus cōsentiedo donationi Episcopi, videtur concedere ius patronatus, quod habet in ecclesia patronata. Facit quod not. in. l. Caius. ff. de pig. acti. secus videretur ubi simpliciter taceret, per. l. sicut. ff. quibus modis pig. vel hypo. sol. & quod not.

4 in. c. nonne. de præsump. ¶ Not. iij. quod Episcopus quando percipit in ecclesia inferiori certam portionem fructuum. & hoc est de iure singulari. Nam de iure communi nullā portionem sibi vendicat: ut. x. q. ij. c. j. & c. ij. & c. conquerete. de offi. ord. ¶ Vltimò not. Episcopū non posse ius, quod habet in ecclesia inferiori, transferre etiam in locum pium sine consensu capituli: etiam si illud ius consistat in perceptione temporalium. Et est ratio, quia est quedā alienatio iurium ecclesie quā non facit Episcopus sine consensu capituli: ut in. c. sine exceptione. xij. q. ij. An autē valeat consuetudo in contrarium, docet. hic quod non. & pro hoc vide tex. cum glos. in cle. si vna. de rebus eccl. non alienā. Et vide quod dixi in. c. nulli. de rebus eccl. non alie. secus est in collatione ecclesie iure tituli. Nam ibi potest præscribi assensus seu consiliū capituli: ut in. c. ea noscitur. de his, quæ fiunt à prelā. Et ratio diuersitatis est, quia in hoc casu non fit alienatio iurium ecclesie, sed concessio temporalis & necessaria. sed in casu priori contingit alienatio. quod not.

6 ¶ In glo. j. ibi: quod suum est intelligitur concessisse. hoc dictum videtur contra tex. quia Episcopus cōcedendo ecclesiam simpliciter, non cōcedit quod suum est: sed tantum ius singulare, si quod obtinet in ecclesia. & quare hoc, dicam cū gl. penul. ¶ Et inquantū gl.

a ¶ Verbū concedo. Vide de hoc verbo concedo. per eundem do. Abb. Pa. nor. in. c. cum venerabilis. in. ij. col. ante fi. cū cōcordam. ibi additis. s. de exce. Anto. Francif.

¶ De hoc verbo concedo. dicas, quod in dubio intelligitur. i. dono, nisi appareat aliqua causa, ex qua concedatur. l. vxori. in. fi. & ibi per Bar. ff. de lega. ij. & plenē per

opponit. de. l. Meuius. in. s. vlt. dic: quod legādo re alienā: videtur in dubio legasse estimationem quia nullū ius habet in re legata, ad quod posset referri legatū. sed si haberet aliquod ius in re: tunc illud solum videtur legare. l. serui electione. ff. de leg. j. Ita est hic in patrono, quia cōsentiendo videtur ius suum concedere, ut no. in fi. glo. ¶ In gl. secunda ibi: quod si dormierit. Ad hoc. c. & sequenti iura respōde, quod indefinita nō semp equipollet vniuersali: ut plenē no. c. ut circa. de electio. lib. vj. & quare hic nō æquipollear vniuersali, dicā statim in gl. seq. ¶ In gl. in ver. præter cathedraticū. ibi: quantuncunq; generaliter. &c. Not. ex glo. iuncto tex. quod Eps nō pōt ex toto ecclesiā à se eximere, & alteri subijcere: sed ad min⁹ semper retinet iura enumerata in gl. vnde quia iurisdictionē nō potest à se abdicare retinet in cōsequētiam cathedraticū: quia illud soluit in signum subiectionis: & honorē cathedræ. Et ideo appellatur cathedraticū. nam qualibet ecclesia tenetur dare Episcopo duos aureos annuatim: quod tamē in quibusdā locis nō est in usu. de hac materia dic. ut plenē dicam in. c. cū venerabilis de cēsi.

7 ¶ Et in fi. gl. nō apertē soluit cōtrariū: quod posset formari cōtra tex. quare cōcedēdo ecclesiam simpliciter: videtur nō cōcessisse oia iura ecclesie. credo quod hæc fuit ratio decidēdi. Nā verbū cōcedo: ut. s. dixi, nō importat ex se omnimodā translationem domini: ideo refertur in dubio ad ius singulare, quod Episcopus habet in ecclesia: ne concessio ex parte Episcopi fieret frustratoria: sed quādo Episcopus nullum ius singulare ibi obtinet, tunc eadē ratione ne concessio sit frustratoria videtur concessisse omnes redditus ecclesie in usus proprios monachorū: quia nō apparet ratio, quare magis debeat concedere certa iura, quā omnia: cū omnia sint eiusdem conditionis & qualitatis. arg. in. c. cū in tua dioecesi. de deci. & vide Inno. hic, qui nititur limitare tex. multis modis. & inter cetera dicit, quod si hæc concessio fuisset facta Archidiacono, vel Archipresbytero, fuisset facta illa interpretatio: scilicet ut esset subiecta eis, tanquā Archipresbytero, vel Archidiacono: & sic secundum iura quæ obtinent in alijs ecclesijs: sed religiosi non habent iura in alijs ecclesijs: ideo concessio eis simpliciter facta intelligitur respectu reddituum ecclesie, ut sic illos conuertant in proprios usus reseruata portione pro vicario: & ministris ecclesie: iuxta ea, quæ dixi in cap. de monachis. de præbendis. Nā secundum Inn. donatio debet interpretari secundum qualitates personarū donatū, & earū, quæ donationem recipiunt. quod no. & facit quod not. in simili. in. c. fi. de offi. Archi.

8 ¶ Et in fi. gl. nō apertē soluit cōtrariū: quod posset formari cōtra tex. quare cōcedēdo ecclesiam simpliciter: videtur nō cōcessisse oia iura ecclesie. credo quod hæc fuit ratio decidēdi. Nā verbū cōcedo: ut. s. dixi, nō importat ex se omnimodā translationem domini: ideo refertur in dubio ad ius singulare, quod Episcopus habet in ecclesia: ne concessio ex parte Episcopi fieret frustratoria: sed quādo Episcopus nullum ius singulare ibi obtinet, tunc eadē ratione ne concessio sit frustratoria videtur concessisse omnes redditus ecclesie in usus proprios monachorū: quia nō apparet ratio, quare magis debeat concedere certa iura, quā omnia: cū omnia sint eiusdem conditionis & qualitatis. arg. in. c. cū in tua dioecesi. de deci. & vide Inno. hic, qui nititur limitare tex. multis modis. & inter cetera dicit, quod si hæc concessio fuisset facta Archidiacono, vel Archipresbytero, fuisset facta illa interpretatio: scilicet ut esset subiecta eis, tanquā Archipresbytero, vel Archidiacono: & sic secundum iura quæ obtinent in alijs ecclesijs: sed religiosi non habent iura in alijs ecclesijs: ideo concessio eis simpliciter facta intelligitur respectu reddituum ecclesie, ut sic illos conuertant in proprios usus reseruata portione pro vicario: & ministris ecclesie: iuxta ea, quæ dixi in cap. de monachis. de præbendis. Nā secundum Inn. donatio debet interpretari secundum qualitates personarū donatū, & earū, quæ donationem recipiunt. quod no. & facit quod not. in simili. in. c. fi. de offi. Archi.

Ale. in. l. cū quid. in fine. ij. col. ff. si cer. peta. & in. l. si pecuniam. in. ix. co. ff. de cōdi. ob cau. & in. l. sed si me putem. in. s. j. de condi. indebi. & in. l. à Titio. de ver. obli. & ideo dicit Alexand. ibi quod si peto à te equum cōmodato, & tu dicas concedo tibi equum, intelligitur in cōmodato per tex. in. c. pastoralis. de don. Et eodē modo, si ego concedo tibi vsum pecuniae, videor tibi illā mutuo concedere. l. in vendētis & ibi per Bal. in v. oppo. c. de contrahen. em. & gl. in. c. j. de vfu. in vj. quæ dicit, quod verbū cōcedo, est generale, & ideo præcedente titulo habili ad translationem domini importat translationem domini, ut dixit Bald. in. c. j. s. si Titius. in ver. & no. quod per ver. si de feu. lue. cōti. vide do. Abbate in. c. pastoralis. de dona. ubi dicit, quod cōcedens videtur concedere ius, quod habet in re. quod etiā voluit Bal. in. l. monumēta. C. de leg. & vi. de Flo. in. l. Proculus. ff. de vfu. ubi dixit, quod cōcedens vsum fructuum castri, videtur cōcedere eius dñū.

SEB. SAPIA.

¶ Concedo. Circa hoc verbum cōcedo, vide do. Ias. in. l. j. col. ff. de cōstiti. princi.

SVMMARIVM.

1 Sententia lata in possessorio, non præiudicat in petitorio.

2 Notarius si in instrumento asserit quid fore factum ab omnibus de collegio, creditur sibi & dicenti contrarium incumbit onus probandi.

a ¶ Subijcere. An autem ciuitas possit se subijcere alij sine licentia Imperatoris, plenè Bald. ponit in c. j. suo commeto. in viij. col. de iudic. Anto. Francif. ¶ An ciuitas possit alteri se subijcere sine licentia Imperatoris. Di. cas primò, q. ciuitas potest concedi per Papam eū. ti contra Turcas, vt per Bartolum in l. f. ff. de actio. empti. & in l. id quod apud hospites. ff. de lega. j. & vide Oldr. in suo conf. cclxiiij. dic. cas aut. q. ciuitates liberae, & que forsan de iure, vel de facto superiorem nō recognoscūt. de quibus per bar. in l. apud hostes. ff. de capt. nō possunt se alteri subijcere, nisi Imperatori qui dicitur esse dominus totius orbis. vt in c. de precario. ff. ad le. Rhod. de iact. & ideo dixit Bal. in l. ij. in ver. sed nū. quid ciuitas. C. de oper. li. q. ciuitas nō pōt recognoscere in superiorem aliū, q. verū superiorem. s. ipsum imperatorem. tene tñ menti, quod dixit Alex. in l. j. ff. ad le. Iul. maie. post Bar. in l. ij. eo. tit. q. ciuitates nō recognoscētes superiorem æquiparant ciuitati Romanæ. **SBB. SAPIA.** **b** ¶ Quod omnes. Quo formari debeant verba in instrumento ad hoc, vt pbat cōsensum vniuersitatis interuenisse: vide Fel. in c. cum oēs. co. xvij. ver. tertia de claratio. s. de cōf. **SBB. SAPIA.** **c** ¶ Turpitudinem propriā. De veritate huius dicti late examinat Alex. in l. i. iurandū. quod ex cōuentione. s. procurator. ff. de iureiur. & ibi etiā meminit Ias. col. pe. in xj. limitatione.

3 Libellus, in quo petitur aliquas solita habere, vel habentes pertinentias, nulla facta mentione de pertinentijs comprehendit etiam pertinentias, & super eis etiam est ferenda sententia. **4** Sententia super accessorijs & pertinentijs potest esse generalis. **5** Allegans turpitudinem suam, regulariter non est audiendus. **6** Confessio incidenter facta, non præiudicat confitenti, sed oportet, quod quis confiteatur principaliter propter illud. **7** Allegans turpitudinem propriam, quæ ex toto elidit ius aduersarij auditur. Exceptio si euidenter elidit ius actoris, potest iudex non audire actorem tanquam notorie iniustitiam fouentem. Actor notorie iniustitiam fouens non debet audiri. **8** Religiosus locus ex quibus præsumatur. **9** Religiosus locus non præsumitur de necessitate, licet cognominetur ab aliquo sancto. **10** Collegium illicitum faciunt illi: qui tenent hospitalitatem in aliquo hospitali priuato, & possunt eligere aliquem in rectorem, & singulos actus collegij exercere. **11** Locare perpetuò operas suas nemo potest, quia esset species seruitutis, potest tamen quis se obligare perpetuò seruire alicui hospitali, etiam priuato, quia inest fauor spiritualitatis. **12** Hospitale potest fundari sine autoritate Episcopi, & ita fundatum dicitur priuatum, & Episcopus nil habet facere, nisi quia habet in eo ius visitandi, & videndi, an omnia procedant secundum voluntatem illius qui mandauit constru.

CAP. VIII.

Inter dilectos.

¶ Pos- sunt ho- spitalarij præiudicium suum se & domum suam alteri religiosè domui subijcere, & donare. hoc dicit secundum intellectum glo. sed extra glo. legitur alio modo intelligēdo, q. istud erat hospitale priuātū: de quo infra plenius. Et quatuor sunt partes. In prima actorum petitio. In secunda procuratoris & eorū responsio. In tertia ibi: attendentes. causæ diffinitio. In quarta ibi: itaq. protestatio, & eius ratio. ¶ Casus litera. Inter hospitalarios sancti sepulchri & fratres hospitalis sancti Allucij vertebat questio super ipso hospitali: cū iidem hospitalarij super possessorio semel & iterum quæstionē intētaissent, ipsi cōtrariā sententiā reportarūt, tandem ad petitorium recurrunt proponentes in præsentia Papæ, quod. G. quondam rector & fratres & patroni hospitalis sancti Allucij habito cōmunistractatu deliberarunt ipsum hospitale supponere hospitalarijs supradictis, cōmittentes in hoc tribus pcuratorib⁹ vices suas: vt quod super hoc per eos fieret approbarent. illi procuratores cū hospitalarijs taliter statuerūt: vt aliqui mitterentur ad ipsum hospitale qui eorū nomine reciperēt assignationē ipsius. Cum autē duo ex fratribus ad ipsum hospitale missi fuerūt, qui receperūt assignationē & donationē hospitalis à magistro, & à procuratoribus & alijs fratribus hospitalis procurator hospitalis ex aduerso respondit, q. prædicta donatio, nō valebat, quia donatio illa facta fuerat à prædicto rectore & fratribus paucioribus periuris & excommunicatis multis ex alijs fratrib⁹ in-

consultis, & in fraudē plebani de piscia, qui super eodē hospitali contra eos mouerat quæstionem. Dominus Papa his & alijs intellectis considerans, q. fratres & patroni Allucij pro se imò potius contra se suam turpitudinem allegabant, videlicet excōicationem periurium & fraudem ab ipsis cōmissam, & intelligens donationē ab ipsis hospitalarijs factam puram & simplicē extitisse: quia deceptis & nō decipientibus iura subueniunt. vnde per ea, quæ deposita sunt se cōtra proprium factum legitimè defendere nō possunt, adiudicauit hospitale prædictū cū omnibus pertinētijs suis hospitalarijs sancti Sepulchri: ita tamen quod p hanc sententiā nullū præiudiciū genere dicecesano Episcopo & plebano de piscia: cū res inter alios acta alijs obesse nō debeat. Ber. ¶ Not. j. quem posse intentare diuerso tempore possessorium ex diuersis causis. Item, q. sententia bis lata in possessorio, etiā dissimili nō præiudicat in petitorio. ¶ No. ij. q. per procuratores potest fieri cōmissio alicuius loci ac etiā summissio recipi. ¶ No. iij. q. alienatio rei litigiosa, valet in præiudiciū alienantis vnde nō potest alienator allegare nullitatem in sui fauorem, quia proponeret fraudem, & turpitudinem propriam. ¶ No. iij. q. si in instrumento dicitur, quod omnes de vniuersitate fecerūt certum quid, præsumitur q. omnes interfuerunt: licet per partē aduersam hoc negetur. quod no. Nam notarius nō tenetur necessariò in instrumento comprehendere: q. omnes de vniuersitate fuerunt præsentēs: sed prima fronte credis huic relationi & asserenti contrariū incumbit onus probandi. & facit ad ea, quæ dixi in c. quāto. de his, quæ fi. à præla. ¶ No. v. tex. apertum, q. non auditur allegans turpitudinem propriam etiam excipiendo. de quo j. latius. ¶ No. vj. q. vbi simpliciter petitur res quæ est solita habere pertinentias, pōt adiudicari in sententia cum pertinentijs. Nam in libello nulla fuit facta mentio de pertinētijs. ¶ No. vij. quod in accessorijs & pertinentijs sententia potest esse generalis. ¶ Oppo. contra tex. Nam videt quod ista exceptio q. si à paucioribus de capitulo fuerit facta donatio, esset admittēda, quia concludit donationē fuisse nullā. ad hoc. c. tertio loco. de proba. Solu. dicit Inno. quod hoc non fuit probatum, licet obiectum. Nam potuisset hūc capitulum sancti Allucij, allegare nullitatem donationis, vel ex defectu solennitatis: vel ex defectu consensus capitularis, sed nō potuit capitulū allegare periurium: vel excōmunicationē eorū qui interfuerunt in capitulo. quia tunc allegatur turpitudō propria in contemptū aliorum. vnde licet cōtempti potuissent prosequi contemptum: vt in c. quod sicut. de elect. & allegare periurium & excommunicationē aliorū, ipsi tamē qui interfuerunt capitulo nō poterāt hoc allegare. quod no. Nā ex prædictis habes, quas exceptiones potuissent proponere vniuersitas, vel singulares ad inferēdum nullitatem actus. ¶ In gl. in verbo: turpitudinem. in fi. gl. In effectu tacitè ponit regulā, & expressè excipit tres casus. Regula est, quod allegans turpitudinē suā, nō auditur. Sed fallit primò, vbi vertitur periculū animæ. & no. hunc casum generalem, quia comprehendit sub se multos casus. Secundò fallit fauore ecclesiæ. hunc etiā no. sed in contrarium facit iste tex. Sol. non allegabant isti hospitalarij turpitudinē fauore ecclesiæ: sed fauore personarum: ne subijcerentur hospitali sancti sepulchri. Tertius casus fauore libertatis. sed in cōtrarium facit. l. iubemus. C. de libe. cau. vbi præiudicat confessio contra libertatem. & ad. l. hic al leg. dic. vt no. in d. l. iubemus. & per glo. in c. fi. de confes. Nam cōfessio ibi non emanauit in iudicio liberalis causæ, sed in iudicio ad aliud instituto. ideo auditur ibi contra confessionem propriam. ¶ Vnde no. dicit Bar. in l. si confessus. ff. de cu. re. quod cōfessio incidenter facta non præiudicat confitenti: sed oportet, quod quis confiteatur principaliter propter illud. & sic debet limitari dictum Innocen. in capitulo qualiter & quando. el. secundo. de accus. ¶ Extra gloss. dicit Goffre. quod excipiendo quis auditur allegans turpitudinem propriam. sed hoc est contra istum text. vt dicit Ioan. and. & bene. posset tamen seruari secundum eum, quando exceptio vel turpitudō esset talis, quod ex toto elideret ius actoris. nihil allegat. Esset notabile & singulare dictum: si esset verum & posset adiuuari hac ratione. Nam vbi exceptio elidit ius agētis, nō debet iudex audire actorem, ex quo notorie fouet iniustitiam. ad hoc quod no. Inno. in c. j. de offic. vica. Sed difficile est sustinere qualiter iudex debet audire illū allegatē turpitudinē suam.

suam, nisi dicamus illud procedere in notorijs. quod no. de materia vide quod dixi de concess. præb. c. cū super. ¶ In gl. in ver. *adiudicare*. ibi: *sibi fieri poterat præiudicium*. Ex his verbis colligitur vnus intellectus ad tex. q. in præiudicium primum possit subditus se subijcere alteri, sed non in præiudicium prælati, & sic valuit illa summisio in præiudiciū dūtaxat illorum hospitaliorū. Et istum intellectum tenuit Goff. sed in contrarium insurgūt Inn. & Host. dicentes: q. si ille intellectus esset verus: Papa nō adiudicaret hospitale cum pertinentijs suis, sed abstulisset hospitalarijs facultatem cōtradicens, quantum in eis est. vnde intelligunt, q. istud hospitale nō erat sacrū, nec religiosum: sed priuatum tanquā authoritate Episcopi institutū, ideo sine licentia Episcopi isti potuerūt illud subijcere alteri. ¶ Sed cōtra hoc op. de isto tex. vbi dicitur: quod erat hospitale sancti Allucij: & sic ibi erat ecclesia. Item ibi erat rector & fratres. Item patroni hospitalis. Non enim appellantur domini. quæ omnia innuūt locū fuisse religiosum: & nō priuatum. Sed ipsi respondēt ad primū, q. nō erat ibi ecclesia, quæ obtinet ibi dignitatē ecclesiæ: sed oratorium deputatum oratiōi & celebrationi missarū: sicut ferē est in omnibus palatijs magnatū. Vel tenendo, q. esset ecclesia consecrata, dicunt q. hospitale denominabatur ab ecclesia ratione vicinitatis: non quod esset ei accessorium, vel econtrā. Ad secundū contrariū respondēt, quod nō erant ibi rector & fratres tanquam collegium. Vel si erat collegiū, erat licitū quia deputatum hospitalitati. ideo sine authoritate superioris, poterant ibi collegialiter esse. vnde fortē erāt isti instituti authoritate patroni: & obligauerunt se ad perpetuū seruiendū hospitali. Ad tertium cōtrariū dicunt, q. dicebantur patroni largo modo ex eo, quod hospitale erat deputatum ad spirituale vsum. ¶ Ex omnibus prædictis potes multa singularia notare. Primū: q. oratoriū positum in hospitali non est signum necessariū cōcludēs q. hospitale sit religiosum: nec sufficit probare, q. ibi aliquando celebrentur missæ. Nam vt prædixi in domibus magnarū personarum, quandoq. celebrant missæ in eorum oratorijs, non tamen ex hoc cōcluditur: q. ille locus sit sacer vel religiosus: & non probat hoc esse: quod ad hoc cōtingit abesse: vt in. c. ij. de trās. la. præl. dic. tamē q. si posset probari: quod publicē celebrent ibi missæ: quod omnes indifferēter admittebant, hoc signum est, vt loc⁹ sit publicus. Item si haberet campanā leuatam in altum: vt puta in campanili, vel simile. quia ista non solent esse in locis priuatis. & pro hoc quod not. Archi. in. c. ne mo. de consecra. dist. j. & q. no. in. c. patentibus. de priuile. & quod ibi dixi. vide Fede. cōfi. cvj. ¶ Secundū not. ex prædictis, quod denominatio hospitalis ab aliquo sancto, non concludit necessariū locum esse religiosum, vel sacrū. ¶ Tertiū no. & tene menti, quod tenētes hospitalitatē in aliquo hospitali priuato possunt iura collegij exercere. Nam exercent actum licitū & pium ratione cuius possunt conuenire, & collegiū licitē constituere, & sibi eligere rectorem syndicum: & alia iura collegij habere facit quod not. Bar. in. l. j. & fi. ff. de colle. illici. & per Inn. in. c. dilecta. de exce. præla. & in vtroq. loco plenē videas de his collegijs inferioribus. ¶ Quartū no. quod potest quis se obligare ad seruiendū perpetuū hospitali: etiam priuato. quod videtur prima frōte contra not. in. l. cum antiquitas. C. de vsufr. & in. l. Titia. §. Titio. ff. de cōdi. & dem. vbi cōcluditur, quod nō potest quis perpetuū suas operas locare: cum sit species cuiusdam seruitutis & pōt hoc admitti fauore spiritualitatis. nam seruire Deo non est seruitus, sed maxima libertas. ¶ Et nota, quod domini hospitalis priuati possunt dici patroni ratiōe spiritualitatis, ad quam deputatur hospitale. ¶ Vltimū no. quod multa signa de quibus suprā, etiā simul iuncta: non concludunt hospitale esse religiosum vel sanctū: non ergo

Episcopus probando prædicta fundaret probationem suam, quod locus esset sibi subiectus. Et hoc no. quia sæpe oritur quæstio inter Episcopum & patronum hospitalis: super subiectione ipsius, propter antiquitatē hospitalis nō potest probari, an interuenerit in cōstitutione authoritas Episcopi, & sic an sit priuatum vel religiosum. Sed do. Anto. dicit, quod lectū. glo. plus sibi placet, quā lectū. Inn. & Host. quia si istud hospitale fuisset priuatum frustra Papa reseruasset hūc ius Episcopi. Sed lectorum potest satis sustineri. Nam nō cōstabat hūc: vtrū esset priuatum: vel religiosum, nec de hoc disputabatur. vnde de Papa, ne ex generalitate sententiæ quis putaret præiudiciū generatum Episcopo etiam si hospitale probaretur religiosum: ideo ad cautelā protestatus fuit in sententiā de iure episcopi. & hunc puto verū intellectum. Si enim constitisset hospitale esse religiosum, credo quod à principio Papa repulisset petitionem actorū, quia nō video, quod inferiores possint quoquo modo subijcere locum religiosum alteri sine licentia Episcopi. vt in. c. si cut vnire. alle. in gl. Item scias, quod vbi hospitale est priuatum & institutum authoritate defuncti. Episcopus habet ibi potestatem vidēdi, & inquirendi, an cuncta secūdū voluntatē defuncti procedāt, etiā si defunctus hoc nolisset. ad hoc alle. in aut. de eccle. tit. i. u. §. si quis edificatiōe. cū seq. & hoc respectu forte isti appellantur patroni, & nō dñi, quia non edificauerunt ipsi. & hoc respectu potuit etiam ius episcopi reseruari. Et nunquid hospitale priuatum possit visitari per episcopum, vide Federi. cōfi. clvj. aliās. cvj. Et nunquid possit exigere à tali hospitali iura episcopalia: vide cōfi. ccxxv.

SVMMARIVM.

- 1 Donatio centesima, vel quinquagesima, quā fecit Episcopus potest per successorē reuocari, si ex ea resultabat ecclesiæ detrimentum.
- 2 Diæcesis appellatur parochia Episcopi. Episcopus consequitur canonicam portionem de relictis factis ecclesijs particularibus sibi subiectis.
- 3 Episcopus potest in sua tantum diæcesi constituere monasteriū & illud dotare, vel aliquam aliam ecclesiam licet exceptam à sua iurisdictione magnificare de quadam parte sui redditus vide j. nu. 7. vbi hoc declaratur, & nu. 8.
- 4 Sepulturam possunt Episcopus & clerici & alij eligere, vbi eis placet etiam in inferioribus ecclesijs exceptis regularibus, quæ debent in eorum monasterijs sepeliri, si cōmode fieri pōt.
- 5 Donationes plures factæ vni, quarum qualibet nō excedit summam, & non requirit insinuationem, omnes uerò simul coarceuatæ excedunt summam, attenditur ista cumulatō, & requirunt insinuationem. Damnum graue potest dici quis pati in bonis suis, licet non contingat in tota substantia, vel maiori parte, vide infra proximo. c. in. j. nota.
- 6 Episcopus licet in vita possit aliquid donare de rebus ecclesiæ, tamen de illis testari non potest. Papa non potest eligere sibi successorē in vita.
- 7 Donationes plures factæ vni, quarum omnes de per se non indigent insinuatione, sed omnes simul sic, an defalcantur omnes vel vna ad hoc, vt reducantur ad summam iustam.
- 8 Prescribere non potest errans in iure, licet habeat putatiuum & coloratum titulum. Error iuris dubitabilis, puta quando dubitatur probabiliter de intellectu iuris non impedit prescriptionem.
- 9 Error facti non impedit prescriptionem licet ius resistat. Emens rem ecclesiæ à prælato, prescribit si credat interuenisse consensum capituli, secus si credat prælatum posse solū vendere.
- 10 Ecclesia restituitur in integrum, si est laesa ex alienatione, vel donatione ritē & rectē facta, sed si essent nulla, tunc non restituitur, quia ipso iure annullatur.

ZACHARIAS.
a ¶ Sit sacer vel religiosus. Adde Car. Alex. in. c. in ecclesiastico. xij. q. ij. Inn. in. c. abo lenda. j. de sepul tu. Alexan. omni no in. l. qui pro pter. §. locū. ff. de religi. & sum. fu ne. & Ioan. fab. in sti. de re. di. §. reli giosum.

SEBASTIANA.
b ¶ Campanā. Vi de Bu. t. in consil. xix. incipit. quia hūc agitur. colū. xij. ver. ad nonū. cum alleg. per Fe ly. in. c. de quarta. colū. v. ver. tertia declaratio. §. de præscrip. vbi mul ta, ex quibus co gnoscatur hospi tale religiosum.

ZACHARIAS.
c ¶ Perpetuū suas operas locare. ad de gl. c. hominis. la. ij. in ver. operæ ff. de vsufr. leg. Cy. in. l. iij. §. ne tantū ff. de vsufr. Bald. post Dyn. in. l. Ti tio centum. ff. de cōdi. & demō. & Ludo. Ro. in. l. sti pulationes nō di uiduntur. §. Cel sus. ff. de ver. obli.

Cap. Apostolicæ. Panor. super Tertio Decre.

¶ Testamento.
Episcopus nō po-
telt in morte lega-
re quinquagesi-
mā de bonis sua-
e ecclesie pro ma-
gnificandis sepul-
chris. & idem di-
cit Archidia. in.
quia Ioannes. c.
ca. fi. xij. q. v.

ram, vel cathedralē. q̄ hāc donationē pōt Episcopus facere, nō solū de bonis spectātibz ad mēsam suā, sed etiā ad ipsam ecclesiā cathedralē. & intellige, qm̄ bona sunt diuisa inter Ep̄m & capitulū, tūc donat de mēsa: q̄ bona episcopatus tūc p̄tinet ad mēsam sed vbi bona sunt cōia inter Episcopū & capitulū, tūc oīa dicunt bona ecclesiæ & de illis pōt hāc liberalitatē exercere. ¶ No. in vers. *nā & si &c.* q̄ donatio quinquagesimæ cētesimæ nō p̄sūmī prima frōte valde dānosa ecclesiæ. Episcopus ergo vsq̄ ad totā illā quotā, habet intētionē fundatā de iure cōi. vñ asserēti cōtrariū incūbit onus p̄badi. ¶ No. ibi: *magis potest ex ostensione.* &c. q̄ q̄dā sunt, q̄ magis percipiunt ex ostēsiōe facti, quā expressiōe verborū. sicut multa sunt, q̄ magis percipiunt intellectu, quā elocutiōe, vt in. l. ratū, de so. ¶ No. ex fi. literę: q̄ vltra cētesimā, vel quinquagesimā, nō pōt Ep̄s quātūcūq̄ abūdas aliquid donare sine auctoritate superioris, sed est dubiū quis dicat superior isto casu Inn. dicit q̄ solus Papa. Host. dicit, q̄ iurātes in manibus Papę nō disponūt sine ipsius licētia: sed iurātes in manibus Archiep̄i possunt vltra disponere cū ipsi auctoritate, quia sicut iuramētū p̄stitū Papę obligat, ita iuramētū p̄stitū Archiep̄o. & hoc cōiter tenet: sed hodiē oēs p̄lati iurāt in manibus Papę de non alienādo. ¶ In gl. j. in fi. vel dic post Host. q̄ de tribus q̄rebas. Primo nūquid cētesima, vel quinquagesima possit indifferēter donari per Episcopū. Secūdō, quid si donationes fuissent factę successiuē. Tertiō nūquid Episcopus abūdas possit donare vltra quinquagesimā: vel cētesimā & q̄libet istarū. q. decidit in lra. ¶ † Et nō. bene ex hac positiōe casus, & ex litera, q̄ graue dānū pōt quis pati in bonis, licet nō cōtingat in tota substantia, vel in maiori parte. Nā hīc in cētesima, vel quinquagesima parte pōt cōtingere graue dānū ecclesiæ cathedrali facit pro his, q̄ dicā in. c. seq. & hoc tenebis menti propter statuta ad limitationē. c. frequēs. de rest. spol. li. vj. ¶ † In gl. ibi: *renouatur per successorem.* & deponit gl. fi. nūquid cōsensus capituli de bet interuenire. dic, vt dixi i. c. pastoralis. de his quę fi. ā p̄la. & cōclusio est, q̄ ā principio nō pōt de nouo cōstruere monasteriū, nec ecclesiā secularē cōstruētā monasticis informare regulis sine cōsensu capituli. & ita intelligitur. c. si Episcopus. xij. q. ij. sed postquā hęc sunt acta sine cōsensu capituli, pōt solus hāc donationē facere, quādo tamē est necessaria. & ita intelligant alia iura. † Et in fi. gl. ex hac secūda parte habes duas opin. Prima fuit Hug. secūda Io. & secūda cōiter tenet p̄ doct. vt nō solū de redditibus, sed etiā de possessionibus possit episcopus hāc donationē facere, quinimo expediēt est ecclesię donare de possessionibus, quā perpetuō donare quinquagesimā partē redditū. & hęc opi. multipliciter probetur in tex. si bene ponderat. Gof. dicit, q̄ de mēte iuris est, vt ecclesia cathedralis retineat apud se directū dominiū rerū donatarū. Sed vt dicit Ioan. an. & bene, nō apparet. vnde Gof. hoc colligeret: quasi sentiat, q̄ ex toto pōt hęc donatio fieri quod videtur verū. ¶ † Sed q̄ro extra glo. nūquid episcopus in testō possit hāc donationē facere. doc. tenet q̄ nō: sed inter viuos. pro hoc tex. ibi: *largiri.* facit. j. de test. c. ad hoc. & c. quia nō reddūt aliā rationē diuersitatis, sed ego reddo istā. Nā testm̄ porrigitur ad tēpus, quo nō est futurus platus: quia morte cōfirmatur, vt in. c. cum Marthæ. de celebra. missa. ergo cum nunc non possit disponere: nec in testō. ar. in. l. eū qui. ff. de iurisd. om. iudi. Item & secūdō testamētū sit de rebus proprijs: nō de alienis. & adhuc ex magna gratia cōceditur, vt quis possit testari de rebus proprijs, propter primam rationē: quia refertur ad tempus, quo nō est futurus dominus, vt dicit gl. no. in. l. illa institutio. ff. de hære. insti. vnde nō debet hoc detrahi ad res, in quibus habet administrationē tñi. Et ex prima rōne dicit gl. no. viij. q. j. c. ex his. q̄ papa nō pōt sibi in vita eligere successorē. Et ex his dic gnālī, q̄ licet possit platus aliqua donare i vita de rebus

a ¶ Prescriptionem. Adde q̄ do. Ant. in. c. pastoralis. s. c. sequē do istam gl. dicit eam meliorem de iure: cui tamen ego addo similē. xvj. q. iij. in summa. Et pro vtriusque intellectu vide omnino no. per. d. Ab. in. c. si diligenti. su per gl. pe. de præscri. vbi fin. hoc limitat. Et adde quod no. d. Ant. in. c. cura. in. iij. & v. col. de iurepatro. Vos singulariter limitate hanc gl. vt procedat quādo in præscrip-
b ptione requiritur titulus: sed quādo in præscriptione & vscapione nō requiritur titulus bonæ fidei tūc error iuris sufficit ad præscribēdū, licet in vscapione gl. in. summa. xvj. q. iij. ei cōtradicat. Item cū ista glo. distinguēte inter iniustū titulum cum errore iuris, vel errore facti, cōcordat latius loquēdo Archi. in. c. quia cognouimus. x. q. o. iij. Item adde hic Bal. in. l. venditio. ni. C. de vsc. pro emp. vbi dicit q̄ titulus cum errore iuris non inducit præscriptionē rei, sed fructuum: quia eorū possessio vilis est & abiecta. & adde hic gl. ma. in. fi. in. §. notādū. j. q. iij. & vide oīno quod late scribit. d. Ant. in. c. dudū. in. iij. col. de deci. vbi dicit illum tex. esse meliorem, qui pos-
c sit reperiri, quia iniustus titulus cum errore iuris, non tribuit legitimā causam præscribendi. Item adde omnino Paul. de ca. in. l. Celsus. ff. de vscapione. vbi dicit allegādo glo. in. c. de quarta. de præscrip. q̄ iniustus titulus cū errore iuris causat bonam fidem. & de hoc dicit esse casum in. d. l. Celsus. Sed dicit q̄ non causat præscrip. longi tēporis, sed bene lōgissimi. quod dicit esse dictū singu. Et dicit, q̄ cū habuisset vnam quæstionē de facto interrogauit quosdam magnos legistas, qui ne sciuerunt ei dicere vnum bonū verbū super hoc: sed solū allegabat no. in. c. cū perionā. de priuileg. in. vj. & pro illo dicto Bal. in. d. l. venditioni. videlicet, q̄ licet ad præscriptionē rei nō sufficiat iniustus titulus cū errore iuris sed bene sufficit ad præscriptionē fructuū. Allego duas gl. interminis, quarum vna est in. l. si vxor. quia primo casu agitur de lucro captando: secundo casu de damno vitando, si fructus sunt industriales. Itē pro illo dicto Paul. de cast. in. d. l. Celsus. alleg. quod not. do. Ant. in. d. c. peruenit. in. fi. j. col. per illum tex. de emp. & vendi. Itē limita istam gl. in quantum dicit iustus error habet pro titulo. Et per Bar. in. l. j. circa prin. ff. quor. bo. Item ex ratione Ludo. in. d. l. q̄ vxor inferebat nouum dictum, q̄ si fructus sunt naturales, iniustus titulus cum errore iuris, non causat præscriptionem illorū fructuum, quia ibi agitur de lucro captando. Et similiter dicebam ex hac rōne

rebus ecclesiæ: iuxta nota. in. c. cæteris. s. eo. nō tamē in testamento: vt in dictis iuribus.

10 ¶ In gl. in ver. poterit. no. bene gl. iūcto tex. nā extendit dispositionē legis sancimus. C. de do. & c. si qs de seruis. xij. q. ij. vt donatio quolibet facta vltra modū concessum, nō reuocetur in totū, sed duntaxat vsq̄ ad debitū modū etiā si in dispositione simpliciter dicere, q̄ donatio vltra debitū modū facta debeat reuocari, prout hic dicebatur. Debet enim intelligi secundū alia iura. & hæc glo. cōiter tenet: licet Phil. aliud sentiat, dicendo, q̄ vbi plures sunt donationes debet de qualibet subtrahi certa pars. ar. in. l. si de tota. C. de inoff. dona. quia vltima donatio simpliciter nō grauatur. sed in cōtrarium est: quia donatio prima sine grauamine fuit sortita suum effectum, ergo nō debet reuocari propter secundā & vltimā, quia quod legitimē factū est & c. vt in regula factū legitimē. de reg. iur. li. vj. Sed vbi plures donationes essent simul factæ, seu nō appareret de auctoritate, tūc pōt pcedere dictū Phil. ¶ In gl. in ver. præscriptionē. **a** in fi. no. bene hæc gl. q̄ etiā titulus putatiuus & coloratus nō prodest ad præscriptionē cōplēdā, vbi ius resistit licet præscribens erret in iure. Et pro hoc bo. text. in. c. dudū. de deci. hoc intellige vbi ius est clarū. secus autem vbi probabiliter pōt dubitari de intellectu iuris. Nā tūc valet præscriptio, licet erretur in vero intellectu, vt est tex. valde no. in. c. dilectus. de cōsue. quod est semper mēti tenēdū. ¶ Secūdo no. ex gl. q̄ error facti nō impedit præscriptionē: licet ius resistat. & p hoc vide bo. gl. in. c. de quarta. de præscri. quæ vult q̄ titulus habitus à solo prælato cām dat præscribēdi si recipiens credat capitulū cōcessisse, quia tunc errat in facto, & nō in iure. Et sic limita fi. huius gl. dū dicit aliud esse in alijs alienatiōib⁹. & vide quod dixi in. c. ij. §. de his quæ fi. à præla. ¶ Extra gl. quæritur, qualiter reuocabitur donatio facta cum graui lēsione ecclesiæ: dicit Io. an. q̄ per bñficiū restitutionis in integ. & ex hoc sentit, q̄ donatio tenet merito iure. do. Ant. dicit hoc procedere inquantū donatio fuit facta vsq̄ ad centesimā, vel quinquagesimā: sed vltra tūc fiet ipso facto reuocatio. quia donatio nō tenuit & in hoc bene dicit. sed etiā puto, q̄ in primo casu nō semp donatio teneat. cum si notoriū esset, q̄ donatio quinquagesimæ vel centesimæ fieret cū graui

q̄ dictum Bal. in. l. venditioni. procedit in præscrip. rei. quā quis habet in titulo lucratiuo: quia ibi agitur de lucro captando. Sed si ageretur de præscribendo rei, quam quis habet ex titulo oneroso: tunc iniustus titulus cū errore iuris, bene causaret præscriptionem rei, quia ibi agitur de damno vitando. quo casu ignorantia iuris excusat. l. error. C. de iur. & fac. igno. & no. gl. j. q. iij. d. §. no. tandum. Et adde q̄ licet iniustus titulus cum errore facti causat præscriptionem, non tamen excludit petitionem hæreditatis. ita no. voluit Bar. in. l. Iuli. in. fi. ff. ex quibus cau. maio. Itē adde, q̄ licet iniustus titulus cū errore iuris non causet vscapionē, causat tamen fructuū acquisitionē: secundum Bar. in. l. sed & si lege. §. scire. ff. de petitiō. hære. Item quod dicitur iniustū titulum cum errore iuris, non causare præscrip. est verū nisi sit error iuris tolerabilis prout iuris inuicati: ita no. concludit do. Anto. in. c. si diligenti. de præscri. & Bal. in. j. cōst. ff. de petitiō. Ad hoc alle. Inno. in. c. cura. de iure patro. de quo do. Franc. de Arc. dicebat esse casum singu. secundum vnum intellectum in. c. dilectus. quod etiā alleg. ad hoc do. Anto. in. d. c. si diligenti in. ix. col. & ponderat do. Ant. in. d. c. cum dilectus. de consue. de quo vide per Inno. in. c. fi. in. iij. co. cum duobus seq. vbi ponit singu. limitationes ad materiam de præscrip.

dāno ecclesiæ nō tenet ipso iure, quia ius resistit donatiōi, vt hīc in prin. & in. c. bonæ rei. xij. q. ij. procedit ergo dictū Io. an. quādo ex errore probabili processit donatio cū graui lēsione ecclesiæ, quia tunc est facta in casu licito. vbi enim ecclesia errauit probabiliter, donatio debet reuocari per resti. in integru. Abb.

SYMMARIUM.

- 1 Donatio reuocatur per ingratitudinem ab ipso donatore, nō autem ab eius hærede, si donator tacuit, vel si in persona hæredis sit commissæ ingratitudo. 4. ratio est, quare hæres non reuocat, quādo in defunctum fuit facta ingratitudo, quæ ponitur infra. nu. 6. 7. 8.
- 2 Ingratitudo quid sit, vnde proueniat, & quantum sit à iure reprobata. Quæ ingratitudo est sufficiens ad reuocandū donationē.
- 3 Donatio facta in magna quantitate reuocatur, si donatarius negligit alere donatorem inopem: secus in parua, licet de alimentatione nihil dicatur in contractu donationis.
- 4 Donatio, an & quando reuocetur per superuenientiam filiorum, sine sit facta extraneis, siue filiis, siue ad pias causas. Donatio non reuocatur ipso facto per ingratitudinē sed venit reuocanda. idem si est inefficax: secus per superuenientiam filiorum.
- 5 Donatio inefficax, an possit reuocari per hæredem illius, qui poterat agere de inefficax donatione licet per ipsum fuerit præmissa querela: secus si per superuenientiam liberorum reuocaretur.
- 6 Donatio, quo casu possit reuocari ab hærede donatoris, si donatarius extitit ingratus, contra quem dum viuebat, non fuit actum. Donatio quo casu possit reuocari ab hærede donatoris, si contra donatorem fuit commissæ ingratitudo, contra quem donator non egit. Donatio reuocatur, si donatarius carnaliter cognoscit uxorem donantis.
- 7 Vasallus, si committit feloniam aduersus dominum, an hæres domini agat cōtra vasallū ad priuationē feudi & idē si alienauit irrequisito domino.
- 8 Collator beneficiorum, nō potest reuocare collationē, si committatur ingratitudo in eius personam.
- 9 Clericus aduocando contra ecclesiam, in qua habet beneficium priuatur beneficio.
- 10 Donatio remuneratoria non reuocatur propter ingratitudinem, neq; alia donatio, quæ nō sit simplex.
- 11 Donatio facta alicui monasterio, vel ecclesiæ non reuocatur per ingratitudinem, quā cōmittit abbas.

de Bar. in. l. ij. in. §. si sub conditione. in. fi. ff. pro emp. vbi dixit, q̄ etiā titulus ignoratus causat præscriptionē: sed Bal. in. l. j. C. per quas perfo. nobis acqui. & Alex. in. l. naturaliter. ff. de vscap. tenet contrarium. & hoc credo verius cū modificatione de qua. j. quia titulus putatiuus, licet nō profit ad præscriptionem, quando ius resistit: licet præscribes erret in iure: vt est gl. in. c. apostolica. de do. & in. c. dudū. de deci. tamē istud est verū, q̄ ius est clarum: non autem quando probabiliter dubitatur de intellectu iuris: quia tunc valet præscriptio: licet erretur in intellectu vero iuris. cū dilectus. de consue. & no. do. Alex. in. c. apostolica. præalle. de quo per Alex. in. l. clarus. ff. de vscap.

b ¶ SEB. SA PIA. ¶ Error facti. vide Ale. in. cons. xlvj. incip. circa. præsentis consilij. in. vlt. col. ver. dato etiam. in. iij. vol. & Fel. latē in. c. de quarta. col. viij. cum seq. §. de præscri. Ro. in. cons. cxvj. incip. viso diligenter. co. ij. circa fi. Franc. Cur. in. cons. lxxj. incip. princeps defunctus. col. v.

gl. j. q. iij. d. §. no. tandum. Et adde q̄ licet iniustus titulus cum errore facti causat præscriptionem, non tamen excludit petitionem hæreditatis. ita no. voluit Bar. in. l. Iuli. in. fi. ff. ex quibus cau. maio. Itē adde, q̄ licet iniustus titulus cū errore iuris non causet vscapionē, causat tamen fructuū acquisitionē: secundum Bar. in. l. sed & si lege. §. scire. ff. de petitiō. hære. Item quod dicitur iniustū titulum cum errore iuris, non causare præscrip. est verū nisi sit error iuris tolerabilis prout iuris inuicati: ita no. concludit do. Anto. in. c. si diligenti. de præscri. & Bal. in. j. cōst. ff. de petitiō. Ad hoc alle. Inno. in. c. cura. de iure patro. de quo do. Franc. de Arc. dicebat esse casum singu. secundum vnum intellectum in. c. dilectus. quod etiā alleg. ad hoc do. Anto. in. d. c. si diligenti in. ix. col. & ponderat do. Ant. in. d. c. cum dilectus. de consue. de quo vide per Inno. in. c. fi. in. iij. co. cum duobus seq. vbi ponit singu. limitationes ad materiam de præscrip.

Cap. Propter. Panor. super Tertio Decre.

¶ Est vñus. Et ita etiā refert Io. and. hic. & ideo ad illud propoſitum dicit Bald. in ti. de pa. conſtan. in. l. j. col. in verſi. credimus. q̄ ille. qui donat. & indulget beneficia & gratias facit. q̄a ſperat inde grata ſeruitia recipere. aliās non facturus ad idem quod inquit Bal. in. c. ſup. de prohi. ſeu. alie. q̄ quando ingratitudo præuenit gratiā. impedit illā. niſi ſatisfactio ſeruiat. & ideo nilmirū ſi ingrati perdunt gratiam.

b **¶** Magna re. & ita Bald. inſtit. de do. ſ. ſciendū. & Ang. poſt glo. in d. l. ſi. de reuo. do. Et adde. q̄ licet in inſtrumento donationis dicatur. q̄ donatio non poſſit reuocari prætextu ingratitudinis. tamē hoc non ob. poterit reuocari. ſi cōmittitur ingratitudo. Ita determinat Spe. in ti. de do. c. j. ver. qd ſi pactū. in. l. ſi. c. de pact. quaſi hoc pactū nō valeat. quaſi tribuens cauſam delinquendi. l. ſi vnus. ſ. pactus. ff. de pac. hoc tamē limita. niſi in contractu interpoſitum fuiſſet iuramentū. q̄ tunc donatio non poſſet pretextu ingratitudinis reuocari. Ita ſing. determi. Io. an. i. addi. Spe. in tit. de do. ſed il lud dictū Io. an. re probat Ro. in. l. donationi in concubinam. ſ. j. ad ſi. ff. de do. per generalem regulam non eſt obligatorium & c. li. vj. Anto Franciſ.

¶ Circa hoc de donationis reuocatione. dicas primo. q̄ donatio inter viuos non videtur eſſe reuocabilis. quia illa facit res donatas nō eſſe in patrimonio donantis. Ita Bal. in. l. j. in vlti. col. c. de inoffic.

vel prælatus cum capitulo. ſed perſonæ repelluntur a monaſterio. vel eccleſia.

Ciuitas poteſt deſtrui. & aratro ſubmitti propter delictum ciuium. & propter hoc poteſt priuari ciuitas dignitate epiſcopatus.

Delictum prælati & capituli. an noceat eccleſia. vi de remiſſiue.

C. A. P. X.

Propter. **¶** Donatio poteſt per donatorem. non per hæredem eius. qui tacuit ob ingratitudinem donatarij reuocari in caſibus hīc expreſſis. Primò ponit dictum. quod exemplificando ſpecificat ibi: quod ſi. Secundò moderatur ibi. quod tamen. **¶** Caſus literalis. Aliquis. pone Titius aliquā liberalitatem ſiue donationem contulit alicui. Queritur vtrum liberalitas. ſeu donatio aliquo caſu poſſit reuocari reſpondetur. q̄ de iuris rigore donatio in caſibus poteſt reuocari. ſi fortè donatarius impias manus in ſuum donatorem iniecit. vel ſi atroces iniurias ſibi intulit: vel graue dānum rerū ſuarū: vel periculū vitæ donatori ſuo inferre præſumpſerit. ſed ſi donator in vita ſua de his nihil dixit: ſucceſſores illius hanc liberalitatem. ſeu donationem reuocare non poterunt. Ber. **¶** No. primò. q̄ ingratitudo eſt maximum vitium. Nam ita præponderat. vt donatio ſemel perfectā reuocetur. Et diffinit. & deſcribit beatus Bernar. in ingratitudinem: & dicit. q̄ eſt ventus vrens & ſiccans fontem miſericordiæ: & rorē pietatis. & fructum gratiæ & prouenit hoc peccatum. vt plurimum ex ſuperbia. quia pleriq̄ putant omnia ſeruitia ſibi debita. Sed conſydera. q̄ licet multis modis committatur ingratitudo. Nam vt dicit Seneca: Ingratus qui non reddit: ingrator qui diſſimulat: ingratiſſimus omnium qui obliuiſcitur. Et Cicero: Immemorem beneficij omnes oderunt. tamen indiſtinctè ex prædictis non reuocatur donatio. ſed ex text. habes quatuor caſus. in quibus fit reuocatio. **¶** Primus cum donatarius violentas manus iniecit in donatorem. **¶** Secundus cum atroces iniurias ei inferre præſumpſit: & intellige de iniuria verbali. aliās ſupflueret iſte caſus propter caſum præcedentem & ſequentem. vel ſi donatorem fugauerit. ſeu captum tenuerit. argu. in. c. nuper. de ſen. excom. **¶** Tertius caſus cum graue dānum rebus donatoris intulit. Et quod dicitur graue dānum. dixerunt qui dānam. q̄ conſiſtit in tota ſubſtantia. vel in maiori parte. ſed Io. an. dicit hoc eſſe arbitrarium. Nam poteſt eſſe graue dānum circa minorem partem ſubſtantia. vt probatur in. c. præcedēti. & ibi dixi erit hoc ergo arbitrarium. Et ad c. frequens. de reſtitu. ſpolia. li. vj. dicendum. q̄ loquitur in caſu ſuo. ſ. vt ſpoliatus poſſit repellere ſpoliatorem ſuum. Nam non dicitur denudatus. ſeu inermis ex particulari dāno. ſed graue dānum bene poteſt pati circa maiorem partem ſubſtantia. **¶** Quartus caſus quando inferre præſumpſit vitæ periculū. licet effectus non ſit ſecutus: puta. quia præparauit venenum. vt donatorem perderet: vel aliter ſibi præparauit inſidias. vnde pondera iſtum caſum. non enim requiritur. q̄ effectus ſit ſecu-

tus ſimile. in. c. p. humani. de ho. li. vj. **¶** Quintus caſus extra text. eſt. ſi non fuit adimpletus modus in donatione adiectus. & habetur iſte caſus in. l. ſi. c. de reuo. dona. Sed credo. q̄ Papa hoc non interſeruit: quoniam reuocatio illa principaliter non contingit propter ingratitudinem: ſed propter modū non ſeruatum. & author hic nō intendit pſequi caſus. in quibus generaliter reuocatur donatio: ſed caſus dūtaxat ingratitudinis. **¶** Additur tamen ſextus. vel quintus reſpectu literæ: ſed arbitror q̄ Papa non interſeruit. quia de illo dubitauit videlicet ſi donatarius neglexit alere donatorem inopem. Nam in hoc gl. iuris ciuiliſ reperitur contraria. nam in. d. l. ſi. dicit. q̄ hæc cauſa eſt ſufficiens ad reuocandum donationem. ſed in l. condemnationem. ff. de re. iu. ſentit donatarius non teneri ad alendum donatorem: quia hoc iure non probatur. ſed Cy. in. d. l. ſi. dicit q̄ aut donatio conſiſtit in magna re. ſeu quātitate. & habet locum gloſſ. in. d. l. ſi. ſecus ſi in parua re. & eſt diſtinctio ſatis æqua. Nam ille. qui donat magna. poteſt æquiparari patri. ſed filius tenetur alere patrem inopem. l. ſi quis. ff. de li. agno. ergo magnam ingratitudinem cōmittit non ſubueniēdo illi in neceſſitate. **¶** Et nō bene hoc: quia ſæpe accidit in iſtis mulieribus & maxime ſenibus. quæ donāt ferè omnia bona. & demum negliguntur alimentari à donatario. nam vt prædixi poterit donatio à donatario reuocari. **¶** Secundò principaliter tene iſtum tex. menti. quia rigor iuris ſcriptus præfertur æquitati non ſcriptæ. Nam hæc donatio reuocatur de rigore iuris: vt in tex. & iſte rigor præualet æquitati. de quo in. l. placuit. c. de iudi. & in. c. ſi. de tranſac. **¶** Not. ibi: *donatoris perſona.* q̄ hæres donatoris nō reuocat donationem factā à deſuncto propter ingratitudinem cōmiſſam in perſonam ipſius hæredis. & eſt ratio: quia donatio fit ex mera liberalitate donatoris & cōtemplatione donatarij nō hæredis. ideo cōſyderatur ingratitudo reſpectu donatoris: non reſpectu hæredis. Et idē eſt in reuocatione: quæ fit ſeu fieri intentatur poſt mortem donatoris ob ingratitudinem cōmiſſam in ipſius perſonā. Nam merita. & demerita ſunt perſonalia: ideo non tranſeunt ad hæredem. **¶** In gl. j. in ſi. hæc glo. excedit terminos literæ. nam litera ſolū proſequitur reuocationem donationis. quæ fit propter ingratitudinem donatarij. & hos caſus habuiſtis ſuprà collectos: ſed donatio quandoq̄ reuocatur ex præſumpta voluntate donatoris: ceſſante omni ingratitudine. vt propter natiuitatem filiorum ſuperuenientem quandoq̄ reuocatur quia eſt inofficioſa reſpectu filiorum exiſtentium tempore donationis. vt quia effundit patrimonium ſuū donando nihil. vel parū relinquendo liberis. Et in hac ſecunda ſpecie donationis variæ ſunt opinionēs. quia iura ciuilia vario modo loquuntur. & multas opi. antiquorum refert hīc Ioan. an. Mihi placet diſtinctio Bar. in. l. Titia. ſ. imperator. de leg. ij. vbi ſic diſtinguit: q̄ quandoq̄ querimus de reuocatione ſcinda ex præſumpta voluntate donatoris: quandoq̄ per remedium querelæ inofficioſi. **¶** Primo caſu. aut eſt facta in perſonam liberū. vel extranei: & reuocatur etiam in totum ipſo iure. quaſi donator hīc tacitè intellexerit. vt. l. ſi

dona. & idē Bald. in. l. ſi donatione. c. de colla. & habetur per Flo. in l. quoties. in. ſ. vniuerſorum. ff. de vſuf. Donatio autem remuneratoria. ſi pbetur meritorium non reuocatur. vt per Bar. & Bal. in. l. per diuerſas. c. man. & ſi ſit iurata. iuramentum facit. vt quauis aliās non valeret nihilominus valeret pro obſeruantia iuramenti. vt per Bar. in aut. ſacramenta puerum. c. ſi aduer. ven. & in. c. cum cōtingat. de iure iur. & in. c. de bitores. eo. tit.

¶ Primo. & adde quod no. in. c. vlt. xvij. q. iij. vbi bo. glo. & quod not. glo. in. c. vt lex cōtinentiæ. xvij. q. j. & vide omnino vñā pulcherimam. q. quā ponit. d. Ab. in. c. per venerabilem. qui ſil. ſint le. in. x. co. Et dixit not. Bal. in. d. l. ſi vnquam. c. de re. do. q̄ nō reuocatur donatio remuneratoria propter ſuperuenientia liberorum. Idem dicit Ang. & ſequitur Lud. Ro. in cōſil. xxvj. in. iij. colū. vbi pro hoc adduxit. q̄ cū illa. l. ſi vnq̄. ius nouum & ſingulare inducat. eius verba debent propriè intelligi. & ſic in donatione ſimplici. nō in remuneratoria. & vide in hac materia text. in. l. tale pactum. ſ. ſi. ff. de pact. & adde hīc Ro. in cōſil. cxxxvij. & vide in. c. frequens. in pen. col. de reſtit. ſpol. li. vj. vbi dicit. q̄ l. ſi vnquam. hic al. habet locum in donatione minoris partis bonorum. Et pro intellectu d. l. ſi vnq̄ vide omnino quod plene not. Bal. in. l. j. in pen. & vlt. col. c. de inoff. don. & Bar. multum latè in. l. Titia Scio. ſ. Impera-

vt. l. si vnquā. cum gl. sua. C. de reuo. dona. licet gl. hoc aliter intel-
xerit. Aut donatio fuit facta in personā vnus ex liberis: & tūc nō
reuocatur in totū propter natiuitatē filiorū: sed vsq; ad debitum
bonorū subsidiū: id est, vsq; ad legitimā, quā debetur filiis iure na-
turā. & ita intelligitur. l. si totas. C. de inof. dona. ¶ Et ex hoc infe-
a ro, q; donatio facta monasterio non reuocatur in totū de stricto
iure propter natiuitatē filiorum: quia monasterium habetur loco
filij. Item, quia donatio est facta in fauorē animā, quā non debet
esse minus chara, quā filius: vt in aut. si qua mulier. C. de sacr. san.
eccle. canonizata. xix. q. si. c. si qua mulier. & ita intellige text. not.
cum glo. in. c. si. xvij. q. vlti. Et hoc sentit glo. hīc, dum dicit: q; ibi
donatio fuit reuocata in toto iure poli: id est, cali, scilicet ex qua-
dam æquitate naturali: & non iure fori: id est, secundum humanas
leges. & hoc idē sentit Bar. in. d. §. Imperator. in quadam quæstio-
ne. & facit quod ipse not. in. l. j. C. de sac. san. eccle. ¶ Secundo casu
dicendū est, q; aut donatio fuit facta vni ex liberis: & non reuoca-
tur per alios liberos: nisi vsq; ad debitum bonorum subsidiū, etiā
si donatio fuerit inofficiosa re & consilio. de quo vide text. in. l. si
liqueat. C. de inof. dona. Aut fuit donatio facta alteri: & tunc si li-
beris suis fuit aliquid relictum, non reuocabitur, nisi vsq; ad debi-
tum iure naturā. ad hoc. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. Si verò
nihil reliquit, & donatio est inofficiosa re & consilio, reuocatur
in totum. arg. l. si libertus. ff. de oper. libe. Si autem fuit inofficiosa
re tantum, & non consilio: tunc non reuocatur, nisi vsq; ad debi-
tum iure naturā. pro hoc. l. ij. & iij. C. de inoffi. dona. & hæc suffi-
ciunt pro intellectu glo. Et intellige quod dixi de donatione facta
filio, quādo donatio tenuit: vt puta quia fuit facta emācipato, vel
filiosa. propter merita: in quo non insisto: sed dicendū est vt no. in
aut. ex causa. C. de libe. præteri. & in aut. ex testamento. C. de colla.
¶ In glo. in verbo, *reuocare*. in fi. dic melius, q; donatio reuoca-
tur, quandoq; ob ingratitudinem donatarij, & agitur condictione
ex. l. fin. C. de reuo. dona. vel condictione huius. c. non autē age-
tur rei vendicatione: quia vt clarē colligitur ex tex. donatio nō re-
uocatur ipso facto propter ingratitudinem: vt patet ibi: de rigore
iuris. & c. Item si donatio esset reuocata ipso facto hæres donato-
ris posset illa bona reuocare: & tunc posset agi contra heredē do-
natarij. arg. in. l. commissā. ff. de pub. & in. c. ij. de præscriptioni.
lib. vj. Aut donatio reuocatur ex dispositione. l. si vnquā. præleg.
& tunc si reuocatio fiat ipso iure ex præsumpta mente donato-
ris, ageretur rei vendicatione. not. Bartolus in dicto. §. Imperator.
Quandoque reuocatur per querelam inofficiosi: & tunc opus est
præmittere querelam: vt not. in. d. §. Imperator. & per Bartol. in
l. j. C. de inoffi. dona. & sic est ista gloss. limitanda & intelligenda.
¶ In glo. si. ibi: *vel successores donatarij*. vult dicere, q; sicut hoc
est personale ex parte donatoris: quia facultas reuocandi non trā-
sit ad ipsius hæredem: ita & personale ex parte donatarij: quia nō
potest agi contra ipsius hæredem. & hoc vltimum non colligitur
ex tex. sed habetur in. l. si. C. de reuo. dona. Tamen ille tex. solum vi-
detur probare in hæredem donatoris: vt non agat contra donata-
rium, vel eius hæredem: sed apertē non decidit vtrum ipse dona-
tor possit agere contra hæredem donatarij. Sed Io. and. sentit hīc
q; possit si ignorauit ingratitudinem commissā id vita donatarij.
vel si sciuit, & non habuit tempus competens ad agendū. arg. in. c.
cum in veteri. de elec. & in. c. si. de dila. & hoc ibi satis placet argu.
huius literæ, quæ ponderat, quando donator tacuit: sed non dicitur
tacuisse, si ignorauit vel nō habuit tēpus cōpetens ad agendū.
& per hanc rationem videtur idem dicendū in hærede donatoris:
vt possit agere contra donatariū: sicut in simili dicit glo. in. in. l.
fideicommissum. ij. de fideicōmis. q; si legatarius iniuriam intulit
testatori, si testator ignorauit in vita poterit ex hoc agere hæres.
& facit quod no. gl. in. l. fororem. C. de his, quibus vt indig. Et ex
illis glo. videtur inferēdum, quōd si donatarius carnaliter cogno-
uit vxorem donatoris in vita sua, ipso ignorante in vita: q; hæres
suus poterit agere ad reuocandum donationem: quia non dicitur
tacuisse, ex quo ignorauit: in quo tamen posset instare: quia reuo-
catio donationis est prosecutio iniuriæ. quod non videtur trans-
ire in hæredem. l. j. & quod ibi no. ff. de priua. delictis. primum tñ
videf verius. arg. huius literæ. ¶ In ea. gl. ibi: *propter feloniam pa-*
tris, &c. vt dicit Ioan. And. & bene potius gl. debuisset colligere.

tor. ff. de leg. ij. Itē vide Ang. in. d. l. si vnquā. vbi dicit, q; illa. l. nō habet lo-
cum in donatione parua: maximē qñ fieret ei, erga quē quis habet affectio-
nem. Idē dicit etiā ibi Ang. quōd dispositio illius. l. habet locū, etiam si do-
nans habeat vnica filiā forminam. Idē dicit etiā ibi. q; illa. l. nō solū habet lo-
cum in donatione facta legitimo, sed etiā si sit facta cuilibet extraneo: licet
Azo tenuerit cō-
trariū in sum. C.
de reuo. dona. An
aut reuocet dona-
tio propter super-
uenientia libero-
rū, qñ fuit iuratū
eam nō reuocari:
Oldr. tenet, q; sic.
consil. ccxxxviii.
SEB. SAPIA.
¶ Quod donatio.
Nunquid aut do-
natio facta alicui
reuocet, si donas
ingrediat mona-
sterium: vide Feli.
in. c. in pñsentia. co.
xx. versicu. iij. de
proba. vbi cōclu-
dit, q; monasteriū
nō habet loco fi-
lij ad reuocandū
donationē. & ad
hæc vide. d. Ant.
ficu. in repeti. l. cū
acutissimi. C. de fi-
deic. & Soz. in re-
pe. l. cū auus. ff. de
condi. & demon.
¶ Cōtra vasallū.
Et vide ad hoc
Pau. de ca. in. l. rei
in. §. j. in fi. ff. sol.
ma. qui dicit, q; de
hoc est glo. in. §.
porro. q; fuit pri-
ma causa benefi-
amit. & dicit habe-
ri per Cy. in. l. j. C.
de reuo. dona. qd
econtrā, an dñs,
qui nō opposuit
feloniam vasallo,
possit eā oppone-
re eius heredi: dic-
q; nō. ita propriē
dicit gl. j. in. l. si. C.
de re. do. & bene
facit ille tex. in fi.
& facit quod not.
do. Abb. in. c. ple-
runq; circa fin. de
do. inter virū &
vxo.
SEB. SAPIA.
¶ Propter meri-
ta. Quod donatio
remuneratoria ob
ingratitudinē nō
possit reuocari. te-
net Feli. in. c. no-
uit. col. xij. ver. li-
mitatertio. de iu-
di. & Iaso. in. l. ex
hoc iure. colū. x.
ver. si. secundus ef-
fectus. ff. de iusti.
& iure. Alexand.
in consil. ccxviii.
incipien. nec ar-
guendi sumus. in. ij. volumi.
SEB. SAPIA. ¶ Quidam Baro. vide in simili Feli. in. c. verū. col. pen.
ver. si. secunda conclusio. de fo. compe. vbi ponit, an donatio facta ecclesiæ
sub modo, si sit cessatio modi, negligentia prælati, reuocatur donatio & de

Panor. super Tertio Decret. Cap. Inuestigan.

hac. q. quā posuit
Abb. hic. vide Io.
fab. in. §. alia. in.
sit. de dona.

SE B. S. A. P. I. A.

Tutor. quō pre
latus equiparetur
tutori. vide latē Fe
li. in. c. cū deputa
ti. col. pe. s. de iud.

opin. Primò, q. sic: & q. ob hoc monasterium
destruetur. sicut in simili videmus, q. aliquādo
ciuitas submittitur aratro propter delictum ci
uium. iuxta plenē no. per Bart. in. l. aut facta. ff.
de pœnis. & dixi in. c. dilectus. j. de simo. Itē ciui
tas priuatur dignitate episcopatus propter de
lictū ciuium. vt in. c. ita nos. xxv. q. ij. Itē theo
rica cōmunis glo. est, q. delictum praelati & ca
pituli nocet ecclesiæ: vt no. in. c. ij. de ord. cog.
& in regula delictū. de reg. iur. lib. vj. facit. l. iu
bemus nullā nauem. C. de sacrosan. eccle. Alia
opi. est, q. monasteriū nō destruet, sed repellen
tur personæ, & alij instituentur. & hac opi. est
verior & æquior: & sic potius puniantur per
sonæ, quā ecclesiæ. arg. c. Romana. in fi. de sent.
excom. lib. vj. & cum hac opi. transit ibi Spec.
hac quæstionē possumus adducere generaliter
ad donationē factam ecclesiæ: nūquid ob ingra
titudinē praelati & capituli veniat reuocanda.
sed in hoc amplius nō insisto: quia dependet ab
alia quæstione multū prolixa: nūquid delictū
praelati & capituli noceat ecclesiæ: dicendū est
est, vt plenē dixi in. c. j. de dolo & cōtū. & in. d.
c. dilectus. de simo. Abbas.

De peculio clerico. Rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Peculium quid sit: & quibus modis sumatur.
- 2 Clericus non eximitur a patria potestate, nisi in spiri
tualibus: vel nisi sit episcopus.
- 3 Clericus non facit fructus beneficij suos.

¶ Suprà visum est de donationibus: sed quia dubitari
poterat, nūquid clerici possint donationes facere de
eorum peculio: merito supposuit hanc Rubricam.

- 1 ¶ Et scias, quod peculium capitur multis modis: &
quo ad propositum dicitur patrimoniū ipsorum cle
ricorum. vnde sape capitur peculium pro patrimo
nio alicuius: & dicitur peculū à pecunia. & est nomē
diminutiuum, quasi parua pecunia. & pecunia dicitur
à pecudibus, vel pecoribus. & idē quicquid antiqui
habebant, cōsistebat in pecudibus. j. q. ij. in. c. totū. Et
credo, q. istud vocabulum diminutiuum fuit attribū
tum clericis: quia vt plurimū non habent ampla patri
monia. Quādoq; peculū sumitur strictius: & propriē
dicitur pecunia, quam habet existens in potestate al
terius: vt filiusf. vel seruus. ¶ Et scias, q. reperitur in
quaduplici specie. Nā est peculū castrense, quasi ca
strense, profectitiū, & aduentitiū. Castrense est, quod
filiusf. acquirit in castris. j. in bello. & de illo potest di
sponere tanquam paterfamiliās. Quasi castrense est,
quod acquirit filius in aduocatione. Nā aduocati quasi
militant. j. aduocati. C. de aduo. di. iudic. & idē est & in
officio publico & istud iudicatur vt castrense peculū.
profectitiū est, quod filio obuenit ex bonis patris,
sic dictū: quia proficiscitur ex bonis paternis: & istud
non acquiritur filio. Aduentitiū est, quod aduenit
filio aliunde: puta ex donatione, vel ex successione,
vel ex industria sua: vel ex prospera fortuna. & pro
prietatibus peculij, acquiritur filio: vñ si uetus acqui
ritur patri in vita. & de his vide in Spe. in tit. de dona.
§. j. quid si de peculio. & seq. Et ibi habes, vt in du
bio filius præsumat acquirisse ex bonis paternis,
an ex industria: vide not. gl. in. l. cū oporteat. C. de bo.
qua lib. ¶ In clerico verò aduertendū. nā videtur so
lū differre à laicis in peculio aduentitio: & intellige
de clericis filijsf. Nā per clericatū non eximitur à po
testate paterna in tēporalibus: licet gl. aliud senserit &
mirus bene, in. c. in decorū. de ata. & qua. sed Inno. te
net ibi primū & docet cōmuniter. & probatur in. c. per
venerabilē. qui si. sint leg. vbi est speciale in Episcopo.
Et probatur in aut. consli. quē de dignitatibus liberat
à paterna potestate, vbi solū fit de mentio de Episcopo.
patu. facit in aug. c. si annū. de iud. lib. vj. vbi dicitur, q.

b ¶ Eadem ratio.
hinc est, q. cessan
te ista psumptio
ne, q. mulier tur
piter quæsiuerit:
præsuntur q. mu
lier acquisiuerit
ex industria: vt
per Alex. in cōsi.
xxiij. col. j. ver. &
actio. nu. j. vol. &
in cōsi. xlij. in. v.
volu. & in cōsil.
cxxxij. inci. circa
primū. in. iij. vol.
vbi dicit, q. quan
do mulier exer
cet aliquam artē:
puta, quia sit ob
stetrix: præsumi
tur q. ex illa arte
acquiuerit. Quod
etiam tenet Bald.
in cōsi. lxxvj. in. v.
parte. Abb. in cō
sil. xxxvj. incip.
circa primum. in
ij. volumi.

in spiritualibus filius non est subpotestate patris. secus ergo in tēporalibus.
vnde dicendum est idē de speciebus istius peculij in clerico: sicut in laico. sed
in aduentitijs secus est. Nā illud quod est castrense, vel quasi castrense in lai
co, est aduentitiū in clerico: quia acquiritur sibi peculium aduentitiū, etiam
quo ad vsum fructum: vt est tex. not. in aut. presbyteros. C. de epi. & cle. no.
Hostien. & communiter doc. in. c. quia. j. tit. prox. quod bene not. ¶ Itē in
peculium castrense, vel quasi, potest dici in clericis, quod prouenit ex bene
ficio spirituali. & hoc esset verum tenendo opi. quod clericus faciat fructus
suos: iuxta not. in. c. præsenti. de offi. ordi. lib. vj. sed tenendo cōtrariam opi.
quæ mihi plus placet, potest appellari peculium profectitiū, & iudicari
debet, vt profectitiū. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Praelatus, si tempore promotionis erat pauper: quicquid habet, præsuntur
de bonis ecclesiæ acquisiuisse. 3. admittitur tamen probatio in contra
rium. §. 6. vide in. c. pe. in. ij. no. j. eo.
- 2 Paupertas non impedit, quominus clericus possit promoueri ad beneficia.
- 3 Vxor præsuntur acquisiuisse ex bonis mariti: nisi extra dotem habeat
multa bona. 7.
- 4 Res emptæ ex pecunia ecclesiæ, efficitur ipsius: licet clericus emat nomine
proprio.
Res emptæ ex pecunia alicuius: non efficitur illius, sed ementis nomine,
proprio.
- 5 Clericus, si quid acquirit ex industria sua: non acquirit ecclesiæ.
- 6 Tutor vel curator, si quid post tutelam & curam reperiatur acquisiuis
se: non præsuntur acquisiuisse ex bonis pupilli, vel adulti, sed ex eo
rum industria.
- 8 Relictum factum clerico, vel Episcopo, an præsuntur factum inuitu ec
clesiæ, vel personæ.
Clericus, an faciat fructus beneficij suos, & in vita, & post mortem?

C A P. I.

Inuestigandum. ¶ Quæsitū à re ctore ecclesiæ, tē

- 1 pore promotionis nihil habēte, præsuntur de
bonis ecclesiæ quæsitū. ¶ Casus literalis. Quare
batur in cōcilio Arelatē. quid si presbyter nihil
patrimonij habēs promotus fuit ad regimē ali
cuius ecclesiæ: & postea emerit prædia, cuius iuris illa debent esse?
respōdetur, q. debēt esse illius ecclesiæ, ad quā nihil habēs promo
tus est. Ber. ¶ No. j. q. paupertas non impedit, nec excusat quomi
nus clericus possit promoueri ad beneficiū: licet aliud sit in tuto
re: vt in fi. de excu. tu. in fi. vide gl. xij. q. iij. c. j. ¶ Itē not. q. quic
quid acquirit clericus beneficiatus, nil patrimonij habens, præsū
mitur acquisiuisse ex beneficio. Simile in vxore, quæ præsuntur
acquiuisse aliquid ex bonis mariti. l. etiam. C. de dona. inter vi. &
vx. ¶ Not. ibi: esse debet. tex. quasi expressum, q. res acquisita
ex pecunia ecclesiæ per talē administrationē, efficitur ecclesiæ: li
cet clericus emerit nomine proprio. Nā si emisset hoc nomine ec
clesiæ, non oporteret inuestigare, vtrū habuit propriū, vel ne. lo
quit ergo, q. fraudulenter emerit nomine proprio: & sic tex. iste
ponit casum specialem in ecclesia. Nā regulariter cōtra: quia res em
pta ex pecunia mea nō est mea: vt videbis latius. j. in. c. inquirēdū. li
cet Host. dicat ibi, q. in ecclesia nō est tex. expressus: sed vt dixi hic
vide tex. Ad idē. c. j. j. tit. prox. ¶ In gl. fi. in fi. no. gl. in eo, q. vult
q. iste tex. nō inducat presumptionē iuris & de iure: vt nō admittat
probationē in contrariū. vñ poterit probari per hæredē clericij: q.
licet nō habuerit patrimoniū lucratus fuit ex artificio: puta, quia
erat doctor, vel bonus scriptor: vel quid simile. Nā ista acquisita
ex industria personæ nō acquirunt ecclesiæ: vt in. c. q. nos. de testa.
& vide de hoc, quod latius dicef in. c. iij. j. eo. ¶ Sed cōtra hoc &
tex. op. de l. si defunctus. C. arbit. tut. vbi habet, q. curator seu tu
tor præsuntur acquisiuisse, nō ex bonis pupilli, seu minoris: sed ex
propria industria, seu prosperitate fortunæ: ergo idē dicendum in
clerico. Sol. tutor, vel curaror est tēporalis, & tenet redderatio
nē administrationis: nec habet ita liberā administrationē, sicut cle
ricus. Itē tutor, vel curator licet negotiaf. quæ omnia cessant in
clerico. Nā clericus nō debet negotiari. ne cleri. vel mona. per to
tū. vnde si præsumeremus negotiationē, præsumeremus delictū.
quod nō est sciendum. Eadem ratio est in vxore. nam si nō præsū
meremus,

meremus, q̄ ex bonis mariti acquisuerit, præsumeretur q̄ turpiter aliunde quæsiuerit. vnde quemadmodum omnia bona sunt mariti carnalis. l. doce ancillam. C. de rei vñdi. bona ecclesiæ sunt ecclesiæ ipsius. Ideo semper præsumimus pro domino. Tamē vt dixi istæ præsumptiões admittunt probationes in contrariū. ¶ **¶** Quid enim, si vxor habeat multa bona extra dotem, & maritus erat in ops: certē potuit querere ex fructibus bonorū suorum, sicut dicimus de clerico habente patrimonium, vel artificio. ¶ **¶** Secundō opp. cōtra tex. in eo, q̄ loquitur de promotō ad ordinē. Nam cōstitutus in ordine nō habet administrationem ecclesiæ: ergo non debet præsumi, q̄ acquisuerit ex bonis ecclesiæ. Sol. doct. exponunt tex. & bene ibi: ordinem. id est beneficiū, vel titulum, vel administrationē: vt colligitur ex sequentibus. Nam occasiōe ordinis habet beneficiū: secus dicunt si beneficiū est simplex: quia tunc non esset præsumptio pro ecclesia. alleg. c. requisisti. in fi. de testa. Sed aduerte: quia hoc dictū non videtur fundatū ratiōe. Nā quēadmodum ratiōe administrationis ecclesiæ præsumit, q̄ rector ecclesiæ acquisuerit ex bonis ecclesiæ: ita ratiōe administratiōis bonorū beneficij præsumi debet quod acquisuerit ex bonis beneficij. Nā eadē ratio ibi est in vtriusq̄. & c. requisisti. nihil facit. Loquitur em̄ non in emptis, seu acquisitis per clericū: sed in relicto sibi facto vtrū præsumat relictum factū intuitu ecclesiæ, an intuitu personæ: quia si habet beneficiū simplex in ecclesia, præsumitur q̄ intuitū personæ: nisi velis seruare dictū Io. and. & doc. tenendo gl. in c. præsentī. de offi. ordi. lib. vj. quæ dicit, q̄ simplex beneficiatus facit oēs fructus suos in vita, & in morte: sed illa opi. non probatur iure: vt plenē dico in repetitione. c. cū esset. de testa. Idē dic de vicario, quod in rectore: aut est perpetuus, aut temporalis: & tūc distingue per supradicta. Abbas.

S V M M A R I V M.

1. Prælatus emens aliquid de pecunia ecclesiæ: debet conficere instrumentum nomine ecclesiæ: aliās priuatur administratione. nume. 5.
2. Episcopus an veniat appellatione presbyteri.
3. Emptio præsumitur facta ex pecunia illius, cuius nomine cātat instrumentum.
4. Prælatus & clericus & similes nō dicuntur domini fructuum beneficiorum suorum.
6. Testator, si volebat relinquere aliquid ecclesiæ, & persuasus à rectore dictæ ecclesiæ, relinquit sibi: an rector teneatur ad interesse ipsi ecclesiæ.

CAP.

II.

1. **R**esbyter. ¶ De emptis per prælatum de bonis ecclesiæ, debet instrumentū confici nomine ecclesiæ: aliās debet prælati ab administratione remoueri. h. d. ¶ **¶** No. j. ibi: presbyter. q̄ presbyter dicitur tēnere dicecesim. & si vis intelligere de presbytero propriē expone dicecesim. i. parochiā: quia dicecesis propriē est in gubernatione Episcopi: in c. si Episcopus. de offi. ordi. lib. vj. Sed pōt exponi presbyter. i. Episcopus: & tūc verbū dicecesis, stat propriē: tunc colligit, q̄ Episcopus pōt vocari presbyter: nec debet ex hoc dedignari, quoniā est nomē dignitatis. Nam presbyter Græcē, Latine idē est, quod senior: nō tñ propter atate decrepitā, sic dicit: sed propter reuerentiā dignitatis. & est tex. in c. clericos. xvj. dist. vnde olim in primitiua ecclesia Episcopi & sacerdotes pariter appellabunt presbyteri. quinimo Petrus apostolus licet Papa esset, pluries scribebat se presbyterum. xcij. dist. legitimus. xcv. dist. olim. & pluries reperies in iure, q̄ presbyter appellat Episcopus. ¶ **¶** Not. q̄ ex pecunia illius præsumit res emptā, cuius nomine instrumentū emptionis confectū est. vñ vt appareat rē esse emptā pecunia ecclesiæ, mandatur vt instrumentū fiat nomine ecclesiæ. ¶ **¶** Itē no. q̄ prælati nō est dñs fructuū bene-

ficij. Nā si efficeretur dñs, posset acquirere sibi ex redbus secundū libitum. cuius contrariū hīc deciditur. & in c. inquirendū. j. e. de quo plenius dicit in c. f. j. e. ¶ **¶** Not. q̄ quēadmodū prælati alienās iam acquisita per ecclesiā, debet administratione priuari: vt in c. monemus. xij. q. ij. ita & si fraudat ecclesiā in acquirēdo: vt quā acquisita ex redbus ecclesiæ appropriat sibi, vel alteri. ¶ **¶** Et hīc cadit quæstio, quā formāt doct. in l. quicquid. C. arbi. tu. Quidā volebat relinquere ecclesiæ certū quid: prælati induxit testatorē, vt relinqueret sibi potius, quā ecclesiæ: nūquid prælati teneatur ecclesiæ ad interesse? & quidā dixerūt, q̄ sic: per illā. l. quicquid. Cy. ibi formādo quæstionē in tutore distinguit, q̄ aut blando sermone induxit testatorē ad relinquendū sibi: & nō tenet. arg. in l. fi. C. si quis aliquē testari prohibuerit. & patet quod nō cōmittit delictū is, qui blandis verbis inducit testatorē ad sibi relinquendū. Aut dolo seu fraude: & tūc tenetur ecclesiæ ad interesse. ¶ **¶** No. hāc decisiōe: quia in contrariū posset induci tex. cū glos. xij. q. iij. c. quicquid. nā si prælati potuit acquirere ecclesiæ & neglexerit, seu potius voluit sibi quærere, tenet ecclesiæ ad interesse. Ita dicit ibi gl. quā no. ibi arg. d. l. quicquid. sed distinctio Cy. videt multū æqua: vt cessante dolo, nō teneat: cū personam suā quis teneat præferre cūctis. arg. c. petitio. de iureiur. & de pœ. dist. ij. * c. charitas est aq. s. * hāc quæ de charitate. Abbas.

S V M M A R I V M.

1. Prælatus bona quæ acquisiuit post suam consecrationem, debet relinquere ecclesiæ. num. 2.
3. Prælatus, vel rector ecclesiæ, si emit aliqua bona nomine suo: an post eius mortem sit iudicandum pro ecclesiā: an pro hærede ipsius prælati: simul super dictis bonis litigantibus. videt in c. j. de testa. in. iij. notabili.
4. Administratores, vel dispensatores, si aliquid quærūt, an præsumantur quærere ex administratione, an ex industria.

CAP.

III.

1. **T** vnus. ¶ Quæ sita per Episcopū post consecrationē suā sunt ecclesiæ relinquenda. h. d. Idem dic in alio prælato, post promotionē suā. Nā text. iste intelligi pōt de Episcopo: & tūc verbū cōsecrationis, stat propriē: & verbū presbyter, debet exponi. i. Episcopus. per ea, quæ dixit in c. præce. Secūdo pōt intelligi in quolibet rectore ecclesiæ: & tūc verbū presbyter, stat propriē. verbū cōsecrationis debet exponi. i. ordinatiōis, seu promotionis: quia propriē Episcopus consecrat, & presbyter ordinat: vt in c. j. de sacra vñctio. & quod ibi not.
2. ¶ **¶** No. ibi: relinquit. q̄ prælati non pōt in vltima voluntate relinquere bona acquisita intuitu ecclesiæ. ad hoc c. quia. & c. relatū. j. de testa. ¶ **¶** Sed hīc quærīt de notabili qōne, & quotidiana: mortuo prælato sæpe orit quæstio inter successorē beneficij & hæredē prælati defuncti, super bonis acquisitis per prælatū: vt procedat quæstio, debet intelligi, qñ nō apparet nomine ecclesiæ bona fuisse acquisita: sed simpliciter prælati emit nomine proprio: vtrū sit in dubio iudicandū pro hærede, an pro ecclesia. In hac quæstione multæ fuerūt opi. nam Goff. tenuit, q̄ possessor defendendus est in possessione: & sic agēti incuberet onus probandi, per textū. xij. qō. v. c. j. ¶ Alij distinxerunt, an prælati fecit inuentariū, vel ne. In primo casu vltra cōprehensā in inuentario præsumitur pro hærede. arg. l. fi. C. de iure delib. ¶ Secūdo casu præsumitur pro ecclesia: quia prælati fuit in culpa, in nō cōficiēdo inuentarium: & vtendo p̄somiscuē rebus proprijs & ecclesiæ. arg. xij. q. j. c. sint manifestæ. alij aliter. Ioan. and. facit hīc tria membra. Aut constat prælatum aliquid habuisse tempore suæ promotiōis: aut cōstat, q̄ nihil habebat: aut dubitat. Primo casu dicit præsumendū pro pos-

S ij

¶ Vide tu oīno Bart. in l. ij. C. pro soc. multū not. dicit, p̄ illū tex. q̄ licet vnus ex fratribus emat fundū pro se & pro fratre suo: tñ si in in. sūto cōtinetur: q̄ precii dictus venditor fuit confusus habuisse & recepsisse à dicto tali emēte noīe suo, & fratris sui: nec aliter dicit de eius ppria, vel cōi pecunia: q̄ ēt isto casu in dubio intelligitur de pecunia ppria ipsi. solutis ita, q̄ ab alio fratre poterit repetere partē pecuniæ si vult partē fundi. qui postea subiūgit, q̄ debemus esse cauti: vt ponat in in. sūto, q̄ precium soluit de cōi pecunia. & hoc est perpetuū menti tenendum: quia valebit tibi ad mille aureos. Quod no. ad limit. huius tex. & ij. not. Et vide Bald. in l. pen. C. si qs alteri, vel sibi. & adde hīc istū in c. inquirendū. j. e. in. ij. not.

Anton. Francisc. ¶ Circa hoc de fratre emente fundū noīe fratris, solutē tēn pecunias simpliciter: an possit petere partē pecuniæ à fratre volente partē fundi empti. Dicas de materia videndū latē p Bald. vbi multas qōnes ponit circa istam materiā in l. si pecunias. C. cōia vtri. iudi. & p Bar. latē in l. Titii & Meuii. in. §. alteri. ff. de aduo. tut. quas longū esset hīc referre.

S E B. S A P I A.

¶ Blando sermone. vide Bald. in l. j. in fi. C. si quis aliquē testa. prohib. vbi dicit, q̄ si frater meus volebat instituere turpem psonā, si per suadeo sibi, q̄ illa psona est mortua & me instituat: rectē facio: quia talis dolus est bonus: secus tñ esset, si id esset in iudicium venientiū ab intestato: vt ibi p cū.

seffore: & ideo si hæres est in possessione illorū bonorū, ecclesiæ incumbit onus probandi, quod de redditibus ecclesiæ fuerat acquisita. & procedit hoc casu opi. Goffre. ¶ Secundo casu, cū nihil habuerit tempore promotionis præsumendū est pro ecclesiā: vt in. c. j. s. eo. posset tamē secundū eum hæres probare, quod ex artificio, vel aliunde intuitu personæ illa bona acquisiuerit, sibi tamen incumbit onus probandi, quasi ecclesiā habeat intentionē fundatam ex præsumptione iuris cōmunis. ¶ Tertio casu cum dubitatur, dicit idē: vt præsumat pro ecclesiā: poterit tamē probare hæres prælatum illa, vel alia bona habuisse tēpore promotionis. & cū hac distinctione transeunt cōmuniter doc. & videtur in facto consuliisse do. Card. vt refert in. c. cum in officijs. j. tit. j. vbi vide de hac materia per Inn. Ego latius hunc articulū examino in repeti. c. cum esset. j. tit. proxi. & in dubio credo, qd hæc distinctio Io. And. nō sit vsq̄quaq̄ vera. Nā contra primū membrum videtur tex. not. cū glo. expressa. xij. q. iij. c. j. vbi dicit, qd si prælatus aliqua acquisiuit præsumitur pariter acquisiuisse ex bonis patrimonialibus & ecclesiā: vnde debet fieri diuisio inter ecclesiā & hæredem secundū quantitātē patrimonij, & taxationem beneficij. Nā sola possessio hæredis, vel ecclesiæ non habet inficere hanc præsumptionē iuris. & idē sentit Inno. in. d. c. cū in officijs. ¶ Item cōsidera, qd illud primum membrum non potest alia ratione procedere. quid enim si patrimoniu erat ita tenue, vt nullo modo ex fructibus illa bona potuissent acquiri. Idē dic in ecclesiā. quid enim si beneficium fuit ita tenue, vt vix sufficeret ad alendum rectorem, & patrimoniu erat satis amplum? Sic etiam secundum membrum indistinctē non procedit. Nam pone, qd prælatus non habebat patrimonialia: erat tamen doctor excellēs: & ex doctrina multa lucrabatur. Nā quare hoc casu debeamus potius præsumere pro ecclesiā, quā quādo habebat patrimoniu? non apparet ratio: cum sæpe longē maior sit industria, quā sit facultas patrimonij: ergo non debet hæres onerari ad probandum, qd bona fuerūt acquisita industria personæ: sed sufficeret probare qd prælatus multa lucrabat ex industria personæ, & tūc idē sit præsumendum: sicut in casu, qn habebat patrimoniu. Nam similitudinem eadem debet esse ratio. in. c. cum dilecta. de confirma. vtili. vel inuti. & in. l. non possunt. ff. de legibus. ¶ Tertium membrum etiam nō procedit simpliciter: sed aliter esset subdistingendum. vnde completendo totam materiam distinguo sic: quod aut constet prælatum habuisse patrimoniu: aut non constet: aut dubitatur. Et hoc vltimo casu distinguo, quod aut dubitatur, vtrum habuit bona ex quibus potuerit acquirere illa, de quibus est contentio: aut non habuerat illa bona tempore suæ promotionis, de quibus est cōtentio. Primo mēbro principali, si cōstat ex quibus emit illa bona: tunc non est quæstio: quia illius erunt, ex quibus redditibus acquisita fuerunt. vt in. c. inquirendū. & quod ibi nota. j. eodem. Aut dubitatur: quia promiscuē utebatur patrimonio, & rebus ecclesiæ. & tunc si patrimoniu erat sufficiens ad acquisitionem illorum bonorum: ecclesiā verò nō: nec in totum, nec in partem: & tunc præsumitur pro hærede: quia cessat hoc casu præsumptio c. j. s. eod. & text. xij. q. iij. c. j. Aut econtrā: quia ecclesiā solū erat sufficiens: patrimoniu verò tenue, seu industria personæ: & tunc præsumendum pro ecclesiā: vt in. c. j. s. eo. Si verò vterq̄ erat sufficiens ad acquirendum in totum, vel in partem: tunc fiet diuisio inter ecclesiā, & hæredem secundum quātitatem patrimonij, & rerum ecclesiæ. & pone in terminis, quod si ecclesiā habebat trecenta & ex patrimonio ducēta: debet prius detrahi, quod prælatus verisimiliter expēdit in personam suam, & nomine ecclesiæ: nec debent deduci expensæ nimis delicatæ. Etingas, qd huiusmodi sumptus ascendant

ad centum aureos, præsumptio insurgit, qd tunc de bonis ecclesiæ expendit in acquisitione bonorum. c. aureos. & ex patrimonio etiam ducentos: ex quo tantū percipiebat. Fiet ergo æqualis diuisio inter ecclesiā & hæredē. & si minus percepisset de patrimonio, minorem partem percipiet ex acquisitis. Ita videtur velle text. in. d. c. j. xij. q. iij. & expressius ibi glo. & sentit Innocen. in. d. c. cum in officijs. & est satis rationabile: vt ex quo non conficiebat rationē de redditibus ecclesiæ: sed promiscuē utebatur cum patrimonio: vt fiat præsumptio non captiosa alicui: & hoc intelligo etiam si prælatus emerit nomine proprio: quia non est sibi credendum, ex quo facultates ecclesiæ exuberant: & nō apparet in quem vsum fuerint conuersę. Et idem per omnia dicendū, quando non habet patrimoniu, sed habet industriam equiualentē, eadem ratione. Sed si non habet patrimoniu, nec industriam, præsumitur pro ecclesiā, & vide Cy. in aut. licentiam. C. de epis. & cleri. j. vbi idem sentit in administratoribus secularium rerū. Nam dicit, qd si administrator erat perpetuus, & nihil habebat: præsumitur acquisiuisse ex administratione. Si verò temporalis, & reddebat rationem: tunc præsumitur acquisiuisse ex industria. arg. l. si defunctus. C. arbi. tute. Quod nota pro istis dispensatoribus bonorū. Vltimo membro, si dubitatur vtrū bona fuerint acquisita: vel an habuerit tēpore promotionis. Dico sic: si dubitatur an aliquid habuerit, procedit opi. Ioan. And. Sed si dubitatur vtrum illa bona, de quibus est quæstio: acquisiuerit ante promotionē, aut post: tunc defendam possessorem in possessione sua, siue heres, vel ecclesiā: & sic singulariter loquitur tex. cum gl. si bene intelligatur in. d. c. j. xij. q. iij. & hoc not.

¶ SER. SAPIA.

a ¶ Perpetuus. Vi de Deci. in consil. vj. vers. sed in prædictis. & Ioan. de Ana. in cōfil. lxxv. in fine. Ang. Arc. & dom. Iaso. in. g. itē si quis in fraudē. insti. de actionibus.

SYMMARIUM.

- 1 Empta per prælatum ex emolumentis ecclesiæ efficiuntur ecclesiæ: licet prælatus emerit nomine suo.
- 2 Clericus, vel alius administrator alicuius ecclesiæ non facit suam neque redditus, neque oblationes, neque data prætextu voti.
- 3 Sacrilegium & furtum simul committitur in furando res ecclesiæ.
- 4 Prælatus licet debeat subuenire potius suis indigentibus, quā alijs: tamen grauissimē peccat, si facit eos diuites, non subueniendo alijs indigentibus.
- 5 Res empta ex pecunia militis maioris ecclesiæ & clerici: efficitur ipsorum: etiam quod instrumentum cantet in persona alterius.

CAP. II III.

- 1 **I**nquirendum. ¶ Empta per prælatū ex emolumentis ecclesiæ, efficiuntur ecclesiæ: licet prælatus emerit nomine alieno. h. d. ¶ Casus literalis. Statuit concilium Rhemense, quod si aliqui presbyterorum de redditibus ecclesiæ, vel oblationibus ecclesiæ: vel votis fidelium, res aliquas comparauerit, nō nomine ecclesiæ: sed alieno: ecclesiā poterit res illas petere, si constiterit quod de bonis ecclesiæ fuerint comparatæ: & ipse, qui hoc fecit, debet puniri: quia sicut nō suo nomine: ita nec alio de facultatibus ecclesiæ fraudem ecclesiæ facere debet. Hoc enim sacrilegium est, & par crimini Iudæ furis, qui sacras oblationes furabatur. Bernard. ¶ Nota. j. quod rector ecclesiæ, nec redditus, nec oblationes, nec data prætextu voti, facit sua: sed cedunt vtilitatibus ecclesiæ. Not. quod licet sit præsumptio prima fronte, quod res sit empta ex pecunia illius, cuius nomine instrumentum est factum: tamen hæc præsumptio admittit probationem in contrarium. ad idem. C. si quis alteri, vel sibi. quasi per totum. ¶ No. qd in subtractione redi-

ne reddituum ecclesie non committitur simplex furtum, sed etiam
4 sacrilegium. ad hoc. c. qui oblationes. xij. q. ij. ¶ No. q. praelatus
committit sacrilegium, & grauissimum crimen, acquirendo confan
guineis, vel sibi de redditibus ecclesie: non tamen per hoc intelli
gas praelatum non posse competens subsidium de rebus ecclesie co
ferre suis: imò potius tenetur suis & amicis, quā alienis: vt in. c. no
fatis. lxxvj. distinc. & c. j. de cohabi. cle. & mulie. sed non debet eis
a tantū tradere: vt faciat eos diuites, sed vt subueniatur alijs indi
5 gentibus. xij. q. si monemus. ¶ In glo. ij. in fi. not. tres casus, qui
bus res empta ex pecunia alterius, efficitur illius, cuius erat pecu
nia: vt in milite, minore, & ecclesia: licet Hosti. dicat, q. in ecclesia
iura non probant: sed antiqua interpretatio magistrorum hoc ha
bet, quæ minimè est mutanda. l. minimè. ff. de leg. tamen hoc satis
probari potest, in. c. j. s. & in. c. j. s. titu. proximi. Et communiter hoc
tenetur etiam per glo. iuris ciuiliis, vt in iuribus alleg. in glo. quini
mo crederem hoc procedere in quolibet clerico: quia priuilegiū
tributum militi seculari extenditur ad militem Dei: vt no. glo. &
Bald. in. l. miles. ff. de re iudica. dixi. c. j. de cleric. ægotan. & vide
ad materiam quod not. Cyn. in. l. si vt proponis. & l. mater. C. de
rei vendicatione. Abbas.

SVMMARIVM.

- 1 Meliorationes factæ per beneficiatum in beneficio, sunt suæ.
Etiam si dimittat beneficium: vel eo priuetur propter delictum. nu. 4. de il
lis tamen testari non potest.
- 2 Meliorationes factæ per praelatum in ecclesia de patrimonio ipsius praelati
potest ipse, vel eius hæres repetere.
- 3 Episcopus potest pro seruitijs ecclesie impensis alicui concedere ad vitam
possessionem ecclesie.
- 5 Clericus, siue habens administrationem, siue non: siue sit simpliciter bene
ficiatus, vt canonicus: an faciat fructus suos, adeo, vt possit de illis te
stari, siue donare?
Clericus si emit equum de redditibus ecclesie, non facit suum: sed est ipsius
ecclesie.
Clericus, si expendit de redditibus ecclesie voluptuose: tenetur de suo sa
tisfacere?
Clericus, an æquiparetur usufructuario, vel vsuario.

CAP.

V.

Si quis ¶ Meliorationes factæ per praelatum in
rebus ecclesie sunt suæ in vita, etiam si di
mittat beneficium: sed de his testari non potest. h. d.
secundum vnum intellectum satis notabilem: licet va
rij intellectus possint colligi: vt patet ex j. dicendis. ¶ Casus litera
lis. Statuit concilium Toletanum, quod si quis clericus pro sua su
stentatione in terra ecclesie vineolas, aut agellos fecit, melioran
do terram ecclesie, possideat ea vsq. ad mortem: & tunc ecclesie
restituatur: nec iure testamenti, aut iure successiōis alicui relinquat:
nisi forsan Episcopus velit ea assignare alicui ad tempus pro serui
tiji ecclesie præstitis. Ber. ¶ Not. j. q. clericus, seu rector ecclesie
potest vinea plantare in terris ecclesie: non tenetur ergo precisè
vti rebus ecclesie in statu suo: sed potest meliorando mutare for
mam, & qualitatem rei. ¶ Not. ij. q. si praelatus ex industria perso
næ suæ facit rem ecclesie meliorem, non potest repetere, quod im
pendit ex industria sua: sed cedit ecclesie. Credo tamē, q. si praela
tus ex suis patrimonialibus impendit ecclesie aliquid, non sua co
b templatione, sed ecclesie: poterit ipse, aut suus hæres repetere^b id,
quod impedit de suo. ad hoc vide tex. not. cum gl. xij. q. iij. in. c. ij.
3 ¶ Not. vltimò, q. pro seruitijs impensis ecclesie potest Episco
pus alicui concedere in vitam possessionem ipsius ecclesie. facit ad
4 id quod dixi in. c. per tuas. de don. ¶ In gl. j. in fi. ex hac glo. colli
guntur duo intellectus ad text. & est tertius intellectus notabilior,
quē ponit hic Inn. vt intelligatur, quando rector ecclesie in terra
inculta sua industria & laboribus sine expensis plantauit vineam,
seu reduxit ad culturam causa sustentationis suæ: vt licet priuetur
postmodū beneficio suo, etiā ratione delicti: hæc tamē terra sibi
relinquitur vsq. ad vitam suam. Quidā tamen contra, vt refert ipse

a ¶ S R B. S A P I A. ¶ Diuites. vide Fel. in. c. postulaſti. col. viij. versi. quo
modo clericus. s. de rescri. vbi ponit quomodo liceat de redditibus ecclesie iu
uare propinquos. Et q. non liceat dare propinquis, vt eos diuites faciat, etiā
Papa: tradit Fel. in. c. quæ in ecclesiarum. col. xvj. versicu. & quouis respe
ctu. s. de constitu.

Inn. sed tene primum: quia satis est humanum
& rationi consonum. argu. in. c. ad aures. de reb.
5 eccle. non ali. ¶ In gl. ij. ibi: non potest clericus.
no. gl. sing. maximè iuncto prin. q. quilibet cle
ricus qualitercunq. vt beneficiatus, non potest
c facere fructus suos: vt de ipsis possit testari: sed
sibi vti licet eis ad vsum quotidianū. Sed aduer
te, quia glos. multū inualuit apud omnes, quæ
est in. c. præſenti. de offi. ordi. lib. vj. distinguēs
inter clericum habentem administrationem, &
non habentem: & inter clericum simpliciter
beneficiatum, vt est canonicus: qui non dicitur
habere administrationem ecclesie. Primo casu
d voluit, q. clericus comparetur usufructuario
in vita: & sic possit donare de rebus ecclesie,
moderatè tamē. tex. est in. c. cæterum. de dona.
In infirmitate verò comparatur vsuario: quia
non pōt aliquid donare, nisi intuitu elemosy
næ: vt in. c. quia. & c. relatum. el. ij. titu. proximi.
Non habens verò administrationē compara
tur usufructuario in vita & in morte: etiā ita,
vt de istis redditibus testari possit. & dicit q. hæc
opi. fuit Hosti. & Goff. & sic transit ibi Io. an.
in glo. sua. sed illa glo. nunquā mihi placuit: nec
probatur aliquo iure. Nā solū fundatur per
c. requisisti. in fi. tit. j. quod. c. si bene pondera
tur, potius facit cōtra. Nam ibi solū dicitur, q.
si aliquid relinquitur non habenti administra
tionem, sed simpliciter beneficio: præsumitur
relictum intuitu personæ & non ecclesie: & sic
acquiratur personæ, non ecclesie. & nihil dicit
de verè acquisitis intuitu ecclesie: sed potius
probat contrariū. Nam cū fundet se super præ
sumptione: ergo si cōstaret, q. intuitu benefici
sui fuisset sibi relictum, cederet beneficio, &
non personæ: & sic non posset disponere ad li
bitum. Idem ergo dicendū in redditibus proue
nientibus ex beneficio. & pro hoc alleg. tex. ex
pressum in. c. nulli Episcopo. cū. c. se. xij. q. j. vbi
text. loquitur in canonicis. & sic non habenti
bus administrationem. & dicūt, q. præbendæ
cum procedant ex rebus ecclesie, non dantur
canonicis simpliciter, vt faciant quicquid ve
lint ex redditibus: sed vt primò necessaria per
cipiant pro se. & si quid superest, debent expen
dere in vtilitates ecclesie. Nam quemadmodū
in alijs bonis ecclesie disponitur per habentem
administrationem: ita & in istis cum sint res ec
clesie: sed sunt distincte per præbendas: vt com
modius perciperent necessaria. ad idem vide
gl. xij. q. j. c. res. quæ dicit quod si clericus emit
etiam equum de redditibus ecclesie, est eccle
sie, & non proprius: vide etiam textum Hiero
ni. xliij. dist. in princ. vbi dicitur: Tibi o sacer
dos de altari viuere permissum, non luxuriari.
Et ponit Archid. vbi vnam opi. satis periculo

tempore infirmitatis: vt per Archid. in. c. consuetudinem. de cleric. non re
fiden. libro sexto.

d ¶ Adde gloss. quæ æquiparat clericum vsuario. in. c. cum olim. de rer. per
mut. & gloss. in. d. c. fin. de pig. & in. c. quia nos. de testa. & idem feniit Inno
cen. in. c. indecorum. circa fi. de ata. & quali. Idem tenet Imo. in cle. gratiar. de
rescrip. in. iij. col. in fi. de quo vide per Abb. in repet. c. cum omnes. de testa.
Bald. in authentica. licentia. C. de episcopis, & clericis. & text. in. c. cum M.
ferrariensis. de constitu.

SEB. SAPIA.

b ¶ Repetere. Vnde de Abbate post
alios in. c. de mul
ta. supra de præ
bend.
c ¶ An aut clericus
faciat suas distri
butionesquotidia
nas, adeo q. de his
possit testari sicut
de bonis proprijs
vide p. doct. in. c. q.
verò. circa prin. de
cle. no. refi. lib. vj.
Itē de hac materia
vide do. de Ro. in
nouis. dec. cclij. &
deci. lxxxvij. Itē
dato. q. clericus fa
ciat fructus bene
ficioꝝ suos: an si
decedat in medio
anni, pcipere de
beant hæreses sui
pro rata anni pen
sionē, quæ solue
batur singulis an
nis pro possessio
nibus locatis. Dic
q. sic. p. text. sing.
l. defuncta. ff. de
vsufu. & per not.
in. l. diuortio. ff. so
lu. mat. in prin.
Antoni. Francis.
¶ De distributio
nibus quotidianis
dicat, q. dantur in
teressentibus diu
nis certis locis: vt
per Card. in cle. ij.
s. j. de ata. & qua
lit. vbi etiam dicit
q. dantur clerico
absenti pro causa
ecclesie: vt ibi per
eū. Et adde, q. ta
les distributiones
non cōputantur in
summa fructuum
beneficij impetra
ti: vt per Oldra. in
consil. cxvij. & ha
betur per do. de
Ro. in deci. cxxx.
vij. quæ incipit,
q. impetratur. in
no. Vtrum autem
de eis possit testa
ri: potest dici, q.
sic: quia illa non
dantur ratione be
neficij sed ratione
interessentij in di
uinis, & datur cle
rico iurissimo pro

De testa. & ult. uol. Panor. super Tertio Decre.

ferra. de consti.
SEB. SAPIA.
¶ Voluptuosè. Vi
de Archid. & late
Gemini. in. c. j. in
verbo permittit.
xliij. dist. què cor
ruptè ad hoc alle.
Feli. in. c. postula
sti. col. ix. versi. &
scias. j. de rescrip.
b ¶ Testator. conse
rèdo eius disposi
tionè post mortè
illà cōfert in tem
pus, quo nō est fu
turus dñs. idèd vi
dēt dispositio tal
is non valere: &
sic nemini permis
sum esse posse te
stari. Solue vltra
istū hīc, & per gl.
Bal. & Imo. in. l. il
la institutio. ff. de
hære. insti. & per
Pau. de ca. funda
mētaliter loquen
tē in. l. j. in prin. ff.
ad leg. fal. & p. do.
Ias. de May. insti.
eo. in prin. in. vij.
col. in fin. in addi.
ad dom. Christo.
por. & ibi etiā po
nit idem. d. Chri
stof. quando fuit
permisum alicui
testari.
c ¶ Adde gl. vlti. in
quibus nō est per
mis. face. testa. &
multas alias per
sonas, quæ testari
non possunt, enu
merat etiam latè
Imol. in. c. ij. j. eo.
d ¶ Adde q. in ca
sibus, in qbus ex
communicatus te
stari non potest il
lud pcedit in no
torie excoicatio:
secus in excoīu
nicato occulto: vt
declarat pul. Bal.
in. l. j. C. de secun.
nup. & in. l. j. in an
tepe. col. C. de iu
ris, & facti igno
ran.

sam, quā sequitur Ioā. de lig. in cle. gratiæ. de re
scrip. dicens: q. si beneficiarius expendit de redi
tibus ecclesiæ voluptuosè, tenetur ad restitu
tionem. quod no. Habent ergo clerici liberam
administrationem & dispensationem fructuū
beneficij in bene dispēfando. Vide latius, quod
dico in repetitione dicti. c. cum esses. vbi etiam
vltra alios prosequor quæstionē quotidianam
nunquid Papa possit dare clerico potestatē te
standi de rebus acquisitis intuitu beneficij. &
tango tibi plenissimè multa alia allegando: nec
vnquā vidi doct. qui bene fundarent materiā
glo. c. præfenti. de of. ordi. licet cōuersatus fue
rim cum pluribus de materia.

De testa. & ultimis uolun. Rubric.

SUMMARY.

- 1 Testamentum non comprehendit in se omnem vlti
mam voluntatem: puta codicillos, nec donationem
causa mortis, quæ sapit naturam vltimæ volun
tatis.
- 2 Testamenti factio censetur gratiosè cōcessa homini
bus: quia disponunt de rebus in tempus, quo non
non erant domini. i. post mortem.
- 3 Qui prohibeantur testari?
Condemnatus ad mortem naturalem, vel civilem,
etiam si aufugerit manus iudicis: est intestabilis.
- 4 Damnatus ad perpetuum carcerem, non potest testa
ri, licet de clerico ita damnato dubitetur.
Excommunicatus potest testari, quia non equipara
tur deportato. nu. ii.
- 5 Religiosi regulares, vt monachi, vel profites tria
substantialia regula, non possunt testari.
- 6 Eremita cum possit habere proprium, potest te
stari.
- 7 Hæreticus non potest testari, cum nihil habeat: qui
nimò, si post eius mortem detegatur, quod fuit hæ
reticus in vita, possunt omnia bona apprehendi.
- 8 Insanis quo casu possit testari.
- 9 Prohibiti testari à iure, an possint disponere ad pias
causas.
Omne relictū, quod fit pro anima, dicitur ad pias cau
sas etiam si fiat consanguineo pauperi: secus si di
uiti, licet dicat pro anima sua.
In relictis ad pias causas, non attenditur solennitas
iuris.
- 10 Testamentum ad pias causas potest fieri nutu.
Filius familias nō potest testari de aduentitijs etiam,
quod ipse habeat vsumfructum ad pias causas
sine patris consensu.
- 11 Existentes in peccato mortali, an dimittatur ad elee
mosynas faciendū, & an eis prosit ad aliquid fa
cere elemosynas?

¶ Continuatur hæc Rubrica duobus modis ad præ
cedentia: & primò sic. Suprà visum est de dispositio
ne inter viuos, restabat videre de vltimis voluntati
bus. Vel secundò sic. Suprà visum est de peculio cleri
corum: sed quia dubitari potest, nunquid de omni pe
culio, valeant clerici concedere testamentum: ideo sub
iicitur hæc Rubric. ¶ Sed contrā, rubricam oppo. de
superfluitate. Nam sufficiebat dicere de testamentis:
cum testamentum comprehendat in se vltimam vo
luntatem. Est enim mentis testatio. institui. eo. in prin.
sic etiam sufficiebat dicere de vltimis voluntatibus:
quia vltima voluntas comprehendit testamentum. So
lut. Ioan. Andr. dicit quod hoc facit author ad maio
rem declarationem nostram. ¶ Sed tu dic clarius, q.
testamentum in se propriè sumptum, non compre

hendit omnem vltimam voluntatem: quia testamentum est nostræ volun
tatis iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult cum hæ
redis institutione. & habetur in. l. j. iuncta gloss. ff. eodem. vnde sine hære
dis institutione, non est testamentum: vt institu. de lega. j. §. ante hæredis. &
per consequens non comprehendit testamentum codicillum: quia in codi
cillo non potest dari hæreditas. C. de codicil. in. l. fina. Item nec comprehen
dit in se donationem causa mortis, quæ est quasi vltima voluntas. vnde cum
author esset tractaturus, non solum de testamentis, sed etiam de alijs volun
tatibus vltimis: merito subiicit secundam partem Rubricæ. & quamquam
vltima voluntas generaliter sumpta comprehendat testamentum: tamen
quia non omnis vltima voluntas, est testamentum: vt suprà dixi, merito ad
maiores declarationem posuit hic Rubricam duplicatam. ¶ Pro declara
tione huius rubricæ, & vt primæ lectioni honor adfit: quæro quis possit fa
cere testamentum. Solut. edictum de testamentis est prohibitorium. ideo
omnes possunt testari, qui non sunt specificè prohibiti: vt not. glossa, &
Bartol. in. l. si quæramus. ff. eodem. & Specul. in titu. de instrumen. edi. in. §.
compendiosè. vbi plenè inuenies de materia. Tamen puto, quod hæc facul
tas testandi, sit hominibus quasi gratiosè concessa: quia testator disponit
in id tempus, quo non est futurus dominus. Nam testamentum morte con
firmatur: vt in. c. cum Marthæ. de celebra. missa. sed post mortem quis de
finit esse dominus: vnde dispositio licet fiat tempore habili, quo est domi
nus: tamen effectus confertur in tempus inhabile: quod de mero iure non
deberet licere. l. quod sponsa. C. de donat. ante nupti. hinc dixit glossa not.
quod Papa non potest in vita sibi eligere successorem: quia effectus con
fertur in tempus, quo non est futurus Papa. octaua quæstione prima. * capi
tulo aposto. autoritate. §. his omnibus. & ad prædicta vide gloss. not. quæ
hoc sentit in. l. illa institutio. ff. de hæredibus institu. ¶ Qui autem pro
hibeantur testari: gloss. in. d. l. si quæramus. enumerat tredecim personas: sed
enumerabo plures. Dic ergo primò, quod prohibetur furiosus, seu mente
captus: vt in. c. finali. in titu. proxi. nisi habeat dilucidā interualla. l. furiosum.
C. qui testamen. face. possunt. ¶ Secundò prohibetur mutus & surdus à na
tiuitate: secus si ex accidenti, & scribere sciat. de quo dicendum: vt. l. discre
tis. C. eodem. ¶ Tertiò, si non valet articulatè loqui, ita quod nō potest ex
primere nomen hæredis, nec scribere: vt. l. iubemus. C. eodem. ¶ Quartò im
pubes: vnde. nisi masculus sit in quartodecimo, & foemina in duodecimo te
stari non potest: vt. l. qua ætate. ff. eodem. ¶ Quintò filius familias, nisi de ca
strensi, vel quasi: vt in. c. licet. de sepultu. libro. vj. & l. penultima. C. qui testa
men. face. poss. ¶ Sextò prodigus cui bona sunt interdicta à iudice. l. is cui
ff. eodem. sed testamentum prius factum, valet: vt ibi. ¶ Septimò damna
tus ad mortem naturalem, vel civilem: puta, quia deportatus. vnde commu
niter tenetur, quod tales non possunt testari, etiam si fugiant à manibus iu
dicum: vt in. l. eius. & quod ibi no. ff. eodem. in. l. qui vltimo supplicio. & ibi
per Bartolum. ff. de poenis. Si autem quia est damnatus ad poenam inferio
rem: tunc nō efficitur intestabilis: puta si fuit damnatus ad amputandas ma
nus, vel vt oculi eruantur: quia hoc non reperitur iure cautum. De quo per
Bartol. in. l. qui manus. ff. eodem. & Specu. in præallega. versic. quid de exo
culatis. ¶ Dubitatur etiam de damnato ad perpetuum carcerem, & in laico.
communis sententia est, quod est intestabilis: vt not. in. l. ij. ff. de publi. iudic.
sed in clerico audiui, variè fuisse consultum. Nam quidam consuluerunt,
quod non possit testari: quia illa poena æquiparatur poenæ mortis, seu de
portationis: vt notat Innocen. in. c. qualiter & quando. de accusa. Consulen
tes verò oppositum, moti sunt: quia ius canonicū non imponit perpetuum
carcerem in poenam: sed ad poenitentiam: vt in. c. nouimus. de verb. signifi. &
in. c. penulti. de hæreticis. & c. quamuis. de poenis. libro. vj. ergo non debet
hæc poena inhabilitatis testandi prodire ex poenitentia. Et hæc opinio mi
rior, sed alia videtur verior: quia negari non potest, quin ibi sit quasi mor
tuus. ¶ Octauò prohibetur publicus vsurarius: nisi præstet cautionem se
cundum formam c. quamquam. de vsuris. libr. vj. ¶ Nonò prohibetur ex
communicatus secundum opinio. quorundam, quam sequitur glo. in. c. de
cernimus. de senten. excoīmuni. libro. vj. Sed Ioan. Andr. in nouella al
tius reasumit materiam, & tenet contrarium. & idem Innocen. in. c. cum vo
luntate. infra de sententia excoīmunicatio. & sequitur Bart. in. d. l. si quæra
mus. & hæc est hodiè communis opinio. Nam propriè excoīmunicatus,
non æquiparatur deportato: vt dixi in. c. pastoralis. de appellatio. & hoc te
neas. ¶ Decimò prohibetur seruus. xij. quæstione secunda. capitulo illud.
l. filius. ff. de testamen. ¶ Undecimò prohibetur religiosus quilibet, qui
profiteatur tria substantialia regula. infra eodem. capitulo secundo. xij. quæ
stione prima. capitulo non dicatis. secus dic de religiosis largo modo sum
ptis: quia ista tria non profitentur. de quo vide bonum textum cum glos
sa decimasecunda. quæstione vltima, capitulo finali. in fine. Vnde etiam
Eremita testari potest: quia potest habere proprium. vide text. cum gloss.
xix. quæstione tertia. * capitulo, perlatum. §. contra. & xvj. q. one. j. c. verè.
per Innocen. in. c. cum monasterium. de elect. ¶ Duodecimò prohibetur
hæreticus. Ratio, quia hæreticus nihil habet: cum bona sua possint apprehendi.
c. cum secundum leges. de hæreti. libro. vj. vnde etiam si post mortem
potest detegi quem fuisse hæreticum in vita: tunc omnia bona possunt ap
prehendi: vt in. c. ij. de præscript. libro. vj. ¶ Tertiodecimò prohibetur du
bius de statu suo: & dicitur dubius, quando dubitat, an sit in eo status, quo
testari possit. l. de statu. ff. eodem. ¶ Quartodecimò prohibentur obides:
& intellige

Antoni. Francif. a ¶ An excōicatus testetur. Vide per glo. in. c. decernimus. & ibi p. doc. & per lo. And. de sen. excō. in. vj. & Bar. in. l. si quaramus. ff. de test. vbi tenet, q. sic & habetur in capi. voluntate. de sen. excō. mu. Adde tñ q. si esset excōicatus pro hæresi, vel in excōicatione diu permanferit, non poterit testari: vt in. c. excōmunicatus. in. §. credētes. de hæret. & habet per Bal. in. l. j. in. §. ij. de leg. iij. & per Spe. in tit. de instr. edi. in. §. xij. in ver. si. quid si excōicatus. & vide Inn. in. c. volūtate. præalleg. vbi dicit, q. poterit testari p. anima ex priuilegio iuris ciuilib. quod tñ videtur sibi esse per excōmunicatiōē sublatum: ideo cogitabis, ¶ Adde, an testamētum excōicati valeat: Federic. de sen. consil. cxxij.

a ¶ Vide Raph. cu. in. l. sed si accepto. ff. de iur. fis.

b ¶ Diuiti. Adde Anch. cōf. xxiiij.

c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Diuiti. Vide Bald. in. l. si heres. ff. de cōdi. ob cau. & in. l. illud in gl. in verbo alia causa. c. de sacrosan. eccl. & in capi. de priore. s. de app. ¶ Nutu. Adde Calde. consil. xl. hoc titu.

d ¶ In aduentitijs. Adde Paul. de ca. consil. ccij. in primo impressis. Calde. consil. x. hoc titu.

& intellige de obsidibus pro captiuis populi Romani: vel e contra: puta si apud infideles essent obsides Christiani: vel e contra: secus in his obsidibus, qui quotidie traduntur de vna ciuitate alteri iuxta ea, quæ leguntur & not. in. l. obsides. ff. eod. ¶ Quintodecimō prohibetur damnatus ob crimen famosum: qui ob iniuriam alterius confecit libellum famosum: & de eo fuit damnatus. Nam talis efficitur etiam infamis. vt in præalleg. l. is cui. in. §. qui ob crimen. vnde dubitatur an infamis ex alia causa posset condere testamentum. & communiter tenetur, quod sic: nisi reperiatur specificē prohibitus. Quod probatur in. l. j. c. de nupt. not. Bartol. in. d. §. qui ob crimen. ¶ Sextodecimō: reus criminis læsæ maiestatis. l. quisquis. c. ad legem Iuliam maiestatis. vj. q. j. in. * c. sunt plurimi. * §. verū. ver. si quis. ¶ Decimo septimō is, qui est apud hostes captus: vt d. l. eius. ¶ Decimo octauō carens vtroq. lumine, hodie tamen potest testari, dummodo seruet, quod habetur in. l. iubemus. præalleg. & in. l. hac consulti. ma. c. eodem. vt articulātē & clarē in præsentia testiū exprimat nomen hæredis. Si qui verō alij casus sunt prohibiti, sunt reducibiles ad prædictos. ¶ Sed nunc queritur de materia magis notabili: & canonistis valde necessaria: vtrum prohibiti testari à iure, possint disponere ad pias causas. Et scias primō, quod omne relictum pro anima, dicitur ad pias causas. argumen. in in. c. requisisti. j. eodem. & nota. gloss. & Bartol. in. l. si quis Titio. ff. de lega. ij. & Bald. in. l. j. c. de sacrosan. ecclesijs. Vbi concludit, quod relictum factum cōsanguineo pauperi, dicitur ad pias causas: secus si cōsanguineo diuiti: licet dicat, q. pro anima sua. facit quod not. Bald. in. d. l. j. Ex quo infertur, q. relictum factum religioso cōsanguineo, si amore Dei fit, dicitur ad pias causas: vt nota. in. c. j. j. eodem. libro. vj. & Bald. in. d. l. j. Ex quo infertur, quod non detrahatur falcidia: sicut nec de alijs legatis ad pias causas: vt not. in. c. j. j. eodem. libro. vj. & in aut. similiter. c. ad legem falcidi. Dic ergo ad principale, q. furiosus non potest disponere, etiam ad pias causas: quia non habet intellectum. probatur in. c. fin. j. titu. proxi. ¶ De surdo vel muto, seu non valente articulātē loqui: dic, q. ad pias causas possunt disponere, dūmodo saltem nutu. i. signo possint exprimere voluntatem. Nā cum tales possint cōtrahere matrimonium: vt in. c. cum apud. de sponsa. infertur, quod habent intellectum naturalem. sed in istis dispositionibus ad pias causas, sufficit sola facultas iurisdictionis, seu naturalis: nec curamus de solennitate iuris ciuilib. argumentum ca. relatum. el. j. j. eodem. vnde Bald. in. l. j. c. de sacrosan. eccle. ponendo quæstionē in aduocato, qui propter infirmitatem non poterat, nec loqui, nec scribere: sed religioso cuidam dicente, vt prouideret de anima sua: & quod si bona sua volebat dimittere pauperibus, aperiret librum: si sanus mente, aperuit librum, valuit dispositio: ponit Bal. regulam, quod ad pias causas valet testamentum nutu factum. Et pro hoc vide bon. gloss. in. c. cum tibi. j. eodem. vbi dicam latius. ¶ De impubere communiter tenetur, q. non potest disponere ad pias causas: quia non videtur ad hoc habere iudicium integrum: vnde etiam miles non potest ante pubertatem testari: vt in l. fina. c. de testamen. mili. & hoc tenent Bartol. & Bal. in. d. l. prima. ¶ In filio fami. conclude, q. in castrensi vel quasi potest testari: vt vult. sed in aduentitijs quorum habet proprietatem, est dubium. Nam si usufructus acquiritur patri, omnes tenent, quod testari ad pias causas, non potest inuito patre: vt in. d. l. penul. c. qui testa. face. pos. Sed dubium est, quando usufructus est penes filium, voluit Bartol. in. d. l. j. q. possit testari ad pias causas, etiā inuito patre: quia omnis solennitas iuris ciuilib. remittenda est in legatis ad pias causas: vt in. d. l. j. §. procurator. & probatur. j. eodem. capitulo relatum. sed Bald. tenet ibi contrarium. alleg. bon. text. in. c. licet. de sepulch. libro. vj. vbi dicitur, quod filius fami. non potest disponere inuito patre, etiam pro anima: nisi de castrensi, vel quasi. Et hæc opin. videtur verior per illum text. ne expolietur pater, cui bona filij debentur propter fauorem piæ causæ. ¶ De prodigo tenet ibi Bar. quod non potest testari, etiam ad pias causas: quia post interdictum, non habet administrationem bonorum suorum. & facit quod no. Fe-

de. in consil. suis prope si. Item, quia prodigus comparatur pupillo, seu furioso. l. is cui bonis. ff. de verborū obligatio. ¶ De usurario tenet ibi Bar. q. ex quo est publicus: & ex quo non dedit cautionem, nō potest aliquid disponere pro anima: quia nec ecclesia debet recipere oblationes talis. in. c. quia. j. de vsur. Et idem dicit in quolibet decedente in peccato mortali: quia cū sit extra vnitatem ecclesiæ, non potest dici relictū pro anima. Nam ecclesia pro talibus non orat. xxij. q. v. c. placuit. xij. q. j. c. non æstimemus. ¶ Ex quo etiam infertur, q. relictā per istos non gaudent priuilegio tributo relictō ad pias causas. Bald. in hoc ultimo tenet ibi contrarium dicens: quod priuilegiū istud non solum est tributum fauore relinquentis, sed fauore illius, cui est relictum. & ista fuit causa finalis istorum priuilegiorum. Dicerem, quod usurarius publicus nō potest aliquid relinquere: quia non valet testamentū nec codicillus: vt in. d. c. ij. Sed in alijs existentibus in peccato, vt in excommunicatis, & similibus, subdistingue: quod aut volūt facere oblationem ecclesiæ: & debent regulariter admitti: nisi specialiter prohibeantur: vt excommunicatus usurarius: & similes. vide gl. in. c. oblationes. xc. distinct. Idem dico & fortius si voluit intuitu elemosynæ aliquid dare ecclesiæ vel pauperibus: dico, quod possunt, & ecclesiæ possunt recipere, tamen non se debent obligare ad orādum pro eis. Nec valet ratio Bald. dum dicit, q. non videtur relictū pro anima, ex quo relinquens erat extra vnitatem ecclesiæ: quia quantuncunq. peccator, potest & debet, & ei cōsulendum est, vt bona opera exerceat: elemosynas faciat & similia: quia hæc bona, quæ fiunt in peccato mortali: licet non valeant ad vitam æternam consequendam: valent tamē ad multa alia, puta ad minus supplicium subeundum: & vt Deus illustret corda illorum, vt habetur de pœ. distinct. iij. in fi. vide bon. gl. in c. quod quidam. j. de pœ. & remis. & in. c. ex transmissa. de deci. & xij. q. v. c. in summa. ¶ Conclude ergo, quod talia relictā possunt dici ad pias causas, non solum ratione illius, cui relinquitur: sed etiam ratione relinquentis. Et sic infero q. talia relictā gaudent priuilegio relictorum ad pias causas: ex quo aliās de iure testari possunt. De damnato ad mortem naturalem, vel ciuilem: nunquid possit disponere ad pias causas, ex quo bona sua non sunt publicata: communiter tenetur, q. non: quia inra dant illa bona venientibus ab intestato: vt in aut. bona damnatorum. c. de bono. proscript. vnde esset disponere de alieno: quinimo testamentum prius factum rumpitur secuta donatiōe. Legitæ hoc voluit in. d. l. j. & Ioā. and. in. c. quanquā. de vsur. lib. vj. vbi latius vide. De excōmunicato dic, vt. s. dixi Nam sicut potest facere elemosynam: vt in. c. cū voluntate. de sen. ex com. ita & in testamēto relinquere potest ad pias causas: licet aliud dixerit Bar. de seruo, religioso hæretico, reo læsæ maiestatis, & similibus: dic, q. non possunt disponere etiam ad pias causas: quia non habent bona. j. q. j. c. non est putanda. De dubio de statu suo, sunt opi. inter doc. nam Bar. tenet q. possit disponere ad pias causas. Bal. contra in. d. l. j. quia nō reperitur iure concessum: sed plus placet opi. Bar. fauore piæ causæ: quia miles est in hoc priuilegiatus: vt. l. ex militari. §. si miles. ff. de testamen. mili. fortius pia causa debet esse priuilegiata. ¶ De eo, qui est apud hostes, credo q. non posset disponere: quia seruus est. Per prædicta habes hanc materiam declaratā: quā tu canonista semper no. & tene menti. Abbas.

SYMMARIUM

- 1 Episcopus potest testari de rebus patrimonialibus, sed de rebus ecclesiæ, vel intuitu ecclesiæ quasi-tis non potest.
- 2 Habens filios, an possit promoueri in Episcopum.
- 3 Hæres pro parte, in qua est institutus, tenetur approbare alienationē, quam fecit testator in vita sua de bonis ipsius hæredis. Enincere non potest ille, qui agendo potest exceptione repelli.
- 4 Ecclesiæ & fiscus non tenentur ultra vires hæreditarias, licet non conficiat inventarium.

SEB. SAPIA. ¶ Inuito patre. In hoc articulo sunt quatuor opiniones, quas refert eosios. d. lafo. in. l. sensum. col. ij. ver sic. nunc se offert ardua & disputabilis. q. c. qui test. face. possunt. ¶ De usurario. Ad de videndum Ancha. cōf. cccxxx. & ibi, an à peccatoribus sit elemosyna accipienda. Antoni. Francif. ¶ Dicas q. elemosyna facta in statu peccati mortalis, non prodest ad salutē. j. q. j. in. c. nō est. sed prodest admitigandū Deū & ad impetrandā gratiam: vt ibi per eū. & valet in redemptionem peccatorū: vt in. c. animæ defuncto. r. xij. q. ij. quæ si non posset à peccatore recipi, non posset ab eo dari ratiōe correlatiōis: vt in. l. j. c. de cupre. lib. x. Et q. possit dari, habet in. c. mendacia vestra. de pœni. dist. j. Et vide Card. in cle. j. de reli. & ven. san. Et adde, q. elemosyna nō debet fieri de malè quæsitis: vt in. c. elemosyna. ii. ij. q. v. & vide eundē Card. vbi. s. & bar. in. l. j. in. iij. q. vj. princ. c. de sacrosan. eccle.

Cap. Quorundam. Panor. super Tertio Decre.

SEB. SAPIA.

a ¶ Promouendus.

& vide latissimè per do. Andr. Si. cu. in. c. in tantū. j. de simo. & Fel. in c. postulatū. colū. viij. vers. quō clerici. s. de rescrip. i.

b ¶ Verum dicere. Adde Ro. consil. clx. vbi latè.

c ¶ De hoc an habens filios possit eligi in Ep̄m. vide tex. in. c. sint manifesti. xij. q. j. & in c. Episcopus, qui filios. & in. c. sanctorū. xij. qō. ij. & in. c. legant. & ibi doc. in. j. no. xxx. vij. dist. & text. in c. Ebron. vers. itē beatus Seue. xij. q. & videtex. in. c. Episcopus ecclesiasticarū. ibi: aut fratribus filiisque committat. & c. xij. q. j. & vide omnino Do. in. c. de Syracusanā. circa fi. xxvij. distin.

Antoni. Francif. ¶ An habens filios possit eligi in Episcopū. Dicit q̄ Episcopus pot̄ eligi p̄ inspirationē a Deo factā: vt per Spec. in tit. de elec. in. §. fi. & etiā per quasi cōspirationē: vt ibi & vide Old. in consil. ccxlv. & adde q̄ ad hoc, vt valeat electio, quinq; requirunt: videlicet causa valida: habilitas eligētis: deliberatio: habilitas electi: & actus eligēdi. de quo in. c. quia propter. de elect. & per glos. post Bar. in. l. serui electione. in princ. ff. de leg. ij.

Legatum, vel quodcūque relictum factum ecclesie cum aliquo onere: si illud onus excedat lucrum: potest etiam ex post facto tale relictum repudiari. Monachus, vel alius religiosus effectus Episcopus, quicquid acquisiuit, cedit Episcopatu.

CAP. I.

Quorundam.

¶ Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest: de rebus verò ecclesiæ, seu intuitu ecclesiæ quæstis testari nō valet. Primò ponitur factū. Secūdo decisio, ibi: *hortamur.* ¶ Casus literalis. Ioānes Atelanæ ciuitatis Episcopus, fecit testamentum: nūrū suā in octo vncijs substantiæ suæ sibi hæredem instituit: & ecclesiā suā in residuis. iij. mandat Papa Antonio subdiacono: vt hoc diligenter inquirat, & quicquid de bonis ecclesiæ ipsum cōstitit habuisse, ad res ecclesiæ à quolibet persona debeat reuocare: nisi illud solū, quod ante suam promotionē noscitur habuisse. & quicquid acquisiuit post suam cōsecrationē in dominio ecclesiæ cōseruetur. Ber. ¶ No. j. q̄ promouēdus in Episcopum potest habere propriū, & illud retinere post adeptum Episcopatum. Ex quo infertur apertissimè, q̄ clericus licet potest habere beneficium, & bona patrimonialia: licet aliud fuerit tēpore primitiæ ecclesiæ. sed ipsemet Augustinus illum statum relaxauit in secularibus clericis: quia nunquam fuit hoc præceptum ab ecclesia, licet ex feruore quodam conuersi ad fidem abijcerent omnia propria bona. & de quo vide quod habetur. xij. q. j. in summa. & in. c. certē. ¶ Not. ij. arg. q̄ habens filios potest promoueri in Episcopum. Nam iste habuit nūrū. & sic vxorem filij. & per consequens præsumitur habuisse filium: quia non cōstat quod esset mortuus. sed hoc clarius probatur. xij. qō. ij. Episcopus, qui filios. & eadem causa. q. j. c. sint manifesti. Sed nunquid hoc liceat de iure cōmuni, latius dicam. ¶ Not. iij. q̄ clericus etiam prælatus non tenetur instituere ecclesiā suā etiam in testamento: sed post, cui vult bonadimittere. cōcordant. d. c. Episcopus, qui filios. Quid autē si morit sine testamēto: dicā in. c. j. tit. proximi. ¶ No. iij. q̄ acquisita per prælatū de facultatibus ecclesiæ sunt ipsius ecclesiæ. quod dic procedere, siue emerit noīe proprio, siue fraudulenter nomine alieno. xv. q. v. in. c. fixū. & in. c. inquirendum. s. tit. proximi. ¶ Et no. hīc arg. q̄ ecclesia habet fundatā intentionē de iure cōi super omnibus bonis possessis à prælato defuncto: vnde oīa præsumunt esse ecclesiæ: nisi probent ex aduerso illa esse patrimonialia. Et vide iste text. probare, q̄ etiā cōtra hæredē possessore ecclesiæ habeat intentionē fundatā: vt colligitur ibi quicqd̄ ipsum habuisse patuerit. Sed vide tex. cū gl. no. quē vide probare cōtrariū. xij. q. v. c. j. vbi innuit, q̄ si hæres clerici est in possessione: & si dubitat vtrū illa bona habuerit ante prælaturam: onus probandi incūbit ecclesiæ. Et illā glo. puto verū dicere. & satis tex. ille vide probare. pro hoc facit. c. j. s. titu. proximi. vbi dicit, esse inuestigādū. & c. Et p̄ hoc facit tex. iste in verbo, quicqd̄. secundū quē puto intelligēda verba præcedētia. Et de materia vide qd̄ latius dixi

in. c. inquirendū. s. ti. proximi. & in repe. c. cū effes. j. & sentit no. Goff. hīc intelligēdo de bonis, de quibus dubitat: an prælatus habuerit ante prælaturā: de acquisitis verò in prælatura dixi in. c. inquirendū. palleg. no. per Inn. in. c. cū in officiis.

2 j. eo. ¶ Sed opp. cōtra prædicta. & videtur q̄ habēs filios nō possit promoueri in Episcopū. nec ad aliā prælaturā: vt in. c. Catinēsis. lxj. dist. & in. c. de Syracusanā. xxvij. di. Sol. dicit Inn. q̄ de iure cōmuni nō pot̄ promoueri: vt in cōtrariis: sed ex dispensatiōe. vbi probat longā cōtinentiā præcessisse poterit promoueri. arg. in c. priusquā. xxvij. di. fatetur tñ, q̄ antiquitus, qn ecclesiæ nō erant ita opulente, promouebantur habentes filios: sic intelligit. c. necesse. xxix. di. Host. tenet quod de iure cōi sine dispensatiōe pot̄ promoueri. allegat apostolū. oportet Episcopū esse vnus vxoris virū. vt habet. xxvj. dist. in prin. si ergo habuit vxorē præsumit habuisse filios. Itē beatus Petrus habuit filiā, scilicet Petronillā. & fert q̄ Clemēs Papa quartus etiā habuit duas filias tpe promotionis: & sic transeunt cōiter doc. nostri. Sed tu vide gl. in. d. c. de Syracusanā. quæ ponit tertiā opinionē distinguente inter filios suspectos: & bonæ cōditionis: vt primo casu nō possit promoueri. & idē in nepotibus: secūdo casu sic. Ego credo q̄ opi. Inn. sit verior. & probat apertē iudicio meo in d. c. de Syracusanā. vbi tex. distinguit inter bonos, & malos: sed in defectū poterit talis promoueri. Nā ius cōsiderauit amorē paternū, qui vincit omnē affectū: vt in. l. f. C. de cura. furio. vñ alibi dicit glo. q̄ Episcopi sunt cæci erga nepotes. j. q. iij. c. puenit. Idē de iure ciuili est hoc apertissimū: vt habet in aut. quō oport. Episc. in. §. j. vbi cauet nō solū de filiis, sed etiā de nepotibus. & intelligode nepotibus p̄prie sumptis. Nā p̄prie nepos dicit filius filij, vel filiæ. l. iurif cōsultus. in. §. nepos. ff. de gradi. Nā tales nepotes qs amat, vt filios: vt dicit tex. in. l. liberorū. in fi. de ver. sig. Nec ob. dictū Apostoli: q̄ Apostolus nō p̄cipit, sed disponit propter euitandā bigamiam: vt promouēdus habuerit vnicā, & virginē: vñ permittit talē promoueri: sed ecclesiā potuit postmodū providere, ne substantia ecclesiæ p̄ tales dispēset. & idē dic de iure antiquo. Nā nō debet reprehensibile reputari, si secundū varietatē tēporū statuta varient humanā: vt in. c. nō debet. de cōsan. & affi. ¶ In gl. ij. in fi. no. j. ex gl. q̄ hæres pro ea parte, pro qua institutus est, tenet approbare alienationē, quā fecit defunctus de bonis suis, dū viueret. & rō est in prōptu. Nā oēs heredes tenent de euidiōne: & q̄libet de parte sua: & regula iuris habet, q̄ quē de euidiōne tenet actio: eundē agentē repellit exceptio: vt in. l. exceptiōibus. C. de euidiō. & in. c. si qs presbyterū. de reb. ec. nō alie. & vide glo. in. c. Eps. qui filios. xij. q. ij. Eadē qō sit in filio, cuius pater alienauit bona propria filij: de qua qōne p̄ gl. in. l. fi. §. in cōputatiōe. C. de iure delib. ¶ Et in fi. gl. no. singu. istā gl. q̄ nescio hoc alibi ita expressum, licet gl. aliquatenus tetigerit. d. c. Episcopus qui filios. vult hęc gl. q̄ etiā ecclesiā instituta hæres teneat ad onera vltra vires hæreditarias, si nō cōfecerit inuentariū, sicut dicim⁹ in priuatis p̄sonis: & cū hac gl. vident trāsire doc. limitat tñ & Io. An. principaliter, q̄ ecclesiā laica poterit petere restitutionē in integrū, sicut & minor: nisi laesio cōtingisset ex

d ¶ In filio. Adde Rom. consil. clx.

e ¶ Inuentariū Ad. de eundem consil. lxxiiij.

SEB. SAPIA.

f ¶ Inuentariū. An poena non facientis inuentariū habeat locū in ecclesia, vel in hospitali instituto: vide Fel. in. c. de quarta. colū. iij. vers. x. s. de præscrip.

¶ Et vide omnino quod habetur in. c. j. s. de solu. & idē dicit punctualiter Archid. in. c. Episcopus qui filios. xij. q. ij. hęc limitans: nisi forte ex euetu hæc deceptio accidit propter casum, qui post aditam hæreditatem acciderit: quia tunc non restituet prout etiā in minore dicit tex. in. d. §. si locupleti. hīc alleg. Panor. & pro hoc optime facit glo. in verb. profuturū. in capi. sine exceptione. xij. qō. ij.

gisset ex euentu. ad hoc. l. verum. in. §. si locupletis. ff. de mino. sed Bar. in. l. j. C. de sa. sanc. ecc. tenet ecclesiam non obligari ultra vires hereditarias. Mouetur per aut. sicut. C. de sacrosan. eccle. vbi prohibetur quis donare ecclesijs re dānosam. Itē Bal. in. d. l. si. mouet quia fiscus habet hoc priuilegiū. l. j. ff. de iure si. ergo & eccle. quæ æquiparatur fisco. vt nota. in. c. j. de in integ. resti. & hāc opi. teneas. Nā in dubijs fauendum est piæ causæ. l. sicut personæ. ff. de religi. & sum. fune. ¶ Ex prædictis infero. quod si ecclesiæ factum est relictum cū onere excedente lucrum. poterit ecclesia ex postfa cto relictum repudiare. arg. in. d. aut. sicut. quod not. ¶ In gl. pe. ibi: *renuntiauit proprijs.* vult dicere. quod iste Episcopus erat religiosus. ideo quicquid acquisiuit. cedit ep̄atui: & licet hoc non placeat Hosti. dicenti. q̄ ex quo habebat administrationem. pōt liberē de eis bonis disponere. Io. an. tñ tenet cū gl. & melius. quia quicquid religiosus promotus ad prælaturā acquirit: acquiritur prælaturæ: vt est tex. in. c. vnico. xviij. q. j. & c. cū olim. de priuile. habet tamē administrationem illorū bonorū. ex quo prælatus est: debet tamē vti vt non proprijs: sed vt rebus ecclesiæ. secundum eū: & bene. & no. hoc vltimū. Et licet iste intellectus sit verus in se. tamen nō cōuenit literæ. vbi præsupponit istum condidisse testamentū de rebus proprijs: ergo nō erat religiosus: quare tene lec. quæ sequitur in glo. vt intelligatur tex. de bonis quæ sitis cōtēplatione eccle. & nō personæ. Et ex hac lectu. no. quod etiam Ep̄s acquirit ibi q̄ quid adipiscitur intuitu personæ. sicut dicimus de simplicibus clericis. in. c. quia. j. eo. Et hoc dico notādum: quia iura apertē hoc nō dicūt de Ep̄o. sed potius videntur innuere oppositū. vt legi. & no. in aut. licetiā. C. de epi. & cle. xij. q. v. c. j. & c. fixū. sed tene. j. dictū.

SYMMARIUM.

- 1 Moniales tenentur deferre habitum secularem: & secundum consuetudinem loci illū portare: & si non fecerint. non per hoc indicantur seculares. si se monasterio dedicauerunt. 2. 3.
- 4 Professio tacita fit per lapsum anni in locis vbi obseruatur regula: sed vbi non obseruatur. licet per plures annos steterit. non obligatur. potest tamen compelli ad exeundum. vel ad profitendum.
Monachus nouitius non potest eligi in Abbatem: & talis electio est ipso iure nulla: pōt tamē postulari: & ita postulatus dicitur tacite profiteri. Iura loquentia de electione. non habent locum in postulatione.
- 5 Fur non tenetur in foro animæ restituere rem cum pœna dupli: sed satis est satisfacere de delicto.
- 6 Abbas potest conferre minores ordines.

CAP. II.

- 1 **V**ia ingredientibus. ¶ Abbatissa testari non potest etiā si nūquā induisset habitū monachalē. Priō ponit. q. Secundo soluit. ibi: *necessarium.* ¶ Casus literalis. Quædam Abbatissa cuiusdam monasterij. S. noie. fecit testm. in quo plura quibuscūq; legauit: quæ vsq; ad mortē nō induit habitū monachalē: sed stetit in vestibus. quibus presbyteri illius loci vtūtur: sicut & illa. quæ ipsam præcesserat: dicēs hoc sibi licere ex cōsuetudine. Sabina Abbatissa eiusdē monasterij. quæ successit. cōquestā est dño Papæ. Qui rēdit q̄ postquā illa ordinata est Abbatissa. & in monasterio monachata ad culpā Episcopi pertinuit. q̄ illam in secularibus vestibus stare permisit. nō tamē propter hoc monasterio præiudicare potuit: sed postquā monasteriū intrauit. se & sua eidem monasterio dedicauit. Ber. ¶ Not. j. q̄ moniales tenentur deferre habitū monachalē: nec valet cōsuetudo in oppositum. Sed aduerte. quia vt plurimum moniales portāt vestes nigras. & velū cōsecrationis seu professionis. An aut per hoc. c. illa. earū talis cōsuetudo sit sublata? prima frōte videtur. quod sic: sed in cōtrariū facit. quia iste text. loquitur de vestibus oīno dissonis religioni. nam incedebat ista. sicut incedebāt presbyteri illius loci respectu coloris & formæ: nō autē loquitur. quādo cert⁹ habitus non est oīno conformis secularibus vestibus. & de qualitate vestis est tex. cū glo. no. cle. ne in agro. de statu. reg. in verbo: cōsuetudo. vbi dicitur q̄ possunt portare pannū secundū consuetudinē loci.
- 2 ¶ No. ij. quod ad esse Abbatissę necessariō non concurrat habitus monachalis: quia perfectio & non habitus facit religiosum:

- 4 in. c. porrectū. de regula. ¶ Itē no. q̄ licet Abbatissa habeat administrationem bonorum: non tamen potest condere testamentum de rebus patrimonialibus: sed oīno acquiruntur monasterio. Sed oppo. cōtra tex. in eo. qd̄ ponderat. q̄ per plures annos ista stetit in monasterio nam vnus annus sufficit: vt in. c. ex parte. & in. c. statutū. de reg. Sol. Hostien. supplet maxime. dicit em. q̄ ex quo quis ingreditur religionē. & stat ibi per annū. tacite profitetur: vt in præalleg. iuribus. Postea dicit. quod si quis ingreditur religionē. vbi nō seruatur regula. licet per plures annos ibi steterit. non obligatur. si nō est professus: potest tamē cōpelli ad exeundum vel ad profitendū. arg. c. clerici. de regu. ¶ Primū dictū nō videt indistinctē verū: sed solet limitari. & solet intelligi. qñ habitus monachorū nō est distinctus ab habitu professorū. de quo dicendū: vt habet in. c. j. de regul. li. vj. & in cle. si. eo. tit. Secundū verō dictū Hosti. generaliter intellectū nō puto verū esse: quia ex quo qs generaliter ingreditur religionē assumendo habitū indistinctum. si portat illū per annum. tacite profitetur: licet ibi nō seruetur regula. quia tex. loquitur indistinctē in. c. cle. si. Item facit iste text. nam hīc non apparet. q̄ ista Abbatissa fuerit expressē professa. Et pro hoc facit alius intellectus. quem ponit hic Io. an. dicens. quod ex quo nouitia assumitur in Abbatissam. tacite profitetur: quia ingerit se actibus professorum. ad hoc. c. vidua. de regu. quod tñ dicit nō procedere per viā electionis. quia electio esset nulla: vt in. c. null⁹. de ele. li. vj. sed posset procedere secundū eū per viā postulationis. vel collationis. ¶ Et not. singulariter istud dictū. ex hoc poteris arguere. quod ius nouum. quod habetur in. d. c. nullus. disponēs non valere electionem factā ad prælaturam regularem de non expressē professio: nō vēdicat sibi locū in prouisione. quæ fit per viam collationis vel postulationis. & sic tenet collatio Abbatissæ factæ non expressē professio. quia illud ius pœnale. loquens de electione non debet extendi ad prouisionem: vel postulationē. quod no. ¶ In gl. j. ibi: *in rebus suis.* intellige cū hæredis instōne: quia vbi nō est instō hæredis: nō est testamentū. sed codicillus: vt dixi super rubrica. Et aduerte. quia satis est quod hæres instituat in certa re: vt in. l. j. §. si ex fundo. ff. de hæredi. instituen. & vigore illius institutionis in certa re. non dato alio cohærede obtinet hæreditatē in totū: quia nō pōt quis decedere pro parte intestatus. & p parte testatus. Sed est dubiū vtile. nūquid in foro aīæ habeat locū. d. l. j. §. si ex fundo. & de hac. q. vide per Fed. cōf. cxxvj. vbi refert se cōsuluissē. q̄ sic: & q̄ multi alij do. in sacra pagina idē cōsulerūt. Mouent isti principaliter. quia ius humanū non cōtrariū iuri diuino. debet seruari etiā in foro animæ. qd̄ etiā tenet Io. cal. post beatū Thomā super procemio huius cōpilationis. & Io. an. in. c. ij. de vsuris. li. vj. vñ cū secundū iura distinguant dñia & acquirant: & iste est vnus modus acquisitionis. nec nutrit aliqd̄ peccatū: debet et seruari i foro cōsciētie. qd̄ dicūt verū. nisi dolosē fuisset indutus testator ad instituendū in re certā vt quā fuisset sibi psuasum institutū nō posse habere regressum ad alia bona. ¶ Hoc tñ limita secundū gl. no. i. c. fraternitatis. xij. q. ij. q̄ dicit q̄ i foro aīæ

a ¶ Episcopatu. Adde qd̄ voluit Federi. consi. siue q. xx. & Calde. cōf. fil. de pecu. cleri. b ¶ Pro parte testatus. Vide Benedi. cap. in consi. ix. in iij. dubio. & in cōf. fil. xxv. & Andr. fici. in consi. clj. & consilio. clxij. in. j. vol. Alexan. in cōf. clx. in. ij. dubio. in. ij. volum. & in consi. clxxxvij. colū. iij. in. iij. volumine. c ¶ Vide de hoc omnino eundem Abba. Panor. s. in proc. in. §. Rex pacificus. in. ij. col. & c. j. in. ij. colū. post medi. de constituti. & alibi sæpe alleg. d. gl. in. c. fraternitatis. pro nota. & sing. quā apud legistas alle. Bart. in l. post decisionē. C. de fur. & Imol. in. l. quibus dieb⁹. §. dñs. vbi multa ponit in materia conscientie. ff. de condi. & demon. & in no. d. glo. ad declarationem & limitationem. §. j. insti. de obli. quæ ex deli. cum simi.

Cap. Nos quidem. Panor. super Tertio Decre.

non tenetur fur restituere rem cum poena dupli, sed satis est satisfacere de delicto. ¶ In gl. in verbo, ordinata. ibi: vel consecrata. in hoc gl. nō bñ dicit: qā Abbatis nō cōsecrat. sed bñ dicit, & est simplex bñdictio. secus in bñdicti. Abbatis: quia illa est partim ordinaria, & partim simplex. Nam recipit potestatem conferre diuiores ordines: quod non est de Abbatis. de quo vide bonam glo. in cle. attendentes. de statu. regu. Abbas.

SYMMETRIVM.

- 1 Episcopus efficitur executor testamenti negligentibus testamentariis executoribus intra tempus illud exequi. 8. & 11. non autem Episc. succedit in locum illius, qui non declarat intra tempus illud quod testator mandauit declarandum. nu. 12. in cōtrarium facit quod ponit iste j. eo. c. si heredes. in primo nota.
- 2 Legatum potest fieri monasterio construendo: sed nō donatio.
 ¶ Construendo. Adde Ang. cōfi. cxxxix. & cxxv. S E E. S A P I A.
- 3 Legatum potest fieri incertae personae, donatio non. Tempus datum alicui ad aliquid faciendum, currit a tempore monitionis.
- 4 Testator, qui mandat aliquid fieri, & non dicit per quem, intelligitur per heredem.
- 5 Fratres minores pro nulla re possunt esse in iudicio. hinc est, quod eis relicta ipsi non possunt petere, sed iudex etiam secularis ex officio suo potest cogere debentem exequi ad soluendum.
- 6 Relicta per testatorem, si non sufficiunt ad vsum destinatum per testatorem, non sunt caduca: sed in alios similes vsus destinantur, nec per hoc sunt caduca. nu. 14.
- 7 Relicta ad pias causas debentur integra etiam cum fructibus medij temporis, si tempus fuit appositum in fauorem piae causae.
- 8 Tempus quotiescunque non apponitur a testatore ad faciendum illud, quod fieri mandauit, intra quod tempus debet illud fieri.
- 9 Executor testamenti non dicitur ille, qui habet declarare id, quod testator mandauit ab eo declarandum.
- 10 Testator, si mandauit construi monasterium & non expressit locum, vel expressit, sed in illo loco non potest commodè construi, non per hoc vitabitur relictum.
- 11 Legatum quod a principio tenuit, si ex postfacto deficiat, an & quo casu remaneat penes grauatum.
 Legatum factum pro maritanda tali puella, si illa moriatur, an remaneat penes grauatum, vel conuertatur in maritanda alia.

C A P. I I I.

Nos quidem. ¶ Propter negligentiam heredis Episc. exequitur piam voluntatem defuncti, vel sic. Si intra annum a die monitionis nō fit executio testamenti per debentem exequi, deuoluitur executio ad Episc. Primò ponitur narratio. In secundā prouisio. ibi: quamobrem. Primò monerimā dat. Secundò suppleri ibi: quod si. Tertiò reddit rationem ibi: sic enim. ¶ Casus literalis. Quidam. S. nomine fecit testamentum, ac mulierem heredem sibi instituit, præcipiens monasterium de bonis suis debere fundari, cuius desiderium ab illa muliere ipsius herede

protrahitur. peruenit hoc ad dominū Papam: vñ mādāt Episc. loci, quatenus mulierē illā moneat, vt intra annū monasteriū, qd' testator fieri pcepit, debeat ordinare in loco vbi fuerat constitutum: qd' si nō fecerit, Episc. illud faciat fieri, & oīa p Episc. designent ipsi loco sine aliqua diminutione: quia secundū leges voluntates defunctorum per Episc. adimpleri debet. Ber. ¶ No. j. q. quis pōt relinquere in testō, vt monasteriū cōstruat ac etiā legare bona monasterio construendo, secus dic in donatione. Nā donatio facta loco construendo nō valet: vt in. c. Ab. sanē. de re iudi. lib. vj. Rōnē diuersitatis ponit Bar. in. l. seruos ad custodiā. ff. de ali. & ci. leg. Nā donatio requirit psonā. hinc est, q. absenti nihil acquiri. ff. de dona. l. absenti. & in ca. si tibi absenti. de prebē. li. vj. sed legatū pōt fieri absenti: quimo incertae personae: dum ex euentu possit certificari. l. quidā. ff. de rebus dub. l. cū pater. ff. de leg. ij. ¶ Not. ij. q. annus pfixus ad executionem testamēti currit a die nominationis, & nō mortis testatoris: sed hodiē cōiter Episc. hnt statuta, vt tps currat a die mortis. qd' qualiter sit intelligendū, subiiciā. ¶ Itē no. q. si testator mandat ecclesiā cōstrui, & nō dicit p quē, heres tenet exeq. secus videtur in relictis pauperibus: vel pro redēptione captiuorū. Nā si testator specificē nō puidit de executore, debet Episc. tanquā pater pauperū exeq. & hāc videntur probari in aut. de eccle. tit. si quis aedificationē. iuncto. si q. pro redēptione. & in. l. nullus. C. de episc. & cle.

¶ No. q. vbi relictum in testō nō cōcernit vtilitatē certae personae, seu nō est, qui possit petere, in iudicio pōt iudex ex officio cōpellere debentē exequi: sicut hic fuit processum ex officio. & dic, q. etiā iudex secularis potest officiū suū impendere, vt legata pia mādantur executioni. Ad hoc tex. notabilis in. d. si q. aedificationē.

¶ Ex hoc etiam infero, quod licet b fratres minores nō possint in iudicio petere eis relicta: qā pro nulla re tēporali debent esse in iudicio: vt in cle. exiui. de ver. signifi. tamen ecclesiasticus, seu secularis poterit ex officio cōpellere debentes exequi ad soluendū. hinc est, q. in multis locis constituitur syndicus in ciuitate ad petendū hāc relicta eis facta, de quo plenē dicēdū, vt habetur in tract. Bar. minoricarū. ¶ No. ibi: non potest. q. si relictum a defuncto nō potest deputari ad vsum destinatum per testatorem, non efficitur relictum caducum: sed debet cūmutari ad aliam piam causam, sicut hīc fit commutatio de loco ad locum. ad hoc. l. legatum. de vsufu. leg. & ibi per Bar. & Io. de lig. in cle. quia contingit. de religio. domi. & in tract. minoricarū. Et per hoc dico, quod si pecunia relicta a testatore non sufficeret ad monasterium construendū, debet conuerti in aliū piū vsum. Sed vnū semper nota, q. ista cōuersio nō potest fieri per solū heredē, nec per solū Episc., sed per eum, & per eū, qui habet exequi. quod probat tex. ibi: ordinari tecū: vt legi. & not. in. d. l. legatū & in alijs tribus proximē allegatis. ¶ No. ibi: sine diminutione qualibet. & c. q. relicta ecclesiā construendē debet tradi sine aliqua diminutione per hoc consuluerūt Bar. & Francis. de Abb. quod etiā fructus medij tēporis debet assignari. p hoc facit pulcher tex. in. l. si ita relictū. § Pegasus. ff. de leg. ij. vbi dicit q. si reliquit pradiū ad certū diē: puta post decē annos: vel cū legatarius erit pubes, quod dehetur pradiū cum fructibus medij temporis, si dies fuerit appositus fauore legatarij: sed in casu nostro cū relinquitur monasterio construendo, dies apponitur non fauore heredis, sed fauore monasterij: qā si monasteriū fuisset cōstruendū tpe testamēti, reliquisset de p'senti, & nō in diē. quod no. ¶ No. quod Episc. supplet negligentiam executoris testamēti. quod an procedat in omnibus relictis etiā ad nō pias causas, multi tenēt, q. sic. qā omnis voluntas testatoris largo modo dicitur pia: cū nō possit aliquid amplius velle. l. j. C. de sacrosanc. eccle. De quo dicam latius in. c. tua. & in. c. si heredes. j. e. ¶ In gl. iij. in verbo intra annū ibi, si quis aedificationem. aduerte, quia iste § potius probat cōtrariū. Nā dicit, q. si testator mādauit oratoriū cōstrui, debet heres hoc facere intra quinq. annos. sed si mandauit hospitale construendū: tunc datur annus. Tex. autem noster non loquitur de hospitali, sed de monasterio, quod requirit prolixius tempus, quā simplex oratorium. Sed Hostiensis dicit standum huic. c. indistinctē vt detur tantum annus. Ex quo nota, quod hodiē ille § non procedit respectu oratorij. Potest tamen iatis aequē dici, quod negligentia heredis potest dupliciter comprehendi. Primò respectu operis inchoandi: & hoc casu indistinctē sufficit annus. Secundò respectu

respectu operis complendi: & hoc casu debet considerari qualitas operis. Nā si opus nō potest perfici intra annū, nō potest dici hāredē fuisse negligētē: sed assignabitur tēpus cōueniēs. & hāc cōsyderationē puto habuisse ius ciuile diuersum tēpus statuēdo inter hospitale & oratoriū. Aduerte ad aliud. Nā gl. dicit hīc simplici-
 10 citer voluntatē testatoris executioni mandandā intra annum: qđ verē indistinctē nō pcedit: licet doc. simpliciter trāseant. ¶ Dic ergo latius, quod aut testator prouidit sibi de tēpore: & serua tūc ipsius volūtatem. Vnū tamen semper tenebis menti: qđ si testator mandat aliquid fieri intra certū tēpus cōputādum à die mortis: debet intelligi & suppleri à die scientiā & aditē hāreditatis. Hoc probat tex. in l. statuliberos. §. si quis hāredi. ff. de statuli. facit tex. iuncta gl. in l. si §. sinautē dubius. C. de iure delibe. Si verò testator non prouidit de tempore: tunc in relictis ad nō pias causas, datur annus: & currit à tempore monitionis fiendā per iudicem. vt legi-
 11 tur & not. in aut. hoc amplius. C. de fideicō. Si verò sunt relictā ad
 2 a pias causas, tūc debet solui intra sex mēses: & currit tēpus à die infi-
 21 nuationis testamenti: vt clarē vult tex. in §. si legatum. & in aut. de
 ecclesiasticis tit. Nec cōtrariā iste tex. qui loquitur in monasterio
 22 constrūdo. quod nō potest construi intra modicū tēpus: secus
 si aliquid relinquere monasterio cōstrūdo. & sic limita hūc text.
 ¶ Item prædicta procedūt respectu solutionis fiendā: sed res-
 23 pectu executionis deuolucndē ad Ep̄m, aputo qđ si præcedat duplex
 24 monitio post negligentia debentis exequi, non requiritur aliud tē-
 pus, nec expectatur annus: vt videt inuere iste tex. in aut. prædi-
 cta. in §. sinautē qui hoc facere. & sic intellige no. per Bar. in d. au-
 thē. hoc amplius. Vbi verò præcedit monitio vnica, expectatur an-
 nus: sed hodie: vt dixi Ep̄s. per statuta disponūt vt ann⁹ à die mor-
 tis currat monendo generaliter quoscunq. Sed illud statutū pri-
 mō limitare secundū prædicta, vt tēpus currat à die mortis & adi-
 25 tē hereditatis & scientiē. ¶ Secūdō limita, vt no. Bar. in d. l. cum
 quidam. ff. de lega. ij. vbi format hanc qōnem. Quidā reliquit cen-
 tū pauperibus declarādis per Semproniu: lapso anno declaratiōe
 non facta Ep̄s vigore statuti, vult pauperes eligere, quāritur nun-
 quid possit: & decedit, quod non: quia statutum loquitur de execu-
 26 tione: sed habens declarare non est executor: sicut dicimus differē-
 27 tiam: esse inter iudicem, qui declarat, & executorem, qui exequi-
 tur sententiam. l. executorem. C. de execu. rei iudi. & vide latius i.
 28 bi per eum. ¶ In glo. pen. in fi. dic. clarius attingendo materiam, b
 quod duo dubia possunt elici. Primum est, si testator simpliciter
 mandat ecclesiam construi, non expresse certo loco. Secundum,
 quando incertitudo oritur post mortem testatoris: quia non po-
 test cōstrui in loco per defunctum destinato. Et in vtroq. dubio
 sentiunt hīc communiter doc. relictum nō vitari. & videtur hoc
 probari in tex. nostro. Nam quemadmodū non vitiat incertitudo
 ex postfacto orta: eadē ratione nec à principio. & pro hoc allega-
 29 bo. tex. in aut. de eccle. ti. §. si quis in nomine. ibi dicitur, qđ si testa-
 tor reliquit monasterio sanctæ Mariæ: & tale monasteriū non est
 in illo territorio. Nā vitatur relictū: sed debetur ecclesiæ cathe-
 drali illius loci. de quo j. c. prox. vbi gl. Ad idē induco bo. text. in l.
 quæ conditio. in fi. ff. de cōdi. & demō. vbi dicitur quod si testator
 mandauit aliquid fieri in foro, & non specificauit: intelligitur de
 foro illius municipij, vbi habitabat. Et si quāritur in quo loco ē-
 30 dificabitur: dico de cōsensu Episcopi & executoris testamenti eli-
 getur locus: sicut obseruatur, quādo incertitudo oritur ex postfa-
 cto: vt hīc. & facit quod. §. dixi. ¶ Si verò relictū ad pias cās, seu
 certæ personæ non possit deputari ad vsum destinatum: nūquid
 efficiatur caducum: distingue post Bar. in l. pater. §. Tusculanus. ff.
 de lega. iij. Aut enim relictum concernit piam causam simpliciter
 & non personam. & tunc debet deputari ad alium vsum cum con-
 sensu Episcopi & hāredis: vt in l. legatum. & quod ibi no. ff. de v-
 usufruc. lega. & not. in d. clementi. quia contingit. Aut relictum fa-
 ctum est personæ: & tunc si cōtemplatione animæ: quia fuisset
 alij personæ relicturus: & tunc deficiente illa persona debet reli-
 ctum ad piam vsum conuerti: vt voluntas defuncti in effectu ad-
 impleatur. d. l. legatū. Si verò relictum fuit factum cōtemplatio-
 31 ne personæ, vel collegij, non habito respectu ad piam causam: &
 tunc deficiente persona, vel collegio expirat legatum, & remanet
 apud grauatum. vt d. §. Tusculanus. Si autē dubitatur, an testator

habuit respectum ad personā, an ad piā cām, debemus presumere religionis fauore & ani-
 mē, qđ ad piā causam prospexit. arg. l. sunt per-
 sonę. §. alleg. ¶ Et ex his potest decidi quēstio,
 quidam simpliciter reliquit quinquaginta cer-
 tē puellę, puta Titie maritandę: moritur ista
 Titia antequā cōsequat relictū. Dubitatur,
 an expiret relictum: an verò sit conuertē-
 dū ad aliam puellā maritandā. & potest dici, qđ
 ex varijs coniecturis iudex arbitrabitur, an te-
 stator habuerit respectum ad animam ad fauo-
 rem illius puellę. Pone qđ diu sibi seruierat. Nā
 tūc p̄sumptio erit, quod volebat eam remu-
 nerare: & sic de similibus. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Legatum nudis verbis relictum, debet legatario præstari: nec fit differentia, an sit ad pias causas, vel non. nam sufficit probari per testes. 2.
- 3 Legata ad pias causas: an debeantur ex testamento non solenni.
- 4 Legata ad pias causas non vitantur respectu incertitudinis personarum, vel locorum, quibus fuit legatum.
- 5 Electio siue optio legati dubij, an pertineat ad hāredem, vel legatarium.
- 6 Legatum ad pias causas indefinite & generaliter factū, interpretatur: quod debeatur de meliori re. Legatarius, an & quo casu debeat consequi rem legatam expensis hāredis, vel testatoris.

CAP. IIII.

Indicante. ¶ Debetur legatum, quā-
 1 nius nudis verbis à testatore relictū sit. Primò narrat factum. Se-
 cūdō prouidet ibi, in quibus. ¶ Casus literalis. Mulier quēdam vxor redempti moriens con-
 cham argenti iussit venundari, & liberis suis dari: & quandā scutellā argenteam reliquit cui-
 2 dā monasterio. mandat Papa, quod volūtas il-
 lius per omnia debeat adimpleri. ¶ Not. j. qđ relictum sine solēnitāte factum valet & tenet
 maximē ad pias causas. dico seriōsē maximē: quia idē est relictis ad non pias causas: intelli-
 gendo, quod legatum fuit factum nudis ver-
 3 bis, idest non interueniente testamēto, nec ali-
 qua scriptura. Satis est enim legatum posse probari per testes. de quo tamen plenius dicen-
 dum est: vt legitur, & not. in l. j. C. de fideicō-
 4 mis. ¶ Nota, quod faciens certa legata in du-
 bio videtur voluisse decedere intestatus. quod colligitur ex eo: quia si voluisset testari, non
 valuissent relictā saltem ad nō pias causas sine hāredis institutione. quia testamētum ex toto
 est nullū, vbi non ponitur hāredis institutio. insti. de leg. in §. ante hāredis. sed vbi eligit quis
 decedere intestatus, valent relictā: & in dubio
 videtur voluisse decedere intestatus. & hoc
 probat iste text. facit quod leg. & nota. in l. iij.
 ff. de iure codicillorum. & ex his habes clarē in-
 tellectum huius. c. ¶ An autē ex defectu testa-
 menti: quia hāreditas non aditur ex testamen-
 to, vel quia non fuit facta hāredis institutio,
 vitient legata ad pias causas. no. in l. j. C. de sacr.
 fan. eccl. & in l. eā quā. C. de fideicō. Et est vna
 opi. qđ nō vitient. quia prædicta sunt de solēni-
 tate iuris ciuilis. de quo dicitur vt plenē no. in
 iuribus palle. ¶ In gl. ij. ibi, dabitur pauperiori.

SEB. SAPIA.

¶ Ad Episcopū. vide pulchrē qđ scribit Pau. de ca. in consi. xviij. in. cip. super primo. col. ij. in. j. parte se- cūdū nouissimam impressionem.

SEB. SAPIA.

¶ Attingendo ma- teriam. In hac ma- teria, an Episcop. possit mutare le- gata ad pias cau- sas: vide omnino Petr. de Perusi. in tra. de canon. por- tio. Episcopi. vbi dicit, qđ quando le- gatum pōt adim- pleri de iure, & de facto, solus Pa- pa pōt cōmutare. Si tamen est maxi- ma difficultas, licet de iure & de facto possit adimpleri, Episcop. pōt cō- mutare: vt ibi per eū. & qđ legatū fa- ctū in aliquo loco siue in illo loco, si nō pōt adimpleri possit Episcopus cōmutare, vide Fe- li. in. c. eccl. sanctæ mariæ. col. xxx. vij. ver. cōfirmari. potest istud nota- bile. s. de consti- tutio.

Cap. Indicante. Panor. super Tertio Decre:

¶ Adde Inno. hic & etiam adde in simili glof. no. in. c. de viduis. xxxv. q. j. quæ dicit: quod si deuoueo intrare certam religionē, sed non certum monasterium illius religionis: quod bona mea erunt in dispositione superioris illius religionis. Et an & qñ incertitudo hæredis, vel legatarij, habeat vitare legatum vel institutionē: vide elegantissimè & multū mirabiliter per Bart. in. l. quidā. ff. de re

bus du. Itē quando in adēptiōe legatorū subest incertitudo rerū vel psonarū, an adimatur legatū vel vitietur a depmtio: vide gl. or. & materiā in l. si fuerit i pte fen te. in in ver. adēptiōe. quā multū commendat ibi Bal. ff. de reb. du. Et a valeat relictū incertū ad pias causas, vide omnino per Bal. in. l. j. in an tepenul. col. verfi. circare qro. C. de sacrosan. eccl. & in l. priuilegia. verfi. nunqd aut generalitas. eo. tit. & plenissimè & melius quā alibi per Ro. repe. in aut simili ter. ver. xxxv. q. j. C. ad leg. Falcid. Anto. Francif.

¶ An & qñ dispositio incerta valeat vide q habent in d. l. duo sunt Titij. ff. de test. tu. & in l. nominatim. ff. de lib. & posth. & in. l. tēpus. §. quoties. ff. de hæred. in sti. & quid in delegatione facta à Papayel alio nūquid valeat: & qd possit talem incertitudinem declarare, vide per gl. iij. in magna in. c. qm Abbas. de offic. dele. & vide ibi latè per Andra. sic. post d. Car. quilatē istā materiam examinat.

¶ SEE. SAPIA.

¶ Cathedrali. V. l. de Alex. in. l. q cōditio. §. cū ita. ff. de condi. & demon. str. in apostil. ad Bart. & ibi Paul. de ca. ponit de legato facto pauperibus simpliciter: q intelligitur de pauperibus illius

loci, in quo testator habet domicilium: per illum tex. b ¶ Item determinat Cy. in. l. j. C. de sacrosan. eccl. in. v. q. & idem Sal. ibi in. iij. col. in fi. & etiam Pau. de ca. per tex. in. d. l. quæ conditio. in fi. hic alle. per istū vbi Bar. expressè per illū tex. Idē expressè tenet Ange. in. §. si verò. in authētica, de non alie. & est cōmunis. Sed Io. fab. & Ang. de are. in. §. sed ius quidē ciuile. instit. de iure natu. gen. & ciu. tenent per illum tex. quod in dubio præsumatur relictū ecclesiæ maiori ciuitatis. de qua in dubio debet intelligi: sicut ibi in tex. in dubio intelligitur de iure ciuili romanorum. de quo puncto vide etiam Specu. & Ioan. andr. in titulo de instrumento. edi. §. nunc vbi aliquā in ver. quid si testator. Pe. de Anchara. in. c. relatum. el. ij. & Imol.

hoc apertè dixit text. in. §. si quis in nomine. al le. in glo. vbi etiam subditur, quod si illud monasterium nō est in ciuitate, sed in territorio, illi dabit. Si autē non reperit in territorio tale monasterium, dabitur ecclesiæ cathedrali a testatoris. Et bene no. illum tex. quē allegauit in c. precedenti, ad probandum, q incertitudo respectu legatarij non vitiat legatum ad pias causas. sed dictum glo. & illius tex. debet profectō limitari, quando ex coniecturis nō potest apparere de quo monasterio senserit testator. Pone enim, quod parochianus ecclesiæ sancti Petri reliquit simpliciter ecclesiæ sancti Petri decē, sunt in ciuitate aliæ ecclesiæ sub eodem vocabulo. Nam certē in hoc dubio non dabitur pauperiori, sed potius eccle. parochiali statoris: quia in dubio videtur de illa sensisse. argument. l. nulli. C. de episcop. & cleri. ¶ Sed est dubiū retentis terminis gl. quid si monasteria sunt æqualia: dicunt aliqui, quod vitatur legatū: aliqui, quod dabitur primò petenti. Tertia opi. & cōmunis est, quod dabitur Episcopo: vt ea dispenset, vel gratificet alteri. argu. in. c. quoniam. de deci. & in. c. j. de parochijs. & intellige vt. s. dixi, quando coniecturæ non sunt magis vrgentes pro vno, quā pro alio. Et idem Specu. in tit. de instru. edit. §. nunc verò aliqua. verfic. quid si aliqui. Si verò simpliciter reliquit ecclesi. vt puta dicendo relinquo. x. ecclesiæ. vt plerunq; faciūt rustici: & dic, quod dabuntur eccle. parochiali b ipsius testatoris. ar. in. l. quæ conditio. in fi. ff. de conditio. & demonstra. & in. c. j. de sepultu. ¶ In ea. gl. isti statur. sentit hic glo. q optio legati debet esse hæredis. sed de hoc sunt multæ varietates. De quo est glo. no. in. l. legato generaliter. ff. de leg. j. quæ in effectu hoc intendit, quod quandoq; relinquitur genus generalissimum, vt substantia seu res. quandoq; relinquitur genus subalternum: puta animal: & his casibus non valet relictū: quia dando muscam, vel aliam rem vilem, liberaretur hæres. Quadoq; relinquitur aliquid, quod est de genere inferiori: vt puta homo, vel equus: vel bos: aliter non determinando, & tunc si res relicta est in patrimonio testatoris, optio datur legatario. de quo est tex. in. l. legato. præ alle. quia ex quo legatarius habet optionem actionis: quia potest agere personali, vel reali: habet per consequens optionem rei. Si autem nō est in patrimonio testatoris, & tunc optio dabitur hæredi quia res aliena non pōt operari. Nec hoc casu cōpetit actio actōri: quia res aliena vëdicari nō pōt. & hæc procedunt, quando testator reliquit incertum de incertis: vt quia

ad fi. j. c. Io. an. in. c. cū quid. de sepul. lib. vj. in no. quid autem testator habet multas domos, & in testamento diceret: relinquo Tertio domum meam respondendo, quod in dubio intelligitur relinquere illam domum, in qua habitabat. tex. est valde no. in. l. quæ conditio. §. vlt. vbi autem testator habitaret in varijs domibus, & varijs ciuitatibus, & haberet diuersa domicilia & relin-

dixit: relinquo tibi equum, vel seruum. Si verò relinquit incertum de certis: puta dicendo: relinquo vnum ex seruis meis: tunc optio datur hæredi, qui habet in hoc declarare voluntatē defuncti. videtur enim defunctus sensisse de certo. & de hoc plenius dicendum, vt not. in. d. l. legato. ¶ Et aduerte, quia est dubium nunquid eo casu, quo legatario datur optio, vtrum possit eligere meliorem seruū, vel meliorem scutellam: vt in terminis gloss. & sentit gl. quod in animalibus debet eligere mediocriter: in alijs verò datur id, quod est minimum: arg. in. l. nummis. ff. de legatis. iij. & in. l. apud Iulianum. de legatis. j. ¶ Vnum tamen singulariter not. quod in legatis ad pias causas generaliter factis, debetur melius fauore piæ causæ. pro hoc tex. no. ibi per Bar. in. l. Titia. §. Seia. ff. de auro & argen. legat. ex quo decidit ibi Bar. quod si testator legat ecclesiæ calicē, intelligitur de argēteo: & si planetā, intelligitur de serico. & sic de similibus. ¶ In ea. glo. ibi: item pone &c. videtur gloss. in hac. q. velle, quod expensis hæredis seruus legatus est querendus. Sed dic latius distinguendo quatuor tempora, prout dicit gl. no. in. l. cum seruis. alleg. in gl. Primū tempus est testamenti. Secundum tempus est, post testamentum, & ante mortem. Tertium post testamentum, & post mortem testatoris ante aditam hæreditatem. Quartum tempus est, post aditam hæreditatem. Si verò seruus erat in fuga primo tempore scilicet testamenti: tunc procedit dictum glo. quod expensis hæredis est querendus. Intellige tamen quando esset longē absens: secus si esset in propinquo. Nam tunc debetur vbi est: sicut dicimus in alia re legata. Nam si est longē absens, debet adduci expensis hæredis. Si verò est in propinquo, debetur vbi est: vt in l. cum res. ff. de legatis primò. & hoc fit ex præsumpta mente testatoris. Nam si seruus longē vagaretur, & esset querendus expensis legatarij posset contingere, quod nullum commodum consequeretur legatarius: & ideo præsumendum, quod aliud senserit testator. Si verò seruus cœpit fugam secundo tempore: scilicet post testamentum: tunc debet quæri opera hæredis & sumptibus legatarij: quia testator non aggrauauit hæredem in sumptibus cum non cogitauit de fuga: sed hæres debet impendere operā, quia tenetur tradere. Si verò arriperet fugam tertio tempore, aut fuit ex culpa hæredis: & tunc tenetur ad æstimationem. Aut sine culpa is: & non tenetur ad aliud sed solum ille præstabit cautionem de eo

queret domum suam simpliciter, tunc est in facultate hæredis assignare quā domum velit. ita pulchrè bal. & Imol. in. l. si domus. in prin. ff. de leg. j.

¶ Adde quod in dubio testator de beat ecclesiæ parochiali, eūdem Abba. conf. xcix.

¶ In legato generis est electio: vide gl. plenissimā in. l. legato. ff. de leg. j. & quod not. do. Ant. in. c. inter ceteras. de rescri. & in legato generali. cuius sit electio: vide tu quod no. bal. in. §. si quis agens. institut. de actio. Et adde hic vnū, q licet in cōtractib. incertū do multoties habeat vitare: secus tamen est de equitate canonica: qd est valde no. dictū Archid. in. c. sunt nonnulli. j. quæsti. j. Quod sequitur & multum commendat. d. Anto. & do. Abb. in. ca. ex parte. j. de celsi. Item adde hic, quod si vacatibus tribus officijs: princeps dicat: reddo tibi vnum ex tribus officijs vacantibus: erit electio donatarij, secundū Bal. in. l. si in. ij. col. ff. de constit. prin. De legato alternatiuo, cuius sit electio, vide gl. & docto. in. l. Lucio. ff. de leg. j. & quod no. Bart. in. l. j. §. expilatores. ff. de effracto. Anto. Francif.

¶ Ad istud de legato, vel generali dispositione, an & quando valeat, & ad quē spectet

electio: vide quæ plenè habentur per Ioan. An. in regula generi per spec. de regulis iuris. lib. vj. in merc. & de mandato generali, quid in eo veniat: vide quæ habentur in capitul. qui ad agendum de procura. lib. vj. Et de obligatione generali vide in. l. obligatione generali. ff. de actionib. & obligatio. Et quando generalis locutio referatur ad specificata tantum: vide quæ habentur in capitul. sedes apostolica. de rescript. & latè per Specul. in titulo de loca. in. §. tertio. & quæ sint generales actiones, & quomodo in eis formetur libellus, & sententia: vide Specul. in titulo de actionibus. in. §. quarto. & in titulo de iudic. in. §. j. & quæ plenè traduntur per Rapha. in. l. edita. C. de edend.

tradendo

tradendo, si peruenit ad manus suas. ¶ Et idē dicendū in quarto tempore eadē ratiōe: & pōt esse ratio diuersitatis inter istos duos casus & priores. Nā in istis testator nunquā cogitauit grauare hā redem in aliquo, cum coeperit fugam post ipsius mortē. Vnde quē admodū liberaf hāres interitu speciei relicta: vt in l. quod te. ff. si certum petatur. ita ex fuga serui sine sui culpa superueniente: sed in prioribus casibus testator viuebat, & nihilominus voluit valere relictum.

SYMMARIUM.

- 1 Legatum ad pias causas factum de re aliena, an valeat etiam respectu estimationis.
- 2 Quando relinquitur ecclesie aliquid respectu sepulture, an possit apponi cōditio, vt dicatur certum officium: vide remissiuē.
- 3 Lex civilis fouens lucrum proximo odiosum, non debet seruari in foro animæ.
- 4 Legatum rei alienæ siue in totum, siue in partem, an & quando valeat.
- 5 Legatum rei alienæ ignoranter factum ecclesie, an valeat tanquam ecclesie habeatur pro coniuncta persona, nu. 6.

CAP. V.

- F**ilius noster. ¶ Non debetur legatum: cū testator rem non suam, sed ecclesie alteri eccle. legauit. h. d. simpliciter inhærendo literę. habet enī multos intellectū vt j. patebit. Primò ponitur conquestio. Secūdo prouisio. ibi, quidā. ¶ Casus literalis. Quidam. P. nomine fecit testamētū & in testamento illo quēdam quē ad ipsum nō pertinebāt causa suā sepulture reliquit cuidam Episcopo: filius eius. f. testatoris petebat bona illa vt ea restitueret illi, cuius fuerant. Sed Episcopus hoc facere nolebat: vnde cōquestus est domino Pa. scribit Papa illi Episcopo. dicēs, q. leges seculi habēt, vt heredes soluere cōpellantur, si testator rē legauerit alienā: sed quia Ep̃s viuere debet secundū legē Dei: nō autē secundū legē seculi: iniustū est, vt res quæ dicūtur esse cuiusdā ecclesie teneant ab ipso, qui aliena restituere debuit. Ber. ¶ ¶ No. j. casum singulārē secundū vnū intellectū, q. legatū rei alienę ad pias causas factū, non valet, etiā vt debeat æstimatione: sed secundū aliū intellectū nō procederet, de quo j. ¶ ¶ No. ij. quod licitē relinquitur aliquid ecclesie gratia sepulture. An aut possit apponi cōditio vt fiat certū officium: dic: vt no. Inn. in. c. pe. ne præla. vi. suas. & ibi dixi. ¶ Not. iij. q. ius civile appellat lex seculi: quia principaliter nō tendit ad finē beatitudinis æternę: sed vt hoies quietē viuāt in hoc seculo: lex verò canōica & Theologica appellat lex Dei: quia tractāt de deo: cū semp tēdāt p̃cidere peccata, & dirigere hoies in Deū. pro hoc c. qualiter & qn el. ij. de accu. & c. j. de iura. calū. & ibi dixi aliquid.
- 3 ¶ ¶ No. secūdu vnū intellectū tex. mirabilē limitantem cōmunem theoricā tex. & doc. dicentiū, q. vbi ius civile expresse non reprobat ab ecclesia, nec continet peccatū in se, debet obseruari in foro animæ: vt in. c. j. & quod ibi no. de ope. nū. Iste tñ tex. videt p̃bare oppositū. Nā lex civilis disponēs legatū rei alienæ scienter factū valere, nō reprobāt expresse aliqua lege canonica: nec cōtinet in se peccatū cū p̃cedat ex p̃sumpta mēte testatoris: tamen dicitur hīc q. iste Ep̃sco. nō debebat seruare illā legē civile. Et pōt esse ratio: quia illa lex fouet quodāmodo lucrū odiosum heredi. nec videtur fundata super æquitate naturali. ex quo pōt tradi. hāc limitatio ad theoricā ante dictā, q. vbiq. ius civile fouet lucrum proximo odiosum, vel rigore quendā, quod tūc non sit seruāda talis lex in foro canonico, licet expresse nō reprobet. Pro hoc facit c. dilecti. de iudi. & in. c. j. de dolo & contu. quod singulariter not.
- ¶ In glo. j. in fin. vel fortē secundum Hosti. intererat ipsius, quia petebatur precium. ¶ ¶ In glo. secūda in fine. dic latius, quod aut quis legat rem alienam, in qua habet aliquod ius: & in dubio videtur legare solum ius: quod habet in re: & sic non debetur æstimatione totius rei: vt in l. serui electione. ff. de legatis primo. Et idem si putabat quod aliquod ius in ea re haberet: quod tamen extinguebatur morte, vt est tex. in l. vxor patru. secundum vnum intellectum. C. de leg. Et per hoc posset attentari, q. si testator le-

gauit rem alienam sibi pignoratam, videtur legasse ius pignoris, quod habet in re. & sic glo. prima non posuit bonum exemplum. Aut legat rem sibi & alteri communem: & tunc videtur legare partē suā tñ. licet dixerit rē meā: vt in. d. l. serui electione. facit. l. fidom. in fi. ff. de leg. j. Quæ lex melius probat primum mēbrū. hoc verum, nisi testator dixisset: lego totā rem vel similia verba. quia tunc estimatio totius debetur: vt in. l. Iulia. in prin. ff. de leg. iij. no. Bar. in. l. cum alienam. C. de leg. Aut legat rē omni modō alienā: & tunc aut est hāredis: & omni no debet. nec sufficit dare æstimationē: quia testator pōt legare rē heredis: sicut propriam: vt est tex. not. in. l. vnum ex familia. §. si rē. ff. de leg. ij. Aut legat rem alterius, quā hāredis: & aut scienter, & debetur illa res, vel æstimatione: vt in. d. l. cum alienam. dūmodō sit talis res cuius cōmerciū possit haberi: aliās inutile est legatum. puta si legatur res sacra, vel principis: vt. l. apud Iulianū. in fi. ff. leg. j. Si legatur ignoranter aut extraneo: & non valet legatum: vt in. d. l. cum alienam. aut cōiunctæ persone, cui aliās fuisset relicturus, etiā si sciisset alienam. & debetur æstimatione: vt in. d. l. cum alienam.

¶ Et ex hoc oritur dubitatio secundum aliū intellectum, nunquid legatum factū ecclesie, dicatur factum coniunctæ persone: vt sic debeatur æstimatione, si ignoranter fuit factum tenendo alium intellectum à predicto, de quo infra dicitur. Prædicta procedunt, quando quis errat generaliter: sed quādo errat ex causa specifica: puta, quia credebatur rem esse suam ex emptione facta à pupillo: quæ tamen emptio non valebat: & tūc in totū vitatur legatum etiam factum coniunctæ persone: vt not. in. d. l. cum alienam. An autem hāc sint obseruanda in foro canonico, dicam latius cum glo. finali. ¶ In glo. fin. in fi. pro intellectu huius gloss. & c. op. po. contra tex. Videtur enim, quod ex quo legatum rei alienæ fuit factū scienter, debuerit dari saltem æstimatione: vt in iuribus præalleg. Sol. ex glo. fin. possunt colligi duæ lect. Prima, vt aliud sit de benignitate canonica. & opini. hāc fuit Tanere. Secunda lect. est Ber. vt æstimatione debeatur ecclesie secundum ius civile: & sic nulla erit differentia hoc inter ius canonicum & civile. Nec obstat iste tex. quia nō prohibet æstimationem peti ad herede: sed vt res aliena non teneatur inuito domino. Procedit etiam de iure civili. Sed certē hęc lectura nō congruit tex. in versi. & quidem. vbi fit mētio de estimatiōe debita secundum legem civile, & postmodum subiicitur versic. sed quia. qui venit aduersatiuē ad p̃cedentia: & sic denotat diuersitatem respectu estimationis inter ius canonicum & civile. ¶ Tertiā lecturam ponit Innocen. hīc & glossa in capitulo si Episcopus. xij. quæstiōe quinta. dicentes hunc textum procedere: quando legatur res ecclesie. Tale enim legatū cuicumque fit factum, est inutile etiam respectu estimationis petendę. & mouetur Innocen. quia res ecclesie cum magna difficultate alienantur. vnde quemadmodum nō valet legatum rei Cæsaris propter difficultatem alienationis. l. apud Iulianum. in fine. ff. de lega. primo. ita & legatum rei ecclesiasti. Itē bona eccl. sunt deputata publico vsui xij. q. j. c. videntes. & in. c. ratio. de p̃ben. sed

¶ Pro intellectu huius decretalis: vide omnino qd̃ latē scribit Imol. in. l. apud Iulianū. §. ij. ff. de legat. j. & Bal. instit. de lega. §. si. in duobus locis. vbi alleg. Inn. hīc. Itē intellectu huius decret. vide plenissimē examinātū per Ro. iur. similiter. versic. x. Cad. le. falcidiam.

SEB. SAPIA.

¶ Foro animæ. An istud sit verū, tradit latē Feli. in. c. j. col. xiiij. versi. extra p̃dictos tres casus. §. de consi. & in. c. nam cōcu. p̃scentiam. j. col. eo. tit.

SEB. SAPIA.

¶ Nunquid legatum. De hac. q. vi de Ro. cōs. cccxxxv. inci. quo ad primū: quo queritur in quarto dubio principali.

¶ Hoc cōter reprehenditur: est falsum: quia imō de iure civili, si res ecclesiastica scienter legaretur, debetur saltem æstimatione. loquor de iure civili, prout firmitat Bal. in. l. cum alienā. C. de le. & Imo. & mod. in. l. apud Iu. §. si. ff. de leg. j. vbi cōter reprobant Barto. in hoc: quē etiam reprehendit d. Alex. Imo. in consil. clj. inc. viso dicto themate. in. vj. col. ad fi. & ij. seq.

a ¶ Et plenius in rep. in. xvij. col. in j. q. iij. partis princ. aliū intellectu tra- dit Raph. Ful. in. l. cū alienā. C. de le. q. licet de iure ciui- li, quādo testor le- gat rē alienā, siue sciēter, siue ignorā- ter: si habeat pos- sessionē rei, videli- cet legatū, quantū ad hoc, vt hæres te- neatur tradere illā rē: nec teneatur de euictione. l. si is, q. ff. de euict. tamen aliud est de iure ca- nonico: quia si te- stator possidebat rē alienā, quā lega- bat ecclesiā, hæres nō tenetur de iure cano. etiā tradere talē possessionē, & licet ipse nō di- cat, q. in hoc text. hæres possideret: tamē hoc tenet hic gl. & Hostiē. Tñ iste intellectus etiā nihil valet: quā lite- ra refragatur, quē præsupponit q. il- le prælati ecclesię habebat illā rē, q. erat aliena & fue- rat legata à parte illius, qui ibi sup- plicauerat. ideo pu- tat. d. l. as. de mayn. in. d. l. cū alienā. in pe. col. q. aliud nō possit dici, nisi q. regula illius legis non procedat de iure canonico.

b ¶ In. j. q. in. vij. col. & idem tenet Imo. hoc. & Lud. Ro. in repeti. aut. similiter. C. ad. l. fal- ci. in. x. spāli piæ causæ, inter vlti- mas volūtatē. & i- effectu tenet do. Alex. in. l. cū alie- nam. C. de lega.

c ¶ Vide omnino Lapū alle. lxxx. vij. in. j. & ij. co. & vide Bar. in confi. suo. cxxxij. i. pe. char. cōsilior. suo. inci. præponitur, q. viso testō sic & ibi vide omnino aliud, confi. Bart. q. inc. statuto cō- munis Gualdi. & aliud cōfi. cxxx. vij. quod inci. con- stitutione Came- rini Episcopi.

¶ S. E. B. S. A. P. I. A.

d ¶ Ad executionem testamenti. quomodo hoc p- cedat, declarat. d.

legatum talium rerum est inutile. d. l. apud Iu- lianum. Tertiō mouetur, quia de re ecclesiasti- ca nō est cōmercium inter laicos. xij. q. ij. nō li- ceat Papæ. ergo legatū est inutile: quia qñcun- que legatur res cuius cōmercium nō habet, inu- tile est legatum. d. l. apud Iulianū. cum. l. seq. ex quibus sentit Innocen. quia si res aliena nō ec- clesiastica legatur ecclesiā, debetur æstimatio iuxta distinctionē prædictā. Ad istum tex. re- spondet, quod debet intelligi lege Dei. & c. i. q. res ecclesiæ non sunt censendæ sicut res seculi. & hanc lectū. videtur sequi do. Anto. Sed cer- tē Inno. extorquet hīc hanc lectū. qui loquitur de legibus seculi, & Dei: non autem de rerum qualitate. Itē secundū hāc le. nō esset differētia inter ius canonicū & ciuile. quam tñ iste text. apertē denotat. vnde Hostien. nō sequitur hāc lect. & bene: quia in se etiā nō puto eam verā: quia in multis casibus possunt alienari bona ec- clesiastica. xij. q. ij. in summa. Non sic res Cēsaris. procederet tamē dictum suum in re sacra.

¶ Quartā lec. sentit Hostien. intelligendo, q. si hæres nimīū lederetur ex præstatione æstima- tionis, licet de iure ciuili debeatur æstimatio, tamen ecclesia non debet extorquere cū tanto grauissimo damno hæredis. & hūc rigore iu- ris ciuilis, voluit iste text. mitigare secundū eū. Sed certē hāc lect. nō conuenit tex. vbi nul- la fit mentio de grauitate præiudicij: sed solū de æstimatione soluenda. ¶ Quintā lec. sen- tit Bal. in. l. j. C. de sa. san. ecc. dicēs, q. si res alie- na legatur ignoranter coniuncta personæ, de- betur æstimatio: vt. s. dixi: sed quia ecclesiā cen- setur coniuncta persona: cū sit mater. omniū fideiū. xij. q. ij. c. qui abstulerit. de iure ciuili e- tiam debetur æstimatio ecclesiæ: licet legatū ignorāter sit factū: sed ius canonicū noluit ac- ceptare hoc legatū ignorāter factū: vt hīc se- cundū eū. Sed certē hāc lec. diuinat: nec est ve- ra in se, vt puto: nā nulla hīc fit mētio de igno- rantia. Item iura ciuilia loquūtur de coniun- ctis personis. debet ergo intelligi de cōiunctio- ne sanguinis, & nō de cōiunctione spiritali: vt not. in. c. nōnulli. de rescrip. patet in. c. j. de procu. Itē iste text. præsupponit quod in du- bio debeatur æstimatio de iure ciuili: quod nullibi probatur. Sextā lec. ponit hīc do. meus do. Car. flo. vt procedat text. quādo res vnius ecclesiæ legatur alteri ecclesiæ. Nā ne oriatur discordia inter ecclesias inutile est legatū. Sed hanc lectū. non puto esse veram. tum, quia in principio literę non ponderatur, quod res ef- fet ecclesię: tum, quia nullum præiudicium ir- rogatur ecclesię proprietarię: cum æstimatio debeatur ab herede. Quare in iudicio multū dubitarem, quē opinio esset sequēda: nam fe- rē omnes sentiūt: vt nulla, vel modica sit diffe- rentia in hoc inter ius canonicū & ius ciuile: vt patet ex prædictis. Sed in scholis audacter tenerē primā opi. quā sentit gl. in prin. & eam publicē tenui in rep. c. cū esset. j. e. Nā neq. di- spositio intelligēda est, secundū rationē incer- tam. j. de ver. fig. intelligētia. & c. prætereā. Sed ratio huius literę apertē respectu æstimatio- nis videtur notare diuersitatem inter ius ci- uile & ius canonicum. & apertē vult, quod in hac materia non sit procedendum lege seculi, sed lege Dei. sed in lege Theologica vel Ca- nonica, hoc nō est decretū, vt possit peti æsti-

matio. ergo & c. & puto, quod dispositio huius. c. adstringat omnes quos astringit ius canonicum. ar. c. si duobus. de app. Ratio huius decisionis, potest elici ex prædictis, quia lucrum istud videretur iniustum cum extorqueatur ab herede inuito, etiā apertē non cō- stituto de voluntate defuncti. facit in simili. c. ex parte. in fi. de cē. Et per hoc habes hīc lōge clarius, quā per alios declaratā materiā.

¶ S. V. M. M. A. R. I. V. M. ¶

- 1 Hæres, qui non implet iussa testatoris, potest cogi ab Episcopo, ne capiat bona sibi ab ipso testatore relicta. 2.
- 3 Hæres si negligit adimplere voluntatem testatoris, potest, tam ecclesiasticus quam secularis iudex etiam circa legata ad pias causas officium suum impartiri, & est locus præuentioni inter ipsos.
- 4 Legata res si est in patrimonio testatoris, debet sine mora præstari, aliās hæres tenetur ad præstationem cum fructu & interesse.
- 5 Hæres intra quantum tempus debeat soluere legata, quā si non soluerit intra illud, incurrat poenam: & quam?
- 6 Executio testamenti intra quantum tempus deuoluitur ad Episcopum exe- cutore testamentario, vel herede negligentibus. Legata pia nullo alio dato executore quis exequi debeat?
- 7 Episcopus, an & quo casu succedat in executione legatorum ad non pias cau- sas negligentibus executore testamentario & herede.
- 8 Filius non implendo voluntatem defuncti in præstandis legatis, siue ad pias causas, siue non, licet priuetur successione, tamen non priuatur sua le- gitima: licet de hoc fuerint opin.

C. A. P.

V. I.

Si hæredes. ¶ Hæredi non implenti iussa testatoris ab Episcopo, interdici- tur res à testatore relicta. hoc dicit inhærendo literæ. Nā vario modo potest intelligi: vt infrā patebit. Pri- mō ponitur excessus. Secundō prouisio ibi: ab Episcopo. Tertiō ra- tio ibi: vt vota. ¶ Casus literalis. Quidam hæredes voluntatem testatoris adimplere nolebant: quod significatum est domino pa. qui respondit, q. si hæredes testatoris iussa non adimpleuerint ab Episcopo loci illius omnes res, quæ eis relicte sunt canonicē in- terdicantur cum fructibus & ceteris emolumentis: vt vota defun- cti adimpleant. Ber. ¶ Not. j. q. ad hæredes pertinet exequi iussa per defunctum. Si igitur hæres nō est negligens, non debet Episco- pus se impedire de executione testamenti. Facit. c. nos quidē. s. eo. & quod habet in aut. de hære. & fal. s. si quis autem nō implens. de hoc aliquid infrā. ¶ No. ij. q. pro adimplenda voluntate defun- cti, potest contra hæredem negligentem omnis res hereditaria in- terdici cum fructibus & emolumentis. ¶ No. iij. q. ad iudicem ec- clesiasticum pertinet, vt vota defunctorū executioni mandetur. Dico tamen, q. hoc est misti fori quia etiam iudex secularis potest officium suum impartiri, etiam in legatis ad pias causas: vt in aut. de eccle. ti. s. si quis autem edificationem. vt in aut. hoc amplius. C. de fideic. per hoc arbitror esse locum præuentioni inter hos iudi- ces. quod not. facit quod dixi in. c. cum sit generale. de fo. compet. ¶ In gl. j. ibi: intra annum. videtur hęc glo. velle, q. ante lapsum anni Episcopus nō potest procedere ad interdictionem bonorū, quasi hæres habeat annū ad executionem testamenti, vt innuere videtur tex. in aut. hoc amplius. C. de fideicom. quanquam doc. trā- seant simpliciter cum hac gl. tamen iura multa videntur in opposi- tū. Nā tex. in. l. cum res. ff. de lega. j. dicit, q. si res legata, est in patri- monio testatoris: debet sine mora præstari. aliās hæres condēnatur ad præstationem cum omni fructu & interesse. ad idem text. in. l. si domum. s. in pecunia. eodem titulo. vbi dicitur, quod pecunia legata debet solui intra breue tempus. Et dicit ibi gl. q. intra. x. dies à præcepto iudicis: vel saltē erit arbitrariū cōsiderata qualitate & quātitate patrimo. Et si pecunia legata nō est in patrimo. testato- ris, ex quo tñ hereditas est soluendo, tenet hæres vñcūq. reperire pecuniā, & eā soluere legatariis: vt est tex. in. l. si pecuniā. ff. de leg. ij. Ergo nō est verū dicere q. hæres habet annū. Vnde ego pro con- cordia multorū iuriū nouissimē sic dixi, & distinxī prosequēdo principaliter tria. Primō quantū tps def. quo ad executionē testa- menti. Secundō intra quantum tempus executio deuoluitur ad Episc. herede negligēte. Tertiō vtrū in relictis etiā ad nō pias cau- sas fiat

fas fiat hæc deuolutio ad Episcopū. & per hæc declarabunt omnes glo. huius. c. ¶ Ad primum dic, quod si res legata, est in patrimonio testatoris, debet solui sine mora. Nam dominium adita illico hæreditate transit in legatarium. l. si liber homo. ff. de leg. j. & quod ibi not. & in d. l. cum res. Idē dicēdū in pecunia legata: vt. s. dixi. Potest ergo hæres cōpelli ad soluedū legata anni lapsu nō expectatō. Et hoc casu indicio meo rectē potest intelligi iste tex. Nā hīc nulla fit mentio de anno, nec q̄ hæres priuatus sit hæreditate: sed solum vult hīc, q̄ si hæres non impleuerit tēpore debito, Episcopus debet interdicerē, seu sequestrare omnē rem hereditariam vt sic indirectē satisfiat voluntati defuncti: & maximē ad pias causas. Idem puto in relictis ad non pias causas: quia iste tex. generaliter loquitur. & in hoc est multū notabilis. de hoc j. latius. Si autem hæredes negligūt soluere legata ad pias causas intra sex menses à tēpore insinuationis testamenti, cogūtur postea soluere cum omni emolumento inde habito & interesse: & hoc in pœnam negligentia: vt in aut. de eccle. titu. in §. si autem legatū. Nā quandoq̄ Episcopi sunt negligentes in interdicens bona: vel fortē legata sunt occulta. vnde si hæres differt soluere vltra sex menses, incurrit illā pœnam. non tamen sequitur, quin possit prius compelli ad soluedū: vt suprà dixi. Et si hæres negat hæc legata ad pias causas & perseruerat in negatione vsq̄ ad sententiam cōdemnatur maiori pœna: videlicet, vt soluat duplum. Iste est tex. no. in §. itē mista. instit. de acti. & aliquid per Barto. in dicta aut. hoc amplius. Si verō hæres à tempore monitionis sibi facte per iudicem differt soluere vltra annum quacūq̄ relictā, afficitur grauiori pœna: quia priuat tota hæreditate, & perueniet ad substitutos: seu istis applicabitur. Item cohæredibus fideicommissarijs, secundū quod habetur in dicta aut. hoc amplius & de hoc anno ista gl. voluit facere mentionē. Sed vt dixi, iste annus nō datur pro executione testamēti, sed præficitur ad incurrendam illam pœnam grauiorem: sed vt suprà dictum est poterit iudex ante lapsum anni alijs remedijs compellere hæredem ad executionem testamenti. & sic possumus intelligere istum tex. vt ponat remedium separatū à remedio aut. hoc ampli⁹.

6 & hoc quo ad primū. ¶ Ad secūdū dic, quod aut defunctus prouidit sibi de executore testamentario: & ad illū pertinet executio testamenti: & nō ad Episcopū etiā in legatis ad pias causas. c. tua j. eo. & in aut. de eccle. ti. §. si quis autē pro redēptione. Dubiū tñ est in relictis pro malē ablatis: vt quia testator faciēs sibi conscientia de illicito lucro, reliquit centū pro malē ablatis, an distributio pertineat ad Episcopū, an ad executore testamentariū: de quo per Io. and. in c. ij. j. eo. tit. lib. vj. in nouella dixi in c. cum sit. de iude. vbi Hosti. Aut testator specificē non reliquit executorem in testamēto: & tunc in legatis pro redemptione captiuorum, & pro elemosyna pauperum Episcopus succedit: vt in d. §. si qui autem pro redemptione. & in l. nulli. C. de epi. & cle. In alijs verō succedit hæres, vt hīc. & s. c. nos quidem. & in c. tua j. e. Sed si is qui debet exequi, admonitus tempore debito semel & secūdō per Episcopum negligit exequi, deuolutio fit ad Episcopum in legatis ad pias causas, vt est casus in §. si quis aut hoc facere. in aut. de eccle. ti. Si verō

a fuit monitus semel, expectatur anni lapsus. arg. in c. nos quidem.

7 s. e. & in dicta aut. hoc amplius. & ibi sentit Bar. ¶ Venio ad tertiū, nūquid prædicta habeant locū in legatis ad non pias causas: vt ad Episcopū fiat deuoluto modo prædicto: gl. hīc tenet, q̄ sic: vt patet ibi. & hoc præcipue. & c. Idem Inno. & Hosti. s. eod. c. nos. sed gloss. tenet contrarium in c. tua j. eodē. Ioan. and. latius examinat j. eo. c. Ioannes. & tandem distinguit q̄ si Episcopus velit procedere ex officio per modum executionis, procedit ista gl. vt etiam in relictis ad nō pias causas se impediāt. Aut vult procedere ad instatiā legatarij: & sic libello oblato nō impedit se de huiusmodi relictis d. Pet. de Ancha. tenet hīc contra gl. vt etiam ex officio non possit Episcopus se impedire de non relictis ad pias causas. Mouetur principaliter, quia non debet iudex impendere officium suum non imploratum, ad vtilitatē priuatam: nisi essent personæ miserabiles. alleg. no. in c. bonæ. de postu. præla. Sed dic, q̄ expressius tenet Inno. in c. ij. ad nostram. el. ij. de de iure iur. est tex. in l. iij. in §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. & ibi Bartolus. Ergo episco-

pus ad vtilitatem legatarij, non debet se impedire ex officio. mouetur. & fortius iura ciuilia disponunt hoc casu, ad quem de iure spectat executio. Nam deuoluitur hæreditas ad alios cum onere exequendi voluntatem defuncti, & præcipiunt pro hoc cautionem præstari: vt in d. aut. hoc amplius. licet ergo Episcopus possit se impedire de legatis ad pias causas elapso anno: non tamen de alijs. & videtur prima fronte subtilis consideratio. Sed in contrarium adduco istum tex. vbi dicitur generaliter, hæres iussu testatoris. & c. Item interest iudicis ecclesiastici, vt vota defunctorū pomnia obseruentur, vt in c. vltima voluntas. xij. q. ij. Et est ratio, quia iudex ecclesiasticus subuenire debet omnibus oppressis & miserabilibus personis destitutis omni auxilio: vt in c. super quibusdam. de verbo. sig. lxxxvij. dis. quasi per totum. Sed defunctus est miserabilis persona: cū sit destitutus omni auxilio: nec habet aliud velle: vt in l. j. C. de sac. san. eccl. meritō imperitur iudex ecclesiasticus officium suum non imploratum. & per hoc tolle funditus motiū do. Pet. Nam iudex ecclesiasticus nō habet respectum ad legatarium: sed ad voluntatem defuncti: vt eius voluntas adimpleatur. & hoc voluit iste text. in fin. ¶ Tamen saluando certo casu vtranq̄ opinio. dicerem quod aut Episcopus vult se impedire ante, quā hæres sit priuatus hæreditate. l. ante lapsum anni, & potest hoc, prædicta ratione: & hoc casu cessat argu. Pet. quia hæreditas nondum peruenit ad aliū. Aut vult se impedire postquā hæredes incidit in pœnam priuationis: & tunc si hæres de facto possidet hæreditatem: quia nemo petit: & potest Episcopus se impedire: quia cessat prædicta ratio. & habet locum iste text. secundum alium intellectum. Aut hæreditas peruenit ad alios: & non impedit se de executione, nisi respectu compulsionis fiendæ: quia compellit hæredem nouum ad exequendum: & sic potest concordari in authē. hoc amplius. cum isto. c. & cum alijs iuribus superius allegat. & per hoc habes hanc materiam declaratam vltra alios. ¶ In glo. fin. in fin. tene intellectum, quem suprà dedi: quia magis applaudet, vt nō intelligatur tex. in priuatione, sed in interdictione, seu sequestratione bonorum: vt. s. dixi.

8 ¶ Sed nota perpetuū vltimam opinio. posita in glossa quę limitat illam authenticam, hoc amplius. vt filius institutus hæres, nō implens voluntatem defuncti in relictis ad non pias causas, solum priuetur successione defuncti, & non debito iure naturæ. Sed si relictā sint ad pias causas, priuetur etiam illo iure naturæ. Et licet glossa in fine, hīc non videatur illam opinionem vsquequaq̄ firmare: eam tamen sequitur Hostiensis. argumento huius capitul. & authenticæ de ecclesiastic. titul. §. si quis autem. Fatetur tamen, quod si filiū pœniteret, ecclesia poterit facere sibi aliquā elemosynā. ¶ Ego dubito an hoc dictū sit verū. quia iura loquuntur in relictis in testamēto: sed portio debita filio debet etiā extra omne testamētū, quasi debitū naturæ vnde iura voluerūt excludere solum heredē à cōmodo habito per defunctum: quia ex quo

Abb. in consi. xli. incip. venio ad primū dubiū in iij. dubio in j. vol. & in consi. lx. incip. viso testamento. in vltima co. eod. volu.

ZACHARIAS.

¶ Expectatur anni lapsus. Adde istū in c. nos quidem. s. eo. per istū alle. & Ang. post gl. etiā in l. si quis aut non implens. in aut. de hære. & fal. colla. j.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Cum in offic.

a ¶ Ferè quicquid dicit Inn. in hoc. c. recitat Bar. in aut. licentiam. C. de episc. pis & cle. Et si beneficiatus habet priuilegiū à Pa. vt possit testari de fructibus ecclesie perceptis: an illa bona pertineant ad hæredes: pauci doct. tenet, qd sic: vt referunt do. de Ro. in nouis deci. lxxxvij.

b ¶ Quibus sit bene faciendū. & an hoc sit actus virtutis. vide omnino Tho. ij. ij. qd. xxxj. cū suis quatuor articulis. Et ad materiam vide plures quæstiones de ingratitudine, quas scribit Tho. in. ij. ij. qd. cvj. in omnibus articulis illius quæstio. Itē plures quæst. de ingratitudine & ansem per sit peccatum mortale: vide omnino per Tho. mā in. ij. ij. q. cvj. in omnibus articulis illius qd. & de ista obligatiōe ad anti dora. vide omnino latē quod notat bar. in. l. ex hoc iure. in. vij. col. ff. de iusti. & iure. & aliquos effectus istius obligatiōis vide. s. in ru. dedo.

¶ An ingratitudo sit peccatum mortale, dicas qd quando est mortale: tūc dicit esse peccatū mortale spirituale. vt per beatum Tho. in locis hic allegat. dicas tñ: qd nō semp est mortale: vt per eūdem beatū Tho. in. iij. dist. xxij. articulo. ij. vbi etiā ponit, an ingratitudo sit subtrahenda beneficia. Et adde quod plures sunt species ingratitudinis: vt habetur in authentica, vt de appella.

cogn. in. §. aliud quo que. & nota. Innoc. c. fin. de dona. Est enim magnum vitium ingratitudo & propter illud reuocatur manumissus in seruitutem: vt in. l. prima. & ij. C. de liber. & eorum liber. & de tali ingratitudine quandoq; potest quæri etiā post mortem. vt per Spe. in titulo de excep. & repli. in §. iij. in versiculo. item quæritur. & vide beatum Tho. in. iij. parte summa. qd. viij. articulo. j. & ij. & in iij. dist. xxij. articulo. iij. & vj. vbi dicit, quod ingratitudo facit reddere peccata dimissa, sed non in tanto reatu, sicut prius erant. & vide etiā per eundē in tertia parte summe. q. lxxxvij. articulo. iij. & adde quod propter ingratitudinem monachorum, nedum possit donatio reuocari, sed etiā possit monasterium destrui: vt per Spec. in tit. de dona. in ver. quid si actum. & in versiculo sequenti. & vide in. c. actum. xij. quæstione. ij. vbi dicitur, quod ex ingratitudine reuocatur beneficium collatum. Et adde, quod ingratitudo filij erga patrem purgatur per ingressum monasterij: vt per gl. & doc. in. l. Deo nobis. C. de epi. & cle. & aut. de mona. in prin. & habetur p Cal. in cle. eos. in. xij. q. de regu. & per Spe. in tit. qui fil. sint legi. in ver. quid si poeniteat. Imò per superuenientem gratitudinem purgatur ingratitudo filij præcedens erga patrem: ita vt filius non possit amplius exheredari, vt in l. fratres. C. de inof. testa. & per Barto. in. l. liberi. eodē tit. & vide Baldum in. l. j. in. vij. opposi. C. de his: quæ pœ. nomine. vbi dixit, quod ingrato similis est inobediens. Et adde, quod ingratitudo filij non æstimata per patrem: non debet æstimari per alios, aliās esset iniquum: vt per Spec. in tit. de testa. in. §. j. in ver. pone. A. Et de ingratitudine propter quā reuocatur donatio, habetur in tit. C. de reuo. dona. & vide Bal. in. c. filij. mei in tit. si de seu. sue. contro. vbi dicit, qd filius legitimatus propter ingratitudinem non potest reduci ad pristinam illegitimitatem, quod etiā voluit Baldus loquēdo de seruo in. l. j. in. fi. C. de liber. & adde, qd ingratitudo est cā degradadi, si

noluit onus, non debet habere cōmodum, seu emolumentum. quæ ratio cessat in debito iure naturæ. quia illa portio debetur sine aliquo onere. l. quoniam nouella. C. de inof. testa. l. qm̄ in prioribus. eo. tit. Item negare non possumus, quin tres sit dubia: & in dubio potio rem partem sequi debemus. l. si fuerit. in. fin. ff. de rebus du. & in reg. odia. lib. vj.

SUMMARY

1 Clerici non possunt testari de bonis per ecclesiam acquisitis. 4. vbi ponuntur quidam casus in quibus hoc fallit.

2 Clericus potest testari de bonis sibi quæsitis per successionem propinquorum, vel per donationē, vel ex industria sua.

3 Episcopi vel clerici quicquid acquirunt ex eorum industria, acquirunt sibi, & non ecclesijs eorum.

4 Clericus potest testari de bonis ecclesiæ, si ipse tantū dem de suo proprio contulerit ecclesiæ.

5 Consuetudo, quod clericus possit testari de bonis ecclesiæ, non valet: nisi quo ad bona mobilia & modica.

Consuetudo, quod clericus possit testari de fructibus percipiendis anno sequenti, post eius mortem, valet, quia præiudicat successor in beneficio, non autem ecclesiæ.

6 Clericus potest facere elemosynas constitutus in infirmitate de bonis ecclesiæ. & de eisdem potest remunerare beneficia accepta, tam a consanguineis, quam ab extraneis.

Clerici non possunt etiam consuetudine dimittere in morte consanguineis sui omnia bona mobilia acquisita intuitu ecclesiæ.

7 Clerici non habentes administrationem, prout sunt canonici, de iure non possunt testari de fructibus perceptis vsque ad eorum mortem, licet consuetudo adoleuerit in contrarium.

8 Clericus potest testari de bonis quæsitis in missu ce-

lium à militia, vt est glo. sing. in. l. j. in. §. ff. de obsequi.

c ¶ Vide Inno. in. c. fin. de præben. in. iij. col. ver. an canonicus. & vide omnino Archi. xij. q. v. in summa. vbi etiā plenē ponit, an valeat consuetudo, qd clericus possit testari de fructibus perceptis. & quid de percipiendis. Et de hoc vide omnino per Specu. de testa. mona. versu. lxxxij. & de illa consuetudine vide per domi.

lebrandis, vel quia fuit capellanus alicuius: & de istis ita quæsitis non debetur canonica portio Episcopo.

CAP. VII.

Utrum in officiis.

a ¶ De bonis per ecclesiā acquisitis clerici testari nō possunt. Primò excessus. Secundò prouisio, ibi: hoc ergo. ¶ Casus literalis. Inter alia opera charitatis primo loco illud seruandū est vt illis taneamur obnoxij à qbus beneficia recepimus. Sed quidā clerici cōtrariū faciunt. cū em multa beneficia pceperint ab ecclesijs, ipsi bona per ecclesiā acquisita in alios trāsferre præsumūt. Sed quia hoc inhibitū est p canones statuit cōciliū Lateranē. qd clerici siue testati, siue intestati decesserint, siue alijs cōferre voluerint bona, illa penes ecclesias debeant remanere. Ber. ¶ No. j. principij multū allegabile: ex quo collige, qd in beneficijs impendendis, debet haberi respectus personarū: vnde etiā in elemosyna impēdēda tenet. quis potius subuenire suis, quā extraneis, vt in. c. nō satis. lxxxvj. dist. hinc notāter dicit Tullius. j. li. officior. ¶ Optimē societas cōiunctioq; honoris seruabitur, si vt quisq; coniectus erit, in eum benignitatis plurimū cōferat. ¶ No. ta. ij. quod clerici licitē viuunt ex redditibus ecclesiæ. Sed hīc quæro generaliter, de quibus bonis possint clerici facere testamentum? Innocentius hīc instat. Sed tudic latius, quod quēdam sunt bona acquisita intuitu personæ, puta ex successione cognatorum, seu donatione amicorum, seu ex industria clericorū: & de his bonis licitē possunt testari: vt in. c. quia. j. e. ¶ Ex quo collige, qd clericus etiā habens ecclesiā, si bi & non ecclesiæ lucratur ex industria sua. Et in hoc differt à coniuge carnali.

b Nam coniunx carnalis operatur ad vtilitatem

& in cap. j. & ij. de suc. ab inte. Præterea, qui non habet titulum, vel ius in ecclesiā: vt quia est simplex capellanus, potest testari de acquisitis per eum: vt per Baldum in dicta authentica. legitimam. & per do. Abb. in. c. cum in officiis. in. ij. colum. Et quæ dicta sunt de clerico, vt possit testari de bonis suis, & de quasi castrensis: dicas hoc posse facere, etiā si esset filiusfamil. vt per Bart. in. l. si cum clericis. & in. l. sacrosancta. C. de episc. & cle. Et habetur per do. Abba. in. d. c. quia nos. & per Specu. in ti. de testa. mo. in versu. lxxxij. Et adde quod clericus etiā capellanus simplex, non potest testari de obligationibus, & alijs quæsitis ex confessione, vel ex præstatione sacramentorum: quia illa dicuntur acquisita propter ecclesiā, & non propter se: licet sint quæsitæ suo labore: vt plenē in. d. c. præfati. per Doni. & alios. de offi. ordi. lib. vj. Quod adeo verum est, vt non possit testari, etiā de fructibus ecclesiæ, quos consumere potuisset, si voluisset etiam relinquendo in piam causam, secundum Bal. in dicta authentica. legitimam. in. vij. colum. Et habetur per Bald. in. l. diuortio. in. prin. in. vj. colū. ff. soluto matrimo. Et quādo clericus habet licentiam testandi de bonis stabilibus, an possit testari de bonis quæsitis ex fructibus ecclesiæ, vide Alexan. de Imo. in consil. xv. in. ij. parte consilij. Et an talis licentia testandi, possit dari per Papam: vide do. Abb. in. repe. c. cum esset. de testamen. Et adde, quod clericus damnatus per suum prælatum ad perpetuos carceres, non potest testari: nec hæres institui, nec ei aliquid legari: nisi pro alimentis: vt voluit Bald. no. in. l. prima. circa medium. in versu. & nota hanc legem. C. de his, qui ad libertatem perue. non possunt.

Adde do. Cardi. in consil. lxxxix. & ibi, quid si clericus habeat patrem. ¶ Coniunx carnalis. Hoc tamen non est verum simpliciter, vt declarat do. Ale. cōf. xlij. in. j. vol. & in cōf. cxxxj. col. in. iij. volum

ne vide per domi. Antoni. in. c. relatum. in. iij. colū. j. eodem.

Anto. Francis.

¶ Adde, quod clericus non testatur de fructibus beneficiorum per glo. in. c. præfati in versiculo referuari. de officio ordi. Et habetur per Archidi. in. c. statutum. in. §. affes. forem. de rescrip. in. vj. & habetur p Imo. & d. Abba. post. gl. in. c. fi. de peculio cleric. & in. c. relatum. & in. c. cū in officiis. de testa. Et eodē modo non potest testari de fructibus præbendæ, vt in §. fi. xij. q. ij. Adde tamen quod potest testari de bōis quasi castrensibus: quæ fortē acquisiuit ex sua industria, vt p Hosti. in sum. de test. in. §. fi. & per Baldum. in. authentica. licentiam. in. xij. col. C. de Episc. & cle. Testat etiā de patrimonialibus, & de acquisitis ex doctrina, vel ex aliquo suo artificio, in qbus bonis sic acquisitis, etiā ab intestato sibi succedūt pxiimiores ex clusa eccle. vt in. c. quia nos. & in. c. relatum. de testa.

tem mar

tem mariti. l. sicut. de ope. liber. dixi latius in. c. literas. de restitut. spolia. sed clericus operatur sibi: vt patet in. d. c. quia. & hoc apertissime voluit hîc Inno. quod not. Pet. tamen, vt refert Cy. in auct. licentiam. C. de episco. & cleri. dixit hoc procedere in clericis inferioribus. Episcopus aut secundum eum lucratur ecclesiæ ex industria personæ. arg. illius auct. Sed mihi placet primum dictum indistinctè in clericis secularibus cuiuscunque gradus: quia eadem ratio videtur in Episcopo, quæ in alijs. quod in ea parte sentit gl. in. c. j. s. eo. vbi dixi. ¶ Quædam sunt bona acquisita intuitu ecclesiæ, vel de facultatibus ecclesiæ: & hoc constat: & de his clerici non possunt testari: vt hîc. & in. d. c. j. & in. c. fixum. xij. q. v. nec aliter de ipsis bonis in alios disponere regulariter: vt patet hîc, in fi. ibi: *sive intestati decesserint* &c. ¶ Fallit etiam in quibusdam casibus. Primò, si rector, seu prælatus ecclesiæ tantundem cõtulerit de suo ecclesiæ, quantum vult relinquere de ecclesiæ facultatibus. & de hoc sunt duo pulcherrimi tex. Primus. xij. q. ij. c. si quis qualibet. Secundus eadem causa. & q. v. in. c. Episcopus. ¶ Secundò fallit secundum quosdam, si hoc habet consuetudo. Ita simpliciter trãseunt hîc docto. Ex quo est singulariter notandum, quòd valet consuetudo, quòd clericus possit testari de bonis per ecclesiã acquisitis. quod ego nō admitto indistinctè: sed restringo ad bona mobilia & modica: sicut etiam valet consuetudo, vt modica possit donare: vt. c. cæterum. de dona. Ita dicendum est respectu facultatis testandi. Nam si consuetudo haberet de magnis rebus, illa esset onerosa ecclesiæ: & per consequens non valeret in. c. j. de cõsue. Respectu autem bonorum immobilium puto non sufficere consuetudinem: quia non possunt illa alienari sine solennitate. de qua. xij. q. ij. c. sine exceptione. Nec consuetudo illam solennitatem remouere potest tanquã irrationabilè: vt communiter tenent doct. in. c. nulli. de rebus eccle. non alienand. valet tamen consuetudo: vt canonicus possit testari de redditibus percipiendis anno sequenti post mortem: quia potius præiudicat canonico successor, quã ecclesiæ: de quo vide plenè per Io. and. in regula nemo. de reg. iur. li. vj. in mer. ¶ Tertiò fallit in donatione intuitu eleemosynæ, quam clericus facere potest constitutus in infirmitate: vt in. c. seq. & in. c. relatum. el. ij. j. eo. Dicit tamen Vin. j. c. proximi. vnum notabile verbum, quòd consuetudo non excusat clericum, qui omnia bona mobilia acquisita intuitu ecclesiæ dimittit in morte consanguineis eorum: sed potest limitari hoc dictum, per ea quæ s. dixi. ¶ Quartò fallit quando clericus vult remunerare seruitia accepta tam à consanguineis quã ab extraneis. Põtenim aliqua ex mobilibus ecclesiæ in alios cõferre: vt in. d. c. relatum. ¶ Circa prædicta potest dubitari de clericis non habentibus administrationem: sed simpliciter beneficiatis vt sunt canonici, nunquid de fructibus perceptis vsq; ad tempus mortis possint testari. gl. in. c. præsentis. de offi. ord. in. vj. post Hosti. & Ber. tenuit quod sic. & sic esset hoc. c. limitandum cum alijs similibus. Alij contra & contraria opi. semper mihi placuit per ea quæ dixi. s. in. c. fi. de pec. clericorum. & latius in. c. cum esses. in rep. j. eo. Hanc opi. contrariam tenuit Arch. in. c. statutum. de resc. li. vj. & Ioã. de li. in cle. gratiæ. eo. ti. Sed alia opi. multum inualuit de consuetudine. pondera tamen rationem huius. c. quæ facit pro contraria opi. quam teneo. & videtur probari apertissime conuictio. c. relatum. el. ij. j. e. vbi dicitur. ¶ Item dubitatur de alijs bonis quæ sunt tertiæ speciei vt puta, quia nō sunt acquisita propriè intuitu personæ, nec ecclesiæ: sed ratione dignitatis clericalis: vt puta lucratus est clericus multa in missis dicendis. & hoc procedit maxime quando quis reliquit centum presbytero pro missis dicendis. Petrus voluit vt refert Cy. in. d. auct. licentiam. quòd de his testari possunt. Cum qua opin. videtur concordare Hostien. in. c. quia j. eo. vbi dicit, qd si clericus ratione officij seu seruitij aliquid lucratus est: puta, quia fuit capellanus Principis: & de hoc potest testari, quasi intuitu personæ hoc fuit acquisitum. ¶ Ex his infero ad questionem, de qua pridie fui inrerrogatus: nunquid de relictis p missis dicendis, debeat canonica portio Episcopo. Et circa oia concluderem attendendas fortè coniecturas, vtrum scilicet relinquens, vel donans, habebat respectum ad personam, vel ecclesiam nam fortè relinquens centum suo parochiali presbytero pro missis dicendis, nō reliquisset sibi, si non fuisset proprius sacerdos parochialis: secus videtur, vbi nulla qualitas suggerit ecclesiam fuisse

contemplatam: sed personam duntaxat. arg. in c. requisisti. j. eo. & hæc diligenter not. Tractat tamen hîc Innocen. quid dicendum in dubio: an bona quæ sita per clericum dicantur quæ sita ex facultatibus ecclesiæ: an ex proprijs? & non insisto: quia dixi plenè in ca. inquirendum. de pecul. cle. & in repet. d. c. cum esses.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus potest facere eleemosynam de bonis ecclesiæ: dum tamen non immoderatam faciat. 2. & hoc siue sit sanus, siue in infirmitate constitutus. 4.
- 3 Episcopi vel clerici & similes, qui possunt de bonis ecclesiæ aliqua donare, non possunt de ipsis in testamento disponere.

CAP. VIII.

Ad hæc. ¶ Moderatã eleemosynã bonis per ecclesiã acquisitis, clerici facere possunt, etiã in egritudine constituti. Distinguit secundum membrum: ibi: *viuentes*. ¶ Casus literalis. Quidam clerici de bonis ecclesiæ testari præsumebant. quod cū relatũ fuit Papæ: respondet, qd clerici de bonis mobilibus, quæ propter ecclesiam sunt adepti, testari non possunt: tamen in sanitate possunt aliqua de bonis ipsis intuitu eleemosynæ erogare, & in egritudine cõstitui. Item de bonis paternis, vel quæ intuitu personæ acquisiuerunt possunt liberè testari: vt in. c. se. dicitur. Ber. ¶ No. j. ibi: *moderatè*. quòd clericus intuitu eleemosynæ non põt donationem immoderatè facere. Nam in rebus preciosis mobilibus requiritur solennitas. de qua in. c. sine exceptione. xij. q. ij. aliàs non valet alienatio. de quo vide bonam gl. in. c. tua. de his, quæ fiunt à præla. ¶ Not. qd quandoq; aliquid licet inter viuos, quod non licet in voluntate vltima: scilicet in testamento. Nam clericus, vt hîc vides, potest aliquid donare intuitu eleemosynæ de rebus ecclesiæ: non potest tamen quicquã de his disponere in testamento. Et sic potest quis facere per se, quod relinquere non potest per alium faciendum post mortem. Simile dicitur in Episcopo, qui potest dum viuit, dare centesimam, vel quinquagesimam ecclesiæ per eum constructã, vel construendã: non tamen potest relinquere: vt post mortem donetur: vt in c. quia Ioãnes. xij. q. v. No. docto. in. c. apostolica. de dona. Et potest esse diuersitatis rō. nam testamentum morte confirmatur, vt in. c. cū Marthæ. de celebratione missarum. Effectus ergo confertur in tempus, quo non est futurus prælatus: ideò non potest de aliquo disponere ex facultatibus ecclesiæ in testamento. Ad hoc. l. eum. ff. de iurisd. om. iudi. sed quando vult disponere, dum viuit, non prohibetur, quia hoc facit tanquã administrator ecclesiæ. Et ex hoc not. practicam, quam debet seruare clericus, si de rebus ecclesiæ vult aliqua intuitu eleemosynæ, vel per remunerationem seruitij erogare: vt actualiter donet dum viuit: non autem relinquat conferendum post mortem. ¶ In gl. fi. in fi. de hoc dic, vt no. in regula, cum quid. de regu. iur. li. vj. Nam hîc fuit prohibitio attento modo, non autè attento effe-

S E B. SAPIA.

- a ¶ Quòd valet. vi de illustrem præceptorem meum. d. Rochum Curtiũ in repe. c. fi. colũ. lxxvij. ver. quarto inferitur. de cõsue. & vide Abb. in. c. cum tibi. j. de verb. fig. vbi text. secundum vnum intellectũ Abba. probat, qd valeat talis consuetudo.
- b ¶ De illis autem quæ acquisiuit sacerdos iniugẽdo poenitentiam, an possit testari: vi. de domi. Anto. in in. c. requisisti. s. c. in. vij. col. & vide etiam omnino gl. in. c. i. ad iur. ciu. xvj. q. j.
- c ¶ Hæc ratio non videtur bona: quia potest moderari ex eo, quod not. per istum. s. eo. in ru. in. j. col. in ver. tñ puto, qd hæc facultas. &c. Na attempta ista ratione nullum testamentũ deberet valere: & tamen valet.

a ¶ Et ita ibi no. Dy. Ia. bu. & Bal. quem omnino ibi vide in. v. col. Bald. in. l. item in potestate. ff. de his, qui sunt sui. Bal. in. l. apud hostes. in vlt. col. C. de suis & leg. in. l. sub conditione. de lib. & post. in. l. cum in adoptiuis. in. iij. co. in fi. C. de adopt. & in. l. q. se patris. in. j. co. & aliquid in discursu. Bal. & Ange. in. l. nepotes. ff. de his, qui sunt sui. idem tenet Bart. in. l. si ex causa. §. Pa. ff. de mun. & i.

confi. incip. filius. presbyter. Ro. in. l. is potest. ff. de acquir. hered. do. Alex. in. l. sub conditione. ff. de libe. & post. Et ita cōcludūt cōiter Ca. no. in. c. indecorū. de eta. & qualita. & Bald. in. auth. si qua. C. de sac. fan. eccle. in pe. col. & ista est vera snia, quāuis plerique contrariū teneant vt Ang. sibi cotra-

rius in. d. l. sub con- ditione. ad quē se remittit ibi Imo. cōtrariū etiam te- net Iac. butr. in. d. auth. si qua. & Spe- cu. i. tit. de tu. §. fin autem tutor. & la- tē domi. Matthe. vbi diffusē exami- nat, & tenet istam partem in tracta. successio. ab inte. in. ij. char. & dece- pti sunt i isto fun- damento. quia cū filius fami. mona- chus per ingres- sum monasterij li- bere ē a patria po-

testate: ergo non pōt dici, q. ibi sit vnitas. ad quod re- spondet Bar. in. d. §. Papa. quod est falsum, vt patet in filio emancipato, qui tamen habet iura suorum. l. me- minimus. C. de le. here. & in filio a- doptato ab auo materno, qui non est in potestate a- doptantis: & tamē succedit: vt suis. d. l. cum in adop. & ibi Bal. imō sin- gularius: & istud tene cordi. licet a- liās filius commit- tens cām ingratitudinis erga patrē exheredari possit §. aliud quoq. in auth. vt cū de ap. cog. tamen si talis filius ingressus sit postea monasteri- um, pater ei⁹ post- talē ingressum cō- ficiens testamen- tum, non poterit illum exhereda- re. xix. qō. vlti. c. non liceat. de quo tamen dubitauit

factu. Nam prohibetur testamētum, nō quōd clericus possit disponere intuitu eleemosynæ de rebus ecclesiæ: sed propter rationem quam suprā dixi, quæ cessat interrogatione, seu dona- tiōe, quæ fit inter viuos. ¶ Et aduerte, quōd decipiet te tex. iste. Nam permittendo erogationem in egritudine, non videtur prohibere erogationem tempore sanitatis. Nam tūc nō erat dubium: q. bona ecclesiæ subiacent eleemosynis. xvj. q. j. in. c. fi. sed tempore egritudi- nis dubitabatur, ne egroratio fieret in fraudē. ar. in. c. ij. de renun. li. vj. quod no.

SUMMARIUM.

- 1 Clericus potest testari de bonis proprijs, vel acqui- sitis intuitu personæ.
- 2 Monachi retinent iura sanguinis: & succedunt pro- ximioribus: sed acquirunt monasterio.
- 3 Clerici possunt licitè exercere aliquod artificium, conueniens tamen dignitati clericali.
- 4 Clericus, si est doctor, & legat, licitè acquirit sibi lu- crum talis lecture.
- 5 Testamentum clericorum non infirmatur præteri- tione filiorum, vel parentum: licet eis debeatur certa portio.
- 6 Clericus, licet sit filius familiæ licitè potest testari.
- 7 Peculium, quod est penes laicos, est aduentitium: a- pud clericos, nominatur castrense, vel quasi.

CAP. IX.

Quia nos. ¶ De bonis p- prijs, vel acqui- tis intuitu personæ, clerici testari possunt: de acquisitis intuitu eccle- siæ, non. In prima ponitur decisa questio. In se- cunda distinguens responsio. ibi: consultationi. ¶ No. j. q. clerici retinent iura sanguinis: vn- de succedūt parentibus & alijs agnatis, quæ ad modum laici. Idē dic in religiosis: vt in. l. Deo nobis. C. de Epi. & cle. & xvj. q. j. c. vno. hęc est tamen differentia inter clericos seculares & re- ligiosos: quia clerici seculares acquirūt sibi, vt hīc: religiosi verō monasterio: vt in dictis iuri- bus. ¶ No. ibi: de artificio. quod licitè cleri- cus exercet aliquod artificium, etiam si habet ecclesiam. Intellige tamen de artificio^b conue- niēti dignitati clerici, nō ignominioso. de quo vide quod legi. & no. in. c. j. de celebra. mis. Et ex hoc potest inferri, quod clericus doctor li- citè potest assumendo lecturam inde lucrari. Et pondera tex. ibi: non habito respectu ad eccle- siam. Nam videtur illa regula qualificare oīa præcedentia: vt de acquisitis de artificio cleri- cus testetur, nisi intuitu ecclesiæ illa proueniāt. facit quod dixi in ca. cum in officij. §. eodem.

¶ Nota ibi, liberè disponere. argumentum opti. q. testamentum clericus non firmatur ex præteritione filiorum, vel parentum: quāquā debita portio debetur eis, secundum quod iu- ra disponunt. hoc importat istud verbum libe- re. Et p hoc, quia miles seculi habet istud pri- uilegium, vt ex præteritione personarum^d, nō rumpatur testamentum: fortius hoc debet ha-

Baldus in. l. fi. C. de episcopis & clericis.

b ¶ Ad idem. Vide tex. in. c. relatum. ij. §. pe. j. eod. Et idem vult ipse Abbas Panor. in. c. j. vbi bo. tex. §. eo. ti. & idem voluit Bal. & Sal. in. auth. licentiam C. de epif. & cle. Et ex hoc reprobatur opi. Iac. butr. in. d. auth. licentiam. qui dixit, q. non potest testari: quia tenetur operari ecclesiæ a qua percepit ali-

menta. argu. eius, quod in vxore di- cit gl. no. i. l. sicut. ff. de ope. lib. quā pro fin. alleg. & se- quitur Sali. in. l. j. ff. exactio. C. de rei vxor. ac. p. quo in simili facit qd no. Bal. in. l. de ali- mentis. C. de tran- fact. & in. l. si sti- pulatio. ff. de do- na. inter virum & vxor. Ang. in. l. as- fiduis. C. qui po. in pigno. ha. & in confi. suo. cxxx. ix. & domi. Abb. Pa. in. c. literas. de resti. spo. & Imo. in. c. tuis. de præ- ben. Et pro illa o. pin. Iac. butr. forti- ter vrgeri videtur tex. in. d. auth. licē- tiam. dū dicit ca- teris rebus ab eo alio modo acqui- sitis: dūmodō ec- clesiæ reseruatis. ¶ Vide per text. in. auth. presbyte- ros. & quod ibi no. Bar. Bal. & Sa- li. C. de epif. & cle. gl. in. l. Papinian⁹ ff. de inoff. test. & in rub. ff. si quis a- pa. fuerit ma. & i. l. fi. C. de inoff. tes. & auth. in. test. C. ad Tertul. & ad hoc vide text. in. l. fa- crofan. verfic. sed quando eis libitū testandi, vel do. fa- cultas est conce- sa. C. de sac. fan. ec- cle. & quod habet in. l. fi. C. qui test. fa. pos.

SUMMARIUM.

- 1 Testamentum factum coram presbytero parochia- li, & duobus testibus, valet: non obstante cōsue- tudine in contrarium.
- 2 Consuetudo, vel statutum disponens id, quod ius cō- mune, vtrum censeatur sublata, si tollatur ius cō- mune. vide remissiū.
- 3 Testamentū de iure canonico valet, etiam si testes nō sint rogati: & quod non sint masculi.
- 4 Testamentum vtrum hodiē valeat sine solennitati- bus iuris ciuilibus?
- 5 Papa non potest tollere statuta sanctorum.
- 6 Consuetudo generalis ecclesiæ obligat, sicut præce- ptum.
- 7 Testamentum etiam ad non pias causas valet de iu- re Canonico cum duobus testibus & presbyte- ro parochiali: aliās secus: nisi loco presbyteri pa- rochialis adhibeantur duo alij testes.

CAP. X.

Cum eses. ¶ Valet te- stamētū quod parochianus facit coram presby- tero parochiali, & duobus testib. nec valet contraria consuetudo. h. d. inhæren- do verbis literæ. Nam multipliciter potest in- telligi: vt. j. patebit. Primō narrat factum. Secū- dō prouidet ibi: quia verō. ¶ Casus literalis. In episcopatu Host. talis erat consuetudo: q. testamenta quæ non habebant subscriptionē septem testium, secundum quod leges statuūt rescindebantur. Host. Episcopus proposuit in præsentia Papæ. Papa respondet, quia talis cō- suetudo aliena est a diuina lege & sanctorum patrum institutionibus, & a generali consuetu- dine ecclesiæ: cum scriptum sit: In ore duorū, vel triū testium stat omne verbum. Papa præ- scriptam consuetudinem reprobauit. & testa- menta, quæ parochiani Episcopi Hosti. fecerint corā presbytero suo cum tribus, vel dua- bus idoneis personis in extrema voluntate fir- ma permaneant. & præcepit sub pœna excom- municationis

mentis. C. de tran- fact. & in. l. si sti- pulatio. ff. de do- na. inter virum & vxor. Ang. in. l. as- fiduis. C. qui po. in pigno. ha. & in confi. suo. cxxx. ix. & domi. Abb. Pa. in. c. literas. de resti. spo. & Imo. in. c. tuis. de præ- ben. Et pro illa o. pin. Iac. butr. forti- ter vrgeri videtur tex. in. d. auth. licē- tiam. dū dicit ca- teris rebus ab eo alio modo acqui- sitis: dūmodō ec- clesiæ reseruatis. ¶ Vide per text. in. auth. presbyte- ros. & quod ibi no. Bar. Bal. & Sa- li. C. de epif. & cle. gl. in. l. Papinian⁹ ff. de inoff. test. & in rub. ff. si quis a- pa. fuerit ma. & i. l. fi. C. de inoff. tes. & auth. in. test. C. ad Tertul. & ad hoc vide text. in. l. fa- crofan. verfic. sed quando eis libitū testandi, vel do. fa- cultas est conce- sa. C. de sac. fan. ec- cle. & quod habet in. l. fi. C. qui test. fa. pos.

¶ S. B. SAPIA. d ¶ Ex præterito. psonarū. de acqui- paratione militis Dei ad milites se- culares. vide Fel. in. c. cum ex offi. cij. col. j. vers. in. q. tū. Abb. & qpa- rat. s. de præscrip. & Mat. in. no. lxx. inci. no. q. clerici.

a ¶ De æquitate canonica non requiritur necessariò, ut testes sint rogati in testamento: ut hic, & in fi. & per do. Anto. hic, & aliquid tangit do. Ant. in. c. indicate. in prin. s. eo. & in. c. proxi.

Anto. Francif. ¶ An testes etiam de æquitate canonica debeant esse rogati. Dicitur, quod testes instrumentarii, qui adhibentur ad fidem faciendam de contentis in instrumentis in instru-

to: ut in. l. ad fidem. fi. de testi. illi forsitan non debent esse de necessitate rogati: ut per Bal. in ru. c. de fide inst. in. ij. col. & vide gl. in auth. rogati. c. de test. que enumerat casus, in quibus de necessitate debent testes rogari. De quo etiam per Spec. in tit. de test. s. j. in antepe. col. In testamento autem etiam de iure canonico debeant esse rogati: vide Alex. in consil. lxx. in. ij. p. re cõsi. ubi dicit quod sic, si testamentum continet in se causam prophanam. quod etiam voluit domi. Anto. & Ioan. de Imo. in. c. cum esset & d. Abb. in. c. re. laturum. el. j. de test. non autem de necessitate debent esse rogati in codicillis. l. fin. & ibi per Bal. C. de condic. & hoc ideo puto esse verum: quia re-

stamentarii ideo in testamento debent esse rogati, quia non solum habent cognoscere testatorem, sed habent confidere ex loquela & verbis testatoris & ex alijs signis, que percipi possunt: utrum testator fuerit, vel sit sanæ mentis. Sed si testamentum esset factum in causa pia: posset dici, quod non requiratur rogatus testium, saltem ex æquitate canonica: quia quæ spiritus Dei agunt, non sunt sub lege. s. positiva: ut plenè traditur in. c. cum esset. s. alleg. & in. l. j. c. de sac. san. eccl. & sic non requiritur rogatus testium in testamento facto inter liberos: ut voluit gl. in. l. fi. c. de cõdi. & Bal. in auth. quod sine. in. j. col. c. de testa. Eodem modo non videtur requiri rogatus in testamento facto in causam. Et eodem modo potest dici, quod mulier in testamento facto in causam, possit esse testis favore piæ causæ, quæ habet multa specialia: ut per Bal. & Ro. in auth. similiter. C. ad legem falci.

b ¶ Mulier de iure canonico potest esse testis in testamento, etiam si non esset conditum ad pias causas: si esset in terris ecclesiæ. Et idem vult Petr. de anc. in. iij. no. & Imo. & ad idem Panor. in. c. relatum. j. eo. in. j. colum. contrarium determinat Albe. & Ro. in prima parte statuto. in. q. cxxx. quem simpliciter refert, & sequitur do. Alex. in consil. cxxij. incip. viso consilio alius per me reddito. in. vj. col. & in consil. cxxxvj. incip. viso testamento mihi exhibito. ad fi. Et videtur velle hic iste ex his verbis, ex hac ratione, quod isto casu sufficeret, si solum mulieres essent testes absque aliquo masculo per istum text. ubi Papa solum se fundat in scriptis sanctorum patrum & iurist. gen. & non curat de iure civili: quamvis contrarium innuant illa verba paulo ante præcedentia ibi: vel, quod omnes sint masculi. Item adverte, quia dum allegat Bal. in. l. j. c. de sacrosan. eccl. Aut errat, quia Bal. loquitur in testamento condito ad pias causas, non autem loquitur in testamento condito ad non pias causas, in terris ecclesiæ: aut debet hoc intelligi secundum quod loquitur Bal. quem allegat secundum Bar. in. l. non solum. s. liberationis verba. ff.

de libe. leg. Nec est credendum, quod ipsum Bal. non viderit: sed tamen non videtur, quod in tantum possit restringi cum verba sua hic sint multum clara, & maxime in ratione, dum dicit: nam Papa videtur se fundare &c. Et ipsum Panor. in proprijs terminis reprobatur do. Alex. in consil. cxxvij. incip. viso themate mihi exhibito. in. ij. col. quia si Papa solum habuisset respectum ad

ius diuinum, vel gentium, ut fundet se, iste non requireret ultra duos testes presbyterum parochianum: quia illud non est de iure gentium. ¶ Adde. Cal. consil. viij. hoc tit. **c** ¶ S E B. S A P I A. ¶ Prima lectu. Vide Bart. in. l. fi. ff. de his, que pro non scrip. habent. ubi vult, quod si testator legauit uni coram duobus testibus, & eum grauauit de restit. eccle. vel pauperibus, licet tale legatum sit pro non scripto: tamen remanet apud heredem cum onere restituendi ecclesiæ, vel pauperibus. quod legata ad pias causas valent coram duobus testibus, ut ibi per eum. **d** ¶ Et ista opinionem etiam sequitur Bart. Brix. in. c. j. ij. q. iij. licet Ioan. ibi velit hanc decretalem solum habere locum in pijs causis, secundum gl. in. l. hac consulti. in prin. in ver. rogatis. C. de test. Dicit tamen, quod leges loquentes de septem testibus solum habent locum in foro seculari. Et dicit, quod ista habet locum indistinctè in foro ecclesiastico: licet quidam velint eam restringere ad pias causas. Adde hic Ang. in consil. cxxxj. ubi dicit, quod cum questio vertitur coram Episcopo, debet seruari hoc. c. & sequens. sed si vertitur coram iudice laico, debent seruari iura civilia. Sed tu vide Ray. in sua summa in tit. de numero testium. ubi dicit, quod ista decretalis & seq. solum habet locum in testamento ad pias causas, & vide Arch. ij. q. iij. in summa in fin. ubi sequitur ibi Spe. in. d. s. compendiosè. hic per do. Anto. allega. videlicet quod dispositio huius decretalis habet locum in testamento ad non pias causas. & de hoc passim plenissimè per Rom. in auth. similiter in ver. xxvij. C. ad. l. fal. Adde hic Bal. in. l. fi. quando. C. de inoffi. testa. ubi dicit, quod si Papa dispensat cum monacho, ut possit testari, intelligitur dispensatum, ut testetur secundum solennitatem iuris canonici, non iuris civilis. & quod Papa possit dare monacho licentiam testandi: tenet etiam Tho. ij. q. cxxxix. ar. vlt. in fi. qui tamen loquitur de religioso præfecto episcopatu, & dicit, quod tunc non intelligitur ex proprio facere testamentum: sed apostolica auctoritate intelligitur ampliata præter suam dispensationis. Item pro illo dicto Bal. vide Imo. in. l. fi. seruus communis Meulj. in princ. ff. de stipula. ser. & vide verba Saly. in. d. l. fi. quando. in prin.

Anto. Francif. ¶ De facultate testandi, quæ daretur monacho per Papam, potest satis dubitari, an de iure teneatur: cum monachus nihil habeat proprium: de quo testatur: imò nec Papa videtur posse dispensare, ut proprium habeat: ut per gl. in. c. cum ad monasterium. de sta. mo. unde non video stante tali indulto, de quibus bonis, stante etiam ista dispensatione, quod possit testari cum nihil habeat de quo possit testari: ideo super hoc relinquo cogitandum.

¶ Adde hic quod no. d. An. in. c. no. uit de iud. in. xix. co. & in. c. dilecti circa fi. j. col. de iudic. Et ibi etiā vide in. iij. col. verfi. item not. q. statum. Ista opin. d. An. hic videt confundi per text. in c. licet vniuersis. de test. vt dicit hic Panor. vbi Papa dicit, q. qdā sunt casus, in quibus plures quā duo testes requiruntur. quod in testamento est etiam necessarium intelligēdū: q. in eo est summa ratio, propter presumptionem falsitatis. p. eo tamen quod hic dicit do. Anto. facit optimē qd. no. d. An. in. c. iij. in fin. de proba. & in. c. cum ad sedem. in. xxvj. col. de rest. spo. & vide quod no. do. An. in. c. in dicante in. j. col. s. co. vbi vult, q. valet testamentū factum coram duobus testibus idoneis, siue in piam cām, siue non: siue iure civili, siue canonico. & hac est mirabilis opi. maximē, q. Ioan. an. in. addi. Spe. in. ti. de instr. edi. §. compēdiosē. ver. sed nunquid. quē refert. d. Ant. in. c. sicut. de probat. in. ij. col. vbi dicit q. nō valet cōsuetudo, q. testamentum fiat cum duobus testibus, nisi fit expressus consensus superioris. & illud dictū retulit etiā do. An. in. c. fi. de consue. xij. col. Item adde, q. clericus saltē est privilegiatus per hoc. c. vt possit facere testamētum cum duobus testibus & presbytero. Pone, q. clericus fecit testamētum cum duobus testibus & presbytero, & demū contraxit matrimoniū cum vnica & virgine: & sic amissit hoc privilegiū posito, q. esset in terris Imperij: q. clericus coniuga-

c. & ita dixit de cōsuetudine obseruari. Sed lectura nimis restringit istum tex. nam ratio huius. c. concernit etiam forum ciuile: cum ius ciuile non possit statuere contra ius diuinū. Vnde nō dicitur quis condere legem, sed errare: xxvj. q. j. c. sunt quidam. Cū enim Papa hic declaret irrationabilitatem illius legis & consuetudinis, manifestē patet quod illa lex tanquā irrationabilis non debet seruari, etiam in foro ciuili: quia lex debet esse rationabilis: aliās non meretur nomen legis. iij. distinc. c. erit autem lex. not. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iustitia & iur. ¶ Quarta lectu. vt hoc. c. seruetur in foro canonico, lex contraria in ciuili. & tacitē hanc lecturam sentit Innocē. in. frā. c. proximo in quadam additione. Sed hac lectura tollitur vt præcedens. & per hoc declaratur hac glo. quæ posuit omnes prædictas lect. Sed restat nunc examinare, quæ istarum sit verior. mihi semper placuit secundus intellectus, qui apertissimē videtur probari per istum tex. Et probatur ratione. Nam humana lex contra diuinam, est ipso iure nulla: vt in. d. c. sunt quidam. Ratio, quia inferior non potuit tollere legem superioris in cle. ne romani. de electi. nec dicit lex ciuilis in hoc adiuuare, seu distinguere ius diuinum: sed potius confundere: & ex numero testium ius alienum tollere. Nam cum ius diuinum solum requirat duos testes in omni re, vt voluit Ioan. and. & Vincē. in. c. licet vniuersis. §. de testi. videt valde absurdum, quod ius ciuile requirat septem testes in testamento. Nā sanguinem elicit, qui nimis emungit. iij. distin. denique. & in. c. nisi. de renun. ¶ Item hac lex ciuilis est contra sanctorum patrum statuta, vt in text. quæ etiam Papa non potest tollere: vt in. c. si ea destruerem. xxv. quæstio. ij. in. c. contra. & in. c. quæ ad perpetuam. ea. cā. & q. j. ¶ Item est contra generalem consuetudinem ecclesiæ, quæ obligat, sicut & præceptum. xj. distin. in his. de pce. distin. v. in summa. vnde cum Papa habeat defendere ius diuinū vsq. ad animam & sanguinem: id est vsq. ad omnes conatus. d. c. sunt quidam. potuit & debuit ius ciuile iure diuino contrarium tollere: maximē, quia ex defectu tantorum testium, quāque occupatur substantia aliorum cōtra domini voluntatem. ¶ Sed quæro. nunquid sufficiunt duo testes de iure cano. doc. communiter sentiunt q. in relictis ad pias causas requirit præsentia sacerdotis cū duobus testibus: vnde dicit Spe. in. ti. de instr. edi. §. compēdiosē. ver. itē q. per ius canonicum. quod si interuenit alter presbyter seu alijs testis loco presbyteri: & tūc essent tres, non valeret testamentum: quia iste tex. loquit de proprio sacerdote, de quo nō est tanta præsumptio falsitatis, sicut contra extra extraneum. Dic tamen, q. si loco presbyteri interuenirent duo testes, valeret testamentum: quia duo testes sunt maioris authoritatis, quā presbyter solus: vt patet in. c. licet ex quadam. & in. c. a nobis. de testi. Sed do. Anto. deuians ab hoc generali dicto, dicit se putare presbyteri præsentiam non fore necessariam ad validitatem testamenti. Et q. sufficiant duo testes in relictis ad non pias causas, mouetur per rationem huius tex. Nec ob. text. in eo quod facit mentionem de presbytero: quia narrat accidentiam facti secundum eum. Ratio enim qua mo-

uetur Papa per ius diuinum, tātum concludit de duobus testibus. Sed certē hac opi. mihi nūquam placuit. nam videtur extorquere istum tex. Nec ob. ratio literæ: quia illa ratio venit ad exaggerandum & aggrauandum dispositiones iuris ciuilis, non autē ad reddendum rationē statuti postea editi. Papa enim primò reprobauit illum rigorem iuris ciuilis, quasi dicat, q. cum ius diuinū requirat duos testes, seu sit contentum duobus testibus: nimis videtur acerbum, quod ius ciuile requirat septem: sed volens Papa consulere falsitati, ratione cuius fuit motum ius ciuile, statuit, vt vltra duos testes interueniat presbyter parochialis. Nam secundum opinionem do. Anto. sequeretur, quod nunquā essent requirendi plures duobus testibus, quod est contra. c. licet vniuersis. præal. vbi dicit, q. quædam sunt causæ quæ plures, quā duos exigūt testes: & sic ex causa pōt ius humanū adiuuando & distinguendo ius diuinum exigere vltra duos testes: in quibusdam casibus, non tamen debet requirere magnum & diffusum numerum, sicut exigebat ius ciuile. & per hoc tollitur contrarium, quod potuisset formari cōtra præcedentē lec. Nam si papa deuiat a iure diuino, addendo præsentiam presbyteri: non dicitur tollere, sed adiuuare & distinguere ius diuinum. quod pōt: vt in. c. & si quæstiones. in. fi. de simo. not. Innoc. in. c. quæ in ecclesiarum. de const. & legistæ. in. l. fi. C. si contra ius vel util. publi. ergo eodem modo debuit posse Imperator. Sed respondetur, vt prædixi, quod Imperator intantum dauuando nō videbatur distinguere, sed potius confundere: sed Papa processit magis mitē. Simile videmus in prescriptione. Nam propter bonā causam ius ciuile adiuuenit prescriptionem etiam cum mala fide: sed ius canonicum approbavit cum bona fide prescriptionem quia non erat apertē cōtra ius diuinum: sed distinguebat. Reprobauit autem prescriptionem cum mala fide: quia erat contra ius diuinum. Sic fecit hic Papa: approbavit enim motum iuris ciuilis prouidendo falsitati per præsentiam presbyteri: sed reprobauit in quantum exigebat nimiam testium multitudinem. Item cū istud ius deuiet a iure ciuili, debemus restringere: & obseruare in terminis, in quibus loquitur. & sic non debet omitti præsentia presbyteri, vel sui loco, duorum testium præsentia. Nec procedit rō do. Anto. dum dicit, q. hic narratur accidētia facti. Nam hoc videtur falsum. nam in narratione nihil dicitur de presbytero: sed solum in statuto seu prouisione postea edita. ¶ Et ex omnibus cōcludo, q. in relictis ad pias causas, valet quælibet vltima voluntas in præsentia duorum testium, etiam sine presbytero. & iste est proprius casus. c. sequentis. In alijs verò relictis requiritur presbyter, vel duo loco sui, cum alijs duobus testibus. Et placet mihi præcedens opi. vt necessariò nō requiratur, quod isti testes sint rogati: vel omnes masculi: quia Papa solum nititur dispositioni iuris diuini & sanctorum patrum. & hac sufficiunt pro transcurso lectionis. ¶ In gl. fi. in. fi. no. gl. & de hoc vide bo. glo. in. c. vnico. de sagit. vbi dixi. & in. c. Salonitanæ. allegato in gl. vide repeti. huius. c.

Solennis repetitio per Domi

num Nicolaum Abba. Panor. in Cap. Cum esses. edita.

SYMMARIUM.

- 1 Consuetudo disponens id, quod ius commune: quid operetur?
 - 2 Consuetudo contra vniuersum statum ecclesiæ: & contra legem diuinam non valet.
 - 3 Consuetudo exigens superfluas probationes, non valet. exigens verò, vt minus sufficienti probationi adhibeatur fides, valet.
 - 4 Papa potest tollere consuetudines & leges ciuiles in locis sibi temporaliter subiectis: in alijs verò non: nisi respectu animæ: id est vbi imminet peccatum. §.
 - 6 Testamentum ad hoc, vt valeat factum cum duobus testibus: oportet quod interueniat presbyter parochialis: & non alius presbyter. 11. vel loco ipsius duo alij testes. 12. 17.
- Testi noto est maior adhibenda fides, quā extraneo incognito.
Presbyter parochialis dicitur pater spiritualis omnium suorum parochialium.

- 7 Impugnans testamentum propter non adhibitas solennitates iuris civilis, est excommunicatus.
Excommunicatio nunquam fertur, nisi pro crimine mortali.
- 8 Testamentum factum coram presbytero parochiali, & duobus testibus etiam ad non pias causas: an valeat ubique.
- 9 Papa non potest venire contra generale statutum ecclesie.
- 10 Obediendum non est principi, si per hoc posset incurri peccatum mortale.
- 11 Testamentum factum ad pias causas, valet cum duobus testibus tantum, sine presbytero parochiali. 17.
Præsentia presbyteri in aliquo actu tollit præsumptionem falsitatis.
- 13 Intellectus subaudit & supplet, non debent inducere correctionem iurium.
- 14 Papa potest limitare & restringere ius diuinum in una re: ad conseruationem ipsius in alijs rebus.
- 15 Testamentum, si est minus solenne de iure civili, venientes ab intestato non possunt sine peccato retinere apprehendentes hæreditatem. 10.
- 16 Papa potest conuinci à duobus testibus.
Cardinalis, qui alias non conuincitur, nisi à. lxij. testibus: tamen si sunt testes laudabilis vitæ, sufficiunt duo.
- 18 Legatum rei alienæ scienter factum, an de iure canonico valeat ut possit peti eius æstimatio.
- 19 Impossibile reputatur illud, quod per solum principem fieri potest.
- 20 Ecclesia non dicitur proprie coniuncta persona.
Coniuncta persona, quando in aliqua dispositione ponitur: intelligitur de coniunctione sanguinis, non alia.
- 21 Clericus utrum possit testari de fructibus beneficii sui.
Clericus, an æquiparetur usurario: an usufructuario.
Empta per clericum de bonis, id est fructibus ecclesie non sunt sua: sed ipsius ecclesie.
Clericus citra necessaria ad victum & vestitum suum, alia acquirat ecclesie.
- 22 Maior pars canonicorum potest facere etiam alia parte inuita, quod omnes teneantur certam partem suorum reddituum ad opus fabricæ conferre.
- 23 Testari nemo potest de rebus alienis.
Episcopi clerici & alij prelati habent tantum administrationem rerum ecclesiasticarum & fructuum ipsarum: adeo, quod non possunt de ipsis disponere pro libito voluntatis, sed tantum moderatè.
- 24 Clericus, vel Episcopus: utrum faciat sua illa, quæ acquisiuit post promotionem ad clericatum, vel beneficia adeo, quod de illis testari possit.
- 25 Tutor, si quid acquirit, præsumitur acquisiuisse de bonis suis, & industria sua, non pupilli.
- 26 Clericus potest testari de illis bonis, quæ acquisiuit ratione clericali dignitatis: puta, quæ lucratur de missis dicendis: vel quia fuit capellanus alicuius domini.
- 27 Clericus, an possit suis creditoribus satisfacere de fructibus sui beneficii?
- 28 Clericus non potest conueniri, nisi in quantum facere potest.
Clericus suspensus à beneficio propter crimen, debet omnino habere moderatam sustentationem: ne mendicet in opprobrium dignitatis clericali.
- 29 Papa utrum possit indulgere potestatem clericis testandi de bonis intuitu ecclesie acquisitis. 30.
Dominum rerum ecclesiasticarum est penes Deum.
- 30 Papa recipit à Deo potestatem & dignitatem pontificatus: non autem potestatem peccandi.
- 31 Clericus tunc potest testari de bonis ecclesie, si tantundem ipsi ecclesie de bonis suis contulerit antequam testetur, post verò tantundem conferre non licet.
- 32 Episcopus utrum possit indistinctè compellere executores testamentorum ad exequendum officium per eos susceptum tam in legatis pijs, quam non.
Testamentum quibus respectibus potest dici semper pia causa.
- 33 Laici respectu piæ causæ conueniunt, & conueniuntur à iudice ecclesiastico.

ce ecclesiastico.
Executio testamentorum pertinet ad iudicem ecclesiasticum.
Defensio orphanorum, viduarum, & aliarum miserabilium personarum, pertinet ad iudicem ecclesiasticum.
Vidua dicitur miserabilis persona.
34 Executor testamenti, si fuerit impeditus intra annum ad exequendum testamentum: an sit priuatus tali officio.
Tempus omne dicitur continuum: nisi aliud appareat.
Tempus, quando statuitur non in odium negligentis, sed in fauorem alicuius: illud tempus currit ignorantibus, etiam non negligentibus: secus quando statuitur in odium negligentis.

CAP. X.

Cum eses. ¶ Hoc capitulum legitur varijs modis: vt j. patebit sed inhærendo literæ. h. d. Valet testamentum quod parochianus facit coram presbytero suo & coram duobus testibus: nec valet contraria consuetudo. Cõmunis diuisio. Secunda ibi: quia verò. ¶ No. j. q. ad validitatem testamenti de iure civili, requiritur numerus septem vel quinque testium. & dicitur septem respectu testamenti: quinque aut respectu codicillorum, vel respectu testamenti, quod fit iure. C. eo. l. vl. ¶ Not. ij. q. in testamento testes debent esse subscripti, quod procedit in testamento in scriptis: alias non. C. eod. l. hac consultiissima. An aut in alijs casibus testes debeant esse subscripti: an sufficiat, quod sint inscripti: no. in. c. ij. de fi. in ffr. & in. c. post cessionem. & c. quoniam contra. de proba. ¶ ¶ No. iij. quod potest concurrere consuetudo cum iure positiuo. Simile in. c. sopitæ j. de cens. Idem est in privilegio: vt in. c. cum dilectus. s. de consuet. & in. c. veniens. de præscri. Quid autem operetur tunc consuetudo, plenè no. in. c. j. de consti. li. vj. ¶ ¶ No. iij. consuetudinem introductam contra legem diuinam, vel vniuersalè statum ecclesie, non valere. viij. dicta. c. quæ contra. & c. mala consuetudo. & s. de consue. c. fi. ¶ ¶ No. v. consuetudinem exigentem superfluas probationes esse reprobendam. Pro hoc. c. ij. s. de proba. secus si induceret, quod minus sufficienti probationi adhiberetur fides: vt in. c. cum dilectus. s. de fide instr. Potest esse ratio: quia cum Deus siue natura nihil fecerit frustra: talis consuetudo exigens superfluas probationes est irrationabilis: & ideo non est seruanda: vt in. c. consuetudinis. xj. di. Si verò inducit, quod minus sufficienti adhibeatur fides: tunc concordat cum iure naturali: secundum quod quilibet præsumitur bonus: vt in. c. fi. de præsump. & in. c. vno. de scrup. & ideo rationabile est, quod vni credatur: quia christus ait in euangelio: Sit sermo vester, est est: non: quod amplius est, à malo est: vt in. c. significasti. s. de ele. & est tex. xxij. q. j. in summa. ¶ ¶ No. vj. papam posse consuetudinem loci particularis tollere, etiam si disponat id, quod ius civile disponit. & nedum consuetudinem, sed etiam leges Imperatoris tollere potest: vt hic. & de præscri. c. fin. & in. c. cum contingat. de iure iur. & c. licet. eo. ti. lib. vj. & hoc quando imminet peccatum. Nam omnis anima ratione peccati est Papæ subiecta: vt in. c. nouit. s. de iudi. & xcvj. di. si Imperator. & in hoc leges non dedignatur sacros canones imitari, vt in. c. si clerici. de iudi. & in. c. fi. de secū. nup. ¶ ¶ In alijs verò casibus, vbi imminet peccatum: vbi Papa non habet temporalem iurisdictionem non potest legem tollere, quo ad forum civile: cum potestates distincte sint. xcvj. di. cum ad verum. x. di. quoniam. vbi de hoc. & qui fi. sint legi. cām. & hoc tenet glo. in regula possessor. de re. iur. li. vj. ¶ ¶ Not. vij. quod ad validitatem testamenti, non sufficit præsentia duorum, vel trium: testium nisi fuerit adhibita præsentia presbyteri parochialis. Et pondera tex. ibi: presbytero suo. Nam ex hoc infero, quod non est huic. c. satisfactum si testamentum fiat coram quolibet presbytero: nisi ille presbyter sit proprius

tus non retinet privilegia clericalia, nisi in duobus, de quibus in. c. j. de cle. coniug. lib. vj. Mortua postea vxore iste iterum incipit esse clericus, & viuere clericaliter: deinde moritur nulla facta mentione de suo priori testamento, quæritur utrum instituti in illo testamento, debeant admitti: credo quod non. Ad hoc adduco optimum text. in l. quod dicitur. §. miles testamentum. ff. de mili. testa. quem nullus ponderat ad hoc. & facit glo. in. d. c. j. in ver. clericalis.

ZACHARIAS.

¶ Presbyteri parochialis. Adde Bald. in addit. ad Spe. in ti. de instr. edi. co. ix. ver. tres testes. Alex. cõfi. lxxxvj. col. v. volumi. iij. & cõfi. xlvj. & cõfi. cxlvj. qd tamen potest limitare, vt p eundem consilio dxxxvj. vt non procedat in terris ecclesie, vbi etiã statutum, quod ius civile præferatur canonico. vt in alle cõfi. cxlvj.

Rep. Cap. Cum esset. Panor. super Tertio Decre.

SEB. SAPIA.

¶ Proprius sacerdos. Adde quod in simili no. d. Abbas, in. c. dudū. in vlt. co. j. de cōuer. cōiug. vbi vult, qd illud, quod dicitur sacerdotē posse aliter stipulari in cōcernentibus fauorem animæ, non procedit: nisi in sacerdote parochiali, seu curato. qd dictū extollit do. 8 Ias. in. l. j. §. huius studij. co. j. ver. limita prædictā cōclusionē. ff. de iur. sti. & iur. Ex quo patet, qd magis statuitur presbytero parochiali, quā alteri presbytero.

sacerdos parochialis. Et ratio, quia magis fides adhibetur indigenis notis, quā extraneis ignotis. in aut. de testi. §. si verò ignoti. col. vj. & s. de elec. postquā. Et quod not. in c. quærendū. & c. si q sunt. ij. q. vij. Simile legis & not. in c. quāquā. de vsu. li. vj. in gl. in ver. parochia. Item proprius sacerdos parochialis, dicitur etiā pater spiritualis omnium suorum parochianorum, ex quo ipsos recipit ad poenitentiam: vt in. c. omnes. xxx. q. j. nō ergo ita de facili committetur falsitas corā patre spirituali, sicut cū extraneo sacerdote. Item quatenus istud. c. temperat rigorem iuris civilis, est strictè intelligendum. arg. c. statutū. de ele. lib. vj. & regula odia. de reg. iuris. eodē li. Item à legibus nō est recedendū, nisi quatenus reperitur in canonibus contrarium: vt in. c. j. de no. oper. nuntia. & x. dist. si in adiutorium. & de hoc. j. etiam aliquid tangam. ¶ Not. vnū casum, in quo plus valet testimonium sacerdotis, quā alterius. & de hoc in. c. in nostra. s. de testi. & iij. q. iij. c. si testes. ¶ ¶ No. nono & vltimo, qd impugnat testamentū prætextu defectus solennitatis omisæ in numero septē testiū, peccat mortaliter. Nam hoc prohibetur sub interminatione anathematis: & excommunicatio nunquā fertur, nisi pro mortali crimine: vt in. c. nemo. & in. c. nullus. xj. q. iij. ¶ ¶ Expeditis notabilibus veniā ad apparatus, cum quo expediam materiam istius. c. Et primo oppono qd tex. nō procedat quatenus generaliter loquitur dicens, quod sufficit, quod testamentū fiat corā presbytero parochiali & duobus testibus. Nam requiruntur septem: vt in. l. fi. C. de fideicom. & si vnus defuerit, corrumpit totum testm: vt. C. eo. l. fi vnus. & l. fi. Sol. metu cōtrarij, istud. c. vt præmissi legitur varijs modis in hac gl. & prima lectura ponitur hic in prin. gl. j. & eam repetit. in. c. seq. videlicet, qd istud. c. loquitur de relictis ad pias causas: quēadmodū loquitur capitulum sequēs. Nā gl. vult, quod ista duo. c. loquantur de eodem facto eiusdem loci. Istud dictum gl. non est verum: vt patet ex tenore vtriusq. c. Itē loquitur de diuersis locis: qd hoc. c. loquitur de ciuitate Hostien. caput aut sequēs, de Velletrē. & Hosti. & velletren. sunt ciuitates diuersæ. Item quia diuersa est decisio vtriusq. decretalis: vt de septem. Item obstat huic lec. quia tex. non restringit se ad legata ad pias causas. Et ratio, quæ redditur in litera, ibi: *ore duorum &c.* habet locū, nedum in legatis ad pias causas: sed etiam in quolibet testamēto. ideo fortē gl. transit ad secundam lec. ibi, *quidam.* ¶ Est autē secūda lectura, vt p hoc. c. generaliter derogetur legibus. Et licet hanc nō teneat gl. per hanc rationem. s. quia nō est verisimile, quod dominus Papa voluerit vnico verbo legibus derogare. ar. C. de inof. te. l. fi quādo. de elec. c. ecclesia vestra. Nec fortē secūdū glo. Papa posset, etiā si vellet tollere leges, quātū ad eos, qui non sunt de sua iurisdictione temporalis. ar. de app. c. si duobus. & c. nouit. s. de iudi. Tamē hanc lec. tenent Ala. Gof. Lau. & Host. hic, & Brixiē. ij. q. iij. in sum. ibi tamē gl. tenet cōtrariū cōeors cū lec. præcedēti: quam etiam tenet Gof. in sum. huius ti. c. de numero testiū. Pro hac tamē lec. inducit Hosti. legē diuinā, de qua hīc: & hāc lect. quā p pñti omitto intēdo tenere. & j. plenē assumā. Sed quia visum fuit glo. vt. s. dixi: qd hęc lect. nimis repugnaret legibus: ideo transit ad aliam lec. ibi: *vel dic.* Et hęc tertia lec. vult hīc, quod hoc. c. procedit tantū in terris de temporali iurisdictione ecclesię. & pro hac lec. facit, quod ciuitas Velletrē. de qua in. c. seq. & ciuitas Host. de qua hīc, sunt de temporali iurisdictione ecclesię. & hanc lect. videtur hīc tenere Ioā. an. & expressius do. Io. de fano. Et pro hac lec. facit vt euitetur iurium correctio, de elec. c. cum ex eo. li. vj. & licet hęc lect. videatur colorata, tamē si audacia concedatur salua reuerentia tantorū patrū, videtur qd nō sit vera. Nā cū hīc dicatur, quod hic requiruntur septē testes: & sit cōtra legem diuinā: patet, quod etiā in foro ciuili debet obser-

uari: qd si lex humana est contraria legi diuinæ, seruāda est lex diuina in foro etiam seculari: vt in. c. quæ contra mores. viij. di. & xj. q. iij. quæ resistit, & in. c. Iulianus. Et finaliter omisā ista lec. glo. trāsit ad quartā lec. ibi, alij. qd hīc vult, qd in foro seculari stetur legibus, in ecclesiastico stetur huic. c. & hāc lec. videtur sentire Inno. j. c. pxi. sed hęc lectura tollitur eadē cā. qua tollitur. s. pxi. in. c. pxi. Do. Ant. de bu. videtur tenere secūdā lec. de qua præmissi. s. qd istud. c. debeat seruari tā in foro ciuili, quā in canonico: qd loquitur in materia peccati: qd peccatū mortale est non exequi volūtatem rationabilem defuncti. xij. q. ij. vltima voluntas. vnde lex in hoc nō valet tāquā irrationabilis & peccati nutritiua: vt in. c. fi. de præscri. & si opponatur, quod lex nō nutrit pñti: quia præsumitur subesse falsitatem: vt. l. fi. C. de fideicō. respōdet ipse, qd hęc præsumptio tollit probata volūtate testatorū per duos idoneos testes omni suspicione carentes: vt hīc bene probat: & ij. q. iij. §. j. Tutius tamen putat ipse, quod in terris imperij debeat adiri iudex ecclesiasticus per viā denuntiationis euāgelicæ: vt cōpellat heredem desistere à peccato: & sic seruare vltimā volūtate defuncti probatā, p duos idoneos testes. s. de iudi. nouit. & facit, quod ibi not. In. Ego autē disputationis gratia credo indistinctē, quod illud. c. seruari debet, etiā in foro seculari. Credo tñ nō sufficere prout vult do. An. qd sufficiat quod vltima volūtas pbeet, per duos testes: vt plenius j. dicā. & qd debeat seruari in vtroq. foro probat. Nā leges requētes septē testes in testamētis sunt tam cōtra ius diuinū, quā cōtra generalē ecclesię cōsuetudinē vt apertē dicit iste text. quorū quodlibet habet impedire leges in cōtrariū cōdēdas. Nam regula iuris diuini habet: in ore duorū, vel triū debet stare oē verbū. vt hīc: & in. c. licet vniuersis. s. de testi. & ij. q. iij. §. j. & Ioā. viij. c. Et sic dicēdo, oē nihil excludit. xix. dist. c. si romanorū. de maio. & obe. solita. & ex quo nō distinxit, nec nos distinguere debem. xxxij. vij. q. dormierit. quod qdē ius diuinū est morale. Nā instruit qualiter homines viuere debeant. vt. ij. q. v. in. c. nam præceptū est, qd qs nō debet tenere alienū: quod est præceptū morale. Sed qd posset dubitari, quādo cōstet, quod est alienū dā alia regula, quę est in ore duorum, vel trium &c. Item Christus exhortabatur ludęos, quod deberēt credere in eū: qd de hoc constabat p duos testes: & sic nō pōt negari, quod illud præceptū sit morale: quod quidē non recipit mutationē: vt in. c. fi. de cōsue. & plenē. vj. dist. c. ij. est pñti. s. his ita. i. tex. & in gl. Itē Princeps etiā Papa si cōdit leges cōtra ea, quę dicit dñs, nō dicit cōdere leges, sed potius cōuincit errare, vt patet in. c. sunt quidā. xxv. q. j. ergo tales leges nō sunt seruādæ. Nā cōstitutiones ecclesiasticæ, siue seculares, si naturalis iuri cōtrariæ pbat, penitus sunt excludendæ, vt dicit tex. in. c. fi. ix. dist. & qui legib. Imperatoris, quæ cōtra Dei volūtate ferunt, obtēperare nō vult, acquirit præmiū grāde: vt in. c. j. ea. dist. & in. c. Iulianus. & in. c. si dñs. & c. qui resistit. xj. q. iij. Item vt prædixi, istæ leges sunt cōtra sanctorū patrū statuta: vt patet hīc in tex. cōtra quæ etiā romanus Pontifex condere legē nō pōt: vt in. c. contra statuta patrum. xxv. q. j. & in. c. si ea destruerem. xxv. q. ij. ¶ ¶ Item sunt contra generalem ecclesię cōsuetudinē: & sic contra generalē statū ecclesię, contra quē etiā Papa venire nō pōt, vt i. c. & si illa. j. q. vij. & no. gl. in. c. p. principalē. ix. q. iij. & in. c. literas. de restituti. spolia. & gñalis cōsuetudo ecclesię ita obligat, sicut & præceptū: vt in. c. in his. & i. c. ecclesiasticarū. xj. dist. & no. gl. de pōe. dist. in summa. vñ quēadmodū trāsgressio præcepti inducit peccatū: vt in. c. quod præcipitur. xij. q. j. & in. c. ij. de maio. & obedi. Itē trāsgressio generalis cōsuetudinis: vt in præalle. c. in his. xj. dist. & cōstitutio, quæ sine peccato mortali seruari nō pōt, nō tenet: vt in. c. fi. de præscri. Nā lex debet esse rationabilis & iusta: vt in. c.

- 10 in.c. erit autem lex. iij. dist. ¶ Nā quādo ex praecepto principis verisimiliter praesumitur peccatum futurum, tunc tali praecepto parendum non est: vt no. Inno. in. c. inquisitionis. de sen. excom. & pro hoc. c. literas. de restit. spolia. in fi. Sed istud facile resultat ex legibus requirentibus septem testes in testamētis cōdēdis: ergo talibus legibus non est parendū. Nam saepe contingit, quod testator propter tēporis breuitatem instituit extraneū hāre dē corā quatuor, aut quinque testib⁹. & quia ista vltima voluntas per istos testes probari nō pōt, veniunt succedentes ab intestato, q tenebūt huiusmodi hāreditatē cū peccato: nec excusabit eos autoritas legum: qā vt not. dicit Inno. in. c. quia pleriq. de immun. ecclesiā. quod licet princeps ex iusta causa possit statuere contra ius naturale: vt puta, qā dominia transferant de vno in aliū: tñ si in casu de quo agitur cessat illa cā, cōstitutio seruanda nō est in foro animā: nec cōtentio fo. Sic in proposito licet leges hoc statuerint ppter fraudes euitandas: tamē si ibi in rei veritate cessat fraus: venientes ab intestato tuti nō essent: nec in foro animā: nec ciuili. Nā vt ipse ibi dicit, cōstitutiones quā veniūt cōtra salutem animā, seruandā nō sunt. Leges em̄ in his sacros canones imitari nō dedignātur: vt in. c. clerici. de iud. Nec autoritas legum habet aliquem excusare à peccato: sed necessaria est specialis canonis cōcessio: vt dicit gl. singularis. b in. c. inter hāc. xxxiij. q. ij. Et p hoc. c. cū cōtingat. & quod ibi not. de iureiur. & c. quāuis. de pact. li. vj. & in. c. fi. de praescripti. Et per has rationes dico, quod iudices seculares possent cōpelli ad obseruantia istius decre. ar. in. c. licet de iureiur. li. vj. ¶ Sed cōtra praedicta fortiter oppo. qā si essent vera indistincta, sequeretur quod valeret testamentū factū corā duobus testibus: licet nō fuerit adhibita praesentia presbyteri parochialis. quod est cōtra hunc tex. in fi. qui requirit quo ad hoc, vt testamentū non possit impugnari, quod sit factū corā presbytero parochiali. & duobus vel tribus alijs testibus. Soluti. ppter istud cōtrariū do. Anto. fuit hīc in singulari opi. fatendo contrariū. nā dicit ipse: rō principalis super qua Papa fundat se est: qā in ore duorū, vel triū testiū. & c. & sic debemus attendere ad rōnē super qua fundat se Papa. Nec ob. secundum eū illud, quod de praesentia parochiani dicit: quia in hoc narrat accidētia facti. Nec ob. si diceretur, put sentit Spe. in ti. de instr. edi. in. s. compēdiosē. in ver. itē per ius canonicū. quod iste tex. est correctorius iuris ciuilis. Et iō nō debet aliquo mō etiā per maioritātē rōnis recedi à verbis ipsius: qā dicit ipse hoc non esse verū, q sit correctorius: imō mens istius ter. declarat irrationabilitatē iuris ciuilis semp fuisse. Et sic ipse cōcludit, q ad validitatem testamēti sufficiunt duo testes. & sic illa decre. non est de nouo correctoria, sed declaratoria secundū eum. Et sic cōcludit q quo ad validitātē testamenti sufficiunt duo testes, etiā sine presbytero parochiali. ¶ Spec. in prealle. ti. de instr. edi. s. compēdiosē. ver. item per ius canonicū. dicit, q quantū ad legata ad pias causas, valet testamentū factū coram duobus testibus tantū: vt j. c. proxi. sed in alijs relictis nō ad pias causas, dicitur: q requirit presbyter cū duobus testibus: vt hīc. quā opi. videtur cōiter placere doct. hīc. & Archidia. in. c. ij. q. v. qā data praesentia presbyteri & duorū bonorū testiū tollitur suspicio falsitatis. Nā non est verisimile, quod praesente presbytero cōmittatur falsum ar. l. nō est verisimile. ff. quod me. cau. de fimo. c. nemo. & c. fin. de post. & c. denique. xiiij. q. v. Et intantū Spe. adharet huic opi. quod si adessent tres testes sine presbytero parochiali, dicit testamētum nō valere: fatetur tamē ipse, quod si loco presbyteri parochialis interessent duo testes, quod valeret testamentū: quia dictum duorū testiū semper habet maiore fidem, quā dictum vnius, quātūcūq. autorizabilis psona. s. de testi. c. cum nobis. & c. licet. & hanc opinionē

2 ZACHARIAS. ¶ Tali praecepto parendū non est. Adde, q nec hoc casu parendū etiā praeceptis Papae: vt notauī plenē in. c. canonū stat. nu. ij. in apof. in ver. omnē creaturā. post alios. s. de consti. & Iaco. reb. in. l. prohibitum, nu. j. & ibi in apof. Cel. si. C. de iur. fis. li. x.

- ego sequor, quicquid dicat do. Anto. Nam à legibus nō est recedendū: nisi quatenus in canonibus reperitur contrarium: vt in. c. j. de no. ope. nun. & x. distin. per totū. ergo cū nō reperiat recessum fore à legibus in testamētis cōdēdis, vbi presbyter parochialis interest cū duobus testibus: ergo scādum praesise isti tex. Nec procedit, quod dicit do. Ant. quod in eo, quod hic dicitur de presbytero parochiali, narratur accidētia facti: qā illud est diuinare. & tex. videtur expresse velle cōtrariū: cum in cōsultatione nulla fuit facta mētio de presbytero parochiali: & per subauditiones & suppletiones nō debemus inducere correctionem iuris: vt no. in. c. cupientes. in. s. quod si p. xx. de ele. li. vj. in gl. Nec ob. q ipse dicit, quod rō principalis super qua se fundat Papa, est quod in ore duorū vel trium & c. qā respōdeo: quod illa autoritas nō fuit inducta ad cōfirmationē eius, quod Papa postea statuit in fi. de presbytero parochiali: sed potius ad exaggerandū & aggrauandū rigore iuris ciuilis: quasi voluerit hīc Papa dicere, quod cū regu. iuris diuini habeat, quod in ore duorū & c. valde absurdū videtur, q ius ciuile requirat vij. testes. Nā intantū deuiando à iure diuino videtur tollere, nō moderare ipsum ius diuinū. Nam sanguinem elicit, qui nimis emungit: vt in. c. nisi cū pridem. de renun. & iij. di. deniq. & reprobato rigore iuris ciuili Papa volens providere falsitati statuit, q testamenta debeant fieri coram presbytero parochiali, & duobus vel alijs tribus testibus. Et sic ista rō super qua fundat se Papa in fi. non ob. & istum puto verū fore intellectum huius ius decre. & pro hoc facit. c. seq. vbi Papa loquēdo de relictis ad pias causas: vt in eis aliquid speciale statueretur nullā mentionē fecit de presbytero parochiali: vñ si voluisset hoc subiungere, bene sciuisset. ar. c. ad audientia. de deci. Item quia si vellemus illam regulā, in ore duorum. & c. ita ruditer intelligere, put iacet: sequeret, quod nūquā requireretur plures, quā duo testes: quod est falsum etiam de iure canonico: vt apertē dicit tex. in. c. licet vniuersis. s. de testi. vbi dicit, quod quēdam sunt causae quae requirunt plures, quā duos testes. & pro hoc. ij. q. iij. c. praesul. ¶ Sed hoc tenendo obstat praedicta: quia Papa in fine non poterat statuere contra ius diuinum, & statuta patrum, & contra statutum generale ecclesiā: vt. s. plenē dixi. Ad istud respondeo, quod ista regula iuris diuini loquitur generaliter. Et idē dico de vniuersali cōsuetudine ecclesiā. Vñ ius positū superueniens habet limitare & distinguere: vt alia regulē iuris diuini meli⁹ obseruetur vt no. in. c. quē in ecclesiā. s. de cōsti. & in. c. fi. de cōsue. & pbat in. c. & si quāstiones. in fi. de fimo. & de conuer. cōiu. ex publico. Nā regula iuris diuini habet, quod quis nō debet detinere aliena: & q peccatū puniatur. sed propter falsitatē, quā posset cōmitti in testamētis, si tantū adhiberentur duo testes, saepe & sepius cōmitteretur in istam regulam iuris diuini: idēo Papa, vt illa regula melius seruaretur, & vt peccatū facilius euitaretur, restrinxit illam regulam in ore duorum & c. vt non habeat locū in testamētis: nec propter hoc dicit venire cōtra ius diuinū: cū hoc statuerit ad cōseruationē iuris diuini: vt s. nec multū deuiat à regula, put deuiat ius ciuile requēdo. vij. testes. Et p hoc do optimū simile in praescriptio ne. Nā regula iuris naturalis habet, neminē locupletari debere cū aliena iactura: vt in regula, locupletari. de reg. iur. li. vj. & tamē quis per praescriptionē locupletatur cū aliena iactura: nec propter hoc praescriptio dicitur esse contra ius naturale: vt subtiliter no. Io. an. in regula, possessor. de reg. iur. in mercu. qā licet videat, quod praescriptio sit contra illam naturalem aequitatē, de qua. s. tamē quia est inducta tantū, vt seruentur alia regulā iuris

SEB. SAPIA.

¶ Parendum nō est. vide Abba. in c. sacris. s. qd met. cā. & hāc declara vt per eundē. in. c. non magno. j. ne cleri. vel mo. vbi vult, quod quādo Princeps praecipit aliquid, quod est de se malū, parendum est: si princeps potest tollere illud malū: sec⁹ si non potest.

SEB. SAPIA.

¶ Gl. singula. reputatur etiā sing. per Ro. in aut. si. similiter. j. xxxiiij. spali pie cause. C. ad. l. fal. & p alios quos refert dom. las. in. l. vt vim. co. v. ff. de iust. & iur. & Fel. in. c. quē in ecclesiā. col. iij. ver. ex quo sequitur. s. de constitu.

¶ Et idem firmat ipse Panor. s. eo. c. in lec. & Imo. & Ioā. Cal. in confi. viij. posito subru. de testa. inc. testator in loco. de tēporali iurisdicōe ecclesiā. & c. Ioā. fab. in. l. si vnus. C. de testa. Lu. ro. in repe. auth. similiter. C. ad. l. falci. in xxxiiij. speciali pie cause inter vltimas voluntates. dom. Alex. in cō. fil. cclxxxij. inci. ponderatis his, q in themate narratur. i. vj. & vij. col. & in cō. d. lxxx. viij. incip. viso ac diligenter confy. derato themate. in v. col. ad fi. & seq. licet Imol. non sit ausus istud firmare in. l. nemo pōt ff. de le. j. per fundamentū, cui respōdet do. Alex. in loco praalleg. & dicit do. Anto. hīc, q hāc opin. Spec. seruatur in practica. ¶ Adde tū videntū Cal. cōf. xxvj. hoc tū. Io. de Ana. confi. lvij.

SEB. SAPIA.

¶ Cōtra ius naturale. Vide gl. in. c. ius naturale. j. distin. quā ponit

Rep. Cap. Cum eses. Panor. super Tertio Decre.

regulam generalē. q̄ subsistente ratione lex potest inducere rigorem contra natura-
lem æquitatem. vide Abb. in rub. de præscriptio. vide etiā Fel. & Ioan. Fran. Baldū in
tract. præscrip. in. j. parte principali. q. v. vbi latē. Anto. Fran.

a ¶ In cap. præsul.
Dicas circa hoc,
quot testibus Pa-
pa cōvincatur, q̄
Papa non iudicatur
ab aliquo: nisi sit
hæreticus: q̄ tunc
pōt damnari per
concilium coram
quo pōt accusari.
xxj. dist. inferior.
vers. huic liquido
& ij. q. vij. c. nos
si incomp. s̄ item
cum balaam. not.
Arch. in. c. fidei fa-
uorem. de hære.
lib. vj. & habetur
per do. Car. in. c.
licet. de ele. & in
de. ij. in. s̄. nuntij.
ad fi. de hære. vbi
etiā dicit domi.
Card. q̄ quia cōci-
lium non pōt ita
facile cōgregari,
poterit Papa per
successorē dāna-
ri de heresi, cū nō
habeat superiorē,
nisi conciliū: vt in
d. c. licet. de ele. &
in. c. si papa. di. xl.
quibus aut p̄ba-
tionibus ipse Pa-
pa cōvincatur, aut
ex quot testibus,
vide quæ habentur
in cap. Adria-
nus. lxij. dist. & p̄
bea. Tho. ij. q. c. c.
arti. j. & in. iij. dist.
xxv. ver. ad tertiū
sic p̄ceditur. & p̄
do. Car. in. de. j. de
sum. tri. & fi. cath.
Et adde q̄ Papa
hæreticus, nō ha-
bet locum nec no-
men inter alios
summos pontifi-
ces: vt per gl. in. c.
Anastasius. xix.
di. Et an Papa pos-
sit cōdenari de he-
resi post mortem
vide Arch. in. c. fi.
dei fauorē. de hæ-
re. li. vj. & per Io.
And. post Host.
in. c. proposuit. de
concef. præ. & si
papa accusatus de
heresi vellet se
purgare, quot te-
stes requirant. vide
tex. ij. q. v. oibus q̄
videtur dicere, q̄
sūt necessarii. xij.
testes. tū damasus
accusatus de adul-
terio cū. xlij. testi-
bus se purgauit.
c S E B. S A P I A.
b ¶ Explicari. quō
hoc p̄cedat, decla-
rat Pet. de Anch.

naturalis, quæ habent: quod negligētia puniatur, & quod
finis litibus imponatur, nō dicitur esse contra ius naturale,
sed dicitur ius naturale potius: cū fuerit inducta ad con-
seruationē iuris naturalis. Vnde eadē res nō debet pare-
re contrarios effectus: vt in. c. maiores. de baptis. Sed tūc
obstat, q̄ si prædicta sunt vera, ius ciuile requirens septē
testes, nō debet reprobari: cū veniat ad cōseruationē alte-
rius iuris respectu iuris diuini: vt. s̄. dixi ex eo, quod ius
ciuile tātū deui tādum non videbatur limitare, sed potius
ipsam legē diuinā tollere: vt. s̄. dixi, quod nō facit ius ca-
nonicū. ¶ Itē etiā nō euitatur p̄pter hoc: imō potius pecca-
tū cōmittitur: q̄a vt. s̄. dixi, sæpe venientes ab intestato
propter minus solēne testamentū detinerēt hæreditatē
cū peccato: & sic veniremus contra omnes regulas iuris
diuini. Nā nō debet ita de facili præsumi falsitas: vbi ad-
minus sunt quatuor testes: ¶ cū Papa, q̄ superiorē nō ha-
bet, posset cōvinci duobus testibus: vt no. gl. in. cap. præ-
sul. ij. q. iij. Nec ob. si diceret, q̄ etiā de iure canonico
est dare casum, vbi requirunt. lxij. testes: vt q̄n agitur cō-
tra episcopū cardinalem: vt habet in præal. c. præsul. q̄a di-
co, quod ille tex. intelligitur, q̄n testes non sunt omni ex-
ceptione maiores: secus aut si essent laudabilis vite, q̄a tūc
sufficeret duo testes: vt dicit Gratian⁹ in. c. fi. ea. cā & que-
stio. Et p̄ prædictis facit, quod in simili habem⁹ in præ-
scriptioe. Nā ius ciuile adinuenit præscriptionē tā cū bo-
na fide, quā cū mala fide: vt patet. xvj. q. iij. in. c. placuit.
s̄. pōt. vt imponeret finis litibus, & vt negligētia punire-
tur. Ius aut canonicū supueniens approbavit præscriptio-
nē, quatenus erit sine peccato: & reprobat rigorem iuris
ciuilis: q̄a reprobat præscriptionē cū mala fide: vt in. c.
fi. de præscri. Sic facit hīc Papa. nā reprobat rigorem iu-
ris ciuilis, quatenus exigebat septē testes: & approbavit
causam motiuā iuris ciuilis. & ob hāc causam motiuam
obseruandā statuit, q̄ in testamentis vltra duos testes in-
teresset presbyter parochialis. p̄ hoc etiā facit in simili.
Nā regula iuris diuini licet habeat: non occides. & c. ius
tū ciuile certo casu dedit marito potestatem vxorem in a-
dulterio repertā occidendi: & sic illa regula iuris diuini re-
stringebatur. Ius verò canonicū supueniens illū rigorem iu-
ris ciuilis abstulit: vt in. c. inter hæc. & capitu. admonere.
xxxij. q. ij. sed volens p̄uidere maritis, statuit quod vxor
res peccātes haberet mariti potestatem ligandi, & eas mode-
ratē corrigendi: vt. vij. q. j. sicut. xxxij. q. j. c. placuit Ita in p̄-
posito Papa improbat rigorem iuris ciuilis, quatenus in
testamentis exigebat septē testes: & p̄uidet falsitati statuē-
do, quod adhiberetur præsentia presbyteri parochialis.
¶ Et ex istis duas cōclusiones elicio. Prima conclusio, q̄
testamentū corā duobus testibus & presbytero parochia-
li, seu corā quatuor testib⁹ sine præsentia presbyteri, etiā
nō ad pias causas cōditū, nedū in foro canonico: sed etiā
in foro ciuili roboris obtinet firmitatē. Ex quo inferitur
corollarium, quod iura ciuilia septē, vel quinque testes in te-
stamentis de necessitate exigētia, hodiē locū sibi minimē
vendicat. Secūda cōclusio, quod licet valeat testm corā
duobus testibus ad pias causas cōditū: in alijs tñ si defuit
parochialis p̄sbyteri præsentia: licet duo, vel tres testes
adhibiti fuerint, nedum in foro ciuili: sed etiā canonico
impugnari pōt. Ex quo inferitur corollarium, quod ad validi-
tatē testamenti, nō sufficit quod adhibeantur duo testes cū
vno presbytero: nisi iste presbyter sit p̄prius sacerdos pa-
rochialis. ¶ Venio ad quæstiones. Et primò quero, nū-
quid si legatur res aliena sciēter, possit de iure canonico peti
illius rei æstimatio? & primò videatur, quod nō, per capitu-
lū. filius. s̄. eo. Solutio. In hoc variæ sunt opiniones, & va-
rijs modis illud capitulum intelligitur. Nā gl. finalis ibi po-
nit duas lecturas ad istū text. Et prima lectura est, quod

illud capitulum intelligitur de benignitate canonica: vt sic
nō possit peti æstimatio: licet de iure ciuili secus sit. do.
Ant. hīc illā lecturā impugnat, asserens illā nō elici ex tex.
quia non facit mentionē de rigore, vel de æquitate. Sed
salua pace do. Ant. dico, q̄ illa lectura optimē colligitur
ex tex. illo: vt apparet per ista verba. *sed quia lege Dei ui-
uis, non autē lege seculi &c.* & sic voluit imitari æquitatē
cōtra rigorem iuris ciuilis. & cām quare. j. in reassumptio-
ne istius lecturę plenius dicam. Secūda lectura est, quod
possit peti æstimatio secūdū quod de iure ciuili cauetur.
Ad illū tex. rñdetur, quod ibi solū phibetur, ne aliena
res debeatur: non autem, q̄ nō possit peti æstimatio. sed
ista lectura non procedit: q̄a secūdū hoc nulla esset diffe-
rentia inter ius ciuile & ius canonicum: tñ tex. voluit de-
notare diuersitatē inter ista duo iura. Et hanc videtur te-
nere Hostien. dicit tamē, q̄ si hæres nimis grauaret totū
pretiū soluēdo, etiā nō debet illud cū intolerabili suo
grauamine extorqueri. c. quod faceret de iure ciuili: & so-
lū hunc legis rigorem intēdit hīc tēperare Papa. ad hoc de
cenf. c. licet. & c. ex parte. xvij. q. iij. c. fi. de re. iu. locuple-
tari. li. vj. & dicit sic intelligēdū, quod no. in summa. eo.
ti. ver. ad qd hæres. Sed illa lectura nō videtur p̄cedere: vt
ex. j. dicēdis apparebit. Nec ob. quod dicit Hostiē. quod
hīc papa voluit tēperare rigorem iuris ciuilis. p̄ quod hæ-
res nimis grauaret: q̄a hoc est diuinare ad istū tex. & diui-
nare nō debemus: vt eccle. bñf. c. j. Itē per subauditionē
& suppletionē nō debemus inducere iuris correctionē:
vt no. in. c. cupientes. in. s̄. quod p. xx. de ele. li. vj. in gl. Ter-
tiā lecturā posuit ibi In. & Ioā. gl. in. c. si episcopus. xij. q.
v. dicentes, quod illud capitulū procedit, q̄n legatur res
ecclesię. Nā tunc nō valet legatū quo ad rem, nec quo ad
æstimationē. Et est rō: q̄a cū difficultate alienatur. x. q. ij.
c. ea em⁹. s̄. hoc ius. & ij. q. ij. c. sine exceptione. sicut dicit
in prædijs Cæsaris. vt. l. apud Iulianū. s̄. ff. de le. j. vnde
si hoc priuilegium habet res Cæsaris, multo fortius res
ecclesię in quarū alienatiōe magna difficultas est: vt. s̄.
dixi. Itē legari non possunt ea, quæ cōmunibus vsib⁹ de-
putata sunt: vt præal. l. apud Iulianū. in. s̄. nō solū. sed res
ecclesię sunt huiusmodi: vt in. e. ratio nulla p̄mittit. s̄. de
præben. & in. c. videntes. xij. q. j. ergo. & c. Itē, q̄a rerū ec-
clesiæ nō est cōmercium inter laicos. xij. q. ij. c. nō liceat.
Et ad illum tex. ibi: *lege Dei uiuis. &c.* respōdet satis re-
torquendo: vt dicamus: quod res ecclesię nō sunt cēsen-
dæ, sicut aliæ res seculi. Hanc lecturā impugnat Hostiē.
dicēs, q̄ etiā vbi legatur res ecclesię, valet legatū quo ad
hoc, quod debeatur æstimatio: dum tñ illa res sit in cōmer-
cio nostro. Et puto, quod p̄ ista verba voluerit excludere
rem sacrā: quia si res sacra legaretur, nō deberet eius æsti-
matio: cū nullo mō sit in commercio nostro: vt in regu-
la, semel Deo dicatum. de regulis iur. li. vj. & institut. de
inuti. stip. s̄. j. Idem etiā dicit, & tenet domi. Antonius di-
cens, quod licet sit difficilis alienatio rei ecclesiastica,
non tamen adeo, quod reputetur impossibilis. Quod
requirit lex, dicens legatum non valere de talibus, sicut
si legatur res Cæsaris: tunc enim non debetur nec lega-
tum, nec æstimatio: quia de talibus non est commerci-
um, nisi iussu Principis. & sic est tanta difficultas, quod
reputatur impossibilis. ¶ Nam quod per Principem tan-
tum potest explicari, dicitur impossibile: vt not. gl. of.
ff. de verborum obliga. continuus. s̄. cum quis. & Dyn.
in dicta regula. semel Deo. lib. vj. non autem sic est in re-
bus ecclesię: quia possunt alienari sine consensu Princi-
pis imminente vtilitate: vt. xij. q. ij. c. sine exceptione. &
sic nō consistit alienatio in potestate vnius tantū. Itē di-
co, quod etiā si verum esset dictum Innocen. quod si
legatur res ecclesię, nō debetur æstimatio: sicut dicit in
prædijs Cæsaris, nō tñ esset satisfactum illi tex. Nā secū-
dū Inn. nulla esset differentia inter canonicū & ius ciui-
le: quia idē de iure ciuili: & tñ tex. vt. s̄. dixi, voluit deno-
tare

tare diuersitatem. do. Anto. simpliciter inheret opi. lo. & Innocen. dicens: quod inter ius ciuile & ius canonicū nulla est differentia in hoc casu. Et istum textum, qui videtur velle facere differentiam, respondet, quod fuit allegatio partis. Illud dictum iudicio meo non procedit. Nam ibi Papa loquitur Episcopo dicēdo: quia lege Dei viuīs, &c. & sic non sunt verba partis. Item per ista verba: vt patet ex dictione, quia. Papa voluit reddere rationem suā diffinitionis: & ideo non placet. Item, quia diuinat & diuinare non debemus: vt in. c. vt nostrum. vt ecclesiastica beneficia. ¶ Quartam lectionem posuit idē dominus Antonius: dicens quod illud capitulum procedit quando res ecclesię vnus legatur alteri ecclesię. quia tunc non debetur. Legatur etiam quo ad æstimationem. & est ratio, quia ecclesia non debet se immiscere lucris odiosis. decima septima. q. iij. c. quicūq;. Et pro hoc inducit literam: quæ loquitur Episcopo, ibi: *lege Dei viuīs*. scilicet tu Episcope. Sed hæc lectio non procedit quatenus restringit illum textum. quando legat res vnus ecclesię alteri ecclesię. Nam in hoc narratur factū put accidit: vt patet in litera, & ratio super qua se fundat Papa, habet locum, nedum in ecclesia: sed etiam in quibuscunq; subiectis ecclesiasticæ iurisdictioni, vt infra dicam.

20 ¶ Quintam lectionem posuit Bal. in quadam sua repetitione, vt ipse ponit in. l. j. C. de sacrosan. eccle. quā sequuntur aliqui moderni, vt dicatur, quod illud capitulum procedit, quando ecclesię fit legatum rei alienæ ignoranter. Nam tunc de iure ciuili debetur æstimatio: sicut quādo legatur coniunctæ personæ etiam ignoranter, quia valet: vt. C. de lega. l. cum rem alienam. ecclesia dicitur esse coniuncta persona, & pro hoc facit. c. si quis irascit. xij. q. ij. & c. qui abstulerit. xij. q. ij. vbi dicit textus. q. ecclesia est mater nostra, sed de benignitate canonica non debetur ibi. & sic procedit textus. volens denotare istam diuersitatem inter ista duo iura. ¶ Et licet ista lectura videatur colorata, tamen tollitur duabus rationibus efficacibus. Et prima sit illa, quia. l. cum rem alienam. C. de leg. intelligitur de coniunctis ratione sanguinis: non autem de ecclesia: licet largio modo dicatur coniuncta persona: vt sentit gl. in præalleg. c. filius. & expressus not. ibi do. Anto. No. per doc. in. c. nonnulli. de rescrip. vbi sentiunt, q. iura permittentia aliquid coniunctis, intelliguntur de coniunctis ratione sanguinis: non autem de coniunctione accidentali & ficta, & tamen textus in præalleg. ca. filius habuit pro indubitato, q. de iure ciuili in illo casu deberetur æstimatio. ¶ Secunda ratio efficacior est: quia illa ratio, quæ inducit, vel mouet legem ad statuendum, quod si legatur res aliena coniunctę personæ etiam ignoranter eadem ratio est, quæ quando legatur ignoratę alijs legatarijs: quod deberetur æstimatio. Eadem ratio mouet legem ad statuendum generaliter, quod si legat sciēter cuiuscunq;, debetur æstimatio. Nam ratio decisionis in vtroq; casu est præsumpta voluntas testatoris. sed qua ratione non debetur legatum ecclesię, nec eius æstimatio debetur, quando ignoranter: eadem ratione quando legatum fit sciēter. Nam vbi est eadem ratio, idem ius debet esse, vt in. c. translata. de constitutionibus. & c. cū dilecta. de confirmatio. vtil. vel inuti. cum simili. Quapropter ego indistinctē adhæreo primæ lectioni, quam præmissi: quam sentit glossa ibi: licet non clarē, vt dicamus, quod illud. c. procedit de æquitate canonica, & q. debeat seruari in foro ecclesiastico. Nam secundum rationem expressam est quilibet textus intelligendus: vt in. c. intelligentia. & c. prætereā. de verbo. signi. & facit quod no. Cyn. in regula fina. de regu. iur. lib. vj. Sed ista ratio, quæ ibi exprimitur, habet locum in quocunq; subiecto ecclesiasticæ iurisdictioni. &c. Nam ibi dicitur quod ideo non debet æstimatio peti: quia lege Dei debebat viuere ille Episcopus: non autem lege seculi. Et intellige lege

Dei, id est, lege diuina & canonica. Nā lex canonica dicitur lex Dei: vt in. c. qualiter & quando. el. ij. de accusa. & in. c. nimis. de iureiurando. secundum quas leges debet viuere omnes subiecti ecclesiasticæ iurisdictioni. vt in. c. si duo. de appella. & cap. j. & quasi per totum. iij. distinc. Et hanc diuersitatem inter ius canonicum & ius ciuile apertè voluit iste tex. dum dicit, quòd leges seculi habet vt hæres ad soluendum cogatur, si eius author rem lega uerit alienam: sed quia lege Dei uiuis, non autem lege seculi. & c. Et sic apertè voluit facere differentiam quo ad soluendum æstimationem legati. Et quòd aliud sit de iure canonico, aliud de iure ciuili: tenet Accur. in. l. cum re alienam. C. de lega. & potest esse ratio. Nam quòd debeat legatum vel æstimatio: hoc procedit ex tacita volun tate testatoris: nō autem ex expressa. vnde si ecclesia per mitteret, quòd posset peti legatum, vel eius æstimatio ab herede inuito: saltem quo ad vulgi opinionem, vide tur inhiare lucris odiosis & temporalibus: à quibus ab stinendum est: vt in. c. finali. xviij. quæstione. iij. vbi dicit Augusti. Qui vult exhæredato filio heredem facere ec clesiam, alium quærat quàm August. Imò Deo propitio neminem inueniet. Et pro hoc optimus textus in capitu lo ex parte. de censu. in fi. vbi propter istam rationem, si ecclesiæ ad diuersas mensuras solui solet, liberatur soluēs ad minorē: quia à iure ecclesiastico benignius sunt exigē da: ne tanquam exactores videantur lucris temporalib⁹ inhiare. Et sicet ratio necessariò concludens reddi non posset, sufficit tamē ita scriptum esse. vj. q. iij. scriptum. Ex istis omnibus talem elicio conclusionē. Legatum rei alienæ ignoranter: siue scienter factum, de iure canoni co non debetur, nec eius æstimatio. ¶ † Secundò princi paliter quero, nunquid clericus possit testari de rebus tam proprijs: quàm de fructibus sui beneficij. ^a Solutio. de bonis proprijs non est dubium: quin testari possit: vt in cap. j. de testa. & xij. q. v. cap. j. & c. si Episcopus. & qua si per totum. De fructibus autem sui beneficij^b sunt opi niones. Nam aliquæ gl. videntur velle: q̄ clerici compa rentur vsuarijs: aliquæ quòd comparentur vsufructua rijs. glo. in. c. duo sunt. xij. q. j. dicit, q̄ clerici sunt domini fructuum collectorum: & subiicit: quòd licet proprie tas fructuum ipsorum sit: tamen in morte non possunt eam alicui largiri ratione testamenti: sed intuitu eleemo synæ sic: vt in ca. quia nos. §. eo. titu. & c. ad hæc. sicut hæ res quilibet: & sic dominus rerum, quasi per fideicom missum restituere tenetur, alij tamen nihil possunt alie nare. ff. ad Treb. l. deducta §. vltimo. & l. quidā. §. si quis. Et glo. vulgaris in. c. præsentī. de offi. ordi. lib. vj. distin guit inter clericum habentem administrationem, & non habentem: dicens quòd clericus administrationem ha bens quādiu viuit, & sanus est: potest donare moderatè tamen: vt in ca. cæterum. de dona. comparat eum vsufu ctuario: quia eius ius morte finitur: sicut vsufructuarij: vt in. c. fi. de pecu. cle. & §. de dona. consultationibus. & §. de pigno. ca. vlti. Potest ergo dum viuit voluntatē suā facere: dūmodo donet moderatè. cū autem incipit infir mari comparatur vsuario, & ita nihil habet, nisi vsum: eleemosynam tamen facere potest, sed testari non: vt in c. cū in officijs. & c. ad hæc. cum si. §. eo. titu. Si verò cleri cus sit non habens administrationem, sed personaliter & simpliciter beneficiatus & in vita & in morte compa ratur vsufructuario quantum ad faciēdum fructus suos & de ipsis potest testari secundum illam. Et refert istam opi. tenere Hosti. & Bar. quòd generalis consuetudo eā approbat. & dicit quòd ista opi. satis probatur in. c. re quisiisti. in §. illud. j. eod. tit. Et pro hac parte optimè facit tex. & quod ibi no. gloss. in. c. fi. de pign. & in capitu. vni co. de cle. non resi. lib. vj. vbi dicitur probari, quòd cano nicus facit fructus suos. In contrarium facit quod not. gloss. in capitu. fina. de pigno. & in. c. quia nos. §. eod. &

in regula, semel.
de regu. iur. in. vj.
videlicet vt pro-
cedat in his, quæ
cōcedi non solēt
per Principem,
aliās secus. & hoc
tenet Pau. de cas.
Are. & Alexā. in
d. l. continuus. §.
cum quis. ff. de
ver. ob. & ad hāc
regulā vide Ge-
mi. in. c. gratia. in
fi. de rescr. in. vj.
¶ Sui beneficij.
Adde. d. Car. cō-
si. lxxix. Ioan. de
Ana. consi. lxxx.
vij. An autem cle-
ricus, qui habet
priuilegium te-
standi de fructi-
bus beneficij, mo-
riens illos trans-
mittat ad hāredes
vide do. de Ro. de
ci. cccc. cix. in anti-
quis hoc tit.

S E B. S A P I A.
Sui beneficij.
 An clericus faciat
 fructus beneficij
 suos, vide not. per
 Fely. in c. de quar
 ta col. xj. vers. fa
 ciunt postremo
 prædicta. s. de præ
 lori. vbi tangit, an
 faciat fruct⁹ suos
 quâdo est dignus
 priuatione ante,
 quàm priuetur.

Repet. Cap. Cum eses. Panor. super Tertio Decre.

in.c. si quis sanè .de pecu. cleri. & in.c. cum olim .de rerū permut. In quibus locis indistinctè dicit, quòd clericus est tantum vsuarius: quia debent esse contenti victu & vestitu: nec de bonis ecclesię valent condere testamentum. Ad idem facit quod not. Io. Andr. in.c. res ecclesię xij. questione. j. vbi dicit, quòd de bonis ecclesię illud solum est clericorum, quod probabili ratione cōsumunt. Vnde infert, quòd si clericus emit equum de bonis ecclesię, quòd ille non est suus, sed ecclesię. Idem videtur tenere Inno. in.c. cum in officijs. s. cod. vbi dicit, quòd varias & delicatas expensas debet iudex deducere super bonis clerici: solas autem expensas approbabit iudex de bonis ecclesię, quę factę sunt in eleemosinam pauperum, vel in redemptionem captiuorum, vel in hospitale, vel alias pias causas. xij. q. ij. c. aurum habet. & c. gloria Episcopi. cum si. & not. in.c. indecorum. de eta. & quali. vnde dicit Hiero. vt habetur. xliij. dist. in prin. Sacerdos de altari viuere nō luxuriari querat. vnde dicit ibi gl. quòd clericus tantum necessaria habere debet ab ecclesia: & illa necessitas arctatur ad victum & vestitum: vt in.c. Episcopus. xij. q. j. vnde dicit ibi Archidia. quem sequitur Ioann. de lig. in clemen. gratiæ. de rescript. quòd si clericus vltra debitum aliquid expendit de bonis ecclesię: quòd tenetur ad restitutionem. Et pro prædictis optimè facit tex. in.c. Episcopi. xij. q. j. vbi dicit, quòd quicquid de prouisione fuerit, siue de agris, siue de fructibus, siue de oblationibus: quòd omnia debent conseruari ecclesię, & quòd si Episcopus aliter præsumpserit, poterit deponi. Simile habetur in.c. Episcopus. x. q. ij. Vnde dici consuevit, quòd acquisita de bonis ecclesię potest ecclesia vendicare. xij. q. iij. c. sacerdos. & q. vlti. c. fixum ar. ea. causam. q. ij. c. apostolicos. in fi. vbi de hoc. & patet in eo. quod leg. & no. s. de pecu. cle. c. inquirendum. & p. prædictis facit. c. clericus. & c. duo sunt genera. xij. q. j. & c. quia tua. in fi. & in hanc partē inclinatur Archi. in.c. statutū. in s. afflorem. de rescript. lib. vj. & Io. de lig. in cle. gratię. eo. ti. Et hanc partem ego amplector. Tamē propter superius alle. temperandum erit alienando. vnde est tex. in.c. j. xij. q. iij. vbi indistinctè de quolibet clerico dicit q. quęcūq. acquisierit de bonis ecclesię, debet cōferre ecclesię, aliās puni: vt ibi no. Nā si facerēt fructus suos nō video quare de illis fructibus nō possunt sibi emere prædia. & pro hoc tex. in.s. fi. cū. c. seq. xij. q. j. vbi expressè habetur de clerico nō habente administrationē, & dicit ibi: q. præbenda assignatur canonico, vt ipse sibi ex illa necessaria percipiat: & si qua suis necessitatibus supersunt, in cōes vsus ecclesię expēdat. Similis tex. habet in.c. Episcopus. s. his ita respōdetur. xliij. q. j. vbi dicit apertè, q. canonicus vtitur rebus ecclesię nō tanquā suis: sed tanquā ad dispensandū sibi creditis: quia ipse in rebus ecclesię est procurator. & pro hac parte bo. tex. in.c. vidētes. xij. q. j. vbi dicitur, q. ideo bona sunt reseruata ecclesię: nec venduntur prout olim si ebat, vt ex redditibus & fructibus eorū tribuerent necessaria egētibus, & cōmunē vitā ducētibus. & sic apparet, q. indistinctè siue clericus habeat administrationē, siue nō, non debet res ecclesię vendere, sed ex redditibus earū cōmunē vitā cum fidelibus ducere.

22 ¶ Et pro prædictis optimè facit. c. fi. de his, quę sūt à mai. par. cap. vbi patet, quòd maior pars canonicorū minori parte inuita possit statuere, q. quilibet canonicus teneatur certā portionem suorū reddituū ad opus fabricę cōferre. quod non esset, si canonici facerēt fructus suos cū tūc nō valeret, quod faceret maior pars: imò potior esset cōditio phibētis: vt in regula in re cōmuni. de re. iur. li. vj. & quod no. in.c. cū oēs. de cōsti. Nō pōt ergo percipere, nisi tantū necessaria. & sic nō poterit de fructibus sui beneficij testari. Nec ob. si dicat: imò habet vltra necessaria. Nā pōt facere de bonis ecclesię eleemosynā. vt in.c. relatū. ij. & c. ad hęc. s. c. & etiā moderatè donare: si hoc

23 habet consuetudo: vt in.c. ceterum. s. de dona. Nam respondēdo, q. illud facit tanquā administrator ecclesię, ad quem spectat dispensatio, sed testari videtur nomine suo. ¶ quia de rebus alienis quis testari nō potest: vt no. glo. in.c. quia nos. s. eo. Item, quia testamentum cōfirmatur morte: vt in.c. cum Marthæ. de cele. mis. & illo tempore ecclesia est soluta à lege istius clerici, sicut vxor à lege viri: vt in.c. fi. de secun. nup. ¶ Ad inducta pro parte contraria, respondēdo, & primò ad glo. in.c. præsentī. de offi. ordi. lib. vj. quę non est vera. nec probatur aliquo iure. nam. c. requisisti. quod allegat potius facit contra. Nā ibi dicitur: q. si aliquid relinquitur non habenti administrationē: quòd istud præsumitur relictū intuitu personę, non intuitu ecclesię. & sic vult prout ibi dicunt doc. q. si per præsumptiones probabiles, vel per probatiōes constaret, quòd illud fuit relictum intuitu ecclesię: q. iste clericus non facit relictum suū. & sic probat iste tex. quòd nulla est differentia inter clericum habentem administrationem & non habentem: nisi quo ad præsumptionem. vnde cessante præsumptione ambulāt pari passu. ergo malè illa gl. allegauit illud. c. cum potius probet opp. Ad. c. vnicum. de cleri. non resi. lib. vj. respondēdo, q. clericus recipiendo fructus sui beneficij, dicitur illos facere suos quo ad hoc, vt sibi pvideat primò, de supfluis dispenset in vsus pios: vt in præalleg. s. vlt. & ca. fi. xij. q. j. non autem, vt de ipsis possit testari, vel pro libito voluntatis facere, vt est bonus tex. in.c. si quos de seruis. xij. q. ij. vbi reuocatur donatio facta de fructibus. Et pro hoc c. iudicatū. lxxxix. dist. vbi dicitur, q. episcopatus est patrimonium Episcopi: & debet intelligi quantum ad dispensationē, vt in iuribus præallegat. & sic debet intelligi omnia iura, quę videntur velle, q. clerici sunt domini fructuum, scilicet quo ad dispensationem. Nam clerici sunt dispensatores: habent potestatem dispensandi res ecclesię, vt in.c. præcipimus. xij. q. j. pro hoc. c. non satis. lxxxvj. di. Non obstat prædictis. xij. q. ij. si quis qualibet. & q. v. si Episcopus. vbi dicitur, q. Episcopus potest rem ecclesię relinquere in testamento suo: quia illa iura procedunt, vt in eis dicitur, quando Episcopus videtur tantundem de suo proprio conferre ecclesię. ¶ Et pro prædictis, quòd nulla in hoc sit differentia inter habentem administrationem & non habentem, induco etiam text. qui rectè intellectus iudicio meo singulariter probat in triplici loco, videlicet capi. relatum. el. ij. s. e. iuncto. c. cū in officijs. s. eo. Nam illud. c. relatum. venit declaratiuè ad. c. cum in officijs. vt ibi patet. Et ibi dicitur, quòd acquisita per ecclesiam: debent remanere penes ipsam ecclesiam, siue clerici decesserint testati, siue intestati: & illud capitulum debet intelligi tam in habente administrationem, quàm in non habente, vt patet in præalleg. c. relatum ibi: nomine ecclesię. & c. & sic expressè patet ex illo text. quòd clericus non habens administrationem, non potest in testamento disponere de talibus bonis. cuius contrarium tenuit glo. in præalle. c. præsentī. ¶ Est si velis instare & malè dicendo, quòd debet intelligi de acquisitis per ecclesiam, idest de relictis ipsi ecclesię, dico: q. ista restrictio stare non potest, per tex. præalle. c. relatum. ibi, post acquirentis obitum & c. quę verba clare declarant testamentum procedere etiam in acquisitis per clericum: scilicet ex redditibus ipsius ecclesię seu beneficij, vt probat textus in versicu. ceterum. & ad hoc non video aliquam bonam responsionem. ¶ Secundò facit principaliter ille text. in versicu. licet. vbi dicitur: quòd tantum potest vigore consuetudinis donare aliqua intuitu eleemosynę. & sic apertè innuit, quòd testari non potest: nec etiam de omnibus disponere donando. Nec ob. q. dicit Io. and. ver. illum intelligendum in clerico habente administrationem, quia hoc est diuinare. Itē apertè est contra illum tex. qui totus venit ad declarandum c. cum

ZACHARIAS.

a ¶ Maiori parte capituli. Adde in c. ex parte. n. viij. & quod ibi not. in plenè in apof. ad eum. in ver. tanto tempore. s. de cle. non resid.

SEB. SAPIA.

b ¶ Et etiam moderate. Adde q. etiā prælatus potest pacisci in præiudicium ecclesię dummodo sit leue præiudicium, vt per Fely. in. c. veniens. col. fi. ver. sic. dum dicit Abbas pulchrè. s. de præscrip.

c. cum in officijs. & illud intelligi debet tam in clerico habente administrationem, quam in non habente administrationem, ut probatur in præalleg. c. relatum. in versic. nomine ecclesie. Item venit continuatiue ad illum versic. nomine. vbi simpliciter dicebatur, q̄ bona per ecclesiam acquisita debent remanere penes ipsam ecclesiam. i. collegiū, siue successorem. & in ver. licet. dicit, q̄ ex consuetudine possunt aliqua donare intuitu elemosynę, & sic debet intelligi indistincte prout loquitur ver. nomine. ¶ Tertiō principaliter facit ille tex. in ver. ceterum, vbi dicitur: q̄ talia bona debent diuidi inter ecclesias plures, in quibus habebat beneficia: & proprie venit continuatiue ad ver. nomine, & declaratiue ad. c. cum in officijs. vbi fiebat mentio de habente ecclesiam vnam dūtaxat, & ibi declarat quid iuris in habente beneficia in diuersis ecclesijs. & dicit, quod debet diuidi. & c. & sic aperte loquitur in clericis non habentibus administrationem. Nec ob. dictum Io. an. & gl. in præalleg. c. præfenti. intelligendo illum ver. in decedente sine testamento, quia illud est diuinare. Item ex quo venit declaratiue ad. c. cum in officijs. debet intelligi indistincte sicut loquitur iste tex. Et ex prædictis concludo, quod clericus beneficiatus etiam si careat administratione, licet de rebus proprijs testari possit: de perceptis tamē ex suo beneficio, testamētum cōdere nequit. ¶ Tertiō principaliter quæro nūquid ea, quæ acquisiuit clericus, postquam fuit promotus ad beneficia: efficiantur sua, ita q̄ de ipsis testari possit? Solu. Io. An. in. c. iij. s. de pecu. cle. distinguit, aut cōstat eum habuisse propriū tempore promotionis: aut cōstat nō habuisse, aut dubitatur. Primo casu probet agens cōtra possidētē. facit. c. j. s. e. & c. f. j. de pec. cleri. Secundo casu, quando constat nihil habuisse tempore promotionis, præsumitur pro ecclesia. d. c. j. Tertiō. s. quādo dubitatur, etiam præsumitur pro ecclesia, maximē si prælatus nō fecit inuētariū tempore promotionis. & hāc opi. Io. an. sequitur do. Anto. in. c. cū in officijs. s. e. vbi dicit sic se cōsultasse per præal. c. j. de pec. cleric. & xij. q. v. c. j. ¶ Mihi videtur, q̄ primum membrū istius distinctionis non possit procedere, nec tertiū ita indistincte, prout ipse ponit. Et primō, dū dicit, q̄ si cōstat clericum aliqd habuisse tempore promotionis, q̄ pro ipso præsumit. Dico, q̄ hoc est cōtra casum. c. j. xij. q. iij. & ibi optimā gl. Nā ibi legitur & no. q̄ si clericus habens patrimonium & beneficiū aliqua acquirit in dubio præsumitur, q̄ fuerint acquisita tam de bonis clerici, quam de bonis beneficii. vnde in dubio debent diuidi secundū quātitatē patrimonij & rerum ecclesie. Nam si clericus ex fructibus sui patrimonij percipiebat centum: ex fructibus autē sui beneficii percipiebat ducēta, subtractis sibi necessarijs, nūc in dubio de bonis per eū acquisitis ecclesia habebit duas partes, & hæres clerici tantū vnam partē. & hoc videtur sentire Inn. in præalle. c. cū in officijs. s. eo. & Iaco. de Ra. in aut. licentiā. C. de epis. & cle. Et sic patet, q̄ primū membrū. s. positū, nō procedit indistincte quatenus volebat, q̄ præsumeret pro clerico, si constabat q̄ tempore sue promotionis habebat aliqua bona. ¶ Ad. c. j. de pecu. cle. qd̄ inducit p se Io. an. respōdē, q̄ ibi inquiri, si clericus nihil habebat tempore sue promotionis ad effectū, vt ecclesia omnia possit vēdicare: nō aut, vt possit vendicare partē: quia vt. s. dixi partē omnino habere debet, etiā si clericus aliquid nō habebat: vt in præalle. c. j. xij. q. iij. Itē iste tex. nō facit, nisi superficialiter à cōtrario. & arg. à cōtrario stādū nō est, vbi reperitur cōtrariū iure cautū: vt in c. à nobis. j. de senten. excō. ¶ Ad. c. j. xij. q. v. quod allegat do. Ant. pro se, dico q̄ potius facit cōtra. Nā ibi mandat, si constiterit, quod iste Episcopus acquisiuit ista bona in episcopatu, quia omnia taliter acquisita cedunt ecclesie. sed si dubium esset, an ista bona habuerit ante suam promotionem, vel postea acquisiuerit, tunc singulariter p-

batur ibi: quod successor clerici defendetur in possessione quousq̄ probabitur, quod fuerint acquisita post suam promotionem. Et per hæc proximē dicta, dico quod tertium membrum distinctionis Io. an. s. positum, non omnino procedat, quatenus vult: q̄ si dubitatur, an clericus habuerit aliqua bona tempore sue promotionis, quod præsumitur pro ecclesia: quia deberet distingui secundū prædicta, q̄ aut dubitatur, an illa bona de quibus est contentio acquisiuerit clericus post suā promotionē, vel antea habebat: & tunc non præsumitur pro ecclesia. Sed possessor defendetur in possessione quousq̄ probatū & ostensum fuerit per ecclesiam, quod ista bona fuerint acquisita post. vt in præalle. c. j. xij. q. v. vbi optimē probatum est, & ibi etiam gl. tenet hoc. Aut certum est quod ista bona fuerint acquisita post, sed dubitatur, an clericus habuerit aliqua bona ex quibus potuisset postea acquirere ista: & tunc potest procedere dictum Io. an. quod præsumitur pro ecclesia, quousq̄ constabit, quod clericus habebat aliqua bona ex quo certum est de iure ecclesia: vt in capi. j. xij. q. iij. & in præallega. capi. j. de pecu. cleric. ¶ Vnde comprehendendo omnia membra: plenius distinguo: quod aut certum est, quod clericus habebat patrimonium tempore sue promotionis: aut certum est, quod non habebat, aut dubitatur. Et hoc vltimo casu subdividuo: quod aut dubitabatur, an habuerit aliqua bona, ex quibus potuerit acquirere ista bona: de quibus est contentio, vel postea acquisiuerit. Quo ad primum membrum distinctionis scilicet quando certū est, quod clericus habebat patrimonium, & tunc aut potest constare ex quibus redditibus acquisiuerit illa bona: & bona erunt illius, ex cuius redditibus fuerint acquisita. xij. quęstio. iij. capitu. quicunq̄. & suprà de pecu. clerico. capi. inquirendum. & xij. quęstio. j. sint manifestæ. Aut dubitabatur: & tunc cum sacerdos fuerat in culpa, ita permittim vtendo rebus ecclesie & proprijs, vt in cap. sint manifestæ. xij. quęstio. j. illa bona præsumuntur acquisita tam ex redditibus proprijs: quam ex redditibus ecclesie, & ideo debent diuidi inter ecclesiam & hæredem clerici. Hæc possunt intelligi quando facultas patrimonij & beneficii bonorum illam acquisitionem patiebatur, iuxta nota. per Inno. in cap. cum in officijs. suprà eodem titu. & facit quod in simili notat glossa in l. cum oportet. C. de bon. quæ libe. & Specu. in titu. de accusationi. s. j. versiculo, quid si de peculio. & sequitur in ista quęstione: an filius præsumatur acquisiuisse de bonis patris: an ex industria. ¶ Secundo casu distinctionis, scilicet quando certum est, quod nihil habebat: & tunc si habebat aliquod artificinm, vel doctrinam, ex quibus potuisset acquirere, & idem dicendum, quod suprà proximo casu. ad hoc cap. relatum. j. eo. Aut non habebat artificium aliquod, & tunc præsumitur pro ecclesia: vt in. c. j. s. de pecu. cleric. & xij. q. iij. c. j. Aut dubitatur, an aliquid habebat, & tunc aut dubitatur vtrum habuerit aliqua bona, ex quibus potuisset ista bona acquirere: & præsumitur pro ecclesia: vt suprà. Aut dubitatur, an acquisiuerit ista bona, de quibus est conuentio ante suam promotionem, vel post, & dico quod ille, qui est in possessione defendetur in ea, quousq̄ probetur contrarium: vt. s. dixi. & hoc optimē probatur in præallega. ca. j. xij. quęstio. v. ¶ Sed contra prædicta oppo. & videtur quod nunquā præsumendū sit pro ecclesia: etiam si clericus nihil habebat tempore sue promotionis, sicut dicimus in tutore, qui præsumitur acquisiuisse bona ex propria industria, non autem de bonis pupilli: vt. C. arbit. tute. l. si defunctus. & nota. in. c. sint manifestæ. xij. quęstio. j. Solue prout notat aliqui docto. suprà. de pecu. cleric. c. j. & Ioan. de lig. in clemen. gratie. de rescript. quod aliud in tutore: aliud in prælato. Et est ratio. quia tutor est temporalis: prælatus autem est perpetuus. Item iste tutor non sic liberē vtitur rebus

SER. SAPIA.

a ¶ Nunquid. Vnde de ista materia pulchrè per Soci. post Bar. in l. ciuib. ff. de re. du. vbi principaliter tangitur, an legatum relictum sacerdoti censetur relictum ecclesie an verò ipse sacerdos sibi acquirat.

Repet. Cap. Cum esses. Panor. super Tertio Decre.

pupilli sicut prælatus, qui habet liberam administrationem in bonis ecclesiæ: ut in c. cum nobis. §. de electioni. & glo. in c. fin. v. q. iij. vbi de hoc. Vel aliter & melius, tutori licitum est negotiari: & ideo potuit esse, quod ista bona acquisiuerit ex sua negotiatione. & si præsumere-
mus, quod acquisiuit illa bona ex bonis pupilli: tunc præsumemus in eo crimine furti. quod non est faciendum: ut in ca. final. de præsumptio. & de scruti. cap. vno. Clerico autem non licet aliquo modo negotiari, in c. fin. ne cleri. vel mona. & plenè. xiiij. q. iij. in summa. Et ideo præsumendum est, quod ista bona fuerint acquisita ex redditibus beneficii. aliàs autem præsumeretur peccatum negotiationis. & sic eadem est ratio: quare secus præsumitur in tutore, quam in clerico, scilicet ne præsumatur crimen.

¶ **¶** Quod id autem in acquisitis non ratione beneficii: nec omnino ratione personæ: sed ratione dignitatis clericalis: ut quia pro missis dicendis fuerunt sibi legata centum, vel fuit capellanus alicuius domini: & ex hoc multa acquisiuit. An de istis poterit testari? Inno. in c. quia nos. §. eo. sentit, quod non. Et idem de istis, quod de acquisitis consideratione ecclesiæ. & hoc sentit in eo, quod ponit quādam glossellam super verbo consideratione. & c. Sed Hostien. eandem gloss. Innoc. ponit super verbo amicorum: ex quo resultat contrarius intellectus. ibi Ioan. And. transit recitando Iaco. Butri. in l. sacrosan. C. de epis. & clem. & Pe. in aut. licentiam. C. eo. sentiunt quod de istis testari poterit, quod mihi placet: quia hoc donatur sibi: ut sit uuum & non cōtemplatione ecclesiæ: cum nullā habeat. & sic optimè facit. c. requisisti. j. eod. in fin. Item hoc videtur sibi datum in recompensatione damnorum, quæ sustinuit trahendo ibi moram. Nam interim ex aliquo artificio potuisset tantundem acquirere. ad hoc quod no. Inno. in c. quoniam. ne prælatus vices suas. ¶ Et ex istis tales elicio conclusiones. Bona per clericum beneficiatum & patrimonium habentem acquisita, in dubio quæsitæ præsumuntur tam de redditibus proprijs, quam ecclesiæ: & ideo de illis omnibus testari non potest. Alia si dubitatur, an bona clerico decedente dimissa fuerint acquisita ante, quā ad beneficium promoueretur, vel post hæres clerici in eorum possessione defendetur, quousque de

27 iure ecclesiæ constituerit. ¶ **¶** Quartò principaliter quæro nūquid clericus possit suis creditoribus de fructibus sui beneficii satisfacere. So. Hostien. in c. peruenit. §. de fideiuss. dicit, quod aut loquimur de redditibus, quos clerici faciunt suos: ut in beneficijs simplicibus: & tunc de illis clericus satisfacere potest: aliàs autem non. Sic dicit fore intelligendum textum. & pro hoc dicto Hosti. facit gloss. in c. duo sunt genera. xij. q. j. quæ dicit, quod clerici sunt domini fructuum perceptorum. & quod not. glo. in c. præsent. de offic. ordi. li. vj. do. Anto. ibidem. §. in c. peruenit. præalle. videtur velle, quod non solum is, qui habet simpliciter beneficium: sed etiā prælatus tene-

28 tur pro debito contracto pro se: & non intuitu ecclesiæ satisfacere de redditibus beneficii. & hoc per præall. c. peruenit. Nec enim per hoc secundum eū præiudicatur ecclesiæ: quia parcè viuendo poterit satisfacere, etiā si sit prælatus regularis habēs redditus distinctos. habet enim liberam administrationem in eis. de rescrip. c. edoceri. Itē alia opin. sapit iniquitatē, vel quia fundaretur creditores, si mutuarēt: vel clerici non inuenirent, qui sibi crederet: & sic essent quasi Iudei inter Christianos: cum tamē probēt omnes, quod sæpe opus est ab illis mutuari. Hanc opi. videtur tenere domi. Anto. in c. olim. ij. de rescrip. spo. vbi dicit fore casum de hoc. Nā ibi expectant creditores quousque ille Episcopus debitor restitutus fuerit ep̄atui: ut possit eisde satisfacere. Specu. in tit. de sen. excō. §. sequitur. ver. quid si debitor. dicit: quod aut clericus non habet alia bona: unde possit soluere debitum: & tunc possunt assignari redditus ecclesiæ suæ. Aut habet alia bona: &

tunc secus. Collec. in c. Odoardus de sol. dicit, quod vidit in curia seruari, quod clericus nihil habens de patrimonio admittitur cedens fructibus beneficii: deducto eo, quod sufficit pro administratione diuinorum: & de fructibus soluitur creditoribus. pro hoc alle. dictū. c. peruenit. de fideiuss. ¶ Archidi. in c. statutū. in §. assessore. de rescrip. li. vj. tenet indistinctè, quod siue clericus habeat administrationem, siue non: quod non potest de fructibus sui beneficii satisfacere suis creditoribus: cum ipsi habeant solum vsum: ut plenè dixi. §. in. q. ij. Et ex contraria opin. sequitur iniquum: quod ecclesia siue pauperes damnificaretur ex facto illorum: contra id, quod habetur de excep. cum venerabilis. Nam alteri per alterum iniqua conditio afferri non debet. Nā fructus, qui supersunt clericis, sunt resuriētium: ut in c. sicut hi. xlvij. distin. ¶ Ad ca. peruenit. de fideiuss. alleg. in contrariū respondet ipse duobus modis. Primò, quod illud cōtingit ibi ex autoritate siue speciali mandato Papæ. Vel aliter & verius. quod licet ibi Papa mandet satisfieri de redditibus illorum clericorum: non tamen ex hoc colligitur, quod illi redditus peruenerint de bonis ecclesiæ. & sic non obstat illa decre. ¶ Mihi autem in hac materia videtur distinguendum: quod aut clericus contraxit debita pro sua sustentatione, ut se aleret: & tunc dico, quod nedū in eius vita: sed etiam post mortē de fructibus sui beneficii debet satisfieri creditoribus: ut no. Ioā. Andr. in c. ex præsentium. §. de pigno. cuius dictū cōter ibi sequuntur doc. & pro hoc est casus in c. olim. ij. de rescrip. spolia. quod. c. sic intelligo. Nā ibi iste Episcopus fuerat spoliatus suo episcopatu: & sic non habebat unde viueret: & sic apparet, quod illa debita contraxerat ibi pro sua sustentatione. & per hoc sit responsum ad istum tex. quē adducebat do. Anto. in contrariū. Aut non pro sua sustentatione: sed pro alia sua necessitate: ut pro reparandis suis domibus proprijs, vel pro alio consimili casu: & tunc dico indistinctè, quod de fructibus beneficii satisfieri non debet, etiam parcè viuendo. Nam clerici habent solum vsum: ut. §. dixi. ergo si debita non sunt contracta pro suo usu, ecclesia non tenetur. Et pro hoc bo. tex. in c. j. de solu. vbi patet, quod tunc tantum tenetur successor soluere debita prædecessoris, quando pro necessitate ecclesiæ sunt contracta. ad idem facit præallega. capit. ex præsentium. §. de pignori. vbi patet: quod non ecclesia, sed hæres clerici tenetur ad hoc. Non obstat ratio, quam allegas domin. Anto. dum dicit, quod ex quo habet administrationem in rebus ecclesiæ, potest de istis rebus & redditibus satisfacere: quia respondeo, quod licet habeat administrationem, debet tamen dispensare ad eum vsum, ad quem fuerunt instituti. Et si contrarium facit, talis dispensatio reuocatur: ut in capitul. si quos. de seruic. xij. quæstione. ij. & capitul. monemus. & capitul. diaconi. xij. quæstione. j. Ad capitul. peruenit. respondeo, ut respondet Archid. in secunda sua solutione: videlicet, quod illud capitul. non intelligitur de redditibus beneficii: sed de redditibus proprijs. Et pro hac opinione optimè facit glo. in capitul. de multa. §. de præbendis. quæ est super verbo de suis prouentibus. & quod habetur in capitulo statutum. in §. assessorem. de rescriptis. libro. vj. Et pro hac opinione facit, quia mandat Papa in præallega. cap. peruenit. illos clericos suspendi à beneficio & officio, si constituerit eos religionem fidei & iuramentum violasse. Nam pendente suspensione fructus accrescunt ecclesiæ: ut not. gloss. in capitul. clericus vitrum. xc. distinctione. & in clementina prima. de vita & honesta. clerico. Unde ex contraria opinione sequeretur, quod ecclesia teneretur soluere debita contracta pro facto prælati: quod est contra cap. de solu. capitul. ex præsentium. §. de pigno. Nec obstat si diceretur, quod ex quo clericus potest modica donare, & elemosynam de rebus ecclesiæ facere: ergo potest sua debita soluere: ut in c. ad hoc. & in

c. rela

ZACHARIAS.

a ¶ De fructibus sui beneficii. Ad de Hostien. Ioan. An. Imo. & doct. in c. reprehensibilis. & ibi notauit in apost. ad istum. in ver. testari. nu. xv. iij. §. de ap. & Archid. in c. statutū. §. assessorem. de rescrip. libr. vj.

b ¶ Mihi autē. Ad de v. per do m. de Ro. deci. j. in anti. quis. de solut. per Ro. consil. cccxl. per Cal. cōsil. j. de pecu. cle.

ZACHARIAS.

a ¶ Habet priuilegium. Ad de Bart. & doc. in l. miles. per istum alleg. & ibi omnino Alex. col. ij. versi. not. ex gl. cum concor. ibi per eum fin. Do. in l. stipēdia. C. de exec. rei iud. & in c. si propter tua. de rescrip. libr. vj. Mat. thesi. singula. suo lxx. inci. not. quod clerici. Ad quod facit quod not. in apo. ad istum in c. j. nu. 7. in versi. nec ad cedendum cōpellis. de depo.

c. relatum. ij. s. e. & c. ij. de dona. Et à contrario: quia dico quòd illud facit tanquam administrator ecclesiæ dispensando bona in pias causas, sed sua debita soluendo, nò tãquã administrator facit: sed potius tanquam dissipator. pro hoc quod no. glo. in. c. fi. xij. q. j. vbi dicit, q. clericus non bene administrando habetur loco prædonis. ff. pro emp. l. qui fundum. §. si tutor. Nec ob. si diceretur, quòd ad minus debet satisfacere de fructibus: de quibus viuebat: quia respondeo, quòd hoc fieri non potest. † Nam clericus habet priuilegium^a, ne conueniatur, nisi in quantum facere potest: sicut habet miles armatæ militiæ. ff. de re iud. miles. Item quia nò debet cogi medicare in op probrium clericorũ, si aliàs esset suspensũ à beneficio propter crimen, tamen deberet inde habere moderatam sustentationem, vt no. gl. in. c. cum Vintonien. s. de elec. & in. c. studeat. l. distin. ¶ Ex quibus cõcludo, quòd clericus etiam si sit simpliciter & personaliter beneficiatus, suis creditoribus de fructib⁹ sui beneficij satisfacere nequit, nisi debita pro sua sustentatiõe cõtracta fuissent. Et pro prædicta cõclusionẽ alle. text. vltra prædicta in. c. peruenit. de arbi. vbi videtur casus. Ex quo infertur, quòd beneficiatus fructus nò facit suos: sed tantũ in eis ius obtinet canonicè dispensandi. & pro hoc vltimo. xij. q. j. expedit. & c. præcipimus. & c. Episcop⁹. & xij. q. j. c. fi. xiiij. q. j. c. Episcopus. §. si ita. ¶ Quinto principaliter quæro nunquid papa possit clerico potestatem indulgere, vt de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis possit liberè testari. ^b Pro solutiõe istius quæstio. est alia. q. discutienda, videlicet apud quem sit dominium rerum ecclesiasticarũ. glo. in. c. expedit. xij. quæst. j. ponit tres opinio. Prima, quòd dominium sit penes ecclesiam. Secunda, quòd sit penes Deum. vt. xij. q. ij. c. qui Christi. & c. qui abstulerit. Tertia habet, quòd dominium est apud clericos: sicut dominiũ rerũ vniuersitatis est apud ciues. in. sti. de rerum diuisi. in. §. vniuersitatis. Gl. in. c. causã. de ver. sig. tenet, q. ista bona ecclesiarum sunt Dei: licet omnia sint eius. Ista tamẽ specialius habentur. j. q. iij. saluator. & xxij. q. viij. c. conuenior. & pro hoc de deci. c. tua. Inno. in. c. cum super. de causa posses. & proprie. ponit duas opin. ¶ Prima est, q. non prælatus, sed Christus dominium & possessionem rerum ecclesiæ habet. vnde quæcunq. homines ecclesijs offerunt, dicuntur oblata Deo. xij. q. ij. c. nulli liceat. & c. qui abstulerit. & xij. q. j. c. res. & c. videntes. ¶ Secunda opinio est, quòd ecclesia, idest congregatio fidelium, habet possessionem & proprietatem. vnde dicit Inno. q. si aliquando inueniantur hæc bona Deo oblata, esse Episcoporum, vel prælatorum, vel capitulorum: debet intelligi: q. sunt eorum, quo ad gubernationem. dicuntur etiã esse pauperum quo ad sustentationem: vt. xvj. q. j. in. c. quoniam. vbi de hoc. & subiicit idem Inno. quòd hæc bona propter vtilitatem cõmunẽ diuisa sunt in ecclesijs diuerforum suorum autoritate summorum pontificum, & Episcopis & alijs prælatis concessa extitit administratio eorum. xij. q. j. c. videntes. & ca. præcipimus. ¶ Ego puto q. inter istas opi. illa sit præstantior: quæ habet, quòd dominium rerum ecclesiæ sit penes Deũ, & pro hoc est text. opti. in. c. cum ex eo. de ele. l. vj. ibi: de Christi patrimonio sublimatis. & c. Hoc etiã no. ibi gl. quæ est in verbo, Christi. facit. c. qui Christi. & c. qui abstulerit. xij. q. ij. Item, vt. s. dixi, homines offerentes ecclesiæ, habent respectũ ad Deũ: vt in præalleg. c. nulli liceat. xij. q. ij. & in. c. res ecclesiæ. xij. q. j. ibi: domino oblatis. & c. & de rerũ permut. in. c. municipia. & c. iniustum. ¶ Hoc præmissis, venio ad solutionem præmissæ quæstionis. & hoc doct. non tãgunt, quod meminerim: tamen puto, q. Papa sine causa hanc potestatem dare non potest. & hæc bona sunt Dei. & quod nostrum est, sine facto nostro à nobis euelli non potest. vt in. c. ab eo. de electi. lib. vj. Nam qui dimittit debita Dei sine causa: profecto Deũ offendit: vt dicit text.

in. c. si is, qui. xxij. q. iij. & licet Papa sit vicari⁹ Christi: tamen debet legitimè administrare, & potius cõseruare quàm bona Dei dissipare. Nam ex officio suscepto, non licentiam peccandi: sed necessitatem bene viuendi affectus est: vt in. c. j. xl. distinctio. Item hæc sunt bona ecclesiæ cõseruata, vt ex fructibus ipsorũ subueniatur egentibus: vt in. c. videtes. xij. q. j. Et nulla ratio permittit, vt quod pro cõmuni vtilitate datum esse dignoscitur, vñbus cuiusq. applicetur, vt. s. de præben. in. c. ratio. Itẽ: qui subtrahit bona ecclesiæ: dicitur homicida: quia videtur necare illos pauperes, qui fuissent ex huiusmodi bonis sustentati: vt in. c. qui christi. & c. qui abstulerit. xij. q. ij. Ergo Papa hoc facere nò potest. cum vt. s. dixi: licet à Deo receperit potestatem & dignitatem pontificatus, non tamen potestatem peccandi: vt dicit text. in. c. j. xl. dist. Nam vicarius non habet maiorem potestatem & dignitatem pontificatus, quàm ipse Deus: sed Deus peccare non potest: vt de pœ. dist. ij. c. fi. ergo nec vicari⁹ debet hoc posse. Et pro hoc opti. text. in. c. non liceat Papæ. xij. quæstione ij. vbi expressè cauetur de Papa: quòd ei non licet omnia bona ecclesiæ alienare. ergo nec potestatem testandi dare cũ ex hoc sequatur alienatio. † Et licet clericus simpliciter de bonis ecclesiæ testari non possit: si tamen tantundem de suo proprio ecclesiæ contulerit, quantum vult alienare, hoc bene licebit, vt in. c. fi. Episcopus. x. q. v. & q. ij. in. c. si quis qualibet. Et hoc intellige verum, quando ante alienationem rei ecclesiasticæ contulit ecclesiæ tantum de suo proprio: secus autem si post. Nã tũc videtur dare in fraudẽ, ne incurrat pœnã depositionis. De qua in. c. nouimus. xij. q. ij. & talis restauratio dani & compensatio sibi non proderit ad euadendum depositionem: vt no. in. c. quod sicut. s. de elect. & hoc sentit gl. in præalle. c. si quis qualibet. & contra hanc opi. facit, quia res ecclesiastica alienari non potest, nisi causa pietatis, necessitatis, commoditatis: vel vtilitatis: sed in isto casu nò subest aliqua istarum causarum: ergo & c. Sol. potest dici, quòd illud est priuilegium clericorum: seu rectorum ecclesiæ, vt sine melioratione ecclesiæ possit fieri permutatio, sicut obseruatur in principe volente cum ecclesia permutare, vt in capitu. j. supra de rerum permut. & hoc sentit Gratianus in. c. iustum. §. item si rectores. xij. q. ij. Et ex istis concludo: quòd clerico beneficiato de rebus intuitu ecclesiæ acquisitis, vt testamentum condere possit, etiam Papa sine causa indulgere non potest. Item quòd licet clericus de bonis suæ ecclesiæ sine recompensatione testari nequeat, si tamẽ tantundẽ de proprij patrimonij facultate ecclesiæ contulerit, testari licebit. ¶ Quinto nunquid Episcopus possit compellere indistinctè executores vltimarum voluntatum ad exequendum officiũ eius intuitu: & per eos susceptum? Solu. glo. reperiuntur contrariæ. Nam gl. in. c. si heredes. s. eo. videtur velle q. sic, siue sint deputati ad pias causas, siue non. & idem videtur tenere Inno. in. c. nos quidem. s. eo. sed glo. in cap. tua. eo. ti. expressè tenet contrarium. s. quod Episcopus non potest se intromittere de executionibus ad nò pias causas. & facit illud. e. à contrario. Hostien. in. cum Ioannes. j. e. tenet quòd indistinctè possit: & hoc per illũ text. vbi compellit executores, etiam ad non pias causas. & pro hoc: quia quilibet vltima voluntas dicitur pia: vt. xij. q. ij. c. vltima voluntas. Ioan. Andræ. in præalleg. c. Ioannes. circa hoc distinguit, q. aut agitur iudicis officio: & indistinctè potest se intromittere. aut actione intentata per legatarios: & tunc actor debet sequi forum rei. Et pro hac distinctione Ioannis. Andr. facit maximè, quòd quando compellit ex suo officio, non agitur principaliter de vtilitate priuata: sed in vim consequentiæ: sed quando agitur intentata actione principaliter, agitur ad commodum priuatum, ergo causa non est pia. & pro hoc quod no. Inno. in. c. ad nostrã. s. de iureiur. ¶ Ego

SEB. SAPIA.
a ¶ Priuilegiũ. vñ demulta per Fel. in. c. cũ ex officij. col. ij. de præscri. l. as. in. l. q. ius. col. ij. C. de iuris & fa. igno.

b ¶ Testari. Adde Old. cõfi. ccxlvij.

ZACHARIAS.
¶ Adequod notauit in apostil. ad istum post eundẽ in ru. s. de pe. cle. nu. ij. in apostil. in ver. quæ mihi plus placet.

SEB. SAPIA.
c ¶ Quod dominiũ. Idem firmat Pau. de ca. in con. si. cclxxxj. secundum antiquã impressionẽ, col. iij. vbi dicit, q. si Papa aufert beneficium alicui, dicitur auferre administrationẽ, nò dominium: quia dominium est apud Christũ. De quo etiã per Gemil. l. tẽ. in. c. vnico. in iij. co. vers. quæro quare ecclesia. de sum. tri. in. vj. cum allegat. per Fely. in. c. quæ in ecclesiis. col. xv. vers. recipit modò hoc secundum membrũ. s. de constit. vbi latet, quid possit Papa circa res ecclesiasticas.

¶ Pro extensione istius capituli, videtur de do. Anto. in c. quod clericis. in antepe. co. s. de fo. compe. vbi singulariter decidit, quod si fieret testamentum pro anima, vel ad pias causas, & in eo institueretur ecclesia, vel pius locus coram duobus testibus, & postea in isto testamento fierent multa legata ad pias causas, quod merè laicis ista legata valerent: si quis esset eccl'ia, si institueretur laicus, & legata fierent ad pias causas cum duobus testibus, nihil valerent. Ita singulariter decidit do. Anto. vbi. s. sed oportet ipsum bene inspicere. & expressè no. Salyee. melius, & aliquis de mundo. in aut. cassa. C. de sacro. san. eccle. in ix. q. do. Alex. Imo. in consi. xl. inci. viso tenore allegati & producti instrum. in. iij. col. in prin. Facit auth. quod sine. in fine. C. de testib. quod diligenter no. pro extensione huius capituli & præcedentis, quia habet locum etiam in legatis, dato: quod legata ipsa non sint ad pias causas: puta, quod institutio sit ad pias causas. Vnum etiā scias quod testamentum ad pias causas non est propriè testamentum: nec valet uti testamentum, sed uti vltima voluntas in genere. Ita expressè Barto. in repe. l. j. in penul. col. in vers. quarto quæro, an talis voluntas. & c. C. de sacro. san. eccle. non est dare vltimam voluntatem in genere: ut est gl. in l. licet. C. de pact. Anto. Francif. ¶ An duo testes sufficiant in testamento in quo est institutus laicus, & sunt fa-

33 puto opi. gl. & Hosti. t. veriore indistinctè, videlicet quod Episcopus potest se intromittere, siue procedat ex officio, siue actione intentata per legatarios. Nam executio cuiuslibet voluntatis spectat ad Episcopum, ut patet in præalle. c. Ioannes. & cap. indicante. s. e. & no. in c. filuester. xij. q. j. & in c. episcopus. lxxvij. dis. facit præalle. c. vltima voluntas. xij. q. ij. Ergo ratione piæ causæ potest adiri per laicum, & contra laicos, sicut observatur in alijs causis spectantibus ad forū ecclesiæ, ut in c. super quibusdā. de ver. signi. & lxxvij. di. in c. j. & ij. Nam si defendere orphanos & viduas & alias miserabiles personas spectat ad ecclesiam, ut in præalle. c. super quibusdā. & in præalleg. c. j. & ij. multo fortius defensio & executio defunctorum, qui penitus sunt destituti defensoribus. & pro hoc videtur tex. in c. desolatis. aliās incipit defensionis. lxxvij. di. vbi dicitur tex. quod propriæ defensionis auxilio desolati spectant ad forū ecclesiæ. Nec obstat ratio superius allegata, videlicet quando agitur actione intentata, quod principaliter agitur ad commodum actionis intentatis. Nam negari non potest, quin ex hoc impleatur defuncti voluntas. Item sufficit, quod causa spectet ad ecclesiam, ut. s. dixi, nam modis omnibus vltima voluntas est seruanda, ut xij. q. ij. vltima voluntas non ergo habere debemus respectum ad modum agendi: sed sufficit, quod agat ut vltima voluntas adimpleatur. pro hoc. xxij. q. v. prodest. ¶ Et ex prædictis concludo: quod Episcopus vltimarum voluntatum executores ex officio suo, seu actione per legatarios intentata, compellere potest, ut susceptum ab eis officium debite exequantur, etiam si non ad pias causas deputati extiterint. Ex quo inferitur, quod executio vltimæ voluntatis, etiā ad non pias causas ad Episcopum lapso anno deuoluitur. ¶ Quæro nunquid annus præfixus executori ad exequendum testamentum currat: etiam executore impedito? Sol. videtur primò, quod non, quia non valenti agere non currit tempus: ut in c. quia diuersitatem. de concess. præben. & in regula imputari. de reg. iur. lib. vj. contrarium tenet Spe. in ti. de instr. ed. s. nunc aliqua. ver. qd si executor impotētia. & inducit l. nulli. & l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cle. quæ hoc non probant. dictum tamen videtur verum & pro hoc: quia omne tempus est continuum: nisi aliud appareat. ff. de vsuc. l. nunquam. s. in vsucapionibus. no. gl. ff. de diuer. & temp. præsc. l. j. in fi. & in rub. & pro hoc quod not. lo. and. in c. super eo. de appel. executor tamen qui impeditus non exequitur, non priuatur legato, licet aliās priuaretur, quando voluntariè: id est contumaciter, non exequeretur, ut in aut. de hære. & fal. s. si quis autem non implens. Et pro hoc induco tex. cum gl. singulari. in c. statutum. de præben. lib. vj. vbi no. quod quando tempus statuitur non in odium negligentis: sed in fauorem alicuius, quod tempus currit etiā ignorantibus, & non negligentibus: unde cum annus præfixus executori sit præfixus non in sui odium: sed potius in fauorem defuncti: ut colligitur in c. nos quidem. in fi. s. eo. debet currere etiā executore non negligente. & pro hoc quia non agitur de suo magno præiudicio: nec refert per quem fiat executio. Et per hoc respondetur ad contrariū, dum dicitur: quod non valenti agere. & c. Nam debet intelligi quando tempus est statutum in odium negligentis. & quoniam agitur de magno suo præiudicio. ¶ Sed prædictis non obstantibus, credo, quod primum dictum sit verius: scilicet quod istud tempus non currat impedito. Et primò per regulam generalem, quod non valenti agere & c. unde dicit Hosti. in c. quoniam. de iure patro. quod ista regula semper vèdicat sibi locum, nisi in casu, in quo læsio reperiatur. sed in isto casu nulla reperitur læsio, imò potius inuenitur contrariū. ut j. dicā. ergo & c. Et quod isto casu tempus non currat impedito: probatur in præalle. ca. nos quidem in triplici loco. Nam primò Papa sibi mandat admonitionem fieri. quod non fieret: si tempus curreret etiā impedito.

Nam admonitio fit, ut appareat de negligentia, ut in c. j. de suppl. negli. prælat. & xij. q. ij. indignè. ¶ Secundò in ver. quod si. vbi mandat Papa tunc executionem fieri per Episcopum: cum executor adimplere neglexerit. & quis non dicitur negligere, quando legitimè est impeditus: ut aperte probatur in c. quia diuersitatem. de concess. præben. ¶ Tertiò probatur ibidem in vers. sic enim. vbi dicitur tex. quod voluntas delata debet episcopali studio adimpleri. & sic requiritur quod executor distulerit executionem ad hoc, quod talis potestas deuoluatur ad Episcopum. sed iste qui est impeditus, non dicitur differre. ut no. glo. in c. quā sit. de elect. lib. vj. & probatur in c. ij. iuncto. c. quia diuersitatem. de concess. præben. Non obstat quod dicitur, quod omne tempus est continuum, nisi aliud appareat. Nam hic est expressum, ut. s. probaui, quod tempus non currat impedito. Non ob. quod dicitur, quod quando tempus statuitur in fauorem alicuius: quod currit impedito. Nam illud procedit quando simpliciter statuitur in fauorem. secus si in fauorem vnius, & in odium alterius, quia tunc non currit impedito: ut in præal. c. quia diuersitate. & sic est hic. Nam istud tempus anni statuitur non solum in fauorem defuncti, sed etiā in odium executoris negligentis, ut patet hic, dum mandat illi primò admoneri, & si adimplere neglexerit, quod Episcopus exequatur. & hoc idem comperi postea tenere Fed. consi. cxxiiij. & alle. Hosti. s. eo. nos. Et ex istis concluditur, quod annus executori ad exequendum testamentum à iure præfixus, minimè currit executore legitimo impedito.

¶ Finis repetitionis. c. Cum esses.

SYMMARIUM.

- 1 Testamentum ad pias causas valet coram duobus testibus factum: siue sint rogati, siue non, siue masculi, siue feminae. m. 3.
- 2 Legata ad pias causas possunt peti coram iudice seculari, qui habet terminare secundum canones, & non secundum leges, tam in terris ecclesiæ, quàm in terris imperij. 8.
- 4 Donatio ultra quingentos aureos facta pio loco, non requirit insinuationem. Idem si esset facta in redemptionem captiuorum.
- 5 Statutum, quod femina non possit testari, vel alios contractus facere, sine consensu duorum proximorum, non habet locum quando femina disponit ad pias causas.
- Statutum laicorum impediens liberam dispositionem pro anima non valet.
- Statutum, quod bona non possint alienari in forenses, vel in non subditos, non vèdicat sibi locum, dum alienatur in ecclesiā.
- 6 Statutum quod nisi testamentum insinuetur intra sex menses sit nullum, quod non habet locum, quando vel clericus, vel ecclesia instituuntur.
- Legata ad pias causas debentur etiam non adita, vel repudiata hereditate.
- 7 Legata ad pias causas dicuntur omnia illa, quæ relinquuntur pro anima.
- Restitutio in integrum competit non solum ecclesijs, sed & omnibus alijs pjs locis.

CAP. XI.

- a **R**elatum. i. ¶ Valet vltima voluntas ad pias causas coram duobus testibus: & est singularis casus. Primò ponitur factum reprehensibile, quod secundò corrigi mandatur ibi: mandamus. & mandatum tertiò probat, ibi: quoniam. ¶ No. ex tex. iuncta suscriptione: quod relictum factum ecclesiæ potest peti coram iudice seculari: & quod iudex secularis debet talem casum determinare secundum canones, & non secundum leges. & licet tex. iste loquatur in terris ecclesiæ, tamè idè dicendum in terris imperij. p. ea, quæ no. in c. ecclesia. de cõsti. & in c. quod clericis. de foro cõp. & ibi plenè de materia. ¶ No. ibi: aliqua causa talis, quod in

Et multa legata in piam causam. vel si est instituta pia causa, & sunt facta legata plura laicis & secularibus, puto consideranda esse institutionem hæredis, quia si erit instituta pia causa dicatur testamentum factum in pia causam. Si vero erit institutus laicus, dicatur testamentum factum non in piam causam, quia ab hæredis ipsa institutione dependet ipsum testamentum, quod dicitur esse caput

a ipsius testamenti: ut in. §. ante hæredis. instit. de leg. Bene fatendum est, quod respectu piam causæ, siue hæredis institutio, siue legata illa valebunt iuxta materiā. c. cū esset. de test. & ea quæ plenè traduntur in. l. j. C. de sacrosan. eccle.

SEB. SAPIA.

a ¶ In relictis. Extendere notabiliter hunc text. ut per Barto. in. l. ff. de his, quæ pro non scriptis habentur.

b ¶ In relictis in piam causam, nõ requiritur quod testes sint rogati. ita etiam concludit hic do. Bar. de bel. len. in addi. Nec ob. iste text. qui fortiter facit in cõtrariū, ibi: requisitus quia debet intelligi secundum Imo. hic, quod iudex debet requirere illos duos testes legitimos. Et pro ista parte etiā facit gl. in. c. Ioannes. j. e. & vide do. Anto. hic. & in. c. indicante. §. eo. circa princi. & vide Ro. in authen. si. militer. C. ad legē falc. vbi dicit, non requiri in hoc casu testes rogatos. & vide etiam per Bar. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. & in simil. glo. in. l. fin. §. in omni. C. de col. ¶ Sed quod requiratur rogati, facit text. ut dixi,

qui dicit adhibitis requisitis, quod intelligitur, id est rogatis, secundum expositionē glo. in. §. si. instit. de test. de quo etiam per Io. and. in addi. Specu. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. per Ro. in cõf. suo. cccix. & facit in simili text. in. l. diuus. ff. de mili. testa. Et quod in testamentis ad pias causas non requirantur necessarò testes esse rogati, tenet Pau. de ca. in. l. hæredes palā. §. in testamentis. super gl. in verbo rogati. ff. eo. De quo etiam vide omnino per Roma. in repe. authen. si. militer. ver. xj. C. ad leg. falc. vide latissimè per Lap. alle. xxx. in prin. & ver. vj. an valeat. Item adde hic omnino, quod no. Bar. in. l. tale pactum. §. si. ff. de pac. & vide Bald. in. l. j. in fin. C. de sacrosan. eccle. vbi dicit, quod in relictis ad pias causas sufficiunt duo testes, etiā mulieres, & fortè nõ rogati, dum tamen aliās sint fide digni. Et dicit quod statutum disponens cõtrariū, tanquam contra salutē animæ, non valeret, ita debet tenere Bar. Et adde Bald. in. l. non possunt. ff. de leg. vbi dicit, quod valet statutum, quod quis possit testari cum duobus testibus, etiam non rogatis, quia res videtur esse reducta ad merum iusgen. sed Pau. de cast. in auth. quod sine. C. eo. dicit, quod hoc est verum, quando omnino statutum reducit facultatem testandi ad iusgen. secus dicit, si statutum minueret solennitatē iuris positiui, sed non reduceret ad iusgen. puta, quia diceret, quod quis possit testari cum. iij. vel. v. testibus, quia tunc debebunt esse rogati, quia non di-

citur esse recessum à solennitate iuris positiui. Sed dicit quod dictum Bal. loquētis de statuto disponente de duobus testibus, etiam non transit siue dubitatione per tex. cum glo. in. l. diuus. ff. de testamen. mili. vbi ius privilegiat militem: ut possit testari cum duobus testibus, & tamen debent esse rogati. quod vltimum intellige secundum gl. in. l. j. ff. de test. mil. & in. l. milites. C. de test. mili.

c ¶ **SEB. SAPIA.** ¶ Quid in donatione. vide Paul. de cast. in cõf. iij. incipien. omisso ordine secundum antiquam impressionem. cum multis allegatis per Fely. in ca. ecclesiæ sanctæ mariæ. xxxv. in. vij. quæstione principali. verumodo ex isto casu deciduntur duo. §. de cõstitu. ¶ Et idē firmat dominus Ant. in c. ad hæc. §. eod. & adde hic text. & gl. in. §. & cum retro. instit. de donatione. vbi etiam Bald. format aliquas quæstiones circa insinuationem. Adde quod notat do. Anton. post Host. in ca. si. de fide instru. in. ij. col. & Ioan. and. in addi. Spec. eo. ti. §. porro. in addi. inci. illa lex. & vide gl. in. l. sancimus. C. de donatione. & in authen. de non alienari. §. si minus. & late per Lud. Roma. in. l. Modestinus. ff. de dona. & vide omnino Archidiacono. in. c. Ludouicus. lxxij. distin. vbi enumerat casus, in quibus in donatione non requiritur insinuatō. & inter alia dicit, quod hodie valet donatio facta ecclesiæ absq; insinuatione vsq; ad octoginta aureos. ¶ Et idē

quem etiam refert & sequitur Bal. in. c. peruenit. el. secundo. in fin. de iure iurando. de hoc vide glo. fina. in. l. illud. C. de sacrosanctis eccle. Sed vide gl. & Angelum tenentes contrarium in. l. sancimus. in principio. C. de donationibus.

e ¶ Cum Bal. in dicta. l. generali concordat Petr. de Ancharano cum recitans in repetitio. c. canonum. de constit. in. iij. princip. quæsitio. in. xx. columna illius quæsitio. ver. dicit etiam Bald. Et adde Barto. & Baldum. in. l. finali. C. de sacrosanctis ecclesijs. & Bald. in. l. iubemus nullam. eodem titu. vbi dicit, quod statutum prohibens alienari in forensem, non includit ecclesiam. v. de plenissimè per Do. post Ioannem Andræ. in. c. eos. de immu. eccl. libro sexto. Item ad hoc facit quod no. dominus Anto. in. c. tua. de decim. Item adde Baldum in. c. clerici. de iudi. vbi etiam ponit, an si statutum laicorum prohibet alienari in forensem, possit fieri alienatio in personam ecclesiasticam. Et adde elegans dictum Cyni in authentica ingressi. C. de sacrosanctis ecclesijs. vbi dicit, quod licet minor non possit alienare sine decreto iudicis, quod valebit concessio sine decreto, quam facit ipse minor, dum ingreditur religionem. Ad quod vide omnino latissimè per domi. Anton. in cap. in præsentia. de probatio. in. xxxvij. columna. Adde etiam Baldum in. l. si sponsus. §. concessa. ff. de donationibus inter virum & uxorem. Vbi

dicat, quod si col-
lata est res in ali-
quem sub pacto,
quoniam non possit alie-
nari, nihilominus
poterit alienari in
piam causam. Sed
contra hoc vide-
tur determinare
Baldus in l. volu-
tas. in fi. j. colum.
C. de fideicom. vbi
dicit, quod prohibi-
tus alienare extra
familiam, non po-
tes legare extra-
neo etiam pro pro-
pria anima sua: vt in c.
j. §. donare. quali.
olim feud. aliena.
pos. Adde etiam
omnino Ro. in au-
then. similiter. C.
ad legem Falc. qui
videtur destruere
omnia supradicta
allegando text. in
d. §. donare. & in
c. j. in prin. de pro-
hi. feud. alie. vbi
prohibitio facta
vasallo de alienan-
do includit etiam
alienationem in piam
causam. Item vi-
de Bal. in leg. fac.
san. C. de epi. & cle.
vbi dicit, quod statu-
tum, quo cauetur
quod filius suus non po-
test se obligare,
comprehendit etiam
filium suum clericum
vel sacerdotem. Item
adde, quod non doc. in
ca. quo iure. in fi.
viii. dist. vbi dicit,
quod si laici faciunt
statutum, quod fabri-
ca ecclesie per te-
statores legatur
tantum: licet non
possit clericos, vel
ecclesiasticos liga-
re, tamen valet
quoad preiudi-
cium subditorum.
Et idem punctualiter
dicit Domini. x. di.
c. j. in iij. col. Item
ad predicta vide
omnino Ro. in re-
pet. a. uthen. simili-
ter. in xv. & xvj.
privilegio piam
causam circa contra-
ctus. C. ad legem
Falc. & ad q. hic ta-
etiam per d. Ant. in
ver. ex hac decre.
vide Pet. de Anc.
in repe. regule ea,
quae in vj. in. ij. q.
prin. in fi. & vide
omnino d. o. Car.
in c. per pedimus.
de sen. excō. in fi.
j. char. in ver. quae-
ro de q. & do. An-
ton. in. c. ecclesia

Bald. in aut. cassa. ponit aliam notabilem quaestio-
nem. Statuto cauetur, quod nisi testamentum in-
finuetur intra sex menses per heredem, sit ipso
iure nullum: clericus fuit institutus haeres, &
non insinuari fecit testamentum, quaeritur nu-
quid testamentum sit nullum? & concludit, quod
non. Mouetur. quia statutum non adstringit
clericum, fortius hoc dicendum, quando ec-
clesia esset instituta. Et per praedicta possunt
decidi infinitae quaestiones: & maxime illa quo-
tidiana, nunquid legata ad pias causas non adi-
ta hereditate, debeantur: & maxime si haeres
repudiat, vel renuntiat hereditati. Et dicen-
dum, quod sic: quia haec legata non subiacent sole-
nitati iuris civilis, vt dixi. Sed quod legata non
debeantur hereditate non adita ex testamento,
est solennitas iuris civilis. & idem dic in mul-
tis similibus. ¶ Ultimo aduerte, quod licet iste
text. loquatur de relictis factis ecclesiae: idem ta-
men est obseruandum secundum Inn. in omni-
bus relictis ad pias causas. & dicuntur relictā
ad pias causas omnia, quae relinquuntur pro
anima. & sentit gl. notabilis & clarius ibi Bar.
in l. si quis Titio. ff. de lega. ij. facit. c. requisisti.
j. eo. Et ex dictis Inn. collige, quod relictā ad pias
causas gaudent eodem privilegio, cum relictō fa-
cto ecclesiae. Ratio potest esse identitas dispo-
sitionis seu rationis. Nam ecclesia privilegiatur
propter animam & contemplationem Dei. Facit
quod non. Ioannes an. in c. j. de in integ. restitu.
lib. vj. vbi singulariter voluit, quod sicut ecclesiae
possunt petere restitutionem in integrum: ita &
alia pia loca. ¶ In glo. ij. ibi: ad ecclesiasticum
iudicem. No. gl. singulariter, ex qua collige, quod
in relictis ad pias causas potest etiam haeres ad-
ire iudicem ecclesiasticum: siue haeres sit secularis
siue ecclesiasticus. colligitur ex text. quia Papa
hanc causam qualificat, & decernit eam tractan-
dam non secundum leges, sed secundum decre-
torum statuta, ergo est ecclesiastica, quia Pa-
pa alias non potuisset se impedire tollendo di-
spositionem legalem. dic tamen: quod est misti fo-
ri. Nam est in optione actoris quae iudicem velit
adire secularē. f. an ecclesiasticum. & de seculari
probat hanc. nam coram eo haec causa tra-
ctabitur.

¶ Repetitionis. c. Cum esses. Finis. Abb.

✠ SUMMARIUM. ✠

- 1 Testari non potest clericus de acquisitione per eccle-
siam, etiam quod sint mobilia, sed de bonis suis
proprijs potest testari: potest tamen de bonis per
ecclesiam acquisitis aliqua seruitoribus, vel pau-
peribus elargiri. 8.
- 2 Bonorum appellatione veniunt mobilia, immobi-
lia, iura, actiones, seu nomina debitorum.
- 3 Emptio facta de bonis ecclesiae, dicitur acquisita per
ecclesiam.
- 4 Ecclesiae appellatione non semper venit ipsum cor-
pus inanimatum ipsius ecclesiae, sed aliquando ca-
pitulum, aliquando successor.
- 5 Clericus bona acquisita intuitu ecclesiae, cuius ipse
non habebat administrationem transmittit in ca-
pitulum, & ei cedunt: si verò clericus habebat
administrationem: puta, quia rector vnius eccle-
siae, tunc talia bona cedunt successor, qui habet
disponere prout de alijs bonis ecclesiae. 7.
- 6 Capitulum quando succedit in bonis canonici defun-
cti, quae ipse acquisierat intuitu ecclesiae, potest

illa vel inter canonicos distribuere, vel in bonis
communibus retinere.

- 8 Clericus non potest consanguineo diuiti aliqua do-
nare, nisi ab eo habuerit seruitia.
Alia, ista dictio denotat certam moderationem,
quasi dicat non omnia.
- 9 Clericus, si quid acquirit ex aliquo iusto artificio,
vel quod legat alios docendo, acquirit sibi, &
non ecclesiae.
- 10 Clericus, si habebat plures ecclesias, tunc bona quae
sita intuitu ecclesiae, vel quae habent deuenire in
ecclesiam distribuuntur in ipsas.
Clerico decedenti sine testamento, & consanguini-
neis, succedit ecclesia.
Bona quae sita per clericos, censentur in dubio quae-
sita intuitu beneficiorum, quae post eius mortem
veniunt distribuenda inter ecclesias, secundum
quod ecclesiae respondebant de fructibus. 11.
- 12 Clericus, si quid indebitè acquisierit, redditur ve-
ris dominis, vel inter pauperes distribuitur.

CAP. XII.

- 1 **R**elatum. ii. ¶ De pro-
prijs potest te-
stari clericus: in acquisitis per ec-
clesiam etiam si sint mobilia succe-
dit ecclesia. i. cōis cōgregatio, vel successor, po-
test tamen aliqua seruitoribus vel pauperibus
elargiri. Si autem defunctus habeat plures ecclesias,
seu beneficia fiet aequa diuisio inter illa. Et
quinque sunt partes. Secunda ibi: in nomine. Ter-
tia ibi: licet. Quarta ibi: ceterum. Quinta ibi:
quia verò. & venit hoc. c. ad declarationem. c.
cum in officijs. §. ¶ Causa literalis. In. c. §. eo.
cum in officijs. dicitur quod bona per ecclesiam
acquisita ad eandem deuoluuntur in obitu cle-
ricorum. quae sita est à Papa vtrum de immobi-
libus tantum, vel de mobilibus sit intelligendum?
Respondet, generaliter bona quaelibet per ec-
clesias acquisita eis debent iuxta Lateranensem concil.
post acquisitionem obitu remanere. Sed per hoc vo-
cabulum ecclesia non intelligit Episcopus, vel
successor clerici morientis in ecclesia collegia-
ta: sed ipsum collegium intelligit, quod rerum illa-
rum debet canonicam distributionem & curam ha-
bere. Vbi autem in loco defuncti vnus tantum est
ordinandus: ille bona illius sicut & alia bona
ipsius ecclesiae debet dispensare: & licet mobilia
per ecclesiam acquisita in alios pro morientis
arbitrio transferri non possunt, consuetudinis
tamen est non improbandae, vt de mobilibus il-
lis possint aliqua conferri pauperibus, & alijs
locis religiosis, & illis, qui clericis seruiant, si
ue sint consanguinei, siue alij secundum serui-
tij meritum. Si verò clerici de hereditate, vel
alio intuitu personae suae aliqua acquisierunt:
de illis disponant pro arbitrio suo. In fine. dicit
clericus verò, qui plura habent beneficia, in plu-
ribus ecclesijs: bona illorum debent diuidi inter
ipsas ecclesias pro rata secundum congruam di-
tributionem. Ber. ¶ No. j. ex isto text. iuncto
c. cum in officijs. §. e. quod appellatione bonorum:
non solum veniunt bona mobilia: sed etiam im-
mobilia & omnia alia cuiuscumque qualitatis
sint. vnde comprehenduntur actiones, seu no-
mina debitorum. Nam bona dicuntur, quia beati:
hoc est beatos faciunt in hoc seculo, vel quia
profunt. & haec habentur in l. bonorum ap-
pellatio

sanctae mariae. de
constitu. in. vj. co.
post Bar. in. l. j. C.
de sum. tri. Et ad
de quod in simili que-
stione no. Pau. de
eleaza. in quodā
suo cōsil. incip. ca-
uet statuto, quod
cōsiliū habetur
in repertorio Bal.
super Inno.
Ant. Francif.
¶ An statutū lo-
quens de forenfi
includat clericum
vt ecclesiā, dicas
quod statuto prohi-
bente forensem
acquirere, non li-
gatur clericus: vt
no. Bar. in. l. dudū.
C. de cōtrahē. em.
& no. doc. in cap.
ecclesia sancte ma-
riae, de cōstitut. &
Bal. in. l. fi. v. colū.
C. de fa. san. eccle.
& in l. i. iubernus.
e. tit. & no. Bar. in
l. fi. C. de exac. tri.
lib. xj. & in l. fi.
lius. in. §. dici. de
leg. j. & not. doc.
in. l. quorū. ff. de
pig. & Io. an. in. c.
fi. de immuni. ec-
cle. & vide Paul.
de ca. in consil. cc.
xcij. & ccxcv. &
Fede. de se. consil.
lxxvj.

SEB. SAPIA.
¶ Statuto. De
hac quaestione vide
Fely. in. d. eccle-
sia sanctae mariae.
col. xxxij. ver. vl-
timò non omitto.
in fi. & co. xxxv.
ver. secundum quod
sequitur. §. de cōstit.
Et ibi etiam, an si
statutum prohi-
beat aliquid alie-
nari, valeat aliena-
tio facta in cleri-
cum.

SEB. SAPIA.
¶ Appellatione
bonorum. Vide
Barthol. in. l. vxori
meae. ff. de usufru.
lega. Bal. in. l. j. in
fi. j. lectura. & in
secunda le. ff. de
sta. ho. & Bart. in
l. Quintus. §. argē-
to. co. ij. ff. de aur.
& argen. lega. &
Bal. & Imo. in. l. fi.
constante. §. fi. fi.
solu. matrimo.

pellatio. ff. de ver. sig. Vnde puto, q̄ ob hanc causam Papa respondet hīc generalius, quā fuit quāsitū. Nā quārebatur, an appellatione bonorū venirent tantū immobilia: an etiā mobilia. Et Papa respondet, q̄ veniunt bona quālibet. quasi dicat non solū mobilia & immobilia: sed etiam alia: puta iura incorporalia: quā proprie non dicuntur mobilia vel immobilia: sed faciunt tertiam speciem. de quo plenē dixi in. c. nulli. de reb. eccle. non alie. ¶ **†** No. ij. ibi: *post acquirentis obitum.* q̄ bona dicuntur acquisita per ecclesiā: licet Rector ecclesiā acquisierit: ex quo tamen intuitu ecclesiā successit acquisitio. Et ideō si clericus de redditibus ecclesiā emat equū, vel prēdiū, hēc possunt dici acquisita per ecclesiā. vnde sunt ecclesiā, & non clerici. Vide bo. gl. xij. q. j. c. res. & tex. in. c. fixū. eadem causa & q. v. ¶ **†** No. in verb. *nomine.* q̄ appellatione ecclesiā non venit semper corpus inanimatū ipsius ecclesiā: sed quandoq̄ capitulum ecclesiā: quandoq̄ successor. & de varijs significationibus vide bo. gl. in. c. querelā. ne praelati vices suas. ¶ **†** No. & tene menti semper, quia non est alibi: q̄ acquisita per canonicum intuitu ecclesiā, seu prābendā non cedunt successori in prābendā: sed capitulo ipsius ecclesiā. vbi autem beneficiatus non est de congregatione: sed habet beneficium omnino separatū: puta quia est Rector ecclesiā parochialis: vel prapositus, vel archidiconus non beneficiatus à capitulo: tunc bona acquisita intuitu beneficij cedunt successori, non capitulo. Ratiōem diuersitatis nemo ponit, quod viderim: sed ego puto hanc diuersitatis rationem esse. Canonico datur prābenda ex bonis cōmunibus capituli principaliter, vt inde sumat necessaria: nō autem datur, vt sit administrator ecclesiā. ideō, si aliqua remanēt vltra prābendam, debent cedere capitulo: cuius sunt bona prābendarū. nā satis est: q̄ successor habeat corpus prābendā. quia vt dixi, datur sibi, vt inde viuat: & capitulum administrabit bona acquisita, sicut alia bona cōmunia. Sed in alio beneficiato per se extra congregationem datur beneficium tanquā administratori ipsius ecclesiā. vnde quemadmodū habet administrari oīa bona ecclesiā: ita & hīc intuitu quēsitā ecclesiā. ¶ **†** No. ibi: *canonicā distributionem & curam.* c. quid debeat facere capitulum de bonis relictis per canonicum defunctū. Nā debet canonicē distribuere: vel si vult retinere in bonis cōmunibus, debet habere curā: sicut de alijs bonis. Et hīc videntur inferre doctores, q̄ ista bona non debent diuidi inter canonicos. Ego dicerem, q̄ si vellēt diuidere, secundum quod canones permittunt, poterunt: vt patet ex illis verbis: *canonicam distributionem.* ¶ **†** Not. ibi: *cum Dei timore dispensent.* q̄ bone acquisita per prācessorem, nō cedunt lucro successoris: vt inde possit ad libitum administrationem habere: sed cū Dei timore, debet dispensare: sicut dispensat alia bona ecclesiā. ¶ **†** No. ibi in ver. *licet.* q̄ clericus etiā in aegritudine, de qua postmodum decessit, potest aliqua mobilia ecclesiā conferre religiosi locis & pauperibus. Itē his, qui sibi seruiunt, siue consanguinei sint, siue extranei, secundū seruitij meritū. Ex quibus verbis inferitur, q̄ in pauperibus & locis religiosi sufficit ad erogationem faciendam sola charitas. Sed in alijs, qui non sunt pauperes, vel non sunt loca religiosa, requiritur quōd prācesserit aliquod seruitiū. Ex quo secundo infero, quōd consanguineo diuiti qui non seruiuit ecclesiā, vel praelato, non potest praelatus aliquid conferre, etiā de mobilibus ecclesiā. Et pondera verbum ibi: *aliqua.* quod denotat quandam moderationem. Non enim debet omnia mobilia ecclesiā dispensare in aegritudine. ¶ Item nō. ex hoc, & ex tex. quōd seruitium impensum Praelato, videtur impensum ecclesiā, adeo quōd de bonis ecclesiā potest fieri remuneratio. facit. c. per tuas. & quod ibi dixi de do. ¶ **†** Not. in verbo, *caterum.* tex. apertū, q̄ habens beneficiū licitē exercet aliquod artificiū, vel doctrinā in docendo alios. & lucrū inde proueniens cedit sibi, & non ecclesiā. Et ex hoc & ex tex. colligit, q̄ clericus potest esse artifex, & licitē sumere officiū docendi alios. & intellige de artificio congruenti clericatus ordini. vide bonā glo. in. c. canonū. xiiij. q. iij. quā dicit, q̄ emat coriū & faciat sotulares. ¶ **†** No. in verbo, *quia verō.* q̄ si clericus, qui aliqua quāsiuit, habeat plura beneficia, debent illa bona per aestimationem congruā diuidi inter illa. Et potest intelligi iste ver. multipliciter. Primō in bonis proprijs clericorum, qui decesserunt sine testamento, & consanguineis. Nam tunc bona veniūt ad ecclesiā, vel ad ecclesias, si plures habuit. xij. q. v. c. penul. Sed

a **SEB. SAPIA.** ¶ Obitum. Hoc etiam procedit, quando fraudulenter celebratus est contractus sub nomine alterius, quā praelati: vt tradit Bal. in. l. mancipia. c. si quis alteri, vel sibi. & in. l. cum proponis. col. iij. c. de rei ven. Et dato q̄ cōtractus sit simulatus acquirat tñ ecclesiā, vt dicit Bal. vbi. s.

b ¶ Quod ex redditibus prouenit, illud esse ecclesiā, sicut redditus erant. Et ad de Innoc. in. c. j. s. co. in. j. colum. Anto. Francif. ¶ Circa hoc, an res empta ex redditibus ecclesiā, sit ipsius eccle. dicas q̄ sic: vt per Bart. & Bald. in. l. si vt propo. c. si quis al. te. vel sibi. & in. l. vxor marito. ff. de dona. inter vir. & vxor. & pro hoc facit: quia res empta ex fructibus. fundi paterni assignati filio, p̄ alimentis dicitur eē pfecti. tia, & querit patri: nisi fili⁹ emens sit emancipatus: vt p̄ Bal. in. l. cū oportet. in. ij. co. c. do bo. q̄ lib. Er adde q̄ res empta ex pecunia vxoris, ē vxoris, quo ad dñū, si vir emēs nō esset solū uēdo: vt p̄ Bar. in. l. si vt pponis. in. fi. in. v. q. c. de re vē. & vide gl. in. l. vxor marito. in. ver. non pōt. ff. de do. inter vir. & vx. q̄ dixit, q̄ est mariti vtilit. Et adde in simili, q̄ res empta ex pecunia pupilli efficit pupilli, si fuit empta à tutore pupilli: vel minoris: sec⁹ si ab extraneo. q̄ tūc nō pōt vendari, nisi i pupillū: vt p̄ Bar. & gl. in. l. filie. in. fi. ff. de sol. & Bar. in. l. Ti. tiū & Meuiū. in. s. alterū. ff. de adm. tu. & p̄ Ale. i. cōfi. xxxvj. in. iij. parte consil. Anto. Francif. ¶ Moderationē. Adde q̄ opi. Car. hīc ē vera pp̄ verbi, aliqua: appositū in mādato apostolico: q̄ Pa. vtēdo verbo, aliqua: videt habuisse respectū, & cōsiderasse in ecclesia plures dignitates. hoc em̄ relatiū aliq̄. est partitiū: vt voluit gl. in. cle. j. i. s. ad hoc. hīc allēg. Imō vt ibi do. nō dicitur esse relatiū diuersitatis. vñ nō verificatur in vno

iste intellectus licet sit verus in se: non tamen placet quo ad istū text. nam venit aduersatiuē ad prācedentia: & declaratiuē ad. c. in officijs. s. eo. sed illud. c. cū in officijs. & etiā prācedentia hīc in tex. vt patet in verbo, ceterū. loquitur, siue clericus decesserit testatus, siue intestatus. & sic inferendum, q̄ iste ver. procedit etiā in clericis decedentibus testatis. Host. videtur intelligere, quōd pcedit in bonis ecclesiā: sed loquitur in habentibus administrationem, vel quando decesserunt sine testamento. Et sic videtur etiā trāsire Io. And. & hoc faciunt, vt sustentent opi. positā per gl. in. c. presenti. de off. ord. lib. vj. vbi dicitur, quōd si clericus non habet administrationem: puta quia est canonicus, licitē testatur de fructibus quēsitis ratiōe prābendā: secus si habet administrationem. d. c. cū in officijs. Et sic etiā restringūt illū tex. sed ceterē restrictio non est bona. quia iste tex. si benepōderetur apertē confundit opin. illius gl. Primō facit iste tex. in principio in eo, q̄ venit de claratiuē ad. c. cū in officijs. & quōd illud. c. habet locum etiam in beneficiatis in congregatione: vt patet hīc in verb. nomine. & illud. c. loquitur siue decedat testatus ipse clericus, siue intestatus. Ergo bona quāsitā, seu redditus recepta ex prābendā, si supersunt, cedunt congregationi: non obstante testamento canonici. cū bona prābendā sint ecclesiā: vt dixi. & probatur. xij. q. j. in. c. nulli Episcoporum. * cū. c. seq. ¶ Secundō facit iste tex. in verbo, *licet.* nā loquitur de omnib⁹ clericis: vt patet ex verbo prācedenti. Dicit quōd pauperibus, seu seruitoribus potest aliqua donare: ergo non potest de his testari. ¶ Tertiō facit versicu. *caterum.* qui permittit dispensationem in acquisitis intuitu personā: secus ergo in acquisitis intuitu prābendā. ¶ Vltimō hanc sententiam apertissimē approbat text. in versu. quia verō. prealleg. qui loquitur de clericis habentibus beneficia in ecclesijs. Et vult quōd bona illa diuidantur inter illas ecclesias, secundum congruam aestimationem. Vt puta, aliquis erat canonicus Bononiē. & Parmen. & ex Canonicatu Bononiē. habuit centum. & Parmen. cc. Bononia habet vnam partem bonorum. & Parma habet duas partes: quia in dubio prāsumuntur quēsitā ex facultatibus huiusmodi beneficiorū. Et dic quōd loquitur iste versicu. quando clericus decessit ab intestato: vt voluit Hostiē. & Ioan. & est apertē cōtra istū tex. vt. s. dixi. Item nulla ratio potest persuadere hāc diuersitatem inter canonicū, & alium habentē administrationem puta, curatum. Nam cū curatus habeat maiores labores, quā canonicus: ergo debet magis privilegiari in bonis ecclesiā. arg. hīc ibi: *iuxta seruitij meritum.* c. c. Item bona prābendarum sunt ecclesiā. quanquam sint diuisa per prābendas. vnde per hanc diuisionem, non perdūt bona naturam suam: quia bona ecclesiā cedunt pijs vsibus: non autem, vt canonicus possit testari ad libitū. Et pro hoc vide tex. apertum. in d. c. nulli. cum. c. seq. dico latius in repetit. c. cū

tantum: vt no. glo. in ver. recitetur. in d. cl. j. de prab. quæ dixit, q̄ tali relatiua semper prædicantur de diuersis.

a **S E B. S A P I A.** ¶ Ex ludo. Quod acquisita in ludo per clericum sint illicitè acquisita: q̄ nec consuetudo excusetur: tenet Car. & Imol. in c. pe. s. de vita & ho. cler. licet in laicis ex consuetudine aliter concludat Andræ. ficu. in. consil. lxxv.

inc. illud in medium afferā. in. iij. volum.

b ¶ Ad materiam huius. c. vide Bartol. pul. consil. v. & vj.

c Adde hîc Arelin. in. c. si quis de clericis. xj. q. ij. in fin. vbi dicit, quod ista decret. loquitur, quando quis in vltima sua voluntate. dicit sic: Ego relinquo omnia bona mea exponenda secundum dispositionem talis: & tunc valet ista voluntas: quia ista generalis distributio habet loco hæredis. & pro intellectu huius decre. vide Bald. in l. j. in ij. & iij. colum. C. de sacrosan. eccle. vbi Bald. ponit, an captatoria voluntas habeat locum in relictis ad pias causas, & quot modis dicatur voluntas captatoria: vide & in l. priuilegia. eo. tit. Item vide Bald. in l. si post diuisionē. C. de iu. & fact. ign. vbi dicit, quod ad pias causas bene potest hæres declarari: in alijs secus. allega. hoc. c. Itē adde q̄. licet. C. de pact. habet locum etiam in legato ad pias causas, secundū Bald. in l. si. in antepen. colum. C. de pact. Item vide in l. executorē. post prin. C. de execu. rei iudi. Itē vide, quod per istum tex. dicit Bar. in repe. l. j. in. iij. col. ver. ter. tiō quæro. C. de sacrosan. eccle. Item vide omnino quod no. Bar. in l. captatorias. C. de test. mili. & quod ibi no. do. Alex. de Imo.

Anto. Francif. ¶ Quæ dicatur captatoria voluntas: dicas quod est illa, cuius dispositio confertur in liberam voluntatem alterius: vt in l. illa institutio, & in l. captatoria. ff. de hære. insti. & adde, q̄ sicut valet captatoria voluntas facta à milite: vt in l. captatorias. C. de test. mili. ita etiam debet valere quando fit in piam causam. de quo in c. cum tibi. de testamē. vbi etiam per Inn. qui dicit, q̄ tunc valet institutio si quis dicat: voluntatem meam committo dispositioni Titij. de quo etiam per Barto. in l. j. C. de sac. san. eccle. Quod intellige verum, si in legato, vel institutione est facta mentio de pia causa: vt quia dicit: Lego talia ecclesie, vel ecclesiam instituo, prout voluerit talis. Secus si diceret simpliciter: lego ad arbitrium talis, absq̄ expressione piam causam. de quo per Alexan. in consil. ciiij. in prima parte consil.

esses. s. eo. & vide omnino in c. nouum genus. de deci. ¶ In glo. in verbo, *tantum vnus*. vbi dicas, quod non. & vide hodie tex. clarū in c. sæpe. de elec. lib. vj. & cle. statutu. eo. ti. vbi reuocantur privilegia, & consuetudines, & statuta in contrarium. Et in fi. glo. intelligo gl. non solū quando sunt bona communia indiuisa inter archidiaconum & capitulum: sed etiam quando sunt diuisa, sed omnia bona ecclesie sunt capituli: puta, quia capitulum de bonis communibus assignauit cuiq̄ etiā Archidiacono certā præbendā. Nam tunc etiam puto, q̄ bona acquisita per Archidiaconū cedant capitulo: sicut dicimus in canonicis. Nā iste tex. loquitur quando præbendæ essent diuise. Patet, quia si illæ non essent diuise, non esset dare successorem in præbenda: vt in c. dilecto. de præben. & tamen iste textus præsupponit, quod canonicus habeat successorem. Nam licet bona sint diuisa per præbendas, nihilominus sunt capituli: secundum doct. quod not. Si autem bona Archidiaconatus essent separata à bonis capituli: puta, quia fuerunt Archidiaconatus donata, vel dignitas donata alicunde: & tunc venit in successorem. Quod etiam vult hîc Inn. dicens, quod hoc casu Episcopus habebit custodiam bonorū archidiaconatus vacantis. Ex quo tacitè sentit, quod vbi Archidiaconus esset beneficiatus in capitulo, capitulum habebit custodiā bonorū capituli: capitulum habebit custodiam bonorum vacantium, sicut aliorum bonorum capituli: quod nota. ¶ Ex quo infero vnum notabile dictū, quod custodiam bonorum præbendæ vacantis, habet capitulum. & non Episcopus. Probo per prædictā rationem: quia oia bona sunt capituli. licet diuisa per præbendas. & ita in dubium præsumendum est. arg. in d. c. nulli Episcopo. ¶ In gl. fi. ibi: *à qua plus percipit*. Intellige secundum doct. in dubio, qn non constat intuitu cuius beneficij illa bona quæsiuit. Nam si constat, tunc ecclesia habebit bona quæsiita intuitu suo: sed in dubio, quando nō constat, quomodo quæsiuit: habet locum iste tex. vt ei plus detur à quo maiores redditus percipiebat: quia verisimile est, quod de redditibus cuiuslibet acquisiuerit. Idem potest dici, quando habebat patrimonium: vt habeatur ratio reddituum patrimonij: & pro rata detur portio hæredibus: vt no. glo. xij. q. iij. c. j. Sequens autem consyderatio glo. non procederet, vbi clericus non tenebatur ad residentiam. Item quia debemus habere respec-

12 tū ad locū, vnde processerunt pecuniæ acquisitæ. ¶ Vltimò hîc queritur extra glo. quid si clericus aliqua acquisiuit ex illicita aduocatione, vel negotiatione inhonestâ, seu ex ludo? dicit Host. primò sedandos esse clamores, si qui apparent. Credo, q̄ vult dicere, si apparent repetentes: est primò eis indulgendum: aliàs autem fieret distributio per Episcopum inter pauperes. arg. in l. nulli. C. de Epi. & cleri. & melius facit. xiiij. q. v. qui habetis. & quod notat Inno. in c. quia pleriq̄. de immu. eccle. Sed dubito vtrū hæc consyderatio sit indistinctè vera. Nam puto eam indistinctè veram, vbi illicitè quæsitum subiaceret restitutioni. quia tunc in defectum debet tium recipere, succedunt pauperes: vt. c. cum tu. de vsuris. Sed vbi bona non subiaceret restitutioni: licet illicitè acquisiuerint, cum possint aliter poenitere de peccato sine restitutione: non video quare clericus debeat impediri: vt de his bonis non faciat ad voluntatem suam. Vide ad prædicta bonam gloss. in c. ex transmissa j. de deci. & iij. q. v. in summa. j. q. j. non est putanda.

S Y M M A R I U M.

- 1 Testator committens suam extremam voluntatem dispositioni alterius, dicitur decedere testatus. 2
- 3 Testamentum factum nutu, tenet de benignitate canonica.
- 4 Testamentum collatum in alterius voluntatem valet: quia censetur factū ad pias causas: & ideo ille in cuius voluntatem est collatum, debet illam hereditatem in pios vsus distribuere.

C A P. XIII.

b **V m tibi.** ¶ Vario modo legitur, sed secundum intellectum notabiliorem. h. d. Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit: & dicitur testatus ad pias causas. Primò decisa consultatio. Secundò responsio, ibi: *in secunda*. ¶ Casus literalis. Aliquis commisit extremam voluntatem suam in dispositionem alicuius amici sui: & sic mortuus est. Queritur an ille dicatur decedere intestatus? Respondet Papa, q̄ non videtur decedere intestatus. Ber. ¶ No. j. q̄ iste tex. est multū allegabilis & frequentatus: tam per canonistas, quàm per legistas, & est brevis decisio, sed aliquantulū obscura: ideo not. bene ipsum. 2 & tene menti: quia quotidianus. ¶ Pro intellectu capituli & gl. oppo. dupliciter contra tex. videtur enim, q̄ committendo vltimam voluntatem alterius dispositioni, non dicitur quis decedere testatus. Primò quia non tenet testamentum, si testator non exprimit nomen hæredis ore proprio, aut per scripturam suam. l. i. u. bemus. & l. hac consultissima. C. eo. Hîc autē non fuit expressum nomen hæredis per testatorem: ergo. & c. ¶ Secundò oppo. ad idē: Dispositio hæredis non potest conferri in alterius voluntatem. Non enim possum instituere illum hæredem, quē alius voluerit. c. talis enim voluntas dicitur captatoria: id est, adulatoria, secundū glo. sed melius dicitur deceptoria: quia plerunq̄ decipiuntur hi, quos testator instituere credebat. Itē vt dicit gl. no. in l. illa. de hære. instit. cū effectus testamenti conferatur post mortem: & sic in tempus, quo testator non est futurus dominus: satis est vt sibi permittatur, vt possit hæredem instituere, quem vult: non autem debet extendere hanc permissionem, & conferre in voluntatem alterius. Sed hîc iste commisit dispositioni alterius dispositionem hereditatis: ergo non debet valere testamentū. Quod est contra istū tex. in fi. Solu. hæc sunt fortissima contraria ad text. propter quæ istud. c. vario modo legitur. Gl. nostra locuta est ita generaliter: vt ex ea vix possit elici, quid intelligat. ¶ Nam dicitur in effectu, q̄ de benignitate canonica valet testamentum, nutu factum. Sic videtur soluere proximum contrarium: & videtur intelligere do. Anton. glo. q̄ in casu nostro iste fecit testamentum nutu. Quia alius interrogauit vtrum vellet instituere talem hæredem. & ipse annuit, q̄ sic. & tunc tex. debet exponi alterius dispositioni: id est interrogationi. & secundum istum intellectum esset casus notabilis. q̄ de benignitate canonica valet testamētum nutu factū. Sed verè iste intellectus non videtur, quod sit consentaneus literæ. quæ dixit, q̄ commisit dispositioni, non interrogationi. Nā ille qui interrogat, non disponit: nec testator annuendo dicitur committere ad dispositionem alterius: sed potius respondere ad interrogationem alterius. Sed

rius. Sed omisiss alijs diuinationibus: puto, quod glossa habuerit hunc intellectum, q̄ qualitercunq; appareat de mente testatoris, valeat testamentū. Vnde vtendo verbis generalibus, videtur quodammodo nutu hāredem instituere: & fortē ob hoc glossa facit mentionem de nutu. & per hoc tollitur primum contrarium. Hoc etiam videtur placere Host. qui dicit non referre, quid ex æquipollentibus verbis fiat: vt in c. licet ex quadam. de testi. sicut etiam sufficit, si testator dicat: Hæreditatis meæ dñs es. Valeat testamentum. l. his verbis. ff. de hære. insti. ita debet valere, si vtitur alijs verbis generalibus: puta, Omnia bona mea cōmitto dispositioni tuæ. & per hoc tollitur secundum contrarium. Non enim cōmisit testator dispositioni alterius, vt alium hāredem institueret, vel eligeret: sed hoc potius cōtulit in dispositionē ipsius hāredis, quod valet, vt in iuribus allegatis in glo. Et hæc lectura satis videtur colorata, & benigna. Alij aliter legunt. ¶ Sed Innoc. inter cætera ponit vnā lecturam, quam postea magis declarauit in quadam additione, quæ communiter tenetur per canonistas & legistas: vt proferens dicta verba generalia, videatur velle decedere testatus ad pias causas: & quod ille cuius dispositioni committitur, sit hæres nomine. & pro hoc facit illud verbū, dispositioni tuæ. videtur enim elegisse, vt bona distribuatur. Et de hoc per Bar. in l. j. C. de sac. fan. eccle. qui sequendo hunc intellectum dixit hūc fore casum, q̄ voluntas captatoria ad pias causas valet. Vnde dicit, q̄ si testator dixit: Cōmitto bona mea arbitrio Titij, vel dispositioni. valet quod agit. & ille tenetur distribuere bona ad pias causas, & non prophanas. Nam in prophanis nulla est regula voluntatem limitans: sed in relictis ad pias causas est regula iuris humani & gentium, & etiam diuini: scilicet, vt debeamus præ omnibus religionē Deo, & peccata elemosynis redimere. xij. q. ij. c. animæ defunctorum. de pœ. dist. j. c. medicina. Vnde relinquendo piæ causæ bona in voluntate alterius, non potest ille aliud velle suadente ratione naturali & regula. de qua. s. dixi. Sed in alijs relictis: posset aliud velle: & sic voluntas esset incerta & captatoria. Et de hoc dicendum plenius, vt no. ibi per eundem. & Bal. in l. illa institutio. ff. de hære. insti. ¶ An autem & quando legatum possit conferri in voluntatē alterius, plenius quā hūc no. in l. j. ff. de leg. ij. ¶ Vñ tamen nolo omittere, quod ponit Ioan. And. in addi. Spec. eo. tit. ver. quid si. vbi dicitur, q̄ licet valeat legatum metu factum: non tamen testamentum. b Sic videtur tenere contra istā glo. in principi. Dicit etiam post Albertum Papiensem, q̄ si quis ad interrogationem alterius: puta dicentis: Vis tu talē hāredē instituere. & ille respondet, q̄ sic non valet testamentum: licet glossa teneat contrarium: in d. l. iubemus. Mouetur ipse: quia testator debet exprimere nomē hāredis: & in infirmitate quis de facili respōdet ad omnia. & sic do. Anto. tenet, quod de benignitate canonica potest procedere dictum glo. sed de rigore potest procedere contrarium. Sed vide Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccle. vbi allegat istā glo. sing. concludens, quod ad pias causas valet testamentum nutu factum. Quod placet in huiusmodi relictis: per ea, quæ dixi in c. relatum. el. j. s. eo. Sed in alijs posset dubitari. tamen dici posset, quod si constat de voluntate sua per signa vrgentia, quod valet testamentum de benignitate canonica. arg. hūc. & in c. cum apud. de spon. De alijs lecturis non curo: quia communiter non tenentur.

S V M M A R I V M.

1. Episcopus debet habere portionem de relictis factis ecclesiæ: etiam quod aliquid fuerit ipsi Episcopo relictum: nisi ipsi relinquatur, vt non capiat portionem de relictis ecclesiæ. num. 2. Vñ si ecclesiæ sint exemptæ. num. 6. An autem debeat habere de relictis factis hospitali, constructo auctoritate Episcopi: vide num. 7.
3. Episcopus nullam portionem debet habere de bonis testatoris, nisi de relictis factis ecclesijs.
4. Debitor necessarius, si legat creditori, videtur legasse animo compensandi: secus si est debitor voluntarius.
5. Parochianus, si eligit sepulturam in alia ecclesiā, debetur presbytero parochiali canonica portio de relictis factis ecclesiæ sepulturæ: nisi ipsi presbytero testator aliquid reliquerit. Parochianus tenetur ex iuris dispositione aliquid relinquere presbytero parochiali.

a ¶ Et istum intellectum sequitur Imol. in dicta. l. captatoria. de legat. j. & idem tenet Bald. alleg. istum text. in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. a SEP. SAPIA. ¶ Ad pias causas. Quod captatoria dispositio valeat ad pias causas, tenet Ale. in cons. xiiij. inc. circa primum dubiū in vlti. col. j. vol. vbi attestatur ita esse comune, & q̄ ipse ita semper est solitus tenere.

7. *Hospitale non constructum auctoritate Episcopi in quo tamen habitant infirmi: an dicatur locus religiosus & pius.*

Relictum factum pauperibus, sub commemoratione alicuius loci, in quo habitant: censetur factum illi loco: alijs secus.

CAP. XIII.

Officii. ¶ De relictis eccle-

siæ petit Episcopus partem suam, licet aliquid fuerit sibi à testatore relictum: nisi eo modo, & non in fraudem, fuerit relictum à testatore, q̄ maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit. Communis diuisio. Secunda, ibi: consultationi. ¶ Casus literalis. Aliquis in testamento reliquit Episcopo propriam portionem, & alia multa monasterijs, vel ecclesijs: quæritur vtrum Episcopus de illis possit petere legitimam portionem? Respondet Papa, q̄ si portionem illam legauit Episcopo cū conditione, vt ea esset contentus: & Episcopus conditionem accepit: de alijs nihil petere poterit: quia per hoc alijs renuntiare videtur, sed si portionem illam absolutē reliquit, de alijs nihilominus legitimam portionem poterit vendicare. Si verò constiterit, quod fraudulenter modicam portionem reliquit cum conditione, vt in cæteris Episcopus portione debita fraudaretur: quia fraus & dolus alicuius patrocinari non debent: Episcopus de illis portione exigere poterit à canone constitutam: saluis indulgentijs Romani pontificis, quæ quibusdā regularibus sunt concessæ. Et c. istud loquitur secundum consuetudinem quorundam locorum. Ber. ¶ Not. j. quod de relictis factis ecclesiæ, vel monasterio, debetur Episcopo canonica portio. Et hæc portio diuersificatur secundum diuersas consuetudines locorum. Vnde respectu quorundā attendenda est consuetudo loci: vt in c. certificari. de sepul. Vtrum autem consuetudo possit in totum tollere: dicā in c. seq. ¶ Not. ibi: propriam portionem. d argument. quod Episcopus debet habere certam portionem ex bonis testatoris. sed contrarium puto verum. Non enim est iure cautum, quod dicecusanus teneatur aliquid relinquere Episcopo loci. Nam iura dant portionem Episcopo ex relictis factis ecclesiæ: vt in c. seq. & x. q. j. c. de his. & c. antiquos. Vnde intelligere istum text. dum dicit propriā: scilicet respectu aliorum relictorum alijs ecclesijs factorū. Item, si testator nihil reliquit ecclesiæ, nullam portionem potest Episcopus petere. & sic errāt testatores qui credentes ad hoc teneri, legant indistinctē Episcopo aliquid pro sua canonica portione. ¶ Not. quod legatum Episcopo simpliciter factum non diminuit portionem, sibi debitā

requiri verba: vide in c. tuæ. & ibi plenē per docto. de sponfa.

c ¶ Vide omnino pro amplia. Lap. alleg. xxx. circa vlti. si legatum.

d ¶ Item per istum text. in ver. propriam portionem. deciditur, quod no. Bal. in l. præses. ad fi. C. de transac. vbi dicit, q̄ clericus potest ad libitum suū disponere de quarta, quam acquirit nomine mortuæ: totum.

b ¶ An valeat testamentum nutu factum: vide quod scribit Barto. in l. j. §. si quis. ff. de verbor. obligat. & ibi vide pleniss. domi. Alexandr. de Imol. post Baldum in l. j. eod. tit. circa principi. ff. de testamen. vi. de Bald. quem etiam alleg. Pan. hūc in l. j. in fin. ij. c. lum. C. de sacrosan. eccle. vbi dicit, q̄ ad pias causas procedit hæredis institutio nutu facta: licet regulariter secus sit in alijs: vt dicit etiam glossa. sing. quam non inuenies alibi in isto. c. Et quid si notarius scripsit testamentum, postea accedit ad testatorem, & legit sibi testamentum, dicendo: Si vis, quod scriptus in hoc testamento, sit tuus hæres, stringe mihi manum. nisi testator stringat mihi manum, an valeat testamentum: vide per Anchara. in c. j. eod. Pau. de cast. in l. hæres palam. in principi. ff. de testamē. Angel. in l. hac consultissima. C. qui test. fac. poss. Anto. Franci. ¶ An dispositio nutu facta valeat: vide tex. in l. nutu. ff. de leg. ij. maxime si disponēs nō pēt loqui. & quomodo probet nutus. & an valeat fidei cōmissum nutu factum: vide Bal. in l. & in ep. a. C. de fideic. & habetur in l. seruo inuito. in. §. si pupillo. ff. ad Trebelli. & vide glossa. in l. itē quia. ff. de pac. vbi habetur, & quid de matrimonio, in quo de necessitate videntur

a **SEB. SAPIA.** ¶ Portione. Vide Feder. de Senis. in cons. c. liij. in
cipi. Io. seruis. ubi plura ad hanc materiam.

b ¶ Nota theoricam, an & quando legando creditori, videatur legari animo
compensandi. & adde tex. & omni o ibi Bar. in l. si cum dotem. c. si pater.
ff. sol. mat. & tex. in l. Lucius. in princ. qui est prope ff. tex. in l. si seruis. ff.
de leg. j. & in l. hu
in l. modi. §. cū pa-
ter. pro. fi. e. tit. &
tex. in l. si vxori.
C. de bon. auth. or.
iudi. poss. & adde
hic tex. & ibi not.
Barto. & Paul. de
cast. in l. qui dotē
stipulanti. ff. solu.
mat. Et ista faciūt
ad. q. de qua fuit
prie interrogat.
Tutor reli-
quit filia suae mo-
niali legatum, ita
q. non petat am-
plius aliquid ex
bonis suis, vtrum
acceptando lega-
tum, videatur re-
nuntiasse heredi-
tati. Ad quā qua-
stio. vide bo. tex.
in l. quid. an. ff. de
proba. & si ex di-
sp. sione statuti
vxore prae. mo-
re maritus debeat
lucrari certam par-
tem dotis: an si vx-
or prius prae. mo-
riens aliquid ma-
rito legauit, videat-
ur relictum ani-
mo compensandi
in illa parte sibi
debita. vide latissi-
mē per Imol. in l.
si cum dotem. §. si
pater filia. ff. solu.
matrimonio.
Anto. Francif.
¶ An legatū per
uxorem marito
possit compensa-
ri marito: dicas,
quod potest dici,
quod in dubio vi-
deatur esse factū
tale legatum ma-
rito animo com-
pensandi. quia in
necessitatibus ne-
mo liberalis exis-
tit. neque prae. lu-
mitur, quod ipsa
mulier voluerit le-
gare vel donare ipsi marito: sed potius voluerit compensare: vt in l. rem le-
gatam. ff. de adi. leg. Et hoc sine dubio puto verum, quando dos consistet
in quantitate. & mulier etiam faceret legatum quantitatē: secus si legaret
aliquam speciem, quinetiam iudicaretur legasse animo compensandi: vt in
l. fina. C. de compen. & habetur per Bartol. in l. qui iniuriatum. §. si seruis.
ff. de fur. cir. medium. & in l. si conuenerit. in princ. la. ij. vbi etiam per Ale-
xandr. ff. de pignor. actio. Et quando in dote habeat locum compensatio:
vide in l. neque. c. de compen. & in l. j. ff. rerum amo.

c ¶ De hoc vide latē per Imol. in clement. dudum. de sepul. super gloss. in
ver. integrē. & hoc facit ad quāstionem. quam ponit Arch. in. c. Ioānes. xv. q.
v. vbi dicit: Pone, testator reliquit centum distribuenda inter pauperes do-
mus Dei Bononien. postea duobus ex eisdem pauperibus, eos specialiter
nominando facit certum legatum: an poterunt petere portionem suam de
illo legato generali. & concludit quod sic. & vide articulum hic positum,
plene per do. Anto. in sua solenni disputatione, quae incipit, Bononienis
quidam vsurarius manifestus. in. iij. dubio principali. Et ad hoc opti. facit
quod not. Alber. in. ij. parte statuto. quāstione. clxxij.

4 ex relictis factis ecclesijs. ¶ Sed contra hoc,
& cōtra tex. oppo. vbi cūq. debitor reliquerit
aliquid suo creditori, videt in dubio relinque-
re animo cōpensandi cū debito. l. si cū dotem.
§. si pater. ff. sol. mat. vbi dicitur, q. si pater te-
nebatur dare dotē filiae. & aliquid reliquit fi-
liae in testamento: non potest filia petere lega-
tū integrū & dotē: quia videtur legasse animo
compensandi cum dote debita. Sed in casu no-
stro canonica portio debetur Episcopo ex iu-
ris dispositioe: vt in iuribus superius allegatis.
ergo testator legando aliquid simpliciter Epi-
scopo, videtur legasse animo cōpensandi cum
portione canonica. ¶ Sol. Bar. in. d. §. si pater.
& Moder. docto. hic distinguūt, q. quandoq.
relictum sit per debitorem necessariū: quia ex
necessitate iuris tenetur ad debitū. Quandoq.
fit per debitore voluntariū: quia ex voluntate
sua quis se ad debitū obligauit. Primo casu in
dubio videtur legatū factū animo cōpensandi:
vt in. d. §. si pater. Secundo casu non videtur ani-
mo cōpensandi: nisi sit expressum: vt probatur
in l. vnica. §. sciendū. C. de rei vxor. actio. vbi ha-
betur, q. si maritus qui tenetur restituere vxor-
i dotē post mortē: aliquid simpliciter legauit
vxori, poterit vxor vtrūq. petere. sed per hoc
non soluitur contrariū supra formatum. Nam
ista portio debetur Episcopo necessariō ex di-
sp. sione iuris: ergo in dubio relictū sibi fa-
ctū debet cēseri, q. animo cōpensandi, cuius
contrariū innuit tex. Solu. dicit Barto. in. d. §. si
pater. q. hic voluntariē iste testator incidit in
hoc debitum: quia voluntariē reliquit ecclesie.
Hac solu. mihi non placet: quia licet volunta-
riē reliquisset: tamen immediatē ex dispositio-
ne iuris debetur necessariō ipsi Episcopo sua
portio: vnde solue, & aliter: quod testator nō
est debitor Episcopi, nec necessarius, nec vo-
luntarius, quia portio datur Episcopo non à
testatore: sed ab ecclesijs, quibus factum est
relictum: vt in. c. sequent. vnde si testator ali-
quid reliquit simpliciter Episcopo, non pot. ff.
dici, quod reliquerit animo compensandi cum
debito: cū ipse non sit debitor Episcopi. oportet
ergo vt apponat modum in legato, si vult
compensationem fieri: scilicet vt Episcopus sit
contentus illa portione. & hoc notabiliter vo-
luit ille text. Et per hoc potest dari optima li-

mitatio ad supradictam distinctionem Barto. Prædicta procedūt
in relictō facto Episcopo & ecclesiae inferiori. ¶ Sed insurgit du-
bium notabilius & fortius: nunquid dispositio huius text. locum
habeat in relictō facto per parochianum ecclesiae parochiali, qui
alibi eligit sepulturam, vt possit presbyter parochialis capere reli-
ctum sibi à testatore factum: & de relictis factis ecclesiae sepultu-
ra petere canonicam portionem? Et videtur primò, quod sic: ar-
gument. huius text. & c. sequent. Item iura simpliciter non dant,
vt de omnibus obuentioibus ecclesiarum sepultura occasione
funeris debeat quarta ecclesiae parochiali. de sepul. quasi per to-
tum. & cle. dudum. eo. titul. & maximē facit iste tex. in verbo, inte-
grē. In contrarium facit hæc ratio multum vrgens: ecclesiae paro-
chiali debetur quarta ab ecclesia sepulture, aut in recompensatio-
nem onerum, quae subiit administrando sacramenta parochiano
suo: aut in satisfactionem iniuria: quia relictā propria ecclesia ele-
git alibi sepulturam: vt in. c. j. & ij. de sepul. Sed vtroq. casu satis
prouisum est, si ipse testator reliquit propriam portionem paro-
chiali ecclesiae. Itē iura mandant, vt eligens alibi sepulturā, debeat
relinquere ecclesiae suae tertiā partē sui iudicij: vt in. c. j. & ij. præal-
leg. sed si reliquit certā portionem illi ecclesiae, videtur satisfacisse
iuri: ergo nō potest ab ecclesia sepultura aliud peti: nisi vt sup-
pleatur vsq. ad quartā. Nā vt. §. dixi debitor necessarius videtur re-
linquere creditori animo compensandi. d. §. si pater. Hanc. q. bene
examinat Fed. cons. iij. & ibi refert Ioā. An. in. d. cle. dudum. in gl.
in verbo, integrē. tenere, vt indistinctē debeat quarta ab eccle-
sia sepultura. Ipse tamen Fed. dicit, q. sibi magis placeret opi. con-
traria: nisi obuiaret sibi authoritas Io. An. Et ad illā cle. respondet
q. debet intelligi cū sit ius nouum secundum dispositionem iu-
rium antiquorum, videlicet quando nihil est relictum ecclesiae pa-
rochiali à testatore. & ibi vide latius. ¶ Mihi placet hæc opi. & ad
duco tex. per alios non adductum in. c. de his. de sepul. à contrario
sensu: vbi ponderatur, q. ecclesiae parochiali fuerat relictum à te-
statore. Item iudicio meo non videtur hæc quāstio multū dubita-
bilis: quia iura non simpliciter faciunt testatorem debitore: sed di-
cūt, q. debet relinquere quartā partē sui iudicij ecclesiae parochia-
li. Si ergo reliquit, quārimus vtrū reliquit animo cōpensandi: cū
satisfecerit iuri in proprijs terminis: & sic sumus extra no. in. §. si pa-
ter. Nō ob. iura, quae dicūt, q. ecclesiae sepultura debetur quarta:
quia illa debetur in subsidium: quando scilicet testator non serua-
uit dispositionē iuris. Solū difficile est respondere ad. d. cle. du-
dū. ad quā respondeo multipliciter. Primò, q. loquitur in subsidi-
um, quando testator nō seruauit dispositionem iuris. Secundo po-
test intelligi, quod procedit in fratribus minoribus & prædicato-
ribus. Nā cū habeat multa priuilegia in præiudicium ecclesiarum
parochialium: quia audiunt cōfessiones, prædicāt, habet sepulturā:
quae omnia sunt de iure parochiali: voluit Papa in recompensatio-
nem: vt de omnibus eis obuenientibus occasione funeris, debeat
quarta integra ecclesiae parochiali. Itē & tertio, si bene pondere-
tur illa gl. non sentit ibi Ioā. An. q. relictū factū à testatore, nō ve-
niat in recompensationē: sed solū vult, q. si aliquid obuenit eccle-
siae parochiali ex funere prius delato ad ipsam ecclesiam, q. nō
veniat in recompensationem. & si testator ex se nihil reliquit eccle-
siae parochiali: & meritō de relictis ecclesiae sepultura debet habe-
re quartā integrā. Nec ob. iste tex. quia loquitur in Episcopo, qui
reputatur extraneus quo ad testatorem: cū nihil teneatur sibi relin-
quere: sed quartā quā cōsequitur ab ecclesia legataria. Sed ecclesia
parochialis, non reputat extranea: imò est creditrix ex dispositio-
ne iuris: quia ius vult, q. testator reliquit ecclesiae parochiali: & sic
videtur reliquisse animo satisfaciendi iuri. ¶ Quæro, quia text.
dicit, quod ex relictō facto monasterijs, vel ecclesijs debetur Epi-
scopo canonica portio: nunquid hoc procedat respectu omnium
ecclesiarum, etiā si sint exemptae à iurisdictione Episcopi? Inn. & cōter
doc. tenent, q. solū debetur ab ecclesijs Episcopo subiectis. Exem-
ptae verò debent soluere quartā Papae secundū Pet. cum quo trans-
eunt hic cōter doc. Pro hoc, quia Papa cōsetur ordinarius & Epi-
scopus exemptorum: vt no. xcij. diff. c. nullam. & c. autoritate. de
priui. li. vj. Quidam tamen voluerunt tenere, q. ab omnibus eccle-
sijs diocesibus, etiā exemptis, debetur ista quarta: quia iura loquūtur
generaliter. Sed primū dictū est cōmunius & verius. Nā hæc quar-
ta debe-

ta debetur Episcopo propter cōmunionem, quæ est inter Episcopo & ecclesiā sibi subiectā: vt in. c. seq. in ver. sec. sed cōmunio cessat inter Episcopū & ecclesiā exemptā. Itē pōt deberi ratione oneris, quod sustinet Episcopus circa curā ecclesiarū sibi subiectarū. quæ ratio cessat etiā in exemptis. Pōt deberi & tertio in recognitione superioris: sicut in simili dicit Inn. in procuratione in. c. de cen. li. vj. & hæc etiā rō cessat in exemptis. & videt hoc cōfirmare p. cle. dudū præal. quæ loquens de fratribus, q. sunt exempti, excludit oēs p. latoris à petitione cuiuscūq. portiois, nisi solū respectu quartæ quæ debet ecclesiæ parochiali. Hinc dicit ibi gl. no. sup. verb. quartā, q. si testator nō sepelitur apud fratres: nō tenent fratres soluere quartā de relicto eis facto. qd. no. ¶ Sed dubitat, qd. de relictis factis hospitalibus? Sol. si hospitalia sunt religiosa autoritate. f. Episcopi cōstructa, tūc i. dubio debetur quarta. p. bat. j. c. seq. in ver. secus. qd. p. cedit secundū Io. An. et si relictū sit factū pauperib. certi hospitalis: q. videt habuisse respectū ad locū, & nō ad p. sonas pauperes: secus vbi relictū factū eēt pauperib. sine determinatiōe alicuius loci: quia tūc nil debet Epō: vt no. gl. quā tene mēt. in. c. iij. de sepul. Pro hoc, q. illud nullo iure cauet: imō poti. innuit oppositū, in. l. nulli. & l. si q. ad declinandā. C. de epi. & cle. Et de hoc per Io. An. in. c. dudū. de cōuer. cōiug. Si verō hospitalia non sunt religiosa, est magnū dubiū. Nā cum questio esset de facto: Bal. & duo alij doc. consuluerūt, vt non deberet quarta: q. ista in locis pijs debet: vt in. c. seq. ver. sec. sed hæc loca nō dicunt pia: q. priuata p. sona nō pōt facere locū piū, aut religiosum: sed oportet, vt interueniat autoritas Episcopi. de cōse. dist. j. i. c. nemo. & c. ad hæc. de re. li. dom. ¶ Sed. d. Pe. de perus. frat. Bal. & quidā Car. de tuderto, qui fecit tractatū de huiusmodi quarta, tenuerūt oppositū: & induxerunt in oppositū dictū Spe. in ti. de instr. edi. §. nūc aliqua. ver. scias. vbi dicit, q. loca pia sunt hospitalia, monasteria, & alia loca: in quibus debiles & infirmi requiescunt & habitāt. Itē locus autoritate Episcopi nō edificatus, non debet gaudere maiori priuilegio, quā locus oīno religiosus. Et p. hoc dicebat prædictus dñs Pe. q. ex relicto facto alicui fraternitati, debet quarta Episcopo: q. fraternitas est collegiū à iure approbatū, alleg. Archi. in. c. si q. xliij. dist. ¶ Ego alleg. Bar. in. l. si. ū. de colle. illi. f. q. iste fraternitates faciunt collegiū licitū. Sed vtrū debeat quarta, nō statē simpliciter opi. istorū sed distinguere, q. aut hospitale fuerit edificatū autoritate testatoris iā defuncti: & tunc Episcopus habebit quartā. Adduco text. in aut. de eccle. in. §. si quis adificationem. vbi dicitur, q. Episcopus debet habere curā de tali hospitali. Non em̄ pōt amplius deduci ad prophanū. & sic rationes præal. quare debetur ista quarta, vēdicāt sibi locum in isto casu. Sed vbi ille, q. edificauit adhuc viueret: fore secus esset dicendum: quia dñs seu patron. loci potest de illo hospitali disponere ad libitum: vt no. Inn. in. c. inter dilectos. de dona. vt ille locus tanquam omnino priuatus, non videtur capax relictū. vnde potius relictum videtur factum pauperibus, quā loco. Itē Episcopus non visitat huiusmodi loca. vide Fede. confi. ccxxv. vbi dicit, q. ab hospitalibus non religiosis, Episcopus non potest exigere Episcopalia. quod bene no. De relicto autem facto fraternitati potius credere: q. non debeat quarta: quia non videtur facta loco: cum non sit capax, sed potius ipsis de fraternitate: vt disponāt in piam causam: & cessant in eis rationes superius allegatæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Relictum factum, vel donatio Episcopo: an censeatur factum cōtemplatione personæ vel ecclesiæ. 2. & quid de relictis factis alijs clericis inferioribus. 3. 4. 7. 23. 24. 26.
- 2 Canonica portio debetur ecclesiæ cathedrali de relictis factis Episcopo: nisi testator prohibeat. 5. 6.
- Canonica portio: quæ debetur Episcopo, non potest per testatorem prohiberi: nisi ei aliquid relinquat: vt j. c. prox. 21.
- 3 Expressio nominis proprii, vel dignitatis, an & quando censeatur facta cōtemplatione personæ vel dignitatis. 24. 25.
- 4 Canonica portio debetur Episcopis de omnibus relictis factis pijs locis.
- 5 Ecclesiæ cathedrales: neq. inferiores, non possunt statuere: neq. ardua explicare sine consensu Episcopi in concernentibus statum ecclesiæ: & hoc propter communionem, quam habent adinuicem.
- 6 Locatio ad longum tempus non potest fieri per ecclesiam inferiorem sine

a ¶ An de relicto hospitali detrahat Episcopus quartam. Vide etiam hic per Imol. & aliquid per domi. Anto. in. c. ij. de sepultu. vbi idē dicit, quod Ioā. And. & iste hic, quod quarta Episcopalis debetur Episcopo de relictis ecclesiasticis, vel alijs pijs locis: secus dicit si fuerit relictum certis, vel incertis personis pauperibus: non intuitu locorum, sed personarum. Et dicit q. de

consensu Episcopi: ad modicum tempus sic: puta ad. ix. vel. x. ann.

- 12 Relictum factum, qui non potest proprium possidere, censeatur factum ecclesiæ.
 - 13 Relictum factum vni canonico, vel alteri administrationem non habenti: censeatur factum personæ: nisi ex coniecturis probetur contrarium. nu. 27.
 - 14 Quis propriè dicatur habere pralaturam, vel administrationem?
 - 15 Canonica portio, quæ debetur hodie: & olim debebatur, ad quantam quantitatem ascendit: & in quibus rebus debeatur. nu. 16. 17. & 19.
 - 17 Canonica portio non debetur Episcopo de donationibus inter viuos factis ecclesijs.
 - 18 Canonica portio, quæ debetur Episcopis ex mortuarijs, vel alijs relictis: per cōsuetudinē tolli potest.
 - 20 Presumptio iuris tollitur per probationes coniecturatas: dum tamen coniectura sint vehementiores illa, super qua ius presumit.
 - 22 Monasterium, quod venit fundandum ex dispositiōe testatoris, non potest eius administratio, vel subiectio relinqui alteri, quā Episcopo.
 - 24 Amicitia indicatur ad similitudinē propinquitatis. Amicus relictus ad aliquid agendum sub nomine dignitatis, mortuo illo amico, non transit in successorem in dignitate: quia videtur habitus relictus ad personam. num. 25.
 - 25 Relictum amico factum sub nomine dignitatis, censeatur factum intuitu personæ. num. 24.
 - 27 Relictum factum ciuib. alicuius ciuitatis, censeatur factum ipsi ciuitati.
 - 28 Canonica portio, quæ debetur ecclesiæ cathedrali de bonis relictis Episcopo: & contra, ad quam quantitatem ascendit?
- Bona relictæ ecclesiæ cathedrali diuiduntur in quatuor partes: vna debetur Episcopo: alia canonicis: & alijs alia pauperibus: alia fabricæ.

C A P. XV.

1 **R**equisisti. ¶ Relictum Episcopo cōtemplatione personæ non diuiditur cū ecclesiæ cathedrali: secus si cōtemplatione ecclesiæ, siue nihil relinquatur ecclesiæ: siue aliquid, siue coniunctim: siue separatim. Si autē soli ecclesiæ est factum relictū, Episcopus habebit portionē canonicam. Presumitur autem relictum cōtemplatione ecclesiæ factum: quando fit ab extraneo habenti ad-

certi hospitalis: dicitur, q. sic: vt per Bal. in. d. §. in omnibus. in. x. col. in versi. nunc aduertatis. vbi distinguitur, an sit factum legatum pauperibus omnino incertis: an verō certis nominatim, vel pauperibus certū hospitalis. Et vide etiam Bald. in. l. orphanotrophos, in fin. C. de Episc. & cleri. vbi dicit, q. debetur Episcopo talis quarta de reliquis factis hospitali constructo in ciuitate Episcopi. & in. d. §. in omnibus. in. j. col. Declarat Bald. quare talis quarta debeat Episcopo de relictis factis suis ecclesijs. & Inno. vide in. d. certificari. & adde q. talis quarta debetur Episcopo etiam à monasterijs exemptis: vt per Inno. in. c. j. in glo. magna. de sta. mo.

b ¶ S E B. S A P I A. ¶ Pia. An hospitalia non religiosa quæ Episcopo non subsunt, gaudeant priuilegio ecclesiarum, vide Baldum in authent. hoc ius porrectum. colum. ij. C. de sacrosanc. eccle. cum multis allegatis per Felin. in. c. de quarta. columna. iij. versi. non dicas. s. de præscriptio. & an canonica portio debeat de legatis factis hospitalibus, vide Felin. ibi. columna iij. versi. decimo quarto.

relicto facto hospitali non fundato autoritate Episcopi, non debetur quarta Episcopo. Quod Episcopus possit detrahere quartā: tenet Bal. in. l. orphanotro. in fi. C. de epi. & cle. Cuius dictū alleg. Pau. de cast. in confi. ccxj. & vide Bal. in. l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cleri. Anto. Francif.

¶ De hac quarta Episcopali dicas, q. illa debetur Episcopo de relictis factis per testatorem pro anima: vt per Bal. in. l. si quis ad declinandam. §. in omnibus. de Episc. & cle. & habetur in. c. certificari. de sepul. & in. c. fi. de test. & adeo debet Episcopo de omnibus legatis pijs, vt non possit fieri cōpensatio, etiā cū legato facto ipsi Episcopo. Ad quod vide etiam Alex. post alios in. l. si cum do. tē. §. si pater. ff. solut. mat. & vide. d. Anto. & Ioan. de Imo. in. c. Officij. de test. Et adde, q. talis quarta nō debetur Episcopo de relictis factis pauperibus incertis: vt per Bal. in. l. si quis ad declinandā. de Epi. & cleri. & l. id quod pauperibus. in. xvj. q. co. ti. & in aut. l. e. similiter, in vlti. q. C. ad. l. Falc. & per Fede. de Se. in con. lvi. Et an debeat de relicto facto pauperibus

ZACHARIAS.

a ¶ Non intuitu ecclesie, sed personae. Adde Bal. in l. iij. C. quibus ad liber. procla. non si eet. & in l. annua. §. à Titia. vbi bo. rex. & in apost. ad text. in vers. à Titia. ff. de annu. leg. vbi dicitur. q. si sit legatum. Rectori ecclesie protestatorum, qui illi rectori non sit, vel affinitate, vel amicitia affectus: praeferuntur factum ecclesie. Idem Bal. in l. in ea. C. de copen. Bar. in l. ij. ff. de rebus du. & Pet. de Perusio, in tracta. port. cano. Episc. c. x. in fi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Relictum. Videtur ad hanc late perdo. Bar. Soci. post Bart. in l. ciuibus. col. pen. & ult. ff. de rebus dub.

SEB. SAPIA.

c ¶ Episcopo. Videtur de Modern. in c. quoniam Abbas. §. de offic. delega. Soc. in l. pen. ff. de reb. dub. vbi bon. tex. ad propositum.

SEB. SAPIA.

d ¶ Canonico. Idem tenet Bart. in d. l. ciuibus. & sequitur dom. Soci. ibidem. & de legato facto Episcopo, an censeatur factum contemplatione ecclesie, vide Felin. in c. dilectus. col. ij. ver. ex his inferitur. §. de offi. ordi.

ministratione. Secus si fiat ab administratione non habente: cum ecclesijs vero inferioribus Episcopus non diuidit sibi relictum: quia non est tanta sibi communio cum ecclesijs inferioribus, sicut cum ecclesia cathedrali. h. d. v. q. ad fi. Diuiditur. Nam primo. q. Secundo generalis solutio. & ibi: quidem. Tertio specialis ibi: sed considerandum. Et ibi distinguunt quatuor membra, quae patet in tex. ¶ Casus literalis. ¶ Aliquis fecit testamentum & multum pro anima sua legauit. Quasi sit a Papa qualiter illa sint diuidenda inter Episcopum & ecclesiam. Respondet Papa, q. regulariter obtinet q. Episcopus de his secundum diuersas consuetudines locorum, debeat habere tertiam, vel quartam portionem. Sed videndum est, utrum testator dixerit hoc modo: *Relinquo istud Episcopo: an, relinquo istud ecclesie: vel, relinquo istud Episcopo & ecclesie.* aut sic: *Relinquo hoc Episcopo: & illud ecclesie.* In primo casu cum dicit: relinquo istud Episcopo: distinguendum est, utrum relinquatur Episcopo ab extraneo, an propinquo. Si ab extraneo, generaliter verum est, q. praesumitur relinqui in intuitu ecclesie, & non personae. Vnde ecclesia cathedralis de illo potest canonicam petere portionem, quemadmodum Episcopo competit sua portio, si aliquid ecclesie relinquit. Sed istud verum est, nisi testator exprimat, q. velit illud esse tantum Episcopi, & non ecclesie. In quo casu voluntas testatoris seruanda est: secus est, si dicat, q. velit illud esse tantum ecclesie non Episcopi: quia priuata dispositio testatoris non potest imutare generale constitutionem canonis. ¶ Sed huic dicto canon obuiare videtur. dicit enim canon, si aliquid legat, aut donat pontificibus ab extraneis: aut cum ecclesia, aut separatim: quia ille, qui hoc donat pro redemptione animae suae, donat non pro modo sacerdotis: non quasi proprium, sed quasi ecclesie dimissum inter facultates ecclesie computabit. Respondet Papa illi canoni dicens, q. illud quod dicitur in canone, verum est, quoniam testator non exprimit, q. vellet illud tantum esse Episcopi, & non ecclesie: & hoc exprimit hic testator: & ita non contradicit. Si vero à propinquo legat Episcopo, praesumitur q. intuitu personae & non ecclesie: nisi contrarium ostendatur: & de isto ecclesia nihil habebit. Si autem relinquit Episcopo & ecclesie coindistinctim: canonica diuisio inter eos est facienda. Si vero diuisim legauit istud Episcopo, & istud ecclesie, siue aequalia, siue inaequalia sint relictas reducenda sunt ad canonicam diuisionem inter Episcopum & ecclesiam cathedralē, nisi utraq. pars velit esse cōtēta suo relicto. Si vero testator dicat: lego hoc Episcopo: & illa capellis, vel monasterijs: aut alijs pijs locis. Nam in casu isto, quod legat Episcopo, eius erit praecipuum: cum ecclesia, sicut si cuilibet alteri legaretur. & de alijs quae legantur monasterijs vel capellis, portionem canonicam obtinebit. ¶ In fi. dicit: Si aliqua legatur clericis praelatione vel administratione aliquā non habentibus, qui possunt proprium habere: siue relinquatur ab extraneo, siue à propinquo: non intuitu ecclesie, sed personae: praesumitur esse relictum. & de illo nec Episcopus, nec ecclesia aliquid habebit: nisi probatio in contrarium ostendatur. Quae hic dicunt, localia sunt: quia non seruatur hoc generaliter. Bar. ¶ Primo no. q. relictum factum ecclesie, seu alijs pijs locis, vel habenti administratione ecclesie: praesumitur in dubio factum intuitu animae: & sic dicit relictum factum

ad pias causas. Nam regulariter omne relictum per animam, dicitur ad pias causas: ut no. gl. & Bar. i. l. si q. Titio. ff. de le. ij. & vide quod dixi in c. relatu. el. j. §. e. ¶ Secundo no. q. derelicto facto Episcopo, debet ecclesia cathedralis habere canonicam portionem, sicut e contra: licet de facto non seruetur: quia Episcopi ferē oīa iura capitulorum praescripserunt. An autem etiam ex toto valeat ista praescriptio subijciā. ¶ Not. iij. vna praeminentia non modica, quam habet ecclesia cathedralis per alios inferiores. Nam ecclesiae inferiores cōicāt Episcopo relictas eis factas: sed Episcopus relictum sibi non cōicat eis: sed ecclesiae cathedrali. Et ratio diuersitatis ponitur in lra: quia maior est cōio inter Episcopum & ecclesiam cathedralē, cum constituunt vnum corpus: ut in c. nouit. & in c. quāto. de his, q. hnt à pla. sine cōsensu cap. q. sit inter Episcopum & ecclesias inferiores. No. iij. illud gēale. q. testator in suo testamento non potest disponere contra ius publicum. cōcor. c. tua. j. eo. & l. nemo potest. ff. de leg. j. ¶ No. v. ibi: dimittitur, aut donatur. q. donatio facta plato inter viuos ab extraneo, videtur facta cōteplatiōe ecclesie: nisi ex cōiecturis praesumatur contrarium. No. in ver. si verō relinquatur. q. vbi dispositio potest esse realis & personalis: quia potuit habere respectum ad dignitatem, & non ad personam: debemus in dubio recurrere ad coniecturas, non autem cōsiderare, an sit expressum nomen proprium, an appellatiuum, seu dignitas. Nam vides hic, q. si relictum sit Episcopo à cō sanguineo, praesumitur intuitu personae: licet sit expressum nomen dignitatis. quod semper no. Nam ad illam distinctionem de expressione nominis proprii, vel appellatiui debet solū recurri, quoniam dispositio per oīa parit est proportionabilis personae, vel dignitati: vbi autem sunt cōiecturae magis vrgētes, q. fuerit cōteplata persona, dispositio erit personalis: sed dignitas erit realis. hoc probatur clarissime hic. ne relictum factum ab extraneo praesumatur factum intuitu ecclesie: sed à propinquo praesumitur factum intuitu personae. Nec distinguit tex. utrum sit expressum nomen appellatiuum, vel proprium: imò semper loquitur in nomine dignitatis. & hoc voluit etiam lo. An. in regula priuilegiū. ff. de reg. iur. l. vj. in mercu. plenissime tetigit in c. qui abbas. de off. del. & ibi de hoc. & per hoc, quod dicitur in gl. in ver. non est. ¶ No. in ver. secus. q. de relictis factis non solum ecclesijs: sed etiam monasterijs & alijs pijs locis: puta hospitalibus: debet Episcopo canonica portio. Et in hoc istum tex. no. quia non recordor de alio ita claro. & intellige, ut dixi. §. c. pxi. ¶ No. q. inter Episcopum & ecclesiam inferiorem, & quaelibet alia loca pia, est cōio: sed non tanta sicut inter Episcopum & ecclesiam cathedralē. & dicit Inn. q. propter hanc cōionem, non possunt ecclesiae inferiores facere statutum sine consensu Episcopi. c. cum consuetudinis. de consue. Et no. sin. hoc: quia ille tex. loquitur de ecclesia cathedrali: sed Inn. hic, & bñ, extendit ad ecclesias inferiores. & intellige de statutis concernentibus statum ecclesie: de quo vide plenē Inn. in fi. c. cum consuetudinis. & bo. gl. in c. cōstitutione. de ver. sig. l. v. ¶ Itē dicit Inn. hic in locationibus: ut non possint ecclesiae inferiores locare bona ecclesie sine cōsensu Episcopi. & hoc intellige, quoniam locatio fieret ad magnam tempus: secus si ad modicum: puta si ad ix. vel x. annos. Et per hoc vide tex. cum gl. in c. querelā. ne prelati vices suas. & meliorem text. in cle. j. de re. eccle. no. ali. Itē ob hanc cōionem non possunt ecclesiae inferiores quaelibet ardua negotia sine cōsensu Episcopi explicare: arg. §. de iud. in c. causam. xvij. q. iij. c. in venditionibus. & in c. j. de pecu. q. dicta bñ not. & adduco bo. tex. x. q. j. c. regēda. & c. nouerit. Itē no. ex hoc in ver. q. cōio inter Episcopum & ecclesiam, est cōio nominis: seu diuisionis relictis, de quo dicitur latius: ut dixi in c. praecedenti. No. ibi: enī est spirituali cōiugio. q. Episcopus dicit contrahere matrimonium spirituale cum ecclesia sua cathedrali dūtaxat, & non cum alijs inferioribus. ¶ No. in §. illud. q. relictum factum ei, quod non potest proprium possidere, ut religiosus: acquirit ecclesiae non personae, cui factum est. l. Deo nobis. C. de epis. & cle. & xvij. q. j. ¶ Itē no. q. relictum factum non habenti praelatione, vel administratione ecclesie: licet alias sit beneficiatus, praesumitur factum intuitu personae, & non intuitu ecclesie, vbi est beneficiatus. Pone exemplum in canonicis. Nam canonicus non habet administrationem: nec praelationem in ecclesia, vnde in dubio relinquendo canonico, non videtur testator habuisse respectum ad ecclesiam: quia non est verisimile, q. reliquisset intuitu ecclesie ei, quod non habet administrationem ecclesie. hoc verum, nisi ex coniecturis probaretur contrarium: ut in litera. Et ex hoc ego adduco istum tex. de directo contra gl. in c. praesenti. de off. or. l. vj. quā videtur hic seq. d. Ant. in eo, quod illa gl. dicit, q. beneficiatus non habet administrationem potest testari de fructibus perceptis occasione sui beneficii: secus dicit, si habet administrationem. Et mouetur principaliter per istum §. sed

sed certè. vt dixi, iste tex. probat oppositū. Nā solū vult
facere differentiā inter habentē administrationē: & non
habentē respectu coniecturandi mentē testatoris. Sed vbi
pōt apparere, qd testator habuit respectū ad ecclesiā, reli-
ctū acquiritur ecclesiā. nec est differentia inter habentē
& non habentem administrationē, sed de fructibus be-
neficii certum est, qd obuenerūt intuitu ecclesiā. & de bo-
nis ecclesiā: ergo non est fienda differentia inter prædi-
ctos. vñ ecclesiā poterit petere post mortē suā: vt clarè p-
bat ista litera in ver. *nisi probatio in contrarium apparet.*
14 ¶ Quis autē dicatur habere prælationē, seu administra-
tionē, dicūt doc. qd verbū prælatio. sumit hīc largē, vt cō-
prehendat habentes etiam ecclesiā curatā. arg. in. c. cū ab
ecclesiā. de off. ord. Verbū autē administratio, verificat
in eo, qui habet aliquā dignitatē, seu ministeriū in eccle-
sia separatū à congregatione. Vel secundū Abba. dicit qd
habere prælationem, qñ habet administrationem perpe-
tuā: & dicitur habere administrationē, qñ habet tēpora-
lē, puta: est vicarius tēporalis alicuius ecclesiā seu cōmen-
datarij: & vtrq; expositio est bona. Stricto verò modo
15 quis dicatur prælatus. dixi in. c. ij. de iud. ¶ In gl. in fi.
Hæc gl. & sequentes gl. nitunt adducere iura antiqua, in
qbus cauet de tertia, vel quarta debita Episcopo: sed tu
cōcordādo multa iura, quæ variè in hac materia vident
b loq; scias, qd olim de oībus redditibus, nedū de mortua-
rijs ecclesiā inferiorū debebatur tertia pars Episcopo
loci: vt habet in. c. cōstitutū. xvj. q. j. & fuit illud inducū
propter inopiā episcopatuū. Cū verò postea facultates
episcopatuū incēperūt excrefcere, fuit statutū: vt medie-
tates oīrū oblationū fiendarū in ecclesijs inferioribus de-
berent Episcopo. vt in. c. antiquas. x. q. j. postmodū fuit sta-
tutū de tertia pte duntaxat. c. de his. ea. cā. & q. Sed cū epi-
scopatus postmodū bene dotarenr, fuit cōstitutū vt præ-
ter cathedraticū. i. duos solidos fortē aureos: nihil debet
Episcopo ab ecclesijs inferioribus, ita qd de iure omnis
ecclesiā debet soluere Episcopo annuatim cathedraticū,
sic appellatū: quia datur in honorē cathedræ episcopalis.
Hæc habent. x. q. iij. c. j. & ij. fuit tñ statutū, qd si Ep̃s vellet
subire on⁹ fabricæ ecclīæ inferioris, posset capere tertiā
partē oīm reddituū: vt in. c. vno. ea. cā. & q. Nec istud ho-
diē reperit imutatū, nisi ex consuetudine. Intelligo, qd illa
tertia pars debebatur, si reliquæ duæ partes sufficiebāt
presbytero. Nā primò presbyter ecclesiā debet ali: & de
eo, qd superest, debet ecclesiā reparari. vt est tex. no. in. c.
de his. de eccl. ædi. & vide qd ibi no. & in. c. j. eo. ti. Postre-
mò fuit statutū: vt de oībus mortuarijs & decimis Epi-
scopo loci deberet quarta, quæ est hodiē debita: & cōpu-
tat inter iura ep̃alia: vt est casus in. c. cōquerente. de offi.
16 or. ¶ Vñ nūc est exquirendū, qd hodiē debeatur Epi-
scopo: & nūquid de oībus obuientibus ecclesijs infe-
rioribus, siue in morte alicuius, siue in vita. d. Ant. videt
hīc velle, qd de oībus relictis & donatis tam in morte, q̃ i
vita ac oblatiōibus debeat ista quarta Episcopo. perfun-
ctoriē tñ loquitur, nec videtur multa iura antiqua, nec
aliorū dicta ruminasse. Nā primò dico qd de redditib⁹ ec-
clesiā nihil debet Episcopo propter cathedraticū. per
tex. expressum in. c. j. x. q. iij. Idē dico de oblationib⁹ fiedis
in aliqua ecclesiā: vt est tex. no. j. de sta. reg. c. j. vbi clarè po-
nitur de religiosis. facit. c. nimis. el. j. j. de excels. præl. Itē p-
batur in. c. conquerente. s. alle. vbi enumerantur iura epi-
scopalia, & nulla fit mentio de oblatiōibus. vñ dico, qd de
iure antiquo debebat sibi pars oblationum: quod hodiē
reuocatū est, per illud. c. j. x. q. iij. & alia. s. alle. Sed quarta
mortuariorū. i. eorū, q̃ veniunt rōne funeris, seu relictō-
rū in morte, & quarta decimarū debet Episcopo, vt hīc
17 in. d. c. cōquerete. ¶ Sed dubitatio remanet in donatio-
ne inter viuos. Pone qd aliquis sanus corpore & mente
donauit aliquid ecclesiā: nūquid quarta debeatur Epi-
scopo: & videtur primò, qd sic per istū tex. in ver. nec est

ibi: *dimittitur aut donatur.* Itē eadem rō videtur in donatio-
ne inter viuos, sicut in vltima voluntate: sed cōcludo cō-
trarium iudicio meo. ¶ Et primò adduco dictū. c. j. x. q.
vbi dicitur, qd ex quacūq; oblatione facta ecclesiā infe-
riori, nihil debet Episcopo vendicare. Noīe aut oblatio-
nis venit quicquid donatur ecclesiā etiam in rebus imo-
bilib⁹: vt pbat. xij. q. j. c. videntes. c. cum inter. de ver.
fig. Secundò p-robo per. c. conquerente. s. alle. vbi inter iu-
ra ep̃alia nulla fit mentio de don. inter viuos. Tertiò p-
bo p no. in. c. j. de sta. reg. & ibi gl. expressè tenet, quā no.
Quartò adduco in ar. c. in his. j. de sepul. Hoc idē sentit
Host. in summa. de sepul. ver. qd si dono. facit gl. & Ar-
chi. in. d. c. de his. Item facit tex. in. c. præcedenti. vbi solū
dicit de relictis in testō. Item iste text. in prin. *quæ testator*
pro anima sua. &c. Nec ob iste iste tex. in. d. ver. *nec est.* qd
non loquitur in quarta debenda ab ecclīa inferiori: sed re-
citāt tenorem. c. Pōtifces. xij. q. iij. vbi solū disponitur
de relictō, vel donato Episcopo. & dicit qd fuerit dona-
tū in dubio contemplatiōe ecclīæ: & sic sumus extra ca-
sum de quo querim⁹. Et si diceret, quare aliud in donatio-
ne inter viuos: dic, qd iura noluerunt tñ aggrauare eccle-
sias inferiores. Nam cū sustententur ex oblationibus
fidelium, durū esset, qd Ep̃s haberet quartā partē oīm: sed
nō tñ præiudicium fit in relictis in vltima voluntate. &
sic aliās in facto cōsului latius hunc articulū psequendo.
18 ¶ Sed est. q. notabilis & quotidiana: nūquid ista quarta
mortuariorū seu relictōrum, possit tolli consuetudine?
Vin. & Io. sentiūt, qd sic. & idē Inn. sed Hof. refert Inn. mu-
tasse sententiā, cū. q. de facto acciderit inter quendā Epi-
scopū, & quādā ecclesiā inferiorē. & dicit ipse Inn. fuisse
interlocutū, qd nō obstante consuetudine, deberet quar-
ta. Alij dixerūt qd portio potest diminui: sed nō in totū
tollī. Host. videtur magis inclinare in partem, vt valeat
consuetudo. & clarius hoc tenet in summa in ti. de sepul.
in. s. an licitè. ver. quid si consuetudo. Idē tenet do. meus
do. Car. hīc. Hanc sententiā puto verissimā: & alle. gl. or-
dinariā semper mēti tenendā in. c. j. de sta. reg. & iudicio
19 meo credo, qd hoc pbat in. c. de quarta. de præsc. ¶ Sed
dubitari potest, quid si nō appareat de cōsuetudine, quo-
ta portio debeatur? dicit Inn. qd potest peti quarta: quia iu-
ra videntur in hoc conuenire. Ego dico qd circumscripta
omni cōsuetudine, quarta pars debetur Episcopo: & sic
in dubio pcedit libellus super quarta parte. text. est in. c.
20 conquerente. præal. ¶ In gl. in ver. *presumitur.* ibi: *si ma-*
gna, vel longa fuit dilectio. &c. No. gl. qd cōtra præsumptio-
nē videt admitti probatio etiā per cōiūcturas: dñr. c. dō
coniectura sint vehemētiore illis, super quibus ius fun-
dauit præsumptionem. Nā vna præsumptio tollitur per
aliā vehementiorem: vt no. in. c. literas. de præsi. m. Idē
dicūt doc. quod ex qualitate rei potest præsumi, qd perso-
na fuit contemplata, & non dignitas: vt quia aliquis reli-
quit, vel dona uit Episcopo Falconem, vel canem vena-
ticum, in quibus delectabatur. Et idē dic in similibus.
21 In gl. in ver. *secus.* ibi: *Et cū aliquid datur ecclesiā.* &c. Ex
ista particula vñ qd ad finem collige tertiā solutiōem quæ
est verior præcedentibus: quā sic declara. Qñ relictum
fit ecclesiā quāuis apponatur dictio taxatiua tñ, nihilo-
minus intuitu ecclesiā fit relictū: nō aut intuitu persone
alicuius. Cū aut bona acquirūt ecclesiā, nō potest Epi-
scopus excludi: quia esset eū excludere ab administratio-
ne & alimentis, quæ sibi debentur iure publico. qd quidē
ius priuata dispositio testatoris immutare non potest.
22 ¶ Ex hoc quo infero, qd testator qui disposuit benefi-
cium fundandum post mortem suā, nō potest statuere, vt
confirmatio, seu subiectio spectet ad aliū, quā ad Epi-
scopū: quia non potest mutare generalem constitutionē
canonū. de quo vide bo. tex. cū ibi no. in. c. cum dilect. de
consue. Sed quando relinquitur Episcopo tantū, videtur
contemplata persona, & non dignitas: nec aliquid com-

ZACHARIAS.

¶ Verbū præla-
tio. Adde quod
no. in apo. ad istū
post eum. in. c. j.
nu. 2. in aposti. in
verfi. continetur.
Archi. de eo, qui
fur. or. recte.

SEB. SAPIA.

¶ Quod olim. De
quibus redditibus
solui debeat quar-
ta. vide per Alex.
in consi. cxcvj. in-
cip. viso testamen-
to. col. pe. in. ij. vo-
lu. latē per Pet. de
Perusi. in tract. de
quarta canonica,
per totum.

SEB. SAPIA.

¶ Quæstio nota-
bilis. Vide Car. in
consi. xxvj. incip.
providentia. in fi.
Ab. in cōf. xxxj.
cir. fi. in. j. volum.
Alex. in. d. consil.
cxcvj. in. ij. volu.

SEPT. SAPIA.

a ¶ Quod disponitur. Vide plurap And. sicul. in rep. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & pulchre per d. So. in rep. l. cum auus. col. iij. cum pluribus sequentibus. ff. de condi. & demon.

b ¶ No. bene, q. illud, quod disponitur in iure ratione proximitatis personarum, intelligitur dispositum ratione magnae amicitiae. facit quod videtur velle gl. in l. in testamento. ff. de fideic. liber. expressius Bal. qui cludit illam glo. in l. si iure. C. de bo. bo. ma. & Lu. Ro. in consil. clxxix. incip. amplissime doctor. vbi voluit, q. vehemens amicitia habeat vim clausulae codicillaris: bene facit qd voluit Cy. in l. exi gendi. C. de procu. ra. Bar. in l. non solum. §. qui alieno. ff. de procu. vbi tenent, q. illa iura, quae voluit, q. coniunctus admittat pro coniuncto, cum cautione de rato, habeant locum etiam in amico maxima amicitia coniuncto. De quo vide plenius per doc. praesertim Mod. in d. l. exigendi. & in c. ex parte Decani. de refr. & in c. coram dilecto. de offici. del. vbi iste tenet contrarium. Anto. Francif.

¶ Vtrum ea quae dicuntur de coniuncto, habeant locum in amico: dicas q. sic ut per Gul. de cu. & Bart. in l. sed & ha. ff. de p. cur. Quod intellige verum in coniuncto magna amicitia: vbi in l. lata cul. pe. in §. amicos. ff. de verb. sig. & per Bar. in l. non solum. §. qui alieno. & ibi per Alexan. ff. de procu. in j. col. & ibi etiam dicit Alexan. q. amicus agit pro amico interdicto recuperandae possessionis, etiam sine mandato, per

mittitur contra ius. quia nullo iure cauetur: ut de relicto facto personae Episcopi, debeat portio ecclesiae, imò potius innuitur contrarium: ut hic patet in relicto facto à propinquo. Et hanc solutionem sentit etiam Inn. Alij aliter solvunt: sed praedicta sufficiant. ¶ In gl. in ver. nec est si bi sub proprio nomine. No. singulariter hanc particulam gl. quae vult, q. relicto factum ab extraneo habenti administrationem ecclesiae sub nomine proprio, praesumatur relicto intuitu ecclesiae. & bene probat hoc dictum. l. annua. alle. in glo. secundum unum intellectum. Et licet dom. meus. d. Car. intelligat dictum procedere. qm fuit expressum etiam nomen appellativum. s. dicendo: *relinquo hoc Petro Episcopo Parisiensi*. Ego idem tamen dico esse: si nomen proprium duntaxat fuit expressum. & hoc voluit ista gl. Et probo per istum tex. inducendo sic: relicto factum à propinquo expresso nomine dignitatis tamen, praesumitur relicto contemplatione personae propter coniecturam propinquitatis. Ita & fortius debemus dicere, si relicto sit ab extraneo non mine proprio expresso tamen: q. praesumatur relicto intuitu ecclesiae: quia non est verisimile, q. ab extraneo fiat relicto habenti administrationem contemplatione personae: quia nemo praesumitur iactare suum. l. cum de indebito. ff. de probatio. c. super hoc. de renuntia. facit quod not. gl. notab. in l. cum quid. ff. si cer. pe. ¶ Et vide ad idem gl. no. in c. iij. eo. ti. li. vj. vbi dicitur, q. si quis reliquerit ex ecutorē testamēti amicū suum, sub nomine dignitatis: mortuo isto ex ecutore, officiū non transeat in successorem in dignitate. Et no. ex illa gl. & ex ista, q. id, quod disponitur ratione affectionis propinquitatis, vendicat sibi locum in amico. ¶ In ea. gl. ibi: *secus si aliquid detur*. Aduerte, quia gl. hic in nepte loquitur iudicio meo: licet habeat bonū sensum. Nam primò formavit quaestionem, quid in relicto facto ab extraneo: & tunc dicit secus: si detur aliquid Episcopo inter viuos intuitu amicitiae. & c. Nam videtur tacite velle, quod aliud sit in donatione inter viuos quam in ultima voluntate. qd falsum est quo ad casum nostrū. Nam si extraneus testator habuisset lōgā & magnā amicitia cū prelato, relicto praesumitur factum intuitu personae: ut voluit glo. 3. in verbo praesumitur. ¶ In ea. gl. ibi: *sancimus*. Gl. nō soluit. sed dic, q. illud. c. loquitur in dubio. Nam donatio, seu relicto factum ab extraneo praesumitur intuitu ecclesiae. hoc verū, nisi alia coniecturae sint in contrarium: ut hic apparet ratione propinquitatis. Et in si. gl. vult ergo gl. q. aliud sit relinquere canonicis ecclesiae, quam ipsi ecclesiae. In contrarium facit. l. ciuibus. allegata in gl. vbi dicitur, q. relicto factum ciuibus videtur factum ciuitati. & in hoc varia scribuntur hic, & in d. l. ciuibus. & vide gl. in c. pontifices. xij. q. iij. Potest dici, q. aut relicto factum est canonicis, maxime aliquibus: & praesertim expressis nominibus proprijs: & tunc relicto non acquiritur ecclesiae. & hoc fortē voluit gl. in d. c. pontifices. dū ponit exemplū, quando testator dicit: *relinquo canonicis istis*. & facit hic tex. in §. illud. Quādoq. relicto est factū simpliciter canonicis ecclesiae: & tunc respectu acquisitionis fortē est differentia inter hoc relicto & relicto factū ecclesiae: quia soli canonici nō representant totam ecclesiam: cū sint ibi habentes dignitates, cappellas, & similes: sed solū acquiritur ipsis canonicis. arg. opt. in c. per exemptionē. de priuilegiis. li. vj. vbi aliud est eximere ecclesiam, q. eximere canonicos: sed respectu quartae debita Episcopo, non puto differentiam. Nec. ob. l. ciuibus. quia ciuitas respectu acquisitionis solimmodò representatur per ciues: non sic ecclesia per canonicos tantum. ¶ Extra gl. quaero. Suprà visum est quā portionē debet habere Episcopus de relictis factis ecclesiae inferiori: nūc quaero quam portionem debet habere de relictis factis ecclesiae cathedrali: & quid econtra. Innoc. dicit, q. quartam: Host. dicit, q. dimidiam. Vincen. dicit, q. relicto debet diuidi inter Episcopū & ecclesiam: sicut alia

bona ecclesiae. Et hoc mihi placet. Nam quicquid peruenit e ecclesiae cathedrali, secundum iura, debet diuidi in quatuor partes: quarum vna debetur Episcopo pro se & pro familia sua. Secunda clericis seruientibus: ut canonicis & alijs. Tertia pauperibus. Quarta fabricae. xij. q. iij. c. quatuor. & c. cōcesso. & fortē ob hoc dicit tex. in prin. q. Episcopus debet habere tertiam, vel quartam secundum diuersas consuetudines, ita q. iste tex. in prin. videtur de directo contra Host. Nam hic Papa disponens principaliter sup relictis factis ecclesiae cathedrali, vel Episcopo, dicit, q. regulariter debetur tertia, vel quarta, secundum consuetudinem. & in hoc concordat cum iuribus antiquis: quia ut dixi, de bonis ecclesiae Episcopus habet solum quartam partem.

SUMMARY.

- 1 Legitima debetur filio in bonis patris, matris, & auiae: nec in illa potest grauari. Filius rogatus restituere sub conditione: detrahit duas quartas: vnam naturae: & aliam Trebellianicam: in quam computat fructus perceptos post litem contestatam.
- 2 Filius licet aliquādo denominetur à matre: tamen eius vera denominatio venit à patre: & ponitur causa demonstrationis. Legatum factum Camillo filio Pellini, sub cuius est potestate: non censetur factum contemplatione patris.
- 3 Relinquo: istud verbum adiectum vniuersitati bonorum: importat heredis institutionem: etiam respectu illius personae: quae debet titulo institutionis honorari.
- 4 Hortus censetur legatus, legata domo: si hortus erat continguus: aliās secus. Substitutio facta de patre & filio. nō censetur facta ordine successiōis, sed aequaliter. & eodem tempore eueniunt.
- 6 Substitutio compendiosa facta per verbum commune, post pubertatem trahitur ad fideicommissariam. Substitutio compendiosa potest fieri sine illis verbis, quando cūq. & c. sed potest fieri, si absq. liberis decederet. Tutores possunt constituere dotem pupillis, etiam viuo patre, qui sit furiosus. Malitia licet soleat dici, quod suppleat aetatem: tamen nō habet locum quo ad testamenti factionem. & quo ad hoc, ut eximatur a tutela.
- 8 Iudicium quod fit pro pupillo, vel contra eum, potest fundari in persona tutoris, quando solus agit: vel in persona pupilli, si cū autoritate agit.
- 9 Appellare, quando possit vtraq. pars ab eadem sententia?
- 10 Iudex appellationis potest de nouo condēnare: quando condēnatio ad ipsum transmissa sit iuridica, etiam quod non dicat male appellatū, & bene sententiatū. vide j. in c. Raynal. in. x. no. Iudex appellationis potest reformare sententiam: licet per partē non allegetur, vel petatur.
- 11 Iudex potest & debet ex officio suo supplere illud, quod sibi est notum, etiam quod à partibus non petatur, vel allegetur.
- 12 Consuetudo potest diminuerē legitimam filiorum. Statutum, vel consuetudo possunt in totum tollere legitimam filijs, quando habent unde viuere possunt, aliās secus. quo casu in totum tolli non potest legitima, sed minui sic.
- 13 Institutio in re certa non per omnia habetur loco legatarij.
- 14 Substitutionis species, quot sint, & earum exempla.
- 15 Extensio est licita ex identitate rationis, etiam in iure singulari.
- 16 Cōpendiosa facta à milite, an post tēpus pubertatis, quo ad bona filijs, matre existente in medio, trahatur ad fideicommissariam.
- 17 Cōpendiosa facta à pagano per verba directa filio impuberi, intra tempora pubertatis valet iure directo: post verò ut fidei commissaria, licet Legista teneant, quod extingatur. nu. 21.
- 18 Cōpendiosa facta à pagano per verba communia intra tempus pubertatis est directa: post verò est obliqua. nu. 20.
- 19 Cōpendiosa facta à pagano per verba obliqua, omni tempore est fideicommissaria.

- 22 Donatio inofficiosa reuocatur tantum respectu legitima: sed testamentum reuocatur in totum.
- 23 Venditio vero facta de omnibus bonis in fraudem filiorum, reuocatur tantum quo ad legitimam: sed si esset simulata: reuocatur in totum.
- Quæ imputentur in Falcidiam: quæ in Trebellianicâ: & quæ in legitimâ & quæ sit ratio, quod diuersa computatur in vnam, & diuersa in aliâ
- 24 Filius grauatus restituere in diem, vel sub conditione, detrahit duas quartas: si purè vnam: sed si filius est institutus in re certa, & grauatus, indistinctè detrahit vnam quartam. nu. 27.
- 26 Vna persona fungitur vice duarum: quando in ipsam concurrunt duæ diuersæ qualitates.
- 28 Filius siue ex testamento, siue ab intestato: non potest partem hereditatis adire, & partem relinquere etiam in legitima.
- 29 Legitima non debetur filio, viuo patre, etiam si pater fuerit ingressus monasterium.

C A P. XVI.

Raynutius. ¶ In bonis patris, matris, & auia habet quis debitum iure naturæ, in qua grauari nequit: & filius rogatus de restituenda hereditate sub conditione, detrahit debitum iure naturæ & Trebellianicâ: in qua computatur fructus post litis contestationem percepti. Priò factum. Secundo auditoris dati per Papam pronuntiatio. ibi: *cam autem*. Tertiò pronuntiationis per Papam confirmatio. ibi: *nos igitur*. Prima & secunda pars subdiuidi possunt: sed partes patet in text. ¶ Pro declaratione huius decretalis & eius casu no. q. de iure Lombardorum, si maritus decesserit ante uxorem: vxor eius superstes lucratur tertiam partem bonorum mariti sui: & de illa tertia potest facere quicquid placet sibi. Et ita Clara habet tertiam partem in bonis mariti sui patris Raynutij. Et si vxor premoriatur: maritus lucratur dotem. ¶ Casus literalis. Raynutius de Clara habuit duas filias, Alterocham, videlicet & Adiectam. habet insuper matrem nomine Cleram, & uxorem nomine Adelasia. filiam suam Alterocham tradidit cuidam in uxorem cum dote: demum in extremis agens fecit testamentum, in quo testamento Alterochæ filia suæ reliquit domum quadam & hortum ultra dotem suam. Adiectam vero filiam suam impuberem, sibi instituit heredem in alijs bonis suis: adiiciens in testamento suo: vt si Adiecta filia sua ipubes decederet sine liberis, Alterocha & soboles, quam tunc gestabat in utero, ei succederet: & sic decessit Raynutius. Demum tutores Adiectæ tradiderunt eam in uxorem cuidam Petro iure Lombardo cum omnibus bonis suis: de quo filium suscepit: qui filius breui tempore lapsa mortuus est. Insuper Clara auia Adiectæ, mater Raynutij donauit Adiectæ & Petro viro suo tertiam partem bonorum, quam habebat in bonis Raynutij: & Adelasia mater Adiectæ suam tertiam, quam habebat in bonis Ray. vendidit Petro marito Adiectæ. Postmodum vero Adiecta fecit testamentum, & instituit sibi heredem Petrum maritum suum: & sic sine liberis est defuncta. cuius bona Petrus prædictus possedit aliquanto tempore in pace: qui contraxit postea cum alia: & filios ex eadem suscepit. Tandem Alterocha & filius eius mouerunt quæstionem super bonis Adiectæ contra dictum Petrum, petentes bona illa sibi restitui ex causa fideicommissi, siue substitutionis secundum testamentum Raynutij, lite contestata inter Petrum & Alterocham & filium eius, lite pendente dictus Petrus mortuus est. Et post mortem Petri Alterocha & filius eius coeperunt eandem quæstionem mouere contra filios ipsius Petri & Raynutij tutorum ipsorum coram G. iudice tuscan. ex causa præmissa. Ex parte tutoris & filiorum prædicti Petri respondebatur quod non obstabat illis annalis prescriptio, vsucapio pro dote, ac longi temporis silentium diuturnum. Præterea dicebat idem tutor, quod si hæc non proficerent de bonis illius prius, dicebant debere deduci tertiam Cleræ matris testatoris: ac tertiam Adelasiæ vxoris eiusdem: & quartam per Trebellianum nomine ipsius Adiectæ. Iudex auditis allegationibus condemnauit tutorem nomine pupillorum in restitutione bonorum Raynutij Alterochæ & filio eius: tertiam Cleræ, ac tertiam Adelasiæ primò deducta, secundum consuetudinem ciuitatis. præcepit etiam deduci quartam per Trebellianum, quam quilibet extraneus deducere potuisset. à qua sententia vtraque pars ad sedem apostolicam appellauit. Datus fuit quidam Cardinalis auditor, coram quo ex parte Alterochæ proponebatur, quod Clara auia & Adelasia mater ipsius, ipsam in legitima sua priuare non poterant: unde petijt Alterocha suam legitimam in

bonis auia & matris ipsius: petijt insuper fructus perceptos à tempore litis contestatæ in quartam Trebellianicam imputari. In quibus dicebat sententiam prædicti iudicis iniquam, & ab ealegitime prouocatum. Ex parte pupillorum allegabatur, quod pater Adiectæ ipsam in legitimam, quæ sic ab intestato tenebatur, aggrauare non potuit. unde petebat illam detrahi de restitutione prædicta. Iudex auditis hinc & inde propositis, sententiam iudicis supradicti in eo, quod dicit tertiam Cleræ, ac tertiam Adelasiæ integraliter deducendas: pronunciauit iniustam: dicens, quod legitima ipsa salua sit Alterochæ in vtraque tertia, ad cuius restitutionem dictum tutorem nomine filiorum condemnauit. In eo, quod dixit quartam per Trebellianum deducendam, sententiam supradicti iudicis confirmauit: ita videlicet, quod fructus de bonis ipsis à tempore litis contestatæ percepti à prædicto Petro & filiis eius post mortem Adiectæ, computentur in ea. Qui si sufficerint ad quartam, & fructus eius, eo nomine alia deductio nulla fiat: quia verò pater Adiectæ ipsam in legitimam, quæ sibi debebatur ab intestato non potuit aggrauare, legitimam ipsam censuit retinendam: ita quod deductio fiat tantummodo secundum consuetudinem ciuitatis tuscæ. In eo verò, quod iudex condemnauit Raynerium nomine pupillorum ad restitutionem residui faciendam Alterochæ ac filio eius, sententiam confirmauit ipsius. & dom. Papa sententiam ipsam ratam habet & firmam. Bernar. ¶ Not. j. ex principio, quod filius quandoque denominatur à matre: sicut iste, qui vocabatur Raynutius de Clara. Contrarium debet esse de iure. Debet enim filius denominari à patre, & non à matre. c. Raynaldus j. eo. Et hoc quia sequitur familiam, & agnationem patris, non matris. c. ij. de conuersione inf. & insti. de leg. agnat. tut. § j. Sed istud, de quo hic, potest contingere secundum Ioan. Andr. aut propter factum superbiæ, quia mater erat nobilis: vel, quia forte dudum decesserat pater. & sic denominatus fuit à matre: alias non. Et ex hoc & ex text. no. quod in dispositione filij fit quodamque mentio de patre vel matre: non quod dispositio, vel eius effectus conferatur in patrem vel matrem: sed causa demonstrationis. Et ideo placet Bar. sententia in l. cum aliquis. C. de iure delib. vbi dicit, quod si legatum sit filio Martini, non videtur relictum contemplatione patris, sed potius fit mentio de patre causa demonstrationis: & maxime quando exprimeretur nomen proprium filij. Nec obstat. d. l. cum aliquis. quia loquitur in seruo, & sic fuit expressa qualitas, quæ si esset vera, relictum de iure acquiritur domino: & sic legando seruo alicuius, videtur relictum contemplatione domini: sed secus in filio, quia qualitas filiationis non facit relictum acquiri patri: quia posset esse emancipatus: & maxime hodie cum filiofamiliæ acquiratur proprietas in aduentitijs. Sed si fieret mentio de patre & de patria potestate, tunc idem in filio, quod dixi in seruo secundum Bart. ibi. Sed ego adhuc hodie dubitarem propter rationem præmissam: quia qualitas propriæ patriæ potestatis necessario non infert: vt relictum acquiratur patri, nisi solū quo ad vsum

legem. j. C. si per vim vel alio modo. quod etiam volui Bal. in l. cum aliet nam. C. de leg. E. idem amicus p. t. pilli potest agere pro eo ex mandato legis: vt in l. ij. qui p. tit. & in l. j. & ij. ff. de neg. ges. Et talis valde amicus potest persequi iniuriam illatam amico sine aliquo mandato. Ita Bal. no. in l. j. C. q. accu. non poss. & Alex. in d. §. q. alien. & dicit Bal. in l. j. in. xxij. col. C. qui accu. non poss. q. singularis amicus æquiparatur propinquo. & venit appellatione suorum. & potest etiam appellari p. amico, vt per Archi. in c. statuimus de elec. li. vj. & per Ale. in l. j. ff. de appell. & hinc est, quod amici sunt requirendi in interpositione decreti secundum Bar. in l. magis puto. ff. de rebus eorum. & p. Pau. de cast. consil. suo. j.

SEPTIMA.

¶ Quod filius. Videtur Bart. in l. si in rem. §. licet. ff. de rei vendi. & doct. in l. iij. in princip. ff. de libe. & poss. & late Decian. c. nouit. in. vj. not. s. de indi. vbi multa ex his, quæ congerit An. sicu. hic, & vide cautelam, quam in hac materia ponit Bal. in d. l. iij. ff. de liber. & posthu. ¶ Et idem dicit in l. si. C. de usufructu. cōcor. de quibus p. d. Alex. in d. l. cum aliquis. Quid autem sit in feudo cōcessio filio, an in dubio presumatur cōcessum cōtemplatione patris: & sic cōfessatur professum: tenet Andr. de I. fer. in c. j. de alien. feu. pa. & in c. j. in princip. de suc. feu. Anton. Francif. ¶ Vtrum feudum sit periculum castre, se, vel quasi, vel aduentitium, si est datum cōtemplatione patris, aut sibi p. fr. vide Bal. in c.

j. j. de duobus fra. de no. benefic. inue. in vñibus seu. & vide Oldra. in consil. cccxxvj. vbi ponit quādo feudum est concessum vñi ex filiis tantum: an ille debeat habere tāquā pñpñ. & ideo Ale. cōf. cccxxvj. in. j. parte. ita tenet.

a ¶ Verbum relinquo: si adiciatur vñuersitati bonorum. importat institutio nem. & ista est communis sententia. gloss. est no. in ver. si. relictis. in. §. si verò nulla. in auth. de hare. & falci. & in his verbis. in pri. de har. inst. & est text. in. l. diuus. in ver. relinquo. quē ad hoc ibi no. Bar. ff. de testa. mili. & est text. in. l. quoniam indignum. vbi latē per Sal. C. de testa. Si autem adiciatur verbum relinquo. certē rei. vel quantitati: tūc non importat institutio nem. sed le gatum: vt est text. in. §. aliud quoq; capitulum. §. care. rum. in auth. vi. cū de app. cog. Ita cōcludit Bart. Bald. Ange. & alij in. d. l. his verbis. in prin. & plenē Bar. in. l. cetero. in. iij. q. prin. prope fin. ff. de vul. & pup. Bart. & doct. in. l. cogi. in prin. ff. ad Tre. Sal. in. l. quoties. C. de her. inst. 4 Imo. in rep. l. j. §. si ex fundo. ff. de hare. red. institu. Ludo. Rom. & ibi latē. d. Ale. in. l. nā quod. §. non omnis. ff. ad Treb. Ista est vera & communis sententia. quicquid te neant Iac. de Are. Petr. & Bal. in. d. l. quoties. & de hoc verbo relinquo. vī. de etiā plenē Ioā. Fab. in. §. planē. in sti. de mil. testa. & hoc intellige verum. quōd verbum relinquo. adiectum vñuersitati bonorū. importat institutionem quando adiectum fuit in solenni testamēto. sed quā do in voluntate non solenni. tunc vt actus valeat saltem iure codicillorum. vel donati. causa mortis. In quibus non potest fieri institutio directā. tunc importabit fideicommissum. Ita no. limitat Bal. in. l. & in epistola. ad si. ante. penul. quāstione. C. de fidei.

Antoni. Francif. ¶ Dicat. q. verbum relinquo: potest adaptari ad institutio nem & legatum. pro quo vide text. in. l. si. in prin. C. de sacrosan. eccle. & in. l. j. ff. ad leg. falci. & trahitur ad vlti. volūtātē: vt in. l. verbum relinquendū. de verbo. signi. & vide Bart. in. l. vñum ex familia. in prin. ff. de lega. j. & in. l. cum hi. in prin. de transac. Et dicitur esse verbum directum: vt not. Bald. in rubri. C. de impube. & alijs substitu. in ver. quando autem verba. & vide etiā Alexā. in consil. lxx. in. j. parte. vbi dicit. quōd si relinquo filio pro benedi. ctione. non intelligitur pro legitima. nisi dicatur. quōd relinquit pro bene. dictione iure institutionis.

¶ An domo legata intelligatur legatus hortus. Cōiter cōcluditur. q. si erat ad vñum illius domus. & per domū erat aditus in hortū: hortus continetur. aliās secus. tex. est not. in. l. prædij. §. qui domū. ff. de leg. iij. & in. c. fin. hic alle. per istū. Hoc dicunt doct. in. l. pleriq; ff. de in ius vocan. q. ex vinea sua quis citari potest re & verbo. est verū: nisi vinea esset sub vna clausula cū do mo contenta. quia tunc censeretur esse pars domus. §. qui domum & text. cum glo. in. l. in. d. l. si. ff. de ser. vi. ba. pñ. Ad idem. quōd legata domo & c. est text. no. in. l. si. in prin. ff. de ser. vi. ba. pñ. Et in illo tex. pōdera forti⁹ probari iūcta gloss. in ver. legatū. q. etiam quando testator non legat domum ad proprietatem: sed tantū ad habitationē. q. tñ venit hortus & coenaculū accē soriū domus. & Bal. & Flo. in. d. l. si. & dicit ibi Pau. de ca. quōd audiuit Bal.

fructum. ¶ ¶ No. ibi: relinquit cetera bona sua. q. verbum relinquo. adiectū vñuersitati bonorū. inducit institutionē^a. Patet hic. nā nō dicitur quōd instituit Adiectā heredē in bonis suis: sed q. relinquit sibi cetera bona sua. quod debet intelligi iure institutionis. aliās nō esset testamē tum. quia sine heredē cessat testamētū: vt in sti. de leg. §. ante heredē. Aduerte. quia plus vi detur singulariter probare iste tex. quā verbum relinquo. relatum ad personā. quā de iure cōi debet institui. operatur institutionem. & non simplex legatū. Probatur. quia iste relinquit Al terocha domū & c. nec dixit iure institutionis: & nihilominus valuit testm: qd nō valuisset. si nō fuisset filia instituta heres. saltē in reliqua re: vt aut. vt cū de app. cog. in. §. aliud quoq; ca pitulū. Et quanquā Bar. sentiat oppositū in. l. cogi. in. §. & generaliter. ff. ad Treb. tñ Bal. seq tur primū dictū: de quo in. l. quoties. C. de hare. inst. & satis probatur hic. nō supplēdo put gl. videtur supplere. & maximē hoc est admit tendū propter aqtatē: quia iuris imperiti ne sciunt dicere: relinquo iure institutionis. & ver ba intelligēda sunt secundū qualitates persona rum. inter quas proferūtur. c. magnā. j. de vo to. facit. c. s. prox. vbi pōderat. an relictū fiat à consanguineo. an ab extraneo ¶ ¶ No. ibi: do mum & quendam hortum. q. legata domo. non venit hortus: nisi exprimatur. Sed intellige. qñ hortus nō coharet domui: aliās secus. vide gl. cum cōcor. ibi alleg. xij. q. ij. in. c. fi. ¶ ¶ Itē no. quōd substitutio facta in personas duorū. qui sunt disparis gradus. videtur facta equaliter. videlicet vt quisq; admittatur pro parte di midia. Nā hac Alterocha & filius erant dispa ris gradus respectu testatoris: nihilominus vi dētur substituti equaliter. Et plus probat iste tex. quōd substitutio facta in personam patris & filij. non videtur facta ordine successiuo: vt prius habeat pater: & postea filius: sed æqua

pluries allegantem illam. l. si. & d. l. prædij. §. pen. & fin. & in. l. arbiter. §. de vestibulo. ff. cōi diui. q. si legat. vel venditur domus. venit stabulū. vel hortus coniunctus vel continguus domui. si ad illud non erat aditus. nisi si per ipsam domum. vel etiam si aliundē erat aditus. tamen fuerat emptum simul cum eo eodem precio. & sequitur etiam do. Barto. Veronens. in tract. suo serui

liter & eodē tpe admittantur ad effectū substi tutionis. de materia plenē per Bar. in. l. Gallus. §. quidam rectē. ff. de libe. & posthu. Nam hac Alterocha & filius. qui fuerūt simpliciter sub stituti pariter & eodem tempore petebant bo na ex causa fidecōmissi. ¶ ¶ No vltius. q. sub stitutio cōpendiosa facta per verbum cōmune vt per verbum succedat. trahitur ad fideicō. si in stitutus moritur post pubertatem. etiā si non sit appositā dictio. qñcunq;. Nā hic fuit facta simpliciter substitutio: vt si Adiecta decederet absq; liberis. Alterocha & soboles sibi succede rent. Nec expirauit substitutio ista per aduen tū pubertatis. qd bene not. quia cōiter solet ap poni illa dictio. qñcunq;. hoc declara: vt j. lat⁹ dicā. ¶ ¶ No. in ver. mortuo arg. opt. & quasi exprellum. q. tutores possunt constituere do tem pupillā. & pro hoc hodiē vide bonū text. in. l. tam dementis. C. de epis. au. vbi dicitur. quōd si pater est demens. vel furiosus: pos sunt ipsius tutores. vel curatores constituere dotē filiabus ipsius demētis. Et intellige. quōd illa Adiecta tempore. quo fuerat tradita nu ptui. erat viri potens: ita quōd malitia supple bat ætatem. aliās non valuisset matrimoni um: vt in. c. continebatur. de despon. impub. sed adhuc non perfecerat duodecim annos. quod patet ex eo: quia erat sub tutoris pote state. Nam officium tutoris extinguitur per aduentum pubertatis. de quo in. l. j. & final. C. quando tutor. vel curator. esse desi. ¶ Ex quo infero. quōd viri potentia & malitia supplet defectum annorum. quo ad contrahendum matrimonium: sed non quo ad hoc: vt exima tur à tutoris potestate. sed oportet quōd fœ mina compleuerit duodecimum annum. masculus. xij. Idem dicimus quo ad faculta tem testandi. prout legi. & no. in. l. qua atate. ff. eo titul. ¶ ¶ Not. quōd iudicium potest fun dari in personam tutoris. nomine pupillorū.

ra. §. hoc senatus. in duobus ver. ff. de leg. j. per quam not. ibi Ia. de Aret. & Bald. & sequitur simpliciter do. Alexan. ibi: in fin. q. quando venditur alicui domus. quōd ea. quæ sunt ibi posita: vt perpetuo ibi sint: licet non sint affi xa. cedūt emptori. quod est valde no. secundū Bal. & de hoc est tex. melior de iure in. l. fun di. §. Labeo. ff. de act. empt. quem alleg. Bal. inter alios in. d. §. hoc senatus. Adde etiam illud. quod decidit Bal. in. l. quod cōclauē. per istū tex. in. l. glo. in. l. si. q. vendita vna domo. intelligitur vendita camera. quæ erat ad vñum illius domus conuersa. etiam. si erat paries in medio duarū do morū: vt ibi. & l. si cui heredes. ff. de leg. iij. Adde etiā prædictis illud. quod signanter decidit Pet. de Anja. in consil. cclxxxvij. in. ip. super pluribus ar ticulis. Et illam decisione refert & sequitur do. Alex. in consil. cclxxij. in. vñis verbis dictis testamenti. & c.

ZACHARIAS. ¶ Adde in quantum iste petit. in domus appellatione veniat hortus: & conclude cum eo: vt no. Bar. & doc. in. l. olympico. ff. de ser ui. vrb. præd. & in. l. prædij. §. qui domum. ff. de leg. iij. Iac. rebus. in. l. fin. nu mer. 3. & ibi in apostil. Cel. in ver. legatum operatorium. C. de metal. lib. Anto. Francif. ¶ An appellatione domus veniat hortus: dicat. quōd hortus in dubio intelligitur esse de domo: nisi aliter exprefferit testator. vel illum emerit separatim per se. ad quod vide Bartol. in. l. olympico. ff. de serui. vrb. præd. vbi habetur. q. in venditione domus. venit hortus: si est illi coniun ctus. vel si ex domo est aditus in eum. ad quod vide do. Abb. in. c. j. de censu. & vide Alexandr. in consil. xxij. in. iij. parte consil. & no tant doctor. in. c. Raynutius. de testamen.

SEB. SAPIA. ¶ Quōd legata. Vide quod no. Abb. per illū tex. in. c. j. & j. de censu. & plura allegata per do. Iaso. in. si. colū. iij. versic. an autem le gata. ff. de constitu. princi.

tutum vrb. Adde etiam prædictis il lud. quod no. deci dit Nic. de Neap. post antiquos. in. d. l. prædij §. pen. per illū tex. q. si duo erant fratres diuidentes inter se domos cōmunes paternas. & in me dio earū erat hor tus: q. cedit do mui. ad quā pater vtebatur illo hor to. Et si pater non deputauerat talem hortum ad vñum alicuius domus. cedit illi domui. per quam habeba tur intrinsecus a ditus ad hortum illum. Et prædi. cta diligenter no. quia frequenter occurrunt. Nun. quid autem dona ta domo simplici ter. veniant adia centia domus. Et an connexa. & an alia supellectilia; vide textum not. in. l. Iuli. §. adibus. cum duabus seq. & est bonus tex. ff. de actio. empti. facit quod no. gl. alle. hic per istum xij. q. iij. c. fi. & ibi Archi. dicit. q. qui dat domum. vel aliam rem. dicitur dare ea. quæ anne xa sunt illi rei iu ribus per eum al lega. Adde etiam tex. no. in. l. ca te.

nam sol-

a **SEB. SAPIA.** ¶ Appellatum. vide latè per Felin. in c. cum Ioannes. ver. sic. in text. ibi pronunciamus. s. de fide instrumen. & ibi facit mentionē de his, quæ dicit Abb. hic. vide eundem in c. cum causa. colum. ij. ver. si. satis est pronunciare. s. de re iudi.

b ¶ Statutum. An statutum, vel consuetudo possit tollere, vel diminere legitimam filio de consuetudine. vide etiam per Ioā. de lig. in c. j. s. eod. Et hic concludit do. Ant. q. non de æquitate iuris in quantum diminuerentur alimenta filio: licet legistæ communiter teneant cotrarium: & vide Ancha. in repet. c. canonum. de consuet. in. iij. pri. quæ si. in v. col. illius quæ si. ver. si. quid in successore. Et adde q. Inno. hic in sua gl. quæ est sup. verb. cogitasse. dicit q. bene valet consuetudo, quod filius matri non teneatur relinquere alimenta. vide Inno. in c. pastoralis. in xij. col. de re iudi. & vide de hoc per Bald. in l. j. §. ius naturale. in fin. de iusti. & iur. & pro parte, quod non possit tollere in totum. facit tex. in c. ius naturale. j. dist. quæ dicit q. successio liberorum est de iure naturali, qd' est immutabile. sed quod etiam statutum possit minuire: facit quod no. Inno. in c. fi. de consuet. vbi dicit, q. consuetudo potest addere, diminuire, & distinguere ius diuinum. & de q. hic posita p. do. Ant. vide O. L. dra. cōsi. c. vij. & de statuto an possit minuire legitimam filio: vide per Abba. in j. parte stat. q. xliij. & ibi etiam in xliij. q. ponit, an valeat statutum, q. pater nō teneatur alere filiam, vel eōtra. & an statutum tollens legitimam iure naturæ debitam extendat ad Trebel. vide Albe. in secunda parte statu. quæst. c. vij. & quod statutum possit diminuire, & etiam tollere legitimam: tenet Ange. consil. suo. xij. de quo vide per Bal. in authen. nunc autem. C. de epi. & cle. & per eundem Bal. in l. fi. C. de bo. quæ lib. & aliquid per Bal. in l. cum ratio. ff. de bo. dam. & de hoc vide omnino Lap. alleg. c. in. iij. col. Abba. de Ros. in l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. test. & Io. Pet. de fer. in practica sua in for. libr. q. pe. hæ. ex te. in gl. in ver. ac etiam realiter in fi. & doct. in authent. nouissima. C. de inofficio. test. & quod e contra: an statutum possit tollere legitimam debitam a filio patri. Bald. in l. j. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. teneat quod sic. Pro quo al.

nam solus tutor fuit cōdemnatus. hoc potest etiam fundari in personam pupillorū cum auctoritate tutoris. de quo in l. j. ff. de admi. tut.

a ¶ No. q. ab eadē sentētia potest vtraq. pars appellare, quādoq. tamē interdicitur vni parti appellatio: si altera pars appellauit: vt in l. omnem honorē. C. quādo prouoc. nō est necesse. Sed ponit casum respectu expensarū tantū: sed regulariter, si sentētia continet plures articulos, quælibet pars potest appellare, de quo vide quod leg. & not. in c. significauerunt. de exce. ¶ Not. in ver. cū autē. q. iudex appellationis potest nō solum pronunciare malē, vel bene appellatum: sed etiam de nouo cōdenare: si iudex a quo, omisit cōdenationē iuridicā. Ex quo infertur, q. si actor appellauit a finia ab solutoria, iudex appellationis non solum pronuntiabit malē iudicatū, & bene appellatum: sed etiam cōdenabit reū actori, si de iure venit cōdenandus. & pro hoc tex. opt. in c. cām. de re iud. & in l. cū apud. ff. iud. sol. & ibi per Bar. & cū hoc tēperamēto debent intelligi notata per eū in l. eos. C. de ap. Et sic limitatur text. ij. q. ij. in fi. Imò plus elegāter probat iste tex. f. q. iudex appellationis, potest reformare sniam vbi perpēdit eā de iure reformandā, etiam si nō allegetur per partē. Hoc elicit ex tex. hoc modo. nā de quarta debita iure naturæ Adiectæ filia testatoris, nulla fuit facta mētio per tutorem: sed solū dicebat de tota hæreditate deducendā quartā Trebellianicā & tertiā Cleræ & Adelasia. sed iudex appellationis perpēdens, etiam q. quarta iure naturæ sibi debita, erat etiam deducēda: suppleuit defectū partis: & pronūtiavit eam deducendā & retinendam. quod est valde notabile. & expresse hoc sentit Inno. hic in fi. apparatus sui: dicēs, q. ista est suppletio iuris & nō facti. Nec putes hoc speciale in iudice appellationis. nā fortis hoc procedit in quolibet iudice. ¶ Ex prædictis infero vnū generale, q. vbi cūq. aliquod ius ex deductis in iudiciū cōpetit parti: licet pars ignoret: potest & debet iudex ex officio supplere: quia illud est sibi notū, & notoriū, vt iudici. facit quod leg. & not. in l. j. C. vt quæ defunt aduo. & in c. bonæ. el. j. de postulatione præla. bene facit c. cum dilectus. de consue. ¶ Not. quod in legitima, quæ debetur filio nō potest aliquod gra uamen a patre apponi. ¶ Item not. quod consuetudo potest diminuire portionem debitā filio ex bonis paternis, & maternis. & dicit Abbas alibi non ita bene probari. Sed certē, vt etiam sentit Ioann. And. text. iste hoc apertē nō probat: sed solum probat, vt consuetudo possit inducere de quibus rebus sit detrahēda le-

g. bo. tex. in sti. de legi. agn. §. fi.

Anto. Francisc. ¶ An legitima per statutum possit tolli, vel minui: Paul. de cast. in authen. nouissima. C. de inofficio. testa. dicit, q. sic, & idem Car. in cle. men. ij. in prin. in. vij. de re iudi. & in c. istud. tamen ibi dicit, q. nō potest tolli neq. videt valere statutu illā tollēs, etiā si aliquid relinquat loco legitime.

gitima filij: ita quod portio non detrahatur, vel diminuatur in qualitate. Fortē enim habebat consuetudo, vt tota legitima detraheretur solum de bonis immobilibus: & non de mobilibus. ¶ Et hoc facit pro statutis quotidianis: in quibus cauetur, vt filia dotata non succedat cum fratribus: nunquid valeat hoc statutum, cum dimiuat sibi portionem debitam? Et hic posset quæri generaliter, nunquid statutum vel consuetudo possit tollere hanc legitimam debitam filio. Richardus malumbræ disputa uit: vt refert Cyn. in l. sancimus. C. de nupt. Et finaliter concludit, quod potest diminui, non autem in totum tolli: quia esset contra æquitatem naturalem. Item, quia hæc portio succedit in locum alimentorum, quæ de iure naturali debetur filiis ab ipsis parentibus. j. distinctio. c. ius naturale. facit. l. cum ratio. ff. de bo. damna. sed Cyn. ibi reprobatur, & sequitur Bartol. & sentit Dyn. in regula indultum. de regul. iur. libro sexto. & vide per Bartol. in l. Titia centum. §. fin. ff. de condi. & demon. Mouentur isti principaliter: quia ista portio est de iure ciuili: ergo potest tolli per ius ciuile. Statutum autem est pars iuris ciuilis. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. & prima distinctio. c. ius ciuile. Item non est verum simpliciter, quod ista portio succedat loco alimentorum, quæ debentur iure naturali: quia si hoc esset verū, sequeretur quod mater non teneretur aliquid dimittere filio: & fortius nec auia. cum pater teneatur alere filios. l. si quis a liberis. ff. de lib. agno. Item pater tenetur maritare filias, & non mater: vt no. in l. fi. C. de do. promi. Item pone, q. filius sit industrius ita, q. potest sibi quære re alimenta, quo casu non tenetur alere filium. d. l. si quis a liberis. Ergo sequeretur, quod pater, vel mater non teneretur aliquid dimittere filio: quia cessat causa alimentorum. Et sic concludunt isti, q. de rigore iuris, consuetudo vel statutum potest in totum tollere legitimam: & sic fortius valebit statutum in terminis præ alleg. vt dote contenta & c. Sed domini de Ro. deci. xvij. attingunt hanc quæstionem, & referunt contrarias opinioēs: sed collector decisio num concludit statutum, vel consuetudinem valere: dūmodo non multum absorbeat debitum iure naturæ. & sic videtur quasi sentire cū Richardo. & hanc opi. videtur hic sequi. d. Anto. licet multum succinctē attingat hanc quæstionem. ¶ Ego crederem, q. vbi filius non haberet aliās vnde viueret, non valeret statutum in totum absorbens. Moueor: nam spurio de iure ciuili nil debetur: vt in aut. ex cōplexu. C. de incest. nup. & tñ ius canonicū sequēdo equi

De quo plenē vide per Io. Ber. de fir. in sua rep. in. li. tera. L. in ver. legitima ē pars tertia. i. ver. legitima. per statutum, vbi non dicit ad ppositū. De alimentis autē an possint tolli filio per statutum, vel tolli patri: ita vt a filio nō præstentur, dicendū ē q. non: quia illa sunt de iure naturali: vt per Bart. in l. si studij. ff. de in. sti. & iur. & in l. si quis a liberis. in. §. si vel parens. de li. ber. agno. f. & per Bal. in l. cū non solū. §. ipsum. C. de bonis, quæ liberis. Quod adeo verū est: vt etiam filio illegitimo præstetur: vt in c. cū habeat. de eo, q. dux. in matrimo. quam pol. per adult. ea, quæ sunt naturalia, tolli non possunt. vt in. §. sed naturalia. in sti. de iure natu. gentium & ciui. Dicat tamen q. possent denegari filio, qui nō vellet laborare: nisi esset ipsi filio verecundia: vt puta, si esset notabilis: vt per Bart. in l. j. in prin. primæ colū. ff. de mend. vali. dis. li. xj. ¶ Et adde quod possunt denegari filio ex omnibus causis, ex quibus posset exheredari: vt est gl. in l. si quis a liberis. in. §. idem iudex. in ver. si. detulerat. ff. de liberis agnoscen. & qualia alimenta sint præstanda. Dicat q. maiora & minora præstantur, secundum dignitatem & qualitatem personarum: siue illa debeantur

ex testamento: siue ex iuris dispositione, siue ex partium conuentione: vt in l. sed & si quid. in. §. nanciporum. ff. de vusu. & habetur per domi. Car. in materia dispensa. sup. er pluralitate beneficiorum. in. c. de multa. de præb.

c **SEB. SAPIA.** ¶ Ego crederem, quod vbi filius. An filius possit priuari legitima: vide Alexandrum in l. quod de bonis. §. finali. ff. ad legem falcidiam. lafon. latē in authentica nouissima. columna penultima. C. de inofficio. testamento. dominum Franciscum Curtium in consilio. lxxvj. incipit. clarus vir. columna sexta. vbi attestatur communem opin. esse, quod per statutum non potest priuari.

tatē naturalē disponit, vt spurio debeatur ali-
menta, c. cū haberet j. de eo, qui duxit in ma-
trimonio. &c. ergo fortius hoc idē dicendū in
legitimis: vt si ius ciuile vult excludere, possit
ius canonicū illū rigore tollere & temperare.
Nam in istis standū est iuri canonico: vt nō. in
d. c. cū haberet. sed vbi filius haberet aliās vn-
de viueret, procederet opinio cōtraria: vt va-
leat cōsuetudo, vel statutū etiā in totū absor-
bens legitimā: quia cessat equitas naturalis. de
qua. s. & militat alia secundū quā licitū debet
esse patri, sicut cuilibet est licitū disponere de
re propria ad libitū: quia in re sua quilibet est
licitus moderator & arbiter. instit. de rerū di-
ui. in. s. per traditionē. & in. c. de his. de sepult.
quod nō. ¶ In glo. j. ibi: *valuit. liij. h. d. gl. causa*
exempli. nam idē fuisse iudicatum, si plus, vel
minus valuisse. Et vt detur materia nesciēti-
bus diuidere alias hēreditates, diuidamus istā
Raynutij: & præsupposito, quod dicit glos. q.
hāc hēreditas valuisse. liij. primō debet de-
duci tertia matris. f. Clerē, quē sibi debebatur
iure speciali: quia superuixit marito suo patri
Raynutij: & hāc tertia consistit in. xvij. & sic
remanserūt. xxxvj. ex quibus etiā venit dedu-
cenda tertia Adelasiē vxoris Raynutij: quia su-
peruixit marito suo: & hoc iure speciali: vt. s.
dixi. & hāc tertia est. xij. & sic remanserunt in
hēreditate Raynutij. xxiiij. duntaxat. Expedia-
mus primō illas duas tertias: ex tertia Clerē de-
bentur iure naturē Altherochē tria. Nam am-
babus neptibus de iure communi pro legiti-
ma debetur tertia: sed ex. xvij. quē fuerūt Cle-
rē, tertia est sex: & sic tria debentur Althero-
chē iure naturē. xv. verō tam iure naturē, quā
ratione donationis pertinent ad Adiectā. Ex
tertia Adelasiē debetur duo Altherocha: quo-
niam tertia sua consistebat in. xij. Tertia verō
pars, quā debetur nepotibus iure naturē erūt
quatuor: & sic duo pro sua parte tangebant
Altherocham. x. verō iure naturē & propter
venditionē residui tāgebāt aliā partē: & sic ex
his duobus tertijs quinq; solū debetur Althe-
rochē. xxv. hēredibus Adiectē: & in illis quin-
que fuit reformata snia primi iudicis, qui ma-
lē pronūtiavit illas duas terras integraliter de-
ducendas. Et nunc descendamus ad hēredita-
tem Raynutij, quā vt dixi cōsistebat in. xxiiij.
ex quib; debet priō detrahi tertia debita filia-
bus iure naturē: in qua nō poterūt grauari: &
sic octo: quorū quatuor debetur Altherocha,
in quibus debet cōputare relictū sibi factū: re-
liqua pertinet ad Adiectā: & remanserūt. xvj.
in quibus Adiecta fuit instituta hēres & rogata
vt restitueret sorori si decederet sine liberis:
& adueniēte casu restitutionis, detrahit quar-
tam Trebellianicā, quē est quatuor: & sic duo
decim veniunt restituēda ex causa fideicōmis.
habebit ergo Altherocha ista. xij. iure institu-
tionis, & quatuor iure naturē: & sic. xvj. & v.
ex illis duabus tertijs. & sic. xxj. Adiecta verō
habebit. xxv. ex illis duabus tertijs: & quatuor
de iure naturē. sic. xxix. alia quatuor per Treb.
& sic triginta. Sed. xxij. & xxj. constituūt. liij.
& sic habes totā hēreditatem Raynutij. & isto
modo capiunt iuuenes modū diuidendi alias
hēreditates defunctorū. ¶ In gl. in ver. *reli-*
quēs. ibi: sunt illa due authē. vna incip. nouissima.
alia secundū quosdā inci. nō liceat. Hoc tñ nō est

in illo ti. de inoffi. test. ideō gl. errauit. sed est. C. de libe. prēte. Et in
fi. gl. non intelligas, q. institutus in re certa, habeatur per oia loco
a legatarij: sed quo ad quādā habet loco legatarij: & quo ad quādā
loco hēredis. de quo dicēdum: vt in. l. quoties. alle. in gl. & inter cē-
teros effectus operatur vnū notabilē effectum institutio in re cer-
ta: q. cohārede vniuersali nolēte adire hēreditatē, iste institutus
in re certa habebit hēreditatē in totum: quia non potest testator
pro parte decedere testatus, pro parte intestatus. l. j. s. si ex fundo.
ff. de hēre. insti. quā vtilitatē non consequeretur iste, si foret pur⁹
legatarij: imō perderet legatum ex quo ex testamento non aditur
hēreditas. C. si quis omis. cā test. quasi per totum. ¶ In glo. iij. ibi:
fuerit compendiosa. hāc gl. videtur velle in isto principio, q. hēc sub-
stitutio fuerit compendiosa. sed infrā quasi in medio dicit, q. fuit si
deicōmissaria: & hoc quia Adiecta, quē fuit hēres primo loco in-
stituta, detraxit quartā Trebellianicā in restitutione: quē solū de-
trahitur ex substitutione fideicōmissaria: vt patet insti. de fideicō.
14 hēre. per totū. ¶ Sed vt intelligas materiā, & habeas intellectum
huius. c. & c. si pater. eo. ti. li. vj. scias, q. substitutio est secunda, vel
vltior institutio. Nā institutio fit de eo, qui in primo gradu est
institutus hēres, substitutio fit de eo, qui est substitutus primo
loco: secūdo institutus, vel tertio, vel vltiori. Nā testator potest
facere plures grad⁹ in testamēto. oportet em̄ primō necessariō, q.
instituat hēredē, sine quo nō est testm̄. s. an hēredis. insti. de leg. Si
verō vult pcedere ad vltiora, pōt. Sed q. vult sibi providere
in casu, in quo hēres non vellet adire, vel alio modo sibi provide-
re: & ob hoc facit substitutionē. Et hāc substitutio est duplex. quē
dā directā, & quēdā indirectā. Directa ē illa, p. quā substitutus ca-
pit hēreditatē sine facto alterius ex dispositiōe testatoris: ita q. nō
oportet recurrere ad primū hēredē, sed adeūdo hēreditatē, effici-
tur dñs. l. cū hēres. ff. de acq. poss. Exēplū: instituo Titū hēredē:
& si nō erit hēres, Sempronius sit hēres. hoc casu nihil detrahit per
primū hēredē. & idē dic. in qualibet directā substituit. Nā ex ea nō
detrahit aliqua quarta per primū hēredē: vt in. d. c. si pater. vbi ve-
niunt oia bona ad pauperes directē substitutos sine deductiōe ali-
cui⁹ quartā. Indirecta seu obliqua est illa, per quā hēreditas capit
per manus primi hēredis: vñ dicit indirecta: quia immediate non
succedit testatori: sed capit de manu alterius. & ex huiusmodi hē-
reditate capit hēres primō institutus quartā partē toti⁹, quā appel-
lat Trebellianica ex noīe authoris, q. induxit illā. Exēplum huius fi-
deicōmissariē. Pone, vt in gl. Capit aut ista quarta ppter onera q.
subijt hēres. vñ ne frustra sit hēres, puidit ille Trebellius: vt in re-
stitutiōe possit deducere quartā partē totius. & appellat ista fidei-
cōmissaria: q. cōmittebat olim in totū fidei primi hēredis. Non
em̄ cogebat restituere: sed hodie cogitur. l. pe. C. ad Trebe. & insti.
de fideic. hēre. in prin. Hāc eadem appellatur obliqua, per ratio-
nē pdictā: q. per obliquū succedit primō testatori, & nō directē.
Appellatur etiā precaria: vt hīc i gl. q. fit i verbis precarijs. i. roga-
torijs. Exēplū. instituo te hēredē: & rogo, vt post mortē tuā resti-
tuas hēreditatē meā Sēpronio: vel in euentu alteri⁹ cditionis, ve-
purē vel ad certā diē: sicut est placitū ipsi testatori. ¶ Substō dire-
cta diuiditur in quinq;. Nā quādā est vulgaris: quādā pupillaris:
alia exemplaris: alia breuiloquia seu reciproca: quā omisit hīc glo.
alia est cōpendiosa. Prima scilicet vulgaris est duplex. Quādā ex-
pressa, & quādā tacita. & pone exemplum: vt in gl. & latius ha-
betur in. l. iam hoc iure. ff. de vulgari. & pupil. substi. & appel-
latur vulgaris multis respectibus: sed principaliter, quia omni-
bus patet. Nā quilibet potest substituere illo modo. Item, quia fit
per verba scita & vfitata. Hāc autem vulgaris expirat adita hēre-
ditate per primū hēredem: vt in. l. post aditam: alleg. in glos. ¶ Se-
cunda est pupillaris, quā fit duntaxat pupillis masculis vsq; ad an-
nos quatuordecim: & fceminis vsq; ad duodecim. Nā iura provi-
derunt: vt pater possit testari pro filio proprio vsq; ad euentū pu-
bertatis, nō vltra: cū tunc possit filius testari iure pprio. Et in hoc
requirūtur plura: & inter cetera requiritur q. pater faciat et sibi
testm̄: & q. filius sit sub potestate ipsius: & q. illū instituat hēredē.
hinc est, q. tale testm̄ nō est pprie filij, sed potius paternum: vel
pars paterni: vt in. d. c. si pater. eo. ti. li. vj. Et exemplū huius substi-
tutionis pupillaris, pone vt in gloss. & in. l. j. de vulgar. & pupil-
la. hinc est, quod pater testando pro filio, excludit matrem: vbi
filius ex

SEB. SAPIA.
a ¶ Loco legatarij.
Vide do. Iaso. in. l.
Lucius. col. xj. ver-
ficul. circa. xj. q. ff.
de vulga. & pupil.
ZACHARIAS.
b ¶ Directa. Adde
Old. consi. cxlj. in
ci. thema tale est.
dominus. G. & cō-
sil. seq. inci. factum
tale est: testator ha-
bens vxorem. &
in practica Papiē
fi in libel. substitui-
tio. & Paul. de ca.
cōsil. cclv. si bene
consyderetur.

filius ex se in testando non posset excludere eam, quomius sibi dimitat legitimam: ut in d. c. si pater. Et hæc substitutio expirat per aduentum pubertatis: quia ut dixi, maior non potest directe substitui: cum possit sibi facere testamentum ut in l. pupil. ff. de vulg. & pup. ¶ Tertia est exemplaris, quæ fit furioso, seu metecapto. Et dicitur exemplaris: quia fuit inducta instar, seu ad exemplum pupillaris. Nam ea æquitate, qua fuit motus ius ad concedendum patri, ut possit testari pro impubere non valente sibi facere testamentum: eadem æquitate fuit motus idem ius ad concedendum patri, ut possit testari pro filio metecapto, vel furioso: qui non valet sibi facere testamentum: ut in l. humanitatis. C. de impu. & alijs substitutio. plenè notatur in l. ex facto. ff. de vulg. & pupilla. Vbi etiã no. nūquid eadem ratione potest pater testari p. surdo: muto, & prodigo in casibus, in quibus sibi non valent facere testamentum. Et sunt variæ opinionēs. & cōter tenetur q. sic: quod mihi placet. Nam ius singulare equū extenditur per identitatem rationis. ad hoc. c. cū dilecta. de cōfir. vti. vel inu. ¶ Quarta etiã reciproca, seu breuiloqua, quæ fit his verbis: *filios meos impuberes mihi hæredes instituo: & eos adinuicem substituo.* & habetur hoc in d. l. iam hoc iure. & dicitur breuiloqua: quia sub breuitate verborum cōtinet quatuor substitutiones: duas in personas cuiuscūq. filiorū. s. pupillare & vulgare. Nam intelligitur, q. si alter non erit hæres, alius succedat. vel si alter decedat intra tēpus pupillaris, reliquus erit hæres. & ita ecōtra in personā alterius vocatur reciproca, quia reperitur de vna persona in aliā: ut s. dixi. ¶ Quinta & vltima est cōpendiosa: & in ista est difficultas: & in hac cōsistit intellectus huius. c. & c. si pater. & multorū iuriū civilium. Et pro intellectu præmitto, q. quædā sunt verba merè directa & civilia: ut verbum, *fit hæres.* vel verbū, *instituo.* Nam ista de iure dicuntur merè directa & civilia: quia importat ex se, ut hæreditas non capiatur à manu alterius: sed ab ipso testatore immediate. Quæ sunt verba indirecta, seu obliqua: ut illa rogo: volo: mado, ut restituas hæreditatē tali. Nam hæreditas non capiatur directe à manu testatoris, sed à primo hærede. Quædam sunt verba cōia, quæ possunt trahi ex proprio significato ad substitutionē directā & indirectam: ut est verbū substituo. vel verbū, *moriatur tali.* Exemplum: *instituo te hæredē, quod volo, & si iste hæres meus decedat sine liberis, moriatur Sempronio.* Nam hoc verbū potest intelligi directe & indirecte, ut moriatur Sempronio. i. quod Sēpronius sit heres meus: vel ut moriatur Sēpronio. i. ad vtilitatē Sēpronij in effectu: ut capiat hæreditatem de manu primi hæredis. Idē est de verbo, succedat: ut hīc. Idē de verbo, accipiat: ut no. Bart. in l. cēturio. ff. de vulg. & pupil. ¶ His præmissis aduertendū est, q. quādoq. cōpendiosa substitutio fit à milite testate iure militari. Quādoq. fit à pagano. i. non milite. ¶ Primo casu cōmuniter glo. vtriusq. iuris distinxerūt: ut si fit per verba directa filio impuberi: si decedat filius intra pubertatem valeat iure directo, quo ad bona patris & bona filij: & sic cōstitutus capiat totā hæreditatē sine deductione alicuius quartæ. Si verò decedat post pubertatem, valet iure directo in bonis patris priuilegio militari. Sed in bonis filij non procedit substitutio directa: quia in rebus filij non potest pater etiã miles substituere seu facere testamentum post pubertatē. Iste text. in d. l. cēturio. Et procedunt hæc secundū opinionē gl. ut no. in d. l. precibus. C. de impub. & alijs substitut. & in d. l. cēturio. quādo mater filij substituti nō est in medio. Si autē mater viueret, voluerūt glossatores q. post aduentū pubertatis, oblique substitutio, quo ad ipsa bona materna. & hoc per. d. l. precibus. secundū vnū intellectū. Sed Bartol. in d. l. cēturio. sentit quod dicta. l. precibus. procedit quādo substitutio est facta per verba communia: ut sic. l. cēturio. remaneat salua. & loquatur quando fit substitutio

tutio per verba directa. sed Io. An. non tamen attingendo speciem, hunc casum sentit in d. c. si pater. in nouella: quod. l. precibus. loquitur in substitutione per verba directa. Vnde in gl. sua. in d. c. si pater. sequitur in hoc theoricam glo. iuris civilis. præalleg. Et quia non est propria materia nostra, & raro fit testamentum iure militari: quia isti nostri milites non gaudent illo priuilegio: cum non pugnent pro republica. & c. & in l. j. C. de iur & fac. igno. & ibi notabiliter remitto, ad d. l. cēturio. ¶ Quandoque hæc substitutio compendiosa fit à non milite: & est casus noster, & sic fit impuberi per verba directa. Exemplum: *instituo hæredem filium meum impuberem: & quandoque decesserit sine liberis: filius meus Sempronius sit hæres.* & hoc casu communiter voluerunt glossatores iuris civilis, & gl. in d. l. si pater. & glo. hīc, in verbo, vel substitutionis. q. si impubes moritur intra tempus pupillare, valet iure directo. vnde substitutis capiet totam hæreditatem sine deductione quartæ. ab hoc. d. l. si pater. si verò moritur post tempus pubertatis, expirat in totum. per legem in pupillari. & l. verbis civilibus. ff. de vulg. & pupil. Sed Io. Andr. aliter sentit in d. c. si pater. vti substituiam. ¶ Quandoq. fit hæc substitutio per verba communia. Exemplum: *instituo filium meum impuberem hæredē: & quandoque decesserit, substituo Sempronium.* hoc casu gl. iuris civilis reperiuntur contrariæ. Nam in l. precibus. & in l. cēturio. præal. voluit ut hæc substitutio valeat semper, ut fideicommissaria & hoc sentit gl. nostra. ¶ Mouetur glo. iuris civilis: quia ex quo istud verbum, substituo: potest trahi ad directā, & indirectā substitutionem. & si traheretur ad directā, extinguatur per aduentū pubertatis: ut s. dixi. Si verò ad indirectam, valet semper ut fideicommissaria: ergo in dubio debemus capere illū intellectum, secundum quem semper valet. Ex hoc intellectu inferitur, q. si ista adiecta, decessisset intra tempus pubertatis, potuisset eodem modo detrahere quartam Trebellianicam, sicut detraxit nunc post aduentum pubertatis. Nam verbum succedat. positum hīc, nō est obliquum sed commune. Et hanc theoricam secuta est communiter glo. in d. c. si pater. Sed alia gl. iuris civilis tenuit aliam opi. magis subtilē, videlicet q. hæc substitutio compendiosa facta per verbū commune. valeat iure directo intra tempus pubertatis: sed post aduentū pubertatis obliquatur, & valet iure fideicommissi. hoc voluit gl. no. insti. de pupil. substitui. gl. magna in fi. Et ex hoc inferitur ad intellectū huius. c. quod si Adiecta, decessisset intra tempus pubertatis, nō potuisset detrahi Trebellianica: quia valisset iure directo. ¶ Quandoq. & tertio fiet hæc substitutio cōpendiosa, p. verba indirecta seu obliqua: & tūc in dubio semper valet: ut fideicommissaria. Exemplum: *instituo hæredem filium meum impuberem: & quandoque decesserit, volo, quod restituat hæreditatem Sēpronio.* Et hoc casu semper in restitutione detrahet quarta Trebellianica: ex quo hæreditas capiet de manu sua: ut in l. cohæredi & cū filia. ff. de vulg. & pup. ¶ Nouissimè superueniens Io. An. in d. c. si pater. in nouella. tenuit latè materiā examinādo, quod compendiosa facta impuberi per verba cōia, valet directo iure, si impubes morietur intra tēpus pubertatis. Si verò moreret post pubertatē, valet iure fideicommissi: & sic detrahet quarta. Hoc pbat ipse iugendo. c. si pater. cū isto. Nam ibi substitutio fuit facta per verbū moriaf: & valuit iure directo intra tēpus pubertatis: ut ibi patet. hīc autē fuit facta p. verbū succedat, qd nō est minus cōe, q. verbū moriaf. & valet hoc iure fideicommissi post aduentū pubertatis. Cū ergo hæc duo verba moriaf, & succedat. quasi idē importet: & hoc videlicet iure fideicommissi. & d. c. si pater iure directo. satis pbat op. sua & ex hoc videt sentire, q. si Adiecta decessisset hīc intra tēpus pubertatis, valisset substitutio iure directo: & sic nō fuisset detracta quarta Trebellianica. qd et videt placere Bar. in d. l. cēturio

SEB. SAPIA.

¶ Milites. an milites nostri temporis gaudeant priuilegio antiquo, qd habebant milites in testando: vide latè per Alexā. in d. l. cēturio. colū. j. & ij. & ibi latissimè per Moder. repetentes Paul. de cast. in l. scriniari. os. C. de testa. mili. Ro. in cōfit. xliij. incip. ad primum. in. iij. colū. & in consil. iij. incip. in presenti. Aretin. consil. xij. in prin.

SEE. SAPIA.

a ¶ Emācipato. An donata filio eman-
cipato imputetur
in legitima: vide
Alex. in cōf. cxlij.
incip. circa primū.
col. vij. ver. conde-
scēdo. Bart. Soc. in
conf. xvij. incip.
prēsentis cōsulta-
tiois. col. iij. in. iij.
parte. Corne. Pe-
ru. in cōf. lxij. in
cipi. licet iudicio
meo. col. iij. in. j. vo.
Abb. in cōf. cxvj.
incipi. illud de iu-
re queritur. colū.
pen. in. ij. vol. Ale.
in. l. illud. C. de col.
vbi etiā late Mod.

b ¶ Moderniores.
Istam opi. ponūt
etiā gl. Iaco. Butr.
Bart. & Bald. in. l.
quāquā. C. ad le.
fal. Et dicūt oēs i-
sti hāc opi. de cō-
suetudine seruari
cum alijs gl. addu-
ctis per Bart. & a-
lios in locis hīc al-
legatis. Et ista o-
pinio est appro-
bata per Cano-
nistas hic per istū
tex. & per c. Ray-
naldus. j. eo. & l. i.
cet Pe. & Cyn. &
nōnulli alij cōtra-
dixerint in illa. l.
quāquā. & in lo-
cis. j. alle. tñ habe-
mus regulā. q. qñ
aliquid est dubiū de
iure civili. si repe-
ritur casus clar⁹ de
iure canonico: p-
ut hīc. istam iuri ca-
nonico. etiā i foro
civili: vt no. in. c. j.
& ij. de operis no.
nū. gl. & doc. in. c.
per venerabilem.
qui fil. sint leg. &
in. c. licet ex susce-
pto. de foro cōpe.
& Bar. in. l. priuile-
gia. C. de sac. sanc.
ecclē. Eandem di-
stinctionem tenet
Io. de Bel. i. s. quā
obrem. in. ij. q. vbi
est bonus text. in
aut. derefti. & ea.
q. pa. Dyn. & Bar.
in. l. j. s. illud. ff. si
cui plusquā per
le. fal. Iaco. Butr. &
Bald. in. aut. res.
que. per illum te-
xtū. C. cōmunia
deleg. Bald. in. l.
iubemus. C. ad tre-
bellia. & l. scimus.
in principio. C. de

rio. ¶ Et ex hoc infero. q. substitutio hīc facta non fuit
fideicommissaria: vt dixit hīc gl. in medio. sed potius com-
pendiosa: vt dixit glo. in prin. quā recipit intellectu secū-
dum tempus mortis instituta. quia vt dixi. si decessisset
intra tēpus pubertatis. valuiſſet iure directo: post puber-
tatē aut iure fideicommissi. & hoc quia semp debemus in-
terpretari dispositionē. vt valeat meliori modo. quo po-
test. c. Abbate. de ver. fig. & in. l. quoties. de ver. oblig. Ex
his ergo inferendū est. q. si casu. c. si pater. decessisset ille
post pubertatē. valuiſſet illa substitutio iure fideicommissi:
& nō iure directo. Ex his habes clarū intellectu huius
c. & c. si pater. ¶ Plus dixit Io. An. in. d. c. si pater. quod
substitutio cōpēdiosa facta impuberi. etiā per verba di-
recta: obliquatur post aduētū pubertatis: non aut extin-
guitur prout est cōis opi. legistrarū. h. d. probari. in. d. l.
precibus. Nā licet ibi mulier ad pompam narrauerit. q.
maritus testator fuerit miles: tñ nō fuit testatus iure mi-
litari. quod patet: quia his ibi pōderatur. q. filius erat in
potestate patris. quod nō fuit necessariū. si fuisset testa-
tus iure militari. Itē ibi in fi. obliquatur substitutio post
aduētū pubertatis: quod nō procedit in testamēto mili-
tari: vt in. d. l. cēturio. Itē & tertio. illa lex ponitur in tit.
communis: nā si procederet iure militari. fuisset posita
in ti. de test. mili. Hāc sniam suadet prāsumpta volūtas
testatoris. Bar. in hoc sentit cōtrariū. in. d. l. cēturio. di-
cens. q. vbi substitutio fit per verba directa civilia. nun-
quā obliquatur per aduētū pubertatis. facit. d. l. verbis ci-
uilibus. & d. l. cēturio. Hāc opin. Bart. sequitur hic dom.
Anto. & profectō videtur verior de subtilitate iuris: sed
de æquitate multū placet opi. Ioā. An. propter volūtatē
testatoris. qui in substitutiōe retulit se ad oē tempus. Et
prādicta procedunt. nisi substitutio sit geminata: puta.
quia testator dixit: instituo filium meum impuberē: & si
decesserit intra tēpus pubertatis. vel postea quicūq. ta-
lis sit hāres. Hoc em casu cōis videtur opi. vt intra tem-
pus pubertatis valeat iure directo: post pubertatē iure
fideicommissi. Et de materia plenissimē p Bar. in. d. l. cēturi-
rio. ¶ In gl. in ver. est defuncta. ibi: instituit eum. Vel intelli-
ge. q. maritus lucrabitur bona vxoris premortuæ iure
longobardo: vt habetur in Lōbarda. titu. de success. in. l.
fi. Et est Lōbarda. liber. in quo cōtinētur leges. quas fece-
runt longobardi: qui longo tēpore regnauerūt in Italia.
¶ In gl. in ver. vsucapio. ibi: actio personalis. dic q. ex testa-
mento cōpetūt plures actiones: vt personalis. hypothe-
caria. & rei vendicatio. & distinguendū est. vt plenē no.
in. l. j. C. cōmunia dele. ¶ In gl. in verbo. integraliter. ibi: in
morte facta fuit. Idē dic si in vita. sed gl. pōderat tēpus mor-
tis: vt facilius prāsumatur fraus. ¶ No. ex gl. iūcto tex.
quod licet testamētū inofficiosum. in quo. f. filius fuit
prāteritus. reuocetur in totū per querelā inofficiosi. l.
filio prāterito. ff. de iniur. ru. & irri. testa. donatio tñ inof-
ficiosa nō reuocatur in totū: sed solū respectu legitimæ.
quæ debetur iure naturæ. ¶ Secūdo not. q. veditio fa-
cta de omnibus bonis in fraudē liberorū reuocatur quo
ad legitimā debitā liberis: nō autē in totū: sed hoc intel-
ge. quando veditio fuit vera. licet in fraudē filiorū. Si au-
tem fuisset simulata: tunc reuocaretur in totū. Et de ma-
teria vide per Bar. in. l. hāreditatem. ff. de bo. autho. iud.
poss. ¶ In gloss. in versic. quartam partem. in fi. collige ex
gloss. q. quod quarta. quæ debetur iure institutiōis: cum
hāreditas est exhausta legatis. est magis priuilegiata. quā
quarta Trebellianica: & quarta Trebellianica est magis
priuilegiata. quā legitimā. quæ debetur filio. Nam
vt vides ex gloss. in quarta. quæ debetur iure institutio-
nis. non computantur. nisi ea. quæ obueniunt hāredi iu-
re institutionis: nō autem legata ex alio titulo proueniē-
tia. Sed in quarta Trebellianica cōputantur. nō solū ea.
quæ pertinent iure institutionis hāredis: sed omnia. quæ
prouenerunt ex testamento: puta iure legati. vel dona-

tionis. Aliā verò pronenientia extra testamētū nō com-
putatur in hac quarta: in legitima verò. quæ debetur fi-
lio. nō solū cōputantur ea. quæ prouenerunt ex testamē-
to. quocūq. titulo: sed etiā vndecūq. sint profecta: vt
in iuribus alle. in gl. & plenissimē expeditur in materia in
l. in quarta. ff. ad le. falc. Aduertendum tamen circa hoc
vltimum. Aut enim pater donauit in vita aliquid filio
ob causam: puta dotis. vel donatiōis propter nuptias: &
illud cōputatur in legitima sua: vt in aut. ex test. C. de col-
la. Aut fuit facta donatio simpliciter: & tunc si tennit.
a quia fuit facta filio emancipato: vel filio in potestate
tanquam bene merito: & tūc non cōputatur in quarta:
qa valuit hāc donatio. ac si esset facta extraneo. De quo
tamē plenē dicendū est: vt no. in. d. aut. ex test. At dona-
tio non tenuit in vita: tunc cōputatur in legitima. etiā si
confirmaretur morte. de quo dic. vt ple. leg. & no. in. l. fi-
liū quem habentē. C. fami. erc. Quæ aut sit ratio diuersi-
tatis inter istas quartas. cōmuniter redditur hęc: legitima
filij propriē nō prouenit ex volūtate patris: sed ex dispo-
sitione iuris. Nam velit nolit pater. opus q. filius habeat
legitimā suā. ideō in ista tanquam debita. cōputantur o-
mnia bona. quæ sibi profecta sunt à patre. limitando: vt
s. Quarta verò Trebellianica debetur propter grauamē
voluntariē iniunctum hāredi à testatore. ideō solū
computantur ea. quæ sibi obueniūt ex testamento. & est
minus priuilegiata ista. quā alia. quæ debetur iure insti-
tutionis: vt. s. dixi. quia minus grauamen subit hāres
isto casu. quā in alio. Nam restituta hāreditate omnes
actiones hāreditariæ actiue & passiue in eū. cui fit resti-
tutio. transferuntur. l. j. ff. ad Trebel. & in. l. pen. C. eo. In
alio verò casu institutus remanet hāres: & subit omnia
onera hāreditaria: ideō hāc quarta est magis priuilegia-
ta. ¶ In gl. in ver. à tempore litis. in fi. No. gl. & dic. vt ple-
nē no. in. l. fideicō. ff. ad Trebel. & in. d. l. in quarta. Itē dic
ad tex. secundū doc. q. hīc non cōputantur fructus per-
cepti ab adiecta filia testatoris. sed percepti à tutore. &
pupillo. & marito. Adiecta: post mortem ipsius. & post
25 li. conte. ¶ In gl. in verb. legitima. no. hanc gl. ad quam
qu otidie fit remissio: & in effectu ponit res opi. in que-
stione satis nobili: an filius rogatus restituere hāredita-
tem possit detrahere legitimam iure naturæ debitam: &
quartam Trebellianicam. Et prima opi. est. q. possit: &
eam corroborat argumētis vsq. ad ver. sed do. Iacob. Ab-
inde ponit secundam opinionem contrariam: vt solū
vnam deductiōem facere possit: licet possit petere reli-
quam. seu deducere quatenus plns est in ea. quā in de-
ductione prius facta. & durat vsq. ad vers. alij verò vo-
luerunt. Abinde vsq. ad finē ponit tertiā opi. distinguētē
inter rogationē purē factā. & eā. quæ fit sub conditiōe.
vel ad certū diē: vt primo casu procedat secūda opi. in se-
cūdo casu procedat prima. & hāc opin. tertia fuit Azo.
glossatoris iuris. in. l. quāquā. C. ad. l. fal. Tene hanc opi.
tertiā respectu rogatiōis factæ sub conditiōe: nō aut qñ
fit ad tertū diē: qa ex quo dies restitutiōis fiēda est certa.
perinde est. ac si purē fuisset facta. Sed alia gl. in. l. Papini.
& meminisse. ff. de inoff. test. sequitur hāc tertiā opi. ad li-
terā. & idem Bar. & Bal. in. l. filiū quē habentē. prāall. &
doc. moderniores hīc. & sic plus fuit cōsultū per Bar. &
b plures alios moderniores. & satis pōt hodie teneri hāc
opinio: vt sic iura civilia. quæ vidētur discordare disposi-
tioni huius. c. & c. Raynal. in aliquo sustententur. Et ratio
diuersitatis inter vnum casum & reliquū est: quia in re-
stitutione purē fiēda. & de prāsentī cōcurrunt eodem
tēpore duæ deductiones. quas iuris civilis regula omni-
no fieri prohibet: vt in. l. in ratione. & quod vulgo. ff. ad. l.
falcid. & in. l. iubemus. C. ad Trebel. & in. d. l. filiū quem
habentem. cum simil. sed in alio casu quando restitutio
venit fiēda sub cōditione. vel ad certū diē. istē deductio-
nes fiunt diuerso tempore. & vt dixi standū est huic opi-
nioni: vt

inoffi. test. Ang. & Imo. in. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad. l. falcid. & ibi dicit Ang. q. ista opi. est cōis & approbata, & q. de cōsuetudine seruatur. Idē tenet Ang. in. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vul. & pup. & ibi Ang. dicit hāc opi. esse approbatā in scholis & in iudicijs. Idē tenet Old. lau. vbi multum arguit ad partes pro & contra. & in confi. ccv. inci. p̄ia dubitatio. vbi pulchras ratiōes facit. & p̄

& contra. & in cō. fil. clviii. inci. factū tale est, testator. & c. & plenē. d. A. lexā. Imol. in cō. fi. cd. xxxliij. inci. circa primā dubitatio nem. & in. ij. du. bio. in. vij. & j. de. Sed cōtra istā com. munē opi. est tex. in euitabilis, quem originaliter ibi pō. derat Odo. in. l. fili. um quē habentem. C. famil. ercisc. vbi filius nō erat grauatus per fidei. commissum purē; sed sub cōditione, q. tamē nō detra. hit duas quartas, sed vnā solā. f. Tre. bellianicam. quod patet. quia cōple. ta quarta Trebel. lianica, residuum

nōi: vt in aliquo seruetur regula iuris ciu. lis. Nā illa regula circumspēcta & considerata dispositiōe canonica, maximē ca. Raynaldus. j. eodem. Idē dicendū esset in vtroq. casu. nam fortius grauatur filius quādo incontinenti ha. bet restituere hāreditatē, quā quando sub conditione, vel ad certum diem: cum hoc vlti. mo casu percipiat interim fructus, quos nō computat in quarta: vt in. d. l. iubemus. ¶ Item vbi duo diuersa iura accidunt eidē perso. nē, censenda est illa persona iure duorū: sicut sustinet vices duorū: vt in. l. si consul. ff. de a. dopt. & in. c. cum olim. & ibi dixi, de re iudic. sed in cōsulendo nō esset recedendū ab illa opi. ¶ Vnū tamē notabis, quod quarta Trebel. lianica nō detrahatur per hāredē institutū in re certa: sed per hāredē vniuersalē. Ita cōclu. dit Bald. per. l. j. ad l. falcid. & intellige hāredē vniuersalem nō solū illum, qui insolidū est in. stitutus hāres: sed etiā qui in certa quota hā. reditatis. sicut videmus in falcidia, quā detra. hi potest per hāredē institutū in dimidia: vt probatur in. c. Raynaldus. in fi. j. eod. ¶ Item notabis hanc gl. circa mediū in eo, quod dicit, quod filius institutus à patre, cepit etiā legiti. mam suā iure institutiōis, & nō vt debitū. Nā facit hoc ad. q. nunquid filius institutus hāres à patre, possit repudiare hāreditatē paternā, retēta sibi legitima: & dicendū, q. nō: quia cū in legitima fuerit etiā institutus, nō potest pro parte repudiare: & pro parte acceptare. Et hāc opi. notanter tenet Bar. in. l. gerit. ff. de acqui. renda hāred. & Bald. in. l. vnica. quando non peten. partes. & eadem ratione idem dicendū in patre decedente ab intestato: quia non po. test ex parte agnoscere hāreditatē paternā, & pro parte abstinere. argument. in. l. j. §. si ex fundo. ff. de hāredi. institut. & hoc nō. ¶ ¶ VI timō not. hāc glossam in eo, quod dicit, quod licet legitima sit debita filio: non tamen adeo est debita: vt competat filio actio contra pa. trem. & intellige glossam in vita patris, quia

ter facit tex. in. l. iubemus. in ver. dodrās restituatur. C. ad Trebel. Sed post. quā de consuetudine seruatur: vt oēs dicūt, & approbatur per istū tex. fru. stra est disputare. & tenēdo istā cōm cōclusiōē cōsuetudine approbatā, q. filius grauatus fideicommissio nō purē, sed in diē, vel sub cōditiōe, detrahat duas quartas: limita vt procedat in filijs: & sic descendētib. Ecōtrā autem si moriatur filius relicto patre, vel matre, vel alijs ascendētib. quos graua. uerit fideicommissio sub cōditiōe, certē illi nō detrahēt duas quartas, ex quo in ascendētib. nō reperitur hoc immutatū, prout reperitur in descendētib. bus, vt hic. Ita singulariter limitat Bald. in. l. si à milite. §. patri. ff. de testa. mi. lit. nō tamē expresse firmat: sed super hoc reliquit cogitandū. quod cōfirma. ri potest per quatuor optima similia. ¶ Primo per illud quod vult singula. riter Bartol. in. l. nō vsq. per illū tex. ff. si quis à pa. sue. ma. vbi singulariter vult, q. licet quando pater alienat bona in fraudem filiorum, possint filij reuocare alienata vsq. ad legitimam eorum, quando ille in quem alienauit fuit fraudis particeps: tamen est econtrā, si filius alienaret in fraudē patris, nō potest pater alienare vsq. ad legitimam suam, postquā in patre istud non reperitur expresse statutum. ¶ Secundo confirmo per aliud simile. Nam li. cet valeat testamentum imperfectum conditum à patre inter liberos. l. hac consulti. §. ex imperfecto. C. de testa. l. si. C. fami. ercisc. tamen econ. trā testamentum filij inter patrem, vel alios ascendētes imperfectum, non valet. Ita singulariter firmat Specu. in tit. de instru. edi. §. cōpendiosē. in ver. quid si filius. Baldus & Sal. in. l. final. C. famil. ercisc. tū. Bal. in. d. l. hac con. sulti. §. final. per illum textum. & in. l. si qua illustris. C. ad orfi. & dom. Alexan. de Imola. in. d. §. ex imperfecto. ¶ Tertiō confirmo per aliud opti.

mum simile. nam licet filij & alij descendentes, quando succedunt ascenden. tib. teneantur inter se bona conferre per totum titulum. ff. de co. l. bon. & C. de collat. tamen econtrā, quando ascendentes succedunt filijs, vel alijs de. scendentibus, non tenentur conferre, ex quo in eis non reperitur statutum. Ita singulariter Bal. d. & domin. Alexand. de Imol. in. l. si emancipati. C. de collat. ¶ Quarto confirmo per ali. ud simile. Nam li. cet hāreditas ascē dentium, tam ex linea paterna, quā materna non adi. ta transmittatur ad descendentes propter coniun. ctionem sangui. nis. l. j. C. de his qui ante apert. tabul. tamen secus est econtrā, si moria. tur descendēs: pu. ta filius, vel ne. pos, hāreditas ei. us non adita trans. mitteretur ad a. scendentes. Et sic illa. l. j. non habet locum econtrā: & per Bartol. & alios omnes ibi reprobant glo. ibi: & per omnes in. l. ventre. vbi late Angel. & Imol. ff. de acquirenda hāredita. & Sal. in. l. apud hostes. C. de suis & legi. Bald. in. l. cum an. tiquioribus. in vl. tima columna. C. de iur. deliber. & in. l. secunda. C. ad orfi. faciunt nota. in. l. si infanti. §. de iure delibe. ¶ Se. cundo limita istā communem con. clusio. canon. & leg. consuetudine obseruatam, vt fi. lius institutus gra. uatus de restituē do possit detra. here duas quartas: vt non procedat

ita loquitur. Nam filius non potest in vita pa. tris sui petere legitimam: quinimo plus dicit Bald. in authen. si qua. C. de sac. san. eccle. quod patre ing. rediente religionem, non potest fili. us petere legitimam à monasterio in vita ipsi. us. quod videtur prima fronte contra casum c. cum scimus. j. de regu. vbi hoc vide.

S V M M A R I V M.

1. Executores testamentorū possunt cōpelli ab Episco. po ad exequendas pias voluntates testatorum etiam quod testator hoc prohibuerit.
2. Executores testamentorum possunt esse tam laici, quā clerici: exceptis fratribus minoribus. Fœmina potest deputari executrix testamentorum.
3. Executores testamentorum, an Episcopi debeant dis. tribuere malē ablata testatoris.
4. Executores testamentorum, non possunt commutare vsum destinatum per testatorem, etiam in melio. rem vsum, etiam ex consensu Episcopi.
6. Testator, quo casu pōt prohibere, ne Episcopus impe. diat se in executione testamēti ipsius testatoris.
7. Testator vsurarius, qui pro malē ablatis & extor. tis reliquit mille: si post suam mrtē non appa. rent debentes recipere tantam quantitatem: resi. duum conuertitur in alios pios vsus. Relicta ad certos pios vsus, si in illos non possunt cō. uerti: conuertuntur in alios.
8. Episcopus potest se impedire, etiam vt exequatur relicta ad non pias causas.

C A P. X V I I.

Tua nobis. ¶ Episcopus compellit fidei commissarios, seu executores testa. mēti ad exequendas pias voluntates defunctorū, etiā si testator hoc interdixisset. Cōis diuisio. Secūda ibi: cū igitur. ¶ Casus lite. ralis. Quidā in vltima volūtate suā pecuniā, & alia bona relinquūt expēdenda ad pias causas: & ad hoc faciendum deputāt tam religiosos. quā clericos seculares, & etiā laicos executores Isti cū deberent bona prædicta in pios vsus ex

in filio instituto in re certa, grauato de restituendo sub conditione. Nam iste legitimam solum detrahit, & non duas quartas. Ratio, quia non est hā. res vniuersalis. l. lex falcidia. §. nunquam. ff. ad leg. falcid. secundum Panor. hic, in ver. si. vnum tamen notabis. allegat Bald. ita consuluisse. Sed tu adde Baldum. in. l. filium, quem. C. fami. ercisc. in. xj. columna. qui dicit se ita sæpe consuluisse. ¶ Tertiō limita singulariter, quando pater grauasset fili. um fideicommissio sub conditione: deinde adiecit, quod eueniente die fidei. commissi, vult quod totam hāreditatē restituat: & quod Trebellianicam etiam computet in legitimam, quam habuit. Isto casu, testator intelligitur disposuisse, quod vnam tantū quartam detrahat, scilicet legitimam; & non Trebellianicam. quod facere potest: per textum valde notab. in fin. in. l. si debitor. ff. ad leg. falcid. per quem textum idem Bald. in dicta. l. filium. in sexta columna, notat, quod testator potest alterare dispositionem iuris circa Trebellianic. nec per hoc intelligitur pater grauare filiam in legitimā, quod non posset. l. omni modo. & l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testam. sed grauatur enim in Trebellia. quod potest maximē hodie reten. ta sententia magis communi, quā habet q. testator potest hodie prohibe. re in totum Trebellianic. sicut falcid. vt per Bartolum & alios. in. l. Marcel. lus. in princip. cum alijs concordan. ff. ad. Trebellia. Istam sententiam in spe. cie ponit Bald. in dicta. l. quoniam. in fin. C. de inofficio. testam. reputans eam multum not. & dicens, quod eam posuit Dyn. & quidam do. Barto. de pra. Idem tenent Dyn. Ray. Nicol. de Neapo. Imol. & Raph. cu. in. l. lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia. Dyn. Nico. de Neap. & do. Alexand. in. d. l. debi. tor. per illum tex. ff. ad leg. Falcid.

Cap. Tua nobis. Panor. super Tertio Decre.

SEB. SAPIA.

¶ Fratres minores. Vide Fel. in. c. fi. col. xj. ver. est verum q. d. Anto. s. de constitu. vbi dicit, q. licet Guadianus sancti Fracisci non possit esse executor testamenti. si tñ nullo opponente executus fuerit, valebit executio: imò si acceptat executionē, & executus sit, valet executio: licet acceptare non potuisset: vt per Fel. in ca. decernimus. col. ij. ver. & dic. q. In. s. de iud.

SEB. SAPIA.

¶ Voluntas defuncti. Pulchrum exemplum ponit Paul. de ca. in. l. non oportet. C. de his q. vt indign. de do. store Padano, q. in testō iussit q. cadaver suum deberet deferri ad sepulturam cum sonis & cātibus. Nā secundum Paul. de ca. talis dispositio est bestialis & minime seruanda. refert & alia allegat. d. Ias. in. l. furiosum. col. iij. C. qui test. fa. possunt.

ZACHARIAS.

¶ Destinātū. Ad de Cal. in. clem. ga. contingit. in. ij. & iij. q. de relig. do. Iaco. reb. plenē in l. hac lege. nu. 2. & ibi no. in apost. ad eum, in ver. in constructione murorum. C. de aqua du. lib. xj.

pendere: alijs vsibus cōtra volūtātē testatoris applicare præsunt. Significatum fuit domino Papæ. cum igitur Episcopi locorum debeant providere, vt omnes piæ volūtates defunctorum adimpleantur: etiā si testator illud prohibeat, mandat Episcopo Nouien. quatenus cōpellat executores huiusmodi testamentorū: vt bona ipsa fideliter & plenariē in pias causas expēdant, secundū voluntatem defuncti. Ber. ¶ Not. primò, q. religiosi & clerici seculares, ac laici possunt deputari executores testamentorū. Et in religiosis dic, vt habetur in. c. ij. eo. ti. li. vj. Excipe tamē fratres minores, quibus hoc officiū est interdictum: vt in cle. exiui. de ver. fig. & dic, vt ibi. ¶ Nunquid autē possunt isti mistim deputari executores? Ioan. Andr. in. c. loānes. j. eod. dicit, q. sic & ibi plenē de hoc. An autē fœmina possit esse executrix: vide per Ioā. An. in. d. c. ij. eo. ti. li. vj. & aliās fuit consultū, q. nō. Cōtrariū sentit Bal. quia non cōparet mulier tanquā procuratrix: sed intentat actiones nomine proprio. de quo per eū in. l. quod pauperibus. & l. si quis ad declinandā. C. de epis. & cleri. ¶ Not. ij. q. legata ad pias causas distribuuntur per eū, quē testator deputauit: sed in restitutione malē ablatorum est dubiū. Nā quidā volūt, q. indifferenter teneatur Episcopus illa distribuere. De quo in ca. cū fit. de iudæ. & in. d. c. ij. & vide quod dixi in. c. si heredes. s. e. tit. ¶ No. ibi: alijs vsibus. q. executores nō possunt cōmutare vsum destinātū per testatorē: nūquid autē cū cōsensu Episcopi possunt cōmutare in meliorē vsum: pulchra est quæstio. de quo vide per Io. de lig. in cle. quia cōtingit. de reli. domi. & placet mihi opin. quod nō. ex quo potest deputari ad vsum destinātū. nā iura solū excipiūt principis authoritatē: vt in. d. cle. quia cōtingit. & facit l. legatum. ff. de vsufruc. legato. cum ibi no. & vide quod dixi in. c. nos. s. e. ¶ Vltērius not. quod volūtās defuncti omnino est adimplenda: nisi sit irrationabilis. & propter irrationabilitatē nō valet interdictio testatoris, vt Episcopus nō imediat se cōtra executores: nam quemadmodū ipse testator malē agendo, non potest se subtrahere à foro Episcopi: ita nō potest subtrahere suos executores in officio malē agentes. ¶ Sed circa prædicta quæro, quid si testator mandauit, vt Episcopus nō impediret se de executione? dices tu hic videtur tex. pro decisione. q. sed certē si pōderabis tex. decidit. q. propositam. Solū enim probat, quod Episcopus pōt cōpellere executores non obstante prohibitione testatoris: nō autē dicit, q. possit realiter exequi assumēdo officiū executoris cōtra volūtātē testatoris. & in hoc putarem, quod aut testator prouidit sibi de alio executore in casu negligētiæ primi: & nō succedit Episcopus in executione. arg. in. l. nulli. & in l. si quis ad declinandā. C. de epis. & cleri. Aut testator solū prohibuit Episcopum, ne deberet exequi, nec prouidit sibi de alio executore: & tunc puto, quod saltē in relictis ad pias causas Episcopus succedit, non obstātē prohibitione testatoris. ad hoc bo. tex. in authē. de eccle. tit. in. s. si quis autē pro redemptione. cū duobus seq. ¶ Vltimò queritur de quotidiana q. Testator mādauit centū distribuī pro malē ablati: demū post testatoris mortem, malē ablata

reperta non ascendunt ad tantam summam. Quid fiat de residuo? an debeat cedere lucro hæredis, quemadmodum quando deficit aliud legatum: vt in. l. si quis Titio. ff. de leg. ij. & videtur primò, q. debeat cedere hæredi: quia expressio causæ limitat legatū: vt in. l. si. ff. de au. & ar. leg. Iac. de Are. in quodam tract. executorū, vt refert & sequitur in. d. l. si quis ad declinandā. distinguit, q. aut testator prohibuit in aliū casum dictā quantitatem expendi, & cedit hæredi. aut simpliciter disponit, & debet distribui inter pauperes. argument. in. d. l. legatum. quasi velit, quod sicut legatum in pium vsum conuertitur in alium, si non potest deputari ad vsum destinatum: vt in. d. authent. de eccle. tit. s. si quis in nomine. dixi in. c. nos. s. eo. Ita istud legatum relictum pro malē ablati. Et hoc puto verissimū: quia ex quo testator expressit certā quantitatem, credendum est illam deberi: licet non appareant recipere. Idem est obseruandum in promissione, seu cautione, quam hodie præstant vsuarij manifesti. Nam solent & debent promittere quantitatem restituere verosimiliter extortā. vnde si non apparent debentes recipere totam quantitātē, debet residuum distribui inter pauperes: vt legi. & no. in. c. quanquam. de vsu. lib. vj. ¶ In gloss. j. ibi, quæ ad hunc casum restringitur. Pondera & no. gloss. quæ apertē sentit Episcopum non posse se impedire de relictis ad non pias causas: & pro hac opin. facit iste text. qui solum facit mentionem de pijs voluntatibus. sed gloss. tenet contrarium in. c. si heredes. s. eo. Idem Host. & Inno. Ad hunc text. respondet Hosti. quod omnis voluntas testatoris dicitur pia. Tu vide quod latius dixi in. d. c. si heredes.

S Y M M A R I U M.

- 1 Filius rogatus restituere hereditatem, retinet & legitimam & Trebellianicam: de quibus potest ad suum libitum disponere.
- 2 Filius potest grauari restituere omnia bona paterna: sed super quartis sibi debitis grauari non potest. Legitima non per omnia succedit loco alimentorum. Arbitri puta tres electi in aliqua questione, non possunt duo sine tertio absente, vel mortuo ferre sententiam, etiam si ille tertius ante mortem, vel absentiam dixisset iudicium suum: & alij audiissent.
- 4 Legans aliquam rem: censetur legare ius, quod habet in eadem.
- 5 Lego: istud verbum adiectum vniuersitati bonorum, importat heredis institutionem.
- 6 Sententia potest esse pro parte absolutoria & pro parte condemnatoria: quando libellus continet diuersos articulos.
- 7 Sententia partim condemnatoria & partim absolutoria, inquantū est absolutoria, potest approbari: & inquantum condemnatoria, appellari. Legitima debetur filio in omnibus bonis paternis. & potest detrahi de singulis rebus, nisi testator, vel officium iudicis aliud disposuerit. 28.
- 9 Alienatione prohibita: an possit fieri per laudum arbitratorum, vel per pactum partium: vel in vltima voluntate.
- 10 Legatarius non potest petere legatum, nisi hereditas adeatur: & sufficit quod adeatur ab vno hærede, vt ab illo partem legati possit petere.
- 11 Institutio facta de patre & filiis, non censetur facta ordine successiuo: sed quod pater vocetur pro dimidia: & filij collectiue in alia dimidia.
- 12 Falcidia debetur ex hereditate exhausta legatis, vel occasione pœna inflicta per testatorem. 5.
- 13 Hæres si non conficit inuentarium, non potest detrudere Falcidiam, etiam de iure canonico. 14.
- 14 Hæres non conficiens inuentarium, tenetur creditoribus ultra vires hereditarias, etiam de iure canon. sed non in foro pœnitentiali. Ius humanum quotiescunq; est feudatum super præsumptione: non est obseruandum in foro animæ: si veritas est in contrarium. Confitenti sacerdoti omnia creduntur: quæ in confessione dicit: quia solum agitur de præiudicio animæ suæ.
- 15 Hæres à quo aliquo respectu aufertur sibi hereditas, non perdit nomen hæredis.
- 16 Falcidia detrahatur contra voluntatē testatoris tacitā, sed nō expressam.
- 17 Pœna quæ apponitur in aliqua conuentione, committitur ex contrauentione facti: licet non habuerint effectū, quod est nō maxime pro cōpromissis. Ratum & firmum: ista verba quid importent?
- 18 Falcidia & Trebellianica non detrahuntur de relictis ad pias causas. Trebellianica potest prohiberi per testatorem.
- 19 Conditio suspendit actum, adeo: quod relictum potest peti: modus verò nō suspendit

suspendit, sed qualificatadeo quod relictum potest peti praescripta cautione de modo adimplendo.

- 20 Alienatio prohibita a lege arbitro: & iudice: a contractu: testatore, an & quando facta teneat?
- 21 Bastardi an veniant appellatione liberorum vide remissuè.
- 22 Fideicommissarius decedens ante diem fideicommissi restituendi nil transmittit ad suos heredes.
- 23 Verba testatorum & liberorum impropriantur ad validitatem ipsorum.
- 24 Clausula codicillaris non sustinet testamentum, sed operatur, quod legata debeantur ab intestato.
Legata ad pias causas debentur ex testamento non solenni, etiam si non sit apposita clausula codicillaris.
- 25 Poena non sunt in consideratione in foro poenitentiali, sed in foro iudiciali sic.
- 26 Dominium fideicommissi vniuersalis an trāseat ad fideicommissarium citra aliquam restitutionem.
- 27 Libellus, an admittatur in appellatione a diffinitiva, vel interlocutoria.

CAP. XVIII.

Raynaldus. ¶ Filius rogatus restituere hereditatem, detrahit tertiā iure naturæ & quartā Trebellianicā: in quibus potest legata relinquere, heredes instituere, & poenā imponere. h. d. vsq. ad finē. Principaler diuidit in tres partes. In prima facti narratio. In secūda auditoris pronuntiatio. Tertiō sniē confirmatio, secūda ibi: dilectus. Tertia ibi: nos. Prima & secūda posunt subdiuidi in plures partes: quæ satis patent in text. Et pro intellectu literæ quæritur de modo diuidēdi hanc hereditatem Raynaldi: sed præmittendum prout glossa sentit in verbo, residuo. q. hæc hereditas cōputatis bonis paternis, quæ subiacebant restitutioni valebat. lxiij. & super quibusdam bonis valentibus. xxxij. fuit factum commissum inter Raynaldum & patruos: & in his. xxxij. habebat Raynaldus occasione tertiæ & quartæ medietatem. Nā primō detrahendo trebellianicā. Et. xxxij. habet octo & ex remanētibus detrahēdo tertiā iure naturæ f. octo habet in totū. xvj. alia verō. xvj. veniunt restituenda patruis ex testō Peponis. ex istis. xvj. legauit medietatem auunculis: & sic octo. Tenetur ergo patru⁹, qui fuit institutus hæres pro dimidia dare quatuor auunculis rōne legati: & filij ipsius qui fuerunt instituti pro alia dimidia, tenentur dare alia quatuor patru⁹ autem, quia non paruit voluntati testatoris, tenetur restituere ratiōe poenæ quatuor sibi relictā. Item alia quatuor legata auunculis, ex quibus potest detrachere vnum rōne falcidiæ: quia hereditas erat exhausta legatis: filij patris si adibunt hereditatem tenent solue re quatuor auunculis legatariis: alia verō quatuor retinebunt sibi, cū fuerint instituti heredes: nec reperiunt venisse cōtra voluntatē testatoris. habebūt ergo auunculi. viij. ex legato proprio: & quatuor occasione poenæ, & sic. xij. de pto vno ratione falcidiæ. & sic in effectu habebunt. xj. patru⁹ habebit vnū occasiōe falcidiæ: & sic sunt. xij. quatuor habebūt patris filij. & sic xvj. & alia. xvj. sunt restituēda patruis ex testō Peponis. & sic habes diuisam medietatē totius. Veniamus ad alia xxxij. in quibus habebit Raynald⁹. xvj. occasione tertiæ & quartæ. reliqua verō. xvj. veniūt restituēda patruis ex cā fideicommissi: illa verō. xvj. q. pertinebāt ad Raynaldū, fuerunt relictā patruo & filiis: & sic patruus habet octo: & oēs filij alia octo: patru⁹, quia venit cōtra voluntatē testatoris, tenet restituere sua octo auunculis: filij verō patruī habebūt alia octo: quia nō veniūt cōtra voluntatem testatoris: & sic coniugendo, patruus habebit. xxxij. ex cā restōnis: & vnum ex lege falcidia: & sic xxxij. auunculi verō habuerūt pri⁹. xj. & nūc octo: & sic. xix. filij patruī habuerunt prius quatuor: & nunc octo. & sic. xij. sed

xij. & xix. cōstituūt. xxxj. & xxxj. & xxij. cōstituūt. lxiij. in quibus cōsistit tota hereditas Raynaldi cōputatis bonis paternis: & sic habes intellectū diuidēdi. ¶ No. j. ex prin. iuncto verbo, dilectus. q. pater instituēdo filiū heredem, pōt eū grauare de restituendo ad certū diē, vel sub cōditione oīa bona paterna. In his autem, quæ debent filio ex legitima sibi debita, vel ex Trebellianica nō pōt eū grauare super restitutione. Pōt ergo filius disponere de parte sua prout vult, nō obstāte volūtate paterna. Ex quibus infero, q. legitima debita filio iure naturæ, nō succedit oīno in cā alimentorū quia cū alimēta deficiāt p mortē filij: sequeret, q. pater posset de illa legitima disponere post mortē filij: cuius cōtrariū hīc probat & hoc facit ad ea, quæ dixi in. c. Reynutius. s. eo. ¶ Secundō inferē q. licet pater possit testari pro filio impubere: vt in. c. si pater. eo. ti. lib. vj. pro filio verō pubere testari nō pōt nec de suis rebus aliter disponere. ¶ Tertiō no. q. duo ex tribus arbitris, nō pnt ferre laudū tertio mortuo, vel absente: nisi hoc habeat ex forma cōpromissi. Inn. tñ hoc singulariter limitat, nisi absens dixisset iudiciū suum, & audiuisset alios. Nā tunc duo etiā tertio absente, pnt ferre sententiā: quia cessat rō. l. itē si vnus. ff. de arbit. qm ex quo nō potuit duos tradere ad sniam suā frustra. desideratur eius præsentia. sed hoc dictū Inn. reprobat per Bar. l. duo ex tribus. ff. de re iudi. mouetur. quia nō solū subest cā prædicta: imō etiā defectus potestatis: q. duo sine tertio nō habēt potestatem pronūtiandi. & hoc mihi placet. & vide quod hodiē habet in. c. ij. de arb. lib. vj. ¶ Not. iij. q. quis pōt legare partē suā, quā habet in aliqua re: licet nō exprimatur, qd ius, vel quale habet illa re. Pro hoc facit: quia legando quis simpliciter rem suam, videt solū legare ius, quod habet in ea re vt in. l. si domus. ff. de le. j. ¶ No. iij. ibi: legauit. quod verbū lego, adiectū vniuersitati bonorū, inducit heredis institutionē. & sic si dico: lego tibi oīa bona mea. videor velle te instituere heredē meū. quod optimē pbat hīc p̄supponēdo, q. ista fuerūt verba testatoris. de quo per Bal. in. l. inter oēs. C. fam. er. & de hoc aliqd dicā cū gl. ¶ No. v. q. testator pōt id, qd adimit vni occasiōe poenæ alteri legare: sicut hīc legauit auunculus quicquid abstulit ab heredibus. ¶ Not. vj. q. vbi libellus continet plures articulos, snia pōt esse p parte cōdenatoria, & pro parte absolutoria. ¶ Itē no. quod hoc casu potest quis approbare scētētiam respectu articuli facientis pro se: & respectu alterius facientis contra, appellare. & sic nota tu bonam practicā appellandi, vt quis approbet sniam, quatenus facit pro se: quatenus contra se, ab ea appellet. Nā tot vident sniæ, quot sunt articuli. l. etiā. ff. de mi. ¶ No. vij. i verbo, dilectus. ibi: in rebus prædictis. quod filius habet in singulis bonis paternis ius legitimæ suæ. & facit in ar. quod legitima filij possit detrahi de rebus singulis paternis: & idē videt probari in trebellianica. qd an indistinctū sit verū, dicā j. super gl. in verbo: portiones. ¶ Itē no. ibi: non obstante. quod arbitriū, vel laudum non pōt impedire alienationē rei, quēadmodū nec pactū partiū. de quo vide plenē per Bar. in. l. si quis ita p̄misit. in. §. ea lege. ff. de verbo. obl. & ibi bo. tex. Et videtur probare hæc litera a contrario sensu quod prohibitus alienare rē, nisi in certas personas, nō pōt impunē illā alienare, etiā in vltima volūtate. Coligitur hoc notabile: quia hīc pōderatur, quod laudū arbitrorū non potuit impedire alienationē, ergo a contrario, vbi valeret dispositio prohibitionis, fuisset extensa hæc prohibitio etiā ad vltimā voluntatē: de quo vide latius & pulchrius per Bar. in. d. §. ea lege. ¶ Itē not. quod licet legatarius possit agere pro legato cōsequendo contra heredē, qui aduit hereditatē, cōtra eū tñ, qui nō aduit, agere nō pōt. Et ex hoc & ex tex. inferē, quod si duo sint instituti heredes, quorū vnus aduit, alter non, legatarius pōt petere legata ab eo, qui aduit, pro parte eū cō-

SEB. SAPIA. ¶ Extrib⁹ arbitris. Vide Feli. in. c. suspicionis. verfi. & omnia, quæ dicuntur. vbi vult q. arbitri iuris & arbitri statutarij, possint pronuntiare tertio absente: q. maior pars est p̄sens: vt ibi per cū.

ZACHARIAS. ¶ In care. Adde Bal. in. l. cū alienā. C. de leg. & in rubri. C. de cōtrahē. em. qd. vj. no. in. l. apud Iulianum. §. idē Iulianus. ff. de leg. j. An. & Imo. in. l. seruū filij. e. ti. & Ange. confi. lxxxij. volu. iij.

SEB. SAPIA. ¶ Prohibitus alienare. Vide ang. in confi. viij. inci. in dicto themate. Alex. in consilio lvj. inci. confyderatis verbis testamenti. in. j. vol. & in confi. clv. inc. vi sis. in. ij. volu. & in confi. lv. incip. pōderatis. in. iij. vol. cū allegatis. Moder. rep. in. l. filiū fa. §. diui. ff. de le. ga. j.

SEB. SAPIA. ¶ Prohibitus alienare. Vide ang. in confi. viij. inci. in dicto themate. Alex. in consilio lvj. inci. confyderatis verbis testamenti. in. j. vol. & in confi. clv. inc. vi sis. in. ij. volu. & in confi. lv. incip. pōderatis. in. iij. vol. cū allegatis. Moder. rep. in. l. filiū fa. §. diui. ff. de le. ga. j.

Cap. Raynaldus. Panor. super Tertio. Decre.

a ¶ Falcidiam. No. casum in quo falcidia non potest detrahi. Adde alium per istum. j. eod. col. se. in legatis ad pias causas & alios per do. Ant. hic in vlti. col.

SEB. SAPIA.

b ¶ Not. regulam. Hanc regulam latius explicat Fel. in. c. canonum statuta. col. xj. vers. hanc fallentiam. s. de constitu.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quod falcidia. an & quando testator possit falcidiam prohibere. vide Ias. in. l. quod legato. ff. de leg. j. & in. l. si fundum sub conditione. s. si libertus. eo. titu.

ZACHARIAS.

d ¶ Ad ius. Adde a Bar. in. l. metū. s. valēt. col. ij. vers. itē verbū ratū. ff. quod me. cā. & in. l. id quod pauperibus. C. de Episco. & cle. & omnino Alex. in. l. si quis maior. C. de trans. actio.

¶ De ista clausula. ratū & firmum qd importet. vide tex. in. c. qm Ab. in. fi. de off. deleg. vbi plenē per An. ficul. post alios.

SEB. SAPIA.

e ¶ Legis fal. vide d. Ias. in rub. ff. ad Treb. col. l. j. in prima lec. & col. ij. in ij. lectu. & ibi per Alex.

f ¶ Nec falcidia. ad de hic Pau. de cas. in conf. ccv. vbi cōsuluit qd in relictis hospitali priuato, non pōt detrahi falcidia. & all. no. dictū Spe. in ti. de instru. edi. s. nunc aliqua. ver. & suis. quid autē in relictis operi publico an possit detrahi falcidia. dic. qd sic. hoc pbat tex. in. l. regula. s. fi. ff. de iu. & fac. igno. Antonius. Fran.

¶ Quibus casib' cesset falcidia vide Ro. in aut. simil. i. ter. C. ad le. fal. vbi delegatis pijs factis pijs locis non detrahatur. & vide

tingente: & nō tenetur expectare, vt oēs adeāt. ¶ Itē no. quod iudex appellationis nō tenetur simpliciter pronūtiare malē iudicatū & benē appellatū: vel ecōtrā: sed pōt etiā condēnare, si iudex a quo, omisit debitā condēnationem. Et gñaliter dic. qd cū succedit in locū primi iudicis, potest & debet oīa facere, quæ primus iudex poterat, & debebat. & vide de hoc quod latius dixi. s. e. c. Raynuti. & in. c. cū Ioānes. de fide instru. ¶ Itē no. qd pēna adiecta à testatore, nō cōcernit, nisi bona quæ obuēniūt ex testamento ipsius. vnde nō extēditur ad bona, quæ subiacent restitutioni ex testamēto alterius. ¶ No. quod institutio facta de patre & filiis, non videtur facta vt succedāt ordine successiuo: sed admittātur æqualiter: & pater consequitur medietatē: filij verō omnes simul consequūtur aliā medietatē: nō intelligas eo respectu, quia filij: sed qd coniūcti, sub noīe collectiuo: ideo habent loco vni. de quo vide, quod legi. & no. in. l. fi. C. de impu. & alijs sub. fti. & ob hoc text. ponderatur, quod patruus possidebat ista bona pro medietate. ¶ ¶ No. in ver. salvo. quod cum hereditas est exhausta, seu extenuata propter legata, potest hāres detrahēre falcidiā, & sic quartā partē: etiā si hereditas sit exhausta occasione pēnæ inflicte per testatōrē. Et in hoc iste tex. est satis no. aliqui tñ cōtrā. sed tex. multū facit pro primo dicto: vt j. latius dicet. ¶ ¶ Itē no. quod hāres non conficiēs inuentariū, nō pōt detrahēre falcidiā. Ratio, quia nō præsūmitur, quod hāreditas sit exhausta legatis, sed qd potius hāres vsurpauerit bona: & oritur præsūptio, qd nolit conficere inuētariū. de quo vide quod no. Bal. in. l. in ratioe. s. quod vulgo. ff. ad leg. falc. & quod leg. & no. in aut. de heredi. & falc. Et dicitur inuētariū, scriptura continēs oīa inuēta, seu reperta in patrimonio defuncti. & alio vocabulo dicitur repertorium: vt. l. tutor, qui repertorium. ff. de admi. tuto.

¶ ¶ Item no. ex hoc, & ex tex. qd iura canonica approbāt coēctionē inuentarij, quo ad excludendū hāredē à beneficio falcidiæ: nunqd autē approbent ad hoc, vt hāredes teneant creditorib' hereditarijs vltra vires hereditarias, sicut dispositū est de iure ciuili: vt in. d. aut. de hāredi. & falc. Dic. qd sic quo ad forū cōtentiosum: quia ius ciuile est fundatū super præsūptione, nec reperit contrariū de iure canon. Imò hāc materia videt' approbata hīc. sed quo ad forū pōnitētiāle nō tenet vltra vires hereditarias: vt no. Io. an. in. c. ij. de vsur. lib. vj. & plenius per Fe. confi. xxj. ¶ Ex hoc colligo, qd non semper ius ciuile est obseruandum in foro pōnitentiali. Et est rō in casu nostro, quia ius ciuile in hoc fundat' super præsūptione, & nō super veritate, sed in foro pōnitentiali attendim' veritatē. & de oībus creditur cōfidenti cū solū agat de pūdicio animæ suę: vt in ca. significasti. de homi. Ex quo ergo in pōnitentia dicit hāres, quod nihil vsurpauit, cessat præsūptio iuris ciuilis, quæ fundatur in vsurpatione. Nā veritate manifesta cedit opinio veritati: vt in ca. veritate. viij. dis. ¶ Et ex his habes vnā notabilē regulā,

q' vbiq' ius humanū est fundatū super præsūptione, nō est obseruandū in foro animæ, si veritas est cōtra præsūptionē: pro hoc. c. tuā. j. de spon. & c. literas. in. fi. s. de resti. spo. & in. c. à nobis. ij. de sentē. excō. vide Bald. in. l. j. C. de sac. san. eccl. & quod no. Cal. s. in proce. huius cōpilationis, vbi latius hanc materiā attingit. ¶ ¶ Item not. qd licet ab hārede extorqueatur rōne pēnē iniūctæ in testamento totū patrimoniū hāreditatis: non tñ desinit esse hāres, vnde retinet ius & nomen hāredis: imò quod plus est, detrahīt falcidiā tanquā hāres, secundum vnā opi. de qua j. Hoc clarē colligitur hīc. Nam Raynaldus voluit, quod si heredes sui venirent contra legatum factum auunculis, perderent oīa bona: & patruus ratioe contrauentionis fuit hic cōdēnatus ad restōnem omniū bonorū. & nihilominus remāsit hāres adeo, qd remāsit sibi beneficiū legis falcidiæ. & facit in simili tex. not. in. l.

ex facto. s. vlti. ff. de vulga. & pup. vbi dicit, quod si hāres ditas auferatur alicui tanquā indigno, nihilominus remanent in eo ius & nomē hāredis. & pōt esse ratio: quia ex quo quis fuit semel hāres, nō potest facto hominis definire esse hāres. pro hoc bo. tex. in arg. in. l. & si sine. s. sed

16 quod Papinianus. ff. de mino. ¶ ¶ Vlti. no. ibi: contra voluntatem testatoris. c. c. quod falcidia detrahatur etiā hodie contra tacitam voluntatem testatoris. & sic authen.

sed cum testator. C. ad. l. falc. quæ prouidet, vt testator possit hodiē prohibere detrahi falcidiam, habet locū in prohibitione expressa: non autē tacita. Hoc probat aperitissimē hic iuncta illa authē. Nā illa authē. præcessit dispositionem huius capituli. Et iste tex. dicit, quod cōtra voluntatē testatoris falcidia est inducta: vnde debet intelligi de tacita voluntate. Pro hoc, quia hīc nō fuit expressa voluntas testatoris in prohibitione falcidiæ: sed tacita quia mandauit, qd omnia bona quæ possent obuēnire heredibus deuoluerentur ad auūculos: & sic tacitē prohibuit falcidiā: sed de hac tacita prohibitionē hīc non curatur. & hanc opi. tenuerunt quidam in. d. aut. sed cū testator. sed hic videt' casus inducēdo: vt. s. induxi. ¶ ¶ Vltimò induco istū tex. ad notabile dictū: qd pēna appositā ex contrauentione cōmittitur ex sola contrauentione facti: quāquam cōtrauētiō nō habuerit iuris effectū. Nam vides hīc, qd cōtrauētiō patrui nō habet impedire legatū factū auunculo: & nihilominus pēna appositā ex cōtrauentione habuit locū. & facit hoc pro pēna appositā in cōpromissis contra, & aduersus contrauenientes: vt cōmittatur pēna, licet contrauentio non habuerit aliquē effectum. Similiter cōmittitur pēna ex contrauentione iuris, seu de iure facta: vt in. l. nuda. C. de contrahen. & cōmit. stipu. De verbo firmum, & verbo ratū, est gl. no. in. l. id quod pauperibus. C. de epif. & cle. & per illā gl. dicit ibi Bar. quod si quis promisit sub pēna aliquid habere ratū, non cōmittitur pēna si quis cōtrauenerit de facto: secus si promisit habere firmum: quia verbum ratū, refertur ad ius. verbū firmū, refertur ad factū. quod est

17 diligenter notādum. ¶ ¶ Quæro, quia hīc reseruāt beneficium legis falcidiæ, nunquid falcidia sit detrahenda de legatis ad pias causas. Solui. tex. est hodie apertus, quod nō. in aut. similiter. C. ad. le. falc. Sed dubium remanet in Trebellianica, nūquid illa detrahatur, si restitutio hereditatis est fiēda ad pias causas. & videtur tex. à contrario sensu, in. c. si pater. j. eo. tit. lib. vj. qd sic. Nā ibi dicit' quod non habebat ibi locum deductio legitimæ & trebellianicæ: quia substitutio facta de pauperibus fuit directā, nō aut fideicommissaria. ergo secus si fuisset fideicommissaria. & hanc opi. tenuit Io. And. in gl. sua. Mouet etiā, quia falcidia detrahatur de singulis reb', qn hāreditas est exhausta. vñ licet hāres nō detrahat falcidiā delegatis ad pias causas, detrahīt tñ de alijs: & sic frustra nō erit heres: sed Trebelliani. detrahīt ex toto corpore hāditatis: qn tota hāditas venit aliās restituēda: vñ si hāres nō posset detrahere Trebelliani. tūc frustra esset hāres. itē aut. similiter solū facit mentionem de falcidia & nō trebellianica. Sed cōis opi. doc. vtriusq' iuris est in oppositū: vt nec Falcidia nec Trebellianica habeat locū in istis legatis ad pias causas. Hanc opi. tenet Spe. in tit. de instru. edi. in. s. cōpē diosē. vers. sed cū deducto. Cy. in. d. aut. sed cum testator. Bar. in. l. Marcellus. ff. ad Treb. & Bal. in. l. id quod pauperibus. præalle. moderniores doc. iuris canonici hīc: & vide in hoc consiliū domi. Rapha. contra gl. Io. an. præalle. Motiū principale est: quia falcidia cōtinet in se Trebellian. Trebelliani. largo mō dicit' falcidia. Item tex. apert' videtur in aut. de eccl. tit. in verbo si autem hāres. & in. l. si quis ad declinandū. in. fi. C. de epif. & cler. vbi fit mentio de legato particulari & de hāreditate restituenda. & prohibet oīs falcidia. Itē hodie sunt exequata legata & fideicommissa, in. l. C. cōia delega. vnde Falcidia sicut cessat

in legatis:

in legatis, ita & in fideicommissis. Et ob prædicta & alias rationes voluit Bar. in l. Marcellus. q. quæadmodum testator potest hodie prohibere falcidiam in d. aut. sed cum testator ita & Trebellianicam. Et hanc opi. tenet saltim favore religionis. arg. in l. sunt personæ. ff. de relig. & sum. fu. Nō ob. prædictis. d. c. si pater. quia solum probat à contrario sensu: sed tale argumentum cessat, ubi reperitur contrariū in iure: ut in c. à nobis. ij. de sen. excō. Item potest procedere ibi arg. à contrario, respectu legitimæ: non autem respectu Trebellianicæ. Non obstat motiū Io. an. q. frustra erit hæres, si nō detraherit Trebellianicam: quia imō non frustra, quia habebit meritū à Deo exercendo piū actum, tam respectu defuncti, quam respectu ecclesiæ seu pauperum, quibus fienda est restitutio. Facit in simili
19 quod no. Bar. in d. aut. sed cum testator. ¶ In gl. j. ibi. *i. hac conditioine.* hoc ideo sic dicit gl. quia substitutio fideicommissaria fuit hic sub conditione, & non sub modo. & differentia est maxima inter conditionem & modū. Nam conditio suspendit actū in euentum conditionis, ita quod interim nō potest peti. Sed modus nō suspendit dispositionem: sed qualificat. vnde id quod debetur sub modo, potest peti de præfenti præfita cautione de modo obseruando. Hoc probatur in l. qui hæredem. iuncta l. quibus diebus. in §. Ter milius. ff. de condi. & demon. & vide quod no. in c. verum. de condi appo. vnde substitutio de qua hic, fuit cōditionalis: videlicet si
20 absq. filiis masculis moreretur: & sic iterum nihil poterit peti. ¶ In gl. in verbo, *neutra pars.* in fi. Not. gl. iuncto tex. nam videtur limitare. §. ea. leg. seu extendere: & dicta Bart. ibi. Nā ibi no. & legitur, quod prohibitio alienationis cōcernens certum genus personarū extenditur etiam ad vltimam voluntatē. hic aut tex. iuncta gl. probat idē dicendum, cū prohibitio est generalis respectu omnium personarum, quibusdam personis specialiter concessis. Inn. hic prosequitur multa membra. Nā qñq. prohibitio alienationis fit in contractu: quādoq. à lege, qñq. à iudice: qñq. ab arbitro, qñq. à testatore. & in omnibus istis prosequitur succinctē. Vtrum aut teneat alienatio in contrarium facta: & respectu contractus: dicit q. tenet alienatio, sed transferenti dñum cōpetit cōdictio cōtra reū. quia in alium transfuit: ut in l. ea lege. C. de condi. ob caus. & ibi glo. tenet q. consequitur æstimationem rei: de quo tñ dicendū, ut ibi plenius no. ¶ Fallit secundū Inn. in libertate. Nam si tibi vendo, vel dono seruū cū hoc, ut manumittas: non valet manumissio. ut in l. ea quidē. C. si mancipiū ita fuer. alie. Et est ratio: quia libertas semel donata reuocari non potest. Multas alias rationes reddit gl. in d. l. ea lege. Sed Ber. addit aliā solēnem limitationem in d. l. ea lege. dicens, quod ubicunq. retinet sibi quis aliquod ius in re, & prohibet alienationē: non tenet alienatio in cōtrariū facta. arg. in l. fi. C. de iure emphi. & in c. potuit. de loc. Sed melius facit l. creditor. in fi. ff. de distr. pig. ubi videtur singulariter probari, quod res pignoratā nō potest alienari, si hoc fuit cōuentū inter contrahentes. & per hoc Bar. dat vnā theoricā in d. l. ea lege. ut ad impediendam alienationē obligetur illa res translata. & de hoc articulo vide bo. gl. & latā: & doct. in d. l. ea lege. & in l. fi. C. de re. alie. non alie. & in d. §. ea lege. per Bar. Si verò prohibitio fit à lege, tūc tenet Inno. quod nō valet alienatio, quia gestū cōtra legē nō valet: ut in regula, quæ contra ius. de regu. iur. in vj. & in l. non dubiū. C. de leg. Hoc limitat Bar. in d. §. ea lege. qñ lex aliquā solennitatem requirit ante alienationē, vel simpliciter prohibet. secus si aliquid sit obseruandum post alienationem: ut in l. vniuersa. C. de preci. Imp. offe. & quod ibi not. Ex quibus cōcludit, q. alienatio rei eccle. facta contra ius, est ipso iure nulla. x. q. ij. c. ea em. §. hoc ius. Idē intelligo ubicunq. Princeps prohibet alienationē, q. p. eodē est habēdū q. lex viua prohibeat, vel mortua: & hoc voluit Inn. in c. fi. de acc. in fi. Si verò prohibitio fit à iudice, tenet Inn. quod non impeditur alienatio: sicut dicimus in arbitro, ut hic. Sed hoc dictū potest procedere, qñ iudex sine cā prohibet, aliās nō: ut in l. is cui bonis. ff. de test. & l. is cui bonis. ff. de ver. obli. Si verò prohibitio fit à testatore: & tunc dicit Inn. q. si est expressa persona ratione cuius fit prohibitio, nō valet alienatio: v. in l. si filius. §. diui. ff. de lega. j. Assignat rationē diuersitatis inter præceptū testatoris, & præceptum alterius. Nam sicut testator ex nuda voluntate transfert dñum in aliū: ut patet in l. cū pater. in §. furdo. ff. de leg. ij. ita potest impedire alienationē. Itē, quia

voluntas testatoris habet pro lege. ¶ Sed hæc q. indiget longē maiori discussione. Nam multi doc. iuris ciuili voluerūt, quod prohibitio testatoris etiā sine expressione alterius personæ, ex quo fit cū causa, impedit alienationem. & vide de hoc casus iuncta gl. in l. ij. C. de usu a ca. pro em. Itē esset discutiendū, nunquid prohibitio testatoris extendatur ad vltimā voluntatē. Itē vtrum includat alienatio necessaria: & de omnibus his vide quod no. in d. §. diui. & in l. pater. §. fundū. de le. iij. & per Bar. in d. l. ea lege. Prædicta procedūt, qñ prohibitio fit dño. Si autem sit administratori: puta Prælato, vel Rectori ecclesiæ: tenet Inn. q. impeditur alienatio quia nō habet ita pingue ius: sicut dñs. & ideo si Prælatus est prohibitus alienare à superiore, non tenet alienatio. ut c. veritatis. de do lo & cōtu. quod no. ¶ In gl. in verbo, *legitimē.* ibi: *euaneſcit substitutio.* hoc non est verum indistinctē: sed dic, ut no. in c. præsentia. de prob. & in l. ex facto. alleg. in gl. ¶ In ea gl. ibi: *sine liberis.* vult tertiū gl. quod appellatione liberorū veniant bastardi. sed tu dic plenius: ut nota. in cle. j. de hap. per gl. & doc. ¶ In gl. in verbo, *uni ex patris.* ibi: *Et totum debet ei præstari.* Aduerte coniugendo finē gl. quæ hic debuisset inferi aut queritur de tertia & quarta ipsius Raynaldi: & frustra fit indagatio, an alij patris essent mortui. quia in tertia & quarta potuisset Raynal. extraneū instituere. sed respectu bonorum patruorum, quæ veniebāt restituenda patris testamento Peponis, fit illa indagatio. Nā non poterat Ray. illa bona restituere vni: sed oībus patris secundū volūtatē Peponis. Et ob hoc dicit hic glo. q. alij patris erāt mortui añ Rayn. & sic expirauit fideicommissus. ¶ Nā fideicommissarius decedēs añ diē fideicommissi cedētis, nihil trāsmittit in suos hēdes: ut in l. vni. C. de ca. tol. no. Bar. & gl. in l. j. C. de his, q. ante aperta. cui aut accrescat pars defuncti. dicit hic gl. alteri fideicommissario & sic accreuit hic patruus superstiti. sed dictum gl. intellige in terminis c. quando. sed fideicommissarij sunt coniuncti re & verbis: ut hic erant. Si aut fuissent disiuncti, ut puta: *volo quod restituas medietatem tali patruo tuo, & aliam medietatem alteri patruo.* tunc portio deficientis non accrescit alteri, sed hæredi. de quo in d. l. vnica. & in l. re coniuncti. ff. de leg. iij. ¶ In gl. in ver. *legauit* ibi: *impropriē.* No. singulariter istam gl. iuncta tex. quod verba testamēti sunt impropriāda ad hoc: ut testamentū teneat. Nā si verbū lego staret propriē quo ad patrum & filios: testamentum non valisset. & idē dixi de verbo relinquo. in c. Raynutius. §. eo. Et colligitur hoc notabile intelligendo, q. ista fuerunt verba testatoris: nā forte testator aliter dixit: sed Papa hic hoc retulit in substantia, non ponendo propria verba testatoris. Sed primū notabili sic. & verba libelli impropriantur, ut concludant intentionem libellantis: vide bo. tex. iuncta gl. in c. cōstitutus. de religi. do. ubi census pro emphyteosi ponitur, quod no. ¶ Et in fi. glo. & ideo cautū est in quolibet testō apponere istā clausulā: *codicillare:* non tñ intelligas, q. propter hanc clausulam sustentetur testm. sed si no valet testm. ex defectu alicuius solēnitatis: valebit ut codicillus: & sic præstabunt legata ab intestato: quæ

plenē per Ioā. Berthachi. de firma. in suo repertorio in litera. F. in ver. falcidia detrahitur regulariter.

¶ Obligetur. An possit res obligari, ut nō possit alienari: vide hic per Ancha. col. iij. & de hoc per gl. xij. qō. ij. authen. hoc ius porrectum. in versi. imperiali. ibi canōiz. i. c. ea em. & plenissimē per gl. fi. & d. An. ibi. in c. verum. de cōdi. app.

¶ Istā clausulam. de effectu huius clausulæ: vide plenē Alexandrum. in authen. ex causa. col. xj. C. de lib. præteri. & in confi. cxlij. incipi. circa primā dubitationem in iij. col. in. ij. volu. & in cōf. xxx. ij. incip. ponderatis. in iij. volu. & Bal. in confi. ccc. lxxxvij. in v. parte. Areti. in confi. xxxiij. incipi. quatuor dubia.

Cap. Raynaldus. Panor. super Tertio Decre.

a ¶ Conscientia. Idem tenet Baldus in l. iubemus. §. sanè. C. de sac. sanct. eccle. Alex. conf. cix. incip. viso processu. in vlt. col. in prin. in v. vo. intellige sanè si in foro animæ si debitor non soluat, non debet sibi iniungi poenitentia: sed si creditor petat: nō facit contra conscientiam. per no. in c. dilecti. de arbi. istam cōcordiā tradit do. Pet. phi. de cor. Perusinus. in l. stipulatio ista.

§. alteri. ff. de ver. obl. Reassumpsit inconf. l. xix. inc. de duobus. in fi. in ij. vol. A. Eneas de falco.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod notauit apost. ad istū in c. quia ingrediē tibus. nu. 5. & ibi no. in apostill. ad ipsum post alios. in vers. in foro ani mē. §. eo. tit.

SEB. SAPIA.

a ¶ Conscientia. Hāc glo. exornat pulcherrimè do. Fel. in c. canonum sta tuta. co. xij. vers. tertius casus. §. de constitutu.

SEB. SAPIA.

b ¶ Dominium. Vi de not. in leg. à Ti rio. ff. de fur. & la tē per Bart. in l. j. col. ij. & iij. ff. de lega. j. vbi moder. & vbi q̄ a cōtiones cōpetāt legatarijs.

c ¶ Appellatione.

An in cā app. req ratur li. contest. de quo vide plenè p do. Anto. & per L. mol. in c. per tuas de ap. alleg. in hac gl. & per Arch. in c. tua. de iura. calū. in vj. in princ. vbi etiā gl. in ver. iura. mentū. & de hoc aliquid tangit. & hoc vide plenè p do. de Rot. decisi. viij. secundū ordi nem meū nouissi. & de hoc plenè p Bald. in aut. hodie C. de iur. calū. tex. & gl. in vers. cōte. statione. in c. si qs in quacūq; ij. qō. vj. & per Bal. in l. eius qui. in vers. iij. quero. ff. de app. te. per Bal. in l. am. pliorē. in prin. ver. sed oppo. nōne. C.

de ap. per Bart. in l. cum anterioribus. §. illud. C. de tēp. ap. & ibi etiam vide §. iudex autē. tex. & ibi omnino Bar. in l. j. C. ne lic. in vna eadēq; causa. Et q̄ in cā appellatiōis requiratur nō. l. x. ote. tenet Arch. in c. si autē fuerit. sing. ij. q. vj. & ita dicit tenere Goff. in c. nō iustē. de procu. & quod de hoc no. Bar. in c. Romana. in ti. de test. in vj. & vide oīno in ista materia Spec. in ti. de lib. concep. §. nūc dicendū. in fi. ad quē remittit Arch. in d. c. si quis in quacūq; vbi dicit oīno videndū. & de hoc vide oīno do. de Rot. in antiquis deci. cxxx. ij. & dec. cxcij. & vide do. Anto. in c. ex cōquestione. in x. col. de test. spo. vbi refert doc. do. de Ro. in p̄alle. deci. viij.

Anto. Franc. ¶ An litis cōtestatio requiratur in appellatiōe à diffinitua, vel ab interlocutoria: & cuius effectus sit, vltra ea quē habetur in c. per tuas. de app. vide Bal. in aut. hodie. C. de iur. calū. & per Io. Ber. de fir. latē in suo reper. in litera. L. in ver. litis contest. in quib. cau. requiratur.

aliās non valuisse. Et inquantū gl. dicit, si nō valet iure testamenti, plenior est clausula, si nō valet, nec valebit & c. & sic cōpre tēdit vtrūq; tēpus. Et de hoc in Specu. de instru. edit. §. cōpē diosē. ver. itē vide, si est ibi clausula. & seq. An autē sine ista clausula debeantur legata ad pias causas, si reperiretur testamentū non valere: remitto ad notata in l. j. C. de sacrosan. eccl. & in l. eam. quā. C. de fideicō. & puto q̄ debeant: quia ad validitatem istorum legatorum suffi cit solennitas iurisperitū: vt dixi plenè in c. ij. & c. cū effes. & in c. relatū. §. eo. ¶ In glo. in

verbo, adiiciens. in fi. intellige gl. cū tex. q̄ valet poenā appositio quatenus sufficit patrimoniū testatoris. ad hoc iste tex. Nam testator nō ha bet iurisdictionē in hāredē, vel legatariū. & si. & nō potest propriē apponere poenā: sed po tius dicitur adimere bona eis donata nomine poenē. i. in poenā cōtrafacientis. Nā poena dici tur esse id, quod diminuit patrimonium alicu ius: vt no. Io. an. in c. fi. de ele. li. vj. Et arbitror, q̄ etiam in foro conscientia habebit locū ista poena: quia naturaliter obligatur oneratus à te statore obseruare ipsius volūtātē: vt in c. cum in offi. §. eo. licet aliā poenē iuris necessariō nō sunt obseruandā in foro conscientia: vt est glo. singula. secundū vnū intellectū in c. frater nitatis. xij. q. ij. & quāquā non memini legis rationē illius dicti: puto tamen hāc rationē fore: quia poena apponit à iudice, vt satisfiat reipublicā lāsē scādalizatā ex delicto. Quā ratio cessat in foro animæ: cū ibi imponatur poena principaliter in satisfactionem delicti.

Nam principaliter ibi interdicitur ad satisfā ctionē rei. & vide Inn. in c. sicut dignū. de ho mi. vbi singulariter dicit quod quāquā in fo ro cōtētiōso, teneatur quis ex leuissima culpa in actiōe legis aquiliā. §. rōne dāni: vt in l. in le gē aqlia. ff. ad. l. aquil. tamē in foro animæ non tenetur ad emendā dāni: nisi quis fuerit in do lo, vel saltem in lata culpa. Rō diuersitatis est: quia forus cōtētiōsus intēdit ad cōseruationē patrimoniij: sed forus poenitētiā intēdit ani mē: & plurimū respicit animū deliquentis. fa cit. c. Deus qui. de poenitē. & remis. ¶ In gl. in ver. adeunte. in fin. hoc est verū regulariter: sed fallit in multis casibus, qui notātur per doc. in l. eā. quam. allega. in gl. ¶ In gloss. in verbo, pe tendo. ibi: rei vendicatio. & hoc plenè not. in l. j. C. cōmu. deleg. nā procedit glo. quādo legatū est factū in aliqua specie: puta, cert⁹ fund⁹ vel

seruus, secus si in genere: quia tunc non datur rei vēdicatio: sed hy pothecaria, vel actio ex testamento: de quo tamē dicendū: vt ple nius not. in dicta. l. j. ¶ In gl. in vers. contra ipsum. ibi: quā pendet ex trinsicus. vult dicere, quod si quid debetur sub cōditione, quā ex trinsicus, id est extra iudiciū venit purificanda: nō pōtest peti ante conditionis euentum: & sic loquitur. l. nō quēadmodū. ff. de iud. Sed si id quod debet nomine poenā seu sub cōditiōe: venit certifi cādū in ipso litis igressu, nō pōt peti i libello sub cōditiōe: vt hīc. & idē per alia verba sentit Inn. & quāquā de rigore iuris possit instari: tamē propter faciliōrē exitū litis, talis libellus solet admit ti. Sicut in simili admittitur libellus alternatiuus. Et dico rē ad me spectare iure dominij, vel quasi: vt not. in c. ij. de libel. obl. & in c. Abbate sanē. de re iud. lib. vj. & quod de iure possit procedere, fa cit text. in ca. olim. de cens. & l. eum. qui. ff. de his qui vt indig. Sed si vis tollere contrarietates huius text. posses dicere, vt quidam dixerunt, quod hāredes hīc iam contrauenerunt: quia voluerunt extra iudiciū soluere legatum. & sic erat purificatū legatum. cōdi tionale. hoc tamen ex toto nō satisfacit literā. quā cōtinet petitiō nē conditionalem. Et de hac materia vide per Bar. in l. stipulatio nes non diuiduntur. ad fin. ff. de verb. oblig. & per Spec. in ti. de so lu. §. sequitur. ver. quid si libellus. & in tit. de libel. conce. §. iam nūc. ver. sed nunquid taliter. aliquid per Cy. in l. j. C. de fideicō. & no. be

26 ne hanc glo. simpliciter iuncto. tex. ¶ In gl. in vers. quacūq; occa sione. in fi. vult ergo gl. quod dominiū legatū, vel fideicōmissi par ticularis directā via, post aditā hāreditatem transiit in legatarium vel fideicōmissariū: secus in fideicōmissio vniuersali: quia ibi opus est restitutione re, vel saltem verbo ad hoc. l. sancimus. C. ad Tre bel. fallit in casibus, qui ibi leguntur & notantur. ¶ Sed cōtra hoc op. Inn. de l. fi. C. cōmunia deleg. vbi fideicōmissarius agit rei ven dicatione contra illos, in quos primus hāres bona transtulit. Sol. duplex. Prima quod fuit ibi restituta hāreditas in genere: vel est speciale in rebus alienatis. Sed prima solu. videtur verior: quia do miniū fideicōmissi vniuersalis non transiit sine restitutione. facit. l. Marcellus. §. res quē. ff. ad Treb. vbi tenet alienatio rei. & hoc com muniter tenetur. & satis probatur in d. l. sancimus. Et dicitur lega tumq̄ verba dispositionis cōferūtur ad legatariū: fideicōmissum verò dicitur, q̄ quis capit de manu alteri: puta, relinquo tibi fun dum, & volo vt illum restituas Sempronio. Nā respectu tui est le gatū: sed respectu Sempronij est fideicōmissum: sic appellatū, q̄ fidei tuā cōmittitur, vt restituas Sempronio. sed hodie fideicōmis sa & legata sunt exæquata: vt in l. j. & ij. C. cōmu. deleg. & ff. de le ga. j. l. j. & dicitur fideicōmissum particulare, quando non hāredi

27 tas, sed certa bona particularia veniunt restituenda. ¶ In glo. in vers. contestata. no. bene glo. & vide materiā in Spe. de lib. cōcep. in §. nunc videndum. vbi Spe. refert Clemen. Papam auditoribus præcepisse, quod in appellatione ab interlocutoria, non admitte rent libellum: & sic contestationē litis. & videtur sentire vt secus sit in appellatione à diffinitua. Ioā. and. sentit hic totū oppositū: vt in appellatione ab interlocutoria sit lis contestanda: quia est nouus articulus: secus in appellatione à diffinitua: quia idem est articulus, cum primo. ad hoc ca. non solū. de appel. lib. vj. sed te ne primū dictū, quod etiā videtur sentire do. de Rot. deci. xij. Nā si iudex appellationis ab interlocutoria pronunciat bene appella tū, succedit loco primi iudicis: vt in c. vt debet. de appel. nec aliud petitur coram eo, nisi quod petitur corā primo. Si ergo cōtesta tio fuit facta corā primo, nō est necesse, vt fiat coram secundo: ne dum discutitur, an ipsa appellatio sit amittenda, debeat fieri conte statio litis. quia nihil petitur à parte: sed agitur de iniquitate pri mi iudicis: vt dicit tex. in capi. interposita. in §. sanē. de appell. Cau tum tamen est, vt parte præsente, fiat cū ea cōtestatio. sed in appel latione à diffinitua principaliter quæritur retractatio sententia ad incōmodum partis: ideo fienda est noua contestatio, sicut si no uus esset articulus: vt hic. Sed si pars est contumax, pōt procedi si ne contestatione: vt in c. per tuas. alleg. in glo. quia in effectu agit super petitis in prima instantia. & vide quod dixi in d. c. per tuas.

28 ¶ In gl. in verbo: portiones. ibi: quia de singulis rebus debet fieri de ductio. No. bene gl. q̄ filius potest de qualibet re paterna deducere suam legitimam pro rata, nisi aliud disposuerit testator vel officiū iudicis. Inn. dicit: q̄ de tota hāreditate sunt portiones detrahendæ: sed ante, quā

sed ante, quā iudex interponat officiū, habentur insolidū in singulis rebus. q. d. q. ante deductionem habetur ius in singulis rebus insolidū, sed iudex tempore deductionis poterit arbitrari, vt de certa re fiat deductio. Et hoc in effectu sentit Hostien. Non enim esset audiendus hæres, si ex singulis rebus vellet soluere legitimam: quia particularis solutio multa incommoda habet: vt in. l. planē. ff. fami. erci. Alij aliter: vt not. in. l. filiū quē habentē. allega. in glo. Sed Bar. satis æquē distinguit in. l. in quartā. ff. ad le. falc. Aut cū filius & hæres conueniunt, & eorū voluntas obseruanda est. l. pe. ff. de leg. j. Aut discordāt, quia filius vult detrāhere ex vna re hærede contradicente: vel econtrā: & tunc aut quæritur in quibus rebus habeat hoc ius legitimū, vel trebellianicā: aut quæritur ex qua re tempore deductionis sunt detrāhendū. Primo casu dicendum, q. hoc ius consistit in singulis rebus insolidum. in. l. Plautius. & in. l. lineam. ff. ad le. falcid. & pbat. hīc. Secundo casu, aut testator disposuit ex qua re sit fienda deductio, & seruanda est voluntas testatoris vt voluit gl. ad idē. l. id autē. ff. ad le. falc. probatur ratioe. Nā à principio poterit pater certā rē relinquere loco legitimæ: vt in. l. quoniā in priorib⁹. & in. l. omnino. C. de inoffic. testa. Aut testator nihil disposuit: & tunc si filius recepit fructus, cōputat si bi in tertiā, vel quartā trebellianicā: vt in. l. quod de bonis. §. fructus. ad legem fal. ¶ Et aduerte: quia Bar. post hæc videtur sentire q. filius cōputat fructus in legitima. cuius cōtrarium ipse tenet in. l. Marcellus. in. §. quidā liberis. ff. ad Trebelli. & sentit in. l. scimus. in. §. repletionem. C. de inoffic. testa. Et quod lex antiqua sit hodie correctā in filiis: sed potest procedere primū dictum in trebellianica extra casum. l. iubemus. C. ad Treb. Aut non percepit fructus & si vendit aliquam rem ante restitutionē hereditatis, illa cōputatur in legitima. vt videtur tex. in. d. l. marcell⁹. in. §. res. voluit Azo in sum. C. de Trebe. & Oldra. consi. cxlvj. multi tamē tenuerūt oppositū in. d. l. filium quē habentē. quia ex hac op. sequit⁹, quod filius rogatus restituere hereditatē posset ad libitū ex quacūq. re detrāhere legitimā illā rē alienando. Vnde multi tenuerunt q. illa alienatio, non valuit. ¶ Ad §. res. potest responderi, q. cōputantur in legitima hærede non cōtradicēte: & sic in odiū ipsius filij. Et quicquid sit, cōsiliū est vt si filius intēdit aliqua alienare, q. vocet fideicōmissariū ad diuisionē, & tūc securē poterit alienare partē suā. Si vero nihil alienauit: & tunc aut habebat aliquam rem in peculio iudicio testatoris: & pōt illā rē sibi cōputare in legitimā: quia ex quo testator illū dilexit in vita, respectu illius rei: præsumēdū est, q. idē voluit post mortē & iste est casus no. secūdū vnū intellectū in. d. l. filiū quē habentem. Aut testator nihil cōcessit in vita: & tūc si res sunt indiuisibiles, fiat detractio ex vna re. si sunt diuisibiles: tūc poterit fieri ex vna, vel pluribus secūdū quod iudici videbit⁹ æquū: vt in. l. potest. secūdū vnū intellectū. ff. de le. j. facit. l. ad officium. C. cōi diui. & insti. de offi. iud. post prin. Et secūdum hāc dist. limita hanc gl. & tex. & idē dicitur respectu repletionis legitimæ, vt si pater reliquit filio certā rē non ascendētē ad legitimā suā: repletio fiet iudicis officio non de singulis rebus, sed secūdū quod iudici æquū videbitur. quanquā ius repletionis cōsistat in singulis rebus sicut dixi in tota legitima, vt. d. l. scim⁹. & ponit Old. cōsi. cj. ¶ In gl. in ver. beneficio. in fine Inno. sentit hīc, q. de omnibus potest patruus detrāhere falcidiā. Non ob. l. cum pater. alleg. in gl. quia secūdum eum quandoq. aliquid admittitur ex condemnatione iudicis vel ex dispositione legis: nomine pœnæ, & tunc falcidia cessat: vt in aut. de hæred. & falc. §. si quis autem non implens. Quandoq. aliquid admittitur hæredi ex dispositione testatoris, tūc de illo potest detrāhi falcidia: vt hīc. Nam testator alij tribuendo, quod ademit hæredi, facit legatum. Et hæc opin. multū mihi placet: quia si bene ponderatur litera, testator non mandauit simpliciter: vt hæredes non contradicerent legato factō auunculis, sed conditionaliter, sci licet, q. si contradicerēt omnia bona sua legabat auunculis: hæres ergo contradicendo, non venit contra voluntatem testatoris, si soluit sponte omnia bona auunculis: imō impletet voluntatem testatoris. & sic ne frustra sit hæres: potest detrāhere falcidiam de omnibus. Nec videtur mihi cōsyderationem gl. quoquo modo posse procedere. Nam iste patru⁹ respectu patris sui habebat. xvj. secundum computationem prius factam, ex hereditate Raynaldi: quorum quatuor tenebatur soluere auunculis occasione legati

¶ Quod iudici. Filius potest detrāhere legitimam de vna re eligēda arbitrio iudicis. Adde Bar. & alios doc. in. l. si suus quoque. ff. de hæredi. inst. ad fi. pr. Ia. de bel. in aut. de re. & ea, quæ parit. post gl. ibi Cy. in auth. res. quæ. C. cōmunia deleg. & in. l. filium quē. fami. erci. in. ij. q. & Salice. ibi. C. in. viij. col. Oldra. no. in consi. ccxxv. & in consi. cvij. incipien. circa ius municipale. Bal.

in. l. ij. C. ad leg. fal. & l. scimus. in principio. C. de inoffic. testa. & in. l. iubemus. in. j. col. C. ad Trebe. & in. l. magis puto. §. ne passim. ff. de re. eo. & in. l. si. in. j. q. C. de edi. di. Ad toll. & in. l. non amplius. §. j. ff. de le. j. & in repe. c. si patet. in vl. col. de testa. in. vi. Ang. & Imol. in. l. quartam. in principio. ff. ad le. fal. dominus Alexand. post alios. in. d. l. Marcellus. §. res. quæ. ff. ad Tre. Limita tamē singul. hanc cōmūnem cōclusiōnem, nisi testator illam rem alicui specialiter legasset: quia filius non potest detrāhere suā legitimam in re, quæ sit specialiter legata. quia pater potest legare res suas, cui vult; dommodo in hæreditate tantū dimittat: quod sufficiat pro legitima filij. Ita notan. l. imitat Bal. in rubr. de re. diui. in. j. co. in fi. vel in prin. ij. & idem Bal. in. d. l. non amplius. §. fi. & ibidem dom. Alexan. quanuis contrarium cōsoluerit Paul⁹. de Cap. nullā de Bald. faciens mentionē in consi. cclij. & do. laf. de May. in. d. l. filium. C. fami. erci. ubi dixit, quod in ciuitate Papiæ ubi erat casus, volebāt quod cōsularet contra rium, sed quod ipse noluit. Vide etiam ad prædicta illud quod nota. Barto. in. l. secūda. circa medium C. quando & qui. quarta pars debe. libi. & decimo: ubi nota. determinat, quod fili⁹ auctoritate propria non potest capere aliquid quam possessio.

SYMMARIUM.

- 1 Executor testamenti, si suscepit illud officium, tenetur ipsum exequi: & ad hoc potest compelli.
- 2 Diocesani appellatione veniunt inferiores habentes in loco iura episcopalia, prout sunt Abbates, quādo sumus in materia, ubi verisimiliter ponderatur potius iurisdictio Episcopi, quam officium Episcopi.
- 3 Capitulum succedit sede vacante in potestate compellendi executores.
- 4 Capitulum potest confirmare electiones factas sede vacante: sed non potest conseruare beneficia.
- 5 Executor non compellitur suscipere officium exequendi, etiam in legatis ad pias causas, nisi verisimiliter coniecturetur, vel re, vel verbo illud acceptasse.
- 6 Recipiens literas censetur in eis contenta approbare. Scribens, vt deputetur ad aliquod officium, non potest ulterius illud recusare.
- 7 Executores, an possint agere contra hæredes, vt eis tribuant, vnde possint exequi voluntatem defuncti.
- 8 Legatum relictum vni, vt restituat alteri: si ille alter ante restitutionem moriatur, remanet penes primum.
- 9 Executor, an possit videri bona hereditaria pro executione vltimæ voluntatis.
- 10 Executores testamentorum à quocunque factorum, possunt esse etiam clerici: & in relictis ad non pias causas.

nem pro sua legitima: & si ingrediatur non acquirit possessionem. Mouetur per fundamentum, de quo ibi per eum. & per Baldum. in. l. si quis in suo. C. de inofficio. testamento.

Ioannes. Materia executorum, qui dantur in testamento, ponit Bart. in l. alio. ff. de alimen. & ciba. leg. & latissime per Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. Domini. in. c. ij. in. §. j. de test. lib. vj. vtrum valeat statutum qñq; imponēs certam pœnam executoribus testamenti, non exequentibus intra certum terminum: vide Bal. in l. j. c. de his, quæ pœnæ nomi. in vers. vlt. ius quæritur. & facit quod no. do. An. to. in ca. literas. de supp. negli. præl. Item an executor testamenti sit idoneus testis super simulatione instru. mēti facti inter testatorē & aliū v. de do. Anto. in. cū à nobis. in vlti. co. j. de testa. Et adde qd si sint duo executores pares, & discordat, exequē di potestas deuoluatur ad Episcopo. secundū Bal. in l. viduæ. C. de nup. qui allega. c. nos quidē. s. eo. Itē an

stetur iuramento executoris dati ad distribuendū inter pauperes de distributione singulārū rerū facta: gl. v. de dicere, qd sic, in l. si quis pro re deptione. in ver. sacramentum. C. de dona. Sed intuenti videtur casus in contrariū in. c. iij. in fi. xij. q. ij. & qd stetur iuramento executoris, tenet gl. in d. l. diuus. ff. si cui plus, quam per le. Falc. quod

Bal. intelligit verū in l. id quod pauperibus. C. de epi. & cle. de legatis minutis: secus dicit in magnis. Et pro ista questione bene facit glo. in l. fi. §. in cōputatione. C. de iud. deli. & Spec. in ti. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. ver. quid si executor. sed Angel. in l. si quis pro redemptione. dicit, quod est speciale in executoribus ad distribuendum pro redemptione captiuorū: vt stetur eorū iuramento, in alijs secus: vt l. si quis ad declinandā. & in l. nulli. de epi. & cle. Et quod non sufficiat iuramentum, videtur cōcludere Archi. in. c. Episc. tuitionem. lxxviii. dist. licet dicat quod quidam dominus valens doctor legum teneret: qd valeret iuramentum. Sed tu de hoc vide omnino latē & elegantissime per Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. in. xij. co. ver. sed nunquid secundū dictum. & per Dyn. in. ij. §. fi. in. v. col. de test. li. vj. Ad. de, qd executor die feriata poterit eligere pauperes: in quos fieri debet distributio. secundū Bal. in l. si vt proponis. j. circa prin. C. quomodo & quando iur. Et de testatore, qui deputauit executorem ad emendandū sua facta: vide per Archi. in. c. qui res. xiiij. q. vj. vbi dicit, qd talis disputatus teneat tantum satisfacere creditoribus, quorum terminus solutionis erat elapsus tempore mortis testatoris: non autem illis, quorum terminus non erat elapsus. Et an executor datus in testamento perdat officium, si deportetur, vel banniat: vide per Albe. iij. parte statutorum. q. cv. & adde hic Bal. & Imo. in l. quauis. ff. so. ma. vbi dicunt, quod executor ad distribuenda bona in pias causas potest distribuere pro carceratis pro maleficio ad pœnam pecuniariam. Et an executor datus in testamento ad soluenda debita, possit soluere debita naturalia tantum, vel præscripta. vide Pet. de Anc. in reg. possessor. de regul. iur. in vj. in. ij. qd. prin. Et adde hic, quod officium executoris non transit in heredem. glo. est in l. ante penul. quæ inci. tutela. ff. de tut. & si statutum præfigit certum terminū executoribus ad exequēda testamēta post sex mēses alias deuoluatur executio ad Episcopū, an istud tēpus currat ignorantia executori. vide per Archidia. in repetit. c. canonū. de consti. in. iij. principali quæsito in vlt. col. illius quæsti. Itē si detur executor testamenti priori fratri: vt exequatur cum consilio prioris predicatorum: & deuoluta est executio ad Episcopū, debet Episcopus exequi cū eadē forma. Ita dicit Bal. in l. si puellā. c. si manci. ita fue. alie. Pro quo alleg. opti. tex. in cle. j. de supp. negli. praela. Item adde hic: qd executor deputatus ad distribuendum inter pauperes, po

test distribuere in religiosos mendicantes pro suis necessitatibus. Ita dicit Imo. in l. captatoria. in fi. de leg. j. & ita dixit tenere Io. An. in. c. j. Innoc. de testa. in. vj. Vtrum si sunt plures executores testamenti vni ex eis possint cōmittere executionem. Vide per Bald. & Ange. in l. in venditione. §. j. per illū tex. in fin. ff. de bo. auctori. iudi. possi. Cyn. in l. id quod pauperibus. de epi. & cleri. Specu. in titu. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. vers. sed nunquid. & ad hoc facit quod not. Domini. in. c. religiosus. §. sanē. in. v. colum. ver. sed an executor. de testa. in. vj. vbi ponit, an executor testamenti possit alij cōmittere vices suas. De qua. q. vide omnino plenisimē per Roma. in suis sin. in litera. S. notabili, quod incip. quæro vtrū executor. & in litera. C. quæstione, quæ incip. commissarius. Vtrū executor cui testator commissit nomina quorundam pauperū, teneatur nominare pauperes de loco domicilij testatoris. vide latissime per Domini. in. c. si pater. circa fi. in princip. de test. in. vj. Item vtrum tēpus exequēdi currat executori ignorantia: vide omnino no. in l. captatorias. circa fin. C. de test. mili. Item ad

no est studiū, non impedit diuersitatē professionis eos simul collegialiter congregari. Exemplum in vniuersitate scholarium: vbi sunt religiosi, clerici seculares, & laici, omnes facientes vniuersitatem vnā: vt no. Bar. in l. fi. ff. de col. illici. & Inno. in. c. cū ab ecclesiā. de offi. ord. ¶ No. iij. qd ad pias voluntates exequendas, potest testator deputare, quos vult. Quid autem si neminem deputauit: dic, vt dixi in. c. si hæredes. s. eo. ti. ¶ No. iij. ibi: creditoribus. iuncto ver. per diocesānum. qd Episcopus impedit se de relictis etiā ad non pias causas. de puo vide qd latius dixi in. c. si hæredes. s. eo. ¶ Nota ibi: per diocesānum. qd ad diocesānum pertinet cōpellere executores testamentarios. dicit tamē Io. an. idem in eo, qui habet iurisdictionem in loco quasi diocesānus ponatur hic ad denotandum eum, qui habet iurisdictionem in loco. & ideo si alius citra Episcopū haberet ibi iurisdictionem episcopalem: vt sunt multi Abbates. de privilegijs. libro sexto. poterunt isti hanc cōpulsionem facere. Tenebis menti hoc dictum, qd officium tributum diocesano potest exequi, seu exerceri per eum, qui habet iurisdictionem episcopalem: vel quasi in eodem loco, quanquam nō habeat iurisdictionē in tota diocesi. Et pro hoc facit glossa not. in clementina j. de re. eccle. non alie. quæ vult, quod inferiores habentes iurisdictionem episcopalem possunt exercere omnia, quæ spectant ad iurisdictionem episcopalem. quod latius dico in. c. significasti. de foro comp. Sed vide in oppositū glo. no. in clemen. j. de vi. & ho. cleric. & nota

de, qd si testator reliquit legatū pauperibus eligendis per fideicommissariū: valet etiam si eligit iniquos pauperes: secundum Innoc. in l. captatoria. in fi. post Bar. & Rayn. de lega. j. Et qd executori nō currat tempus, nisi a tempore scientiæ, expresse firmat Bart. in l. genero. vltra mediū. ff. de his, qui not. infra. Et quid de illo qui emit ab aliquo executore testamenti, cum verē nō esset: dic, vt per Bal. not. in l. j. in. j. col. C. de re alie. non alienand. Titius & Martinus erant duo executores ad distribuendum centum pro anima Petri testatoris. Titius nomine sui socij fortē per errorem, vel aliās inaduertēter distribuit centum viginti pro anima Petri: an si Martinus, qui deputatus est executor etiam ad distribuendum pro anima ab alio testatore, si vult illa viginti esse distributa pro anima istius alterius testatoris, hoc possit in foro conscientiæ: vide omnino per Lap. alleg. lxxj. Item vtrum dies commissarij cedat à morte testatoris: an verò ab adita hereditate: & an commissarij, qui dantur in testamentis, dicantur habere officium procuratoris inter viuos: vide per eundem Lap. alleg. xcj. Item adde hic quod executores testamenti non debent habere salariū: secundū glo. in ver. pulsantibus. in l. pecuniā. ff. de ali. & ciba. lega. Item an officiū executoris dati in testamento transeat in heredē: vide latē per Bar. in l. a filio. in prin. ff. de ali. & ciba. lega. Itē an & qñ incertitudo psonæ executoris habeat vitare executoris dato nē: puta si testator dicat: Minister fratrum minorū, qd p tpe fuerit, vide p Bart. in l. quidam in princip. ff. de re. dub. in. ij. colum. Item vtrum executores testamenti teneantur satisfacere: vide omnino per Barto. in l. solent. ff. de alimē. & ciba. lega. in. j. colum. Item adde, quod si dati sunt plures executores in testamento generales, vnus ex his potest agere contra alium executorem debitorem testatoris. secundū Barto. in l. qui proprio. §. fin. vers. & pro hoc de facto dicebam. ff. de procuratoribus.

SEB. SAPIA. ¶ Tanquā digniores in ordine præmittendi sint, vide Feli. in. c. statumimus. col. ij. de maio. & obed. in. c. cum discepta. in. ij. col. ver. ordo scripturæ. s. de rescrip.

SEB. SAPIA. ¶ Clericus. Quod laicus possit esse executor testamenti etiam ad pias causas: ponit Deci. in. c. decernimus. col. pe. s. de iudic.

Ad diocesānum. Et adde hic Archi. vj. q. j. vbi dicit: pone, qd Episcopus loci decessit: executor coepit distribuere bona defuncti: modo cōparet Episcopus

glos. in

glo. in cle. j. de iurepatro. in ver. diocesanus. quæ posuit, q̄ appella
 a tione diocesanoꝝ. veniunt solùm Episcop. nō autem inferiores
 habentes iurisdictionem in loco. Sed concord. vt gl. illæ procedat
 in materia noua & stricta fit mentio de diocesanis: ita quod veri
 similiter videatur ponderatū officiū Episcopi: secus autē vbi ma
 b teria esset larga & fauorabilis: ita q̄ potius videatur ponderata iu
 risdictio, quā officiū episcopale. ¶ Hinc dixit Io. an. hīc: q̄ capitul.
 sede vacante. b succedit in hac potestate compellendi executores:
 quanquā videat dubitare, nunquā si officiū exequēdi sit deuolutū
 ad Episc. possit capitulū exeq. nā aliud est cōpellere: aliud exeq: si
 cut in simili capitulū pōt cōfirmare electiōes: sed non pōt bñficia
 cōferre: vt in. c. cū olim. de maio. & obe. iūcto. c. j. ne se. vacā. lib. vj.
 c Sed ego putarē, q̄ etiā capitulū possit exequi: q̄ hoc non est iuris
 ditionis episcopalis: & potius oneris, quā honoris. & est officium
 necessarium. Pro hoc, quod no. gl. in cle. j. de hæreti. & cessat ratio
 quæ est in prohibitione collationis beneficiorū. Nam illa prohibe
 tur: quia est quædam honorificentia: & computatur inter fructus:
 vt no. gl. in. d. c. cum olim. sed executio est oneris dūtaxat, & nulla
 comoditas debet remanere apud capitulum, vel episcopū. exequē
 tē: vt in. l. nulli. C. de Episc. & cler. & in. c. nos. s. eo. tit. ¶ In glo. in
 ver. p̄js. ibi: minus legitima. Hoc intellige, vt dixi in. c. relatum. s. eo.
 ¶ In glo. ij. ibi, nihil possit legare. No. bene gl. pro intellectu c. quia.
 & c. ad hoc. s. eo. q̄ de rebus ecclesiæ non solūm testari prohibetur
 clericus: sed etiam legare. Nā eadē ratio est in legato, quæ est in te
 stamento: quia effectus vtriusq̄ cōfertur ad tēpus, quo post mor
 tem clericus non est amplius rector ecclesiæ, sed donare aliqua po
 3 test intuitu elemosynæ: vt in dictis iuribus. ¶ In glo. super ver.
 mandatum. ¶ Not. gl. iuncto tex. quia licet executio vltimæ volun
 tatis sit res fauorabilis & pia: vt in. l. j. C. de sacrosanc. eccle. & in. c.
 tua. s. eo. titu. Non tamē cōpellitur quis acceptare officium execu
 tionis sibi delatum in testamento. Et videtur hoc etiā procedere
 in relictis ad pas causas. quod est valde notandū. & videt hoc pro
 bare tex. ibi: post mandatum susceptum. & idem sentit ibi Ioā. And. di
 cens, q̄ videtur quis suscipere mādātū: aut expresse acceptādo, aut
 tacite: puta, exequendo aliquid de spectantibus ad illud officium.
 Secus autem dixit, si erat præsens, quando officium sibi cōferebat
 & tacuit. pro hoc. l. filius familiās. s. inuitus. ff. de procu. Dicerem,
 q̄ etiam per citeriorem actum executionis, dicitur officiū accepta
 d re: puta, si scienter recepit literas. d in quibus sibi officium confere
 batur. arg. in cle. j. de proc. vel si ipse scripsit, q̄ testator ad illud of
 ficiū eum deputauit. ad hoc bonus tex. in. l. vxori. s. j. ad le. falci. fa
 cit. l. ex sententia. ff. de testa. tut. Et no. hoc vltimū: quia pōt addu
 ci ad multa. Itē respectu legatorū ad pias causas, videt q̄ Epi. possit
 cōpelle. etiā citra acceptationē. & si nō vt executorē testamētariū
 saltē, vt delegatū & cōmissariū. Nā cū Episc. hoc casu habeat exeq,
 poterit officiū hoc isti delegare: & ad suscipiendū cōpellere: sicut in
 qualibet alia delegatiōe. C. qui p sua iurisditi. l. j. c. pastoralis. s. de
 4 offi. dele. ¶ Sed quæro extra gl. nunquā isti executores testamen
 c tarij possint agere contra hæredes: vt eis tribuatur, vnde possint
 exequi voluntatem defuncti. Inno. Abb. & cōiter omnes doct. hīc
 distinguunt, q̄ in relictis ad pias causas possunt agere contra hære
 des: vt in. l. nulli. & in. l. si quis ad declinandā. C. de episc. & cleric. In
 alijs verò subdistingunt, q̄ sunt executores meri: aut sunt partici
 pes. Primo casu executor nō agit cōtra hæredem: sed si hæres spō
 te eis tribuit, exequūtur voluntatē defuncti: sed agere nō possunt
 vt in. l. Lucius. s. Meuia. ff. ad Trebellia. nisi testator aliud expresse
 rit. Si verò sunt participes: puta, quia testator voluit aliquā partē
 remanere penes executores: tunc poterunt agere: vt in. l. si quis Ti
 tio. ff. de leg. ij. ¶ Sed contra hoc oppo. de isto tex. vbi executores
 cōpelluntur exequi. dicit Inno. q̄ omnia ista erant distribuenda ad
 pias causas. Host. dicit, q̄ hoc est diuinare. Itē iste tex. resistit, cū
 facit mentionem de creditoribus. & ideò dicit, q̄ secūdu ius cano
 nicū possunt executores agere contra hæredes, vel quoscūq̄, vt
 exequātur voluntatē defuncti. & sic transeunt hīc cōmuniter do.
 ¶ Ego concordando dico, q̄ nec de iure ciuili: nec de iure canoni
 co merus executor habet actionem contra hæredem: vt in. d. s. Me
 uia. sed potest executor officium iudicis implorare contra hære
 des, vel alios detinentes bona defuncti. ar. in. l. hæreditas. ff. de pet.
 hæredi. & in. l. quintus. in fi. ff. de annu. lega. & hoc voluit Dyn. in

scopus loci, vbi erant ista bona: an poterit impedire illam distributionem.
 a ¶ SEB. SAPIA. ¶ Dioecesanorū. An appellatione diocesani veniat so
 lum Episc. vide Feli. in. c. cū olim. in pri. s. de p̄s. rip. vbi tenet dictū Abb. hic.
 b ¶ Sede vacante. An sede vacante capitulum succedat in potestatem compellendi
 executores. vide quod de hoc scribitur per Moder. post do. Anto. in
 c. ij. ne sede vacan.
 A Ena. Falco.
 d. s. Meuia. & Bar. in. d. l. si quis Titio. & in isto
 casu potest procedere dictū Hostiē. & intelli
 gitur iste tex. Poterit ergo diocesanus cōpelle
 re executorem, vt impleret officiū iudicis cō
 tra hæredem. Item potest intelligi iste text. vt
 compellatur exequi, quando bona sunt in ma
 nu executoris: vel hæres est paratus sibi da
 re, vnde exequatur. & sic in nullo tex. iste con
 5 tradicit iuri ciuili iudicio meo. ¶ Item in eo,
 quod doc. distinguūt, vtrum executor partici
 pet de lucro, vel nō: dic melius, q̄ vbi verba di
 positionis cōferuntur in eum tacite, vel expres
 sē, non dicitur purus executor, sed legatarius:
 ideo potest agere contra hæredem. Exēplum.
 dicit testator: relinquo Titio cētū, & volo, q̄ il
 la restituat Seio. Nā licet nullā comoditatē ha
 beat: ex quo tamē verba legati in eū conferunt
 poterit tanquam legatarius agere contra hæ
 redem. & est vtile, quia si deficeret fideicomis
 sum ex persona fideicomissarij, accresceret isti
 legatario, & nō hæredi: vt in. d. l. si quis Titio.
 Idē dixi, vbi tacite dispositio confertur in ipsum
 vt quia est particeps illius relictī. His em casu
 6 bus mō dicit purus executor: vnde habet actio
 nē cōtra hæredē. d. l. si quis Titio. ¶ Nunquā
 aut possit executor videri bona hæreditaria
 pro executione vltimæ voluntatis? Distingue
 inter executorem vniuersalem & particulare.
 Nā executor vniuersalis pōt. exēplum, q̄ oīa
 sunt distribuenda in pauperes Christi. d. l. nulli.
 Particularis non pōt, nisi testator sibi cōcesse
 rit: vt in. l. alio. ff. de alimen. & ciba. leg. Et hō
 die cōmuniter in testamēto datur libera & ple
 na licentia executoribus vendēdi de bonis hæ
 reditarijs pro executione testamenti. & quid
 7 importet illa verba, no. Bar. in. l. alio. ¶ Vlt.
 oppo. contra tex. & videtur, q̄ clericus nō pos
 sit esse executor testamentarius: quia non de
 bet se immiscere negotijs & administratiōib⁹
 secularibus. xj. q. j. c. te quidem & in. c. j. ne cle
 ri. vel mona. Sol. testator erat hīc clericus: vn
 deratione personæ negotium nō potest dici se
 culare: secundum doc. ¶ Item in secundo hæc
 relictā erat facta ad pias causas. vnde ratione
 pię causę potest dici negotium ecclesiasticum.
 ¶ Tertiò dixerunt alij cum quibus transeunt
 hīc cōmuniter doct. quod religiosi & cleri
 ci possunt esse executores testamēti, etiam ad
 non pias causas, ratione piæ voluntatis defun
 1. Titius. ff. de consti. pecu. & per Bal. in. l. si absens. in. iij. colum. c. si per. pe.
 & in. l. si is. ad fi. C. de fur. & in rubr. C. de fi. instr. in. xvij. col. & per do. Car.
 in clemen. j. de procu. in. iij. no. ibi dicit hoc esse verum, nisi legens protestetur,
 quod nolit obligari. Ad quod etiam vide Alexand. in. d. l. cum tabernam.
 s. idem quæsit. vbi dicit, quod est cautela, quod præsenteretur corā testibus
 scientibus tenorem earum. vt per Matthesi. in suo not. xxxj. Et ideò dicebat
 Bar. in. l. literas. ad fi. C. mand. quod quis videtur secutus literas, quas accepta
 uit, non quas repudiavit. de quo vide per Alexand. consti. lxxvij. in. j. parte
 consti. & habetur per nouissimos in. l. admonendi. ff. de iureiur.
 c ¶ Executores. An executor potest agere contra hæredem, vt det sibi bo
 na, vnde exequi potest. & quod non poterit agere, tenet Archi. in. c. Epi
 scopus tuitionem. lxxxvij. distinctione. de quo vide per Imo. in clementi.
 j. circa fin. de test. & dato, quod possit agere non potest agere ante, quā sit
 tempus sequendi, secundum Bal. in. l. si socij sumus. in lectu. antiqua. per illū
 tex. ff. pro socio.
 f ¶ SEB. SAPIA. ¶ Religiosi. Vide Fe. in. c. decernimus. s. de iud. vbi De

ci. col. viij. & Fel. in. c. fi. col. xj. verfi. est verum. s. de const. vbi ponit de Guar-
diano sancti Francisci, an possit esse executor.

a ¶ In cle. exiui. Vbi est tex. quod prohibentur esse executores. Adde Barto.
in tract. minoricarum. in. c. j. iij. lib. & dicit Io. Pe. de fer. Papiensis in practi-
ca sua. in ver. executores. in. ij. col. in forma libel. ad reddendum rationem tute-
le. q. de hoc immo-
se tristantur & co-
dolent, quia man-
& pedes vellēt tā
ipsi quā ceteri cle-
rici ponere & im-
miscere in bonis
laicorū: & eos rode-
re vsque ad ossa.
vtrū latius per eū.
quod limita verū,
nisi quando elige-
retur tertius exe-
cut or, qui cōsilio
ipsius fratris mino-
ris haberet exeq-
secundum Bar. &
Bal. in aut. ingres-
si. C. de sacrosan. ec-
cle. quāvis si ille
exequeretur sine
cons. valeret tale
executum. Idem
Cy. in l. quidā de-
cedens. §. sed Pā.
philus. ff. de adm.
tuto. in addi. pro-
ut refert & sequi-
tur Bal. in. d. authē-
ti. ingresi. vno ta-
men addito, nisi
testator ipse man-
dasset, q. aliter nō
valeret nisi exe-
queret de consen-
su & volūate ipsi-
us fratris minoris:
quin reincideret
in materiam. l. j. §.
si plures. ff. de ex-
erci. nunqd liceat
ā persona recede-
re: dubitatur tamē
circa illud dictum
Cy. quia si esset ve-
rum, fieri posset
fraus legi cū semp
iste frater. S. Fran-
cisci posset effici
executor per indi-
rectum. Item ad-
de quod licet fra-
tres minores, seu
mendicantes & si-
miles non possint
esse executor es.
& idem in alijs ec-
clesiasticis, nisi ā su-
periore suo petita
sit licentia, & ob-
obtentā. c. religio-
sus. eo. tit. in. vj. & clementina, religiosus. eo. tit. tamen si fuerint executi, il-
lud quod testat or ordinavit nemine se opponente valet, & tenet gestū per
eos. Ista fuit sing. deci. Fed. de se. consilio. cclxxxij. & ita tacite videtur etiā
velle Bar. in l. vniuersos. C. de decu. lib. x. quam decisione in pluribus locis
referens dominus Anto. de but. approbat, & in specie Ludouicus Roman.
in consilio. cccix. incipi. quo ad primum propositae consultationis, articu-
lum: in quo queritur an Sūchus. & c. in. iij. dubio prin. pro qua decisione
facit, quia licet sacerdos prohibeatur exercere officium tabellionatus. c. sicut.
ne cleri. vel mona. tamen si exercet valebunt instrumenta per eum facta. ita
Bart. fin. in. d. vniuersos. C. de decurio. Idem do. An. de bu. in. c. fi. s. de con-
sti. Sed tu vide de hoc latius, & melius, per do. Abbat. Panormi. in. d. c. sicut.
Item facit, quia licet clerici & aliae personae ecclesiasticae prohibeantur ā fi-
deiusione. c. j. de fideiusso. & c. te quidem. xj. quāstio. j. tñ si fideiusserint va-

etorum dummodò non subtrahatur ā diuinis
officijs. & hodie in religiosis: dic. vt in. c. reli-
giosus. eodem tit. lib. vj. De fratribus minori-
bus tex. est in cle. exiui. a de verfi. signi. Et hac
vltima opi. communiter hodiè obseruatur.
hic non sunt alia.

SVMMARIVM.

- 1 Canonica portio debetur Episcopo de relictis factis
ecclesia. sed fallit in multis casibus, de quibus in
numero. 2.
- 2 Reditus, vel legata ob frabricam, non debent con-
ueri in ornamenta ecclesia.
- 3 Restitutio in integrum, sicut conceditur ecclesijs, ita
& omnibus alijs pijs locis.
Canonica portio debetur Episcopis, non solum de reli-
tis factis ecclesijs: sed omnibus locis pijs: & qua
dicantur loca pia, vide remissiuè.
- 4 Canonica portio debetur aliquando ecclesia parochia-
li: scilicet quando parochianus eligit sibi sepultu-
ram in alia ecclesia, & ibi aliquid reliquit. & de
isto relictō debetur portio ecclesi. parochiali &
Episcopo.
- 5 Canonica portio debetur ecclesia parochiali de reli-
ctis factis fratribus minoribus predicatorum &
ordinis Eremitarum.
Canonica portio debetur Episcopo etiam de mortua-
rijs, & de portione canonica, quam habuit paro-
chianus de relictis factis ecclesia sepultura.
Legatum factum quolibet anno de certa re danda ec-
clesia, an duret perpetuo?

CAP. XX.

DE his. ¶ Ponit quādam le-
gata de quibus nō sol-
uitur canonica portio, nisi fiat in
frudē. Primò ponit dictū, in quo
interferit exceptionem. ibi: dummodò. ¶ Ca-
sus literalis. Quærebatur ā domino Papa vtrū
de his legatis, de quib⁹ in tex. canonica portio
deducatur? respondet Papa q. de his, quæ legant
in ornamentis ecclesia: vel ad cultum diuinū
vel pro anniuersario ecclesia: vel alijs pijs lo-
cis canonica portio deduci nō debet: dummo-
dò ista legata non fiant in fraudem, vt episcop.
vel parochialis ecclesia portio debita defrau-
detur. Berna. ¶ ¶ Not. primò & tene menti re-
gu. quæ tacite colligitur ex isto tex. Nā regula

pi. circa fin.
b Anto. Francif. Circa istam materiam quararum dicas, q. est quadruplex: vt
est in gl. in. c. in presētia. de proba. & insti. de fideicom. hare. in. §. sed quia,
in gl. in ver. ex lege. de quibus verò debeatur Episcopo, vel ecclesia paro-
chiali quarta: habetur per Io. An. in. c. certificari. de sepul. Et an illa possit p-
hiberi per testatorē, vel aliū: habetur per Bal. in l. filiū: quē habentē. in. xij.
colū. C. fa. ercif. & in. c. Raynuitus. de test. & per Arch. sing. in. c. Episcopus
lxxxvij. di. Et qd differat quarta parochialis ā quarta Episcopali: vide Car.
in cle. dudum. in. §. verum. q. xxij. de sepul. per Fede. de se. in consil. cx. & in
consil. iij. vbi ponit, an cōpensetur cum legato facto ecclesiē parochiali. & ha-
betur per Oldr. in consil. cccxxij. & vide per do. Car. in cle. j. in. j. in. iij. opp-
de offi. ord. & per eundem Card. in cle. j. in. fi. de sepul. post glo.
c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Pia loca. Quæ dicatur pia causa, latē tradit do. Ias. in
l. j. in. j. lec. col. pen. C. de sac. san. eccle.

let fideiusio. c. puenit. & c. cōstitut⁹. de fideius. Lu. roma. in preal. cō. cccix.
Anto. Francif. ¶ An clericus vel sacerdos possit exercere officium tabellio-
natus: dicas, quod non. quia non debent se immiscere negotijs secularibus,
vt in loco hic alleg. per istum. Adde tamē quod notarius creatus doctor: vel
decurio: vel cleric⁹ monac. nō cogit rogari de instrumentis post clericatum,
vt est gloss. & ibi

riter de omnibus relictis factis ecclesijs soluit
Episco. canonica portio, & ecclesia parochia-
li: secūdū ea, q. dixi in. c. officijs. s. eo. sed fallit ī
casib⁹ hic except. Nā exceptio quorūdā casuū
firmat regulā in oppo. xxxij. q. vij. c. si domin⁹
& in. c. ij. de coniu. lepro. ¶ ¶ Nota. ij. casus, in
quibus non soluitur canonica portio de reli-
ctis factis ecclesijs. Primus casus, quando ali-
quid sit relictum in ornāmētis: id est calicib⁹,
cappis: vel alijs vestibus ecclesiasticis. Secūdus
casus quādo fuit relictū pro eis: id est pro ip-
sīs ornāmētis habendis: vel recuperandis: vel refi-
ciendis. Tertius casus in relictō facto pro fa-
brica ecclesia. ¶ Et nō. quod frabrica & orna-
menta ecclesia ponunt hic, vt diuersa. ex quo
potes colligere notabile dictum, q. redditus de-
putati ad fabricam, non sunt conuertendi ad
ornāmēta ecclesia. Nā fabrica capitur pro-
structura, vel reparatione edificiij. de cons. dis-
j. de fabrica. Ex quo etiā potest inferri, q. Epi-
scopus non releuat ab onere fulciēdi ecclesia
etiam de ornamentis propter redditus fabricæ.
Quartus casus, quod relinquitur pro lumina-
ribus: puta pro cæreis, lampadibus, & similib.
Quintus casus pro anniuersarijs: id est, pro cō-
memoratione animarum. Anniuersarium di-
citur eadem die sepultionis, vel defunctionis
singulis annis: qua ille, qui legauit, fuit sepult⁹,
vel defunct⁹. Sext⁹ casus pro relictō facto pro
septima: vicesima: vel tricesima. Et vult dice-
re referendo se ad varias consuetudines loco-
rum, in quibus aliqui solent facere officiū pro
defuncto: id est septima die post sepulturam:
vel vicesima, seu tricesima: seu alia die: q. si re-
linquitur aliquid pro huiusmodi officijs dicē-
dis, non debetur quarta. & vide de his diebus
in. c. quia alij. xij. q. ij. Vltimus casus quando
relictum est factum ad perpetuum cultum di-
uinū: vt puta, quando testator reliquit cer-
tum quid: vt quolibet die celebraretur in cer-
to altari. & p. capella dotāda: vel similib⁹ cō-
cernentibus perpetuū cultū diuinū. ¶ ¶ Not.
ibi: vel reliquis pijs locis. quod non solum eccle-
sia: sunt priuilegiatae in predictis casibus: sed
etiam pia loca gaudent eiusdem priuilegijs, fa-
cit. l. fin. C. de sacrosan. eccle. & quod nō. Ioan.
An. in. c. j. & ij. de in inte. resti. lib. vj. vbi not.
vult, quod pia loca possunt petere restitutio-
nem in integrum, sicut ecclesia: secūdū quod
dictum est, quod regulariter pia loca tenentur

per Barto. in l. in-
terdū. C. de decu.
libro. x. & habe-
tur per Bald. in l.
quisquis. C. de epi-
sco. & cle. & habe-
tur in. c. sicut. ne
cleri. vel mona. &
in. c. vt officiū. §.
ad scribendas. de
hareti. libro. vj. &
per Bald. in l. j. §.
si poenis. ff. de tab.
exhi. & in l. impu-
berem. §. si de fal.
& vide Alex. in l.
prator. §. is etiam,
de eden. tenetur
tamen instrumen-
ta iam cōceptante
clericatum perfici-
cere: vt per Bal. in
l. nec patronus. C.
de oper. lib. quia
promotus ad ma-
iorem dignitatem
non perdit mino-
rem: vt in. c. hono-
ratus. & ibi per gl.
lxxxij. distin.
b ¶ De his. Pro in-
tellectu huius de-
cre. vide consil. Io.
de fan. quod inci.
In Christi nomi-
ne amen.
¶ Ecclesijs. Casus
in quibus soluitur
canonica portio
de relictis factis ec-
clesia. Et adde q.
non solum de re-
lictis pro ornāmē-
tis, non debetur
quarta: sed etiam si
testator reliquit
cētum simpliciter
per omnia distri-
buēda, secundum
voluntatem testa-
toris: si postea e-
xecutor distribuit
in ornamentis ec-
clesie, ex hoc lega-
to non debetur
quarta. Ita dictū
ta. Bar. in quodam
suo consil. quod in-
ci. cōstitutione A-
riminēsis Episco.

ad canonicam portionem. ¶ Et que dicantur pia loca: dic, quod illa in quibus exercentur officia pietatis: vt not. Ioann. Andr. .s. titulo proxi. c. fin. Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. versiculo. & scias. vide quod dixi in. c. officij. supra eodem. ¶ ¶ Vlti. no. quod Episcopus & parochialis ecclesia possunt de eodem relicto capere canonicas portiones: & sic possunt concurrere Episcopus & parochialis ecclesia. ¶ Et aduerte, qd Hosti. voluit hic, qd de quolibet relicto facto per diocesenum quibuscunq; ecclesijs Episcopus habeat canonicam portionem: ecclesia verò parochialis habet suam portionem ex relicto facto duntaxat per parochianum suum. Sed contrarium quo ad primum sentit hic Ioan. and. & remittit ad no. in. d. c. officij. Sed tu dic latius & clarius qd Episcopus habet suam canonicam portionem ex relicto factis duntaxat ecclesijs, & alijs pijs locis sibi subiectis per quemcunq; fuerint relicta. Nam hæc portio Episcopo debetur non ab homine diocesis, sed ab ecclesia, cui factum est relicto: vt in. c. requisisti. .s. eo. & dixi in. d. c. officijs. Ecclesiæ verò parochiali debetur portio ex relicto facto ecclesiæ sepulturæ, per suum parochianum: vt in. c. j. & ij. j. de sepul. Potest ergo contingere, qd de vno relicto detrahantur duæ portiones: puta, si parochianus vnius ecclesiæ elegit alibi sepulturam, eidem aliquid legando. Nam ecclesia sepulturæ debet dare canonicam portionem Episcopo propter onus Episcopale. Item canonicam ecclesiæ Parochiali in satisfactionem iniuriæ, seu laboris quem subiit ecclesia Parochialis in personam defuncti. Quandoq; potest contingere, quod vna solū portio debeatur: vt puta, quando parochianus alicuius est sepultus in ecclesia exempta. Nam tunc portio solū debetur ecclesiæ parochiali: vt dixi in. d. c. officij. Quandoq; nulla portio detrahatur, vt si parochianus ecclesiæ exemptæ elegit ibi sepulturam. & idem dicendum in similibus casibus.

¶ ¶ Vltimò scias, qd de relictis privilegiatis, de quibus hic soluunt fratres minores & prædicatores quartā ecclesiæ parochiali: vt in cle. dudū. de sepul. & hodiè illa clem. est prorogata ad fratres sancti Augustini, & Carmelitas: & fuit istud inductum ad recōpensationem dānorum, quæ sustinet ecclesiæ parochiales propter privilegia cōcessa dictis fratribus, in eo, quod possunt audire cōfessiones. Item prædicare, & recipere parochianos alienos ab sepulturam. ¶ An autem ecclesia parochialis debeat dare Episcopo portionem de portione, quam habuit ab ecclesia sepulturæ, siue ex relicto privilegiatis, siue non: vide per Fede. conf. vj. & ibi concludit qd sic. Quod satis patet per. c. conquerente. de offic. ordi. vbi dicitur, qd de omnibus funeralibus debetur Episcopo quarta. ¶ Vtrū legatum factum ecclesiæ de certa re quolibet anno, debeatur perpetuò & in æternum, vel duret per aliquod tempus determinatū? Istam quæstionem format Bart. in. l. annua. ff. de annu. lega. & dicit, qd per tempus determinatum: scilicet per centū annos. per. l. vsum fructum. ff. de vsufr. sed Pet. & Gul. tenuerunt contrarium. Exemplum: lego fratribus quolibet anno prandium.

De successione ab intestato Rubrica.

SYMMARIUM.

1 Intestati propriè dicuntur illi, qui cum alijs possunt testari, & non testantur.

¶ Suprà visum est de successione ab intestato: verum, quia sæpe homines decedunt ab intestato: & dubitatur de successione: ideo post Rubric. præcedentem subiicitur ista. ¶ Et scias, qd intestatus dicitur, qui nullum, vel non iure fecit testamentum: vt in. l. fi. C. fami. erc. Et propriè dicitur intestatus, qui poterat facere testamentum: vnde non valens testari, non dicitur propriè intestatus: sed secundum communem vsum loquendi, qui non testatur dicitur intestatus. Et de prædictis est pulcher tex. in. d. l. j. ff. de iuis & legi. & ibi per doc. & facit hoc ad statuta disponentia de successione intestatorum: an habeant locum etiam in his, qui testari non poterant, vt impubes: furiosus, & similes: & de his in prædicta. l. j.

SYMMARIUM.

1 Bona patrimonialia clericorum decedentium ab intestato sine consanguineis, veniunt ad ecclesiam, cui clericus seruiebat tempore mortis. & numero. 3. sed si non habet ecclesiam, veniunt ad Episcopum, qui dispo-

net secundum Deum. & nu. 4.

- 2 Testamentum imperfectum etiam ratione voluntatis, valet non solum inter liberos, sed ad pias quoque causas.
- 3 Oblationes factæ in aliquo altari, censentur factæ contemplatione ecclesiæ: secus si præsumuntur factæ contemplatione ipsius altaris. & idem in alijs relictis.

C. A. P. I.

Sed hoc. ¶ Clericus

bona propria dare potest, cui vult: sed si decedat intestatus, & nō habet consanguineos, succedit ecclesiæ. h. d. iuncta gl. ¶ Secunda pars ibi: si autem. ¶ Casus literalis. Dubitatur de bonis clericorū sine testamento decedentium quibus essent dāda. Ad quod ex cōcilio Alteni. responsum fuit, qd omnes clerici generaliter de his, quæ habent per hereditatem: vel alio modo intuitu personæ acquisierint, dum viuūt, possunt facere quicquid eis placet: si autem ante moriantur, quā de his disposuerint, si cōsanguineos non habent, in ius ecclesiæ suæ debent tradi. Ber. ¶ Not. j. bonum argumentum ex textu, quod quicquid acquirit Episcopus intuitu personæ, sibi acquirit, & nō ecclesiæ: vnde de his potest disponere ad libitum. facit ad ea, quæ dixi in. c. j. .s. tit. proxi. vnde hæc litera videtur pacificare Episcopum, & clericos inferiores.

¶ Nota. ij. argu. optimum ex tex. qd qualiscunq; sit clericus, & quaecunq; habeat beneficiū nō disponit ad libitum de redditibus beneficij. Nam vt hic patet: hoc permittitur eis respectu bonorum acquiritorum intuitu personæ: secus ergo si acquisierint intuitu beneficij. Et vt dixi pondera: quia litera loquitur nō solū de Episcopis & presbyteris: sed etiam de inferioribus clericis: quia communiter habent beneficia simplicia. & facit ad ea quæ dixi in. c. relatum. ij. & in. c. requisisti. .s. tit. proxi. ¶ Not. iij. ibi: quā hoc fecerint. qd testamentum non valet, nisi sit perfectū. Vnde si quis incepit facere testamentum, & non perfecit, non valet quod incepit est. ita colligit hic do. Ant. nihil aliud inducēs. Sed tu aduerte latius. nam primò iste tex. parū facit: quia. s. loquitur de donatione: tamen attingendo substantiam ipsius dicti, videtur primò, quod de hoc sit text. in. l. fi. is. ff. de testamētis. vbi patet, quod nihil valet scriptura, nisi sit perfecta. & hoc indubitatum in dispositione non fauorabili. ¶ ¶ Sed dubitatur, quid in fauorabili: puta inter liberos & ad pias causas: est notabilis quæstio. Nam sæpe contingit, quod testator incipit facere testamentū, & ante perfectionem superuenit furor, vel mors: nūquid valeat, quod incepit est: puta, quia iam legauerat aliqua ecclesijs, vel aliter disposuerat inter liberos. Bart. in. l. fi. is. non attingendo specialiter dispositionem piæ causæ: dixit non valere. sed in. l. fideicommissa. §. quoties. ff. de leg. iij. videtur velle, quod valeat inter liberos. videtur tamen dubitare. sed in. l. fi. C. fami. erc. & in. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testamentis. apertè tenuit contrariū dicēs, qd licet valeat testamentū imperfectū ratione solē-

¶ Intestatus. Ad. de gl. insti. de hæredi. quæ ab intestato defertur. in prin. & ibi Ang. de are. & domi. Christo pho. por.

S. B. S. A. P. I. A.

¶ Non ecclesiæ. Nunquid autem legatum factum Episcopo simpliciter, censetur factū intuitu ecclesiæ an Episcopi: vide Felin. in. c. dilectus. col. ij. vers. ex his infertur. s. de officio ordinari.

Panor. super Tertio Decret. Cap. Sancto.

a **SEB. SAPIA.** ¶ Ratione solennitatis. Vide Alex. in consil. lxxiiij. col. j. in j. vol. & in consil. lxxvij. col. j. eo. volu. & consil. xc. col. ij. in eo. volu. Item de Ana. in consil. xxvij. vbi Ludo. Bolegni. in additio. & do. Anto. de butri. in consil. xj.

b ¶ In. l. j. In pe. col. in prin. Et ita ad hoc ponderat Bar. & Alex. Imo. in. l. pa. cū quod dotali. in. iij. col. C. de pac. & in cōsi. cc. viij. inci. viso testamento. in. iij. col. ad fi. Et si tu diceres cōtra, nōne habemus authoritatem Augustinica nonizata in. c. fin. xvij. q. iij. q. qui. cūq; ecclesiā vult instituere, & filiū exheredare, aliū querat pro cōsilio, quā Aug. & sic videt, q. magis faueatur filio, quā ecclesiā, seu piæ causæ. Rñdeo, q. illa authoritas procedit quātū ad legitimitatem filij: quia si quis vellet priuare filios legitimā eos exheredādo, & instituēdo piā causam, male faceret, in hoc est bene verū, q. magis fauet filijs, sed quo ad alia magis fauetur testamēto cōdito ad piā causas, quā cōdito inter liberos. nō. i. gi. tur multū illa verba Bart. in. d. l. j. sic declarata: & facit ibi longā manū.

SEB. SAPIA.

c ¶ Ipse disponet. vide do. Abba. in c. ij. j. de poenis. vbi declarat quomodo procedat.

d ¶ In. cap. in pñtia. Et ita not. etiā dicit Abb. ibi in re. collectis. in versu. no. singu. de proba. qui dicit se vidisse in facto. & idē dicit do. Abb. in. c. quia diuersa tem. in fi. de cōces. prabē. & in. c. ex. cōicamus. j. de hæreticis. sed si haberet ecclesiā propriā illa ei succedit, nisi extent cōsanguineis: vt in. c. quicunq; xij. q. v. quod limita, nisi ecclesia collegialiter committeret ingratitudinē cōtra prelatum: quia tunc succedit prelato ab intestato, etiā si non extent

tatis inter liberos: vt in. d. §. ex imperfecto. & in. d. l. fi. non tñ valet, si est imperfectū ratione volūtatis. Nā ex quo voluntas nō fuit cōpleta, est imperfecta: sed in. l. in testamēto. ff. de fidei. liber. tenet apertē, q. ad piā causas valet hęc volūtas, licet nō pfecta, & sic dicit sedixisse in quādā qōne facti. Audiui quēdā doctore satis egregiū tenere cōtrariū: nō tñ allegabat hęc d. Bar. sed mouebat ex eo, q. dispositio inter liberos debet esse magis fauorabilis, q. ad piā cām. sed iter liberos nō dicitur: vt in. d. l. fi. ergo nec ad piā cām hoc dictū nō habet bon. fundamētum. Primō q. nō est illud absolutū, q. iter liberos nō valeat: imō Bar. sentit oppositū in. d. l. fidei cōmissa. nec. d. l. fi. hoc probat: sed est dictū doct. sed tex. ibi potius facit in oppositū, dū dicit, q. qui buscūq; verbis appareat de volūtate patris inter liberos, illa est seruāda. Itē non est verū simpliciter, q. dispositio inter liberos sit magis fauorabilis, quā ad piā causas: imō Bar. apertē tenet cōtrariū in. l. j. C. de sacrosan. eccl. quod no. Mihi satis placet, vt valeat ad piā causas ex quo legatū, vel dispositio erat perfecta: vt puta, quia trāsuiit ad alia legata. Nā nō pōt negari quia hīc fuit cōsensus naturalis, & præsūmēdū est fauore anime, q. aliter nō dispōuisset. Facit quod dixi in. c. relatū. el. j. §. tit. prox. fortē idē potest dici inter liberos: vt in. d. l. fi. & hęc no. quia quotidiana. ¶ In gl. in ver. sanctificentur. ibi: tanquā sancta deputentur. hoc nō est exponere: quia cū ista essent bona tēporalia, nō poterāt tanquā sancta deputari. d. Ant. in quodā notabili sentit, q. bona ecclesiæ largo modo dicuntur sancta: sed credo, q. litera debet exponi, sanctificent. i. ad vsum sanctorū, vel sacrorum deputent. sic in simili exponit gl. in. c. nulli. xij. q. ij. & hęc expositio est ppria & clara. ¶ In gl. fi. in fi. tene gl. & secundū eā summaui tex. & intellige in ecclesia, cui seruit clericus tempore mortis. & ita apertē vult ista litera ibi: cui seruit. Ex quo inferē, q. si clericus habuit prius aliud beneficiū bona sua non diuidunt: sed oīa cedūt beneficio, cui ad præsens clericus est adstrictus. Ex his inferē, q. verbū altare. positū in litera exponit pro ecclesia. ad hoc. j. q. iij. altare positū etiā intelligi secundū doc. de altari propriē. Nā in quibusdā locis sunt multi clerici nō habētes, nisi hmoi altaria in beneficiū. vnde tales decedētes sine cōsanguineis, trāsferunt sua bona ab intestato in hæc altaria. quod bene not. Et hoc etiā habes, q. id, quod accedit altari posito in aliqua ecclesia, nō accedit ipsi ecclesiæ: sed ipsi altari: ex quo altare habet bona distincta ab eccl. Quod intelligo, quādo propriē obuenit contemplatione altaris: scilicet si contemplatione ecclesiæ puta, si sūt oblationes in illo altari. Nā sunt oblationes de iure parochiali, idē nō cedunt altari, sed ecclesiæ. ad hoc bo. tex. in. c. ad audientia de eccl. adi. inducēdo per locū à speciali. & vide quod dixi in. c. pastoralis. de his, quæ sūt à prælato. Et ex his habes intellectū iuriū quæ simpliciter dicūt bona clerici intestati debere cedere ecclesiæ, si nō habet cōsanguini

neos. Debet enim intelligi de ecclesia latē sumpta. vt cōprehendat omne beneficiū etiam sine cura. & facit. c. relatū. el. ij. §. titu. prox. ¶ Quid autem, si clericus non habet ecclesiā & decedit ab intestato? Credo, quod bona debēt deuenire ad Episcopum. & ipse disponet, secundum Deum. pro hoc quod no. Innocen. in. c. in. finuante. qui cler. vel vouen. & aliquid dico in. c. in præsentia. d. de proba. facit quod not. Fede. consil. xxxv. & hęc notabis.

SUMMARY.

1 Clericus si instituit aliquem heredem à quo bona tanquam ab indigno auferuntur, illa applicantur fisco ecclesiæ respectu relinquentis, qui fuit clericus.

2 Fiscus clericorum: est penes Episcopum, & non penes Papam.

CAP. II.

Sancto. ¶ Si presbyter intestatus decedat de patrimonio suo sunt quatuor portiones, prout hīc habet. & non tenet hoc hodiē secundū gl. & sic vult, q. hodiē istud. c. sit correctū. Sed huic lect. obstat. quod habetur. §. in procenno resecatis superfluis & c. Ideo secundū aliū intellectum singularem summat aliter & sic: Si olim seruus presbyter factus intestatus decedat, eius bona diuiduntur secundū formā hīc cōtentam. Et primō ponit excessus relatio. Secundō eius prohibitio. ibi: *interdicimus*. Tertiō peculij diuisio ibi: *peculium*. Quartō pœnæ inflictio. ibi: *et si quis*. ¶ Casus literalis. Laici quidā habebant seruos, quos manumiserunt: & illi postmodū ordinati sunt in presbyteros. qñ presbyteri isti moriebant, totam substantiā illorum laici illi sibi vēdicabant tanquā de proprijs seruis. Ista relata sunt in cōcilio. vñ statuit conciliū, vt ista de cetero nō fiant: sed sicut liberi facti sunt ad suscipiendū gradū & diuinū officiū: ita nihil ab eis exigatur pręter diuinū officiū: sed peculium illorū diuidat in quatuor partes, prout in litera. B. ¶ No. ibi: *partem sibi vendicent*. & c. q. dominus vēdicat sibi partē de substantia sui serui: sed contra hoc facit. insti. per quas perso. nobis acquiruntur. in §. item nobis. vbi dicitur, quod quicquid acquirit seruus, acquirit domino: ergo non partem, sed totum vendicat sibi dominus. Sol. intellige tex. secundū Hosti. in seruis manumissis. & sic in libertis, de quorū substantia patronus vēdicat sibi partē, & non totum: vt insti. de success. li. §. sed nostra. Et ex hoc infertur ad intellectū huius. c. vt intelligat de presbyteris, qui prius fuerūt serui, ad quorū substantiā patroni volebant venire, sicut ad substantiā aliorū liberorum. quod hīc interdicat. & de hoc. cū gl. ¶ Not. ij. q. factus liber respectu diuinorū est liber censendus quo ad oīa tēporalia. & videt notabiliter probare iste tex. q. dñs, qui consensit, vt seruus promoueatur ad sacros ordines: nullū ius retineat in seruo. Vnde perdit ius succedēdi sibi delatum à iure ciuili. & vide quod no. in. c. nullus. & in. c. de famulis. de seru. nō ord. ¶ No. iij. ibi: *præter diuinum officium*. q. seruus promotus de cōsensu dñi tenet impedire dño diuinū officiū. quod videt procedere, si dñs retinuit apud se has operas spirituales. de quo dicendum vt plenē not. in. d. c. nullus. ¶ ¶ No. vlti. ex fine literæ vñ mirabile dictū quod videt probare iste tex. videlicet q. si vñ ex hæredibus auferatur sua portio tanquā ab indigno, nō applicatur fisco seculari, licet hæres sit secularis: sed potius fisco ecclesiæ, habito respectu ad qualitātē relinquentis: quia fuit clericus. & hoc facit ad multa: nisi dicamus hūc text. ponere specialem prouisionem. Item ex hoc, & ex tex. collige aliud not. dictū, q. id quod venit applicandū fisco de bonis clericorum, non venit applicandum fisco Papæ: sed potius Episcopo loci, vt dispenset diligenter ad vsum ecclesiæ. & sic facit etiam tex. pro his, quæ dixi in. c. pracedēti. quod si clericus decedat sine cōsanguineis, & sine beneficio intestatus, bona debent deuenire ad manus Episcopi: vt in vsum ecclesiæ. j. vniuersalis diligenter distribuat, non vt sibi appropriet. ¶ In gl. ibi: *semper est pro ecclesia præsūmendum*. not. gl. sed de hac materia vide, quod latius dixi in. c. inquirendum. de pecu. cle. & per Inno. & per Io. and. in. c. cum in officijs. §. tit. prox. ¶ In ea. glo. ibi: *non credo hoc hodiē habere locum*. & c. vult ergo glo. q. hoc. c. hodiē nō procedat: quæ lect. non est tuta, nec bona. per ea quæ. §. dixi. vnde tene lect. pracedentē, quæ fuit Lau. quam cōmuniter sequuntur doc. vt intelligatur iste

tur iste tex. in presbyteris, qui ex seruitute pro moti sunt ad sacerdotium dominis consentientibus. Et pro hac lectu. facit text. ibi: presbyteros suos. & ibi: sicut de proprijs seruis. & melius, ibi: sicuti liberi facti sunt. &c. Et in istis procedit dispositio huius. c. & merito aliud statuitur in substantia istorum, quam aliorum clericorum. nam ex quo intuitu diuinorum consecuti sunt libertatem, facilius debet eorum substantia in opera pia distribui. Et intelligo, cum isti decedant ab intestato, ut conueniat rubro: nec per alia iura generaliter loquentia de bonis clericorum. hoc. c. debet corrigi: sed potius illa per istud limitari: quia generi derogatur per speciem: ut in regula generi de re iud. lib. vj. Item quia correctio iurium est euitanda: ut in. c. cum expedit. de elec. libr. vj.

- S V M M A R I V M.**
- 1 Testamentum factum ad pias causas valet: factum etiam per verba enuntiatiua, & propter aliud prolata. 7.
 - 2 Donatio omnium bonorum facta ecclesie: potest continere etiam bona futura. Dedicare potest quis se & sua alicui monasterio, absque eo, quod efficiatur monachus.
 - 3 Abbas potest agere nomine monasterij sui, etiam sine mandato capituli.
 - 4 Contrahere, vel confiteri quis potest in testamento suo. Testis unus non probat, non solum in prophanis, sed etiam in spiritualibus.
 - 5 Confessio dicitur fieri in presentia partis, etiam quod pars ibi accidentaliter reperitur. Confessio etiam declaratoria actus preteriti, requirit presentiam partis.
 - 7 Testis unus de veritate cum confessione partis etiam incidenter facta, plene probat. & nu. 5.
 - 8 Testari non possunt etiam ad pias causas illi, qui non habent iudicium intellectus: ut furiosus: & similes.
 - 9 Infirmus in extremis constitutus presumitur sana mentis, nisi contrarium probetur. & nu. 13.
 - 10 Episcopus potest agere & conueniri respectu ecclesie inferioris: licet habeat Rectorem.
 - 11 Sententia potest proferri in personam domini vniuersitatis ecclesie: & similium: si procurator, vel syndicus fuerint in iudicio.
 - 12 Confessio preiudicat confitenti, in quantum facit contra se. Sufficiens probatum, vel factum dicitur, quando nil aliud requiritur ad eius validitatem.
 - 14 Verba enuntiatiua propter aliud prolata, non inducunt dispositionem, nisi ad pias causas: & in testamento militis.
 - 16 Confessio facta parte absente inducit semiplenam probationem.
 - 17 Confessio incidenter facta ad interrogationem alterius, non preiudicat confitenti: tamen inducit aliquam presumptionem. Probationes semiplene tendentes ad eundem effectum, iunguntur, & faciunt plenam fidem. Confessio facta propter aliud, etiam in presentia partis, non plene probat.
 - 18 Verbum unum: aliquando sumitur diuersimode ad euitandas absurditates.
 - 19 Confessio facta in testamento, puta de male ablatis, ob qua in dicto testamento fuerunt relicta aliqua in recompensationem: an preiudicat testatori conualescenti: scilicet ut vigore predictae confessionis possit cogi ad restituendum. Confessio patris dicentis in testamento se esse debitorem plurimum: non preiudicat, quominus filio non debeatur legitima. Verba enuntiatiua emanata in ultima voluntate quando inducant dispositionem. Confessio facta in ultima voluntate preiudicat, si est iurata: vel a parte: vel a notario acceptata.
 - 20 Furiosus semel, semper presumitur furiosus: nisi probetur contrarium. Furor quomodo probetur. Si multi probant furorem, & multi sanam mentem: qua istarum probationum praeualeat.
 - 21 Iuramentum non datur in defectum probationis in causis magnis, etiam si ille, qui vellet iurare, esset aliquis prelatus: & sic egregia persona. Clericus non tenetur de bonis proprijs aliquid relinquere ecclesie, cui seruit: licet habeatur locumatri.

Cum dilectus ¶ Rector ecclesie dicitur intestatus, si nullum fecit testamentum: vel fecit, sed furiosus. & tali succedit eccle-

sia, si non habet consanguineos: secus autem si apparet illum fuisse monachum, vel sana mente testatum. Sic summat Ioan. and. & communiter docto. seq. Sed hac summatio de nihilo prouidet: nec continet in se aliquam difficultatem. ideo attingendo duos notabiles & singulares intellectus huius. c. summo secundum quolibet intellectum. Et primo sic. ¶ Valet testamentum ad pias causas conditum per verba enuntiatiua, etiam propter aliud prolata: quanquam successio, seu testatio veniat ad exclusionem alterius ecclesie. Vel aliter secundum alium intellectum. Per unum testem de veritate, & per confessionem etiam incidenter factam, probatur oblatio, etiam quo ad effectum consequendi bona oblata. Diuiditur hoc. c. in quatuor partes. In prima parte ponitur factum decisum. In secunda motuum Papae ad sententiam. In tertia allegatio Episcopi diffinientis. In quarta diffinitiva commissio. Secunda ibi: *sufficienter*. Tertia ibi: *quia verò*. Quarta ibi: *nos*. ¶ Casus literal. Archipresbyter de Alerio se & sua obtulit monasterio de Brusia: tandem dum ageret in extremis, voluntate ultimam exprimendo asseruit se & sua monasterio contulisse: & sic decessit. Episcopus Heduensis diocesis eius, occupauit quedam bona ipsius archipresbyteri: & etiam quaedam bona monasterij: unum super bonis istis causa commissa fuit iudicibus. coram quibus petebat Abbas de Brusia monasterio suo restitui quicquid Episcopus de bonis archipresbyteri: aut etiam monasterij occupauerat. & e converso, petebat Episcopus sibi restitui nomine parochialis ecclesie (cuius ille fuerat Archipresbyter.) quicquid de bonis dicti Archipresbyteri monasterium detinebat. Ad probandam intentionem suam Abbatesses induxit: tandem causa delata est ad Papam: ipse vero examinato negotio diligenter, intellexit esse probatum quod Archipresbyter dum ageret in extremis, voluntate ultimam exprimendo asseruit se & sua monasterio contulisse. & cum requisitus fuisset, ut cederet testum: respondit se non posse testari: quia se & sua dederat monasterio. & unus de testibus dixit se vidisse, quoniam se & sua obtulit monasterio: & alij testes dicebant audiuisse ipsum Archipresbyterum in presentia abbatis confitentem, quod predictum est: adiungentes plurimum asseritionem Abbatis, non tanquam probarent sufficienter: sed tanquam vehemens adminiculum prestaret. sed quia ex aduerso pars Episcopi assererat, quod dictus Archipresbyter in extremis agens, alienatus erat a mente: unum non valuit, quod dicebat. Papa causam ipsam commisit sub hac forma, quod nisi Episcopus probauerit Archipresbyterum non fuisse sanam mentis cum ultimam voluntatem expressit, imponatur ei silentium super impedimento monasterij: & compellatur restituere monasterio quicquid occupauit de bonis illius Archipresbyteri, aut etiam monasterij. Si vero probauerit illum alienata mente dixisse predicta, condemnatur monasterium ad faciendum Episcopo restitutionem nomine parochialis ecclesie omnium bonorum, quae fuerunt ipsius Archipresbyteri: cum ipse Archipresbyter ab intestato decesserit, nec habuit consanguineos: & ipsi monasterio silentium imponatur. Ber. ¶ No. j. iuxta glo. j. quod quis potest se & sua dedicare monasterio absque eo, quod efficiatur monachus & talis potest dici oblatus: & est quasi seruus monasterij. Vide ad hoc quod no. in. c. ut lex. xxvij. q. j. facit cle. j. de deci. in fi. Nunquid autem in

consanguinei. Ad hoc alleg. glo. valde bonam, quam sequitur ibi do. Anto. in. c. si in gl. si. ad finem. de postu. in versi. not. quod illud & c. vide Pet. de Anch. in repe. regu. ca. quae libr. vj. in. iij. q. ad idem vide Bal. in. l. si quis presbyter. in versi. inducere. de Episcopo. & clerico. ubi etiam ponitur quid e contra.

¶ Nunquid autem. Vide late per do. Maria. Jozi. in tracta. oblationum. in. vj. libello.

Cap. Cum dilectus. Panor. super Tertio Decret.

In extremis. Adde conor. text. in l. quoniam indignū. C. de testa. vbi est
tex. valde solennis. q. qui laborat in extremis, d. to q. sibi lingua ingrosset,
dato q. incipiat balbutire tunc potest facere testamentū: & notarius potest
licite illud scribere. Ad idem ficit tex. in l. Pamphilo. §. propositum. in ver-
fici. d. si rimine vitæ. & c. ff. de lega. iij. & tex. in l. si pater. §. si. in versi. extre-
ma valitudine. ff.
de fideicō. libr. &
text. in. c. Raynu-
tius. in versi. in ex-
tremis posito. &
in. c. nos quidē. in
ver. de hūcl. e mi-
grate. s. de test. In-
tellige tñ. sanē se-
cundū tex. in l. iu-
bemus. in versi. nā
qui articulatē lo-
qui non pōt. mor-
tuo similis est. C.
de testa. vbi Bart.
& alij not. & dicit
Bar. q. vidit de fa-
cto. Ang. & Imo.
in l. in aduersa. ff.
de testa. Ang. in l.
in fraudē. §. sicut.
ff. de testa. mili. &
Lud. Rom. consi.
ccvj. inci. propo-
sitā cōsultatio hoc
solū querit. & no-
do. Alex. Imo. cō-
sil. cccxvii. incip.
ponderatis verbis
vltimi testamēti.
in. iij. col. & Ang.
de Areti. instit. de
test. in prin. Alibi
dicit glos. in. c. j. in
versi. mutus. in. c. j.
Episcopū. vbi Ab-
bas. in. c. j. q. quili-
bet in articulo mor-
tis efficit mutus.
Vnum etiā adde,
q. quāvis laborās
in extremis pos-
sit exercere actus
dependentes à me-
ra voluntate. tñ
si pater esset cōsti-
tutus in extremo
vitæ, & filius tñ
acquireret, qui cō-
fetur. eadem per-
sona. §. ei qui in-
sti. de inuti. stipu.
nō acquireret pa-
tri. tex. est de hoc
not. in l. si ad fi. C.
de bon. quæ libe-
per quem text. ita
dicit Albe. in l. si.
C. de condi. insti.
& do. Fran. de Are. in consi. clvj. incip. in presenti consultatione, videndum
est. in. vj. col. & c. Quod est not. ad l. i. placet. ff. de acquir. hære. cū simi.
Alibi tamen tenuit Bal. in l. i. in prin. in vlt. col. C. de bo. quæ libe. q. si sit de-
lata aliqui hæreditas vel successio filiofamilias. & talis filiusfamilias labore
in extremis vitæ: q. tamē pater eius nomine potest in illo instanti adire hæ-
reditatem: & etiā agnoscere bo. pos. Sed in hoc vltimo. malē dicit, & repre-
henditur per Fulg. & Moder. ibi. dicit tu melius, vt per Barto. in l. si. in. iij. col.
ad fin. & seq. ff. de condi. insti.
Antoni. Franci. ¶ An cōstitutus in extremis possit testari, dicas q. si est sa-
næ mentis, quāvis sit balbutientis lingue, neq. sit aliis impeditus. potest fa-
cere testamentum. vide text. in l. hac cōsultissima. & at cum humana fragili-
tas. C. qui testa. face. pos. Non enim attenditur in testamentis conficiendis,
nisi sanitas mentis: vt in l. senium. C. qui testa. face. pos. Et ad hoc multum
debet aduertere notarius, qui adhibetur ad conficiendum testamenti, pro-
pter quod testes adhibiti, non solum debent rogari ab ipso notario: sed etiā
ore proprio testantis ad fidem & effectum: vt videant testes, an articulatē lo-

quatur, nec ne: & an sit boni sensus: vel non. vide in l. hac cōsultissima. Et
vtrum existens in extremis possit matrimoniū contrahere, ita vt ex eo filij
legitimetur: plenē traditur per Ioā. and. domi. Car. & scribentes in. c. tanta.
& in. c. per venerabilem. qui si. sint legi.

In presentia partis. An requiratur cōfessio facta in
presentia partis acce-
pretur: vide rela-
ta p. d. la. i. l. post
quā liti. C. de pac.
¶ Presentia. fal-
lit si sit iurata: q.
in quibusdā ad va-
liditatem cōfessio-
nis requiritur psen-
tia partis: si sit iura-
totia, nō requiritur
presentia: vt per
d. Anto. & Bal. in
l. vis eius. aliās in l.
sciant. C. de pro-
ba. quod intellige
de iure cano. non
de iure ciui. Con-
trariū est verū. ca-
sus est singul. in l.
certū. §. si quis ab-
sente. versic. quia
nec qui iurat. ff. de
cōf. Sed tu vide
quod l. tē scribit
Imo. in repetitio.
c. cum contingat.
in. xxxij. char. in
ij. colū. de iure iur.
¶ Et plenē. Bald.
verō per istū tex.
dixit no. in aut. i. o
gati. C. de testib. q.
ad probationē de-
biti in scriptis cō-
tracti, ad quam re-
quirant quinq. te-
stes: vt in l. testiu.
C. c. p. duos
testes deponētes
super solutioe de
biti: & tres depo-
nētes super cōfessio-
ne solutiois, q. isti
testes non plenē
probāt: sed vehe-
menter adminicu-
lant. per istū tex.
& sic vult Bald. q.
duæ probationes
diuerſi generis cō-
iungunt. nō vt ple-
nē probent: sed vt
vehementē psum-
ptio. faciāt. de quo
vide hic p. d. Ant.
Antoni. Franci.
¶ Ad ista, que hic
de cōfessione iura-

mutuum: quanquam actor fundauerit se super
mutuo, & non super confessione. ¶ Nota q.
verba enuntiativa prolata propter aliud indu-
cunt dispositionem in vltima voluntate. ex quo
indirectē ex verbis potest elici mens testari vo-
lentis. & hoc colligitur secundum alium intel-
le. tum: hoc tamen declara. vt j. dicam. ¶ Itē
not. quod furiosus, seu mente alienatus, non
potest testari etiam ad pias causas. & hoc: quia
non habet iudicium intellectus à quo depen-
det validitas testamenti. ¶ Item nota, quod
etiam in extremis præsumitur quis sanæ men-
tis: vnde asserenti contrarium incumbit onus
probandi. Nam vt hic vides: Episcopus habet
probare, q. archipresbyter non erat mentis cō-
pos: quando illa verba protulit in extremis. fa-
cit. c. Raynutius. s. titu. proxi. vbi testator erat
in extremis constitutus. ¶ Item not. q. in cau-
sa conuentionis & recōuentionis possunt pro-
duci duo libelli contrarij: de quo per Inn. in. c.
cū contingat. de offic. deleg. & facit. c. licet. de
proba. ¶ Nota ibi: *nomine parochialis eccle-*
sie. q. Episcopus potest in iudicio contendere
tam petēdo, quā defendendo nomine ecclesiæ
inferioris sibi subiectæ. & ad hoc quotidie alle-
gatur iste text. & clarius tenet hoc Inno. dicens
q. non solū potest Episcopus vacante ecclesia
inferiori, vt hic vacabat: sed etiā si ecclesia ha-
beret suū rectorem. Nā Episcopus est prælatus
omniū ecclesiarum Diocesis & præordinator
in cunctis. x. q. j. in. c. regenda. & in. c. nouerint.
xvj. q. vij. c. omnes basilicæ. Nec mirum. nam
& prælati inferiores agūt pro ecclesijs sibi sub-
iectis: vt in. c. j. de rescrip. in. c. j. & in. c. extrā
missa. de præſcri. Quis aut sit præferendus, si cō-
currat prælatus superior, & immediatus, ple-
nē tetigi post doct. in. c. cum deputati. de iudi.
¶ Vlt. no. ibi: *monasterium condemnatur.* & c.
q. licet prælatus sit in iudicio nomine ecclesiæ
sue, tñ verba sententiæ dispositiua possunt con-
ferri in ecclesiā. Ex quo inferri potest, q. licet
syndicus fuerit in iudicio: potest tamē condē-
nari vniuersitas, seu ecclesia & nō syndicus. ad
hoc. c. licet. de proba. q. procedit etiā de iure ci-
uili. iuxta no. per Bar. in l. stipulatio. §. si stipu-
lor. de verb. obl. ¶ Opp. contra text. videtur
enim contrarietatem & absurditatem in multis
cōtinere. Primò, quia ex quo iste Archipresby-
ter dilucida voce fuerit confessus in presentia

ta dicuntur dicas q. cōfessio etiā iurata, que pōt referri ad bonū & ad malū,
est retorquenda ad malū cōtra cōfessum. tex. est ling. secundū do. Abb. in. c.
cū dilecti. de cau. pos. & proprie. Et adde, q. cōfessio etiā iurata in fauorē in-
capacis facta, nō valet. l. cū quis. §. Titia. & ibi per Bar. ff. de leg. iij. & p. Bal.
in l. generaliter. C. de nō nume. pecu. & vide Bart. & gl. in l. qui testamentū.
ff. de proba. & vide Lanfrā. de oria. in. c. qm contra. in ver. cōfessiones. de pro-
ba. Et adde etiā, q. cōfessio iurata per metū facta, nō valet. l. nec si volēs. C. de
lib. cau. & habet per Bal. in l. i. in vlt. col. in versi. quāto, qd si per metū iura-
ui. C. quod me. cau. & vide Bal. in l. si. in. iij. col. versi. itē not. C. de fideic. Et an
pōt cōfessio iurata reuocari: vide etiā Bal. in l. j. in. vj. col. C. de inof. dona. &
Bar. in l. cū quis Titio. ff. de leg. iij. vbi dicunt, q. non potest reuocari: tamen
Ioan. And. in addi. Spec. in rubri. de do. inter vir. & vxor. dicit illam posse re-
uocari tāquam falsam, etiam si sit iurata. De quo satis dubitandum est pro-
pter vinculum iuramenti: per ea, quæ habentur in. c. cum contingat. & in. c.
debitores. de iure iur. & in aut. sacramenta puerum. C. si aduer. ven.
¶ S E B. S A P. ¶ Furiosus. idē cōcludit. d. la. in l. furiosum. C. q. te. fa. pos.
Abbatis,

Abbatis quod se & sua obtulerat monasterio: hæc sola confessio actus præteriti declaratoria, debuit sufficere ad probandum eum esse oblatum: cum standum sit confessioni alicuius contra se. xiiij. q. ij. in princ. & in. c. per tuas. de proba. & de confes. per totū. Ergo malè dicit litera, quod isti testes sufficienter non probant intentionem Abbatis. Item videtur tex. contrarius in ver. sufficienter. vbi dicitur, quod sufficienter fuit probatum. Nam de significato huius verbi sufficienter, est: vt nihil aliud requiratur: vt not. glos. in. c. statutum. de rescrip. lib. vj. in princ. Item per verba indirecta etiam enuntiatiua actus præteriti inducitur testamentum: vt in. l. ex hac scriptura. ff. de dona. vbi dicitur q. si quis dixit: talem rem donauit Sempronio. ex hoc probatur, quod voluit donare Sēpronio. vnde capit ille, vt legatarius. Cum ergo Archipresbyter hic dicit, quod se & sua contulerat monasterio, in præsentia testium: hæc verba debent sufficere ad eliciendam voluntatem ipsius, q. indirectè voluerit monasterium heredem facere. Cuius contrariū innuit iste text. cum dicit, quod illi testes sufficienter nō probant. Sol. propter hæc & multa alia contraria, quæ possunt fieri ad istā gl. hic multum inuoluūt intellectum huius. c. & difficiliore sunt glo. & magis cōtrariæ, quā tex. ¶ Et hæc difficultas oritur: quia varij intellectus possunt ex litera elici. & glo. quandoq. fundat se super vno, & quandoq. super alio: sed non instando super verbis gl. vt clarè habeas materiā huius. c. scias, q. duo sunt intellectus prin.

13 huius. c. ¶ Primus, q. Abbas fundauit se super illa confessione, tanquā super vltima voluntate: quasi per illa verba, non possunt testari. & c. voluerit indirectè monasterium facere heredem. & ex hoc capite obtinuit Abbas. Hunc intellectum apertè sentit glos. iij. & fuit additio tempore Inno. facta. Nam Innocē. sentit primò hanc lect. & ad tex. dum dicit, quod vehementer testes adminiculabatur: respondet, q. huic præsumptioni statuitur: quasi velit text. q. illa confessio apertè non probet voluntatem vltimam, seu testamenti factionem: sed vehementer præsumebatur. Cui præsumptioni tanquā violentæ statuitur: nisi probetur contrarium. & ideo onus probandi, q. mente alienata, dixit illa verba: incumbit Epi-

14 scopo. Hanc etiam lect. sequuntur hic Io. and. & Host. ¶ Sed cōtra hanc lect. fortiter opponam. Verba enuntiatiua prolata propter aliud: non inducunt dispositionem: vt est tex. in. c. si Papa. de priuileg. lib. vj. Nam licet Papa in rescripto delegatorio incidenter asserat aliquem esse exemptum: per hæc verba enuntiatiua non probatur exemptio: quia illa verba non sunt prolata principaliter super exemptione. Ad idem. l. non nudis. & l. in epistolis. C. de proba. vbi patet, quod verba, quæ enūtiuntur ad alium finē, dicuntur nuda, ita quod non probatur enuntiatiua: sed hic ista verba fuerunt prolata propter aliud: quia Archipresbyter fuit requisitus, vtrum vellet testari: & ipse vt satisfaceret requisitioni dixit, q. non poterat testari: quia donauerat se, & sua monasterio. & sic hæc verba fuerunt indirectè prolata, non animo condendi testamentum: sed animo satisfaciendi requisitioni. Nec obstat. l. ex hac scriptura. quia ibi verba enuntiatiua fuerūt prolata principaliter propter se, & nō propter aliud: quia ibi testator dixit sponte sciāt heredes mei, q. vestes meas donauit libertis meis: ideo non immeritò inducunt legatum, quod non fuit in casu nostro. ¶ Sed saluādo præmissum intellectum potest dici, q. hæc verba enuntiatiua etiam propter aliud prolata, inducunt dispositionem in dispositis ad pias causas: sed in alijs relictis hæc verba non sufficerent: vt in contrarijs. s. formatis. Et sic restringas glos. iij. & dictum Innoc. Hanc lect. ad istum tex. reperio Bar. sensisse apertè in hac. l. j. C. de sacrosan. eccle. vbi format quæstionem nunquid per verba enuntiatiua incidenter prolata inducatur dispositio ad piam causam? & concludit primò quod sic: per istum tex. ¶ Secundò, quia in testamento militis sufficiūt hæc verba. ergo potius ad piam causam vt in. l. ex his verbis. C. de testamen. mili. ¶ Tertiò, quia ex his verbis satis apparet consensus de iure gentiū. aliās enim in milite non inducerent dispositionem: sed in dispositione ad pias causas sufficit solennitas iurisperitiū: vt no. in. d. l. j. & in. c. relatum. el. j. s. tit. proximi. & hunc intellectū puto verissimū in se, & eum notabis: sed non conuenit literæ. ¶ Primò, quia vt patet in princ. c. Abbas fundat se super oblatione. & sic super actu inter viuos. ergo non poterat obtinere, etiam plenè probando dispositionē in vltima volun-

a ¶ Verba enūtiatiua. De istis verbis enūtiatiuis: vide oīno, quod plenè scribit Rom. post Bart. in. l. ex hac scriptura. ff. de dona. Et an verba enuntiatiua in instrumēto apposita probent: vide omnino per Bar. in. l. si forte. ff. de castr. pecu. vbi quærit, q. dicit dono pro seruitijs & benemeritis: an per illa verba enūtiatiua probent seruitia & benemerita. & adde hic glo. in. l. cū aliquis.

tate: quia sententia non conformis petitioni, est nulla: vt in. l. si. C. de fideicomis. lib. & in. c. licet Heli. de simo. & in. c. qualiter & quando. el. ij. de accus. Item in dubio sententia recipit interpretationem: vt conueniat petitioni: quia talia sunt subiecta, qualia prædicata: vt legit. & not. in. c. inter dilectos. de fide instr. Ergo interpretandum est, quod Abbas hoc obtinuit non vigore vltimæ voluntatis, quæ non conuenit petitioni: sed vigore oblationis super qua fundatur libellus. ¶ Secundò obstat huic intellectui in alio text. iste: in eo, quod dicit, q. illi testes non sufficienter probant intentionē Abbatis: sed tanquā vehementer adminiculantes assertionem ipsius plurimum adiuuabant. quæ verba clarè iununt, q. abbas non obtinuit ex capite vltimæ voluntatis: nec erat præsumptio violenta: quia illa, quæ non sufficit ad sententiam, non dicitur adminiculari, vel coadiuuare: sed potius fundare & probare. Nam de significato huius verbi adminiculare. est, vt per se plenè non probet, sed adiuuet ad probationem complendam. Item assertio Abbatis erat ex oblatione: & hic Papa dicit, quod isti testes adiuuabant assertionem suam: & sic inducuntur ad probandum oblationem, & non testamenti factionem. ¶ Et ideo tenendus est secundus intellectus: vt dicamus, quod abbas hic obtinuit vigore oblationis, quam probauit per vnum testem de visu: & per confessionē ipsius oblationis in extremis factam. Nam testis vnus deponens de veritate actus, & duo deponētes super ipsius actus confessione iunguntur ad faciendum plenam probationem: vt not. in. c. cū causam. de probationi. nota Bartolum in. l. admonendi. de iure iurando. ¶ Et si diceres, quod confessio per se sola debuisset sufficere: vt per totum titul. de confes. Reperio quod idem Bart. sentit hunc secundum intellectum ad istum textum in dicta. l. admonendi. in decima quinta columna. dicens per istum textum. probari, quod per vnum testem de veritate, & per confessionem factā in absentia partis, probatur veritas actus. & sic sentit, quod abbas hic obtinuit vigore oblationis, & non vigore vltimæ voluntatis. Et quanquam dictum suum sit notabile, & menti commendandum, scilicet quod confessio facta in absentia partis inducat

re peritus. in. vij. col. de of. deleg. & in. c. post cessionem. de proba. in. vij. col. vbi pulcher est tex. & Bart. distinguēt in. l. non Epistolis. C. de proba. & vide do. Ant. & Imo. in. c. si cautio. super. iij. glo. de fi. instit. Et adde q. verba enūtiatiua geminata inducūt dispositionē. Ita dicit gl. & Bar. in. l. cū scimus. C. de agric. & cens. lib. xj. & ibidē vide do. Alex. in additio. Anto. Francif. ¶ An & q. verba enūtiatiua apposita in instrumēto, & qbus casibus probent, siue per modū pferant, siue cōditionaliter: siue emissā propter se: siue propter aliqd. Vide q. habent in. l. ex his verbis. C. de testa. mili. & latè per Ioan. Ber. de fir. in suo reper. in litera. V. in ver. verba enuntiatiua. ZACHARIAS. ¶ Adde Lud. sing. suo. chij. incip. quid si dixit testator. ¶ SEBASTIA. ¶ Verba enuntiatiua. Quando verba enuntiatiua probent tangit latè Feli. in. c. cum in iure. col. penul. vers. sententia enuntians. s. de offic. deleg. & de verbis enuntiatiuis Papæ quando probent, tradit idem Feli. in. c. nonnulli. s. sunt & alij. vers. amplia quarto. s. de rescrip. vbi dicit, q. quādo plenè probāt, agitur de modico præiudicio: sed latius tangit Iason in. l. ex his verbis. C. de testa. mili. vbi ponit reg. cum. xj. limit.

C. de iur. deli. quæ idē dicit quod gl. in. c. cum olim. de cens. & vide etiā Bal. in. l. cū aliquis C. de iur. delibe. Et adde q. si mutuaui centū Titio: & in instrumēto dicatur mutuauit Titio centū, quæ Sēpronius penes me deposuerat: an per ista verba enuntiatiua probetur depositū. Dicite, q. sic: secundū Bald. in. l. desiderū. C. de posit. qui pro hoc dicit esse ibi casum sing. qui facilliter non reperitur alibi. Itē adde quod sing. no. do. Anto. & ibi latè p. do. Bart. de bel. in. c. nonnulli. s. j. in penul. colū. de rescript. Itē de istis verbis enūtiatiuis, an inducāt dispositionē. & in quā: vbi latissimè p. Bar. in. d. l. ex hac scriptura. Itē adde quæ no. d. Ant. in. c. fraternitatis. circa fin. de rescript. s. po. Item adde, q. verba enuntiatiua probāt etiā si id, ppter quod principaliter factū est instrumētū, non potestare, tñ statim nuntiato. casus est sing. & ibi. d. Ant. & Abb. in. c. illud de presum. vbi circa princ. h. d. & in fin. eiusdē. c. Item Abb. ponit aliud dictum no. in hac materia q. omnino nō promittas videre. Item adde omnino quod notat domin. Anto. nijs in. c. cū in iur.

Cap. Cum dilectus. Panor. super Tertio Decret.

SEB. SAPIA.

a ¶ Confessus est. Quando confessio facta in vltima voluntate probet: vide Feli. in. c. si cautio. col. vij. versic. iij. declaratio. s. de fide instru.

b ¶ Et vide glos. & quod not. Ioā. an. super ea. in. c. quāquā. in ver. idonea de vfu. li. vj. & ad hoc vide omnino quod no. Bal. in. l. j. in. iij. col. de p̄sump. vbi refert, q̄ quidā aduocatus, qui reuersus ab inferis dixit, q̄ I. Aurelius. s. fina. aliās. j. de lib. lega. propter hoc dāna uerat animā suā. & vide Bald. in. l. archigerōtes. C. de Epil. audiē. vbi dixit, q̄ confessio facta in poenitentia nō probat in iudicio. & de hac q̄ne posita hīc etiā per do. Ant. vide per do. Lud. de Rom. in tract. de vfu. q. c. iij. An & quādo confessio in extremis p̄iudicet tā quā inter viuos: vide hīc per. d. Ant. & latē per do. in. c. si cautio. de fide instru. Et adde q̄ si in extremis pater cōfiteat se debere filio spurio, ista confessio nō p̄iudicat. tex. est in. l. qui testamētū. ff. de proba. secus dicit glo. si cōfiteret inter viuos. Itē de ista confessione in extremis: vide Ange. consil. clxxxix. Antoni. Francif. ¶ An confessio facta in testamento q̄ quis sit vsurarius, si aliās nō specificetur nō vitiat eius testamētū: vide Bald. in. l. j. in vlt. col. in versic. re manet vnū dubiū. C. de cōfess. & in. l. j. in. iij. col. C. de fal. cau. adie. lega. vbi concludunt, quod nō vitiat testamētū. quod est

semiplenam probationem: tamen non probatur per istum text. vnde non videtur Bartol. ponderasse istam literam, quā apertē dicit, quod in p̄sentia partis Archipresbyter confessus fuit se fuisse oblatū. & c. ¶ Et ideo dic, 17 quod ista confessio per se nō plenē probat: quia fuit incidenter facta. s. ad interrogationem alterius quārētis, si vellet testari: & ideo iste tex. hīc dicit, quod isti testes non sufficienter probabant. s. oblationem: sed multū adiuuabant intentionem Abbatis fundantis se super oblatione. Vnde facit hīc ista confessio semiplenam probationem: vt not. in. c. si de iureiuran. facit c. super eo. de testib. & duā semiplenā tendentes ad eundem effectum iungūt ad faciendū plenam: vt not. in. d. c. fin. & in. d. l. admonendi. Nec obstat. tex. dum dicit, q̄ sufficiēter erat probatum: quia verum est, q̄ testes sufficiēter probabant illam confessionem: sed illa confessio tanquā incidenter facta, nō probabat plenē oblationem. & sic debet tex. reduci ad concordiam. ¶ Et ex hoc & ex tex. not. singu. q̄ confessio facta propter aliud etiā in p̄sentia partis plenē nō probat, quod tenebis semper menti. Sed huic intellectui vehementer ob. hēc litera, quā in triplici loco videtur velle, q̄ illa verba inducebant vltimā voluntatem expresse: vt patet ibi: *velut vltimā exprimens voluntatem.* & ibi: *cum vltimā voluntatem expresse.* & ibi: *quā super vltimā voluntate.* Nō sic non inducebantur illa verba, vt confessio: & hēc multū faciunt pro primo intellectu. Sed tenendo secundum, quem sensit hīc glo. in versic. vnus solus. & Innoc. in ver. probationes. & sequitur domi. Anto. possumus dicere, q̄ hīc fit mentio de vltimā voluntate, non quod per eam fuerit inducta testamēti factio: sed capitur pro finali assertione ipsius archipresbyteri. Nā requirūt in hac vltimā voluntate: scilicet quod se & sua donasset monasterio: vnde cum nunquā post expresse cōtrarium, standum est huic finali assertioni cum dicto illius testis. & sic oportet aliquātulum impropriare illa verba, vt vitentur maiores absurditates. ¶ Nec hoc est nouum: cum sēpe idem verbum relatum ad diuersa significet diuersa: vt vitentur aliā absurditates: vt est pulcher text. in. c. cum dilectus. de consuetu. Facit. c. ab excommunicato. cum ibi not. de rescript. Et per hos habetur clarissimē intellectus huius. c. Ad hos duos intellectus sunt referendæ contrarietates, quæ eliciuntur ex glo. ¶ Sed circa prædicta quæritur de quæstione quotidiana: quidam in egitudine positus condidit testamentum, in quo confessus est se abstulisse multa bona cuiusdā ecclesiæ: & mandauit quantitatem in recōpensationem restitui: demum conualuit, & neglexit restituere: quæritur nunquid possit compelli: cum non possit probari, nisi per confessionem suam in testamento factam. Pet. in. l. generaliter. C. de nō nume. pecu. tenuit, quod sic: quoniam in vltimā voluntate potest quis confiteri, & alios contractus facere: vt in. d. l. hære des palam. & in dicto. c. quanquam. & hęc sunt irreuocabilia. vt. s. de cōfess. per totum. & in. l. sicut. C. de act. & obli. sed Barto. in. l. cum quis. s. codicillis. ff. de leg. iij. post quosdam doc. tenet oppositum. Nam vt ibi patet: talis confessio non probat, nisi sit iurata. Item iura dicunt

q̄ talis confessio inducit fideicommissum, vel legatum: vt. l. lucius. ff. de leg. ij. & C. de fal. cau. adie. lega. per totum. Item si contrarium diceretur, posset pater indirectē priuare filium legitima sua: quia nō haberet nisi confiteri se debitorem plurimorum: quod facere nō potest: vt not. Specu. in tit. de confes. in s. nunc videndum. versic. sequitur. ¶ Ideo concludere post eū ampliando terminos quæstionis, cum quæritur generaliter, nunquid verba enuntiatiua emissa in vltima voluntate, probent seu inducant dispositionem. Aut enim verba enuntiatiua proferuntur propter aliud: aut principaliter propter se. Primo casu, talia verba plenē non probant: nec etiā inducunt dispositionem: vt patet in isto text. & iuribus. s. alleg. Secundo casu aut fuit adiectum iuramentum: & probant: vt in aut. quod obtinet. C. de probat. & in corpo. vnde sumitur. & in aut. de iureiuran. amo. p̄f. Et hoc procedit non solum quādo testator expresse iurat: sed etiā quando dicit se iurasse. & videtur velle text. in. d. aut. Aut cessat iuramentum: & tunc si pars fuit p̄sens, vel notarius, vel ordinarius, recepit confessionē pro parte: & tunc probatur argu. hīc, in eo, q̄ ponderatur partis p̄sentia. & probatur melius in c. quanquā. p̄alleg. Aut nemo recipit hanc confessionem: & tunc talia verba nō probant actum enuntiatiuum: sed inducunt legatum, seu hæredis institutionem, secundum qualitatem verborū: vt in. d. s. codicillis. & alijs iuribus superius alleg. ¶ Et ex his infertur ad decisionem quæstionis propositæ: vt non possit iste postquā conualuit compelli: ex quo non fecit ille iuramentum: nec aliquis habens potestatem recepit confessionem. Et idem dic in eo, 20 qui cōfiteatur in testamento se vsurarium, & mandat certam quantitatem restitui: nam alio non interueniente, compelli non potest ad restitutionem. & idem dicendū in similibus quæstionibus. ¶ In glo. in verb. *compotem.* in fi. Not. glo. bene. & probatur satis in hoc. c. iuncto. c. iudicas. iij. q. ix. furor ergo semel accides, p̄sumitur adesse, nisi probetur contrarium. Quid de alijs infirmitatibus: vide quod dixi in c. cum inter canonicos. de elect. & ibi per docto. Qualiter autem probetur furor, seu mentis alienatio: dic verbo & facto. Pro hoc. c. legimus. xciiij. distinc. vbi dicit: fatuus fatua loquitur. ad idem. l. quidam. cum sua gloss. ff. de conditio. institu. & vide gloss. in. c. Gonfaldus. xvij. quæstione secunda. Quid autem, si vna pars probat furem, & reliqua sanam mentē: quæ probatio p̄ualet. vide quod not. in. c. su per hoc. de renūtia. & in. l. nec codicillos. C. de codicil. ¶ In glo. in versicu. *super impetitione.* Nota. bene hanc gloss. quia not. est in eo, quod limitat. & vide. c. eum, qui. de p̄ben. libro sexto. & in. c. j. de dolo, & contuma. ¶ In gloss. fina. ibi: *nisi per vnum testem.* sed tunc oppon. nam videtur, quod ex quo abbas habuit vnum testem, debuit sibi deferri iuramentum in supplementum probationis: vt in capitulo finali. de iureiurando. Solut. dicunt Goffre. & Ioan. Andræ. quod rerum quantitas dissuasit iuramentum deferri. volunt dicere, q̄ vbi agitur de magno p̄iudicio, seu de re magni valoris, non deferretur iuramentum in supplementum probationis. Alij aliter: sed hoc placet, ad hoc

intelligendū verū etiā si sit facta in scriptis manu testatoris. ita q̄ sit creta: nec debeat p̄parari, nisi post mortē. quod etiā voluit Floria. in. l. in. l. Aquil. in. s. si quis. ff. ad. l. aquil. & habet per Bar. in. l. cū quis. in. s. codicillis. de lega. iij. & vide p̄ Lan. fran. in. c. qm̄ contra. in ver. confes. siones. de probat. Adde tñ, q̄ confessio testatoris facit eius memoriā posse dānari. ita Bart. in. l. ij. C. qui test. face. poss. & facit etiā, vt hæres teneat ad poenā criminis cōfessati per defunctum: vt per Spe. in ti. de accu. in. s. j. in versic. qd si latro. & p̄ Bald. in. l. eius, qui delatorē. in prin. ff. de iure fis. & not. docto. in. l. j. C. ne ex delic. defun. Et ad de, q̄ confessio in articulo mortis fit etaper offensum, nō nocet inculpatio de crimine. l. si qs in graui. in. s. j. ff. ad velleia. vbi p̄ Ange. & habetur per Bal. in. l. athletas. s. calūniator. ff. de infra.

SEB. SAPIA.

c ¶ Furor. Qomodo probet furor: tradit Iaso. in. l. furiosum. C. q̄ testa. face. pos. colū. pe. Alex. in cōf. lxij. per totū in. j. vol. & in cōf. lxxxv. in j. & ij. co. in. ij. vo. & in cōf. lxxxvj. in. iij. col. eo. vol. ¶ Quis dicat stultus & quār probet stultitia, vide gl. xvij. q. ij. Gonfaldus. & facit. l. si cum dotē. s. si maritus. ff. solu. mat. & vide Imo. post gl. in. l. nec codicillos. C. de codicil. qui dicit, q̄ ex sermonibus eius qs p̄sumit furiosus. & vide omnino Imol. in. d. s. si maritus. in fi. & vide per Do. in. c. j. s. si verō. circa fin. principij. de cleri. egro. li. vj. & vide tex. cum gl. in. c. legimus. hūc alleg.

ad hoc quod legi. & not. in. d. c. fi. Et nota ex hac solutione, qd etiam prelato super iure ecclesie non defertur iuramentum in defectu probationis, cum questio est multum preiudicialis. Et in fi. gl. not. gl. qd licet ecclesia comperetur matri, non tamen tenetur sacerdos aliquid de bonis proprijs relinquere ecclesie. pro hoc. c. j. §. eo.

De sepulturis

Rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Diffinitio sepulture.
- 2 Sepeliri non debet in loco sacro corpus non catholicum. & si de facto fuerit sepultum, debet exhumari & proijci.
- 3 Sepeliri non debet in sacro, moriens in peccato mortali.
- 4 Mortui non sunt portandi ad sepulturam cum nimio luctu & planctu: ne homines ita flentes videantur desperare de credulitate alterius vite.

¶ Suprà visum est de successione ex testamento & ab intestato, quæ capiunt effectum post mortem: ut in. c. cum Marthæ. de cle. mis. unde cum fuerit visum de bonis defunctorum, merito restabat videre de sepulturis ipsorum. Nam omnes morimur, & sicut aqua delabimur super terram. ij. reg. xliij. c. & in. c. in ecclesiastico. xliij. q. ij. c. Deo. & c. ¶ Sed quæro post Ioan. an. quid est sepultura? Dicit quod est locus concavus, in quo in ecclesiastico cœmiterio corpus catholici requiescit. Primū. s. qd sit locus concavus: probatur in. c. pe. j. eo. ibi: effodi. & c. ¶ Secundo qd sit in ecclesiastico cœmiterio, probatur in. c. aurum. xliij. q. ij. & ibi probatur etiam, qd defunctorū corpora ibi requiescunt. Nam ratione consecrationis loci non possunt ita corpora vexari à spiritibus immundis, quemadmodū in alijs locis. Hæc enim fuit ratio principalis, quare factum fuit, ut catholici sepeliantur in cœmiterij ecclesiarum. & vide bonum tex. cū gl. in. c. cum graui. xliij. q. ij. ¶ Tertium scilicet, qd corpus catholici & c. probatur in. c. sacris. j. eo. cum ibi no. ¶ Nam is qui non est catholicus, non debet sepeliri in ecclesiastico cœmiterio. & si de facto fuit ibi sepultus, debet exhumari & proijci. de quo in. d. c. sacris. Et ex his deciduntur duæ aliæ quæstiones. Prima est, quibus cōcedenda est sepultura: & ut dixi regulariter omnibus catholicis, nisi specificē repellantur prohiberi. Ad hoc dictum. c. in ecclesiastico. & in. c. con. quæta. ea. causa & c. qd. ¶ Et generaliter dici potest, qd decedens in peccato mortali non debet sepeliri in cœmiterio ecclesie: ut no. glo. in. c. ij. & in. c. cum ad monasterium. de statu regu. facit text. cum glo. lxxxvii. dist. in. c. fi. & xliij. q. ij. c. pro obeuntibus. Secunda quæstio: in quo loco debent sepeliri catholici. & ut patet ex prædictis dicendum est, qd in ecclesiarum cœmiterij. An autē intra ecclesiam posset aliquis sepeliri, vide bonū tex. cum gl. xliij. q. ij. inci. nullus. ¶ ¶ Vltimò quæritur utrum cū luctu & planctu sint mortui sepeliendi: dicendū, qd non: sed cum plasmis, & psallentium vocibus: ut in. c. qui diuinam. & in. c. quā præposterum. xliij. q. ij. tamen si ex officio charitatis: vel pietatis, vel causa humanitatis emittuntur lachrymæ, non est à iure reprobatur. Nam de plerisq; sanctis legitur, qd lachrymas effuderunt in exequijs charorum amicorum: de quo tex. xliij. q. ij. in. c. vbi cūq; * §. hoc autem. cum. c. seq. Sic legimus qd omnes filij Israel planxerunt Moysen & Iacob: ut in. c. quia alij. ea. causa: & qd sed nō est multum lugendū: ne videantur homines deficere in credulitate alterius vitæ. Nam est signū desperationis: ut in. d. c. qui diuina. & in. d. c. vbi cūq; & sic habes continuationem Rubricæ expeditam.

S V M M A R I V M.

- 1 Parochianus, si elegit sepulturam extra suam parochiam, & in ecclesia sepultura aliquid reliquit: debetur de tali relicto canonica portio ecclesie parochiali. ex ratione de qua j. numero. 3. vbi ponitur, quod talis portio debetur duabus ecclesijs. si ex illis parochianus sumebat pariter sacramenta.
- 2 Sacerdotes licet recipiunt mercedem diuinarum operarū, non tamen ratione diuinorum: sed ratione laborum. aliter esset simonia.
- 4 Scholares peregrini, & aduenæ, si moriuntur in aliqua ciuitate, in qua ecclesia dictæ ciuitatis sunt sepeliendi. Sepeliri, vbi debet ille, qui in vna ecclesia habet sepultum patrem & auum, & in alia proauum & attauum.

6 Canonica portio, quæ debetur presbytero parochiano: quia sumus parochianus elegit sepulturā in alio loco, debetur de relictis factis tantum illi loco, & non reliquis.

7 Canonica portio debetur presbytero parochiali de relictis factis in loco sepulture: siue reliquerit titulo legati, vel institutionis: secus si donauerit inter vivos. vide j. capitulum. proximo numero. §.

C A P. I.

Nos instituta.

¶ Decedens intestatus sepelitur in sepulchro maiorum: vel vbi eligitur sepultura: parochialis tamen ecclesia habebit canonicam portionem eius, quod reliquit ecclesie sepulture. hoc dicit secundum veriore intellectum. Et tria sunt dicta. Secundum ibi: nulli. Tertiū. sibi: sed quia. ¶ Casus literalis. Statuit Leo Papa qd quilibet debeat sepeliri in sepulchris parentum suorum, secundum quod fecerunt antiqui Patriarchæ: veruntamen nulli denegandum est propria eligere sepulturam, etiā alienam: quia & dominus hoc fecit. Sed quia dignus est mercenarius mercede sua: tertiam partem iudicij sui illi ecclesie præcipit dari, in qua sepeliri debeat, si nō elegisset alibi sepulturam. & vbi dum viuebat cælesti pabulo refici cōsuevit: quod & si fecerit, vbi cūq; voluerit eligat sepulturam: & ne aliter fiat præcipit Leo Papa sub pœna excommunicationis. Ber. ¶ Nota primā vnam regulam ex principio. c. qd decedens intestatus, seu non electa sepultura, debet sepeliri in sepulchro maiorum suorum. Ad idem. c. is, qui. eo. titu. lib. vj. & hoc fuit inductum exemplo Patriarcharū. Nam Abraham Isaac & Iacob, etiam in remotis existentes voluerunt sepeliri in sepulchro maiorum suorum. Quid autem si non habet sepulchrum, puta: quia de nouo transfudit domicilium ad aliam ciuitatē: dic quod sepeliendus est in ecclesia parochiali: ut in. c. in nostra. & in. c. ex parte j. eod. & in. d. c. is, qui. ¶ Secundò nota. ibi: maiorum. qd maiorum nostrorū actio, debet esse nostra instructio. concor. c. significasti. de elect. ¶ Nota in versicu. nulli. aliam regulam affirmatiuam: qd quisq; de nouo potest sibi eligere sepulturā, & prætermittere sepulchrum maiorum instar Christi. nam si voluisset sepultus fuisset in sepulchro maiorum suorum, tamen eligit sepeliri in sepulchro nouo Ioseph. Et pondera verb. eligit. positum in tex. stat enim permissiue, & non dispositiue. Nam Christus non disposuit, ut ibi sepeliretur: sed permittendo videtur elegisse. Nā nihil fieri potest sine permissione diuina. Omnia enim quæ sunt: facit ipse Deus: aut recto iudicio, aut ita fieri permittit. Dicit text. in. c. nec mirum. xxvj. q. j. ¶ Nota quartò ibi: alienam. & ibi: propriam. quod quis potest habere propriam sepulturam. & intellige propriam, respectu vsus. Nam dominium non potest quis habere quia res sacræ & religiosæ non sunt in dominio alicuius: ut in. l. intantum. §. sacræ. ff. de reb. di. facit. c. ratio. §. de præben. Et utrum quis potest habere hoc ius in cœmiterio ecclesie: ut eo inuito nullus alius sepeliatur. facit iste text. quod sic, dum distinguit propriam ab aliena. Sed dicam latius in. c. penult. §. eodem. Nam habent laici hoc ius vtendi potius ex tolerantia ecclesie, quàm de iure scripto: sicut dicimus in iure patronatus: ut in. c. quoniam. de iure patro. Item ex illo verbo alienam. not. qd quis potest eligere alienam sepulturam. hoc intellige cōsentiente patrono, vel ratū habente: ut probat exemplum, quod sequitur in litera. Nam Ioseph cōsensit, ut Christus sepeliret in sepulchro suo. Sed aduerte, qd in casu nostro quæstio est magis dubia. quia illud sepulchrū erat iuris priuati, sed sepulchrū

per Abb. & Pau. de ca. in. l. quæ te. §. stamento. §. neq. furiosus. ff. de test. sta. dicit qd qui se mel incipit fati. re, nūquā liberat. Quis autē dicatur infans, vide tex. & doc. in. c. consilia. xvij. distin. Et quis dicatur stultus, vide per Do. in. c. constantinopolitana. xij. dist. cir. medi. & cir. fi. dicit, qd differētia inter stultū & fatum est: quia fatum est in verbis, stultus in factis. & cui incumbat onus probandi, an alleganti furorem vel sanam mentē, & vide quod not. Bal. in. l. furiosum. C. qui test. fa. pos. vbi quærit si quis consuevit habere dilucida interval. la, & postea facit testamentum: an præsumatur tēpore furoris, vel sane mētis: & inter alia dicit, quod si est testatus ad pi. as causas, qd tunc præsumit habuisse dilucidū interval. lum. quod est bene notandum. Antoni. Francis. ¶ Quis dicatur, & quomodo probe tur stultus, vide gl. in. §. sed erit. in sti. quod cum eo. quæ dicit: qd stultus dicit esse ille, qui eligit sibi malum, cum possit eligere bonum. & vide Bal. in. l. j. in. j. col. C. cōmuni. de le. qui dicit qd ille dicitur stultus, qui malè agit. & vide glo. in. l. il lud. C. de sacro san. eccle. quæ dicit, qd ex verbis, gestis, & loquela cōprehendimus quem stultū. Et no. qd nemo presumit stultus, nisi probetur, l. fi. & ibi per Bar. in. iij. no. C. de hæ. redi. insti.

S E B. S A P I A.

¶ Et utrū. An laicus possit habere ius funerandi in cœmiterio vide tu

Cap. Nos instituta. Panor. super Tertio Decret.

Abb. in. c. quāto. in fi. s. de iudicijs. & ibi Feli. & De. ci. vbi etiam tangunt, an per illationem corporis mortui, locus efficiatur religiosus.

existens in cœmiterio ecclesiæ est iuris publici. & publica non potest priuatus sibi appropriare: vt in. d. c. ratio. Et ideo est quæstio pulchra, nūquid rector ecclesiæ possit inuito patrono sepulchri aliū ibi inferre: de quo dic, vt dicā in. d. c. pen. ¶ **†** No. in ver. *sed quia.* q. sacerdos iuste recipit mercedē diuinarū operarum: debet tñ recipere ratione laboris, & non diuinorū: vt no. j. de simo. c. nō satis. & quasi per totū. ¶ **†** No. hīc secūdu Abba. q. vita laicorū est clericis passio: sed mors est cōsolatio: & dic q. vita laicorū cēsetur passio ipsis clericis, propter labores, quos sustinent in exhibitione sacramentorū & aliorum diuinorū. Nā habēt prædicare, & orare pro eis. vnde de eis scribitur: peccata populi mei comedent. & c. id est delebūt orando. de poeni. distin. j. c. quem poenitet. & j. q. j. c. dictū. & in. c. ipsi sacerdotes. Mors enim dicitur solatiū respectu perceptionis temporalium. Nā & patri loco solatiij restituitur dos filiæ præmortuæ. nam acerbum esset perdere filiā, & ipsius substantiam: vt in. l. mater. ff. de iure dot. vel potest intelligi, q. legatum factum ecclesiæ sepulturæ est illi solatiū: vnde ecclesia parochialis, ex quo habuit passionem in vita, debet habere partē illius consolationis: scilicet legati. Nam beneficium est beniuola actio gaudiū tribuens capienti: vt in. c. j. quib. mod. feu. amit. in lib. feud. ¶ Et ex hoc: & ex text. habes, quare ecclesia parochialis habet hanc portionē ab ecclesia sepulture. & licet tex. dicat simpliciter de ecclesia, vbi consuevit cœlesti pabulo refici: intelligere tamen debes de ecclesia, in qua cōsuevit iste defunctus audire diuina, & recipere ecclesiastica sacramenta: vt text. in. c. ij. de sepultu. lib. vj. Et ideo dubitatur, quid si in vna ecclesia audiuit diuina, & in alia accepit ecclesiastica sacramēta. Et intellige, quando iuridicē hoc fecit. dic, q. inter istas ecclesias debet fieri diuisio^a istius portionis: per rationes huius literæ. argu. illius. c. ij. de quo per Inno. in. c. de his. j. eo. ¶ **†** In glo. j. in fine. Sed hæc glo. non aperit intellectum, vbi sepeliendi sint forenses, & peregrini: sed hanc quæstionem gl. sentit in. c. in nostra. j. eodem titu. in versic. & nisi. & ibi tenet, q. debent sepeliri apud ecclesiam maiorem. Idem tenet Innocen. hīc. Pro hac opi. facit. c. vbicunq. temporum. xij. q. ij. & c. officium. de offi. Archiepiscopi. Nam ecclesia Cathedralis administrat talibus sacramenta. Archidia. in. c. j. j. eo. titu. lib. vj. latē prosequitur & concludit, quod debent sepeliri apud ecclesiam parochialem: vbi decedūt. per. c. j. xvj. q. j. & xij. q. j. c. j. Nec obstat secundum eū. c. officium. quia loquitur de administratione sacramentorum, & non de sepultura. ¶ Dominus meus, domi. Cardi. tenet hīc primā opinio. Mouetur, q. transeuntes, & peregrini non possunt dici de parochia alicuius. vnde ecclesia cathedralis, quæ per totam diocesim habet potestatem: debet istos ad sepulturam recipere. domi. Anto. latius distinguendo dicit, quod aut iste, qui moritur est religiosus, & debet sepeliri in monasterio sui ordinis: vt in. c. j. præalle. xvj. q. j. Hoc dictum fortē nō est verum: quia illud. c. loquitur quando religiosus declinauit ad certum monasterium. & ibi mortuus est. Si autem moriatur extra monasteriū, non video rationem diuersitatis inter eum & clericum secularem & laicum: quāquam ipse dicat, quod clericus secularis peregrinus debet sepeliri apud ecclesiam cathedralem. Nam religiosi & clerici seculares, ex quo in loco non habent proprias ecclesias censentur iure laicorum, quo ad sacramēta recipienda. vnde sicut in laicis dicitur, ita & in istis puto dicendum. Pro hoc. c. & hoc attendendum. de consecra. distin. j. vbi dicitur, quod omnes clerici existentes intra parochiam certam, debent ibi conuenire ad audiendum diuina vnā cum laicis parochialibus. & olim cū monachi nō essent clerici, omnia sacramenta recipiebant ab ecclesia parochiali, & ibi faciebant oblationes. xvj. q. j. in. c. alia. Et sic intelligo dictum. c. j. xvj. q.

j. in suo casu. Et pro hoc. c. finā. j. eodem titu. libro. vj. vbi tex. innuit, q. si religiosus decedit extra monasteriū: nec potest congruē ad monasterium suū deferri, potest sibi eligere sepulturam sicut laicus. In laicis autem dicit ipse quod aut traxerunt moram in parochia, vel venerūt animo ibi trahēdi moram ad aliquod tēpus: vt sunt scholares. & tunc sepeliēdi sunt in eccl. parochiali, in qua decedunt: quia illa dicitur eorum ecclesia parochialis. Et hoc placet per not. in. c. omnis vtriusq. sexus. de poeni. & remis. & in cle. j. de priuil. & ibi per glo. Aut non traxerūt ibi moram, nec venerunt eo animo, vt puta: quia sunt transeuntes: & tenet quod in ecclesia cathedrali sunt sepeliendi. dicit tamen, quod si receperunt sacramenta à presbytero parochiali, videntur tacitē ibi elegisse sepulturam. & hoc dictum cum reuerentia non fuit bene pōderatum. Nam si poterant recipere sacramenta à presbytero parochiali, cēsenda est illa ecclesia parochialis transeuntium. Et sic erit idem dicendum in iure funerandi: cū omnia ista sint de iure parochiali. ¶ Satis dubitari potest de illa quæstio. iudicio meo, quia iura vario modo loquuntur: sed occurrit mihi tex. opti. in. c. j. de cele. missa. vbi videtur velle, quod sacerdos parochialis potest administrare sacramenta peregrinis & transeuntibus per suam parochiam in casu necessitatis. Item eadē ratio debet esse in parte, quo ad partem, quæ est in toto, quo ad totum: vt in. c. pastoralis. §. item cum totum. de officio delega. & in. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. quemadmodum ergo ratione totius diocesis vult Episcopus sibi vindicare potestatem in istum peregrinum, eodem modo debet sacerdos parochialis posse respectu suæ parochiæ. Nam episcopus non habet potestatem in peregrinum, sicut nec presbyter parochialis: vt in dicto capitulo omnis. Ex quo ergo iste hīc, non habet superiorē debet in diuinis recognoscere ecclesiam parochialem, vbi decedit. Nam ad hoc habuit cœmiterium distinctum, & parochiam distinctam. xij. q. j. c. j. optimē facit etiā c. pastoralis. de his, quæ sūt à præl. vbi patet quod ecclesia parochialis fundat intentionem suam super omnibus obuentionibus spiritualibus prouenientibus intra parochiam. & ad. c. vbicunq. respondeo: vt ibi not. glo. ¶ In gl. in ver. *Patriarcharum.* in fi. sed cadit notabilis quæstio. ¶ Pone quod pater & auus alicuius sunt sepulti apud fratres prædicatores: maiores verō vt abauus, tritauus, & superiores, sunt sepulti in ecclesia parochiali. iste nunc decessit, non electa sepultura: quia fortē impubes, vel sine testamento decessit: quæritur vbi debet sepeliri? Pro ecclesia parochiali facit iste tex. dum dicit, q. in sepulchro maiorum. Nam maiorum appellatio strictē, & propriē sumpta, comprehendit superiores tantū ultra tritauum: vt in. d. l. Iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradi. & in. l. quicq. §. parētes. ff. de in ius vocan. & vtrubiq. not. Item pro ecclesia parochiali sunt duo iura, vel duo vincula: scilicet ius parochiale & sepultura maiorum. Contrarium determinat Oldrad. consilio. xvj. adducit plura. & inter cetera mouetur his rationibus: sicut domiciliū est inter viuos: ita ius sepulture est inter mortuos. sed quis consequitur originem seu domicilium patris & aui, non superiorum: vt not. in. l. assumptio. ff. ad municipa. & in capitulo finali. infra de parochia. ergo idem dicendum in iure sepulture. Item & secundo vno sepulture procedit ex quadam charitate, & mutua dilectione, quæ fuit inter viuos: vt colligitur. xij. quæstione prima, capitulo primo. & sequen. sed maior est charitas, seu dilectio inter filium & patrem & auum: quā in ter eum & superiores: cū illi sint remotiores in gradu. ergo potius debet sepeliri in sepulchro patris & aui, quā aliorum maiorum. ¶ Sed cōtra hanc determinationem reperio glo. quasi expressam in. c. is, qui. eodem titu. lib. vj. quæ dicit, quod si in vna ecclesia est sepultus pater: & in alia

a ¶ Diuisio adde circa ea, quæ hīc dicuntur videndum do. Car. consi. xc.

BB. SAPIA.

b ¶ Notabilis quæstio. Vide Gemi. in. c. is, qui. de sepul. in. vj. quem refert Felin. in. c. super eo. col. fi. vers. & de diuersis generibus maioritatum. s. de testi. vbi etiam refert Old. in consi. hīc alleg.

in alia reliqui maiores, sepeliendus est iste in sepulchro maiorum. Et quāquā rationes Oldr. multū vrgeant, tamen tex. in. c. ij. & iij. eo. tit. lib. vj. multum facit pro opinio. gl. dum pōderat sepulchrum maiorum ab antiquo: & bis exprimitur illud verbum ab antiquo: & Ioannes Andræ. ibi in nouella quærit, quid si pater auus, & abauus sunt sepulti in diuersis ecclesijs, vbi debet sepeliri. & dic de cōsuetudine seruari, vt sepeliatur in sepulchro patris. Quidam tamē dixerunt, quod imō in ecclesia parochiali: quia deficit hoc casu sepulchrum maiorū. ad hoc capi. in nostraj. eo. Mihi autē placet multum: vt sepeliatur quis in sepulchro paterno: nisi seriosē elegerit sibi sepulturam. Nam ita disposuerunt isti Patriarchæ, quorū actio est nostra instructio. Sed si pater fuisset alibi sepultus præter propositum suū, puta: quia non potuit sepeliri in sepulchro maiorum propter impossibilitatē facti, vel iuris: tunc pcedit alia opinio. Et ad illa iura, quæ ponderant sepulchrum maiorum ab antiquo, responderem quod sit illa ponderatio quo ad excludendum ecclesiam parochialem, non respectu sepulchri paterni. Nam sepultura paterna præ omnibus ponderatur: vt not. j. eodem capitu. fraternitatem. ¶ In gl. in ver. iudicij. in fi. Nota bene gl. quæ quotidie allegatur. vult enim quod canonica portio debeatur ecclesiæ parochiali solum de relictis factis ecclesiæ sepulturæ. Hostien. tenet contrarium, vt de omnibus relictis quibuscūq; ecclesijs factis, & in quacūq; re siue mobili, siue immobili debeatur portio ecclesiæ parochiali. Mouetur per istū tex. qui loquitur generaliter ibi: iudicij sui. & exponit ipse iudicij sui, id est, relictis pro anima sua factis. Et cum eo concurrunt Pet. & Egid. sed cum hac gl. concurrunt Innocē. in. c. proximo. Abb. hīc, & glo. in capitulo, cū super. & in. c. certificari. j. eodem. & Ioan. and. in gl. sua in cle. dudum. eodem titulo in ver. quartam. vbi dicit fratres mendicantes nō teneri ad quartam, si testator nō fuit sepultus apud eos. Et hæc opinio videtur communior & verior. Nam si iste fuisset sepultus in ecclesia parochiali, aliæ ecclesiæ legatariæ nihil soluerent: vt hīc. ergo ex electiōe sepulturæ non debent istæ ecclesiæ prægrauari: ex quo apud eas testator non fuit sepultus. Satis enim est, quod concurrat cū ecclesia sepulturæ. & hoc videtur de mente huius literæ. & vide per Archidiaconum in. C. c. ij. eo. tit. lib. sexto.

¶ Extra gl. quæritur, nunquid hæc portio debeatur ecclesiæ parochiali de relictis iure institutionis? Quidam voluerunt q; non: sed solum de legatis per cap. requisisti. s. de testamentis. Ioan. Andræ. tenet hīc contrarium per tex. istum, qui generaliter dicit tertiam partem sui iudicij. &c. Ad idem. c. sequens, & melius. c. cum super. j. eod. & in dicta clemen. dudum. & hoc teneas. Intellige tamen nisi sit donatum inter viuos: quia de huiusmodi nō debetur quarta: vt vult glo. & Hostien. & glo. in capi. j. de sta. regu. dixi plenē in. c. requisisti. de testamen. aliæ gloss. sunt faciles.

S V M M A R I V M.

1. Parochianus vouens se alicui monasterio, siue in vita, siue in morte, tenetur certam partem bonorum suorum relinquere ecclesiæ parochiali. 6.
2. Canonica portio debetur ecclesiæ parochiali de omnibus relictis factis ecclesiæ sepulturæ. 3. etiam oblatis pro alijs sacramentis. 5.
3. Canonica portio debetur Episcopo de illa canonica portione quæ acquiritur ecclesiæ parochiali, de relictis factis in loco sepulture.
4. Monachi non perdunt ius succedendi.
5. Canonica portio non debetur Episcopo de relictis factis pauperibus: nisi sint electi pauperes certi loci: quia tunc intuitu loci censetur factum relictum.

Relatum. ¶ Qui cōuertitur ad monasterium medietatē bonorum, quæ pro anima sua disposuit tenetur relinquere ecclesiæ parochiali. h. d. Communis diuisio. Secūda ibi: mandamus. ¶ Casus literalis. ¶ Quidā decedentes bona sua in monasterium conuerti iusserunt, nihil relinquentes ecclesiæ suæ parochiali: de quo querela peruenerat ad dominum Papam, qui respondet vt quicumque voluerit amodō in monasteriū conuerti, siue in vita, siue in morte, medietatem omnium rerū suarū & possessionum, quas decernit disponere pro anima sua: illi ecclesiæ ad quæ ptinet, relinquat. Ber. ¶ Not. j. ibi: siue in morte, siue in vita. q; quis pōt ad monasterium conuerti, nedum in vita: sed etiā in morte. Et si volumus intelligere prout intelligit gl. ij. q; in vita dicitur quātum ad casum huius. c. quādo hoc facit in egritudine in qua decessit, esset text. hīc pro istis, qui disponunt, vt post mortem suam induantur certo habitu religionis, & sepeliatur in illa regione. Non tamē puto, quod isti p hoc sint religiosi. Nam monachus dissoluitur morte. in. c. hī. eo. li. vj. Ideō nō potest quis esse monachus post mortem. Est enim propriē monachus votum quoddā per quod non imprimitur character anime. prodest ergo assumptio talis habitus post mortē quo ad deuotionem quandā. ¶ No. j. ibi: omnium rerū &c. q; de omnib; bonis cuiuscūq; qualitatis sint relictis ecclesiæ sepulturæ, debetur portio ecclesiæ parochiali: & sic nō solum de cadelis & funeralibus, sed de omnibus obuenientibus ecclesiæ sepulturæ pro anima defuncti. ad hoc. d. cle. dudū. & quod ibi no. gl. ¶ No. iij. ibi: decreuit disponere. Nam per hæc verba generalia infertur ad id, quod dixi in. c. prece. vt quocūq; titulo aliquid relinquatur ecclesiæ sepulturæ debetur portio ecclesiæ parochiali. Nā verbum disponere, est multum latum. ¶ Vltimō not. q; ista portio nō debetur Episcopo sed ecclesiæ parochiali. quod clarius probatur j. eo. c. in nostra. & c. ij. eo. tit. li. vj. Sed contra hoc facit. c. officij. & c. requisisti. s. de test. in quibus hæc portio debetur Episcopo. Sol. quidā dixerunt in hoc standum cōsuetudini. sed cōter tenetur, q; hæc portio debet ecclesiæ parochiali: sed Episcopus habebit portionē suā ab vtraq; ecclesia, si istæ ecclesiæ nō sunt exemptæ: & sic procedunt cōtraria. si verō altera ecclesia esset in aliena dioecesi tunc quilibet Episcopus habebit portionē suam ab ecclesia sibi subiecta. Et ex hoc dicto no. bene q; Episcopo debet portio, etiam de portione, quā capit ecclesia parochialis ab ecclesia sepulturæ. Et idem tenui post Fed. in. c. hī. s. de testa. pro hoc. c. conquerente. s. de offi. or. vbi dicitur quartā deberi Episcopo de omnibus funeralibus, id est, proueniētibus occasione funebris. Et nota ex primo loco dictis: q; valet cōsuetudo, q; portio debita ecclesiæ parochiali, debeatur Episcopo. & nil mirum. nam sicut ecclesia parochialis potest præscribere quartam contra Episcopū: vt in capi. de quarta. de præscrip. ita Episcopus contra ecclesiam parochialem. ¶ Sed quæritur de alia pulchra. q. nunquid ecclesiæ parochiali debeatur quarta de oblatis pro alijs sacramentis. Inn. tenet hīc, quod sic: quia eadē ratio est. Dignus enim est operarius mercede. &c. vt no. s. capitu. p. xi. Et ex hoc no. fin. q; oblationes quæ fiunt occasione sacramentorū perceptorum in alia ecclesia, cedūt illi ecclesiæ: sed quarta debetur ecclesiæ parochiali. Sed dubito an hoc dictum sit verum, quoniam nullo iure probatur. & intellige quādo sacramēta licitē sunt percepta in alia ecclesia: puta propter necessitatem, vel iuit ad aliā ecclesiā maiore, vel ad fratres mendicantes: qui sunt priuilegiati respectu sacramenti pœnitentiæ. Nam ista solum loquantur de relictis factis in morte, & non de oblatis in-

¶ Et adde quod hūc ar. latē expedit Arc. in. s. sed il lud. iij. q. ij. & ibi cōcludit cū opin. Hostien. hīc. sed postea in fi. eiusdem. s. videtur dicere contrarium eius, quod s. dixit enim, q; si quis eligat sepulturam in propria ecclesia, & nihil ei reliquit & reliquit multa bona alijs ecclesijs, q; propria ecclesia non poterit petere aliquā portionem de illis relictis.

¶ Adde Petr. de Anchor. consilio clxxxvij. Fed. cō si. vj. & c.

SEB. SAPIA. ¶ Cōsuetudini. Nunquid valeat cōsuetudo pcpie di aliquid pro sepultura, tradit in ca. ad apostolic. de simo. & tradit Bella mera in cons. xxj. in. mulier. col. iij. in fi.

¶ Portionē suam. vide Bar. cōsi. suo xlvij. incip. casus talis est. vbi alle. Inn. & Hosti. hīc, q; non debet Episcopo portio de relictis pauperibus: vide ibi omni no Andræ.

Cap. Fraternitatem. Panor. super Tertio Decre.

a ¶ Contra hanc gl. inquam loquitur de relicto facto consanguineis & pauperibus pro anima: tenet Archid. in. §. sed aliud xij. q. ij. per illū text. & per hunc text. qui loquitur generaliter. sed in hac. q. vide Ang. in cōl. cxv. & ad de omnino Bal. in authē. similiter in fi. C. ad. l. fil. & pro intellectu huius glo. vide omnino late scriptum per do. Anto. in. c. j. s. eodem.

b ¶ Vide omnino de hoc plenissimē per Lud. Ro. in repē. auth. similit. circa prin. in ver. sed circa illud incidenter. C. ad. l. falc.

c ¶ Quod ecclesiā vide Feli. in. c. de quarta. colū. iij. ver. decimoquarto. de prescrip.

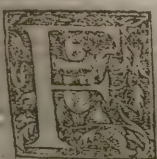
d ¶ Adde hic gl. in ver. pro baptizatis. in cap. tempus xij. q. ij. & ibi omnino vide Archid. qui videt concludere cū illa gl. quo ad celebrationem missarum: se cus dicit in vigilijs. ieiunijs. & orationibus. qā nō profunt nisi illis pro quibus spālitur fiūt. Sed quod plus profit oratio spiritualis: facit text. cū gl. in ver. neglecta. in. l. itē apud Labeonē. §. hoc edictū. ff. de iniur. de quo ple. vide omnino per Do. in. c. fa. san. in iij. nō. xxij. dist. ¶ Adde eundem cōl. xlv. Ro. cōl. cccxxxix. Anto. Franc. ¶ An elemosynā & oratiōes & ieiunia & suffragia. quę fiunt pro vno. p̄sunt omnibus. dicas. q̄ elemosyna valet ad redēptionē peccatorū: vt in. c. mendacia. de p̄c. dist. j. & in. c. animę de functorū. xij. q. ij. & vide. d. Car. in cle. j. in. §. iō. de reli. & vene. san. Et adde quod da

ter viuos. & facit. c. de his. j. eo. Primum tamē dictum videtur cōmuniter approbare doct. simpliciter illud referentes. ¶ In gl. ij. in fi. nō. gl. pro intellectu istius. c. & c. de his. j. eo. vt dicamus. q̄ de bonis ingredientis religionē in sanitate. nihil debeatur ecclesiā parochiali: sed si intrauit in egritudine. in qua decessit. debetur portio. & ita intelligatur iste tex. quāuis Inno. hic. & in. c. de his. multū variauerit: dicēdo inter cetera. q̄ si ingrederetur religionē: & sit ibi p̄fessus: tūc debet portio ecclesię parochiali de bonis suis. quę acquiruntur monasterio. Ratio. qā tūc mori fingit. xix. q. ij. c. qā. & xvj. q. j. c. placuit. & si aliquid relinqueret monasterio pro anima. & aliquid donaret p̄ sustentatione: tunc non deberetur portio. nisi de relicto pro anima. Opi. tamē gl. communiter approbatur: & videtur probari in. d. ca. de his. quod mihi placet. nam iura loquuntur de relictis occasione sepulturę. ¶ Item de morte naturali: sed intrans religionem naturaliter non moritur. imō retinet cognationem. & succedit parentibus: vt i. l. Deo nobis. C. de epi. & cleri. Et si mutaret iste domicilium. non tenetur dare aliquid ecclesiā parochiali: ergo nec ingrediendo monasterium: cum solū habeat domicilium in monasterio: vt nō. Inn. in. c. ex ore. de priuile. dixi in. ca. dilectus. de rescri. ¶ In gl. iij. ibi: *reliquerit pauperibus* &c. Nota bene gl. q̄ de relicto facto pauperibus. nō debetur portio: & respectu ecclesię parochialis: non est dubiū tenendo opi. quā tenui in. c. p̄ce. videlicet. quod ecclesiā parochiali debetur portio solū de relicto facto ecclesiā sepulturę: sed tunc puto hanc gl. procedere. etiam in portione. quę debetur Episcopo Nam sibi debetur solum de relicto facto ecclesiā & pijs locis: vt in. c. requisisti. de testament. Ergo nō de relicto personali maximē facto pauperibus. pro hoc. c. requisisti. in fi. p̄alleg. sed Ioan. Andr. in. c. dudum de conuer. coniuga. limitat hanc gl. nisi relictum fuerit factū pauperibus certi loci: quia relictum videtur tunc factum intuitu loci. Pro hoc. l. annua. in fin. ff. de annuis lega. & in dicto. c. requisisti. tunc enim per omnia procedendū. ac si relictum fuisset factum pio loco. Et vide ad p̄dicta l. nulli. & l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & clericis. vbi habetur. quod etiam si Episcopus exequitur relictum factum pauperibus: nihil tamen debet sibi retinere. Rationem potes colligere ex his. quę dixi in. c. officij. §. de testa.

SYMMARIUM.

- 1 Parentes licet propriē sint ascendentes. tamen verificantur quandoque in collateralibus. & hoc secundum vulgare modum loquendi.
 - 2 Sepultura non potest eligi in loco priuato. & electio aliter facta est spernenda.
 - 3 Corpus defuncti sepultum in loco non suo. potest vendicari ab ecclesia. vbi de iure debebat sepeliri: cum omnibus oblationibus ibi factis.
 - 4 Oratio generalis quę fit pro mortuis. an tantum profit defunctis quantum oratio specialis.
- Oratio. quę fit pro defunctis. si eis non prodest: prodest saltem alijs defunctis: vel facienti.

CAP. III.

Fraternitatem. ¶ Hoc ca. hodie recipit determinationem. seu secundum alios correctionem. per. c. ij. eodem titulo. libro sexto. vbi habetur. quod quis potest relinquendo sepulturam suam antiquā eligere sepulturam in loco minus religioso: sed saluando istum tex. quantum fieri potest. summo sic. ¶ Vbi qs sepulchro maiorū relicto. eligit sepulchrū in loco minus religioso. dolo inductus. seu ex contēptu.

seu non dimissa ecclesiā suā canonica portione expressē vel tacitē. non tenet electio. Et sunt tres partes. In prima ponit ius. In secunda narrat factum. In tertia cōcludit. Secunda ibi: *unde*. Tertia ibi: *quocirca*. ¶ Casus literalis. Quidam ciuis Ianuē. de castello. P. nomine. habebat sepulturam ab antiquis temporibus. & sui maiores apud monasterium sancti Stephani: nūc aliā ecclesiā minus religiosam elegit: & ibidē sepeliri. orta est quęstio de corpore illius corā Archidi. & significatum fuit hoc domi. Pa. vnde ipse rescribit Archiepiscopo Ianuē. dicens. q̄ non credit ipsum ignorare. qualiter ab antiquo fuerit dispositum apud monasteria & loca religiosa corpora defunctorum debere sepeliri: in quibus orationes & missarum solennia tam pro viuis. quā pro defunctis frequentius celebrantur. Vnde qui volunt ibi sepeliri. non est eis contradicendū. Qui verō relinquunt antiquas ecclesias & sepulchra patrum & aliorum parētum suorum. & ad noua & minus religiosa loca se transferunt contra antiquam institutionem sanctorum patrū facere dignoscuntur. vnde si p̄dictus. P. contra istam cōsuetudinem antiquam & rationabilem corpus suum sepeliendum mandauit. hoc non p̄iudicat rationi. & ideō mandat quatenus corpus ipsius reddi faciat monachis sancti Stephani: & cum patribus suis sepeliri. Bernard. ¶ Nota. quod in ecclesijs & monasterijs. in quibus sunt institute persone religioſe potest quis eligere sepulturam. & quod plū est videntur illa loca habere cōemiteria ab antiquo. Sed ego non memini vnquam aliquā constitutionem legisse in qua caueatur quod monasteria habeant de iure cōemiterium. nisi pro suis: vt in capitulo primo. xvj. quęstioe prima. Item Innocen. in. c. j. s. eo. tenet. quod de iure cōmuni ille dūtaxat ecclesiā habent cōemiteriū & ius funerali. quę habent populum. & idē nō. gl. in cle. dudū. de sepul. & Arch. in. c. j. eo. ti. li. vj. & videt probari iudicio meo in. c. j. xij. q. j. vnde intelligo istum tex. aut in monasterijs habentibus populum. aut in habentibus ex priuilegio. sicut habent hodie cōmuniter fratres medicantes vt in. d. cle. dudū. & quis possit dare priuilegiū hoc. dicā j. eo. certificari. ¶ No. ij. ibi: *aliorumque parentum*. quod verbū parentū. quādoq̄ verificatur in cōsanguineis collateralibus. & in hoc credo: quod alludat vulgari alicuius loci: in quo cōsanguinei vulgariter appellantur parētes: sed propriē parentes sunt ascendentes: vt in. l. iuriscōsultus. §. parentes. ff. de gradi. ¶ Not. iij. q̄ fidelis nō potest eligere sepulturā in loco priuato: vnde talis voluntas est spernenda. & in hoc nō. istum tex. ¶ Vltimō nō. q̄ corpus defuncti potest largo mō vendicari ab ecclesia. vbi de iure debebat sepeliri: & restituendum est corpus cum omnibus oblationibus ibi factis: vt hic in fi. & in. c. in nostra j. eo. ti. ¶ In gl. in ver. *frequentia*. ibi: quod frequentes &c. pro hoc vide tex. cū glo. in. c. cum graui. xij. q. iij. & ob hoc cautū est. vt qs eligat sepulturā in loco. vbi frequentius celebratur diuina officia. Ex his enim locus dicitur magis religiosus. Item fiūt ibi frequentius orationes pro ibidem defunctis. Et ob hoc gl. in verbo frequentius. format. q. nūquid valeat tantū generalis oratio. quę fit pro omnibus defunctis. sicut illa. quę fit specialiter p̄ oibus defunctis. ¶ Et gl. videt dubitare & magis declinare in partem: vt æqualiter suffragia profint: sed honor videtur deferri illis. p̄ quibus spiritualiter oratur. Io. an. hic dicit. q̄ aut cōsyderamus effectum suffragiorū respectu charitatis: & tunc ita profunt generaliter suffragia facta. sicut specialiter. quia charitas non diminuitur. imō sparsa ampliatur. & intellige dictum suum de charitate existente in orante. seu alia suffragia faciente: sed respectu defunctorū pro quibus fiunt. illi magis profunt. q̄ est in maiori charitate: cum magis delectetur ex bonis operibus & suffragijs per proximū factis. Aut cōsyderantur suffragia facta respectu satisfactiōis: & tūc magis p̄sunt his. pro

his, pro quibus specialiter fiunt, quā si generaliter. Rō, quia habēt efficaciam finitā, & ex diuina iustitia distribuuntur in illos, pro quibus fiunt: ergo tantō minus operantur, quantō p pluribus fiunt. ar. in. c. cū. M. de consti. Et hanc sententiā videtur seq beatus Tho. quarto sententiarū. di. xl. qō. ij. arg. ij. & Cal. hīc. dicit tamē beatus Tho. notabile verbū. s. credendū esse, quōd si illi pro quibus fiunt non indigent, quōd p sunt alijs. & vide gl. no. in. c. sicut. xxij. iij. quā vult, q si oratio est facta pro aliquo, & illi non prodest, saltē prodest facienti. & inducit ibi psalmistā: Oratio mea in sinu meo conuertetur. & ad. c. non mediocriter. de conse. di. v. responde, vt ibi. no. ¶ In gl. in ver. *ad noua.* in fin. hodiē dicendū, vt habetur in c. ij. eo. ti. li. vj. vbi approbatur secūda opi. hīc posita in gl. vt licitū sit eligere sepulturā, etiam in loco minus religioso: sed si volumus istū tex. saluare, vt non sit correctus, possumus dicere, quōd in loco minus religioso, seu in ecclesia non habente cōmitemerium, non licet eligere sepulturam: est contra institutionem sanctorum patrum cū corpora fidelium debeāt requiescere in cōmitemerij ecclesiarum. xij. q. ij. ca. aurum. & xij. quāstio. j. c. j. Itē potest procedere iste tex. qn dolo fuit inductus, vel ex contēptu elegit sepulturam in loco minus religioso. c. j. eo. ti. li. vj. vel quādo soluitur portio ecclesiæ parochiali.

SYMMARIUM.

- 1 Canonica portio debetur ecclesiæ parochiali & Episcopo, nisi ecclesia sit exempta de bonis illius, qui se & sua in infirmitate, ex qua mortuus est, obtulit monasterio: secus si in vita. 4. 8.
- 2 Quod relinquitur ecclesiæ parochiali à parochiano, qui alibi elegit sepulturā computatur in canonicam portionem debitam ipsi ecclesiæ parochiali.
- 3 Canonica portio non debetur, nec Episcopo, nec ecclesiæ parochiali, de relictis seu oblatis in vita, qui obtulit.
- 5 Canonica portio de relictis ecclesiæ sepulturæ: debetur ecclesiæ vbi defunctus in vita accipiebat sacramenta, & audiebat diuina: vel recepit baptismatis sacramentum, etiam quōd essent plures ecclesiæ, inter quas diuiditur ipsa canonica portio. 6.
- Nisi in alia ecclesia citra parochialem indebitē fuerint sumpta sacramenta: quo casu omnia debentur ecclesiæ parochiali. vide j. in. c. cum liberum. in. ij. no.
- 7 Venditio, siue donatio facta in fraudem filiorum reuocatur vsque ad legitimam.
- 9 Canonica portio quæ debetur episcopo, vel ecclesiæ parochiali: an sit petenda hærede grauato dare: an ab ecclesia legataria.

CAP. IIII.

- 1 **D**E his. ¶ Si quis in egritudine, de qua decedit se & sua offert, monasterio ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem: secus si in sanitate. secunda. ibi: si verò. ¶ Casus literalis. Aliqui infirmitate grauati, quādoq se trāsferunt ad loca religiosa cum bonis suis: vel etiam in sanitate: & nihil relinquunt ecclesijs à quibus receperunt pabula salutis. Quærebatur qd iuris est de his: Respōdet Papa, quōd si in egritudine ad religiosa loca se transferunt & de illa egritudine moriuntur, canonica portio debet exhiberi illis ecclesijs à quibus sepeliri debebant. Si verò in sanitate se transferunt tūc nihil dare compelluntur ecclesijs sui prioribus: quia liberum est tunc cui libet bona sua impartiri etiā priuatis personis. Bern. ¶ No. j. quem posse ingredi religionē tēpore egritudinis. Infirmitas ergo corporis nō vitiat religionis, ingressum: cū ipsius validitas dependeat à sanitate mentis & non corporis. ad idē. c. porrectū. de test. ¶ No. hīc ar. fin. à cōtrario sensu, quōd si parochianus electa alibi sepultura tacitē, vel expresse aliqd relinqt ecclesiæ parochiali, tenetur talis ecclesia illud relictū sibi cōputare in fortē & canonicā portionē: sicut dicimus in filio, qui computat sibi in legitimā qcquid à patre relictū est: vt in. l. omni mō. & l. scimus. C. de inoff. testa. aliās frustra ponderare qd nihil fuerat relictū ecclesiæ parochiali: licet aliud sit in Episcopo. c. officij. a de testa. Nec ob. si diceres hīc coniūgi Episcopū & ecclesiam parochialem: quoniā de ipso dictū fuit incidēter: vnde nihil de eo hīc rñdetur. De quo tamen dic, vt plenē dixi in. d. c. officij. ¶ No. iij. tex. *quasi rotundū.*

- b quōd de oblatis seu relictis alicui ecclesiæ in vita, nō debet canonica portio. & si pōderabis finē huius literę, inferē quod etiā Episcopo nil debetur. Et p hoc videt tex. in. c. j. de sta. re. & clarius ibi sentit gl. & in. c. nimis. el. j. de exce. prala. dixi plenē in. c. requisisti. de testa. & dic, vt ibi. ¶ Sed quæro, nūquid iste text. pcedit indistinctē siue qs intret monasteriū in vita, vt fiat monachus, siue vt viuat ibi cum alijs citra profersionē? Inn. vult restringere literā, vt intelligatur in secūdo casu, & nō in primo: quia eo ipso, q cōfiteretur, cēsetur mortuus: & sic debet dari canonica portio: sed cōiter tenet opi. vt dixi in. c. ij. s. eo. Nā propriē loquitur text. de his, qui efficiuntur religiosi: vt innuit litera ibi: se trāsferunt: & ibi: trāstulerunt. quę verba important plenā translationē. xxj. q. ij. si quis iam trāsatus. & dic plenius, vt dixi in. d. c. ij. ¶ Quærit hīc Inuoc. quid si quis in capella audiuit diuina, & in plebe accepit ecclesiastica sacramenta: cui debet canonica portio, concludit quōd fiet diuisio inter capellam & plebem. quod satis placet, per. c. ij. eo. ti. li. vj. vbi in perceptiōe huius portiōis pōderant duo. s. quōd in illa ecclesia audiuerit diuina, & perceperit in ista ecclesiastica sacramenta. Itē facit tex. in. c. j. s. eo. vbi ponderatur labor seu passio in administratione diuinorū. cū ergo ambæ ecclesiæ habuerūt in vita ipsius passionē, & laborem, pariter debent sentire beneficium: vt sic sint socij cōsolationū & c. vt in. d. c. j. ¶ Sed dubium quōtidanū esset, quid si in plebe nō recipit, nisi sacramentū baptismatis: reliqua verò percepit in capella parochiali, vbi etiā audiuit diuina: prout cōmuniter cōtingit in istis plebibus habentibus sub se capellas. credo quōd superior debet inter eas arbitrari cōdignas portiōes secūdū quantitātē laborū: debet tamē multū haberi respectus ad sacramentū baptismatis: cū sit ianua omniū sacramentorū. c. j. & si. de presby. nō bap. facit. l. Seio. ff. de an. lega. ¶ In glo. j. ibi: bona sua consumere. hoc. c. intellige verum, nisi faceret in fraudē filiorū. quo casu reuocaretur veditio & donatio vsq ad portionē debitam sibi: vt dixi in ca. Raynutius. & c. Raynaldus. alle. in gl. Itē poterit iudex refrenare p digalitatē ipsius interdicens administrationē bonorū. l. is cui bonis. ff. de ver. ob. Interest enim reipublicæ, ne quis malē suas res administraret. inst. qui sunt sui, vel alieni in. s. sed hodie. & in. l. prima & ij. ff. eo. ¶ In glo. ij. ibi, dicunt contrarium. dic vt not. Inno. & hæc opinio est hodiē approbata in. c. ij. e. ti. li. vj. Et est ratio: nā hæc canonica portio datur principaliter ecclesiæ parochiali propter onera, quę subiit circa suum parochianū in vita sua. & apertē colligitur ex. c. j. s. e. ¶ Extra gl. quæritur, vtrū Episcopus debeat habere de bonis hui⁹ ingredientis religionem aliquā portionē: cū de eo fuit facta quæstio, & respōsio omissa? Sol. dicit Inno. q si monasteriū non est exemptū, habebit suā canonicā portionē. & intellige in primo casu hui⁹. c. scilicet, quādo ingressus est factus in ægretudine, de qua decedit. & ex istis bonis detrahentur duæ quartæ: vna episcopalis, alia parochialis. & diuerso iure debent. Nā episcopalis debetur propter onus episcopale, & cōmunionē, quæ est inter episcopū & ecclesias sibi subiectas. c. requisisti. s. de testamē. Pa

ri debet elemosyna personis, vel ecclesiæ, quibus dari cōsuevit: vt est gl. in. c. ad apostolicę. de dona. & in. c. ad apostolicam de simo. & vide Ioā. an. addi. Spe. in ti. de inst. ed. in. s. nūcverò aliqua. & adde q elemosyna nō pōt fieri de bonis alienis, siue de rapinis: vt in. c. non est. j. q. j. & vide glo. in cle. ij. de censu. & vide d. Abb. in. c. olim in nouamus. de cē. si. vbi dicit elemosynā fieri non posse de extortis iniuste per gabelarios. Et vide per Paul. de ca. in consil. lxxij. & vide Arch. in. d. c. non est. vbi ponit, q de malē quæsitis dari nō debet elemosyna, sed de bene quæsitis: vt in. c. elemosyna. iij. q. v. & vide Arch. in. d. c. nō est. j. q. j. ¶ C. officij. adde quod voluit Ale. cōsi. ccxcvj. ij. lib.

SEB. SAPIA. ¶ De oblatis. De quibus rebus debet portio ecclesiæ, vide Petrū de perusio. in tracta. de quarta canonica, vbi plura ad hanc materiā. vide etiā per Alex. in cōsi. ccxcvj. incip. viso testamento. colū. pe. ij. volu. ¶ Vide ibi in. vj. col. vbi plenē sē. mē, & vide dominum Anton. in. c. quauis. in. iij. colū. de re iudi. & tex. & ibi Bart. in l. non vsque adeo ff. si qs pa. fu. ma. & Bar. in. l. j. aliās fin. ff. si quis frau. pa. & vide Barto. post Dy. in hæreditatem. ff. de bon. au. iu. poss. Adde Rom. consil. xcv.

a ¶ De ista. q. vide multū latē p. Arc. in. §. sunt quorū. ver. si quis etiā au-
sus. ij. q. vj. vbi vi-
detur cōcludere,
q. creditores per
suā app. non pos-
sint impedire sepul-
turā defuncti: cū
res dilationē non
capiat. ar. l. si. ff. de
ap. re. nisi ille fuisse
fēt cōdemnat⁹ in
vita de furto, vel
rapina, vel alio de-
lictō: & noluit sa-
tisfacere in vita.
Idem, quod credi-
tor nō possit ap-
pellare, ne defun-
ctus sepeliatur, te-
net Spec. in tit. de
ap. §. quibus. ver-
fi. vij. quem vidi
originaliter, q. hoc
di. p. tex. in. l. si. de
ap. reci. sed de hoc
vide in terminis p.
Do. in. c. q. q. in
vj. co. de vsu. li. vj.
in quo vide oīno
amplē & clarē in
tex. in auth. vt cū
de ap. cogn. in. §.
meminim⁹. in pri.
in pen. co. & vide
tex. in. l. ne corpo-
ra. ff. de re. & sum-
pt. fu. Itē ad hoc
bene fac. q. not.
Spe. in tit. de pe.
& pos. §. j. in. iij.
col. ver. quid si ali-
qs cōquerat. quē
refert & sequitur
ad literā do. Ant.
in. c. cū dilectus.
§. nos igit. in. xij.
col. ver. quid si a-
liquis. de ordi. co.
Et vide etiā p. gl.
in. c. prater ea. l. j.
dist. & quod not.
ibi Do. cir. medi.
sed in li. meo non
repiō illā gl. & vi-
de quod not. dō.
Ant. in. c. ad hoc.
de auth. & vsu pal.
& do. Ant. hic cō-
cludit: q. non pnt
creditorēs impe-
dire sepulturā de-
bitoris: sed contra
hoc, q. tenet do.
Ant. firmat Ang.
in debitorē obli-
gato p. instrumen-
tū guarētigiā, ita
q. poterit capi ad
volūtātē credito-
ris in auth. vt de
fun. seu fu. cir. pri-
ci. & dicit do. Bar.
de bel. hic in addi-
tuis, q. in suo lib.
nō potuit hoc di-
ctū reperire, sed
q. bene in alio li.

rochialis verō debetur propter sepulturā ibi
electam, propter onus quod sustinuit in vita
c. j. §. eod. ¶ Quis autem primò detrahet Epi-
scopus, vel curatus. & vtrum secunda detra-
ctio sit fienda de toto. idest habito respectu
ad totum: an habito respectu ad residuum, di-
cam §. eod. certificari. ¶ Sed quāro de quæ-
stione quotidiana, nunquid Episcopus, vel ec-
clesia parochialis possit portionē suā ab hæ-
rede petere, vel fideicommissario, qui fuit grau-
tus aliquid dare ecclesiæ sepulturæ. Sol. Inno.
hic multum instat. & ex dictis ipsius pnt in ef-
fectu elici duæ solutiōes. Nam primò voluit,
q. Episcopus, vel ecclesia parochialis possit a-
gere cōtra hæredes etiā actione ex testamēto,
sicut potest agere ecclesia, cui factū est legatū.
Nā oēs ecclesiæ sunt vna ecclesia. xxij. q. j. in
c. loquitur. vnde relictū factū ecclesiæ sepultu-
ræ, dicitur etiā factū ecclesiæ parochiali respe-
ctu portionis suæ. ¶ Secūdo dicit Inn. melius
videri, quod solū ecclesia cui factū est relictū,
pōt agere cōtra hæredē actione ex testamento
sed cōtra ecclesiā legatariā aget post modum
Episcopus, seu ecclesia parochialis. & si eccle-
sia legataria est negligēs: pōt agere ecclesia pa-
rochialis, vt cedat sibi actio pro portione sua:
vel vt mittatur in possessionē omniū debito-
rū. Host. dicit, quod inspecta æquitate canoni-
ca, quisq. cuius interest, potest agere cōtra eū,
qui habet facultatē restituendi. ar. in. l. si me &
Titū. ff. si cer. pe. vbi dicit, q. si res mea, seu mi-
hi debita, puenit ad te sine facto meo: possum
agere, vt illā mihi restituas. Ita dicēdum in Epi-
scopo, vel in ecclesia parochiali, vt possit age-
re contra hæredē. Ego admitterē hoc dictū in
ecclesia parochiali: nā ex iuris dispositione vi-
detur diminuta portio sepulturæ per portio-
nē debitā ecclesiæ parochiali. Pro hoc. c. j. §. e.
dum impersonaliter dicitur tertiā partem sui
iudicij dare censemus &c. Vnde sicut falcidia
ipso iure refecat seu dimiuit ipsa legata. l. li-
neam margaritarum. ff. ad. l. falc. ita hæc por-
tio parochialis dimiuit ipso iure relictum fa-
ctum ecclesiæ sepulturæ. Hodie habes gl. no.
in clem. dudum. in. §. vtrum. in vers. largiri eo-
dem tit. quæ dixit fuisse declaratum, quod ec-
clesia parochialis possit interdicerē hæredē,
seu fideicommissario, vt portionem sibi debi-
tam non soluat ecclesiæ sepulturæ. Sed de Epi-
scopo dubito: quoniam Episcopus suam por-
tionem directō recipit ab ecclesia legataria.
Nam sibi non tenebatur defunctus aliquid re-
linquere, sed ecclesia legataria ratione com-
munionis prædictæ communicat sibi legatū:
vt in dicto capitulo, requisisti. tutum tamen
esset obseruare opin. Host. sed non credo pro-
cedere de stricto iure.

SYMMARIUM.

- 1 Sepeliens parochianum alienum, tenetur restituere corpus: cum omnibus oblationibus, quæ ratione ipsius obuenerunt.
- 2 Possessorium remedium competit pro cadauere restituendo.
- 3 Decedens in peccato mortali non debet sepeliri in sacro, nisi de hoc fuerit confessus.
- 4 Decedens cum multis debitis tam ratione maleficij, quam alia ratione, debet in sacro sepeliri.

X parte. ¶ Qui se-
peliūt paro-
chianum alienū quē sepelire
nō debēt, cogūtur restituere
corpus, & quæ rōne ipsi
obuenerūt. h. d. cum. c. se. In
prima querela. In secunda iudicis datio, ibi:
mandamus. ¶ Casus literalis. Prior de insula
quēdā parochianū canonicorum Obrigē. post
app. ad sedē apostolicā interpositā, in sua eccle-
sia sepeliuit: vnde canonici conquesti sunt Pa-
pæ. Mādat Papa, q. si est ita, dictus prior com-
pellatur, vt corpus parochiani sui præfatis ca-
nonicis restituat: & de his quæ habuerit ratio-
ne sepulturæ illius amicabiliter cōueniat cum
eisdē. Bern. ¶ Not. j. remedium proditū cōtra
iniuste sepelientes defunctū. Nam potest agi
per ecclesiā, vbi debebat sepeliri, tam ad resti-
tutionē corporis, quā eorū, quæ obuenerunt
occasione funeris. ¶ Secūdo no. ibi. *parochi-
anum.* q. ius funerandi est de iure parochiali.
habet ergo ecclesia parochialis fundatā inten-
tionē suam super funere sui parochiani. asserē-
ti ergo, q. alibi debeat sepeliri, incūbit onus p-
bādi. ¶ No. ibi: *corpus restituas.* q. pro cada-
uere pōt agi possessorio. q. melius pbatū. j. c.
proxi. vbi latius dicā. ¶ In gl. in ver. *post ap-
pellationem.* in fi. Sed cōtra cōclusionē glo. op-
de eo, quod habet in decis. c. qua fronte. de ap.
vbi impeditur sepultura alicuius, nisi prius sa-
tisfaciat creditoribus per hæredē. Solu. aliqui
dicunt, q. illud pcedebat de cōsuetudine An-
glicorū, & nō de iure cōmuni. Alij distinguūt
inter obligationē ex cōtractu, & ex maleficio:
vt primo casu ex cōtractu non interdicitur se-
pultura: secūdo sic. Tertijs sic distinguūt, vtrum
fuit cōdemnatus defunctus in vita de rapina,
vsura, vel furto, vel alio crimine notorio: &
tunc pōt interdici sepultura: aliās sec⁹. Io. An.
dicit, q. illa pars tāquā iniquitatē continens me-
ritō fuit ibi decisa & sublata: quasi sentiat, q.
hodie non debeat sepultura interdici. & aliter
non declarat. Ego dicere, q. aut decessit mani-
festē in peccato mortali: & tūc ex toto sibi est
interdicēda sepultura ecclesiastica: vt dixi. §. su-
per rubr. & in gl. in. c. ij. & c. cum ad monaste-
rium. de sta. re. Aut iste fuit confessus & rece-
pit pœnitentiā, & debet sepeliri in cœmeterio
ecclesiastico: licet expressē non mādauerit de
delicto satisfieri, vel cōtractibus. Nā videtur
tacitē confitendo iniunxisse hæredibus, vt sa-
tisfaciant: vt probatur in capitu. ex literis j. de
rpto. & facit. c. si j. eodem. quod not.

SYMMARIUM.

- 1 Eleemolina legata, vel alia relictā factā uni eccle-
siæ possunt per aliam ecclesiā repeti: in qua ve-
risimiliter fuissent factā.
- 2 Possessorium recuperandæ potest intentari ad cada-
uer sublatum, sed qui intentat tale remedium ad
hoc oportet, quod probet saltem apparenter ius-
tum titulum.
- 3 Possessorium recuperandæ, quod competit ad perso-
nas liberas, debet saltem ad hoc vt cōpetat, pos-
sideri per ipsum agentem titulis apparenter ius-
tis: nec admittuntur exceptiones concernentes
intrinsicum

vidit originaliter
& socius suus etiā
vidit. Et adde, q. si
qs vocetur tēpo-
re funeris dome-
sticæ personæ: nō
tenet comparere.
tex. in. l. ij. ff. de in-
ius vocā. gl. est in
c. puenit. xvij. di.
Anto. Francif.
¶ Circa hoc qd
hic dicitur de se-
pultura, dicas q.
illa nō debet de-
negari a creditori-
bus ad instātiā
debitorum: vt in
aut. vt de app. co.
in. §. meminimus.
nisi stante statuto
quod instrumēta
habeāt executio-
nē paratā ad volū-
tatē creditorū. de
quo vide p. Ang.
in auth. vt defun-
seu fun. eorū &c.
& adde q. nō pōt
interdici sepul-
ra, nisi in casibus a
iure expressis: vt
per Arc. ij. q. vj. si
quis, etiā ausus. &
per Bal. in. l. si qs
sepulchrum. in. §.
hoc edictū. ff. de
reli. & sum. fu. &
vide gl. or. in. c. ex
parte. el. ij. de se-
pul. Item adde an
quis possit vocari
ad iudiciū tēpore
quo ducit funus:
& vocatus an ire
teneat, vide Spe.
in ti. de sepu. & in
l. j. vbi plenē. ff. de
reli. & sum. fu. &
Spec. in. §. porro.
in ti. allega. vbi po-
nit quō reputen-
tur impēse fune-
ris, & vide gl. in. l.
privilegia. ff. de
privi. cre. & quæ
dicūtur esse fune-
ralia, vide glo. cle-
dudū & ibi p. do.
Car. in. §. verū. in
ij. q. de sepul. Et
adde, quod impē-
se infirmitatis & q.
parantur impēse
funeris, secūdum
Bal. in. l. restituen-
da. C. de pet. here.

intrinsecum defectum tituli, sed reseruantur in causa proprietatis.

Remedium. l. si quis in tām. C. unde vi. an habeat locum, quādo ecclesia, vel praelatus committunt aliquam violentiam.

Concesso consequenti, censetur concessum suum necessarium antecedens.

CAP. VI.

Cum liberum. ¶ Summatū est. s. c. pxi. & diuide vt

ibi. ¶ Casus literal. Quidā presbyter corpus cuiusdā mulieris deferri faciebat ad monasteriū sancti Martini Lādun. sepeliēdum, put ipsa in vltima voluntate disposuerat. Monachi sancti Vincentij corpus illud violēter rapuerunt: & illud in sua ecclesia sepelierūt. Cōquesti sunt monachi sancti Martini: mādāt Pa pa quatenus si est ita: monachi sancti Vincētij cōpellātur vt ossa prāfata mulieris & bñficia, quē occasiōe sepultu re illius habuerint, restitunat monachis sancti Martini: & decāterō similia nō prāsumant. Ber. ¶ No. q. ecclesia, vbi est electa sepultura pōt agere, vt restituat corpus defuncti sepeliēdi in loco per eū electo. ¶ No. q. oblationes factae iniuste in vna ecclesia, pnt repeti per ecclesiā, in qua verisimiliter fuissent factae. Ex quo infero ad vnum quotidianum, q. si quis indebitē in parochia aliena audiuit diuina, vel pcepit ecclesiastica sacramēta, per curatū ppriū pōt agi ad restitutionē illarum obligationum: & debēt restitui cum integritate, vt in litera. & sic nihil debet remanere apud ecclesiā vbi indebitē fuerant diuina administrata. ¶ No. ibi, vt ossa & c. ar. q. non solum pōt repeti corpus defuncti de prāfenti sepultū: sed etiā tēpora, ita vt sola ossa supereffe videant. ¶ Vltimō no. ibi: restituant. q. pro corpore, seu cadauere violēter sublato, pōt agi possessorio. Sed hīc cadit quāstio notabilis, nunqd pbatā violētia cum possessione, debet illico restitui corpus, sicut obseruat in possessorijs cōpetentibus ad res pphanas? Inn. dicit, q. licet possit agi possessorio, non tñ pōt restitui corp⁹ nisi pbeñ plenē ius proprietatis. i. iustitia, ex qua ille debet sepeliri in ecclesia auctoritatis. Nā ex cōtrario pōt seq. absurdū: q. si facta restitutione alia ecclesia postmodū obtineret in pprietate: iterum esset restituēdum corpus: cū cā pprietatis absorbeat cām possessionis: vt in. c. cū dilect⁹. de cā pos. & proprie. & corpora defunctorū non sunt taliter tractāda. l. nec corpora. ff. de reli. & sum. fu. Hosti. dicit quōd licet dictū Inn. sit aequū, iure tñ nō pbat. & de rigore dicēdū esset oppositum, ne inuanū iste videat egisse possessorio d. Pe. de Anc. dicit, q. etiā de aqtate non videt hoc dictū pcedere. Nā interdicta p rebus sacris & religiosis habēt causam mistā. i. causam proprietatis annexā. l. ij. §. quēdā. ff. de interdi. Sed agēs p corpore, seu cadauere, vt agere quasi p religiosa, ergo oportet necessariō pbare causā pprietatis an quā fiat restitutio. Aduerte, q. ex alio capite clariori hoc dictū posset defendi. Nā pōt agere nudo possessorio: nā nego, q. corpus defuncti sit qd religiosū sed dico, quōd quemadmodū p hoīe non pōt agi nudo possessorio: q. hō liber possideri non pōt, etiā si teneat vinculat⁹. l. cū heredes. i. fi. ff. de acq. po. ita nō pōt haberi possessio cadaueris: cū ius pariter resistat possessioni vtri usq. sine cā ar. in. d. l. cū hīdes. iūcto tex. in aut. vt defun. seu fun. e. in pri. volēs ergo agere possessorio ī prēdictis, debet pbare iustū titulū possidēdi: cū ius cōe resistat nudo possessioni. ad hoc. c. ad decimas. de re. spo. li. vj. Et hēc rō fundamētalis est illius. §. quēdā. Nā loca religiosa & sacra nō pnt sine cā approbata à iure possideri. Itaq. primō cōclude, q. necessariō ecclesia agēs p cadauere violēter subtracto, teneat probare titulū possessionis: sed dico q. satis est probare in possessorio titulū apparēter iustū: nec admitti debēt exceptiones cōcernētes intrinsecū defectū ti. sed debēt reseruari in cā proprietatis. Hoc pro-

bo apertē p. c. ex parte. & c. ex transmissa. & c. literas. de rest. spo. in quibus patet, q. ad restitutionē coniugis: & sic liberā psonē, pōt agi possessorio: debet tñ probari ti. cōiugij: sed nō admittit exceptio consanguinitatis, vel alia similis. Et per illud. c. literas. infero contra illud dictū Inn. quatenus dicit, q. plenē debet discuti cā proprietatis an, quā fiat restitutio corporis. Nam cū fiat restitutio mulieris, vbi subest maius periculū probato titulo apparēter iusto: fortius debet fieri restitutio cadaueris, vbi nullū subest piculū. Per hoc infero etiā ad notabilē intellectū illius §. quēdā. in. l. ij. C. de interdi. vt talia interdicta habeāt cām proprietatis annexā, nō vt plenē discutiant cā proprietatis: sicut si ageretur petitorio, sed vt probeñ titulus possidēdi apparēter iustus, per hoc. c. ex literis, de rest. spo. & cle. vnica. de cā pos. & proprie. vbi probñficio, & sic pro re facta agi possessorio. nec discutitur plenē proprietatis cā. & hēc notabis: q. faciūt ad multa: & tene menti. ¶ In gl. j. ibi, *magis religiosa*. dic, vt dixi in c. fraternitatē. s. eo. ¶ In fi. gl. dicit Host. quōd prāsupposito, q. ista fuit parochialis ecclesia, nihilomin⁹ perdidisset ius istius portionis propter violētia illatā: vt in. c. eum, q. de prāben. li. vj. & l. si qs in tām. C. vñ vi. Nec ob. si dicat delictū prālati & c. xvj. q. vj. c. si Episcopus. q. illud pcedit cū agi de re graui: vel de re immobili: vel cū sol⁹ praelatus deliquerit: secus si tota ecclesia cōmisit violētia. no. hoc dictū. Nā per hoc vult Host. quōd pcena. l. si qs in tantā. habeat locū in reb⁹ ecclesiā, etiā immobilibus, cū tota ecclesia deliquerit: sed quo ad res mobiles, vel modici prāiudicij sentit, q. sufficit violētia soli⁹ praelati. De hoc remitto ad ea, quae plenē dixi in. c. j. de do. & contu. ¶ Sed quāro de. q. no. pone, q. parochianus aliquis curati eligit sepulturā apud fratres prādicatores, q. volunt venire pcessionaliter cū crucibus & alijs cōsuetis ad ferēdū funus ad eorū ecclesiā: presbyter parochialis prohibet, dicēdo: quōd nō debent pcessionaliter intrare parochiā suā: quāro qd iuris? Old. cōfi. cclix. cōsultuit, quōd nō obstāte phibitiōe curati, possunt fratres intrare parochiā processionaliter. Mouet inter cetera, q. cōcesso fine videt cōcessa omnia ad finē ordinata. c. prudētiā. & c. pterea. de offi. dele. & l. ad rē legatā. & l. ad rem mobilem. ff. de procur. Sed iura concedunt fratribus liberam sepulturam: clemen. dudum. eod. titu. ergo videntur concessa omnia, per quae peruenitur ad sepulturā. Pro hoc etiā facit. nam in cōtractibus videt tacitē actū, vt seruetur loci cōsuetudo. l. quod si nolit. §. q. assidua. ff. de adi. edic. no. Bar. in. l. nemo. ff. de duo. re. ergo idē dicendū in priuilegio: vt cōcessa sepultura videat tacitē cōcessum, vt seruet solēnitās solita in expletione sepulturae. Item cui cōcedit haustus aquae, videtur cōcessum iter eūdi ad fontē. l. ij. §. fi. ff. de ser. rust. prēdio. Item si fuerit cōcessum horreū, ad quod habet trāsitus per domū: videtur etiā cōcessus transitus. l. olympico. ff. de ser. vr. prēdi. Itē videmus, q. propter finē cōcessum licitū est ingredi domū alterius: etiā inuito dñō. & frangere paui mēta, vt in purgādo cloacā. ff. de cloa. l. j. §. quod ait prator. Vide multa similia. j. dist. c. ij. per gl. & cū sit cōcessa libera sepultura nisi aliud habeat cōsuetudo, nō tenetur prius fun⁹ portare ad ecclesiā curati: quia nō esset libera sepultura, si impediretur etiam ad tempus. Nam de significatione huius verbi libera, est: vt non requiratur consensus alicui⁹: vt no. in. c. de multa. de prāben. & c. licet Episcopus. eo. ti. li. vj. facit. l. procurator cui libera. ff. de procura. per Bar. in. l. alia. ff. de ali. & cib. leg. Et no. hoc vltimū. Nam videtur prima frōte sentire gl. in. d. cle. dudū. §. in versi. integrē. scilicet, q. funus debet primō deferri ad ecclesiā parochialē: sed serua illā gl. vbi esset consuetudo: aliās secus: & sentit Io. And. in. c. certificarij. eo. ¶ In gl. ij. ibi: *condicione* ex canone isto. dicunt doc. quōd si ecclesia in qua elegit sepulturā repetit corpus: tunc ager

SEB. SAPIA.

¶ Quod corpus. Quod corpus de functi nō sit quid religiosum, appareret clarē ex not. p Fel. & Deci. in. c. quāto. col. fi. s. de iudi. vbi dicunt, q. locus nō efficitur religiosus per illationem corporis: licet de iure ciuili aliud sit: vt not. in §. religiosum. inst. de re. diuifio.

¶ Quādo competat cōdictio ex lege: vel actio in factū. declarat Bal. in. c. dilecti. an medium. de iud. hoc esse verū, quando introducitur nouū ius agendi ex lege ciuili: secus si à iure pratorio. q. tūc non datur cōdictio ex lege, sed actio in factū. gl. est in. l. j. ff. si vtrius noīe. in gl. iij. Aduerte tamē q. multae sunt aliae actiones subsidiariae vt actio de dolo. l. ij. C. de dolo. de cri. stel. quae actio datur in criminalibus. Vnde p plenā intelligētiā: vide gl. no. in. l. quoties. ff. de prā. verbo. & adde hic gl. in ver. monumenta in fi. & in. c. significauit. de test. quē notāter videntur dicere, quōd quādo de iure ciuili datur cōdi. ex lege, de iure canonico implorabitur officiū iudicis Et ad hoc ibi illa gl. non ponderat: & quō inter se differant illa remedia subsidiaria: vide oīno latē per Bar. in. l. j. ff. de condi. ex le. Itē q. actio de dolo sit subsidiaria, est tex. in. l. ita demū. §. fin. ff. de arbi. Similiter actio quod metus cā. Item adde hic gl. in. l. iij. in. §. fi. in versi. edi. ff. qd me. causa.

Cap. De uxore. Panor. super Tertio Decre.

condictioe huius. c. Si verò ecclesia parochialis repetit, aget condictioe. c. praece. & hoc si parochianus nō elegit alibi sepulturā. Si verò elegit, sed minus debite, aget condictioe. c. fraternitate. s. eo. & ita transeunt docto. hīc. Sed hec dicta nō vident vera. nā ante, quā emanaret hoc c. isti clerici sepulturae electae egerunt ad repetitionē corporis, & Papa eos exaudiuit, nō addendo statutū de nouo. Sed potius mādando executionē iuris antiq. Nam ad querelā vnus non fit ius de nouo. c. ij. de const. & in aut. vt factae nouae const. & in aut. vt in medio litis. Et idē dico, quo ad casum. c. praece. & sic nō ob. l. vnica. ff. de cōditione ex lege. quia loquitur qñ obligatio inducitur de nouo. Debet enim agi iudicis officio, ex quo specificē deficit certa actio. Nam añ hāc iura non habebamus ius specificū super hoc: sed mentē iuris. Ex quo enim disponebat ius, q̄ quis liberē sibi eligeret sepulturam, tacite videtur phibere: vt contra volūtātē suam nulla fiat nouitas.

S Y M M A R I V M.

- 1 Sepulturam potest sibi eligere mulier nupta, vbiunque vult.
- 2 Paria sunt aliquid fieri tempore habili, vel inhabili: dummodò eius effectus conferatur ad tempus habile, & econuerso. limita vt. j. nu. 4.
- 3 Consuetudo imitatur ius, quia succedit, vbi deficit ius. Item interpretatur ius, & derogat iuri.
- 4 Sepulturam, an possint sibi eligere monachus, vel seruus: cū eius effectus conferatur in tempus quo ipsi sunt soluti à potestate alterius.
- 5 Abbas potest eligere sibi sepulturam vbiunque vult. Abbas venit appellatione religiosorum.
- 6 Mulier, quae decedit non electa sibi sepultura: debet sepeliri in sepulchro mariti: & si habuerit plures, in sepulchro vltimi, & si fuerit vidua, & reuersa ad domum patris: adhuc est sepelienda in sepulchro mariti. & intellige praedicta, quando maritus praedeceſsit. si verò vxor praecedat, in quo sepulchro sit sepelienda, an in maiorū mariti: an suorum: vide hīc.
- 7 Maritus, an debeat sepeliri in loco, vbi est sepulta eius vxor.

C A P. VII.

DE vxore. ¶ Mulier nupta liberē potest sibi eligere sepulturam. hoc primò. Pater filios impuberes vbi voluerit potest sepeliri facere, si hoc habet cōsuetudo. Et sunt duo dicta. secundum est ibi: *vtum*. ¶ Casus literalis. Sicut liberum est viro eligere sepulturā: ita liberū est mulieri. nulla est differentia inter eos in hoc casu: cū à lege viri soluta esse intelligat. Illa fuit dubitatio: siue in vita, siue in morte virū suū sequitur. in fi. dicit, q̄ de filiis minoribus, vbi debeant sepeliri, à sanctis patribus diffinitū non est: & ideo consuetudini loci relinquendū est. Bernar. ¶ Not. j. vnū casum, in quo maritus & vxor non iudicant ad imparia: sed sunt eiusdē conditionis: vt in electioe sepulturae. Idē est quo ad carnis debitū. c. gaudemus. de diuor. & de materia dic: vt ibi no. ¶ No. ij. q̄ paria sunt aliquid disponi tempore habili, vel tempore inhabili: dummodò effectus conferat ad tempus habile: vt in. l. quod sponsa. C. de do. an. nu. & in. l. tempus. ff. de her. insti. Idē dic econtrā: sicut non licet disponere tempore inhabili: ita nec tempore habili, si effectus confertur ad tempus inhabile: vt in. d. l. quod sponsa. Limita tamē hoc, prout j. dicam. ¶ No. in. s. vtrū. quod nō est facile iudicandū, vbi ius non reperitur expressum. Nam Pa. qui potest iura interpretari, noluit hūc casum decidere interpretationē faciendo, vel per similia procedēdo. Ex quo infero q̄ non omnis casus potest decidi per iura iam posita. p hoc vide tex. no. in proce. cle. in. s. quoniā. ¶ Not. vnū effectum seu virtutē consuetudinis. nam succedit loco iuris vbi deficit ius. j. di. c. consuetudo. Et dic, q̄ consuetudo

habet tres effectus. Nā imitatur ius, q̄a succedit loco iuris, vbi ius deficit. d. c. cōsuetudo. Itē habet effectū interpretatiuū: q̄a interpretatur ius dubium. vñ dicit, q̄ consuetudo est optima legū interpret. in. c. cū dilectus. de cōsue. & in. l. si de interpretatione. ff. de le. Tertius effectus est abrogatiuus, seu derogatiuus. Nā derogat legi. vincit enī legē, vbi est ratioabilis: vt in. c. fi. de consuetudine. & vide de his tribus effectibus gl. inst. de iur. na. in. s. ex non scripto. ¶ Sed circa primā partē. c. quāro, quid de religioso, vel seruo: nunq̄d possint sibi eligere sepulturam. Host. tenuit hīc, q̄ sic: per rationē huius tex. quia effectus conferri in tēpus, in quo religiosus absoluitur à lege superioris: & seruus à lege domini: sed in religioso hodie determinatur contrariū: vt in. c. fi. eo. li. vj. sed doc. nō soluūt ar. quod format per istū tex. secundū opin. Hosti. Sed dic limitando istā regulā, q̄ qñq̄ ius aliquid prohibetur attento effectui: & tūc nō est differentia vtrū fiat tpe habili, aut tēpore inhabili: ex quo effectus cōferri ad tēpus habile. Quādoq̄ ius phibet aliquid nō solū attēto effectui: sed etiā attēto initio: & tunc nō sufficit, q̄ conferatur ad tēpus habile. & iste est casus in. l. si minor. ff. de ser. expor. vbi minor. xx. annis nō potest manumittere seruū. inst. qui ex cā. ma. non pos. s. eadē lege. Quārebatur enim nunq̄d minor. xx. an. possit tradere seruū manumittēdum post xx. an. & dicitur ibi, quod nō: q̄a lex in prohibitione habuit respectū ad initium, quo minor non habet firmū cōfiliū. Ita dicēdū in proposito: licet religiosus absoluitur à iugo superioris post mortē: tñ in vita nō habet voluntatē. vnde nō potest eā declarare: & sic prohibetur sibi electio sepulturae: non solū attento effectui: sed etiā initio. & sic ex isto. c. ex illo habes limitationē ad praedictā regulā. quā bene no. ¶ Sed quāro, qd in Abbate, nunquid possit sibi eligere sepulturam? videtur q̄ nō: per illud. c. fi. vbi generaliter dicitur, quod religiosi nō pnt sibi eligere sepulturā: sed certū est, q̄ appellatione religiosorū comprehenditur Abbas. b. facit. c. fi. & quod ibi no. de simo. & in. c. ecclesia sanctae Mariae. de consti. sed in contrarium facit rō litera illius ca. fi. vbi dicitur, cū velle & nolle nō habeat. & c. quae verba non adaptant ad personā Abbatis: cū ipse habeat monachos in potestate, & ipse non sit in potestate alterius: nisi quēadmodū alij clerici sunt in potestate superioris. vide glo. in. c. de praesentiū. xvj. q. j. cōstitutio recipit intellectū, & restrictionem ad limites causae expressae. l. cū pater. s. dulcissimus. ff. de leg. ij. & vide bonā gl. in. c. fi. de test. li. vj. Et fortē ob hoc lo. an. dixit in nouella, vnū no. verbum satis breue, q̄ illud. c. fin. per illā rationē intelligitur de claustrali: quasi dicat de religioso, q̄ est sub potestate alterius. Ad idē adduco bo. tex. xij. q. ij. c. vnaqueq̄. s. s. foror. vbi dicitur q̄ foror beati Bndicti fuit sepulta in eodē sepulchro, quod beatus Benedictus sibi parauerat: vt sic essent corpora coniuncta post mortē, sicut fuit inter eos vnio animorū in vita. Nam foror fuit sancta, quam appellamus. S. Scholastica. & idē posset dici eadē ratione de alio praelato religioso. esset hīc tamē latius cogitandū. nā nō reperio hāc quāstionē per aliquē specificē tactā: sed in seruo placet mihi opinio Host. vt possit sibi eligere sepulturā. Nam in istis spiritualibus non cōsideratur dominica ptas. c. j. de cōiugio fer. ¶ Sed quāro quid si vxor deceſsit non electa sepultura. glo. sentit, quod debet sepeliri in sepulchro mariti. per iura alle. in. ea. Sed hodie est tex. clarus. c. is qui. in. s. mulier. j. eo. li. vj. vbi plus deciditur. s. q̄ si mulier habuit plures maritos successiue: & deceſsit non electa sepultura, debet sepeliri in sepulchro vltimi mariti, cuius retinet domicilium, & honorem. & dicit ibi Ioan. an. notabile verbū, quod hoc procedit, etiam si postquā fuit vidua, reuersa est ad domum patris. Non enim hāc priuilegia conferuntur loco, sed personae: nec in sepultura debet haberi respectus ad locū habitationis. quod no. Sed hīc

SEB. SAPIA.

a ¶ Quod quique. Hanc doctrinam tradit etiam Io. de Imo. in. l. Gallus in princ. ff. de lib. & post. vide etiā Bar. in. l. alia. s. eleganter. ff. sol. ma. l. in. l. fi. colū. iij. C. de pac. Alex. in. l. inter stipulantē s. sacra. colū. ij. ff. de ver. oblig.

ZACHARIAS.

b ¶ Cōprehēditur Abb. Adde Car. in. cle. j. in. vj. op. de regula. & in. cle. mē. ij. in. xij. q. de praben. & in. c. re ligiosi. de sen. ex. & in. cle. j. s. praefata. de sta. mona. & dixi in apo. ad istū in. c. cū inter. & ibi notauī in apo. in ver. inducī nu. s. de consti.

¶ Sed hic cadit pulcherrima. q. pone, q. vxor præcessit: nūquid debet sepeliri in sepulchro maiorū suorū, an in sepulchro maiorum mariti. nam si diceremus, quod in sepulchro maiorū mariti, posset seq. absurdū: q. cū maritus posset sibi alibi eligere sepulturā, reperitur ista mulier sepulta inter alienos, in quibus fortē non vellet iacere: cum q. cupiat post mortē iacere inter suos: sicut fecerunt sancti Patriarchæ. xiiij. q. ij. c. j. & sequēti. hæc decisio est mihi multum dubia: vnde egeret declaratione. & posset dici, vt dicit hīc Pa. in. s. vtrū. vt stetur cōsuetudini.

- a. qua cessante satis putarē æquē posse dici, q. si marit⁹ præparauit sibi sepulchrum, q. vxor in eo est sepelienda. Ad hoc, dictus s. soror. & qua animi destinaōe videtur maritus ibi sepultus. Idē vbi maritus non habet p. prium sepulchrū, sed dicit quod intēdit sepeliri ī sepulchro maiorū suorū. sed vbi marit⁹ esset absens, ita q. volūtātē suā nō possit declarare: videt sepelienda in sepulchro maiorū ipsius mulieris. b. ¶ Circa hoc cadit alia pulchra qō.
2. Quid si vxor p. decedēs eligit sibi sepulturā: nunq. maritus postea decedēs, nō electa sepultura, debeat sepeliri in sepulchro vxoris, vel maiorū suorum. Rō dubitādī pōt elici ex. d. s. mulier. Rationes enim ibi expressæ cessant in marito: sed cōtrarium ego putarē. Nā propter vnionem quæ fuit inter eos in vita ius disposuit, vt vxor deberet sepeliri in sepulchro mariti: ergo idē ecōtrā. multum tamen facit me dubitare. c. vnaquæq. xiiij. q. ij. vbi dicitur, quod mulier debet sequi maritū. nihil dixit econtrā. Et patriarchæ simpliciter mādauit se sepeliri in sepulchro maiorū suorū. Itē, indecēs est, quod vir sequatur dispositionē mulieris: sicut in simili dicit Iuriscōsultus in. l. si ita scriptū. ff. de le. ij. & fortē hæc pars verior. cogitandū tamen est. nā nō memini alibi legisse. ¶ Circa secundā partē dicendum est. put habet in. c. licet. j. eo. lib. vj. vbi dicit q. cessante cōsuetudine nō pōt pater eligere sepulturam filiis impuberibus: sed debet sepeliri in sepulchro maiorū, vel in ecclesia parochiali: & sic alternatiuē loq. tur ibi tex. Et dicit ibi gl. q. est alternatiua ordinis. f. vt sepeliat prius in sepulchro maiorū, si supereat: aliās in ecclesia parochiali. & hoc mihi plus placet: ne fiat interpretatio in præiudiciū ecclesiæ sepulturæ. & hoc facit ad illā quæstionem de vxore præcedente, Abbas.

S V M M A R I V M.

1. Canonica portio debetur ecclesiæ cathedrali de relictis factis ab eius parochiano ecclesiæ sepulturæ.
2. Ecclesia cathedralis venit appellatione ecclesiarum, quando iura indistincte loquuntur de ecclesiis: & hoc in fauorabilibus secus in odiosis.
3. Ecclesia cathedralis potest habere parochiam, & iura parochialis pertinent ad capitulum, & non ad Episcopum.
5. Canonica portio, quæ debetur ecclesiæ parochiali, non intelligitur de ecclesia in cuius parochia decessit, sed vbi viuens sumebat pabulum salutis, & alia diuina.
6. Canonica portio, an debeatur ecclesiæ parochiali de relictis factis ecclesiæ sepulturæ, si aliquo casu superuenienti, non potuit parochianus in illa ecclesia sepeliri.
7. Canonica portio est relinquenda ab ipso parochiano suæ ecclesiæ parochiali: si verò non relinquat, debetur ipsa portio de relictis factis in loco sepulturæ.
8. Canonica portio debetur Episcopo de canonica portione debita ecclesiæ parochiali. Canonica portio potest bis detrahi ex eisdem relictis, puta quando ecclesia sepulturæ & parochialis sunt in diuersis diocesis.
9. Canonica portio debetur ecclesiæ parochiali: etiam quod parochianus elegerit sepulturam in ecclesia cathedrali. Parochianus potest percipere sacramenta, non solum in sua parochia: sed etiam in ecclesia cathedrali apud proprium Episcopum.

scopum, etiam sine aliqua licentia parochialis sacerdotis: quia Episcopus concurrat cum quolibet curato.

10. Canonica portio debetur de relictis quocūque titulo legati, vel institutionis.

CAP. VIII.

- Vm super. ¶ Breue est, & nō foret summari, sed vt afferat aliquid vltra iura cōia summa sic: Si parochianus ecclesiæ cathedralis alibi sepelit, de ipsi⁹ funeralib⁹ seu relictis ecclesiæ sepulture, debet quarta capitulo ecclesiæ cathedralis. & in hoc est casus si. ¶ Nota primò iuncta superscriptione, quod iura loquētia generaliter de ecclesijs in fauorē earum, includunt etiā ecclesiā cathedralē. Et hoc colligitur exponendo hīc text. statuimus: id est statutum esse ostendimus. Nā de mente iuris antiq. hoc erat in. c. j. s. eo. secus dic, vbi non tractat de fauore, sed de odio. ar. in. c. quāuis. de præben. li. vj. & dic vt ibi. ¶ Nota secundò, quod cathedralis ecclesia quandoq. habet parochiā distinctā, in qua debet habere iura parochialis: sicut ecclesia parochialis inferior. Nam hoc. c. loquitur de ecclesia cathedrali, vt colligitur ex superscriptione, vbi scribitur capitulo fauentino nō expresso nomine ecclesiæ: & ideo intelligitur de ecclesia principaliori, iuxta Theoricā gl. in. c. primo. de offi. legati. lib. vj. ¶ No. tertio, q. vbi ecclesiā cathedralis habet parochiam, iura parochialis pertinent ad capitulum, & nō ad Episcopum: vt colligitur ex tex. iuncta superscriptione.
- ¶ No. ibi: alibi & c. quod vbiunque sepelitur parochianus, quarta debetur ecclesiæ parochiali: non autem ecclesiæ, in cuius parochia decessit. ¶ Not. ibi: eligere. quod hæc portio debetur ex electione sepulturæ. Quid autē si quis eligit sepulturā in certa ecclesia, & eidem legauit multa: nunq. debeatur portio ecclesiæ parochiali si casu non potuit ibi sepeliri: sed alibi fuit sepultus. quæstio est nō. & Fede. consi. x. cōcludit, quod non: q. aliās sequeretur, quod ex duabus ecclesijs haberet portionē. & secundum hoc limitari debent omnia iura, quæ loquuntur de relictis factis ecclesiæ sepulturæ: vt intelligatur, si de facto ibi fuerit sepultus. Ego admitterē hanc distinctionem respectu funeralium: sed respectu relictis dubito. quia casus contingens non debet esse ecclesiæ parochiali. Itē certum est, quod occasione sepulture relictum fuit factum: ergo ipso facto quarta fuit debita ecclesiæ parochiali. c. j. s. eo. de quo latius est cogitandū. ¶ No. ibi, relinquatur. pro intellectu. c. j. s. eodem. vbi dicitur, dari censemus. & c. videtur enim sufficere, vt portio relinquatur absq. eo, q. donetur ante electionem sepulture. dixit tamen hīc Hostien. q. hæc portio parochialis, debet necessariò relinqui ante electionem sepulture. aliās non tenet electio, secundum eum. arg. hic. & in. c. j. s. eodem. sed Ioan. and. dicit electionem sepulture valere, etiam si non relinquatur. Satis enim est, q. ecclesia habet regressum contra ecclesiam legatariam. & hæc opi. communiter obseruatur. & pro ea facit. c. fi. s. de test. Nam secundum opin. Hostien. nunquam ecclesiæ sepulture tenerentur dare quartam: cū deberet relinqui à testatore, & tamen communiter iura innuūt oppositum. Concludo ergo, quod eligens alibi sepulturam, debet relinquere portionem solitam suæ ecclesiæ parochiali: sed si non facit, tenet electio: sed regressus datur contra ecclesiam legatariam. & intellige, vt dixi in. c. de his. s. eodem.
- ¶ Sed quæro, quia portio canonica mandatur hīc relinqui capitulo: nunquid Episcopus habebit aliquā portionem? loā. an. q. sic. Dicit em̄, quod ex relictis factis ecclesiæ sepulture detrahent duæ quartæ. vna quæ debet capitulo rōne iuris parochialis: & capitulum illā diuidet cū Epō. c. requisisti. de testa. & quartā portionē habebit Ep̄s. dic vt ibi dixi. Secūdā quartā detrahet Ep̄s ab eccle-

SEB. SAPIA.

a. ¶ Stetur consuetudini. Idē tenet Lap. & Gemi. in. c. is. qui. s. mulier. de sepul. li. vj.

b. ¶ Sed vtrum maritus teneatur suis sumptibus sepelire vxorem: vide tex. & ibi Pau. de cast. in. l. si filia. ff. so. ma. & per Bar. in. l. quod in vxore. C. de neg. ge. & quod not. incidenter do. Abb. in. d. spu. sua inci. Sempronius in primo dubio. in quo dubio eleganter disputat, vtrū ecclesia teneatur ad impensam funeris prælati.

Antonius Fran.

¶ Adde quæ habent in. l. si cū do. tem. in. s. sin autē in sequissim. ff. so. lu. mat. vbi habetur, q. maritus tenetur pati oē infortunium ipsius vxoris. & omnes diuersitates.

SEB. SAPIA.

c. ¶ Quod vbi ecclesia. Quid si simpliciter testator legauit ecclesiæ, de qua ecclesia sit intelligendum: vide Bart. & alios in. l. quæ conditio. s. cum ita testa. ff. de cōdi. & demō. vbi dicit, q. intelligitur de ecclesia, cuius erat paroc-

fia sepultura per. d. c. requisisti. & c. cōquerete. de of. or. Quādoq; tamē quilibet Episcopus detrahit vnam portionem: vt puta, si ecclesia sepultura, & alia ecclesia parochialis sunt in diuersis diocesis. Nā Episcopus ecclesie parochialis habebit portionem ab ista ecclesia. & Episcopus sepultura ab illa Ecclesia. facit quod dicam infra capit. prox. ¶ Sed quāro de alia. q. not. pone, q; parochianus ecclesie inferioris elegit sepulturam apud ecclesia cathedralē: nunquid hæc ecclesia inferior possit petere canonicā portionē ab ecclesia cathedrali. et videtur q; non, quia tota diocesis est parochia Episcopi c. apostolica. de dona. hinc est, q; quilibet de diocesi potest habere recursum pro sacramentis ad proprium sacerdotē & ad episcopū propriū, qui concurret cū quolibet curato in sua diocesi. de quo vide glo. in. c. ij. de pœ. & re. li. vj. Contrariū puto verū: quia hæc portio datur ratione laboris: vt sit socia consolationis: vt in. c. j. s. eo. Item licet quis possit recurrere ad episcopū, non tamen ad capitulū. Ad quod videt spectare parochia ecclesie cathedralis. Itē iura in hoc loquūtur indistinctē, & hanc opi. sentit Io. An. post Host. in. c. requisisti. de test. & hoc no. ¶ In gl. j. ibi: iure legati. vult gl. secus esse si iure institutionis, vel alio iure: sed tu tene cōtrariū primum, per istum, per istū tex. qui dicit de testamēto & c. & per cle. dudū. de sepult. & vide quod dixi post Io. an. in. c. j. s. eo. Item est no. tex. in. c. de his. s. eo. vbi si in infirmitate quis intrauit monasterium: & ibi decessit, debetur quarta: & tamen certū est, q; monasterium capit tanquam hæres: & ideō dic, quod quocunque titulo ecclesia sepulturae habuerit pro anima ipsius defuncti, debetur quarta ex quo bona obuenerūt tēpore infirmitatis. & vide bo. tex. in. d. cle. dudū. ¶ In fi. gl. no. q; ecclesie parochiali solūm debetur quarta de relicto facto ecclesie sepulturae, & nō alijs ecclesijs. & idē no. gl. c. seq. & in. c. j. s. eod. & dic latius, vt dixi in. d. c. j.

a ¶ Et dicta apostoli sunt pferenda legibus ciuilibus, et in decisiōibus cauſarū. c. pe. vbi iste no. j. de secū. nup.

ZACHARIAS.

¶ Adde Fel. in. c. ex parte. co. ante. pe. ver. authoritates diuine scripturæ. col. j. de sentē. exc. & aliquid in c. qualiter & quādo. col. vj. j. de accusa.

Ant. Francisc.

¶ Qualis fides adhibeatur scripturæ sacre, antequā maior, quā legibus. vide Bar. in. l. j. in fi. princ. ff. de bo. poss. secundū tab. & in. l. j. ff. de albo inscribē. vbi ponit qualis fides adhibeatur scripturæ extanti in lapidib; & sepulchris, vel etiam in aui. & vide Bal. in. l. vel quod. ff. de reli. & sumpti. fine. & Bar. in. l. j. c. e. & Spe. in tit. de proba. in. §. v. dēdū. in vers. ix. & gl. Bar. & doc. in. l. monumento rum. C. de relig. & sumpt. fu. & quæ habentur in. c. cū causam. de prob. & gl. xxiiij. q. ij. sanc. & Inn. in ru. de conse. eccl. vel alta.

SER. SAPIA.

b ¶ Declarationē. Vide Fel. & alios in. d. c. ne innitaris. & las. in. l. j. co. ante. pe. ff. si certū petat.

- SUMMARIUM.**
- 1 Canonica portio, quæ debetur ecclesie parochiali, quāta sit, statuitur consuetudini.
 - 2 Statuta & cetera constitutiones, & priuilegia interpretantur secundum consuetudinem loci, vbi sunt.
 - 3 Authoritates sanctorum possunt adduci ad declarationē causarum. & an dicta sanctorum præferantur dictis summorum Pontificum: remissive.
 - 4 Consuetudo an valeat, quod canonica portio debita Episcopo, vel Ecclesie parochiali, sit intra quartam partem: vel ultra dimidiam: vel quod nihil debeatur. 6. 7.
 - 5 Consuetudo ad eius essentiam, non requirit titulum: præscriptio verò sic.
 - 6 Titulus causatur ex tempore, de cuius initio non est memoria in contrarium.
 - 8 Ecclesia non habens populum, non habet ius sepeliendi: potest tamen sibi concedi ab omni prælato habente ius episcopale: cum consensu tamen capituli. 9.
 - 10 Ius funerandi, si est concessum alicui ecclesie: censetur concessum cum clausula, quod non intelligatur derogatum, quin ecclesie parochiali debeatur canonica portio.
- Habilitatus ad aliquid faciendum, censetur habilitatus, vt illud faciat cum solennitatibus iuris communis. pone exemplū de illo, qui est habilitatus ad testandū: vide j. prox. in. ij. no.
- Canonica portio, quæ ex eodem relicto potest deberi, & Episcopo ecclesie parochiali: à quo est prius accipienda: an ab Episcopo, vel ecclesia parochiali.

Certificari. ¶ In quātitate canonice quæ debetur ecclesie parochiali, statuitur loci consuetudini. Cōmunis diuisio. Secūda ibi: cum autē. ¶ Casus literalis. Quidam impetrauit priuilegiū, vt qui apud eorū ec-

clesias elegerint sepeliri, licitū sit eis eos recipere ad ecclesiasticam sepulturā, cum ista clausula, salua debita iustitia illarum ecclesiarū, à quibus corpora mortuorū assumentur. Quæsitū fuit à Papa qualiter clausula ista, salua debita iustitia, sit intelligenda, & exponenda. Respondet Papa, quod super hoc articulo diuersa antecessorū suorum instituta manauerunt. Leo Papa quandoq; appellauit illam iustitiam tertiam partem, quandoq; mediā. Urbanus & Lucius, quandoq; appellant illam canonicā iustitiam quartā. Vnde respondet Papa secundū quod beatus Hierony. inquit: vnaquæq; prouincia in suo sensu abundet. & ita secundū rationabilem consuetudinem loci, illa iustitia erit aliquando medietas, aliquando tertia: vel quarta, pro diuersitate locorū. Bern. ¶ Not. j. q; nō omnis ecclesia habet ius sepulturae. Nam vt hīc vides, sepe ex priuilegio conceditur sepultura: & de hoc j. latius dicam. ¶ No. ij. quod tam communia, quā priuilegia generaliter loquentia, debent interpretationē sumere à loci consuetudine: facit. l. cum delationis. in. §. asinā. ff. de fun. instru. & l. quod Labeo. ff. de sup. leg. & c. ex literis. de spon. & vide Inn. in. c. olim. de ver. fig. vbi vult, q; qualiscunq; sit dispositio, semper debet intelligi secundum loci consuetudinē, etiā contra proprium significatum verborum. & idē Bar. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & vide gl. in. c. nonnulli. de rescrip. ¶ No. ibi: beatus Hierony. quod dicta sanctorū, possunt adduci ad declarationē causarū: facit. c. cū apostolica. de his quæ fiunt à prælatis, & c. ne innitaris. s. de consti. cum si. Cui autem sit magis standum, an dicto vnus sancti, an dispositioni summorū pontificū: vide tex. cum gl. xx. di. in summa. & in. c. j. & vide per Inn. in. d. c. ne innitaris. ¶ No. illud vulgare dictū Hiero. qualibet prouincia. & c. Nam sepe aliquid est honestum in vna prouincia, & inhonestum apud aliam. & loquitur Hiero. in obseruatione ieiuniorum: vt in. c. vtinā. lxxxvj. dist. Nam peregrinus debet in ieiunijs, & alijs obseruantijs se conformare cōsuetudini loci. c. illa. xij. distin. facit. c. quæ contra mores. viij. dist. ¶ In glof. in fi. vbi dicitur, q; ex tribus arbitris vnus cōdēnat in. v. alius in. x. tertius in. xv. tenet snia illius, q; cōdēnauit in. v. quia in minori summa omnes conueniunt: & similē tex. habes. c. j. de arbi. li. vj. & gl. clarē procedit, vbi consuetudo est restricta intra quartā & dimidiam: quia de his tribus portionibus. s. dimidia, tertia & quarta, facit mentionē tex. iste. Ex quo collige, q; nō apparente consuetudine potest præcisē peti quarta pars. ¶ Sed dubiū est, nunquid valeat consuetudo ultra dimidiā: vt puta, vt debeantur duæ partes ecclesie parochiali. vel nunquid valeat ultra quartam, vt debeatur minus, quā quarta. Hostiē. remittit ad summam eodē titulo. §. an illicitum. sub. §. totus. prope finem. vbi concludit consuetudinem valere, dummodo sit præscripta. & loquitur in portione debita Episcopo. Sed per hanc remissionem sentit, quod idē sit in portione debita ecclesie parochiali. & cum hac opi. transit Ioannes Andreas hīc. Et ideō dicit de præscripta: quia intra dimidiam & quartam, valet consuetudo, licet non sit præscripta. Sufficit enim tempus decem annorum. sed quādo debet esse præscripta, requiritur tempus, quod requiritur in præscriptione (& sic tempus quadraginta annorum) contra ecclesiam. Ad primum vide glossam notabilem in capitulo fi. de consuetudin. libr. vj. quæ dicit, quod vbi consuetudo est præter ius, sufficit tempus decem anno. sed vbi contrā, requiritur tempus. xl. ann. vt in dicto capitulo fi. de consuetu. vnde intra dimidiā & quartam cōsuetudo nō est contra ius: sed præter: ideō non requiritur, quod sit præscripta: sed quando est ultra dimidiā, vel citra quartā, cōsuetudo est cōtra ius: quā nullo iure cauetur: vt debeatur minus quarta, vel ultra dimidiā. ¶ An autē valeat cōsuetudo: vt nihil prorsus debeatur

debeatur: varię fuerūt opi. sed videť velle Hof. & Io. andrę. post eum, vt valeat: dummodo sit p̄scripta cū titulo. ¶ Sed contra hoc dictum oppo. nam ad esse cōsuetudinis, non requiritur titulus: cum nullo iure hoc caueatur: imò potius cauetur oppositum, cū cōsuetudo sit quoddam ius morib⁹ introductum: & sic ius inducitur ex tacito consensu populi: vt. j. di. c. consuetudo. & in. l. de quibus. ff. de legi. & in. §. ex nō scripto. insti. de iure natu. vnde quēadmodum non requiritur titulus in. l. cōdēda. ita nec in consuetudine. cum non sit differentia inter legē & cōsuetudinē: nisi sicut inter tacitū & expressum. vt in. d. l. de quibus. qđ tamen quo ad ius canonicum restringitur: vt dixi in. c. fi. de cōsue. Sed soluendo dic, qđ dictū istorum doc. debet intelligi in consuetudine improprie dicta, quę proprie loquēdo est p̄scripta. & sic intelligas gl. in. c. non est. de cōsue. lib. vj. & vide ibi not. per Io. an. in nouel. vnde sicut in p̄scriptione cōtra ius requiritur titulus: vt in. d. c. j. de p̄scri. li. vj. ita in hac cōsuetudine improprie dicta: vt probat in. d. c. non est. iuncta glo. ¶ Et ex his infero cōtra id, qđ tacite sentiunt Hosti. & Io. an. dum videtur velle facere differentiā, vtrum p̄scribatur portio minor quarta: an in totū, id est, vt nihil debeatur. Nam dico, qđ vtroq; casu requiritur p̄scriptio cū titulo: cū sit contra ius: vt. §. dixi. & hoc verū quando inducitur cōsuetudo contra eū, cui debetur portio de iure cōi. Nā tūc nō est proprie cōsuetudo, sed p̄scriptio: ideo debet habere comites p̄scriptionis. Sed si inducere cōtra alium: tunc pōt induci, vt cōsuetudo: & sic sine titulo: quia ad esse cōsuetudinis nō requiritur titulus: vt. §. dixi. & pro eis vide Io. an. in. d. c. non est. in. c. fi. de cōsue. secūdu p̄dicta intellige gl. in. c. j. de stat. re.

¶ Et ex p̄dictis oībus cōclude, qđ hac portio debita Episcopo, vel ecclesię parochiali, pōt & p parte & in totum p̄scribi, & sufficit tēpus sine titulo, de cuius initio nō est memoria: quia illud habet vim tituli: vt in. d. c. j. de p̄scri. in. vj. & sic pridie consului in. q. facti. & vide quę dixi in. c. requisisti. de testa. & videť tex. in. c. de quarta. de p̄scri. ¶ Quāro in eo, qđ hic fit mētio de priuilegio libere sepulturę: qđ possit tale priuilegiū cōcedere? Et primò scias: qđ de iure cōi solū ecclesię habētes populum habent ius sepeliendi. Ius enim funerandi est de iure parochiali: quēadmodū & sacramētorū exhibitio: vt p̄batur in cle. dadū. §. verū. eo. tit. xij. q. j. c. j. voluit Inn. c. j. §. e. & Io. & Archi. in. c. j. eo. titu. lib. vj. Quod intellige secūdu Io. an. & bene, si talibus ecclesijs fuit deputatum cōemiteriū per Ep̄m. De cuius latitudine dic, vt habet in. c. sicut antiquitus. xv. q. iij. reliquę verò ecclesię nō habentes populū, habēt ex priuilegio, & nō de iure cōi.

¶ Quis aut possit dare tale priuilegiū: videtur primò, qđ solus Pa. ar. in. d. cle. dadū. Nā ipse cōcessit tale priuilegiū p̄dicatoribus & minoribus. postea prorogauit ad fratres sancti Augustini & carmelitas: vt ibi not. Itē hoc tendit in p̄iudiciū parochialiū ecclesiarū: ergo sol⁹ Pa. pa. debet hoc posse, qui de iure vnus pōt dare alteri. ad hoc. c. ij. de exceť. p̄gla. Ioā. hīc multū instat: sed finaliter cōcludit, vt etiā Ep̄s possit hoc priuilegiū cōcedere. pro hoc. c. bone. xij. q. ij. & §. de don. c. apostolicē. vbi patet Ep̄m, nedum posse magnificare monasteriū pro sepulturis suis, sed etiā dare centesimā reddituū ecclesię suę. Item facit hęc litera. nā in antiqua dicebat priuilegijs nostris: & demū fuit remotum illud verbū nostris: ad denotādū qđ etiā Ep̄i possunt hoc priuilegiū impartiri. & hęc snia mihi verissima videtur. Adduco. c. sicut vnire. de exceť. p̄gla. vbi dicif, qđ Ep̄s pōt vnire & diuidere ecclesias: seu parochias inferiores. Ad idē bo. tex. j. de eccle. edific. c. ad audientiā. vbi quasi videť hoc expressum. Dicit tñ Ioā. an. qđ si vult cōcedere cōemiteriū de nouo infra parochiā alterius, debet hoc facere ex iusta cā, & de cōsensu capituli. adducit no. in. c. cōstitutus. de re. do. Ego facio hanc

rationē: Episcopus non pōt ardua explicare sine cōsensu capituli: iuxta ea, qđ dixi in. c. nouit. de his, quę fiunt à p̄la. nec pōt ius vnus ecclesię dare alteri sine causa. c. j. de reb. eccle. nō alie. li. vj. de exceť. p̄la. c. ij. vbi tex. Ex p̄dictis remanet clara & probata p̄dicta decisio vt Ep̄i & superiores possint. & idē dic de inferiorib⁹ p̄latis habētib⁹ in loco ius episcopale. ad hoc qđ not. in cle. j. de reb⁹ eccle. nō alie. & qđ dixi in. c. significa. de fo. cōpe. ¶ Sed quāro, qđ si in priuilegio libere sepulturę non apponat hęc clausula, salua iustitia. & c. Io. an. instat. tādē dicit idē esse, ac si fuisset apposita: quia non est verisimile, qđ Princeps voluerit cōcedere priuilegiū cū graui p̄iudicio ecclesię parochialis. arg. in. l. ij. §. si qđ à Principe. ff. ne quid in loco pub. & in. c. super eo. de offi. dele. vnde priuilegiū solū videtur cōcedere, vt habeāt isti sepulturā, sicut illi quibus cōpetit de iure cōi. Pro hoc ego adduco tex. not. & quasi expressum in simili. in. l. si quando. C. de inof. test. vbi dicif, qđ si alicui inhabili Princeps cōcedit liberā facultatē testandi: non intelligit concedere, vt sine solēnitatib⁹ aliās debitis possit cōcedere testamētū: sed videť eum restituisse ad ius cōe. Nā satis est, qđ priuilegiū aliqd concedat, ex quo tractatur de p̄iudicio tertij: sed ex iuris derogatione. Ita dicendū in proposito: sed ad maiorem cautelā, & causa dubitationis tollēde solet inferi illa clausula. Et sic nō obstat, si opponereť de. c. si Papa. de priuile. li. vj. vbi dicif, qđ verba debent aliqd operari. nā operantur in eo, qđ tollunt dubitationē. ad hoc. l. qđ mutua. ff. mādā. & in. l. quę dubitationes. ff. de re iudi. ¶ Vltimò hīc quāro, pluries dictū fuit in hoc, qđ duę quartę, episcopalis. & parochialis, sępe veniunt detrahēdę de legato facto alicui eccle. Exēplū in legato facto alicui ecclesię sepulturę, quę est subiecta Ep̄o loci. Nā Ep̄s debet habere suā quartā iure ep̄ali: per ea, quę dixi in. c. requisisti. §. de testa. Ecclesia verò parochialis debet etiā habere suā quartā iure parochiali: vt in. c. j. §. e. cū multis similibus. quęrit quis nunc primò detrahet quartā. Nā portio prius detrahētis, videť pinguior. finge, qđ ecclesię fuerūt relicta. lxxx. si Ep̄s primò detrahit, habebit. xx. quę sunt quarta toti⁹. p̄byter parochialis solū habebit. xv. qđ sunt quarta residui. §. lx. Si verò econtra primò detrahat sacerdos, ipse habebit. xx. & ep̄s. xv. qđ ergo debet potior esse? Io. an. hīc multū instat post Hosti. in sum. sed tandē videť concludere, qđ idē sit effect⁹ in vtroq; casu. Nā Ep̄s primò detrahit & habet. xx. Si sacerdos primò detrahit, episcopus habebit. xv. pro sua portione, & v. pro ecclesia parochiali: qđ debet habere quartā illorum. xx. vt in. c. requisisti. de test. & sic in oēm euentū habebit. xx. d. Pet. de Ancha. dicit, qđ imò maximus est effect⁹: quia si Ep̄s detrahit primò, habebit. xx. & ex. xv. debitis ecclesię parochiali habebit quartā, & sic habebit tres & vltra. Si autē detrahit secundo loco, non habebit nisi. xx. ¶ Sed attēde: quia non videtur habuisse mentē Io. an. Nā puto, qđ Ioā. an. voluit, qđ in omnem euentum, non debet Ep̄s habere nisi quartā totius. vnde dico: qđ si Ep̄s primò detraxit, nō pōt amplius detrahere de quarta ecclesię parochialis: qđ iam detrahit de toto aceruo. Quarta enī quę debetur ecclesię parochiali, debet primò deduci tanquā es alienū: vt in. c. j. §. e. ad hoc. c. §. pximo. vbi dicitur, qđ debet de testamento. vnde si Episcopus primò detraxit: cū habuit quartam de quantitate debita ecclesię parochiali, non potest amplius detrahere. sicut in simili dicimus in decimis: vt not. j. de deci. in. c. tua. do. Pet. de perusio in quodam tractatu de quarta, tenuit quod istę duę quartę debent integraliter deduci de toto. Exemplum: si fuerint relicta. lxxx. Episcopus habebit. xx. & ecclesia parochialis alia. xx. sed certē hęc opinio nullo iure probatur: imò probatur oppositum, ex his, quę dixi in capitu. Raynaldus. & capi. Raynutius. de testamen. Vnde dicereť qđ ecclesia parochialis debet primò detrahere. Mo-

SEB. SAPIA.

¶ Quod hac portio. An possit p̄scribere quarta ep̄alis, tradit Car. in cōsi. xxvj. inci. pro euidētia. in fi. & do. Abb. in cōsi. xxxj. circa fi. vbi dicūt deficientē titulo requiritur spatiū temporis cuius initij memoria nō existat. an autē possit p̄scribi quarta parochialis, tradit Alex. in cōsi. cxcvj. inci. viso testamento. c. pe. in ij. volu. vbi vult, qđ etiā requiratur tantū tempus cuius initij. memoria non existat. ¶ Possit dare. Ad de Old. cōsi. ccc. xxij.

ZACHARIAS.

¶ Vt sine solēnitatibus. Iste hīc cesset, qđ habilitatus ad aliquid faciēdū: videť esse habitatus ad id, dumcē seruet solēnitates iuris, de quo p̄ Fe. pulchrē in. c. edoceri. in ver. & ad p̄dicta. §. de rescriptis. Anto. Fran. ¶ Circa hoc, an habitatus ad aliquid faciēdū videat esse habitatus: ita tamē qđ seruet solēnitates iuris. dicas qđ illę solēnitates semp debet seruari, imò per partes illis renūtiari nō pōt: vt per Bar. in. l. quoties. de preci. Im. pe. off. & in. l. sciēdum. ff. de verbo. sig. & in authen. officium. C. de lit. cōte. & per Spe. in titu. de instru. edi. in. §. cōpēdio sē. versic. item per ius canonicum. plenē tradit in. l. i. nemo pōt. ff. de lega. j. Et an tales solēnitates possint tolli per legatum, vide Spe. in titu. de legat. §. iij. versic. ul. sed nunquid legatus. & an possit remitti consuetudine, vel per inferiorem à principi-

pe. vide per Spe. in d. §. cōpendio. se. dicas tamen q̄ solennitates iuris positiui, possunt tolli per Princi. pē. c. proposuit: de concess. prabē. & quæ sint substantiales, & quæ accidentales, vide Specu. in titu. de sen. in §. iusta.

ZACHARIAS.

a ¶ Non firmat regulā. adde Bar. Bald. & doc. in l. in his. ff. de leg. & in l. in fraudē. §. fi. ff. de testa. milita. Ang. in l. j. ff. de pac. Imo. in l. si ita legatum. ff. de leg. j. & Felip. post istum in c. quoniam frequenter. in princi. s. vt lite non contest.

SEB. SAPIA.

a ¶ Firmat regulā. Vide Abb. in c. cum dilecta. col. v. s. de confir. vti. vel inuti. & in c. ad audientiam. de cleri. non resi. las. in l. fin. ff. quod quisq; iuris.

ZACHARIAS.

b ¶ Sed etiam de oblationibus. adde Bal. in sua margā. in versic. ecclesia. ver. vij. & Pe. de perusio. in suo tracta. quar. paro. in h. q. prin. in vers. demum queritur incidenter.

ueor primò, quia hæc quarta est integraliter soluenda sibi de obuenientibus ecclesiæ sepulturæ: vt in cle. dudū præalle. Itē hæc quarta debetur ab ipso testatore, sed in subsidium ab ecclesia legataria: vt in c. præce. & in c. j. §. e. & sic hæc quarta ipso iure nō dimittit ipsum relictum factū ecclesiæ sepulturæ, vt dixi in c. de his. §. e. vnde nō pōt Ep̄s dicere, q̄. lxxx. fuerunt relictā illi ecclesiæ, quia ius refecat illud legatū. sic in effectu nō videntur relictę nisi tres partes, ergo Ep̄s nō pōt petere quartā bis de quā titate debita ecclesiæ parochiali: quod faceret, si primò detraheret de toto, & postea detraheret de pte, nec hoc exquirere est sine ministerio, licet Io. and. & Host. aliter dixerint: sed nō cogitauerunt oēs casus, qui possunt accidere. Finge enī, q̄ ecclesia sepulturæ & ecclesia parochialis sunt in diuersis diocesis. Ep̄s nō habet quartā, nisi de relictō ecclesiæ sibi subiectæ: alius Ep̄s habet aliā quartā vt colligit in d. c. requisisti. de testa. & apertē voluit Ioā. an. §. c. proxi. & etiā sentit hoc casu, si Ep̄s sepulturæ primò detraheret de toto, habebit. xx. presbyter parochialis, qui habuit. xv. debet dare quartā Ep̄o suo, q̄ nullū cōmodū habuit de primo relictō. Si autē ponis, q̄ presbyter parochialis primò detrahat: habebit. xx. & Episcopus nō habebit nisi. xv. quia non debet habere quartā de illis. xx. cum ecclesia parochialis, non sit sibi subiecta, ergo quandoq; est magna differentia vtrum Episcopus detrahat, vcl curatus. & hoc no.

SYMMARIUM.

- 1 Exceptio non firmat regulam in casibus, qui aliquo iure nō possunt esse sub regula.
- 2 Canonica portio debetur ecclesiæ parochiali de omnibus relictis & oblationibus: & alijs, quæ portantur cum funere, vt careis, & similibus.
- 3 Conuersi oblato alicui monasterio debent sepeliri apud monasterium, vbi sunt oblato, nec debet solui portio ecclesiæ parochiali, si sunt plenē oblato, puta, quia dederunt se & suā: aliās canonica portio debetur ecclesiæ parochiali.
- 4 Canonica portio debetur ecclesiæ parochiali de omnibus relictis factis alteri ecclesiæ intuitu sepulturæ, cuius intuitu censentur omnia relictā.
- Legatum censetur ademptum, si fuit ademptum onus propter quod fuit factum legatum, vel præsumatur factum.
- Testator, qui elegit sibi sepulturā in aliqua ecclesia, cuius intuitu multa laqueauit ibi, si postea ex aliquo casu superuenienti non sepeliatur, ibi adhuc talia relictā debentur: ex quibus debetur canonica portio ecclesiæ parochiali, secus si mutauerit sepulturam, quia censentur etiam adempta legata.
- 5 Monachi de iure cōi nō habent parochiam, sed ex privilegio sic. Iudex non potest sententiarē super re in futurum debita, vel debenda: nisi ius sit in præsentī fundatū, licet habeat tractū in futurum.
- 7 Dolus reperitur bonus & malus.
- Ingressus religiosus dolo factus tenet, sed bona ingressi nō acquiruntur monasterio: si auiditate patrimonij sunt dolo inductus ad religionem.
- 8 Sententia lata super re dubia, dicitur inepta.
- Probationes non debent admitti post sententiam citra causam appellationis.
- 9 Sententia principis valet, quāuis nō cōueniat regulis iuris positiui.
- Sententia, an possit esse generalis in generali, vel vniuersali actione: & quod in eius executione recipiantur probationes super rebus particularibus.
- 10 In accessorijs sententia & libellus possunt esse generales: & post sententiā poterunt ista accessoria declacari per testes.
- Parochialis ecclesia, quæ fit: vt sciatur, cui parochiæ debeatur canonica portio. & sic, an sit illa in qua quis habet domicilium, vel habitationem.
- Defunctus extra ciuitatem, potest in ciuitatem reportari.
- Scholares, vel peregrini, vel alibi habitantes propter pestem,

vel guerram, an sint parochiani illius loci, vbi habitant?

11 Domicilium nō cōstituitur, nisi cū animo ibi habitandi perpetuō.

CAP. X.

N nostra. ¶ Priuilegiati super iure

funeradi sepelire possunt eos, qui apud eos eligunt sepulturam, soluēdo tñ canonicā portionē ecclesiæ parochiali: si verò alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperūt. Diuiditur in tres partes principales. Primò actoris petitio. Secūda ibi: *contra reorum defensio*. Tertia ibi: *talem*. causæ diffinitio. ¶ Casus literalis. Prior ecclesiæ montisferradi, & hospitalarij claremontē. diocesis, habebāt inter se quæstionē super iure funeradi. hospitalarij recipiebant ad ecclesiasticam sepulturā parochianos dicti prioris. Causa super his commissa fuit iudicibus, corā quibus petiuit dictus prior satisfieri sibi de dāno, quod sustinuerat ab illis hospitalarijs, q̄ parochianos suos receperāt ad sepulturā: & quod deceterò nō reciperēt ad ecclesiā sepulturā parochianos ipsius. Ad probandū suam intentionē testes induxit. tandem causa ad sedē apost. est delata. In præsentia Papæ prior prædictis proposuit prædicta. Ex parte hospitalarij fuit propositū, q̄ ex priuilegijs sibi concessis licitū est eis oēs præter excōicatos & interdictos ad ecclesiasticam recipere sepulturā: qui apud eos elegerint sepeliri, & fideicommissa in vltima voluntate sibi relictā recipere soluta tantūmodò quarta parochiali ecclesiæ, de cui⁹ parochia mortuorum corpora assumuntur præter, quā de equis & armis, de quibus quartā deducere non tenentur. Papa auditis rōnibus vtriusq; partis, talem protulit sententiam, q̄ prædicti hospitalarij deceterò non recipiant parochianos dicti prioris ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos elegerint sepeliri. & tunc parochialis ecclesia recipiat quartā partē de oblationibus, lectis & alijs, quæ defunctus pro anima sua reliquit ibidē, præterquā de equis & armis, hospitalarij residuū habeant nisi dolo, vel fraude hospitalariorum defunctus inductus fuerit ad huiusmodi electionem faciendā. Insuper iniunxit eisdem hospitalarijs, vt eidem priori satisfaciāt de quarta parte triū milliū solidorū, quos constat eos à parochianis illius recepisse: cū probatum nō fuerit, q̄ eorum non oblato vel conuersi fuissent. Præterea præcepit eisdem, vt satisfaciant priori de oībus, quæ habuerūt à quodam parochiano prioris, qui fuit interfectus in capis, nisi probauerint, q̄ apud eos elegerit sepulturā, aliōquin ei restituant quartam partem. Itē restituāt oīa, quæ habuerūt occasione sepulturæ ipsorū, quos cōstat intra annos legitimos decessisse. Ber. ¶ No. j. ex isto tex. q̄ priuilegiatus super iure sepeliendi, nō potest excipere excōmunicatos: seu interdictos ad sepulturā. Priuilegium ergo liberæ sepulturæ refertur solū ad eos, qui possunt sepulturā eligere. ¶ No. ij. & tene mēti, q̄ exceptio aliorum casuum non firmat regulam in alijs, qui alio iure nō includuntur sub regula. hoc colligitur hīc. Nā priuilegium sepulturæ fuit concessum istis hospitalarijs, & solū fuerit excepti excōicati & interdicti, nec per hoc potuerunt sepeliri impuberes, quia alio iure nō possunt isti eligere sepulturam. facit quod legitur & not. in l. j. C. de cōdictio. indebi. ¶ Itē no. q̄ priuilegium reducens aliquem ad ius alicui copetens de iure communi: recipit limitationes traditas, aliās de iure communi. facit. l. si quando. C. de inoff. testamen. ¶ No. ibi: de cuius parochia. & c. & tene mēti, q̄ priuilegiati super sepultura possunt corpora defunctorum de parochia. vbi iacent capere: & sic non tenentur recipere de manibus curati: vel de ecclesia ipsius. & optimē facit iste tex. pro his, quæ dixi in d. c. cum liberum. §. eo. ¶ Not. ibi, de oblationibus, & c. tex. nota, quod quanta portio debetur ecclesiæ parochiali, non solū de relictis, sed etiam de oblationibus, & alijs

& alijs, quæ portantur cum funere, vt careis & simili-
bus. & vide quod legitur & no. in clem. dudum. in §. ve-
rum. eo. tit. Vbi format gl. quæstio. quid de candelis, quæ
dantur ad manū. & cōcludit, q̄ debet quarta, p̄ illū text.
Sed ego adduco etiā istū tex. negari enim non pōt, quin
sint oblatæ: vel portatæ cum funere. pro hoc. j. de verbo.
signi. c. cū inter. Et hoc bñ no. Mā qđ ibi dicit in fratrib⁹
videtur habere locū quātū ad hoc in qualibet ecclesia se-
pulture, etiā si sit simpliciter priuilegiata: vt hīc. Nā pō-
dera, q̄ priuilegiū nō fecit mentionē de oblationibus. &
tamē Papa interpretat etiā de his deberi. Itē not. q̄ etiā
de equis & armis, & quibuscunq̄ bonis debetur quarta.
Nam hīc fuit concessum priuilegium, vt de equis & ar-
mis istis hospitalarijs relictis in fauorem terre sancte nō
solueretur quarta: ergo de iure cōi debet solui. ¶ **†** No.
ibi: *eorum oblati*. & tene menti, quia nescio alibi ita expres-
sum, q̄ oblati & conuersi sepeliūtur apud ecclesiam vbi
sunt oblati. Nec debet solui portio ecclesiæ parochiali.
quod ego intelligo in plenē oblati & conuersis: vt quia,
tradiderūt se & sua aliās secus. Ad hoc, quod legi & no.
in cle. j. in fi. de deci. & in. c. vt priuilegia. j. de priuile. Itē
intellige secundū limitationem. capitū. de his. suprā
eodem. ¶ **†** Item nota ibi: *interfectus in campis*. quod
interfectus in bello potest sepeliri in ecclesia. quod intel-
ligo, quādo bellū erat licitū: nec decessit in peccato mor-
tali. vide tñ, quod no. in. c. omnis. de poeniten. & remis. &
facit quod no. j. c. proximo. ¶ **†** Vltimō no. ibi: *sepultura
gratia*. quod quarta solū debetur de relictis intuitu
sepulture, & in dubio ex quo quis aligit sepulturam
in aliqua ecclesia, videtur relinquere pro anima & se-
pultura. facit. l. Nefennius. & quod ibi no. ff. de exe. tu. &
putarem, q̄ si alibi testator postmodū elegerit sepulturā
q̄ tacitē videtur adēmisisse legatū: quia adēptionē one-
ris sequitur adēptio honoris, seu relictī. Pro hoc bo.
tex. in. l. alumnæ. in. §. Seia. ff. de adimen. lega. & in. l. filio.
§. matri. eodem tit. vbi bonus tex. secus dicerem, vbi te-
stator, qui fecit legatum ecclesiæ sepulturæ, non potuit
ibi sepeliri sine culpa ecclesiæ: puta, quia fuit interfectus
in bello, & corpus non pōt sepeliri, vel simili impedimē-
to cōtingenti. Nā tunc arbitror, q̄ relictū dabeat eccle-
siæ sepulture. arg. opti. in. l. quæ sub cōditione. §. quoties
ver. seq. ff. de condi. insti. & in. l. j. & qđ not. C. de insti. &
substitu. * Et sentit etiā hīc Inn. qui no. sentit idē, * quod
dixi in. c. cū super. §. eo. vt de illo relictō debeatur portio
ecclesiæ parochiali. De quo dic, vt latius dixi in. d. c. cum
super. Facit etiā optimē ista litera, q̄ de relictō facto alte-
ri ecclesiæ nō debeatur quarta, dū ponderat, q̄ sepultu-
ræ gratia & c. & facit optimē ad ea, quæ dixi in. c. j. §. eod.
¶ **†** In glo. j. ibi: *habent populum*. Aduerte, quia glo. nō lo-
quitur apertē, sed melius dixisset, q̄ monachi possunt ha-
bere populum seu parochiā: quod intellige, si de eis de-
putetur p̄ superiorē. Nam de iure cōi nō habent. xvj. q. j.
c. j. & eo casu, quo habent, nunquid possunt per se mini-
strare sacramenta: dicam in. c. j. de ca. mo. ¶ **†** In gl. in ver-
anos. de hoc dicendū hodie, vt habetur in. c. licet. j. col.
lib. vj. & dixi in. c. de vxore. §. eo. ¶ **†** In gl. in ver. *de cate-
ro*. in fi. nō glo. cū tex. ad quā quotidie fit remissio, dum
quæritur, nunquid iudex pōt sentētiare super futuro: &
dic latius quā gl. q̄ qñq̄ obligatio nondū est orta de præ-
senti, respectu futuri tēporis: & iudex non pōt se intro-
mittere. Ratio: quia deficit actōri actio. Iste est tex. in. l. j.
ff. de vsur. vbi dicitur iudicē nō posse cōdemnare ad vsu-
ras futuri tēporis. Ratio, quia respectu vsurarū futurarū
nulla obligatio est orta de præsentī: cū possit debitor ad
debitū satisfacere creditori. Quandoq̄ obligatio est or-
ta de præsentī, etiā ratione futuri tēporis: & tunc iudex
pōt prospicere in futurū. ita hīc. Nā presbyter parochia-
lis habet hoc ius vt nemo possit sepelire parochianū suū
quod quidē ius habet tractū etiā ad futurū. Idē in serui-

tutibus & in annuis præstationibus: nā habet tractū fu-
turū. meritō etiam iudex prospicit in futurum. Et vide
quod no. Inno. in. c. auditis. de procu. & per gl. iūcto tex.
in. c. Romana. §. caueant. de sen. excō. lib. vj. ¶ **†** In gl. in ver-
bo: *vbi apud eos*. ibi, *cum quis*. hæc gl. vsq̄ ad fi. pōt expe-
diri per opp. nam videt, q̄ isti parochiani potuerunt lici-
tē sepeliri apud illos hospitalarios: cū sint religiosi. Nam
canon cōtulit, seu disponit, vt sepeliat quis apud ecclesiā
maiorē si fieri pōt: vel apud loca religiosa: & in defectu
apud ecclesiam parochialem, vt est tex. prima fronte mi-
rabilis in. e. vbiq̄q̄ tēporū. xij. q. ij. ¶ **†** Metu cōtrarij gl.
ponit tres intellectus ad illū tex. Primus, q̄ cōsultuit ordi-
nē seruandū in electione sepulture. nō aut disponit, qñ
quis decedit sepultura nō electa. & iste est bonus intelle-
ctus ad illum tex. p̄ quē vitant multæ absurditates. Secū-
dus intellectus, vt loquat de peregrinis. & in hoc no. glo.
sed dic, vt latius dixi in. c. j. §. e. Tertius intellect⁹ nō mul-
tum cōuenit illi literæ. dic ergo formaliter soluēdo con-
trariū, q̄ tex. iste procedit, qñ parochiani nō elegerūt se-
pulturam: nec habuerunt sepulchrū maiorum. vñ debe-
bant sepeliri in ecclesia parochiali. & sic intelligas istum
tex. pro hoc. c. is, qui. & c. licet. j. eo. li. vj. ¶ **†** In gl. in ver-
bo: *nisi dolo*. ibi: *cum dilecti*. dic q̄ ibi fuit bonus dolus: & im-
propriē tunc appellatur dolus. Nam si quis inuitatur ad
seruiendum Deo: licet verbis allectiuis seu blandis, non
pōt dici dolosē inductus: quia dolus est machinatio frau-
dis tendens ad deceptionē alterius. l. j. ff. de do. vide glo.
in regula, scienti. de reg. iur. lib. vj. sed hīc loquitur de do-
lo malo, quando propter auuiditatem temporaliū clerici
inducunt parochianū alterius ad eligendū apud eos se-
pulturam. vñ tex. in ver. talem. pōt dupliciter intelligi.
¶ **†** Primō, qñ dolus interuenit in electione sepulture: &
tunc isti dolosi nullum cōmodum debēt habere, vt hīc,
iuncta glo. vide tex. hodie latiore in. c. j. j. eo. li. vj. Simi-
le habes in. c. cōstituit. xx. q. ij. vbi ponitur casus sing. q̄
si religiosi auuiditate patrimonij alicuius inducant eum
ad religionem, licet teneat ingressus, priuantur tamē re-
ligiosi patrimonio illius. Secundō pōt intelligi, qñ do-
lus cōmissus in qualitate relictī, vt quia volebat testōr re-
linquere simpliciter, sed rector ecclesiæ sepulture dolo
induxit eum, vt relinqueret in causa priuilegiata: vt ec-
clesia parochialis priuaretur sua legitima. Hoc em̄ pba-
to nō minus debetur quarta: vt in. c. fi. §. de test. ¶ **†** Extra
gl. primō opp. cōtra tex. de. c. fi. §. de sta. vbi dicitur, q̄ de
relictis p̄ anniuersario, vel p̄ septima, vel vicesima, non
debetur quarta. Cuius cōtrarium hīc innuitur, dum di-
citur, q̄ de oblatiōibus debetur quarta. So. duplex secun-
dum doc. Prima: q̄ iste tex. loquatur de oblatiōib⁹, quæ
fiunt in prima missa. Secunda sol. q̄ de relictis p̄ anniuers-
ario. & c. nō debetur quarta: sed de oblatiōib⁹ ibi factis
sic. licet dicat Hof. q̄ istud nō seruatur de cōsuetudine:
& no. hoc dictū, q̄a satis placet. ¶ **†** Secundō op. cōtra istū
tex. videtur em̄ q̄ hæc sentētia Papæ in pluribus fuerit
ineptissima. Primō, quia nō cōuenit petitiōi priori, vt
patet ex prin. iūcto ver. talē. Scđ o & forti⁹ Papa in snia
cōdenat hospitalarios certo casu, nisi probauerint, q̄ ille
Vin. elegerat sepulturā apud eos, & sic tulit sniam sup-
re dubia, cōtra. c. graue. xj. q. ij. Itē admittit p̄bationem
post sniam citra appellationē, cōtra. c. cū dilect⁹. de fi. in-
stru. & cōtra quasi totū tit. C. sen. rescin. nō pos. Itē fuit
sententia conditionalis: contra id, quod habetur. ij. quæ-
stio. vj. c. biduum. Item in fin. huius literæ fertur senten-
tia sine certa quantitate, contra totum titul. C. de senten.
quæ sine certa quantita. & ij. q. vj. c. ei qui §. diffinitiuā.
Solu. Hosti. format quædam ex hijs contrarijs, & adeo
sibi visa est solu. difficilis, vt dixerit: soluat qui potest.
Sed postmodum tradit duas sol. ¶ **†** Primō, quod de iure
hæc sentētia nō potuerit sic ferri: sed p̄cesserit ex pleni-
tudine potātis Papæ. Et no. hæc so. q̄ snia Principis valet

SEB. SAPIA.

¶ Nūquid iudex. vide Ang. de are. in. §. præiudicia. les. col. v. institut. de actioni Lan. fran. deoria in cle. dispendiosam. co. iij. ver. prima est. de iud.

¶ Quod est notā dum ad limitatio- nē authen. ingref. si. C. de sac. san. ec. cle. & illūm text. in. d. c. cōstituit. al leg. ad hoc gl. fi. in c. præterea. vbi idē Paul. dicit, q̄ ibi ponitur casus sing. & multū not. §. de offic. dele. & gl. fi. in. c. cū dile- ctus. §. quod met. causa. Et ibi idem Panor. in vlt. col. dicit, q̄ ille text. sing. est in mūdo. & Bal. in authē. si qua. C. de sac. sanc. ec. non meminit allegare istū tex. sed alle. Spe. in ti. de sta. mo. in. ver. fi. facit quod scri- bit idem Abb. Pa nor. in. c. cum dile- ctū. in pe. col. cum his, quæ in repet. addidi. §. de actio. emp.

SEB. SAPIA.

¶ Sententia Prin- cipis. Vide Iaf. i. l. j. co. ij. ff. de cōsti. princ. vbi ponit, vtrū in sententia principis requi- ratur ordo iuris.

Cap. In nostra. Panor. super Tertio Decre.

quantumcunq; non conueniat regulis iuris positiui. Ad hoc quod nota. in capitul. vnico. de litis contestatio. Nam sola voluntas sua habetur pro lege: vt in §. sed quod prin. insti. de iure natu. Secunda sol. q. tex. iste ponit sententiam à ver. *talem*. vsq; ad ver. *nihilominus*. Abinde vsq; ad fi. instruit iudicē inferiorē, qualiter debeat se habere. & sic illa verba nō continēt sententiā, sed cōmissionē cum instructione. Huic solutioni in effectu videt inherere do. Anto. dicēs, q. ex quo curiæ liquet de aliquib; articulis: dūtaxat potest sup illis pronunciari: & super illis in quibus actor habet intētionē fundatā, & reus dicit se habere probationem in partibus, debet fieri cōmissio: & vt dixi. In idē reincidit in effectu cū precedēt. do. Pe. de Anch. dat sol. tertiā prorsus separatā: dicēs, q. hīc processit ex natura actionis. Nā in generali & vniuersali actione procedit sententiā generalis: & postmodū super rebus particularibus recipiunt probationes tēpore executionis. alle. no. per Inno. in. c. conquerente. de offi. ord. & in. c. iter quatuor. de maio. & obe. Sed petitio hēc fuit talis, vel quasi. Nam egit prior negatoria actione: & incidenter petit bona, quæ obuenerūt ex funere parochianorum suorum. & sic potuit hic esse generalis sententiā, & etiā potuerūt recipi probationes post sententiā. Hāc sol. licet prima fronte videatur exquisita: tñ iudicio meo in multis peccat. Primò in eo, q. equiparat iudicium vniuersale, & generale: vt prosecutio, & etiā sententiā possit esse generalis: quod apertissimē est contra theoricā Bar. in. l. j. ff. de eden. & etiā Spe. plenē dico in. c. ij. de libe. obla. vbi plenissimē tracto materiā istarū actionum. & cōis opi. videt, vt in vniuersali iudicio sufficiat prosecutio generalis: & etiā in sententiā. l. iij. ff. de peti. hāredi. Sed in generali, licet libellus possit esse generalis prosecutio, tñ & sententiā debēt esse speciales: vt in. c. licet. C. de iud. Et rationē diuersitatis vide in locis. s. remissis. hīc autē petitio fuit generalis, & nō vniuersalis: quia nō petebatur hīc aliquod vniuersum: sed quid cōtinēs, vt plura capitula: vt puta ea, quæ obuenerūt ex oblationibus & portatis cū funere & iure legati. Et hoc apertissimē voluit Inno. in. c. certificari. s. eo. & sic prosecutio debebat hīc esse specialis & etiā sententiā. Itē in alio apertē peccat ista tertia solu. Nam hīc nō solū recipiuntur testes, super rebus particularibus, sed etiā super facto principali: quia fuit hospitalarijs iniunctū, vt soluerēt vniuersa, quæ obuenerāt occasione funeris: nisi probaret, q. ille elegisset sepulturā apud eos. & sic nō soluit cōtrariū: quia in petitione etiā vniuersali sententiā purē fertur declaratoria: sed hīc sub cōditione, nisi pbauerit. & c. Ideò soluendo formalius oīa cōtraria dicerē sic: q. hīc fuit actū negatoria, inquātū prior negabat hospitalarijs fore licitū sepelire parochianos suos: & petebat eos prohiberi, ne in futurum hoc attentaret. Hoc colligit ex prima parte sententię & ita credendū est, q. libellus fuerat conceptus. Nā verba libelli hīc fuerūt decisa cā breuitatis. Itā agebat prior confessoria, inquātum legitimē potuissent hospitalarij recipere suos parochianos ad sepulturā. & in hoc dicebat sibi ius cōpetere deducēdi quartā. & sic petebat declarari: & accessoriē petebat bona, q. obuenerāt occasione sepulturę parochianorum suorum. Hoc colligit clarē ex secunda parte sententię. Nā Papa primò phibuit, ne hospitalarijs decaterō & c. Secundò declarauit, q. inquātū parochiani eligerēt ibi sepulturā, q. ius deducēdi quartā cōpeteret isti priori: & sup hactenus perceptis quę obuenebant accessoriē ad actionē propositā: Papa tulit sententiā generalē cōdēnando ad restituēdum vniuersa. & c. vt in fi. literę. ¶ Nam in accessorijs libellus^a, & sententiā possunt esse generales: vt in. c. cū ad sedē. de resti. spo. & c. inter dilectos. s. de dona. no. Iuno. in. c. tātā. de excess. prela. & in. c. ij. de libel. obla. & Bar. in. l. j. ff. de edē. & in l. ex diuerso. §. vbi autē. ff. de rei ven. Et post sniam potue

rūt ista accessoria declarari per testes. Nec ob. q. hīc recipiunt probationes sup principali post sententiā. in ver. eisdem. qm̄ puto hoc posse fieri ex causa, q. quando. s. actor habet intētionē fundatā à iure: & causa agitā in remotis partibus: & re⁹ dicit se habere probatiōes in partib; . Nam tūc nō poterit iudex cōdēnare reum, nisi probauerit intētionē suā, vt hic factū fuit. Pro hoc adduco bonum simile in. l. generaliter. §. his. C. de iureiur. vbi colligitur, q. iudex pōt cōdēnare partē absente: nisi iurauerit. Nec obstat, q. snia sit cōditionalis: q. ex causa pōt omitti. Itē si feratur, tenet: licet nō debuerit ferri sub cōditione: vt in. d. c. biduū. & per hoc remanēt soluta oīa cōtraria: & habes clarē intellectu huius. c. q. iste tex. contineat ex toto sniam. Cōtra opi. Hosti. induco tex. in ver. talē. vbi dicitur, *talem super his diximus sententiā*. & c. vñ pōdera ver. *super his*. & ver. *sententiā*. quę innuūt, q. super oībus deductis in libello Papa tulit sententiā. Itē non est hic aliqd verbū, qd sapiat cōmissionē causę: imò sunt oīa verba dispositiua. ¶ Quēro nūc de subtili & notabili q. dicit hīc, & in multis iuribus, q. quarta debet ecclesię parochiali: & q. decedēs nō electa sepultura debet sepeliri apud ecclesiā parochiālē, si nō habet sepulchrū maioriū. gritur quę dicit ecclesiā parochiālē? Hosti. posuit hīc vnū verbū satis generale, dicēs illā esse ecclesiā parochiālem, ex cuius parochia mortuorū corpora assumunt. Et quāquā scribētes trāsuerint simpliciter recitādo: Hosti. tamē nō dicit verū generaliter intelligēdo. Nā est cōtra c. is, qui. j. eo. li. vj. vbi dicit, q. si aliquis ciuis trāsulerit se ad villā causā recreationis^b vt ruralia exerceat, & ibi moriā: non debet ibi sepeliri: sed debet deferri ad suā ecclesiā parochiālē, quæ est in ciuitate, si cōmodē fieri pōt. Ecce ergo, q. assumitur corpus de parochia ecclesię ruralis. Nec p hoc dicit illa parochiālē illi⁹ defuncti. Nec ob. tex. dum dicit de cuius parochia: quia habuit respectū ad verū parochianū: quia verba sunt intelligēda cū effectu: vt in. c. relatū. de cleri. nō resi. Nec quis dicit esse in loco, quo ad iuris effectū, si ibi nō est māsurus: vt est pulcher tex. in. l. generali. §. vxori. ff. de vsufruc. lega. Fede. de se. in qō. facti, habitis allegationib; cuiusdā doctoris: latē visus est discutere hūc articulū, vt habet cōfi. ccxlvj. & ibi post multa cōcludit, q. ille dicit parochian⁹ ecclesię, qui habitat ī parochia. ita q. ē ibi trāslat⁹: licet ibi nō habeat domiciliū, seu animū habitandi ppetuō: quia iura in hoc iure parochiali, nō pōderāt domiciliū, sed habitationē: vt in. c. quæsti. xvj. q. j. vñ gl. in cle. j. de priuile. & Inno. in c. oīs. de poenitē. & remis. voluerunt, q. ille dicat curatus, seu ecclesiā curata, idest parochiālē scholārium, & mercenariorum, vbi habitant: quāquam habeant animum tempore debito redeundi ad patriam: vel fortē eligendi domum in alia parochia anno sequenti. ¶ Et per hoc dicit vnum mirabile, quod si scholāris ciuis cupiens esse in societate scholārium forensium, transfert se ad aliam parochiam retento domicilio priori: illa ecclesiā, vbi habitat, est sua praechia, & non vbi habet domiciliū: vbi idem videtur velle de infantibus, qui sēpe deferuntur ad aliam parochiam. Sed ego non puto sententiā suā esse verā. & primò adduco in oppositū dictū. c. is, qui. Nam non video differentiā vtrū quis se trāsferat ad villā, vt ruralia exerceat: vel vt transferat se ad aliam parochiā: vt exerceat professionē scholāsticā. Nā vtroq; casu cōcurrit habitatio in parochia aliena, retēto priori domicilio, nec in cap. is, qui. ponderatur tempus habitationis, sed solum, quod non habeat animum perpetuō morandi in villa. Ioan. and. ibi in nouel. ad literam sentit oppositum: dicēs, q. si quis de dicecesi propter hostilitatem se transfert ad ciuitatē, & ibi habitat animo redeundi finita guerra: si ibi decedat, non ista ecclesiā, vbi decessit, & habitat, sed ecclesiā villę vbi habet domiciliū, habebit quartā de funeralibus. Idē videtur sentire do. Ant.

SEB. SAPIA.

a ¶ Libellus. Vide Bal. in. c. inter dilectos. s. de or. cogni. in. ij. & . iij. col. vbi disputat, an libellus generalis procedat super damnis & interesse, vide etiā practi. Pap. in forma libelli in actione. rea. in verbo & fructibus.

b ¶ Recreationis. Adde, quod voluit Bal. in confi. iij. hoc titu.

do. Anto. in quadam. q. dicens, q. si ciues Florētini tempore pestis transferunt se Bononiā, vt ibi habitent: tandē ibi decedūt: ecclesia quē est ibi Florētiē habebit quartā: q. illa est parochialis. Ex quo habebant animū redeundi finita mortalitate: & ibi dicit, q. de facto fuit cōsultū Bononiē. Item reperio Pau. in cle. dudū. de sepul. qui dicit q. si qs decessit in aliena parochia, vbi morā traxerat, saltem per annū: debet fieri diuifio quartē inter primā ecclesiā parochialē, & istam. in qua decessit, vt sic habeat aliquod lucrū: cū saltē per annū administrauerit isti sacramēta. ar. i. d. c. q. sti. Itē cōtra dictum Fede. adduco tex. in. c. ij. & iij. eo. lib. vj. vbi quo ad iura parochialia semp ponderat locus domicilij: & sic nō est verū, qd dicit, q. nō curamus de domicilio: sed de habitatione. quo ad iura parochialia. Vnde pro clara decisioe ego cōsidēro in materia quatuor casus. Prim⁹, qn ex toto trāstulit domiciliū ad aliā parochiā: & tunc indubio secunda ecclesia est parochialis: vt in. c. fi. & qd ibi not. de paro. ¶ Secundus casus, qn retēto priori domicilio, qs cōstituit nouū domiciliū in aliena parochia: & pariter se collocat in vtroq: & tunc vtraq: ecclesia est parochialis istius, sicut vtrobiq: habet domiciliū cū habitatione. De hoc est casus in. c. ij. e. tit. li. vj. Vnde pōdera bñ, quia ibi tex. requirit habitationē in secūda parochia cū domicilio: cū dicit, si vtrobiq: habeat domiciliū, & pariter se collocat in vtroq: ¶ Tertius casus, qn retēto priori domicilio, quis decedit in aliena parochia tanquā peregrinus: ita q. non habet habitationē ibidē. & talis nō dicit parochianus illi⁹ ecclesiē: vbi decessit. arg. in. c. is, qui. & voluit gl. in isto. c. pro hoc. l. hāres absens. ff. de iudi. & c. Romana. in. §. cōtrahentes. de foro cōpe. lib. vj. ¶ Quart⁹ casus, qn retēto priori domicilio trāsfert se ad alienam parochiā cōstituendo ibi habitationē ad tēpus: sic non constitūdo ibi domiciliū, qd nō cōstituitur: nisi cū aīo habitādi ibi perpetuū: vt in. l. 1. si quis instructus. ff. ad municipia. & iste casus est dubius: & suprà vidistis pro & cōtrā: multa. ¶ Ego dicere, q. sola habitatio non facit propriē quē esse parochianū isti⁹ ecclesiē. vñ ex quo habet animū redeundi ad domū suā, illa ecclesia domicilij est propriē parochialis istius: vt in. c. ij. & iij. palle. sed ppter necessitatem poterit iste in loco habitationis: vel vbi est peregrinus, recipere sacramenta: ita, q. hęc ecclesia habitationis nō sit propriē parochialis istius. sed in defectū propter necessitatē succedit loco parochialis, quo ad administrationē sacramentorū. arg. opti. in. d. c. is, qui. Et sic puto intelligēdum gl. in. d. cle. dudū. & Inno. in. d. c. oīs. & sic loquit, si bene ponderet. Nā dicit in fi. illius. q. tutius esse, vt scholares & peregrini habeāt licetiā a proprio sacerdote: vt alibi possint capere ecclesiastica sacramēta: vt nō. dum dicit a proprio presbytero: quasi ipse presbyter habitationis non sit proprius: & sic pōt intelligi. c. j. de cele. mis. & c. officiū. de offi. Archipresby. & hoc conuenit etiā actibus similibus. Nam propter longēuā distantiam multa permittuntur, quā aliās sunt prohibita: vt in. l. hāres absens. ff. de iudi. & vide bo. glo. in. c. tum ex literis. de in inte. resti. super ver. distantia. Ex quo infero, q. si de loco habitationis potest cōmodē ire ad ecclesiā domicilij, pro sacramētis, nō debet hoc capere: sed ecclesiā domicilij: vt in. d. c. is, qui. & hęc nō. quia aperiūt intellectum multorum iurium.

SVMMARIIVM.

- 1 Sepeliri non debet in ecclesia ille, qui sponte se precipitavit de aliquo loco unde mortuus est.
- 2 Occidere non est licitum alicui seipsum, ex aliqua causa, etiam ad vitandum peccatum.
Confitens propter tormenta illud, quod non est verum, & propter hoc cōdemnatus ad mortem decedit in peccato mortali, nisi in extremis reuocet illam confessionem.
Fugiens manus iudicis, vt euitet pēnam legitimē inferendam, peccat.
- 3 Moriens sine confessione, quia morte prauentus, non potuit confiteri, non debet careere ecclesiastica sepultura: nisi contempsisset per annum cōfessionem.
- 4 Condemnati in pēnam mortis, ex illa morte defuncti, si habuerunt ecclesiastica sacramenta, debent in sacro sepeliri.
Pēna, quam quis patitur in isto mundo propter aliquod delictum, est causa, ne in alia vita pro illo delicto puniatur.
- 5 Tutores possunt esse Episcopus, monachus & clerici. intellige quod possunt esse legitimi, sed non coguntur inuiti acceptare.

a Aliās est. §. Celsus. sub. l. eius qui.

b ¶ An aliquo casu liceat seipsum interficere: vide omnino per sanctū Thoma. in. ij. q. lxxij. arti. v. & arti. viij. Item tex. & gl. in. l. ij. C. qui test. fa. pos. & in. l. nullus militū. in prin. ff. de test. mili. & in. l. si quis ex hereditate. §. proinde. ff. de iniusto rupt. & irri. testa.

CAP. XI.

- Ex parte.** ¶ Casualiter mortuus priuari nō debet ecclesiastica sepultura. h. d. Cōmunis diuifio. Secūda pars ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. Quidā nobilis sollicitauit sepe quandā puellā de stupro: & cū non cōsentiret eidē, posuit ei insidias super quodā pōte: & dum fugeret casu cecidit de pōte, & mortua est: querit vtrū debeat sepeliri in cōemeterio. Mandat Papa, q. cū illa non spōte prācipi tauerit se de ponte, sed casu ceciderit: corpus eius in cōemeterio sepeliri: maximē cum ex iusta causa fugisse noscatur, & cui cōmunicabāt viuenti, cōmunicādum sit iam defunctū. Ber. ¶ No. j. q. stuprū cōmittitur cū virgine. & de hoc, & alijs qualitatibus vide per tex. xxxvj. q. j. in. c. j. ¶ ¶ No. ij. ibi: *sponte.* a cōtrario sensu, q. nō prāsumitur quis se precipitare, vel manu ppropria perimere propter virginitatē cōseruādam, seu ob aliā honestam cām. qd clarius voluit Gof. hīc: nihil allegans. Sed ego allego tex. August. xxij. q. v. c. si non licet. & ibi vide Archi. in. c. non est. eadem causa, & qd. vbi cōcludit quod nō debet quis seipsum occidere, ne alius peccet in corpus suum: vel propter molestias, vel propter pāsiones huius seculi vitandas: seu vt perennē vitam citius consequatur. Omnia enim prohibuit Deus sub illo generali prācepto: non occides. eodē modo dicit de falso testimonio ferendo. Nā sicut peccat quis falsum testimoniū ferendo cōtra proximum: ita & cōtra seipsum. Per qd infero q. isti qui timore tormētōrū falsa cōfiteantur crimina cōtra se, grauiter peccāt: ita, q. puto, q. si mortē patiūtur ob illā cōfessionē, quā saltē in extremo nō reuocāt: decedūt in peccato mortali: & sic sunt dānati. per illū tex. & nō. eius rationē. Itē cōtrā, dico q. peccant hi, qui in iudicio cōstituti veritatē negant. quinimo existens in manib⁹ iudicis, peccat in fugiendo carcerē, etiā vt euitet pēnā legitimā inferendā. & hoc vltimum not. Bar. in. l. relegati. ff. de pēn. pro dicto pēce. vide quod dico in. c. nōne. de prāsumptio.
- 3 ¶ ¶ No. vltius & tene mēti, q. decedēs sine confessione exteriori, in extremo vitā facta, debet sepeliri in cōemeterio ecclesiā, ex quo confessionē non contempsit, sed morte prāuentus est. Non est enim credendū, q. decesserit in peccato mortali. De quolibet enim prāsumēdum est bonum, nisi cōtēpisset p annū cōfessionem. iuxta formam. c. oīs. de pēnitē. & remis. & hęc procedūt, etiā si mors fuerit casualis: vt hīc. & sic nō. quod quis est sepeliendus in cōemeterio sine aliquo sacramēto. quod tementi. ¶ ¶ In gl. fi. ibi: *vel pro suis sceleribus interficiantur.* Intellige hoc dictum gloss. in

re. Adde, q. stante statuto, q. bannitus possit impune offendi & occidi: nō potest licitē bānitus seipsum occidere, vt per Fely. in. c. quē in ecclesiarum. co. iij. vers. sextus casus. §. de cōstitū. & ibi per Decium.

c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Iudicis. Vide gl. in. c. pastoralis. in verb. per violentiam. de re iudi. Abb. in. c. j. col. j. §. de testi. cogen. laf. in. laf. admonendi. col. lxxv. ff. de iure iuran.

Anto. Francif.

¶ Dicit, q. volēs seipsum occidere debet capite puniri. vt per Cv. in. l. ij. C. qui test. face. pos. hoc alle. qui dixit, q. qui se gladio, vel veneno occidit, debet sic mortuus suspēdi, vel decapitari, ac si viuus esset. Dixit tñ ibi Bal. hoc esse in arbitrio iudicis. quod etiā ipse not. in. l. j. in. v. col. C. ne ex delic. defun. & vi de no. per Imol. in. cle. de p. rācri. imō dixit gl. in. l. ij. hīc alleg. q. qñ quis fuit accusatus de crimine, vel in eo deprehēsus si se occidit, prāsumitur se occidisse ex conscientia criminis. Et adde, q. talis seipm occidentis bona sunt ipso iure publicata, vt voluit Bal. post Cyn. in authen. incestus. C. de incest. nup. & Salyc. in. l. j. C. de his, qui mor. si bico nsci. & vide Bar. in. l. j. in. vj. q. C. de sac. fan. eccl. qui dixit, q. si talis forsan fecisset testamentū, etiā relinquendo ad piam causam, q. talia legata non habēt priuilegiū priorū relictōrū. Et adde quod talis debet carere ecclesiastica sepultura, vt in. c. placuit. xxij. q. & vi de gl. in. c. ex parte. de sepulch. Et quāuis talis seipm occidens, videat esse fortis & constans animo, tñ nō bene facit, & damnatur pēna aeterna, vt per gl. & Bart. in. l. si qs filio. §. eius, qui. ff. de iniust. testa.

SEB. SAPIA.

b ¶ Seipm occide

a ¶ Adde in hac decre. q si excōicatus sepelitur in ecclesia, dicitur pollui ecclesia, ita q in ea non poterit celebrari, nisi sit recōciliata. tex. est no. in. c. cōsulisti. de consec. eccle. vel alta.

Anto. Francif. ¶ Adde, q consecratio seu reconciliatio ecclesiæ solum fieri debet, quando ecclesia fuit exulta, vel destructa & iterum resecta, vel sanguine, aut semine polluta, & aliās non. vt in. c. eccle. f. l. xvij. distinc. quod adeo verum est, vt ecclesia destructa debeat recōciliari, quando est ex toto etiam in parietibus destructa. secus autē si est destructū tēctum solum, quia tunc nō est tolerāda cōsecratio, vt in c. ligneis, de cōse. ecc. vel alta. & vide plenē per do. Card. in clementi. j. in. v. qō. de sepulch.

b **S E B. S A P I A.**

¶ Nō pōt puniri. Ex hoc tex. colligit, q si duo mīscēt inseparabiliter, excōicatus licet sit inhabilis ad alterū separatē, tamen rōne illius ad mīsti, cōsequit id quod separatē cōsequi nō poterat. Ita hunc text. ad hoc alleg. Fely, in c. cū inter. col. pe. ver. cōtrariā partē s. de excep. vbi ad hoc inducit, q ex cōicatus per exceptionē, q ei cōpetit, pōt cōsequi, quod separatim nō posset cōsequi vt ibi per eum. Anto. Fran.

c ¶ Destruenda. Qñ domus ex forma statuti ppter alicuius delictū sit destruenda, debet dirui, etiam si sit alij pignoriata, vel si sit alteri locata. vide p Ia. de Are. Ang. Bar. & Bal. in. l. j. in fin. ad Sil. la. hic alle. & vide Bar. in. l. pleriq. in. f. ff. de in ius voc. cā. Adde tamen, quod ex delicto proprietarij domus destrui, non debet ad praiudicium usufructuarij, vt per Bart. & Alex. in. l. iij. §. filius. hic alleg. per istū. & per Bal. in. c. j. in. §. rursus. de cōtro. inueffi. & per Ang. in authen. bona dānatorū. etiā hic alleg. & vide Spe. in. ti. de sta. mona. in ver. quāto queritur. Et adde, q si domus destruat, vel cōburatur, ex qua destructione, vel incendio inferatur damnum vicino, tale debet emendarī cōmuniter ab alijs dānum vicinis: vt per Barto. in. l. si alius. in. §. est & alia. ff. quod vi aut. clam. & habetur in. l. si locus. in. §. ff. quemad. ferui. amit. & vide omnino Baldum. in. l. si laborante. ff. ad legem Rhodi. de iact.

casu, quo decedunt sine poenitētia: & sic loquitur illud. c. placuit. in. fi. Nā suspēsus, vel decapitatus, seu alia poena afflictus pro scelere, dum ipsum poenituerit, pōt sepeliri i cōemiterio ecclesiæ cū solēnitāte missæ & aliorū officiorum: nec sacramenta ecclesiæ sunt tali denegāda: vt est tex. in. c. fi. xij. q. ij. & in cle. j. de poeni. & remis. Nā & illa poena si sufficiens est pro delicto, prodest: vt in alia vita nō puniatur de eodem delicto: quia scriptū est: nō iudicabit Deus bis in idipsum. in. d. c. fin. & clari. xxij. qō. v. c. qd ergo. Scias tamē, q isti, qui in furcis suspēdunt non sunt deponendi sine licētia principis, qui in hoc debet se facillē reddere: vt in. l. j. & ij. de cada. ¶ In eadē glo. ibi: *tutores filijs suis*. No. hunc casum & similitē tex. habes. xxj. q. iij. c. Cyprianus. Nunquid autem Episcopus, monachus, vel clericus secularis possint esse tutores legitimi: vide tex. cū glo. no. in. c. peruenit. lxxvj. di. fin. quē cōcludit, q possunt eē legitimi, licet acceptare non teneantur inuiti. xv. q. j. c. generaliter. ¶ In eadē gl. ibi: *in mortali decessisse*. no. hunc casum generalē. Nā ibi cōprehēdit sub se multos casus speciales: vt Iudēū, paganū, hereticū, excōicatū, interdictū, & publicū vsurarium: de quibus vide in cle. j. eo. tit. & in. c. ecclesia. de consecra. dist. j. Abb.

S Y M M A R I U M.

1 Excommunicatus si fuerit sepultus in sacro debent eius ossa exhumari, & proijci, si discernuntur ab alijs: aliās secus.

2 Violentia, dicitur casus fortuitus.

3 Alius, alia & c. ista dictio facit positionem eiusdem qualitatis cum precedentibus.

4 Excommunicati & similes, debent sepeliri in tāta distantia extra ecclesiā: vt voces clericorum cantantium, non exaudiantur.

5 Delictū nō est punibile eo casu, quo si puniretur etiā innocens puniretur, & damnum pateretur.

6 Domus cōis, si propter vnus delictum, venit in parte delinquentis destruenda: an innocens habeat aliquod remedium: si eius pars propter demolitionē alterius, fuerit damnificata.

7 Sepultura ecclesiastica & preciosa magis nocet, quā prosit impio & peccatori ibi sepulto.

8 Leprosi non sunt sepeliendi in cōemiterio, vbi alij sepeliuntur.

9 Episcopus loci pōt se intromittere, ne excōicati, vel vsurarij sepeliantur, etiam in loco sacro a sua iurisdictione exempto: dūmodo locus ille sit in sua diocēsi.

C A P. XII.

Sacris. ¶ Si ossa excōicatorū sunt sepulta i ecclesiastico cōemiterio: & discerni possunt, debēt exhumari & proijci: aliās secus. Diuidit: nā pmittit exordiū ad p-

bationē dicēdorū. Secūdo soluēdo distinguit. ibi: *unde*. & secūdū mēbrū distinctionis. *quod si*. ¶ Casus literalis. Aliquādo cōtingit, q corpora excōicatorum per violētiā aliquorū, vel alio casu in cōemiterio sepeliuntur. quāritur, an debeat exhumari? Respōdet si ab aliorū corporibus discerni possunt, exhumari debēt, & lōgē ab ecclesiastica sepultura iactari. Siverò discerni nō potuerunt, nō debent corpora illorū excōicatorū cū aliorū corporibus exhumari: cum sepultura preciosa nō profit: sicut nulla, vel vilis nō obest iustis. & cui non cōmunicauimus viuō: nō cōicandū est defuncto. Ber. ¶ No. j. regulā positā in principi. c. q cui non cōicamus viuēti, non debem⁹ cōicare mortuo. Et pondera illa verba, nō cōicemus defunctis, q quēdam cōio esse pōt cū defunctis. ¶ Ex quo infero, quod cōicans excōicato post mortē, incurrit excōicationē minorem, ac si cōicasset in vita. de quo vide gl. sing. in. c. ad hēc. de priuile. licet Hostien. ibi aliud tenuerit: sed primū plus placet. & vide qd latius ibi dico. ¶ No. ij. ibi, *precisi*. Aliā regulā, quod nullus precifus ab ecclesia, debet sepeliri in cōemiterio ecclesiæ. Et dicit precifus, si est excōicatus, suspēsus, vel interdictus. Ad hoc. c. is, cui. de sen. excōi. lib. vj. & cle. eos. de sepul. ¶ Not. iij. ibi: *vel alio casu*. q violentia est casus fortuitus. Ad hoc. l. j. C. cōmo. Probatur hoc p illam dictiōē alio. Nā dictio alius, facit positionē eiusdē qualitatis cū precedentibus: vt no. in. c. sedens. §. de rescri. ¶ No. ibi: *procul*. quod excōicati debent procul ab ecclesia sepeliri, seu proijci. Et sic collige arg. quod isti, quibus interdictū ecclesiastica sepultura, nō debent sepeliri prope cōemiteriū: sed procul, & in tāta distantia, secūdū doc. quod voces clericorū cantantiū non possint ibi audiri. arg. in. c. quod in te. de poen. & remis. ¶ Not. quod cū nō pōt puniri malus, quin bonus etiā puniat: potius debet tolerari malus, quā bon⁹ puniri. ad hoc. xxij. qō. iij. in. c. quā magnū. & facit ad vulgatā. q. de duobus fratribus habētibus domū cōem pro indiuiso: ita, quod delinquēti cōpetit pars superior: innocēti verò pars inferior: & ex delicto venit dom⁹ delinquētis destruenda, non pōt destrui, quin destruat pars alteri⁹ innocētis, facit iste tex. quod non debet destrui. In cōtrariū facit. c. sed econtrario. de pce. dist. ij. vbi propter delictū fodomitaram cōbustę fuerunt aliquę ciuitates vicinæ. & vide de hoc gl. ibi: & plenē p Bar. in. l. Atteius. de aqua plu. arcē. & per Cy. in. l. & si seuerior. C. de his, qui notā. infā. ¶ Vltimò no. quod sepultura preciosa, seu ecclesiastica, nō prodest impio. Imò dic, quod nocet: qā puniet a Deo. propter delictū presumptionis. ad quod vide bo. tex. xij. q. ij. in. c. quibus. cū seq. ¶ In gl. ij. ibi: *imò forte*. Dic imò sine fortē: vt not. lo. & Gof. in. c. ij. de sacra. non ite. & doc. hic. ¶ In gl. in verbo: *cū excōicatorū*. in. fi. dic hoc discernendum secūdū varietatē casuū. Est em̄ via brocardica, & non pōt dari certa regula. & vide qd no. in. c. significasti. in ver. quod si discerni. de homi. ¶ Extra gl. qro: nunquid leprosus debeat cū alijs in cōemiterio sepeliri? Abbas hic inducit istū tex. in prin. q nō. nā sibi non cōicauimus in vita, nec etiā in morte. Contrariū tenuit Pet. de ancha. motus, qā cā phibitionis, q fuit in vita, cessat in morte. nā nō est timēdū: q inficiat aliorū mortuorū corpora. sed ego nō recederē a priori dicto: qm̄ est timor i actu sepulture. Itē factor inficit aerē. Et p hoc adduco bo. tex. in ar. in. c. cū dicat. de ec. edifi. vbi pmittit leprosis habere ecclesias cū cōemiterio: & vt gaudeāt pprio sacerdote. Si em̄ possent sepeliri cū alijs, nō pmitteret eis cōemiteriū cū iniuria ecclesię parochialis. ¶ Quēro vltimò, sape cōtingit, q fratres & alij exēpti sepeliūt de facto vsurarios excōicatos & interdictos: nūqd Ep̄s loci possit obseruare, q hic dicit. f. intrare ecclesias, seu cōemiteriū exēptorū istorū, & de facto facere corpora istorū exhumari & pcul proijci? Ego credo q possit in casib⁹, de quib⁹ in palle. cle. eos. vt in excōicatis publicē, in vsurarijs manifestis, & nominatim interdictis: & hoc qā tex. ibi in. fi. tollit omne priuilegiū, quo ad illos casus. In relijs verò nō credo Ep̄m posse hāc authoritatē exercere i loco exēpto, qā p inde est, ac si nō essent i diocēsi sua. posset tñ dare remediū, vt ipediat sepulturā ante, quā corpus ducatur ad locum exemptū. nā cum delinquatur in territorio suo pōt obuiare & illos in loco priuato facere sepeliri. Vide ad prēdicta, qd no. in patētibus. j. de priui. & hoc maximē pcedit in istis religiosis, qui habent priuilegium, vt etiā ratione delicti cōmissi extra locū exemptum non possint puniri per ordinariū loci. Abbas.

Sepul-

SUMMARIUM.

- 1 Sepultura id est locus sepulture, non potest vendi, etiam quod consuetudo sit in contrarium, & huic consuetudini Episcopus loci obuiabit. 7. nisi talis consuetudo sit penes exceptos a sua iurisdictione. 2. 3.
- 4 Locus, an efficiatur religiosus propterea, quod ibi sit aliquis sepultus sine autoritate Pontificis.
Laici valde honesti possunt appellari religiosi.
- 5 Sepultura, vel ius sepeliendi, an quis possit habere in cœmeterio, vel ecclesia.
- 6 Clerici non possunt conuenire, ut pro officio diuino detur eis precium, quia esset simonia, sed in recompensatione damnorum potest aliquid petere, quia ibi moram traxerunt.
- 8 Statutum non valet, disponens, quod ciuitas non sit obligata dare ecclesie illud, quod consueuerat dare puta obligationes, & similia.

CAP. XIII.

Bolenda.

- ¶ Terra cœmeteriata pro sepultura fodienda vendi non debet. Primo præmittit absurdum, quod secundo tali mandat. ibi: mandamus. ¶ Casus literalis. Apud montempeffulanum erat consuetudo, quod clerici non permittebant effodi sepulturam, nisi prius eis certum precium persolueretur. præcepit Papa istam consuetudinem aboleri, & quod clerici nihil audeant exigere hac de causa. Ber. ¶ ¶ No. j. regulam, quod ratione terræ in qua sit sepultura, non debet clerici quicquam exigere, etiam prætextu consuetudinis. ¶ ¶ No. ij. ibi, diocesanos. quod ad diocesanus pertinet prauas tollere loci consuetudines: & inhibere clericis, ne quicquam exigant hac de causa. Nunquid exēptis possit hoc præcipere? videtur primo, quod sic: quia exēpti sunt in diocesi: ut in. c. pen. de offi. ordi. Contrarium puto verum. Nam licet sint in diocesi, non tamen sunt de diocesi, nec per hæc verba generalia præsumendum est, quod Papa voluerit dare iurisdictionem circa exēptos. ¶ ¶ In gloss. j. ibi: sacer factus est. dic. quod imò non est factus sacer, etiam secundum leges: sed tantum religiosus. ¶ Sed aduerte, quia gloss. ponit tres species loci. Nam quidam est locus omnino priuatus: ut quia non est deputatus ad usum publicum, seu ad diuinam: & talis locus potest licite vendi, etiam ibi fiat cœmeterium, vel ecclesia. xij. q. ij. c. aurum. Secundo est dare locum religiosum, non autem sacrum: ut si corpus alicuius fuerit hic sepultum de voluntate domini. l. ij. C. de reli. & sumpt. fune. & talis locus vendi non potest secundum gloss. Et hoc est indubitatum de iure civili: quia immediate quatenus corpus tangit illum locum, definit esse in domino alicuius. l. quanquam. ff. de aqua plu. arcē. Sed Innoc. dicit hoc procedere iure civili, & non de iure canonico: unde putat, quod locus non efficiatur religiosus, nisi autoritate Pontificis depute ad tale usum. Pro hoc causa. ad hæc. de religio. do. ubi patet, quod hospitale non efficit religiosum, si solum fuit edificatum autoritate priuata. Non enim videtur laicum posse constituere locum religiosum. & hæc opinio fuit originaliter gloss. decreti. xij. questione. cap. in ecclesiastico. & not. illam gloss. Nam ex hoc inferri, quod talis locus potest vendi: sed credo saluando istam gloss. & dispositionem iuris civilis, quod licet stricto modo locus non fiat religiosus, quo ad hoc, ut ille locus gaudeat privilegio loci religiosi & publici: tamen largo modo efficit religiosus. Nam deputatus est ad usum pium, sicut dicimus, quod laici valde honesti possunt appellari religiosi quasi relegati ad cultum diuinum: ut in. c. ecclesia. de const. ¶ Tertio modo locus potest dici religiosus & sacer, ut est locus cœmeteriatus. i. deputatus pro cœmeterio ecclesie: & iste indubie non potest vendi: quia non est in bonis alicuius. c. ratio. de preb. l. intantum. §. sacer. ff. de rerū diui. & c. quanquam. gl. Et doc. hic communiter appellat cœmeterium sacrum: puto quod strictè non potest dici sacrum: quia ecclesia consecrat, cœmeterium solum benedicitur, ut in. c. nemo. de conse. dist. j. Sentit idem Io. an. in. c. certificari. §. e. Hinc dicimus, quod cœmeterium est minus dignum, quam ecclesia. c. j. de conse. eccle. vel alta. li. vj. sed largo modo potest appellari locus sacer propter benedictionem, quæ ibi impeditur per Episcopum non tamen sit ibi consecratio, seu unctio cum oleo sacro, sicut fit in ecclesia, vel altari. ¶ ¶ Sed queritur nunc, an in cœmeterio, vel ecclesia possit laicus habere sepulturam, vel ius sepeliendi. Dicit Hostien. & Gof. quod non respectu proprietatis, ut dixi loca sacra & religiosa non possunt esse in domino alicuius, sed quo ad usum potest habere, ut ibi ipsi, & si sepeliantur, nec eis inuitis potest extraneus ibi sepeliri. l. ij. §. vsum fructu. ff. de religio. & sumpt. fune. dicit ta-

men Vin. quod propter necessitatem poterit ibi extraneus sepeliri. Nam ob hanc causam possunt vendi calices & alia sacra donata ecclesie a laicis. d. c. aurum. & x. q. ij. c. ea enim. §. hoc ius porrectum. Et idem videtur dicendum secundum Hosti. in sedibus, seu banchis, quod laici in multis vendicant sibi in ecclesijs. Quicquid tamen dicatur, inuito Episcopo non possunt laici sibi ius tale acquirere in ecclesia, secundum eundem: sed tolerant solum in istis ex gratia: sicut iure patronatus. c. ij. de iure patro. ¶ Nunquid autem vas lapideum, seu ligneum aptum ad recipiendum corpus defuncti, possit licite vendi? dic post Innoc. quod si est deputatum ad hunc usum autoritate pontificis, non potest vendi: quia est religiosum. arg. d. c. ad hoc. Ecclesia tamen ex necessitate poterit alteri ecclesie vendere, sicut vendit aliava sacra. d. §. hoc ius porrectum. Si autem non deputata autoritate pontificis, potest licite vendi, sicut supra dixi de loco priuato. ¶ ¶ In ea. gl. ibi, dicitur sepultura officium. No. hæc particulam gloss. usque ad finem. & coniungendo gloss. sequentem hac particula hoc intendit, quod clerici illius ecclesie, ubi sepulture officium est exercendum, non possunt licite aliquid petere, etiam pro officio sepulture: si tamen consuetudo habet, ut aliquid detur: possunt laici compelli ad obseruandum laudabilem consuetudinem. c. ad apostolicam. de simo. & no. bene hoc dictum. Et licet verò clerici licite inde accipiant pretium secundum gloss. & idem dicitur in alijs sacramentis. Dixit tamen Host. quod isti extranei non possunt recipere ex pacto: alias esset simonia causa non satis. & c. cum in ecclesie. de simo. ¶ Sed aduerte quia secundum hoc nulla esset differentia inter clericos extraneos & proprios. Nam & clerici ecclesie licite recipiunt, si eis donec. d. c. ad apostolicam. & c. & si questiones. & c. tua. de simo. sed possumus dicere, quod clerici extranei non debent conuenire, ut pro officio diuino detur eis pretium: & sic procedit dictum Host. sed poterunt conuenire, ut habeant aliquid pro labore, & in recompensatione danorum, quæ sustinent, trahendo ibi moram. Pro hoc, quod no. Innoc. in. c. penul. ne prela. vi. suas. & vide bo. gloss. in. c. suam. de simo. & xxj. q. ij. in. c. fin. & vide quod dixi in. c. significatum. de preb. & hoc modo potest intelligi & saluari dictum huius gloss. ¶ ¶ Quo autem ad secundum dictum, ubi est consuetudo, ut aliquid detur: dicit Host. faciendam vim in verbis. Nam si clerici dicunt, petimus hoc pro sepultura, succumbunt, etiam si allegent consuetudinem. d. ca. non satis. sed debet dicere: consuetudo est: ut pro mortuo aliquid detur ecclesie, seu clericis: quasi velut dicere, quod non debet clericus se fundare, ut aliquid detur pro officio: sed ut detur ratioe lau-

men Vin. quod propter necessitatem poterit ibi extraneus sepeliri. Nam ob hanc causam possunt vendi calices & alia sacra donata ecclesie a laicis. d. c. aurum. & x. q. ij. c. ea enim. §. hoc ius porrectum. Et idem videtur dicendum secundum Hosti. in sedibus, seu banchis, quod laici in multis vendicant sibi in ecclesijs. Quicquid tamen dicatur, inuito Episcopo non possunt laici sibi ius tale acquirere in ecclesia, secundum eundem: sed tolerant solum in istis ex gratia: sicut iure patronatus. c. ij. de iure patro. ¶ Nunquid autem vas lapideum, seu ligneum aptum ad recipiendum corpus defuncti, possit licite vendi? dic post Innoc. quod si est deputatum ad hunc usum autoritate pontificis, non potest vendi: quia est religiosum. arg. d. c. ad hoc. Ecclesia tamen ex necessitate poterit alteri ecclesie vendere, sicut vendit aliava sacra. d. §. hoc ius porrectum. Si autem non deputata autoritate pontificis, potest licite vendi, sicut supra dixi de loco priuato. ¶ ¶ In ea. gl. ibi, dicitur sepultura officium. No. hæc particulam gloss. usque ad finem. & coniungendo gloss. sequentem hac particula hoc intendit, quod clerici illius ecclesie, ubi sepulture officium est exercendum, non possunt licite aliquid petere, etiam pro officio sepulture: si tamen consuetudo habet, ut aliquid detur: possunt laici compelli ad obseruandum laudabilem consuetudinem. c. ad apostolicam. de simo. & no. bene hoc dictum. Et licet verò clerici licite inde accipiant pretium secundum gloss. & idem dicitur in alijs sacramentis. Dixit tamen Host. quod isti extranei non possunt recipere ex pacto: alias esset simonia causa non satis. & c. cum in ecclesie. de simo. ¶ Sed aduerte quia secundum hoc nulla esset differentia inter clericos extraneos & proprios. Nam & clerici ecclesie licite recipiunt, si eis donec. d. c. ad apostolicam. & c. & si questiones. & c. tua. de simo. sed possumus dicere, quod clerici extranei non debent conuenire, ut pro officio diuino detur eis pretium: & sic procedit dictum Host. sed poterunt conuenire, ut habeant aliquid pro labore, & in recompensatione danorum, quæ sustinent, trahendo ibi moram. Pro hoc, quod no. Innoc. in. c. penul. ne prela. vi. suas. & vide bo. gloss. in. c. suam. de simo. & xxj. q. ij. in. c. fin. & vide quod dixi in. c. significatum. de preb. & hoc modo potest intelligi & saluari dictum huius gloss. ¶ ¶ Quo autem ad secundum dictum, ubi est consuetudo, ut aliquid detur: dicit Host. faciendam vim in verbis. Nam si clerici dicunt, petimus hoc pro sepultura, succumbunt, etiam si allegent consuetudinem. d. ca. non satis. sed debet dicere: consuetudo est: ut pro mortuo aliquid detur ecclesie, seu clericis: quasi velut dicere, quod non debet clericus se fundare, ut aliquid detur pro officio: sed ut detur ratioe lau-

lapis deputatus ad sepulturam, non potest vendi, nisi ab una ecclesia alteri ecclesie. Allegat Innoc. hic, & do. Tho. in. ij. q. c. articulo. iij.

¶ Pro hoc bene facit tex. in. l. monumenta. C. de leg. An autem possit quis aliquo casu præscribere ius sepulchri: vide tex. cum gloss. valde not. in. l. pe. ff. de mor. infe.

Anto. Francif.

¶ Circa hoc, quod hic dicitur de sepultura, dicas primo, quod sepultura vnius non potest alteri dari per rectorum ecclesie, ut per Bart. in. l. j. de ope. publici. in §. j. nisi ex causa iusta: ut quia non potest alibi sepeliri: ut no. Archi. in. c. precipimus. ij. q. j. Et adde, quod sepulchrum cedit fundo vendito, si sit exceptum: vel nisi habeat aditus ex publico, ut. l. si mercedem. §. si eum. & ibi per Bar. ff. de act. empt. & per Bal. in. l. fin. in ij. co. C. de edic. diui. Adria. tollē. Et quod sepulchri domini non probetur ex literis, in eo sculptis: ut in. l. monumentorum. & ibi not. C. de reli. & sumpt. fune. & habet per Barto. in. l. vel quod. ff. eo. tit. Et adde, quod sepulchrum etiam in alieno sepulchro, non debent exhumari, nisi in tribus casibus, de quibus per gloss. & Car. in cle. de sepul. l. xxx. q. c. Adde Archi. in c. precipiendum. xliij. q. ij. ubi dicit

quod Episcopus potest inuitus eligere, siue concedere vni, quod sepeliatur in sepulchro alterius. & ita allegat Lud. in suis sing.

d ¶ Compelli. adde Ro. consil. cccxij.

c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Consuetudo est. vide Pau. de ca. in consil. cccj. inci. viso processu. in fi. secundum antiquam impressionem. Vbi dicit, quod non sufficeret curato probare se fuisse in possessione percipiendi, nisi probet, quod solutio fuit facta ex deuotione fidelium. Et quod regant ad hoc, ut valeat talis consuetudo percipiendi aliquid pro sepultura, tradit idem Pau. de ca. in consil. cccxix. inci. circa primum. In dubio autem præsumitur inducta causa auaritie, vel cupiditatis, ut no. Bellame. in consil. xxxj. inci. quod mulier. col. iij. in fi.

In articulo mortis. Adde istum in c. pastoralis. §. prætereā. num. 2. & ibi no. in apostil. in ver. articulo mortis. s. de offi. ordi. vbi tractat, quid de ituro per mare, vel ad bellū, & muliere prægnante. De quo etiam per Card. in cle. j. in prin. & §. fi. de pœ.

Anto. Francif. Quando quis dicatur esse in articulo mortis. Dicitur, quod quando quis intrat mare, vel ciuitatē pestiferam, vel magnum exercitum ut per Bar. in tra. de test. in ver. mortuum hominem. talis dicitur esse constitutus in articulo mortis, ut per eundē Bart. in l. si. ff. de infra. & per Bal. in c. j. quo tēpo. in. & per Alex. in consi. xx. iij. Et adde, quod in articulo mortis potest quis dispensare concubinam, ut legitime filios ex ea natos. & per Ang. Bal. & Ale. in l. sed est quasi tum. in §. spadonē ff. de lib. & posth. nisi forsan hoc in fraudem faceret illius, qui est substitutus. quod præsumitur si sapius est ei cōminatus de excludendo eū ab hereditate, ut per Io. de Imo. & Alex. in l. si quis posthumos. in fi. prin. ff. de libe. & posthum. & plenē traditur per canon. in c. tanta. qui filij sint legitimi.

SER. SAPIA.

Quod excommunicat. vide copiose hunc articulum explicatum per Fel. in c. cum contingat. in prin. s. de offic. dele. vbi ponit regulam: cū suis limitationibus.

An obligatio ex iuramento proueniens trāseat in heredē, vide hoc per do. Anto. in j. col. & in c. cū sit generale. de fo. cōpe. in vij. colū. & per Abb. in c. cū contingat. de iure iurā. in iij. charta. vbi etiā do. Anto. in xij. col. ver. per quā puto. Et adde, quod peritium procuratoris habentis mandatum ad iurandum, non ligat animam domini, qui non est in culpa. glo. est no. in cle. non potest. de pro. cu. in gl. fina. Et in quantum in hoc c. dicitur, quod successor tenetur exonerare animā defuncti, procedit in successore vniuersali, non autem particulari secundum do. Anto. in c. si diligenti. de præscrip. super glo. pe. Et adde circa materiam huius. c. quod etiā his casibus, in quibus potest appellari a cōfessio. ne defuncti, hæres nō poterit appellare. Ita eleganter dicit. d. Ant. in c. cum speciali. §. porro. de app. & ibi etiam do. Abb. Et de ista. q. vide Imo. in cle.

dabilis consuetudinis. Et hoc modo non dicitur capi immediate pro officio. & idē puto dicendū quādo est cōsuetudo: ut aliquid detur ecclesie, pro loco sepulture. debet tñ prius officia impedi. & postmodū debet fieri compulsio ad obseruandam consuetudinē. de quo dicendū, ut not. in d. c. ad apostolicā. Et pro concordantia illius. c. quod reputatur singulare in materia, alleg. bo. tex. in l. priuilegia. in fin. C. de sac. fan. ec. vbi dicit, quod ea, quæ ab antiquo solita sunt ecclesijs & ministris tribui, nō debent aliquo modo immutari. Et per illum textū dicit ibi Bar. quod si ciuitas est solita certū quid dare ecclesie, non potest illud per statutū immutare. quod singulariter no. Ex quo potest inferri, quod senenses nō possunt tollere per statutū, quominus oblatio solita in assumptione beatę Marię tollatur. De quo vide quod dixi in d. c. ad apostolicam. Et ad materiam huius glo. vide bo. gl. xij. q. ij. c. clerici. §. itē querit. & in sum.

SUMMARY.

1. **Excommunicari potest quis pro manifestis excessibus.** puta pro homicidio, & similibus.

2. **Iudex ecclesiasticus potest se impedire circa delicta notoria laicorum,** quando iudex secularis est negligens ad puniendum.

3. **Excommunicatus tam ab homine, quam à iure,** potest in articulo mortis absolui à quolibet presbytero etiam, quod absolutio sit reseruata Papæ.

4. **Excommunicatus potest absolui in articulo mortis,** licet non satisfaciatur, sed caueat de satisfaciendo. Item absoluitur etiam citra articulum mortis, quando satisfactio exigit longum tractum.

Hæres etiam laicus potest compelli ad satisfaciendū pro defuncto, per iudicem ecclesiasticum. §. vbi latē hoc disputatur quid de iure ciuili, vel cano.

6. **Pœna non debentur in foro conscientiali.**

Hæres non conficiens inuentarium, an teneatur ultra vires hereditarias ex delicto defuncti.

CAP. XIII.

Parochiano. Excom-

unicatus, qui per suum presbyterum fuit absolutus in morte, in cœmiterio sepeliri debet, & ad satisfaciendū coguntur heredes. Secunda pars ibi, sed eius. Casus literalis. Quidam parochianus fuit excommunicatus pro manifestis excessibus, homicidio, incēdio & violenta manuū iniectione in personas ecclesiasticas, & pro violatione ecclesiarū & incestu, dū ageret in extremis, fuit absolutus per pbr̄m suū, iuxta formam ecclesie. quæsitū fuit utrū deberet in cœmiterio sepeliri. Rñdetur, quod non debent cœmiteriu ei, & alia suffragia de

j. de regu. in pe. col. & adde, quod dicitur hic heredem teneri ad exonerandum animam defuncti, intelligitur quantū ad hereditaria, non autem teneatur hæres ad ieiunia, vigiliis, & orationes, ad quas tenebatur defunctus. gl. est no. t. in c. accusatus. §. si verò. in verfi. temporalibus. de heredi. instituen. Item adde, quod sicut hæres obligatur seruare contractum iuratum per defun-

ctum, qui cōtra-ctus aliās non teneret, ita obligatur, si super illo contractu confessus fuerit se habuisse. text. est bene probans in l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de le. iij. vbi non solum iuramentum testatoris obligat heredē, sed etiam confessio de præstito iuramento. Et pro hoc dicto bene facit text. in l. ne in arbitris. C. de arbitris. vbi tñtū operatur confessio de præstito iuramento. Et quod ipsum iuramentum defuncti non liget animam hæredis, probat text. in authen. priuilegium. in prin. C. de iura. calū. vbi successor compellitur iterum iurare de calūnia. Et idē tenet gl. in ver. iuramentum. in c. ij. de iuramen. calū. in. vj. Et de q. hic tracta, vide Imo. in cle. j. de iureiur. in v. col. & vide etiā Bald. in l. j. in vlti. col. in ver. extra quæro. C. de iureiurā. vbi dicit, quod propter iuramentum successoris hæres nō efficitur de ecclesiastico foro. & alle. Inn. in d. c. veritatis. Et idem dicit Bal. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. vbi dicit, quod licet iuramentum prædecessoris obliget successorē, quo ad validitatem contractus, tamen non obligat eum, quo ad mutationem fori, ut possit cōueniri coram iudice ecclesiastico. & alle. Io. an. in c. vlti. de fo. cōpe. in vj. Et ad hoc Bal. in marga. Inno. in ver. iuramentū. in. xxj. & xxj. quæstione. Item de illa. q. an iuramentū defuncti obliget heredē: vide oīno p. Bal. in c. j. in iij. co. de iure iur. & in d. c. veritatis. de iureiur. in fi. vbi oīno vide. Itē an iuramentū de sol. uēdo, vel nō repetēdis vsuris, trāseat ad heredē: vide p. d. Lau. de Rod. i. trac. de vsuris. q. xxxvj. & adde hic, quod licet de iure canonico regat bonafides, tñ mala fides prædecessoris nō nocet i præscriptioe successori bonafidei possessoris: ut est gl. in c. de quarta. de prescrip. & in c. cura. de iure pat. tñ hæres vniuersalis, licet fuerit bonafidei possess. poterit compelli restituere rē, quā mala fide

ctum, qui cōtra-ctus aliās non teneret, ita obligatur, si super illo contractu confessus fuerit se habuisse. text. est bene probans in l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de le. iij. vbi non solum iuramentum testatoris obligat heredē, sed etiam confessio de præstito iuramento. Et pro hoc dicto bene facit text. in l. ne in arbitris. C. de arbitris. vbi tñtū operatur confessio de præstito iuramento. Et quod ipsum iuramentum defuncti non liget animam hæredis, probat text. in authen. priuilegium. in prin. C. de iura. calū. vbi successor compellitur iterum iurare de calūnia. Et idē tenet gl. in ver. iuramentum. in c. ij. de iuramen. calū. in. vj. Et de q. hic tracta, vide Imo. in cle. j. de iureiur. in v. col. & vide etiā Bald. in l. j. in vlti. col. in ver. extra quæro. C. de iureiurā. vbi dicit, quod propter iuramentum successoris hæres nō efficitur de ecclesiastico foro. & alle. Inn. in d. c. veritatis. Et idem dicit Bal. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. vbi dicit, quod licet iuramentum prædecessoris obliget successorē, quo ad validitatem contractus, tamen non obligat eum, quo ad mutationem fori, ut possit cōueniri coram iudice ecclesiastico. & alle. Io. an. in c. vlti. de fo. cōpe. in vj. Et ad hoc Bal. in marga. Inno. in ver. iuramentū. in. xxj. & xxj. quæstione. Item de illa. q. an iuramentū defuncti obliget heredē: vide oīno p. Bal. in c. j. in iij. co. de iure iur. & in d. c. veritatis. de iureiur. in fi. vbi oīno vide. Itē an iuramentū de sol. uēdo, vel nō repetēdis vsuris, trāseat ad heredē: vide p. d. Lau. de Rod. i. trac. de vsuris. q. xxxvj. & adde hic, quod licet de iure canonico regat bonafides, tñ mala fides prædecessoris nō nocet i præscriptioe successori bonafidei possessoris: ut est gl. in c. de quarta. de prescrip. & in c. cura. de iure pat. tñ hæres vniuersalis, licet fuerit bonafidei possess. poterit compelli restituere rē, quā mala fide

in marga. Inno. in ver. iuramentū. in. xxj. & xxj. quæstione. Item de illa. q. an iuramentū defuncti obliget heredē: vide oīno p. Bal. in c. j. in iij. co. de iure iur. & in d. c. veritatis. de iureiur. in fi. vbi oīno vide. Itē an iuramentū de sol. uēdo, vel nō repetēdis vsuris, trāseat ad heredē: vide p. d. Lau. de Rod. i. trac. de vsuris. q. xxxvj. & adde hic, quod licet de iure canonico regat bonafides, tñ mala fides prædecessoris nō nocet i præscriptioe successori bonafidei possessoris: ut est gl. in c. de quarta. de prescrip. & in c. cura. de iure pat. tñ hæres vniuersalis, licet fuerit bonafidei possess. poterit compelli restituere rē, quā mala fide

tenebat su⁹ pdecessor ea rōne: quia tenet ad exonerādū aīam defuncti, quā aliter exonerare nō pōt: nisi satis faciat: vt hic. Et istud fuit fin. & mirabile verbū do. Ant. in. c. si diligenti. in. vij. col. de p̄scrip.

Ant. Fran. ¶ An hæres teneatur exonerare conscientia defuncti. Vide, quæ hñr p. d. Abb. in. c. cū elles. de test. in illa. q. an in foro cōscientiæ hæres teneat iuētariū cōficere.

& sine dubio, dic-
cas, q̄ hæres exo-
nerat conscientia
defuncti ex facto
suo: quia adeūdo
hæreditatem, vide-
tur quasi ex cōtra-
ctu se obligare ad
omnia, ad quæ te-
nebat ipse defun-
ctus. & ideo nō
exonerando ledit
propriā conscien-
tia: vnde edificat
sibi ad gehē-
nā: vt in. c. p. tuas.
de simo. & in. c. p.
litteras. de restitut.
spo. & c. i. his. xx.
vij. q. j. Conscien-
tia enim alicuius
dicitur esse ve-
ritas. vt per Bal. in
l. ij. in. iij. no. C. de
fideic. & in. l. ne-
mo. ad fi. C. de sen.
& vide glos. in. c. j.
de corpo. vitia. &
in. cl. j. de iurepat.

¶ S E B. S A P I A.

a ¶ Personam iurā-
tis. vide Pau. de ca.
in cōf. lxxvij. incip.
visis & cōsideratis
omnibus in secun-
da parte secundū
nouissimā impres-
sionē. & i. cōf. xij.
ea. parte. Angel. in
confi. cxxxvj. inc.
ex themate & a-
ctis. Corf. in repe-
rub. de iureiurā. in
xxj. privilegio.

b ¶ Et ibi vide eun-
dē. d. Abb. Panor.
post alios. & Ioā.
An. in. c. cū. C. lai-
cus. de fo. cōp. lib.
vj. i. no. & vide Ar-
chi. in. c. longinq̄ta-
te. in fi. xij. q. ij. vbi
dicit, q̄ iuramētū
ex parte præstan-
tis est psonale. &
alle. Inn. in. c. veri-
tatis. Itē ad hoc o-
mnino vide Bald.
in. c. j. §. cum domi-
no. ad fi. tit. de no-
feud. & hoc fallit
in iuramēto: quod
defertur à pte. par-
ti, quia illud tran-
sit in successorem
cū habeat vim pa-
cti, vel transactio-
nis: tex. est. l. ait p-
tor. ij. ff. de iureiur.
transactio aut, vel
pactū regulariter
transit in heredē:
vt. l. si pactū. ff. de
pact.

functus poterat conueniri ex proprio iuramē-
to. & ita tex. in. d. c. si. ponderat, dum dicit, a se
præstito & c. sed iuramentū nō egreditur per-
sonam iurantis: est enim personale ex parte iu-
rantis: vt in. c. veritatis. de iureiur. & hoc di-
ctū Io. an. tenetur cōiter per Mod. Sed ego sal-
uando vtrūq; dictū, distinguere, q̄ actione
ex eo contractu nō poterit agi corā iudice ec-
clesiastico: & sic procedit opi. Io. An. sed offi-
cium iudicis poterit implorari, vt hæres com-
pellatur satisfacere animæ defuncti. ar. hñc. &
in. c. a nobis. in fi. el. ij. de sen. excō. & sic proce-
dit opi. Abb. & vide quod dico in. c. cū sit ge-
nerale. de fo. cōpe. ¶ In gl. fi. in fi. Not. istam
gl. quæ quotidie allegatur iūcto tex. pro diffe-
rentia inter ius canonicū & ius ciuile: vt de iu-
re canonico indistinctē hæres teneatur ex de-
lieto defuncti: licet secus de iure ciuili. & hanc
opi. tenuerūt cōmuniter gl. iuris canonici: vt
in. c. in literis. de rapt. & ibi bo. tex. & xxiiij. q.
ij. c. fanē. & xij. q. ij. in. c. Episcopus, qui filios.
& in. c. quanquā. de vfur. li. vj. & gl. in. c. in lite-
ris. de rapt. & gl. j. q. iij. c. ecclesia. §. itē pecca-
tor. xvj. q. vj. c. episcopū. xvj. dist. c. bene qui-
dē. de vfuris. c. tua. de pig. c. iij. & vide omnino
gl. xxiiij. q. ij. in sum. & hoc tenet Fed. cōf. xxj.
& d. Ant. cōsultit & refert in. c. q̄ clericis. de
foro compe. Innocen. hñc dicit per istum tex.
non probari: quia hñc non coueniuntur hæ-
redes immediatē ex delicto defuncti: sed ex
cautione, quam præstitit defunctus in abso-
lutione proprio sacerdoti, qui ad hoc habet
publicum officiū. Et ex hac cautione possunt
agere omnes, quorum interest. ar. in. l. nō qua-
si. ff. rem pup. sal. fo. Allego meliorem text. de
iure canonico. in. d. c. quanquā. & præsupposi-
to, q̄ cautionem præbyter non exegisset, tamē
tacitē videtur præstita, ex quo poenituit,
& petit absolutionē à sacerdote. Nam nō pote-
rat aliter poenitere, nisi mandaret satisfactio-
nem fieri: & potest agi officio iudicis. argum.
in. l. his verbis. ff. de adop. & nō semper hoc di-
ctū Inn. Ex quo habes, q̄ sacerdos gerit officiū
publicū in actu confessionis: ita vt ex cautioe,
seu promissione per eum recepta, possint oēs
agere, quorū interest: sicut si pmissio fuisset
recepta per ordinariū loci, seu notariū. ¶ Ex
quo inferas, q̄ illud. c. quanquā. nō ponit spe-
cialitatē in crimine vfuratio, quatenus admit-
tit presbyterū parochiale ad recipiendā illam
stipulationē. Host. dicit, q̄ hñc nō solū lis habe-
tur pro cōtest. imò quasi ex snia conueniē hæ-
res: ex quo sacerdos iniūxit, vt satisfaceret. Di-
cit etiā, q̄ si quis fuerit confessus sacerdoti, &
decessit lit. non contesta. potest agi cōtra hæ-
redē ex delicto defuncti, ex quasi cōtractu. Nā
videt quasi cōtraxisse cū sacerdote nomine il-
lorū, quorū interest, quod ē sentit Spe. in tit.
de inter. ac. §. ij. ver. qd si lis. Dicit tamē Host.
quicquid dicatur de iure cano. q̄ potest agi ex
delicto defuncti contra heredē licet secus de
iure ciuili. & sic sentit, q̄ ex delicto defuncti
possit quis fundare intētionē suā contra hare-
dē de iure canonico. Et hāc differētiā inter

c ¶ S E B. S A P I A. ¶ Omnes agere. Vide latē per. d. Ia. in. l. j. §. huius stu-
dij. colū. ij. ver. item per istum tex. ff. de iust. & iure.

d ¶ Et de hac materia, qñ hæres cōueniatur ex delicto defuncti vide p Bald.
in. l. j. C. ex deli. defunc. & in. l. fur. C. de fur. aliquid per Ang. in. l. iij. §. quod
ait prætor. ff. quod quisq; iur. vbi est bo. tex. & gl. Scias tamen, q̄ de iure ci-

uili, actio ciuilis
transit in heredē
quando ex parte
actoris est præsta-
toria interesse: &
ex pteri est me-
re ciuilis. text. est
in. l. j. §. ff. de eo
per quem factum
erit. Sed forte ibi
aliquid peruenit
ad heredē: vt sen-
tit text. in fi. dum
dicit, nō lucretur.
Anto. Francisc.
¶ An hæres con-
ueniatur ex deli-
cto defuncti: di-
cas, q̄ in delicto
lēse maiestatis nō
solū punit filius:
sed etiam extra-
neus successor. &
nō solū masculus
sed etiā femina
respectu priuatio-
nis bonorū: vt in
l. quisquis. in. §. fi
lij. C. ad leg. Iulīā
ma. & nocet etiā
in feudo: vt in. c. si
vassallus culpā. fi
de seu. sue. cōtro.
& in. c. j. in. §. de-
niq; quæ sue. pri-
cau. bene. ami. &
habetur p Bar. &
Ale. in. l. iij. de in-
ter. & releg. & vi-
de per Pau. de ca.
in cōf. clx. & seq.
Quid autē econ-
trā, an delictū filie
noceat patri ido-
te. vide gl. & doc.
post Bal. in. l. si do-
tē. C. de in. dot. &
vide Ang. in. l. dif-
sentientibus. C. de
repu. & vide pau.
de ca. in. l. adopti-
uū. de in ius vocā.
vbi etiā p Ale. &
ipsum Ale. in cō-
fil. xxii. in prima
parte confi.
¶ S E B. S A P I A.
¶ Aut poena. qñ
hæres teneat ex
delicto defuncti:
vide. d. Ia. in. l. iij.
§. quod autē. ff. q̄
quisq; iur. vbi plu-
ra. & in. l. fin. in fi.
ff. de eo per quē
factū erit.

ius canonicū, & ius ciuile sentit Fed. conf. xxj.
d & Bar. in. l. j. ff. de pri. deli. vbi prosequit quid
iuris, tā de iure ciuili, quā de iure canonico:
& respectu iuris ciuilis distinguit vtrū poena
sit inflicta à lege: & tenetur hæres. ad hoc. l. cō-
missa. ff. de pub. ¶ Ex quo inferit, q̄ si postmor-
tē apparet quē hæreticū fuisse, vel reū crimi-
nis lēse maiestatis, bona oīa possunt extirpari
ab hæredibus. quia poena fuit cōmissa in vita.
e vide bonū tex. in. c. ij. de resc. li. vj. Aut poena
delicti venit imponēda per iudicē: & tunc aut
delictū fuit cōmissum circa contractū: vel ex-
trā. Primo casu, si delictū purgatur actione de
scendente ex eo contractu. puta, quia potest
agi ex contractu. Exemplum in dolo com-
misso in deposito, seu cōmodato: & tūc hæres
teneat ex delicto defuncti: quia nō fundat intē-
tio immediatē ex delicto, sed ex cōtractu. quia
agit actione cōmodati, seu depositi: & non ex
dolo: vt in. l. ex depositi. & in. l. ex cōtractibus.
ff. de act. & ob. & bo. tex. est in. l. si hæres. ff. de-
positi. Si verò delictū non purgat ex actione
descendēte ex contractu: & tunc delictū non
transit in heredē, nisi vt j. dices. Exemplū: do-
lus dedit causam cōtractui: & sic cōtractus nō
tenuit iuxta nō. in. c. cū dilecti. de emp. & ven.
hoc casu non potest agi ex cōtractu contra do-
losum: cū contractus sit nullus: & sic oportet
immediatē agere ex dolo. ideo non potest agi
contra heredē: quia crimina morte extinguūt
xij. dist. c. quorundā. & vide bo. tex. cū gl. in fi.
de perp. & tēp. act. §. aliquādo. ¶ Secūdo casu,
quando delictū fuit commissum extra cōtra-
ctum, aut lis fuit cont. cū defuncto & tenetur
hæres: vt in. l. vnica. C. ex deli. defun. & potest
esse ratio: quia per contestationem fuit initus
quasi contractus cū defuncto. Nā in iudicio
quasi contrahimus. l. iij. ff. de poenis. si verò lis
nō fuit contestata: & tunc si aliquid peruenit
ad heredē ex illo delicto, tenetur hæres ad id,
quod ad eū peruenit, & non vltra. Si autē ni-
hil puenit, & nō tenetur: vt in. d. l. vnica. ¶ Fal-
lit in cōdictione furtiua. l. si pro fure. ff. de con-
dict. furt. Quo ad ius canonicum: dicit Bart.
quædam sunt actiones poenales ex vtracq; par-
te: vt puta, quia peto id, quod tibi non abest
nec mihi adest. Exemplū, si pro delicto poena
pecuniaria venit applicanda parti: non tā ex
parte rei, quā ex parte actoris est poena. &
hoc casu nullo iure secundum Bart. delictum
transit in heredem: quoniam actio est poe-
nalis ex parte rei: sed rei persecutoria ex par-
te actoris: vt puta, quia ago pro satisfactione
damni mei. Et hoc casu dicit, quod est diuer-
fitas inter ius canonicum & ius ciuile: quia
de iure ciuili non agitur, nisi in casibus præ-
dictis: sed de iure canonico sic: vt hñc: ¶ Sed
aduerte: nam primum dictum Bart. quatenus
vult, quod actio ex vtracq; parte poenalis non
transit in heredem, etiam de iure canonico:
videtur posse optimē iuuari per gloss. nota. in
cap. fraternitatis. xij. q. ij. vbi dicitur, quod in
foro conscientie non iniungitur, vt quis sol-
uat poenam delicti. Cum ergo de iure canonico

De paro. & ali. paro. Panor. super Tertio Decre.

In. j. co. & idē. d.
Ant. & Imo. i. cle.
litas. de preb. &
idē do. Abb. Pan.
in. c. ex trāsmiffa.
de deci. & in. c. ad
audientiā. de eccl.
ædifi. & in. c. dile.
ctus. de of. ord. &
Bar. in. l. si quis ad
declinandā. C. de
epi. & cl. & Ang.
in. auth. fimiliter.
C. ad leg. fal. & au.
thet. oēs peregrini.
C. co. de suc. &
in. l. rē. & itē quicū
que. ff. de in. rē ac.
in. l. statuf. ff. de v.
fufu. & in. q. quæ
incipit in refulgē.
ti deliciarum pala
tio. & p. Bald. in. l.
decē. in. ff. de fi.
deic. li. Et ad istā
q. facit q. no. La.
alle. lxxxvij. in. vl.
colū. vbi dicit. q. si
fit legatū ecclefie
quæ nō reperitur
in diocēfi. debet
legatū ecclefie ca
thedrali. & ita di
cit tenere Io. An.
in. addi. Spe. in. tit.
de instrum. edi. §.
nūc verō aliqua. in
v. char.
Anto. Francif.
Ad hoc quod
hic dicitur. q. lega
tū fictū ecclefie;
& non reperitur
in loco: debetur
ecclefie cathedra
li. Dicit hoc effe
fine dubio verū:
nifi aliter appare
ret de mēte dispo
nentis: quia eccle
fia cathedralis di
citur effe parochia
totius ciuitatis: vt
in. cle. dudū. §. ve
rum. & ibi p. Car.
in. xix. q. de sep.
Dicit tamen. quod
ecclesia dicitur ef
fe oīs locus pius.
& etiā monaste
riū. Et idē atten
di debet. an pos
simus coniectu
rare mēte testan
tis: de qua ecclesia
senferit: & si de
hoc nō apparet. in
dubio intelligitur
de ecclesia cathe
drali: quæ dicitur
effe matrix. vt per
gl. & Car. in. cle. j.
de priui. & not. in
capitulo. j. & inca
pitu. trāsmiffa. de
præfc. Et adde q.
ecclefie nondum
cōftructa potest
fieri legatū & do
natio: vt per Bart.

eo agatur contra hæredē solū ratione peccati:
ergo non debet contra hæredē agi. nisi pro sa
tisfactione interesse. seu damni proprii. & hoc
visum est mihi sensisse gl. in. d. c. sanē. xxiiij. q.
ij. sed cōtra hoc dictū alle. tex. hic. Nam hic age
batur. vt satisfacerent hæredes de homicidio.
& incestu: & vt dicit hic Io. an. non potest satis
fieri de homicidio. nisi quia aut interfectus fu
it seruus: aut agebatur ad pœnam consuetudi
nariā. Nam in aliquibus locis. p. delicto soluiſ
pœna applicāda lēso. seu heredib⁹ suis. c. ij. de
pœ. & c. ij. de delictis puero. Idē dicēdū est de
incestu. Nam corpus liberum nō recipit æsti
mationē: ergo hic agebatur etiam. vt satisfacere
ret de delicto ratione pœnæ. ¶ Sed saluando
vtrunq. dictum distinguerem: q. aut quis fuit
excommunicatus. quia non satisfaciebat de de
licto: & absolutus maximē cum cautione: &
tunc procedit dictū huius. c. quia nō purē agi
tur in foro pœnitentia: nec agitur merē ex
delicto: sed ex contractu. vel quasi. prout. §. di
xi. Aut simpliciter quis decessit sine excomuni
catione & absolutione sequenti: & tunc fortē
posset procedere dictū Bar. intelligēdo. quod
tunc agatur ex delicto. Sed si teneremus opin.
q. agatur tunc ex quasi contractu propter ab
solutiōē præstitam non video. quia dictum
Barto. posset tolerari: sed ipse habuit respectū
ad communem opi. Canonistarum: vt agatur
ex delicto. Sed ego semper tenui. quod nulla
in hoc sit differentia inter ius canonicum &
ius ciuile. Nam istud. c. & c. in literis. de rap. &
cap. a nobis alleg. ponderant quem fuisse con
tritum in morte. & videtur tacitē mandasse sa
tisfactionem hæredibus. vbi enim ista cessaret
vt quia decessit sine confessione: non vidēdo q.
possit agi contra hæredem ex delicto defun
cti: nisi quatenus potest agi de iure ciuili. &
pro hoc allego glo. not. quæ apertē hoc sentit
in. d. c. a nobis. in. ver. hæredes quoq. quæ dicit
quod cum pœnituerit. & contritus fuerit de
functus quantū in se fuit. satisfecit: idēdē here
des compellendi sunt satisfacere pro ipso: & sic
dicit debere intelligi capitu. fina. de sepulc. &
in. c. in literis. de rapt. tacitē idē sentit Ioan.
Andr. in. additio. Speculatoris. in. titulo de ap
pellationibus. §. in quibus. in. additione magna.
¶ Sed nunquid hæres teneatur. vltra vires
hæreditarias. si non facit inuentarium ex de
licto defuncti: dominus Antonius dicit hic.
quod non. Idem tenet Federicus consil. xxj. e
tiam in foro contentioso. Mouetur. quia ex
æquitate inductum est per ius canonicum: vt
teneatur hæres ex delicto defuncti. & eadem
æquitate non debet teneri. etiam vltra vires
hæreditarias. glo. tamen videtur velle cōtra
rium in. d. capitulo in literis. Crederē tamen
quod opi. Fede. sit vera. si agitur ex delicto: se
cus si agitur ex contractu. argument. eorum.
quæ dixi in præcedenti quæstione. Abbas.

De parochijs & alienis paro
chianis. Rubrica.

SYMMARIUM.

Parochia quid sit. & vnde dicatur.

Ius parochiale. in quibus consistat.

Oblationes. quæ sunt imaginis. quæ est intra limites
parochie. cedunt lucro presbyteri parochialis. I
dem si fiant capellis. uel altaribus fundatis intra
parochiam. 4.

Parochiani non tenentur sponte facere oblationes
presbytero parochiali: nisi sit consuetudo. & ni
si indigeat. quo casu possunt compelli ab Episco
po: non autem. quo presbyter possit cessare ab ad
ministratione diuinorum.

Suprà visum est de quodā iure parochiali. quod cō
sistit in funerando: sed quia poterat dubitari generali
ter de alijs iuribus parochialibus: idē post rubricam
præcedentem subiicitur. ista rubrica de parochijs.

¶ Quæro. quid sit parochia: & vnde dicatur? Solu.
post Io. Andr. Est locus. in quo degit populus alicui
ecclesie deputatus: certis limitibus constitutus. Et di
citur parochia quasi partitio curæ. Nam cura popu
li partita fuit inter ecclesias parochiales. Nam rector
talis ecclesie dicitur populū regere. c. j. de capel. mo
na. & vide Archi. in. c. licet canon. de ele. li. vj. Et scias
q. parochie fuerunt diuise post aduentum Christi.
xij. q. j. in. c. j. Episcopatus verō & prouincie fuerūt
diuisi longē ante aduentum christi. vnde vbi prius sta
bant illi Principes infidelium. seu eorū sacerdotes. fuit
statutū per apostolos. q. primates Archiepiscopi &
Episcopi constituerentur. de quibus dic vt plenē ha
betur. lxxx. di. c. j. & ij. xc. dist. c. j. ¶ Secundō prin
cipaliter quæro. in quo cōsistat ius parochiale: dic q.
in pluribus. Primō. vt parochiani diebus festiuis au
diant missam in parochia. vt in. c. ij. §. eo. & dic vt ibi.

Secundō. vt sacramenta percipiantur in hac ecclesia
parochiali. seu ap̄sbytero parochia: & vt parochiani
ibi sepeliatur. c. omnis. de pœ. & remis. & cle. dudum
in. §. verum. de sepul. Item in præstatione decimarum
personalium. xvj. q. j. c. questi. Item in obligationibus
fiendis. de conse. dist. j. c. omnis christianus. Et verbū
oblatio. capitur largo modo secundū Io. an. & bene:
vt comprehendat quicquid intra limites parochie p
ueniat. bonus tex. in. c. pastoralis. §. de his quæ sunt a
prælatis. Et per hoc arguit do. Ant. hic. q. oblationes
quæ sunt imaginis depictæ in muro intra limites ali
cuius parochie. cedunt presbytero parochiali. quod
etiam tenui in. d. c. pastoralis. Et bene facit ille tex. &
quod ibi no. Host. ad idē. c. quoniam. de decimis. li
cet aliās legerim in add. Spe. Io. An. allegantē pro E
piscopo & presbytero parochiali. & nō soluentem.

Sed mihi placet præmissa opi. & facit. c. cum inter. de
ver. sig. ¶ Tltimō quæro: nunquid parochiani pos
sunt compelli ad oblationes faciendas? Primō videſ.

q. sic: per. d. c. omnis Christianus. & c. alia. & c. statui
mus. xvj. q. j. In contrarium allegatur illud Matth. v.
Si offers munus tuū ad altare. & sic non loquitur im
peratiuē. & ad idē quod habetur Exo. xxv. c. cum
dicitur: Ab eo qui vltro munus offert recipe & c. q. d.
q. a spontaneo. & non a coacto recipienda est obla
tio. Pro sol. vide quod no. glo. in. d. c. omnis. & c. sta
tuimus. & x. q. j. c. sanctorum. & videtur glo. variasse.
Nam quandoq. simpliciter tenui parochianos ad hoc
cōpellendos. Et quandoq. hoc tenui cum limitatio
ne. scilicet q. si presbyter curatus indiget. Sed beatus
Tho. latius attingit secunda secundæ. q. lxxxvj. arti
j. & ibi in effectu quo ad propositū nostrū concludit
q. regulariter istæ oblationes. quæ fiūt ad vsum sacer
dotis. seu pro diuino cultu: non sunt in præcepto. ni
si in quatuor casibus. ¶ Primus. si ratione census de
bet fieri: puta. quia aliquid tenetur ab ecclesia. ratione
cuius soluitur oblatio nomine census. ¶ Secundus ca
sus. si quis est obligatus ex testamento. vel inter vi
uos. c. quanto. j. de cen. ¶ Tertius casus. si sacerdos in
get. Nam ex quo impendit spiritualia. debet conse
qui temporalia. ad hoc. c. si Episcopus. de off. ord. lib.
vj. & quod no. in capitulo primo. & in. c. de his. de ec
cle. ædifi. Non tamen sacerdos ob hoc debet subtra
here spiritualia: sed superior debet eos compellere ad
has oblationes iuris remedijs. ¶ Quartus casus. quā
do hoc habet consuetudo. Nam in multis locis paro
chiani

in. l. seruos. ff. de
ali. leg. & in. l. ser
uitus. in. §. futuro.
ff. de ser. vi. præd.
& vide quæ habē
tur in. c. Abbate.
de re iu. lib. vj.

¶ Compelli. Ad
de Lapū alle. lviij.

S E E. S A P I A.

¶ Cōpelli. vide

Fel. in. c. veniēs. co
lū. ij. ver. no. quar
tū. ibi: cōsueuerūt.
§. de test. vbi alle.
pro his. quæ dicit
Abb. hic. diuum
Thomā idē tenē
tem secunda secū
dæ. q. c. artic. iij.
& Lapum alleg.
lxvij. col. pe. vide
etiā plenē per do.
Maria. Soc. in suo
trac. oblationum.

¶ Oblationes. ibi
latē ponit. quot
sunt genera obla
tionū. & quæ ob
lationes sint de ne
cessitate præstan
dæ. & quæ non.
Et in ea. q. arti. iij.
ponit de oblatio
nibus primitiarū:
vtrum ad eas ho
mines teneantur.
Itē vide enndem
Tho. in. ij. senten.
dist. xv. q. ij. artic.
iij. circa fi. vbi dicit
q. de acquisitis ex
meretricio. vel p
simoniā. non de
bet fieri oblatio
ad altare: præcipue
manifeste ppter
scandalū. propter
reuerentiā sancto
rum. & propter
sceleris abominā
tionē. Itē de hoc.

an laici oblatio
necessariō offerat
vide etiā per Ioā.
de lig. in. c. vt do
minicis. j. e. & vl
tra text. hic alleg.
& vide. c. qui ob
lationes. xij. q. ij.
& §. oblatio decō
sec. dist. j. & glo. in
c. duo. xij. q. j. Itē
q. oblationes sunt
soluendæ ex præ
cepto. etiam text.
in. c. quanto. §. j.
quem ibi not. idē
Abb. j. de vsur. vi.
de Inno. in. c. cum
voluntate. de sen
ten. excō. vbi po
nit differentias in
ter elemosynas
& oblationes. &
vide Ancha. in re
peti. reg. peccatū.
in. vj. q. prim. libr.
vj. & ibi do. Abb.
in. c. causa. de ver

an laici oblatio
necessariō offerat
vide etiā per Ioā.
de lig. in. c. vt do
minicis. j. e. & vl
tra text. hic alleg.
& vide. c. qui ob
lationes. xij. q. ij.
& §. oblatio decō
sec. dist. j. & glo. in
c. duo. xij. q. j. Itē
q. oblationes sunt
soluendæ ex præ
cepto. etiam text.
in. c. quanto. §. j.
quem ibi not. idē
Abb. j. de vsur. vi.
de Inno. in. c. cum
voluntate. de sen
ten. excō. vbi po
nit differentias in
ter elemosynas
& oblationes. &
vide Ancha. in re
peti. reg. peccatū.
in. vj. q. prim. libr.
vj. & ibi do. Abb.
in. c. causa. de ver

an laici oblatio
necessariō offerat
vide etiā per Ioā.
de lig. in. c. vt do
minicis. j. e. & vl
tra text. hic alleg.
& vide. c. qui ob
lationes. xij. q. ij.
& §. oblatio decō
sec. dist. j. & glo. in
c. duo. xij. q. j. Itē
q. oblationes sunt
soluendæ ex præ
cepto. etiam text.
in. c. quanto. §. j.
quem ibi not. idē
Abb. j. de vsur. vi.
de Inno. in. c. cum
voluntate. de sen
ten. excō. vbi po
nit differentias in
ter elemosynas
& oblationes. &
vide Ancha. in re
peti. reg. peccatū.
in. vj. q. prim. libr.
vj. & ibi do. Abb.
in. c. causa. de ver

signi. Item adde hic not. verbū in hac materia. quod ponit do. Anto. in. c. fi. in vlti. col. de fo. compe. Item adde hic quæstionem, quam ponit Imol. in clemen. archipresbytero. de priuil. in penul. col. ver. vltius quærit. Et si cōcedantur alicui decimæ ecclesiarum in aliqua diocesi, vtrum debeant dari de oblationibus: vide glo. in de. beneficiorum. de deci. Et quod oblationes debeantur habenti decimas, est textus in. c. ex transf. missa. de præscri. & vide Arch. in. c. quæsti. xvj. vbi dicit, q̄ siue de iure siue de facto quod tidiē Episcopi pignori dant laicis oblationes ecclesiæ: dicit tamē, q̄ tunc laici non debēt accipere oblationes de altari. Itē adde, q̄ distributio oblationū inter sacerdotes, q̄ fiunt ecclesiæ, vbi nō est episcopus, spectat ad officiū custodis. Casus est not. in. c. ij. de offi. custo. Ant. Francif.

¶ Quid contineatur appellatione oblationum: vide hic in. c. cū inter. de verb. signi. Et an illæ connumerentur inter bona ecclesiarum: vide Spe. in ti. de deci. in prin. Et an illæ possint fieri de lucro meretricio: vide de Archidia. j. q. j. in. c. non est. circa finem: vbi dicit, q̄ non: sed alia pia opera ex tali lucro bene fieri possunt. Et adde, q̄ oblationes mortuorum debentur ecclesijs parochialibus: vt in cap. j. de sepul. & Inno. in rub. de paro. & in. c. de quarta. de præscrip. & vide do. Card. in dicta elementi. dudum. in. s. ab omni. vbi dicit, q̄ tales oblationes debentur tam clericis, quā sacerdotibus sicut ipsa funeralia. Adde tamen, q̄ tales oblationes nō debentur clericis portantibus vestes diuitas: vt in clemen. ij. & ibi per Card. in vij. quæstione, de vita & honesta. clerico.

SEB. SAPIA.

¶ Diuisio. vide de hoc arti. latē per do. Ias. in. s. quædam. col. antepen. inst. de actioni. &

chiani semper offerunt diebus festiuis. Nam in aliquibus locis solent facere oblationes cum candelis in festo alicuius sancti. Ex quo enim inoleuit consuetudo, possunt ad hoc compelli. quod bene no. facit text. in. c. ad apostolicam. de simo. & l. priuilegia. in fi. C. de fac. san. ec. & quod ibi no. Bar. facit quod dixi. s. titu. proxi. capitulo penultimo. ¶ Et vnum inter cetera scias, quod istæ oblationes ita sunt de iure parochiali, quod si fiant in capellis, seu altaribus fundatis intra parochiam, debentur rectori parochiæ. argum. in. d. capitulo pastoralis. facit. c. ex transf. missa. de præscrip. & c. ad audientiam. el. ij. de eccle. ædifi. per locum à speciali. Abbas.

SYMMARIVM.

1. Bannitus cum publicatione bonorum, si restituatur, an recuperet bona legitime in alium alienata.
2. Episcopi duo in solidum possunt esse in eadem diocesi si ex aliqua maxima causa aliā secus.
3. Papatus non recipit duos Papas, quinimo aliud sentire est hereticum.
4. Diuisio quæ est fienda inter fratres de hereditate paterna: an debeat fieri per maiorem natū, vel quomodo.
5. Maior pars omnium, qui sunt in aliquo concilio attenditur: licet ibi sint duæ partes diuersarum factionum: & sic non attenditur maior pars cuiuslibet factionis: sed maior pars omnium simul in concreto.

CAP. I.

Si Episcopus.

¶ Inter Episcopum substitutum Episcopo hæretico: & ipsum hæreticum reuersum ex dispensatione receptum, diuiditur Episcopatus modo hic expresso. Et habet quinque dicta ad idem tendentia, quæ patent in text. ¶ Casus literalis. Episcopus alicuius ciuitatis cū magna parte populi incidit in hæresim donatistarum. vnde omnes præcisi sunt ab ecclesia: in residua parochia constitutus est nouus Episcopus: prior cū populo, qui secuti fuerant ipsum, reuertitur ad vnitatem ecclesiæ: cum eis dispensatur cum eo: tum propter multitudinem sequentium ipsum: tum propter vtilitatem, vt dignitatem recipiat. Sed quia alter fuerat canonicè institutus, remoueri ex toto nō debet, sed inter se diuidant populum, prout in litera cōtinetur. Hodie non seruatur hæc dispensatio. Ber. ¶ No. j. bonum arg. ex text. quod si quis, cuius bona fuerunt ob delictum publicata, restituitur: non recuperat bona legitime in alium translata: quia restitutio non debet retrahi, cum præiudicio illius, cui bona fuerunt collata: arg. in. c. quamuis. de rescript. lib. vj. De quo tamen remitto ad plenē not. in. l. fina. C. de sent. pas. dixi in capitulo. quia diligentia. s. de electionib. Iste tamē textus potest etiam adduci ad contrariam sententiam. Nam cum Episcopatus esset in solidum ipsius instituti: nihilominus reuersus est restitutus recuperat partem: sed dic hoc contingere

Salice. qui ponit idem Ias. in. l. col. antepen. ff. si cer. pet.

¶ Quod frater. vide Bal. in. l. si maior. C. cōmuni diui. qui dicit, q̄ debent diuidi forte. & alle. tex. in. l. ij. C. quādo & qui. quar. pars debe. & ibi etiā facit mentionem de tex. & de isto arti. an minor teneatur prius eligere sibi partem in diuisione bonorum. vide per Ang. in. l. qui erat. ff. fam. erci. & facit q̄ sing. voluit Bart. l. senatus. §. senatus. ff. de iure fisc. & de hoc per Bart. in. l. j. C. de his, qui se de. li. x. & in. l. ij. C. quando, & q̄ quart. pars debe. vbi tenet, q̄ nō sit verū illud, quod dicitur, quod minor natus semp de beat eligere partem. & Bal. in. l. i. u. bemus. circa princip. in. ij. colū. C. de fac. san. eccle. & in. l. j. in. ij. col. de pat. etis. Idē tenet etiam Ang. in vna le. etu. in alia non t̄git, in. l. fi. ad fi. C. communia dele. Imo. in. l. si. q̄ quoque, in prin. ff. de hære. instit. & ita consuluit Ludo. Ro. in cōf. eccle. xxj. inci. lucrū autem ex dote proueniens. & c. in. ij. dubio prin. Idem etiam tenet Ang. de are. in. s. quēdā in. inst. de actio. & idē Ang. in tracta. malef. in verbo dandis & soluēdis generali carne rario. & ista est cōmunis opi. secundum ipsum Ang. vbi. s. q̄ frater maior non debet facere partem, neque minor debet illam recipere. In contrarium dicit se semper putasse facere doctrinam illius gl. sin. & nūquā dicit se sciuisse, quid possit rēderi, in. c. de libellis. xx. di. Et istā partem tenet Bal. in. d. l. finis. & in. d. l. inter dubium. & Ni. de nea. in. d. l. j. li. x. & Flo. in. l. arbit. ff. communi diui. & dicit illam gl. in. d. de libellis. multum sibi placere. Itē de hoc vide do. Ale. de Imo. in. l. j. ff. si cer. pe. in. xij. col. Et adde hic, quod quando sunt duo fratres vel plures, si aliquis est minor ætate legitime licet non possit prouocare aliū

re ex noua prouisione Principis. ¶ Ex quo infero, quod princeps, qui donauit bona publicata alicui, potest in restitutione certam partē bonorū illi subtrahere, & restituto tribuere. quod no. Ex hoc & text. not. bene, q̄ propter bonum publicum potest Papa priuare Episcopum sine culpa sua. Nam vides hic, quod priuauerit substitutum quo ad partem: & eadem ratione potuisset in totum: & sic intellige glo. no. in. c. per principalem. ix. q. iij. plenissimē dixi in disputatione, quæ incipit, Sempronius.

¶ Item no. ex hoc, & ex text. q̄ ex causa possunt duo constitui Episcopi in eadem diocesi & potest fieri ad tempus diuisio locorum: vt hic. ¶ Item not. q̄ etiam in solidum possunt duo Episcopi constitui ex causa: sicut Aug. accessit Valerio incolumi: ita, vt quilibet eorum in solidum exerceret iura Episcopatus in diocesi: vt habes tex. no. in. c. non autem. vij. qō. j. non tamen hoc esset fiendum sine magna causa, ne in eadem diocesi videantur duo capita quasi monstrum: vt dicitur in. c. inter cetera. & c. quoniam. de offi. ordi. Nam expresse hoc prohibetur in. d. c. quoniam. Et de Patriarcha Gradefi, qui trahit morā Venetijs: vide quod no. gl. in. c. ij. lxxx. dist. Nunquid autem ex causa possit hoc fieri in romanis pontificibus: vt sic essent duo? dic, quod non: imō hæreticum est sentire, vt papatus possit consistere apud duos: quia iuxta verbum dominicum: Vnicū debet esse ouile, & vnus pastor. de quo vide gl. in. d. c. non autem. quam tene menti. & hodie habetur in extrauaganti Bonifacij. vij. quæ incipit, vnā sanctam. ¶ Not. q̄ Episcopus maioris temporis diuidit, & minor eligit. & intelligunt doc. de maiori non respectu ætatis, sed respectu maioris temporis quo fuit in episcopatu: & hoc, quia præsumitur melius habere notitiam locorum, & iurium ipsius episcopatus. Et ex hoc colligit Hosti. quod si inter fratres est fienda diuisio: non debet diuidere maior ætate: sed is, qui maiori tempore habuit bonorum administrationem. Idē dicit inter scholares socios: vt ille diuidat, qui maiori tempore fuit in studio. Ego tamen non puto, quod frater teneatur hanc diuisionem facere, si nolit. Nam potest fratres ad diuisionem vocare per iudicium familiæ erciscun. vel commu. diuidun. Et iudex ex officio suo tenetur diuidere, secundum quod sibi videtur æquum, confyde rata rerum qualitate: vt habetur insti. de offi. iudi. quasi per totum. & in. l. ad officium. C. cōmuni diui. sed fortē iudex posset hoc onus diuidendi iniungere ei, qui habet maiorem notitiam rerum, sicut fecit hic concilium. ¶ In gl. j. in. fi. vult ergo gl. q̄ hodie non fieret hæc dispensatio. & quod hæc decretalis non contineat ius. dic circa primum, quod gl. vult diuinare. nam credo, quod hodie de facili etiam dispensaretur cum Episcopo hæretico, qui vellet redire ad suam fidem cum plebe, quæ fuit eum secuta. Item in quantum dicit, quod non contineat ius: dicunt Hosti. & Abb. quod quo

Panor. super Tertio Decre. Cap. Vt dominicis.

ad diuisionem rei: vt. C. de pœ. l. penul. tamen poterit prouocare ad diuisionem fructuum, vel redditum. Istud no. dicit Inno. an. in addi. Spec. in rub. ista quod est menti tenendum: & mihi occurrit in facto proprio, sed limita, vt per Bar. in l. si conuenerit. ff. pro soc. vbi dicit, qd si socius erat rixosus, & etiā minor, poterit prouocare ad diuisionē proprietatis. Secundò adde id, qd dicitur minorem nō posse prouocare maiorem ad diuisionem: procedit vbiunque aliās minor non fuisset à maiore prouocatus: quia eo casu posset postea & ipse prouocare. gl. est not. in l. inter pupillos. ff. de au tho. tuto.

¶ Adde tu huic additioni Lud. de Ro. consil. cvj. & cccclxxj.

Anto. Francif.

¶ An in diuisione fratrum, maior natus debeat facere partes, & minor natus optare, vel eligere: dicas, qd de consuetudine ita fieri debet: sed de iure non: imò illa fieri debet per iudicem, si partes discor-

dant: vt plenè per d. Paul. de cast. in consil. xcij. Potest etiam forte fieri. l. in tribus. & ibi p. Bal. ff. de iud. l. ij. §. j. & ij. C. communia de lega. & habetur per Bal. in l. si maior. C. cōmuni diu. vbi alle. circa hoc quod dicitur de forte, bo. tex. in l. ij. C. quando & qui. quarta pars deb. Et pro consuetudine, qd debeat fieri p. maiorem, facit, quia minor & ecclesia æquiparantur. c. j. de in inte. resti. sed ecclesia de iure datur electio. c. j. de paroc. ergo etiam & ipsi minori. de quo vide Rom. in sing. suis in ver. diuifio. Et de forma diuisionis faciendæ inter fratres, vide Spec. in titul. de iudi. in §. iij. & per Inn. in c. audita. de re. sti. pol. Et adde,

q. diuifio potest fieri inter fratres, etiam si bona sint prohibita alienari: vt in l. cum pater. §. hæreditatē. de leg. ij. & per Pau. de ca. in l. cum hi. ff. de transa. quia per talem diuisionē non tollitur fideicommissum factum: vt per Bar. in l. quidam decedens. ff. de admini. tuto.

ad quid cōtinet dispensationē, videlicet vt hereticus recipiat in pristina dignitatē. Nā per lapsum in hæresim priuatus est ipso iure omnibus bonis: nec per reuersionem recuperat: vt in c. vergentis. de hære. & j. q. vij. c. conuenientibus. sed ex dispensatione fuit iste receptus. Sed quo ad diuisionem fiendam, continet ius inter reuersum & substitutum: si in receptione non fuit facta specialis prouisio. Et dicit Io. an. an. quod rarò practicabitur iste tex. quia ecclesia solet providere instituto de alia dignitate: sed dic, quod potest praticari: vbi dignitas non habetur præ manibus. ¶ Et scias, quod duo sunt intellectus principales huius. c. Primus est, qd bona omnia diuidantur: sed loca reuersa debent consistere apud reuersum: illa verò, quæ ex toto remanserunt in fide, debent consistere penes substitutū. Loca verò in quibus sunt permixti hæretici & catholici, debēt diuidi: vt dicitur in tex. & secundum hunc intellectum, non exigitur, quod ambæ partes sint æquales: vt voluit glo. sed partes denotāt hīc partialitatem, quæ erat in loco, quia vt dixi aliqui fuerunt reuersi: aliqui semper permanserunt in fide. ¶ Et nota, qd quando vnus locus est diuidendus, in quo sunt ambæ partes, statuit iudicio plurimorum: vt in text. Ex quo habes notare, quod quando partes diuisæ coniunguntur ad faciendum certum quid, statuit iudicio maioris partis totius corporis: non autem requiritur maior pars cuiuslibet partis, quod facit ad multa. Ad idē bon. tex. in c. scriptum. de elect. licet tex. videatur in oppositū, c. pastoralis. de rescriptis. Sed dic quod ibi nō coniunguntur ambæ partes, vt faciant vnum corpus: sicut coniunguntur hīc. & in d. c. scriptum. ¶ Ex quo infero ad vnum dictum quotidianum, quod si scholares Iuristæ & Artistæ conueniunt simul ad aliquid expediendum, sufficit iudicium maioris partis omnium: non autem requiritur maior pars Iuristarum & maior pars Artistarum: loquor in eo loco, vbi Artistæ faciunt vniuersitatem de per se, habentes etiam per se rectorē: vt Bononiæ, Paduæ, & Papiæ. Nam hīc hoc non contineret dubiū cum semper faciant vnum corpus, & habeant vnum caput. ¶ Secunda lectu. qd omnia loca veniunt hīc diuidenda: ita, quod vnus Episcopus habebit citra flumen: & alius ultra: & sic de similibus. Sed prima lectura videtur magis placere docto. & videtur melius conuenire litteræ. Abbas.

SYMMARIUM.

1 Parochiani, quo casu sub præcepto peccati mortalis debent audire missam in propria parochia.

2 Parochiani non possunt recipere sacramenta ab alijs regiosis in aliena ecclesia: nisi ex licentia proprii sacerdotis: & illi religiosi, qui aliter ministrant ipsis sacramenta: sunt ipso facto excommunicati.

3 Fratres mendicantes possunt audire confessionem aliorum parochialium: etiam sine licentia proprii presbyteri: sed alia sacramenta non possunt dare.

2 Parochianus alienus, si in contemptū vult audire missam ab alio parochiano: potest per ipsum de ecclesia expelli, etiam contra eundem manum violentam iniicere: & non incurreret irregularitatem etiam, quod ille esset clericus.

3 Missa integra debet audiri diebus dominicis & festiuis, sub præcepto peccati mortalis.

CAP. II.

M dominicis. ¶ Presbyteri parochiales domo micis dieb⁹ & festiuis parochianos alienos ad missam admittere nō debēt: si ex contemptu ad eorum ecclesiam accedunt. ¶ Nota primò arg. secundum Io. an. qd in diebus dominicis & festiuis tenetur parochianus audire missam in propria parochia: & ibidem oblationem facere. hīc tamē nihil dicitur de oblatione: sed intellige prout dixi. §. super rubrica. Et ex hoc & ex tex. infertur, qd diebus priuatis potest quis audire missam in aliena parochia. c. si quis extrā. de consecra. distin. j. ¶ Sed ego quæro: nunquid indistinctè parochianus peccet non audiendo missam diebus festiuis in sua parochia: de quo fui sæpe interrogatus. Solu. aut hoc facit ex contemptu proprii presbyteri sine causa legitima, & peccat: quia venit cōtra præceptum superioris, & iuris. c. ij. de maiorita. & obediē. & in c. qui resistit. xj. quæstione. iij. Et ipse sacerdos, qui admittit parochianum alienum supradicto casu, cōmittit quodammodo furtum, vel rapinam. arg. c. dudum. el. ij. de elect. Et puto, quod tenetur restituere omnes oblationes perceptas ab eo. arg. c. cum liberum. & in c. in nostra. §. titu. proxi. si tamen ex causa legitima contemneret proprium sacerdotem: puta, quia est notorius fornicator, vel præfusus ab ecclesia: tunc non peccaret: quia hoc casu non est propriè contemptus: sed iuris autoritate facit. arg. c. præter. & c. nullus. xxxij. distin. & in c. vestra. de cohabita. cleri. & mulie. & dic, vt ibi dixi. & vide text. cum gloss. in c. cum non liceat. de præscrip. Aut deserit proprium presbyterum sine contemptu: & tunc non peccat. Pro quo iste tex. qui ponderat contemptum. sed dicunt hīc docto. qd præsumitur contemptus, si non habet licentiam à proprio sacerdote: vel nō habet causam legitimam: saltem quando propria ecclesia est vicina: sed hodie videmus communiter populum confluere ad ecclesias fratrum medicantium de relicto proprio presbytero. Et credo qd si faciant bono zelo nō peccat: vt puta, quia deuotius & frequentius ibi celebratur. Item, quia audiunt ibi prædicationem & immediatè ante, vel post audiunt missam: non autem in hoc potest notari contemptus. & hoc procedit quo ad auditum diuinorum: sed sacramenta nullo modo possunt recipi ab extraneo, maximè à fratribus mendicantibus sine licentia speciali sacerdotis proprii: vt in c. omnis. de pœnitē. & remisio. & vide hodie tex. in clemen. j. de priuile. vbi excommunicantur religiosi ipso facto, qui sacramenta conferunt sine licentia speciali sacerdotis proprii: intellige præter sacramētum pœnitentiæ. Nam illud est mendicantibus indultum ex priuilegio: vt in clemē. dudum. præallega. Honestum est tamen, & quàm necessarium, vt in præcipuis festiuitatibus, vt in paschate, natiuitate, & in similibus: audiantur diuina in propria parochia. Item quod ex leui causa non debent deserere propriæ parochiæ illis diebus. vide bonum tex. in d. c. si quis extrā. Puto etiā quod ad ecclesiam cathedralem potest licitè populus cōuenire: quia Episcopus est curator omnium de diocesi. vnde non possunt dici alieni parochiani. in c. fin. §. titu. proxi. & ibi dixi. & facit glo. not. in c. de pœni. & remisio. libro vj. ¶ Vltimò hic quæritur, an sacerdos possit in expulsionē alieni parochiani manum impunè iniicere? Dicit Inno. qd primò debet illum verbis expellere: quia tutius est verbis contendere, quā manu pugnare: sed si ad verba non vellet exire: tunc per se, & per parochianos potest manum iniicere: nec incurrit excommunicationem ipse, & sibi obtemperantes, etiam si expellendus sit clericus: quia turbat diuinum officium. pro hoc bonus tex. in c. veniens de senten.

de senten. excom. ¶ Et nota, quia ex hoc sentiunt docto. q. clerici possunt esse parochiani ecclesie inferioris. unde dico, quod omnes habitantes in parochia, ex quo non habent curam per se, sunt sub cura presbyteri parochialis: & debent conveniri cum reliquis parochianis laicis ibidem ad divina: ut satis colligitur in capit. & hoc attendendum. de consecra. distinct. j. ¶ Et scias, q. christiani incurrunt peccatum mortale, nisi audiant missam integram diebus dominicis & festiuis. arg. hic. & clarius probatur in c. missam. & c. qui dies solennes. & c. & hoc attendendum. de consecrat. dist. j. vide quod dixi in c. j. de vita & honesta. cleri. hic non sunt alia: quia alia gl. sunt faciles. Nico. Abbas.

S V M M A R I V M.

1. Episcopus non potest nec ordinare, nec iudicare parochianum alterius, sine ipsius licentia. 2. 3.
4. Episcopus originis, vel beneficii, potest promovere quem ad sacros ordines sine licentia proprii episcopi: episcopus vero domicilij tantum non potest. Clericus nanciscitur forum ratione originis, beneficii, & domicilij. Scholares non dicuntur habere domicilium in loco studij, sed tantum habitationem. Scholaris recognoscit in superiorem Episcopum studij, quo ad necessaria: non quo ad voluntaria.

CAP. III.

1. **N**ullus episcopus. ¶ Episcopus parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum aliter iudicare. hoc dicit. ¶ Nota primo, quod qui non potest in aliquem iurisdictionem voluntariam exercere, fortius nec contentiosam. Ita arguit hic Papa. nam si Episcopus non potest ordinare alienum parochianum: cum ordo sit voluntarie iurisdictionis: fortius nec iudicare. ¶ Not. secundo, quod nedum clericus, sed etiam laicus potest ordinari ab alieno Episcopo, quod procedat etiam respectu primae tonsuræ: quinimo Episcopus incurrit poenam conferendo etiam laico alieno primam tonsuram: ut habetur in c. fi. de tempo. ord. lib. vj. ¶ Item not. ar. q. laici non possunt in spiritualibus prorogare iurisdictionem alieni iudicis. Nam cum hic sit metio de iudicio, non potest procedere in laico: nisi quo ad spiritualia. de quo tamen vide gl. not. in c. quanto. de iudi. & c. de causis. de of. deleg. hoc tamen indistincte non firmo pro praesentibus. ¶ In gl. j. ibi: *domicilium transfuit.* & hodie videtur tex. esse in c. ij. de tēp. or. li. vj. vbi patet, q. Episcopus originis, item domicilij, vel beneficii potest promovere ad ordines. Et poteratis bene illud tex. in eo, quod requirit domicilium, & non solum habitationem. Ex quo infero, q. scholaris non potest promoveri ad ordines in loco studij, sine licentia sui Episcopi. Nam licet in loco studij habeat habitationem: non tamen domicilium. al. ij. C. de inco. li. x. Et ex hoc no. q. in iuribus dioecesanis spectamus domicilium, & non habitationem. & facit ad ea, quae dixi in c. in nostra. de sepul. unde quo ad sacramenta necessaria Episcopus studij erit iudex competens: sed non quo ad voluntaria, per hoc etiam dicerem Episcopum studij non posse commutare votum scholaris extranei. ¶ In gl. ij. ibi: *secus est de inferioribus.* vel intellige secundum Io. an. tex. quo ad iudicium depositionis ab ordine. Nam qui non potest ordinare, non potest ab ordine deijcere. xv. q. vij. c. fi. dictum tamen gl. videtur magis de mente literarum quia tex. loquitur indistincte de omni iudicio. Abbas.

S V M M A R I V M.

1. Praescriptio non currit, nec cum titulo, nec sine, circa confinia dioecesium episcopatum, provinciarum, & parochiarum. 2. nisi ubi legitime non constaret de finibus. 3.
3. Confinita possunt probari per verba enuntiatiua prolata in aliquo instrumento, etiam confecto ad alium finem. In factis antiquis admittitur probatio praesumptiva: quia probatio necessaria & concludens non potest haberi.
4. Confinita non praescribuntur, nec res principaliter & individue eis adherentes.

- a. SEB. SAPIA. ¶ Domicilium. Quando scholaris fortitur domicilium in loco studij: ponit in c. dilectus. ij. col. vij. ver. ad fortiendum domicilium. in fi. s. de rescrip.
- b. SEB. SAPIA. ¶ Quod limites. Vide Fel. post alios in c. quia iudicatur. col. ij. ver. attende. circa gl. fi. s. de praescriptio.

5. Proprietas confinium cuius sit: & item aedificia in eis facta, sub cuius protectione, vel dominio sint?
6. Iura episcopalia possunt praescribi in aliqua ecclesia posita in aliena dioecesi, siue cum titulo, siue sine, per tantum tempus, de cuius initio non est memoria.
7. Confinita provinciarum singularium, an possint praescribi.

CAP. IIII.

1. **S**uper eo. ¶ Fines parochiarum, de quibus constat, vel finibus coherentia praescribi non possunt. Cois diuisio. Secunda ibi: respondemus. ¶ Casus literalis. In canonibus reperit, q. limites provinciarum siue dioecesium, & ea, quae limitibus adherent, non praescribuntur. Quasitum est, utrum idem sit iudicium in limitibus parochiarum. Respondetur, q. idem seruandum est in utroque: dummodo constiterit limites canonica ordinatione fuisse distinctos.
2. Ber. ¶ No. j. regulam, q. limites provinciarum & parochiarum ecclesiarum seu limitibus coherentia praescribi non possunt. Et idem in limitibus episcopatum: ut in gl. Et cum tex. iste loquatur generaliter, intelligam procedere in omni praescriptioe, siue sit cum titulo: siue sine titulo, siue per tantum tempus, de cuius initio non est memoria. Nam indefinita equipollet vniuersali. c. ut circa. & quod ibi not. de ele. libro. vj.
3. ¶ Not. ij. ibi: *legitima probatione.* q. ubi non constat legitime de finibus, valet praescriptio. Qualiter autem probentur fines, dic. ut legitur & no. in c. cum causam. de proba. & vide sing. c. cum olim. de censu. quae vult, q. possunt probari per verba enuntiatiua prolata in aliquo instrumento, etiam confecto ad alium finem. & ibi no. Inno. facit quod no. gl. in l. optimam. d. C. de contrahen. & comit. stip. Et ratio: quia in istis factis antiquis, non potest de facili haberi probatio necessaria & concludens: ideo admittitur haec praesumptiva probatio. facit. l. si arbiter. de proba. & quod legitur & not. in d. c. cum causam. ¶ In gl. j. ibi: *principaliter.* No. gl. & est sensus, quod non omnia coherentia limitibus sunt imprescriptibilia: sed tantum ea, quae coherent principaliter. Exemplum: prope limites est praedium amplissimum. certe non intelligitur, quod totum praedium sit imprescriptibile: sed tantum illa pars principaliter coherentis confinibus. Unde ut dicit Io. an. non potest in hoc dari certa doctrina, vel regula: sed boni iudicis arbitrio est procedendum. Nam sunt multa, quae magis deprehenduntur ostensione, quam aliqua elocutione. c. apostolica. de do. facit. l. ratum. ff. de sol. ¶ In gl. ij. ibi: *sed verius*

Flo. in l. in finalibus. ff. fi. reg. do. Fra. de Are. in cōfi. cccij. inci. viso consilio elegantissimo. Et pro hac limitatioe est bo. tex. in d. c. cum cam. hic alle. per istam gl. ij. in ver. instrumentis. in c. cum olim. de censu. hic alle. p. qua etiam optime facit quod vult. d. Ant. in c. cum dilectus. de suc. ab intestato, q. in antiquis verba enuntiatiua incidenter prolata plenè disponant: licet alias secus: ut. l. ex his. C. de mili. test. & hoc vltimum expresse tenet do. Alexand. de Imo. in consi. cccclix. incip. visis & ponderatis narratis in themate. in. ij. col.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Significauit.

¶ Vnus Episcopus. An Episcopus possit prescribere iura episcopalia in dioecesi alterius, inquantum sunt ordinis. & circa hoc vide gl. in c. veniens. in fi. de presc. quæ ibi à doc. nō ponderatur. vide quod no. d. An. in c. conquerente. in ver. poenitētiā. de of. ordi. vbi ponit nunqd, vt audiat parochianos alterius curati in confessione absq; proprii sacerdotis licētia. Et adde hīc gl. oīno in c. quicunque. xvj. q. iij. maxime circa mediū ibi, dum dicit sed iura episcopalia, nō vt cōsecratio. & vide omni. no in cle. qā cōtingit in pe. col. de re li. do. & vide gl. fi. in cle. j. de reli. do. Adde hīc oīno do. Anto. in. c. ex trāmissa. de presc. & qd ip̄eno. post Host. in. c. nōnulli. de cle. non refi. ¶ Adde Old. cō. fi. cclxiiij. Cal. cō. fil. j. de prescrip. Bal. confi. v. v. lib.

SEB. SAPIA.

¶ Prescribi. vide Abb. in cōf. lxxj. inci. quidam clerici. in. ij. volu. & Fran. cur. in cōfil. lvi. inci. super eo, quod ab ordine. co. xj. ad finē: vbi dicit, qd limites episcopatuū prescribuntur spatio tēporis, cuius initij memoria non existit: talis enim prescriptio nunquā censet excludi, vt ibi per eum.

SEB. SAPIA.

¶ Quod praelatus. Vide quæ scribit Feli. in. c. veniens. j. co. ij. ver. no. quartū ibi cōsueuerūt, s. de testibus.

¶ Sed prædiales. Ad hoc vide Ol. in cōf. clxvii. & vide gl. xij. q. j. in

videtur. & hæc opinio cōiter tenetur. ¶ Sed quæro extra gl. pro declaratiōe tex. quid sit limes. Sol. est lōgitudō, seu latitudo spatiū à spatio distinguēs. Et qñq; in limite nihil pōt consistere, vt quādo est valde strictus. Nam quandoq; solet apponi vnicus lapis p limite, sed in episcopatibus & prouincijs non fiunt ita stricti: sed assignatur quādoq; mons pro limite. Et tūc vertitur aliud dubium, cuius est pprietas istius limitis. Nā potest cōtingere, qd flumē sit desiccātū: vel qd in monte construat ecclesia, vel alia domus: vnde dubitā ad cuius iurisdictionē ista pertineant. Doc. hīc ponunt tres opi. Prima, qd ptineāt ad vtrūq; pro diuiso. Secūda opi. qd nō sint in dñio alicui⁹: sicut nec res sacræ & religiosæ, insti. de re. diui. § nullius. Tertia opinio melior, qd pro longitudine & latitudine episcopatuū limes cēsetur ipso facto diuisus: licet actu per hominē diuisus non fuerit. p hoc bon. tex. in § insulā. insti. de re. diui. Vbi dicit, quod si insula nascitur in flumine distinguente agros, ptinet ad proprietatē vtriusq; domini, put accedit ad dictos agros. & si magis accedit alteri, est illius domini tm̄: puta vltra medietatē. Si aut res est indiuisibilis, vt ecclesia: tūc vterq; Episcoporuū habebit ibi iurisdictionē pro diuiso: & pariter habebunt cōmoda. Et hanc opinio. teneas: licet alij aliter. & pro hoc vide bonā gl. in. c. quicunque. & c. licet. xvj. q. iij. facit. l. arbor. C. communi di. vbi patet, quod arbor, quæ nascit in cōfinibus, est vtriusq; dñi. ¶ Sed quæro, nunquid ea quæ sunt intra limites limitibus nō cohærentia, possint prescribi? doc. qd sic. & satis probat iste tex. per locū à speciali. Nā vno prohibito reliquū cōcessum esse videtur: vt in. c. nonne. de præsūm. Sed respectu iurū episcopaliū, seu parochialiū est dubiū nunqd vnus Episcopus possit prescribere ius episcopale in aliquibus ecclesijs sitis in dioecesi alterius. & Inno. videtur variare. Sed tene, quod cū titulo possunt prescribi. vel p tātū tēpus: de cui⁹ initio nō est memoria. ar. in. c. j. de prescri. li. vj. & hoc aperte sentit gl. in. c. licet præalle. Et facit pro Episcopo Fesulano, qd habet in ciuitate florentina vnā ecclesiā sibi subiectā cū toto populo illius parochiæ. ad hoc. c. cum olim. & c. auditis. de prescri. vbi Abbas prescribit cōtra Episcopū oīa iura episcopalia in certis ecclesijs. Et p hoc dico, qd remanētibus limitibus, pōt prescribi etiā certa pars dioecesis. qd etiā sentit Io. An. in. c. fi Ep̄s. de offi. or. li. vj. licet Hosti. dubitauerit in. c. cū cōtingat. de fo. cōpe. & ibi plen⁹ hunc articulum examino. ¶ Vltimò quæro, nūqd limites dignitatū singulariū possint prescribi: vt ducatus, comitatus, & similia? Host. quod nō. alle. in ar. l. agros. C. de fun. limi. li. x. & quod habet in. l. in nomine domini. circa mediū. C. de of. præfe. præto. aphricæ. & in li. feu. de prohi. feu. alie. l. imperialē. § prætereā. licet domini & principes seculares malè obseruēt. Nam quotidie occupāt aliorum territoria cū graui præiudicio animarum suarum. Abb.

SUMMARY.

Domicilium potest transferri per laicum de vno episcopatu in aliū: non habita licentia à suo Episcopo: a cuius iurisdictione liberatur. 2. sed subijci

1. tur iurisdictioni Episcopi domicilij. 4. 6.
2. Episcopus siue presbyter parochialis non exercentes spiritualia per se, vel per alios, non possunt petere decimas & alia temporalia.
5. Consuetudo non valet, quod decima non debeantur.
- Decima personales debetur in loco domicilij: sed prædiales in loco, vbi prædia manent.
6. Domicilium si fuerit mutatum per aliquem, adhuc retinet ille iura loci originis: nec eximitur à iurisdictione naturalis domini: & remanet subiectus quo ad onera personalia, adeo, quod si à loco originis extrahatur ad aliquod officium, tenetur illud subire.
7. Monachus clerici, & prælati, non desinunt esse ciues loci originis: licet efficiantur ciues locorum, vbi habitant, & vbi habent dignitates & prælaturas.
- Filius legitimus licet alibi natus, consequitur ciuitatem ex origine patris.
8. Domicilium censetur quis in alio loco constituere immediate, quod vendit bona in loco, vbi prius habitabat: & emit possessiones in loco, vbi vult, vel incipit habitare: & sic ex coniecturis apparet.
- Scholares non constituunt domicilium in loco studij: nisi ibi steterint per decem annos.

CAP. V.

Significauit. ¶ Si parochianus, seu dioecesanus domiciliū transfert, primus prælatus in eo iura ep̄alia seu dioecesana sibi non vēdicat: decimæ tm̄ prædiales illius parochiæ sibi debentur, nisi alteri debeant ex cōsuetudine. h. d. quo ad intellectū. & secunda pars ibi: fraternitati. ¶ Casus literalis. Postquā ciuitas Aconensis recuperata fuit à Christianis: multi se trāstulerunt ad habitandum illuc, qā generalē occupationē terræ sanctæ in alijs ciuitatibus regni hierosolymitani morabant. Prælati prædictarum ciuitatum, volebāt exercere iurisdictionē in prædictis habitatoribus ciuitatis Aconensis, & alia spiritualia: tēporalia exigebāt ab eis, qbus nō ministrabāt spiritualia. Ep̄s Aconensis conquestus est dño Papæ: vñ mādāt iudicibus quatenus compellāt prælatos prædictorum locorū: vt nullā iurisdictionē vsurpēt in prædictos Aconē. habitatores: nec ab eis tēporalia exigāt, qb⁹ spiritualia nō ministrāt. veruntamē si de agris in eorū parochijs constitutis fructus percipiunt, & in partibus vltamarinis rōne prædiorum decimæ soluantur: decimas illas decetero integrè percipiāt, dicto Aconēsi tanquā suo dioecesano decetero rndere cogatur. Ber. ¶ No. j. & tene mēti, qd laicus potest transferre domicilium de vno episcopatu in aliū, nō habita licētia Ep̄i prioris domicilij. Et quāquā Hosti. dicat decēs esse, vt laicus petat licētiā ab Episcopo prioris: p no. in. c. fraternitati. de cleri. non refi. tm̄ hīc nulla fuit petita licētia: nec de non petitione isti notantur. & vide quod dixi in. d. c. fraternitati.

2. ¶ Secundò no. qd ius incolatus, seu domicilij, tollit Episcopo eo ipso, quod qs se trāsfert ad aliū locum. Nā domicilium potest qs ex libera voluntate mutare: & absoluit se à nexibus prioris domini: vt hīc patet aperte. Nā si hoc pcedit in spiritualibus, vt hīc: fortius in temporalibus. & quo ad tēporalia est tex. in. l. domicilium. & in. l. incola. la. ij. ff. ad muni. ¶ No. tertio, qd prælatus, qui non administrat spiritualia, non pōt exigere tēporalia. Et ex hoc collige ar. quod contra prælatū non administrantē, seu exercentē officiū per se, vel per aliū, si petit decimas, vel alia tēporalia, pōt opponi, qd non exercet spiritualia: qā tēporalia sunt debita ob causam: & sic cā non secuta, non debetur. C. de condi. ob causam. per totum. A cōtrario no, quod prælatus administrans spiritualia, cum bona conscientia exigit temporalia. & facit vt parochiani possint compelli ad alēdum pprium presbyterum: si aliās non habeat unde viuatur. facit quod dixi. s. super ru. ¶ No. qd ex constitutione domicilij habet Episcopus iurisdictionē episcopalem in cōstituentē. vnde sicut dñs temporalis habet iurisdictionē in incolā: vt in. l. incola. ff. ad muni. ita dominus spiritualis: vt hīc. & in. c. iij. de tempo. or. li. vj. ¶ Vltimò not. iuncta gl. fi. quod decimæ personales debentur in loco domicilij: sed prædiales in loco, vbi sunt prædia: nisi consuetudo aliud habeat. Et videt prima fronte velle iste tex. quod cōsuetudo valeat, vt decimæ non debeantur: sed do. communiter hīc tenent oppositum. Et intelligunt tex. qñ consuetudo habet, vt prædiales debeantur loco domicilij: sed quod ex toto nō debeantur.

beatur, nō valet cōsuetudo. dicā latius in. c. aliquibus. j. ti. 6
 proxi. ¶ In gl. j. ibi: unde sunt oriundi. gl. videt per hoc
 intelligere, q̄ isti habitatores erāt oriūdi de dicecesibus
 illorū praelatorū, qui nūc vendicabant iurisdicōem in
 eos. Et sentit, q̄ si ciuis transfert aliō domiciliū, nō rema-
 net subiectus priori domicilio, quo ad onera: sed rema-
 net ciuis quo ad honores. & iudicio meo gl. nō bene loq-
 tur: & ita intellexit quo ad utrūq; dictū: q̄a tex. hīc nō di-
 cit, q̄ isti essent oriundi de regno Hierosolymitano: sed
 quod ibi elegerunt mansionē: & sic solū erāt subiecti illis
 praelatis rōne domiciliij. quo translato in nullo remanēt
 subiecti: q̄a cessat omnino cā subiectionis: vt in. d. l. do-
 miciliū. & in. l. incola. & hīc. sed subiectus rōne originis,
 licet transferat domiciliū aliō: nō per hoc eximitur à iu-
 risdictione naturalis dñi: nec quo ad tēporalia: nec quo ad
 spiritualia. De spiritualibus videt tex. in. d. c. iij. de tēpo.
 ord. li. vj. vbi dicit, q̄ Episcopus rōne originis pōt. pmo
 veri ad ordines. Idē dico, si reperiatur in loco originis,
 quo ad ius cōueniēdi. Nā poterit ibi cōueniri, vt no. bar.
 in. l. assūptio. ff. ad munic. Nā ciuitatē rōne originis, nō
 pōt q̄s sola volūtate à se abdicare: q̄a naturalia sunt im-
 mutabilia: vt dicit text. in. d. l. assūptio. & in. l. origine.
 C. de mu. & ho. li. x. Itē remanet subiectus quo ad onera
 psonalia: vñ si extrahatur ad aliquod officiū, tenetur il-
 lud subire: licet alibi habitet. Nam incola est adstrictus
 muneribus seu oneribus loci domiciliij & loci originis:
 vt in. d. l. incola. & no. Bar. in. d. l. assūptio. ¶ Nunqd
 aut clericus, vel monachus desinat esse ciuis? dicendū, q̄
 nō. & de clerico seculari nō dubitat. Pro hoc. d. c. iij. vbi
 ponderat locus originis. de monacho idē dicendū. Nam
 retinet iura cognationis: vt in. l. Deo nobis. C. de epis. &
 cleri. & expresse tenet Bar. in. l. j. ff. ad munic. Nā per mo-
 nachatū mutat statū in melius: quia melior est vita con-
 tēplatiua, quā actiua. in. aut. de monachis. in. prin. sed per
 meliorē statum supuenientē, nō perdit ciuitas. l. senato-
 res. ff. de sena. efficitur tñ ciuis illius loci, vbi monacha-
 tur. Et idē in alijs Abbatib⁹ & Præpositis ecclesiarū. Nā
 efficiunt ciues, vbi habēt dignitates: vt no. Bart. in. d. l. j.
 Rō: quia capitulū cū sit corpus fictū, efficit ciuis illius
 ciuitatis, vbi nascitur: & prælatus seu monachus sunt de
 illo corpore. Itē per adoptionē quis efficitur ciuis ciuita-
 tis adoptatis: vt in. l. ciues. C. de incol. li. x. ergo forti⁹ mo-
 nachus, qui trāsit in potestātē Abbatis & monasterij. Et
 aduerte, q̄ dixi de loco originis, habet etiā locū in origi-
 ne paterna. Nā fili⁹ cōsequitur ciuitatē ex origine patris.
 licet & ipse alibi natus sit: vt in. d. l. assūptio. §. filius. ni-
 si sit bastardus, seu vulgo quæsitus: quia tales sequuntur
 matrē, & nō patrē, vt in. d. l. j. in. fi. & in. l. cū nuptiæ. ff. de
 sta. ho. & in. c. fi. de ser. nō ord. vbi per gl. & doc. ¶ Vlti-
 mō quæro intra quātū tēpus dicitur cōtrahere domi-
 ciliū, rōne habitationis, q̄ est quærere: nūquid eo ipso,
 quod isti de q̄bus in tex. cōtulerūt se ad habitādū in A-
 conēsem, ciuitatē cōtraxerunt ibi domiciliū: & si Episco-
 pus, vel dñs temporalis immediatē habeat iurisdicōem
 in istos habitatores? dicit Host. q̄ requiritur tēpus. x. an. se-
 cundū leges: vt in. l. j. C. de incol. lib. x. sed dicit de facto
 hoc nō seruari. vñ tēpus videtur arbitrariū. Et subdit no-
 tabile verbum: q̄ ex quo aliquis vendit oīa, quæ habet in
 certo loco: & transfert se cum bonis, quæ habere potuit
 ad aliū locū: & ibi emit possessiones: videt illico primū
 domiciliū deseruisse, & secundū cōstituisse. q̄d bn no. p
 dictum Bar. in. d. l. assūptio. §. filius. vbi dicit, q̄ eo ipso,
 q̄ quis oīa bona sua aufert de loco domiciliij: videtur ha-
 bere animū deserēdi illud domiciliū. & idē sentit Inn.
 in. c. ex trāsmis. de renun. Et quāquā Host. dicat, quod
 d. l. j. de facto nō seruet: dicerē q̄ illa lex nō resistit præ-
 dictis. Nā loquit in scholaribus. nā dicit, q̄ nō habent do-
 miciliū in loco studij, nisi traxerunt morā ibi p decēni-
 um. & sic loquitur eo casu, quo ex coniectura apertissi-

ma apparet, q̄ quis nō intēdit constituere domiciliū. Nā
 ad cōstitutionē domiciliij requiritur animus ibi habitandi
 ppetuū. l. si quis instructus. ad munic. Animus aut ex cō-
 iecturis deprehēditur. c. ij. de renū. li. vj. l. dolū. C. de do.
 vñ secundū q̄d cōiecturæ vrgēt, requiritur maius, vel mi-
 nus tēpus. In scholaribus autē requiritur tantū tēpus, quia
 veniunt cā studēdi, & nō cōstituendi domiciliū. Quæ
 rō cessat in eo, qui ex toto deseruit primū domiciliū,
 & cū oībus rebus rrāfert se ad aliū locum. Nā si emit
 ibi possessiones immediatē, præsūmī q̄ vult constituere
 ibi domiciliū. Sed vbi nō emit possessiones: sed stat sic in
 suspēso: dicā tēpus arbitrarium: vt secundū quātitatē tē-
 poris & secundū qualitātē hoīs iudex præsumat animum
 suū. Et p hoc dico: si immediatē iste declarat animū suū,
 q̄ vult habere domiciliū, quod sine expectatiōe alterius
 tēporis, habebit domiciliū ibi. Pro hoc bo. tex. in. d. l. si
 quis instructus. & optimē facit ista litera: vbi non ponde-
 ratur tempus. x. anno. sed quod deserto domicilio pri-
 mo per iuuasione in fidelium cōtulerunt se ad habitā-
 dum in Aconensi ciuitate. Nico. Abbas.

De decimis primitijs & obla. Rubrica.

S Y M M A R I U M.

- 1 Decima debentur clericis & ecclesijs, siue sint pauperes, siue diuites: nō solum decimæ prædiales, sed tēporales. vide in fi.
- 2 Statutum, præceptum, vel lex, siue constitutio prohibitoria, & non conditionalis, obligant semper & ad semper: id est omni tempore.

¶ Quia decimæ & primitiæ & oblatiōes sunt de iure parochiali:
 idē post rub. præcedētē meritō subiicitur ista. ¶ Et circa hanc
 rub. multū instat Io. An. post Inn. nūquid decimæ debeantur, si-
 ue ecclesiæ & clerici sint pauperes, siue diuites. & videtur, quod si
 sint diuites, non debentur per id, quod habetur Numeri. xviij. c.
 vbi in effectu dicitur, q̄ clerici nō debēt habere portionē in terra
 pmissionis: nec aliqd inter filios Israël possidere, sed decimarum
 solutiōe debeāt esse cōtenti. cū ergo hodiē ecclesiæ sint diuites. &
 p cōsequēs clerici, nō videtur, quod possint petere decimas: q̄a ex
 quo excedūt terminos ppios, meritō excedūt à terminis non
 suis: vt in. c. de testāda. de cōces. præbē. li. vj. & l. fi. C. de edic. diui.
 Adria. tol. Itē in loco præalle. videtur contineri duo præcepta:
 quorū vnū est affirmatiū relātū ad laicos. De solutione decima-
 rū aliud est negatiū, quod refertur ad clericos: vt inter laicos de-
 rici nihil possideāt. si ergo volūt clerici, vt laici obseruent eorum
 præceptū, debent & ipsi seruare suū. Nā frustra legis auxiliū in-
 uocat. & c. c. q̄a frustra. de vsu, maximē q̄a præceptū clericis factū
 tāquā negatiū obligat semp, & ad omne tēpus. Sed his nō obstā-
 tibus cōtrariū cōcludit Inn. & post eū Io. an. & cōiter omnes do-
 sequētes principaliter mouētur p id quod habetur Exo. xxij. c.
 vbi sit præceptum laicis simpliciter p hæc verba: Decimas & pri-
 mitias nō tardabis offerre. vñ cū sit præceptū phibitorium: nec
 cōditionatū obligat semp: & ad semp. i. omni tpe. ad idē q̄d ha-
 betur Leuit. xxvij. c. Deut. xij. & ij. Paralip. xxij. & Nume. iij.
 c. in q̄bus locis generaliter mādatur p omnib⁹ laicis, vt de frugibus
 & de cūctis soluāt decimas: nec prætextu decimarū ecclesiæ de-
 bēt laici sibi subtrahere eis debita. xliij. q̄. v. c. j. Nec ob. cōtraria,
 q̄a clerici nō debēt possidere ppiū, scilicet vēdicādo sibi partes
 in terra pmissiōis sicut & laici: sed si eis offertur à laicis, nō est à
 lege phibitū, imō cōcessū: q̄ possint illa possidere. Pro hoc q̄d
 habet Leuit. xxij. & xxvij. c. vbi dicitur, q̄ qcqd fuerit cōsecratū
 Deo, ad ius ptinet sacerdotū. sed qcqd habet hodiē ecclesiæ, ade-
 ptæ sunt ex oblationibus laicorū. ergo ea, quæ sunt eis debita ex
 præcepto diuino, nō debēt eis subtrahi ex istis oblatiōibus vo-
 luntarijs. Itē decimæ nō sunt solū ecclesiarū, & clericorū, sed etiā
 pauperū. Nā dicuntur tributa egentū animarū. Itē ptinent etiā ad
 fabricā ecclesiarū. xvj. q. j. c. fi. & in. c. tua. j. eo. ergo ppter diuitias
 clericorū nō debēt pauperes, & ecclesiarū fabrica defraudari. Et
 miratur Inn. de q̄busdā nouis prædicatoribus asserētibus opposi-
 tū: cū nullus sanctorū doctorū ecclesiæ dixerit oppositū. Et ad-
 uerte vltra eū: nā, vt reperio, oēs doc. ecclesiæ conueniūt in hanc
 sententiā: vt etiā hodiē decimæ debeantur. d. de Hieronymo habes
 pulchrū tex. in. c. reuertimini. xvj. q. j. de Augu. habes ea. cā. & q.
 ij. c. decimæ. & xvj. q. vij. in. c. maiores. vbi dicit Augu. inter cate-
 ra, q̄ olim maiores nostri copijs omnīū abūdabāt: q̄a decimas sol-
 uebāt. sed hodiē, q̄a cessat solutio, supuenit indictio fisci: & tollit

sum. & vide Arc.
 in. c. si quē. de pro-
 cura. in. vj. vbi di-
 cit, q̄ ille q̄ mutat
 domiciliū, tene-
 tur soluere deci-
 mas prædiales in
 priore ecclesia, in
 qua remanserunt
 prædia: secus in p-
 sonalibus. & facit
 ad hæc quæ not.
 Alb. ij. parte sta-
 tutorū. q̄. cxxx.
 vij.

SEB. SAPIA.
 ¶ Nunqd autem
 cleric⁹. Multa ad
 hæc vide per Feli-
 nū in. c. dilectus fi-
 lius. ij. col. iij. ver.
 octaua cōclusio.
 s. de rescrip.

ZACHARIAS.
 ¶ Per decēnium.
 Adde, q̄ Ang. &
 Ale. in. l. si hæres.
 col. iij. ff. de iur. te-
 nuerūt, q̄ schola-
 ris nō cōtraheret
 domiciliū in loco
 studij, etiā si cau-
 sa studij staret ibi
 p mille annos, q̄d
 est de directo cō-
 tra istū titulū. &
 per Ioā. an. in. c. si
 quis contra. s. de
 foro compe. & in
 nocē. in. c. ex par-
 te. eo. titu.

SEB. SAPIA.
 ¶ De decimis. quo-
 niam hæc Rubri-
 ca innuit, q̄ hæc
 tria, decimæ, pri-
 mitiæ, & oblatiō-
 nes, sunt diuersæ:
 vide difficultatē
 quā mouet domi.
 Abb. in. c. cū inter
 vos. j. de verb. sig.
 ¶ Decimæ debeā-
 tur. Adde quid sit
 decima, & quotu-
 plex, & cui debeā-
 tur. d. Card. confi.
 lxxxvij. & an cle-
 rici teneantur ad
 decimas. per eun-
 dem confi. xlv.

fiscus, q nō accipit Christus. Habes de Ambro. c. qūqj. ea. cā & q. de Grego. in. c. quadragesima. de cōse. dist. v. in fi. Et de cōcilio gñali habes in. c. maiores. el. ij. xvj. q. vij. & hodiē oēs religiosi pēdicatores pferētes aliqua verba, quā possunt subtrahere audito- res à solutiōe decimarū, sunt ipso facto excōicati: vt in cle. cupiē- tes. de pōenis. & iniūgit eis, q in cōfessiōibus debeāt facere cōsciē- tiā ipsi pōenitētib⁹ de solutiōe decimarū: & si ex pposito omit- tūt incurrūt grauē pōnā. de qua ibi. & vide ad pmissā gl. plenā & no. in. c. j. j. c. ti. li. vj. Et tenet hic Inn. q nō solū decimā pēdia- les, sed etiam personales sunt in pcepto de iure diuino. alle. id quod habetur Deutero. xij. c. & Numeri. iij. c. de hoc tamen dic, vt latius dicam in. c. aliquibus. j. eo. Abbas.

SVMMARIVM.

- 1 Decima debent solui integraliter: aliās non dicuntur solui.
- 2 Decima prateriti temporis, si exhauriant totum patrimonium laici, an debeantur ecclesie cum tanto p̄iudicio laici.
- 3 Decima debentur ex omni fructu, qui ex terra prouenit.
- 4 Quarta pars decimarum debetur hodiē Episcopo.
- 5 Domus appellatione, an veniat porticus.
- 6 Statutū, quod offēdēs aliquē in domo, an verificetur in porticu.
- 7 Promissio generaliter facta: puta promitto tibi frumentum, & non expressi quantitatem: valet de equitate canonica: & fiet solutio arbitrio boni viri.
- 8 Doctores possunt interpretari legem dubiam: & ipsorum inter- pretationi statuitur, si aperte non conuincitur de errore.
- 9 Clerici vbicunq; exigunt solutionem temporalium, semper est fienda interpretatio contra ipsos.
- 10 Consuetudo p̄ualet interpretationi doctorum super intellectu alicuius legis.
- 11 Decimā primitiarum, an sint sub pcepto.
- 12 Pceptum, statutum, vel lex, quorum interpretatio est dubia, non ligat non obseruantem in peccato mortali.

CAP. I.

Decimam. ¶ Exprimit quatuor genera decimarū quā ex veteri lege debebātur. Et diuidit: qm̄ pri⁹ agit de quotitate decimarū exprimes quatuor gñā ipsarū. Secūdo de quotitate primitiarū: ibi. at verō. ¶ Casus literalis. Pri⁹ pōit tria gñā decimarū, secūdo qd̄ olī in veteri testō soluebātur. Secūdo dicit, quod primitiā quas de frugibus offerebāt, nō erāt aliquo speciali noīe designata: sed p volūtate sua qlibet offerebat. Postea traditio hebreorū inolueuit arbitrio magistrorū, q vt plurimū dabāt. xl. ptē sacerdotib⁹. & q min⁹. lx. & inter. xl. & lx. dicebat offerre, q volebat. & ita, qd̄ pri⁹ dubiū erat postea diffinitū, fuit ppter auaritiā sacerdotū: ne ampli⁹ exigāt à populo in primitijs offerēdis. Bet.

1 ¶ Not. j. ex tex. ibi: *decimam partem*. quod nō satisfacit pcepto legis soluēs minorē partē decimarū. Nō em̄ soluit decimā, q minorē partē soluit. Nā dicimus, q nō seruāt quadragesimā, q oībus diebus quadragesimā nō ieiunāt: vt in. c. quadragesima. de cōse. di. v. & vide bo. tex. Ambro. in. c. qūqj. xxj. q. vij. & ibi habes gl. no. q si bōa laici exhauriant in totū, si teneat soluere oēs decimas pteriti tēporis, nunqd ecclesia debet recipere cum tāto di-

2 scrimine laici. ¶ No. ij. ibi: *omniū frugum*. q nō solū de fructib⁹ terrā, seu frumēto & vino debēt solui decimā: sed etiā de omni redditu pueniente ex terra. Nā verbū frugū, est valde latum cōprehēdēs in se oēm redditū ex terra puenientē: vt in. l. frugū. de ver. sig. ¶ Not. iij. q o- lim in veteri lege, laici soluebāt tria genera decimarum. Prim⁹ soluebant leuiticā tribui: id est clericis. nā ad clericatū solū pmoueātur illi de tribu leui. sed hodie tem- pore gratiā qd̄ pōt pmoueri ad clericatū, etiam si pri- m⁹ fuit iudeus: vt in. c. ea. te. s. de rescri. & hodie hāc de- cima stat in robore suo: vt patet p totū titulū. Nā Chri- stus noluit soluere legē antiquā, sed adimplere: vt habet in euāgelio. ¶ Secūdo genus decimarū recodebatur pro- pte visitatiōis tēpli Salomonis, quas comedebāt inuitan- do etiā sacerdotes & leuitās. hodiē aut̄ istā decimā non sic recodūtur: sed loco illarū successerūt oblatiōes, quas

laici hodiē faciūt clericis. Tertiū genus recodebat p pau- perib⁹, quorū loco succedūt hodiē eleemosynę. ¶ No. q clerici inferiores soluebāt decimas decimarū suis supe- rioribus. hodiē verō in loco illarū succedit quarta. Nā de iure cōi debet Ep̄s habere quartā decimarū: vt in. c. de quarta. de p̄scri. & in. c. cōquerēte. de offi. or. dicā ple- nē in. c. cū cōtingat. j. eo. ¶ No. ibi: *in vestibulo templi*. q cōuiuia fiebāt olim in vestibulo tēpli. i. in porticu. vel in edificio tēplo cōtiguo. Et appellabat vestibulū: quia ibi vestiebātur egrediētes, seu ingrediētes in tēplū secūdu eorū cōsuetudinē. In tēplo autē nō debet qd̄ cōuiuari, se- cūdu do. & bñ. ar. in. c. j. de immu. eccl. qā ecclesia est do- mus orationis, & non cōuiuij: vt in. c. decre. j. eo. tit. libr. vj. nisi necessitas aliud vrgeat, vt in. c. ij. de custo. eucha.

4 ¶ Et ex hoc & tex. collige & tene mēti, q dispositio lo- quēs de tēplo, seu domo, nō extēditur ad porticū domus vel tēpli. Nā vt vides aliquid pmitti fieri in porticu, nō aut̄ in tēplo. Et facit ad. q. statutū grauiter punit pcutien- tē aliū in domo sua: nūquid habeat locū, si pcussit in por- ticu domus? Et p̄dicta faciūt, q nō. de quo vide q leg. & no. in. l. lex cornelia. in. § domū. ff. de iniur. & in. l. qui do- mū. ff. de adul. Satis tñ dicere pōderādā mētē statuti: an rō verificet in porticu, vel nō. ¶ Not. in ver. at verō. tex. no. q obligatio gñaliter cōcepta valet & tenet: & quā- titas venit soluēda ex arbitrio debētis soluere: intelligen- do de arbitrio boni viri. ar. opti. hñc. Nā Deus in genere mādauit soluere primitias, nō exprimēdo quātitatem. & tñ dicit q primitiā sunt soluēda arbitrio offerentiū. si ergo lex mādat aliqd solui generaliter nō exprimēdo cer- tā quātitatē: intelligit q solutio fit fiēda arbitrio debētū soluere: & secūdu hāc interpretationē magistrorū nō de- bet solui minimū. quod est valde notādū. Et hoc addu- co ad. q. nunqd hāc habeāt locū in stipulatione cōcepta inter hoīes: vt puta pmissi tibi dare frumētū, nunqd te- near. tex. de iure ciuili videt, q nō. in. l. triticū. & in. l. si in- sulā. ff. de ver. ob. In cōtrariū facit iste tex. & in. c. quāto. j. de cēsi. & pōt dici q ex æqtate canonica, valet obligatio & solutio est fiēda de arbitrio boni viri, habito respectu ad cām pmissiōis, & ad qualitates psonarū & tēporum. hoc videt singulariter sensisse Arc. in. c. sunt nonnulli. j. q. j. qd̄ semper tenebis mēti. ¶ No. ibi, *arbitrio magistro- rum*. q docto. & magistri possunt interpretari legē du- biā: & eorū interpretatio est seruāda, si aperte nō couin- cit de errore. Pro hoc facit qd̄ habet. l. vna. C. de p̄fess. q in vrb. constā. li. xij. vide tñ bo. gl. s. de post. p̄la. c. j. in versi. interpretatus. & xj. q. j. in. c. sicut enim. §. ex his.

7 ¶ Vltim⁹ no. ibi: *sacerdotum auaritiā* q vbi agitur de solutiōe tpaliū fiēda clericis: semp est in dubio fiēda iter- pretatio cōtra clericos. & hoc ne notētur auaritia in ex- cōtiōe rerū tēporaliū. optimē facit tex. in. d. c. quāto. de cē- si. & de auaritia clericorū, vide pulchrū tex. in. c. Diaconi. xcij. dist. vbi dicit, q ex quo in ecclesijs, sicut in roma- no imperio, creuit auaritia, lex fugit de sacerdotio & vi- sio de p̄pheta. ¶ In gl. fi. ibi: *tanquā debita*. no. bene gl. vult em̄, q primitiā sint in pcepto, sicut & decimā. Inn. idē sentit: sed dicit, q quātitas est soluēda arbitrio of- ferētis, secūdu cōsuetudinē loci. bñ facit dictū. c. quāto. Host. dicit hoc verū dūmodo soluatur intra quadragesi- mā. & lx. partē put habet in litera. sed dictū Inno. videt verius: qā quātitas hñc expressa nō habet in. l. sed fuit in- terptatio magistrorū, cui p̄ualere debet cōis cōsuetu- do: qā consuetudo est optima legū interpres: vt in. l. si de interpretatiōe. ff. de legi. & c. cū dilectus. de cōsue. Qui- dā alij antiq dixerūt, q primitiā soluunt nō ex necessita- te, sed ex volūtate offerentiū. Et valet hāc cōcertatio opi- nionū ad excusandū à peccato non soluētes. ar. no. in. c. j. de post. p̄la. li. vj. de iure tñ mihi plus placet p̄cedēs opi. Prim⁹ p dictū Hiero. in. c. reuertimini. xvj. q. j. Se- cūdo p istū tex. dū dicit, q quātitas fuit determinata p- pter sacerdotū auaritiā: ne amplius à populo exigāt. Nā

verbum

SEB. SAPIA.

¶ Vestibulū. me- lius etymologiā huius verbi vesti- bulum, & signifi- catum ponit Ma- crobi. saturna. lib. vj. in vlti. char.

b ¶ Vel nō. Adde Anch. cōfi. clxx. vij. an vendita do- mo veniat porti- cus.

SEB. SAPIA.

¶ Quod docto- res. Vide Fel. in. c. j. col. penul. de cō- stitū. vbi allegat hunc tex. ad hoc, q doctoris opin. est imitanda.

d ¶ Primitiā. An p̄statio primi- tiarum sit de ne- cessitate faciēda, vide omnino per beatum Tho. se- cūda secundā. q. lxxxvj. arti. vlti.

verbū exigere, est necessitatis. Nā exigere, est ab iūto ex torquere. ar. l. fidei commissā. §. si rē. ff. de le. iij. Itē hęc rō li tera esset frustratoria, si cōsisteret in mera volūtate. Nā tunc sacerdotes non potuissent exigere: sed quantitas vt dixi est voluntaria: ita tamen vt dolus absit, ne nimium offeratur: vt satis innuit hęc litera. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Clerici non sunt obligati ad aliquid, quod in canonibus non inuenitur.
- 2 Argumentum de clericis antiqui testamenti ad clericos hodie nos, valet, vbi est eadem ratio: aliās secus.
- 3 Clerici suscipientes sacramenta à presbytero parochiali tenentur ad oblationes: & ad quæ tenentur laici.
- Monachus, qui de consensu Abbatis & capituli stat in studio, tenetur habere licentiam faciendi elemosynas congruentes de sibi concessis à superiore.
- 4 Decima, an sint soluenda à clericis, vel Episcopis, vel Abbatibus siue de bonis patrimonialibus siue de quæsitis per ipsos.
- 5 Legitimare quis potest filios suos non tanquam pater, sed tãquā habens auctoritatem legitimandi.
- 6 Locatio prædij si est facta à rectore ecclesie, successor tenetur stare colonos: secus si fuit facta à canonico, vel fructuario.
- Canonici non possunt obligare, nec locare ultra tēpus vitæ ipso rum, prædia beneficiorum suorum.
- Rector alicuius ecclesie dicitur tutor, & administrator ipsius, & ideo censetur habere maius ius, quā canonici, qui dicuntur habere præbendas: vt inde viuunt: non vt habeant administrationem.
- 7 Ecclesia potest de nouo edificari intra parochiam alterius ecclesie, quando antiqua ecclesia habet parochiam valde amplā: & populus non potest de facili cōuenire ad illam, & illa ecclesia noua habebit obuentiones spirituales ex illa antiqua.
- 8 Canonici de iure non faciunt fructus beneficij suos, sed statur cōsuetudini.
- Canonici, an teneantur soluere deci. de fructibus præbendæ eorū.
- 9 Papa de potestate ordinaria non potest exigere decimas, sed de potestate absoluta potest.

CAP. II.

Nouum genus.

¶ Nō potest congruē summarī ppter varietatē lectionarū: sed ex infra dicēdis apparebit clarus intellectus. c. ¶ Casus literalis. Quæsitū fuit à Papa, vtrum clerici à clericis decimas exigere possint. Rñ. Papa, q hoc esset nouū genus exactionis, vt clerici à clericis decimas petāt: cū in l. dñi hoc nō legat. Leuitę em̃ à leuitis decimas nō accipiebant. Illi verò clerici, q ab alijs clericis spūalia recipiūt, de laboribus suis eis debēt dare decimas. Ber. ¶ ¶ No. j. ex principio p mō & vsu loquēdi, seu respōdēdi cū aliqd extraneum exigit à clericis: vel à laicis. Nā pōt dici, nouū genus exactionis. & dic nouū. i. extraneū. Et ex hoc & ex tex. infero, q à clericis nō pōt aliqd exigi, qd in canonibus nō caueat. nā nouæ exactiones hīc phibētur. ¶ ¶ Secundo no. q valet ar. de clericis antiq testamēti, ad clericos hodiernos. qd intellige, vbi est eadē rō: aliās secus: vt. lxxxij. dist. quasi per totū. & in c. trāsato. & quod ibi no. s. de cōst. ¶ ¶ No. tertio & tene mēti: q clerici suscipiētes sacramēta tãquā laici ab alijs clericis, tenent illis rēdere in iuribus parochialibus. Ex quo infero, q clerici audiētes diuina in alijs ecclesijs tãquā parochiani illarū ecclesiarū tenentur facere oblationes in casibus, in qbus laici offerre debēt. Et facit contra quandā opi. vulgarē, quæ habet, q clerici nō debēt offerre: sed hęc opi. est falsa: nisi intelligas, qñ sunt in ppijs ecclesijs: ita quod sibiipsis administrēt sacramēta sicut loqtur principiū. c. Secus qñ audiūt in alia ecclesia: tãquā parochiali: vt. s. dixi. & p hoc vide tex. no. cū gl. in c. alia. xvj. q. j. vbi patet, q monachi ante, quā essent clerici, tenebātur offerre ecclesie parochiali, vbi audiebāt diuina. & parcipiebāt sacramēta. Et plus pbat singulariter ille tex. & q vbi bona sunt cōmunia reli-

giosis, seu clericis, fiet oblatio, & alia iura parochialia exoluent de bonis ecclesie. Nā monachi nō habēt ppiū: xij. q. j. c. nō dicatis. & tñ offerebāt & decimas pfoluebāt. qd nō pōt intelligi, nisi ex bōis monasterij. Per hoc etiā infero, q si monachus est in studio de licētia superioris, pōt & debet offerre sicut & alij laici. Nā & cōgruētē elemosynā facere pōt de sibi cōcessis à superiore: qā verisimile est, q superior hoc tacitē cōcessit. p hoc vide bo. gl. in d. c. nō dicatis. & in cle. ij. de vita & ho. cle. ¶ ¶ Op. cōtra tex. de. c. quest. xvj. q. j. vbi tex. vñ innuere, q Ep̃s & abbas nō soluūt decimas. Et eadē rōne idē vñ dicēdū in alijs clericis. cui cōtrariū innuit ista litera in fi. Sol. ex gl. hīc pōtis possunt elici quatuor intellectus ad tex. Primus^b est vt de dote ecclesie nō teneant clerici soluere decimas: vt in cōtrario. ita debet intelligi prin. c. sed de illis bonis, siue de patrimonialibus ipsoꝝ clericorū decimæ sunt soluēdæ, siue sint in parochia aliena, siue in ppiā: & sic intelligit finis. c. Et no. hoc dictū maximē in eo, q si rector ecclesie seu canonici habēt p̃dia patrimonialia et intra limites ppię parochie tenent idē soluere decimā etiā ppię ecclesie. & de hoc j. Secūdo^b intellectus vt clerici nō teneantur parib⁹ decimā soluere, vt in prin. c. sed superiori sic vt in fi. c. & s. c. pxi. Tertia lectu. vt principiū intelligat in clericis nō recipiētib⁹ diuina ab alijs: vt puta, qā admistrāt sibiipsis sacramēta adinuicē: sec⁹ si recipiāt ab alijs tãquā parochiani illi⁹ ecclesie. Et ista duæ vltimę lecturæ colliguntur ex gl. ij. j. aut colligit ex gl. j. Quarta lectura ponit in vltima gl. vt prin. intelligat in nō cōiugatis: finis in cōiugatis: q tãquā laici soluūt decimas. ¶ ¶ Nūc aut examinem⁹ quālibet lect. de p se. Nā circa primā Inn. hīc instat obscure aliquātulū loquēdo: sed reducēdo ad claritatem facit duo mēbra: aut loquimur in decimis psonalibus aut p̃dialibus. Primo casu subdistiguit: q aut clerici ex psona acquirunt ecclesijs: vel ecclesia aliter acqrit: & tūc nō teneat ecclesia de hmoi lucris soluere decimā. qd bñ not. p prin. hui⁹ c. Ex quo inferit, q monasteriū nō tenetur soluere decimas psonales ex sibi acq̃sitis ex psonis monachorū. Si verò clerici acq̃rūt sibiipsis. puta ex lectura, vñ aliter honestē: tūc tenentur soluere decimas: & ita intellexit finē capli. & dic hoc et pcedere, si clerici administrēt sibiipsis sacramēta: qā collatio sacramētorū fit eis nomine ecclesie: & postmodū poterūt diuidere iter se. Host. dicit honesti⁹ has decimas soluēdas superiori. Io. an. sup gl. j. vñ velle, q cleric⁹ seu rector ecclesie teneat soluere decimas p̃diales de prædio patrimoniali sito intra parochiā suā: sec⁹ vñ velle in psonalib⁹: qā rector nō pōt esse obligatus sibiip̃si. l. tutor. ff. ad velle. vñ cōfundit obligatio, sicut cū creditor succedit debitori. l. stichū. §. aditio. ff. de sol. sed videt moderniores meli⁹ sentire iudicio meo, dicētes: q et psonales debet rector ecclesie soluere ipsi ecclesie: qā soluit tãquā priuata persona: sibiip̃si tanquam rectori: sicut tutor tanquā debitor pupilli soluit sibiip̃si tanquam tutori. l. quoties. ff. de admini. tuto. vbi bo. tex. & hoc satis sentit Inn. ¶ ¶ Et pro hoc adduco bo. tex. in c. per venerabilē. qui fil. sint leg. vbi tex. dicit q Rex Francie legitimauit filios non tanquā pater, sed sicut Rex. ad idē in simili. l. si cōsul. ff. de adop. vbi cōsul tãquā priuata persona manumittit seruū propriū apud seip̃sum, tãquā magistratū. facit quod legi & no. i. c. cū inter canonicos. s. de elect. Rñdeo ad verba Inn. si loquimur in p̃dialibus: dicit, q clerici tenent soluere decimas, sicut alij laici nisi reperiant ex priuilegio exēpti. Ad hoc. c. à nobis. & c. suggestum. & c. j. proxi. Et per hoc tacitē videt Inn. reprobare primā lectu. gl. dum sentit, q indistinctē tenentur clerici ad decimas p̃diales. Clarius hoc sentit in alia quæstione, dum quærit: nunquid canonici teneantur de præbendis, seu ipsarū fructib⁹ soluere decimas? & diligēter cōsiderādo mēte Inn. vñ velle, q decimas p̃diales tenent soluere, si sunt in aliena parochia: sed de fructib⁹ tãquā de lucro dicit, q nō tenent soluere etiā si audiūt diuina

¶ Ex principio. Et pōt etiā no. ex prin. q à nouitatibus abstinentum est: qā omnis nouitas præsumitur mala. l. ij. ff. de cōst. prin. & inducēt nouitates reprehenduntur. c. quis nesciat. in fi. xj. dist. & nouitates pariūt discordias. c. quod dilectio. in fi. j. de cōsanguini. & affi. & c. cū cōsuetudinis de consuetudi.

¶ Primus. istam so. seu hūc intellectū gl. tenet in. c. cunctis. §. de his. xvj. q. j. & in c. si qñ laicus. in gl. ea. cā & q. sed Arch. dicit in d. §. de his q etia de prædij ecclesie debet solui decimā: nisi de his quæ deputentur ad fundationē ecclesiarū & ceteriorū domos & hortos iuxta positos. & ad hoc alle. gl. in ver. super tributo. in c. nō minus. de immu. ec. cle. & glo. j. in c. j. & in c. si tributū. x. q. j. Et istū intellectū quem ponit hīc glo. sequitur idē Arch. in d. c. si qñ laicus. Et de hoc an clericus teneat soluere decimas de suis bonis patrimonialibus. vide p Ray. in sum. de deci. circa prin. sed tu vide beatū Tho. secūda sed⁹ q. lxxxvij. arti. vi. vbi cōcludit, q tenentur clerici, vel sacerdotes etiam curati soluere decimas de suis prædij patrimonialibus, sed de decimis etiā sacerdotēs curati, siue sint seculares, siue regulares, nō tenentur soluere decimas. Alij verò clerici non curati bene tenentur ppter ris ecclesie, quas tenent, soluere decimas.

¶ SEB. S. A. P. I. A. ¶ Primus. Vide Feli. in. c. cautum

Cap. Nouum genus. Panor. super Tertio Decre.

quæ. colum. j. s. de præscri. vbi dicit qd licet clerici teneantur soluere decimas, quando habent prædia in aliena parochia excepta dote, tamen possunt præscribere libertatē vt ibi per eum.

a ¶ Canonici. bene hic tãgit Panor. qui dicant esse beneficiati, cum ad ministratiōe,

ZACHARIAS,

b ¶ Secus si canonicus locauit. Adde Bal. in l. emptorē §. j. C. loc. all. eg. in l. si filio. §. si. ff. so. ma. doc. in c. ad au res. s. de re. ec. non alie. Arch. & Gem. post gl. in ver. tuus. in c. alienationis. xij. q. ij. & not. in apostil. ad istū post eum. in c. si vbi bon. gl. in ver. statutū. nu. 8. in ver. prædecessoris. ne prælati vices suas,

in aliena ecclesia. Mouet, qd ppietas est ecclesiæ, vñ nō possunt testari de fructibus præbendarū. vt in. c. ad hæc. & in. c. qd de test. & nō. bñ hoc vltimū dictū. Io. an. dicit in personalibus stādū consuetudini, tã in clericis, quã in laicis: vt nō. j. eo. c. in aliquibus. Sed in prædialibus dicit, qd si præbēdæ fructus obuenerūt canonicis ex aceruo prius decimato, nō tenentur canonici soluere decimā prædialē: quia iā pars eorū fuit decimata. & idē in alio dñō: sed si canonici haberent fructus ex aceruo nō decimato: tūc tenentur soluere. ¶ An aut canonici possint testari de fructibus, seu faciāt fructus suos: remittit ad nō. in. c. præsent. de of. or. li. vj. Et sic nō. qd Io. an. intelligit illā gl. in. c. præsent. de of. or. loq. in canonicis. Idē apertius vult Io. an. in. c. relatū. el. ij. s. de test. in ver. morietis. & idem ibi Host. quorū est illa gl. & sic magis credendum est eis, quã alijs somniatibus. & idē sentit Io. an. in regula, nemo pōt de re. iu. li. vj. in mercu. Nā illa gl. loq. tur de bñficiato nō habēte administratiōē, qualis est canonicus, vt est gl. or. di. in. c. pōtiffices. xij. q. iij. dum fundat se sup. c. requisisti. in fi. de testa. ¶ Itē Io. an. apertissimē vult in. c. querelā. ne præla. vi. suas. vbi hoc apertē tenet. & idē sentit ibi Inno. dum dicit, qd si rector ecclesiæ locauit prædiū ecclesiæ tenet successor stare locatiōi: secus si canonicus locauit prædiū ecclesiæ: qd nō pōt obligare præbendā vltra tēpus vitæ suæ sine voluntate superioris, sicut dicimus in vsufructuario: vt est tex. in l. si qs domū. ff. loca. Et sic limitat Inn. in. c. ex literis. de pba. vbi dicit, qd canonicus habet administratiōem præbēdæ, sicut alius rector ecclesiæ. Nam debet intelligi quo ad hoc, vt possit agere & cōueniri p præbendā: sed non quo ad hoc, vt possit eam obligare vltra tēpus vitæ suæ. vt voluit idē Inn. in. c. querelā. & oēs doc. sequētes. Vñ canonicus dicit simpliciter & psonaliter bñficiatus, p tãto: quia nō habet curā animarū, tãquã canonicus. Iō dicitur simpliciter psonaliter: quia præbēda datur personæ suæ, sicut vsufructus vsufructuario, seu vsus vsuario: quorū ius est psonale. & extinguitur, vt inst. de vsufru. §. finitur. & d. l. si quis domū. vñ canonicus nō habet successorē ppiē in onere & honore: sicut habet alius rector ecclesiæ. vñ si canonicus fuit cōtēptus in electiōe, nō pōt successor agere de cōtēptu: quia capitulū succēssit iuribus suis. de hoc est gl. nō. in. c. qd sicut. in ver. cōsentire. in fi. s. de ele. & vide ibi lati⁹ & subtilius per Inno. qui idē cōcludit. Restat qd solū habeat successorē respectu corporis præbēdæ. Sic intellige dictum. c. relatū. vñ præbēda datur canonico, nō vt sit quasi tutor, vel pcurator: sed vt inde viuat. Iō appellatur beneficiū personale. Sed ecclesia cōfertur alicui, vt sit tutor & administrator ecclesiæ: vt in. c. fraternitatem. s. de dona. & hæc sunt notāda: quæ licet multū non faciāt ad ppositum. c. tn declaratur gl. in. d. c. præsent. in qua multi errant. ¶ Vñ veniēdo ad principale ppositū, dum queritur, nūquid clerici teneantur soluere decimas. Ego dicere sic: qd aut queritur de pñdialibus, aut personalibus. Primo casu, puto indistinctē qd sic: ex quo prædia sunt in aliena parochia, etiā si sunt assignata in dotē ecclesiæ. Pro hoc primò alle. gl. or. in. c. jj. de cēsi. vbi latius discutiendo materiā tenui, qd etiā de prædijs dotalibus ecclesiæ soluenda sit decima. & idem Host. pbo ratiōe, quāquā à principio à lege diuina decimæ fuissent datæ clericis: tn postmodū ecclesia vniuersalis in nouo testamento volendo distinguere iura ecclesiarū statuit, vt decimæ pñdiales essent illius ecclesiæ: in cuius parochia prædia sita sunt: vt pleni⁹ dicitur in. c. cū cōtingat. j. e. vñ cū oīa prædia habuerint hoc on⁹ annexum: licet tradantur à laicis nouis ecclesijs, debēt trāsire cū onere suo: vt in. c. ex literis. de pig. Nam ecclesia nō est ædificanda de nouo cū præiudicio alteri⁹ ecclesiæ, etiā respectu decimarum: vt est text. ad literā in c. ecclesiæ. & c. quicūque. xvj. q. j. Ad idem. c. nuper. j. eo. vbi patet, quod prædia collata pro monasterijs nouiter

fundadis, remanēt onerata solutiōe decimarū, sicut primò erant: & nullo iure cauetur oppositū. Nec ob. c. que sti. alle. in gl. quia potest intelligi, qd reducatur ad prædicta, scilicet vt Episcopus & Abbas faciāt deferri decimas ad ecclesias suas, scilicet illis, quibus debetur. Ad prædicta facit bo. tex. in. c. si quis laicus. xvj. q. j. ¶ Dico tamē quod si ecclesia ex necessitate de nouo edificaretur intra parochiā alterius: puta, quia antiqua ecclesia habet parochiā valde amplā: ita, qd populus nō pōt de facili cōuenire ad illā ecclesiam: tunc pōt Episcopus statuere, quod ecclesia nouiter ædificata habeat certā parochiā, ex illa antiqua cum omnibus obuientiōibus spūalibus. Et de hoc est tex. nō. in. c. ad audientiam. j. de eccle. ædi. Et ob istam rōnem hodiē videmus, qd in ecclesia parochiali cuiuslibet plebanatus sunt capellæ habentes certā parochiam. vnde antiquitus sola plebis erat curata. Vnde ppter hoc hodiē est nō. dubiū: vtrum decimæ debeantur plebi, an capellis, ex quo proueniunt ex prædijs sitis in parochia capellarum. & de hoc latius dicam in. c. cum contingat. j. eo. Sed si prædia sint sita intra parochiam ppiam, non puto qd canonici teneantur soluere decimas. quod sentit Inn. vt. s. dixi: & sic potest intelligi principi. huius. c. ¶ Aut loquimur de personalibus: & tunc aut de acquisitis sibi pps: aut acquisitis ecclesiæ. Primo casu, si clerici percipiunt diuina in aliena parochia, vel in propria: illi semper tenentur decimas soluere: quia lucratur tanquā laici. ergo debēt honorare Deum ex lucro personæ. & sic potest intelligi finis. c. Et intellige si hoc habet consuetudo. Secundo casu in acquisitis ecclesiæ dicere, quod si viuētes communiter in ecclesia recipiant sacramenta ab alia ecclesia, sicut olim faciebant monachi: tunc tenentur soluere decimā: vt in. d. c. alia. iuncta gl. j. & sic potest intelligi ille tex. in fi. Aut nō recipiūt communiter ab alia ecclesia: & tunc non tenentur de acquisitis ecclesiæ soluere decimam personale alteri ecclesiæ: & sic loquitur principi. nā reperitur in lege, qd ecclesia teneatur decimā soluere alteri ecclesiæ. ¶ Nūquid autem canonicus audiēs alibi diuina, teneatur soluere decimam ex præbenda sua, tanquam ex lucro? Do. Anto. videtur hīc sentire qd sic: & idē do. Pe. sed credo, qd habuerunt respectum ad glo. illius. c. præsent. quia ex quo lucratur fructus, debent tãquā ex lucro soluere decimā personale. Sed tenendo opi. quā semper tenui: & quam tenent Inn. hīc, quod canonici nō faciant fructus suos, credo qd non tenentur ad solutionē decimæ: quia præbēda datur sibi vt inde viuant, & superfluum conuertant in vsus pios: vt est tex. xij. q. j. in. c. penul. cum. c. sequenti. Non enim debet subtrahere necessaria, vt soluat decimam: maxime, quia omnia sunt bona ecclesiæ. hodie tamē standum est cōsuetudini, siue queratur, an canonici faciant fructus suos: vt nō. in dicta regula nemo potest. siue queratur, an decimæ personales sint soluendæ: vt nō. in. d. c. in aliquibus. ¶ Et ex his inferitur ad declarationem illarum lectionum. Nam superiores non tenentur ecclesiæ soluere decimas: nisi prout in iure est statutū: vt in. c. conquerente. de offi. ordi. sic intellige etiā tertiam lectionem. Nam debes distinguere, vt patet ex prædict. Quarta lectio. est verissima respectu clericorum coniugatorum. Nam ipsi nō gaudent priuilegio ecclesiastico, nisi in duobus. de quibus in. c. j. de cleri. coniuga. libro sexto. ¶ Et querit Hostien. nūquid Papa possit exigere decimas à clericis ecclesiæ: & dicit quod sic: quia ipse habet curam omnium. ix. qōne. iij. cuncta per mundum. & in extrauagat. Bonifacij. vñ sanctam. dicit tamen, qd de consuetudine Papa non exigit. & hoc quia secundū diuersas necessitates imponit decimā triennalem, vel aliam. not. in cle. ij. de deci. Sed ego puto, qd ex potestate ordinaria hoc nō possit. nam in iure ordinatū est quibus debent decimæ: sed ex potestate absoluta, hoc est concedendū. facit quod not. in. c. à nobis. j. eo. & quod not. Ioan.

no. Io. an. in. c. inter cetera. de offi. ordi. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Compositio super decimis, non tollitur per privilegium sequens, nisi de compositione faciat mentionem.
- 2 Compositio super decimis in futurum soluendis, valet etiam contra superioris auctoritatem: quæ tamen non excedit vitam componentium, vel transigentium.
- 3 Bladi, vel tritici appellatione venit omne id, quod in terra, vel in agro coneritur. Frumenti appellatione venit omne id, quod habet aristam: sed de communi usu loquendi venit granum solum.
- 4 Decima quæ debentur a persona ecclesiastica possunt ex conventionione, non integraliter solui. Et sine peccato.
- 5 Privilegium non tollit specialem conventionem initam inter partes, nisi de ea fiat specialis mentio.
- 6 Papa non potest tollere obligationem contractum initum inter partes super iure priuato: sed obligationem initam super iure ecclesiarum, potest ad libitum tollere. Idem in Imperatore.
- 7 Renuntiatio super iure futuro, non valet, nisi fiat in presentia iudicis, vel partis. Pactum de non petendo ius sibi in futurum competiturum, valet.

C A P. III.

- 1 **E**X multiplici. ¶ Compositio super decimis non tollitur per privilegium sequens, si de illa mentionem non facit. Primò ponit querela. Secundò iudicium datio. ibi: unde. ¶ Casus literalis. Inter Abbatem & conventum de Brudeia ex vna parte: & quedam presbyterum pro ecclesia sua, ex altera: talis compositio intercessit: scripto authentico monachorum roborata: quod monachi deberent soluere dicto presbytero & ecclesie sue decimas de blado & vniuersis leguminibus quoadiu viueret: exceptis minutis decimis, quas eis promissit: postea idem Abbas impetrauit privilegium: ut de laboribus suis, quos propriis sumptibus excolunt nulli decimas soluere teneant, nulla de compositione predicta mentione facta. & statim coeperunt excolere suis sumptibus possessiones, super quibus compositio facta erat, & ea occasione subtrahebant decimas: vnde presbyter conquestus est domino Papæ. Super hoc dicit Papa, quod non fuit sue intentionis, per privilegium suum predictam compositionem derogare: quare mandat quatenus Abbas & monachi compellantur predictam compositionem seruare: vel cum ipso presbytero amabiliter convenire, nisi de ipsa compositione contineant in privilegio expressè. Ber. ¶ Not. i. ex tex. isto, quod inter clericos nomine suarum ecclesiarum, potest interuenire compositio super decimis in futurum soluendis: etiam contra superioris auctoritatem: sed tunc compositio non excedit vitam transigentium: ut in. c. veniens. de transact. Quid autem cum laico. dic. ut no. in. c. ij. de transact. & dicam in. c. cum homines. j. e. ¶ Not. ij. ibi: de bladi & vniuersis leguminibus. quod appellatione bladi, non veniunt legumina: sed in contrarium facit, quod no. in. l. triticum. ff. de ver. ob. & per gl. & Bar. in. l. j. ff. de aqua plu. ar. Nam appellatione bladi tritici, venit omne id, quod in terra seu agro coneritur. & sic videtur, quod veniant nedum legumina, sed etiam semine lini. vnde bladum seu triticum, est nomen multum generale. Appellatione verò frumenti venit omne id, quod habet aristam: ut in. l. frugum & frumentum. ff. de ver. sig. sed propter communem usum loquendi debemus intelligere de eo frumento, quod est preciosius alijs bladis: ut no. in. d. l. j. & credo, quod propter usum loquendi hic fuit facta specialis mentio de leguminibus. & hec faciunt ad statuta. ¶ Not. iij. quod persona ecclesiastica potest sine peccato non persolvere decimam integram ratione conventionis initæ cum rectore, cui debetur, & videtur mihi hoc dictum satis durum: cum decimæ non solum solvantur in subsidium presbyteri: sed etiam in elemosinam pauperum. Ad hoc. c. tua. j. eo. nisi dicas, quod eodem

- 5 modo alia ecclesia poterit habere pauperum curam, & non refert per quam ecclesia pauperibus provideatur. ¶ Item not. quod privilegium nunquam refert ad specialem dispositionem initam inter partes: nisi de ea fiat specialis mentio. & in hoc tene menti istum tex. ad idem. c. veniens. de prescript. ¶ Vltimò no. iuncta glo. Papam posse derogare dispositioni, & pacto inito inter partes. Contra hoc oppositum. nam ex conventionione oritur obligatio, quæ est de iure naturali: ergo non potest tolli etiam per principem: ut in cle. pastoralis. de re iud. Inn. in. c. quæ in ecclesiis. de constit. Sol. aut conventio fit inter personas ecclesiasticas, super iuribus ecclesiarum: & tunc potest Papa tali conventioni derogare: quia ipse habet in clericos plenitudinem potestatis, & sua potestas omnibus intelligitur excepta. ad hoc bo. tex. in. c. venientes. de iure iur. & vide bo. gl. in. c. constitutus. s. de rescript. & de hoc vide bon. tex. in cle. dudum. in. s. nos. de sepul. Sed si conventio fieret super iure priuato: puto, quod Papa, vel Imperator non possit sine clausula illam conventionem destruere. per id, quod leg. & no. in contrariis. s. signatis. & facit quod no. Inno. in. c. inquisitioni. j. de senten. excõ. ¶ In gl. j. in fi. no. gl. quod compositio simpliciter facta, extenditur etiam ad prædia acquirenda. Et dicit hic Gof. per hanc rationem gl. quod si privilegium fuit impetratum super prædijs acquirendis, pariter non valuisse: secus si compositio non concerneret prædia acquirenda.
- 7 ¶ In gl. ij. in fi. no. bene gl. quod licet non valeat renuntiatio super iure futuro: pactum tamen valet. Et primò aperte probatur in. l. si ita sit scriptum. s. si sub conditione. ff. de legatis. ij. vbi dicitur, quod legato facto sub conditione, vel etiam ad diem certam, non potest quis renunciare: quia ante tempus ad nos non pertinet. Et pro hoc. Nam renuntiatio est quedam abdicatio: sed quis non potest a se abdicare, quod non habet. Nam priuatio presupponit habitum. c. ad dissoluendum. de desponsa. impube. Secundum probatur hic. & clarius in. l. j. C. de pac. vbi dicitur, quod fideicommissio conditionalis potest quis per pactum renunciare. & hoc ideo: quia pactum obligat paciscentem ad non petendum, cum ius competierit. Sed gl. multum no. in. l. j. ff. de cur. bo. dan. limitat primum dictum, nisi renuntiatio fiat in presentia iudicis. & illam gl. sequitur Bart. in. d. l. j. C. de pac. Aliam limitationem posuit Iaco. de Are. & placet in. d. l. j. quia renuntiatio iuris futuri, non valet, si sit absente parte: secus si parte presente, quasi tunc habeat pactum interclusum: licet Bald. aliud videatur sibi sentire: sed communiter ad cautelam solet in instrumentis interponi, quod renuntiavit per pactum. & c. Et hoc est benevile inferere: ut optineantur. renuntiatio tamen pure & simpliciter facta non extenditur ad ius, quod potest in futurum competere: nisi hoc caueatur in renuntiatione. & de hoc dicendum plenius: ut no. Bart. in. d. l. j. & in. l. qui romæ. s. duo fratres. in. vj. q. ff. de ver. obl. Et adde ad prædicta bo. text. cum ibi no. in. c. cum inter. p. de renuntia. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Decima quæ præstabantur de rebus incultis, debet adhuc præstari de eisdem, si sunt effecta culta & laborativa. 2.
- 2 Qualitas alicuius rei, si mutatur, non alteratur status, vel obligatio eiusdem rei.
- 3 Decima debent solui de fructibus, siue venditis, siue donatis, & de pensionibus domorum. 5.
- 4 Decima, an debeantur ex fructibus combustis, vel vineis incisis. Decima, an sint ecclesiæ, vel ei debeantur, & qua actione. Res debita perempta apud debitorem, an pareat sibi, vel creditori.
- 6 Decima non debentur: si fructus non sunt recolli propter guerras licitas. Bellum licitum est causa, quod aliquis excusetur ab aliqua præstatione.

¶ Appellatione. Adde Bal. consil. cclxvij. iij. li.

SEB. SAPIA.

¶ Plenitudinem potestatis. vide q. scribit Fel. in. c. cõstitutus. col. vj. ver. auctoritas Papæ. s. de rescript. vbi ponit, quando intelligitur excepta auctoritas Papæ.

¶ Iudicis. istud limitatur singulariter, ut per Bart. in. l. postquam liti. C. de pac. in vl. co. in ver. quæro, vtrum ista renuntiatio. & c. quando iudex præfens tanquam publica persona recipere expressè renuntiationem pro absente, alias sola presentia iudicis non sufficeret. & ibi do. Alexan. de Imo. multum no. pro limitatione doctrinæ eiusdem Bart. in. d. l. j. C. de pact. hic latè per istum text. & idem tenet Cy. in aut. sacramenta. in. x. q. C. si aduer. vendi. quod nunquam obliuiscaris.

SEB. SAPIA.

¶ Præsentia iudicis. Vide de veritate, Fel. in. l. si cautio. col. vj. s. de fide instr. & in. c. capitulum sanctæ crucis col. xj. verfi. fallit sextò. s. de constitutio.

¶ Absente. & ideo si quis parte absente renunciaret appellationi futuræ non valeret, sed tantum per viam pacti. Ita Bal. in. d. l. j. in iij. col. quæ reputat multum no. qd intelligas: ut proxi. dixi, nisi renuntiatio fieret in presentia iudicis acceptantis & c.

¶ Adde, an appellationi quis renuntiare possit. Ang. cõf. cclxxvij.

Cap. Commisum. Panor. super Tertio Decre.

CAP. IIII.

Commisum. ¶ Monachi tenentur soluere decimas prædiales, de prædijs nouiter cultis, de quibus decimæ prius soluebantur. h. d. Primò ponitur querela. Secundò iudicis datio. ibi: *expropter.*

¶ Casus literalis. Monachi de Bosse, ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur: decimas integrè nò soluebant. Et ea de cā conquestus est rector illius dō. Pape. vnde mandat Archiepiscopo cātuariensi. qualiter monachos illos compellat, vt decimas de terris cultis: in quibus olim domus constructa fuerant ecclesiæ prædictæ: cū ea integritate persoluant, quam prius solui consueuerunt ante, quàm in eadē parochia morarentur. & sicut decimæ olim persoluebantur de pascuis, ita nunc soluantur de eisdem ad frugū fertilitatem translatis, absq; diminutione. Ber. ¶ No. primò q; mutatio qualitatis loci, nò habet alterare obligationem solutionis decimarum. Ex quo infero, quòd licet de nouo in aliqua platea aliquid plantetur & seminetur, tenetur dominus ad decimā eorum, quæ ibi colliguntur: sicut prius soluebatur decima secundū priorem statum. Et ex hoc & tex. infero, q; dñs potest alterare conditionē terræ suæ sine cōtradictione ecclesiæ cui debetur decima. & satis est, quòd soluatur decima de ibidē colligendis. ¶ Not. ij. q; de pascuis soluitur decima. Item de domibus: & dic de pascuis. idest de precio, quo pascua seu pastura vendita est: dic de domibus. id est pensione domorum. ¶ Sed quærunt doc. quid si pascua gratis cōceduntur? dicunt & bene, quòd nihilominus debetur decima: quia videtur cōcessa cum onere suo. Nā sicut dominus non potest vendere fructus sine onere decimarum: vt in. c. pastoralis. j. eo. ita nec donare: cū eadem est ratio vtriusq;. ¶ Vltimò quæritur de. q. no. pone, quòd aliquis cōbulsisset segetes, vel inciderit vineas: nunquid ecclesia possit agere contra talem p parte decimæ sibi cōtingentis? Inn. tenet primò quòd sic. ar. in. l. si seruus seruū. §. si oliuā. ff. ad legē aquil. vbi patet, q; si aliquis collegit illicitè oliuas nò maturas, tenetur domino ad dānum resarciendum actione. l. aquiliæ. refert quosdam tenere contrariū. Io. an. tenet primā partē nò obstante, quòd fructus potuissent grandine, vel alia tēpestate perire: satis est quòd potuissent nò perire, argumē. in. l. cū res. in. fi. ff. de le. j. quæ dicit, q; habebitur respectus ad id quod solet ibi percipi. Do. Petr. videtur de hoc dubitare. nam ista quæstio pendet ab alia, videlicet vtrū decima sit ecclesiæ: an verò sit debita: & qua actione petatur decima. & quāuis in hoc sint multæ opi. tamen gl. in. c. tua. j. eo. & in. c. moderamine. xvj. q. j. videtur reside- re, quòd petatur cōdictione ex canone: & non rei vendi. sed cōditio est personalis. inst. de actio. §. si itaq;. ergo idē dicendū est in hac quæstione, sicut dicē cū res mihi debita perimitur. de qua quæstione plenè per Bar. in. l. si fti chus certo die. ff. de ver. ob. vbi inter cetera, dicit, quòd aut occiditur in iniuriā creditoris: & liberatur debitor: quia culpa creditoris res perit. vt in. l. si merces. §. culpæ ff. locati. Aut in iniuriā debitoris: & tunc debitor non liberatur: vt in. d. §. culpæ. Aut sine iniuria vtriusq;: & tūc liberatur debitor. & habet actionem cōtra perimētē. ¶ Sed dubiū est, nunquid illā actionem tenetur cedere suo creditori? & videt velle, q; sic, si debitū erat ex causa onerosa: secus si ex causa lucratiua. & sic videtur dicendū in proposito: vt ecclesia nò possit agere cōtra illum destructorem, nisi cessa sibi actione modo prædicto. Et q; agatur cōdictione ex canone cōfirmat Fede. cōf. lxxiiij. Sed in fauorem ecclesiæ q; possit agere sine cessioe actionis indistinctè. allego tex. in. c. tua. j. eo. vbi dicitur, quòd deus asseruit decimas & primitias esse suas: ergo sunt in dñio ecclesiæ. Nam pronomen suū, denotat dominium:

vt no. in. c. j. de postu. præla. & habetur in. l. quintus. ff. de aur. & argen. lega. ad idē. d. c. moderamine. vbi dicitur, quòd ecclesia pot vendicare decimas: sed rei vendicatio datur dño: vt in. l. rem. ff. de rei vendi. & not. c. examinata. §. de iudi. ¶ Itam si decima non esset ecclesiæ, sed solū sibi debita: nò video, quare non teneret venditio oim fructuū facta per dominū prædij: cū ipse remaneat obligatus personaliter: & tamē cōtrariū dicitur in. c. pastoralis. j. eo. ergo ecclesia habet decimā partem pro indiuiso, etiā ante fructus collectos. Et secundum hoc saluatur dictum Inno. & Io. an. Nam ecclesia tanquā domina decimarum, potest agere contra illum destructorem, sicut dominus: vt in. d. §. si oliuam. & hoc videtur plus conuenire canonicæ æquitati, vt euitetur circuitus. ¶ Et intellige secundum Ioan. an. quando sine iusta causa ille destruxerat segetes, seu vineas: secus si ex iusta causa: puta in bello iusto. Et no. fin. hoc dictum: quia nò memini legisse alibi: q; si in bello iusto quis destruit vineas, seu segetes seu alia loca culta, nò grauatur cōsciētia sua, etiam respectu decimæ, quæ debetur ecclesiæ: quia tūc temporis nò potest fieri congrua & tuta separatio. Nico. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Decimas, si quis non soluerit, poterit per excommunicationem compelli ad soluendum.
- 2 Decimæ sunt soluendæ de omni redivo & lucro personali.
- 3 Qui differt soluere decimas, quia ab eo non petuntur, peccat. Excommunicatio non est ferenda, nisi præmissa monitione. Decimæ personales non debentur ante lapsum anni: prædiales verò postquam bladum est reportatum ad domum. Decimæ debet ferri vsque ad domum ecclesiæ sumptibus illius qui dat ipsas. Decimæ, an de lana, lacte, & foetibus pecudum debeantur, vide remissuè. Offerre, istud verbum non exposcit aliquam exactionem, sed spontaneam oblationem.

CAP. V.

Peruenit. ¶ Per excommunicationē compellitur quis ad soluendas decimas de molendinis, & alijs hīc contentis. & in. c. seq. h. d. cum seq. ¶ No. j. q; prælati peccant cōpellendo & monendo subditos, vt decimas soluāt. Nam faciunt contra mandatū superioris. hīc em nò solū iniungit laicis, vt soluāt decimas: sed etiā mādāt prælati, vt subditos moneāt & cōpellāt. qd est bene notādū. Nā veniēs cōtra præceptū superioris, peccat mortaliter. in. c. ij. de maio. & obe. Et est rō ratiois: q; prælati debēt obuiare peccatis subditorū: & nò negligere bona ecclesiarū & pauperū. vñ dicit gl. no. in. c. ea, quæ. de offi.

Archid. quòd negligentia prælati est peccatū mortale. & idē dicit alia gl. no. in. dissimulatiōe. f. qd dissimulatio prælati est peccatū mortale: vt no. in. c. clericis. de immu. eccl. li. vj. Et sic videt inferendū, quòd etiā sine isto præcepto peccant prælati in non cōpellendo subditos ad solutionē decimarū. ¶ Not. ij. q; pot quis, & debet, si opus est per excommunicationē cōpelli ad solutionē decimarū & dic opus esse, si nò vult acquiescere monitiōi. ¶ Not. vltimò ex isto tex. & ex. c. seq. quòd non solū de blado & vino decima est soluenda: sed de multis alijs hīc contentis. Et generaliter dic, q; de omni redivo ac omni lucro personali decima est soluenda: vt no. hīc Gof. & vide bo. gl. in. c. cū homines. j. e. dicit tñ Hosti. quòd libeter videret, q; saltē de blado & de vino integraliter decima solueret. An autem valeat cōsuetudo in cōtrarium, dicam. j. eo. in. c. in aliquibus. & in. c. ad apostolicæ. ¶ Sed hīc quæro, nunquid debentes soluere decimam peccent, si differunt soluere: quia ab eis non petitur? Dominus Cardi. arguit & tenet per istum tex. quòd nò: quia text. hīc innuit monitionem

a ¶ Segetes. In decimis aut pisciū nò debet haberi eius ratio, si deuastata sunt retia, quibus pisces capiuntur. quia non habetur rō eorum pisciū, q; capti fuissent, vt est fin. in. l. quem admodum. in. §. idemque Labeo. ff. ad leg. aquil.

b ¶ Vide beatum Tho. secunda secundæ. q. lxxxvij. arti. ij. in fi. vbi dicit, quòd ante oīa debent prius solui decimæ, quā soluantur tributa & precii operariorum. Et dicit, q; si qs vendat triticū non decimatū, pot ecclesia exigere decimas ab emptore, qui habet rē ecclesiæ debitā, & à venditore, q; quantū in se est, fraudauit ecclesiā: vno tñ soluente, alius nò tenetur. Itē circa id, quod dixi, ante solutionē decimarū deducatur expensæ fructuū: vide oīno Pau. de ca. in. l. fructus. añ me. ff. sol. mat. & vide hīc Archi. in. c. reuertimini. circa fin. xvj. q. j. q; dicit, q; stādū est cōsuetudini, quo tpe anni solui debeāt decimæ. & dicit q; plenè de hoc not. Spe. de deci. §. vlt. quærit. & p Hof. in. sum. de deci. §. quæritur vtrū. sub ver. xvj. Itē an decimæ possint solui ante tēpus inuito sacerdote, vide gl. in. l. stipulatio ista. §. inter certā. ff. de ver. obli. Ad q; facit quod plenè nota. post do. Ant. in. c. potuit. in. j. col. de loc. & quod no. gl. & Archi. in. c. solent. de cōse. dist. j. Itē vide quod no. gl. in. l. si à dño. §. fin. in. verb. impenfis. ff. de peti. hare.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd negligentia. Vide Fel. in. c. prima co-

monitionem requiri. unde non soluentes ante monitionem, videntur tenere cum licentia sacerdotis. Contrarium sentit hic do. Pet. dicens monitionem requiri ad hoc, ut perueniatur ad excommunicationem: quae sine monitione non est inferenda: ut in c. sacro. j. de senten. excom. sed sine monitione debet solui, constituitur in mora: quia dies interpellat pro homine. in c. potuit. de loca. Sed per hoc non probat, quod decima sint soluenda sine monitione: vel quod certa dies sit praefixa ad solutionem decimarum. Et ideo latius attingendo hunc articulum, dico prius examinandum quando decima sint soluenda. Nam iura videntur varie loqui. Text. c. cum homines. videtur velle, quod statim: sed in c. reuertimini. xvj. q. j. videtur innui, quod in fine anni. de quo per Io. an. latius in addi. Spe. eo. ti. super secundo libello. Et in effectu videtur concludere, quod decimae personales non debeantur ante lapsum anni. Nam particularis solutio, multa habet incommoda. l. planè. ff. fami. erc. & sic potest intelligi. d. c. reuertimini. Praediales vero debent solui ante, quam fructum separetur a paleis. Nam palea est in fructu. l. adeo. ff. de acqu. re. do. ij. q. j. c. multi. nisi consuetudo habeat oppositum: ut communiter se habet hodiernis temporibus. Nam portatur frumentum seu bladum postquam est separatum a paleis: & debet deferri usque ad domum ecclesiae expensis villici, seu domini. & est text. iuxta gl. no. in d. c. reuertimini. tenent docto. in c. ex parte. ij. q. eo. & Ioan. and. in add. praedicta. Vbi videas, quod de lana & lacte & foetibus pecudum. ¶ Et praedictis videtur inferendum ad quaestionem propositam, quod monitio non sit necessaria ad constituendum in mora debentem solui. Pro hoc adduco, quod habetur Exodi. xxij. vbi dicitur: Decimas & primitias non tardabis offerre. unde potero ver. offerre, quod de sui significato non exposcit exactionem: sed spontaneam oblationem inducit: ut no. in aut. offeratur. C. de li. contest. & vide gl. in clem. saepe. de ver. signifi. Ad idem text. in d. c. cum homines. ergo concluditur, quod sine alia admonitione peccant non soluentes. & vide bon. gl. in c. ij. q. eo. tit. li. vj. Ad istum text. respondeo aliter. Nam licet Papa hic mandet praelatis, ut moneant subditos: non tamen sequitur, quod circa monitionem non peccent per alia iura superius allegata. Nam praelatus debet monere subditos: ut honeste viuant: tamen non sequitur, quod citra monitionem inhoneste viuentes non peccent.

✠ SUMMARIUM. ✠

- 1 Decima sunt soluenda de fructu apium: puta, de melle & coera.
- 2 Censura ecclesiastica proprie concernit animam: & est excommunicatio. districtio vero concernit poenam temporalem.

CAP. VI.

Nuntios. ¶ Summatum est cum praecedenti. & declara, ut dixi in prece deti. ¶ No. ex tex. quod etiam de apibus est solueda decima. & dic de apibus. i. de fructu apium: ut de coera & melle. ¶ Secundò no. ibi: omni fructu. quod de omni fructu est soluenda decima. ¶ Tercio no. ibi: ecclesiastica districtione. quod non solum per excommunicationem, sed per districtione ecclesiasticam laici compelluntur ad solutionem decimarum. Nam licet districtio & censura quandoque sumatur, ut synonyma, & idem inportantia: improprie tamen appellatione censura ecclesiastica veniunt ea quae habentur in c. querenti. de ver. sig. Et proprie censura concernit animam: sic est poena spiritualis. Districtio vero potest sumi per poenam temporalem: ut dico in d. c. querenti.

✠ SUMMARIUM. ✠

- 1 Decima fructuum statim solui debent, non deductis expensis factis in recolligendo. 3.

- 2 Pars una: vel dua alicuius rei. an intelligatur habito respectu, quod illa res potest diuidi in duodecim partes, vel quomodo.
- 3 Decima debet solui citra aliquam monitionem. 7.
- 4 Compositio super decimis tam praeteritis, quam futuris potest fieri inter clericos etiam sine auctoritate superioris: quae tamen compositio non se extendit, nisi in vita ipsorum: a laicis vero potest fieri dicta compositio super decimis praeteritis sine auctoritate superioris: super futuris vero non nisi interueni at superioris auctoritas.
- Decima non possunt nec possideri, nec praescribi.
- 5 Decima debet solui ab illo, qui tantum recollectit, quantum sufficit sibi & familiae suae: debet tamen ecclesia sibi remittere. Decima praeterita, an sint soluenda ab eo, quem propter talem solutionem, oportet quod vendat omnia bona sua. Decima debetur ex omni lucro licite acquisito. Pauper, an teneatur solui decimas de re sibi donata.
- 6 Decima non soluta a venditore alicuius fundi debent solui ab emptore eiusdem fundi, quia decima censetur esse onus reale. Tributum, quod debetur Principi, dicitur onus reale: & transit in possessorem rei.

CAP. VII.

Cum homines.

- 1 ¶ Decima fructuum statim cum collecti sunt, solui debet non deductis expensis. Primò ponit factum reprehensibile. Secundò corrigit mandatum: ibi: mandamus. ¶ Casus literalis. Homines de Horton. tenentur solui decimas parochiali ecclesiae. Sed an, quia illud faciat de fructibus non decimatis satisfaciunt seruientibus & mercenariis suis per debito totius anni: & de residuo decimam persoluebant: mandatum Papa, ut statim collectis fructibus ante aliquam deductionem, decimam solui compellantur. & de subtractis satisfaciant competenter Bernar. ¶ No. j. ibi: noue partibus sibi retentis. quod decima pars fructuum debetur ecclesiae habito respectu ad totum. non habet ergo hoc casu locum diuisionis legalis, ut totum diuidatur in duodecim partes: sed debet decima totius. Et facit haec litera ad quaestionem: pone arbitrum, seu iudex adiudicauit mihi duas partes fundi: utrum intelligatur adiudicasse duas partes ex tribus, an ex duodecim partibus. Bar. in l. interdum. §. j. ff. de her. instituen. dicit quod de duodecim: quia solennis diuisionis fit in duodecim partes: ut d. §. j. & hoc est verum, nisi statutum, vel consuetudo repugnet. Et ideo dat cautelam: ut petes duas partes totius, dicat Petro duas ex tribus, vel totius: sed certe contra sententiam Bart. videtur text. hic, coniuncta lege diuina. nec lex diuina simpliciter reseruauit decimam partem fructuum & tamen intelligit reseruasse decimam totius: non autem decimam ex xij. partibus. & ita habet hodie communis usus loquendi, ut faciendo mentionem de quarta, vel quinta parte intelligatur de parte totius. Sed dictum Bar. posset saluari in dispositione ultimae voluntatis: quia cum haereditas diuidatur a iure in xij. partes: ut in §. haereditas. insti. de her. insti. ita in dubio videtur testator sensisse: sed secus putare in alijs dispositionibus. ¶ No. secundò ibi: statim. vna regula, quod decima praedialis est soluenda statim fructibus collectis: & sic videtur, quod non requiritur monitio ad constituendum debitorem in mora: cum tempus sit hic appositum in lege. & dic ut latius dixi in c. puenit. §. e. ¶ Tercio no. quod super decimis praeteritis compelluntur laici satisfactionem impendere. Et hinc sumpta occasione quaerunt doct. nunquid super decimis possit interuenire compositio: & concludunt, quod inter clericos potest fieri etiam sine auctoritate superioris: ut in c. ex multiplici. §. e. & in c. seq. & in c. suggestu. Intellige tamen quod haec compositio erit personalis, & non realis: unde non excedet viam componentium, ex quo non intercessit auctoritas superioris. c. veniens. de transactio. dixi in d. c. ex multiplici. Cum laicis vero potest componi sine auctoritate superioris super decimis praeteritis: ut

l. j. & ij. §. de tre. & pace. & in c. ir. refragabili. col. j. §. de offi. ordi. Et multa de negligētia praetorum ponit Corse. in rep. c. grandi. charta vlti. de supplen. negligē. praetorum. aliquid per Fel. in c. si quando. col. iij. §. de resc. i.

SEB. SAPIA.

¶ Quod monitio. vide tamen Fel. in c. si aut. col. iij. ver. & dicit Rota. §. de resc. vbi dicit, quod decimae praediales si non petantur tempore suo: non possunt peti postea: quia ad ipsas quis non tenetur, nisi tempore suo petantur. & ibi per eum.

SEB. SAPIA.

b ¶ Cautela. Vide Pet. de Ancha. & Gemi. in c. indēnitatibus. §. si vero de ele. in vj. vbi ponderant illum text. contra Bart. & Pet. de Anch. in c. extirpada. §. de praeben.

ZACHARIAS.

c ¶ Cum laicis vero. Adde Ioan. de Ana. in c. post miserabile. §. de usu. & Fel. in c. causam col. iij. ver. demum ad praedicta. §. de praescrip.

ZACHARIAS.

a ¶ Nō possunt pos-
sidere, nec prescri-
bere. Adde Bart.
in l. competit. C.
de presc. xxx. an.
istū in ca. cām. in
pri. & ibi Fel. col.
ij. ver. signa theo-
ricā. s. de prescri.
Gemi. in c. catho-
lica. xj. dist. Bal. in
l. omnes. in fin. de
de presc. xxx. an.
no. & Car. cōfi. c.
xlvi. inci. notū sit.
b ¶ Vide latē p Ray.
in sum. de deci. vl-
tra me. verfi. quid
si aliquis lōgo tē-
pore. vbi tamē cō-
cludit idē dicēdū.
quod gl. in d. c. q.
cūq. hic alleg. per
istū. Et an hoc p-
cedat i decima pa-
pali. vide Imol. in
cle. si beneficiorū.
ver. quærīt Pa. eo.
titu.

SEB. SAPIA.

c ¶ Cōia. Vide ad
hoc pulchrū text.
in l. ij. s. cū in ea-
dē. in fi. ibi in glo.
ff. ad l. Rho. de ia-
ctu. per quē text.
dicit ibi Ange. q.
milites tēpore ne-
cessitatis, possunt
licite depredari vi-
ctualia & multa,
quæ permittuntur
ratione necessita-
tis: ponit Ias. in l.
principalis. ff. si
cert. pet. Feli. in c.
querelam. in fi. de
iureiur. An. sic. in
rubri. s. de fer.

d ¶ Aliās est. lxxxj.
quod inci. laicus.

*in ibi cōlo q. c.
quāt. Lup. m. r. p.
as quā allegat. p.
nl. 2. gl. i. m. fi. c. s.*

e ¶ Pro qua videtur
casus in c. pastora-
lis. j. eo. vbi dicit,
q. fructus nō pos-
sunt vendi, nisi cū
onere decimarū.

f ¶ Cōpellūt. ad-
de Ol. consil. xcj.

in. c. super. de reb. eccl. nō alie. & not. in c. fi. de rer. perm.
Sed super decimis futuris nō potest componi, sine supe-
rioris autoritate. de quo dic vt plenē no. in. c. ij. s. de trā-
sa. episc. & in d. c. fi. & est diuersitatis ratio. Nam laici nō
possunt decimas possidere, nec prescribere^a vt in. c. cau-
sam. de prescri. & cum periculo animarū suarum deti-
nent: vt in. c. prohibemus. j. eo. Itē nō refert, quæ ecclesia
habeat, ex quo remanēt penes ecclesiā: vt in. c. cum apo-
stolica. de his, quæ fi. à praela. & omnes ecclesiæ particu-
lares, sunt membra ecclesiæ vniuersalis. Vna est enim ec-
clesia vniuersalis. xxiiij. q. j. c. loquitur. & in habentibus
symbolum. i. identitatem & similitudinem, facilius est
transitus: vt in d. c. cum apostolica. & in l. re coniuncti.
ff. de leg. iij. Et per hoc soluo contrariū, quomō super de-
cimis admittit cōpositio sine iudicis autoritate, cū sint
alimenta egentū. & super alimentis nō transigit sine iudi-
cis auctori. vt in l. cū hi. ff. de transac. Dico enim, q. per
hanc cōpositionē inter personas ecclesiasticas nō remit-
titur causa alimentorū: cū decimæ habeant propter a-
limoniam clericorū & pauperū. quæ ratio remanet a-
pud quameūq. ecclesiā decima remaneat. xvj. q. j. c. quo-
niā quicquid. ¶ Quæro de vtili. q. pone, q. quis nō re-
colligat plus, nisi tantū quantum sibi sufficit & familiæ
sue: nunquid teneatur soluere decimā. Primò videtur
q. non: quia quis non debet sibi subtrahere necessaria: vt
det ecclesiæ, vel pauperibus: vt in. c. non mediocriter. de
consecra. dist. v. facit. c. non satis. lxxxvj. dist. & quod no.
gl. in. c. alia. xvj. q. j. Et hanc opi. tenuit Melendus doc. an-
tiquus, vt recitat Inn. in. c. licet. j. de cens. & Io. an. hic. sed
contrariā opi. tenuit ibi Vinc. & videt sequi Io. An. hic:
Mouetur quia propter inopiā nō est iniustitia cōmitten-
da: vt in. c. habebat. xij. q. j. Itē decimæ nō dantur ecclesiæ
ex mera voluntate: sed sunt ipsius ecclesiæ ex reseruatō-
ne diuina: vt in. c. tua. j. e. vnde possunt vēdicari secundū
vnam opi. vt no. in. c. tua. & dixi. s. e. c. cōmissum. vel sal-
tē decima soluitur, vt debitū: vt in. c. parochianos. j. eod.
Sed in solutione debiti, nō habet respectus ad inopiam
debitoris, nisi post cessionē: vt dixi in. c. ij. s. de pig. Et pu-
to, q. iste teneatur soluere: sed ecclesia teneatur sibi re-
mittere tantum, q. possit viuere, cū ecclesia de suo te-
neatur sibi prouidere. Pro hoc quod not. in simili glo. in
c. quicunq. xvj. q. vij. vbi dicit, q. si quis tāto tpe. nō sol-
uit decimas, quod si vellet integrē satisfacere, oporteret
vendere omnia bona sua, qd licet teneatur ipse hoc fa-
cere: ecclesia tamen debet sibi remittere, vnde possit vi-
uere. Credo quod etiā vbi esset tanta inopia, quod fame
periret, si decimā solueret: quod nō teneatur ad solutio-
nem: quia in tali necessitate omnia sunt communia. vnde
licite sine vitio furti potest subtrahere de bonis alte-
rius: vt no. in. c. sicut. xlvij. dist. & in. c. si quis per necessi-
tatē. de fur. Et ex hoc posset solui quæstio de paupere,
nunquid teneatur soluere decimā de sibi donatis: cū
illa sint sibi lucrum, & de omni lucro licite acquisito te-
neatur quis soluere decimā: vt in. c. ex transmissa. j. eod.
Sed distingue: vt. s. hodie tamen decimæ persona-
les non sunt in consuetudine. ¶ Vltimò quæratur hic,
de quæstione quotidiana. pone, q. aliquis multo tempo-
re prædium possedit, ex quo non soluit decimā, illud
vendidit: nunquid ecclesia possit petere decimā præte-
riti tēporis à nouo possessore: an solum ab antiquo. Do-
mi. Io. And. videtur hic velle, quod sit in optione eccle-
siæ, quem velit cōuenire. Nam cū decima sit onus rea-
le, & censetur tributum: vt in. c. tua. j. eo. transit in nouū
possessorem: sicut dicimus de tributo, quod debet prin-
cipi: vt in l. Imperatores. ff. de pub. vbi tex. Et hanc opi.
tenet Fed. consil. lxxxiii. j. quidam tamen tenuerunt op-
positum: vt ibi refert: dicentes ecclesiam debere agere
contra antiquū possessorem, & non contra nouū: quia
ecclesiæ debetur decima fructuum: & sic percipiens fru-

c ctus est obligatus: non autem prædium. & hanc opi. cō-
trariam secuti sunt aliqui Moderniores: sed mihi pla-
cet præcedens opi. Io. an. & Fede. per dictū. c. tua. iuncta
l. Imperatores. Itē facit. c. in aliquibus. j. eo. vbi dicitur, q.
f domini prædiorū cōpellūt illis locare prædia, à qui-
bus ecclesia sine contradictione decimas consequi pos-
sit: ad idē. c. de terris. j. e. & c. si quis laicus. xvj. quæstio. j.
7 ¶ In gl. pe. ibi: quā citius & competentius. No. glo. pro-
his, quæ dixi in. c. peruenit. s. eod. q. non requiritur mo-
nitio ad constituendum debitore in mora: sed de fructi-
bus collectis tenetur rusticus soluere decimā, quā ci-
tius potest. Et no. ex fi. glo. quod vltima mora consyde-
ratur, cū quæratur ad quem pertineat interitus rei.

S V M M A R I V M.

- 1** Priuilegiatus non soluere decimas, intelligitur de prædijs pro-
prijs: secus de his, quæ ab alio conducit.
- 2** Priuilegium simpliciter concessum, non debet ita latē interpre-
tari, vt alij infligat enorme priuilegium.
Priuilegium debet strictē interpretari, quatenus tangit præiu-
diciū tertij.
- 3** Cōductio prædiorum est interdicta religiosis, quādo habent pro-
pria ex quibus possunt viuere: aliās secus.
- 4** Priuilegium continens enormem læsionem alterius, reuocatur
in totum, non autem modificatur.
- 5** Cōpositio de decimis non soluendis inter ecclesias adinuicem,
valet.

C A P. VIII.

Dilecti filii. ¶ Priuilegiati super de-
cimis nō soluendis, de his
prædijs, quæ ab alijs conducunt, decimā sol-
uere tenentur. Communis diuissio. Secunda,
ibi: vnde. ¶ Casus literalis. Monachi de Neuolo, habe-
bant priuilegium de non dandis decimis de terris, quas
colunt suis sumptibus. Ipsi conducebant prædia aliorū
in parochia monachorum sanctæ crucis, de quibus præ-
dijs monachi sanctæ Crucis decimas percipere consue-
uerunt: de quibus in magna parte sustentationem habe-
bant: & occasione priuilegij prædicti decimas non solue-
bant monachis sanctæ Crucis de prædijs conductis. vnde
de cū ipsi monachi enormiter grauarentur, conquesti
sunt domino Papæ. vnde scribit eisdem monachis de Ne-
uolo, dicens: q. non fuit intentio antecessorū suorum,
vt de possessionibus, quas conducunt, decimas non per-
soluāt: quare mādāt eis, vt de prædijs cōductis monachis
prædictis integrē decimas persoluāt: vel cū eis amicabi-
liter cōueniāt. Ber. ¶ No. j. q. priuilegiū simpliciter cō-
cessum, nō debet ita latē interpretari, vt alij infligat enor-
me præiudiciū. Ex quo infero, q. quatenus priuilegiū tēgit
ius tertij, debet strictē intelligi: vt no. Inno. in. c. cū dile-
cti. de do. & est tex. hic apertus. Nā fuerat hic simplici-
ter concessum priuilegium super decimis non soluendis.
& tamē restringit cōtra propriam significationem ver-
borū: vt non comprehendat prædia conductā. & hoc vt
tertio nō inferatur graue præiudiciū. quod no. ¶ Se-
cundò no. iuncta gloss. j. q. religiosi possunt conducere
prædia. quod intellige, quando propria non sufficiunt:
aliās secus, in. c. peruenit. lxxxvj. dist. & tene menti illum
tex. ¶ No. tertio: vbi contingit enormis læsio, priuile-
gium non reducitur ad modificationem: sed in totum
reuocatur, secundum Vincentium. Sed aduerte. nā hoc
dictum non colligitur hic, quia priuilegium remanet
hic firmum in prædijs proprijs. Tūm, quia hic non fit
reuocatio etiam in parte: sed Papa declarat, quod intē-
tionis suæ non fuit, vt priuilegiū extendere ad prædia
conductitia. dictū tamen verū est in se: & melius proba-
tur infra. c. prox. vbi dicitur. ¶ Vltimò no. ex fi. quod
inter

¶ Vbi gl. videtur tenere contrarium. De quo in. c. pastoralis. j. e. vbi idē Pan. in. c. piti. §. porro. de of. or. in vj. Car. Flo. in cl. j. de cen. in pe. q. & qñ priuilegiū incipit esse damnosum an reuocetur ipso iure: an verò sit op' reuocatione hominis. vide gl. or. in reg. decet lib. vj. & Imo. in. l. ex facto. in princ. iij. co. p. illū text. ff. de vulg. & pu. & glo. in. c. rescripta. pta. xxv. q. ij. & d. Abb. latē in. c. pe. in. ij. col. de cle. nō refi. & in. c. qd per nouale. circa finē. post Io. And. Ant. Francisc. ¶ An & quando priuilegiū possit reuocari, an ipso iure reuocetur: dicas q' regulariter priuilegium psonale extinguit cū psona. l. atātē. & ibi per Bar. ff. de cen. & in reg. priuilegia. vbi per Io. an. in merc. de priuile. li. vj. & habet per Inn. in. c. Abbate. de ver. sig. & vide Bald. in. l. oia. post gul. de cu. C. de e. pif. & cle. & vide Bar. in. l. si. in fi. de coll. illi. vbi loquitur de priuilegijs collegij dissoluti. Et adde, q' cessante causa priuilegij cessat ipsum priuilegiū. l. Titia. §. v. furas. & ibi p. bar. ff. de leg. ij. & habetur per. d. Abb. in. c. suggestū. de deci. & vide p. do. Alex. in. l. excusatur. in. §. nō solū. ff. de exc. tut. in a. post. Et an in reuocatione priuilegij debeat inspicere eius tenor: vide Pau. de ca. in. cōfi. cclxxxij. incip. in facto p. presenti. & vide per Alex. in cōf. cxv. in. ij. p. te. & per eundē in l. oēs populi. ff. de iust. & iu. & quanto tempore daret priuilegiū, vide p. Bar. in. l. beneficiū ff. de de cōst. prin. in vlti. colū. & ibi etiā per Alexā. & an p. nō vsum, &

inter ecclesias valet compositio: vt non soluat decima integrē: sed aliqua quota, puta vigesima, vel quintadecima.

- S Y M M A R I U M.**
1. Priuilegium, quod ex postfacto incipit esse nociuū tertio, reuocatur: sed an ipso iure, vel aliter. vide nume. 4.
 2. Monachi iuste possunt decimas exigere, etiam à monachis alterius monasterij. Decima non sunt soluendæ religiosis non habentibus iura parochialia.
 3. Priuilegium concessum à Principe est interpretandum, vt præiudicium non inferat tertio. Priuilegiū in principio validum ex postfacto reuocatur, si enormiter incipit ledere ius tertij.
 4. Priuilegiū, an incipiat inferre enormē lesionē: est in æstimatione Principis, quando dubitatur: aliās quilibet iudex potest super hoc discernere. Priuilegiū concessum patri, vt possit testari pro filio muto, vel aliās inhabili, reuocatur ipso facto cessante causa priuilegij. Priuilegium continens lesionem tertij, reuocatur in totum, non tamen modificatur. Legitimus non desinit succedere per superuenientiam filiorum ex legitimo matrimonio. Priuilegium concessum ex causa, non reuocatur ex causa cessante, quando priuilegiū habuit suā perfectionem: secus si haberet causam successiuam. Cessante causa, an cesset effectus. Priuilegiū ex quibus casibus perdatur ex postfacto? Priuilegiū, quod transit in contractū, vel quasi, concessum non subdito, non potest ex postfacto reuocari.

C A P. I X.

Suggestum. ¶ Reuocatur priuilegiū, si ex postfacto incipit enormiter nociuū esse. Cōis diuisio. Secūda ibi: discretionis. ¶ Casus literalis. Abbas & fratres Dolonen. monasterij cōquesti sunt domino Papæ, q' cū ipsi habeant priuilegia de nō dādis decimis, monachi de vrsino decimas auferre conātur ab eis, contra tenorē priuilegiorū suorum. Mādat Papa Abbati & fratribus Dolonen. vt super decimis illis cōponant: quādo Romana ecclesia ordini illorū priuilegia de nō dandis decimis concessit: ita erant raræ abbatia illius ordinis, q' nulli poterat de iure scandalū suboriri. Sed modò intantū sunt augmentatæ, & possessionibus ditatæ, q' multi viri ecclesiastici de ipsis deponūt querelā. Ber. ¶ No. j. q' monachi iuste possunt decimas exigere, etiā à monachis alterius monasterij. Quod intellige, quādo isti q' exigūt, habēt certā parochiā. Nam tūc de iure cōi possunt decimas petere omniū, quæ colligunt intra parochiā. & in hoc nō est differentia inter religiosos, & clericos seculares. Nā si religiosi habēt curā animarū, possunt iura parochialia exigere. xvj. q. j. c. sunt nōnulli. & c. doctos. & c. moderamine. aliās de iure communi religiosi non possunt decimas expetere. ¶ Secūdo not. q' priuilegium simpliciter à Principe concessum debet ita interpretari, vt enorme præiudiciū tertio non inferatur. & est in hoc iste tex. satis nota. facit. l. quoties. & quod ibi nota. C. de pre

ci. imp. of. & l. ex facto. ff. de vul. & pu. ¶ Tertiò nota vnum casum, in quo priuilegium in principio validum ex postfacto reuocatur, quando .f. enormiter incipit ledere ius tertij. ¶ Sed circa hoc cadit dubitatio, nunquid ipso iure per hanc causam reuocetur priuilegium. Quidam Gul. de petra latē disputauit, & concludit, quod si est in corpore iuris inclusum reuocatur ipso facto: secus si extrauagat. Sed ego non video sufficientem rationē diuersitatis. & in contrarium facit. d. l. ex facto. vbi priuilegium concessum patri, vt possit testari pro filio muto, vel aliās inhabili: reuocatur ipso facto cessante causa priuilegij. Et vide bo. glo. in regula decet. de regu. iur. lib. vj. quæ dicit Principis esse æstimationē, an & quando priuilegium dicatur enormiter ledere. vnde in hoc passu concluderem, q' aut constet de causa reuocatoria priuilegij: & tunc etiam iudex inferior potest super hoc discernere. arg. d. l. ex facto. Aut dubitatur, & tunc solius principis concedentis est æstimatio. & sic procedit ratio iurisconfulti posita in. d. l. ex facto. Ad prædicta vide, quod leg. & no. in. c. cum venissent. de iudi. & no. semper istū tex. quia potest adduci ad decisionē pluriū questio. Et maxime tene mēti. tex. ad hoc, q' priuilegiū quod incipit enormiter ledere, non reducitur ad debitam moderationē: sed reuocatur in totum. Et est ratio: quia nō apparet, quare magis debet consistere in vna parte, quā in alia. ar. eorum, quæ le. & no. in. l. j. Trebatius. ff. de aqua quoti. & æsti. facit. c. detestanda. de concess. p. ben. lib. vj. ¶ Vltimò scias, q' hæc litera pōt adduci ad quæstionē formatā per legistas in d. l. ex facto. Nam quidā habens filios naturales tantūm: fecit eos per principem legitimari: tractu tēporis duxit vxorē, ex qua habuit duos filios legitimos. dubitatur nunquid filij legitimati debeant pariter succedere cum alijs filijs legitimē natis. Et videbatur dicendum q' nō: quia cessante causa priuilegij, cessat ipsum priuilegium. xxj. quæstione. j. capitu. generaliter. & hanc opinionem tenet ibi Dynus. sed contrariam opinionem tenuit Raynal. de for. li. quam sequitur Bartol. per regulam, factum legitimē. lib. vj. Et per hoc potest limitatio notabiliter elici ad istum text. quod priuilegium quod habuit perfectionem suam: nec continet actum successiuum, non reuocatur: licet postea cesset causa priuilegij. Secus in priuilegio habente causam successiuam: vt hīc. & in dicto capitulo generaliter. ¶ In gloss. j. in fine. ex ista gloss. habes. v. casus, in quibus ex postfacto perditur priuilegium. doctores addunt alios casus. Et sextus casus fit per sententiam latam contra priuilegium, à qua non fuit appellatum: vt capitulo inter. de re iudicata. Septimus casus, per priuilegium secundum, faciens specialem mentionem de primo: vt in dicto capitulo veniens. de præscriptionibus. Quod intelligo, nisi priuilegium transuerit in contractum, vel quasi: seu fuerit concessum non subdito. Nam tale priuilegium nō potest reuocari per concedentem: vt no. ponit Inno. in. c. nouit. de iudi. facit no. Barto. in. l. penult. ff. de decretis ab ordi. facien. Octauus casus, per renuntiationem tacitam vel expressam: vt in. c. pro illorū. de p. ben. ¶ An autem clerici

quāto tpe pdatur vide ēt ibi per bar. to. & p. doct. in. c. cū accessissent. de cōst. Et an priuilegiū quod incipit nocere ipso iure reuocetur: vide. d. Abb. post. glo. in c. suggestū. de deci. quæ enumerat casus in quibus reuocatur, vel p. diē priuilegiū. & vide gl. in reg. decet. de reg. iur. lib. vj.

¶ Imò, quod est singularis, etiā si Princeps expresse diceret se concedere, etiā cū præiudicio tertij, intelligi debet, quādo esset parū præiudicium: secus si esset magnū & enorme præiudiciū tertij. Gloss. est quā reputo valde not. in. l. sed cū he. rede. in. l. fin. ff. ad Treb. quā ibi nullus ad hoc pōderat. ut. facit quod dicit gl. in ver. incō. modo. in. l. seruitutes. §. publico. ff. de fer. & ita expresse no. d. Car. flo. in c. mandatū. in. vij. no. per illū tex. de rescriptis. & d. Bar. Verō in trac. fer. rust. de aqua du. quod nunquā obliuiscaris.

¶ Qñ priuilegiū incipit esse damnosum, an reuocetur ipso iure: an verò sit opus reuocatione hoīs. Et adde gl. in. c. rescripta. xxv. q. ij. & eundē Abb. latē in. c. pe. in. ij. col. de cle. nō refi. & in. c. qd per nouale. circa finē. post Ioā. and. j. de ver. sig.

¶ Adde quod rescindat priuilegiū Old. conf. xcvj.

S E B. S A P I A. ¶ Perdit priuilegiū. Qualiter per datur priuilegiū: tradit Fel. in. c. cū accessissent. co. xj. ver. in gl. pe. §. de const. & latē Ia. in l. si. colum. ix. ver. tertiò principaliter quatit. de consti. prin.

Cap. Ex parte. Panor. super Tertio Decre.

possint renuntiare priuilegijs, vel consuetudinibus fauorabilibus eorū ecclesijs: vide not. p. Inn. in. c. accidentibus. de priu. Nonus casus, si secundū priuilegium est speciale: primū generale. quod tñ intellige secundum ea, quæ dixi in. c. cum ordinē. de resc. Decimus casus, si apponitur in rescripto clausula, nō obstat. tali priuilegio. ar. in. c. nulli. de resc. Vndecimus casus ratione pacti: vt in. c. cum olim. de resc. in. c. j. & fi. de pac. li. vj. Ad materiā vide no. i. c. cū accessissent. de cōstit. vbi plenē informaberis.

SYMMARIUM.

- 1 Monachi diuersorum habituum, licet sint eiusdem ordinis, non possunt stare in eodem monasterio, sed in diuersis.
- 2 Colonus, vel dominus, quando dicantur colere agrū sumptibus suis. & quando dicatur colonus partarius.
- 3 Decima non soluuntur à religiosis de hortis, quos ad eorum vsum habent.
- 4 Decima sunt soluenda à colonis prædiorū exemptorum, quando. s. sunt exempta ratione personarū: secus si ratione ipsorum prædiorum.

Priuilegium reale transit ad quemcunque ad quem peruenit ipsa res: personale verò non egreditur personam.

Gabella, quæ non soluitur ab aliquo domino. de aliquare: an sit soluenda, & illa res perueniat ad alium.

CAP. X.

EX parte. ¶ Cistercienses tēplarij & hospitalarij decimā prædiorum suorum, quæ proprijs manibus aut sumptibus excolunt: soluere non tenentur. Alij verò religiosi nō soluunt decimas de hortis & nutrimentis animalium: nec de noualibus, quæ proprijs manibus, aut sumptibus excolunt. Cōis diuifio. Secunda ibi: sanē. ¶ Casus literalis. Quidā monachi albi & nigri occasione priuilegiarū quæ super nō dandis decimis sibi concessit Romana ecclesia, spoliare præsumebant ecclesias iurisditiōis Terraconen. Archiepiscopi. vnde ipse significauit hoc domino Papæ: & ipse rescribit eidē dicēs, q̄ prædecessores eius ferē omnibus religiosis concesserant decimas de laboribus suis: sed Adrianus postmodū solis fratribus Cisterciē. ordinis & tēplarijs & hospitalarijs decimas laborū suorum, quos proprijs manibus & sumptibus excolunt cōcessit: alijs verò cōcessit, vt de noualibus suis, quæ proprijs manibus & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum: & de hortis suis decimas nō persoluant. quæ super hoc imitatus est. vnde p̄cepit, vt hi quibus hoc indultū est, hac occasione de alijs rebus ecclesiarum decimas subtrahere non præsumant: vel sibi quid vltorius vendicare. Ber. ¶ Primò no. q̄ monachi diuersorū monasteriorum possunt vti diuerso habitu. vnde nō tenent se conformare in vno habitu. Nā quidam deferunt habitum nigrum: quidam album: alij coloris alterius: sed in eodē monasterio non potest esse diuersitas: vt in cle. j. de elec. ¶ Secundò no. priuilegium quod habent communiter religiosi super solutione decimarum. Ex quo etiam infero, q̄ de dote monasterij, seu ecclesiæ, decimæ sunt sol-

uenda. Nam cum ex priuilegio conceditur libertas in cæteris casibus, nec reperitur ille casus exceptus: ergo de iure communi tenentur ad solutionē decimarum. de quo dic, vt plenē dixi in. c. nouū genus. s. e. ¶ Item not. ibi: laborū suorum. q̄ duo requirunt ad hoc, vt isti monachi gaudeant priuilegio. Primò, quod prædia sint propria. Nam secus si conductitia: vt clarius probatur. s. c. proxi. Secundò, vt ipsi colant ipsa prædia proprijs sumptibus, vel manibus. ¶ Sed pro intellectu totius. c. j. quæritur, quando dicuntur colere proprijs sumptibus? Sol. dic, quādo soluunt certum pretium pro illorum cultura: vnde si tradunt illa prædia colonis partarijs vel censualibus. i. soluentibus certum censum: non habet locū priuilegium istud. Pro hoc tex. c. proxi. & vide bo. gl. in cle. j. eo. tit. Ex quo not. q̄ colonus partarius non dicitur propriē colere agrum sumptibus domini, quia pars partarij coloni submittitur fortunæ & Dei misericordiæ. vnde si nihil colligeretur ex agro, verum est dicere dominum nihil soluisse pro cultura: secus, si in omnem euentum colonus debet habere certas mensuras vini vel frumenti. Nā tunc ille non dicitur partarius: sed sumptibus domini colere agrum: partarius autem propriē est socius: vt no. dicit Bart. in l. si merces. ff. loca. dixi plenē in. c. propter. s. de loca. ¶ Secundò hīc quæritur, nunquid de omnibus hortis, religiosi sunt immunes à solutione decimarum? dic quod non: sed de his, quos colunt ad proprium vsum. Nā aliās posset posset machinari fraus reducendō prædia ad hortos: & sic priuilegium ratione laesionis reuocaret, ar. in. c. suggestum. s. eo. & ita tenent doc. in. c. ij. de eccle. adi. Ex quo inferitur, quod priuilegium concessum fratribus minoribus, vt possint habere hortos, debet intelligi de hortis ad proprium vsum duntaxat: non autem, vt de oleribus, seu herbis possint aliquid vendere. ¶ Sed est dubium nota. nunquid coloni istorum exemptorū tenentur soluere decimas. Et facit hæc quæstio ad multa, de qua vide gl. no. & tene eam menti, in cl. ij. e. tit. quæ distinguendo dicit, q̄ aut priuilegiū fuit concessum terræ. i. vt talia prædia non subiaceant oneri decimarū: & tunc coloni non tenentur soluere decimam: quia fructus capiuntur ex terra priuilegiata. Aut priuilegiū fuit concessum personis, & tunc coloni tenentur soluere quia priuilegiū personale sequitur personam. ¶ Ex quo infero, quod in casibus istius. c. coloni istorū religiosorū tenentur soluere decimas de parte eorū: cū hīc eximantur personæ, non prædia. Et facit ista quæstio ad. q. positam per Bar. in l. licitatio §. mercato res. ff. de pu. vbi quærit. Ecclesia Romana habet salinas in Romādiola, quas pro certo tēpore vendidit cuidam priuato: quæritur, nūquid ille priuatus teneatur soluere pedagium. & videbatur q̄ non: quia emebat ab ecclesia priuilegiata. Contrariū determinat Dy. per illū tex. dicens: quod quando priuilegiū est reale, tunc transit in emptorem. si verò est personale, non transit. Tamē Bart. dicit hanc determinationē verā in muneribus ordinarijs: sed in extraordinarijs dicit, quod conductor gaudet priuilegio. per. l. j. C. de priui. d. Aug. li. xj. Et dicit ea munera extraordinaria, quæ non reperiuntur imposita à lege, vel senatusc. vel lege principis: vt probari videtur in l. j. C. de vac. mu. li. xj. Hoc dictū Bar. non puto verū indistinctē. Nā illa. l. j. ponit priuilegiū, vt clarē patet ex illa ru. & in contrariū facit text. in. c. dilectus. iij. s. de præbē. vbi patet, q̄ si ecclesia habet ius præsentandi ex donatione laicorū pōt aggruari tanquam glibet patronus ecclesiasticus: nec habetur respectus q̄ peruenerit illud ius ex donatione laicorū. Ad idē qd̄ legi. & no. in. c. j. de iu. pa. li. vj. vñ placet mihi p̄cedēs distinctio: vt distinguamus inter priuilegia realia, & personalia. ¶ In gl. ij. in fi. No. gl. quæ est magistra in sua materia circa solutionē decimarū fiendam à religiosis. & hanc gl. posuit in effectu Inn. s. c. prox. De clericis autē secularibus plenē dixi. s. e. c. ij. & adde qd̄ hodie habetur in. cle. j. j. eo. ¶ Sed hīc dubitat, quid intendat litera, dū dicit quod de nutrimentis animalium religiosi nō tenentur soluere decimas. So. c. ij. de eccl. ædifi. & gl. in. d. cl. j. exponunt. i. de animalibus, q̄ religiosi nutriunt: secus si dant alijs tenenda & nutrienda. Hoc dictum intelligo, nisi darēt alijs nutrienda eorum sumptibus, sicut hīc dicitur de pos. Nam isti videntur nutrire, si eorum expensis nutriuntur, aliās enim vana fuisset fraus, quæ narratur in. d. cle. j. in prin.

SYMMARIUM.

- 1 Decima, quæ ex priuilegio non soluuntur ex prædijs proprijs laboribus cultiuius.

¶ Ad multa. Ad. de Fed. consi. cxj.
 ¶ SEB. SAPIA.
 b ¶ Ecclesia Romana. vide Sal. in. l. v. niuersi. de vestig. & cōmis. Petr. de Anch. in cōsi. cix. inci. prima facie.
 C. in cōs. xij. in. ci. in dubijs præmissis. Dec. in cō. li. xlvij. in princ.

- cultuatis soluuntur: si illa prædicta alijs dantur cultuanda.*
 2 *Privilegium concernens præiudicium tertij, est strictè interpretandum.*
 3 *Mandans non dicitur facere per se in materia privilegij. Personaliter nõ dicitur aliquid fieri, quod fit aliquo mediante.*

CAP. XI.

- 1 **L**icet de. ¶ Privilegiũ super decimis laborũ, non extenditur ad terras, quæ alijs traduntur excolendæ. ¶ Casus literalis. Religiosi quibus concessum est, vt de laboribus suis, quos proprijs manibus, & sumptibus excolunt decimas nõ persoluant: si possessiones suas alijs tradunt excolendas, decimas de illis soluere tenentur ecclésijs parochialibus, in quibus locũ privilegij non habet. Ber. ¶ No. q. privilegiũ concernens præiudicium tertij, est strictè interpretadũ: vnde nõ debet aliquo modo excedere casum propriũ. Facit. l. ij. §. si quis à Principe ff. ne quid in loco publico. not. Inno. in. c. cum dilecti. de do. Nā vides hñc, q. privilegium concessum super prædictis, quæ coluntur proprijs manibus, vel sumptibus, non extenditur ad prædia, quæ coluntur per mediarios seu colonos censuales. Nam licet largo modo dominus dicatur colere proprijs sumptibus: cum tribuat medietatem fructuum ipsi colono pro cultura, tamen strictè non dicit dominus facere sumptus hoc casu pro cultura: quia omnia sunt supposita fortunæ & Dei iudicio. & sic vides inquantũ restringitur privilegium alteri nocivum.
 3 ¶ Ex quo etiam collige, quod in materia privilegij qui per aliũ facit, non dicitur facere per se. Quid autẽ in delictis: dic, vt plenè not. in. l. mulieres. j. de senten. excõ. & in. c. si quis suadente. xvij. q. iij. vide per Bar. in. l. non solũ. & in. l. sed si vnus. ff. de iniur. & in. l. hæc verba. ff. de adult. & facit ad istum tex. gl. notabilis in clem. j. de vi. & ho. cle. quæ dicit, q. pœna imposita contra exercetẽ aliquam negotiationem personaliter, nõ extenditur ad eũ, qui exercet per alium: secus si non esset adiectũ verbum personaliter. Et declara hunc tex. prout fuit notatum. §. c. proximi. glo. sunt faciles: ideò non in isto.

SUMMARY.

- 1 *Privilegium alteri nocivum, licet strictè interpretetur, tamen non adeò, vt recedatur à propria significatione vocabuli. Verbum positum in dispositione odiosa, habens plura significata, interpretatur in significato strictiori: si autem est positum in dispositione favorabili, interpretatur in latiore.*
 2 *Intellectus impropriantes, vel violantes verba dispositionum, sunt minime recipiendi. Interpretatio statutorum, vel constitutionum, vel mentis testatoris, quomodo fieri debeat? Ratio legis dominatur legi, sicut anima corpori: & in qualibet lege potest considerari aliqua ratio, saltem naturalis.*
 3 *Verba si sunt clara: nec constat de contraria intentione: non est ab eis recedendum.*

CAP. XII.

Audientiam. ¶ Privilegium de decimis laborum etiã ea, quæ non sunt novalia, cõprehendit. Primò ponit primã interpretationem, quam secũdò reprobat. ibi: *mandamus*. Istud. c. emanavit ad declarationẽ. c. ex parte. §. eo. ¶ Casus liter. In privilegij Cisterciens. cõtinetur, q. de laboribus quos proprijs manibus, aut sumptibus excolunt, decimas nõ persoluant. Quidã malitiosè interpretatur verbũ illud de laboribus. i. de novaliis: verbũ illud ad novalia restringentes. Peruenit hoc ad notitiã do. Pa. vnde mādāt quatenus prælati hoc deceterò fieri non permittāt. Si enim Papa intellexisset de novaliis, posuisset de novaliis.

- 1 Ber. ¶ Not. j. & tene menti, q. licet privilegium alteri nocivũ, sit strictè interpretadũ: vt dixi. §. c. proximi. nõ tamẽ adeò, vt recedamus à propria significatione verborũ. & idẽ dic in statutis. Vnũ tamẽ scias, q. si verbũ positum in dispositione odiosa habet plura significata: puta latũ & latissimũ: debemus illud intelligere in significato strictiori: vt probatur in. c. cũ in cunctis. de elec. iuncto. c. si cõpromissarius. e. tit. in. vj. not. Io. and. in regula odia. de regu. iur. lib. vj. in mercu. Sed in dispositione favorabili capitur in latiori significato: vt. c. olim. & in. c. cum tibi. j. de verb. sig. Ad hoc regula iuris, odia restringi. & fauores conuenit ampliari. vt in. d. regula, odia. vide plenè de his per Cano. in. d. c. olim. & per Legistas in. l. fi. ff. de cõstiti. prin. ¶ Secũdò not. q. diuersitas vocabulorũ inducit diuersitatẽ rerum. ad hoc. c. omnino. xxxj. di. Et rarò cõtingit, q. duo vocabula per omnia idem importet: quia aliàs res induceret superfluitatem. Pro hoc pulcher tex. cum ibi no. in. l. si idẽ. C. de codi. ¶ Et no. istũ tex. quia quotidie posset allegari cõtra peruertentes intellectũ iurium & impropriatẽs vocabula legum. Nā sine necessitate hoc fieri non debet. Nā si Princeps aliter intellexisset, bene sciuisset ponere vocabulũ accommodatius. & ponit Io. de lign. hñc, quædã verba circa interpretationẽ iuriũ. Dicit enim, q. aut apparet de mente: & eis standũ est. Dic etiam cõtra propriũ significatũ verborũ: vt in. l. cũ pater §. dulcissimis. ff. de leg. ij. vbi verba restringuntur propter rationem expressam. Ratio est: quia verba deseruiunt intentioni & non econtrã: vt in. c. ij. requiris. de ap. Habet enim se verba & intentio, seu ratio, prout corpus & anima. Nā sicut anima dominatur corpori: ita ratio legis dominatur verbis. ad idẽ. l. nõ dubium. quod ibi no. C. de legi. & regula fi. de regu. iur. lib. vj. Aut non constat de mente: & tunc si verba sunt clara, non est ab eis recedendũ: vt in. l. ille §. cum in verbis. ff. de lega. iij. & in. l. non aliter. eo. tit. & in. c. prætereã. & in. c. si j. de ver. signi. Hoc ego intelligo, quãdo ratio non est expressa in lege: nec potest cõiecturari ratio naturalis legis. Nam vt singulariter inquit Cy. & alij post eũ in. d. l. nõ dubium. vbi ratio non expressa debemus coniecturare per similia rationem naturalem, quæ monere potuit legislatores. Nam sine ratione nõ fuit motus: cũ sine ratione nõ fit lex. iij. dist. c. erit autem lex. & j. dist. c. consuetudo. & secũdũ illam rationem cõiecturatã possumus extendere & restringere legem etiã odiosam. hoc est valde notadũ. facit quod no. Dy. in dicta regu. fi. & optimè in. l. scire §. sufficit. ff. de excu. tu. vbi ponderat naturalis iustitia. Sed vbi potest hæc ratio naturalis cõiecturari: tunc procedit dictũ Io. de lig. vt recurrať ad verba, si sunt clara. si autẽ sunt dubia: tunc fienda est interpretatio per alias leges, si fieri potest: quia iura debet iuribus cõcordari: vt in. c. cũ expediat. de elec. lib. vj. Si verò per alia iura nõ potest apparere intellectus, tũc recurrendũ est ad cõsuetudinẽ ciuitatis: vt in. l. minimè. & l. fi. de interpretatione. ff. de leg. & in. c. cũ dilectus. de consue. Si autẽ non apparet de cõsuetudine loci, recurrendũ est ad similia: vt in. l. non possunt. ff. de leg. & in. c. cũ dilecta. §. de cõfirma. vtil. vel inuti. In defectũ verò omniũ recurrendũ est ad Principem: quia eius est interpretari, cuius est condere. c. inter alia. de sent. excõ. & in. l. humanã. C. de leg. Et ex his multipliciter intelligit illud generale, q. eius est interpretari. & c. Nā debet intelligi qñ per remedia supradicta, vel similia non põt haberi certitudo legis. & sic intelligere l. vnicã. C. profes. qui in vrb. Constan. libr. xij. vbi datur doctoribus potestas interpretadi. & idẽ est in iudiciis. iuxta no. per Inn. in. c. cũ speciali. de app. ¶ Et ex his infertur ad decisionẽ huius. c. Nā cum verba essent hñc clara: nec cõstaret de intentione cõtraria: non erat à verbis privilegij recedendũ. & ad materiã extensiois vide, quod no. Bar. in. l. si cõstante. ff. sol. mat. in. vij. q. & in. auf. quas

AA

ZACHARIAS.

a ¶ Alijs traduntur excolendæ. Adde idem etiam esse, si ille colonus sit cẽfualis. passiuè. i. q. soluat cẽsum pro fructibus retentis: vt not. plenè Car. in cle. j. q. xxij. eod. titu.

SEB. SAPIA.

b ¶ Per alium. De hoc brocardo vid. de Felian. d. c. mulieres. j. de sen. excõ. latè per Ang. aret. vbi Augustini men. in tra. maleficiorum. in verb. Sempronij mandatorem.

c ¶ Casus in quibus ex postfacto perditur privilegiũ.

a & tiones. C. de sacrosan. eccl. per Io. an. in regula odia. & in regula pro possessore. lib. vj. in mercu. Glos. sunt faciles. videas per te, quia colligunt generalia.

SYMMARIUM.

- 1 Oblationes, vel eleemosyna facta alicui imagini, vel picture existenti intra limites parochie, licet in domo alicuius priuati, cedunt lucro presbyteri parochialis.
- 2 Decime illorum, qui non sunt sub certa parochia, spectant ad Episcopum.
- 3 Canonica portio, quae debetur Episcopis de decimis, potest praescribi.
- 4 Prelatus in acquirendo potest praedicare ecclesijs.
- 5 Prelatus, an possit repudiare hereditatem, vel legatum delatum ecclesiae.
- 6 Decima illius loci, qui est intra duas parochias: & ignoratur sub qua parochia illarum sit: debent diuidi inter ipsas: non autem debentur Episcopo.

CAP. XIII.

a Adde eundem Panor. in c. fugge-
stum. j. de app. cu
cōcor. ibi additis,
in prima additioe.

ZACHARIAS.

b Oblationes fa-
cta imagini. Ad-
de istum in c. pa-
storalis. num. ij. &
quod ibi nota. in
apo. ad eū in ver.
imagini depictae.
s. de his, quae sunt
a praela.

SEBASTIA.

c Alioqui. De di-
ctioe alioqui. vi-
de Bart. in l. j. col.
iij. vers. iij. quae-
ro. ff. de condi. &
demon. vbi dicit, q
est dictio mirabi-
lis & de multipli-
ci virtute huius di-
ctionis. vide per
Sal. in l. ij. in prin.
ff. si cert. peta.

d Vtrum solutio
decimarum traxe-
rit originem a iu-
re diuino: vide o-
mnino quod de
hoc scribit Are. in
c. decima. xvj. q. j.
& de hoc vide
multum late per
beatum Tho. ij. q.
lxxxvij. art. j.

Quoniam. ¶ Decima noualiū de-
betur ecclesiae in cuius pa-
rochia surgunt: si verò non sunt in certa pa-
rochia, debentur dioeceseano, qui potest sibi
retinere, vel alteri ecclesiae cōcedere. h. d. Primò consul-
tatio. Secūdo respōsio. ibi: *respondemus*. in qua distinguit.
Secundū mēbrū profectur ibi: *aliōquin*. ¶ Casus lite-
ralis. Episcopus Brixen. quēfuit a dño Papa, quid de de-
cimis noualiū suę dioecesis sit statuendū. Respōdet Papa
q si noualia illa sunt intra certā parochiā alicuius eccle-
siae, decimas illarū faciat assignari illi ecclesiae: sua parte
sibi retēta. Si verò sunt intra certā parochiam: de illis di-
sponat prout sibi placuerit. hoc est, vt alij ecclesiae depu-
tet, vel ad opus suū retineat. Ber. ¶ No. j. q. reditus spi-
rituales nouiter proueniētes intra parochiā alicuius ec-
clesiae debent ecclesie parochiali, & non Episcopo. & o-
ptimē facit tex. iste, q oblationes factae imagini^b, seu pi-
cturā alicuius sancti existenti depictae extra ecclesiā, in-
tra parochiam tamen, debeantur ecclesiae parochiali, &
nō Episcopo. Nā vt vides istae decimae noualium noui-
ter fuerūt ortę. Nec vnquā ex illis terris aliqua fuerat so-
lutio facta ecclesiae parochiali. attē, quia oriunt intra pa-
rochiā, debent eccl. parochiali. Et optimē facit tex. in c.
pastoralis. s. de his, quae sūt a prae. vbi litera latius loqui-
tur. Illud aut certū est, q dño domus, vbi est pictura, vel
imago: illae oblatioes non debent: quia priuata persona
nō potest habere oblatioes: nec vsum fructū alicuius rei
religiosae. Certū est aut imaginē, vel picturā alicuius san-
cti esse religiosam. Pro hoc vide glo. sing. quae hoc sentit
in l. statua. ff. de vsu fructu. ¶ Secūdo not. q reditus spi-
rituales proueniētes intra dioecēsim Episcopi spectant de
iure cōmuni ad Episcopū, si nō oriunt intra parochiam
alicuius ecclesiae. ¶ Ex quo inferit, q decima oīm nemo-
rum & aliorū locorū, quae nō sunt intra certā parochiā,
spectant ad Episcopū loci. Per hoc etiā inferit, q vbi pa-
rochia nō essent limitatae, decima praedialis indistincta
debet Episcopo: quia tota dioecesis est sibi parochia: vt
in c. parochianos. s. de sepul. & in c. apostolica. de dona.
3 ¶ Tertiò not. q decima praedialis de iure cōmuni nō de-
bet Episcopo: sed illi ecclesiae in cuius parochia sunt pre-
dia. sed quarta decimarū debet Episcopo: vt hīc. & in c.
cōquerente. de offi. ordi. valet tamē praescriptio contra
Episcopū respectu quartae: vt in c. de quarta. s. de p̄scri.
4 ¶ Vltimò hīc quāro, nūquid Ep̄s possit sine cōsensu
capituli decimā istorū noualiū, casu quo sibi debet alte-
ri ecclesiae cōcedere. Gul. Naso, q nō. qm Episcopus non
pōt alienare ius ecclesiae, seu bona, sine cōsensu capituli:
vt in c. pastoralis. de do. & in c. j. s. de his, quae sūt a prel.
cū similibus. sed Io. de Deo tenuit oppositū. & hāc par-

tem vident sequi communiter doc. duplici rōne. Primò
propter literā istā, quae videt hanc facultatem donandi
cōcedere Episcopo. secūdo, quia Episcopus propriē hoc
casu nō alienat, sed non acquirit. Not. sing. hanc rationē
q Episcopus pōt in non acquirēdo solus praedicare ec-
clesiae. & pro hoc vide tex. cū gl. xvj. q. vj. c. fi. per Inn. in
c. ij. s. de dona. ¶ Et facit hoc dictū ad aliā quēstionē: nū-
quid solus praelatus possit repudiare hereditatē, seu le-
gatum delatum ecclesie: de quo vide quod dixi. s. de his,
quae sūt a praela. c. j. ¶ Sed quāro, quō procedit iste tex.
dū dicit aliōqui & c. quid includat sub illa dictioe aliō-
qui. Sol. cū veniat aduersariū ad praecedentia, includit
ex proprio significato contrariū intellectum. vnde cum
suprà dixisset decimas deberi ecclesiae parochiali, si sint
intra parochiā: a contrario si nō sunt intra certam paro-
chiā, debent Episcopo. Sed aduerte: qā diuersimodē pos-
sunt esse nō intra parochiā. Primò si parochiae non sunt
limitatae: vt. s. dixi. Secūdo si ista noualia surgunt extra
limites ecclesiarū parochialium: puta in nemoribus remo-
tis. ¶ Vnde dicit hīc Goff. q si certum foret hāc noua-
lia includi in aliqua parochia ex duabus vicinis, sed igno-
ratur intra quam istarum: tunc decimae non debentur
Episcopo: sed debet diuidi inter istas duas parochias. ar-
gu. c. ij. de sepultu. lib. vj. quod satis placet. facit infir. de
rer. diuifi. s. insula.

SYMMARIUM.

- 1 Exigere, istud verbum importat ab inuito extorquere.
Decima sunt debita de iure diuino.
Non soluentes decimas vigore consuetudinis, non excusantur
a peccato.
- 2 Quasi: ista dictio de sui natura importat improprietatem: vbi
verò resularet absurditas: inducit similitudinem. & est ex
pressiua veritatis.
- 3 Debitor quis propriē dicatur.

CAP. XIII.

Parochianos. ¶ Decima pos-
sunt exigi. hoc di-
cit. ¶ No. q decimae non soluunt ex mera li-
beralitate dominorū praediorum: sed tāquā
debitae possunt exigi. Et not. ver. exigi. nā denotat, q ab
inuito possunt extorqueri. Nā illud dicit propriē exigi:
vt in l. fideicomissa. s. si re. ff. de lega. iij. Et fortē dubium
fuit: quia obligatioes in multis iuribus aequiparant deci-
mis: vt j. eo. quāuis cōmuniter soluunt ex mera liberali-
tate offerentiū. de quo dic. vt plenius dixi. s. e. super rub.
vnde videbat dicendū in decimis, sed contrariū hīc sta-
tuit. Ratio, quia decimae fuerūt institutae ab ipso Deo,
qui praecipit eas debere solui: vt in c. tua. j. eo. dixi plenē
super ru. istius tituli. Et an hodiē peccent nō soluētes: &
sic excusent a consuetudine contraria: dicā plenē in c. ad
apostolicā. j. eo. ¶ Secūdo not. ibi: *quasi debitum*. in
c. gl. ij. q dictio quasi, est qnq expressiua veritatis, de-
notās similitudinē, & nō imperfectionē. Qnq diminuit
significatū illius, cui addit. & hēc est propria ipsius signi-
ficatio. de quo vide bonā gl. in l. in personā s. j. ff. de pac.
& in l. falsa. ff. de cōdi. & demon. Vbi verò insurgit absur-
ditas, impropria hāc dictio: & inducit similitudinē: vel
est expressiua veritatis. & ad hāc no. tex. cū gl. ¶ In gl.
ij. in fin. vel secūdo Host. dicunt decimae quasi debita:
quia ecclesia nō contraxit cū colono: ideo non tenet co-
lonus ex cōtractu: sed ex quasi cōtractu. & sentire videt
Hosti. q propriē illud dicit debitum, quod nobis debet
ex cōtractu: secus si ex quasi cōtractu, vel ex maleficio.
Sed dic. q ex lato significato quicq pōt appellari credi-
tor, qui ex aliqua actioe petere potest: vt in l. si cui. & in
l. creditores. ff. de verb. signi. Et de hac materia vide ple-
nius per Bar. in l. j. ff. si cer. peta. vbi plenē tractatur quis
propriē

proprie dicatur creditor. sed vt. s. dixi ego credo, q̄ ideo dixit, quasi debitū: vt excluderet opinionē illorū, qui dixerunt decimas deberi ex libera voluntate. vnde credo, q̄ decimæ dicantur debita largo modo. Nā strictē decimæ sunt in bonis ecclesiæ. & secundū vnam opi. ecclesia pōt eas vendicare: vt not. in. c. tua. j. eo. & ibi glo. optima. De hoc dixi in. c. commissum. s. eod. & in. c. cum homines.

SVMMARIUM.

- 1 Laicus non potest habere ius decimandi iure hereditario, à nemine citra Papam: qui potest laico cōcedere ius decimarum ad longum tempus.
- 2 Decimæ dicuntur, quid spirituale, & non possunt à laicis possideri.
- 4 Ius decimandi non potest concedi laico, etiam ad modicum tempus: cum sit quid spirituale: fructus verò decimarum possunt concedi.

CAP. XV.

- 1 **A**dhac. ¶ Decima laico iure hereditario concedi non pōt. Primo recitat factū, quod scdō reuocari mādāt ibi: quoniam. ¶ Casus litera. Quidā Abbas fecit donationē de quadā decima cuidam laico & hæredibus eius. Quæritur, an talis donatio teneat? Respōdet Papa: quia sanctuariū Dei hereditario iure possideri nō debet: mādāt Episcopo dicecesano, quatenus donationē illā viribus carere decernat: & nisi laicus ille decimam ipsam ipsi ecclesiæ liberē resignauerit, ipm vinculo excommunicationis adstringat. B. ¶ No. j. Abbates qñq̄ habere decimas. quod pōt cōtingere cū in loco habēt ius Episcopale: vel fortē certā parochiā: vel ex priuilegio Romani pontificis: de quo in. c. suggestū. s. eod. ¶ Not. ij. ibi: sanctuarium Dei. & c. q̄ spiritualia nō possunt cōcedi laicis iure hereditario possidenda. ex quo infertur laicū de iure nō posse possidere sepulchrū in terra coemiteriata, seu intra ecclesiā consecratā: de quo dic, vt dixi in. c. pen. s. de sepul. Alia verò sepulchra, quæ sunt religiosa tantū de iure ciuili, laici possidere possunt. l. familiaria. cū. l. se. ff. de relig. & sump. fu. Itē ex eodē verbo nō. q̄ decima dicitur Dei sanctuariū. & sic est ius merē spirituale. vnde laicus hoc ius possidere nō pōt: vt. c. causam. de præscri. ¶ Sed primò quærit hīc, quid de Epō, nunquid possit decimā laico concedere. Dic, q̄ nullus citra Papā potest ius decimandi, vel etiam fructus decimarū ad magnum tempus laico concedere: vt. j. c. quamuis. & quod ibi notat. Est ratio, quia nullus citra Papam potest laicum pacem reddere iuris spiritualis. ad hoc. c. ij. de iudic. & quod ibi nō. facit quod not. glo. xxxij. dist. * c. præter. s. ad hoc. vers. scribit enim. in verb. ducibus. * ¶ Queritur secūdō, nūquid indistinctē prohibitū sit decimā concedi laico? doctores dicūt, q̄ in feudum b̄ seu emphyteosim concedi non potest: vt hīc. Nec etiā pōt laico locari: vel aliquis contractus super ea iniri per quē videat facta alienatio. arg. c. nulli. s. de reb. eccl. nō alie. facit. l. si. ff. si ager vecti. Sed ad tps modicum pōt concedi, etiā pro certa pēfione: vt in. c. vestra. s. de loca. In effectu volūt dicere doc. q̄ nō potest iniri cōtractus per quē transferat dominū directū, vel vtile: quia videt tūc facta quadā alienatio. Ad hoc tex. cū gl. in. c. j. de reb. eccl. nō alie. sed per concessionem ad modicū tēpus nō transfertur directū, vel vtile dñium. & intelligo hoc, qñ concedūtur fructus decimarū. Nam ius decimandi cū sit spirituale, etiam ad modicū tempus laico concedi non pōt: vt not. glo. j. eo. quāuis. facit. c. ij. s. de iudic. gl. multū sing. in. d. c. quāuis. dicit, q̄ ex causa possunt fructus concedi laico in tēpus vitæ suæ. Et de hoc vide quod not. in. d. c. quāuis. & facit pro dicto illius gl. iste tex. dum ponderat, quod iure hereditario. & c. gl. sunt faciles.

SVMMARIUM.

- 1 Iudæi tenentur soluere decimas de prædijs: vel prædia dimitte-

re, & idem de alijs infidelibus. s. sed quid de decimis personalibus. vide nu. 6.

- 2 Iudæi & infideles alijs possunt possidere immobilia inter Christianos.
- 3 Decimæ reales debent solui ab illis, penes quos reperitur res. Tributa annexa possessionibus, sunt soluenda principi: etiam quod dictæ possessiones transeant in clericos. Tributa, vel decimæ etiam pro tempore præterito, sunt soluenda ab eis, qui postea incæperunt habere prædia: quæ censentur transire cum onere suo.
- 4 Obligatus ratione oneris realis, potest ab obligatione liberare se dimittendo ipsam rem oneratam.
- 6 Decimæ personales, an sint de iure diuino, vel positiuo. Argumentum à contrario sensu, non valet, quando surgit absurditas.

CAP. XVI.

- 1 **D**e terris. ¶ Iudæi cogunt prædiales decimas soluere, aut prædia dimittere. h. d. & nō diuiditur. ¶ Casus literalis. quærebatur utrū Iudæi cōpellendi sint ad decimas soluendas. Respōdet Papa, q̄ cōpellendi sunt ad decimas persoluēdas, vel possessiones penitus dimitte-
- 2 Ber. ¶ Not. ar. q̄ Iudæi possunt habere rerū dominia inter christianos: & tam de iudæis, quā de alijs infidelibus: vide pulchrē per Inn. in. c. quod super his. j. de voto.
- 3 ¶ Secūdō not. q̄ onus decimarū est annexū ipsi prædijs: vnde licet transferant in eos, qui ad decimas non tenentur, debēt nihilominus decimas inde soluere. Ex quo potest colligi arg. bo. q̄ ecclesiæ & clerici tenent etia hodie soluere tributa Imperatori de possessionibus eorū. Nā tributū est annexum ipsi possessionibus: ita, q̄ ipse possessiones principaliter ad hoc sunt obligatæ: vt est tex. iuncta gl. in. l. Imperatores. ff. de publ. Vbi tex. ponit aliud singulare dictū. s. q̄ possessor tenetur ad tributū, etiā pro tēporibus præteritis, in quibus possessio fuit penes aliū. Et sic licet ecclesiæ & clerici sint exēpti à dominio Imperatoris: tamen possessiones eorū, quæ ab olim fuerunt oneratæ, debent transire cū onere suo. Quod tñ hīc nō firmo, sed remitto ad plenē nō. in. c. si tributū. xj. q. j. & in. c. tributū. & in. c. secundū canonum auctoritatem. xxij. q. viij. aliquid fortē dicam in. c. non minus. j. de immu. ecc. ¶ Itē nō. q̄ obligatus rōne oneris realis potest se exonerare ex debito, relinquendo ipsam rem oneratam. Nam vt hīc vides Iudæus præcisē non cōpellitur ad solutionē decimarum, sed alternativē: vt aut decimā soluat, aut prædia dimittat. & hoc ideo, vt dixi: quia hoc est onus merē reale: licet in cōsequentia obligetur persona. ¶ Sed hīc quæro de. q. quæ olim fuit in facto: provincia Angliæ fuit tota Saracenorū: demū conquesta à Christianis remanserūt, in quibusdā locis aliqui Saraceni subiecti tñ Christianis: possidentes quadā prædia, de quibus nō est memoria, q̄ decimæ fuissent ecclesiæ solutæ: quæritur nūquid tales Saraceni possint cōpelli ad solutionē decimarū ex huiusmodi prædijs. videt primò q̄ nō: per. c. quāto. j. de vsur. à cōtrario, vbi dicitur Iudæos cōpellēdos forē ad soluēdas decimas de his domibus, & possessionibus, de quibus ecclesiæ cōsueuerat percipere decimas ante, quā venirent ad Iudæos: secus ergo de his prædijs à quibus ecclesiæ nō consuevit decimā percipere. Contrariū consuluit Old. consil. xxv. motus principaliter: quia decima per laicos præscribi nequit: vt in. c. causam. de præscri. Itē quia Deus vtiliter referuauit sibi decimas oīm rerū: vt in. c. tua. j. eo. & adducit alias ratiōes. Sed ego cōfirmādo suā sententiā credo firmiter, q̄ oēs infideles, si de facto possunt cōpelli, debēt vrgeri ad solutionē decimarū: qm̄ Christus cōstituit tñ vnum ouile, & vnū pastore: vt in Euangelio: ita, q̄ nemo de iure pōt separari ab isto ouili. i. vniuersali ecclesiā. Itē Deus sibi

¶ Nullus citra Papam. Adde quod not. in apo. ad istū in. c. ecclesiā sanctæ Mariæ. nu. v. & quod ibi nō. in apostil. ad eum in vers. potestatem excommunicādi. s. de consti.

SEB. SAPIA.

¶ Quod in feudū. An laicus possit habere decimas in feudum: vide Fel. in. c. quæ in ecclesiæ. colū. xxv. vers. v. declaratio. s. de consti. Cardi. in. c. ij. de feud.

SEB. SAPIA.

¶ Soluere tributa: vide quomodo hoc procedat Abba. in. c. nō minus. co. iij. ver. sed ego distinguēdo. j. de immu. eccle. Bal. in. l. placet. C. de sacrosan. eccle. & in aut. itē nulla. C. de episcop. & clericis.

SEB. SAPIA.

a ¶ Personales. decimas. Contrariū sentit Felinus in c. causam. in prin. s. de præscri. vbi dicit, q. consuetudo excusat nō soluētes decimas personales, ex quo non sunt de iure diuino.

Antoni. Francif.

b ¶ De iure diuino. 6 Vtrū decimę personales sint de iure diuino. Circa hoc dicas de prædialibus non esse dubitandum illas esse de iure diuino: vt in c. j. de deci. præstatio; non præscribit. vt ibi: & habet numeri c. xvij. & p. Card. in cle. j. de deci. & in c. de præscri. & per Bar. in l. cōperit. C. de præscri. xxx. anno. Et adde, q. aliquę sunt decimę personales, quę debentur ex artificio persone; aliquę quę debentur ex prædijs: & dicunt prædiales. aliquę sunt mistę, quę debentur ex animalibus. Ad quod vide gl. ord. in c. ad apostolicam. de deci. & habetur perdo. Car. in cle. j. in xv. qō. eo. tit. Et adde, q. sine mora, debent decimę solui. xvj. q. j. decimę. & in c. cū hoies. de deci. illas non soluēs

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

a

b

reſeruauit decimas totius orbis, & licet ſolū præcepisset eas dari leuitis: tñ ex quo hodiē ſacerdotiū translātū eſt in Chriſtianos: oportet etiā, vt legis fiat translatio: vt in c. trāſlato. ſ. de conſti. & ſic infideles ratione bonorū, cū ſint onerata decimis: vt. ſ. dixi, tenentur ſoluere decimas. Imò plus dicerē, q. ſi hodiē locus infidelium rediret ad fidē: q. ipſi infideles poſſent de iure cōpelli ad ſolutionē decimarum, etiā præteritarū. arg. in l. imperatores. præalle. & facit in ſimili. l. cōperit. C. de præſcri. xxx. vel xl. ann. quāuis eccleſia deberet cū eis miſericorditer agere: iuxta id, quod dicit gl. no. in ſimili in c. quicunq. xvj. q. ij. ¶ In gl. j. in fi. no. fi. vult em̄ Iudeos nō teneri ad decimas pſonales. quę ſoluunt ex lucris perſonę. doc. hñc dicit, q. quāuis nō tenēt ſoluere has decimas, adſtringunt ad ſatisfacti. eius, quod eccleſia fuiſſet perceptura ab alio Chriſtiano, qui habitaret in eius parochia. per. c. quāto. præalle. & quod ibi no. Ego ad hoc allego gl. apertā in c. tua. j. eo. in ver. p̄textu nequitie. vbi dicit, q. Iudæus præſtat personales decimas qñq. ſed nō oēs: vt in d. c. quāto. Et ideò dicit non oēs: quia tantūmodo obligat rōne ſatisfactiōis dñi & intereſſe, q̄ ſuſtinet eccleſia ex eo, q. Iudæus habitat in domo Chriſtiani. Et credere poſſe attētari, q. tenēdo personales decimas fore de iure diuino: d. etiā ad eas integrē perſoluendas, dicerē Iudæos poſſe cōpelli. qm̄ Iudæi nō poſſunt ſe eximere à præcepto diuino. Nec ob. q. nō audiant diuina: quia hoc eſt eis imputādū. Non enim deficit per eccleſiā. Nā habes obligationē ſub certo modo, ſatis videtur adimpleuiſſe modum, ſi pro eo non deficit, ſed pro aduerſario: vt in l. iure ciuili. ff. de regulis iuris. & in regula, imputari: de regulis iuris. lib. vj. Simile in Chriſtiano non catholico. Nā licet non curet audire diuina, nō per hoc ſequit, q. non teneat ſoluere decimas personales: nec infideles debēt eſſe melioris conditionis, quā Chriſtiani: nec ex eorū improbitate debēt cōmodū conſequi. arg. in l. itaq. ſullo. ff. de furtis. & c. eū qui. de præbē. in. vj. ſed tenendo q. personales decimę ſunt ſoluendę de iure poſitiuo tñ, poſſet procedere limitatio doc. q. nihil ad nos de his, quę foris ſunt: vt in c. gaudemus. j. de diuor. Et ad. c. quanto. rñde, q. arg. à contrario ſenſu nō valet, cū ſurgit abſurditas: vt ibi not. & in c. publicato. de elec. & cū hoc tēperamento poteſt intelligi gl. in c. decimę. xvj. q. j. quę eſt cōtraria, q̄ purē dixit infideles & Iudæos teneri ad decimas personales.

SVMMARIUM.

Decimę, vel oblationes eccleſiaſtica non poſſunt concedi laicis & ſi ſiant oblationes alicui imagini, quam quis habet in domo ſua pictam. 2.

Laicus eſt incapax iuris ſpiritualis.

Laici conuerſi ſunt capaces ſpiritualitatis, & poſſunt eis concedi decimę, & oblationes eccleſiaſtica. & poſſunt habere eccleſias, in quibus tamen debent ſeruire per clericos.

Fructus decimarum poſſunt cōcedi ex cauſa laico in tempus vitę ſuę cum authoritate tamen ſuperioris.

Alienatio vſque in tempus vitę dicitur perpetua: tamen toleratur aliquando propter dubiū temporis, cum quis poſſit decedere intra modicum tempus.

Prælatus, qui concedit aliquodius ſpirituale laico: vel alienans indebitē rem eccleſiæ: deponitur in perpetuum: & excommunicatur ad tempus, quouſque reddiderit eccleſiam indemnem.

CAP. XVII.

Vanuis. ¶ Hoc dicit: Decimę vel oblatiōes eccleſię laicis concedi nō poſſunt: & prælatus cōtrafaciens eſt puniendus. Primò ponit factum reprehensibile. Secūdo p̄cena. ibi: ſtatuiſus. ¶ Caſus liter. Quidā laici vſurpāt in rebus eccleſiaſt. quod ad ſacerdotes noſcitur pertinere. quod quidē graue nimis eſt, & dignum p̄cena diuini iudicij: & maiore etiā incurrunt for-

midinem, q. ipſi fomitem ſui erroris in clero inueniunt, ex eo, q. quidā prælati cōcedunt decimas & eccleſias laicis diſponēdas. vnde impellūt eos in prōptū periculum, cum potius eos ad viā vitę deberēt reuocare: & ideò ſtatuit Papa, vt ſi quis prælatus alicui laico remanenti in ſeculo conceſſit decimā, vel oblationem, à ſtatu ſuo remoueāt: ſicut arbor, quę eſt inutilis, donec emendet & ſatisfaciat. B. ¶ No. j. ex tex. q. magis delinquit, qui delinquēdi authoritatem vſurpat: quia videt pertinaciter defendere peccatū. Ad hoc. c. inter dilectos. j. de exceſſ. prælat. facit. c. cū quidā. de iureiur. cū ſua materia. ¶ Not. ij. q. nullus prælatorū pōt laico decimā concedere, vel oblationes. Iſta enim ſunt iuris ſpiritualis, cuius laicus nō eſt capax: vt in c. Maſſana. & c. ſacroſan. elec. vide text. in c. hanc conſuetudinē. x. q. ij. Et ex hoc, & ex tex. infero Epiſcopū non poſſe concedere dño domus, vbi eſt pictura alicuius ſancti: vt de illis oblatiōibus diſponat ad libitū.

¶ Not. ibi: laico in ſeculo remanenti. arg. à cōtrario ſenſu, q. laico nec exiſtenti in ſeculo pōt eccleſia, ſeu decima vel oblatio cōcedi: vt puta ſi eſt laicus conuerſus, & religioſus. Et hoc admittunt doct. ſi concedit eccleſia ruralis ad ſuſtentationem ipſius. Vel poteſt intelligi ſecundū eos, in iſtis fratribus Hieroſolymitanis, quibus conceditur eccleſiæ & decimę: quāuis cōceſſio fiat potius ordini eorū, quā perſonis. Debent tñ per fratres ſuos clericos, vel alios eccleſias regere, & gubernare. Et not. iſtud dictū pro iſtis fratribus ſancti Ioā. qui ſunt laici, tñ non dicunt eſſe in ſeculo, ſed quaſi religioſi: vt iſti teneant eccleſias, & percipiant decimas. Debent tñ eccleſias regere per clericos, & non per ſemetipſos. ad hoc. c. ij. & quod ibi not. de æta. & quali. Itē ex dictis doc. no. q. laicus controuerſus eſt capax iuris ſpiritualis. de quo vide bo. gl. in c. ex eo. de ele. lib. vj. per Inn. & alios doc. in c. ij. de inſti. & dic. vt ibi no. ¶ In gl. ij. in fi. no. bene hñc gl. quę quotidie ſolet allegari: & maximē not. eā, inquantū dicit, q. fructus decimarū poſſunt cōcedi ex cauſa laico in tēpus vitę ſuę. & ex eo, quod alleg. c. ij. de loca. videt velle fructus decimarū poſſe laico locari, ſeu vendi in tēpus vitę ſuę. de quo ſatis poſſet dubitari prima fronte: quia cōceſſio, quę fit ad tempus vitę hominis, pōt appellari largo modo perpetua: vt eſt text. iūcta gl. x. q. ij. perpetua. facit l. j. ff. pro ſoci. ſed conceſſio tanti t̄pis non poteſt fieri de decimis: cū transferat vtile dñium. Facit quod dixi poſt doc. ſ. eo. c. ad hñc. Sed quia nō reperio hanc glo. per aliquē morderi: poſſet eā ſaluādo dici, q. propter dubiū tēporis, cū poſſet decedere laicus intra modicū tēpus, nō videt cōceſſio perpetua: ſed potius tēporalis. hoc tñ verum eſt, q. ſine authoritate ſuperioris nō poterit ad tñ tēpus cōcedi. cle. j. de reb. eccl. nō alie. & vide quod no. in c. veniēs. de tranſac. ¶ In gl. fi. alij exponunt ſuſpendat. i. excommunicetur. & hoc ſecundū Io. and. ſi prælatus intēdebat conferre laico ius ſpirituale, ego credo poſſe dici q. de rigore poſſit iſte deponi & excommunicari, donec emendauerit: vt prima p̄cena ſit perpetua, ſecunda tēporalis. & ſic illa dictio donec: poteſt referri ad excommunicationē. hoc probo per ſimile. xij. qō. ij. monemus. vbi patet, q. prælatus alienans indebitē rem eccleſiæ debet deponi & excommunicari, donec eccleſiam reddiderit indemnem. facit. c. ſi quis preſbyterorū. & quod ibi not. ſ. de rebus eccl. non alien. & hoc videtur ſonare verbum ſuſpendatur. poſitum in tex. Et ita credo dicendum eſſe in caſu præſenti.

SVMMARIUM.

Decimę an ſint ſoluendę in parochia, vbi ſunt prædia: an. verò vbi quis audit & percipit diuina, ſtatur conſuetudini. 5. Quid autem ſi non extet conſuetudo: vide nu. 6.

Authoritates ſanctorum patrum valent multum in deciſionibus cauſarum, licet non fuerint Romani pontifices.

Opiniones doctorum quotieſcunq. reperiuntur contrarię, difficile eſt

facile est proferre sententiam.

Opinio communis doctorum, si est euidenter falsa, potest contemni: & contra eam, debet iudex iudicare.

4 Ratio naturalis est attendenda, ubi deficit ius scriptum.

7 Iura episcopalia, vel parochialia possunt cum titulo prescribi.

8 Limites & confinia non possunt prescribi: nec eis adhaerentia.

9 Difficile, vix ista dictiones de sui natura important difficultatem: licet aliquando possint importare impossibilitatem.

CAP. XVIII.

Um sint. ¶ Statur consuetudini, an colonus soluat decimam ecclesiae, in cuius parochia sita sunt praedia: in ecclesia, ubi audit diuina & percipit ecclesiastica sacramenta. h. d. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio. ibi: *sanct.* ¶ Casus literalis. Aliquando contingit, qd aliqui commorantes in vna parochia excolunt terras in alia: quaeritur cui ecclesiae decimae sunt reddendae. Resp. Pap. qd super hoc non est facile dare responsum: cum auctoritates sanctorum patrum sint diuersae. vnde in talibus recurrendum est ad consuetudinem, & videndum vtrum illae ecclesiae sub vno sint episcopatu, vel diuersis episcopatibus constitutae: quia graue & difficile foret, si vna ecclesia in alio episcopatu reciperet decimas: cum ex hoc fines episcopatu videntur confundi. B. ¶ Not. j. qd auctoritates sanctorum patrum, valent multum in decisionibus causarum: quauis non fuerint Romani pontifices. facit ad hoc. c. cum apostolica. de his, quae fi. a praesule. cum si. & vide quod le. & no. xx. dist. in sum. & in. c. j. ¶ Secundo no. qd ubi dat opinionum conflictus, difficile est proferre sententiam: & in hoc casu recurrendum est ad consuetudinem loci. Na consuetudo interpretatur legem dubiam: vt in. c. cum dilectus de consue. l. minimè. & l. si de interpretatione. ff. de legi. hoc verum, quoniam opi. hinc inde sunt probabiles: alias autem potest quis sequi opi. singulare contemnendo communem: vt no. dicit Io. And. in. c. j. de costi. vbi fin. dicit, qd si communis opi. est euidenter falsa, vel potest convinci ratione probabili: potest iudex eam contemnere. Pro hoc adduco tex. no. in. l. j. C. de vet. iu. enucle. vbi dicit, qd ex multitudine authorum non oportet nos iudicare: quia saepe sententia vnius etiam deterioris potest plures & meliores in aliqua parte superare. ¶ Not. in ver. & attendendum. qd in re dubia recurrendum est ad rationes naturales. Na deficiente iure scripto, debemus recurrere ad rationem naturalem: vt est tex. cum gl. in. c. consuetudo. j. dist. in. l. scire §. sufficit. ff. de ex. tut. no. Io. And. in. c. pastoralis. de si. instr. facit. c. ij. requiris. in si. §. de ap. ¶ Opp. contra tex. videtur enim, qd haec quaestio non fuerit difficilis prout Papa asserit: nam in pluribus iuribus sancitum est, vt decimae praediales debeantur ecclesiae, ubi sunt praedia. Personales vero ecclesiae, ubi quis percipit diuina: vt in. c. si. §. de paro. xvj. q. j. c. qd. & c. si quis laicus. So. propter hanc contrariam gl. ij. dicit, qd facile erat soluere hanc quaestionem propositam. Sed certe gl. loquitur contra tex. cum tex. dicat, qd non erat facile dare responsum. Ideo dicit Io. an. qd gl. & sequaces, non viderunt dubium quoniam. Na contentio oriebatur super parte coloni. Na si iudicatur pro ecclesia praediali fraudatur ecclesia parochialis, quae debet habere decimam eorum, quae lucratur suus parochianus: vt in. d. c. qd. & ibi tex. proprie loquitur in colono. Na pars coloni accedit sibi ratione operarii, & non ratione terrae: cum non sit sua. Si vero iudicatur pro ecclesia parochiali, sequitur diminutio iuris ecclesiae praedialis. Na iure disponente debet habere decimam omnium frugum, quae colliguntur intra suam parochiam: vt in. c. tua. j. eo. & c. de parochijs. vnde propter colonum alienum non debet ecclesia priuari suo iure. argu. in. l. quod nostrum est. ff. de regu. iur. Et propter has difficultates & similes Papa non immerito dixit hanc non esse facilem dare certum responsum, sed recurrendum ad consuetudinem. ¶ Ipse vero Io. an. cessante consuetudine dicit, qd primo debet decima ecclesiae praediali sine deductione sumptuum: vt in. c. tua. ij. j.

eo. de residuo tanquam de lucro, debetur decima ecclesiae: detractis prius expensis, quae detrahuntur regulariter in decimis personalibus: vt in. c. pastoralis. j. e. adducit simile. Na si quis donat aduocato omnes fructus alicuius agri, prius soluet ille decimam ecclesiae praediali: & de residuo tanquam de lucro puro, soluet decimam ecclesiae parochiali. Ad idem quod no. Host. in. c. a nobis. j. eo. vbi dicit, qd si rusticus ex aceruo non decimato donet mihi. ix. corbes frumeti: debeo prius soluere ecclesiae praediali decimam, & de residuo ecclesiae parochiali. Postmodum idem Io. And. recitat Inn. & Host. in. c. tua. j. eo. tenuisse contrarium scilicet respectu primae decisionis. Distinguit enim ibi vtrum colonus colat praedium in aliena parochia tanquam partarius: ita, qd si nihil nascitur, nihil est percepturus: aut colit nummis, seu pro certis mensuris frugum percipiendis omnino, siue nascantur ibi fructus, siue non: vt in primo casu colonus soluat vnam decimam tantum. s. ecclesiae praediali: quia portio sua cum submittat fortunae & Dei misericordiae potius est in fructu, quam in lucro. Na absurdum videtur, qd is ad quem ex debito perueniunt fructus, teneat duas decimas soluere. Sed in secundo casu, cum colonus non est partarius, decima debet ecclesiae parochiali. Na per hoc non defraudatur ecclesia praedialis: cum consequatur prius integram decimam: quia colono hoc casu soluitur: vel in nummis, vel in fructibus prius decimatis. Et dicit Io. and. qd licet sua opi. videatur consona iuri & aequitati, tamen quia de facto non seruatur, satis potest teneri secundum eum opi. Inn. & Hosti. quia videtur aperte sequi hanc. d. Ant. habes pro absurdo, qd colonus teneat soluere decimas duas. Idem dicit Pet. cum limitatione. Na dicit, qd si causa lucris quis conducit aliena praedia, debet prius soluere decimam praedialē, & demum de residuo detractis expensis, debet soluere decimam personale. arg. c. pastoralis. j. e. ¶ Mihi videtur qd opi. Io. And. nullo modo sit consona iuri, vel aequitati. primo, quia de iure diuino solum percipitur vna decima ex frugibus terrae: vt dixi. §. super ru. Itē iste tex. non facit difficultatem, nisi respectu alterius ecclesiae. Na dubium duntaxat an praediali, an parochiali debeatur, & difficultas oriebatur ex varijs opi. sanctorum patrum: sed nulla reperitur auctoritas, quae hoc casu sentiat colonum debere soluere duas decimas. Et aliqui patres senserunt pro ecclesia parochiali, aliqui pro praediali: vt in iuribus hanc alleg. in gl. Itē inspecto iure diuino, qd decima soluebat tribui leuiticae, non erat aliqua difficultas. Na satis fuisset colonum soluere illis leuitis. sed difficultas fuit orta ex dispositione iuris humani, quo fuit sancitum: vt praediales deberentur ecclesiae praediali: personales parochiali. quae quidem dispositio non debet magis onerare istum colonum, quam sit obligatus ex dispositione diuina: ideo pro fundamento concludo, quod is ad quem fructus, vel certa pars provenit ex debito: solum arctatur ad vnicam decimam: sed restat videre propter dispositionem iuris positui, cui debeatur. & in hoc sequor opi. gl. istius & Inn. & Host. vt debeatur ecclesiae praediali. Moueor, quia vbi certa res participat de diuersis naturis, seu qualitatibus, attribuenda est illi ad quam magis accedit: sicut dicimus in Hermaphrodito. l. quaeritur. ff. de sta. homi. & iij. q. iij. Hermaphrodito. Ad idem, quod no. gl. in. l. j. ff. de superfi. & Bar. in. l. cotē ferro §. qui maximos. ff. de pu. sed in casu nostro hac decima multo magis accedit ad praedialē, quam ad personalem. Probo apertissime per. c. ad decimas. de restit. spo. lib. vj. vbi dicit, qd de iure communi nemo potest capere decimam in parochia alterius ecclesiae: sed integra decima spectat ad illam ecclesiam. ¶ Secundo & fortius in oneribus reatibus non inspicimus cultorem, sed possessorem, & locum, ubi sunt sitae res: vt in. l. forma. ff. de censi. & in. l. Imperatores. ff. de pub. & in. c. de terris. §. eo. ergo persona coloni non habet immutare onus reale. nec obstat si dicatur, qd ecclesia parochialis fraudabitur in operibus istius: quia dico nullam esse fraudem. Na colonus tenet soluere Deo, & ecclesiae

soluere decimas: vt in. c. de terris. de deci. & vide Old. in cōsi. xix. Et ad de, qd decimade auro & argento, qd effodit in domo priuati, solui debet fisco, vel principi: vt est text. in l. cum cōsi. & ibi per Bar. C. de meta. li. xj. Ex adde, qd decimarum cōpēsatio non potest obijci: vt est Iglos. secundum Roma. in sing. in ver. cōpēsatio. in. c. decimar. xvj. q. j. personales aut decimae debentur ex consuetudine potius, quam de iure. & debentur consuetae: licet minores sine peccato, a quo excusat consuetudo: vt per Card. in cle. fin. in. v. qd. de poe. & not. in. c. in aliquibus. de deci. Et adde qd bonum videtur consilium in hoc beat. Tho. in loco hic alleg. vbi dixit, qd debet quod proprio sacerdoti aliquid soluere pro decimis personalibus, & ab eo pro reliquis impetrare remissionem: alias videatur ad omnes decimas teneri. Sunt enim decimae tributa egentium animarum: vt p. Spe. in ti. de ap. in. §. ij. in ver. iij. & in ti. de ferijs. in. §. iij. ver. itē, quid de cā decimarum. & vide Inno. in. c. nouū. de deci. & Car. in cle. dudū. in. §. ver. in. xix. q. de sepul. vbi dicunt, qd decimas tenent soluere, etiam Episcopi. & quae mala quis incurrat ex non solutione decimarum. & quae bona consequatur ex illarum solutione: vide tex. in c. decimar. & in. c. decimar. & in. c. reuertimini. xvj. q. j. S. E. B. S. A. P. I. A. ¶ De consili. vide ibi Feli. col. pen. & Deci. in consili. xxij. col. vlt. ver. non obstat si dicatur. la. in. l. vt vim. col. pe. verfi. not. etiam multum. ff. de iusti. & iure.

loco Dei. unde satis est qd solvatur ecclesie: de qua iura magis senserunt, nec multum refert quare ecclesia habeat: cum oēs censeant in una ecclesia vniuersalis. xiiij. q. j. c. loquitur. Et hanc opi. tenerem etiam in eo, qui causa lucris conducit predia aliena. Nam cum oēs fructus pertineant ex debito ad eum, qui submisit se fortunæ & misericordie Dei, satis est qd soluat decimam ex oibus frugibus ad eum pertinentibus. Nam quisq; seminat causa lucris: alias sequeretur, qd dominus fundi, qui proprijs manibus illum colit, teneretur soluere duas decimas. quod est contra mentem iuris diuini & humani. ¶ In gl. iij. ibi: sit prescripta. & aduerte. Nam licet do. simpliciter transcant, tamen gl. non est vera quo ad casum istius. c. licet sit vera secundum intellectum suum. Nam gl. precedens habuit pro constanti, qd ista decima de iure cōi esset debita ecclesie prediali. & ideo cōsuetudo contraria tãquã contra ius deberet esse prescripta. s. tpe. xl. an. vt in. c. fi. de cōsue. sed hoc fundamentum gl. est falsum: vt patet ex predictis: quia nullo iure ille casus reperitur decisus: vt dicitur in text. ad idē. c. ad apostolicam j. eo. Ideo cōsuetudo in hoc casu disponens non est contra, sed præter ius: quare sufficit tps. x. an. vt dicit gl. no. in. c. fi. de cōsu. lib. vj. & no. lo. an. in simili in. c. certificari. s. de sepu. in varietate portiois debite Episcopo, vel ecclesie parochiali. pro hoc dictum. c. ad Apostolicam. in fi. vbi solū requirit cōsuetudo diu obtenta, & non prescripta. Nam tps. x. an. est diuturnum: vt in. l. de quibus. & quod ibi no. ff. de leg. & in. l. j. & ij. C. de serui. & aqua. & C. de prescri. lon. tēp. in rubro & nigro. ¶ In glo. fi. not. tria ex glo. ista. Primò, qd iura epalia, vel parochialia possunt cum titulo præferri per alienum Episcopum, seu presbyterum: licet sint hæc iura intra limites. & vide circa hoc, quod latius dixi in. c. fi. s. de paro. ¶ Secundò no. qd sicut limes epatuū seu parochiatuū, non potest præscribi: ita nec iura ad hæretia limiti: ne ex hoc oriat confusio limitum. & hoc tenebis meti. ¶ Tertiò no. gl. pro significato huius ver. difficile. Nam quicq; importat difficultatē quicq; impossibilitatē: sed ex proprio significato videt importare difficultatē, sicut dictio vix: vt pbat in. c. ij. de cog. spi. lib. vj. & vide tex. cum gl. super ver. vix. in. c. ij. de cog. spi. lib. vj. & vide quod legi. & no. in. c. principatus. j. q. j. in gl.

SUMMARIUM.

1 Decima, quæ cum titulo detinentur à laicis: non possunt per ipsos in alium laicum transferri aliquo titulo. 3. & 4.

2 Decima possunt detineri in feudum sine peccato: non tamen sine animarum periculo.

CAP. XIX.

Prohibemus ¶ Non potest laicus transferre decimam

in alium laicum, etiam si cum titulo illam possideat. h. d. cum gl. Primò ponit prohibitio. Secundò poena. ibi: si quis. ¶ Casus litera. Quia laici sine periculo animarum decimas detinere non possunt: prohibet Latera. cōci. qd ipsi in alios laicos decimas ipsas transferre non presunt aliquo modo. & si quis eas receperit, & non restituerit ecclesie ad quam pertinet, Christiana careat sepultura. Ber. ¶ Non. j. q. laici dicunt decimas detinere cum periculo animarum suarum. & quare text. intelligit de possessoribus, seu detinentibus sine titulo: tunc clarum est, qd peccat mortaliter: quia occupat bona ecclesie: si autem intelligit de detinentibus in feudum ab antiquo: iuxta not. in. c. quauis. s. eo. tunc dic, qd detinet cum periculo, non tamen cum aperto peccato. sed periculum videt imminere: quia timendum est, ne Deus prouocet: cum ex necessitate illa concessio fuerit eis facta. Ad idē. c. cum Apostoli. s. de his, quæ sunt à prela. vbi laici dicuntur male detinere, licet recipiant in feudum. ¶ Secundò no. ibi: aliquo modo. qd oīs translatiois modus est laicis inhibitus. vñ non possunt dare, nec vendere: nec permutare nec infeudare: nec similes contractus decimarum translationis facere. ¶ In gl. ij. ibi: satis videtur. not. gl. vult enim, qd laicus habes decimam in feudum ab antiquo possit illam in-

feudare alteri laico de authoritate Episcopi. sed contrarium communiter sentiunt hic doct. & verius. Primò per istum textum qui indistinctè hæc translationem prohibet. Secundò facit c. quauis. s. eo. & c. fi. s. eo. & vñ aperte probari in. c. cum apostolica. s. de his, quæ sunt à prela. Nam ibi speciale ponitur, vt de authoritate Episcopi possit concedere alteri ecclesie: quia non multum refert, quæ ecclesia habeat. dummodo extirpet à laico: quare ratio oīno cessat, cum vult concedere alteri laico. nam hoc posset tēdere in magnū præiudiciū ecclesie, cui debetur. Nam per mortem istius sine filijs deuolueretur ad ecclesiam: vt in. c. ij. de feu. sed per concessionem alteri laico factam, qui fortè habet filios, impediretur huiusmodi deuolutio.

SUMMARIUM.

1 Decima personaliter debentur ecclesie parochiali: de predialibus vero, an solvantur ecclesie parochiali, vel prediali statuer consuetudini. 3.

2 Domicilium quis mutando eximit se à iuribus spiritualibus, in quibus priori ecclesie erat obligatus.

3 Consuetudo, quod laici non soluant decimas, non valet.

4 Decima, aliquando solvantur in duabus ecclesijs: in quibus quis pariter audit diuina, & percipit sacramenta.

CAP. XX.

Ad apostolicam ¶ Decime per-

sonales debentur ecclesie parochiali: prediales prediali: nisi aliud habeat cōsuetudo. sic summatur docto. cōiter hæc summatio non congruit tex. in ver. super. qui ponit casum. c. cum sint hoies. s. e. & ideo sic summo. Decima personalis debetur ecclesie, vbi quis percipit sacramenta, licet alibi lucrum contigerit: in prediali vero statuer consuetudini, si in alia parochia colonus prædiū coluit. h. d. Cōis diuisio. Secūda pars ibi: noueris. ¶ Casus litera. Consuetudo quædam in Vngaria inoleuit, vt plerumq; populi de parochia vnius Episcopi transferant in parochiam alterius Episcopi. & tamen vterq; Episcopus decimas ab eis requirit. Quæsitum fuit, cum Episcopo potius decimæ sint reddendæ? Rndet Papa, qd decimæ personales illi ecclesie sunt reddendæ, in qua populi ecclesiastici percipiunt sacramenta: decimæ vero predialium, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia, quā in ea, in qua habitant: quia in casu isto diuersa cōsuetudo seruatur Archiepiscopus iste id eligat in hoc casu, & obseruet, quod per ultimam & prescriptam cōsuetudinē nouerit obseruatum. Ber. ¶ Non. j. q. in libera voluntate laicorum est transferre, sed de vna parochia in aliam: vel de vno Episcopo in alium: & per translationem eximunt se à iuribus spiritualibus, in quibus priori ecclesie erant obligati. cōcordat. c. fi. s. de parochia. & dic, vt ibi dixi. ¶ Secundò not. regulā, qd decimæ personales debentur ecclesie, vbi quis percipit ecclesiastica sacramenta: supplere, & audit diuina: quia ex hoc duplici respectu soluant decime personales. pro hoc. c. ij. de sepul. lib. vj. quod dixi in. d. c. fi. Et vñ velle iste tex. illud, quod dictum est procedere etiam si alibi cōtingit lucrum, quod clarius tenet Inn. in. c. ij. s. eo. ¶ Vltimò no. qd si quis excolit prædiū in aliena parochia, non est aperte iure decisum, cui parochie decima debeat. & ideo recurrendum est ad consuetudinē. de quo plenius dictum fuit in. c. cum sint. s. eo. Et ex hoc, & ex tex. not. qd in solutioe decimarum attendenda est cōsuetudo. quod limitat doc. respectu ecclesiarum. nam valet cōsuetudo vni adimēs, & alteri cōferens: quia non est magna vis, quæ ecclesia habeat. sed quo ad retentionem ipsorum laicorum non valet cōsuetudo, secundum doct. hinc. Quod an sit verum indistinctè, dicā in. c. in aliquibus. j. eo. vbi melius materia cadit. ¶ Sed quæro circa hæc litera, quid si non apparet de cōsuetudine: dicit Inn. qd prediales debentur ecclesie baptismali: personales vero capelle. xvj. q. decimas. sed certè hoc dictum non attingit dubium decretalis: quia tex. hinc format quonem in eo, qui extrā suam ecclesiam coluit agrum. unde per oia est dicendum in casu istius. c. vt dictum

SER. SAPIA.

a ¶ Difficultatem. Quando difficultas importet impossibilitatem: tradit late per Bar. & alios in. l. cōtinuus. §. illud. ff. de verb. obli. & in. l. quod te. ff. si certum petat.

ZACHARIAS.

b ¶ Sicut dictio vix. Adde gl. in. l. fi. in in gl. in verb. vix. idest nullo modo & ibi not. in apo. ad. d. gl. ff. de as. sig. lib. & no. in apo. ad. istum in. c. a cōtracto. nu. iij. in apo. in ver. dictio ne vix. j. decogn. spiritua.

Antoni. Francif.

¶ Dictio vix: importat aliquando nullo modo, secundum Bar. in. l. fi. iura. circa prin. ff. de leg. iij. & vide Bal. in. l. fi. in. xv. opp. C. de edi. diui adri. tol. vbi dicit, qd est dictio diminutiua. Pro quo vide tex. in. l. impuberem. ff. de fal. & in l. si plures. ff. de vulg. & pupil. & ideo dicimus, qd illud quod vix fit, tñ fit: vt est tex. in c. ij. de cogna. spi. & vide Car. in cle. j. in. §. j. de vsu.

- 3 vt dictū fuit in. c. cū sint. s. eo. ¶ Not. tñ dictū Inn. in alio, quatenus vult decimas prædiales pertinere ad ecclesiā baptismalē: & sic ad plebem: non autē ad capellas fundatas circa plebem. Sed tu dic latius, vt dicā in. c. cū contingat. j. eo. Nā hoc dictū Inn. simpliciter non tenet, si ponimus capellas habere parochias distinctas & prædia fore sita intra parochias capellarū. ¶ In glo. ij. ibi: *æquum est, vt diuidatur.* no. gl. facit. c. cū quis. ij. respō. de sepul. lib. vj. Et in fi. no. gl. & aduerte, quod clarē nō percipio, quid gl. velit: cū dicit, qd si aliqui iacēt in vna parochia, & habēt larem in alia: debet fieri diuifio personalium decimarū & oblationū. Nā si gl. intelligit de his qui iacent in vna ecclesia: puta tanquā artifices & mercatores: tñ percipiūt diuina in ecclesia domicilij: tūc gl. nō bene dicit: imō videtur casus cōtra in. c. questi. xvj. q. j. sed si gl. intelligit, qd isti iacēt in aliena parochia percipiētes etiā diuina: tūc gl. posset saluari, intelligendo tñ, qd licitē deferant propriā ecclesiā: puta, quia habent duo domicilia, & in vtroq; pariter se collocant, & pariter ibi audiunt diuina: tunc æquum est illam diuisionem debere fieri. ar. in d. c. cum quis. aliās autem decimæ personales & oblatiōes debent fieri ecclesiæ parochiali: vt in. c. questi. & hīc.

SUMMARIUM.

- 1 Decima soluuntur de omnibus fructibus prædialibus.
 - 2 Agricultoris appellatione venit etiam hortulanus.
 - 4 Decima sunt soluenda sub præcepto omnes integrè sine diminutiōe: quid autem, si non petuntur integrè: vide remissivè.
 - 5 Decima sunt portanda vsque in horreū ecclesiæ a debentibus ipsas soluere.
 - 6 Rector ecclesiæ cui debentur decimæ, potest prohibere colonos, ne fructus colligant, nisi præsentē ipso rectore, vel eius nuncio.
- Legatarius potest assistere hæredi litiganti in iudicio, super validitate testamenti, pro interesse suo.

CAP. XXI.

- X** parte. ¶ De omni fructu prædij soluendæ sunt decimæ. Prima pars ponit quere lam. Secunda dat iudicem ibi: *mandamus.* ¶ Casus literalis. Quidam agriculatores in eodem agro simul, in vno, vel diuerso tēpore seminant diuersa semina: nec decimas per soluunt, nisi de vno semine. Quærebatur a dño Papa vtrum de omnibus essent decimæ persoluendæ, vel non. mandat Papa, qd de omnibus fructibus prædiorū sine aliqua diminutiōe decimas soluant. & ad hoc per censurā ecclesiasticā cōpellant. Ber. ¶ Not. j. qd appellatione agricultoris comprehenditur etiam hortulanus.
- 3 ¶ Item no. qd licet ex vino, vel ex frumento, semel in anno decima soluatur: nō tñ per hoc imponitur forma: vt de omnibus, quæ percipiunt ex eodē agro, semel decima soluatur in anno: sed quoties fructus in anno percipiunt, toties decima est soluenda. & si diuersa semina spargunt in eodē agro, ex fructibus oīm soluenda est decima. ¶ Vltimò no. ibi: *absque diminutione.* qd decima mandatur hīc solui absq; diminutiōe per censurā ecclesiasticā. Ex quo infertur, quod nō solū est mortale peccatū nō soluere: sed etiā cū diminutione soluere secundū loā. an. & facit tex. in. c. j. proximi. in fi. & hoc verū est, vbi petūtur. Nūquid autē procedat hoc hodiē: cū sacerdotes non petāt integrā decimam: nec etiā de omnibus fructibus eam petunt: dic, vt dicam in. c. in aliquibus. j. eo. ¶ Sed quæro, quid rusticus teneatur deferre decimam vsq; ad ecclesiā: an verò rector teneatur suis expēsis colligere. Doc. hīc tenent communiter rusticū arctari ad deferendū expensis suis per. c. reuertimini. xvj. q. j. vbi innuitur, qd de iure diuino decimæ sunt deferendæ in horreū ecclesiæ suæ. ad idē tex. xvj. q. vij. c. j. & vtroq; hoc tenet gl. quod no. ¶ Secūdo quærit, nūquid rector eccle. possit facere interdicti colono ne fructus colligat, seu ex fundo remittat eo, vel eius nūcio, nō præsentē? Spe. eo. ti. ad finē tenet, qd sic. & idē Gul. Naso. dicens sic se cōsuluisse. & cōmuniter sequunt doct. Moventur primò arg. l. ij. C. qñ & qui. quarta pars deb. lib. x. dū dicit ibi text. sub cōspectu curialium & c. Ad idē l. suspecta. ff. de inoffi. test. vbi dicitur, quod legatarius potest assistere hæredi in iudicio litiganti super validitate testamenti pro interesse ipsius legatarij. Item cum ecclesia habet ius in fructibus: vt in. c. tua. j. eodē. & fructus pendentes sunt pars fundi: vt in l. fructus pendentes. ff. de rei vindicatione. videtur, quod ecclesia habeat ius per consequen-

tiam in fundo, & quicquid sit respectu fundi. tamen respectu fructuum satis probabiliter pōt teneri, qd etiā ante, quā sint collecti, pertineant ad ecclesiā. loquor de decima parte fructuum pro indiuiso. pro hoc bonus tex. in. c. tua. j. eod. vbi dicitur, qd Deus asseruit decimas esse suas. ad hoc pronomen suū. notat dominiū: vnde cōpetit rei vendi. vt in l. Quintus. ff. de auro & argen. lega. & in. c. quo iure. viij. dist. vide etiā bonum tex. in. c. decimæ. xvj. q. j. vbi dicitur, qd nō soluēs decimā retinet alienum. & ex his verbis gl. ibi colligit, quod. s. dixi. & vide aliam bonā gl. in. c. moderamine. ea. cau. & q. & per lo. and. in addi. Spec. loco præalleg. vbi sequit dictum^b Spe. præalleg. nisi cōsuetudo sit in oppositū. Fatetur tamen non valere consuetudinem, quæ dat causam furripiendi alienum. c. ex parte. s. de consuetudi.

SUMMARIUM.

- 1 Decima prædiales sunt soluenda expensis non deductis.
 - 2 Segetes possunt appellari fructus naturales tantum, vno respectu: & aliquo respectu possunt appellari fructus industriales.
- Fructus industriales dicuntur procedere ex misericordia diuina.
- 3 Decima soluuntur de omnibus fructibus, & rebus quos, vel quas fidelis homo acquirit.
- Decima an soluantur de rebus immobilibus.
- 4 Decima solui debent etiam a militibus de stipendio quod eis datur, dum militant in bello iusto: aliās a secus.
- Decima debentur de omni lucro personali.
- Decima non debentur de lucris iniuste quasitis.
- 5 Decima sunt soluenda de animalibus captis in venatione, aucupatione, & piscatione.
- Decima animalium captorum, an sint censenda decima prædialis, aut personalis.
- Decima animalium captorum, an sint soluenda ecclesiæ parochiali: an verò prædiali: & sic an tales decimæ sint personales.
- Decima animalium domesticorum sunt soluenda, vbi pascuntur.

CAP. XXII.

- N**on est. ¶ Decimæ prædiales soluendæ sunt expensis non deductis. h. d. ¶ Primò ponit exordiū. Secundo narratio. ibi: *re vera.* Tertiò conclusio. ibi: *volumus.* ¶ Casus literalis. Quidā ante solutionē decimarum deducebant expensas. Super hoc cōsultus Papa respō. qd sicut sancti patres in suis tradiderūt scripturis de omnibus bonis, quæ fidelis homo acquirit, decimas soluere debent. Ad hoc etiā censura eccle. sunt cōpellēdi. vnde præcipit quatenus ante, quā deducant expēsas de bonis prædictis decimas persoluāt ecclesijs quibus debent cū debita integritate. Ber. ¶ Primò no. ex isto text. in princ. iuncto, c. cū nō sit. j. eo. qd in fructibus prouenientibus ex terra, longē magis operat Dei misericordia, quā hominis industria. Nā semen mortificat, & Dei dispositione reuiuiscit plurimū fructū adferendo. Et hoc respectu segetes possunt dici fructus naturales potius, quā industriales. Et hoc videtur verissimū habito respectu ad materiā nostrā, scilicet respectu solutionis decimarū: sed alia consideratione tales fructus dicuntur industriales: scilicet quo ad hoc, vt bonæ fidei possessor faciat.

AA iij

¶ Deferendæ in horreū. Adde Lud. Ro. & Alexā. post Ioā. de Imo. in l. stipulatio ista. §. inter cetera. aliās est. §. si quis dolum. ff. de verb. oblig. vbi Lud. al. leg. l. pro locis. C. de anno. & tribu. lib. x. & Spec. in tit. de deci. in fi. & Bar. C. r. p. in tit. de serui. vrb. c. lxxij.

SEB. SAPIA. ¶ Dīctum Spec. de hoc dicto vide multa allegat. per Card. in consil. cxlvj. col. j.

Panor. super Tertio Decret. Cap. Ex transmissa.

a ¶ Cui debent solui decimæ pisciū. vide hic per do. Ant. & in c. commissum. s. eo. & per ipsum Abb. Panor. in c. licet post gl. fi. de fer.

b ¶ An de illicitè acquisitis possit fieri elemosyna aut dari decima. & vide hic d. Ant. in j. col. Et ad materiā vide tex. de ver. sig. c. Carpēsis. & quod no. plenē Ant. in repe. regulæ peccatū. in. iij. q. prin. li. vj. & in terminis. in. c. cū volūtatē. de sent. ex.

cō. vbi etiā ponit vtrū decimæ sint recipiendæ ab excōmunicato. & vide gl. xliij. q. v. i. sum. gl. of. in. c. decimæ. xvj. q. j. & vide Ang. in. l. ait prætor. & si cū mulier. ff. q. in frau. credi. vbi dicit, q. vsurarij de vsuris non possunt cōstruere hospitalia, si habēt notiā eorū à quibus pceperūt vsuras: & de isto articulo, an decimæ sint p̄stādæ de illicitè acquisitis. vide latē per Ray. in sum. de deci. circa prin. versi. quærēt vtrū. per Host. in sum. de deci. §. de quibus rebus. verfic. quod dixit.

Antoni. Francif. ¶ De elemosyna, dicas q. de bonis alienis, vel iniuste extortis, nō debet neq. pōt fieri: vt in. c. ex transmissa. de deci. vt habet per do. Abb. in. c. olim. de cēsi. & vide Pau. de ca. in cōsi. lxxij. & illa, quæ fit de rapinis non dicit elemosyna: vt. iij. q. v. per totū. j. q. j. c. nō est, & vide gl. in cle. ij. de cēsi. & iij. q. v. c. elemosyna. & vide arch. in. d. c. nō est. vbi ponit de qbus bonis possit fieri elemosyna. Et adde q. diues inuitus compellitur elemosynā facere: vt per Spec. in tit. de loca. in. §. nūc alia. qua. vers. lxxvij. & de poeni. di. j. & in c. nō satis. de deci. & in. c. trāmissa. & vide Car. in cle. j. §. id quod. de re. li. & vene. fan. & Hosti. in summa. de poeni. s. si qs.

b ¶ Vide beatum Thom. in. ij. q. lxxxvij. arti. ij. & vide etiam Cyn. in. l. ij. circa princ. c. de condict. ob turp. causam.

c ¶ S E R. S A P I A. ¶ In meretrice. Vide laso. in. l. iij. §. sed quod meretrici. post Pau. de cast. ibi. ff. de condict. ob turp. causam. & d. Maria. Soc. in tra. cta. obla. in libello. xj.

d ¶ Quod de illicitè acquisitis, non possint fieri oblationes sacerdoti, tenet beatus Tho. in. ij. q. xxxvj. artic. iij.

fructus suos: vt est glo. in. c. grauis. de resti. spo. liato. & in. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. Nā propter culturam maximam ius voluit istos fructus dari bonæ fidei possessori: sed in casu nostro habetur respectus ad dispositionē diuinā, ex cuius misericordia fructus pueniūt. ¶ T Secundo not. ibi: de omnibus bonis. q. non solū de numeratis hic in textu, est decima soluēda: sed generaliter de omnibus bonis, quæ fidelis homo acquirit: vt in. c. proxi. An autem hoc procedat in bonis immobilibus: vt si donatur tibi domus, vel legat. Et quid de mobilibus. aliquid hic tractauit Inn. vide plenius per gl. xvj. q. j. de cimē. & in. c. tua. ij. q. vbi dicā. ¶ T No. ibi: de militia. quod etiā de militia soluēda est decima. & dic de militia. i. de stipēdio, quod datur militibus, seu istis stipēdiarijs: quia hoc est lucrum personale, de quo decima soluit: vt in. c. seq. & in. c. decimæ. prædicto. quod intelligūt doc. qn iustē quismilitat: quasi velit dicere, quod isti stipendiarij in bello iniusto existentes illicitè recipiunt stipendiū: ideo ecclesia non debet recipere decimam taliū. & gñaliter, an de illicitè acquisitis sit soluenda decima: dicitur j. c. proxi. ¶ T No. ibi: de venatione. q. de feris in venatiōe captis soluēda est decima: & eadē rōne idē dicitur in aucupatiōe & piscatiōe: sed quærūt hic doct. & principaliter Inn. vtrū decima taliū sit cēsenda prædialis, an psonalis: quod est quærendū, vtrū debeat ecclesia parochiali, vbi quis audit diuina: an ecclesiæ in cuius parochia ista fuerūt capta. Pro ecclesia p̄diali facit: q. hæc aīalia beneficio terræ nutriunt. vnde sicut decidit in aīalibus domesticis: vt ibi debeat decima: vbi pascunt: vt no. gl. s. e. ad Ap̄ficā. Eadē rōne idē v̄r dicendū in istis alijs animalibus feris. In cōtrariū pro ecclesia parochiali facit: qm ista capiunt opera & industria hoīs. ergo & c. vt. d. c. ad Ap̄ficā. Inn. ponit hic duas opi. Primæ cui v̄r ipse inherere, vt distinguamus vtrū hæc sint inclusa in certo loco: vt puta aues in columbario, pisces in stagno: animalia in aliqua foresta. Aut verò sunt in libertate propria non circumclusa aliquo loco. Primo casu decima est cēsenda prædialis. secundo personalis. & idem videtur sentire idem Inn. in. c. commissum. s. eo. Alia opi. quā refert, est q. indistinctē talis decima sit cēsenda personalis: quia ex industria hominis fuerunt capta, & certo loco reclusa. Host. dicit q. potest dici talis decima mista: aliter non declarato. domi. Ant. dicit, q. si Hosti. intellexit, q. de valore ante reclusionem decima sit personalis: sed de valore post reclusionem decima sit prædialis, videtur optimè dixisse. Et credo, q. hoc sentit Hosti. dum decidit aliam quæstionem, quasi in huiusmodi terminis. & hæc opi. media satis mihi placet.

¶ S V M M A R I V M. ¶

1 Decimæ solvuntur de redditibus molendini ad ventum.
2 Decimæ sunt soluendæ de rebus acquisitis, non autem de illis, quas quis potuisset acquirere, si voluisset.

Debitor non fraudat creditores, si potuit, & noluit acquirere.

Prælati & tutor, si potuerunt acquirere ecclesiæ, vel pupillo, & non acquisierunt, tenentur eis de interesse: quia sunt obligati acquirere ratione officij suscepti.

3 Eleemosyna siue decima, an & quando sunt soluendæ de illicitè quasitis. intellige de decima personali: prædialis verò semper soluitur. 4. in fi.

Vsurarius dicitur habere dominium rerum, quas per vsuras extorsit: secus in fure, cui non habet dominium rei furatæ.

Meretrix & histrio, licet turpiter quærant: tamen licitè retinent. An autem sit peccatum dare talibus pecunias: vide remissiuè. 4.

4 Eleemosynæ consistentium in peccato, quæ fiunt ecclesiæ, sunt recipiendæ: nisi crimen sit notorium.

Vsurarius, vel simoniacus, an licitè construant ecclesiam, vel hospitale de pecunijs vsurarijs & simoniacis.

C A P. XXIII.

Ex transmissa. ¶ T De redditibus molendini ad ventum soluēdæ sunt decimæ. h. d. Primò ponit decisam querelā. secūdò dat iudicē ibi: quia ibi p̄mittit generalē rōnem ex qua infert cōclusionē. ibi: mandamus. Et potuit esse ratio dubitadi in isto tex. q. venti nō nascunt in loco, nec vident moueri ex Dei beneficio: ideo videbatur, q. decima ex tali molēdino ad ventū, nō esset soluēda: sed cōtrariū decidit: quia & mare & v̄ti obediunt Deo. Mat. viij. Itē quia terra, in qua est tale molēdinū constructū subiacet oneri decimarū. vnde sicut ecclesia ex tali terra perciperet fructus, si coleret: ita debet cōsequi de redditibus edificij ibi cōstructi. pro hoc. c. commissum. s. e. ¶ T No. j. regulā, q. non solū de fructib⁹ terræ est decima soluēda: vt in. c. j. s. e. sed etiā de oībus, quæ licitè quis pōt acquirere. Et supple. secūdū loā. an. q. de facto acquirit. Hæc suppletionē fortē fecit: q. nō sufficit quē potuisse acquirere, nisi de facto acquisierit. Ex quo infert, q. non pōt quis cōpelli ad acquirendū, vt decimā soluat: sicut dicit in simili, q. nō dicit fraudare creditores, qui potuit, sed noluit acquirere. l. qui aut. ff. de his quæ in frau. cre. Nā Deus solū mādauit decimas solui de acq̄sitis, & non de acq̄rēdis. Et per hoc pōt solui cōtrariū, qd pōt formari de tutore & prælato. q. tenent pupillo & ecclesiæ, si potuerūt acquirere, & non acquisierūt: vt no. xij. q. iij. c. ij. & l. qcquid. C. ar. tute. Nā ratione officij suscepti illi tenent acquirere: sed tamē hic nō tenent acquirere ecclesiæ, sed tm soluere ecclesiæ, si acquisierint. ¶ T In gl. in ver. licitè acquisitis. in fi. no. bene istā gl. Nā quotidie ad eā fit remissio, cū quærimus, nunqd de illicitè acq̄sitis sit soluēda decima, vel elemosyna possit fieri: & vt habeas gl. clarior dic diuidēdo, q. primò allegat pro & cōtra: vsq. ad versi. quiddā. & ibi pro solutiōe ponit duas opi. Secūda ibi: alij. & huic secūda inheret, cuius mēs est, q. si turpitudine impedit trāslatiōē dñij, vel saltē præstat cām repetēdi: nō debet inde decima solui, nec elemosyna fieri. Exēplū in fure. Nā dñiū nō trāsferit in eū. Itē in vsurario. Nā licet in eum transferat dñiū: tñ cōpetit repetitio. c. debitorum. de iureiur. Si verò dominium transferit, & repetitio non cōpetit: tñ inde pōt fieri elemosyna, & decima solui. Exēplū in meretrice, & histriōne: sed respectu decimæ gl. videt velle, q. licet isti teneantur soluere, ecclesia tñ nō tenet recipere, ne videatur approbare improbitatē illorū. Et si dicas, ex hoc insurgeret pplexitas: dixit Inn. q. de consensu diocesani & rectoris poterūt isti ex decima debita facere elemosynā. & hoc Inn. dicit verū, si isti p̄suerāt in pacto: sed si egerint p̄nitentiā, nō debet ecclesia respicere: q. nō debet in eis inspici, qd fuit. l. di. c. ferrū. & hæc secūda opi. videtur cōiter seq. doct. hic. Et originaliter hæc gl. fuit loā. quā vide xliij. q. vj. in sum. & c. decimæ. xvj. q. j. Sed. d. Car. dicebat, q. in secreto ecclesia poterit recipere decimas à talibus, q. cessat hoc casu scādālū. qd tñ mihi nō placet: q. simplr dictum est: nō recipias mercedē prostibuli. Itē isti cōfortarētur in eorū iniquitatibus, & ecclesia notaret de eorū cupiditate. ¶ T Quid aut in oblationibus: nūqd oblatiōes iacentiū in crimine, sint in ecclesia recipiendæ p̄supposito, q. fiat de p̄pria substantia ipsorū offerētū. vide gl. not. in. c. oblatiōes. xc. di. q. cōcludit in partē affirmatiuā: nisi in casib⁹ à iure prohibitis

prohibitis: quos ibi enumerat. Sed Inn. ponit vñ dīctū
fatis notabile: quod si crimē est notoriū, nō debet eccle-
sia obligationes taliū recipere. arguū. in. c. minor. xvij. q.
iiij. Itē vide ad materiā huius gl. bo. gl. in. c. non est putā-
da. j. q. j. vbi quārit: quid si de pecunia simoniaca, vel vsu
raria quis construxit ecclesiā, vel acquisiuit ius patrona-
tus vel emit possessionē, & percepit fructus: dicv̄t ibi. &
vide quod no. Ioā. an. in. c. quāquā. de vsu. li. vj. Itē an
sit p̄ctm dare histrioni vel meretrici, seu cytharistis. vi-
de bo. tex. cum gl. in. c. donare. & c. q. venatoribus. lxxxv.
di. Prædicta omnia procedunt, cū quārit de decima pro-
ueniente ex lucro personali. Nam in decima prædiali nō
est pōderanda qualitas possessoris: quia possessio est one-
rata. Et sic ecclesia à quocūq; possessore licitē recipit de-
cimā prædialē: vt voluit hic glo. in fin. & idem Inn. facit.
c. de terris. s. co.

SVMMARIVM.

- 1 Decima sunt soluenda à locatore & conductore eiusdem prædij nisi ostendant se ex emptos. 3. & sic ecclesia petēs decimas habet intentionem fundatam: asserens se exemptum, debet probare. 2.
- 4 Papa non potest in totum tollere, quod decima non soluatur: qui busdam tamen personis potest remittere.
Papa non dispensat circa ius diuinū in quo versatur honor Dei irremissibilis, vel utilitas publica indispensabilis.
Absolutio à iuramento: non potest fieri etiam à Pap. sine causa.
- 5 Non soluens decimas ex permissione Papae non est tutus quo ad Deum: item nec possidens, vel detinens plura beneficia in cō- passibilia.
Papa non potest alterare vniuersum statum ecclesiae.

CAP. XXIIII.

- 1 **A** Nobis tua. ¶ Locator vel cōdū-
tor possessionū, tenen-
tur ad decimas: nisi se immunes ostēdāt. Pri-
mō decisum exordiū. Secūdō ratio natura-
lis. ibi: cū tertiō solutio. ibi: fraternitati. Quartō exceptio:
nisi. ¶ Casus literalis. Aliquis locat aliquādo possessiones
suas ad affectū: locator de parte sua decimas nō soluebat.
quāritur quid iuris: respōdet Pa. cū quilibet decimā sol-
uer e enetur, & dātes & recipiētes possessiones ad affectū
decimas soluere tenētur: nisi ostēdere possint, quare ab
huiusmodi sunt immunes. B. ¶ Not. j. regulam, quod
quilibet tenetur soluere decimā, nisi spāliter sit exēptus.
Ex quo infero, q̄ ecclesia habet intētionē fundatā de iure,
cōtra quēlibet. Pro hoc facit: quia Deus neminē excep-
pit à solutione decimarū: vt habet Deuter. xvij. c. Exod.
xxj. ¶ Secūdō no. ar. apertū, quod ab onere decimarum
potest q̄s eximi. Quis aut possit hoc priuilegiū dare, dicā
cum gl. ij. ¶ Vlt. no. quod cōducēs prædia, cōpelliūt sol-
uere decimas de fructibus: nec astringit ad aliā solutio-
nem: nec distinguit vtrū hoc faciat causa lucri. ¶ Ex quo
infero ad id, quod dixi in. c. cū sint. s. eod. quod cōductor
alieni prædij, nō tenetur, nisi ad vnā decimā prædialē. &
quod hīc dicitur de locatore, intelligo, quādo locator re-
cipit certā quotā fructuū: puta tertiā partē. Si aut reci-
pit certas mēsuras, vel certos numeros: dic, vt dicitur in
c. tua. ij. j. e. ¶ In gl. in ver. exēptus. not. sing. gl. nā quoti-
die solet allegari iūcto tex. dū gñaliter quāritur, nūquid
Papa possit dispēsare circa ius diuinū. & videtur hac gl.
in secūda solutione permanere: vt in totū Papa nō pos-
sit tollere ius decimarū, sed quibuscūq; personis remittere
potest. Nā per hoc vltimū nō tollitur ius diuinū: sed tūc
tolleretur, si vtiliter remitteretur præceptū. & de hoc vi-
de gl. in. c. de monach. s. si ergo. xvj. q. j. Ala. Hof. & Io.
An. vidētur sequi cōclusionem huius gl. Dicūt enim, q̄
quibuscūq; personis pōt remitti: sed in totū nō: nisi ex cau-
sa ad tēpus. & not. hoc vltimum. Nō obst. si dicatur, q̄
alia præcepta moralia decalogi sunt irremissibilia. vj. di.
c. is ita. v. di. in pri. Nec istud p̄ceptū decimarū, cū sit mo-

rale debet posse remitti. Nā vt dicit Ho. aliud in isto p̄cep-
to, quā i alijs. Versat em̄ i alijs honor Dei irremissibilis
vel utilitas pub. humana indispensabilis: vt est videre i illo
præcepto: Non habebis Deos alienos. Item in alio: Ho-
nora patrem tuū & matrē tuam. & in similibus, in quib⁹
nec in totum, nec in partē dispensari potest. in præcepto
decimarum est duplex consideratio. ¶ Prima, quatenus
versatur honor Dei. Nam decimas sibi retinuit in si-
gnum vniuersalis dominij: vt in. c. tua. ij. j. eo. Et hac con-
sideratione nō potest decima vniuersaliter remitti: quia
nō potest Papa facere vt honor nō exhibeatur ipsi Crea-
tori, maximē qñ ipse sibi reseruauit. ¶ Secunda consy-
deratio est in utilitate, quæ prouenit ex solutione deci-
marū. Nam concernit cōmodum ecclesiarum & clerico-
rū: idēo Papa tanquā gñalis administrator & vicari⁹ Dei
pōt hac cōmoditatē in aliquibus remittere & dispēsare.
do. Ant. dicit q̄ ecclesiæ bñ pōt impēdi hoc priuilegium.
ad hoc. c. ex parte. & c. suggestū. s. e. & hoc est clarissimū.
Nā hoc mō non venimus contra præceptū Dei: sed con-
tra cōstitutionē ecclesiæ. quæ distribuit decimas inter p-
ticulares ecclesias. ¶ Sed si quāritur quid in laicis: dic, q̄
nec decimas p̄teritis, neq; futuras etiā vni remittere pōt
sine causa: sicut est videre in iuramento. quod quia est de
iure diuino, nō pōt per Papam sine causa remitti: vt no.
in. c. quanto. de iure iur. & Inno. in. c. inter. de renun. Hec
opin. d. An. posset saluari quo ad Deū. ¶ Nā non cre-
do illum esse totū, qui decimas sine causa tenet ex remis-
sione Papæ, vel beneficia iniusta obtinet. Pro hoc gl. no.
in. c. nō est. j. de vot. & quod dixi in. c. de multa. de præbē.
Nā licet Papa habeat plenitudinem potestatis: debet tñ
facere, sicut diligens paterfa. dispensando cuilibet, prout
opus est. facit. c. j. xvj. qō. vij. sed quo ad ecclesiā militantē
tene indistinctē opi. gl. & aliorū doc. per ea, quæ notā
tur in. l. fi. C. si contra ius, vel vti. publi. & in. c. quæ in ec-
clesiarum. de constitu. & in. d. c. non est. Et hoc indistin-
ctē puto verum, vbi decimæ de facto soluuntur. Nam
tunc si Papa vellet in totum remittere, non solūm tolle-
ret reuerentiam Deo debitam: sed etiam alteraret vni-
uersalem statum ecclesiæ: quod Papa nō potest facere: vt
no. in. c. literas. & ibi dixi: de rest. spo. sed vbi de facto nō
soluunt: nunquid Papa possit dispensare, vt non soluē-
tes euitent peccatum? certē potest dici, quod sic: non ta-
men in totum præceptum tollendo, sed hac causa non
soluentes tolerando, vt peccatum non incurrant. quod
satis sentit hīc Inn. & aliquid dicā in. d. c. in aliquibus & c.

SVMMARIVM.

- 1 Decima debent solui, licet super non solutione ipsarum fuerit sub quacunque forma promulgata imperialis constitutio.
Decima si fuerint alicui in feudum data, non comprehendit huiusmodi concessio decimas noualium: nisi sint concessæ cleri-
cis: quia tunc comprehendit futuras. 7.
- 2 Laicorum appellatione veniunt Reges, & Imperatores.
- 3 Legitimus ab Imperatore, vel ab alio seculari Principe: an possit promoueri ad sacros ordines, vel ad alia spiritualia.
- 4 Restitutus ab Imperatore vel ab alio, an censetur restitutus ad spiritalia remissiue.
- 5 Decimas, si quis Theologus, vel alius dixerit non esse debitas, incurrit peccatum.
Interpretationi summorum Pontificum potius statuitur super lege diuina, quam sanctorum Patrum.
- 6 Authoritas alicuius sancti coadiuuata auctoritate iuris diuini preualet auctoritate summi Pontificis.
- 7 Priuilegium odiosum debet strictè intelligi.
- 8 Statuta disponentia circa iuramentum, sunt ipso iure nulla.
- 9 Generalis concessio, vel constitutio, an sit potentior, quàm specia-
lis, vel econuerso.
Ius patronatus licet non possit vendi in specie: tamen transit cū vniuersitate.
Statuta laicorum quantūcūque generalia, non ligant clericos.

¶ Sine causa re-
mitti. Adde istū
in. c. inter. nu. 9. &
quod ibi posui in
apostil. ad eum, in
ver. dispēsare. s. de
renun.

Cap. Tua. Panor. super Tertio Decre.

10 Schisma quotiescunque fieri contingat in ecclesia Dei, si non posset sedari, possunt domini temporales se intromittere, & facere dubium sopiri & terminari per ecclesiam.

Principes temporales habent potestatem, ut debentes eligere summum Pontificem includantur in conclavi.

Principes seculares acceperunt potestatem a Deo principaliter ut ecclesiam Dei iuuarent: & ut in suis necessitatibus ei subueniant.

CAP. XXXV.

Va. Imperialis concessio sub quacunque forma a solutione decimarum eximere non potest. hoc primo. Decime noualium non pertinet ad laicum, quia decimas habet in feudum.

Duo sunt dicta. Secundum ibi: nec occasione. Casus literalis.

Imperator concedit alicui possessiones aliquas liberas & immunes ab aliquo onere, & sine prestatione decimarum.

grebatur utrum concessio homini sit alicuius vigoris? Papa respondet, quod laicis de spiritualibus nulla est disponendi attributa potestas.

& ideo quatenus Imperialis concessio generaliter fiat minimè potest eximere a solutione decimarum, quia diuina constitutio debet.

Secundum alicui laico decime alicuius loci sunt in feudum concessæ, surgunt in eodem loco noualia.

greditur utrum laicus ille habere debeat decimas noualium? Respondet Pa.

licet decime sint laico in feudum concessæ: non tamen sunt ea occasione ab eodem decime noualium usurpandæ.

quia in talibus non est licentia extendenda, sed potius restringenda.

B. No. j. quod iura, quod dicunt laicis non competere ius disponendi de spiritualibus, procedunt etiam in Imperatore.

ut hinc in principio generaliter dicit de laicis & postmodum infertur ad Imperatorem.

licet ergo Imperatores & Reges inungantur: ut in c. vno de sac. vnct. nihilominus non consequuntur potestatem disponendi de iuribus ecclesiasticis: nec recipiunt ordinem ecclesiasticum: sed in laicorum numero continentur.

quod not. Secundum non ex predictis & ex text. quod legitimatus a Principe seculari non potest promoueri ad ordines: nec etiam ad alia spiritualia censetur habilitari.

Pro hoc vide bo. gl. x. dist. c. j. & c. j. di. c. vnico. & quod non in c. per venerabile. quod filii sint legi.

An autem infamis restitutus pristinae famae per Principem secularem censeatur restitutus quoad spiritualia: vide bo. gl. in d. c. j. & quod non in d. c. p. venerabile.

Tertium non ibi: diuina constitutione. quod decime debentur ex constitutione diuina principaliter, & non humana.

Et quo infert. d. Ant. quod peccat Theologi asserentes decimas hodie non deberi: cum summi pontifices coiter in constitutionibus suis asserant oppositum: quasi velit dicere & bene.

quod in interpretatione legis diuinæ, seu decisionibus dubiorum, potius debemus stare definitionibus summo rum pontificum, quam dictis Theologorum, etiam si sint sancti.

Ad hoc vide bo. tex. cum gl. xx. dist. c. j. Nam potestas eodem di & interpretandi, data est non sanctis, sed summis pontificibus: ut in c. per venerabile. qui filii sint legi.

Et hodie asserentes contrarium in suis predicationibus incurrunt poenam: de qua in cle. cupientes. de poen. & vide quod leg. & no. in c. j. eo. ti. lib. vj.

Vnum tamen semper tenebis meti circa supradicta, quod ubi dictum alicuius sancti iuuatur auctoritate iuris diuini: potius ei, quam constitutioni summi pontificis standum est: ut dicit gl. sing. in c. j. xx. dist.

Tamen de terminare potius spectat ad ecclesiam vniuersalem. i. ad concilium generale, quam ad priuatam personam. pro hoc. xxxvj. q. ij. i. & c. placuit.

No. in §. nec occasione. quod priuilegium odiosum debet strictissime intelligi: ut sic non comprehendat ea, quae alias venirent in dispositione fauorabili.

Nam in concessione decimarum facta laico, non veniunt decime noualium. secus in concessione facta clericis: ut in ca. ex parte. s. eodem.

Facit notabiliter iste textus, quod in concessione aliquorum iurium simpliciter facta, non veniunt iura, quae postmodum oriuntur de nouo, licet sint similia iam ortis.

Contra hunc textum oppos. de l. fi. ad mu

ni. ubi Imperator disponit circa iuramentum, quod est contra principem huius tex. Sol. dicit Io. an. quod omnes leges indulgentes circa talia potestate Imperatori, vel alteri laico, sunt correctæ etiam ex mente iuris ciuilibus, ut colligitur in aut. ut clerici apud proprios Episcopos. §. si verò ecclesiasticum. Pro hoc facit. c. si duo. & c. si Imperator. xvj. dist. in. per hoc potest inferre ad statuta, quae quotidie sunt per ciuitates disponentia circa iuramentum. sunt enim hoc ipso iure nulla. Itē. d. l. fi. expresse non disponit circa iuramentum: sed potius indulget, ut periurus assumatur ad honorem.

Secundum op. contra tex. ibi: quantuncunque generaliter. qui videtur innuere, quod generalis concessio sit fortior, quam specialis. quod videtur contra. c. qui ad agendum. de procur. lib. vj. & l. sed & si quis. §. quæ sit. ff. si quis cautio. Sol. dicit Host. quod ubi in concedente concurrunt potestas liberè disponendi de illa re: fortior est specialis concessio, quam generalis. ut in contrariis. & hoc ideo quia luculentius colligitur voluntas disponentis. sed ubi potestas defuit in agente: tunc fortior est concessio generalis. Exemplum in iure patronatus, quod non potest vendi per se: tamen transit cum vniuersitate. c. ex literis. & c. cum seculum. de iure patro. Item patet in fundo dotali. l. j. ff. de fund. do. unde videbatur, quod licet Imperator non possit in specie quæ eximere de decimis, tamen generalis concessio videbatur admittenda. Sed contrarium hinc deciditur. quia nec in specie, nec in genere potest laicus disponere de rebus ecclesiæ. ut hinc. quod no. Nam aperte facit hæc littera sic intellecta contra opi. Bar. in l. cunctos populos. in. v. q. C. de sum. tri. ubi dicit, quod constitutio laicorum specificè disponens de clericis, ad eos non porrigitur ex defectu potestatis: secus si generaliter disponit: quia tunc clerici possunt recipere pro se: ut puta, dicit statutum quod instrumenta gaurentiata habeant executionem paratam. de quo per do. Ant. in c. quæ in ecclesiis. de cõsti. Nam hinc vides quod generalitas dispositionis non supplet defectum potestatis, qui est in agente. & melius contra Bar.

est tex. in c. ecclesia. S. Mariæ. s. de cõsti. In glo. j. ibi: ubi schisma faciunt. no. istum casum: & adducebat hanc gl. do. Ant. tempore suo contra illos contententes de papatu qui faciebant schisma in ecclesia Dei, nec poterant corrigi per ecclesiam.

Ex quo sentit vnum quod mihi satis placet: quod si hodie aliqui contenderent de papatu, & facerent schisma in eccl. Dei: nec possent corrigi per ecclesiam: quia quilibet est potes: nec vellent congregare concilium: quod eo casu domini temporales possunt in eos manum mittere, & eis inuitis facere dubium sopiri & terminari per ecclesiam.

Nam domini temporales ad hoc principaliter receperunt potestatem, ut ecclesiam Dei iuuarent. Pro hoc vide pulchrum tex. xxij. q. v. c. Princeps. Itē bene facit tex. in c. ubi periculum. de ele. lib. vj. ubi in creatione summi Pontificis domini temporales habent potestatem in debentes eligere ut includantur in conclavi. & c. ut ibi dicitur.

Fortius ergo habent potestatem, ubi ecclesia ex cupiditate per plures laceratur: nec per ecclesiam potest competens remedium adhiberi. Et ad materiam istius glo. vide bonam gl. xj. questione prima. in summa. quæ colligit casus, in quibus clericus potest conueniri coram laico, & laicus coram clerico.

Summariu.

Decime debentur non facta deductione seminis & sumptuum: & debent solui ecclesiæ non autem pauperibus. & quod clerici ducant malam, vel pessimam vitam.

Tributum est id, quod datur domino temporali in recognitione domini: quod an possit prescribi. vide infra numero nono & decimo.

Colonus, qui colit agrum pro certa quota fructuum, debet illos dare domino non deducto semine, nec expensis agriculturæ: & tenetur

a Vide Oldrad. in confi. cix.

b Adde, an obligationes sint recipiendæ ab usurario: per de Anc. confi. cc. xlvij. ubi ponit de testamento usurarii, qui reliquit ad pias causas.

SEB. SAPIA.

c Alicuius sancti. vide quod per istud dictum infert Io. de Ana. in c. qualiter & qñ. j. de accusatio. & do. Ias. in l. j. c. vj. ver. ad de prædictis. ff. si cer. pe. & in §. qui dā. col. antepe. in sti. de actio.

d Nulla. Adde Fran. de Arc. con filio. viij. allega. in pluribus suis consilijs.

ZACHARIAS.

d Ale. confi. lix. in cip. viso instrō & titulo qñis volu. & con. xxix. inc. viso statuto & the mate. & Franc. de cur. con. xliij. inc. super contingetia facti. col. vj. ver. si. & consequenter concludimus: quod Rex Francorum christianissimus.

e Sit fortior. Ad de Oldr. consilio cij.

SEB. SAPIA.

f Dicit statutum. Vide dom. ma. fo ci. in c. quod clericus. in fi. s. de fo. cõpe. Felin. in c. ecclesia sancte mariæ. s. de constitu. in. viij. q. principa.

g De papatu. Ad de quod cõsultuit Anch. cõfi. lxxx. vj.

Adde quod not. in apostil. ad istum in. c. fraternitatis. nu. j. in apo. in ver. ficu. de hæresi. & Fel. in c. ij. col. iij. ver. & adde quod no. scandali. j. de præscrip.

Cap. Tuanobis. De deci. primi. & obla. 190

- Et tenetur de proprio agru seminare: nisi contrariu pactu interuenerit.*
- 4 *Decimas reseruauit sibi Deus in signum vniuersalis dominij: Et eas voluit tradi sacerdotibus pro cultu, quem faciunt ipsi Deo.*
Decima non sunt principaliter debita pauperibus, sed clericis, qui debent dare superfluum, quod eis superest pauperibus.
- 5 *Decima etiam ante, quam tradatur, dicuntur in dominio ecclesie: adeo, quod poterit ipsas vendicare. 7. 11. 12.*
- 7 *Decima est soluenda de cunctis prouentibus.*
- 8 *Ad decimas soluendas compelluntur laici appellatione remota, quando allegarent consuetudinem, vel prescriptionem, sed si allegarent exceptio nem Papae, tunc secus. 9.*
- 10 *Decima non possunt praescribi a laicis, sed ab ecclesia: ecclesia, sic: quia non refert penes quam ecclesiam sint.*
Compensatio non admittitur in decimis & tributis.
Pradia sunt tacite obligata pro decimis & tributis non solutis.
Decima qua actione petantur.
Actione confessoria est realis, & datur domino pro rebus incorporalibus: rei vendicatio vero pro corporalibus.
Condictio omnis est personalis.
- 13 *Pradium emptum ex pecunia non decimata, subiacet decima respectu illius pecuniae.*
- 14 *Decima quomodo soluntur a domino & colono de fructibus collectis in pradio, ante, quam deducatur portio domini, vel quomodo?*
- 15 *Colonus, an & quando teneatur soluere decimam de fructibus ex pradio conducto collectis.*
- 16 *Decima sint soluenda clerico notorie simoniaci, vel fornicatori.*
Clericus simoniacus, vel notorie fornicator, an sit suspensus ipso iure, an veniat suspendendus per sententiam.

CAP. XXVI.

- 1 **V**a nobis. ¶ Sine deductione seminis & sumptu, debent dñs & colonus de cimā soluere: & non cui voluerit eccl. vel pauperibus: sed eccl. cui debetur, nec ab hoc excusat ppter malitiā clericorum. Diuiditur. primò ponit tres machinationes: secundò ad eas respondet. ibi: *verum*. Tertiò concludit ibi: *quoniam*. ¶ Causa literalis. Quidam laici dicebāt qd semen & sumptus, qui sunt in agricultura, sunt primitus deducendi: & de residuo decima p soluenda. Alij verò erant, qui de portione fructuū, quā recipiunt de colonis, partē decimę separāt: & eā assignāt capellis, vel alijs ecclesijs: aut etiā pauperibus cōferunt, vel in alios vsus pro sua volū tate distribuūt. Alij sunt qui vitā clericorū tāquā malā vel pessimā detestant: & ob hoc decimas sibi subtrahunt. Diocesanus Episcopus. significauit hoc do. Pa. Rñdit Papa, qd si isti ad Deum, a quo oīa bona procedūt, respectum haberēt, ius ecclesiasticū taliter non diminuerēt: nec decimas quā tributa sunt egentiu animarū detine rēt. Et probat primū dictū per locū a maiori. Deus cuius est terra & plenitudo eius &c. non debet esse deterioris conditionis, quā dñs tēporalis. sed dñs tēporalis qd terrā suā alij tradidit excolendā, partē suā integraliter recipit a colono sine aliqua deductione expē sarū: multò fortius decimā quas Deus sibi retinuit in signum vni uersalis dominij sine deductione aliqua expensarum clericis p cul tu diuino sunt soluendae: & si moniti laici eas noluerit soluere, ec clesiastica cēsurā sunt cogendi. Secundò respondet ad secundum di ctum pradietorū, sicut colonus de pte fructuū quā sibi remanet rōne culturę sine diminutiōe soluere tenet decimā: sic & dñs de p tione, quā recipit a colono. Tertiò rñdet ad vltimū dictū: quāuis clerici mali sint, prætēxtu eorū malitię ecclesijs alijs, quā his, qui bus de iure debetur decima non sunt soluendae: quia non licet alicui concedere aliena pter dñi volūtatē. In fi. mandat Epō quatenus ap pellatione remota cōpellat oēs ad decimas p soluendas clericis & ec clesijs diocesis, quibus eas exhibere tenentur: tam rōne personarū quā rōne pdiorū. B. ¶ Primò no. ex isto tex. iuncto ver. *verum*, qd non a fortuna, sed a Deo cuncta bona proueniūt: vt etiā habet. j. q. j. cum Pau. Iac. primo. Et generaliter dic, qd oīa quā sūt, aut recto iudicio De⁹ facit: aut ita fieri sint, vt dicit tex. in. c. nec mirū. xxvj. q. v. quod est dicere omnia fieri ex voluntate Dei: aut dispositiua, aut permissiua. ¶ Secundò no. ibi: *tributa sunt*. qd decima, quę debe tur eccl. cōparatur tributo. Nā propriē tributū est, qd datur dñi o
- 2

- tēporali in signū recognitiōis vniuersalis dñij. & est differentia in ter tributū & vectigal & pedagium. & de similibus vide bo. gl. in l. j. ff. de publi. & in l. iij. C. de compensa. & in tene menti istū tex. qui ad hoc quotidie allegat. Et inquantū iste tex. dicit qd sunt tribu ta egētū animarū. dic. i. animab⁹ egentibus diuina gratia: ita expo nit gl. xvj. q. j. c. decima. ¶ T No. & tene menti, qd dominus tradēs fundum rustico excolēdū pro certa quota fructuū, debet illā quo tā conuentā habere, nō deductis sumptibus factis per rusticum p agricultura agri: nec etiam deducto semine. & sic habes hīc aper tē rusticū teneri ad semen de proprio: nisi pactū speciale in contra riū intercesserit: vt hīc probatur & clarius hoc tenet Inn. ¶ T No. rōnem, quare Deus reseruauit sibi decimas: & quare pcepit eas clericis exhibēdas. Nam ob aliam cām soluitur Deo, & ob aliam dantur clericis. Deo em exhibetur in signum vniuersalis dñij. s. vt Deus cognoscatur dñs omniū, quā sunt in terra, & etiam ipsi⁹ ter rā. Clericis verò mandauit illas solui pro suo cultu. i. pro diuino officio: quod in ecclesijs ad laudem Dei impendūt. Ex hoc & ex tex. no. qd decima non debetur principaliter pauperibus, sed ipsis clericis: debet tñ quod superfluum est, dari pauperibus. xvj. q. j. c. fi.
- 3 ¶ T No. ibi: *suas esse decimas*. &c. qd decima est in dñio ecclesie. & nō tñ debita. Nam id quod est debitū, non propriē pōt appellari suum, seu nostrū: vt est tex. no. iūcta gl. in l. quintus mutius. la. ij. §. argēto. ff. de auro & argento legat. & de hoc aliquid j. ¶ T No. ibi: *de cunctis omnino prouentibus*. vñā regulā, qd de cunctis prouentib⁹ soluēda est decima. ¶ T No. ibi: *ratione culturae*. qd colonus recipit partem rōne culturae. & dñs ratiōe terre. Et sic videtur, qd integra cultura spectat ad colonum: & qd dñs non tenetur ponere nisi ter rā: vnde cōtrahitur quādā societas, in ter dominū, & colonū partiariū. Vnde sicut cōtrahit societas, qñ vnus ponit pecuniā, & ali⁹ operam: vt. l. si non fuerint. ff. de solu. & l. j. C. eo. & ibi glo. not. ad materiam: ita dñs ponit pecuniā & alius operam. ad hoc tex. no. & ibi per Bar. in l. si merces. §. vis maior. ff. loca. & vide quod dixi in c. propter. de loca. ¶ Nota ibi: *cum nulli sit licitum*. &c. quod deti nens decimam, vel pro arbitrio suo disponēs, dicitur de alieno di sponere. Ex quo infero, quod decima non est in dominio dominij pradij: sed ecclesie. s. in verbo vtitur text. in. c. j. xvj. quāstione vij. & coniūge hoc verbum cum illo verbo, *suas*. de quo. s. ¶ T Vl timò nota, quod laici possunt compelli appellatione remota ad
- 4 soluendum decimas pradiales & personales. ¶ T In gl. prima ibi: *sed improprie dicuntur tributa*. aduerte, quia gl. per falsa fundamen ta dicit improprie decimam dici tributum. Primum fundamen tum glos. est quia in tributo non admittitur appellatio: sed in de cima sic. Sed hoc videtur contra istum tex. in fin. vbi dicitur, quod appellatione remota laici sunt compellendi ad solutionem deci marum. vnde vt dicunt docto. super tex. Aut laicus solūm allegat prescriptionem, vel consuetudinem: & non admittitur appella tio: quia non valet consuetudo contra ius diuinum morale: cū ipsius transgressio inducat peccatum. c. fi. de consuet. dicam latius j. eod. in. c. in aliquibus. & sic procedit iste text. in fin. Aut al legat exemptionem Papae, aut compositionem legitimam: & tūc admitteretur appellatio: quia verē tunc grauaretur. Et sic potest saluari dictum gloss. & idem dicendum in solutione tributi: vnde
- 5 in hoc nō differūt, sed cōueniūt. ¶ T Secundum fundamentū gl. est: quia in decimis admittitur pscriptio, sed in tributo nō. quod est falsū. Nam iura quā allegat loquuntur in ecclesijs. Nam in ter ecclesias valet pscriptio. quia ex constitutione humana facta est diuisio decimae inter ecclesias particulares: sed de iure di uino debetur simpliciter clericis & ecclesijs. vnde nō multum re fert, quā ecclesia habeat, ex quo non exijt de vniuersali dominio ecclesie. Nam vnica est ecclesia vniuersalis. xxiiij. qō. j. loquitur. & c. pudenda. sed laici debentes soluere, non possunt praescribere: vt in. c. causam. de praescrip. Et idem in tributo dicēdum. Nam extat opin. quod Rex Francie & alij multi praescripserunt contra im periu. & sic ipsi capiūt tributa ex pscriptiōe, quā debebātur Im peratori. de quo, an sit verū de iure, remitto ad not. in. c. venerabi lem. qui fil. sint legi. & in l. infamē. ff. de publi. iudi. per Bar. in l. j. ff. de aqua plu. arcē. Cōueniūt etiā decima & tributū in multis alijs. Nam quēadmodū possessio est obligata pro tributo: vt in l. Impe ratores. ff. de pub. ita videtur, qd sit oblata pro decima. facit. c. pa storalis j. eo. Itē conueniūt in cōpensatione. Nam sicut in tributo,

ZACHARIAS.

a ¶ Non admittitur
cōpensatio. Adde
Lu. Ro. sing. suo
dxlv. incipi. an sa-
cerdoti petenti de
cimas. vbi tenet cū
isto. & pro hoc al-
le. gl. sing. quā di-
cit legistas ignora-
re. in. c. decime. xj.
q. j.
b ¶ Adde quod. d.
Bar. de bel. hic in
add. dicit. q. forte
pōset dici. q. dā
pro ipis interdi-
ctū. vnde vi. q. j.
vide. p. bare text.
xvj. q. j. iuncta ibi
gl. Sed contra hoc
dicit facere. q. ec-
clesia nūquā pos-
sedit decimas. er-
go non dabit sibi
tale interdictū. c.
consultationibus.
de offi. dele. & su-
per hoc relinquit
cogitandum.
Anto. Franci.
¶ Adde. q. pro p-
statione decima-
rum cōpetit actio
& cōpellitur quis
per censuras eccl-
siasticas. vt p. Car.
in. cle. ij. in. ij. c. de
Iud. & maxime p.
decimis debitis de
iure diuino. vt ibi
per do. Cardin. in
q. xij. vbi dicit. q.
tā pro prateritis.
quā futuris deci-
mis pstandis pōt
cōmitti monito-
rium. & eo nō pa-
rito excoicatio. &
pro recuperanda
possessione feudi
existente forsan
apud laicum. pōt
dari interdictum
& remedium pos-
sessorium. & eo-
dem modo cōtra
clericū. vt in ca. si
ad decimas. de re-
sti. spo. in. vj. & p.
Barto. in. l. vis eius
in fi. C. de proba.

a non admittit cōpensatio. l. iij. C. de cōpē. ita
nec in decimis. quod tenet hic do. & facit. xvj.
q. vij. c. decimas. qd' est not. verbū. facit. c. fre-
quēs. de resti. spol. in. vj. ¶ In ea. gl. ibi: sed qua
actione. not. gl. v. q. ad fi. quā ponit tres opi. cū
quārit. quā actioe petunt decimā. Prima opi.
q. per actionem confessoria. de cuius natura
vide quod no. in. c. examinata. de iud. & in. c. cū
ecclesia sutrina. de cā pos. & pprie. est enī actio
realis cōpetens pro iuribus incorporalibus. &
dā dño. sicut rei vendicatio est actio realis cō-
petens pro rebus corporalibus & dā soli dño:
l. in rē. in princ. ff. de rei vendi. ¶ Secunda opi.
q. datur rei vendicatio: & hoc pōt saluari qua-
tenus dirigitur nō ad ius decimandi. quod est
incorporale. sed ad ipsos fructus q. sunt qd cor-
porale. ¶ Tertia op. q. cōpetat cōdict. ex cano-
ne: & hęc cōdictio est multū separata. & diuer-
sā naturā a pcedētib. Nā oīs cōdictio est pso-
nalis. nā dā cōtra psonā vt faciat seu soluat id.
ad qd' tenetur. sed pcedentes actiones sunt
reales: vt probat in fi. de actio. §. sic itaq. Et de
materia huius glo. pleniorē in. c. moderamine.
xvj. q. j. & multi doc. antiqui secuti sunt hanc
opi. & nouissimē Feder. de senis. consi. lxxiij.
& vide quod dixi in. c. cōmissum. §. eo. Hosti.
dicit. q. de iure canonico non est multū curan-
dū de his subtilitatibus. quia non est necesse ex-
primere nomē actionis: vt in. c. dilecti. de iudi.
Sed dic. q. nec etiā de iure ciuili est necesse ex-
primere nomē actionis: vt not. in. l. edita. C. de
edē. no. gl. in. c. quo iure. viij. di. sed necesse est
cognoscere. quē actio cōpetat: q. aliter vix bñ
pōset formari libellus & snia ferri: q. aliter fit
condēnatio in vna actione. quā in alia. Sed cō-
cordādo opi. suprā positas. dixit hīc Host. q. si
agat inter duas ecclesias de proprietate iuris de
cimandi: tunc agitur confessoria actione. quo-
niam agitur de iure incorporali. si aut agatur
cōtra debentē soluere: tūc agit rei vendicatione
si decima est separata: vel saltē fructus sunt col-
lecti. Si verō fructus non sunt separati a fun-
do. agitur conditione ex lege diuina declara-
ta a canone. & hoc quando agit ecclesia. cui de-
bet ex lege canonica. Si autem ei debetur ex cō-
suetudine. tunc aget conditione ex lege con-
suetudinaria approbata per legem canonicā.
& not. hoc vltimum dictum. ¶ Ego b vltra
ea. quā tetigi in. c. cōmissum. §. e. dico decisio-
nē istius quāstionis depēdere ex alia: videlicet
vtrū decima sit in dominio eccl. an verō tñ si-
bi debita. Et puto illā partē veriorē. s. vt sit in
dño eccl. p qua facit iste tex. in ver. suas & in
ver. aliena. & qd' habet in Leui. c. vl. & tex. in. c.
decime. xvj. q. j. & c. decime. xvj. q. j. & c. pasto-
ralis. j. e. vbi dicit q. fructus nō possunt vēdi sine
onere decimarū. Nā si decima esset tñ debita
& nō esset eccl. teneret veditio oīm fructuū.
& apertius hoc sentiunt do. ibi. ¶ Vbi inter
cetera ponūt vnū mirabile dictum. q. si de pe-
cunia non decimata qs emat p̄dium: sicut deci-
ma pecuniā erat eccl. ita dicunt in decima p̄e-
dij. ar. in. c. penul. de pecū. cler. faciūt no. in. d.
c. commissum. ¶ Hoc p̄missio arbitror ecclesiā
agere posse rei vendicatione contra detento-
rem fructuū. & etiā actione personali: scilicet
conditione ex lege diuina. seu canonica con-
tra eum. q. debebat soluere. Nā lex diuina non
solum decimā tribuit eccl. & clericis: sed etiā

mandat laicis. vt illis eā tradat. vt patet ex his q. dixi. s. sup rubri. cū
ergo laici sint obligati ad soluendū decimas. possunt cōueniri actio-
ne psonali cōditione ex lege. l. j. ff. de cōdic. ex. l. Nā grauat⁹ p testa-
torē pōt conueniri actio psonali. & etiā reali: tñ non eodē tpe: vt in
l. j. C. com. delega. & est tex. cū gl. no. in fi. de lega. §. nostra. fortius
poterūt conueniri isti qui grauantur ex lege diuina Et aduertendū
q. hęc cōdictio. indubiē cōpetit respectu possessionis: vt no. in. d. §.
nostra. sed etiā pōt attentari. vt possit agi hac conditione ad dan-
dum. s. respectu dominij: q. eccl. acquisiuit dñum solum ex priui-
legio. vnde potest agere. vt iure communi ex donatione laicorum
efficiatur domina. fa cit quod not. Bar. in. d. l. j. & sic erit in optio-
ne ecclesiā. an velit agere rei vendicatione contra detentorem
fructuum: an conditione cōtra eum. qui debebat soluere. Si autē
volumus tenere. q. decima non sit in dominio eccl. sed debita tā-
tū. tunc eccl. vniuersalis poterit agere conditione ex lege diui-
na: sed eccl. particularis aget conditione ex canone: quia canon tri-
buit eccl. particulari. ius aut diuinum eccl. vniuersali. & sic possu-
mus reducere ad concordiam dictum Hosti. & glo. ¶ In glo. in
verfic. & dominus. in fi. Intentio huius glo. est. q. domin⁹ recipit
aliquotam partem. puta medietatem fructuū: tunc tenetur solu-
re decimam pro parte sua. si primò totus aceruus non sit decima-
tus: secus si primò fuit soluta integra decima. si verò dominus nō
recipit quotam certam. sed certas mensuras: puta. quia locauit p̄e-
dium pro. x. corbis frumenti: tunc tenetur semper soluere de-
cimā etiā si colonus. seu conductor soluerit integrā decimā. Sed
tu dic clari⁹ colligendo no. hīc. & in. c. cū non sit. j. eo. & in. c. cū
sint hoīes. §. e. Aut enī qrit de dño: aut de colono. Primo casu. aut
dñs contraxit societatem cum colono: puta. vt quisq. haberet me-
dietatem fructuum: & tunc procedit iste tex. Nam cum quilibet
percipiat partem fructuum. quilibet tenetur pro parte sua ad so-
lutionem decimarum. Aut dominus conduxit colonū numis. vel
promisit sibi certas mensuras. siue nascant fructus. siue nō. & tūc
dominus tenetur prius integrā decimam soluere eccl. quia omnes
fructus pertinent ad eum. nec pōt habere rationem eorū quā de-
bet tradere colono: vt in. c. non est. supra eodem. & in. c. cum non
sit. j. eo. Aut dñs locauit p̄diū colono. p certis mēsuris. seu pro cer-
ta pecunia: ita q. oēs fructus spectāt ad conductore. & dñs non te-
netur ex hac pensione aliquam decimam soluere. licet glo. dixerit
oppositum. Primum tenuit Inn. in. c. cum non sit. j. eod. & videtur
sequi Bar. in. l. interdum. §. quoties. ff. de public. vbi arguit. quod si
dominus locat p̄dium pro centum: & gabella venit soluenda ex
reditibus: totum onus solutionis incumbit conductori. & non do-
mino. Nam videtur dominus propter onus gabellā seu decimā.
locauisse pro minori p̄sione. Et hoc mihi satis placet quia hoc est
onus fructuū. j. eo. c. pastoralis. vnde transferendo omnes fructus
in conductorem. videtur transfuisse cum onere suo. Nec est verū
dicere. q. dominus non soluit decimam de pensione: quia imò sol-
uit cū pro minori pensione p̄dium locauerit ratione oneris
annexi. Aut certa portio fructuum datur domino. non ratione lo-
cationis: sed soluitur sibi ratione tributi. seu ratione census. & tūc
dominus tenetur de hac portione soluere decimam eccl. parochia-
li. quā hanc consequitur ratione personā suā. Aut portio datur
domino rōne aduocationis seu alterius seruitij. & idem quod. §.
Nam quantuncq. p̄dium totum fuit decimatum: ad lucrum
tamen istius non est decimatum. ad hoc. c. ex transmissa. §. eo. Item
dic. si gratis datur alicui aliqua portio fructuum. licet Innocē. ali-
ter senserit sed primum dictum communiter tenetur. argument.
13 in. d. c. ex transmissa. & hęc procedunt quo ad dominum. ¶ Se-
cundo casu principali scilicet in colono: dic. quod aut colonus est
partarius: & debet soluere partem suam eccl. p̄diali: vt hīc. &
in. c. cum sint homines. §. eod. vbi latius tetigi. Aut colit numis.
seu pro certis mensuris: & tunc debet soluere decimam ex lucro
suo ecclesiā parochiali: deductis tamē sumptibus: vt in. c. quēstio-
ne. xvj. quēstione prima Aut ipse conduxit totum p̄dium: & te-
ne: ur soluere integram decimam ex lucro ecclesiā p̄diali: vt in
c. pastoralis. in ver. fructus. j. eodem. ¶ In glossa. in ver. p̄e-
textu. ibi: decima danda sunt illi. Idem Goffredus. Philippus. Vin-
centius: sed Hostiensis tenet contrarium: ne talis nutriatur in pec-
cato suo. argumen. xxxij. q. ij. in. c. non omnes. non tamen debet
dominus

dñs lucrificare hanc decimam, sed debet eā conuertere in vtilitatē ecc. de cōsensu dicecesani. arg. c. cū sit j. de iudæ. Nec obſt. motiuū gl. nā si Iudæi nō audiunt diuina hoc non pcedit ex defectu ecclesiæ, vel sacerdotis: idē eorū indeuotio non debet obesse ecclesiæ. Et idē dicit Hosti. in clerico notoriē fornicatore. & cū hac opin. transit Io. An. sed. d. Pet. videt approbare primā opin. quia per exceptiones criminis non debet quis repellī ab administratione sua: sed debet agi per viam inquisitionis vel denunciationis: vt in. c. constitutus. de ap. Certē decisio huius qōnis dependet ab alia, vtrū simoniacus & notorius fornicator sint suspensi ipso facto, an suspensi per ſniam. Nā primo casu procedit opi. Host. quia non debeo soluere ei, qui est suspensus ab officio & administratione ecclesi. facit quod leg. & nota. in. c. veritatis. de dolo & contu. c. nullus. & c. prater. xxxij. di. sed si teneamus aliam opi. gl. a q non sint suspensi ipso facto: & tunc procedit opi. gl. & d. c. pe. Quia exceptio non est modus priuandi quem administratione sua. Et an sint suspēsi isti, vel suspēdēdi: dic, vt plenē dixi in. c. vestra. de coha. cleri. & mulie. & in c. fin. eodem titu.

SVMMARIUM.

- 1 Priuilegium de non soluendis decimis concessum personæ ecclesiasticæ: extenditur ad decimas noualium, nisi priuilegiū concedatur laico. 4.
- 2 Concessio, si fuit facta alicui de eo, quod maius est, censetur facta etiam de eo, quod minus est.
- 3 Priuilegium alteri nociuum non extenditur etiam ex maiori ratione, sed bene prohibetur: ne restringatur vltra propriū significatū verborum.
- 4 Priuilegium alteri nociuum, & contra ius commune, est intelligendum prout verba sonant sine verborum impropriatione. Priuilegium idem concessum diuersis personis recipere potest diuersas interpretationes.

CAP. XXVII.

- 1 **X** parte. ¶ Priuilegiū sup decimis non soluendis ecclesiasticæ personæ concessum, noualia cōprehēdit. h. d. secundū intellectū q mihi placet. Priō decisā consultatio. Secūdo rñsio. ibi: cum tibi. ¶ Casus literalis. Abbas sanctæ colobanæ Senen. impetrauit priuilegiū, vt decimas de laborib⁹ terræ parochiarū suarū cū integritate perciperet: post impetratū priuilegiū surrexerunt illa noualia. Quasiuit Abbas vtrū deberet percipere decimas noualiū auctoritate priuilegij concessi. rñdet Papa, q cū ei sit cōcessum, q maius est: videlicet, vt possit percipere decimas de laborib⁹ terræ parochiarum suarū: & de noualibus decimas percipere pōt: qā vbi maius cōcedit, & min⁹ cōcessum videt. Ber. ¶ Not. & tene mēti rationē istius literę. Nā facit ad multas qōnes, q cui cōceditur quod maius est, videtur cōcessum quod min⁹ est. Ex quo infero, q si cōcedit illegitimo, vt possit promoueri ad sacerdotiū, videtur concessum: vt possit pmoueri ad minores ordines. Sed de hoc nō est multū dubitādū: qā sacerdotiū nō pōt haberi sine minorib⁹ ordinib⁹. & cui cōceditur vnū, videtur cōcessa oīa, b per quē peruenitur ad illud. c. prudentiā. de offi. deleg. & in. l. ad rē. mobilē. & l. ad legatū. ff. de procu. Sed potes arguere, q si vni cōceditur, vt possit promoueri ad dignitatē maiore, videtur concessum, vt possit pmoueri ad minore: secus dic in prohibitiōe. Nā si vni prohibetur maior dignitas, nō videtur phibita minor: sed si est prohibita minor, videtur prohibita maior: vt est tex. ff. de interdic. & relega. l. relegatorū in. §. solet. & facit quod no. Io. An. in. c. j. de sen. ex com. lib. vj. & j. q. v. c. presentium. & c. cum illorum. de sen. ex com. ¶ ¶ Secundo not. tex. mirabilē, q priuilegiū alteri nociuum extenditur à maiori ratione, contra not. in. c. dilecti. §. eod. & per. Innocen. in. c. dilecti. de dona. Sed pōt dici, q hīc non sit extensio, sed potius prohi-
- 2
- 3

betur restrictio vltra propriū significatū verborum. Nā concedēdo decimas alicuius villę verba non magis important decimas præsentes, quā noualiū. ¶ Et ex hoc & ex text. no. q priuilegium contra ius cōe & alteri nociuum, debet intelligi, secundum quod verba sonant & importare possunt ex proprio significato verborum. Sed fortius obſt. c. tua. el. j. §. e. vbi videtur casus in oppositū. So. ibi concessio fuit facta laico, quæ est multū odio fa. idē restringenda quantum fieri potest: sed hīc facta fuit clerico rōne ecclesiæ. Ex quo no. q idem priuilegiū aliter interpretatur fauore vnus, quā alterius. ¶ Sed cōtra prædicta & contra tex. opp. videtur em, q illud priuilegium fuit frustratorium. Nam si parochiæ istæ fuerunt abbatis, vt dicitur hīc in tex. decimæ pertinebāt ad eum de iure cōi: vt in. c. cum contingat. j. eo. & in. c. ex trāf. missa. §. de præscrip. Et frustra precibus imploratur, q de iure communi conceditur: vt in. l. j. C. de thesau. lib. x. no. in. c. j. de præscrip. Sol. dicit Io. an. q fortē Abbas habebat solū ius patronatus in istis parochijs. & sic decimæ non spectabant ad eum. Secundo potest intelligi si parochiæ pertinebant ad eum, quod fuerat præscriptū contra eum. Vel tertio vbi dicitur parochiarum, fortē dicebatur parochianorū: vt quia impetrauit decimas terrarum suorum parochianorum. Nam de iure cōmuni debebantur ecclesiæ, vbi prædia erant sita. Vel quarto impetrauit, vt perciperet decimā cum integritate. i. non soluta quarta Episcopo, quæ sibi debetur de iure cōmuni: vt in. c. conquerente. de offic. ordina. Et sic quatuor modis potest intelligi iste tex. & euitari contrarium. Sed do. Pet. restringendo hanc literā, dicit decisionem procedere, quando concessio fuit facta ei, cui aliās de iure communi decimæ debebantur: sed per præscriptionē vel priuilegiū eas perdidit. Nam tunc quia res redit ad naturam suam, fit larga interpretatio. & sic vult, q si ista concessio fieret ei, cui aliās de iure communi decimæ nō deberentur, non venirent decimæ noualium. sed certē hec est nimia restrictio, & solūm procederet secundum lect. secundā. Sed secundum alias tres lectu. hic restrictio non procedit, nec tex. videtur hanc restrictionem parare: quoniam Papa non fundat se super illa ratione: sed quia ex quo fuit isti concessum quod maius est. & c. vnde tene hunc tex. indistinctē vbi cūq concessio fuit facta personæ ecclesiasticæ nomine ecclesiæ. & sic summaui: & videtur pro hoc tex. iudicio meo in ca. ad audientiam. §. eod. vbi eisterciensibus simpliciter fuerat concessum priuilegium laborum suorum. & cōprehenduntur etiam decimæ noualium. Item non apparet ratio diuersitatis inter decimas præsentes & noualium: vnde ex proprio significato verborum comprehenduntur omnes decimæ. facit. c. quia circa j. de priuileg.

SVMMARIUM.

- 1 Negotiatores debēt soluere decimas de lucro pecuniarū, deductis tamē expensis. 6. 7. decimæ verò fructuum terræ, vel reddituum molendinorum & aliarum rerū debentur absque eo, quod deducantur expensæ. 2.
- 2 Decimæ reales transeunt in quemlibet possessorē ipsarum rerū.
- 3 Emptio alicuius rei immobilis integrē, an sit licita, vt eadem res integra maiori precio vendatur. vide remissiū. 6.
- 4 Decimæ prateritæ, vel tributa, quæ nō fuerint soluta, debēt solui ab illo, qui emit prædiū ex quo decimæ & tributa debebātur.
- 5 Res emptæ de pecunia non decimata est communis inter ecclesiā & emptorē pro parte, quæ erat debita ecclesiæ pro decima. Res emptæ nomine ementis de pecunia eccl. cleri. minoris vel militis esse dicitur ipsorum & nō ementis: secus fortē si pecunia esset aliorum.
- 6 Decimæ nō soluuntur de cōsuetudine ab hæredibus institutis vel legatarijs nec donatarijs: secus vbi non esset consuetudo.
- 7 Fructus, an & quo casu dicantur deductis expensis, siue proferantur à lege, siue ab homine.

¶ Non sint suspensi ipso facto. Adde quod no. in apostila. ad istum post eum. in. cap. tu. vestra. nu. vij. in apo. in ver. num quid sit suspēsus. §. de coha. cleri. & mulie.

SEB. SAPIA. ¶ Cōcessa omnia. Hoc dictū sequit Pet. de An. in cle. vnica. in. xv. col. in. v. opposi. ff. de concess. præben. & l. in. l. j. col. ij. ver. posset tamen subtiliter instari. ff. de transact. ¶ Ad minorem. adde Old. consi. ccxv. vbi latius videt, an de dispensatione liceat arguere de maiori ad minus.

*Fructus, si legauit testator alicuius p. radij alicui, quoad uiu-
ret, non tenetur hæres reficere seu colere ipsum prædium.*

CAP. XXVIII.

Pastoralis. ¶ Negociator de lu-
cro decimā soluit, dedu-

ctis expensis quas facit de pecunia decimata: expensæ verò quæ fiunt pro habendis fructibus, nō deducuntur: & de fructibus soluitur decima non deductis expensis factis pro re restauranda. Duæ sunt partes. Primò consultatio. Secundo responsio. ibi: *ad quod.* & hæc subdiuiditur: quia Primò tractat de expensis, quæ fiunt pro fructibus habendis. Tertiò de his quæ fiunt pro re resturanda. Secunda ibi: *expensas.* Tertia ibi: *nec.* ¶ Casus literalis. Aliquis habet molendina & piscarias: facit ibi expensas necessarias ad conseruationes ipsarum rerū, quæsiuit Epif. elien. vtrum expensæ istæ necessariae sint deducendæ de fructibus illarū rerum ante, quā decima persoluatur, secundum quod in negotiatione deducuntur. Ante, quā Papa ad hanc quōnem rñdeat, ostendit quid iuris sit de illis expensis, quæ fiunt circa res emptas de pecunia decimata cā negotiatiōis. Et dicit quòd expensæ quæ fiunt in rebus illis deduci debet, cum res illæ vendantur. Et de residuo debent decimæ persolui, quasi de lucro: sed expensæ quæ fiunt pro recipiendis fructibus illarum rerum, non sunt deducendæ: licet res ipsæ sint emptæ de pecunia decimata, quia fructus illi sunt illorū: qui faciunt ipsas expensas salua decima: & fructus illi alienari nō possunt sine onere decimarū. Demum respōdet ad quæstionem propositā dicēs, quæ expensæ quæ fiunt pro restauratione molendinorum, siue piscariarū rerū: non sunt deducendæ de prouentibus decimandis: quia residuæ penes dñm remanent restauratæ: vt si pars aliqua moriatur armētī: deterioretur vinea, portio mercis depereat: vel totus clibanus destruat. Ber.

¶ No. j. q. non solū de fructu, qui germinat debet solui decima, non deductis expensis: sed etiā de fructu, qui non germinat, qui propriè appellatur redditus. Nā molēdinū propriè non producit fructus, sed quosdā redditus: & nihilominus decima debetur de prouentibus, non deductis sumptibus factis pro his redditibus habendis. ¶ Secundò no. quòd licet sit res emptā cā mercimonij: tñ si ante, quā vendatur, fructus seu redditus aliquis percipitur, debet solui decima expensā prius factā: aut pro re habēda aut pro fructibus nō deducta. Ratio, quia onus decimarum est annexū ipsi rei: adeò, q. transit in quēlibet possessorē. ¶ No. tertio, q. negotiatio potest consistere etiam circa bona immobilia. An aut sit licita hæc negotiatio cūm. s. emitur res integra: vt in integra vendat pro maiori pretio: vide bo. tex. in. c. eijciens. lxxxvij. di.

¶ No. ibi: *cum ipsa venduntur.* q. decima ex negotiatione debet solui cū vēdit mercēs: & hoc securi? secundū Inn. tñ obseruat secundū eū, q. in fine anni fiat solutio ppter exitū rerū. arg. in. l. planē. ff. fa. erc. & in. c. reuertimini. xvj. q. j. & vide qd dixi, in. c. cū sint hoies. s. e. Itē no. q. fru-

agri nō possunt alienari sine onere decimarū. ¶ Sed quæro qd si vēdit ipse ager, ex quo multis tēporibus retro actis decima nō fuit soluta: nunqd emptor possit cōueniri pro decimis præteritis? & est pulchra qō, & quotidiana. Host. & Io. Andr. tenent hīc, q. sic: quasi ipsa res sit obligata pro onere decimarū: ideò transit ad quēcūq. possessorem cum illa obligatione. Pro hoc. l. imperatores. ff. de publi. vbi videtur casus in simili quæstione. nam possessor tenetur pro tribus præteritis: quia possessio est obligata principaliter, & nō persona: ergo idē in decima quæ est tributū Dei: vt in. c. tua. s. eo. allegant & alia iura in ar. iste tñ tex. apertè hoc nō probat: quia loquit de fructibus, & non de ipa re: tñ primū dictū est cōius. & probatur in. d. l. Imperatores. iūcto. d. c. tua Idē tenuit Io. an.

and. in. d. c. cū sint hoies. s. e. vbi plus dixit, q. est in optio ne rectoris eccl. vtrū velit agere contra nouū possessorē vel contra antiquum: qui percepit fructus. & idem videtur velle Fed. cōfi. lxxiij. & vide per Arch. cvj. q. j. c. si qs laicus. ¶ Secundò quæritur, quia in text. hīc dicitur, q. si de pecunia decimata merces est emptā, q. in venditiōe debet prius detrahi expensā, & de residuo tanquā de lucro decima est soluenda: quæritur quid si pecunia nō fuit decimata. Sol. dicunt docto. quòd eo casu de toto pretio soluenda est decima. Et dic pecuniam nō fuisse decimatā qñ fuit cā decimatiōis: pone q. aduocatus de patrociniolucratus est decē, ex quibus emit vnā domū: sed eā post modū vendidit: debetur decima de toto pretio: ex quo pecunia ex qua fuit emptā, nō fuit decimata. si autem sol uisset decimā, & de nouē emisset domū, quam postea vēdiderat pro. xx. soluet decimā de lucro tñ: puta de. xj. si aut quis retinet sibi remquā emit de pecunia decimata, ecclesia habet decimā partē illius domus: quia pro decima parte fuit emptā de pecunia ecclē. secundum Inno. & alios, quod bene no. Nā ex hoc clarè inferitur, q. decima non solū est debita ecclē. sed est in dñio ipsius ecclē. ¶ Et no. bñ q. non solū res efficit ecclē. qñ emit tota ex pecunia ecclē. vt in. c. j. de pec. cle. sed etiā, qñ emit tota pro parte ex pecunia ecclē. Nā pro ea parte, pro qua pecunia erat ecclē. res efficitur ecclē. Et idem pōt dici in pecunia militis, vel minoris. Sunt em̄ in hoc istę personę privilegiatę vt in. l. si vt proponis. C. de rei vend. & in. l. iij. C. arbi. tu. not. gl. in. l. inquirendum. s. de pec. cle. Et valet hoc ad id qd quotidie accidit. Nā clerici sæpe emunt immobilia partim ex pecunī ecclē. partim ex ppria pecunia. efficiunt em̄ illa bona clerici & ecclē. secundū quātitatē pecunię expositę. pro hoc. xij. q. iij. c. j. vbi bo. tex. cū gl. ¶ In gl. in ver. dedocēdas. in fi. hanc. ij. rōnem sequit Hosti. Prima em̄ nō multum sibi placet: quia in omnibus operat Dei misericordia. Addit ipse & aliam rōnē. s. ne clerici videātur improbi exactores & ne ditenē cū graui iactura aliorum. ar. in. l. nā natura. ff. de cōdic. inde. vel dic, q. ratio naturalis inter negotiatiōes & reliquos fructus pōt esse ista. nā in negotiatione solū est soluenda decima de lucro: vt in. c. ex transmissa. s. eo. propriè & naturaliter nō est lucrū nisi quod superest deductis expensis. Nam si emorē. p. x. & vendidi. p. xx. nemo diceret me lucrari. xx. sed solū. x. ideò oēs expensæ factę ex pecunia decimata prius debent deduci, & de residuo tanquam de vero lucro decima est soluenda: sed fructus seu redditus, qui pueniunt ex aliqua re naturaliter, oēs dicunt fructū, seu redditus rei etiam nō deductis expensis. Nā fructus non pueniūt ex pecunia exposita, sed ex ipsa re. vñ vulgariter dicit tantū est fructus huius rei. nec habetur ratio ad expensas. Item si dñs terræ tradit alteri fundum p certa portiōe fructuū nō pōt colonus dicere, q. vult prius deducere expensas: quia pro eis habet reliquos fructus. ita & fortius dicendū est in decima, quæ debetur Deo. Nā Deus est vniuersalis dñs terræ: vt in. c. tua. s. eo. & reseruauit sibi decimā in recognitionem vniuersalis dominij: ideo pari rōne & fortiori debet solui, non deductis expensis: quia pro eis remanent penes dominum reliquæ nouem partes. & de hoc aliquid dicam cum glossa. in verfi. credimus. vbi respondetur, quòd appellatione fructuum solū venit, quod superest deductis expensis. ¶ In glo. in versiculo. quasi de lucro. ibi: *ali dicunt & melius.* Concludit ergo glossa: quòd filius indistinctē non tenetur soluere decimā de hereditate paterna: sed in extraneo herede & legatario: seu donatario ponit opinionem. videtur tamen in herede, vt etiam isti non teneantur de bonis immobilibus: & adducit tres rationes, de quibus in ea. & hanc opinionem gloss. tenuerunt Ala. Vincenti. & Ioann. & vide gloss. pleniorē. xvij. quæstione. j. c. decimæ. Host. dicit quòd hæc opin. est æquior & benignior: sed contraria

a ¶ Quando venditur ager ex quo non sunt solutæ decimæ an pro tēpore pterito possit emptor conueniri. Adde scripta in. c. p.æsentī. s. porro. de. offic. ord. li. vj.

b ¶ Pecunia ecclē. Adde eundē cōf. xciij. & Io. Andr. in additi. ad Spe. in ti. de emp. & vend. s. iij. loco ver. quid si. vbi dicit: q. bene iurib⁹ non probatur: q. emptā de pecunia ecclē, sint ecclē. Antonius Francj. ¶ Circa hoc, an emptā de pecunia ecclē sint ecclē. & eo. modo emptā de mea pecunia, sint mea: vide Bal. in. l. si vt proponis. C. de rei vē. & in. l. mancipia. C. si quis alt. vel sibi. & per Inno. in c. cū in officijs. de testa. & per Bald. in. l. si patron⁹. C. 4 cōmunia vtriusq. iud. & per Bar. in l. Titium & Meuium. s. altero. ff. de admini. tuto.

fed cōtraria est iustior: quia de omni lucro debet quis soluere deci-
cimam: vt in. c. ex transmissa. & in. c. non est. s. eo. & nititur respon-
dere ad rationes gl. sed opin. gl. seruatur hodiē de consuetudine: &
eam videtur sequi Inno. in. d. c. non est. quinimō Inn. refert ibi opi.
quorundam dicentium, de his, quæ non proueniunt ex humo ter-
re, vel ex manu, vel industria hominis, nō debetur decima. & fortē
secundū eū isti non maledicūt: licet Hostien. non placet per iura su-
perius allegata. Sed in hoc non est facile præcipitare sententiā: sed
dicam standum esse cōsuetudini, quæ est optima legum interpres:
c. cum dilectus. de consu. & in. fi. glo. Idem concludit glo. in. d. c. de
cimæ. An autem hodiē excuset consuetudo non soluētes decimas

- 9 personales: dicam. j. eodem. c. in aliquibus. ¶ In glo. in. vers. credi-
mus. ibi: speciale est in decimis. sed contra glo. videtur tex. s. c. tua. vbi
dicitur idem esse in dominio alicuius prædij: vt si tradit fundum
colono pro aliquota parte fructuum, debetur quota cōuenta, nō
deductis sumptibus: & sic non intelligit spāle in decima. Inn. aliter
rñdet ad. l. fructus. & alia iura quæ dicūt fructū esse qd' supereft ex-
pensis deductis. dicit em̄, q' illa est interpretatio ciuilis, & nō natu-
ralis: quia naturaliter quicquid percipitur ex re, est in fructu, seu
reditu: & sic naturaliter debemus capere hoc ver. in solutione de-
cimæ: & sic vulgariter appellatur fructus quicquid ex re percipit,
nō deductis expensis. quod est verbum menti cōmēdendū. Hosti.
ponit aliud verbum notabile, dicēs q' vbi verbū fructus refertur
ad aliquotam partem, non deducuntur expensæ. Nam decimā red-
dit hīc Deo: & nouem partes remanent apud dñm. & ita loquitur
hic tex. & d. c. tua. sed vbi quis obligatur restituere oēs fructus, tūc
habent locū contrariæ leges, vt prius deducātur expensæ: ne quis
locupletetur cum iactura alterius, qui fecit expensas. arg. in. l. nam
natura. ff. de condi. inde. & no. hoc ver. bene. Bartol. latius distin-
guit in. l. fructus. alleg. in. glo. Dicit enim, q' quando q' hoc verbū
profertur à lege, & tunc intelligitur deductis sumptibus: vt in. d.
l. fructus. cum si. Fallit in decima: vt hīc. Quandoq' hoc verbum
profertur ab homine: & tunc si refertur ad fructus iam stantes: &
tunc non intelligitur deductis expēsis: vt in. l. si pendētes fructus.
ff. de vsufruc. Aut refertur ad fructus colligendos in futurum: &
tunc intelligitur deductis expensis: vt in. l. fundum Trebatian. ff.
de vsufr. le. vbi dicitur, q' si testator legauit prouentū alicuius fun-
di alicui quoad viueret, non tenetur hæres reficere seu colere fun-
dum. Et prædicta procederent secundum eum, quando verbum
fructus, refertur ad omnes fructus indeterminatē: sed si refertur
determinatē, puta ad. x. corbes grani: tunc intelligitur nō deductis
expensis: vt in. l. venditor. ff. de contrahend. empt. ¶ Ex prædictis
not. j. q' speciale est in decima secundum Bart. quod tamen est fal-
sum: vt. s. dixi. Item in materia decimarum verbum fuit prolatum
ab ipso Deo: & equiparatur verbo prolato à domino particulari:
vt in. d. c. tua. Ideo dic, vt. s. dixi, q' non est speciale: quia verbū fru-
ctus, hīc non refertur ad omnes fructus: sed ad decimam tantum.
Vnde siue à lege, siue ab homine proferatur hoc verbū cum hac
determinatione, nunquam intelligitur deductis expensis. Item ex
dicto Inno. suprà recitato potest colligi vnum notabile, q' si inter
contrahentes fit mentio de fructibus, debet intelligi nō deductis
expensis: quia contrahentes maximē rustici capiunt verba natura-
liter, & secundum quod vulgariter proferuntur: vt in. l. librorum.
§. quod tamen Cassius. ff. de lega. iij. cum si. Inspicienda esset tamē
mens contrahentiū, quæ ex multis circūstantijs potest elici. Nam
in conuentionibus spectatur magis mens, quàm verba ipsorum cō-
trahentium: vt dicit tex. in. l. in conuentionibus. ff. de verb. signi.

SVMMARIVM.

- 1 Decima si fuerint præscripta in aliqua parochia, non comprehenduntur de
cimæ noualium. §. 9.
- 2 Pertinere dicitur aliquid ad aliquē ab antiquo, quod pertinet vigore præ-
scriptionis. Et etiam id, quod præscripsit.
Dominium probatur ex eo, quod quis probat se percepisse fructus tanto tē-
pore, quod sufficit ad præscribendum.
- 3 Decima non possunt præscribi à laico: sed ab ecclesia ecclesiæ sic: quia nō
refert quæ ecclesia habeat.
- 4 Cohærentia limitibus, quo casu possint præscribi.
- 5 Decima ad quem pertineant de iure communi.

Decima personales ad quem pertineant.

Baptismus est ianua omnium sacramentorum, & ne-
bilibus cæteris sacramentis.

7 Decima prædiales ad quem pertineant.

Quarta decimarum, quæ debetur Episcopo, est præ-
scriptibilis.

8 Capella, quæ est in ecclesia cathedrali, si habet intra
se parochiā, decima pertinet ad ipsam, non autem
ad ecclesiam cathedralem.

Ecclesia non debet de nouo fundari cum præiudicio
antiquarum.

CAP. XIX.

Vm contingat.

- 1 ¶ Qui præscribit decimas in alie
na parochia, si ibi insurgunt noua
lia, ipsorum decimas non habebit. Primò quæ-
stio: secundò rñsio. ibi: vnde. ¶ Casus literalis.
In quibusdam parochijs quædā ecclesiæ & ec-
clesiastica personæ ab antiquo perceperūt de-
cimas: de nouo fiunt noualia in parochijs illis,
quæritur ad quem decima istorū noualiū inci-
piat pertinere. Respondet Papa, q' cū perce-
ptio decimarū de iure cōmuni pertineat ad pa-
rochiales ecclesias: decimæ noualium, quæ fiūt
in parochijs earundem, ad ipsas proculdubio
pertinere noscuntur: nisi illi, qui antiquas deci-
mas percipiunt cām rationabilem ostenderint
per quam decimæ noualiū ad eos debeant per-
tinere. Ber. ¶ Primò no. & ex isto text. iun-
cta gl. j. q' id dicitur pertinere ad aliquē ab an-
tiquo, qd' pertinet ad eum præscriptiōe. & idē
no. in. c. proxi. quod valet ad statuta disponen-
tia super iuribus pertinentibus ad aliquem ab
antiquo. ¶ Et no. etiā de ver. pertinere. cōpre-
hendit em̄ in se, quod pertinet ex præscriptiōe.
Et valet ad verba libelli: cū quis dicit rem peti-
tam ad se pertinere. Satis em̄ est probare dñū
ex præscriptione cōpetēs. facit quod leg. & no.
in. ca. cum eccle. de causa pos. & proprie. & qd'
not. Bar. in. l. ad probationem. C. loc. vbi dicit
quē probare dñū. si probat se percepisse fru-
ctus tanto tpe, q' sufficiat ad præscriptionem.
- 2 ¶ Secundò no. q' vna ecclesia potest præscri-
bere decimas pertinentes ad aliam ecclesiam: li-
cet ergo laici decimas præscribere nō possunt:
q' illas nequeūt possidere: vt in. c. causam. s. de
præscri. clerici tamen nomine ecclesiarū præ-
scribunt: tum quia sunt capaces possessionis
tum quia hæc præscriptio non est contra ius
diuinum: quia nō refert, quæ ecclesia habeat: vt
in. c. cum apostolica. de his, quæ fiunt à præla.
- 3 ¶ Tertiò nota, q' vna ecclesia potest præscri-
bere certa iura parochialia intra limites alteri⁹
ecclesiæ. & videtur probare hæc litera, q' etiam
præscribi possunt cohærentia limitibus. Nam
si præscriperat decimas totius parochiæ: er-
go & decimas cohærentes limitibus. Et per
hoc posset impugnari, vel verius limitari gl. in
c. cum sint homines. s. eo. quæ dicit, q' decimæ
adhærentes limitibus, non possunt præscribi:
ne per consequentiam insurgat limitum con-
fusio non soluendo: potest intelligi, quando so-
lūm præscriberentur decimæ adhærentes limi-
ti. Secus si pariter præscribantur omnes deci-
mæ parochiæ: quia tunc non ita insurgit con-
fusio limitis. quod est notādū: aliās oporteret
dici glo. illā non rectē loqui. ¶ Vltimò no. q'

SEB. SAPIA.

¶ Quod qñq; vi-
de Feli. in ca. ad au-
res. col. viij. versic.
duodecima cōclu-
sio. s. de rescrip. &
in. c. ad nostram.
co. j. in prin. de iu-
reiu. & Alex. in. l.
vbi pure. ff. ad tre-
bel.

SEB. SAPIA.

¶ Clerici tñ. Idē
tenet Car. incipi.
consulēs ego Frā-
ciscus. Spe. intitu.
de præscri. col. iij.
ver. itē licet laicus.
Ioā. franc. Bald. in
tract. præscrip. in
j. parte quintę par-
tis principalis. qō.
vij. col. iij. ver. se-
cunda quæstio.

Cap. Cum contingat. Panor. super Tertio Decre.

- a** **SEB. SAPIA.** ¶ Iuris alterius. Vide ad horum declarationem do. Abba. in. c. cum inter vos. j. de ver. signifi.
- b** ¶ Ad quē de iure cōi pertinet decimarum perceptio. Adde ad quā ecclesiā de iure communi pertineat decimā eundē Abb. confi. xxx. do. Car. cō. lxij. Anto Francif. ¶ Circa hoc: ad quē pertineant decimā: dicas, q̄ decima debet ecclesiā parochiali: vt in. c. cum contingat. & in. c. apostolica. de dec. & in. c. ex transmissa. de præscri. nō aut debent eccle. baptisimali, nisi de iure speciali, vel cōsuetudine vt per Car. in. clem. j. in. viij. q. de dec. & p. Ioā. an. in. ad di. Spe. in. ti. de dec. & p. Abb. in. c. ad audientiam. el. j. de eccle. ædi. & ad de. q̄ decimā debent, vel ex priuilegio: vt in. c. dilecti. & seq. de dec. vel ex præscri. vt in. c. de quarta. de præscri. & in. c. accedentibus. de priuile. & in. c. prohibemus. de dec. & p. Cardi. in. c. j. in. prin. de exce. prælat. & in. c. fin. s. ad religiosos. de pœnis.
- c** ¶ Baptismus. Dicis circa hoc an q̄s possit saluari sine baptismo, etiā ex dispensatione Papæ: dicas q̄ nō. q̄a baptismus est, fidei fundamētum, & ianua omnium sacramentorū, vt in. c. veniens. de psby. nō bapt. Et adde q̄ bapt. delet p̄tā mortalia: sed cōio tantū venialia: vt p. do. Card. in. c. j. s. hinc est. de reliq. & vene. fan. & c. fi. s. j. de pe. & habet i. c. sine præ. de pœ. dist. iij. Et adde, q̄ nō natus nō pōt baptizari: vt c. j. s. hoc aut. defumtri. paruul⁹ aut pro quo alius r̄ndeat, bñ pōt baptizari: vt habet in. c. paruuli. de con. se. di. iij. & q̄ virtutes & gratiæ cōferantur in baptismo vide per do. Card. in. c. j. de baptis.
- d** ¶ Extenditur. Tñ quāuis sit ita stricti iuris ad accessoria & connexa rei p̄cipalis posset. l. si aliena. s. j. ff. de vsucapion. per quem textum vide quod dicit Bar. in. rep. quā sibi attribuitur. l. de quibus. in. ij. col. ff. de legi.
- præscriptio certorum iuriū de præsentī non extēditur ad futura omnino consimilia iuribus præsentibus præscriptis. Nā decimā noualiū sunt eiusdem iuris cuius sunt antiquæ, & tñ ad præscriptionē antiquarū non sequit̄ præscriptio futurarū: & pōt esse decisionis ratio. Nā cū verba contractus referantur ad tēpus ipsius contractus non ad futurū: vt est tex. nota. in. l. Rutilia Polla. ff. de contrahē. emp. multo fortius præscriptio nō debet extēdi ad iura futura. Nā in contractibus fit plena interpretatio: vt in. c. cū dilecti. de dona. & in præscriptione debet fieri stricta: cū veniat ad deductionem iuris alterius. ergo si non fit extensio in contractibus: fortius nec in præscriptione. & hanc rationem sentit tacitē Inn. in. c. tua. el. j. s. eo. & de hoc aliquid in. c. seq. ¶ In glo. j. nō. semper istā gl. ad probādum dñiū alicui⁹ rei per p̄scriptionem. & facit ad libellandum: vt dictum est in notabili primo. ¶ In glo. ij. in. fi. nō. gl. ad quam fit quotidie remissio, cū quæritur ad quē de iure cōmuni pertinet decimarum perceptio. & est iste articulus principalis in hac materia. & cōclusio huius gl. est, q̄ decimā integrē ptineant ad ecclesiā parochiale baptisimale: nō aut ad Epif. nisi in casibus in gl. exceptis. Et dicit̄ eccl. baptisimalis, eccl. matrix: quæ aliās dicit̄ plebs: vbi baptizant̄ oēs itra plebanatū venientes ad fidem. & hanc opi. glo. tenet Inno. in. c. ad apostolicā. s. eo. Idē sentit hic Host. Io. and. remittit ad gl. in. c. statuimus. & c. quicunq. xvj. q. j. vbi plenē. sed postmodum vidēs remissiones nō sufficere, hanc materiā latius reassumpsit in addi. Spe. eo. tit. in. iij. colū. ¶ Et vt clarē habeas hanc materiā, excludamus prius causas indubitabiles. Nā aut quæritur de decima personali, aut prædiali. Personalis autē spectat ad ecclesiā parochialem, vbi quis audit diuina & p̄cipit ecclesiastica sacramēta: vt in. c. ad apostolicā. s. eo. & ca. fi. s. de paroch. & xvj. q. j. iuncta gl. & in hoc oēs conueniunt. Remanet tñ vnū dubium. Nā qñ q̄s percepit cetera sacramēta in parochia sua: sed sacramētū baptismi percepit in ecclesia matrice: & sic non pōt dici, q̄ oīa sacramēta recepit in eccle. parochiali: vnde videt̄ q̄busdā, vt nō. Io. an. in. ad di. p̄dicta, q̄ cū baptisimus sit ianua oīm sacramentorum in. c. fi. de presby. nō bapti. & sit nobilius alijs sacramentis: videt̄, q̄ ratione huius sacramenti, debet ecclesia baptisimalis habere partē decimarū personaliū. quod videt̄ rationi satis consonū. facit quod nō. Inn. in. c. de his. de sepul. & tex. cū ibi nō. in. c. ij. e. ti. li. vj. & quod nō. i. c. nouū gen⁹. s. e. in hoc tñ est stādū cōsuetudini. ¶ Secūdo casu p̄cipali cū quærit̄ de decima prædiali, dic: q̄ aut decima est intra parochiā Epif. Nā in aliquibus locis habet certā parochiam distinctam: & tunc hæc decima pertinet ad eum: vt j. eo. in. c. dudū. secūdū intellectum huius gl. Aut hæc decima non est intra alicuius parochiam: vt puta, quia prædia sunt

multum distantia, & nō est inclusa intra parochiā alicuius: & tūc decimā etiā pertinet ad epif. in. c. qm̄. s. e. Idem dico vbi parochiæ non essent distincte. Nam tunc Epif. debet percipere oēs decimas sicut olim faciebat ante distinctionem parochiarum: non tamen debet eam sibi retinere, sed dispensare inter clericos secundum eorum merita: vt est tex. no. xvj. q. vij. cap. j. Aut decima est intra parochiā ecclesi. baptisimalis: & tunc de iure ad eam pertinet. xvj. q. j. c. statuimus. tamen quarta decimarū pertinet ad episcopum, licet gl. aliud senserit hīc: & minus bene. Nam tex. est apertus in. c. conquirente. de offi. ordi. vbi inter cetera iura episcopalia enumerat quartam decimarum. & facit quod legi. & nō. in. c. j. s. e. hæc tamē quarta pōt præscribi: vt in. c. de quarta. s. de præsc. ¶ Aut decima est intra parochiam capellæ, quæ est in plebanatu. & in hoc etiam dubium remanet, vtrum decima pertineat ad capellam, an ad plebē. & in hoc excludit quatuor casus. Primus, quādo cōsuetudo super hoc disponit: est em̄ optima interpret. c. cum dilectus. de consuetud. Secundus casus, qñ Epif. cum consensu capituli constituit parochiā capellæ, specificē sibi deputauit decimas illius parochiæ. ad hoc. ca. ad audientiam. j. de eccle. ædi. Tertius casus qñ cōstat plebem nō esse antiquiorē capella. Nā illo casu expresse capella habet integra iura parochiæ suæ: in his tribus casibus acquiescit per oīa Io. and. in. addi. Spe. prædicta. ¶ Sed remanet quartus casus valde dubitabilis, qñ. f. nō apparet, de cōsensu nec apparet q̄ eccl. sit antiquior & reperit̄ capellā habere parochiā distinctā ab eccle. baptisimali. & in hoc tenet ibi firmiter Io. an. decimā istorū p̄diorū sitorum intra parochiam capellæ pertinere ad ecclesiā plebis. motiū suū p̄ncipale elicitur ex. c. ecclesiæ. & c. quicunq. xvj. q. j. vbi dicitur, quod ecclesia nō debet de nouo fundari cū præiudicio antiquarum ecclesiarum: & specialiter fit ibi mentio de decimis. vñ cū communiter ecclesia plebis sit antiquior, & territorium parochiæ huius capellæ esset antiquius, de parochia plebis non debet hæc ecclesia antiqua priuari decimis prædialibus propter constructionem capellæ. satis est em̄ si habet oblatiōes & decimas personales, quæ debentur intuitu diuinorum. Sed Io. Cald. tenuit hīc oppositum, concludens q̄ ex quo capella habet parochiam distinctā debet habere decimas prædiales prouenientes intra parochiā suā. Nam decimæ sunt de iure parochiales: vt in. c. fi. de parochijs. ergo ex quo reperitur habere parochiam, debet habere & decimas. Hanc opi. tenet Archi. xij. q. j. in summa. tenet Paul. zenzeli. & Lau. in. c. j. eo. tit. sequuntur moderniores communiter hīc: & hanc opi. ego sequor: quia iura dicunt communiter decimas pertinere ad ecclesiam parochialem. Pro hoc iste tex. cum capi. sequenti. & c. ad decimas. de restituti. spoliato. li. vj. & c. ad audientiam. Fatendum est tamen, quod sine iusta & necessaria causa non potest Episcop. capellæ. deputare certam parochiam cum præiudicio ecclesiæ antiquæ. & sic debent intelligi iura quæ allegat Ioan. Andr. sed ex quo reperitur de præsentī capellam habere parochiam distinctam, præsumendum est, quod ex iusta & necessaria causa parochia sibi fuerit deputata. Nec obstant iura, quæ dicunt decimam pertinere ad baptisimale ecclesiā. Nā debent intelligi de decima, quæ prouenit intra parochiam ipsius ecclesiæ baptisimalis. Vel intelliguntur secundum statū antiquum ante, quā capellæ ibi edificaretur: vel qñ capellæ non habent parochiam distinctam. In prædictis omnibus salua sit consuetudo. & hoc nota. ¶ In glo. in. versi. noualium. nō. hanc glo. quæ clarius ponit hīc intellectum ad. c. ex parte. s. e. quā ibi fecit. & hanc gl. sequuntur communiter docti. hīc. nam vt dicit Inno. s. eodem. c. tua. el. prima. præscriptio adeo est stricti iuris vt licet quis præscripserit decimas omnium prædiorum alicuius parochiæ vno excepto, ad illud præscriptio non extenditur. & facit quod nota. j. c. proximo. Nam præscriptio non procedit sine possessione: vt in regula sine possessione. de reg. iur. in. vj. ergo nō potest dici, q̄ decimæ noualium sint præscriptæ: ex quo nihil receptum est nomine decimæ ex illis terris ante, quā reduceretur ad culturam. Et in fin. glo. habetur hodie iste textus in capitul. primo. de præscripti. libro. vj. ¶ In glo. fi. in. fi. dicit Ioan. Andr. quod certo casu potest præscriptio allegari. Finge enim q̄ ab illis terris incultis hæc ecclesia, quæ præscripsit decimas antiquas, aliquid percepit nomine decimæ. Nam ex hoc efficiuntur decimales illius ecclesiæ. & si reducuntur ad culturam, potest hæc ecclesia petere decimā argu. j.

ar. eo. c. seq.

S V M M A R I V M.

- 1 Decima debentur illi, qui eas præscripsit: excepto de fructibus prædij, quos ecclesia quæ scripsit, non decimauit. nu. 3. 4. 8.
- 2 Ecclesia vna potest præscribere decimas debitas alteri cum titulo: vel per tantum tempus, de cuius initio non sit memoria.
- 3 Præscribens decimas certorum fructuum alicuius prædij: censetur præscribere etiã super oibus fructibus cuiuscũq; generis. n. 5. Iurisdictio censetur vniuersaliter præscripta: licet sit præscriptus tantum actus illius iurisdictionis. nu. 5.
- 6 Decima fructuum eiusdem prædij possunt deberi duabus ecclesijs. nu. 7.
- 8 Præscriptio iurisdictionis non extenditur de persona ad personã.

C A P. XXX.

- 1 **V**m in tua. ¶ Decima oim fructuum prædij debet ei, q decimas ibi præscripsit: sed ad aliud prædij præscriptio nõ extendit. Cõis diuifio. Secunda ibi: respondemus. ¶ Casus literalis. Quædã monasteria & cõuætiales ecclesiæ percipiunt decimas maiores, & minutas in multis parochijs: sed de quibusdã fructibus annuatim perceptis sibi nõ fuerunt decimæ p̄solutæ: querit q̄s debeat percipere decimas illorũ fructuum? Rõdet Papa, si fructus prædicti proueniunt de illa terra, de qua monasteria, vel cõuætiales ecclesiæ decimas percipiebãt, eis decimæ illorum fructuum debet dari: cũ terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis: q̄a vna & eadẽ res nõ debet diuerso iure cẽferi: alioquin ecclesijs parochialibus persoluantur ad quas de iure cõi pertinet perceptio decimarũ. Ber. ¶ No. j. iũcta glo. ij. quod monasteria possunt præscribere decimas intra parochiã alterius ecclesiæ. & intellige cũ titulo, vel per tantũ tẽpus, de cuius initio nõ sit memoria: vt in. c. j. de p̄scri. li. vj. & facit. j. c. pxi. ¶ Tercio nõ. q̄ p̄ci piẽs decimas ex certo prædio per tẽpus, quod sufficit ad p̄scriptionẽ: videt ibi præscribere ius decimadi in genere respectu. s. cuiuscũq; fructus inde percipiendi: licet p̄ tẽpũ præscriptiois percepit ibi decimã de fructibus certis dũ taxat: vt notãter probatur hĩc. ¶ Ex quo singulariter infertur, q̄ exercẽs vnũ actũ iurisdictionalẽ in personã alicuius animo quærẽdi iurisdictionẽ vniuersaliter: videt ḡrere possessionẽ vniuersalem iurisdictionis. qd̄ videtur cõtra no. per Bar. in. l. j. §. si q̄s. ff. de iti. actũq; pri. sed primũ dictũ sentit Inn. in. c. dilectus. de ca. mona. vbi hoc latĩ p̄sequit. ¶ Tercio not. ex fi. litera, q̄ præscribens decimas oim prædiorũ parochiẽ excepto vno p̄scriptio nõ extenditur ad aliud prædij: & hoc, q̄a tantũ præscribit quãtũ possidet: vt in regu. sine possessione. de re. iu. li. vj. & bo. tex. in. l. deniq; cũ. l. se. ff. ex qui. cau. ma. ¶ Sed ḡro de ratioẽ dubitadi & decidendi in isto tex. Sol. duplex intellectus elici potest ex litera. Primus, q̄ per. xl. annos frumẽtũ tantũ fuit seminatũ in certo prædio, cuius decima fuit soluta, nõ ecclesiæ prædiali, sed monasterio. Demũ fuit ibi seminatum milium, vel aliud bladum. Dubitabitur cui deberetur decima. Nã contra monasteriũ faciebat, q̄a nunquã percepit, nisi decimã frumẽti: & præscriptio nõ debet extẽdi de specie ad speciem. Sic videbatur, q̄ decima milij deberetur ecclesiæ prædiali, ad quam decima pertinet de iure cõi. Sed in cõtrariũ fuit decusum. Ratio, q̄a percipiẽdo decimã tanto tẽpore ex certo prædio, monasteriũ p̄scripsit ius decimadi. Non enim debet haberi respectus ad frumẽtũ, sed ad decimã in genere, quẽ fuit percepta ibidẽ ab antiquo. & hanc lec. sentit hĩc Io. and. & est in se verissima. & secundũ hunc intellectũ colligitur hĩc quod. s. dixi cõtra Bar. Videtur enim, q̄ si in aliquo loco quis exercuit actus iurisdictionales occurrẽtes f. animo vtẽdi iurisdictione vniuersali, q̄ post p̄scriptionẽ completã, poterit iurisdictione vtĩ in alijs casibus occurrẽtibus. Finge enim, q̄ homicidiũ nõ fuit ibi cõmissum per. xl. an. sed alia scelera, quæ ibi tanquam superior

puniuit: si post p̄scriptionẽ contingat homicidiũ, dico ar. huius litera, q̄ illud poterit iste punire, qui præfato præscripsit sibi iurisdictionẽ. ¶ Tercia lec. quæ magis videt couenire literẽ: est, quod per. xl. ann. ex prædio illo fuerunt collecti varij fructus: & de certis fuit soluta decima monasterio: de quibusdã verò nulli fuit soluta. Nũc agebatur ad solutionẽ, & dubitabatur, cui deberet. Pro monasterio faciebat: quia perceperat decimã de certis fructibus. Pro ecclesia parochiali faciebat: q̄ p̄scriptio non procedit sine vsu: sed monasteriũ nunquã percepit decimã ex illis fructibus: ergo ius decimæ remansit apud ecclesiã parochialẽ. sed contrariũ deciditur ratione prædicta: quia ex quo monasteriũ dũtaxat percepit ibi decimã certorum fructuum, prædij est effectũ decimale ipsi monasterio respectu oim fructuum: quia vna & eadẽ res non debet ipso iure cẽferi. Et pro hoc intellectu, quẽ tacitẽ censuerunt doc. facit tex. ibi annuatim perceptis. & intellige hunc tex. quando decima aliquorum fructuum nulli fuit soluta: vt. s. dixi. Nã si fuisset soluta ecclesiæ parochiali: tũc decima deberetur ex illis fructibus ecclesiæ prædiali reliquorum fructuum ipsi monasterio. ¶ Ex quo habes notare, q̄ vnũ prædij potest esse partim decimale, partim vni ecclesiẽ, & partim alteri. qd̄ placet Host. & Io. And. licet Inn. videatur discrepare. Sed huic ob. litera quæ dicit, q̄ vna & eadẽ res & c. So. ex diuersis rationibus eadem res potest diuerso iure cẽferi: secus eadẽ ratioẽ. Et ex hoc intellectu infertur, q̄ si aliquis prælatus citra Episcopum exercuit actũ iurisdictionalẽ in loco Episcopo exercente reliquos actus, ista præscriptio certi actus nõ debet extendi ad reliquos actus exercitatos per Episcopũ. ¶ Vltimò potest adduci tex. in fi. q̄ sicut p̄scriptio non extenditur de prædio ad prædij: ita nec p̄scriptio actus iurisdictionalis de persona ad personã. de quo per Inn. in. d. c. dilectus. ¶ In gl. fi. in fi. de hoc per gl. in. d. c. cognouimus. xij. q. ij. q̄ dicit, q̄ casus illius. l. quæ hĩc allegatur, est specialis: & dic, q̄ ibi solũ dicitur, q̄ seruus dotalis potest habere peculium ex re mariti & re vxoris: & in re mariti acquireret marito: & in re vxoris acquireret ipsi vxori, & sic idẽ peculium diuerso iure cẽferet. Sed dic, q̄ illud cõtingit diuersa ratione. & ita posset contingere in casu nostro. & ita dixi superius.

S V M M A R I V M.

- 1 Laici etiam Reges non possunt donare, nec ecclesias, nec decimas: nec huiusmodi donatarij ex tali titulo possunt præscribere. nu. 5. 6.
- 2 Impediens debitores meos mihi soluere: est mihi obligatus: & possum contra ipsum agere. nu. 17.
- 3 Hospitalarij & conuersi alicuius monasterij, non sunt persone merè laicales.
- 4 Ecclesiæ possunt præscribi iure proprietatis cũ titulo, aliàs secus.
- 5 Reges sunt merè laici: nec per coronationem, aut vñctionem recipiunt aliquam ordinem ecclesiasticum.
- 6 Error iuris impedit præscriptionem.
- 7 Sacrilegium incurrit, qui aliquid sacrum accipit de manu laici, vt retineat.
- 8 Clausula si ita est, semper subintelligitur in confirmatione facta per Papam.
- 9 Sententia iudicis potest prospicere in futurum: si natura actionis hoc patitur.
- 10 Præscriptio rei ecclesiastica requirit titulum prima fronte iustum, vel tantum tempus de quo non extet memoria.
- 11 Confirmans aliquam rem censetur confirmare illam secundum statutum, in quo reperitur: puta si est valida.
- 12 Confirmatio facta à Papa, vel ab alio: an tribuat titulum & iustam causam præscribendi.
- 14 Concessio solius Episcopi, quando tribuat iustam causam præscribendi.
- 15 Acta, si propter antiquitatem sunt deperdita, præsumuntur ex verbis sententiæ: maxime quando verba libelli sunt dubia.
- 16 Sententia in interdicto vti possidetis, quomodo est ferenda?

B B

S E B. S A P I A.

¶ Eadẽ res. vide Abb. in. c. ij. colũ. vij. s. de ordi. cog. Are. in. l. ij. in pri. ff. si cer. pe. & do. meũ. d. Rochum Curt. in repe. c. fi. col. xxiii. ver. fi. l. mita tertio: habes reportare. s. de cõsuetu.

Dudum. ¶ Laici ecclesias, vel decimas donare non possunt, etiam

si sunt reges: nec ex eorum titulo prestatatur causa prescribendi. Primo ponitur facti & processus ratio. Secundo ibi: nos igitur. ipsius diffinitio. Prima subdividitur in tres. Primo ponitur actoris petitione, & auditoris datione. Secundo reorum defensione: iudicis interlocutione: & defensionis fortificatione: tertio ipsius defensionis impugnatione. Secunda ibi: prior. Tertia ibi: caterum.

¶ Casus litteralis. Inter Episcopum vesprimensem, & fratres hospitalis Hierosolymitani. S. Stephani. super quibusdam decimis, quod vertebatur: partibus propter hoc in presentia domini Papae constitutis: datus fuit eis auditor coram quo petijt Episcopus decimas terrarum, quae per rusticos hospitalis predicti in vesprimensi diocesi excoluntur: petijt insuper quasdam ecclesias, quae per ipsos hospitalarios detinentur, in quibus dicebat intentionem suam de iure communi fundatam: prior vero predictus in predictis decimis & ecclesiis prescriptionem allegans: proposuit super his, se non teneri Episcopo respondere. Auditor hoc audiens significavit illud domino Papae: & ipse mandavit eidem, quod idem prior probaret titulum prescriptionis, quem allegabat: ipse statim exhibuit privilegia Regis ac reginae Ungariae, quae contulerunt ecclesiam. S. Stephani. hospitali donationis titulo in perpetuam elemosinam: ad quam dictae decimae pertinebant. Induxit etiam quoddam rescriptum confirmationis. C. papae, per quod probare volebat predictam concessionem valere. Ex parte Episcopi fuit propositum, quod in decimis & ecclesiis donatis a Rege: & a Regina prescriptionem allegare non poterat. Pars adversa, quae non poterat titulum habere a donatione ipsorum, nec a confirmatione. C. tamen tempus effluerat quod possit prescriptio confirmari: & sic talis titulus non valebat: imo, ut dicunt canones, sacrilegium incurrit, quod decimas vel ecclesias recipit de manu laicali. Dominus papa his omnibus consideratis dicit, quod datores predicti id alijs conferre non potuerunt, quod de iure non potuerant possidere: & per confirmationem Clementis super ecclesia S. Stephani. & alijs ad ipsam pertinentibus factam hospitali iuri Episcopi non derogat, et si scriptum authenticum appereret: quare prohibetur, ne fratres hospitalis presumant ulterius impedire, quominus predictus Episcopus decimas percipiat antedictas: & pacifice possideat in futurum. Ber. ¶ Primo not. ex isto tex. quod contra impediētes debitores meos mihi solvere: possum agere quemadmodum Episcopus hic agit contra hospitalarios, qui impediēbant decimam solui Episcopo a rusticis eorum. de hoc latius dicam cum gl. fi. ¶ Secundo not. quod hospitalarii Hierosolymitani possunt possidere decimas & ecclesias, & eas prescribere: dummodo habeant titulum prescribendi. Ex quo inferitur quod hospitalarii non sunt merē laici: sicut dicimus de conuersis alicuius monasterij. de quo dixi in c. quauis. s. eo. & quod non gl. in c. ex eo. de elec. li. vj. ¶ Tercio not. quod ecclesie possunt prescribi iure proprietatis: dummodo habeant titulum prescribendi: sed sine titulo non possunt prescribi: ut in regu. j. de re. iu. li. vj. & vide quod non gl. no. in c. contingit. de do. & cōt. & quod ibi dixi. ¶ Quarto not. quod laici etiam reges non possunt aliquid donare de iure ecclesiastico: nec possunt possidere ius spirituale. Ex quo inferitur, quod reges sunt puri laici: ita quod per coronationem & vocationem nullum ordinem ecclesiasticum recipiunt. ¶ Itē not. quod donatio iuris spiritualis facta laico in tantum est nulla: quod nec est sufficiens titulum prescribendi tribuit. quod not. Et est ratio: quia recipiens talem titulum credens illum valere errat in iure: sed error iuris non prodest in usurpatione: ut in l. nunquam. ff. de usufructu. Et ex hoc & ex tex. not. quod erras in iure, licet habeat bonam fidem, non prescribit. pro hoc facit tex. cum gl. in c. applice. s. de dona. ¶ Not. quod recipiens aliquid ecclesiasticum de manu laici incurrit crimine sacrilegij. Nam talis titulus non excusat: quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure donare non potest. de iur. pa. c. quod aut. & in c. Daibertus. j. q. vij. ¶ Itē not. quod confirmatio

ZACHARIAS.

a Laici. Adde istum in c. nullus. nu. 11. & quod ibi posui in apo. ad eum. in ver. de rectoribus hospitalium. s. de foro compe.

b ¶ Ecclesiastico. Adde Ol. consil. j.

3 BEB. SAPIA.

c ¶ Quod confirmatio. Quid operetur confirmatio facta per Papam, tradit Fel. in c. ij. colum. xvij. ver. legas incerte. de rescri. & in c. inter dilectos eo. vj. s. de fi. instr.

d ¶ Casu licito. Adde per hoc quod voluit Ro. consil. cccxxxij.

ZACHARIAS.

e ¶ Confirmatio. Adde istum in ca. j. nu. 6. & quod ibi not. in apo. ad eum. in ver. administrandi. s. de confir. utili. vel inutili. Ant. Franc.

¶ Dicitur quod confirmatio nihil tribuit de nouo: nisi quando confirmans vult aliquid de nouo dare: & quod operetur confirmatio. vide Bart. in l. & quia. quam legit, cum l. a moia. & ibi per Alex. ff. de iurisd. omni. iudi. & vide Pau. de ca. in cons. cxxxij. & per Ol. in consil. clxij. & vide Car. in cl. j. de iure iura. & plenē tradit in c. j. & ij. de confir. utili. vel inutili. vbi plenē de materia.

facta per papam in forma communi, nullum preiudicium infert tertio quod non. Nam ut plurimum religiosi habent multas similes confirmationes, in quibus numeratur omnia per eos possessa. Nam per tale confirmationem non releuatur ab onere probandi illa bona ad eos pertinere de iure. Nam illa verba sunt narratiua, quae recipiunt tacitam conditionem. si ita est, quod haec bona pertineant ad vos &c. Itē potest apponi clausula, sicut iuste possidetis &c. & pro hoc facit quod non Io. an. in c. dudum. j. de pri.

9 & in c. inter dilectos. de fi. instr. & de hoc aliquid j. ¶ Vlt. not. quod iudex in finia potest perspicere in futurum, si natura actionis hoc patitur. facit l. legi. & l. earum. ff. si ser. vend. & vide de, quod dixi in c. nostra. s. de sep. ¶ In gl. ij. in fi. Dic de materia, ut plenē dixi in c. cum contingat. s. e. Nam text. iste est reducendus ad aliquem de casibus, in quibus perceptio decimarum de iure cooptinet ad Episcopum. de quibus dixi in d. c. cum

10 contingat. ¶ In gl. iij. in fi. de hoc, an & quando in prescriptio rei ecclesiasticae requiritur titulus. dic. ut habetur hodie in c. j. de presc. li. vj. vbi tex. no. dicit, quod ubicumque ius, vel presumptio resistit prescribenti, requiritur titulus prima fronte iustus, vel tamen temporis, de cuius initio non est memoria. & hoc ideo: quia propter iuris resistentiam presumitur mala fides: ut in regu. qui contra iura. li. vj. quae presumptio tollitur per titulum. prima fronte iustum. unde in casu nostro cum hospitalarii prescriberent contra ius, debebant probare titulum prima fronte iustum, sed non profuit titulus per eos allegatus. quia erat eui deter iniustus. ¶ In gl. in ver. concessione. ibi: ex certa scientia confirmasset. intelligit ergo gl. istum tex. in confirmatione facta in forma communi: & qualiter discernatur, an sit facta ex certa scientia, vel in forma communi: dixi in c. j. & ij. & c. antep.

11 de confir. vti. vel inut. ¶ Sed contra istum intellectum facit: quia Papa narrando donationem factam a rege, videtur ex certa scientia confirmasse: cum sciret donationem Regis non valuisse: ut non in d. c. antep. Sol. Inn. dicit quod forte in confirmatione nulla mentio fiebat de donatione Regis: fortasse ibi hospitalarii narrarent se ex istis causis possidere illas ecclesias & decimas: petentes earum confirmationem. & Papa confirmauit, sicut iuste possidebant. vel per supposito, quod de deuotione Regis fieret mentio, debebat intelligi secundum

d eum de donatione in casu licito facta. Puta si rex habuisset decimas in feudum ab antiquo: vel ius patronatus in illis ecclesiis. & non bene ista verba. Vide enim in dubio quod debeamus semper presumere donationem confirmatam fuisse factam in casu, aliis habili, & ad illum casum habile referenda sit confirmatio: & est ratio naturalis. Nam confirmatio ex proprio significato denotat firmitatem actus confirmati: quae dicitur a cum, quod est simul, & firmo, quasi simul firmo cum primo donatore. Ergo debet intelligi de donatione facta in casu habili: si fieri potest: ut si confirmatio intelligatur in suo significato, & non trahatur in spem donationis. Nam aliud est donare, & aliud est confirmare: ut in c. inter dilectos. de fi. instr. quod tene meti. ¶ Sed quod iuxta predicta, nunquam talis confirmatio facta in forma communi saltem tribuat iustum titulum prescribendi in casu, in quo titulus est necessarius ad prescriptionem. Iste tex. in ver. caterum. a contrario facit, quod sic: dum dicit, quod non effluerat tantum tempus &c. Inn. tacite sentit oppositum. & ad tex. supplet maxime: tamen hoc aperte non dicit: sed Host. tenet contrarium. Nam secundum eum, si concessio solius Episcopi inualida tribuit iustam causam prescribendi: ut in c. cura. & quod ibi not. de iur. pa. fortius hoc habet inducere confirmatio Papae. dicit Abb. hoc multum non per religiosi habetibus multas similes confirmationes. sed per tenet contrarium: ut talis confirmatio non sufficiat ad prescribendum. ¶ Ego concordando dicens, quod aut apparebat de

12 validitate tituli confirmati: tunc confirmatio non tribuit titulum prescribendi. Ratio manifesta est: quia erratur in iure. Nam si donatio prima aperte est nulla: putare confirmationem non valere: quia erratur in iure: & error iuris impedit prescriptionem: ut s. dixi. ¶ Et ex his puto, quod in casu huius. c. confirmatio non praestabat titulum prescribendi. & forte propter hoc

13 confirmatio non praestabat titulum prescribendi. & forte propter hoc

Cap. In aliquibus. De deci. primi. & obla. 194

pter hoc Papa in fine dixit, q nullū p̄iudiciū per illā cōfirmationē irrogabāt iuri Ep̄ali. Nec ob. ver. ceterū. q̄a ponit verba narratiua ptis, & p̄derat ibi ad maiore aggrauationē ptis, quod tantū tēpus nōdū effluerat. &c. Si aut nō apparet titu. cōfirmatus: vt sepe contingit, puta, q̄a monasteriū nō habet nisi hāc cōfirmationē Pa p̄a: & satis verosim̄l potest p̄sumere, q̄ p̄cessit tit. habilis, & hoc casu puto cōfirmationē pr̄stare cām pr̄scribēdi: q̄a hic est error facti, & nō iuris. & sic debēt distingui opi. contraria p̄al. ¶ Nec est verū simp̄l dictū Host. q̄ cōcessio solius Ep̄i tribuat cām pr̄scribēdi, sed debet intelligi, q̄n errabat in facto: vt q̄a pars putabat cap̄m cōsensisse. quod tñ nō consenserat. Vbi aut erraretur in iure: vt puta, q̄a pars crederet solā concessione Ep̄i sufficere: talis cōcessio nō p̄staret tit. p̄scribēdi: vt est gl. no. in. c. ij. de his q̄ fi. à p̄la. & no. in. c. de quarta. de p̄scri. nec credo Host. sensisse contrariū. Idē puto, vbi p̄babiliter potest dubitari de validitate prioris titu. nā tūc nō solū ex confirmatione, sed ex titulo inutili pōt causari p̄scriptio. ar. in. l. regu. ff. de iu. & fa. ig. & videt̄ tex. in. c. cū dilect̄. de consue. & hac no. q̄a puto verissima. ¶ In gl. fi. in fi. not. sing. gl. quā quotidie soleo allegare, cuius est sensus, q̄ libellus seu petitio habet se, vt subiectū, sn̄ia verō vt p̄dicatū. Nā sn̄ia debet esse cōformis libello: vt in. c. licet Heli. de sumo. Et fatuus reputat̄ iudex, q̄ p̄nūtiat sup̄ non petitis. l. fi. C. de fideic. lib. Et ex gl. & tex. no. q̄ vbi non apparet de petitione: quia acta p̄pter antiquitatē sunt p̄dita, debemus ex verbis sn̄ia p̄sumere qualitātē petitiōis. Itē vbi verba libelli sunt dubia. ¶ Sc̄d̄o no. modū & practicā sententiādi sup̄ interdicto vti pos. Inn. vltra istos duos intellectus gl. ponit alios intellectus. f. q̄ hīc fuit actū confessoria: sed certē iste intellectus nō applaudet l̄rē. Nā cōfessoria est actio realis: vnde habet se in incorporalib⁹: sicut rei v̄d. in corporalibus: vt inst. de ac. §. j. vnde de Papa hīc pronūtiasset ius decimādi p̄tinere ad Ep̄m, qd̄ nō fecit, sed simp̄l phibuit: vt hospitalarij vlt̄erius nō impedirēt ep̄m. ¶ Alius intellectus Inn. est, q̄ fuit hīc actū actione de dolo: non ad decimas cōsequēdas, sed ad interesse. quod passus est Ep̄s ex dolo istorū hospitalariorū. ar. in. l. cū quis. ff. de dolo. vbi tex. no. dicit q̄ si quis p̄suasit dolosē colono meo: vt de possessione abiret: possum agere cōtra ipsum actione de dolo ad interesse. sic hīc potuit agere Ep̄s ex persuasione dolosa, quā ip̄s rusticis hospitalarijs fecerāt. & iste intellectus est verus in se: sed nullo modo cōgruit petitioni seu sn̄ia. idēo tenet l̄c. gl. quod hīc fuit actū interdicto vti pos. contra istos molestatores. ¶ Sed extra gl. op. videt̄ em̄ hīc Papā fuisse diminutū: quia sup̄ ecclesijs petitis, nihil p̄nūtiavit cōtra iura sup̄ius alle. So. dicūt doc. q̄ illa pars sn̄ia nō fuit hīc decisa: q̄a non faciebat ad titu. similis decisio. in. c. veniens. de pr̄scrip.

SYMMARIUM.

- 1 Prædia de quibus sunt soluenda decimæ: sunt danda colenda talibus, à quibus sine contradictione possit ecclesia decimas consequi.
- 2 Onus impositum super aliqua re: facit illam rem minus valere.
- 3 Precium rei est æstimandum, non secundum quod valet ipsa res libera: sed cum onere, quod habet in se.
- 4 Ecclesia censetur habere quoddam ius in prædio, ex quo debetur decima.
- 5 Decimæ sunt integrè soluendæ, aliàs non ita soluens peccat mortaliter: & potest excommunicari.
- 6 Excommunicatio non fertur, nisi pro peccato mortali.
- 7 Decimæ sunt debita ex præcepto vtriusq; testamenti.
- 8 Decimæ prædiales sunt soluendæ à possessore prædij, licet ipse habuerit pactum à vendente: vel aliàs à tradente, ne teneretur: potest tamen ipse habere regressum contra talem promittentem.
- 9 Consuetudo diminuens quotā decimæ, non valet, nisi à Papa approbetur.
- 10 Taciturnitas siue tolerantia Papæ: an habeatur pro dispensatione, vel cōsensu. nu. 9.
- 11 Decima tam personalis, quam prædialis est de iure diuino: & vtraq; est soluenda. & asserens contrarium est quasi hæreticus: tamen in tali præstatione decimarum multum operatur consuetudo loci.

CAP. XXXII.

In aliquibus. ¶ Hoc dicit. Dñi prædiorū cogi p̄nt, vt prædia colēda dēt talibus à quibus sine cōtradictione ecclesia possit decimas consequi. h. d. vsq; ad §. ille. qui non summas p̄pter breuitatē. Prima pars ponit excessum: quē secūdō corrigi mādāt.

a ¶ Sententiæ. Ex qualitate sn̄ia p̄sumit̄ p̄ libello. Ad qd̄ etiā bene no. istā gl. d. Ant. hic, quod credere verū nō apparēte libello: & eo casu, quo pro sn̄ia p̄sumit̄, etiā quo ad processum: vt q̄n transiit in rē iud. secundū Inn. in c. bonæ. el. j. de ele. & in. c. quoniā. de p̄ba. vel q̄n fuisset expressē ap̄ p̄bata aliās nō credere hanc gl. verā. Dicit tñ Spe. in ti. de lib. obla. q̄ si admittatur li

bellus, & de eius substantia dubitat: debet super hoc stari dicto actoris & illud dictū referre. d. Ant. in. c. j. in vlt. verbis. de li. ob. Itē simp̄l iter sn̄ia in dubio rescinditur ex qualitate actoris: vt dicit gl. no. in. c. si cōfirmationē. de ele. in. vj. & in. l. si qs ad exhib. ff. de excu. rei iu. Item ex qualitate libelli p̄sumitur qualitas sn̄ia. tex. est opti. in. l. si p̄ses. ff. de pe. & facit tex. in. l. si vt fundū. ff. cōmu. di. Ant. Franc. ¶ An sn̄ia p̄sumatur iustas decimas, q̄ in dubio pro ea p̄sumitur, nisi contrariū probetur. l. Herēnius. §. Ca. ia. ff. de cui. l. Be. blius. ff. de pac. do. ta. lab ea parte. ff. de p̄ba. §. sicut. & ibi p̄ do. Anto. in. pe. char. de ele. & habet p̄ Inn. in. c. bonæ. el. j. e. rit. & c. cū inter. & in. c. consanguinei. de re iu. & vide Ioā. an. in. c. in p̄sentia. de renū. Et q̄n et p̄sumantur ea in processu omnia solenniter interuenisse. habetur in l. sciendū. & ibi latē p̄ Io. an. de l̄m. ff. de ver. ob. & itelligēdicta vera, nisi a m̄ia appellet: q̄a pendēte appellatione nō p̄sumitur pro ea, nisi iustificet, vt p̄ gl. & bal. in. l. j. i. co. C. si aduer. cred. & p̄ bal. in. l. si p̄ses. i. j. q̄o. C. quō & q̄u iu. & habet p̄ Ale. in cōsi. xxij. in. ij. pte. Et adde, q̄ in cā matrimoniali in dubio p̄sumit̄ pro sn̄ia: vt in. c. consanguinei. & ibi per Host. de re iu. vbi dicebat Io. an. quod qui dicit sententiā iniustā, debet probare. & vide quæ habentur in. l. j. ff. ad Turpil.

b ¶ SEB. SAPIA. ¶ Ratione oneris. Vide Abb. in. c. ad nostram. colum. fi. s. de empt. & ven. vbi idē sentit. cōtrarium tamē sentit Pau. de ca. in. l. ij. C. de rescin. ven. vbi vult, q̄ remediū. d. l. ij. habeat locū etiam, q̄ sit pactum de retrouendendo nō cōsiderato illo onere. & ita dicit teneri communiter per doct.

c ¶ Cum onere. No. ad practicā. & ad intellectū. l. ij. C. de rei vend.

SEB. SAPIA.

a ¶ Cōsuetudo. vi. de Alex. in conf. lx. i. Romana ecclesia. in. iij. volu. And. sic. in confil. xlix. inci. illud in mediū referā. i. iij. vol. & in cōf. xx. xv. incip. sapiēter scribit. colū. vij. in ij. vol. Fulg. in cōf. clxvj. incip. qō, quæ vertitur.

b ¶ Cōsuetudo. An valeat cōsuetudo q̄ decimæ nō soluant. Et adde hīc d. Ant. in. j. co. ver. si. p. hāc decre. dicunt doc. & in. c. nōnulli. in. iij. co. de cle. nō resid. & in. c. ex trāmissa. de præscri. Et vi. de omnino p. Arch. in. c. q̄cūq. el. j. xvj. q. vij. vbi cōcludit q̄ valet cōsuetudo, q̄ nō præstentur decimæ p. sonales: secus in prædialibus. Nam dicit, q̄ decimæ p. sonales non sunt debite de iure. I. tē addit etiā ibi, q̄ in prædialibus decimis minutis, valet talis cōsuetudo. & vide Arch. in. c. maiores. xvj. qō. vij. vbi refert Bea. Tho. q̄ decimæ nō requirunt vbi sine scandalo requi nō pnt propter dissuetudinē. Itē vide omnino quod lītē scribit Ray. in sum. de de. ci. vltra me. ver. l. tē queritur. vbi dicit, q̄ valet cōsuetudo, q̄ decimæ personales nō præstentur: sed debentur solū de iurepositiuo. de quo vi. de per. Pe. de An. in. c. j. in. v. col. ver. si. opponit, q̄ minuit. & in op. & videtur q̄ in decimis. de præscri. in. vj. & latē per Ho. in sum. de deci. in. §. fi. in. iij. colū. in. ver. & queritur. cum multis. & se. & melius quā alibi in iure. p. d. Anto. in. c. parochianos. in antep. col. s. eo.

SEB. SAPIA.

c ¶ Vel lucrū. Hāc opinio. sequitur Fulgof. in confil. clxyj. incip. in. q̄

tenet, q̄ hodie decima in nouo testa. sit in libertate ipsius cōstituta: vt sic nō teneat q̄ sol uere, si non velit: de quo dic vt statim latius dicā cū gl. fi. ¶ In glo. j. ibi: non nocet ecclesiæ: vult dicere, q̄ si trāsferens fundū in aliū, & paciscat: vt ipse teneat ad decimā & nō possessor hoc pactū nō p̄iudicat ecclesiæ, quo minus posset petere à possessore. Ratio, q̄ hoc est onus reale: & sic ipsa res sequit̄ possessore: valet tantum pactū in p̄iudiciū paciscentiū: q̄ si possessor soluit, tenet ille, qui se obligauit ad conseruādū illū indemnē. & sic loquitur ille §. pactū alle. in gl. p. cōtrario. ¶ Sed opp. cōtra tex. Nā si hoc est verū, nō refert à quibus p̄dia colēda traderētur. Nā à Iudæis & Saracenis ecclesia extorquet decimas p̄diales: vt i. c. de terris. & qd' ibi dixi. §. e. no. Io. an. in addi. Spe. sup. ru. de Iudæis. ergo multo fortius poterat ecclesia petere ab istis Christianis: licet secundū eorum ritus decimā nō soluerēt. Sol. fatendū est contrariū: sed quia nō poterāt isti de facili cōpelli p̄ ecclesiā: q̄ nō curabāt de excōicatione: iō ad hoc p̄iudiciū facti euitādū emanauit p̄uifio. de qua hīc. ¶ In gl. fi. in. fi. no. bene istā gl. ad quā quotidie fit remissio. Cōcludit em̄, q̄ decimæ hodiē sunt in p̄cepto, etiā ex dispositione legis diuinæ, & q̄ nō valet cōtraria consuetudo, etiā si diminuit quotā decimæ: nisi talis cōsuetudo esset à Papa approbata. Et ad istū tex. in. fi. q̄ pōderat consuetudinē loci respōdet, q̄ loquit̄ in casu. c. cū sint hoīes. & ca. ad apostolicā. §. e. f. vt valeat cōsuetudo vtrū decima debeat ecclesiæ parochiali, vel p̄diali: nō aut valet, vt nullo modo debeat, vel vt decima integrē nō soluatur. Et idē Inn. hīc, qui loquitur in hoc clarius, quā gl. Alij & secūdō intelligūt tex. in cōsuetudine approbata à Papa. & in hoc no. istū tex. secundū hāc lec. q̄ valet cōsuetudo approbata à Papa minuēs quotā decimæ: puta, vt soluatur duodecima, vel vigesima pars, prout viget in multis locis. & hoc habeo p̄ indubitato, si apparet de approbatione Papæ per ea, q̄ dixi in. c. à nobis. §. e. ¶ Sed dubito nūquid sufficit taciturnitas ipsius. Nā q̄ nō sufficiat, multū faciūt iura antiqua, quæ habentur in decretis. & ista quæ habentur in hoc volu. Itē iura noua in. vj. & nouissima in cle. in quibus Papa semp̄ mādāt integrā decimā solui. & sic videt̄, q̄ taciturnitas Papæ hodierna nō sit dispēlatio: sed habet locū illud: multa p̄ patiētā tolerātur & c. vt in. c. cū iandudū. in. fi. de p̄b. Sed pro cōtraria parte, q̄ videtur benignior & æquior saltē, vt tot hoīes nō damnetur: pōt dici, q̄ Papa exp̄sē nō re p̄bet talē consuetudinē locorū, iura sua habet locū in locis: vbi pro maiori parte decimæ integrē soluitur. facit. c. j. de cōf. li. vj. Alij fuerūt in opi. q̄ litera ista procederet, secundū consuetudinē theutonicorū: q̄ pro decimis soluit certas mēsuras: siue coloni aliquid recolligāt, siue non, & rōne incertitudinis cū ecclesia potest se habere ad dānum vel lucrū, talis consuetudo est tolerāda. Et no. bene hāc opi. quæ fuit Vinc. & nō reperio p̄ aliquē reprobata. facit enim p̄ consuetudine, q̄ est Venetijs: vbi in vita nō soluitur decimæ p̄sonales: sed in morte soluit decima de omnibus mercantijs localibus & alijs mobilibus. Nā potest se habere ecclesia ad lucrū & ad dānum: q̄ si ille reperitur

ditatus in morte ecclesia sentit lucrū: si depauperatus, sentit dānum. Host. intellexit istū. §. in prin. in decimis p̄dialibus: q̄ ille debetur lege diuina, & cū integritate. ¶ Secundā partē intellexit in p̄sonalibus dicens, q̄ personales non sunt in p̄cepto: nisi prout cōsuetudo se habet: hoc verū, nisi in loco nō essent prædiales, vel modicæ: & sacerdos indigeret. Nā tunc parochianus potest cōpelli ad soluendū decimā personale. iuxta illud Psalmistæ: Sumite Psalmū & date tympanū & c. i. sumite spiritualia, & date tēporalia ministris ecclesiarū. sed Inn. §. e. super ru. hāc opi. dānat. dicit enim q̄ dicetes decimas personales nō debet esse de iure diuino, sunt quasi hæretici: & miratur de nouis Theologis cōtrariū asserētibus. Nā si de his, q̄ producit humus terræ, debet Deus honorari: fortius in his, quæ producit opera & industria hominis tāquā dignior. Pro hoc alle. quod habetur Gen. c. iij. & Deute. xij. vbi videtur litera, hoc velle. Hanc opi videtur approbare Io. An. q̄ dicit, q̄ hāc litera nō intēdit p̄ consuetudinē diminuere decimas debitas à iure diuino: sed potius aggrauare solutionē decimarū: vt sit sensus litere: q̄ decimæ prædiales, & personales, quæ debentur iure diuino, necessariō sunt soluendæ, & nō solū illæ: sed etiā quæ debentur loci consuetudine approbata. Sed certē iste intellectus iudicio meo multū est literæ amicus. hāc opi. post multa sequitur. d. Ant. in. c. parochianos. §. e. vbi dicit, q̄ multos Theologos cōsultuit sup̄ hoc tā in cōfessione, quā extra. & q̄ nunquā reperit vnū, q̄ sibi faceret cōscientiā sup̄ solutione decimarū: sed ipse hoc dānat. & dicit tales nō procul ab hæresi fore: cū oēs doc. ecclesiæ q̄ fuerūt sancti, & doctissimi viri, Grego. Augu. Hiero. & Ambro. tenuerint cōtrariū: vt habetur. xvj. q. j. c. reuertimini. & c. decimæ. ea. causa. q. vij. c. q̄cūq. c. maiores. de cōse. distin. v. quadragesima. Et dicit se credere eos quasi dānatos, q̄ volunt credere istis asserētibus oppositum. ¶ Sed vide opi. Host. §. eo. in. c. à nobis. q̄ mihi pro salute cōmuni multū placeret, si esset vera. Dicit enim ibi, q̄ in locis, in quibus decimæ etiā p̄diales nō soluūtur, si nō vendicatur, & nō soluūtur: nō peccāt nō soluētes. Videtur em̄ Papa eis dispēfare, saltē quo ad p̄teritas decimas. Et pro hac opi. facit. c. nō est. §. e. dū mādāt nō soluētes excōicari: si neglexerūt. gl. tamē i. c. j. e. in. vj. videtur hoc reprobare: quia ecclesia quotidie clamat, vt decimæ soluātur: & ius diuinū dicit: Decimas & primitias nō tardabis offerre. Exo. xxij. vide gl. no. in. d. c. quicūq. xvj. q. vij. q̄ dicit, q̄ etiā p̄sonales sunt de iure diuino: & q̄ licet in quātitate cathedrali currat p̄scriptio: vt in. c. olim. de cēsi. nō tñ currit in quātitate decimæ. vide bo. tex. etiā cū gl. xxxij. q. v. c. dicat. vide ad materiā pulchrē p̄ Arch. xvj. q. j. in. c. decimæ. & in. d. c. maiores. & in. d. c. q̄cūq. vbi pōit opi. Bea. Tho. q̄ho. & quorūdā Theologorū. & videtur velle, q̄ p̄ceptū decimæ nō sit ex toto morale, sed partim ceremoniale. & dic, vt ibi latius prosequitur. Bea. Tho. fuit in opi. q̄ vbi de cōsuetudine nō soluūtur, nō peccant nō soluētes: nisi p̄pter obstinationē animi: vt si haberent animū obstinātū ad nō soluendū, etiā si p̄ciperet ecclesia: tūc tales peccarēt mortaliter. Et hāc opi. multū mihi placet ne tāta multitudo pereat. tenedū tñ est, q̄ de iure diuino decimæ debentur cum integritate. Nā licet motiua Theologorū multum stringāt, tñ in dubijs debemus stare interpretationi ecclesiæ & summi pontificis: vt probatur in. c. p̄ venerabilē. qui fi. sint leg. & adde hīc ea, quæ dixi. §. e. super ru. & quod no. Host. in. d. c. à nobis.

SUMMARIUM.

- 1 Decima soluuntur ante censum & tributa: si verò primò detrahuntur census & tributa, illa sunt decimanda.
- 2 Fructus terræ respectu Dei dicuntur naturales: sed respectu culturæ hominis dicuntur industriales.
- 3 Causæ quando concurrunt duæ in eadem re, vna potentior alia: illa præualeat, quæ potentior est.
- 5 Decimæ an & quando sint soluendæ, vel à domino, vel à colono: aut ab utroq. 6.
- 7 Decimæ an sit soluenda in parochia, vbi res fuit seminata: an vbi postea fuit plantata.

CAP. XXXI.

Vm non. ¶ Hoc dicit. Prius soluendæ sunt decimæ, quā census, seu tributa, & si prius illa soluūtur postea decimari debēt. h. d. Diuidit. Prius, p̄missa rōne ponitur excessus. Secundò alia ratio

alia ratio & excessus phibitio. ibi: cum autem. Tertiò alia rō. ibi: quoniam. ¶ Casus literalis. Quidā ante solutionē decimarū deducebāt de fructibus decimādis cēsus, tributa & alias expēsas: cū ergo dñs in signū vniuersalis dñij, quā si quodā speciali titulo sibi reseruauerit decimas: volens cōciliū ecclesiarū dispēdijs & animarū piculis obuiare, statuit: qd exactionē censuū vel tributorū præcedat solutio decimarū: vel saltē illi, q cēsus vel tributa indecimata pci piūt: cōpellātur p censurā eccle. decimare ecclesijs qbus de iure debet: qā res transit cū onere suo. Ber. ¶ Not. ex prin. literā, q fructus segetū & arborū cēsent potius naturales, quā industriales. Nā totū attribuitur diuine potētiae & misericordie: cū semē mortificet in terra, nec illud semē colligitur. Itē arbores recipiūt incrementū ex terra ex dispositione diuina: & hoc pcedit quo ad solutionē decimā. Nā alia cōsideratione. s. vt possessor bone fidei faciat fructus suos: fructus segetū censet potius industrialis, quā naturalis: & hoc ppter nimā curā, quē adhibet in cultura: vt no. gl. in c. grauis. de resti. spo. & in l. ex diuerso. ff. de rei vē. & sic solue cōtrariū, qd formari potest de no. in præal. iuribus, vt respectu dei cēseāt fructus naturales: sed respectu hominis censētur industria les. ¶ Tertiò no. illa verba Apostoli, q habentur. j. ad Cor. iij. q neq qui plātat, est aliqd & c. q verba possunt intelligi ad literā vt iacet. itē mysticē. videlicet q neq q plātat. s. pēdicādo est aliqd: neq q rigat. s. baptizādo: sed q incrementū dat. s. infundēdo gratiā spirituale: vt est Deus. ¶ Tertiò no. q vbi cōcurrūt duæ causæ, quarū altera est potētior: illa proponēda est minus potēti. nā tributū soluit in signū specialis dñij: decima in signū gñalis: & sic cū hęc cā sit potētior: debet hęc solutio decimā pcedere solutionē tributi. ¶ No. q tributū pueniēs ex aceruo nō decimato debet decimari illi ecclesie, ex cuius parochia fructus pueniūt: hoc intellige, vt plenē dixi in c. tua. s. e. vbi recitauī dicta Inno. hīc. ¶ Vltimò not. q agricultor tenet soluere decimā ecclesie, ante, quā soluat dño tributū, vel cēsum. Et ex hoc inferebat. d. Pe. q si ecclesia petit decimā à colono: nō pōt colonus euitādo hoc onus allegare dñm: cū notoriū sit decimā deberi ecclesie. & sic vult q etiā inuito dño pōt decima extorqueri à colono: qnimo plus sentit, q ecclesia nō petēte possit colonus, cū soluit dño partē suā retinere integrā decimā suā penes se, vt eā soluat ecclesie, qā in pari cā potior est cōditio possidētis. hęc dicta mihi simplr nō placēt. ¶ Sed distinguo sic, cū grī, an colonus, an dñs debeat soluere decimā: q aut sup hoc est cōsuetudo: vt qā rusticus cōsueuit decimā itegrā soluere: & tūc seruāda est cōsuetud. ad hoc alle. tex. opt. i. solu. tributorū. i. l. litib. C. de ag. & cē. li. xj. & gl. extēdit illū tex. ad mat. nrām. Aut nō appet de cōsuetudine: qā ecclesia qnq recipit à manib⁹ rusticis: qnq à manib⁹ dñi: & tūc oēs fructus spectāt ad dñm: licet dñs teneatur dare certas mēsuras, seu certos nūmos colono: & tūc puto, q nō rusticus, sed ipse dñs habet soluere decimā. Pro hoc tex. in c. cū hoies. s. eo. vbi videt pbari. nec puto, q colonus possit hoc casu soluere decimā dño inuito: qā interest dñi: vt sit p̄sens, ne fraudetur ipse, vel ecclesia: & sic nō ob. q notoriū sit decimā deberi ecclesie. Aut ecōtra fructus oēs p̄tinēt ad colonū: puta, qā cōduxit p̄diū & debet dño certā p̄sionē: & tūc ipse colonus soluet decimā. ar. hīc. Nā oēs fructus hic p̄tinebāt ad colonū: sed ipse tenebatur dare tributū, vel cēsum dño, vel vterq dominus & colonus recipit quotā: & tamē vterq soluet p parte sua. ad hoc. c. tua. s. e. sensu gl. in c. in aliquibus. s. e. & sic distingue & intellige gl. j. hīc: q loquitur aliquatūlū intricatē. ¶ In gl. j. in fi. dic, q aut gritur qs teneatur ex debito decimā soluere, colonus, aut dominus, vel vterq. & istū arti. plenē expediui in d. c. tua. & dicvī ibi. Aut grī vtrū alter eorū possit soluere decimā totā alio iuito absente. & hūc art. s. expediui. & sic art. iste est

7 prfus separatus in mate. illius. c. tua. ¶ Extra gl. Io. an. adducit istū tex. ad. q. qdā seminavit porros in parochia S. And. demū illos plātauit intra parochiā ecclesie. S. Io. gritur cui ecclesiarū deat solui decima ista. facit tex. iste p secūda ecclesia, q neq q plātat, neq q rigat, est aliqd, sed qui incrementū dat. sed incrementū p̄cessit in parochia secūda, & nō in prima. ergo secūde ecclesie debet fieri solutio huius decimā. In cōtrarium facit qd habet Deut. xiiij. & Paralip. xxxj. vbi habetur, q de oibus, q pducit humus decima est soluēda. Itē est initiū spectādu: vt in c. dudū. de ele. hęc est pulchra. q. & difficilis, & eā plenē videas in mercu. p Ioā. an. in regu. qui prior est tpe. lib. vj.

- SVMMARIVM.
- 1 Privilegia de nō soluendis decimis concessa alicui loco religioso: non extenduntur ad decimas prædiorum de nouo acquisitorum: & quibus ante decimā soluebantur. nu. 4.
 - 2 Non emere, vel non vendere: an & quando possit aliquis se obligare.
 - 3 Quando duo sunt pariter privilegiati: remoto privilegio quo ad vnum, non extenditur ad alium.
 - 5 Decimā possunt præscribi à religiosis etiā parochiam non habentibus, dummodò habeant titulum.

CAP. XXXIIII.

Nuper. ¶ Cisterciēses, tēplarij, & hospitalarij de fructibus possessionū, quas acquisierūt post cōciliū generale, de quo hīc, decimas soluere tenentur, si de illis possessionibus prius soluebatur decimē. Duę sunt partes. Primò statutū cisterciē. Scdō cōfirmatio & pmissio Papæ. ibi: ne occasione. ¶ Casus lralis. Abbates ordinis cisterciē. habebāt privilegiū de nō dādis decimis de laboribus, quos excolūt sumptibus suis: vnde grauiter lædebatur ecclesie: cū ipsi quotidie multas acquirerēt possessiones, de quibus ecclesijs decimē soluebatur: propter qd dicti abbates ad cōmonitionē cōcilij statuerunt ne de cætero fratres ipsius ordinis emāt possessiones, de quibus decimā debeatur ecclesijs: nisi fortē pro monasterijs fundādis de nouo. & si tales possessiones, de quibus decimā soluebatur eis fuerint pia fidelīū deuotione colata aut emptæ p monasterijs de nouo fundādis, cōmittatur alijs excolēde à quibus ecclesijs decimē p̄soluatur ne occasione privilegiorū suorum ecclesie vltteri⁹ aggrauetur: ppter qd statuit cōcilium, vt de alienis terris: & de his, quas decetero acqrēt, decimas ecclesijs soluāt, qbus rōne p̄diorū ante soluebatur: et si pprijs sumptibus eas excolāt: nisi cū ipis ecclesijs amicabiliter duxerint cōponēdū. Et hoc qd dictū est de cisterciēsis, extēdatur ad oēs alios, qui habēt similia privilegia: p̄cepit cōcilium vt ecclesiarū plati p̄opti existāt ad exhibēdū p̄dictis privilegiatis de suis malefactoribus iustitiæ cōplēmētū, & eorū privilegia diligēter obseruent. Ber. ¶ Primò no. tex. quasi aptū, q et de p̄dijs dotalibus ecclesie debet solui decima illis ecclesijs, quibus prius soluebatur: siue talia p̄dia pia deuotione fidelīū sunt oblata, siue emptæ p monasterijs fundādis. Nā si hoc pcedit in monasterijs cisterciē. q erat privilegiata sup decimis, fortius pcedit in monasterijs aliorum religiosorū: vel in ecclesijs secularibus. & est iste tex. cōtra gl. in c. nouum genus. s. e. & facit p gl. in c. j. de cen. q tenuit qd. s. dixi. & ad hoc tene mēti istum tex. quia nescio alibi equē bonum in hac materia. & nō solet ad hoc allegari. & de hac mate. vide qd plenē dixi in c. nouum genus. s. e. ¶ Secundò no. q potest quis se obligare ad nō emēdum possessiones, & per cōsequēs ad nō vedēdum: sed in cōtrarium facit tex. l. pe. ff. de pac. vbi dicitur tale pactum nō valere. Et ad istum tex. respōdet hīc Abb. q Papa hoc statutum hic cōfirmavit. Sed certē nō est bona respōsio. quia Papa nō solū cōfirmavit, sed potius ademit. Itē isti fecerunt statutum ad cōmonitionē Papæ: & sic sumpsit authoritatē ex facto

BB iij

quæ vertitur. col. j. & Pau. de ca. in conf. cccxxiiij. in ci. in causā decimā li. circa me. secundum antiquā impressionē. Soc. in conf. cxlv. inc. circa primum cōsultationis articulo. co. ij. in. j. parte. & in conf. ccxcvij. inc. viso privilegio, col. j. in. j. parte.

ZACHARIAS.

a ¶ Agricultor. Ad de quod notauim apo. ad istū post cū. in c. licet. nu. i. in aposto. in vers. alijs traduntur ex colendi. s. eo.

ZACHARIAS.

b ¶ De prædijs dotalibus. Adde Card. in cl. fin. ix. q. eo. titu.

eorū. Vñ dicēdū, q̄ collegiū tāquā corpus fictū: vt in. c. quāto. de his, q̄ sūt a pla. & in. l. mortuo. ff. de fidei. non pōt sibi p̄p̄i hāc. l. p̄figere: sed in singularibus p̄sonis de i- p̄so collegio bene pōt hāc legē imponere: sicut videmus cōiter, q̄ plerūq̄ ciuitas statuit, vt nō liceat singulis alie nare posses. i. nō suppositos. & sic loq̄r iste tex. ¶ Tertiō no. q̄ priuilegia oīm religiosorū de decimis nō soluēdis collata aī t̄ps huius cōcilij, sunt reuocata hodiē quo ad possessiones acq̄sitas post hoc conciliū. & sic priuilegiū de quo i. c. ex parte. el. j. s. e. hodiē euauit, quo ad posses- siones acq̄sitas post hoc cōciliū. ¶ Itē no. ibi: *extēdi vo- lumus*. q̄ vbi duo sunt pariter priuilegiati: reuocatio pri- uilegij quo ad vnū, nō extendit quo ad aliū: nisi princeps exp̄sē intēdat. sic dicimus i alia dispositiōe odiosa: vt est tex. iūcta gl. no. in. c. cōstitutionē. de reg. li. vj. Et facit iste tex. multū no. ad. q. legistarū no. in. l. fi. C. de sa. san. ec. Nā ibi in certis casibus priuilegiū p̄scriptiōis. c. ann. fuit col latū pariter ciuitatibus & eccl̄ijs: demū p ius authētico- rū fuit reuocatū quo ad eccl̄ias: & statutū, vt sola eccl̄ia Romana gaudeat priuilegio. c. ann. alia verō solū. xl. an. gr̄is tūc, an idē sit dicēdū in ciuitatibus. Nā si priuilegiū fuit reuocatū quo ad eccl̄ias, q̄ erāt magis fauorabiles: er go & quo ad ciuitates. In cōtrariū facit hāc litera indu- cta mō p̄dicto. ¶ Opp. cōtra tex. de cōtrarietate. ¶ Nam aliter disponit in prin. aliter in ver. *ne occasione*. So. prin. c. ponit statutū ipsorū Cisterciē. q̄ processerūt colora tē in reuocatione priuilegij eorū. Nā cū essent priuilegia ti sup decimis terrarū, quas excolebāt p̄prijs manibus, vel sumptibus: vt in. d. c. ex pte. ipsi statuerūt, vt posses- siones decetero acquirēdas traderētur alijs excolēdas: vt sic remaneret integrū priuilegiū eorū, & eccl̄ijs p̄diali- bus succurrere. Papa verō in ver. *ne occasione*. volēs pui dere latius, statuit vt siue p̄prijs manibus excolant: siue alijs tradāt excolēdas: dēant soluere decimā de possessio nibus acq̄rēdis post hoc cōciliū. & fuit factū hoc cōciliū secundū Io. an. anno dñi. M. ccxv. xvij. anno pōtificatus Inn. Et p hoc potes instrui de posses. acq̄sitis post hoc cō ciliū. Itē credo, q̄ isti Cisterciē. gaudeāt saltē priuile. cōi religiosorū, vt de noualib. quæ excolūt proprijs mani- bus, vel sumptibus, nō soluāt decimā, vbi dicit in. c. ex p- te. q̄ solū hūc reuocat priuilegiū laborū suorum, & non noualiū. ar. i. d. c. ad audiētā. s. e. ¶ In gl. ij. ibi: *ante, quā edificetur ecclesia*. videt ergo gl. velle, q̄ priuilegiū p̄dat solū ante, quā ecclesia edificaretur. & ita Hosti. videt intellexisse gl. quā reprobāt, sed vt dicit Io. an. nō est cre dēdū, q̄ gl. habuit hūc intellectū: sed pōt sic saluari. Nam p monasterijs de nouo fundādis emitur possessio p fun do ipsorū monasteriorū, & talis possessio est onerata de cimis ante, quā monasteriū fundet: sed post fundatio- nē monasterij frustra q̄rimus de decima: cū ibi nihil re- colligat: sed de relijs possessionibus q̄ acquiruntur pro dote, monasterij soluitur decima tā ante cōstructionem monasterij, quā post post: vt litera satis innuit. ¶ In gl. iij. ibi: *possideri non potest*. Aduerte, q̄ gl. loquit mul- tū improprie. Nā si religiosi nō possent decimas posside re, nō valerēt eas p̄scribere. cuius cōtrariū probat in. c. cū in tua. & c. dudū. s. e. sed gl. habuit bonū intellectu. De bet enim intelligi, q̄ religiosi de iure nō habent ius deci madi: tñ in veritate nulla in hoc fit differētia inter reli- giosos & clericos seculares: q̄ si religiosi hñt parochiā, p̄cipiunt decimā sicut clerici seculares: vt in. c. suggestū. & qd̄ ibi dixi. s. & idē est in clericis secularibus. Nā sinō habet parochiā, nō pñt habere ius decimadi. Nā decime sunt hodie de iure parochiali: vt in. c. fi. s. de paro. vnde concludēdo. q. gl. licet Host. & Io. An. multū se inuoluāt dico breuiter, q̄ tā religiosi, quā clerici volētes p̄scri- bere decimas aut actiue, aut passiuē debēt habere titulū quia ex quo ius cōmune eis resistit, cum nō habet paro- chiā, non possunt sine titū. p̄scribere: vt probat in. c. j. de

¶ Ciuitatibus. No- ta pro opi. Py. & Io. cōtra Pla. rela- ta per Acc. in au- thē. quas actiōes, C. de fac. san. eccl̄. q. d. authen. cor- rigēs p̄scriptiō- nem centenariā. l. fi. in ecclesia: nō ta- men intelligatur per hoc corrigere in ciuitate.

praescri. lib. vj. & adde gl. in. c. in aliquibus. s. e. in fi.

SVMMARIUM.

- 1 Laicus non potest pignora decimas, quas detinet siue sine tit. siue cum titulo: nisi isto ultimo casu pignoret clericis, & cō consensu diocesani. nu. 3. 4.
- 2 Dispositio concernens vniuersos, extenditur ad singulos.

CAP. XXXI.

Interdicimus. ¶ Breue est: iō non summiatur.

- ¶ No. q̄ laicus nō pōt pignora decimas, nec clericis: vt hīc. nec laicis: vt in. c. phibe- mus. s. e. & ideō iste tex. solū facit mētiōē de clericis: q̄ in. d. c. prohibemus, satis fuit cautū in laicis. ¶ T̄ Secū- dō no. q̄ dispositio cōcernēs vniuersos extēditur ad sin- gulos. & in hoc tene mēti istū tex. & vide quod not. in. c. nimis. el. j. de exce. pla. ¶ In gl. j. in fi. Cōclusio glo. est, q̄ tex. iste p̄cedit tam in decimis a laico de facto possessis, quā in decimis sibi cōcessis in feudū ab antiquo. Et rō prohibitionis est, vt decimæ citius perueniant ad eccle- siā, ad quā spectāt. ¶ T̄ Sed dubiū est, nunqd laicus habēs decimas in feudū, possit eas pignora alteri clerico de cōsensu diocesani. Host. tenet, q̄ sic. Nā si potest sibi do nare cū consensu Epi: vt in. c. cū aplica. de his, q̄ sūt a p- la. ergo fortius pignora. Cōtrariū cōcludit Io. an. mo- uet, q̄ ista litera loquitur indistinctē. Itē, q̄ decimæ ci- tius pueniēt ad ecclesiā, cui debētur, si nō pōt alteri pi- gnori dare. Sed. d. Pe. approbat dictū Host. qd̄ etiā mihi plus placet: quia cui cōceditur maius, videt & cōcessum minus: vt in. c. ex parte. s. e. Itē hoc cōcernit fauorē eccle- się vniuersalis, & citius decimę eripiātur de manibus lai- corū. Et ex hac ratione emanauit. d. c. cū aplica. quod cū habeat locū in pignoratione, pariter debet habere lo- cū ipsius dispositio: vt in. c. cū dilecta. de cōfir. vti. vel in- uti. Sed si decimæ detinētur a laico sine titū. nō sufficit etiā cōsensus Epi: vt dixit hīc Goffre. & bene. tū, quia ne- mo potest rē alienā pignora: tū quia ecclesia videtur approbare ipsius malam detentionem.

De regularibus, & transeuntib. ad relig. Rub.

SVMMARIUM.

- 1 Regulares dicuntur illi, qui profitentur tria substantialia regu- lae & religionis: videlicet paupertatem, castitatem, & obe- dientiam.
 - 2 Fratres, vel sorores tertij ordinis sancti Francisci: non veniūt appellatione regularium, vel religiosorum in odiosis: secus in fauorabilibus.
 - 3 Religiosi qui dicantur, & quibus modis capiantur.
 - 4 Rectores hospitalium portantes certum habitum, vel vestem certi coloris: an veniant appellatione religiosorum, & gau- deant priuilegio fori.
- Statutum disponens illud idem, quod ius commune, an sit sta- tutum.

¶ Suprà visum est de clericis secularibus & de rebus eorum: me- ritō restat videre de regularibus & rebus eorum. Vel sic. Quia virorum ecclesiasticorum duo sunt genera: quoddam est genus clericorū seculariū: quoddā religiosorū. vnde viso de primo ge- nere, meritō subiicitur de secundo. Vnde autē dicatur regularis, dicit Io. an. q̄ a regula, quæ tamē dupliciter capitur: vt no. in rub. de reg. iur. li. vj. sed quātum ad propositū dicitur a rectitudine vi- uendi. ¶ Et dic, q̄ illi propriē dicuntur habere regulā, qui pro- fitentur tria substantiaalia cuiuslibet religionis approbat: videlicet paupertatem, castitatem, & obedientiam: vt. c. cum ad monaste- riū. de sta. reg. Alij verō licet aliqua p̄mittant, nō dicuntur p̄prie habere reg. sed potius quendā modū viuendi: licet ille modus sit approbatus a Papa. de quo vide gl. not. in cle. j. de rel. do. & in cl. cum ex eo. de sent. excom. ¶ Ex quo inferri potest ad. q. quoti- dianam, quod dispositio odiosa concepta erga regulares, nō cō- prehendit illos, qui nō n promiserunt illa tria substantiaalia. & sic fratres sancti Francisci de tertio ordine, vel isti Iesuitæ: vel istæ mulieres mantellatæ non dicuntur propriē regulares, vnde nō cō- prehendantur in dis- ositione odiosa: secus in dispositione fauo- rabili: quia

¶ Religiosi. Vide de hoc qd' no. Io. an. in. c. vt offi. s. verū. in vers. religiosi. de hare. li. vj. & tex. & gl. in. l. p'ses. x. q. iij. & gl. in. c. ex multa. de vo. & qd' ibi latius scribit Anc. & d. Abb. pa. in. v. co. An autē appellatiōe religiosorū cōtineat religiosus pfectus ecclesiæ seculari: vide gl. in. cl. j. de reli. do. gl. in. c. quorū dā. de ele. in. vj. in fi. d. Abb. Pañ. oio post gl. in. cl. j. de re. eccl. nō alie. in. cl. j. de testa. Et

adde oino hic do. in. d. c. vt officiū. s. verū. Adde etiā a p'appellatione re 3 ligiosorū cōtinen tur clerici secula res: ita no. pōit gl. in. c. in noie dñi. in fi. iij. co. xxij. dif. & tex. quē no. ibi doc. in. iij. no. i. c. sacerdotes. xlix. distinctione. & ad idē vide quod no. do. in. c. ex an tigs. in fi. j. co. ver. no. p'appellatiōe liij. di. & idē dicit no. in. c. gñalis. in ij. no. liij. di. & in c. si quēlibet. in fi. b ea. di. & in. c. j. in. j. 4 no. liij. dif. Et de q. hic posita p. d. An. vide latē p. d. Abb. Pañ. in lect. in. c. dilecti s. de iu dā. & q. p'prie di. cat religio. pulc. pōit Arch. referē. do ang. & Papiā. in. c. pñs clericus. xx. q. iij. & i. d. c. j. s. qd' si p. totū. in fi. de re iu. in. vj. l. tē adde q. largē su mēdo offi. iudicā di. dicit religio. gl. est in. l. si iudex. ff. de var. & ex. co. & in. st. de ob. quē ex quasi de. in princ. Itē iuramentū di. cit regio: vt ē tex. in. l. ij. ff. de iure iu. & in aut. quod ob tinet. C. de proba. & de offi. iudicā di. est tex. in. l. ge neraliter. C. de nō nu. pe. Itē de iura mēto est tex. in. l. j. ff. de iure iu. Itē an stat' religioso rū sit pfectus: vi de Tho. in. ij. q. cxxxvj. ar. j. Item an milites. S. Ioā. cruce signati dicā tur religiosi: vide ipm. d. Abb. in. c. quāuis. s. tit. prox. Itē vide pul. qq. de re ligione. quas ponit bea. Tho. in. ij. q. lxxxj. in omnibus artic. illius. q. & vide etiā quatuor qōnes. quas ponit idē bea. Tho. in. q. lxxxv. & in oibus eius ar ti. Itē ad materiā huius rub. vide quā plurimas qōnes. quas ponit bea. Tho. in. ij. q. cxxxix. & inter alios. in. ij. ar. illius. q. ponit vtrū illi. qui sunt excō municati in obseruatiā pceptorū. debeāt religionē ingredi. In secundo verō arti. ponit vtrū liceat aliquos voto obligari ad religionis ingressum. In tertio arti. ponit vtrū illi. qui voto obligātur ad religionis ingressum teneantur in gredi. Item quā consideranda & animaduertenda sunt in ingressu religiōis. & super quibus haberi debeat consiliū & deliberatio: vide plenē per eundē Tho. in. ij. q. cxxxix. ar. vlt. ¶ Adde qui dicātur religiosi. dominū Car. di. confil. cxxxvij. & an Iesuati. sint personæ religiosæ. vel Heremitæ. do. Ant. confil. xix.

Ant. Fran. ¶ Adde. q. religiosus dicit ille. q. profitetur aliquā de reg. appro batis. licet simpliciter nō exp'ssaregu. vt p. d. Car. in. cl. j. in. iij. & v. q. de re rabil: quia largo modo vident sub regu. rōne p'mif sionis factæ supiori corū. & hoc no. ¶ Secūdo prin cipaliter quærit. qui dicantur religiosi. So. dicit Io. an. q. qñq. verba capiuntur in largissima significatione: & tūc ois Christianus dicitur religiosus. vñ in pluribus locis dicitur religio Christiana: vt in. c. gaudeam. j. de diuor. & in. c. p. humani. de homi. li. vj. Qñq. verbū ca pit latē: & tūc cōprehēdit oēm hoīem honestē viuen tē: nō aut quēlibet Christianū in. c. ecclesia. s. de cōst. & i. c. si. s. re. ec. nō alie. vbi dicit. q. laici quantūcūq. religiosi & c. Quandoq. capitur. minus latē & cōpre hendit clericos seculares. j. q. iij. c. saluator. Quandoq. capitur strictē & solū cōprehēditur illi. q. professio nē subiecerūt se abbatis imperio. & dic. q. inquantū quis magis Deo exhibebat religionē. t. ātomagis po test dici religiosus. Vñ si bene cōprehēdis. quāto qs est alienus ā cultu dinino: tantomagis deuiat ab hoc noie. Nā noia debēt esse cōsequētia rebus. in. st. de do na. in. s. est & aliud. & in. c. cū secundū. de prab. Sed nō ponit Io. an. qualiter debeat hoc verbū accipi in iure. vel in statutis. ¶ Vñ aliās in hac ciuitate accidit de facto hęc. q. Statuto huius ciuitatis cauet. q. reli giosi nō pñt sumi ad officia cōitatis: demū qdā q. erat rector hospitalis de misericordia. portas vestē certi coloris cū cruce in pectore. fuit extractus de priori bus. q. pro priori an assumptionē illius regiminis fuit noīatus & ibursulatus: dubitat nūqd ad aliud offm potuisset assumi. Ethēc. q. visa fuerat satis difficilis. d. Pe. q. tūc legebat in hac ciuitate: sed tñ visus est rñdif se. q. existēdo in illo habitu nō poterat assumi ad il lud officiū: q. verba statuti debēt aliqd operari: vñ si intelligeret statutū de religios. strictē sumptis. nihil operabatur: cū satis sit in iure cautum: q. nec religiosi: nec clerici possunt habere officia secularia. j. ne cleri. vel mo. qual' p. totū. & sic statutū debebat intelligi de religiosiis largo modo sumptis: tñ ille dimisit ha bitū & exercuit officiū: quia nō erat ita adstrictus. q. potuisset dimittere habitū. ¶ Ego dubito. an hęc de ciso sit vera: nā statutū habilitans ad officia. est stri cti iuris: ergo debet intelligi in stricta significatione. arg. in. c. cū dilectus. de cōsue. & in. c. in nostra. de in. re iur. sed certū est. q. in stricta significatione illi dicū tur religiosi. q. p'miserūt tria substantia: vt. s. dixi. & vide duas gl. no. vlt. pradiā in. cl. j. de deci. in glo. j. & ij. vbi clarē Io. an. in gl. suis cōcludit. q. in materia odiosa hoc verbū debet capi multū strictē: nisi adij ciatur aliquod verbū gñale: puta si diceretur: quicūq. religiosi. Nā tūc cōprehēderetur hospitalarij. secun dū illā gl. & intellige de hospitalarijs Hierosolymit. q. largo mō sunt religiosæ psonæ: cū nō possunt cō trahere matrimoniū & p'mittūt obediētiā superiori nec pñt retrocedere ab illo statu. Vñ isti. vel ordini eorū. cōferuntur ecclesiæ & decimæ: vt dixi in. c. quā uis. s. de deci. Sed isti rectores hospitaliū vtētes matri monio & deferētes certū habitū. non sunt religiosi: nec largo modo. nec stricto. vñ Laurē. & Io. de lig. in cl. ij. de p'b. dicit. q. isti nō gaudēt priuilegio clericali: nec in p'sona. nec in rebus patrimonialibus eorū. & vi

gula. & in. cl. j. de rel. do. Et adde. q. appellatione religiosorū etiā continent nouitij: vt per Card. in. cl. j. de elec. & in. cl. ij. in. xij. q. de prab. Itē fratres sancti August. sancti Benedicti. & sancti Francisci. & priuilegiati. vt p. Car di. in. cl. j. in. s. j. de deci. Item religiosi translati ad ecclesiā secularem: nō tamen clerici seculares: vt per Card. in. d. cl. j. & vide do. Abba. in. c. causam. de iud. & do. Car.

de quod dixi de hoc in. c. ij. de foro cōpe. & vide Bar. in. l. j. ff. de p'ce. q. dicit aptē. q. isti. q. dicūtur fratres gau dētes nō sunt religiosi. licet gaudeāt priuilegio quo ad forū. & sic nō video. q. tales hospitalarij. vel alij re ligiosi improprie dicti cōprehēdātur in statutis o diosis. Nec ob. motiū dñi Pe. de peru. ne p'uisio sit inutilis & c. q. dico. q. vbi statutū loquitur in mate ria iuris cōis. nō debēt verba ampliari. vt statutū ali quid operetur: sed satis est q. inducat aliud remediū prater ius cōe: vt no. sentit Bar. in. l. j. ff. ad leg. falcid. nisi ius cōe loqueretur improprie. Nam si tūc statutū loquatur improprie sicut ius cōe: debet tunc statutū proprie intelligi. vt aliquid addat ad ius cōe. vt not. elici videtur ex dictis Bar. in. l. iij. s. prator ait. ff. de dam. in. se. & hęc no. q. faciūt ad multa.

¶ SUMMARIUM. ¶ Religiosus factus quis per metū potest quādocūq. recedere: & talis metus facit actū ipso iure nul lum. nu. 2.

- 1 Iuramentum si requiritur tactura scripturæ. nō va let: si scriptura non tangatur.
- 2 Ordines sacri. quo casu possunt conferri infanti.
- 3 Infans vsque ad quod tempus dicitur.
- 4 Monachus potest fieri masculus in etate. xiiij. ann. femina verō in etate. xij. an.
- 5 Aetas debet probari ab illo. qui fundat se in ea.

¶ CAP. I. ¶ Nullus. ¶ Breue ē & potest sic sum mari. Nō pōt qs ad religio nē admitti. nisi volēs. & in etate idoneus. No. j. ibi: spō tanea. q. ad validitatē profes sionis etiā requirit volūtas spōtanea: & sic nō sufficit volūtas. nisi habeat qualitatē. q. sit spō tanea. ¶ Ex quo infero. q. p'fessio facta per metū est ipso iure nulla: nec est opus. q. rescin datur p. actionē. qd' me. cau. Nā vbi cūq. req ritur in actu spōtaneus seu liber cōsensus. non valet actus. si interuenit metus. phoc vide gl. no. xxxij. q. in. c. notificasti. facit. c. cū locū. & quod ibi no. de spon. Et rō est: quia licet coa cta voluntas sit voluntas. in capit. meritō. xv. qō. j. & in. l. si mulier. ff. quod met. cau. non ta men est volūtas spontanea. & vide ad hoc bo. gloss. in. c. Abbates. suprā. quod metus causa. facit quod no. in simili gl. in. c. vt circa. de ele. li. vj. quā dicit. q. si ad ad actū requiritur iura mētum cum tactura scripturæ. non est satisfi ctum dispositioni. si p'restatur iuramentū sine tactura. ¶ In gl. j. ibi: ad profitendum. gloss. satis

in. cl. cum ex eo. de sen. excom. & excō. & vide Io. an. in ru. de regu. & adde. q. religio si dicantur etiam fratres militiæ tē plivt per. d. Abb. in. c. cū deputati. de iud. & quid de Iesuatis: & de illis qui nō sunt in ter tio ordine sancti Franci. vel sancti Aug. & vide quā habetur per Bar. & alios. in. l. sem per. ff. de iure im mu. & quā plenē dixi in rub. de re gul.

¶ SEB. SAPIA.

¶ Religiosi. Qui dicantur religiosi ponit Fel. in. c. ec clesia sanctæ Ma riæ. co. j. s. de cōst. latē in. c. licet. s. de offi ordi. & in. c. tua nos. col. ij. ver si. an autem appel latione religioso rū. s. de iure iuran.

¶ In materia. De hoc vide plenius per eundem Pa norm. in. c. antep. j. de verborum si. signi.

¶ Adde Ro. cōsi. cxvj. & cxix.

¶ SEB. SAPIA.

¶ Quod profes sio. Nunquid au tē professio facta per dolū valeat: vi de latē Fel. in. c. p. sentia. col. v. verli scias. q. propter huiusmodi frau des. s. de proba. Antonius Franc.

¶ Sine tactura. An requiratur ta ctus scripturarū ad delationem iu ramenti: vide bal. & Alexand. post eum in authenti.

sacramenta puberum. C. si aduer. vend. vbi dicunt. q. cauti aduocati solēt por tare aliquā chartā in manibus. super qua sunt descripta aliqua verba euange lij. super quibus. quādo volunt. q. deferatur iuramentū alicui. proferūt illā iudici. & petunt super tali scriptura deferri iuramentū ei. qui debet iurare. Ad quod etiam vide gl. in. s. itē sacramēta. de pace iur. fir. & per Bal. in vlib. feu. Dicas tamen. quod sufficit tangere quācūq. scripturam: etiā si nō sit euangelium: vt in authē. vt omnes obe. iu. prouin. in. s. j. & no. Inno. in. c. si Christus. de iure iur. & Io. An. in. c. vt circa. de ele. li. vj. in nouel. & tenet Spe in tit. de iura. dela. in. s. j. & Bal. in. c. ij. quid sit inuesti. & Cy. in. l. testium. in j. q. C. de testib. & vide gl. in. l. iurifurandi. co. ti. de testi. & habetur per gloss. & Car. plenē in. cl. j. s. porro. de har. & p. d. Pau. de ca. in. l. iij. s. iurati. ff. de iure iur. vbi etiā dicit. q. iuramētum simpliciter p'stitū intelligitur. i. per san cta euang. quod etiā voluit. d. Abb. in. d. c. & si Christus. & vide Bart. in. l. q per salutem. de iure iur. qui dixit. quod videtur delatum iuramentum: vt per Deum testetur.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Si quis ante.

¶ No. j. Pro intellectu huius decr. cū sua materia, vide Host. in summa huius tit. de regu. §. & vtrum exigere. ver. igitur pater obtulit. & Archi. in. c. ad didistis. xx. q. j. & Tho. ij. ij. q. xxxvij. & arti. viij. & arti. j. & beatum Tho. ij. secunda. q. clxxxix. arti. v.

b ¶ Parētes. An filius ppter obsequiū parentū possit retrahi à religione, vide sing. scribit Tho. in. ij. ij. q. cxxxj. art. vj. & vide pau. de eleaza. in disp. sua inci. mater tutrix. vbi queritur si mater tutrix te stamētaria obtulit filiū impuberē monasterio: alius verò tutor testamentarius eū impuberē repetit: an possit. & concludit, q. sic. & ibi vide materiam huius. c.

Ant. Franc.

¶ An propter obsequiū parentum debeat quis extra hū à religione. Dicat q. religiosus nō est prohibitū solatiū causa consolationis, vel vt relaxetur à studio, vel oratione: vt in cl. exiui de paradiso in. §. licet. & ibi per. d. Car. de verbo. fig. vbi etiā dicit, q. si quis est incorporatus religioni per professionē emissam, nō potest retrahi etiā propter obsequiū parentū, licet de licentia Abbatis possit esse eis obsequio & seruitio: aliās autē non, iuxta ea, quę habentur in. c. cū ad monasterium, de sta. reg.

SEB. SAPIA.

c ¶ Per p̄fessionē. vide Bal. in. l. Deo nobis. §. de episc. & cle. & Paul. de ca. in. l. sub conditione. ff. de libe. & post. vbi dicunt, q. ingressus religionē liberatur à patria potestate, quaten⁹ esset sibi incommodū: secus si proderet sibi, vel monasterio ex persona sua. refert & sequitur Feli. in. c. dilectus. ij. col. iij. ver. octaua conclusio. §. de rescrip.

cantē locuta est: intelligit enim tex. q. non debet quis tonderi ante aetate legitimā. s. vt fiat monachus, per professionē. Nā cessante professione potest quis intrare monasteriū, & assumere habitū etiā in infanti aetate: vt. c. j. p. vbi plenius differt de hoc. ¶ Itē no. ex glo. q. post septēniū potest quis assumere ordinē. & dic latius, q. minores potest quis assumere statim in principio pueritiæ post cōpletā infantile aetate, quæ cōpletur in septēnio: vt in c. de his. alle. in gl. & vide bo. gl. in cle. generalem. de aetate & qualitate. in fine. & ibi habes textum de aetate requisita ad ordines sacros. vide tamen textum notabi. in capit. fin. de tēpo. ordi. lib. vj. q. videtur velle, q. etiā infanti potest cōferri tōsura, si vult trāsire ad monasteriū: aliās autē secus. ¶ Qui autē dicatur idonei ad beneficiū respectu aetatis, dixi plenē in c. super inordinata. §. de præb. & dic. vt ibi. Respectu verò monachatus ad hoc, vt teneat p̄fessio, requiritur in masculo aetas. xiiij. ann. vt in. c. significatū. j. eodem. titu. lib. vj. in foemina verò sufficit tēpus. xij. ann. vt in. c. cū virū. j. e. & xx. q. ij. in cap. puella. Ratio diuersitatis est, quia citius pubescit foemina, quā masculus. vnde aetas apta ad matrimoniū carnale censetur apta ad istud matrimoniū spirituale. ¶ In gl. ij. in fi. itellige in masculo: vt. §. dixi. ¶ Sed quæro, si est cōtentio super aetate inter monasteriū & istum ingressum, quis habet probare an monasteriū allegās legitimā aetatem: an ingressus, qui hoc negat. dicit Io. an. q. regulariter ille habet probare aetate maiore & minore, q. fundat se super ea. Pro hoc glo. no. lxxvi. ij. di. presbyteri. Et ratio. est: quia quis nō presumitur maior, vel minor: cū aetas nō stet firma, sed mōmētō currat. de quo plenius no. in c. in p̄ntia. de proba. p. Bar. in. l. de aetate. ff. de mino. & ideo, si ingressus vult exire religionē, allegādo se minore, debet hoc probare: vterq. tamen poterit admitti ad probandū intentionem suam. argumen. in. c. super hoc. de renun.

SUMMARIUM.

- 1 Impubes factus monachus & ingressus monasterium, si intra annum non fuerit reuocatus à parentibus: post annum amplius non reuocatur. numero. 2.
- Ingressus religionem per vim: si intra annum nō reclamauerit, vltērius non auditur: cum censeatur consentire. nu. 4.
- 2 Monachus potest fieri quis post. xiiij. annos, inuitis parentibus.
- Monachus habetur p̄ mortuo, & liberatur à patria potestate.
- Pater si efficiatur monachus, statim desinit habere filios in potestate.
- 3 Papa potest appellari Princeps.
- Actio quod me. cau. debet intentari intra annum à minore. xv. à maiore verò, quā citius possit: aliās censetur consentire.

Matrimonium metu factum, potest retractari intra annum à minore viginti quinque annis, à maiore verò, quā citius potest.

- 5 Filius potest offerri religioni, vel à patre, vel à matre, quando. s. filius est impubes, si verò pater & mater discordant, potior est conditio prohibentis. nu. 6.
- 7 Pater potest offerre filium impuberem, vel ipsum à monasterio reuocare inuito auctore, sub cuius potestate est pater & filius.
- 8 Tutor potest offerre pupillum monasterio.
- 9 Monachus non potest quis fieri inuitus, etiam oblatus à patre: nec monasterium debet recipere.
- Sponsalia facta à patre non obligant filium, nisi tacite vel expresse cōfenserit. ibidem.
- 10 Monachus impubes oblatus à patre, non obligatur perpetuò monasterio: sed vsque ad aetatem annorum. xiiij. & tunc potest remanere, vel exire, prout vult. & §. in primo notabili.

CAP. II.

Si quis ante. ¶ Impubes monasterium ingressus post annum à parentibus reuocari non potest. hoc dicit primò. Pubes per vim ingressus post annum exire, vel à parentibus reuocari non potest, hoc dicit secundò. Communis diuisio. Secunda ibi: si verò. ¶ Casus literalis. Statuit Conciliū Maguntinum, quòd si aliquis ante legitimos annos religionem intrauerit sine consensu parentum suorum: si parentes intra annum non reclamauerint ad Papam, vel Episcopum, vel eius vicarium post annum ipsum nō poterunt reuocare. Si verò post legitimos annos per vim religionem intrauerit, & intra annum nec ipse, nec parentes eius reclamauerint ad prædictas personas: postea exire non poterit cum presumatur consentire. Bernardus. ¶ Nota primò, quòd ante aetatem legitimam potest quis cum consensu parentum intrare monasterium accipiendo habitum & tonsuram, non intelligas tamē, quòd per hoc obligetur perpetuò ipsi monasterio. Nam requiritur aetas ad hoc legitima: vt in. c. præcedenti. ¶ Nota secundò, quòd parentes possunt reuocare filium ingressum religionem ante pubertatem. & sic impubes non potest inuitis parentibus intrare monasterium. Ratio naturalis potest esse ista. nam per ingressum factum ante aetatem, non desinit esse in paterna potestate: ideo cum ingressus non teneat, vt efficaciter obligetur monasterio, possunt parentes illum reuocare. Nam tenetur ex diuino præcepto parentibus obedire. sed post pubertatem potest intrare etiam inuitis parentibus: vt in capitulo primo secundo. & viceversa, quæstione secunda. Et ratio est, quia per professionem soluitur paterna potestas: vt nota. gloss. in dicto capitulo primo. quā tenebis menti. & idem not. gloss. iuris civilis. in lege si ex causa. §. Papinianus. ff. de minoribus. Idem Bartolus in. l. patri. ff. de adultarijs. & in authentica idemque. C. de bonis, quę liberis. Et est ratio: quia quo ad mundum fingitur mortuus. decimasexta quæstione prima. placuit. Idem dic, si pater intraret monasterium. nam incōtinenti soluitur patria potestas: quia cū pater transeat in potestatem Abbatis, non potest habere filium in potestate: vt in. l. si arrogator. ff. de adoptionibus. bene facit capitulum cum simus. infra eodem. nota. in authentica ingressi. & in authentica si qua mulier. C. de sacrosanctis ecclesijs. ¶ Et notaf in versiculo ad principem. iuncta glossa, quòd Papa potest appellari Princeps. Nā principatum tenet, maximē in spiritualibus. facit capitulo primo. supra de maiortate & obedientia. ¶ Nota in §. si verò. quòd intrans monasterium per vim, habet annum ad reclamandum. In contrarium facit textus in capitulo primo. quod metus causa. & quod legitur & notatur in capitulo ad id. de sponsalibus. Nam vt ibi nota. si quis non reclamauerit, quā cito potest, videtur consentire. Solutio. textus iste potest intelligi in pubere, minore viginti quinque annis. Nam licet habeat aetatem legitimam ad professionem: non tamen habet eam discretionē, quā maiores xxv. annorū habent, vt. ff. de minoribus. per totum. Ideò text. iste voluit sibi dare annum ad reclamandum, quod est dictum singula. & potest singulariter induci ad matrimonium carnale, & ad conf

ad cōsimiles actus: licet alij velint intelligere impropriando literā quōd si citius habuit oportunitatē, debuit citius reclamare. quod non placet: quia tūc frustra fieret mentio de anno. ¶ **¶** Quæro p declaratione literæ & materiæ: quia tex. fecit hīc mentionē de cōsensu parentū in religionis ingressu, nūquid parētes possint offerre filiū monasterio. Solu. Inno. egregiē tractat: & in effectu videt concludere, q̄ sic: & intelligo de filio impubere. Nā vsq̄ ad pubertatē libera est potestas parētibz offerre filiū monasterio: & videt probari. ij. q. j. c. in primis. & ea. causa. q. ij. c. j. ¶ **¶** Sed dubium est, quid si pater & mater nō cōcordāt: vt quia pater vult offerre matre inuita: vel econtrā. dicit Inn. q̄ præfertur is, qui contradicit: quia in re cōi potior est cōditio prohibētis: vt in regula in re cōi. de reg. iur. lib. vj. & in l. Sabinus. ff. cōi diui. Quidā tñ dixerunt, vt ipse refert, quōd pater est præferendus: cū habeat filiū in potestate, & non mater: vt insti. de patria potesta. & in. c. j. de conuer. in fi. ipse tamen Inn. perseuerat in primo dicto assignādo vnā rationem singularē, quæ nō est obliuioni tradēda. Dicit enim, q̄ in istis spiritualibus magis est seruāda ratio naturalis, quā ciuili. Nā patria potestas est de iure ciuili. naturaliter enim filius obligatus est obedire matri, sicut patri. Vnde Deus sine distinctione præcepit patrē & matrē honorari. Ex quo etiā inferitur, q̄ sola mater patre nō cōtradictē pot̄ offerre filiū monasterio. pro hoc videtur text. in. c. quicunq̄. xx. q. j. & hæc dicta Inn. cōmuniter approbantur hīc per doc. & per Fede. cōfi. cclxxvij. Sed ego reperio gl. tenentē contrarium. xx. q. j. in. c. ij. quæ dicit matrē nō posse offerre filiū monasterio cū non habeat eū in potestate. & illam gl. sequitur ibi Archi. & ad. c. quæcunq̄. respōdet, q̄ factū narrat, & nō ponit ius: sed dictū Inn. vt dixi cōiter probatur. & ideo glo. videt dubitasse. in. c. j. xx. q. ij. vbi dicit matrē posse saltē, quādo pater nō superest. satis placet fauore religionis tenere dictū Inn. ¶ **¶** Sed dubitatur, quid si auus habet patrem & nepotē in potestate: nunquid pater possit offerre filium monasterio inuito auo: vel nūquid pater possit reuocare eū ingressum inuito auo? Inno. tenet q̄ sic: per præmissam rationē: quia in istis spiritualibus potius est attēdenda ratio naturalis: sed naturaliter filius est magis adstrictus patri, quā auo. & hoc dictū Inno. cōiter approbatur. Sed satis potest dubitari: nam cū auus habeat nepotē in potestate: nec per istū actum factū ante pubertatē à potestate aui eripitur: non video quomodo pot̄ pater in præiudiciū aui istā oblationē facere, cū nō possit filius vouere in præiudiciū paternæ potestatis: vt plenē dicitur in. c. scripturæ. j. de voto. ¶ **¶** Quæritur de tutoribus, nunquid possint offerre pupillum monasterio? Inno. q̄ sic. Nā possunt eū reuocare ab ingressu: vt in. c. ij. xx. q. j. sed Fede. consilio præallegato incidenter sentit contrariū. Dicit enim, quōd licet reperiatur, quōd tutores possunt reuocare: non tamē reperitur, quōd possunt offerre. Mihi tñ placet dictum Inno. per illud. c. ij. Nam ibi dicitur, q̄ si pupillus est ingressus monasterium & tutores simulādo cōsenserint intra annum, nō possunt reuocare. Ecce ergo q̄ taciturnitas annalis habetur pro oblatione expressa. Nam cessante illa taciturnitate, pupillus potuisset exire quādocunq̄: sed propter taciturnitatem tutoris, quæ habet pro oblatione, non potest exire pupillus vsq̄ ad pubertatē. Et sic inducēdo illum tex. probatur opi. Innoc. licet do. Pet. teneat cōtrarium: quia tutoris potestas non videtur extēdi ad hunc casum: maximē cum in consequētiam personæ, sequatur alienatio bonorū. Sed hoc dictū mihi nō obstat: quia abdicatio bonorum non fit, nisi per professionem, quæ nō pot̄ fieri, nisi post ætatem perfectam. & sic post tutelam extinctā. ¶ **¶** Sed dubitatur de vno circa prædicta: nunquid parentes: & idem in tutoribus, possint offerre filiū impuberē inuitū. Nā reperio tex. narratiuē tamē loquētē, q̄ pater obtulit filium inuitū: vt in. c. patris. xx. q. iij. & facit cap. monachū. & c. quicūq̄. xx. q. j. pro hoc facit quia per talē actū iste nō obligatur irreuocabiliter monasterio. sed tantū donec peruenerit ad ætatem perfectam. Inn. tamē sentit, q̄ si inuitus fuit oblatus potest exire quādocunq̄. ar. c. ij. xx. q. j. quod satis placet. Et per hoc dicerem, q̄ inuitum filium non potest offerre, nec monasteriū debet recipere: quia voluntarium militem diligit Deus. xv. q. j. in. c. nec est. & hoc idem videtur sentire gl. xx. q. j. in summa. Et ad confirmationem facit tale motiuum. oblatio pa-

rentum de impubere habet se ad professionē, sicut sponsalia ad matrimonium. argu. eadem causa & q. in quatuor primis cap. sed ex spōsali bus contractis per parentes, filij non obligantur, nisi tacitē, vel expresse cōsenserint. puta, quia sunt præsentes: & non contradicunt: vt in. c. j. de spon. impu. lib. vj. ergo idem dicendū in hac obligatiōe. ¶ **¶** Sed quæro, quid operetur parentum oblatio? Solut. ex dictis Inno. & aliorum concludē sic: q̄ talis oblatio operatur vt impubes oblatus non possit exire monasterium ante aduētum pubertatis. pro hoc. xx. q. ij. c. puella. Idem est: vt. s. dixi, quando parentes expresse non obtulerunt: sed tacitē dissimulauerunt per annum & diem. argu. in. c. puella. si autem impubes fuisset ingressus sine tali oblatione parentū: tunc potest exire quādocunq̄: ante professionem expressam, vel tacitam, vt nō. j. eodem. c. significatum. hæc tamen professio non potest fieri ante pubertatem: vt in. j. j. eodem libro. vj.

SUMMARIUM.

- 1 Monachus cogitur quis fieri, qui habitum monachalem portat, vel vt illum desinat portare. nu. 3.
- 2 Monachus, qui ingressus est religionem, vt efficere-tur Abbas, licet non consequatur intentum suū, nihilominus remanet monachus.

CAP. III.

T clerici. ¶ **¶** Clericus secularis vtens habitu & nomine monachali: cogitur, vt fiat monach⁹: vel ab hoc desinat. h. d. ¶ **¶** Casus literalis. Quidam clerici fingebant se monachos, qui verē non erant. Quærebatur à Papa, quid de istis fiendū? Respondet quōd clerici, qui fingunt se habitu & nomine monachos, & non sunt, compellantur vt fiant monachi, vel veri clerici. Ber. ¶ **¶** Not. bo. arg. q̄ nouitius, qui diu portauit habitum probationis potest compelli: vt profiteatur, vel vt exeat monasterium, & dimittat habitū. b Not. ij. quōd arg. cōtra fictos^b & eos, qui portant habitum cuiusdā sanctitatis, vt appareāt sanctiores, quāquā nō sint. debet enim vnus quisq̄ se conformare moribus illorum, inter quos viuit: aliās præsumitur superstitiosus. de quo vide bo. tex. xli. di. c. j. ¶ **¶** No. q̄ non monachi, non possunt vti habitu monachali. ¶ **¶** In gl. j. ibi: *ex causa honesta*. not. gloss. & vide ad materiam bo. tex. cum gloss. j. c. quod interrogasti. xxvij. dist. vbi inter cetera gl. ponit vnā quæstionem^c in eo, qui fecit se monachum, vt esset Abbas. Nam certē licet nō consequatur intentum suum, nihilominus remanebit monachus: quia ex causa inhonestā simulabat monachatum. ¶ **¶** Et ex verbis gl. colligitur vnus intellectus ad istum text. vt intelligatur quando ex causa honesta quis assumpsit habitum: & de hoc constat, puta propter timorem mortis. tunc enim cessante causa, non compellitur durare in monasterio: sed dimittere habitum, vel profiteri. Et quāuis iste intellectus sit ver⁹ in se, nō tñ cōgruit literæ, quia non se fundat sup honestate: imō magis superfectiōe impro-

¶ **¶** Naturalis. adde Ro. confi. ccccxij. vbi dicit idem sol uere quæstionem an filius habens patrem & aum, possit donare causa mortis cum cōsensu patris, non aui, vel vtriusq̄ cōsensu requiratur.

¶ **¶** Hypocritas. Adde de hoc videndū per Lap. alleg. xvij. vbi ponit de religiosis, qui mutant vestes & colorē, vt extorqueant elemosynam.

¶ **¶** S. B. S. A. P. I. A.

¶ **¶** Quæstionem. vide Abb. in. c. pe. j. de voto. & do. Ias. in aut. ingres. si. col. ante pe. ver. tene primam opi. C. de sac. san. ecc.

Vidua. Pro intellectu huius decre. vide omnino, quæ no. Archid. in c. vi. duas, circa prin. xxvij. q. ij. & in ca. iuuenulas. xx. q. j. & Domi. in cap. quod interrogasti. in. ij. col. ver. oppo. ad tex. xxvij. dist.

ZACHARIAS. Monasterium. Adde an possit esse Abbatisa, & ex cuius dispensatione, & si hoc casu benedicatur. Car. in cle. attendentes. §. ita tuimus. q. xj. de

statu. mo. & Fely. in. c. meminimus. co. ij. verfi. quæro nunquid. ij. de acc. & melius in. c. at si clerici. §. deadulterijs. co. pe. verfi. item no. s. de iudi. Anto. Francif.

Dicas, q. vidua pōt fieri monialis sed non cōsecrat, vt virgo: vt in. c. vi. dua. & ibi per do. Abb. de re. & tūc pōt dignitatē, q. fita ex psona viri vt p. Alex. in. l. fi. l. ij. in. §. vidua, ff. ad muni. & vide gl. xxij. q. ij. in ca. scripsit. & vide gl. in. c. de iudijs. xx. vij. q. j.

Dependētibus. No. limitationē à regula, quæ habet q. in his, q. depēdēt à cōsciētia, vel ab aīo nostro stat. assertioni nostræ cū iuramēto. & vide quæ in materia cōsciētia addidi, in. c. inquisitiōi. j. de senten. excom.

Adde, an ea q. cōsistūt in animo pōbētur p iuramētu. Ro. cōf. lxxvj. Anto. Fran.

An ea, quæ cōsistūt in aīo pōbēt p iuramento vide Bar. in. l. pro hare. in. princ. ff. de acqui. here. vbi plus dixit, q. in his, q. cōsistūt in solo animo stat. simplici dicto. & vide gl. instit. de actio. in. §. alia. in gl. ma. in ver. dicit & in. l. at qui natu. ra. in. §. cum hæ. de neg. gest. & habetur per Bald. in l. falsas. in. ij. columna. C. de fur. & per Io. and. in. c. ij. de consti. & vide Alex. and. in. consi. xix. in prima parte. & in consi. lxxj. in eadem parte.

SER. SAPIA. Presumptio. Vide Feli. in. c. si diligenti. col. iij. §. de prescri. Are. in. c. presentium. s. de testi. & Deci. in. c. pastoralis. co. iij. in princ. s. de excep. ibi late.

Velum. Et qualiter iuuenibus Deo continentiam votientibus velum consecratum per Episcopum dari debeat, vide pulchrè per beatum Thom. in quarto senten. dist. xxxvij. q. j. art. v. vbi late.

Vide Tho. in quarto senten. dist. xxxvij. q. j. art. ij. circa fi. vbi dicit, quod quando quis recipit habitum, qui non consuevit dari nisi professis, dicitur solemnizatum votum, quia est professio præsumpta, contra quam præsumptionem, non admittitur probatio, si seruetur debita circumstantia.

Anto. Francif. De hoc an ex receptione habitus professorum inducatur professio, vide quæ plenè habentur per domi. Abb. & Cardi. in. c. licet. de regularibus.

Professus. adde quando tacita professio inducatur, Lap. alleg. cxxix.

bata. Host. intellexit tex. & melius de his, qui portant habitū extra monasterium & congregationem monachorum. Nā isti quātuncunq. deferant habitum, nō obligantur religioni. & pro hoc allego textum iuncta gl. in cle. eos. j. e. ritu. sed possunt tales cōpelli ad dimittendum habitum, vel ad intrādum religionē. & ita procedit ista litera. Nam secundū Inno. erāt quidā canonici seculares, qui vt apparerēt sanctiores inter collegas suos, vtebātur habitu monachorum. quod voluit iste tex. emendare. Vel quartō potest intelligi de his, qui protestabantur expresse quod per delationē habitus nō intendebāt profiteri. & no. hunc intellectum p. intellectu iuriū dicentium, q. per delationē habitus annalē inducitur tacita pfessio. hoc em procedit, nisi pcedat protestatio in cōtrariū. Idē voluerunt hīc Io. and. & Hosti. & vide gl. quæ hoc approbat in. d. cle. eos. & est bona cautela, cū quis nō intēdit ita tacitè profiteri. Vltimō potest intelligi secundum Hosti. de his, qui ingrediuntur monasterium: vbi non seruat regulā antiquitus instituta etiā quo ad habitum. Nam ingredientiæ profitentur non regulam antiquitus institutam: sed illā, quæ seruatur de præsentī. Tales enim secundum eum religiosi non sunt, sed reformato monasterio compelluntur profiteri, aut exire. & no. huius casus positionem: & vide quod dicam in. c. super eo. j. eo. ti. & per hoc habes declaratā gl. seq.

SUMMARY.

Nouitius sponte se gerens in actibus professorum, censetur professus, nec potest retrocedere, asserens se non fecisse animo proficendi. nu. 2. 6. & 7.

Vidua facta monialis non consecratur, vt alia virgines.

Episcopus potest quis fieri, licet habuerit uxorem, vel concubinam, & consecrabitur.

Iuramentum quo casu possit subiri in his, quæ dependent ex animo & conscientia nostra.

Nouitij nō debēt interesse in capitulo cum professis.

CAP. IIII.

Vidua. ¶ Nouitia quæ sponte se ingerit actibus professorum, per hoc censetur professus. & est casus multum notab. &

declara vt. j. dicetur. Primò soluit dubium. Secūdò solutionē ampliat. ibi: licet. ¶ Casus literalis. ¶ Si qua vidua sponte velum cōuer-

fionis, quāuis non sacrum sibi imposuerit: & in ecclesia inter alias velatas oblationē Deo obtulerit, vltēius velit nolit religionis habitū debet habere: quāuis per sacramētum firmare velit eo tenore velū sibi imposuisse, vt ipsum deponere possit. Ber. ¶ No. j. q.

vidua pōt intrare monasterium, vt sit monialis, non tamen cōsecrabit, vt alia virgines: vt in. c. deuotis. xx. q. j. ¶ Quæ autē est ratio diuersitatis inter Ep̄m & viduā monialē in eo, q. is, qui habuit uxorem, & etiam concubinam post solutū matrimoniū pōt promoueri in Ep̄m & consecrari. vt in. c. fraternitatis. xxxiij. dist. vi.

dua autē ingressa monasteriū nō cōsecrat. vide bo. glo. in. c. acutius. xxvj. di. quæ ponit rationē diuersitatis. vide etiā ad materiā bo. gl. in. c. vidua. xxvij. q. j. ¶ No. q. nō semper in dependentibus à cō-

scientia, & ab aīo alicuius, statur iuramento illius. In contrarium tamē facit. c. si verò. el. ij. de sen. exc. & c. significasti. de homi. Sed dic, q. vbi certa præsumptio extrinseca cōiecturat animū: nō stat iuramēto in contrariū in præiudiciū alterius. & ita loquit hīc. q. tene mēti. In cōtrariū verò nō erat ingens præsumptio animi declaratiua, vnde cū animus probari nō pōt, stat iuramēto illius, de cuius facto agitur. & vide ad hoc bo. gl. in cle. j. de pœnis. ver. com-

modē. ¶ In gl. ij. in fi. de multiplici velo, quod imponit mulierib⁹ intrantibus religionē: vide bo. gl. xx. q. j. in. c. illud autē. §. velamen. & inquantū gl. hīc dicit, quod vidua potest sibi met imponere ve-

lum cōuersionis, intelligo cōsentientibus illis, qui possunt eā incorporare religioni. ad hoc quod no. in. c. porrectū. j. eo. ti. Et dicit velū cōuersionis, quod imponit conuersis seu professis. vnde cū in prin. litera faciat mentionem de velo cōuersionis, postea subdit q. inter velatas, ista vidua obtulit se: & sic videt intelligere de velo professionis. i. quod datur ingrediētibus religionē tēpore profes-

sionis. ¶ In gl. in ver. oblationem. ibi: forte velata offerunt. ex his verbis gl. colligit intellectus ad tex. q. ista vidua censet esse professa per illā oblationē, quā fecit cū alijs velatis: quoniam illa oblatio ex cōsuetudine loci cōpetebat professis dūtaxat. & sic ingerendo se actui professorū, videtur tacitè profiteri. Et pro hoc intellectu gl. adducit simile in ea, quæ spōte recepit habitum professorum. Per hoc enim præsumitur q. voluit profiteri: vt in. c. ad nostrā. j. e. loā. an. sequēdo hunc intellectū latius exordiendo dicit, q. vbi cūq. no-

uitius se ingerit actibus professorū, q. cēsēt professus, si pseuerauerit triduo. arg. in. d. c. ad nostrā. quod dicit procedere siue illi actus pertineāt ad professos de iure cōi, siue ex statuto, vel consuetudine: vt hīc. ¶ Ex quo infertur, q. si nouitius vnā cū alijs p̄fessis, interfuit electioni, vel alijs actibus capitularibus, censetur professus. ¶ Quia nouitij nō debēt interesse capitulo cū p̄fessis, vt in. c. ex eo. in fi. de elec. lib. vj. secus dicit, si nouitius non immisceret se actibus professorū. Pone enim, q. clericus secularis: vel laicus de facto vnā cū professis exercet actū solū professis cōuenientē: certè per hoc nō iudicabit p̄fessus: quia cessant illæ cōiecturæ. sed in nouitio, quia sciētē ac spōte ingessit se huiusmodi actionibus: aliud est dicēdū ppter primā præsumptionē, quia intrauit monasteriū, vt p̄baret regulā. & sic pōt cōcordari varia opinio, quā ponit hīc Inn. ¶ Cōcludo ergo, q. ad hoc vt per exercitiū huiusmodi actū, quis dicat profiteri, requirunt plura. Primò, q. sit nouitius. i. q. in trauerit monasteriū animo: vt efficeretur religiosus. Scdō, q. sciat illum actū pertinere ad professos tñ. nā data ignorātia, cessat præsumptio. Tertiò requiritur, q. se spōte ingesserit: secus si per metū: vt in. c. j. quod met. cau. Quartò q. perseuerauerit postmodū triduo in proposito. & hoc videtur requirere Io. an. arg. c. ad nostrā. j. e. vbi dicitur, q. assumptio habitus professorū inducit professio-

nē cū pseuerātia tridui: ergo eadē est ratio in casu nostro. Sed do. Ant. dicit, q. in casu huius. §. nō requiritur perseuerātia tridui, vñ in eo fit nulla mentio, sed procedit tex. q. duo cōcurrūt, videlicet assumptio habitus p̄fessorū, & exercitiū habitus cōuenientis professis. Vnde hæc duo simul iuncta sufficiunt per se absq. perseuerātia tridui. sed dictum Io. an. procederet, vbi cōcurreret alterū tantū. Et iste intellectus multū mihi placet: tñ quia cōgruit literatū quia ingressio nō debet minus operari suscepto prius habitu, quā perseuerātia tridui. Item quia duo vincula sunt fortiora, quā vnū. l. fi. C. de ado. & in. c. j. de treu. & pa. & secundū hūc intellectū debet text.

6

7

g

7

debet tex. intelligi de velo, quod datur professis. Et ex his habes declaratum intellectum huius. c. qd no. & vide qd dixi in. c. ij. s. de testi.

SYMMARIUM.

- 1 Monachus non potest ad aliud monasterium transire temere, neq; aliquid habere. intellige. vt infra. nu. 6.
- 2 Abbas potest repetere monachum suum in alio monasterio commorantem.
- 3 Abbas potest corrigere monachos sine consensu capituli, nisi Abbas sit nimis seuerus.
- 4 Episcopus non potest corrigere clericos sine consensu capituli de iure, licet secus sit de consuetudine.
- 5 Tota potestas monasterij est penes Abbatem.
- 6 Monachus ex concessione Abbatis potest habere administrationem aliquarum rerum spectantium ad monasterium, in suas necessitates conuertendam.
- 7 Monachus an possit eligi in Papam inuito Abbate suo.
- 8 Papa, si reperitur habere uxorem potest remanere in Papatu & reddere debitum uxori.
- 9 Apostata potest aliquo respe. tu dici religiosus, qui de vna religione transit in aliam.

C. S. P. P.

Ioannes. ¶ Monachus temere ad aliud monasterium transire, vel peculium habere non potest. Primo decisa consultatio. Secundo. responsio ibi: in presenti. quæ duo facit. Primo prohibet. Secundo si contra fiat, corrigi præcipit. ibi: sed si. ¶ Casus literalis. Statuit Papa, qd monachus de monasterio ad monasterium temere non transeat: nec item monachus peculium habeat. & qui contrafecerit monasterio primo sub Abbatis sui regula competenti coercionem reddatur. Ber. ¶ No. j. q. etiam in rebus honestis in se, qnq; temere agit. vnde licet monachus possit intrare monasterium aliud arctius, si tñ temere facit, quia non bono zelo, hoc sibi interdicitur. ¶ No. ij. q. monachus obligatur monasterio, vbi ab initio intrauit, nec potest ad libitum deferere monasterium & aliud intrare.

2 ¶ Not. iij. q. Abbas potest repetere monachum suum etiam si sit in alio monasterio. & clarius probatur. xx. q. iij. in. c. monachum. & xvij. q. ij. c. Abbates. ¶ Quarto nota, ibi: competentem coercionem. q. Abbas habet coercionem in monachos suos. & q. coercitio monachorum primo loco spectat ad Abbatem. vnde non mandat hic, vt iste Eps, qui fecit consultationem puniret istos temere transeuntes: sed vt reddantur suis Abbatibus & ab eis coerceantur. ad hoc vide quod le. & no. in. c. quanto. de offi. ordi. plenissime dixi in. c. si quis contra clericum. de fo. cope. in repeti. ¶ Vltimo not. q. solus Abbas habet corrigere monachos suos, nec tenetur requirere consilium seu consensum capituli. ¶ Contra hoc oppo. de. c. reprehensibilis. de app. vbi fit mentio de capitulo in correctione monachi, sed dicit Io. an. q. ibi non capitur capitulum pro collegio: sed pro loco, vbi fit correctio: vel capitulum pro capitulo regulæ. vel intelligitur de capitulo generali: non aut de cōuentuali. Nec ob. si dicat, q. eps qui est maior prælatus non corrigit clericos suos sine consensu capituli, vt in. c. nouit. & c. quanto. de his, quæ fiunt à præla. & xv. q. vij. c. eps nullius. Nam secundum eum hoc procedit ex dispositione regulæ, quæ est approbata per Papam. sicut videmus, q. Episcopus ex consuetudine potest solus corrigere clericos: vt in. c. iij. de consue. li. vj. quod ergo potest eps ex consuetudine, potest Abbas virtute regulæ. Nam ex tenore regulæ tota potestas monasterij est penes Abbatem.

3 & vide bo. tex. in cap. nullam. xvij. q. ij. ¶ Sed ego recolo me legisse opi. Hosti. quam recitat Io. an. hic: nec repugnat. c. j. de censibus. li. vj. in nouella. quæ habet, q. si Abbas est nimis seuerus in corrigendo: tunc debet adhiberi capitulum. & ad hoc allegabat tex. in. d. c. reprehensibilis. & no. hunc intellectum: alio tñ iure non probatur.

4 ¶ Sed quæro, quia hic reprobatu peculium in monacho. quod dicitur peculium quo ad hoc? So. dicit Io. an. q. illud dicitur peculium in monacho, quod habet ignorate superiore suo: vel habet animum qd ad libitum seu iussum superioris non restitueret. quod latius no. in. c. cum ad monasterium. de statu. regu. & no. hoc quia multi decipiuntur. Nam non dicit religiosus habere proprium, si habet administrationem alicuius peculij permittente superiore. nā & seruus non habet proprium. xij. quaestio. ij. c. illud. & tamen potest habere pecu-

SEB. SAPIA. ¶ Quod Abb. Vide. d. Deci. post Abb. in. c. ad nostrum. in. iij. no. s. de appell.

In monachos. Adde Cal. confi. xx. hoc titu.

ZACHARIAS. ¶ Monachos suos. Adde Fely. in. c. pastoralis. col. iij. ver. limita tertio. s. de offi. ordi. vbi dicit Abbatem habere in suos mona-

lium non solum domino expresse concedente, sed sciente & non contradicente, vt in. l. quā Tube ronis. ff. de pecu. ad idē. c. insinuante. qui cleri. vel vouē. vbi no. Inno. Abbatē posse concedere monacho: vt habeat vsumfructum certarum rerum in suas necessitates conuertendum. & per Bar. in aut. ingressi. C. de sacrosan. eccle. Nam talis potest æquiparari Abbati, qui licet non habeat proprium. liij. dist. in. c. Abbati. tamen habet administrationem bonorum spectantium ad monasterium. & ita iste ex permissione Abbatis potest habere administrationem certarum rerum spectantium ad monasterium. Et vide not. q. quā format Io. an. in regula, non est obligatorium. de reg. iur. lib. vj. in mercu. vbi concludit valere statum monasterij, vt pro indumentis & alijs necessarijs recipiat quisq; monachorum. x. de quo dicitur latius, vt ibi per eum. ¶ Scire debes q. Io. and. commentauit hanc decretalem, & oēs quæ incipiunt: Io. an. & multa ponit, quæ non cadunt hic. Quærit enim, quid si monachus eligitur in Papam inuito Abbate suo: remittit se ad not. in. c. quā sit. xvij. q. iij. sed si in Papam eligat uxorem: dicit q. Papa debet reddere debitum uxori: nec per hoc vitatur electio. de quo vide gl. in. c. si Papa. xl. dist. ¶ Vltimo oppo. cum Ioan. an. & videtur, quod transire possit monachus de monasterio in monasterium, quia istud non est apostatare: vt in. c. ex parte. de tēp. ordi. nec debet prohiberi, cum tam in secundo, quam in primo tria substantialia obseruent. de quibus in. c. cum ad monasterium. de sta. re. in fi. ergo non refert hic, vel ibi more: nec refert qd de equi pollentibus fiat: vt in. c. in his. de verb. signi. So. lu. licet non dicatur verus apostata quo ad poenas: vt in. c. ij. ne cle. vel mona. lib. vj. tamen largè apostata est, vt ibi no. licet religiones diuersæ sint: licet conueniant quo ad substantialia regulæ religiones permittat. & c. lxxxvij. dist. c. j. Nec ob. quod in prima & secunda seruat regulam, quia licet non sit præuicator in substantialibus regulæ, tamē quo ad obedientiam sic: quia tenetur Abbati: vt in. c. sicut. de iureiurā. & per hoc patet, quod nec ad aliam eiusdem ordinis transire potest: conuersus autem est obligatus professioni in genere. j. c. consultationi. & c. non solum. & c. constitutus. li. vj. ¶ Op. de eo, qd hic dicitur, quod monachus non potest habere peculium & c. ista etiam opi. vide hic per eum quo intelligatur: quia spiritualia sine temporalibus diu esse non possunt. j. q. iij. si quis obiecerit. & vide hic per eum, quod peculium phibetur in clerico.

SYMMARIUM.

- 1 Monachus vel religiosus alicuius ordinis stricti, non potest quis fieri: nisi sit annorum. x. viij. 3.
- 2 Pueri dicuntur proprie, vsque ad. xiiij. annum.

tiatū. Dicas q. potest illū carcerare ex cā, & etiam potest sibi dare licentiam transiendi ad aliud monasterium: non tamen vt vagetur, nisi ex dispensatione Episcopi, vel Papæ, vt per Inn. in. c. si in gl. in ver. Abbate. de renun.

SEB. SAPIA. ¶ Quod si Abbas. vide Abb. in. c. cum contingit. in. iij. char. s. de fo. cor. Cal. in confi. xx. in tit. de regu.

Certarum rerum. Adde Cal. confi. ij. hoc tit.

SEB. SAPIA. ¶ Certarum rerum. vide multa per Corse. in repetitio suo ad Abbas. in verbo Abbas. co. pe. ver. Abbas, an possit.

In monasterium. Adde quæ. j. ponam post Apost. canon est.

chos iurisdictionē priuatiuē ad Episcopum, quod in tantum est verū, vt procedat etiam hoc dictū in causa criminali. vnde si monachus licentiatus ante, quam inuenerit aliud monasterium committat furtū, aut aliud delictū, q. il lius correctio & castigatio spectabit ad Abbatē illius loci: vbi est professus, non autē ad Episcopum loci, in quo deliquit. & hoc, quia Abbas habet iurisdictionē in monachos, etiā in criminalibus: vt in. c. ea quæ. & c. singulis. j. de sta. re. ita no. iste in. c. cū ab ecclesiā. col. iij. nu. x. & ibi posui in apof. ad ipsum post alios. in ver. monachos. s. de offi. ordi. Anto. Franci.

¶ Circa hoc qd hic dicitur de Abbate: an habeat iurisdictionē in monachū, & quam? Dicas, quod si est Abbas monasterij exempti, habetur pro Epo: vt in. c. dudum de re. ecc. non alienā. in. vj. & habetur p. Bal. in aut. causam. q. in vlti. colū. C. de Epif. & cler. post gl. ibi: & vide Inno. in. c. j. de cle. pe. regri. Et adde, q. Abbas potest excōj care: vt per Inno. in. c. volentes. de priui. & vide glo. in. c. de persona. xj. q. j. & vide quæ habent in. c. signi. ficasti. de fo. cope. & in. c. cū ab ecclesiā. de offi. ordi. Et quā potestate habeat Abbas in monachū sibi subditū, vel etiā licen-

a ¶ Vide bonam glo. in c. j. de pace iura. fir. & in glo. iij. in vñbus seu.

b ¶ No. breuem & bonā distinc-
tionem, an habeat re-
ligiosus requirere
consensum in trā-
situ ad religionē
aliā, siue par em, si
ue minorē. & hoc
vide per Io. an. in
c. si religiosus. de
elect. in. vj. in. c. fi.
de test. co. lib. Ar-
chi. in. c. statum.
xix. q. iij. Paul. de
Lea. in clem. si. de
ele. & ponit ele-
ganter Lap. alleg.
lij. & alleg. cxxx.
Et de hoc ar. vide
latius per Do. in
c. cū singula. hīc al-
leg. per istū, & p
Arch. in ca. quā
sit. in vlt. co. xvij.
q. ij. vbi sequit di-
ctum Inno. in. d.
c. si. de renuntiat.
hīc alleg. per istū
tex. vide Arch. in
c. sed subaudiē-
dum. xix. q. ij. Itē
adde q̄ religiosi
mendicantes non
possunt transire
ad monasterium
duorum ordinū:
videlicet cisterciē-
sum, & cuiusdā
alterius ordinis,
absq; speciali licē-
tia Papæ. textus
est in extrauagan-
ti Benedicti, quæ
incipit: ad perpe-
tuum. an autem
collegium canoni-
corum regulariū
vacante sede, hoc
est mortuo suo
Prælatō, possit
transire ad vitam
monachorum san-
cti Benedicti, siue
alia licentia Epi-
scopi. vide consi-
lium Gaspar. de
Cal. & tex. glo. &
do. Anto. latē su-
per ea. in. c. cum
dilect. quod me-
cau. Item an cano-
nicus regularis pos-
sit transire ad vitā
monasticā, vide
tur, quod sic: per
tex. in. c. qd̄ Dei.
de sta. mo. coniu-
cto. §. sanē. s. cod.
Sed tu de hoc vi-
de Archidia. in. c.
mandamus. in fi.
xix. quæstio. iij.
Item de hoc an &
quando Abbas,

Pubertas plena dicitur vsque ad annum. xvij.

Ratio vbiunque est expressa in aliqua dispositione
debet illa dispositio restringi & ampliari ad limi-
tes rationis.

4 Professio alicuius religionis contra dispositionem le-
gis tenet: nisi lex ultra procedat actū annullādo.
Nouitius non debet profiteri ante annū, tamen pro-
fessus tenetur stare, licet Abbates hoc permittē-
tes puniantur.

5 Matrimonium factum contra interdictum ecclesiæ
tenet, licet contrahentes veniant puniendi.

CAP. VII.

Via in insulis. ¶ Va-

do legitur, sed habito respectu ad
mentem literæ, sic potest summa-
ri. ¶ Vbi est dura congregatio, vel religio, re-
quiri in proficiente plena pubertas: scilicet tē-
pus decē & octo annorū. & est tex. singularis.
Primò ponitur ratio. Secūdo prohibitio. ibi:
prohibemus. ¶ No. j. q̄ in omni insula videtur
dura congregatio religiosorū. Nā tex. iste non
distinguit inter insulas: sed generaliter loquit.
ideò generaliter est intelligendus. xix. distin. c.
si romanorū. & dicitur insula, quilibet locus
mari circumdatus: an hoc sit verū indistinctē.
dicetur. ¶ Secūdo nota, quod appellatione
puerorū veniūt illi, qui sunt minores octode-
cim annis: dic tamē, q̄ propriē dicuntur pueri
vsq; ad. xiiij. annum. Nam abinde incipit ado-
lescentia: & appellantur adolecētes vsq; ad vi-
gesimū quintū annū. & vide ad materiam bo-
nam gl. in procemio sexti libri, quæ distinguit
omnes etates hominis. & ad istū tex. potest re-
sponderi dupliciter. Primò, q̄ improprie po-
nitur verbū pueri. & alludit vocabulo quorū-
dam locorū. Vel dic, q̄ loquitur de plena pu-
bertate. Nā plena pubertas durat vsq; ad deci-
mum octauū annū: vt in. l. Mela. ff. de alimen-
tis & ciba. lega. vbi tex. not. fauore alimētorū
disponit, q̄ si alicui relinquuntur alimēta vsq;
ad pubertatem: intelligitur de plena puberta-
te. Idem statuitur in adoptione. debet enī ado-
ptans maior esse adoptato. xvij. annis, & sic
excedere adoptatū in plena pubertate: vt in
stitu. de adoptio. §. minorem. ¶ Sed opponi-
tur cōtra tex. nā in multis insulis non est du-
rior congregatio, quā in alijs locis. & pone
exemplum in ciuitate Venetiarum. Solu. dicit
Io. an. quod quantum potuit inuestigare, nun-
quā reperit q̄ istud. c. seruaretur in aliqua in-
sula. Vnde dicunt pleriq; arguēdo à ratione li-
teræ, q̄ si in insula non est durior cōgregatio,
quā alibi non habet locū dispositio huius. c.
& si in alijs locis ab insulis esset durior cōgre-
gatio: tūc habet locum dispositio huius text.
vnde Pet. dixit hīc, q̄ cū apud minores & præ-
dicatores sit dura congregatio, debet obserua-
ri quod hīc dicitur. quod mihi satis placet. Nā
quælibet dispositio debet ampliari & restrin-
gi ad limites rationis expressē, etiam si verba
non patiantur, vt in. l. adigere. §. quauis. ff. de
iure patrona. & in. l. cū pater. §. dulcissimis. de le-
ga. ij. & in. l. pater. §. fundū. ff. de leg. iij. facit ca.
cū dilecta. de cōfir. vtili vel inuti. & bonus tex.
in reg. fi. de reg. iu. li. vj. & quod not. Bart. in. l.
item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. vnde cū
iste tex. fundet se super dura cōgregatiōe, quæ
erat in insulis: ergo vbi est dura cōgregatio: ibi

debet habere locū dispositio huius tex. quia Papa nō intendit pro-
uidere locis, sed personis. & fortē tex. loquitur quādo vnicus locus
solitarius est mari circumdatus: & territorio angustatus, non ta-
men credo hīc Papam intellexisse de insulis maioribus: vt de insu-
la Angliæ, Sicilia, Cypri, & Affricæ: quæ sunt ita amplæ, vt nulla
prorsus sit differētia inter alias prouincias & huiusmodi insulas:
imò sunt iucundiores in fructibus & fertilitate terræ. & hūc tex.
seruant hodie Carthusienses. & credo si memini, q̄ non recipiunt
ad professionē ante vigesimum annum. ¶ Quæro, nunquid pro-
fessio facta cōtra prohibitionē huius capituli, sit nulla? Hosti. vi-
detur dicere q̄ sic. dicit enim notandū ex tex. Papæ potentiā. Nam
potest impedire professionis obligationem. & sic simpliciter tran-
seunt ceteri docto. Ego tamen puto, q̄ si Papa exprimeret in con-
stitutione, q̄ professio aliter facta esset nulla, q̄ tunc statim esset
verbis statuti: quia Papa pro bono publico, & vt euitentur peri-
cula animarū, potest impedire obligationē professionis. Sicut vi-
demus in simili, q̄ in multis casibus impedit obligationē matrimo-
nialē: vt no. in. c. super eo. de cognat. spiritua. & qd̄ no. in. c. vnico
de voto. li. vj. sed cū hīc expressē non annullat professionē, sed sim-
pliciter prohibet professionem recipi, credo q̄ nō impeditur vir-
tus professionis: qm̄ hæc prouisio principaliter cōcernit fauorem
ipsorū proficientiū, qui possunt renūtiare fauori eorū. Pro hoc vi-
de bonū tex. & quasi expressum in. c. ad apostolicā. j. eo. vbi patet,
q̄ non solū Papa, sed etiā regula prohibet professionem fieri ante
annū probationis. & tamē professio in cōtrariū facta tenet, licet
Abbates recipiētes talē professionē sint puniendi. Itē cū hæc obli-
gatio quærat Deo per ministerium Abbatis, non impeditur ex
simplici prohibitionē cōstitutionis humanæ. ¶ Cape instantiā
in prohibitionē matrimonij carnalis. nam ex simplici prohibitio-
ne nō impeditur vinculū matrimonij, licet contrahentes veniant
puniendi ex transgressione præcepti: cū prohibitio nō habet per-
petuam prohibitionis cām, sed tēporalē: vt probatur j. de matri. con-
tra. contra inter. eccle. per totum. & vide an prædicta bo. glo. in. c.
tua. despon. duorū. Per hoc patet responsio ad. l. nō dubiū. C. de le-
gi. & ad regulā, quæ contra ius. de reg. iur. lib. vj. Vel saltem talis
professio obligabit religioni in genere, vt in simili obseruatur. in
c. nō solū. & c. cōstitutionem. j. eo. ti. lib. vj. Sed primum dictū plus
placet, quia in mendicantibus constituitur speciale. in. d. c. nō so-
lū. & in odium contraueniētiū statuit ibi Papa, quod receptus
ad professionem: cōtra illam prouisionem, tātū obligatur reli-
giosi in genere. si ergo nō sic prouideret, fuisset obligatus in specie.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati omnes alicuius prouinciæ faciunt vniuersitatem.
- 2 Conuersi alicuius monasterij, non dicuntur monachi, & non promouentur
ad ordines sacros.
Oblati alicui monasterio dicuntur illi, qui se & sua obtulerunt, habitu nō
mutato.
- 3 Conuersi non possunt transire ad alia monasteria, etiam strictioris vite,
quanquā petant licentiam à suo superiore.
- 4 Abbas potest vendicare monachum suum vbiunque sit. & potest im-
plorare officium prælati, vt cogat monachum redire ad monasterium.
- 5 Monachus non est recipiendus citra suum monasterium in aliquo loco, vt
ibi diu moretur.
Monachus electus in Papam non potest consentire Papatui, quia non ha-
bet, nec velle, nec nolle, & habet Abbatē super caput suū vice Dei.
- 6 Monachus, an & quando possit transire de vna religione in aliā siue stri-
ctiorem, siue æqualem, siue laxiorem, & an requiratur licentia Papæ,
vel alicuius prælati.
Religiosi peccant, qui propter abstinentiam detrahunt necessaria corpori,
& plus debito corpus macerant.

CAP. VII.

b

Non est. ¶ Si cisterciensis sine licētia sui Abba-
tis ad aliud monasteriū trāsīt, ad pprū
regredi cogit. Primò exordiū. Scdō mādātū. ibi: vni-
uersitati. Tertiò aliud mādātū ibi: & si qui. ¶ Casus li-
teralis.

teralis. Mandat Papa praelatis per Galliam constitutis, qd nō permittant recipi per Episcopatus suos monachos, vel cōuersos Cisterciensis ordinis, postquam fecerint professionē, sine licētia Abbatis suorū: & si aliqui cōtra hoc fecerint, & moniti celeriter ad monasteriū suū non redierint, eos ingredi compellant. Bernar.

¶ No. primò ibi: *uniuersitati*. iuncta superscriptione. quod oēs praelati alicuius prouinciæ cōstituūt uniuersitatē. Et facit hoc pro nationibus, quæ congregantur in cōcilio generali, vt quælibet natio dicatur cōstituere uniuersitatē. Per quod aliās in facto dixi, qd ad instar uniuersitatis valebat quicquid maior pars nationis faciebat. Nam si considerētur, vt singuli, nō sufficeret maior: vt no. in c. cū omnes. de consti. sed postmodū natiōes oēs simul coniunctæ cōstituunt uniuersitatē uniuersalē, vel generalē totius ecclesiæ. sicut in simili no. Bar. in l. fi. ff. de colle. illi. hinc videmus, qd praelati prouinciæ cōgregantur & cōstituūt conciliū prouinciale, vt in c. sicut. j. de acc. & vide quod no. Inn. in c. graue. de præbē. ¶ No. ij. ibi: *monachos, vel conuersos*. qd cōuersi differūt à monachis, quāquam conuersi profiteantur regulā. differūt etiā ab oblatis. vnde propriè oblati dicitur, qui dedicat se & sua monasterio habitu nō mutato. Conuersi dicunt, qui obtulerunt se & sua mutando habitum: sunt tamē seculares: quia nō promouētur ad ordines. Monachi dicuntur illi, qui habitū mutāt & ad ordines promouentur: tamē olim monachi non erant clerici, vt in l. generaliter. C. de epi. & de canonizata. xvj. q. j. c. generaliter. & vide ad prædicta quod no. Io. de ligna. in cle. j. de deci. ¶ Itē no. qd monachi & conuersi sunt adstricti monasterio, vbi professionē fecerūt, ita qd sine licentia Abbatis illius monasterij, nō possunt ad alia monasteria vel ecclesias cōuolare. & vide glo. sing. xxvij. q. j. c. vt lex cōtinentiæ. quæ dicit, qd isti cōuersi & oblati adstringunt monasterio magis, quā monachi. vnde etiā causa arctioris vitæ nō possunt trāsire ad alia monasteria, quāquam petāt licentiā à suo superiore: quia efficiuntur quasi serui monasterij. quod singu. no. & dic. vt ibi no. ¶ Vl timo no. qd praelati ad instatiā Abbatis tenent cōpellere monachos vt redeāt ad propria monasteria: possunt ergo in hoc Abbates implorare auxiliū praelatorum: vnde vbiq; monachus vagatur^a, potest per suū Abbate vëdicari. xvij. q. ij. in c. abbates. ¶ Sed quæro pro declaratione literæ, qualiter sit intelligēdū, qd monachi nō debeāt recipi per epatus & c. Sol. Inn. intellexit multū strictē, vt etiā ad hospitium nō recipiatur sine licētia suorū superiorum. quod nō placet Host. nec ceteris doctoribus p istā literā in fi. ibi: *celeriter*. & c. quæ videt solū phibere diuturnā morā. Dic ergo, qd litera debet intelligi, qd nō debēt recipi ad pfessionē in alijs monasterijs: vel vt diu ibi morētur, nec etiā per ecclesias seculares. Nā religiosus nullū beneficiū acceptare pōt, sine licentia sui superioris, nec sufficit hīc cōsensus Epi. lvij. dist. in c. j. & ij. imò gl. mirabilis alibi tenuit, qd nec Papatui pōt cōsentire, quia vice Dei habet Abbate super caput suū: & sic nō habet velle, vel nolle: sed eius voluntas dependet à superiore: vt in c. & religiosus. & c. quorūdam. de elec. lib. vj. & vide gl. præalle. in c. quā sit. xvij. q. ij. vide etiā gl. in c. cū pastoris. ij. q. vij. quæ ponit casum speciale, vt Eps possit inuito Abbate aliquē monachū sibi recipere in cubiculariū. quod an sit verū, dic vt ibi no. ¶ In glo. j. ibi: *nō reperitur ordo arctior*. vult ergo gl. qd ordo cisterciensiu sit arctior alijs religionibus: quod nō placet Host. Nā ordo Carthusiensiu est strictior. & idē dicit in plerisq; alijs, quos discretē tacere voluit Phil. dicit em, qd ordo minorū est arctior. ¶ Et in fi. glo. no. bene hāc gl. in eo, qd vult religiosum posse transire ad æqualē religionē habita licētia ipsius Abbatis, dūmodò iusta cā subsit. Et idē tenet glo. in c. cū singula. de præbē. li. vj. sed Inn. in c. fi. de renū. dicit esse requirēdā dispensationem Episcopi, & secūdū eū dispensatio Epi sufficit, si velit quis transire ad æqualē, siue ad laxiorē iusta de causa. & no. hoc vltimū. & idē tenet in c. significatū. eo. & facit ibi tex. in ar. idē firmat in c. dilectus. s. de tempo. ordi. & vide in hoc quod no. Io. an. in d. c. cū singula. in nouella. Et cōcludēdo materiā potest sic distingui: qd aut religiosus vult transire ad religionē strictiorē: & sufficit tūc petere licentiā sui Abbatis. de quo dic. vt plenius legi. & no. in c. licet. j. eo. Aut vult trāsire ad religionē æqualē: & sunt opi. si sine causa, puto qd nō possit etiā cū licentia sui Epi. sed si ex causa, placet mihi dictum huius glo. argu. huius tex. in c. statuimus. xix. q. vlti. Cautius

vel Episcopus possit dispensare cum monacho in transitu ad aliam religionē: vide omnino per Spe. & latius ibi Ioan. and. in addi. in tit. de lega. §. sunt quoq; in. xix. col. vers. xix. & xxij. vt monachus. & eo. tit. de leg. §. nunc de Episcoporum. in. iij. co. ver. xxv. religiosus ad minorē. Sed vide Archid. in c. monachū. xx. q. j. vbi dicit, quod Eps sine cōsensu praelati & capituli

esset tñ habere dispensationem Episcopi. Aut vult trāsire ad laxiorē: & si sine causa solus Papa dispēsat, secūdū gl. in d. c. cū singula. sed puto, qd quo ad eū nō sufficeret licētia Papæ causa cessante. ar. eius quod no. gl. in c. nō est. j. de voto. Si verò subest causa, tenet Inn. vt. s. dictū est, Epm posse dispensare: quæ opinio satis placet. arg. in c. nō mediocriter. de cōsec. di. v. vbi Hiero. dicit no. illos peccare, qd necessaria corpori propter abstinentiā detrahūt. & dicit tales offerre rapinā in holocaustum, qui aut formi penuria: aut egestate nimia: aut ciborū penuria corpus macerāt plus debito. & sic vbi religiosus propter debilitatē, vel corporis complexionē: non potest pati austeritatem illius religionis, ad quam se primò contulit: licitē dispensatur per Episcopum, vt possit intrare religionē laxiorē. facit. c. nō cogant. xlj. dist. quāquam do. Ant. hic dicat, qd si causa non exigit celeritatem, recurrēdū est ad Papam: sed causa vrgēte poterit Episcopus dispētare: sed primum, vt dixi plus placet. Aliæ gl. sunt faciles.

SVMMARIUM.

- 1 Professio facta à minore. xij. annis, non obligat vsq; ad illud tempus. Nouitius maior. xij. annis, si acceperit habitum professorum. & in eo triduo perseuerauit, obligatur professioni.
- 2 Minor. xij. non obligatur, neq; matrimonio spirituali. i. monasterio, neq; matrimonio carnali. Votum non obligat minorem xij. an.
- 3 Ad monachatum, & ad aliam religionē, potest quis adduci blandis verbis, dummodo ei dicantur omnia dura regule.
- 4 In voto, an requiratur perseuerantia tridui, ad hoc vt non possit vouentem pœnitere. §.

CAP. VIII.

Ad nostram. ¶ Mi-
nor. xij.
annis per professionem religioni
non obligatur. Idem in maiore,
qui sine probatione suscepit habitum profes-
sorum, quem dimisit intra triduum. Vel sic:

casibus, quibus religiosus cum licētia inferioris à Papa, pōt transire ad aliā religionē, solus praelatus sine capitulo pōt dare istā licētiā secūdū Archi. in c. statuimus. xix. q. ij. qd hoc dicit p tex. in c. si religiosus. de ele. in. vj. Et adde qd eo ipso, qd monachus reperit licētiatus, vt transeat ad aliud monasterium, presumitur fuisse monachus illius monasterij, secūdum Bal. in l. moueor. C. de serui. expor. Sed cōtra illud dictū Archi. in d. c. statuimus. de cōsensu capituli. vide gl. expressam. in ver. canonicē. in fi. in c. cum singula. de præben. li. vj. Et in hac materia vide omnino elegantem distinctionem, quam ponit Ray. in sum. de re. & transeun. de vna re. ad aliā. §. vt autem scias, qualiter sit scribendum. Item vide quod notat dominus Antonius. in capitulo sanē. infra eodem.

¶ Adde tu Lap. alle. lxij. Cal. confi. xxv. hoc tit. Ludo. Rom. confi. cclxvj. Abb. confi. xlv.

^a SEB. SAPIA. ¶ Vagatur. Vide Bar. in l. j. §. j. ff. de rei vñ. Abb. in. c. illud. s. de præsump. & in c. Ioan. in. iij. not. s. eo.

^b SEB. SAPIA. ¶ Nam religiosus. Vide tamen Abb. in. c. quod Dei. in fin. infra, de sta. mo. vbi vult, quod si monachus promouetur ad ecclesiam secularem, quo casu requiritur licentia Abbatis ad hoc, vt possit ad eam transire. capitu. si religiosus. de electio. in. vj. potest tamen Abbas cogi ad cōsentiendum.

pōt dispensare cū monacho, qui trās-
iuit ad minorem
religionem ex le-
gitima causa. pu-
ta si nō possit ibi
vivere, vel pro-
pter austeritatem
regulæ, vel infir-
mitatē, senectutē,
vel aliā iustā cām.
Itē de qōne hīc
posita, & per do.
Ant. in c. significa-
tum. j. eo. vide per
Ro. in sing. q. quæ
incip. quæro, an
monachus, vel ali-
ter frater religio-
sus. Itē vide Lap.
alleg. lxxxij. Itē
qñ liceat trāsire de
vna religionē ad
aliā: & qñ sit stima-
cā & cui sit licētia
petēda. vide latē p
Tho. in. ij. q. c. lxxxix. arti. vij. l.
ter alia in illo arti.
circā. dicit, quod
nachis licet trāsire
de vita monacho-
rū ad vitā canoni-
corū regularium,
sed quia sunt ele-
cti, cū hoc non li-
cet, canonicis regu-
lariis bñ possunt
trāsire ad vitā mo-
nachorū tanq; stri-
ctiorem, petita tñ
superioris licētia.
pro quo est text.
in d. c. quod Dei.
Item oīa, quæ in
iure dicuntur de
trāsitu de vna reli-
giōe ad aliā, an ha-
beāt locū in mo-
nialibus & alijs re-
ligiosis: dic qd sic.
ad hoc alle. gl. no.
in c. j. in ver. perpe-
tua. de sta. re. in
vj. lre adde, qd his

Panor. super Tertio Decre. Cap. Super eo.

Professio facta ante quartūdecimū annū non obligat: post quartūdecimū verò si fit per susceptionem habitus professorū, etiā nō obligat: nisi detur perseverantia tridui. Prima pars narrat factū. Secūda dat iudicē. ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. Eremita de mōte solis, quod dā pueros seduxerunt intantum, q̄ quidā suasionibus eorum cōsentientes statim religiōis habitum in suo monasterio receperunt: quorum vnū eorum. T. nomine statim pēnituit, & intra triduum inde exiuit, & postmodum iurauit quandā accipere in vxorē. Sed illi Eremita non permittebat ipsum illā ducere, vt iurauit. Significatū fuit hoc dño Papā, vnde mā dat ipse, quatenus si constiterit, q̄ p̄fatus. T. ante quartūdecimū annū habitum ipsum sine probatione suscepit, & intra tridū depofuerit, eum ab impetitiōe dictorum Eremitarum denūtiat absolutū: & eā, quā iurauit, accipiat in vxorē: si aliud non impediāt. B. ¶ No.

j. q̄ masculus non potest se obligare religioni ante quartūdecimū annum cōpletum. nam quēadmodum ante pubertatē non pōt cōtrahere matrimonium carnale, vt in .c. puberes. de despō. impu. ita nec obligare se ad istud quā si matrimonium spirituale. Et est vnus casus, in quo non valet votum emissum ante pubertatem. de alijs votis dicetur in .c. scripturā j. de voto. ¶ No. ij. quod seductus ad intrandum religionē, nō pōt ad inualidādum ingressum allegare seductionem. & hoc ideo, quia illa seductio est bona, cum inuitetur quis ad meliorem vitam: vt in .c. cum dilecti. quod met. caus. facit. c. dudum. & quod ibi nō j. de cōuer. coniu. & tenet hīc Host. nō esse reprobatur, q̄ religiosi seducāt, seu inducāt alios ad religionem. puto tamē, q̄ nō debet ita fieri seductio blandis verbis, vt postea sequatur salutis dispēdium. facit tex. in .c. nō solum. eo. ti. li. vj. vnde beatus Benedictus p̄cepit oīa dura regulā p̄dicenda. ¶ No. tex. ibi: ab impetitione & c. q̄ religiosi possunt repetere illos, qui apud eos fecerunt professionem, licet modico tempore in religione permanerint. pro hoc. xvij. q. ij. in .c. abbates. ¶ Vltimò nō. q̄ professio quē fit tacitē per susceptionem habitus professorum, non obligat immediatē religioni: sed requiritur perseverantia tridui. ¶ Sed circa hoc

quāro, nunquid in voto requiratur perseverantia tridui. Inno. videtur velle, q̄ speciale sit in voto professionis: tum quia ibi requiritur p̄cedens probatio: tum, quia agit de maiori periculo. Tamen subtiliter aduerte: quia videt differentia in hoc inter votum religionis, & alia vota. Nā tex. iste nō loquitur de voto verbali, sed de eo, quod tacitē fit per susceptionē habitus professorum. Vnde, quia potest dubitari quo animo fiat talis habitus susceptio: ideo iura voluerunt p̄figere terminum trium dierum. Sed in professione verbali nulla requiritur perseverantia tridui: quēadmodum nec in alijs votis. & p̄batur in .c. cōstitutionē. in .s. j. j. eod. lib. vj. facit. l. j. ff. de polli. ¶ Et scias, q̄ professio tacita quāq̄ inducitur per delationem habitus indistincti, dummodò portetur per annum. sed talis p̄fessio tacita obligat illi religioni in specie: vt in cle. eos. eod. tit. Quāq̄ fit professio tacita per susceptionē habitus professorum, quā inducitur quatuor cōcurrentibus.

Primò debet esse habitus distinctus ab habitu nouitiorum. Secundo, q̄ sciēs quis receperit illum habitum. Tertiò q̄ spōte. Quarto q̄ perseverauerit triduo. & talis professio non obligat illi religioni in specie, sed in genere: quia pōt transire ad aliā religionem etiā laxiorem: vt probat in .d. s. j. & facit tex. j. e. proxi. ¶ Et docto. excipiunt hīc duos casus, in quibus nō requiritur perseverantia tridui. Primus, si in infirmitate quis recepit habitum professorum. Nam tunc videtur deliberatē suscepisse habitum. alleg. c. sicut. el. ij. eo. Secundus casus, q̄ prius vouit quis intrare religionem, & demum intrat recipiendo incōtinenti habitum professorum. Nā videtur deliberatē fecisse. Sed dubito de vtroq̄ casu per illud. c. cōstitutio nē. vbi ponitur ius nouum circa istam tacitam professionem. & ad hoc, vt obliget requiruntur illa quatuor, de quibus. s. & potius putarem requiri perseverantiam tridui in infirmitate, quā à tempore sanitatis: cum turbetur propter molestiam morbi. ar. bo. in l. cum antiquitas. C. de test. ¶ In gl. ij. in fi. nō. cōclusionem glo. & idem nō. gl. in .c. cū in cūctis. s. de ele. vbi nō. de hoc. & vide Archi. in .c. si annum. de iud. li. vj. vbi dicit, quod regulariter annus debet esse cōpletus, nisi aliud iure caueatur. In dubio tamē vbi dubitatur, quid ius senserit: satis pōt teneri opi. huius glo. & vide ad hoc bo. gl. in cle. generalē. de aet. & quali. ¶ In gl. fi. in fi. hodiē hoc est declaratū in .d. c. cōstitutionem. in .s. fi. vnde nō pōt esse speciale in pueris: sed generaliter obtinet, vbi sine p̄batiōe quis suscepit habitū p̄fessorū, nisi de p̄seuerantia tridui: nō obligat religioni etiā in gñe. hāc tñ vident limitāda secundū ea, q̄ dicent in .c. postulasti. j. e.

SYMMARIUM.

1. Nouitius accipiens habitum nouitiorum, potest intra tempus ad seculum redire: si verò acceperit habitum professorum, compellitur ibi permanere, vel ad aliam religionem transire etiam laxiorem.
2. Monachus, vel alius religiosus potest esse Episcopus, vel praelatus cum dispensatione. beneficia verò simplicia, vel canonicatus habere non potest etiam dispensatiue.
3. Monachus, vel alius religiosus, qui intrauit monasterium, in quo tempore ingressus non obseruabatur quaedam rigorositas, quae iam erat in obseruantia, si postea superior vult dictam antiquam rigorositatem obseruari, an possit. d. religiosus cogi ad obseruandum, an possit inde exire?
4. Iurisperitus non praesumitur decipi.
5. Regula antiqua alicuius religionis potest reformari per maiorem partem inuita minore, licet reformetur in modum strictiorem, & respicit omnes, vt singulos.
6. Papa potest instituere strictiorem vitam in religione, quam eius regula expositat, puta quod religiosi non exeant claustrum, & similia.
7. Abbas potest quantuncunq; durum praecipere monachis, etiam si in regula non caueatur, dum tamen sit implebile & licitum.
8. Nouitius potest probare regulam alicuius religionis, etiam in habitu seculari, licet de hoc sit standum consuetudini.

CAP. IX.

Super eo. ¶ Qui recipit habitū professorū ibi, vel alibi esse religiosus: sed si recipit habitū nouitiorum, pōt ad seculū redire. Cōis diuisio. Secūda ibi, respondemus. quā distinguit inter professos & nouitios. ¶ Casus literalis. Quidā clerici susceperunt habitū religionis eo animo, vt ad seculum non redirent, & ante factā professionē ad priorē statū sunt reuersi. quāsitum fuit de his clericis, vtum sic remanere possint. Rñdet Papa, quod si austeritatem religionis ad quā migrauerunt, seruare noluerint: ad minorē religionē compellendi sunt transire: nec amplius in ecclesijs secularibus debent assumi, ne contra votum suum venire probentur. sed si ante susceptum habitum positi in probatione recedere voluerint ad priorē statum, redire non prohibeantur. Ber. ¶ No. j. quod religiosus non potest consequi beneficium in ecclesia seculari. ¶ No. ij. quod habitus nouitiorum, non obligat ingressum quātocunq; tempore steterit in religione. ad hoc cle. eos. & quod ibi nō. e. ti. ¶ No. iij. quod p̄fessio, q̄ inducitur per susceptionē habitus in professio, non obligat illi religioni in spē, sed pōt transire ad aliā religionē laxiorem. & ita intellige hūc tex. & lati⁹ p̄bat i. c. cōstitutionē. j. e. li. vj. Si em̄ p̄fessio fuisset hēc exp̄ssa, nō licuisset intrare religionē laxiorem dispētiue: put dixi. c. non est

SEB. SAPIA.

¶ Seductus. Vbi Abb. in .c. cum dilecti. co. iij. ver. tamen excipe casum. s. de empt. & vend. cum multis allegatis per Fe. in .c. in presentia, co. v. ver. scias, q̄ propter huiusmodi fraudes. s. de probatio.

¶ Laxiorē. Adde Lap. alleg. cxxix. & qualiter quis religioni obligetur: vide. d. Cardi. con. fil. xvj.

- 3 non est. s. e. ¶ Oppo. cōtra tex. & videtur q̄ religiosus pōt assumi in prælātū ecclesiæ secularis: vt in. d. c. qd̄ dei. j. de sta. reg. & in. c. j. xvij. q. j. Sol. dicunt doc. q̄ cōtraria procedūt dispēsatiuē, sed de iure cōi nō est licitū. vt hīc: & de hoc dic melius, vt dicef in. c. qd̄ Dei. Et ad istū tex. pōt dici, q̄ loquit̄ de beneficijs simplicibus obtinēdis in ecclesijs secularib⁹. nā talia beneficia nō pōt religiosus habere etiā dispēsatiuē. ad hoc solet allegari iste tex. & vide gl. in. c. quorūdā. lxxiiij. di. quæ dicit monachū nō posse habere canonicatū in ecclesia seculari: licet possit ibi esse Ep̄s: vt in. d. c. vno. sed ppter bonū curę illud admittit̄, quæ cā cessat in beneficijs simplicib⁹. vt not. i. c. qd̄ Dei.
- 4 ¶ Secundō quærit̄, q̄a tex. hīc dicit, q̄ isti Cisterciēses a nolunt seruare austeritatē religionis & c. Pone, q̄ aliq̄s intrauit religionē, vbi nō seruabat̄ regula antiquitus instituta: demū reformatur monasteriū: nunqd̄ is, qui fuit ingressus dissolutionis tēpore possit cōpelli ad obseruatiam regulæ reformatæ: quæstio subtilis est & quotidiana. Inno. ponit hīc duas opi. prima, vt distinguat̄ inter discretū & indiscretum: vt discretus cōpellat̄: quia potuit hoc cogitare euenire posse. arg. in. l. si quis domū. ff. loc. licet indiscretus, puta puer, vel mulier nō cōpellatur ibi esse: sed poterit intrare religionē laxiorē, secundū q̄ erat illa, quā intrauit tpe ingressus. ar. hīc. ¶ Secunda opi. q̄ videtur placere Inno. est, vt cōpellat̄ ibi esse, nō distinguēdo inter discretū & indiscretum. Mouetur Inno. tali ratione. Aut enim à principio intrauit Dei instinctu: & nō debet posse allegare: quia nō vult obseruare regulā reformatā. Aut dicit se intrasse nō bono aīo, sed vt viueret secundū regulā vigentē ibi: & nō debet audiri, tanquā allegans turpitudinē suā. arg. in. c. inter dilectos. de fi. instru. Fatetur tñ, q̄ si est ita delicatus, q̄ non pōt seruare regulam formatā, q̄ pmittit̄ intrare regulā laxiorē. arg. hīc. & in. c. significatum. j. eo. & de hac materia vide p̄ Hosti. in sum. in titu. de voto. in. §. vtrū. & §. p̄ quē. in ver. quod si.
- 5 ¶ Vbi cōcludit, q̄ si ingrediēs erat iurisperitus, cōpellitur ibi esse: quia p̄sumit̄ sciuisse qualitātē regulæ antiquitus institutæ. Aut nō erat iurisperitus: & tunc si fuit sibi regula lecta aīo professionē vel postea: & ipse nolit se obligare, nisi ad obseruandā regulā, quæ ibi vigeat: & nō cōpellit̄ ibi esse. sed poterit intrare laxiorē religionē. Aut nihil rñdit, vel fuit professus regulā simpliciter: & tunc obligatur ad obseruantia regulæ reformatæ: nisi vt dixi, esset impotēs ad illius obseruantia. & oīa vident̄ sanē procedere quo ad ecclesiā militāntē, q̄ non iudicat de occultis, sed respectu Dei: & sic in foro p̄nitentiæ. Puto aīaduertendū intentionē istius ingressi. nā votū oīno debet esse volūtarium, in. c. licet. j. de vo. & xxxij. q. j. integritas. idē si quis nō habuit animū se obligādī, nisi respectu regulæ, q̄ ibi obseruabatur, nō puto q̄ apud Deū iste sit obligatus. maximē, quia tria tantum sunt substantialia regulæ, seu professionis: vt in. c. cum ad monasteriū. j. de sta. reg. reliqua sunt accidētalia & ordinata ad finē illorum triū: vt no. in. c. Ioānes. s. eo. vñ si per tātum tempus de cuius initio non est memoria, aliqua accidentalialia regulæ non fuerunt in isto monasterio seruata, satis potuit ingrediens cogitare, q̄ ex aliqua causa illud peruenerit: cum ista accidētalia possunt abesse & adesse stante religione in illis tribus substantialib⁹. Vnde saltem ante, quā regula reformatur p̄ superiorē, illi, q̄ fuerunt ingressi tpe quo remissius ibi viuebat̄: nō videntur peccare. & ita cōsultuit dñs meus, do. Car. vt dicā in. d. c. cum ad monasteriū. præalle. facit ad prædicta. c. tua. j. de spō. ¶ Vltimō quæro circa p̄dicta, nunqd̄ maior pars cōuētus possit reformare regulā antiquitus institutā inuita minore parte? Inno. dicit. q̄ sic. imō plus sentit. f. q̄ maior pars possit facere statutū arctādo singulos ad strictiorē regulam, quā fuerat antiquit⁹. Licet em̄ secundū eum possit maior pars mutare religionē inuita minore

parte: vt no. in. ca. pe. s. qd̄ me. cau. nō tñ stante religione pōt inducere vitam austeriorē. Et de hoc secundo videt̄ multū dubitare do. Pet. quia hęc austeritas nouiter induta concernit illos de religione, vt singulos, & nō vt vniuersos: & sic nō videt̄ q̄ strictior mod⁹ viuēdi possit induci per maiore partē inuita minore parte. sed tu vide glo. in regula, quod oēs. de reg. iur. li. vj. quę format quęstionem in Papa: nunqd̄ Papa pōt inducere strictiorem vitam religionis, quā eorū regula exigit. & concludit q̄ sic: cū nō possunt religiosi resistere, ex quo semel eorum voluntatē transfulerunt in superiorē. & hoc videt̄ probari in. c. vnico. de sta. reg. lib. vj. vbi monialib⁹ fuit inductum, vt nō possint aliquo casu exire clausurā monasterij, qd̄ erat de regula. Et idē posset hodiē Papa facere in monachis: licet videat̄ durū: vt no. Io. an. in. c. Ioānes. s. e. sed vide gl. in cōtrariū in. c. gesta. lxxiiij. di. Puto opi. Inno. satis procedere: & plus existimo, q̄ sol⁹ Abbas hoc possit: per id quod habet in regula. Nā quātūcūq̄ durū præcipiat per abbatē, nō valet monach⁹ resistere: dūmodo id sit licitū & implebile. ¶ In gl. fi. in fi. no. gl. & vide quod no. in. c. legē. liij. di. do. Ant. dicit in hoc standū cōsuetudini monachorū, & mandato regulæ. Sed ego quātum potui percipere ex tenore regulæ, nō est de substantia, vt quis probet regulā in habitu regulari, sed in habitu pprio. Vñ solū post possessionē mādāt ingressu indui habitum regularē. Cōsuetudo tamen quorūdam religionū habet oppositum, quæ satis videtur laudabilis & obseruanda: vbi viget talis consuetudo.

- SVMMARIVM.
- 1 Religiosus potest transire ad aliam religionē strictiorem: aliās secus. 3. 4. 7. 8. an autē requiratur licētia superioris. vide nu. 2.
 - 5 Fratres predicatorum de obseruantia nō possunt transire ad monasterium monachorum.
 - 6 Apostata an efficiatur ille, qui de vna religione trāsit in aliam laxiorem.

Cap. X.

SAnē. ¶ Si canonicus regularis fit monachus, aut strictioris religionis, & manet monach⁹: aut laxioris: & redire cōpellitur. Vel ad idē sic. Canonicus regularis potest effici monachus, si religio ad quā transit, est strictior sua: aliās secus. & est tex. not. Diuiditur. Nā primō narrat factum: quod secundō distinguendo diffinit. ibi: id tua. ¶ Casus literalis. Quidam canonicus Aromatenf. professus ibidē ab ecclesia Aromaten. aufugit. & à quodam Abbate in monachū est receptus. Quæsitū fuit, an deberet ibi remanere: Rñdet Papa Episcopo Ambie. q̄ si locus ille, vbi nunc est, maioris religionis existat, quā ecclesia Aromaten. ipsum in eodē loco cū pura conscientia remanere permittat: aliōquin ad primā ecclesiā redire cōpellat eundē. Ber. ¶ Not. j. ex tex. ibi: & suggerat. iuncto ver. permittas. quod religiosus fugiēs à monasterio, & trāsiens ad aliud causā arctioris vite, non cōpellitur redire ad primū monasteriū. & sic facit in arg. sing. iste text. q̄ licet à principio debeat peti licētia proprii plati: si tñ nō petit, ex hoc solū nō reuocat ingressus secundū monasterij. & nescio alibi ita exp̄ssum. tñ gl. no. i. c. mādā. xix. q. iij. dixit, q̄ hoc. c. i. hoc cōtinet dispēsationē. & p̄ hoc verbū pmittas: sed de materia dic, vt lat⁹ dicā in. c. licet. j. e. ¶ No. q̄ canonic⁹ regularis nō pōt indistinctē effici monachus. oportet enim, q̄ cōcurrat duo, vt teneat ingressus: primō q̄ nō faciat causā leuitatis. Secundō q̄ monasteriū, ad quod transit, sit arctioris religionis.

4 ¶ Sed contra prædicta & contra text. opponi. nam videtur, quod semper debeat tenere ingressus secundū monasterij: cum canonici regulares in se ruant regulā laxiori: vt dicit text. in capitu. quod Dei. de statu regu. Solu. dicit Innocentius, q̄ quod ad valitatem ingressus non debemus considerare regulam antiquitus institutam:

SEB. SAPIA. ¶ Quod aliquis. vi de pulchrē p̄ Fel. in. c. ad nostram. col. ij. ver. quantū verò ad religiosos s. de appella.

b ¶ Subtilis. Adde vnum verbū per Anchara. consil. cclij. & j. statim.

SEB. SAPIA. ¶ Maior pars. vi de Fel. i. c. cū oēs. col. vij. ver. & prima fallentia est. s. de cōsti. & ibi plenissimē de hac materia per Deciū.

ZACHARIAS.

d ¶ Nunquid Papa pōt inducere strictiorem vitā? Adde Fel. post istū i. c. ad nostrā. in fin. versi. cogita etiā si Papa. s. de appella.

e ¶ Solus Abbas. Adde q̄ Cal. cōfi. xcvi. concludit, q̄ papa non pōt recludere monachū ad strictius monasteriū cōtra volūtātē suam: sed dā. dus sit annus alius ad probationem. Anto. Fran.

¶ Circa hoc dicas: forsan esse verū si in monasterio seruaret̄ regula, quā professus est: aliās credere, q̄ posset eum cōpelli ad obseruatia regulę iuxta ea, q̄ habent̄ in. c. cū ad monasteriū. & ibi p̄ gl. de sta. mo.

f ¶ Ex hoc dicto Inno. refert, & seq̄ Archi. in. c. mādā. mus. circa principi. xix. q. iij. & vide quę no. s. eo. in. c. non est.

SEB. SAPIA.

g ¶ Ad validitatē ingressus. Idē tenet Lopus alleg. lxi. inci. quidam Franc. col. pe. ver. ad secundū. & alleg. cxxxv. incip. pro dubij proposito. in princip. & Car. in cōf. xix. in ci. pro elucidatione.

sed modū viuendi de præsenti. vnde si monasterium secundū habet regulā strictiorem ab antiquo, quæ tamen de præsenti in multis nō obseruetur: nō est licitū transire de vno monasterio, quod habet regulam laxiorem bene ibi seruata, ad secundum monasteriū, vbi regula nō seruatur. & pro hoc facit tex. hīc, dum dicit existit &c. Oportet enim, q̄ monasteriū secundū existat de præsenti in maiori obseruantia. quod est verbū valde notabile. & multi in hoc decipiuntur, aduertētes solū ad regulā vtriusq̄ monasterij antiquitus institutum, & non ad modū viuendi de præsenti consistentē. Et pro hoc facit ratio naturalis. Nam transitus est permissus, vt quis ducat vitā strictiorem, quia præsuntur tunc motus spiritu Dei, vt in. c. licet. j. eo. & xx. q. iij. c. j. si ergo in secundo monasterio nō ducitur vita strictior, quā in primo, licet regula sit strictior, nō videtur transitus licitus, quia videtur iste moueri causa dissolutionis, & non maioris religionis. & ex his habes primū intellectum ad istum tex. ¶ Secundū intellectum sentit Gul. nafo. quod licet regula canonicorū sit laxior, quā regula monachorū, tñ possibile est, q̄ per cōstitutiones ipsorū eorū vita sit strictior. sicut est videre secundū eū in fratribus prædicatoribus, qui licet habeant regulā Augustini laxiorem regula Benedicti: tamen per cōstitutiones suas in tantū se arctarunt, vt eorū vita sit strictior vita monachorū. Vnde putat, q̄ transeuntes prædicatores ad monasteriū monachorū, nō euitāt apostasiam. Nec ob. si dicatur, q̄ cōstitutiones possunt tolli per contrariā ipsorū cōstitutionē: vt in regu. j. de reg. iur. sed regu. tolli nō pōt p cōstitutionē: vt in. c. sicut de eo. Nam secundū Io. and. satis est: q̄ nō possunt tolli. ad hoc, qd legi. & not. in cle. j. de sup. negli. præla. Dic etiā clarius, q̄ licet possint tolli, tamen satis est, q̄ de præsenti in primo monasterio viuunt strictius. Nā ppter strictiorem vitam dūtaxat iura permittunt transitū. Quæ ratio cessat qñ in primo monasterio viuunt strictius virtute regulæ & cōstitutionū. ¶ Et prædicta faciūt ad quæstionē quotidianā: nunquid religiosus migrans ad secundum monasteriū, vbi remissius viuunt, habitum eiusdem monasterij recipiens proprio relicto, incidat in apostasiam, ita vt sit excōicatus: & per cōsequēs celebrādo efficiatur irregularis. Ex verbis suprà præmissis videtur dicēdū, q̄ sic: dū dicit, prædicator nō euadere apostasiā sed cōtrariū sentit Io. an. i. c. Ioānes. s. e. vbi dicit, q̄ nō incurrit apostasiā maiorem, quæ est indispenfabilis. iuxta ea, q̄ habentur in. c. si de apost. nec excōicationis rigore. c. ij. ne cleri. vel monachi. lib. vj. sed bene incurrūt minorem apostasiam: quia certum est eum retroducere à maiori statu quā prior. Et ex hoc potes colligere nō. intellectu ad c. ij. vt dimittēs primū habitū incurrat in sententiā canonis: secus si recipit habitum alterius religionis, licet laxioris. quod etiā sentit Io. and. ibi in nouella. Nā tex. ibi loquitur, qñ quis hoc facit causa vagationis, q̄ cessat in isto qui intrauit aliā religionē. Pro hoc videt text. bo. iuncta glo. in. c. ex parte. de tēp. ord. & prædicta bñ not. ¶ Sed quæro pro declaratione prædictorū: pone, q̄ religiosus existens in monasterio, vbi tñ seruatur regula: vult intrare aliā religionē laxiorem, vbi nō seruatur regula: ita q̄ habito respectu ad præsente viuēdi modum, secundū monasterium, quod est religionis laxioris, ducit vitā strictiorem: nunquid hoc sit licitum? Ex dictis Inno. superius recitatis videtur inferēdum, q̄ sic. & hāc opi. tenet Theologi secundum Io. an. Hanc opi. admittit ipse Io. an. si non est spes reformationis primi monasterij: vel si saltē in eadē prouincia non est aliquod monasterium eiusdē religionis, vbi seruatur regula. Nā hoc casu non admittit transitus ad laxiorem religionē: cum possit intrare monasteriū propriæ religionis. quod satis placet. & vide ad materiā beatum Tho. in. ij. qd. vlti. arti. viij. ¶ Vltimò scias, q̄ Io. an. tractat hīc satis plenē quæstionē Theologorum, quæ

religio dicatur melior & strictior: sed tandē cōcludit, q̄ de his subtilitatibus nō habent curare canonistæ quo ad materiā nostrā: quia iura permittunt transitū nō respectu maioris religionis. seu melioris: sed causa arctioris vitæ. Vnde præsupposito, q̄ secunda religio sit melior & fructuosior respectu finis: tamen si non viuunt ibi strictius, non videtur licitus transitus. pro hoc. c. licet. præalleg. & c. virgines. xx. q. iij. quod bene nō.

SYMMA R I V M.

- 1 Minor. xiiij. ann. etiam profitendo non obligatur religioni, nisi maior habuerit ratum.
- 2 Minor. xiiij. an. oblatus à parentibus monasterio, debet ibi permanere vsq; ad annos pubertatis. & post exire, si vult. si verò non fuit oblatus, pōt ante pubertatem ad libitū exire.
- 3 Ius diuinum non potest tolli, sed bene limitari, distinguere, vel interpretari.
- 4 Impubes doli capax, licet obligetur ad matrimonium carnale, tamen ad matrimonium spirituale non.
- 5 Minor. xiiij. oblatus monasterio censetur tacite profiteri, si post pubertatem stetit par animum in religione.
- 6 Professus in vna religione, quo casu potest intrare in aliam etiam laxiorem.

CAP. XI.

Significatum. ¶ Minor. xiiij. annis profitendo non obligatur religioni, nisi factus maior ratur habuerit. In prima ponitur cōsultatio. In secunda responsio. ibi: *mandamus.* ¶ Casus literalis. Quidā G. nomine, intra xx. annum constitutus timore magistri sui habitum religionis assumpsit: & inde intra annū exiuit: & sic vagabundus discurrit. Significatū fuit hoc domino Papæ: vnde mandat Episcopo Beluacen. quatenus si sciuerit, quod ille. G. non fuisset oblatus à parentibus, & intra xiiij. annum à religione recessit ab illo voto, qd fecit, ipsum denuntiet absolutum: si verò à parentibus oblatus fuerit, aut quartumdecimum annum compleuerit, quādo religionem intrauit, siue post. xiiij. annum professionem à se prius factam ratam habuit: compellat eundē ad eandem religionē, vel aliā trāsire. Ber. ¶ No. j. iuncta gl. j. q̄ impubes intrans monasterium sine oblatione parētum, pōt exire quādocunq; ante professionē factā: sed si fuit oblatus à parentibus, non pōt exire ante euentum pubertatis. & tene mēti ad istum tex. cū glo. & vide qd latius dixi in. c. ij. s. eo. tit. ¶ No. ij. q̄ votum religionis emissum ante aduentum pubertatis, nō obligat vouentē. Et ex hoc collige potestatem, quā habet ecclesia circa ea, quæ sunt de iure diuino. Nā votum est de iure diuino. cū sit dictum in lege: Vouete & reddite &c. vt in. c. licet. j. de voto. & tamen ecclesia per cōstitutiones suas impedit vires voti, & limitat aetates. Nā licet ecclesia non possit tollere ius diuinum. xxv. q. j. c. sunt quidā. pōt tamē illud interpretari seu distinguere: sicut etiam facit in matrimonium. ad hoc. c. j. de voto. li. vj. & per Innocē. in. c. quæ in ecclesiarum. de consti. & per legistas in l. fina. C. si contra ius vel vti. publ. ¶ No. iij. ibi. xiiij. annum compleuerit. & c. q̄ ad validitatem professionis requiritur q̄. xiiij. annus sit completus. & per hanc literam reprobat op. Hug. qui tenuit doli capacem pōt se profiteri, sicut malitia supplet etatem in matrimonio carnali: vt in. c. de illis. de desponsa. impu. ita debet supplere in professione. Sed cōtrarium est verum, vt vides. Ad idem in. c. ad nostram. s. eod. Nam de maiori præiudicio seu obligatione agitur in professione, quā in matrimonio. hinc videmus, quod vbi est dura congregatio requiritur plena pubertas, id est temp. xvij. annorum: vt in. c. quia in insulis. s. eod. De materia vide gloss. in. c. postulat.

ZACHARIAS.

¶ Incidat in apostasiam. Adde Ar. chi in. c. statum. xix. q. ij. gl. in. cū singula. s. de præben. Car. in clem. fi. q. ix. de elec. & in. c. ij. ne clerici, vel mona. lib. vj.

SEBASTIANA.

¶ Doli capax. Adde, q̄ vbi lex figit pedes requirendo pubertatem non habet locum in impubere doli capace, vt declarat Pau. de cast. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. col. ij. Alex. in. l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiur. Et dicit Bal. in. c. cū ad vigesimū. in fi. de off. delega. q̄ vbi lex requirit certū tempus. Sed requiritur perfectio: nisi aliud exprimitur.

postulasti. eo. & xxj. q. j. in summa. & facit. c. j. eo tit. libr. vj. ¶ In glo. in ver. tantam habuit. ibi: etiam tacite. hodie hac opi. est dā nata, per. c. j. eo. ti. lib. vj. vbi dicitur, qd ad hoc: vt professio facta in minori atate obliget adueniente pubertate, requiritur qd expresse illam professionem ratificet, vel saltem perseueret per totum. xv. annum. vbi habitus sunt indistincti: & dic plenius, vt ibi habetur.

6 In gl. fi. in fi. Inn. intelligit tex. quando in minori atate quis fecit professionem. nā tūc de facili secum dispensatur: vt possit intrare religionem laxiorem. Nec per hoc dispensatur cōtra votum: quia votum principaliter concernit illa tria substantialia regulæ, quæ requiruntur in qualibet religione. quod debet intelligi, quādo iste allegat se non posse austeritatem illius religionis obseruare. ¶ Et not. semper hoc dictum, qd cū istis iuuenibus profitentibus in pueritia, seu ante plenā pubertatē ecclesiæ de facili dispēsat: vt possint intrare religiōem laxiorem: nec per hoc dispensatur contra votū: quia votum principaliter concernit illa tria substantialia regulæ: quæ requiruntur in qualibet religione. Sed idem Innoc. in. c. dilectus. de temp. ordi. per illū tex. dicit etiā qd cum maiore possit Episcopus dispēfare: vt intret religiōem laxiōrē: & intellige causa subsistente. & sic quatenus iste tex. permittit ingressum vel trāsitum ad religionem laxiorem, debet intelligi dispensatiuē: quæ dispensatio fit ex causa leuiori cum minori. xxv. annis, quā cū maiori. & hoc idem tenuit hīc Abbas & sequitur Ioann. Andræ. quod not. & vide Host. in. c. non est. s. c. vbi tenuit per istum tex. qd etiā Abb. potest dispensare, vt monachus intret religiōem laxiorem ex causa: sed de hoc dic, vt plenius ibi dixi. vel intellige istum text. secundum doc. in casu. c. constitutionē. j. eo ti. li. vj. videlicet cū m professio fuit facta tacite per susceptiōem habitus professorum. nam illa obligat religioni in genere, & non in specie: vt ibi. iste intellectus est clarior.

S V M M A R I U M.

- 1 Minor. xiiij. vel. xij. si est fœmina. oblatu monasterio: si post pubertatem accipit habitum professorum ad seculum non potest amplius redire.
- 2 Infra ista dictio, quando iungitur certo tempore, denotat imperfectionem. Discretio solet peruenire post annos pubertatis.
- 3 Tacens habetur pro consentiente, vbi agitur de obligatione personæ, quando interuenit aliquis actus de sui natura hoc requirens.
- 4 Quando aliquid consuevit fieri in atate, loco, vel tempore, si reperitur factum, præsumitur factum in illa atate, loco, vel tempore: & alleganti contrarium iucumbit onus probandi.
- 5 Argumentum à contrario sensu regulariter fieri potest.
- 6 Minor. xxxv. annis nunquam reuertitur aduersus religionis ingressum: sed aduersus alia etiam circa beneficia: in quibus reperitur lapsus: sic.
- 7 Malitia supplet atatem in matrimonio carnali: sed in spiritali secus.
- 8 Ingressio religionis metu, vel imperio superioris puta patris: an teneat. Reuerentia paterna vel dominica: an inducat iustum metum. Minæ & verbera inducunt iustum metum.
- 9 Professio, quæ obligat professum non in specie ad aliquam religionem, sed in genere: dirimit matrimonium postea contractum.

C A P. XII.

1 **C**um uirum. ¶ Si filia minor. xij. annis à parentibus monasterio tradita, maior facta sponte veletur: ad seculum redire non potest. Vel aliter & sic. Si impubes etiam inuitus à parentibus monasterio traditus, fact⁹ maior spōte recipit habitū professorum, ad seculum amplius redire nō potest. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio. ibi: consultationi. Tertiō soluit cōtrarium. ibi: nec obloquitur. ¶ Casus literalis. Quædam puella intra annos discretionis tradita fuit monasterio à parentibus: habitum religionis assumens, benedictionem accepit, quam accipiunt, quæ velantur. postmodum de monasterio exiēs, cuidā militi se copulauit. Queritur vtrum ad monasteriū redire teneatur? Respondet Papa, qd secundum Tolet. cō. paterna deuotio, aut propria professio monachum facit. Et quicquid horum fuerit allegatum, tenebit: & ideo ad seculum redire non potest: nec illa potest vterius iugum professionis reijcere: cū nō contradixerit, quādo benedictionem accepit: quam benedictionē tū in atate discreta recipiūt, quæ

velant: quia etiā si cōtradixerit, postmodū ratū habuit. Postea respōdet tēcitæ quæstioni, quæ posset fieri per decretū Leonis Pape à cōtrario sensu: vbi dicit puellæ, quæ nō coactē parentū imperio: sed libōte virginitatis habitū sumunt: nō possunt deserere: ergo p cōtrariū sensum dā intelligi, qd si coactē suscipiunt, ipsum deserere possunt. Respōdet Papa, qd nō ob. illud decretū: qd illud intelligit de puella nubili. quæ nō cogitur sequi voluntatem parentū: cū habeat liberū arbitriū in vouēdo. hic loquit de illa, qd adhuc erat intra annos discretionis, quæ adulta professionē fecit, vel quasi coacta fuit, post eā cōsensit. Ber. ¶ No. j. ex tex. de significato huius dictiōis. qd coniungitur certo tēpori. Nam denotat imperfectionē. vñ is dicit infra annos discretionis constitutus, quos adhuc non est adept⁹ annos discretionis: vt qd adhuc est impubes. Ex hoc & ex tex. no. qd discretio solet peruenire in pubertate, & non añ. hoc tñ assumendū est secundū subiectā materiā. de quo vide bo. gl. xvij. q. j. in. c. j. ¶ Not. ij. qd paterna deuotio multū operat circa p̄fessionis actū, vel obseruantia religionis. de quo dic, vt plenius dixi in c. ij. s. eo. ti. & c. proxi. ¶ No. iij. ibi: euidenter contradixisse. qd tacens habetur pro consentiente, etiā vbi agitur de obligatione personæ. qd intellige, qd interuenit aliquis actus positiuus: vt hīc in ipositione veli. Simile in cle. j. de pecu. Et ex hoc & ex tex. no. qd ad inducendā professionē tacitā ex susceptione habit⁹ professorū, non requiritur qd expresse petatur habitus, sed satis est, qd accipiat sine contradictione. qd nō. No. ibi: quam non, nisi in atate. tex. satis est notab. qd illud quod consuevit fieri in certa etate, seu tempore, si apparet factum: & non constat de tempore, vel etate, præsumitur factū in atate, vel tēpore censueto. Sicut dicimus in simili, qd si quis obligatur ad aliquid faciendū, & illud apparet factū, p̄sumit factū hoc ab eo, qd erat obligatus. p hoc tex. & ibi per doc. in. l. ij. C. de ali. pup. præstā. Et p hoc infero ad vnū notabilissimū dictū, qd si constat de professione allicuius, & nō de etate, præsumitur professio facta in etate legitima: ita qd alleganti defectū etatis iucumbit onus probandi. Cōtrariū tñ videtur tenere Io. An. in. c. fraternitatis. de test. vbi posuit illud dictū. & dicit, qd etas inest professioni. vñ volens probare professionem, habet necesse p̄bare etatem si negaretur: sed contra eum videtur tex. hīc. nam negabatur hīc etas. Item optimē facit. c. in præsentia. de probat. & dic, vt latius ibi dico: & vide quod dixi in. c. j. s. eo. ¶ Item no. qd ar. à cōtrario sensu licitē formatur, cū princeps hic tali argumēto respōdeat. Pro hoc. c. cū apostolica. de his, quæ fiunt à præl. & c. qualis. xxv. dist. plenē no. in. c. publicato. s. de elect. & per Bal. in. l. oēs populi. ff. de iust. & iur. ¶ Itē no tex. prima fronte mirabilē, qd imperiū parentū impedit validitatē professionis in puella. & de hoc aliquid j. dicitur. Vlti mō not. ex fi. literæ à contrario ar. opti. qd ante aduentum pubertatis cogitur filius sequi iudiciū paternum circa religionis ingressum. & videtur tex. multū facere cōtra ea, quæ dixi in c. ij. s. eo. & facit. c. præsens. xx. q. iij. licet loquatur narratiuē. ¶ In gl. j. in fi. nō intelligas gl. qd minor. xxv. annis possit petere restitutionē in integrū aduersus ingressum monasterij, sed

¶ Tacens. Adde, an tacēs videatur cōsentire in preiudicialibus, Ro. sing. suis. fol. xx.

¶ An præsumatur factum in atate, vel tēpore congruo: & vide Bal. in. l. j. s. non autē. ff. de bo. possi. secundum ta. & do. Andr. Barba. in rubri. C. qui admit.

SEP. SAPIA.

¶ Si constat. Idē voluit Bal. in cōf. cclxiiij. incipi. factum tale circa fi. in prima parte. & Deci. in. c. præsentia. col. xxxj. verfi. in gloss. in verbo secunde. post Abb. ibi. & Fel. s. de probat. & ibi allegat Abb. hic.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Porrectum.

¶ In ij. col. ver. & volo. & idē. d. An. in. c. inter. de elec. per illū tex. & idē met dicit in. c. lite ras. de præs. q. p. metus reuerentia- lis, non excusat à compromisso: vt in. c. quinquallis. in xvij. col. de iur. reur. Sed inquan- tum hoc dictū sit verū dubito, quia cōpromissum vi- detur esse de re- quirentibus verā libertatē. quod patet: quia metus illum actum infli- cit ipso iure: vt est tex. in. l. ij. §. ff. de iudi. Et an reuerē- tia mariti habeat excusare vxorē, dic. q. non: ita te- net Inno. in. c. cau- sam. hic alleg. per istum text. domi. Anto. in. c. acce- dens. in. j. not. per istum tex. de con- uer. coniu. & idem tenet do. Abb. Pa- nor. in. c. infirmian- te. in. fi. qui cle. vel vo. & idem tenet Bal. in. l. ad inuidi- am. C. q. p. me. cau. Et adde hic Bal. in. cle. j. in. vl. col. ver. & no. q. p. hic leg. C. de bo. mater. vbi dicit, q. fil entium filia ppter patris reuerentiā interue- niens, potius repu- tatur cōtradictio, quam cōsensus. & alleg. gl. fin. in. l. j. §. quā onerandā. ff. quā. re. act. non da. Sed hoc, an fi- lia, vel vxor con- senties cōtractui, censetur consen- sisse ob reuerentiā paternam, vel ma- riti: vide Paul. de cast. post Roma. & Bar. in. l. si cum dotem. §. eo autē tēpore. circa me. ff. solu. ma. vbi di- stinguit, an mari- tus, vel pater fue- rit præsens, vel ab- sens cōtractui: & tandē remittit ad Barto. in. d. §. quā onerandā. & adde hic do. Anto. in. c. nōne. de præs. pti. prope fin. vbi dicit, quod taciturnitas coniuncti, habetur pro con- sensu: nisi sit con- iunctus, habens in se reuerentiā: vt

in alijs, in quibus minor enormiter laesus repe- ritur, etiam circa beneficialia. de quo vide glo. & doc. in. c. ex parte. de resti. spol. Nam respec- tu professionis non potest dici minor dece- ptus, vel laesus: cum seruiat ei, cui seruire est re- gnare. & hoc no. gl. xvij. q. ij. c. j. & vide gl. not. in. c. penult. quod metus cau. & tenent hic cōmu- niter doc. ¶ In glo. in ver. paterna deuotio. no. gl. & satis probatur j. eo. c. cum scimus. & xx. q. iij. c. præsens. vel secundum Host. potest tex. intel- ligi disunctiue, vt paterna deuotio sufficiat quoad, vt filius impubes non possit exire mo- nasterium ante aduentū pubertatis. vt s. c. pro- xi. Item si filius non contradixit: tacite videtur consentire: & sic non potest amplius mutare voluntatem. sed dic. q. propriè in istis casibus sola paterna deuotio, non facit monachū: quia primo casu non efficitur monachus cum non habeat aetatem habilem. in secundo interuenit tacita professio filij. ¶ In gl. in ver. recipiunt. ibi: nisi malitia. Referas hoc ad mrimoniū car- nale: non autem ad professionem: quia in illa requiritur aetas completa: nec malitia supplet aetatem: vt dixi. s. c. proximo. & no. j. eo. postu- lasti. ¶ In gl. fin. in fi. ibi: bene possunt deserere. vult ergo glo. iuncto tex. quod si puella maior aetate, imperio parentū coacta intrauit religio- nem, potest retrocedere: & sic videtur q. solū imperium parentis inualidat ingressum reli- gionis. Sed contra hoc facit quod no. Inno. in. c. causam. de officio delega. & Barto. in. l. j. §. que onerandā. ff. quā rerū actio non da. vbi dicitur, q. solum imperium mariti, vel Episcopi, vel patronorū, non habet impedire validitatē actus: nisi praecesserint minae, vel verbera. do. Anto. hic distinguit, q. quaedam sunt, quae re- quirunt liberā voluntatem, vt est professio: & tūc solum imperiū parentū habet vitare actū cum tollat libertatē consensus. & ita loquitur tex. quā dā sunt, quae requirunt solum consen- sum: nō aut illā animi libertatē. de qua. s. & tūc solū imperiū parentū nō inualidat actū: q. ipe- riū nō tollit cōsensus: q. coacta voluntas, vo- luntas est. xv. q. j. in. c. meritō. & sic pcedat cō- trariū. Hae distinctio licet prima frōte videat̃ applaudere: nō tñ puto eā verā. & allego in cō- trariū. c. vnicum. de despō. impu. li. vj. vbi tex. dicit, q. si parentes contrahant mrimoniū p filijs praesentib⁹, & nō contradicentib⁹, obligā- tur filijs: & tñ mrimoniū requirit liberū consen- sum: vt patet in. c. cū locū. de spon. si ergo sola taciturnitas filij habet p consensu, cū pater cō- trahit, fortius solum imperium non habet tol- lere liberā voluntatē consensus. Pro hoc facit iste tex. in fi. dum dicit, q. maior non cogitur se qui parentum voluntatē. Ad idē vide bo. text. in. c. insinuāte. j. q. cle. vel vo. vbi dicitur, q. mo- dica coactio non impedit validitatē professio- nis. & facit. c. j. §. qd me. cau. intelligo ergo illud c. puellē. à contrario sensu, q. pcefferunt minae vel verbera, seu pat erat terribilis ita, q. puella timebat contradicere in praesentia patris. & p hoc. d. §. quā onerandā. vbi dicitur, q. causa co- gnita debet rescindi, qd factum est à liberto ob reuerentiā patroni: non ergo indistinctē annul- lā actus. Et p hoc facit verba illius. c. dum di- cit: coacti imperio iudex ergo ex circumstan- tijs & qualitate parentū, & verborū habebit ar- bitrari vtrum imperiū habeat excusare puellā.

In ea gl. ibi: professionem fecit. Intelligit ergo gl. q. ista puella fecit pfectionem: sed intellige ta- citā per susceptionem veli. qd solet dari pften- tibus: vt satis colligitur ex litera. Ex quo infer- tur ad no. dictum, q. pfectio, quae obligat reli- gioni in genere impedit & dirimit mrimoniū postea cōtractū. Nā susceptio habitus pfectio- rum obligat religioni in genere: vt in. c. consti- tutionem. j. eo. tit. lib. vj. & tamen hoc dirimit matrimonium post contractum. quod est not. & tenet Io. An. in. d. c. constitutionem. facit ad intellectum. c. vnic. de voto. lib. vj.

- ¶ S V M M A R I V M.
- Habitus non facit monachum. 4. 8.
 - Monachus potest profiteri absq; eo, quod suscipiat habitum. 7.
 - Infirmas corporis nō impedit votum, nec aliqua de- pendentia ex voluntate: sed infirmitas animi sic.
 - Professio religionis fit: & fieri potest per ista verba: tradome tibi in monachum. & in fratre. 13. dum modo recipiatur ab habente potestatem incorpo- randi in religione. 5. 9. 11.
 - Abbas an possit recipere monachum in professionem sine consensu capituli: vel econtra. 9. 11.
 - Professio religionis potest fieri extra monasterium, & habitu non mutari: & taliter professus com- pellitur monasticē viuere.
 - Votū tenetur quis obseruare absq; eo, quod ab aliquo recipiatur: quia pendet à voluntate sola viuētis.
 - Professio aliquo casu potest fieri in manibus Episco- pi, tamen nō coguntur religiosi ipsum acceptare. Votum simplex non dirimit matrimonium contra- hendum.
 - Professus in manibus Episcopi, non venit appella- tione religiosorum in materia stricta.
 - Forma non seruata non vitiat actum, ex quo quis so- li Deo obligatur.
 - Vouens intrare religionem, post compelli ad eam in- trandum, etiam quod sit Episcopus: & idem in alijs votis.

C A P. XIII.

Porrectum. ¶ Monachum facit professio non habitus tantum. Vel sic. Valet professio facta sine ipsa habitatione habitus religionis. Communis diuisio. secūda ibi: inquisitioni. ¶ Casus literalis. Quidā canonicus Acherontinus Ioā. noie, vo- tum emisit, vt fieret monach⁹ in infirmitate cō- stitut⁹. Ipse verò timens, ne voto non cōpleto decederet iūctis manib⁹, tradidit se Abbati in monachū & in fratre: quæritur, an talis cōpel- lendus sit cōplere promissum. Respōdet Papa q. monachū faciat non habitus: sed pfectio re- gularis: talis cōpellendus est: vt fiat monachus. & reddat dñō, quā promissit, ex quo votū emi- sit: & Abbas ipsum recepit. Bernar. ¶ No. j. q. infirmitas corporis non ipedit pfectionem. Rō. q. validitas professionis dependet ab aīo: sec⁹ in infirmitate animi. vñ furiosus seu mēte captus, non obligatur religioni: vt j. eo. c. sicut. & xvij. q. ij. c. Gonfal. ¶ No. ij. q. valet pfectio facta nō in scriptis: vñ satis est, q. constat de aīo pferi volentis. ¶ No. iij. q. p hae verba: tra- do me tibi in monachū & in fratre, inducitur professio. ¶ No. iij. q. professio est illa, quae facit monachū, & non habitus. & ad hoc alle- gatur quotidie in litera. Ex quo infertur, q. ha- bitus non

in. d. §. quā one- randa. Ex de istis mulieribus, quae consentiunt in vi- ros, ne incurrant indignationem pa- ternam, an possint allegare metū re- uerentialem. vide d. Abb. in. c. acce- dens. el. ij. vt li. non cōte. vbi cōcludit quod non. & dicit sibi videri esse ca- sum ad hoc in. d. §. quā onerandē. Sed tu vide omnino Imo. in. d. §. eo autē tēpore. vbi in isto artian metus re- uerentialis habeat retrectare actum, dat pulcherrimā doctrinam, quam alibi nunquā vide- rim. Itē an metus reuerentialis habeat excusare ab aditio- ne hereditatis: vt si quis per metum reuerentia lē adit hereditatem, non obligetur. Et quid de ingressu reli- gionis, vide per Inno. post Ange. in. l. qui aliena. §. Celsus. in. ij. col. ff. de acqui. hare. & de isto metu reue- rentiali, an habeat excusare, vide Bar. in. l. interpositas. in prin. ij. col. C. de trans. & in. l. metū. la. j. ff. quod met. cau. Bald. in tit. de pa. iura fir. §. item si quis sacramēta. Item vide gl. in d. §. quā oneran- dā. quae dicit, q. si quis propter reue- rentiam sui Epi- scopi renūtiat be- neficio suo, talis clericus propter metum reuerenti- lem excusabitur: licet nullus crucia- tus corporis in- terueniat. Et adde hic gl. sing. xij. q. iij. c. vniūq; q. quae dicit, quod ratioe reuerentiae promissio facta p hospitem tenet. Anto. Francif. ¶ Circa hoc dicas, q. reuerentia pa- tris afficit contra- ctum vitio metus initum cum ipso patre: non autem cum extraneo. ad quod vide Alex. post Ro. in. l. si cū dotem. in. §. eo autē tēpore. ff. solu. ma.

bitus nō ē de substantiālib⁹ monach⁹: sed de accidētālib⁹. ¶ No. v. ibi, recipitur ab Abbate. q. ad hoc, vt valeat professio, oportet q. recipiatur ab habēte potestātē incorporandi istū religioni. ¶ Et no. ex eodē ver. ar. opt. q. receptio monachorū spectat ad Abbātē. vñ nulla mentio fit hīc de cōuentu. licet gl. in c. f. j. eo. li. vj. dicat, q. de iure cōi receptio spectat simul ad Abbātē & capitulū: sed cōfuetudo potest dare hāc potestātē alteri tm. Sed dic de hoc, vt latius dicā. eo. c. ad apostolicā. ¶ Vltimō no. q. semel p̄fessus, licet nunquā intrauerit monasteriū, nec habitū sumpserit, potest cōpelli: vt monasticē viuāt. Et ex hoc, & ex tex. no. q. ad validitatē professionis non requiritur, q. fiat in monasterio: sed vbi cūq. fieri pōt. quod latius sentit gl. ¶ In glo. j. in fi. hāc gl. vult in effectu q. habitus duntaxat non facit monachū: sed tacita p̄fessio, quæ resultat quandoq. ex habitus susceptiōe, seu delatione, facit monachū. & ita debent intelligi iura, quæ fundātur super habitus susceptione seu delatione. hinc est, q. si quis portaret multo tempore habitum religionis extra monasteriū, non censetur p̄fessus: vt in c. vt clericus. s. eo. no. gl. in cle. eos. eo. ti. & hoc ideo: quia hoc casu p̄sumptio cessat tacitē professionis. Nā si vellet profiteri, intraret monasteriū. Et pro hoc bo. tex. in c. vnico. de voto. li. vj. vbi solū fit mentio de professione tacitē expressa. ¶ Secundō principaliter vult gl. q. p̄fessio vbi cūq. facta obliget, dūmodo recipiat ab habente potestātē. Et circa hoc instat Inn. primō, nūquid ad validitatē p̄fessiois requiratur: vt aliquis recipiat p̄fessionē, vel votū. & primō videtur q. nō. Nā potest quis emittere votū continētē, & aliud votū absq. eo, q. ab aliquo recipiat: vt p̄batur in c. ex parte. j. de cens. & in l. ij. ff. de pos. & in c. qd. Deo. xxxvij. q. v. Inn. cōtrariū concludit: mouet. quia per p̄fessionē quis obligatur ad obediētā: vt in ad. monasteriū. de sta. reg. ergo opus est, vt sit qui hanc obligationē recipiat. Nā sicut inter baptizantē & baptizatū: instituentē & institutū debet esse distinctio p̄sonarū: quia quis nō pōt baptizare semetipsum, nec sibi p̄p̄s cōferre beneficiū: vt in c. debiti. de biga. & in c. fi. de insti. ita inter p̄fessum & recipientē professionē debet esse distinctio p̄sonarū: ita nō pōt seipsum incorporare religiōi. ergo oportet, q. prius approbetur. & per habentē potestātē incorporaretur religiōi: vt in c. ad apostolicā. j. eo. vbi patet q. monachi non tenent quēlibet recipere ad p̄fessionē. & hoc voluit gl. hīc in effectu. Cōclusio ergo fit ista, quod ad validitatē professionis requiritur, vt sit qui possit & velit p̄fessionē recipere: & eā de facto recipiat, nō ob. cōsue. cōtraria. Nā fatēdū est, q. alia vota non exigūt personā recipientē: & hoc ideo, quia depēdēt à volūtate sola vouētis. Nā solūmodō vouēs obligat Deo: sed in voto p̄fessionis speciale est, quia nō solū obligatur Deo, sed monasterio. Itē monasteriū obligatur sibi ad alendū eū, & cōstituunt vnū corpus seu vnum collegium cum alijs. ad hoc. c. fin. j. eo. vñ oritur in possessione quādā reciproca obligatio, quæ nō potest fieri sine cōsensu vtriusq. sicut dicimus in alijs cōtractibus, qui nō possunt cōsistere ex cōsensu vnus tm: vt in l. omnibus. ff. de act. & obl. & in l. sicut. C. eo. ti. ¶ Nunc quæro, quia suprā visum est, q. ad validitatem professionis requiritur, vt interueniat persona, quæ ipsam recipiat, nunquid quālibet persona sit sufficiens: ad hoc gl. videtur hīc variare. Nam primō dixit, q. professio fuit in manu Abbatis, seu alicuius monachi: & sic tacitē innuit monachū posse recipere professionē alicuius absq. Abbate: sed postmodum sentit contrariū: eū dicit dūmodo recipiat professionem ab Abbate & fratribus: & sic videtur innuere, q. nedum monachus: imō nec solus Abbas absq. cōuentu potest recipere aliquem ad professionē. Inn. dicit, q. ad hoc, vt valeat professio, oportet quod recipiatur ab illo, qui habet potestātē incorporandi istū religiōi, vt puta Abbate: sed nō discutit, vtrū solus Abbas possit. Sed ego dicā in c. ad apostolicā. j. eo. concludendo sic, q. debet recipi ab eo, qui potest istū incorporare religiōi: & sic nō sufficit receptio solius monachi: nisi hoc faciat de consensu & mādato illius, qui potest eū incorporare religioni. & sic intellige omnia iura, quæ quandoq. faciunt mentionē de presbytero in receptiōe p̄fessionis: vt in c. consuluit j. qui clericus, vel vouen. ¶ Sed dubitatur de Episcopo, nunquid possit aliq. recipere ad professionē. Inn. tenet, q. sic: adeo, q. ille erit verus religiosus, licet nō intret monasteriū, nec profiteat certā religionē: sed poterit stare in domo priuata sub obediētia Episcopi, & ab

vbi idē dicit de reuerentia vxoris respectu mariti. Et adde quod reuerentia æquiparatur timori: vt est gl. in l. j. ff. quarum rerum actio non da. cōtra quā tenuit Inno. in c. causam matrimonij. de offi. deleg. vbi plenē traditur.

ZACHARIAS. ¶ Ab habente potestatem. Tu dic, quod etiam potest fieri in manibus simplicis monachi: vt not. Cardi. in cle. eos. q. ij. eodem titul. & not. in apostil. ad istum. in c. con-

suluit. nume. ij. in ver. quandoq. p̄fessio fit. j. qui cle. vel vouen.

¶ Facit gloss. in c. scimus. xij. quæst. j. vbi aperte Archid. dicit, quod quis obligatur ex voto, licet nulla afuerit persona recipiens votum. Et dicit Innocent. in c. ex parte. in sua vlti. gloss. de sen. vbi bonus tex. Et an valeat professio facta in manibus monachi sine licentia Abbatis, vide per Specul. in titul. de sta. mo. in ver. xix. & per Host. in sum. qui cleri. vel vou. in. §. si quis veniens. ver. vel si quis renuntiauerit. & seq. & text. in c. veniens. qui cle. vel vouen. & per Archid. in c. vidua. xx. q. j. vbi sequitur Hostien. in d. vers. Et an possessio debeat fieri in manibus alicuius, vide omnino per Do. in c. constitutio. nē. §. j. in. j. c. o. ver. quæro an p̄fessio. de re. iu. in. vj. Et de hoc vide per Dom. in c. j. in. ij. col. vers. quid de obligatio. de voto libro. vj. & per eū. de in. d. c. j. in princip. pen. colum. & Lap. alleg. xliij. in vltima colum. & allega. lxxxvj. in. iij. columna. Anto. Francis.

¶ Sub qua forma debeat fieri professio, & in cuius manibus: vide per Spe. in tit. de reg. iur. §. fin. & in tit. de statu mo. vers. xxix. & xxxvj. & xxxvij. & habetur per gloss. in cle. eos. & ibi etiam per do. Car. de regu. iur. & per Ioan. Ber. de fir. in suo reper. in litera. p. in ver. p̄fessio. vbi vide.

eo profitetur sibi certa regula, seu modus viuēdi. allegat p̄dictū. c. quod Deo. xxvij. q. ij. c. fin. secus dicit in alijs p̄latis inferioribus. Nā istis nō est tributum à iure, vt possint aliquem recipere in religiosum: sed solū iura faciūt mentionē de Episcopo: vt in iuribus p̄alle. fatetur tm, quod faciens professionē in manu alterius, vel qui se obligat ad intrandū religionē: nō tm adhuc votū est solēnizatū, sed simplex. & cum his dictis cōiter transeunt hīc doc. sed do. Ant. sentit, q. si professio recipitur ab Episcopo: votū non est solēnizatum adeo, q. impedit & dirimat matrimoniū pōst cōtrahendū. per c. vni cum. de vo. li. vj. quod mihi satis placet: sed nō video, quod iste sit verus religiosus: licet aliud sentiat Inn. vñ putarē, q. omne votū dicit simplex respectu dirimendi matrimonij pōst contracti: nisi professio fiat in aliqua de religionibus approbatis: vt in d. c. vnico. nec video, q. illa possit fieri: nisi ab Abbate & fratribus recipiatur. Nā solus Episcopus non potest quē incorporare alicui religioni inuitis fratribus: quia regula approbata per ecclesiā contradicit. Vñ putarē quod in materia stricta appellatiōe religiosorū non veniunt isti, qui professi sunt in manibus Episcopi tātū. ¶ In gl. fi. in fi. no. bene hāc gl. Nā ponit duos intellectus ad tex. & vterq. no. Primus est, quod iste reddēdo se in monachū & in fratrem in manibus Abbatis fecit professionē, saltē tacitā: licet non expresse rit formā cōsuetam. Et ex hoc intellectu no. q. regula monachorum ponens certam formam circa professionis actū: nō videtur ponere formā substantificā: vnde valet professio per quēcūq. verba facta non obseruata forma regulari. quod tenebis menti. Cūm eū obligatio dirigatur in Deū, defectus formæ non debet vitare actū. sicut dicimus in excoicatione: vt no. in c. sacro. de senten. excō. ¶ Secundus intellectus gl. est, quod iste non facit professionem per illa verba: sed duntaxat emisit votū de intrando religionē: & talis licet de p̄senti non sit monachus, potest tm cōpelli, vt intret religionē. & no. etiā hūc intellectū. & pro hoc videtur etiā tex. in c. ex parte. el. ij. ti. proximi. Et vide Inno. in c. pe. j. de vo. vbi no. dicit, quod vouens intrare religionē potest cōpelli, etiam si interim factus est Episcopus. quod not. semper. Vide etiā de materia per Inn. in c. ex parte. j. de censib. Sic ad alia vota exequenda potest quis compelli: vt in d. c. ex parte j. eo. de voto per totum. & in l. ij. §. ff. de polli. primus tamen intellectus videtur magis congruere huic literæ.

betur per gloss. in cle. eos. & ibi etiam per do. Car. de regu. iur. & per Ioan. Ber. de fir. in suo reper. in litera. p. in ver. p̄fessio. vbi vide.

SEB. SAPIA. ¶ Ad validitatem. Vide Rotam decisio. iij. in titul. de regul. in antiquis. vbi dicit, quod solus monachus de mandato Abbatis potest recipere aliquem ad professionem, etiam si constitutio ordinis dicat, q. non valeat professio, nisi facta in monasterio p̄sente cōuentu. quod dictum refert & sequitur Felin. in c. fi. col. j. ver. facit etiam iste tex. s. de offi. ordi. & ibi refert dictum Innocent. hīc.

SEB. SAPIA. ¶ In materia stricta. Vide Felin. in c. licet in corrigendis. col. fi. s. de offi. or. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. j. s. de consti.

a ¶ Anto. Francif. Monasterium. Circa hoc quod hic dicitur de legitima, dicat, q illa debetur secundū tēpus mortis defuncti. l. cū quarritur. C. de inoffi. test. & debet expectari tempus mortis naturalis ipsius patris. Non enim filio debet assignari in vita patris. l. cū in filius. de verb. obli. l. Imperator. ff. ad velleiañ. & vtrobiq; per Ro. plenē & per Bal. in aut. hoc ampli. xxxvj. q. C. de fideicō. & Bar. in aut. si qua mulier. C. de fac. san. ecc. Ang. in cōf. inc. Petrus fili. l. Pauli. & in alio inci. frater charissimē. & in l. cū oportet. ad fi. p. Bar. C. de bō. quā li. & p. Ca. no. in. c. in præsentiā. de probatio.

b ¶ Istud nihil facit, quia textus iste in prin. facit mentionem de patre tempore ingressus, quo tēpore pater proculdubio vivebat. ¶ Panormi. hic in hoc disputabili passu est multū in ambiguo. Et nescit quid eligat: modō vadit in dexteram, modō in sinistram. Et idem Abb. panormi. in. c. Raynuri. us. s. de testa. ad fin. dicit, quod opi. Barto. videtur sibi prima frōte cōtra istū tex. vbi dicit se dicturū: & aliud nō dicit. & sic etiā ibi nihil firmat. Sed idē Abb. in. c. in præsentiā. xvj. col. s. de pb. expresse & determinatē tenet cōtra Bar. per hunc text. secundū eū ad hoc fing. vbi istud aperitissimē probat: nisi secundum eum velis diuinare, q pater hic esset mortuus: tamen hic text. contrarium vult. & Ioan. An. & clarius Pet. de Ancha. & d. Card. & Bald. in. d. aut. si qua. hic alleg. vnde secundum eū filij consequuntur legitimā in vita patris saltē cōdictiōe ex isto canone: vt ibi plenius per eū. Quamuis ergo hic videatur vacillare, & vix possit deprehendi mens suata. men ex dictis in. d. c. in præsentiā. clarissimē apparet, q mens sua est tenere cōtra Bar. ex quo in

SVMMARIVM.
1 Filius potest petere legitimā suā a monasterio: quādo eius pater se & sua obtulit monasterio. 3.
2 Filius oblatu monasterio a patre, non compellitur ibi stare, nisi vsq; ad annos discretionis.
4 Legitima, an sit debita filio: si pater est monachus. Patria potestas soluitur per ingressum monasterij factum per patrem.
Legitima non debetur filio, nisi post mortem patris.

C. P. XIII.

Cum simus. ¶ Si pater se cū bonis suis & filio impubere obtulit monasterio, filius factus maior exigere potest religionē: & legitimā a monasterio petere. Cōis diuifio. secūda ibi: discretioni. ¶ Casus literalis. Quidā. B. noīe se cū filio suo intra. xxiiij. ann. cōstituto ad quoddā monasteriū cū bonis trāstulit: & dictū filiū suū fecit habitū suscipere monachalem. Sed cū ipsi puero displiceret monastica disciplina intra modicū tēpus, a monasterio recessit: & bona paterna ccepit cū instantia postulare. sed Abbas dicebat, q nō erat audiendus: cū tēpore suae oblatiōis extiterit maior. xiiij. añ. Cōsultus Papa respōdit, q si dict' puer ad annos discretiōis peruenerit: & habitū retinere noluerit monachalē, si ad hoc induci nequiverit: nō est vllatenus cōpellendus: quia tūc liberū sibi erit habitū ipsum dimittere: & paterna bona, quae ipsum ex successione cōtingūt, poterit postulare. B. ¶ No. j. patrē posse nedū filiū impuberē offerre monasterio: sed et omnia bona pertinentia ad eū & ad filiū: & ex tali oblatione cogitur filius impubes persistere in monasterio vsq; pubertatē: postea verō non compellitur. & hoc facit ad declarationē c. cum virum. s. eo. ¶ Not. ij. ex hoc & ex text. q deuotio paterna non potest filium impuberem monachum facere inuitum & reluctantem. ad idem. xx. q. ij. in. c. j. ¶ Not. vltimō, q patre intrante religionē potest petere filius legitimā suā. & videtur in hoc text. iste multum singularis. ¶ Sed pro declaratione dictorum & text. quāro: iste miles obtulit filium impuberem, se & omnia bona sua monasterio: in cuius dominio erit legitimā filij? Ioan. And. dicit, quod penes monasterium sub conditione, si filius factus pubes daret in monasterio. Not bene: quia ex his verbis sentit, quod si filius factus pubes exit monasterium: potest petere legitimā suā: licet pater adhuc viuat in monasterio. & idem videtur sentire gl. fi. & sic transeunt communiter docto. nostri hic. Ad dit dom. Pet. quod si filius impubes remansit

quamuis. de poen. in. vj. tollendō dubitationem legistarum. in. l. pātū quod dotali. C. de colla. & contra Barto. tenet etiam Lud. Ro. in. l. si cum dotem. in prin. per istum tex. & gl. in ver. quarta in. s. illud quoq; in aut. de mona. & gloss. & bo. text. in. s. nunc autem. in ver. detrahatur. in authenti. de Episco. & cleri. sed qui tenent istam opi. contra Bart. non respondent fundamentis.

set in seculo: legitimā filij debebat separari a bonis patris, & dari tutoribus ipsius ipsius impuberis. ¶ Nā paterna potestas soluitur, si pater intrat monasterium: quia cū transeat in potestatē Abbatis, nō potest alium habere in potestatē suā. arg. in. l. si adoptauero. ff. de pre. ca. & in. l. arrogato. ff. de opt. leg. & no. xxxij. q. iij. c. vnico. not. Bart. in. l. patri. ff. de adulte. Et sic habent isti doc. nostri pro indubitato filiū posse petere legitimā patre intrante monasterium. ¶ Sed tu aduerte latius. nā in contrarium videtur tex. in aut. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. canonizata. xix. q. vlti. si qua mulier. vbi videtur dicere, quod si pater habens liberos intrauerit monasteriū testamento non condito, potest postea inter liberos suos bona diuidere, connumerando monasterium in numero filiorum. Quod si ille prius decesserit, quā disposuerit, liberi capiunt legitimā iure nature, reliquis bonis permanentibus apud monasterium. & sic aperte infert text. q filius debet capere ex libera dispositione paterna, vel expectare mortē naturalem patris.

a ¶ Ad idem facit, quod legitimā nō debetur filio, nisi post mortem naturalem patris. l. j. s. si impuberi. ff. de colla. bono. & per hoc Bart. in. d. authent. si qua mulier. tenet contrarium, dicens: quod viuēte patre, licet in monasterio non potest filius petere legitimā: quinimo plus sentit in authen. idem. C. de bonis, quae libe. vbi dicit, q cū hoc casu soluat paterna potestas ex facto patris, remanet medietas vsusfructus bonorū aduentitiorum ipsius filij penes monasterium: quia regulare est, quod vbi patria potestas soluitur ex facto patris, remaneat medietas vsusfructus bonorum aduentitiorum apud patrem: vt in. l. cum oportet. in. s. cum autem. C. de bo. quae libe. sed Bald. attingendo primum articulum. in. d. authent. si qua mulier. dicit, quod de iure ciuili procedit dictum Bartoli. sed de aequitate canonica potest filius petere legitimā, per istum textum, quem dicit non esse alibi: sed certē iste textus non aperit. & libenter viderem integram. Fortē enim peteret, an pater istius hoc tempore viueret. Nam si vixisset, optimē probaretur hoc: sed si fuisset mortuus, nihil probaretur. Sed pro primo intellectu facit princip. c. vbi recitatur nomen patris: & non dicitur quondam. b quod verbum solet communiter apponi, quando sit mentio de mortuo: vt in. c. cum contra. s. de pignori. ¶ In contrarium facit finis litera, ibi: ex successione. Nam verbum successio adaptatur propriē ad defunctum. & sic videtur quod pater erat hic defunctus. Itē non debemus deuicare a dispositione illius authent.

exceptuatus a regula: idē in dubio standū est regulā: praesertim p ecclesiā quia etiā ecclesia in dubio vtitur iure cōi, sicut & fiscus: in quo nihil in dubio praesumitur speciale magis, quā in priuato. tex. est not. in. l. itē veniunt. s. in priuato iur. & ibi gl. ff. de peti. hered. & glo. in verbo: pertinet. in. l. j. c. eo. ¶ Adde praedictis quod voluit Ro. sing. suis. fol. iij. colum. iij. q licet morte posthumi reuocatur testamentum, si viuo patre decessat, q tamē hoc non procedit: cum pater viuit naturaliter, sed est mortuus ciuilitē. & vide Specu. in tit. de tut. s. si autem. circa princip.

eius. Item tenenda est opin. Bar. quā tenet Pet. in. d. aut. si qua. & Sal. in vlt. col. xj. q. & dicit, q ita cōtra doc. tenet Rap. filiū pe. col. q primō ponit quādam sūā distinctiōnem, postea subdit q communiter tenetur, q filij non possunt petere legitimā: nisi post mortē naturālē patris. Idē tenet Bal. rep. c. si pater. de test. in vj. vbi refert tres opin. & tenet istā vltimā. Idem tenet d. Alex. de Im. in. d. l. si cū dotem. in prin. in. x. col. ff. sol. ma. & d. Ias. de may. i. d. aut. si qua. Et facit illud vulgātū, q in dubijs opinionib. tenenda est in iudicando illa opin. quae fauet monasterio. l. sunt per sonae. ff. de relig. & c. fin. s. de re. iudic. Sed hoc posset retorqueri in contrarium: quia quantū ad legitimā, magis fauet filijs, quā monasterio, quādo pater est ingressus monasteriū: vt est text. in. d. authent. si qua. in vers. legitimā nulli diminuta. Sed posset responderi, quod ille tex. procedit quoad priuandum filium legitimā, vel aliqua parte legitimā, tūc quando magis fauetur filijs: ita propriē loquitur illa authent. nos loquimur quoad differendum solutionem ipsius ad tempus mortis naturalis ipsius patris, quo tempore legitimā regulariter debetur: vt ponunt docto. in authentic. nouissima. C. de inofficio. testamenti. Nec iste casus reperitur clarē

tic. & regularum iuris ciuili in commodum monasterij: cum se fiat impropriatio: vt faueatur monasterio: vt in. c. in presentia. de probatio. & in authen. nisi rogati. C. ad Trebell. Item tenendo illam opi. Bald. oportet probare, seu tollere aliam opin. Bartol. in. d. authent. idem. Nam si pater reputaretur mortuus respectu legitimæ, quia in bonis suis, fortius deberet reputari mortuus respectu bonorum aduentitiorum, quorum dominium est apud filiū.

a vnde satis dubito^a de decisione huius quæstionis: litera tamen prima fronte videtur innuere patrem tunc fuisse viuum. & satis æquum est hoc tenere in fauorem filij: ne habeat expostulare alimēta à monasterio: sed contrarium dictum videtur verius de subtilitate iuris, per supradicta. & quia iste text. non ponit ius de nouo: cum respondeat ad consultationem: vt no. glo. in. c. consultationi. de tempo. ordi. & in. c. ex tua. de fi. presby. ergo non debemus recedere à dispositione iuris ciuili in damnum monasterij: cum non habemus ius canonicum expressum in contrarium. vidēda tamen foret integra hæc Decre.

S V M M A R I V M.

- 1 Monachus non potest fieri aliquis furiosus, nisi post furorem habeat ratā professionem expressē, vel per delationem habitus per annum, postquā furor decessit. 4.
- 2 Libellus contrarius sustentatur ex idonea conclusione. Repugnantia non vitiat a. l. m. qui ex apta conclusione potest sustineri.
- 3 Testamentum factum à furioso, etiam si fecisset tanquam quilibet sanæ mentis non valet, etiam ad pias causas. Furiosus non præsumitur sanæ mentis, etiam in se obligando.

C A P. X V.

- S**icut tenor. ¶ Furiosus confitendo non obligatur, nisi factus sanæ mentis ratum habuerit. Primò decisa consultatio. Secundò responsio, ibi: mandamus. ¶ Casus literalis. Quidam sacerdos dum infirmitate grauissima laboraret: ita, q. extrale positus desperabat de vita præsentis: indutus fuit habitum monachalem, & ad monasterium deportatus: tandem conualuit & habitum dimisit: & de Abbatis licentia de monasterio recessit. Dominus Papa consultus, quid esset huic faciendum sacerdoti: respondit, q. ista duo inter se repugnantia videntur: si extra se positus, & de præsentis vita desperet: tamen si eo tempore, quo positus extramentem asseritur indutus fuit habitum monachalem: cum tunc cōsentiat: ipsum denuntiet absolutum ab obseruantia regulari: nisi postquam sanæ mentis fuit: professionem fecerit spontanea voluntate. B. ¶ Not. j. & tene menti, q. licet in petitione alicuius cōtineatur quædam contrarietas: seu repugnantia: tamen ex quo conclusio petitionis non est contraria, non est petens repellendus: oritur tamen contra eum quædam sinistra suspicio. Nam vt hîc vides, propositum fuit Papæ, q. iste sacerdos erat extra se: & quod desperabat de præsentis vita. & querebatur nūquid esset obligatus monasterio ex susceptione habitus. Papa prius mouet contrarietatem: & nihilominus postea respondet ad consultationem, limitat ea, quæ habentur in. c. sollicitudinem. de appellat. & in. l. vbi repugnantia. de reg. iur. ¶ No. ij. q. furiosus non potest aliquo casu se obligare etiam Deo cum nihil sentiat. & sic no. q. etiam bene faciendo non præsumitur, q. furiosus sanæ sit mentis. Ex quo infero, q. licet furiosus^b faciat testamentum tanquam quilibet mentis compos: non per hoc valebit testamentum. Idem videtur, si daret omnia bona sua pro anima. facit. c. fi. de success. ab intesta. vbi text. ¶ Vltimò colligitur, q. professio facta tempore alienationis mentis, potest rata haberi sana mente redeunte. ¶ Sed circa hoc quærit: nunquid sufficiat tacita ratihabitio. Host. hîc quem videtur sequi doc. tenet, q. sic. Dicit em̃, q. si factus mentis compos certificatus de professione facta in furore non contradicit: sed perseverat in monasterio: videtur consentire. Sed hanc opi. ego nō puto verā, per. c. j. j. eo. li. vj. vbi patet, q. professio facta in minori etate ratificat tacite superueniente maiori etate: nisi per annū portet habitū indistinctū: ergo forti^c idē est in pfessione facta à furioso, qui nihil intellexit de his, quæ egit. Pro hoc facit tex. in. fi. qui requirit respectu obligationis, q. spontanea voluntate professionem

fecerit redeunte sana mente. ¶ In gloss. iij. in. fi. solue hoc contrarium: vt dixi in. c. fi. de success. ab intest. & ibi de hoc per gloss.

S V M M A R I V M.

- 1 Professio intra tempus legitimū, non debet recipi, sed facta tenet.
- 2 Contractus factus sine certa solennitate: aliās requisita valet, si fuerit iuratus.
- 3 Nouitius debet stare per annum ante professionem tamen, vt ipse experiatur austeritatem monasterij: & monasterium mores suos. Nouitius potest prohiberi facere professionem: si mores eius non placent monasterio.
- 4 Professio nouitiorum oportet, quod acceptetur per Abbatem, vel per alium loco ipsius.
- 5 Fratres mendicantes non possunt recipere aliquē ad professionem ante annum: & aliter receptus non obligatur illi religioni in specie: sed potest intrare quā vult: secus in alijs religiosis, nō medicantibus.
- 6 Renūtiare quis potest iuri, quod etiā ignorat sibi cōpetere: quando cupit & vult in oēm euentū obligari.
- 7 Tempus quando diuersimodē reperitur circa excommunicationem alicuius actus: censetur arbitrium, quod sit obseruandum.
- 8 Nouitius non potest de iure aliquando profiteri ante triennium.
- 9 Nouitius, qui stetit in religione per sex mēses: & postea exiuit: & ex interuallo redijt: & stetit per alios sex mēses: non dicitur fecisse professionē. In odiosis quinquaginta & quinquag. nō faciūt certū.
- 10 Priuilegio introducto in fauorem duorum: non potest vnus inuito alio renūtiare. Fauori suo non potest quis renūtiare: si principaliter est concessus in publicā utilitatē: aliās secus.
- 11 Actus factus contra legem, an & quando sit nullus: vide hoc pulchrē. Actus factus contra solennitatem statuti, valet: si statutum non procedit ulterius actū annullādō.
- 12 Abbas solus non potest de iure recipere aliquem in monachum. Consilium aliquorum, vbi requiritur in aliquo actu: si non adhibeatur, actus est nullus: licet quis non obligetur tale consilium sequi. Capitulum non potest recipere aliquē in monachum, vacante monasterio.

C A P. X V I.

D apostolicam.

- ¶ Professio nec fieri, nec recipi debet intra tempus probationis: sed facta & recepta tenet. & est casus notab. & quotidie allegatur. In prima parte ponitur duplex consultatio decisa. In secunda responsio, ibi: quæstionibus. Primò respondet ad primam secundò ad secundā. ibi: prohibendum. ¶ Casus literalis. Singularis institutio prohibet monachum ante vnus anni probationem: verumtamen quidam ante tempus illud: aut etiam statim faciunt professionem, quæ recipitur ab Abbate. Quæritur vtrum tales monachi sint censendi? Respondet Papa, licet tempus probationis vnus anni à sanctis patribus sit statutū tam in fauorem conuertendi, quàm monasterij: tamen si ante tempus probationis ille, qui conuertitur desiderat habitum, recipiat, & professionem faciat Abbate per se, vel per aliū habitum concedente & professionem recipiente, vterq. suo renūtiare videtur, qd pro se noscitur introductū. & ideo monachus est censendus

S E B. S A P I A.

a ¶ Satis dubito. Cōtrarietas in discernendo cōmunem opi. est inter Legistas & Canonistas. cōmunis enim op. Legistarum est, q. debeat expectari mors naturalis patris: Canonistæ cōmuniter tenent cōtrarium: vt per do. Ias. in. d. authent. si qua mulier. col. pe. C. de sacrosan. eccl. & per Modern. in. c. in presentia. s. de probat.

S E B. S A P I A.

b ¶ Licet furiosus, Contrarium sentit Bal. in. c. j. per quos fiat inuesti. vbi refert dictū Io. And. dicentis, q. valet testamentum furiosi, quādo testatus est, sicut homo sanæ mentis. & dicit ita fuisse obseruatum à Senatoribus Romanis. sequitur Ro. & Alex. in. l. furiosum. C. qui testa. facere poss. Ibi tamen in col. ij. dubitat. ¶ Furioso. Adde in materia huius de cre. videndū Andr. sic. consil. lx. vbi late.

a ¶ In prin. circa me-
diū in. iij. col. in ter-
tio membro princ.
& in. v. in fi. & vide
latē per eundē Pa-
nor. & ibidem not.
in. c. cū contingat.
in. v. co. s. de iureiur. 2
b ¶ Iterū redijt. Ad.
de Lap. alle. xvij.
SEB. SAPIA.
b ¶ Redijt. Vide si.
miles. q. per Iaf. in
l. si idē cū eodem.
in prin. col. iij. ver. a
dictum est de sum-
mis. ff. de iurif. om.
iudi. vbi ponit. q. si
statutum sit, q. qui
steterit in carceri-
bus per annum, de-
beat liberari amore
Dei: an si aliq. ste-
rit in carceribus p
sex menses, & de-
nuo incarcerat. ste-
terit per alios sex
menses, debeat libe- 3
rari.
c ¶ In quibus casib?
quis non possit re-
nūtiare iuri suo. vi.
de plenē per Arch.
in. c. quā periculo-
sum. vij. q. j. Et ad-
de, q. omnia iura
quæ dicunt quem
posse renūtiare be-
neficio, intelligun-
tur si fuerit certifi-
catus. Ita dicūt Ar-
chi. & Domi. in. c.
placuit. vbi bo. tex.
xxxvij. dist. ita di-
cunt tenere Host.
in sum. de fide. s. si
quis sub. s. mulier.
Anto. Francisc.
¶ Circa hoc, an re-
nūtiāns debeat cer-
tificari de benefi-
cio, cui renūtiat:
dicas, q. si non est
certus de beneficio
sibi competente,
absq. dubio debeat
certificari, prout vi-
demus in muliere 5
renunciante benefi-
cio Velleiani, quæ
debet certificari p
ipsum notarium: vt
in. l. j. & per totū.
C. ad velleia. & quā-
do ipsa mulier nō
certificaretur: vtrū 6
inuaretur tali bene-
ficio: vide plenē p
Ioan. Ber. de fir. in
suo rept. in litera
M. in verb. mulier
contrahit. vbi dicit
ad propositum,

du: quia multa fieri phibentur, quæ facta tñ
manent. In fi. phibet Abbatibus ne pāsim an-
te tēpus pbatōis quoslibet ad pfessione reci-
piāt. & si cōtra formā p̄dictā quoslibet idifcre-
tē receperint, animaduersione sunt debita corri-
gēdi: cū in subsidiū fragilitatis humanæ spatiū
pbatōis sit regulariter institutū. B. ¶ No.
j. q. licet cōstitutio dirigat verba prohibitoria
in personā: tñ si cōstitutio cōcernit principalit
fauorē phibiti: tenet actus gestus in cōtrariū,
faltē quaten⁹ obligatio quæritur Deo. Et hūc
tex. adduxi in quadā disputatiōe cōtra op. Bar.
in. l. si quis^a p eo. ff. de fideiuf. vbi dicit, q. si mi-
nor phibet cōtrahere sine certa solēnitate: nō
valet cōtractus postposita solēnitate, etiā si in-
teruenit iuramentū. Mouetur: q. peccat trans-
grediēdo phibitionē superioris: & sic nulla de-
bet oriri obligatio. Nā in cōtrariū apertē facit
ista litera: maximē iūcto. c. Gōsal. xvj. q. ij. Hic
em̄ & ibi dicit, q. institutio regulę Grego. Pa.
interdicit monachū fieri añ pbatōis annū. &
tñ pfessio cōtra hanc phibitionē facta tenet.
Nā iurādo iuri suo renūtiat sicut obligando se
Deo. qd tene mēti. & facit qd j. dicā. ¶ Secun-
dō nō duplicē causam, quare fuit institutus an-
nus pbatōis. Nā in fauorē cōuersi, seu fragili-
tatis humanę: vt pri⁹ experia^s vires suas & aspe-
ritates in. onasterij: ne inconsultē se inuinculet.
Nā iuxta philosophū: Velox cōsiliū seqtur pœ-
nitentia. Itē in fauorē monasterij: vt monasteri-
um experiatur mores illi⁹. & hoc bene not. Ex
quo ifertur, q. licet monasteriū pōt nō admit-
tere aliquē ad monachātū si mores illi⁹ nō pla-
cēt: & sic nō tenētur monasteria, quēlibet ad-
mittere. Nā sæpe experimento repertū est ali-
quē discholū quietē toti⁹ monasterij & cōgre-
gatiōis pturbare. Nā morbida sola pecus totū
corrūpūt ouile. in. c. f. j. de stat. re. Et p hoc rō
naturalis. Nā si ex postfacto ppter demerita
pōt deijci, forti⁹ ante factū nō admitti. ¶ No.
iij. ibi: Abbate per se, vel per alium. q. ad hoc, vt
obligetur quis religiōi, oportet q. pfessio reci-
piatur p Abbate, vel p aliū noīe Abbatis. Et fa-
cit hęc lra in ar. q. creatio monachorū spectat
ad solū Abbate. de quo dicā j. latius. ¶ No. ibi:
quoslibet. q. nō possunt plati regulares quēlibet
admittere ad pfessionē ante annū probatio-
nis. & nō. ver. quoslibet. & ver. pāsim. aliquos
ergo subsistēte cā impunē recipere pnt. ad hoc
c. ex publico. j. de cōuer. cōiug. ¶ In medicāti-
bus fratrib⁹ sequere qd hodiē habet, in. c. nō so-
lū. & c. cōstitutionē j. eo. ti. li. vj. vbi cauetur, q.
receptus ad pfessionē ante annū nō obligat,
eorū religiōi in specie: sed in genere tñ ita, q.
pōt intrare quācūq. religiōē voluerit: sec⁹ est
in religiosiis nō medicātib⁹: vt hīc in. d. c. cōsti-
tutionē. in. s. j. ¶ No. vltimō casum, in quo q.
pōt renūtiare ei, qd ignorat, ex quo habet ani-
mū obligādi se in oēm euentū. Nā ante lapsū
anni, quis ignorat asperitates regulę & vires
suas circa potentiā: tñ valet renūtiatio. qd valet
ad multa similia. ¶ In gl. j. ibi: arbitrariū. not.
gl. q. vbi ad eundē actū explicandū iura p̄figūt
diuersa tēpora, videt arbitrariū, qd tempus sit
obseruādū. & facit qd nō. in. c. fraternitatis. xx-
xiiij. di. ¶ Et in fi. gl. Hug. distinguebat, q. aut
conditio & vita cōuersi sunt nota, & tūc expe-
ctatur per annū. Aut conditio est nota, & vita
ignota: & expectatur p biēniū. Aut cōditio &

vita sunt ignota: & expectatur p trienniū. & reducit ad concordā.
iura alleg. in gl. & vide tex. cū gl. in. c. legē. liij. dist. & placet Host. q.
hęc iura nō sint hodie correctā: quia cū nō appareāt aliqua lege
correctā, non debet induci correctio p gl. capitancā: fatetur tñ, q.
hodiē cōiter seruatur, qd dicitur hīc in fi. vt solū expectetur p an-
nū. & si hoc habet cōsuetudo, seruanda est. iij. dist. * c. in istis. s. le-
ges. & in. l. minimē. ff. de legi. Mihi aut multū placet primū dictū
gl. vt hoc sit arbitrariū: & informabit iudex arbitriū suū ex his, q.
dixi post Hug. ¶ Sed circa prædicta quæro: pone, aliquis nouiti⁹
stet in monasterio per sex mēses: demū exiuit, & fact⁹ aliquo in-
teruallo iterū redijt, b stetit per alios sex menses: quæritur nūquid
expressē cōpleit annū: & sic possit licitē recipi ad pfessionē? Et
hęc. q. habet vtilitatē respectu religiosorū mendicantium. nā pro-
fessus apud eos ante probatiōis annū, non obligatur religioni eo-
rū: sed religioni in genere: vt in. c. non solū. cū seq. e. ti. li. vj. Et sic
oritur dubiū, nūquid taliter professus post annū sit obligat⁹ eo-
rū religioni. So. Bar. Brix. disputauit & tenuit hoc sufficere. & ita
recitat & sequitur gl. in regula, eū qui certus. de reg. iu. li. vj. nā vi-
detur satisfactū iuri: ex quo stetit in monasterio per annū, licet nō
cōtinuū. & hęc opi. sequitur Spe. in ti. de sta. reg. in. s. j. ver. xxxvij.
& vide Pau. & Io. de lig. in. cle. eos. eo. ti. Io. de lig. tenuit contrariā
sententiā, qm̄ intermissum tempus minuit asperitatem regulā. Nā
certū est grauius esse ducere abstinentiā p annū continuū, q. p an-
num interpolatū: ergo non perfectē expertus est iste regulā. Item
iura, quæ faciunt mentionem de certo tempore, debent intelligi
de tpe continuo: quia regulariter omne tēpus debet esse cōtinuū:
vt nō. gl. in. rub. de diuer. & tempo. præsc. & hanc opi. ego puto ve-
riorem. & eā apertē tenet Bar. in. l. interdum. s. quoties. ff. de publ.
per illum tex. qui dicit, q. seruus dicitur nouitius, qui non stetit in
vrbe per annum cōtinuum. facit. l. vna. C. de profes. qui in vrb. con-
stā. li. xij. Facit etiā quod leg. & nō. in. l. vbi fideiussor. ff. de sol. Vbi
formatur quæstio nō. Pone statuto cauēri, q. bānit⁹ ā centum li-
bris suprā, possit impunē offendi: nūquid bānit⁹ pro quinquagin-
ta libris vnus debiti, pro alijs quinquaginta respectu alterius debi-
ti, possit impunē offendi. & concludit ibi q. nō: quia ex quo sunt
diuersa, non debent coniungi ad faciendum vnum totum. & sic est
ibi casus q. quinquaginta & quinquag. non faciunt centum. ita vi-
detur dicendum in materia nostra. nā propter intermissionē tps,
diuersificātur mores & opera hominū: vt in. l. si non sortem. in. s. li-
bertus. ff. de condi. indebi. & hęc bene notabis: quia faciunt ad de-
cisionem multarum quæstionum. ¶ In gl. in ver. sed etiā mona-
sterij. in fi. nō. bene gl. iuncto tex. q. vbi est aliquid introductum in
c fauorē duorū, nō pōt alter alio inuito illi iuri renūtiare. Et scias,
q. qnq. priuilegiū seu beneficiū cōceditur vniuersitati: & tūc non
pōt singularis de vniuersitate renūtiare etiā respectu fauoris sui:
& ita loquit. c. si diligenti. de fo. cōp. Qnq. concedit plurib⁹ parti-
cularib⁹, vel vniuersitati: sed principaliter in fauorē particulariū:
& tunc quilibet particularis potest reūtiare fauori suo. ita loqui-
tur. c. dilecti. de fo. compe. ¶ Sed contra hoc & contra tex. opp.
Nā ex quo ius & regula prohibent pfessionem ante lapsū an-
ni: ergo pfessio in contrarium facta non valet: quia gestum con-
tra legem, est nullum: vt. x. dist. c. vides. & in regul. quæ contra ius.
de reg. iur. li. vj. & in. l. non dubium. C. de leg. Sol. dicit Io. An. con-
trariū procedere, nisi lege speciali actus sustineretur: vult dicere q.
pfessio esset hīc ipso iure nulla: nisi per istū tex. hīc sustineretur. &
ita cōiter trāseunt hīc doct. sed certē hęc solutio non est bona ad
istū tex. quia hīc non procedit dispositiue sustinēdo pfessionē,
sed loquitur declaratiue. Patet ex eo, q. respondet ad consultatio-
nem: vt nō. in. x. consultation. de tempo. ordi. Item Papa declarat
pfessionem tenere ex ratione antiqua: ergo etiā ante, quā emā-
naret hoc. c. pfessio tenebat. Ideo soluo contrariū aliter: & pri-
mō sic. vbi legis phibitio non habet perpetuā causam phibi-
tionis, actus in contrarium gestus non annullatur: vt nō. in. d. c. vi-
des. & in. c. tua. de spon. duo. Phibitio aut de qua hīc, est tempo-
ralis. s. vt intra annum. ¶ Secundo solue & aliter, q. vbi phibitio
legis concernit principaliter fauorem alterius, talis phibitio ha-
bet vim exhortationis. vñ tex. hīc dicit pfessionem tenere: quia
potuerunt isti renūtiare fauori eorum. & nō. bene hanc solutio-
nem, pro qua facit. iij. dist. in. c. deniq. s. hęc & si legibus. Et per
hoc pos-

^a hoc posset attentari, q̄ si statuto prohiberetur mulierē cōtrahere sine consensu duorum agnatorum: q̄ valet contractus in contrarium gestus ex quo lex vel statutū specificē non annullat actū. Facit. l. si quis in conscribēdo. C. de pac. Tertia solutio pōt dari, q̄ vbi prohibitio fit simpliciter in fauorē prohibiti, non impeditur obligatio quę queritur Deo principaliter: sed tñ obligatio, quę queritur homini: quia in dubio nō videt lex de hoc cogitasse. p hoc. c. de bitores. de iureiu. & facit qd̄. s. dixi in no. & notabis quālibet istarū solutio num. ad sustinendū actū contra legē. ¶ In gl. fi. in fin. Host. dicit q̄ hodie imponitur pēna. c. non solum. eo. ti. li. vj. quod nō placet doc. quia illud. c. loquit in casu suo. s. contra mendicantes: ideo in non mendicantibus serua, quod dicit hīc gl. vt pēna sit arbitraria. ¶ Sed vltra gl. quāro de quāstioe quotidiana: nūquid solus Abbas sine capitu. suo possit recipere aliquem in monachum & sic incorporare eum monasterio? So. tex. hic videtur, q̄ sic: dum dicit Abbate per se, vel per alium: sed Io. An. videt sentire, q̄ Abbas debet prius cōsultare fratres. Nā facit hīc vnā apostillā paruum: dicens q̄ hoc Abbas faciet cōsultis fratribus. & trāseūt cōiter doc. cum illa apostilla Ioan. And. Sed contrarium sentit ipse Ioā. And. in gl. sua in. c. f. j. eo. ti. li. vj. vbi tenet gl. q̄ de iure communi creatio monachorum spectat simul ad Abbatem & conuentum: nisi consuetudo aliud habeat. alleg. c. ea noscitur. de his, quę fiunt à praela. quod non multum facit: quia loquit in præsensatione, quę spectat ad collegium. sed illā opi. tenuerunt ibi Archi. & Io. mo. al legant iura, q̄ hoc non pbant. & contra eos facit iste tex. & c. porrectum. s. eo. & c. nullā. xvij. q. j. vbi tex. no. dicit, q̄ dispositio tota monasterij consistit penes Abbatē: nec ex regula potuit hoc aperte concipere: vnde dicerē spectandā esse consuetudinem: vt dicit tex. in. d. c. fi. li. vj. vbi consuetudo cessaret, credo, q̄ Abbas debet hoc facere cum consilio capituli: per id quod habetur in regula, vbi dicit, q̄ pręcipua debet explicare cum cōsilio capituli: sed negari nō potest creationem monachorum esse quid pręcipuum in monasterio: sicut collatio canonicatum, & beneficiorū in ecclesia seculari. In quo casu vocantur absentes: vt in. c. cum in eccle. de pr. ab. li. vj. ¶ Ex quo inferitur, q̄ de iure communi non valet monachi receptio: per Abbatem facta sine consilio conuentus. Nā vbi requiritur à iure consilium, nisi adhibeatur, actus est nullus: vt est tex. no. iuncta gl. in. c. nouit. de his, quę fi. à praela. fateor tñ q̄ Abbas nō tenet sequi consiliū eorum: sed satis est requirere & expectare responsum: tum, quia hoc vult regula: tum quia hoc est de iure communi. Nam vbi cū quis tenetur requirere consilium alicuius, non tenetur illud sequi: vt in. c. cū in veteri. de elec. vide quod ibi plenē dixi. & per Bart. in. l. j. si plures. ff. de exer. & in. c. cum olim. de arbit. Et per hoc inferi, q̄ vacante monasterio: non potest capitulum aliquem recipere in monachum: prout in simili dicitur in collatione beneficiorum spectante ad Episcopū: vt in. c. vnico. ne se. vacante. libro. vj. iuncto. c. fin. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Professio potest fieri per nouitiū, licet non sit in claustro: & licet bonis suis fuerit vsus. & ita professus compellitur ad perseuerantiam regulę.
 - 2 Aegrotus etiā in maxima infirmitate constitutus potest contrahere matrimonium, tam carnale, quā spirituale.
 - 4 Habitus solus, an sufficiat ad professionem.
 - 5 Votum factum timore mortis siue naturalis, siue accidentalis: an & quo casu valeat.
- Timor mortis, quo casu inuolidet actum factum timore.
Abbatis negligentia, an pręiudicet monasterio.

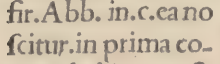
CAP. XVII.

Sicut nobis. ¶ Qui professionem fecit, licet in claustro nūquam permanserit, sed in seculo, suis bonis vsus fuerit: ad obseruantiam regularem compellitur. h. d. primò consultatio. Secundo responsio, ibi: fraternitatis. ¶ Casus literalis. Quidā clericus nimia egritudine laborans, quasi de morte securus: & de recuperanda sanitate desperans habitum monachorum regulariū petijt, & accepit: sed ad ecclesiam non transiuit, nec bonis suis vti postposuit: videntibus & scientibus Episcopo & canonicis eccle-

się Nazarenensis, à quibus habitum susceperat regulare. Et cum per multa tempora seculariter se habuerit, quāsi fuit Episcopus, vtrum compellendus esset sumere regularem habitū? Respondet Papa, quod si petijt & accepit. & professionem fecit: ecclesiastica distictione compellendus est, vt habitum regularem assumat: nec prodest illi, quod tanto tempore extra canonicā religionem manserit, imò in augmentum maioris trasgressionis ipsius potest meritò allegari. Ber. ¶ No. j. ibi: nimia egritudine. quod morbus quantumcūq; validus, non impedit obligationē professionis. Idem dic in matrimonio carnali. Nā quantumcūq; quis teneatur egritudine, semper potest matrimoniū cōtrahere. de quo vide. q. quam ponit Io. And. in regu. sine culpa. de reg. iu. li. vj. in mer. ¶ No. ij. quod non est de substantia, vt quis profiteatur in monasterio: vnde in lecto & in domo propria potest quis effici religiosus: vt hīc, & in. c. porrectū. s. eo. No. iij. religiosum non posse p̄scribere cōtra bonū obedientię: quia semper est in mala fide. facit. l. j. C. de ser. fu. & c. f. j. eo. ¶ Sed quāro, an sol' habitus sufficeret ad cōstituendū aliquē religiosum. Sol. litera ista videt aliquantulū diuersa. Nā in consultatione fit solū mentio de susceptione habitus: sed in responsione Papa videtur requirere professionem. Sed dic, quod si habitus fuerit professorum, tunc sufficit sine professione: vt in. d. c. ad nostram. s. eo. si fuerit nouitiū, vel distinctus: tunc requiritur professio: & quia fortē Papę nō cōstitit de qualitate habitus, ideò respondet requirendo professionem: sed intellige tacitam, vel expressam. & sic intellige dicta doctor. hīc. In glo. j. in fin. not. bene finē glo. quia timor mortis animę non excusat, nec dat causam retractandi actum. secus in timore mortis corporis. Ratio diuersitatis est: quia timor mortis animę nonnunquam incutitur à Deo: vt quis ducatur ad conuersionem. & sic talis timor est appetendus. xvj. q. j. in. c. reuertimini. sed timor mortis corporis fit ab homine. & talis timor est fugiendus tanquam violentus & iniustus. Et cū quæritur, nunquid timor mortis excuset: sic distingue post doct. Aut est timor mortis naturalis: aut accidentalis. Primo casu non excusat. Exemplum in grauius infirmo: vt hīc. Secundo casu, subdistinguo, aut est mors accidentalis casualis, aut est violenta. Exemplum primi casu in timente periculum naufragij, vel incendij, vel hostiū. & iste timor non impedit actum, neq; inuoladat professionem, per rationem supradictam. Nam Deus aliquando incutit talem timorem: vt homo conuertatur. ¶ In secundo casu pone exemplum in eo, qui timet mortem violentam sibi imminentem ab iniquo homine: nā si propter talem timorem, quis ingreditur religionem, non tenet ingressus, ex quo fecit, vt euaderet mortem violentam. Nam Deus respicit cor, & vult voluntarium militem. & ita loquitur. c. j. quod me cau. & prędicta potes adducere gneraliter ad validitatem vel inuoladitatem cuiuslibet voti. ¶ In glo. iij. in fin. de hoc vide quod plenius not. in. c. vnico. de langu. per Innocen. in. c. cum olim. el. ij. de priuileg. per Archi. xvij. q. ij. Abbates. & per Vincent. hīc, qui tenet contra hanc gloss. dicens,

SEB. SAPIA.
¶ Quod si statuto Vide Bal. in. l. j. co. lum. antepe. C. qui adm. l. as. in. l. vniuerfa. col. pe. & vlt. C. de preci. impe. of fer. vbi sentiunt cōtrarium.
¶ Prius consulere. Adde Old. confil. xcviij. & vide Cal. confil. xvj. hoc tit. ad quem pertineat monialiū receptio, an ad solam Abbatissam, per Lap. alleg. xxxij.
¶ Quis metus habeat impedire ingressum religiōis, vel non, de quo vide clarius hīc Io. de lig. q. recitat pulch. distinctionem. & vide per Spe. intit. de statu. mona. ver. xij. Et si timens: ne vna die interficiat ab aliquo, ingrediat religionem: an vti tictur ingressus. vide p Host. in summa. de re. s. & qualiter prope prin. ad quā in hac. q. remittit Spec. eo. tit. ver. xxij. vide quod no. in. c. ij. qd̄ me. caus. & q̄ vouens, dum est in infirmitate, vel alio periculo vitę, ex quo habuit intentionem obligandi se, cogitās de causa mouente ad vouendum. s. de euasione periculi, obligetur ex voto: licet in tribulatione & perturbatiōe sit, ex quo erat sanæ mentis, tenet Archi. in. c. sunt qui opes. xvj. q. iij.
¶ Adde Cal. confil. j. quod met. causa. & vide eundem confil. j. qui cler. vel vo. & ibi vide an ordinato per metum imprimatur character.
SEB. SAPIA.
¶ Ad validitatem. Vide Fel. in. c. ecclesia sanctę Marię. col. xxxvj. ver. decimotertiū quęro. s. de constit. vbi etiam de renuntiatione beneficij facta per metum. & latē quis dicatur metus iustus.

¶ Pro talis intellectu huius Decre. vide Host. in sum. de re. §. & qualiter. ver. item religiosus ad strictiorem. Et vide quod no. Bald. in l. pe. de op. li. Et adde quod dispositio huius Decre. habeat locum in monialibus: est glo. quam reputo valde notabil. in c. j. in ver. perpetua. de statu. regul. in sexto. Item adde, quod sufficit petere istam licentiam etiam a solo praelato sine capitulo. secundum Archi. in c. statui. mus. xix. q. iij. per text. in c. religio. sus. in fi. de elect. in vj. licet in contrariu faciat tex. in d. c. statuimus. in ver. sine communi. Et idem fir. Abb. in c. ea no scitur. in prima colum. de his quae fi. a prael. Et adde hic in quantum dicitur de licentia, quod quando requiritur consensus per viam licentiae, non sufficit licentiam interuenire tacite, secundum Io. An. in c. si Abbatem. de elect. in vj. Item adde tex. iuncta gloss. in ver. omnia. in clemen. j. in ver. volumus. Et quod super ea not. Imol. de fo. comp. Item non sufficit, quod ista licentia interuenit post factu. d. Ant. in c. cum co. suetudinis. in ij. co. de consue. ver. quadoq. requiritur per viam licentiae. Sed in contrarium facit tex. in c. omnis. de poe. & re. & Bald. in l. j. in penul. col. C. de admini. tuto. vbi dicit, quando in actu requiritur licentia, non sufficit licentiam interuenire post factum. & illud dictum Ioan. And. in d. c. si Abbatem. refert & sequitur Lap. allega. lxxxvij. in penult. colum. & Ludo. in l. ij. solut. mat. Eodem modo in actu requiritur auctoritas expressa non tacita, secundum Bald. in d. c. cum consue.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosus potest intrare religionem strictiorem: petita prius licentia, licet non obtenta. 9. 10. & licet monasterium, in quo stat, sit privilegiatum, ne de illo ad aliud etiam strictius transeat.
 - 2 Religiosus ad hoc, quod possit transire ad aliam religionem, requiruntur tria. 3. 7. 12.
 - 4 Praelatus non potest esse iudex in lite orta inter ipsum & subditum. Iudex, an & quo casu possit cognoscere, an sua sit iurisdictio.
 - 5 Regula aliquando reperitur sine exceptione.
 - 6 Episcopus non potest deferere episcopatum, & transire ad aliquam religionem: quia vita actiua est fructuosior contemplatiua: sed ista est tutor. 3.
 - 8 Monachus potest promoueri in Episcopum.
 - 8 Charitas est fons proprius, cuius non coicat alienus.
 - 11 Licentia, vel consensus qui debent requiri in aliquo casu debent ante actum, & non post interuenire.
 - 13 Papa potest impedire ingressum religionis.
 - 14 Clericus non petita licentia ab Episcopo potest religionem intrare: nisi ecclesia propter hoc grauiter laderetur: quia posset petere restitutionem in integrum, sicut si esset laicus in temporalibus. 12.
- Abbas potest vendicare monachum, pater filium, & maritus uxorem.

C A P. X V I I I.

Licet. **¶** Potest religiosus zelo sanctioris vite ad religionem transire strictiorem petita prius licentia praelati sui: licet non obtenta, etiam si primum monasterium sit privilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius transire non possit. hoc dicit vsq. ad finem. & est casus not. & quotidie allegatur. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima exordium, ex quo secundum factum diffinit, ibi: cum ergo. Primo facit quinq. nam primo ponit formam privilegij. Secundo ipsius interpretationem, & interpretationis causam: ibi: quia

ita dicit notari in l. j. ff. de autho. tuto. Item adde hic, quod verbum licentia, non denotat nudam voluntatem, sed arbitrium boni viri: secundum do. Abba. in j. colum. de cler. non resi. qui ita dicit tenete Bartol. in extravag. ad repri. & in l. alio. ff. de ali. & ciba. leg. Simile dicimus in auctoritate praestanda: quia non sufficit praestare tacitam auctoritatem. text. est in l. j. §. mutus. ff. de tuto. quem text. vide limitatum per Bald. in l. mandatum. C. man. & quando in actu requiritur licentia specialis, quae dicatur licentia specialis: vide per do. in c. hoc consultissimo. in princ. de re. eccle. non alien. An autem sede abbatali vacante possit Episcopus monacho dare licentiam transeundi ad aliam religionem. vide Archi. in d. c. statuimus. circa medium. vbi videtur tenere, quod sic. Pro quo facit quod notat Dominicus in c. ij. in princ. in ij. colum. de stat. mona. in sexto. vbi ponit, an sede vacante capitulum succedat in potestate dandi licentia. Item adde, quod quando aliquid debet fieri petita & obtenta licentia, non sufficit, quod interueniat tacita licentia: vt not. gloss. in verb. obtenta. in clemen. j. de testa. & Dominicus in c. ij. in princ. vltim. colum. de testa. in sexto. Item quando si mentio de licentia, intelligitur de obtenta, secundum Ioann. Andr. in re.

gul. cum non stat. libro sexto. quem refert & sequitur Domic. in c. si religio ius. in princ. l. secunda colum. de elect. in sexto. Et de ver. licentia, & quid de habente licentiam aliquid faciendi: vide omnino per Bartol. in d. l. alio. vlt. tra med. ff. de ali. & ciba. leg. Et quando in actu requiritur collaudatio alicuius, non sufficit tacitus consensus. Et hoc est dictum Egid. in c. j. de his, quae

tamen. Tertiò illam fortificat, ibi: cum etiam. Quartò illam reassumendo specificat, ibi: quocirca. Quintò specificationem determinat, ibi: illa. **¶** Casus literalis. Quidam monachus sine licentia Prioris sui transiit ad ordinem Cisterciensium. Prior & fratres molestabant eum, dicendo: quod sine licentia non potuit proprium monasterium deferere: peruenit ad notitiam domini Papae: vnde ipse super hoc scribit priori & fratribus Dimolien. a quibus monachus praedictus recessit, dicens: licet quibusdam regularibus a se. apost. sit concessum: vt postquam apud eos professus fuerit, ad alium locum ipsis inuitis, etiam causa maioris religionis transire non possit. Sed hoc quia ratione fuit illis concessum, ne quis ex temeritate, vel leuitate in iniuriam sui ordinis sub praetextu maioris religionis ad alium possit ordinem se transferre: quod debet ei licentia denegari, qui cum humilitate ac puritate eam duxerit postulandam: qui ergo taliter a suo praelato licentiam postulauerit, ex lege priuata, quae legi communi prauidet absolutus ad arctiorem religionem liberè poterit se transferre: non obstante proterua indiscreti contradictione praelati: quia privilegium meretur amittere, qui permessa sibi abutitur potestate. Vnde nouerint vniuersi, quibus hoc privilegium fuerit concessum, se de iure teneri taliter postulantes transeundi licentiam impartiri: quia sicut subditus licentiam a suo Praelato cum humilitate & puritate postulare tenet. sic praelatus sine difficultate tenetur subdito licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum. Si verò probabiliter dubitatur, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, aut ex temeritate transire, superioris est iudicium requirendum: ne fortè Angelus Sathanæ in lucis Angelum se transformet. Illud regulariter est obseruandum, vt nullus Episcopus sine licentia Roma. Ponti. praesumat intra annum deferre praesulatum: quia sicut maius bonum minori bono praefertur: ita communis vtilitas speciali vtilitati praefertur. Mandat ergo Papa praedictis fratribus, quatenus praedictum monachum, qui de puro corde & conscientia bona ad ordinem Cisterciensium transiit, vlti-

restit. in ver. sed quid si producit. & vide Bartol. in l. si quis mihi bona. in §. iustum. ff. de acqui. hered. & an & quando licentia petita: licet non obtenta prodest: vide gloss. in c. j. de reb. eccle. non alien. in vj. Et adde, quod licentia propinquorum requisita per statutum, debet praecedere actum: ita Bald. in l. j. pe. col. C. qui admitti. & in l. vniuersa. C. de preci. impe. off. & per Bar. in l. j. ff. de testa. per Ang. in l. hi. qui. in §. neq. filius. de hered. instit. Et an licentia concessa importet liberum arbitrium: vide Bald. in l. alio. ff. de ali. & ciba. legat. Et de licentia intrandi religionem strictiorem: quam sufficit petere, licet non obtineatur: vltra ea, quae habentur in c. licet. de reg. vide Arch. xix. q. iij. in c. statuimus. & Io. And. in c. si religiosus. de elect. lib. vj. & in c. ij. de testa. eo. lib. in nouel. & Lap. alleg. lxxij. & vide Car. in cle. ij. in §. & si idem. de sepult. vbi dicit, quod licentia concessa clericis studendi, vel religiosi, intelligitur quod ad omnia, sine quibus commodè studeri non potest. & vide Car. in cle. prima. in §. qui autem. de sta. mona. & in c. le. j. de cele. mis. in ij. q. Et adde, quod licentia praestanda per iudicem in aliquo actu, debet praestari cum causae cognitione: aliter actus non valet. Ita Bald. Pau. de ca. & Moder. scriben. in l. sed si lege. in §. praetor ait. ff. de in ius vo.

quae sunt a pala. quem refert & sequitur ibi. d. Abb. in j. colum. Et ad intellectum huius Decre. vide Bald. in l. quae sub praetextu. ver. vlti. not. C. de sacrosan. eccl. def.

¶ Adde Lap. al. leg. xxx. Ro. conf. cxxlvj.

Anto. Erancisc.

¶ Ad hoc, quod hic dicitur de licentia. Dicitur, quod ille dicitur verè habere licentiam, qui habet expressum consensum licentiantis. ita Ioan. An. singulariter in c. si Abbatem. de elec. lib. vj. in nouella. & per Alexand. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. ar. cen. Et adde, quod licentia testandi data, vel concessa clerico, vel Episcopo, intelligitur etiam de testamento prius condito: quod facit valere secundum Paul. de cast. in l. hac conditio filiae meae. in §. si sic. ff. de codi. & de mo. & habetur per Alex. in l. & militibus. C. de test. milit. Et adde, quod licentia potest probari ex assertione, si non agitur de prauidicio alterius. per gloss. in cle. j. de regula. & vide Pau. de cast. in con. fil. cxxlvj. probatur etiam per literas, de quarum sigillo vel subscriptione dubitatur: vt per Specul. in titul. de instru. editio. in §.

rius non molestet: quia charitas est fons proprius, cui non cōicat alienus. Ber. ¶ Not. j. q. vbi priuilegiū iuri diuino, seu inspirationi diuinæ in aliquo possit præiudicare, est strictissimè intelligendum. Vnde non debemus interpretari, etiam vt aliquid operetur, si non potest illud operari sine derogatione iuris diuini, seu libertatis spiritus. quod est valde no. Nam illud priuilegiū de quo hīc, parū vel nihil operatur: sed quia solet plus timeri. & c. de hæ. aduersus. ¶ No. ij. interpretationē ad auctoritatem apostoli, vt quisq; debeat esse cōtētus ea vocatione, qua vocatus est: debet intelligi, nisi instinctu spiritus sancti ad sanctiorē vitā inducatur. ¶ No. iij. aliam auctoritatem Apostoli, q. vbi spiritus Dei est, ibi libertas: & q. lex non est imposita iusto. Sed aduerte, non enim intelligas iustum non esse sub superiori suo. Nam quilibet quā tuncunq; sanctus recognoscit in hoc seculo superiorē, licet superioris potestas sit ligata respectu iusti. Est ergo iustus liber à lege peccati: non autem liber à potestate superioris. Ita no. determinat gl. in cle. ad nostram. de hæ. re. vbi latius vide, & tenebis menti illam glos. & vide Innocen. in. c. pastoralis. post prin. de offi. ord. ¶ ¶ No. iij. duo requiri ad hoc, vt religiosus licitè possit transire ad aliā religionē. Priò, vt secunda religio sit strictior: secundò vt non transeat ex temeritate, aut ex leuitate, licet zelo sanctioris vitæ. non ergo licet in odium primi prælati transire ad religionem alterius strictiorem. Tertiò extrinsecus requiritur, vt petat licentiam transeundi à prælato suo. ¶ No. v. duplicem esse legem. quādam enim dicitur priuata, altera publica. Lex priuata dicitur specialis inspiratione diuina. & dicitur priuata: quia non cuilibet accedit. Lex verò publica est ius cōe, quod omnibus patet. Lex autē priuata tanquā dignior præfertur cōi. de quo vide pulchrum text. in ca. duæ sunt. xix. quæstio. ij. ¶ ¶ Not. vj. quod vbi dubitabitur, an secūda religio sit strictior, vel an ex temeritate fiat transitus, non statim verbo volentis transire: nec prælati denegantis: sed superioris iudicium est requirendum, & dicit Innoc. illū hoc casu esse superiorem, ad quem appellaretur, si iste religiosus grauaretur. quod no. Non enim secūdam eum debet proprius prælatus esse iudex in causa sua. ¶ Et not. bene ex hoc dicto, quod vbi oritur contentio inter religiosum & superiorem suum, non debet esse superior iudex in causa sua: sed debet adiri superior immediatus. ¶ Et not. quod dicitur causa prælati, licet eum contingat ratione superioritatis. facit ad hoc gloss. not. in. c. statutū. in princip. de rescript. libr. vj. quæ dicit, quod licet aliās iudex possit inter partes cognoscere, an sua sit iurisdictio: tamen si iudex pertinaciter defendit suam iurisdictiōnem, videt suspectus, vt non possit cognoscere, an habeat iurisditionem. Et potest adduci singu. iste text. ad quæstionem, nunquid iudex procedens ex officio: possit cognoscere, an sit sua iurisdictio parte negāte. De quo remitto ad not. in. c. super literis. de rescript. ¶ ¶ Not. vij. ibi: *regula inuolabiliter obseruata*. q. quandoq; est regula, quæ nullam patitur exceptionem. & videtur contra not. per gloss. super rubric. de regu. iur. libro. vj. quæ dicit nullam esse regulam, quæ non patitur exceptionem. ¶ ¶ Not. viij. quod Episcopus non potest deserere Episcopatum, vt transeat ad religionem: nec sufficit sibi petere licentiam transeundi: vnde nec ipse petere, nec superior concedere debet, ex quo possunt suis subditis prodesse. Ratio, quia vita actiua est fructuosior vita contemplatiua. vnde doctrina labor & sollicitudo. Episcopi præferuntur silentio, contemplationi, & quieti religiosorū. Hinc est, q. religiosus potest promoueri in Episcopum: & sic cessare à silentio & contemplatiōe propter bonū publicū: vt in. c. quod Dei. de sta. regu. & xvij. quæst. j. c. vnico. Sed Episcopus nō pōt monachari. nā plus est illuminare, quā lucere: vita tamen contemplatiua est tutior. de quo vide text. in. c. nisi cum pridem. de renun. ¶ ¶ Not.

ix. ibi: *vitem duceret arctiorem*. quod transitus permittitur, vt quis ducat vitam arctiorem: non ergo sufficit, quod secunda religio habeat strictiorem regulam: nisi actu ducatur ibi vita strictior: & in hoc multi decipiuntur. & vide quod latius dixi in. c. sanè. s. eodem titulo. ¶ ¶ Vltimò nota, quod charitas est fons proprius, cui non communicat alienus. & hæc authoritas solet multis modis exponi. sed ad propositum potest dupliciter intelligi. Primò, quod si dubitat qua conscientia iste transeat, relinquendum est conscientie sue: quia ex quo extrinsecas sunt bona, præsumendus est bonus animus. iuxta illud Euangelij: Ex fructibus eorum cognoscetis eos, infra de regulis iuris. in. c. estote. Nam charitas potest per extrinsecas probationes liquidari: quia est fons proprius, cui alienus non communicat, id est, extraneus in eo non habitat. Secundò debet intelligi, quod non debet iste compelli ad redeundum: quia magis tenetur quis prodesse sibi, quā saluti alterius. ¶ In gloss. in versi. *licentia*. ibi. de electio. cum in veteri. Illud. c. facit in contrarium: quia habens requirere consilium, tenetur debito tempore expectare responsum: hīc autem dicitur, q. sufficit petere licentiam. Sed solue. nam hīc non dicitur contrarium: nisi secundum docto. & bene. debet enim iste post licentiam petitam debito tempore expectare responsum. ¶ ¶ Sed quæro extra gloss. quid si prælatus denegat: vel non respondeat, vel alleg. causam denegationis iniustam? Solut. dicit Innocen. quod in casibus istis & consimilibus potest subditus incontinenti transire, non expectato alio tempore, ex quo constat de proterua denegatione prælati: sed si prælatus allegaret aliquam iustam causam, vel verisimilem denegandi licentiam: non debet subditus transire, sed instare apud superiorem, vt decernat: an prælatus habeat iustam causam denegandi. ¶ ¶ In ea gloss. ibi, *consuevit dici, quod non*. Not. gloss. vult enim, quod licet subditus teneatur petere licentiam, si tamen non petijt, reuocandus non est: ex quo iusta causa motus transiuit. Et hanc opi. tenet Gof. supra eodem. c. sanè. & facit multū bene ille text. pro hac opi. idem tenuerunt hic Pet. & Abb. sed contra opin. tenet gloss. in. c. intelleximus. de atat. & qua. & gloss. in. c. mandamus. xix. quæstio. iij. Et ad. c. sanè respondetur, quod loquitur dispensatiue: vt ibi dixi. Hanc opi. sequitur hīc Host. Ioann. Andr. & communiter moderniores præter Ioan. Cal. qui distinxit, an monasterium, ad quod quis transiuit sit priuilegiatū: put habetur in prin. an nō. Primò casu debet reuocari, vt priuilegiū aliquid opere: Secūdo casu procedit opi. cōtraria. sed hæc opi. nō placet dño Gasp. eius filio: nec mihi: quia hoc priuilegiū nō operaretur hunc effectum: vt patet ex litera. Sed pro opi. cōtraria, vt iste sit reuocandus, adduco rationē literæ: dū dicit petendā esse licentiā, ne bonū obediētiæ cōtemnere videat. Si ergo ex nō postulata licentia, psumitur contēnere bonū obediētiæ: ergo nō pōt dici, q. instinctu spiritus sancti trāsuerit: sed poti⁹ præsumitur causa leuitatis. Nā obediētia in religioso est vnū de præceptis regu. eo ergo cōtēpto nō est aliquid boni præsumendū. & per hæc literā & ipsius rationem confunditur opi. Pet. & Abb. hīc, qui dixerūt hæc licentiā petendā ex debito honestatis, & nō ex necessitate. Et mouerunt se ex illis authoritatibus, vbi spiritus Dei est. Cōclude ergo istū reuocadū ad primū monast. eriu. ¶ Ex prædictis & ex tex. nō. q. vbi in aliquo casu requirit licētia nō sufficit eā petere ex postfacto sed debet peti à principio, qd no. ¶ Et in fi. gl. dicūt tñ doc. q. si ex trāsitu isti⁹ grauiter læderet, vel ita marcet primū monasteriū, debet restitui primo monasterio. p hoc tex. iste ibi: *in iactura*. &c. Nā si ecclia petit restitutionē, cū grauiter lædit in tēporalib⁹: vt in. c. j. de in int. rest. fortis debet restitui, cū lædit in spiritualib⁹ & in alienatiōe psonę. Ego dubito, an hoc dictū sit verū p rationē lre in h. charitas est fons proprius. &c. Nō em̄ propter læsionē

¶ Et adde q. licet religiosus inuito Abbate possit trāsire ad strictiorem regu. vt hīc: tamen non oblatu monasterio hoc non poterit, ad hoc est gl. magist. xxvij. q. j. in. c. vt lex. quā ad hoc allegat & dicit valde singul. Abb. in. c. quod à te. in iij. col. de cle. coniug.

¶ Sic etiam est in l. q. sponsæ. C. de dona. ante nup. secundum Bart. ibi.

ESB. SAPIA.

¶ Licentia. Vide Abba. in. c. fi. colū. ij. j. de ecclie. ædifi. vbi dicit, q. si debet interuenire licentia in alienando, debet precedere, nisi immineret tanta necessitas alienadi, quæ superiorem consuli non pateretur. refert & sequitur. d. Ias. in. l. si quis mihi bona. s. hūm. colū. vj. versi. Amplio istam conclusi. ff. de acquiren. hæredi.

monasterij, debet impediri propositum diuinitus inspiratum. No. tamen in practica dictū doct. quia multū restringit istā literā. ¶ Extra glos. quæritur quid de Abbate, vel alio prelato exēpto, nūquid possint trāfire ad religionē strictiorē prelaturis dimissis petita licētia, & nō obtenta: Host. fuit in opi. q. sic. s. vt oporteat habere licētiā, sicut dicitur in Episcopo. & hoc propter vinculum prelaturæ. Tu vide hāc. q. plenius examinātā in mercu. in regul. cū nō stat. lib. vj. vbi Ioan. And. cōcludit, quōd si isti prelati inferiores habēt superiorē citra Papā, sufficit petere licentiā, licet nō obtineatur. Nā hāc litera ponit speciale de Episcopo: ergo secus in prelatis inferioribus. ar. c. nōne. de præsum. & hāc rō placet. p. hoc. xvj. q. vlt. cōgregatio. Sed si sunt immediatē subiecti Papæ, nō possunt trāfire Papa denegāte: eo verō nō rōdente, valet transitus in eorū præiudiciū. Papa tamē pōt illos reuocare. & rōnes vide ibi. Videtur ex prædictis Papā posse impedire ingressum religionis. Facit quod probatur in c. vnico. de voto. li. vj. ¶ Vltius quæritur, quid in seculari clerico, nūquid pōt intrare religionē nō petita licētia ab Episcopo? Innoc. tenet q. sic. sed si ecclesia grauitur ledere, esset reuocādus. ar. in. c. ad mouet. de renū. & vij. q. j. c. si qui verō. ¶ Extra gl. quæritur, pone petita licētia, & nō obtēta, subditus trāsiuit, & professus est in secūdo monasterio. Primus Abbas prædedit transitum iniustū: & vult eū reuocare. dubitabat de duobus. Priō, qua actioneaget iste Abbas. secūdo apud quē debet iste consistere lite pendēte. ¶ Circa primū dicit Inn. hīc, q. poterit agere rei vēdicatiōe. Et not. hoc dictū, q. Abbas potest vēdicare monachū suū, licet rei vēdicatiō nō cōpetat, nisi dñō: vt. l. in rē. ff. de rei vendi. Sed dic, q. ista est larga rei vēdicatiō: & cōpetit pro hoīe libero supposito alterius potestati, adiecta tamē cā: vñ sicut pater vēdicat filiū, adiecta causa de iure romano: ita prelatus vēdicat subditū adiecta causa de iure canonico. ita leg. & no. in. l. j. s. per hāc. ff. de rei vēd. Nūquid aut maritus possit vēdicare vxorē adiecta cā de iure diuino, canonico, vel ciuili: plenē dicā in. c. illud. de p̄sump. Itē & secūdo poterit agere iste superior condiōe ex canone. xix. q. iij. c. statui-mus. Itē tertio potest implorare officiū iudicis. ¶ Quo ad secūda. q. dicit Inn. q. cōsistit penes secūdū monasterium, cū sit in possessiōe istius. ar. in. c. ex literis. de proba. & ff. de libe. causa. l. ordinaria. cū si. quia etiam in primo retinet possessiōe: & si declarabitur istū iniuste migrasse, reducetur ad primum monasterium sub competentī coercionē: aliās autē perseverabit in secundo monasterio punito superiore de sua proterua denegatione.

SUMMARY.

- 1 Matrimonium dirimitur, si coniuges religionem profitentur. 6. 8.
- 2 Affinitas contrahitur per illicitum coitum: & impedit matrimonium postea contractum.
- 3 Pœnitentia ex consensu pœnitentis potest agi in loco angusto, & paruo.
- 4 Iuramentum non ligat coniuges de se adinuicem dimittendo.
- 5 Matrimonium, si separetur ex communi cōsensu, semper potest reintegrari, si alter coniugum petat: & si non admittatur, poterit agere tanquam spoliatus possessio recuperanda.
- 6 Matrimonium potest separari quo ad thorū, propter continentiam seruandam.
- 7 Ille, qui soluit vsurario vsuræ, tenetur ecclesiæ denūtiare etiā quod contrarium iurauerit.
- 8 Maritus, an possit intrare religionem inuita vxore.

CAP. XIX.

Veniens. ¶ Cōiuges religio nē profitendo adinuicē se dimittere possunt, aliter si se abiurant, & non cōtinent, illicitū est iuramentū. Prima pars po-

nit petitionē mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat ibi: nos igitur. ¶ Casus literalis. Quādam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro in facie ecclesiæ: & diutius cohabitauit eidem, tandē orta fuit discordia inter eos ex eo, q. vir dicebat se quandā amitā ipsius mulieris ante, quā eā duceret, cognouisse. Sed hīc nō fuit ecclesiæ facta fides: vnde contigit, q. vterq. illorum iurauit, q. alterum non requireret: & postmodum ad secūda vota transiuit vterq. viro secundo de medio sublato, mulier viro priore viuente ad agendā pœnitentiā quodam monasterium intrauit, postulans sibi consilium salutare impendi. Papa verō considerans, q. iuramentum illud illicitū fuit, mandat quibusdā quatenus præfatum virū moneāt & cōpellant, vt illā quā superinduxit dimittat, & vxorē suā recipiat audituri postmodū, si quid fuerit. q. & si contra matrimoniū nihil fuerit probatum, si vir ad religionē transire voluerit, ei licentiā tribuant transeundi: vt & illa mulier in suo pposito possit remanere. B. ¶ Not. j. ex isto tex. q. affinitas contrahitur, etiam ex illicito coitu, potēs impedire & dirimere matrimonium post contractū cū affine. ad hoc. c. discretionē j. de eo, qui cog. consang. hoc impedimentū allegabat v. r. iste dicendo, q. prius cognouit amitā vxoris suæ. Nam si hoc fuisset verū, fuisset contracta affinitas inter istum virum & omnes consanguineos mulieris cognitæ: vt in c. qd super his. de consang. & affi. sed hoc nō fuit pbatū in iudicio, nec extra. ¶ Secundō nō. q. potest quis se facere includi in arcto loco ad peragendā pœnitentiā. facit. c. qui verē. xvj. q. j. & facit p his mulieribus, quæ faciunt se includi Romæ in ecclesiā S. Petri in arctissimo loco. & in hoc tene menti istum tex. ¶ No. vlti. q. maritus & vxor non possunt cum iuramento, etiā sine causa honesta dimittere se adinuicem. pro hoc bo. tex. in c. tua. s. de iureiu. vbi latius dicitur cū gol. ¶ Item nō. & tene semper menti istū tex. quia etiam vbi fuit voluntaria separatio mariti & vxoris: potest nihilominus hoc nō obstatē alter cōiugū repetere, etiā petēdo restitutionē: quæ debet fieri non admissis exceptionibus cōcernentibus p prietate monasterij. & habes casum. in quo ille, q. nō fuit spoliatus potest petere restitutionē. Sed dices tu, qua actione isteaget? dicit Inn. q. poterit implorare officiū iudicis, vel intētare condiōe huius Decret. Plus etiā dicit, q. si alter cōiugū vellet redire, & nō admittit, pōt petere restitutionē. ar. in. c. literas. de rest. spo. & dicit hāc esse rationē. Maritus & vxor non possunt dissoluere matrimonium, etiā quo ad thorū sine legitima cā. vñ eo ipso, q. alter vult redire, & non admittitur, intelligit spoliari: quia quis retinet quasi possessiōe matrimonialē, etiā in absentia. & idē qd Inn. hīc sentit simpliciter gl. in. d. c. literas. ¶ In gl. in ver. illicitum. ibi: propter continentiam. nō. semper istā gl. q. maritus & vxor etiam non intrādo religionem possunt stando in hoc seculo viuere & separari quo ad thorū: dūmodō hoc faciāt propter continentiam obseruandā: secus si ex ira vel ex indignatione hoc faciāt: sicut isti fecerunt. Vide ad materiā glo. in. c. nōsse. xxx. q. j. & dicā post Inn. in. c. dudum. de conuer. coniug. Host. tamen limitat hīc hoc primū dictū, quando coniuges sunt suspecti de incontinentia, puta: quia iuuenes. Nā tūc nō possunt separari prætextu continentia: nisi ambo intrent religionem. ar. c. cum sis. & c. vxoratus. j. ti. proxi. qd satis placet. ¶ Et in fi. gl. hanc caudā gl. quæ bene nō cōtinuat ur ad præcedentia. & facit, vt nullū iuramentum possit ligare eum, qui soluit vsuras, quominus peccatum vsurarum denuntiet ecclesiæ. Idem sentit gl. in. c. ad nostrā. el. ij. de iureiu. plenē dico in. c. j. eo. ti. ¶ In gl. in ver. præfatam. in fi. gl. hāc videtur difficilis iuuenibus. sed pro declaratione oppo. d. c. significasti. de diuor. vbi maritus non arctatur ad recipiendum vxorem: sed hīc mulier cōmisit adulteriū: quia illicitē trāsiuit ad secūda vota. ergo maritus

maritus non debebat compelli ad recipiendū eam. Solu. contrariū procedit, quando alter tantū fuit adulteratus: sed hīc vterq; fuit adulteratus: & sic vnus non potest obijcere cōtra alium. c. pe. & vlti. de adul. vnde hīc habet locū illud tritū prouerbiū: Nil tu mihi nec ego tibi. nil Catilina Cethego. Nā catilina & Cethegus fuerunt ambo ciues romani, & focij cuiusdam cōiurationis. Nā ambo cōspirauerūt cōtra vrbe: vt habetur plenē in Salustij Catilinario: & in inuectiua Ciceronis contra Catilinam. quasi dicat gl. q; sicut isti non poterant adinuicem impropere delictū cōspirationis: ita nec isti coniuges delictū adulterij. ¶ In gl. fi. in fi. Io. And. dixit gl. procedere, si vxor adstrinxisset se voto. sed latius Inno. discutit hunc articulū & multū variat. Et primò videtur velle, q; inuita cōiuge nō potest iste maritus intrare religionem. & sic debet intelligi, quādo vxor nō cōtradicit. postea Inn. videtur trāsire ad aliā opi. dicēs, q; ea inuita potest religionē intrare: quia ex quo mulier intrauit, nō debet audiri cōtra iuramentū suū ex persona sua. ar. in. c. si verò. de iureiurā. Sed hīc fuit audita in fauorē mariti: vt maritus eriperetur à peccato adulterij, in quo iacebat. Hāc opi. mihi nō placet: quia iuramentū illud fuit illicitum: quia nō possunt se maritus & vxor abiurare ex causa inhonestā: vt est text. clarus in. d. c. tua de iureiur. Ideò sic cōcludo, quòd aut ista mulier faciendo se includi ad pñiam agendā, emisit votū perpetuā cōtinentiæ saltē ex proposito: & tūc procedit dictū glo. Nā quo ad se valuit votū: vt in. c. quidā. j. titul. proximi. & sic nō potest resistere marito volenti intrare religionē. Aut nullū votū emisit: & procedit prima opi. Inn. vt ea inuita, nō possit marit⁹ intrare religionē: q; illa separatio nō valuit: vt i. d. c. tua.

SVMMARIVM.

1. Nouitius potest intra annum probationis ad seculum redire: nisi appareat voluisse mutare vitā. 2. 6. vbi ponuntur signa, quòd voluerit mutare vitam. ¶ J. eodem. c. statuimus. in fi.
3. Nouitius siue receperit habitum nouitiorum, siue professorum, qui intra annum probationis exit monasterium: an possit cōtrahere postea matrimonium: & an licitè possit stare in seculo: & an sit obligatus alicui religioni in genere. 4.
5. Nouitij, qui exierunt religionem, non prohibentur reaccipere vestes: cum quibus intrauerunt: nisi sint nimis lasciuæ: quas non debent portare in signum antiquæ religionis.
6. Clericus habens beneficia: an statim quòd efficitur monachus, etiam intra annum probationis. perdat beneficia. 3.

CAP. XX.

Consulti. ¶ Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum nouitij, potest intra tempus probationis redire ad seculum: nisi appareat eum vitā voluisse mutare omnino. Communis diuisio. Secunda ibi: licet. in qua distinguit duo membra. Secundum ibi: aut si. ¶ Casus literalis. Aliquis intrauit monasterium habitum sumendo nouitij. Queritur vtrum intra tempus probationis ante factam professionem licitè possit ad seculum redire. Super hoc diuersi diuersa dixerūt: Innocen. tamen distinguit, vtrum ille qui conuertitur, proposuerit absolutē vitam mutare: vt in habitu regulari Deo deceterò famuletur: vel regularē obseruantia conditionaliter experiri: vt ita demū si sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam. Aut si fortē sibi displicuerit, ad seculū reuertatur. In primo casu, vt regulariter viuat, ad laxiorē saltē regulā trāsire tenetur. In secundo verò casu potest ad seculū redire, vt ergo appareat, quæ fuerit eius intentio ab initio propositum, & intentio, protestetur, hanc intellige secundum illam. j. c. penul. Ber. ¶ Primò no. ex isto tex. ibi: nouitij. q; est dare habitū distinctū nouitiorum ab habitu professorū: in quibusdā tamē locis habit⁹

est indistinctus: quia idē datur nouitijs & professis. In quibusdā verò habitus est indistinctissimus: quia nō solum professi & nouitij eo vtuntur: sed etiā ducentes cōmunē vitam cum eis: vt est tex. in. c. j. eo. ti. lib. vj. & vide bo. gl. in cle. eos. eo. ti. ¶ Secundò not. ex hoc & ex tex. q; licet in regula sancti Benedicti expresse non caueatur de habitu nouitij, tamen potest assignari certus habitus pro nouitijs, & ex consuetudine, vel statuto religionis. Modò in iure dubitatur, vtrum quis debeat experiri religionem in habitu seculari. de quo dicitur: vt not. in. c. super eo. 5. eo. vbi dixi. ¶ Tercio. No. tex. satis notabilem, q; habitus nouitiorū, seu ipsius assumptio, cum proposito mutandi vitam, & relinquendi seculum, obligat quem religioni, saltē in genere: vnde non potest amplius redire ad seculum. ¶ An autē iste sit verus monachus, vt non teneat matrimonium postea contractū: & est difficilis quæstio. & not. Inn. sentit, q; matrimonium non tenet. & per consequens q; iste sit verus religiosus. Mouetur: quia illud propositum mutandi vitam, cum sit quoddam votum solennizatum per susceptionē illius habitus. & clarius hīc tenent Host. & Goff. Dicunt enim Host. & Vincen. q; si iste habuisset vxorem incognitam, potuisset illico vxor alteri nubere, quasi per hoc propositum solennizatum cum susceptionē illius habitus fuerit dissolutū ipsum matrimonium, non cōsummatum, ac si verē religionem fuisset professus. & dicit Ioan. An. hoc satis probari expresse in. c. beneficiū. j. eo. ti. lib. vj. vbi tex. dicit illius, qui suscepit habitum nouitiorum posse alteri conferri, si apparet euidenter eum voluisse absolutē vitam mutare. Simile dicit Inno. in eo, qui renuntiavit seculo recipiendo habitum religiōis, vel si renuntiavit proprijs: vel emisit votum continentie: secus si voluisset nō comedere carnes, vel facere aliquam abstinētiā. Nam hoc casu per susceptionem habitus nouitiorū non solennizaretur votum. & sic sensit in effectu, q; votum alterius ex tribus substantialibus regulę solennizatur per susceptionem habitus nouitiorum: vt sic amplius redire non possit ad seculum. Et cum hac opin. transit hīc Ian. And. & ferē omnes scribentes præter do. Card. qui tenet istos non esse veros religiosos: quanquā nō possunt redire ad seculum. & per cōsequens matrimonium teneret contractū per istos. Mouetur: quia per susceptionem huius habitus non fit professio tacita, vel expressa: ergo votum non est solennizatum quo ad dirimendum matrimonium postea cōtractū: vt in. c. j. de voto. lib. vj. Et ita refert se consuluisse in facto. Non obstat. c. non solum. eo. ti. tit. lib. vj. vbi est tex. multum stringens in materia: quia æquiparat professum tacitē, vel expresse. & istum qui proposuit vitam absolutē mutare: quia ille tex. solum æquiparat quo ad hoc, vt neuter possit redire ad seculum. Vnde fatendum est istum, de quo quæritur non posse sine periculo animæ redire ad seculū: sed debet intrare religionē saltē laxiorē: vt hīc in fi. tñ per hoc nō sequitur, quin matrimonium contractum teneat, licet poenitentia sit sibi imponenda de trāsgressione voti. Tollitur em̄ primū votum tanquam simplex: per matrimonium sequēs, tanquā per fortius vinculum: vt in. d. c. j. & facit in simili. c. pe. j. eo. li. vj. ¶ Hāc opi. mihi satis placet, & adduco vnā rationem, ad quam non video responsum. Votum solennizatur, vt. 5. dixi: quo ad dirimendum matrimonium post cōtractū, nisi per pfessionē expressam vel tacitē factā alicui de religiōibus approbatis: vt in. d. c. j. de voto. Sed certum est, q; iste qui suscepit habitū nouitiorū, non fecit hanc professionem: ergo non est votum solennizatum. Minor probatur, quia pfessio non pot fieri sine cōsensu monasterij, & cōuersi: vt in. d. c. ad apostolicam. 5. eo. Nā oportet, vt interueniat cōsensus illius, qui potest istum incorporare religioni: vt dixi in. c. porrectum. 5. eo. sed monasterium dando habitum nouitiorum, non intendit istum recipere professionem, imò

¶ Matrimonium. Adde quod voluit Cal. consil. v. & cōsil. xxvj. hoc titu.

SEB. SAPIA. ¶ Matrimonium teneat. Vide relata per Gemini. in c. penul. de regul. lib. vj.

vult experiri mores. prius ergo nō potest dici istū fecisse professionē ex illo proposito* etiā tacitē: cū ista professio sit quidā quasi cōtractus, & inde oriatur reciproca obligatio nō pōt cōsistere ex parte vnius tātū. l. in omnibus. la. ij. ff. de ac. & obli. & l. labeo. ij. ff. de ver. fig. optimē facit. c. si tibi absenti. de præbē. li. vj. hinc nō. tex. in. c. nō solū. præalle. ponit istū casum, de quo quæritur separatū ab eo, in quo quis fecit professionē expressam vel tacitā. Ex hoc etiā infertur, q̄ iste non sit verus religiosus, ex quo professio tacitē, vel expressē, nō fuit recepta à superiore: vt in. d. c. ad apostolicā. s. eod. à cōtrario sensu. Cōclude ergo, q̄ iste de quo quæritur, & cōsimiles, nō sunt veri religiosi: sed peccāt mortaliter stādo in seculo, & nō intrādo religionē, ex quo propositū habuerunt mutādi perpetuū vitā. Ratio, quia ex tali proposito videtur Deo vouisse: & sic venit cōtra votū stādo in seculo: nō tamē obligatur ad intrādū eandē religionē: sed pōt intrare laxiorē: vt hīc notāter pbatur. hāc procedūt cū quis suscepit habitū nouitiorū. ¶ Sed dubitatur, quid de eo, qui recipit habitū professorū intra annū probationis. dubiū est notabile, & causatur ex. c. nō solū & c. cōstitutionē. j. eo. li. vj. vbi dicitur, q̄ talis obligatur religioni in genere, & nō in specie: & sic videtur, q̄ cum non sit interim monachus alicuius monasterij, sed debet cōpelli ad intrādū aliquā religionē, si interim cōtrahat, tenet matrimoniū. Sed cōtrariū tenet Io. And. in. c. cōstitutionē. & c. vnico. de voto. li. vj. & Spe. in titu. de statu. reg. ver. xliij. Mouetur Io. An. & bene: quia iste fecit professionē tacitā in certa religione. vnde licet ex certa causa nō obligetur alicui religioni in specie: tamē professus fuit in ea religione approbata. & ex hac ratioe potest inferri ad id, quod. s. dixi cōtra Io. An. hīc. & Inno. q̄ cum iste, qui suscepit habitū nouitij nō fecerat professionē: ergo nō pōt dici religiosus, nec debet impediri matrimonio sequēs. & hāc not. quia sunt quotidiana. ¶ In gl. iij. ibi: videtur habere locum. vult ergo glo. q̄ hoc. c. hodiē corrigatur per. c. statuimus. quod nō procedit. Non enim corrigitur, sed declaratur. Vel dic, q̄ illud. c. procedit quo ad ecclesiā: quia ecclesia nō cōpellit ipsum, nisi euidentē appareat, q̄ voluerit vitam mutare: sed quo ad istū ingressum nō est necesse, q̄ appareāt hāc signa. Nā ipse sibi cōsciū esse debet, vtrū proposuerit mutare vitam, vel nō: & sic propriē loquitur iste tex. ¶ In glo. in ver. seculariter in fi. vult glo. q̄ iste potest se cōformare alijs secularibus, ex quo non proposuit vitā mutare: sed non debet viuere dissolutē. Ex quo inferūt doc. q̄ vestes seculares poterit deferre. Nā regula sancti Benedicti disposuit, vt in eo habitu quo intrauerūt, redeant: vt in. c. super eo. s. e. Dicit tamē Io. An. q̄ si primō vestes erant nimis lasciuæ, honestū esset, vt illas deponerēt in signū antiquæ religionis. arg. in. l. seruos. C. de quæst. Ego puto hāc oīa procedere ex honestate, & nō ex debito: quia in nullo obligatur iste vltra alios seculares: sed exhortatiue fuit dictū, vt nō viuat seculariter. ¶ In gl. in ver. remeare. ibi: qui tantum sub conditione &c. No. glo. nā sentit, q̄ vbi intrasset cū proposito mutādi vitā, non valeret matrimoniū postea cōtractū: & sic sentit illā opi. Inn. & sequacium. de qua. s. dic latius: vt. s. dictū est. ¶ In gl. fi. in fi. & hāc vlti. op. probatur hodiē. j. eo. c. statuimus. & in. c. non solū. j. eo. lib. vj. vbi recipiēs nouitiorū habitū liberē potest intra annū ad seculū redire: nisi appareāt signa euidentē, q̄ voluisset absolute mutare seculū: puta quia ipsemet fuit confessus, vel nunc cōfiteatur: vt dicit Inno. & Host. j. eo. statuimus. vel dimisit beneficium suum, vel fecit testamentum, vel quid simile: vt not. in. d. c. non solum. lib. vj.

¶ S V M M A R I V M. ¶

Nouitius, qui intra annum probationis redit ad seculum, potest

licitē ad beneficia, & ad ordines promoueri. 2.

Minor non obligatur ad votum religionis: nisi factus maior ratificet: sed minor doli capax potest se obligare Diabolo. 3.

C A P. XXI.

Postulasti. ¶ Qui intra annum probationis non facta professione redit ad seculum, licitē potest ad ordines & beneficia promoueri. h. d. Cōmunis diuifio. secūda ibi: nos. ¶ Casus literalis. Aliqui intra quartūdecimū annū assumpserūt habitū nouitiorū: postmodū intra annū ante factā professionem ad suas ecclesias sunt reuerfi. & Episcopis suis hoc scientibus ad sacros ordines sunt promoti: quæritur vtrum ibi debeant tolerari? Rñ. Papa, q̄ ppter hoc non sunt à suis ecclesijs amouēdi. B. ¶ No. j. q̄ recedēs de religioe intra annū pbationis, nō inhabilitatur ad ordines & beneficia secularia: sed illa potest licitē possidere, sicut quilibet alius clericus secularis. ¶ Sed quæro, qd si iste pposuit absolute mutare vitā, nūquid possit pmoueri ad beneficia secularia? In hoc dubio distinguere, q̄ aut illo tpe voti, vel propositi erat maior. xliij. an. & tūc nō pōt habere in seculo beneficiū siue bñficia: imō est cōpellendus intrare religionē: vt j. c. pxi. in fi. Aut erat minor: & tūc liberē poterit pmoueri: quia ante pubertatē nō obligatur quis ad votū religionis: vt in. c. ad nostrā. s. eo. & clarius in. c. j. j. eo. li. vj. vbi dicit, q̄ et si exp̄sē fecerit pfessionē, nō obligat: nisi maior fact⁹ ratā habeat illā pfessionē expressē, vel tacitē p declarationē habit⁹ intra annū cōtinuū. ¶ In gl. & ibi In. itellige de Inn. iij. hui⁹ decre. authore, q̄ in hac. q̄ rñdet hos pueros nō ministrare posse ritē in illis ecclesijs, si malitia suppleat etatē: q̄ intrādo religionē simpliciter sine ptestatiōe, videt absolute voluisse vitā mutare. sed hāc verba fuerūt sublata in cōpilatiōe hui⁹ voluminis: q̄ p ea fouebatur duæ falsę op. Prima opi. Hug. qui voluit, q̄ malitia suppleret etatē, quo ad ingressum religionis. hui⁹ cōtrariū tenet cōiter doc. & videt pbari in. c. ad nostrā. s. eo. vbi requirit, q̄ annus. xliij. sit cōplet⁹. ad id. c. j. e. tit. li. vj. ¶ Nec ob. qd dicit de mrimonio carnali: q̄a non tm̄ quis obligat in illo, sicut in ingressu religionis. & p hoc. c. q̄a in infulis. s. eo. vbi ppter durā obseruantia requirit etas. xliij. & sic ingressus religionis nō pcedit pari passu cū cōtractu mrimonij. Nō ob. q̄ dolo capax se pōt obligare Diabolo. Nā Diabolus nō quærit deliberationē hominis, sed casum. Nā semper parat ifidias ad hoīes callidē decipiendū. vt dicit tex. in. c. visis. xv. q. ij. sed Deus, qui nemini infidias, quærit deliberationē. vult em̄ militē volūntariū: vt in. c. nō est. xv. q. j. vñ Apostolus: Quæ nō cōpit, deliberet: quę ingressa est, pseueret: vt habet trāsumptiue. xxvij. q. j. c. nuptiarū. & de hoc arg. vide quod not. xx. q. j. in summa. & c. cū virū. s. eo. & gl. bo. in cle. eos. e. ti. & in hoc tene semp̄ mēti istā gl. Secūda opi. falsa, quæ fouebat p illa verba Inn. est, q̄a ex illis inferebatur ptestationē fore necessariā i assumptiōe habitus nouitiorū, qd falsum est: vt in. c. statuimus. j. eo. & i. c. nō solū. eo. tit. li. vj.

¶ S V M M A R I V M. ¶

1. Nouitius censetur professus si vltra annum portat habitum monachalem.

2. Monasteria subsunt Episcopo loci de iure communi.

3. An & quo casu per delationem habitus alicuius religionis dicatur quis profiteri.

C A P. XXII.

PX parte. ¶ Qui vltra annū portat habitū monachalē in monasterio, vbi sunt habit⁹ distincti, cēset professus. h. d. Cōis diuifio. Secūda ibi: ideoq̄. ¶ Casus lralis. Quidā sunt, q̄ cū plurib⁹ annis portauerūt habitū monachalē: tm̄ pfessioe mōasticā nō fecerūt. Cūm

a ¶ Adde, quod scribit Io. de lig. in. c. porrectum. s. eod.

SEB. SAPIA.

a ¶ Capax. vide Abbatē in. c. j. de deli. pueror. vbi refert puerum quendā propter blasphemiam fuisse raptū à Diabolo in quinquennio. vnde dicit Ange. in. l. neq̄ impubes. ff. de in ius vocan. q̄ impubes doli capax potest excommunicari.

b ¶ Vide quod no. Specu. in titu. de statu mona. verfi. lxiiij. & vide Archi. in. c. quia ingredientibus. in fi. xix. q. iij. vbi dicit, q̄ si nouitius intra annū protestatur, q̄ nō intēdit profiteri. f. postea, remaneat in monasterio post annū: sibi hoc non præiudicat. & hoc tenet Vin. in. c. nup. de sta. mona. verfi. lxiiij. & dicit de hoc dicendum, vt no. in. c. cōsulti. in fi. s. e. Itē pro intellectu huius decret. vide omnino Bea. Tho. in. iij. sen. distin. xvij. q. j. artic. iij. añ me. vers. ad. v. an votum interpretatum obliget. vbi dicit, q̄ si religiosus post tempus statutum in monasterio permāserit, intelligitur obligatus ex voto interpretato, nisi tempus fuerit prolongatum ex causa. & dicit, quod talis qui obligatur ex voto interpretato, intelligitur obligatus ad tria substantia. lia principalis religionis: sed ad alias obseruationes non videtur obligatus: præcipuē si sit simplex, qui talia discutere nesciat. An. o. Francisc.

¶ An permanens in religione facta protestatione, quod non intendit profiteri post annum à die protestationis, obligatur religioni, non i

Cum ibi postmodum agatur super eo, quod proprium habent, & regulariter viuunt: dicunt se non teneri ad carentiam propriam, nec ad continentiam ac alias regulares obseruationes: cum habitus non faciat monachum: sed professio regularis. Significatum fuit hoc do. Pa. Vnde mandat Episcopo loci quatenus quoslibet sibi subiectos, qui praedicto modo terram duabus viis ingredi nituntur, compellat per censuram ecclesie. ut postquam per annum habitum gestauerint monachale: regulam secundum ordinem profiteantur & obseruent. & ad hoc censura ecclesie compellantur. ¶ Not. j. quod monasteria subfunt Episcopo loci de iure communi. Ad hoc. c. Abbates. xviij. q. ij. c. monasteria. ¶ Not. ij. ex hoc, & ex tex. Episcopum posse compellere religiosos ad profitendum expresse, & ad carentiam propriam, & alias obseruationes regulares. ¶ Vlti. no. quod habitus monachalis habet votum annexum. Nam sine expressa professione quis censetur religiosus ex delatione habitus. quod intellige: vt. j. subijciat. ¶ In gl. fi. in fi. Dic clarius cum quaeritur, an ex assumptione & delatione habitus, quis debeat censeri professus. Est enim triplex habitus, quidam distinctus: vt quia alio habitu utitur nouitij, alio professi. alius indistinctus: vt quia professi & nouitij utuntur eodem habitu. Quidam enim est indistinctissimus: vt quia non solum nouitij & professi ducunt eundem vitam cum eis deferunt eundem habitum. & potes ponere exemplum in istis fratribus sancti Ant. vel in alijs, qui solum deferunt crucem in pectore. ¶ Primo casu cum habitus est distinctus subdistingue. Nam quaedam est distinctio latens: vt quia habitus professorum solum benedicitur: quaedam est distinctio patens: vt in colore, scissura, seu forma. Primo casu deferens illum habitum in religione per annum ipso facto censetur professus, si erat maior. xiiij. ann. vt est text. in cle. eos. eo. ti. & sic est casus, in quo delatio habitus nouitorum obligat quem religioni intra annum. Secundo casu: cum distinctio est patens modo praedicto non obligatur religioni quanta tempore tale habitum quis deferat. arg. in cle. eos. Et in hoc casu intellige dictum Inn. & Abb. qui dicunt etiam, quod si quis per. xx. annos deferret tale habitum, non censetur professus, & dicit Abbas se vidisse super hoc literas absolutorias Papae. ¶ Secundo casu principali cum habitus est indistinctus procedit principaliter haec littera: vt deferens per annum censetur professus, nec procedit protestatio in contrarium: vt in. c. j. eo. ti. lib. vj. Idem dic in tertio casu cum habitus est indistinctissimus: dummodo fuerit assumptus a maiore. xxiiij. annis. Nam si a minore, non obligatur: quia potest praesumere illum habitum portare sicut alij religiosi, qui non sunt religiosi, sed ducunt vitam cum religiosis: probatur in. c. j. e. ti. lib. vj. & dic plenius, vt ibi no. in. d. cle. eos. e. tit. Vbi vero habitus professorum est distinctus: tunc per ipsius delationem per triduum scienter factam censetur quis professus: sed obligatur religioni in genere, si tale habitum assumpsit intra annum probationis: vt in. c. constitutione. §. j. e. tit. lib. vj.

SYMMARIUM.

- 1 Nouitius intra annum probationis potest liberè redire ad seculum, nisi appareat vitam mutare voluisse: vt tacite, vel expresse. de quo infra. nu. 3.
- 2 Liberè potest illud fieri, quod non dependet ex consensu, vel licentia alterius.
- 4 Nouitius, qui exiit intra annum monasterium, an recuperet bona donata, vel aliter alienata.

CAP. XXIII.

Statuimus. ¶ Intra probationis annum liberè quis redit ad seculum: nisi professionem fecerit tacite, vel expresse: vel appareat eum vitam mutare voluisse. d. h. primo Secundo dicit, quod ad hoc, vt dignoscatur nouitij a professis, debet habitus professorum benedici in locis ubi habitus non est distinctus. Duo sunt dicta: secundum

ibi: *nihilominus*. secundum subdiuidit. Primo statuit. Secundo excipit. ibi: *nisi*. Tertiò rationem subdit ibi: *quod cum*. ¶ Casus literalis. Statuit in. c. isto, quod nouitij in probatione positi liberè possunt ad peiorem statum redire intra annum ante, quam suscipiant habitum, quod dari praesentibus consuevit, vel ante professionem emissam: nisi appareat euidenter, quod tales voluerint vitam mutare, & in religione domino perpetuo seruire: cum licitum est cuilibet renuntiare iuri suo. Statuit insuper ad omnem ambiguitatem tollendam, quod cum in quibusdam locis religiosi habitus nouitiorum distinguat ab habitu professorum tempore professionis, benedicant vestes, quod praesentibus conceditur: vt per hoc habitus nouitiorum discernatur ab habitu professorum. B. ¶ Not. j. regulam & quatuor casus exceptos. Regula enim est, quod nouitius potest liberè redire ad seculum intra annum probationis. & pondera ver. liberè. Ex quo inferitur, quod de necessitate non tenetur petere licentiam ab aliquo. Nam de significato huius verbi, liberè, est: vt non requiratur alicuius licentia: vt not. in. c. licet Episcopus. de preb. li. vj. & in. c. de multa. eo. ti. Ad hoc tene menti istum tex. qui non solet ad hoc allegari: ergo non potest dici nouitius fugitiuus, si recessit a monasterio sine licentia Abbatis, dummodo nihil abstulerit a monasterio. ¶ Casus excepti sunt quatuor. Primus, si si professionem fecerit intra annum. hunc tamen casum distingue, prout habetur in. c. constitutione. §. j. & in. c. non solum. eo. ti. lib. vj. Secundus est, si intra annum suscepit habitum professorum: vt in. d. c. constitutione. Tertius casus est, si euidenter appareat eum absolute voluisse vitam mutare. & intellige hunc casum prout plenè dixi. §. eo. in. c. consulti. Quartus casus colligitur a contrario sensu: vt post annum non possit redire ad seculum. Iste casus procedit intelligendo, quando habitus nouitij non esset patenter distinctus ab habitu professi. Nam si esset patenter distinctus potest redire ad seculum, etiam post annum: vt dixi. §. in. c. proxi. ¶ Item not. valere consuetudinem, vt habitus nouitij non distinguatur ab habitu professorum. Ex quo colligi potest, quod iuste potest nouitio dari habitus religionis. ¶ Vltimo not. quod ubi non est distinctio habitus, debent benedici vestes: quae dantur professis: non autem illae, quae dantur nouitijs. ¶ In glossa. i. ibi: *intra annum*. dic latius de isto habitu, an & quando obliget: vt. §. dixi in. c. praecedenti. ¶ Et in fi. gl. tene hanc opinionem vlti. quae est hodie approbata per capitulum. beneficium. j. eo. lib. vj. & satis glo ponit diuersitatem inter matrimonium carnale & spirituale. Nam in carnali non potest quis seruire per alium: merito statuitur terminis breuior: vt in. c. ex publico. j. ti. proxi. sed in spiritali potest quis seruire per substitutos: ideo non debet auferri beneficium anni indultum a iure. ¶ Sed quaerit hoc Host. quid de alijs bonis: pone, quod aliqua donauit, vel legauit ante ingressum: nunquid illa bona recipiet, si intra annum egrediatur. Respondet, quod si fecit protestationem, quod intendebat probare regulam, recuperat illa bona: quia videtur donasse causa mortis: & sic causa non subsequuta recuperat bona. arg. in. l. mortis causa. ff. de do. cau. mor. facit. l. non omnis. ff. si cer. pet. Si vero non fecit protestationem, non est quaerendum de recuperatione: quia praesumitur quod absolute voluit vitam mutare, ex quo prius disposuit de bonis. & hac no. ¶ In gl. in ver. *euidenter*. ibi: *dicat, vel faciat*. not. gl. & idem vult Inn. dicens, quod si iste fuit confessus, vel nunc confitetur, quod assumpsit, vel assumere velit habitum nouitiorum animo mutandi vitam, sufficit hoc. Idem dicit, si fecit prius testamentum, vel donationes: vt. §. dixi. vel resignauit beneficium suum, vel quid simile.

ob. protestatione. vide gl. in. c. Diaconus. xxix. distin. & Inn. & doct. in. c. Cumana. de ele. & vide Car. in cle. j. vt li. pend. in. ix. Et quid operetur illa protestatio in gressu monasterium intra annum. vide Bal. in addi. Spec. in tit. de sta. mo. in ver. pen. & Specu. in eo. ti. in ver. lxi. iij. & habetur per Baldum. in. l. p. a. sta nouissima. C. de pac. in. j. col. in ver. & ex ista gl. & no. doctor. in. c. j. quod met. causa. & quando protestatio inuuet protestantem, vide late per Bart. & de modo illam faciendi in. l. non solum. in. §. morte. ff. de ope. no. nuntia. & per docto. & cano. in. c. cu. M. Ferrarien. de consti.

SYMMARIUM.

- 1 Abbas generalis habet ius excorandandi Abbates inferiores. Abbas vnius monasterij, non subijcitur Abbati alterius monasterij.

SEB. SAPIA. 2
¶ Monachū vide
Inno. & alios in c.
volentes. j. de priuile.
le. & in c. cum ab
ecclesiā. de offi.
or. Hosti. in sum. 4
tit. de sen. excō. s.
quis potest.

ZACHARIAS.
a ¶ Excōicare mo-
nachum. Adde an
possit absoluer
eum excōicātū ab
omnibus cēsuris à
iure inductis: vide
quod notauit in a.
pos. ad istum. in c.
quoniā. num. 3. in
apo. in ver. cū Ab-
batem. vbi diffen-
tio ab eo. s. de vita
& hone. de.

b ¶ De hoc vbi ac-
quirat monachus
fugitiuus, vide l.
plumido. Abb. Pa-
no. in c. quod à te.
in vlti. col. s. de cle.
coniug. Item vide
Oldr. in conf. lxxv.
Et vide Bald. post
Bartol. in l. j. C. vbi
causa sta. agi debe.
& Bal. in l. j. C. vbi
quis decu. vel coh.
Item cui acquirat
monachus licentia
tus vt possit tran-
sire ad arctiorem
si querit ante trā-
situm. ad hoc vide
gl. & xvij. q. j. in
sum. & in c. ne p-
cuiuslibet. xvj. q. j.
& per Car. hic in
ij. q. Et de mona-
cho, cui facta est
donatio sub condi-
tione, qui penden-
te condi. transit ad
aliud monasteriū,
cui acquirat, vi-
debis pul. per Io.
de lig. & Arch. in
terminis. in c. sta-
tutum. in fi. xvij.
q. j. & vide quod
no. Ioā. in cle. du-
dum. de sepul. in
vlt. col. & omni-
no vide elegantē
q. quā ponit Pau.
de cast. in l. nō est
dubium. C. de iur-
re deli. de qua vide
in terminis p Bar.
in l. ij. in fi. ff. de se-
ta. & omnino per
Inn. post Bald. &
Angel. in l. si quis
mili bo. s. j. ff. de
acqui. hār.

c ¶ Vide Bar. & d.
Alex. de Imo. in l. j.
& quia. ff. de iurif.
om. iud. & d. Mat-
the. in not. xc.

Abbas potest monachos excommunicare: & facere eos denun-
tiari excommunicatos à praelatis ecclesiarum.

Monachus fugitiuus si non mutat statum, quicquid acquirit, ac-
quirat priori monasterio: si verò mutauerit statum, distin-
gue: vt hic.

Authoritate nostra: ista verba quid importent?

XXIII.

Religiosi

Religiosi fugitiui an-
nuatim sunt requirēdi:
& cogēdi, vt ad monasteriū reuertantur. h.
d. Diuiditur. Primò ponitur constitutionis
causa. Secūdo constitutio submittitur: ibi, statum. vbi
duo facit. Priò prouidet circa eiectos & fugitiuos. Secū-
dò circa inobedientes. ibi: si verò. ¶ Casus liieralis. Cum
prelati corrigere teneantur subditorū excessus & oues
vagabūdas reducere ad ouile: ne sanguis eorū de suis ma-
nibus requiratur. Statuit Papa Gregorius: vt p̄sidentes
capitulis celebrandis secundū statutū cōcilij generalis, si
ue Abbates, aut priores requirant fugitiuos suos & ele-
ctos de ordine suo sollicitē annuatim reducendo eos ad
claustrū: ne vagabundi discurrant in animarū suarū peri-
culū: & si monasterijs suis recipi possunt, cōpellātur Ab-
bates, seu priores eorū, vt eos recipiant, salua ordinis di-
sciplina. Si autē regularis ordo hoc non patitur, proui-
deant. vt apud eadē monasteria in locis cōpetētibus vite
necessaria talibus, si absq; graui scandalo potest fieri mi-
nistretur ad agēdū ibi p̄nitentiā, aliōquin in alijs domi-
bus eiusdē ordinis prouidebitur eisdē. Si autē & isti fugi-
tiui inobediētes extiterint, excōicentur, & tandiu ab ec-
clesiarū praelatis excōicati publicē nuntiētur: donec ad
mandatū suorū prelatorum humiliter reuertātur. Ber.

¶ No. j. q. religiosi faciūt capitula generalia, seu prouin-
cialia. quod intellige secundū id, quod habetur in ca. in
singulis. j. de statu reg. & in tali casu cōstituūtur aliqui p̄-
sides, de quibus loquitur ista litera. ¶ No. ij. q. huiusmō-
di p̄sidentes habēt potestatē excōicādi. ¶ No. iij. q.
Abbas generalis, siue prior generalis, habet potestatē ex-
cōmunicandi tam Abbates, quā inferiores totius ordi-
nis. & intelligitur litera secundū consuetudinē, seu sta-
tuta quorūdā religiosorū, qui olim vniuerūt se, faciēdo
vnū caput super totā religionē: vt est videre in Cisterciē-
sibus & Carthusiensibus: sed de iure communi quodlibet
monasteriū habet regimē de per se: nec Abbas subijcit
alteri Abbati, sed Episcopo loci. xvij. q. ij. Abbates. & c.
monasteria. ¶ Item no. vnū hodiē prouisum per hāc cō-
stitutionē cōtra, vel supra regul. religiosorū. Nā in cer-
to casu fugitiui & eiecti nō debēt recipi amplius in eisdē
monasterijs. Pone exēplū in ordine sancti Benedicti: nā
ter fugiēs, nō est amplius recipiendus. Sed iste tex. proui-
det ne habeat occasionē vagādi, q̄ recipiatur in proprio
monasterio: nō tamen, q̄ viuat cum alijs: sed stabit in ar-
cto loco: vt in ergastulo, seu in arcta camera. ¶ Vltiò
not. q̄ Abbas potest excōmunicare monachū. & quod
plus est potest facere denūtiari excōmunicātū ab eccle-
siarū praelatis, si est fugitiuus: & remanet extra monaste-
rium. ¶ Sed quēro, quia fit mētio de fugitiuis & eiectis:
quis dicatur fugitiuus? Sol. dic hīc secūdu Ioan. And. fu-
gitiuū esse, qui morat̄ extra monasteriū, & coelat se suo
Abbati. Pro hoc. l. quis si fugitiuus. ff. de ædi. edic. Et dic
vltra eū, q̄ eo ipso, q̄ religiosus recedit à monasterio, &
non est sub obediētia praelati, est apostata. no. Inno. in c.
fi. de renūti. Quid autē, si intrat aliud monasteriū. dic, vt
no. in c. ex parte. de tēp. ordin. & c. Ioannes. s. eo. Eiectus
verò dicitur, qui à suo superiore fuit eiectus à monaste-
rio culpa sua, fortē exigēte. ¶ Secūdo quēro, quid si fu-
gitiuus, vel eiectus aliquid acquirit extra monasteriū?
Dic respectu fugitiui, q̄ aut nō mutat statū: & tūc ac-
quit monasterio. vnde Abbas potest eū vēdicare cū oibus
acquisitis, sicut seru⁹ acquirit dño: vt est casus in d. c. Ab

bates. vide In. in c. cū olim. j. de priuile. facit. l. j. & l. posside-
ri. ff. de acqui. poss. Aut mutat statū: & hoc potest dupli-
citer contingere: aut promouetur ad ecclesiam secularē:
aut intrat aliud monasteriū. Primo casu ea, quæ acquirit
intuitu ecclesiæ, cedunt ecclesiæ: vt in c. cum in officijs.
de testa. & in c. relatum. eo. titulo. Aut acquirit intuitu
personæ, & acquirit monasterio: quia remansit mona-
chus sui monasterij, ex quo non fuit legitimē promotus
ad ecclesiam secularē: secus dic, si fuisset legitimē pro-
motus. Nā tūc nullā habet cōionē cū monasterio. xvj. q.
j. c. ne pro cuiuslibet. sed acquirit ipsi ecclesiæ seculari. ad
quā legitimē fuit p̄motus. xvij. q. j. c. j. Aut dubitā vtrū
acquisitū intuitu p̄sonæ aut ecclesiæ: & tūc recurrendū
est ad cōiecturas: vtrū habuerit à p̄pino, aut ab extra-
neo: vt in c. requisisti. de test. Si verò intrauit aliud mona-
steriū: & tūc aut minus legitimē, & reuocat cū oibus ac-
quisitis: vt in c. Ioā. s. eo. Aut trāsiuit legitimē, & ea, quæ
acquit ante ingressum secūdi monasterij, cedūt primo mo-
nasterio: quia ante ingressum secūdi remansit monachus
primi monasterij. ar. xxj. q. ij. si quis iā. qd̄ procedit secun-
dum doc. etiam si habuisset licentiam intrandi aliud mo-
nasterium. quod no. sed post ingressum secūdi acquiritur
secundo monasterio. arg. in d. c. si quis iam. & d. c. j.
Circa electos verò dic, vt not. in c. ij. de langui. & in d. c.
Abbates. xvij. q. ij. vide quod dixi in c. sicut nobis. s.
eo. ¶ Sed quēro circa pradieta: quia tex. loquitur de p̄-
sidentibus patribus, Abbatibus, & superioribus: quid de
inferioribus, vel de his, qui non habent patres Abbates:
vt communiter reperitur in ordine sancti Benedicti? So-
lu. iste tex. non aperit intellectum: nec doctor. sed potest
dici, q̄ si isti congregant capitulum sui ordinis: tunc p̄-
sidentes hoc habebunt facere: quia hāc litera non solū
dat potestatem Abbatibus generalibus, sed etiam p̄sidi-
entibus capitulo. sed vbi non facerent capitulum: nun-
quid quilibet Abbas sui monasterij possit facere cōtenta
hic? dic, q̄ potest, & debet reuocare fugitiuos: vt in d. c.
Abbates. credo eum peccare, nisi reuocet: quamuis regu-
la hoc non patiatur: quia mens huius constitutionis vēdi-
cat sibi locū in quolibet monasterio. sed ideò hīc Papafacit
mētionē de gnali Abbate: quia Abbas specialis nō cu-
rabit qnq; reuocare monachos fugitiuos & eiectos. Itē
Abbas sp̄alis nō pōt cōpellere monachos alteri⁹ monaste-
rij ad recipiēdū istos, q̄ nō pnt collocari sine scādalo p̄-
prij monasterij. sed hoc facit Abbas gnalis autoritate
dñi Papæ: & sic tanq̄ delegatus ipsius. ¶ Vt patet in tex.
ibi: *authoritate nostra.* p̄ significato istorū verborū: vide
tex. cū gl. in c. j. de cler. egro. li. vj. & in c. cū aliquibus. de
rescrip. eo. li. Et pondera, quia hāc verba fuerūt adiecta
solū in eo casu, quo nō poterant isti recipi secūdu proui-
sionē regulæ. vñ fuit opus, q̄ authoritas Papæ interce-
deret. reliqua vero puto, q̄ iure ipsorū possunt superio-
res hoc facere, per iura superius allega. & sic tempera di-
cta doctorū hīc. ¶ In ea gl. in fi. vel distingue lati⁹ secū-
dum Host. quod aut iste obtulit bona monasterio suffi-
ciētia: & tūc ex illis bonis sustentabitur. ar. in c. de lapsis.
alle. in gl. Aut nulla obtulit, aut non sufficientia: & tunc
si vtrūq; monasteriū est sufficiens, tenetur primū pro-
pter memorias pristinae fraternitatis. arg. in l. seruos. C.
de quæstioni. Aut secundum tantū est sufficiens: & illud
tenetur. arg. in c. pascē. lxxxvj. dist. Aut neutrum est suffi-
ciens: & tenetur prouidere Episcopus, qui habet proui-
dere omnibus indigentibus non valentibus sibi quærere
victum. lxxxij. dist. in c. j. & c. ij.

De conuersione coniugatorum,

R. u. b

¶ Suprà visum est de regularibus in genere, sed quia coniugati
quandoq; intrāt monasteriū: & dubitari posset de eorum ingres-
su: ideò ad clariorem doctrinā, author posuit specialem rubricā.
De materia habetur. xxxij. q. v. & xxxvj. q. ij. c. sunt qui. cum. ix.
c. seq. & c. conuenit. j. de raptō. c. penul.

Summa-

SYMMARIVM.

- 1 Maritus, qui de licentia vxoris intrauit religionem: si vxor est suspecta de incontinentia, restituitur sibi maritus. C. nu. 4. C. 8.
- 2 Professio monachi potest recipi per solum Abbatem, qui habet potestatem incorporandi.
- 3 Matrimonium non debet separari quo ad torum, sine licentia Episcopi: tamen sine licentia separatum, tenet.
- 4 Vxor dans licentiam marito, vt ingrediatur monasterium: an censeatur ipsa vouisse castitatem?
- 5 Maritus, vel vxor, an & quando ambo, vel vnus sine altero: vel vtroq; consentiente: vel altero tantum, possint intrare religionem.
- 6 Maritus, vel vxor vouens castitatem, tenetur reddere debitum.
- 7 Adulter, vel adultera perdit ius, quod habet in altero quo ad mutuam seruitutem.
- 9 Ignorantia iure non excusat mulierem, nisi in casib; à iure expressis.

C. A. P. I.

- 1 **P** Rætereà. ¶ Si vir de vxoris licentia proficitur: & vxore ipsa suspecta: nec continentia vouet: nec religionem ingreditur. Episcopus vxori virum restituet. h. d. iuxta litteram. Nā habet varios intellectus: vt j. videbim⁹. Cōis diuisio. secūda ibi: dicimus. ¶ Casus literalis. Quidā laicus præsens sacerdotibus & monachis ignorante Episcopo de licentia & permissioe vxoris monasterium intrauit, & professionem fecit vxore in seculo remanente: nec transeūte ad religionem, aut continentiam vouete: quæritur vtrū laicus ille possit ab Episcopo suo ad torum vxoris reuocari de monasterio: an illa debeat compelli ad continentiam obseruandā. R. d. det Papa, q; vir potest & debet de monasterio reuocari: nisi vxor ad religionem transierit: aut castitatem perpetuam seruare promiserit, vel nisi sit illius ætatis, q; sine suspicioe possit in seculo remanere. Ber. ¶ ¶ Not. j. q; professio fit sacerdotibus & monachis præsens. Dic tamē melius, q; hīc recitat factū, vel solennitas facti: sed de iure ad substantiam professionis hoc non est necessarium: sed satis est, q; recipiatur professio ab habente potestatem incorporandi religioni: vt in c. ad apostolicā. s. ti. prox. & no. in c. porrectū. eo. ti. ¶ ¶ Not. ij. ibi: ignorante Episcopo. ar. q; coniunx non debet intrare religionem ignorante Episcopo. Ratio: quia cū ex hoc contingat matrimonij quo ad torum separatio: non debet hoc fieri, cū sit sacramentū in ecclesia Dei, sine licentia Episcopi, qui in hoc vicarius est Christi. xxxij. q. v. mulier. si tamen hoc fiat sine licentia Episcopi: qui in hoc est vicarius Dei: tenet ingressus: vt clarē probatur in fine litteræ. & tenet doct. sequitur etiā Fed. cōf. xxxvj. & vide glo. not. xxvij. q. ij. c. si vir & vxor. ¶ No. q; sola mulieris licentia non sufficit, vt maritus intret religionem: sed oportet: vt ipsa voueat continentiam, vel vt intret religionem. & dic. vt j. lati⁹ dicā. ¶ ¶ In gl. fi. ibi: sed tene primum. Vult ergo gl. q; sola vxoris licentia non sufficiat: vt teneat professio mariti. Ego putarē, q; vbi vxor fuisset certificata, seu fuisset iuris cōscia: tūc dādo licentiam, tacite videtur vouere continentiam. & sic non reuocaretur ingressus mariti. Ratio: quia qui vult vnū, videtur velle omne id, per quod peruenitur ad illud. c. prudentia. de offi. dele. & l. ad rem mobilē. & l. ad legatū. ff. de procu. facit. c. vidua. s. ti. prox. sed ingressus mariti non potest irreuocabiliter fieri: nisi vxor voueat continentiam. c. cū sis j. eo. ergo dādo licentiam marito ingrediendi videtur vouere continentiam. & ad hoc alle. glof. in c. seriatim. xxxij. dist. c. qui vxorē xxxij. q. v. & multū bene facit tex. ille. facit etiā in ar. c. veniēs j. e. procedit ergo iste text. vbi vxor erat istius iuris infcia. & pōt argui per istū text. q; in hoc casu excusat mulierem ignorantia iuris. ¶ ¶ Et vt plenē habeatur materia istius. c. quæ satis est intricata: distingue

capiendo verba Io. An. & Cal. in. c. ex parte j. e. cū generaliter quærit: an & qñ coniuges vel eorū alter: possit intrare religionem: vel pmoueri ad ordines: vel afir vouere? Et dic: aut em̃ m̃rimonium non est consummatum: aut sic. Primo casu, aut alter coniugum vult intrare religionem pficēdo: & pōt etiā inuita vxore, vt pbat in. c. verū. & c. ex publico. j. eo. Aut vult vouere cōtinentiā, seu intrare monasteriū: & nō pfiteri: & nō pōt intrare inuita cōiuge: vt d. c. ex publico. & in. c. vna sola. xxxij. q. v. Aut vult ad sacros ordines pmoueri: & cōiter tenet, q; nō pōt inuita cōiuge. Vñ in hoc casu magis defertur religiōi, q; ordini, q; p ingressum religionis soluitur m̃rimoniū nō cōsummatū: nō aut sic per susceptionē sacri ordinis: q; non est à iure approbatū. no. gl. j. de voto. c. j. lib. vj. vide qd habetur in extraua. Io. xxij. quæ inc. antiqua. ¶ Si verò m̃rimoniū est cōsummatū: & tūc aut volūt vouere cōtinentiā statu nō mutato, & pnt: & talia m̃rimonia dicuntur sanctiora: q; meli⁹ pnt vacare oratiōib⁹ & contēplatiōib⁹ diuinis cessando à carnali cōiunctione: vt in c. qd Deo patri. xxxij. facit qd no. in. c. charissim⁹ j. eo. Aut alter tm̃ vult vouere, & pōt in sui p̃iudiciū: nō aut in p̃iudiciū coniugis: vñ nō pōt exigere debitū: sed tenet reddere. facit. c. qdā j. eo. & si alter consenserit alteri, nō obligatur cōsentiens, secū dū Inn. hīc, quomin⁹ possit exigere, nisi ēt ipse voueret: nisi ambo vouerint, nō tenet ampli⁹ alter alteri reddere debitū: vt i. d. c. qd Deo patri. no. i. c. charissim⁹ j. eo. Aut volūt mutare statū: & hoc pōt cōtingere multipliciter: aut marit⁹ vult esse Ep̃s: & tūc requirit, q; vxor intret monasteriū, ēt si nō sit suspecta de incōtinentia: vt in. c. sanē j. eo. & est casus specialis. Aut vult ad ordines pmoueri: & si vxor est suspecta, debet intrare religionem: aliās aut si nō est suspecta, sufficit q; voueat cōtinentiā: remanendo in seculo: vt i. c. cōiugat⁹ j. eo. Aut vult intrare monasteriū, & si alter cōmisit adulteriū, pōt etiā eo inuito: q; cōmit tēdo adulteriū perdit ius, quod habebat in altero quo ad mutuā seruitutem. c. agathosa. xxvij. q. ij. & hoc in adulterio carnali. ¶ Quid aut in adulterio spirituali, vt si alter incidat in hæresim. dic, vt no. in. c. hī j. eo. & in. c. ij. de diuor. Aut alter non cōmisit adulteriū: & tunc aut intrat altero ignorante, aut sciente & contradicēte: aut eo dissimulante: aut eo consentiēte p̃ metu, aut per dolum. Itē aut consensit simpliciter aut votū cōtinentiæ emittēdo. Primo casu, quādo intrauit altero ignorante: dic, q; pōt reuocare ad petitionē huius ignorantis: vt in. c. placet j. eo. Si verò sciente & contradicēte, idē est dicendū: vt in. e. quidā j. eo. Idē si alter sciuit & dissimulauit: vt no. in. c. consulu j. eo. Si tamen in vita non reuocauit, non potest post mortē remanentis in seculo professus exire monasteriū: vt in. d. c. consulu j. eo. secundū Cal. & idē dicit Calde. in casibus præcedentibus & sequentibus, in quibus potest fieri reuocatio. Si enim non reuocauit in vita coniugis, nō potest ingressus post illius mortem exire monasteriū: quasi cesset causa, quæ inualidabat illius ingressum. & hoc tenet: licet Inno. in. c. quidam j. eo. multum variarit. Aut alter consensit inuitus: & fit reuocatio ad ipsius petitionē: in. c. accedens j. eo. xxxij. q. v. in. c. notificasti. Idem si consensit per dolum: vt in. c. veniens j. eo. ¶ Si vero consensit spōte alterius ingressui: non tamen emittendo votum continentia: tunc sunt opi. Nam quidam, vt Abb. hīc. & Innoc. volunt, quod si remanens in seculo est iuuenis, debet ad petitionem ipsius ingressus reuocari. Cald. tenet, quod solum ex iudicis officio: quod mihi plus placet. Nā præstando consensum renuntiavit iuri, quod habebat in altero: non ergo habebit amplius actionem. Pro hoc vide bonam glo. in. c. vxoratus. & in. c. seq. j. eo. sed iudex ex officio suo, ne committatur adulterium per remanentē in seculo eduget illū de monasterio. Et credo, quod hoc casu ille sit verus religiosus, ex quo vxor consensit. vñ post mortem vxoris debet compelli ad redeundū ad m̃o

ZACHARIAS.
¶ In hæresim. Ad de istū in. c. in præsentia. nu. ij. & qd ibi dixi in apostil. ad eum in ver. so. la enim mo. s. de spon.

a ¶ De iu. & fa. ig.
Et gloss. reputata
fingu. in fin. s. no.
tandum. in versic.
ignorantia. j. q. iij.

SEB. SAPIA.

a ¶ De iu. & fa. ig.
Vide Bal. in l. fin.
in princip. C. de iu.
delibe. in. iij. q. Iaf.
in l. iuris. C. qui ad.
mit. Bald. & Paul.
de ca. in l. vbi. ff. de
edendo. Alexā. in
l. ij. colū. j. ff. si quis
in ius voc. nō ier.

ZACHARIAS.

b ¶ De matrimo-
nio. Adde Mat.
thesil. fin. lxxiiij.
inci. nota q. statu-
tum. & melius fin-
gu. lxxv. inci. no-
ta, q. statutum di-
sponens.

SEB. SAPIA.

c ¶ Queritur. De a
hac questione vi.
de Feli. in. c. pen.
in princ. s. de pro-
bat post Baldum
ibidem.

nafterium. ar. in. c. ex parte j. eo. & quod ibi no. per Cald.
etiā credere, q. si dās licētiā, sit cōsciū iuris: q. tūc nō fiet
illa reductio: quia vt. s. dixi, dādo licētiā, tacitē videtur
vouere: vt not. in iuribus præalle. Aut cōsensit ingressui
alterius vouēdo cōtinētiā: & si est senex, pōt licitē fieri.
Vnde remanebit in seculo: & alter perseuerabit in reli-
gione: vt in. c. cū sis. & in. c. vxoratus. & in. c. ad apostoli-
cam j. eod. Aut remanēs in seculo est iuuenis & suspectus
de incōtinētiā: & nō debet superior pati aliū ingredi, ni-
si alter ingrediatur: vt in iuribus proxi. alleg. sed si de fa-
cto ingrediatur, tenet ingressus, secundū omnes: quia p-
fessio cōiugis non est de substantia professiois alterius: vt
no. in. c. significauit. s. e. tenet Fed. cōs. xxxvj. sed remanēs
in seculo, ex quo est suspectus & vouit: cōpellitur ingredi
monasteriū: vt in. c. significauit. præalle. Sed in hoc sunt
opi. nūquid teneatur profiteri. Nā Inno. ibi: & hīc tenet,
q. nō cogitur profiteri: sed debet recludi monasterio, vt
arceatur à vagatiōibus: quia vltra propriū cōsensum nō
compellitur quis profiteri. xxxij. q. c. integritas. Host. te-
nuit cōtrariū in. d. c. significauit. Mouetur, quia nō est li-
cita cōio in monasterio professorū cū nō professis: ar. vt
in. c. vt clerici. s. tit. proxi. Itē, quia vouēdo tacitē obligat
religiōi, ex quo nō poterat stare in seculo sine suspitione
incōtinētiā. arg. in. d. c. significauit. Io. Cal. dicit satis æ-
quē distingui posse: quia aut alter vouit intrare religio-
nem, & compellit profiteri: vt in. d. c. Agathosa. Aut sim-
pliciter vouit cōtinētiā dādo licētiā marito de intrando
monasteriū. & si erat iuris cōscia cōpellitur profiteri. xx-
xij. q. v. c. qui vxorē. Aut fuit iuris inscius: & si talis, quē
excusat iuris ignorātia: puta miles, minor, mulier, vel a-
gricultor: & tūc cōpellitur nō profiteri, sed esse in mona-
sterio. ar. l. cū de indebito. ff. de proba. Aut nō erat talis:
& cōpellitur profiteri. arg. in. d. c. qui vxorē. ¶ Id quod
dixi in muliere, quidā nō admittūt: quia mulier nō excu-
satur ab ignorātia iuris vltra masculos: nisi in casibus à
iure exp̄sis. tex. est satis no. in l. fin. C. de iu. & fac. igno.
Mihi tamē plus placet opi. Cald. ar. huius. c. & eorū, quæ
s. dixi. Nā video, q. mulier dādo solūmodo licētiā, nō cō-
pellitur cōtinere: vt hīc. secus in masculino: vt in. d. c. qui v-
xorē. Nā ille tex. nō dicit, q. maritus ibi vouisset cōtinen-
tiā: sed q. solū pmisit vxorē intrare monasteriū. & p hoc
ip̄e etiā cōpellit intrare, ex quo ip̄e est iuuenis, & suspectus
de incōtinētiā. & per hoc habes plenē materiā huius tit.

SYMMETRIVM.

- 1 Maritus siue vxor potest ante matrimonium consummatum in-
trare religionem altero inuito: alter remanens potest transi-
re ad secunda vota. & nu. 2.
- 2 Maritus, si acceperit sacros ordines, potest compelli, retinere
vxorem. & nu. 3.
- 4 Exēpla sanctorū possunt allegari, & secundū ipsa iudicari pōt.
- 5 Maritus & vxor non sunt vna caro ante consummationē ma-
trimonii.
- 6 Matrimonium consummatū non dissoluitur per ingressum reli-
gionis: secus si non est consummatū. i. 2. quo casu statim per
ingressum soluitur. 8.
- 7 Matrimonij appellatione aliquando intelligitur de cōsummato:
& aliquando non, secundum subiectam materiam.
- 9 Sponsa, quæ per vim fuit cognita à sponso, potest intrare religio-
nem eo inuito: nec per hoc dicitur matrimonium carnaliter
consummatum.

CAP. II.

Verum. ¶ Ante matrimoniū cōsum-
matū pōt alter cōiugū etiā al-
tero inuito religionē ingredi: sed remanens
in seculo pōt ad secūda vota trāsire. Primò
ponit dictū. Secūdo ipsius rationē. ibi: quia. ¶ Casus lite-
ralis. Dicit hīc, q. si aliqui per cōsensum mutuū de p̄sen-

ti matrimoniū cōtraxerint ante, q. sint carnaliter coniū-
cti, pōt alter religionē intrare altero inuito, sicut qdā san-
cti de nuptijs vocati fuerūt. & ille q. remāserit in seculo,
poterit m̄rimoniū cōtrahere, cū nondū sint vna caro ef-
fecti. B. ¶ ¶ No. j. casum notab. in quo separat matrimo-
niū contractū per verba de p̄senti. i. religiois ingressum.
& hoc si carnalis copula nō est cōsummata. An idē sit, si
alter vult pmoueri ad ordines sacros: olim dubitabāt: vt
disputat gl. in. c. ij. de voto. li. vj. sed hodie habem⁹ extra-
ua. Io. xxij. q. inc. antiqua. q. declarat hoc speciale i religio-
nis ingressu. sec⁹ in susceptioe sacri ordinis: q. hoc nō re-
perit iure cautū, nec p aliquē sanctorū fuisse attētātū. &
si factō alter ordinaretur, quāuis pciperet charactere or-
dinis: tñ cōpellit instāte cōiuge m̄rimoniū cōsummāre:
vt ibi hr. & sic est casus, in quo sacerdos pōt h̄re vxorē. ha-
bes enī, q. m̄rimoniū nō impedit susceptionē characte-
ris. & facit qdā dicā post Inn. in. c. placet j. eo. ¶ ¶ No. ij. q.
copula carnalis cōfirmat m̄rimoniū: & illud reddit forti-
us. Nā vt hīc patet, cōsummatū nō rūpit per ingressum
religiois: secus si nō est cōsummatū. & vide p diuersitate
gl. no. in. c. quaproter. xxvij. q. ij. & qd latius dicā j. e. d. ex
publico. vbi lati⁹ tractabāt materia hui⁹. c. ¶ ¶ Itē no. q.
sanctorū exēplis, licitē iudicare possumus. De his, & alio
rū exēplis, vide bo. tex. i. c. de qbusdā. xx. dist. ¶ ¶ Vltimò
no. q. an cōsummationē m̄rimonij, maritus & vxor nō
dicuntur vna caro. Sed op. cōtra text. de ca. sufficiat. xxij.
q. ij. & c. f. ij. de spō. duo. vbi patet solū consensum suffice-
re ad contractū m̄rimonij. Vñ copula nō est de essentia
m̄rimonij. Pro hoc. c. j. li. vj. & qd ibi no. Sol. fatent doc.
q. copula nō est de essentia m̄rimonij: vt latius dicā in. c.
ex publico j. e. tñ cōiūctio carnalis addit aliqua ad ipsum
m̄rimoniū. ¶ Primò operat respectu Bigamiæ: q. nō effi-
ciť bigamus, nisi consummauerit m̄rimoniū: de quo dic-
vt in. c. debitū. s. de big. Itē addit quo ad significatum. Nā
aliud significat m̄rimonium nō cōsummatum: vt in. c. de
bitum pall. & vide bo. gl. in. c. qua ppter. ¶ ¶ Tertiò ope-
ratur effectum: de quo hīc, q. post consummationē non
pnt dissolui per ingressum religionis: cū sint effecti vna
caro. est ratio: quia hoc matrimonium consummatum
significat vnitatē, quæ est inter Christum & ecclesiā per
assumptionē carnis. Vñ sicut De⁹ nō dimisit, qd semel as-
sumpsit: ita & istud sacramētum illud significās, debet ef-
se insolubile: aliās nō eēt verū sacrm. Quartò operat quo
ad susceptionē sobolis. ad hoc. l. libertorū. in. fi. ff. de ver.
fig. & in. c. nuptiarū. xxvij. q. j. ¶ Quintò multis alijs mo-
dis firmat per copulā: vt no. in. c. tua. de spō. duo. ¶ ¶ Et
ex p̄dictis habes notare, q. appellatione m̄rimonij, qñq.
intelligim⁹ de cōsummato, qñq. de nō cōsummato secundū
subiectā materiā. & valet multū ad statuta faciētiā mē-
tionē de m̄rimonio. b. dicā aliqd i. d. c. ex publico. ¶ ¶ In
gl. fi. in fi. in hac materia reperiunt tres opi. quarum due
ponuntur in. q. iij. extra gl. q. per ingressum duntaxat nō
soluitur matrimoniū: sed demū cum remanēs in seculo
contraxit cū alio. ¶ ¶ Vltimā opi. gl. vt dissoluatur ipso
facto per ingressum, communiter tenent doc. & mihi sa-
tis placet per rationē hui⁹ tex. in fi. Itē, q. a matrimonium
non cōsummatum designat vnitatē, quæ consistit in ipi-
ritu inter Deū & fidelē aīam. vñ sicut dissoluit per pecca-
tū hoīs hac vnio: ita matrimoniū facilius dissoluitur, q.
cum est consummatum. vñ ex quo alter intrat religionē
neq. intendit consummare, satis videtur hoc vinculum
dissolutum. Et ad materiā vide gl. in. c. desponsatā. xxxij.
q. vij. & in. c. pastoralis. vij. q. j. & i. c. ij. xxxj. q. vij. ¶ ¶ Ex
tra gl. queritur, quid si sponsus cognouit sp̄sam violē-
ter: nūquid possit sponsa intrare religionem inuito spō-
so. dubium facit: quia effecti sunt vna caro, licet volēter.
cessat ergo ratio huius literæ. In hoc sunt variæ op. quas
vide plenē per Io. An. in mer. li. vj. in reg. ea, quæ contra-
dere iu. & vbi videtur sequi opi. Bar. Brix. qui tenuit ta-
lem spona-

lem sponsam vi cognitam ingredi posse religionē inuito sponso: nec delinquens fit melioris conditionis, quā sapiens. ar. ca. eum qui. de praben. lib. vj. Itē quia non videt communicasse corpus suum, ex quo inuita fuit cognita. facit. xxxij. q. v. c. j. cum. c. seq.

SVMMARIUM.

- 1 Maritus, qui vxore inuita ingressus est religionē, si fuerit aliquo casu ipsi vxori restitutus non potest cogi ea mortua ingredi monasterium: licet nō debeat cum alia contrahere.
- 2 Maritus & vxor non habent plenam sui corporis potestatem. nā vnus dependet ab alio.
- 3 Votum, quod non potest impleri ob aliquod impedimentum, an cessante impedimento debeat impleri.
- 4 Maritus, vel vxor, qui vouit continentiam, potest exigi, sed non exigere.

CAP. III.

- Vidam.** ¶ Qui inuita vxore professionem facit: & ei postea restituitur, non compellitur mortua vxore monasterium repetere: matrimonium tñ contrahere non debet. Cōis diuifio. Secunda ibi: *questioni.* ¶ Casus literalis. Quidam intrauit monasterium inuita vxore, coactus est ad eā redire: tandē mortua est illa. Quæritur utrū debeat cōpelli ad monasteriū reuerti, an possit aliā accipere in vxorē: Rñdet Papa q̄ votū tenuit: vñ ratione voti ad monasterium non tenetur redire: tñ vltius nō poterit vxorē accipere, quia promisit se non exigere debitū carnis, quod fuit in eius potestate, & quantum ad hoc tenuit votum: sed non reddere, non erat in potestate viri, sed vxoris. vnde Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier econuerso. Ber. ¶ Not. primò ex tex. q̄ inter maritū & vxorē contrahitur reciproca: id est repetita obligatio. Nam marit⁹ obligatur vxori & vxor marito: ita, q̄ neuter habet plenam sui corporis potestatem. concord. cap. non debet. de consan. & affini. Ex hoc infero, q̄ vxor pōt vendicare maritū: adiecta causa de iure diuino, cū habeat eum in sua potestate quo ad quid: sicut dicimus in patre, qui potest vēdicare filiū. l. prima. §. per hanc. ff. de rei vendicat. quod latius dico in. c. illud. de præsum. Itē ex hoc & ex tex. inferi vxorē nō esse simpliciter in potestate mariti. ad hoc. l. si vxorē. C. de cōdit. infer. & ibi bo. gl. in plus tñ obligat vxor marito, quā ecōtra. Nā respectu seruitiorū dicit quasi famula mariti, vt dicit tex. xxxij. q. v. hęc imag. & c. mulierē. ¶ Not. dictū, satis mirab. in materia voti, qd̄ colligi pōt ex isto tex. q̄ vbi votū impedit aliquo facto intrinseco, nō obligat vouēs ad implēdū etiā impedimento cessante. Et facit iste tex. ad questionem nunq̄d filius familiās teneatur exequi votum, postquā fuit liberatus à patria potestate, si est tale, q̄ non potuit sine consensu patris emitte: & facit iste tex. q̄ nō. contrariū tenet Inn. in. c. scripturæ. de voto. & ibi dicitur. ¶ Item not. q̄ etiam in materia voti procedit illa iuris regula, si non valet quod ago, vt ago, valeat vt valere possit. de quo in. c. j. de despon. impube. lib. vj. Nā vt hīc vides, maritus non obligauit se simpliciter ad cōtinentiam in seculo seruādā: sed religionis ingressum, qui tñ valuit & nihilominus remansit obligat⁹ respectu continentie seruandæ: quia continentia includit sub ingressu religionis: vt in. c. cū ad monasteriū. de sta. regu. ¶ Vlti. no. alterum coniugum etiam altero inuito, posse emittere votum continentie: hoc tñ sibi præiudicat, & nō coniugi. ¶ In glo. j. in fi. Inn. dicit, q̄ in illis. c. vxor habuit ratū factum mariti post ingressum. Dic latius quod. c. ex parte. loquitur qñ vxor dedit licentiam marito intradi religionē quo casu tenuit ingressus: vt dixi in. c. j. §. eo. Vide glj. eo. c. vxoratus. ideo post mortē coniugis tenetur redire ad monasterium. in. c. cōsultuit, vxor non contradixit, sed dissimulauit: nec maritum reuocauit, meritò post mortē vxoris nō potest maritus redire ad seculū. sed in casu nostro vxor cōtradixit: & maritum reuocauit: & sic soluta fuit obligatio, si qua erat ex parte sua cū monasterio. Per hoc inferitur gl. seq. non bene dicere in eo, quod dicit istum peccare, si non perfecit votū post mortem vxoris. Nam votū fuit nullum respectu ingressus monasterij: cum tūc non haberet consensum habile ad se obligandum: requiritur ergo consensus de nouo. facit quod no. in simili in. c. proposuit. de coniu. seruo. ¶ In gl. fi. ibi: tenet matrimonium. Et hæc opi. mihi plus pla-

¶ Quidā. Adde, quod si postea vxor consentiat marito ingresso religionē inuita ipsa vxore, quod non poterit amplius exire monasterium. gl. est no. in. c. mulier. xxxij. q. v. quæ gl. dicit aliud no. q̄ si maritus ingreditur religionem inuita muliere: q̄ ipsa poterit eum quicūq; sibi placuerit reuocare. quæ gl. limitatur in. c. quod Deo patri. ea. causa. & q̄ ibi. nam si nūquā eius re-

nuissēs assensum, te numerus defen-
disset annorū. Sed
nūquid ingressus
inuita vxore, qui
detulit sua mona-
sterio, si postea re-
petatur ab vxore,
exeundo recupe-
rabit bona: glo. di-
dicit q̄ sic. in. c. si
quis coniugatus.
xxvij. q. ij. pro qua
glo. opti. facit ille
text.
Anto. Franc.
¶ An ratificatio
vxoris operet, q̄
vir ingressus mo-
nasterium ea inui-
ta: non possit am-
plius exire. Dicit
q̄ talis ratificatio
interueniens post
ingressum ex quo
ingressus non fuit
fact⁹ nomine vxor-
is, imò nec etiam
fieri potuit, nō ha-
bet impedire: qñ
si marit⁹ velit exi-
re, non possit exi-
re: quia ea quæ no-
mine nostro facta
non sunt, nō pos-
sunt ratificari: sicut
etiam dicimus
de ratificante ho-
micidium non fa-
ctum nomine suo
vt plenè per An-
gelum Aretinū.
in tra. male. in ver.
mādatore. & vide
gl. in. l. j. in. §. sed si
cum quis. de vi &
viar. & ibi etiā vi-
de Bar. in ver. vlti-
mò quero. & vide
Bald. in. l. fin. C. ad
Mace. Et an & qñ
ratificatio valider
actum inuālidum
& appareat māda-
to vide p. le. in reg.
rati habitio. de re.
iur. lib. vj. Et adde
quod ratificatio

SVMMARIUM.

- 1 Maritus regulariter non intrat religionem, nisi & ipsa etiam intret. & nu. 3. & 4.
 - 2 Iurisperitus non præsumitur incurere ignorantiam iuris.
 - 4 Maritus potest in omnem casum intrare religionem, si vxor sua commisit adulterium.
 - 5 Matrimonium, an soluat per mortem ciuilem. Mors ciuilis an & quibus casibus equiparetur morti naturali.
- Dos, quæ ex dispositione statuti lucatur per virum mortua vxore, an intelligatur de morte ciuili.

CAP. IIII.

- Vm sis.** ¶ Vxoratus religionē intrare non potest, nisi etiam vxor ingrediat: vel nisi suspecta non sit, & cōtinētiā promittat. Cōis diuifio. Secunda ibi: *inde est.* vbi ex genere præmissio inferit speciem. & est vnū. c. de principalioribus tit. ¶ Casus literalis. Præcipit Papa Episcopo. Exon. ne in in episcopatu suo permittat virum vel vxorē ad religionē transire: nisi vterq; ad religionem migrauerit: tamē si vxor est ita senex, q̄ sine suspicio ne possit in seculo remanere, dissimulare poterit, vt in seculo remaneat castitate promissa: & vir poterit ad religionem transire. Ber. ¶ No. ex principio literæ, & q̄ in Iurisperito non est probabilis ignorantia. facit. l. ij. ff. de or. iuris.

non habet locum in actibus, per quos nihil nobis acquiritur: vt per Bal. in. l. fi. in fi. C. ad Mace. & vide Bar. in. l. si quis mihi bona. in. §. iussum. & in. §. pater filio. in. fi. ff. de acqui. hære.

- b ¶ Sui corporis. Et vide quod scribit Tho. in. iij. di. xxxij. q. j. ar. iij. circa fi. & quod no. in. iij. di. xxx. q. j. arti. v.
- c ZACHARIAS. ¶ Vēdicare maritū. Adde quid in sponsa, Bal. in. l. Deo nobis. col. ij. ver. sup. hæc dicit Inn. C. de epi. & cl. & in sua mar. in ver. detinēs ver. j. & Inn. in. c. ex pte. co. j. in gl. ma. in fi. in ver. vtpote nullo. j. de rest. spo.
- d SEB. SAPIA. ¶ In ptate mariti. Qualiter vxor sit subdita viro, declarat Alexand. in consi. cxxxix. incip. circa primum. in. iij. volu. & ibi ponit cui acquirat, an viro, an patri.
- e SEB. SAPIA. ¶ In iurisperito. Vide Bald. in. §. iudices, in tit. de pace iura. fir. vbi ignorantia iurisperito ascribit dolo non culpæ. Idē dicit Alex. in l. si quis id quod. ff. de iuridi. om. iud. & in. l. j. ff. quod quisque iud.
- f ¶ Facit. l. ij. in. §. Seruius aut Sulpitius. in. ix. co. Et adde moralē tex. iuncta g in. l. professio & desiderium tuū. C. de muner. patri. lib. x.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Coniugatus.

¶ Mors civilis. not. plenè, an & qñ mors civilis æquiparetur naturali. & vide gl. & ibi ipsum Abb. Pan. in cle. ne romani. de cle. in ver. moueda. & qd' scribit. d. Ant. in. c. licet vndique. in pe. co. de off. delega. Et vide Archi. in. c. in veteri. lxxvij. di. vbi dicit, q' si qs stipulatur simpliciter in casu mortis, intelligit de morte naturali, non de alia. & vide ad hoc. d. Alex. l. mol. in. l. Gal Ius. §. & quid si tm in. v. col. ver. faciūt ad prædicta. ff. de si. & posth. & vide Archi. in addi. Spe. §. ecce. vij. q. j. vbi dicit, q' si. c. debent fructus eccl'ie p'ato decede v'sq; ad certū tps, q' capitulū nō habebit fructū, si p' latus fuerit trāsflatus ad aliā eccl'ie. vide etiam Archi. in. d. c. placuit. vj. q. ij. Et de multiplici genere mortis, quia alia spūalis: alia carnalis, siue naturalis, alia civilis, alia criminalis, & alia essentia lis: vide Arc. in. c. placuit. ij. q. vij. & in. c. præcipue. xj. q. ij. vbi dicit: q' triplex est mors, scilicet nature, culpæ, & poenæ. Similiter dicit, q' triplex est vita. scilicet nature, gratiæ & gloriæ, & de articulo h'c posito, videlicet an mors civilis æquiparetur naturali: vide per Imo. in. l. si cū dote. in prin. ff. so. matr. & in. l. ex pte. §. pe. ff. de verb. obl. & p Cy. in. l. Deo nobis. C. de epi. & cleri. & plenè p do. Alex. l. mol. in. d. l. gall'. §. & quid si tm. in j. nota. ff. de lib. & post. Et adde h'c Bal. & Imo. in. l. j. ff. de tes. vbi dicūt q' triplex ē mors civilis, respectu p'nalitatis, vt de portatio. quādā mors civilis causa lis: vt seq'it', vt cū qs capitur ab offi bus. qdā est mors civilis meritoria: vt cum quis ingreditur mōasteriū. Et q' appellatiōe mortis, intelligat de separatione animæ à corpore, est tex. iuncta gl. in. l. verum. §. si. in ver. sic. morte. ff. pro socio. Quis autem dicatur propriè interire vide tex. sin. in dic. l. verbū. §. si. Anto Fran. ¶ An & quando

¶ Secundò no. reg. & vnū casum exceptū à regula. Et regula est, quòd alter coniugū non potest intrare religionē altero remanēte in seculo. Casus exceptus est, si remanens in seculo est senex & nō suspect' & cōtinētiā promittat perpetuā. & quotidie alleg. ad prædicta iste text. Quid aut, si de facto maritus intrat religionē, vxore suspecta remanēte, & cōtinētiā p'mittēte: dic q' per hoc nō vitia' ingressus mariti: sed vxor, quæ vouit cōtinētiā seruare, cōpellit intrare monasteriū: vt in. c. significauit. j. e. & dic, vt plenè dixi in. c. j. §. eo. ¶ Vl. no. ibi: permittas. q' Eps loci pōt cōiugi phibere ingressum religionis, nō seruato eo: qd' h'c cauet. ¶ T Oppo. cōtra tex. de. c. Agathosa. xxvij. q. ij. vbi marit' intrauit religionē vxore remanēte in seculo, licet esset iuuenis & suspecta: nec etiam p'miserat incontinentiā. Sol. dicit Inn. quòd reg. isti' c. fallit in casu illius. c. f. qñ vxor cōmisit adulterium. Nā tūc cū maritus sit solutus à seruitute vxoris, pōt liberè ingredi religionē: nec potest vxor cōtrahere matrimoniū nisi post mortem naturalem mariti. Pro hoc. xxij. q. viij. in. c. licet. iūcto. c. isto. Nā vt patet in. d. c. licet p adulterium cōiugis, nō soluit matrimoniū quo ad vinculū: nec soluit per ingressum religionis, ex quo matrimoniū fuit cōsumatū. vt h'c. ¶ T Et ex hoc Goff. not. casum in quo mors civilis nō æquiparat' morti naturali. Nā per mortē naturalem soluit' matrimoniū: vt in. d. c. licet. & c. pe. & j. de secun. nu. & p ingressum religiōis nō soluit, quāuis ingrediens dicat' mori civiliter. xvj. q. j. c. placuit. ¶ Circa hunc articulū Ioan. Andr. ponit h'c quatuor opi. prima, q' mors civilis nūquā æquiparat' naturali: nisi in casib' expressis. hanc opin. originaliter posuit glo. in. d. c. placuit. & recitat & sequitur glo. in. d. c. susceptum. de rescri. lib. vj. tenet Io. mo. in. c. fi. & c. si Episco. de sup. negli. pla. lib. vj. Vbi dicitur q' mors dicitur de duob' s. de naturali & de civili: sed de primo p prius. Ideo in dubio debet intelligi de naturali. & p hoc facit: quia verba debent intelligi in potiori significato. institui. de iu. natur. §. sed quoties. Nam appellatiōe vrbis, intelligitur de Roma. & appellatiōe Apostoli de Paulo. ita videtur, q' appellatiōe mortis, intelligatur de naturali. Et in hanc opini. videtur inclinare Hostiē. Goff. & Io. an. ¶ Secunda opi. fuit Dy. in. l. ex ea pte. §. in insula. ff. de ver. obl. vbi dicit, q' si mors civilis habet ex toto eundē effectū, quē mors naturalis: tūc appellatiōe mortis, intelligim' etiā de civili. Sed secus si non omnino habet eundē effectū. Pro primo vide' text. qui quotidie alleg. in. l. Deo nobis. C. de epi. & cle. ¶ T vbi pactum de lucrandate factum in casu mortis, purificatur in morte civili p ingressum religionis. Pro secundo videtur casus in. l. cū pater. ff. de leg. ij. in. §. hæreditatem. vbi obligatus ad restituendū certa bona in casu mortis, non tenetur restituere post deportationem: sed debet expectari mors naturalis. ¶ Tertia op. fuit Pet. dicētis, quòd si naturalis nō pōt aliqd adferre vltra civile, tūc æquiparatur naturalis & civilis: secus si posset

mors naturalis æquiparetur civili & contra, vltra hic dicta per istum: vbi de quæ habentur & not. per doc. in. l. insulam. ff. solut. matri. & vide Alex. in. l. si decesserit. ff. qui satisda. cogā. Et adde, q' mors civilis æquiparatur naturali in casibus tantū expressis in iure: vt per do. de Rot. in Deci. cclxxxix. quæ inci. fuit dubitatū. & habetur in. c. susceptū. de rescrip. li. vj. & in. c. si Episco. de sup. negli. prela. & vide Car. in cle. j. vt lite pendē. vbi dicit, q' triplex est mors. scilicet immatura: vt in iuuenibus: acerba, vt in infantibus: matura, vt in senibus.

aliquid adferre. ¶ Quarta op. fuit distinguens an verba proferatur ab homine vel à lege. primo casu intelligatur de morte naturali. Secundo casu verificetur verba etiā in civili. Domi. Anto. ponit quintā. Aut em̄ secundū eū proferruntur verba in materia stricta: & tunc appellatiōe mortis intelligimus de naturali: aut de larga materia. & si verba proferatur ab homine, intelligendū est de naturali: si à lege distiguedū est: vt. s. secundū Dy. Sed contra secundū membrum facit tex. in. d. l. Deo nobis. de Episco. & cle. Nā verba ibi fuerunt prolata à paciscentibus: & tamā verificantur in morte civili. facit tex. in. l. si vxorē. C. de dona. inter vi. & vxor. Et certē iura vario modo loquuntur in hac materia: & difficile est cōsiderare vtrum mors civilis habeat ex toto eundē effectum. Mihi tñ placet illa opi. Dy. iuncta cum opi. Pet. vt dicamus, quòd vbi mors civilis operatur eundem effectum, quem mors naturalis: nec mors naturalis sequens aliquid est allatura ad mortem civilem: quòd tunc appellatiōe mortis, intelligatur etiam de morte civili. Primū tamē membrū do. Ant. potest capi: coniungen do ipsum cum secundo. Et si verba proferuntur ab homine, & materia est stricta: & tunc intelligatur de morte naturali. Pro hoc tex. cum gl. in. c. susceptum. de rescri. lib. vj. & prædicta notabis. ¶ In gl. in ver. sterilis. Dicit Io. and. quòd sterilitas venit multoties ex nimio appetitu mulieris, secundum philosophos.

S Y M M A R I U M.

- 1 Maritus, qui vult ingredi religionem, non est ordinandus ad sacros ordines: nisi vxor promittat continentiam.
- 2 Maritus, vel vxor non possunt vouere in præiudicium iuris maritalis.
- 3 Maritus, an possit ordinari ad aliquos ordines, etiam minores.
- 4 Vxor mariti effecti religiosi, an possit promittere cōtinētiā: an verò debeat intrare monasteriū: intellige, quando consensit, quòd maritus ingreditur religionem.
- 5 Maritus ad sacros ordines ordinatus, an possit habitare cum vxore?
- 6 Clericus coniugatus potest alere de redditibus benefici sui vxorem & consanguineos pauperes: & filios etiam illegitimos.

C A P. V.

Coniugatus. ¶ Coniugatus nō est ordinandus ad sacros ordines: nisi vxor cōtinētiā promittat. Primò ponitur dictū. Secundò exceptio. ibi nisi. ¶ No. j. ibi: absolutus. q' sicut alter coniūx nō pōt religionē intrare reliquo reluctante: vt in. c. quidā. §. e. ita nec ad ordines promoueri. quinimò nullū votū pōt omittere maritus in præiudiciū iuris maritalis vxore nō cōsentiente. ad hoc. c. manifestū. & c. vna sola. xxxij. q. v. ¶ T In gl. j. in fi. Et hodie pro opi. glos. videtur tex. in. c. fi. de tēpo. ordi. li. vj. vbi p'ona im-

SEB. SAPIA. ¶ Mors civilis. Di de Feli. in. c. licet. col. j. verfi. gl. magna. §. de offi. delega. latissimèp Moder. repe. in. l. gal. lus. §. & qd si tm. ff. de lib. & post. ¶ Coniugatus. p intellectu huius Decre. vide oīno gl. no. in. c. Eps bñ dictionē. lxxvij. di. fin. Itē vide Thomā. in. iij. di. xxxvij. q. j. art. j. post medium. ibi: si ignorāte, aut contradicente vxore ordinē sacrū suscipit: q' ex hoc nō pōt mulieri aliqd p'udicium gñari. Sed tu vide oīno, quæ multò elegātius: & plenè p intellectu huius Decre. scribit Tho. in palle. di. xxxvij. q. j. arti. ij. vbi inter cetera dicit, q' matrimoniū nō impedit ordinis sacri susceptionē Et ideo dicit, q' si maritus ad sacros ordines accedit, etiā reclinante vxore: nihilominus character ordinis suscipit: sed executione ordinis caret. Si autem ex voluntate vxoris, vel ipsa defuncta, ordinē & executionē, Et dicit beatus Tho. q' similiter sciat & non cōtradicat maritū suū promoueri ad sacros, tenetur perpetuā cōtinētiā vouere, nō tamē tenetur religionem intrare, si non timeatur de periculo castitatis, pro hoc q' vir solū ne votū emisisset: cū autem si emisisset votum simplex. Si autem si ne consensu vxoris suscepit sacros

na imponitur ordinanti, seu cōferēti cōiugato primā tōsurā. quin imo videt̃ tex. velle coniugatū non esse promouendū ad minores: nisi qñ vult promoueri ad sacros. An aut̃ à coniugato, qui pmouetur ad minores, debet Ep̃s exigere p̃missionē cōtinentiæ? glo. in. c. Ep̃s b̃ndictionē. lxxvij. dist. tenet, q̃ sic. sec⁹ dicit in nō coniugato. No. illā gl. q̃ à pmouendo ad minores, nō exigīt votum continentiæ: secus dicit in nō coniugato. Et credo hanc esse rōnē diuersitatis. nā pmotus ad minores habet à iure licētiā cōtrahendi matrimoniū, si nō vellet stare in clericatu: vt in. c. q̃a. xxvij. dist. i. & s. de cle. coniug. p̃ totū. Ideo non debet ordinator istū priuare b̃nficio iuris: poterit tñ exigere, vt castē viuat: q̃a etiā laicus ad hoc tenet̃. xxxij. q. iij. c. nemo. & c. meretrices. sed in coniugato aliud est. Nā nō debet ordinari ad minores, nisi etiā intēdat pmoueri ad sacros ne cōtingat̃ eū postmodūā susceptionē sacramentorū se immisce re vxori, dicit̃ exigi votū cōtinentiæ. Ad istū tex. q̃ solūm phibet in sacris ordinibus: dic, q̃ capiunt̃ hīc sacri ordines largo mō. Nā q̃libet ordo dicitur sacercū sit sacrum signaculum & character impri mat̃. & ad hoc tene mēti gl. no. xxxij. di. in sum. ¶ In gl. fi. in fi. Ha bes in effectu ex gl. duas opi. circa intellectu huius. c. Prima opin. est, q̃ sicut distinguitur in volēte ingredi religionē, an vxor sit sus pecta. & c. vt. s. c. pxi. ita sit distinguendū in volēte pmoueri ad or dines. ¶ Secunda opin. vt sit diuersitas inter istos: vt in volēte in gredi religionē seruet̃. s. c. pxi. sed in volente pmoueri seruet̃ hoc c. indistinctē. vt vxor quātūcūq; iuuenis nō teneatur religionem ingredi, sed cōtinentiā duntaxat pmittere. & hāc opi. tenuit Io. an. xxvij. di. c. q̃a sunt. & seq̃tur hīc Pe. p̃ illud. c. videtur etiā Abb. pla cere. q̃ in hoc assignat rōnem diuersitatis inter p̃dictos. Nā ordina tus tenetur necessarijs puidere vxori. xxxj. di. c. oīno. ad qd̃ nō te netur religionē ingrediēs. Itē pmotus tenet̃ corrigere vxorē. de iu reiu. c. quēadmodū. in fi. & melius facit. xxxij. q. ij. c. placuit. Et sic nō tantum periculum est in vxore ordinati, si remanet in seculo. sed Tāc. & Hosti. tenēt primā opi. quā videt̃ gl. tenere. f. q̃ si vxor ordinati est iuuenis, est necesse: vt intret religionē. Mouet̃, q̃a ma rito intrate religionē ad hoc tenetur: fortius cū facit se ordinari. quia magis est suspectus ordinat⁹, quā p̃fessus: q̃a ille facili⁹ pōt ad vxorē accedere, & forsan nō habebit repulsā. de fi. p̃sby. c. literas. a de coha. cle. & mu. c. j. & c. clericos. ¶ Io. And. dicit satis æquē pos se distingui, an mulier sit iuuenis & suspecta: aut iuuenis & nō sus pecta. Primo casu dicat̃ id, qd̃ in vxore p̃fētis. In secundo casu p̃cedit secunda opi. p̃dicta: q̃ nō videtur placere do. Anto. quia ex quo mulier est iuuenis, nō est sine suspitione incontinentiæ: cū mu lier sit semper volubilis. & in hoc mihi plus placet. Tene ergo pri mā opi. gl. quā videtur etiā placere Cal. j. c. ex parte. & ita dixi in dist. s. c. pxi. ¶ Sed vltra doc. q̃ro nunq̃d coniugatus ordinatus in forma huius. c. possit habitare cum vxore? tex. videtur velle q̃ sic: in c. volumus. lxxxj. dist. In contrariū videtur tex. in. Ep̃s b̃ndi ctionē. p̃alle. sed cōiter ibi no. Aut sunt suspecti de incontinentia: & tunc nō poterūt insimul habitare. Aut nō sunt suspecti. & satis est sequestrare cubiculū. Nā apostoli duxerunt secum vxores: vt ministrarent eis. xxj. di. c. oīno. ¶ Nunq̃d autē possit promotus de redditibus b̃nficij vxori & filijs puidere? dico q̃ si nō habet aliū de, q̃ licitē pōt ex illis subsidia impendere: vt no. in. d. c. oīno. imō poti⁹ illis, quā extraneis. ar. in. c. nō satis. lxxxvj. di. Nā potius tenet̃ puidere consanguineis pauperibus, quā extraneis. & bene facit. c. j. de coha. cle. & mu. vbi matri pōt clericus impendere alimēta. Et credo p̃missa rōne idē dicendū de filijs illegitimis clericorū: quia li cet peccauerint eos procreādo: tñ ex quo p̃creati sunt, licitē impē dunt eis alimēta de bonis ecclesiæ: cū teneātur puidere paupe ribus. pro facit æquitas. c. cum haberet. de eo, qui du. in ma. p̃redi cta fallunt in Episcopo: vt in. c. proxi. dicam.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxoratus non potest promoueri in Episcopum, nisi vxor religionem profiteatur. & nu. 3.
- 3 Concubinarius post longam continentiam potest promoueri in Episcopum.
- Papa, siue Cardinalis, si reperiantur habere vxores, facere debent, vt intrent monasterium.

CAP. VI.

Anè.

¶ Vxoratus in Ep̃m pmoueri non pōt, nisi vxor religionem profiteatur. Cōis diuisio. Secunda ibi: fraternitati. Ca sus literalis. Sic cōiugati ordinari voluerūt, volū tas vxoris prius debet requiri & obtineri: vt dicitur in p̃cedēti. c. Prohibet etiā ne vxorat⁹ possit in Ep̃m pmoueri: nisi vxor sua continē tiā p̃fiteat̃, & intret religionē, sacra veste assu mēdo. Ber. ¶ No. q̃ nō solū is q̃ habuit vxorē pōt pmoueri in Ep̃m: sed is etiā, q̃ actualiter est vxorat⁹ dūmō vxor illius voueat cōtinentiā & religionē itret. & vide tex. in. c. fraternitatis. xxxiiij. di. qui plus videtur velle, q̃ etiā si post mortē vxoris admisit concubinā, pōt post lon gā continētiā pmoueri in Ep̃m. an sit hoc de iure cōis, an ex dispensatione, tetigi. s. de test. c. j. Dicis etiā, q̃ de facili laicus non esset assumē dus in Ep̃m: vnde sine magna cā hoc nō debet fieri. Nā p̃iudiciū non modicum, & scanda lū irrogatur toti clero. & vide ad hoc bo. text. in. c. qd̃ proderit. lxxj. di. ¶ In. gl. fi. Et hanc opi. q̃ sit sp̃ale in vxore Ep̃i tenet gl. in. c. quia sunt. xxvij. di. & in. c. cūm sis. s. eo. & est cōis op. do cto. Et reddit hīc Hosti. sp̃alitatis rōnē. Nam si vxor remanet in seculo, s̃ape mulieribus asso ciata visitaret Ep̃m, & instaret in impetratiōe gratiarū: maximē pro ditatione parentū. meri to aliud in eo, quā in vxore promouendi ad sa cros ordines inferiores. ¶ Sad q̃rit qd̃ in vxo re Cardinalis? nunquid sit necesse q̃ religionē ingrediatur? dicit Io. an. q̃ si Cardinalis est Ep̃s, in dubio p̃cedit huius. c. dispositio. aut non est Ep̃s: & tūc ipse Papa provideat, qui solus Car dinales creat. honestū tñ esset, vt intraret mo nasterium: & sic factum fuisse tēporibus suis. Idem dicendum in vxore Papæ. facit qd̃ no. in c. si quis pecunia. lxxix. di.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsa nōdum cognita, potest ingredi religionem. & nu. 4. quā debet cōpelli, vt intra certum tempus intret: aliās adhærebit marito.
- 2 Sponsa potest per vim adduci ad domum mariti: & per vim compelli.
- 3 Index tam ecclesiasticus, quā secularis potest compellere coniuges ad reddendum cōiugale debitū.
- 5 Matrimonium non dicitur confirmatum, nisi interueniat copula carnalis.
- 6 Vir & vxor, an dicantur ante matrimonium cōsum matum. s.
- 7 Statutum, quod vir certā partem dotis lucratur vxore decedente sine liberis, non habet locum in spō sa mortua.
- 9 Ratio, quando alia non potest coniecturari in lege, vel in statuto, est consideranda ratio naturalis.
- 10 Professio non potest fieri extra claustrum sine cā.
- 11 Cautio iurator. pōt & debet recipi si alia nō reperit̃.
- 12 Matrimonium ad sui essentiam non requirit commi sionem carnalem.
- Matrimonium fuit institutū à Deo in statu innocētiæ.
- 13 Matrimonium per copulam carnalem consummatum est indiuiduum & inseparabile: ante verò copu lam carnalem, secus. licet etiam tunc sit verū ma trimonium, quo ad sui essentiam.
- 14 Matrimonium ante sui consummationem ex consensu vtriusque potest Papa dissolvere, etiam sine cau sa, de potestate absoluta. & nu. 16.

D D ij

ordines, mulier ex hoc nullū p̃iudiciū generat & ideo ipsa à marito poterit exigere debitū: & maritus tenetur ei reddere debitū: nec marit⁹ ab ea pōt debitū exigere. & decla ra istā decr. vt ele gantissimē tetigit Dom. in. c. si cui. quā. in. vl. col. xx. viij. di. & in. c. quia sunt culpæ. in. fin. ea. di. & vide Do. in. c. oīno. in. j. no. perillū tex. xxxj. di. & in. c. seriatiim in. vij. not. xxxij. di. & in. c. presby ter. in. iij. no. xxx ij. di. Et adde, quia qui promouetur ad sacerdotiū de li centia vxoris, te netur habere curā & sollicitudinem vxoris quo ad illa quæ ei necessaria sunt. Ita dicit Do in. d. c. presbyter. .

¶ Literas. Vbi est casus, q̃ nati ex ta libus, qui se absol uerūt: & quorū al ter est promotus ad sacros, sunt ille gitimi. quē tene menti. de quo etiā est gl. reputata sin gul. in. c. ministri. lxxxj. dist. de quo vide per do. Ant. j. eo. c. dudum.

¶ Sanè. Istā decre to. declara multū eleganter, vt per Do. in. c. si se cui. dam. xxxvij. dist.

¶ S E B A P I A.

¶ Non solū is. vi. de tamē Io. an. & docto. in. c. ij. j. de cle. percut. qui in telligunt illū tex. in muliere quē est vxor Ep̃i cop. & secundum illum intellectu sequi tur necessariō: q̃ vxor Ep̃i non tenetur ingredi re ligionem.

- a** ¶ Ex publico. que fuit rō huius decr. vide per do. Ant. in. c. ad apostolicam. circa prin. j. eo. tit. qd aut si mulier fuisset per vim cognita: an posset ingredi monasterium. vide do. Ant. in. c. verū. s. eo. & dicit hic do. Bar. de Bel. in addi. q his diebus in ardua facti qōne de iure rñdit, q lucrū dotis, qd fecerit. spon sus de præsenti propter adulteriū sponsæ non tenet restituere spōsæ ingre diē ti religionē ne delictum eius re maneant impunitū c. vt famæ. de sen. excō. l. ita vulnera t. ff. ad. l. aq. Ad hoc adducit in si mili qōne, qd o ptimē scribit Pau. de Cast. in. l. si pi gnore. in prin. per illū tex. ff. de pig. ac. Nec ob. secun. dū ipsum iste tex. & qd hic scribit. d. Ant. quia rñdebat quod iste text. & dictū. d. intelligit de eo, quod est p sitū occasiōe ma trimonij. propin qua, nō aut remo ta: put est lucrū dotis p adulteriū quod dependet à matrimonio. Et p hac rñsione addu cebat: quia appel lationē occasiōis intelligit de pxi ma, nō autē remo ta: put est tex. cū gl. in. c. de cetero. de homic. & in. c. studeat. l. di. Item quia iste q acqui rit dotem p adul teriū, non dicitur recepisse ab alte ro: prout requirit iste text. dicitur re cepisse à lege pro pter delictū perso næ: circa id tamen quod dixi de oc casione, vide. d. An to. in. c. solitar. de ma. & obe. Adde quod voluit Ol dia. consil. xxxv. Anch. consilio. ccx.
- 15** *Monachus, an possit ex dispositione Papæ accipere uxorem ad tempus, donec accipiat filium: & po stea ingrediatur monasterium.*
- 16** *Papa non potest dissolvere matrimonium consumma tum inter fideles.*
Papa non potest tollere ea, quæ sunt de iure diuino.

CAP. VII.

X publico. ¶ Sponsa de pñti nō cognita, quæ dicit se velle religio nem ingredi, cōpellitur intra cer tū tps pñteri, vel adherere marito. h. d. Pri maps narrat factū. Secunda ibi: *ceterum*. mulie ri petēti dat iudicē. Tertia soluit obstaculum. ibi: *sane*. ¶ Casus literalis. Inter. A. virū & .M. mulierē, quæstio matrimonij vertebat, q fuit cōmissa Epō Vero. q p matrimonio sniam p mulgavit, pñpiens mulieri, vt ad virū rediret, & ei cōiugalē exhiberet affectū. quod cū facere nollet, fuit excōicata: sed illa se virginē asserēs, dicebat se velle religionē intrare. id fuit signifi catū dñō Papæ: vñ mandat Epō Brixien. qua tenus, si pñdictus vir eā carnaliter nō cognouit, & illa ad religionē trāsire voluerit, absoluat à snia excōicationis recepta prius sufficiēti cau tione ab ipsa, q debeat ad religionē trāsire: vel ad virū suū redire intra duos menses. & si ad re ligationē transuerit, vterq restituat alteri, qd ab eo recepit. In fine rñdet tacitæ. q. quæ pos set fieri autoritate euāgelij, quo dicitur: non licet alicui dimittere uxorem suā, excepta cau sa fornicationis. Illud intelligendū est de his, quorū matrimonium carnali copula cōsum matum est, sine qua confirmari non potest. Bern. ¶ Not. j. ex isto tex. quod etiam sponsa compellitur matrimonium consummare. & sic apertē facit ista litera, quod primus coitus in ter cōiuges, non sit gratuitus. Nā vt hīc vides, ista fuit excōicata: qa nolebat spōso adherere. & vide ad hoc bon. gl. in. c. cōiuges. xxvij. q. ij.

- b** ¶ Vxore. de ista quæstione vide diffusius per eundem Panor in. c. tertio lo co. s. de pñsum. & ibidem addidi concordantes. & his adde. d. Matthesi. not. lxxiiij. inci. nota statutum disponens, quod vir pñmortua vxore. & c. co lumnæ. xvij.
- ¶ Adde eundem consil. j. in. j. lib.
- b** *SEB. SAPIA. Vxore. Vide Bald. in. l. j. in. ij. quæst. C. vnde vir & v. xor. & in. l. non sine. in prin. C. de bo. quæ li. Pe. de Anch. in. c. canonum sta tu. char. xlvij. vers. quæro de quæstione, quæ mihi occurrit de facto. s. de cō fti. & in cōsil. xx. inci. pro solutiōe dubiorū Mod. latē in rubri. ff. solu. matr.*
- c** ¶ Naturalem legis. Idem not. ipse Abb. Panor. in. c. ad audientiam. s. de de ci. & in. c. sugg. estū. in. ij. not. & ibi post eum recollegi alios doct. j. de appel.
- d** Antonius Francif. ¶ Contentus. Circa hoc, an & quando cautio non est de substantia actus, sufficiat iuratoria: dicas primò, quod quando cautio, vel fa tisfactio est de substantia actus: tunc debet præsari cum fideiussoribus: vt in tutore. vt in. l. si fideiussor. s. si necessaria. ff. qui satis. co. Et eo. modo dicimus quando cautio est præsanda ab officiali ex forma statuti à quo est præsā da talis cautio, etiam si sit diues: vt per Bar. in. l. quicunq. C. de fun. pat. lib. xj. dicas tamen, q cautio iuratoria potest præsari, & si quis sit diues, si tamē ex aliqua causa non inuenit fideiussores: vt per Bal. in aut. generaliter. in fi. C. de epi. & cle. Adde tamē, q quādo quis non posset inuenire fideiussores pro pter suos malos mores: tūc nō sufficeret iuratoria cautio: vt not. voluit Bald. in aut. cui delictū. C. de indi. vi. tol. in. ij. colū. sed ita demū sufficit iuratoria cautio, quando propter paupertatem non causatam ex sui culpa: non pos set inuenire fideiussores: vt per Bar. & Alex. in. l. j. ff. qui satis. cog.

- 2** habet tñ exceptionē, si vult intrare religionē. vt hīc. ¶ No. ij. vnū modū cōpellēdi cōiugē ad mutuā cohabitationē. Pōt em cōpelli p excōicationē. Nūquid aut pōt vi adduci ad domū mariti, & pñsē cōpelli: plenē dico in. c. literas. de re. spo. vbi cōcludo q sic. ¶ Ter tiō no. ex hoc, & ex tex. iudicē ecclesiasticū posse cōpellere cōiugē ad exhibēdū alteri cōiugalē affectū. Nūqd etiā iudex secularis pōt hoc facere? dic, q sic: ex quo cōstat de matrimonio. & vide qd no.
- 4** in. c. nō est. de spōsa. & dico. in. c. illud. de pñsum. ¶ No. q si spon sa nō est cognita, pōt indistinctē intrare religionē: licet pñcesserit di scordia cū spōso. & videtur hic tex. in hoc no. vt nō possit contra eū obijci, seu excipi, quod facit leuitatis seu temeritatis cā. secus vi detur dicēdū in religioso volēte intrare monasteriū aliud. ad hoc
- 5** quod no. in. c. licet. s. ti. proxi. ¶ Itē not. tex. satis no. q matrimo niū dicitur copula confirmari: & q sine ea matrimoniū non dicit firmū. ¶ Itē no. aliud satis no. q appellatione viri & vxoris, intel ligitur de his, qui matrimoniū cōsummauerūt: nō aut de his q solū
- 7** contraxerūt p verba de pñti. facit. c. genuit. xxvij. q. ij. ¶ Et facit iste tex. multum sing. ad. q. de qua in hac ciuitate consului. Satuto
- b** huius ciuitatis cauetur q vxore b decedēte sine filiis: marit⁹ lucret dimidiā ptē dotis cōtingit iuuenē cōtraxisse matrimoniū p verba de pñti cū quādā puella q decēssit matrim. nō cōsummato: qñt vtrū spōsus debeat lucrari dimidiā dotē? multi dixerūt, q sic fun dādo se q mrim. dicit, & cōiuges appellant iterueniēte cōsensu de pñti. nā cōsensus facit matrimo. xxvij. q. ij. c. sufficiat. & d. c. cōiu ges. cū simi. ibi positus. Itē non possunt tales dici spōsi cū resistat e tymologia vocabuli. dicunt em spōsi quasi pmissi: à spōdeo spōdes vt no. sup. rub. de spōsa. sed ea, q cōtraxit p verba de pñti, nō pōt dici pmissa & p cōsequēs nō cōgruē appellat spōsa. & multa pñt ad hāc ptē adduci. Sed in cōtrariū facit fin. iste tex. nā appellatiōe ma trimonij & cōiugū, intelligit de matrimo. cōsummato, & de his q matrimoniū cōsummauerūt. & tale matrimoniū dicit plus firmū. ergo in hac materia odiosa, vbi sponsa, sine cā pñdit dimidiā dotis: debem⁹ intelligere verba in potiori significato. ar. in. s. sed quoties. inst. de iur. na. gen. & ciui. Itē ex cōi vsu loquēdi, nisi spōsa sit cogni ta, nō amittit nomē spōsæ. p hoc tex. hic, ibi: *à viro desponsata & c.*
- 8** Multū ēt faciebat ad hāc sniam: q vbi in lege nō exprimit cā, de
- c** bem⁹ cōiecturare cām naturalē legis. & ad eius limites restringe re & ampliare dispositionē legis, iuxta theoricā do. in. l. nō dubiū. C. de legi. sed cā deferēdi tale lucrū marito, nō potuit esse alia, quā ppter nimium sumptū, quē fecit in ducēdo vxorē ad domū. q cā cel sat in spōsa nōdū deducta ad domū viri. & p consequēs debet cessa re dispositio statuti. Nā si lucrū cōtingeret ppter affectū coniuga lē: statutū dedisset cōsimile lucrū vxori p mortē mariti, vñ si lucrū esset par, vel vtriq cōe, bñ crederē, q cōprehēderētur tūc sub ver bis statuti spōsus & spōsa p verba de pñti. & sic intelligerē. l. Deo nobis. C. de Epi. & cl. vbi videtur casus de ista. q. quāquā Bal. ibi ni mis latē intelligēs illā. l. dicit illā pcedere in terminis qōnis pposi tæ. Sed contrariū ipsemet Bal. sentit in. l. nō sine. C. de bo. q li. & la
- 8** tismē hūc arti. examino in dicto. c. ¶ Vñ tñ semp no. q in ma teria larga appellatione mariti & vxoris, veniūt etiā spōsi p verba de futuro: vt sing. pbat in. d. l. nō sine. ¶ In gl. j. in fin. Sed contra
- 10** hoc facit qd not. Inn. in. c. porrectū. s. ti. pxi. vbi dicit quē posse p fiteri religionē & stare in domo quodā sua: maximē pñtēdo in ma nibus Epī. facit. c. insinuātē. j. q cle. vel vo. vbi bo. tex. Sol. dicit do. spāle esse in casu hui⁹. c. fortē ppter pñsumptionē, q est cōtra ipam despōsatā: debet ergo religionē ingred. qd no. Itē puto q hodiē nō licet sine cā religioso pñteri & stare extra cōgregationē i domo p pria: maxie ex pacto. ad hāc. c. monachū. xx. q. iij. Sed olim pmitte bat hoc ppter ratitatē monasteriorū: ex cā tñ posset hoc cōcedi: vt est casus. in. d. c. insinuante. vbi p Inn. & Bar. in aut. ingressi. C. de
- 11** sac. san. eccl. & sic pñcedit dictū Inn. in. d. c. porrectū. ¶ In gl. ij. in fi. No. gl. & dicunt do. & bñ: q si ista non posset pñtare cautionē, ni
- d** si iuratoriā, q illa iudex debet esse cōtētus. ¶ tex. est in. c. p tuas. j. de do. post diuor. resti. & in aut. gñaliter. C. de epi. & cle. & reg. ad im possibile. de re. iur. lib. vj. ¶ Sed cōtra hoc & contra tex. opp. Nam ex quo ista fuerat excōicata p manifesta contumacia, nō debebat absolui cū cautione, sed satisfactione pñmissa: vt in. c. ex pte. in fi. de ver. fig. melius in. c. venerabilis. de sen. excomu. li. vj. vbi tex. propriē loquitur in contumacia. Solu. dicunt hīc cōiter do. q ori ginaliter

ginafr fuit dictū Abbatis q spāle est hīc: qā īplemētū seu purgatio cōtumaciæ cōcernit spūalia. Nō debbat intrare religionē, quā in gredi cū excōicatione non est honestū: licet p̄fessio valeret: vt est tex. no. i. c. cū illorū. de sen. exc. Et no. istū tex. ad hoc: & originaliter hoc fuit dictū Inn. in. c. p̄ illorum. de p̄bē. vbi bo. tex. Ex qbus cape hāc reg. q̄ excōicat⁹ qn̄ nō exercet aliquod spūale, pōt absolui an̄ satisfactionē, ne cōtingat rē spūalē attēdari in excōicatione. Itē vbi est contumacia, purgatur p̄ exercitiū act⁹ spūalis: vt hīc. & hoc p̄cedit ēt si act⁹ non annullaret p̄ existentia excōicationis: vt p̄bat hīc iūcto. c. cū illorū. & hoc multū no. ¶ In glo. iij. ibi: *arbitrio iudicis*. Not. bñ gl. q̄ licet Papa hīc p̄figat tps duorū mēsiū: nō tñ p hoc statuit, vt illud tps esset regulare sponſæ volēti intrare religionē. & hoc satis placet. Nā cū regulariter dē ann⁹ ad experiēdā austeritatē regulā: vt i. c. ad applicā. s. ti. pxi. iste termin⁹ debet minui vel abbreviari secundū facti circūstātiās. Nā hīc erat p̄sumptio cōtra sponſam, q̄ poti⁹ in odiū spōsi, quā zelo religiōis diceret se velle mutare vitā. Itē fortē iuuenis erat multū feruēs ad matrimoniū contrahēdū, & nolebat expectare lapsum anni: vnde possent contingere tales circūstātiās, q̄ iudex debet terminū duorū mēsiū abbreviare, vel prolōgare sed de facili non debet recedere à termino hīc statut. facit opti. in ar. c. quod ad consultationē. de re iudi. & in l. iij. ff. e. ti. & c. p̄sonas. & c. cū sit romona. de ap. Et dicunt hīc doc. vnū verbū satis rationi consonū: q̄ si sponſus p̄bet cōsensum sponſæ de intrādo religionē, dabit termin⁹ anni: cū cessat cā restringēdi terminū regulare. ¶ Et aduerte, qā iste termin⁹ nō dat solū ad intrā dū mo nasteriū: sed etiā ad p̄fite dū: vt apertē sentit hīc gl. quā no. cōiter hīc tenēdo. vñ tex. debet itelligi de ingressu religiōis cū effectu aliās nō esset sufficiēter p̄sum spōso: cū nō possit trāsire ad se cūdas nuptias: nisi spōsa p̄fite: qā ante p̄fessionē nō dissoluit matrimoniu: vt no. in. c. s. pxi. Et in fi. gl. no. glo. & p̄ eo facit. c. si tibi 12 absenti. de p̄ben. li. vj. & l. mancipiorū. ff. de op. le. ¶ In gl. fi. No. fin. hanc gl. q̄ quotidie allegat ad multa & nō recole eā esse alibi. Et primò no. q̄ matrimo. quo ad sui essentia necessariò non requirit cōmitionē carnalē. est ergo verū matrimoniū an̄ copulā. hoc p̄batur in. c. fin. de sponſa. duo. & in. c. j. de voto. lib. vj. vbi dicit, quod matrimoniū fuit institutum à Deo in statu innocentia: & sic institutionis tempore non fuit consummatum. & vide ad hoc, quod notauit. in. dicto capitulo, vno. & verba institutionis, vide 13 in. c. fraternitatis. xxxv. quæstione. x. ¶ Secundò nota ex glo. duplex significatū matrimoniij. Aliud em̄ significat ante cōsumationem carnalē: aliud pōst. & de significato potest: qā p̄ copulā carnalē dicitur confirmari. Dic em̄, q̄ intercedēte copulā significat rem indiuisibile. f. vnitatē consistentē inter Deum & ecclesiā p̄ assumptionē carnis humanæ in vtero virginis: vt in. c. debitā. de biga. Et ob hoc dicit Ap̄ls. matrimo. etiā magnū sac̄m in eccl. Deit: & dic sac̄m. i. rei sac̄re signū. j. qō. j. c. multi. vñ sicut significatū est inseparabile, ita & ipsum matrimo. significans: q̄ ratio non contingit an̄ consummationem. Na licet sit verū matrimo. quo ad sui essentia: non tñ significat rem indiuisibilem, sed diuisibilem: quia denotat vnitatem, quæ consistit in spū inter Deum & fidelē animam, q̄ qui dē vnitatis sape dissoluit intercedente p̄ctō. & hęc est ratio, quare non est ita firmū ante copulā carnalem. Nā matrimoniū quatenus est res, & nō sacramentum possit dissolui, sicut ceteri contractus: l. si vnus. §. pact⁹. ff. de pact. sed quatenus est sacramētum, regulatur à natura & significato ipsius rei significatæ. & sic intelligas principū gl. & videas gl. magis clarā in ca. quapropter. xxvij. q. ij. ¶ Itē 14 not. ex gl. q̄ matrimo. nō cōsummatū sortitur naturā suā ex constitutione ecclesiæ. & idē circa illud latē patet Papæ potestas: cum Papa sit supra ius positium: vt. c. proposuit de concess. p̄bend. hoc tamen reprobatur Host. & nō immeritò: dicit enim quod essentia matrimoniij est consummatio p̄ copulā habātē se tāquā esse & operari. ergo à quo dependet esse, & operatio. sed si esse habet ex constitutione eccl. ergo & operatio. Sed hoc vltimū est falsum, etiā secundū gl. ergo & primū. vñ dicit Ho. & bene, q̄ cū matrim. fuerit creatū an̄ oēm constōnem eccl. non potest habere esse ab ecclesia, sed ab ipso Deo: q̄ induxit in statu innocentie. vt. s. dixi. sed sola ratificatio procedit ex constōne eccl. Nā matrimo. dicitur ratū: cum est indiuisibile, vt est tex. in. c. quāto. j. de diuor. & illa ratificatio fundatur super sacro baptisimi, vt in. d. c. quāto. Et in hoc

a ¶ Cōsummatū. An papa dispenset in matrim. cōsummato: adde oīno gl. & do. An. in. c. j. de trasla. pla. & est sup̄ ver. sac̄m. & vide et gl. in. c. ij. e. ti. & qd̄ plenē scribit Anc. in rep. canonū. de consti. in. ij. opp. & do. Abb. in. c. fin. de spon. duo. & adde oīno Bal. in. l. Deo nobis. in. iij. co. C. de epi. & cle. & quod no. d. Anc. in. c. is qui fidē. in fi. de spō. & gl. in. c. ij. de trasla. pla. An autē Papa possit dispensare vt contrahat m̄rimoniū in gradu phibito: vide qd̄ plenē no. post. d. Ant. & do. Abb. in. c. literas. de re. sti. spo. & de p̄tate Papæ circa disp̄sationē m̄rimoniij vide Anc. cō. xxxix. & oīno in con. si. ccclvij. vbi ponit, an Papa possit disp̄sare, q̄ ne pos ducat in vxorē mulierē patrui sui. & ibi plura ponit de hac materia. & vide & eundē in cōsi. cccxx. iij. vbi ponit de p̄tate Papæ, in dispensatione circa clādestina m̄rimonia. Item adde hīc Bal. in. l. j. c. si pu. ex refri. pe. & in ij. c. de secū. nu. Et an Papa possit disp̄sare, q̄ hīs vxorē sterilē, accipiat aliā vxorē, vel retineat cōcubinā: dic q̄ nō secundū Bal. in. c. laior. de re iudi. Et q̄ Papa nō possit dispensare, q̄ legitimē coniūcti separentur: firmitat La. alle. lxxxvj. Itē vide oīno. f. Tho. in. iij. sen. di. sti. xxij. qō. ij. ar. ij. vltra mediū. vbi dicit, q̄ dimissio vxoris nō est contra priā p̄cepta legis naturæ, sed cōtra secundā p̄cep. legis naturæ. & iō dicit q̄ primomō sub disp̄satione cadere posse videtur. Anto. Fran. ¶ Dicis circa hoc q̄ matrimoniū cōsummatū solamorte dissoluit de iure nostro: vt i. c. ij. de trasla. pla. hīc al leg. & vide etiam Alex. in. l. si cum dotē. in. §. si marit⁹. in fi. ff. sol. ma. dissoluitur etiā per ingressum religionis amborū cōiugū, nō alterius tm̄: secundū ea, quæ habent in. c. verū. in. c. coniugatus. & in. c. cū sis. de conuer. coniug. An autē sup̄ eo Papa disp̄set: & magis verba & cōis conclusio q̄ nō: vt tenet etiam Bald. vltra dicta in. l. Deo nobis. in. ij. co. C. de epi. & cle. & hī p̄ nouissimos in rub. ff. sol. mar. a ¶ SEBASTIANA. ¶ Consummatū. De hac materia vide latissimē p̄ Card. Alex. in. c. f. j. de spon. duo. vbi adducit. xij. argumenta pro vtraq; parte: & per do. relatos per Feli. in. c. quæ in ecclesiis. s. de consti. & per Galganum senensem in tract. de potestate Papæ. b ¶ Et refert & summē cōmendat Bald. in. l. si tibi filius. in fine. ff. de adopt. vbi tenet quod papa possit: licet idem Baldus de hoc dubitauerit in. c. naturales. in titulo, si de fuer. sue. contro.

Cap. Vxoratus. Panor. super Tertio Decre.

diuino etiam ante consummationem.

SVMMARIUM.

- 1 Maritus sicut non potest intrare monasterium vxore recusante: ita etiam non possunt fieri fratres hierosolymitani.
- 2 Mater priuatur tutela filiorum, non solum si transierit ad secundas nuptias: sed etiam si incontinenter vixerit.
- 3 Vxor illius, qui ingressus est monasterium: ea consentiente, tenetur & ipsa intrare monasterium: & ibi profiteri, quando est suspecta de incontinentia.
- 4 Moniales vtrum de iure debeant tonsurari.
- 5 Maritus, si de licentia vxoris intrauit religionem, potest officio iudicis reuocari, & vxori restitui illa non obseruante continentiam. 6. sed si vxor vouerit continentiam, compellitur intrare monasterium.
- 7 Maritus & vxor quando volunt profiteri, non requiritur de necessitate consensus Episcopi, licet de iustitia & honestate sic.
- 8 Religiosus verus & professus, quo casu possit habitare cum vxore, & sibi reddere debitum.

CAP. VIII.

Vxoratus. ¶ Summa, vt s. e. c. cum sis. &

diuidit principaliter in duas ptes. Primò phibet p hospitalarios sancti Io. vxoratum recipi sine vxoris licentia. Secundò phibet p ipsos recipi mulieres. Secunda ibi: nullus vestrum. Prima pars subdiuidit seu distiguit qualitatē vxoris licentiā dātis. ¶ No. j. iuncta superscriptione q coniugatus sicut nō potest intrare monasteriū monachorū vxore nō pmittēte cōtinētiā, vel monasteriū non ingrediente: ita nec ad istos hierosolimitanos hospitalarios transire potest. Sunt em̄ isti fratres religiosi: & tenent ad cōtinētiā: vt exp̄sē patet hīc. ¶ Secundò no. paria esse vxorē trāsire ad secunda vota, vel incontinēter viuere: eo casu quo transitus ad secunda vota non est licitus. ¶ Et facit iste tex. ad q̄stionē, nunqd vxor relicta, quę assumpsit tutelā filij, pdat tutelā, si incontinēter viuat: sicut perdit per transitum ad secūdas nuptias: & dic, q sic. de quo est gl. no. quā seqtur Bart. in aut. vt matri & auia. C. qm̄ tu. tut. of. fungi potest. quod bene not. & p hoc facit tex. in l. fi. eo. ti. vbi requirit, q pudicē viuat. Per hoc potest inferri, q eas pēnas patit mulier per trāsitū ad secundas nuptias, quas intra annū luctus pati debebat, si incontinenter viuat. q̄a ratio nuptiarū phibitiua intra tale tps fortius vendicat sibi locum in incontinētia: ne in plus se habeat luxuria, quā castitas. Et p hoc facit qd' no. p gl. & Bar. in l. fideicommissum. C. de fideicō. vbi no. q si mulier relicta incontinēter viuat: pdat legatū sibi factū à marito: & auferit sibi tāquā ab indigna. & ex p̄sumpta voluntate testatoris reuocat legatū. qd' maxime pcedit, si vixit incōtinēter tēpore vitę mariti, marito ignorante: vt no. in l. fororē. C. de de his, qui. vt indi. & hac no. ¶ Not. ibi: perpetuā commoretur. argu. pro & contrā: nunquid vxor coniugati volentis intrare religionem, teneatur profiteri si est suspecta de incontinentia: vel solum esset in monasterio, vt arceatur à vagationibus. Nam pro parte negatiua vide licet, quod non tenetur profiteri: facit hac litera, quę solum pręcipit, vt se remoueat à conuersatione secularium. licet in contrarium faciat text. dum dicit, quod debet intrare, vt

ibi Deo seruiat. & hac pte puto veriorē. Adduco tex. xxvij. q. ij. c. Agathosa. vbi tex. vtif verbo, conuertatur. ad idē tex. c. cū sit. s. eo & c. ij. vbi dicit, q non debet vna ps trāsire ad Deū & altera remanere in seculo, satis em̄ remanet in seculo, si nō p̄fiteat. Nā si intraret, vt arceatur à libidine, monasteriū esset sibi carcer: nō aut intraret vt Deo seruiat. cuius cōtrariū dicit hīc hęc litera. & hoc est verum à principio ante, quā marit⁹ ingrediatur. qd aut debeat obseruari post ingressum? dic, vt dixi in c. j. s. e. ¶ No. in s. null⁹ q mulier nō debet tonsari etiā cā religionis. & not. bñ hunc tex. Nō em̄ loqur de tonsura superiori, q̄ appellatur clerica: sed inferiori, qn̄ sit abscissio capillorū vsq; ad aures. De remanēte in seculo est tex. clar⁹ i. c. si qua mulier. xxx. di. vbi. exp̄sē phibet. Debēt em̄ portare crines, seu comā in signū subiectiōis. Sed dubium est de ingrediente religionē. Nā videmus q moniales cōiter tonsurant. & de hoc nō reperitur tex. sed vide gl. in cle. attēdentes. de statu reg. q̄ n̄ tit saluare hodiernā consuetudinē: sed ipse tex. facit multum in cōtrariū. Sed saluādo illā gl. potest tex. iste intelligi, qn̄ mulier volebat tōsurari remanēdo in seculo, putans religioni cōuenire. Pro hoc facit: q̄a loquit hīc de fratrib⁹ sancti Ioānis, & non de monialibus. ¶ Vl. no. q fratres sancti Io. nunquā possunt accipere aliquā mulierē ad cohabitādum secū: et si illa vellet conuerti: q̄a in eodē monasterio non debent collocari masculi & fēminę. Nā monasteria duplicia sunt hodiē phibita. xvij. q. ij. c. diffinim⁹. ¶ In ea. gl. in fin. No. gl. q̄ aperit intellectū ferē toti⁹ ti. & adde gl. fin. q̄ est in c. pxi. q̄ tendit ad idē. Et ex hac gl. no. j. q̄ ad substantiā p̄fessionis alterius coniugum necessariō nō requirit, q̄ alter cōiunx voueat cōtinētiā: vel intret religionē, si est suspect⁹ de incōtinētia. Sed ista requirunt de iustitia: & sic à principio. differētia tñ est, vtrum vxor vouerit, vel simpliciter dederit licentiā. Nā primo casu non reuocat maritus de monasterio, etiā si vxor incontinenter viuat: sed compellit vxor intrare monasteriū: vt in c. significauit. j. eo. Sed in casu secundo, vir reuocatur de monasterio ex officio iudicis: vt in c. j. s. e. ti. ¶ No. ij. gl. q vxor, q̄ dedit licentiā intrandi religionē marito, non potest amplius reuocare ingressum: sed hoc poterit facere superior ex officio. Ex quo habes intellectum ad c. j. s. eod. multi tamen tenuerunt contrarium. sed tene istam gloss. vt dixi. inc. j. s. eod. ¶ Tertiò not. ex gloss. quod licentia Episcopi nō est de substantia p̄fessionis cōiugis. Et sic limita & restringe dictum Hosti. & Io. An. hīc. Dicunt enim q de licentia Episcopi hoc fieri debet. Ex quo sequitur separatio matrimonij quo ad argu. in c. j. de consan. & affi. sed tu vide meliorem tex. cum gloss. xxvij. q. ij. si vir & vxor. Dic ergo, quod aut de honestate requiritur, vt tenuit Fe de. consil. xxxvj. aut de iustitia: vt sentiunt hīc doct. sed necessariō non exigitur ad validitatē p̄fessionis: vt satis sentit. hic gloss. & videtur tex. apertus in c. j. s. eod. inducendo prout ibi dixi. ¶ Vl. ti. not. casum ex gloss. in quo verus religiosus habitat cum vxore, & tenetur sibi reddere debitum. quod prima fronte videtur impossibile: cūm continentia sit de substantia religionis: vt in capit. ad monasterium. j. de statu reg. Sed hoc ideo fit: quia transitus à principio omnino non fuit licitus. Simile not. gloss. multum sing. in Papa, vt si habens vxorem de facto fuit promotus, tenetur vxore instāte, aut relinquere papatum: aut ei reddere debitum: vt not. in capitul. si quis pecunia. lxxix. distinct. ¶ In gloss. in ver. familia. in fin. dic, quod illud intelligitur, quando remanens in seculo est suspectus.

SVMMARIUM.

- 1 Maritus, qui intra claustrum, vel extra, fecit p̄fessionem: & vxori fuerit restitutus: ea mortua non poterit cum alia contrahere, sed compellitur intrare monasterium.
- 2 Maritus potest se obligare religioni, etiam viuente vxore: quā mortua tenetur votum adimplere.
- 3 Maritus, an de necessitate requirat consensum vxoris, quando vult ingredi monasterium. & numē. s. vbi dicitur, quod p̄fessio non debet fieri sine licentia vxoris, tamen facta tenet.
- 4 Vxor dum consentit, quod maritus intret religionem, an debeat certiorari: vt ipsa teneatur vouere, vel religionem intrare.
- 5 Vouens continentiam non debet contrahere matrimonium: sed si contraxerit, tenet.

Cap.

SEB. SAPIA. 1

¶ Ad secundas nuptias. Vide Fel. in c. pastora. colū. iij. vbi. vidua & impudica. s. de iudic. Decium, in ry. de iudicis. in j. lect. co. j. & ij.

b ¶ Incontinenter. Adde Pau. de ca. consil. xxij. in primo impressis. vbi consuluit, q etiā potest repelli except. stupri si repetat dotem.

SEB. SAPIA.

c ¶ Habens vxorē. Idē tenet. d. Abb. in c. licet colū. iij. s. de cle. & vbi ponit q vxoratus potest eligi in Papā. de quo etiā per eundē in c. constituit in fi. j. eo.

CAP. IX.

Ex parte. ¶ Professus religionem de cōsensu vxoris in seculo remanētis, licet vxori fuerit restitutus, ea mortua ad monasteriū redire cōpellitur. Ita cōiter summat. tex. tñ iste nihil dicit de restitutione. & ideo aliter summarē: & sic: Cōiugat⁹ faciēs pfessione vxore cōsentiente: licet nūquā intrauit monasteriū, si mortua cōiuge cū alia cōtrahat, non valet matrimo. & monasteriū intrare cōpellitur. Prima ps ponit qrelā. Secūda dat iudicē ibi: *quia verō.* ¶ Calus literalis. Quidā. D. noie in infirmitate positus vxore sua cōsentiente votū castitatis emittēs suscepit habitū monachalē: & postmodū liberatus vxorē suā retinuit: & ea defuncta aliā supduxit. qrit vtrū cū ea valeat remanere? rñdet Pa. licet ille. D. ad religionē de iure ne quierit pficisci, vxore in seculo remanēte: ea tñ sublata de medio votū suū violare nō potuit. Vñ mādāt quaten⁹ si verū est, qd' asserit, p̄dict⁹. D. cōpellat p excōicationē: vt mulierē illā dimittat & ad suum monasteriū reuertat, deceterō in habitu regulari moraturus. Ber. ¶ No. j. ex isto tex. cōiugatū posse se obligare religioni, etiā tēpore infirmitatis. & in domo sua existēs. p hoc. c. porrectū. s. de reg. ¶ No. ij. hīc tex. apertū nō cauillādo literā: q de substantia religionis necessariō nō requiritur, vt alter cōiunx voueat cōtinētā vel q interueniēte licētia Ep̄i. Et sic per istū tex. apertē pbatur gl. c. p̄cedētis. ad idē. c. j. pxi. si em monachat⁹ hīc non tenuisset, valuisset matri. postmodū cōtractū cū secunda muliere: qa matri. rūpit votū simplex: & tñ annullat per confessionē p̄cedentē: vt in. c. de voto. lib. vj. ¶ No. ibi: *de iure* & c. q de iure nō sufficit licētia vxoris: vt maritus ingrediat religionē: sed debet obseruari forma. c. cū sis. s. e. & c. ad apostolicā. j. e. Si tñ hoc ius nō obseruatur: nō tñ per hoc annullat pfessio: sed seruaf qd' nō. s. c. pxi. & materiā huius c. plenē tractauit. s. e. in. c. j. in di. ¶ In gl. j. ibi: *si scit ius cōe. vel ei dicat.* No. istam opi. q hoc intēdit, q si vxor scit ius. f. hāc materiā cōcernēs, vel fuerit certiorata. f. q īgressus mariti nō pōt de iure fieri nisi vxor voueat, vel intret religionē, dādo licētiā marito intrādi religionē, videt tacitē vouere & se obligare ad īgressum eo casu q nō posset esse in seculo sine suspiciōe. Et hāc op. sentit tacitē gl. i. c. feriati. xxxij. di. & i. c. si cui⁹ vxorē. xxxiiij. di. Et licet d. de hoc nihil dicā tñ mihi hoc placet p ea, q dixi i. c. j. s. e. sed in casu nostro vxor nō fuit certiorata, nec sciebat hoc ius. Pro hoc. c. veniēs. s. e. & de intellectu huius. c. dic. vt in gl. se. ¶ In gl. ij. ibi: *non tenebit.* Aduerte nā Hug. olim poterat pbabiliter dicere, q decre. qdam. & decre. j. s. & in j. e. c. placet nō tenebat tpe quo ista decre. extrauagabatur. Nā poterat pbabiliter dubitare, an esset decre. sicut hodie dubitamus de multis extrauagantib⁹ antiquis: sed hodiē ex quo ista decre. sunt posita in cōpilatione hac, nō est de eis dubitādū. nec Hu. sic dixisset, si eas vidisset hīc incorporatas. Et ideo tene di. seq. gl. vt dicam⁹, quōd ex sola licētia vxoris nō debet de iure maritus ad religionē pficisci: vt in. c. cū sis. s. e. Sed si de facto facit oppositū, pfessio tenet: sicut dicim⁹, quōd vouēs cōtinētiam nō debet de iure contrahere matri. si tñ cōtrahat, tenet: vt i. c. j. de voto. li. vj. & hoc c. addit ad. c. j. s. e. Nā ibi nō dicitur vtrū mortuavxore dante licentiam cōpellat maritus esse in monasterio. quod additur hīc. & pro intellectu vide quod dixi in. c. j. s. eo. in dist. & in. c. proxi.

S V M M A R I V M.

- 1 Maritus professus religionē vxore sciētē nō pōt ea mortua redire ad seculū.
- 2 Maritus, qui intrauit religionē inuita vxore, an censeatur ratificare īgressum post mortem vxoris, quando maritus ignoraret mortem. Ratificatio non fit ab ignorante.
- 3 Matrimonium contractum cum secunda viuente prima vxore, non recumvalidatur moriente ipsa prima vxore.

CAP. X.

Consultuit. ¶ Legitur principaliter trib⁹ modis. & secundū primū intellectū. h. d. Si coniuges pfitentur religionem, altero mortuo, alter ad seculum redire nō pōt. Et iste intellectus elicif ex tex. intelligendo, quōd vxor etiā intrauit religionē. Legitur & secundō quōd solus maritus intrauit. & hoc intendit. Professus religionē de consensu vxoris in seculo remanētis, ea mortua, ad seculū redire non pōt. & sic cōiter summat do. sed iste text. nō patitur aliquem istorum intellectuū. & ideo summo aliter, & tertio secun-

dū intellectū veriorē & singularem in materia: & sic: Professus religionē vxore sciēte, & dissimulāte, ea mortua ad seculum redire nō pōt. Cōmunis diuisio. Secunda ibi: *consultatio.* ¶ Casus literalis. Quidā cōsentiente vxore sua tranfuit ad religionē: tandē vxor illa mortua est. quāsitū fuit, vtrum possit habitū secularē reassumere & aliam ducere in vxorē, vel ductā sibi liceat retinere. Rñdet Papa, quōd p̄dictus vir nec habitū quē assumpserat abicere pōt, nec aliquā sibi p matrimoniū copulare: & si contraxit matri. ipsum est dirimēdū. Ber. ¶ No. j. ex tex. secundū vnū intellectū, q si coniugatus intrans religionē non habita vxoris licentia, nō reuocatur in vita mulieris, nō pōt post eius mortem redire ad seculū. & iste est verus intellectus. c. vt. j. latius patebit. Ex quo infero, q ad substantiam pfessionis, necessariō non concurrūt ea, q habentur in. c. cū sis. s. eo. ¶ In gl. j. in fi. Ex ista gl. colligunt duo intellectus ad tex. ambo diuinentes. Primus, quōd vxor dedit huic licentiā: & si erat iuuenis, pmisit intrare religionē. sed certē hoc nō colligitur ex litera. & hoc p̄supposito, qd' dicit gl. vana fuisset cōsultatio. ¶ Secūdu intellectus, qn ex prima pfessione maritus nō fuit obligatus religioni, ex quo habuit vxoris consensum: sed obligatur ex ratificatione, quā fecit post mortē vxoris. & iste intellectus est indubi⁹ & nullo mō colligitur ex tex. Inn. hīc dicit, quōd intrans religionē inuita vxore, vel ignorante, ex quo nō fuit reuocatus, statim mortua vxore obligatur ex p̄posito suo mutandi vitā. Nam p̄positū solēizatur p habitus susceptionē: vt in. c. consuluit. s. ti. proxi. nec in hoc requiritur sciētia mortis vxoris. Postea refert aliū intellectū, dices quosdam tenere: & melius secundū eū, q si maritus intrauit inuita vxore, nō obligat post mortē vxoris, nisi sciēs mortē de nouo consentiat, qui ignorando mortem p̄sumatur durare in primo cōsensu qui nō fuit habilis ad pfessionē: sicut dicimus in matrimonio carnali. nā si habēs vxorē cū alia cōtrahat, mortua vxore, ea ignorante, non cōtrahitur matrimoniū. * quod p̄sumitur perdurare in primo matrimonio. vt no. in. c. j. de eo qui duxit in ma. Io. an. dicit, quōd prima opi. Inn. posset p̄cedere, qn vxor nō fuit inuita, seu coactē nō cōsensit. secunda op. p̄cedit, qn vxor cōdicat. Sed Pe. posuit hic aliū intellectū, quia tex. iste loquitur qn vxore sciēte & dissimulante maritus intrauit monasteriū. si em non reuocauit in vita, nō pōt maritus post mortē exire monasteriū. & iste est verus intellectus. c. quē videtur sequi Io. An. & Cal. s. c. pxi. dixi in. c. j. s. eo. in distinctione. & ibi tetigi post Cal. Sed pōt dici, quōd siue vxor dissimulauerit, siue ignorauerit: siue cōtradixerit: ex quo de facto non fuit reuocatus in vita vxoris: nō pōt post mortē eius exire monasteriū: sed incontinētī post mortē vxoris fuit validata primō pfessio. Rō: quia intrans religionē semper videtur intrasse cā seruēdi Deo & mutandi vitā. vnde incontinētī, qn fuit sublātū obstaculū post mortē vxoris: remanet pfessio sua valida: quā quo ad ipsum semper tenuit. Sec⁹ in matrimonio carnali: quia cōtrahens cū secunda habet semper animū deprauatū: & nō intendit matrimonialiter cōsentire: sed potius secundā vxorē decipere. vnde de iste cōsensus est illegitimus: nec p̄prie dicit cōsensus, sed dissensus: aliud est in ingrediente religionem: quia vt. s. dixi semper habet animum mutandi vitam. & per hoc habes intellectum ad istū tex. & ad. c. quidam. s. eo. & ad. c. placet. j. eo.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxor, si vouit continentiam, tenetur reddere debitum, licet maritus consenserit ad tēpus: sed fortē non tenetur exigere, vel petere. & nu. 2. & 5.
- 3 Iudex ecclesiasticus aditur contra laicum nolentem exhibere coniugi affectum maritalem.
- 4 Vxor non potest emittere votum ieiunandi, nec aliud votum continentia sine consensu mariti: quinimo si maritus consensit, potest reuocare, licet peccet, non autem econtra. & nu. 5.
- 5 Maritus consentiens vxori vouenti continentiam, an censeatur & ipse vouisse.
- 6 Maritus & vxor vouentes cōtinētā ad tēpus, lapso tēpore nō obligantur.
- 7 Maritus & vxor, qui vouerunt continentiam, possunt compelli per iudicē ecclesiasticum ad obseruandum votum. Nati ex marito & vxore postquā vouerunt continentiam, sunt illegitimi.
- 8 Maxime, ista dictio potest exponi, pro tantum.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Placet.

CAP. XI.

ZACHARIAS.

a ¶ Contra votū venire. Adde quod not. in apo. ad istū in. c. si quisquā. numero. v. post alios in apo. in ver. feruitute. s. de coha. cler. & mu. vbi te. neo, q. si post tale votū, solēne dico emissum, nascantur filij, quod sunt spurij: vt Ro. fin. cccccij. inci. dic. q. filij. quem ibi ad hoc alleg.

SEB. SAPIA.

b ¶ Dictum notabile. Hoc dictum dicit singu. Ro. in sing. cccccxxj. in. ci. marit. & vxor. & idem vult Hof. in sum. de fi. presby. s. quis possit. verfi. quid si sacerdos.

ZACHARIAS.

c ¶ Maximè pro tantum. Adde istū in. c. damnamus. num. 3. in ver. nota ibi maximè. & quod posui in apo. ad eum. post alios in ver. maximè. s. de sum. tri. plenius in. c. qm frequenter. s. por. rō. nū. 7. & ibi dixi in apo. ad eū in verfi. exponit istā dictionē. s. vt li. nō contesta.

Anto. Fran.

¶ An Eremitadi catur psona ecclesiastica: vide gl. in l. ij. ff. de in ius vo. & Imo. in. c. cum monasterium. de ele. & vide etiā do minū Car. in. c. penul. ij. q. de sentē. excō. Et adde q. Eremita nō p̄t of fendi: sicut nec clericus absq. poena excōicatiois. c. ij. de fo. cōpet. Ad. de tamen, q. non obligatur voto ca stitatis, imō pōt contrahere matri. moniū: vt per gl. in. c. ex parte. de cle. coniu. nec etiā obligat voto pau. pertatis. xix. q. ij. ecōtra. Et vide gl. in. c. cū monaste. riū. p̄galle. de ele.

Harissimus. ¶ Coniunx, q. con

continentiā vouit, tenet reddere debitum coniugi, licet ad tēpus voto cōsenserit. h. d. Secunda ibi: *fraternitati*. ¶ Casus literalis. Vxor regis Sueuiæ graui infirmitate depressa cōtinentiā vouit. vir suus ad tēpus voto cōtinentiæ cōsenserit: ipsa postmodū liberata viro suo adherere matrimonialiter recusabat: vnde Rex petijt à Pa. sibi super hoc p uideri, & cōpelli vxorē sibi matrimonialiter adherere affectu. Mandat Pa. quibuscū quatenus si inuenerint vxorē Regis p̄dicti graui infirmitate detentā, cōtinentiā vouisse, maximè si idē vir nō vouit perpetuā cōtinentiam, p̄dictā dominā viro suo faciant adherere, & vtrunq. adinuicem maritali effectū tractare. Ber. ¶ No. j. ex isto tex. vxorē non posse emittere votū cōtinentiæ sine consensu mariti. & dic. q. requiritur consensus quatenus marito fit p̄iudiciū: aliās aut quilibet coniugū in sui p̄iudiciū pōt vouere cōtinentiā: vt in. c. seq. & c. quidā. s. eo. ¶ Not. ij. q. iudex ecclesiasticus auditur cōtra laicū nolentem exhibere coniugi affectum maritalem. ¶ In. glo. j. ibi: si simpliciter licentiam dedisset. vult ergo glo. q. si maritus dat simpliciter licentiam vxori emittēdi votū cōtinentiæ: q. nō possit amplius exigere debitū. & sentit sec. fore, si ad tēpus. text. tñ nō aperit vtrū maritus peteret debitū duran te tēpore, ad quod cōsenserat: vel post lapsum tēporis: nec doct. hoc tangunt. ¶ Vnde lati. exordiēdo materiam aduertendū, q. aut vxor emittit votum alicuius abstinentiæ: puta ieiunandi. & hoc votum non obligat marito inuito: quinimō si maritus cōsenserit, potest nihilominus reuocare. & licet ipse peccet: reuocando, ex quo licentiam præbuit, vxor tamen poterit non resistere, nec peccat desistendo: quia tenetur in hoc lege diuina & humana obedire marito: vt est text. not. in capitul. manifestum. & capitul. voluit. xij. quæstione. v. ita quod facias regulam, quod nullum votum abstinentiæ pōt emittere vxor sine cōsensu mariti. & q. maritus potest reuocare: licet prius cōsenserit: non autem sic econtra: quia vxor est magis subiecta marito. & de hoc dic plenius, vt ibi not. ¶ Aut vxor emisit votum cōtinentiæ: & tunc valet in sui p̄iudiciū: scilicet vt non exigat debitum: quia non exigere nullum p̄iudiciū, irrogat marito: vt probatur in. c. sequen. Si autem simpliciter vouit, & maritus cōsenserit: aut ad tempus: & potest indubiē lapso tempore debitum exigere. & isto modo intelligēdo, indubiē p̄cedit hæc litera. ¶ Aut queritur nunquid p̄cedente tempore possit maritus exigere debitum: & sic reuocare votum, cui cōsenserit: & est magis dubium. Nam gloss. in dicto. c. manifestum. videtur velle aliud esse in voto cōtinentiæ, aliud in voto abstinentiæ: & haberet hoc æquitatē. Tamē puto cōtrariū, quia votū cōtinentiæ, est votū abstinentiæ: vt in. c. si tu abstines. xxvij. q. ij. Cum ergo iura diuina & humana dent marito plenam facultatem in voto abstinentiæ: ergo videtur, q. votum cōtinentiæ poterit reuocare. In contrariū tñ facit: q. in alijs vo-

tis maritus consentiendo nō videt tacitè vouere: sed in voto cōtinentiæ sic: q. cōsensus eius nō exigitur, nisi vt ipse nō exigat. & tñ pro primo dicto facit iste tex. qui videt ista ponere vt diuersa. s. vouere & voto vxoris consentire. Itē q. litera ista non dicit tēpus illud fuisse lapsum: peccat tñ maritus veniēdo cōtra id, quod semel cōsenserit. vxor tñ nō pōt resistere: vt. s. dixi. Et sic secundo mō pōt intelligi iste tex. & eidē rōnibus dicendū est, q. vxor vouit cōtinentiā in perpetuū: licet gl. videat vacillare in. c. nosse. xxx. q. j. p̄dicta procedūt vt maritus nō vouit, sed voto vxoris cōsenserit. ¶ Quid aut si maritus pariter vouisset: dic. q. aut ad tēpus: & lapso tēpore non obligatur. ar. hīc in ver. perpetuū. Aut simpliciter: & tūc vterque tenetur seruare cōtinentiam: nec tenetur vxor obedire marito volenti cōtra votū venire: vt est casus in. c. quod Deo patri. xxxij. q. v. ¶ Quid aut si alter nō seruat cōtinentiā, nūquid reliqu. possit aliū repetere & ab eo debitū exigere: tex. videt velle, q. nō in d. c. qd. Deo. sed gl. no. in. d. c. nosse. dicit: q. alter nō possit aliū impetere, ex quo ambo emiserūt votū: iudex tñ ecclesiasticus officio suo debet eos compellere ad mutuā cohabitati. arg. in. c. ex literis. j. de diuor. Sed certè illud. c. hoc non probat. Loquitur em̄ q. si fine voto matrimoniū fuit separatū propter alterius adulteriū. & dicit altero adulterante pariter debet matrim. reintegrari: quia adulteriū cū adulterio est compensandū: sed nos loquimur q. obligatio est quæ sita Deo. vñ licet alter peccet, nō debet reliqu. assumere peccandi cām. & hanc opini. tacitè sentit Inn. in. c. dudū. j. e. Vbi ad oppositū ponit vnum notabile, q. si isti cōiuges post emissum votū cōtinentiæ se carnaliter cōmiserūt, proles inde genita, non est legitima, quia nō secundum legem sunt coniuncti: non est amplius matrimonium quo ad exercitiū carnis. & idē no. gl. in. c. ministri. lxxxj. dist. Idē dic & fortius, si vxor vouit cōtinentiā marito intrate religionē, vel promotō ad sacros ordines. Nam si de nouo coniugantur, soboles non est legitima. ¶ Et hæc no. & per hæc declarat gl. sequens: quæ verbū maximè, exponit pro tñ: posset tñ exponi p̄prie referendo illud verbum ad votū tēporale vt sit sensus q. maritus pōt petere debitum, maximè si non vouit cōtinentiā. Nam idē, si vouisset: ex quo tempus erat lapsum.

SUMMARY.

- 1 Maritus, aut vxor si altero ignorante profiteatur religionem, & ob hoc de monasterio educitur, non cogitur illud reingredi illo mortuo. Si verò moriatur ante, quàm egrediatur monasterium, nō poterit amplius ad seculum redire. 3. 6.
- 2 Maritus & vxor, an possint votum cōtinentiæ, vel abstinentiæ inuito altero emittere.
- 4 Votum emissum tempore inhabili, non obligat tempore habili.
- 5 Actus perueniens ad eum casum, à quo non potuit efficax habere principium, annullatur.
- 6 Maritus qui inuita vel ignorante vxore fecit se promoueri ad sacros ordines, tenetur ea mortua cōtinentiam seruare.
- 8 Sententia potest pro parte valere, & pro parte non.

CAP. XII.

Lacet. ¶ Si alter coniugum altero ignorante

religionē p̄stet, & propter hoc de monasterio educitur: illo mortuo ad monasterium redire non cogit. Cōis diuisio. Secūda ibi: *super quo*. ¶ Casus literalis. Quædā mulier credēs maritū esse mortuum, habitū religionis assumpsit. tandē eo reuerso de monasterio educta fuit viro postmodū defuncto, queritur vtrum cōpellenda sit ad monasteriū redire. Rñ. Papa. q. votū suū non tenuit omnino: tñ intantū tenuit, quatenus se potuit obligare. Intrando em̄ monasteriū promissit se nō exacturam vltius debitū carnis, quod erat in eius potestate: redire verò ad seculū, non est in eius potestate, sed mariti. & ideo quo ad se votum tenuit, quod post obitū viri tenere non desijt: cū ad casum deuenerit, in quo efficax potuit habere principium: tñ salutē suā melius prouideret, si ad monasterium rediret. si verò ad hoc induci non poterit, non est ad hoc cōpellenda. Ber. ¶ Not. primò, q. vxor potest liberè emittere votum cōtinentiæ in sui p̄iudiciū: licet sec. sit in voto abstinentiæ: vt dixi. s. c. px. & in hac differentia posset saluari gl. in. c. manifestum. xxxij. q. x. ¶ Not.

- 3 ¶ No. ij. q. cōiugatus intrans monasteriū ignorāte cōiuge non habet liberā facultatē exeundi monasteriū: vt clarē innuit text. ibi: *redire ad seculum*. Ex quo infero, q. mortua coniuge ante, quā reuocetur, non pōt amplius ad seculū redire. & sic optimē facit tex. in arg. eorū, quā dixi in. c. consuluit. s. eo. ¶ Not. iij. q. votū emissum tēpore inhabili, nō obligat tēpore habili. Ratio: quia paria sunt nullum & minus efficax: vt in. c. ij. de transla. prala.
- 4 ¶ No. à cōtrario literā, q. actus perueniēs ad eū casum à quo nō potuit efficax habere principiū annullatur. pro hoc tex. in. l. pluribus. s. j. ff. de verb. obli. sed in contrariū facit tex. in regula factum legitime. li. vj. Et de hoc brocardo dic, vt ibi no. per Dy. & plenius per Bar. in. d. l. pluribus. ¶ Sed quāro: quid si maritus reuersus non repetiisset vxorē: dicit Hosti. q. cōpellendus est: aut vxorē repetere, aut monasterium intrare: & hoc si erat iuuenis. si autem senex, debuisset emittere votum continētię. ar. s. eod. cū sis. & j. c. proxi. Vel pōt dici secundū eum, q. satis est ratificare post factū ingressum coniugis & castē viue re: sed ante factū procedunt iura superius alle. & hoc mihi placet quo ad vtrūq. casum siue sit iuuenis, siue sit senex. & not. hāc limitationē ad iura prēdicta. ¶ Vltimō quāritur: quid si inuita, vel ignorāte vxore marit⁹ fecit se promoueri ad sacros ordines: nunquid post mortem vxoris cōtinere teneatur? Gof. in. c. quidā. s. eo. sentit, q. non. sed Host. & Io. and. tenent cōtrariū & verius: quinimō dicunt, q. si ille post mortē vxoris cōtraheret matrimoniū, nō teneret. Nec ob. iste tex. quia loquitur in eo, qui facit profelsionē ignorāte vxore: secus si fuit promotus ad sacros. Ratio diuersitatis secundū Inn. est: q. matrimoniū de iure diuino, nō impedit susceptionē sacrorum ordinū: sed tm̄ ex cōstitutione ecclesię: vt pater in ecclesia orientali, vbi clerici habēt vxores. xxx. dist. c. Ni cena. legi. & no. in. c. cū olim. de cleri. cōiug. Et sic naturaliter matrimoniū nō resistit promotioni ad sacros ordines: sed matrimoniū naturaliter impedit ingressum religionis: quia de substantia religionis est castē viuere: ergo vsus matrimonij, & ingressus religionis sunt incōpatibilia. & ideo meritō impedit ingressus religionis p̄ existētiā matrimonij. Aliā rationē adducit Io. an. Nā per susceptionem ordinis imprimitur, & remanet character. vnde post mortē vxoris remanet iste verus clericus: sed per ingressum religionis nō imprimitur, nec remanet character. Ratio rationis est: quia ordo est sacramentū: nō sic profelsio. & no. bene hāc rōnē. Et hodie cōtra istos cōiugatos, qui faciunt se promoueri ad sacros ordines, emanauit extrauag. Io. xxij. quā incipit: antiqua. satis bene faciēti ad hāc decisiōnē. qd no. ¶ In gl. in ver. *quantum*. in fi. no. bene gl. q. eadē snia pōt pro parte tenere: & p parte nō. puta, quia in parte habet vitium nullitatis annexū: sed Host. in. c. Raynutius. s. de test. dicit, q. pro parte nō pōt tenere: sed si appellatur, potest pro parte confirmari & pro parte infirmari & moderari, etiā circa vnū capitulum, vel annexū: vt in. d. c. raynutius. Nec ob. secundum eum, q. officiū iudicis appellationis sit cōfirmare, vel infirmare. ij. q. vj. in fi. quia illud verū, quatenus venit confirmanda vel infirmanda: sed mihi plus placet ista gl. Nam tot videntur sententię, quot sunt capitula diuersa. ar. in. l. etiam. ff. de mino. no. gl. in. c. ij. de ordi. cog. in ver. eadē sententia. nullum ergo cōtrarium, pro parte tenet, pro parte & non. vbi capitula sunt diuersa. & pro hoc facit quod not. Inno. in. c. fraternitatis. j. de hāre. & vide ad hoc bo. gl. in. c. ea, quā. de regu. iuris. lib. vj. & in. c. ex literis. allega. in glos. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Maritus & vxor si sunt iuuenes, non potest vnus sine altero religionem profiteri.
- 2 Maritus, an possit ingredi monasterium, quando vxor est susce

sta de alio crimine circa continentiam.

- 3 Vxor, quæ viro intrante monasterium vouit continentiam, potest compelli, etiam ipsa intrare, si incontinenter viuet: secus si turpiter viuat.

C A P.

XIII.

- 1 **A**postolicam. ¶ Summa, vt. s. eo. c. cum sis. & est pars. c. ad apostolicam. s. titu. proxi. & primō ponitur dictū. secundō exceptio ibi: nisi. ¶ No. j. ibi. sed & vitam debet mutare. quod vbi ambo coniuges sunt iuuenes, seu de cōtinentia suspecti, nō potest alter ingredi religionē: nisi etiā alter ingrediatur. nec sufficit esse in monasterio: nisi pariter vitam mutet. pro hoc. c. quia Agathosa. xxvij. q. ij. & hoc verū à principio: scilicet, ante, quā permittatur ingressus vnus: post factū verō dic, vt dixi. s. c. j. ¶ Sed quāro, hīc solū consideratur respectu remanentis suspicio incontinentiæ. quid si vxor remanens est antiqua: & sit sine suspicione incontinentiæ: est tamen suspecta de alijs moribus, si non erit sub cura mariti: puta, quia fiat incantatrix: malefica, vsuraria: vel quid simile: nūquid hoc casu maritus possit ingredi religionē vxore vouente continētiā? Io. an. tenet, q. non: quia eadem ratio videtur in alijs malis moribus, sicut in suspicione incontinentiæ. Ex quo enim non expedit alterius saluti: vt alter ingrediatur religionē, nō est hoc permittendū. fatetur tamen, q. si contra fiat, tenet ingressus: quia principaliter hīc cōsiderat fides matrimonij, quæ est vnū de tribus bonis matrimonij. xvij. qō. ij. c. omne. & c. fi. de cōdi. apposi. & hāc opi. satis mihi placet. ¶ Sed dubiū est: nunqd si turpiter viuat post ingressum alterius debeat cōpelli intrare monasterium, sicut cōpellitur incontinenter viuens. j. eo. & in. c. significauit. de quo satis dubito. Nam videtur, q. debeat cōpelli ad bene viuendū: nō autē, vt intret monasteriū ex quo principaliter non peccat cōtra matrimonium. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia soluuntur per religionis professionem: secus per propositum castitatis seruandæ in seculo. s. 9.
- 2 Matrimonium potest inter absentes per nuntium contrahi.
- 3 Matrimonium contractum per verba de presenti: licet non sit carnali copula confirmatum, non potest per Papam sine iusta causa dissolui.
- 4 Actus, an vitietur ex falsa causa, quando ex alia causa potuerit explicari. 8.
- 6 Sponsalia non dissoluuntur, si sponsa efficitur de tertio ordine sancti Francisci: quia non proficitur substantialia regula.
- 7 Matrimonium posset dissolui, si ecclesia statueret: altero coniugum labente in hæresim: & quod posset alter transire ad secunda vota.
- 10 Eremita non appellantur persone religiosæ: & non renuntiant proprio: & sunt sicut locustæ sine Rege: & dubitatur, an gaudeant privilegio ecclesiastico.
- 11 Sponsalia de presenti, an dissoluantur per superuenientia lepræ.

C A P.

XIII.

- 1 **E**x parte. ¶ Per religionis professionem, non per propositū castitatis seruandæ in seculo, dissoluuntur spōsalia de presenti. Cōis diuisio. Secunda ibi: nos autem. quæ tria facit. Primō contra solutionem allegat. secundō soluit ibi: nos tamen. Tertio solutionem determinat. ibi: porro. ¶ Casus literalis. Quædam mulier coram duobus Abbatibus velum viduitatis assumpsit benedictione solenni cum celebratione missæ ac letania sicut moris est accipere, post hæc quidam nobilis proponebat se mulierem illam mediantibus internuntijs per verba de presenti desponsasse: mulier illa confitebatur se consensisse in illum: sed quia audierat illum lepra

¶ Pro parte. An sententiā possit p parte tenere.

S E B. S A P I A.

¶ Pro parte. vide Bar. in. l. fi. ff. de iurisd. om. iud. cū al leg. per Feli. in. c. cū Ioannes. col. v. versi. secundō restringit dictā ampliationē. s. de fid. instru. post Abb. ibi col. iij.

A C H A R I A S.

¶ Spōsalia de presenti. Tu dic esse verū ante tamē copulā carnalem: vt no. in. c. verum. & c. ex publico. s. c. Bar. in. l. Deo nobis. & ibi Bald. in iij. no. C. de episc. & cleri.

Cap. Ex parte. Panor. super Tertio Decret.

percutsum, nolebat sibi ulterius adherere. Querebatur
vtrum huiusmodi veli susceptio matrimoniū impediāt
inter eos? Rndet Papa licet videatur, q̄ ex quo matrimo-
nium contractū est inter personas legitimas per verba
de presenti in nullo casu possit illis viuētibus dissolui: vt
altero viuēte, alter possit ad secunda vota trāsire: etiā si
vnus fideiū inter quos est ratum coniugiū fieret hereti-
cus. & nollet pmanere cū altero sine contumelia creato-
ris: nisi fortē secus fieret ex reuelatione diuina: sicut de
quibusdā sanctis legi est factum: tñ Papa nō vult decli-
nare à vestigijs antecessorū suorū, qui dixerunt, q̄ ante,
quā matrimoniū sit per carnalē copulā consummatum,
licitum est alteri cōiugum reliquo incōsulto ad religio-
nem transire: & alter poterit alteri copulari. & hoc idē
Papa consuluīt obseruandū in casu prēmiso: quāuis fal-
sa sit causa, per quā mulier prādicta ad veli susceptiōnē
fuit inducta: cū sine qualibet tali causa mulier ppter re-
ligionē id facere potuisset. Verūtāmē licet mulier illa vi-
deat religionis habitū assumpsisse in veli susceptiōe, tñ si
velit in domo propria remanere: q̄a sit ppositū castitatis
in seculo seruatura: nihilominus cōpelli debet ad matri-
moniū cōseruandū: nisi voto solēni se adstrinxerit ad ob-
seruantia regularē: in quo casu compellēda est religionis
propositū adimplere. Ber. ¶ No. j. q̄ velū religionis dat
mulierib⁹ cū certis solēnitatib⁹, quē tñ nō sunt de substā-
tia, pro hoc. c. vidua. s. de regu. ¶ Not. ij. matrimonium
posse contrahi inter absentes p nuntiū. & pro hoc: quia
omnis cōtractus, qui perficit ex cōsensu, pōt per nuntiū
fieri. l. cōsensu. ff. de ac. & obli. & hodiē videt q̄ habeat in
c. fi. de procu. lib. vj. ¶ T No. tertio in ver. *nos autem*. arg.
valde optimū, q̄ matrimoniū cōtractū p verba de p̄sen-
ti, etiā carnali copula nōdū consummatū non pōt dissol-
ui: nisi in casib⁹ à iure expressis. Vnde pōdera tex. in ver.
nullo casu. iuncto ver. nolentes & c. & sic satis bene facit
iste tex. in ar. papā nō posse dissoluere tale matrimoniū:
nisi ex causa in iure expressa, vel oīno sibi simili. ¶ T No.
ibi: *falsa sit causa*. tex. prima frōte mirabilē, q̄ act⁹ nō vi-
tiat ex causa falsa prātenso: dūmodo ille actus alio iure
potuerit explicari. Ita arguit hīc Papa: qd̄ tñ non videtur
oīno procedere: imō in contrariū videt tex. in. c. ex par-
te Astēsis. & qd̄ ibi dixi. de cōces. prēb. & l. is qui putabat
& l. si is ad quē. ff. de acq. hāre. ideo dic, vt latius dicam j.
¶ T Vltimō no. spōsam de p̄senti posse cōpelli ad cōsum-
mationē matrimoniij: nisi velit intrare religionē: nec suf-
ficit q̄ cum certo habitu velit in domo propria seruare
votū continentia. ¶ T Ex hoc infero ad, q. nunqd̄ matri-
moniū consummatū dissoluat, si spōsa velit effici mātēl-
la. Et videtur. j. q̄ sic: q̄a istē mulieres mātēllatē habēt cer-
tā regulā à Papa approbatā. Contrariū tñ puto verū, p
istum tex. nā hīc nō sufficiebat recipere velū, & seruare
continentia: sed oportet, q̄ quis se adstringat ad certā re-
ligionē approbatā, vbi scilicet promittunt tria substan-
tialia religionis. pro hoc qd̄ habet in extraua. antiqua Io.
xxij. vbi dicit hoc clarius. Nā istē mātēllatē non sunt stri-
cto modo religiosē: cū non voueāt tria substātia: nec
propriē dicunt habere regulā: sed quēdā modū viuendi.
sicut in simili dicit gl. not. in cle. j. de relig. do. & in cle. cū
ex eo. de sen. excō. & latius dixi in rub. de reg. ¶ In gl. j. in
fi. dic latius, q̄ in iure nō apparet, q̄ sit velū istud viduita-
tis: sed fortē tex. alludit hīc cōsuetudini illi⁹ loci. Et ideo
Papa distinguit in fi. c. sed de iure dicendum, q̄ aut istud
erat verū solitum dari professis: & tunc ista immediatē
fuit professio data perseuerantia triū dierū: vt in. c. cōsti-
lutionē. s. j. de reg. li. vj. Aut erat vetū solitū dari volēti-
bus seruare continentia in domo propria: & tunc per hoc
nō diceb̄ religiosa. vnde cōpellit ad consummationē ma-
trimonij: vt in fi. c. dicit per rationē, quā suprā prēmisi.
Nam vouēs continentia pōt assumere certū habitū ho-
nestum: vt in. c. qd̄ Deo patri. xxij. qd̄. v. & de multiplici

¶ velo, vide bonam glo. xx. q. j. * c. illud autem. s. velamen.
¶ In gl. in versic. ratum. in fi. & de ista materia dic latius:
vt no. in. c. quanto. allega. in gl. ¶ T Et querit hīc Hosti.
nūquid ecclesia possit hodie constituere: vt altero fide-
lium labente in hāresim, possit alter coniugum transire
ad alia vota. & concludit q̄ sic: quia sicut statuit inter in-
fideles, inter quos est verum matrimonium. in. c. de in-
fidelibus. de consan. & affi. Eodē modo videtur, q̄ possit
statuere inter fideles. Nam ratificatio matrimoniij, q̄ est
inter fideles, causat ex sacramēto baptismi: vt in. d. c. quā-
to. & hoc ex ecclesiā dispositiōe: potest ergo aliter eccle-
sia statuere. Sed de hoc ego dubito. Nā ecclesia ad illā di-
uersitatē statuendā potuit moueri ex probabili cā. Nam
infideles non cognoscunt matrimoniū esse sacramētū:
cū eis desit significatū. meritō non videt̄ matrimoniū
ita firmū & ratū, sicut in fidelibus. Cū ergo fideles ca-
piunt matrimonium cōsummatū pro sacramēto insepa-
rabili, nō videt̄ q̄ ecclesia possit statuere super separatio-
ne. p hoc iste tex. inducēdo: vt. s. dixi. & quod dixi in. c.
ex publico. s. eo. vbi habetur de vario significato matri-
monij. ¶ In glo. in ver. *falsa*. in fi. opp. cōtra tex. videtur,
q̄ ex quo falsa causa ista mulier fuit inducta ad ingressum
religionis, nō valuit ingressus. arg. in. c. ex parte Astēsis.
de cōces. prēb. nā vbiq̄ q̄s pōt regere actū vno iure,
si explicat alio iure incōpetētī: nō valet actus. Ratio: quia
ibi deest intētio. & in pendētibus à volūtate magis cōsy-
deratur opi. quā veritas: vt in. d. c. ex parte. & in. l. is, qui
putabat. prēalleg. Sol. gl. ista videtur tacitē dare duas so-
lutiones. Prima, q̄ in spiritalibus falsa cā non vitiat: si-
cut nec dolus. sed cōtrariū probatur in. c. ex parte. Secun-
da sol. quia hāc causa falsa non fuit hīc expressa: sed men-
te retenta. & hoc sentit gl. dum allegat. l. si repetēdi. C. de
condi. ob causam. quā sic loquitur. & hēc solu. satis esset
bona: sed non probatur ex tex. Ideō dic clarius, q̄ ingre-
diēdo religionē: ista moueri potuit ex duplici causa. Pri-
ma & principalis, vt seruiret Deo. Alia propter lepram
alterius, credens matrimonium solutum, quā erat falsa.
& ista causa erat secundaria & potius impulsiva, quā fina-
lis. vnde licet hīc esset causa impulsiva, seu secundaria: nō
tamen cessat causa finalis & primaria. ideo ex falsitate il-
lius causae secundariē nō impeditur ingressus religionis.
Pro hoc quod in simili not. Inno. in. c. in prāsentia. de re-
nun. nō ob. c. magnā. j. de voto. alleg. in glo. pro cōtrario
quia ibi nō cessat votū ex cessatione causae secundariē: sed
prāstatur materia facili⁹ dispēfandi: nec est verū, q̄ dicit
hic gl. dispēfationē nō vitari ex falsa causa: vnde dic me-
lius: vt not. in. c. quia. alleg. in gl. ¶ T In gl. super vers. *ca-*
stitatis. ibi: *talis religio non soluit sponsalia*. & cōtra hūc arti-
culum multū instant Inn. & Host. maximē in soluēdo cō-
trariū. c. fi. j. q. cle. vel vouē. Sed tu dic breuiter, q̄ ad hoc
vt soluāt matrimoniū, oportet q̄ quis cōfiteatur tacitē,
vel exp̄sse aliquā de religionibus approbatis: vt. s. dixi. &
habet clarē in. d. extraua. antiqua. Qualiter aut sit profes-
sio, collige ex his, q̄ dixi in. d. c. cōsulti. & in. c. vidua. & in
c. ex parte. s. de reg. ¶ T In ea. gl. ibi, *potest habere propriū*.
no. gl. q̄ Eremita nō renuntiat proprio: & sic nō pōt ap-
pellari religiosus. Nā nullā in veritate regulam habent:
sunt enim sicut locustē sine Rege: vt dicit gl. in. c. qui ve-
rē. xvj. q. j. Imō dubitat vtrū gaudeāt priuilegio ecclesia-
stico: de quo vide per Io. de lig. in clemen. ij. de prāben.
dico plenius in. c. ij. de foro cōpe. ¶ T Vltimō no. glo. in
fi. q̄ sponsalia de prāsentī nō soluuntur superueniēte le-
pra. Querit hīc Host. quid si leprosus matrimonio non
consummato intrat domum leproforū, nunqd̄ dissol-
uat tale matrimoniū: dubiū facit. c. ij. de eccle. adifican.
& quāuis Host. hīc multum instet, Ioan. And. dicit & ve-
rius securē tenendum, q̄ non dissoluatur, nisi ibi esset
religio approbata. & hoc satis probatur in extrauagan-
ti antiqua Ioan. xxij. Hīc non sunt alia.

Abbas.
Summa-

ZACHARIAS.

a ¶ Inter absentes per nuntiū. Adde istū in. c. accedens. & quod ibi no. in apostil. ad ipsum in apostil. in ver. carnale. nu. 7. s. de prāben.

SEB. SAPIA.

b ¶ Tria substātia. Idē dicit Abb. in. c. ecclesia fan-ctae Marię. vbi Fe. li. col. j. s. de cōsti. & Abb. in consil. lv. incip. in quā-
stione, quē verti. col. iij. in. j. volu.

ZACHARIAS.

c ¶ Non potest ap-
pellari religiosus. Adde, an dicatur persona ecclesia-
stica. Car. in cle. ij. qd̄. xj. & xij. de prāben. tenet, q̄ non. verū ipse sibi cōtrarius tenet op-
positum in cle. pe-
nul. in. ij. oppo. de
sent. excom. gl. &
doc. in. l. ij. ff. de in-
ius voc. & gl. in. c.
qui verē. xvj. q. j.
& in. c. nulla. xcij.
dist. & per Inno.
in. c. cum monaste-
rium. s. de elect.
Antoni. Francif.

¶ An Eremita di-
catur persona ec-
clesiastica. vide gl.
in. l. ij. ff. de in ius
voc. & Inno. in. c.
cū monasteriū. de
elec. & vide etiam
d. Cardi. in cle. pe.
in. ij. q. de sen. ex-
cōmuni. Et adde,
q̄ Eremita nō po-
test offendi: sicut
nec clericus absq̄
poena excommu-
nicationis. c. ij. de
foro compe. Ad-
de tamen, q̄ non
obligatur voto ca-
stitatis: imō po-
test cōtrahere ma-
trimonium: vt per
glo. in. c. ex parte.
de cle. coniug. nec
etiam ligatur voto
paupertatis. xix.
q. ij. c. econtrā. &
vide gl. in. c. cū in
monasteriū. prā-
alleg. de elect.

b ¶ An Eremita di-
catur persona ec-
clesiastica. vide gl.
in. l. ij. ff. de in ius
voc. & Inno. in. c.
cū monasteriū. de
elec. & vide etiam
d. Cardi. in cle. pe.
in. ij. q. de sen. ex-
cōmuni. Et adde,
q̄ Eremita nō po-
test offendi: sicut
nec clericus absq̄
poena excommu-
nicationis. c. ij. de
foro compe. Ad-
de tamen, q̄ non
obligatur voto ca-
stitatis: imō po-
test cōtrahere ma-
trimonium: vt per
glo. in. c. ex parte.
de cle. coniug. nec
etiam ligatur voto
paupertatis. xix.
q. ij. c. econtrā. &
vide gl. in. c. cū in
monasteriū. prā-
alleg. de elect.

S V M M A R I V M.

- 1 Maritus factus monachus, non potest reuocari à coniuge adulterata. 4. vi de omnino. j. c. proxi. c. nu. 7.
- 2 Adulterium priuat adulterum iure coniugali. 4. 8.
- 3 Clericus in minoribus, si accipiat vxorem, non efficitur inhabilis, quominus ea mortua possit ad maiores ordines aspirare.
- 5 Maritus potest inuita vxore adulterata ingredi religionem, & promoueri ad sacros ordines. 4.
- 6 Maritus, si efficitur compater, ex tali actu vxor efficitur commater. Vxor, quæ vouit castitatem, nō potest contrahere matrimonium post mortem mariti sui.
- 7 Maritus qui cognouit scienter vxorem suam adulteratam: an possit amplius promoueri ad sacros ordines.
- 8 Matrimonium non soluitur propter adulteriū, nisi respectu seruitij, quod coniunx coniugi debet.
- 9 Adulteria commissa per coniuges, mutua compensatione tolluntur.
- 10 Papa, si reperitur habere vxorem: potest per eam à Papa & reuocari. Papa quem iudicem habeat?

C A P. X V.

- 1 **C**onstitutus. ¶ Maritus factus monachus à coniuge adulterata reuocari non pōt. Primò narrat factū. Secundò dat iudicē, ibi: *ideoque.* ¶ Casus literalis. Quidam Accolitus. H. nomine quandam puellā duxit in facie ecclesiæ in vxorē: & eam carnaliter cognouit: tandē orta est discordia inter illū & amicos puellæ: quare fuit cuidam alij. V. nomine copulata. & dictus Accolitus usq; ad gradum sacerdotij ordinatus. & tandem habitum ordinis cisterciē. assumpsit. Dubitauit iste. H. an licitè possit in suo proposito remanere. & accessit ad Papā exponēs sibi prædicta. vñ mandat Dicecesano Epō, quatenus si res ita se habet: prædictā mulierem cōpellat: vt ab illo recedat, cui per adulteriū fuit copulata: nec prædictū monachum inquietet, quominus votum suū valeat adimplere. Ber. ¶ No. j. q. adulteriū cōmissum etiā in figura matrimonij: priuat adulterum iure cōiugali, qd̄ habebat in coniuge, etiā si alter coniunx quodāmodo fuerit causa istius trāsitus ad alia vota. & in hoc vltimo est iste tex. satis not. ¶ Secundò not. q. clericus in minoribus cōtrahendo matrimoniū, nō efficitur inhabilis ad ordines maiores: imò mortua vxore pōt redire ad clericatū.
- 2 ¶ Tertiò no. casum, in quo professio valet facta per coniugatū sine consensu vxoris: si vxor cōmisit adulteriū. Videtur probare hæc litera, q. per adulterium notoriū sine alia sentētia priuat adultera iure seruitutis, qd̄ habebat in marito. & sic propria authoritate pōt adultera deserere à marito. de quo vide bo. glo. in. c. fi. de adul. te. & quod ibi dixi. ¶ In glo. j. ibi: *publicè fuit adulterata.* not. glo. iuncto tex. q. sicut pōt intrare maritus religionē, ex quo vxor cōmisit publicè adulteriū, vt hīc. & in. c. Agathosa. xxvij. q. ij. ita pōt se facere pmoueri ad sacros ordines. Et vr̄ mihi, q. hīc sit tex. cōtra dictū Inn. j. c. proxi. vbi dicit, q. licet maritus adulteræ possit ea inuita intrare religionē: nō tñ pōtea inuita pmoueri ad sacros ordines: & reddit rationē diuersitatis: q. adultera pōt cōtrahere matrimonij post mortē ingrediētis religionē: sed vxor ordinati nō pōt contrahere matrimonium post mortē ordinati: vt in. c. quia sunt. xxvij. distin. & c. feriatim. vnde cū compelleretur ad continentiam seruandā post mortē mariti, non potest hoc fieri suo cōsensu. Sed certè hæc ratio mihi non placet: quia iura allegata per Inno. loquuntur quādo maritus fuit promotus de consensu vxoris vouentis continentia. Nam illud votum solennizatur per susceptionem ordinis mariti: quia cū finit vna caro, maritus communicat actiones spirituales vxori: ¶ vt est videre in marito contrahente compaternitatem. Nam ex tali actu etiā vxor efficitur commater. xxx. q. iij. c. si quis ex cōiugio. & not. in. c. martinus. de cog. spiritual. & eadē dispositio est in vxore ingrediente religionē. Nā ex quo vouit, nō pōt ampli⁹ cōtrahere matrimonij, etiā post mortem mariti: vt no. Do. s. e. c. cū sic. sed vbi vxor adulterata nō consensit promotioni, vel ingressui religionis: bene pōt contrahere post mortē mariti: quia non pōt dici votū solēnizatū ex quo nulum emisit. ¶ Et in fi. gl. & de hoc vide bo. tex. cū gl. in. c. si cuius. hīc alle. & intellige, vt ibi no. q. maritus cognouit vxorē, postquā sciuit eā adulteratā. Nā perinde est, ac si esset maritus corrupte. & sic propter defectū sacramenti, nō pōt amplius pmoueri ad sacros

- ordines. ¶ In gl. fi. in fi. no. ex hac gl. iūcto tex. adulteriū mulieris iunctū cū ingressu religiōis mariti nō soluit matrimoniū, quo ad vinculū. vnde licet adultera perdat ius respectu seruitij quod habebat in marito: nō soluit cōiugiū quo ad vinculū. ¶ Sed dubitat in quo cōsciētia remordebat istū, ex quo mulier cōmiserat adulteriū. Erat em̄ liber à seruitute illius. dicit Gof. q. mouebat ex eo: quia vxore superstitē fecerat se promoueri ad sacros ordines sine illius consensu. Sed certè hæc ratio nō est efficax: quia vt s. dixi: ex quo vxor publicè cōmisit adulteriū, perdidit seruitutē, quā habebat ī marito: & sic liberè poterat se facere promoueri. Secūda so. q. exceptio cōpetēs marito poterat elidit repli cationē adulterij cōmissi p̄ eundē maritū: quia ipse fuerat adulterat⁹, occultè tñ. & hæc so. pōterat esse bona. ¶ Quia adulteria cōmissa p̄ cōiuges mutua cōpensatione tollunt⁹. vt in. c. pe. & vltij. de adul. Sed aduerte: quia si hoc erat verum, nō debuisset intrare religionē: sed potius repetere mulierē. & idē datur tertia sol. q. frustra timebat hīc cōsciētia. Vel dic, q. hoc fecerat vt ageret in monasterio maiore pœnitētiā: quia fuit causa, q. vxor adultera transiuit ad secunda vota. ¶ Quid autē in marito, qui effectus est Papa vxore ignorāte: nunq. possit repeti per vxorē, sicut repetit is, qui intrauit religionē: vel fecit se promoueri? Doc. dicūt q. sic. & est gl. no. in. c. si quis pecuniā. lxxxix. dist. quæ etiā tractat, quis erit iudex contra Papā in hoc argu. & no. ex illa gl. q. cōiugatus est habilis ad Papatum etiam vxore ignorante, & non consentiente. Nico. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxor non repetit maritum: qui cum eius licentia ingressus est religionem: etiam quod dolo sit induta ad consentiendum.
- 2 Ingressus religionis per dolum factus, non vitatur.
- 3 Mulier non excusatur ab ignorantia iuris in aliquo casu.
- 4 Vxor consentiendo, quod maritus ingrediatur religionem: an sibi præiudicet?
- 5 Religiosus si conuenitur ex eo, quod ipse fecerit ante ingressum, potest monasterium etiam eo inuito opponere exceptiones.
- Monachus transfert in monasterium omnia bona & iura realia & personalia.
- 6 Religiosus si conuenitur ex gestis ante religionis ingressum, poterit iudiciū fundari in persona sua.
- 7 Adulteria coniugum mutua compensatione tolluntur: quomodo intelligatur.
- 8 Confessio vnius ex coniugibus, an præiudicet matrimonio.
- Confessio monachi, an præiudicet monasterio.

C A P. X V I.

- 1 **V**eniens. ¶ Summa vt. s. in. c. præcedēti. vel aliter, & sic. Vxor non pōt repetere maritū, de cuius licētia religionem intrauit, si post ingressum non cōtinuit: licet ad consentiendū, seu ad donationē licentię dolo fuit induta. Primò narrat factū. Secundò dat iudicem ibi: *quocirca.* ¶ Casus litera. Quidā cōiugatus noīe. L. propoliuit monasteriū intrare præsentibus pluribus sacerdotibus: instetit apud vxorē suā: vt super hoc suū præstaret assensum, asserēs, quod nisi hoc faceret tam sibi, quā toti mundo redderet se inutilē. & sic illa tam precibus ipsius, quā aliorum, & fle-

ZACHARIAS.

¶ Postquā sciuit eam adulteratam. Adde Car. Alex. in. c. in coniugio. xxxij. q. j. & Alexan. & doct. in. l. cū mulier. ff. solut. matri.

ZACHARIAS.

¶ Mutua cōpensatione tolluntur. Adde docto. in. c. significasti. j. de adul. & Paul. de ca. consil. cxxvij. q. vij. & per totum.

Panor. super Tertio Decret. Cap. Accedens.

tibus deuicta, caput illius sponte altari supposuit manu sua: & ea presente ibide extitit tonsuratus. monasteriumq; adiit: & postmodum finito tempore probationis fecit professionem: illa in seculo remanens inhonestos amatores admisit: dictus. L. timens, ne factum illius sibi possit imputari: accessit ad Papam exponens sibi predicta: unde mandat Papa Episcopo Pictauiensi & cuidam Abbati, quatenus si ita est, predictum. L. permittat liberè permanere in monasterio, quod intrauit: quauis multum deliquerit, quod ipse malitiosè asseruit: quod nisi illa consentiret tam sibi, quam toti mundo redderet se inutilem. & cum rogauerit presbyteros, ne mulieri predicta exponerent, quod ipsam seculum relinquere oporteret, si licentiam daret viro: tamen ex quo caput viri altari supposuit: & postmodum non continuit, ipsum ulterius reuocare non poterit: cum per exceptionem fornicationis possit repelli: maxime cum ante, quam fuerit fornicata ipsum non repetijt. Ber. ¶ Noj. j. ibi: *finito probationis tempore. quod coniugatus intrans religionem de consensu uxoris, habet legitimam probationis tempus.* Non ergo tenetur profiteri in tempore breuiori: secus si inuita sponsa de presenti intret. vt in. c. ex publico. s. eo. ¶ Secundò no. quod consensus mulieris per dolum extortus non inuadat professionem mariti: vt hic satis colligitur à contrario litera. & ad hoc tene menti istum tex. qui ad hoc inducit per doct. s. eo. c. ex parte. & dixi in. c. j. s. eo. ¶ Et ex hoc & ex tex. not. quod dolus in spiritualibus non semper est licitus. Excusatur enim, quoniam quis inducitur ad meliorem vitam. quia nunc proprie non est dolus: vt in. c. cum dilecti. quod met. causa. secus si adducitur ad renuntiandum ius proprium, seu vt subeat promptum periculum adulteradi. ¶ Itē no. ibi: *presbyteros exorauit.* argu. satis bonum, quod mulier quo ad materiam huius tit. non excusatur ab ignorantia iuris. si ergo mulier est certificata concedendo licentiam marito: oportet ingredi religionem. Ex datione ergo licentie absque alio voto continentie, potest compelli ad ingrediendum religionem. & ad hoc induxi istum tex. in. c. j. s. e. ¶ Vltimò not. quod ingressus coniugis à principio inuadit, validatur ipso facto, per quod uxor perdit seruitutem in marito. Ex quo infertur, quod uxore mortua maritus prius non reuocatus, monasterium exire non potest. 4 ¶ In gl. ij. ibi: *tenet contractus.* Sed aduerte: quia arg. potius in contrarium colligitur ex isto tex. nam hic Papa expressè dicit maritum non modicum deliquisse in eo, quod captiosè & dolosè induxit istam mulierem ad consentiendum. & in fi. tex. innuit, quod si mulier ista continuisset, potuisset maritum repetere, non obstante consensu suo: quia ille consensus non erat validus, ex quo dolosè fuit extortus. Non enim est verum, quod subijcit in gl. quod si ista continuisset, fuisset audita, ex quo non emiserat votum continentie: nec promiserat intrare religionem, cum esset iuuenis. nam totum contrarium gl. sensit in. c. vxoratus. s. eo. vbi concludit, quod ex sola licentia mulieris ipsa sibi preiudicat: licet ex officio Epi possit ingressus reuocari. dic ergo, quod ex alio capite ista mulier fuisset audita, si continuisset: scilicet, quia sponte non consentit, sed dolo fuit inducitur. ¶ In glo. pen. ibi: *monasterium eo inuito.* no. bene hac gl. Facit enim ad multas. quod vt si dicamus, quod si religiosus conuenit ex eo, quod egerit ante ingressum, poterit nihilominus monasterium suscipere defensionem: & illo inuito proponere omnes exceptiones sibi competentes. & sic non tamen bona ingressi trahunt in monasterium: sed omne ius reale & personale sibi competens. ¶ Secundò facit ista gl. iuncto tex. quod si religiosus conuenit ex gestis ante ingressum, possit iudicium fundari in persona illius religiosi. Quod indubie procedit, quoniam negat validitas ingressus. Quid autem in alijs casibus plenè no. per Legistas in aut. ca. que fit cum monacho. C. de epis. & cleri. Et puto, quod poterit duplex practica obseruari: Primò vt sit in iudicio de consensu superioris. Secundò, vt monasterium suscipiat defensionem. & hoc mihi plus placet. quod videtur placere. d. Bal. in aut. ca. prael. In ea. gl. ibi *credo, quod bene potest.* Hec particula videtur contrariari his, que premittunt in gl. Nam si per adulterium uxoris ingressus remansit validus: ergo monasterium poterit resistere: si iste vult exire & accipere mulierem: nisi velis saluare gl. vt quidam dicunt, vt procedat, quoniam maritus exit ante professionem: sed certè tunc quod gl. esset inutilis, nec oporteret ponderare, quod mulier fuit decepta: quia ante professionem non obligatur monasterio: vt in. c. super eo. s. de reg. ¶ In ea. glo. ibi: *sed quid si vir fornicetur.* No. hac particula gl. vsque ad fi. nam limitat multum iura dicentia adulteria coniugis mutua compensatione tolli: vt procedat illa iura, quoniam vterque remansit in seculo: secus si is qui fuerit con-

tinens intrauit religionem: tunc enim non fiet compensatio cum adulterio subsequenti. Ratio: quia iste mutauit statum: & non est amplius sui iuris. facit. l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de min. Quinimo sensit Gul. quod si maritus commississet secundò adulterium, & postmodum intrasset religionem, non compensat adulterium commissum ante ingressum: quia iste mutauit statum: & est effectus nouus homo. quod dictum non videtur verum: quia non potuit mutare statum cum preiudicio mulieris: cum ante ingressum fuerit uxori ius acquisitum replicandi de adulterio mariti contra exceptionem adulterij proprii. Et hoc satis sentire videtur Host. qui format hac. quod satis utile. ¶ Pone, quod maritus, qui commiserat adulterium in seculo, transiit ad religionem. repetitur à muliere. ipse excipit de adulterio mulieris: ipsa replicat, quod & ipse commisit ante adulterium. Querit, nunquid possit exire inuito monasterio: si confitetur replicationem mulieris? & dicit quod sic. ¶ Vnde hoc casu stat confessione mariti: licet veniat in preiudicium professionis. de quo dicit casum esse in. c. pen. de rap. secus dicit, vbi agit de matrimonio carnali: tunc enim non statetur confessioni coniugis contra matrimonium: vt probat in. c. super eo. de eo, qui cog. cōsan. vxo. suæ. & cum hoc trahuntur hic cōmuniter doct. ¶ Sed aduerte, quia hoc distinctè tenere esset aperte dicere contra casum. c. vidua. s. ti. proximi. vbi tex. aperte dicit, quod ex quo constat de professione alicuius tacita, vel expressa: non statatur confessioni ipsius in contrarium etiam cum iuramento. Pro hoc facit: quia confessio tendit in preiudicium monasterij: ergo plenè non probat: quia licet valeat confessio contra contentum, non tamen contra tertium: vt. xiiij. q. ij. in prin. & in. c. j. de cōfess. Itē ratio. c. s. eo. habet locum in casu nostro. nam de facili posset iste ingressus colludere cum uxore sua in preiudicium professionis factæ. Ideò intelligo illud. c. penul. allega. per Host. quoniam iste ingressus stat pro ingressu, & contra monasterium de consensu superioris: tunc enim non est verisimile, quod falsum confiteatur contra se: ideò talis confessio sibi preiudicat: & per consequens monasterio, quod permisit eum agitare illam causam. Et idē est in matrimonio carnali: nam valet confessio in preiudicium matrimonij: quando est facta ab eo, qui stat pro matrimonio: vt in. c. attestaciones. & ibi per Hostij. de despon. impu. Abb.

SYMMARIUM.

- 1 Vxor potest reuocare maritum à religione: licet ipsa dederit licentiam metu.
- 2 Vxor tenetur intrare monasterium ibi faciendo professionem, quando eius maritus idem fecit: intellige cum eius consensu.
- 3 Maritus, qui intrauit monasterium, an possit licite relinquere habitum: & propria auctoritate exire monasterium.
- 4 Extremis probatis, presumitur medium.
- 5 Consensus extortus per metum, non presumitur ratificatus per simplicem tacurnitatem sequentis temporis.

CAP. XVII.

Accedens. ¶ Vxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profecti, ab ea metu extorta. Primò partis narratio. Secundò iudicis datio. ibi: *quocirca.* ¶ Casus liter. Quidam coniugatus volens assumere habitum monachale, petijt ab uxore sua: vt super hoc suum præstaret assensum, quæ propter multa verbera & alia grauamina, quæ inferebat eidem, dicens, quod ipsam dimitteret, annuit voluntati ipsius: & sic vir ille habitum Cisterciensium assumpsit: & mulier domum quarundam monialium intrauit, nullo habitu assumpto, vel voto conuersionis emisso: tandem vir ille habitum dimisit ad seculum redeundo: mulier statim petijt illum restitui, propter hoc ad papam accedens: vnde mandat quatenus si ita est, vir appellatione remota, compellatur eam recipere, & ei exhibere coniugale affectum. Ber. ¶ Not. j. ex isto text. quod sicut ad matrimonium contrahendum requiritur omnino consensus liber: vt in. c. cum locum. de sponsa. ita & in separatione matrimonij quo ad thorum: vnde vt vides hic, datio licentie fuit nulla metu intercedente. & pro hoc. c. notificasti. xxxij. q. v. ¶ Not. ij. argu. quod uxor iuuenis marito intrante religionem, non tenetur intrare monasterium, faciēdo professionem: sed satis est, quod intret, vt possit ibi vitam honestam ducere: hoc tamen non credo de iure verum. p. c. ad Apostolicam. s. e. & p. c. quia Agathosa. xxvij. q. ij. & ad istum tex. dic, quod hic narratur factum: & non ponitur ius. 3 ¶ Sed quero: nunquid maritus iste potuit licite relinquere habitum & propria auctoritate exire monasterium. Io. and. dicit, quod non: sed quod peccauit: quia quo ad se, & sui preiudicium potuit monasterium intrare: uxor tamen potuit eum inuitum de monasterio abducere. & hoc vltimū tenet hic

Volumus. In ver. inconcussam. & vide gl. in c. quia sunt culpæ hîc allega. in glo. & glo. magna. in prin. in c. per tuas. de condi. app. & idē. d. Ant. in c. li. cet causam. in. xxxvij. col. ver. qualiter aut. de proba. & aliquid in c. rex paci. ficus. in prin. ij. col. s. in proce. Greg. & in c. cū ad sedē. de rest. spo. vbi alleg. in c. ex parte Decani. s. de rescri. & in c. inter dilectos. in. vj. col. in ver. nota q̄

pro portioe. & vi. de dom. Abb. Pa. nor. elegāter in c. accedētib. circa. fi. ver. hîc aduerte. de priui. & Bar. in l. Celsus. in vlt. co. verfic. alio modo. ff. de vsuca. & ad. de huc Bal. in l. re. stiū. in vlt. colū. C. de testa. ver. adde. q̄ tps. vbi dicit q̄ ad probandū p̄s. criptionē sufficit probare principiū & finē possessio. nis. quia per extre. ma p̄sumunt me. dia. & alle. p̄adi. ctū capitulū volu. mus. hîc alleg. per istū. & vide Bal. in l. sicut re corpora. li. in. s. superuacu. um. ver. & not. ex isto. ff. quib. mod. pign. vel hyp. sol. & Bal. in l. si p̄sidi. C. de do. ante nup. & vide Lud. Ro. in. d. l. Celsus. in pe. col. vbi dicit. q̄ probatis extremi. tatibus possessio. nis. p̄sumit cōti. nuatio medij tps. & alleg. gl. in d. c. volum. & Io. an. & do. Ant. in d. c. cū ad sedem. & ad hoc facit quod no. d. Ant. post Inn. in c. qm̄ cōtra. in vij. col. de proba. vbi dicit. q̄ quādo producit in instru. mentū in actis re. gistrandū. nō est necesse. q̄ totus te. nor instrumēti de verbo ad verbū re. gistret. sed sufficit p̄scribi illius instru. mēti. Itē addehuc Pet. de Ancha. in c. j. vij. colū. de re. scrip. lib. vj. vbi di. cit. q̄ ad probandū continuā posses. sionē sufficit pro. bare principium possessionis. & q̄ hodie possideo: qm̄ mediā posses. sio p̄sumit. & q̄ per probationē extremorū pro. benē media. tenet Spec. in ti. de pro. ba. s. j. in vlt. colū. ver. qualiter pro. bari potest. vbi lo. quitur de proba.

tenet hîc Inn. sed primum dictū Ioā. an. non vi. detur vsquequaq̄ verum: & contrariū apertē sentit Inn. in c. quidā. s. eod. Probatur ratione. non enim potest maritus vxore inuita emitte. re votū continentiae: vt in c. vna sola. xxxij. q. v. Item maritus iste multū peccauit vxorem de. ferendo: aut sibi dando causam adulterandi: vt in c. si tu abstines. xxvij. quēstione secunda. er. go. vt non perseveraret in peccato: & vt mu. lier non incideret in adulterium. licet potuif. set propria autoritate exire. Vnde hîc in nullo notatur maritus iste. qui habitum dere. liquit. ¶ In glo. ij. ibi: *Et sic per primum & vl. timum.* no. bene istam glo. quia facit ad multa. & collige ex ea. q̄ per extrema colligitur me. diū. & facit hoc ad probandum p̄s. criptionē: vt probata possessione in prin. & in fin. p̄s. matur. q̄ quis medio tempore possederit. tenet gl. xvj. q. iij. c. volumus. & plenius de hoc per Bart. in l. Celsus. ff. de vsuca. ¶ Secūdo not. gl. iuncto text. q̄ agens certum quid per metū. nō p̄sumitur ex taciturnitate sequētis tēpo. ris consentire & purgare metū. Quod intellige nisi interueniat aliquis actus positius primi actus approbatiuus. l. ij. C. quod me. cau. & pul. chrē per Inno. in c. super hoc. de renū. Et in fi. glo. doct. videntur hîc velle professionē istius viri nō valuisse: quia cum vxor est iuuenis. de. buisset intrare religionē. vel saltē emittere vo. tum continentiae: quorum neutrū hîc interue. nit: cum ergo expressa libera licentia nō valui. set. fortius nec coacta. Sed aduerte: quia hoc ar. gu. est cōtra no. in c. j. & c. vxoratus. s. eo. nā li. bera licentia valuisse in p̄iudicium mulie. ris. quantuncūq̄ non vouisset. no. in iuribus p̄alleg. vnde muliermet hîc repetebat virū. & sic fuit hîc audita non ex eo. quia non vouit: sed ex eo. quia per metum consensit. & iste est verus intellectus huius capituli.

SUMMARY

Vxor. quæ præstitit consensum marito. vt ingrede. retur monasterium. non compellitur ipsa intrare. si est continens & non suspecta. 2.
Vxor. quæ præstitit consensum marito intranti reli. gionem: siue ipsa fecerit. siue non. votum cōtinen. tiæ: an compellatur intrare monasterium: & an possit petere restitutionem mariti.

CAP. XVIII.

Significauit. ¶ Vxor professi. quæ dedit viro licentiā profitendi. non cōpellitur ingredi religionē. si con. tinens est. & non suspecta. Primò ponit mulie. ris querelam. Secūdo dat iudicē. ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. Quædam mulier. A. nomine coram Decano sancti Quiriaci fungenti vice Archiepiscopi Senonen. dedit licentiā viro suo religionem intrandi voto continentiae sibi in. iuncto: & recepta fide ab ipsa. q̄ perpetuò con. tinentiam seruaret: & sic vir professionem fe. cit. Decanus verò post factam professionem à

tione cōtinuā possessionis. Ad quod vide gl. in ver. Romani. in c. die resurre. ctionis. de cōsecre. dist. v. & Bal. in l. si quis ita. circa prin. de cōdi. & demon. & multū eleganter Dom. in d. c. quia sunt culpæ. in vlt. col. xxxvij. dist. in c. legimus. in prin. in. ij. col. ver. not. istam glo. xcij. dist. Anto. Francil. ¶ An ex probatione extremorū probetur media: & an me.

diūtrahat ad se ex. trema & econtrā. vide quæ habetur in c. quia sunt cul. pē. xxxvij. dist. Et qualiter accipiat extremū: vide gl. in l. j. ff. si quis ius di. non obtēp. Et adde. q̄ ille qui im. pugnat medium. impedit extrema: vt in l. seruitutes. s. publico. ff. de serui. & vide gl. in l. qui sella. in. s. fi. ff. de serui. rustic. p̄adi. quæ dixit. q̄ qnq̄. extremū trahitur ad mediū & quandoq̄ me. diū ad extrema. & vide quæ habetur in l. tria p̄adia. ff. de serui. rusti. p̄a. dio. & vide bon. text. in l. sed inte. rim. in. s. j. ff. de do. na. inter virum & vxor. qui dixit. q̄ inhabilitas medij impedit discursū ad extrema. Et de materia extremo rū habet in l. siue possidetis. C. de proba. & per bea. tum Thom. in. iij. senten. dist. ij. arti. cu. xvij.

viro dicebat. quod mulier illa debebat religio. nem intrare: sed illud primò sibi non expressit. q̄ si expressum fuisset. viro licentiam non de. disset: sed decanus ad hoc compellebat eādem. Vnde mulier illa hęc omnia significauit domi. Pape. Vnde mandat quibusdam quatenus si est ita: & mulier talis ætatis existat. de qua suspi. cio non possit haberi: q̄ non permittant illam cōpelli ad religionē intrare votū continentiae obseruantē. Ber. ¶ Not. j. arg. q̄ p̄alatus in. ferio Episcopo. non pōt proprio iure impar. tiri auctoritatem in dissolutione matrimonij. etiam causa religionis. & hoc tenet Inn. expres. sē. & facit hęc litera in argu. in eo. q̄ Decanus hoc fecit tanquā gerens vices Archiepiscopi. Pro hoc bo. tex. in c. si vir & vxor. xxvij. qō. ij. ¶ Secūdo no. in ver. *quocirca.* tex. valde not. in materia. q̄ si maritus intrauit religionē vxor cōsentiente. & cōtinentiā vouēte: cōpelli po. test vxor ad intrandū religionē. licet viuat cōti. nēter: ex quo est talis ætatis. de qua suspicio in. cōtinentiæ haberi pōt: licet à principio nunquā cōsenserit ingressui religionis. ita singulariter p̄batur hoc à cōtrario literæ. secus dic. vbi nō voluisset. Nam & tūc haberet locū. c. j. s. eo. & quod no. gl. in c. vxoratus. co. titu. In glo. j. ibi: *quod satis potest dici &c.* per hoc videtur gl. re. cedere à dictis p̄cedētibus. Ho. distinguit. q̄ aut vxor solenniter vouit. aut simpliciter: aut nullū votum emisit. Primo casu cōpellitur in. trare religionē & profiteri: in secūdo & tertio nō cōpellitur: sed maritus poterit sibi restitui. Sed aduerte. q̄ licet Io. an. hîc simpliciter re. citet Hostiē. & teneat: tñ aliud sentit in c. ex parte. s. eo. vbi in distinctione posuit verū in. tellectū ad istum tex. quē hîc etiā ponit Vincē. dicēs. q̄ si mulier dedit tātūm licentiā. & nō vo. uit: tunc ex officio iudicis restituit sibi marit. ex quo iuuenis est. & ita loquitur. c. j. s. eo. & si p̄cessit ad votū cōtinentiæ. nō debet sibi fieri restitutio: sed debet cōpelli ad intrandū reli. gionē: vt de directo est hîc casus à cōtrario li. teræ. & hoc etiā voluit Calde. in d. c. ex parte. & dixi in c. j. s. eo. in distinctione. Et hoc pro. bo ratione. Nā ex quo mulier voluit cōtinen. tiā quātuncūq̄ sit iuuenis. tenetur votū obser. uare: cum votum ex postfacto sit necessitatis: & obliget quēcūq̄ post pubertatē. Nō ergo debet sibi restitui maritus: cum nō esset aliud. quā ipsos in promptū periculū detrudere. & vtrum isto casu teneat illa mulier profiteri. an solūmodo esse in monasterio. vt dixi in c. j. s. eo. & dic. vt ibi. & satis pōt in hoc casu dici. q̄ nō cōpellitur profiteri. ex quo erat mulier. & nō certificata. Nec mirū. q̄ compellitur ad id. quod nō promisit: quia hîc venit accessorie ad promissionē prius factam. Item non compel. litur intrare. vt stet ibi in carcere: sed potius. vt honestē viuat. & turpitudinis suspicionem euitet. ar. in c. de Benedicto. xxxij. q. j. Abb.

diūtrahat ad se ex. trema & econtrā. vide quæ habetur in c. quia sunt cul. pē. xxxvij. dist. Et qualiter accipiat extremū: vide gl. in l. j. ff. si quis ius di. non obtēp. Et adde. q̄ ille qui im. pugnat medium. impedit extrema: vt in l. seruitutes. s. publico. ff. de serui. & vide gl. in l. qui sella. in. s. fi. ff. de serui. rustic. p̄adi. quæ dixit. q̄ qnq̄. extremū trahitur ad mediū & quandoq̄ me. diū ad extrema. & vide quæ habetur in l. tria p̄adia. ff. de serui. rusti. p̄a. dio. & vide bon. text. in l. sed inte. rim. in. s. j. ff. de do. na. inter virum & vxor. qui dixit. q̄ inhabilitas medij impedit discursū ad extrema. Et de materia extremo rū habet in l. siue possidetis. C. de proba. & per bea. tum Thom. in. iij. senten. dist. ij. arti. cu. xvij.

SEB. SAPIA.

Volumus. Illā gl. cōmendat An. gel. in l. pen. circa. fi. C. de apo. publi. libr. x. & Io. fab. in prin. insti. de vsu. cap. col. j. & Bald. in l. fin. colū. vij. in xv. opposi. C. de p̄scri. longi tēp. Alexan. in consi. xxxix. incip. visis scripturis. co. ij. in ij. volu. And. sicu. in cōsi. xxxvij. in cip. scribitur sapiē. ter. col. x. in cōfil. xxxv. incip. sapiē. ter scribitur colū. iij. in. ij. vol. Fel. in c. inter dilectos. col. v. verfic. q̄bus inferri solet. s. de fi. instr. & Mat. in not. cxvij. incipi. nota mirabilē do. ctrinam.

SUMMARY

Maritus nō cogitur reconciliare vxorem suam adul.

teram: etiam post pœnitentiam peractam. 3. quæ tamen nō debet poni in aliquo monasterio ad agendum pœnitentiam: potest tamen maritus ipsam reconciliare, si vult etiam inuitam.

2 Adulterium inducit separationem matrimonij quo ad thorum: non quo ad vinculum.

5 Maritus potest relinquere suam uxorem adulteram non expectata alia sententia: quando adulterium est notorium.

In notorijs nō requiritur, vel expectatur sententia.

6 Adulterium, an possit cognosci coram iudice ecclesiastico, si agatur criminaliter.

Sacrilegium potest cognosci in utroque foro.

7 Vxor adultera in monasterio collocata: an possit ulte rius à marito repeti.

Adulterium est causa, quod vir lucretur dotem: & quod vxor donationem propter nuptias. quid autem si sunt liberi: vide hîc.

CAP. XIX.

Gaudemus. ¶ Adulterium est causa, quod vir lucretur dotem: & quod vxor donationem propter nuptias. quid autem si sunt liberi: vide hîc.

tus reconciliare non vult, ad agendum pœnitentiā in aliquo clauastro collocatur. h. d. Cōmunis diuifio. Secunda ibi: mulieres. ¶ Casus literalis. Aliquæ mulieres cō demnatæ sunt de adulterio: propter quod à vi ris suis sunt relictæ: dicitur, q̄ si ad frugem me lioris vitæ conuersæ fuerint, si mariti earū cō moniti eas propter Deū recipere noluerint: in monasterijs cū religiosis mulieribus debēt po ni: vt pœnitentiam perpetuam ibi agant. Ber.

¶ Not. j. q̄ propter adulterium mulieris lici tē separatur matrimonium, quo ad thorum: re manet tamē ipsum matrimonium quo ad vin culum. xxxij. q. vij. c. licitē. ¶ Secūdo nō. q̄ se parato matrimonio propter adulterium carna le, non tenetur coniunx, qui non deliquit, pec cantem sibi reconciliare, etiā post pœnitentiā peractā. ¶ Tertiō not. q̄ maritus licet ad sui instantiā fuerit separatū matrimoniū, quo ad thorum: potest tamē nihilominus uxorem sibi inuitā reuocare, seu reconciliare. & si est con uersa: id est emendata, maritus meretur in recō ciliando. ¶ Vltimō not. officium iudicis eccle siastici circa adulteras à maritis relictas implo rādum: vt eas collocet in clauastro cū mulieri bus religiosis. ¶ In gl. ibi: secūta sententia. nō. gl. q̄ propter adulteriū etiam notoriū, non de bet marit⁹ propria autoritate relinquere vxo rem: sed debet expectare sententiā ecclesiæ. & licet doct. hîc transeant: tamē glo. apertē sentit cōtrariū: vbi latius hoc disputat in. c. fi. de adul. videlicet q̄ data notorietate delicti, necessariō non expectatur snia ecclesiæ: & eandē senten tiam tenet Inn. in. c. inquisitionij. de sent. excō. & vide quod latius dixi in. d. c. fi. Et placet mi hi opi. cōtraria, scilicet vt sententia non requi ratur: quia habet hanc facultatem à Deo. xxij. qō. j. c. dixit. facit text. cum glo. in. c. Agathosa. xxvij. qōne. ij. & c. significasti. de diuor. ¶ In gloss. in versiculo. cum religiosis. in fi. hæc glof. videtur velle, quod text. iste loquatur secun dum dispositionem iuris ciuilibis, vt fiat ista col locatio in monasterio, quando fuit actum cri minaliter contra mulierem: secus si fuit actum ciuilit̄. Et ex hoc intellectu not. vnū, ad quod non solet allegari iste text. quod coram iudice ecclesiastico potest laicus accusari de adulte rio, etiam criminaliter. Et quod iudex ecclesia

sticus potest saltem respectu mulieris imponere pœnā legale, de trudēdo mulierem in monasterium: tenet Inn. in. c. tuæ. de procu. vbi dicit, quod licet ecclesia possit adiri super adulterio, quando agitur ciuilit̄ quo ad separationē thori: secus tamē si criminali ter agitur ad pœnā legitimam inferendā. & pro illa opin. facit ille tex. & canon in. c. lex debet. xxxij. q. v. Sentiunt Pet. & Abb. hîc. & Io. and. in. c. j. de for. compe. lib. vj. vbi dicit not. q̄ adulteriū est de foro ecclesiastico duntaxat, cū agitur ad separationem thori. In contrariū tamē adduco. c. j. de offi. ordi. & c. de benedicto. xxxij. qō. j. Item cū matrimoniū sit sacramentū, peccans contra illud, committit sacrilegium: vt etiam innuit text. iuris ciuilibis in. l. quā uis. C. de adult. sed in crimine sacrilegij potest adiri tam secularis, quā ecclesiasticus: vt in. c. cū sit generale. de for. compe. vbi latius hanc. q. examino. Hæc tamē le. gl. non est cōmunis. vnde. d. Pet. & Abbas transeunt ad alium intellectu dicentes, q̄ per istum text. nō imponitur aliqua pœna mulieri: sed prouidetur hîc, vt mulier collocetur in clauastro: vt honestē ibi viuat. Vnde dicunt, q̄ inuita mulier non potest collocari in clauastro in casu huius. c. sed quādo ageretur criminaliter corā iudice seculari, tūc inuita detrudetur: vt in aut. sed hodiē. C. de adul. vnde ponderāt hoc verbū collo care: non enim dicit detrudere. ¶ Hosti. posuit aliū intellectu, di cens hîc statui nouā pœnā vltra dispositionē iuris ciuilibis. Nā secū dū ius ciuile mulier non potest profiteri intra bienniū: sed secun dum istū tex. si maritus monitus non vult mulierem recipere, pōt incontinētī collocari in monasterio, & profiteri poterit: nec lice bit marito illā de monasterio educere. Iste intellectus mihi nō pla cet: tū, quia est præiudicialis maritis: tū, quia quodammodo corri geret dispositionē iuris ciuilibis. Vnde puto q̄ iste tex. nō prouideat in casu illius aut. sed hodiē. nā ibi imponit pœna detrusionis insti tuta accusatione criminali cōtra mulierē. hîc autē non apparet de accusatione criminali. Itē hîc fit collocatio ad pœnitentiā: peragē dam, & nō principaliter ad pœnā: quare dico, q̄ qualitercūq̄ fue rit actū contra mulierē adulterā, ex quo est mulier relictā à mari to propter adulteriū, procedit dispositio huius tex. & iudex eccle siasticus & c. Ne ista incōtinēter viuat in seculo: & sic, vt præcidat materia delinquēdi, debet eā collocare in aliquo monasterio, non tū propter pœnitentiā, sed vt honestē viuat. Pro hoc adduco text. not. qui hoc probat in. c. de Benedicto. xxxij. q. j. in fi. Et credo, q̄ hoc casu nō habet locū illa pœna iuris ciuilibis respectu bonorū. Nā debes scire, q̄ aut contra mulierē fuit actū per maritū ciuilit̄, & tūc separatur matrimoniū quo ad thorū: & lucratur maritus do tem: vt legit̄ & nō. in. c. plerūq̄. j. de do. post di. resti. & c. de repu. l. cōsensu. & sic monasterio nihil potest applicari. vnde nō sine mi nisterio iste tex. nō fecit mentionē de bonis. Sed si ageretur cōtra mulierē criminaliter vltra detrusionē, duæ partes suarū dotium applicant liberis, si quos habet: tertia pars monasterio. Si verō nō habet liberos, sed parētes, duæ partes applicant monasterio: & ter tia pars parētibus. Nō existētibus verō parētibus oīa applicantur monasterio: vt in iuribus alleg. in gl. & sic vtilius est marito uxore accusare ciuilit̄, quā criminaliter: vt in aut. hîc per gl. alleg. Hæc distinctio plus placet, quā quorundā opi. nō. in. d. aut. quæ habet, q̄ hodiē maritus nihil lucret̄: quasi iura antiqua sint hodiē corre cta, per illā aut. sed nō placet, arg. in. c. j. s. vt lit. nō contest. vbi pa tet, q̄ vxor etiā lucratur donationem propter nuptias ex adulte rio mariti. facit. d. c. plerūq̄. de do. post diuor. resti.

SYMMARIUM.

- 1 Coniuges qui adinuicem promiserunt continentiam, & hoc ambo, vel al ter profitentur religionem, alter alterum petere non potest. 3.
- 2 Quando agitur contra monachum, an libellus sit concipiendus in persona sua, vel monasterij. Sententia ferenda contra, vel pro monacho, est ferenda in persona monaste rij, non monachi.
- 4 Legatum factum pauperibus talis loci, vel tali loco, semper censetur lega tum factum loco. Canonica portio non debetur Episcopo de legato facto pauperibus: nisi sit facta expressio loci, vbi sint pauperes: puta talis hospitalis.
- 5 Instrumentum si vitietur, potest notarius aliud conficere: quod non vitia bitur, si sit factum super eodem facto: licet cantet in alia persona.
- 6 Instrumentum potest loqui in prima, vel in tertia persona.

In instru-

ZACHARIAS.

a ¶ Sententia nō re quirat. Adde istū in. c. ad nostram. s. de iureiur. in. c. cū sit Romana. s. j. s. de ap. Bart. in. l. in emptorē. in prin. & s. j. ff. de actio. empt. & in. l. i. cū fustium. ff. de infra. Bal. in. l. cū fratrē. C. ad Silla. & in. l. j. C. ne filius pro pa. & in. c. j. prin. in tit. qualiter do. propri. priuatur. in feu. & in. c. pro. posuit. & ibi doc. s. de app. Io. fa. in 2 proemio insti. & ibi inapo. Celsi. in ver. necessaria sen tentia. & Alex. in lis cui. ff. de verb. obliga.

b ¶ Iudice ecclesia stico. Adde Ro. 4 singu. suis. fo. xx. vbi latē de hoc ar ticulo.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod vo luit allegare Ro. sing. suo. delxvij. incip. nos sumus. fol. xxij. de quo vide istum in. c. in telleximus. num. i. in versic. non in alijs post alios. j. de adult.

SEB. SAPIA.

c ¶ In contrariū. vi de etiam Ab. in. c. gaudemus. j. de di uor. & in. c. tuæ. col. pe. s. de pro. cu. & multa alleg. per Feli. in. c. cū sit generale. colū. vij. post med. ver. respectu adulte rij. s. de for. com. petenti.

a **SEB. SAPIA.** ¶ Quod quarta. Vide And. sic. in. c. officij. s. de test. & Fel. in. c. de quarta. col. vj. s. de præscrip. vbi tangit quādo hospitalia gaudeant priuilegio ecclesiarum.

b ¶ In alia persona. vide hic per do. Ant. in. j. col. & videno. in. c. quod aut. de iurepa. vbi etiā aliqua posui. Quid de snia, an debeat ferri in tertia persona, an in prima. dic. q.

nō refert, scd m. d. Abb. in. c. exami. nata. de iudi. dicit tñ, q. si ferri in tertia psona, præs. mit. lata sine scrip. tis. Idē tenet spe. in. ti. de sent. s. iu. xta. versic. taliter.

Quid aut si fiat in srm p verba prætēriti tps. vide p Abb. post. d. Anto. plenē i. d. c. qd aut. de iurepa. sed

de hoc quod hic habetur. f. an debeat fieri instrm in prima, vlt tertia psona. vide d. Anto. in. d. c. qm contra. de pba. col. v. & vide oino, quā no. post. d. Anto. in. c. quod aut. Itē vide Bal. in. c. j. in princ. in ver. in oī ferē curia. in ti. de no. for. fin. in vlib. feu. vbi dicit, qnō est vis, annotarius in prima, vel tertia persona scribat instrumētū. & idē dicit Bal. in. c. j. s. fi. q. feu. da. pos. & hoc dicit esse tex. sing. in hoc. c. q. ta bellio nō dicit variare, nec in stylo, nec in facto: si vnū instrumētū scribit in prima psona: aliud in tertia, & vide Imol. in. l. si sic. s. j. ff. de leg. j. vbi dicit, qnō refertan notariū scribat instrumētum in prima, vel tertia persona: vt in hoc. c. & vide Arch. in. c. quicunq. circa prin. xvij. q. iij. vbi dicit, q. valet rescriptū Papæ, licet verba rescripti concipiant in tertia persona. & hoc p illū tex. Itē, an testamētū, vel instrumētum scribi debeat i prima persona, vel in tertia. vide Bart. in. l. cū in testamēto, de auro & arg. leg. & Bald. in aut. sed qn. C. de costi. pecu. & in. l. in epi. stola. de fideiul. & in. l. mater. C. de rei vendic. & vi

7 In instrumento illud censetur fuisse actum, quod reperitur scriptum.

8 Donatio, votum, confessio, vel quid simile, facta calore iracundia, quod obligent apud Deum.

9 Monasterium non acquirit bona ingressi: quando dolose propter eius bona circumuenit illum, vt ingrederetur: secus si vt seruiret Deo.

Monasterium non debet damnificari ex delicto particularis monachi: nisi omnes delinquerent.

10 Sacerdos potest stipulari alteri in his, quæ concernūt ad officium sacerdotis & vilitatem animæ.

11 Stipulari alteri possunt notarij & oēs magistratus.

C A P. X X.

Dudum. ¶ Si cōiuges se ad iuuicē absoluerunt

continentiā promittēdo, & vterq. vel alter eorū religionem profitef, alter alterum rapetere nō potest. h. d. In prima ponitur facti & processus narratio. In secunda diffinitio. ibi: nos itaque. Prima subdiuiditur. Primò ponitur datio auditorum. Secūdò acto ris petitio. ibi: coram quo. Tertiò ibi: ad quod. rei responsio. Quartò ibi: verum. actoris replicatio. Quintò ibi: sed ad ista. rei replicatio.

¶ Casus literalis. Inter. C. laicū. & Io. vxorem, matrimonij quæstio vertebatur: datus fuit eis auditor, corā quo petebat dictus. C. vxorē suā sibi restitui, cū qua contraxit per verba de præsenti, carnali copula subsecuta. ad quod ex parte mulieris fuit responsum, q. ipse pro amore Dei & animæ suæ remedio, spontanea volūte præsētibz duobz religiosz sacerdotibz & testibz. v. adhibitis renuntiavit omni iuri, quod habebat in ipsa, resignando illud in manibus alterius ex sacerdotibz supradictis, qui in personam ecclesiæ assignationē huiusmodi recipere procurauit. Et idē. C. se castitatem seruaturū promisit deuouēdo se hospitali pauperū de ponte, voto solenni: & ipsi dedit licentiā religionē intrandi: versa vice, ipsa dedit ei licentiā simili modo: & resignauit omne ius, quod habebat in ipso, prout omnia ista continebant in publico instrumēto. Verū prædictus. C. proposuit, q. instrumētū illud mutātū fuerat: quā cū casu amissum fuisset, illud, quod fuerat prius in tertia persona, mutātū fuit postea in prima: & plus in vno, quā in alio continebat. Insuper proponebat, q. quidā deceptorie ipsum adlexerant proponentes eidē, q. in tali hospitali prædicto cibis ad voluntatē suā posset vti: & q. ardorem libidinis ibi extinguere posset: & sic seductus, tractus & illectus nō debet sibi obesse, quod in hac parte dicitur fecisse. Sed ad prædicta sic fuit respōsum. q. non nocet: an instrumētū loquatur in prima, vel in tertia persona dūmodo veritas nō mutetur. Præterea quāuis aliquando dicto. C. spes data fuisset, per quā ad hoc se proposuit inductū, tamen eo tempore, quo prædicta facta fuerūt, purē simpliciter, & propria voluntate pro amore Dei, & remedio animæ suæ ea nōscitur fecisse. vnde cōpelli debebat à cōfortio hominū discedere, vitāq. mutare. Dominus Papa super his habito consilio

de Bar. in. l. ij. ad fi. C. de fal. causa adie. leg. Et adde, q. similiter nō refert, an li bellus accusationis scribatur in prima vel tertia persona: vt dicit glo. in. l. T. l. tius. quam no. & sequitur Bar. ibi circa fi. & in. l. libellorum. ff. de accusatio. & idem dicit glo. quam sequitur ibi Ang. in. l. penul. C. de accu.

Ant. Francif. ¶ Circa hoc, an sententia debeat ferri in prima, vel tertia perso

na: & quibus verbis debeat formari. & eodē modo, quid de instrumēto, vel testamēto cōfecto à notario? Dicas in hoc non esse faciendā vim, siue in vna persona fiat, siue in alia: vt per gl. in versic. sempiternū. in. c. Abbate. dere iud. lib. vj. dūmodo tñ ipsa sententia cōtineat absolutio nem, vel condēnationē: aliās nō valeret, etiā si probaret per testes ipsa condemnatio siue absolutio, secūdū Bal. in. l. errore. circa fi. s. de testa. & habetur per Bart. in. l. p̄ses. & in. l. cū iudex. C. de sent. & latē per Ro. in. l. j. ff. de re iudi. Quod adeo verū est, vt iudex debeat dicere in sententia cōdemno, vel absoluo: siue talis iudex condēnet, siue absoluat, nec sufficeret id dicere forsā p verba æquipollētia, si talia verba non importaret absolutionem, vel condēnationē: aliās sufficerent æquipollētia verba. l. ait prætor. in. c. j. & leg. in summa. ff. de re iud. de quo etiā habetur per Bal. in. l. j. C. de sent. ex peri. reci. p Barto. in. l. ab emptione. in vlt. col. ff. de pact. & in. l. eos. in. j. col. C. de app. & facit illa regula: quia nihil refert quid ex æquipollētibz fiat. de qua in. l. Gallus. in. s. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu.

cū fratribz suis, mulierem prædictā ab impetitione dicti. C. absoluit, perpetuū silentiū imponendo eidē. Ber. ¶ ¶ No. j. ex isto tex. iuncta suprascriptione, in qua loquit moniali, q. libellus potest concipi cōtra moniale: vbi ingressus monasterij reuocaf in dubiū. & quod plus est, sentētia absolutoria cōcipitur in personā monialis: vt colligitur ex fine literæ. Si autem ageretur de bonis, ita q. condēnatio, vel absolutio esset realis. & tunc dicit Io. an. q. siue professus condēnaretur alteri, siue alter professio: sententia cōcipienda est in personā monasterij: quasi diceret, q. religiosus cū nihil propriū habeat, nō potest sentētia absolutoria, vel condēnatoria concipi in personā professi. quod bene no. & vide quod not. in. c. parochianos. de sent. ex com. plenē de materia per gl. & per Bal. in auf. causa quæ fit cū monacho. C. de epis. & cleri. & aliquid tetigi. s. eo. c. veniens. ¶ ¶ No. ij. q. maritus & vxor possunt propter Deū causā continentia obseruandē absoluere se adinuicem à mutua seruitute: remanente tamē vinculo matrimonij. quod in dubio procedit, si vterq. intrat religionē: aliās autē dic, vt dixi in. c. veniens. s. de re. & aliquid j. Itē not. tex. no. q. quilibet sacerdos pōt dici officialis publicus ecclesiæ vniuersalis: ita q. nomine ipsius ecclesiæ pōt recipere professionem spiritualem. de hoc j. latius.

¶ Itē not. q. ad substantiam professionis coniugis necessariò non requiritur licentia Episcopi: vt hīc clarē probatur. & vide quod dixi in. c. s. eo. ¶ ¶ Itē not. ibi: pauperū hospitalis obsequio & c. q. paria sunt, q. quis deputet se obsequio talis hospitalis, vel obsequio pauperū talis hospitalis. Nā semper oblatio videtur facta hospitali & nō personis. Et inducit Ioā. an. istū tex. ad. q. quotidianā, vt nō sit differentia, an legetur pauperibus talis hospitalis, vel hospitali. Tale enim legatū semper videt factū tali hospitali: & non personis. Ex quo inferf, q. quarta

a debet Episcopo: secus si sine nōtatione loci legaret aliquid pauperibus: tūc enim Ep̄s nihil capit: vt leg. & no. in. c. ij. de sepul. vbi dixi. & c. re quisiisti. de testa. & tene mētī hoc dictū Io. and.

5 ¶ ¶ Itē not. casum, q. perduto instrumēto pōt idē notarius ex originali aliud cōficere: nec vitiāf instrumētū, si in alia persona loquit, quā facit originale, vel instrm perditū. Satis enim est, q. substantia non mutetur. Et ex hoc & text. no. q. instrm super eodē facto cōfectū, non vitiatur: licet diuersimodē loquatur: dūmodo in substantia cōueniāt. quod no. ¶ ¶ Itē no. ex prædictis & ex tex. q. instrm pōt loqui in prima & in tertia persona. & hoc. c. quod aut. de iurep. & dicit loqui in prima, qn notarius refert verba ad cōtrahentē, ita q. cōtrahens videt ibi loqui, in tertia verò loquitur, qn ipse notarius loquit attestando, q. contrahentes sic dixerūt. ¶ ¶ Itē no. ibi: eo autem tempore. tex. satis bo. q. licet inter cōtrahētes multa verba hincinde processerint, tamē si tempore instrumēti illa verba per oīa non fuerunt replicata: illud videtur fuisse actū, quod reperif scriptū. pro hoc bo. tex. in. l.

a **SEB. SAPIA.** ¶ Iracundiæ calore. Vide Ro. in sing. ccccviij. incipit. volo commentare. l. quicquid calore. & Felin. in c. Matthæus. j. de simonia.
b ¶ Iracundiæ calor. Calor iracundiæ impedit votū religionis, si sit magnus, adeo, qd sapiat mentis alienationē. Adde hic do. Ant. in pe. col. vers. ea ratio. ibi: sed gl. posset pcedere. & d. Ant. in fi. in. c. ex literis. de iureiur. & qd calor iracundiæ vitiet ingressum quo ad

Deū. tenet Archi. in. c. pcliuus. xx. q. iij. sed dicit, quo ad ecclesiā, qd ex quo quis expri- mit votū, semper cogit illud perficere: quia quo ad hoc credit ex de- liberatione proce- dere: secundū In- no. & Hostien.

Antoni. Francif. ¶ An iracundiā im- pediat ingressum religionis, vel aliud votū: vide gl. in. c. dudū. de couer. cō- iuga. quæ dicit, qd

impedit, sed gl. in c. sunt qui opes. xxvij. q. v. videtur tenere contrariū. de quo etiam per

Alexā. in. l. quod calore. ff. de regu. iur. in addi. & vide a Specu. in tit. de præsum. in vers. sed pone. & per Bal. in addi. Spec. in tit. de accusa. in §. j. & vide quæ ha- bentur in cap. au- ditis. de elect. quæ dixit, qd iracundiā impedit rationē.

& an impediatur vin- culum iuramenti: habetur in. l. j. c. ad legem Iul. ma- iesta. Dicat tñ, qd si esset talis iracun- dia, quæ induceret alienationem mē- tis: prout etiā hic dicitur, vitaretur ingressus. & eo- dem modo quod- libet aliud votum

ex defectu cōsen- sus, quirequitur in quacūq; obli- gatione facienda: vt insti. de obliga- quæ ex cōsensu. in. §. j. & per totum.

¶ Adde Ludo. Rom. in sing. suis. fo. 15. vbi quid de voto: quid de delicto; quid de confessione: & quid de contractibus factis calore iracundiæ.

c ¶ Quod in concernentibus. In spiritualibus & in concernentibus animam, & sic in spectantibus ad officiū sacerdotale, potest sacerdos alteri stipulari: aliās non. Adde bo. text. in. c. fi. in ver. manibus cuiusdam ex fratribus sancti Augusti. qui de. vel vouē. & vide do. Ant. circa hoc multa bona in specie po- nentem in proc. Decretalium. in penul. col. & ibidem alij post eum ponunt: & Panor. in. §. Gregorius. in. vj. col. in princ. & Inn. in. c. cum olim. ij. in glo. sua, quæ est super vers. monachus. de priuileg. Io. an. & alij in. c. sicut. ne de- ric. vel mona. Et propterea secundum Bar. post antiquos in. l. j. §. huius stū- dij. ff. de iusti. & iure. potest sacerdos stipulari ab eo, qui est in confessione, rem alij surreptam: vt ibi per eum. Adde Spec. in tit. ex instr. edi. §. nunc vi- dendum. vers. sed pone cum fenerator. & ibi Ioā. and. in addi. vide Bal. in. l. cum rationes. ad fi. c. de probatio. ¶ Sed aduerte: quia Panor. hic dum alle- gat. c. quanquam. videtur nimium restringere prædictam communem con- clusionem, vt non quilibet sacerdos possit alteri stipulari circa prædicta, sed solum sacerdos curatus, seu parochianus. Ista est magna restrictio ad doctri-

cū plures. §. locator horrei. ff. loca. & quod not. in. c. cum. m. de cōstit. Hoc ego intelligo verū, nisi aduersa pars velit probare, qd aliter fuit cō- tractum, quā scriptum: vt est tex. in. c. cū Ioan- nes. de fi. instr. ¶ In gl. j. ibi: etiam si non tenuisset votum. hec gl. nimis generaliter loquitur. Nam

videtur prima fronte, vel qd etiā sine voto po- test coniux renuntiare omni iuri, quod habet in cōiuge, quod tñ est falsum: vt probatur in. c. tua. de iureiur. & c. veniens. §. de regu. vbi dixi qd sentit hoc Inno. qui dicit, qd sine causa conti- nētiæ, non possunt maritus & vxor se absolue- re. de quo vide quod latius dixi, in. c. veniens. de regu. ¶ In glo. ij. in fin. dictum huius gl. procedit, si in illo hospitali fuisset religio approbata & fecisset iste professionē tacitē vel expressē.

pro & contra. c. j. de vo. lib. vj. ¶ In gl. in ver. calore. ibi: sunt qui opes. gl. format contrariū, non inducit, neq; soluit. dic ergo, qd illud. c. po- nit pulchram decisionem, & menti commen- dandam. Dicit enim, qd donatio facta ecclesiæ tumultuario mentis affectu, valet: nec præte- xtu mētis turbatæ potest reuocari. Ergo idem dicendum in voto facto iracundiæ calore: vtdi- xi. Glos. non soluit: sed videtur velle, qd votum factum tali tempore nō obliget. & not. semper istam gl. propter ipsius auctoritatem. Et vide

sing. gl. in simili in. c. ex literis. de diuor. quæ di- cit, qd confessio facta calore iracundiæ nō præ- iudicat, nisi detur perseverantia. sed Ioan. and. videtur hic tenere contra istam gl. Dicit enim qd ingressus religionis & eleemosyna cum in se- ipsis bona sint, non egent aliqua deliberatione. vnde sine deliberatione illa agens obligatur: vt puta si audiuit, vel vidit miraculum, vel terre- motum, vel aliquid simile: & timore ductus fe- cit eleemosynam, vel intrauit monasterium. fa- cit. c. sicut. §. eo. & sic secundum eum potest in- telligi. c. sunt qui opes. Hæc autem glos. posset

procedere, quando est tanta mentis turbatio, quod sapit quandam mentis alienationem ex multo furore. & sic loquitur. d. c. sicut. Puto etiam, qd vbi turbatio non est tanta, ex quo ta- men fuit tantus iracundiæ calor, qd sedato ca- lore non fecisset votū, non obliget apud Deū: quia Deus vult omnino voluntarium militē: vt in. c. non est. xv. q. j. facit in simili quod not.

de iuramento in. c. sicut. de iureiur. tamen quia difficile est talem calorem probare, seruaretur in practica opi. Ioā. And. Contra gl. istam facit iste tex. vbi Papa non mandauit inquiri de isto calore iracundiæ allegato: sed spreta allegatio- ne tulit sententiam contra allegantem. ¶ In glo. in ver. aliquando. not. bene istam glo. iun- cto tex. & idem no. in. c. cum dilecti. quod met. cau. Et limita prout dixi in. c. veniens. §. eo. In- noc. dicit talem dolum non vitare ingressum monasterij: sed bene nocet quo ad temporalia istius ingressi: quia illa debentur heredi & non monasterio: quia dolum adhibuit: vt in. c. con- stituit. xx. q. iij. ¶ Aduerte, quia Inno. loquitur nimis generaliter. nam non est semper verum, qd monasterium perdat bona ingressi, si habuit bonum dolum. Nam sicut bonus dolus iudica- tur quo ad ingressum: ita quo ad bona: sed mo- nasterium priuatur bonis, quando induxit ali- quem dolose ad ingrediendum non propter Deum: sed propter bona temporalia ingressi.

Ita propriè loquitur. d. c. constituit. quo casu in- gressus non vitatur, sed bonis monasterij pri- uatur. Et limitarem, quādo totum monasterij fuit in culpa: secus si particularis persona: quia delictum singulare non debet monasterio ob- esse: vt in. c. venerabilis. de excep. & xvj. q. vj. c. si Episcopū. ¶ Extrā gl. opp. videtur enim, qd ille sacerdos de quo in litera, non potuit reci- pere istam promissionem ad coniugis utilita- tem: quia nemo potest alteri stipulari. l. stipula- tio ista §. alteri. ff. de verbo. oblig. Sol. dicit In- no. qd sacerdos iste tanquā officialis vniuersa- lis ecclesiæ recepit istam obligationem quæ fie- bat propter Deum, quasi si nō contemplatiō- ne Dei aliqui remitterent sibi mutuum debi- tum, non posset sacerdos obligationem recipe- re: quia sua nō interesset. vnde hic recipit obli- gationē nomine ecclesiæ vniuersalis, cuius in- terest habere plures contēplatiuos. & not. hoc dictum. & potes colligere ex prædictis regulā

no. qd in concernentibus animā, quilibet sacer- dos potest dici officialis publicus ecclesiæ vni- uersalis, & per factum suū acquiritur illis quo- rum specialiter interest. Hoc dictū crederem verum in his, quæ specificè spectant ad officiū sacerdotis. Pro hoc vide, quod no. Inn. in. c. vl-

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

nam & decisionem communem. & in contrarium est glo. in. c. pastoralis. §. præterea. de offi. ordi. Et ibi expressē do. Anto. in vlti. col. not. & sequitur, qd sacerdos potest alteri stipulari, etiam in non spectantibus ad se: sed etiam in spectantibus ad officiū Episcopi. & idem videtur velle hic Host. secū- dum ipsummet Panor. hic. & vide sanē. Tho. in. iij. senten. xij. q. iij. articu. j.

circa fi. vbi dicit, qd sacerdotes quasi pu- blica persona est. Nec obstat tex. in d. c. quāquā. dum facit mentionē de sacerdote curato, qui prima facie vi- detur multum be- ne probare dictū suum: quia respō- deri potest ex re- gula gl. no. in ver. presidentes. inde. j. de rescrip. quem ad hoc no. ibi ex- pressē do. Ant. & Imo. cui glo. Ego addo concordā- tem glo. iuris ciui- lis in. l. j. in gl. j. c. de his, qui ad eccl. cōf. quā ne- mo ad hoc pōde- rat, qd licet lex, ca- non, vel statutum vtatur aliquo ter- mino, ratione fre- quentioris vsus: vel faciat mentio- nem alicuius per- sonæ: quia frequē- tius in ea accidat: non per hoc intel- ligitur excludere alias personas, vel res. An autē sacer- dos possit esse no- tarius, conclusio est, qd non: per di- ctum. c. sicut. cum similibus. limita- tamen vt ibi.

Antoni. Francif. ¶ An sacerdos pos- sit alteri stipulari. Dicat, qd licet re- gulariter non pos- sit quis alteri sti- pulari: vt in. l. sti- pulatio ista. in. §. alteri. ff. de verbo. obliga. & insti. de inuti. stipul. in. §. alij. Tamen sacer- dos in his, quæ cō- cernunt animam,

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

& officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & idē in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfiteatur se de- bitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absolvere, nisi promittat sibi, qd sol- uet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spē. intit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in vers. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastora- lis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi for- tē sit prælatus habens iurisdictionem, qui tanquā publica persona poterit al- teri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfiteatur sibi, se esse debitore Titij: nec vult eum aliter absolue- re, nisi promittat satisfacere creditori: si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali pro- missione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt ho- mo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de poen. & re- mis. & idē cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum: ti. de se-

- ti. de sepul. & quod ibi dixi. Vnde dicit Host. q. iste recipit nomine ecclesiæ. i. nomine Ep̃i: quia Episcopus est in ecclesia & contrā. vij. q. j. c. scire. vnde habebat mādātū ab Episcopo, vel fecit nomine Episcopi, credēs Episcopū ratum habiturū. arg. c. Lugdun. xij. q. ij. & pro hoc adduco bonū tex. in. c. quanquā. de vsuris. li. vj. vbi sing. probatur, q. de iure canonico nō potest quis alteri stipulari, etiā si sit sacerdos. Ibi enim in facto animæ requirit p̃prius sacerdos curatus. ergo nō quilibet sacerdos hoc potest, sed quisq. potest in spectatibus ad officiū suum. ¶ Et dicit Inn. vnū aliud dictū no. q. tabelliones possunt alteri stipulari in iudicio: & vbiu dex procedit ex officio, de mandato tamen iudicis, & ex iusta causa. vt. l. ij. ff. rem pupil. sal. fo. dicit etiā, q. omnes magistratus possunt alijs quærere. ff. de magi. conue. l. pen. Et sic videtur sentire In no. q. in conuentionalibus stipulationibus nō possit notarius alteri stipulari. sed contrariū sentit gl. in. s. si quis alij. insti. de inu. stip. vbi enumerat notariū inter personas valētes alteri stipulari. & illā opi. sequitur Dy. in. d. l. ij. & idē ibi Bart. vbi plenius prosequit hāc mate. facit quod no. in auf. vt ma. de. & hāc opi. hodiē est communis. Pro hoc. d. l. ij. & quod ibi no. Abbas.

SUMMARIUM.

1. Maritus qui est factus infidelis: si postea reuertitur ad fidem, potest suam uxorem repetere, quæ tamen non cogitur ingredi monasterium: aliās secus.
2. Maritus, aut vxor, si efficiuntur infideles, perdunt dotem & donationē propter nuptias. & debet esse remanens in fide.
3. Maritus potest ingredi monasterium inuita vxore iuvene, quæ commisit adulterium. & ita vxor marito adulterante, quod intellige, vt in nu. 4.
5. Adulterium carnale, & spirituale, an compensetur. Compensatio diuersarum specierum non admittitur.

CAP. XXI.

- M**ulier, quæ. ¶ Breue est, & per alia verba verba potest sic summari. Post sententiā diuortij, quo ad thorū latā, ob fornicationem spirituale mariti, potest vxor liberē religionem intrare. & non diuiditur. ¶ Casus literalis. Aliquis coniugatus trā fuit ad infidelitātē, vxore sua remanēte in fide, propter quod illa fuit a viro iudicio ecclesiæ separata. vir reuersus est ad fidem, & eam repetebat: ipsa nolebat redire ad eum, sed potius religionem intrare. Queritur utrū possit ad religionē transire eo inuito? & respōdetur, q. potest: sed si nollet religionē intrare, debet compelli redire ad virū. Ber. ¶ No. j. q. quēadmodum propter fornicationē carnalē pōt matrimoniū separari quo ad thorū: vt in. c. plerūque. de do. post diuor. resti. & c. ex literis. cū simi. ita propter fornicationē spirituale. Fornicatur enim is, qui fidē deserit, & ad infideles se confert. Concor. xxvij. q. j. c. idolatria. & c. non solū. Ex quo inferitur, q. illud verbū Christi: Non licet dimittere vxorem excepta causa fornicationis. vt in. c. de infidelibus. de consan. & affi. vendicat sibi locū, nedum in fornicatione carnali: sed etiā in spirituali. quod tamen limita per id, quod legi. & no. in. c. quanto. j. de diuor. ¶ An autē hoc casu maritus perdat donationē propter nuptias, & mulier dotē: sicut perderent, si laberentur in carnalem fornicationē: dic, q. sic, eadē ratione. pro hoc. l. consensu. C. de rep. sentiūt hīc doc. q. nō. ¶ Secundō not. casum in quo potest vxor marito inuito, & iuvene intrare religionē, quādo. i. vxor est absoluta a confortio mariti ob eius delictū. Ex quo infero, q. separato matrimonio propter adulteriū carnale, potest is qui non peccauit intrare religionē altero inuito & iuvene. pro hoc tex. xxvij. q. ij. in. c. Agathosa. & c. veniens. s. eo. alia vtilia nō possunt colligi ex tex. ¶ In gl. ij. ibi: quando non fuit separata. quod intellige quando maritus est conuersus in re integra: sed si vxor ante eius reuersionem intrasset monasteriū, nō potest educi a marito reuerso: licet sententiā separationis nō præcefferit. Nam idē videmus in fornicatione carnali: vt probatur in. c. Agathosa. & s. eo. c. constitutus. & c. veniens. Obstat ergo viro repetenti vxorem, exceptio fornicationis spiritualis. Et in fi. gl. hęc vltima ratio verior: & placet magis docto. communiter. Nam præcedens ratio nō est vniuersalis. non enim procedit in bigamo, neq. in muliere. Et ex prædictis in gl. ha-

bes aliquos casus, in quibus fornicatio carnalis & spiritualis differūt, & plures alios vide p doc. ¶ Sed vltra gl. quæro de vtili. q. pone, q. vxor separata post fornicationē spirituale factā a marito: comisit postea adulteriū: nūquid marito reuerso & inuito possit intrare religionē: an verò debeat cōpensare adulteriū carnale cū spirituali: sicut fit cōpensatio, qn vterq. lapsus est in fornicationē carnalē: vt. j. de adulte. c. pe. & vlt. Doct. sunt varij in hac sententia. & videtur primò, q. non fiat cōpensatio: quia diuersarū specierum nō admittitur cōpensatio. l. si cōuenerit. ff. de pig. actio. not. in. c. ij. s. deposti. Itē vxor separata nō dicitur maculare thorū mariti. in cōtrarium facit: q. vtraq. fornicatio est sufficiens ad separationē matrimonij. ergo adinuicem admittitur cōpensatio. & hāc opi. tenuit Goff. in. c. illa. j. de diuor. Host. distinguit, q. aut accusat quis de spirituali fornicatione: & ipse excipit de carnali: & non est audiendus: quia si conuincitur de spirituali, nō tenetur mulier secū habitare: nisi vellet redire ad fidē. Aut ecōtra accusatus de carnali, excipit de spirituali: & prius de exceptione cognoscendū est, tanquā de præiudiciali: cum nō possit hæreticus accusare vxorem de carnali, vel de alio delicto. Pro hoc. c. exceptionē. de excep. & c. a nobis. eo. tit. si tamē ille vellet redire ad fidē, & constaret de fornicatione duplici, spirituali scilicet, & carnali: tunc fiet compensatio, & hāc opi. satis est æqua.

De conuersione infidelium Rubrica.

¶ Suprà visum est de conuersione coniugatorū ad religionē, nunc subiicit de eorū conuersione ad fidē: habet de mate. xxvij. q. j. & ij. & xxxij. q. vij. c. vno.

SUMMARIUM.

1. Homicida non potest esse maritus illius mulieris, cuius virum ipsius mulieris contemplatione interfecit. 4. secus si sine dolo & fraude interfecerit. 6. 7.
2. Serui efficiuntur etiam fideles de iure capti in bello licito: licet ex consuetudine nō seruetur.
3. Matrimonium non potest consistere inter illos, qui sunt diuersæ fidei: nisi ex postfacto in eadem fide reperiantur.
5. Crimen non est committendum, etiam propter bonū spirituale, quod inde potest sequi.
8. Maritus interficiens vxorem suam causa aliam re-habendi, priuatur, quod non potest vltius contrahere matrimonium.
9. Patria magis debemus, quā parentibus. Bannitus si potest impune offendi, filius potest offendere patrem bannitum.
10. Rati habitio an equiparetur mandato in delictis.

CAP. I.

Laudabilem.

- ¶ Saracenus, qui machinatione Christianæ mulieris, ipsius maritum occidit: si cū ea matrimoniū cōtraxit, separatur: licet postea sit reuersus ad fidē: secus si sine machinatione illum occiderit. h. d. vel summa sic generalius. ¶ Nō potest quis illā habere in vxorem, cuius maritū occidit machinatione ipsius mulieris: secus si sine machinatione. & est pulcher & quotidianus casus. Diuiditur. Nam duæ sunt partes principales. Secūda ibi: ad hoc. & qualibet subdividitur in con-

SEB. SAPIA.

¶ Sacerdos. Contrariā opi. videlicet, q. indistinctē quilibet sacerdos possit alteri stipulari: tenet las. in. l. j. s. huius studij. co. j. ff. de iusti. & iur. vbi reprobat dictū A bb. hīc respōdet ad text. in d. c. quanquā. vt ibi per eum.

¶ Magistratus. Adde tamē, quod hoc nō habet locū in arbitro: licet arbitria sint redacta ad instar iudiciorū. l. j. ff. de arbit. quia arbiter nō pōt quærere partem sine celsiōe. de hoc est gl. sing. de iure cano. in. c. dilecti. s. de arbit. & gl. in. l. litigatores. s. j. ff. de latē per do. Ant. in proce. Greg.

¶ Notariū. Quæ sunt personæ valentes alteri stipulari. & de hoc, an notarius possit stipulari alteri sine celsiōe: vide text. & ibi latissimē Bal. in. s. cum impubes. inst. de adopt. & latē per d. Ant. s. in proce. Greg. in. v. colū. j.

¶ Habes aliquos. Not. differentias, quæ sunt inter fornicationē carnalē & spirituale: de quibus vide hīc p do. Ant. vbi doct. hoc ponunt & c. Et addē tex. & gl.

Cap. Laudabilem. Panor. super Tertio Decre.

in.c. pposito. x. xvij. q. j. & alia differentia: quia licet in adulterio carnali paria delicta mutua compensatione tollantur: ut in.c. significasti & in.c. ex literis. cum si. de diuort. tamen secus est in adulterio spirituali: videlicet prelati & ecclesie: ut dicit gloss. no. in.c. quos. in fi. vlti. gl. vij. q. j. & ratione ibi assignat Arc. quia ecclesia non dicitur deliquisse cum iam ille prelatu cecidisset a iure suo.

SEB. SAPIA.

a ¶ In seruū. Quod bellū sit licitū contra Saracenos, tenet Bar. in. l. j. C. de Paga. refert Ias. in. l. ex hoc iure. col. iij. ver. secundum habes ex gloss. ff. de iust. & iu. & ibi an capti in bello efficiantur serui capientium.

b ¶ Ista machinatio. vtrū ad impediendū & dirimendū matrimonium sufficiat machinatio sola: vide hic per do. Ant. in. ij. q. & ipsum Abb. Panor. in. c. j. de eo, qui dux. in matrimonio, quam pol. per adulte. & aliquid per eundem in. c. sup. eo. titul.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quā parētib. Cui magis filius obligetur, an patri, an patrie: vide Bal. Ang. & Ful. in. l. pe. ff. de post. Ias. in. l. j. §. fi. col. pe. ver. cui, an potius parenti. ff. de iust. & iu. vbi latius per Alber. de rosa.

sultationē & respōsionē: ut per se patet. ¶ Casus literalis. Quidā Saraceni erant in captiuitate Christianorū & interfecerūt viros quarū dā mulierū christianarū infidijs & machinatio. ipsarū: postea ipsi Saraceni per mulieres illas ad fidē Christianā sunt conuersi: quāvis vtrū de iure illas possint accipere in vxores. & si eas duxerint, an tale coniugiū teneat? Respondet Papa, q̄ ista quæstio determinatur per concilium Tiburien. in quo dicit, q̄ si in mortē ipso rum malitiosē fuerint machinatae, quāuis earum studio ad fidē conuersi fuerint, contrahere non debent, & si contraxerint non sunt tolerandi: quia tale dānum cū lucro compensari non debet. ¶ Ad hoc. Quidā Saraceni interfecerunt quosdā Christianos in bello: quidam Christiani quosdā Saracenos similiter interfecerunt in bello: postea verō Saraceni illi ad fidē conuersi sunt, & contraxerūt matrimoniū cum vxoribus conuersis ad fidē illorum, quos in bello interfecerunt. Mulieres istae postquā intelligunt veritatē de morte priorū virorū, diuortium petunt: queritur quid iuris sit? Respondet Papa, q̄ cum tales non procurauerūt mortē virorum, matrimonium inter huiusmodi personas licitē potest contrahi: nec debet aliquatenus separari. cum hīc causa illa nō subest, ppter quā debet separari. Ber. ¶ No. ibi: in captiuitate. q̄ Saracenus licitē tenetur a Christianis in seruū. Est enim licitum bellū contra Saracenos: & sic omnes capti in bello, efficiuntur serui. ff. de capti. quasi p totum. vnde plenē per Inn. in. c. sicut. de iure iur. vbi generaliter dicit, q̄ oēs capti in bello iusto, etiā si sint fideles, efficiuntur serui. Hoc tamē dic de iure procedere. sed hodie ex consuetudine vniuersali Christiani non efficiuntur serui. Ita no. dicit Bar. in. l. hostes. ff. de capti. & post. re. & ita pluries obseruatum est temporibus nostris. ¶ Secundō not. q̄ licet matrimonium nō possit consistere inter eos, qui sunt diuersę fidei. xxviii. q. j. caut. tamen disparitas fidei a principio, nō habet impedire matrimonium inter vnitos ex postfacto in eadem fide: nisi aliud impedimentum subest. ¶ Tertiō nota quod dixi in sumuario: ut non restringat dispositionē huius cap. ad Saracenos. Nā eadem est ratio, & fortior inter fideles: quia cū istud impedimentum proueniat ex delicto atroci, maius est delictum inter fideles, quā si infidelis occidit infidelem. Sed dubitatur magis de Saracenis, seu infidelibus propter lucrum inde proueniens: cum essent reuersi postmodum ad fidem: sed nihilominus etiā in eis disponitur contrarium. ¶ Item no. magnā potestatem, quam habet ecclesia. Potest enim ratione delicti inducere nouum impedimentum habile ad impediendum & dirimendū matrimonium post contractum. Simile in. c. fi. j. de eo qui dux. in mat. ¶ Quartō no. q̄ quis nō debet cōmittere delictum propter bonum spirituale, quod inde sequitur. pro hoc vide bo. tex. cum gl. in. c. quod ait. xiiij. dist. & in. c. non magno. de cle. vel mona. ¶ Not. in. §. ad hoc quem posse ducere in vxorem illam, cuius maritū interfecit sine dolo, & fraude ipsius mulieris. ¶ In gl. j. ibi: idem est: hāc gl. vsq̄ ad fi. ponit casum separatum a terminis literæ, in quo ratione delicti inducitur aliud impedimen-

tum matrimoniale: ut dic clarius, ut habetur in capitulo finali. j. de eo, qui dux. in mat. ¶ Sed hīc queritur pro declaratione literę, nūquid sufficiat ista machinatio: de qua in litera: si occisor nō cognouit illā mulierem durante primo matrimonio. Host. in. stat. & tandem concludit, quod sic. Hic enim nihil dicitur de adulterio, sed solum de machinatione. ¶ Et pro hoc facit secundū eum. Nam si interficio vxorem meam causa habendi aliam vxorem: ego pecco in legem coniugij: meritō non debeo habere aliquod auxilium a lege. & sic non possum amplius contrahere matrimonium: ut in. c. j. de diuor. & c. interfectores. xxxij. q. ij. Io. And. hīc distinguit, & melius, quod aut intercessit in morte machinatio vnus tantum: puta, quia maritus interfecit vxorem, ut duceret Bertam in vxorem: & tunc requiritur adulterium præcedens ad impediendum, & dirimendum matrimonium contractum cum Berta: & sic videtur loqui tex. in. c. is qui viuente. xxxj. q. j. Aut intercessit in morte machinatio vtriusq̄, & tunc non requiritur adulterium: ut in ista litera. Si autem nō intercessit prius adulterium, licet impediat matrimonium: ut in. d. c. interfectores. non tamē probatur in iure, quod contractum dirimatur. per quod Host. in. c. ij. de co gni. spiri. ¶ In gloss. iij. ibi: pugnantes pro patria. Not. gloss. & licet glo. accumulet fidem & patriam: non tamen est necesse, ut simul concurrant. Nam licitē quis pugnat pro patria. xxij. q. viij. in. c. si nulla. hoc casu potest insurgere filius contra parentē: & sic quis magis obligatur patrie, quā parentibus. Et facit ad statutum, quo cauetur, q̄ bannitus possit impunē occidi: nunquid filius possit occidere patrem bannitū? Et dic, q̄ sic, quia bannitus est hostis ciuitatis: & hostē ciuitatis etiam patrē posset occidere impunē. l. minimē. ff. de reli. & sump. fu. & ibi Bar. & per eundem in. l. amissio ne. ff. de cap. di. ¶ In gl. fi. in fi. no. gl. ex qua habes casum, in quo cessat rati habitio. & idē tenuit Io. in. c. is qui viuente. xxxj. q. j. & idē Vinc. & Host. hīc tamen postea Host. distinguit vtrū nomine mulieris fuerit maritus interfecit, vel ne: ut proximo casu sufficiat rati habitio: secundo non. ar. in. c. cum quis. de sen. excommu. li. vj. Io. an. dicit hanc distinctionē non procedere, cū hīc requiratur machinatio: & nihil aliud dicit. vult dicere q̄ vbi in actu requiritur machinatio scienter, nō sufficit rati habitio: cū non possit machinatio interuenire post factū. Sed dic clarius ponēdo veram rationem decisionis gl. rati habitio retrahitur ex fictione iuris: sed ad hoc, ut fictio procedat, requiritur, q̄ duo extrema sint habilia ad illum actum perpetrandum. scilicet tempus quo actus fuit gestus, & tempus rati habitiois. Si enim alterū istorum deficit, nō procedit rati habitio: quia fictio nō causatur super impossibili. De quo plenē per Bar. in. l. fi. is qui pro tempore. ff. de vsuca. Exēplum. quidā interfecit nomine infantis hominē. Demū infans maior factus, habet ratū: certē nec rati habitio, nō trahitur retro: quia impossibile erat illum infantem, tunc temporis mandare delictum: nō ergo potest trahi retro: cum non debeat plus posse fictio, quā veritas. & istud appellatur extremum ad quod. Pone exemplum in extremo a quo fit contractus: habebam terminum ad certum quid agendū, amicus meus nomine meo egit illud: ego post terminum habui ratum, nunquid hoc sufficiat? certe dicendū, q̄ non: quia cum post terminum nō potuissem verē facere: ergo nec fictē. Pro hoc est pulcher tex. in. l. bonorum. ff. re. ra. ha. vide bo. gl. in. c. quā sit. de elect. lib. vj. Ad propositum ergo cū post mortē mariti, non possit vxor machinari in ipsius mortē: ergo deficit hīc extremum a quo. & sic non procedit rati habitio: quia quando deficit alterum extremorum, non habet locum rati habitio. Nicolaus Abbas.

SUMMARY.

- 1 Si vnus ex coniugibus infidelibus conuertitur ad fidem, filij communes assignantur conuerso. 7. 8.
- 2 Matrimonium sumpsit cognomen a matre potius, quā a patre, propter maiora onera, quae sustinet mater. Abusio dicitur, quando quis vitium aliqua re contra eius naturam.
- 3 Iudei habent filios in potestate: quia sub Romano imperio, & legitimis nuptijs contrahunt.
- 4 Infans vsque ad triennium debet lactari a matre: nisi sit aliqua nobilis. Nā tunc traditur alendus alteri expensis patris, si est locuples: aliter matris, si est diues.

- a** ¶ Vide sanctum Tho. in. iij. sen. distinc. xxxix. q. j. art. iij. circa fi. vbi dicit, qd cū proles peruenit ad perfectā aetate, debet se qui patrē fidelē & matrem fidelē, sed si est id minori aetate constituta: tūc debet dari fideli, nō obstante, quod indigeat matris obsequio ad educationem. Ant. Franc.
- b** ¶ An Iudæus habeat filiū in potestate. Dicitur, qd licet Iudæus cōtra fiat cum Iudæa uerū matrimoniū & indissolubile: vt in c. de infidelibus. de consan. & affi. & est gl. in c. quāto. de diuor. tamē nō dicitur habere filios in potestate: nec in filios habere potestatem aliquā: quia Iudæus dicitur esse seruus Principis christiani: & princeps Christianus pōt a Iudæo auferre aliquos paruulos ad baptizandum: dummodo nō auferat causā cogen di patrem ad baptisimū, secundū Arch. in c. qui sin cera. xlv. dist. cuius tamen contrariū tenuit Car. in cle. j. de Iud. per gl. in c. Iudæorū. xxv. iij. q. j. & habetur per Alexan. post Bal. in l. ij. ff. de his q sunt sui vel alie. iur. & habetur per Ro. in l. multū. de ver. ob. vbi etiam per Alex. post Bart. in l. apud Iulianū. in §. j. ff. de lega. j. vbi dicūt, qd imō Iudæi habent filios in potestate: quia matrimoniū inter se legitime contrahunt: vt in d. c. de infidelibus.
- c** ¶ Vide de hoc opt. gl. in c. cū haberet. j. de eo, qui duxit in mat. & c.
- d** ¶ Vide Saly. in l. alimenta. C. de ne. go. gest.
- e** Pater cogitur alere filium officio iudicis: nisi filius possit ex sua industria seipsum alere: dum tamen non sit sibi decori operari. Et quid si denegat?
- f** Patria potestas non est penes illos, qui non subsunt Romano imperio.
- g** Iudæus cōuersus ad fidē, debet habere omnia bona: nisi sint quesita per usurariam prauitatem.
- h** Matrimonium, si propter adulterium sit separatum quo ad thorum: apud quem filij sint alendi, & cuius expensis?

CAP. II.

X literis.

¶ Si vxore in iudaismo relicta Iudæus ad fidem conuertitur, cōmunis proles assignatur eidē. h. d. vel quo ad intellectū maximē iuncta gl. dic. Si alter infidelium coniugū venit ad fidē altero remanēte in infidelitatis errore: cōis proles assignatur conuerso. h. d. & est casus not. Primō consultatio. secundō responsio: ibi: cum autem. & c. Consultatio verō duo facit. Primō ponit viri petitionē. Secundō defensionē mulieris ibi: ad quod. Rñsio verō Papæ quadruplicem præmittit causam. ¶ Casus literalis. ¶ Quidā Iudæus conuersus ad fidē vxore sua in iudaismo relicta, petebat in iudicio, vt eorū filius quadriennis assignaretur eidē per ipsum ad fidem, quā suscepit perducendus. Mulier rñdebat, qd cū puer infans adhuc existeret, magis materno indiget solatio, quā paterno, qui si bi ante partū fuerat onerosus, & dolorosus in partu: & post partū laboriosus: vnde potius legitima cōiunctio viri & mulieris dicitur matrimoniū, quā patrimoniū: & ideo apud ipsam debebat potius remanere. Quæsitū fuit a Papa quid iuris esset: cū filius in potestate patris consistat: cuius familiā sequitur, & non matris. & in tali aetate apud suspectas psonas aliquis remanere, nō debeat: quē vitē ipsius infidentur: & pueri post triennium apud patrem non suspectum ali debeat & cōmorari: & si apud matrē maneret, posset illū trahere ad infidelitatis errorē. & ideo propter fauorē fidei respondet Papa puerum illum patri assignandum. Ber. ¶ No. j. plura onera, quē subit mater in creatione & in nutritione filij. & propter hæc onera materna, commissio mariti & vxoris assumpsit denotiationē a matre. vnde appellat matrimoniū, quasi matris muniū. l. officiū: quia magis versat officiū maternum, quā paternū. quod tene menti. Et ex hoc, & ex tex. infero, qd vocabula debēt esse consequētia rebus. concor. c. cū secundum apostolū. de præb. inst. de dona. §. est & aliud. Aliās autem tale vocabulū dicitur abusuū: vt est tex. cum gl. inst. de act. §. sic itaq. Et dicitur abusus, quādo quis abutit re contra suā naturā. Et ex hoc & ex tex. collige, qd vbi certū quid participat de natura duorū, attribuitur ei, de cuius natura magis participat. l. quærit. ff. de sta. ho. & c. iij. q. iij. c. Hermaphrodita. ¶ No. ij. qd pater habet filium in potestate, & nō mater: & in quibus consistit patria potestas: vide plenē per gl. insti. de patria po. & inter ceteros effectus, habet vnū mirabilē, qd pater potest vendere filium suū propter necessitatē famis. C. de pat. qui fil. distra. l. ij. not. gl. in c. ij. de pigno. Item quicquid acquirit filius, acquirit patri quo ad vsumfructum, præterquā in castrensi, vel qua

si. De quo dic, vt plenē no. in l. cum oportet. & in aut. excipitur. & aut. idem q. C. de bo. que lib. & inst. per quas perso. no. acqui. per totū. ¶ No. qd licet matrimoniū denominet a matre, tamē filius sequitur familiā patris. vnde debet denominari a patre, & nō a matre, & sequit ciuitatē ex persona patris, & non matris. l. j. & l. assumptio. ff. ad muni. ¶ Itē no. quod etiā Iudæus habet filiū in potestate. Et est ratio, quia Iudæi contrahunt iustas nuptias. de diuor. c. gaudemus. & sunt sub romano imperio: & sic gaudent legibus imperialibus. Pro hoc. l. Iudæi. & quod ibi not. C. de Iudæ. Nam ille est in potestate patris, quem ex iustis nuptijs pcreamus: secus dic in filio nō legitimo. Nā ille nō est in potestate patris, insti. de nup. in fi. ¶ Itē not. qd puer, seu infans post triennium debet ali apud patrē: vsq. ad triennium mater tenetur lactare filiū. C. de pa. po. l. nec filiā. Hoc intelligo, nisi mater sit talis, quā non deceat lactare filiū: vt not. Azo in summa. de pa. po. sequitur Bar. in tract. de alimē. & hoc casu debet lactari expensis patris. Sed si pater est indigens, & mater locuples, tenetur mater alere filios etiam maiores. l. j. §. mulier. ff. de li. agno. & in authenti. si pater. C. de diuor. ¶ Et scias, qd instantū alimenta sunt filio debita a patre, quod pater potest cōpelli per iudicē ad alimentandū filios. d. l. nec filiū. & dicit ibi gl. no. qd si pater denegat filio iniustē alimēta, perdit patriā potestatem. quod bene no. vnde alibi dicit lex, qd necare, est filijs alimēta denegare. l. necare. ff. de lib. agno. Et dicit ibi no. gl. quod si filius moreretur propter defectum alimentorum, potest puniri pater, ac si filiū proprijs manibus necasset. quod no. Et intellige, qd pater tenetur alere filium, & ecōtrā filius patrē: nisi filius posset sibi quærere victum ex industria. & hoc verū, quādo sit talis persona, quā non dedecet operari: aliās non tenetur laborare cū dedecore suo. l. si quis a liberis. & qd ibi no. ff. de lib. agno. & vide glo. in c. cū haberet. de eo, qui dux. in matr. ¶ In gl. j. ibi: ob nequitiam patris. nota istum casum: & dic, qd ob hanc causam potest filius cōpelli patrē, vt eum emancipet. de quo dic, vt latius habetur in l. si. ff. si a pa. quis fue. ma. & no. inst. qui. mo. dis ius pa. po. sol. in fi. ¶ In ea. glo. ibi: de iure quiritum. dic quiritum. i. Romanorum: quia dicuntur quiritēs a quiris, quod est hasta. Nam hastati incedebant, qui inuenerunt patriā potestatem. Et dicuntur quo ad istum effectum Romani omnes, qui sunt sub romano imperio. alij verō non recognoscentes Romanum imperium, nō habent filios in potestate. vnde dubitatur de Venetis & quibusdā alijs. de quo vide per gl. inst. de pa. po. ¶ In ea. gl. ibi: conditionem patris, vel matris. No. gl. qd nō est speciale in patre, quod dicitur in tex. sed idem est in matre conuersa ad fidem. & idem probat tex. no. in c. Iudæi. xxv. iij. q. j. habes ergo casum singu. in quo mater potest petere cōem sobolē: & inuito patre pōt pducere ad baptisimū. Dic qd p baptisimū soluit ius patriæ potestatis: vt est tex. iuncta glo. no. in c. Iudæorū. ea. cā & q. & ratio potest esse: quia nō est conueniens, qd Iudæus habeat filiū Christianum in sua potestate: cum etiā seruū Christianū habere nō possit. j. de Iudæ. c. fi. ¶ Et ob prædicta dicit hic

EE ij

ZACHARIAS. ¶ Ad alimentandū filios. Amplio hoc dictū eē verū et si pater nō habet vñ cōmodē viuat: vt p Bal. in l. vbi. qd. x. ver. ista. q. C. de iu. do. quod ē verū, et si seorsum a patre, defectu tñ nouerā habitet: vt no. An. in aut. vt liceat ma. & a. uia. §. illud. ver. si verō per causas. col. viij. Ant. Franc. ¶ An pater teneatur alere filiū seorsum habitatem ab eo: Dicitur, qd pater alit filiū, et si sit illegitimus. vt. c. cū haberet. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adulte. & nō solū tenet eam alere, sed etiā vxorē & filios eius: quia pater nō heat vñ cōmodē posset viuere, etiam si seorsum ab eo habitet: vt voluit et Bal. in l. vbi ad huc. in. x. co. C. de iur. do. Et istud pcedit etiā si filius legitimā sibi datam a patre forsan cōsumpsisset, absque dolo tñ & culpa sua. Ita Bal. in aut. cōtrarogatus. Cad Treb. & in l. ij. in §. j. ff. sol. ma. & in aut. si capti. C. de episc. & cle. Prædictatū intellige vera, nisi filius esset artifex, vel haberet aliū modū se alimentandi saluo honore: quātūcūq. pater nō teneatur eum alere, si posset se alere ex suo artificio, vel lucro. vt per Bar. in l. si qs a liberis. §. qd si filius. ff. de li. ag. & per eundē Bar. in aut. res q. C. cōia de leg. vt p Bal. post gl. in l. si cū dotē. in §. j. ff. sol. ma.

SEB. SAPIA. ¶ Nisi filius. Vi. de Alex. in consi. xlv. iij. in. iij. volu. Baldū nouellum in tracta. de dote. char. xliij. in. v. p. te. in nouo priuilegio.

Panor. super Tertio Decre. Cap. De peregrinatio.

¶ Plurima canonistis incognita in materia votorum, ad intellectum huius rub. vide sanctum Thoma in. iij. dist. xxxvii. q. j. art. j. ij. & iij. Quid autem sit votum? dic, quod alicuius boni cum deliberatione facta promissio. Ita diffinit Ray. in summa voti transgressi. circa prin. Sed Archid. xvij. q. j. in summa. varijs modis diffinit. Nam dicit, quod votum est alicuius boni cum deliberatione facta promissio.

vel sic: votum est conceptio boni alicui positi cum deliberatione confirmata, quae ad aliqd faciendum, vel non faciendum se Deo obligat. Vel aliter dicit: quod votum est testificatio quaedam promissionis spiritus sancti, quae Deo, & de his qui sunt Dei, fieri debet. Et hac ultimam dicit tene. rem magistrum sent. lib. iij. dist. xxij. & dicit, quod de hoc ponit etiam Innocentius in. c. ad nostram. de regu. Sed tu dic, quod primae duae definitiones relatae per Archid. vbi. s. non fuerunt suae: sed Ray. quem Archid. non refert in sua summa. intit. de inpe. vo. circa prin. s. votum. sic describitur. Sed de hac diffinitione omnino vide per Do. post Archid. & Io. An. in. c. ij. de voto. in. vj. Et quid sit votum rationabile, & quid irrationabile, vide Thoma in. ij. q. lxxvii. art. ij. vbi etiam ponit de quibusdam votis bestialibus: ut si quis voueat se moriturum, vel se volaturum: de quibus etiam ponit Archidia. in. c. qui bona. xxvij. q. j. cuius dicta resuli post do. Antio. in. c. literaturam. j. eo. Et dicit magister sententiarum. xxxvii. dist. iij. lib. sententiarum. ut refert Thoma in. ij. q. lxxxv. art. j. quod votum est testificatio quaedam promissionis spiritus sancti, quae docet de his, quae sunt Dei fieri debere. quamvis testificatio possit ad inferiorem testificationem proprie referri. Item utrum omne votum obliget: vide omnino Thoma secundum da secundam quaestionem octingentesimo octauo. articulo tertio. & in eadem. q. articulo tertio. ponit de utilitate vouendi. videlicet, an expediat vouere. & in eadem quaestione. articulo quinto. ponit cuius virtutis sit actus vouendi. & quid sit votum. & vide etiam omnino Hostiense in summa de voto. s. j. per totum illum. s. per Thoma in. iij. dist. xxxvii. quaestio. j. art. j. vbi plurima alia bona ad materiam ponit. Et adde, quod votum non fit sanctis: nisi secundum quod suffragia sunt & mediatores inter nos & Deum: sicut & oratio ad sanctos fit. Ita dicit ad litteram S. Thoma in. iij. sent. & dist. xxxvii. q. j. art. iij. circa med. vbi etiam dicit: quod in pe. votum non est seruandum: quia votum non se extendit ad illicita,

Hostiense. quod Papa poterat hic facilius expedire statuendo, quod si alter infidelium venerit ad fidem, si pater, vel mater: cois soboles assignanda est conuersio: nisi sit doli capax. quia illi non relinquuntur proprii libertati. Hoc ultimum dictum ego intelligo ratione baptismi recipiendi. Nam si pater venit ad fidem, filium minorem habens, dico quod pater potest petere filium maiorem: quia per baptismum non debet perdere patriam potestatem, quam habebat in filium: cum debeat tunc esse melioris conditionis, quam prius. Pro hoc. c. Iudaei. iij. de Iudaeis. vbi patet, quod omnia sunt relinquenda Iudaeo conuerso ad fidem. intelligo nisi per usurariam prauitatem illa bona quaesita fuissent: ut est gl. no. iuncto tex. de consecratio. dist. iij. c. Iudaei. ¶ In gl. in vers. soluti. ibi: diuortio facto. & dicit Inno. & coiter doc. illam auth. si pater. procedere qualitercumque fiat diuortium, siue de iure, siue de facto. quod no. bene. Ex hoc inferitur, quod si propter adulterium mariti, matrimonium separetur, quoad thorum: filij debent alii a patre, siue apud matrem expensis patris. Idem si pater de facto relinqueret uxorem.

De voto, & voti redemptione Rub.

¶ Visum est. s. de quodam voto in specie, quod si emittitur per ingressum religionis, vel per susceptionem fidei: nunc subiicitur de voto in genere & ipsius voti redemptione. De materia habetur. xxvj. q. j. per totum. & xxxij. q. j. c. si reperitur in. vj. & de si. in. st. c. quod super, Abbas.

S Y M M A R I U M.

- 1 **Votum potest commutari in aliud votum: cum auctoritate tamen superioris. & iusta causa instante consideranda a superiore.**
- 2 **Votum, an & quo casu debeat commutari in melius.**
- 3 **Votum an cogatur quis observare, quando superuenit aliquod impedimentum: quod si ab initio fuisset, sine dubio quis non vouisset.**
- 4 **Votum nunquid possit redimi, vel commutari sine causa.**
- 5 **Ieiunia inducta ab ecclesia non possunt mutari: nec redimi sine causa existente: ieiunia vero inducta per penitentiam, possunt arbitrio imponentis commutari: sine arbitrio eius, secus.**
- 6 **Penitentia potest commutari ab illo, qui penitentiam iniunxit: vel a superiore.**
- 7 **Penitentia statuta potest ex causa per iudicem mutari, vel diminui.**
- 8 **Votum non potest commutari ab inferiore episcopo:**

Dei fieri debere. quamvis testificatio possit ad inferiorem testificationem proprie referri. Item utrum omne votum obliget: vide omnino Thoma secundum da secundam quaestionem octingentesimo octauo. articulo tertio. & in eadem. q. articulo tertio. ponit de utilitate vouendi. videlicet, an expediat vouere. & in eadem quaestione. articulo quinto. ponit cuius virtutis sit actus vouendi. & quid sit votum. & vide etiam omnino Hostiense in summa de voto. s. j. per totum illum. s. per Thoma in. iij. dist. xxxvii. quaestio. j. art. j. vbi plurima alia bona ad materiam ponit. Et adde, quod votum non fit sanctis: nisi secundum quod suffragia sunt & mediatores inter nos & Deum: sicut & oratio ad sanctos fit. Ita dicit ad litteram S. Thoma in. iij. sent. & dist. xxxvii. q. j. art. iij. circa med. vbi etiam dicit: quod in pe. votum non est seruandum: quia votum non se extendit ad illicita,

nec minus bona. nec refert utrum fuerit tunc illicitum, quando votum emissum est vel postmodum illicitum fiat. Adde huc: quod ille cui assignata sunt confinia, & promissum non exire de confinibus: si exit, ut vadat ad complendum votum, non incurrit illam poenam. ad hoc alle. tex. & gl. sing. & vnicam in. l. illud. ff. de offic. praefi. Et ideo dicit Bal. in. l. j. in. ij. col. C. de aedi. ac. quod mulier exiens de carceribus, ut vadat ad aliquam ecclesiam, causa adimplendi votum, non dicitur fugisse de carceribus. dicit tamen ibi Bal. quod custos carceris non debet permittere ipsam exire, nisi consuetudo publica hoc permetteret.

nisi ille inferior habeat iura episcopalia.

Dispensatio non potest fieri ab aliquo praefato citra Episcopum, nisi in casibus a iure expressis.

8 **Papa potest ex aliqua magna causa dispensare, quod monialis possit contrahere matrimonium.**

Papa potest ex causa dispensare contra votum continentiae: & alius citra Papam non potest dispensare. 9.

C A P. I.

De peregrinatio

nis. ¶ Eps ex causa mutare potest votum peregrinationis in aliud, quod sit Deo magis acceptum. vel summa generalius sic. Vota possunt eleemosynis redimi vel in aliud commutari intercedente superioris auctoritate, & iusta causa redimendi, vel mutandi. h. d. Secunda pars ibi: respondemus.

¶ Casus literalis. Aliquis fecit votum peregrinationis, quaeritur utrum tale votum possit redimi eleemosynis, vel commutari in aliud necessitate instante? Respondet Papa, quod de arbitrio superioris pendet, ut ipse consideret diligenter qualitate vouentis, & causam commutationis. s. an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarum: aut alia probabili causa: peregrinatio, vel commutatio magis sit Deo accepta: & secundum hoc super hoc dispenset. Ber. ¶ No. j. quod a voto quis potest dupliciter liberari. Primo per redemptionem: ut si vult facere eleemosynam, seu aedificare hospitale sumptuosum vel maritare domicellas: vel quid simile. & hoc intendit litera, dum dicit: affluentia diuitiarum & c. Secundo per commutationem in aliud: ut si vouit ire ad sepulchrum, & petit ut fiat commutatio: ut bis teneatur ire Romam, vel quid simile. Et ex hoc, & ex tex. no. quod praecise non tenetur quis perficere votum illud, vel aliud: sed potest ex toto liberari largiendo certum quid in piam causam: de hoc. j. ¶ Secundum no. quod in commutatione voti, vel eius redemptione, non potest dari certa regula: sed totum dependet ex arbitrio superioris, qui ex diuersis informabit motum animi sui. ¶ Item no. quod recoposatio, quae fit pro voto, debet esse melior, & Deo magis accepta. Ego putarem hoc dictum procedere, quando sola voluntas redimendi, vel mutandi subest: vel simile. Sed si causa est in vouente: puta: quia est debilis ad peregrinandum: tunc satis est: ut fiat commutatio in similem causam: licet illa non sit Deo magis accepta. per. c. quod super his. & c. magna. j. e. facit

tatio voti, quam dispensatio: quia quando fit commutatio absoluitur ab uno voto, & ligatur ad aliud: sed quando fit dispensatio, absoluitur a voto, absque eo, quod ligetur ad aliud. & ideo dicit, quod cum ex causa rationabili in voto dispensari possit, potest etiam commutari.

Antonius Franciscus. ¶ An votum possit commutari propria auctoritate etiam in melius, sicut in diuturnius & longius tempus. Dicitur absque dubio quod non, imo, qui a voto discederet, illud rumpere propria auctoritate, dignus est diuino supplicio: in in capitu. Ananias. xvi. q. prima. imo nec si perior sine causa potest illud commutare. & in capitu. non est de voto: ut ibi per gloss. quae dicit, quod dispensatio votorum sine causa facta dicitur esse dissipatio.

ribus, ut vadat ad aliquam ecclesiam, causa adimplendi votum, non dicitur fugisse de carceribus. dicit tamen ibi Bal. quod custos carceris non debet permittere ipsam exire, nisi consuetudo publica hoc permetteret.

¶ An autem, & quando liceat vouenti committere votum propria auctoritate: vide late per do. Antio. in. c. peruenit. ij. de iureiuram. & quod no. in ru. de ob. ie. Itē oino adde huc Thoma in. iij. dist. xxxvii. q. j. art. iij. vbi disputando concludit regulariter vouentem, non posse commutare votum auctoritate propria etiam si commutaret in aliud votum temporale, diuturnius quam primum. Sed dicit quod dispensatio & commutatio votorum pertinet ad praefatum suum: quia in quolibet voto subditi subintelligitur conditio, nisi displiceat praefato. Et dicit, quod licet Papa habeat plenitudinem potestatis in dispensationibus: tamen ad eum regulariter non recurritur pro dispensatione votorum: nisi sit votum religionis: vel sint vota perpetua. In alijs autem votis, sicut peregrinationis & ieiuniorum possunt Episcopi dispensare: nisi Papa aliquod votum sibi reseruauerit: sicut dispensatio in voto terrae sanctae. Et ibi etiam dicit, quod minus importat commu-

quod

quod leg. & not. j. c. j. de re. per. & sic vltra alios limitare istum tex.

4 ¶ Itē reperio dictum no. b. Tho. quod recitat Arch. in. c. qui bona agūt. xvij. q. j. vbi dicit, quod omne impedimētū superueniens quod habuisset à principio impedire votū, si oritur post factū, habet auferre obligationē voti. quod est dictum satis sing. Sed multū ob. c. quod super his. j. eo. vbi impedimentum superueniens facit mutationē in aliā causam. & licet illud sit magis tutum, tamen de subtilitate credo primum dictū satis posse procedere: dummodo nulla culpa inueniatur in vouēte. Nā si per me non remanet, quominus votum perficiā, subsistēte bona voluntate, debeo reputari ac si votum perfecissem. Pro hoc. c. dixit. de pœn. distin. j. & quod no. in. c. j. de eo, qui mit. in pos. facit in simi, qd' no. in. l. quod te. ff. si cer. pet. in. l. si non sortē. §. libertus. ff. de condi. inde. & in. l. si vsus fructus mihi. de vsu. leg. Et ad. c. super his potest rñderi, q' pro cedit quādo impedimētū nō est omnino voti impeditium, sed difficultatiūm. Aliud enim est quod factum reddit impossibile: aliud quod difficile. facit. l. continuus. ff. de verb. obli. Cōmuniter tñ obseruat. c. quod sup. his. alle. Et facit iste tex. dū dicit: an ex infirmitate. ¶ Sed pro declaratione prādictorū & materiæ, querit:

a nunquid sine causa possit votum redimi, vel cōmutari? Sol. dic, q' ista vota quæ à principio fuerunt voluntaria, possunt redimi & cōmutari causa existente in vouēte: dummodo cōmutetur, vel pro redemptione detur aliquid magis vtile, & Deo magis acceptum. hoc no. voluit Inn. super rub. de obser. ieiū. Itē sequit Arch. in. c. presbyter. lxxxij. di. Ego probo per. c. de multa. prope si. j. e. dū tex. alternatiuē loquit, dicens: si necessitas exigat, vel vtilitas persua deat. sufficit ergo alterum illorum. Et ex illo text. infero ad limitationē, quā. s. dedi ad istū tex. vt tunc commutatio debeat esse vtilior, quādo necessitas nō suggerit commutationē voti. Nā patet ex illo tex. q' sufficit necessitas, vel vtilitas: ergo in casu necessitatis non requiritur melior vtilitas. quod no. Et vnde surgit hæc commutatio voti: cū sit de iure diuino? dic, vt colligitur ex cap. magnæ. j. eo. Hæc procedunt in votis voluntarijs. ieiunia autem necessaria, quæ sunt inducta ab ecclesia non possunt commutari: nec redimi sine causa existente in ipso obligato: vt not. Inn. in rubr. in loco præallegato. De ieiunijs verò indictis per sacerdotē in pœnitētiā, dic q' ipsius arbitrio possunt cōmutari: sed sine arbitrio ipsius, secus. Sic intellige glo. no. in. d. c. presbyter. lxxxij. dist. ¶ In gl. j. ibi: commutatio pœnæ. Aduerte, nam iura alleg. in gl. loquuntur de commutatione pœnitentiæ & non pœnæ. & pœnitentiā commutare potest ille, qui pœnitentiā iniunxit, vel superior: vt legitur & notatur in. d. c. presbyter. Et de commutatione pœnæ dic, vt no. per Inn. & alios in. c. j. de constit. & est bo. tex. cum glos. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui nō. infa. vbi Bar. ponit nota. dictū: q' ex causa etiā pœnā statuti potest iudex commutare, vel diminuire: vt. ij. q. iij. * c. si quē pœnituerit. §. accusatorū. ver. pœnæ verò. in gl. in ver. voluntati. ¶ In ea. gl. ibi: ¶ est argu. quod Episcopi &c. Signa glo. & idē gl. dicit arg. quia in tex. non fit mētio de Episcopo, sed de præfidente. Inn. dicit, q' Episcopi & supiores possunt dispensare in voto: non autē prælati inferiores. Probat iste tex. iuncta suprascriptione. & no. sing. hoc dictū, pro quo facit quod ipsemet no. in. c. ij. de eo, qui fur. ordi. rec. vbi ponit vnā sing. regu. b. dicēs nullū prælatum citra Episcopum posse dispēfare in aliquo casu: nisi in casibus in iure expressis. quā regu. sequitur doc. in. c. fi. de postu. præla. Et ego adduco tex. in cle. ij. de priui. vbi nō. probatur, q' prælatus citra Ep̄m nō potest absolvere à sentētiā excoicationis à canone promulgata: nisi, vt dixi in casibus à iure expressis. Host. dicit hīc, q' iste tex. nō probat dictū Inn. sed potius contrā: quia licet loquatur de Episcopo, nō dicit hoc pendere ab arbitrio suo: sed ab eius, qui præfidet &c. fatef tamē, quod dictū in se est verū, & seruatur de consuetudine. & minimē sunt mutāda. &c. l. minimē. ff. de leg. Et pōt dici, q' vbicunq' inferior p̄latus haberet de iure speciali ius ep̄ale in p̄sonis: q' tunc possit dispēfare in voto, sicut Episcopus: quia talis potest exercere iura episcopalia. p hoc gl. no. in cle. j. de re. eccl. nō ali. & per Inn. in. c. statuimus. de maio. & obe. Dico latius in. c. significasti. de fo. cōpe. & tūc ista litera stabit ppriē: vt quilibet præfident. s. habens iurisdictionē episcopālē possit dispēfare in voto. Nā vt ex fine literæ colligitur, in hac commutatione requiritur dispensatio: sed prælatus

inferior non dispēfat. Per hoc dico sacerdotē vota non posse commutare: nisi modo prædicto. s. cum ipse iniunxit ieiuniū &c. ¶ In gl. a. fi. ibi, sed in voto conscientia secus. Not. gl. nā loquitur nō solum in religioso, sed in quolibet vouēte continentia. Host. hīc & cōiter canonista tenent oppositū dicentes, q' ex magna causa potest Papa dispēfare circa votum continētiæ etiā cū religioso. Ponit exēplū, si Rex infidelis vult redire ad fidē cum toto suo regno, si potest habere in vxorē monialem filia alterius Regis. Nā istud magis Deo acceptum, quā continētiā vnus hominis: maximē, quia matrimoniū est de iure diuino: & cū vxore est castitas. xxxj. di. c. Nicena. & in. c. de voto. li. vj. & idē tenēt doc. in. c. cū ad monasterium. de sta. regu. b. Tho. fuit in opi. gl. licet prius tenuisset contra. Io. an. nouissimē disputauit. sequēdo opi. Canonistarum contra opi. Theologorū: & plenē prosequitur super reg. semel Deo dicatum. de reg. iur. li. vj. in merc. Et inquātum gl. dicit, q' castitas est sola &c. nō intelligas, q' aliæ virtutes hoc nō possint facere. vnde debet intelligi, q' castitas sola potens est Deo animas præsentare. s. sine alijs virtutibus. Nō tñ intelligas, q' alię virtutes absint: sed nō exigat, vt cōcurrat æquē principaliter: sed saltē debet habere accessoriē: quia nō pōt quis habere vnā virtutē sine alijs: licet possit habere opus virtutis: vt no. gl. in. c. nisi cū pridē. in ver. virtutū. s. de renun. ¶ Et ex prædictis habes vnum casum, in quo solus Papa dispēsat: & licet doc. teneant, tamē de iure aperte hoc non probatur. Sed ego adduco. c. maiores. de baptis. vbi dicit, q' maiores causæ sunt referendæ ad Papam. alius est casus in voto vltamarino^d emissio pro subsidio terre sanctę. tex. est no. iuncta gl. in. c. ex multa. j. eo.

SUMMARIUM.

- 1 Votum factum in puerili ætate potest Papa commutare, etiam si sit votum vltamarinum.
- 2 Votum factum à maiore septennio, obligat vouentem. 3. Puer dicitur quis post septem annos.
- 4 Papa non potest tollere obligationem alteri quæsitā. Laicus non tenetur obedire Papæ in temporalibus. Absolvitur quis à iuramento cum causa: aliās secus.

CAP. II.

Veniens. ¶ Cōmutat Papa votum vltamarinum, in his maximē, qui in puerili ætate vouerūt. & duo facit. Primò ponit formā voti. Secundò eius absolutionē & mutationē: ibi: nos. ¶ Casus literalis. R. clericus dum esset in puerili ætate constitutus, & doli capax: disposuit proficisci Hierosolymā. & cuidā qui illuc accedere volebat, fidem dedit, & suam ab eo accepit, q' in via fideles socij existerent: tandē factus discretus & adultus accessit ad Papā petens eius consiliū. Papa illū absoluit à voto, quod in ætate puerili fecerat: ex facilitate potius, quā arbitrio discretionis: ita tñ, q' votū redimat eleemosynis & toto tpe vitæ suæ, si poterit vni pauperi debeat providere. Ber. ¶ No. j. ex tex. iuncta glo. q'

SEB. SAPIA.

¶ Nunquid. Qñ liceat commutare vota, vide Fely. in c. iij. in princi. s. de iureiur. post Ab. ibi. col. j. vers. sed quando.

¶ In quibus casibus possunt dispēfare prælati inferiores à Pa. vide. b. Tho. in. ij. q. lx. xxvij. art. vl. in fi.

¶ De hoc vide latius p Pet. de anc. in rep. c. canonū. de const. in. ij. op. & vide quod not. j. de sta. mo. c. cum ad monasteriū. & in fi. q. Io. An. Andr. in regu. actus, in mercu. & Imo. post Gul. in cle. j. in vlt. col. de cō. fan. & affi. & vide hīc per do. Anto. in vlti. col. & idē qd' Pau. hīc. post do. Ant. dicit ad litem Host. in sum. de voto. s. qualiter & cuius authoritate. in. ij. col. vers. sed & de votis voluntarijs.

SEB. SAPIA.

¶ Magna. In contrarium tñ faciunt no. per Fel. in. c. q' in ecclesiis. cō. lū. viij. s. de cōstit. vbi tenet q' Papa non possit dispēfare, si Rex habet vxorē sterilē, vt possit ducere aliā vxorē. & subdit q' Pa. nō pōt dispensare super præceptis decalogi: vt ibi latē per eum.

¶ Vide latē per Hostiē. in sum. de voto. s. qualiter, & cuius authoritate. per totum illum.

a ¶ De istis tribus requisitis in voto vide per eundem Tho. in. iij. dist. xxxvii. q. j. arti. j. circa medi. In hac mate. vt habes o. pi. Io. an. & aliquo rū aliorū glo. vide gl. xxvij. q. v. in fum. & in. c. neq; viduas. & vide. d. Ant. in. c. ex parte. ver. per hāc de. cre. j. de cen. & ad hoc in fi. Fac. tex. in. c. sed pensan. dū. vj. dist. & vide omnino Arch. in. c. qui bona. xxx. ij. q. j. & in. c. pcli uus. circa fi. xx. q. ij. vbi dicit, q ex hoc, q quis expri mit votum, semp cogitur in foro ec clesie illud perficere, quia creditur ex deliberatione procedere. & ita dicit tenere Host. & Imol. in hoc. c. Itē vide Tho. in iij. di. xxxvii. q. j. arti. j. post me. vbi dicit, q quaedam vota, quæ faciunt mulieres de non peccando tali die caput, pro nō votis habēda sunt & peccant taliter vouētes. & de hoc vltimo vide. s. in rubri.

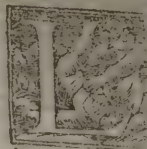
b ¶ Et ex sola pol litatione, quam quis facit Deo, po test conuinci: vtdi cit gl. in. c. statui. mus. xij. q. j. de quo vide per do. Ant. & quod ibi scripsi in. c. ex par te. j. de celeb. mis. An autē ex voto detradendo acqui ratur ips reale in illare, dic q non. tex. est not. in. l. ij. ff. de pollic. sed ac quiratur obliga tio personalis tan tū. vt ibi. Et ideo pro voto agetur solum contra vo uentē actione per sonali: quia dipu tat ibi gloss. an ex voto acquiratur ecclesie dominiū rei, super qua ema nauit votū absq; traditione. & con cludit: qnō: quod bene est nota. pro limitatione. l. fi. C. de sa. san. ec. quod tamē limitat. d. gl. in. d. l. ij. in princi.

votū emissum in puerili ætate efficaciter ob ligat: licet præstet facilitatem obtinendi com mutationem. & sic minor ætas non impedit obligationē Deo quærendā. & dicitur puer post septē annos: vt dicitur in procemio. vj. & sic post doli capacitātē quis obligatur ex vo to. Et ad hoc tenebis semper mēti istū tex. qā nescio alibi ita clarū. vide tamē ad materiam quod no. Inn. in. c. scripturæ. j. eo. ¶ + Secundò no. q votū emissum in puerili ætate, videtur potius procedere ex quadam facilitate animi, quā discretiōis arbitrio. Et ex hoc & ex tex. potest sumi argu. opt. q votū emissum ex ani mi facilitate, obligat vouentem, licet facilitas præstet causam dispensandi & commutandi. ¶ + Vltimò not. casum, in quo Papa absoluit laicū ab obligatione quæ sita alteri laico. Nam iste dederat fidē laico, vt essent socij fideles in itinere. Sed cōtra hoc opp. obligatio est de iu regētium. & sic non potest per principē tolli: vt in cle. pastoralis. de re iu. no. Inn. in. c. quē in ecclesiariū. de consti. Legistæ in. l. fi. C. si contra ius, vel vti. pub. maximē per. Papā respectu lai corū. ad hoc vide sing. dictū Inn. in. c. inquisi tioni. de sent. excō. vbi dicit, q si Papa vult lai co auferre libros suos, vel simile: non tenetur laicus sibi obedire: cū sibi nō sit subiectus in tē poralibus. Sol. contrariū videtur difficile. Ex dictis doc. pnt colligi duæ solu. Prima, q Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. Hęc so. nō valet, qā nō habet potestātē absolutam circa ista, quæ sunt iuris naturalis, seu gentium, sine causa, etiā Imperator respectu laici: vt not. in iuribus. s. alleg. Secunda solu. quæ videtur pla cere Inn. hīc, vt sit hoc speciale: cū obligatio venit accessorie ad actum spirituale: nec laicus potest pretendere commodum bur sale. Nam ista non erat propriē societas, cum societas cō trahatur ad lucrum. l. coiri. cū se. ff. pro socio. vnde potius isti dicebantur comites, quā so cij. ad hoc quod no. glo. in cle. ij. de poenis. & no. hanc sol. quia satis rationabilis est. Habet casum in quo Papa absoluit quem ab obliga tione quæ sita laico. ¶ Ego darem aliā solu. q ideo Papa potuit hīc absolvere: quia solū ob ligatio erat contracta ex fidei præstatione: sed Papa potest absolvere à iuramēto causa inter ueniente: vt no. in. c. quanto. de iure iu. hīc aut suberat causa: quia minor ætas. Itē quia illam fidē præstiterat ob causam sui itineris, qua defi ciente facilius potest obtineri absolutio à præ statione fidei. & hęc sol. mihi videt verior, & procedit magis sine scrupulo. ¶ In gl. in ver. fa cilitatē. in fi. de hoc vide quod dixi in. c. dudū. de conuersione coniugatorū. & quod dicam j. c. seq.

SVMMARIUM.

- 1 *Votum non emittitur ex simplici proposito bonum operandi.*
- 2 *Votum ad hoc vt obliget, quæ requirantur.*
- 3 *Promissio sola non ligat: nisi sit facta cum proposito se obligandi.*

CAP. III.

Literaturam. ¶ + Hoc. c. cotinet no. & sing. decisionē. & potest sic sum mari. Sīpliciter proponēs religio nē ingredi: licet non ingrediat, nō est reus vo

ti. Vel generalius potest sic summari: Ex sola cōceptione boni ex plicandi, non obligatur quis ad bonū conceptum exequendū. Pri mō consultatio: secundo respōsio ibi: *tibi*. ¶ Casus literalis. Magi ster A. fecit sibi minui in brachio: brachiū induit ex illa minu tione: ita, q perterritus fuit ad mortē. Dum esset in tali statu, pro tulit hæc verba: non diu hīc morabor: proponēs in animo religio nē intrare. dubitauit, an ex hoc facto teneret religionē intrare? Re spōdet Papa, q si plus nō est in voto processum, nō debet dici trās gressor, si non adimpleat quod dixit. Ber. ¶ No. j. ar. opt. ex tex. q terror mortis naturalis nō impedit obligationē voti: dūmodò vo uens deliberatē se obliget ad votum: de quo vide quod dixi in. c. si cut. de regula. ¶ + Secundò no. q ex solo proposito indeliberato intrandi religionē non obligatur quis ad ingressum. Cōtra quod glo. multū instat. Nā videtur tex. in oppositū. in. c. qui bona agūt. xv. q. j. Sol. ex dictis gl. Inn. & Host. potest elici hæc cōclusio, q si nō firmiter quis proposuit seu deliberauit religionē ingredi, vel certū quid profiteri: non obligatur ex sola conceptione animi. Si autem deliberauit: tunc tenetur ad executionē voti, et si verba nō expsisit: ecclesia tñ nō cōpellit ad voti executionē, si de eo nō cōstat. Nā si ex prima deliberatione, seu agitatione animi, quis obligaret ad religionē: pauci essent studentes, qui nō essent religioni obliga ti. secundū Host. cū cōiter talia animo concipiant. Hinc dicit Ab bas, q votū initiatur, confirmatur, & consummatur. Initiatur, cū propositū in animo seminatur. Ex tali proposito nō obligat, nec quo ad Deū, nec quo ad ecclesiā. & sic potest intelligi iste tex. Cō firmatur, cū deliberatio figitur, & firmatur super proposito: & tūc obligatio oritur quo ad Deū. ad hoc. d. c. qui bona agūt. sed ec clesia nō compellit, ex quo sibi non cōstat. Consummatur autem, cū verba enuntiantur: & tunc efficaciter obligatur quo ad Deū, & quo ad ecclesiā: vt in. c. licet. j. e. Et sic cōiter sentiunt doc. nostri, q propositū deliberatum & confirmatū obligat quē ad executio nē boni cōcepti & deliberati. ¶ Sed. b. Tho. secunda secunda. j. q. lxxvii. art. j. dicit inter cætera tria necessaria ad obligationē vo ti. Primò deliberatio: secundo propositū: tertio promissio. Nō e nim obligatur quis secundū eum ex sola deliberatione, vel ex solo proposito: nisi subsequatur promissio, quæ quidē promissio licet homini fieri nō possit, nisi per verba, vel alia signa exteriora: tamē Deo fieri potest solo corde. Ipse enim respicit cor, & non verba. pro hoc. xiiij. q. v. in. c. si quid inuenisti. Quando q tamē secundū eū conueniūt alia duo: vt expressio verborū, quæ licet nō sit neces saria quo ad obligationē, est tamē utilis: vt saltē propter hominū verecundiā, nō desistat à promissione sua. Secundo interuenit quā doq; hominum testimoniū. hæc tamē duo nō sunt de substantia: vt. s. dixi. & quāuis Io. An. & doc. simpliciter recitet hæc dicta. b. Tho. tñ mihi videtur, q hæc destruāt multas theoricis canonista rum: vel saltē oportet illas restringere. Nā Host. hīc. & in. c. cōsul ti. s. de reg. dixit, q si quis proposito mutadi vitam suscepit habi tum religionis, efficaciter est obligatus quo ad Deū propter pro positū mutandi vitam. Nā cōtrarium potest inferri ex his dictis beati Tho. q nō sufficiat solū propositū, etiam præcedēte delibe ratione, nisi sequatur promissio saltem corde facta. ¶ Hæc dicta multū mihi placēt: nam nō sequitur: pposui firmiter in animo ali quid dare Deo, vel homini: quod ob hoc sim obligatus ad dandū ex quo illā rem nō promissi Deo vel homini. Nā votū causatur ex quadā pollicitatione. i. vnus promissione. vt. l. ij. ff. de pollici. & hæc dicta. b. Tho. sequit Arc. in. c. q bona. pal. Oportet ergo iura restringere, q firmat decisionē super pposito: vt intelligantur de pposito cū pmissione. ¶ + Et no. q sola pmissio nō valet, nisi præcedat deliberatio cū pposito etiā respectu relig. licet cōtrariū sen serit Io. an. in. c. dudū. de cōuer. cōiu. ¶ In gl. j. ibi: *nec firmiter propo nendo*. licet gl. videatur velle, vt firmū propositū sufficiat, quod est contra prædicta: tamē j. in fi. videtur intelligere de proposito cum animo obligandi se Deo. & secundū hoc stare firma sententia. b. Tho. & facit multum pro eo iste tex. qui simpliciter dicit istū ani mo proposuisse, quod religionem esset intraturus, & nihilomi nus nō obligatur: ergo iura facientia mentionē de proposito, in telliguntur de proposito cum animo se obligandi, ita q fuerit p cessum, ad promissionē, saltē corde. ¶ In gl. fi. ibi oritur actio. Ho sti. dicit, & bene hoc arg. hīc non colligi: quia nullum pactum hīc inter-

nisi votum fieret in vltima voluntate.

a ¶ Per istum tex. dicit Tho. in. ij. q. lxxxix. arti. iij. circa fi. q. votū religio-
nis, cū sit perpetuum, est maius, quā votū peregrinationis terræ sanctæ,
quod est temporale. & sentit ibi Tho. q. rationabiliter dici potest, q. per in-
gressum religionis quis consequatur remissionem peccatorum. Et dicit, q.
in vitis patrū, legi-
tur, q. eandem gra-
tiā cōsequitur in-
grediens religio-
nē, quā confe-
quūtur baptizati.
Subdit tamen ibi
postea Tho. ali.
3 qua verba ex qui-
bus videt de hoc
dubitare. Sed tu vi-
de eundē Tho. ii.
ij. di. iij. q. iij. circa
fi. vbi dicit, quod
in alijs perfectio-
nis operibus, aut
statibus, nō est ita
expresā cōformi-
tas ad passionem
Christi: sicut in ba-
ptismo & poeni-
tentia. & ideo o-
portet, q. in eis
poena dimittatur.
tamen in vitis pa-
trū, dicitur, q. qui
dā patrū dicit ean-
dem gratiam de-
scendere super eū
qui habitum reli-
giōis assumit, quā
super eū, qui ba-
ptizatur. sed hoc
non est, quia talis
a satisfactione ab-
soluatur: sed quia
eo ipso, quod per
suam voluntatem
redigitur in serui-
tutē propter Deū
plenariē iā pro oī
peccato satisfecit
reddendo volun-
tē, quā chariorem
habet, cum de his
rebus mundi: de
quibus tantū pos-
set dare, q. elemo-
synis omnia pec-
cata remitteretur,
etiā quātū ad poe-
nam. Ita ad literā
2 dicit ibi Tho. Et
pro isto tex. vide
etiā sanctū Tho.
in. iij. sen. di. xx.
vii. q. j. artic. iij.
circa fi. vbi dicit, q.
ingrediēs inconti-
nētī, est liberatus
a voto quocunq;
præcedēti, nec est
necesse, q. hoc ex
primat Prælato
suo, qui secum su-
per illo voto di-
spenset: licet qdā
dicāt cōtrariū, &
idē etiā dicit Tho.
in. iij. sen. di. xx.
xix. q. j. artic. iij.
circa med.

SEB. SAPIA.

b ¶ Hæc cōmuta-
tio. Qd. p. p. p. au

interuenit. & de materia dic, vt in. c. j. s. de pa-
ctis. Abbas.

S V M M A R I V M.

1 Votum soluitur per ingressum religionis. 6. etiā sine
superioris autoritate. 2.

3 Votum non obligat superueniente impedimento, pro-
pter quod votum non potest adimpleri.

4 In voto intelliguntur quædam conditiones, quæ po-
nuntur hic.

5 Votum quibus casibus, & quomodo possit emitti
sub conditione.

6 Votum factum sub ista conditione, si sanabor: tenet,
& non dicitur simoniacum.

7 Simonia nō committitur Deo: quia omnia sunt Dei.

8 Votum quibus casibus potest emitti a seruo, vel a
monacho.

9 Impubes doli capax obligatur omni voto, excepto
voto religionis.

10 Filius familiæ obligatur voto: dum tamen tale vo-
tum non præiudicet patriæ potestati.

11 Votum emanatum tempore inhabili, non est de ne-
cessitate adimplendum tempore habili.

12 Maritus & vxor non possunt emittere votum ab-
stinentiæ sine licentia & consensu alterius.

13 Maritus, si consentit vxori vouenti abstinentiam,
potest postea reuocare: licet malè faciat.

14 Clericus non potest emitte votum peregrinationis
sine consensu episcopi.

15 Episcopus non potest emittere votum peregrinatio-
nis, seu religionis, sine licentia sui superioris.

16 Abbas non potest emittere votum sine consensu
episcopi, vel alterius sui superioris.

C A P. I I I I.

Scripturæ. ¶ Per igref
soluit votū religioi nō nō cōsonū.
vel aliter: Oē votū mutabile est in
votū religiois. & est no. deci. intelligēdo, quod
hoc fiat sine autoritate supioris. Pro declar.
tex. q. de positiōe casus. Sol. dic, quidā voue-
rat vīitare sepulchrū sanctū: demū intrauit re-
ligio. voto nō cōpleto: dubitabāt, an iste esset
verus reus fracti voti. & rñdēt q. nō: per ratio-
nē, quæ habet in litera. ¶ Sed dubitabāt nū-
quid hæc cōmutatio possit fieri sine autori-
tate superioris. Inn. dicit se credere, q. sic licet
tutius sit, vt habeat dispēsatio. & sic trāseunt
cōiter doct. Sed cōtra hoc facit tex. in. c. j. s. eo.
vbi dicit, q. etiā in melius votū cōmutari non
debet sine arbitrio præsidētis. Itē obligatus ho-
mini nō liberat: licet velit soluere rē meliorē.
Nō em cōtingit liberatio, nisi solutione eius,
qd. debet. ff. si cer. pe. l. ij. & inst. q. mo. tol. ob.
in pri. So. cōtrariū vī difficile: at credo posse
dici, q. aut aliq. vult cōmutare tpale, obseqū,
in aliud tpale: vel in aliquod aliud ppetuū, nō
intrādo religionē: & nō potest sine autorita-
te supioris, per prædicta. Aut vult ingredi re-
ligionē: & tūc necessariō nō requiritur supio-
ris autoritas. Rō, q. per ingressum religio-
nis obligat, nedū operā suā: sed etiā dedicat sei-
psū. Vñ nō est verisimile, q. Deus velit exige-
re obsequiū tpale ab eo, q. se sibi reddidit infer-
uū. Imō prima obligatio videt cōfusa in poste-

thoritate votum tolli possit per ingressum religionis, tenet Felin. in. c. iij. in
prin. s. de iureiur. & in. c. cū deputati. col. ij. ver. no. quatuor effectus. de iudi.
vbi dicit, q. votum quantūcunq; maximū, tollitur per ingressum religionis.

c ¶ An sit simonia, si quis promittat dare aliquid, vt liberetur ab infirmitate.
& adde huc quod no. d. Ant. in. c. significatū. de præb. & in. c. verum. de con-

di. appo. Et quod non sit simonia, te-
ner apertē Arch. in. c. scimus. in. ij. col. xij. q. j. & Io. de lig. in. c. vniuer-
sis. ver. pone, emi-
sit quis votū. j. eo. tit. & Hostien. in
sum. de voto. s. & vtrū. versic. tertius
est, si conditiona-
le.

d ¶ De voto serui. & de hoc vide te-
xtū in. l. ij. s. voto
ff. de polli. & glo.
mag. in. fi. in. l. ij.
C. de pac. vbi dicit
q. seruus etiā cir-
ca res peculiares
vouēdo nō potest
præiudicare dño,
& q. seruus nullū
penitus votū face-
re possit, etiā si sit
votū religionis si
ne licentia domi-
ni, tenet Tho. ij. q.
lxxxvii. artic. viij.
de hoc vide o. m-
mino p. Host. in
sum. de voto. s. q. s.
vouere possit. cir-
ca fi. ver. seruus nō
potest. & de voto
serui, vide Ray. in
sum. de impe. vo.
s. itē seruus inuito
domino. vbi dicit,
q. seruus inuito
dño vouere non
potest. quē refert
& sequitur Arch.
in. c. si quis inco-
gnitis. xvij. q. ij.
hoc intelligens in
voto, p. quod fie-
ret præiudiciū do-
mino. sed secus di-
cit esse in voto cō-
tinentiæ.

c ¶ An seruus ob-
ligetur ex voto p
iudiciali domino.
Dicās, quod non,
sicut nec filius fa-
miliæ: nec vxor
ad præiudiciū ma-
riti: nec monach⁹
ad præiudiciū mo-
nasterij. quod in-
tellige verū absq;
consensu domini
patris, mariti, vel
monasterij. De
quo habetur in. c.
scripturæ. de vot.
vbi per do. Abb.
post Inn. & ha-
betur per Ro. in
sing. suo. cccxc.
Quod autē dictū
est de filiofamiliæ

Anto. Franc.
¶ An seruus ob-
ligetur ex voto p
iudiciali domino.
Dicās, quod non,
sicut nec filius fa-
miliæ: nec vxor
ad præiudiciū ma-
riti: nec monach⁹
ad præiudiciū mo-
nasterij. quod in-
tellige verū absq;
consensu domini
patris, mariti, vel
monasterij. De
quo habetur in. c.
scripturæ. de vot.
vbi per do. Abb.
post Inn. & ha-
betur per Ro. in
sing. suo. cccxc.
Quod autē dictū
est de filiofamiliæ

E E iij

intellige verū de iure ciuili: secus autē de iure canonico in voto religionis: quia qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege seculi. c. licet. de regu. xix. q. ij. in. c. duæ. & habetur per Io. de Imol. in. c. cum contingat. circa medium. de iureiuran.

a ¶ Adde, quod quia votū emissum ante ingressum non poterit impleri Abbate contradicente. gl. est not. in. c. noluit. xxxij. q. v. & de illo, qui vouerat ieiunare, an teneatur post ingressum religionis: vide gl. quæ no. in. c. qui verē. xvj. q. j. & vide omnino quæ no. Inn. in rubri. de obli. ad ra. q. monachus nullū penitus possit facere votū sine licentia Abbatis. tenet Tho. secunda secundæ. q. 6. lxxxvij. artic. v. iij. & vide Hosti. in sum. de voto. §. quis vouere possit. in. j. colum. ver. si monachi. vbi tenet, q. monachus nullum penitus possit emitte

b ¶ De voto filijfæ. de quo vide plenē per Imo. in repe. c. cū contingat. de iureiur. xvij. char. ta. & vide bo. tex. & gl. in. c. cū mulier. xxxij. diffin. c. ij. & aliquid per Io. de lig. in regu. peccatū. Et quid si quis habet aui & patrē: & aui cōsentit, pater dissentit in voto i. p. sius nepotis: dic q. semper est p. ferenda voluntas patris, & non aui. Ita dicit multū eleganter Inn. in. c. ij. de regu. vbi etiam ponit vtrum mater debeat cōsentire voto filij: de quo etiā in. c. si in quilibet. xx. q. ij. ¶ De voto cōiugum. & vide glo. in ver. necessario. in. c. j. xvij. q. j. &

quod vxor non potest se obligare voto sine consensu viri, tenet Tho. in. ij. q. lxxxvij. circa fi. Et de hoc vide latē per Hosti. in sum. de vo. §. quis vouere possit. in vlt. col. ver. vxor etiam. vbi concludit, q. vxor non possit emit

dubitat, nunqd obligetur ex voto. Conclusio Inn. est, q. p. votū, p. qd. paratū p. iudiciū dñicæ ptati, nō obligatur seruus. ar. in. c. relatū. defentē. exc. & in. c. si seruus sciētē. liij. di. secus dicit i alio voto: puta, si voluit orōnem dicere, vel qd simile. In monacho^a dic idē eadē ratiōe. Nō em̄ pot. emitte votū abstinentiæ, vel peregrinationis sine licētia sui superioris: vt. xx. q. iij. c. ij. sed aliud votū p. quod alij nō scādalizātur, nec datur sibi vagandi materia, emitte pot.: puta, vt dicere psalteriū: vel simile. Nam plus potest mereri secundum Innocen. & bene. Et si quis fecit votū an ingressum relig. non pot. illud post ingressum exeq. vt no. i. c. monachis xx. q. iij. qd. intelligo in voto religioni nō cōsono. Nā si prius vouisset dicere psalteriū, vel qd simile. nō puto tolli hoc p. ingressum religionis. & sic limitarem istum textū. Nā sicut post ingressum voto pnt se obligare ad hoc: ita & votū emissum an ingressum, ex quo ē cōpatibile cū religione, nō tollit p. ingressum. p. hoc. c. j. §. e. & c. cōmissum. de spō. ¶ Dubitatur in filiof. seu ipubere. Cōclusio ē, impubes obligatur, si est doli capax: vt in. c. j. §. eo. Fallit in ingressu relig. quia in illo requiritur tps. xiiij. an. in masculo: & xij. in foemina: vt in. c. ad nostrā. §. de reg. & xx. q. ij. c. j. & ij. Filiusfæ autē maior obligatur quo ad votū, qd. exequi pot. sine p. iudicio patriæ ptatis: sed cū p. iudicio huius potestatis, nisi pater cōsenserit: nō obligat. Pro hoc tex. est in. l. ij. ff. de polli. Dicit tñ Inn. limitādo illā. l. q. soluta patria ptate tenetur filius adimplere votū: de quo dubito p. c. qdā. & c. placet. de cōuer. cōiuga. Nā vt ibi patet, si maritus intrauit relig. cōtradicēte, vel ignorāte vxore, ad petitionē vxoris reuocat: nō tenetur mortua vxore ingredi relig. q. emisit votū tpe inhabili, ergo idē dicēdum in filiofæ. ex quo executionē voti nō cōtulit ad tps. habile. facit quod in simili no. in. l. si non fortē. §. liber tus. ff. de cōdi. inde. Et hāc partē puto veriorē, licet opi. In. sit tutior. ¶ Dubitatur insup in vxore & marito. dicit Inn. vxorē nō obligari ex voto abstinentiæ, vel peregrinationis: nisi maritus cōsentiat, vt in. c. noluit. & in. c. manifestū. xxxij. q. v. vbi videt tex. Idē dicit in marito: vt nō possit se obligare ad votū abstinentiæ, seu peregrinationis sine licētia vxoris: quia maritus & vxor nō iudicātur ad imparia: vt in. c. gaudeamus. j. de diuor. Nō puto hoc dictū vltimū absolutē verū. Nā cū maritus sit caput & non vxor: vt in. c. cū caput. ea. cā. & q. & iura supius alleg. videlicet. c. nouit. & c. manifestū. loquūtur in vxore, & fundāt se sup. subiectione in qua est mulier respectu mariti. Et idē glo. not. in. d. c. manifestū. dixit aliud in marito: nisi maritus vellet emitte tale votū, p. quod p. iudicaret iuri vxoris. Nec ob. q. maritus & vxor nō iudicantur ad imparia: q. illud verū quo ad debitū carnale exigendū: sed

tere votū sine licentia mariti: imō si ante emisset, non potest implere eo inuito. & ipse solus peccabit. sed bene dicit, quod maritus potest emitte votum sine licētia vxoris: dummodo votū non fiat circa carnale debitū in p. iudiciū, mulieris. sed ibi multū dubitat, an sicut votum vltamarinum potest emitte inuita vxore. c. ex multa. j. eodem. Ita eodē modo hoc possit vxor inuito marito: puta si sit nobilis mulier habens comitatum in dotē datū, quā multi belatores sequuntur & concludit, q. si est senex, & non suspecta, hoc potest: secus si esset iuuenis, vel suspecta. Nā tunc bene valebit votū: sed debeat redimere. Itē de hoc, an mulier possit emitte votum vltamarinum, vide tex. in. c. super his. j. eo. & do. Ant. in d. cap. ex multa. in j. col. j. eo. quod ibi no. & vide tho. in. iij. di. xxxvij. q. j. arti. j. in fi. vbi dicit, quod in his, in quibus vxor tenetur viro: & eōtra: neuter potest vouere sine mutuo cōsensu, sicut patet de voto cōtinētiæ. Sed quia in dispensatione domus, in religione vite, mulier est subiecta viro, & non econuerso: idēo maritus pot. vouere in talibus sine consensu vxoris: sed non eōuerso.

quo ad alia, vxor est quasi famula viri: vt dicit tex. in. c. hāc imago. & c. mulierem. xxxij. q. v. ¶ Ex quibus infero, q. maritus sine licētia vxoris potest emitte aliquod votū abstinentiæ: dummodo vt dixi, non p. iudicet mulier: sed vxor nō pot. emitte sine licētia viri. Et qd. plus est, si maritus cōsensit, pot. postea reuocare. & licet malē faciat vxor, tñ nō pot. cōtradicare: vt est tex. in. d. c. manifestum. & d. c. noluit. & si vterq. vel alter eorū emisit votū antē contractū mrimonij, nō pot. alter exequi cū p. iudicio alterius: vt no. in. d. iuribus. Pot. tamē vxor illud vouere sine consensu mariti: quod dare potest sine consensu suo: vt not. in in. d. c. manifestū. De voto cōtinētiæ: dic, vt in. c. charissimus. de conuer. coniug. ¶ In clerico^d seculari dicit Inn. q. nō potest emitte votū peregrinationis sine cōsensu Episcopi sui: sed votū cōtinētiæ, seu religionis sic. ad hoc. c. duo sunt. xix. q. ij. De Epō dicit q. nec votū peregrinationis, nec relig. pot. emitte sine licētia superioris: vt in. d. c. licet. de reg. Fallit in voto vltamarinum: vt in. c. magnæ. j. e. Idē dicit in abbate, vt sine consensu Epi hāc vota nō possit emitte, vel sui superioris. xvij. q. ij. c. Abbates. & hāc nota tāquā quotidiana. ¶ In gl. ibi: Ita est hīc arg. No. bene gl. quāuis nō probetur iure, sed multa faciunt in arg. & c. Abbas.

- S V M M A R I V M.**
- 1 *Votum vltamarinum potest ex causa differri cum autoritate Papæ: sine autoritate superioris, non est licitum differre voti executionem.*
 - 3 *Votum transgreditur ille, qui differt eius executionē.*
 - 4 *Prelati licet possunt prestare consilium & auxilium dominis temporalibus, pro ipsorum statu cōseruando.*
 - 5 *Papæ dispensat super re inducta à iure diuino: & talis dispensatio dicitur facta autoritate diuina: quia Papæ tenet locum Dei.*
 - 6 *Votū non impeditur ex difficultate adimplēdi: sed talis difficultas prestat facultatē dispensandi.*
 - 7 *Dispensatus à Papā contra ius diuinum sine causa, non est tutus apud Deum. Absolutio à iuramento prestita sine causa, nō valet: & ita absolutus non est tutus in foro cōscientiæ.*
 - 8 *Dispensatus à Papā super pluralitate beneficiorum non est tutus apud Deum. Dispensatus à Papā in his, quæ sunt de iure positiuo sine causa, an sit tutus apud Deum.*
 - 9 *Religiosus sine causa dispensatus ad laxiorem regulam, non est tutus in foro animæ. Religiosus, qui est dispensatus sine causa ad aliquā ecclesiam curatam, vt ei præsit, nō vt ei profit, peccat mortaliter.*

CAP. V.

Non est. ¶ Executio voti vltamarinum autoritate Papæ potest ex causa differri. hoc dicit. Tria facit. primò p. re

¶ Nunquid clericus, vel Episcopus possit vouere, maximē emittendo votum peregrinationis sine licentia sui superioris, videnda sunt, quæ plene tractant. per scriben. in. c. magnæ. de voto.

inuito marito: puta si sit nobilis mulier habens comitatum in dotē datū, quā multi belatores sequuntur & concludit, q. si est senex, & non suspecta, hoc potest: secus si esset iuuenis, vel suspecta. Nā tunc bene valebit votū: sed debeat redimere. Itē de hoc, an mulier possit emitte votum vltamarinum, vide tex. in. c. super his. j. eo. & do. Ant. in d. cap. ex multa. in j. col. j. eo. quod ibi no. & vide tho. in. iij. di. xxxvij. q. j. arti. j. in fi. vbi dicit, quod in his, in quibus vxor tenetur viro: & eōtra: neuter potest vouere sine mutuo cōsensu, sicut patet de voto cōtinētiæ. Sed quia in dispensatione domus, in religione vite, mulier est subiecta viro, & non econuerso: idēo maritus pot. vouere in talibus sine consensu vxoris: sed non eōuerso.

¶ De voto clerici secularis. & vide glof. magistrā. xj. q. iij. c. quid ergo. & de hoc vide per Hosti. in sum. de voto. §. quis vouere possit. ver. si clericus, vbi tenet q. clericus libere potest emitte votum castitatis, vel abstinentiæ. Sed votum per quod oporteat eū derelinquere ecclesiam, vt est votum peregrinationis sine licentia prelati sui emitte re non potest, præterquā in voto religionis. Et ibi subiicit quid de voto vltamarinum arguit pro & contra. sed nō firmat.

Anto. Franc.

mittit exordium. Secundo submittit narrationem. Tercio conclusionem. Secunda ibi: *sanè*. Tertia ibi: *ideoq;*. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Strigoniensis votum emiserat Hierosolymam visitandi, Rex Vngariae significauit. d. Pa. q. cum regnum vngariae in turbatione esset, consilium & auxilium Archiepiscopi erat sibi multum necessarium. unde petit a. d. Pa. quatenus mandaret Archiepiscopo, ut Hierosolymam non accederet, donec regnum ad tranquillitatem perueniret. Unde Papa mandat Archiepiscopo, quatenus iter non arripiat Hierosolymam adeundi causa, prius, quam regnum tranquillitati pristinae fuerit restitutum, vel super hoc ab apostolice sede recipiat mandatum, & ideo transgressor voti non habetur, qui de mandato Papae votum distulit adimplere. Bernar.

- 2 ¶ *¶* No. j. q. nedum voti commutatio, vel redemptio sine superioris arbitrio facienda non est: ut in. c. j. s. eo. sed nec etiam ipsius voti dilatio: non ergo potest quis executionem voti propria autoritate differre. ¶ *¶* Secundum no. ex hoc & ex tex. q. differens executionem voti, potest dici voti transgressor. ¶ *¶* Item no. ibi: *consilium & auxilium*. q. licite prelati impendunt consilium & auxilium dominis temporalibus pro conseruatione reipublicae. maximè instante regni turbatione. & ex hoc potest argui, q. prelatus potest esse de consilio Regis. facit quod legit & not. j. de raptu. c. in Archiepiscopatu. facit quod habet. xcvj. diff. in. c. duo sunt. ¶ *¶* In gl. j. ibi: *non dispensat. sed declarat*. Hæc sol. videt apertè contra text. in. c. j. s. eo. vbi votum redimit, & commutat ex dispensatione superioris. unde dic. q. non solum potest declarare superior, utrum votum stringat: sicut facit in iuramento: ut in. c. venerabilis. de elect. sed etià potest dispensare commutando, vel admittendo redemptionem voti: ut in. c. magnæ. j. eo. & in. c. j. s. eo. sicut in iuramento. Nam quandoq. declarat, quandoq. absoluit ab eo. xv. q. vj. c. nos sanctorum. & c. autoritate. no. in. c. quanto. de iureiur. Et ad contrarium gl. dicit formaliter, q. licet votum sit de iure diuino: tamen dispensatio & redemptio, seu commutatio, non fit sine causa. Nam ex tacita mente iuris diuini, hoc fieri potest: ut clare colligitur ex. d. c. magnæ. Item Papa & Episcopus tenent locum Dei: ut in. c. mulier. xxxiiij. q. v. & fiet dispensatio autoritate diuina, & non humana. Pro hoc facit, quod dicam in glo. seq. ¶ *¶* In ea. gloss. ibi: *subintelligitur, si commodè*. & c. Signa hæc particulam glo. & tene eam menti, q. in voto intelligitur conditio generalis, si commodè fieri poterit. & idè dixi in. c. j. s. eo. sed in quantum gl. dicit commodè. non placet, quia puto, q. impedimentum difficultatis voti non auferat obligationem, sed reddit facultatem dispensandi. pro hoc. c. j. s. e. vbi ponderatur causa infirmitatis. ¶ *¶* In glo. ij. ibi: *non est securus quo ad Deum*. not. glo. singul. b. Nam quotidie ad hoc solet allegari. Et hoc dictum potest extendere vbiq. Papa dispensat contra ius diuinum sine causa: ut ille, cum quo dispensat, non sit tutus quo ad Deum. Ratio, quia Papa tenet defendere ius diuinum vsq. ad animam & sanguinem. xxv. q. j. c. sunt quidam. Et idè dicendum in absolutione & iuramento eadè ratione, unde valet absolutio à iuramento sine causa: ut sing. no. Inno. in. c. cum inter. de renuntia. & glo. in. c. quanto. de iureiur. & hæc gl. sequuntur cõter doc. hinc. & vide per Inno. in. c. cum ad monasterium. de sta. regu. & per Archid. in. c. Florentinum. lxxxv. distin. ¶ *¶* Quid autem de his, quæ sunt de iure positiuo, nunquid dispensatus per Papam sine causa peccat? do. Pe. dicit se credere, q. non. & ideo concludit, q. si Papa dispensat cum aliquo sine causa super pluralitate beneficiorum, dispensatus licite retinet. d. nihil allegat. Tu vide Innocen. in. d. c. cum ad monasterium. vbi hoc apertè firmat. Sed illud dictum nunquam approbavi. Contrarium etiam sentit Io. an. post beatum Thoma. s. de præben. in. c. de multa. & maximè non procedit illud dictum in dispensatione super pluralitate beneficiorum: cum omnia bona ecclesiarum sint Dei, ut in. c. cum ex eo. de elect. lib. vj. & substantia. Dei ordinata ad certos vsus, ut pauperum, & similibus, non debet conuerti ad vtilitatem priuatam sine causa: ut in. c. ratio. s. de præben. Item ius positiuum est fundatum super ratione. in. d. c. consuetudo. Ergo Papa, cum debet esse bonus paterfamilias. non debet relaxare ius sine rationabili causa. Nec debet apud eum esse personarum acceptio. Fatendum tamen est, q. si facit, tenet dispensatio quo ad nos. & de hoc aliquid in. d. c. de multa. & plenius in repeti. s. qui verò. in. c. extirpanda. eo. tit. vide per Io. and. in. c. dudum. ij. de electio. ¶ *¶* Et prædicta inducit do. Ant. contra religiosos impetrantes dispensationem à Papa, ut possint transire ad laxiorem regulam. Nam si non subest causa, non est ille tutus quo ad Deum. Idè dicit si religiosus præficatur ecclesiae seculari cura

a ¶ De voto Episcopi vide Hostien. in summa de voto. s. quis votum possit. circa prin. q. Episcopus potest emittere votum abstinentiae, & moderatae eleemosynae, & omne illud votum, per quod bonum exemplum præbeat. sed aliud, per quod præiudicaretur ecclesiae: ut est. votum peregrinationis sine licentia Papae emittere non potest.

ta causa legitima non subsistente. Puta: quia non est aptus ad officium predicandi, vel exercitium curae. nam propter hoc bonum publicum emanauit illud ius dispensationum: ut religiosus possit præfici ecclesiae seculari: ut in. c. quod Dei. de sta. regu. & pro his allego gl. no. in. c. monachi vagantes. xvj. q. j. quæ dicit, q. si religiosus præficatur ecclesiae seculari, non ut profit: sed ut præfit, peccat mortaliter, cum veniat contra votum. ¶ In glo. fi. ibi: *contra vtilitatem priuatam*. Sentit ergo gl. q. in regno Vngariae versabatur vtilitas priuata & in ciuitate Hierosolymitana vtilitas publica. Quod intellige, si iste emisit votum pro subsidio terrae sanctae. Sed si pro sua deuotione, tunc colligeretur argu. contra: quia in executione sui voti, versaret vtilitas priuata, & in succursum regni vtilitas publica. Abb.

- S V M M A R I V M.
- 1 Votum emanatum à defuncto, debet exequi per heredem, qui promisit nomine defuncti adimplere, aliàs excommunicatur, & priuatur successionem.
 - 2 Papa potest aliquid mandare filio, sub poena maledictionis.
 - 3 Iuramentum & votum faciunt laicum esse de foro ecclesiae.
 - 4 Papa potest priuare laicum ratione peccati aliqua dignitate, vel iure succedendi in ea. Heres non adimplens voluntatem defuncti: non solum circa legata soluenda, sed etiam circa votum exequendum, & alia onera extrinseca mandata à defuncto perdit successionem etiam si defunctus decesserit ab intestato. intellige, ut. j. nu. 5.
 - 6 Filius primogenitus succedit in regno, quo defuncto sine sobole, succedit secundogenitus. & sic deinceps.
 - 7 Filius primogeniti succedit in regno, & alijs dignitatibus secularibus. 9. & non secundogenitus. etiam si fuerit natus viuentis aui, & sic ante, quam pater esset effectus Rex. 8.
 - 8 Ius primogeniturae est transmissibile in heredem. Primogenitura quos effectus pariat?
 - 10 Filius primogenitus qui succedit in regno, vel alia dignitate, debet consignare fratribus tantum, quod possint commodè viuere.
 - 11 Filius Principis maior natu, quis dicatur ad hoc, ut succedat natus ante regnum adeptum, vel natus post regnum adeptum.
 - 12 Votum non obligat vouentem superueniente impedimento omnino impeditiuo. 13. nisi veniens fuisset in mora in executione. 14. Heres non omne votum defuncti tenetur adimplere.
 - 13 Obligatus, qui potest per se, vel per alium obligationem expedire, si non potest per se, tenetur per alium. Obligationes facti transmittuntur ad heredem, & executiones ipsarum.
 - 15 Filius tenetur adimplere votum paternum: etià, quod pater non mandauerit, quia adeundo hereditatem censetur ad hoc se obligare.

tutus in conscientia, si facta est ad instantiam vouentis, ut per gloss. in. c. non est. de voto. & per domi. Card. in clementi. ij. in. s. j. in. xj. q. de poeni. & remis. Et in quibus casibus Papa possit dispensare: & maximè super matrimonio contrahendo, vide quæ habentur in. c. non debet. de consangu. & affini. & per Io. Ber. in suo repertorio. in litera. D. in ver. dispensatio Papae. d. s. e. b. s. a. p. i. a. ¶ Licite retinet. Cum hoc dicto Innocen. transit Fely. in dicto. c. quæ in ecclesiis. col. ix. vers. vbi autem dispensat contra ius positiuum. C. de constitu.

3 E. B. S. A. P. I. A. b ¶ Gloss. singula. Hanc gl. sequitur Imo. in. c. cum olim. col. ij. s. de cle. con iuga. & in alijs locis relatis per Fely. in. c. quæ in ecclesiis. col. viij. vers. demum. in hac conclusionem. s. de consti. vbi ex multis exornat hoc dictum glo. ¶ Et facit ad hoc quod no. in. c. cum iandudum. de præben. & quod not. docto. in. c. vlti. de testi. cogen. & d. Ant. post Inno. in. c. dudum. ij. de ele. circa fi. & vide omnino, quod plenè scribit Ancha. in repeti. c. canonum statuta. de constit. in. ij. oppo. & vide ipsum domi. Abb. in. c. per venerabilem. qui filij sint legitimi. in. ij. no. & Ancha. in regula, possessor. in xij. char. ver. quæ ro quintò. & simile est, quod dicit Archid. in. c. quæ ad perpetuam. xxv. q. j. vbi dicit, q. licet Papa possit dispensare super voto, & super decimis, tamen si dispensat sine causa, peccat. & vide do. Ant. in. c. j. in. iij. co. de consti. Spec. in ti. de le. s. nunc breuiter. circa fi. vers. & not. q. si Papa. & Bald. in. l. liberos. C. de dolo. & Anc. in confi. ccc xij. Et q. ille non sit tutus, cum quo suus prelatus dispensat absq. causa. tenet Thoma. in. ij. q. lxxxvij. arti. vlti. vltra medium. Anto. Fran. ¶ Dispensatio Papae in voto sine causa, absq. dubio non valet: nec taliter dispensatus est

a ¶ Et quid si pater diceret, relinquo filio meo maledicto iure maledictionis decē tantū, & exprimat causam: nunquid dicatur institutus, vel exheredatus: vide no. in l. si pater tuus. in ij. col. ff. de hære. insti. & in aut. non licet. C. de libe. preter. Et quid si relinqueret filio, vel filia iure benedictionis, vel p sua benedictione: nūquid esset perinde, ac si diceret iure institutionis. & isto modo loquendi se pe vtuntur rurales vt viri imperiti: & nonnunq̃ rudes notarij, determinant do. Alexan. Imol. q̃ non, in l. nam quod. §. non ois. in. iij. col. ff. ad Trebelli. & in cō. si. ccxij. incip. viso cōsilio aliās p me reddito. in. iij. col. ¶ Adde. d. Cardi. consi. lx. Anto. Franci. ¶ Quando pater relinquit filio rem certā, an videatur relinquere iure in stitutionis: vel filiū exheredare, si for san relinquit pro maledictione: habetur per Bar. in l. cogi. in. §. genera. liter. ff. ad Trebel. Et an hoc verbū, relinquo, importet institutionem, vel legatum, ita vt testamentū valeat vel non valeat. v. l. de Bar. in l. his ver bis. ff. de hære. insti. & in l. j. in fi. ff. de tabu. exhib. & habetur per gl. in l. si quis sub cō. 2. ditione. ff. de hære. di. insti. & per gl. in aut. de hære. di. & fal. §. si verò. & not. doct. in. c. Ray nutius. de testam. **b** ¶ Magni effe. ctus. Vide Bal. in proce. huius libri decre. col. vlti. vbi dicit: q̃ maledictio & benedictio ni. hil aliud importāt nisi prout sonant, & propterea per benedictionē vel maledictionē, nō censetur filius in stitutus, nec exhe redatus. **c** ¶ An hares indistinctē cogatur exequi votum defuncti, vide omnino per Hostiā in summa de voto. C. & vtrum. vers. sed nunquid hares. Anto. Franci. ¶ Vtrum hares teneatur adimplere votum defuncti. Dicas, quod debet adimplere omnem voluntatem testatoris iustam, secundum Bal. in aut. hoc amplius. in. xij. q. in repeti. C. de fideicō. & habetur per Pau. de cast. in consi. suo. clxv. & nisi adimpleret intra annum voluntatem testa toris, priuaretur hereditate: vt in d. authen. hoc amplius. & habetur per glo. in. §. si quis verò. in authen. de hære. di. & falci. & ex quibus causis excusetur: si non implet: habetur per Hostiā in. c. nos quidem. de testa. & per Fede. de Senis in consi. cxxiij. & quomodo conueniatur hares pro adimplendo votum defuncti, habetur per Spe. in ti. de voto. in. §. j. **d** ¶ Adde, q̃ hac cōsuetudo, q̃ primogenitus succedat, non habet locum in primogenito demente, vel furioso: secundum Bald. in l. j. in. ix. col. C. de sum ma trinitate. & in authen. hoc amplius. in. iij. col. C. de fidei. & in c. mulier. in tit. si de feudo fuerit controuer. Nam Bald. in d. l. j. C. de sum. trinitate. in

Licet. ¶ Ecclesia cōpellit hære. redē laicum per excōica tionem, & bonorū subtractionē, ad executionē voti vltimarini, ad quod se obligauit pro defuncto. h. d. quo ad literam. Primò ponit exordiū: secūdò ibi: accepimus. narrat factū. Tertiò ibi: mandamus. concludit. Quartò cōminatur: ibi: ne si onus. ¶ Casus literalis. Rex vngariæ votū emiserat Hierosolymā adeūdi, tamen voto non cōple to agens in extremis filio suo Andree duci sub interminatione maledictionis iniūxit exequē dum. & ille signo crucis assumpto p̃misit vo tum patris sine dilatione adimplere, patre sub lato de medio, collecta multitudine quā po tuit bellatorū cōtra fratrem suum Regem vnga riæ cōuertit. Papa hoc intelligens mādauit ei dem, quatenus oibus alijs postpositis vsq̃ ad festum exaltationis sanctę Crucis iter arripiat causa Hierosolymā adeūdi, onus sibi iniūctū & sponte receptū exequendo, ne successione paterna se reddat indignum: quod si non fece rit, extunc se nouerit excōicatū: & priuabitur iure, quod sibi cōpetebat in ordine genituræ, si dictus Rex frater eius sine prole decederet: & regnū ad minorem fratrem ipsius deuolueretur. Ber. ¶ Primò no. ex isto tex. in prin. q̃ non te neq̃ quis votū aliquod emittere: sed post emis sum tenetur necessariò adimplere. Regulatur ergo votum à natura cōtractus, qui à princi pio fuit voluntatis, ex postfacto necessitatis. l. sicut. C. de act. & obli. ¶ Secūdò no. q̃ pater pōt aliquid iniungere filio sub interminatio ne maledictionis paternæ. Pōt ergo pater ex causa maledicere filiū, quēadmodū benedicere. Et magnus effectus ṽisus est plerūq̃ ex ma ledictione, vel benedictione paternā: maxime in filijs patriarcharū, vt legi. in li. Gen. ¶ Tertiò no. q̃ ecclesia potest cōpelle. laicū ad exe cutionē voti. vnde sicut maxime ratione iura menti, laicus est de foro ecclesiæ, vt in. c. fi. de fo. compe. lib. vj. ita & rōne voti. ¶ Item no. q̃ ratione peccati, Papa pōt priuare laicum di gnitate seculari, & iure succedēdi in ea. ¶ Itē nota, q̃ hares non adimplens voluntatem de functi, etiam circa executionē voti: perdit omne emolumentum successionis. Non solum ergo priuatur hares, si non soluit legata & fi deicommissa, vt in authen. hoc amplius. C. de

pe. char. in lectu. in ver. & deinde quero circa statutum. Ponit, an valeat sta tutum, quod primogenitus succedat ab intestato: & ex testamento exclu sis alijs. & an extendatur ad bona extra illud territorium constituta. Item an duo possint esse simul Reges in eodem regno: examinat Bar. in l. si. ff. de rerum diui. Et si non appareat quis sit primogenitus, vide plenē per Bald.

fidei. sed etiā si nō adimplet onera extrinseca si bi à defuncto iniuncta. quod no. Et hoc proce deret etiam si defunctus decessit sine testō. Nā hīc nulla fit mētio de testamēti factiōe. ¶ Itē no. ibi: ordinem genituræ. tex. valde no. q̃ in re gnis & dignitatibus secularibus succeditur p filios ordine genituræ: vt sic primogenitus de beat primò succedere, & eo defuncto sine so bole secundus, & sic deinceps. Et ex hoc & ex tex. collige aliud dictū no. q̃ in regno succedi non per electionē. Contrariū no. gl. in. c. Moy ses. viij. q. j. vbi per illū tex. dicit reges p̃ficiē dos per electionē, quēadmodū obseruatur in imperio, vt in ca. venerabilē. de elec. Sed dic q̃ de cōsuetudine illud primum inoleuit: vt filij regū succedāt, & cesset electio. Pro hoc vide bo. glo. vij. q. j. c. denique. Et facit hodiē, quod habetur in lib. feudorum. de feu. prohib. ali. c. imperialē. §. pretereā. ¶ Nd. ibi: si dictus Rex sine prole. & c. tex. apertū. & no. quod in regno pueniēte ex genere vltiori, nepos p̃fertur fratri patris. Nā vides hīc, q̃ Rex vngariæ de cessit relictis tribus filijs: primogenitus succes sit in regno. & post mortē eius nō succedit se cundogenit⁹. Et aduerte, quia hoc est clarum, q̃ primogenitus in vita sua adept⁹ est regnū. ¶ Sed dubiū est, quid si ante adeptiōē re gni viuēte patre, decessit primogenitus, reli cto ex eo filio, nunquid filius primogeniti de beat succedere auo suo in regno, an verò secū dogenitus? In hac. q. plenē cōsultuit Old. & po nit cōf. cclxij. & tadē cōcludit hunc filiū pri mogeniti p̃ferendū patruo. & nitit p̃bare iu re diuino, naturali, & scripto. Nā de iure diui no primogenit⁹ regulariter succedit in regno. Itē ius primogeniturę pōt alienari, sicut cōp tū est in p̃sona Esau, qui vēdidit fratri suo Ia cob iura primogeniturę: ergo hoc ius est trās missibile ad hære. & per cōsequēs, cū filius habet ius primogenituræ. ergo ipse, & non se cū dogenitus debet succedere. De iure natura li probat, quia pater & filius censetur eadē p sona. xxxv. q. iij. * c. cōtradimus. §. hac autho ritate. l. fi. C. de impub. & ali. substi. representa tur ergo pater in filio. Pro hoc. l. liberorū. i. fi. de verb. fig. vbi pater perpetuatur in filio. De iure positiuo pbat: quia in successione rerū priuatarū plures filij p̃mortui, tenēt locū pa tris: ita q̃ succedūt i hereditate vnā cū patruis p stirpē, & nō p capita: vt no. in aut. de hære

non recuperet bona primogenituræ in p̃iudicium alterius filij. De qua quæstio. vide etiam Angel. in authen. quib. modis na. effi. sui. §. in tribus. & vide quæstio. quam ponit domi. Abb. Panor. in. c. tanta. circa princip. qui fi. sint legi.

Ant. Fran. ¶ An valeat statutū, vel consuetudo, q̃ primogenitus succedat maxime in bonis patrimonialibus, vide Bal. in l. iij. C. de suis. & legi. & habe tur per Alex. in l. liberorum. in. iij. col. in apost. ff. de verb. fig. Et quādo duo sunt nati in eodem partu, & ignoratur quis sit primonatus, vide Bal. in l. i. in quibus. C. de secū. nup. & vide Alex. in l. Arethusa. ff. de sta. homi. & quid si primogenitus est inhabilis, puta: quia fatuus, vel frater minor: quis tunc de beat succedere, vide Bal. in tit. de succes. teu. in prin. in ver. quæro si cōsuetu do. & eundem in l. si quis. in. §. tale ad fi. C. de secū. nup. & an tale statutum, vel consuetudo extēdatur ad bona alibi sita. Vide Bar. plenē distinguētem. in l. cunctos populos. in. vij. q. C. de sum. tri. & fi. caho.

c ¶ Dubium est. De hac qōne vide Old. in consi. xciiij. di. ab

in prima constitu tione. fforū. §. sed cum nos. in. ij. col. ver. item con suetudo est quod primogenitus suc cedat. vbi inter a. de q̃ fallit. lia subijcit, q̃ ille bas qm h. p̃sumitur pri. solū p̃cedit mō natus, qui est regno gno robustior. p. text. alys d̃m̃t opti. in l. si fuerit. in fi. ff. de re. diui. & faciunt quæ la tē no. post domi. Abb. in. c. consi. tutus. de p̃e. & j. proxi. ver. ex his apparet. Subijcit quid si nullus eo rum est natus, sed vterq̃ est factus ex vtero: quis eo rum dici debeat primogenitus? su. per quo vide o. mnino Barto. in l. Arethusa. ff. de sta. hom. Et vnam qō. primogenitu ræ, vide per Ioan. And. in addi. Spe. in rub. de feu. ver. redeundo. & vide aliam per Old. in consi. cccxxxij. Item vide omni no no. q. quā po nit Do. in. c. gran di. in vlt. co. de sup plē. negli. p̃elaj. in vj. & an legitima tus recuperet iura primogenituræ. vide pulchrē per Paul. de castr. in l. gallus. §. & quid si tantū. cir. fi. ver. & ex istis patet. ff. de libe. & post. hu. & per Bal. in l. eam quā. ix. q. C. de fidei. & Imol. in l. ex facto. in princ. ff. de vulga. & pup. Et ad hāc q. adducas text. in c. quāuis. de rescr. lib. vj. vbi videtur probaretur. quod

di. ab intesta. §. j. & insti. e. tit. §. filius. Et no. bene prædicta, maxime in eo, quod dixi, q. ius primogenituræ transmittitur in posteriores, etiã uiuente patre. Et de iure diuino consistebat in multis ius primogenituræ. & vide triplex ius positum per glo. in. c. periculosum. vij. q. ad quã gl. addit Io. an. quartum effectum. Nã in fin. habebat benedictionem paternã. Itẽ duplicem partem in hæreditate, insup benedicebat suis fratribus. Et vide quod habet Gen. quã soleo recensere in benedictione cõuentu. Et adde quod suprà dixi, q. nepos debet præferri patruo: sequitur Io. and. in addi. Spe. sup rubri. de feud. & Cal. in. l. cum antiquioribus. C. de iure deliber. ¶ In glo. iij. no. hoc arg. gl. & vide gl. lxxxij. dif. in. c. presbyter. & meliorẽ in. c. pœnitentia. de pœ. dist. iij. & magis dubitabit in extraneo. Nã in filio nõ est tñ dubiũ: quia nõ minus pater miseretur in filio, quã in seipso. l. isti quidẽ. ff. quod me. cau. & dic quod no. in præalle. iuribus. ¶ In gl. fi. in fi. Ex gl. habes tres solutiones. sed tene mēti vltimã, quia notabilior est. & quotidie allegat. & eã tenet Inn. hĩc. & cõiter doc. & licet gl. loquat de regno. Idẽ est in comitatibus & in alijs dignitatibus secularibus: vt pbat hĩc. Nã ille secundogenitus erat dux, & priuatur ducatu absq. eo, q. sibi relinquatur legitima. Et no. ex mēte gl. q. licet in rebus priuatis fiat diuisio æqualiter inter filios: vt in aut. in successione. C. de legi. hãr. tñ in dignitatibus primogenitus præfertur alijs. Et sic poterit cõtingere casus, q. alij filij etiã sine eorũ cã, priuabuntur legitima: vt si pater nihil habebat præter dignitatẽ secularẽ. & hoc fuit inductũ ppter bonũ publicũ ne diminueret dignitas. Itẽ si plures succederet in solidũ, respubli. ledere. vñ secundũ philosophũ: Multitudo principatũ noxa est. ¶ vñ ordine naturẽ vnus debet esse Princeps. vij. q. j. in apib. ¶ Nũ quid aut alijs filijs debeãt medicare: dicit Io. an. q. nõ: sed est eis assignandũ p tñ primogenitũ attẽta facultate & dignitate principatus, vñ possint cõgruẽ sustinere. Ita tñ q. tñ remaneat primogenito, vñ possit honorificẽ regere principatũ. qd bene no. Nõ enim debemus recedere à iure cõi, nisi quatenus stringit rō recedendi. l. præcipimus. C. de ap. Seruata ergo a integritate principatus, subueniendum est alijs filijs. Ita no. dicit Io. and. in regula, sine culpa. de reg. iur. lib. vj. in mercu. quãdo hæreditas ex cõsuetudine debetur primogenito. Nã debet subuenire suis fratribus iuxta facultatẽ hæreditatis: aliã cõsuetudo esset irrationabilis. Et p illa cõsuetudine quã viget inter nobiles, facit dictum beati Bernardi qui cõsultus à quodã Comite sup diuisione hæreditatis paternæ: bellissimẽ respondit, q. si sunt nobiles melior est quãdoq. aliorũ filiorũ dispsio, quã hæreditatis diuisio. Si sunt laboratores, faciant vt velint: si mercatores, tutior est diuisio: quã cõio: ne infortuniũ vnus alteri imputetur. Et facit primũ p his, q. dixi de successione in dignitate, vt primogenitus alios excludat. & c. ¶ Quæro cõsuetudo b est, quod maior natus succedat inter alios Comites. & contingat, quod aliquis Comes ante adeptã dignitatẽ habuit vnũ filiũ: postea ea acquisita habuit alium: quis illorum erit in dignitate prior: & videtur quod maior natus, p. l. emancipatus. ff. de sena. & ff. de pœ. l. moris §. parentes. ff. de decur. l. ij. §. filius. Arguitur cõtra. C. de decurio. l. vlt. §. j. & ibi no. & l. neminẽ. & l. post. & l. si quis decur. h. d. Cy. in. d. l. emancipatus: vt refert Tã. de Corneto. & hoc no. Io. an. in regula, sine culpa de reg. iur. lib. vj. in mercu. ¶ Op. extra gl. vide tur enim, quod ex quo iste Rex morte preuentus nõ poterat votũ pficere, nõ tenebatur per aliũ exequi: quia in voto intelligitur illa condõ generalis, si potero: vt no. gl. §. c. pxi. & Inn. in. c. scripturæ. §. e. & dixi in. c. j. §. e. Sol. Inn. instat, tãdẽ ponit no. solutionẽ, quod quãdoq. quis vouit visitare terrã sanctã ob deuotionẽ, quãdoq. p subsidio terræ eiusdẽ impededo. Primo casu nõ tenetur quis votum exequi per alium superueniẽte impedimento. Secundo casu tenetur, quia ex quo vouit pro subsidio, debet impendere meliori modo, quo potest. & no. hoc singulare. Nam facit ad limitationẽ quã dedi in. c. j. §. e. vt votũ emissum p deuotione nõ obliget vouetẽ, supueniẽte impedimẽto oĩno impeditiuo. ¶ Itẽ no. hĩc quod vbi quis se obligat ad certum quid, qd pōt faciliẽ p aliũ expe dirĩ: si non potest p se, tenetur p alium. & clari pbat hoc j. eo. c. qd sup his. Nã videm⁹ idẽ in alijs obligationibus facti, quarũ executio transmittitur ad hæredes. l. veterũ. C. de cõtra. & cõmit. stip. & C. vt actio. ab hæ. per totũ. Hostien. tamẽ limitat primum dictũ, quando impedimentum non erat tempore emissionis voti:

incip. eleganter circa negotium. Pet. de Anch. in cõfi. lxxvij. incip. visã facti narratio. Pau. de cast. in cõfi. clvij. inci. in præfenti causa. Abb. in cõfi. lxxxvj. inci. in præfenti qõne. Are. in cõfi. lxxxvj. inci. diligẽter & maturẽ discuss. vbi latissimẽ & Alex. in cõfi. lvij. incip. ponderatis verbis. in. iij. col. in iij. volu. vbi consuluit in fauorẽ patrui. & ita dicit esse magis communẽ opi.

aliã aut ne votũ delusoriũ videat, teneat votũ redimere. Quod ego nõ puto verum, quãdo vouẽs nõ fuisset certus de impedimẽto perpetuo: aliã debet intelligi cũ primum cõmodẽ poterit. ar. in. l. nepos pculo. ff. de ver. fig. ¶ Itẽ pone aliã limitationẽ, vt ex impedimẽto supueniẽte tollat obligatio voti, quãdo prius nõ fuit in mora in executione. aliã autẽ puto votum cõmutadum, vel redimendum. ar. in. l. ij. ff. si quis cau. & c. fi. de iniur. & dã. da. ¶ Ex his inferẽ ad solutionẽ alterius. q. quid si filius nõ se obligasset ad executionẽ voti: nunquid tenetur ad executionẽ voti paterni? Inn. dicit, q. sic: sed tunc posset cõpelli per priuationem hæreditatis, nõ autem per coactionem personalem. & sic nõ posset excõicari: nisi se obligasset, secundum eum. d. Ant. putat, q. ex quo spõte adiuit hæreditatẽ, possit cõpelli p excõmunicationem. qd mihi satis placet. Nã adeundo quasi cõtraxit. Ad hoc quod legitur & no. in. l. moræ. ff. de acqui. hære. pro hoc tex. in. c. si hæredes. §. de testa. & quod ibi no. Et ex prædictis potes instrui, an & quando hæres possit cõpelli, & quibus remedijs ad executionem voti defuncti coerceatur. Abbas.

- SYMMARIUM.
1. Votum vltamariuum potest commutari per Papam in orationes & ieiunia, ita quod expensæ, quæ fierent in eundo, morando, & redeundo: mittantur in subsidium terræ sanctæ.
 2. Dispensare & autorizare nemo potest sibi ipsi. & cum seipso.
 3. Aequitas, est iustitia dulcore misericordiae temperata. Licet multa, quæ tamen non decent.
 4. Verba imperatiui modi, aliquando importat consiliũ, & aliquando necessitatẽ, secundũ subiectam materiã.
 5. Obligans se Deo spõte, magis meretur, quã ille, qui necessitatus se obligat.
 6. Prælati magis peccant delinquendo, quã alij, propter malum exemplum, quod alijs præbent.
 7. Senectus est species infirmitatis, si valet ad statuta loquentia de infirmis.
 8. Episcopus non potest emittere votum peregrinationis sine consensu capituli, vel Papæ, quando peregrinatio esset longa. 10. 15.
 9. Episcopus non potest se absentare ab ecclesia sua, saltem diebus dominicis & solennibus, quibus debet interesse officijs diuinis.
 10. Votum potest commutari, & reuocari ab his, qui habent potestatem, etiã secundũ legẽ veteris testamēti.
 11. Cõsciũ suũ ipsius, debet cõtēnere maledicta alterius. Famam suam, qui negligit, est crudelis.
 12. Cessante causa impulsua non cessat effectus, secus cessante causa finali.
 13. Votum ob impedimentum superueniens non tollitur, sed facilius dispensatur.

vnus pro alio sacramenta mereri non potest.

Ant. Fran. ¶ An vnus possit ieiunare pro alio: dicas, q. regulariter non pōt quo ad plenã satisfactiõnẽ, sic nec vnus pro alio pōt torqueri: quia ieiunatio dicitur esse tormentũ: vt est gl. & ibi p do. Car. in. c. j. in. §. j. de hære. & vide etiã Card. in. c. de. fi. in. §. ij. c. tit. vbi dicit ieiunium esse de iure naturali. ¶ Vtrum hæres teneatur explere votũ, quod defunctus implere nequiuit, vide tex. & glo. opti. in. l. ij. §. fi. ff. de pos. vbi glo. dicit, q. si defunctus vouerat ire ad sanctum Iacobum, hæres non tenetur implere.

& melioribus rationibus approbatam. vide etiã Feli. in. c. prudẽtiã. col. ij. ver. vbi verõ est dignitas. §. de offi. deleg. & Ias. in. l. maximũ vitiũ. co. ij. post Pau. de ca. C. de libe. præteri.

SEB. SAPIA.

¶ Seruata ergo Vide Car. in cõfi. cxxxvij. incip. ad quẽdam. & Petr. de anch. cxxxix. incip. pro maiori intelligentia.

¶ Vide Albe. in. j. partestatu. q. clxxxij. & ad hoc facit glo. in. c. iam itaq. j. q. iij. & glossa in. l. imperialis. §. al lud. C. de nup.

SEB. SAPIA.

¶ Consuetudo. vide Bar. in. l. cum factis. in. fi. C. de agri. & cens. cũ multis allegatis per Fely. in. d. c. prudentia. col. iij. ver. quid si aliquis est natus. de offi. deleg.

¶ Adde huc, q. licet quis possit ieiunare per aliũ, tñ hæres non tenetur ad ieiunia & vigiliã defuncti. gl. est no. in. c. accusatus. §. si verõ. in. ver. tẽporalibus. de hære. lib. vj. Itẽ vide Tho. in. iij. di. xx. q. j. ar. ij. vltra med. vbi dicit, q. si vnus pro alio satisfactio diminutionẽ peccati meretur: & dicit, q. nõ exigitur quãtũ ad solutionẽ debiti, q. ille p quo fit satisfactio: sit impotens ad satisfaciendũ, quia etiã si esset potẽs alio satisfaciente pro ipso, à debito immunis esset. Et dicit, q. licet quis mereri possit per aliũ quo ad poenã non tamẽ quo ad sacramentorum susceptionem, quia

16 *Votum licet sit de iure diuino, tamen etiam sine causa potest auctoritate superioris in melius commutari.*

Ieiunia iniuncta ab ecclesia, non potest Episcopus sine causa commutare.

17 *Papa omnia licet, nisi sint contra fidem. Papa non ligatur suis constitutionibus.*

CAP. VII.

Magna. ¶ Comutat Papa votū vltamarinū in

vigilias, orationes, & ieiunia: tunc maximè cū cessat cā, quæ inducit

ad vouedū: ita etiā q̄ expēsa fiendē in eūdo, & morando, & redeūdo, integraliter mittant in terræ sanctæ subsidū. h. d. Diuidit principaliter in tres partes. Primò ponit facti narratio: secūdo allegat pro & cōtra. ibi: *quid*. Tertiò diffinitio. ibi: *cum igitur*. ¶ Casus literalis. Dū Comes cāpaniæ in vltamarinis partib⁹ morā faceret, & ecclesia Treceñ. cōtra ecclesiasticā libertatē plurimū grauaret: & Treceñ. Ep̄s cōsyderās, q̄ per aliū eidē ecclesiæ nō posset de facili subueniri, ad ipsum p̄posuit accedere in signū peregrinationis, & deuotiōis terræ oriētālis signum crucis assumpsit: & sic arripuit iter peregrinatiōis. Dū esset in via intellexit, q̄ dictus Comes mortuus erat, & licet intētionem suā cōspiceret iam frustratā, noluit tñ redire sine cōsilio do. Pa. & sic ad urbē accessit, & intētionē suā & statū ecclesiæ suæ do. Pa. exposuit. do. Pa. cōsiderās dicit, q̄ i hoc negotio tria sunt cōsiderāda, scilicet qd liceat secūdu equitatē: quid deceat secūdu honestatē, & quid expediat secūdu vtilitatē. ostendēs, q̄ ipse votū suū p̄ficeret auctoritate p̄phetæ dicētis: vouete & reddite. hoc est, quod dixit, quid liceat. Itē auctoritate euāgelij dicētis: nemo mittēs manū ad aratrū, & respiciēs retro, apt⁹ est Regno Dei. & hoc est, quod dixit quid deceat. Itē non expediebat p̄pter exēpla aliorū, quia quod agitur à p̄latis, facili trahit ab alijs i exēplū. & hoc est quid expediat. Postmodū allegat in cōtrariū, q̄ votū p̄ficere nō debeāt p̄pter aetātē, cū vix posset sustinere labores p̄pter necessitatē Treceñ. ecclesiæ, cui est obligatus. Ipsum etiā votū, qd licet ex sui natura sātū & honestū esset ex p̄sona vouētis, nō tñ sine licētia se. apost. vouere potuit. Postea ostēdit, q̄ votū cōmutari possit auctoritate veteris testamēti. vñ cōsiderauit, q̄ votū possit cōmutari in aliud opus pietatis, nō curādo quid hoīes iniqui loquant, exēplo dñi dicētis: Sinite illos, quia cæci sunt, & duces cecorū. cōcedit Ep̄o licētia votū peregrinatiōis totaliter cōmutare: vt expēsas, quas esset factur⁹ in eūdo, morādo, & redeūdo trāsmittat in subsidū terræ sanctæ: laborē oratiōibus & ieiunijs recōpēsans. Et quia Ep̄s specialiter p̄ libertatē Treceñ. ecclesiæ p̄ dictū Comitē assequēda, votū peregrinationis emisit: eo sublato de medio cā cessauit: & ideo cessare potuit & effectus. & hac cā inspecta, Papa hāc indulgētiā sibi fecit. Ber. ¶ Primò not. ex isto tex. in principio, maximè iuncta gl. q̄ Ep̄s non pōt dispēsare in voto p̄prio. Nā nō debet quis autorizare in facto suo: vt in cle. ij. de reb. ec. cle. nō alie. & in l. j. ff. de autho. tut. ¶ Secundò no. ibi, *crucē dominicā*, & c. quod delatio crucis, quandoq̄ est signum peregrinationis, licitè ergo peregrinaturus ad sepulchrum domi-

nicum assumit crucem dominicam. Quādoq̄ est signū ordinis: vt patet in istis fratribus sancti Ioannis. in. c. cum ad sedē. de resti. spo. Quādoq̄ est signū dignitatis, vt in Archiepiscopis & patriarchis qui faciūt ante se portare crucē: vt in. c. antiqua. de priuil. ¶ Tertiò no. q̄ in quolibet negotio sunt tria regulariter attendenda, qd liceat, quid deceat. & quid expediat. Et no. q̄ verbū allicere, refertur ad æquitatē. AEquitas verò est iustitia dulcore misericordiæ temperata secūdu beatū Cyprianū. verbū verò decet, refert ad honestatē: verbū expediat, ad vtilitatē: & ista sunt diuersa inter se. Nam multa licēt, quæ nō decēt. Nō enim decet filiam cōtrahere matrimoniū sine cōsensu patris: vt in. c. j. pe. despon. impu. Nec etiā expedit cum mulieres sape laborēt cōtra p̄pria cōmoda. l. si pater. C. de spō. & tñ licet: vt in. c. sufficiat. xxvij. q. ij. ¶ No. ibi, *vouete*. q̄ verba imperatiui modi, qnq̄ importāt cōsiliū: qnq̄ necessitatē debēt ergo intelligi secūdu materiā subiectā, etiā in eadē oratione. Nā vt hīc vides tex. no. in quadā oratione fuit dictū: Vouete & reddite. & tñ primum refert ad cōsiliū, secūdu ad imperiū. Debēt ergo intelligi secundum subiectā materiā. de quo vide tex. expressum in cle. exiui. de verb. fig. ¶ Et not. q̄ cōsiliū diuinū est vt quis obliget se ad vota. Nā magis meret apud Deū. nā illa sunt Deo acceptiora, quæ cū licet nobis nō impēdere: gratia tñ dilectio nis & deuotionis impēdimus. xxxij. q. v. c. tunc saluabit. xxvij. q. j. c. iam nunc. ¶ Et quis magis mereat⁹ ex perpetratione boni operis eiusdē, an religiosus, qui se obligauit ex voto: an secularis, qui facit spōte. vide gl. no. in cle. si dñm. de reli. & vene. san. vbi cōcludit, q̄ religiosus. ¶ Itē no. q̄ p̄latus delinquēs magis aggrauatur ex suo peccato, quā p̄sona priuata p̄pter malū exēplū, qd præbet subditis. xj. q. iij. c. p̄cipuē. & no. illā auctoritatē: Quod fit à p̄latis & c. ¶ No. in ver. *verum*. q̄ senectus est quidā defect⁹ habēs in se labores & dolores. Nā inquit Terentius: Et ipsa senectus morbus est. & facit ad quæstionē: Nunquid statutum disponēs in causa infirmitatis habeāt locū in cā senectutis? ¶ No. ibi: *sine cuius assensu*. tex. no. q̄ sine cōsensu capituli Ep̄s nō pōt emittere votū peregrinationis. quod tenet hīc Inno. cum hoc sit negotium magnum. ad hoc quod no. in. c. quanto. de his, quæ fi. à p̄la. ¶ Itē no. Ep̄iscopum non posse emittere votū longē peregrinationis sine licētia Papæ. secus autē vbi peregrinatio nō esset lōga. quod tenet hīc Inn. per tex. ibi: *tādiu*. ¶ Et ex hoc & tex. no. q̄ Ep̄s nō potest sine causa se absentare ab ecclesia sua. & dicit Host. alibi nō ita bñ probari. Sed ego adduco meliorē tex. in. c. Ep̄scopus. de conse. dist. iij. vbi tex. dicit, q̄ cessante infirmitate nō debet Ep̄s saltē diebus dominicis abesse ab ecclesia sua. & no. singulariter illum text. iuncta gl. sua, quod Ep̄scopus tenetur diebus dominicis & solēnibus interesse officijs ecclesiæ suæ. ¶ No. in ver. *cum igitur*. arg. ex quo sumitur auctoritas cōmutadi votum. & dicit Inn. q̄ non oportebat ire per argumenta, cū sit expressum Leuit. c. vlt. vbi patet, quod quadā vota cōmutabantur in veteri lege. Itē Numeri. xxx. c. vbi vota ratificantur, & reuocantur ab his, in quorum potestate sunt ipsi vouētes. ¶ Nota ibi: *sinite*. Non curādum de maledictis aliquorum dummodo nō recedamus à tramite veritatis. Vnde quidam Philosophus: Cōscius mei, didici maledicta cōtemnere. & alibi scribitur: Conscia mens recti, famæ mendacia ridet. Sed hæc & similia, intelligo quando quis non potest obuiare maledictis. aliās autem crudelis est: qui negligit famā suā, licet constet de bona conscientia. Quia sunt duo nobis necessaria: conscientia quo ad nos, & fama quo ad proximos, vt dicit tex. no. xij. q. j. c. nolo. Et alibi dicitur, q̄ deteriores sunt, qui famæ nostræ detrahunt, quā qui substantiā diripiunt. vj. q. j. c. deteriores. Pro maledictis cōtēnendis, vide bo. tex. xj. q. iij. c. inter verba laudantium. ¶ Vltimò no. q̄ cessante causa voti, nō cessat votum. Cōtra quod facit: quia regulariter ad destructionē causæ sequitur destructio causati: vt in. c. cū cessante. de appel. Sol. intelligo istū tex. quādo cessat causa impulsua, & nō finalis. Nam causa finalis voti est placere Deo: sed cā impulsua fuit, quia volebat ire ad illum Comitē. simile in. c. ex parte. ij. de cōuer. cōiuga. & ad hoc nota & tene menti illū tex. Aduerte tamen, quod licet ad cessationem causæ impulsuæ, nō cesset effectus, tñ præstatur facilior cā dispensandi: vt hīc optimè p̄batur. ¶ Opponitur cōtra tex. nā videt sibi cōtrarius. Nā primò clare inuit istū Ep̄m nō fuisse obligatū ex voto, q̄ illud emisit sine cōsensu

a ¶ De verbo liceat, vide. j. de sta. mo. in. c. cū ad monasterium.

Anto. Franc.

¶ Quomodo accipiatur verbum licet, vide Bart. in l. stipulatio ista. in §. in aliena. ff. de verb. obl. Et an liceat in genere id, quod non licet in specie, & cōtrā: vide quæ habentur in. c. ij. de offi. or. & in. c. quam. xxij. dist. & habetur in l. apud Labeonē. §. hoc edictum. ff. de iniur.

SEB. SAPIA.

b ¶ Mereat. Vide Fely. in. c. cū quidam. co. ij. versicu. sunt tamen tres causas. s. de iureiu. & ibi col. j. ponit an religiosus in eodē genere peccati pl⁹ peccet, quā laicus. post Abbate ibi. col. j.

senſu eccleſiæ ſuæ, & ſine licentia generali, vel ſpeciali ipſius Papæ & tamē Papa poſtea cum illo diſpenſat: ac ſi foret obligatus. Nam relaxatio præſupponit vinculu: vt in. c. ad diſſoluendū. de deſpō. impu. & in. l. decē. ff. de verb. obli. Sol. Hoſti. multum inſtat, & variē loquitur: ex cuius dicto elicio tres ſolutiōes. ¶ Prima, q̄ ſpecialis fit in voto vltimarino. Nā ſicut ſponſus carnalis & religioſus emittunt hoc votum: vt in. c. ex multa. & c. ſij. e. ita & Ep̄s, qui eſt ſponſus ſpiritualis & religioſiſſimus: vt. d. c. ex multa. Et ex hac ſolutione dicendum eſt, q̄ allegationes Papæ procedunt generaliter in alijs votis. Sed in votis vltimarinis, erat neceſſaria diſpēſatio.

15 ¶ Alia ſolu. q̄ generaliter Ep̄s non pōt emittere votum, ex quo diu eſt abſuturus ab eccleſia ſua ſine licentia Papæ, tamen votum valet in præiudiciū ipſius vouentis. Simile in. c. quod in dubijs. de renun. & c. cū tēpore. de arbi. ¶ Tertia ſol. q̄ cū ſit generale paſſagium ad prædicandū mādatū per Papā, poſſunt Ep̄i vouere, quia oībus clericis videtur tunc data licētia Papæ: vt in. d. c. ſi aliās requiritur licētia Papæ. & in hac vltima ſolutione videtur reſidere Hoſti. Sed in contrariū facit iſte tex. Nam hīc nō erat gñale paſſagiū: cūm Papa allegaret cōtra votū ipſius. Vnde ſatis pōt dici, q̄ de ſtriſto iure tale votū nō obligat prælatū: ſed ad cautelā, ne alijs ſcandalizentur debet fieri cōmutatio: & ſic valebit in ſui præiudiciū, vt patebit in ſecūda ſolutione.

16 ¶ Sed vltra alios quæro, quare votū, cūm ſit de iure diuino pōt in melius cōmutari ceſſante cā in vouēte authoritate Ep̄i, vt in. c. j. ſ. eo. & ieiunia indiſta ab eccleſia non poſſunt cōmutari, etiā in melius per illū Ep̄m ceſſante cauſa, vt no. Inno. ſuper rub. de obſer. ieiū. cūm ius diuinum lōgē magis obliget, quā ius poſitiuum: vt in. c. ſi de cōſue. xxv. q. j. ca. ſunt quidam. Sol. credo poſſe ſic reſponderi. vota emittuntur purē in ſeruitium & placentiā Dei. vnde ſi cōmutantur in melius, nō ſoluitur obligatio voti: imō augetur. Nā cōmutatio debet fieri in id, quod Deo eſt magis acceptum. d. c. j. & ſic ex voluntate diuina hæc vota cōmutantur & redimunt: & generaliter ex volūate creatoris pōt vnum pro alio ſolui. inſti. quib. mo. tol. oblig. in prin. & pro hoc tex. hīc in verſi. cū igitur. & quod habet Leuiti. c. vlti. Sed ieiunia indiſta ab eccleſia, ſunt non ſolūm ad carnē macerandā, ſed ob deuotionē certi tēporis: vñ ſunt qualificata in tempore & ob reuerentiā ſanctorū: vt reddamus decimā totius anni: ſicut in quadrageſima, nō ſufficit aliud ſoluere, quia per ſolutionē alterius nō ſatiſfit cauſa inſtitutionis ieiuniorū. Itē nō licet inferiori venire ſine cauſa cōtra cōſtitutionē ſuperioris: vt in. cle. ne romani. de elect. Ideo nō licet Ep̄o cōmutare ſine cauſa ieiunia iniuncta ab eccleſia.

17 ¶ Querit Io. an. de tribus quæſtionibus. Primò, an oīa liceant Papæ: ſecūdo an oīa deceāt: tertio an oīa expediāt. Quo ad primum dic, q̄ ſi nō fiat cōtra fidē. xl. diſ. c. ſi pa. nec aliās peccet: quia peccatū nō cadit ſub potentia: imō cadit ſub defectu. & hoc in mortalibus peccatis lege diuina. ſec⁹ de mortalibus lege canonica, vel humana, cū ip̄e nō liget ſuis cōſtitutiōib⁹. patet in eo, quod no. in. c. p. tuas. ij. de ſimo. de acc. ad petitionē. & in. c. licet. Quo ad ſecundū. ſi eſt iuſta cauſa, quod ſibi decet, & ecōtrā. Quo ad tertiu ſi ordine iudiciario agit, ſemper expedit facere iuſtitiam: nec illam peruerſi: vt in. c. in cauſis. de re iudi. licet quandoq̄ per cauſam diſferatur. de renun. c. niſi. §. pro graui.

SYMMARIUM.

- 1 *Votum, ſi non poteſt exequi permittitur dilatio. ſi verò impedimentum eſt perpetuum, indicitur redemptio.*
- 2 *Obligatus ad votum cogitur præciſe, quia votum obligat de iure diuino.*
- 3 *Præceptum ſive mandatum ſuperioris ſine diſtinctione factum, admittit excuſationem probabilis cauſæ.*
- 4 *Inops dicitur ille, qui viuit ex proprio artificio.*
- 5 *Votum emiſſum in ſubſidium terræ ſanctæ, non impeditur etiam ex impedimento perpetuo, ſecus in alijs votis.*
- 6 *Pœnitentia iniuncta per ſacerdotem, ſi non poteſt exequi, debet fieri cōmutatio, ſive redemptio. 16.*
- 7 *Pœnitentia poteſt imponi à ſacerdote, etiam in longa peregrinatione.*
- 8 *Vxor non tenetur ſequi maritum exequentem votum peregrinationis.*
- 9 *Votum peregrinationis emitti poteſt, etiam per mulieres.*
- 10 *Infideles non inſeſti Chriſtiani, & recognoſcentes dominium eccleſiæ, nō*

ſunt moleſtandi, & licitè retinent principatus & dominia.

11 *Hæretici licitè poſſunt omnibus eorum bonis ſpoliari, quia magis delinquant cum fidem aliquando cognouerint.*

12 *Infideles, ſi delinquant, poſſunt puniri per Papam, qui eſt generalis vicarius Dei in terris, vel per Imperatorem. 14.*

Iudei peccantes in moralibus, debent puniri per eccleſiam, vel Imperatorem. 14.

Papa non ſuccedit in iuriſdictione Imperatoris, qui non eſt negligens.

Papa debet iuuare Imperatorem ad domandum rebelles.

Infideles & Iudei, an poſſint expelli à Chriſtianiſ.

Infideles poſſunt vocari in auxilium à Chriſtianiſ in bello licito.

16 *Fideles debent adiuuare dominū eorū: etiā infidelē.*

17 *Votum quo caſu, per ſolum Papam commutatur?*

CAP. VIII.

Quod ſuper. ¶ Impedito ad tēpus exequi votū vltimarinū, conceditur dilatio. perpetuò verò impedito, indicitur redēptio in eo, quod magis expediat terrē ſanctæ. h. d. Cōmunis diuiſio. Secūda ibi: nos autem. quæ tria facit. Primò ponit generalem doctrinā. ſecundò duplicē diſtin. Prima ibi: vnde credimus. Secūda ibi: rursus. Tertia ſoluit cōſultationem indeciſam ibi: de mulieribus. ¶ Caſus literalis. Quidā aſſumpſerunt ſignum crucis in ſubſidiū terræ ſanctæ: quia iſti votū ſuū nō adimplebāt, mādaui Papa Cantuariēſi Archiep̄o, vt eos cōpelleret ad executionē voti. Quidā propter infirmitatē, quidā propter paupertatē, vel aliā iuſtā cām vtiliter nō poterāt adimplere votū ſuū. Quæſiuit Archiep̄s à Papa, quid de hiſ eſſet agendū. Et ipſe reſpōdit, q̄ debiles & inopes magis in defectū quā ad p̄fectū accedūt illuc: quia debiles pugnare nō poſſunt, & pauperes medicare coguntur, niſi fortē ſint nobiles & magnates, vt ſuis expēſis ſecū poſſint ducere bellatores: vel artifices: vel agricolæ, qui de laborib⁹ ſuis ſibi victū quærere poſſunt. Vnde Papa diſtinguit inter illos: qui tēporalē cauſam habere noſcunt: & inter illos qui ppetuā. Primis dāda eſt dilatio: ſecūdis eſt redēptio indulgēda: ita tñ, q̄ expēſas, quas eſſent facturi, tranſmittāt in ſubſidiū terræ ſanctæ. ¶ Rursus, in hoc. §. diſtinguitur inter illos, qui in deſenſionē terræ ſanctæ votū peregrinatiōis emittūt: & illos, quibus p ſatiſfactione ſuorū peccatorū iter peregrinationis iniungit. Circa primos plus cōſideratur ſuccuſus terræ ſanctæ: circa ſecundos labor itineris ſecundū intētionē vouētis, vel pœnitētis. Et ideo ſi aliquis de vouētibus, eſt inutilis ad pugnādum, quāuis habilis ad eundum, melius eſt votum redimere, quā expēſas cōſumere. & de pœnitēte, q̄ nō poſſit ppter debilitatē iter peregrinatiōis implere: idē eſt dicēdum, ſcilicet vt redimat votū, ſed nō de illo, q̄ nō poſſit ire: licet nō poſſit pugnare: quia principalis cā cōſyderāda eſt. Mulieres verò, quæ nō vouerūt, ſi remanere noluerint, viros ſuos ſequant: illę verò, q̄ vouerunt niſi ſint diuites, vt poſſint ſecū ducere bellatores, vt redimāt votum. B. ¶ Primò no. ex iſto tex. q̄ ad votum exequēdum, quis præciſe cōpellitur, ceſ-

¶ No. de poteſtate Papæ. & vide do. Ant. hic in. iij. col. in verſi. quæro quē liceat. & in. c. propoſuit. de conſel. præben.

ZACHARIAS.

¶ Adde Felyn. in c. poſtulaſti. colū. xix. verſi. quartus eſt. ſ. de reſcrip. & in. c. ij. col. j. verſi. videt etiam quod ex cauſa. ſ. de maio. & obe.

¶ An Chriſtiani licitè poſſint mouere bellū contra Saracenos & infideles. vide Old. cō. ſi. lxxij. & an Princeps poſſit ſine peccato expellere iudaos & Saracenos de regno ſuo, & bona eorū auferre: & an debeat principalibus hoc ſuadere. vide quod no. do. Abb. poſt Inn. & Hoſti. in. c. j. ante medi. de ſagitta.

ZACHARIAS.

¶ Adde q̄ Oldr. cō. lxxij. per iſtū alle. loquit de infidelibus non de illis, qui habēt terrā ſanctā: quia in dubio eſſet q̄, ſed loquitur de infidelibus, q̄ ſunt in alijs regnis, puta in regno Hispaniæ de quo dixi iapo. ad iſtū. in. c. j. nu. 2. in apo. in ver. ſeruū. ſ. de conuer. infidelium.

Anto. Franciſ.

¶ An bellū poſſit moueri cōtra Saracenos & infideles, vide Inn. in. c. qd̄ ſuper hiſ. de vo. & quā illud eis indicat, de quo etiā p Bar. vbi etiā ponit de bello licito & illicito contra alios Chriſtianos. in. l. hoſtes. & in. l. ſi. ff. de capti. vbi etiā p Alex. & p Bart. in l. ex hoc iure. i. ver. quæ ſunt bella licita. ff. de iuſt. & iur. & vide Pau. de ca. in cō. l. xxxij. Et anali⁹, q̄ Princeps poſſet idicere bellū: vide vltra Bart. in. l. hoſtes. præal. leg. & in. l. ex hoc iure. Similiter all. vbi etiā p Alex. Spec. i. ti. de. j. & ij. decre. i. §. reſtat. vi

Cap. Quod super. Panor. super Tertio Decre.

dere. in ver. ipse enim per se. Et vi. de omnino Oldr. in consil. lxx. vbi ponit qd de Principe nō recognoscere superiore de facto.

SEB. SAPIA.

¶ Contra Saracenos. vide Bar. in l. j. c. de pac. vbi dicit qd bellū, quod geritur a Christianis contra infideles, semper est iustum, quia ipsi tenent occupatā terrā sanctā. & Ang. in disput. sua incip. renouata guerra. & Io. de ligna. in tractatu de bello.

¶ Et adde hic domini. Anto. in v. col. vbi ponit, an Papa, vel inferior ecclesiasticus iudex possit punire Iudaeos delinquentes. & vide omnino plenissime circa hoc, quod scribit Anc. in repe. regul. ea, quae. in. vj. principali qd. & quod no. Io. an. in c. gaudemus. de diuort. & quod no. do. Anto. in. c. j. de consti. & Abb. in. d. c. gaudemus. & vide quod no. Abbas in. c. Archiepiscopatū. de ra. vbi dicit, qd ecclesia punit infideles contra legē naturae delinquentes. & alle. Inno. hic. An autē penes infideles sit iurisdictio? Archi. tenet, qd sic in. c. f. iij. q. vij. & alt. c. si propterea. xxij. q. v. & dicit, qd de hoc no. in. c. cui est. xj. q. iij. & dicit se ibi dictū.

Item, an infideles iuste possideant, quae habent, vide Ant. in rep. re. sine possessione. in fi. j. col. Itē vide Bal. in proce. Grego. in. iij. col. Ant. Francif. ¶ An Pa. vel Princeps possit punire Iudaeos delinquentes: dicas, quod Iudaei de crimine misto, vt est facile. giu. & alia, de quibus in. c. licet. & in. c. cū sit gñale. & in. c. ex tenore. de lo. cōpe. possunt puniri, & ab ecclesia

sante rationabili causa. & sic habes casum, in quo obligatus ad factum, praecise compellitur nec sufficit praestare interesse. & hoc ideo: quia hoc votum obligat de iure diuino: vt in capitu. licet. supra eod. Et regulariter, an obligatus ad factum sit praecise compellendus: dicit, vt leg. & no. in. l. stipulationes nō diuidunt. ff. de ver. obl. & l. si quis ab alio. ff. de re iudic. ¶ Tercio nota ibi: sine distinctione. qd mādatum sine Principis distinctione factū, admittit excusationē probabilis causae. facit. c. si quādo. s. de rescrip. & c. ex parte. de offi. deleg. ¶ Tercio no. & tene mēti, quod vouētes ex proprio officio, possunt dici inopes. Nam excipit ab eo, quod dixerat de opibus: & exceptio debet esse de regula: vt no. s. super rub. de reg. iur. lib. vj.

¶ Item no. qd in cōsiderāda facultate alicuius debemus inspicere, vtrū habeat aliquā artem. & facit ad materiā illorū, qui conueniuntur in quantum facere possunt. ¶ Item no. quod impedimentum, etiam perpetuum, non tollit obligationē voti, si fuit emissum pro subsidio terrae sanctae. secus dic: si fuit emissum pro deuotione. vt dixi in. c. licet. s. eod. ¶ Itē not. qd non valens agere poenitentia sibi iniunctam a sacerdote, nō liberatur ab obligatione: sed debet fieri cōmutatio, seu redemptio. ¶ Itē no. qd licet sacerdos iniungit in poenitentia peregrinationē etiā diuturnā pro remedio peccatorum. ¶ Nota, quod vxores non tenentur sequi maritos votum peregrinationis exequentes. ¶ Vltimō no. qd mulieres licet emittunt vota peregrinationis, etiā pro subsidio terrae sanctae. ¶ Sed quia tex. videtur hic approbare pugnam Christianorum cōtra Saracenos,

potest probabiliter dubitari, nunquid Principibus Christianis sit licitum mouere bellū cōtra infideles, & eis auferre dominium & principatus & alia bona. Inn. multum exquisitē tractat hīc istā materiā. & primō cōcludit, quod infideles licet tenent dominia & principatus, & alia bona: quia Deus subiecit orbem rationabili creaturae, nec inter homines distinxit: postea superuenit ius gentiū, & habuit locum illud. Quodcūq; calcauerit pes tuus, tuū erit. Ita quod licet infideles acquisierint dominia: ideo molestari sine causa non debent a Christianis. fatetur tamē, quod si infideles sunt infestī Christianis, vel aliter delinquant cōtra legē naturae: quod Papa poterit cōtra eos indicare bellum, & eos priuare huiusmodi bonis. Hostien. dicit, quod si infideles nō recognoscunt dominium ecclesiae, licet possunt bonis spoliari, per id quod habetur ecclesiastes. x. Transfer tur a gēte in gēte regnum. & in euan. Mat. vlt. c. Data est mihi omnis potestas in caelo, & in terra. quam quidē potestātē trāstulit Christus in vicarium suū. Sed si recognoscūt dñum ecclesiae, nec sunt infestī Christianis debēt tolerari. pro opi. Inn. facit. c. dispar. xxij. q. vij. sed p. opi. Hof. videt. cum gl. in. c. si de rebus. xxij. q. vij. ¶ Harēti cū ex cōstitutionibus sanctorum patrū, possunt licet oībus bonis spoliari: quia magis delinquant ipsi, qui fidē semel agnouerūt, quā infideles: vt in. c. vergentis. de harē. ¶ Fallunt praedicta in prouincia Hierosolymitana: quia cū sit cōsecrata in sanguine Christi, non debet esse in dominio infidelium, maxime cum multi Imperatores illam

12 acquisierint dominio Christianorū. ¶ Tercio principaliter quārit Inno. si delinquit infideles: per quem debent puniri. & concludit, quod per Papā: quia est generalis vicarius, in terris, & ipse Deus fecit vnum ouile & vnum pastorem: vt habetur in euāgelio. & sic infideles velint nolint sunt de illo ouili. Et dicit Inn. quod cū infideles non habeant aliā legem licitam praeter legem naturae, si delinquant in illam, puniuntur per Papam ad instar Dei. qui puniuit Sodomitas, vt habetur Gen. xix. c. & ij. q. j. Deus omnipotens. ¶ Iudaei verō, si delinquant cōtra legem eorum in moralibus puniuntur per ecclesiā. Et aduerte, quia Inn. totā iurisdictionem infidelium videtur attribuere Papae: quod non procedit indistinctē. Nā sunt sub Romano imperio: vt patet. C. de Iudae. & C. de Paga. per totum. ad idem. c. postulasti j. de Iudaeis. Item Imperator saltem quo ad exercitium habet iurisdictionem super vniuersum orbem. & est dominus mundi. l. de precatio. ff. ad. l. Rho. de iac. & l. bene a zenone. C. de quadri. praescrip. facit quod ipse Inn. no. in. c. licet ex suscepto. de foro cōpe. vbi dicit, quod si Imperator non est negligens, sed subditi sunt sibi rebelles: nō succedit Papa in iurisdictione, sed debet iuuare Imperatorem ad domādū rebelles.

13 14 ar. in. c. cū ad verū. xcvj. dist. ¶ Vñ cōcordādo dicta Inn. & iura. s. all. distingo, quāquā sunt crimina ecclesiastica: & in istis Papa exercet iurisdictionē in infideles sicut exercet cōtra fideles. vñ si iudei, vel alij infideles delinquerēt cōtra matrimonium: Papa, seu ecclesia posset in eos animaduertere: vt in. c. nouit. de Iudaeis. In criminibus verō nō ecclesiasticis Imperator exercebit iurisdictionem. In mistis verō locus erit prauectioni ad hoc, quod plenē dico in. c. cū sit generale. de foro competen. Vnde in peccato contra naturam, dico, qd vterq; pōt esse iudex, quia hoc peccatum principaliter concernit Dei reuerentiam, qui est conditor vniuersalis creaturae. Nam ob hanc causam ecclesia impedit se contra laicos de crimine vsurarum etiam infideles: vt in. c. post miserabile. & c. fi. j. de vsur. ¶ Vltimō hīc quāritur, nunquid sit licitum Christianis expellere Iudaeos alios infideles de regnis suis & eis auferre bona: Inn. dicit, quod non: ex quo non sunt infestī Christianis, nec aliter delinquant contra legem naturae, vel legem licitam. Sed Oldr. plenē disputat consil. xcj. & ibi concludit, quod priuatis Christianis hoc nō licet. Ad hoc. C. de Iudaeis. l. nullus. & c. sicut j. de Iudae. Principibus verō licet, si imminet periculū fidei: aliās secus. Nā debemus tolerare infideles, & eos lucrifacere Deo, nec debemus eos compellere ad fidē suscipiendam, vt in. c. qui sincera. & c. de Iudaeis. xlv. dist. & c. ad fidem. xxij. q. v. Et vide ad materiam, quod not. Oldr. consil. lxxvj. vbi tractat an licitum sit Christianis vti auxilio infidelium in bello iusto. & tandem concludit, quod sic. Nam Machabei, qui fuerunt viri sancti, inierunt ligam cum Romanis, qui tunc erant gentiles: vt mutuō se adiuuarent: vt habetur Machabeorum primo. Item in bello iusto iustum est parare insidias & simulare: vt in capitu. vtilem. xij. quāstio. ij. & capitu. dominus. xxij. quāstio. secunda ergo fortius est licitum vti auxilio infidelium. Nam & fideles in

stico & a laico: sed inter eos habet locum prauectio: vt in. c. pastoralis. in. c. duo. de of. ordi. & per Bar. in. l. se. natus. ff. de accu. & vide Oldr. in cō. si. xxxvj. vltra ea, quae hic alle. in. c. gaudemus. de diuort. Et adde, qd esse Iudaeū est delictum in se: sed nō punibile per Christianos: sed secus est in delicto heresis: quia pōt puniri per Christianos vt per Barto. in. l. apud Iulianū. in. s. j. de l. e. j. & p. Alexan. post alios, in. l. multū. de verbo. obli. Et an infideles iuste possideant quae habent. Dicit, qd nō: quia dicuntur hostes Christianorū: vt in. l. j. & ibi p. Bal. C. de capti. & possunt expelli p. superiores de terris, quas occupant vt per Oldr. in cō. si. lxxxvj. & etiā possunt capi in ecclesijs, si ibi inueniantur. vt per eundem Oldr. in consil. l. iij.

SEB. SAPIA.

¶ Iudaei. Vide de hoc latē per Fely. & Deci. post Ab. ba. in. c. j. in glo. in verbo ab omnibz s. de consti. & nunquid Iudaei ligentur legibus nostris tractat And. sicu. in cō. si. lxxv. in. iij. volu. & in consil. xij. & cō. si. lxxij. in. iij. volu. Arc. in cō. si. clxxxvij. in. c. piose & subtiliter in. ij. dubio. Fel. in. c. Iudaei. ij. de Iudaeis.

SEB. SAPIA.

¶ Infestī. Vide Oldr. in cō. lxxxvij. incip. quia an Princeps vbi dicit qd Princeps peccat qui expellit Iudaeos de ciuitatibus suis sine causa. Contrariū tñ fuit disputatum solenniter Mediolani, & obtētū, qd Iudei ibi nō possent cōmorari: vt apparet ex quodā tractatu super hoc edito p. fratrem Franci. de Bula. Mediolanensem.

les in bello licite adiuuat dñm infidelem: vt in. c. Iulianus. & c. si do minus. xj. q. iij. ¶ In gl. in ver. compensatio. in fi. Io. an. dicit, q̄ etiā secundus intellectus potest sustineri, dūmodo ista cōpensetio fiat cū discretione. & credo quod vterq̄ intellectus pōt sustineri. Nā credo, q̄ possit compensari labor cū ieiunijs & pecunia: vt. c. j. s. e. & in. c. medicinā. de pce. dist. j. ¶ Sed hīc quæritur, nunquid indistincte nō valentes pugnare, vel inopes, possint votum retinere? Hosti. dicit tex. procedere in istis, qui nō sunt viles, nisi ad pugnam dum. Si verō sunt viles ad alia onera supportanda: vt puta ad fossas adimplendas & c. non curabitur de inopia, vel de impotentia pugnandi. Nam prædicatores & minores ibi mendicāt, tamē sunt apti ad prædicandum. ita in similibus dicendū. ¶ In glo. in ver. **a** potens. in fi. No. glo. quæ hoc intendit, q̄ regulariter pœnitentia in iuncta per sacerdotem, pōt ex cā cōmutari per eundem, vel per maiore suū. Pro hoc vide tex. cū gl. in. c. presbyter. lxxxij. dist. Sed speciale est in pœnitentia in iuncta ad itinerandū ad terrā sanctā. Nam cōmutatio huius pœnitentia referuat soli Papæ. arg. hīc iuncto. c. seq. Io. and. dicit & melius, q̄ aut pœnitentia fuit in iuncta pro subsidio terræ sanctæ: & solus Papa cōmutat. Aut nō pro subsidio, sed pro labore itinerandi: & tunc aut ille emisit votū: & solus Papa dispensat. aut solū assumpsit signa peregrinationis: & potest inferior dispensare. & hoc placet. Nā istud. c. & sequēs in reservatione huius potestatis, solū cōsiderāt subsidium terræ sanctæ. Abb.

SVMMARIUM.

- 1 *Votum vltamarinum non commutatur, nisi per Papam, vel per habentē ab eo in hoc speciale mandatum. intellige de voto pro subsidio terræ sanctæ. & nu. 3.*
- 2 *Vxores non tenentur sequi viros vltra mare vouentes. Maritus potest emittere votum vltamarinum pro subsidio terræ sanctæ, sine consensu vxoris. 8.*
- 4 *Votum vltamarinum pro subsidio terræ sanctæ per solum Papam dispensatur, sed pro visitando sepulchro per Episcopum. 11.*
- 5 *Iuris ignorantia toleratur religiosi, sicut in rusticis.*
- 6 *Præfationes indicant, quid sit actum in conclusione, intellige dubia.*
- 7 *Inhabilis ad pugnandum non dicitur ille, qui inhabilis est corpore, sed consilio pollet.*
- 8 *Religiosi pro subsidio terræ sanctæ possunt vouere sine consensu eorum Abbatis, vel superioris.*
- 9 *Vxor, quæ non sit suspecta, potest sine consensu viri vouere pro subsidio terræ sanctæ.*
- 10 *Episcopus dispensat circa omne votum regulariter.*
- 12 *Pœnitentia imposita à sacerdote potest regulariter commutari.*

CAP. IX.

X multa. ¶ In votū vltamarinū certis casib⁹ redimi & cōmutari pōt: nō tamē p aliū, quā per Papā, vel cū ipsi speciali mādato. hoc primō. Habiles ad eūdū, seu inhabiles ad pugnandū, si sunt strenui cōsilio: vel milites bellatores, possunt secum ducere votū vltamarinū nō redimunt. hoc secūdō. ¶ Vxores nō possunt sequi viros vltra mare, nisi & ipsæ vouerint. hoc tertiō. Viri sine consensu vxorum emittere possunt votū vltamarinū. hoc quartō. Clerici tanquā inhabiles ad pugnandū, redimūt votū vltamarinū: nisi in certis casibus. hoc quintō. Quinq̄ sunt dicta, vt patet ex præcedētibus. Secūdū ibi: *secunda*. Tertium ibi: *quod autem*. Quartū ibi: *in tanta*. Quintū ibi: *de clericis*. ¶ Casus literalis. in. c. præcedenti dicit circa cruce signatos, vt illi votū redimāt, qui perpetuo impedimēto tenent: quæsiuit Archieps ille cātuariē. vtrū id, quod in decretali prædicta dicit, ius gñale cōstituatur, vt licitū sit prælati absolvere sibi subiectos secūdū formā ibi expressam. Præterea in eadē decretali in pte decisa, dicit q̄ p viros religiosos poterit dispensari, quæsiuit Archieps, de quibus religiosi intelligat. Respond. Pa. ad primā quæstionē, q̄ in cōsultatione prædicta ius statuit generale. & licet dicatur ibi ad quales. f. viros religiosos: nō tamē explicatur ibi: ad quos eius executio specialiter spectet. Dicit Papa, executio illius iuris ad illos tātū pertinet, quibus à sede apostolica fuerit iniunctū. Per hāc rñsionē soluta est secūda quæstio, de quibus religiosi istud sit intelligendum: scilicet vtrum de regulariis, an de Episcopis. ad neutros istorum executio illius iuris spe

ctat: sed ad illos tantū, quib⁹ à sede apostolica spāliter indulget. ¶ Secundō in præcedenti Decreta. dicitur si quis vouētū est inutilis ad pugnandū: quāuis sit habilis ad eūdū: melius est redimere votū quā expēsas cōsumere. Quæsiuit Archieps, vtrū generaliter intelligēdum est, de nobilibus & magnatib⁹, q̄ secū possunt ducere bellatores: an de minorib⁹ tm? Rñ. Pa. si diligēter cōsiderasset. q. istā, solutam inuenisset in decre. p̄dicta vbi dicit, q̄ debiles & inopes magis in defectū, quā pfectū accedūt. & c. Quod aut dicit in fi. p̄cedētis. c. mulieres, q̄ remanere voluerūt & c. de illis intelligit, q̄ p votū nō sunt adstrictæ. Itē in voto isto viri vouere possunt sine cōsensu vxorū, & liberē adimplere ppter necessitatē populi Christiani. clerici verō, qui vouerūt ire ad subsidium terræ sanctæ: cū clericat⁹ officiū eos reddat inhabiles ad pugnandū, votū redimāt: nisi vel cōsilio strenui: vel officio p̄dicatiōis instructi, aut sint magnatū obsequio deputati: vel sint adeo diuites vt secū possint ducere bellatores. Hoc aut de vouētib⁹ intelligēdū est, nō de illis, quibus labor peregrinationibus in pœnitentia est iniunctus. Ber. ¶ Primō ex isto tex. nō vnū casum reservatū soli Papæ. Ipse enim solus cōmutat votū vltamarinū. Quod itelligit, q̄ fuit emissum p subsidio terræ sanctæ. Ita singulariter dicit hīc gl. & bene: quā semp nō. Pro hoc facit: quia tex. c. præcedētis, solū fundat se super subsidio terræ sanctæ. ¶ Ex quo infero duo. 4 Primō, q̄ si quis vouisset visitare sepulchrū pro deuotiōe, vel ire ad sanctū Iacobū, pōt cōmutationē voti obtinere ab Epō loci. Secundō infertur, q̄ in casu huius capituli, q̄n votū fuit emissum in subsidium terræ sanctæ: legat⁹ etiā de latere dispēlare nō pōt, cū requiratur spālīs delegatio: vt patet in tex. ¶ Secundō nō. q̄ Ep̄s pōt dici religiosus. & vide qd dixi. s. de reg. iur. in ru. ¶ Tertiō nō. q̄ nō reprobatur in religiosi, si sint idiotæ & iuris ignari. & sic videtur, q̄ in eis sit p̄babilis iuris ignorantia. Nā sicut excusantur rustici, quia habēt intēdere agriculturæ: vt. l. cū de indebito. ff. de p̄ba. not. j. q. iij. * c. turbat⁹. s. notādū. & xxxvij. dist. in sum. ita & isti debēt excusari: cū vacare de beat diuinis officijs & cōtēplatiōib⁹. De quo vide qd nō. in. c. qm̄j. de simo. ¶ No. i. s. j. ibi: *à superiore*. quod cōclusio dispositiōis capituli intellectum ab his, quæ dicuntur in præfatione. pro hoc bo. tex. in. l. fi. ff. de her. insti. & in. l. cū pater. s. dulcissimis. de leg. ij. Nā verba dubia capiunt intellectum à præcedētibus & sequētibus. l. si seruus plurium. & l. q̄ filiabus. ff. de le. j. Cōsiderāda est ergo præfatio, seu exordiū cuiuscunq̄ dispōnis. ¶ No. q̄ pollēs cōsilio, nō dicitur inhabilis ad pugnandū, licet corpore pugnare nō possit. Hinc est, q̄ incurritur irregularitas ex solo cōsilio adhibito in homicidio: vt in. c. si quis viduā. l. di. plenē nō. in. c. sicut di gnum. j. de homi. hinc Tullius in li. offi. Parum prodesse arma foris, nisi cōsiliū esset domi. vñ aduocati dicūtur militare. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iu. ¶ No. in. s. quod autē. q̄ mulier quæ adstrinxit se voto cū marito, tenetur eum sequi: aliās sec⁹. ¶ No. in. s. in tanta. casum specialissimū, in quo marit⁹ emittit votū peregrinationis sine cōsensu vxoris. Nam regulariter nullum votum pōt emittere marit⁹ cū præiu-

¶ Et pro ista glo. optimē facit text. in. l. acta. s. de amplianda. ff. de rei iudi. & tex. in. c. turbatur. s. notādū. j. q. iij.

¶ De natura istius dictiōis ex. Vide ipsum Abba. Panor. in. c. inter dilectos. in. iij. col. s. de fin. instru. & quæ ibidem addidi ad eundē Pan. in. c. fi. per illū tex. in. vlti. no. de rerū permutu.

¶ Adde hīc. d. Antoin. in. c. quod super his. s. de fid. instr.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Per tuas.

SEB. SAPIA.
a ¶ Clericus. Vi.
de Abb. allegantē
hunc tex. in. c. j.
de cleri. vena.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quod votum.

Adde, q magna
utilitas & magna
necessitas æquipa
rantur, adeo, q ea
que conceduntur
ob necessitatem,
cōcedantur etiā
propter magnam
utilitatē. vt per Fe
li. in. c. cum super.
in prin. s. de testi.
cogen. & in. c. cū
accessissent. colū.
x. s. de consti.

c ¶ Vtrum vxor si

ne consensu mari
ti possit emittere
votū vltimarinū.
& adde omnino
hic, quod scripsi
post do. Anto. in
c. scripturæ. circa
finem. s. eo. & vi.
de oīno Tho. in
iii. senten. distin.
xxxij. questio. ij.
arti. iij. post me.
vbi dicit, q mari
tus pro subueniē
do necessitati ec
clesiæ generalis,
pōt abiq; consen
su vxoris crucem
accipere: sicut pos
set pro dño terre.
no. a quo feudum
habet sine cōsen
su mulieris serui
re: nec tamē hoc
oīo subtrahit vxor
ri ius suū: q vxor
pōtē seg. Sed dic
q vxor nō pōt vo
tum hmoi facere
sine cōsensu viri:
quia vxor cū ma
iori periculo casti
tatis discurret per
terras, q vir: & cū
minori ecclesiæ
utilitate, dicit etiā
no. Tho. q nullū
cōiugū sine cōsen
su alterius pōt vo
uere, nō reddere
debitū alteri cōiu
gi. quod est no. &
videt cōtra. c. qui
dā. de cōuer. cōiu.
Ant. Fran.

¶ Circa hoc. An
matit possit emit
tere votū inuita
vxore, & ecōtrā:
dicas q votū pro
pter quod retraha
tur a seruitio vxor
is, vel a reddēdo
debitū: non pōt
emittere ea inuita
nec ecōtrā: q ma
rit & vxor sunt
obligati sibi adin

dicio vxoris: vt no. in. c. noluit. & c. manifestū.
xxxij. q. v. dixi plenius in. c. scripturæ. s. e. & ex
hoc arguit Host. religiosum claustralem posse
emittere votum pro subsidio terræ sanctæ:
etiam sine consensu sui Abbatis, si aliās est vti
lis terræ sanctæ. de quo plenē dicā in. d. c. f. j. e.
¶ No. in. s. de clericis. q clericatus officium red
dit clericos inhabiles ad pugnādū etiā contra
Saracenos. ¶ Itē no. ibi: *necessitas, vel utilitas*. q
votū pōt cōmutari sine necessitate, dūmodo
fit utilitas in cōmutatione. & hunc textū soleo
allegare in. c. j. s. eo. q in cōmutatione voti ne
cessariō nō requirit, q causa sit in vouente. Sa
tis enim est, q commutatio fiat in id, quod est
magis vtile, & Deo magis acceptum. Fallit in
eo, qui vouit pro subsidio terræ sanctæ, & po
test actualiter impartiri auxiliū. ¶ Vltimō
quæritur hic de vxoribus, cū nunquid possunt
emittere votum pro subsidio terræ sanctæ si
ne cōsensu maritorū: videtur q sic: quia mari
ti hoc possunt sine cōsensu vxorū: vt in. s. in
tanta. Nam vir & vxor nō iudicantur ad impa
ria. c. gaudemus. de diuor. Hos. cōcludit, q vo
tum valet sine consensu mariti: sed non debet
mulier exequi sine licentia ipsius mariti, si est
iuuenis & suspecta de incontinentia. ar. in. c. cū
fis. de cōuer. cōiu. Sed si est mulier senex & po
tēs, ad deducendū bellatores: tūc compellitur
exequi votum. ar. hic, & in. c. præcedenti. in fi.
& hoc satis placet. ¶ In glo. iij. no. bene istā
gl. ex qua habes duo notabilia dicta. Primum,
quod regulariter in omni voto potest Episco
pus dispensare, arguendo hic per locū a specia
li. de quo vide, quod dixi in. c. j. s. e. ¶ Not. ij.
q nō omne votū vltimarinū est reseruatū
Papæ. sed illud, quod fuit emissum pro sub
sidio terræ sanctæ. ¶ In gl. in ver. *religiosi*. dic de
hoc, vt plenius dixi super rub. de reg. ¶ In glo.
in ver. *inhabiles*. ibi: *sunt lachrymæ*. & c. Sed cō
tra hoc est. c. dilecto. de sen. excō. li. vj. vbi cleri
ci possunt pugnare armis materialibus & spiri
tualibus. Doctores soluūt dupliciter. Primō,
q ratione clericatus, nō sunt habiles: sed rōne
iurisdictionis si quā habent redduntur habiles:
vt in cōtrario. Vel secūdō possunt clerici pu
gnare per alios armis materialibus & spiritua
libus: vt in cōtrario: non per se, vt hic. Tu de
materia dic, vt plenissimē dixi in ca. clerici ar
ma. s. de vi. & ho. cler. ¶ In gl. fi. in fi. de hoc
dic, vt dixi. s. c. proxi. super glo. & regulariter
dicendum est, q pœnitentia potest ex^a causa
cōmutari. Non ob. hoc. c. in fi. solū enim hoc
intendit, q causæ hic narratæ, quæ concernūt
inhabilitatē ad pugnandum, non sunt sufficiē
tes ad commutandū peregrinationem iniun
ctam in pœnitentia: quia in hoc non cōsyde
ratur habilitas pugnandi: sed potentia itinerā
di, vt. s. c. proxi. non ergo tollit iste text. quan
do ex alijs causis possit cōmutari pœnitentia.

S V M M A R I V M.

- 1 Vouens ingredi religionē si interim eligatur in Epi
scopum, debet electioni renunciare, & votum
adimplere. 4. 6.
- 2 Voti transgressor quis dicatur?
- 3 Votum matrimonio non consonum, tollitur per matri
monium subsequens.
- 4 Vouens intrare vnā religionem, non rumpit vo
tum, si ingreditur aliā, licet laxiorem.

5 Monachus professus potest extrahi de monasterio,
& episcopatu praefici, fauore publico.

6 Eligi non debet in praelatum existēs in peccato mor
tali, sed electus non deicitur.

7 Monachus electus in Episcopum, absoluitur ab obe
dientia Abbatis, & nullam amplius habet com
munionem cum primo monasterio.

C A P. X.

Per tuas. ¶ Qui vouit re

ligionem ingredi,
si voto nō completo fiat Episco
pus, renūtiare debet & votū ad
implere. sic cōter summatur. Sed potest alijs
modis intelligi & summari: vt j. patebit. Cōis
diuisio. Secunda ibi, nos. ¶ Casus literalis. Qui
dam emisit votum solenniter ad accipiendum
habitum regularem in Gratiopolitana ec
clesia. & postea promisit, q intra certum tem
pus votum, quod emiserat, adimpleret: tandē
termino trāfacto votū suum non adimpleuit:
postmodū vocatus fuit ad regimen ecclesiæ
Gebeñ. Iste cōsyderans, q votū emiserat, & nō
fecerat, quod promisit, petijt consilium a do
mino Papa. & ipse cōsultuit ei, vt si suā sanare
desideraret conscientia, resignet regimē eccle
siæ Gebeñ. & reddat dño votū suum: si post
modū capitulū ecclesiæ prædictæ ipsum duxe
rit eligendum, electionem poterit recipere de
se factam. Ber ¶ No. j. quod valet votum de
intrādo certam religionē: & quōd cōtra profes
sionē votum pōt dici solēne. & dicit fortē solē
ne propter instrumentum & prælati præsen
tiā: sed quo ad dirimendū matrimoniū pōt
cōtractū, nō dicitur solenne, nisi per cōfessio
nem: vt in. c. j. eod. tit. lib. vj. ¶ Secundō not.
quod nō implēs votum intra terminum præ
fixum: dicitur voti transgressor. Nam dicitur
transgressor respectu temporis, quia non ad
impleuit tempore promissio. pro hoc. c. nō est.
s. eo. ¶ Tertiō no. quod votum restrictum ad
certū diē, obligat ad duo. Primō, vt adimplea
tur die præfixo. Secundō, vt purē impleatur.
Vnde etiam post lapsum diei remanet obliga
tio. Simile in. l. Celsus. ff. de ar. Similiter in. c. cū
dilecti. de do. & contu. ¶ Item no. secūdum
vnū intellectū, vnā notabilē differentiā inter
matrimonium carnale & spirituale. Nam per
matrimonium carnale, tollitur votum prius
emissum matrimonio non cōsum. vt. d. c. j. se
cus in matrimonio spirituali: vt hic. Nā inter
Episcopum & ecclesiā contrahitur matrimo
nium spirituale: vt in. c. ij. de transla. præla. &
tamen per hoc matrimoniū nō est sublatū vo
tum religionis præcedēs: & sic videt fortius es
se matrimoniū carnale. ¶ Sed contra hoc &
cōtra literā op. Nam votum simplex. i. nō solē
nizatū per professionē, tollit per fortuis vin
culū superueniens, vt in. c. qui post. de reg. iur.
li. vj. vbi patet, quod si vouens intrare certam
religionē, intrat aliā laxiorem, tollitur primum
votū. Ergo idē dicēdum per adeptionem epi
scopatus: cū magis mereat Ep̄s, quā simplex
religiosus: vt in. c. licet. de reg. & c. veniens. de
renun. ¶ Itē existens in monasterio iam p
fessus, fauore populi & ep̄atus pōt extrahi de
monasterio, & ep̄atu præfici. xvij. q. j. c. j. ergo
fortius pōt ille eligi ante, quā intrauerit mo
nasterium. nec debet dici voti transgressor, ex
quo in

uicē debitū redde
re. xxxj. dist. c. quo
niā. vbi gl. & xxx
ij. q. iij. in summa.
Et propterea vn
eorū nō pōt ingre
di monasteriū al
teroinuito. xxvij.
q. ij. c. Agathosa.
& c. scripsit. & c.
cum quis. & ple
tra. in. c. cū sis. de
cōuer. cōiu. licet
secus sit in spōsa
p verba et de præ
senti: vt i. c. despō
sata. & seq. xxvij.
q. ij. & hoc, q per
ingressum mona
sterij alterius ex
ipsis cōiugib, siue
ex ipsis spōsis sol
uitur ipsum matri
moniū: dūmō in
ter eos nō sit co
pula secuta: vt i. c.
ex publico. de cō
uer. coniu.
Anto. Fran.
¶ Ex. Dic, q di
ctio ex: significat
cām immediatā:
vt p Bal. in. c. iniu
ria. depa. iur. fr. ad
fi. & hī p Bar. i. l.
j. s. si plures. i. iij.
co. ff. de ex. & i
l. nō dubiū. C. dele
gi. & i. l. quo tpe.
s. seruit. ff. de pe
cu. & p Bal. i. l. ma
ximū vitii. C. deli
ber. prete. & vide
do. Abb. i. c. iter di
lectos. de fi. instr.
Et adde, q dictio
ex: denotat for
mā: vt cū dicitur,
actio ex cōtractu.
& denotat etiam
qualitatē: vt cū di
citur, sanguis ex
vulnere: vt habe
tur per Bald. in. l.
ex arali. C. de ac
emp. Itē facit, vt
nō cōputetur tē
pus de momento
ad momentū, vt
cū dicitur: ex diē.
secūdū Bal. in. l. fi.
C. de iure do. im
pe. & p Ale. in. l.
patri. s. sexaginta.
ff. de adul. & vide
Bar. in. l. ex hoc iu
re. ff. de iust. & iu.
& in. l. j. s. j. ff. de
iti. actuq; priua.
vbi dicit, q dictio
ex: denotat princi
piū tps. vide Ol.
in cōfi. suo. xlix.
& Pau. de ca. in cō
fi. xxxix. vbi ple
ponūt de materia
huius dictiois ex:
& vide Petr. de
Anc. in. c. si pro
pter. de ref. libro

quo in melius transmutat: vt in c. scriptura. s. e. & c. per uenit. de iur. eiur. Sol. cōtraria sunt difficilia, & vario modo soluuntur per doc. Quidā enim inhærentes cōtrarijs, dicūt, quod iste habebat conscientiam erroneā: q̄a putabat se retineri ex primo voto, quā cōscientiā non poterat deponere, nisi resignaret episcopatum. vnde nō ex debito, sed vt suā erroneā cōscientiā satisfaceret, Papa prauit consilium de resignatione. facit. c. per tuas. & quod ibi nō j. de simo. Secunda sol. quod ideo Papa hoc cōsultuit: quia iste poterat p̄fiteri, & postmodū in Episcopum p̄moueri. ar. in c. cōmissum. j. de spō. & assumendo habitū adiciebat ad gradum professionis. Nam plura licet praelato seculari, quā non licet regulari. vnde ex quo voto se adstrinxerat ad vitā regularem, debebat perficere votū, & postmodū praeferri episcopatu. Et hec solutio esset satis bona, si pro certo demum iste fuisset eligendus. sed fortē iterū non fuisset electus: vt prae-supponit text. in fi. & sic non est verū istum vtrūq; potuisse adimplere. Nā prima fronte iste dimittit episcopatum: vt trāseat ad regularem vitā. quod est cōtra iura superius allegata. Tertiō soluit Host. q̄ iste nō fuit legitimē promotus: q̄a erat in peccato mortali p̄pter voti trāsgressionem. & sic sua electio nō tenuerat: vt in c. cum in cunctis. de ele. secus si ante emissionem voti fuisset electus. Et ex hac vltima solutione esset inferendū, quod per superuenientiā episcopatus, tollitur votum religionis praece-des, si vouēs erat ante terminū adimplendi votū. ¶ Sed contra hāc sol. facit, q̄a non quodlibet peccatū mortale impedit electionē: ne deijcit postmodum p̄motum: vt est tex. cū gl. in c. sicut. de iureiur. facit quod nō gl. in c. florentinū. lxxxv. di. Itē pro trāsgressioe voti potuerat isti imponi poenitentia: sicut obseruatur in simili in c. qui post. praealle. & in d. c. j. de voto. li. vj. vnde putarē, q̄ si vouens consensit electioni principaliter p̄pter Deū, & vt magis mereatur quia tūc non teneat resignare episcopatu: sed de trāsgressione prius facta imponetur poenitentia. sed si cōsensit, vt praeesset, nō vt magis mereat: & tunc tenetur resignare episcopatu. Et sic posset intelligi iste tex. Nā solum Papa hīc aduertit ad cōscientiā istius. facit quod nō gl. in c. monachi vagātes. xvj. q. j. facit tex. in c. ij. de transla. praela. vbi dicitur quod matrimoniū spirituale est fortius & dignius carnali. & per hoc p̄nt solui aliā questioēs hīc tractae per do. Et nō vltimō ex tex. q̄ resignans episcopatū, vt adimpleat votū religionis, quod emiserat: poterit iterum assumi ad eundē episcopatum: licet ex cōscientia criminis episcopatū reliquerit. quod multū limitat. c. super eo. de elec. Rō, quia p̄ implemētum voti, tollitur omnis praece-des trāsgressio. ¶ In gl. fi. ibi: *ad inferiores*. gl. vult facere differentiā inter episcopatū & dignitates seculares inferiores: vt primo casu religiosus possit p̄moueri: secūdo nō. Et aduerte, q̄a aut quārit de p̄motione ad episcopatū, & nō est dubiū: vt in c. j. xvij. q. j. & in c. quorū dā. & in c. si religiosus. de ele. li. vj. Aut quārit, nūq̄d possit promoueri ad ecclesiā curatā non collegiatā. & cōiter tenetur q̄ sic: vt in c. quod Dei. tit. proximi. vbi plenē dīcā. Aut ecclesia curata est collegiata clericorū seculariū: & tunc est dubium, nunquid religiosus possit assumi in praelatum illius ecclesiae: ne homines disparis p̄fessionis cōgregētur in eodē collegio. & de hoc casu dubitauit ista gl. de quo vide gl. nō. & satis plenā in cle. j. de ele. aliquid dīcitur in d. c. quod Dei timorē. ¶ In fi. gl. nō. fi. gl. hoc iuncto tex. q̄ obtinendo dignitatem, a non pōt effici religiosus. Ratio, quia in ingressu omnia renūciat: ita, quod propriam volūtatem a se abdicat & subiicit se voto Abbatis. vt in d. c. si religiosus. & sic dignitas, & professio non sunt compassibilia. sed si post professionem eligitur & absoluitur ab obediētiā Abbatis, b nullam amplius habet communionem cum primo monasterio: vt in c. ne pro cuiuslibet. xvj. q. j. & in d. c. j.

- 1 Praelatus potest emitte re votum pro subsidio terrae sanctae etiā sine licentia superioris. 2.
- 2 Monachi & alij religiosi, an possint emitte re votum pro subsidio terrae sanctae sine licentia Abbatis, vel alterius superioris.
- 3 Monachus non potest eligi in Papam, sine consensu Abbatis.
- 4 Vtilitas publica non praefertur priuata: quādo priuata in totum confunditur: publica parum iuuatur.

CAP. XI.

Postulastis. ¶ Praelatus etiā p̄fessus, pōt votū vltimariū remittere & in suos vsus vice-simā prouētū ecclesiae cōuertere. Diuiditur. primō cōsultatio. Secundo responsio ibi: *discretioni*. & pro hoc casu prēmisse, quod habet in gl. j. ¶ Casus literalis. Duo priores regulares, quorū vnus erat cruce signatus, & alter signo crucis desiderabat insigniri petierūt a do. Papa, vt liceret secū deferre vice-simā prouētū ecclesiarū suarum deputatā succurri terrae sanctae. Rōdet eis Papa, si ecclesiae suae pro ipsorū absentia enormiter nō ledātur & ipsi vtilis fuerint terrae sanctae, verbo & exēplo: quod tamē cōmittit illorū cōscientiā, dimissis p̄curatoribus idoneis in ecclesijs suis tenētur votum suū explere. & sic poterūt vice-simā ecclesiarum suarum p̄ subsidio terrae sanctae secū portare. Ber. ¶ No. primō quod praelatus regularis pōt emitte re votū pro succursu terrae sanctae etiā sine licētia superioris. quod videt singulare dictū, nec ali bi legi. Ex quo inferit, q̄ religiosus pōt sine crimine, maximē ad tēpus deferre monasteriū & insistere publicae vtilitati ecclesiae vniuersalis. pro quo vide pulchrū tex. in c. nos autē. xvj. q. j. vbi dicit, q̄ otīū monachale nō est p̄ferēdum vtilitatibus ecclesiasticis. p̄ quo. c. licet. de reg. vbi patet, quod sollicitudo, labor & doctrina praefertur silentio, cōtēplatiōi, & q̄eti. ¶ Secundo nō. q̄ certa pars reddituum ecclesiae pōt legitimē deputari p̄ vtilitatibus ecclesiae vniuersalis. Nā oēs ecclesiae sunt vnū corp⁹ vt in c. pudēda. & c. loq̄tur. xxiiij. q. j. debēt ergo mēbra cōferre ad cōseruationē totius corporis. facit. c. euidentēs xij. q. j. ¶ No. ibi, *verbo & exemplo*. ar. opti. quod religiosus nō debet acceptare dignitatē extra monasterium, si nō est ad illā vtilis. pro quo vide bonā gl. in c. monachi vagātes. xvj. q. j. ¶ Sed quēro, nunquid quod dicit hīc in praelatis regularibus, habeat locū in religiosis simplicib⁹ vt possint emitte re hoc votū sine licētia Abbatis? Host. sentit, q̄ non: q̄a nō reperiit iste casus, in quo monachus possit emitte re votū sine licētia Abbatis. ar. xij. q. j. c. nolo. & c. non dicatis. & xx. q. iij. in c. monachis. Nisi fortē essent multū instructi ī officio praedicādi: vt in c. ex multa. s. e. & sic videt Host. dubitare. Sed ego primō in praelatis restringerē istū tex. in casu, q̄ sit passagiū generale ex dispositioe Romani pōtificis. nā tunc videt data licētia praelatis eundi p̄ succursu terrae sanctae. sed hoc cessante puto, q̄ plat⁹ maximē regularis, nō possit se ad hoc obligare sine licētia superioris: q̄a Ep̄s hoc facere nequit vt in c. magna. s. e. & quod ibi dixi. In religiosis verō simplicibus, puto nō licere sine licētia superioris: q̄a nullā voluntatem habent. & sic non possunt se obligare ex voto. ¶ Nā in Papā nō pōt religiosus p̄moueri, sine licētia Abbatis. not. gl. in c. quā sit. xvij. q. j. & sic habes hīc casum, q̄ nō eodē vinculo adstringit Abbas suo superiori, sicut monachus Abbati. vide bonā gl. ad hoc in c. de p̄fentiū. xvj. q. j. & secundū hoc tēpera not. in c. scripturae s. e. p̄ Inn. ¶ In gl. ij. in fi. gl. nō soluit cōtrarium. Vincē. dicit, q̄ vbi priuata vtilitas ex toto confundit, & publica parū iuuat, nō debemus praeferre publicā vtilitatē priuatā. & nō hāc solutionē. facit ad materiā. l. j. ff. so. mat. Secūdo soluit Gof. & Host. q̄ vtilitas publica est praefere

vj. & bo. glo. in c. pe. s. fi. de offi. de le. & per Host. in c. cum in cunctis. de electio.

ZACHARIAS.

¶ Obtinendo dignitatem. hoc facit ad dictū sing. Ro. sin. lxxxvij. in. vtrū nobilis. quod nobilitas ducatur & Comitatus per datur per ingressum religionis. de quo vide istū in c. j. nu. s. & q̄ ibi posui in apo. ad ipsum, in ver. religionē. j. de purg. cano.

Anto. Franci.

¶ An nobilitas extinguatur p̄ ingressum religionis vide latē p̄ Ange. in au. de epi. & cle. in s. si monachus. colla. ix. Et adde, quod ingressus religionis delet omnia p̄tā: vt in c. admonere. & ibi gl. xxxij. q. ij. & habetur etiā p̄ gl. in c. scripturae. de voto. nō tamē delet peccatum in gratitudinis: vt p̄ do. Car. in cle. eos. in. xij. quest. de regula.

Antonius Fran.

¶ Vtrū Ep̄s possit mutare habitū puta, si religiosus monachus, aut alter frater minor promouetur ad epatū: vide p̄le. p̄ d. Car. in cle. ij. de vi. & hone. cle. Et adde quod vestes nimis sordidae & nimis preciosae sunt, phibitae: sed mediocres tendētes potius ad vtilitatem sunt eis p̄missae: vt in c. j. & ij. xlj. dist. & in c. p̄cipiū. de p̄e. dist. j. & debēt esse vestes tales. c. pe. xxij. di. de quo etiam per gl. in d. cle. ij. in s. dignitatē Adde tamē, q̄ Episcopus monachus non pōt vti rochetto: vt in c. clericus. de vi. & hone. cleri. & Episcopus, si lasciuat in vestibus fulgidis, pōt & debet corrigi per superiores. xxj. q. ij. & ibi glo. in c. ois ia. ctātia. & in c. pra

eipimus. & adde
q̄ episcopus de-
bet vti vestib⁹ de
super clausis: non
tamē de pānis ru-
beis vel viridibus:
vt. in. c. clerici. de
vi. & hon. cle. nec
debet vti vestibus
laicalibus: nec de-
bet ire extra do-
mū sine proprijs
vestibus episco-
palibus. xxj. q. iij.
c. Epi. & c. sine or-
natu. & c. seq.

SEB. SAPIA.

a ¶ De statu mona.

Quoniam hæc rub.
innuit diuersitatē
inter monachos
& canonicos re-
gulares, quō diffe-
rāt, ponit do. Ias.
in aut. ingresi. co-
lū. iij. vers. capio
gl. j. c. de sa. eccle.
& ibi etiā quomo-
do differāt mona-

b ¶ Monasteria ha-
bētia populū, nō
tenētur ad ea, que
sunt legis dicece-
sanæ: nisi quaten⁹
respiciūt populū
Adde hic do. An.
circa fi. j. col. ver.
prima regula. &
vide circa hoc eū-
dem do. Ant. in. c.
quod sup. his. de
ma. & obe. in. ij.
col.

c ¶ Ad consilium.
Adde eundū cōf.
vñ. ij. li. vbi latē.

SEB. SAPIA.

d ¶ Valet consuetu-
do. Idē tenet Car.
in consi. xxvj. in-
ci. pro euidētia. in
fi. & Abb. in con-
si. xxxj. cir. fi. in. j.
volumine.

da priuatē, qñ priuata includitur sub publica: aliās secus.
& hæc solutionē ponit gl. in. c. licet. de reg. Et hoc intelli-
gerē, quādo priuata persona haberet electionē: sed supe-
rior debet præferre publicā: licet priuata nō includatur
sub publica: vt in. c. bonæ. de post. præla. & l. j. sol. matri.

De statu monachorum & canonicorum regularium. Rubrica.

¶ Suprà visum est de conuersione coniugatorum, item de voto.
sed quia conuersi ad religionem: vel vouentes ingredi, efficiuntur
vt plurimum monachi, vel canonici regulares: ideò post rubricas
præcedentes subiicitur ista. Nicolaus Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Monasteria non subiacent Episcopo, nisi in causa correctionis.
2. 3. 5. 6.
- 2 Monachi magis tenentur obedire Abbati, quā Episcopo.
- 4 Oblatiōes factæ alicui capellæ, cedunt lucro ecclesiæ parochialis,
sub qua est capella.
- 6 Monasteria, an teneantur contribuere, quando Episcopus va-
dit ad aliquem locum pro vtilitate diocesis.
- 7 Monasteria, an teneantur Episcopo ad charitativum subsidium,
sicut aliæ ecclesiæ.
- 8 Canonica portio debita Episcopis: est præscriptibilis.

CAP. I.

Theodosius.

¶ Monasteria sunt exempta à
lege dicecesana, nō à lege iurisdictionis.
sic cōiter summatur. sed quia hæc voca-
bula sunt potius magistralia, quā iuris
vt. j. dicam: ideò specialius sic summa.
¶ Diccesanus nō debet molestare monasteria præter
quā pro cā correctiōis: nec eis oblata sibi vēdicare. & po-
nit duas phibitiones: & tertio rationē subiicit. Secunda
ibi: aut. Tertia ibi: cum monach. ¶ Casus literalis. Archi-
episcopus Neapolitanus monasteria sua grauabat: & ea,
quæ offerebantur ibidē, sibi vēdicare volebat. Vnde Pa-
pa mandat eidē, quatenus nec ipse, nec presbyteri sui ali-
cui monasterio aliqd molestiæ inferant, præter solā di-
sciplinā: & si aliquid illic à fidelibus accesserit, nihil sibi
debeat vendicare: sed totū monachis ibi seruiētibus pfi-
ciat. Ber. ¶ Not. primò, q̄ de iure cōi monasteria sunt
sub cura Episcoporum. pro hoc. xvij. q. ij. c. Abbates. & c.
cū venerabilis. de reli. do. monachus tamē magis adstrin-
gitur Abbati, quā Episcopo loci, vt no. gl. in. c. q̄ resistit.
xj. q. iij. vnde olim quodlibet monasterium recognosce-
bat prælatū per se: sed hodiē multæ sunt religiones. ad in-
uicē collectæ habentes patrē Abbatē, vt patet in chartu-
sensis & cisterciensibus. & hoc pcedit ex dispositione
& priuilegio speciali. ¶ Secūdo nota hæc regulā hīc po-
sitā, q̄ præter correctiōē, nō pōt Episcopus aliquod gra-
uamē imponere monasterijs. Sunt enim monasteria exē-
pta à cōibus obsequijs: nisi specialiter aliqua lege obligē-
tur. Ad hoc vide pulchrū tex. in. c. quā sit. in. fi. xvij. q. ij.
& de hoc aliqd in gl. j. ¶ Tertiò not. q̄ oblatiōes, quæ
fiūt in locis religiosis, nō debēt cedere Episcopo, nec ec-
clesiæ curatē, sed ipsis locis religiosis. Ad idē. c. nimis. de
excef. præla. & hoc videt. pcedere ex priuilegio religiōis.
Nā de iure cōi, cū oblatiōes sint de iure parochialis: vt di-
xi sup. rub. de parochia. si fiūt capelle habēti ppsm. debēt
cedere ad vtilitatē ecclesiæ parochialis, in cuius parochia est
ista ecclesia: vt in. c. ex trāsmis. de præscri. & per locū à
spāli. c. ad audiētiā. de ecclæ. ædifi. ¶ In gl. j. ibi: habent
populum. not. gl. sed in. limitat, quod in illis monasterijs
subiicitur Episcopo quo ad legē dicecesanā, quæ cōcer-
nūt populū: vt puta iura epalia. de qbus in. c. coquerente.
de off. or. sed in nō cōcernētibus populū monasteriū re-

manet exēptū à lege dicecesana, licet habeat populū. q̄
satis placet, quia in istis cessat rō populi. ar. xvj. q. j. c. gñali-
ter. ¶ Sed dubitat, quæ ptineāt ad legē dicecesanā. & quæ
ad legē iurisdictionis. & de hoc vide gl. xj. q. j. in sum. & ple-
nioriē in. c. dilectus. de off. or. & melius ibi per doc. & di-
cit hic Inn. no. verbū, ad quod semper allegat. q̄ lex dice-
cesana, & lex iurisdictionis sunt vocabula magistrorū, & nō
iuris. q. d. q̄ magistri & doctores fuerūt primi inuentor-
es istorū vocabulorum: licet iura eis postmodū fuerint
vsa. q̄ patet ex eo: quia iura specialiter nō ponūt, quæ spe-
ctāt ad vtranq̄ legē. vnde hodie oporteret dicere ea esse
de lege dicecesana à qbus monasteria reperiūtur exēpta.
Ex quo iura dicūt monasteria esse exēpta à lege dicecesana:
sed veritate inspecta vna est lex. s. dicecesana, quæ cō-
prehēdit omnē iurisdictionē Episcopi: & sic iurisditio cō-
prehenditur sub lege dicecesana: vt in. c. auditis. de præ-
scrip. ¶ Et ad legē dicecesanā pertinet contributio eccle-
siarū singulariū pro omnibus negotijs. Puta secūdo In-
no. si episcopus vult ire ad cōcilium, vel ad Papam, vel
ad Regē pro communi vtilitate totius dicecesis. & nota
hoc dictū, quod Episcopus volens ire ad conciliū potest
petere ab ecclesijs subiectis, vt conferāt expēsas: cum ibi
promouetur communis vtilitas omnium. Ex hoc enim
sentit Inno. quod monasteria ad hæc onera teneantur.
quod no. & ad hoc facit optimē dictū. c. quā sit. Tamē
secundū eum mittere aliquem ad legationē pro commu-
ni vtilitate, spectat ad legem dicecesanam: & sic videtur
velle Inn. Episcopum nō posse mittere monachum ad a-
liquā legationem. cōtrā tamē sentit gl. in. c. quidam. & c.
nos autē. xvj. q. j. Sed de clericis secularibus, vide gl. in. c.
qui resistit. xj. q. iij. & c. quia frater. vij. q. j. & satis pōt di-
stingui, q̄ si monasterium habet populū: tunc in concer-
nentibus facta populi poterit monachus destinari: aliās
secus. ¶ Itē tangit Inn. quid in charitativum subsidio: nū
quid monasteria teneātur Episcopo ad charitativū sub-
sidium, sicut ecclesia secularis. & primò videtur velle, q̄
non: quasi hoc sit de lege dicecesana. sed cōtrā hoc vide-
tur sentire postmodū in fi. suæ gl. Sed Io. an. & Arch. trā-
seunt cū primo suo dicto. in. c. j. de præben. li. vj. Pau. ap-
probat secūdo in cle. j. de excuf. prælato. & est casus dubi-
tabilis & quotidianus: vt d. c. quā sit. & iste text. multum
facit pro primo dicto: vt nō teneatur ad materiam, vide
quod dicitur in. c. cū ap̄s. j. de censu. ¶ In gl. fi. ibi: in mor-
te. & pro diuersitatis ratione instat hīc multū Inn. sed tu
vide quod plenē dixi in. c. requisisti. de testa. vbi conclusi
q̄ hodiē etiā ecclesiæ seculares nō tenētur dare partē Epi-
scopo acquiritorum iuter viuos. ¶ Et in fi. gl. no. istam
gl. fi. quā nescio alibi, q̄ valet consuetudo, vt de relictis
ecclesiæ, nihil debeatur Episcopo. & licet gl. nihil alleget:
tamē in præscriptione tex. est in. d. c. de quarta. de præsc.
& hoc sentit Io. An. hīc. Sed cū præscriptio sit contra ius
debet esse fulcita titulo: vel tātō tempore de cuius initio
nō est memoria: vt in. c. j. de præscri. li. vj. Ita in istis duo-
bus casibus pōt ista quarta in totū tolli: sed in cōsuetudi-
ne dubitatur: magis cū illa non requirat titulum ad sui
essentiam: nisi assumat naturam præscriptionis: vt est gl.
fin. in. c. ij. de consue. li. vj. & ibi per Ioā. and. & de hoc vi-
de quod dixi in. d. c. requisisti. de test. & hæc dicta suffici-
ant quo ad prædicta. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Monachus habens peculium sine licētia Abbatis priuatur fra-
trum communione & sepultura.
- 2 Monachus, si dederit pecuniam pro habēdo aliquo officio in mo-
nasterio: ipse & recipiens deponitur.
- 3 Monachus, qui præfertur alicui ecclesiæ parochiali, tanquam
simplex clericus, non habet vltius aliquam communionem
cum suo monasterio.
- 4 Monachus non potest habere proprium, etiam ex cōsensu Papæ:
nisi pro

- nisi pro alendo se ipsum: quo casu sufficit consensus Abbatis.
- 5 Abbas negligens, potest deponi.
- 6 Abbas & quilibet praelatus secularis, potest deponi, si est dilapidator bonorum monasterij: vel sit incontinens, vel ratione maioris officij.
- 7 Religiosus, qui proficitur sub conditione, ut possit retinere bona sua: intelligitur quo ad vsum fructum.
- 8 Relictum factum religioso cum conditione, ut non quærat monasterio: an valeat.
- Papa non potest facere, ut monachus habeat proprium.
- 9 Abbas solus potest removere monachum electum ad aliquod officium per ipsum & conuentum simul, quia.
- Monachus non potest inuito Abbate tenere aliquam administrationem. 11.
- 10 Monasterium si subiacet episcopo: electio Abbatis spectat ad ipsum: vel alteri superiori, cui subiacet.
- Electio facta de indigno, transfert potestatem eligendi in superiorem.

CAP. II.

- M**onachi. ¶ Habet plura dicta: ideò cōmuniter nō summatur, sed cōprehēdendo substantiā potest sic summari. Monachi non debent poni singuli per parochias, hoc primò. Si pro monachatu aliquid datur receptus à sacris ordinibus prohibetur: & recipiēs ab officio suspēditur. hoc secūdò. Monachus t̄ habēs peculium sine licentia Abbatis ab altaris cōmunionē remouetur: & sic decedens sepultura & fratrum cōmunionē priuatur. hoc tertio. Si pecunia cōfertur pro habēdo aliquod officiū in monasterio, dans & recipiens deponitur. hoc quarto. In prioratibus cōuentualibus per electionē instituti, non sunt remouēdi sine causā rationabili. & de causā rationabili tria ponit exempla. & hoc dicit vsq; ad fi. & vt patet per supradicta. quinq; sunt dicta. Secūdū ibi: si quis. Tertium ibi: qui verò. Quartū ibi: prioratus. Quintū ibi: priores. ¶ Calus literalis. Statuit lateranen. cōcilium, qd monachi precio non recipiantur in monasterijs: nec soli per parochias habitent: quia ve soli: quia nō est qui subleuet eū, si ceciderit. & qui dederit, & qui receperit, puniatur. Qui verò peculium habuerit, nisi fortē ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum, à cōmunionē remoueat altaris: & qui cum peculio in extremis inuētus fuerit, & nō restituerit: nec oblatio pro eo fiat: nec inter fratres accipiat sepulturā. quod intelligendum est de omnibus religiosis. Abbas aut, qui ista diligenter non cauerit, officij sui iacturam se noverit incurfurū. Itē nullū officium precio alicui concedatur. Alioquin dantes & accipientes à ministerio fiant ecclesiastico alieni. In fine dicit, qd priores qui per electionē canonicā capituli sui fuerint instituti, nō mutētur, nec remoueantur, nisi pro manifesta causa.
- 2 Ber. ¶ t̄ No. j. quod ius monachatus, est quid spirituale. quod patet ex eo, quia simonia committitur, si pro eo iure obtinendo aliquid tēporale datur. & idem in monialibus. De quo dic, vt latius legi. & no. in. c. quoniam. & c. veniēs. & c. dilectus. j. de simo. Et ex hoc inferitur, quod monachatus nō est simplex votum, prout nō. à plerisq; in cle. & si principalis. de rescrip. Nam per receptionem canonicā acquiritur ius spirituale in collegio. ¶ t̄ No. ij. quod monachus nō debet cōstitui sine socio sui ordinis in ecclesia parochiali. Sed hoc intellige, qm ecclesia parochialis est subiecta monasterio ita quod illa non definit esse obedientialis monasterij. Secus dic, si religiosus pmouet tāquā quilibet clericus secularis ad ecclesiā parochialē. Nā tūc cū definit esse monachus monasterij, nec vllam habet amplius cōmunionē cū primo monasterio: vt in. c. ne p cuiuslibet. xvj. q. j. nō teuet Abb. sibi dare sociū. Sic notanter dicit glo. quā tenebis mēti in cle. ne in agro. § ad hāc. in ver. ad claustrū, eo. ti. de quo dicitur latius. j. c. quod Dei. ¶ No. ij. q. nullus religiosus cuiuscunq; ordinis pōt habere peculū, & capitur hic peculū p proprio, seu proprietate, simile in. l. cogi. ff. ad Treb. & intellige de religiosis strictē sumptis, scilicet qui pfitent illa tria substantia: regula: paupertatē, obedientiā, & castitatē. j. c. cū ad monasteriū. Nā isti dicuntur pprie & strictē religiosi: vt dixi. § de regula. super ru. ¶ t̄ Itē no. qd regulariter religiosi possunt ex licētia Abbatis habere peculū, seu administrationē peculij. Quod intellige p vtilitate monasterij, vel alēdo seipsum: vt. c. insinuante. j. q. clerici, vel vouē. vbi bo. tex. secus aut si vellet habere, vt disponderet ad li-

bitum, quia tūc Abbas nō posset sibi hoc cōcedere, quinimò nec Papa: vt videbis in. d. cum ad monasteriū. in fi. ¶ t̄ Itē no. in ver. Abbas autem. quod ppter negligētiā Abbas potest deponi. ad idē vide bo. tex. xvij. q. ij. c. si qs Abbas. ¶ No. in ver. prioratus. pēnā religiosorū cōferentiū prioratus, seu alia officia interuentione pecuniā. Nam dantes & recipientes debēt deponi. ¶ No. in ver. priores. quod ecclesia regularis, quæ gubernatur officio prioris, licet sit alteri subiecta: tñ debet habere electionem sui prioris. ¶ Itē no. quod praelati regulares cōmuniter sunt perpetui, ex quo eliguntur per electionē suorū capitulorū. Quodlibet ergo collegiū siue regulare, siue seculare, habet electionem sui praelati: vt hīc. & §. de electio. & in. c. congregatio. xvj. q. fi. ¶ t̄ Item no. tres causas habiles ad depositionē praelati regularis. Prima, si praelatus est dilapidator bonorū monasterij. Secunda si incōtinenter viuit. Et pōdera, qd sola incontinētia absq; alia qualitate delicti est sufficiens ad depositionē praelati regularis. Quid aut in praelato seculari: dic vt le. & no. in. c. à multis. de aet. & quali. & c. ex parte Adā. §. de test. dico plenē in. c. at si clerici. de iud. Tertia cū instat necessitas maioris officij. Et ex hoc no. quod praelatus intuitu minoris officij, regulariter pōt trāferri inuitus. Et regulariter an & quādo possit praelatus inuitus transferri: no. in. c. fi. §. de postula. praelat. & c. quæsitū. de rerū permut. ¶ In gl. in ver. parochialis. in fi. & de hoc dic latius, vt dicā. eo. quod Dei. & vide gl. j. in cle. j. de elec. ¶ In gl. in ver. administratione. ibi: de viduis. glo. nō soluit hoc cōtrariū, sed Host. dicit quod non loquitur de professis: sed de quibsdā nō habentibus regulā approbatā: vt sunt Beguinæ & similes, de quibus in. c. indēnitatibus. in fi. de ele. lib. vj. & in cle. attēdētes. de statu re. Vel dic, qd possunt habere vsum fructū rerū ex permissiōe superioris: vt le. & no. in. c. insinuāte. praelat. ¶ Et in fi. gl. hoc. c. dudū. solet allegari & p & cōtra in hac materia. Sed in veritate nihil probat: vt ibi no. Io. An. quia nō constat, qd hospitale de quo ibi, haberet regulā religiosorū. Et de hac quæstione aliqua t̄ agunt hīc doc. Sed plenissimē vi de in. c. fi. de cōdi. app. vbi dicit. & p legis in aut. ingressi. C. de sac. san. ec. ¶ Vbi ponit Bar. notabile dictū inter cetera, qd si quis profiteat ea cōditiōe, vt possit retinere bona sua: debet intelligi quo ad vsum fructū: vt sic res intelligat secundū subiectā materiam. ad hoc bonus tex. in simili in. l. si vno. ff. locati. ¶ t̄ Sed vltra doct. hīc quæritur de notabili quæstiōe. Pone, quod religioso aliquid relinquatur à consanguineo, vel amico: cū hoc, vt nihil acquiratur monasterio: nūquid valeat relictū. & vide tur quod nō. quia cōtinet in se repugnantiam. Nā si relinquit religioso, ergo necessariò monasterio. xvij. q. j. c. vnico. Nā si quid relinquitur seruo, immediatē ius acquirit domino: ita quod per momentū ius nō cōsistit in persona serui: vt. l. placet. ff. de acquirē. hāre. religiosus autem est magis adstrictus monasterio, quā seruus domino. vnde seruitus spiritualis dicitur strictior. liij. dist. in. c. multos. Et vide in simili per Inn. & alios in. c. in præsētia. de probatio. ergo tale relictum non debet valere saltem quo ad sui formā. ar. in. c. sollicitudinē. de

FF ij

¶ Sine licētia Abbatis. Adde, qd si ei oculis conuēti. bus, vide Bal. in. l. j. qd. vij. C. de his, quæ pēn. no. & in c. quāto. quod ad hāc alle. §. de. offi. ord.

¶ S. E. B. S. A. P. I. A. ¶ Simonia. Vide do. Abb. declarantem in. c. nō satis. in. j. no. j. de simo. ¶ Peculium. Et adde hīc Bal. in. l. fi. in fi. C. qd cum eo. vbi dicit, quod monachi pōt habere peculū: maxime si hnt prioratus obedientiarior, vel manuales & alle. c. quanto. de offi. ordi.

¶ S. E. B. S. A. P. I. A. ¶ Religiosi. Vide Abb. in. c. ex pte Asteñ. §. de cōf. prabē. Corf. in re ptorio ad Abb. in ver. Abb. colū. pe. verfi. Abb. an possit.

¶ De hac quæst. Vide plenissimē p Anc. in. c. nemo pōt. vij. q. de reg. iur. in. vj. Et eā dispautit Bar. in di sputatiōe sua, inc. qdā reliq; & dōa uit. & pulchrē per Bal. in. l. j. C. de his qd pē. no. in. iij. co. ver. vij. q. rī. Et ad de huc Arch. in. c. ingrediētib. xix. qd. iij. vbi dicit, qd si testator reliq; tale qd monacho, ita tñ qd Abbas ei nō faciat molestiam: qd aliās reliq; Titio extraneo, cōpetit petitio, si Abb. eum monachū molestat super relicto. & hoc dicit arg. eius: qd leg. & no. in. l. Lucius. ff. ad Tre. de ista qd. vide vltra alle. p istū Bar. in l. si alien. in princ. ff. de hāre. inst. & Fede. in cōf. suo. iij. inc. testator. p Ang. & Lud. Ro. in. l. possessio quo que. §. j. ff. de acq. pos. p do. Ant. in c. clerici. §. de iud. & in. c. cū ad monasteriū. in. ij. col. verfi. idem dicere videtur. j. co. ¶ Adde eundem consi. xliij.

app. & in reg. vbi repugnātia. ff. de reg. iu. & hanc quēstionē habui de facto. & reperi Bar. specificē eam tāgentē in authen. excipitur. cōtra. de bo. quā lib. vbi cōcludit, vt reliquū valeat: debent illa verba intelligi: vt nihil acquiratur monasterio, scilicet respectu vtilitatis: nō aut respectu iuris. & est sensus, vt monasterium permittat conuiuentibus oculis illū habere administrationē reliqui, sicut & seruus dicitur habere proprium: vt in l. iij. ff. de manumif. & facit quod legitur & no. in l. lucius. §. tres hēredes. ff. ad Trebel. Hoc dictum, vt salua sit Bar. autoritas, intelligerem quando religiosus haberet administrationē illius reliqui in casu licito: puta, vt dispensaret ad pios vsus: quod est licitum etiam religioso: vt in c. ij. de testat. li. vj. Vel, vt conuertat ad vsum vestimetorum, vel librorū: indirectē tamen his vltimis casibus aliqua vtilitas acquiritur monasterio: quia releuatur ab his oneribus. non tamē debet intelligi: vt ad libitum religiosus illa bona administraret tanquā propria: quia etiā Papa hoc facere non posset: vt in dicto. c. cum ad monasteriū.

- ¶ Sed quæritur & est dubiū secundū Bar. qd si abbas nollet cōsentire, vt iste habeat administrationē? credo quod reliquū non valeat ex defectu conditionis. & sic remanebit penes grauatiū. l. vnica. C. de caducis tollen. ¶ In gl. pe. ibi: *qui per electionem canonicam non creantur*. Ego iutelligo istum tex. in collegio regulari, quod gubernatur officio prioris, qui est ibi loco Abbatis. Nā talis dicitur prior conuentualis, & habet dignitatem: vt in cap. nisi. de prēben. vnde quēadmodum Abbas non est remouibilis sine causa: ita nec prior: vt in c. nullam. xvij. q. ij. Sed si in monasterio, vbi est Abbas eligitur claustral prior per capitulum, Abbate cōsentiente, non puto hunc tex. in tali locum vendicare: quia cum ille sit monachus Abbatis, non potest inuito abbate tenere aliquod officium in monasterio: vt in d. c. cum ad monasterium. in §. nec alicui. cū sequē. quinimō nec Abbas potest in suo monasterio in perpetuum constituitur aliquem officialem: quia est contra ius: vt in d. §. nec alicui possit non remoueri: vt in dicto. c. cum ad monasterium. ¶ Et hoc tacitē sentit Federi. consi. cxix. vbi ponit verbum notabile, dicens: quod licet Abbas & conuentus communicet alicui prioratum, vel aliquam administrationē, potest nihilominus solus Abbas illum remouere: quia impossibile est, quod sit monachus monasterij: & quod inuito Abbate possit tenere aliquam administrationē vt in d. c. nullā. & d. §. nec alicui. ¶ Ad quē aut pertineat institutio, seu cōfirmatio electionis prioris. docto. simpliciter dicunt, qd ad Episcopum. Sed dic tu latius, quod aut monasterium est immediate subiectum Episcopo: & tūc confirmatio illius praelati quocūq; nomine censetur, spectat ad episcopum. vide tex. cum glo. in c. ij. xvij. q. ij. & si tūc isti de collegio negligunt eligere, vel eligunt indignum, potestas deuoluitur ad Episcopum: vt in d. c. ij. & c. ne pro defectu. §. de elect. Aut monasterium est subiectum alteri monasterio: & tūc potestas spectat ad Abbatem maioris monasterij: vt hic in §. prioratus quoq; & d. §. nec alicui. ¶ Sed quæro quid si ad Episcopum solū spectat collatio archidiaconatus, quod esse potest: vt in d. c. j. ix. dist. nunquid poterit Episcopus remouere Archidiaconum ad libitum: sicut remouet abbas priorem, quē ipse solus deputat in alio monasterio? doct. hic, qd non: & bene: quia beneficia secularia sunt perpetua: vnde sine causa instituti non debent remoueri. l. vj. dis. c. satis peruersum. Imō causa debet esse grauis: vt est tex. no. xvj. q. vij. c. inuentum. sed religiosi nō habent ita latum ius in beneficijs eorū: vt in c. per tuas. j. de sumo. Sed ego reddo aliam rationem meliorem. Nā & regulares sunt perpetui, quādo sunt principales praelati: vt hic in §. priores. Tūc autem sunt remouibiles, quando non definūt esse monachi prioris monasterij: sed existunt sub obedientia prioris Abbatis: vnde cum isti non habeant velle, neq; nolle, non possunt resistere reuocationi Abbatis. & de istis propriē loquuntur iura contraria. An autē peccet Abbas reuocando sine causa: vide per Io. an. in c. cum singula. de prēben. li. v. in nouel. & d. c. insinuante. Abbas.

✠ S V M M A R I V M. ✠

1. Privilegium concessum alicui ordini propter arduitate regulæ: perditur si regula non observatur.
Clerici negotiantes, non gaudent privilegio ecclesiastico in loco in bonis pa-

trimonialibus.

2. Religiosus non potest se transferre ad regulam arctiorem sine superioris autoritate.
3. Collegium, si est dissolutum, quid est faciendum de bonis suis.
Religiosus recedens à monasterio, an debeat rehabe id, quod contulit.
4. Fratres minores, quibus est aliquid relictum, quod tenere non possunt: debent illud vendere: vel mutare: vel in eleemosynam erogare.

C A P. I I I.

Recolentes. ¶ Monet Cisterciēses, vt seruēt regulā secundū primēuam institutionem. h. d. primò: & secundò dicit, qd domus religiosa aggregata Cisterciēsis, eorū mores seruare tenetur. h. d. secundò. Diuiditur in quatuor. Primò Cisterciēsiū ordo secundū antiqua tempora multipliciter commendatur. Secundò modernis tēporibus consyderatis, reprehenditur. Tertiò, vt Cisterciēses suis terminis sint contenti, monentur. Quartò, qd domus eis aggregata debeant se moribus istis conformare, instruuntur. Secūda ibi: dolentes. Tertia ibi: ideo. Quarta ibi: ceterum. ¶ Casus literalis. Abbas & cōuentus Cisterciēsis ordinis in multis recesserant à sua prima institutione intantū, vt multi ex illis cōtra regulam ordinis sui vendicabāt sibi villas ecclesiæ & fidelitates, & alia quæ ab honestate regulari discrepant: de quibus dicit Papa se condolere: vnde mandat eis quatenus domus illorū suis terminis sint contentæ, secundū quod à prima sui origine sunt fundatæ. & si quas suas intētiōes reliquerint, & cōuertere ad oīa iura aliorum monasteriorū se voluerint, oportebit eos iure cōi cēseri: quia dignū est: vt qui similitē cū alijs suscipiunt vitā, similitē sentiant in legibus disciplinā. In fine dicit quod domus aliæ, quæ ad istorū ordinē sunt trāslatæ: vel se transtulerint, institutis omnibus istorū se cōforment. Ber. ¶ Not. j. multa interdicta ordini Cisterciēsi: & inter cetera no. qd non possunt illi de illo ordine possidere villas. Et dic villas: i. loca cum iurisdictione: vnde non possunt habere castra: vel loca & similia. Agros autē seu reliquas possessiones priuatas retinere possunt: nec possunt obtinere ecclesias, nec altaria. & in hoc differunt à monachis nigris. ad hoc. c. auditis. de præscri. & c. dilectus. de offi. ord. ¶ Secundò no. in ver. si enim. quod priuilegiū certo ordini tributū: propter arctitudinē vitæ ipsius, perditur si nō seruatur regula instituta antiquitus. Facit quod in simili dicitur de clericis negotiantibus: vt non gaudeant priuilegio in bonis patrimonialibus. de quo dic, vt in c. fi. de vit. & hone. cleri. facit. xvj. q. j. c. generaliter. ¶ Itē no. in ver. ceterum. qd domus religiosa pōt se ex toto trāsferre ad religiōem arctiorem alterius ordinis: sed hoc intellige autoritate superioris interueniēte puta Episcopi: vt in c. sicut. de exce. prēla. vide quod no. in c. cū dilectus. quod me. cau. ¶ Itē no. quem posse acquirere dominiū illius rei, quā tenere non pōt. Nā vt hic vides, Cisterciēses acquisiuerūt hic bona eis interdicta: & mandatur eis, vt illa cōmutent cum alijs eis non interdictis. ¶ Ex quo infertur, qd si legatur alicui collegio res, quam ipsi tenere non possunt, nō vitiatur legatū: sed possunt illam capere: vt cōmutēt cum alia re: vel illā vendant, ex quo ratione delicti non sunt incapaces. pro hoc. l. apud Iulianum. in fi. cum. l. seq. ff. de legat. j. & vide gl. in c. j. de exce. prēla. lib. vj. ¶ Vltimò no. ex isto tex. arg. secundum Vincen. quod intrans hodiē monasteriū, habet tantam participationē bonorū, quantam ille, qui intrauit longo tempore. facit tex. in ver. quia dictum est. quod potest satis admitti in ecclesijs regularibus: quia inter religiosos non debet notari diuersitas. c. si. eo. & no. hoc dictum. Secus credo in secularibus ecclesijs: quia aliter in vestibus debet honorari cōstitutus in dignitate, vel maior in institutione, quā minor: vt sentit Inno. in c. cū omnes. de consti. vbi vide. Dicit enim Vin. & post eum Io. an. per prædictum arg. qd si collegiū dissolueretur, bona diuiderentur æqualiter inter illos collegiatos. xvij. q. ij. in c. nullo. sed si collegio remanente aliquis inde exiret, solum repetit ea, quæ secum portauit: vt in c. quod à te. de cleri. coniu. & sic communiter transeunt hic do. Sed certē hæc dicta simpliciter intellecta sunt falsa. Nam cū regulares non possunt possidere bona in particulari, nō possunt cōsequi partē collegij eo dissoluto: maximē, quia talia bona non tribuuntur

buuntur ad vtilitatē singulorū. Et ideò distingue latius af
 fumendo aliqua dicta Bar. in. l. fin. ff. de colle. illici. ² Dic
 ergo generaliter, cū queritur quid faciendū est de bonis
 collegij dissoluto collegio. Nā quādā sunt collegia, quæ
 nō possunt bona possidere in particulari, vt religiosorū
 & in illis bona remanēt apud superiorē collegij, qui di-
 sponet de illis bonis tanquā de vacantibus. argu. in. l. j. ff.
 de cura. bo. dan. & sic aliās seruātū fuit in dissolutiōe col-
 legij templariorū. Nō ob. c. in nullo. allegatū per doc. qd
 dico, qd loquitur. f. cum collegia sunt duplicia, in quo. f.
 erāt masculi & fœmine dissoluuntur: ita, vt deinceps ma-
 sculi faciāt collegium per se longe à collegio fœminarū.
 Nā hoc casu cum collegia remaneant integra, & possunt
 bona possidere: bona quæ erant cōmunia diuidūtur in-
 ter ista duo collegia. & iste est propriē casus illius. c. secus
 quādo collegiū propter psonas ex toto dissolueretur: qd
 nulla persona est capax. Item facit ratio, quā subijciam in
 sequēti membro. Quādā sunt collegia, quæ possunt pos-
 sidere bona, etiā in particulari: vt clericorū seculariū. &
 dissoluto collegio poterit quisq; habere, qd cōtulit. ar.
 in. l. j. ff. de colle. illici. & d. c. quod à te. Sed bona collegij
 remanebunt apud superiorē, ex quo illa bona erāt tribu-
 ta collegio propter officiū diuinum. Nā sublato labore
 tollit & præmium. l. Scio. ff. de annu. lega. Quādoq; hæc
 collegia habent bona ppter vtilitatem publicam: vt est
 hospitale deputatum ad vsum pietatis. & tunc idē dicen-
 dum quod suprà, scilicet quod bona nō diuiduntur inter
 collegiatos. Quandoq; hæc collegia habēt bona ad vsum
 singulorū: vt quia quisq; cōtulit pro victu communi: &
 tunc collegio dissoluto bona diuiduntur inter collegia-
 tos. l. iij. ff. de colle. illici. Idē si collegiū habet bona pro-
 pter onera incumbētia ipsi collegio: vt in. d. l. iij. Nam
 ex quo bona non fuerunt collegio deputata propter pu-
 blicā vtilitatem: sed principaliter propter vtilitatem sin-
 gulorū, vel ipsius corporis, debent bona inter eos diui-
 di. Et de hoc vide quod no. Inn. in. c. dilecta. de excē. pre-
 la. Et sic limita secundū prædicta primum dictum doct.
 Quo ad secundū, nunquid religiosus recedens de mona-
 sterio debeat habere quod contulit: dic, vt dixi plenissi-
 mē in. d. c. quod à te. ¶ In gl. in ver. altaria. in fi. vel secū-
 dum doc. intelligitur de alijs redditibus ex altari proueni-
 entibus. & istud plus placet. Nam in quibusdam ecclesijs
 sunt altaria dotata: ita, qd sunt beneficia simplicia. hæc enī
 interdicuntur Cisterciensibus. ¶ In gl. in ver. iustitias.
 in fi. vel expone secūdū doc. id est pecunias ex iustitijs, ^b
 seu ex condēnatione prouenientes. de offi. ordi. c. cū m-
 lectus. sed monachi nigri possunt habere, si habēt iurisdic-
 tiōem tēporalē, in. d. c. dilect⁹. ¶ In gl. in ver. commutatis.
 in fi. Quid autē si nō possunt cōmutare, vel nō reperiūt
 emptorē? dicit Inn. qd debēt ex eis facere elemosynā, vel
 ea abijcere, ex quo non possunt illa tenere secūdū regu-
 lam. ¶ Ex hoc infero, qd si fratribus minoribus relin-
 quantur res immobiles, & non possunt inuenire empto-
 rem, vel eas commutare: tenentur eas dare pro Deo, vel
 à se aliter abijcere.

SUMMARIUM.

- 1 Monachus, si reperitur habere proprium, & nolit dimittere, est priuandus ecclesiastica sepultura: & si ibi fuerit sepultus, debet exhumari.
- 2 Vsurarius sepultus in ecclesiastica sepultura, debet inde exhumari.

CAP. IIII.

Super. ¶ Regularis canonicus, q non resignauit proprium in morte, nō debet in cœmisterio sepeliri: & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scā dalo fieri pot. Cōmunis diuisio. Secūda ibi: inquisitioni.

quam prorogat ibi: hoc autem. ¶ Casus literalis. Quidā canonicus regularis in articulo mortis, licet à priore suo cōmonitus, propriū quod cōtra regulā latenter habue- rat, noluit resignare: & sic diē clausit extremū, & fuit in- ter alios fratres traditus sepulturæ. Quærebatur à domi no Papa, qd de isto esset faciendum. Respondet Papa, qd ille canonicus nō tantū fuit Christiana sepultura priuan- dus, sed etiam, si sine scādalo maximo fieri potuit, de ipsa proijci dignus est ecclesia. Hoc aut cum fortē cōtigerit in similibus est agendū. Ber. ¶ No. quod canonici regu- lares nō debent habere bona in particulari. Nā profiten- tur tria substantiaalia regulæ, sicut monachi. ¶ No. ar. qd vsurarius sepultus in cœmisterio debet inde exhumari, si sine scādalo fieri potest: aliās secus. Et ex hoc not. qd ra- tione scandali euitādū, relinquitur corpus in cœmisterio cōtra iuris dispositionē. Et aduerte, quod licet litera hīc loquatur, quādo regularis fuit monitus in articulo mor- tis: idem tamen dicit, si monitio non præcessisset: quia reperitur decessisse in peccato mortali, ppter quod de- bet priuari ecclesiastica sepultura: vt est tex. s. eo. c. ij. Et quando regularis dicatur habere proprium: dicam. j. co. c. cūm ad monasterium.

SUMMARIUM.

- 1 Parochiani possunt instare, vt habeant certum presbyterū eis gratum. Item vt deponatur, quando est male vitæ.
- 2 Monachorum appellatione in odiosis, non veniunt canonici re- gulares. ¶ In quibus equiparentur. ¶ Equiparati, si sunt duo casus in multis: non tamen equiparā tur in exorbitantibus.
- 3 Prædicare, dicitur officium, & valet ad multa.
- 4 Renuntiatio beneficij facta sine consensu superioris, an valeat adeo: quod superior non possit reuocare: vel quod renunciās non possit se retrahere.
- 5 Monachi, vel canonici regulares, an & quo casu possunt pro mo ueri ad dignitatem episcopalem: aut ad ecclesiam inferiorē.
- 6 Monachus vnius monasterij, non potest eligi in Abbatem alte rius habitus, vel religionis.
- 7 Monachus, vel alius religiosus, an possit presentari per patronū ad ecclesiam parochialem.
- 8 Posse non dicitur, quod per dispensationem fieri potest.
- 9 Monachus dispensatus ad curam alicuius ecclesiæ parochialis, est solutus ab obedientia sui monasterij: nisi illa ecclesia sit sub protectione & obedientia ipsius monasterij. ¶ Monachus promotus ad curā alicuius ecclesiæ, an & quo casu debeat habere consocium.
- 10 Vouens intrare religionem, potest dispensari à Papa, vt efficia tur presbyter parochialis: quia isto casu votum dispensatur in melius: quia si est presbyter, prodest sibi & alijs: si in mo nasterio, sibi soli.
- 11 Quilibet prælatus citra episcopum potest dimittere prælaturam & intrare religionem.
- 12 Monachus non potest promoueri ad aliquam dignitatem, etiam in Papatum sine licentia sui Abbatis: qui compellitur con- sentire, si vtilitas vel necessitas suggerit ad promouendum.
- 13 Consensus, qui requiritur ad aliquem actum: si negatur iniuste à debentibus consentire: iudex coget: vel ipse dabit.

CAP. V.

Quod Dei. ¶ Canonicus regularis potest præfici ecclesiæ parochiali, etiā seculari: sed debet habere so- cium secū sui ordinis, si commodē fieri pōt. Diuiditur in tres partes. Primò exordium. Secūdò facti narratio & supplicatio. Tertiò supplicatiōis admissio cū duplici motiuo. Secūda ibi: sanē. Tertia ibi: licet. ¶ Ca sus literalis. Quidā Plebanus sancti Gauini, desyderās ad frugem melioris vitæ transire, renūciauit officiū Pleba-

FF iij

SEB. SAPIA.

¶ De colle. illici. vide remissiūe p Ale. in. l. inter sti. pulatē. s. sacra. in fi. ff. de ver. ob. & in. l. si grege. ff. de leg. j. cū multis allegatis per Feli. in. c. cū dilecta. co. vl. vers. destructo monasterio. s. de rescrip.

¶ Ex iustitijs. ad. de in sing. Ro. vbi dicit: qd iudex ec- clesiasticus potest ponere pœnā pe- cuniariam, cuius medietas erit sua: alia ecclesiæ.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod vo- luit allegare Ro. fin. suo. cccclxij. inc. sed posito ca- su, de quo not. in apo. ad istū in. c. vt clericorū. in fi. in apost. in vers. pœnam pecunia- riam. post alios, s. de vita & ho. cle.

Cap. Quod Dei. Panor. super Tertio Decre.

ni, professionē faciēns de sua cōuersione, professionem tamē solēnem nō fecit, nec habitum assumpsit. Parochia ni illius cōsiderantes laudabilē administrationē ipsi⁹ im petrauerūt à Florētino Episcopo, vt adhuc administra ret ibidē. & hoc idē obtinuerūt à quodā legato apostoli cē sedis: postmodū petierūt à Papa, quod hoc ratū habe ret, præcipuē, cū illud fecisset de licentia prioris sancti Victoris. Super hoc rescribit Papa eidē Plebano, dicens quod licet in cōcilio Lateranen. de monachis caueatur, ne soli per villas & oppida esse debeāt: de regularibus ta men hoc nō cauetur, qui & si nō putentur seiuncti à mo nachis, regulæ tamē inseruiūt laxiori. Monachi per cano nes antiquos ad curā parochialiū ecclesiarum ordinabā tur, ex quo debent officiū prædicationis exercere, quod priuilegiatū est. Sic ergo annuit postulationi prædicto rum, vt ibi exerceat plebani officium, qui vnum canoni cum regularem, si fieri potest, habeat secum. Ber. ¶ No. j. q. ex operibus quis cognoscitur, an timeat Deū. Nam per extrinseca cognoscuntur intrinseca. arg. in cle. exiui. de ver. signi. ¶ Secundo not. quod licet clericus resignet Plebanatum, vt intret religionē. ad hoc. xix. quæstione ij. c. duæ. secus in Episcopo: vt in. c. licet. de reg. ¶ Tertiò no. quod Parochiani possunt instare, vt habeant cer tum presbyterum eis gratum. Eodem modo possunt in stare secūdū Goff. ad eius depositionē, si malē viuit: quia eorum interest, ne sub malo pastore periculum incurrat arg. viij. q. j. c. audacter. Hostien. hoc limitat, quando iu spatronatus spectat ad populū: aliās non debet se impe dire de electione rectoris: vt in. c. Ofius. & in. c. Massana. de electi. Hoc dictum puto verum, quādo instat iure or dinario: vt sic necessitetur Episcopus admittere per eos præsentatum: sed per viam supplicationis possunt insta re, vt habeant eis benignum & gratum. argumē. lxj. dist. c. j. & sic intelligo istum text. ¶ Item not. ibi: *Florentino Episcopo.* quod si religiosus vnus diocesis petitur pro moueri ad aliam diocesim, dispensatio fit per Episcopū loci, vbi petitur promoueri. ¶ Itē not. quod licet duo æquiparentur, in multis tamen in exorbitantibus disposi tio in vno nō extenditur ad reliquum. Ita videtur no. p bare hæc litera. & facit, quod in odiosis appellatio mona chorum non comprehendit canonicos regulares. In con trarium tamen facit. c. ij. §. de postula. & dictum Hosti. hic, q. dicit, quod monachi^a canonici regulares in omni bus æquiparantur præter, quā in casibus exceptis. Sed hæc litera multum sibi contradicit in istis exorbitanti bus. vnde vide quod dixi in. d. c. ij. ¶ Itē no. quod officiū presbyteri parochialis, est prædicare. Nam cū ipsi habe ant curā populi, tenentur eos instruere in prædicationi bus. Hoc idem probatur in cle. dudum. de sepult. & tene hanc regulā, q. qui non habet populum, non pōt prædi care de iure cōmuni. vnde fratres mendicantes hoc pos sunt ex priuilegio dictæ cle. dudū. ¶ Item no. ex hoc, & ex tex. quod prædicatio dicitur officium. & sic videtur, q. cui interdicitur officium in genere, non pōt prædica re. facit quod no. per gl. in cle. ij. de reg. ¶ Item no. quod regulares possunt promoueri ad ecclesias curatas secula res principaliter propter officiū prædicationis. & sic pro pter bonū curæ. Ex quo infero, quod si religiosus nō est aptus ad ista, nō posset licitē promoueri. Pro hoc quod no. gl. in. c. monachi vagātes. xvj. q. j. & tetigi in. c. nō est §. de voto. ¶ In gl. j. in fi. gl. ista non aperit, vtrum iste es set religiosus per illam prouisionem: ideo dic, vt dicetur cum gl. magna. ¶ In glo. ij. ibi: *quantum in se fuerit.* no. gl. singularem, quia nescio alibi. Vult enim ex primo in tellectu, quod prima renunciatio beneficij facta sine cō sensu superioris, valeat tantū in præiudicium renun ciatis^b: vt nō possit amplius administrare sinē nouo cō sensu superioris. Et pluries fui secutus istam glossam: de qua etiam magnum festum faciebat do. Anto. postea re

peri eam non esse veram. & habes ferē omnes doc. in cō trarium: vt Ioā. An. in. c. quāto. de transla. præla. Host. in c. ex ore. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. & quasi cōem sentētiā, arg. c. quod in dubijs. alleg. in gl. Allego quasi pro casu simili. l. legatus. ff. de offi. præsi. vbi patet, q. of ficiū publicū nō pōt quis à se abdicare ex priuata renū tiatione. facit. c. si diligenti. de foro compe. Nam in cura exercenda non versatur vtilitas sacerdotis, sed publica. ad hoc. c. dudum. ij. de elec. & videtur bo. tex. in. c. nisi. de renun. in. §. verum. ibi: *non debes deferere sponsam tuā etc.* tenet ergo renūtiatio in præiudicium renuntiantis quo ad hoc, vt superior possit eum priuare ob delictum suū, vel habere eā ratā. qd^r latius dixi in. d. c. quod in dubijs. ¶ In gl. in ver. *regimen.* ibi: *litera sequens contrarium in nunt.* hic videtur gl. sentire, q. tam monachus, quā cano nicus regularis de iure cōi suadente necessitate, vel vtili tate possunt pmoueri ad ecclesias curatas seculares: sed debēt socium sui ordinis habere. Oppositū multi tenuerunt, scilicet q. ex dispensatione tantūm promouetur. & facit hæc litera inquantū per viā supplicationis fuit pro uisum. ¶ Sed vt habeas dicta omniū, & maximē Calde. sic distingue: q. aut quæritur, nunqd regulares possunt promoueri ad dignitatē episcopālē: aut ad ecclesiā infe riorem. Primo casu secūdum oēs promoueri possunt. c. tex. est in. c. j. xvij. q. j. & in. cle. j. de elec. Patet apertius in c. si religiosus. & c. quorūdam. de elec. lib. vj. Nam ibi eli guntur per canonicos in Episcopos. si enim nō essent ha biles de iure nō eligerentur, sed postularentur: vt in. c. si. de post. præla. vnde etiā Abbas, nō obstante vinculo di gnitatis, pōt eligi in episcopū: vt in. c. si Abbatem. de ele. li. vj. & hoc conceditur propter excellentiam episcopa lis dignitatis. Nam Episcopus appellatur religiosus: vt in cap. ex multa. §. de voto. ¶ Secundo casu, aut ecclesia est collegiata: aut non. Primo casu, aut quæritur de promo tione ad canonicatum, vel ad aliud beneficium simplex illius ecclesiæ collegiata: & promoueri non potest: vt in c. super eo. §. de re. adeo, q. secūdū Cal. etiam Episcopus dispensare nō potest, vt religiosus sit canonicus in eccle sia seculari. Nam cessat hoc casu priuilegium curæ, rōne cuius permittitur promotio ad ecclesiam secularem: vt hic intelligitur: nisi ecclesia cathedralis esset regularis. Nam tunc monachus vnus monasterij potest promoue ri, vt sit canonicus in ecclesia cathedrali. & largo modo monachi in tali ecclesia possunt appellari canonici: & sic debet intelligi. c. quorundam. cum glos. lxxij. di. & c. ij. lvij. dist. vbi etiā bo. gl. Aut quæritur nūqd possit pro moueri ad ipsam dignitatem ecclesiæ collegiata: puta, vt sit præpositus. & in hoc sunt variæ opiniones. Hosti. hic tenet, quod non potest fieri, nisi dispensatiuē propter cu ræ necessitatem. ¶ Alij tenuerunt contra, q. sicut potest promoueri in Episcopū in ecclesia seculari: ita & in Præ positū ecclesiæ collegiata. Io. cal. per eandem rationem post multa, tenet quod sine dispensatione non promoue tur: quia homines disparis professionis non debent in eo dem collegio associari: vt in. c. in noua. xvj. q. vij. & in cle. j. de elec. Putat tamen, q. poterit postulari, & Episco pus poterit dispensare. sed tu vide glos. in. d. cle. j. & satis potest teneri opinio contraria: cū non reperiatur hoc iure prohibitum. Nam eadem est ratio in Episcopo: cū Episcopus cum suis canonicis facit vnum corpus: vt in c. nouit. c. quāto. de his, quæ fiunt à præla. Vnde ratio cu ræ & prædicationis militat hoc casu: vt hic in text. Et ad cle. j. dicendum est, q. ibi loquitur, vt non aggregentur in eodem monasterio: quia monachus vnus monaste rij non potest eligi in Abbatem alterius habitus, vel reli gionis. c. in noua. loquitur quando in eodem collegio ag gregantur æqualiter. Sed hic nos loquimur, quando eli gitur in prælatum, cū tūc subsit priuilegium curæ vel prædicationis. ¶ Secundo casu, cū quæritur de eccle

SEB. SAPIA.

¶ Quod monach. vide do. Ias. in au. thē. ingressi. colū. iij. ver. capio gl. j. de sa. san. ecc. vbi tradit, q. licet dif ferant monachi & canonici regula res, tamen disposi tio loquēs de mo nachis, habet locū in canonicis regu laribus.

ZACHARIAS.

¶ In præiudiciū renūciantis. Ad. de istum. in. c. ex insinuatione. & qd^r ibi plenē not. in apos. ad ipsū in ver. in manibus su perioris. j. de simo

ZACHARIAS.

¶ Promoueri pōt. Tu dic hoc esse verū, etiā si sit no uiti⁹. vt ponit Ar chi. in. c. nullus re ligiosus. & ibi gl. de ele. li. vj. qd^r est verū, vt acceptet electionem cum sui Abbatis licen tia: vt per glo. ibi, & Alex. in. c. reli giosus. eo. titu. & vtrū in pfecto re quiratur Abbatis licentia: vide Car. in cle. si. de elect. & in clemē. quod Dei. c. ti. de statu mona.

fi non

¶ **f**ia nō collegiata: & tūc ea aut est curata: & religiosus^a
a illā obtinere nō potest: quia cessat ratio curæ. Aut est cu-
 rata: & sunt opiniones, vtrum requiratur dispensatio: &
 cōmuniter tenetur, q̄ de iure cōi possit pmoueri. hoc te-
 nent hīc etiā Host. Io. an. & Car. qui dicunt nō esse neces-
 sariū: vt Episcopus in promotione vtatur verbis dispēsa-
 tiōis. hanc opi. tenet Fede. consil. cxxxj. Sed vide latē per
 do. de Ro. deci. ccliiij. vbi maior pars videtur deuiare ab
 hac snā. vnde tenent, q̄ religiosus non possit præsentiari
 per patronū ad ecclesiam parochialē: sed vt dixi cōi opi.
 est in oppositū. & videtur tex. cū gl. in hac sententia in. c.
 parochia. xvj. q. j. Item adduco istū tex. in arg. quia dicī
 hīc, q̄ monachi possunt promoueri. &c. vnde pondera
8 verbum possunt. ¶ Illud enim, quod pōt per dispensatio-
 nē, dicitur fieri nō posse. no. Inn. in. c. pastoralis. de causa
 pos. & prop. Facit. c. faciat homo. xxij. q. ij. ¶ Sed dubiū
 est, an sine socio possint promoueri. & in hac qōne sunt
 variæ opi. Quidā dicūt, q̄ monachi nō debēt sine socio
 promoueri: sed regulares canonici sic: nisi cōmodē soci-
 um suum habere possint. Alij dicunt, q̄ idē in vtrīq̄, vt
9 data cōmoditate teneātur habere socium. ¶ ¶ Io. an. hīc
 & clarius in. c. fi. de cap. mona. videtur velle, q̄ si religio-
 sus promoueretur, nō teneretur habere socium: quia cū
 absolueretur à monasterio: & nullā cōiōnē cū eo amplius
 habeat, nō tenetur Abbas sibi dare socium. Sed si promo-
 uetur, vt obedientiarius monasterij: puta ad ecclesiā sub-
 iectā monasterio, ad quā cōsuevit monachus promoue-
 ri, & ad libitum reuocari: & tunc habent locū iura, quæ
 loquuntur de socio. & hoc confirmat Ioā. An. in glo. sua
 in cle. ne in agro. §. ad hāc. in. ver. ad claustrum. eo. ti. quā
 opi. pluries fui secutus: sed sibi multū apertē resistit iste
 tex. Nā hīc agebatur de promotione perpetua: & Papa
 allegat contrariū illud cōcilium Lateranēse. §. eo. c. ij. vbi
 disponitur, vt monachi singuli nō promoueantur. &c.
 Si enim loqueretur illa pūisio in obedientiarijs, hīc alle-
 nō facerēt ad ppositum, & frustra Papa allegaret post-
 modum canones antiquos. Item motiū Io. an. pōt salua-
 ri, vt Abbas nō teneatur dare sociū: sed tamen non tolli-
 tur prohibitio iuris: vt aliter monachi nō promouean-
 tur. Si ergo Episcopus vult eum promouere, prouideāt
 sibi de socio. Vnde in hac materia dicerem, q̄ si promo-
 uetur in claustralē, omnimodo debet habere socium, si
 est monachus: & si reditus ecclesiæ nō sufficiāt pro duo-
 bus, debet ecclesia vniri. vel serua, q̄ dicī in. d. §. ad hāc.
 Si verō ecclesiæ non sunt monasterio sub modo prædi-
 cto subiectæ: & tunc de iure antiquo poterat solus mo-
 nachus promoueri: vt in. c. parochia. xvj. q. j. cū simi. Sed
 de iure nouo nō debent singulariter pmoueri: vt. d. c. ij.
 §. eo. & pro hoc facit ista litera, dū dicit: quod quascunq̄
 parochiales &c. Vnde pondera verbum, quascunq̄. exce-
 ptio ergo Ioā. and. non probatur iure, cū includatur sub
 hac dictione vniuersali. Sed in canonico regulari satis po-
 test dici, q̄ potest habere socium, si commodē pōt. Et in
 hoc erit differentia inter canonicū regularem & mona-
 chum: quā apertē in hac materia videtur facere iste text.
 ¶ Et in fi. gl. habes ex ista gl. duos intellectus ad tex. Pri-
 mus, vt intelligatur de nō professio: & tūc oportet intel-
 ligere, q̄ iste dispensatiuē fuit promotus in Plebanū: vt
 quia Papa dispensauit in illo voto ppter maius bonum.
10 ¶ Et nō singulariter hunc intellectū: quia nescio alibi, q̄
 cum vouente intrare religionē, Papa pōt dispensare in
 voto non cōpleto: vt acceptet ecclesiā curatam, propter
 maius bonū: quia in hoc potest sibi prodesse, & alijs: sed
 in monasterio tātūm sibi. Et sic ex gl. argue, q̄ magis me-
 retur presbyter parochialis rectē exercēdo officiū suū,
 quā simplex religiosus. ¶ ¶ Sed cōtra hoc insurgit fortē
11 dubiū. Nam si hoc est verū, quare permittitur cuilibet
 prælato citra Episcopū dimittere prælaturam, & intra-
 re religionē: vt. §. dixi in. c. licet. de reg. Solutio. sustinen-

do primū dictum potest dici, q̄ illud permittitur, quia
 vita monastica est tutior, quā vita quæ sit in seculo: quia
 illa est periculiosior. vnde fortē videt non posse in seculo
 pficere. & charitas est fons proprius. &c. vt in. d. c. licet.
 in fi. ¶ Secundus intellectus est, quod iste erat professus.
 & placet hoc Laur. Nam fortē fecit postea pfessionem.
 Et mihi plus placet primus intellectus. nam Papa arguit
 de isto, sicut de canonico regulari. Itē ad quid daret sibi
 socium regulare: cū ille remaneret sine canonico con-
 tra mētē huius. c. Vnde pōt intelligi, q̄ iste fecit pfessio-
 nem tacitā, nō faciendo mētione de sua cōuersione, & re-
 nuntiando beneficio. videtur enim ex toto renūtiare &
 voluisse vitam mutare: vnde habetur pro religioso, licet
 non fecerit solēnem pfessionem: nec mutauerit habitū.
 quod sensit tacitē hic Host. & facit. c. statuimus. de reg.
 Sed tunc obstat tex. iste in alio. Nā si erat canonicus, suf-
 ficiebat dispositio soli⁹ Episcopi: nec oportebat hoc im-
 petrari à Papa. Itē Papa vtitur hīc verbis gratiosis, & vi-
 detur quod de iure nō poterat pmoueri: sed tenendo a-
 lium intellectū pōt dici, q̄ ista plebs erat collegiata. Vn-
 de erat opinio vtrum possent promoueri: vt. §. dixi. Vel
 hīc dubitabatur, quod regulares nō possent promoueri
 hodiē per. c. ij. §. e. Sed illud. c. non ob. quia non prohibet
 simpliciter, sed vt nō pro moueantur singuli: & propter
 has dubitationes petebatur ista promotio gratiosē. &c.
12 ¶ ¶ Vltimō quæritur, nunquid religiosus possit pmou-
 ueri ad ecclesiam secularem in casibus permisis sine fui
 Abbatis licētia. dicendum, q̄ nō: vt habetur in. c. religio-
 sus. de elec. li. vj. & lxij. dist. c. j. & ij. imō nec in Papa: vt
 nō. gl. in. c. quā sit. xvij. q. ij. Si aut Abbas nō vult cōsen-
 tire, & si vtilitas, seu necessitas suggerit: tunc pōt cōpelli
 ad cōsentendum secūdū doct. ppter bonū publicum. fa-
 cit. c. nullus. de iurepa. Item superior potest dare hāc li-
 centiam. ¶ ¶ Et facit hoc ad aliā quæstionē quotidianā.
13 b Statuto cauetur, b vt minor. xxv. an. nō possit se marita-
 re sine cōsensu duorum agnatorū: vt viget in hac ciuita-
 te. Puella eligit sibi sponsum cōdignum: si agnati sine cā-
 legitima nolunt cōsentire, certē per prædicta possunt cō-
 pelli per superiorem^c ad cōsentendum: vel superior ipse
 dabit licentiam cōtrahendi. & hoc apertē in istis termi-
 nis tenet Bar. in. l. si cum dotē. ff. sol. mat. Sentit in. l. cum
 nō solum. C. de bo. quæ libe. & vide ad materiā per Bal.
 in. l. in copulandis. C. de nup. quod nō. bene.

SVMMARIVM.

- 1 Proprietatis appellatione venit aliquando plenum dominium. Possessionis appellatione venit aliquando plenum dominium.
- 2 Monachus non acquirit sibi relicta, vel legata: sed acquiritur monasterio.
- 3 Monachus effectus Episcopus: an possit comedere carnes. vide remissiuē.
- 4 Sanguis, si minuitur. xij. die februarij: non potest illo anno ex febre perire.
- 5 Abbas potest eligi perpetuū aliquis in aliquo monasterio: alia ve-
ro officia sunt temporalia.
- 6 Obedire non tenetur, etiam Papa pro illicitis.
- 7 Religiosus debet profiteri tria: castitatem, paupertatem, & obe-
dientiam.
- 8 Apostata dicitur quilibet religiosus, non obediens superiori.
- 9 Monachus non dicitur habere proprium: quando administrat,
vel expendit aliquid ex permisso Abbatis: puta si est in stu-
dio: vel alio modo.
- 10 Abbas non tenetur statutis factis per suum prædecessorem si-
ne concessu Episcopi. nu. 20.
- 11 Abbas solus potest controuenire statutis factis per ipsum & cō-
uentum: & quare?
- 12 Abbas non obligatur monacho, quin possit controuenire.
- 13 Abbas renuntians, vel depositus, an remaneat monachus mo-

a ¶ An religiosus possit præsentiari si quādoque con-
tingat videre circa
prædicta: vide gl.
fi. & ibi scribētes
in cle. j. de ele. vbi
latissimē.

b ¶ SEB. SAPIA.
¶ Statuto cauef.
Vide Bald. in. l. j.
col. fin. ver. sed qd
si statutum. C. qui
admi. Ro. in con-
sil. xxxvj. & Ab-
batem in consil.
lxv. col. iij. in. ij.
vo. Iaf. in. d. l. j. co.
ix. & in. l. bonorū
C. qui admit. Feli.
in. c. cum accessi-
sent. col. ix. de cō-
sti. Alex. in consi.
lvij. col. ij. in. ij. vo
lu. Bal. nouellum
in trac. de dote. in
vj. parte priuileg.
xix.

c ¶ Possunt com-
pelli per superio-
rem. Adde hāc. q.
esse formatam in
terminis per istū
in. c. tuā. nu. 3. &
ibi posui in apos.
ad ipsum in versi.
statuto cauetur. §.
de cle. nō residēt.

Cap. Cum ad monast. Panor. super Tertio Decre.

nafterij.

14 Sepultura debet carere, qui decedit cum peccato mortali: nisi in puncto mortis appareat aliqua contritio. nu. 15.

16 Monachus ex consensu Abbatis potest comedere carnes, qui ex causa potest concedere.

17 Potestas dispensandi concessa inferiori praelato citra Papam: intelligitur cum causa hoc facere: alias causa non existente, dispensatio non valet.

18 Monachi qui reperiuntur comedere carnes: quia diu in ipsorum monasterio usus carniū fuit in usu, presumuntur licite carnes comedere.

19 Dispensatio contra ius non potest fieri ab inferiore Episcopo: nisi si in casibus expressis.

20 Abbas non debet remoueri pro qualibet negligentia. Papa potest dispensare contra votum religionis ex magna causa.

21 Monialis professio potest contrahere matrimonium: si ex hoc potest venire magna utilitas reipublice Christianae.

22 Papa non potest dispensare sine causa contra substantialia regulae: & si dispensauerit, non valet.

Matrimonium contractum cum moniali ex dispensatione Papae, tenet propter bonam fidem contrahentis cum moniali: ne decipiatur ex licentia principis: sed illa professio non debet exigere debitum, sed reddere.

23 Licentia non intelligitur regulata nuda voluntate: sed regulata ratione.

ZACHARIAS.

a ¶ In monacho factō Episcopo. ad de qd no. in apo. ad istum. in. c. per tuas. in fi. in verfi. eligi. s. eo.

SEBASTIANA.

b ¶ Proprium. vi. de Feli. in. l. cū in fra. colū. xiiij. ver. vltius do. Abb. tangit. s. de cōstit. Bal. in. l. j. in. vij. q. C. de his, quae pōt nā. no.

CAP. VI.

Vm ad monasterium.

¶ Nō pōt cōgruē sumari ppter multitudine dictōrū, sed cape diuisionem pro summū. Diuidit enim principaliter in quinque partes. In prima tractat de vestibis monachorū. Secūda ibi: prohibemus. de abdicatione p̄prietatis. Tertia ibi: in oratorio. de silētio. Quarta ibi: in refectorio. de cibis. In quinta de officiis. ibi: tales. Et primō ibi tractat de officiis in genere. Secūdo de claustrali Priore ibi: Prior. Tertiō de Abbate ibi: Abbas. & cōfirmatur hęc decre. in cle. ne in agro. eo. ti. ¶ Casus literalis. In capitulo isto traditur qualiter monachi viuere debeant: & qualiter etiā in alijs officiis tam praelati, quā alij debeāt se habere. In fine dicit, qd Abbas cū aliquo monacho dispensare nō pōt: vt p̄p̄riū habeat: quia abdicatione p̄prietatis & custodia castitatis, ita sunt annexa regulae monachali: vt cōtra ea summus pontifex nō possit licentiam indulgere. B. ¶ No. j. ibi: proprietatem aliquam. qd appellatiōe p̄prietatis venit quādo que plenū dominiū: & non solum nuda p̄prietas. sicut appellatiōe possessionis quādoq; intelligit de plenō dominiō: vt in. c. quoniā frequenter. s. q. si. vt lit. nō cōtesti. Nā hīc phibetur religiosi nō solū p̄prietas nuda: sed ipsum dñiū plenū. Nā nec possessionē, nec vsumfructum possunt habere. quod intellige: vt j. subijciā. & facit cle. exiui. s. cupiētes. verfi. verū. de ver. sig. & xij. q. j. c. nolo. & c. nō dicatis. ¶ No. in ver. vnde ar. & quasi exprefum. qd si aliquid legat religioso nō debet illud capere sine licētia superioris. & quod tale donatū, seu relictū acquiratur monasterio. ¶ No. ibi: secundum antiquam consuetudinem. ar. quod in incidentibus regulae, licet multa sint statuta per regulā, seu posita: cōsuetudo tamē antiqua attendēda est. Nam sicut antiqua consuetudo immutat iuris dispositionē: fortius pōt immutare dispositionē regulae, regula remanente in suis substantialibus: ita tñ, qd cōsuetudo nō multū deuiet ab honestate. p hoc verbū illud, qd sequitur laudabiliter obseruatū. & c. & facit tex. cū gl. in cle. ne in agro. in ver. cōsueuit. e. ti. & quod j. dicam. ¶ No. in ver. in refectorio, qd monachis licet saltē ex licētia Abbatis habere vsum carniū. qd an sit verū indistin. etē j. subijciā. Et qd in monacho facto Episcopo, vide bonā gl. cū tex. xvj. q. j. in. c. iij. ¶ No. in s. porro. qd religiosi licitē vtūtur medicinis, & licitē adhibēt medicos,

& no. de minutiōe sanguinis. & dicit Io. an. post Vin. q. q. minuit sanguinē. xij. february, non pōt illo anno decedere ex febrili distēperatiā. & hoc dicit ab Angelo fuisse reuelatū. & hoc obseruabat Io. an. secūdū do. Ant. sed nō indigēti, nō est facile cōsulendū: qd minuit vita secūdū traditionē peritorū. ¶ No. s. nec alicui regulā generalē, qd in monasterio p̄ter Abbate nullū officiū est p̄petuū. Et no. qd Papa hoc prohibet. Ex quo inferē, qd Abbas nō pōt vni prioratū cōcedere ad vitā, quomin⁹ possit illud reuocare. & de hoc aliqd j. ¶ No. ibi: oēs in omnibus. qd oēs de monasterio, etiā si sunt officiales, tenent in omnibus obedire Abbati, seu obtēperare. & intellige in oibus s. licitis. Nā in illicitis, non tenētur etiā obedire Papae: vt in. c. q. resistit. & in. c. si dominus. xj. q. iij. ¶ No. in ver. nec aestimet. duo, quae sunt de substantialib⁹ regulae monachalis: vt abdicatione p̄prietatis, & custodia castitatis. Adde & tertiū. s. obediētiā: vt no. in. c. ex parte. s. de re. & in. c. cū in ecclesijs. de maiori. & obe. Vñ religiosus, qd nō sūbest obediētiā Abbatis, dicit apostata. vide Inn. in. c. si. s. de renū. ¶ Nūc quāro p declaratiōe literae circa primā partē, qd dicat monach⁹ habere p̄p̄riū. Io. an. dicit & communiter do. post eū, qd cū non habet administrationē. & aliqd tenet illud calādō Abbati. Vñ si habet ad ministrationē, puta prioratū: vel est in studio cū licētia superioris licitē aliqd detinet. Vnde nō dicit habere p̄p̄riū: cū detinet sciēte & patiente superiore: nec aliquid expedit cōtra volūtātē superi. & id, quod detinet, parat⁹ est dimittere ad libitū superioris. Nā idē videt in seruo, qd licet habeat peculiū, seu ipsius administrationē ex p̄missiōe dñi, nō per hoc dicit habere proprietatē, seu dñiū. Pro hoc. l. quā Tuberōnis. ff. de peculio. & his & similib⁹ licitē detinet religiosus nomine monasterij. Imō in quibusdam locis secūdum Io. an. sciēte & patiente curia Romana, certum quid taxatur pro indumētis monachorum, & singulis assignatur conuertendum in praedictam causam. Sic etiā in quibusdam monasterijs monialium obseruatur: vt moniales habeāt solum victum de monasterio, & vestimēta sibi faciunt ex lucro manū suarum. Vnde religiosi cappellam habentes, habent certam prouisionem pro eorum necessarijs. Et vide ad praedicta quāstionē, quam disputauit Ioan. an. in regula, nō est obligatorum. li. vj. in mercu. Cōsulunt tamen doc. qd sine magna causa Abbas hoc non faciat: quia posset esse occasio mali. nā praedicta nō sunt de iure approbata. Nā surrogatū fortit naturā illius, in cui⁹ locū surrogatū est: vt in. c. ecclesia. vt lit. pend. l. ita. ergo pecunia succedunt loco necessariorū. ¶ Secūdo principaliter quāro in s. ne alicui. hīc dicitis, qd habēs officiū in monasterio, pōt remoueri. ¶ Quāro igit hīc, per quē doct. hīc videtur sentire qd per Abbate solū. facit. c. monachi. s. eo. tenet Fede. cōfi. cclij. vbi quārit de tali quāstione: Abbas & cōuentus fecerūt statutū: vt isti officiales, seu Priores, nō possent reuocari, nisi per Abbate & cōuentū, cui statuto nō autorizauit Episcopus. Quārit, nunqd Abbas successor teneat ad obseruantia istius statuti? & concludit ibi, quod nō: quia nō poterūt abbas & cōuentus statuere in praedictū successoris. arg. xvij. q. iij. c. in veditiōibus. & xij. q. ij. c. abbatibus. Facit, qd par in parem non habet imperiū: vt in. c. innotuit. de ele. l. ille à quo. s. tēpestium ff. ad trebel. Nā cū Abbas nō possit sibi praefigere legem à qua sibi nō licet recedere, fortius nec successor: secundum eū. & no. bene praedicta. ¶ Ex quibus not. j. quod Abbas & cōuentus non possunt facere statutū per quod liget successor: nisi Episcopus, vel alius superior auctorizauerit. ¶ Secundo no. qd Abbas nō ligatur ex suo statuto: licet cū cōuentu illud fecerit, quomin⁹ poterit cōtrauenire. nā monachi nō possunt resistere sibi cū habēt obedire, & eorū velle dependeat à voluntate Abbatis: vt in. c. si religiosus. de ele. li. vj. & in. c. ij. de test. eo. li. & vide

vide quod no. Io. an. in. d. reg. non est obligatorium. vbi sentit, quod etiā si Abbas iurauit seruare statutū, nihilominus tenet reuocatio, licet incidat in periuriū. ¶ Et ex his infero ad id, quod suprà dixi, qd si abbas cōcedat priori obediētiario, seu mādatorio: vt ad vitam teneat prioratū, seu administrationē sibi cōcessam: pōt nihilominus reuocare: qā non pōt Abbas sibi imponere legē: vt suprà dixi: nec venire cōtra dispositionē huius. Itē difficultaretur obediētia ex cōtrario. pro hoc. l. interposita. C. de trāfac. ¶ vbi patet, qd dominus ex pacto nō obligatur seruo. & sic Abbas nō pōt obligari monacho. & sic aliās in quāstioe facti respondi. ¶ Tertiō & vltimō quāro in q. quod si prauaricator. Nunqd Abbas renūtiāns Abbatiae remaneat monachus monasterij? & vide primō, qd sic p istū tex. nā Abbas depositus, remanet ibi monachus secūdū Host. qd colligit ex isto tex. dū dicit, *depositum castigandū secundum regulā*. ergo idē in renūtiāte, ne delinquēs sit melioris cōditionis, quā renūtiāns. Itē si dicemus oppositū, iste remaneret monachus sine monasterio: & cū nō habeat propriū, cōpellere ē medicare in opprobriū clerici. cōtra. c. Diaconi. xciij. di. Itē esset acephalus. i. sine capite. cōtra. c. nulla. xcij. di. hanc. q. disputauit Guydo mutinē. vt refert hīc. Io. an. & cōcludit post multa istū non remanere monachū illius monasterij: sed sub obediētia Epī loci. Mouet principaliter: qā ius monachatus & ius Abbatiae sunt diuersa. Nā monasteriū obligat Abbati, vt patri: monacho verō vt filio. Cum ergo iste fuit p̄motus in Abbatē renūtiāuit iuri & obligatiōi monachatus: quod qdē ius nō pōt de nouo reuiuiscere alio nō interueniēte. de cōse. dist. iij. c. quāris. Itē ex cōtrario sequeretur absurdū. Pone, qd in monasterio est statutus numerus monachorum, puta duodenarius. Si enim Abbas ibi remaneret monachus, & eligeretur Abbas alterius monasterij: numerus augetur. quod est absurdum & contra statutum. Item idem posset contingere in renūtiante secūdo & tertio. nec ob qd dicitur de mendicitate vel qd esset Acephalus: quia remanet iste sub disciplina Episcopi loci. & Episcopus sibi prouidebit. argu. lxxxij. dist. c. j. & sic videretur per has rationes inferendū contra opi. Host. qd Abbas depositus non remaneat monachus in illo monasterio. & Io. an. trāsit hīc cū illa opi. Gul. Et vide latius de hac materia per Fede. cōsi. xix. vbi ampliat terminos. q. quāredo qd si monachus monasterij exempti p̄mouetur in Abbatē alterius monasterij exempti, demū renūtiat. Quāris, nunqd remanet monachus in primo monasterio, vel in secūdo. & si remaneat in secūdo, qualē locū & vocē habebit iste in choro & capitulo? & post multa cōcludit, qd nō remanet monachus, nec in primo: nec in secūdo: sed sub obediētia episcopi: licet fuerit Abbas, & monachus monasterij exempti: qā illa exemptio cōpetebat rōne monasterij, & nō psonae. Et vide tacitē respondere ad istū tex. videlicet, qd depositus remanet in monasterio, vbi deponit: non vt ibi sit monachus, sed vt p̄nitēs. Nā & clerici seculares depositi includuntur in monasterijs: nō tamē per hoc habēt ius monachatus: vt in. c. tuā. j. de p̄e. Et pr̄supposito, qd remaneret monachus secūdi monasterij, talis renūtiās dicit, qd debet habere primū locū, & primā vocē post Abbatē substitutū in reuerentiam primae dignitatis. Pro hoc bene facit ar. l. fin. ff. de cu. & l. seruos. C. de quāst. & hoc notabis. sed dom. Ant. vide velle, qd remaneat monachus istius monasterij vltimi, vbi deponit, seu renūtiat: quia licet ius monachatus possit esse sine iure Abbatiae: nō tamē econtrā. quia non pōt esse Abbas, quin sit monachus. facit. c. fī. de simo. & c. nullus. de ele. li. vj. vnde renūtiatio respectu Abbatie nō debet extēdi contra voluntatē renūtiātis ad ius monachatus. Nec obstat illud absurdum pr̄sumptū: qā pōt prouideri per superiorem, vt eligat Abbas de eodē monasterio. vel quod iste trāsfertur ad ali-

ud monasteriū. & hac opinio tāquā equisima mihi placet: licet cōis opinio sit in oppositum. Et hac opi. cōem videtur sentire Ioan. de lig. in. d. cle. ne in agro. vbi ponit hac dicta Fede. ¶ In gl. ij. in fi. Credo, qd hodiē nō habet locum hac expulsio a monasterio: sed sit procedendū p̄ ut habetur in. d. c. fi. de reg. Nā illud. c. fuit posterius: cū sit Gregorij. ix. & p̄uidet circa electos, & fugitiuos: vt saltē casu, quo licita est expulsio, deputetur tales in erga stulo intra septa monasterij, ne detur occasio vagādī. & dic: vt ibi. ¶ In glo. in ver. *in sterquilino*. ibi: *in peccato mortali decessit*. No. rationē huius gl. ex qua potes sumere regulā generalem: qd decedēs in peccato mortali caret a ecclesiastica sepultura. & idē no. gl. in. c. ij. s. e. & vide qd latius no. in. c. ex parte. de sepul. ¶ In ea. ibi: *de p̄nitēte*. no. ex hoc intellectu ad illud. c. quicūq. quod si qs de cedit ex facinoroso actu, si tamē in vltimo vitae seu in p̄cto mortis ostēdit cōtritionē, nō debet priuari sepultura. facit. c. a nobis. de sen. excom. Et pōt hoc adduci pro illis, qui seipsos mortaliter vulnerant. Nā si eos p̄nitet in puncto mortis, nō priuabuntur sepultura. facit. c. p̄deret. l. dist. Et nō intelligas secūdū doc. qd tota pecunia inuēta apud religiosum, debeat cum eo sepeliri: sed aliquā partem apponere in signum perditionis, seu ad terrē aliorum. ¶ In gl. in verbo, *indulgentiam*. ibi: *quantum ad esum carniū*. No. gl. & idem tenet Inn. & ob hoc cōsuluit Abbas, qd si monachus vadat ad studium, quod obtineat ab Abbate suo specialē licentiā, quo ad esum carniū: aliās nō liceret. pro hoc text. ibi: *nec extra refectorium* &c. vbi patet, qd nec extra refectoriū hoc licet sine licentia superioris. Host. dicit, qd hoc dictum gl. nō probatur: quia iste ver. quanquā. nihil dicit de carniū: sed pōt intelligi de alijs cibis delicatis. Sed primū dictum est magis cōe: tamen non video in hoc magnā vim: quia tex. in ver. quanquā. nō dat istam potestatem Abbati indifinētē: sed dicit prout necessitas postulauerit. &c. nā ex cā necessitatis, puta: quia delicatus, seu infirmus ita qd nō potest esse cōtentus communibus cibis. & hoc clarē per mittit etiam regula. Nam versū. quanquā. debet propriē intelligi in esu carniū: cum veniat aduersatiue ad pr̄cedentia. & sic debet aduersari in iure & in facto. Ad idē finis cap. qui solū videtur auferre Abbati potestatem dispensandi cum monacho, quo ad substantialia regulā. In accidentalibus ergo videtur sibi permittere. pro hoc allego bonum textum cum glo. no. xx. q. iij. c. fi. vbi patet qd in asperitate regulā potest Abbas generaliter dispensare. Sed intellige, vt dixi in dispensatione, quā fit ex causa probabili. aliās non dicitur dispensatio, sed dissipatio: per hoc qd no. gl. j. qō. vij. in. c. requiritis. s. nisi rigor. ¶ Et vide singulare dictum Inno. hīc, quod tene menti. Dicit enim, qd vbiq. inferiori Pr̄lato citra Papā cōceditur potestas dispensandi, intelligitur ex causa hoc facere: quia hoc importat verbum dispensatio: aliās autem causa non existente, non valet dispensatio secūdum eum, vel est retractāda. quod bene notabis. ¶ Sed quāritur de quāstione quotidiana: quid in monasterijs, de quibus non est memoria: an fuerit ibi licitus esus carniū: nec apparet de aliqua licentia superioris, nunquid licet sine peccato possint carniū vti? Dō. Car. dicit se consuluisse, qd impune possunt vti: donec monasterium aliter reformetur: quia ex quo isti non fuerunt auctores: nec apparet ex qua causa hoc fuerit introductum, potest pr̄sumi, quod ex aliqua causa legitima. argumēto in. c. primo. de pr̄scriptio. libro. vj. Et idem potest dici de accidentalibus regulā: superior tamen ex officio debet super his intendere. Et vide circa hoc, quod dixi in. c. Deus qui. de vi. & hone. clerico. & c. super eo. de regula. & ad materiam pr̄dictam vide Spec. in titu. de legato. s. sunt quoque. in materia dispensationum: vbi ipse ponit triginta casus, in quibus Abbas dispēsat.

¶ Vtrum Abbas renūtiāns Abbatiae remaneat monachus illius monasterij, cui pr̄fuit. & de ista quēstioe vide per Io. de lig. in. c. ad apostolicā. in fi. de re. & per do. Ant. in c. cum causam. in prin. ij. col. de ele. & in. c. ex trāsmis. fa. in fi. s. de renū. & per Imo. in de. ne in agro. in. xx. ij. col. de sta. mona. in de. j. de reg. in vlt. col. Antonius Fran. ¶ Vtrum Abbas renūtiās Abbatie remaneat monachus illius monasterij, cui pr̄erat dicat, qd talem renūtiationem facere non pōt: nisi Papa assentiente: vt in. c. admonet. & in. c. super hoc. de renū. Et si Papa acceptat talem renūtiationē, licet definat esse abbas, nō tamen definit esse monachus: qā Papa nō pōt de monacho non monachū facere: vt plen. trad. in. c. cum ad monasteriū. & ibi p gl. de stat. mona. Imo non posset Abbas sine licentia superioris trāfire ad aliud monasterium: vt in. c. Abbas p humilitatione. xvij. qō. ij. Quam autē dignitatē habeat Abbas, & quibus insignibus possit vti, habetur in. c. antiqua. de priui. ¶ S E B. S A P I A. ¶ Nunquid Abbas. Quod remaneat monach⁹ tenet Bald. in. l. pen. ff. de senato. & Brixi. in repertorio suo in verbo Abbas. vbi dicit se habuisse de facto

in Anglia, & q¹⁹ obtineat primum locum in memoria pristinae dignitatis, tradit. d. lal. in. l. si ita stipulatus fuero, si Titius. s. Chrysogonus, col. iij. ff. de verb. ob. Ioan. de Ana. in. c. fi. in. iij. columna. de simo.

SEB. SAPTA

a ¶ Beatus Thomas. Nam in summa secunda secunde q. lxxxvii. ar. vltimo, tenuit Papam non posse dispensare cum religioso professo super voto continentiae, per hunc text. Contrarium tenet in. iij. sententia. di. xxxviij. que. j. art. iij. circa medium, & ista opinio vlt. est magis communis: vt per Fel. in. c. si quando. co. iij. s. de resc. & nūquid religiosus de beat. Papae obediens in his, quae sunt contra suam regulam vide Fel. in. ca. inquisitioni. in principio. j. de sen. excō.

¶ Et vide singulare dictū Inn. in. c. ij. de eo, qui furtiuē ordines suscepit: vbi dicit, q¹⁹ regulariter inferior Episcopo, nō dispensat cōtra ius: nisi in casibus à iure expressis. quod cōfirmat docto. in. c. fi. de postula. praelato. ¶ In gl. in verbo, negligens. ibi: si est magna. Not. bene gl. q¹⁹ pro qualibet negligentia, non debet remoueri praelatus, etiam regularis, p¹⁹ hoc allego text. quasi expressum, in. c. fi. eo. in ver. quid si Abbas. & vide quod no. j. q. j. c. quicquid. ¶ In gl. fin. in fi. Inn. hīc absolute concludit, q¹⁹ ex magna cā Papa potest dispēfare cōtra votum religionis. & ferē omnes Canonistae sequuntur hanc opi. Exemplū magnae causae. Si aliquis Rex infidelis vellet redire ad fidem cū toto suo regno: si posset ducere monialem, filiā fortē alicuius Regis in vxorem. Nā credendū est hoc esse Deo carius, quā cōtinentia vnius hominis: cū pro cōseruatione rationalis creaturę corpus suum exposuit morti. Nec est verū istum, cū quo dispensatur, peccare: imō magis meretur obtēperādo ex causa vicario Iesu Christi & seipsum offerendo in holocaustū. Nā ipsum matrimonium est de iure diuino. & in vsu matrimonij est castitas: vt dicit tex. no. in. c. Nicena. xxxj. dist. Itē religio assumptis substantiā suam ex autoritate Romani pōtificis: ille ergo qui cōcessit, pōt dispēfare. Sed beatus Thomas² in hoc variāuit, sed vltimō tenet cōtrarium. sed Io. an. in merc. hoc nō obstantē cōcludit cum pmissa opi. & videtur plenius hunc articulum, per eū in regula, semel Deo. de reg. iur. li. vj. & satis mihi placet hāc opinio Canonistarum. Nā monachatus est quoddā votū tacitum, vel expressum, & nihil aliud habet de iure diuino. sed votū pōt in melius cōmutari: scilicet in id, quod est Deo magis acceptū: vt in. c. magna. & in. c. j. s. de voto. ¶ Sed certū est iuxta verbum euāgelij nō esse maiorem charitatē, quā quod homo ponat corpus suū p¹⁹ amicis & proximis suis. ¶ Cessante verō causa, tenet hīc Inn. Papam nō posse dispensare cōtra substantialia regulā. Dicit tamen notabile verum, quod si dispensatur sine causa, non valet dispensatio circa propriū obtinēdum. sed si deuētum fuit ad cōtractum matrimonij, tenet matrimonium propter bonam fidem cōtrahentis cum illa professā: ne decipiat ex licentia Principis. arg. in. l. j. ff. de his, q¹⁹ veni. at. sed p¹⁹ fessa non pōt exigere debitū: sed tenet reddere ex acta. Et not. hoc dictū: q¹⁹ facit ad multa. ¶ Cōtra praedicta multum facit tex. dum dicit Papam nō posse in hoc dare licentiam. Inn. respondet q¹⁹ verbū licentia, intelligitur, quādo hoc facit sine causa ex solavolūtate. No. bene istud dictū p¹⁹ intellectu huius verbi, licetia, vt nō referatur ad arbitriū boni viri: licet doctores nostri trāseāt cū hoc dicto: tamen Bar. aperte tenet oppositū in. l. alio. ff. de alimē. & ciba. legatis. & in extrauag. ad reprimēdum. vbi dicit, q¹⁹ cū verbū licentia: veniat à verbo licet: debet intelligi non de nuda voluntate, sed ratione regulata. Pro hoc ego allego tex. in. ca. magna. s. de voto. vbi verbū licet, refertur ad quandam aequitatem: aequitas autē est iustitia dulcore misericordiae temperata: vt ibi dixi. Et ad istū tex. tenēdo opin. Inn. potest respōderi, q¹⁹ ex facili cā nō potest dare licentiam. Item loquitur quando simpliciter. vult dare licentiam nō commutando in aliud bonū Deo magis acceptū. & hēc respōsio mihi satis placet. Nota q¹⁹ cōmutare nō est dispēfare, nec licetia dare. quae est bona respōsio, quādo dicitur, Papa nō pōt licentia dare.

SYMMARIUM.

1 Ambasiatores, quibus est permissum ducere tot aequitaturas: possunt vnum famulum pedestrem ducere inter duas aequitaturas.

2 Collegia plura, si aliquo casu faciunt vnam vniuersitatem, vel vnum corpus: statur maiori parti respectu illius vniuersitatis, & non respectu vniuscuiusque collegij de per se.

3 Iurisdictio data à lege, dicitur ordinaria.

Iurisdictio delegata censetur illa, quae datur per ista verba: vico nostra. nu. 7.

4 Concorditer dicitur id fieri, quod sit nemine discrepante.

5 Praesidentes in aliquo loco nomine alicuius, debent omnes cōsentire: aliās actus est nullus, etiam vno discrepante.

6 Concilium, an possit appellari, siue accusari suspectum: si sunt suspecti praesidentes concilio.

CAP. VII.

In singulis. ¶ Primò statuit de cōcilijs regulariū prouincialibus celebrādis singulis triennijs. Secundò ibi: adhibito. moderatū numerū euictiōnū & personarū veniētiū. Tertiò ibi: aduocent. disponit de instructiōibus & praesidentibus capitulo. Quartò de tēpore, quo daret capitulū: & qd ibi fiet. ibi: huiusmodi. Quintò, q¹⁹ obseruetur, & q¹⁹ ibi fiet. ibi: & quod. Sextò de capitulo sequenti. ibi: prouisio. Septimò de communi vita ducēda. ibi: & qui. Octauò de visitatoribus eligendis, & ipsorū officio. ibi: ordinetur. Nonò extēdit ad canonicos regulares ibi: hoc ipsum. Decimò puidet super discordia visitatorum. ibi: si verò. Vndecimò ibi: porro. hortatur Dioecesanos ad monasteriorū reformationē. Duodecimò praecipit pteruos & similes cōpesci ab offensis monasteriorū, ibi: hoc. & hāc diuisio sufficit pro sumario. ¶ Casus literalis. Inn. volēs intēdere circa reformationē & statū monachorū in generali cōcilio refidēs, statuit, q¹⁹ in singulis prouincijs de trienio in trienium cōe capitulū fieret Abbatū & Priorū Abbates p¹⁹ prios nō habentiū, & q¹⁹ nō cōsueuerūt tale capitulū celebrare: salu o iure Dioecesanorū Episcoporū. Ad quid vniuersi cōueniāt, nisi fuerint legitimē impediti apud vnū de monasterijs aptū. ita, q¹⁹ null⁹ plusquā. vj. eqtaturas. & xvij. p¹⁹sonas adducat. Et in hac nouitate aduocēt duos Abbates vicinos de ordine Cisterciensiu ad praestandū sibi cōsiliū & auxiliū opportunū: cum in hmoi capitulis melius sint instructi: & illi duo aduocent duos Abbates de ipsis, quos viderint expedire, & ipsi quatuor praesint ipsi capitulo. Ita tñ quod p¹⁹ hoc nullus eorū autoritatē praetatiōis sibi assumat: vnde possint mutari cū visum fuerit expedire. In quo capitulo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis & obseruatia regulari. & qd statutū fuerit illis quatuor approbatibus, irrefragabiliter obseruetur. Et in eodē capitulo cōstituātur certae personae ac religiosae, quae singulas Abbatis eiusdē regni, siue prouinciae monachorū & monialiū debeāt visitare: corrigētes & reformātes, quae correctiōis reformatiōis officio viderint indigere: ita, q¹⁹ si rector aliq¹⁹ fuerit remouēd⁹: denūtiēt hoc Epō Diocesano, vt illū remoueat: quod si nō fuerit, visitatores hoc referūt ad ap. se. examē. & hoc quod dictū est de monachis, de regularib⁹ canonicis praecipit obseruari. Itē Diocesani Episcopi monasteria sua studeāt reformare, vt cū visitatores illuc accesserint, p¹⁹ inueniāt ibi cōmēdatiōe, quā reformatiōe dignū. Praecipit Papa Episcopis & p¹⁹sonis, quae p¹⁹erūt caplis celebrādis, vt appellatiōe remota, cōpescāt per cēsura ecclesiastica aduocatos patronos electores, cōsules & magnates: ne monasteria praesumat offēdere in personis, vel rebus. B. ¶ No. j. q¹⁹ cōciliū regulariū tā monachorū, quā canonicorū, debet celebrari de trienio in trieniū. & sic debet esse interualla triennij inter vnū capitulū & reliquū. ergo nō sufficit secūdū Io. an. q¹⁹ vnū fiat in fine trēnij, reliquū in principio alterius triennij: q¹⁹ ex hoc differēt capitulū in sex annos. ¶ Secundò not. ibi: sed euēctiōes & c. q¹⁹ inter duas eqtaturas pōt duci famul⁹ pedester. Nā vt hic vides pōt q¹⁹q¹⁹ istorū ducere sex euēctiōes. i. eqtaturas. & octo p¹⁹sonas. In eqtaturis verò cōputat equus ipsi⁹ Abb. sed in nū. octo p¹⁹sonarū nō cōputat p¹⁹sona sua, sed in Io. an. q¹⁹ tex. dicit,

tex. dicit, q̄ quisq̄ p̄t adducere octo personas: & sic erūt nouem personæ, & octo equitaturæ. Et hæc p̄derare valet ad materiā. c. cū secundū capitulum. j. de censu. † & facit, q̄ si permittitur alicui ducere certas equitaturas, videtur p̄missum, vt ducat vnū famulum pedestrem inter duos equitantes. quod no. pro Ambasiatoribus & similibus personis. ¶ No. ibi: *quod statutum.* q̄ prælatus vnus p̄ uincia simul ob legitimā causam cōueniētes, faciūt vnā vniuersitatem: licet quilibet in ecclesia sua faciat collegiū cū suo capitulo. Idem dicendū in cōcilio generali, cui præest Papa, vt omnes prælatus orbis faciāt tunc vnā vniuersitatē. Ex quo infertur, q̄ standū sit maiori parti: nō ob. cōtradictiōe minoris partis, facit. lxxv. dist. c. j. & ij. & xvj. di. per totū. ¶ Ex hoc etiā infero, q̄ sicut prælatus vnus p̄uincia faciunt vnā vniuersitatem: ita in cōcilio generali prælatus cuiuslibet natiōis, faciūt de per se vnā vniuersitatē: sed postea simul adunati, faciunt vnum collegium duntaxat: sicut est videre Bononiæ: vbi vniuersitas Legistarū est diuisa ab vniuersitate Artistarum: & tamen in omnibus negotijs simul conuenientes faciunt vnā vniuersitatē. & hoc casu quis potest esse de duobus collegijs, quādo vnū includitur sub alio tanquā pars sub suo toto. q̄ sentit Bar. in. l. ff. de colle. illi. ¶ Itē no. q̄ certus ordo religionis p̄t facere statuta ligantia singulos de illo ordine. & sic nō solum religiosi arctantur ad viuēdum secundū regulam: sed etiam secundū statuta totius ordinis. ¶ No. ibi, *vice nostra.* quod isti visitatores habent potestatem a sede apostolica. & sic videtur quod possint visitare etiā exemptos. de quo j. Item no. quod capitulum p̄uinciale, vel visitatores ibi electi, nō habent potestatem deponēdi aliquē Abbatē. ¶ Not. in. s. ad hoc. q̄ rōne offensæ commissæ cōtra ecclesias, vel personas ecclesiasticas, seu res ipsarum, possunt Episcopi exercere iurisdictionem in laicos. Et idem dicendum in præsidentibus ipsi capitulo: sed Episcopi faciunt iure p̄prio: præsidentes verò authoritate Papæ: secundū docto. & bene. & ex hoc no. q̄ omnia monasteria habent indirecte cōseruatores p̄petuos. de materia conseruatorum habetur in. c. j. & fin. de offi. leg. lib. vj.

3 ¶ In gl. in ver. illis quatuor. ibi: *sed potius ordini.* No. gl. & pro ea facit, quia isti præsidentes recipiūt potestatem ab hac lege: sed iurisdictione, quæ datur a lege est ordinaria: vt no. in. c. cum ab ecclesiarum de off. ord. per Inn. & hanc opin. gl. sequitur Gof. sentit Inn. quod isti visitatores habent ordinariā. aliud sentit Host. Sed reducendo ad concordiam, p̄t dici, q̄ isti præsidentes habēt ordinariam: sed visitatores in capitulo electi habent delegatam a sede apostolica. p̄ hoc tex. ibi, *vice nostra.* & c. Nam per hæc verba datur delegata: vt no. gl. in. c. j. de cleri. egro. li. vj. & in. c. cum aliquibus. de rescri. eo. li. Ideo isti habēt hanc iurisdictionē a lege: quia de iure cōi, quodlibet monasteriū habet caput per se: & omnia subiiciuntur Episcopo, quo ad legē iurisdictionis. xvij. q. ij. c. Abbates. & c. monasteria. licet hodie de iure speciali multa monasteria sint adinuicem collegiata & exempta, habēt iā patrē Abbatem loco Episcopi. ¶ Itē aduerte: quia hīc sentit gl. quod maior pars istorum præsidentū sufficit ad validitatem actus. Sed Abbas quē videtur sequi Ioā. an. licet Host. cōtrā, tenet oppositū. Dicit enim ex hac litera patere, q̄ vnus contradictio impedit omnes. quod mihi satis placet. & pro hoc tex. in ver. *quod statutu.* ibi: *illis quatuor approbantibus & c.* & melius probat litera in ver. *si verò.* ibi: *qui concordēs fuerunt & c.*

4 ¶ Nam dicitur cōcorditer fieri, quod sit nemine discrepante: vt sentit hic. Io. an. * per leg. alle. in. gl. not. in cle. ne romani. de elec. & in. c. cupientes. de. ele. lib. vj. quod no. Et potest esse ratio: quia isti quatuor sunt loco vnus: & hanc potestatem habent ex dispositione quodammodo extraordinaria. vnde voluit Papa, quod omnes essent cōcordes. † Et hoc potest tenere semper mēti pro præsidentibus loco Papæ in cōcilio generali: vt oporteat omnes cōsentire in actu gerendo: aliter cōtradictio vnus inficit totum. Secus dic in cōtradictione minoris partis totius capituli, seu concilij: quia ibi statum est dispositiōi plurimorū. & sic p̄t intelligi. c. j. lxxv. distin. cti. ¶ In gl. in ver. *appellatione.* in fine. Nota & signa gl. quod omnes præsidentes alicui cōcilio, seu capitulo, possunt vt suspecti recusari ex causa legitima. An autem totum concilium possit recusari, p̄sertim propter præsentes suspectos? dic, vt no. in. c. primo. de iud. ¶ In gl. in ver. *vice nostra.* ibi: *sed videtur verius.* & hanc opin. tene, quæ satis probatur in tex. in ver. porro. ibi: ipsi præ-

poneretur. hoc p̄cedit secundū docto. nisi Episcopus prius inceperet visitare. dicit tamen Hostien. honestū fore, q̄ Episcopus cedat istis cum veniēt de longinquis partibus, & nō possent differre visitationē sine grauiamine: & ipse Episcopus potest declinare ad alium locum. ¶ Item dic, q̄ isti visitatores alia cōsideratione sunt præponēdi: scilicet quia sunt in hoc de legati Papæ. p̄ hoc. c. ij. de offi. le. ¶ Extra glo. quæro vtrū omnes religiosi p̄uincia debeant conuenire ad hoc cōcilium? dicunt doc. q̄ si litera intelligatur, vt omnes Abbates cōueniant, nō seruatur hoc de cōsuetudine. Sed dic q̄ de mēte literæ videtur, q̄ quælibet religio facit per se concilium p̄uinciale: sicut seruatur hodie de facto. Nā Chartusienses faciunt per se, & Cistercienses per se: & ita isti medicantes. quod satis probat ista litera, dum dicit, q̄ in nouitate ista debēt isti religiosi vocare duos Abbates Cistercienses. & sic videtur, q̄ cessante renouitate non vocabunt aliquem de alio ordine. & hodie illud. c. seruatur in istis Abbatibus habentibus vnum caput, vt sunt Cistercienses, & similes. ¶ Secundō oppo. contra istū tex. in ver. *ordinentur.* vbi patet, q̄ visitatores non possunt deponere aliquē de prælatura. & sic obit. c. dilectus. de rescript. & c. cū. I. & A. de re iud. dicit Inn. q̄ visitatores generales nō possunt deponere prælatum, vt hīc: licet speciales sic: vt in contrarijs. Vel dic melius, quod aut datur quis simpliciter visitator: & nō potest deponere: vt hīc. & in. c. sequenti. Aut deputatur visitator, & iudex ad corrigēdum: & tunc poterit deponere: vt in contrarijs: vt. d. c. dilectus. Et de officio istorum visitorum dic plenius, vt habetur in. c. seq. vbi tractabitur. & hæc de ista materia sufficiant.

- SYMMARIUM.
- 1 Monachi non sunt sub iurisdictione Episcopi: nisi in defectum Abbatis.
 - 2 Pœna inducta a iure communi, vel ab aliqua regula an possit per consuetudinem alterari.
 - 3 Abbas & alij prælati seculares, non deponuntur ex omni negligentia: nisi sit magna.
 - 4 Officiales possunt puniri, & inquiri de malè gestis, etiam finito officio.
 - 5 Disposita in monachis & Abbatibus, censentur disposita in monialibus & Abbatissis: sed nō econtra. nu. 6.
 - 6 Monialis p̄t ingredi aliud monasterium strictius.
 - 7 Monasterio vacante, ob depositionem Abbatis vel aliter, an succedat capitulum. nu. 9. tam in temporalibus: quàm spiritualibus.
 - 8 Clerici seculares, an indistinctè prohibeantur beneficiari in monasterijs.
 - 9 Laicus non p̄t præbēdari in ecclesia, vt sit ibi tanquam canonicus: sed vt habeat præbendam in stipendium, sic.
 - 10 Inter monachos debet seruari æqualitas, & in cibis & pœnis, & similibus: nisi sint multum delicati & malè complexionati.
 - 11 Processus est dandus iudici: ex quo debet dari copia parti.
 - 12 Clericus, si traditur iudici seculari, non tenetur iudex stare processui facto per ecclesiasticum iudicem, nisi in casu hæresis.
- Hæresis, est delictum merè recognoscendum per iudicem ecclesiasticum, & non per secularem: cui nuda executio tantum committitur.*

¶ Vice nostra. Nota quod si in cōcessionē iurisdictionis facta p̄ principem dicatur: *vice nostra facias:* semper intelligit iurisdictione delegata. & adde Bart. in l. more. ff. de iuris. om. iu. ex quo dicto Bar. elicit pulchrè. d. Mat. in no. xc. singularē limitationem ad communē decisionē, quæ habet, q̄ si princeps rescribat potestati ordinario in forma cōi. rescribendo, q̄ in tali causa inter Titium & Seium iustitiam faciat, vel ius ministret. per ista verba solum intelligitur excitata iurisdictione ordinaria non autē per hoc cōfetur causa delegata: vt habetur in c. licet. & c. fin. de off. dele. & expressè Guli. Alber. & Balin. l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. Istud est singulariter verū: nisi princeps in rescripto appōeret ista verba, *vice: seu auctoritate nostra:* tunc nō intelligitur solum excitata iurisdictione, imò intelligeretur delegatus in illa tota causa: quia quotiescūq̄ Princeps apponit ista verba: auctoritate nostra, semper intelligitur concedere. ita Pan. hoc Barto. vbi. s. quod bene sign. T. n. do. meus dom. la. de May. in. d. l. more p̄derabat, quod Bar. ibi videbatur loqui, quādo iurisdictione de nouo cōceditur. Ista regula & decisio nō limitatur per. d. Car. & Imol. in. c. quoniam Abbas. de offi. deleg. vt procedat, q̄ ista verba: *vice nostra* vel *auctoritate nostra*, apponuntur in principali dispositione rescripti: puta commitimus tibi, q̄ auctoritate nostra

cognoscas, tunc bene intelligitur cōcedi iurisdīctio de legata: sec^o est aut si post concessio nē rescripti in fi. diceretur, & quæcunque egeris auctoritate nostra, rata sint. tunc nō intelligit immutari iurisdīctio ordinaria in delegatū: quia clausula accessoria nō immutat naturā pīcipalis. ar. tex. no. in cle. j. de præb. quod reputat val. de no. d. Alex. de Imo. in. d. l. more. Antonius Fran. ¶ Circa hoc an si cā delegatur ordinario, possit in cā procedere vt ordinari^o: vel vt index delegat^o: vide Baldum in addi. Spe. in ti. de dele. in. §. sed quid si cōmissio. & vide glo. in c. cū aliquibus. de rescriptis. in. vj. quæ dicit, qd est delegat^o etiam si in delegatione sint verba præceptiva. Et ad de qd quādo in cōmissione sunt adiecta illa verba: auctoritate nostra procedas: vel, vice nostra: absque dubio censetur delegatus: vt iste dicit per ea, quæ habentur in l. more. hic alle. quod tamen intellige verū, nisi illa verba accessorie proferantur, puta, quia dicatur, qd committēs ratum habebit quicquid eius auctoritate fuerit factū: quia tunc erit ordinarius & nō delegatus: vt not. Car. & Imola in c. quoniā Abbas, de off. deleg. de quo etiā per Alexā. post Ang. & Ro. in l. j. in. §. si qd simpliciter. ff. de ver. ob. & habetur p. do. Abb. in c. literis corrigēdis. de off. or. & vide etiam Bar. in l. & si prætor. ff. de off. eius cui man. est iurisdīctio. Et ad de etiam, qd si ordinarius pcedat in causa, in qua suberat ali. quod impedimētū statuti, vel con

A, quæ. ¶ Facit quinq. pri^o mō tractat de correctione monachorū: secūdo de correctione Abbatū: tertio visita^o torū: quarto de secularibus in monasterijs beneficiatis: quinto constitutionem extendit ad moniales. Secunda ibi: si verò. Tertia ibi: sequentes. Quarta ibi: præcepimus. Quinta ibi: hac autem. hoc sufficit pro summario. ¶ Casus literalis. In præcedēti capitulo cōcilij generalis, statuitur qualiter cōe capitulū de triennio in triennium debēt Abbates & priores celebrare. Dicit hīc in isto capitulo, quod visitatores ordinati secūdū cōcilium prædictū: cū processerint ad visitandum de statu monachorū: & obseruantijs regularibus diligenter inquirant: & tā in spiritualibus, quā in corporalibus corrigāt: & reforment, quæ fuerint reformāda secūdum regulam beati Benedicti: & puniant delinquentes iuxta modum culpæ sine personarum acceptione. Si verò Abbates fuerint negligentes in corrigendis monachis, aut seip^s iuxta mandatum visitatorum, ita publicè puniātur in capitulo generali, quod pœna illorum sit cæteris in exemplum. Si verò Abbas nō exemptus à visitatoribus inuentus fuerit negligēs: vel remissus, id denuntient Diocesano Episcopo, & per Episcopū dē ei fidelis & prouidus coadiutor vsq; ad capitulū generale. Si verò dilapidator inuentus fuerit, vel aliās meritò remouendus: per Diocesānum Episcopum remoueatur: postquā sibi à visitatoribus fuerit denuntiatum, & regimini Abbatia ac monasterio prouideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curā gerat, donec ipsi monasterio fuerit de Abbate prouisum. quod si episcopus hoc non fecerit, apostolica sedi visitatores isti studeant nuntiare. Sequentes visitatores diligenter perquirant vestigia priorum visitatorum, & eorum negligēcias referant capitulo generali: vt ipsi inde puniantur. Et idem faciendū est de præsentibus capitulo generali. Item præcipit, qd Abbates & monachi deceterò non recipiant ad præbēdas clericos seculares: & hi, qui recepti sunt in capitulo, locū sibi non audeant vēdicare: sed beneficijs sint contenti: & si qui de prædictis clericis inuēti fuerint criminosi, per Episcopū diocesānū puniātur. Hæc omnia in monasterijs, quæ nō habent Abbates ppios, & in monasterijs monialium quo ad articulos cōgruētes Abbatissis & monialibus, præcipit obseruari. Ber. ¶ No. j. officiū istorum visitatorū, qui eliguntur in cōcilio prouinciali. Nā in monasterijs non exēptis, non pnt deponere Abbatem nec suspendere: sed in exemptis possunt suspendere & coadiutorē seu administratōrē dare: sed depositionē debēt reseruare Papæ, vt clarè pbatur in ver. qd si Abbas. iuncto ver. hæc eadē. Et ex hoc, & ex tex. not. Episcopū non posse exercere aliquid in monasterijs exemptis. ¶ Tercio no. qd correctio monachorū spectat principaliter ad Abbatē proprium, nō autē ad Episcopos: nisi in defectū Abbatū: vt in c. quanto. & quod ibi no. §. de off. ordi. Dixi plenissimè de potestate Abbatū in monachos, in c. si quis contra clericum. in repetitione mea. §. de fo. compe. ¶ Tertio no. qd

monachi corriguntur, nedum secundum regulam eorum, sed etiā secundum canones. Et in hoc tene menti istū tex. Canones ergo simpliciter loquentes, extēduntur etiā ad religiosos. ¶ T No. ibi: non secundum formam praua cōsuetudinis. & c. quod pœna inducta à regula, vel à iure cōmuni, non pōt alterari per consuetudinem. Sed hoc verum, quādo consuetudo est nimis praua: vt puta secūdum doc. si imponit leuem pœnā, vel nimis acerbam. Nā in quibusdam monasterijs incontinenti monachi capiuntur & carceri mancipantur: ita, qd datur eis materia fugiendi, & mala cōmittendi. Talē ergo consuetudinē voluit reprobare iste text. ex quo colligitur à contrario, qd cōsuetudo nō praua, pōt alterare pœnā regulæ & iuris cōis. facit quod no. in c. cū contingat. de fo. cōpe. & melius in c. inquisitionis. §. de accu. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notātur in fa. ¶ T No. in ver. si verò. cū ver. se. quod ex sola negligentia, Abbas non venit deponendus: sed aliter puniendus. Quod videtur contra. c. si quis Abbas. xvij. q. ij. & c. cū ad monasterium. §. qd si prauaricator. §. e. Sol. intellige cōtrariū secūdū doc. in negligētia magna. quod etiam voluit gl. in d. c. cū ad monasteriū. quod bene notabis. Nam idē & fortius est dicendū in prælati^b secularibus: vt nō deponantur ex qualibet negligētia. Et hoc voluit iste text. dū dicit, qd si nimis negligens fuit Abbas repertus, detur sibi coadiutor vsq; ad capitulū prouincia le: quasi in capitulo debeat discerni, vtrum illa negligētia sit depositiōe digna. ¶ Item no. ibi, absque iudiciorum strepitu. ¶ qd prælati regulares possunt deponi absq; iudiciorū strepitu. Nō ergo est nec esse, qd seruetur in eis vsquequaq; ordo iudiciarius. Ad hoc. c. per tuas. §. de simo. & c. qualiter & quādo. ij. §. de accu. in. §. de bet. in fi. Et ex hoc & ex tex. not. qd prælati etiā regulares nō sunt sine causa amouēdi à prælatura. ¶ No. in. §. sequētes. qd visitatores & præfidentes renouātur in quolibet capitulo. & qd de negligētijs & delictis cōmissis in officio debet inquiri. ¶ T Ex quo no. qd delinquēs in aliquo officio pōt post depositū officiū inquiri, & puniri de malè gestis. & vide bo. tex. in l. magistratus. ff. de adm. rerum ad ci. pertin. & ibi tex. dicit, qd magistratus ciuitatis tenentur de dolo & lata negligentia. Item tenentur impendere accuratam diligentiam. ¶ Not. in. §. præcepimus. qd clerici seculares non possunt beneficiari in monasterio saltem, vt faciant vnicū collegiū cum monachis. & de hoc latius. Item no. & tene menti, qd clerici seculares per Abbatem & monachos beneficiati, etiā in monasterio, non possunt deponi per Abbatem: sed per Episcopum in monasterio non exempto. & facit. c. j. de capel. mona. lib. vj. ¶ Ex quo singulariter not. quod licet institutio spectet ad inferiorem prælatum de iure speciali: destitutio tamē nō pertinet ad eundē, sed ad Episcopū loci. Sic limita nota. in c. cum ex iniuncto. in fine de hæreticis. probatur rōne. nam institutio & destitutio sunt separata, de vno ergo iure nō est ad reliquū inferendū, de quo plenius dixi in dicta repetitiōe dicti. c. si qd contra clericū. ¶ T Vltimò no. qd dispositū in monachis & Abbatibus, extēdit ad Abbatissas & moniales, quo ad eis proportionabilia tantum: sed

suetudinis, & illud impedimētū sit sublatum per Papā: vel p. Principē: dicitur tunc procedere, vt ordinarius: & non vt delegatus. nisi forsan cā sibi committatur: vt in ea summarie procedatur: quia tūc esset delegatus, & nō ordinarius: vt per Bald. in addi. Spe. inti. de dele. in vlti. col. & per Alex. post Ang. in. d. §. si quis simpliciter.

ACHARIAS.

¶ Non autem ad Episcopos. Adde Card. in cle. j. §. quæ verò. xlvij. co. pe. & ibi. §. antepen. Inn. in c. quanto. §. de off. or. & isti in c. ad aures. §. de tem. or. & Card. Alex. in c. qui refistit. xj. q. ij.

¶ In prælati. An per negligētiā prælati deponant vide Corfe. in rep. c. grādi. char. vlti. de sup. ne. præla. & multa per Fel. in. j. c. col. j. & ij. §. de treuga & pace. Abb. & alios in c. iij. j. de accu.

SEB. SAPIA.

¶ Iudiciorū strepitu. Adde Fed. cōsil. cv. vbi dicit, qd valet consuetudo, qd religiosi vtriusq; a suis administrationibus amoueāt iuris ordine non seruato. Ant. Franciscus.

¶ Hoc, qd valeat talis consuetudo, puto fortè intelligendū, quando in introductione ipsius cōsuetudinis interuenissent ea, quæ ad inducendā cōsuetudinem sunt de iure necessaria, de qbus in c. cū dilectus. de cōsue. & in l. de quibus. ff. de leg. & in l. j. & ij. C. quæ sit lon. cōsue. & in. §. ex non scripto. in statu. de iure natu. aliās talis consuetudo non valerēt vt dictis iuribus.

secus dic contrā. Nam quod disponitur in Abbatis & monialibus, non habet locū in masculis. de quo vide bo. gl. in cle. attendētes. eo ti. facit. l. si ita. ff. de leg. ij. ¶ Et no. si. tex. in materia extensionis. Nam si statutū habet clauulā extēdentē statutum ad aliud genus personarū, debet intelligi in proportionalibus. Nā omnia hic expressa possunt procedere in monialibus: quia nō possunt deputari visitatores: nec debent exire monasterium pro capitulis cōgregandis: qā regulariter moniales nunquā debēt exire monasterium: vt in. c. j. e. ti. li. vj. & dic, vt ibi reperies gl. no. ¶ Nunquā monialis possit intrare aliud monasteriū arctius, sicut monachus. Et concluditur, quōd sic. & vide bo. text. cū gl. xx. q. iij. c. monachis.

¶ Op. cōtra tex. in ver. si autem. vbi dicitur, qā Abbate deposito per Episcopū, debet monasterio vacanti deputari idoneus administrator. Nā videtur, qā capitulum debeat succedere in administratione: vt no. Inn. in. c. j. vt ecc. bene. Sol. dicit Io. and. qā illud dictū pōt intelligi in capitulis cathedralium: secus in regularibus, vt hic. Vel secundū eum, istud pcedit Abbate deposito propter culpā suam. nā tunc est præsumptio cōtra capitulū: vt no. Inn. in. c. cū dilecti. de acc. secus vbi aliter vacaret monasteriū. ¶ No. singulariter hāc solutionē: & sic videtur tēperandum dictū Arch. in. c. ij. de test. li. vj. vbi simpliciter dicit, qā monasterio vacante datur administrator. & allego pro hoc Inn. in. c. cum dilectus. de cōsue. vbi specificē loquēs de monasterijs, dicit capitulum succedere vacante monasterio in administratione. Ad idem adduco text. in cle. ne in agro. e. ti. & c. fi. de re. li. vj. Et tenet Lau. & post eum Ioā. de lig. in d. cle. ne in agro. vbi dicit couentū succedere in administratione. & sic satis potest teneri præcedens distinctio Io. an. vt regulariter succedat capitulū in tēporalibus & spiritualibus: nisi in casu præmissio. ¶ Et aduerte, qā iste tex. solū loquitur de administratore deputando ad curā tēporaliū. & hoc non ponderauit Io. an. & do. sequentes. videtur ergo, qā respectu spiritualiū, nihil hic innouet. Ex quo ego infero, qā capitulū succedat loco Abbatis in spūali iurisdictione exercenda: sicut succedit capitulum ecclesiæ cathedralis ipsi Episcopo: vt in. c. is qui. & in. c. cū olim. de maio. & obe. & vide quod no. in. d. cle. ne in agro. ¶ Sed quæro, per quē deputabitur iste administrator? Host. dicit, qā per Episcopū. & ita videt sentire Arch. in. d. c. ij. Pro hoc ego adduco istū tex. in ver. hæc eadē. vbi in exēptis videtur, qā ipsi visitatores & præsidentes deputabant administratorē Abbate iussu: quasi in præcedētibus: vbi tractatur de Abbatis non exēptis administrator detur per Episcopū. nō ergo capitulū ipsius monasterij habebit hūc deportare: sed intelligo in deposito, vel suspēso Abbate: vt suprà dixi. ¶ Quæro, in §. præcipimus. nunquā indistinctē clerici seculares phibētur beneficiari in monasterijs? Host. videtur indistinctē sentire: qā nō: sed tūc solū habet locum ista litera, secundū eum, quādo recipiūtur vt fratres: vt sic sint de cōgregatione monachorū habētes vocē in capitulo, & locū in choro. Nā & mixtura hominū disparis pfessiōis est à iure phibita. c. in noua. xvj. q. vij. & in cle. j. de ele. Secus dicit, si presbyteri seculares præbēdant ab Abbate in monasterio, vt ibi de deseruiāt, nō existēdo de cōgregatione eorū. ¶ Sicut in simili laicus nō pōt præbēdari in ecclesia: vt sit canonicus: vt in. c. ij. de in sti. tñ pōt præbēdari: vt habeat præbēdā tāquā quoddā stipēdium vt no. gl. in. c. cū. M. de cōst. sic cū eo videt transire Io. an. Sed certē hoc videt cōtra tex. istū: vbi indistinctē phibent clerici seculares bñficiari in monasterijs. vñ respectu recipiēdorū, hæc litera phibet indistinctē: sed respectu receptorū ante hāc cōstitutionē, prohibet, vt nō habeāt vocē in capitulo. Nā si voluisset idē sentire in recipiēdis, phibisset cū illa limitatione, quā fecit in receptis. Vñ puto, qā clerici seculares nō possunt intitulari in monasterijs: & sic nō poterit deputari altari in monasterio: vt instituat in eo clericus secularis. quod bñ no. Fateor tñ, qā poterit eis deputari aliquod stipēdium, nō in titulū: sed pro seruiēdo in monasterio. & si qua iura reperiūtur in cōtrariū: vt. xvj. q. j. ista pcedūt secundū antiqua tēpora, qñ monachi nō erāt clerici. vnde puto, qā in monasterijs pos sunt perpetuò intitulari: nō tamē vt sint de cōfortio. & sic intelligo. c. dilecta. de excess. præla. ¶ In gl. in ver. personarum. ibi: nec aliquis censetur amodò nobilis vel potens. Nota singulariter hanc glo. quōd in religiosis debet seruari æqualitas respectu pœnarū. Idem respectu bonorū monasterij: vt dixi in. c. recolētes. s. eod. Nec ob.

c. cū ad monasteriū. quod gl. allegat pro cōtrario. Procedit enim in delicatis & malè cōplexionatis: qā aliter puidetur istis, quā bene se habentibus. nec ista mutatur per ingressum religionis: secus in potētia, vel nobilitate. ¶ In gl. in ver. iudiciorum. ibi: non est amplius quærendum de talibus. vult ergo gl. quōd Episcopus teneatur stare pcessui istorū visitatorū: & secū dū illū punire istos prælatos. qd nō placet cōter do. hic: cū isti visitatores sint, vt plurimū, iuris ignari & idio tē: vt in. c. ex multa. s. de voto. potuissent in multis excedere fines. vnde pcessus est exhibēdus superiori. ar. in. l. ea quidē C. de accus. & superior debet dare copiā isti inquisito, & audire si qua vult obijcere. qd bene no. Sed p hoc ego adduco tex. in. l. diuus. ff. de custo. & exhi. re. & ibi Bart. per illū text. quasi in istis terminis hoc cōcludit. ¶ Et faciūt hęc ad quæstionē, cum iudex ecclesiasticus tradit clericū, vel laicū iudici seculari, per eū puniendum, nūquid iudex secularis teneatur stare pcessui iudicis ecclesiastici. & dicēdum per prædicta: qā nō. quod etiā voluit Inn. in. c. j. de offi. ord. & Bar. in. d. l. diuus. Sed in vno errauit ibi Bar. quia dicit hoc etiam procedere in crimine hæresis: vt iudex secularis non teneatur stare pcessui inquisitoris: sed de nouo posset inquirere. Nam hoc est cōtra tex. in. c. inquisitionis. §. prohibemus. & de hære. li. vj. vbi dicitur, qā crimē hæresis est adeò merè ecclesiasticū, vt iudex secularis nullo modo possit de eo cognoscere: sed sola nuda executio ad eū pertinet. quod bene nota.

De religiosis domibus

Rubrica.

¶ Suprà visum est de statu religiosorum, & quibus subijciantur: nunc de eorum domibus, & ecclesijs: quibus sunt subiecti, est videndum. idē & c. De materia habetur. xj. q. j. per totum. xvj. q. vij. c. omnes Basiliæ. cum sequen. xviij. quæstione. ij. c. quidam. cum sequenti.

SUMMARIUM.

- 1 Ius baptizandi pertinet ad ecclesiam cathedralem alio non confito.
- 2 Dominus in dubio præsuntur ille, qui possidet. numero. 4.
- 3 Exercitium vnius iuris, seu articuli contenti sub vniuerso, infertur ad possessionem iuris vniuersalis. nu. 5.
- 4 Iurisditio in genere, an censeatur ad vnum pertinere, per exercitium vnius actus, vel articuli in iurisdictione. nu. 5.
- 5 Hospitale non probatur esse religiosum. i. constitutum auctoritate Episcopi ex eo, quod Episcopus vnius ius episcopale in eo exercuerit. nu. 6.

CAP. I.

Nunc autem. ¶ Si dubitatur in cuius diocesi sit Basilica consecranda, ille Episcopus cōsecrabit, qui prius in loco illo episcopalia exer

SEB. SAPIA.

¶ Vel nobilitate. Quod nobilitas p datur per ingressum religionis facta professione. no. Fel. in. c. cū de putati. col. ij. ver. no. quatuor effectus. s. de iudicij.

ZACHARIAS.

¶ Hoc procedere in crimine hæresis. Adde qā Bart. sibi cōtrarius tenuit oppositū. s. qā non procedat in crimine hæresis in. l. magistratibus. ff. de iurisdic. om. iudi. & Phil. Fran. in. c. inquisitioni. nu. 3. & ibi in Apo. Cel. in ver. si. absque eo, qā cognoscat de processu. de hæreticis. li. vj.

Cap. Hunc autem. Panor. super Tertio Decre.

a ¶ Et dū dicit etiā hic gl. j. q̄ electus confirmatus non consecratus, dicit electus & nō Episcopus. cōcor. cū gl. in ver. pōtificū in cle. dignū. de cele. mis. in cōtrariū tamē facit gl. cle. j. de fo. compe. in versi. Episcopis. Sed p̄ concordia dic, vt per ipsum do. Abb. in cle. j. & q̄ Abbas dicitur electus in Abbatem, ante cōfirmationē, est tex. in c. meminimus. de accu. & ibi etiā de hoc vide p. d. Abb. vbi ponit rōnem diuersitatis. Adde qd̄ voluerūt do. de Ro. de ci. suis de of. dele. q̄ delegatio facta Episcopo trāsit in successorem non cōsecratum.

b ¶ Exerciuisse. Ad de no. in c. cū consuetudinis. s. de cōsue. vbi & in apo. 2

c ¶ E. B. S. A. P. I. A. ¶ Quidam laicus. Quod quasi possessio iurispatronatus ex vno solo actu presentatiōis acquiritur, tenet Ol. in cō. ccc. xij. inci. thema. q. circa si. Abb. in cō. si. liij. in. vide p̄r mō. co. ij. i. vo. j. & Cal. in consil. xij. sub ti. de iure pa. Car. in consil. xl. vij. in. iij. vol. De ci. in. cōsil. cxxx. iij. circa prin.

d ¶ Bene nō. Adde quod voluit Cal. cō. xij. de iure pa.

ZACHARIAS.

e ¶ Non cōstat, q̄ hospitale sit religiosum. Adde quod nō in apo. ad eū. in c. officij. nu. 7. in apo. in ver. nō dicitur pia loca. s. de test. Antonius Fran. ¶ Ad hoc, an hospitalia dicantur cōlocapia, seu religiofa: dicas, q̄ si sunt autoritate Episcopi fundata, & habeant altare, ecclesiam, & cimiterium, dicuntur esse pia & religiosa: & aliās non vt per domi.

cebat. h. d. Continet vnū constructum, in quo approbat vnū modum cognoscendi, ad quem Episcopum pertinet cōsecratio ecclesiæ: & aliū modū improbat. ibi: *non enim*. ¶ Casus literalis. Quædam ecclesia constituta fuit circa confines duorū episcopatuū: populus petebat illā cōsecrari, contentio erat inter Episcopos, quis eorū deberet cōsecrare: quæsitū fuit à Papa, quid iuris sit? Rñdet Papa, quod debet inquiri cuius ciuitatis Episcopus baptizauerit incolas illius loci ante, quā ecclesia fundaretur: & ad cuius consignationē annuatim cōcurrerit. Non enim diffinitur hoc terminis, aut locis. Sic ergo ille vocandus est ad cōsecrationē, qui prædicta cōtulit sacramēta. Ber. ¶ ¶ No. primō, q̄ alio non apparente, ius baptizandi pertinet ad ecclesiam cathedralem. ¶ Secūdō nō. arg. q̄ Episcopus quolibet anno, debet tenere chrisma: vt sic chrismentur, seu confirmentur omnes volentes recipere hoc sacramētum. & est hoc ordinis episcopalis: vt in c. quanto. de consuetudini. ¶ Tertiō nota iuncta gl. prima quod ante, quā ecclesia cōsecratur, appellatur Basilica: sed post consecratiōem appellatur ecclesia & ecclesia est nomen græcum. & latinē idem est quod conuocatio: quia homines ibi vocantur ad diuina audienda. Basilica verō dicitur quasi habitatio Regum & Imperatorum à Basilio Principe. sæpe tamen iura vtuntur promiscuē his vocabulis. & vide quod latius dixij. de conse. eccle. vel alta. super rub. ¶ ¶ Itē nō. & tene menti, q̄ alio non apparente, is qui possidet, præsumitur dominus. Ita arguit de directo ista litera: de quo in c. cum ad sedem. de resti. spol. ¶ Item nō. quod ad validitatē iurium, etiam sacramentalium sufficit possessio conferentis. Quod intellige, quando aliās conferens habebat potestatem conferendi: aliās secus: per c. quāto. s. de cōsuetu. Facit qd̄ not. Ioan. an. in c. auaritiæ. de electi. li. vj. & Arc. in c. vno. de voto. lib. vj. ¶ Ex quo infero, q̄ licet certus locus non sit de proprietate Episcopi: ex quo tamen Episcopus bona fide est possessor, tenent sacramenta ab eo collata, quo ad omnem effectū. & sic ampliari possunt ea, quæ habentur in c. querelam. de electi. & c. consulta tiōibus. de iure pa. ¶ ¶ Vltimō tene menti dictum satis notandum, q̄ per exercitium vnus iuris, seu articuli cōprehensi sub vniuerso, infertur ad possessionē iuris vniuersalis. Nam vt vides hīc, p̄bando exercitium istorum duorū iurium, vel sacramētorum, infertur ad possessionem omnium iurium episcopalium. Et per hoc videtur inferendum, q̄ possessio vnus articuli, extēditur ad possessionē vniuersalem totius iurisdictionis. quod videtur contra c. auditis. & c. cum olim. de præscript. vbi patet, q̄ exercens certa iura episcopalia, solum præscribit in illis, quæ exercuit. Ad idem gl. & Bal. in l. j. s. si quis. ff. de iti. actuque priua. vbi dicit, q̄ præstendens habere iurisdictionem in loco tantum obtinet, quantum probat se exercuisse, non amplius. Ideo infert, q̄ si inferior à Principe dicit se habere potestatem exigendi vectigalia ex præscriptione: solum obtinet in illis rebus, in quibus probat se exegisse. & optimē facit c. cum contingat. s. de deci. Cuius contrarium hīc innuitur. So. ex dictis Inn. potest colligi nobilis limitatio ad omnia prædicta. Di-

cit enim hunc tex. procedere, quādo iste locus de quo erat contentio, erat in diocesi istius Episcopi, vel saltē non constabat, q̄ erat in diocesi alterius, quasi notabiliter sentiat, q̄ vbi ius cōmune nō fundat intentionem alterius per exercitiū certi articuli, probatur possessio vniuersalis iurisdictionis: secus autem, vbi locus pertinet ad alium: quia tunc possessio nō extenditur ad articulos nō possessorum, vt in contrarijs. hoc tamen vltimum limita: vt no. Inn. in c. cū dilectus. de capel. mona. ¶ ¶ Et hæc faciunt ad qōnem quotidianā.

4 **c** Quidā laicus longissimo tempore fuit in possessione præsentandi rectorem in certa ecclesia, tāquā patronus, non potest probare se verum patronū: nunquid per exercitiū istius iuris cōpetentis patrono, p̄betur quasi possessio totius iurispatronatus: vt sic ex præscriptione istius actus, intelligatur præscriptū totum iurispatronatus? Arch. in c. j. de iure pa. li. vj. tenet, q̄ nō. vnde dicit difficilimū esse probare patronatū antiquum: quia per illius actus præsentandi exercitium, solum probatur possessio iuris præsentandi. Sed cōtrarium & rectius sentit Io. an. in regula, q̄ alicui. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Ex quo si nō constat, q̄ iurispatronatus pertineat ad aliū, præsumendū est, q̄ pertineat ad istū, qui exercuit vnū ius competens patrono tantum: vt in isto tex. singulariter probari videtur. quod bene notabis. ¶ ¶ Item faciunt prædicta ad aliam quæstionē: pone, q̄ Episcopus exercuit vnum ius episcopale duntaxat in aliquo hospitali: nō constat, q̄ hospitale sit religiosum: nūquid per exercitium illius iuris, possit Episcopus ibidem exercere omnia iura episcopalia? & prima fronte videtur dicendū, q̄ sic. ar. huius text. Sed cōtrarium cōsuluit Fede. confi. cccxxv. q̄a de possessione vnus articuli, non est inferendum ad alios articulos: vt in d. c. cum contingat. cum si. Non ob. iste tex. q̄a locus iste necessariō debeat esse subiectus alicui Episcopo: ideō præsumptio est pro eo, qui exercuit ibi aliqua iura: sed nō sic est in hospitali: quia hospitale nō religiosum, non tenetur Episcopo ad iura episcopalia. c. ad hæc. j. eo. Ideo sumus extra terminos huius. c. vt sic dicamus tantū fuisse præscriptū, quantū probatur fuisse possessum. & facit hoc ad multas quæstiones. ¶ ¶ Et nō. q̄ vbi hospitale nō apparet religiosum, nō sufficit Episcopo ad probandū subiectionē probare exercitium alicuius iuris episcopalis. ¶ In gl. in verb. *locus*. ibi: hæc duo sacramēta. videtur gl. exigere ad verificationē literæ exercitium istorum duorū sacramētorum. Idē sentit gl. ij. sed tu tene, quod. s. dixi post Inn. vt sufficiat exercitiū vnus iuris, ex quo non cōstat de iure alterius. Quid autē si nemo Episcoporum ibi exercuit iurisdictionem aliquā? dicit Host. q̄ si Episcopi cōtendētes sunt sub eodē Archiepiscopo, ipse hoc diffinit: vt in c. sanē. de foro cōpet. & in dubio poterit conferre cui voluerit: vel sibi retinere. ar. c. quoniā. de deci. & nō. bene istud dictū. Et potest esse ratio, quod pro Archiepiscopo cōstat, cū sit in puincia sua: sed de iure Episcoporum ignoratur. ¶ No. etiā quod super locis puinciæ nō cōstitutis intra certam diocesim, Archiepiscopus fundat intētionem suam. quod est bene notādum: quia iure hoc clarē non probatur. Si autē Episcopi sunt diuersarum puinciarū: tunc dicit Host. q̄ vel sorte dirimetur. q. ar. l. sed cum ambo. ff. de iu. & xxvj. q. ij. c. fors. Vel recurratur ad Papam. Ego non video rationem huius mēbri: nam si locus est in puincia Archiepiscopi: & non constat q̄ sit intra certam diocesim alicuius Episcopi, non debet esse locus sorti in præiudicium Archiepiscopi: vel primum membrū ipsius est falsum.

SVMMARIVM.

- 1 Ecclesia vnus diocesis, si est vnica ecclesia alterius diocesis ex consensu Papæ: nihil præiudicatur Episcopo ecclesiæ vnite.
- 2 Vnio vnus monasterij, vel ecclesiæ potest ex causa fieri per Episcopum.
- 3 Rei appellatione, non veniunt iura & actiones.
- 4 Vnio ecclesiarum inducit unionem rerum & actionum, tam ecclesiæ vnite, quam ecclesiæ, cui vnitur.
- 5 Episcopus habet intentionem fundatā de iure cōmuni in omnibus pijs locis. Castrum, vel ciuitas, si vnatur alicui regno, vel loco: an debeat regi statutis loci vniti, vel loci, cui vnitur.
- 6 Ecclesia vnita, si collectatur: an collectetur vbi est, an in loco, vbi est vnita.
- 7 Ecclesia vnita, si alienatur: quis episcopus præstabit auctoritatem: an episcopus loci, vbi est sita: an vbi est ecclesia, cui est vnita.

- Patronus ecclesie principalis: an habebit ius patronatus in ecclesia unita.
 7 Monasterium unitum cum alio: debet retinere Abbatem.
 8 Ecclesia unita debet conservari in statu suo.

CAP. II.

Via monasterium. ¶ Nihil iuris de perit Episcopo, in cuius diocesi sita est ecclesia, quam Papa unit ecclesie alterius diocese. & est casus quotidianus & notabilis. Primo ponit unionem: & eius cam. Secundo ibi. *Episcopum autem.* determinatione: cuius subdit generale determinatione. ibi: *na sic.* ¶ Casus literalis. Quoddam monasterium situm erat in fundo Marchiano, hostilitate desolatum Papa univit illud monasterio Agapiti Abbatis cum omnibus rebus suis, vel que ei competunt actionibus: ita tamen, quod Episcopus Surrétinus, in cuius ciuitate est monasterium huius Abbatis non habeat iurisdictionem: sed Episcopus Nucerinus, in cuius diocesi est illud monasterium: ut tamen iura sua singulis Episcopis inuiolata seruetur. B. ¶ No. vna legitimam cam vni di vnum monasterium alteri: scilicet cum est desolatum, seu destitutum. Fortem enim perdiderat temporalia. vel destitutum a religiosis. & hanc unionem ex causa posset facere Episcopus loci: ut in. c. sicut vnire. de excels. Præla. ¶ Tercio no. quod appellatione rerum, non veniunt actiones. Donans ergo res suas, non videtur donasse actiones sibi competentes. de quo vide quod legi. & no. in. l. mouetium. ff. de ver. fig. & l. bonorum. eo. ti. & quod dixi in. c. nulli. s. de reb. eccle. non alie. ¶ Tercio no. ar. p. & contra: quod unita ecclesia, videntur unita omnia iura competentia ipsi ecclesie. & hoc procedit etiam si non exprimat. sicut in patrefa. transiente in potestate alterius per arrogationem. Na transeunt omnia iura, quae adhaerebant personae suae, tamquam accessoria. l. si adoptauero. ff. de precat. facit quod le. & no. xix. q. vi. si qua mulier. ¶ Itē no. quod Episcopus fundat intentionem suam de iure cōi super omnibus ecclesijs & pijs locis, etiam religiosis sitis in diocesi sua: etiam si illae ecclesiae unitae sint ecclesijs alterius diocesis. Et facit iste tex. ad. q. quā ponit Bart. in. l. si conuenerit. ff. de pi. ac. si aliquod castrum, vel comitatus accedat alicui regno, vtrum debeat regi secundum statuta propria ipsius castrum, vel comitatus: aut secundum statuta regni. Itē facit ad aliquam quoniam quotidianam: si Episcopus ex causa imponit aliquam collectionem ecclesijs: nunquid ista ecclesia tantum collectabitur in diocesi, ubi est sita: vel in diocesi ecclesiae, cui est unita. de qua vide per Arc. & Io. an. in. c. j. de immu. eccle. li. vj. ¶ Vltimo no. quod princeps in dubio, non videtur velle praedjudicare iuribus singulorum. facit. c. super eo. de offi. dele. & l. ij. s. si quis a principe. ff. ne quid in loco publi. ¶ Quid autem, si imminet alienatio rei ecclesiae unitae: quod Episcoporum habebit interponere auctoritatem? vide Inn. in. c. pastoralis. de priuile. & Arc. in. c. in venditionibus. xvij. q. iij. & per Bar. in. l. cunctos populos. C. de sum. tri. Itē vtrum patronus ecclesiae principalis efficiat patronus unitae. vide per Spe. in tit. de iurepa. in fi. ¶ Vltimo hic queritur, vtrum in isto monasterio unito erit amplius Abbas? videtur velle, quod sic. Dicunt enim quod ex quo vnus monasterium, ut monasterium debet conservari in statu suo. & sic debet habere congregationem monachorum & Abbatem solitum: quia non alterantur iura ecclesiae per unionem. ar. hic. secus dicunt, si monasterium vniret, ut capella: quia tunc ex quo mutat naturam suam assumit iura capellae: & sic debet conservari, ut capella. quod not. ¶ & idē vide, quoniam Papa concedit vnam ecclesiam loco religioso ad usus proprios. debet eam conservare in statu suo, & redditus superexcrecentes duntaxat recipere. de quo vide per Inn. in. d. c. pastoralis. de priuile. & in. c. in lateranensi. de praeb. Hanc dicta vera intelligo, quoniam facultates ecclesiae unitae suppetunt ad conservandum eam in priori statu. Na si ecclesia est de paupata: ita quod non potest tenere collegium monachorum, vel solitum statum: tunc sufficit quod ecclesia cui facta est unio, faciat illi deferuire per clericum secularem. arg. optimum in cle. nec in agro. s. ad hac. de statu reg. facit. c. inter quatuor. eo. gl. sunt faciles.

SUMMARY.

- Episcopus praest omnia locis pijs: quia ipse debet ordinare ad usum destinatum. non autem, ut disponat de redditibus ad libitum. nu. 3.
- Hospitalia fundata auctoritate Episcopi dicuntur religiosa: illis praest Episcopus. Si vero non sunt fundata tali auctoritate, non dicuntur religiosa: & eis non praest Episcopus: nisi quo ad curam.

- 4 Rectores hospitalium, an possint esse religiosi, vel clerici seculares, vel laici.

CAP. III.

DExenodochiis. ¶ Breue est. vel per alia verba potest summari: Episcopo subsunt omnia loca pia, & ad eius sollicitudinem debet ordinari ad usum destinatum. ¶ Casus literalis. Ordinatio & dispositio xenodochiorum, & monasteriorum, aliorumque locorum similium, pertinet ad Episcopum, in cuius diocesi est constituta. B. ¶ No. j. quod hospitale quandoque appellatur xenodochium. & de varijs vocabulis hospitalis: vide tex. xxij. qo. viij. c. sanctum. & l. oia. C. de episco. & cle. ¶ Tercio no. ar. optimum, quod ad Episcopum pertinet, alio non apparete, ponere rectorem in his hospitalibus. Et si hospitale haberet patronum: facit hac litera in ar. opt. quod ad Episcopum pertinet confirmatio ut innuit litera ibi: *ordinetur.* quod latius dixi in quadam disputatione, quae incipit: *Seproponitur.* ¶ Tercio no. ibi: *ad easdem utilitates.* & c. quod hac hospitalia pertinet ad Episcopum, non ut disponat de redditibus ad libitum: sed ut ordinet ad usum destinatum. vnde non potest Episcopus puertere usum destinatum rei religiosae. ar. in cle. quia continet. de reli. do. Nunquid autem iste tex. vendicet sibi locum indifferenter in omnibus hospitalibus: credo quod non: sed in his, quae sunt aedificata auctoritate Episcoporum, tamquam religiosa: ut in. c. pxi. Sed si non sunt religiosa: puta, quia edificata sine auctoritate Episcopi, non habet Episcopus de his se impedire: sed patronus hospitalis ad libitum disponit, ut in. c. inter dilectos. & ibi per Inn. de do. quod puto verum, nisi patronus esset mortuus: quia tunc ad curam Episcopi pertinet: ut voluntas pia defuncti mandetur executioni: ut videtur tex. in aut. de eccle. ti. s. si quis autem pro redemptione. cum se. vnde licet talis locus non teneatur Episcopo in episcopaliibus respondere: tamen Episcopus debet habere curam ipsius, ex quo locus est pius. & facit quod dicam in. c. proxi. ¶ Vtrum autem religiosi & laici vel clerici seculares possint esse rectores hospitalium: vide gl. & ibi per doc. in. d. cle. quia contingit. & conclusio est, quod religiosi non possunt deputari: nisi habeant ecclesiam curatam, vel nisi hospitale esset subiectum monasterio, & monachus deputaret per Abbatem tamquam obediensarius. & hoc vltimum sentit Fede. cōf. clv. Clerici vero seculares possunt esse rectores: sed non possunt habere titulum in cle. p. literas. de praeb. Laici etiam possunt esse, dummodo non sint suspecti. & vide hodie ad determinationem & declarationem huius text. quod habet in. d. cle. quia contingit. ubi habet de cofectione inuentarii, & de ratione reddenda.

SUMMARY.

- Locus deputatus auctoritate Episcopi ad fundandum hospitale, vel ecclesiam, est effectus sacer adeo, quod non debet redire ad usus prophanos.
- Hospitale dicitur religiosum, quando est fundatum auctoritate Episcopi.
- Religiosus locus non efficitur ex eo, quod laicus sepe lievit cadauer in eo: quia religiosus locus non efficitur per laicos.
- Hospitale fundatum auctoritate prophanam: potest re-

Car. in. cle. ij. in. s. fi. de reli. do. & ad de quod hospitalia proprie non veniunt appellatione ecclesiae, nec app. beneficij: ut in. c. ij. & ibi per Do. Abb. de cōsu. sed bene veniunt app. pel. pij loci, vel religiosi: ut per do. Card. in cle. ij. in ij. q. de iudi. & in c. si quis. de ele. li. vj. & in cle. j. in vij. qo. de seque. pos. & fruct.

SEB. SAPIA.

¶ Appellatione rerum. Vide Bar. & alios in. l. j. ff. de statu ho. & An. ficu. in consil. xxvj. in prin. in. ij. vol. & Fel. in. c. ij. co. vj. j. dist. & remissiue in. c. peruenit. ij. col. ij. s. de test.

¶ Vel comitatus. Adde Ro. consil. ccxx. vbi in facto consuluit.

SEB. SAPIA.

¶ Episcoporum. Vide de hac materia late per Fel. in. c. de quarta. co. iij. s. de praescrip.

¶ Laici Adde ludo. Ro. consil. suis folio. xxj.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Inter quatuor.

¶ Quid autem, si apparet hospitale, in quo publicè diuina officia celebrentur, sed non apparet, an sit fundatum auctoritate Episcopi: an præsumatur fundatum auctoritate Episcopi. dic. q. sic, secūdū Archi. in c. nemo. de consec. di. v. cuius dictū refert & sequitur Lud. Ro. in l. sciendū. ff. de ver. obli. in xvj. col. & idem dicit Pet. de perusio in tra. suo. in. iij. col. & idem Ro. in suis fin. vbi etiam alle.

Archi. vbi. s. adde d. Car. cōf. xij. & cxxj. Lap. allega. xlij. Ro. consilio cccix. Cal. consi. v. & vj. hoc titu.

SEB. SAPIA.

b ¶ In certo loco. Vide Decū in c. quāto. col. penul. s. de iudicijs. vbi etiā Fel. col. pen.

c ¶ Et ad hoc vide gl. in de. quia contingit. in eo. tit. de re. do. Et an ista hospitalia priuata gaudeant priuilegijs ecclesiasticis. Bal. in authē. hoc ius. in fin. in. j. col. C. de sacrosan. ec. dicit, q. non secus si sint publica. Et propterea dicit si lædantur talia, hospitalia priuata non poterunt petere restitui, quod non est in publicis. facit quod no. Io. an. qui ita intelligit in capit. ij. de resti. in inte. in. vj. no. & hoc etiā posuit Anch. referēdo Bald. vbi. s. in de. si literas. de pben. vide etiā eundem Anch. in de. quia contingit. de reli. do. An autē solennitas requiritur in alienatiōe rerū ecclesiastic. obseruari debeat in rebus hospitaliū: vide Bald. in dicta aut. hoc ius. & do. Ant. in c. nulli. in fi. ff. de re. ecc. non alie. Et dicit etiam Bal. in. d. aut. hoc ius in. ij. co. q. Ep̄s sibi non pōt capere legatū factum hospitalibus: imō videtur factū contemplatione pauperū. idē Ep̄scopus capiet & distribuet inter pauperes. Et an alia iura. quæ dantur ecclesijs, habeant locum in hospitalibus: vide text. in c. requisisti. ibi reliquis pijs locis. & c. in c. fin. de testa. cum glo. in c. grandi. de sup. neg. prala. in. vj. & in c. alina. de sen. excom. li. vj. nunquid pia loca quo ad præf. xl. an. gaudeant priuilegio ecclesiæ concessio: vide tex. op. & ibi ipsum Abba. in c. accedentibus. de priui. & tex. in c. fi. xvj. q. iij. Item adde hic Do. in c. j. s. habeant. de elec. in. vj. Item adde hic Pau. de Ca. con. fi. cxlv. vbi consulti. q. de relictis hospitali priuato: non potest detrahi falcidia. Et sic in eo habet locum dispositio authē. similiter. C. ad lē. fal. & alle. no. dictum Spe. in ti. de inst. edi. s. nunc aliqua. ver. & scias. adde Lud. Ro. consi. cccvii.

d **SEB. SAPIA.** ¶ Ex illo tex. ille tex. parum facit. Nam prohibet vestes sacras accommodari vñbus laicorum: ne iniquentur: non autē prohibet eō tra vestes laicorū nō posse accommodari vñbus ecclesiariū: imō videtur, q. per dedicationem purgetur omnis macula: vt probatur in c. nō liceat. xix. q. vlti. & ita concludit An. ficulus in c. mancipia. s. de re. permuta.

dire ad prophanos vsus ante mortem fundantis, secus post mortem.

Vestes sacras, seu religiosas non debent etiam consumptæ ad vsus prophanos conuerti.

Vestes mulierum, vel virorum, non debent conuerti in vestes sacras: puta in planetas, vel similia.

Hospitale etiam cum oratorio potest fundari à laico sine pontificis auctoritate.

CAP. IIII.

De hac & infra. **¶** Loc

cus auctoritate Episcopi ad vñm hospitalitatis deputatus, est religiosus, & ad mūdānos vsus redire nō debet. Primò decisa cōsultatio. secūdò responsio ibi: **inquisitioni.** ¶ Casus literalis. Quæ sitū fuit à papa, vtrū locus deputatus ad hospitalitatē possit in seculare habitaculū cōmutari? Rñdet, q. si locus ille ad vñm hospitalitatis, & prouisionem pauperū, auctoritate Pontificis deputatus fuit, nō debet amplius mūdānis vsibus deputari: cū sit religiosus, sicut de vestibus & vasis ligneis & alijs ad diuinū cultum per Episcopū deputatis, antiqua indubitāter obseruatur consuetudo, & sacri canones edocent. Ber.

¶ No. j. ex isto text. q. hospitale nō efficitur religiosum, nisi fuerit ædificatum, vel deputatū ad hospitalitatē auctoritate Episcopi. **a** Ex quo infertur, quod priuata persona nō pōt facere locum priuatū esse religiosum. **¶** Et inducitur iste tex. contra dispositionem iuris ciuili: vt licet cadauer sepeliatur in certo loco: **b** non tamen ille efficiatur religiosus licet ius ciuile disponat contrarium. De quo vide, quod dixi in c. penulti. de sepul. **¶** Item no. ar. à cōtrario sensu, quod hospitale ædificatum, seu deputatum sine auctoritate Episcopi potest redire ad humanos vsus. quod intellige eo viuentē, qui ædificauit hospitale. Nam licet cuique secundum Inn. & bene, in domo sua erigere hospitale. arg. in c. vnicuiq. de conse. di. j. & melius in c. j. de emp. & ven. & inde tractu temporis tollere lectos, & reducere ad statum pristinū. Pro hoc. e. inter dilectos. & qd ibi per Inn. s. de dona. secus puto, vbi decessit is, qui hospitale ordinauit, per aut. de eccle. ti. **s** si quis ædificationem. Itē no. q. vestes & alia

vtensilia ecclesiæ deputata ad religionis cultū, non debent amplius ad vsus humanos deputari. **¶** Ex quo infero, quod malè faciūt illi, qui de vestibus sacris, seu religiosis vetustate iam consumptis faciunt fieri vestes aptas pro dominabus, seu burfas, seu quid simile. & vide ad prædicta tex. in c. nuptiarū. de conse. dist. in. j. vbi dicitur, q. vestes ecclesiæ non debēt cōmodari ad ornatum nuptiarū: nec ad alium vsum mundanū: quia videntur pollui. & sic postmodum esse indignæ ad cultū religionis. & ex illo text. **d** colligit ibi gl. no. quod de veste alicuius dominæ, vel alterius nō debet fieri casula, vel aliud vestimentum ecclesiasticum: licet contrarium obseruetur & malè. **¶** Vltimò hīc quæritur, nunquid liceat priuato ædificare hospitale sine auctoritate Pontificis? quidam, quod sic, dūmodò non habeat oratorium. Hostien. sentit, quod etiam cum oratorio potest construi, sed non debet ibi celebrari sine auctoritate Pontificis. ar. in c. vnicuiq. de conse. dist. j. & hoc verius. & allego tex. expressum secūdū vñā lect. in. d. c. inter dilectos. de dona.

SUMMARIUM.

Locus religiosus, de quibus religiosus reformari debeat.

CAP. V.

Inter quatuor. **¶** Loc⁹ religiosus debet reformari de religiosis dūtaxat, nō secularibus, nisi in religiosorum defectu. h. d. Distinguit duo mēbra: secundum prosequitur ibi: **sed si.** ¶ Casus literalis. Quærebatur à domino Papa, vtrū ecclesiæ regulares possunt fieri seculares. Ad quod respōdet, quod ecclesiæ regulares nō debent fieri seculares: nisi deficientibus regularibus. & ita necessitas subiicitur legi. Ber. **¶** No. j. ex tex. vñā regulam & casum exceptū ab ea. regula est, quod nullus citra Papam pōt alterare statū ecclesiæ religiosæ: vt si consuevit regi per regulares, regatur nūc per seculares. Ambulandum est enim in ecclesia Dei de virtute in virtutem: vt sic potius sit ascensus, quā descensus: vt in c. licet de transla. prala. & in c. legimus. xiiij. di. Casus exceptus est, cū regulares non reperiūtur: tunc enim potest reduci ad statum secularium. oportet tamen prius seruare certos gradus: cum ista lita indistinctè dicat, quādiu per regulares. & c. vt prius reformetur locus religiosus de regularibus eiusdem monasterij. Secundò in defectum de regularibus aliorum religiosorum eiusdem ordinis. Tertiò deueniendum est ad regulares alterius ordinis. Postremò in defectum omnium regularium poterunt institui clerici seculares. & hoc casu serua exceptionem hīc positam, in text. secundum Io. an. quod satis probatur: vt. s. dixi, per illud verbum regulares. & per idem verbum dicendum tex. locū habere in omnibus regularibus eiusdem ordinis. **¶** In gl. ibi: **vt hīc dicitur.** Aduerte, nā coniungendo istam particulam gl. cum principio ipsius, in quo fecit mentionem de Episcopo, apertè sentit gl. q. Episcopus in defectum regularium, potest ponere ibi seculares: & sic nō est necesse, q. adeatur Papa. & sic tenet gl. in c. Episcopus. xij. q. ij. sentit etiā hīc Io. an. & vide quod no. in simili in c. ad audientiam. alle. in glo.

SUMMARIUM.

- 1** Ecclesia debet respondere Episcopo, in cuius diocesi est sita: nisi contrarium appareat. 2.
- 3** Libellus vniuersalis procedit super vniuersalibus absque eo, quod in specie aliquid exprimat.
- 4** Simonia interueniens in aliquo contractu, vitiat ipsum ipso iure.
- 5** Surreptitia non dicitur gratia, si omnia non exprimantur: dumtamen sint expressa illa, quæ si non essent expressa, aut gratia non concederetur, aut cum maiori difficultate.
- 6** Antiqua facta habent magnam præsumptionem pro se.
- 7** Procurator licet intercedat post litem contestatam: tamen sententia absolutoria, siue condemnatoria, potest ferri in personam ipsius.
- 8** Pensio constituta pro pluribus rebus, censetur distributa in singulares: vt sic qualibet res teneatur pro rata ad pensionem.
- 9** Conducentes domum pro certa quantitate: omnes tenentur pro rata, & nō in solidum.
- 10** Episcopus, an possit aliquam ecclesiam eximere à iurisdictione sua, & quæ iura possit

iura possit remittere in ecclesia sibi subiecta.

- 11 Episcopus, vel alius praelatus citra Papam: quo casu possit concedere vni ecclesie aliquod ius in praeiudicium alterius.
- 12 Papa, vel Princeps secularis: an possit ius vnius ecclesie alteri cōferre. 15.
- 13 Papa est dominus rerū ecclesiasticarum, quo ad administrationem tantum. Papa incurrit vitiū simoniæ: si pro iurib⁹ spūalib⁹ recipit aliquod tēporale. Papa ius habet in bonis clericorum: quod habet Impera. in bonis laicorum.
- 14 Papa non potest priuare aliquem suis beneficijs sine causa rationabili. Episcopus, vel alius praelatus, nō potest inuitus transferri sine cā rōnabili.
- 15 Papa præsūmitur, quod facit, faciat cum causa.
- 16 Papa dādo consanguineis bona ecclesiā, vt ipsos diuites faciat, peccat mortaliter: secus pro sustentatione. 17.
- 18 Ecclesia, si habet aliquid in emphyteosim: si cessauerit à solutione canonis, per biennium, vel triennium: cadit à iure suo.
- 19 Praelatus, qui permisit in negligēdo, vt res ecclesiæ præscribantur, vel cadant in commissum: tenetur reddere ecclesiam indemnem.
- 20 Emphyteoticus & censualis contractus, in quibus differant. Censualis contractus transfert vtrunque dominium in accipientem: secus emphyteoticus.
- 21 Censur, si non soluitur, res non cadit in commissum: sed semper potest compelli censualis ad soluendum: secus in emphyteota.
- 22 Contractus: qui ex verbis potest trahi ad diuersas species, contractus illius speciei creditur esse, quæ conuenit naturæ ipsius.
- 23 Exceptio concludens intentum excipientis: non vitatur per verba inepta.
- 24 Iura episcopalia petens censetur petere tam ea, quæ competunt de iure communi, quàm ea, quæ de iure speciali.
- 25 Arbitrator, siue amicus compositor, potest condemnare iure non petito: nisi sit res prorsus separata.
- 26 Subtilitates iuris in spiritualibus non curantur.

C. A. P.

V. I.

Constitutus. ¶ Ecclesia sita in diocesi episcopali tenet sibi in episcopalius respondere: nisi appareat remissa legitimè: & pot Episcopus remittēdo episcopalia, cēsum sibi retinere. h. d. primò facti, seu causæ narratio. secundò ipsius diffinitio. ibi: cum autem. Prima subdiuiditur in tres partes. In prima actoris petitio. Secūda reorū defensio. ibi: verum. Tertia actorū replicatio. ibi: ceterum. ¶ Casus literalis. Ep̃s Alban. in p̃sentia dñi Papæ cōstitutus petebat ius ep̃ale in ecclesia castri, qđ Pauli dicit, ab Abbatē: & fratrib⁹ monasterij Criptę ferratæ, in qua monasteriū iuspa tronat⁹ habebat ex eo, qđ erat sita in diocē. Abanē. & ideò de iure cōi debebat sibi de iuribus ep̃alibus rñdere. Si verò cōtrariū apparet, petebat cōpelli monasteriū ad soluēdā p̃sionē pro p̃dicta ecclesia: & restitutionē p̃sionis subtraçtę. à. xl. an. citra. Sed ceconomus monasterij ex aduerso respōdet, qđ licet ecclesia sita esset in diocē. Albanē. ei nō tenebatur in aliquo rñdere ex eo, qđ Dñicus Lauitanus Ep̃s, qui fuerat Ep̃s Alban. oēs ecclesias sitas in diocē. Albanē. pertinetes ad monasteriū istud: & quicqđ habebat tā in monasterio, quā in ecclesijs illis cōcessit monasterio in emphyteo sim sub annua p̃sione. viij. den. ita, qđ licitū erat Abbati & fratrib⁹ oīa sacramenta recipere à quocūqđ vellent Ep̃o tam in monasterio, quā in alijs ecclesijs cōcessis ei tertiam mortuoriorū. & C. Pa. qđ factū fuerat ab illo Ep̃o, cōfirmavit. Insuper p̃posuit, qđ & si ecclesia aliquādo fuisset subiecta ecclesiæ Albanē. monasteriū per. xl. annos. & amplius in pace possedit eandē. Ad hoc respōdet procurator Ep̃i cōcessionē Lauitā Ep̃i nō tenere: vtpote cōtinentem simoniacā prauitatē ex eo, qđ Ep̃s spiritualia cōcessit recipiēdo pro eis annuā p̃sionē. & sic cōmisit vitiū simoniæ: vnde concessio illa nō tenuit & cōfirmatio Papæ fuit obtēta p̃ surreptionē cū in confirmatione illa non fuerit mentio facta de illa p̃sione. Ad hoc fuit ex parte monasterij respōsum: non est insolitum, nec nouū: vt cū Ep̃i concedunt ecclesias pijs locis, aliqd sibi referuent in eis noīe p̃sionis. Et Papa, cū priuilegiū libertatis, vel profectiōis p̃fidiū aliquibus ecclesijs cōcedit, aliqñ cēsum sibi referuat in eis: & in literis cōcessionis cēsus exprimit ad perpetuā memoriā. His & alijs auditis do. Pa. cōdenauit ceconomū monasterij ceconomo Ep̃i in solutionē p̃sionis p̃dictæ decoetero faciendā, iuxta ratā, qđ cōtingit ecclesiā p̃dictā & in restitutionē subtraçtæ p̃sionis à. xl. an. secūdū ratā eandē sup oīb⁹ alijs absoluit ceco

nomum monasterij ab impetitione ceconomi ipsius Ep̃i, eidē ppetuū silētiū imponēdo. Ber. 2 ¶ ¶ No. j. qđ Ep̃o petēti iura ep̃alia in ecclesijs suę diocēsis, etiā possēsis per religiosos, sufficit p̃bare illas ecclesias sitas in sua diocēsi: quo probato obtinet: nisi aliud probeť de iure speciali. Nō possunt ergo religiosi tenere ecclesias seculares, quin Ep̃o rñdeāt de episcopalijs. Et in oībus capellis religiosorū: licet ipsa monasteria à plurib⁹ sint exēpta: vt probat hīc: & in. c. seq. & in. c. cōquerēte. s. de offi. ordi. ¶ ¶ Secundo no. qđ iura ep̃alia possunt vniuersaliter peti: nec est necesse ea in libello exprimere: sed satis est dicere: peto iura ep̃alia. & c. & hoc ideò: quia hac actio est vniuersalis: vt plenē not. p Inn. in d. c. cōquerēte. dico plen⁹ in. d. c. ij. de lib. obli. 4 ¶ ¶ Tertiò no. qđ simonia intercedēs in aliquo cōtractu vitiat ipm cōtractū ipso iure. ¶ ¶ Itē no. qđ nō oīa suppressa in impetratione gratiæ habent reddere gratiā surreptitiā. Nā in cōfirmatione gratiæ hīc obtēta, nō fuit facta mētio de obseruatione p̃sionis: nec per hoc vitatur cōfirmatio. qđ bene no. Quia illa sunt necessariò exprimēda, qđ expressa haberēt: aut diffcultare cōcessionē gratiæ: aut ex toto impedire. & hoc arbitrabit bon⁹ iudex: vt in. c. sup literis. & in. c. postulasti. s. de resc. ¶ ¶ No. ibi: nec insolitum, nec nouum. p̃sumēdū esse pro his, qđ diu agitata sunt in ecclesia Dei, patiēte & tolerāte superiore. vnde alibi dicit tex. iuris ciuiliis, non esse facilē recedendū ab eo, qđ diu equū visum est. l. fi. de consti. prin. ¶ ¶ Itē no. ar. optimū, qđ licet procurator intercedat post lit. cōte. tñ sententia cōdenatoria, vel absolutoria pōt ferri in ipsius personā. Nā hic Ep̃s p se litē est cōtestatus: vt patet in prin. & no. hīc per gl. & postmodum interuenit ceconomus: & nihilomin⁹ fertur sentētia in personā ceconomi. de quo multum dubitat Legistā in. l. nihil. C. de procu. & dic vt ibi. & vide quod leg. & no. in. c. j. eo. titu. lib. & per Barto. in. l. j. C. de sen. & interlo. om. 8 ¶ ¶ No. ibi: iuxta ratam & c. quòd cū vna p̃sio cōstituitur p pluribus rebus, tacitē videtur distributa in singulares: vt sic quelibet res teneat pro rata ad p̃sionē cōstitutā. qđ bene no. Idē in simili seruatur, cū plures cōdenantur vna sententia ad certā quātitatē. Videntur enim in dubio cōdenari pro parte, & nō in solidū. l. vni ca. C. si plures vna sen. fue. cōdē. Idē est, cū plures simpliciter promittunt vnā certā quātitatē: vt in. l. reos. s. cū in talibus. ff. de duo. reis. 9 ¶ ¶ Ex quo infertur ad qđ. plures scholares cōduxerunt hospitium, promiserūt locatori certā p̃sionē: nūquid tenētur in solidū ad p̃sionē, an verò pro parte: & dic qđ pro parte, ar. huius capituli. & in iuribus. s. alleg. tenēt Cy. in. l. fi. diuersa. C. loca. ¶ ¶ In glo. in ver. à quocunq. ibi: quod non est verum. vult ergo gl. & bene, Episcopum non posse in totum eximere ecclesiā à iurisdictione sua. Idem tenet hīc Inno. Hostien. Et ad istū tex. respondet Inno. dupliciter. Primò, qđ hīc interuenit confirmatio Papæ. & idē sentit glo. in verbo confirmavit. Vel secundò Episcopus fecit potius vicarium in istis iurib⁹ episcopalijs illū Abbatē: quasi velit Inno. qđ Episcopus potest eximere ecclesiā à se concedendo eam alteri: faciendo illum vicarium suū in illis iuribus: vt sic exerceat nomine ipsius. quod no. & de hoc vide, quod in simili not. in

G G

¶ In vniuersalib⁹ actionibus admit titur petitio incerta: de quo vide p gl. & doc. in. s. cul. rare. insti. de ac. & ibidē p do. Ias. de May. in. ij. col. & in seq. ponit gñaliter, an & qñ petitio incerta admit tatur. vbi secutus ordinē Io. de pla. facit regulā affir. matiūā cum octo fallētijs: vt ibi per eum. de quo vltra do. Ant. hīc in. ij. col. ver. not. quòd valet sentētia. vide plen⁹ in. c. j. de re iudi. p eundē do. Ant. & p gl. in. c. illa. de actio. & p gl. in. c. auditis. in versi. & facies. de procu. & ibi lati⁹ per do. Ant. in vl. col. & vide oīno do. Abb. i. c. finē. circa princ. de dō. & cōtu. & in. d. c. illa. & in. c. seq. in notabilib⁹ & per Inn. in. c. ij. de lib. obli. & per. d. Bar. de bel. hīc in addi. per duas colū. ad. de Alexan. confi. lxxvij. ij. li.

SEB. SAPTA.

¶ Plures scholares. vide Ang. in. l. duos fratres. ff. de acq. here. vbi dicit qđ si sunt plures scholares, qđ cōducunt vnā domum & vnus recedat, il li qui remanēt nō tenent p parte illius, qui recessit. refert & sequitur do. Ias. in. l. j. co. fi. versi. quid autē si sunt plures. C. qui testa. face. possi.

Cap. Constitutus. Panor. super Tertio Decret.

Vtrum Ep̄s possit auferre de iure vnius ecclesie & dare alteri. & vide h̄c per do. Anto. in. v. col. ver. circa secundū. dicit Hosti. & c. & in. c. quā in eccle-
fiarum. in vlti. col. s. de consti. Adde do. Cardi. confi. viij. & xxvj.
Ant. Francif. ¶ An Ep̄s possit accipere de iure vnius ecclesie & alteri cōce-
dere. Dicas, q̄ Ep̄s hoc facere nō potest sine causa: quia nec Papa nec aliter
Princeps pōt au-
ferre ius vnius, &
dare alteri sine cā
vt in. l. fi. C. sicōtra
ius, vel vti. pub. fa-
teor tñ q̄ possit
Ep̄s cōcedere de-
cimas alicui eccle-
sie pauperi in ali-
monia: vt in. c. pe-
x. q. j. & no. p. do-
cto. in. c. cām. de
prescri. Et q̄ pos-
sit facere Ep̄s, &
quot sint casus si-
bi referuati, habet
p. glo. ordi. in. c. ij.
de pōe. & re. li. vj.
& p. Gost. i. sum.
de pōenis. in. §. ij.
& p. Spe. in tit. de
dispē. & in tit. de
pōe. & p. Archi. in
c. fi. de pōe. li. vj. &
adde quōdquāuis
Ep̄s teneat defen-
dere res ecclesie,
& iura ipsi: vt in
c. pe. de iur. ca. tñ
nō teneat id facere
cōtra cōsciētā, de
quo p. Spe. in tit.
de in. inte. resti. in
§. ij. in ver. sed nū-
quid praelatus.

S E B. S A P I A.

Papā posse. De
potestate Papæ
circa beneficia:
vide latissimē per
Feli. in. d. c. quē in
ecclesiā. col. xv.
ver. recipit modo
hoc secundū mē-
brū. s. de cōsti. &
ibi, an possit tolle-
re vni bñficiū sine
cā, & dare alteri.

Sine cā. Adde
lu. ro. cō. cccxliij.
do. Car. cōfil. ciiij.

Cā presumit in
Papa & in Prin-
cipe: vt p. d. Ant.
h̄c in. v. col. i. ver.
itē pcedit de ptā-
te. & ad idem vide
d. Ant. i. c. pleriq;
in antepe. col. ver.
secūdā opi. de im-
mu. ecc. Addero.
cōf. cccxxxij. &
vtrū Papa possit
granare vñū mo-
nasteriū: vt det cē-
sum alteri: vide p.
eundē cōf. ccclix.
& an Papa sit dñs
rerū ecclesie: per
Paul. de ca. cōfil.
cccxxvj. in primō
impresis.

An ecclesia non
soluēs p̄sionē in
cōtractū emphi-

c. cum satis. de offi. Arch. & in. c. in Lateranē.
s. de prabē. h̄c no. sol. nō congruit literē. Ideō
tene primā solutionē, & de materia plenissimē
no. in. c. cū venerabilis j. de cēfi. vbi genaraliter
tractat, quā iura possit Ep̄s remittere in eccle-
sia sibi subiecta. ¶ In ea. glos. ibi: *tamen Episcopi*.
Not. istā gl. vsq; ad fin. Nā quotidie allegat, qñ
quarīt vtrū praelati inferiores à Papa possint
concedere vni ecclesie aliquod ius in praiudi-
cium alteri. & vide h̄c gl. concludere, q̄ pri-
uilegiū pōt Ep̄s concedere vni ecclesie sine prē-
iudicio alterius ecclesie. & idē tenet gl. xxv. q.
ij. in summa, & cōiter tenetur. facit qd no. Ioā.
an. in. c. certificari. de sepul. vbi tenet Ep̄m pos-
se cōcedere priuilegiū liberē sepulturæ. ad idē
vide bo. tex. in. c. cū dilectus. de cōsue. sed in prē-
iudiciū alterius ecclesie, dicit gl. hoc nō posse,
nisi subsit cā rōnabilis. Hosti. & Gof. dicūt etiā
requiri cōsensum capituli. per not. in. c. quāto.
& c. nouit. de his, quæ fi. à prēla. his em̄ interue-
nientibus hoc poterit: vt clarē probatur in cle.
ij. de reb. eccle. nō alie. & in. c. j. e. ti. li. vj. Sed gl.
no. in. c. ecclesie. xvj. q. j. videat requirere tertiū,
vt scilicet ecclesie nō inferat enorme praiudi-
cium: quia nō debet vni cōsulere cum enormi
praiudicio alterius. & videat sequi do. Ant. h̄c
quod satis placet. ar. in. c. cū causam. s. de prabē.
& de dona. in. c. apostolicę. Cōclude ergo, q̄ tri-
bus interuenientibus pōt Ep̄s vni ecclesie con-
sulere cū praiudicio alterius ecclesie. s. q̄ sub-
sit causa rōnabilis. Itē, q̄ interueniat consensus
capituli. Tertiō, q̄ nō inferat enorme praiudi-
cium. ¶ Sed dubitat de Principe seculari. dic,
vt not. Inno. in. c. quē in ecclesiā. de cōsti. per
Legistas. in. l. fi. C. si cōtra ius, vel vti. publi. De
ecclesiastico verò, vt Papa. gl. h̄c videtur velle
Papā posse etiā sine causa ius vnius ecclesie al-
teri cōferre. Idē sentit Spec. qui persequit mate-
riam plenē, vt videre potes in ti. de leg. §. nunc
ostendendū. ver. lvij. & melius in ver. lxxxix. &
§. nunc breuiter. ante finē super rub. de dispen.
& sentit Ioan. an. in. d. ver. lvij. in addi. sed vide
glo. xxij. dist. in. c. j. quā incipit, Papā hoc nō de-
bere facere: non tñ dicit, q̄ nō posset. ¶ Clar-
ius loquitur gl. x. dist. c. l. vide Archi. in. c. non
debet. xij. dist. vbi postea Bernardus dicit Papā
non esse dñm rerum ecclesiasticarū: nec habere
illarū possessionem nomine proprio: sed sunt
ipsius, vt administratoris principalis: vnde no.
concludit post bea. Tho. Papā incurrere vitiū
simoniæ si pro iuribus spiritualibus recipit ab
ecclesia aliquod tēporale, quod nō esset, si do-
miniū esset suū. d. Anto. dicit, q̄ aut quarimus
de patrimonialibus ipsorum clericorū: & non
potest Papa disponere de eis ad libitū, sicut nec
Princeps secularis de bonis subiectorū, quod
not. sing. quia nō recordor alibi legisse. Nā In-
no. in. c. inquisitioni. de sent. excom. & bene, di-
cit Papā non posse tollere aliquid de patrimo-
nialibus laicorū: sed de patrimonialibus cleri-
corū, credo, q̄ seriosē subticuit. vnde satis pla-
cet, q̄ in his casibus possit Papa, in quibus pōt
Imperator in bonis subditorum: quia ita cleri-

cis cōpetit dominiū de iure naturali, sicut & laicis: licet in eis ma-
gis possit dubitari. ¶ Aut quæritur de rebus ecclesiasticis: & di-
cit, q̄ de titulis potest Papa disponere prout vult, etiā remouēdo
vñū sine causa de beneficio suo. alleg. c. ij. de praben. lib. vj. vbi di-
citur Papā habere plenā potestatem in istis beneficialibus. & pro
eo posset allegari gl. not. in. c. per principalē. ix. q. ij. & dicit Papā
posse deponere vñū Episcopū, sed nō omnes. hoc dictū do. Anto.
simpliciter non admitteret, vt Papa sine causa posset priuare ali-
quos beneficijs eorū: maximē episcopatu, & alijs dignitatibus: cū
sit dubiū vtrum Episcopus inuitus transferri possit, nedū ex toto
priuari: vt no. in. d. c. fi. de postu. praela. & per Ioā. and. in reg. quod
alicui gratiosē. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Vnde in concilio Con-
stantienfi nouissimē celebrato fuit constitutū: q̄ nec Episcopus,
nec Abbas possint transferri inuiti sine causa rationabili. & hanc
materiā plenissimē examinaui in quadā disputatione, quē incipit,
Episcopus. & dicendū, vt ibi. ¶ Aut quæritur de alijs rebus ec-
clesie. & tūc tenet do. Ant. q̄ etiā cū graui praiudicio, & sine cau-
sa possit Papa alteri ecclesie de illis cōcedere: licet facere nō debe-
ret. Pro eo tamē est præsumentū, q̄ cū causa fiat: puto, q̄ vni ec-
clesie possit dare cum praiudicio alterius sine causa: sed non sine
peccato: quia cū Papa debeat esse, sicut diligēs pater familiās: non
debet apud eū esse acceptio personarū. Nam sibi data est potestas
pascendi oues. & sic iustē administrādi. de quo vide in simili, quod
dixi post beat. Tho. in. c. de multa. s. de praben. ¶ Et vide singu-
lare dictū Arc. quod nūquā tradas obliuioni. in. c. nō liceat Papæ.
xij. q. ij. vbi post Hugo. cōcludit Papā peccare mortaliter, si bona
ecclesie alienat in casu non licito: puta dando consanguineis illa,
vt prae alijs eos diuites faciat. ¶ Not. istud vltimū. Nā ideō hoc di-
xi: quia licitum est etiā praelato inferiori aliqua dare cōsanguineis
pro sustentatione: vt in. c. monemus. xij. q. ij. & in. c. nō satis. lxxxvj.
di. & in. c. j. de coha. cle. & mu. & prae dicta notabis. facit. c. ceterū.
de rescri. ¶ In gl. in ver. *recompensationem*. in fi. Not. vltimā sol. &
etiā praeedentē. vnde h̄c dicūt doct. q̄ ex paruitate p̄sionis non
possumus præsumere Episcopū fuisse inductū ad spiritualia con-
cedēda pro modico tēporali. pro hoc facit. c. & si quæstiones. j. de
simo. Alij extra gl. intelligūt, q̄ remissio spiritualiū fuit separata
concessione tēporaliū & à retētiōne p̄sionis. quod tñ nō cōgruit
literæ. Alij intelligunt, q̄ gratis eximit istas ecclesias. & gratis fuit
tibi oblata ista p̄sio. Pro hoc facit quod Papa de ipso dicit in ver.
nos quoque certē. licet ista sit bona practica, tamē non reprobatur Pa-
pa, quin Episcopus possit sibi reseruare certū censum: cū tex. aper-
tē dicat aliquid sibi reseruare: alij aliter. Sed tene istas duas sol. gl.
vna est, q̄ in signum perceptæ libertatis, vel præteritæ subiectio-
nis, non autem in recōpensationem spiritualiū possit Episcopus
retinere sibi certum censum. Quod tamē mihi placet: dummodō
sibi nō seruet magnā quātitatē: quia tūc videretur facere in recō-
pensationē spiritualiū. arg. in. d. c. & si quæstiones. Secūda solutio
quādo Episcopus recipiebat ab ecclesia exempta, etiā temporalia
licet sibi reseruaret partē illorū temporalium: quia nihil de nouo cō-
sequitur, imō remisit totū retenta parte. & sic non potest dici si-
monia. ¶ In gl. in ver. *iuxta ratam*. in fi. ex hac gl. multū notabi-
li multa possunt colligi. Primō id, quod tacitē sentit post prin. q̄
etiam ecclesia non soluēs pensionē intra bienniū, vel triennium,
cadit à iure suo: ita, q̄ res emphiteotica cadit in cōmissum: quēad-
modū dicimus in priuato nō soluente: vt in. c. potuit. de loca. &
hoc dictū h̄c tenet Inn. & Hosti. sed gl. not. Ioā. sentit cōtrariū in
l. placet. canonizata. xvj. q. j. & in. c. si tributū. xj. q. j. & Goff. de im-
mu. eccle. post prin. & Hosti. in sum. eo. tit. §. ij. sequitur etiam h̄c
Io. and. satis latē. & inter cetera adducit hoc motiū: bona eccle-
sie non possunt alienari sine solēnitatē. de qua. xij. q. ij. c. sine exce-
ptione. ergo per non solutionē Praelati, non pōt induci alienatio
huius vtilis dominij cōpetentis ecclesie. Sed Bal. in. d. l. placet. te-
net primū dictū. & ad illā. l. quæ solet induci in cōtrariū, respō-
det, q̄ ibi loquit de translatione rei fiendæ in p̄cā: vt si non sol-
uitur tributū Imperatori: sed in casu nostro translatio fit ex natu-
ra contractus, & res reuertitur ad dominū suū. & sic præsuppo-
sito, q̄ etiam fundus ecclesie non incideret in cōmissum ex nō so-
lutione tributi debiti Imperatori: tñ aliud dicendū est in casu no-
stro. & h̄c opi. secutus est Pet. de anc. quæ opin. satis mihi placet.
Nam vide-

teotico cadat à iure suo: vide hinc per d. Ant. in. viij. col. versi. not. ex hac glos. & idē quod hinc tenet ipse. d. Ant. in. c. verū. in fi. de fo. cōpe. Et de hoc vide per Gasp. de Cal. in. c. verū. de condi. app. & de hoc vide per Archi. aliquid in. §. qui rem. x. q. ij. vbi dicit, q. quidā dicunt, q. ecclesia non cadit à iure suo: sed remittit se ad ea, quæ dicuntur, in. d. c. placet. xvij. q. j. Et de hoc vide per

Ro. in. d. l. Imperator. §. ij. dem. rescripti. ff. de adm. re. ad ci. perti. & p. Bal. in. l. placet. C. de sacrosan. eccl. vbi alle. gl. quā dicit nō esse alibi in auct. qui rem. in ver. repelli pōt. C. de sacrosan. eccl. quæ dicit, q. si ecclesia habet em. phiteosim ab alia ecclesia, & nō soluit pensionē debito tpe, cadit ab em. phiteosi, quā glo. sequit ibi Bal. circa me. & vide Bal. in. c. j. in. ij. col. de alie. feu. vbi dicit, q. ecclesia nō soluit censum, cadit à libello. & vide Arch. in. c. placet. xvj. q. j. vbi dicit, q. ecclesia nō soluens canonē, non perdit emphiteosim. & ita dicit tenere Gof. in sum. de immu. ecc. §. ij. & dicit, q. credit Inn. & Hosti. qui tenet hinc cōtrariū nō benedicere. Et de ista. q. in terminis vide per Spe. qui ar. pro & contra. sed non firmat in tit. de re. in inte. §. si quis aut, & q. in. vj. col. versi. vt autē hac materia sub cōpendio. & de q. ij. posita p. d. Ant. vide p. Bal. in. proc. feud. §. alia. in. v. si. aliud notabile. & c. p. Pau. de elea. in. c. potuit. in. l. j. col. de loc. & p. d. Ant. in. c. j. ad fi. v. col. de do. & cōtu. ¶ Adde quod voluit Ancha. cōfil. cccxxj. inci. Pet. lina.

Anto. Francif. ¶ Circa hoc, an ecclesia habēs feudū, vel emphiteosim ab alia ecclesia, non soluēs canonē, vel pensionē cadat à iure suo? Dicitur videnda quæ habentur in. c. potuit. de loca. & in. l. ij. C. de iur. emphi. Et adde, q. q. ex cessatione in solutione canonis deberet cadere à iure suo: nō putare in tali ecclesia non soluēte habere locū id, quod dicit de seculari nō soluēte ecclesiæ canonē, p. bienniu: vt ex tali cessatione cadat à iure suo. Sed cū vtrāq. ecclesia sit privilegiata, cōquassaretur privilegia, & haberet locū dispositio iuris cōis iuxta ea, quæ habent in auct. quas actiones. C. de sac. san. eccl. Et q. isto casu requireretur cessatio triennalis, per ea, quæ habentur in præalle. c. potuit. de loc. & in. d. l. ij. de iure emphi.

a ¶ Et istas differentias etiā ponit idem Abb. Pañ. in. c. j. in. ij. col. in ver. adde etiam tertiū intellectu. §. de in. inte. restit. Et declarat multum magistraliter Imol. in. c. ad audientia. in. ij. col. de re. eccl. nō alie. vbi facit magnū festum. & dicit q. est perpetuū menti tenendū: quia sapē cōtingit in facto. Et subiungit ibi l. in o. & est pulchrū verbū, q. si in instrumento dicere, concedo

Nam videmus, q. per præscriptionē, etiam ecclesia perdit dñum rei sue. Inō interueniēte aliqua solennitate: sed sufficit dispositio iuris vnā cum negligentia ecclesiæ. Idē ergo dicendū est in casu nostro, facit. c. j. de præscri. Idē etiā iura canonica in hoc casu loquunt: indistinctē ergo referenda sunt etiā ad ipsas ecclesias: cū principaliter disponēt de ecclesijs & rebus ecclesiasticis. ¶ Credo tamē, q. prælatus negligēs soluere pōt cōueniri p. ecclesiā, vt cōseruet eā indēnem à damno incurso ex perditione vtilis domini. pro hoc glos. not. in simili. xvj. q. ij. placuit. ij.

19 ¶ ¶ Secundō no. fing. ex gl. plures differentias a notabiles inter cōtractū censuale & emphiteoticariū. Nā in cōtractu censuali trāffert dñum in capiētē tam vtile, quā directū: ita, q. nihil iuris super re illa remanet penes concedentē. Sed in cōtractu emphiteotario tantū trāfit dñū vtile in emphiteotam directo remanēte apud dominū. & licet glo. nō alle. tex. est de hoc vtil. in. l. j. ff. si ager vec. vel emphi. pe. Nā cēsum soluius de re nostra: vt patet in censu debito Imperatori: pensionē verō soluimus de re aliena. & hanc differentia nō. sequuntur cōiter doc. & approbat Barto. in. l. j. ff. de pub. & not. ex hoc propriū vocabulū vtriusq. rei. Si ergo sit cōtractus censualis, propriē debet dici, vt soluat censum, nō pensionē. & in cōtractu emphiteotario vocat propriē pensio, & nō cēsus: quāuis generaliter vtamur promiscuē his vocabulis. Nec ob istā impropriationē vitaretur cōtractus, vel libellus: vt hinc no. probatur iuncta glo. ¶ ¶ Alia differentia notabilis, q. in cōtractu emphiteotico res incidit in cōmissum, si nō soluitur pensio. j. bienniu, seu trienniu: vt in. d. c. potuit. Sed in cōtractu censuario, ex nō solutione res nō perdit: sed potest cōpelli censuarius ad solutionē: vt hinc cū gl. Et pōt esse ratio diuersitatis. In cōtractu emphiteotico res non definit esse domini: vt. §. dictū est: & videt cōcessa quā si sub conditione si pensionē soluerit. ar. l. quæ ro. §. inter locatorē. ff. loca. Sed in cōtractu censuario transfert dñum in totū: ita, q. recipiens solū obligatur ad censum soluendū. & idēō sis cautus: vt in cōcessione, quæ fit de rebus ecclesiæ, non facias scribi, q. ad censum fit cōcessio, sed in emphyteosim. ¶ Tertia differentia, quia spiritualia nō possunt cōcedi in emphiteosim cū quodāmodo viderent vendi: sed ad censum possunt cōcedi: quia cēsus retinetur, nō in recō

rem in emphiteosim perpetuā sub annuo censu: puta cētū ducatorū, & trāffero in te omne ius, quod habeo: quāuis dictū sit in emphiteosim. tamē iste esset cōtractus cēsualis nō obstat, q. dictū sit in emphiteosim, propter quod illud dictū fuit, trāffero in te omne ius, quod habeo. & istud idē tenet Io. fa. in. §. adeo. in pe. col. in fi. Io. quicqd dixerit Bal. in tit. de pa. cōstan.

penfationē iuris cōcessi: sed poti⁹ in memoriā libertatis cōcessa, seu in signum præteritę subiectionis. Et q. hinc interuenierit cōtractus censualis, & nō emphiteoticarius colligit ex eo: quā Episcopus trāstulit in monasteriū quicquid iuris habebat in illis ecclesijs. quod nō fit in cōtractu emphiteotico: vt. §. dixi. ¶ ¶ Et ex hoc, & ex tex. no. aliud fing. q. vbi in cōtractu ponunt verba, quæ possunt trahi ad varias species cōtractuū: nō debemus cōtractū interpretari, secundū vocabula apposita: sed potius secundum naturā ipsius cōtract⁹. Nā per verba cōtractus poterat dici emphiteoticus: sed ex natura illius colligitur oppositū, ex quo fuit translātū vniuersum ius. Et hoc idem post multa concludit Bar. in. l. cotē ferro. §. qui maximas. ff. de publi. & gl. no. in. l. j. ff. de superfic. optimē facit tex. in

22 l. si vno. ff. loca. ¶ ¶ Itē no. ex hac gl. iuncto tex. q. licet verba improprie ponantur in exceptione: nō per hoc vitatur exceptio, ex quo generaliter verba capiēdo cōcludunt intentū excipientis. Et idē eadē rōne dicendū est in libellate. facit quod legitur & not. in. l. soleamus. & l. si quis intentione. ff. de iudi. & in. c. litera. de dila. & c. cum ecclesia. de caus. pos. & proprie.

23 ¶ ¶ Vlti. not. q. in petitione iuris ep̄alis veniūt ea, quæ cōpetūt Ep̄o tam de iure speciali, quā de iure cōi: ita no. voluit gl. in fi. Cōtrariū not. gl. in. c. cōquerete. de offi. or. vbi dicit, q. solum cōprehendunt iura expressa. Io. an. cōcordādo videtur distinguere, q. quādā succedunt de iure speciali in locū iurium debitorū de iure cōi: & illa cōprehenduntur tanquā surrogata in loco illorum. & sic loquit iste tex. Quādoq. non sunt surrogata: sed veniūt accumulatiue. & illa non comprehenduntur. & sic procedit glo. cōtraria. q. bene notabis: quia ad multa facit. Et ex his soluitur cōtrariū, quare Papa condēnavit in pensione non petita. Nā satis fuit petita petendo iura episcopalia. ¶ ¶ Alia sol. l. doc. est, quod Papa hinc fuit amicus compositor inter istos: idēō potuit condēnare in re nō petita. ¶ No. bene istā sol. Pro potestate arbitrorum. sed Bar. in. l. Aquiliana. ff. de transac. hoc not. limitat, quādo vult condēnare in re, quæ est in arbitramētū deducta: secus autē si in re prorsus separata. quæ nobis. facit. c. cum dilectus. de arbi. ¶ ¶ Alia sol. q. in spiritualibus nō curamus de hac subtilitate. satis enim est de veritate constare. quod etiam not. ¶ ¶ Vlti. not. se-

24 ¶ ¶ Vbi in cōtractu ad hoc facit quod no. Ro. in. l. interdum. §. ex naufragio. ff. de acq. pos. q. si in instrumento dicat aliquē accepisse fundū in emphiteosim, cū esset locatio non erit emphiteosis, sed locatio, & idē sentit Corse. i. fin. suis in verbo cōtractus. Faciūt cum mulata p. d. las. in l. in cōventionalibus. in fi. ff. de ver. obli. vbi tangit, q. in cōtractib⁹ magis attēditur volūtas cōtrahentium, quā verborū conceptio.

25 ¶ ¶ An arbitrator possit facere sententiā super oīno extraneo à petito: & de hoc vide omnino per do. Ant. in. c. quinquaginta. in xxxvij. differentia. §. de iure iur. & eundem in. c. nisi. de præben. in. ij. col. Anto. Fran. ¶ ¶ An arbitrator possit ferre sententiā super oīno extraneo? Dicitur, q. arbitrator dicitur esse bonus vir & amicus compositor: & pōt se qui sententiā sui capitis: & pōt lādere partē nō in modico: licet in re magna secundū Bal. in addi. Spe. in tit. de arbi. in ver. ij. & in ver. iij. Et dicit interuenire ad concordiam partiū, etiā sine aliqua sententiā, secundū Bar. not. in. l. si de meis. in. §. recepisse. in fi. ff. de arbi. Et adde, q. arbitrator nō tenet, nisi de dolo & lata culpa. ita Bar. in. l. si ff. si mē. fal. mo. di. & habet p. Bald. in addi. Spec. in præalle. tit. de arbi. in ver. arbitrator nō tenet. quod etiā voluit do. Pau. in. l. pe. C. de pac. Et ad quid se extendat potestas arbitratoris, vide latē per Barto. in. l. si societatis. ff. pro socio. & in. l. si quis arbitrator. ff. de verborum obligationi. & de potestate arbitratoris, vide etiam per Ioan. Bernar. de firmi. in suo repertorio. in litera. A. in versicu. arbitrator non adstringitur.

26 ¶ ¶ An arbitrator possit facere sententiā super oīno extraneo? Dicitur, q. arbitrator dicitur esse bonus vir & amicus compositor: & pōt se qui sententiā sui capitis: & pōt lādere partē nō in modico: licet in re magna secundū Bal. in addi. Spe. in tit. de arbi. in ver. ij. & in ver. iij. Et dicit interuenire ad concordiam partiū, etiā sine aliqua sententiā, secundū Bar. not. in. l. si de meis. in. §. recepisse. in fi. ff. de arbi. Et adde, q. arbitrator nō tenet, nisi de dolo & lata culpa. ita Bar. in. l. si ff. si mē. fal. mo. di. & habet p. Bald. in addi. Spec. in præalle. tit. de arbi. in ver. arbitrator nō tenet. quod etiā voluit do. Pau. in. l. pe. C. de pac. Et ad quid se extendat potestas arbitratoris, vide latē per Barto. in. l. si societatis. ff. pro socio. & in. l. si quis arbitrator. ff. de verborum obligationi. & de potestate arbitratoris, vide etiam per Ioan. Bernar. de firmi. in suo repertorio. in litera. A. in versicu. arbitrator non adstringitur.

27 ¶ ¶ An arbitrator possit facere sententiā super oīno extraneo? Dicitur, q. arbitrator dicitur esse bonus vir & amicus compositor: & pōt se qui sententiā sui capitis: & pōt lādere partē nō in modico: licet in re magna secundū Bal. in addi. Spe. in tit. de arbi. in ver. ij. & in ver. iij. Et dicit interuenire ad concordiam partiū, etiā sine aliqua sententiā, secundū Bar. not. in. l. si de meis. in. §. recepisse. in fi. ff. de arbi. Et adde, q. arbitrator nō tenet, nisi de dolo & lata culpa. ita Bar. in. l. si ff. si mē. fal. mo. di. & habet p. Bald. in addi. Spec. in præalle. tit. de arbi. in ver. arbitrator nō tenet. quod etiā voluit do. Pau. in. l. pe. C. de pac. Et ad quid se extendat potestas arbitratoris, vide latē per Barto. in. l. si societatis. ff. pro socio. & in. l. si quis arbitrator. ff. de verborum obligationi. & de potestate arbitratoris, vide etiam per Ioan. Bernar. de firmi. in suo repertorio. in litera. A. in versicu. arbitrator non adstringitur.

28 ¶ ¶ An arbitrator possit facere sententiā super oīno extraneo? Dicitur, q. arbitrator dicitur esse bonus vir & amicus compositor: & pōt se qui sententiā sui capitis: & pōt lādere partē nō in modico: licet in re magna secundū Bal. in addi. Spe. in tit. de arbi. in ver. ij. & in ver. iij. Et dicit interuenire ad concordiam partiū, etiā sine aliqua sententiā, secundū Bar. not. in. l. si de meis. in. §. recepisse. in fi. ff. de arbi. Et adde, q. arbitrator nō tenet, nisi de dolo & lata culpa. ita Bar. in. l. si ff. si mē. fal. mo. di. & habet p. Bald. in addi. Spec. in præalle. tit. de arbi. in ver. arbitrator nō tenet. quod etiā voluit do. Pau. in. l. pe. C. de pac. Et ad quid se extendat potestas arbitratoris, vide latē per Barto. in. l. si societatis. ff. pro socio. & in. l. si quis arbitrator. ff. de verborum obligationi. & de potestate arbitratoris, vide etiam per Ioan. Bernar. de firmi. in suo repertorio. in litera. A. in versicu. arbitrator non adstringitur.

xxvij. col. in ver. persolueret fiscū. Imo fort⁹ & singularius dixit Albe. de Ros. in. l. ij. C. de iur. emphi. in viij. col. in ver. qd de qōne à me qui sita p. quēdā priorē, q. si ex tenore instrumētī nō possit apparere, an sit emphiteosis, vel cōtractus cēsualis q. in dubio sit cōtract⁹ cēsualis. Et idēō licet cessauerit mille annis soluere, non poterit expelli. & ita dicit iudicasse, q. esset censualis. allegat not. per gl. & Innoc. hic.

SEB. SAPIA. ¶ Differētiā. Differētiā inter censum & pensiones, ponūt multi relati per Feli. in. c. ad audientia. in. viij. col. §. de præscri.

SEB. SAPIA. ¶ Vbi in cōtractu ad hoc facit quod no. Ro. in. l. interdum. §. ex naufragio. ff. de acq. pos. q. si in instrumento dicat aliquē accepisse fundū in emphiteosim, cū esset locatio non erit emphiteosis, sed locatio, & idē sentit Corse. i. fin. suis in verbo cōtractus. Faciūt cum mulata p. d. las. in l. in cōventionalibus. in fi. ff. de ver. obli. vbi tangit, q. in cōtractib⁹ magis attēditur volūtas cōtrahentium, quā verborū conceptio.

¶ An arbitrator possit facere sententiā super oīno extraneo? Dicitur, q. arbitrator dicitur esse bonus vir & amicus compositor: & pōt se qui sententiā sui capitis: & pōt lādere partē nō in modico: licet in re magna secundū Bal. in addi. Spe. in tit. de arbi. in ver. ij. & in ver. iij. Et dicit interuenire ad concordiam partiū, etiā sine aliqua sententiā, secundū Bar. not. in. l. si de meis. in. §. recepisse. in fi. ff. de arbi. Et adde, q. arbitrator nō tenet, nisi de dolo & lata culpa. ita Bar. in. l. si ff. si mē. fal. mo. di. & habet p. Bald. in addi. Spec. in præalle. tit. de arbi. in ver. arbitrator nō tenet. quod etiā voluit do. Pau. in. l. pe. C. de pac. Et ad quid se extendat potestas arbitratoris, vide latē per Barto. in. l. si societatis. ff. pro socio. & in. l. si quis arbitrator. ff. de verborum obligationi. & de potestate arbitratoris, vide etiam per Ioan. Bernar. de firmi. in suo repertorio. in litera. A. in versicu. arbitrator non adstringitur.

Cap. Cum uenerabi. Panor. super Tertio Decret.

SEB. SAPIA.

a ¶ Ratura. De hac

materia vide Mo-

der. in. l. si vnus. C.

de test. Felin. in. c.

ex literis. s. de fid.

instr. Ias. & Deci.

in. l. si. C. de edi. di.

ui A dri. tol. Alex.

in cõsil. l. ix. incip.

vifo processu. col.

ij. in. ij. volu.

b ¶ Adde gl. in ver.

j. figura. in. l. fin. C.

de edi. di. adri. tol.

quã Bart. ibi in. s.

finautẽ. in. l. j. col.

multũ no. & alle.

Bar. ibi istã gl. pro

cõcor. quãuis An

ge. in. d. l. si. dicit il

lã gl. ibi esse fing.

c ¶ Et ita etiã not.

Bar. in. l. si vnus. C.

de test. & in. l. j. s.

fi. ff. de bo. pos. se

cũdũ tab. & in. l. di

uus. s. itẽ senatus.

ff. de fal. cano. in. c.

ex literis. de fi. in.

stru. Ang. de aret. 8

in. s. pen. iustit. de

test. Io. Pe. de Fer

ra. in practica sua

quã cõposuit ma

ximẽ ipsis nota

rijs in forma op

ponẽdi cõtra in

strumẽta in gl. ij.

i fi. & quãuis Bal.

in. d. l. si vnũ. distin

guat. an verba d.

ita in strũ sunt in

marginẽ. vñ in cor

pore instrumẽti.

& d. alex. de Imo.

circa hoc diffusẽ

se ibidẽ extendit.

tñ. d. meus. d. Iaso.

de May. dũ lege

ret Papiã. d. l. si

vnus. sic concludit

& dixit. q̃ ita cõ

suleret. si accide

ret sibi casus. q̃ si

reperiant addita ali

qua verba. vel in

marginẽ instrumẽ

ti. vel in corpore.

vel in princip. vel

in fi. si notarius in

sua subscriptione

nullã mentionẽ fa

cit. talia verba ni

hil probant. eõ q̃a

sunt sine die & cõ

sule & sine signo

& subscriptione.

ita expressẽ & me

lius. quã alibi Io.

An. in tit. de instr.

edit. s. ostenso. in

addi. quã incip. di

xit Rolandinus.

& Pau. de ca. in. d.

l. si vnũ. dicit q̃ ita

aliã fuit obtentũ

Bononiã. Si autẽ

notariũ in subscri

ptione sua mẽtio

cundũ Hosti. potes intelligere. q̃ expressẽ in li

bello fuit petita hãc pensio: licet hĩc non dica

tur. & qualibet solutio bona.

SVMMARIVM.

1 Ecclesia quo ad spiritualia præsuntur subesse Epi

scopo. in cuius diocesi est sita: secus in tempora

libus: nisi contrarium de vtroque appareat.

2 Iura spiritualia & ecclesiastica possunt vendicari

rei vendicatione vtili: nam directa datur vero

domino.

Incorporalia vendicantur ratione iuris. quod quis ha

bet in eis.

3 Collatio ecclesiæ. si non fit intra debitum tempus. Epi

scopus punitur.

4 Sententia incerta valet. si potest certificari per rela

tionem ad aliud.

5 Libellus generalis in accessorijs procedit. & etiam

incertus.

Pœnitentiarum appellatione. quid veniat. vide re

missiue.

6 Instrumentum redditur suspectum ex rasura seu su

perlineari scriptura.

7 Instrumentum locationis non probat neque dominiũ.

neque possessionem esse penes locantem.

Possessio non est penes conductorem.

Possessio præsuntur penes detinentem.

Rasura instrumẽti reddit ipsum suspectum: licet fue

rit in super scriptum manu propriũ notarij. nisi ad

hibeatur cautela. de qua hĩc.

CAP. VII.

Vm venerabilis.

¶ Episcopus petẽs ecclesiã quo ad tẽporalia. & spiritualia. obtinet in spiritualib⁹ eo ipso. q̃ probat esse in sua diocesi. si nō appareat exẽpta: sed in tẽporalib⁹ succumbit. nisi aliter doceat de iure suo. & in hoc vltimo est casus notabilis. Sunt duæ partes. Prima factũ narrat. Secũda diffinit ibi: quia igitur. Et vtrũq̃ subdividit: vt per se patet. ¶ Causa literalis. Eps sabin. petebat ecclesiã sancti Angeli de Cauceia à monasterio fabern. cũ suis pertinentijs & possessionibus. dicẽs illã ad se p̃tinere. tam in spiritualib⁹. quã in temporalibus de iure cõreõ q̃ erat sita in diocesi sabin. quod in tẽporalib⁹ ad se spectare nitebatur ostendere p̃ publicũ instrũ in quo cõtinebatur expressẽ q̃ l. sabin. Eps. H. Fabern. Abbati. & duobus alijs Abbatib⁹ post illã dictam ecclesiã cum pertinentijs suis locauit pro annua pensione quatuor solidorũ Papiẽ. Cõtra instrumẽtu: ex parte monasterij fuit propositũ. q̃ nulla fides est instrumento prædicto adhibenda propter superlineare scripturã. & rasurã in loco suspecto factã. s. in annotatione indictionis. His & alijs intellectis: quia cõstitit do. Pa. ecclesiã prædictam sitam in diocesi Sabinẽ. adiudicauit Ep̃o ius episcopale in omnib⁹ spiritualibus in eadẽ ecclesiã: exceptis quibuscũq̃ capi. per quẽ authentica scripta ei subtracta esse noscuntur. Sed q̃a instrumẽtu prædictũ insufficiens fuit ad probandũ. q̃ ecclesiã ipsa ei subesset quo ad tẽporalia: vt pote de iure propter prædicta suspectũ absoluit monasteriũ ab impetitione Ep̃i quo ad tẽporalia. Ber. ¶ Not. ex principio iuncto tex. ibi: ṽdicare & c. q̃ iura spiritualia possunt vendicari per eũ. cui debent. & sic Ep̃s p̃t ecclesiã sibi subiectã vendicare ratione iurium quã habet in ea: & intellige de rei vendicatione

vtili secundũ Inno. Nã directã rei vendicatio. non p̃t cõpetere: quia solũ illa cõpetit ei. qui est dominus de iuregentiũ vel ciuili: vt in. l. in rẽ. ff. de rei ven. sed bona spiritualia & ecclesiastica non sunt propriẽ in dominio alicuius: vt in. s. nullius. instit. de re. di. & in. c. ratio. s. de præben. Et ex hoc & ex text. no. q̃ possum ṽdicare rem incorporalẽ ratione iuris. quod habeo in ea. Idẽ not. in. c. examinata. s. de iudi. & circa hunc articulu vide latius hĩc per Inn.

¶ No. ij. q̃ licet de iure cõi ecclesiã sita in diocesi spectet ad Ep̃m in spiritualibus. non tamẽ in tẽporalib⁹: scilicet vt de rebus tẽporalibus. seu prouentibus ecclesiã possit disponere ad libitũ. seu in vsus suos conuertere: nisi aliã probetur hoc ius sibi cõpetere de

iure speciali. Pro hoc. c. de multa. s. de præben. ¶ Vbi episcopus ecclesiã non confert intra debitum tempus. Item etiam in spiritualibus non fundat intentionem suam quo ad possessionem: vt est tex. no. in. c. olim. el. iij. de restit. spo. secus quo ad proprietatem

vt hĩc. ¶ Itẽ no. ibi: per authentica scripta. q̃ valet sentẽtia incerta dummodò possit certificari per relationẽ ad aliud. & hãc materiã

fatis expediui in. c. cum venerabilis. s. de exceptio. ¶ No. q̃ procedit iste libellus: peto ecclesiã cum suis pertinentijs & possessionibus: licet pertinetiã & possessiones non aliter declarentur. Et hoc

ideò: quia satis est libellũ esse certũ in principali: licet sit incertus in accessorijs: vt not. dicit Inno. in. c. tãtã. de excẽs. prælati. de qua materia plenẽ dixi. s. in. c. ij. de libel. ob. Et quid veniat appellatione

pertinentiarum. tractatur in. c. cũ ad sedẽ. de resti. spolia. ¶ No. vl ti. q̃ instrumẽtu redditur suspectũ ex rasura. seu superlineari scriptura in loco suspecto facta: de quo. j. cũ gl. ¶ In glof. j. ibi: auditis.

& ibi plenẽ per Inno. de hac materia. & in. c. inter quatuor. de maio. & obe. & facit hĩc Inno. inter cãtera differentiã. vtrũ ecclesiã petita habeat perpetuũ prælatũ. an temporalẽ: vt primo casu conueniatur ipse. qui habet illã subiectã. Sed dic plenius: vt in

locis præalle. ¶ In gl. in ver. locauisse. in fi. vult ergo glo. q̃ etiam si istud instrumẽtu locationis fuisset non suspectũ. non sufficisset ad cõcludendũ opi. Episcopi. sed certẽ tex. in fi. videt apertẽ innue

re cõtrariũ: cũ fundat se super suspiciõẽ dũtaxat. ¶ Abbas dicit. q̃ contra extraneũ instrumẽtu locationis nō probat dñiũ. seu possessionẽ: vt in cõtrarijs alle. in gl. sed cõtra cõductorẽ sic. Sed certẽ hoc dictũ nō est verũ: qm̃ hĩc agebat rei ṽdicatione: vt patet in

ver. vendicare. quã intẽtatur cõtra conductorẽ. sicut cõtra quẽlibet extraneũ. & sic nulla specialitas p̃t dici in conductore: vt no. in. d. c. inter dilectos. in fi. vbi bo. gl. Itẽ licet conductor. qñ agitur actione locati. vel cõdictione. l. si qs conductionis. C. loca. nō possit refricare qñem dñij: de quo tamẽ dicẽdũ est. vt plenẽ no. Bar.

in. d. l. si quis cõductionis. & dixi in. d. c. inter dilectos. nō tamẽ probatur per hoc dñiũ. vel possessio: quia nō probat hoc esse. quod ab hoc cõtingit abesse: vt in. c. ij. de trãssa. præla. & in. l. neq̃ natales. C. de proba. Sed locatio p̃t fieri etiã per eũ. qui nō possidet: vt puta per cõductorẽ: vt in. l. nemo prohibet. C. loca. ergo per locatorẽ non probat possessio. vnde dicerẽ saluãdo istũ tex. à cõtrario sensu. q̃ Episcopus nitebatur p̃bare se locauisse tãto tẽpore. q̃

sufficiebat ad præscriptionẽ quo casu satis probatur dominium. probando locationẽ: q̃a detinẽs præsumit possidere: vt no. Inn. in c. cũ olim. de priui. Ideò ponderat in tex. q̃ Ep̃s locauit Abbati & duabus personis post ipsum. & no. istud dictũ: quia satis probat p̃ istũ tex. sic intellectũ. & in effectu voluit Bar. in. d. l. ad probationem. qd̃ bene no. pro limitatione iuriũ simpliciter dicentiũ per lo

cationẽ nō probari dñiũ. neq̃ possessionẽ. ¶ In gl. fi. ibi: & in loco suspecto. Not. hoc dictũ gl. q̃a quotidie accidit. vt rasura red

dat suspectũ instrumẽtu. si est facta in loco suspecto: licet videat̃

repositã eadẽ manu. Nã hoc non sufficit: cũ reperiatur multi sciẽtes adulterari. seu dissimulare scripturas aliorũ. in aut. de fi. instr. post prin. Et ideò assume hãc cautelã notabilẽ. q̃ vbiq̃ notariũ errauit in scriptura: ita vt oporteat reddere aliquid. & iterũ reponere: vel facere aliquam lineam in margine. debet notarius ad eũ

tandum suspiciõẽ in fine instrumenti continuando se. facere mentionem qualiter ipse rasit tale verbum & c. vel quod fecit talẽ lineã in margine. hoc voluit not. Archi. in. s. is ita. xxxv. qd̃. ix. videt̃ pro

bari in. l. in fraudẽ. ff. de testa. mili. & ibi hoc tenet Barto. Ad idẽ l. j. & ij. & l. cancellauerat. ff. de his. quã in test. delen. & ibi p̃ doc.

& ita

& ita habet hodie cōmunis stīlus notariorū, qñ rasura est in loco suspecto. hæc tamē non sunt necessaria, vbi ex præcedentibus, vel sequentibus pōt elici veritas eorū, quæ cancellata sunt: vt hīc not. dicit glo. quod benē nota.

♣ S V M M A R I V M. ♣

- 1 *Monasterium subiectum est Episcopo, in cuius diocesi est situm, nisi probetur exemptum.*
- 2 *Excommunicatio lata post appellationem, etiam extraiudicialē, non ligat, nec tenet.*
- 3 *Excommunicatio lata contra exemptum, est ipso iure nulla.*
Exemptus Episcopus factus eripitur à iurisdictione superioris.
- 4 *Iurisdictionis quasi possessio iniuste habita, non causat actum validum. s. Electus, vel presentatus ab illo, qui est in quasi possessione presentandi vel eligendi, licet postmodum reperiatur presentatus, non habet illius iuris proprietatem: dummodo esset in bona fide: aliās secus.*
- 5 *Sententia lata ab illo, qui bona fide erat in quasi possessione iurisdictionis, valet: licet & proprietatem non spectaret ad eum.*
- 6 *Excommunicatio lata ab habente bona fide possessionem tantum excommunicandi, & non proprietatem: an valeat.*
- 7 *Obedientia solius prelati, vel Abbatis exempti præstita, superiori nō præiudicat ad transferendum subiectionis possessionem: nisi interueniat consensus capituli.*
Incorporalia prout est iurisdiction, & similia, non possunt in alium transferri: nisi cum conscientia & patientia possessoris.
Vasalli, si præstāt obedientiā alteri domino, nō præiudicant vero domino.
- 8 *Procurator habens mandatum, ut possit agere totum id, quod potest dominus personaliter, censetur sibi data potestas agendi ea, quæ requirunt speciale mandatum.*
Electio vnius actionis: an & quo casu excludatur.
- 9 *Excipiens potest de vna exceptione ad aliā etiam contrariam transire.*
Exceptiones contrariæ possunt disiunctivè proponi.

CAP. VIII.

Cum dilectus. ¶ Monasteriū subiectum
est Epō, in cuius diocesi fi-
tum est: nisi probeſ exēptū. h. d. quo ad titulū. Primò
instruitur delegatus qualiter sup sententijs pñunciet.
In secunda & tertia qualiter pronunciare debeat sup subiectione.
Secunda ibi: *questio*. Tertia ibi: *similiter*. ¶ Casus literalis. Ep̃s
Auriē. per circūuentionē fecit sibi pręſtari obedientiā ab Abbate
cuiusdā monasterij, qđ sitū erat in sua diocesi prāter fratrū suo-
rum assensum: cū monasteriū diceret liberū & exēptū: sic fuit or-
ta questio inter Episcopū & monasteriū super subiectione mona-
sterij Abbas timēs se per Ep̃m aggrauari, ad sedē apostolicā appel-
lauit. Episcopus nō obſtāte appellatiōe tulit sentētiā suspēſiōis &
excōicationis in Abbate, & monasteriū interdixit: propter qđ nū-
tius monasterij & nuntius Ep̃i ad sedē apostolicā acceſſerunt. Co-
ram Papa proposuit nuntius monasterij prādictas sentētias non
tenere cū monasteriū exemptū eſſet: vel saltē tutum erat legitima
pręſcriptione: sed quia nuntius monasterij mādatū procuratoriū
nō habebat, causa nō potuit in pręſentia Papę terminari. Vnde cō-
mittit Papa cām sub hac forma quatenus si cōſtiterit iudicib⁹ Ab-
batē ad sed. apo. antequā Ep̃s tulisset sentētias prādictas in Abbate
& monasteriū legitimē appellāſſe, vel si cōſtiterit monasteriū exē-
ptum eſſe à iurisdictione Ep̃i: iudicēt prādictas sentētias nō tene-
re: non obſtāte qđ Abbas ab Epō circūuentus pręter fratrū suorū
assensum ei obediētā promiſit: cū fraus & dolus ei patrocinarī nō
debeant. Sed si Abbas defecerit in probatione exēptionis, nec legi-
tima pręſcriptione poterit se tueri, adiudicēt monasteriū Auriē.
eccleſiā ſubiaceſſe, quāuis probeſ ſe appellāſſe ante sentētias ſuprà
dictas: cū monasteriū ſit in ipſius diocē. cōſtitutū. Itē si Abbas de-
fecerit in probatione appellātis, si cōſtiterit de exēptione, vel legi-
tima pręſcriptione tam Abbate, quā monasteriū abſoluāt ab Ep̃i
impetitione. Ber. ¶ No. j. qđ sentētiā cenſurę latę poſt appella-
tionē etiā extraiudicialē ipſo iure ſunt nullę. ad idē. c. cū dilectus.
de appel. Et ex hoc no. bonā prācticā, cū ſubdit⁹ timet iuſtē excōi-
cari à ſuperiore: extraiudicialiter appellet à grauamine veriſimili-
ter futuro. ¶ Not. ij. qđ excōicatio lata cōtra exēptū, eſt ipſo iure
nulla: licet appellatio pręceſſerit per exēptū: per exceptionē ergo

nem faciat: tunc probat, & ita obseruat consuetudo. Limita tu, & intellige qñ talia verba addita spectāt ad factū cōtrahentiū. si autē spectarent ad solū notariū & tenderent ad cōualidandū instrumentū, istis duobus cōcurrenti-
bus statur talibus verbis notarij dato quòd in subscriptione de eis mentio-
nē nō fecerit. Puta, pone, q in protocollo notarij reperitur vnū instrumen-

non solū exceptio paratur exēpto: imò ipso facto eripit à iurisdictione superioris. facit. c. q. frater. xvj. q. j. ¶ Itē not. ar. opti. q. quasi possessio iurisdictionis iniuste habita, non causat actū validum. Et ex hoc soluitur arg. quod formari pōt contra istā literā. Nā ex quo Eps erat in possessione subiectionis, ex permissiōe Abbatis debuit tenere sentētia excoicationis. arg. in. c. querelā. de elec. & c. cōsultationib⁹. de iure repatro. vbi tenet electio, seu p̄sentatio facta ab eo, q. est in quasi possessiōe iuris eligēdi, vel p̄sentādi: licet postmodū cōperiat eū nō habere illius iuris p̄prietatē. Nā pōt primò respōderi, vt. s. dixi: q. cōtrariū procedit, q̄n possessio est iusta: secus si illicitē, & mala fide quesita: secundū Io. an. qd bene no. Et pro hoc facit: q. sicut possessor malefidei in rebus corporalibus nō facit fruct⁹ suos: vt in. c. grauis. & qd ibi no. de resti. spo. ita dicem⁹ in possessore iurisdictionis: vt validē actū iurisdictioni explicare nō valeat. ¶ Circa hoc tamē multū instat Inn. Et primò ponit opi. contrariā dicēdo, q. nunquā valet actus explicitus à possessore iurisdictionis: ex quo caret proprietate illi⁹ iuris. Pro hoc tex. secundū aliū intellectū. Nec ob. contraria: quia loquunt in p̄sentatiōe & electiōe, quæ sunt fructus iuris p̄sentandi, seu eligēdi: sed iudicare nō est fructus, sed potius honor & labor. l. munerū § iudicandi. ff. de mu. & ho. Nec ob. secundū eū. l. Barbarius. ff. de offi. p̄eto. & l. fi. C. de sen. quia illa iura loquuntur, q̄n interuenit autoritas superioris: licet ignorauerit inhabilitatē propositi in officio. Sed tandem ipse Inno. refert alios tenere: & melius secundū eū, q. sententia valet ex quo ferens erat bona fidei in possessiōe. & hoc cōmuniter tenetur. quod bene no. ¶ An autē idē sit in excoicatione, vt sufficiat sola possessio sine proprietate iuris: vide Ioā. an. in. c. auaritiæ. de elect. lib. vj. Et ad istū tex. respōde, vt. s. voluit hīc no. gl. ij. q. iste Abbas non potuit sine consensu fratrum transferre possessionē in Episcopū, in p̄iudiciū libertatis monasterio cōpetētis. ¶ Et no. hīc, q. sola obedientia p̄lati exēpti, nō sufficit ad trāsferendū possessionē subiectionis in Episcopū, sed requirit totus conuentus. Hoc etiā sequunt doc. sed ego tenerem hoc dictū in p̄iudiciū monasterij dūtaxat: sed nō p̄iudiciū Papæ. Nam nō Abbas & conuentus, sed Papa possidet subiectionē in monasterio, & hæc subiectio, cū sit res incorporalis, nō potest acquiri

§. nos tutem. in auř. de tabel. & per Bal. in l. ij. C. quādo fis. vel pri. & per Spe
cu. in tit. de instru. edit. §. quid ergo. & per Bar. in l. si finita. §. itē videamus.
ff. de dam. infec. & per doct. in c. quoniam contra. de proba.

¶ Adde Pau. de ca. confi. xxxviii. & dicit Rom. confi. ccxlvj. q. ratura in lo-
co non suf pecto, non vitiat instrumentum.

ZACHARIAS, ¶ Adde Bal.in.c.ex literis.& ibi Feli.plenè,col. penul.
ver.in gl.ij.s.de fi.instru.& quod no.in apostil.ad istum in.c.cũ olim.lo.ij.
in fi.in vers.aliquas rasuras.s.de priui.

ZACHARIAS. ¶ Sunt nullæ. Adde istum in .c. consideraui mus .nu .j. & quod ibi in Apo. ad istū in ver. gesta .j. de elect.

b ¶ Non valeat. Adde, quod voluerūt. d. de Rot. deci. ccccclxxv. de iurepa. in antiquis. & Lap. alleg. lxxxix.

c ¶ Totus conuentus. Adde quod voluit Old. confi. xcviij.

tā cācellatū, post-
eā notarius in mar-
gine scribit: Talis
cancellatio fuit fa-
cta per errorē. Ita
tur verbis notarij,
& non partiū. ita
sing. Bar. in l. frau-
dem. sicut. ff. de te-
sta. mi. quem alle-
gathic iste: licet sic
nō declaret ipsum.
quod not.

Antoni . Francif.
¶ Circa hoc, an fi
in inftrō, vel illius
margine, vel alio
loco reperiant ali
qua verba addita:
dicas, q̄ inftrumē
tum debet habere
plura fubftācialia
adhoc vt valeat: va
delicet diē, locum
feriem facti, indi
ctiōnē, nomē Im
peratoris, vel Pa
pæ, annū dñi, in
uocationē dñi : vt
eft not. gl. in l. ge
nerali. C. de tabu.
lib. x. & in auē. vt
præpo. no. Impe
ra. in princ. & ha
bēt per Bartol. in
proce. florum. vbi
etiā p Alex. & de
bet etiā continere
fignū notarij, &
eius fubfcriptio
nem. Et adde, q̄ fi
in inftrumēto re
periat aliquid efle
additū, vel etiā de
letū, aut abrafum,
redderet ipfum in
ftrumētū fufpe
ctū: nifi de tali ad
ditiōe, detractio
ne, vel rafura no
tarius in fubfcri
ptione mentionē
faceret. de quo p
Pau. de ca. vlt. ra
quæ dicta funt. s.
in confi. fuo. ccij.
debet cōtinere ro
gitū ipsius notarij
aliās nō valeret, vt
per Bald. in l. j. C.
plus valere, quod
agi. in vlt. col. & in

vel pri, & per Spe
a. §. itē videamus.

klvj. q̄ rasura in lo.

.plenè, col, penul.
in. c. cū olim. lo .ij.

erauimus .nu .j. &

lxxv.de iurepa.in

P anor. super Tertio Decret. Cap. Ne nimia.

per aliū sine consensu illius, qui eam possidet: vt in l. ij. C. de ser. & aqua. vbi patet, q̄ possessio incorporaliū non pōt quāri sine cōscientia & patiētia possessoris. not. Inn. in c. bonæ. ij. de postu. prela. & in c. cōquerente. de offi. ordi. & Bar. in l. j. ff. de aqua plu. arcen. facit quod not. idē Inno. in c. olim. de resti. spo. el. iij. & in c. ij. de in integ. resti. vbi dicit, q̄ si subditi alicuius volunt etiā expresse mihi prestare obedientiā, non debeo eam capere: quia non possunt illi in me transferre ius in eis per aliū possessum. facit ad prædicta. c. cū dilectus. j. tit. prox. ¶ In gl. in ver. rati habitioe. ibi: *vel dic non, q̄ est differentia.* & hæc opi. est verior: vt etiā no. in c. cū cōtingit. de transa. Dic ergo, q̄ illa clausula: & promittit habere ratum. & c. nō apponitur ad ampliandū, sed ad confirmandū, vel declarandū verba præcedētia. & hoc tenet Spe. in tit. de procur. §. j. in ver. in præmissis. Quid autem si apponat illa clausula, q̄ procurator possit agere totū id, q̄ dominus agere posset personaliter? dic, q̄ videtur data potestas agendi ea, quæ requirunt speciale mandatum. & sic ampliatur procuratoriū per hanc clausulam: vt not. Archi. in c. j. de rescrip. lib. vj. & Bar. in l. procurator, cui libera. ff. de procura. licet aliud senserit Ioan. an. in c. fi. dedila. sed tene primū, vt latius dixi. in d. c. fi. & not. istā gl. cū gl. d. c. cū contingit. ¶ In gl. in ver. tueri. ibi. §. eligere. Dic, q̄ aut quæritur de pluribus actionibus, aut pluribus exceptionibus. Primo casu, nūquid eligendo vnā, renuntiet quis reliquæ contrariæ? dic vt plenē not. Inno. in c. fi. de collu. deteg. & per gl. in fi. si qua. pau. fe. di. vbi gl. satis longa. & facit quod legit. & no. in c. vt quis duas. de elect. lib. vj. Secūdo casu regulariter de vna exceptione potest ad alterā etiam contrariā transire: quareus vt in non prohibetur pluribus exceptionibus: vt in regula, nullus pluribus. de reg. iur. lib. vj. & quod ibi no. l. nemo. ff. de excep. Nisi dicatur aliud in pœna mēdaciij, & sic loquitur aut. contra, qui propriā. C. de non nu. pecu. Nā ibi negauit scripturā esse propriam, & succubuit. ¶ An autem has exceptiones contrarias possit simul proponere. dicendum, q̄ nō, si purē proponunt. Secus si disunctiue. Puta, propono talem exceptionem: & si hæc non fuerit, propono talem. & hæc est bona practica ad euadendū quæstionē in glo. positā. Facit quod habetur in c. imputari. de fid. instr. si tamē vult simul proponere, auditur etiam post trienniū ad proponendū contrarium, secundū hanc gl. valde no. quam doc. nō improbant. Et tenebis eam menti: vt ratione contrarietatis excusetur, si simul non proposuit.

8 ¶ In gl. in ver. rati habitioe. ibi: *vel dic non, q̄ est differentia.* & hæc opi. est verior: vt etiā no. in c. cū cōtingit. de transa. Dic ergo, q̄ illa clausula: & promittit habere ratum. & c. nō apponitur ad ampliandū, sed ad confirmandū, vel declarandū verba præcedētia. & hoc tenet Spe. in tit. de procur. §. j. in ver. in præmissis. Quid autem si apponat illa clausula, q̄ procurator possit agere totū id, q̄ dominus agere posset personaliter? dic, q̄ videtur data potestas agendi ea, quæ requirunt speciale mandatum. & sic ampliatur procuratoriū per hanc clausulam: vt not. Archi. in c. j. de rescrip. lib. vj. & Bar. in l. procurator, cui libera. ff. de procura. licet aliud senserit Ioan. an. in c. fi. dedila. sed tene primū, vt latius dixi. in d. c. fi. & not. istā gl. cū gl. d. c. cū contingit. ¶ In gl. in ver. tueri. ibi. §. eligere. Dic, q̄ aut quæritur de pluribus actionibus, aut pluribus exceptionibus. Primo casu, nūquid eligendo vnā, renuntiet quis reliquæ contrariæ? dic vt plenē not. Inno. in c. fi. de collu. deteg. & per gl. in fi. si qua. pau. fe. di. vbi gl. satis longa. & facit quod legit. & no. in c. vt quis duas. de elect. lib. vj. Secūdo casu regulariter de vna exceptione potest ad alterā etiam contrariā transire: quareus vt in non prohibetur pluribus exceptionibus: vt in regula, nullus pluribus. de reg. iur. lib. vj. & quod ibi no. l. nemo. ff. de excep. Nisi dicatur aliud in pœna mēdaciij, & sic loquitur aut. contra, qui propriā. C. de non nu. pecu. Nā ibi negauit scripturā esse propriam, & succubuit. ¶ An autem has exceptiones contrarias possit simul proponere. dicendum, q̄ nō, si purē proponunt. Secus si disunctiue. Puta, propono talem exceptionem: & si hæc non fuerit, propono talem. & hæc est bona practica ad euadendū quæstionē in glo. positā. Facit quod habetur in c. imputari. de fid. instr. si tamē vult simul proponere, auditur etiam post trienniū ad proponendū contrarium, secundū hanc gl. valde no. quam doc. nō improbant. Et tenebis eam menti: vt ratione contrarietatis excusetur, si simul non proposuit.

a ¶ Et glo. confirmatis in l. j. §. fi. in gl. fi. ff. nau. caup. sta. & aliam in l. nunquā. ff. de reg. iur. in antepe. char.

9 ¶ SEB. SAPIA.

b ¶ Quod nulli. Vi de ad declarationē omnino Cardi. in cōf. xxxix. incip. in aliquibus locis. vbi dicit, q̄ iura, quæ prohibēt nouas religiones errare incōsulto Papa, nō intelliguntur de illis, quæ inducunt nouū modum viuendi religiosē nō facta professione: quia illi non dicuntur inducere nouā religionem ex quo propriē illa nō est religio. quod consilium refert & cōmendat Feli. in c. ecclesia sancte Maria. in princ. §. de consi.

c ¶ Maioris monasterij. Adde quod voluit Ludo. Ro. consi. cccxxxij.

¶ SYMMARIUM.

- 1 Religio noua. est prohibitum, quod constituitur: etiā quod sit pia, vel religiosa: & citra voluntatem solius Papæ. 2.
- 2 Abbas vnus non potest præesse pluribus monasterijs. 5.
- 3 Episcopus non potest dispensare circa ea, quæ Papa statuit.
- 4 Conscientia nō excusat aliquem facientem aliquem actum in se ipsum: sed ob aliquas causas prohibitum ab ecclesia.
- 5 Abbas non potest quis esse in vno monasterio, & in alio, si sit tanquā monachus, si monasteria sint separata: sed si sunt vnita, sic.

6 Abbas vnus monasterij: an vocabitur ad electionem prælati alterius monasterij, in quo est monachus.

ENimia. ¶ Habet plura dicta, sed principaliter potest sic summari: Nouā religionem nō licet cōstituere sine authoritate Romani pontificis: nec in diuersis monasterijs potest quis esse Abbas, vel monachus. Diuiditur. Primò nouā religionem prohibet in personis & locis. Secūdo pluralitatem locorū monachis & Abbatibus. ibi: *illud.* ¶ Casus litera. Prohibet hīc concilium, ne aliquis decetero nouam religionē inueniat: sed si vult ad religionem transire, vnā de approbatis assumat. Itē qui voluerit nouā domū religiosam fundare, regulam & institutionē accipiat de approbatis. In fine prohibet, ne in pluribus monasterijs, monachus quis existat: nec vnus Abbas præsit pluribus monasterijs. Ber. ¶ Not. j.

1 ¶ vñ regulam, q̄ nulli^b est licitum inuenire nouā religionē: nec adificare nouam domū religiosam, nisi velit accipere vnā de regulis approbatis: licet ergo de iure ciuili videantur approbata collegia cōcernentia piū vsum & cultū diuinū. l. j. ff. de colle. illici. tamē respectu religionis hodiē est standū huic decre. vt enim euitetur cōfusio in ecclesia Dei, hæc noua inuentio reprobatur. Nam videmus quod propter nouas cōstitutiones, vel inuētiōes: tot sunt varietates inter monachos sancti Benedicti: vt vix inuicem se recognoscant. ¶ Sed quæro, nūquid Episcopus possit dare licentiā contra dispositionē huius text. dic, q̄ nō: quia generaliter hoc omnibus prohibetur. & ista est cōstitutio cōcilij generalis, contra quā Episcopus dispensare nequit: vt in c. cū dilecti. §. de electi. vnde sicut nō licet alicui citra Papam sanctū de nouo canonizare: vt in c. j. & ij. de reli. & vene. sanc. ita nec nouā religionē inuenire. Hodiē est quædā extrauagans lo. xxij. quæ incipit, sancta mater ecclesia. quæ videtur ipso facto excōmunicare istos, qui adinueniūt nouā religionem assumendo. s. vt certū habitū, & cōgregando se simul & recipiendo de nouo ad eorū cōgregationē intrare volentes, & facientes sibi præidentem inter se. Itē excōmunicat prælatos dātes eis facultatē seruandi talem ritum. ¶ Et aduerte, quia multi credunt excusari: quia licita agunt cōfidentes de propria conscientia: sed certē decipiunt: quia inuentio religionis non prohibetur, q̄ in se mala sit: sed propter cōfusiones, quæ generantur in ecclesia Dei. Itē, quia non approbata tali religione per superiorē: instituti ibidē, vt plurimū idiotæ in pluribus errant. vnde etiā propter mala, quæ possunt inde accidere, emanauit prohibitio. Simile in iuramento, nō enim prohibetur, quia in se sit malū: sed propter malū periurij, quod ex incauta iuratione sæpe prouenit: vt in c. fi Chri stus. de iure iur. ¶ Opp. contra §. istum. & videtur, q̄ in diuersis monasterijs quis potest præsidere: vt Abbas: & locū, vt monachus obtinere: vt in c. j. de priuile. lib. vj. vbi dicitur, q̄ si monachus maioris monasterij constituitur Prior in prioratu eidē monasterio subiecto, non definit esse monachus maioris monasterij: sed in vtroq; locū obtinet. ad idē. c. cum sing. de præben. lib. vj. Sol. contrariū procedit, quādo plura monasteria sunt vnita, vel connexa. Istud. c. loquitur quādo monasteria sunt separata penitus. & facit c. constitutus. & quod ibi no. de elec. ¶ Sed circa hoc quæritur, nūquid Prior illius monasterij subiecti, ex quo nō definit esse monachus maioris monasterij, debeat vocari ad electionē prælati in maiori monasterio. Inn. & cōmuniter doct. post eum dicunt, q̄ si prioratus habet electionē proprii prælati per se, vel saltem bona diuisa à bonis monasterij maioris: non est tunc vocandus: aliās secus. quod not. in hoc tamē est standū consuetudini: secundū Inno. Et cui acquirat iste prior an prioratui, vel monasterio maiori: vide per Fede. consi. xxxij. vbi tenet, q̄ prioratui, ex quo habet diuisam administrationem à monasterio. quod no. & vide ibi latius.

De capellis mona. & aliorum religio.

Rub.

¶ Suprà visum est de religiosis. Item de domibus religiosorum in genere: nunc autem subiicit in specie de domibus religiosis, seu capellis monachorum. & c.

¶ SYMMARIUM.

- 1 Monasterium curam animarum, si habet: debent clerici seculares huiusmodi curæ præesse: quorum institutio, vel depositio pertinet ad Episcopū loci: cum consilio monasterij. 2. 6.

Habens

Habens gerere actum cum consilio alterius: non tenetur sequi illius consilium. 6.

4. *Clericus secularis: potest institui in regulari ratione curæ exercendæ: sed non, ut faciat unum collegium.*

5. *Monachus alicuius monasterij, quo casu possit præesse curæ animarum, remaneat sub obedientia Abbatis.*

CAP. I.

In ecclesiis.

¶ Ad curā monasterij subiectā

non monachi, sed seculares clerici præficiuntur, & Episcopis subfunt. h. d. Primo dictum. Secundo ampliatur. ibi: ita.

¶ Casus literalis. Statuit Urbanus Pa-

pa, q̄ monasteria quæ populū habent: habeant Capellānum suū institutū ab Episcopo de consilio monachorū, qui populū regat, & visitet, cū necesse fuerit: cuius ordinatio & depositio ad Episcopū pertinet. Bern. ¶ Not. j. nō esse à iure improbatū: vt monasteria habeant certam parochiā cū cura animarū. ¶ Secundo not. q̄ vbi monachi sunt in congregatione, nō est præficiendus curæ aliquis monachorū: sed clericus secularis. & videt hoc satis mirabile: vt ratioe curæ exercendæ possit monachus eripi à monasterio & eccl. seculari præfici: vt in. c. ij. de sta. reg. & tñ in monasterio habente populū monachus curā populij exercere nō posset: vt hīc. Et quæ sit diuersitatis ratio, nullus tex. exprimit: ideò variatur intellectus huius. c. & dicendū, vt j. dicā cū gl. ¶ Itē not. q̄ licet Parochia spectet ad monasteriū, nō tamē habet Abbas liberam institutionē Capellani: sed de cōsilio ipsius & cōuentus præficiendus est Capellanus per Episcopū. quod an sit verū j.

subijciam. ¶ Itē not. ibi, *solijs Episcopi arbitrio.* &c. q̄ habens gerere actū de consilio alicuius, nō tenet sequi illius consiliū: vt in. c. dilecti. de arbit. & in. c. cū in veteri. de elec. vnde per requisitionē consilij, nō minus dicitur

pendere actus à solo arbitrio ipsius. ¶ Vltimò not. casum, in quo clericus secularis licitè instituitur in ecclesia regulari ratione. f. curæ exercendæ monasterio competentis: non tñ faciet unum collegium cū regularibus: sed erit personaliter beneficiatus. arg. in. c. fi. s. de sta. reg. alia vtilia non possunt colligi. ¶ In gl. j. ibi: *de statu monachorum.* Sentit hīc gl. tex. istū procedere in casu. c. ij. de stat. reg. quod profectò verū non existit. quia tex. iste loquitur in alio casu: videlicet in ecclesijs parochialibus extra monasteriū: nec indistinctè prohibentur ibi præfici: sed singulariter duntaxat. Iste tamē text. propriè loquitur in monasterio habente parochiā distinctā: vt. s. dixi: vt patet

in prin. huius. c. ¶ Ideò potest fortiter opponi contra istū tex. nam si in ecclesijs secularibus potest monachus præfici curæ, saltem habendo sociū sui ordinis: vt in. d. c. ij. & c. quod Dei. fortius debet posse assumi & curā exercere in proprio monasterio: cū ibidem concurrat fauor ecclesiæ, & cura animarū: & habeat nedū socium, sed socios. Itē magis obligatur monasterio suo, quā ecclesiæ seculari. Ergo fortius est censendus idoneus ad curā explicandā imminētē in proprio monasterio, quā ecclesiæ foris sitæ. Sol. contrariū est difficile, & difficultas maximè ex eo oritur: quia nō habemus in tex. rationē decidendi: sed ex sequētibus verbis gl. possunt elici duo intellectus.

¶ Primus, vt procedat litera in monacho non instituto per Episcopū: quasi sentiat, q̄ si monachus eligeret à populo parochiæ, & institueretur per Episcopū, hoc licitè posset attentari. Et nō. hunc intellectū: quia multum restringit istū tex. in eo, quod dicit de electione populi nō esse hoc necessarium: nisi patronatus ecclesiæ pertineret ad populū: vt no. in. c. querelā. de elect. & c. Massana. eo. tit. ¶ Secundus intellectus, q̄ hoc. c. procedit: vbi est monachorū congregatio. q. d. q̄ licet monachus possit præfici curæ ecclesiæ parochialis secularis: non tamen, vt in proprio monasterio: vt hīc. Quæ autē potest esse diuer-

fitatis ratio: do. Ant. incidenter tangit, ne notetur diuersitas inter istos de cōgregatione: & ne monachus habeat causam vagandi per parochiam. Hoc vltimū non procedit: quia eadē & fortior est ratio, cū præficiatur ecclesiæ seculari: sed tenēdo primā rationē, vñ inferendū cōtra præcedentē lect. vt non sufficiat aliquē monachorum præfici per Episcopū, ne notet diuersitas inter eos. Sed ego nō possum concipere, q̄ hęc facilis ratio sit sufficiens ad impediendum priuilegium tributū curæ. Nā maior videtur indecētia, vt monachus eximatur à monasterio, & habitet inter seculares, quā q̄ existēs in monasterio exerceat curam nomine collegij. Nā & in ecclesijs secularibus & collegiatis, videmus q̄ vnus, vel duo exercent curam nomine collegij. Nec per hoc notatur diuersitas: quia is facit, cuius nomine fit: vt in. c. cū quis. de sent. excom. lib. vj. in. c. cū venissent. de insti. Ad prædicta vide

b Inn. in. c. cū non ignores. s. de præben. ideò puto hoc. c. loqui secundum iura antiqua: & considerato mero statu religiosorū. Nam regulariter monachus non debet præfici curæ etiā ecclesiæ secularis: sed propter necessitatem fuit institutū, q̄ monachus possit præfici: vt dixi in. d. c. quod Dei. Si ergo reperiuntur clerici seculares idonei, non debent ipsi monachi præfici. & ita propriè debet intelligi iste tex. sed in defectū seculariū satis potest sustentari primus intellectus gl. vt possit vnus eligi ex monachis, qui instituet per Episcopū. Nam cura animarū non est collata ipsi collegio monachorū: cū sint ibi, non vt a exercent curā, sed regulariter viuant: vnde cura est potius ecclesiæ ipsorū: ideò institutio debet fieri per Episcopū, sed de consilio istorū monachorum. Et ratio prohibitionis est illa, ne habeant materiā vagandi, & visitandi domos mulierū pro confessionibus & alijs. ¶ Et ex prædictis infero aliā. q. nūquid monachi habeant præsentare Capellānū. Aliqui doct. sentiunt, q̄ sic. vnde intelligunt text. quod monachi præsentabūt & Episcopus instituet. sed certè hæc lect. est aliena à mēte & verbis literæ. & ideò dicerē, q̄ aut cura pertinet ad ecclesiā quæ est ius patronatus monachorū. & tunc habet locū, qd̄ isti dicūt, q̄ ex patronatu cōpetit ius præsentandi: vt in. c. vni co. de iurepa. Aut cura cōpetit ecclesiæ eorū: quia monasteriū habet parochiā: & tūc inhærerem verbis huius literæ: vt Episcopus habeat ibi institutionem capellæ requisito monachorū consilio. sufficit tñ requiri: nec tenetur sequi. ¶ Ex his infero ad aliā quæst. nūquid in omnibus ecclesijs monachorū, habeat locū dispositio huius

c c. & in hoc sunt variæ opi. * quidā dixerunt: vt refert Innoc. q̄ procedit in omnibus ecclesijs pleno iure monasterio non subiectis. xvj. q. ij. c. fanē. & quod ibi no. in summa. Alij q̄ idē sit pleno iure, dūmodò populus nō sit exēptus. Alij, & tertio, qñ monasterium non haberet patronatū ecclesiæ. Ipse verò Inn. confirmat hanc regulam, q̄ vbiq̄ Episcopus haberet instituere quo ad curā populi, semper depositio pertinebit ad eū: sed per hoc non apparet, quādo institutio quo ad curā pertineat ad Episcopum. Dic ergo, q̄ vbiq̄ populus parochiæ non est exēptus, semper institutio quo ad curā pertinet ad Episcopū: nec institutus potest per alium remoueri: vt in. c. vno. eo. tj. lib. vj. & vide quod ibi leg. & no. & vide quod ibi dixi de diuerso iure competenti monasterijs in ecclesijs secularibus. in. c. de monachis. s. de præbē. ¶ Vltimò quæritur, nūquid valeat cōsuetudo contra dispositionē huius. c. vt sic monachi possint per se exercere curā: docto. expresse non tangunt: sed simpliciter dicit Io. And. hoc capitulū malè seruari de consuetudine: sed credo cōsuetudinē valere. de quo videtur tex. à cōtrario: vt in c. ri. ne in agro. s. caterū. de stat. reg. licet glo. aliter sentiat: sed debet intelligi de iure cōmuni. Hanc opi. reperio sentire Lau. & etiā Io. de Lig. in. d. s. caterum. & sentit Ioan. an. in. d. c. statutum. de elect. lib. vj. in nouella.

¶ Non tenetur sequi illius consiliū. Adde Bald. plenè in rub. C. de instit. col. iij. ver. sed qd̄ si testator. & Bar. in. l. j. s. si plures. col. vj. ver. & per hoc dico, q̄ quando ff. de exerc. acti.

SEB. SAPIA.

¶ Consiliū. Vide Bar. Alex. & alios in. l. si conuenerit. ff. de re iur. Ang. in cōsil. xcij. inci. super primo. col. ij. & in cōsil. clxxx. viij. incip. sed nūc videndū est. colū. pen. Ioā. de Ana. in cōsil. xv. incip. circa testamētū in secundo dubio & in cōsil. lxij. incip. visis. col. j. Raph. lv. inci. duo habentes.

¶ Vide Inn. Adde qd̄ voluit Oldra. cōsil. lxxvj.

¶ Præsentare. Adde quod voluerūt do. de Ro. deci. cc. ljj. & cccclxxij. de iurepa. in nouis.

- 1 Libellus generalis admittitur super accessorijs.
- 2 Possessorium recuperanda datur contra quamlibet personam non præstantem obedientiam de facto superiori.
- 3 Ecclesia sita intra parochiam alterius ecclesiæ, an præsumatur sibi subiecta. 11.
- 4 Confessio presbyteri contentiosè facta, præiudicat ecclesiæ non habenti capitulum: aliàs requiritur confessio capituli. 18.
- 5 Confessio facta in vno iudicio: facit fidem in alio inter easdem personas. 13.
- 6 Nuntij missi ad vocandum aliquos, possunt testificari super vocatione facta.
- 7 Testis potest induci ad aliquid dicendum coram testibus: ne postmodum habeat materiam variandi in iudicio.
- 8 Subiectus respectu veniendi ad aliquè actum, præsumitur quis quando pluries vocatus venit.
- 9 Monasterium non mutat statum suum respectu exemptionis, vel non, si mutat statum respectu habitantium.
- 10 Sententia in spiritualibus formatur in personam economi, tam ex parte actoris, quam ex parte rei.
- 12 Presbyteri si sint parochiani, non tenentur recipere sacramenta à presbytero parochiano: sed ab Episcopo, vel Archiepiscopo.
- Cardinales habent ius episcopale in titulis suis: & intra totam parochiam tituli.
- 14 Confessio facta super processu nullo, valet.
- 15 Confessio facta in summano iudicio facit fidem in plenario.
- 16 Monachi, vel moniales, an subsint presbytero parochiali quo ad sacramenta recipienda. 17.
- 18 Exemptio ecclesiæ, an præscribatur.
- 19 Per præscriptionem vnius actus iurisdictionis, an censeatur præscripta tota iurisdicchio.

ZACHARIAS.

a ¶ Non vitatur libellus. Adde Lanfran. de Oria. in. c. quoniã contra falsam. §. petitiones. nu. 4. verfi. cautela est. & ibi in apostil. Celsi post Benedictum vadium §. de probati.

b ¶ Ipsi ecclesiæ. Adde quod voluit Lud. Ro. con fil. xxxvj.

SEBASTIANA.

b ¶ Ecclesiæ. Quando confessio prælati possit ecclesiæ præiudicare, tradit Fel. in. c. fi. co. pe. ver. generaliter autem. §. de presum. post Abb. ibi. col. xij.

ZACHARIAS.

c ¶ Inter easdē partes. Adde Inno. in. c. per inquisitionē in gl. sua in ver. ecclesiasticis. §. de elect. Bald. in. l. ij. colū. fi. ver. sed iuxta prædicta queruntur. C. de edē. & in sua marga. in ver. cōfessio. ver. vij. & Alexā. in. l. ij. ff. iudi. sol. & in l. ij. §. j. ff. vi bono. rapto.

d ¶ Ab eis. Adde quod voluit Old. conf. c. j.

Dilectus. ¶ Si ecclesia non cathedralis vendicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum quo ad ea, quæ probabit sibi deberi præscriptione, vel alio legitimo modo. h. d. secundū cōmunem & verum intellectū. Et tria facit. Primò ponit petitionem actoris. Secundò defensionem rei. Tertiò Papæ diffinitionē. Secunda ibi: ad hoc. Tertia ibi: nos. ¶ Casus literalis. Syndicus ecclesiæ sanctæ Cecilie, nomine ipsius rectè petebat ab economo sancti Laurentij de Piscinula: subiectionē in scrutijs, baptisate, capitulis, & similibus: possessorium & petitorium intentando, dicens: qd cū ecclesia sancti Laurentij sit in parochia sanctæ Cecilie sita, de iure cōmuni debet ei in prædictis omnibus subiaccere: cū privilegium exemptionis non habeat, nec præscriptionem pro se, poterit allegare: cum ecclesia sanctæ Cecilie præscripsisset prædicta, sicut per testes dicebat esse probatū. Præterea cū inter prædictas ecclesias corā. C. Papa super prædictis quaestio verteret. M. presbyter ecclesiæ sancti Laurentij fuit sponte cōfessus, qd ecclesiæ sanctæ Cecilie debebat scrutiniū & baptisma. & cū ecclesia sanctæ Cecilie vellet producere testes ad probandū, qd ille presbyter diuersis tēporibus vocatus fuerit ad capitulū: & qd ad ipsum venerat: dictus psbyter cōfessus fuit se vocatū ad capitulū venisse. Vñ. C. restituit eccliam. S. Cecilie, quo ad capitulū de quo cōquestra fuerat spoliatū, saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurentij. Per hoc ergo syndicus sanctæ Cecilie probare volebat proprietatē quo ad scrutiniū & baptisma & possessionē, quo ad capitulū. economus sancti Laurentij ex aduerso respondit: qd ecclesia ipsa nullo medio pertinet ad Romanam ecclesiam. Præterea ipsa fuit monasterium monialium: & generaliter seruatur in vrbe: vt nullū monasterium titulo sit subiectū. Quare incōgruū videbatur, vt regulares secularibus

supponant. & dñs Papa in ipsa ecclesia institutionē liberam exercebat: & dñs Papa his & alijs intellectis condemnauit economū sancti Laurentij syndico ecclesiæ sanctæ Cecilie in scrutinio & baptismo: ita tñ, qd per hoc nullū præiudicium generetur ecclesiæ Romanæ: si quando ius suū fortè duxerit prosequendū. Institutione verò & destitutione & capitulo economum sancti Laurentij ab impetitione syndici sanctæ Cecilie prorsus absoluit, sibi super hoc perpetuū silentiū imponēdo. Ber. ¶ Not. j. à iure non esse improbatū, vt ecclesia inferior, puta parochialis acquirat subiectionē in aliquibus iuribus episcopalibus in ecclesijs sitis intra plebanatū. Facit ca. auditis. & c. cum olim. §. de præscrip. pōt ergo licitè ecclesia inferior hæc iura petere, si præscriptione, vel alio legitimo modo acquisiuit. ¶ ¶ No. ij. ibi: & similibus. qd non vitatur libellus per appositionē huius clausulæ generalis. possunt ergo in libello exprimi aliqua iura particularia cōprehensa sub aliquo genere, & annecti illa clausula generalis. Comprehendit etiam hæc clausula omnia accessoria & similia expressis. de quo vide latius per Inno. in. c. fi. de offi. Archid. ¶ ¶ Tertiò not. qd respectu subiectionis pōt agi possessorio. Si ergo subditus me⁹ subtrahit mihi obedientiā, de facto possum agere possessorio: vt reducat ad pristinā quasi possessionē iurisdictionis. & sic super iuribus incorporalibus potest agi possessorio. de quo no. in. c. querelā. de elect. concor. c. cū ecclesia. de cau. pos. & proprie. ¶ ¶ No. ibi: de iure cōmuni. qd ecclesia sita intra parochiā alterius, est illi de iure cōmuni subiecta. sed illud ius cōmune hīc allegatum nullibi videtur expressum. vnde hæc fuit allegatio partis continens falsitatē, secundū omnes doct. meritò ista ecclesia solū obtinuit in his, quibus probauit sibi deberi. & de hoc dic latius cū gl. ¶ ¶ Itē no. & tene mēti, qd vbi in ecclesia solus presbyter absq; collegio est institutus, cōfessio solius presbyteri cōtentiosè facta, præiudicat ipsi ecclesiæ. b quod bene notabis. Secus videtur, vbi ecclesia habet collegiū: quia tunc requiritur confessio totius collegij. de quo vide quod legitur & not. in. c. præsentij. de testib. lib. vj. & in. c. de Constantinopolitana. xxij. dist. ¶ ¶ Itē not. & tene menti, qd confessio facta in vno iudicio, facit fidem in alio inter easdē partes. Nā hīc allegabat confessio facta corā Cœlestino. & de hoc aliquid infra. ¶ ¶ Not. qd missi ad vocandum aliquem ad congregationem, vel ad aliquem alium actum, possunt postmodū testificari super vocatione ab eis facta: vt patet ibi: vocasse. ¶ ¶ Itē no. quod non vitatur testimonium alicuius, si prius in præsentia partis dixit, qd erat dicturus in iudicio: imò est cautela: vt inducatur ad prius dicendum, ne habeat materiam variandi: secundum notabilem theoricam Bar. in. l. eos. ff. ad legem falc. ¶ ¶ Item not. qualiter probatur subiectio respectu veniendi ad certam congregationem: vt si probatur talem pluries vocatum venisse. & c. non enim videtur sufficere vnica vocatio: quia solet quandoque obedire ex mera liberalitate. pro hoc quod no. Innocen. in capitu. bonæ. ij. de postula. prælatorum. & per Legistas in. l. j. §. de itine. actu qd priuato. ¶ ¶ Item nota, quod licet monasterium mutet statum de regularibus ad seculares, non per hoc mutat subiectionem. Nam remanet ecclesia subiecta illi, cui primò subiiciebatur: licet in alijs mutet morem. argumen. in. c. recolentes. de stat. regul. & hoc tenet hīc Innocen. & communiter doc. quod bene notabis. Ex hoc enim inferitur, quod si aliquod monasterium exemptum ex defectu monachorum reducitur ad statum secularem: qd ecclesia remanebit exempta, sicut prius. ¶ ¶ Not. ibi: generaliter seruatur consuetudo. qd consuetudo generalis alicuius loci extenditur ad ecclesiā particularem, habentem illā qualitatem, quæ regulariter est in alijs ecclesijs illius loci. ¶ ¶ Vltimò nota, qd etiam in istis spiritualibus sententia formatur in personam economi:

nomi: tam ex parte aſtoris, quam ex parte rei. De quo dic, vt not. in. d. querelā. ¶ In glo. j. ibi: *catheciſmi*. & dicitur catheciſmus à cathecizo, cathecifas. quod idem eſt, quod inſtruo inſtruis: vt eſt gl. in. c. per catheciſmū. de cog. ſpiri. lib. vj. & iſte catheciſmus ſeruabatur olim in adultis baptizadis: & deberet ſeruari hodieſi adulti infideles venirēt ad fidē. Nā debent inſtrui per. xx. dies in fide ante baptiſmū. & iſte actus inſtructionis appellat catheciſmū, ſeu ſcrutiniū. & dicitur ſcrutiniū, à ſcrutando: quia ſcrutantur vota iſtorū. & hodie fit infantibus ante, quam intrent eccleſiam. vnde iſte primus actus vocatur catheciſmus: nec cōtrahitur cognitio ſpiritualis per illum actū. de quo vide bonū tex. in. d. c. per catheciſmū. ¶ In gl. in ver. *in capellis*. in fi. dic clarius, q̄ eccleſia ſanctæ Cecilie prætendebat hāc ſubiectionem, quod preſbyter ſancti Laurentij tenebat venire ad capitulū cōgregadū in dicta eccleſia ſanctæ Cecilie, & recipere ſtatutā & debitam correctionē. ¶ In gl. in ver. *de iure communi*. in fi. Aduerte, nam quatenus gl. pro iſto iure alleg. in tex. adducit. c. conſtitutus. de reli. do. videtur velle, q̄ iſta allegatio ſit vera. & ſic de iure cōmuni eccleſia matrix. i. plebanatus, vel alia parochialis fundet intentionem ſuam ſuper ſubiectione eccl. ſitæ intra parochiā. Sed do. cōmuniter impugnat iſtā gl. Nā. c. cōſtitutus. loquitur de Epīſco. & non de eccleſia inferiori. Ideo dicit Inn. ſe ignorare, vbi ſit iſtud ius allegatū in tex. imō cōtrariū videt expreſſum in. c. fi. de offi. Archidia. vbi Archidiaconus ſuccubuit, quatenus petebat ſubiectionē in monaſterio ſuo intra parochiā archidiaconatus. Vnde concludit hīc Inno. & cōiter doct. poſt eū, q̄ eccleſia inferior circa cathedralē non pōt de iure cōi petere aliquā ſubiectionem in alijs eccleſijs inferioribus, licet ſint ſitæ intra parochiā ſuā: quia licet de iure cōi parochiani debeāt recipere ſacramēta ab iſta eccleſia principali: vt. ſ. de paro. quaſi per totū. tñ preſbyteri iſtarū eccleſiarū inferiorū nō tenentur hāc ſacramenta recipere ab illa eccleſia, ſed potius ab Epīſcopo. Archid. in. c. officiū. de offi. Archi. ¶ Et not. ſingulariter hoc dictum. Nam ex hoc inferitur ſingulariter, quod preſbyteri capellarum, quæ ſunt intra plebanatum alicuius eccleſiæ, non tenentur conſiteri plebano: nec alia ſacramenta ab eo recipere: ſed ſubijciuntur Epīſcopo, & ab eo ſeu ab Archipreſbytero illius loci debent hāc ſacramenta recipere. quod bene notabis. Nec obſt. capitul. is, qui. ſuprà de ma. & obedi. vbi eccleſia inferior matrix vendicat ſibi ius inſtituend i in eccleſijs inferioribus, & aliam ſubiectionem: quia loquitur in titulo Cardinalium. Habent enim tituli Cardinalium maiorem prærogatiuam: & eſt vna opini. quæ eſt quaſi communis quod Cardinales habent ius Epīſcopale in titulis ſuis. & ſic intra totam parochiam tituli. & not. in capitul. is, qui. & in. c. j. de maio. & obedi. li. vj. & fortē iſte text. loquitur de tali titulo. ideo allegabatur ius cōmune. Do. Anto. dicit, quod eccleſia plebis de iure communi fundat intentionem ſuam in capellis, ſuper iſtis duobus, ſcilicet ſcrutiniō & baptiſmate: & ideo in iſtis duobus obtinuit eccleſia iſta. ¶ Sed contra hunc intellectum facit: quia hīc allegata fuit conſeſſio preſbyteri ad probandum ſubiectionem in illis duobus. ergo iure communi non vendicant ſibi ſubiectionē. Nam bene fateor, quod ex quo capellæ non habent fontem, debent parochiani capellarum ire ad plebanū pro ſcrutiniō & baptiſmo. Sed q̄ preſbyteri capellarum teneantur ire, quando fons benedicitur, vel ad inſtructionem baptizandorum, non probatur iure. Ideo concludo, quod eccleſia iſta tantum obtinebit, quantum probabit ſibi deberi de iure ſpeciali: vt dixi in ſummario. & facit iſte text. vbi ſuccubuit in omnibus, niſi in iſtis duobus probatis per conſeſſionem. & ad hoc quotidie allegatur iſte text. & eſt ſingularis in hac materia. ¶ In gloſſ. in verſi. conſeſſus. ibi: *ſi procurator erat*. dic, quod potius colligitur, quod erat rector illius eccleſiæ: vt patet ibi preſbyter eiusdem eccleſiæ: & tanquam rector vocabitur ad capitulum ſanctæ Cecilie. ¶ Et nota. ſin. gloſſ. quod variata inſtantia iudicis remanet conſeſſio. & licet doe. hīc inſtent aliquantulum inuoluendo materiam: tene tamen purē, quod conſeſſio facta in vno iudicio, valet in alio inter eaſdem perſonas. Nam inſtantia perempta, non perimitur conſeſſio, vt not. Inno. in. c. cauſam. de teſt. & Barto. in. l. cum te. ff. iud. ſolu. ¶ Item conſeſſio ad ſui eſſentiam non exigit validitatem proceſſus. vnde poſito, quod proceſſus ſit nullus, nihilominus remanet conſeſſio: vt probatur in capitu.

fin. de reſtitutio. ſpoliato. & ibi apertē hoc tenet Inno. & facit cle. conſtitutionem. de elect. & vide aliud notabile dictū Inno. in. c. qualiter & qñ. ij. de accu. vbi tenet, q̄ valet cōfeſſio facta i iudicio ſine alia tela iudicij. Idē Bar. in. l. ſi cōfeſſus. ff. de cuſ. & exh. reo. vbi vide. ¶ Hinc notabiliter dicit Inn. in. c. ij. de ordi. cog. q̄ cōfeſſio facta in ſummario iudicio valet in plenario. quod no. ¶ In gl. in ver. *vocatum*. in fi. dic, q̄. c. cū olim. procedit cū nō interuenit actus poſitiuus. Nā ſolū illi ibi ſeruauerūt ſniam ex cōicationis: ſed hīc fuit proceſſum ad actū exteriore: quia vocatus iuit ad capitulū. vnde clarius patet de intentione per actū poſitiuū, quā a per actū negatiuū. ¶ Gl. in ver. *titulo*. in fi. no. gl. ſingulariter & declarādo eā dic, q̄ monachi non ſubſunt eccleſiæ parochiali ſeculari, quo ad iuriſdictionē fori contentioſi: vt patet in. c. ſi. de offi. Arch. & hīc in iſto tex. ¶ Sed dubitatur, nunquid quo ad ſacramenta recipienda, & quo ad iuriſdictionē fori pœnitentialis debeant ſubefſe, quemadmodū ſubſunt omnes in parochia habitantes. & dic q̄ olim ſuberāt, quando monachi nō erant clerici. & ſic intelligi debent iura in glo. alleg. ſed hodiē monachi cōmuniter ſunt clerici: & habent à iure & inuicē adminiſtrent ſibi ſacramenta. xvj. q. j. c. j. ¶ Sed poſſet dubitari de monialibus, nunquid ſubſint preſbytero parochiæ quo ad ſpiritualia. Et ſatis poſſet teneri, q̄ ſic: vt olim erat in monachis. Et idē puto dicēdū in omnibus religioſis, qui nō ſunt preſbyteri. Nā preſbyter parochialis fundat ſuā intentionē ſuper omnib⁹ habitātibus in parochia. xij. q. j. c. j. & c. paſtoralis. de his, quæ ſiunt à præla. Cōiter tñ ſeruaf q̄ Epſ prouidet eis de preſbytero. ¶ In glo. in ver. *generetur*. in fi. no. iſta gl. ſingulariter. & bene facit tex. in. c. cū dilecta. ſ. quia verō. de cōfir. vti. vel inuti. & quod legi. & no. in. c. ad audiētiā. de pſcrip. & ibi gl. no. in ver. principaliter. & in. c. nolumus. xvj. qō. ij. vide ſimile per Bart. in. l. ſi publicanus. ſ. j. ff. de publi. & videt hoc mirabile: vt præſcribat exēptio contra eccleſiam ſubiectā, quæ ſubiectionē ſui ipſius nō poſſidet, ſed ſuperior. Sed hoc contingit: quia exceptio cōceditur in priuilegiū exempti. vñ quatenus eſt fauorabile ipſi ſubiecto, præſcribitur ſpacio cōpetēti, ſicut alia iura ipſius ſubiecti. & probat iſte tex. ſatis bene: ſaltem in argu. Nam vides hīc, quod conſeſſio rectoris eccleſiæ exemptæ præiudicat ipſi eccleſiæ: ſed nō Papæ ſubiectionem poſſidenti. quod notabis. Ex quo infero, q̄ conſeſſio ſubiecti non præiudicat ſuperiori in præiudiciū ſubiectiōis. ¶ In glo. ſi. vult ergo gl. quod exercēs aliqua iura Epīſcopalia, ſolū poſſidet, & præſcribit ea, quæ exercet, & non alia. & bene facit tex. in. c. auditis. & in. c. cum olim. de præſcriptio. & generaliter idem voluit Barto. in. l. prima. ſ. ſi quis. ff. de iti actūq̄ priua. vbi dicit, quod exercitium in vno articulo, nō extenditur ad alios articulos. Nec obſtat capitul. primum. ſ. de religio. domibus. quia ibi nemo erat in poſſeſſione aliorum iurium: non extenditur ibi poſſeſſio. quod eſt notandum: ſed hīc Epīſcopus eſt in poſſeſſione aliorū iurium: ſed an hoc ſit verū indiftinctē, pulchrē vide no. per Inn. q̄ multū inſtat, nūquid per vnū actū iuriſdictionalē quis præſcribat vniuerſalē iuriſdictionē in loco

ZACHARIAS.

¶ Inter eadē perſonas. Adde Specu. in tit. de actio. ſeu pe. ſ. ſuper petitionibus. ver. ſed quid ſi reus. vbi dicit, quod talis conſeſſio ſufficiat ad cōdēadū in alio iudicio. de quo p Bar. in. l. ff. iud. ſol. & Alex. in. l. ma. giſtratibus. ff. de iuriſ. om. iud. vide qd' no. in apoſtil. ad iſtū. ſ. iſto. c. nu. v. in ver. inter eaſdem perſonas.

S E B. S A P I A.

¶ Remanet cōfeſſio. An cōfeſſio facta in iudicio nullo ex defectu proceſſus probet in iudicio plenario. vide Bal. in. l. mercale. in fi. c. de condi. ob. tu. cau. Bar. in. l. ſi cōfeſſus. ff. de cuſtodi. reo. cū multis allegatis p Feli. in. qualiter & qñ. ij. ſ. licet autē co. ij. ver. quando autē dicatur. ſ. de conſti.

Cap. Ad audientiam. Panor. super Tertio Decre.

vel in persona. Item tractat qualiter quaratur quasi possessio vniuersalis iurisdictionis in loco. & vide qd ipse notat in. c. in literis. de rest. spo. & in. c. coquerente. de offi. ordi. & in. c. ij. de post. prael.

- SVMMARIUM.
- 1 Sententia contra ius lata dicitur, non solum lata contra verba legis, sed etiam contra mentem iuris.
 - 2 Rescriptum emanatum contra ius, praesumitur falsum: aut per occupationem nimiam emanasse. Rescripta debent habere clausulam derogatoriam ad rescripta contraria, vel ad ius contrarium, saltem in genere.
 - 3 Papas non possit solus dispensare contra constitutionem concilij.

CAP. III.

X parte tua.

In prioratibus monachorum, non possunt singuli monachi commorari, etiam si super hoc habeant rescriptum apostolicum: nisi in illo fiat mentio de Lateranensi concilio. h. d. Primo consultatio. Secundo responsio. ibi: hoc autem. Casus literalis. Abba. & conventus Riuen. Venet. dicece. literas apostolicas ad quosdam iudices impetraverunt, ne Episcopo. dicece. eos compelleret plures monachos ponere in quibusdam prioratibus suis: ubi singuli monachi esse consueverunt, cum pluribus facultates non sufficerent eorundem. Inquisita prius veritate de facultatibus prioratuum & occasione istarum literarum dicebat sibi concessum, ut in singulis ipsorum prioratibus suis singuli monachi commorerentur, dum pluribus facultates non suppetant eorundem, Episcopus Venet. significavit hoc domino Papae: & ipse rescribit ei dicens: cum istud obuiet concilio Lateranensi. de quo nulla fit mentio in literis predictis. Respondet, quod non credit huiusmodi literas a se. apo. emanasse. quod si forsan per occupationem emanauerint, non vult propter hoc derogare concilio antedicto. Ber. Nota. j. ex hoc tex. quod est in defectu facultatum non possunt monachi singulariter institui & commorari in prioratibus eorum: & sic non solum prohibitio procedit in ecclesijs parochialibus. ut in. c. qd dei i. c. ij. de sta. reg. sed etiam in prioratibus. Quid autem tunc fieri quoniam facultates deficiunt: dic ut i. cl. ne i agro. § ad hoc. de sta. re. No. ibi: obuiet Lateranensi concilio. quod dicitur quod esse iuri contrarium, non solum quod de directo & secundum verba illi obuiat, sed etiam secundum mentem. Nam. d. c. ij. de quo ista littera facit mentionem, non loquitur specificum de prioratibus: sed de ecclesijs parochialibus. sed tamen haec littera dicit, quod si illud sit in prioratibus, contra ratur illi concilio. Et hoc potest notabiliter adduci ad illam materiam, cum sententia sit lata contra ius scriptum: ut non solum dicatur lata contra ius, quando expresse est contra verba iuris, sed etiam contra mentem. quod est bene not. de quo tamen vide, qd sentit Inn. in. c. P. & G. de offic. deleg. & in. c. cum speciali. de appel. Nota. ij. quod rescriptum emanans contra ius praesumitur aut falsum, aut per occupationem nimiam emanasse, nisi in rescripto fiat mentio de iure contrario. Et ex hoc, & ex tex. fin. no. quod omne ius habet clausulam derogatoriam ad rescripta contraria: ut ad validitatem ipsorum sit necesse facere mentionem de iure contrario, saltem in genere. de hac materia vide quod not. in. c. nonnulli. § de rescript. & in. c. j. de consti. li. vj. in gl. & per Io. and. in. c. j. de exce. pla. lib. vj. in nouella. In glof. fin. no. gl. quod Papa dispensat contra concilium. & vide gl. in. c. vbi periculum. de elect. lib. vj. quod plus vult. § quod Papa solus possit reuocare constitutionem concilij, quod an sit verum indistincte tetigi in. c. significasti. & c. licet. § de ele. & dic ut ibi: dicunt tamen do. hic, quod licet possit, non debet velle. Nam dictum capitulum. ij. emanauit propter periculum peccati carnalis concupiscentiae, quod imminet ducibus vitam solitariam inter homines seculi: ut patet ex tenore illius. c. ij.

- SVMMARIUM.
- 1 Abbas habet corrigere monachos & non Episcopus, nisi in defectum Abbatis. Episcopus concurrat cum quolibet alio prelato, in correctione subditorum: & est locus praeventioni.
 - 2 Monachus assumptus ad regimen alicuius ecclesiae: eximitur ab obedientia Abbatis: si illa ecclesia non erat subiecta monasterio: alias secus.

CAP. IIII.

Audientiam.

Ordinari compellit Abbatem: ut monachos a prioratibus reuocet ad claustrum: vel eis socios adiungat. Primo ponit transgressionem concilij. Quia secundum materiam

dat corrigi. ibi: ideoque. Casus literal. Significatum fuit do. Papae quod quidam subiecti Archiepiscopo Burdegalen. solitarij habitabant in quibusdam prioratibus, contra statutum Lateranensem. unde mandatum Papa eidem Archiepiscopo quatenus Abbates & priores ipsorum, ut vel ipsos reuocet ad claustrum, facientes per clericos seculares in eis de ecclesijs deferui: vel associet sibi alios monachos, cum quibus vitam regularem obseruet, per censuram ecclesiae & monitionem premissa compellat. Ber. Nota. primo, quod correctio monachorum primo loco spectat ad Abbatem: non autem concurrat Episcopus cum Abbate, ut sit locus praeventioni. Nam ut hic vides, Papa mandat Archiepiscopo, non ut ipse compellat monachos, sed abbates ut per eos monachi reuocentur: sed in defectum abbatis, poterit Episcopus supplere: in. c. quanto. de offi. ordi. secus est in alijs praelatis secularibus habentibus subditos. Nam cum illis concurrat Episcopus in iurisdictione exercenda: ita ut sit locus praeventioni: ut no. maxime per Inn. in. c. cum ab ecclesijs fieri. & c. pastoralis. de officio ordi. Item no. quod optio datur Abbati reuocandi singulariter institutos ad claustrum, aut associandi alios monachos: & sic potest abbas alterare statum prioratus sibi subiecti: ut statum regularem possit reducere ad statum & vitam seculariam. quod intelligo quando redditus prioratus non sufficiunt pro pluribus: alias autem non potest abbas prioratum solitos gubernari per regulares committere clericis secularibus: quoniam nec monachis alterius monasterij. de quo dic, ut habet in. c. cum singula. de preb. li. vj. Sed contra tex. op. nam etiam clericus secularis debet in ecclesia habere clericum ut in. c. quisque. § de vita & hone. cleri. & in. c. proposuit. § de fil. presby. ergo non sufficiencyter hic prouidet. Sol. dicit Hosti. quod si prioratus non est curatus: tunc cessat predicta ratio. Si autem est curatus: tunc potest dici, quod clericus secularis, cum habeat patrimonium, poterit de suo impedire ad sustentationem clericum: quod non potest facere religiosus cum nihil habeat. Dicit tamen, quod si cum auxilio consanguineorum religiosus poterit tenere socium, cessabit compulsio, de qua hic. Item dic, quod clericus secularis non tenetur habere socium, sed clericum seruitorem: ut in. d. c. ut quisque. & tales redditus sufficerent rectori & clerico seruitori, qui non suppeteret pro duobus socijs. Ita no. gl. in cle. ne in agro. § ad haec. de sta. regu. & dic de istis prioratibus: ut ibi habetur. Sed oppositum aliter contra litteram. Monachus assumptus ad regimen alterius ecclesiae, eximitur a potestate sui Abbatis: ut ita nullam communionem habeat amplius cum priori monasterio: ut in. c. ne pro cuiuslibet. xvj. q. j. ergo non tenet Abbas dare socium extraneo. So. dicit Io. an. quod istud. c. loquitur in monachis claustralibus. in his qui non definiunt esse monachi prioris monasterij: ut quia de putant ad prioratum subiectos monasterio. Si autem perpetuo ad ecclesiam non subiectam monasterio promouerentur, non tenetur Abbas sibi dare socium. & sic limita. c. ij. de stat. regu. & hoc idem confirmat Io. an. in gl. sua in. d. § ad hoc. sed tu vide quod dixi in. c. quod Dei. § de sta. regu. & dic, ut ibi.

De Iure patronatus

Rubrica.

SVMMARIUM.

- 1 Aduocatus efficitur patronus causae, quam assumpsit sub patrocinio suo.
- 2 Patronus alicuius ecclesiae dicitur ille, qui fundauit, vel dotauit ipsam.
- 3 Ius patronatus quid sit, & eius diffinitio.
- 4 Patronus debet praesentare presbyterum in ecclesia, in qua habet ius patronatus: nec Episcopus vel alius praelatus potest aliquid instituire, sine licentia patronorum.
- 5 Patronus si deuenit ad inopiam, est alendus ex redditibus ecclesiae, in qua habet ius patronatus: dum tamen ipsi redditus remaneant ultra necessaria.
- 6 Ius patronatus quomodo acquiratur? Ius patronatus potest esse penes plures dotantes, vel fundantes, vel construcentes ecclesiam. Ius patronatus non acquirit ille, qui modicum dat pro dote ecclesiae: nisi concurrat cum alijs in simul dotantibus: quo casu tamen ille, qui modicum, quia ille, qui multum dat, efficitur patronus. Ius patronatus semel acquisitum transmittitur ad heredes.

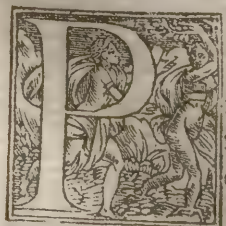
Supra visum est de praebendis & dignitatibus. Item de religiosis domibus. Item de capellis monachorum. sed quia ad istas fit institutio nonnunquam per glossam.

per praesentationem patroni: & sic posset dubitari de iurepa. & de modo praesentandi, & similibus: merito post rubricas praecedentes subiicit ista. ¶ Et scias quod patronus dicitur multipliciter in iure. Nam dicitur patronus, aduocatus respectu causae, quia promouenda assumit patrocinio suo. Item non nouam. §. patroni. C. de iudi. xv. q. ij. c. ij. Item dicitur patronus dominus respectu serui: ut patet in toto titu. ff. de iurepa. & de istis patronis, seu patronatibus non tractatur hic. ¶ Tercio dicitur patronus, qui construxit, vel dotauit, seu fundauit ecclesiam. & dicitur patronus: quia sicut pater ducit filium de non esse ad esse: ita patronus ecclesiam deducit ad esse. & de isto patronatu tractatur hic. ¶ Quid autem sit ius patronatus, ut sic habeatur substantia rei, de qua tractaturi sumus: dic post Ioann. And. quod est ius honorificum onerosum & utile, alicui competens in ecclesia pro eo, quod de diocesani consensu ecclesiam construxit, fundauit, vel dotauit ipse, vel is, a quo causam habuit. & de clara hoc modo. ¶ Est enim ius honorificum, quia patronus habet honorem praesentando rectorem. Non enim potest Episcopus, vel alius Praelectus instituere rectorem in beneficio sine praesentatione patroni: ut in. e. decernimus. xvj. q. vij. & j. quasi per totum. Item est honorificum: quia debet praesentari honorari in ecclesia patronata: ut j. eo. c. nobis. Item dicitur ius onerosum: quia patronus tenetur defendere ecclesiam, ne bona indebitè dilapidentur. xvj. q. vij. c. filijs. ¶ Dicitur ius utile, quia consequitur utilitatem ex patronatu: quia si deueniret ad inopiam, tenetur ecclesia ex redditibus ultra necessaria remanentibus alere patronum pinguius, quam alios pauperes: ut in c. quicunq; ea. causa & quaestione. j. & de his aliquid not. j. eodem. c. nobis. ¶ Dixi in diffinitione, quod competit ex eo, quod construxit, & c. Nam debes scire, quod ius patronatus acquiritur altero de tribus modis: aut quia construxit ecclesiam: ut in. c. monasterium. xvj. quaestione. vij. Aut quia eam dotauit: ut in. d. c. filijs. Aut quia illam fundauit: id est, assignauit fundum, ubi ecclesia deberet construi, ut in. d. c. nobis. & c. Abbatem. xvij. quaestio. ij. possunt ergo tres patroni concurrere in eadem ecclesia: ut, quia vnus dedit dotem: alter fecit eam construi: alius dedit fundum, ubi construeretur. Dixi etiam, quod in dote conferenda possunt plures concurrere. Nam si simul dant omnes dotes, sunt patroni, etiam si vnus conferat minus, quam alius: ut voluit Innocentius hic. & habes in glossa. lxij. distinct. in summa. Et sic limita glossa. d. c. quicunq; quae dicit, quod si quis modicum contulit pro dote, non efficitur patronus. quia singula nota. Sed eam intellige, quando vnus solus dedit dotem, secus si plures dederunt dotem sufficientem. Nam iura indistinctè dicunt quod ex donatione, quis efficitur patronus, nec distinguunt si sit vnus, vel plures dotantes. Idem consimili ratione dicendum in pluribus constituentibus, vel dotantibus: vel fundantibus. ¶ Dixi postremo, vel is a quo causam habuit. Nam satis est quod patronatus fuerit a principio acquisitus altero ex modis praedictis. Nam transmittitur ad haeredes, vel alio modo, de quo. j. in processu titu. & ad praedicta vide glossa. no. & plenè. xvj. quaest. vij. c. pia mētis.

S V M M A R I V M.

- 1 Patroni si sunt in discordia praesentandi aliquem in ecclesia, Episcopus loci statuet, ne interim exerceantur diuina officia in tali ecclesia. 9.
- 2 Ius patronatus transit in haeredes, etiam extraneos. Ius patronatus non transit, nec in filios, vel filias, siue alios in certa re haeredes institutos, dato alio haerede vniuersali. 8.
- 3 Ius patronatus transit non solum in masculos, sed etiam in foeminas.
- 4 Ius patronatus si competit infanti: an praesentabit tutor, vel pupillus: vide remissionem.
- 5 Ius patronatus transit in haeredes, vel successores in stirpes, non in capita.
- 6 Ius patronatus est indiuiduum, etiam penes plures haeredes. 7. Patroni possunt inter se conuenire, ut alternis vicibus habeant ius praesentandi. Patroni non possunt inter se diuidere fructus ecclesiae, in qua habent ius patronatus, nec aliquid ab ea exigere.
- 7 Ius patronatus est apud quemlibet haereditatem in solidum, etiam si sint haeredes pro inaequalibus partibus.
- 9 Patroni, si non praesentant rectorem in ecclesia intratempus constitutum, Episcopus loci instituet rectorem. vide j. eo. c. quoniam. nu. 6. ubi aliud statuitur in electoribus.

C A P . I .

Perlatum ¶ Si propter discordiam patronorum ecclesia caret administratione: cessatur in ecclesia a diuinis, tolluntur reliquie: & ostia clauduntur: si aliter sine scandalo ecclesiae prouideri non potest. hoc dicit. cum sequen. Et duo facit conciliū. Primo prohibet ecclesiam inter patronos diuidi. Secundo ponit, quid facere debet Episcopus, cum patroni non ordinant ecclesiam. secunda ibi: ¶ Casus literalis. Aliquando contingit, quod vnus patronus

¶ Quid sit ius patronatus. Et adde Archi. in. c. veniens. circa princ. xvj. q. vij. q. etiam diffinit, quid sit patronatus libertorum, & dicit quod est potestas a iure civili concessa patrono in persona liberi, propter beneficiū manumissionis. & dicit quod haec diffinitio colligitur ex. l. j. & ij. de iurepatr. sed de hoc vide Pau. de leaza. in commen. c. nobis. j. eo. ubi ponit plura in materia huius titi.

S E B . S A P I A .

eccle. relinquit plures haeredes: quilibet haereditum vult pro suo arbitrio ecclesiam ordinare, cum vacat. Satuit conciliū quod inter haeredes patroni ecclesia diuidi non debeat, si discordia fuerit inter eos, propter quā sacerdos ibi ordinari non possit, Episcopus praecipiat ut nullo modo missarū solennia celebrentur ibidem, donec ad concordiam redeant: & canonicè prouideant. eccl. Bernar. ¶ No. Primo ibi: inter haeredes patroni. quod ius patronatus transit in haeredes patroni. Et no. quod tex. indistinctè loquitur de haeredibus patroni. Ex quo potest inferri ad multas quaestiones. Primo, nunquid ius patronatus transeat solū ad haeredes sanguinis, sicut ius patronatus libertorum: an ad haeredes etiam extraneos. Innocentius. §. super rubri. dicit, quod transit ad quoscunq; haeredes. & hoc communiter tenetur. pro hoc glossa. j. nam si transit cum vniuersitate in extraneum: ut in. c. ex literis. & in. c. cum seculū. j. eo. fortius transit cum haereditate in haeredes institutos a patrono. ¶ Et ex hoc inferri, quod si pater instituit filium vel filiam in re certa, & extraneū vniuersalē haereditate ius patronatus non transit in filium vel filiam: sed haereditate vniuersalē. Si autem sunt plures haeredes, oēs simul efficiuntur patroni: ut hic. & in. cle. fi. eo. tit. ubi vide. ¶ An autem in diuisione hereditatis possit iudex vni ad iudicare ius patronatus, dic. ut no. Io. and. j. eo. c. que rimonia. ubi dicitur. ¶ Secundo potest dubitari, nunquid transit in foeminas: an tamen in masculos: dic. quod pariter in oēs: quia iura non distinguunt inter masculū & foeminā. Pro hoc facit c. fi. de concess. praeben. sentit glossa. in. c. quoniam inuestituram. xvj. q. vij. & docto. in. d. cle. fi. & vide quod dixi in. d. c. fi. ¶ Tercio autem si competit infanti, nunquid pupillus possit praesentare, vel tutor: vide Fede. consi. xcviij. & Archidia. xvj. q. vij. c. decernimus. & p. Io. an. in. c. cum ex eo. de ele. li. vj. ¶ Itē dubitabat olim, an haeredes succederet in iure patronatus per stirpes: an per

¶ Eps. Nunquid autem institutio facta sine praesentatione patroni sit nulla: an verò ita demum, si patronus agat de cōceptu. vide latè per Feli. in. c. cum Bertoldus. vol. iij. §. de re iudicata. ubi ponit sex causas, in quibus valet institutio sine praesentatione patroni.

¶ Acquiritur. Ad de eundē cōfi. liij. & lix. & Ioan. de ana. cōfi. xxxiiij. ¶ Adde Fel. cōfi. cxj. & ccxxv. & ibi vide, an filius possit repudiare haereditatem & retinere ius patronatus. & vide Io. de Ana. cōfi. lxxxvj. Cal. cōfi. ij. hoc tit. Anto. Francif.

¶ An haereditas possit repudiari: & retineri ius patronatus. Dicas, quod ius patronatus transit cum haereditate & sic ex titulo vniuersali: ut in. c. ex literis. de iurepatr. haereditas autem non potest pro parte repudiari, & pro parte acceptari, imò pro parte repudiata habet, pro repudiata in totū nisi haeres dixerit se vel le pro alia parte deliberare: quia

tūc nulla pars habetur pro repudiata: ut habet per glossa. no. Ang. in. l. j. ff. de acqui. haer. licet de hoc dubitaret. d. Pau. in. l. quidā elogio. C. de iure delib. Et adde, quod si haeres petit a iudice dari curatorem haereditati inuenti, vel bonis: videtur haereditatem repudiare ut per. d. Pau. in. consi. clxiiij. & adde quod haereditas patris potest repudiari & acceptari ad vitam, si ambae deferantur ex diuersis testamentis. l. fi. & ibi per Bald. & docto. C. si quis se ab haere. absti. & habetur per glossa. & Bar. in. l. si quis filium. in. §. j. ff. de acquiren. haeredit. & an haereditas semel adita possit repudiari, habetur per Bal. & Pau. in. d. l. quidam elogio.

¶ S E B . S A P I A . ¶ Nunquid ius patronatus. Vide Bal. Alex. & alios. in. l. quia p inde. ff. ad Treb. ubi dicunt, quod ius patronatus non transit in haeredes fideicommissarios, de quo etiam per moder. in. l. precibus. in. glo. fi. C. de impu. & alijs sub. nunquid autem transeat in legitimatum vel in fiscū, tradit Fel. in. c. quāto. co. ij. §. de iud. & nunquid foemina exclusa a statuto, succedat in iure patronatus, tradit Fe. de se. in. cōfi. cij. referūt Moder. in. d. l. precibus. & cōcludūt, quod non. ¶ Patroni. Et idē dicit glossa. mag. in. fi. in. c. pia mētis. xvj. q. vij. & fa. quod not. glo. lxij. di. in. sum. in. fin. & ideo dicit Bal. in. l. familia. C. communia vtri. iud. quod cum ius patronatus competat in solidum, non venit in diuisione. vide etiam Bal. in. l. eam quam. in. fi. C. de fideiuf.

¶ Foeminas. An mulieres succedant in iure patronatus. vide tex. & ibi per. d. Ant. in. c. fi. de excess. praela. & ibi etiam alia pul. ad materiam. & pro hoc vide optimè, quod elegenter scribit Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. in. iij. op. de ver. ob. & vide omnino Bal. in. c. quāto. in. j. col. de iudicijs.

¶ Adde Cal. cōfi. j. hoc tit. & eundē cōfi. liij. & ibi vide multa in materia maxime circa ea, quae dicuntur.

¶ Vel tutor. Adde do. de Do. hoc tit. in deci. suis. in antiquis.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Quoniam.

a ¶ In reliqua. adde Io. de Ana. consil. xliij.

b ¶ In solidum. Idem tenet Host. in sum. eiusdē ti. §. qualiter transferatur. vers. nouus heres. de hoc vide per Paul. de Leaza. in cōmē. c. nobis. circa prin. j. eo. ¶ Vocē. De hoc per gl. magnam ante me. in cle. plures. de iurepa. & d. Ant. hic & vide Ancha. in consil. cccxliij. vide tamen Ho. in sum. de iurepat. §. qualiter trāsferat. ver.

c ¶ Si plures fundū. vbi dicit. q. licet plures. quādo dotāt ecclesiam. si ne fundāt. omnes sint patroni in solidū: tñ quo ad alimēta & honores. ecclesia est magis astricta illi qui p^l dedit.

d ¶ In quibusdam. Pro intellectu huius decre. vide oīno latē Hostiē. in sum. eiusdē tit. de iurepat. §. qd iuris. in prin. v. q. ad ver. siue qō. & omnino & latē & eleganter scribit Lopus alle. lxxiij. in pe. col. vers. ad quintā. q. Itē vide Bal. in. l. j. ff. de sena. vbi per illum tex. q. si masculus & alia mulier si mul sint patroni. & discordent in p^l sentando. debet p^l ferri p^lsentatus a masculo.

Anto. Francisc.

¶ Circa hoc de p^l sentato a patronis in discordia quist^l feratur: an p^lsentatus a masculo. vel a foemina. dicat primō. q. patroni debēt simul & nō separatim p^l sentare. qñ non vt collegiū. sed singuli p^lsentāt. vt p^l Io. an. d. Abba. in c. iij. de iurepa. Nū quid aut magis p^l feratur p^lsentatus a masculo. quā a foemina? Dicit hic q. hoc dicit forsan procedere qñ foemina excluderetur a masculo a succedēdo forsan ex forma statuti. sed quando foemina & mascul^l s^l cederēt ex dispositione iuris communis: iuxta formā. l. maximū. v. tium. C. de libe. p^l ter. satis dubitare de isto dicto: quia si vterq. p^lsentaret diuersimodē. non putarem magis p^l ferendum esse p^lsentatum a foemina. quā a masculo: imō variantibus patronis in p^lsentatione. ille ad quem spectat institutio. habet cōsiderare. q. sit magis idoneus. & illum debet instituire: vt in c. pastoralis. & in c. cum autem. de iurepat. nisi forsan diceremus p^lsentatum a masculo p^lsumi magis idoneum. quā p^lntatum a ipsa foemina: tñ hoc habebit examinare habens instituire. per ea. quae habentur in d. c. pastoralis. & in c. cum autē. de iurepa. vbi plene de materia. quādo patroni discordant in p^lsentando.

capita. & hodiē est declaratū. q. per stirpes: vt in d. cle. si. ideo si plures succedunt vni ex duobus patronis. eccle. omnes habent loco vnus.

¶ Itē quāritur qualiter debet intelligi text. dū prohibet diuisionē inter hāredes. Doc. ponit triplicē intellectu. quidā intelligunt. q. nō possunt patroni conuenire. vt vnus habeat patronatū in vna ecclesia. & ali^l in alia: quia hoc est indiuisibile. Alij intelligunt de reatibus & possessionibus ecclesiae. quia nō possunt patroni inter se diuidere illos: nec aliquid ab ecclesia exigere. x. q. j. in c. nouerint. Alij intelligunt de ipso iure patronatus. Nam cū sit incorporale. non potest diuidi: vt dicitur in gl. & qualibet expositio est bona. & vera in se. Possunt tñ patroni conuenire. vt alternatis vicibus p^lsentent: vt in cle. si. & si habent plures patronatus. possunt conuenire. vt vnus p^lsentet in vna ecclesia. & alius in reliqua: vt sic quēadmodū permittitur diuisio in tempore: ita & ratione locorum. Talis em̄ diuisio nō prohibetur per istum tex. ¶ In gl. j. ibi: si ex diuersis inaequalibus. & c. bene gl. & eam tene mēti. q. ius patronatus est apud quemlibet hāredem in solidum: etiā si sint hāredes pro inaequalibus partibus. & c. No. bene gl. & tene eā menti: qñ hēc op^l. cōmuniter tenetur per doct. licet dixerit Inn. q. pinguiorē vocē habēs. habet maiore p^l tem in hāreditate. Sed tene gl. quia cū istud ius sit indiuisibile. nō possumus dicere vnum habere duas partes in hoc iure: sicut habet i hēreditate. ¶ Quid si vnus instituatur in re certa. alius in vniuerso? s. tetigi. & vide Ioan. andr. in c. cum seculum. j. eo. vbi dicam. ¶ In gl. si. ibi: hodie seruari non debet. Sentit ergo glo. q. hodie hoc. c. sit correctū: ibi. sine scādalo & c. Sed certē hoc. c. hodie manet firmū. nam prouidet qñ aliter ecclesiae prouideri non potest. Pone q. patroni sunt ita potentes. quōd Episcop. non potest supplere eorum defectū: tunc adhibebit remedium. de quo hic. & c. seq. & vide de intellectu horū cap. & gl. satis notabilem in c. si plures. xvj. quāstione. vij. distingue. Aut em̄ est contentio inter patronum episcopum. & ponit Episcopus aconomum in ecclesia. donec fuerit sopita cōtentio: vt in c. cum vos. de offi. ord. Aut est cōtentio inter patronos super iure patronatus: & debet Episcopus expectare lapsum temporis p^lfixi ad p^lsentandum. post quod si non p^lsentabit. Episcopus instituet Rectorem: vt in capitu. quoniam. infra eodem. & hoc si potest sine scādalo. aliās autē seruabitur. quod hic dicitur. & c. sequēti.

SUMMARIUM.

Reliquiae si tollantur ex aliqua ecclesia. non per hoc

ecclesia execratur. nisi sint reliquiae quae sint in tabula altaris. quo casu altare execratur.

- 1 Patroni non possunt plures rectores instituere in eadem ecclesia.
- 2 Presentatus non acquirit aliquod ius per presentationem. sed electus sic. Patroni habent ius presentandi. non autem eligendi. licet largo modo dicatur eligere: & sic nō vitabit libel. si dicatur. quod patroni elegerūt. 4.
- 3 Patroni eligētes siue p^lsentātes nō idoneū. an priuētur potestate eligēdi.

CAP. II.

Vacunque. ¶ Summatū est. s. c. pxi. ¶ Casus literalis. Si patroni eccle. discordes fuerint: vt eam nolint sub vno presbytero ordinari. si Episcop. aliter ecclesiae consulere non poterit. tollat inde reliquias & claudat ostia ecclesiae. ne diuinū celebretur ibi officiū. donec canonicē vnū elegerint p^lbyterū. Ber. ¶ Er not. j. ibi: si aliter. q. vltimū remediū debet esse dispositio hui^l. c. & p^lce. pro hoc vide qd' dixi. s. c. pxi. ¶ Itē no. q. licet reliquiae tollātur de ecclesia. non propter hoc execratur ecclesia. & intellige de reliquijs. quae sunt in ecclesia in capsula. vel in arca: secus autē de reliquijs quae sunt sub tabulis altaris. Nā ex amotione illarum execratur altare: vt in c. j. de consecra. eccl. vel alt. ¶ No. iij. q. nō possunt patroni velle. vt plures instituantur in eadē ecclesia: quia eccle. debet esse vnius rectoris: vt in c. cū non ignores. s. de p^lbē. ¶ No. ibi: eligant. q. patroni dicuntur largo modo eligere p^lbyterū: non tāmen strictē est electio: quia per p^lsentationē non transfertur ius in p^lsentatum in ecclesia. in c. qd' autē. j. eo. sed per electionē sic. vi de bonā gl. in c. quāto. lxxiij. di. vnde propriē p^lsentatio & nō electio spectat ad patronū: sed pro tanto patroni dicuntur eligere. q. ante p^lsentationē oportet. q. vnū eligant. ¶ Et sic no. q. largo modo dicitur patronus eligere. nō ergo vitabitur libellus. si dicatur. q. patroni elegerunt. de quo legitur & no. in c. nobis. j. eodem. ¶ No. q. patroni tenētur eligere idoneū. nunqd eligentes nō idoneū sint priuati: dic. vt ca. cū vos. de offi. ord. ¶ In gl. ibi: tamen posset seruari. & vide gl. in c. si plures. hic all. & qd' pleni^l dixi. s. c. pxi.

SUMMARIUM.

- 1 Patroni. si discordant in p^lsentando. p^lferatur p^lsentatus a maiori parte. 3. nisi ex tali p^lsentatiōe oriretur scandalum. 4. 5.
- 2 Patronus consequitur ius patronatus ex tolerantia & gratia Pa. non quod ipse sit habilis. cū sit ius spirituale. Papa potest prouidere de ecclesia patronata laicorum. sine p^lsentatione patronorum: alius verō citra Papam. nemo potest.
- 3 Episcopus potest instituere rectorem sine p^lsentatione patroni. qñ p^lsentatus per patronum non potest esse sine scādalo. & quando tempus datum patronis ad p^lsentandum est lapsum.
- 4 Electores. si non eligunt intra tempus statutum. eō. quia contenditur de potestate eligendi. non priuantur iure. quod habent ad eligendum.
- 5 Patronus. si non p^lsentat intra tempus. quia contenditur super idoneitate p^lsentati: vel quia est contentio inter ipsum & Episcopum: non priuatur iure p^lsentandi.
- 6 Ius patronatus acquiritur propter reedificationem ecclesiae. 11.
- 7 Ius patronatus. an & quomodo quārat ex noua constitutione dotis facta ecclesiae iam fundata. Ius patronatus est species seruitutis ipsius ecclesiae.
- 8 Ius patronatus non quāritur ex sola datione rei ecclesiae: sed oportet dicere ratione dotis. vel animo quārendi ius patronatus.
- 9 Ius patronatus quāsitum ex sola constructione ecclesiae. perditur. si ecclesia ruat: secus illud. quod acquiritur ex datione fundi. vel alterius loci. vel constructione ecclesiae: vel illud. quod quāritur ex donatione.
- 10 Eligentes vel p^lsentantes idoneum: an sint tuti in conscientia non eligendo. vel p^lsentando idoneiorem.
- 11 Maior pars requiritur respectu collegij. quando per collegiū aliquid explicatur: si verō aliquid explicatur respectu singularium. personarum. tūc sufficit minor pars respectu ipsarum.
- 12 Patroni. an p^lsentādo debeant omnes insimul interuenire. an sufficiat vt omnes de per se interueniant.

CAP. III.

Quoniam. ¶ Si patroni in p^lsentando discordant p^lferatur p^lsentatus a maiori parte. si est idoneus: si hoc sine scādalo fieri non potest. vel patroni intra tēpus debitū non p^lsentant. Episcop.

a ¶ Ex gratia. Vtrū laicus de iure sit capax iurispatronatus, an verò ex gratia & q̄ retineat ex gratia latè c. examinando concludit Arch. in c. hortatur. in ij. col. lxxj. di. & vide d. Ant. in ru. de iur. Anto. Francif.

¶ An ius pat. sit ex gratia, vel de iure cōi vide q̄ habent in c. filijs ac nepotibus. xvj. q. vij. & vide q̄ plenè habetur. p. d. Abba. & do. in c. sup. eo. de off. de leg. & in c. quāto. de iudi. Et est cōclusio, q̄ re. a spectu primeuæ instituti. fuit gratia. hodie autē est ius habēs i se spūalitate annexā. p. text. in c. sup. eo. iuncto b c. quāto. de iud.

b ¶ Papa. nō tñ hoc intelligitur facere per gñales literas, secundū. d. Anto. hic in ij. col. ver. p hoc dicit Host. & idē dicit Arch. in c. piæ mētis. in fi. c. xvj. q. vij. alle. Hosti. hic: secus tamē dicit in delegato 4 Papæ.

¶ Adde eundem confi. cvj. Lapum alleg. xcvi.

SEB. SAPIA. d

c ¶ Actu. vide Feli. in c. cum accessisset col. pe. s. de cōstit.

SEB. SAPIA. 5

d ¶ Nunquid autē. vide multa alleg. e per Feli. in c. nihil cum scandalo. col. j. & ij. s. de refcri.

SEB. SAPIA. c

e ¶ Primus. De istis casibus vide Feli. vbi alios addit in c. cum Bertoldus. col. iij. s. de re iudic.

f ¶ Presentati. Ad de quod voluerūt do. de Ro. deci. cc. li. in nouis. hoc ti. vbi an presentans indignum intra tēpus excusetur à negligentia.

g ¶ In gloss. Circa istam gl. adde glo. in ver. domum. in c. j. in s. confirmatos. de reli. do. in vj. Et vide quod scripsit idē. d. Ab. Panor. in c. consu-

tāt, Episcopus ordinabit ecclesiam. hoc. dicit. Primò ponit abusum patronorum. Secundò constitutionem. ibi: *presenti*. ¶ Casus literalis. In quibusdam locis patroni ecclesiarum, vel eorum haredes abutuntur potestate sibi ab ecclesia concessa: quia cum ecclesia vnus debeat esse rectoris: ipsi in discordia plurimos presentant. vnde statuit Lateranense concilium, vt si fortè vota patronorum in plures partes se diuiserint: ille præficiatur ecclesie, qui plurimorū eligitur & approbatur assensu: & aliās idoneus fuerit. Si autem sine scandalo fieri non poterit, Episcopus ordinet ecclesiam, secundum quod melius sibi visum fuerit. In fine dicit. si de iure patronatus quæstio emerferit inter aliquos, & illa intra quatuor menses non fuerit diffinita, ex tunc superior ordinet ecclesiam. Ber. ¶ Nota. primò, ibi: *sustinuit*. quòd patroni consequuntur ius patronatus ex gratia & permissione quadam & tolerantia ecclesie. Nam inde iure communi ex sola fundatione non posset patronus acquirere ius patronatus: cum illud sit annexum spiritualibus in capitulo: quanto. de iud. Et ex hoc infertur, q̄ Papa, b possit prouidere de ecclesia patronata laicorū sine presentatione patronorum: licet secus sit in alijs prælatis citra papam: vt notatur in capit. cum dilectus. j. eodem. & vide bo. gloss. in clementina secunda. de præben. & per Archidiaconum. xvj. quæstione. vij. filijs. & in capitulo. hortatur. lxxj. distinctione. ¶ Not. secundò, q̄ in presentationis actu necessariò non requiritur cōsensus omniū patronorū: sed valet presentatio facta per maiore partem. ¶ No. in versi. si autem. q̄ rōne scandali inhabilitatur quis ad beneficium obtinēdū. Nā presentatus per maiorem partē hīc nō admittitur ratione scandali. Ad idē quod in simili habetur in c. cū teneamur. de pben. Nunquid autē a ius q̄sitū in re per datur ratione scandali: vt sic prælatus remoueri possit, si sine scandalo populi nō potest prælaturam tenere. vide Innocē. in c. nisi cum priorem. de renun. ¶ Vltimò ex tex. no. duos casus, in quibus Episcopus instituit Rectorem sine presentatione patroni. Primus, quando sine scandalo per patronum presentatus institui non potest. Secundus, quando contentio super patronatu non deciditur intra tempus patronis ad presentandum præfixum. Et ex hoc vltimo habes casum notabile, in quo non valenti agere currit tempus. ¶ Et, hac adducuntur ad quæstionem. Pone, quòd inter electores contenditur de potestate eligendi, & non deciditur quæstio intra tempus præfixū ad eligendum: queritur nunquid potestas liberè ordinandi ecclesiam deuoluatur ad superiorem: Hosti. & Ioan. An. hic tenent quòd non: est quid imputetur habentibus ius eligendi, cum per eos non deficiat, quin eligat: sed per litem sibi motam. Vnde cum contrarium nō sit statutum, nisi super presentatione, non debemus hoc ius extendere ad contentionem super electione. Pro hoc videtur text. in capitul. ij. de integ. restituti. vbi longo tempore fuit certatum super iure eligēdi: nec potestas fuit deuoluta. & facit quod legitur, & nota. in c. finali. s. de electionib. Et ex hoc habes vnam

differentiam inter ius eligendi & ius presentandi. Et potest esse ratio diuersitatis. Nam presentatio innititur gratia: vt. s. dixi. electio vero iure communi, vt in cap. primo. s. de electionibus. Item pinguius ius habent electores, quàm presentatores: vt colligitur ex glossa. in c. quanto. lxxj. distinctione. iuncto. c. quod autē. j. eo. Itē tractatur de modico præiudicio patronorū, si pendente lite alius instituat per Ep̄m: sed electoribus fieret magnū præiudiciū cū fortè haberēt superiorē, quē non vellēt, vel quem nō expediret habere: meritò aliud statuitur cū cōtenditur de iure presentandi, & aliud de iure eligendi. ¶ Quinimo plus sentit hīc Io. an. q̄ si contenderetur non super iure presentandi, sed super idoneitate presentandi, f non haberet locum finis huius. c. Itē, vbi esset contentio inter Episcopū & patronū. pro hoc. c. cū vos. de offi. ord. facit gl. xvj. q. vij. c. si plures. hæc notabis. Et hæc possunt adduci in argu. no tabile, q̄ patrono impedito currit tēpus. & vide ad materiā, quod dicā in c. cū propter. j. eo.

¶ Ingloss. j. ibi: *quòd acquirat in patronatus*. No. bene gl. & eam sequuntur doc. & maximè pondera in eo, quod dicit consensum Ep̄i requirendum. Pro quo facit secundum Hosti. quod habetur in auct. vt nullus fabri. ora. do. col. v. nā quēadmodū à prin. non licet ecclesiā cōstituire sine consensu Ep̄i. vt in c. nemo. de consec. dist. j. ita nec ex post facto iterū reedificare, vt acquiratur ius patronatus. & sic habes, quòd ex noua constitutione quis acquirat ius patronatus. ¶ Et hæc faciunt ad aliam quæstionē quotidianā. Pone: q̄ ecclesia sit sine dote: nunquid ex noua dotatione acquirat ius patronatus? Gl. in ca. piæ mentis. xvj. q. vij. sentit q̄ nō: quia res sacra non capit seruitutē: sed ius patronatus est quædā seruitus ipsius ecclesie. Inn. s. eo. super ru. & Io. and. in c. j. eo. tit. lib. vj. eos cōiugēdo cōcludūt, q̄ si nō pōt haberi recursus contra eū, qui primò ecclesiā construxit, vel consecrari fecit, acquiratur nouus patronus, dum modò de consensu Ep̄i hoc fiat. Item debet requiri primus patronus. Pro hoc quod legi. & no. in c. cum sicut. j. de consecra. ecclesie vel alta. & hoc est bene notandum. Nam quotidie accidit incapellis fundatis in istis ecclesijs conuentualibus. Nam fauore ecclesie hæc cōstitutio dotis non retrahitur, & videtur dotata ante consecrationem: sicut in simili cauetur matrimonio: vt in c. tātā. j. qui fil. sint legi.

¶ Et aduerte, quia nō sufficit, quòd aliquid detur ecclesie ad acquirendum ius patronatus: sed oportet, quòd detur ratione dotis: aliās donans videtur potius benefactor: & nō acquirere ius patronatus. Nam iura indulgent patronatum non benefactori, sed dotāt. Et. d. c. filijs. ideo sit cautus volens ecclesiam de nouo dotare: vt expresse dicat q̄ p dote illa bona largitur. ¶ Et in fin. glo. vult ergo glo. quòd primus definat esse patronus. Et pro hac opi. bene facit tex. in l. quid tamen. ff. qui. mo. v. usufru. amit. vbi dicitur, quòd si naus reficiatur per partē, non perditur vsusfructus: secus si ex toto dissoluatur, & de nouo reficiatur. & per hoc potest responderi ad iura contraria allegata in gloss. & hanc opinionem sequitur Cal. Ego intelligo hoc procedere, quādo quis erat

luit de iud. & Inn. in rubr. de conse. eccle. vel alt. vbi q̄rit: si eccl. destru. ita reedificet de eadē materia, an debeat iterū recosecrari.

Anto. Francif.

¶ An eccl. destru. ita reedificata debeat iterato re-consecrari. Dicas q̄ eccl. destru. ita reedificata retinet priora priuilegia & priores indulgentias, quas habebat: vt p Inn. in c. Abbate. in fi. de sen. excō. & habet per glo. xvj. q. vij. in c. & hīc dicim⁹ & p in regula. gl. priuilegiū de reg. iur. libr. vj. & per Io. an. in c. statutū de elec. eo. li. & habetur p bar. in l. fi. de colle. illici. & p Bal. in tit. de pace cōstā. in s. nos romanorū. in vñ. feud. & in l. qd̄ in rerū. in s. fi. de le. j. putare tñ, q̄ si eccl. esset euerfa à fundamentis: & illa reedificaretur, esset op⁹ noua cōsecratione q̄ vide retur eē noua eccl. sin autē nō eēt euerfa à fundamentis sed forsan esset solū destru. tū tectū, nō esset opus noua consecratione: sed forsan esset facienda rebenedictio per Ep̄m, sicuti fit qñ eccl. est violata, vt in c. si q̄s tibi. p A. re. xvij. q. iij.

¶ Ius patronatus. Adde Io. de An. confi. xxij.

SEB. SAPIA.

¶ Patronus. vide Feli. in c. si accessisset col. pe. ver. gl. fi. s. de constit. vbi dicit alle. glo. hic: q̄ ius patronatus pōt refici per patronum sine licētia Ep̄i, qñ eccl. est destru. Et ad hoc: q̄ multū interest reficere. & de nouo facere vide no. per las. in l. ius ciuile. col. ij. ff. de insti. & iur. & per Alex. & alios in l. j. s. si quis adificium. ff. de ope. noui nū.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Quod autem.

patronus ex sola cōstructione: sed si dedisset do-
tem, vel fundū: puto indubiē, q̄ nō desinat esse
patronus: & sic erūt ambo patroni. Prim⁹ rō-
ne fundi, seu dotis secūds rōne noue cōstru-
ctiōis. Pro hoc quod dixi super rubri. & pro p̄
dictis satis bene facit. s. affinitatis. isti. de nu. vbi
patet, q̄ si duæ causæ cōcurrūt ad quēlibet effe-
ctum, & quēlibet cā p se sufficiat: non sufficit
ad extinguendū effectū defect⁹ alterius causæ
tū. ¶ In gl. in ver. qui maioribus. in fi. no. bene
gl. Nā idē pōt dici in electis. & vide ad hoc glo.
in. c. ij. de offi. custo. & bo. tex. cū gl. in. c. mona-

12 sterij. xvj. q. vij. & in. c. licet. viij. q. j. ¶ Nū-
quid aut saluēt cōscientiā qui eligūt idoneū cū
poterāt eligere idoneiorē: vide qd̄ dixi in. c. cō-
stitit ut. de ap. & quod no. in. d. c. licet. ¶ Que-
ro extra gl. de notabili & quotidiana. q. hīc dici-
tur, q̄ valeat præsēntatio facta à pluribus: nun-

a quid sit necesse, vt cōueniat maior pars, a habi-
to respectu ad oēs patronos: an sufficiat maior
pars habita cōparatione ad minorē partē: exē-
plū: quatuor sunt patroni: duo p̄sentāt vnū: ter-
tius aliū: quart⁹ aliū: præsēntatus à duobus nō
habet maiorē partē omniū: sed habet maiorem
partē, habito respectu ad alios præsēntatores.
Ioan. b an dicit, q̄ aut præsēntatio fit ab istis: vt
à collegio. & tunc requiritur maior pars respe-
ctu totius collegij. & p hoc videt̄ tex. in. c. eccl.
s. de elect. Aut isti præsēntant tanquā singula-
res: vt cōiter faciūt laici, qui de patrimonio ha-
bent ius patronatus. & tunc sufficit maior pars
respectu aliarum partiū. & sic intelligit̄ istum
tex. Et not. singulariter hoc dictū: quia facit ad
multa. vbi enī habēt plures explicare aliquē a-
ctū, debes semper adiuertere, vtrū habeant
hāc potestātē: vt collegiū: an vt singuli: vt pri-
mo casu requiratur maior pars totius collegij:
secundo casu sufficit maior pars respectu alia-
rum partiū. Et per hoc aliās dixi, q̄ cessante iu-
re speciali nō valet electio rectoris facta p scho-
lares, nisi interueniat maior p̄s totius vniuer-
sitis: nec sufficit maior pars cōparatione mi-
noris partis. Et iō si in vniuersitate sunt centū:
& quinquaginta eligunt vnū, & xxx. eligūt alte-
rum: & alij aliū: nulla electio valet: quia non re-
perit̄ facta à maiori parte totius vniuersitatis.
Nā scholares eligunt, vt collegiū: & non vt sin-
guli. arg. in. c. cum pro cā. s. de p̄cu. & per Inn.
in. c. cū ab ecclesiarū. ff. de off. or. & p Bar. in. l.
fi. ff. de colle. illi. ¶ Et ex hoc deciditur alia q̄o

14 nō minus no. nunqd̄ patroni debeant simul cō-
uenire in p̄sentatiōis actu: an quisq̄ possit per
se præsēntare: vel aliqui eo rū alijs nō vocatis.
Io. an. ex prædictis infert, q̄ si isti habēt præsēn-
tare, vt collegiū, debent omes vocari: aliās non
vocati possent agere de cōtēptu in. c. qd̄ sicut.
& c. bonæ. de elec. sed si p̄ntant, vt singuli, hoc
nō est necesse. Et no. hoc dictū, quod etiā vide-
tur sequi Fed. consi. xxv. aliās. xcvij. & pōt ad-
duci. l. per fundum. ff. de serui. rusti. p̄di. ¶ Ego
dubito, an verū sit istud dictū per notabilem
theoricam Bar. in. l. oēs populi. ff. de iust. & iu.
vbi dicit, q̄ siue à collegio consensus sit expli-
candus, siue à pluribus, siue à singulis: dūmodo
in actu maior pars præiudicet minori parti,
semper debent isti esse simul. per. l. iurifgentiū.
in. s. fi. * qui aliās est lex, quæ incipit, & suū he-
redem. ff. de pact. & plus hoc mihi placet. Nam
ex contrario dicto maior pars patronorū pos-

set negligere minorē partem, quæ si fuisset præsens, potuisset ad-
ducere minorē partem ad aliam præsēntationem: & facit quod le-
gi. & no. in. c. ij. de arbi. lib. vj.

SYMMARIUM.

- 1 Patronus etiam si sit clericus non habet ius instituendi, vel destituendi, vel bona ecclesie patronata administrandi, sed tantum præsēntandi.
- 2 Clericus impetrans beneficium, quod prius habuerat à laico, hoc nō expref-
so, non gaudet rescripto tanquā surreptitio.
- 3 Suspendus maiori suspensione inducit irregularitatem, quæ in clericis im-
pedit celebrationes: secus in minori.

CAP. IIII.

Ratereā. ¶ Excōicatur patroni laici qui cleri-
cos instituunt & destituunt in eccle-

- sijis etiā patronatis, vel bona ipsarū aliter administrat:
& clerici, qui institutionē laicorū recipiūt, cōione pri-
uantur. Duo sunt dicta. secūdū ibi: clericus. ¶ Casus literalis. Qui-
dā laici patroni in tāā audaciā prupūt: vt sine autoritate Ep̄o.
clericos instituāt in ecclesijs, & destituāt, possessiones & alia bona
iura ecclesiarū pro sua voluntate distribuūt p̄pterea Lateran. con-
ciliū decernit illos anathemate feriendos. Clerici verō, qui mani-
bus recipiunt laicorum sine autoritate Ep̄i sui, cōione priuētur:
& si eas non dimiserint ministerio eccle. & ordine deponant̄. Ber.
1 ¶ No. j. q̄ t ex iure patronatus patronus laicus nō cōsequitur ius
instituendi, vel destituendi, vel bona eccle. administrandi, sed solū
ius præsēntandi: vt in. c. prae. & c. vnico. j. eo. lib. vj. Et hoc proce-
dit etiā si patronus sit clericus. vide bo. tex. xvj. q. v. c. j. vbi dicitur
q̄ si Ep̄isco. construxerit ecclesiam in diocesi aliena, solū præsēnta-
tionē habet: consecratio verō & institutio & totius ecclesie dispo-
sitiō ptinet ad Ep̄isco. loci: nec pōt patronus super hoc aliter sta-
tuere: quia non potest immutare iuris dispositionē. p hoc tex. no.
in. c. cū dilectus. de consue. facit qd̄ no. Inn. in. c. qm̄. ne Prælati vi-
ces suas. facit. x. q. j. c. nouerint. vbi patet quod super bonis ecclesie
nullam ptatem habet patronus. facit qd̄ dixi super rub. ¶ Not. q̄
clericus recipiens à laico ecclesiā, nō est ipso facto excōmunicatus
vel suspendus maiori suspēsiōe: sed peccat mortaliter, & debet cōio-
ne priuari. ¶ Ex quo infero, q̄ si impetraret hoc beneficiū à Pa-
2 nō exprefso, q̄ prius habuerit à laico: non valet impetratio: quia si
Papa sciuiisset, nō ita de facili sibi cōcessisset: cū deberet p̄pter deli-
ctum suū cōione priuari: vt hīc. pro hoc. c. postulasti. s. de rescri. &
quod ibi no. Ho. bene facit. c. quisquis. & quod ibi no. s. de electio.
3 ¶ In gl. fi. ibi: hoc dicere videtur. & de intellectu istorū capitulorū
vide qd̄ not. in. d. c. quisquis. in gl. iij. & pōt dici, q̄ iste sit suspēsus
suspensionē minori: vt ibi: non aut maiori, q̄ inducit irregularita-
tē in celebrāte. facit quod legitur & no. in. c. fi. de cleri. excō. mini.

SYMMARIUM.

- 1 Præsēntandi si sint duo à Patrono, præsertur ille, qui fuit missus in posses-
sionem & institutus, licet alius reperitur ante ipsum institutus. 7. 8.
Ius patronatus non potest concedi inter viuos sine autoritate Ep̄isc. aliās
secus. 9.
- 2 Præsēntatus non querit aliquod ius in ecclesia ex sola præsēntatione. intel-
lige, vt j. nu. 7.
- 3 Patronus potest variare in præsēntando, ante institutionem Ep̄isco. s. accu-
mulando: non autem prorsus recedendo à prima.
- 4 Instrumentum potest loqui per verba præteriti temporis: licet actus fiat in
præsenti. Item potest loqui in tertia persona & in prima.
- 5 Testis præsūmitur iuratus, quando deposuit, si in actis appareat, quod talis
testis iuratus sic deposuit.
- 6 Donatio facta à non domino, est ipso iure nulla.
- 10 Concedens aliquam rem intendens illam dare integraliter: & non solum
ius quod habet, non valet concessio etiam respectu sui iuris.
- 11 Laicus de consuetudine, an possit habere ius conferendi.

CAP. V.

Quod autem. ¶ Si patronus laicus succel-
siue p̄sentat duos: & secundus

- instituatur ab Ep̄o, valet institutio. h. d. primò. Patro-
nus non potest clerico, vel alteri eccl. conferre eccle-
siam patronatam, vel alteri donare. Secundum dictum ibi: de cō-
tero. ¶ Casus literalis. Patronus ecclesie ad vacante ecclesia
præsēntauit prælato suo. ad quem pertinet institutio, clericū ido-
neum,

a ¶ Maior pars. Ad
de Cal. conf. ix. &
x. hoc titu.

SEB. SAPIA.

a ¶ Maior pars. vi. b
de Felin. in. c. cum
oēs. col. ix. ver. in
gl. in ver. nihil va-
let. s. de constitu.

b ¶ Io. Et istam do-
ctrinā Io. an. seq-
tur Do. in. c. sicut.
post gl. in ver. cō-
munis. de elec. in
vj. De quo vide
Pau. de leaza. in cō-
mento. c. nobis. j.
eo. & vide omni-
no do. Anto. in. c.
cum omnes. de cō-
stitui. in. viij. colū.

SEB. SAPIA.

¶ Quod patronus. Aduerte tñ, qd iudqđ dicit patronus laic⁹ pōt plures pñtare. intelligitur de duobus tñ. ita fin. no. Cal. fin. sub ti. de iure pat. quē refert & sequit Fel. i. c. oēs leges. j. dist. cōtrariū tñ sentit. d. Abbas. in. c. quanto. s. de iudi. col. ij. dum alleg. c. pastoralis. j. eodem.

¶ Qm̄. vbi oīno vide ipsum Ab. Panor. post dom. An. sup. glo. fi. vbi etiā ponit, qñ verba pñtis temporis appositā sunt quē pñt referri ad tps cōfecti instrumenti: & ad tps anteri⁹ vtrū pñsumatur factū tpe instrūti & concludit ibi. do. Anto. qd sic. & idē dicit ipse do. Ant. in. c. post celsionē xvj. co. in. c. fi. s. de proba. & Bar. in. l. praxia. ff. de acq. pos. & per Anc. in. c. ad apostolicā. l. co. de re iud. in. vj. soluendo dictum Bal. in. l. post do. ff. sol. matri. Et de de isto arti. an notarius debeat cōficere instrumentū per verba pñteriti tēporis, vel pñsentis, vide p Bal. in. v. l. fey. ti. ij. & vide Io. de Imo. in. l. si sic. s. j. ff. de leg. j. vbi dicit, qd nō refert, an notarius scribat instrumentum in pñsona prima, vel tertia: vt in c. dudum. de conuer. coniu. Et vtrū sentētia possit ferri in tertia pñsona, vel debeat in prima, vide. d. Ab. in. c. examinata. de iudi. vbi dicit, qd in prima. sed si ferat in tertia purē, valebit, sed pñsumetur lata sine scriptis. & alle. Spec. Sed addo, qd idem dicit do. Ant. in. c. quoniam contra, de prob. in. xxxj. col. vers. ex his. & dicit Pet. de Anc. in. c. fi. de re iud. in. pen. col. lib. vj. & vide Imol. in. l. di. nortio. in princip. ff. soluto inatrim.

neum: clericus ille nō fuit a pñlato admissus, postea patronus voluntate mutata aliū idoneū pñsentauit, qui fuit ab Episcopo institutus, & in possessionem inductus: queritur quis istorum alteri pñferri debeat. Respondet, quod in casu isto melior est conditio possidentis: quia ante, quā pñsentatio per Ep̄m approbetur, ratū nō est qđ a patrono fuit inchoatū. **¶** Decetero. Aliq̄s laicus patron⁹ cōcessit eccle. & instrumentū fecit sub hac forma: ego talis cōcedo & do eccle. talibus clericis, siue collegijs: & pñsenti charta cōfirmo. q̄ritur an talis cōcessio teneat? Respondet Papa si cōsensus Ep̄i nō accedat, nihil agitur, qā p nō dato habet, qđ datur ab illo, qui donare nō pōt. Ber. **¶** **¶** No. j. ex tex. qd pñsentatus per patronū nō cōsequit ius in ecclesia. & ex sola pñsentatione. Est em̄ pñsentatio quoddā inchoamentū seu pñambulū ad obtinēdā institutionē Ep̄i: vt patet ibi: *inchoatum*. & c. & in hoc no. istū text. **¶** **¶** Nota. ij. qd patronus pōt vitare ante institutionē Ep̄i: vnde primo pñsentato pōt pñtari secundū. & intellige qd pōt variare accumulādo: nō aut prorsus recedēdo a primovt no. Io. an. in regula in iure cōi. de re. iur. lib. vj. in mercu. facit. c. cum aut. & quod ibi dicā. j. e. **¶** No. iij. qd Ep̄s pōt instituere secundū pñsentatū. & nō primū. & ad hoc. d. c. cū aut. **¶** **¶** No. in ver. de cetero. & tene menti, qd instrumentū pōt loqui p verba pñteriti tēporis: licet actus interueniat de pñsenti: sicut nō refert vtrū loquat in prima, aut in tertia pñsona: vt in. c. dudū. s. de conuer. coniu. Nunqđ aut actus pñsumatur gestus tpe cōfecti instrumenti, qñ loquitur per verba pñteriti tēporis. dic, qd sic, si actus tunc potuit interuenire. pro hoc quod not. Inn. in. c. qm̄. s. de pba. & gl. in. l. j. C. de fide instr. & iure hactā f. l. x. & Bar. in. aut. si quis in aliquo. C. de edē. & in. l. sciendū. ff. de ver. obl. **¶** **¶** Et p hoc deciditur questio: dicitur in actis causā. qd talis testis iuratus sic deposuit: nunquid pñsumatur iurat⁹ tūc tēporis: & dicēdū, qd sic: de quo per Bar. in. l. Theopōpus. ff. de dote pñle. & facit quod dixi in. c. ij. de testi. **¶** **¶** Vltimō no. fi. c. qd donatio facta a nō dño, est nulla: quia nemo dat, quod nō habet: vt in iuribus alleg. in gl. fi. **¶** **¶** Opp. cōtra tex. de. c. cū Bertoldus. de re iud. vbi ex sola pñsentatione pñsentatus cōsequitur ius: & potest agere cōtra institutū p Ep̄m. Sol. si patronus remanet in eodē proposito, pōt pñsentat⁹ suā pñsentationē prosequi: & agere, vt sortiatur effectū: & sic cōsequitur ius prosequēdi. & ita loquitur cōtrariū: sed p hoc nō cōsequitur ius ad beneficiū. Aut patronus transit ad secundā pñsentationem: & Ep̄s instituit secundū: & nō pōt primū pñsentatus agere cōtra secundū. Et aduerte: quia licet tex. hīc dicat potiorē fore cōditionem possidētis: non tñ per hoc credas, qd possessio sit necessaria. Nā ex sola institutione institutus cōsequit ius plenū in beneficio: vt probatur in. c. si tibi absenti. de pñben. li. vj. ita quod post institutionem non valet institutio alteri facta, etiā cum traditione possessionis: vt in. c. si tibi absenti. & quod ibi no. licet aliud sit in rebus prophanis. l. quoties. C. de rei vendica. **¶** **¶** In gloss. j. ibi. sed Episcopus punitur. hoc intellige, vt dicā in capitul. pastoralis. j. eodem. & capitul. cum autem. Et in fin. gloss. videtur glossa sentire,

qđ ex sola institutione secundi, non transit plenū ius: sed ex possessionis adeptione. sed cōtrariū est verū in istis spūalibus. vt. s. dixi. & in. d. c. si tibi absenti. vnde hīc narrat factū respectu possessionis: & nō ponit iuris ministeriū. **¶** **¶** In gl. ij. in. fi. vult ergo gl. qd donādo ecclesiā de cōsensu Ep̄i, transferat ius patronatus. quod satis placet. & tenet Cal. j. eo. c. illud. Sed qd dicēdū si Ep̄i consensus non intercessit: vt in terminis literarū Vincē. & Philip. fuerūt in cōtraria opi. Vin. dixit qd trāsīt ius patronatus: quia intēdebat trāsferre omne ius, qđ habebat in eccle. Philip. contra: qā intēdebat cōferre eccl. & ius patronatus, & sic debet habere locū illa regula, si nō valet, qđ ago: vñ qđ noluit potuit. & c. vt in. c. cū super. in. fi. de off. dele. hac op. Philip. plus mihi placet per istū tex. qui videt innuere illā cōcessionē fuisse nullā. & clarius pbat. j. eo. c. illud. vbi dicā. & tenet ibi Calde. **¶** **¶** Et ex hoc no. qd si habens ius in re, intēdat donare ipsam re totaliter, & nō solū ius qđ habet in re: qd nō valet cōcessio, etiā respectu sui iuris. arg. in. l. si is qui putabat. ff. de acqui. hēre. & in. l. nec ignorans. s. de dona. secus aut qñ intēdebat donare ipsam re, & omne ius qđ esset in re. & sic pōt intelligi. l. si domus. s. fi. ff. de leg. j. vbi legando re videt testator legare omne ius, qđ habebat in re. **¶** **¶** In gl. fi. ibi: *cura*. De intellectu huius c. dic vt ibi latius dicā. & ea q sequunt in gl. nō faciunt multū ad propositū capit. quia hīc in secunda parte non loquimur de pñsentatiōe facta p possessorē: sed de eccle. cōcessione in proprietatem. Vnde cū patronus nō habeat p prietate ecclesi. nō pōt illā in aliū trāsferre: qā nemo dat, qđ nō habet vt in. l. traditio. ff. de acqui. d. **¶** **¶** An aut de cōsuetudine possit habere laicus ius cōferēdi ecclesiā: dic vt plenē no. Ioan. an. in. c. ij. de pñben. lib. vj. & conclusio est quod non.

SUMMARY

1. Emens ius patronatus vt possit pñsentare quē vult, debet eo priuari, etiam emens ipsum cum vniuersitate.
2. Patronus dicitur aduocatus ecclesiā, quia tenetur eā defendere.
3. Spoliare quem de facto non est permīssum, nisi de facto & notoriē aliquid iniuste teneat.
4. In notoriē iniustus potest iudex extraiudicialiter & de facto se intromittere.
5. Episcopus potest conferre beneficium filio suo legitimo, vel nepoti, aliis habili & digno.
6. Pena appositā in vno ex correlatiuis, videtur appositā in altero concurrente eadem ratione.
7. Ecclesia patronata, si emit ius patronatus, remanet libera.
8. Patronus vendens ius patronatus, licet non acquirat emptori, an ipse priuetur.

CAP. VI.

¶ Via clerici. **¶** **¶** Cōparas vel emens ius patronatus, eo spoliari debet. vel aliter: Qui emit ius patronatus vt possit pñsentare filium, vel nepotem, seu quem vult, eo priuari debet. & vtracq̄ lectura potest sustentari. Primō ponitur excessus. Secundō pcena. ibi: eodem. **¶** Casus literalis.

vbi dicit, qd arbitri pñt ferre laudū in secunda persona. Et vtrū iudex possit ferre sniam p verba futuri, vel pñteriti tps plurie: examinat Io. and. in. c. Abba. de verbo. sig. sup. glo. in ver. fides. & in. d. c. ad apostolicā. & ibi Pe. de Anc. & d. An. in. d. c. post celsionem. in. xvj. colum.

Anto. Francisc.

¶ An instrū de beat scribi per notariū per verba pñsentis, vel pñteriti tēporis. & an in prima: vel tertia pñsona. & qd de iudice pñferēte sniam: dicas, qd si fiat per verba pñtis tēporis, probat illa tñ quē verosimiliter potuerūt fieri tpe cōfecti instrumenti: nō autē alia: per l. j. C. de fi. instr. li. x. & habet p Bal. in. c. j. in. s. notandū. qui feud. dare pos. in vñb. feu. & per Alexā. post Bar. in. l. pñdia. ff. de acqui. pos. Et ita pōt ferri p verba primæ personæ sicut tertia: vt per Bal. in. d. s. notandū. & in. l. si nō militabat. de test. mil. & in. aut. si qñ C. de nō nu. pe. in. fi. & habet p Inn. in. c. qm̄ cōtra. de proba. & in. c. cū in iure peritus. de off. dele. & per. d. Abb. in. c. qđ aut de iure patro. vbi vtrūq̄ ponit. & p Spe. in. tit. de pñcura. in. s. ij. vers. fi. nō est lis. & in. tit. de instr. edi. in. s. xj. vbi dixit hoc esse verū in instrū. non aut in snia, in cuius probatione iudex debet loqui in prima persona. & valet etiā si sit lata in vulgari sermone i ter idiotas nisi sit consuetudo in cōtrarium, vt in. l. iudices. C. de senten. & inter locu. om. iudi.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quod Eps. Vi. de Abb. declaran- te in. c. si. de inst.

b ¶ Itē poena. in poe- nalibus dispositū in vno ex correla- tiuis, extēditur ad reliquū, etiā respe- ctu poenę, quādo vniformis rō mili- tat. Ita etiā firmat idem Panor. .s. in proce. Decret. vbi ad hoc alle. Bar. in aut. q. semel. C. quō & q. i. Idē tenet in. c. si. in. iij. col. s. de refer. & Gemi. in. c. j. de tēpo. or. in. iij. col. in. ij. fal- len. vbi ad hoc spe- cialiter alle. Bar. in l. liberorum. ff. de his, qui no. infra. p. illū tex. tenentem q. ex idēitate rō- nis statutū poena- le loquens de vxorē: extēdit ad ma- ritum, & econtra. & vide quā notā. plenius in. c. j. s. de loca. etiā ipse Pa- nor. hic se remitti.

Abb. n. 4. sequitur
si tenendam in a
lin. quā refert.
ing. 195.

SEB. SAPIA.

b ¶ Itē poena. mul- ta ad hoc cumu- lat Feli. in proem. Gregoriano. col. ij. ver. ex quo di- cit hic do. Abb. & d. Ia. in. d. l. fi. C. de ind. vidui. tol.

c ¶ Ex literis. Pro intellectu huius c. vide Bal. in. l. a. p. curatore. C. man- dati. & Bal. in. l. si quis. C. de secund. nup. & Bald. in. c. quāto. in prin. vlt. col. de iudi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Ex literis. intel- lige hęc procede- re etiā sine autho- ritate Episcopi. secū- dum Abb. in. c. il- lud. ver. secūdo ca- su. j. eo. & ad mate- riam vide Bald. in consilio. xxxij. in ci. quidā nobilis. in prima parte.

Quidā clerici cōparāt iuspatronatus ecclesia- rū, vel alio mō quo possunt acquirūt: vt post- modū, cū vacauerit, eorū filij vel nepotes prę- sentētur ad eas. Pręcipit Pa. vt hoc districtē p- hibeat, & eosdē clericos aduocatiōibus taliter acquisitis appellatiōe remota spoliēt. ¶ No. j. iuncta gl. j. q. iuspatronatus appellat q. ad- uocatio. vnde patron⁹ pōt appellari aduocat⁹ eccl. & hęc denominatio surgit ab eo iure, qā tenetur ecclesiā defendere. hoc ius onerosum transit in patronū: vt dixi. s. e. in rub. Et q. hīc loquatur de patrono, patet in litera, dum dicitur, q. emebant, vt possent pręsentare filios ad ecclesias. ¶ Secundō no. ibi: spoliando. ¶ q. emēs iuspatronatus debet eo spoliari. Sed cōtra hoc facit: nam spoliatio sonat in vitiū, & in actum violentū. s. de resti. spol. per totū. sed iura non debent permittere volentiā, ne inde iniuriarū actio nascatur. & c. vt in. c. qualiter. el. ij. de ac- cus. & l. i. meminerint. C. vnde vi. Sol. metu hu- ius contrarij dō. intelligunt literā dupliciter. Primō exponendo illud verbū spoliādo. i. pri- uando, quia priuatio sonat in actum iudicia- lem & licitum: sec⁹ in verbo spoliatio. q. no.

¶ ¶ Secūdo intelligunt propriē: vt ex quo isti agūt actū a iure interdictū, sicut de facto pro- cesserunt, ita de facto poterūt spoliari per Epi- scopū: quia nō est necesse, q. res deducat in iu- diciū. quasi velint, q. ratiōe notorietatis nō sit opus iudicium intentare. Et secūdo hoc not. q. in actibus notoriē iniustis, pcedit iudex. extra iudicialiter. facit. c. quoniā. s. de fil. psbyterorū Et nota hoc ad similes qōnes: si ergo notoriē quis teneret eccl. iniuste, nō est necesse, q. Eps eū vocet in iudicio sed pōt eū spoliare de facto sicut de facto se intrusit. ¶ ¶ In gl. in ver. cōparāt. ibi: sed cū vniuersitate. vult glōf. q. in casu huius c. nō puniretur emptor si emisset vniuersitatē tēporaliū, in qua esset iuspatronatus. & idem sentit Host. & clarius Io. Cal. nā secūdo eū cū tex. pręmittat verbū cōparāt. alia verba gene- ralia sequentia, vel quocunque modo. & c. debēt intelligi secūdo qualitatē verborum pręcedē- tiū, scilicet q. iniuste acquiruntarg. in. c. sedes. de rescrip. & in. l. fi. s. cui dulcia. ff. de vino oleo & trit. lega. Sed hoc dictū placet extra termi- nos huius. c. sed quo ad tex. puto contrarium. Nā ex quo isti emebant vt principaliter pręsen- tarent filios vel amicos, cōmittebāt simoniā mē- talem. & sic vt isti cōpēserētur ab hac insolē- tia, tex. apponit hīc poenā spoliatiōis seu pri- uationis. & pro hoc illud verbū, quocūq. mo- do. quod est valde vniuersale. ¶ In gl. super ver- bo, filij vel nepotis. ibi: satis credo. no. bene gl. qā quotidie alle. Inn. tñ tenet contrarium hīc. sed doct. communiter sequuntur gl. & idem sentit Inn. in. c. consuluit j. eo. & Specu. e. ti. ad fi. Nō ob. c. consuluit. quia loquitur, quando filius se intruderet in eccl. patronata: secus si obtine- ret ad pręsentationem patris per i. nstitutionē

Episcopi ¶ ¶ Ex hac gl. infero, q. Episcopus a potest conferre beneficium filio, aliās legitimo vel nepoti: dummodō sit dignus. pro hoc facit l. si consul. ff. de adop. & c. nō satis. lxxxvj. di. & c. omne. xxxj. di. Sentit Arch. in. c. Episcopus. x. q. ij. vide quod leg. & no. in. c. graue. s. de pre- ben. ¶ In gl. si. ibi: erat patrona sui ipsius. Inn. dicit q. ecclesia remanebit libera. & hoc tene: hoc tñ etiā fuit de mente gl. nā propriē loquendo ec-

clesia non pōt esse patrona sui ipsius: vnde is, qui primō habebat in- stituere, habebit liberā collationē: sicut si beneficium non esset pa- tronatū. & de hoc vide bo. gl. in. c. j. j. eo. lib. vj. Et ad istā particulā debet referri cauda gl. in ver. ar. cōtra. & licet variet, tamen quod prędixi tene. Nec obstat finale motium gl. nā si patronatus rema- neret penes venditorem, tex. mandasset declarari emptionem nul- lam: quod non facit: sed mandauit emptorem spoliari. ¶ ¶ Item poena b apposita in vno ex correlatiuis, videtur apposita in altero concurrente eadem ratione: vt est cōmunis theoria. Legistarū: in l. si. ff. de accep. & in. l. vlt. C. de indicta vidui. Circa hoc tñ vide qd dixi in. c. j. s. de loca. Hęc procedunt, q. extraneus emit iuspatro- natus. ¶ ¶ Sed quæritur, quid si ipsamet ecclesi. patronata emit ius patronatus? Gl. videt velle, q. non remanebit libera, si tñ cōtractus non teneat, remanebit apud venditorem. Alij tenent contrā, q. de- licitū personę non debet nocere ecclesię. Ioan. an. concordando dicit, q. aut solus prælatus emit: & habet locum contraria opi. prę- cedēs. Aut prælatus cum collegio: & procedat opi. gl. quia delictū Prælati & capituli nocet ecclesię. vt in. c. ij. de ord. cog. & in regu- la, delictū. de reg. iur. lib. vj. Sed Ioā. Cal. videtur sequi indistinctē pręcedentem opi. vt eccl. remaneat libera: quia iste venditor de- bet spoliari ppter delictū suū. Et licet do. An. sequatur Io. and. mi- hi tñ placet opi. Cald. vt saltē iudex ex officio suo cōsulat ecclesię. Nā indignum est, vt patronus habeat amplius iuspatronatus, qui pręsumpsit id vendere: vnde ecclesia remanebit libera non ratiōe sui contractus: sed quia venditor spoliari debet & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuspatronatus consistens in aliqua vniuersitate tēporaliū, trāsit cum di- cta vniuersitate: nisi specificē fuerit exceptum. 2. 10.
- 2 Iuspatronatus potest esse accessorium rebus temporalibus.
- 3 Pręsentatus ab illo, qui bona fide est in quasi possessione iuris pręsentandi obtinet, licet pręsentans non habeat ius pręsentandi. 7. vbi latē.
- 4 Fœmina habens iuspatronatus habet ius pręsentandi.
- 5 Iuspatronatus non transit cum villa pignorat, sed locata sic, quando loca- tio est ad longum tempus: secus ad si modicum. Locatio ad modicum tempus non transfert possessionem in conductorē, sed simplicem detentionem.
- 6 Patronus cui est mota lite super iure patronatus, an interim possit pręsentare rectorem in ecclesia lite pendente. 8. Fructus rei, cuius lis pendet, an interim possit peti? nu. 9.
- 10 Iuspatronatus dicitur transire cum vniuersitate: quando venditur villa, vel castrum, in quorum vniuersitate inest iuspatronatus: secus si quis vendat iura, quę quis habet in aliqua villa: quo casu non venit iuspa- tronatus. 11.
- 12 Iuspatronatus venit appellatione bonorum.
- 13 Iuspatronatus trāsit cum hereditate vendita.
- 14 Iuspatronatus quod quis habet in aliquo loco, ad quem itur per palatium, nō transfertur vendito dicto palatio.

C A P. VII.

Ex literis. ¶ ¶ Iuspatronatus consistens in ali- qua vniuersitate tēporaliū, transit cū ipsa vniuersitate, etiā si vniuersitas transeat tātū quo ad vtile dñium: nisi iuspatronatus specificē fuerit ex- ceptum. Et ex notabilis casus, & quotidie alle. diuidit in duas. Pri- mō ponitur querela Epi. Secundō dantur sibi iudices, & instruin- tur quomodo debeāt diffinire. ibi: mandamus. ¶ Casus literalis. Ab- batissa & moniales monasterij de Vinto. quandam villam suā, in qua sita erat ecclesia de Latoñ. locauerūt ad firmam. G. militi: mi- les ille ad ecclesiam ipsam postmodum vacātem pręsentauit Epō V. clericum: quem Episcopus instituit: postmodum Abbatissa prę- dicti monasterij Episcopo alium pręsentauit: sed Episcopus ad- mittere noluit pręsentatum ab ipsa: vnde Abbatissa apud Cantua- rien. Archiepiscopum de Episcopo deposuit quæstionem, qui pri- mum pręsentatum fecit remoueri: & secundum sibi pręsentat- tum fecit institui: vnde orta fuit contentio inter eos. Salebriensis Episcopus, qui primum instituerat, significauit hoc domino Pa- pæ: vnde mādāt iudicibus quatenus, si constiterit, quod prędicto militi

militi prædicta villa fuerit concessa, non excepto iure patronatus, vel etiam si confiterit, q̄ ante, quàm de iure patronatus inter Abbatissam & militem cōtrouersia esset orta: præfatus. V. institutus fuisset per Episcopum ad præsentationem militis, ecclesiā eidem adiudicent: dummodò idoneus sit: ita, q̄ si Abbatissa obtineat aduersus militem, prædictus. V. illi de temporalibus debeat respondere. & sic utroq̄ casu obtinebit. Ber. ¶ Primò no. q̄ licet contractus non gratuitus prohibeatur super iure patronatus: vt. s. c. p̄cedenti. & clarius. j. eo. c. de iure tamen si cōtractus non gratuitus interuenit in aliqua vniuersitate temporalium, ius patronatus existens in vniuersitate, transit ex illo titulo non gratuito: quia contractus videtur initus super rebus temporalibus, & nō super iure patronatus: sed accessorie transit ius patronatus. Et ex hoc no. q̄ ius patronatus potest esse accessorium rebus temporalibus. facit text. in. l. in modicis. & quod ibi no. ff. de contrahen. emp. & l. si mercedem. s. si eum fundum. ff. de actio. emp. Et sic no. q̄ magis dignum pōt accedere minus digno. ¶ Not. vltius, q̄ existens in possessione, ius patronatus, licet nō habeat p̄prietatē illius iuris, validè præsentat: ita q̄ præsentatus per eū, & institut⁹ per superiorē, nō debet postmodum remoueri: licet appareat in futurū præsentatorē nō habuisse ius p̄sentandi. & ratio, q̄a p̄sentatio cēset quidā fruct⁹ iuris p̄sentandi: vt no. j. eo. c. cōsultationib. sed fructus pertinet ad possessorē, nec tenet restituere, si illū bona fide cōsumpsit: vt no. in. c. grauis. s. de rest. spo. & hæc est p̄pria ratio secundi casus cap. Et idē dic eadē ratione in electoribus: vt p̄batur in. c. querelā. de elec. ¶ Tertiò no. vnā practicam recognoscendi verū patronum: si obtinet contra possessorem. Nam institutus ad præsentationem possessoris, debet respondere patrono de temporalibus. Aliā practicam videbis. j. eo. c. consultationibus. ¶ Item nota, q̄ beneficiatus tenetur patrono respōdere de temporalibus. & intellige de patrono ecclesiastico, non seculari: vt legitur & no. in. c. cum & plātare. j. de priui. & ibi per Inno. & in. c. Lateranen. de præb. Quomodo autem sit ista recognitio, seu responsio de temporalibus: certē non intelligas, q̄ debeat dare temporalia patrono: sed debet reddere rationē administrationis temporalium, non tamen valde strictē: puta dicendo, quid expendat quotidie pro victualibus, sed in genere. de quo vide per Inno. in. d. c. cum & plantare. ¶ Et ex hoc no. q̄ pinguius ius habet patronus ecclesiasticus, quàm secularis. Item patronus ecclesiasticus habet sex menses ad præsentandum, & secularis quatuor: vt in. c. j. eo. titu. lib. vj. Et de alijs differentijs dic: vt not. in. c. cū propter. j. eo. & in iuribus superius alleg. ¶ Vltimò no. q̄ si præsentatio facta pertinet ad monasteriū, valet præsentatio per solam Abbatissam. In contrarium tamen facit. c. ea no scitur. suprā de his, quæ fi. à præla. & dic, vt ibi dixi. Et not. ex hoc & ex tex. mulierem esse capacem iuris præsentandi. & vide quod dixi suprā eo. & in. c. j. & c. fi. de conce. præben. ¶ In glo. j. in fi. Aduerte. quia glo. non reddit specificè rationem diuersitatis, quare ius patronatus transit cum villa locata, & non cum villa pignoratā. videtur tamen glo. velle, & hīc fuit initus talis contractus, per quem transiuit dominium. videlicet villæ: vt puta, quia locatio fuit facta ad magnum tempus. iuxta no. per Innocen. in. c. propter. s. de loca. & sic cum conductor habeatur hīc loco domini, respectu vtilis domini, transit etiam ius patronatus: sicut transiret si ex toto venderetur villa. Sed in creditorem non transit dominium aliquod rei pignoratæ: idē non transit ius patronatus: sed aliud sentit hīc glo. & aliud Host. & Gof. sed nō clarē iudicio meo. Idē dic, q̄ in creditore non transit, quia creditor tenetur restituere omnes fructus, quos percepit ex re pignoratā: vt in. c. cum contra. de pig. & in. c. j. de vsur. sed si creditor præsentaret, & præsentator instrueretur, non posset postea repetere illum fructum. & sic lucraretur illum fructum ex mutuo contra naturam pignoris: cū multum debeat esse gratuitum. in. c. consuluit. de vsu. sed in cōtractu locationis ad magnum tempus: cū transeat possessio & omnis vtilitas rei locatæ transit ius patronatus tanquā accessorium. Nā ille, qui est in possessione, habet præsentare: vt in. c. consultationibus. j. eo. nec tenetur restituere comoditatem, quam percepit ex re locata. Idē & fortius, quando transit dominium vtile & directū, vel vtile tm̄. ad hoc. c. cū seculū. j. eo. & d. l. in modicis. & d. l. si mercedem. Et per hoc dico dispositionem huius. c. non procedere, si lo-

catio fuisset facta ad modicū tempus: quia tūc non transiret dominium vtile, nec possessio: sed detentatio: quia colonus ad modicū tēpus possidet domino, & nō sibi. l. malē agif. C. de præsc. xxx. vel. xl. an. vnde præsentatio reperiretur facta ab eo, qui non est in possessione præsentandi: nisi diceret, q̄ colonus possidet naturaliter sibi, licet ciuilit̄ domino: vñ ratione illius naturalis videt̄ posse p̄sentare: vt si iste percipiat istū fructū, sicut percepit ceteros fructus vtilis: & maximē: quia iste tex. loquit̄ idistinctē: ¶ In gl. fi. in fi. Gl. of. in effectu ponit duas opi. Prima, q̄ existens in possessione in ius patronatus potest præsentare, non obstante, q̄ sit sibi mota cōtrouersia super ipso iure, ex quo non reuocatur in dubiū de ipsa possessione. & hanc opi. videtur sequi Io. iij. q. vj. c. hoc quippe. & cōiter doc. sentiūt hoc illa ratio: quia p̄sentatio est quidā fructus iuris præsentandi. vñ sicut possessor in re p̄phana colligit fructus lite pendente: ita & in hoc iure. Secunda opi. quā gl. sequit̄ est, q̄ non possint præsentare ex quo lis est sibi mota: vel si admittitur præsentatio, non debet sequi institutio p̄ superiorē, sed debet expectari exit⁹ causæ. ¶ Sed tu dic lat⁹ colligēdo aliqua dicta do. Ant. & declarando hāc materiā ampliando terminos gl. q̄ aut quis est in possessione sine aliqua cōtrouersia: & tunc potest præsentare institutus ad præsentationē suā, non debet postea remoueri: licet appareat possessorem non habuisse ius proprietatis. ad hoc videtur tex. in. c. cōsultationibus. j. eo. & in d. c. querelā. Ratio naturalis est: quia possessor nō tenet restituere fructus, quos p̄babili ratione cōsumpsit. Nec est effectus locupletior: vt dixi in. d. c. grauis. ita in casu nostro. Nā per præsentationē possessor nō ē effect⁹ locupletior: idē p̄sentat⁹ & institut⁹ ad eius præsentationem non debet remoueri: sed debet deinceps cognoscere verū patronum. & hoc modo intelligo istū tex. in secundo casu. Nā debes intelligere, q̄ iste miles erat in possessione: & q̄ præsentauit ante motā cōtrouersia. & præsentatus fuit institutus. & hoc intellige, quādo præsentatus erat possessor bonæ fidei: secus si male fidei: qui sicut possessor male fidei non facit fructus suos, etiā quos cōsumpsit: vt in. d. c. grauis. ita nec iste potuit validè p̄sentare. hoc est notabile dictum Inn. in. c. ij. de in integ. rest. spo. & per hoc notabile dictum limita prædictum. c. querelam. & d. c. consultationibus. ¶ Aut p̄sentans erat in possessione bonæ fidei: sed fuit sibi mota cōtrouersia ante præsentationem: & tunc lis est mota super possessione: quia negatur ipsum possidere, & non debet admitti præsentatio: quia super hoc dependet quæstio. & sic debes intelligere prædictum. c. ij. de in integ. restitui. Expressē vult gl. ibi. & in d. c. hoc quippe. Quandoq̄ mouetur cōtrouersia non super possessione, sed super proprietate iuris: vt quia alius dicit se ipsum esse patronum: licet reus sit in possessione, & iste casus est indubitabilis: de quo proprie loquitur glo. & dic, q̄ præsentare potest sicut & alios fructus colligere: sed præsentatio non debet admitti per superiorē: ita, vt instituat præsentatum. sed potest admitti simpliciter & differre institutionem in euentū causæ. ¶ Ratio est ista: possessor tenetur restituere omnes fru-

a ¶ Validè præsentat. Adde amplian do, vt per d. de Ro. decisio suis. in no. uis. hoc titulo. deci. cclxvij. & in anti. quis. deci. cccclxx. xv.

b ¶ Pignoratā. & vi de quæ not. a. j. hoc eo. c. in glo. inc. an & quādo ius patro natus transeat, & c. in fin.

SEB. SAPIA.

c ¶ Iudicio meo. vi. de ad hāc latē cu mulata per Feli. in c. cum Bertoldus, in pe. & vlti. col. s. de re iudi. an ius pa tronatus possit da ri in pignus, tradit idem Feli. in. c. ad audientiam. col. ij. ver. an autē iurisdic tiones. s. de præsci. ¶ Indistinctē. Ad de qd̄ Ro. fin. suis dicit, q̄ habens ca strum pignori, po test iurisdictionem in illo exercere. p tex. in. l. eleganter, s. fi. ff. de pig. acti, quem dicit singu larem.

Anto. Francisc.

¶ An habens ca strum possit in illo exercere iurisdic tio nem, satis puto es se dubium: quia in pignore non trans ferit dominium: imō nec illud quanto cunq; tempore te neatur, non potest vsu capi: vt in. l. vsu capio. & ibi per Bal. Bart. & doc. C. de pigno. quia ille, qui tenet rem in pi gnus, semp̄ habet conscientiam, q̄ sit aliena: & ex vsu ta lis iurisdictionis, si aliquid perciperet per creditorem, il lud nō esset absq; scrupulo vsurarū: quia aliquid accede ret forti. quod esse nō potest sine scrupulo vsuræ. l. roga sti. s. si tibi. ff. si cer. pet. nisi fortē tale pignus esset datum pro dote. iuxta ma teriā. c. salubriter. de vsu.

¶ Cōtrouersia. Adde Domin. de Rot. decis. cxlj. in nouis. hoc. ti. & vi. de deci. proxi. alle,

a ¶ Ius patronatus. An & quando ius patronatus trāseat cū vniuersitate: circa qd vide omnino, quod scribit. d. Abb. in sua dispu. quæ inci. Augerio. in. xix. col. & facit ad hoc quod plenè no. Bal. i. c. j. de po. quem etiam sequitur Lu. Ro. in. l. iij. princ. ff. de acquir. pos. & vide Hosti. in sum. de iurepat. §. qualiter transferatur. ver. fi. & vide Bar. in. l. Aufidius. per illum tex. ff. de priuile. cre. & vide plenè per Paul. de eleaza. in comm. c. nobis. j. eo. tit. & Bal. in. l. j. C. de bonis, quæ lib. cū cōcor. ibi assignatis. Et adde, q in obligatione pignoris ius patronatus non transit cū vniuersitate. tex. est in. c. cū Bertoldus. de re iudi. Et ratione ibi vide pul. per. d. Ant. in vlti. col. post gl. magnam. Item adde hic Bar. in. l. hāc legem. ff. de contra hen. emp. ¶ Adde. d. de Ro. ta deci. suis decisi. cxxxj. in antiquis Bald. consi. v. v. lib. Ro. cōsi. ccccxlviij. **ESB. SAPIA.** **b** ¶ Nūquid autem. De hoc articulo vide as copiose per Felin. in. c. causam. s. de præscr. & per Moder. in. c. quanto. s. de iudi. **ESB. SAPIA.** **c** ¶ Institutio. An institutio facta sine præsentatione patroni, sit irritanda de rigore iuris: an de æquitate: tradit Felin. in. c. cum Bertoldus. col. iij. s. de re iudi.

Etus, quos percipit post lit. contesta. vt dixi in d. c. grauis. sed si instituere præsentatus lite pēdente, & succūberet, præsentator in proprietate non posset restituere illum fructum: quia legitimè institutus remoueri nō debet. & ideo propter impossibilitatē restituendi debet differri institutio. Simile, si quis dilapidat fructus post litem contesta. nec est soluendo. nam fructus sequestrant: vt dixi in. c. fi. s. eo. de sequest. posses. & fruct. sed in rebus prophanis potest possessor percipere fructus, & vti liberè possessione sua lite pendente: quia potest eisdem restituere, vel æstimationem. ¶ Et ex his habes declaratum istum textum in secūdo casu. vnde non colligas hīc argumentum à contrario sensu, quod præsentatio non debet admitti post controuersiam: sed q institutio non debet fieri, & facta non tenet. & per hoc habes satis declaratam istam materiam. ¶ Extra glo. pro declaratione prædictorū & materiæ, queritur quando ius patronatus dicitur trāfire cū vniuersitate. Sol. Ex dictis Inno. potest colligi, q non sufficit, q inhæreat cuicunq rei: sed oportet rem esse talem, q absq alia expressione contineat in se iura vniuersitatis: vt est villa & castrum, quæ habent in se iurisdictionem, honorem & districtum. Et intellige hīc habere iurisdictionē & districtū ex consuetudine, seu ex statuto hominum: secus de iure cōmuni: vt ipsemet Inno. no. in. c. cum ad sedem. de rest. spo. ¶ Et per hoc infertur ad. q. quid si habens aliquos fundos in villa dicat: vendo tibi omnia iura, quæ habeo in villa, nunquid transeat ius patronatus. & dicit Inno. q non: quia hīc non subest aliqua vniuersitas: vnde perinde est ac si diceret: vendo tibi talē, & talem fundū. ¶ Quid autem si dicat: vendo tibi omnia bona mea? In noc. & Ioan. And. sentiunt ius patronatus non transire: quia ista non continet vniuersitatem in se: licet alij cōtra. Sed pro hac opi. contraria adduco bo. tex. in. l. bonorum. la. ij. ff. de verb. signi. vbi dicitur, q bonorum appellatio continet vniuersitatē, sicut hæreditas. ¶ Nūquid autem vendita hæreditate transeat ius patronatus? cōiter tenetur, q sic: quia hæreditas in se est quid vniuersum: vt in. d. l. bonorum. & in l. hæreditas. ff. de peti. hære. ¶ Quid autem, si vendatur palatium, in quo est ius patronatus nec habetur aditus, nisi per palatium? quidam tenuerunt ius patronatus transire. argu. in. l. si mercedem. §. si cum fundum. ff. de actio. empt. vbi hoc sentiunt gl. & Barto. loquuntur tamē in fundo, in quo est ius patronatus. Sed Inno. & Ioan. And. tenent hīc oppositum: quia palatiū non est qd vniuersum, sed res particularis. Nec obstat dictę leges: quia procedūt in sepulchro, quod est inutile domino, si nō posset ad aliud habere aditum: sed ius patronatus potest possideri & exercitari absq eo, quod quis vadat ad ecclesiam. & hoc plus placet.

SVMMARIUM.

- 1 Patronus non habet aliud ius in ecclesia patronata, quam ius præsentandi.
- 2 Episcopus non potest ecclesiam patronatam alteri conferre sine præsentatione patroni, & aliter institutus, non obtinet ipso iure. fallit: vt j. nume. 8.
- 3 Ius patronatus quo casu possit concedi alteri sine consensu Episcopi, tam inter viuos, quam in ultima

voluntate: siue concedatur laico, siue loco religioso. & quare requiritur consensus Episcopi.

- 4 Ius patronatus, quando alienatur cum vniuersitate, non requiritur auctoritas Episcopi.
- Ius patronatus non transit cum vniuersitate, quando dicitur, vendo villam, vel castrum cum iure patronatus in eis existente.
- 5 Liberè quis dicitur posse facere aliquem actum, quando non requiritur consensus alterius.
- 7 Patronus simpliciter concedendo ecclesiam patronatam: quid censetur concessisse.
- 8 Episcopus non potest præsentare aliquem sine consensu patroni, nisi patronus sit negligens, vel præsentauerit indignum.
- Papa solus potest præsentare in ecclesia patronata laicorum: in ecclesia vero patronata clericorum, potest etiam legatus de latere: alius vero nō.
- Patronus præsentando indignū, an priuetur potestate præsentandi pro illa vice.

CAP.

VIII.

Illud prætereundum.

¶ Si uilacs religioso loco concedit ecclesiam, sine consensu Episcopi, non obstante tali concessione, quæ non valet ad ipsam ecclesiam, cum vacauerit, poterit præsentare: & eam alteri ecclesiæ de consensu Episcopi poterit concedere. h. d. cū. c. suggestum. & c. cum laici j. eo. habet duo dicta. Secundum ibi: licet. ¶ Casus literalis. Patronus ecclesiam non vacantē concedit alicui religioso domui inconsulto Episcopo: postmodū vacat ecclesia: Patronus præsentauit clericū Episcopo ad ecclesiā illā vacantē: & Episcopus instituit. Quarit vtrū prima concessio impediatur secundā? Respondet Papa, q secunda concessio tenet, & valet, non obstante prima, quæ de iure nullius est momenti: tum, quia de re non vacante facta est: tum, quia laici sine auctoritate Episcopi nulli possunt ecclesias dare, quāuis ius patronatus possint loco religioso conferre. Si aut ecclesia vacante ius patronatus loco religioso cōtulerit, & aliquis sine præsentatione fratrum eiusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius institutio est de rigore irritanda. Ber. ¶ No. j. q ex acquisitione ius patronatus, nō habet laicus potestatem cōcedendi ecclesiā, quo ad proprietatem: vt hīc: nec quo ad titulū: vt j. eo. c. cū laici. sed solū cōsequitur potestatem præsentandi clericū Episcopo per eū instituendū: vt j. eo. c. fi. ¶ Secūdo not. hīc tex. apertū, q ex concessione ecclesiæ facta per patronū, nō videtur cōcedi ius patronatus. Nā si trāsiuisset hīc ius patronatus, nō potuisset patronus postmodū præsentare clericū: cuius cōtrariū hīc dicitur. ¶ Itē no. Episcopū non posse beneficium patronatū alicui cōferre sine præsentatione patroni, etiā ecclesiastici. Et q institutio facta sine præsentatione patroni, est de rigore iuris irritanda. Et no. bene hæc verba. nā ideo dicit de rigore: quia de æquitate nō esset retractanda: cū ius patroni pēdeat ex gratia: vt dixi. s. eo. c. qm. hīc tamen rigor præfertur æquitati patrono instante: vt in. c. decernimus. xvj. q. vij. Et per illum tex. potest dici, q institutio sit ipso iure irrita. quod etiā sentit Io. An. in. c. ij. de offi. vica. li. vj. Et tunc expone verbū irritada. i. irrita mutanda. vel est irritada quo ad factū, sicut de facto processit. ¶ Sed oppo. contra primam partē. c. videtur enim, q cū cōsensu Episcopi non possit laicus concedere ecclesiā. Cuius contrariū hīc innuitur: cū laicus non possit eā possidere: vt in. c. causam. de præscr. & pro nō dato habetur. & c. vt in. c. cū aut. s. eo. Sol. doc. intelligunt tex. in ecclesijs, quæ de facto detinentur à laicis potentibus. vñ vt eripiātur à manibus eorū, iura cōcedunt, q interueniēte auctoritate Episcopi. valeat concessio facta loco religioso, vel alteri ecclesiæ. Simile in decisione decimarum: vt legi & no. in. c. cū apostolica. de his, quæ fi. à prælat. Et intellige qn laicus cōcedit in proprietatē: nā in titulū nullo modo cōcedere potest. nec iura hoc permittūt: quinimò laicus conferēs excōicatur, saltē minori excōmunicatione: vt in. c. si quis deinceps. xvj. q. vij. ¶ In gl. j. in fi. Sentit hīc gl. q uod patronus potest cōcedere ius patrona. sine cōsensu Episcopi: sed contrariū sentit gl. pe. & fi. & vide gl. in. c. nemini. xvj. q. vij. Doc. ponūt hīc varias opiniones: sed concludendo distingue, q aut patronus concedit ecclesiā alicui loco religioso in proprietatē: & hoc cōstat: aut cōcedit ius patronatus: & cōstat. Aut cōcedit simpliciter ecclesiam: & non cōstat, quid

stat qđ intendebat cōcedere, vtrū ecclesiā vel iuspatronatus. ¶ Pri-
mo casu cōcessio sine auctoritate Episcopi, est nulla: vt hīc in. d. c.
qđ aut. vnde etiam iuspatronatus non transfertur. Ratio, quia il-
lud ius non intendit concedere, & donatio sumit vires ab intentio-
ne donatoris: vt in. l. nec ignorās. C. de do. ergo nō valet concessio
ecclesiā: quia non poterat eam concedere: nec concessio iurispatro-
natus: quia non intendebat illud concedere. Vnde habet locum il-
la regula, quod noluit, potuit: & quod voluit adimplere nequiu-
it: vt in. c. cum super. de offi. deleg. & in. l. multū interest. C. si quis al.
vel sibi. & in hoc casu propriē potest intelligi iste text. & c. quod
4 autem. s. eo. ¶ Tercio casu principali: cū concedit iuspatro-
natus, aut concedit generaliter concedendo vniuersitatem aliquā
& tūc transit etiam in quēcunq; etiā sine auctoritate Episcopi: vt
s. eo. ex literis. & j. eo. cū seculum. non tamen debet exprimere ius-
patronatus. Vnde si diceret: vendo tibi talem villā cū iurepatrona-
tus in ea existente: non valet venditio^a respectu iurispatronatus. &
a de hoc vltimo vide latius per Io. And. in. c. j. eo. ti. lib. vj. Aut vult
concedere iuspatronatus per se: aut in vltima voluntate: puta legā
do. & sic hoc facit cū cōsensu Episcopi, indubiē tenet. Sed nun-
quid valeat sine cōsensu Episcopi: dicā post Io. And. j. eo. c. cum se-
culū. Aut vult concedere inter viuos: & tūc aut ecclesiā aut loco
religioso: & valet concessio, etiā sine auctoritate Episcopi. tex. vi
detur hīc in ver. licet. Nā ille ver. venit aduersatiuē ad præcedētia.
5 ¶ Item tex. hīc dicit, qđ habet liberā facultatē concedendi loco re-
ligioso. Nō em̄ esset libera facultas: si necessariō deberet habere cō-
sensum Episcopi: vt no. in. c. de multa. s. de præb. & in. c. licet Epi-
scopus. eo. ti. li. vj. & hanc opi. cōiter tenet doc. & facit. c. vnicum ā
b contrario sensu. eo. ti. li. vj. Aut vult concedere laico^b vel clerico
recipiēti nōmine proprio: & non valet concessio sine cōsensu Epi-
scopi. arg. hīc. & in. d. c. j. ā contrario sensu. & hanc opi. tenet Host.
Io. An. sequitur Archi. in. d. c. j. & xvj. q. vij. piā mentis. Licet Inn.
& quidā alij senserint contrarium. s. qđ laico etiā posset concedere
sine cōsensu Episcopi: sed prima opi. concor. & verior. ¶ Ratio di-
ue rsitatis est duplex. Primō, qđ laici magis cōsueuerunt aggrauare
ecclesias, quā clerici. ar. ij. q. vij. c. laicos. & c. laici. ¶ Secunda ra-
tio, quia si clerici excedunt terminos suos, facilius possunt compe-
sci per ecclesiā, quā laici. arg. lxxxix. dist. c. iudicatum. & hāc opi.
tene. ¶ Ad t quid autem requiritur Episcopi consensus: dic, vt vi-
deat an expediat ecclesiā mutare patronū. Nā si vellet concedere
potentiori, seu Tyranno, Episcopus non consentiet. Item aduer-
te, an interueniat fraus. Nam timendum est, ne sit ficta venditio.
7 & hoc quo ad secūdū membrū. ¶ Venio ad tertium, quando sim-
pliciter concedit ecclesiā, & non apparet, quid velit concedere. In
quo distingue, qđ aut concedit cū cōsensu Episcopi: & transfertur
iuspatronatus & omne aliud ius, quod habet in ea. ar. c. pastoralis.
de do. pro hoc. c. quod aut. s. eo. & quod ibi no. in gl. Aut conce-
dit sine cōsensu Episcopi: & nō valet cōcessio in aliquo: quia peccat
in forma. & hoc casu potest intelligi tex. Nā hīc nō distinguitur a-
nimus donatoris: & patet, qđ in nullo valuit concessio ecclesiā fa-
cta per laicos. Et per hoc habes declaratos & suppletos casus glos.
& materiā huius. c. qđ aut. & vide qđ ibi dixi. ¶ In gl. ij. in fi. De hoc
brocardo dic: vt no. in regula, nō præstat. de reg. iu. li. vj. & per gl.
in. c. auditis. hīc alleg. ¶ In gl. iij. in fi. vult ergo gl. qđ loco religioso
pōt cōcedi ecclesiā non vacans cū auctoritate Episcopi. Sed con-
tra hoc facit iste tex. nā concessio fuit facta religiosæ domui: & tū
dicitur, qđ nō valuit cōcessio de re nō vacante: vnde dicerē, qđ aut qđ
intēdit donare ecclesiā non vacantē loco religioso: vt valeat: vt ex
tunc in præiudiciū rectoris: & nō valet donatio. & ita intelligatur
iste tex. Aut intēdit concedere sine præiudicio rectoris, & valet. &
sic intelligo gl. & p hoc tex. in. c. cōsultatiōibus. de do. & in cle. fi.
8 de re. ec. nō alie. ¶ Vltimō extra gl. oppo. de. c. ij. de sup. negli. præ-
la. vbi valet institutio Episcopi sine præsentatione patroni: cuius
cōtrariū innuit ista litera in fi. Sol. regulariter nō valet hīc. & in. d.
c. decernimus. Fallit secūdū Host. si patronus fuit negligēs in præ-
sentando: vt in. c. ij. Et dic, qđ data negligentia patroni potestas de-
uoluitur ad eū, qui habebat instituere, etiā si Episcopus nō sit: vt
est gl. multū no. in cle. j. de sup. negli. præla. ¶ Secundo fallit, quā-
do patronus præsentauit indignū: vt in. d. c. ij. & p hoc sentit Host.
quod patronus præsentando indignum, priuatur ea vice po-

testate præsentandi. Quod an sit verū indistin-
ctē plenius dixi, in. c. cū vos. de offi. ord. & dic,
vt ibi. ¶ Tercio fallit secūdū eū, si cōcessio fit
per Papā, vel p legatū de latere: vt in. c. dilectus.
j. eo. Sed tu dic melius, qđ aut est iuspatronatus
ecclesiā: & pcedit. d. Host. vt legatus possit cō-
cedere sine præsentatiōe ecclesiā. & ita loquit
c. dilectus. Aut est patronus laicorū & nullus
circa Papā pōt ecclesiā cōferre sine præsentatiōe
patroni. & iste est propriē casus, in. d. c. cum di-
lectus. j. eo. vbi de hoc vide bonā gl. in. c. per li-
teras. de præben. in clemen.

S V M M A R I V M.

- 1 Patroni noui non debent, nec possunt mutare illos, qui ante erant præsentati, & instituti. 2.
- 3 Iuspatronatus non potest adiudicari vni ex hæredibus: quia penes omnes debet esse insolidum.
- 4 Iuspatronatus non potest cedi per creditores nil in bonis habentes.
- 5 Patroni possunt inter se ordinare: vt alternis vicibus habeant ius præsentandi.
- 6 Patronus potest Rectorem institutum ab Episcopo, sine eius licentia mutare.
- 7 Successor non tenetur stare contractui inito per prædecessorem. Successor singularis non tenetur stare colono. Emptor non cogitur stare locatiōi facta per veditorē.

C A P. I X.

Querimoniam.

¶ Instituti in ecclesijs patrona-
tis per novos patronos mutari
non possunt, nec vicissitudines ecclesiarū per
eos fieri. duo sunt dicta. Secūdū ibi: & vicissitu-
dines. ¶ Casus literalis. Mortuo patrono cuius
dā ecclesiā hæres suus in iurepatronat^o sibi suc-
cedēs, ecclesiā eandē de nouo ordinare voluit.
Cōsultus Papa super hoc respōdet, dicēs, qđ p-
pter mutationē patronorū ordinatio ecclesia-
rū mutari nō debet ab ipsis patronis, vel ab a-
lijs, quod esset absurdū: cū in patronorū pote-
state ecclesia nō cōsistat. B. ¶ No. qđ licet pa-
tronus habeat ius præsentandi: vt. s. eo. quasi p
totū itē legitimē institutus ad præsentationē
antiqui patroni nō debet remoueri ad instātiā
nouī patroni. & iste est pprī^o intellectus. Et hec
faciūt ad. q. pone plures hæredes fuisse institu-
tos p defunctū reperit iuspatro. in hereditate,
nūqđ possit illud adiudicari alteri ex hæredi-
bus. Io. An post Gos. tenet, qđ nō, ar. huius. c. qđ
phibet mutationē ordinatiōis ecclesiā secūdū
humanā conditionē: licet enim nomina debi-
torū inuenta in hereditate possint adiudicari
vni ex hæredibus, tamē diuidi non possunt: vt
in. l. ea, quæ. C. fam. erci. & l. ij. ff. eo. tamē iuspa-
tronatus non potest diuidi inter hæredes, nec
adiudicari vni ex hæredibus: sed omnes hære-
des patroni erūt insolidū. do. Petr. miratur de
hoc dicto Io. And. cū iste tex. nō prohibeat
translationem de vno in aliū: vnde tenet ipse,
qđ licet potest adiudicari vni ex hæredibus: tū
quia iuspatronat^o transit cū vniuersitate: vt in
c. ex literis. s. eo. tū, quia vtilius est ecclesiā vnū
habere patronū, quā plures: quia solet negli-
gi, quod cōmuniter possidetur. C. quando &
quibus quarta pars debetur. l. ij. lib. x. Sed mihi
plus placet opinio, præcedens tali ratione. Aut

a ¶ Veditio. Et ple-
ne per Do. in. c. vni-
co. in prin. de iure-
pat. lib. vj. Et vide
quod no. per eūdē
do. Abb. Panor. in
c. querelam. ver. &
induco hāc glo. de
fimo.

S E B. S A P I A.

¶ Venditio. Vide
quod in simili no.
Ro. in conf. cccix.
vii. incip. præfens
cōsultatio. in prin.
quod ad proposi-
tum adducit Dec.
in. c. quāto. col. iij.
ver. prædicta con-
clusio. s. de iud. vbi
de veritate huius
articuli.

b ¶ Laico. Et adde
qđ hic plenissimē
disputat do. Abb.
in sua disput. quæ
incip. Augerio. &
tandem factis am-
plis allegatiōibus
ad vtranq; partem
concludit, contra
cōmunem opin. qđ
etiā cū cōsensu
Episcopi patronus
iuspatronatus, qđ
habet, non poterit
donare laico. &
hoc ponit in pri-
mo dubio suæ di-
sputationis. Et de
hoc vide omnino
quod Hostiē. latē
scribit in sum. eius
de in. ti. de iurepat.
s. qualiter transfe-
ra. ver. donatione.
Itē adde hīc, quod
no. dom. de Ro. in
nouis deci. clv.
¶ Adde Cal. con-
f. iij. hoc titul.
¶ Ius præsentandi.
Adde do. de Rot.
decisi. j. clxxvij. in
antiquis. hoc titul.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Cura pastoralis.

em hereditas æqualiter diuiditur inter institutos: & non apparet ratio, quare magis debet adiudicari uni ex hæredibus, quam alteri. vñ cum sit ius indiuisibile, consistit penes omnes in solidum: vt not. gloss. s. e. c. j. Aut cui adiudicat, fuit data minor pars hereditatis: & non valet illa adiudicatio: quia videtur adiudicatum ius patronatus in cõpensatione bonorum: & sic quodammodo commutaretur cum re temporalis, & recipiet æstimationem contra. c. de iure. j. eo. & tene meti ad. q. quia quotidie potest accidere. ¶ Et per hoc alias dixi, quod patronus nihil habens in bonis, non poterit cedere ius patronatus creditoribus: quia non recipit æstimationem, vt dixi: nec potest interuenire titulus non gratuitus: vt in. c. quia clerici. s. eo. & in. c. pterea. de transac. ¶ Sed quero, quid intendat litera per verbum vicissitudines. So. tres sunt intellectus. quidam exponunt vicissitudines. i. mutationes seu grauamina. Alij vt Inno. quod intendit prohibere quod patroni non possunt conuenire adinuicem, vt vnus sit patronus vno anno: alius alio: vt sic habeant quandam vicissitudinem. ¶ Sed hoc dictum limita quando vellet ex toto ius diuidere: nam respectu exercitij bene possunt hanc conventionem facere: vt vnus presentet vna vice: alius alia. vt est tex. in cle. si. eo. ti. Simile in tutoribus, qui respectu ad ministrationis possunt diuisionem adinuicem facere: sed non possunt diuisionem adinuicem facere quoad ius tutelæ. vt in. l. inter tutores. ff. de admini. tut. Tertij: vt Hosti. intelligunt, quod prohibetur hic commutatio iuris patronatus, vt puta: si duo patroni haberent plura iura patronatus, non possunt illa permutare sine auctoritate Episcopi. & not. hunc intellectum: quia facit ad ea, quæ dixi in. c. pced. pro hoc videtur gloss. in. c. nemini. xvj. q. vij. & quilibet intellectus est bonus in se. ¶ In gloss. j. in fi. hæc gloss. non respondet specificè ad. c. decernimus. vbi mutatur rector ac instantiam patroni. ideo dic, quod illud loquitur, quando Episcopus spreto patrono instituit rectorem in ecclesia. Hic loquitur, quando sacerdos fuit legitime institutus, qui mutari non debet ex mutatione patroni. ¶ Sed quero quare fuit ratio dubitandi? Sol. potuit esse duplex. Prima, quia resolutio iure auctoris, resoluit ius successoris: vt in. l. lex vectigalis. ff. de pig. sed patronus antiquus fuit auctor iuris huius sacerdotis: videbat, quod resolutio iure illius esset resolutum ius istius. ¶ Secundum ratio: successor non tenetur stare contra actum inito per prædecessorem. Nam emptor domus tenetur stare locationi factæ per venditorem: cum sit successor singularis: vt in. l. emptor. C. loca. ita videbat, quod nouus patronus non tenebatur stare presentationi factæ per prædecessorem: sed contrarium hic dicitur. Ratio, quia rector institutus in ecclesia non habet ius à patrono principaliter, sed à superiori re instituente: vt in. c. quod autem. s. eo. Item institutus habet ius in ecclesia, vt in. c. si tibi absenti. de præben. lib. vj. ideo non potest remoueri per successorem. facit quod non in. d. l. emptorem.

SVMMARIUM.

- 1 Patronus non potest conferre ecclesiam patronatam clerico: & non obstante tali ratione potest in eam rectorem presentare.
- 2 Patronus etiam ecclesiasticus, non potest alicui conferre ecclesiam in titulum.
- 3 In patronatus confiscatur cum alijs bonis, & transit in fiscum.

Patronus non poterit per iudicem seculari priuari iure patronatus: nisi cum vniuersitate bonorum.

- 4 Patronus, si commiserit crimen læsæ maiestatis: eius filius clericus non priuatur ecclesia patronata, quam habet.

CAP. X.

Vni laici. ¶ Summatum est. s. eod. c. illud. vel summa sic: Patronus ecclesiam clerico conferre non potest: & si contulerit, potest hoc non obstante ad illam presentare rectorem. Primò dictum. secundò ratio, ibi: non enim. ¶ Casus literalis. Aliquis laicus patronus concessit ecclesiam nesciente Episcopo, aut non consentiente. postea penitentia ductus clericum alium presentauit Episcopo, & Episcopus ipsum instituit. Queritur, quare concessio valeat: dicitur, quod institutio illius valere debet: quia auctoritate Episcopi est institutus non obstante prima concessione, quod nulla est: quia non licet laicis clericos in ecclesijs ordinare. Ber. ¶ No. j. casum, in quo quis potest venire contra proprium factum. Et in hoc multum instat gloss. & Io. an. ponit plures casus: sed tu vide plenè per Cald. in. c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. non alie. dixi in. c. cum super. de concess. præben. per Bar. in. l. post mortem. ff. de adop. & in. l. qui ea mente. ff. de fur. per Cy. in. l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & clerici. vbi tractat, an sit locus penitentiae in delictis. & aliquid tetigi in c. j. de eo, qui mit. in pos. ¶ Secundò non patronus non posse ordinare ecclesiam. unde non potest eam alicui conferre in titulum. & dic hoc procedere etiam si sit patronus ecclesiasticus. vt in. c. si j. eod. & in. c. j. xvj. q. vj. ¶ Sed hic quero: nunquid iudex secularis possit propter delictum priuare patronum laicum iure patronatus: vide gloss. no. xvj. q. vij. c. filijs. In contrarium vide gloss. in cle. pastoralis. in ver. subiecta. de re iudi. Satis putare, quod per se non possit eum priuare cum ius patronatus teneat ab ecclesia, & non à Principe seculari: sed cum vniuersitate bonorum poterit. Et ideo si pater commisit crimine læsæ maiestatis. & sic omnia bona confiscant: dico, quod transit ius patronatus in fiscum, & non ad filios. & sic intellige gloss. no. in. d. c. filijs. facit quod dixi. s. eo. c. ex literis. ¶ Et hæc faciunt ad aliam. q. not. Pone, quod committens crimen læsæ maiestatis habet filium clericum beneficiatum, nunquid filium perdat beneficium. & videtur primò, quod sic: quia filij huius criminosi efficiunt infames. vj. q. j. c. quis cum militibus. & l. quisquis. C. ad. l. iul. maiesta. sed infamis non potest tenere beneficium. vt in regul. infamibus. de reg. iur. lib. vj. & in. c. inter dilectos. de excess. præla. sed contrarium finiam tene: quia cum filius sit clericus non efficit infamis: quia lex secularis non potuit inficere: cum non sit legi subditus. & in. c. quod clericis. & quod ibi no. de foro compe. & ad hoc vide gloss. no. in. c. satis peruersum. l. vj. dist.

SVMMARIUM.

- 1 Ecclesia potest prescribere aliam ecclesiam, vt subdit sibi. Ecclesia si sine beneficium non possunt prescribere: quo ad titulum, sine canonica institutione.
- 2 Titulus minus legitimus aliquando dat causam prescribendi. & num. 6.
- 3 Consensus alicuius quotiescunque requiritur in aliquo actu, sufficit, quod interueniat ex post facto.
- 4 Intellectus iurium non sunt trahendi ad gratiam.
- 5 Tacens in actu odioso, non presumitur consentire.
- 6 Consensus presumitur ex cursu longi temporis.
- 7 Hæres, qui probabiliter potest ignorare factum defuncti potest prescribere.
- 8 Titulus causatus ex errore probabili, præstat causam prescribendi.
- 9 Prescriptio causata ex sola negligentia non petentis, currit etiam cum mala fide: secundum vnā opinionem.
- 10 Prescriptio an currat cum mala fide contra creditorem, negligentem petere debitum.
- 11 Ius, quod quis non habet, quo casu potest in alium transferri. Cardinales transferunt in Papam id, quod non habent. Electores transferunt in electum id, quod non habent.

CAP. XI.

Vra pastoralis. ¶ Religiosi vèdicare, vel retinere non possunt ecclesias sibi concessas à laicis, sine Diocesani consensu. nisi legitime prescripserint: vel postea Diocesanus consenserit. &

- a ¶ Instituere. Ad de, quod ideo patronus non potest alium presentare, licet de iure institutus priuandus veniret: vt dicit Rom. consilio. cc. clxv. vbi alleg. etiam do. de Ro.
- b ¶ Sed tu. Not. remissiue casus, in quibus permittitur penitentia. & vide hoc per do. Anto. in. j. col. in versi. in foro vero iudiciali. Et vide nota. post gloss. in. c. diuersis fallacibus. de clerici. consilij.
- c ¶ Adde ad materiam huius. c. Ro. consilij. clxxvij. Oldra. consilij.
- d ¶ SEB. SAPIA. ¶ Omnia bona contrarium tenet Card. in. clem. ij. in prin. in. vij. q. de iure repatri. vbi dicit, quod confiscatis bonis non transit ius patronatus, sed ecclesia remanebit libera. vide Feli. in. c. quanto. col. ij. ver. vtrum sententia laici. s. de iudi. & Bal. in. l. si. Card. vlti. q. ix. ver. si. nunquid si iudex secularis. C. de edicti. diui. Ad. tol.
- e ¶ Cura pastoralis. Pro intellectu huius Decretalis. vide in no. do. Abb. Panor. in dispu. inci. Augerio. in. x. col. vbi reuocat nouum intellectum ad hanc Decretalem. quem dicit posuisse do. Ant. in. c. cum consuetudinibus. de consuetudinibus. ¶ Adde domi. de Rota decisio. suis. hoc titulum in nouis.

ferit. & tria facit. Primo ponit dictū. Secundo exceptionē. ibi: *nisi*. Tertiō rationē ipsius. ibi: *cum enim*. ¶ Casus literalis. Quidā religiosi & alij etiā clerici recipiebāt ecclesias de manibus laicorū sine autoritate Episcoporum, qđ erat iuri cōtrarium. vñ mādāt Papa p̄dictis religiosi & clericis, qđ null⁹ eorū ecclesias recipiat ex donatiōe laicorū sine autoritate & cōsensu Diocēsanī Ep̄i: vel retinere p̄sumat taliter acquisita, nisi legitima fuerint p̄scriptiōe muniti: vel postea cōsensum habuerint Diocēsanī Ep̄i scopi: qđ laici possunt in alios, nisi ius qđ habēt, trāsferre huiusmodi cōcessiones irritā sint censendā. B. ¶ Not. j. laicū posse ex Diocēsanī cōsensu conferre ecclesiā quo ad proprietatē loco religioso. Et intellige istū tex. prout dixi. s. eo. c. illud. vt intelligatur dispēfatiuē, qñ laici istas ecclesias de facto tenebant: & erāt ita potentes, vt ab eorum manibus eripi non possent: aliās autem laicus cōferre, vel donare ecclesiā non potest quātūcūq; interuenierit cōsensus Ep̄i scopi, quia nemo dat, quod non habet. s. c. quod aut. ¶ ¶ No. ij. qđ ecclesiā non potest p̄scribi p̄ ecclesiā. Intellige iure proprietatis, vt ecclesiā habeat ad p̄prios vsus, vel tanquā subiectā, vel vnitā. & in hoc tene menti istum tex. & vide quod dixi in. c. vt super. de re. eccle. nō alie. & qđ no. gl. in. cle. j. de exce. p̄lat. secus dicit cū doc. respectu titu. Nā p̄scribere quis ecclesiā nō pōt: vt eā habeat tanquā Prælatu, seu Rector. in regula. j. de reg. iur. in. vj. in. c. ex frequentibus. de inst. Quod limita, prout gl. sing. in. c. contigit. de do. & contu. & ibi dixi. ¶ Itē no. casum, in quo titulus minus legitimus dat causam p̄scribendi, & de hoc latius j. ¶ ¶ Itē no. ibi: *postea cōsensum*. & c. qđ vbi in actu requiritur alicuius cōsensus sufficit: vt interueniat ex postfacto. Et not. qđ pōt interuenire cōsensus, etiā post actū nullū. Quod videt cōtra no. per Inn. in. c. cū consuetudinis. de cōsue. Sed dic, qđ actus valebit ex nūc: nō, vt ex tūc. Facit qđ no. gl. in reg. ratū, & in reg. rati. & reg. firmat. de reg. iur. li. vj. ¶ In gl. ij. in fi. Ex hac glo. habes tres sol. ad contrariū formatū in prin. Primō, qđ ratione scandali tolerat hęc p̄scriptio. & hęc gl. sentit Gul. nafo. dicēs, qđ in hoc ista Decr. cōtinet gratiā. ¶ Sed hęc solu. nō placet: quia intellectus iuriū nō sunt trahendi ad gratiam: vt no. in. c. ex parte. de testi. Itē hęc non est aliquod verbū sapiens gratiā: imō text. in ver. legitima. innuit oppositū. Nā p̄scriptio potest dici legitima, nisi habeat omnes qualitates requisitas à lege. ¶ Secunda sol. qđ ex cursu temporis tacitē interuenit cōsensus Ep̄i scopi. Hęc sol. prima frōte est notabilis. Sed obit. ¶ quia in actu odioso non p̄sumitur cōsensus ex taciturnitate: vt not. in reg. qui tacet. de regul. iur. libro vj. qui facit. c. cū iādudū. de p̄ab. nisi velis saluare dicēdo, qđ ex cursu tanti temporis p̄sumitur, qđ cōsensus interuenierit. pro quo gl. no. in. c. peruenit. de emp. & vendi. ¶ ¶ Tertia sol. & notabilior, qđ illi, qui receperunt à laicis, nō potuerunt p̄scribere: sed successores, qui p̄babiliter potuerunt ignorare qualitatem facti, potuerunt p̄scribere: quia potius successores errāt in facto, quā in iure. b Et no. sing. hanc sol. & habes gl. similem in. c. de quarta. de p̄scr. & in. c. in primis. ij. q. j. & in. c. si sacerdotes. xxvj. q. iij. ¶ Et no. quod vitium p̄lati p̄decefforis non nocet successor in p̄scriptiōe: licet contrariū sit in hāredes: quia mala fides defuncti nocet hāredi vniuersali. vt in. l. cū hāres. ff. de diuer. & tem. p̄scr. & l. vitia. C. de acqui. poss. & est diuersitatis ratio: quia hāres cēsetur vna persona cū defuncto: vt in aut. de iureiu. à moriē. p̄st. j. sed successor in dignitate non est eadem persona cū p̄deceffore. Ratio rationis est: quia hāres omne ius causat à defuncto: sed successor in dignitate causat à superiore, qui promouit eum & non à defuncto. Ad hoc quod no. Inno. in. c. eā te. de rescrip. & do. de Rota. deci. ccxxiij. & hanc differentiam sequitur Dy. in reg. possessor. de reg. iur. lib. vij. ¶ Quarta sol. extra gl. po-

nitur per Innoc. ¶ qđ isti clerici, vel religiosi errabant in facto, & non in iure: quia credebant cōsensum Ep̄i scopi interuenisse: vt quia hoc audierūt à fide dignis, vel fuerunt eis ostensā literā falsā. Nā error probabilis in titulo p̄stat causam p̄scribendi: vt. l. quod vulgo. ff. p̄ emp. & plenē per Bar. in. l. Celsus. ff. de vsuca. & no. bene tu Canonista hanc sol. qđ in p̄scriptione, vbi requiritur titulus, sufficit qđ quis credat titulum specialem interuenisse probabili credulitate ductus. vt quia audiuit à fide dignis: vel est fama viciniā. Pro hac solu. vide qđ dixi in. c. ij. de his, quā fi. à p̄la. ¶ ¶ Quinta sol. datur per Gof. & Vincē. dicentes, qđ hęc non cadit propriē p̄scriptio: sed propter odiū Ep̄i scopi negligentis causatur istis clericis exceptio. ¶ Et no. sing. hanc sol. Nā innuit, quod vbi p̄scriptio causatur ex sola negligentia non petentis: tūc currit p̄scriptio etiā cum mala fide: d cū paretur exceptio cōtra non petentem: & sic facit quod contra creditore nō petentem debitum currat p̄scriptio etiam cū mala fide: quia ex sola negligentia creditoris sine facto debitoris currit p̄scriptio. & hoc sentit Innoc. in. c. quia pleriq; de imm. eccl. & Archi. xvj. q. iij. c. placuit. elect. ij. § potest. Bart. in. l. sequitur. § si viam. ff. de vsuc. in. l. fi. & quemadmo. fer. amit. Sed ipsemet Bar. sentit oppositū in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & Io. And. in. c. ij. de excep. li. vij. & hanc partem contrariam cōmuniter tenent Moder. in. c. fi. de p̄scr. & ibi dixi & tēgo in. c. qđ clericis. de fo. compe. Alij aliter soluunt, sed diuinant: ideō tene vlti. sol. gl. vel aliam Inno. ¶ In gl. pe. in fi. De hoc dic, vt in reg. non firmatur. de reg. iur. lib. vj. & vt. s. dixi cōcessio ista ex subsequenti cōsensu valet, vt ex nūc. nō autē trahitur retro: vt valeat extunc. ¶ ¶ In gl. fi. in fi. Dic qđ id, quod quis non habet in actu, nec in potentia, nō potest in alium transferre: sed id, quod habet in potentia: licet non habeat in actu, potest transferre. Exemplū in electoribus, qui non habent dignitatem episcopalem: & tamē transferūt in electum. & in Cardinalibus in Papam.

SUMMARIUM.

- 1 Patronus, si intra tempus statutum non presentaret ecclesie vacantis Rectorem, Episcopus loci supplebit.
- 2 Patroni laici habent quatuor menses ad presentandum: clerici vero sex menses.
- 3 Patroni si contendunt super iure patronatus, debet Episcopus expectare vsq; ad tempus statutum: quando scilicet constat ecclesiam esse patronatam: aliās secus.
- 4 Episcopus, si instituit aliquē sine presentatiōe in casu permissio, debet omnino institutus presentare habenti ius patronatus, qui debet intentari institutione facta ab Episcopo.

CAP. XII.

Si vero. ¶ Si patroni ecclesie vacantis intra tempus à iure concessum non presentatur, Episcopus ordinabit ecclesiam. Primō. qđ. Secundo solutio ibi: *faciē*. Tertiō limitatio. ibi: *ita*. ¶ Casus literalis. Inter aliquos vertitur cōtrouersia de iure patronatus super aliqua ecclesia, propter quam cōtrouersiam differtur vltra tempus à iure constitutum ordinatio ipsius. super hoc consultus Papa à Ligonem. Episcopo respondit eidē dicens, qđ appellatione remota ordinet ecclesiā de persona idonea: ita quod institutus representetur ab eo, qui ius obtinuerit patronatus. Ber. ¶ No. j. quod Episcopus, qui habet instituire non debet expectare patronos contendentes super iure patronatus: nisi vsq; ad tēpus patronis p̄fixū ad presentandū: & sic vsq; ad quatuor menses, si sunt laici. & vsq; ad sex, si sunt clerici: vt in. c. vnico. j. eo. libr. vj. ad idem. c. quoniam. s. eo. & in. c. eam te. j. eo. ¶ ¶ Not. ibi: *prorogatur*. qđ Episcopus non debet incontinenti conferre ecclesiam, si alij contendunt super iure patronatus:

HH iij

¶ A dū nullum. Et ita etiam no. d. Anto. hic. in. j. col. vers. nota hic aper tū & c. Et per hoc decidit questio, de qua fui pridie interrogat⁹ de facto: duo ex tribus p̄sentantur contem pto tertio: & sic p̄sentatio nō va luit. ar. c. venerabi. lē. de elect. & dixi tñ qđ p̄sentatio poterat ratificari per tertium. & alle. istum textum. ¶ Adde, an dictū istius apostillantis sit verū: qđ non va let p̄sentatio fa cta à duob⁹ ex tri bus contēpto ter tio, arguēdo ab ele ctiōe ad p̄sentati onē: quod voluit Fede. cōf. c. ij. & an maior pars sufficiat in p̄sentatione: vide Cald. consi. v. hoc titulo.

SEB. SAPIA.

¶ A dū nullum. Vide Iason. post Bar. & alios. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. col. vj. ver. circa tertiam con clusionem. ff. de ac quir. hāred.

¶ Iure. No. pro li mitatione gl. in. c. Apostolica. de do na. in. vj. an bona fi des cū errore iuris causet p̄scriptionē.

¶ Sed successor. Successor in digni tate nō censetur ea dem per sona cum p̄deceffore: licet sec⁹ sit in hārede.

SEB. SAPIA.

¶ Cum mala fide. Contrarium tenet Alex. vbi multa al le. in consi. lxxxv. inci. viso titulo. q. col. pe. ver. nec p̄di ctis. in. ij. vol. Abb. in consi. lxxxvij. inci. circa primum in vlti. dubio. in. j. vol. & Rapha. cu ma. in consi. x. inc. visa copia p̄cepti. do. Sozi. in consi. lxxxv. inc. in cau sa cōmunitatis. co. pe. in. j. parte. lmo. in consi. cxxij. in ci. in causa. col. j. & Cor. perusinus in consi. cccxxxvij. incip. videtur per totum. in. j. vol.

Et intellige, qñ constat ecclesiā esse patronatam, si ignorat, cui competat. Tunc em̄ debet expectare vsq; ad tempus prædictū: sed si non cōstaret ecclesiā esse patronatā, non tenetur Episcopus differre institutionē ad solā assercionē contendendum de isto iure. ar. xvj. q. iij. in. c. volumus. ¶ Itē no. casum, in quo Episcopus habet instituere

- 4 in ecclesia patronata sine præsentatione. ¶ ¶ Vlti. no. casum, in quo fit præsentatio post institutionem: non aut intelligas, q; hæc præsentatio ius de nouo trāsferat in institutū: sed fit, vt verus patronus adipiscatur possessionē præsentandi post victoriam in lite: vel vt iste presbyter institutus non vexetur de facto per verum patronum. Quid autem si iste, qui obtinuit in lite, non vult præsentare institutum per Episcopum? dicunt docto, quod non nocet instituto: quia iam habuit plenum ius ex institutione Episcopi autoritate iuris. Nam ista repræsentatio fit ad cautelam: vt. s. dixi. ¶ Et no. ex hoc vnum modum recognoscendi patronū, qui pronuntiatur patronus post institutionem legitimē factam per Episcopum.

a ¶ Cum seculum. Pro intellectu huius Decr. vide que scribit do. Anto. in. c. ex literis. s. eo. Itē vide Bald. in. l. j. c. de bon. iube. & in. l. iij. in. xvj. col. C. de edi. diui Adria. tollen.

b ¶ Ex postfacto. Vide ad hæc omnino dominos de Rota, in simili. q. deci. xvij. inci. quidam. in tit. de iurepatro. in antiquis.

S V M M A R I V M.

- 1 Feudum non dicitur quid vniuersale, quando consistit in vno prædio: secus si consistit in villa, vel castro.
- 2 Iuspatronatus consistens in re feudataria, an alienato feudo alienetur iuspatronatus.
- 3 Iuspatronatus transit in hæredes, etiam extraneos.
- 4 Iuspatronatus non transit in filiam dotatam, quæ renuntiauit hereditati paternæ. Fœmina succedit in iuspatronatus, sicut masculus.
- 5 Iuspatronatus transit in filios non hæredes.
- 6 Iuspatronatus potest transferri titulo particulari, siue regulari in laicos cum consensu Episcopi: in clericos verò etiam sine consensu Episcopi.

C A P.

XIII.

- a **Vm seculum.** ¶ Si iuspatronatus ecclesiæ deuenit ad exemptos: p hoc in nullo debet lædi ius Episcopale. Primò exordium decisum. Secundo prohibitio. ibi: prohibemus. ¶ Casus literalis. Hospitalarij aliquando acquirunt iuspatronatus in ecclesijs parochialibus, ratione feudorum emptorū, aut alio modo: prohibet eis Papa, ne ius episcopale hac occasione diminuant Dicecesano Episcopo. Ber. ¶ ¶ No. j. q. iuspatronatus existens in aliquo feudo transit cū venditione feudi. Quod intelligit Inno. quando villa vel castrum fuit datū in feudū: secus si res particularis: vt vnū prædium, quasi tunc feudum non sit quid vniuersum: sed potius res particularis. quod no. ¶ Et ex hoc etiā infertur, q; licet iuspatronatus cōpetat in ecclesia constructa in fundo tuo, non tamen cum alienatione feudi transit iuspatronatus: licet ego dubitem quando fundus est datus in feudum: quia cum habeat dominus iurisdictionem, vt in. c. cæterū. de iud. & c. ex transmissa. & c. verum. de fo. compe. Et si feudum absq; alia expressione multa contineat, videtur q; transeat iuspatronatus. doct tamen cōmuniter sentiunt oppositum. ¶ No. ij. q. fratres hospitalarij possunt acquirere iuspatronatus, etiam in ecclesijs parochialibus. ¶ Vltimò, q; exemptus habens iuspatronatus, in nullo potest diminueri ius Episcopi. Pro hoc bo. tex. xvj. q. vij. c. j. ¶ In gl. j. in fi. No. ex gl. plures modos, in quibus iuspatronatus transfertur. Eisdem modos ponit Inn. s. eo. super rub. & vide gl. xvj. q. vij. in. c. piæ mentis. ¶ Et quatenus gl. dicit de successione: dubitabatur, nūquid transeat iuspatronatus ad hæredes extraneos, an ad suos. Sol. quidā dixerunt, q; quemadmodū iuspatronatus libertorum fit solū ad filios, etiā si nō sunt hæredes. C. de lat. lib. tol. l. j. s. sub cōditione. & in. l. filij. ff. de iurepa. & ita patronatus cōpetēs in ecclesia. & de hoc vide gl. xvj. q. j. c. constitutū.

& ea. causa. q. vij. in. c. considerandum. & in. c. si plures. cōtrarium tenet Inn. s. eo. super rub. & Io. An. hīc sentit gl. in. c. filijs. xvj. q. vij. Et facit ista gl. quæ simpliciter dicit, q; transferri etiā in successiōe, non distinguit inter filios & alios. Itē si solū filij succederent, non pōt patronus trāsferre in aliā personā, etiā cū vniuersitate: nec posset donare. cuius cōtrariū hīc apparet. & in. c. illud. s. e. Et ideo dic, q; iuspatronatus transfertur in quoscunq; hæredes. ¶ Hoc idem sentit Fed. confi. cvj. vbi dicit, q; si filia dotata non succedit patri: quia renuntiauit hereditatē, non succedit in iurepatronatus cū filijs masculis. Nam collige duo. Primò, q; vbi filia est hæres, sicut masculus, succedit in iurepatronatus sicut & masculus: quod plenius dixi in. c. fi. de concess. præb. & sentit Io. An. in. c. nobis. j. eo. vbi dicit, q; fœmina ex dotatione efficitur patrona, sicut masculus. ¶ ¶ Secundò habes notare, q; iuspatronatus regulatur ab hereditate etiā inter filios: & sic filius, qui nō est hæres, non succedit in iurepatronatus. Hoc etiam sentit Io. And. in. c. proxi. vbi dicit, q; vbi est consuetudo: vt in Anglia, q; solū primogenitus succedat: alij filij non succedunt in iurepatronatus. ¶ Sed ex eodē verbo queritur, nunquid possit trāsferri iuspatronatus titulo legati? Dicit hīc Ioā And. q; quemadmodum iuspatronatus potest donari: quia legatum, est quædā donatio à testatore facta: vt in fi. de leg. in princ. & ideo iussufficit, q; si ecclesiæ legetur, non est necesse interuenire consensum Episcopi, sicut in donatione inter viuos. vt dixi. s. eo. illud. Si autem legatur laico, vel clerico nomine ppro, debet interuenire consensus Episcopi, sicut in donatione. Dicit tamen hoc speciale fauore vltimæ voluntatis: vt consensus Episcopi possit interuenire ex postfacto: sed cōsiliū est, vt habeatur consensus, vel ante mortem testatoris. Sed Fed. confi. ccxxij. fuit in singulari opi. quod possit transferri titulo legati sine consensu Episcopi. Mouetur, quia iura indistinctè dicunt, quod transfertur in successiōe: nec distinguūt inter legatū & hereditatē. Nam is, qui habet ex legato, habet ex successiōe. Adducit etiam alias rationes: & alij doct. moder. cōmuniter dicunt oppositū: & maximè Cald. qui dicit, quod ante consensum Episcopi iuspatronatus consistit apud hæredem: quia ex ordinatione laici iuspatronatus non potest in alium trāsferri: quod mihi plus placet: quia iura loquuntur cōmuniter de filijs, vel hæredibus: non autem legatarijs: vt in c. filijs. xvij. q. vij. in. c. j. s. eodem.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia patronata non potest sine consensu patroni per aliquem occupari.
- 2 Patronus præsentās aliquē precio, vel dono, cōmittit simoniā.
- 3 Episcopus instituens aliquem sine præsentatione patroni, institutio est nulla.
- 4 Iuspatronatus quando confertur extraneo, requiritur consensus Episcopi: secus si confertur compatrono.
- 5 Remittere & dare, idem est.
- 6 Iuspatronatus non transit, nisi in succedentes in hereditate.
- 7 Iuspatronatus, si donetur alicui in perpetuum: potest donatarius donatorem præsentare: secus, si concedatur ad tempus.

C A P.

XIII.

X insinuatione. ¶ Sine consensu patroni, non potest quis ecclesiam occupare. Primò narrat factū. Secundò dat iudices. ibi: mādamus. ¶ Casus literalis. O. clericus conquestus fuit dño Papæ, quod cū frater eius cesserit iuspatronatus, qd cōiter habebāt in quibusdā ecclesijs: quidā clerici sine ipsius præsentatiōe illas ecclesias occuparunt, & detinent occupatas. Mādāt Papa quatenus si est ita, detentores earū cōpellant, vt illas pdicto clerico restituant, per eū liberè ordinandas.

- 2 nandas. B. ¶ No. j. ibi: liberaliter. q. vbi iuspatronatus donat, debet esse concessio liberalis: vt sic nullum interueniat precium, nullumq.
- 3 donum, aliàs committere simonia. ar. in. c. prætereà. de trāf. ¶ No. ij. q. obtinentes ecclesiā patronatā sine præsentatiōe, dicuntur occupatores & detētores. Et si facit hæc litera optimè in ar. q. institutio Episcopi est nulla absq. præsentatiōe patroni. & tetigi. s. e. c. illud. ¶ No. vlt. q. patronus largo modo dicitur ordinare ecclesiā: & hoc respectu præsentationis, quā facit de Rectore. ¶ In glo. j. in fi. No. gl. sing. quia nescio alibi. Nā intelligit tex. q. ambo isti fratres erant patroni: & q. alter consensit reliquo nesciente, vt ipse solus esset patronus: nec fuit necessarius consensus Episcopi: quia nō est propriè donatio: sed potius proprii iuris relaxatio: cū quilibet patronus habeat ius insolidū. Et ex hoc limitatur cōis theoricā doc. in. c. illud. s. eo. vt tunc sit necesse habere consensus Episcopi cū iuspatronatus dat extraneo: secus si confertur patrono. ¶ In contrariū tñ facit secundū Io. And. quia remittere est idem, qd donare: vt in. c. veniens. de testi. si ergo cōpatronus remittit ius suū: ergo illud donat: & p. consequēs debet interuenire consensus Episcopi. Dictū gl. approbat do. Ant. & profectō illud videtur æquius: sed aliud dictum verius. Nā consensus Episcopi desyderat, ne quid falsitatis, vel fraudis contingat in donatiōe. Nā sape est ficta emptio & simulata donatio: vt dixi. s. eo. c. illud. quæ ratio etiā militat in cōpatronis. Item ex alio hæc lec. in gl. non videtur pcedere quia tex. dicit, q. frater habebat iuspatronatus: nō autē iste, cui fuit facta cōcessio: & sic solus donator erat patronus, t. quod potuit cōtingere secundū Io. An. quia fortē isti erant fratres vterini tñ, & iuspatronatus fuit patris alterius. vel hoc contingit secundū consuetudinē Angliæ, per quā succedit primogenitus in hæreditate: & sic per consequens in iurepatronatus: quod bene nō. Et tunc ad istū tex. pōt responderi secundū Host. q. donatio fuit facta clerico recipienti nomine ecclesiæ: & sic nō exigebatur consensus Episcopi. ¶ Sed quæritur nunquid possit donatarius præsentare donatore: Conclude post Io. And. q. si est verè donatarius: quia ex toto fuit concessum iuspatronatus. & tunc possit præsentare donatorem: quia præsentat nomine proprio. Aut non est verè donatarius sed patronus cōcessit pro ista vice ius præsentandi: & tunc nō potest illū præsentare: b. quia is facit, cuius nomine fit. vt in. l. j. de vi & vi arma. & in. c. cū quis. de sen. excom. lib. vj. & hoc dictū not. pro ampliatiōe. c. per vestras.

SYMMARIUM.

- 1 Patronus non potest ecclesiā p. tronatam pro se retinere, vel alteri emtia filio concedere. ¶ nume. 2.
- 3 Patronus licitè non potest se ipsum præsentare: potest tamen filium suum idoneum præsentare.
- Filius non quærit vsumfructum patri in spiritualibus.
- 4 Electores possunt vnum ex seipsis eligere.

CAP. XV.

- 1 **C**onsuluit. ¶ Non potest patronus ecclesiā sibi retinere, vel eā alteri concedere. Primò ponitur ratio. Secundò dispositio. ibi: nō de cet. ¶ Casus literalis. Quidam clerici quasdam ecclesias fundatas à parentibus propria authoritate vsurparūt. Cōsultus Papa respondet sanctuarium Dei hæreditario iure possideri non potest. & ideò sustineri nō debet q. clerici authoritate propria detineant ecclesias à parentibus suis fundatas: aut laicis filiis, vel aliis quib. laicis cōcedat easdē: cū sola præsentatio & nō cōcessio ad patronum pertineat. B. ¶ No. j. q. licet patronus sit clericus: vel eius filius, non tamen potest propria authoritate ecclesiā sibi retinere, vel filio concedere. & hoc: quia ex vi iuspatronatus cōsequitur patronus solū præsentationē quātūcūq. sit clericus: vt in. c. fi. j. eo. ¶ In gl. ij. No. gl. & idē tenet gl. s. eo. sed quia clerici & Inn. hīc, licet aliud dixerit in. d. c. quia clerici. & idem Spe. eo. ti. ad fi. ¶ Sed contra gl. oppo. nā certū est, q. patronus non potest præsentare se ipsum: vt in. c. per vestras. j. eo. ergo nec filiū: cū pater & filius censeant eadē persona. xxxv. q. iij. c. contradicimus. s. hac authoritate. & l. fi. C. de impub. & ali. sub. Itē quicquid acquirit filius, acquirit patri saltē hodie quo ad vsumfructū. insti. per quas personas nobis

a **S**EB. SAPIA. ¶ Videtur æquius. Idem tenet dominus Ias. in. l. voluntas. C. de fideicommiss. & alia alleg. Felin. in. c. quæ in ecclesiarum. colum. antepenul. s. de constit.

b **S**EB. SAPIA. ¶ Præsentare. Idem tenet Cardi. & Imol. in. c. fin. s. de instit. vbi Imol. refert aliquos tenere contrarium. & idem tenet Bald. post

Specu. in tit. de iurepatro.

c **C**onclude. Patronus in ecclesia posset præsentare etiam filium suū. Et ad hoc facit textus. & ibi Bal. in l. si cum sit. ff. de ad. dop. & quod not. Paul. de castr. in. l. seruus alicuius. ff. de cond. inde. & facit quod nō. Bald. in. l. honorum. C. qui admitti. vide quod not. plenius post do. Abb. in. c. petitio. de iureiur. & per do. Anto. hīc in ver. item do. & vide gl. in terminis. in. c. qui cleri. eo. titu. & Host. in sum. eiusdem titu. da iurepatro. s. in quibus. in vlti. colum. vers. nunquid filium. vbi concord. cum hac glo. cum qua cōcordat Abbas. in. c. ex ore. circa prin. de his, quæ frā ma. par. capi. ¶ Adde eundem Abb. consil. xvij. & l. ix. ¶ Circa hoc an patronus possit præsentare filium suum & dicas, q. licet nō possit se ipsum præsentare: vt in. c. per vestras. de iurepatro. & per do. Abb. in. c. consiluit. post gl. eo. titu. potest tamen præsentare suū filium: vt per Spec. in titu. de iurepatro. in ver. & nota. & per do. Abb. in. c. consiluit. post gl. & per do. Alexan. in. l. planē. ff. quod cuiusq. vniuersi. nomi.

d **V**endi non potest. Vtrū aut vendens iuspatronatus perdat illud: dic. q. non: secundum Archi. in. c. qui studet j. q. j. dicit, q. ideò non perdit: qui ius solū annullat.

SEB. SAPIA. ¶ Sicut simonia. Quod in præsentatione iuspatronatus cadat simonia, si aliquid promittitur patrono pro illa præsentatione.

SYMMARIUM.

- 1 Iuspatronatus titulo singulari vendi non potest: sed titulo vniuersali sic. ¶ nu. 2.
- 2 Iuspatronatus dicitur res spiritualitati annexa, & non recipit æstimationem.
- Simonia committitur in spiritualibus & connexis.
- 3 Preciū rei prohibita alienari, non debet esse, nec penes emptorem, nec venditorem: sed penes illum cui est facta iniuria.

CAP. XVI.

- 1 **D**e iure. ¶ Iuspatronatus p. se vendi nō potest. h. d. ¶ Casus literalis. Quidā emebat iuspatronatus in aliqua ecclesia: su per hoc consultus Papa respōdet, q. iuspatronatus cū sit spirituali annexū, vendi vel emi nō pōt: & ideò, q. illud cōparauerit, talis cōtractus vt irritus est decernendus. B. ¶ No. j. q. licet iuspatronatus transeat cū vniuersitate vendita: vt in. c. seculū. s. eo. tñ per se vendi non pōt. Ratio diuersitatis est: quia primo casu precium constituitur pro re temporali, & iuspatronatus transit accessoriè: non aut p. eo constituitur precium. & si aliud agerent cōtrahentes, nō trāfiret iuspatronatus: vt no. loā. An. in. c. vnicō. j. eo. li. vj. sed qñ per se specificè vendit, surgit duplex inconueniens. Nā æstimatur res æstimabilis. Itē committitur simonia: quia sicut simonia committitur in merè spirituali, ita in annexo: vt probatur in. c. quæsitum. de re. permu. & in. c. prætereà. de transac. Item ex hoc & ex tex. no. q. mistum ex diuersis naturis assumit sibi naturam à potētiori & digniori. Nā iuspatronatus est partim spirituale & partim tēporale: vt no. in. c. pia mētis. xvj. q. vij. & tamen prohibetur venditio, ac si ex toto esset spirituale. ¶ Vlti. no. q. simonia ipedit ipso iure cōtractū. ¶ In gl. fi. in fi. Sed vltra gl. quærit q. habebit precium non em videtur cōueniens, vt emptor recuperet, ex quo fuit in mala fide, & emit cōtra inter

tionem tenet Fel. in. c. veniens. j. in. ij. colum. post Abb. c. ibi. & idem Fel. in. c. iij. s. de iudi.

a **B S B. S A P I A.** ¶ Consensus vnus. Vide quod per illum text. not. do. Abb. in. c. postquam. in fin. s. de electio. & nunquid qñ requiritur cōsens. alicuius, possit ille cogi ad cōsentiendū: vide qñ posui ad Abb. in. c. qñ Dei in fi. s. de sta. mo.

b ¶ Bart. in. l. si cum dotem. §. eo. autē tēpore. & ibi lmo. & Pau. de cast. & Bal. in. l. denide. C. de nup. & in. c. j. de consue. re. feud. & vide quod no. Do. in. c. Domino fan. cto. circa med. ver. fi. & no. gl. l. distin. Per istū tex. dicit etiam Ioā. And. in. c. cū ex eo. in not. super ver. possit. li. bro. vj. qñ si Episcopus sine causa de. negat licentiam de. rico volenti ire ad studium, qñ pote. rit agere corā supe. riore: vt cōpellat. & idem dicit Old. cōf. cclij. Idē dicit do. Abb. in. c. tua. in fi. j. co. de cle. no. reli. & in. c. relatū. eo. titu. Per istum tex. dicit etiam gl. no. in. c. si religio. sus. de elect. in. vj. qñ si Abbas dene. gat licentiam sine causa suo mona. cho electo ad Epi. scopatum, qñ pote. rit monachus age. re coram superio. re. Per istum text. dicit etiam Archi. in. c. primates. in fi. ne. lxxj. dist. qñ si proprius praelatus sine causa denegat cōmendatitias ad ordinem, poterit clericus agere co. rā Papa: vt ei licē. tict. Item vide etiā quod per istū tex. determinat gl. in. c. exigunt. j. q. vij. & do. Anto. in. c. at si clerici. §. de adulte. rio. in. vj. col. de iu. di. Item vide etiam quod per istum tex. no. do. Anto. in. c. de multa. xiiij. col. de praben. Anto. Francisc.

¶ Circa hoc quod dicitur de Episco. po denegante licē. tiam subdito eun. di ad studiū, qñ po. test agi contra eū: dicas hoc non esse mirum: quia causa studiorum dicitur esse multum fauorabilis, adeo qñ peregrinatio ex cau. sa studiorum dici.

dicta capituli. argu. in. l. si fundum. C. de cuiet. & in. c. de hoc. & de fimo. in. l. quemadmodū. C. de agri. & censu. libro. xj. nec videtur conueniens, vt remaneat apud venditorem: quia nō debet locupletari ex iactura emptoris: vt in regul. locupletari. in. vj. vnde Vincen. dicit tenendum, quod no. in. c. si quis in atrio. xvij. q. iij. & in. d. c. de hoc. & in. authent. de san. Epi. scopis. in. §. sed nemo. Et videtur quod debeat applicari ecclesiæ, cui facta fuit iniuria: vnde isti principes seculares, qui capiunt precium pro promotione clericorum secularium, tenentur restituere illi ecclesiæ, cui iniuria irrogata est: vt no. glo. in. d. de hoc.

S V M M A R I V M.

1 Consensus aliquorum quando requiritur in aliquo actu, potest prestari per superiorem: si illi sine in sta causa denegant consentire.

2 Archiepiscopus dicitur ordinarius Episcopi.

3 Archiepiscopus, an succedat Episcopo in iurisdictione negligente, vel officium suum exercere nolente.

C A P. XVII.

Nillus. ¶ Patronus non potest sine Episcopi, vel Papæ consensu, etiam loco religioso conferre ecclesiæ decimas, vel aliud spirituale. habet duo dicta. secundum ibi: *et si quis.* ¶ Casus literalis. Statuitur hic, quod nullus laicus decimas, vel ecclesiā, vel quicquid ecclesiastici iuris est, sine consensu Episcopi sui monasterijs, vel canonicis conferre præsumat. Si verò Episcopus improbitatis causa, vel auaritiæ consentire noluerit requisitus, Romano pōtifici nūtiatur: vt de ipsius licētia quod offerendum est, offeratur. Bernar. ¶ Nota. j. regulam, qñ nullum spirituale potest laicus conferre alicui etiam ecclesiæ sine summi pontificis consensu. Et ex hoc videretur, quod etiam reliquias non possit cōcedere ecclesiæ ad libitum. Nam reliquias non possunt esse laicorum: cum non cadunt in dominio alicuius. de reli. & vene. sanc. c. ij. & l. intantum. ff. de rerū diui. ¶ Secundò no. à contrario, quod cum cōsensu Episcopi potest laicus cōferre decimas ecclesiæ: & alia spiritualia monasterijs & alijs ecclesijs. Sed tu intellige, prout dixi in. c. illud. §. eo. Nā respectu decimarum est dicendum: vt in. c. cū apostolica de his, quæ fi. à Præla. vt intelligatur de decimis, quas laici tenent in feudum ab antiquo de ecclesijs: est intelligendum, si laici sunt potētes & nō possunt aliter eripi à manibus eorum. Et idem est intelligendum de alio spirituali, aliās nō pnt laici se impedire de istis spiritualibus, etiam in fauorem ecclesiarum: vt in. c. ecclesia. de consti. vt. xcvj. dist. bene quidē. ¶ T Not. quod vbi defyderatur consensus vnus in fauorem alterius, si non vult consentire sine causa legitima, potest haberi recursus ad superiorem: vt superior ipse det licentiam: vel consensum, vel compellat illum ad consentiendum. Et optimè facit hæc litera ad statutum,

tur esse probabilis causa, propter quā quis excusaretur etiam à cōparendo coram iudice citante. iuxta ea, quæ plenè habent, maximè per nouissimos in c. cōsultationibus. de offi. dele. Et de priuilegijs & fauoribus cōcessis scholarijs & studijs generalibus: habetur in authen. habita. C. ne fi. propa. & per do. Card. in. clem. ij. in. §. fi. de magi. Et quæ sunt studia generalia priuilegia.

ta, quæ gaudent istis priuilegijs: vt de etiam per gl. & bo Card. in. cle. dum. in. §. ab olim. in. xv. q. & seq. de sepul. vbi facietia mentionē de studio Paduano & Senensi & alijs: vt ibi per eū. Et an Abbas possit denegare licentiam monacho electo in Episcopū. & si de negat, vtrum possit agere contra ipsum Abbate. Primò dicas, qñ monachus non potest recedere à monasterio absq; licentia Abbatis: sed cū licētia Abbatis: recedens nō definit esse monachus: vt in. l. si seruus. §. serui autem. ff. ad leg. Aquil. etiam si vellet transire religionis gratia ad monasteriū strictioris regulæ iuxta materiam. c. licet. de re. Sed monachus factus Episcopus videt esse absolutus à regula monachali: vt p gl. & Io. And. ibi no. in. c. pe. de vi. & hone. cle. quod etiam voluit Bar. in. l. idē Vlpianus. §. sunt & alij. ff. de excu. tuto. Dicit tamen Bal. in. addi. Specu. in. ti. de sta. mona. in. §. j. qñ quamuis sit factus Episcopus, tamen adhuc remanet monachus & non potest testari: de quo plenè per do. Car. in. cle. ij. de censu. in. addi. qñ monachus potest eligi ad Episcopatum. & per Innoc. in. d. c. quo ad translationem. de censu. & probat in. d. c. nullus. & in. c. religiosus. de ele. li. vj. & habetur p do. Card. in. cle. fi. de electi. vbi dicit hoc esse verum: cū licentia Abbatis: quæ tamen nō debet sibi denegari. & si denegat. pōt agere cōtra Abbatem: vt hic per do. Card. in. cle. quod Dei. de sta. mona.

quod viget in multis locis, quod nullus contra hat matrimonium cum pupilla, seu cum minore. xxv. ann. sine consensu duorum agnatorum ipsius puellæ. si enim agnati requisiti sine causa denegant præstare consensum, potest adiri superior: vel vt ipse det licentiam causa cognita: vel quod ipse compellat cognatos ad consentiendum. Et sic aliās consului. & videtur de mente Bartol. in. l. si cum dotem. ff. solu. mat. & in. l. si. C. de bon. quæ liber. & opti. facit iste text. ¶ Sed quæro, nunquid Episcopo nolente consentire sine causa possit adiri Archiepiscopus? videtur primò, quod non: quia tex. facit mentionem duntaxat de Papa. & sic videtur casus Papæ reseruatus. simile in. c. aduersus. de immu. eccle. In contrarium facit Archiepiscopus & ordinarius Episcopi: vt in. c. pastoralis. de offic. ordin. ergo potest eum compellere. facit. c. ex literis. §. eo. In hoc sunt variæ opi. Nam Hostien. tenuit, quod non possit: & alij aliter. Ioan. And. concordando dicit, quod Archiepiscopus potest adiri: vt compellat Episcopum ad consentiendum, non autem ipse poterit dare licentiam in defectum Episcopi. Sed dato licentiæ pertinebit ad solum solum Papam. Ioannes Calde. tenet indistinctè Archiepiscopum posse adiri, vt etiam det licentiam in defectum Episcopi: vt in. c. cum simus. ix. q. iij. ¶ Et hæc quæstio dependet ab illa, nunquid Archiepiscopus succedat generaliter in iurisdictione Episcopi, eo negligente: vel iurisdictionem, vel officiū suū exercere nolente: de qua quæstione plenè no. in. d. c. pastoralis. & ix. q. iij. in summa. dixi plenè in repe. c. si quis contra clericū. de fo. compet. Et placet mihi opi. vt non succedat data qualibet negligentia: sed tantum in casibus iure expressis: vnde licet regulariter possit compellere Episcopum ad officium suum debite exercendū: non tamen ipse succedet in exercitio. & ad. c. cum simus. dic. qñ loquit in casu suo, qñ Episcopus negligit constituere cōuentū. & no. dictū Ioā. An. quia potest adduci ad. q. prædictam.

S V M M A R I V M.

1 In patronatus non potest esse penes ecclesiam.

2 Ecclesia, an possit esse patrona sui ipsius.

3 Patronus, an possit presentare clericum peregrinū sine literis commendatitijs sui Episcopi.

C A P. XVIII.

Significasti. ¶ Legitur varijs modis, secundum vnū intellectū. h. d. ¶ Si Episcopus in ecclesia alterius diocesis est patronus, presentatus ab eo debet admitti, si est idoneus. Sed secundū aliā lectū. nō refert, an sit patronus in alia, vel in propria diocesi. Tertiò pōt secundū aliā lec. intelligi qñ non patronus, sed mera p̄sentatio fuit cōcessa Episcopo. ¶ Casus literalis. Aliquis Episcopus postq̄ adeptus est episcopatum acquisiuit ius patronatus in aliquibus ecclesijs à patronis ipsarum pro ecclesia sua, & & ad illas certas personas volebat presentare. quare-

quereretur à domino Papa, quid super hoc sciendum esset. qui respondet, qd si Episcopi post promotionem suam presentationes personarum ad ecclesias à patronis earum pro ecclesijs sibi commissis adepti fuerint personarum idonearum, quas ad eas vacantes presentauerint, sunt admittenda. B. ¶ No. j. quod una ecclesia etiam si est cathedralis potest habere ius presentandi in alia ecclesia. per hoc. c. fin. j. e. ¶ Not. ij. qd Episcopo potest concedi ius patronatus: & in dubio videtur sibi concessum contemplatione ecclesie: nunquid ecclesia possit esse patrona sui ipsius. & vide bonam gl. in. c. unico. e. ti. lib. vj. ¶ In gl. ij. ibi: quorum parochia &c. dic. latius, qd intelligi potest iste tex. multipliciter. Primo, qd Episcopus acquisiuit ius patronatus in aliena diocesi, qd potest: vt in. c. j. xvj. q. vij. & hoc casu est dubium: nunquid possit presentare quoscunque clericos, quos vult: dummodo sint idonei? Hug. dicit, qd sic. Et hæc videbatur ratio dubitandi: quia clerici peregrini non debent institui sine approbatione Episcoporum locorum & absque literis commendatitijs suorum prelatorum: vt in. c. fi. de cler. pere. & lxxj. di. c. hortamur. Sed contrarium hic deciditur: sed hoc in privilegium Episcoporum secundum unum intellectum. sed Io. An. dicit, qd hodie de consuetudine quilibet patronus potest presentare quoscunque clericum, quem vult, licet sit extraneus: dummodo alius sit notus & idoneus: sed de iure procedit primum dictum. facit quod legitur & no. in. c. ad decorum. de inst. & c. cum deputati. de iudi. ¶ Secundus intellectus, qd Episcopus acquisiuit ius patronatus in sua diocesi, & institutio illarum ecclesiarum pertinebat de iure speciali ad prelatum inferiorem: & tunc indubie potest Episcopus presentare clericum, vnde cumque originem duxerit: quia ipse eum approbat presentando, & approbare potest in sua diocesi. ar. in. d. c. fi. de cler. pere. Cum autem institutio pertineret ad Episcopum & de nouo acquisiuit ius patronatus: sunt operi qualiter Episcopus debeat providere ecclesie. Goffredus dicit, qd ipse presentabit sibi ipsi tamquam patronus, & tamquam Episcopus instituet: ar. in. l. si consil. ff. de adop. Host. dicit qd presentatio confunditur cum institutione: vnde Episcopus providebit per viam collationis, sicut facit in alijs beneficijs non patronatis. Et hæc operi placet Io. An. si Episcopus est solus patronus: sed si habet copatronos, procedit operi. Goffredus & hoc satis potest sustineri. & vide in simili quod plenius no. in. c. ne per defectum. de elec. & in. c. vt circa. eo. tit. li. vj. & in. c. cum inter canonicos. eo. ti. ¶ Vlt. potest intelligi tex. vt loquatur, quando potestas presentandi pro prima vice fuit concessa Episcopo: forte dubitabatur, an valeret confessio per ea, quæ habentur in. c. fin. de concess. preben. & distingue, vt ibi.

SYMMA R I V M.

- 1 Presentatus ab eo, à quo ius patronatus est euinctum, non est amplius remouendus.
 - 2 Presentari potest quis ab illo, qui est in quasi possessione iuris presentandi.
 - 3 Error communis absque possessione iuris, non facit ius.
 - 4 Presentatus à possidente mala fide ius presentandi, debet remoueri.
 - 5 Mala vel bonæ fidei possessor, quomodo quis dicatur, vel cognoscatur esse. & nu. 8.
 - 6 Error communis facit ius, & excusat, quando quis facit actum autoritate publica, quam egerit: secus si priuata.
 - 7 Gestæ per excommunicatum toleratæ tenent, quando faciunt ratione publici officij: secus si faciunt tanquam priuatus.
 - 8 Possidens iure resistente possessor mala fidei appellatur, & est.
 - 9 Presentatus à possessore, & presentatus à vero patrono, qui non est in possessione: quis presentatur.
- Patronus verus, qui non est in possessione presentandi, non habet ius presentandi.

CAP. XIX.

Consultationibus.

¶ In institutione eius, qui tunc ius patronatus ecclesie possidebat, remoueri non debet: licet illud ius ab eo postmodum euincatur: secus si non possidebat:

sed tamen credebatur esse patronus. Secunda pars ibi: si verò. ¶ Casus literalis. Aliquis, qui credebatur patronus alicuius ecclesie presentauit aliquem ordinario, ad illam ecclesiam vacante & ille fuit per ipsum institutus, postea alius contra illum euincit ius patronatus in iudicio: queritur utrum ille institutus propter hoc debeat remoueri? Respondet Papa, si tempore presentationis sue ille qui presentauerit eum, ius patronatus ecclesie possidebat, & credebatur patronus, non debet propter hoc ab ipsa ecclesia remoueri, cum per hoc patrono nullum præiudicium in posterum generetur. Si verò non possidebat ius patronatus: sed tamen credebatur esse patronus: cum non esset, ab ipsa potest ecclesia remoueri. B. ¶ No. j. qd ad validitatem presentationis sufficit, qd presentans sit in possessione iuris presentandi. Et idem est: quo ad validitatem electionis: vt in. c. querelam. de elec. & rationem subijciat. ¶ No. ij. qd solus error cõis absque possessione non est sufficiens: vt actus gestus à non possessore valeat: licet ergo quis reputetur patronus, ex quo tamen est, nec habet possessionem, non valet presentatio: sic debet limitari, qd dicitur, qd error cõis facit ius: vt. l. Barbarius. ff. de offi. prætor. & iij. q. vj. c. infamis. § verum. ¶ Itē not. qd institutus ad presentationem illius, qui est verus patronus: licet non sit in possessione presentandi, non debet remoueri: ex quo alius non est in possessione. & hoc colligitur in fi. à contrario. & tenet Inn. in. c. cum ana. de elec. Ex quo infertur, qd fructus fundi pertinet ad dominum: licet non sit in possessione, ex quo nullus alius est in possessione. ¶ Vlt. not. fi. lxx. qd presentatio facta ab eo, qui non est in possessione, nec patronus: licet sequatur institutio, non per hoc videtur facta à possessore. & sic actus retro non trahitur: vnde licet acquirat possessionem in futurum: vt no. Inn. in. c. ij. de in. inte. rest. tamen prima presentatio non videtur facta à possessore. qd est no. Nā si fungeretur possessione tempore presentationis, non remoueretur institutus ad presentationem ipsius. cuius contrarium hic in fi. dicitur. ¶ Et pro declaratione. c. & materiae primo quæro de ratione dubitandi & decidendi in text. nostro Solut. ratio dubitandi fuit: quia presentatio pertinet ad patronum: vt. §. c. per totum. & xvj. q. vj. c. decernimus. & c. filijs. Ex quo ergo est cõpertum illud presentatorem non fuisse patronum: videbatur, qd institutus esset remouendus & alius ponendus ad presentationem veri patroni. per hoc tex. §. eo. ex insinuatione. vbi tenens ecclesiam sine presentatione patroni, dicitur occupator & detentator. Sed ratio decidendi est in contrarium, quia presentare, est quidam fructus ius patronatus. vnde quæadmodum fructus rei materialis pertinet ad possessorem bonæ fidei, & non ad dominum: vt in fi. de re. diui. § si quis à non domino. & no. in. c. graui. de rest. spo. ita & iste fructus iuris presentandi pertinet ad possessorem, & non ad dominum: sed ex quo quis consumpsit fructus, non tenetur illos restituere: & ita per presentationem & institutionem iste fructus videtur consumptus: quare institutus remoueri non debet. ¶ Et si diceretur: possessor non facit fructus naturales suos: vt in. l. fructus. ff. de vsu. respondet secundum Inn. qd presentare non est fructus naturalis, sed industrialis: quia presentando requiritur hominis industria, cum habeat presentare idoneum intra tempus legitimum. Itē præsupposito, qd esset fructus naturalis ex quo bona fide est consumptus: & possessor non est effectus locupletior, non tenetur ad restitutionem: vt plenè dixi in. d. c. grauis. Et ex his apparet ratio decidendi in. ij. parte. c. nā si presentans non erat in possessione, non potuit istum fructum facere esse suum. Vnde quæadmodum occupas possessionem alterius, tenetur restituere omnes fructus: vt in. c. non licet. xij. q. ij. & in. d. c. grauis. & in. l. si nauis. ff. de rei vend. ita & isti fructus presentationis subiacerent restitutioni: qd fit per remotionem instituti. ¶ Et ex his infertur ad decisionem alterius. q. quid si possessor erat malæ fidei? Sol. gl. hic clarius Inn. hic. & in. c. ij. de in. integ. rest. tenetur, qd institutus est remouendus. Ratio patet ex prædictis. Nam quemadmodum possessor malæ fidei non facit fructus suos: vt in. d. c. grauis: ita nec iste,

¶ Notus & idoneus. Et pro hoc facit quod no. Inno. c. j. de pere. & idē dicit Host. in sum. de iure patro. §. ex quibus. versic. sed Episcopus. de quo vide hic do. Anto. in vlti col. ver. sed an personam illius. quam no. &c.

¶ Consultationibus. Pro intellectu huius Decret. vide omnino, qd late scribit. d. Ant. in. c. ex literis. in. c. j. & vlt. col. §. eo. ti.

SEB. SAPIA. ¶ Consultationibus. Ad materiam huius Decret. vide omnino Abba. in consil. liij. incipi. Christi. eiusq; matris præsidio. in j. vol.

¶ Remouendus. Adde, quod voluit Calde. consil. xij. hoc tit. & Oldra. consil. j. & vide d. de Rota. decis. cclxvj. in nouis: hoc tit.

Episcopus, an possit ex redditibus ecclesie patronata constitue-
re prabendam sine consensu patroni.

C. A. P. XX.

Suggestum. Sūma, vt. s. c. illud. Vel aliter, & sic. Va-

let secunda concessio ecclesie facta alteri ec-
clesie per Episcopum & patronum: nō ob-
stante priori facta per solū patronū. Cūmunis diuisio. Se-
cunda ibi: unde licet. & c. Casus literalis. Quidā patro-
nus quarūdā ecclesiarū de assensu Eboracen. Archiepi-
scopi, ecclesias illas cōcessit ecclesie beati Petri Eboracē.
vt illas haberent in prabendā. Canonici de Nouo burgo
cōcessionē illā annullare nitebātur ex eo, q̄ dicebāt con-
cessionē illarū ecclesiarū prius sibi factā. Querit, q̄ con-
cessio valere debet: respōdet Papa, q̄ licet in donationib⁹
ecclesiarū requirendus sit & expectādus patronorū assen-
sus: tamen nisi autoritas pōtificalis interuenerit, cōcedi
non possunt. & ideō prima cōcessio si cū assensu patroni
& autoritate Dicecesani facta est: aut etiam postea eius
assensus fuerit subsequens, posteriori concessioni præfer-
tur: aliōquin illa debet valere, quæ cōsensu domini & au-
thoritate Dicecesani facta est, quāuis posterius facta di-
catur. B. ¶ No. j. & tene menti, q̄ etiā in concessionib⁹
ecclesiarū, quæ sunt iure proprietatis, valet prima con-
cessio, & non secunda: licet vigore secundæ fuerit posses-
sio tradita. Nā vides hīc, q̄ in secūda cōcessione fuit trā-
slata possessio: vt patet ibi: concessa & assignata. prima ve-
rō fuit facta sine traditione possessionis: & tamē prima
præualeat: dūmodo habuerit alias debitas solēnitates. Cō-
cessiones ergo iuriū spiritualiū assumūt vim & effectū, nō
ex traditione possessionis, sed ex titulo habili. Idē est, quā-
do ecclesia cōfertur in titulū: vt legitur & no. in. c. si tibi
absenti. de prab. lib. vj. secus autem est in cōcessione rei
prophanæ: quia illa præualeat, per quā ad traditionē rei
peruentū est: vt. l. quoties. C. de rei ven. vide ad prædicta
Inn. in. c. inter cætera. de prab. ¶ No. ij. ibi: requirendus &
spectandus. q̄ ecclesia patronata nō potest subijci, vel mē-
sæ alterius ecclesie donari per Episcopū, sine cōsensu pa-
troni. nec sufficit petere consiliū: sed oportet habere cō-
sensum. ad idē bonum tex. in. c. monasterium. xvj. q. vij.
¶ Itē no. q̄ concurrentibus pluribus titulis in eadē re,
præferendus est validior, prioritate tēporis non ob-
stante. Et per hoc dicit hīc gl. no. quam semper tenebis
menti, q̄ secūda litera non facientes mentionē de prio-
ribus, sunt validæ: si primæ sint nullæ. vel possunt per ex-
ceptionē elidi. & habes aliā glo. in. c. ex tenore. de rescri.
& aliā in. c. cū nostris. de concess. praben. ¶ Vlti. nota pa-
tronū nō posse ecclesiā patronatā cōferre, seu subijcere
alteri ecclesie sine Episcopi cōsensu. Et no. q̄ consensus
Episcopi potest hīc interuenire ex postfacto, licet actus
fuerit à principio nullus. simile in. c. cura. s. eo. & dic. vt
ibi dixi. ¶ Sed quæro pro declaratione literæ, quid inten-
dat, dū dicit, q̄ ecclesie istæ fuerūt cōcessæ in pbendā: cū
pbenda nō constituat in ecclesijs, sed ex rebus tēporali-
bus: vt no. in. c. maioribus. s. de prab. & in. c. cū. M. de cō-
sti. Sol. vario modo hoc verbū exponitur. Inn. intelligit,
q̄ fuerūt cōcessæ in prabendā: id est ad proprios vsus: vt
sic isti canonici possunt cōuertere in vsus proprios: &
tunc in prabendā: id est loco prabendarū. Host. exponit,
i. ad prabendas faciendas: vt sic de redditibus ecclesiarum
possint cōstitui prabendæ. arg. c. exposuisti. s. de prabē.
vel fortē fuerūt donatæ mensæ capituli. & qualibet ex-
positio est bona: & potest praticari cum ecclesia colle-
giata est tenuis in redditibus: vt sic possint concedi aliqua
capellæ ipsiſ canoniciſ, vel mēsa eorū loco pbendarū: vt
in. c. exposuisti. ¶ Itē q̄ quid aut Ep̄s sine cōsensu patro-
ni possit ex redditibus cōstituere prabendas? Inn. dicit, q̄
non: quia

qui mala fide est in possessione præsentandi. ¶ Quo-
do autē quis dicatur in possessione bona fide, vel mala?
Inn. instat. Sed generaliter dic, q̄ habēs cōsciētā rei alie-
næ, dicitur in mala fide: in bona verò dicitur esse, qui pos-
sidet cogitationē dñi: puta, q̄a putat se esse dñm, vel patro-
nū vt. pbaſ in. c. si virgo. xxxiiij. q. j. & no. illū tex. hæc p-
cedūt, q̄n cōstat de animo. ¶ Sed dubitatur, quid in du-
bio: dicit hīc Inn. q̄ si autho-ritate iudicis fuit missus in
possessionē, præsumitur in bona fide: dūmodo iudex iu-
ris ordine seruato hoc fecerit: aliās secus. Pro hoc, quod
legitur & no. in. l. iustē possidet. ff. de acqui. pos. & in
l. si. C. si per vim, vel alio modo. & in. c. conquerente. de
rest. spo. & in. c. cū causam. de offi. dele. & quod in eis no.
Bt no. bene hoc dictū, q̄ autoritas iudicis, nō excusat,
si nō seruat iuris ordinē: q̄ restituere tenetur omnes fru-
ctus ac si propria autoritate occupasset. ¶ Si autē iudex
legitimē interposuit autoritatē, tñ iste erat in mala fi-
de: videtur priō, q̄ gesta per ipsum possessorē propter
iudiciariā autoritatē teneat. ar. in. l. Barbarius. ff. de offi.
prat. & in. c. verū. & facit quod de prælato not. in. c. ni-
hil. de elect. & in. l. j. ff. quod fal. tu. Cōtrariū verò cōclu-
dit Inn. dicit enim, q̄ aliud in patrono: aliud in prælato.
Nam patronus nō habet autoritatē ex publico: nec ni-
tatur autoritate publica, sed priuata. Prælati autē ha-
bet autoritatē ex publico & iuri publico inniti: ideō
tenēt gesta per eū collata: secus aut in patrono. quod be-
ne no. ¶ Si mile dicimus in gestis per excōicatū, vt te-
neant gesta ab excōicato tolerato, quæ facit ratione pu-
blici officij: sed in his, quæ facit ex iure priuato, non est
differētia inter occultū & notoriū: vt no. dicit Inn. in. c.
cum dilectus. de cōsue. & Ioann. An. in. c. j. de rescri. li. vj.
¶ Itē ad prædicta, quod no. Inn. in. d. c. ij. de in inte. re-
sti. & do. de Rota deci. cclxij. vbi volūt, q̄ possidēs resistē-
te iure psumitur in mala fide. Pro hoc. l. quēadmodū. de
agri. & cēsi. li. xj. & in regu. qui cōtra iura. de reg. iu. li. vj.
nisi lōgo tēpore possederit, vel possessionē probabilib⁹
coniecturis acquisiuerit. Et no. sing. has duas rationes, q̄
originaliter sunt Inn. in. d. c. ij. Facit. c. cū ecclesia Sutri-
na. & quod ibi dixi de cau. pos. Aut possidet iure resisten-
te: & tūc in dubio psumitur in bona fide. de quo vide qd
latius dixi. c. si diligētī. de p̄cri. & no. in. c. si. e. tit. ¶ Vlti.
ti. queritur: pone, q̄ verus patronus præsentauit vnum:
existēs in possessione p̄sentauit alium: quis istorū sit po-
rior? dic q̄ aut possessor erat in bona fide: & potior est
præsentatus ab eo: arg. hīc, & tenet Inn. in. d. c. ij. & in. c.
Cumana. de elect. Quod ego intelligē, quando fuit p-
cessum ad institutionē & antequā cōstaret de iure pro-
prietatis. Secus autē si prius cōstiterit de proprietate: q̄a
proprietas absorbet causam possessionis: vt in. c. cū dile-
ctus. de cau. pos. & proprie. Si verò possessor erat in
mala fide: & tūc tenet præsentatio facta per verū patro-
num. & ita no. Inn. in. d. c. Cumana. & sic solet alle. Sed cō-
trariū & verius tenet idē Inno. in. c. in literis. de res. spo.
Nam patronus nō potuit præsentare: cū nō esset in pos-
sessione: nec licet p̄pria autoritate spoliare inuasorē:
vt in. d. c. in literis. nulla ergo præsentatio valebit: nō pos-
sessoris: quia erat in mala fide: nec domini, quia nō erat
in possessione, & adde quod dixi. s. eo. in. c. ex literis. ¶ In
gl. j. ibi: veritate. vbi dicitur, q̄ veritate manifesta, cedit
opinio veritati. Sol. dic, quod ibi nō cōcurrerat sola o-
pinio: sed etiam possessio. Capit ergo efficaciam suam de
possessione ratione supradicta: & ideō sufficit opinio
cum possessione.

S V M M A R I V M.

- 1 In spiritualibus valet prima concessio & non secunda: licet in
secunda fuerit tradita possessio: secus in prophanis.
- 2 Relictum secundum non dicitur surreptitium, si non fecit men-
tionem de primo, quod erat nullum.

SEB. SAPIA.
a ¶ Autoritate iu-
dicis. Hoc dictum
sequitur Alexā. in
confi. lxxv. incip.
visis & pōderatis.
col. pen. in iij. vol.
& Io. Fran. Bal. in
repe. l. Celsus. col.
xxvij. vers. expedi-
ta secūda parte pri-
cipali. vbi latē, quā-
do presumatur bo-
na fides.

ZACHARIAS.
b ¶ Tolerato. Adde
Card. in clem. ij. §.
verum. de re iu. &
in. c. ad probandū.
c. eo. ti. de re. iud.
c ¶ Potior. Adde
quod voluerūt. d.
de Rota deci. vlti.
hoc titulo. in an-
tiquis. Et quid si
vixor dedit in do-
tem ius patrona-
tus, & ambo præ-
sentent: quis præ-
feratur: vide per
eodē decid. ccc.
cxij. hoc titu.

ZACHARIAS.
¶ Adde Bal. in. l.
ij. co. antepe. vers.
sed quid si est. C.
de serui. & in. c. cū
Bertoldus. s. de re
iu. & Arch. in. c. fi.
lijs. xvj. q. vij.

SEB. SAPIA.
d ¶ Secundæ lite-
ræ. Vide latē cu-
mulata per Feli. in
d. c. ex tenore. col.
ij. vers. de rescripto
nullo. s. de rescrip.
Et adde vnū quod
no. Abb. in. c. obla-
tæ. in pe. not. s. de
appella.

non: quia sic patronus priuaretur iure patronatus. Hostiē. dicit, q̄ per hoc non priuaretur patronus: quia posset patronus presentare ad illas prębendas. Fatetur tamē Host. q̄ ecclesia nō pōt eligi in collegiatam sine consensu patroni: quia sic patronus perderet ius presentandi: vt in. c. nobis. j. eo. Fatentur tamē cōiter doc. q̄ iura Episcopalia poterit Episcopus cōcedere alteri ecclesię sine cōsensu patroni. quod nō. & puto, q̄ bona illius ecclesię nō possunt cōuer ti in prębēdas: vt deseruiāt necessitatibus alterius ecclesię sine cō sensu patroni: sed per hunc actū patronus nō amitteret ius patro natus: quia interest patroni, ne bona ecclesię alienētur: vt in. c. fi lijs. xvj. q. viij. Crederem tamē, q̄ vnā prębēdā pro clerico posset Episcopus ibi instituere, non obstante cōsensu patroni: quia nullū pręiudiciū per hoc fit patrono. ar. in. c. cōquerente. de cle. nō refi. & ordinatio ecclesię spectat ad Ep̄m, nō autē ad patronū: vt in. c. nouerint. x. q. j. vide ad prędicta quod nō. Inno. in. c. cū & pręsen tare. j. de priuile. & in. c. Lateranēsi. de pręb. ¶ In gl. fi. in fi. vbi dici tur, q̄ magis peccat trāsfgrediens iuramentū interpositū per crea torem, quā is qui trāsfgreditur iuramentū factū per creaturā: licet in hoc vltimo casu cōcurrāt duo peccata: vt in. c. & si Christus. de iureiur. Sol. Host. q̄ in aequalentibus singulariter diuisim pręfer tur numerus. & sic procedunt iura primō all. in gl. sed vbi est eadē authoritas in singulis, pręfertur quandoq̄ minor numerus. Ratio est: ex quo rationes sunt potentiores. Vel clarius dic, q̄ data parita te in cāteris recurrimus ad numerū: vel ad rationes efficaciores, licet sint pauciores numero: vt in. c. innotuit. s. de elect. & sic vna ratio fortior vincit plures non ita fortes.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici, qui sine canonica institutione habent beneficia à laicis sine con sensu Episcopi, debent illa relaxare sub pœna excommunicationis. 2.
- 3 Sacrilegium facit, quod laicus efficiatur de foro ecclesiastico.
- 4 Sacrilegus non est excommunicatus ipso iure: nisi fregerit etiam ecclesiam.
- 5 Excommunicatus non est ipso facto ille, qui transgreditur id, quod erat sibi sibi mandatum sub pœna excommunicationis.
- 6 Reconueniri, an possit clericus coram iudice seculari.

C A P. XXI.

- 1 **R**elatum. ¶ Ab officio & beneficio remoue tur, qui monitus non dimittit eccle siam sine consensu Episcopi sibi concessam. hoc dicit primō laici spoliantes ecclesiam excommunicantur. & tunc duę partes. Secūda ibi: ad hoc. ¶ Casus literalis. Quidā cle rici occasione cōcessionis sibi factę per laicos nō requisita Episco pi authoritate in ipsis ecclesijs beneficia sibi vēdicare pręsumunt: quia huiusmodi personę nō intrāt per ostiū, sed aliūde cōscendūt: ac per se reddūt indignos. Mādat Papa pręlatis ipsorū: quaten⁹ si moniti, prędicta non resignauerint, nisi Ep̄ali cōcessionē fuerint muniti à beneficio remoueantur. Quidā laici spoliāt ecclesias pos sessionibus suis: vt sic viros ecclesiasticos faciāt litigare corā iudi ce seculari: vnde mandat Papa pręlatis prędictis: quatenus id pu blicē sub interminatione anathematis debeat inhibere: & si cōtra hoc fecerint, excōicentur Bern. ¶ Not. j. q̄ obtinentes beneficia non canonicē, non debēt gaudere pręrogatiua pastoris, seu recto ris: nec in effectu: nec in noīe: quia non debent vocari rectores. Et pro hoc, quia nomē debet esse cōsequēs rei: vt in. c. cū secundum. de prębē. & in. s. est & aliud. insti. de dona. ¶ No. ij. pœnā eorū qui cō sequūtur bñficia à laicis. Nō enim sunt suspensi, nec excōicati: sed debent deponi, si nō resignauerint. & vide quod dixi. s. e. prętereā.
- 3 ¶ No. iij. q̄ sacrilegus potest per Episcopū excōicari, nisi se emē det: & sic ratione sacrilegij laicus efficitur de foro ecclesiastico: vt in. c. cū sit. de fo. cōpe. ¶ Itē no. q̄ sacrilegus seu spoliāns ecclesiā non est ipso iure excōicatus, sed excommunicandus: vt in. c. con questus. de fo. comp. nisi cum spoliatione concurrat fractio ipsius ecclesię vt in. c. cōquesti. de sen. exc. ¶ Vlti. no. quod per hęc ver ba: pręcipio sub pœna excommunicationis, seu anathematis, non fertur ipsa excommunicatio in transgredientē: sed potius est quē dam monitio de excōmunicando nō obediētē. Nā vt hīc vides, contraueniēs tali pręcepto mādatur excōicari: & sic nō incidit in excōicationē ipso facto. Et hoc tene, licet gl. fi. nō firmet pedes: sed

vide bonā glo. in. c. sicut. de simo. & in. c. vnico. de sagit. & c. ij. de matrimo. contra. contra interdi. eccl. & in. c. Salonitanā. lxij. dist. Et si qua iura videātur tenere cōtrarium, intellige quod in eis fuit lata excōmunicatio: sed per alia verba recitatur in eis: vt in. c. j. de locato. & quod ibi nō. per hoc est declarata gl. fi. ¶ In gl. pe. in fi. Et generaliter vtrū clericus possit recōueniri coram iudice secu lari: dic, vt plenē no. in. c. at si clerici. de iudi.

S V M M A R I V M.

- 1 Patronus laicus, si intra quatuor menses: vel ecclesiasticus intra sex non pręsentauerit: poterit Episcopus instituere rectore in ecclesia patrona ta. & nu. 2.
- 3 Patronis currit tempus ad pręsentandum à tempore vacationis: non au tem litis motę.
- 4 Patronus ecclesiasticus dicitur ille, qui habet ius patronatus nomine eccle się: non autem, quod sit clericus, & haberet nomine patrimonij: quo ca su censetur: vt laicus. vide. j. c. cum autem. nume. 3.

C A P.

XXII.

- 1 **E**am te. ¶ Si quęstio patronatus intra sex menses non terminatur à tempore va cationis, liberē potest Episcopus sine pręsentatio ne ibidem instituere Rectorem: & intellige de patro nis ecclesiasticis: secundum verum intellectu. Nā in laicis sufficiūt quatuor menses: vt. j. dicā. ¶ Casus literalis. Orta controuerfia in ter aliquos de iure patronatus alicuius ecclesię, sic, q̄ ipsa per mul tum tēpus pastore carebat: tandē ad dominum Papā deuoluta est est quęstio. Ad quod ipse respōdet: si de inrepatonatus alicuius ec clesię controuerfia fuerit inter aliquos, & intra sex menses nō fue rit terminata postquā vacauerit: quod tunc licitū sit superiori eam de persona idonea ordinare. Bernar. ¶ Not. j. ibi: postquā vacauerit. q̄ istud tēpus semestre currit non à tempore motę litis, prout quidam & malē intelligere voluerunt: sed à tempore vaca tionis. ¶ No. ij. casum, in quo Episcopus instituit Rectorem sine pręsentatione. & intellige tex. prout dixi in. c. si verō. s. eod. ¶ In gl. hęc gl. nititur reducere ad concordiam multa iura in hac mate ria disponentia. sed vide gl. clariorē. xvj. q. vij. c. si plures. & in effe ctu ista gl. propē mediū ponit duas sol. ad contrariū. sed nulla tenē tur per doc. Sed cōmuniter dicimus, q̄ in patronis ecclesię expe ctatur lapsus sex mensium à tempore vacationis. & sic loquit hęc Decre. In patronis verō secularibus expectantur quatuor menses. & sic intelligatur. c. quoniam. s. eo. & c. cū propter. j. eo. Ratio di uersitatis: quia patronus ecclesiasticus habet sex menses ad pręsen tandū: laicus habet quatuor menses: vt in. c. vnico. eo. ti. li. vj. vnde quisq̄ expectatur intra tempus sibi pręfixum ad pręsentandū: & sic parum curatur de pendentia litis: quia propter contentionē pa tronorū nō debet differri ecclesię ordinatio. Si autē laicus & cleri cus contendit super ipso patronatu: tunc debet expectari per mē ses sex: quia magis dignum trahit ad se minus dignum: vt in. c. qđ in dubijs. de conse. ecclē. vel alta. & hoc tenet Io. And. licet Hosti. aliter. ¶ Et qđ dixi de patrono ecclesiastico, intelligo qđ ecclesia ftica persona habet patronatum nomine ecclesię. Nam si haberet ratione patrimonij, idem per omnia dic in clerico, quod in laico. arg. in. c. cum dilectus. j. eo. & vide bonā gl. in cle. fi. eo. ti. in vers. plures. in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 Patronus non potest ius patronatus propria authoritate alienare: nec pro eo aliquid temporale exigere: nisi donetur personę ecclesiasticę ratiō ne ecclesię, & nume. 2.
- 3 Patronus non potest exigere aliquid temporale, etiam minimum à Recto re pręsentato & instituto: in recognitionem iuris patronatus: nisi sibi reseruauerit in fundatione ecclesię: cum authoritate tamen Episcopi ad petitionem patroni. & nume. 4. 5. & 6.
- 7 Grauiamen impositum à superiore debet esse moderatum: aliās debet re du ci ad debitam moderationem.
- 8 Patronus, an possit vendere fructus, vel redditus, quos percipit ab ecclesia patronata.
- 9 Emptor potest emere res incertas, vt fructus nascituros & vniuersalia

a ¶ Præterea. Pro intellectu huius Decreta. vide quod no. Domini. in. c. cū & ecclesia. in. j. col. ver. facit ad dubiū. de præben. in. vj. Item adde q̄ patronus ecclesiæ in dubio postea censebitur patronus capellarum. circa fundationē: secundum do. de Rota in antiquis deci. cxxxiii. Itē vide gl. in ver. pro quodam iure. in. c. cum Bertoldus. de re iudi. & vide quod no. Ab. Panor. in. c. cū dilectus. circa pri. de cōsue. Et adde Arch. viij. q. iij. in c. j. cir. me. vbi dicit istum tex. esse no. q̄ census non pōt iponi ecc. sine consensu patroni. Anto. Francif.

¶ Adde primò, q̄ census nouus ecclesiæ non potest imponi, per prælatū ipsarū ecclesiā. cle. j. in. §. j. & ibi per Car. de excels. præla. imò nec antiquus cēsus potest augeri. c. prohibemus. de censi. & maximè, quia census, est signū subiectionis: vt habetur per gl. xj. q. j. magnū. & p gl. in. c. tributū. xxij. q. viij. & habetur in. c. ij. & ibi per do. Abb. de censi. & ideò nō est mirum: si non potest imponi ecclesiæ patronatæ, absq; consensu patroni. & habetur p Inn. in. c. præterea. in gl. sua. in ver. trāsfactione: de trāsa. & per Alex. in cōfil. xxxiiij. in. iij. parte consi.

S E B . S A P I A .

b Quòd patronus. Vide Feli. in. c. cū accessissent. colū. viij. versic. primo. dūmodò p̄dictæ cōditiones. s. de cōfil. Bart. in. l. quoties. §. fi. ff. de adm. tu. vbi dicit, q̄ si testator disposuit, q̄ de bonis suis fundaret ecclesiā & gubernaretur per talē Abbatem: & si per illū nō gubernaretur, voluit talē ordinationem suam irritari reuocari: istis non obstantibus reijcitur ista p̄sentatio, & valet legatū. Ad quod multa videas per Feli. in. c. venerabilis. col. xij. ver. circa dicta Abb. s. de except.

c ¶ Cum aut. Pro intellectu huius Decre. vide quod latè scribit Hof. in sum. de iurepa. §. in quibus. in prin. per totā. j. col. & quod no. do. Ant. in. c. dilectus. el. iij. in fi. j. col. de præb. Quòd aut ius q̄ratur priuato in beneficio: vide per gl. & doc. in. c. dilectus. de offi. ord. & elegatè p do. Ab. in. c. cū Bertoldus. de re iudi. vbi p̄iō vide. d. Ant. in. iij. col. post Hof. & Io. An. vbi eleganter examinat intellectum huius decre. circa hanc variationem patroni laici.

10 Rector ecclesiæ potest locare, & vendere fructus ecclesiæ sua titulo penes ipsum remanente.
Vsufructuarius potest vendere commoditatem vsufructus iure remanente penes se.
11 Patronus nō potest vendere ius se alimentandi in casu inopiæ, quod habet in re patronata.

C A P . X X I I I .

Præterea.

a ¶ Patronus ius patronatus propria autoritate alienare non potest: nec ab ecclesia aliquid temporale exigere: nisi tempore fundationis à Diccetano illud fuerit sibi reseruatū. Priò ponit duplex factū reprehensibile. Secūdo cōtra secundum statuit & p̄nā imponit. Tertiò primū decernit. Secūda ibi: *presenti*. Tertia ibi: *cōtractus*. ¶ Casus literalis. Patroni ecclesiā ius patronatus titulo donationis vel emptionis & alijs cōtractibus pro arbitrio suo in alios trāsfere præsumebāt: & alias exactiones ab eis exigebāt tanquā à proprijs rusticis. Vnde statuit cōciliū, q̄ ab his grauaminibus cessare debeant: & nihil aliud exigāt propter antiquos & moderatos redditus à locorū Episcopis institutos: & si aliud exegerint, excōicētur: & cōtractus huiusmodi, si quos fecerint, statuit cōciliū nō tenere. Ber. ¶ **1** No. j. ex prin. iūcto fi. q̄ patronus nō pōt donare ius patronatus sine consensu Episcopi. Et intellige dū vult donare laico, vel clerico ratione patrimonij: secus si vult donare ecclesiæ: vt in. c. illud. suprā. eo. ¶ **2** No. s. reg. & tene mēti, q̄ patronus nō pōt exigere aliquod seruitiū ab ecclesia parronata: nec aliquid tpale: nec aliud grauamen inferre: nisi reperiatur illud iure cautū, vel fuerit reseruatū per Ep̄m tpe fundatiōis ecclesiæ. Et p hunc text. principaliter aliās cōsului, q̄ populus habēs ius patronatus, nō poterat exigere à presbytero certos careos in recognitionem iurispatronatus, ex quo illud nō fuit sibi reseruatū tpe fundatiōis. ¶ **3** No. iij. & ex tex. q̄ patronus nō pōt propria autoritate reseruare aliquod seruitiū sibi, vel tpale in ecclesia: sed debet facere Ep̄s ad petitionē patrōi. quod no. Et pro hoc allego bo. tex. in. c. cū dilectus. de cōsuetu. & vide Inn. in. c. quoniā. ne Præl. vices suas. ¶ Et per hoc infero, q̄ si patronus in testamēto mādauit ecclesiā construī, & reseruabit aliquā p̄sionē annuatim filijs exoluendā: q̄ nisi Ep̄s illud reseruet patrono per statutū suū: nō poterūt filij exigere illam pensionem. Facit quod legi. & not. & c. significatum. de p̄b. ¶ **4** Et ex p̄dictis & ex text. not. nō improbatū à iure, vt perceptio alicuius temporalitatis reseruatur patrono tempore fundationis, autoritate Ep̄i. & tene mēti istū tex. iūcta gl. ¶ **5** No. vi. ibi: *moderatos*. q̄ grauamen

impositū per Episcopū debet esse moderatū. Idē sentiūt doc. & bñ q̄ si Episcop. pensionē statuit patrono, q̄ est immoderata respectu aliorū reddituum ecclesiæ: vel ex postfacto incipit multū grauari, q̄ poterit reduci ad debitā moderationē. facit. c. j. de consue. qd̄ not. **8** ¶ Sed hīc dubitatur, nūquid patronus possit vendere istos fructus, vel redditus temporales, quos percipit ab ecclesia. & idē posset quæri de aduocato. Inn. videt velle, q̄ si redditus sunt incerti, nō possunt illos vendere. & sic pōt intelligi hęc litera secūdū eū. Nā etiā seque retur absurdū: quia patronus non possit exigere istos redditus, ex quo vendidit: emptor nō posset. quia nō habet ius exigēdi. ¶ **9** Sed hoc nō placet Hof. quia quisq; potest vendere rē incertā: & videt tunc vendita spes habendi. sicut cū venditur iactus retis, vel pars ancillæ: vel fructus futuri: vt in. l. si iactū. ff. de act. emp. & vend. l. nec emptio. ff. de contrahen. em. Ideò cōcludit Hof. q̄ istos redditus temporales, potest patronus, vel aduocatus vendere. Nec obst. quòd emptor nō pōt exigere: quia imò poterit: cū iura v̄ditoris transferuntur in emptorē. Dicit etiā Gof. quòd cū ista iura nō possunt esse sine iure patronatus: v̄ditis istis redditibus trāsbibit accessorie ius patronatus. Et videtur mirabile, quòd minus dignū & accessoriū trahit ad se maius dignū, & principale. adducit in ar. c. ex lris. s. eo. Sed certè illud arg. nō est bonū: q̄ ibi ius patronatus accedit vniuersitati. & ratioe accessiōis est min⁹ dignū. Sed in casu nostro ius patronatus est quid principale, & dignius omni respectu. & sic nō debet trāfire translato accessorio. Et ideò Mod. tenet cōtrariū: & melius. Nā fundamentū Hof. ex alio est falsum: quia videtur p̄supponere, quòd ius exhibendi redditus non potest transferri titulo remanēte apud venditorē. Nā videmus, quòd rector ecclesiæ locat & vendit redditus totius ecclesiæ titulo t̄m remanēte penes eū: vt in. c. fi. ne præla. vices suas. Patet etiā in vsufructuario, qui potest vendere cōmoditatē vsufructus t̄i. remanēte penes se: vt in. l. necessariō. §. fi. ff. de per. & cōmo. rei ven. Potest ergo patronus, vel aduocatus vendere redditus temporales, etiā incertos iure patronatus remanēte penes se. ¶ Et intellige de redditibus impositis tempore fundationis: nā ipsum ius alimentandi, quod habet patronus ex dispositione iuris: vel honor, qui debetur personæ suæ: licet sint ista temporalia: nō tamen possunt vendi, quia inhærent personæ ipsius patroni: quia non possunt ali, vel honorari per alium: arg. in. c. de offi. dele. Sunt enim hęc iura annexa iurispatronatus: vt non possint ab eo abdicari.

S V M M A R I V M .

- 1** Patronus laicus potest plures presentare: valet vnum post alium. & est locus gratificationi: & nu. 5. patronus verò ecclesiasticus non potest: nisi vnum presentare. & nu. 4. rationem vide j. nume. 7.
- 2** Patronus potest plures presentare accumulatiue, non aut, quòd ex toto recedat à prima presentatiōe: quo casu Episc. debet idoneiorē instituere.
- 3** Patronus ecclesiasticus non potest, nisi semel presentare, cuius presentatio habet vim electionis. Electores postquam elegerunt, non possunt vltius variare.
- 6** Iudicio alicuius, si quid committitur, videtur commissum tanquam in discretum & bonum virum.
- 8** Patroni si variant in presentando in pari numero: Episcopus habet optionem instituendi, quem vult.
- 9** Patroni si non concordant in presentando, Episcopus pōt instituere extraneū.
- 10** Episcopus instituendo secundo presentatum à patrono: an sit puniendus.

C A P . X X I I I I .

Cum autem.

c ¶ Laicus patronus vno presentato pōt aliū presentare: scilicet in patrono clerico. vel specialius sic: In pluribus successiue presentatis à patrono laico, Episcopo datur gratificatio: sed in presentatis à p̄sona ecclesiastica potior est primò p̄sentatus. Et secūda pars. ibi: *verum*. & est de principalioribus tituli. ¶ Casus liter. Patron⁹ ad vacatē ecclesiā clericū idoneū p̄sentauit Episcopo: & eo non reprobato postmodū aliū p̄sentauit æquē idoneū: q̄rit q̄s preferri debeat. Rndet Pa. iudicio Episc. eē relinquēdū. & hoc verū est, si laic⁹ fuerit p̄sentator: sed si collegiū, v̄l ecclesiastica persona presentare habuerit, q̄ potior est tpe, potior est in iure. Ber. ¶ **2** No. j. q̄ licet patronus laicus possit variare cū presentat secundū accumulatiue, nō aut potest ex toto recedere à primo.

primo. & hoc probatur ar. huius. c. Nā si posset ex toto recedere à priori, nō daretur facultas Epo instituēdi, quē vellet. cuius cōtrarium hic cauetur. & ideò inter plures presentatos à patrono laico
 a Episcopus debet eligere idoneiorē: & firmat hoc Io. And. hic. & in reg. in re cōi. de reg. iur. in mercu. ¶ Not. ij. q. presentatio q. q. pertinet ad laicū: q. q. ad collegiū: q. q. ad personā ecclesiasticā. fa
 3 cit. c. ea noscitur. de his, quæ fi. à præl. ¶ T. No. iij. q. patronus eccle
 b siasticus nō pōt variare. vnde dicit Inn. q. presentatio ipfius habet vim electionis: quia quēadmodū electores variare nequeūt: vt in c. publicato. de elec. ita neq. patronus. Et intellige de patrono ecclesiastico, cui cōpetit presentatio iure ecclesiæ: secus si iure patrimonij: quia tūc idē per oīa in eo, quod in laico. ar. j. eod. cū dilectus. & vide bonam glos. quā tenebis mēti in cle. iij. eod. titu. ¶ In gl. j. in fi. Dic melius: vt. s. dixi in j. not. q. ex toto recedere nō pōt à priori. ¶ In gl. ij. ibi: cū dubitatur quis potior sit. No. glo. q. locus est gratificationi: cū cetera sint paria: aliās potior est preferendus.
 c Et ex hoc deciditur quæstio. pone, q. erāt duo patroni, vnus clericus, alter laicus: qui primò p̄sentarūt vnū: deinde laicus variādo p̄sentauit aliū. nūquid habeat locū dispositio huius text. vt Ep̄s possit inuestire secundū: dic, q. nō: quia primus est potior, cū fuerit p̄sentatus ab vtroq. secundus verò tantū à patrono laico. Itē licet patronus possit presentare in præiudiciū presentati: non potest tamen in præiudiciū compatroni. De quo vide latius per
 4 Io. Andr. in reg. in re communi. ¶ Item dubitatur, t̄ quid si secundò p̄sentatus est idoneior primo, vel econtrā: nūquid Ep̄s habeat optionē? Io. An. videtur sentire, q. sic. Dicit em̄, q. hic nō pōderat excessus idoneitatis. sed satis est, q. vterq. sit idoneus. sed ego putarem oppositū, per. c. si fortē. lxij. dist. vbi dicitur, q. vbi vota sunt paria, p̄ferendus est, qui maioribus iuuatur meritis. & videtur text. s. eodem. capitul. quoniam. & iste textus facit satis pro hac opinione. dum ponderat, quod secundus erat æquē idoneus: secus ergo si erat magis idoneus. Et per hoc putarē, q. si magis idoneus postergaretur, posset appellare: quia hoc cōmittitur iudicio Ep̄i, tanquā bono viro. ¶ Nam verbū iudiciū, sapit discretionē & arbitriū boni viri. Pro hoc vide, quod legitur & no. in. c. ij. de cor. vitia. & in. l. fidei cōmissa. §. quanquā. ff. de lega. iij. ¶ T. In gl. pe. in fin. gl. dicit Host. q. ideò est: quia cœtus clericorū tanquā spiritalis est dignior: & spūalia debēt esse firmiora. vt in. c. ij. de trāsla. pla. facit cle. cū illusio. de renū. & illud Psal. Quæ procedunt de labijs meis, non faciā irrita. xxvj. di. c. psalmista. & hoc dicit beatus Bernardus q. verbū sacerdotum, aut sacrum, aut sacrilegiū. quod no. ¶ Ultra
 8 gl. quero de. q. quotidiana: pone t̄ q. patroni variāt in pari numero: vt puta, quia vnus p̄sentat vnū, & alter aliū: nūquid Ep̄s habeat optionē instituēdi, quē vult? Ioā. And. adducit istā literā in arg. q. sic. Quidā tenuerūt oppositū: sed ego teneo primū dictū. & alleg. gl. no. xvj. q. vij. c. si plures. & Inn. in. c. j. s. e. in fi. facit. c. venerabilē. de elec. iūcta gl. in ver. fauere. & hac opi. tenēt etiā Gasp. de Calde. & do. meus do. Card. hic. ¶ Quinimo de iuris rigore posset attē
 9 tari, q. Ep̄s pōt etiā instituere extraneū, ex quo patronus nō cōcor
 10 dat. ar. c. qm̄. s. eo. sed primū dictū est æquius. maxime per. d. c. venerabilē. qd̄ bene facit. ¶ Vlt. quærit nūqd, t̄ Ep̄s instituēdo secundū sit puniendus aliqua pœna: quia postergauit primū? Inn. videtur variare: & Ioā. An. post eū. Sed dic, q. aut spreuit instituere primum sine causa. & tūc habet locū pœna. c. pastoralis. j. eo. Aut non spreuit instituere, sed distulit: vt haberet causam examinandi. & ante institutionem patronus presentauit aliū, & nō debet puniri aliqua pœna: quia vsus est authoritate legis: quia nō peccat, qui legis authoritate actum gerit. xxiiij. q. iij. qui peccat. &c.

SYMMARIUM.

- 1 Patronus vergens ad inopiam, debet alimentari ab ecclesia patronata. quod intellige, vt. j. nu. 6. vbi concluditur patronum pauperem habere actionem contra ecclesiam.
- 2 Ius patronatus acquiritur ex constitutione ecclesie, cum consensu Episcopi: aliās secus.
- 3 Ius patronatus non queritur per Iudeos, hereticos, & similes. Excommunicatus, si acquirit ius patronatus, non acquirit eius exercitium: id est ius presentandi.
- 4 Ius patronatus transit cum confiscatione bonorum.
- 4 Electus acquirit per electionem: per confirmationem verò exercitium.

Patronus largo modo dicitur eligere.

Presentatus non acquirit aliquod ius per presentationem.

- 5 Patronus in acquisitione iuris patronatus nō pōt transferre institutionē in inferiorē Prælātū Episcopo.
- 7 Patronus habet potestatem denuntiandi superiori presbyterū dilapidatorē, vel aliās inhonestum.
- 8 Ecclesia quō & qualiter cognoscatur collegiata.
- 8 Ecclesia collegiata habet ius sibi eligendi Prælatum.
- 9 Laici etiam cum clericis non habent electionem prælati nisi ex consensu solius Papæ.
- 10 Patronus quo casu habet presentationem.

CAP.

XXV.

Nobis.

¶ Ex constructione ecclesiæ facta de consensu Episcopi, acquiritur ius patronatus. hoc primò. Patronus nō eligit prælatum in conuentuali ecclesia, sed in capella sic: hoc secundò. Patrono t̄ debetur p̄cessionis honor, & alimentatur ab ecclesia, si vergat ad inopiam. & vt ex his patet, tria sunt dicta. Secundū ibi: ceterum. Tertiū ibi: profunda
 1 tione. & iste text. est de principalioribus. ¶ Casus literalis. Quæsitū fuit à Papa vtrū aliquis efficiat patronus ex sola cōstructione. Itē querit an patronus sit ad electionē Plebani cū clericis admittendus, vel repellendus, quāuis allegauerit se ex lōga cōsuetudine interesse debere: taliter rñdet Papa, q. si aliq. de assensu Episcopi ecclesiā cōstruxerit, de hoc ius patronatus acquirit. ad secundā. q. respōdet, q. in ecclesia cōuentuali consensus patroni ad electionē faciendā nō est requirendus, sed electioni factæ eius debet
 2 requiri cōsensus: nisi aliter de sua iurisdictione obtineat: sed in capella, vbi vnus presbyter eligi patronus, ipsum Episcopo presentare potest, & debet de iure. Itē patrono honor p̄cessionis seruatur: q. si ad inopiā vergat, ab ecclesia illi reseruata, secundū facultates ipsius succurritur, sicut est in canonicatib. cōstitutum. Ber.
 3 ¶ T. Not. i. ibi: si quis. q. q. cūq. cōstruit ecclesiā, acquirit ius patronatus: dūmodò hoc faciat cū cōsensu Diocesani: secus si sine ipsius consensu. Nā nemo debet ædificare ecclesiā, vel capellā vel altare sine cōsensu Episcopi: vt i. d. c. nemo. de cōsecra. dist. j. & in. c. autoritate. de priuile. li. vj. vñ ex sua im. p̄bitate nō debet priuilegiū cōlequi. ¶ T. Et p hoc verbū, si qs. inferit ad. q. nunquid mulier, infidelis, hereticus, Iudeus, excommunicatus acqrat ius patronatus ex constructione ecclesiæ? De muliere, tenet Io. an. q. sic: quia masculinū cōcipit fœmininū: vt no. in. c. generali. de elec. li. vj. & in. c. si qs. suadete. xvij. q. iij. iūcto. c. mulieres. de sent. excō. Adduco. c. fi. de cōces. p̄bē. & vide bonā gl. in. c. quoniā inuestituras. xvij. & alias cōcor. quas dixi in. c. cū secu
 4 lū. s. eo. & in. d. c. fi. De Iudeo, & infideli, dicendū est, q. nō acquirit. p hoc tex. cū gl. in. c. frīgētī. & c. piæ mētis. xxj. q. vj. De heretico idē dicendū: tñ q. hereticus nihil habet, cū oīa ipso iure sint confiscata: vt in. c. cū secundum leges. de here. li. vj. tum quia præsупposito, q. acquiritur ius, illud esset confiscatum, secundum Io. An. & facit quod no. ij. q. vij. maximi. not. hoc dictū, q. ius patronatus transit cū confiscatiōe bonorum. vide quod dixi in. c. cum laici. s. eo. & glo. xvj. q. vij. filijs. De excōicato concludit Io. And. q. non debet admitti: tñ admittus ac-

SEB. SAPIA.

¶ Idoneiorē. Idem tenet do. Anto. & Ab. in. c. j. s. de iudi. sunt tamē duo casus, in quib. laicus nō pōt variare. Primus, quando eēt vniuersitas vel collegiū laicorū, ad quos p̄tineret p̄sentatio, seu ius patronatus. ita p̄bat hoc in tex. in alternatiua, vel quē ad hoc pōderat Mi
 5 lius, in repert. suo in vers. patronus. vers. xxv. Secundus casus est, quādo plures à princ. fuerūt p̄sentati, qui adiūcē litigāt. tūc enim nō datur variādi p̄tās. ita dicit Lap. & Gemi. in. c. j. vt li. pendē. lib. vj. Cal. in cōf. j. in. ci. an capitulū. sub tit. li. pendē.

SEB. SAPIA.

¶ Quod p̄sentatio. Hoc dictū refert & sequitur Fel. in. c. cū Bertoldus. col. iij. ver. & aduerte, q. licet electio. s. de re iud.

¶ Gratificationi. In materia gratificationis, vide glo. fi. & iura in ea alle. in l. si Titius & Senus. de verbo. obli. gl. mag. i. l. ciues. C. de inco. lib. x. & in. l. penul. §. si tñ plures. ff. de lib. homine exhib. & quod ponunt doc. in. l. si quis in graui. ff. ad fillania. Bal. in. l. in quibus. C. de sec. nup. & in. l. fi. C. de testa. mili. & in. l. si quis ad declinādā. in. xvij. colū. C. de Epi. & cle. & in. c. j. in ti. qui seu. da. pos. & vide. d. Anto. in. c. cū super. in fi. de re iud. & Bal. in. c. exposuit. circa fi. de dila. & in. c. cōparari. de app.

¶ Adde in materia gratificationis, Ancha. confi. liij.

¶ Nobis. pr oin-

tellectu huius De-

cret. vide omnino

Host in sum. de in

repat. §. quid com

petat patrono. per

totum. §.

¶ Heretico. Idem

tenet hic Ioann. de

ligna.

- a** ¶ Exercitium. Adde, an excommunicatus præsentet validè. do. de Rota de ci. c. xl. in antiquis. hoc titu.
- Anto. Francif. ¶ An excommunicatus possit validè præsentare? dicendum est qd sic: quia licet excoicatus repellatur ab agendo: vt in. c. intelleximus. de iud. tamē excoicatus potest multos actus facere. Potest enim petere se mit ti in possessionē ex primo decreto a vt in. c. cum inter. de except. & etiā obligatur ex con tractu, quem ipse facere potest: vt p Hosti. in sum. de poeni. & remis. in §. quibus & quali ter. & eo maxime hoc dicendū est: b quia ex præsentatione, quam facit excoicatus: nō que ritur præsentato ius in re: sed tan tum ad rē & quā do etiam excoica tus potest impe trare rescriptum. c iuxta no. in. c. cō sulti. de iudi. & in c. j. de rescript. in vj. Et ad prædicta facit, quia excoica tus non repellitur ab actibus extraiudicialibus: vt p In no. in. c. dilecti. de maio. & obed. & habetur per Ioā. And. in. c. quia. de excep. li. vj. in no uella.
- b** ¶ Ecclesia colle giata. que dicat ec clesia conuentua lis & collegiata, & qualiter probetur collegium. vide o mmino Arch. in. c. j. x. q. j. vbi refert, que sup hoc dicūt Innoc. & Hostiē. Anto. Francif. ¶ Quæ dicatur ef se ecclesia collegia ta. no. per Moder. in cle. statutū. de elec. & per Hosti. in. c. dilecta. de ex cess. præla. & per Io. An. in. c. nobis. de iurepatro. Et an de substantia collegij sit, quod habeat caput siue Rectorē: vide In nocē. qui dicit, qd non in. c. cum nō ignores. de præbē. quod dictum re fert pro singulari do. Card. in. c. cum non omnes. de cō sult. & no. etiā In nocē in. c. ij. de no. ope. nunt. & habetur per Bart. in. l. fi. ff. de colle. illici.
- c** ¶ S E B. S A P I A. ¶ Si quis. Vide Bart. in. l. quoties. §. fi. ff. de admi. tut. cum multis alleg. per Feli. in. c. cum venerabilis. col. xliij. §. de excep. verfic. circa dicta Abb. vbi limitat pluribus dicta Abb. hic.
- d** ¶ Ab ecclesia. Quādo præstantur alimenta ab ecclesia patrono: vide hic per do. Anto. in. vj. col. i. & adde hic Archid. in. c. si plures. circa prin. xij. quæst. vij. vbi dicit, qd si vniuersitas, vel popul⁹ habet ius patronatus ecclesiæ, non

tenebitur alere singulos pauperes de populo: sed solum vniuersitatem, vel populum, si vniuersitas, vel populus egeat: arg. c. qui manumittitur. xij. q. ij. Item adde hic Barto. post Dy. in. l. si quis à liberis. §. de alimentis. ff. de lib. agno. vbi dicit, qd Capellanus tenetur alere patronum ecclesiæ si superest. Itē vide Hosti. in sum. de iurepatro. §. qualiter trāsferatur. ver. quid si plures fun dant. vbi dicit, qd qñ plures fundant ecclesiā, licet oēs sint patroni; tamē quo ad honores, & alimenta, eccle sia est magis adstri cta ei, qui plus contulit.

Anto. Francif. ¶ An & qñ patro nus debeat ab ec clesiaali: & eodem modo patronus à liberto: dicas de pa trono ecclesiæ qd absq; dubio, qñ de ueniret ad pauper tatem debet ali de redditibus ecclesiæ: vt in. c. si verò. xvj. q. vij. & eodē mo do dicendū est de patrono respectu liberti vt per Bart. in. l. si qs à liberis. in. §. fi. ff. de lib. ag. & p Cy. in. l. ij. c. de alen. lib. & habe tur in. c. iij. de iure. pa. & per Inno. in rub. eo. tit. & p gl. xvj. q. vij. in. c. piæ mētis. & in. c. qui. cunq; & ideo dici mus, qd iuspatrona tus est honorificū & vtile: vt plenē tractat in rubri. de iurepatro.

d ¶ S E B. S A P I A. ¶ Ab ecclesia. Vi de Fel. in. c. cū oēs. col. xv. ver. in glo. penul. ibi: pares. §. de constitu.

e ¶ Ecclesiā. Et per do. Anto. in. c. j. de emp. & vendit. sed tu vide Bar. in. l. si qs à lib. in prin. ff. de lib. arg. vbi di cit, qd pro alimen tis non dat actio, sed officium iudi cis. sed vide quod no. Bart. in. l. solet. post prin. ff. de ali. & tibi. leg.

Anto. Francif. ¶ An pro alimen tis petendis cōpe tat actio, vel iudi cis officij, dicas, qd si illa debentur à patre filio, absque dubio debentur of ficio iudicis: vt in. l. qui fil. sint legi. in ver. penult. in fi. & habetur per Bart. in. l. solet. in. ij. col. ff. de ali. & c. lib. e. & per Bart. in. d. l. solet. in. §. vtrū. eo. ti. & vide quæ habentur per Canoni. in. c. cum haber et. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adul.

f ¶ S E B. S A P I A. ¶ Collegiata. Vide Oldra. in consi. c. lxxxj. incipi. qd prioratus. cum alle. per Feli. in. c. accedentes. col. ij. verfi. dixit etiam Oldra. §. de præscript.

no. in gloss. in. c. cum dil ectus. de consue. facit quod hic no. in gl. in ver. nisi. prope medium.

¶ No. tria iura, quæ cōsequit patronus ex iure patronat⁹. Primū est, quia præsentat rectorē. Secūdū est honor pcessiōis. Tertiū, qd si deuenit ad inopiā, cōsequit alimēta. ¶ Sed quia primū est clarū, quæro circa secūdū, quis est pcessiōis honor? vario modo exponitur. quidā intelligūt, qd cū patronus venit ad ecclesiā, debet prælatus cū clericis obuiā sibi ire proces sionaliter, saltem vsq; ad ambitium ecclesiæ. quod intelligunt doc. quando persona est talis, cui hoc conueniat: puta Rex, vel magnus prin cepts: & hoc seruatur Venetijs in ecclesia sancti Marci: in qua Dux habet ius patronatus & primicerius cū alijs canonicis exeūt sibi obuiā. Itē debetur honor, quia præ ceteris laicis est ho norandus in sessionibus, vel alijs. vel ponitur pro præsentatione: quia is, quem præsentare vult, & ipsi simul procedūt ad Episcopum pro institutione habenda. ita dicit nota. gloss. in. c. piæ mētis. xvj. q. vlti. & vtrumq; dictum po test sustentari. ¶ Circa tertiū ius quæritur, nūqd indistinctē vergēs ad inopiā debet alimē tari ab ecclesiā? dic, qd non. sed qñ superest ec clesiæ detractis expensis necessarijs. Nā primò subueniendū est seruitorib⁹ & cultui diuino p reparatione ipsius eccl. & de his, quæ supersunt subueniendū est patrono: sicut in simili serua rur in liberto, qui habet alere patronū egentē: vt in. l. si quis à liberis. §. alimenta. ff. de libe. ar. & ad hoc alle. tex. cum bo. gl. in. c. quicūq; xvj. q. vij. Sed dices tu, quale priuilegū est illud. Nā ecclesia de superfluis tenetur subuenire oibus pauperibus: vt in. c. quoniā. xvj. q. j. Sol. abundanti⁹ & melius prouidebitur patrono, quā alijs pauperibus. Item pauperes nō habēt actio nem cōtra ecclesiā: vt no. in. c. sicut hi. xlvij. dist. & c. exigunt. j. q. vij. sed patronus habet a ctionē per hæc iura canonica. ¶ Circa primū ius pōt dubitari, quid si ecclesia est collegiata: nūquid saltē patronus habebit præsentare ad pbandas: & sentit Io. An. qd sic: qd satis placet, ar. c. fi. de cōces. præb. & c. dilectus. de præbē. Itē iura solū excludunt patronū ab electiōe p lati inconuentuali ecclesiæ: secus est in præsen tatione canonicorū. quod no. Et idem sentit Host. §. e. c. suggestū. ¶ Et vltra hæc tria iura cōsequit patronus quartā. s. ius defendēdi. Vnde debet defendere ecclesiā suā, & potest denū tiare presbyterū, si est dilapidator vel aliās in honestus: vt in. c. filijs. præall. Gl. j. satis fuit. §. declarata: ideo & c. ¶ In gl. in verb. in conuen tuali. Ex hac gl. nota. potes capere doctrinā cer tā, qualiter cognoscatur, an ecclesia sit colle giata. Et sæpe contingit hæc disceptatio inter Episcopū & clericos ecclesiæ. Nā Episco. vult li

berè conferre beneficium: clerici verò beneficiati dicunt, quod habent eligere: cum ecclesia sit collegiata de iure cōi, electio pertinet ad collegiū: ut in c. j. de elec. Qualiter ergo cognoscitur? Innoc. hoc tractat in c. postulati. eo. Host. & loā. And. hic. Et conclusio sit ista. Nam priò est recurrēdū ad ordinē, seu institutionē ecclesiæ: & si fuerit institutū, ut ibi essent plures collegiati: tūc ecclesia habebit iura collegij: si fuit institutū: ut ibi esset rector solus, vel cū clerico: tūc non habebit ius collegij. Et sic potest intelligi. c. ut quisq. s. de vita & honesta. clerico. Itē ecclesiæ cathedrales & regulares de iure cōi sunt collegiata: ut in c. ne pro defectu. s. de statu regu. c. ij. Si verò nō apparet de origine, seu institutione, videndū est vtrum ecclesia habeat priuilegiū super iure collegij. Si verò nō constat, defendetur ecclesia in possessione sua. Nā si est in possessione collegij, habebitur pro collegio: nisi cōtrariū probetur: aliās si nō est in possessione, tractabitur tanquā beneficium simplex. ¶ Quomodo autē cognoscetur, quod sit in possessione collegij? dic, quod si exercet iura pertinetia ad solū collegiū: ut puta, quia consueuerūt clerici facere syndicū: & p eum iurare. l. prima. ff. quod cuiusq. vni. & in c. Imperatorū. & in c. in ptractadis. de iur. ca. vel habuit sigillū cōe ar. in c. significāte. de appel. Itē cōsueuerūt eligere prælatus: ut in c. j. s. de elec. & idē in similibus. vide aliqua per Fede. cōf. lix. his cessantibus non sufficit, quod in ecclesia sint plures clerici beneficiati: ut per hoc dicatur, quod faciāt collegiū: quia possunt esse singulares: ut est bo. tex. in c. dilecta. de excels. prel. ¶ In gl. in ver. nisi. no. hāc gl. quod nullus citra Papā pōt cōcedere laico patrono: ut eligat prælatus vnā cū clericis in ecclesia cōuentuali. ¶ Et p hoc ego allego. c. ij. de iud. vbi dicit, quod Episcopus nō debet disponere spiritualia iudicio laicorū. Itē alleg. c. Massana. s. de elec. vbi patet, quod nō valet cōsuetudo: ut laici & clerici simul eligāt. Nec ob. c. per tuas. s. de ar. vbi clericus & laicus possunt esse arbitri in causa spirituali: quia actus arbitradī nō est spiritualis, sed act⁹ eligēdi sic. Vel potes vltra gl. intelligere tex. ut sentit Inno. quod ex cōsuetudine, vel statuto Episcopi pōt patronus interponere partes suas in electionis tractatu. & sic loquitur tex. nō aut, ut ipse eligat: vnde vox sua non præstabit suffragiū electiōi. & vide quod no. idē Inn. in c. quod sicut. de elec.

¶ In gl. in ver. in capella. no. istā gl. quia quotidie allegatur. & in effectu vult, quod inuito patrono, nō pōt effici ecclesia collegiata. & si factio fiat, sūdistinguūt, quod si patronus nō cōsensit, habebit p̄sentationē prælatus: intellige præsupsita illa opi. quod iuridicē fieri possit. Si autē cōsensit: tūc perdit ius p̄sentandi, sed retinet alia iura patronatus. ¶ Sed opi. huius gl. quod nō potest fieri inuito patrono, tenet Host. s. eo. c. suggestū. & videtur sequi cōiter doc. hic prater d. Ant. qui satis bene distinguit, quod aut subest necessitas, & tūc potest hoc fieri inuito patrono: aliās procedat prima opi. quod satis placet: cū ius patronatus habeat patronus ex gratia: ut in c. quoniam. s. e. Ideo nō debet sua cōtradictio impedire, quominus subueniatur necessitatibus ecclesiæ. facit. c. nullus. s. eod. ¶ Vltimò hic queritur, quid si patronus non vult præstare assensum electo per canonicos: dicunt cōiter do. & bene, quod si sine causa contradicit: non obstat contradictio, ex quo electio aliās est legitime facta. & facit. c. sacrosan. in fi. s. de elect. &

SYMMARIUM.

- 1 Patronus non potest seipsum presentare: potest tamen institui ab Episcopo, & valebit collatio. & nume. 3. intelligit primum dictum, ut nu. 4.
- 2 Episcopatum nemo debet petere ratione ambitionis vitanda.
- 3 Electus quo casu computabit vocem suam inter alias.

CAP. XXVI.

Per nostras. ¶ Patronus ecclesiæ vacantis quanquā sit clericus, ad eā se præsentrare nō potest. Cōsultatio & responsio. Secūda ibi: cum igitur. ¶ Casus literalis: Clericus habet ius patronatus in aliqua ecclesia: queritur vtrū possit ad eā vacante seipsum præsentrare. & respondetur, quod nō quātuncūq. sit idoneus: quia nullus seipsum eligere debet. Ber. ¶ Not. primò regulā, quod nullus debet se ingerere ecclesiasticā prælatus. ¶ Et facit hęc litera ad. q. nunquid licitē quis pōt petere Episcopatū vel aliā prælatus. de quo vide per Archi. in c. qui Episcopatū. viij. q. j. & in c. scripturæ

¶ In similibus. Idem dic, si non viuunt collegati. c. quoniam. de vita & honesta. clerici. c. ceterum. de doi. at. c. fraternitatis. & c. consultationibus. eodem tit. Item non faciunt syndicum. l. j. ff. quod cuiusq. vni. no. c. in ptractandis. c. Imperatorum. de in. ca. nec sigillum. c. n. mune. ca. significauit. de app. nec rectorium. c. cum ad monasterium. de stat. mo. non obstat. c. j. de elec. quia sequitur, quādo viuūt & stant, ut collegiū. Andra. Barb.

¶ SEB. SAPIA. ¶ Conuentuali. vi de Abba. in. c. de hoc. j. de sumo.

¶ SEB. SAPIA. ¶ Inuito patrono. Idē dicit Bald. per illum tex. in. l. si quis presbyter. in tertio notab. C. de Episc. o. & cler. refert Fel. in. c. cū accessisset. col. vij. ver. p dicto isto Cald. s. de cons. ti.

¶ Pro intellectu huius Decre. vide omnino. quod scribit Host. in sum. de iurepa. s. in quibus. in vlti. colum. vers. illud autem omittendum non est. ver. ecclesia vacante. An autem ille in quem fuit commissum, ut eligat prælatus, possit eligere seipsum. dic, quod non, secundum glo. & Bartol. in. l. planē. ff. quod cuiusq. vni. no. De quotamēdū, ut traditur in c. cum in iure. de elec. & quod quis non possit eligere seipsum, est text. in. l. si tibi mandauerō. s. si tibi entum. & ibi Bartol. ff. man. de quo vide, quod scribitur per not. post glo. in. d. c. cum in iure. Anto. Francisc.

¶ Circa hoc an possit obligare se ipsum. Dicās, quod non: ut in. l. planē. & ibi per doctor. post glo. ff. quod cuiusq. vni. no. habetur in. l. non verē. ff. ex qui. cau. ma. & in. l. miles. in. s. j. & in. l. si cui. eod. tit. & vide Albe. in tract. statutorū, in. q. clxxiij. quod intellige verū: nisi nisi electio competeret pluribus: quia tūc pōt vnus simul cū alio eligere seipsum: secus si vni tūc cōpeteret electio, vel præsentratio. sed vñ Bar. & Alex. in. l. si cōsul. ff. de adop. & hī p gl. in. c. cōsul. & ic. p vestras. de iurepa.

¶ SEB. SAPIA. ¶ Per vestras. Hanc Decre. ampliat do Abb. in. c. ex insinuatione. in fin. s. v. t. patronus non possit præsentrare se, nec dare alteri ius præsentrandi seipsum: ut ibi per eum.

¶ SEB. SAPIA. ¶ Per vestras. Hanc Decre. ampliat do Abb. in. c. ex insinuatione. in fin. s. v. t. patronus non possit præsentrare se, nec dare alteri ius præsentrandi seipsum: ut ibi per eum.

Cap. Cum propter. Panor. super Tertio Decre.

SYMMARIUM.

- 1 Pro intellectu huius Decre. vide omnino domi. de Ro. deci. ccvj. secū dum or. noui. & Do. post Ioā. An. in. c. j. §. verum. in iij. colū. de iurepa. in. vj. Et adde, q non sufficit, quod patronus eligat, vel praeligat intra quatuor menses nisi presentet, secundum Lap. al leg. lxxv. in. ij. col. & ita dicit tenere Ioan. An. in. c. fin. j. c. item adde hic Lap. alle. xcv.
- 2 Patroni, si non presentauerint Rectorem in ecclesia intra tempus statutum, Episcopus ordinabit sine praeiudicio patronorum.
- 3 Patrono litiganti super iurepatronatus: currit tempus presentandi: patrono vero ignoranti, vel aliter impedimento secus.
- 4 Tempus praefixum alicui: non in sui odium, currit si bi ignoranti.
- 5 Presentatus debet iterū presentari ab illo, qui obtinuit super iurepatronatus.
- 6 Patronus ecclesiasticus & patronus secularis, in quibus differant iurepatronatus, quod habent.
- 7 Ecclesia patronata ecclesiastica potest conferri a legato: etiam non vocato patrono ecclesiastico: secus, si laicus est patronus. vide j. c. proxi. num. 3.

CAP. XXVII.

Vm propter.

- 1 Si iuris patronatus nō diffinitur intra quatuor mēses, Ep̄s ordinabit ecclesiā sine praeiudicio eorundē. Ponit dictū & protestationē subdit ibi: ita quod. ¶ No. j. casum prima frōte mirabilē, q nō valēt prae-sentari currit tēpus. Nā ratione litis pendētiae nō pōt patronus aliquē prae-sentare, & nihilo-minus sibi tēpus currit: quod si non prae-sentat intra quatuor mēses, Episcopus liberē ordina-bit ecclesiā. Et intellige, prout restringēdo, di-xi in. c. quoniā. §. eo. & facit iste tex. ad. q. quoti-dianā: nūquid patrono ignorātī & impedito: vel solū ignorātī currat tēpus? D. Pe. dicit pos-se argui per istū tex. q sic. nā litigās impeditur prae-sentare: vt in. c. ex literis. §. eo. & in. c. ij. de in integ. restitū. & nihilominus sibi currit tem-pus. Facit quod istud tempus videtur prae-fixum patrono potius in fauorē ecclesiē, quā in sui odiū. ergo tēpus currit ignorantī. pro hoc gl. no. in. c. statutū. de prae. li. vj. facit. l. genero. ff. de his qui no. infa. Itē quia agitur de modi-co praeiudicio patroni cū in ceteris, recogno-scitur in patronum per institutū ab Ep̄o: vt hic in fi. Cōtrariā sentētīā semper tenui: & ita postmodū repe ri tenere Fed. cōsil. cxxiiij. & apertē sentit Io. An. in. c. ij. §. de sup. neg. prael. Nam regulariter tēpus praefixū ad eligendū, vel cōferendū nō currit ignorantī: vt in. c. quia diuersitatē. de cōces. prae. in fi. nec debet quis puniri sine culpa sua. Nec ob. iste tex. quia hic non cōstabat quis esset patronus: meritō Episcopus ordinat ecclesiā sine patrono: sed ex quo Episcopo cōstat de patrono, nō debet illā ordinare sine illius prae-sentatiōe. xvj. q. vij. de-cernimus. ¶ facit ca. si verō. §. eo. vbi enuincēs in sp̄atōnatus reprae-sentat institutū. Fortius ergo re integra debet iste patron⁹, qui nō fuit negligens requiri, vt prae-sentet. & nō est verū, q nō agatur de praeiudicio: quia expedit patro-no habere clericū sibi gratū. Idē est honor in prae-sentādo: vt in. c. nobis. §. eo. quo nō debet priuari sine culpa sua. Nec est verū q tēpus sit hic statutū nō in odiū patroni, sed in fauorem ecclesiā. Nā si hoc esset verū, nō esset diuersi-tas inter patronū laicū & clericū in tempore prae-sentationis: & tamen vnus habet quatuor menses: alius sex. Facit theorica Bar. in. l. gene-ro. palle. vbi dat regulā, q ad incōmodū alicui⁹ non pōt allegari ignorātia: secus si ad conuino
- 2 Aliās. cxxix. Adde do. de Ro. deci. cccclij. hoc titū. in antiquis. & data negligentia patroni: quo tē-pore currat Episcopo tempus. vi. de per eodē deci. cccx. hoc titū. in nouis.
- 3 No. ix. differē-tias inter patronū ecclesiasticū & patronum laicū. & vide etiam per d. Ant. hic ver. que ro quartō in quo differat & c. Et a-liam not. differen-tiam vide per eū-dem. d. Anto. in. c. pen. j. co. in vltim. colum.
- 4 Adde aliam dif-ferentiam per do. de Ro. in collectis Beregarij prima. hoc titū.
- 5 ES. B. SAPIA.
- 6 Vltima differē-ria. Adde aliā dif-ferentiam in prae-sentatione. Quia prae-sentatio, quā facit patronus cle-ricus habet vim electionis: secus in prae-sentatione laici patroni: vt p Fel. in. c. cum Ber-toldus. col. iij. §. de re iudic. & ibi po-nit duos effectus ex hoc resul. ātes.
- 7 Adde quod scri-bit Io. de lig. in. c. dilect. iij. de pben.

dū. p hoc qd no. in. d. c. statutū. de prae. li. vj. ¶ In glo. ii. ibi. §. c. eā te. & dic. vt ibi dixi. Nā tex. iste pōt intelligi in patrono laico, q ha-bet iij. mēses solum ad prae-sentandū, idēō litis decisio, nō spectat vltra quatuor mēses: sed quia patron⁹ ecclesiasticus habet sex mēses: iō spectat exit⁹ litis vsq; ad lapsum sex mēsiū. & sic loquit. c. eā te. ¶ Et ex his habes vnā differētiā inter patronū ecclesiasticū & laicum. ¶ Secūda differētia est, qd patron⁹ laicus pōt variare & prae-sentare secūdū: vt in. c. cū aut. & qd ibi dixi. §. eo. sec⁹ in patrono ecclesia-stico: vt ibi. ¶ Tertia differētia respectu subiectiōis: quia magis est subiectus patronus ecclesiastic⁹, quā laicus. Nā legatus cōfert beneficiū, nō vocato patrono ecclesiastico, quod facere nō potest, si patronus est secularis: vt no. j. c. proxi. ¶ Quarta differētia est in poena incurrenda, si prae-sentatur indignus. Nā secūdū quosdā pa-tronus ecclesiasticus prae-sentādo indignū priuatur eo ipso p pri-ma vice potestate prae-sentandi: vt in. c. ij. de sup. ne. praela. secus in patrono laico secūdū quosdā. sed Host. dicit idē in laico. p hoc tex. in aut. de san. epi §. si quis oratorij domum. & in aut. de eccle. ti. in §. si quis pro redemptiōe. Tamē vide qd plenē no. in. c. cū vos. de offic. or. & ibi satis plenē dixi. ¶ Quinta differētia est in ratione reddenda: quia patrono laico nō redditur ratio de tēporalibus: se-cus in patro nō ecclesiastico: in. c. cū & plantare. de priui. ¶ Sexta differētia est in ordinatiōe ti. & de hoc dic. vt dicā. j. c. postulasti. ¶ Septima in donatione q ius patronat. potest donare personae ec-clesiasticae sine cōsensu Episcopi: sed nō seculari: vt in. c. illud. §. eo. ¶ Octaua differētia in custodia ecclesiā vacantis: nā patronus ec-clesiasticus habet custodiā ecclesiā vacantis, & non secularis: vt in c. bonae. de appek. & ibi dixi. Vltima differētia potest colligi ex dī-ctis Inn. in. d. c. cū & plātare. quia in oneribus debet ecclesia patro-nata patronū adiuvare. vide ad praedicta per Host. in sum. iur. in §. in quibus differunt. Si aut cōcurrunt simul patronus ecclesiasti-cus & secularis: tunc dic. q censentur iure ecclesiastici: vt sic maius dignum attrahat ad se minus dignum. de quo vide bo. gloss. in. c. j. eo. tit. lib. vj. per Fede. consil. lxij.

SYMMARIUM.

- 1 Patronus si prae-sentat vnum post alium: potest Episcopus instituere se-cundō prae-sentatum.
- 2 Legatus de latere potest ecclesiā patronatā ecclesiasticā, etiam non vacātē suae collationi reseruare. 2. 3. secus si in sp̄atōnatus erat laici. ii.
- 3 Beneficium vacaturum non potest promitti alicui: sed bene potest reserua-ri pro certa persona: ex qua reseruatiōe non queritur aliquid ius illi personae. 10.
- 4 Clericus habens in sp̄atōnatus ex patrimonio suo, non dicitur illud in sp̄a-tronatus ecclesiasticum.
- 5 Clericus habens ius patrimonialibus.
- 6 Imperator non potest laicum suo patrimonio sine causa priuare: ita nec Pa-pa clericum.
- 7 Argumentum a sufficienti partium enumeratione, validum est in iure.
- 8 Clericus possidens beneficium mala fide, tenetur illud restituere cum fru-ctibus medio tempore perceptis: secus si bona fide.
- 9 Patronus si consentit: potest quis institui in ecclesia patronata absq; ali-qua prae-sentatione.
- 10 Beneficium non potest reseruari collationi Papae per legatum sine speciali mandato Papae.
- 11 Papa potest conferre ecclesiā etiam laico patronatā: patrono inrequi-sito: sed debet facere mentionem de patronatu laici: aliās collatio est sur-reptitia: quia Papa non solet conferre talia beneficia.

CAP. XXVIII.

Vm dilectus.

- 1 Legatus de latere eccle-siā, cuius alia ecclesia est pa-trona sua, suae collatiōi reseruare pōt: licet non vacet: & conferre cū vacat. hoc primō. Ex duobus prae-senta-tis a patrono laico, pōt superior instituere secūdum. Et sic quē ad intellectum iste text. habet duo dicta diuersa: licet quo ad ambo, commisceantur. Diuiditur, nam primō ponitur petitio. secūdō diffinitio ibi: nos igitur. ¶ Casus literalis. Episcopus Hosti. Apost. sedis legatus, mandauit Archidi. Carnoten. vt ecclesiā quae pri-mō vacaret in archidiaconatu suo donatiōi suae reseruaret, phibē do ei-

do eidem, ne alicui conferret eadem. de qua Gul. clerico suo providere volebat. Tandem vacavit ecclesia de Berouilla. & idem Archi. contra mandatum legati. G. subdiacono. presentavit ad ipsam dicece. Episcopo: qui non fuit admissus. Legatus hoc audiens cassavit, quod Archi. fecerat: & ecclesiam illam Gul. prefato concessit sic vacantem. Post hoc vacavit quedam prebenda in ecclesia. S. Martini Carnoten. que assignari debebat de iure. H. clerico Dicece. Episcopus considerans, quod prebenda sancti Martini satis congruebat Gul. prefato: & ecclesia de Berouilla. H. clerico: prebendam. S. Martini assignavit Gul. clerico legati. & ecclesiam de Berouilla post presentationem Archidiacono. prefato. H. clerico concessit. unde orta fuit controuersia inter. H. clericum & Gul. subdiaconum: cui Archi. ecclesiam de Berouilla contulerat. unde dictum. H. & prefatus G. subdiaconus ad curiam accesserunt: diu super ipsa ecclesia litigando. Dominus Papa auditis hincinde propositis, considerans quod & si Archidiacono. prefatus. G. subdiaconum tanquam laicus presentavit: & ipse non fuit per Dicecesanum admissus, sed dictus. H. ab Archidiacono presentatus, & ab Episcopo institutus, secundum Decretale Alex. non primus, sed secundus debet ecclesiam obtinere. Si vero Archidiacono. prefatus. G. subdiaconum, tanquam clericus presentavit in eo, quod tanquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati. unde contra prohibitionem legati, qui donationi sue collationem ipsius ecclesie decreuerat reseruanda: ad eam tanquam clericus non potuit aliquem postea presentare. unde Papa presentationem ipsius. G. minus canonicam factam decreuit: & ea non obstante pronuntiavit concessionem ipsius ecclesie. H. clerico factam canonicam extitisse, adiudicando eidem ecclesiam ipsam cum fructibus medio tempore perceptis, aduersario. s. prefato. G. perpetuum silentium imponendo. Bern. ¶ Nota primo, quod legatus de latere potest reseruare beneficium primo vacaturum collationi sue, conferendum per se certam personam. Et sic habes bonum casum, quod licet legatus non possit conferre ius ad rem, nec promittere beneficium vacaturum: potest tamen reseruare beneficium pro certa persona: non tamen ius aliquod acquiritur illi personae: ut j. dicam. Et de hac reservatione legati dic, ut in c. deliberatione. & c. presenti. de offi. leg. lib. vj. ¶ Nota ij. duas differentias inter patronum ecclesiasticum & secularem. Nam patronus ecclesiasticus subest iurisdictioni legati. unde potest legatus conferre beneficium patronatum & reseruare collationi, seu patrono ecclesiastico inuito & irrequisito: secus in patrono seculari. & ad istud quotidie allegatur ista littera. & de hoc aliquid j. ¶ Secunda differentia est in variatione, quia secularis potest variare. Et not. bene. quia permittitur variatio, etiam clerico, si est patronus ratione patrimonij sui: quia presentat: ut laicus. & non ut clericus: quod non ita bene alibi probatur. ¶ Item not. argumentum optimum, quod in patrimonialibus clericus censetur ut laicus. & sic videtur, quod sicut laicus non potest priuari patrimonio suo etiam per Imperatorem sine causa: ut not. Innocentius in c. que in ecclesiarum. de constituto. & Legistae. in l. si. C. si contra ius vel vtili. publi. ita nec clericus patrimonio suo per papam. facit quod dixi in c. constitutus. de religio. domi. ¶ Item not. quod valet argu. a sufficienti partium enumeratione. de quo arg. vide bon. tex. in c. venerabilem. s. de electio. ¶ Item nota, quod possidens iniuste beneficium, compellitur restituere cum fructibus medio tempore perceptis. quod intellige, si erat possessor malefidei: secus si bonafidei: ut not. do. de Rot. deci. xxiiij. ¶ Ultimo nota practicam pronuntiandi in beneficialibus in fauorem petentis beneficium. Nam potest ecclesia sibi adiudicari pacifice possidenda. & sic videtur habere locum vtilis rei vendicatio facit quod not. Innocentius in c. cum venerabilis. supra de religio. domi. ¶ In glo. ij. ibi: *quandam commutationem.* & ex hac glossa. iuncto text. not. quod si promittatur beneficium iurispatronatus, debet patronus presentare: sicut hic fecit Archi. pro hoc not. glossa. in clem. j. de re. permu. vbi dicitur, quod potest superior se expedire de consensu patronorum sine alia presentatione: ut not. Fed. in trac. de re. permu. ¶ In glossa. in ver. decreuerat ibi: *finitur legatio.* & hoc dictum est hodie approbatum in d. c. presenti. de offi. lega. libr. vj. ¶ In eadem glossa. ibi: *dictum papa.* Intellige, quod hoc facit de speciali mandato suo: alias non potest legatus reseruare beneficium collationi Papae. de quo vide in Specu. eod. tit. s. nunc tractemus. in ver. sed etiam. ¶ In

a ¶ In patrimonialibus. Hoc dictum refert & declarat Felix in c. ecclesia sanctae Mariae. col. vj. ver. secundum no. casum. s. de consueti.
b ¶ Et ibidem no. ipse Pan. in. iij. col. & ita arguit Pa. contra Episcopum Couentrensem. in. c. vel non est compos. s. de temp. ordi. & ad idem vide tex. in. c. dilecto. s. de preb. & in. c. inter alia. de im. ec. & in. c. ij. de cog. spi. bo. tex. in. st. de ob. quae ex qua si del. naf. in. prin. & ibi Ang. de are. no. in. j. no. & in. st. de obl. q. ex quasi contra. & ibi Ange. de Are. in vlti. not. & d. Christo. Por. in. st. de actio. i. s. j. ver. naq. agit. secundum Nico. de nea. & do. Ias. de May. ibi in. ij. not. & in hoc iura abundant; & dicit Bart. in. l. scire oportet. s. oportet. in fi. q. in istis vulgaribus non debemus allegare tot leges: sufficit allegare unam. Et quod istud arg. sit validum, dicit exp. se gl. mag. cir. me. in. l. j. prin. ff. de act. & ob. glossa. in ver. locum. in. l. fili. a patre. ff. de li. & post. & i. l. q. se patris. C. unde libe. in gl. fi. Intellige tamen sane: dummodo oes partes sint enumeratae secundum Bal. in l. couenticula. C. de epi. & cle. facit bene tex. in. l. cu. hi. s. p. tor. ff. de transact. Ant. Franc.
¶ De hoc ar. a sufficienti partium enumeratione: vel a partibus enumeratis. Dicat quod illud absque dubio procedit. & est arg. fortissimum. quod non corrumpit: nisi quando est minus sufficienter enumeratum; ut in. l. patre furioso. ff. de his, q. sunt sui vel alie. iur. & ple. tra. per Bar. in. l. conuenti culam. hic alleg. vbi ponit materiam istius arg. & similia. & quibus modis a iure sit validum argumentum: vide gl. xxiiij. q. j. didicimus. Et de hoc arg. a sufficienti partium enumeratione: vide in. c. dilecto. de preb. & in c. venerabile. de elec. & in. c. inter alia. de im. ecclie. & in. c. j. de cog. spi. ¶ Mutare propositum. Adde cal. c. osi. ix. de of. leg. ¶ Vbi Papa. q.

glo. pe. ibi: *non dedit, sed reseruauit.* Et differentia est inter ista: non per collationem beneficij vacaturi acquiri ius isti prouiso. & sic facile desyderaret mortem proximi, in cuius locum se crederet successurum: ut in. c. ij. de concess. preben. sed per istam reservationem non acquiritur ius pro quo reseruauit: quia nihil cum eo actum fuit. Et ideo dicit Ho. & bene quod posset legatus mutare propositum, & & alteri conferre: & sic non datur ita votum captandae mortis hoc ultimo casu: honestius tamen esset & tutius, ut reservatio fieret generaliter, nulla persona expressa. ¶ In eadem glossa. ibi: *reseruare sibi electiones.* hoc non procedit. unde de hac particula dic, ut hodie habetur in c. presenti. & in cap. deliberatione. praallega. ¶ Et in fi. gl. no. bene gl. Nam communiter teneatur per doct. licet Spec. tenuerit opp. eo. tit. s. nunc tractemus. ver. sed nunquid. sed tu tene primum, quod satis probatur per istum text. Nam si potuisset reseruare beneficium patronatus laicorum, non oportebat distinguere inter laicum & clericum prout hic facit Papa. & idem Archi. in. c. hortamur. lxj. dist. & per eundem in. c. ij. de preb. li. vj. Et habes gl. not. in cle. per litteras. de preb. qua quaeritur quid in Papa: & certe Papa potest cum laicus habeat hoc a Papa. arg. in. c. iij. s. eodem titulo. sed vbi Papa non facit mentionem de patronatu laici, non valet collatio, tanquam surreptitia: quia Papa non consuevit conferre talia beneficia, saltem quin faciat mentionem: ut not. in. d. cle. per litteras. Hic tractant aliqua Inno. & Hosti. quae sunt hodie decisa in. c. presenti. & in. c. deliberatione. de offi. le. li. vj. & vide, quia materia huius. c. ibi expeditur.

S V M M A R I V M.

- 1 Patronus, si unum post alium presentet, potest Episcopus secundum instituere.
- 2 Patronus post primi presentationem variare potest, & presentare. Sed si prius presentatus fuerit repulsus ab Episcopo malitiose, debet ab ipso competere i beneficio honorari.
- 3 Appellatione interposita: potest aliquando attentari id, quod poterat attentari illa non interposita.
- 4 Patronus ecclesiasticus si presentauerit secundum: qui fuerit institutus: talis institutio non valet: quia prima presentatio habet vim electionis.
- 5 Presentatus primo loco, si non instituatur ab Episcopo sine causa legitima, potest appellare. numero. 7. 9.
- 6 Episcopus, si non instituit presentatum: intra sex menses: non per hoc ipse priuatur potestate instituendi.
- 7 Presentatus non institutus ab Episcopo: quomodo praesumatur indignus.
- 8 Appellatio si est non interposita, potest succumbens habere regressum contra iudicem, qui male iudicauit.
- 9 Episcopus si non instituit primo presentatum: an & quocaso incidat in poenam

¶ De hoc ar. a sufficienti partium enumeratione: vel a partibus enumeratis. Dicat quod illud absque dubio procedit. & est arg. fortissimum. quod non corrumpit: nisi quando est minus sufficienter enumeratum; ut in. l. patre furioso. ff. de his, q. sunt sui vel alie. iur. & ple. tra. per Bar. in. l. conuenti culam. hic alleg. vbi ponit materiam istius arg. & similia. & quibus modis a iure sit validum argumentum: vide gl. xxiiij. q. j. didicimus. Et de hoc arg. a sufficienti partium enumeratione: vide in. c. dilecto. de preb. & in c. venerabile. de elec. & in. c. inter alia. de im. ecclie. & in. c. j. de cog. spi. ¶ Mutare propositum. Adde cal. c. osi. ix. de of. leg.

¶ Vbi Papa. q.

debet fieri mētio
de iure patronat.
vide Fe. in. c. in no
stra. in. xxxviii.
corrolario. s. de re
scrip.

¶ Pro intellectu
huius. decr. vide o-
mnino quod late
scribit Arch. in. c.
decernimus. xvj.
q. vij. Et adde. q. si
Episcopus dicat.
quod non recipit
præsentatum. vi.
detur ipsum re. p-
bare. vt no. Do. in
c. per simoniā. in
ij. no. per illū tex.
xl. distin. Et adde
quod not. post. d.
Ant. in. c. cū autē.
s. e. circa princi. &
declara istū textū
notabilem per do-
mi. Ant. post do-
cto. in. c. cū Bertol-
dus. in. iij. co. de re
iud. & Hostiē. in
sum. de iurepa. s.
in quibus. ver. pe.

CAP. V.

Pastoralis.

¶ Si laicus^a pa-
tronus duos
successiue præsentet, valet institu-
tio de secundo: non ob. appellatio-
ne prius facta per patronū: ep̄s tñ qui malitio-
sè primum prætulit, eidem in competenti be-
neficio providere compellitur. In hoc ultimo
est casus singu. In prima ponitur consultatio:
in secunda rñsio. ibi: nos. & vtraque pars sub-
diuiditur. vt patet in tex. ¶ Casus literal. Ali-
quis est præsentatus Episcopo à patrono lai-
co ad aliquā ecclesiam vacantem: sed Epi-
scopus ipsum nō admisit: quæritur utrū ex ta-
li præsentatione illi ius sit quæsitū in illa eccle-
sia. & si ille appellauerit, ne alius instituatur. &
post appellationē patronus alium præsentauit:
& Episcopus secundū præsentatū instituit:
quærit utrū ille ab ecclesia remoueri possit.
Inn. verò volens inhærere vestigijs Alex. quæ
distinguens inter præsentatos à laico & cleri-
co patronis, possidentis cōditionē censuit me-
liorē. Respōdet, q. institutio secūdo loco præ-
sentati à laico patrono, robur obtinet firmita-
tis. sed quia Episcopus idoneū clericū sibi præ-
sentatū malitiosè recusauit admittere, statuit, vt
ad prouidendū eidē in cōpetenti beneficio cō-
pellatur: quatenus puniatur in eo, in quo pec-
cauit. Ber. ¶ No. j. q. patronus post præsen-
tationē primi potest variare, & secundū præ-
sentare: nō solū immediatē re integra, sed etiā
interposita appellatione per primū. Et ex hoc
tex. no. q. primò præsentatus nō potest appel-
lare, vt alius non præsentetur & instituatur.
¶ Itē ex hoc no. reg. q. id, quod attentari po-
test ante appellationē, pōt attentari etiā appel-
latione interposita: si alia iuris regula non ob-
stat. Nā vides hīc, q. variatio patroni laici ad-
mittitur post appellationē interpositā per pri-
mū, quēadmodū admitteret ante omnē apella-
tionē. bene facit quod in simili habet in. l. post
quā. ff. vt le. no. ca. ¶ Itē no. ar. & quasi exp̄s-
sum, q. si patronus ecclesiasticus præsentat se-
cundū: nō valet institutio ipsius. habet ergo il-
lam præsentatio quasi vim electionis: vt in ea
patronus ecclesiasticus cogatur persistere. de
quo dixi in. c. cū autem. s. e. tit. ¶ In gloss. j.
ibi: quod appellatio tamen ab initio. no. glossam,
iuncto text. ex qua habes vnum remedium
contra debentem instituere, si sine causa legi-
tima non vult admittere præsentatum: pōt
enim præsentatus appellare ab hoc grauamine.
Do & aliud remedium extra glo. vt per viam
querelę iste præsentatus adeat superiorem de-
bentis instituere: & petat, vt compellat illum
ad instituendum eum. Pro hoc quod legi. &
not. in. c. ex parte Asten. de concess. præben. &
in. c. cū Bertoldus. de re iudic. ¶ Quid autē
si habens instituere non instituit intra sex mē-
ses: nunquid ptās deuoluitur ad superiorem:
sicut seruatur in eo qui habet conferre? dic, q.
nō: quia nulli statuitur tēpus ad institutionē
faciendā. vnde tēpus est arbitrariū: vt dixi post
do. de Ro. in. c. ij. de concess. p̄b. Oportet ergo,
q. præsentatus attētet vnum ex duobus reme-
dijs prædictis. hęc tamē appellatio, quā inter-
ponit primò præsentatus, valet: vt dicit gl. vt an-
te præsentationē secūdi: sed post præsentatio-
nē tollitur: quia nō fuit appellatū contra pa-

tronū, nec potuisset appellare, nec aliū præsentare: qā esset cōtra
ius: quod cōcedit patrono laico potestatem variandi & accumulā-
di. quod no. ¶ In gl. in ver. malitiosè. in fi. Io. an. & Host. in hoc ar-
ti. sic distinguunt, q. aut præsentatus notoriē erat dignus: vt quia
sciebat bene cantare & legere: & erat bonæ famæ: & præsumitur
malitia cōtra Episcopū eum respicientem. ar. in. c. vnico. de scruti-
nio. Aut præsentatus euidenter erat indignus: & nō præsumit ma-
litia. ar. in. c. euidentia. de accū. Aut sumus in dubio, & tunc si Ep̄s
eū non examinauit, & spreuit eū instituere: præsumit malitia: vt
dicit ista gl. in fi. ar. bonū in. c. eorū. xj. q. iij. Aut p̄sumit examina-
tionē sed nullā interlocutoriā protulit: & idē. Aut interlocutus
est, q. nō erat idoneus: & ille nō appellauit. & sibi nō est imputan-
dū, quia videtur acquisiuisse interlocutoriā: & sic trāsiuit in rem
iudi. arg. in. c. cū dilecti. s. de elec. ¶ Hoc vltimū nō placet, qñ omī-
sio appellationis habet solū impedire regressum sup̄ principali,
nō autē contra iudicē, qui malē iudicauit: quia ad aliud agit nūc,
& ad aliud primò. Nā agitur nūc, non vt instituatur in primo be-
neficio: sed vt Ep̄s puniatur de malitia sua: & sic nō obstat res prius
res iudi. Pro hoc vide Inn. & Io. an. in. c. sacro. de sen. exc. vbi aptē
tenet, q. succubens in cā, & nō appellās pōt postmodū habere re-
gressum cōtra iudicē, q. malē iudicauit. & facit quod not. instit. de
ob. quę ex del. in prin. & per gl. & doct. in. c. pastoralis. s. quia verò.
de of. del. & hęc bene notabis. & satis facit iste tex. in ar. in ver. ve-
runtamē. vbi generaliter cōstituitur: vt Ep̄s, q. malitiosè renuit,
puniatur & c. vt in litera. ¶ Sed quęro, nūquid ista pœna habeat
locū, siue Ep̄s spreuit primū ante præsentationē secūdi: vel post-
modū. Sol. sunt opi. vt recitat hīc Io. an. Quidā intelligūt, q. hęc
pœna habeat locū, quādo Episcopus ante præsentationē secūdi
noluit admittere primū: secus si fecerit hoc post præsentationē se-
cūdi: quia tūc vsus est iure suo: vt in. c. cū autē. s. e. Alij dicūt, q.
si primus est idoneior habet locū in pœna: secus si secūsus est ido-
neior, vel saltē equē idoneus. Tertijs dicūt, & vī ap. pbare ip̄e Io. q.
pœna locū habet, si Ep̄s malitiosè primū nō admisit: qā sic lra loq-
tur. do. Ant. vī velle, q. si primus erat idoneior, vel saltē æquē ido-
neus, cōmittit pœna: sec⁹ vbi scd⁹ us nō fuisset idoneior. Nō placet
mihi secundū mēbrū. s. q. si primus & secūsus sint equē idonei, cō-
mittat pœna: & si nō instituitur primus. Moueor, quia. c. cū autē.
s. eo. relinquit hoc iudicio Epi, utrū instituat primū, vel secūdū.
Si ergo Ep̄s vti facultate à iure sibi cōcessa, pœnā non meret. xxi-
ij. q. iij. q. peccat. itē indirectē priuare patronus facultate p̄sentan-
di. Secundò, quia si Ep̄s incurreret pœnā, nisi institueret primò æ-
quē idoneū, nunquā institueret secūdū: quinimò sentit Io. and. in
c. cū autē. s. e. q. ex quo p̄sentatus secūdo est idoneus, licet primus
sit idoneus, nō cōmittit pœna, si instituit secūsus. de quo tñ dic,
vt ibi dixi. ¶ Cōcludēdo ergo dic, q. aut Ep̄s sine cā rōnabili, & an
p̄sentationē secūdi noluit admittere primū: & habet locū pœna.
Aut nō dixit an p̄sentationē secūdi se nolle admittere: sed fortē q.
volebat eū examinare, & interim fuit p̄sentatus secūsus: si ex con-
iecturis pōt cōstare de malitia Epi instituētis secūdū, habet locū
pœna. In dubio verò, aut secūsus est idoneior: & non p̄sumitur
malitia. Aut primus est idoneior, & credo, q. sit p̄sumēda malitia.
ar. in. c. si fortē. lxiiij. di. Aut vterq. est æquē idoneus: & placet do.
Ant. vt. s. dixi, vt cōmittat pœna: quia data paritate in meritis pri-
mus videt potior. ar. in. c. si à sede. de præb. li. vj. Sed mihi plus pla-
cet cōtrariū: quia data præsentatiōe rōne secūdi, nullus est potior:
cū patronus possit accumulare autoritate iuris: sed in. c. si à sede.
præalleg. primus erat potior in iure: vt ibi colligitur.

S V M M A R I V M.

- 1 Præsentatus & institutus non potest sine licentia patroni alium in titulum ordinari facere in ecclesia alia patronata. 2. 4.
- 2 Ordinatus in aliqua ecclesia debet consequi alimenta in illa ecclesia: etiā si sint plures ordinati.
- 3 Ordinari possunt plures in eadem ecclesia: non tamen possunt esse omnes retores eiusdem ecclesie.
- 5 Rector ecclesie an habeat potestatem ordinandi, vel instituendi aliquem in ecclesia, quam ipse habet in titulū, adeo quod post mortem Rectoris ta-
liter præsentati, vel ordinati remaneant in ecclesia.
- 6 Rector ecclesie si intulauit in ea, an vltius requiratur præsentatio pa-
troni.

Clauisula

7 *Clausula in fine posita non refertur ad proximiora: si ex tali relatione resultaret absurditas.*

CAP. XXX.

Postulasti. ¶ Si ad presentationē rectoris ad titu. ecclesiæ aliquis fuerit ordinatus: patronus, qui nō consensit ad ipsam: cum vacabit, poterit p̄sentare. h. d. vel sic. Nullū p̄iudiciū generatur patrono, q̄ non cōsensit p̄sentationi factæ per Rectore de ordinādo ad titulū ecclesiæ suæ. Primò cōsultatio: secundo respōsio. ibi: *ad quod breuiter.* ¶ Casus literalis. Primò format talis quæstio, utrū sacerdos parochialis ecclesiæ possit aliquē p̄sentare ordinandum ad titulū ecclesiæ irrequisito patrono: & sic possit intitulari irrequisito patrono: quominus possit p̄sentare, quem voluerit cum ecclesia vacauerit illo intitulato excluso. Ad primā. q̄ non videt̄ Papa r̄ndere: sed ad secundā r̄ndet, q̄ per talem intitulationē nullū p̄iudiciū generatur patronis in posterū, quin possint ad illas ecclesias cū vacauerint, quod voluerint p̄sentare: nisi illi de assensu patronorū intitulati fuissent. Ber. ¶ No. j. ar. & quasi expressum, q̄ Rector ecclesiæ potest p̄sentare ad titu. ecclesiæ suæ aliquos ordinādos. & vigore huius p̄sentationis debet̄ isti ordinādi cū fuerint ordinati cōsequi alimenta ab illa ecclesia. Pro hoc bo. tex. in. c. tuas. el. iij. de simo. & c. cōquerete. de cle. nō refi. quod intellige, vt ibi dixi. Hæc procedunt etiā si ecclesia sit iuris patronatus: sed patrono, qui nō cōsensit, p̄ hoc nullū p̄iudiciū generat̄: vt in tex. ¶ No. ij. q̄ plures possunt esse ordinati ad tit. vnius ecclesiæ: nō tamē oēs erūt Rectores ecclesiæ: sed solummodo habet ius alimentorū: donec eis fuerit aliter p̄uisum. ¶ In glo. j. ibi: *eo inuito possit intitulari.* Cōpetentius adaptaretur, qd̄ sequit̄ in gl. in vers. *uel posset.* vsq; ad fi. & istæ duæ. qq. q̄ hic sequuntur, fuissent ponendæ in fi. gl. & sic gl. esset clarior: & mēs totius gl. est inuestigare quale p̄iudiciū generatur patrono, si cōsensit intitulationi, & quid si nō cōsensit. Et in effectu facit tria mēbra, q̄ aut patronus erat absens, & nullo modo cōsensit. Aut exp̄sē cōsensit, aut erat p̄sens: & tacuit. In primo mēbro, quādo nō consensit: & erat absens, gl. ponit tres opi. Prima, q̄ p̄iudiciū nō generatur patrono, quominus possit p̄sentare Rectore quēcunq; cum ecclesia vacauerit: sed isti intitulati ad p̄sentationē rectoris remanebūt in ecclesia: vt ibi alimentetur. Secūda opi. est, q̄ post mortē sacerdotis, is qui eos p̄sentauit, poterit patronus illos remouere de ecclesia: sic debet intelligi litera, dū dicit nullū p̄iudiciū generare patrono. & hæc fuit opi. Io. q̄ fuit motus: quia ad patronū pertinet p̄sentatio Rectoris & clericorū secundū eū. Tertia opi. est distinguēs, q̄ aut ecclesia est collegiata, & patronus nullū habet ibi p̄sentare: nec p̄latū, nec clericos. Aut nō est collegiata: & p̄cedat opi. Io. p̄alleg. Quo ad secundū & tertium mēbrum gl. est satis clara: & ideo dic, vt in ea. ¶ Sed cōprehendēdo hīc sparsē tacta p̄ gl. & docto. & distingue: q̄ aut quæritur de p̄sentatione ordinandi ad tit. ecclesiæ: aut de p̄sentationē, vel institutione, vt sit clericus in ecclesia: & sic habeat ibi perpetuū beneficium. Primo casu dico, q̄ rector solus habet potestātē p̄sentandi ordinādos: dūmodo tēporalia ecclesiæ ad aliā ecclesiā nō pertineāt: hoc probat satis bene ista litera ibi p̄ intitulationē huiusmodi. & c. vbi Papa videt̄ ap̄ pbare istam p̄sentationē Rectoris: tamē sine p̄iudicio iuris patroni. Ad idē. d. c. p̄ tuas. & c. cōquerete. & isti sic ordinati habebūt in ecclesia alimēta: nō tñ erūt canonici i ecclesia: vt qdā dixerūt & male: quia illa p̄sentatio solū fit ad effectū: vt hēat vñ possit viuere: vt satis innuit. d. c. per tuas. Ep̄s tamē non deberet admittēre, nisi redditus ecclesiæ sufficerent Rectori & ordinanti, vel intitulanti: aliās secundū Host. & bene, nō euadet Ep̄scopus p̄enam. c. accipimus. de ata. & qual. ¶ Sed est dubiū, nūquid post mortē

Rectoris, qui p̄sentauit, isti remaneāt in ecclesia: nam sunt opi. vt patet ex p̄dictis. Cōcordādo dicere, quod aut ecclesia non est patronata, & debet ibi remanere ex quo Rector & Ep̄s cōsenserunt: sed si facultates nō sufficiēt, nisi pro Rectore, successor q̄ nō peccauit, non debet puniri: ideo remouebuntur illi intitulati. Hoc probō per. d. c. cōquerete. iunctis, quæ ibi dixi. & per Host. in. d. c. per tuas. Aut ecclesia est iuris patronatus, & procedit opi. Io. an. vt ad petitionē patroni isti remoueātur quia sine ipsius cōsensu nō potuit titulus perpetuus constitui in ecclesia. ar. in. c. principali. lxij. di. & eorū, quæ no. in. c. ad hoc. de of. vica. & sic possunt reduci ad cōcordiā opi. gl. Nā patrono imminet p̄iudiciū: nā si veniret ad inopiā, nō ita posset alimētari abundāter, si etiā intitulati sunt alimētandi ab ecclesia. ¶ Secundo casu principali, cū quæritur de p̄sentatione ad inferiora beneficia ecclesiæ: aut ecclesia est collegiata: & glo. hīc dicit, q̄ nullū habet patronus p̄sentare. & sic nec p̄latū, nec canonicū. & notabis hanc gl. sing. quā videt̄ ap̄ pbare Io. an. cū distinctione, q̄ aut patronus nō reseruauit sibi ius p̄sentandi ad canonicatus: & p̄cedit opi. gl. aut reseruauit sibi hoc ius p̄sentandi, & poterit p̄sentare. arg. in. c. fi. de concess. p̄b. sed aduerte, quia ipsemet Io. an. simpliciter in. c. a nobis. s. e. tenuit, q̄ licet patronus nō possit p̄sentare p̄latū ad p̄bēdas: tamē poterit p̄sentare. Et hæc opi. ego arbitror veriorē: quia. c. nobis. solū aufert in ecclesia collegiata p̄tatem eligēdi p̄latū: & sic vñ p̄mittere p̄sentationē ad p̄bēdas. Itē iura simpliciter dāt patrono p̄tātē p̄sentādi ad bñficia p̄ eū dotata. facit. c. dilect. el. iij. s. de p̄bē. Aut ecclesia nō est collegiata: & patronus in dubio habet p̄sentationē rectoris & aliorū clericorū: vt in. c. principali. p̄alleg. quod intellige, vt dixi qñ institūendus debet esse perpetuus. secus si rector vult sibi eligere vnū clericum: vt sibi ministret in diuinis nō dādo sibi bñficiū, vt in ecclesia. Istū enim pōt Rector sibi eligere ad libitū. ar. in. c. vt qsq; clericus. de vi. & ho. cl. ¶ Et hæc oīa p̄cedūt, vbi patronus nō cōsensit intitulationi. si aut patronus cōsensit, opi. assignatur extra gl. sed cōmunior & verior est, q̄ cessante cōsuetudine patronus nō tenetur p̄sentare de necessitate aliquē ex illis intitulatis: sed de honestate secus: vel vbi esset cōsuetudo, & sic pōt intelligi ar. hīc sumptū in fi. a contrario sensu. Vel dico posse dici, q̄ illa exceptio: nisi de patrono & c. non refertur ad proximē dicta: sed ad id, quod dixerat nullum p̄iudiciū generari patrono: vt sit sensus, q̄ si patronus cōsensit, facit sibi p̄iudiciū, vt nō possit amplius illos remouere. Itē in alimētis: quia primò erunt illi intitulati alimentandi. ¶ Nec moueat te q̄ clausula^a debeat referri ad proximiora, & non ad magis remota. Nā istud fit, quando ex relatione ad proxima surgit absurditas: vt in cle. ne in agro. & in. s. ceterū. iuncta gl. de sta. reg. Est em̄ absurdū dicere, q̄ patronus tenetur p̄sentare intitulatum, quia sic per intitulationē indirectē daretur ius ad vacaturum beneficium. quod esse non debet. & vide ad materiam quod no. Pau. in cle. ij. eo. titu.

SVMMARIUM.

- 1 Patronus etiam ecclesiasticus, non potest ecclesiam patronatam vacantem alteri conferre: & si contulerit, ad eam nihilominus poterit p̄sentare: quia illa prima collatio non habet vim p̄sentationis. 2.
- 3 Contra factum propriū, quod viribus non consistit, licitum est venire.
- 4 Patronus non solum debet eligere p̄sentandum: sed electum actualiter p̄sentare.
- 5 P̄sentatio per patronum quomodo debeat fieri.
- 6 Patrono ignoranti ecclesiam patronatam, vacare, non currit tēpus ad p̄sentandum.
- 7 Ep̄scopus cui ex negligentia patroni non p̄sentātis est delata potestas conferendi, habet sex menses ad conferendum.

- 8 *Pœna à lege ipso iure imposita, non debet extendi ex identitate rationis.*
 9 *Legatus de latere potest ecclesiam patronatam ecclesiasticè conferre sine patroni licentia: nisi in illa ecclesia habeat etiam ius patronatus laicus.*

CAP.

XXXI.

Ransmissæ. ¶ Patronus etiā clericus ecclesiā vacante cōferre nō potest: & si cōtulit pōt nihilominus ad illā p̄sentare. Cōis diuisio. Secunda ibi: cōsultationi. ¶ Casus literalis. Capitulū Eboracen. ecclesiæ ecclesiā de Gameforde vacante, in qua obtinet patronus cōcessit. R. clerico: postmodū. L. clericū p̄sentauerūt Archiepiscopo ad eandē ecclesiā: post appellationem à dicto. R. ad se. apost. interpositā. Quæsiuit Archiepi. vtrū clericū illum sibi p̄sentatū deberet instituere, nō obstante appellatione p̄dicti. R. Respōdet Papa, q̄ illum p̄sentatū instituere potuerit in ecclesia illa, ad quā extitit p̄sentatus, tanquā potiorē: dūmodo aliud canonici nō obstat: cū ex vi iuris patronatus sola p̄sentatio p̄tineat ad patronū, & nō cōcessio ecclesiæ. Ber. ¶ No. j. q̄ cōcessio, seu collatio facta per patronū etiā clericū nō habet vim p̄sentationis. nā si haberet effectū p̄sentationis, non potuisset capitulū aliū postea p̄sentare: q̄a patronus ecclesiasticus nō potest variare: vt in. c. cū aut. s. e. ¶ No. ij. quē posse^a venire cōtra factum propriū, si viribus nō subsistit. de quo tñ dic, vt plenē dixi in. c. cū super. de cōces. p̄ab. & per Cal. in. c. si quis p̄sbyterorū. de re. ecc. nō alie. ¶ No. q̄ patronus ex vi iuris patronatus, nō cōsequit potestatem ecclesiā cōcedendi, neq̄ p̄priū Rēctore eligendi: sed p̄sentandū instituendū Ep̄o loci. Et no. ex tex. propria vocabula, q̄bus debemus vti in hac materia. Nā propriē patronus non eligit, sed p̄sentat: & Episcopus propriē non confirmat, sed instituit. ¶ Itē no. q̄ patronus habet p̄sentare. Ex quo infert Io. and. q̄ patronus nō releuat, si intra tēpus sibi à iure cōcessum solū exegit p̄sentandū. Nā debet realiter^b p̄sentare: q̄a tēpus est p̄fixū nō ad nudā electionē: sed ad p̄sentationē episcopo faciendā. pro. c. vnicū. j. e. tit. li. vj. Interuenit tamē quādā electio improprie dicta, quia patronus primō in mēte eligit, vel etiā simplici verbo: vt electum p̄sentet Ep̄o. Nō enim posset p̄sentare, nisi primō eligeret, sed tñ vt dixi, nō est propriē electio. de qua iura canonici disponūt: vñ per eū nō transferi ius speciale in electū: sed est quoddā initiū ad institutionē obtinendā: vt in. c. quod aut. s. eo. facit quod no. Inn. in. c. quod sicut. de elec. & sic improprie intellige iura, quæ dicūt patronum posse eligere. ¶ Et super hunc tex. doc. dāt practicā in p̄sentationis actu. Nō enim debet dicere patronus: p̄sento vobis clericū, cui ecclesiā cōcessi, seu cōtuli: sed debet dicere: hūc clericū elegi vobis p̄sentandū: & sic p̄sento eū, & peto eū per vos institui. ¶ Op. cōtra text. in eo, q̄ dicit q̄ capitulū primō cōcessit ecclesiā vni, & postmodū p̄sentauit aliū. Ex quo enim lapsus erat tēpus p̄fixū ad p̄sentandū, nō poterat amplius p̄sentare: vt in. c. v. de sup. neg. p̄la. Sol. dicit Io. an. q̄ capitulū fecit p̄sentationē intra semestre, cōputandū à tpe vacationis & notitiæ. ar. in. c. ij. de cōces. p̄b. ¶ Et no. sing. hoc verbum. exp̄sē enim sentit, q̄ patrono nō currit tēpus ad p̄sentandū: nisi à tpe notitiæ. Idē ipse sentit in. d. c. ij. qd̄ latius dixi in. c. cū propter. s. e. ¶ Sed hūc cadit not. qd̄, pone q̄ patronus fuit negligēs intra tēpus: & sic deuoluta est potestas ad Episcopū: quāro igit quātū tēpus habebit Ep̄s ad conferendū. & qn̄ incipit sibi currere tēpus, an à die deuolutionis: an à die notitiæ. Et de hac. q. vide plenē per do. de Ro. deci. ccxxij. & cōclude, q̄ Episcopus habet sex mēses à die deuolutionis & notitiæ, quēadmodū habet in alijs beneficijs spectatibus ad collationē suam. & hoc semestre nō currit: nec primo, nec secūdo, seu vl-

teriori collatori, nisi à tēpore notitiæ: vt in. c. licet. de sup. plē. neg. p̄la. ibi per Inn. in. c. quia diuersitate. in fin. de concess. p̄ab. Oportet tñ, vt ignorantia Ep̄i nō sit nimis supina: q̄a illa nō excusat: vt in. c. vt animarū. de cōstit. li. vj. & circa hoc latius vide quod dixi in. c. ij. de cōces. p̄ab. ¶ In gl. ij. ibi: non debet imponi, nisi exprimatur. No. gl. sing. q̄ pœna priuationis p̄tatis eligendi, vel p̄sentandi, nō debet imponi, nisi à iure exprimatur. ¶ Item no. q̄ pœna quæ à lege ipso iure imponitur: non debet extēdi per identitatē rationis. p̄ hoc facit de pœni. di. j. in ca. pœnæ. & vide quod plenē no. Io. an. in reg. odia. & in reg. in pœnis. in mercu. fatetur tamē hūc Io. an. q̄ isti capitulares puniuntur pœna extraordinaria. facit. c. de causis de offi. deleg. ¶ Vltimō extra gl. quāro de quæstione vtili, quā omisi in. c. cū dilectus. s. e. vbi melius cadebat. d. Pone^d, q̄ p̄sentatio simul pertineat ad patronū clericū & laicū: nunquid legatus de latere possit tale beneficiū conferre. Nā si habetur respectus ad clericū hoc pōt: si ad laicū, minimē: vt in. d. c. cū dilectus. vnde surgit dubietas ratione misturæ: cū ista componentia sint diuersę naturæ. vnde dubitatur de cōposita, seu mistura cuius naturæ debeat cēseri. de hoc vide per Fede. consi. lxij. vbi post multa cōcludit legatū nō posse: quia nō debet priuari patronus laicus p̄pter misturā clericici. Facit ad hoc c. sacris. de sepul. & l. si cōem. ff. quēad. ser. amit. Fatetur tamē q̄ legatus poterit vti iure clericici, & conferre ecclesiā cum consensu solius laici. quod no. & ibi vide latius.

f De censibus & exact. & procuratio. Rub.

¶ Continuatur ad p̄cedētia sic: Visum est de vno onere ecclesiarum: vt est ius patronatus: restabat merito videre de alijs oneribus: ideo subiicitur rubrica de censibus & exactiōibus & procuratiōibus. & de materia habetur. x. q. ij. & .iiij. per totum.

SUMMARIUM.

- 1 Patronus in fundatione, vel dotatione ecclesiæ: quo casu possit aliquid temporale cum auctoritate episcopi sibi reservare.
- 2 Clericus non potest aliquid temporale, vel aliud promittere laicis pro decimis habendis: & si promiserit, promissio est nulla.
- 3 Domus appellatione non venit nec area, nec hortus.
- 4 Tributum an solvatur de re data in dotem ecclesiæ: quæ res erat ante tributaria. s. 6. 8.
- 5 Consentiens, quo casu censeatur sibi p̄iudicare.
- 6 Ecclesia ratione feudi subiacet domino laico & temporali. Clerici de bonis patrimonialibus, non debent soluere gabellas & alia onera, prout laici: onera verò annexa rei, vel perpetua, sic.

CAP. I.

Sancitum. ¶ Vario modo intelligitur, ideo vario modo summari potest: sed in hāc do. litera communiter potest sic summari: Ecclesiæ fundandæ debet pro dote tribui māsus liber à quolibet seruitio tēporali ad ecclesiasticū tamē tenet: sed si aliqd cōferatur ecclesiæ vltra māsus: tenet ecclesiæ ex eo soluere onera cōlueta. Et tria sunt dicta. secundū ibi: & p̄sbyteri. tertiū ibi: & si. ¶ Casus literalis. Statutū fuit in concilio Gramatiensi: vt vnicuiq̄ ecclesiæ māsus integer tribuatur absq̄ vllō seruitio: & p̄sbyteri in eis cōstituti nullū seruitiū faciāt, neq̄ de decimis, nec de oblationibus si deliū, nec de domibus, nec de areis, vel hortis iuxta ecclesiā positis: nec de māsō p̄dicto propter ecclesiasticū: si autem amplius habuerint, senioribus suis debitū seruitiū impendāt. Ber. ¶ No. j. q̄ patronus nō potest sibi retinere aliquod seruitiū in dote necessaria ecclesiæ: & sic intellige

SEB. SAPIA.

a ¶ Quē posse. I. 2
de dicit Fed. in cō
fi. clxxij. vide Ale
xā. in. l. si donatio
ne. co. iij. C. de col
la. vbi remissū,
qñ liceat venire cō
tra factū propriū,
per las. ibi. col. iij.
s. de excc.

b ¶ Realiter. vide
do. de Ro. deci. c.
cxj. hoc tit. in no
uis.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod vo
luit Ioan. an. post
Compo. in. c. capi
tulū sanctæ cru
cis. & ibi gl. i. ver.
post quærit post
semestre. s. de re
scrip. & alle. deci.
Rot. per istū inci.
nō sufficit patro
nis.

c ¶ Notitiæ. Adde

d. de Ro. deci. lxxvj.
in antiquis. hoc ti.

d ¶ De hoc in. c. j.
s. fi. co. ti. in. vj.

SEB. SAPIA.

c ¶ Legatū. Hoc di
ctū refert Fely. in
c. multorū. col. j.
ver. & ideo singu
lariter. j. de Iudæ.

f ¶ Vide gl. in. l. j.
in prin. ff. de pub.
& Bald. & doct.
in. l. fa. sanc. C. de
fac. san. ecc.

tellige illud verbū mansus. de quo. j. latius. Ex quo inferi,
 q si patronus dat solū dotē necessariā, nō pōt sibi retine
 re aliquā pensionē, vel aliquod seruitiū: nec puto autho
 ritatē Epī prodesse: cū sit cōtra ius. ar. in. c. vides. x. di. Per
 hoc infero ad intellectu. c. præterea. s. tit. proxi. vt patro
 nus statuto Epī possit aliquod tpale reseruare, qñ. s. illud
 potest impendi extra dotē necessariā: & appello istā ne
 cessariā, sine qua ecclesia in statu debito cōmodē susten
 tari nō potest. ar. in. c. j. de institut. ¶ Not. ij. q clericus
 nō debet aliquod seruitiū impartiri p decimis pceptis.
 pro hoc vide bo. tex. in. c. decimas. xvj. q. vij. vbi dicitur,
 q Eps nō debet pati, vt decimā aliquo munere rediman
 tur a laicis. Et per istū tex. & illū infero, q si clericus obli
 gavit se parochianis ad dandū certū quid pro decimis,
 nō valet obligatio: & sic aliās in facto rñdi: cū de hoc ef
 set quæstio. ¶ No. iij. ibi: de arēis, vel de hortis &c. q ap
 pellatione domus^a, nō venit area, vel hortus: licet sint iu
 xta domū. Nā hīc ponūtur ista: vt diuersa. facit. c. j. s. de
 decimis. & quod ibi dixi. & vide quod no. in. c. fi. xij. q. ij.
 & dic, vt ibi no. & tetigi in. c. Raynuius. de test. ¶ No
 ta ibi: prætēr ecclesiasticam. q de dote ecclesiæ pstatut ser
 uitiū ecclesiasticū. & ex hoc inferi ad. q. glo. vtrū debeat
 solui decima ex dote ecclesiæ: & tandē gl. cōcludit: q sic
 si prius illa p̄dia erāt tributaria: & sing. no. istā gl. nec vn
 quā tradas obliuioni. & eā alleg. cōtra glof. cōtrariā in. c.
 nouum genus. de dec. Sed Host. & cōiter doc. sequunt i
 stā gl. quia cū in iure nō reperiat, q ecclesia antiqua de
 beat priuari decimis ppter cōstructionē nouæ ecclesiæ,
 nō debemus interpretatione magistrorū generalē iuris
 dispositionē alterare: qñimo in iure cauetur, & innuitur
 oppositū. xvj. q. j. c. ecclesiæ. & c. qñq. dixi latius in. d. c.
 nouū genus. ¶ In gl. j. in ver. mansus. b in fi. Alij dicunt, q
 est tanta quantitas terræ, ex qua pōt viuere rusticus cum
 familia sua, quasi innuat tex. q nō minus debet habere ec
 clesia pro dote, quā sufficere possit rustico cū suafami
 lia. Alij intelligūt, q māsus appellat p̄diū, ex quo pci
 pitur vinū & panis ad Eucharistiā cōficiendā. & ita vide
 tur exponere gloss. in. c. secundū canonicā. xxiiij. q. viij.
 ¶ Et hoc dixit, vt fugeret cōtrariū, quod formari pos
 set. Cū enim Christus soluat tributum: vt in. c. tribu
 tū. xxvii. q. viij. & in. c. si tributū. & in. c. magnū. xj. q. j.
 fortius ecclesia tenet soluere tributū de p̄dio etiā dota
 li: cū omne p̄diū sit tributariū Imperatori: vt in. d. cap.
 magnū. & in. l. Imperatores. ff. de publicanis. Alij, vt Inn.
 hīc, & refert gl. in. d. c. secundum canonicā. capiunt man
 sum, pro dote ecclesiæ: vt sit sensus, q id quod datur ec
 clesiæ p dote, debet esse exēptū ab omni seruitio tēpora
 li. Alij aliter capiunt: sed cōiter intelligitur modo p̄dicto
 vt capiatur pro dote. ¶ Sed tunc ego quæro, nunquid
 ecclesia sit exēpta ab omni seruitio tēporali ex dote sibi
 collata. Ex dictis Host. Inn. & Io. an. potest colligi hāc di
 stinctio, q aut bona collata ecclesiæ pro dote erant tri
 butaria ipsi patrono: & simpliciter cōferendo ea ecclesiæ
 pro dote, videt remississe illa onera, ex quo ius ita dispo
 nit: vt hīc. Aut expressē retinet sibi illa onera, vel de no
 uo imponit: & nō valet impositio, vel retentio: quia est
 cōtra ius: vt hīc. Et facit. l. dubiū. C. de legi. & quod not.
 in. c. significatū. de præb. Quod ego intelligo modo præ
 dicto, quando retinet sibi seruitiū circa dotē necessariā.
 vnde tex. hīc facit mentionē solum de manso. & ideo si
 cōferret amplissimā dotē, videtur q de cōsensu Episcopi
 possit sibi aliquid reseruare: vt in. c. præterea. & quod ibi
 dixi. s. tit. proxi. ¶ Aut hāc p̄dia erant tributaria a
 lijs, quā patrono: & tunc si patronus contulit de con
 sensu dominorū: & vident dñi remississe ius, quod habet
 ar. in. l. Caius. ff. de pig. act. Quod ego intelligere in dote
 necessaria, prout. s. dixi. aliās autē videretur dñs consen
 sisse: vt trāseat cū onere suo. ar. opt. in. l. sicut. ff. qui. mo.
 pig. vel hyp. sol. vbi patet, q creditor habēs rē obligatam

consensit vt vendatur, nō per hoc videtur remittere ius a
 suū. facit. c. ex literis. de pig. Aut dñi contradixerunt: &
 nō valet, quod agitur, ar. in. c. potuit. de loc. Et nō hoc di
 ctū. nam per hoc extenditur. c. potuit. ad p̄diū tributa
 riū. Si autem dominus ignorauit, credo distinguendum,
 prout distinguit glossa, in dicto capitulo secundum can
 onicam. quam videas & teneas menti. Vnum tamen
 scias, q fundus vbi ædificatur ecclesia, debet omnino ef
 se liber. & idē in cœmeterio. Idem in agro, vnde percipiū
 tur panis & vinū p Eucharistiā cōficiendā: vt est tex. cum
 gl. in. d. c. secundū canonicam. Nec patronus posset sibi
 retinere ibi aliquod tributū: & sic intellige Inn. in. c. ve
 rū. de foro cōpe. ¶ Sed docto. hīc nō attingūt, quid de
 tributo debito Imperatori. nam patronus, vel alius non
 potest alienare p̄diū sine onere tributi: vt in. d. l.
 Imperatores. tex. videtur in. l. placet. C. de sac. san. ec. ca
 nonizata. xvj. q. j. q ecclesia teneatur. & idē sentit gl. &
 Arch. in. d. c. secundū canonicā. Sed gl. in. d. l. placet. & in
 l. de hs. C. de epi. & cle. tenet, q illa iura sint hodie corre
 cta: per aut. itē nulla cōitas. e. ti. qd nō placet Bart. in. d. l.
 placet. Dicit enim, q aut loquitur in oneribus extraor
 dinarijs, nō autē in tributo: & certē hāc vltima opi. vi
 detur verior de subtilitate iuris: quia cū omnia p̄dia
 essent obligata Imperatori ad tributū soluendū: vt in. d. l.
 Imperatores. & quod ibi no. trāsiuerūt in ecclesia cū one
 re eorū: & me multū adducit ad hāc sententiā dispositio
 veteris testamēti. Nā deus Deus noluit, vt clerici habe
 rēt partē in terra pmissionis: sed solū essent contenti de
 cimis & primitijs. vnde qcquid postmodū habuit eccle
 sia nō ex debito: sed ex gratuita deuotione fidelīū secu
 tum est: vt not. j. de deci. super rub. Fideles ergo subiecti
 donādo illa bona ecclesiæ, nō poterūt hoc facere cū præ
 iudicio Imperatoris. & hāc sententiā multi canones prima
 fronte vident ap. pbare: vt. xxiiij. q. vij. conuenior. & d. c.
 tributū. & c. magnū. præalle. & ad istū tex. potest dici, q
 debet tradi māsus absq vllō seruitio. s. nouiter imponē
 do vel imposito: sed patronus potest ab illo p̄diū libera
 re: vt quia est tributariū alteri, quā Imperatori. ¶ In
 gl. in ver. prætēr ecclesiasticum. in fi. Sed quæro, quod serui
 tiū appellatur ecclesiasticū: dicunt doc. q charitativum
 subsidiū. De quo j. c. cū Apostolus. Idē dic in alijs iuribus
 episcopalibus: vt in cathedratico & similibus: vt in. c. cō
 querēte. de of. or. vel si onus antiquius fuerat impositū:
 puta per Ep̄m in fundatione cū consensu patroni: per. c.
 præterea. p. alleg. sed ego restringerē hoc dictū vltimum,
 prout. s. dixi. ¶ In glo. in ver. senioribus. ibi. i. dominis. Sen
 sus gl. iuncto fine literę est, q si vltra dotem necessariā
 aliquid donatur ecclesiæ, tenet ecclesia persoluere domi
 nis tēporalibus debita seruitia. Hoc intelligunt doct. &
 bene, de oneribus annexis & perpetuis: vt quia fortē præ
 diū habet onus faciēdi certū quid, vel soluēdi. Itē si præ
 diū esset feudale. Nā ratione feudi ecclesia subijcitur lai
 co: vt in. c. solite. & quod ibi no. de ma. & obe. secus dic
 de alijs oneribus nō annexis: quia ecclesia ab alijs est exē
 pta etiā de iure ciuili: vt in. d. l. placet. & d. aut. illa cōmu
 nitas. & plenē de his no. in. c. minus. j. de immu. ec. & dic,
 vt ibi, opt. facit tex. in. c. fi. de vi. & ho. cl. vbi patet, q etiā
 clerici de patrimonio suo nō tenent soluere gabellas &
 alia onera, ad quæ tenentur laici: secus dic, vt dixi in onere
 rei annexo & perpetuo. & vide quod dixi in. d. c. fi.

- SYMMARIUM.
- 1 Tributū si soluat, arguit subiectionem.
 - 2 Præscriptio non currit contra supremam potestatem Papæ.
 - 3 Censūs si soluat, an per talem solutionem arguatur subiectio.

CAP. II.

Omnis. ¶ Solutio tributi arguit sub
 iectionē. & nō diuiditur. ¶ No.
 j. q omnis anima recognoscit suū superiorem,
 seu de iure recognoscere debet. Et intellige

¶ Domus appel
 latione non venit
 area, nec hortus:
 & vide quod no.
 in. c. j. de deci.
 Ant. Franc.

¶ Appellatione
 domus, an veniat
 area ad eius vsum
 cōpata. vide text.
 in. d. l. p̄dij. in. s.
 fi. & i. l. testatrix.
 ff. si ser. ven. vbi di
 cit, q isto casu ve
 nit. & eodē modo
 venit area, sup̄ qua
 domus est edifica
 ta: vt in. l. si fundū.
 in. s. qui fundū. &
 ibi per doc. de le.
 j. Et an veniat hor
 tus, vide text. in. l.
 olipico. ff. de ser.
 vr. præd. & notat
 doc. in. c. Raynu
 tius. de testa. & vi
 de gl. i. l. statuer. ff.
 de ver. sig. & gñā.
 liter qd veniat ap
 pellatione domus.
 vide q habent in
 tex. & ibi p Ale.
 post Bar. & alios
 in. l. pletiq. ff. de
 in ius voc.

¶ De quo vide in
 c. j. si quis de mā
 so. in ti. de cōtro.
 inue. Bar. i. l. si ita.
 ff. de au. & ar. leg.
 qd sit p̄prie man
 sus, & vñ dicat: vi
 de Bal. in. l. si plu
 res. in. j. co. ver. sed
 nūquid vedita. C.
 de condi. infer.
 Ant. Franc.

¶ Quid sit māsus.
 Dicit, q est fun
 dus tantus, quātū
 pōt laborare vnū
 par bouū: vt i. c. j.
 & ibi p Inn. de cē
 si. & xiiij. q. viij.
 Secundū canonē
 cā. vbi ēt dicit, q
 māsus hodie dicit
 vnum podere. Et
 adde, quod man
 sus etiam dicitur
 in quo est māso.
 i. domus p colo
 nis. vide tñ Bal. in
 l. pe. in. j. co. C. de
 cōdi. infer. q lar
 go mō māsus di
 cit oīs ager p arbi
 trio patrisfamilias.

SEB. SAPIA.
 ¶ Teneat. Vide
 bal. i. ti. de pace cō
 stā. in. v. co. in ver.
 inimicis ciuitatū.
 Pe. de anc. in cō fi.
 ccxcviij. inc. habet
 statutū cōis Pisto
 rij.

SEB. SAPIA.
 ¶ Etia clerici. vide
 Fir. in tra. de gabel

lis. in. vij. pte prin.
co. iij. ver. Item q
clericus.

2 ¶ Subiectiōis. Ad
de videndū p eun
dē Abb. cō. xcix.
ij. lib.

ACHARIAS.

¶ Adde Inn. in. c.
praterā. in glos.
sua. in ver. transa.
ctiōe. s. de trāsa.
Bald. & Ange. in
l. iij. de nat. libe. &
in. l. data. s. qui ac.
nō pos. co. xvj. &
Alex. conf. xxx.
iij. vol. iij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Subiectiōis.
vide Felyn. in. ca.
ad audientiā. col. 3
vij. ver. j. inquantū
Abb. s. de pscript.
vbi dicit, q cēsus
aliqñ denotat sub
iectiōe, aliqñ ex
ceptiōe, aliqñ
do. pceptiōe,
vt ibi per eum.

c ¶ Media opi. est
amplectēda. Fa.
cit. tex. in. s. causa
ergo. in. s. quibus
ex cau. ma. nō po.
& text. iuncta gl.
in ver. viā mediā.
in. c. literas. de re.
sti. spo. & gl. in. &
ibi Pañ. in. c. ij. de
consuet.

SEB. SAPIA.

d ¶ Seruitia, quāto
tpe pscripturatur
præstatio census
tradit latē Fely. in
ca. ad audientiā. co.
vij. s. de pscript.
Ful. in. cōf. clxvj.
inci. in. q. quæ ver
titur. col. j. & Ra.
pha. cō. in. cōfil. c.
xlj. inci. in. quo.
dam castro. per to
tum.

de anima subdita peccato. Nā Christus habuit animam,
nō tamē fuit subiectus alicui peccato: cū ipse esset Prin
ceps terre. iuxta illud Psal. Omnia subiecisti sub pedibus
eius & c. & vide ad hoc gl. in. c. magnū. xj. q. j. Nec ob. q
Christus soluit tributū. de quo multi laici faciūt magnū
festū: quia illud nō soluit ex debito: sed vt gereret morē
consuetudini patriæ: ne alios scādalizaret. Ita dixit text.
no. quē semp tene mēti, in. c. iā nunc. xxvij. q. j. & gl. in. d.
c. magnū. ¶ Itē no. q nemo in hoc seculo potest esse Ace
phalus, quin recognoscat aliqñ in superiorē, saltē Papā.
Concordat. c. nulla. xciiij. di. ¶ Hinc sing. dicit Inno. in. c.
bonæ. el. ij. de post. praela. q contra supremā potestatem
Papæ nemo potest pscriptere: quia sicut nec cōtra Deū
ita nec cōtra vicariū. cum Papa teneat locū veri Dei in
terris: vt in. c. ij. de transl. * episc. * ¶ Itē no. q solutio tri
buti, quæ fit superiori, nō improbat a lege etiā cano
nica: imō quodammodo præcipitur. * Christus em ap
probauit dū soluit: & dū dixit, Reddite Cæsari, quæ sunt
Cæsaris & c. ¶ ¶ Vltimō no. tex. mirabi. q solutio census
est pbatio subiectiōis, cōtra quod apertē facit. c. rece
pimus. j. de priui. vbi recepti sub pceptiōe Papæ solue
rūt censum nō in signū immediatæ subiectiōis, sed re
ceptiōis in pceptiōe. Sol. dicit Inno. q est probatio
subiectiōis quod ad aliquid: nō autē plenē pbat subie
ctiō: sed inducitur quando q probatio, qñq psumptio,
secundū subiectā materiā. Ad idē q plenē nō pbetur: vi
de quod legif. no. in. c. fi. de cā pos. & propi. quod ibi di
xi. Et per hoc dico Bal. malē dixisse in. l. solēt. ff. de offic.
pcon. vbi dixit, q si probat vñā ecclesiā soluisse. xl. annis
censum alteri ecclesiæ, per hoc probatur ecclesiā istā fo
re illi subiectā. Et ipsemet Bal. sensit alibi contrariū: vt
plenē dixi in. d. c. fi. facit et aptē. c. cōstitutus. s. de rel. do.
vbi cēsus soluit in signū pceptæ libertatis: cū ergo solu
tio cēsus possit esse æquoca ad multa, simplex pbatio al
terum præcisē nō probat. ar. in. pceptiā. de proba.

SVMMARIUM.

- 1 Monasterium non potest grauari per Episcopum nouo censu.
- 2 Presbyteri appellatione venit aliquando Episcopus.
- 3 Episcopus debet esse presbyter.
- 4 Monasteria debent esse exempta ab omnibus oneribus & præstationibus.
- 5 Opinio communis non est tenenda, si apparet euidenter falsa.
- 6 Opiniones diuersæ quādo sunt inter doc. est tenenda opin. media.

CAP. III.

Cientes. ¶ ¶ Nō potest Ep̄s nouū cē
sum imponere monasterio
h. d. Casus literalis. Quidā Abbas cōqueſtus
est do. Pa. q Ep̄s Massæ, nouas cōsuetudines
sue pēſiones monasterio suo volebat imponere: vñ mā
dat cuidā cantori, quatenus super hoc veritatē inquirat:
& si ab initio hæc imposita nō fuerint, decetero nouiter
imponi nō permittat. Ber. ¶ ¶ No. iuncta gl. j. q appella
tione presbyteri qñq comprehenditur Episcopus. Nam
glibet Episcopus est psbyter: nec aliter pot esse Episco
pus: vt in. c. ex literis. de excels. pla. qñmo & beatus Petr.
scripsit se psbyterū: vt in. c. legitimus. xciiij. di. & olim nō
erat diuersitas in nomine inter Episcopos & psbyteros.
omnes enim appellabantur presbyteri: vt in. c. olim. cxv.
di. ¶ ¶ No. ij. ar. q monasteria exēpta esse debēt ab omni
bus oneribus & pstationibus. pro hoc. x. q. j. in. c. j. & q.
iij. inter cetera. ¶ ¶ In gl. ij. in. fi. vult ergo gl. q vbi sunt
opi. inter docto res, debemus seq mediā opi. Sed tu dic
hoc procedere, nisi alia opi. fit probabilior: vt no. Io. an.
in. c. j. de consti. Quinimo contra communem opi. debe
mus iudicare, si potest conuinci de falsitate. & scias, q
hoc brocardum pro quo multum alle. nō potest per re
gulas declarari: quia discurret per multas materias. vn
de videtur dicendum, & decidendum secundum subie

etiam materiam.

SVMMARIUM.

- 1 Cæcus & pauper non tenentur ad collectas. 3. intelligit perso
nales.
- 2 Miserales personæ si grauatur in collectis: possunt implora
re auxilium ab ecclesia.
- 4 Priuilegium concessum patri, an transeat ad filios.

CAP. IIII.

Icet. ¶ ¶ Cæcus non tenetur ad munera
personalia. vel sic. Cæcus & pauper
ad collectas non tenentur. h. d. ¶ Casus lite
ralis. Quidā cæcus cōqueſtus est do. Pa. q i
pse compellebatur ad soluēdas collectas pariter cū alijs,
non habito respectu ad cæcitātē suam. Mandat Pa. Epi
scopo loci, quod hoc fieri non permittat: quia iniquum
est eum, qui taliter afflictus est in collectas affligere, cū
ei debeat potius ex collecta, si esset necessitas, subueniri.
Bernar. ¶ Notabilia non possunt colligi: idē in gl. vide
bimus intellectu. c. ¶ In gl. ij. in. fi. vel fortē iste cæcus e
rat de temporali iurisdictione ecclesiæ: idē habuit recur
sum ad Papā: vt in. c. fi. duobus. de ap. ¶ ¶ Et not. ex alijs
sol. glo. q si miserales personæ aggrauatur in collectis:
possunt implorare auxiliū ab ecclesia. Facit. c. significan
tibus. de of. dele. & quod ibi no. ¶ ¶ In gl. fi. in. fi. conclu
dit gl. duo. Primō, q a muneribus personalibus excusan
tur cæci, & alij morbo laborantes. ¶ Secūdo, quod istud
priuilegium concessum patri, nō transit ad filios. Circa
primum dic clarius, q quādā sunt munera personalia,
quæ imponuntur personis: quādā realia. i. quæ imponun
tur rebus: a personalibus excusantur isti cæci vtroq lu
mine, & alij morbo laborantes: vt in. l. ij. C. qui morbo se
excusant. li. x. Secūdo casu, aut sunt munera ordinaria, &
nō excusantur: nisi Princeps velit eis misereri. C. de vac.
mune. & de mune. patrimoni. quasi p totū. Aut sunt ex
traordinaria, & ad illa nō tenentur. l. vnica. C. de superin
dicto. facit. c. indicatū. lxxxix. di. ¶ Quæ aut sunt munera
ordinaria? dic, q sunt illa, quæ imponunt a principe, vel
a lege. de quo plenē p Bart. in. l. hi, qui. ff. de iure immu.
¶ Quo ad secundū nūquid priuilegiū cōcessum patri trā
sit in filios? dic post Cy. in. l. ij. C. de epi. & cl. q qñq pri
uilegiū cōcedit rōne dignitatis innatæ: qñq respectu of
ficij seu pfectionis: qñq respectu necessitatis. Primoca
su transit in filios: vt in. l. fcemina. ff. de senat. Nā si pater
nobilatur ratione dignitatis, hoc priuilegiū transit in
filios. de quo dicendū, vt plenē not. in. l. j. C. de dignita.
li. xij. Secundo casu transit in filios legitimos patre viuē
te. Tertio casu non transit, vt hīc in glo.

SVMMARIUM.

- 1 Censu non debetur, nisi causa debendi exprimitur.
- 2 Obligatio, an & quomodo queratur ex diuturna præstatione
alicuius rei.
- 3 Possessorium & petitorium possunt intentari pro certis annis
obligationibus & redditibus.
- 4 Diuisio præsumitur facta inter fratres, si possederunt bona pro
diuiso per. x. annos.

CAP. V.

Peruenit. ¶ ¶ Nō debet cēsus, cui⁹ cā
ignorā: vñ ad idē sic: Petens
cēsus debet rōne exprimere. ¶ Casus literal.
Abbas Fraxinoren. depdatus fuit ecclīā Car
pēsem occasiōe cuiusdā cēsus, quē petebat ab ecclīā Car
pēn. sed archipresbyt. Carpen. dicebat, q ipse ignorabat
cām quare cēsum illū soluere deberet: qñ fuit a Papa qd iu
ris eet. R. det Papa comitissæ Matildæ, q cēsus, cuius cā
ignorā: nec diuinis, nec humanis legibus inuenitur, q
solui debeat: & sic Abbas cām huius cēsus ostēdere tene
tur. Ber. ¶ Itē est bo. tex. & habet subtilē mate. & nō pos
sunt colligi notabilia: quia cēsus est dubius, sicut vide
mus i gl. ¶ ¶ In gl. ij. i. gl. i. effectu cōcludit, q seruitia.
i. ser

i. seruitutes, census, & similia possunt acquiri spatio. xl. ann. sine alio titulo: dummodo ius cōe nō resistat. Dicit enim, q̄ in petitione debet exprimi cā, quā sufficit probare ex solo cursu tanti t̄pis. & hāc materia difficilima est: & apposit hīc aliquid Io. an. ex tactis per Cy. in. l. si certis annis. C. de pact. Bar. plenē examinat in. l. cum de in rem ver. ff. de vsu. & vide p̄ Host. e. ti. in. §. quis census. Et cōcludendo hīc aliqua pro intellectu tex. & glo. dic. q̄ q̄q̄ constat censum deberi, licet causa nō sit expressa. Quādoq̄ nō constat, vtrū debeatur. Primo casu census potest peti. & idē intellige de alijs seruitijs. Hoc probatur in. c. quāto. j. e. vbi testator mandauit si ne expressione causae: vt procuratio vna daretur singulis annis fratribus. Et idē vbi constaret statuto, vel priuilegio indulto habēti potestātē. sufficit enim confessio, & haberi pōt pro causa. & hoc voluit Inn. hīc. vnde in tex. nostro non constabat, q̄ iste cēsus aliquo iure deberetur. ¶ **¶** Secundo casu, cū constat, q̄ nō debeatur, sed solummodo probat prāstatio annua facta longo tempore: & tunc aut agitur possessorio, aut petitorio. Primo casu dicit Inno. hīc, q̄ non habet locū iste tex. quia quilibet est defendēdus in possessione sua, ex quo non vi, nec clam, nec p̄cario in possessione est. ar. in. c. querelā. de elect. vbi bo. tex. in. c. cū ecclesia Sutrina. de cā pos. & propriē. & no. in. fi. e. ti. potest ergo is, qui solitus erat recipere cēsum, vel aliud seruitiū, si subtrahatur de nouo agere possessorio: vt sic restituat ad primāuā possessionē, & in ea defendatur donec decidať q̄ super proprietate. Ex hoc dicto sentit Inn. q̄ super prāstationibus annuis pōt agi possessorio: sed tu hoc latius distinguere prout no. in. d. l. si certis annis. & in. d. c. querelā. & hīc: q̄ aut p̄statio est merē personalis, & non potest agi possessorio: quia cum non sit dare petitoriū. ar. hīc. ita nec possessoriū. Nā petitoriū & possessoriū sunt correlatiua: vnde si deest petitoriū, ergo & possessoriū. l. j. ff. de acqui. pos. Nā nō possum possidere personam liberā, ideo frustra ageretur possessorio: quanquā. d. Anto. in. d. c. querelā. dicat, q̄ in istis p̄stationibus annuis est repire quēdā statū ad quē pōt facere q̄ se restitui. ar. eorū, q̄ no. ij. q. ij. in. c. nullus. & p̄ gl. in. c. cū iter. de excel. p̄la. Cōiter Legistā tenēt oppositū indistinctē: vt no. in. d. l. si certis annis. & p̄ Bar. in. l. si. ff. quorum bo. & hāc opi. videt̄ verior de subtilitate iuris. Aut cēsus est realis, vtp̄ta, q̄a soluitur rōne certae rei. & tūc potest agi possessorio: cū non possideat hoc casu p̄sona. & iste est propriē tex. in. d. l. querelā. vbi census petebatur ab ecclesia & rōne ipsius: & sic limita dictū Inno. hīc. Si verō agitur petitorio: & tūc considera tres casus principales, prout voluit Bar. & bene in. d. l. cū de in rem verso. q̄ quandoq̄ in petitione quis fundat se super solo cursu tēporis: vt quia p̄sus ignorat cām legitimā cōstitutionis ipsius cēsus. Aut fundat se super alia cā legitima, quā tñ solū pbat p̄sumptiuē per cursum magni t̄pis. q̄q̄ tertio allegat titu. minus legitimū, quē dicit confortari & validari ex cursu t̄pis. ¶ Primo casu, aut allegat p̄statio tāti tēporis, de cuius initio nō est memoria: & obtinet actor hoc probādo: quia p̄sumptio est ex cursu tāti tēporis, q̄ ex causa legitima cēsus fuerit impositus. vnde p̄pter diuturnitatem, & quasi impossibilitatē excusatur iste ab exp̄sione causae, cū in talibus nō sit memoria: & cursus tāti t̄pis habet vim tituli: vt in. c. j. de p̄scri. lib. vj. & in. l. hoc iure. §. ductus aquae. ff. de aqua quot. facit. c. sup. q̄bus dā. j. de ver. fig. Sufficit ergo isto casu dicere: peto talē censum, exiusta cā ab initio impositū. Et hāc opi. tenet hīc Io. an. & Bar. in. d. l. cū de in rem ver. & gl. j. q. j. nullus, & in. c. seruitiū. xvij. q̄. ij. & hoc casu nō habebit locū iste tex. & tenebis mēti hoc dictū: quia quotidianū. Nā multa monasteria ab antiquo receperūt censum ab ecclesijs, & causam prorsus ignorāt. Possunt enim defendi modo p̄dicto. Aut allegatur minus tēpus: & tūc aut agitur de obligando quē: aut de liberatione. Primo casu nō prodest cursus solius t̄pis: & sic potest intelligi iste tex. & l. creditor. C. de pac. Secundo casu, aut ius cōe resistit liberationi: & nō inducit liberatio ex solu. nō facta: vt in. l. cōperit. C. de p̄scri. xxx. ann. vbi patet, q̄ ex notabili sol. tributū, nō inducit liberatio. Aut ius cōe nō resistit: & tūc inducit liberatio secundū naturā actionū. Nā quādā actiones tollūtur spatio. xxx. an. Quādā. xl. an. vt in. l. sicut. C. de p̄scri. xxx. an. & in. c. de quarta. e. ti. & hoc circa primū mēbrū, q̄n. f. titu. nō alleg. ¶ Secundo casu principali, q̄n. allegat titu. & nō pbat, nisi p̄sumptiuē ex cursu t̄pis. Exēplū dicit actor: peto talē censum, qui fuit im-

positus in fundatiōe ecclesiae, vel per Ro. pō. vel debetur ex cōpositione: & ad hoc probandū induco tēpus longū, in quo reus semp soluit. vnde dubitatur nūqd titulus p̄alleg. probetur sic p̄sumptiuē. Nā si verē probaretur, nō esset quāstio. & hoc casu sunt opi. vt no. in. l. cū de in rem ver. sed ponēdo cōmuniore opi. cōclude, q̄ aut ius cōe resistit, & nō sufficit allegare tit. nisi pbat. Pro hoc. d. c. j. de p̄scri. li. vj. & d. l. cōperit. Aut ius cōe nō resistit: & tūc cōtra agentē, vel soluentē p̄sumitur titu. alleg. si soluit spatio. x. an. vt pbat in. d. l. cū de in rem ver. vbi dicitur, q̄ si quis soluit vsuras per decenniu: & nūc desistit soluere, satis est actori allegare p̄missionē per solennem stipulationē fuisse factam, & probare per cursum. x. an. Nā cōtra aliqd facientē tāto tēpore de facili p̄sumitur. caueat tñ ille, q̄ allegat, ne faciat cōtra conscientia. Aut agitur de p̄sumēda cā contra patientem: vt puta in acquirenda seruitute alicuius rei: & tunc ex quo agitur de modico p̄iudicio, p̄sumitur illa causa allegata. ¶ **¶** Ad hoc quod in simili no. in gl. in. l. pe. C. cōi di. vbi tex. no. iūcta gl. dicit, q̄ si duo fratres, qui habebant bona cōiter, possederint illa bona per decennium tanquā diuisa, p̄sumitur diuisio: licet non probetur ex cursu tāti temporis. Si verō agitur de magno p̄iudicio: puta de p̄scribenda proprietate, nō sufficit cursus magni t̄pis: sed requiritur p̄scriptio legitima. Et de hoc & de tertio mēbro, q̄ nō faciat ad intellectu. c. dic vt plenē not. in d. l. cū de in rem verso. Nā p̄dicta sufficiūt ad intellectu. c. & vide ad mate. quod no. Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. lxij. & liij.

SVMMARIUM.

1. Episcopi, an sint magis honorandi, & digniores quam Cardinales.
2. Papa solus & nullus alius citra eum, potest imponere collectam subditis.
3. Grauumen, quod imponitur, nō debet excedere cursum solitum.
4. Excommunicatus sententia, si est iniusta, an teneat. Subsidiū charitativum, an quo casu possint cogi subditi ad soluendum Episcopo.
5. Subsidiū charitativum non potest peti ab inferiore prelato quā sit episcopus: nisi consuetudo aliud obseruet.

CAP. II.

Vm Apostolus.

¶ Determinat cōciliū numerū equorū, quos secū debēt ducere p̄nti plati visitates: & prohibet eis tūc vti venatiōibus, vel sumptuosas epulas quārere. hoc primō vsq̄ ad. §. prohibemus. vbi in effectu dicitur, q̄ Prælati non debēt grauare subditos talij & exactionibus: p̄mittit tamē ex iusta cā petere ab eis moderatū auxiliū. h. d. vsq̄ ad. §. sanē. Sed inde vsq̄ ad fi. dicit, q̄ numerus equorū statutus in prin. c. nō debet trahi ad augendū numerū aliās solitū. & diuisio patet per p̄dicta. ¶ Casus literal. Quia prælati tā Cardinales, quā Archiepiscopi & alij inferiores cū ecclesias visitabant, grauabant eas in procurationibus exigendis: vt q̄q̄ ornāmēta ecclesiastica subditi viderē vel obligare cōpellerentur. & brevis hora longi temporis victum cō-

SEE. SAPIA.
¶ Prastatio. Vi.
de ad hoc pulchrū
consiliū: Cal. in ti.
de lib. obla. cōfi. j.

Vide etiā tex. no. in au. vt deter. sit nu. in. ij. col. ibi. sed ex his, quæ sunt ex pēas metiri. co. j. vbi tex. q. oportet expēas secundū redditus metiri. Et ibi gl. no. q. qui hoc seruauit, pauper non ellet. Ad idē vide gl. no. in ver. tran. ē dens. in au. de consuli. in prin. colla. iij.

Ant. Franc. Circa quod hoc dicitur, q. expensæ sunt faciendæ secundum redditus & introi-

tus, quos habet q. hoc sine dubio, p. cedit, quātū ad l. psum exponētē. Sed qñ expensæ sunt, soluēdæ propter victoriā cau. se: quia quis est cō dēnatus ad illas, quales debeāt sol ui & taxari p iudi cē. habet in l. eum quē temerē. ff. de iud. l. l. sancim⁹. C. e. Et adde, q. expē sæ, quas q. domi fecisset debet sub duci de cōdēnatio ne expēsarū: nec veniūt in taxatio ne, vt p. Inn. in. c. fi nē litibus. de do. & cōt. & p. Ang. Ang. in. l. termina to. C. de fru. & lit. exp. & p. Io. and. sing. in. c. statutū. in. §. in sup. de re. scri. li. vj. & p. Lā frā. de ori. vltra a. lios in. c. quoniā cōtra falsam. i. ver. expē sæ. de prob. vbi dicit hoc esse verū, nisi expē sæ veniāt rōne cōtu. maciæ: quia tunc oēs veniūt in taxa tione.

Visitare. Adde Fed. cōfil. clxv. & cōf. cxj. Cal. cōfi. x. hoc. ti. Old. cōf. ccij. Abb. cōfi. xxvj.

SEB. SAPIA. **C** Cardinali. vide Fely. in. c. sup. his. co. fi. ver. vlt. dicit hic. §. de fi. instru. mento.

SEB. SAPIA. **C** Charitativū au xiliū. Qui teneāt ad charitativū sub fidiū, ponit aliqd Fel. post Abb. in c. accedētes. co. vl. ver. vlti. dum tan git. §. de præscri. ptionibus.

Nō tenere. Ad de, quod voluit Cal. cōf. ix. de sen. excom.

SEB. SAPIA. **P**rimū dictū. Hoc dictū refert Fel. in. c. inter ca. teras. §. de re iudi.

Vtrū Eps pos. sit cōpellerē subdi tos ad p. standum charitativū subfi.

sumebat: statuit cōciliū Lateran. q. Prælati p. dicti secundū facultates ecclesiarū recipiāt p. curationes statuēdo certū numerū cuiuslibet p. dictorū tā personarū quām equorū, qbus con tenti existant recipiētes cū gratiarū actione, quod illis fuerit institutū ab illicitis abstinen do: quærentes nō quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærent videant. Prohibet insuper ne subditos in dictis exactiōibus aggrauare præ sumant: tamen si quandoq. necessitas superue nerit, vel si manifesta & rationalis causa exti terit, moderatū auxiliū ab eis poterūt postula re: cū dicat Apostolus: nō debent filij thesauri zare parentibus: sed ecōuerso. In fi. dicit, quod dictū est de prædicto numero personarum & euictionis secundum tolerantia dictum est. In illis locis poterit obseruari, in quibus am pliores sunt redditus, & ecclesiasticæ faculta tes: in pauperibus locis illam teneāt mēsuram: vt accessu maiorū minores nō debeant aggra uari: & illi, qui paucioribus equis vti solebant non credant prædictam indulgentiā sibi con cessam. Ber. ¶ No. j. q. præsumptio est contra prædicantes ex munere, vt potius quærant q. sua sunt: quām quæ Iesu Christi. si tamē verē indigerent, iustē possunt necessaria petere: q. nō magnū est si ab eo metātur temporalia, q. seminavit spiritualia. Ad hoc. c. si Episcopus. de of. or. li. v. & in. c. inter cætera. e. tit. facit. c. cū voluntate. j. de sen. ex. ¶ No. ij. cōtra schola res^a, qui repente consumūt id, quod nō suffi cit ad victū longi tps: sic enim redditus sunt ex pēdendi: vt semper aliquid in fine superfit. iu xta consiliū Iuriconsulti in. l. ius alimentorū. ff. vbi pupillus educari debet. ¶ Itē no. v. spe cies prælatorum, qui possunt subditos visita re. & quod dicit de Archidiaconis & decanis, habet respectū ad consuetudinē quorundam locorū, in quibus Arch. visitant, aut iure pro prio, aut vice Episcopi. & potes dicere, q. q. p. prælatus habēs iurisdictionē potest visitare^b. pro hoc. c. in singulis. §. de testa. mona. ¶ Et no. ex tex. arg. opt. q. Archiepiscopi, & Episco pi sunt magis honorandi, quām Cardinales. Et intellige de Cardinalibus nō Episcopis. Nā maior numerus equorū permittitur Archie piscopo, & Episcopo, quām Cardinalibus. Et hinc est, q. alibi disputatur, nūquid Episcopus sit maior Cardinali: de quo vide bo. text. cū gl. in. c. quāquā. ij. q. vij. & per Host. in. c. eccle sia. el. ij. §. de ele. ¶ No. in ver. prohibemus. regu lā generalē, q. nullus prælatus citra Papā po test imponere collectā subditis. ¶ Secundō no. casum exceptum à regula: quod vbi subest causa rationalis & manifesta, potest Episco pus petere à subditis moderatū auxiliū. quod hodie in vulgari vocatur charitativum au xiliū^d. Et nota, quod non sufficit causa ra tionalis, nisi sit manifesta. Et collige ex hoc & ex tex. q. charitativū subsidium, nō solum se mel, sed pluries ab eodē Epō pot. exigi, dūmō sit cā rōnabilis & manifesta: qd. clarē probat litera ibi, aliquoties & c. ¶ Itē no. q. Epi & alij

diū. & p. quæ verba debeat petere, vide hic p. d. An. in. j. co. & per eūdē post Host. in. c. cōquerēte. in fi. de of. or. Adde et, q. capitulū vacāte sede ex causa posset exigere à clericis charitativū subsidium. Gl. est no. in ver. aliūde. in. c. cu piētes. §. electos. de ele. in. vj. Itē adde, q. Eps pot. capere charitativum subfi diū ab exemptis. tex. est à contrario; in cle. j. in ver. in exigēdis. de exce. pla.

plati potius dnt de suo donare subditis, quām ab eis reci pe: quia parētes debēt thesaurizare filijs, & nō ecōuerso. ¶ Vltimō no. ex fi. lite ra, q. cōstitutio edita ad moderationē, nō de bet ita intelligi, vt inducat grauamē, & exce dat cursum solitū. facit. c. fi. j. de ver. fig. & c. si necesse. de do. post diuor. re. ¶ In gl. in ver. contenti. ibi: tenet fortē sententia. dicit Inno. q. li cet hæc opi. sit tutior, tñ * verius videf* sniam nō tenere. datur tñ per Abbatē cōsiliū, vt in terponatur prius appellatio: sed saluādo opin. potes sic distinguere. Aut enim Eps excōicat subditum: quia nō vult eū recipere vltra nu merū euictionum hīc contentū: & non tenet excōicatio tāquā lata cōtra iuris errorē: vt in c. per tuas. de sen. excō. & in hoc casu pot. salua ri. c. cū ad quorundū. alle. in gl. vt sic cōtineat ius: sed nō indulgentiā. Aut error nō fuit expf sus in snia: vt puta: q. excōicauit subditū: quia nolebat eū procurare: & tunc aut notoriū est excōicationē ferri: quia noluit recipere vltra numerū hīc statutū: & credo et excōicationē nō tenere: cū sit notoriē iniusta. Ad hoc tex. cū gl. in cl. pastoralis. in. §. Pisana. de re iu. & qd. no. Inn. in. c. fraternitatis. j. de frigi. & malefi. & in. c. ij. de dilat. nisi aliud dicamus in snia excō municationis. Nā voluerūt quidā dicere, vt Archi. in. c. venerabilibus. de sen. exc. lib. vj. q. excōicatio semper tenet, quātūcūq. sit iniu sta: nisi error sit expressus in snia. Sed primū di ctū mihi plus placet, ar. eorū q. no. in. c. Roma na. i. §. vniuersitatē. de sen. exc. li. vj. & vide qd. dixi in. c. inter cætera. §. de re iu. Aut nō est no toriū: & tūc tenet snia licet iniusta: & sic p. cedat opi. gl. ¶ In gl. in ver. rationalis. in fi. no. gl. & dicit doc. q. supior erit hoc casu Archi eps, si subditi agūt cōtra epm. Si verō Eps agit cōtra subditos: tunc eliguntur arbitri: vt in. c. si clericus. xj. q. j. ¶ Sed circa hoc quæritur, nūquid subditi possunt cōpelli existēte causa rationali ad hoc charitativum subsidium ex hibendum: videtur primō, quod nō. quia tex. dicit cū charitate hoc esse petendū. doc. cōiter tenent oppositum. Nam primō debet charita tiuē postulari: & sic debet intelligi tex. sed si charitas nō perficit, exhibēda est potestas. arg. lxv. di. c. qui emendat. Et pro hoc facit, quia in prin. §. phibemus. prohibet imponi collectas & exactiōes: postmodū ex cā rōnabili susti net. ¶ Quis aut erit superior in hoc coactiōe subditorum: dicit aliqui, vt refert Innocen tius, quod Archiepiscopus: & alij, quod Papa: alij quod ipsemet Episcopus, qui hoc petit. quod videtur plus placere Innoc. dum modo causa sit rationalis euidenter: ne subditi nimium grauentur. Si autem subditi referrent. q. puta: quia dicerent se nimium pgra uari: vel causam dicant nimis esse irrationabi lem: tunc debent adiri superiores, vel arbite modo prædicto. Et plures causas legitimas pe tendi hoc charitativū subsidium, vide per In no. in. c. j. de sta. reg. vide gl. in. c. vno. x. q. ij. q. dicit nō esse iustam causam, si Eps vult ire ad Papam

vide ibi Ancha. in viij. no. & ibi etiā clarē p. d. Abb. & idē tenet. d. Ab. in c. dilectus. de off. or. Itē an Eps pos sit remittere chari tativū subsidium: vide Inn. in cl. j. in antep. co. ver. sed an charitativū. de iurepatr. Itē adde hic Archidia. in. c. vno. x. q. ij. vbi dicit, q. Episcopo p. expē sæ facien da pro aduētū re. gis, maxime si ab eo tenet regalia, potest à suis sub ditis subsidium pe tere: sed nō debet eos grauare. Et q. sint iustæ causæ pe tēdi charitativum subsidium: vide Ol. in cōf. inc. vltra p. posita. & anbaroa quo q. tenet feu. dū franchū, & li berū possit ab eo exigere charitati uū subsidium pecu niariū: vide Oldr. cōfi. cccxxxij. in. ci. factum tale est, qdā baro. Itē adde hic, q. nō valet sta tutū capituli sede vacante diminuēs charitativum sub fidiū Episcopo: secundum Lapū alleg. xx. & sequē ti. Item de isto charitativo subfi dio, vide Baldum in. l. j. aliās. ij. in fi. C. de operibus li berorum. & La pum allega. xxx. vij. incipien. consi lio bene. vbi dicit quod potest ne gari volenti aliter taxare. de quo in fra. Item adde, q. Episcopus po test punire subdi tos suos inhum a niter denegantes charitativum sub sidium suo Archi episcopo Metro politano: vt dicit d. Ant. post Inn. in cap. cum ex of. ficij. in secūda co. de præscrip. Imō potest proponē re edictum, quod quicūq. clericus beneficiatus de suis subditis non præstiterit libi

Papā, vel ad Principē. sed cōtrariū innuit Inn. in. d. c. satis dicerem, q̄ si accedit pro cōmuni vtilitate seu pro necessitate ecclesiæ suæ pōt: quia tūc posset petere moderatū auxiliū: & intelligo, q̄ non pōt per se. & hoc videntur sonare illa verba moderatū auxiliū, & verbū, pro necessitatibus. ¶ Nunquid aut possit præscribi cōtra charitatiū subsidium: tenet do. Ant. q̄ non, quia cōtra charitatem nō pōt præscribi. Itē quia petere subsidium est in facultate superioris: sed in his, quæ sunt facultatis, nō currit præscriptio, vt dixi in c. ex parte. de cōces. præbē. no. per Cy. in. l. ij. C. quæ sit lon. cōsue.

6 ¶ In glo. in ver. *exactiones*. in fi. pōdera istā gl. Nā sentit duas op. in qōne, quæ pōt accidere quotidie. nunqd prælati inferiores Ep̄s possint petere ex cā rōnabili hoc charitatiū subsidium: vt faciūt Ep̄i. & vide glo. in secūda opi. tenere q̄ sic. Et idē tenuit Goffr. & Philip. sed Petr. Abb. & Host. sentiūt oppositū. vñ dicit Host. Archi. nullas collectas facere pōt, nisi in hoc sit priuilegiatus, vel habeatur cōsuetudo. Tu circa hoc vide in. c. cū & plātare. de priuile. & Fede. confi. ccv. ij. ¶ Extra glo. quæro quot diebus pōt Ep̄s morari tēpore visitationis apud eādē ecclesiā. tex. in ca. placuit. x. q. j. dicit, q̄ duobus diebus. in prima die debet habere clerum: in secunda populū. Sed tex. in. c. inter cetera. x. q. ij. dicit, q̄ p vnā diē. & in concor. illorū. c. sunt opi. Aliqui dicūt, q̄ illud. c. placuit. sit correctum per illud. c. inter cetera. Alij, q̄ in die aduentus habet clerū, & in sequēti die mane prædicabit ad populū, & recedet, & sic stabit in effectu respectu grauaminis per vnū diē. Alij dicūt, q̄ visitatio incipit à cena & finit in prædicatione sequētis diei, ita q̄ pōt dici, q̄ stetit per duos dies, quia attingit partes duorū dierū p vnū diē naturalē. Illud aut verū est. vt no. Inn. in. c. j. e. tit. li. vj. & Io. an. hīc, q̄ si cā rōnabilis exposcit, pōt ibi diutius morā trahere. quia si ex cā rationabili pōt redire ad locū visitatū: vt in. d. c. j. fortius poterit ibi morā trahere & continuare. Et quid debeat facere Prælati tēpore visitationis. vide bo. tex. in. d. c. placuit. & per Spec. eo. titu. & in ti. de inq̄. §. nunc tractemus. ver. licet.

SUMMARIUM.

- 1 Censui nouus non potest, nec de nouo imponi, nec impositus augeri in ecclesia per ipsum prælatum ad vtilitatem suam, sed ad vtilitatem alterius ecclesiæ potest ex causa rationabili.
- 3 Censui non augetur auctis facultatibus.
- 4 Conductor ea ratione, qua non tenetur ad pensionem, si patitur magnum damnum, eadem ratione debet augere pensionem: si consequitur magnum commodum.

CAP. VII.

1 **R**ohibemus. ¶ Nouus census ecclesijs imponi nō pōt, nec augeri. Primò ponit duplicē prohibitionē, quā iustificat. Secundò ponit decretū, ibi: si quis verò. & no. q̄ iste tex. est de principalioribus. ¶ Casus literalis. Præcipit cōci. Lateranē. q̄ Archiep̄i, Ep̄i, Abbates & alij Prælati nouū cēsum nō imponāt ecclesijs: nec veteres augeātur: nec partē prouētū ecclesiā suā vñbus appropriare præsumāt: sed libertatē inferioris cōseruent. quā sibi volūt à suis superioribus conferuari: qui cōtra fecerit, irritum habeatur, quod fecerit. Ber. ¶ No. j. q̄ nullus prælatus citra Papā, siue sit secularis, vel regularis pōt imponere nouū cēsum vel antiquū augere in ecclesia sibi subiecta. Et hoc intellige, quando prælatus vult imponere ad vtilitatē suā. Non em debet autorizare in facto proprio, vt in cle. j. de reb. eccl. nō alienā. sed ad vtilitatē alterius ecclesiæ subsistēte causa rationabili hoc poterit: vt no. Inn. hīc. & facit à cōtrario. c. prætereà. & c. cū clerici. & c. significasti. eo. & intelligo de prælato, qui habet ep̄alē iurisdictionē in loco: arg. in iuribus. §. alleg. ¶ Not. ij. q̄ habēs ecclesiā subiectā, nō pōt retinere sibi partē prouētū. Et de Ep̄is dic: vt in. c. vt nostrū. in fi. vt ecc. bene. De abbatibus & alijs prælati inferioribus, vide bonū tex. in cle. quia regulares. in §. j. de sup. negli. præla. vbi cōcludit, q̄ qualiscūq̄ si loc⁹ subiectus abbati, dūmodò nō sit de mensa ipsius, nō pōt partē redditū sibi retinere. ¶ Vltimò no. p illa regula, qd tibi nō vis fieri, alij nō facias. Et p illa, oīa quacūq̄ vultis faciāt vobis hoīes, facite illis: vt. j. dif. c. humanū gen⁹. ¶ In glo. i. ver.

subsidium charitativum in tantū tempus sit excōicatus, secundum dom. de Ro. deci. cccxv. in or. nouis. Itē adde, q̄ quando Ep̄s, vel prælatus alius ex causa à subditis exigit, charitativum subsidium, nō debet à qualibet ecclesia hoc nomine plus exigere pecuniā, quā exigeret nomine procurationis, si visitaret. Casus est sing. & vnicus in extrauaganti Benedic. xi. quæ incipit, vas electionis. circa finem.

nec veteres. in fi. vult hæc gl. q̄ cēsus pōt augeri auctis facultatib⁹ ecclesiæ censuata. sed gl. sequēs hoc limitat, vt pcedat respectu præsentationis vel procurationis: nō aut respectu cēsus. & tene mēti illā gl. sed nō reddit rationē, nec doct. bñ explicāt. Sed dic, q̄ cēsus ideò nō augeatur, quia aut soluit superiori, & est signū subiectionis. nō aut refert: an soluat multū: an parū: nā semp denotatur subiectio. pro hoc. c. oīs aīa. §. eo. facit. c. constitutus. de religio. do. Aut soluit priuato, & nō est propriē cēsus: nec debet augeri auctis facultatibus. Ratio, quia in cōtractu cēsuali trāsfit dñiū ex toto in recipiēte: vt dicit gl. in præalleg. c. constitutus. & p Bar. to. in. l. j. ff. de pub. vñ augent facultates istius, nō illius, cui debet cēsus: meritò nō debet augeri cēsus. ¶ Secus est in pēsiōe, quia illā quis soluit rōne fructū, quos quis pcipit de alieno. Nā propriē cōductor soluit pēsiōē. vñ quēadmodū si cōductor patitur magnū dānū sine culpa sua: cōsequitur diminutionē pēsiōis, ita si ex vbertate fructū casu fortuito cōsequitur magnū cōmodū, debet augmentare pēsiōē. Quia cōtrariorū eadē est rō. & hoc tenet gl. & Bal. post eā. in. l. si merces. in §. vis maior. ff. loca. & vide quod dixi in. c. ppter. de loca. & aliquid no. j. eo. quāto. ¶ Et ex hac ratiōe inferitur, quod si ecclesia fuit donata monasterio ad vsus proprios, & monasteriū reseruata sibi pēsiōe cōcessit eā alteri, debet auctis facultatibus augeri pēsiō: quia illa fuit imposita ratiōe fructū: quēadmodū diminueretur pēsiō facultatibus diminutis. & idem in procuratione debita, vt in. c. quāto. j. eo. Abbas.

SUMMARIUM.

- 1 Ecclesia non potest fieri censualis, & facta nō tenet per simplicem constitutionem Rectoris, sine consensu Diocessani. 2. 3. quo casu requiritur causa rationabilis.
- 4 Præsertim, ista dictio potest exponi pro maxime, & pro tantum.

CAP. VIII.

1 **P**rætereà. ¶ Prælatus, seu rector ecclesiæ non potest præsertim post mortem ecclesiæ suæ propria auctoritate cōstruere cēsualē. Ponit casum gñalē rōnem subdēs ibi: nō enim. ¶ Casus literalis. Quidam Rectores ecclesiā per collusionē quandā factam cum religiosi, qui habent in illis ecclesijs ius patronatus, soluunt de eisdem ecclesijs annuam pensionem: & illi eam reci-

tivum subsidium, est impotens facere expensas de suo absq; sua culpa, quia tunc non posset petere: vt ple. trac. in. c. cum Apostolus. de censi. & an possit præscribi huic charitatiuo subsidio, vide per doct. & per And. Sicu. maxime in. c. accedentes. de præscrip. in. ij. col. in ver. item dubitatur.

2 **S** E B. S A P I A. ¶ Sibi subiecta. Idē allegat aliās esse dicendū in hospitali subiecto, quia quare non possit census nouus imponi ecclesiæ subiectæ rō est: quia ista est quædā alienatio iuris ecclesiæ, quæ non pōt fieri, nisi ex cā rationabili: & cū debita solennitate, vt per Abb. j. c. proxi. in primo not. & in. c. significasti. in primo & tertio no. in. c. grauis. ad fi. j. e. In alienatione autem bonorum hospitalis requiritur eadem solennitas, quæ in alienatione rerū ecclesiæ, secundum do. Anto. Imo. & Abb. in. c. nulli. §. de reb. eccl. nō alie. cum similibus, vt tradit Fely. in. c. de quarta. §. de præscrip.

pit, vas electionis. circa finem.

¶ Adde, an charitatiū subsidium possit præscribi, Ro. cōsil. ccc. lxx. viij. & quādo pōt sit imponi per eūdem Abba. cōsil. vij. & an possit præscribi, etiā per Cal. cōfi. x. hoc ti. Lap. alle. xxx. Anto. Fran.

¶ Circa istā materiā de charitatiuo subsidio, an inferiores ab Ep̄o possint illud imponere clericis sibi subditis. vide Archi. xxiiij. di. c. fin. Et qñ & ex quibus causis possit charitatiuum subsidium peti à subditis: vide in. c. cū Apostolus. de censi. & vide Spe. in tit. de renū. §. ij. & Hostien. in sum. de of. si. lega. in §. quid pertinet. & an tale charitatiū subsidium debeatur Papæ, vide per Old. in cōfi. hic alle. & an dñs à vasallis in casu necessitatis, vide Bald. in. l. j. in fi. C. de ope. lib. & in. l. iubemus. la. j. in. j. nota. C. de facrosan. eccle. & vide Bal. in. l. i. quis ad declinandā. C. de epi. & cle. & vide Car. in cle. j. in §. fi. in. j. q. de excess. præla. & in cle. j. in. §. j. in fin. de sup. negli. præla. & adde, q̄ charitatiū subsidium est arbitrarium, & debet exigi secūdū possibilitatē, & etiam p cūdo ad Papā, vel Imperatōrē, vt per Car. in locis præalleg. Et intellige prædicta verba, si petēs charita-

SEB. SAPIA.

a ¶ Certum præmium. Vide Bar. in l. j. §. vtrū. ff. ad Sillania. & Fely. in c. de hoc. col. pen. ver. in ea. glo. in fi. j. de simo.

b ¶ Tu vide glo. in ver. pedagia. in. c. super quibusdā. in. §. præterea. j. de ver. sig. que ponit quæ sint pedagia, guidagia, & salmaria, & habetur per Archi. xxxiii. q. j. in. c. si quis Romipetas. & p Bal. vbi plura dicit in rub. ff. de rerū di. ni. Et quid sit vectigal, adde gloss. in rubri. C. de vectig. & cō. Et ista sunt quæ portoria dicuntur secundum gloss. in ver. sicu. portoria. in l. iij. C. de vectig. Vulgatiter etiam appellantur telonea, vt est text. in c. j. in princ. in tit. que sint re. in vfi. feu. Hinc dicitur in euāgelio: q̄ beatus Matthæus se debat in telono, quia erat publicanus. Quid autem sit tributū, cēsus, collecta, gabella, præstantia. & de alijs huiusmodi ponit Bal. in. d. rubri. & Hostiē. in hocti. j. §. ex quibus causis. & c. & alij cano. hic.

SEB. SAPIA.

c ¶ Tributum. Vide Fely. in. c. ad audientiam. colū. vj. & vij. verfi. in quātum habens. §. de præscrip.

d ¶ Et hoc est verū, etiā si laici haberent potestatem a principe seculari faciendi soluere pedagia a personis ecclesiasticis, quia princeps secularis nullā habet potestatem in personis & rebus ecclesiasticis, vt declarat Hosti. hoc tit. in. §. ex quibus causis. in verfi. sed nunquid. & vide Gemi. in. c. quāquam. in hoc titu. lib. vj. in. iij. nota. Limite prædictā cōclusionem non procedere in his rebus, quas cleri-

piūt Ep̄o ignorāte, quærif, an successores pensionē illā soluere teneatur. Respondetur: q̄ monachi nō sunt audiēdi in receptiōe pensionis, si autoritas Ep̄i, vel eius officialis: qui autoritatē præstare possit, nō interuenit super hoc. & quia simplices sacerdotes, vel clerici nō possunt ecclesias, quibus præsumt cōstituere censuales præsertim, post ipsorū decessum. Bern.

¶ No. j. q̄ nemo pōt autoritate propria ecclesiā alteri ecclesię cōstituere cēsualement. Et est rō. Nā nō pōt quis alienare res ecclesię sine iuris solēnitatē. xij. q. ij. sine exceptiōe. forti⁹ nō pōt imponere cēsū, cū sit quædam alienatio corporis suę ecclesię, & quædā seruitus imposita. ¶ Not. ibi: si pontificis, aut alterius. & c. q̄ autoritate pontificis: vel alterius Prælati habētis ecclesiā pleno iure subiectā, pōt de nouo imponi cēsus. quod intellige ex cā rōnabili, vt dixi. §. c. pxi. ¶ Vltimō no. ibi: præsertim post decessum. q̄ simplex sacerdos nō pot etiā in vita sua cōstituere ecclesiā cēsualement. & hoc denotat verbū illud præsertim, exponēdo p̄ maximē. Alij verō exponūt p̄ tm̄, dicētes q̄ in vita sua pōt Prælat⁹ obligare se ad soluēdū cēsū. Sed dicēdū est, q̄ licet possit se obligare p̄sona liter nō tm̄ obligare ecclesiā. & sic intellige istū tex. Nā ista est p̄priē expositio hui⁹ verbi: præsertim, vt exponat̄ pro maximē, vt no. in. c. auditis. de elec. nā ex cōtrario posset ecclesia lædi de facto: quia posset adduci ad consuetudinē. facit quod no. in. c. peruenit. §. de arbi. Abbas.

SEB. SAPIA.

Qui tenetur aliquid facere ratione officij sibi cōiunctum non debet si fecerit, habere aliquod præmiū, quod ad hoc fuit ordinatum.

Officiales non debent habere aliquod præmiū, si capiunt exbānitos, quia ratione officij tenentur, licet capienti sit statutum certum præmiū.

CAP. IX.

Ecclesiis. Breue est, vel p̄ alia verba summa sic. Ep̄s ecclesię de manu laici per se ereptē, nō pōt ob hoc cēsū imponere. ¶ Casus literalis. Quādoq̄ laici tenēt ecclesias, Ep̄i liberāt eas de manib⁹ laicorum, quærif vtrū plus iuris habeāt in istis ecclesijs, quā in alijs. Rñdet Papa, q̄ nullā exactiōē imponere eis possunt, nec debēt præter cathedra ticū & oīa alia iura, quę alijs ecclesijs imponūt. Ber. ¶ Et vt intelligas, ratio dubitādi fuit, quia si cū tēpore fundatiōis: vel perceptæ libertatis: pōt Ep̄s certū cēsū sibi cōstituere: vt in. c. cōstitutus. §. de reli. do. & in. c. p̄terea. el. ij. de iurepat. ita videbat̄, q̄ si capiebat ecclesiā de manibus laici, cū eam quasi de nouo adduceret ad libertatē, q̄ in recōpēsatione bñficij potest imponere nouū cēsū. ¶ Sed cōtrariū deciditur. quia Ep̄s ad hoc tenebat̄ ex officio suo & in necessitatibus nemo liberalis existit: vt in l. re legatā. ff. de adimē. leg. Et ex hac rōne not. q̄ facientibus aliquid laudabile ex officio suo, nō est necessariū præmiū imponendū. ¶ Et facit ad. q̄ promittitur certū præmiū capienti certū exbānitū, nunquid debeat familia potestatis capienti exbānitū? & videtur, q̄ nō. quia ad hoc tenebatur ex officio. facit. l. cōgruit. ff. de offi. præf. & c. j. de offi. ordi. Qualiter autē eripiebantur ecclesię istę de manibus laici, po-

test tripliciter intelligi. Primō de facto laici tenebāt & v̄sfructuabāt sibi istas ecclesias, vel respectu iuris patronatus, quod fuit liberē per laicū cōcessum Ep̄o, ad ipsius instantiā, vel fortē cēsus debebatur patrono laico. a quo suo ingenio Episcopus liberauit ecclesiam. & nō est vis quis intellectus præferatur.

SEB. SAPIA.

- 1 Pedagium noua licitum est imponere solis principibus & regibus, inferioribus verò non.
- 2 Eleemosyna non debet fieri de malè acquisitis restitutioni subiectis.
- 3 Pedagium malè & indebitè extorta subiacent restitutioni.
- 4 Pedagium, vectigal, tributum, & census, in quibus differant.
- 5 Clerici non obligantur soluere pedagium, vel vectigalia etiam licitè imposita.
- 6 Fraudantes gabellam non tenentur in foro conscientie, & omnibus est licitum fraudare, nisi illis, qui communi consilio imposuerunt.
- 6 Reges præscribunt iura Imperatoris in eorum regnis. Præscriptio contra iura Principis, requirit tempus, de quo non sit memoria.

CAP. X.

Innouamus. Noua pedagia sine cōsensu Principis imponens, cōiunctione priuatur. Primō ponit p̄hibitio. Secundō p̄na, ibi: si quis. ¶ Casus literalis. Quidā præsumebāt ecclesijs imponere noua pedagia: super hoc cōsultus Papa, respondet q̄ noua pedagia sine autoritate Regū, vel Principū cōstitui nō debēt: qui cōtra fecerit, & cōmonit⁹ nō destiterit, cōiunctione careat Christiana, donec satisfaciāt. Ber. ¶ No. j. vnūcasum reseruātū Regibus & principibus. Nam ad eos dūtaxat spectat imponere noua pedagia. Inferiores ergo dñi tēporales peccant imponēdo hæc pedagia de nouo. ¶ Itē not. ibi: donec satisfaciāt. q̄ extortū occasione pedagij illicite impositi subiaceret restitutioni. Ex quo infertur, q̄ tales dñi nō possunt de tali pedagio eleemosynā facere. iuxta no. in. c. ex trāmissa. §. de deci. & xiiij. q. v. in summa. ¶ Vltimō no. casum vnū, in quo ecclesia exercet iurisdictionē in laicos. i. qñ imponūt noua pedagia citra autoritatē iuris. Nā ex quo ecclesia excōicat laicos transgrediētes, ergo habet in eos iurisdictionē, quia excōicatio nō debet ferri, nisi contra subditū, vel forū sortiētem rōne delicti. ad hoc quod dixi in. c. quia clericis. de fo. cōpetē. ¶ Sed quæro, quid dicat pedagium. Solutio. dicit lo. an. q̄ est qdā p̄statio, q̄ fit a trāseūtibus p̄ rebus, q̄ vehunt, vel portantur: & qñq̄ soluitur p̄ p̄sona & alio vocabulo vocatur in iure ciuili vectigal, q̄ soluitur p̄ his, q̄ vehuntur. i. portantur. vn̄ pedagium & vectigal idē importāt. de quo aliquid no. in. l. j. ff. de pub. Itē habetur tributū & cēsus, & si soluitur principi, nō est differētia inter tributū & cēsū, vt not. in. d. l. j. sed priuato qñq̄ soluitur cēsus p̄ re cēsuali. de quo dixi in. c. cōstitut⁹. de reli. do. & tūc tributū differt a cēsū. ¶ An autē clerici debeāt soluere pedagia, seu vectigalia, etiā licitè statuta p̄ dños t̄pales: dic q̄ nō, quia pedagium est on⁹ personale

ci animo negotiādi portarent, quia tūc perderēt beneficium. d. cle. præfenti. eo. tit. a contrario sensu. & ibi glo. & Imo. declarant quō dicatur negotiator, & debet stari iuramento clerici vtrū portentur causa negotiandi, secundū eundem Gemi. in. d. c. quāquam. Et est de mente gl. in. d. cle. præfenti. & habetur per Specu. in tit. de immu. eccle. circa finem. ¶ Secundō limita, nisi clerici, vel personæ ecclesiasticæ vellent gaudere cōmoditate & emolumentō statuti, disponentis super solutione pedagogiorū, quia tūc tenerentur ad eorū solutionem. puta: si statutum dispōeret de summaria cognitio ne vel de alio modo procedendi. Nam hoc beneficium nō cōpeteret clericis nō soluētib⁹ vectigal, nec hoc statutū dicet cōtra libertatē ecclesię, quia illud est cōpellere clericos ad solutionē vectigalium. & istud bñ esset contra libertatem ecclesię. Aliud est, sub certa lege p̄statiōis eos ad cōmodū statuti inuitare, vt est tex. no. in. l. Titio centū. §. j. ff. de cōdi. & demōst. Ista sunt verba Bal. in. l. j. C. de cōtrahen. emp. & ibi dat cautelā, quā vide. ¶ Tertiō limito in his, qui emūt res proprias clericorū ab ipsis clericis, quia immunitas ipsorū nō trāsbibit ad emptores. Ita glo. in d. cle. præfenti. & facit ad hoc prima limitatio. & idem voluit exp̄sē bar. in. l. licitatio. in. §. fina. ff. de public. vbi dicit, q̄ licet si scus nō teneatur soluere vectigal: tamen ementes a fisco soluere debēt. Pro quo facit q̄a mutatiōe p̄so-

nae mutatur conditio rei. l. pro procuratore. §. fin. & ibi Dyn. & Bald. ff. de acqui. hære. facit. l. fi. C. de inoffi. testa. Et per hoc potest decidi occurrens. q. q. licet clerici de fructibus suarum praeendarum non soluant gabellam: tamen ementes huiusmodi fructus bene soluere tenentur. Quod intellige secundum dist. Bar. in. d. l. licitatio. ubi tangit, utrum privilegium transeat ad emptorem. de quo etiam Spe. &

Bal. in addi. in tit. de immu. eccl. in fi. & vterq. & Imo. in. l. maritum. ff. sol. ma. ¶ Quarto limita, q. licet clerici & aliae ecclesiae sticae personae non teneantur ad solutionem vectigalium: tamen coloni partiarum ipsorum bene tenentur soluere vectigal, seu gabellas pro fructibus, seu portione fructuum eos contingente. Ita determinat Fed. de Se. in consi. cvj. incip. quaestio est. Ad de tamen praedictis, q. si clerici per suos operarios colerent fundos suos, tenerentur indistincte soluere vectigal, etiam pro portione, quae tangeret colonum partiarum. Ita Pe. de anc. in. d. c. quamquam. Ego plus dico, q. etiam si clerici cōducerent fundos laicorum, quos propriis pecuniis excolerent, quod idem esset q. de fructibus talium praediorum, non tenerentur soluere vectigal. per doctrinam Bar. in. l. legatis. in ij. q. ff. de leg. iij. ubi dicit: q. ille q. locat sua praedia alteri, & ab alio

cōducit, non per hoc potest dici negotiator. Sed clerici indistincte pro rebus suis habent immunitatem, dummodo non animo negotiandi. ergo &c. Adde Abb. consi. vj. & vide Bal. consi. cvij. & an exigens pedagium eo, quia est in possess. vel quasi exigendi incurrat poenam alio non ostenso: & an exigens pedagium per terram cum solitus erat exigere per aquam: contra faciat vide per eundem Bal. consi. clxxxvij. iij. lib.

Anto. Francif. ¶ An clerici possint compelli ad solutionem gabellarum & dationum. Dicas, q. regulariter non tenentur ad tale solutionem: ut in. l. placet. & in aut. item nulla cōitas. C. de fac. san. eccle. & in cle. praesenti. hic alleg. & in. c. j. de immu. eccl. lib. vj. tamē possunt compelli ad soluendum tales gabellas & dationes pro mercantijs & negotiationibus. & hoc, quia tales mercantias non debent clerici facere: ut in titu. ne clerici vel monachi seculi negotio se immiscerent. & habetur in. c. j. de celebra. missa. Et quae dicatur negotiatio, & quis negotiator: habetur in. l. legatis seruis. & ibi per Bar. ff. de lega. iij. & vide omnino Barto. in rubr. C. de nauticu. lib. xj. Et adde, q. ille dicitur negotiator, qui emit rem, ut ea, non mutata forma forsan carius vendat: ut habetur in. c. ejiciens. quae est palea. xxxvij. dist. & per Car. in cle. fi. de censi. Et adde, q. negotiantes simul obligantur in solidum, nec habent inter se beneficium diuisionis, ut plenē per Bart. in rubrica. C. de iustitia. in vlti. col.

¶ SEB. SAPIA. ¶ Persona clericus. An clericus teneatur ad vectigalia & gabellas, tangit Feli. in. c. ecclesia sanctae Mariae. col. xliij. versi. de gabellis autē. §. de constit. Et nunquid liceat fraudare gabellas licite impositas: tangit Feli. in. c. j. col. xij. versi. ex quibus verbis. §. de constitutio.

¶ Sic etiam exponit, seu intelligit in summa sua in. §. ex quibus versi. actio. nes aut. in fi. De hac materia habetur per Bal. in. l. si plures. C. de cōdi. infer. & in. l. cum proponas. C. de nauti. sceno. & per do. Alex. Imol. consi. vj. ubi

tangit quanto tempore praescribatur ius imponendi talia pedagia, & an requiratur scientia Principis, an tit. vel bonafides, dic. ut ibi per eū, & per eundem in sua solenni disputa. incip. Sigismundus. ubi attingit in tertio dubio qualiter possit praescribi contra Imperatorem, vel ea, quae sunt meri imperij, seu reseruata Principi, ut est hoc ius imponendi pedagia. De hac materia tangitur per Angel. consi. xl. & per Pau. de ca. consi. xix. incip. usus vectigalis corruptus est &c. & per OL. dra. consi. xxxij. incipien. punctus talis est. Adde etiam ad id, quod dicit hic Panor. in fin. ad quod no. idem Panor. in. c. cum apostolica. §. de his, quae fiunt a praef. sine consensu capituli. q. quando qs allegat possessionem tati temporis cuius initij memoria non existit, oia praesumuntur interuenisse secundum intentionem allegantis. & ita dicit ibi. Io. andr. Vin. Hosti. & do. Ant. & alij. ubi in terminis illius decreti. videtis, q. laici possunt habere decimas ecclesiarum in feudum, si modofuerit concessum ante concilium Lateranē. secus si post. Pone, q. laicus possidebat decimam alicuius ecclesiae, ut quia erat posita in parochia illius ecclesiae, quo casu de iure communi praesumuntur spectare ad ipsam ecclesiam. c. j. de restit. spol. lib. vj. Et ecclesia volebat vendica-

requiritur tantum tempus, ut no. in. d. l. vniuersa.

¶ SVMMARIUM. ¶ Clerici committentes simoniam, de rigore iuris debent deponi.

¶ Episcopus potest facere censuales ecclesias ex iusta causa, alias secus.

¶ Authoritas Episcopi, ubi interuenit, non praesumitur collusio.

CAP. XI.

Cum clerici. ¶ Qui per collusionem instituit ecclesiam censualem, illa priuatur. Primò excessus. Secundò poena. ibi: praecipimus. ¶ Casus literalis. Quidam clerici cum quibusdam religiosissimis sine auctoritate Episcopi faciunt collusionem, constituendo eas censuales ecclesias, quas tenent, ut post eorum decessum ad praesentationem religiosorum ad easdem ecclesias filij, vel nepotes clericorum ipsorum praesententur. Praecipit Papa, ut qui inuenti fuerint facere talia, ecclesijs ipsis appellatiōe postposita spoliarent. Ber. ¶ No. j. poenam eorum, qui constituunt censuales ecclesias citra auctoritatem Episcopi. Nā debet illa priuari. Sed consydera, q. tex. iste loquitur, qm per collusionem imponebatur censum publicum, puta ut filij, vel nepotes praesentarentur postmodum ad illam ecclesiam: quid autem, si cessat collusio? dic. ut dicebat in. c. graue. j. eo. ¶ Op. vide etiam, q. isti clerici debuissent deponi: q. commiserunt simoniam. Nā soluebatur censum, ut filij, vel nepotes cōsequerentur ecclesias: & sic dabatur temporale pro spirituali cōsequendo. ad hoc. in. c. cum clericis. §. de pac. & qd ibi no. gl. fi. Sol. doc. fatentur cōtrariū: q. de rigore iuris tales clerici possunt deponi, & etiam religiosi deberent priuari iure patronatus, ex quo taliter eo abutuntur. facit quod no. in. c. quod clerici. §. de iurepa. quod no. ¶ In glo. j. in fin. Host. dicit & bene quod tex. iste non est restringendus ad collusionem, quae fit in iudicio, prout gl. videt intelligere, sed potest intelligi generali-

re talem decimam dicens, q. fuerat concessa post concilium Lateranē. laicus dicebat, q. fuit ante, dicit q. si laicus probat possessionem esse tanti temporis cuius initij memoria non extet in cōtrarium, obtinebit, ac si appareret ante concilium esse. Ita ergo dicerem in proposito in materia nostra, q. si aliquis diceret ad se spectare exactionem pedagij, & probaret possessionem tanti temporis &c. q. praesumeretur iuste ad se spectare. & ille, qui allegaret esse noua vectigalia, haberet necesse illud probare.

Anto. Fran. ¶ Circa hoc quod hic dicitur de pedagio, & an iuri imponendi illud vel iuri exigendi possit quis praescribere: & contra quē, & ad quē spectat talia pedagia & gabellas imponere: vide quae plenē tractantur per Bal. & Bar. in rubric. in titu. quae sint rega. in vfi. seu. & per Bar. in. l. A quibus Regulus. ff. de donatio. Et adde q. ille, qui exigit pedagia & alias gabellas tenetur ad emendam omnium dānorū: quae inferrentur ipsis mercatoribus & alijs soluentibus gabellas & pedagia in suo territorio, ut habetur per gl. & Bart. in. l. ne quid. ff. de incen. rui. & nau. Siue illud damnum inferatur de nocte siue de die, siue ab hostibus, siue ab alijs: ut per Bal. in. l. si quis non dicam rapere. in. v. col. C. de epis. & cle. Siue illud damnum sit illatum a subditis, siue non, ut per Flo. de sanc. Pe. in. l. scientiam. ff. ad. l. aquil. & per Bal. & Bar. in. l. si quando. C. unde vi. & per Bart. in. l. j. §. qui in summa. ff. quando ex fact. tut. Et circa hoc quod hic dicitur de vectigalibus: dicas, q. vectigal est octaua pars eius, quod vehitur, sicut debita. vniuersi. §. l. a legatis. & l. ex praestatione. C. de vectig. & cōmi. & vide Saly. in. l. vectigalia. C. eod. tit. Et adde quod vectigalia retinens tenetur refarcire omne damnum duplicatum fisco: & potest contra eum procedi, ut habetur per Spe. in titu. de primo & secundo decreto. in. §. restat. in ver. & idem iuris. & vide tex. & Bald. in. l. noua vectigalia. C. de vectig.

Cap. Significauit. Panor. super Tertio Decre.

ter qualitercūq; fiat collusio, siue in iudicio, siue extra. vnde verbū collusio, capitur hic latē.

- 12 ¶ In glo. ij. in fi. no. glo. q. ex iusta causa potest Ep̄s imponere nouū censum ecclesiæ. ad hoc ca. cōstitutus. s. de religio. domi. & in. c. cū venerabilis j. eo. Et idem no. in ca. significauit j. e. sed sine iusta causa non potest. tamen vbi interuenit autoritas Episcopi, nō præsuntur collusio. argu. in ca. nisi. de præbend. & sic potest intelligi iste tex. dum ponderat, quod hic non interuenit autoritas Episcopi.

SYMMARIUM.

- 1 Collectores, si grauant ecclesias ad soluendum, debent priuari eorum officio, & idem si circa alios excedant debitum finem. 2.

CAP. XII.

SEB. SAPIA.

- a ¶ Quod in censu. In cōtrarium tamen facit q. propter diuturnitatē temporis, præsuntur solennitas extrinseca, vt latē cōcludit Felyn. in c. sicut colū. xvij. ver. fallit tertiū. de re iud. & Ias. in d. l. sciendū. & in l. j. col. vj. C. qui ad mitti.

ZACHARIAS.

- b ¶ Nō cosequitur restitutionē. Ad de istum in c. venerabilis. nu. 3. & quod ibi posui in apost. ad ipsum. in ver. ante restitutionem. s. de offi. dele. & Phil. Frā. in regula, dolo facis. & quod ibi no. Celsus in apostil. ad ipsum. in ver. spoliatus. de reg. iur. lib. vj.

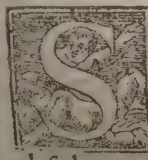

A, quæ, ¶ Si collectores grauant ecclesias, priuari debet officio. Primò excelsus. Secūdò pœna. ibi: quod. ¶ Casus literalis. Quidā Archidiaconi faciebāt collectā denariorū beati Petri per Archidiaconatus suos: & sub tali occasione ecclesias & parochias plurimū aggrauabāt. Papa præcepit, q. hoc non faciant, q. si secus præsumpserint id, quod videntur habere, auferatur à vobis, Ber. ¶ In glo. j. dic. q. etiam pōt intelligi tex. generaliter in oībus collectoribus. Si em̄ excedunt debitū finē, debet officio priuari. Facit. c. indicatū. dis. lxxxix. ¶ Sed q̄ro, qd̄ intēdit litera, dū dicit id, quod videmini habere auferetur. & c. doct. exponūt tripliciter. Primò, vt intelligat de indulgentia peccatorū: quia nō merebunt: ex quo grauant. Secūdò pōt intelligi de officio Archidiaconatus. Tertiò de officio collectoris. & secundum hunc vltimū intellectum summaui.

SYMMARIUM.

- 1 Episcopus non potest sine causa facere ecclesiam censualem. cum causa verò secus.
2 Solennitas extrinseca non præsuntur etiam in factis antiquis.
4 Spoliatus non est restituendus, quando erat in possessione contra ius.
5 Prescribens contra ius debet habere titulum & bonam fidem. & quod tanto tempore possederit, de cuius initio non sit memoria.
Error iuris impedit prescriptionem: error facti non.
6 Censum non potest imponi, etiam quod iam fuerit impositus, sed legitima prescriptione sublatus.
Prescriptio non currit contra tributum, vel censum debitum in signum subiectionis.

CAP. XIII.

Significauit. ¶ Qui recipit iuramentum de nouo censu imposito ecclesiæ persoluendo, cōpellit iurantē absoluerē. Primò ponit casum perplexū. Secūdò distinguēdo prouidet. secundū mēbrū ibi: si verò. ¶ Casus literalis. Monachi de Castig. elegerūt quēdā clericū. T. noīe ad regimē ecclesiæ de Fulfig. ipm iuramēti vinculo cōstringetes de soluēdo eisdē annuatim censum trium marcharū, quas prædecesores eius soluerant. Postmodū Ep̄s dioecesis eidē in periculū ordinis interdixit, ne censum illū eis solueret: nisi

prius cōstaret, q. autoritate ep̄ali fuisset impositus. Sacerdos prædictus hoc significauit Papæ, vnde mādāt cuidā, quatenus si cōstitit præfatū canonē autoritate Ep̄i, & nō de nouo fuisse impositū, præcipiat Ep̄s, vt phibitionē suā relaxet. si verò cēsus de nouo sit impositus, siue autoritate Ep̄i factū sit, siue nō, compellat monachos illos appellatiōe remota, vt clericū illū à iuramēto absoluat. Ber. ¶ No. j. q. sola autoritas Episcopi nō sufficit, vt ecclesia efficiatur censualis. Nā quēadmodū Ep̄s nō valet alienare bona ecclesiæ sine cā. xij. q. ij. sine exceptiōe. ita & fortius, nec cēsum imponere: cū sit quēdā alienatio iuris ecclesiæ. & de hoc. cū gl. j. ¶ No. ij. ibi: nisi prius constaret. q. in cēsu etiā antiquo nō præsuntur autoritas Episcopi: nisi probet. Sicut dicimus in cōtractu minoris: vt nō præsumat autoritas tutoris, nisi expressē probet: vt in l. quæcūq; ff. de publi. Ratio est, quia solennitas extrinseca nūquā præsuntur, nisi probetur: vt no. in c. innotuit. de eo, q. fur. ordi. rece. per Inn. & p. Bar. in l. sciendū. ff. de verb. oblig. ¶ Tertiò no. q. sacerdos nō pōt etiā in vita sua cōstituere ecclesiā censualem. Nam est quēdā alienatio, vt. s. dixi. ¶ In glo. j. ibi: iusta tamen de causa. No. glo. & secūdū eā restringerē tex. in fi. nā tex. videt velle in fi. vt autoritas Episcopi nō sufficiat ad cēsum nouiter cōstituēdū. Nā intelligo, qn̄ sine cā: aliās secus: vt. s. de relig. do. c. cōstitutus. & c. venerabilis j. eo. Et ex hoc collige duo, quæ requiruntur in impositione cēsus. Primò autoritas Ep̄i. Secūdò, q. subit cā iusta. Tertiò, secūdū Host. q. capitulū cōsentiat. ar. in c. tua. & c. pastoralis. de his, quæ fiūt à praela. Quartò, q. si ecclesia, cui cēsus imponitur est collegiata, cōsentiat huic impositioni. arg. in c. j. s. de re. eccl. non alie. & de rerū permut. c. j. Puto tñ, q. vbi cā est vrgens, & ecclesia inferior nō velit cōsentire poterit Ep̄s hoc facere cū cōsensu capituli. ar. in cle. fi. de rebus eccl. non alie. & in c. j. eo. ti. lib. vj. ¶ In glo. ij. in fi. Gof. & Lau. videntur distinguere, q. aut certum est cēsum deberi: & seruandū est iuramētū. Aut certū est nō deberi: & parendū est præcepto Episcopi, & in dubio debet obedire. Sed aduerte: quia per hoc nō soluitur cōtrariū formatū in glo. Nā isti monachi erāt in possessione huius cēsus, quia prædecessor huius rectoris soluerat, & lite pendente nō debet quis priuari possessione sua. ¶ Ex dictis doc. pōt multipliciter sol. colligi. Primò, q. solutio rectoris sine cōsensu Episcopi nō potuit trāsferre possessionē in istos monachos: quia sine autoritate Episcopi, cēsus imponi nō pōt. & primū tenuit Inn. postea dicit, q. possessio fuit eis quæ sita. vt in c. dilectus, de capel. mo. sed erat clādestina respectu Episcopi. vñ potuit episcopus postquā sciuit, solutionē interdicere. ¶ Tertiò pōt solui, q. hæc possessio erat cōtra ius: vñ spoliatus tali possessione nō cosequitur restitutionē: nisi probet, q. ex probabili cā acquisiuit possessionē, vt in c. ad decimas. de restitu. spoli. lib. vj. Et no. ex prædictis & ex tex. pro istis oneribus, quæ presbyteri exoluūt qn̄q. cōtra ius: vt nō obstāt illa possessione facti possit Ep̄s interdicere sacerdoti: vt illa onera amplius nō soluat. ¶ In gl. fi. dic. vt. s. dixi, q. tēpore foundationis pōt census imponi. vt in c. prætereā. de iure patro. Item de nouo, vbi subest cā: vt no. in fi. gl. quā no. ¶ Itē pōt acquiri prescriptione, vt in c. Eleutherius. xvij. q. ij. sed cū hæc prescriptio sit cōtra ius, oportet q. præscribēs habeat titulū & bonā fidē, vel q. tātō tēpore possederit de cuius initio nō sit memoria, vt in c. j. de præscrip. lib. vj. Et dicit hic Host. q. sola autoritas Ep̄i sufficit ad parādū titulū præscribēdi. ar. hic. Quod ego limitare, qn̄ præscribēs erraret in facto, quia putauit cōsensum capituli interuenisse, secus si errabat in iure, credēs solū cōsensum Ep̄i sufficere, quia error iuris impedit prescriptionē: vt in c. dudū. de deci. & in l. nunquā. ff. de vsuca. Facit qd̄ no. in c. ij. de his, quæ fiūt à praela. & in c. de quarta. de præscrip. ¶ Sed querit hic Host. quid si cēsus ab initio positus fuit, sed prescriptio ne legitima sublatus: nūquid valeat impositio nouiter facta: & tenet, q. sic. Tū, quia cōtra cēsum nō prescribitur, vt in l. cōperit. C. de præscrip. xxx. vel. xl. anno. Tū, quia aliud est de nouo oīno imponere: aliud recēdere antiquū. arg. in c. cōsuluit j. de iudais. hoc dictū tñ nō placet. Nā l. cōperit. loquitur de censu debito Principi in signū subiectionis. qui nō pōt præscribi, sicut nec subiectio. secus in cēsu debito inferiori puta patrono, vel alteri ecclesiæ. Nō enim video quare cōtra cēsum istū nō possit p̄scribi. ex quo ergo cēsus est legitime sublatus, nō pōt Ep̄s de nouo imponere sine cā legitima.

Summar.

S V M M A R I V M.

- 1 Monasteria tenentur contribuere in visitationibus, quas facit Archiepiscopus. 2. 4.
 - 3 Abbas potest esse procurator aliorum monasteriorum.
 - 5 Archiepiscopus, vel Episcopus, an possint visitare hospitalia qualiacunque sint.
- Hospitalia presumuntur religiosa in dubio, quando habent campanile cum campana, & ibi publice celebratur quotidie.

CAP. XIII.

- 1 **S**Opita. ¶ Archiepiscopus visitans provinciam etiam a monasterijs provincie procurari debet. Primo narrat factum. Secundo diffinit. ibi: inde. ¶ Casus literalis. Inter Archiepiscopum Rauennatem. & monasteria de Bon. controuersia vertebatur super procurationibus recipiendis causa visitationis. Abbas sancti Proculi & oim aliorum monasteriorum de Bononia procurator p monasterio suo propter controuersiam istam ad apostolicam sedem accessit, & super causa ista diutius litigauit. Archiepiscopus asserbat procuraciones ipsas in alijs monasterijs sue provincie sibi sine contradictione prestari: & probauit per testes procuraciones exhibitas fuisse predecesoribus suis in monasterijs Bon. Papa videns intentionem Archiepiscopi iure cōi fundatam & antecessorum consuetudine adiuuari, cōdenauit monasteria ad prestandum procuracionem dicto Archiepiscopo & successoribus suis secundum facultates eorum. Ber. ¶ No. j. q. monasteria licet sint exēpta a lege diocesana: vt in. c. dilectus. & quod ibi no. de offi. ordi. tenetur nihilominus ad procuracionem prestandam ratione visitationis. Ex quo infertur, q. illa theoricā est falsa, quæ habet, q. ea, quæ cōsistūt in dādo, sunt de lege diocesana. Nam pcuratio cōsistit in dādo: nec tñ ab ea monasteria sunt exēpta. De quo vide, quod dixi in. c. j. de sta. reg. ¶ No. ij. q. Abbas pōt esse procurator aliorum monasteriorum. An aut possit hoc officium exercere pro alijs: vide q. no. argu. in. c. ij. s. de postula. prala. & in cle. religiosus. de pcura. Host. tñ simpliciter tenet, q. cū habeat administrationem pōt esse procurator. vnde nō repellit. sicut simplex religiosus. qd verbū not. & vide bo. gl. quæ facit ad multa. xvj. q. j. de presentium. Item in simplici religioso dicit Host. q. pōt esse procurator Episcopi. alleg. xvj. q. j. c. si verē. Quod verbū etiā not. quia per iura aperte nō probat: secundū quod legitur & no. ij. q. vij. c. cum pastoris. ¶ Itē no. q. ius cōmune iuuatur ex cōmuni vsu patriæ: & sic cōsuetudo pōt cōcurrere cū iure cōi. & facit ad. q. tacta per gl. in. c. j. de cōstit. in. vj. ¶ Vltimō no. q. Archiepiscopus pōt visitare nedū suā diocesim, sed etiā totā provinciam: & nedū ecclesias seculares, sed etiā religiosas & monasteria & ab eis exigere pcuracionem rōne visitationis. Et de modo visitandi per Archiepiscopum: dic, vt hodiē habes bo. tex. in. c. j. eo. ti. li. vj.
- 2 ¶ An aut Archiepiscopus seu Episcopus possit visitare hospitalia qualiacūq. sint, vide per Fede. cōsi. xlvj. & conclude tres casus. Primus, quando certū est hospitalia esse religiosa: vt puta auctoritate Episcopi fundata. & hęc indubiē visitantur per Episcopum & Archiepiscopum, vt in. d. c. j. & ibi glo. super ver. pia loca. Secundus casus, quando cōstat, q. sint fundata auctoritate Episcopi: sed habēt signa religionis, & publicitatis: vt quia habēt campanile cū campana, & ibi publice celebratur quotidie, quia presumptio est, q. sint religiosi: vt no. Arch. de cōsec. di. j. nemo. dixi in. c. patentib. de priuile. ¶ Tertius casus est magis dubitabilis, qñ cōstat, q. sint hospitalia priuata. & sentit Fede. q. poterit adhuc visitare, ex quo sunt deputata ad vsus pios: loquitur tamē de hospitali infectorum, vel leproforū. & facit. c. ij. de eccle. ædi. Sed ego in hoc casu distinguem, quod aut viuunt ille, qui hospitale erexit, & non

poterit Episcopus eo inuito illud visitare: queadmodū & domū propriā alicuius priuati. Aut ille decessit, & voluit hospitale remanere in suo statu. & tunc superior potest illud visitare. arg. opti. in aut. de ec. ti. s. si quis adificationē. & facit quod dixi in. c. inter dilectos. de do.

S V M M A R I V M.

- 1 Patroni laici, sue ecclesiastici non possunt nouum censum imponere in ecclesia patronata, licet ab initio in fundatione possint. 2.
- 3 Iuramentum non ligat iurantem in præiudicium ecclesiæ.
- 4 Pœna est arbitraria, vbicunque non est à iure expressa.

CAP. XV.

- 1 **R**auis. ¶ Patroni etiā clerici nouū censum ecclesiæ imponere non possunt: nec veterē augere: & si super hoc iuramentū, vel cautiones exegerūt, coguntur absolvere. Prima pars narrat factū. Secunda prouidet ibi: declarationi. ¶ Casus literalis. Quidā ecclesiastici, seu religiosi habētes presentationē in ecclesijs nolūt ad eas vacantes aliquos presentare, nisi aut nouū cēsū eis imponāt: aut veterē pēsionē augmētent cōtra cōciliū Lateranē. & ad solutionē ipsius instituendos presbyteros iuratoria, vel fideiussoria cautione cōpellant. Peruenit hoc ad notitiā domini Papæ, vnde mādāt quibusdā, quatenus quicquid cōstituerit cōtra cōstitutionē cōciliij sup huiusmodi à tēpore Prælati cōsiliij attētātū in irritum debeant reuocare: sed presbyteros, qui super his iuramēta prestiterūt, faciant absolui cōgrua satisfactione imposita, & qui cōtra formā canonū decetere super his venire præsumpsērunt: canonicē puniant. Ber. ¶ No. j. q. licet ad petitionē patroni possit tēpore foundationis census, vel pensio cōstitui: vt in. c. præterea. de iure patro. & j. c. proxi. post tamē fundatiōne hoc fieri non possit: vt hic. ¶ No. ij. q. iuramētū nō ligat presbyterū in præiudiciū iuris ecclesiæ. ¶ Vltimō no. q. rector cōstituēs ecclesiā cēsualē propria auctoritate, est canonicē puniendus. Quæ aut dicat pœna in hoc canonica. dic, vt in gl. fi. ¶ In gl. in ver. absolui. ibi: duo. no. gl. pro intellectu illius. c. tua. s. de iure iur. & dic, vi ibi plenē dico. Et in fi. glo. vel dic, q. iste absoluitur quo ad vulgi opinionē. vel absoluitur à peccato: quia temerē iurauit. ¶ In glo. fi. ibi, de elec. c. nihil. & vide meliorem glo. in. c. generali. de elec. lib. vj. & in fi. glo. Host. dicit, q. pœna in hoc casu erit arbitraria, ex quo certa nō est in iure expressa. Nec ob. c. cū clerici. s. eo. quia ibi per collusionē fuit cēsus impositus, seu institutus. Itē ibi interuenit simonia: hūc nō. Nec ob. c. querelā. de iure iuran. quia ibi loquimur de transgressione liciti iuramēti. istud aut iuramentū erat illicitū. lo. and. dicit q. etiā in hoc. c. pactū poterit esse simoniacū. vult dicere, q. si iste promississet cēsū, & vt præsenteretur ad beneficiū cōmisisset simoniā: & sic priuaretur ecclesia. secus dic, vbi post institutionem ex sua simplicitate promississet soluere censum. Si aut hoc fecisset sciēter, credo q. deberet priuari ecclesia: quia hæc est pœna alienātis indebitē bona ecclesiæ, vel obligātis ecclesiā pro alienis debitis. de quo in. c. quod sicut. in fi. s. de electio. & in. c. ij. de so. cū similib.

S V M M A R I V M.

- 1 Patronus in fundatione ecclesiæ potest facere, vt imponatur cēsus persoluentibus, vel sibi, vel alteri tertio.
- 2 Censui, vel tributi solutio non probat necessariā subiectionem.
- 3 Testator potest grauare heredem, vel legatarium ad exhibendum procuracionem annuatim in aliquibus pjs locis.
- 4 Procurator obligatus ad procurandum dominium, tenetur procurare seruitores.
- 5 Obligatus ad seruendum aliquibus sub nomine collectiuo, puta vni collegio, debet secundum quod numerus crescit, vel decrescit. 9.
- 6 Conductor minuit & auget pensionem, secundum quod

SER. SAPIA.

¶ Visitare hospitalia. Vide ad hoc quæ latē cōgerit Fely. in. c. de quarta. col. iij. s. de præscript. & ibi quomodo cognoscatur, q. hospitale sit religiosum, vel priuatum.

ZACHARIAS.

¶ Patroni etiam clerici. Adde Car. in de. j. s. j. & ibi bo. tex. de excess. si. prala. & istum in. c. prohibemus. j. eo. & vtrum, si census augeatur, cū redditus auctus est prædijs: si prædia non augeantur, vide eundem Card. vbi. s. in. iij. opp.

- fructus minuuntur, vel augmentur.*
- 7 *Spoliari nemo debet propria auctoritate.*
 - 8 *Possessor non cogitur ostendere titulum suae possessionis, nisi possessio sit contra ius.*
 - 10 *Iudex non debet consulere vni cum graui prauidicio alterius.*
 - 11 *Furnum, vel molendinum si quis dederit in emphyteosim cum conditione, vt gratis, vel dato aliquo precio possit ibi cum sua familia coquere, vel molere, an aucta fami. possit ista facere, vel gratis, vel pro eodem precio.*

CAP. XVI.

Quanto. Qui tenetur procurare fra-

tres alicuius domus, obligatur ad procurandum omnes. licet illorum numerus nunc creuerit: sed si ex hoc grauaretur nimium: pro iudicis officium sibi prouidebitur. h. d. secundum magis commune loci. Primo recitat factum. Secundum indulget: & indulgentiam moderat. ibi: *indulgemus*. & iste est bo. tex. ¶ Casus literalis. Fundatores monasterij belluillae ab ipsa fundacione ipsius monasterij constituerunt: vt fratres illic domino seruientes fratribus sancti Irenei vna procuracione annis singulis exhiberent: quauis ab eis nihil teneant: sed ab initio propter paucitatem fratrum seruientium sancti Irenei, procuratio illa fratres monasterij belluillae non grauabat: post modum intantum creuit numerus eorundem, quod ad procuracionem vix sufficeret quatuor marchae, quae per vna fieri consuevit, quare monachi isti super hoc sibi prouideri postularunt Papa indulget eis, ne ultra primam mensuram in procuracione sint ulterius praedictis fratribus obligati: sed expensis, quae consueuerunt fieri sint contenti: nisi facultates sui monasterij intantum excreuerint: quod sine grauamine possint exhibere procuracionem praedictam. Ber. ¶ No. j. quod ad voluntatem fundatoris ecclesiae, non solum imponi potest census seu pensio persoluenda ipsi patrono, sed etiam tertio, seu alteri ecclesiae, quod idem est. ¶ Et ex hoc & est tex. colligo, quod contingere potest vna ecclesia obligari ad soluendum censum, vel pensionem alteri ecclesiae, licet illi non sit subiecta. Et folio allegare istum tex. ad probandum, quod solutio census, seu pensionis necessario non probat subiectionem, quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, vt in c. ij. de translat. & in l. neque natales. C. de probatio. & vide quod dixi in c. ij. s. eo. ¶ Secundum no. ar. quod licet testator grauatur heredem, vel legatarium ad exhibendum vna procuracionem singulis annis aliquibus fratribus. & hoc multum est in usu. oritur enim ex hoc obligatio, vt hic patet. ¶ Item no. ar. quod obligatus ad procurandum dominum, tenetur etiam procurare seruitores. Nam in impositione huius oneris nulla facta fuit mentio de seruitoribus: & tamen expresse ex littera colligitur, quod etiam seruitores procurari debebant. Pro & contra facit tex. not. in c. licet. de priuile. li. vj. & vide Old. c. xi. ¶ Item no. quod obligatio concepta sub nomine collectiuo, vel appellatiuo recipit argumentum, vel diminutionem secundum quod diminuitur, vel crescit comprehensum sub illo nomine collectiuo. vnde si teneor procurare fratres alicuius loci, obligor ad procurandum secundum eorum numerum, siue crescat, siue diminuat. ¶ Item not. ar. ex fine litterae, quod vbi onus imponitur habito respectu ad redditus, diminuitur & augetur secundum facultates reddituum. de quo dic. vt in c. propter. s. de loca. & in l. si merces. s. vis maior. j. eod. ¶ In gl. ij. ibi: seruanda est huiusmodi liberalitas. vult dicere, quod liberalitas habetur pro causa: quod clarius dicit Inn. & facit cap. j. s. de do. & hac solutionem tene, licet Gof. dixerit, quod isti erant in possessione procuracionis istius: ideo non tenebantur allegare causam quae solutio non placet Hosti. Nam licet propria auctoritate non debeant spoliari: tamen non apparete causa, ex quo hac solutio est contra ius, possunt soluere repetere, quod soluerunt: nisi ostendatur causa legitima. ¶ Nec ob. quod possessor non cogitur ostendere titulum possessionis. ij. q. v. in prin. quia il-

lud procedit, nisi possessio sit contra ius: vt probat in c. cum ecclesia Sutrina. de causa possessionis. & proprie. vbi electores succubuerunt, cum agerent de proprietate iuris eligendi, ex quo nihil ostenderunt ultra possessionem. & notabis bene hoc dictum. Sed in casu nostro erat causa, scilicet mera liberalitas patroni ad cuius instantiam Episcopus imposuit hoc onus tempore fundacionis. & adde ea, quae dixi in c. peruenit. s. e. ¶ In glo. in ver. *indulgemus*. ibi: quotcumque essent. no. glo. vult enim, quod ex quo obligatio fuit simpliciter concepta, sub nomine collectiuo, non variat: licet crescat, vel diminuat numerus comprehensorum sub nomine collectiuo. vnde Papa hic prouidit ex indulgentia & officio suo. Host. tenet contrarium. Dicit enim quod de iure fuit ista restrictio, quia non est verisimile, quod quis velit se grauare in infinitum. Et idem Bar. Brixiensis. in q. venerabili, sed Inn. & Io. and. & ceteri doc. sequentes tenent primum intellectum. Pro quo multum facit text. in fi. Vbi dicitur, quod si augeretur facultates istius monasterij onerati, debet omnes procurari secundum numerum ampliatum: quod non fieret, si prima obligatio intelligeretur restricta ad numerum tunc existentem. Inn. tamen multum non videtur restringere istam prouisionem, vt fieri non debeat: quando ex mera liberalitate processit obligatio: secus si aliquo dato, vel retento fuisset inducta. Nam subueniendum est donatori, vt non teneatur cum magno grauamine suo. vnde non potest conueniri ultra, quam facere possit, deducto eo, ne egeat: vt in l. inter omnes. ff. de re iudi. quae ratio cessat in obligatione causata ex facto non lucratiuo. Quod satis mihi placet: ¶ quia non debet iudex consulere vni cum graui prauidicio alterius: vt no. in l. iij. s. hoc aut iudicium. ff. de da. infecto. ¶ Faciunt haec ad rationem quotidianam. Quidam dedit furnum seu molendinum in emphyteosim hoc adiecto, vt haberet & deberet recipiens gratis coquere, vel molere pro isto donato & familia sua. Demum excreuit multum familia istius ultra solitum, quaeritur nunquid teneatur coquere, vel molere pro omnibus, an secundum numerum antiquum? Federi. Pe. & Abb. dicunt de iure, quod sic: sed ex officio iudicis poterit sibi prouideri prout hic factum fuit. ¶ Sed aduerte, quia hoc vltimum est contra illam notabilem limitationem Inn. qui voluit hunc tex. solum procedere respectu restrictionis, quando obligatio processit ex mera liberalitate, non autem quando aliquo dato, vel retento: vt in terminis nostris. Et potest etiam adduci ad id, quod quotidie obseruatur. Nam paterfamilias saepe constituit certum precium: vt quis teneatur coquere pro tota familia sua: nunquid aucta familia teneatur pariter sicut prius? Ex praedictis potest colligere solutionem. Nam ex quo recipiens potest se habere ad lucrum: scilicet de minorata familia: ita debet sentire damnum aucta familia, cum contrariorum eadem sit disciplina. ¶ In glo. fi. in fin. hoc non attingit proprie materiam nostram, quia vt. s. dixi, haec moderatio processit ex indulgentia, sed de iure tenebatur procurare omnes fratres, quotcumque essent, diminutis facultatibus, siue auctis. & de materia dic. vt plenè nota in c. propter. de loca. & in c. cum. M. de constit. Abbas.

SUMMARY.

- 1 Legati sedis Apostolicae, & eorum nuntij, non solum stantes in loco destinato, sed etiam transiuntes, licet petunt procuraciones ab omnibus ecclesijs & monasterijs. 2 non obstante aliqua praescriptione. 3.
- 4 Praescriptio & priuilegium non semper procedunt a pari.
- 5 Priuilegium quod Papa promissit non reuocare, nisi in reuocatione faceret mentionem de eo de verbo ad verbum, an censetur sublatum, si Papa dixerit, non obstante alio priuilegio, etiam si de eo esset fienda mentio de verbo ad verbum: & aliter eius verba non expressit.
- 6 Papa non potest, quem eximere de potestate sua.
- 7 Pauperes non sunt obligati ad victualia.

- 1 De hac q. vide q. per do. Anto. & in terminis per Imo. in cle. fin. in xvij. colum. de re script. vbi in hac q. alleg. Ioan. and. hic. & Bart. in l. fi. C. de sac. san. eccl. Sed ad istam q. alio lego text. in cap. suggestu. de deci. Et ad istam q. vide de duas alias similes quaestiones, quas ponit Bal. in l. non nudis. C. de serui. in vlti. col. ¶ Vide Alexan. 2 consilio. clxxvij. ij. libro.
- 2 SEB. SAPIA.
- 3 Furnum. Vide d. Iaso. referentem Abb. hic, in repe. l. quominus. col. xxx. versi. tertio. 3 optimè facit. ff. de flumini.

CAP. XVII.

Vm instantia. ¶ Omnes ecclesie, nisi

quæ ab hoc per priuilegiū Apostolicum sint exemptæ, procurare tenentur legatos sedis Apostolicæ, seu etiā eius nuntios: nec in hoc præscriptione iuuantur. hoc dicit vsq; ad s. sanē. ab inde vsq; ad finē tractatur de modo procurationis ipsorū legatorū & nūtiarū. Duæ sunt partes principales. Secunda ibi: *sanē.* ¶ Casus literalis. Primicerius & clerus Mediolanensis per quosdā nūtiarū suos conuesti sunt dño Papæ, q; cū ipsi legatos & nuntios Apostolicæ sedis deuotē recipiāt & procurēt: ordinarij maiores ecclesię Mediolanē. ipsos procurare renuūt: & ad faciēdas expēsas subsidij dene gāt impartiri. vnde in procurationibus exhibēdis plus debito aggrauantur, quare sibi sup hoc prouideri postulabāt. Papa sic eorū petitioni respōdet, q; cū oēs ecclesię legatis & nūtijs ecclesię Romanæ procuraciones impēdere teneātur: nullā haberi vult ab huiusmodi procuratiōibus excusatā, nisi fortē p speciale priuilegiū Aposto. sedis sit exēpta: quod tñ Papa nō credit, etiā si longissimo tēpore pcuratiōne nō præstiterit: cū in talib; locū nō habeat præscriptio. quia & Papa circa pcuratiōne & sollicitudinē oīm ecclesiā rū, nō cessat. verūtāme in his exigēdis eū modū & ordinē vult obseruari: vt nullus Prælatus, vel ecclesia sup hoc rōnabiliter cōque ratur. Si verō de cōi collecta expēsas legatorū & nūtiarū Aposto licæ sedis facere voluerint, hoc eis Papa nō phibet: tñ p hoc nullū vult præiudiciū generari nūtijs & legatis suis: quominus pos sint à quocunq; voluerint, pcuraciones debitas postulare: ita tñ q; si aliquis fuerit in hoc grauatus, sibi ab alijs restauretur, si nun tijs Apostolicę sedis in necessarijs exhibēdis pareat, quicunq; fue rit requisitus: ita: q; in fraude nihil fiat: nec cōpellatur procuratio nes recipere per oēs ministros si noluerint: & qui cōtumaciter eis restiterint, per cēsura ecclesiasticā sunt cōpellēdi. Ber. ¶ No. j. ex isto tex. q; tam legati, quā nūtijs sedis Apostolicæ licite petunt pcuratiōne: & procedit text. nedū in legatis & nūtijs destinatis ad certū locū, vbi pcuratio qrit, sed etiā in trāseūtib; vt in. c. ego N. s. de iureiur. ¶ Secūdo no. ibi: *si longissimo tempore.* q; cōtra p curatiōne debitā nō currit præscriptio, etiā lōgissimi tēporis. Et multū facit iste tex. cōtra vnā opi. Io. de lig. in. c. accedētes. de præ scrip. vbi dicit, q; licet nō valeret præscriptio cōtra Ep̄m, seu lega tos: valet tñ cōtra residuū clericorū, vt reliquis clerus subeat to tū onus pcuratiōis. Nā illo casu nō præscribitur pcuratio, sed po tius cōtra aliquos clericos: vt ipsi soli hoc onus explicēt, & est di ctū satis notab. in se. Sed vt dixi, hęc litera multū facit in oppositū dū dicit, q; nulla psona debet esse excusata ab onere pcuratiōis. & vide quod lati⁹ dixi in. d. c. accedētes. ¶ Tertiō no. casum in quo aliquid est quæsiabile p priuilegiū, & nō p p̄scriptionē. & sic priuilegiū & p̄scriptio nō semp pcedūt à pari. vñ p̄scriptio non reddit laicū capacē iuris in spūalib; sed priuilegiū Apostolicū sic: de quo p Io. an. in. c. ij. de præb. li. vj. in nouella. ¶ Itē no. in. s. sanē. q; legatus nō tenet recipere pcuratiōne: p oēs ministros totius cle ri. Sed pōt nūc ab vno plato, nūc ab alio pcuratiōne exigere, gra natus tñ vltra facultates in vna pcuratiōe, habet regressum cōtra alias: vt sic ab alijs restauretur. Itē no. vnā regulā in materia pcuratiōis. debet em sic præstari, vt nulla ecclesia nullusq; prælatus vl tra facultates pprias prægrauetur. & de hoc in gl. ¶ Vltimō, quia tex. hīc excipit casum, in quo cōceditur priuilegiū Apostolicum: ¶ Queritur de qōne quotidiana. Papā cōcessit priuilegium cuidā monasterio monialiū: vt nō teneretur ad procuratiōne legatorū, etiā si in literis eorundem dicatur, vt tā nō exēpti, quā exēpti te neantur ad hoc onus: nisi de isto indulto cōcesso monasterio fiat mētio de verbo ad verbū. Demū Papa concessit legato, vt possit exigere procuratiōne à quibuscūq; psonis etiā exēptis: quāuis ta lia sint priuilegia, q; de eis sit fiēda mētio de verbo ad verbū, quæ voluit in illis literis haberi p expressis. Queritur nunquid per has literas legatorum sit derogatū illi priuilegio. quæstio videtur sa tis dubia. vnde Fede. cōsi. ccxxv. tenuit primū priuilegiū non esse sublatū per secundas literas: quia de priuilegio debet fieri mentio ad hoc, vt illi deroget: vt in. c. veniēs. de præscri. & plenē not. xxv. q. ij. in summa. & in. c. j. s. de rescrip. nec sufficit mētio gñalis, sed re quiritur specifica: vt in. c. ij. de do. & cōtu. Itē si dicerem⁹ oppositū

primū priuilegiū esset inutile: cū Papa semper cōcedat plenissimas literas legatis & nuncijs. Sed postea idē Fede. mutauit sentētiā, vt pa tet cōsilio. xlvj. tenendo cōtrariū. Nā per ver ba generalia plenissima reuocātur oīa priuile gia, statuta & cōsuetudines: vt est bo. tex. in cle men. dudū. prope finē. de sepul. Itē si dicerem⁹ cōtrariū indirectē, diminueretur potestas Pa pæ. Nā cum priuilegia cōsistāt in facto, & Pa pa nō habeat oīm memoriā: impossibile foret q; de oībus habētibus priuilegia faceret mētio nē de verbo ad verbū. Nā satis est, q; appareat de intentione sua volente reuocare talia priuilegia. ¶ Cōclude ergo, q; tā in hac materia, quā in alia, debemus semper considerare clausulas primi & secundi priuilegij & secundū eorum vim iudicādū. vel pro priuilegio, vel pro re uocatione. Et faciunt hęc ad materiā testamē torum: cū primō testator apposuerit clausulā certā in primo testamento: & in secundo fecit gñalē mētionē de prædicta clausula. de quo vi de quod no. Dyn. in regula, quod semel. de re. iur. lib. vj. & per legistas in. l. si quis. in princ. ff. de le. iij. ¶ In gl. ij. in fi. ita nec Imperator: vt in. l. comperit. C. de præscrip. xxx. ann. Quin imo dicit Io. and. se nō credere, q; Papa posset aliqū priuilegiare: ne teneatur venire ad eū: vel, vt per eū non possit excōicari. Et ego hoc habeo pro indubitato. quia cū Papa teneat lo cum Dei in terris, vt in. c. ij. de translat. præla. nō debet posse aliqū eximere à sua potestate: cū per hoc eximeretur à potestate Dei. vñ cō tra summā potestātē Papæ nō valet præscrip tio: vt no. Inn. in. c. bonæ. ij. de post. prælato. sed respectu Imperatoris dubitatur, de quo di cēdū, vt no. in. c. per venerabilē. j. qui fi. sint le giti. ¶ Et no. ex hoc tex. dum litera dicit nō cre dimus. & c. q; cōtra priuilegiū indultū sup exce ptione à proeuratione est præsumptio. de fal sitate: vel q; emanauerit inaduertenter de cu ria Romana: vñ posset expectari secūda iussio. facit qd no. s. de testi. c. causam. el. j. ¶ In gl. in verbo: *indebitē.* ibi: *à paupere non debet exige re.* No. gl. q; clerici pauperes nō debēt grauari in procuratiōe exhibenda. & idē no. gl. in. c. p curaciones. j. eo. ¶ In ea. gl. ibi: *non cogantur.* vbi dicitur, q; delicatæ personæ nō coguntur vti ci bis grossis: nec peccāt viuēdo delicatis. Et per hoc cōtrariū voluit gl. q; legatis & nūtijs fiat pcuratio secundū qualitātē psonarū. & hoc re cedit ab eis: quæ sunt supradicta in gl. ¶ In gl. fi. in fi. dic. q; hęc cōtraria nō vrgēt cōtra text. loquūtur em in falcidia detrahēda ex quolibet legato, vñ nō pōt peti, nisi quarta pars, cū illa sit tñ debita. sed in casib; huius. c. oēs tenētur ad procuratiōne, & quælibet ecclesia de per se. ideo à qualibet pōt seorsum exigere procu ratiōne. & si in aliquo prægrauatur, debet ab alijs restaurari, vt in litera. Abbas.

SYMMARIUM.

1. Vouens dare aliquid ecclesie, debet & potest per ecclesiam compelli ad soluēdum, licet tempore vo ti facti nullus reciperet pro ecclesia. 2.
2. Vouens intrare aliquam religionem, potest compelli illam intrare.
3. Vota interpretantur secundum communem vsū lo quendi in patria.
4. Calix si fuerit legatus, intelligitur de argēteo: secus forte, si debet fieri ab illo, qui vouit.

SEB. SAPTA.

¶ Onus procu ratiōis. Vide Abba. hęc declarantē in cōsi. xciiij. inci. vi detur primō. in. j. vol. & latē p Fely. in. c. accedētes. co lum. v. ver. caterū limitauit. s. de præ scrip.

¶ Priuilegia. Ad. de eūdē Abbate cōsi. xxvj. & vide Rom. cōsi. cccc. xcvij.

¶ Econtra ergo familia rustica & personæ non deli cata nō debēt vti pullis, & alijs ciba rijs delicatis: sed caseo, capis & fa bis. dixit gl. iij. in l. seruis vrbatis. ff. leg. iij.

Anto. Francif.

¶ Circa hoc, an rusticus & vilis persona vtatur ci bis delicatis: dicas, q; glo. hīc alleg. in l. seruis vrbatis. est in verbo ex li bellis. Et ex hoc dicebat. d. Card. in c. de multa. pe præ ben. q; personis delicatis & nobili bus, qui nō pote rāt vti cibis gros sis & debilibus personis debebāt dari maiora bene ficia, & q; erat le gitima causa cum eis dispensandi su per pluralitate be neficiorū potius, quā cum perso nis, quæ viuere po terant ex cibis grossis.

Cap. Ex parte. Panor. super Tertio Decre.

¶ Et an ex simplici pollicitatione oriatur actio, de iure canonico, vide. d. Abb. in. c. cum inter vniuersas. de elec. & vide bea. Tho. in. ij. q. clxxxix. iij. articu. vbi disputat, an ille qui vouit intrare religionem, teneatur ingredi, & concludit: qd sic.

¶ Anto. Franc. **¶** Ad istud, an ex simplici pollicitatione oriatur actio de iure canonico, vide qd habentur & not. in. c. j. de pac. & vi de gl. Barto. in. l. si vnus. in. §. pactus. ff. de pact. in. vj. colum. vbi dicit: quod pollicitatio non parit naturalem obligationem. & adde quod ex simplici pollicitatione etiam in piam causam, non transfertur dominium, l. si quis rem. in. §. j. de polli. Et vide etiam, qd pollicitatio facta in instrumento, importat pactum sufficiens ad agendum, vt no. Bal. in. l. j. C. de do. promi. & quid sit pollicitatio, & qd differat a pacto, habetur per gl. & doct. in. l. j. in ver. duorum. ff. de pact. & per Spe. in tit. de sala. in. §. ij. in prin. & in. §. sequitur. in ver. is quo. q. & in titu. de instrum. edi. in versic. quando q. verò.

¶ **EB. SAPIA.**

¶ Ex simplici. Vi de Ro. in repetit. aut. si vir. in specialibus circa tractus. C. ad le. fil. ci. quem refert Fe. ly. in ca. si cautio. col. iij. ver. fallit secundò regula. s. de fin. instr. vbi tradit, qd promissio nuda, aliis inefficax, est efficax favore piae causae.

¶ Si quis vouit simpliciter intrare certum monasterium, illud monasterium potest agere contra eum, & ipsum compellere, vt illud intret, si constare potest ecclesiae devoto. & idem dicit hic do. Anto. in. j. col. Archi. in. c. sci. mus. circa fi. xij. q. j. & qntali modo agitur, talis causa debet expediri de plano, & sine l. bello, secundum Arch. in. c. longinquitate. xij. q. ij. & illud dictum, quod etiam dicit hic do. Ant. vt dixi, dicit etiam Do. in. c. qui post votum. circa prin. de reg. lib. vj. & idem sentit Archi. in. c. Gonsalvus. circa prin. xij. q. ij. tamen dicit fecus, si nullum fecit votum: sed factum promissit.

¶ Notabi. Adde quod Roma. ponit in sing. suis. fo. v.

¶ Vouens praesumitur se minus gravare, quam possit.

¶ Obligatio, promissio, stipulatio incerta valet de aequitate canonica. & erit taxata arbitrio boni viri.

¶ Verba dubia recipiunt interpretationem secundum intellectum maioris partis ciuitatis, etiam quod minor pars aliter sentiat.

¶ Consuetudo non inducitur ex facto minoris partis ciuitatis.

CAP. XVIII.

X parte. **¶** Si ad vnicam mensuram solui solet, quod debetur ex voto ad illam imposterum solui debet: si verò ad diuersas, liberabitur soluens etiam ad minorem. Et vt intelligas, incipias sic casum. Quidam vouerunt dare ecclesijs certos sextarios frumenti, in illo loco reperiuntur plures sextarij minores, & maiores. dubitatur, an secundum minorem, vel maiorem vota essent exoluenda: & respondit: vt in litera. **¶** No. j. q. votum efficaciter obligat vouentem: licet ab aliquo votum non fuerit receptum. & est ratio, quia votum fit Deo, qui ubique praesens est, & semper intelligitur recipere votum. **¶** Et ex hoc habes, qd ex simplici pollicitatione facta ecclesiae, quis potest compelli ad executionem. Pro hoc vide bo. tex. cum glo. xij. q. j. c. scimus. Ex quo infero, qd vouentes dare cereum, vel imaginem, vel certum quid ecclesie, possent compelli ad praestacionem ecclesiae, licet ecclesia, vel clerici ecclesiae non fuerint praesentes tempore voti: quod no. & hoc satis probat littera ibi: cogendi. & c. & ibi: exigenda. Nam exigere est ab inuito extorquere. vt in. l. fideicommissa. §. si re. ff. de le. iij. **¶** Et ex hoc etiam notabiliter infert Inn. qd qui vouit intrare certam religionem, potest compelli per clericos illius ecclesiae ad intrandum: & sic vouit in genere intrare religionem, potest compelli vt intret vnam de approbatis. Nam licet vota a principio sint gratuita, ex post facto tamen sunt necessaria. vt in. c. licet. s. de voto. Idem not. in. c. porrectum. s. de regu. **¶** No. qd vbi constat de substantia obligationis, incertitudo respectu quantitatis non vitiat. facit. l. numis. ff. de leg. iij. & in. l. si seruus plurius. de leg. j. **¶** Tertiò no. qd verba dubia etiam prolata in voto, recipiunt interpretationem a consuetudine patriae. c. cor. quod legitur in. c. ex literis. de sp. o. & d. l. si seruus plurius. **¶** Vltimò no. casum mirabile. in quo interpretatio fit voto, vt minus obliget vouentem. vnde contra hoc videtur tex. in. l. Titia. §. Sepro. nio. & se. ff. de auro & arg. leg. vbi tex. no. dicit, qd legatum factum ecclesie, recipit latissimam interpretationem. vnde si quis legauit ecclesie calicem non debet intelligi de aereo, sed potius de argenteo. & est ille tex. no. ergo vouendo dare ecclesiae certas mensuras, debet intelligi de maioribus mensuris: non de minoribus: vt sic faueatur religioni. Sol. contrarium videtur difficile & non

factum hic per doc. Sed potest dici, qd contrarium procedit in legato, vbi interpretatio fit potius contra heredem, quam contra ipsum donatorem. Nam praesumptio est qd testator intellexit de meliori favore piae causae, sed hic loquitur de interpretatione fienda contra ipsum vouentem: qui negabat se intellexisse de maiori. Itē interpretatio fit ita stricte propter rationem. de qua in fine litterae, ne clerici videantur exactores improbi, & inhiare rebus temporalibus. Et per hanc rationem dubitare, si ex voto deberetur calix, vt alia res deputata ad cultum diuinum. Nam isto casu cessaret ista ratio litterae: super quo esset cogitandum. **¶** Tertiò oppo. fortiter contra tex. de. l. triticum. & de. l. q. insula. ff. de verb. obli. vbi dicit, qd si promitto tibi triticum, nulla oritur obligatio, ex quo non apparet de certo genere tritici, vel certa quantitate. Nam dando modicum, essem liberatus, quēadmodum dicitur in legatis, qd non valet legatum, si legatum animal in genere: quia dādo muscā, quis liberaretur, vt no. in. l. legato generaliter. ff. de leg. j. ergo idē dicendum in casu huius cap. Solu. dicit Gof. qd in casu nostro fuit intellectum de certa mensura. Nam isti vouerunt dare, puta vnum sextarium frumenti: sed non apparebat de quo sextario fuisset intellectum. vnde dando modicum, non contigisset liberatio, quia saltem valebat obligatio secundum sextarium minorem. Et ex hoc sentit Goff. qd incertitudo non vitiat obligationem in istis spiritualibus & ecclesiasticis. sicut in prophanis. Sed vide Archi. j. q. j. in. c. sunt nonnulli. vbi dicit no. qd ex aequitate canonica non vitiat talis obligatio: sed debet fieri reductio ad arbitrium boni viri. Nam si fauor dotis hoc inducit, vt non vitiet obligatio ex nimia generalitate: vt nota. probat in. l. cum post. §. genera. ff. de iure do. Vbi dicit, qd si dotē promisi in genere, non vitiat obligatio: sed determinabitur secundum facultates & dignitates personarum. ita aequitas canonica debet inducere, vt obligatio non corruat ex incertitudine, ex quo constat de aīo volētis se obligare: vnde per arbitrium superioris consideratis circumstantijs fiet certa declaratio & determinatio. Et hac opi. sequitur do. Anto. & facit de ea magnū festum. & certē dictum est satis no. & equum & semper menti commendandum, vt dicamus, qd de benignitate canonica ex quo constat de aīo volētis obligari, incertitudo seu nimia generalitas non vitiet obligationem, sed fiet determinatio arbitrio boni viri consideratis circumstantijs personarum & materiae subiectae. quod semp notabis. Nec erit speciale illud in voto, sed semp habebit locum in foro canonico. arg. c. dilecti. s. de iudic. **¶** In gl. in ver. fi. primo casu. ibi: quod maior pars facit. & c. No. gl. sentit enim, qd verba dubia recipiunt interpretationem secundum intellectum maioris partis ciuitatis. Non ob. qd minor pars aliter sentiat. & facit hoc dictum ad multa, maximē ad materiā. l. Labeo. ff. de supel. lega. sed gl. sequens videtur prima fronte recedere ab isto dicto in eo, quod dicit non curandum, siue plures, siue pauciores soluerint ad certam mensuram. Satis est enim, qd non apparet de certa mensura antecessorū. Hosti. exigit consuetudinē duplo maioris partis. ar. c. scriptum. de elec. sed ille tex. continet casum speciale secundum Io. an. & bñ. vnde videtur ipse inherere primae opi. vt stetetur consuetudini maioris partis, quod satis placet. arg. c. j. de his, quae fiunt a maiori parte. & saluando gl. a contrarietate posset dici, qd prima opi. gl. procedit, quando apparet de consuetudine maioris partis totius ciuitatis. Secunda opinio procedat, qn plures soluerunt tam ad vnam mensuram, quam ad aliam: sed si non constituunt maiorem partē totius ciuitatis. Tunc enim non est curandum, an sint plures, an pauciores: sed seruandum est, quod dicitur in tex. in secundo membro. Et hoc iudicio meo voluit text. ibi: an varias & diuersas. **¶** Tamen non potest induci consuetudo ex facto minoris partis ciuitatis, vt no. in. l. ij. C. quae sit lō. consuetu. Abb.

SVMMARIUM.

- 1 Ecclesia debet respondere Episcopo in cuius diocesi est, de procurationibus quartarum decimarum. & alijs episcopalibus. 3.
- 2 Ecclesia, quod sit in diocesi, incumbit onus probandi Episcopo.
- 4 Quarta portio decimarum, quae soluuntur ecclesiae parochiali, debetur Episcopo loci. 15.
- 5 Factum praelati nocet ecclesiae in iudicio. 13.
- 6 Impugnans instrumentum perdit commodum, quod potest habere ex eo.
- 7 Producent instrumentum censetur se fateri omnia contenta in eo, & pars aduersa potest ex ipso se tueri, si vult.
- 8 Concedens aliquod ius in re, censetur domini illius rei, maximē ad suū incommodum.

Probatio

- 9 Probatio, quæ fit per instrumentum, dicitur patens & notoria. Notorium illud censetur, quod constat ex instrumento.
- 10 Probatio instrumentalis dicitur expressa & patens, non solum in illis, quæ directè continentur in instrumento, sed etiam in illis, quæ indirectè probantur ex instrumento.
- Instrumenta guarentigata, stante statuto de eorum executione mandatur executioni, non solum circa ea, quæ directè continentur, sed quæ indirectè.
- 11 Instrumentum vel scientia si producitur ab uno: an productus teneatur contra se recipere.
- 12 Factum prælati, an noceat ecclesiæ.
- 14 Confinia probantur, per verba enuntiatiua etiam propter aliud prolata.

C. A. P. XIX.

- 1 **C**um olim. ¶ Ecclesiæ tenentur Epō, in cuius diocesi sunt, rñdere de Procuratoribus quartarū, decimarū, & alijs episcopalibus. h. d. quo ad titulū. diuiditur. Primò diffinit. secūdo soluit vnū obstaculū ibi: licet. Tertiò aliud ibi: absonum. Et quia tex. est aliquatū intrinsecus propter nimiam discussionē facti, sic pono casum. Ep̄s augustanēsis impetebat quēdam Abbate ratione duarum ecclesiarū possessorum ab eodē Abbate, petēdo illarū rōne procuratoris: & alia iura ep̄alia. Abbas verò & cōuent⁹ opponebat illas ecclesias nō esse in diocesi illius ep̄i. Itē producebat quoddā instrumentū, in quo cōtinebat, q̄ Ep̄s illas ecclesias, vel fortè aliqua iura in eis cōcesserat Abba. Et cōtra q̄dā instrumenta cōpositionū p̄ducta per Ep̄m obijciebat ille Abbas, q̄ p̄ metū Regiū illē cōpositiones emanauerāt: vel fortè dicebat instrumenta esse falsa. Pa. verò diffiniuit, vt habet in litera. & est. c. satis difficile. ¶ T No. j. q̄ si cōtra Ep̄m petētē ep̄alia in aliqua ecclesia, negat ecclesiā illā esse in diocesi sua: ip̄i Ep̄sco. incūbit on⁹ p̄badi, q̄ sit in diocesi sua. ¶ T Secundo not. q̄ ex quo ecclesia respondet Epō, de ep̄sc. primā fronte videtur q̄ sit in sua diocesi. arguit hęc litera fundādo sup̄ instr̄is cōpositionū. Et nō. bñ istū modū p̄badi eccl. esse i dioc. & facit bñ c. j. de religi. dom. & ista videtur cōuertibilia: Eccl. est in diocesi, ergo tenet de ep̄alib⁹. & cōuerso. ¶ T Tertiò nō. q̄ decima integra nō est de iure Ep̄sc. sed quarta decimarū. vñ decima ptinet ad eccl. parochiale: vt in. c. cōtingat. de decimis. sed eccl. parochialis debet soluere quartā decimæ epō: vt hīc. & in. c. de quarta. de p̄scr. & in. c. cōquerete. de of. or. ¶ Itē nō. q̄ cū eccl. possident: vt p̄prietas ab aliq̄ p̄latura nō cōueniant, ip̄se eccl. sup̄ ep̄al. sed p̄lat⁹ superior q̄ eas possidet. nā vt hīc vides Ab. fuit cōuent⁹ & cōdenat⁹ moie eccl. iarū inferiorū: & nō ip̄se eccl. de quo dic, vt legi. & nō. in. c. auditis de p̄scrip. & in. c. inter quatuor. de maio. & ob. ¶ T Itē not. q̄ factū p̄latis nocet eccl. in iudicio. & in hoc est iste tex. multū not.
- 2 ¶ Itē nō. q̄ impugnās instr̄m p̄dit ēt priuilegiū & cōmodū ipsius instrumenti. & in hoc tene mēti istū tex. & j. videbis lati⁹. ¶ T No. in verbo, absonū. q̄ p̄ducēs instr̄m videt cōfiteri oīa cōtēta i instr̄mēto: vñ si qua sunt cōtra eū, pōt alia ps in fauorē suū adducere.
- 3 ¶ T Itē nō. in fi. q̄ cōcedens ius, in aliqua re, p̄sumit esse dñs illi⁹ rei, saltē cōtra ipsum, cui fit cōcessio. Sic arguit hīc Pa. contra Abbatē. Nā ex quo Ep̄s cōcessit istas ecclesias Abb. ergo p̄sumēdū est q̄ erāt subiecta ip̄si Epō. ¶ T Vlt. no. ibi: petebat expressē. q̄ p̄batio q̄ fit p̄ instr̄m, dicit patēs. vñ Inn. in. c. ex insinuatione. de appe. & in c. ij. de cōfir. vti. dicit esse notoriū bñd, q̄ cōstat p̄ instr̄m. q̄ facit ad multa. ¶ T Itē aliud notabile p̄bat ista litera ex eisdē verbis. f. q̄ instrumentū dicit clarē & expressē p̄bare nō solū id, q̄ directè cōtinet in instr̄mēto: sed ēt id, q̄ indirectè. Nā Pa. hīc dicit, q̄ p̄ instr̄mēta cōcessiois eccl. ius ep̄ale petebat exp̄sē: & tñ instr̄mēta nō fuerūt directè cōfecta sup̄ iure ep̄sc. sed indirectè colligebatur ex concessioe ius ep̄sc. & facit hoc secūdū do. Ant. multum notabiliter p̄ instr̄mētis guarētigia: vt mādēnt executiōi nō solū in his, sup̄ q̄b us fuit directū cōfectū: sed ēt in his, q̄ indirectè p̄batur in instr̄o. ¶ T Oppo. cōtra tex. & cōtra p̄dicta. Nā ex quo Ep̄s approbavit infra cōpositionū p̄ se: ergo debuit recipere cōtra se: vt in fi. literē. ne vna & eadē res diuerso iure cēseat: cōtra. c. cum in tua. s. de deci. & xij. q. ij. in. c. cognoscim⁹. Sol. Inn. in hoc multum subtiliter instat. Et ex dictis suis possunt elici duæ opi. Prima, q̄ si instr̄m cōtinet vnū articulū, licet qualificatū, si p̄ducēs recipit p̄ se: tenetur recipere, ēt quatenus cōtinet fauorē eius: qui impugna-

- a ¶ Pro hoc est alius bo. tex. in. c. tenor. s. de re iur. Itē adde quod nō. do. Ant. in. c. cū cōtingat. de resc. in. j. col.
- a ¶ S E B. S A P I A. ¶ Patēs. Vide Bar. in. l. j. col. iij. ff. de no. ope. num. vbi Moder. & dicit Bal. in. l. ij. col. ij. C. qñ fiscus, vel priuat⁹. q̄ p̄batio instr̄mēti est p̄batio p̄bata, ad quod multa cumulat Ias. in repe. l. admonēdi. col. lvi. incipit. successiue Bar. ff. de iure iur.
- b ¶ Notorium dicitur id, q̄ cōstat p̄ instr̄mētū. idem in. c. cū dilectus. de dona.
- c ¶ In. ij. co. vers. or habetis. & idē clarius dicit Bal. in. l. ad probationē. C. de proba.
- d ¶ Quia hīc Panor. dicit, q̄ q̄s tenetur recipere contra se q̄ recipit pro se & gl. hīc ad hoc al. le. multas concordā. addē tu, q̄ hoc nō est verū, vbi rescriptum, vel priuilegiū est motu p̄prio cōcessum. Ita tenet gl. & bal. in. s. sed q̄d prim. institu. de iure na. & gl. in ver. voluerit. in cle. s. p̄pe. de ver. fig. & glo. fin. in fin. in. ij. de mu. pe. Et adde: q̄ idē dicit gl. i. aut. quas actio. C. de sac. san. eccl. & idē tenet do. Ant. in. c. cate rū in. ij. col. de iura. calū. vbi dicit, q̄ rescriptū principis cōcessum vñ p̄ti, vt nō teneatur iurare de calūnia, extenditur ad aliā: nisi esset concessum motu p̄prio Principis. Pro quo est opt. & clarus tex. quiti cōi ter nō allega. in. l. ij. in princ. ff. q̄d q̄q; iuri. vide do. Ant. in. c. ex cōquestione. in. iij. col. de restitu. spo. lia. vbi dicit, q̄ facilius vti rescripto. meo aduersarius meus, si videtur esse concessum motu proprio, quam ad mei instantiā & postulationē. q̄d etiam vide contra sup̄ra dicta. Sed eius verba non mihi placēt. sed q̄d p̄dixi. s. Imo.
- in cle. j. in ver. mei. de testi. & glo. in regula: q̄d ob gratiā. lib. vj. & in. l. q̄d fauore. C. de legi. Et adde, q̄d dixi de motu p̄prio, procedit, qñ est cōcessum priuilegium secundū. d. Bar. in. d. l. si. secus si circa ordinaria: secundū Bar. in. l. si. C. de fru. & lit. expē. Et adde, q̄ sp̄ale est in eccl. vt nō teneat recipere. ll. cōtra se. Ita dicit. d. An. & alij do. i. c. ex pte. de ca. sup̄ gl. i. ver. dicebat. de resc.
- e ¶ S E B. S A P I A. ¶ Quod instrumentū. An autē valeat protestatio producētis instrumentū q̄d intendit p̄ducere instrumentū in partibus p̄ se faciētib⁹, & nō in alijs: tāgit do. Ant. hīc quē refert, & alle. d. Fel. in. c. imputari. col. fi. ver. vtrum valeat protestatio. s. de fi. instru.

Cap. Olim causam. Panor. super Tertio Decre.

a ¶ De verbis enun-
tiatiuis prolatis p-
pter aliud: an &
qn probet, & di-
cit do. Ant. hic in
j. col. qvbi suffi-
cit fama ad pban-
dū, ibi sufficiū ver-
ba enuntiatiua. Et
idē operatur, qd'
fama. Sed tu vide
eundē do. Ant. in
c. qm cōtra. in. xx
ij. col. de pba. vbi
videz restringere.
hoc verū in facto
antiquo.

Anto. Fran.

¶ De verbis enū-
tiatiuis: an & qn p-
bent, vide q habē-
tur. in. l. ex his ver-
bis. C. de test. mi.
& i. l. Titia. la. j. in
prin. & ibi p Bar.
de. le. ij. & latē per
Ioan. Ber. de fir. in
suo repertorio in
litera. V. in. versi.
verba enūtiatiua.
Et adde, quod ver-
ba enūtiatiua,
prolata intestamē-
tis in piā cām, di-
sponūt, vt ē casus
singul. secūdū do.
Car. in. c. iudicāte.
de test. & habet p
Bar. in. l. j. in. ij. qō.
vj. q. prin. C. de fa.
sanc. ecclē.

b ¶ Vide hic p do.
Ant. in. v. col. in re
pe. c. cū. M. ferra-
riensis. de constit.
in. xij. col. vbi di-
cit, qd' clēculo non
potest nocere nisi
præsenti.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quod debitū.
Vide latē per do.
Franci. cur. in tra.
de monet posito
in. l. cū qd. ff. si cer-
tum petatur.

d ¶ Tene mēti. Ad
devidendū Rom.
confi. confi. cxxij.
vbi de veritate co-
rū, quæ dixit Ol-
dra. in loco hic al-
lega.

de cōsensu cōuēt. Itē litera hīc se nō fundat su-
p cōfessioe tacita: sed sup tacita renūtia. ¶ Aliā
lectu. reperio sensisse gl. not. in regul. delictū.
de reg. iur. libro. vj. vbi dicit, q in iudicialibus
delictum solius Prælati nocet eccle. ad hoc alle-
gat istū tex. quē semper tenebis menti: sed ego
dubito an sit illud dictū verū: quia non proba-
tur per istū tex. cū hīc Papa non se fundet sup
delicto: sed super tacita renuntiatione. Itē de
lietū procuratoris non nocet dño, etiā in iudi-
cio: vt plenē no. in. c. j. vt li. nō contest. fortius
nec delictū prælati debet nocere eccle. vñ pos-
set dici, q ista impugnatio nō cedit in delictū:
cū iustē crederet promoueri iura eccle. sed ac-
cedit mādato ipsius pcuratoris: vnde cū præ-
latus habeat potestātē promouēdi iura eccle.
factū ipsius in coniunctis mādato ecclesiæ no-
cet. Alia nō prosequor nūc: sed ista sufficiant.
¶ In. gl. ij. signa gl. istā ad fi. & est valde no. ex
qua habes, q per verba enuntiatiua plata pro-
pter aliud, possunt pbari confines. & intelli-
ge glo. in casu, in quo loquitur. Nā cōfines p-
bantur ex leui pbatōne: vt in. c. cū cām. de p-
ba. ideo sufficit hīc leuis pbatō: quæ resultat,
per verba enuntiatiua. & idē qd' gl. tenet etiā
Inn. hīc. & vide quod no. gl. ij. in. c. series. de te-
sti. & in. l. optimā. C. de contrahen. & cōmittē.
stipu. sed vbi agitur de magno praiudicio, ta-
lia verba enuntiatiua prolata ad aliū finē plenē
nō probant: vt in. c. si Papa. de priuileg. li. vj. di-
xi plenē in. c. de succes. ab intesta. ¶ In glo. in
ver. quarta. in fi. de hac materia vide quod dixi
in. c. requisisti. de testi. & dic, q iura allegata in
gl. loquūtur de media, vel tertia oīm reddituū
ecclesiæ inferioris, quā habebat Episc. propter
tenuitatē episcopat: sed iste text. loq' de quar-
ta decimarū, quæ etiam hodie de iure cōi debē-
tur Episc. ab ecclesijs inferiorib. & idē in quar-
ta funeraliū: vt habet in. c. conquerente. de off.
ordi. nisi obstat præscriptio: vt in. c. de quarta.
de præscrip. & no. gl. in. c. j. de statu reg. Abb.

SYMMARIUM.

- 1 Censur tributa debent solui ex moneta antiqua:
quæ vigeat tempore impositionis. 4.
- 2 Confessio aduocati nocet parti, si eam non reuoca-
uerit.
- 3 Libellus procedit, si dicatur: peto talem compelli ad
solutionem. licet non petatur primò ipsum con-
demnari.
- 4 Moneta debet solui illius valoris, cuius erat tempo-
re, quo fuit promissa.
- 5 Iudex potest condēnare ad interesse, vel aestimatio-
nem, licet non fuerit petitum a parte in obliga-
tionibus rem dari, vel tradi.
- 6 Præscriptio. xl. annorum, tantum currit contra iura
episcopalia.

C. A. P. X X.

Lim causam.

¶ Soluen-
di sunt cē-
sus ad antiquam monetam in qua
instituti fuerunt. nisi sit in alteri?
monetæ solutione præscriptum. & est casus
notabilis & multum allegabilis. Primò narrat
factum: secundò decidit exprimendo motiua,
ibi: cam agitur. ¶ Casus literalis. Inter Episco-
pum Spoletanum & clericos plebis rupinæ

quæstio vertebatur super synodatico. Causa super hoc commissa
fuit Episcopo Tuderino & collegijs suis, corā qb' pponebatur
ex pte Episcopi: q idē clerici prædecessoribus ipsius episcopi. soluere cō-
sueuerūt tres denarios Papienses in festo natiuitatis domini: & tres
in festo resurrectionis p synodatico: nūc tñ soluit tres lucen. pro
singulis denarijs Papiensib. cū tñ denarius Papien. valet sex Lucen.
vñ petebat eos cōpelli ad solutiōem Papiē. & cū ipse primo anno
recepisset Lucē. ius tñ suū postmodū semp fuit ptestat: q p hoc
nō fieret ei p iudiciū quo ad denarios Papiē. Ex aduerso dicebatur
q si aliqn denarij Papiē. p synodatico fuerint soluti, iā per. xlv. an-
nos, & amplius, tā huic Episc. quā prædecessoribus illius Lucen.
fuerant persoluti: & sic videbatur se pscriptiōne tueri Lit. contes.
& sup pdicta petitiōe recepti fuerūt testes ab vtraq pte, & positio-
nes & responsiones hincinde factæ: & tādē iudices cām remiserūt
ad Papā. ipse verò examinato negotio: quia constitit sibi, q Pa-
pienses olim fuerant psoluti p synodatico: qd' ex eo pbatur, q Lu-
censes soliti sunt postmodū p eisdē & ex dictis testiu & ex cōfessio-
ne aduocati clericorū nō reuocata: euidēter appareat q tēpore Lo-
tharij pdecessoris hui' Episc. Papien. moneta p synodatico soluta
fuit & tpe dicti. L. nō nisi. xxxvj. annorū ad plus, tēpus effluxerit: p-
batū etiā fuit, q tres Lucen. qui p vno Papiē. soluebāt post mortē
ipsius. L. v. vel valebāt de illis qui nō sunt in vsu. Et vidēs, q ppter
mutationē monetæ acciderit, quod vsq ad tēpus huius Episc. Lu-
cē. dati fuerāt p synodatico, sicut erāt in vsu: condēnauit pcurato-
rē ptis aduersæ nomine clericorum plebis pdictæ Episcopi. ad solu-
tionē denariorū Papiē. p synodatico, vel eorū aestimationē, p dif-
finitiuā sniam. Ber. ¶ No. j. q p sanodatico possunt deberi sex de-
narij fortē argentei vel aurei. & est synodaticū, quoddā ius episcopi
pale, quod propriē vocatur cathedraticū & dicit cathedraticū, qā
soluit in honorē cathed. episcopalis. Appellat synodaticū ideo qā
antiquitus soluebatur in synodo. Nam Episc. annuatim cōgregabat
synodū clericorū dicece. & quilibet clericus nomine ecclesiæ suæ
portabat cathedraticū. & de iure cōi non debet excedere duos au-
reos pro qualibet ecclesia. de quo plenē vide. x. q. iij. in summa. &
in. c. j. Et ex isto tex. & ex illo no. q valet cōsuetudo super diminu-
tione, vel augmētatione istius cathedratici. Itē sup modō & tepo-
re soluēdi: vt hīc vides, soluebantur tres Papienses bis in anno: &
valuisset præscriptio, vt soluerētur sex Lucenses, qui minus vale-
bant. & hīc vide bo. glo. xvj. q. vij. in. c. quocūq. & quod ibi dicāj.
c. prox. ¶ Secūdō no. q cōfessio aduocati nocet parti eā nō re-
uocati. Quod intellige, secūdū docto. quādo sit nomine partis, de
quo vide quod no. in. c. cū causam. s. de appell. & C. de erro. aduo.
l. j. & fi. ¶ Not. ibi: ad Papiensem solutionem &c. & tene mēti, q in
actione personali procedit iste libellus: peto talē cōpelli ad solu-
tionē talis quātītatis mihi debita. quod est cōtra Bart. in. l. nimis
properē. C. de execu. rei iudi. vbi dicit, q debet petere eum conde-
mnari, & postea cōpelli ad solutionē sed vt vides, cōtra. est verū.
Nā licet theorica Bar. sit magis tuta, tñ libellus nō vitiat: qā tacitē
petitur condemnatio. Nam, q vult cōsequēs: videtur velle & an-
tecedēs: vt no. in. c. cū M. die cōsti. & in. d. l. ad rē mobilē. & l. ad le-
gatū. ff. de pcura. ¶ Itē no. q debitū cōtractū in quātitate debet
solui secūdū monetā, q erat tpe cōtracti debiti: vel si nō reperit,
soluēda est ipsius aestimatio. & hoc procedit ex quacūq dispositio-
ne contractū sit debitū. Vnde Oldr. cōsuluit, q si testator legauit,
puta centū florenos: demū superuixit & mutata est iterum mone-
ta: quod soluendū est legatū ad aestimationē monetæ, quæ erat tē-
pore testamēti: quia ita testator sensit. Pro hoc bonus tex. in. l. vxorē
rem. s. testamēto. ff. de lega. iij. & bene facit iste tex. Et idē dicendū
secūdum eum in condemnatione iudicis, & in similibus disposi-
tionibus. quod tene menti. ¶ Vltimò no. quod vbi aliquid da-
ri, vel tradi est in obligatione: satis est illud petere. & si non potest
haberi, iudex potest condēnare ad illud, quod est in obligatione
tradendum: vel ad ipsius aestimationem: licet aestimatio non fue-
rit petita in libello. quod est valde notandum. Nam in petitione
Episcopi nulla fuit facta mentio de aestimatione, sed solum Papa
fecit in sentētia. & quamuis aliqui hīc dicant, quod petita hīc fuit
aestimatio: licet non dicatur: hoc tamen est diuinare. Primū tamē
dictum est verū de iure. de quo plenē per Bar. in. l. stipulatiōes nō
diuiduntur. in fi. ff. de ver. obl. ¶ In gl. pen. ibi: quod præscriptū esset.
Ex hac

- a Ex hac gl. potes notare multa. Primò, q̄ in quātitate cathedrati-
ci currit p̄scriptio. & idē p̄ istū tex. tenuit gl. no. xv. q. vij. c. qui
cūq̄. Secūdo, quòd in debito annuo incipit currere p̄scriptio à tē
pore cessationis primæ: ita, quòd nō est necesse vt contra quālibet
p̄stationē annuā de nouo inchoetur p̄scriptio. & an hoc p̄ce
dat tām in annuis legatis, quā in cæteris: vide no. per gl. & Bart. in
l. cū notissimī. §. illud. cū. §. seq. C. de p̄scrip. xxx. an. ¶ T No. tertio,
q̄ contra ecclesiā, seu contra iura ep̄alia non admittit p̄scriptio:
nisi. xl. an. nō solūcū agitur de p̄scribenda substātia debiti: sed de
b diminutione ipsius debiti, vel modo b̄soluendi. Hosti. tñ tenuit, q̄
in casu huius. c. nō poterat currere p̄scriptio propter malā fidē: q̄a
sicut census nō tollitur p̄scriptione: ita nec diminui pōt: sed cō-
muniter tenetur oppositū: vt est etiā gl. in. d. c. quicūq̄. ¶ In gl. fi.
de hac materia vide per Ioan. de ligna. post Pau. in clemē. ij. de deci-
mis. per docto. in. c. quanto. §. de iureiuran. & per Bart. in. l. Paulus.
aliās, creditorem. ff. de solutio. Abbas.

SVMMARIVM.

- 1 Episcopus potest iura debita sibi ex aliqua ecclesia minuire ex causa & consensu capituli.
- 2 Censur potest imponi ab Episcopo ecclesia inferiori ex iusta causa.
- 3 Episcopus potest remittere ecclesia inferiori iura, quæ super ea habet: cum consensu capituli & ex causa: exceptis octo, de quibus hic.
- 4 Ecclesia, in quibus casibus pōt esse plenē exēpta à iurisdictione Episcopi. 6. Iura episcopalia possunt p̄scribi contra Episcopum.
- 5 Vicarius potest constitui per episcopū regulariter, vt omnia iura possit reci-
pere nomine ipsius vicarij, quo negligente potest vicarius excercere.
- 6 Episcopus tenetur saltem semel in anno visitare suam diocesim, & quomo-
do debeat se habere tam circa clericū, quā circa populū: vide remissiuē.

CAP. XXI.

Vm venerabilis. ¶ Ep̄s remittens eccle.

- & statuēs, q̄ aliud seruitiū nō imponatur: p̄curationē
nō intelligitur remississe. prima ps decisa narrat factū.
Secunda partis allegationē. Tertia diffinitionis motiuum. Quarta
diffinit. Secunda ibi: cognouimus. Tertia ibi: quia. Quarta ibi: decerni-
mus. ¶ Casus literalis. Inter Ep̄m Fauē. & priorē sancti Stephani,
sup iuribus episcopalibus controuersia vertebat: q̄ à dicto priore
dictus episcopus petebat. prior ecōtrā rñdebat, q̄ ab ipso nil pete-
re poterat, exhibēs quoddā instrumentū in quo continebatur ex-
pressē, q̄ Episcopus Fauē. olim ab omni exactiōe tā sua, quā suorū
successorū dictā eccl. prorsus absoluit: & remisit eidē spallas, quas
ipse & antecessores sui ab ipsa ecclesia recipere cōsueuerunt: retē-
to sibi & ecclesiæ suæ vno careo triū librarū careæ annuatim sol-
uēdæ: statuens q̄ nullū aliud seruitiū imponeret. Dñs Papa viso in-
strumēto p̄dicto & alijs auditis & intellectis, quæ partes propo-
nere voluerūt, cognouit q̄ p̄fatus Episc. spallas p̄dictas, quas
recipere consueuerunt, ipse & antecessores sui ecclesiæ p̄dictæ
remisit. & quod nihil aliud ei imponeret, retēto sibi ecclesiæ suæ
p̄dicto careo tñ: q̄a visitationi annexa est p̄curation: & Episc. rōne
episcopalis iurisdictionis, quā habet in ea teneat ecclesiā cā corre-
ctiōis visitare: nec intelligat q̄si nouū impōi, qd̄ ab ipsa fundatiōe
de cōmuni fuerat iure impositū. p̄terea inhabet, q̄ idē Episcop⁹
cū ad eccl. illā accesserit cā correctionis, moderatā p̄curationē
ab ea recipiat bis i anno, & nihil aliud ab ipsa exigere vel extorque-
re p̄sumat, p̄ter pensionē & p̄curationes p̄scriptas. Ber.
¶ T No. primò Episcopū posse dimittere eccle. inferiori seruitia,
q̄ sibi ab ea debentur. & intelligo q̄ hoc faciat ex cā: & ex consensu
capituli: q̄ aliās nō pōt Episcop⁹ alienare iura ecclesiæ suæ: vt in. c.
pastoralis. de do. xij. q. ij. sine exceptione. & vide tex. cū gl. xij. q. iij.
c. fi. ¶ T No. secundò, q̄ ex cā pōt Episcop⁹ imponere ecclesiæ infe-
riori censum, seu p̄sionē sibi soluēdā. facit. c. cōstitutus. de religio.
domi. Tertiò not. quòd in generali remissione non intelligitur re-
missa visitatio nec ea, quæ accedunt visitationi. vt est p̄curation.
¶ T In gl. ij. in fi. de hac materia no. per gl. & Hostien. in. c. pastora-
lis. de donatio. & latius p̄ Io. an. Et cōiungendo dicta eorum, dic: q̄
Episcop⁹ quātūcūq̄ generaliter eximat ecclesiā à se, semp̄ saltē re-

- c tinet octo à quibus nō pōt ecclesiā eximere. vt
est coerctio. xvj. q. ij. visis. visitatio & p̄curatione
rōne visitatiōis: vt hic. Itē cathedraticū: vt i. c.
pastoralis. p̄alle. Archi. tñ in. c. j. de p̄aben.
lib. vj. dixit, quòd licet in verbis generalibus,
nō videat remissum cathedraticū, specialiter
tñ pōt Episcop. remittere. sed gl. tenet cōtrariū
c. quicūq̄. xvj. q. vij. & idē videtur sequi Io. an.
hic. & cōmuniter tenetur. Quintò, nō pōt re-
mittere reuerētiam, q̄ sibi debetur ab ecclesia
inferiori. Sextò charitatiū subsidū: vt in. c.
cū Apostol⁹. §. e. Septimò institutionē autho-
rizabilē, quo ad curā populi. ar. in. c. cū satis. §.
de offic. Archidi. & in. c. ij. de capel. mo. lib. vj.
Octauò, ea q̄ sunt ordinis episcopalis. Nō em̄
pōt Episcop. eximere subditū: vt nō teneat reci-
pere ab eo, q̄ sunt ordinis episcopalis. Alia iu-
ra pōt Episcop⁹ remittere eccle. inferiori. qd̄
intelligo ex cā & de consensu capituli. vt. §. di-
xi. ¶ T In trib⁹ tñ casib⁹ ecclesia pōt esse plenē
exēpta à iurisdictione Episcop. Primus si Episc.
cōsensit, & papa confirmauit ex certa sciētia.
sic loquitur. c. cōstitutus. alleg. in gl. secundus,
si sentētia fuit lata contra Episcopū sup̄ plena
exēptiōe: & nō fuit appellatū: vt in. c. cū inter.
§. de re iu. Tertius casus rōne p̄scriptiōis. vñ
pōt q̄s contra Episcopū p̄scribere iura epi-
scopalia in ecclesia Episcopo subiecta: vt in. c.
auditis. & c. cū olim. de p̄script. potes adde-
re quartū casum indubitabilē, qñ Eapa plenē
exemit per se: vt in. c. j. de priuile. lib. vj. dicit tñ
¶ Io. And. q̄ licet Episcopus nō possit à se in to-
tū eximere ecclesiā: tñ per modū cuiusdā vica-
riæ perpetuæ pōt concedere inferiori p̄lato
etiā recipiēti nomine suæ dignitatis omnia iu-
ra p̄dicta p̄ter tria, vt cathedraticū, reue-
rentiam, & charitatiū subsidū. Sed in alijs
quinq̄ potest ex causa, & de consensu capituli
cōstituere aliquē vicariū suum perpetuū, no-
mine dignitatis suæ: vt illa exerceat tanquā vi-
carius episcopi. Per hoc tñ iura hæc nō erunt
abdicata ex toto ab episcopo. q̄a saltē illo negli-
gente poterit episc. excercere. ar. in. c. irrefraga-
bili. in. §. excessus. de offi. ordi. & hoc notabis.
Ad p̄dicta vide, quod no. Inn. c. Lateranen-
si. de p̄aben. & per docto. in. c. cum satis. de off.
Archidia. & c. cum & plantare. de priuile. An
autem contra institutionem autorizabilem
currat p̄scriptio: vide quod no. in. d. c. cū sa-
tis. & Io. an. satis sentit hic: quòd sic. pro hoc. c.
cū olim. & c. auditis. de p̄scri. & quod no.
Ioan. and. in. c. si episcopus. de offi. ordi. lib. vj.
& ita aliās in facto consului. & vide quod dico
in capitu. cū contingat. de foro competentī,
¶ T In glo. fi. cōclude, quòd de iure ordinatio
semel tantū in anno potest & debet Episcop-
us visitare suam diocesim. & qualiter debeat
se habere tam circa clericū, quā circa po-
pulum: vide casum bonum. x. quæstiōe prima.
c. placuit. & in. c. primo. j. eodem. lib. vj. ex cau-
sa tamen potest iterare visitationem: vt in. d.
c. j. & sic vno modo potest intelligi text⁹ iste.
vel hoc fortē fuit impositum à fundatione
istius ecclesiæ: vt bis in anno eam Episcopus
visitaret, & p̄curationem reciperet. & hæc
ultima solutio melius congruit literæ. & de
modo procurādi aliquid dicitur. j. eodem. pro-
curationes.

SEB. SAPIA.

a ¶ In quantitate.
Vide Card. in cle.
j. in prin. in. iij. q. o.
de iurep. & in cle.
j. in. xij. q. de cēsi.
& Abba. in. c. accē-
dentes. col. li. §. de
p̄scriptio.

b ¶ No. ad declara-
tionem autē. quas
actiones. C. de fa,
san. eccl. cum fi.

c ¶ Ad quibus non
pōt Episcop. exi-
mere ecclesiā. Et
de hoc, an Episc.
possit in totū exi-
mere ecclesiā à
sua iurisdictione, vi-
de per Oldr. cōfi.
clxxxij. & gl. quæ
dicit, q̄ sic xxxv.
q. ij. in summa.

¶ Adde Federi.
confi. cxlvij

Panor. super Tertio Decret. Cap. Procurationes.

CAP. XXII.

Super eo. ¶ Ecclesie de nouo conuersa

in procuracionibus & alijs seruabunt consuetudinē vicinarū. Primo ponit consultatio: secundō respōsio ipsi. Secūda ibi: tibi. ¶ Casus literal. Ferē tota puincia cōpostellana ad iurisdictionē. Cōpostellane Ecclesie de nouo cōuersa erat: q̄siuit Cōpostellanus Archiepiscopus à doc. Papa qualiter ei obsequi debeāt & seruire, cū ipse prouinciā visitat, vel prouinciā partē: & qualiter in procuracionibus & alijs prouidere. Rñdet Pa. q̄ il lud obseruare tenet quod in vicinis puincijs obseruatur. Ber. ¶ No. q̄ in mō procurandi & alijs absequijs præstandis attenditur cōsuetudo vicinarū ecclesiarū. hoc intellige, q̄ non apparet de propria consuetudine loci. Nam consuetudo cuiusq̄ loci præfertur consuetudini aliorum locorum: vt. in c. illa. xij. distin. & in c. de trina. de conse. distin. iij. & per hoc est expedita gl. & intelligo hoc, q̄ consuetudo non est multū onerosa: q̄ negligentia vni⁹ loci, non debet obesse alteri loco, qui non neglexit. Ita not. dicit Inn. in fi. de off. ordi. & de execu. tut. l. nō tñ. Itē intellige præterquā in sacra mentis ecclesie: vt in articulis fidei. Nā in illis debemus sequi & tenere, q̄ tenet Romana ecclesia: vt in c. abolēdā. j. de hære. & de hoc vide gl. in c. j. de summa tri. lib. vj. in verbo, docuit. & in c. consultationis. in ver. indicare. de frigi. & male. Ad materiā vide quod nota. in c. cum olim. de consuetudin.

Additio. ¶ Quæro quomodo ista ciuitas erat de nouo cōuersa?

dicit Hosti. q̄ ipsam occupauerāt Saraceni: postea Rex castelle recuperauit. & sic erat restituta iure postliminiij. ff. de capt. & postlimi. re. l. postliminiū. Et sic no. ipse, quod vbi postmodū aliqua ciuitas, vel terra reducitur, regenda est secundū cōsuetudinē vicinarū. & sic ad aliū locum consuetudo extēditur: rōne vicinitatis. vt. in. s. dixi. quod no. Abbas.

S V M M A R I V M.

1 Episcopi qui aliquid exigunt contra formam constitutionis dum sunt in visitatione: debēt restituere illud duplicatum.

2 Ecclesia potest esse subiecta etiam quo ad episcopalia inferioribus Prælati Episcopo.

3 Episcopus dum visitat, non debet cessante cā, vltra vnam diem morari in ecclesia.

4 Ecclesia quæ potest impendere Episcopo visitanti, debent alia contribuere. 7.

Episcopus visitans diocesim, quas expensas potest exigere.

5 Episcopus potest exigere expensas, quas facit ratione visitationis, licet ipse habeat redditus sui episcopatus.

6 Prælati visitantes diocesim non possunt recipere aliud quod genus munerum: & si receperint non possunt absolui à peccato, nisi restituant duplum.

7 Excommunicatio potest fieri sub conditione.

CAP. XXIII.

Procuraciones.

1 ¶ Prælati tunc sunt procurandi cū personaliter visitant: & debent

tunc seruare conciliū lateranē. & prædicationi, correctioni, & reformatinni vacare: legati & nuntij Apostolici per eos diestantū, quibus morā trahūt, procurari debent. & contra hanc cōstitutionem exactū restituitur duplicatum. h. d. primō prohibet: secundō docet. ibi: porro. Tertiō punit. ibi: qui autem. ¶ Casus literalis. Quidā prælati aliqñ recipiebāt pcuraciones cā visitationis, nec visitabant: vnde conciliū generale statuit, vt procuraciones, quæ debentur prælatis ratione visitationis, nullatenus exigantur ab eis, siue sint Episcopi vel Archidiaconi: vel etiam, Cardinales: vel alijs absq̄ rōnabili causa & necessaria: nisi quādo personaliter visitationis impendunt officiū: & tunc seruent modū & mensurā in Lateran. cōcilio constitutā, hoc adhibito moderamine circa legatos & nuntios Apo. sed. vt cū apud aliquā ecclesiā morā fecerint lōgiore & necessariā, si loc⁹ ille nimīū aggrauet pcuratiōes recipiāt ab alijs ecclesijs, vel psonis moderatas: q̄ nōdū fuerāt de suis pcuratiōibus aggrauatæ: ita q̄ numer⁹ pcuratiōnū nō excedat numerū dierū, quibus hmoi morā fecerint. Et si vna eccl. non sufficit, duæ vel plures simul colligāt ad vnā pcuratiōnē faciendā. Porro visitatores nō q̄rāt q̄ sua sunt: sed quæ Iesu Christi. & q̄ contra hoc statutū venire psumpserit, q̄ accepit reddat: & tantūde ecclesie, quā taliter grauauit, impendat. B. ¶ No. j. ibi: vel quibuslibet alijs. q̄ non solū Episcopi vel superiores pnt visitare: sed etiam alij prælati inferiores. Quod intellige q̄n habet ecclesias subiectas de iure speciali. Nā de iure cōmuni ecclesie sunt subiecte Episcopo duntaxat. xvj. q. vij. oēs basilicę. x. q. j. regenda. & in c. cū venerabilis. de rel. do. ¶ Secundō not. quod legati Papæ pnt visitare & exigere procuracionem ratione visitationis. pro hoc. c. ij. de offi. leg. li. vj. & de potestate legatorū. vide quod plenē dixi in c. fi. s. de cōfirma. vt. vel inuti. ¶ Tertiō no. quod quælibet ecclesia per se sufficiens tenetur pcuratiōnē impendere superiori visitati. Sed si ecclesia per se non sufficit, debet plures in vnū coniungi. & scias q̄ cessante cā non debet superior vltra vnū diē trahere morā in eadē ecclesia: vt in c. inter cætera. x. q. iij. & vide quod dixi in c. cū instantia. s. eo. ¶ Itē no. q̄ si Episcopus non visitat, non potest aliquid exigere ratione procuratiōis. Sed quæro, nunquid visitans possit exigere expensas: quas fecit in eundo ad locum: vel emendo equos, loco equorum mortuorum: vel vecturas equorum. Item vestes & similia. Innoc. hīc dicit, q̄ sic. & hoc vltra numerum procuracionum, quæ impenduntur in victualibus. sed hoc dictum Inno. debet intelligi in legatis & nuntijs apostolicis, qui veniunt propter vtilitatē loci. sed Episcopi & alij non possunt illa exigere, sed procuratorem duntaxat: vt no. Inn. in c. j. j. eo. lib. vj. Et per dictum suum ibi declaratur glo. sua hīc. Sic intellige glo. in c. ij. eo. ti. lib. vj. & ibi per Ioan. An. in nouella. ¶ Quare autem Episcopus potest exigere procuracionem ratione visitationis: cū propter hæc onera habeat redditus Episcopatus. Dicit Inno. in d. c. j. q̄ habet in signum subiectionis. dic etiam, vt facilius inducatur ad visitationē: sicut videmus in canonicis, quibus quotidie dantur distributiones propter interessentiam diuinorum: licet teneantur ad diuina officia: vt in c. j. & quod ibi no. de cleri. nō resi. lib. vj. & hæc no. Quid autem, si legatus non visitat, nunquid debeatur sibi procuratio? Doct. q̄ sic. Nam legatis & nuntijs datur procuratio non principaliter ratione visitationis: sed quia subeunt onera aliorum: vt in c. ij. de offi. lega. lib. vj. Pro hoc. c. cum instantia. s. eo. & c. ego. N. de iure iuran. ¶ In gl. j. in fi. quarta est secundum doc. ratione priuilegij. ar. c. accedentibus. de exces. prælati. ¶ In gl. iij. ibi: inter cætera. & melius probatur in c. si Episcopus. de offi. ordi. lib. vj. & tunc procuratio non datur Episcopo, sed ipsi visitanti nomine Episcopi. An autē possit exigere, vel recipere pecuniam pro procuratiōe: dic, vt habetur in c. ij. & iij. eo. li. vj. ¶ In gl. fi. ibi: Xenijs. Vult ergo gl. q̄ si prælatus grauatur Ecclesiam in procuracione vltra debitum, quod habeat. locum pœna dupli: vt hīc. sed si grauatur recipiendo Xenia, seu munera, tenetur in quadruplum. & sic intelligit. c. quoniam. xvij. distin. sed doct. communiter dicunt idem in Xenijs, quod in procuracione. & videtur probari in dicto capitul. j. eod. titul. lib. vj. vbi dicit, quod prælatus visitans, non debet recipere munera: sed si recipit, non potest absolui à peccato, nisi restituat duplum. & dic latius: vt ibi legi. & not. Ad capit. quoniam, respondetur, quod loquitur in casu,

SEB. SAPIA.

a ¶ In mō procurandi. Vide doctrinā quā tradit Ioā. an. & sequitur ibi do. Ant. in rubri. s. de consue. in fin. q̄ in primis attendenda est consuetudo loci: q̄ si nō inueniatur attendi debet secundū cōsuetudo diocesis: tertiō cōsuetudo Prouinciæ. quartō consuetudo regni, vel vicinarū puinciarū. vltimō consuetudo Romana. Et de consuetudine vicinarum ecclesiarū, tradit etiā Bal. in l. de quibus. ff. de le.

b ¶ Procuratio. Ad de qd si recepit pcuratiōnē, & non visitauit: an teneat restituere. Federi. consi. cxj.

c ¶ Locū pœna. cōcordat gl. in c. exigi. de cēsi. lib. vj. c. audiuius. j. de simo. Sed cōtra fortiter vrget text. in c. fraternitas. xij. q. ij. ibi absit, vt ecclesia cū augmēto recipiat. & c. sed posset rñderi, q̄ delinquentes tenentur soluere: sed ecclesia non debet recipere. ar. eius quod in simili dixit glo. in c. ex trāsmilla. de deci. in meretri. c. circa decimas.

casu, quando Archiepiscopus aufert aliquid Episcopo venienti ad concilium provincie. Et ad capitul. quia pleriq. vbi aliud sim-
 7 plum dat pauperibus: dic, vt ibi: *nos.* ¶ Extra gl. quæro, quid si ec-
 a clesia visitata allegat impotentia: Sol. dicit Host. q. aut notoriè cõ-
 stat de potentia: & Ep̃s cõpelleret rectorē ad procuradū. ad hoc. c. j.
 p̃ximū. Aut notoriè cõstat de impotētia, & nō cõpelleret rectorem
 quia si ecclesia totaliter est impotēs, tenet prælatus eā suis expensis
 visitare. quod no. pro hoc. c. cū instantia. & c. cū apostolus. s. eo. &
 8 ibidē hoc etiā no. in. gl. in dubio poterit Episcopus exigere iuramē-
 tū de impotentia. ar. in. c. fi. de iureiur. ¶ Vel excommunicare sub
 conditione: puta, excōico te, nisi pcuraueris me secundū facultatē
 tuam. & no. istum vltimum modum. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Villa appellatione aliquando comprehenditur ciuitas: licet non ex proprio significato vocabuli.
- 2 In expensis, quæ reficiuntur Episcopo visitanti: computantur ea quæ ipse potuisset expendere domi. & idem in similibus.
- 3 Appellationem non tenetur pars admittere, siue recipere in præiudicium sui iuris.
- 4 Episcopus potest esse iudex in causa ecclesiæ suæ, vbi non venit commodū sibi applicandum.

C A P. XXIII.

Venerabili. ¶ Ecclesia etiā ciuitatensis tenet procurare Episcopū visitantem, quāquā ipsum nunquā pcurauerit. Primò ponit que-
 relam Epi. Secundò iudiciū instructionē. Secunda ibi:
 discretioni. ¶ Casus literalis. inter Episcopū Cenoman. & Abbate
 & conuentū de cultura, sup. procuratorib. exhibēdis: quæstio ver-
 tebatur, q̃ cõmissa fuit iudicibus, corā quibus petebat Episcopus
 pcuraciones ratione visitationis. Abbas dicebat se ad hoc nō tene-
 ri ex eo, quòd monasteriū suum in Cenomanensi villa sit sitū, ei-
 dē pcuraciones hactenus nō soluit. Iudices cõsulerūt dominū
 Papā: & ipse respondet, q. nisi aliud rationabile ostēderint, cõpel-
 lant, sicut ius dictauerit Abbate & monachos ad exhibendas eidē
 Ep̃o pcuraciones. Ber. ¶ No. primò ex isto tex. q. Episcopus pōt
 & debet visitare, nedū ecclesias diocesis. sed etiā ciuitatis: & pcur-
 rationē ab ecclesijs visitatis exigere pōt. ¶ Secundò no. q. stante iu-
 re visitandi, ius pcurandi est impræscriptibile. vnde quāquā istud
 monasteriū, nūquā pcurauerit Ep̃m: tñ cõpulsū fuit ad procura-
 tionē exhibendā. ¶ No. q. appellationē villæ, q̃q. cõprehenditur
 ciuitas: non tñ ex proprio significato vocabuli: sed potius ex allu-
 sione. Nā in quibuscūq. locis, vt apud gallos, ciuitas vocatur villa:
 1 propriè tñ aliud est villa: aliud ciuitas. Villa em̃ rectè dicitur vni-
 tas quarūdā domorū sine muris, quasi vallis vallata. De quo plenè
 2 per Io. an. in. c. fi. ciuitas. de sentē. excōm. li. vj. ¶ In glo. prima in
 fi. Vel dic secundum doc. & bene, q. ideo isti hoc allegabāt: quia ex
 quo monasteriū erat in ciuitate, poterat expleta visitatione Episco-
 pus redire ad domū p̃pria: & sic videbatur q. nō esset pcuradus.
 nā & aliās q̃ iudex proficiscit̃ extra domiciliū, cõputat ea, q̃ expē-
 disse domi: vt no. in. c. cum ab omni. de vi. & honesta. cle. Sed ra-
 tio decidendi in contrariū fuit: quia in procuratione nō cōsiderat̃
 interesse. Sed dic, q. dat ratione officij, vel dic, q. dat in signū subie-
 ctiois: vt dixi. s. c. prox. hæc aut ratio vēdicat sibi locū tā i ecclesijs
 diocesis, quā ciuitatis. Et ex his & ex tex. concludo, q. etiā ab eccle-
 sijs ciuitatis, quas Episcopus visitat, potest pcuracionē exigere. hoc
 tene menti. ¶ In gl. fin. ibi: *suis sumptibus.* no. gl. & cōsimilē gl. habes
 s. eo. c. cū instantia. Not. doct. s. c. proximo. & c. cū Apostolus. s. eo.
 ¶ Vltimò scias, q. Inn. posuit hīc gl. aliquantulū intricatam. & pro-
 priè expedit hodie in ca. cū personæ. de priuileg. lib. vj. & quia ma-
 teria est quotidiana & gl. Inn. aliquantulū cōfusa: vt. s. dixi, ideo sub
 ijciā conclusionem, per quā faciliè intelliget̃ Inn. ¶ Quærit em̃
 hīc de hac quæstione: quidā episcopus admonuit quēdam Abbatem
 vt pararet se ad visitationē & ad procurationē. Abb. respōdit mo-
 nasteriū esse exēptū si offerebat se incontinenti probaturū coram
 ipso episcopo, vel alio iudice cōpetenti & videns episcopū paratū
 ad fulminadū snā m censurę, appellauit ad Papā iusta causa expres-
 sa, Episcopus nō obstante appellatione tulit excōmunicationē cō-

tra eū. q̃ritur, vtrum. d. ex cōicatio teneat: ex & a
 p̃supposita nullitate: vtrum Ep̃s sit puniendus.
 ¶ Et in hoc distigue tres casus. aut em̃ Ep̃s erat
 in possessione visitandi: & hoc cōstabat. aut cō-
 stabat, q. non erat in possessione: aut dubita-
 batur. ¶ Primo casu, tenet excōicatio: quia cū
 esset in possessione, non tenebatur in præiudi-
 ciū sui iuris admittere apellationē: nec et̃ pro-
 bationē recipere: quia Ep̃s procedebat, vt pars
 pro cōseruatione sui iuris: non aut vt iudex. &
 sic oblatio probationis non habet iustificare
 apellationē: vt habetur in. c. interposita de ap-
 pellatio. & c. cum inter canonicos. de elect. vñ
 isto casu non tenetur Ep̃s assumere causā: co-
 gnitionem: debet tñ monere partē. Host. dicit
 q. ex quo contumacia est manifesta nō tenetur
 citare partē. sed primum dictum est tutius, ar-
 gu. eorū quæ no. in. c. cū sit Romana. in fin. de
 appella. ¶ Secundo casu dic, q. snā non tenuit
 p̃supposita exemptione: vt in. c. cū dilectus.
 & quod ibi no. de relig. domi. nō tñ venit Ep̃s
 puniendus, si monasteriū erat in diocesi sua.
 quia potuit duci probabili errore: secus si mo-
 nasterium non erat in diocesi. argu. c. sacro. de
 sen. excō. ¶ Tercio casu pendet ex futuro euen-
 tu, an teneat snā. nam si constiterit Ep̃m non
 esse in possessione, & monasterium exēptum:
 non tenebit sentētia. aliās secus. & per prædi-
 cta consuluit Inno. vt semper Ep̃s pcedat ex-
 tra iudicialiter: vt pars ad cōseruationem iu-
 riū suorū: quia non tenetur tunc admittere p-
 bationem, vel apellationē: sed potest se defen-
 dere gladio materiali & spiritali: vt in. c. dile-
 cto. de sen. excōm. li. vj. Et idē in alijs iuribus
 Ep̃o cōpetentibus vel circa possessionis corpo-
 ralis cōseruationem. Dicit em̃, quòd si subdi-
 tus, qui allegat exemptionem, ostendit priuile-
 giū suū, poterit Episcopus videre, non vt iudi-
 cet: sed vt informet se: quia non debet esse iu-
 dex in facto suo: cū cōmodū veniat sibi ap-
 plicadū. facit quod dixi in. c. ad audientiam. de
 appel. & in. c. super literis. de rescri. Et per hoc
 videtur, quòd in casu dicti. c. cū personæ. Ep̃s
 pcedit, non vt iudex: licet. gl. aliud ibi sentiat.
 4 ¶ Nā quāuis Ep̃s possit esse iudex in causa ec-
 clesiæ: nō tñ vbi cōmodum venit sibi applican-
 dū. arg. no. in. l. de iure. ff. ad munic. & in cle. ij.
 de rebus ecclesiæ non alienan. Abbas

S V M M A R I V M.

- 1 Archiepiscopus potest visitare provinciam & pro-
 curaciones recipere, & etiam Episcopo non ne-
 gligente.

C A P. XXV.

Vm nuper. ¶ Qui iure metropolitani
 co, vel legationis visitat provinci-
 am in puinciales, q. sibi pcuratio-
 nes denegāt pōt ferre sentētia. Primò q̃relā de
 cisam. Secundò mandatū, ibi: *mandamus.* Ter-
 tiò cōminat, ibi: *aliōquin.* ¶ Casus literalis. Ar-
 chiepiscopus Beneuetanus, dū visitabat puin-
 ciā suā tā auctoritate p̃pria, quā auctoritate
 do. Papæ: cuius auctoritatē gerebat: clerici no-
 lebāt ei pcuracionē exhibere: vnde cōquestus
 est do. Papæ. vñ mādāt quatenus cū Archiep̃s
 puincia visitauerit, siue auctoritate p̃pria, si-
 ue auctoritate Papæ pcuratiōes ratione visita-
 tionis secundū facultates ecclesiā sibi exhi-
 K K iij

¶ Impotentia. Ad
 de, q. si vno anno
 nihil potuit solu-
 uere p. procura-
 tiōe Epi, si sequē-
 ti anno tñ colli-
 git, q. possit duas
 pcuraciones p̃sta-
 re, tenetur eas sol-
 uere. Arch. in. c. re-
 lata. i. fi. x. q. j. ar. l.
 si vno. ff. loca. Sed
 tu de hoc adducas
 in arg. tex. in. c. p-
 pter sterilitatē. de
 loca. & tex. singu.
 secundū Io. Pale-
 rensem & Bart. in
 l. diuortio. in fi. so-
 luto ma.

S E R. S A P I A.

¶ Exallusiōe. Vi-
 de Bar. in extraua-
 gāti qui sint rebel-
 les. in verbo lōbar-
 dia. Feli. in. c. Ro-
 dulphus. col. xij.
 versi. ceterum ad
 euitandā. s. de re-
 scrip.

¶ Visitare dupli-
 ci. Facit q. si sta-
 tutū pro honore
 ciuitatis disponit,
 q. quilibet de illa
 ciuitate, qui esse-
 ctus fuit doctor,
 vel miles, debeat
 habere certum sa-
 larium singulo an-
 no, quòd si vnus
 efficiatur doctor
 & miles, habebit
 salariū duplicatū.
 facit etiā ad id qd
 no. Bal. in. l. viuos.
 l. fin. C. aduo. di. iu.
 vbi dicit, q. si vn⁹
 fungitur officio
 duorū debet habe-
 re duo salaria. & fa-
 cit ad hoc, quod
 not. Bart. in. l. fi. in
 ij. col. C. de leg. vbi
 dicit, q. si testator
 dixit, q. si filius v-
 nus proficeret in
 legibus, ei præle-
 go libros legū: si
 in medicina, libros
 medicinæ. certē si
 filius profecit in
 vtrq. facultate, ha-
 bebūt libros vtrius-
 que facultatis, &
 ad hoc etiā facit
 quod no. Albe. in
 ij. parte statu. qō.
 cl. xxxij. & quod
 no. Lap. alle. c. ix.
 quæ inci. cōe Flo-
 retia. & quod ple-
 nē in materia scri-
 bit Roma. post
 Bar. in. l. ij. in prin-
 cipio. de ver. obl.
 de qua per Mo-
 der. post do. Ant.
 in. c. at si clerici. de
 iud. Et adde text.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Autoritate.

& gl. & ibi. d. Ant. in. c. cū olim. de re iudi. Itē vide omnino quod no. Imo. post Ang. in. l. patris & filij. circa prin. ff. de vulg. & pupil. vbi ponit, an stan te statuto. q. de quolibet contractu, debeat solui tm̄ pro gabella: an solui de beat duplex, si in eadē scriptura factum fuerit testm̄ patris & filij. & ad hoc facit quod de statuto prohibente vltra decem mulieres ad nuptias no. in. l. in ficiando. §. infans.

in fi. ff. de fur. Et adde omnino, qd̄ late & elegantissi mē scribit. d. lōm. Mar. in rep. c. qua liter & quādo. x. q. vij. q. prin. de ac cusa. Itē vide qd̄ no. Gul. de cu. & ibi Pau. deca. post eū in. l. naus. §. cū autē. cir. fi. per illū tex. ff. ad le. Rho. de iactu. & ad pre dicta stat. qd̄ qn̄ re linquitur Priori Biblia & fratrib⁹ cappa, qd̄ debeat prior: de quo late scripsi post. d. Ab ba. de simo. c. fi. Itē pro illo dicto bal. in. d. l. binos. qd̄ s. retuli, de iudice exercentē duo of ficia: quod debet habere duo salaria. Vide oīno Bald. idē dicentem in. l. qui duobus. ff. de condi. & demon. per tex. in aut. vt iudi. sine quoquo suffra. §. illud. Qd̄ limita singulari ter, vt per Bar. l. fi. C. de coar. li. xij. & in. l. j. C. de princ. agen. in rebus. eo. dem lib.

Anto. Francif.

¶ An officialis v. nus possit deputa ri ad duo officia. vide quā habentur in. l. duorum. de operis libe. & in. l. qui duobus. de condi. & demon. & per Bar. in. l. fin. ff. de collegijs illicitis. & per Bal. in. l. fi ad scribatum. in fi. C. de appel. & vi de per Alexā. in. l. fi consil. ff. de ad op. & aliquid p eum in. l. lecta. ff. si cert. petā. & an fungēs duplici of ficio, debeat habere duplicatum sa larium: vide Ang. in authē. vt ind. fi.

ne quo. suf. in. §. illud. vbi tenet, quod sic. & idem Pau. de cast. in. l. si ea lege. de affe. & Bal. in. c. j. in vlti. col. de feu. guardia. in vlti. feu. Et adde, quod depu tatus ad officia, debet tenere familiam pro vtroq; officio: vt no. Ange. in au. then. vt deter. sit nu. de in fine. vbi & in. §. illud. pralle. etiam dicit, quod de bet stare ad duos syndicatus.

a 235 B. SAPIA. ¶ Religiosum Vide de veritate pulchrē per Felin. vbi plura quomodo cognoscatur hospitale religiosum. in capitu. ne quarta. co. lumna quarta. versiculo & reperio. Laurentius de Rodulphis. supia de pra. scription. & ibi quid si hospitale habeat campanam: an præsūmatur reli giosum.

beant: aliōquin sentētias, quas ipse tulerit in re belles ratas habebit: & eas faciet inuiolabiter obseruari Ber. ¶ No. j. quod qn̄q; potest quis locū visitare duplici iure: vt erat iste Archie piscopus. Nam poterat visitare prouinciā iure metropolitico: vt. s. eo. sopite. Itē iure legatio nis, quia erat legatus Papæ. & sic videtur, qd̄ si eodem anno bis visitasset prouinciā diuerso iure, bis habuisset procurationē. ¶ Secundō no. ex hoc & ex tex. quod legatus Papæ pōt visita re totam prouinciā, & ab omnibus ecclesijs exigere procurationem ratione visitationis. ¶ Tertiō no. quod superior licitē fert senten tiā censuræ contra denegantes indebitē procura tionē. Sed quæro, quo tempore debetur procu ratio. Vincē videtur velle, quod in fine anni re collectis fructibus: quia tūc debet superior vi sitare. Do. Ant. putat, quod sit in optione Epi scopi. vnde qn̄cunq; visitauerit, poterit exige re procurationem. Et hoc plus mihi placet per hunc tex. ibi: contigerit visitare. & c. & c. pro curationes. s. eo. sed dictū Vincē. potest assumi pro consilio. ¶ In gl. prima ibi: cū episcopus ne gligens est. Imo & si non est negligens, potest Archiepiscopus visitare prouinciā, seruando tamen formā, quæ habetur in. c. j. & fi. eod. ti. lib. vj. Abbas.

SVMMARIUM.

Pensio debet solui de moneta, quæ currebat tempore contractus: quæ si non est in vsu, debet solui eius æstimatio.

CAP. XXVI.

Vm canonicis.

¶ Ad antiquam monetam, vel si non est in vsu, ad eius æstima tionem soluēda sunt pensiones antiquæ. Pri mō recitat factum. Secundō prouidet ibi: da mus. ¶ Casus literalis. Rector cuiusdam eccle siæ soluebat certam pensionem annuatim ca nonicis maioris ecclesiæ: & illā aliquot annis soluit ad monetā antiquā, in qua pensio ab ini tio fuerat constituta. Postea alia moneta ma ior fabricata fuit: canonici exigebant pensionē sibi solui de meliori moneta ex integro. Mā dat Papa quibusdam, quatenus canonicos il los faciant manere contentos solutione prio ris pecuniæ: vel si non est in vsu, contenti sint æstimatione pensionis antiquæ. Bernardus. ¶ Not. primo, quod ecclesia cathedralis appel tatur ecclesia maior: quandoq; appellatur ma trix, de quo in clementina. j. de senten. excom.

mu. & in. capitul. venerabili. in fin. j. de verbor. significa. ¶ Itē no. quod satisfaciendū est debito secundum monetā currētē tēpo re contracti debiti. & si illa nō est in vsu, debet solui æstimatio. Ex quo infertur, qd̄ ex quo pecunia non est in vsu, nō pōt solui debitū, licet esset in vsu tēpore debiti contracti. de quo vide per Innoc. & Hosti. in ca. quanto. de iure iur. & per Bald. in. l. paulus. ff. de solu. & ad declarationē materiæ vide quod dixi in. c. olim. s. eo. ¶ In gl. prima ibi: videtur quod duo sufficiant. dic, quod in casu illius. c. nō re fert, an duobus, vel pluribus annis fuerit solutio facta: quia hīc nō cōtendebatur de substantiā debiti: imō debitum præsūponebat: sed petebatur secundū monetā nouiter currentē antiqua meliorē. Fatendū est tñ, qd̄ potuisset præscribi: vt in moneta noua fieret so lutio: iuxta tamen ea quæ dixi in. d. c. olim. Abbas.

SVMMARIUM.

- 1 Loca pia non dicuntur oratoria priuata.
- 2 Hospitale non præsūmitur religiosum: ex eo, quod in eo interdum celebre tur: nisi actus celebrandi sit publicus: ad quem omnes indifferenter ad mittantur.
- 3 Oratorium ab ecclesia quomodo differat: & in quibus?
- 4 Oratorium non gaudet immunitate ecclesiastica, nisi sit constructum Ponti ficis autoritate. Oratorium constructum autoritate Pontificis: non potest vltius ad hu manos vsus dubitari: secus si autoritate priuata.
- 5 Parochiani debent se confiteri presbytero parochiali, licet habitent in ali quo monasterio ad seruendum ei, nisi consuetudo sit in contrarium.

CAP. XXVII.

Vthoritate. ¶ Propter priuatū oratorium procuratio ratiōe visitationis, non debetur. nō diuiditur. ¶ Casus literalis. Religiosi licet aliqñ celebrent in grāis suis: ppter hoc ratione vi sitationis procurationes aliqui exigere præsūmebāt. Super hoc cō sultus Papa respondet inhibendo, ne ex eo procurationes ab alijs religiosi exigere vel extorquere psumāt. Ber. ¶ No. primō qd̄ ora toria priuata non sunt sub potestate Epī, saltē quo ad ius visitandi & procurationē exigēdi. Et ex hoc & ex tex. no. qd̄ loca publica & re ligiosa sunt visitāda: duntaxat ad hoc. c. j. j. eo. vbi bo. tex. Nā ibi di cis, qd̄ loca pia Episcopus pōt visitare. ¶ Et ex illo tex. iūcto isto infertur, qd̄ appellatione pij loci non venit oratoriū priuatū. ¶ Itē no. ibi: celebrant interdum. qd̄ actus celebrationis necessariō non cō cludit locum esse publicum. quod no. ¶ Nā facit p istis hospita libus, in quibus interdum celebratur: vt ex hoc solo nō concludat hospitale esse religiosum: quia non pbat hoc esse quod ab hoc cō tingit abesse: vt in. c. j. de trāsla. prala. quod intelligo, nisi actus ce lebrandi sit publicus: & omnes indifferenter admittantur: vt not. Archi. de conse. distinc. j. c. nemo. dixi in. c. patentibus. de priuileg. ¶ Sed quæro qualiter cognoscitur oratoriū ab ecclesia: adic secū dum doc. qd̄ ecclesia est illa, quæ principaliter deputatur ad celebra tionem & ad orandum, ac etiam consecratur per episcopum & cō stituitur sibi dos pro ministris & cultu diuinovt in dicto. c. nemo. Oratoriū verō nō consecratur, nec constituitur sibi dos: nec prin cipaliter fit, vt ibi celebretur: sed vt ibi oretur. vnde sine licentia Episcopi non est in istis oratorijs priuatis celebrandū. vt in. c. vni cuiq; cum. c. sequē. de consecra. distinc. j. nec possunt habere cāpa nā publicā: vt in. d. c. patētibus. dicit tñ Inn. qd̄ si is, qui habet orato rium priuatū, non honestē illud tractet, potest Episcopus illud fa re destrui. arg. in. c. omnes Basilicæ. de consecra. distinc. j. quod no. ¶ Et ex his infertur ad aliā quæstionem: nūquid ista oratoria gaudeant immunitate ecclesiastica? & communis conclusio est, qd̄ non: cū sint loca priuata. Nam hodie potest esse oratorium, quod cras erit camera ad voluntatē domini. sic dicimus de hospita li priuato: vt not. Inn. in. c. cum inter dilectos. s. de dona. & intelli ge qn̄ oratorium non est cōstructū autoritate pōtificis. Nā si in tercessisset eius autoritas, esset publicū & religiosum: & non pos set amplius deputari ad humanos vsus. argum. in. c. ad hoc. s. de re li. domi. ¶ Vltius qro, quis debet habere curā eorū, qd̄ habitāt in huiusmodi oratorijs religiosorum? dicit Hosti. qd̄ de profelsis nō est dubium

est dubiū: quia habebit Abbas, vel is cui ipse iniūgit. Sed de familia seculari, vt rusticis, bubulcis & similibus, est dubiū. Et dicit Hosti. quod timet, ne eorū animæ periclitentur cū non confiteantur proprio sacerdoti, nec alteri de ipsius licetia: sed qñ illis monachis, qui nullā potestatem in eis habent. ¶ No. hoc dictū, quod rustici & famulire ligiosorū, licet habitent in grāgijs, seu monasterijs, nō valent eis confiteri: sed debent confiteri presbytero parochiali. Et pro facit bo. tex. iūcta gl. in cle. quia contingit. in fi. de religio. do. vbi dicit q de iure hospitale nō pōt ad ministrare sacramēta pauperibus ibi degētibus: sed debet recurrere ad parochianū sacerdotē. Subijcit tñ ibi tex. q in hoc est attendēda loci cōsuetudo. quod bene notabis. Per hoc pōt inferri, q monasteriū pōt præscribere contra parochianū: vt suis seruatoribus possit conferre sacramēta. ¶ In gl. in fi. dicit tñ Inno. q si in oratorio institueretur sacerdos perpetuū: quod tunc episcopus posset oratorium visitare. Nā tunc cessat ratio gl. refert tamē alios tenere contrā, & fortē melius: quia si locus est priuatus non ex capax intitutionis perpetuē. sed posset saluari dīctū Inn. quando oratorium fuisset constructū authoritate. Episcopi: quia tunc publicē posset ibi celebrari, & sacerdos deputari. Et credo, quod licet episcopus nō posset visitare huiusmodi oratoria vt hīc: tamen posset ad illa accedere: vt videat quomodo se habeant: & si præter formam iuris constructa sint: & an honestē, illud tractetur. de quo dixi. s. secundū Inn. Abbas.

De consecratione ecclesiæ uel altaris, Rubri.

SYMMARIUM.

- 1 Missa non potest celebrari in locis priuatis, etiā super altari viatico sine licentia Episcopi.
- 2 Ecclesia vocatur post consecrationem: basilica verò ante.
- 3 Statutum puniens delictum commissum in ecclesia, non vendicat sibi locum in basilica: quia prima est consecrata: secunda non.

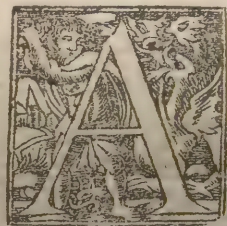
¶ Continuari potest dupliciter. Primò ad præcedētem rubricā: secundò ad sequentem. Primò sic. Suprà visum est de censibus: sed quia in consecratione ecclesiæ solēt dari immunitates, & census imponi: ideo post rub. præcedentem subiicitur ista. Secundò sic: Tractaturus author de celebratione missarum: quoniam missæ non debent celebrari, nisi in locis cōsecratis: ideo pramittit hanc rubricam. ¶ Et ex hac continuatione insurgit quæstio: nūquid in locis nō consecratis possit celebrari cum altari viatico. Innoc. in. c. j. eo. sentit, q sic. Dicit enim locum esse consecratū: ex quo est ibi altare viaticum consecratū per Ep̃m. & sic non ob. c. missarum. de consecra. dist. j. Sed aduerte, q Archidiaconus, post aliquos antiquos tenet contrariū. in. d. c. missarū. dicens, quod in ecclesijs nō consecratis non pōt celebrari, etiā cū altari viatico: nisi concurrat licentia Episcopi: in locis autē non consecratis & sine altari viatico, nō sufficit licentia Episcopi. Et hanc opinionē credo a veriorē: & pro hoc adduco tex. in c. fi. de priu. lib. vj. vbi de gratia est concessum Episcopo. vt possint celebrare, vel facere coram se celebrari in itinere super altari viatico. Si enim hoc liceret de iure cōmuni, prout Inn. sentit, frustra cōcederetur priuilegiū. l. j. C. de fid. in stru. lib. x. Ad idē. c. vnicuiq. & c. si quis. extra. de consecra. dist. j. vbi dicitur, q in oratorijs priuatis non debet celebrari sine licentia sui Episcopi. ¶ Item scias pro intellectu rubricæ & materiæ, quod ecclesia ante, quā consecratur non appellatur propriē ecclesia: sed basilica. Post consecrationē assumit nomen ecclesiæ, sicut electus in Episcopū, qui post consecrationē assumit nomē Episcopi. Vide ad vtūq. bonam glo. cū tex. quē tenebis menti. de religio. dom. c. j. Et dicitur ecclesia græcē: latine idem est quod cōuocatio: quia vocat omnes publicē. Templum verò Iudeorum appellabatur olim, & hodie synagoga, quæ idē est q congregatio: quia populus ibi congregabatur. Sed Apostoli ecclesiā nostram nunquā voluerūt appellare synagogam: licet sic possit vocari: vt patet ex etymologia vocabuli. sed hoc potuerūt facere ad differentiam synagogæ Iudeorū. vel qā magis conuenit hoībus rōne vtētibz hoc nomē ecclesia, quā synagoga: quia animalia etiā irratiōnabilia cōgregantur: sed solum homines conuocantur. vnde hoc

verbū conuocatio, est magis aptū hominibus, quā congregatio. a & hanc rotationem reddit Papias. Basilica verò dicitur quasi regū habitaculū, à basileo, quod idē est, quod Imperator, seu Rex secundū eundē. Nā ante consecrationem non vocatur ibi homines ad diuina: merito adhuc non potest appellari ecclesia. ¶ Et facit ad statutum. Nam si puniretur delictum commissum in ecclesia: non vendicaret sibi locum in delicto commissio in basilica. Sepe tamen vnum ponitur pro reliquo, sed improprie, vt clarē videtur ex prædictis. ¶ Item scias, quod dedicatio seu consecratio cuiuscunq. oratorii, est sollemniter annuatim celebranda, vt probatur in. c. sollemnitates. j. & ij. de consecra. di. j. & clarius de consecra. di. iij. c. j. Vnde oritur dubitatio: nunquid tunc sit cessandum ab opere seruii, & à foro iudiciali. Spe. in. tit. de ferijs. in prin. sentit, quod sic. Nam licet ca. fin. s. de ferijs. non faciat mentionem nisi de dedicatione basilicæ Michaelis, quæ est in penultima die septēbris: tñ in. c. j. præal. facit mentionem de dedicatione cuiuscunq. oratorii. Io. an. ibi in addi. Spec. dicit dictū Spe. procedere quo ad celebrationem faciendā sollemniter in ipsis ecclesijs per clerū: non autē quo ad forum iudiciale: nisi tantū in dedicatione Michaelis: vt prædixi. hęc rñsio Io. An. satis potest sustineri quo ad. c. sollemnitates. sed respectu. c. j. præal. iudicio meo sustineri non potest. Nā illud ca. loquitur de ferijs celebrandis, etiā per laicos: vt colligit ibi maximē in fi. c. fateor tñ, quod consuetudo est in contrarium: & tñ quo ad officiū, celebrantur hīcōferiæ consecrationis. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Altare, si fuerit execratum, non sequitur necessariò execratio ecclesiæ, nec econtrā.
- 2 Altare, quando consecratur, ponuntur quædam reliquiæ in illo lapide, qui ponitur supra altare, deficiētibus autem reliquijs non debet poni eucharistia.
- 3 Altare tam stabile, quā viaticum, quibus modis execretur.

CAP. I.

Ad hæc. ¶ Amoto altari, vella- pide continēte sigillū cōsecrabitur altare: non autē ecclesia. & habet duo dicta. Secunda ibi: propter hoc. ¶ Casus literalis. Quærebatur à dño Papa quid faciendū, si altare motū fuerit, vel lapis superior confractus. Papa rñdet quod si altare motū fuerit vel lapis superior, q sigillū continet, cōfractus, aut diminutus enormiter, iterum cōsecratur: sed ecclesia ppter hoc consecrari nō debet: licet quidā canones hoc dicere videantur. B. ¶ No. j. duos casus in quibus altare iam consecratū execratur. Primus, qñ mensa, seu tabula superior mota est. Secundus qñ lapis, qui est loco sigilli, est confractus seu diminutus. & hoc declara. vt j. latius & clarius dicam. ¶ Secundò no. q ad execrationē altaris non sequitur necessariò execratio ecclesiæ. & idē econtrā. Nā possibile est quod ipsa ecclesia sit execrata: tñ nō altaria, quæ sunt in ecclesia: vt dicamin. c. proposuisti. j. eodē. ¶ Tertiò no. quod res inanimata semel cōsecrata qñq. iterū cōsecratur, vt patet qñ ex aliquo incidenti execratur. quod quando contingat, dicam plenē in. d. c. proposuisti. secus videtur in re animata semel consecrata. nā nunquam execratur: nec denuo consecratur. s. de sac. nō reit. quasi p totū. Ex quo infero q fortior est cōsecratio q adhibet rei animatę, quā rei inanimatę. Et pōt esset ratio diuersitatis. nam consecratio in re animata producit effectum suum circa animam: vt in. c. j. de sacra vnc. vnde etiam post mortem anima non relinquit effectum consecrationis. nam semel baptizatus, vel ordinatus, nūquā definit esse etiā post mortem baptizatus, vel ordinatus: vt no. xxx. q. vij. c. j. sed in re inanimata cōsecratio consistit in istis exterioribus: vt in muris, seu in istis altaribus lapideis, quæ ex violatione cōsecrationis execratur. ¶ Sed hīc quæro, quis dicitur lapis continens sigillū. Sol. cū consecratur altare, fit vnū foramen parū: vel in superiori parte in ipsa mēsa lapidea altaris: vel ante altare, vel in latere dextro altaris & post cōsecrationem clauditur

¶ Credo. Adde eū de Panor. in ca. si ecclesia. eo.

¶ Synagoga. Ad de hīc eundē Panor. i. c. iij. j. de iu.

SEB. SAPIA.

¶ Ecclesia. Vide Abba. in. c. fi. in. j. no. j. eo. Et aduerte q cōtra Abba. hīc dum vult q in statuto appellatio ne ecclesiæ nō veniat basilica, facit dīctū Cal. in tra. de ecclesia. inter. col. xv. quod refert & sequitur Gerō. in. c. is cui. in versi. de sen. exc. li. vj. q is, cui interdictus est ingressus ecclesiæ, non pōt celebrare i ecclesia nō dū cōsecrata: adeo q si celebrat, efficitur irregularis.

¶ Ad hæc. Vide qd no. san. Tho. in. iij. sen. dist. xij. in. j. art. ij. circa fi. vbi dicit, q beat⁹ Siluester instituit q altare decate. ro nō nisi lapideū eēt. q em altare cōsecrare dī oportet se aliquā rem forrē, & nō fragabile sicut lignū & terra. & debet esse copia altariū in ecclesia: vt frequētur hoc mysteriū. ideo debet eē materia cōis, nō autē aurū, vel argentū vel aliud hīcōi: qā de facili non posset haberi. Et dicit q cōpetit lapis ad significationem altaris: quia Christi stū signat q etiā p Petrā significatur j. ad Corin. Petra autē erat christus. Anth. Franci.

¶ Ad hoc dicas, q licet nō debeat consecrari altare, nisi lapideū: vt in c. altaria. & in capitulo, concedimus. de conse. di. j. & ibi per Arch. & per Io. And. in c. j. de conse. ecclesi. vel alta. tamen altare latera. sufficit quod sit ligneum vt tenet glo. in. d. ca. altaria. & habetur per. b. Tho. in iij. de sen. di. xij. & an sup altari por tili possit celebrari etiam in loco p

Panor. super Tertio Decre. Cap. Quod in dubiis.

phano: vide Inno. qui dicit, qd sic in d. c. j. de cose. eccl. vel alta. & habetur in c. fin. de priuile. lib. vj. & an si moueatur lapis ex altari viatico siue portabili, quod debet esse ex materia lignea, vel lapidea: seu de alia materia solida: vt per Anch. in d. c. cose dimus. sit ipsum altare viaticum exequatum ita, qd sit iterum consecrandum? Dicunt doc. qd non, dummodo reliquiae, quae erant repositae in capitulo lignea, super quae erat superpositus lapis, non fuerint amotae: vt plene traditur in cap. l. gneis. de conse. eccl. vel alta.

a ¶ Magis dignum. An & qn magis dignu trahat ad se minus? dignu: adde omnino, qd not. do. omnes. in c. super qonũ. & si vero. super gloss. in ver. dele. de off. de le. & tex. in l. i. §. sed si. ff. nau. cau. stab.

Anto. Francif.

¶ An & quando magis dignu attra hata d se minus dignu. vide quae habentur in c. aqua. & in c. qd in dubiis. de conse. eccl. vel alta. & vide arch. in c. anteriorũ. ij. q. vj. & in c. de ie iunio. lxxvj. di. & habet in l. haereditas. ff. de petit. haer. & in l. religio. ff. de religio. & sum. fune.

SEB. SAPIA.

a ¶ Magis dignu. hanc regulam exornat Ias. in l. impium. col. iij. ff. de iuris. om. iu. Felin. in c. j. col. iij. §. de praescri.

paruo lapide quadrato, vel rotundo. & ille lapis paruu vocatur sigillum: quia est ad instar sigilli. Nam sicut sigillum denotat & signat ipsum sigillantẽ: ita ipse lapis denotat locum esse consecratum. ¶ Et in ipso foramine apponuntur reliquiae. Itẽ nomẽ Episcopi consecratis. Itẽ nomẽ sancti in cuius honorem cosecratur. vnde dubitatur, vtrũ deficientibus reliquijs, posset apponi corpus Christi. & Io. in placuit. de cosecra. di. j. tenuit qd sic. Hug. dicit nõ esse de substantia consecrationis, vt reliquiae ponantur, ea. disti. nullus. Host. in summa. §. iij. refert se consuluisse Inn. Papã sup illo dicto Io. an. qd licitẽ põt apponi corpus Christi pro reliquijs, seu loco reliquiarũ. Et dicit Inn. rñdisse de assistentiũ consilio, qd nõ: sed nõ reddit rñ nem. Sed Io. an. dicit, quod põt esse, qd corpus Christi est eibus animar. de consecra. di. ij. panis. Nec debet conseruari, nisi cã infirmorũ, vel alia de cã necessaria: vt in c. vnico. de cu. Eucha. & vti debemus rebus ad vsum destinatum: vt in c. iij. de ap. & hæc opi. multũ mihi placet. Fertur tamẽ qd Leo Papa deficientibus reliquijs, dedit partem corporalis Eucharistiae in consecratione cuiusdam ecclesiae. ¶ In gl. j. ibi. de loco ad locum mouetur. Aduerte, quia hæc gl. videtur sibi cõtraria prima fronte. Nam hic dicit, quod tabula cosecrata põt moueri de loco ad locũ sine execratione. Cõtrariũ sentit infra, dũ dicit, quod si mēsa altaris fuit mota, vel aliquis de lapidibus tangēs mensam ipsam: execratũ est altare & debet iterũ cosecrari. d. Ant. videtur intelligere, quod quãdo cosecratio cõsistit inter mēsam superiorẽ & ipsam cosecrationẽ altaris inferioris: ita, qd cosecratio claudit totam mēsam altaris, tũc procedit secundũ dictũ gl. quia si mouetur mensa, violatur cosecratio: qd erat sub mēsa. vbi verò cosecratio cõsistit in foramine facto super mēsa altaris: tũc ex quo nõ mouetur illud signũ, licet moueatur tota mensa, non est altare execratũ, quia remanet cosecratio inuiolata. & sic procedit prima pars gl. ¶ Sed aduerte, quia Inno. sentit cõtrariũ super rub. Nã vult, qd etiã si cosecratio cõsistat in dextro latere altaris, nihilominus si mouetur mēsa altaris, execratũ est ipsum altare. Et credo, qd hoc dictũ est veri⁹, intelligo de altari stabili, sed in altari portabili, seu viatico posset pcedere dictũ. d. Ant. ¶ Vñ scias, qd quoddam est altare portabile, quod portatur de loco ad locũ: & est paruus lapis cõtines in se forame cũ consecratione & signo superposito. Et istud non execratur, nisi moueatur, illud sigillũ continēs cosecrationẽ. Altare verò stabile est, quod est firmum in loco: & illud execratur multis modis. Primò, vbi cũq violatur locus consecrationis: puta, quia cecidit aliquis de lapidibus tangentibus ipsam cosecrationẽ. vel motũ est sigillũ ipsum: vel si tota mensa est mota: licet ibi nõ sit forame cosecratiõis. Ratio, quia quando altare est firmũ, nõ consecratur solũ tabula, sed totum altare. vnde si patitur enormẽ læsionẽ, amittit formã suã & dicitur execratũ: ideo debet de nouo cosecrari. Et in fi. gl. nõ intelligas, si lapis de nouo additur alteri qd efficiatur sacer: quia c. quod in dubijs. j. eo procedit in liquoribus, & in his, quae cõmistiõe cõfundũtur: vt ibi clarius dicã: secus in alijs rebus. Abbas.

- SVMMARIUM.
- 1 Ecclesia possunt consecrari tã diebus festiuis, quã non festiuis.
 - 2 Episcopi non debent consecrare ecclesiã extra suam diocesim sine licentia proprij Episcopi: & si consecrauerint, consecratio tenet: sed ipsi veniunt puniendi.
 - 3 Monialis, quae ante assumptionem habitus fuit corrupta, nõ consecratur: electus verò in Episcopũ consecratur. licet ante habuerit vxorẽ. de ratione differentiae vide remissiuẽ.

CAP. II.

Va. ¶ Diebus etiã nõ festiuis pñt ecclesiae cosecrari. ¶ Casus literalis. Quia cosecrationes clericorũ certis tẽporibus debent fieri: quãfuit Episcopus Tornacẽ. qui-

bus diebus consecratio ecclesiarũ fieri debeat? Rñdet Pa pa, qd tã in dieb⁹ dñicis, quã priuatis pñt ecclesiae cosecrari. Ber. ¶ No. primò ibi: *dioces tua*. qd extra diocẽ. nõ licet Epõ cosecrare ecclesiã sicut nec iudicare alienos subditos: & si de facto psumpserit sine licetia proprij Ep̃i, licet teneat consecratio: ipse tñ Ep̃s veniet puniendus. vij. q. j. c. si Ep̃s. ¶ Secundò nõ, qd ad cosecrationẽ ecclesiae non est praefixa certa dies. Et ratio dubitadi fuit vt dicitur in gl. quia aliae cosecrationes, vt Ep̃orũ, virginũ, & clericorũ fiunt certis diebus festiuis: sed rñ decidẽdĩ secundũ do. fuit: qd debet esse differentia inter cosecrationẽ inanimatẽ rei, & animatã. Nã altera dignior: itẽ firmior. Nã illa nõ iteratur: vt dixi in c. pcedẽti. sicut ista, quae fit in re inanimata: nõ est opus seruare tãtã solẽnitatẽ. ¶ Et scias incidẽter, qd fit qd, quare monialis nõ cosecratur, si fuerit semel corrupta. & tñ electus in Ep̃m cosecratur: licet habuerit vxorẽ, vel cõcubinã vltra vxorẽ. de quo vide bo. glo. in c. acutius. xxvj. di. & in c. viduae. xxvij. q. j. & dic, vt ibi.

SVMMARIUM.

- 1 Oleum non consecratum si misceatur cum oleo consecrato, totum fit consecratum. 2.
- 3 Vinum simplex si commisceatur cum vino consecrato, nõ efficitur sacrum.
- 4 Accessorium sequitur suum principale: licet & minus dignũ.

CAP.

III.

Quod in dubiis. ¶ Habet duo dicta. & pri-

- mò idẽ dicit. qd. c. j. §. eo. Secudũ dictũ ibi: *nec negamus*. & illud breue & põt sic summa ri ad mentẽ. ¶ Oleũ nõ consecratũ põt cõmisceri oleo consecrato: & totũ fit cosecratũ. ¶ Casus literalis. primò dicitur hic, qd si altare motũ fuerit vel tabula superior, cui consecratiõis benedictio adhibet enormiter facta, totũ debet iterũ cosecrari. Itẽ oleũ nõ cosecratũ põt cõmisceri oleo cosecrato. & dicitur totũ cosecratũ. & ita quae religiosi adhærent, religiosa censent. B. ¶ Not. j. qd totũ altare execratur, si tabula superior mota fuit. & not. qd loquitur indistinctẽ. Nõ enĩ refert se ad casum, qn cosecratio cõsistit sub tabula: sed indistinctẽ loq̃. Ideo facit p his qd dixi in c. j. §. eo. quia ex quo altare amittit formã suã: licet locus cosecrationis remaneat inuiolatus, totũ altare execrabitur. & pro hoc, qd sequit in litera: dũ dicit, idẽ esse si enormiter sit fracta mēsa altaris. ¶ Not. ij. in fi. qd cõpositũ ex diuersis assumit naturã simplicis dignioris. & hoc tene mēti. Nã quotidie ista litera allegatur qd magis dignũ trahit ad se minũ. ad idẽ. c. vnicũ. e. ti. lib. vj. ¶ In gl. fi. ibi: *secus si vinum apponatur sanguini*. Nã si post transubstantiationẽ factã per sacerdotẽ in altari apponeret vinũ in calice, remanet vinũ: nec assumit naturã sanguinis Christi. vt in c. cũ Marthae. j. ti. proxi. sed gl. nõ soluit cõtrariũ. Do. soluũ tripliciter. Primò, qd oleũ cosecratũ nõ definit esse oleũ: stat ergo in sua natura. ideo cõmistũ cũ alio oleo fit confusio: sed vinũ post cosecrationẽ definit esse vinũ: & efficit sanguis christi. ideo cũ fuerit vinũ alterius naturae nõ fit cõmistiõ. Et credo, qd possit dari alia rñ fortior. nã post consecrationẽ non est ibi purus sanguis Christi qd nõ est sanguis sine copore: vt no. in d. c. cũ Marthae. vnde quẽadmodũ in hostia est verũ corp⁹ Christi cũ sanguine: ita in calice est verũ corp⁹ christi cũ sanguine. Et ibi videbis qre sunt ista duo sacramẽta & nõ vnũ tñ: meritò vinũ postea impositũ, vel ali⁹ liquor, nõ transit in sanguinem: quia nõ est ibi purus liquor sanguinis. & hæc ratio iudicio meo fortius stringit, quã ratio doct. Secunda ratio, quia sicut sanguis est incommutabilis: ita est in cõmistibilis. Tertia, qd hoc pcedit virtute sacra mēti: sed alia praecedẽs videtur mihi verior. ¶ In ea gl. ibi: mi

a ibi: minus dignum. dic, q vniuersitas rerum secularium, quę venit principaliter, est dignior iure patronat: quod venit accessorię. Nā id, quod venit accessorię licet in se simpliciter sit dignius: ratione tñ accessionis est minus dignū, & transit cū principali: vt probat insti. de re. diui. §. si quis. & vide quod dicā in. c. ex literis. de iurepat. Nā procedunt ista, qñ vnū potest venire accessorię ad reliquū. sed ecclesia quę est merē spiritualis nō transiret cū vniuersitate seculari: vt no. Inn. in. c. ex literis. Et in si. gl. non intelligas, q solū nō sacrum efficitur sacrum: quia vt dixi in. c. j. §. eo. iste text. procedit in liquoribus & in his, quę mistione cōfunduntur: sed in alijs, quę mistione nō confunduntur, vinū non trāsit in naturam alterius. & sic argumentum glo. non colligitur ex tex.

SVMMARIUM.

- 1 Ecclesia, in qua sunt commissa homicidia, & vulnera, non re-consecratur iterum: sed reconciliatur potius ob terrorem, quam ob necessitatem.
- 2 Ecclesia polluitur per homicidium sine sanguine perpetratum: puta per suspensionem, & huiusmodi. Ecclesia, an polluitur per homicidium ad defensionem factum, vel per homicidium sancti hominis. vide remissiuē.
- 3 Sanguinis appellatione venit modicum sanguinis, nisi dicatur effusio sanguinis.
- 4 Ecclesia non polluitur propter rixam in ea factam, sine sanguine & homicidio.
- 6 Ecclesia, quando præsuntur consecrata, vel non. Scriptura in loco marmoreo facta facit fidem: vbi non agitur de praeiudicio alterius. Testis vnicus facit fidem: vbi nō agitur de praeiudicio alterius.
- 7 Ecclesia resecratur, quando superficies parietum est combusta: quia in tali superficie consecratur ecclesia. Idem si parietes corruant.
- 8 Ecclesia, quę secundum quod ruit reficitur, non dicitur eadem ecclesia: & ideo opus est, quod iterum resecratur.
- 9 Altare vel ecclesia, quibus modis resecratur, vel reconciliatur.
- 10 Ecclesia polluta, vel execrata: an altare sit pollutum, vel execratum.
- 11 Episcopus quādo venit ad ecclesiam reconciliandam, cuius expensis debet venire.

CAP. IIII.

1 **P**ropofuisti. ¶ Reconciliatur ecclesia, quę propter homicidia & vulnera hominū ibidē perpetrata est polluta. Primò consultatio. Secundò responsio. ibi: fraternitatis. ¶ Casus literalis. Peregrini de diuersis mūdi partibus veniunt ad ecclesiam sancti Iacobi: inter quos rixas & cōtentiones propter custodiā altaris fieri cōtingit. vnde vulnera & homicidia inferuntur ibidem. Quaritur vtrum propter hoc ecclesia iterum debeat resecrari. Respondet Papa, quod non debet resecrari: sed debet recōciliari per aquam cū vino & cinere benedictā. ¶ No. j. q. homicidium cōmissum in ecclesia ipsam ecclesiā polluit, adeo vt ante recōciliationē non possint ibidē diuina celebrari. Ad idē. c. si. j. eo. & cū iste tex. simpliciter faciat mētionē de homicidio: nec in hoc requirit sanguinis effusionē: sufficit homicidiū, etiā sine effusione sanguinis. puta, quia fuit ibidē laqueo suspēsus, vel strangulatus: vel quid simile. qd clarius tenet gl. e. tit. c. vnico. li. vj. Et limita hunc tex. per ibi no. Nam debet intelligi de homicidio violento, seu iniurioso: secus in casuali. & quid in eo, qui se defendēdo alium occidit: vt in ecclesia: vel si ibi interficiat aliq sanctus homo. hęc & similia vide per bonā gl. in. d. c. vnico. ¶ Tercudō no. quod propter vulnera citra homicidiū, ecclesia polluit. & idē in cœmiterio: vt in. d. c. vnico. Et aduertē, qā vulnera non fiunt sine sanguinis effusione. vñ alia iura faciunt mētionē de effusione sanguinis. in. c. fin. j. eod. &

in. d. c. vnico. Ex quo infero ad duo notāda. Primò, propter extractionē modici sanguinis, non polluit ecclesia. quod denotat hoc verbū effusio. Nā illud verbū abūdātiā significat. pro hoc vide bonū tex. cū glo. ibi: in. c. cū illorū. in §. quod si claustrales. in ver. illi. de sent. excom. & vide glo. ibi no. in ver. sanguinis effusione. Et hęc notabis ad statuta, q qñq; requirunt sanguinis effusionē. ¶ Tercudō infero q ex alia iniuria corporali citra sanguinis effusionem non polluit ecclesia: vt necessariò indigeat reconciliatione: licet in aliquibus locis sit cōsuetudo non improbanda: vt fiat reconciliatio saltē ad terrorem aliorū. pro hoc qd notat Io. An. in. c. aqua. j. eo. ¶ Vltimò no. quod ecclesia qñq; polluit: & tunc nō indiget recōsecratione, sed recōciliatione. qñq; execrat: & indiget recōsecratione: nec sufficit recōciliatio. Et qui sunt isti casus, videbis. j. cum glof. & dicunt doct. quod per aquā designatur populus. per vinum aquę mistū, designatur vnio deitatis & humanitatis: per cinerem memoria passionis. Ideò cū istis tribus sit recōciliatio secundū formā contentā in pōtificiali. ¶ Sed contra prædicta oppo. de. c. vestra. de cohabi. clerico. & mulierū. Nā ecclesia cū sit sancta, non debet posse pollui: cū peccare nō possit. So. cōtrarium est verū, quod ecclesia in se nō polluit ex delicto hominū: sed ad terrorem fit illa reconciliatio: vt homines videntes, quod ex facto atroci sancta quasi polluant: ita, vt indigeant reconciliatione, inducant ad cogitandū quantū sit elaborandū pro expiatione proprii peccati. Ex hoc infertur, quod vbi ista fierent occultē, nō est opus recōciliatione: quia cessat causa inductiua. quod bene notabis. & vide no. glo. in. d. c. vnico. ¶ In glo. in si. Et ex hac glof. collige tres casus: in quibus ecclesia recōsecrat. & tres in quibus altare: & duos in quibus ecclesia reconciliatur. ¶ Primus casus, qñ dubitat, an ecclesia fuerat cōsecrata. sed est dubiū, qñ dicit dubitari. Inn. §. e. super rubrica, quā sequuntur doct. cōiter hīc dicit, quod dicitur dubitari, si nō apparet scriptura in libro ecclesię, vel colūna, vel tabula marmorea in quibus solet scribi tempus cōsecrationis, vel non apparet testis saltē vnus deponēs de visu, vel secundū quosdam de auditu. Nam hoc casu cū non tractatur de praeiudicio alterius: sufficiūt tales pbatōes. quod bñ notabis. Nā pōt facere regulā, quod scriptura, iu loco marmoreo facta, vel vnicus testis faciat fidē: vbi non agitur de praeiudicio alterius. & ad hoc semp allegatur dictū Inn. & facit de cōse. dist. iij. c. paruulos. xxiiij. q. si. sanē. & xxij. q. v. hic vidēf. ¶ Secundus casus est, si parietes ecclesię sunt cōbusti. & est rō: qā cōsecratio ecclesię cōsistit in exteriori parte. Fit em̄ delimitio, seu vnctio cū crucibus in ipsis parietibus ecclesię ab interiori parte in superficie muri: vnde violatur ipsa cōsecratio ex combustione parietū: licet parietes non corruāt. de conse. dist. j. ecclesijs. ¶ Tercius casus, si parietes corruerunt ita, q oportet de nouo ipsos reficere: & hoc per rōnem prædictā. Sed gl. hoc limitat, qñ simul & semel parietes corruerūt & reficiunt: secus dicit ipse, si hodiē corruerit vna certa pars & reficiat cras alia pars, & etiā reficiat: & sic succedat suē. Nā eadē vñ ecclesia: sicut dicimus in nauī. nā si succedat sine reficiat, etiā tota eadē nauis dī: vt in. l. quod in re. ff. de leg. j. & idē dicit populus: licet aliq moriant, & aliqui nascant: vt. l. pponēbat. ff. de iud. & de hoc vide gl. q hoc disputat in. c. de fabric. de cōsecra. di. j. Et istā opi. vidēf sequi doc. hīc, maximē Host. Inn. sentit super rub. sed ibi refert cōtrariū teneri à quibūdā: vt indigeat recōsecratione. Et hęc partē puto veriorē. nā in istis spiritualibus cōsideramus veritatē, & nō fictionē: vt no. Archi. in. c. j. de voto. li. vj. sed in veritate nō est illa ecclesia: ex quo ex toto de nouo, licet succedat suē est refecta. Nā negari nō pōt quin cōsecratio, q cōsistebat in antiqs parietibus, sit sublata, & iura cōtraria loquunt de fictione. Nec ost. si dicat, quod ex quo fuit refecta prius minor pars: traxit maior pars minorem partem ad naturam suam. argumentum

SEB. SAPIA.

¶ Vniuersitas. Vi de Abb. in. c. extirpanda. §. quia vero. col. j. in repe. §. de præben. Deci. in rub. de iu. colū. ij. in. j. lectura.

¶ Modici. confir mo per tex. valde no. & fin. in. l. j. §. sed sciendū. ff. de edi. edi. per quem tex. no. ibi Alber. de Rot. & Ange. quod statutum lo quēs in vulnuscū. lo: & sic in paruo vulnere. facit. c. li. gneis. j. eo. Antoni. Francis. ¶ An appellatio. ne vulneris veniat simplex percussio super cute, vel parū vulnus: vide Old. in cōsi. lv. & vide p Ang. Aret. in tract. malef. & ibi per Ang. Ari. mi. in addi. in ver. bo percussit. tñ dicit text. in. l. si seruus. in. §. rupisse. & ibi per Flor. ff. ad le. A quī. q scissio cutis, vel percussio cū tumefactione dicitur esse vulnus. De quo etiam habetur in l. vulneris. ff. de iniurijs.

SEB. SAPIA.

¶ Scriptura. An scriptura in marmore faciat fidem: vide Car. zaba. in c. ad audientia. in iij. no. de spon. Ia so. in. l. j. colū. v. in v. not. versic. & de scripturis antiqs, ff. si cer. pet.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Ligneis.

in. c. proximo. in fi. & sic de alijs partibus. Nā dico, q̄ hoc non procedit in istis, quē mīstione cōfunduntur: vt dixi

9 in. c. j. s. eo. † Primus casus, in quibus altare recōsecratur est cū dubitatur: an fuerit cōsecratū. & declara prout dixi in ecclesia. ¶

¶ Secundus casus, qñ mensa altaris est mota.

¶ Tertius, qñ enormiter fracta. ad hoc j. e. c. ligneis. & de clara vt dixi in. l. j. s. eo. Primus casus, in quo ecclesia polluitur, & indiget recōciliatione, est per sanguinis effusionem. Secundus, per effusionē seminis. Pōt addi tertius secundū prācedentē opi. gl. qñ successiue ecclesia fuit reparata. Nā debet recōciliari secundū opi. gl. licet non sit polluta. Sed adde duos casus, quos habes in. c. cōsuluisti. j. eod. ¶

† Sed dubitat, nunquid execrata ecclesia debeat etiā reconsecrari altare, & quid in pollutiōe? Concludūt doct. hīc, q̄ possibile est, q̄ ecclesia indigeat reconsecratione, & nō altare. Et idē ecōtra: secus est in pollutione. Ratio diuersitatis: nā consecratio ecclesie, quē cōsistit in parietibus: est separata à cōsecratione altariū: vnde pōt violari consecratio ecclesie: puta, quia parietes sunt con-

busti: vel corruerūt cōsecratione altariū remanente intacta. & ita ecōtrā. Nā altaria possunt destrui parietibus ecclesie remanentibus illēsis: sed pollutio cōcernit totū corpus ecclesie. Nā ex homicidio cōmissio in ecclesia totū corpus, cū sit vnitū & indiuiduū, polluit. idē etiā in altaribus non pōt celebrari ante recōciliationē: cū sint in corpore ecclesie. ¶

† Et tractat hīc quæstio^a quotidiana cuius expēsis debeat venire Ep̄s ad ecclesiā reconciliandam? Vincē. in. c. cōquerēte. de offi. ordi. dicit q̄ Ep̄scopus debet hoc facere expēsis suis: q̄a propter hāc & similia habet redditus. Nec obstat. c. cū sit Romana j. de simo. quia loquitur in cōsecratione. & placet ista opin. arg. c. j. de cen. lib. vj. Sed alij, vt refert hīc Ioā. an. distinxerunt: aut scitur, quis violauit, & est soluēdo: & tunc expēsis illius debet recōciliari. arg. in. c. fi. de iniur. & in. l. j. ff. de eo per quē factū erit. Aut nescit, vel non est soluēdo: & tūc recurrendū est ad consuetudinē & statutū ecclesie. quibus deficiētibus Rector & parochiani debēt procurare^b Ep̄scopū. ar. in. d. c. cū sit. in defectum omniū debet Ep̄scopus facere expēsis suis. ar. j. q. iij. c. cauēdū. & hāc opi. videt placere Io. de lig. in clemen. j. de cele. mis. & illa eadem mihi satis placet. & hāc de isto. c. sufficiant.

SVMMARIUM.

- 1 Ordines plures sacri non possunt vni eadem die conferri.
- 2 Episcopi non possunt consecrari nisi die dominico. & idem in Abbatibus benedicendis.

CAP. V.

Vmsis.

¶ Plura altaria simul in eadem ecclesia cōsecrari possunt. & idē in pluribus Ep̄scopis. h. d. ¶ Casus literalis. Cū plures clericos possit ep̄scopus simul ordinare: quæsitū fuit à quodā Archiep̄scopo vtrū plura altaria in vna ecclesia & plures ep̄scopos possit ep̄scopus simul cōsecrare. & Papa r̄ndet, q̄ pōt. Ber.

¶ Et fuit ratio dubitādi. Nā vni personæ, nō possunt plures sacri ordines eadem die conferri: vt in. c. litera. de tēpo. ord. Itē vnica missa in die per Ep̄scopū dici pōt: vt in. c. cōsuluisti j. ti. proxi. & istæ cōsecrationes nō sūt sine missa: de quo tñ dic, vt habes glo. not. in. c. quod sicut. de elect. vbi disputatur, an celebratio missæ sit de substantia cōsecrationis. Vnde videbatur, q̄ plura altaria in eadē ecclesia simul cōsecrari nō possent. & idē in Ep̄scopis. Sed contrariū hīc deciditur. Nam nihil obstat, quominus in eadem missa, & in eodem loco non possint plures Ep̄scopi consecrari, vel plura altaria. ¶

† Et not. tex. ibi: in vna ecclesia. Ex hoc enim verbo potes inferre, q̄ si altaria sint in diuersis ecclesijs, non possunt simul cōsecrari: quia requiritur hīc certa forma, quæ nō pōt saluari in altaribus nō præsētib. & licet hīc cōsecratio Ep̄scoporū & altariū parificentur: tñ differunt in die consecra-

tionis: quia altaria possunt consecrari quolibet die: sicut ecclesia: vt in. c. ij. s. e. sed Ep̄scopi nō nisi die dominico, vt in. c. j. & c. quod die. lxxv. di. Quid autē de benedictionibus Abbatiū: vide bonā gl. in cle. attendētes. de statu regu. in ver. benedici. & per Host. in. c. cū cōtingat. de ata. & qualita. & nō est hoc iure exp̄ssum: sed per argumēta cōiter tenemus, quōd in diebus dñicis: sicut obseruat in cōsecratione Ep̄scoporū. Nā si minores ordines non possunt cōferri quolibet die propter reuerentiā: vt in. c. j. de tēporibus ordi. fortius benedictio Abbatis, quæ dat potestātē ipsi Abbati cōferendi minores ordines: & sic minores ordines dependēt ab ista benedictione: ergo debet impendi cū maiori solennitate & c. Abb.

SVMMARIUM.

- 1 Ecclesia non reconsecratur, si fuerit tectum, parietibus saluis, & integris remanentibus.
- 2 Altare viaticum, quod fit ex ligno, in quo est ille paruus lapis, an execretur, si lapis ille remoueatur à ligno.

CAP. VI.

Igneis.

¶ Corruente tecto, parietibus illēsis: & mensa altaris nō enormiter fracta: nec altare, ecclesia cōsecratur. h. d. Secūda ibi: inquisitioni. ¶ Casus literalis. Ligna ecclesie cōsumpta sunt vetustate, vel alia causa tectū ecclesie destructū & consumptū est: sed parietes integri remanserūt, ac mensa principalis altaris modicā passa est fracturā: reparatum est tectū. Queritur vtrū ecclesia, vel altare debeant consecrari: Respondet Papa, q̄ si parietes in sua integritate permāserūt: nec ecclesia, nec altare propter causam prād. & a debet denuō, cōsecrari. Ber. ¶ No. j. ex tex. iūcta gl. q̄ cōsecratio ecclesie cōsistit nō in tecto, sed in parietibus: idē corruente tecto remanentibus parietibus, non fiet reconsecratio. Not. ij. q̄ altare non execratur: si patitur modicam fracturam: secus si enormem. Et aduerte, quia text. non distinguit, vtrum fractura sit in loco consecrationis. & idē intelligo indistinctē: q̄ vbiq̄ contingit enormis fractura mensæ altaris, execratum est altare: & hoc quia videtur perdere formam suam. & facit ad ea, quæ dixi in. c. j. s. eod. ¶

- 1 Ecclesia polluitur, si in ea sepeliatur excommunicatus. 4.
- 2 Cæmeterium si est pollutum, an sit polluta ecclesia.
- 3 Excommunicationem an incurrat ille, qui participat cum excommunicato mortuo: puta ipsum sepeliendo.
- 5 Ecclesia debet iterum consecrari, quando fuit consecrata per notoriū excommunicatum.
- 6 Excommunicatus sacerdos recte conficit Eucharistiam veram, quæ non indiget alia reconsecratione.

Cap.

SEB. SAPTA.

a ¶ Hæc q̄. Vide de hac. q. Fel. in. c. accedētes. col. pe. 10 nul. ver. quarta cōclusio. s. de p̄scrip. tio. vbi idē concludit quod dom. Abba. hīc.

b ¶ Procurare. Aduerte tamē q̄ licet Ep̄scopus pro reconciliatione ecclesie debeat procurare, tñ reconciliatio nō est fīda pro p̄tio: nisi hoc habeat consuetudo. Ad hoc est gl. 11 fin. in. c. null⁹ Ep̄scopus. in ver. restituit. j. q. j. q. hoc dicit per tex. in. c. nemo. de simo.

ZACHARIAS.

c ¶ Fortius benedictio Abbatis. Ad de istum in. c. cum inter. nume. 4. & quod ibi posui in apo. ad ipsum. in ver. benedici. s. de elect. & Fel. in. c. cum inter monasterium. col. j. ver. sic. de ista benedictiōe. s. de re iudi. Antoni. Francif.

¶ An pro reconciliatiōe ecclesie, seu illius cōsecratione, vel pro benedictione Abbatis possit ab Ep̄scopo aliquid accipi contra procurationem absq̄ periculo simoniæ: vide quæ habentur & plenē tradūt in. c. j. de simo. & qualiter fiat, & qñ debeat fieri ecclesie reconciliatio: vide quæ habentur in. c. proposuisti. de conse. eccle. vel alta.

CAP. VII.

Cōsuluiſti.

Breue est, vel pōt sic
summarī. Polluit ecclesia

vel cōmuniu, si excomunicatus in ea sepelit.

- ¶ Casus liter. Corpora excoīcatorū in cōmuni-
terio ecclesie sepulta sunt: querit vtrū cōmuniu debet
denuo cōsecrari. Rñ. Papa, q̄ cōmuniu illa recōciliāda
erūt per asperſionē aquę solenniter bñdictę: sicut in re
cōciliationibus ecclesiarū fieri cōsuevit eiectis prius cor
poribus excoīcatorū, si a corporibus fidelīū discerni po
terūt. B. ¶ T No. q̄ cōmuniu ecclesie polluit quēadmo
dū & ipsa ecclesia. Et & cōmuniu polluto, polluat eccle
siavide tex.in.c.vno.eo.ti.li.vj. ¶ T Scđo no. q̄ excoīcat⁹
nō est in cōmuniu sepeliēdus. Et nunqđ sepelientes eū
incurrāt sententiā excoīcationis: vide tex.in cle.eos.de se
pul.& vide bo.gl.in.c.ad hocj.de priuil.quę tractat,nū
quid cōicans excoīcato mortuo, incurrat excoīcationē
minore: sicut incurrisset cōicādo viuo: & tenet ibi gl.no
tabiliter, q̄ sic: licet Host. teneat ibi cōtrariū. sed dic ple
nē vt ibi dixi. ¶ Sed quero, qđ si excoīcatus sepeliret in ec
clesia: Sol. sentit hic Io.an. q̄ ecclesia debet recōciliari, &
parietes ēt sunt radēdi & corpora excoīcatorū sunt reij
ciēda. de cōsecra.di.j.ecclesia. Et idē si pagani sepelirent.
Sed hoc dictū non placet quatenus dicit, q̄ parietes sunt
radēdi. Nā per hoc violaret cōsecratio ecclesie: & sic ef
fet recōsecrāda. Nec ob.c.ecclesia.allegatū per Io.an. qđ
loquitur in ecclesia nōdū cōsecrata. Tūc enim est verū, qđ
prædixi: secus aut si ecclesia est cōsecrata rōne prædicta.
Et habes ex tex.vñ casum addēdū ad no.in.c.pposuisti.
s.eo.vbi ecclesia, seu cōmuniu recōciliat. ¶ Aliū casum
ponit hic Io.an. f. qñ ecclesia seu cōmuniu fuisset cōse
cratum, per notoriē excommunicatum. nam si sepultu
ra corporis excommunicati non polluit istum locum,
fortius quando ipsa consecratur sepulturatio fit per ma
nus notoriū excoīcati. & videtur hic facere regulā, quod
oīa, quę cōsistūt in exterioribus & bñdictionibus & cō
secrationibus, nō dñt exercitari p fideles: si gesta sunt per
notorium excoīcatū ante recōciliationē. ¶ T secus dicit in
corpore Christi & in alijs sacramētis. Nā illa sunt verif
sima in se: nec indigēt recōciliationē: licet excomunicatus
cōtra fecerit. facit. j. q. j. in. c. multi. & adde istum alium
casum ad no.in. d. c. proposuisti. vide quod no. in. d. c. ij.
de sacra. non ite. Item vide etiam tex. cum glos. xij. qō. ij.
c. cum gratia. & c. nullus. vbi habes quare corpora fide
lium sepeliuntur in sacro, & habes ibi bonum cōsiliū,
vbi debet eligi sepultura.

SYMMA RIVM.

- 1 Ecclesia si fuerit contemplatione alicuius consecrata, debet per eundem dotari: & eodem modo debet dotari per illum, qui fundauit. 2. 3. & debet dotari ita congruē: vt collegiati possint commodē viuere. 5.
- 3 Fundantes capellas, vel ecclesias cogi possunt per iudicem ecclesiasticum ipsas dotare. & ista obligatio transit in heredem: nec debet agi contra tales fundantes multum seuerē: quia talis obligatio venit ex mera liberalitate. 4.
- 4 Episcopus, si consecrauerit ecclesiam indotatam, potest cogi de redditibus suę ecclesie, vel patrimonij sui illam dotare.

CAP. VIII.

Vñ sicut.

¶ Qui fecerit ecclesiā
cōsecrari, tenetur eā do
tare. & tene mēti hunc casum. In prima facti
narratio. In secunda exhortatio. ibi: cum sit.

¶ Casus literalis. Regina Vngarię quandā ecclesiam nō
dotauit: & eā fecit consecrari: & in ea fuerūt clerici insti
tuti, sed ecclesiā non dotauit. Clerici illius ecclesie signi
ficauerūt hoc. d. Pa. vñdē ipse scribit Regiñā dicēs: cum
ecclesia nō sit consecrāda: nisi de dote sit ei prouisum, tā
tō libentius ad dotandū ecclesiā prædictā liberalitatis,
seu prouisionis manus aperire debet: quātō ex debito iā

- 2 tenetur. ¶ No. j. ex tex. iuncta gl. q̄ fundans ecclesiā, vel
faciens eā cōsecrari, obligatur ad dotē cōpetentē illi dan
dam: quēadmodū pater carnalis obligat ad dotem cōpe
tentē filię dandā. l. fi. de do. promiss. ita & qui fecit eccle
siam cōstrui, vel cōsecrari: quia quodāmodo cēsetur pa
ter: cū deduxerit ecclesiā de nō esse ad esse. ¶ Secūdo no.
q̄ in hoc casu ecclesiasticus iudex habet iurisdictionem in
laicum. ¶ T In gl. ibi: *vel si hoc omissum fuit in fundatione.*
dic ergo, q̄ ante fundatiōē debet dos constitui: vt in. c.
nemo. de conse. di. j. Et si fuit omissum in fundatione, nō
debet consecrari, nisi dos assignet: vt hic. & si fuit omis
sum, potest cōpelli fundator, seu faciens eā cōsecrari ex
quasi cōtractu. & licet gl. hic in fi. dicat, q̄ prius sit con
ueniēdus cōsecrator: nō bene dicit. Nā vt probatur, hæc
actio est prius dirigēda cōtra facientē cōsecrari. Nec ob
stat motiū gl. imō facit potius pro: qđ si Ep̄s ordinat ad
præsentatiōē alicuius, prius cōpellit p̄sentator quā or
dinator: vt in. c. cū secundū. de præb. sed in defectu fun
datoris, seu faciētis cōsecrari, agendū est cōtra ep̄iscopū
cōsecratorē, qui dotabit, vel ex bonis ecclesie suę, si sine
enormi læsione hoc fieri poterit. argumentū in. c. Apo
stolica. s. de dona. vel de patrimonio suo, sicut in simili
not. in. c. de multa. s. de præben. Et not. q̄ hæc obligatio
transit in heredē: vt in gl. & in iuribus allegatis in ea. Et
no. quia sæpe accidit, maximē in cōstructionibus capel
larū. ¶ T In ea. gl. ibi: *recipere hospites.* &c. Dicit Host. q̄
si tanta deberet esse dos, pauci reperirētur, qui vellēt ec
clesiam cōstruere. vñdē sufficit secundū eū, q̄ assignetur
vnus mansus pro dote. Et quid sit māsus: vide bonū tex.
in. c. j. s. de censibus. & ibi in gl. Et dicit, q̄ cū ista obliga
tio peruenerit ex mera liberalitate: nō debet multū seue
rē agi contra ipsum ædificatorē. Nec est opus q̄ dos de
tur a principio pro hospitalitate tenēda: vel pro iuribus
ep̄iscopalibus soluendis. Nā ecclesia impotens non tenet
ad ista. imō nec tenet procurare Ep̄iscopū visitantē. xvj.
q. iij. in. c. cauēdū. f. d si ecclesia peruenerit ad pinguiorē
fortunā: tunc poterit exercere hospitalitatē & alia face
re, de quibus in gl. Et no. bene hoc dictū Host. & adde
opi. Vincen. qui dicit in assignatione dotis attendēdū,
vtrū ecclesia sit parochialis. Nā tunc habēda est ratio de
cimarum & oblationū, & aliarum obuentionū spiritua
lium. ¶ Potest enim ex omnibus prædictis inferri, q̄ dos
debet esse tāta, vt presbyter viuere possit saltem cū vno
ministro habito respectu ad obuentiones spirituales. &
si ecclesia est collegiata, debet dotari secundū quantita
tem & numerum collegiatorum & qualitatem collegij.
& vide quod notatur. xxj. q. j. c. j. & vide bo. gl. ad prædi
cta in. d. c. nemo. de consecra. dist. j.

SYMMA RIVM.

- 1 Ecclesia polluta non potest per simplicem sacerdotem reconciliari, nisi ex commissione Papę. 8.
 - 2 Episcopus nō potest delegare ea, quę sunt ordinis illius, qui non est Episcopus: & non habet similem ordinem. 8.
 - 3 Episcopus potest committere potestatem excommunicandi alijs: licet non sint episcopi. Episcopus potest delegare quicquid habet, quod sit meri imperij.
 - 4 Papa non potest dare potestatem non sacerdoti conficiendi corpus Christi. 8.
 - 6 Episcopatus est ordo, & non dignitas.
 - 7 Gestis ratione consuetudinis, quę reputatur irrationabilis, sunt toleranda saltem ex misericordia.
- Constitutio iuris antiqui declaratoria extenditur ad præterita.

CAP. IX.

Qua. ¶ Ecclesia polluta per sacerdo
tem simplicem reconciliari non
potest, etiam si aqua fuerit per ep̄iscopū be
nedicta. Tria facit. Ponit dictū: damnat con
suetudinem, causam reddēs: & subdit præteriti toleran
tiam. Secunda. ibi: *non obstante.* Tertia. ibi: *quod autem.*

¶ Cōsuluiſti. Et
pro gl. hic, quę di
cit, quod idē iudi
camus de cōmuni
rio, quod de eccle
sia: habes vltra al
legata in ea bonū
tex. in. c. cū eccle
sia. j. de immu. ec
cle. & meliorem
qui non cōsuevit
ad hoc allegari. in
c. si ciuitas. ij. re
spon. de sent. exc.
lib. vj. & idem di
cunt docto. ibi. de
quo dicit hic do.
Bart. de bellenzi
nis se fuisse pridie
interrogatum: &
q̄ nesciebat illum
text.

S E B. S A P I A.

b ¶ Fundans eccle
siam. Aduerte tñ,
q̄ fundans capel
lam in ecclesia, nō
tenetur eā dotare:
vt cōsuluit Io. de
Ana. in cōsi. xxij.
incip. j. videf. quē
refert & sequitur
do. Felin. in. c. ex
parte. s. col. j. post
medium. s. de re
scriptis.

S E B. S A P I A.

c ¶ Assignatiōe do
tis. Quid autem si
fundas ecclesiam
aliqua donauerit
ecclesie: an præsu
matur, q̄ illud fe
cerit pro assigna
tione dotis. vide
Pet. de Peru. tenē
tē, q̄ sic in tracta
tu canonice epi
scopalis. in. vij. c.
quem refert & se
quitur Bal. de bar
tolinis de peru. in
tract. de dote in. j.
parte. vbi vult hōc
procedere, etiā si
fundus ecclesie sit
talis, qui nō teneat
tur dotare, qñ ec
clesia erat pauper
& indotata: vt ibi
per eum.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Si ecclesia.

¶ Casus literalis. In provincia Braccharenfi, qñ ecclesia vel per sanguinis effusionem, vel alio modo fuerat violata, reconciliabatur per simplices sacerdotes: peruenit hoc ad notitiā Papæ: vnde super hoc scribit Episcopo Astoricensi. dicēs, quòd per aliū Episcopū, quā per propriū ecclesia potest reconciliari aqua per Episcopum benedicta: & q non per simplices sacerdotes decetero ecclesiæ reconcilientur, non obstante consuetudine provincie Braccharenfis. quæ dicenda est potius corruptela: quia licet Episcopus committere possit, quæ iurisditiōis sunt inferioribus clericis: tamen ea, quæ sunt episcopalis ordinis non potest eisdē clericis inferioribus demandare. Quod aut super reconciliatione huiusmodi hactenus factū est, de mādato Episcoporū duxit de misericordia tolerandū. Ber. ¶ No. j. bonam regulam in materia delegationis, q ea quæ sunt ordinis episcopalis, nō possunt cōmitti nō Episcopo. Multa enim sunt, quæ nō possunt fieri, nisi p episcopos, tanquā dependentia ab ordine episcopali: vt consecratio virginū: ordinatio clericorum: consecratio ecclesiarum: & similia. de quibus vide tex. lxviij. dist. c. quāuis. Ea verò, quæ sunt iurisditiōis demādari possunt etiā nō Episcopis. ¶ Ex quo inferi, q potestas excommunicandi potest cōmitti etiā non Episcopis. Et idē de omnibus, quæ episcopus consequitur in sola confirmatione. de quibus in c. trāsmisam. de elect. & ad prædicta vide gl. sing. quā tenebis menti in c. peruenit. xcv. dist. quæ dicit, q nihil habet episcopus, quod sit meri imperij: quod non sit delegabile. Sed distingue, prout habetur hīc in tex. Nam ea, quæ sunt ordinis, non debent cōmitti, nisi habenti illum ordinē. ¶ Ex quo inferi ibi gl. no. q etiā Papa non posset dare potestatem non sacerdoti conficiendi corpus Christi: quia in dispositione diuina illud est distributū ordini sacerdotali: vt in c. j. §. vna. de sum. tri. ¶ Et ex hoc posses facere aliam regulam, quòd ea quæ sunt alicuius ordinis nō possunt delegari alicui nō habenti illū ordinem. & sic nō est speciale in episcopo. ¶ Et ex hoc & ex tex. notabis, q episcopatus est ordo, & non simplex dignitas: licet Theologi teneāt cōtrariū: de quo vide bonā gl. in proemio Sexti.

- 2 dia tolerandū. Ber. ¶ No. j. bonam regulam in materia delegationis, q ea quæ sunt ordinis episcopalis, nō possunt cōmitti nō Episcopo. Multa enim sunt, quæ nō possunt fieri, nisi p episcopos, tanquā dependentia ab ordine episcopali: vt consecratio virginū: ordinatio clericorum: consecratio ecclesiarum: & similia. de quibus vide tex. lxviij. dist. c. quāuis. Ea verò, quæ sunt iurisditiōis demādari possunt etiā nō Episcopis. ¶ Ex quo inferi, q potestas excommunicandi potest cōmitti etiā non Episcopis. Et idē de omnibus, quæ episcopus consequitur in sola confirmatione. de quibus in c. trāsmisam. de elect. & ad prædicta vide gl. sing. quā tenebis menti in c. peruenit. xcv. dist. quæ dicit, q nihil habet episcopus, quod sit meri imperij: quod non sit delegabile. Sed distingue, prout habetur hīc in tex. Nam ea, quæ sunt ordinis, non debent cōmitti, nisi habenti illum ordinē. ¶ Ex quo inferi ibi gl. no. q etiā Papa non posset dare potestatem non sacerdoti conficiendi corpus Christi: quia in dispositione diuina illud est distributū ordini sacerdotali: vt in c. j. §. vna. de sum. tri. ¶ Et ex hoc posses facere aliam regulam, quòd ea quæ sunt alicuius ordinis nō possunt delegari alicui nō habenti illū ordinem. & sic nō est speciale in episcopo. ¶ Et ex hoc & ex tex. notabis, q episcopatus est ordo, & non simplex dignitas: licet Theologi teneāt cōtrariū: de quo vide bonā gl. in proemio Sexti.
- 3 ¶ Vltimò no. & tene mēti, q constitutio iuris antiqui declaratoria extenditur ad præterita: licet reperiat consuetudinē in oppositū, ex quo declarat irrationabilitatē consuetudinis: & sic gesta prætextu consuetudinis irrationabilis, non tenent: vnde Papa hīc ex misericordia tolerauit actus præcedentes. & de hoc vide quod dixi in c. fi. de consti. & vide tex. cū gl. in cle. ij. de rebus ecclē. non alienan. sed vide bonam gl. in c. cū venerabilis. §. de consuetu. quæ videtur velle, q gesta prætextu cōsuetudinis, quæ reputabatur irrationabilis, sunt toleranda: saltem ex misericordia: vt hīc. & hoc tene menti. ¶ In gl. prima ibi: contra iuris naturam. Potest dupliciter gl. intelligi. Primo, q consuetudo irrationabilis est cōtra iuris naturā. Nam de iuris natura est, q quis exerceat ordinem, quem recepit. Nam potestas ministrandi seu exercendi ea, quæ sunt ordinis, non dependet ex nuda volūtate superioris: sed consistit in certa forma tradita per ecclesiam. & ista est ratio decidendi in tex. Nam ea, quæ sunt iurisditiōis, consistunt in nudo exercitio, seu volūtate: idēd possunt delegari cuicunq: secus in his, quæ sunt ordinis. ¶ In gloss. fi. in fi. & ex hoc & ex tex. collige Papam posse committere simplici sacerdoti potestatem reconciliandi ecclesiam. & vide quod plenē no. in c. quanto. de consuetu. di. Et idem dicerem de omnibus, quæ sunt iuris episcopalis ex dispositione humana: quia in illis Papa habet plenitudinem potestatis: in c. proposuit. de concessio. præben. sed ea, quæ in dispositione diuina sunt tributa certo ordini, non possunt committi illum ordinem nō habenti, etiam per Papam: vt vult gloss. sing. in d. c. peruenit. & no. istam regulam & c. Abbas.

ZACHARIAS.

a ¶ Episcopatus est ordo. Adde Ge. 4 mi. in proce. vj. nu. me. 12. Et ibi in apo. Cel. in versi. pōt appellari ordo. & Feli. in c. si. cut pro certo. in princi. j. de simo.

ZACHARIAS.

b ¶ Super Rubric. a Adde quod ibi dixi. nu. 3. in ver. basilica. & Bar. post gl. in l. pediculis. §. idem quærit. ff. de au. & argē. leg.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia etiam non consecrata, si polluitur, adhuc est reconcilianda: sed non requirit aliam solennitatem, quā si esset consecrata. 6.
- 2 Ecclesiæ appellatione venit in materia fauorabili basilica: quæ est ecclesia non consecrata.
- 3 Missa non potest, nec debet dici in loco non consecrato: nisi cum altari viatico.
- 4 Ecclesia polluitur per immisionem seminis.
- 5 Ecclesia occulte polluta non requiritur, quòd ulterius reconcilietur.

CAP. X.

I ecclesia. ¶ Ecclesia etiā nō consecrata, si polluitur, reconcilianda est. h. d. habet duo dicta. secundū ibi: est tamen. ¶ Casus literalis. Aliqua ecclesia nō cōsecrata sanguinis effusione, aut alio modo polluta est: quæritur qualiter sit reconcilianda: respōdet Papa, q lauetur aqua exorcizata: ne diuinæ laudis organa suspendantur in ea: & quā citò poterit fieri, debet cōsecrari. B.

- 2 ¶ No. q basilica largo modo potest vocari ecclesia: vt hīc. & vide quod dixi. §. super rubr. b Et ex hoc & ex text. infero, quòd in materia fauorabili & priuilegiata appellatione ecclesiæ, venit basilica, seu ecclesia non consecrata. Nam ex quo est deputata ad diuinum cultum, & protinus est consecranda, habetur pro consecrata in fauorem ipsius: sicut in simili dicitur, q de proximo militandus, habetur pro milite. l. penulti. ff. de testa. mili. ¶ Se cundò not. ibi: suspendantur. & tene menti, q in ecclesia nondum consecrata licitē celebrantur diuina. Nam hīc mandatur, vt protinus reconcilietur: ne officiū diuinum in ea suspendat. Dictū, q in ea debet celebrari cū altari viatico: quia in locis non cōsecratis celebrari non pōt. de consecra. dist. j. missarum. dixi super rubri. Et aduerte, q hīc non fit mentio de licētia episcopi. videtur ergo, q ex quo locus à primordio est deputatus ad diuinas laudes, nō exigat alia licētia. ¶ Itē no. q post pollutionē ecclesiæ cōtingentē ex sanguinis, vel seminis effusiōe organa clericorū in ea suspenduntur. Ex quo infero, q nedū missa, sed nullū officiū debet ibi celebrari ante reconciliationem. An aut de facto ibi celebrantes incurrant irregularitatē? Host. sentiebat, quòd sic: quia ecclesia videtur interdicta. argumentū hīc. Sed cōtrariū est hodiē determinatū, & habet in c. is, qui. de sent. excō. lib. vj. nō est ergo ecclesia interdicta, si organa clericorū sunt suspēsa. ¶ Vltimò hīc quæritur, nūquid pollutio nocturna cōtingēs in ipsa ecclesia polluat eā: vt indigeat reconciliatione? Io. and. dicit, q cōsuetudo satis rōnabilis habet, quòd nō: licet pollutio qñq cōtingat cū peccato. Et an & qñ proueniat hoc sine peccato: vide tex. cū gl. no. vj. di. c. testamentū. Sed egodico, q alio respectu ecclesia isto casu nō est reconcilianda: quia talis pollutio cōtingit occultē. & ea, quæ occultē fiūt, non indigent reconciliatione, & per ea, quæ dixi in c. proposuisti. §. eo. & declara hūc tex. per ea, quæ dixi in d. c. proposuisti: vt est gl. not. in c. vno. j. e. lib. vj. ¶ In gl. j. ibi. in fi. not. finē gl. & per iura in ea allegata. Clemēs Papa mādauit denūtiari excōicatos effraetores cuiusdā ecclesiæ nōdū cōsecratę: vbi tñ celebrant diuina. & no. q propriē sacrilegiū non cōmittitur ibi: quia nō ledit res sacra, sed propter deputationē gaudet eo priuilegio, quo sacra. In glo. ij. in fi. Hosti. videt sequi primā opi. sed Io. an. & cōiter doct. trāseunt cū opi. gl. & illa videt verior per rōnes gl. Itē si exigereī pñtia Epī, posset immediatē cōsecrari. & tñ tex. dicit, quā citius fieri pōt. Itē in expectādo Epīm, possunt diu diuina subsidia suspēdi cōtra mentē tex. & in c. pe. de immu. eccl. q licet iste locus non cōsecratus gaudeat eodē priuilegio cum cōsecrato: non tñ sequitur, q in reconciliationis actu debeat seruari

seruari eadem forma. Nā cū magis delinquatur in loco cōsecrato, expedit, vt maior fiat demonstratio in actu reconciliationis. ar. in c. cum illorum. de sent. excom. & in c. cum bonæ. de æta. & quali.

a De celebratione missarum, & sacramento Eucharistiæ & diuinis officiis Rubrica.

Suprà visum est de consecra. ecclesiæ vel altaris: sed quia in ecclesia consecrata missæ celebrantur, & alia diuina officia dicuntur: ideo subiungitur hæc Rubrica. Abbas.

SVMMARIUM.

- 1 Peregrini & hospites licite sumunt sacramenta in parochia, ad quam confluunt.
- 2 Peregrini, si eligunt sepulturam extra parochiam, in qua moriuntur: cui debetur quarta portio relictorum, ecclesiæ cathedrali, an parochiali.
- 3 Papa non potest facere, quin clerici dicant officium: sed bene potest dare facultatem mutandi officium.
- 4 Clericus beneficiatus, vel in sacris constitutus: licet non sint beneficiati, sunt obligati ad dicendum officium.
- 5 Clerici in minoribus cōstituti beneficiati, absentes ex probabili causa, & per alium seruientes, sunt obligati dicere officium domini. Absens ex causa studij: dicitur ex causa probabili abesse.
- 6 Clerici tenentur ex præcepto dicere officium beatæ virginis. In præceptis multa reperiuntur ex institutis sanctorum patrum, quæ tamen non reperiuntur scripta.
- 7 Clerici in minoribus non beneficiati: tenentur dicere officium: licet consuetudo contrarium obseruet: quæ non dicentes excusat.
- 8 Clericus non dicens officium sine causa rationabili, tenetur ad restitutionem fructuum beneficii in foro animæ. Clericus non residens in beneficio suo: si illo priuatur, an teneatur ad restitutionem fructuum.
- 9 Clericus, qui non dixit officium per plura tempora: potest compelli ad penitentiam per sacerdotem: non solum ad redicenda officia prætermissa: sed etiam ad interesse.
- 10 Clericus infirmus excusatur ab officio dicendo, nisi esset leuiter infirmus.

CAP. I.

Presbyter

¶ Communiter nō summas propter multitudinē dictorum: sed secundū vnū intellectu potest sic summari. ¶ Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas. permittitur tamē sibi ex causa dicere eas vsq; ad vesp̄as inclusiue. h. d. ¶ Primō præcipit officiū dici horis debitis: & ex causa permittit anticipationem. Secūdo specificat casum, quare permittitur sibi anticipare. ibi: *deinde*. Tertiō cōcludit. ibi: *ergo*. ¶ Casus literalis. In concilio Agathen. querebatur de horis conuenientibus circa officiū dicendum. Et respōdet, q̄ presbyter mane matutinali officio expleto pensum seruitutis suæ. i. primam, tertiā, sextā, nonā, vesp̄amq; persoluat: ita tamē vt in horis cōpetentibus iuxta possibilitatem, aut à se, aut à scholaribus pulchrē cōpleant. Deinde pactis horis & infirmis visitatis, si voluerit exeat ad opus rurale, & alia faciat, quæ in tex. sequunt. B. ¶ Not. j. ibi: *mane*. iūcto vers. ibi: *expleto*. q̄ matutinū debet esse expletū mane: & sic ante ortū solis. vn de dicit Hosti. q̄ licet mane expleri debeat, tñ debet media nocte inchoari. pro hoc q̄ sequit in tex. media nocte &c. Ex quo infero, q̄ matutinū est de vigilijs nocturnis nō diuinis. & sic illa auctoritas septies in die procedit in die naturali cōtinente. xxiiij. horas. Et quod postea tex. dicit de nocturnis vigilijs &c. voluit specialiter diuidere ipsas horas inter diē artificialem & noctē. nō aut voluit denotare, q̄ essent vigiliæ nocturnæ præter septē horas numeratas in tex. & sic intelligo istū tex. Et quod sic voluerit, patet q̄ matutinū hīc connumerat in septenario numero, qui persolui debet quolibet die: & tñ matutinū dicit de nocte: licet expleat de mane. Sed de vno dubito, si matutinū incipiat media nocte, nō videt q̄ expleatur mane: quia nō ponit tñ tēpus ad dicendū matutinū: nisi seruaret cōsuetudo quorūdā religiosorū, q̄ media nocte incipiūt matutinū: & dicūt vsq; ad laudes, & postea incipiūt laudes modicū añ diluculū, & explet de mane: ita vt tūc sit hora primæ. & tūc optimē seruaf quod dicit in tex. sed tūc nō septies, sed octies psolunt laudes. Et facit quod no. Archi. in. c. presbyter. xj. di. vbi tacitē innuit, q̄ octo sunt horæ canonicæ separādo illā auctoritatem

media nocte &c. à septē horis alijs, de quibus in illa auctoritate septies in die &c. hīc tamen iudicio meo apertē iure nō probat: vt. s. dixi. Cōtra hoc tñ facit: quia matutinū est in prima hora diei naturalis: & hæc cōputatur sub illo numero septenario, qui explet in die naturali. Ex quo necessariō inferit, q̄ illa auctoritas media &c. cōprehendit in illa, septies in die: sed vt dixi hīc distinguit inter diē artificialem & noctem.

¶ No. ibi: *pensum seruitutis*. q̄ sicut vasallus tenet dño soluere tributū & seruitiū: sic clericus tenet soluere hāc seruitutē Deo. i. indicēdis horis canonicis. & expone pensum. i. quātitatē, vel debitū. & idē verbū ponit. iij. di. deniq; . Tertiō no. q̄ officiū diuinū appellatur hora & etiā vigilia. & dñ hora ab oro oras: appellant vigiliæ: q̄a in eis dicēdis debēt clerici vigilare, & nō dormire. Quartō no. ibi: *infirmis visitatis*. q̄ sacerdos parochialis nō debet exire ciuitate, quin prius visitet oēs parochianos infirmos: ne quis sine cōfessione, seu Eucharistia decedat. facit de officio Archipresby. in. c. iij. ¶ No. ibi: *opus rurale*. q̄ hoc opus nō est clericis etiā presbyteris interdictū. ¶ Itē no. ibi: *ieiunus*. q̄ presbyter parochialis tenetur seruare ieiuniū vsq; ad horā tertiā, in qua pōt missa celebrari, secūdu qualitātē diei. Et ex hoc verbo infero, q̄ sacerdos parochialis nō debet cā celebrationis recipere vinū purificatū, nisi habeat aliū sacerdotē, qui sit paratus dicere missam supueniēte necessitate. Nā iste tex. loquit de sacerdote, q̄ prius celebrauerat: vt denotat illa dictio: vt iterū necessitatibus. &c. & tñ dñ q̄ debet esse ieiunus vsq; ad horā statutam: & iterū ex necessitate celebrare posset. Ille aut q̄ recipit vinū purificatū, nō dicit ieiunus: nec pōt ex necessitate iterū celebrare: vt innuit iste tex. & clarius legi. & not. in. c. ex parte. & c. cōsultisti. eo. tit. ¶ No. ibi: *peregrinorum & hospitum*. pulchrū dictū, q̄ sacerdos parochialis licitē ministrat sacramēta peregrinis & hospitibus cōfluentibus ad parochiā suā. Ergo inferri pōt, q̄ peregrini & hospites nō tenentur ire ad ecclesiā cathedralē: sed necessitate superueniēte vident esse de illa parochia, ad quā se cōtulerūt. ¶ Et facit hoc ad quonē quotidianā, q̄ tractat in. c. j. de sepulturis. Moritur peregrinus in parochia alicui, vtrū debeat ibi sepeliri: vel in ecclesia cathedrali, si nō elegit sepulturā: vel si eligit extra parochiā, vtrū debeat quarta ecclesiæ cathedrali: an parochiali. Iste tex. facit pro ecclesia parochiali: latius examinā hæc q̄ in. d. c. j. ¶ Not. ibi: *septies in die*. &c. q̄ de iure diuino clericus tenetur ad septē horas canonicas: sed nō sunt de iure diuino istę horę determinatę. vñ officiū seu determinatio & distinctio officij est de iure positiuo: sed septies in die laudare, est de iure diuino. ¶ Ex quo infero, q̄ Papa licitē pōt dispensare circa mutationē officij: sed nō credo, q̄ possit dispensare, vt cleric⁹ nō teneat dicere aliqd officiū: licet Laur. & Io. de lig. aliter senserint. in cle. ij. e. ti. vbi arguūt, q̄ sicut Papa ibi dat ptatē certo casu mutadi offiij: ita possit dispensare, vt nō teneat qs dicere officiū. arguēdo de parte ad totū. Sed illud dictū mihi nō placet: q̄ alia rō est in toto, alia in parte: q̄a de iure diuino est ipm offiij generaliter sumptū cōtra quod Papa, sine rōne nō dispēsat: sec⁹ in distinctiōe & mutatione officij: q̄a illud, vt dixi est de iure humano.

¶ De celebratione missarū. Pro intellectu huius rubricæ, vide omnino san. Tho. in. iij. sent. di. xij. q̄. j. a. ti. ij. circa medium: vbi dicit, q̄ quotidie in ecclesia missa cātatur multiplici ratione. primō: q̄a oportet semper esse paratā medicinam contra peccata quotidiana. Secundo vt lignum vitæ sit in medio paradisi. Tertiō, vt Christus quotidie nobis vniatur sacramentaliter. quartō, vt sit apud nos magnæ memorię. Quintō, vt vero agno quotidiē vtamur.

¶ SER. SAPIA. ¶ Quod Papa. Hāc opi. sequitur Felin. in. c. quæ in ecclesiā. col. vj. vers. secunda conclusio. ibi, in dispē sando. s. de constitutiō.

Cap. Presbyter. Panor. super Tertio Decre.

a ¶ Adde, q̄ ordinatus ad titulū patri monij, tenetur ad officiū: sed non in certa ecclesia, secū dum. d. Ant. in. c. tuis. de præb. al. leg. l. in. c. fi. xcij. dist. & vide Imo. in cle. de cele. mis. super gl. in vers. ministri. Et q̄d de scholari, qui exstent in studio retinet presbyterū, qui suo noīe officiāt in ecclesia, an teneatur etiā dicere officiū: vide Imo. i. cle. j. de magi. in vlti. col. & vide Imo. in cle. vt hi, qui in ij. col. de æta. & quali. & vide oīno Io. de lig. in cle. dignū. de cele. mis. Et q̄n quis teneat dicere officiū: vide p̄ Archi. in. c. clericus victū. cū. c. seq. xcj. dist. & circa diuinū officiū vide quod scribit Ioā. de lig. in rep. cle. dignū. in. x. q. de cel. mis. Et solet dubitari, quid sit antiphona: dic: q̄ p̄prie antiphona dicit̄ p̄paratio ad psalmū: & alibi missio in possessione ex primo decreto dicit̄ antiphona: q̄a est p̄paratio ad sedm decretum. ad hoc est tex. & gl. in. l. si pecuniam. ff. de pig. act. vbi. d. Pau. de ca. ita declarat. & videt̄ in. l. si is. §. j. ff. de pign. & ibi Barto. Antoni. Francif. ¶ An cleric⁹ etiā nō beneficiatus teneatur dicere officiū diuinum, etiā si sit ordinatus ad titulū sui patrimonij: dicendū est, q̄ si est in sacris, etiā si nullū beneficiū habeat, tenet dicere officiū: vt in. c. tuis. de præb. & not. in. c. j. de cel. mis. & vide Imo. in. c. dolētes. co. ti. vbi dicit, q̄ dicens aliquid in officio diuino, quod non intelligit: vel si omittit diuinū officium ex negligentia, nō peccat. q̄d tenet debet intelligi, q̄ nō peccat mor

Pro hoc quod leg. & no. in. c. proposuit. de cōces. præb. ¶ In gl. j. in fi. no. bñ gl. & refert Hosti. quōd Papa Cardinales, & alij pōtiffices pro parte maiori hæc obseruant, dicendo de mane officiū vsq̄ ad sextā & nonā inclusiue propter occupationes superueniētes postea. Nā prima hora diei, est aptior, & deuotior: ideō melius est præuenire horam: quā præueniri. & ad hoc tex. cū glo. in. l. ij. ff. de verb. sig. Et q̄ hoc posset fieri, habes not. tex. hīc: qui etiam ex causa permittit: vt possit clericus de mane etiā vespere dicere. ¶ Sed aduerte, quia tex. prima fronte videtur sibi contrarius. Nā primō præmittit, vt possit quis de mane dicere officiū vsq̄ ad vespere inclusiue: tamen postea videtur velle cōtrariū: dum dicit ita, vt horis cōpetētibus. & c. sed ego intelligo, q̄ clericus in priuato potest seruare cōsiliū hīc traditum: sed in ecclesia sua, in qua solent diuina officia publicē dici, debēt horæ canonicæ celebrari cōpetentibus horis: aut à se, aut à suis scholaribus. f. clericis. Et habuit iste tex. respectum ad consuetudinem quorūdam vltimontanorum, qui habent in ecclesia multos clericos scholares, qui adiuuant eos in officijs dicendis. Et refert Io. an. hoc miraculū de quodā sancto Eremita, quē deficientibus alimētis Angelus pascebat: & tempore vuarum portabat sibi quandoq̄ vvas bonas, quandoq̄ marcidas, quādoq̄ agrestes. Interrogatus Angelus ab Eremita, quē sit tāta diuersitatis causa respondit Angelus, q̄ bonas portabat tēpore, quo dicebat officiū horis cōpetētibus: agrestes verō, quādo anticipabat horā dicendi officiū: marcidas, quādo differebat vltra debitā horam. & hoc ideō: quia Eremita non occupabat alijs exterioribus: sed vbi clericus ex causa legitima, seu necessaria timet occupationē, pōt licitē seruari quod hīc dicitur. ¶ In gl. ij. in fi. sed gl. nō declarat, quæ sit hora cōpetens ad dicendū officiū. dicūt hīc doctores illā esse cōpetentem, in qua creditur populū accessurū ad diuinā. quod nō. si autē verisimiliter creditur, q̄ populus nō veniat, dixerunt quidā, q̄ clerici possunt dicere ad votū: sed nō placet hoc doc. Sed dicūt, q̄ cōpetens est, cū hora officij respōdet horæ diei: vt sic dicatur matutinū in nocte: prima in diluculo: & sic de alijs horis. Et dicit Io. an. hīc q̄ istarū septē horarū, tres sunt nocturnæ & quatuor diurnæ. Nam matutinū prima, & cōpletoriū sunt horæ nocturnæ: ideō tex. dicit in plurali de nocturnis vigilijs. & c. In multis tamē locis cōpletorium dicitur immediate post vespere. & hoc fuit inductū fortē: vt populus possit cōmodē officijs interesse. Et not. q̄ quilibet hora designat aliquid de officio paruo de cruce. ¶ In glo. in ver. succurrere. in fine. dicit Hosti. q̄ generalis consuetudo habet, q̄ in diebus cōmunibus possit missa dici vsq̄ ad sextam: in vigilijs vsq̄ ad nonā: in quatuor tēporibus vsque ad vespere. Facit quod nō. in. c. sollet. de consec. dist. j. & in. c. nō liceat. xliij. dist. ¶ ¶ In gl. fi. in fi. aduerte, quia gl. dicit etiā alios clericos non presbyteros teneri ad dicendum officiū: sed non aperit, vtrum omnes teneantur in quocunq̄ ordine sint constituti: & quid si non sunt beneficiati: ideō aduerte. Nam primō ponam duos casus, in quibus omnes conueniunt. Primus est, quādo clericus est beneficiatus. Nam secundum omnes iste tenetur dicere

officiū. xcij. dist. c. fi. nam propter officium datur beneficiū. c. fi. de rescrip. lib. vj. Et qui altari seruit, de altari debet viuere: ita econtra, qui viuit de altari, seruire debet altari. in. c. cū secundū Apostolū. de præben. Secundus casus, quādo clericus est in sacris. Nā cōmuniter tenetur, q̄ licet nullum habeat beneficiū: tñ ratione ordinis tenetur ad officiū. vnde verbū presbyter capitur hīc largē. facit. c. ij. de cohabita. cleri. & mulie. Vnde in ordinatione admonetur clericus, q̄ si fuit piger in eundo ad ecclesiā, sit deinceps sollicitus. si fuit somnolentus, sit vigilās. ¶ ¶ Sed dubito in alijs duob⁹ casibus. Primus, nunquid clericus in minoribus releuetur ab officio dicendo, si est absens ab ecclesia, in qua est beneficiatus ex probabili causa: & deseruit ecclesie per vicariū. Nā Pet. & Abbas dicūt hīc, q̄ sic. Et hanc differentiā assignāt inter clericū in minoribus: & constitutum in sacris. alleg. c. peruenit. de appel. facit. c. cū ex eo. de elect. lib. vj. sed illa iura hoc non probant iudicio meo. Nā loquuntur quo ad officiandū ecclesiam. nā ex iusta causa quis excusatur: non tñ releuatur, quin dicat officiū in priuato. & pro hoc iste tex. nam sacerdos hīc dicit officiū in priuato: & per clericos scholares dicitur in ecclesia. Sed dicūt, q̄ hoc. c. loquitur in presbytero, qui tenetur ratione sacri ordinis. Et posset adiuuari eorum dictum hac ratione. Clerici in minoribus videntur teneri ad officiū ratione beneficii: sed beneficio est satisfactum, ex quo deseruitur per vicariū. Hanc opinionem refert hīc Ioan. an. & nō reuocat, nec expresse approbat. Et idē facit Io. de lign. in cle. j. eo. tit. sed ipse Io. an. in fi. istius. c. dicit vnū dictum, per quod tacitē videtur recedere à dicto Pet. & Abb. Dicit enim q̄ libēter vidisset, q̄ ecclesia statutū fecisset, vt clerici saltem in minoribus beneficiati, non curati, excusarentur occasione studij ab officio dicendo deseruiendo ecclesie per vicariū: & dicendo officiū beatę Marię virginis. Et apertē videtur sentire, q̄ cessante statuto ecclesie clericus in minoribus beneficiatus non excusatur, licet deseruiat per vicariū: & ipse dicat horas beatę Marię virginis, etiam si sit absens ex causa probabili, vt studiorum. Et credo q̄ hec opi. sit verior & tutior. Nam assumptus est in sortē domini: & tenet de iure diuino septies in die laudare Deū. nec ponderat propheta, q̄ dicat in ecclesia, vel alibi. Nā licet non possit in ecclesia dicere, nō debet excusari quominus laudet Deū in priuato, maximē cum viuat de patrimonio Christi. ¶ ¶ Et est dubiū, nunquid officiū beatę Marię virginis sit in præcepto: doc. hīc nihil dicunt: sed Io. de lig. ponit in. d. cle. j. & dicit, q̄ licet hoc iure non probetur: tamē hoc cōmunis cōsuetudo habet: vt cōpute inter horas canonicas. & hoc credo esse verissimū. Nam ordo antiquus est ab ecclesia traditus: vt etiā publicē dicatur in ecclesia certis temporibus. Quod non esset, si non esset in præcepto. nā multa ex radice antiquorū patrū sunt præcepta, quæ non reperiūtur scripta. xj. dist. c. ecclesiasticarum. & in. c. cū Marthæ. j. eo. ¶ ¶ Secundus casus in quo dubito, est: nunquid clerici in minoribus nō beneficiati teneant ad officiū. Inno. hīc generaliter loquendo dicit, q̄ omnes clerici tenentur dicere, vel audire officiū. & si sunt beneficiati, tenentur dicere in illa ecclesia:

t aliter, sed bñ peccat venialiter secū dū Hosti. in. d. c. dolētes. vbi etiā dicit Inn. q̄ si clericus existēs in officio diuino cogitet de aliquo cōmodo tpali, vel spiritali: & in tali cogitatione multum persistit, peccat venialiter: nisi nimirū frequenter perueret: q̄a tūc mortaliter peccaret: sicut si ex malitia officiū dimitteret. Et adde etiam ad prædicta pulchrū text. in cle. graui. de cele. mis. & in c. nūquā. de cōse. di. v. q̄ si clericus existēs in diuino offiō staret ad cōfabulandū: & tractaret cōfabulationes, illaquearetur in mortali peccato. & adde etiā, q̄ omittēs diuinum officiū sine legitima cā infirmitatis mortaliter peccat & debet excōcari: vt in. c. clericus victū. & in. c. q̄d aut. xcij. di. Et adde etiā q̄ laicus dicens diuinum officiū nō debet dicere, dñs vobiscum: sed solū presbyter & Diaconus. vide text. & gl. in c. placuit. iij. q̄. j. & vide beat. Tho. vbi multas qōtes ponit ad ppositū de clerico omittēte diuinū officiū: v̄ si existat in studio, an excusetur à diuino officio. & qua hora debeat illud dicere, vide beatū Tho. in. q. de quolibet. & habet in sum. pisa. in ver. sub di. etioe horę. i. §. id. ¶ SEB. SAPIA. ¶ De hac qōne vide Gemi. in ca. si canonici. §. scitu. ri. de offi. or. in. vj. cum allegatis per Feli. in. c. postulationi. col. ix. vers. & scias, q̄ si clericus, §. de rescri. & per Iaso. pulchrē in. l. forinarios. C. de testat. mili.

- ecclesia: vbi habet beneficiū. xij. dist. c. fi. Et expresse tñ non attin-
gunt doct. hūc calum, sed potius sentiūt, q̄ no: indicēdo de cōstitu-
tis in sacris, & de beneficiis in minoribus. & ita habet generalis
cōsuetudo: quē vt credo nō dicentes excusat. arg. in. c. cū dilectus.
de cōsue. sed de mēte iuris diuini & humani credo, q̄ sit oppositū.
Nā enī ipso, q̄ quis p̄mouet ad ordines, assumitur in sortē dñi, &
transfert se in Deū & in ecclesiā. vnde eximitur à potestate secula-
ri. in. c. cū non ab hoīe. de iudi. optimē facit. xij. q. j. cū portio. cum
c. p̄cedēti. Nam & quisq̄ clericus debet viuere de patrimonio
Christi: vel saltem Episcopus tenet p̄uidere. s. de p̄ben. c. ij. &
c. Episcopus. & c. cum secundum Apostolū. ¶ Sed hīc cadit se-
cunda quæstio: nunquid clericus non dicens officium sine causa
rationabili teneat restituere fructus, quos interim percepit ab ec-
clesia? Io. Cald. formauit hīc istā quæstionē, & cōcludit q̄ sic. Mo-
uetur, quia propter nō residentiā clericus priuat beneficio & fru-
ctibus beneficij. in. c. p̄. s. de cleri. nō residen. sed nō dicens officiū
effectualiter non residet. Itē, quia beneficiū datur propter officiū
vt in. d. c. fi. Et fortificando hoc, vbiq̄ aliquid datur ob causam,
causa non seruata illud potest repeti: vt. ff. de conditio. ob causam
quasi per totum: sed beneficiū datur propter officium dicēdum.
ergo officio non dicto fructus beneficij repeti possunt. Sed hāc
opi. est nimis rigida: nec eā sequitur do. Car. dicēs, q̄ iure nō pro-
batur. sed tñ non respondet specificē ad cōtrariū: sed tenēdo opi.
contrariā possumus dicere, q̄ beneficiū nō datur simpliciter pro-
pter officiū: sed etiā vt clericus assumptus in sortē dñi viuatur de pa-
trimonio Christi, & non mēdicet. xij. dist. Diaconi. & in. c. ij. de
p̄ben. Itē facit. c. si quis in clero. vij. q. j. vbi clerico imponit alia
pœnitētia. Itē propter nō residentiā clericus priuat beneficio: nō
tñ reperimus, q̄ arctetur ad restitutionē fructuū: vt in. c. ex parte.
de cleri. nō resi. ille non recessit per decennium: & tñ non fuit cōpul-
sus ad restitutionē fructuū. Item occasione tituli, quē semper ha-
bet, donec priuetur, perciperet fructus. & si non seruierit ecclesie
dicēdo officiū: tñ seruauit ecclesie vniuersali in ordine clericatus:
cōtraria tamē op. in foro anime esset tutior. ¶ Itē hīc ponitur per
Inn. q. clericus diu dimisit officiū, & cōstitetur, nūquid audiens cō-
fessionē debeat imponere pœnitentiam, q̄ redigat oīa officia: aut
mutare possit pœnitentiam? Inn. dicit hīc, q̄ pōt mutare si vult. &
cōmuniter sequunt doc. q̄ pōt indicare etiā illā pœnitentiā. vide
hīc per eū. Et pōt defendi hoc etiā de stricto iure ciuili: q̄a in obli-
gationibus facti succedit obligatio ad interesse. l. si quis ab alio. in
fi. ff. de re iud. & l. stipulationes nō diuidunt. in ver. Celsus. de ver-
bo. oblig. quia opera vnius diei sunt diuisa ab alijs. l. si vsusfructus
in biennium. de vsufu. leg. l. si nō sortē. s. si libertus. de condi. indeb.
¶ Aliā quæstionē videlicet, quid de infirmo, vel aliter impedito:
vide hīc etiā per Inn. an excusetur ab officio dicēdo propter infir-
mitatē. & distinguit, q̄ aut est infirmitas, quā noceret multū sibi
propter officiū dicendū: & tunc excusatur: secus si non multū no-
ceret: puta si febre quartana antiquata, vel febricula.

SVMMARIUM.

- 1 Missa non est audienda, vt quis habeat meliores segetes: sed ob deuotionē.
- 2 Sacerdos celebrans, vt Deus perdat aliquem, debet deponi: quia abutitur tanto sacramento.

CAP. II.

Vidam. ¶ Propter missam specialem missa de
feria dimittenda non est. h. d. Primò
excessus: secundò prouiso. ¶ Casus literalis. Quidam
laici habet in cōsuetudine, vt per singulos dies audiāt
Euangeliū, In principio erat verbū: & missas peculiares: hoc est de
sancta trini. & de sancto Michaelē & c. vnde statuit Triburienſe
cōciliū, vt vltius hoc nō faciant, nisi suo tempore: nisi aliquādo
ex deuotionē hoc facere velint, & nō propter aliā causam: sed pro-
pter hoc nō postponāt audire missam de eodē die. & c. Ber. ¶ No.
j. q. Euangeliū, In principio erat verbū. nō est de necessitate dicen-
dū in qualibet missa. nā si hoc esset verū, nō notarent isti laici, qui
in singulis missis volebant audire illud Euangeliū: non tñ per hoc
putes malū esse in qualibet missa illud audire: maximē cum hodie
hoc habeat cōis cōsuetudo: sed damna hāc superstitio: q̄a crede-
bāt isti, sicut dicūt quādā vetula, q̄ nō poterūt isti sine pœniten-
tia decedere audiēdo illud euangeliū, vel quid simile. No. ij. q. pro

pter missas peculiares nō debent in ecclesia di-
mitti missæ, quæ occurrūt, aut de feria, aut de
festo proprio. & intelligūt hoc doct. q̄n in ec-
clesia non est, nisi vnus sacerdos. si enim essent
plures, bene posset vnus dicere missam occur-
rentē: & alius ob deuotionē dicere missam pe-
culiarē. Pro hoc v̄ tex. in. c. hoc attendendū. de
cōse. dist. j. ¶ No. ibi: non pro alia deuotionē. q̄
missa peculiaris nō debet audiri, nisi principa-
liter ob reuerentiā Dei & sanctorū: nō aut ob
aliā deuotionē: puta, vt habeant meliores sege-
tes. ¶ Quid aut de sacerdote, qui missam cele-
brat, vt Deus perdat aliquē: dic, q̄ conficit: sed
hoc cōperto debet deponi: quia abutit t̄to sa-
c̄ro. vide gl. j. q. j. c. dictū. q̄ ad hoc alleg. bo. tex.
Not. vlti. in fi. q̄ quisq̄ celebrādo rogat pro vi-
uis & defunctis. & ideò dicit tex. in fi. pro salu-
te viuorū atq̄ mortuorū. & ob hoc cōiter in
plurali dicunt missæ: & raro in singulari d̄r mis-
sa. Ex quo etiā collige, q̄ missæ profunt viuis &
defunctis. xij. q. ij. aīe defunctorū. No. q̄ missæ
peculiares dicunt quasi sp̄ales siue appropriatę
q̄a sicut peculū appropriat alicui: ita tales mis-
sæ peculiares appropriant ei, quod est quasi pe-
culū. In gl. j. ibi: id est speciales. vel expone, pe-
culiaries. id est, quas sibi appropriant.

SVMMARIUM.

- 1 Statutum, vel constitutio ligans clericum ad quotidie celebrandum, non valet.
- 2 Sacerdotes & canonici, qui dicunt missas propter lu-
crum, vel propter distributiones quotidianas va-
dunt ad officium, committunt simoniā mentalem:
& debent agere pœnitentiam, licet non teneatur
ad restitutionem.
- 3 Missæ duæ possunt celebrari eodem die ab eodem ob-
causam: puta per aduentum alicuius Episcopi: vel
alterius magni viri.

CAP. III.

Consuluiſti. ¶ Breue est.
vel sic * sum-
mari potest. * Sufficit sacerdoti se-
mel in die celebrare. Et duos casus
excipit. s. necessitatē & festū natiuitatis. ¶ Ca-
sus literalis. Quæsitū fuit à Papa vtrū sacerdos
possit dicere plures missas eodē die? Respōdet
Papa, q̄ excepto die natiuitatis dñi, sufficit sa-
cerdoti semel in die missam vnā celebrare: nisi
necessitas imminet. Ber. No. j. q̄ sacerdos in-
culpari non pōt, si quolibet die celebrat. Ange.
tñ tales nō laudat, nec vituperat: vt in. c. quoti-
die. de cōse. dist. ij. Nā difficile est, q̄ quis quo-
libet die sit ita dispositus, vt missam dignē va-
leat celebrare. ¶ Nō tñ valet statutū arctans eū
ad quotidie celebrandū: vt est bo. tex. in. c. signi-
ficatū. s. de p̄ben. & dic, vt ibi dixi: quod est
no. pro institutionibus beneficiorū. Nā patro-
nus quādoq̄ facit apponi, vel institui, vt pro-
motus ad illud beneficiū, teneatur quolibet die
celebrare. & vide latius quod dixi in. d. c. signi-
ficatū. ¶ In gl. fi. ibi: siue utilitatis. Non intelli-
gas, q̄ pro lucro proprio debeat sacerdos cele-
brare iterū: sed istud verbū utilitas, est referen-
dum ad personā tertij: vt sequitur in gl. ideò di-
cens missam principaliter propter intentionē
lucri tēporalis, cōmittit simoniā mentalem. vnde
tenet agere pœnitentiā: licet nō teneat reddere
lucrū, ex quo non interuenit pactū expressum.
Et idē in canonicis, qui vadūt ad officiū prin-
cipaliter propter distributiones quotidianas,

¶ Et pro opinio.
Cald. hīc vide bo.
tex. in. c. vnico. de
cle. nō resi. in. vj. &
ita, q̄ si clericus nō
dicit officium ex
sua negligētia, te-
neat ad restitutio-
nem fructuum be-
nificij determinat
sing. Domi. post
Rayn. & Archid.
xliij. di. in sum. in
j. col. & ita dicit te-
nere Cald. in. c. cū
tu. de vsuris. Et vi-
de omnino in ter-
minis eundē do.
in. c. si canonici. s.
scituri. in princ. de
offi. ordi. in. vj. &
d. Abb. in. c. diuer-
sis fallacijs. p. not.
per illū tex. de cle.
coniug. & de hoc
per eundē do. in
c. fi. in. j. col. de re-
scrip. in. vj. Et ad-
de q̄ de hoc po-
nit. d. Abb. in. c. j.
ne cle. vel mona.

SEB. SAPIA.
¶ Ad officiū. Ad
de, q̄ si presbyter
in mente gerit, q̄
nō diceret officiū
nisi haberet p̄a-
mum, committit
simoniā: vt not.
Car. in cle. j. de ce-
le. mis. refert Feli.
in. c. suam. in prin-
j. de simo.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Ex parte.

a ¶ Vide sanctum Tho. in. iij. sent. dist. xij. q. iij. arti. j. circa fi. vbi dicit, q. sacerdos necessitate cogente potest pluries in die celebrare. Anto. Francif. ¶ Dicit de hoc, an possit pluries celebrare: vt plenè tradit in c. j. de cele. mis. & in c. consuluisti. eo. ti. vbi dicitur, q. permittitur in solenni tate natiuitatis ex causis, de quibus ibi in gl. j. & vide etiā ibi gl. in ver. necessitatis. quæ dicit, q.

etiā ex causa necessitatis hoc facere pōt sacerdos. & ibi declarat ex quaneccessitate fieri potest, dūmodo quoties celebrat, toties assummat corpus Christi & sanguinē: vt in c. comperimus. & in c. tribus. de conse. dist. iij.

b ¶ Adde hīc beatū Tho. secūda secūda. q. clxvij. artic. vj. circa fi. vbi dicit q. ieiunium Eucharistiæ soluit per quolibet potū. Et dicit q. ieiunium ecclesiæ, quod dicit ieiunium ieiunantis, non soluit per potum, qui magis sumit propter alterationē corporis, vel ad digestiōnem ciborū assumptionem, quā ad nutritionē. Et etiā dicit, q. ieiunantibus licitū est pluries bibere, sed si immoderato potu vtuntur, possunt peccare, & meritum ieiunij perdere: sicut & si immoderate cibū in vna comestione assumant. Item adde hīc oīno sanctum Tho. in. iij. sent. di. viij. q. j. artic. iij. vbi dicit, q. cū duplex sit ieiunij natura, & ieiunij ecclesiæ: ad debitā assumptionē corporis Dñi, nō requiritur ieiunium ecclesiæ: quia hoc sacramētū celebrat etiā prater dies ieiunij, ecclesiæ: sed requirit ieiunij naturā. Et idē dicit secūda cōmunē finem, q. eleuaria, & vinum præassumpta impediunt ad perceptionē Eucharistiæ. & similiter dicit, q. de aqua est

de quo vide bo. gl. in c. vno. de clericis non resid. li. vj. in fi. facit tex. c. fi. in fi. de simo. ¶ In ea. gl. ibi: *aliqua magna persona*. puta Episcopus secūdu doct. quem non decet absq. missa celebranda, vel audienda diē pertransire: vt in c. fi. de priuile. lib. vj. Et idem dicit de aliquo magno viro. arg. in c. j. s. eo. Et inquantū gl. in fi. videtur velle, q. quis potest celebrare vnam missam de die & aliam pro defunctis: videtur hoc contra tex. Nam solū excipit duos casus: vt. s. dixi. & vide tex. in c. sufficit. de conse. dist. j. qui permittit aliā missam pro defunctis celebrare existente necessitate: vt puta, quia deficit presbyter, qui debebat aliā missam celebrare, & in ecclesia cōsueuerūt duæ missæ celebrari: pro hoc c. cum creaturaj. eo. Et idem dicunt doct. quādo parochianus infirmaretur, qui vellet cōmuniciari. Nam si Eucharistia nō esset conseruata in prima missa, licitē sacerdos dicit aliam: dum modō hoc faciat: nō recepto vino purificationis. quod nō. nam in hoc multi errāt. ¶ Ex hoc enim verbo sumi potest vna regula, q. etiā pro causa necessitatis, non licet sacerdoti iterū celebrare, si prius recepit vinum purificationis. Et aduerte, q. hoc etiā habet locum in festo natiuitatis domini: nam si sacerdos accepit vinum purificationis, non potest dicere secūda missam, vel tertiā. & hoc expresse volūt doct. in c. ex parte. j. eo. vbi dicit Host. q. vidit in hoc magnos viros errare.

CAP. IIII.

Consilium. ¶ In missa cōmemorationis licet dicatur propria præfatio: nō tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolū. Et in hoc errāt multi sacerdotes, qui cōmuniter in missa cōmemorationis, maxime beatæ Mariæ virginis dicunt, gloria. Cōmunis diuifio. Secunda ibi: *inquisitioni*. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit à Papa, vtrū in diebus feriatis, in quibus ad honorem sancti spiritus: beatæ Mariæ virginis: vel sanctæ crucis missam celebrari contingit: hymnus Angelicus, symbolū ac præfatio propria debeant cantari. Respon. Pa. q. apud ipsum in diebus profectis, cum missarum solennia in honorem beatæ virginis celebrantur: neq. hymnus Angelicus, neq. symbolū decantatur: licet in missa propria præfatio decantetur: vt differentia ostēdatur inter cōmemorationem & festiuitatem. Vnde, Te deū laudamus. regularius dimittitur, quā dicat in laudibus matutinis. Bernar. ¶ Not. j. q. licitē missa dicitur in cōmemoratione alicuius sancti extra festum propriū: sed intellige, vt dictū fuit in c. quidam. s. eo. sed hoc maximē obseruatur in ecclesijs conuentualibus, seu collegia-

bet aliquod interuallū: sed non requiritur magnū interuallū. & in suscipiētē corpus Christi, requirit cor eius in deuotione persistere: non autē post perceptionē. Et ideo dicit, q. ea, quæ possunt actū impedire, prohibentur magis ante assumptionē, quā post. Dicit tñ sanctus Tho. q. hoc sacramētū corporis Christi à ieiunis tñ debet percipi: nisi propter necessitatē in articulo

tis, in quibus debent quotidie dici duæ missæ. vt in c. cum creaturaj. eodem. ¶ Not. ij. quod propria præfatio dicitur in missa cōmemorationis: & sunt tñ decem præfationes institutæ per ecclesiā. Nonam habes. in c. inuenimus. de conse. di. j. decimam habes in c. sanctorum. lxx. dist. vnde, si reperiūtur aliæ extra illas, sunt delendæ: quia ab ecclesia non sunt inuentæ: nec approbatæ. ¶ In glo. fi. in fin. vel dic secundum Hosti. q. iste hymnus ponitur in laudibus matutinis de dominica nostra, in quibus de cōmēdabili deuotione dicitur, Te deū laudamus.

SYMMARIUM.

- 1 Non bibens vinum, non potest promoueri ad sacerdotium: etiā si polliceatur se sumpturū sacramētū.
- 2 Medicina non impedit ieiunium.
- 3 Fortē ista dictio ponitur dubitatiuē & affirmatiuē.
- 4 Sacerdos, qui non dormiuit post cœnam: potest de mane celebrare: quia digestio est perfecta.
- 5 Sumens Eucharistiā debet stare ieiunus post sumptionem per aliquas horas: ne cibus naturalis misceatur sacris.
- 6 Eucharistia de substantia non debet sumi ieiunē: sed ob reuerentiam tamen sacerdos contrā faciendo potest priuari beneficio.

CAP. V.

Ex parte. ¶ Breue est & secūdu Host. determinantur quatuor quæstiones. Nā primò quærebāt, an sacerdos post sacramenta sumpta perfundere debeat manus. Secūdo cū quo liquore. Tertiò vtrū illam perfusionem debeat sacerdos sumere. Quarto, an post illā sumptā debeat, seu possit iterū celebrare. & in effectu respōdet hīc Papa ad omnes. q. Nā debet manus primò perfundere cum vino: & vinum perfusionis sumere, nisi sit celebraturus aliam missam: & post perfusionem sumptā non potest aliam celebrare. Et intellige, vt dixi in c. cōsuluisti. s. eo. Nam hoc procedit tam in festo natiuitatis domini, quā alia festiuitate. & ex hoc declaratur iste tex. ¶ Et primò nō. q. perfusio post sumpta sacramenta debet fieri cū vino. ¶ Et hoc facit ad quæstionē: nūquid non bibēs vinum, possit promoueri ad sacerdotiū? & conclusio est, q. nō. & vide gl. ij. q. vij. c. ipsi Apostoli. & credo, q. non sufficeret, q. ille polliceretur se sumpturū sacramētū: quia ex quo solet naturaliter abhorrere vinū, posset emitte re seu euomere sacramētū sumptū. arg. in c. fi quis per negligentia. cum. c. seq. de conse. dist. j.

2 ¶ Nota, q. per assumptionē vini, quis definit esse ieiunus. & hoc intelligo in reuerentiā tanti sacramenti. Nam ieiunij abstinentiæ non

cit, q. licet potus vini, vel aquæ pluries sumptus in die soluat ieiunij naturā: non tñ soluit ieiunij ecclesiæ: quia licet aliquis potus aliquo modo nutriat: non tñ inde inclinatur ad nutriendū, sed magis ad dispositionē bonam eorū, quæ nutriūt: vt scilicet per mēbra deducant. & ibi etiā dicit san. Tho. q. per electuarij assumptionē ieiunij non soluit: quāuis immoderate sumēdo possit ieiunans mortaliter peccare & meritū ieiunij in totum, vel in partem perdere, si in fraudem sumeret: aut si electuarijs & alijs vtatur ad famē extinguendam: quia tunc frangeretur ieiunium ecclesiæ. Adde hīc Archid. rumpitur

mortis: ne contingat eū in hac vita sine viatico trāsire ibi etiā dicit, q. hoc sacramētū sumat à ieiunio, tantū est statutū triplici de causa. Primò ppter ipsam sanctitatem sacramenti, vt os Christiani quo sumēdū est, non sit ali. quocibo imbutū: & quasi nouū, & purum ad perceptionē eius referuetur. ¶ Secūdo propter deuotionē, quæ exigitur à parte recipiētē: & attentionē, quæ à cibis pceptis impediti posset à sumis ad caput à stomacho attendēti. bus: & q. frequenter per cibū turbatur discretio hominis, & sobrietas quæ præcipuē in hoc sacramēto exigitur. Tertiò propter periculū vomitus, vel alicuius huiusmodi. Et ex istis dictis sancti Tho. patet meli⁹ esse declaratā istā Decre. quā declarant meri canonistæ. Adde tñ hīc gl. in c. quod à patribus. lxxv. dist. & in c. liquido. de conse. di. ij. & in c. nihil. vij. q. j. Itē vi de oīno sanctum Tho. in. iij. sent. dist. xv. arti. iij. circa mediū. vbi dicit, q. comestio eorum, quæ de se ad manducandū non sunt: sed ad alium vsū, qui vsus cōmuniter māducādo, non vocat talis cibi vel potus sumptio ptermāductionē vnā, vel ante, vel post: nō facit manducationē binam: & ideo talis māducatio ieiunij ecclesiæ nō soluit. Similiter di

in. c. nihil. vij. q. j. vbi dicit, q aut ē ieiuniū naturæ; & soluitur per quē. cūq; modū: vt si quis bibat aquā: sec^o dicit, si sit ieiuniū ecclesiæ. Itē an per electuarij, vel medicinæ assumptionem soluitur ieiuniū: vide per do. Anto. in rub. j. de obser. ieiū. & q^d ibi dicitur. xi. et vide oīnogl. a. fi. in. c. sufficit. de cōsecra. dist. j. & adde hīc sanctum Tho. in. iij. sentē. di. xv. q. ij. arti. iij. vltra med. vbi dicit, q cū odor nō nutriat, sed aliquo modo confortet: vt patet per Philo. sophū in lib. de sensu sensato. non frangit ieiuniū naturæ: nec ieiuniū ecclesiæ.

Ant Franc.

¶ An potus etiā multiplicat^o frangat ieiunium: vide Inn. in rub. de obser. ieiū. vbi dicit, q potus non violat ieiuniū. & idē habetur in cl. fi. de here. licet immoderate bibens perdat meritū ieiunij: vt habet per b. Tho. secundae cūda. q. clxvij. tū quātū ad celebrationē, quam quis debet ieiunus facere, non dicitur q ieiunus postquam bibit, etiā si aquā tātū bibisset, aut forsan medicinā assumpsisset: vt est gl. & ibi no. p. doc. in. c. ex parte. de cele. miss. & habet p. b. Th. ij. q. lviij. ar. v. Et adde, q si forsan tpe ieiunij, q nihil comederet vq; ad nō ctem, sed p totā diē à cibo & potu abstineret: & postmodū de nocte comederet, put in plerisq; locis sit, maxime in vigilia natiuitatis, tale non dicitur ieiuniū: vt est gl. no. in. c. sint tibi. de conse. dist. v. quæ dicit, q talis est ritus paganorū. Et q actus debeāt fieri à ieiunis. vide per gl. in

rūpitur per potū ante, vel post cibū sumptū: vel per assumptionē medicinæ: vt no. Inn. j. de obser. le. sup. rub. ¶ In glo. fi. ibi: euacuatur. sed clarius hoc habetur j. c. proxi. s. q̄siuisti. ¶ In ea. gl. ibi: sed magis affirmatiue. no. ex hoc iūcto tex. q aduerbiū fortē. non semper ponitur dubitatiue, sed quādoq; affirmatiue. vel dic clarius secundū Host. q illa dictio fortē, non refertur ad verbū impediret, sed ad verbū acciperet. & est sensus, q si fortē acciperet vinum perfusionis, fortē per obliuionē: vel quia nō credebatur se celebraturū: denuō impediretur.

¶ In ea. gl. ibi: antequā cibus digestus sit. No. gl. q quis dicit ieiunus post digestū cibū: idē necessariō non requiritur dormitio. Po test ergo sacerdos celebrare de mane: licet nō tē precedētī post coenā nō dormiuerit: dūmodō digestio sit perfecta: vt not. in. c. si confiterit. j. de accu. vbi per doct. vide bo. text. cū gl. de cōsec. dist. j. sacramenta. ¶ Et aduerte, quemadmodū ob reuerentiam sacramenti sacerdos debet esse ieiunus, quando sacramentū sumit: ita post sumptū sacramentū debet stare ieiunus eadem ratione: ne cibus naturalis secū dū opi. quorūdam admisceat sacris. Et idē dicit tex. multū notabiliter in. c. tribus. de cōse. di. ij. q si q̄s sumpsit corpus Christi de mane, debet differre cibum naturalē vsq; ad sextam, & si sumpsit in tertijs, debet differre vsque ad vespas: licet non obseruetur, & malē. Nā opi. videt magis cōis, q corpus Christi & sanguis tantū durant, quādiu durāt accidentia panis & vini. Et sic oportet differre per tantum tempus, quo verisimiliter illa accidētia: & per consequens Christi corpus non sit amplius in corpore recipientis. Fuit tamē opinio quorū dā, q immediatē quo premis detibus, definit ibi esse corpus Christi: q tñ opi. nō teneat. facit c. fi. q̄s per ebrietatē. de cōs. di. j. ¶ Et in fi. gl. no. q de substantia sacri, nō est vt sacerdos sit ieiunus: sed ad decētā & reuerentiā sacri. Nam & Christus instituit hoc sacm non ieiunus, sed post coenā. & vide rationē quare in. c. liquido. de conse. dist. ij. vnde sacerdos contrafaciēdo pōt priuari bñficio. in. c. si cōstitit. prius all.

S V M M A R I V M.

- 1 Exemplatum, si contineat plus, quā originale, præsumitur falsum.
- 2 Testes debent suppleri vnus per aliū: qui fortē plus percepit: nisi sint in euidenti contrarietate.
- 3 Cum, ista dictio copulat accessorie, & copulat principaliter: quod facit ad multa. licet aliquando illa dictio cum, non copulet accessorie.
- 4 Corpus Christi est in vtroque sacramento integraliter. s. tam in hostia, quā in calice, vbi sit vnū consecratum.
- 5 Sanguis Christi qui representatur per vinum cōsecratum: euanesceat si in eo apponatur magna quantitas vini: vel alterius liquoris.
- 6 Eucharistia sola quare datur communicantibus: sacerdotibus verō celebrantibus datur etiam sanguis Christi.
- 7 Miraculum dicitur illud propriē, quod contingit contra naturam.
- 8 Corpus Christi quomodo contingit, quod eodem momento possit esse in infinitis hostijs.
- 9 Damnatorum pœnæ possunt per orationes alleviari: non tamen in totum tolli secundum vnā opin. quæ reprobatur.

10 Sanguis Christi vtrum efficiatur per appositionē soliū aquæ, vel soliū vini.

C A P. V I.

Vm Marthæ. ¶ Si qua

verba sunt in canone missæ, quæ ab Euāgelistis dicta nō fuerūt, credere debemus q à Christo Ap̄li, & ab Ap̄lis eorū successores acceperint. h. d. vsq; ad s. q̄siuisti. & ille. s. h. d. In sacro altaris aqua cū vino trāssubstantiat in sanguinē. h. d. Secūdo vsq; ad s. tertio. & ille. s. vsq; ad fi. hoc intēdit: Oratio q̄ dī in secreto in festo. S. Leonis, immutata ē, qā vbi dicebat, annue nobis dñe, vt aīa famulitui Leonis hæc p̄sit oblatio. hodiē dicit, vt in tercessiōe. b. Leonis, hæc nobis p̄sit oblo. & hæc mutatio cōtingit: quia sancti nostris orationibus nō indigēt, sed nos suis. & tres sunt p̄tes, sicut tria sunt dicta: q̄ patet p. s. ¶ Casus li teral. In euāgelio sic legit: Accipies calicē, gratias agēs, benedixit: & dedit discipulis suis, dices: bibite ex hoc oēs. hic est enim sanguis me⁹ noui testī, q pro vobis & pro multis effundet in remissionē peccatorū. Ad vim & plationē istorū verborū panis & vinū in corpus Christi trāssubstantiant. In canone missæ quo ecclesia vti⁹ gñalis, additū fuit verbū istud. s. mysteriū fidei. quod verbū nullus Euāgelist. exp̄sit: vn mirabat Archieps iste, q̄ ausus fuit adijcere verbū illud, q̄rēs à Papa q̄s illud verbū adiecit. Ad hoc rñdit Papa declarādo singulos arti. eiusdē. q. vt clarē ex lra capere possis. B. ¶ Not. j. ibi: in canone missæ. q nō q̄cquid dicit in secreto missæ, dicitur canō: sed tñ illa verba qbus trāssubstantiatio fit. Hīc dicit Ho. q qdā simplices sacerdotes appellāt canonē q̄c qd dicit in secreto. Et scias, q sunt pauca verba in qbus fit trāssubstantiatio i corpus & sanguinē Christi, & statim illis verbis platis, & nō añ, est ibi corpus Christi, & sanguis. ea verō, quæ p̄cedūt in missa, & sequūt, nō sunt de substantia cōsecratiōis: sed sacerdos orat p populo, & refert gratias Deo & simi. de quo vide bo. tex. de cōse. di. ij. c. panis. ¶ Secūdo no. q si aliter rep̄at scriptū in exēplato, quā in originali cōtineat, p̄sumitur exēplar falsum: nisi p̄bet, q additio fuit facta p habētē ptatē. Ita arguebatur hīc. Nā dicta Euāgelist. sunt quasi originalia eorū, q Christus dixit & fecit. vn videbatur, q libri aliqñ aliud cōtinentes essent falsi: sed toleratur ex rōibus hīc positis in tex. facit ad hoc. c. qm cōtra. de pb. ¶ ¶ Not. iij. q Euāgelistæ supplēt se adinuicē. facit p testibus, vt si vnus plus dicat, quā alter, nō reddantur falsi. qā potuit vnus plus p̄cipere, q̄ alter: sed potius minus dicēs debet suppleri p alios. q̄ sentit Inn. in. c. qualiter & qñ. de acc. el. ij. dum mō nō sint in aperta cōtrarietate: vt in. c. licet. de pb. ¶ No. iij. & tene mēti illud dictū: Beatus⁹ est dare. & c. & declara: vt dixi in. c. j. de dona. ¶ No. v. ibi: sanē. modū soluēdi. q. s. dando instantiā. Nā Papa probādo, q nō oīa gesta, & verba Christi, fuerūt scripta p Euāgelistas, dat instantiā vnā de verbis: aliā de factis. Et sic no. q sufficit dare vnā instantiā. ¶ Item no. q testamentū nō est firmū in vita testatoris. Nā potest ad libitū mutari: sed sola morte cōfirmatur. & ad hoc alleg. iste tex. ¶ Nota q in sacramēto altaris est figura sacramēti, mi

c. sacramēta. de cōsec. dist. v. quæ ē dicit, q quis dicit ieiunus facta digestionē, etiā si non dormiuit. de quo etiā habetur in. c. trinus. de consec. di. ij. & in. c. nihil. vij. q. j. Et an non ieiunus conficiat corpus Christi: vide quæ habentur in. c. ex parte. de cele. miss. & in. c. li quido. de consec. dist. ij. Et adde, q omisio ieiunij in dicti ab ecclesia ob facilitatem nō est mortale, sed ob contemptum sic: vel si comederet carnes sine causa: vt per do. Car. in cl. fi. in. s. fin. in fi. de hereti.

S E B. S A P I A.

¶ Digestus sit. An si presbyter tota nocte pernoctauerit, ita quod digestionem non fecerit, si celebrat missam: debet priuari: dic vt per Fel. in. c. si constiterit. col. j. ver. nota tertio. j. de accusa. post Abb. ibi. & ibi etiā, an presbyter celebras etiam non ieiunus, conficiat corpus Christi.

¶ Adde gl. in rub. ff. commodat.

¶ Ad tollendum consequentiā sufficit dare vnā instantiā. Adde gl. in. c. sicut vgeri. j. q. j. & gl. in. l. manumissiones. ff. de iusti. & iur. cum simi.

S E B. S A P I A.

¶ Instantiā. Quādo procedit tale instrumentū, vide de Ias. in. l. creditori. ff. de op. no. nun. Sed secundū Saly. in. l. precib⁹. col. j. C. de impu. & alijs sub. Hoc argumento vtuntur miseri canonistæ: vt ipse dicit. ad hoc tamen bo. text. in. s. Pauonū. instit. de rerū diuifio.

¶ Et an possit pari cautela, p quā nō possit mutari, seu reuocari: vide hīc per do. Anto. verfic. not. q licet & c. Et adde quod

Cap. Cum Marthæ. Panor. super Tertio Decre.

no. Bal. post Dy. in l. sancimus. C. de test. vbi refert cautela Dy. vt q nō vult reuocare testamentū, dicat & si contigerit me reuocare testamentū, ex nūc dono inter viuos. Sed ipse Bal. ibi videtur multū dubitare de hac cautela. Sed an isto casu, si talis donatio fuisset firmata iuramento, operetur iuramentū, q nō possit reuocari: vide plenē examinātū per Imo. in cle. Romani. de iur. reur. in vlti. colū.

vers. per prædicta deciditur. Ego dare cautela, per quā non possit reuocari primū testamentū, videlicet, q institutus in primo testamēto impetret de cō filio testatoris priuilegiū à Principē, q ille amplius nō possit testari, vel reuocare primū testamentum & hoc iudicio meo sentit Arch. c. vlt. volūtate. x. iij. q. ij. vbi dicit, licet per pactum non possit tolli arbitriū vltimæ voluntatis: potest tamen restringi per priuilegiū à Papa cōcessum. Sed ad prædicta & scripta hic per d. Anto. facit quod nō. Archi. in. §. sed aliud. xij. q. ij. vbi dicit, q si quis eligat sepulturam, & iurauit non cōtrauenire: licet forte de rigore iuris possit aliam eligere & mutare: non tamen hoc facere debet secundum Deum & bonam æquitatē. Facit et quod voluit gloss. in. §. c. fin. de procur. in. vj. & de dicto iuramento, an possit reuocari: vide per Anch. in. c. canonum. in. vj. principali quæ sita. in. iij. col. illius quæ sita. vers. & simile etiam de testamento. & v. de omnino quod sing. scribit Bald.

in. d. l. sancimus. vbi ponit quædam singularia, quæ alibi non reperiuntur de primo testamento habente clausulam derogatoriam: qualiter reuocetur p secundū, de eo mentionem non faciens. Et ibi etiam in. §. ponit, an possit dari cautela, q primum testamentū non possit reuocari, ibi vide omnino. Ite vide de prædicto articulo, quando testamentū primum fuit iuratum, an possit reuocari: vide per Inno. in. c. cum contingat. in. xij. char. ver. item per prædicta bene possit inferri de iure iur. per do. Ant. in. c. j. in pe. colū. de his, quæ sunt à præla. & de isto articulo, an ille, qui iurauit non mutare testamentum, possit illud mutare: vide Oldr. in. cons. xxv. & cons. clx. & Hostiē in. sum. de sepul. & an sit licitum. ver. sed quis iurauerit. & ver. si quis eligat sepulturam. & per Archi. in. d. c. vltima voluntas. & ibi etiam dicit Archi. in. d. c. vltima voluntas. & ibi etiam dicit Archi. q si quis sine iuramento fecerit testamentum, dicit, q si contigerit, quod faceret illud, quod non vult: q valeat secundū, nisi dicat se poenituisse prioris voluntatis: & ibi etiam dicit: q si in primo testamento dixit, q sibi nō liceret poenitere: q nihilominus poterit poenitere, si primi dicti exprimat qualitatē. Item super hoc vide, quod not. Dy. & Io. an. in. regu. quod semel placuit. in. vj. vbi facit plures quæstiones: & an dari possit casus per quem non possit reuocari primum testamē-

steriū & veritas: & tria sunt ibi principaliter. f. forma panis & vini: veritas sanguinis & carnis: & virtus vnitatis & charitatis. Et psequere, vt in litera habetur. & vide simile in circulo posito ad tabernam: & in taberna & vino. Nā circulus designat duo, & non est signatū. Nā designat tabernā: itē, q ibi videretur vinum. taberna verò designatur per circulū. & signat q ibi sit vinū venale. Vinum verò est tantū signatū, & nō signū: quia designatur per circulū & tabernā. Ita in corpore Christi. Nam species panis & vini est tantū sacramentū. nā designat duo. f. veritatē carnis, & sanguinis Christi. & vnitatē inter Christū & ecclesiā. Secundū. f. veritas carnis & sanguinis designatur & designat. Nā designatur p speciem panis & vini. & designat vnitatē, quæ est inter Christū & ecclesiā. & sic est sacramentū vnū. f. vnitatis, & res alterius. f. speciei panis & vini. Tertiū. f. vnitatis designatur, & nil designat. Nā designatur per speciem panis & vini: sanguis & corpus Christi: & sic est res gemini sacramenti. ¶ No. in. §. huius principij, psumendū p his, quibus ecclesia visa est ab antiquo. quodque ab Apostolis & alijs sanctis viris fuerint instituta. & ideo debent esse in tanta reuerentia, sicut ea, quæ scripta sunt. vide bo. text. in. c. ecclesiasticum. xj. di. ¶ Not. in. §. quæ si uisti. q ex talibus opi. quæ erant inter scholasticos de aqua posita in calice approbatur hinc illa: q aqua non remaneat aqua: nec principaliter transubstantiatur in sanguinem: licet cū vino transeat in sanguinem. ¶ Et solet iste tex allegari ad probandum differentiā esse, an aliqua copuletur p copulā. & a an per copulā cū. nā copula &, facit copulatū vnire principaliter, nō accessorie. Sed copula cū, facit vnire copulatū accessorie. & iō tex. not. in. l. si cui fundū. ff. de fun. inst. & in. stru. leg. dicit, q si testator legauit fundū cum instrūto. & postea vedit fundū, nō valebit legatū de instrūto: qā veniebat accessorie ad fundū. vnde sublatō fundo tollitur tacite instrūmentū: secus si legasset fundū & instrūmentū: qā tūc vedito fundo remanet legatū in instrūto. qā sunt duo legata principalia. vnde vno adēpto remanet reliquū. sed primo casu erat vnū legatū. ¶ Et inducit Io. An. hic ad. q.

tum: de quo etiam per Inno. in. c. cum esses. de testa. vbi dat cautela, q si in priori testamento apponat hæc verba, si facio secundū testamentū ex nūc, fateor me facere illud timore consanguineorū. & dicit, q primū nō poterit reuocari. Et adde quod no. do. Ant. in. c. dilecto. in. iij. co. de præb. & vide omnino Bal. in. addi. Spe. in. ti. de do. in. addi. mag. Et Bal. in. l. humanū. C. de le

- b Papa^b mādāt vt pvideatur Titio de dignitate cū canonicatu & pbedā: vacat canonicatus sine dignitate. nūqd debeat sibi cōferri? & videtur, q nō p supradicta: qā dictio cū, facit canonicatū venire accessorie ad dignitatē: sed cōtrariū ipse tenet. Nā sciendū, q volūt canonistæ cōiter & Legi. q qñq; dictio cū: ponit inter ea, de quorū natura est: vt nō possit accedere ad aliud. & hoc casu pcedit illa differētia quā dixi inter cū & &: qñq; ponitur inter ea, de quorū natura est, vt vnum accedat ad reliquū: & tūc nō est differētia, an cōiungatur per dictionē cū: an p dictionē &: nā veniūt ambo æquē principaliter. Exēplū: lego Titio. x. cum Sempronio. Idē ē ac si dixisset: lego Titio & Sempronio. quia vnus homo nō accedit alteri. & sic intelligitur tex. in. l. Titie. in. §. nihil. vbi per Bar. ff. de leg. j. & in. l. illi cū illo. ff. de vfu. leg. Ad ppositū ergo cū canonicus nō accedit ad dignitatē ex natura, sed per se stat. Nō est differētia, an mādatur prouideri de dignitate cum canonicatu: vel de dignitate & canonicatu. & vide tex. in. c. sæpe. de præben. li. vj. & hæc no.
- 4 ¶ ¶ No. q vinum admistum sanguini post cōsecrationē, nō trāsīt in sanguinē: nec madidat. i. balneat sanguinē. Et est rō: quia vt cōiter dicit doc. & est cōis opin. Theologorū: sanguis nō est in calice per effusionem, sed p glorificationē corporis. vnde in calice est integrū corpus Christi, sicut in Euchari. Nā cū Christus sit ibi viuus: nec est corpus hoīs viui: sine aīa & sanguine: neq; sanguis est hoīs viui sine corpore & anima. vnde quēadmodū si proijceres aquā super hominē, nō balneatur sanguis venarū: ita vinū & aqua appositū post consecrationē non madidat sanguinē Christi. ¶ Sed diceres tu: ex quo in hostia est totū corpus Christi, & in calice est integrū corpus Christi, quare ecclesia vtitur super fluē altero sacramēto? Responde, q propter tria. Primò ad representandū Bhristi passionē: de cuius corpore exiuit sanguis: ideo vinū transubstātiatur in sanguinē principaliter. vnde ex vi sacramēti sanguinis principaliter est in calice: sed ex concomitantia necessariò est ibi corpus cum anima. In Eucharistia verò ex vi sacramēti est ibi corpus principaliter: sed ex mera concomitantia

ibi per Bar. in. l. j. ff. de condi. & dem. & in. l. iij. C. si penden. appellatio. mors interuenerit.

- b ¶ Si Papa mandat prouideri de dignitate cum canonicatu & præbenda, vtrum vigore dictarum literarum sibi prouideri possit de canonicatu & præbenda vacante sine dignitate. Et de ista quæstione in terminis vide per Inno. in. cle. si. de præben. in. vlti. colū. & do. Anto. in. c. ex literis. de restitu. spo. in. ij. co. & vide hoc per Io. An. in. d. c. quia sæpe. & pro parte affirmatiua, quam tenet hic do. Anto. etiā adducas tex. in. l. si quis legauerit Titio cū Mæuio. ff. de leg. j. Sed credo, q ad omnia ista sua iura faciliter posset respondere: quod loquuntur in legatis, quæ sunt fauorabilia. & ideo secus fortē videtur dicendum in hoc casu: cū materia sit multum odiosa: cum & maxime quia pro ista parte videtur multum vrgere text. in. d. c. cui. §. primo. de præbend. libro. vj. & vide quod scripsi post dominum Ant. in. c. ex parte. j. de offi. deleg.
- c ¶ SEB. SAPIA. ¶ Dictio cum. Vide pulchrē per Socy. in. l. si is, qui ducenta. §. j. ff. de reb. dub. post Pau. de Cast. ibi. & Ro. in. singu. Fely. in. c. quanto. colū. ij. §. de iij. vbi Deci. latius. colū. iij. Moder. post Barto. in. l. j. ff. de legatis. j.

gi. in. col. Et an si dictū fuit in testamēto, dono inter viuos, &c. & nūc constituto meo nomine eius possidere: possit testm illud, vel illa donatio reuocari, amplius vide Ol. cō. fi. xxv. & cō. clx. ¶ De dictione &, & cum: de quibus videas in ca. quia sæpe. de præb. in. vj. Et de dictione cum: quæ copulat accessorie. est gl. in. c. querelam. de simo. & habet plenissimē per d. Ant. in. c. ex literis. in. j. col. de restit. spo. & per Io. an. in. regula nullus ex cons. in. mercu.

Ant. Franc. ¶ Adde, q dictio cū: denotat simultaneam: vt p Bal. in. ru. C. de instit. in. iij. col. Et adde quod quandoq; facit conditionē: vt in. l. ex his verbis. C. quando di. leg. ced. & in. l. si cui. de legatis. j. & per Bart. in. l. si qs a filio. eo. tit. & p glo. & do. in. l. si decem. de obliga. Quandoq; ponitur pro quando, & quandoque p quia: post Barto. in. l. prima. C. quibus casibus cesset præscriptio lon. temporis. & quando copulet principaliter, vel accessorie, habetur in. l. si quis inquilinos. in. §. si ita. & in. l. si ancilla. & i.

Cap. Cūm Marthæ. De celebra. missarum. 266

est ibi sanguis cum anima. Secundò fit, quia magis cōuenit huiusmodi sacramēto: vt corpus deī in cibū, & sanguis in potū. ¶ Tertiò propter effectū. Nā corpus principaliter datur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ. De quo vide latius per. b. Tho. in. iij. parte summæ. in. q. lxxv. ar. ij. ¶ Et intellige prædicta: apponitur ita modica quantitas liquoris alterius, q̄ assumit liquorē accidentium, quæ sunt in calice. Nā si apponeret vinū, vel aqua, vel alius liquor in tanta quantitate: quia absorberet accidentia prioris vini: defineret ibi esse sanguis Christi: quia sanguis non durat: nisi durantibus accidentibus prioris vini. Et hoc voluit in summa Io. an. sed latius hoc prosequitur hīc: & videtur quasi op̄. Theologorū. facit quod dixi in. c. præce. ¶ Et ex his potes sumere rationem, quare cōicantibus datur tantū Eucharistia, & non sanguis: quia recipiēdo Eucharistiā recipit corpus & sanguinē: nec est necesse, vt iterū recipiat sanguinē: quia vt dixi cū sanguine est integrū corpus: sed sacerdos vtitur his duobus sacramētis ad repræsentandū passionē Christi vt dixi. Dicūt tñ doc. s. in. c. proxi. & sentiūt hīc, q̄ nō malū esset, si cōicant etia sumeret de sanguine, & dicit q̄ isti Carthusienses apponūt modicū de vino in calice, post cōsecrationē: vt sufficiat oībus fratribus, qui debēt cōicari: sed intellige, vt dixi, vt apponat in tā modica quātitate, q̄ absorbeatur ab accidentib⁹ prioris vini: aliās defineret eē sanguis: vt. s. dixi. ¶ No. ibi: cedit natura miraculo. q̄ illud propriè est miraculū, quod cōtingit cōtra naturā. Nā si naturaliter posset illud contingere, non esset miraculū. Et quot sint necessaria ad esse miraculi: vide bo. glo. in. c. j. de reliq. & vene. san. li. vj. & istud de quo in tex. est maius miraculū, quā sit in corpore Christi: nec potest dari aliqua similitudo, quod mutetur subiectum remanentibus prioribus accidentibus. Sunt etiam multa alia miracula in corpore Christi: de quo hīc per Io. An. & licet non possint reddi rationes, sed similitudines: tamen nobis deferuiunt. Nam sicut cibus & potus cōuertuntur mediante natura in carnē humanā: ita panis transsubstantiatur in carnem, seu in corpus Christi. Nā si primū operatur natura, fortius secundū potest operari ipse Deus, qui est supra naturā. & ita de similibus. ¶ No. in. s. iij. q̄ oēs sancti sunt pfectē beati. & quod omnia succedunt eis ad votum. ¶ No. q̄ oratio non debet esse indiscreta: & si aliquod indiscretum reperiat inter mores antiquos, debet illud mutari: sicut contingit in illa oratione beati Leonis. ¶ No. secundū vnā lect. quæ hīc nō reprobatur, q̄ gloria sanctorū potest augmētari vsq̄ ad diē iudicij. ¶ Not. q̄ suffragia facta pro sanctis, prosunt quo ad tria. Primò vt magis glorificent à fidelibus in terris. Secundò, vt apud Deū augmentetur gloria secundū illā op̄. p̄dictā. Tertiò, vt sint actiones gratiarū. ¶ No. vlt. quatuor spēs defunct. qdā sunt valde boni: vt illi, q̄ decesserūt sine aliquo p̄cto mortali, & veniali. Alij sunt valde mali: vt hi, qui decesserunt cū multis peccatis mortalibus. Alij sunt mediocriter boni: vt hi, qui decesserunt cū peccato veniali sine mortalibus. Nā debēt hec peccata prius purgari in purgatorio. xxv. di. qualis. Alij dicuntur mediocriter mali: vnde Aug. & de his est dubiū: nā quidā dicūt, q̄ nō est species distincta per se. & quod idē sunt mediocriter boni, & mediocriter mali: vnde Aug. ponit tres spēs tñ: vt in. c. tps. xij. q. ij. sed multi Theologi tenēt, q̄ sunt quatuor spēs: ita tenēt Pau. hīc: & gl. in. d. c. tēpus. xij. q. ij. & sunt op̄. plurimæ, de qbus hīc no. in gl. fi. ¶ In gl. in ver. in veritate. hāc gl. vt vides ponit tres op̄. in corpore Christi. & licet ecclia aptē nō reprobet aliquam istarū: tñ cōiter tene, & cōueniūt catholici in primā & secundam op̄. intelligēdo primā, q̄ panis sit corpus Christi per transsubstantiationē, nō est q̄ panis efficiat corpus: quia panis nūquā fuit, nec est, nec erit corpus Christi. Sed intellige, q̄ resoluat illa materia, vel annihiletur, vel q̄ contingat p̄ transsubstantiationem. & beat. Tho. vbi. s. abhorret istā tertiā op̄. positā in gl. quæ habet, q̄ substantia panis & vini remaneat. nā hoc est cōtra reuerētiā tāti sacri. Itē cōtingeret, q̄ nos veneremur panē, quē sacerdos sumēdo, de fineret esse ieiunus: cū simul comederet panē & corpus Christi: cōtra. c. ex pte. s. e. & c. j. Tertiò & magis subtiliter: id quod prius nō erat in loco, nō potest esse in loco: nisi altero de duobus modis aut p̄ motū locale: q̄ mouet de loco ad locū, aut p̄ modū cōuersionis, seu transsubstantiationis: sicut ignis nō pōt esse in domo, nisi aut ibi portet, aut ibi fiat. Sed corpus Christi nō est ibi p̄ motū

^a ZACHARIAS ¶ Illud propriè est miraculum. Adde bo. gloss. in. c. legimus. lxxxvij. di. & in authen. de consul. s. itaq. colla. iij. Et qualiter probetur, vide Gemi. in. c. j. nu. iij. & ibi vide in apo. Cel. in ver. directa p̄batione. de cōfess. li. vj. Bal. in. l. solā. co. fi. C. de testi. & in. c. venerabili. c. tit. & Alexan. consi. iij. vol. iij.

localē: q̄a seq̄ret, q̄ descēderet de celo & veniret ad Euchari. & ex hoc seq̄ret, q̄ nō posset eodē momēto in multis locis: q̄a nō posset p̄ motū locale esse in varijs locis: & tñ per totū mūdū eadē hora corpus Christi cōfici: ergo oportet dicere, q̄ sit ibi p̄ modū trāsubstantiationis, seu conuersionis. & sic oportet necessariò dicere, q̄ materia panis & vini deficiat: & q̄ ibi sit corpus Christi duntaxat. Et nō. bene hanc rationē. & istud est vnū aliud miraculū, q̄ idē corpus Christi sit in diuersis locis: simile in cāpana, quæ cū habet sonum, auditur in varijs locis. ¶ In gl. fi. quæ est in ver. inuestiget. in fine no. hanc gloss. quæ quotidie allegatur, & simi. gloss. habes etia in decretis. xij. qō. ij. c. tēpus. & in effectu hāc gl. & illa conclusio, q̄ mediocriter boni sunt species distinctæ à mediocriter malis. vnde secundū gl. mediocriter mali dicūtur dānati, q̄ decesserūt in qbusdā peccatis leuibus: & mediocriter boni sunt existentes in purgatorio, qui decesserunt in venialibus. Et inquantū iste tex. dicit, q̄ pro mediocriter malis suffragia viuorū sunt propitiacionis: intelligunt gl. p̄dictæ, q̄ p̄ hāc suffragia viuorū, mitigat pœna: nō aut in totū tollitur. Vnde secundū suffragiū tollit tantā pœnā quantā abstulit primū, nō in quātitate, sed p̄ portione. Et pone exēplū fingēdo, q̄ pœna de functi ascendit ad. xx. Primū suffragiū fuit tātā potentia, q̄ abstulit decimā partē pœnæ: & sic duo. secundum suffragium aufert decimam partē residui, non totius pœnæ: & sic aufert decimā partē ex. xvij. & hoc dixerūt glo. vt euitaret cōtrariū: ne p̄ multa suffragia posset quis liberari ab inferno, vbi nulla ē redemptio. Alij extra gl. voluerūt, q̄ suffragia nō p̄sunt dānatis in inferno, quo ad hoc, vt tollat quātitas pœnæ: sed vt leuius portetur pœna: sicut si famelicum portantē trabem reficeres. Nā pondus nō alleuiat in quātitate: sed leuius portatur. alij aliter dixerunt. ¶ Sed Ioā. Cald. hīc. & Arch. in. d. c. tps. & Aug. & magister sentēt. in. iij. di. xlvij. vbi ipsi referūt teneri cōtrariū asserētes, q̄ dānatis in inferno nō profunt aliqua suffragia: quia ex quo decesserunt extra charitatē, nō possunt esse participes bonorū ecclisæ. & pro hoc facit bo. tex. xxv. di. s. aliās ea demū. vbi dicitur, q̄ dānatus pro peccato mortali^b, flamma perpetua cruciabit. & idē de pœ. di. ij. c. fi. Itē. c. pro obeūtib⁹. xij. q. ij.

tē in peccato mortali valeat, vide Inn. in. c. ex parte. de ver. significat. & Ioā. an. de sententia excommunicationis. & vide no. gloss. in. c. ex transmissa. de deci. & quod no. gl. in. c. oblationes. ix. di. quæ ponit de his, quæ consyderanda sunt in dando elemosynā: de quibus vide per. b. Tho. ij. secūdæ. q. xxxij. ar. v. cuius verb. refert. d. Car. in. c. inter opera charita. de spon. & vlt. de pulchrū tex. & bo. gl. in. c. non satis. lxxxvj. di. Et adde, q̄ elemosynæ sunt faciendæ pro mortuis, nec debēt retardari: quia licet non liberēt dānatos à pœnis inferni: tamē minuunt eis pœnā: vt per. b. Tho. in. q. de quolibet. q. vj. q. xij. & xij. & an elemosyna tollat partē pœnæ secundū quantitatem, vel secundum proportionē. habetur in. c. tēpus. xxij. q. ij. & vide glo. in. c. Marthæ. de cele. mis. Et adde q̄ elemosyna liberat à peccato: vt in c. miror. & in. c. medicina. de pœ. di. j. & habetur in. c. quamobrem. ea. di. & vide bo. tex. in. c. animæ defunctorum. xij. q. ij. qui dicit, quod valet elemosyna ad redemptionem peccatorum. & in. c. mendacia vestra. de pœ. di. j. & vide per Car. in. c. de. j. in. s. ideò. de reliquijs. & vene. san. Et adde quod licet

Ant. Franc.

¶ Quæ requirantur, vt quid dicat esse miraculū. vide gl. in. c. religio. fa. de reli. & vene. san. Et adde, q̄ miracula alicuius sancti nō probantur per testes singulares, quorum vnus deponit de vno, & alter de alio: vide per Arch. in. c. nimirū. xxvj. q. v. Nec etia p̄batur per testes, nisi deponat de scientia: vt p̄ Bal. in. l. solā. C. de testi. in vlti. col. & habetur in c. venerabili. de testi. & vide Alex. in consi. iij. in. iij. parte. consilij. Et adde, q̄ miracula quq̄ sunt, etiam p̄ malos hoīes, vt per glo. in. c. fi. de reli. & vene. sanc. & habet per Spe. in titu. de ele. in. s. fi. in prin.

¶ Vide etia per sanc. Thomam in iij. sen. di. xv. arti. iij. cir. fi. vbi oīno vide. Itē adde, q̄ pro decedente in p̄cto mortali elemosynā: à pœnā infernali liberare nō possunt. ita dī sputado cōcludit idem Tho. in. iij. sen. di. xxxv. q. ij. arti. ij. Itē vide eū dē Tho. in. iij. sen. di. xv. arti. v. cir. ca fin. vbi dicit, q̄ suffragia per alios facta nō profunt mortuis: nisi inquantū meruerūt vt eis p̄descent: dū adhuc viuerēt: vt dicit Aug.

Ant. Franc.

¶ An elemosyna facta p̄ existē.

Panor. super Tertio Decre. Cap. De homine.

eleemofyna facta in peccato mortali non prodest ad salutem, pdest tñ ad mitigandū Deū, & ad impetrandā gratiā: vt in. c. nō est: & ibi per Archi. j. qō. j. & vltra prædicta de materia eleemofynę vide per Hostiē. in summa. de pœ. in §. si quis.

SEB. SAPIA.

a ¶ Simulat conficere. An autem sacerdos celebrans, & non consecrās sit hæreticus: vide Fel. in rub. j. de hæreti. in prin.

b ¶ Per istū textū determinat Tho. iij. sen. di. ix. qō. j. arti. v. qd si peccator petat Eucharistiā à sacerdote in casu, quo ei denegare non possit: sacerdos licet ei nō pōt dare hostiam non consecratā pro cōsecrata: qā in sacramēto veritatis nulla debet esse fictio. & ne sacerdos det cām idololatrię peccatori, quia adoratur quod manducat. Quando autē sacerdos possit denegare Eucharistiā peccatori. not. in tex. in. c. non prohibeat. de cōf. di. ij. Ant. Franc.

indistinctē dicit, qd pro decedētibus in peccato mortali nō est orādū: nec distinguit inter graua & leuia. Itē motiū gl. nō videt rōnabile: cū em̄ secundū suffragiū sit eiusdē qualitatis & quātitatis, vt primū: nō apparet rō: quare nō debeat tollere tantā pœnā etiā in quātitate, quantā abstulit primū. ar. huius dicti gñalis: Par in parē nō habet imperiū. in. c. innotuit. de ele. & sic dānatus posset liberari ab inferno p multiplicationē suffragiorū. qd falsum est. Itē p̄supposita opi. glo. qd secundū suffragiū tolleretur tantā pœnā in proportiōe: posset seq, qd ita alleuiaret pœnā p multa suffragia multiplicata, qd nō quasi seqretur. quod ē sonat in absurdū: cū dānati in inferno debeāt cruciari ppetuo igne. Ideo tenet cōiter doc. qd mediocriter mali dicūtur illi, q decesserūt cū multis venialibus: & sic sunt in purgatorio. mediocriter boni, q decesserūt cū paucis venialibus. vñ suffragia p mediocriter malis sunt ppitiationes. f. qā Deus ppitiat eis ad mitigationē pœnæ. Nā in purgatorio est magna pœnā. Et dicit Aug. qd est maior qualibet pœnā, quam hō posset pati in hoc seculo: vt est tex. in. c. qualis xxv. di. Sed p mediocriter bonis suffragia sunt expiationes: qā cū decesserūt cū paucis venialibus, ex toto pœnā expiatur. & purgatur ex suffragijs ecclesiæ. Et vide Arch. in. d. c. tēpus. cui nullo modo placet, qd idē sint mediocriter boni, & mediocriter mali: qā seqretur absurdū, qd idē sit bonus & malus, contra. c. si em̄. de pœ. di. ij. ¶ Habes ergo ex p̄dictis ad qd profunt suffragia, vbi nulla est redēptio, defunctis? Et colligēdo nūc in summa, cōclude: qd p valde bonis, q sunt in paradiso possunt habere tres effectus. Primus, vt sint gratiarū actiones: qā ecclesiā refert gratias Deo de merito collato defuncto. Secundus, vt magis ille sanct⁹ glorificetur in terris. Tertius, vt augmentetur gloria apud Deū, tenēdo illā opi. qd gloria bonorū possit augmētari vsq; ad diē iudicij. Et ad istos tres effectus possumus orare p sanctis Pro valde malis, suffragia sunt consolationes viuorū duntaxat. Pro mediocriter bonis sunt expiationes: qā ex toto liberāt à pœnā purgatorij. Pro mediocriter malis sunt ppitiationes, quia pœnā purgatorij mitigat nō tamen ex toto aufert sicut in primo rōne p̄dicta. ¶ Sed extra gl. gro ad mate. c. cū hīc dicatur: qd in calice debeat poni de vino & de aqua: qd si sacerdos p obliuionē omisit aquā: vel ecotrā omisit vinum, & misit aquā. Inn. hīc. & cōiter doc. dicūt, qd si fuit appositū solū vinū secutis verbis trāsūbstatiatiōis: ibi est verū sacramētū: sed nō pfectū. f. quo ad significatū: qā aqua significat populū: & sic erit ibi Christus sine ecclesiā: nec habet significare veritatē vnitatis, & charitatis: sed sacramētū erit verū: qā principaliter fit ad representandū passiōē Christi, ex cuius latere exiuit sanguis & aqua. vnde satis est quod ibi sit sanguis Christi: & ex concomitantiā necessariō erit ibi integrū corpus Christi: vt. s. dixi. Sed si fuerit posita aqua sine vino: sentiūt doc. qd ibi nō sit verū sacramētū. Et potest esse ratio, quia non est ibi aliqd qd representet Christū: vnde esset ibi ecclesiā sine Christo. vnde consulunt, qd si sacerdos dep̄hēdat errorem statim antē, quā sumat illam aquā debet ponere vinū & iterū dicere verba

canonis. & vide latius de hoc hīc per Io. And.

SVMMARIUM.

- 1 Sacerdos grauius peccat non consecrando, dum celebrat, quā consecrando in peccato mortali.
- 2 Ad substantiam Eucharistiæ sunt tantum illa verba: hoc enim &c. alie verò orationes sunt de solennitate.
- 3 Sacerdos existens in peccato mortali, & celebrans non offendit populum, sed Deum: & conficit verum sacramentum.
- 4 Peccata plura magis aggrauant, quā pauciora: nisi pauciora sint grauiora.
- 5 Delinquens, an magis puniatur, si delinquit clam, vel palam.
- 6 Apostata accipiens uxorem: an possit puniri tanquam hæreticus.
- 7 Sacerdos, non debet celebrare, nisi prius confiteatur, licet sit contritus: potest tamen celebrare ante peractam poenitentiam.

CAP. VII.

- 1 **D**E homine. ¶ Grauius peccat, qui simulat cōficere & nō cōficit quā ille, q cōficit in peccato mortali. Primò ponitur qō. Secūdò solu. ibi: cum ergo. ¶ Casus literal. Quidā sacerdos cū esset in peccato mortali constitutus, & oporteret ipsum missarū solēnia celebrare: ppter conscientiā dubitat celebrare: peractisq; ceteris circumstantijs missam celebrare se finxit. & suppsis verbis, quibus cōficitur corpus Christi panē & vinū solūmodo purū sumpsit, credēs per hoc populo satisfacere & Deū nō prouocare. quasi tū fuit quid de hoc presbytero videatur: vtrū minus malū fecerit, quā cōficiēdo? Rñdet Papa, qd falsa remedia sunt abijciēda: quę sunt veris periculis grauiora. licet enim ille, qui p sui criminis cōsciētia reputat se indignū grauius peccat, si se ingerit irreuerēter ad illud: graui⁹ tñ offendit, qui sic fraudulēter p̄sumpserit simulare: quia ille, qui verē cōficit, in solius misericordia Dei manū incidit: iste verò qui sic simulat, & Deo populo se adstringit: quia taliter decipit. Ber. ¶ No. j. qeorū, q dicuntur in missa, quādā sunt de solēnitate, seu de circūstatijs: quādā sunt de substantiā cōsecrationis. Ille enim sunt sola de substantiā cōsecrationis. quę dicuntur in secreto, & tēpore quo eleuatur Eucharistia & calix: quę verba habētur. s. e. c. cū Marthæ. Alia verò nō sunt de substantiā neq; p illa fit cōsecratio: sed sacerdos orat pro populo. de quo vide bo. tex. de cōse. di. ij. c. panis. sic videmus in iudicio. Nā quādā sunt de substantiā: quādā de solēnitate: vt no. ij. q. j. in sum. & p Bar. in. l. prolata. C. de sen. ¶ Not. ij. qd si ibi p̄mittūtur illa verba canonis, quibus fit trāsūbstatiatio, remanēt i altari panis & vinū duntaxat. ¶ Itē no. qd existēs in peccato mortali, & celebrās, nō dicit offendere populū, sed solū Deū. Ex quo infertur, qd existēs in peccato mortali verē cōficit corpus Christi: licet iste grauius peccet. Ad hoc. j. qō. j. c. multi. nō tamē ita prodest populo malus sacerdos sicut bonus: quia licet vterq; verē cōficiat: tñ citius exauditur bonus presbyter, dū orat pro populo, quā malus, vt in. c. ipsi sacerdotes. j. q. j. & iij. q. vij. c. in grauib. ¶ No. plus delinquere illū, qui cōmittit plura peccata, quā illū, q cōmittit pauciora. Sed hoc intellige, nisi pau

¶ Adde qd Eucharistia debet dari infirmo, etiā non confesso. si per ipsum nō stet: vt confiteretur. xxxvj. qō. vj. in. c. hisq; tēpore. Sed hoc casu curantur venialia, & non mortalia, vt in. c. cum se. ij. dist. & habetur per Car. in. cl. j. in. §. hic est. dere liq. & vene. san. v. bi etiam ponit. in §. ij. quare Christi instituit hoc sacramētū post cōnā. Et adde qd Eucharistia nō debet denegari etiā excōicato à sacerdote scientē illū esse excōicatū, vt hō, vel vt Deus. si tñ excōicatio probari non potest: vt per do. Abb. in. c. qui sacerdos. de of. fi. or. Et adde, qd si deficit Eucharistia, nō debet dari panis non consecratus, etiam morituris: sed sufficit infirmo credere: vt in. c. ne quid. decō se. di. ij. & habetur per Car. in. d. cle. j. de reliq. & vene. san. in. x. q. Et adde, qd existētibus in puncto mortis si non adut sacerdos, potest Eucharistia conferri, et in laico: vt in. c. sanctū. de conse. di. ij.

- si pauciora sint grauiora: vt in. c. mouet. xxij. q. j. ¶ In gl. in vers. *veris. ibi: alio autem respectu &c.* Aduerte gl. hic. intrat aliū arti. qd magis peccet, an delinquēs occulte^a, an publice: & nō bñ explicat. & vide de hoc gl. xxij. q. iij. c. nemo. & lxxxj. di. c. clericus solus. & per But. in. l. ij. C. de sum. tri. Et distingue sic post eū: qd aut quæritur de causa delicti: aut de effectu. Si de causa, quæ est dolus, seu animus delinquentis: tunc aut constat de dolo: & nō est differētia inter clā & palam. Nā ex quātitate cōtēptus Deus punit peccatū: vt no. in. c. cū quidā. de iureiu. & in. c. homō Christianus. xl. distin. Aut dubitat de animo delinquentis: & tūc in his, qd sunt de genere prohibitorū semp psumitur dolus: vt in. c. j. de psum. & in. l. j. C. de fica. In his verō quæ sunt de genere pmissorū in specie, tñ sunt prohibita: vt contrahere mrimoniū: & tūc aut quis deliquit palā: & psumit errare, & nō cōtēnere. Aut occulte, & psumitur dolus. l. fi. ff. de ritu nup. & l. pupillus. ff. de admi. tut. Secūdo casu, cū quæritur de effectu delicti: magis delinquit, qd peccat publice, propter malū exēplū, qd pstat pximo. & sic loquit. c. pcpuē. xj. q. iij. Vel dic p alia verba cōcludēdo pmissa, qd respectu illati, magis peccat delinquēs palā: sed respectu inferētis cōsiderat animus. ¶ Et ex istis soluit quæstio: quidā professus quandā religionē: exiuit ordinē: & duxit vxorē. Inquisitor hareticę prauitatis volebat cōtra eū procedere, vt suspectū de hāresi: qrit nūqd possit? Ex pdictis dicit But. qd aut ille cōtraxit palā: & psumit errare in fide: & sic pōt pcedere cōtra eū. Aut clādestinē, & nō psumit errare: & sic nō poterit iqsitor pcedere cōtra eū: qd no. qd facit ad multa. ¶ In gl. fi. ibi: *vel notorius fornicator.* No. gl. vult em, qd notorius fornicator sit suspēsus quo ad se, & alios: & sic qd alij peccet eū audiendo. Tu verō vide, quod dixi in. c. vestra. de coha. cleri. & mulie. Sentit etiā ista gl. qd aliter notorius criminofus nō est suspēsus, quo ad alios.
- ¶ Et in fi. gl. no. sing. hāc vlt. q. & ex ea collige, qd sacerdos nō debet celebrare, si sciat se in peccato esse: nisi prius cōfiteat. Nec sufficit sola cōtritio, vel propositū cōfitendi: ex quo de præsenti pōt cōfiteri. quod multi sacerdotes malē obseruat. per hoc dicit. d. Anto. falsam esse opi. corū, qui dicūt sufficere cōtritionē cū proposito cōfitendi semel in anno. Tu verō circa hūc arti. vide quod plenē dixi in. c. oīs vtriusq; sexus. j. de pce. & remis. & volēs tenere illā opi. posset rñdere ad istū tex. qd loquit de eo, qd nō est contritus de peccato: sed perseuerabat in eo. Et quāuis credere illā opi. verā in nō debēte celebrare, p ea, qd ibi dixi: tñ in sacerdote tutū est tenere illā opi. quā sentit ibi gl. & vide gl. in. c. nihil. vij. q. j. Quinimo in sacerdote dubitat nūquid celebrare possit post cōfessionē, nō expleta poenitētia sibi iniuncta: & deuotius est, vt prius expleat: nō tñ necessariū est: dūmodo nō sit in mora ipsam explēdi. de quo vide bo. gl. in. c. de his. l. di. & per Inn. in. c. omnis. Abbas.

CAP. VIII.

Nquadam. ¶ Hic improbat op. quæ habet, qd in sacramento altaris aqua conuertatur in flegma. & probat Christum fuisse verū Deū & verū hoīem: & qd de ipsius latere exiuit vera aqua. Primō ponit quæstio. Secūdo solu. ibi: *nos.* & ibi primō refert duos errores. Scd' o illos im pbat. Tertiō ibi: *per hoc.* rñdet principali quæstioni probās, qd de latere Christi exiuit vera aqua. Quartō ibi: *cum autem.* dicit quare de latere Christi exiuit sanguis & aqua. ¶ Casus literalis. In præcedēti Decretali, cū Marthę. inter cāteras opi. qd ibi ponūtur, erat alia opi. quæ dicebat in sacramento Eucharistię aquā in flegma cōuerti: quia dicebāt de latere Christi nō aquā sed humorē aquaticū profluxisse. Hāc opi. tenebat magister Hugo Ep̄s Ferrariē. quā opi. Papa re pbauit in Decre. pdicta, cū Marthę. sed ex quo vidit, qd Papa cōtrariū sentiebat voluit sibi adhærere. Sed authoritas Io. Ap̄li mouebat magistrū Hugo. qd dicit tres sunt, qui testimoniū dāt in terra: spiritus, aqua & sanguis. & hi tres vnū sunt. vnū. i. de vna & eadē re. s. de humanitate Christi. vt Hug. exponebat. Dicebat em Hugo, qd si vera fuit aqua quæ exiuit de latere Christi, & nō aquaticus humor: non videbat qualiter probet p authoritatē illā: qd Christus sit verus homo. Gl. super locū illū sic se habet. spiritus. i. humana aīa. quā emisit in passione: aqua & sanguis, quæ fluxerūt de latere Christi. Per hanc authoritatē pbat, qd Christus sit verus hō. Sed qd illa nō fuerit vera aqua, sed aquaticus humor: verba Ap̄li & gl. sup illo loco intelligi

bilia sibi videbāt: sed dato, qd eēt vera aqua, nō a intelligebat authoritatē Io. & gl. sup illo loco. vñ petit à Papa, vt authoritatē & gl. sibi exponeret. & ipse rñdet declarādo singula: vt patet in tex. ibi: *nos igit &c.* Ber. ¶ No. j. qd Christus fuit verus Deus, & verus homo. Habuit ergo duas naturas in vno corpore, diuinā. s. & humanā. concor. c. cū Christus. j. de hāre. ¶ Secūdo no. qd ad esse hoīs exigūtur principaliter duo. s. corpus & anima. Altero ergo deficiēte non est hō, & sic cadauer relictū ab aīa, nō pōt appellari homo, nec aīa sine cadauere. ¶ Item no. qd Christus est veritas. & fortē secundum Io. and. ob hoc noluit Christus rñdere Pilato interrogātī, qd est veritas, nolēs se fortē iactare. ¶ Itē no. ibi: *sed flegma.* nō esse recedendū à verbis, vbi aliter de mēte nō cōstat: vt in. c. fi. j. de ver. fig. ¶ No. qd humores sunt similes elementis. Et dic, qd habēt conformitatem in hoc. Nā terra est frigida & sicca: aqua est frigida & humida. & ignis calidus & siccus: aer calidus & humidus. Melencolia habet naturā primi elementi. s. terrę. flegma habet naturā aquę: colera habet naturā ignis: sanguis habet naturā aeris. Et de hoc habes gl. iuris ciuilis in pœmio institu. licet gl. fi. hoc videat ignorasse.

CAP. IX.

Dolentes. ¶ Præcipit Prælati & clericis in virtute obediētię: vt nocturnum offm & diurnū studiosē celebrēt, & deuotē duo facit. Primō ponit clericorū duplicē excessum. Secūdo prohibet, ibi: *hoc igitur.* Prima subdiuidit in duas, put duo sunt excessus. Secunda ibi: sunt & alij. ¶ Casus literalis. In concilio generali reprehendit Papa clericos & p̄latos ecclesiārū circa comesationes suas perfluas & cōfabulationes illicitas: circa quas potius sunt intenti, quā circa diuina officia: & quidā eorū vix missarū solēnia quater in anno celebrāt. Hāc & alia similia præcipit Papa sub pœna excoicationis & in virtute obediētię corrigi ac emēdari. Ber. ¶ No. contra illicitas & superfluas comesationes & cōfabulationes, & maximē serotinas: cū nil preciosius sit tēpore: & nil vilius à multis reputat. ¶ Itē no. qd officiū est celebrandū studiosē & deuotē. & dic studiosē quo ad officiū oris: qd syncopando, vel aliquid omittēdo, dicendū nō ē. Syncopa est enim figura, qd de medio tollit: vt no. in. c. forus. j. de ver. fig. Deuotē verō refert ad officiū cordis. xxij. di. c. Psalmista. Tractat hic Inn. qd si clerici vel laici interessentes diuinis officijs nō intelligāt ea, quæ ibi dicunt, dicit, qd nihilominus merētur: dūmodo habeāt cor deuotū ad Deū: & intēdāt officijs, quātū in eis est. ¶ Secūdo qrit, nūquid peccet clerici cogitādo super aliquo bono spiritali, vel tēporali: dū dicūt officiū? Et dicit, qd si necessitas cogitandi non capit dilationem, excusantur à peccato: aliās incurrūt peccatū: non tñ mortale: qd secundū Boetiū cor hoīs vagū est, & mobilius omni mobili. vnde nullus est ita fortis, quin patiatur varias cogitationes. ¶ Quærit hic etiam Inno. quid si clericis ex aliqua legitima causa non occurrit in principio, vel in fine officiij: nunquid teneantur illud reassumere? dicit, quod non: nisi maximā partem omiserit, quasi suppleatur defectus per alios: cau-

LL iij

¶ Sed pone, qd sacerdos nō induit sacerdotalibus, audit missam celebrantis. & profert verba consecratoria: an conficiat? dic, qd nō. vide oīno do. Ant. in. c. qd sicut. de elect. vbi ponit plures qōnes ad materiam in. viij. co. & vide oīno quod not. in. c. si sacerdos. in. vlti. co. de of. ord. de sacerdote qd credit conficere. x. hostias, & tamen sunt xj. vtrū dicantur oīs consecrata. l. bi etiā ponit vtrū sacerdos possit cōsecrare totū panē, qui est in platea. ¶ A quo sacerdote conficiatur Eucharistia vide quæ habent in. c. inter catholicā. & in. c. se. j. q. j. vbi habet qd conficitur à sacerdote iniquo & haretico & à depositō. & vide gl. in. c. nos dicimus. j. q. j. & ix. q. j. in. c. j. in. gl. mag. & vide gl. in. c. ij. de pœ. in. vj. & in. c. j. xj. q. j. & in. c. ij. de clerico excommunicato administrato: vbi habetur nūquid conficiatur à clerico degradato, vel à clerico in induto vestibus sacerdotalibus, vel non habente animū consecrandi, nisi certas hostias si ibi repeiantur esse plures.

SEB. SAPIA.

¶ Deliquēs occulte. Vide Fel. plenē i. c. cū qdā. col. iij. vers. vj. de clā. s. de iureiur. & Ias. j. sequēs. ver. ex malefic. col. iij. in tit. de actio.

¶ Et qd magis puniat. vide Bar. in. l. ij. §. & gualiter. ff. vi bo. ra. & qd aliquid dicat clā, vel occulte factū: vide Barto. in. l. ij. C. de his, qd ex publ. rō. li. x. & ibi. d. Ale. Imo. in addi. vnū no. qd nūquā excusat mulier, vel rusticus, qd faciūt actū clā. gl. est no. & ibi Bal. in. l. j. C. de inter. mat.

¶ Primō, & vide

quod scribit idè Pan. in. c. testimoniū. super gl. in pe. col. s. de testi.

¶ Et vtrū satisfaciāt vel mercant clerici dicētes offm suū in peccato morta
li: vide oīno p. d. Abb. in. c. q. quidā. circa fi. de pœ. & remis. vide Io. de lig.
in rep. cl. dignū. de cel. mis. Et adde, q. si sunt multi clerici dimittētes offm: i
cet solus vnus ex eis dicat orōnes: tñ oēs intelligūt dixisse. Ita no. Do. in. c.
cū ab vno. i. pe. co.

pillū tex. de re. iu
di. in. vj.

b ¶ Adde gl. i. ver.
deneget. in. c. q. d.
in te. de pœ. & re.

e ¶ Et idè cōcludit
hic. d. Ant. & idè
tenet Ro. in. sing.
in litera. m. nota.
quod inc. fugiens.
& Hosti. in. sum.
de immu. ec. in. s.
inquātū. in. ij. col.
verf. quid ergo, si
qs dū fugit. ibidè
i. ver. si cū ecclesia
& c. q. recipiēs cor
pus Christi p. ea
die tantū. vel tribus
diebus, vel quatu
or erat immunis à

poena mortis. q. d.
est sing. Itē adde,
q. ille, q. ducitur ad
mortem, si obuiat
Cardinali in curia
Romāa liberaret
à morte de cōsue
tudinē, secūdum
Bal. in. l. addictos.
de appel. quē seq
tur Pau. de ca. ibi:
q. dicit, q. istud fit
ponēdo capellū
sup caput eius, qui
deducit ad mortē.
& dicit, q. ita de fa
cto seruāt. refert
& sequit. do. Bar.
Cep. Vero. i. caut.
ij. ibi oīno vide. Et
circa p. dicta vi.
de Imo. in. clem. j.
in pe. col. de pœ.
& remis. & q. fu
giēs ad corp⁹ chri
sti gaudeat immu
nitate, tenet Arch. i.
d. c. q. sitū. xiiij. q. j.
sequēdo Ho. hic.
q. dicit, q. ista opi.
est tenēda vsq; ad
sanguinis effusio.
& idè videt cōclu
dere Arch. i. c. ad
eius verō cōcubi
tum. v. di. tūc for
mat. q. in terminis
& arguēdo pro &
contra remittit se
ad no. in. d. c. quā
situm.

Anto. Franc. ¶ Adde q. corpus Christi est privilegiatū, sicut ecclesia. & iō
cōfugiēs ad ipm liberat, secūdū Arch. in. c. q. sitū. xiiij. q. j. dicit gl. ibi de hoc
dubitauerit. dicit tñ ibi gl. q. p. assumptionē corpis Christi liberaret. de quo
vide per Ol. in. cōf. suo. lviij. in. fi. & vide. d. Car. in. d. j. in. s. institutione. in
fi. de reli. & ve. fan. & eūdē in. clem. j. in. vj. q. de pœ. & re. & idè Car. in. c.
sanè. in. ij. q. de cele. mis. De obuiate autē Cardinali cū ducitur ad mortē &
ad suppliciu: vel si supimponat Pileū Car. capiti suo, an cōsequatur immu
nitate & liberationē: vltra Bal. in. l. addictos. hic alle. vide per Bar. Cap. Ve
ro. in. suo lib. cautelarū. vbi de hoc facit vnā cautelā. & dicit, q. in curia Roma
na ducētes reū ad iustitiā multū cauent: ne eum ducant per viam, per quam
transcunt Card. ne per indirectum impediretur iustitia.

d ¶ S. E. S. A. P. I. A. ¶ Immunitate. Hoc dictū Host. refert & sequit. do.

tū tamen esset in silentio reassumere. ¶ Vlti.
quarēt, nūquid cōfabulātes in diuinis officijs
vel nō dicētes officiū studiosē ac deuotē pec
cēt mortaliter. Io. an. ponit tres opi. Prima,
q. sic: p. hoc tex. ibi: penitus inhihemus distri
ctē p. cipientes & c. veniūt ergo cōtra p. ceptum
istius. c. & p. cōsequēs incurrūt peccatū morta
le. xiiij. q. j. c. quod p. cipit. & in. c. ij. de maio. &
obe. Secūda opi. q. nō peccāt mortaliter, sed ve
nialiter: q. dicere est in p. cepto: alia verō sua
dēt. & pro hoc facit tex. dū dicit, inquitū eis
Deus dederit. & c. Tertia opi. q. ex indeuotio
ne obligāt ad p. cenā: sed nō ad culpā. Nā hic tex.
p. cipit sub p. c. na suspēsiōis. i. q. cōfabulātes, &
indeuotē celebrātes debēt suspēdi ab officio.
Satis credere quantitātē reatus cōsiderādā ex
qualitate & quātitate cōtēptus & negligētiā.

SYMMARIUM.

1 Fugiēs ad locū, vbi est corpus Christi, etiā quod nō
sit in ecclesia: puta, quādo portatur per sacerdo
tem: gaudet immunitate ecclesiastica.

2 Privilegium extenditur ad casum non expressum,
ex mente privilegiantis.

3 Privilegium concessum militibus secularibus extē
ditur ad clericos.

CAP. X.

Sanè. ¶ Eucharistia d. mun
de seruari, & in eius ele
uatiōe & delatione populus debet
se inclinare, & cū deferat ad infir
mū debet ferri in decēti habitu, & cū lumine:
trāsgressores verō grauiter sunt puniēdi. Secū
da ibi: sacerdos. Tertia ibi: quā. Quarta ibi: Pra
lati. ¶ Casus literal. Præcipit Papa, q. sacerdo
tes in loco mundo & singulari ac signato sem
per custodiant Eucharistiā diligēter: ne per
eorum incuriam diuina indignatio exarde
scat: & quilibet sacerdos frequēter doceat ple
bē suā: vt quando in celebratione mis. hostiā
eleuat, se reuerētē inclinet. & idè faciat cum
portat ad infirmū lumine p. cedēte. & Prælati
huius mādati trāsgressores puniāt, si & ipsi di
uinā & Aplicā volūt effugere vltionē. Bern.
¶ No. j. q. ex incuria & negligētiā sacerdotū i
diuinis Deus sapē puocatur, & exardescit cō
tra hoies. facit. vj. q. j. c. ex merito plebis. ¶ Se
cūdo no. q. in ecclesijs parochialibus semp Eu
charistia debet seruari i aliquo mūdo, & sin
gulari, & signato loco. Et dic singulari. i. vbi ni
hil aliud sit. & dic signato, q. debet seruari sub
fidelibus clauibus: ne isti icātatores & malefici

subtrahere possent illud: vt i. c. j. de cust. Euch. & cōseruatur corp⁹
Christi in ecclesia: vt possit infirmis succuri. ¶ Tertiō no. ibi: doceat
plebē. q. officiū sacerdotis parochialis est p. dicare, & populū doce
re: vñ p. dicatio est officiū curæ: vt no. gl. in. cle. j. de reg. vñ fratres
isti medicātes nō de iure, sed de priuilegio p. dicāt: vt in. cle. dudū.
de sepul. ¶ No. q. corpus Christi debet deferri ad infirmū p. sacer
dotē in decēti habitu: vt puto sup pellicio: vel ēt in cappa rotūda
cū stola. facit. c. clerici. de vi. & ho. cle. ¶ Not. ibi: ferat & referat.
q. sacerdos deferēs Eucharistiā ad infirmū, nō debet redire sine Eu
charistia. vñ debet ire munitus pluribus Eucharistijs: ita, vt semp
redeat cū Eucharistia: & si p. pter similitudinē infirmorū oportet
oēs Eucharistias distribuere: nō debet redire cū lumine: nec in ap
paratu: ne populus ex ignorātia adoret tabernaculū. ¶ No. quare
corpus Christi eleuatur, & fertur cū lumine. Fit em nō ad fugādū
tenebras, sed ad designādū, q. ipse est cādor lucis æternæ. ¶ Quero
qd est dicere Eucharistiā: & vñ dicitur? Solu. Eucharistia sumitur
p. hostia cōsecrata. & dicitur ab eu, quod est bonū, & charis, q. d. ē
gratia, quasi bona gratia. & debet scribi sine h: q. eu cū h: est inter

b iectio dolētis aīa. de quo vide tex. j. q. j. multi. b. ¶ Vltius quā
ritur, nūquid fugiēs ad corpus Christi gaudeat immunitate, qua

c gaudet fugiēs ad ecclesiā. de quā. de imm. ec. per totū. Vin. & Gof.
dicebāt, q. n. assumētes rōnē gl. xiiij. q. ij. c. fi. vbi dicit gl. q. assumēs
corp⁹ Christi nō gaudet imunitate ecclesiastica: q. est cibus aīa, &
nō corpis. Videmus em, q. dānati ad mortē assumūt corpus Chri
sti: & tñ p. pter hoc nō eripiūt a manibus officialiū. Sed ista glo.
loquitur de assumēte, & nō de fugiēte ad corpus Christi: quare di
cit Host. tutius & deuotius esse dicere, q. fugiēs ad corpus Christi

d gaudeat immunitate. Mouetur principaliter: q. corpus Christi
est lōgē dignius, quā sit ecclesia materialis. Itē, q. ipsa ecclesia ha
bet hoc priuilegiū p. pter ipm Christū: fortius ergo ipsum corpus
debet hac immunitate gaudere. Itē si statuā dñi tpalis gaudēt hoc
priuilegio: in. st. de his, q. sunt sui vel alie. iur. s. hoc tpe. facit. l. p. sen
ti. C. de his, q. ad eccle. cōfu. fortius debet hoc habere verū corpus
Christi: cū lōgē grauius sit offendere p. petuā, quā tēporalē ma
iestatē. de hare. c. vergētis. Nec ob. q. ē cibus aīa: q. ēt p. dest cor
pori. Nec ob. gl. p. alle. q. alia est rō in sumēte, alia in fugiēte. Nā su
mēs repitur captiuus: nō idē captiuus dimittitur: sed fugiens est
in libertate: idē debet ob reuerētiā corpis Christi in libertate cō

2 seruari. & no. hac conclu. ¶ Ex cuius deci. pōt notari, q. priuile
giū extēditur ad casum nō exp. sum, qñ ex mēte privilegiātis pōt
ille casus cōprehēdi. facit quod no. gl. de milite coelesti. in. l. miles.
de re. iu. Nā priuilegia cōcessa militibus secularibus, cōgruētiā cle
ricis, extēdimus ad clericos: vt ibi. & dixi in. c. j. de cle. & grotā. ¶ In
gl. j. i. fi. vide plures alias rōnes cōformes huic p. Io. an. in hoc tamē
nō est vis, dūmodo deuotē oretur: & quisq. debet orare secūdū
statum suum in quo est: id est, in quo magis stimulat.

CAP. XI.

Vm creatura. ¶ In cōuētualibus ecclesijs

cōuētualiter celebrādē sunt
missæ de festo vel feria: & p. defunctorū anniuersario.
vel clarius sic. In ecclesijs collegiatis debent celebrari
duæ missæ collegialiter: vna p. defunctis: alia secūdū occurrētiā
diei: vt pro festo, si festū occurrit: vel p. feria, si feria. Primō pōit
mādatū: secūdo p. mittit casum gnālē, ibi: mandamus. ¶ Casus litera
lis. Prælati & clerici cōuentualiū ecclesiarū missas p. anniuersarijs
defunctorū sine cōuētu celebrabāt. s. solus sacerdos cum vno alio:
q. d. significatū est dño Papæ. Vnde mādat Papa prælati ecclesia
rū, quatenus nullā negligētiā in eis permittāt obrepere: quomin⁹
missarū solēnia pro anniuersarijs defunctorū, & pro festo, vel fe
ria cōuētualiter, secūdū ipsoꝝ possibilitatē debeāt celebrare.
Ber. ¶ No. j. q. creatura nō pōt sufficiēter regratiari creatori suo.
Hinc disputatur apud Philosophos: an filius possit recōpēare pa
tri beneficia ab eo recepta. Recepit enim filius a patre esse, doctri
nā, & alimenta. Vltima duo beneficia potest filius patri recōpen
re: sed esse sibi dare non potest: illum tamen potest in esse suū con
seruare. Item allegatur iste tex. quod recipiens ab aliquo beneficiū
est illi naturaliter obligatus. ad hoc tex. in. l. sed & si. s. consuluit. ff.
de peti. hare. & de testa. c. cum in officijs. vbi bo. tex. ¶ Item no. i.
bi: mandamus. q. clerici ecclesiæ collegiatæ peccant nō dicendo so
lemniter

leniter duas missas in die: cum in qualibet missa orandum est etiam pro defunctis: vt in. c. pe. de conse. di. j. ¶ Itē no. q. missa defunctorum præfertur missæ de feria. Nā missa defunctorū nō omittitur propter festum: sed missa de feria sic: vt hīc.

CAP. XII.

Ereferente. ¶ In die cenæ dñi Ep̄s in sua ecclesia tātū missam celebrare debet. & chrisma cōficere. Ponit mādātū: cuius p̄mittit cām gñalē. ibi: fraternitati. & pone casum vt in gloss. fi.

¶ Casus literalis. Archiepiscopus Sipontinus in die cenæ Dñi, de antiqua cōsuetudine tenet cōficere chrisma in ecclesia Sipontina. Sed ad idē Archiepiscopus eodē die mane de cōsuetudine accedit ad ecclesiā Garganicā: vt ibi recipiat peregrinos illius loci: & ibi à clero & populo cōpellitur celebrare: vñ super hoc petijt cōsilium à domino Papa prouideri. Et ipse rñdet præcipiēdo eidē Archiepiscopo, q. in die cenæ Domini in ecclesia Sipōtina, in qua tenetur cōficere chrisma, deat celebrare missarū solēnia: cū cuilibet sacerdoti quantūcūq. dignus sit, sufficit vnā in die missam celebrare. nā & valde felix est, qui dignē celebrat vnā. Ber. ¶ No. q. ex maiortate dignitatis non licet plures missas in die celebrare: & sic siue sit Ep̄s, siue Archiepiscopus, siue Patriarcha: non debet, nisi vnā missam in die celebrare. ¶ Itē not. q. Archiepiscopus tenetur residere in ecclesia sua: & ibidē diebus ordinatis personaliter celebrare. Ad hoc. c. peruenit. vij. q. j. & alibi dicit tex. q. cessante causa legitima, nō debet Episcopus in die Dominico abesse ab ecclesia sua. de conse. di. iij. c. Episcopus. ¶ Oppo. cōtra tex. Nā ex causa vt puta propter peregrinos superueniētes licitū est sacerdoti etiā simplici plures in die missas celebrare: vt no. in. c. consulisti. s. eo. ergo fortius hoc debeat licere isti Episcopo. Sol. dicit Host. quod hīc erant multi alij sacerdotes, qui poterant satisfacere peregrinis & istud fit in reuerentiā chrismatism: vt solū illo die Episcopus celebret vnā missam: licet hoc iure non prohibeatur: tamē seruādo hoc dictū Host. dicit, q. si quis haberet duos episcopatus ita vicinos: vt in vtraq. ecclesia possit celebrare, chrisma cōficere debet alternatis annis, & ibidem hoc officium exercere, & non duas missas celebrare.

SUMMARIUM.

- 1 Archiepiscopus habet iurisdictionem per totam prouinciā, etiam in subditos suffraganeorum: in facto concernente totam prouinciā.
- 2 Archiepiscopus supplet negligentiam Episcoporum in notorijs maleficijs.
- 3 Plus: ista dictio refertur ad modicam quantitatem.

CAP. XIII.

Perniciosus. ¶ In sacrificio altaris plus de vino, q. de aqua ponendū est. Primò ponit abusum, quē secūdò re. pbat. Tertiò fieri p̄hibet. Secūda ibi: cum. Tertia ibi: ideò. ¶ Not. j. q. in sacrificijs & sacramentis debet attendi generalis ecclesiæ cōsuetudo: quāuis in iure specificē nō cauet. Multa em̄ obseruantur ab ecclesia generali, de quibus nō reperitur aliqua scriptura. & credendū est, q. ab ipso Christo, vel ab Apostolis, vel sanctis patribus illa obseruantia emanauit. & vide bo. tex. in. c. ecclesiasticarū. xj. di.

- 1 ¶ Secūdò no. q. in facto cōcernēte totā prouinciā: vt in mala cōsuetudine, habet Archiepiscopus iurisdictionē etiā in subditos suffraganeorū suorū. Vnde pōt eos cōpellere ad desistendū à prima cōsuetudine. Pro hoc vide Inn. in. c. ex frequentibus. de instit. & bonā glo. ix. q. iij. in summa. & tenet hoc Io. An. & satis bene facit iste tex. & c. ex frequentibus. quod tene menti. Potest etiā probari alia ratione. Nā cōsuetudo nō potest esse notoria: sed in notorijs maleficijs Archiepiscopus supplet negligentia Episcoporū, vt in. c. j. §. notoria. de cens. li. vj. ¶ Vlt. no. in sacrificijs plus ponendū esse de vino, q. de aqua. Ex quo inferf, q. sine aqua nō debet celebrari: vt j. c. proxi. Itē inferitur cōtra illos, qui solū ponūt aquæ guttā. Nā debet poni de aqua: licet plus de vino. ¶ Nā dictio plus: refertur ad modicā quantitatem: vt in. l. hac adiectio. ff. de verbo. sign. ¶ In gl. j. ibi: alia ratio posset assignari. Meliorem rationem vide per Innoc. in. c. cum Marthæ. s. e. & facit ibi tex. nā vinū denotat Christum: quia trās substantialiatur in sanguinē. aqua populū denotat: vnde sicut populus trās in Christū p̄ vnionē charita-
- 2
- 3

tis: & sic aqua debet apponi in tanta quantitate, vt trāseat in vinū: ita q. assumat illius saporē, vt clarius elucescat sacramentū. Vel dic clarius, q. aqua & sanguis exiuerūt de latere Christi: vt in. c. in quadā. in fi. eo. Et credendū est, q. a plus exiuit de sanguine, quā de aqua: quia exitus sanguinis est magis naturalis. Itē & tertiò nō legitur, q. in cōfectione huius sacramēti, Christus apposuerit de aqua. Et ex his oibus fuit inducta cōsuetudo ecclesiæ generalis, vt plus apponeretur de vino, quā de aqua.

SUMMARIUM.

- 1 Missa non potest celebrari sine igne, aqua, vel cum pane fermentato: vel vase ligneo: & si quis isto modo celebrauerit, deponitur perpetuò à beneficio.
- 2 Inquisitio potest iterari ex noua infamia, vel indicij nouis.
- 3 Ignorantia crassa & supina equiparatur dolo. Sacerdos deponitur ex crassa ignorantia.
- 4 Confessus mitius punitur, quā conuictus.
- 5 Eucharistia conficitur etiam in pane fermentato: licet ita conficiens grauiter peccet.
- 6 Calix non debet esse ligneus nec vitreus: nec de auricalco: aut ære: propter rationes, de quibus hīc: sed propter paupertatem potest tolerari, quod sit de stanno, vel de plumbo.

CAP. XIII.

Iteras. ¶ Ab officio & beneficio deponit p̄sbyter, qui sine aqua & igne, vel in pane fermentato: vel vase ligneo sacrificat. Primò ponit duos excessus presbyterorū. secūdò alios duos ibi: intellecto. ¶ Casus literalis. Cum Episcopus Brixien. inquireret super excessibus p̄sbyteri ecclesiæ sanctæ Brigidæ Brixien. cōfessus est idē sacerdos, q. cū quadē die hostiā nō haberet, nec calicē in pane fermentato & cypho ligneo missarū solēnia celebrare p̄sumpsit. Intellecto iterū. q. ecclesia illa per eundē presbyterū multipliciter laderetur, iterū cepit inquirere cōtra ipm: & ex eius confessione inuenit, q. idē sine igne sacrificabat, & aqua. Quæ fuit Ep̄s à Papa quid faciendū esset de ipso: rñdet, q. cū ex aperta malitia, vel nimia negligentia siue ignorātia peccasse videatur: mādāt quatenus officio & beneficio perpetuò priuet eundē. Bern. ¶ Nota quatuor delicta depositione digna: vt si quis celebret in pane fermentato. s. illo, quo quotidie vtimur. Debet enim panis azymus esse, vt statim dicit cum glo. vel si celebrat in ligneo cypho. Itē sine aqua & sine lumine. & sic nota non esse celebrandum sine lumine. & habuisti rationē. s. e. c. sanē. An aut omnia hæc delicta debeant cōcurrere ad depositionē: an sufficiat alterū tantū: doc. hīc nō exprimūt. satis credere producendū secundum qualitatem loci, & contemptum presbyteri. Item considerandū, an assumpserit illud in cōsuetudinem. Regula enim est, quod pro delicto enormi pōt fieri depositio: vt in. c. tuæ. & quod ibi dixij. de poenis. ¶ Secūdò no. q. inquisitio potest iterari ex noua infamia. ¶ Item nota & tene menti, quod ad depositionem presbyteri, nō semper requiritur dolus: sed sufficit quādoq. nimia desipientia: vt crassa seu supina ignorātia. Et habes hīc tex. valde no. q. supina ignorā-

L L iij

Lu. Ro. in cōmē. topriuelegij Theo. dosiani Bononiē. concessi. in princ. col. iij.

¶ Vide oīno per d. Anto. in. c. cum Marthæ. in. §. q. si. uisti. s. eo. Itē vide Tho. in. iij. sentē. di. xj. q. ij. arti. iij. circa fi. vbi dicit q. aqua posita in vino in vinū cōuertitur. & sic totum cōuertitur in sanguinē. vñ non tm̄ de aqua debet apponi, q. vinum in aquā cōuertatur: vel in aliquod mediū p̄ miltionem. & iō semp̄ tutius est apponere parū de aqua: quia quantūcūq. apponatur, parum significatio seruatur. Ant. Franc.

¶ An multum aq. deat apponi i calice p̄ sacerdotē, qñ vult cōficere corpus Christi. dicas quod debet parū apponere: ne sup. undet vino. p̄ tex. hīc allega. & vide de cōse. di. ij. in. c. sacramētū. & in. c. nō oportet. Et nū quid possit cōficere corpus Christi in aceto, vel in vino ex botri vuis exp̄sso. De aceto clarū est, q. nō: vt est gl. in. c. ij. de cōse. di. ij. de vino expresso ex botris etiā verū est, q. n̄, nisi in necessitate. vt in gl. præal. & vide text. in. c. cū oē. ca. di. & si sacerdos misit tantum aquæ in calicem, vt ppendat illam superundare vino an debeat iterum apponere vinū & reconsecrare: vide Inn. in. d. c. cū Marthæ. in gl. mag. & plenē traditur de materia.

S E E. S A P I A.

¶ Quantitatem. Vide Bar. & alios in. l. ij. C. de rescin. ven. & in. l. si quis cū aliter. ff. de ver. ob. vbi dicūt, q. vñ dēs citra dimidiā iusti pretij, nō im. peditur rescinde. re cōtractum per illam clausulam. & si quid plus valet, donat: q. illa

Cap. Literas. Panor. super Tertio Decre.

verba solum refe-
runtur ad modicu
de quo etiam per
Bal. in. conf. xxx.
inci. casus talis est.
in. iij. parte.

a ¶ Et ibi vide ipm
Abb. in. v. colum.
ver. & per hoc ha
betur. & c. vbi alle
gat singul. istum
text.

b ¶ Idē dicit Tho.
in. iij. sen. di. xij.
q. j. artic. ij. circa
fi. Itē vide text. &
ibi Bar. in. l. Titia.
§. fi. ff. de au. & ar
gen. leg. & omni.
no Ludo. Ro. in
repe. authē. si mu
lier. ver. xxij. C. ad
leg. Fal.

ZACHARIAS.

c ¶ Sine quo ne-
mo potest sal-
uari. Adde au Pa-
papossit dispen-
sare, vt quis nō ba-
ptizatus, vel sine
baptismo saluet.
Istum in. c. nulla.
nume. 20. & qd
ibi posui in apo.
ad eum. in ver. arti-
culis fidei. s. de cō-
ces. prāben. & Fe-
ly. in. c. j. colū. cxl.
versic. septima &
vlti. declaratio. s.
de consili.

¶ Adde super i-
sta rub. qd baptis-
mus est institut⁹
de iure diuino. re-
xtus est in. c. nul-
la prāter baptis-
mum. de conse. di-
stin. iij. Et adde,
quod istud quod
hodie confert ba-
ptismus, olim cō-
ferebat circunci-
sio. est tex. in. ca-
apud. & c. seq. de
conse. dist. iij. vi-
de tamē ibi glof.

& vide multa de
ista circuncisione,
quā olim fiebat:
per Tho. in. iij.
sentē. di. j. & quo
modo, & quando
fuit institutum sa-
cramentum, pōit
glo. in. c. ex quo,
de consec. dist. ii.
ij. de quo vide la-
te per Tho. in. iij.
sent. di. j. q. ij. arti-
j. ij. & c. iij. vbi
ponit vtrum sit sa-
cramētum, & de
efficacia ipsius, &
quibus competat
& multa alia. Quē
autē sit diffinitio
baptismi? dic qd
est multiplex &
multum elegan-

tia equiparatur dolo, ad depositionem facien-
dam, quod tene menti. ¶ Vltimò not. & tene
bis etiam mētī: quia melius pbatur hīc, quā
alibi, quod vbi de crimine clerici cōstat per i-
psius confessionem, imponitur pēna ordina-
ria. Non ob. qd sit processum per viam inquisi-
tionis. Quod videtur singulariter limitare. c.
qualiter & quando. ij. de acc. vbi patet, qd de
iure canonico in processu inquisitionis nō im-
ponitur pēna ordinaria: vt depositio ab or-
dine, vel alia grauis. & facit pro dicto Inn. qui
videtur hoc tenere: licet loquat⁹ p alia verba.
allēg. tex. huic concordantē in. c. ij. de consef.

¶ Et videtur cōtra illā regulā, qua cauetur
mitius agendū cum confesso, quā cum con-
uicto. xij. q. j. nō dicatis. & in. c. nolo. Sed intel-
lige istū tex. prout gl. not. in. d. c. de hoc j. de si-
mo. & vide eūdē Inn. in. c. per inquisitionē. de
ele. ¶ In gl. ij. in fi. habetur de hac materia et
in. c. ij. de consecra. di. ij. & doc. hīc communi-
ter, & Theologi tenent contrarium. s. vt trās-

substantiatio fiat etiā in pane fermentato: licet la-
tini sic celebrātes grauiter peccent, & sint pun-
niendi. de quo vide per Thom. in tertia parte
summæ. q. lxxviij. ar. iij. Et ibi inter cetera
ponit duas rationes, quare celebrandum sit in
pane azymo, & non in pane fermentato. ¶ Pri-
ma, quia Christus instituit hoc sacramentum
prima die azymorū. Matt. xxvij. q. quo die nil
fermentatū erat in domibus Iudeorū. & sic p̄su-
mendū, quod Christus in pane azymo in-
stituit hoc sacramentum. ¶ Secunda ratio, qd
melius conuenit deuotioni fidelium & synce-
ritati huius sacramenti: vt fiat in azymo, non
in fermentato. Nam vix potest fermentatus
rumpi, quin aliqua mica cadat. Item facit ad il-
lud Apostoli ad Corinthios. non in fermento
veteri, sed in azymis synceritatis & veritatis.
Tamen vt dixi in fermentato fieret transub-
stantiatio. ar. in isto text. vbi prāsupponitur,
quod iste celebrabat & sacrificabat. Per hanc
eandem rationem infertur, qd etiam sine aqua
sit verum sacramentum: licet non perfectum
quo ad significatum: quia non potest significa-
re vnionem inter Christum & ecclesiam: cum
aqua significet populum: vt in. c. cum Mar-
thæ. & ibi dixi. s. eodem. ¶ In glo. in vers. li-
gneo. in fi. No. gl. & dic, qd non debet esse ca-
lix de ligno: quia lignum absorbet vinum: &
sic absorberet sanguinem. quod est indecens.
Non debet esse de vitro propter periculū fra-
ctionis. non de auricalco seu ære: propter ru-
biginem. Nā prouocat ad vomitum: vt in gl.
debet ergo calix esse aureus vel argenteus: &
propter paupertatem potest tolerari, vt sit
stanneus: vt in. c. calix. de conse. dist. j.

De baptismo & eius effectū. Rub.

SYMMARIUM.

1 Eucharistia est maius sacramentū, quā reperiri
possit.

Baptismus est adeo substantiale sacramentum: quod
sine eo nemo potest saluari.

¶ Viso de sacramēto & Eucharistia, quo nihil in sa-
cificijs maius esse potest & c. de conse. di. c. nil. me-
ritō subi. iur. de baptismo, quod est sacramentum

c valde necessarium, sine quo nemo potest saluari. j.
co. maiores. de conse. dist. iij. c. firmissimē. Tractatur
etiam de effectū huius sacramenti: idē rubrica subi-
citur de eius effectū. Producit enim tres effectus. Nā
remititur culpa. Item vitatur damnationis periculū:
& aperitur regnum cælestē: vt. j. e. c. maiores. vbi la-
tius dicam. & vide glo. de conse. iij. c. ij. ¶ Super hac
rubrica, querit Inno. in quo consistit hoc sacramen-
tum baptisimi. Et in hoc reperiuntur tres opi. Quidā
dicunt in ipsa aqua. & sic si animal brutum biberet
de aqua consecrata, quæ est in fonte, videt⁹, qd biberet
sacramentum. de quo vide glo. j. q. j. c. detrahe. ¶ Se-
cunda opi. quod ipsa intinctio seu ablutio est sacra-
mentum, & non aqua: in qua quidem intinctio duo
reperiuntur. s. actio ex parte baptizantis. & passio ex
parte baptizati. vnde ipsa intinctio seu ablutio qua-
tenus est passio, est sacramentū baptisimi. & hanc opi-
nio. tenet magister sententiarum. ¶ Tertia opi. quod
character ipse, qui imprimitur animæ baptizatae est
sacramentum. Ipse verò Inno. dicit, qd sicut in Eucha-
ristia reperiuntur tria: vt in. c. cum Marthæ. s. titu. p-
xi. ita in sacramento baptisimi, quorum primum est
sacramentum tantum, & non res: vt aqua ablues, seu
ipsa ablutio. Secundum est res, & non sacramentum
tantum: vt remissio culpæ, & infusio gratiæ. Tertiū
est res & sacramentum: vt character, qui imprimitur
in animam baptizati. Et est character qualitas, quæ ha-
bilitat, seu disponit animam ad suscipiendū gratiam
Dei. De quo plenē per Io. An. super rub. de sacramē-
tis nō iterandis. Ipsa verò aqua verbo Dei consecra-
ta, est propriē sacramentum. ¶ Ex quo infertur ad. q.
pone, qd aliquis baptizetur in flumine: nunquid tota
aqua fluminis sit sacramentum. Inno. qd non, sed solū
illa, quæ tetigit baptizatum. & idem dicunt quidam
in aqua, quæ est in fontibus ecclesiæ: vt illa sola sit sa-
cramentum, quæ tetigit corpus baptizati. vnde si in
fonte non fuit aliquis ibi baptizatus, non est sacramē-
tum baptisimi: cum non sit ibi aliqua anima, in qua
possit sacramentum habere suū significatum. Nā
sacramentum est sacræ rei signum. j. q. j. c. multi. Et
pro hoc facit alia opi. quam gloss. ponit in. d. c. detra-
he. quæ dicit, qd aqua intingens corpus baptizati, im-
mediatē incipit esse sacramentum: cum præmissa for-
ma verborum tangit corpus & immediatē postea de-
finit esse sacramentum. & satis videtur probabilis illa
opi. Ex quo infertur, quod bibens ipsam aquam, nō
bibit sacramentum. Et vide bonum textum. in. c. sab-
bato. de consecratione. distinctio. iij. vbi dicitur qd in
sabbato Paschali, vel Pentheco. quis velit sumere de
aqua fontium pro deuotione ad asperisionem do-
mus: hoc debet facere antē, quā infundatur chrisma
aliqui tamen bibunt de illa aqua, non tamen est ne-
cessarium: sed ecclesia pro deuotione permittit: vt. s.
dictum est. ¶ Vltimò quid sit baptisimus, & vnde di-
catur: & per quæ verba fuerit institutus: & de eius ef-
fectū vide bo. glo. de conse. di. iij. c. j.

SYMMARIUM.

1 Baptismus non imprimitur per solam asperisionem
aquæ: nisi dicatur: Baptizo te in nomine pa-
tris. & c. licet omittatur salis impositio, & quæ-
dam alia solennia. 2.

2 Verba si sunt de forma substantiali alicuius actus,
eorum ommissio vitiat actum: secus si sunt de solen-
nitate.

3 Baptizare nemo potest, nisi sit sacerdos: si quis autē
contra sacerdotē baptizauerit, siue masculus, si-
ue foemina: tenet baptisimus, & non debet reite-
rari: licet grauiter peccent.

4 Baptizandus non requiritur, quod ter immergatur
in aqua: sed est seruanda consuetudo loci.

5 Baptismus non potest fieri in alio liquore, quā in
aqua.

6 In baptismo multum considerantur consuetudi-
nes Prouinciarum circa eius solennitates.

7 Constitutio Pape non extenditur ad illos, qui habēt
contrariam consuetudinem.

ter & meli⁹ quā
alibi, tradit Tho.
in. iij. sentē. di. iij.
q. j. vbi omnino vi-
de. Item vtrū adul-
tus, qui baptiza-
tur, debeat ab ali-
quo teneri, an ve-
rō sufficiat quod
ipse solus respon-
deat baptizati, vi-
de latē per doct.
in. c. fi. de cognā-
spi. lib. vj. Item ad-
de, qd ille, qui mi-
nus fortē in extre-
mis cōstitutus pe-
tijt se baptizari,
non potest post
mortē baptizari:
quemadmodum
non potest ab ex-
communicatione
absolui: quia ba-
ptismus imprimit
characterem ani-
mæ, qd post mor-
tem est separata à
corpore. Ita dicit
Inno. in. c. à no-
bis. el. iij. de sentē.
excommunicati.
quæ sequitur Ar-
chi. in. c. quanta. ij.
qō. v. & facit text.
in. c. si quis in egri-
tudine. lvij. distin-
ctione. Item vtrū
fuerit necessariū
instituire sacra-
mentum baptis-
mi post circunci-
sionem. Et quan-
do fuit institutū,
& quando sum-
pserit efficaciam
suam: vide per
Thomam in. iij.
senten. distinctio-
ne. iij. quæstione
prima. articulo. v.
Item contra id, qd
s. dixi: quod tantū
gratiæ olim con-
ferebat circunci-
sio, quantum ho-
die baptisimus: vi-
de Tho. iij. sentē-
tiar. distinctio-
ne. iij. quæstio. j. arti-
i. ij. vbi dicit: quod
quamuis circunci-
sio olim auferret
culpam, sicut ba-
ptismus: non ta-
men diminuebat
fomitē: idē o-
portuit baptis-
mum succedere.
Item ad intelle-
ctum huius rubri-
cæ, vide etiam
Thomam in quar-
to sen. di. j. q. v. q.
prima. art. secūdo
& tertio. Item ba-
ptisimum cathe-
chismus præce-
dere debet ex for-
ma: ita quod prius

habeat necesse fieri cathecismus. Et de eius forma, & quid operetur, vide omnino latissime in. in. iij. sent. dist. iij. q. ij. artic. ij. de exorcizatione: an debeat precedere, vide Tho. in. iij. sent. dist. vj. q. ij. artic. iij. Item vtrum baptizati à Io. baptista sint baptizandi, plenè disputat glo. in. c. dedit baptismum. j. q. j. Item an baptismus necessariò debeat conferri in ecclesia: vide tex. in cle. presenti. de bap. & quod no. gl. fi. ibi. & Inno. Item an probetur ecclesia curata ex hoc solo, q. baptizentur pueri, vide per Imo. in. d. cle. presenti. in. ij. col. Itē an ex eo, q. quis baptizatur in loco: acquirat ciuitatem, vide per Bar. in. l. j. circa me. ff. ad muni.

¶ Pro intellectu huius. c. g. & eorū quæ hic scribit Inno. & docto. vide multum eleganter Tho. iij. sent. dist. iij. q. j. arti. ij. vbi melius declarat oia dicta. Inn. quā hic scribant. & plenè examina quæ & qualia verba in collatiōe baptismi sint exprimenta. & ibi inter alia dicit, q. si baptizās diceret: Baptizo te in nomine trinitatis. nō dicitur collatus baptismus. de quo p istum hic in. fi. secus asserens ipse Thom. si diceret:

Baptizo te in nomine genitoris, filij, & spiritus sancti amen. vbi etiam dicit multum singulariter, q. si plures sacerdotes simul dicant, Nos te baptizam⁹ in nomine patris & c. proferendo reliqua verba apta non est baptismus. Sed si vnus sacerdos dicat pluribus, vos baptizo in nomine patris. & c. tunc dicit, q. baptismus est sed peccat taliter baptizans: nisi ex necessitate id faciat. Ibi etiam ponit, si corruptè verba prolata fuerint, an vitietur baptismus. & ibi concludit, quod si hoc facit ex industria vitietur baptismus: si verò ex ignorantia, bene confert, nisi sit tanta corruptio, quæ omnino auferat sensum locutionis, quia tunc non est est baptismus. Et de hoc ultimo vide tex. in. c. retulerunt. de conse. dist. iij. Et ponit etiam in præalle. di. ar. ij. si addatur aliquid in verborum prolotione vltra formam iuris, quod vitietur baptismus. & concludit q. si baptizans non intendit mutare ritum iuris non vitietur baptismus, dūmodò id quod additur non sit contrarium formæ baptismi à iure traditæ, & ideò concludit, q. si baptizans vltra alia verba dicat: in nomine Beatæ Mariæ. non vitietur baptismus. Et ideò si aliquid aliud addat ex deuotione. Ponit etiam sanctus Tho. j. di. arti. ij. circa fi. an interruptio, quæ interceptat intentionem in prolotione verborum, habeat vitare baptismum, & concludit quod sic, si est tanta interruptio, quæ interceptat intentionem baptizantis. Et ideò dicit q. sic baptizatus dicat in nomine patris. & in terponat longam fabulam, & postea dicat & filij & spiritus sancti. & c. non erit baptizatus. Secus verò dicit: si fuerit parua interruptio: vel adiectio verbi non corruptentis formam. vt si dicat: in nomine patris omnipotentis, vel aliquid silentij, vel tussis vel huiusmodi: quæ intentionem non discutunt: quia tunc bene erit baptismus. ad hoc facit. l. quæ extrinsecus. cum ibi no. ff. de verborum obligatio. Item adde prædictis in quantum supra dixi, q. si plures dicant nos baptizam⁹. & c. quod idem in terminis dicit sanctus Tho. in. iij. sent. di. vj. q. ij. artic. j. circa medium: addens, q. si omnes vnū immergerent ita q. quilibet diceret: ego te baptizo in nomine patris & filij & spiritus sancti, esset baptismus verus: quauis peccarent non seruantes ritum ecclesiæ, non tamen taliter baptizantes essent puniendi tanquam iterantes baptismum: nisi hoc intenderent. Etiam subdit ibidem singulariter Tho. scilicet in præalle. di. vj. quæstio. ij. arti. j. quod si duo baptizarent simul aliquem, & vnus ex baptizantibus esset mutus, & alter mancus: vno eorum proferente verba alio mergente non est baptizatus: quia ista forma ostendit, quod ab vno eorum. debet fieri immersio & verborum pronuntiatio. Item vide eundem Thom. in. iij. sent. en. dist. vj. quæstio. ij. ar. iij. vltra me.

Siquis. ¶ Breue est. vel sic. Licet puer sit ter immersus in aqua, in nomie patris & filij & spiritus sancti: si nō sit dictum: Ego te baptizo in nomine patris. & c. non est baptizatus. ¶ No. j. iuncta glo. fi. q. vbi aliqua verba sunt de substantia, vel forma substantiali alicuius actus, omisio alicuius verbi vitiat totum actum, sicut patet hic in omisione illorum verborum: Ego te baptizo. & c. Secus est vbi omittetur aliqua verba: quæ non sunt de substantia, sed de solennitate. vt puta, si presbyter omitteret cathecismum, vel salis impositionem, vel vñctionem: quam facit in pectore & in fronte. Ex quo em in aqua eum baptizauit, baptizatus est puer: si cut videmus, quod faciunt aliquando mulieres quando infans est in periculo mortis. Nam eum baptizant simpliciter. & omittunt illa verba, quæ sunt de solennitate baptismi. Pro hoc de conse. di. iij. in. c. mulieres. nec debet reiterari baptismus. dic tamen, q. si postea infans su peruixerit, debent suppleri per sacerdotem ea quæ fuerunt omissa, vt cathecismus & vñctiones & similia. Et pro hoc quod not. hic glo. Et sic expressius hic Abb. ¶ Et ex his tangendo quodlibet verbum huius capituli: infero ad quæstionem: quis possit baptizare. Nam text. hic dicit, si quis. quod verbum est generis ma-

vbi dicit, q. consuetum est in ecclesia, vt totum, quod ad baptismum pertinet, expleatur ab vno sacerdote, & precipue, quando non venit magna multitudo ad baptismum, & sunt multi sacerdotes. Et an sanctificatus in vtero debeat baptizari: dic, quod sic, secundum eundem Thom. in. iij. sent. dist. vj. quæstio. j. arti. j. Item vtrum ad hoc, vt conferatur baptismus, requiratur

sculini. Dic tu, q. propriè hoc officium pertinet ad sacerdotē, vnde necessitate etiam instāte Diaconus baptizare nō debet. de conse. dist. iij. c. costat: cū duob⁹ seq. Trā si de facto aliquis nō presbyter baptizat, tenet baptismus, siue baptizans sit laic⁹, siue mascul⁹, siue fœmina, vt in. c. j. in fi. de sum. trini. & in. d. c. mulieres. tamen grauitè peccat, nō sacerdotes, vt dixi: vsurpantes sibi hoc officiū cessante necessitate. Pro hoc. j. q. j. in. c. q. quidā. nec debet vt dixi reiterari baptism⁹: ex quo illa forma substantialis de qua hic fuit obseruata, sed potuerunt suppleri solennitates omisse, vt pdixi. Ex his dic q. istud verbū, si quis, cōprehēdit etiā fœmini nū. Nam & masculinū cōcipit fœmininum. l. si ita. ff. de leg. ij. & xvij. q. iij. c. si quis suadete. iuncto. c. mulieres. de sen. excō. ¶ Secūdo q. ibi: puer⁹. qd in puella: dic q. idē. Nā baptism⁹ est gñalis: & cōpetit iā fœminis, quā masculis: tā adultis, quā pueris: vt j. e. c. maiores. ¶ Ter tiò q. ibi: ter merferit. nūquid sit de necessitate, vt baptizād⁹ ter immergāt in aqua? Inn. hic dicit notabiliter, q. licet in verbis sit redacta certa & substantialis forma vt hic: nō tū in facto. Sola em intinctio est de substantia, vñ sufficit, q. baptizans effundat aquā super baptizādū quātūcūq. modicā. Nā q. possit cōtingere propter debilitatē baptizātis & grauitatem baptizandi, q. non possit illū sustentare manibus & immergere ter in aqua. dicit tamē Hosti. tutum esse, vt in verbis vel in factis obser-

bibere sacramentum baptismi. vide gl. in. c. detrahe. j. q. j. & facit quod not. glo. in. c. qui bona. de consecra. dist. ij. Et adde quod creatura irrationabilis non est capax baptismi: nec per se, nec per alium. Ita determinat Thom. in. iij. sent. dist. ix. q. j. arti. ij. vltra med. Item adde, q. Papa nō potest dispensare, q. aliquis sine baptismō saluetur. ita dicit idem Tho. in. iij. sent. dist. xvij. q. j. arti. j. circa finem.

Anto. Franciscus. ¶ Circa hoc, quod hic dicit de trina immersione, adde q. baptismus etiam in solo capite fieri potest absq. eo, quod totum corpus immergatur. arg. l. si ex diuersis. ff. de relig. & sumpt. fu. & tenent Ioan. and. & Inno. in. c. debitum. de bap. & vide quod habet in. c. vulgaris. de pœ. dist. j. & vide glo. in verbo trium. in. c. præcipue. de conse. dist. iij. quæ dixit, q. si vna tantum gutta aquæ cadat super eo, qui baptizatur, q. sufficit: tutius tamen est secundum Inno. in dicto cap. debitum. q. aqua fundatur super maiori parte corporis. & ad hoc vide Hostien. in summa. de bap. in. §. quæ sit for. vbi dixit non esse baptizatum eum, cuius pes, vel manus tantum baptizatur, residuo corporis manente in vtero, quia tunc non dicitur natus. & ppter eā non debet sepeliri in ecclesia: cum anima non baptizati sit damnata, vt in. c. nulla. de conse. dist. iij. & in. c. firmissimè. de cōse. ca. dist. Et adde q. baptizari potest paruulus, pro quo alius respondeat: vt in. c. paruuli. de consecra. dist. iij. & vide do. Card. in cle. j. in. §. ad hoc. de sum. trini. & fide catho li. vbi dicit, q. furiosus etiam potest baptizari alio respondente. de quo habetur in. c. maiores. de bap. & per Card. in clemen. j. in. vj. q. de homici. vbi dicit se credere hoc verum, si furiosus tempore, quonon erat in furore, declarauit mentem suam, quod volebat baptizari: sed superueniente furore, non fuit baptizatus. Et adde, q. si quis projiceretur in puteo, vel in flumine, & si dicerentur verba substantialia baptismi, non esset baptizatus propter periculum mortis instantis. de quo vide Card. in cle. j. in fin. de baptismo.

b ¶ De quo vide etiam hic per domi. Anton. in. iij. columna. verficulo. in his, quæ facit. & eius opinio. in terminis etiam firmat sanctus Thomas. iij. sent. dist. iij. quæstio. j. articulo. iij. Et dicit, quod licet trina immersio non sit de necessitate baptismi: tamen congruentissimè fit ad exprimendum in factis fidem trinitatis. & dicit quod si trina immersio omittatur contra consuetudinem ecclesiæ, grauitè peccat semel tantum immergens. Et dicit, q. si sacerdos non intendat nisi semel immergere, prima sola immersio complet baptismum: terminans intentionem baptizantis.

hides in baptizante. & in baptizato vide latissime per Thomam. in. iij. dist. iij. q. j. articulo. iij. Item ad de hic Tho. iij. dist. iij. quæstio. j. arti. j. vbi dicit, q. licet substantia sacramenti baptismi possit conferri qualibet die & hora: tamen solennitas sacramenti, hoc est aqua solennis baptismi, non potest conferri, nisi in duobus videlicet in vigilia Paschæ, resurrectionis, & in vigilia Penthecostes. & ibi ponit rationē, quare hoc debeat fieri potius illis diebus, quā alijs diebus solennib⁹. Et ponit etiam ibi quæ signa sint facienda, quando quis baptizat alium, vel quando eum facit cathecumenum. ibi plenè videbitis. Item vtrū asinus bibēs aquā baptismi, dicatur

Panor. super Tertio Decre. Cap. Maiores.

Qualiter aqua sit necessaria in baptismo, & quare ipse potius ad hoc sumat, quam alius liquor: prout est vinum, vel sanguis. ponit elegantissimè Thom. in. iij. san. di. iij. q. j. arti. iij. & vide. d. Ant. in. c. proxi. s. eod.

SEB. SAPIA.

In nominibus patris. Quid autem si diceretur: In nomine patris & filij & spiritus sancti, & diaboli: an valeat baptismus & valeat homo cōsuetudo. vide Hostiē. in sum. huius ti. cōcludēt, qnō in. s. quæ sit eius forma. col. ij. Car. Alex. in. c. consuetudinē. xj. dist. Petrū Rauenatē in conclusionib⁹ cōsuetudinis. columna. xiiij.

Adde hūc, qd si sacerdos baptizaret aliquem nobis lem nō vitia baptismus, si ob reuerentiā dicat: Ego baptizo vos. vbi debeat dici, Ego baptizote. secundū quod docet ista decreta. ita determinat do. i. c. cū ab vno. de rei. in. vj.

SEB. SAPIA.

Quid si dicatur. vide Fely. in. c. cū dilecta. col. xvij. ver. similiter dixit s. de rescrip. & ibi ponit, an pfectio ordinis in baptismo vitiet baptismū. col. yj. ver. ad. de etiā ad istā regulā. vide etiā Fely. in. c. quæ in ecclesiariū. co. vj. ver. secūda cōclusio. s. de cōsti. & ibi an Papa possit mutare formā verborū.

Adde hūc, qd not. Bart. in. l. j. c. ne fa. bap. rei. vbi vbi dicit de iure hoc posse fieri, cū qd in periculo fuit baptizatus iterū baptizari pōt in ecclesia cū hac cōditione, si non es baptizatus. &c. Et de ista baptizatiōe: qua poena puniant facientes eam, est tex. cum glo. & ibi domi. Abb. in. c. ex lite.

uetur consuetudo loci. & vide tu bonum tex. in. c. de trina. de conse. dist. iij. vbi dicitur: qd lo ci consuetudo obseruari potest licitè, siue fiat immersio trina, siue vnica, & ibi videas significatum. ¶ **Quartò quæro ibi: in aqua.** quid si fieret in alio elemento, vt in vino, vel alio liquore? dic, qd non esset baptismus: quia elementum aquæ est substantia baptismi: vt in c. nō vt apponeret. j. e. ibi: saluæ aspersione liniuit. Nam Christus mandauit in aqua baptizari. & ita fuit ipse baptizatus & fortè ad hoc de signandum exiuit aqua de ipsius latere in passione eius, vt in. c. in quadam. j. titu. proximo.

¶ **Quintò quæro ibi: in nomine.** quid si diceret, in nominibus patris. &c. vel in virtute patris, &c. dic, qd non esset baptismus, secundum Inn. quia plus importat in singulari, quàm in plurali. Nam denotat vnitatem essentia. Itē non licet variare formam per ecclesiam traditam.

¶ **Sextò quæro ibi: ego.** nunquid illud pronomen ego, sit de substantia baptismi: an sufficiat dicere baptizo. &c. glo. ij. hoc tangit, & communis opi. est, qd non sit de substantia: quia intelligitur sub alijs verbis. Dicit tamen gl. in. c. multi. de conse. dist. iij. qd non debet omitti. si tamen omittitur, tenet baptismus, & hæc opinio bona: & quia aliqui tenent hoc esse de substantia præcauendum est à principio: vt istud pronomen ego, exprimat. ¶ **Septimò quæro ibi: baptizo te.** quid si dicatur, baptizo te in nomine Christi & patris & filij. &c. quidam, vt refert Inno. dicunt, qd nō est baptismus propter omissionem formæ substantialis, nisi fortè in vna prouincia consuetudo aliud haberet, Et nō. bene hoc dictum, vult em, qd vna prouincia potest vti alia forma, quàm sit hūc expressa, dūmodo in substantia sit isti æquipollēs. Ponit exemplum in Calabria. & dicit, quod Papa intantum approbavit illorum consuetudinē, quod eis cōcessit: vt in futurum possint ita facere: secus dicit, vbi in vna ciuitate, vel in pluribus. quia non est ita iustus error in vna ciuitate, sicut in vna prouincia. Item non eminet tantum scandalum, secundum Hostiē. & concludunt Inno. & Host. qd ecclesia Romana debet quantum potest sine tamē violatione fidei tolerare ritus & consuetudines aliarum prouinciarum: vt Græcorum & aliorum Christianorum, vt facilius redeant ad fidem integram. Et his rationibus Papa sustinet Græcos sacerdotes in matrimonio, vt in. c. cum olim. de cleri. coniu. & in. c. Nicena. xxxj. di. Item Iudæos & Paganos contrahentes in secundo gradu, vt in. c. gaudemus. de diuor. ¶ **Et sic bene & singulariter nō. qd constitutio Papæ non extenditur ad alios habentes consuetudinem contrariā.** pro hoc vide bonam gloss. xxj. di. in. c. j. in fin. ¶ **Octauò quæro ibi: te.** quid si omittatur illud pronomen te: communiter tenetur, quod ille nō est baptizatus: quia non apparet, quid iste baptizet. ¶ **Vltimò quæro ibi: in nomine patris.** quid si dicatur in nomine trinitatis, vel in nomine Christi? Hanc quæstionem ponit gl. pe. & dicit, quod tenet baptismus: quia olim sic baptizabantur homines: vt in. c. quodam. de conse. di. iij. doc. hūc communiter tenet oppositum, quia hodiè fuit immutata illa forma: vt patet in hoc tex. & hoc tene menti. Quædā tangit hūc Inno. ad materiam faciētia. vide per

te. & per prædicta expedita sunt glo.

SUMMARIVM.

1 Baptismus reiteratur, si dubitatur de eius omissione. 2.

3 Baptismus, quibus casibus reiteretur.

CAP. II.

De quibus. ¶ Breue est, & hoc intendit. Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, potest baptizari forma hūc expressa. ¶ **No. qd vbi dubitatur, an solennitas debita interuenerit, debet in dubio reiterari.** ad hoc de conse. dist. j. c. solennitates. & quod hūc dicitur de baptismo: procedit etiā de cōfirmatione, seu chrismatione secundū docto. Item dicerem in omnibus alijs sacramentis non iterabilibus eadem rōne. ¶ **Item nō. casum, in quo sacramentum cōferatur sub conditione: hūc tamen non est propriè conditio, cū sit de præterito.** Non enim suspendit actum: quia certū est naturæ, vtrum fuerit baptizatus: vt nō. in. l. cum ad tempus. ff. si certum petat. ¶ **Vltimò quæro, in quo dubio procedit iste tex. doct. instant: sed finalis & vera conclusio est, quod procedit tam in dubio facti, quā iuris.** Et primò ponit exēplū cū reperitur infans expositus sine signo baptismi. Nam dubium consistit in facto. De secūdo possunt poni multa exēpla, & notabis. s. c. proxi. puta si fuit dictum: baptizo te in nomine Christi. Nam in iure dubitatur, an iste sit baptizatus. ideo potest baptizari sub ista forma. de qua hūc. ¶ **In glo. si. in. fi. dic, qd ista quæstio nō procedit ad textum relata, quia ex quo præmittit protestationem, qd non intendit baptizare: si erat baptizatus nō potest dici, qd imprimitur nouus character.** Itē sine illa protestatione tene, qd non imprimitur nouus character, si iterum quis baptizetur. sed tantū sit reiteratio in facto, ar. in. c. in Genesi. de ele. Nam dominium alicuius rei non potest haberi amplius: quàm semel. & his haberi non potest, vt inter dilectos. de fi. instru. multò fortius hoc est dicendum in characterē. &c.

SUMMARIVM.

1 Cause magnæ importatæ sunt per solam sedē Apostolicam decidendæ. 3.

Sententia super depositione Episcopi per solum Papam fieri potest.

2 Papa solus sine concilio, non potest statuere contra vniuersalem statum ecclesiæ.

4 Communis vsus loquendi attenditur etiam in interpretatione diuinæ scripturæ.

CAP. III.

Maiores. ¶ Hoc dicit vsq ad. s. verum. Sacramentū baptismi vtiliter conferri parvulis, licet non credant, nec intelligant: & remittitur peccatum originale. Et diuiditur tota decreta. in duas partes. Primò ponit exordium probans magnas quæstiones maximè fidem tangentes referendas esse ad Papam. Secunda ibi: in quibusdam. ponit epistolā, quæ quatuor habet partes: sicut quatuor sunt quæstiones. Secūda ibi: verum. Tertia ibi: sed adhuc. Quarta ibi: item quæritur. Prima subdiuiditur. primò ponit hæreticorū obiectio duab⁹ authoritatibus

rarū. de apost. Itē vide tex. in. c. nō licet. & ca. ne baptizare. cū. iij. seq. de cōse. di. iij. Et ista practica protestatiō est, quā nō. idē domi. Abb. in. c. j. in fin. de cler. per fal. promo.

¶ De hoc genere causarum: scilicet, quæ sunt maiores quæ mediæ: vide per Ioā. and. post Hostiē. in cap. fi. de crimi. fal. & per glo. remissiū. in versi. grauiora. & Imo. in. ix. col. in ele. non potest. de procur. facit quod legitur in text. & gl. in. c. frater vlt. xvj. q. j. & p gl. in. c. literas. de iura. calū. Et quæ dicatur minima causa, vide per gl. in ca. de appellationibus. de app. & per gl. in. c. fi. de re iudi. lib. vj. Et facit, quod not. do. Ant. in. c. caterū. de donati. ponit, quid dicatur esse minimum, & circa hoc quæ dicantur causæ maiores & c. vide do. Ant. in cap. vt debitus. in vlti. col. de app. post gl. si. ibi quæ dicit, qd causæ maiores sunt: de quibus. in. c. quod tras la. de offi. leg. Et adde quod cuius. cūq; valoris sit causa, non dicitur esse magna causa, si agatur solum de possessione, nō de proprietate. Ita nō. dicit Bart. in. l. admonendi. in. x. col. ff. de iur. reu. Item, quæ dicatur grauis vel ardua causa, vide domi. Ant. de pro cu. in. c. querelā. in. vj. colum. Nam causa electionis dicitur magna causa: vt not. gl. in. c. bonæ. el. j. in ver. securum. de elect. maximè si sit de electione Episcopi: vt est tex. in. c. si ipsius. de electi. lib. vj. vel de electione coadiutoris Episcopi, vt est est tex. in. c. j. de cle. egr. lib. vj. & vide domi. Ant. in. c. edoceri. in

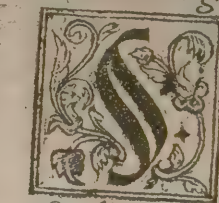
authoritatibus munita. Secunda ibi, ad illius ipsius solutio. Tertia ibi: *ceterum*. authoritatibus respondet. ¶ Casus literalis. Quidam hæretici fecerunt quasdam quaestiones catholicas. Archiepiscopus Are talé. postulauit dñm Papā illis quaestioibus, rñdere. Ad quod res pōdet: Papa declarando singulos articulos vniuscuiusq; quaestio nis, vt claré ex illa litera capere possis. Ber. ¶ No. j. q. magnarū caularū decisio seruāda est soli Apostolicæ sedi. pro hoc capi. vt debitus. s. de appel. & c. quāuis. de electio. libro. vj. Hinc est, q; ne mo citra Papā potest facere sententiā super depositionē Episcopi. iij. q. vj. accusatus. & c. quāuis. & c. ij. de trāssa. Præla. & præsertim si talis causa attingit articulos fidei, vel sacramenta ecclesiæ. Hic enim agebatur de sacramentis ecclesiæ. Et ex hoc & ex tex. infero solū Papā posse cognoscere & decidere causas fidei, & sacramen torū ecclesiæ. ¶ In cōtrariū tamē facit glo. in. c. Anastasius. xix. di. quæ videtur velle, q; Papa in causa fidei, debet cōgregare cōcili um. & in tali causa conciliū est supra Papā: & sic aliqui ruditer intelligentes illā glo. apertē veniūt cōtra istū tex. vnde dic q; regu lariter solus Papa pōt decidere causam cōcernētē fidē & sacramen tum ecclesiæ, vt probat hīc. & in. c. hæc est fides. xxij. q. j. ad. c. Ana stasius. dic, q; ibi Papa voluit decidere cōtra aliquod institutū per ecclesiā: quod nō poterit sine concilio, quia vbi in causa fidei con stat de iudicio totius ecclesiæ: Papa non potest aliquid decernere cōtra statutū ecclesiæ. quia posset Papa esse hæreticus, & sic errare in fide. xl. di. si Papa. sed tota ecclesia errare nō pōt: vt in. c. à recta. & ibi bo. glo. xxij. q. j. ¶ Secūdo nō. q; Christus orauit p Petro, vt nō deficeret eius fides. Ex quo infertur, q; fides Christiana defi cere nō pōt: quia non est præsumendū, q; Christus fuit frustratus labijs suis. ¶ Sed contra hoc op. Christus orauit pro Petro. ergo sequitur, q; successores Petri non possent errare. quod tamē est fal sum. Nam Papa pōt peccare, vt in. c. aliorū. ix. q. iij. & pōt esse here ticus: vt in. d. c. si Papa. Item potest esse ignarus adeo, quod pro pter insufficientiam potest resignare papatum: vt in. c. j. de renun. lib. vj. ergo ratio literæ nō concludit, vt propter orationē Christi factā in psona Petri, sit recurrendū ad Papā in causis arduis. Sol. di cūt hīc doc. q; Christus orauit pro Petro & successoribus suis, vt nō deficerent tā in fide, quā in moribus. Nā successores in fide & moribus erūt salui, nec errabunt in fide. Ad id quod dicitur de hæ resi respondēt, q; orauit pro Petro & ecclesia. Ego aliter dicerem, q; quēadmodū potestas tradita Petro, fuit sibi tradita in psona ec clesiæ, sed sibi tanquā capiti: vt notabiliter probat in. c. quodcūq;. xxij. q. j. & in. c. ita dñs. xix. di. Ita Christus orauit pro Petro, id est pro tota ecclesia in persona Petri, sed pro Petro principaliter, tanquā pro capite, vt nō deficeret fides Petri. Fides autem Pe tri est fides vniuersalis ecclesiæ. & ideò directē cōcluditur, q; eccle sia tota errare nō pōt: quin saltem remaneat in vno. Et ita probat per August. & est tex. cū gl. notabilis in. d. c. à recta. xxij. q. j. ¶ Sed quia Papa est caput huius ecclesiæ, & præsumitur oibus sanctior & doctior. xl. di. c. j. ideò ad ipsum est recurrendū in causis maximē arduis, quia de facili non potest totā ecclesiā cōgregare dubio ma ximo existente. & vide gl. nō. in. c. quāuis. xxj. dist. quæ dicit, q; vbi sunt boni Christiani, est romana ecclesia. vnde post mortē Chri sti fides remāsit solū apud beatā virginē. Sic pōt cōtingere (quod absit) q; apud vnū solū dūtaxat fidelem, licet fœminā posset confi stere recta fides. ¶ No. iij. in. §. quibusdā. q; lex Mosayca nō est ser uanda cū Euangelio, nec circūcisio cū baptismo. vnde baptis mus successit circūcisioni, nō aut cōcurrit cū circūcisione. ¶ Itē nō. q; baptis mus cōpetit cuiq; sine distinctione sexus, vel etatis. ¶ Itē nō. hīc tex. apertū, q; in lege diuina etiā masculinū cōcipit fœmininū, ita apertē arguit hīc tex. Nam Christus dixit, nisi quis renatus fue rit. & c. & dicitur, q; per hoc includere voluit masculios & fœmi nas. non solū ergo in lege humana masculinū concipit fœmininū. I. si ita. ff. de le. ij. & in. l. j. ff. de ver. sig. & xvij. q. iij. si quis suaden te. iuncto capi. mulieres. de sen. ex. sed etiā in l. diuina, vt hīc, quod tene menti. ¶ Itē nō. duos effectus circūcisionis antiquæ. Nā tolle batur peccatū, & euitabatur dānationis periculū. Sed per hoc nō po terāt peruenire ad regnū cæleste. Baptismus verò habet tres prin cipales effectus. Primus inducit remissionē peccatorū. Secundus tollit damnationis periculū. Tertius aperit regnum cæleste. & dic quartū, q; infunduntur gratiæ & virtutes in ipso baptismo: vt j. in

ver. illud. & in cle. j. de sum. tri. in fi. Dic etiam clarius, quod per baptismum dimittitur ne dum peccatū, sed etiam omnis pœna peccati, ita q; si infidelis adultus hodiē baptizaretur: & illico decederet, non sentiret etiam pœ nam purgatorij: vt est text. Aug. notabilis. de pœ. dist. vij. c. nullus, vbi ponit exēplū in latro ne: cui credenti, & tūc baptizato baptismo fla minis, fuit dictū: Amē dico tibi: quia hodiē me cum eris in paradiso, vt in. d. c. fi. ¶ Item nō. q; dispositio habens plures orationes debet vni formiter intelligi. vnde cauda nō est separāda à capite: vt ad aliud referat principium, & ad aliud finis. & ad hoc notabis istum tex. in ver. 4 si. iuncta glo. in ver. authoritas. ¶ No. ibi: se cundum communem vsū loquendi. tex. satis nota bilē, q; etiā verba scripturæ diuinæ intelligun tur secundū communē vsū loquēdi. c. ex lite ris. j. de spon. & l. labeo. de supel. le. ¶ Item nō. q; verba apta referri ad habitum & actū, re feruntur ad habitum solū, quādo subiecta ma teria hoc expostulat. & sic non potest quis re dargui de ineptitudine loquendi. Exemplum. si dico: Titius comedit: licet actualiter nō co medat, tamē verū est dicere, quod comedit: re ferendo sermonē ad aptitudinē, & nō ad actū, aptus est enim comedere. Et idem dicendum est in statutis & alijs dispositionibus. ¶ Vlti mō nota in hoc principio: q; etiam paruulisi virtutes infunduntur in baptismo, & hæc opi. hodie est approbata in cle. j. in fi. de sum. trini. a

SUMMARIUM.

1 Argumentum à simili procedit, etiam in concernen tibus animam: dummodò detur omnimoda simi litudo.

2 Peccatum originale quod est.

Verum. ¶ Originale peccatū, quod sine cōsensu cōtrahitur, remit titur in baptizato, etiam nō cō sentiente, vt paruulis: secus de actuali, quia sicut nō cōmittitur sine cōsensu, ita nō relaxatur. h. d. vsq; ad §. adhuc. ¶ No. j. quod etiam in concernentibus animā in lege diuina, licitum est arguere, à simili: dummodò detur omnimoda similitudo in eo, in quo fit comparatio: aliās ar. à simili corrui: vt hīc. de quo vide quod nō. Io. an. in. c. nō pōt. de prebē. li. vj. & quod nō. in. c. translato. de cōsti. ¶ No. duplex esse peccatū. s. originale & actuale. & q; actuale nō cōmittit sine consensu. Nā peccatū adeo est volūtariū, vt nullo modo sit peccatū: nisi detur voluntas peccandi. Nam peccatum est voluntas cōsequendi, quod iustitia vetat. de quo dic, vt plenius habetur. xv. q. j. in prin. & dicitur actuale, quia primo actu & facto cō mittitur. Nam impossibile est quē peccare si ne facto suo. Originale verò dicitur, qd cōtra hitur ab origine. s. cū anima infunditur in cor pore. vnde satis post Innoc. hīc: quod in anima pueri reperiuntur tria. s. pronitas ad peccen dum. & contrahitur ex carnis corruptione. Nam per peccatum primorum parentum ca ro humana fuit corrupta. vnde dicit canon: quod omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum. xij. quaestio. j. omnis ætas. Secundū, d est quædā macula, seu sordes quā cōtrahit aīa

ij. col. de rescrip. vbi dicit, quod sta tur arbitrio iudi cis, quæ dicatur ar dua causa. Idē do. Anto. in. d. c. edo. ceri. in vlti. col. di. cit quod cōstitue revniuersalē syn. dicū, vel œcono. mum in ecclesia, dicitur arduum negotium. Item, quæ dicantur le ues causæ, vide o. mmino Bar. i. l. le. uia. in fine. ff. de ac cusa. Quæ autē di cantur leuia, gra uia vel grauissi ma. vide Bar. in l. non solū. §. si man dato. ver. cir. secū dum. ff. de iniur. Et de multiplici genere caularū, vi de gloss. xj. q. j. in sum. & Lap. alle. lxx. Itē quæ dicā tur grauia delicta, vide do. Anto. in c. at si clerici. in. §. de adul. in pe. col. de iudi. Anto. Fran.

¶ Quæ dicantur causæ graues, & quæ modicæ, & quæ minimæ: di cas hoc relinque dum arbitrio iudi cis, qui cōsiderata qualitate psonarū & quātitate causæ arbitratū illā esse magnā, vel parū iuxta glo. in l. illi. citas. ff. de offic. præsi. quæ dicit, q; causa vniuspör celli i rustico erit grauis: quia por cellus rustici est oculus rustici. & vide Ro. in l. si cō stāte. in prin. ff. so. ma. & quæ notāt doc. in l. admonē di. ff. de iure iu. & in l. imperiū. ff. de iuri. om. iud.

SEB. SAPIA. b ¶ Ignarus. vide Fel. in. c. si qñ. co. pe. in fi. s. de rescr. vbi dicit, q; ppter defectū literaturę Papanon potest deponi, sed per solam hæresim.

SEB. SAPIA. c ¶ Quod etiā ver ba. Multa de cōi vsu accumulāt Fe ly. in gl. j. poemij hui⁹ libri. co. ij. cū se. & Mod. in nu. ff. de ope. no. nū. ¶ Et circa baptis mum paruulorū

& eius effectum, vide tex. in. c. j. §. verum. §. de sum. tri. & omnino. f. Thom. iij. sen. dist. iij. q. iij. ar. j. vide etiam ad materiam huius. c. quod ipse Tho. no. ea. dist. q. iij. artic. ij.

SEB. SAPIA. ¶ Per baptismum. Nunquid autem baptismus de-
leat crimina perpetrata ante baptismum adeo, quod qui perpetravit nō pos-
sit amplius accusa-
ri. vide Fely. in. c.
de his. col. ij. vers.
secunda conclu-
sio. j. de accu. post
Abba. ibi.

ZACHARIAS.

b ¶ Non dimittere
tur peccatū origi-
nale. Tu dic. q. nō
tollitur per baptis-
mum quod ad sui
essentiā, sed miti-
gatur, ne quis da-
mnetur. vt no. gl.
in. c. si concupiscē-
tia. c. xl. q. j. & in. c.
ij. de conse. di. iij.
Antonius Franc.
¶ Circa hoc quod
hic dicitur de pec-
cato originali, di-
cas q. illud proces-
sit ab inobedien-
tia & concupiscen-
tia primorū paren-
tum. & ideo, quā-
uis nō tenetur de
illo confiteri iu-
sta ea, quæ habentur
per glo. in. §.
fina. de poeni. dist.
iij. & quia illud
deletur per baptis-
mū, vt in. c. maio-
res. de bapti. & de
hoc originali pec-
cato habetur per
beatū Tho. in
prima parte sum-
mæ. q. vij. ar. iij.
& ij. & in. q. de ma-
lo. q. iij. & in sum-
ma cōtra gentiles.
li. iij. q. xl. cū dua-
bus seq. q. Et ad-
de, quod originale
peccatū est equali-
ter in omnibus, vt
per bea. Thom. in
prin. ij. q. lxxxij.
ar. iij. & in qō. de
de malo. q. iij. ar.
vij. Et an origina-
li peccato debeat
poena sensibilis,
vide eūdem Tho.
in preal. q. xxxij.
ar. iij. & in. d. q. de
malo. q. ij. arti. ij. &
an poena peccati
originalis in ali-
quo remaneat
post baptismū. vi-
de eūdem in. iij.
parte sum. q. lx.
vij. ar. iij. & quæ sit poena peccati originalis, dicas q. est poena carētiæ diui-
næ visionis, vt per eūdem Tho. in. q. de malo. q. ar. ij. & iij. & vide quæ habentur
in. c. per baptismum. de conse. di. iij. vbi habetur, q. multiplex est poena
peccati originalis, de quo ibi vide per Archi. & scribentes.

SEB. SAPIA. ¶ Quod quis. An præsumatur quis in eadem volun-
tate perdurare, vide Bal. & alios in. l. in ipsius. vbi bo. tex. C. fami. eriscund.
Aretinus in capitulo primo. in secunda columna. supra de iudi. Alexander
in consilio septuagesimo octavo. incipiente, in causa & lite vertente. in secun-
do volumine.

in infusione ad corpus per immisionem car-
nis corruptæ. Tertium est reatus, seu debitū
pœnæ eternæ, quod quidē sequitur ex secūdo.
Nā propter illam maculā cōtractam primi pa-
rentis cum posteritate sua fuerunt deputati
huic pœnæ eternæ. ¶ Sed dubitat: q. ex istis
tribus dicat peccatū originale. magister senten-
tiarum plenē prosequitur. ij. sen. di. xxx. & ibi
cōcludit, q. illa pronitas ad peccandū sit pecca-
tū originale. quod nō placuit Inno. quia sequi-
tur, q. per baptismū, nō dimitteret peccatum
originale, cū post baptismū remaneat ipsa p-
nitas ad peccandū, vt in. d. c. omnis ætas. & c.
septies in die. de poeni. dist. iij. Dicit ergo ipse
teneri cōmuniter, q. illa macula, seu sordes sit
peccatum originale: cui est annexa illa proni-
tas ad peccandū. vñ licet tollat illa macula, re-
manet tamē pronitas propter corruptionem
carnis, & sic intelligitur illa authoritas Augu.
dū dicit, q. per baptismum tollitur peccatum
originale reatu & non actu: id est, tollit ille rea-
tus, qui priuabat hoīem visione Dei: sed rema-
net improprie tamē in actu, quia remanet illa
pronitas ad peccandum. Dicit etiā Aug. q. isti
qui carēt visione Dei decedētes sine baptismo
mallēt sic esse, quā nō esse. Et hoc facit ad solu-
tionem vnius cōtrarij. Nā videt iniustum, vt
paruulus, qui nullū peccatū cōmisit decedēs si-
ne baptismo puniat. So. carentia visionis Dei
nō est proprie pœna, sed propter inobediētiā
primorū parētū Deus nō vult eis cōicare bea-
titudinē suā: nō aut imponit eis pœnā actualē.
& isto respectu pœna istorū paruulorū dicit
mitissima, vt in ca. regenerante. de cōse. distin.
iij. quinimo Deus facit eis gratiam eos crean-
do, quia secūdū illā authoritatē Aug. isti volūt
magis sic esse, quā nō esse. & idē no. gl. in. d. c.
regeneratē. Cōclude ergo, q. per baptismū tol-
litur illa macula, seu sordes animæ: & per con-
sequens tollitur ille reatus. Itē illa pronitas ad
peccandū debilitatur maximē post sacramētū
confirmationis. Nā per chrismationē, seu cō-
firmationē Christianus confirmatur in fide, &
efficitur fortior ad resistendū Diabolo & cō-
cupiscētij carnalibus: vt in. c. j. de consecr. dis-
t. v. & adde istis glo. no. in. c. ij. de conse. dist. iij.
quam omnino vide.

SUMMARY.

1. Confitens peccata sua, & aliqua retinens de quibus non vult confiteri, nō potest pro cōfessis absolui.
2. Infantes decedentes sine baptismo, priuantur visione Dei: aliam verō pœnā actualē non patiuntur.

Intellectus implicantes contrarietatem, vel repugnantiam, non sunt ad mittendi.

Sed adhuc. ¶ Licet in baptismo dimittatur originale peccatum paruulis, qui tñ cōsentire nō possunt: in adultis tamē amētibus, vel dormientibus, qui nō cōsentunt baptismō, nō dimittitur actuale. Itē etiā nec origina-

1. le. Secūda pars ibi: ad hoc. ¶ No. j. q. nūq. quis liberat ab vno peccato, quin liberetur ab omnib⁹. quia Deus nō nouit opus imperfectionis. Ex hoc infero, q. cōfitens aliqua ex suis peccatis, vel etiā omnia, si dispositus est in aliquo peccato iacere, à nullo in veritate absoluitur rectē. quia peccata ex parte non dimittuntur per rationē literæ. & vide quod leg. & no. in. c. qd quidam. de pœ. & remis.
2. ¶ Secundò no. q. pœna originalis peccati nō est nisi carētia visionis Dei. Ex quo inferitur ad id, quod dixi in præcedēti. §. quod paruuli decedētes sine baptismo, nō patiuntur aliā pœnam: nisi q. carent visione Dei: illa tamē pœna maxima est: vt in. c. firmissimē. de conse. dist. iij. licet respectu pœnæ actualis dicatur mitissima, & sic cōcordat tex. in. c. regeneratē. ea. dist. Et ob hoc dixit Augu. q. dānati ad perpetuos cruciatus mallēt esse cū illis cruciatibus, & videre Deum: quā extra cruciatus, & carere visione Dei. quasi innuat, quod carētia visionis Dei est in se maior pœna, quā sit cruciatus ille, quē damnatus sustinet in inferno. Imò ista carentia dicitur grauissima pœna. dānatus tamen in inferno habet vtranq. pœnam, quia caret visione Dei: & tamē patitur alios cruciatus.
3. ¶ Itē no. q. abijciendus est intellectus, ex quo sequitur quædam contrarietas, seu quædam repugnantia. Et no. modum arguēdi. facit. c. solitudinem. de app. & l. vbi repugnātia. ff. de reg. iur. cū fi.

SUMMARY.

1. Dormientes & furiosi non possunt baptizari, nisi ante dormitionem & su-
rorem velint baptizari. 6. 7.
2. Infideles non possunt cogi ad fidem suscipiendam.
Baptizari nemo potest per vim.
4. Matrimonium factum ex voluntate coacta, non tenet.
5. Præsumitur quis durare in eodem consensu, & allegans voluntatem muta-
tam habet probare.
7. Maritus non potest ordinari in præiudicium vxoris. etiam, quod vxor ad-
huc non sit cognita.

Item quæritur. ¶ Hoc dicit vsq. ad fi. Amentes: vel dor-

mientes baptizati: si ante dementiam, vel dormi-
tionē baptizari volebant, characterem suscipiunt,
aliās secus. coacti verò causatiuē suscipiunt. h. d.
vsq. ad fi. Primò ponitur quæstio. In secunda. ibi: sunt autem. quo-
rundam opi. In tertia. ibi: sed opponitur. illi quæstioni opponit. In
quarta. ibi: propter quod. opinionis veritatē exprimit. In quinta. ibi:
dormientibus. principalem quæstionem soluit. ¶ No. j. alienum fore
à religione Christiana: vt infideles compellantur ad fidem sus-
cipiendā. concor. c. ad finem. xxij. q. v. ¶ No. differentiam inter
vim præcisam & conditionalem. Nam vis præcisā impedit impres-
sionem characteris. secus in conditionali. ratio est: quia primo ca-
su potius dicitur quis pati quā agere. c. sacris. quod met. cau. Exē-
plum: si quis ligatis manibus & pedibus inuitus baptizaretur. Sed
in vi conditionali est voluntas, licet coacta. Et ex hoc & ex tex. no.
q. coacta voluntas, voluntas est: licet nō sit absoluta. ¶ Ex hoc in-
fertur, q. in actu, in quo requiritur absoluta voluntas, vt in matri-
monio, vbi requiritur omnimoda libertas: vt in. c. cum locum. de
spon. coacta voluntas non sufficit. quia non est absoluta voluntas.
¶ & vide quod dixi in. d. c. cum locum. & tene menti. ¶ Itē not. q.
quis præsumitur perdurare in eodem consensu. allegans ergo vo-
luntatem mutatam, habet probare. ff. de proba. l. eum qui. ¶ Itē
no. casum, in quo demens, vel dormiens potest baptizari, quando
scilicet ante dementiam: vel somnum erat in proposito baptizan-
di. ¶ In gl. in verbo, conditionaliter. ibi Ioan. And. dicit: quod non
cogeretur & hoc tenuit. hīc & in capitu. vbi ista. lxxij. dist. sed do-
cto. videntur communiter tenere contrarium. Pro hoc facit iste
tex. Nam quemadmodum suscipiens baptismum per vini cōditio-
nalem compellitur ad obseruantiam fidei & ipsius sequelā, vt hīc
& in

& in.c.de Iudæis.xlv.diff.ita & ordinē suscipiens debet cōpelli ad obseruatiā ordinis & sequelā ipsius.& erit hīc casus in quo metum passio non succurritur per actionē,quod me.cau.Ratio,quia cōtra impressiōē characteris,cū sit indelebilis,restitutio fieri nō debet:nec pōt: maximē cū iste posset dici inuitatus ad meliora, vt notatur in simili in.c.cū dilectus.quod met.cau.& vide per Goff.in sum.de ata.& qualita. s. circa hanc.& duobus. s. s. sequētibz. si tamē iste habuisset vxorē poterit matrimonio licitē vti, qā non potuit ordinari in praiudiciū vxoris, etiā si vxor nōdū fuisset cognita.arg.eorū, quā not.gl.de voto.lib.vj.c.j. ¶ In gl.in ver. perdurare.no.bn istam gloss.& .q. quā ponit, quia quotidiana est.

SYMMARIUM.

- 1 Baptizare nemo potest seipsum, etiam instante necessitatis articulo, tamen si statim mortuus fuisset, saluus fuisset propter fidem, quam habuit.
- 2 Forma substantialis debet seruari, alias actus est nullus, etiam quod ex necessitate non possit seruari.
- 3 Baptizans debet esse maior baptizato. xvij. annis.
- 4 Iudæus ante, quam recipiatur ad baptismum, debet omnia restituere, quæ extorsit per usurariam prauitatem: illa verò quæ licitè quæsiuit, non.
- 5 Baptizari nemo potest ex sua immersione in fontem, licet alius dicat, ego baptizo te. sed requiritur, quod ab alio immergatur.

CAP. IIII.

- 1 **D**ebitum. ¶ Nemo pōt seipsum baptizare, etiā instāte necessitatis articulo. Cōmunis diuisio. Secunda. ibi: respondemus. ¶ Casus literalis. Quidā Iudæus in mortis articulo constitutus, cū inter Iudæos existeret: nec aliquem Christianum habere posset seipsum in aquā immerfit, dicēdo: Ego baptizo me in noīe patris & filij, & spiritus sancti. amen. Quærit, an iste sacramentū baptismi receperit. Respondet Papa, q cū inter baptizantē & baptizatum debeat esse discretio, secūdū quod ex verbis dñi colligitur, q dixit Apostolis: Baptizate oēs gētes in noīe patris & filij & spiritus sancti, prædictus Iudæus est ab alio baptizandus: vt ostēdā, q alius est, qui baptizat: & alius qui baptizaf. vnde dñs nō ā seipso, sed ā Ioanne voluit baptizari, tamē si Iudæus statim decessisset, ad patriā cōuolasset, nō propter sacramentū baptismi: sed propter fidē, quā habuit sacramenti. In baptismo illa spiritualis generatio celebratur, de qua dixit dñs: nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō intrabit in regnū Dei &c. Sicut em̄ in carnali gnatio ne alius est qui generat, & alius qui gnatur: sic & in spirituali ali⁹ debet esse, qui spiritualiter generat, & alius qui spiritualiter generatur. Sanē cū corpus exterius, siue cor interius baptizaf, oportet, vtrobiz paternitas & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans & baptizatus adinuicē referatur. Ber. ¶ No. j. q vbi aliqua requiruntur ad substantiā actus: nisi illa interueniāt, nō tenet actus etiā si ex necessitate solennitas seruari nō possit. Ex quo infertur, q necessitas facit deficere solēnitatē substantiāle. quod nō. ¶ No. ij. q in baptismo quis dicif renasci: quia primò fuit natus carnaliter: nūc verò renascif spiritualiter. Et ex hoc infertur & ex tex. q ista generatio spiritualis debet imitari naturā, seu naturāle generationē in quantum potest. vnde sicut in generatiōe naturali quis nō potest seipsum generare: sed requiritur alius, qui generet: ita & in ista spiritali regeneratione. ¶ Ex hoc ego crederem, q nemo pōt aliū baptizare: vel ipsum de sacro fonte leuare, quin posset esse pater suus carnalis. & sic, q præcedat baptizandū in plena pubertate: id est, q sit maior. xvij. annis. Sicut in simili dicimus in adoptione legali: quia oportet, q adoptans excedat adoptatū in plena pubertate: & q sit maior. xvij. annis eō, quē vult adoptare: vt sit certissimum, q posset esse pater carnalis: vt patet in sti. de adop. s. minorē. licet Pet. de Auch. hīc dicat sufficere, q excedat in. xiiij. annis, quia tunc possunt generare. Sed nō placet: quia, vt dixi, lex in simili requirit plenam pubertatē: vt in. d. s. minorē. Nam multi reperiūtur, qui non sunt puberes in. xiiij. an. vt nō. in. c. puberes, de despō. impu. Et ex hoc nō. quasi nouū, q nō debet quis admitti ad leuandū aliquem de sacro fonte: vt sit pater eius spiritalis, nisi præcedat,

seu sit maior baptizādo in. xvij. an. Nam abso^a num videtur eū fieri patrem spiritualement, qui non potest esse carnalis. s. minorem. ¶ Item colligo vltra alios arg. optimū, & quasi in tex. expressum, quod ad substantiam baptismi, nō requiritur leuans de fonte, seu suscipiens de sacro fonte, sed sufficit ipse baptizatus. hoc aperte probatur in eo, q Papa arguit de carnali generatione ad spirituale: & in spiritali in patrē requirit duntaxat ipsum baptizantem: leuans ergo potius interuenit ad solēnitatē actus, quā de necessitate: & fuit hoc, vt arbitror introductum propter paruulos: qui nequeunt respondere in catechismo. Ad. c. paruuli. de consec. dist. iij. sed catechismus non est de substantia baptismi: vt in. c. j. s. eo. pro hoc facit tex. in. c. proxi. ā contrario. ¶ Vltimò not. q in baptismo nō solūm baptizatur: id est intingitur corpus exterius. sed etiā corpus interius: & illa ablutio, quæ fit exterius notat abluitionem interiorem. & interior fit per spiritū sanctum. Nā aqua & verba nil prodesse, nisi spiritus sanctus baptizaret interius, in. c. per aquā. de consec. dist. iij. Vnde reperitur duplex paternitas & filiatio in baptismo. vna exterius: in aqua baptizans est pater: alia interius in aqua spiritus sanctus est pater: & ideò omnes Christiani vocantur filij Dei. & inter se sunt fratres spirituales: quia habēt vnum & eundē patrē spirituale in ista secunda natiuitate. Facit quod not. in. c. ad mensam. xj. q. iij. & per hoc intelliges istum tex. in fin. ¶ Hīc quæritur, nunquid Iudæus debeat indistinctē admitti ad baptismū? dic, q non. nā primò debet restituere ea, quæ extorsit per usurariam prauitatē & illicitē: vt in. c. Iudæi. & ibi glo. de consec. di. iij. non autē tenetur relinquere alia licitè quæsitā: sicut multi simplices credunt. pro hoc. c. sicut Iudeij. de Iudæis. Item non debet baptizari illico: sed debet aliquo tēpore differri, vt appareat, an habeat rectā intentionē. & olim fuit statutum, vt staret cathecumini per. viij. menses: vt in. d. ca. Iudæi. sed postea fuit statutum, q per. xl. dies tantū: vt in. c. ne quod absit. ea. distin. Multi tamen non bene, hoc non obseruant, sed illico baptizant. vnde postmodum quiescēt illo calore sape tales redeunt ad vomitū erroris eorum. ¶ Vltimò quæro, quid si aliquis immergat seipsum alio dicente: Ego te baptizo. nunquid sufficiat? dic, q non, quia nisi immergat, iste non potest dicere: Ego te baptizo. Dicit etiam Innocen. quod de necessitate non requiritur immersio: sed satis est, quod baptizans effundat aquam super corpore baptizandi, lauando totum corpus, vel maiorem partem, vel saltem caput. ^a Dicit etiam sufficere, quod scintilla aquæ proiecta ā baptizante tēgat corpus baptizandi. quod not. Licet tutius sit, vt seruetur, quod præmissum est. Sed hoc vltimū valet pro istis infantibus, qui sunt multum debiles: vt nō immergantur in aqua: neq lauatur totum corpus, ne incurrant periculum mortis.

SYMMARIUM.

- 1 Baptismus consistit in verbo & in elemento aquæ, non in alio liquore, & vnum sine alio non sufficit. 2. 4.

¶ Et de ista questione: an sufficiat tangere aqua caput, vel aliam partem corporis. vide glo. in. l. iij. in prin. in verb. quālibet. ff. de acquir. pos. & ibi per moder. & tenet Tho. in. iij. senten. dist. iij. q. j. ar. iij. vltra me. q sufficit caput tantū immergi. Et adde quod nō. Archi. in. c. no uissimē. de consec. di. v. vbi q de substantia confirmationis. i. chrismatis est, q fiat in fronte: aliās non diceretur quis confirmatus.

Anto. Fran.

¶ Ad istud de chrismate, siue cōfirmatiōe primò, an tale sacramentum sit de necessitate salutis, vide gl. in. c. responso. de sen. exc. quæ dicit, q cōtemnēs chrismari, nō est plene Christian⁹. ad quod etiā vide glo. in. c. veniēs. de trāsa. & aliā gl. in. c. j. de consec. di. v. & vide bea. Tho. in. iij. dist. vij. & eūd. i. iij. parte summe. q. xxvj. ij. ar. j. vbi tenet q nō est necessariū ad salutē. Pro quouide tex. in. c. oēs. de consec. di. v. & vide text. & gl. in. c. j. & ij. eadē di. vbi ponūtur effectus, quos operatur in nob. talis chrismatio. & illa debet fieri in fronte, vt habetur per glo. in. d. c. responso. de senten. exc. & tale sacramentū Chrismationis est deuotē cōseredū ab Episcopis tantū, vt in. c. j. de reli. do. & i. c. licet. in reg. xvj. q. iij. & qb⁹ sit illud conferendū, vide Archi. in. c. ij. de consec. dist. v. quē etiā vide i. c. nouissimē. ea. di. q dicit, q chrismat⁹ ob reuerentiā sacramenti, debet ligari pā. nō i fronte. Et adde q nemo pōt chrismari, nisi ā pprio Epō: vt p Inn. i. c. j. de reli. do. & vi. de Io. and. in. c. j.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Licet Græcos.

de cogna. spi. lib. vi. vbi etiam dicit: qd ex tali sacramento contrahitur cognatio spiritualis. de quo etiam vide per Archi. in. c. spiritus. de conse. di. v. vbi etiam habetur, an in chrismatione adulti, debeat de necessitate interuenire leuians, sicut in baptismo.

- ¶ Adde hic gl. in. c. baptismi vicem. de conse. di. iiii. Sed tu vide de hoc eleganter in terminis per Thom. in. iiii. sen. di. iij. q. j. ar. iij. vbi cōcludit, qd si aqua transsit in alia specie per alterationem, sicut per putrefactionem; vel transsit in vinū vt quia per additionem tantū alterius liquoris, soluat species aquæ, vt si parum aquæ admisceatur multo vino: tunc ex illa aqua nō pōt fieri baptismus. Sed si aqua nō transsit in alia specie, sed alterantur quædā eius accidentia: vt quia aqua est calida: tunc ex illa aqua fit baptismus. & ponit ibi signa cognoscendi, quomodo trāsit in alia specie: vel quādo recedit in termino raritatis, vel diuersitatis aquæ, vel in actu vel in potētia. Et adde hic do. Ant. in. c. precedenti. in fi. j. col. vbi dicit, qd cōfertur baptismus, licet aqua sit lutosa: secus si sit lutum, ex quo tamen aqua excutetur. & vide ad hoc Thom. in. iiii. sen. dist. vii. q. j. art. iij. in fi. vbi dicit, qd si aqua paludis esset tantum grossa, qd recederet a vera ratione aquæ, nō esset baptismus, sicut si esset lutum aliā esset baptismus: quia adhuc spēs aquæ manet: vide eundē sanct. Tho. in. iiii. sen. di. v. q. ij. circa medi. vbi dicit: qd oportet aquā, in qua fit baptismus esse mūdā ob reverentia sacramenti. tamen si sit immunda, nihilominus fit in ea bapt. Item eundē Tho. in. iiii. sen. dist. xj. q. ij. ante mediū, vbi dicit, qd nō refert in quacūq; aqua baptismus fiat. & qd baptismus possit fieri de omni aqua mari-

3 Substantia actus, si consistit in pluribus, requiruntur omnia illa plura: & non sufficit, si vnum interueniat, aliās actus ruit.

4 Baptizari nemo potest in aqua rosata, quia non est elementum, sed in aqua transformata sic, puta in lixiuio, vel aqua lutosa, vel sulphurea.

Baptismus quare debet consistere in aqua.

CAP. V.

Non, vt appone-

res. ¶ Vbi deest verbū, vel elementū aquæ, non est baptismi sacramētū. ¶ Communis diuisio. Secunda ibi: respondemus. ¶ Casus literalis. Ecce aliquis simpliciter ductus liniuit puerū in caput & pectus & inter scapulas saluæ asperione loco baptismi. quæritur, an talis esset baptizatus. Respō. Pa. qd cū in baptismo duo sint necessaria: scilicet verbum & elementum, & dominus dicat: nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto: non intrabit in regnum cælorum, dubiū nō est, qd ille non est baptizatus, in quo defuit nō solū alterū, sed vtrūq; Ber. ¶ No. j. duo quæ requiruntur ad substantiam baptismi, scilicet verba ad hoc instituta: de quibus hic. & in. c. j. s. e. Item elementum aquæ. nō potest ergo quis baptizari in alio liquore. ¶ Et ex hoc & ex tex. no. qd vbi plura requiruntur ad substantiā actus, defectus vnius facit totū deficere. Concor. l. si vnus. C. de testi. ¶ Sed quæro, nunquid in aqua rosata possit quis baptizari, maxime in statu necessitate. doc. hic cōcludūt, quod non. Et idem tenuit beatus Tho. Ratio: quia Christus fuit baptizatus in aqua Iordanis: & sic in elemento, & ideo nō sufficit alius liquor. Nā Christus sanctificauit nobis aquam in baptismo suo: vt in. c. nunquā. de conse. di. iiii. & fuit hoc sacramētū institutum in aqua, quia est igni cōtraria: peccatū ergo cōparatur igni. vnde sicut ignis extinguitur per aquā: ita peccatum per baptismum, vt. s. ca. proxi. Sed in aqua etiam transmutata baptizari pōt, dūmodo non mutet species aquæ. & ideo in lixiuio potest etiā quis baptizari. Item in aqua Balnei sulphurei. quia aqua est: licet aliquantulū transmutata. Idē dicūt doc. in aqua lutosa. secus aut in luto. ¶ Vltimō quæritur de vna. q. quæ fuit de facto, quidam deferens puerū ad baptizandum ad ecclesiam valde remotā: videns in puerō signum mortis, nec habens secū aquam proiecit puerum in vno puteo, dicēdo verba instituta, nūquid iste puer sit baptizatus, & sic possit sepeliri in cœmiterio ecclesiastico? Quidā Doctor. Theologiæ de ordine fratrum prædicatorum in Montepessulano dixit, qd non. sed vt hic refert Abbas multi Canonistæ illud fuerunt detestati. quia non defuit hoc casu verbū nec elementum. sed postmodum ipse Abbas consuluit magistrum suum, qui respondit, qd non erat baptizatus, & sic concordauit cū iudicio illius Theologi. motus: quia in baptismo requiritur non solum submersio: sed etiam ele-

na & sulphurea & de lixiuio, tenet expressè Thom. in. iiii. senten. distincti. iij. q. j. art. iij. reddens rationem: quia nō mutatur species aquæ, nisi qd trāsit per montes sulphureos: & similiter lixiuuium in nullo mutatur ab aqua, quo ad substantiam: nisi qd trāsit per cineres. Itē vide Tho. in. iiii. sen. di. xj. qō. ij. art. iij. circa fi. vbi dicit, qd in baptismo aqua est principalis materia. si aqua alterius speciei apponatur, non seruatur debita materia, & ppter hoc non est sacramentum baptismi.

Anto. Francisc.

¶ Anī pura aqua debeat quis baptizari: vide Host. in sum. de baptis. in s. quæ sit eius forma. in versic. quid si alius liquor. & in. c. pen. de bapt. vbi cōcludit, qd in aqua mista vino vel alicui alij liquori non debet quis baptizari. de quo etiā vide glo. in. c. baptismi. de cōsec. di. iiii. & vi. de Thom. in. iiii. sen. di. iij. Nūquid autem de aqua rosata, vel lixiuio, vel de aqua alchimistarum, vel de aqua sulphurea balnearum, vel de aqua maris, vel de brodio carniū, possit fieri hoc sacramētum baptismi: vide per Hof. & Ioan. an. in. d. c. pe. de bap. & per bea. Thom. in. iij. parte sum. q. lxxvj. art. iij. & vide gl. in. c. detrahit. j. q. j. quæ videtur velle, qd in aqua maris possit fieri baptismus. Pro quo vide text. in. c. celebritatem. de consecra. distincti. iij. glo. in. c. j. iij. dist. Et quod duplex sit baptismus: vide quæ habentur in cap. pen. de bapt. & per glo. in. c. secundo. de presbytero nō baptizato. & quando debeat quis rebaptizari, vide per bea. Tho. in. tertia parte sum. q. xxxvii. art. vj. & in eadem parte. qō. iij. articulo. j. & in. iij. senten. dist. ij. art. iij. circa principiū. & vide in titu. C. de sanctum baptismi. reciteretur. per totum.

uatio ab aquis in signū resurrectionis. de conse. di. iiii. c. de trina. & c. propriè. Sed hæc ratio apud me non concludit: quia vt dixi in. c. precedenti, de necessitate non requiritur immerfio, & per consequens, nec leuatio. vnde crederem, qd si posset cōstare, qd puer vixit quā diu baptismus fuit completus, qd satis dicatur baptizatus. sed quia potuit præcedere in via ante, quā baptizaretur, posset sustentari illa opi. glo. quasi nihil habens. ergo per vos expediatis.

SUMMARIUM.

- 1 Mores & ritus differunt inter se.
- 2 Infideles nouiter redeuntes ad fidem, sunt tolerandi in moribus & ritibus eorum, dūmodo nō sint tales, quod offendatur Deus.
- 3 Papa habet potestatem in omnes gentes, licet de facto aliquæ non obediunt.
- 4 Baptizans, si peccat in latinitate, non vitiat baptismum. Latinitas falsa non vitiat baptismum.
- 5 Baptismus verus confertur, etiam quod baptizans & baptizatus credant baptismum esse trussam, vel prodesse corpori, & non animæ.

CAP. VI.

Licet Græcos. Baptizatos à latinis Græci rebaptizare non debent. Præmittit exordium, & duplicē narrat græcorum excessum. Secundū id fieri prohibet. Tertiū poenam imponit. Secunda ibi: volentes. Tertia ibi: si quis. ¶ Casus literalis. Postquā Græci subtraxerunt se ab obedientia ecclesiæ Rom. intantū cœperāt abominari latinos: qd inter alia, quæ contra Christianos committebant, si quando sacerdotes latini in eorum sacrificarent altaribus: non prius sacrificabāt in ipsis, quā ea tanquā p hæc polluta lauissent: & baptizatos à latinis præsumebant ausu temerario rebaptizare. Præcepit Papa: vt talia decetero nō præsumant cōformantes se tanquā filij obediētis sacrosanctæ Ro. eccle. vt sit vnū ouile & vnus pastor. Si quis autem tale quid præsumpserit, excoicationis sententia percussus ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur. Ber. ¶ No. j. qd inter mores & ritus est differentia: luc enim ponuntur ista, vt diuersa. & dic, qd mores referuntur ad illa, quæ sunt extra sacramēta: & ritus ad ea, quæ sunt de sacramentis. ¶ No. ij. & tene mēti, qd ecclesia Rom. potest & debet de honestate venientes nouiter redeuntes ad fidem tolerare in moribus & ritibus eorum antiquis. Hinc est, qd multum Græci in calabria & quibusdam alijs regionibus tolerantur in forma baptizandi & celebrandi & multis alijs, in quibus nobiscum non conueniunt. Vnde per istam tolerantiam non minus sunt vera eorum sacramenta: dūmodo in tantum nō differant, quod Deum in illis offendant. vnde nō sunt

sunt tolerandi cū periculo animarū & cōtra honestatem ecclesiæ vniuersalis. & hæc no. facit quod no. glo. in .c.j. in fi. xx. di. ¶ Tertiò not. q. Græci & aliæ nationes debent esse & cōstituere vnū ouile nobiscū. Debent ergo omnes hoīes esse de ouili Christi. nā ipse dixit, fiet vnū ouile & vnus pastor: vt habet in Euāgelio. ergo de iure oēs homines sunt sub pastore ecclesiæ: scilicet sub Papa: licet de facto nō valeat Papa cōtra multos infideles exercere suā potestatem. de quo vide per Inn. in .c. quod super his. de vo. ¶ Item no. q. ecclesia Roma. est mater & magistra oīm ecclesiarū. Græci ergo de iure debēt cognoscere Papā Romanū pastore. cōcor. c. ij. in fi. de sum. tri. ¶ Vltimò no. q. rebaptizans aliquē ex studio, est depositione dignus. ¶ Quæro hīc: quid si baptizās peccat in latinitate: vtp̄ta, dicēdo: baptizo te in nomine patria & filio. &c. Concludūt doc. q. baptismus cōferretur: quia forma intellectualis est seruata: licet nō quo ad corticē. Hoc probat ex eo, quia mulieribus permittitur baptizare in idiomate vulgari. vnde quisq. pōt baptizare in idiomate suo: nec falsa latinitas vitiat dūmodò quis nō faciat hoc scienter aīo inducēdi nouū errorē, seu nouā formā: vt in .c. si non sanctificat. & in .c. retulerūt. de cōsec. distin. iij. ¶ Itē quæro, quid si baptizans & baptizatus intēdunt baptizare & baptizari, sed credūt, q. baptismus solū proficit ad sanitatē corporis, & nō animæ, nūquid conferatur verus baptismus? doc. q. sic. Satis enim est, q. seruetur forma tradita ab ecclesia. & q. isti baptizare & baptizari intendant. Itē dicunt doc. .s. c. j. etiā si credāt, q. baptismus sit vnatruffa, dūmodò vt dixi, intēdāt baptismū cōferre quod spiritus sanctus ad formā verborū inuisibiliter operatur. Pro hoc facit, quia Cayphas Princeps Iudæorum prophetauit, nō ex merito vitæ, sed officij potestate. j. q. j. c. dictū: vnde ex quo seruatur forma tradita à Deo & ab ecclesia: & isti credūt baptizare: baptismus operatur suū officiū. Secus esset, vbi baptizans nō intēderet baptizare, vel baptizatus baptizari. Nam requiritur intentio vtriusq. vt no. Inn. .s. c. j. Intentio tamē patrini leuātis de fonte sacro nō nocet secūdū doc. Hęc ratio pōt esse, q. patrinus nō baptizat, nec requiritur ad substantiā baptismi: vt dixi. .s. eo. c. debitū. Vltimò quærit, quare Christus voluit baptizari à Ioāne: cū baptismus cōferatur ad remissionē peccatorū. Ipse enim Christus nullo peccato tenebatur: cū fuerit conceptus sine semine virili, & sic non erat in eo peccatum etiam originale. Sol. duplex. prima, vt impleteret omnem gradum humilitatis. Tres sunt enim gradus humilitatis, de quibus vide per glo. fi. in cle. j. de re. do. & vltimus gradus est, vt quis supponat se minori. Ita voluit Christus se subijcere Ioanni. secūdò hoc fecit, vt sanctificaret nobis aquā. de cōse. distin. iij. c. nunquā. hoc no. in .c. per aquam. ea. distin. & in .c. debitum. .s. eo. & ex istis habetis materiam istius tituli.

De presbytero non baptizato Rubrica.

¶ Viso de baptismo, quia aliqui sæpe promouentur non baptizati ad ordines, de quibus dubitari poterat vtrū essent verè ordinati, vel an deberent baptizari, merito post rubricam præcedentem, subiicitur ista, scilicet de presbytero non baptizato. &c.

CAP. I.

Siquis. ¶ Breue est. vel per alia verba summa sic. Si nō baptizatus ordinat, ordinis characterē non recipit. & hoc summat. c. fi. j. eod. ¶ No. q. defectus sacramenti baptismi impedit impressionē characteris aliorum sacramentorum. vbi ergo non est baptismus, ibi non est validum aliquod aliud sacramentum, in quo

inprimā character. & hoc, quia baptismus est ianua aliorū sacramentorū: vt j. eo. c. fi. ¶ Sed quæro qualiter potuit iste deprehendere se nō esse baptizatum? Sol. fortè fuerat expositus: & credebatur baptizatus: nūc autē constabat per exponētes, q. non fuerat baptizatus, vel fortè instante necessitate fuerat baptizatus asperione saluæ, vt .s. titu. prox. in .c. nō vt ap. & credebāt à parētibus baptizatus, vel quid simile. ¶ Secūdò quæritur, quid si dubitetur, vtrū fuerit baptizatus? Sol. tam respectu baptismi, quā respectu ordinis poterit seruari, quod habetur in .c. ij. .s. tit. prox. secundū Host. ¶ Vltimò quæritur, quid si iste non vellet de nouo ordinari. dicit Io. an. quod remanebit laicus: & licet nō deberet contrahere matrimoniū quia tacitè videtur vouisse continentia. ar. in .c. quidā. .s. de cōuer. cōiug. tñ si cōtraheret, teneret matrimoniū, cū illud votū nō fuerit solēne, ex quo verè nō receperit sacram ordinē, vt in .c. j. de voto. li. vj. ¶ Et no. ex hoc dicto, q. ad solennizādū votū nō sufficit opi. & credulitas: sed oportet, q. verè subsequatur sacer ordo, vel ingressus religionis: vt in .d. c. j. de vo. li. vj. Credit tñ hīc dom. Ant. istum debere cōpelli ad suscipiēdū ordines propter intentionē, quā semel habuit. quod satis posset admitti. ar. c. qui bona agūt. xvij. q. j. facit quod legi & no. .s. de re gu. c. porrectum. & c. fi. j. e. vbi talis mandatur ordinari: nec relinquitur propriæ voluntati.

SVMMARIUM.

- 1 Communis error non facit valere ea, quæ sunt ordinis: sed ea, quæ sunt iurisdictionis.
- 2 Episcopus, qui reputatur, & non est, non potest conferre ordines: & si contulerit, non valent.

CAP. II.

Apostolicam. ¶ Orari debet pro eo, qui credens se baptizatum in fide Christi, decessit sine baptismo. vel aliter & melius. Omissio baptismi nō nocet credenti probabiliter se esse baptizatum. Primò ponit decisā cōsultatio. Secūdò responsio. ibi: vnde. quā probat duabus autoritatibus. Prima ibi: lege. Secunda ibi: librum. ¶ Casus literalis. Quidā sacerdos credens se baptizatum, & in fide baptismi persistens, mortuus est, postea cōpertū est, q. nō fuerat baptizatus, quæsitum est à Papa, vtrū ecclesia deberet eum habere pro baptizato, vt possit pro eo orare? Respondet Papa, quia presbyter ille in fide sanctæ matris ecclesiæ, & in confessione nominis Christi perseuerauit, ab originali peccato solutus gaudium cælestis patriæ fuit adeptus. in lib. viij. Aug. de ciuitate Dei legit, q. Baptismus inuisibiliter ministratur, quem nec contemptus religionis, sed necessitatis terminus excludit. in lib. beati Ambr. de obitu Valentiniani idē legitur. & sic huiusmodi quæstionibus sopitis ecclesia pōt preces & hostias Deo offerre pro presbytero memorato. Ber. ¶ No. j. q. peccatum originale dimittitur non solū in baptismo fluminis, sed etiā in baptismo flaminis. i. spiritus sancti. qui quidem baptismus flaminis ministratur omnibus habentibus Christi fidem & non contemnentibus baptismum fluminis: siue excludantur à baptismo fluminis ex necessitate: vt contigit Valentiniano. siue ex ignorātia probabili, quia credebāt se esse baptizatos. ¶ Secūdò no. q. decedēs in fide Christiana, præsumitur adeptus, seu adipisci gaudium patriæ cælestis: intelligere, vel spe. Nam si præsumeretur oppositum: nō oraretur pro decedente, vt in .c. pro obeuntibus. xij. quæstio. ij. ¶ Vltimò no. quod pro obeuntibus etiam sacerdotibus, debent Deo offerri preces speciales in ecclesia, & missæ celebrari. ¶ Item no. quod dicta Aug. sunt approbata ab ipsa ecclesia, & possunt allegari cū dubitatur de officio sacramentorum. Et idem de opusculis Ambrosij & aliorum doctorū ecclesiæ. de quibus vi-

SEB. SAPIA.
a ¶ In latinitate. Vide Fely. idem tenet in .c. ad audiē tiam. co. fi. verfi. li. mita non d. s. de re script. vbi generaliter vult, q. in diuinis scripturis falsa latinitas non obest.

de tex. in. c. j. de reli. & vene. san. li. vj. & xvj. di. quasi per totū. ¶ In gl. j. in fi. No. gl. singulariter, quæ solet multum allegari. & dic latius, q̄ baptismus fluminis, scilicet quo quotidie utimur pdest tā adultis, quā paruulis: vt in c. maiores. j. respo. s. ti. proxi. Baptismus fluminis. i. spiritus sancti, qui inuisibiliter baptizat cor interius: vt in. d. c. debitū. in fi. s. tit. proxi. & in. c. per aquā. de cōse. di. iij. prodest adultis tantū, qui in charitate & fide Christiana decesserūt: nō autē pdest paruulis. quia cū ipsi nō sentiant, nō habēt Christianā fidē, nec charitatē. & de isto baptismō potuisset pcedere opinio illorū hæreticorum asserētū paruulis baptismū nō pdesse: vt in. d. c. maiores. Baptismus sanguinis est, q̄n quis occidit p fide Christiana, & ista fides pdest tā adultis, quā paruulis. ex quo nō cōtempserūt baptismū fluminis. Exemplū. in sanctis innocētibus. Latro verō in cruce nō fuit baptizatus baptismō sanguinis, quia nō pro fide Christiana, sed p suo merito fuit cruci affixus. sed fuit baptizatus baptismō fluminis propter fidē, quā habuit in Christo: vt in. c. fi. de pce. di. vij. ¶ In gl. fi. ibi: *ventrem meum doleo*. hoc dicebat ad instar mulieris, quæ parit abortiuū. Nā ista regeneratio spiritualis cōparatur regenerationi carnali: vt in. c. debitum. s. ti. proxi. vñ iste Valētinianus abortiuus erat: quia nō peruenit ad baptismū fluminis. ¶ Et in fi. gl. no. singulariter hāc vltimā. q. glōf. Ex qua habes singulārē limitationē ad. l. Barbarius. ff. de off. preto. & ad. c. infamis. s. verū. iij. q. vij. & ad no. in. c. ad pbādū. de re iudi. & in ca. nihil de elect. In quibus iurib⁹ no. ¶ q̄ cōis error^b seu opinio facit valere gesta. Ista em pcedūt in depēdētibus à iurisdictione. nō autē in depēdētibus ab ordine, seu in istis sacramentalibus. In his em attēdit veritas, & nō opinio. facit. c. quāto. s. de cōsue. Ex quo inferit, q̄ ordinat ab eo, qui putabat Ep̄s, cū nō esset, nullū ordinē recepit. Valēt tñ sic gesta quo ad meritū propter fidem. & vide bo. glo. in. c. dudū. ij. de elect. & dic, vt ibi plenē no.

a ¶ Vide gl. in. c. firmissimē. de cōsec. di. iij. Et q̄ baptismus fluminis, vel sanguinis sufficiat ad saluandum hominem, vbi de est baptism⁹ aque. nō ex voluntate, sed ex necessitate latē exanimando firmat Thom. in. iij. sen. di. iij. q. iij. arti. iij. Itē vide Tho. in. iij. sen. di. ix. q. j. ar. ij. circa fin. vbi dicit q̄ baptizatus baptismō fluminis emundationē consecutus est: ppter propositum baptismi sacramentalis, & accipiens sacramentum ampliore gratiam consequitur.

SEB. SAPIA. b ¶ Communis error. assignari pōt ratio: quia talis error respicit causam efficientem. vnde sequitur, q̄ licet error faciat ius regulariter: tamen non facit ius, quando est defectus in causa efficiēti, vt no. signāter Bald. in. l. ij. in vlt. col. de sen. declarat lat. in. d. l. Barbarius. colū. v. ver. v. no. limita.

SEB. SAPIA. c ¶ Paria esse. plurā ad hanc regulam allegat lat. in l. quoties. ff. qui facit. cog.

SYMMARIUM.

- 1 Paria sunt aliquid non fieri, vel non ritē fieri. Procurator, si non facit fidem de mandato suo, potest dominus tanquā contumax accusari.
- 2 Iteratio debet fieri quotiescūq; dubitatur, an quid sit factum.
- 3 Præsumptio transfert onus probandi cōtrarium in aduersarium.
- 4 Præsumptio violenta admittit probationem in contrarium, quæ probatio debet esse euidentissima.

CAP. III.

Veniens. ¶ Pro summa accipe. c. j. s. e. vel ad idē sic. Nō baptizatus, ordinari nō potest: & si de facto ordinetur: nō recipit ordinis characterē, licet crederet baptizatus. Primō ponit de baptismō tradito ei, qui nō fuerat ritē baptizatus. Secūda ibi: *cumq;*. circa ordinē allegat pro & cōtra. Tertia ibi: *quia verō*. diffinit. ¶ Casus literalis. Quidā credēs se baptizatū secūdam formā ecclesiæ promotus fuit ad sacerdotiū: tandē inuenit, q̄ nō fuerit secūdū formā ecclesiæ baptizatus. Accessit ad Papā hoc sibi exponēs, vñ Papa fecit eū ritē baptizari. Postea disputatū fuit sup ordinibus, vtrū videlicet ordines suscepisset. & quidā dicebāt, q̄ cū baptismus sit ianua oīm sacramentorū, ante baptismū nō suscipit aliud sacramētū: quia vbi fundamētū nō est, superædificari nō potest. Sed ecōtrā videtur, q̄ p solam fidē baptizati, efficitur qs membrū Christi, & qui Christū habet per fidē, etiā si baptismū nō habet, vti q̄ fundamētū habet, & ita superædificari posse videtur, sicut salutifera opera: sic & quelibet ecclesiastica sacramēta. Præterea sacramētū ordinis pōt ficalis & sacerdotalis & Leuitici ex institutione sua præ-

cessit baptismū. per quod videtur, q̄ etiā ante baptismū huiusmodi ordines possunt ritē cōferri: maxime his, qui baptizati creduntur. ¶ His præmissis dicit Papa, q̄ cū in cōcilio apud Cōpendiū, sit cōstitutū, vt si quis in presbyterū ordinatus deprehēderit se nō esse baptizatū, baptizetur & iterū ordinetur. mādāt Papa quatenus iste p singulos ordines vsq; ad sacerdotiū ordinetur: & ministret in officio sacerdotis. quia nō intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factū: nec de sacramēto malē sentitur, cū illud nō cōtēptus religionis, sed necessitatis articulus impediuit. Si em aliquis natus est de Christianis parētibus, & inter Christianos fideliter cōuersatus, tām violenter præsumitur, q̄ fuerit baptizatus, vt huiusmodi præsumptio pro certitudine habeatur, donec in cōtrariū manifestis constiterit argumētis. Ber. ¶ No. j. ex isto text. ibi: *secundum formā euangelij*. q̄ baptismus habuit formā suā ab Euangelio, cū scilicet Christus dixit Apostolis: Baptizate oēs gētes iū noīe patris & filij. & c. vt in. c. pe. s. tit. p xi. Alia verō, quæ fiūt, & dicūtur in baptismō, fuerūt instituta ab ecclesia, & nō sunt de substantia baptismi, sed de solēnitatē, vt in. c. j. & quod ibi dixi. s. titu. proxi. ¶ Secūdo no. q̄ baptismus nō prodest: nō solū cū ex toto omittitur: sed etiā cū nō ritē cōfertur. i. nō solēniter secūdū formā euangelij. ¶ Ex quo infero paria esse aliquid nō fieri vel nō ritē fieri: sicut nullū, & inutile paria iudicantur, vt in. c. inter coporalia. de transla. Ep̄s. facit tex. in. l. j. ff. quod cuiusq; vniuer. no. Et per illū tex. & per istū pōt argui, q̄ si procurator nō facit fidē de suo mādato, perinde est ac si nō cōparuisset. vnde pōt dñs puniri tāquā cōtumax. quod no. Bar. ibi & tene mēti. ¶ Nota, q̄ sacramētū matrimonij pōt adesse sine baptismō. Pro hoc. c. de infidelibus. de cōsan. & affin. sed dic, q̄ nō est ratū, nec ita firmū: sicut si præcessisset baptismus, vt in. c. quāto. j. de diuor. ¶ No. q̄ nō baptizatus accipit verū corpus Christi si Eucharistia sibi cōfertur. nil mirū. Nā & Iudas accepit corpus Christi: & à Iudæis Christus passus est. sed in sacramento vbi imprimitur character: serua. c. j. s. eod. & quod ibi dicitur in fi. ¶ Itē no. q̄ tres ordines fuerunt instituti in veteri lege ante baptismū. & vide latius. xxj. di. c. j. ¶ Itē no. q̄ nō intelligitur iteratū, quod ambigitur esse factū. quod facit ad multa. & cōcor. de cōse. di. j. c. solēnitates. Ex quo inferitur, q̄ si quis non recordatur, vtrū dixerit aliquā horā diei, puta tertiam, vel sextā: teneatur iterare. Itē si nō apparet, q̄ ecclesia fuerit cōsecrata, debeat cōsecrari. & generaliter vbi actus de necessitate debet explicari, si ambigitur vtrū fuerit gestus, debet iterari. i. iterum geri. ¶ Vltimō no. q̄ violēta præsumptio pro aliquo, transfert onus probandi cōtrariū in aduersariū. concor. c. vt nostrū. vt eccle. benefi. ¶ Et not. q̄ cōtra violentā præsumptionem admittitur probatio in contrariū. Pro quo vide gl. l. distin. c. ferrum. & quod dixi in. c. is, qui. de spon. debet tamen probatio talis esse euidentissima. quod not. ar. in. c. quia verisimile. de præsumpt. & l. non est verisimile. quod met. cau.

De custodia Eucharistiæ, chrismatīs, & aliorum sacramentorum Rubrica.

¶ In præcedentibus titulis visum est qualiter Eucharistia consecratur: idē meritō subijcit de ipsius custodia. & quia in baptismate utimur chrismate, vt in. c. primo. de sacra vnctione. & suprà visum est de baptismō: idē additur hic de custodia chrismatīs: & generaliter de custodia omnium aliorum sacramentorum.

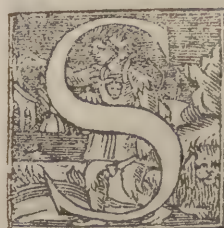
SYMMARIUM.

- 1 Ponens rem sub clauibus non potest redargui de negligentia, vel incauta custodia.
- 2 In delictis non solum punitur voluntas, sed exitus delicti. Percutens vnum credens percutere alium, debet puniri.

Testu

- 3 Testis falsus in foro contentioso debet puniri, nō solum de falso: sed etiam in omni damno inde secuto: in foro tamen animæ solum punitur de falso.
Damnum datum non ex proposito, sed ex negligentia, non est resarciendum in foro animæ.

CAP. I.

Statuimus. ¶ Hoc dicit. Eucharistia & christi-
ma dñt fideliter sub clauibus custodiri
& cōtrarium facientes sunt puniendi.
Primò statuit. Secūdò rationē submit-
tit. Tertiò addit pœnā. Secunda ibi: ne
possit. Tertia ibi: si verò. ¶ Not. j. q. Eucharistia debet
seruari in ecclesia sub clauibus, & cōseruatur propter ne-
cessitatē infirmorū: vt in. c. sanē. s. de cele. mis. & ibi habe-
tur, in quo loco debet cōseruari. ¶ T. Secūdò no. q. po-
nēs rem sub clauibus nō potest redargui de negligentia
& incauta custodia. facit pro istis, qui recipiunt commo-
datū, vel depositū. ¶ Itē no. prouidēdum contra sacrile-
gos, qui cū sacramēto Eucharistiæ, vel cū chrismate sua
nephāda sacrilegia præsūmūt exercere. & cōtra tales sæ-
pe miracula visa sunt, de quibus vide per Io. an. super ru-
bri. de cele. mis. ¶ Itē no. quē puniri nō solū de negligen-
tia cōmissa in officio: sed de omni delicto & dāno inde
postmodū proueniētibus. & sic no. q. ad delictū puniē-
dum nō solum cōsyderatur volūtas delinquēdi, sed exitus
delicti: vnde imputatur totū id, qd' prēter volūtatē
suā inde secutum est. Et pro hoc bo. tex. in. l. sciētia. s. qui
cum aliter. ff. ad leg. aqu. vbi dicit, q. si quis credens vnū
percutere cū lapide, percussit aliū: tenetur de illa percul-
sione, licet nō habuerit propositum percutiēdi illū. Idē
dic, si quis credebat percutere vnū, & percussit duos. &
generaliter de hac materia vide, quod no. in reg. imputa-
ri. de re. iur. li. vj. & subtilius per Bar. in. l. Diuus. ff. de si-
ca. & p. hac sit declarata gl. fi. ¶ Dicit tamē Vin. hīc vnū
notabile verbū, q. licet in foro^a cōtētiōso ferēs falsum te-
stimoniu, puniatur de falso, & de omnidāno inde secu-
to: tamē in foro animæ solū puniatur de falso testimo-
nio: licet aggrauetur per sequētia. & vide tu Inn. in. c. si-
cut dignū. de homi. vbi singulariter dixit: q. in foro ani-
mæ nō punitur quis ad satisfactionem dāni, si damnum
intulit prāter propositum: sed punitur de negligentia.
quasi velit, q. in foro animæ habeatur respectus ad volū-
tatem delinquentis. & dic, vt ibi latius no.

CAP. II.

Relinqui. ¶ Supellectilia in ecclesijs
poni non debēt, nisi neces-
tas vrgeat. h. d. primò. Ecclesiæ debēt sua va-
sa & vestimenta munda tenere. hoc secūdò.
Recitat. ij. excessus: contra quos secūdò puidet. Secūda
ibi: quia verò. ¶ Casus literalis. Quidā ecclesiam supel-
lectilibus suis & etiam alienis, sic exponūt: vt potius vi-
deantur domus laicorum, quā ecclesiarum. Sunt & alij,
qui ecclesias dimittūt incultas siue immundas: & etiā va-
sa ministerij vestimenta, pallas altaris, & ipsa corporalia
tā immūda relinquūt, quod aliqbus interdū sunt horro-
ri. Vnde prācipit Papa, q. huiusmodi supellectilia in ec-
clesijs nō ponātur, nisi necessitate instāte: sic tamē, vt ne-
cessitate cessante de ecclesia remoueantur. Prācipit etiā
vt oratoria vasa, corporalia & vestimēta prādicta mun-
da & nitida cōseruentur. Absurdū est enim in sacris hu-
iusmodi sordes negligere, quæ dedecrent etiā in vesti-
bus priuatorū. B. ¶ Not. j. q. nec supellectilia aliena nec
propria ipsorū sacerdotū debent in ecclesia reponi: nisi
urgente necessitate. ¶ Et ex hoc no. q. necessitate instan-
te, puta propter metū hostiū: vel incēdia repentina, lici-
tē supellectilia laicorum deferuntur ad ecclesiā. Et facit

hoc in arg. q. ecclesiæ tempore necessitatis possunt inca-
stellari. i. fortificari & custodiri cōtra inimicos. de quo
no. in. c. j. de immu. ec. ¶ No. iij. q. cōcessum ex certa cā,
debet cessante causa reuocari. xv. q. j. generaliter. ¶ Vlti-
mò no. q. sordes sunt negligendæ etiā in vestibus priua-
tis. vnde alibi dicit tex. nec exquisitæ delitię, nec affecta-
tæ sordes laudem pariūt. xlv. di. in principi. & facit qd' ha-
betur in. c. parsimoniam. ea. dist. vbi dicit: fractos vesti-
bus, & dissolutos crinibus non admittimus. ¶ Hīc quæ-
rit, quid feudum de vestibus sacris vsu cōsumptis dic, q.
debent cōburi & cineres in loco, per quē nō habetur trā-
situs debēt recondi: vt in. c. altaris. & in. c. sequē. de conse-
cra. dist. j. Quod est cōtra clericos, qui ex casulis antiquis
vel cappis faciunt fieri burfas: & aliqua alia ornāmēta ad
vsu mundanū. quod est cōtra regulam, semel Deo de-
dicatū. de reg. iur. li. vj. In gl. fi. ibi, debent incedere ornatis
vestibus &c. dicit Host. q. de ornatu nihil dicit hīc: sed
tantum de immunditia negligenda. tu vide in hoc gl. no.
xxj. q. iij. in summa. & in. c. omnis iactantia. & vide quod
dixi in. c. clerici. de vi. & hone. cleri.

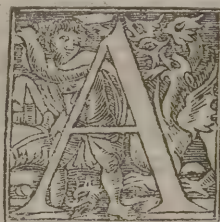
De reliquijs, & uenerat. Sancto. Rubrica.

¶ Viso de custodia Eucharistiæ & Chrismatis, & veneratiōe sa-
crorum sacramentorum: meritò subiicitur rub. de reliquijs & ve-
ne. Sanct.

SYMMARIUM.

- 1 Sanctus nemo debet adorari etiam, quod faciat miracula sine
licentia Papæ. 3.
- 2 Ebrietas assidua, est peccatum mortale.
Peccatum veniale, si sumitur in cōsuetudinē efficitur mortale.
- 4 Miracula possunt fieri ab eo, qui non est sanctus.
- 5 Canonizare quid sit, & quomodo fiat.

CAP. I.

Adiuimus. ¶ Sine Papæ li-
cētia, non licet a-
liquē venerari p. sancto. Primò narrat
quod audiuit. Secūdò illud improbat.
ibi: cum vix. Tertiò illud phibet ibi:
illum ergo. ¶ Casus literalis. Quidam
diabolica fraude decepti quēdam in ebrietate occisum,
quasi sanctū venerabatur: cū etiam pro talibus in ebrie-
tate occisis ecclesia vix orare permittat: cū dicit Apосто-
lus: ebriofī regnū Dei nō possidebūt. Vnde mādāt Papa
q. illū deceterò colere nō præsūmāt: quia & si per eū mi-
racula fierēt, sine authoritate Ro. eccle. nō licet p. sancto
venerari. B. ¶ T. No. j. q. vix ebriofī decedūt sine pacca-
to. Ista enim ebrietas q. n. q. est veniale: q. n. q. mortale. de
de quo aliquid hīc p. Vin. sed vide, quod dixi in. c. à crapu-
la. de vi. & hone. cle. Illud tñ indubitātū est, q. ebrietas as-
sidua, est peccatū mortale. in. c. vnū orar. s. aliās ea de-
mū. xxv. dist. Nā frequēter quis inebriatur, qui sciēter &
volūtariē inebriatur. Nullū autē est peccatū adeò venia-
le, quin fiat mortale: dū sumit in cōsuetudinē. xxv. dist.
* d. c. vnū. s. criminis. & sic intellige quod no. Archi. post
Ang. in. d. s. aliās ea demū. ¶ T. No. ij. & tene mēti, q. non
licet aliquē colere pro sancto, etiā si in vita fecisset mira-
cula sine authoritate Romani pōtificis. Et hoc intellige,
q. publicē quis vult aliquē venerari: secus autē si in occul-
to quis emittit preces apud eū, quē credit sanctū: vt pro-
batur à cōtrario. j. c. proximi. in ver. publicē. & ibi no. Inno.
quod tene mēti. & vide gl. eo. ti. c. j. lib. vj. ¶ T. Quare autē
miracula non sufficiūt, vt aliquis veneretur pro sancto?
dic, q. ideò: quia quādoq. per malos etiā fiunt miracula.
multi autem hoc faciūt ex arte magica: vt Simō magus.
multi ex spiritu prophetiæ eis à Deo tributo. Exemplū
de Saul, qui prophetauit, dū persequebatur Dauid. Alij

MM

SEB. SAPIA.

a ¶ Licet in foro. vi
de cumulata per
Feli. in. c. canonū
statuta. colū. xij.
ver. tertius casus.
s. de const. vbi ex
ornat' dictū Inno.
in. d. c. sicut dignū
de quo etiam tra-
dit idē Fel. in. d. c.
sicut.

b ¶ Ebrietas. An
ebrietas sit venia-
le: vel mortale pec-
catum. q. sit mor-
tale, apertē sentit
gl. in. c. pro obeū-
tibus. xij. q. ij. sed
cōtrariū tenet gl.
in. c. inebriauerūt
xv. q. j. & de hoc
vide omnino glo.
in. d. s. aliās ea de-
mū. & d. Anto. in
d. c. à crapula. & la-
tissimē per Tho.
in. ij. q. xv. art. j.
ij. & iij. ebrietas
tñ in clericis sem-
per est peccatum
mortale: vt nota.
Do. in. c. ante oīa,
in. j. no. per illum
tex. xxv. di. ij. per
glo. in. l. j. c. de rei
vxor. acce. Sed q.
ebrietas sit pecca-
tū veniale, nisi sit
assidua: tenet do.
Abb. in clemen. j.
de homi.

ZACHARIAS.

c ¶ Miracula. Ad
de gl. in. c. fi. j. eo.
ti. & Spe. in tit. de
elec. s. fi. in princ.

SEB. SAPIA.

c ¶ Miracula. Idem
dicit Fel. post ab-
ba. in. c. venerabi-
li. in prin. s. de te-
stibus.

¶ Et p̄ciosis. Circa ieiunium vide quod dicit in Euāgelio: Cū ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ &c. vide quod alibi dicitur: Ieiunio sanatur pestes carnis. & alibi dicitur Qui corporali ieiunio vitia cōprimis: mentē eleuas vide in epistola ad Demetriadem: Nec ieiunium est perfecta virtus, sed ceterarū virtutum fundamentū & Pau. dicit: Castigo corpus meum & in seruitutē redigō. Alibi dicit q̄ moyses. xl. diebus & noctib⁹ familiā sermone do inini p̄auit. & alibi dicit David: Humiliaui in ieiunio animā meā & cinerem tēquā panē māducabā. Helias. xl. diebus ieiunauerat cum curru igneo rapitur in cælū. vnde Daniel. x. c. per ieiuniū trium hebdomadarum reuelationē accepit a domino Christus quadraginta diebus ieiunauit & habuit ortū a deo xx. xv. di. c. sexto die. Nā deus phibuit primis paritibus, ne comedent de ligno sciētiæ boni & mali. & sic indixit ieiuniū Deus in paradiso. vide quod habetur in. c. Adā. xl. di. Pōdera: quia ieiunium est abstinētia cibariorū: sed Deus nō mādauit abstinētiā ciborū: licet phibuerit esum ligni sciētiæ boni & mali. And. Barb.

S E B. S A P I A.
 ¶ Prandij. Hæc ferē omnia reāssumit do. Hiero. de Tanetinis in trac. de cōfessione, annexo sub repetitiōe. j. de accus. dum tractat de regula.

propter fidē, quā habent sine charitate: iuxta illud Euāgelij. Et si tantā fidē habēas, vt mōtes trāferam: charitatē autē nō habeam, nihil mihi prodest. & transumptiuē habetur de cōsecra. di. iij. in. c. solet. Et nō. hoc semper, quod pōt haberi fides maxima: ita vt eius virtute faciat miracula sine charitate. & vide ad p̄dicta text. in. c. multi. & c. teneamus. & c. prophetauit. j. q. j. ¶ Vltimō hīc quæritur, quare nō debet aliquis pro sancto coli, nisi prius canonizetur per ecclesiā? Quid est canonizare, & qualiter fiat? sol. secūdu Io. An. Canonizare est aliquē per summū pontificē cathalogo sanctorū adscribere & decernere, & declarare: vt debeat coli & venerari pro sancto: & q̄ fiat annuatim officiū solēne pro eo, sicut pro alijs sctis iuxta qualitātē suā: vt si est cōfessor, fiat officiū confessorum &c. Fit autē ista canonizatio: q̄a p̄ces iuges & incessantes debent fieri apud summū pōtificē, vt informet se de vita & miraculis & finaliter canonizet. Papa verō nō debet de facili moueri maximē ad primā inquisitionē. sed debet etiā differre commissiōem inquisitionis: vt interini videatur, an fama & miracula continuent: tandē cōmittit inquisitionē sup̄ vita & miraculis. Et vide q̄ exigūtur ad substantiam miraculi, per gl. e. ti. in. c. j. lib. vj. tādē habita informatione vocatis p̄latis curiæ, Papa declarat & decernit illū habendū pro sancto & solēniter celebrare missam in illius honorem. & vide seriosē hanc ordinē per Io. an. hīc.

S V M M A R I V M.

Reliquiæ de nouo inuenta non debent venerari in publico sine licentia sedis Apostolicæ.

C A P. II.

Vm ex eo. ¶ Hoc dicit: Sanctorū reliquiæ vendi non pnt: vel passim ostendi nō dnt: ne circa illas populus decipi possit. Ponit duplicem excessum, quē prohibet distinguēdo inter veteres & nouas reliquias ibi: p̄sēti. Tertiō fraudes per Prælatos phiberi p̄cipit, ibi: Prælati. ¶ Casus lralis. Quidam exponebāt reliquias sanctorū venales, & eas indifferēter ostēdebāt: propter quod scēpē detrahebāt Christianā religiōi. vnde statuit cōciliū generale, vt antiquæ reliquiæ deceterō extra capsam nullatenus extrahantur: nec exponant venales. Inuentas autē de nouo nullus venerari p̄sumat: nisi prius a sede apostolica fuerint approbata: nec Prælati ecclesiā rū permittāt eos, qui ad eorū ecclesias causa veneratiōis accedūt, varijs figmētis, aut falsis documētis decipi: sicut in plerisque locis occasiōe quæstus fieri cōsuevit. Bernar.

¶ Nota duplicē venalitatis causam circa sanctorū reliquias fore prohabitam. Prima, cū verē vēdunt inde accepto precio. Nā sacra & religiosa nō sunt ī dñio alicuius: nec accipiūt æstimationē. insti. de re. diu. § sacra loca. & § nulli⁹. Secūda cū exponūtur passim causa q̄stus, vt habeant largiores oblatiōes. Est em̄ hæc quædā larga vēditio. ¶ No. secūdo, q̄ reliquiæ sanctorū nō debēt ostendi extracapsam. Ratio phibitionis est: quia cū ostendūtur extra capsam ossa nuda, multorum deuotio tepescit: & datur detractoribus cā obloquēdi. Dicūt enim q̄ si fuisset sanctus, ossa nō fuissent sic dispersa: nō aduertētes, q̄ omnibus generaliter dictū est: Cinis es, & in cinerem reuertēris. illis exceptis, quibus Deus singularē gratiā facere voluit: vt in corpore beatæ Mariæ virginis & sancti Ioan. Euāgelistæ, & similiū: de quibus scriptū est in psalmo. xvij. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. & pōtēst propriē intelligi de corpore Christi. ¶ No. q̄ reliquiæ de nouo inuenta non sunt venerandæ in publico sine autoritate sedis Apo. & intellige gl. de omnino nouis. secus si essent reliquiæ sanctorum approbatorū. Sed dictum gl. & doc. potest procedere, quando certum est, q̄ sunt reliquiæ sancti canonizati. Sed vbi oritur aliqua

dubitatio: tunc habet locū iste tex. vt non veneretur publice sine autoritate Papæ. vnde p̄priē loquitur, quando dicitur, q̄ sunt reliquiæ sancti approbati: sed de hoc nō habet clara certitudo: aliās nihil adderet ad. c. p̄cedēs. & hoc etiam sentit. d. Ant. hīc. & certē text. hoc clare innuit. ¶ No. contra clericos, qui causa quæstus decipiunt populum fingendo reliquias, vbi non sunt: & maximē in hoc errāt isti q̄stuarij sancti Antonij & aliorū.

De obseruatione ieiuniorum

Rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Ieiunium quid sit, & quod duplex sit?
- 2 Ieiunans, qua hora debet comedere: & an peccet transgrediendo illam horam?
- 3 Ieiunium nō rūp̄tur per potum & collationē moderatē sumptā.
- 4 Medicina necessaria non rumpit ieiunium.
- 5 Ieiunans quo casu, & quibus temporibus potest vti lacticijs.
- 6 Ieiunium, quibus temporibus debet fieri ex p̄cepto.
- 7 Ieiunare nemo cōpellitur sub p̄cepto, ante. xx. annos. pōt sic.
- 8 Mulieres coniugate, an cogantur ieiunare.
- 9 Ieiunium ecclesiæ potest cum causa dispensari per Episcopos: si ne causa verō a solo Papa.
- Ieiunium verō voluntarium, etiam sine causa potest per episcopum dispensari: dum tamen commutetur in melius.
- 10 Ieiunium potest transferri in alium diem, ex aliqua iusta causa.
- 11 Trāsgrediens ieiunium quo casu obligetur ad mortale peccatū.
- 12 Transgressor statutorum, & ea non obseruans ex contemptu, peccat mortaliter.

¶ Viso de veneratione sanctorū: quia propter eorū venerationem & deuotionem sunt indicta ieiunia ab ecclesiis: merito post rubricā p̄cedētē subiicitur ista. ¶ Et primō quo ad declarationē rubricæ & materiæ quæro, quid est ieiuniū? & vnde dicatur. So. dicit Inn. q̄ ieiuniū est triplex. Primū, est abstinētia cuiuslibet rei edibilis secūdu propriā voluntatem: & non secūdu statutum ecclesiæ. vnde largo modo is, qui abstinet ab aliquo cibo placito, pōt dici ieiunator. Nā ieiuniū dicitur a quodā intestino sic vocato: quia vt plurimū est vacuū & exinanitū. Vnde ad instar illius intestini dicitur ieiuniū propter abstinētiā, & euacuationem. ¶ Secundū ieiunium est: quādo quis abstinet a rebus humectantibus, comedēdo. s. sic caputa panē, nūces & similia. Tertiū est abstinētia a cibis secūdu ordinationē seu cōsuetudinē eccle. & hoc mō, capit hīc. ¶ Goffr. dicit, q̄ triplex est ieiuniū: sed alio modo. Nam quoddam est ieiuniū generabile: vt abstinerē a vitijs & voluptatibus. de consecratio. dist. v. ieiuniū. Secundū ieiuniū est moderata refectio. de cōsecra. dist. v. c. sint tibi. & cap. non dico. & hæc ieiunia sunt singulis diebus soluēda: & de his nō tractabitur hīc. Tertiū est ieiuniū, secūdu quod sumitur hīc: & in cōsuetudine loquendi. & istud est subtractio prandij: & post cœnam cuiuslibet cibi priuatio vsq̄ ad diem sequentem, & abstinētia a carnibus & trahētibus sementinam originem a carnibus, vt ab ouis, lacte, & caseo. iij. distin. denique. Item abstinētia a cibis delicatis & p̄ciosis: vt in. d. c. denique. & a voluptatibus: vt in. c. qui prodest. lxxxvj. dist. & sic in effectu est ieiunium afflictio carnis ex abstinētia ciborum proueniens modo p̄dicto. ¶ Et licet docto. hīc transcant: tamen quædam discutiam ad verificationem huius diffinitionis. Dicit enim primō Gof. q̄ est subtractio prandij. Ex hoc videtur velle, quod ieiunans debet cœnare & prandere. Cœna enim est ferotina dicta ab eo, q̄ fit quasi in tenebris. Prandiū verō est de mane. Sed ego allego tex. & gl. in cōtrariū. in. d. c. sint tibi. de cōse. dist. v. vbi dicit tex. quotidie esurire: & quotidie prādere. & c. & sic loquitur de pradio. vnde gl. ibi concludit, quod nō est differendum prandium vsque ad noctis tenebras: sicut faciunt Iudei & Saraceni. vnde concludit, q̄ aut loquimur de ieiunijs quadagesimalibus: & tunc hora vespertina est tantum competens, idest post expletas vesp̄as in ecclesijs, quæ tempore quadagesimali dicuntur de mane: & peccatum est anticipare illam horam. de hoc est tex. no. in. c. solent. de conse. dist. j. Et ratio illius statuti fuit, quia in ieiunio quadagesimali imitatur vestigia Christi: indeo quod christus abstiniuit a cibo. xl. diebus & noctibus: ita nos debemus agere, si natura pateretur humana. Sed quia hoc non est possibile in humanis præter diuinū miraculum, statuit ecclesiā: vt saltem per omnes. xl. dies fieret sumptus he.

a ¶ Thomam. Et quod hora nona sit hora prandij pro ieiunantibus, per pulcherrimas & medicinales rationes determinat ipse Thomas in. iij. sent. dist. xv. q. iij. arti. iij. circa fi. Et adde, quod anticipantes prædictas horas dicuntur frangere ieiuniū. Ita tenet aperte Tho. vbi. s. xv. dist. q. ij. ar. ij. circa fi. Dicit tamen quod ecclesia non intendit arcere ieiuniū ad subtilem temporis inspectionē: quia non debet astrolabiū accipere ad horam comestionis cognoscendam. unde sufficit, quod circa illam horā, quam ecclesia constituit a ieiunans, cibū sumat. Sed dicit quod licet ieiunans nimis lautē comedere b do: vel cum nimia auaritate: vel nimis magnā quantitātē cibi sumendo, peccet, & meritum ieiunij perdat: vel ī toto vel in parte: nō tamē ecclesiæ statuta transgredit: & iō ieiuniū nō soluit. Sed ad hoc vulgātū inquit dīxi de nimia auaritate vide tex. in. c. quā q. modis. in fi. de cōse. di. v. & in. c. si qs. & in. c. se. xl. di. Et inquantū dixi de nimia comestione in prædio: vide tex. in. c. sint tibi quotidiana. de cōse. di. v. Itē inquantū dixi de hora prandij, p ieiunantibus: vide omnino Do. post Arc. in. c. q. dicit. circa fi. xij. di. Et quod hora tertiarū, sit hora prædij pro non ieiunantibus: est tex. quem ibi not. doc. in. c. nō licet. xliij. dist. Itē vtrū ieiuniū soluat, quod potū assumit pluries vide plenē not. in. c. ex pte. post d. Ant. de cel. mis. s. b. s. a. p. i. a. ¶ Assumptū. vnde de Deciu. in. c. ad audientiam. in fi. ver. in hac vlt. l. c. tione. s. de refcri. s. b. s. a. p. i. a. d. ¶ Ex causa. Idem tenet Car. Alex. in. c. illa. post med. di. xij. di. cū allegatis per dominū meū do. Ro. chū Curtiū in re. pe. c. fi. i. iij. no. circa pri. s. de cōse. ¶ Sed vide. De illo arti. an tēpore ieiunij liceat comedere oua, vel lacticiā. vide latif. per Do. in ca. deni

tos homines ieiunarent. Nam post vespas expletas dies ficit dicitur expletus: cum non restet aliud officiū diurnū. de quo in. d. c. solent. vbi per Arch. In alijs verō ieiunijs, nō est hora præfixa ab ecclesia: & ideo communiter tenetur: vt in nouis licet sumatur cibis: & ita habet homines in obseruatiā generali: & tenet Arch. post beatū Thomā in. d. c. solent. ¶ Dicitur secūdo in diffinitione, quod est priuatio cuiuslibet cibi post cenā vsque ad diem sequentē. Ex hoc videtur velle Goff. quod sumere aliquid post cibū assumptū, sit frangere ieiuniū. Inn. hic reuocat in dubium de potu: & tandē videtur cōcludere, quod potus ante cibum, vel post sumptus non frangit ieiuniū. Itē sentit, quod prandere pluries, est frangere ieiuniū: quia sic de consuetudine ecclesiæ ieiuniū approbatum est. quasi idem sentiat. Et ponderabis hoc nullo iure caueri: vt semel tantum comedatur in die tēpore ieiunij. Sed ego dicere in satis hoc cauere, si bene pōdere tur mēs. c. quadragesima. de consec. di. v. Nam ibi dicitur, quod dies dominicales sunt illo tempore subtrahit ab obseruantia. quod non potest intelligi, nisi vt tūc pluries possit comedere: ergo in alijs dieb, vt exceptio sit bona, solū est semel comedendū. Ad idem tex. in. d. c. sint tibi. vbi dicitur quotidie esurire, & quotidie prandere. & c. videtur enim permittere solū semel comedere in die. Ante verō & postea est esuriendū ad afflictionem carnis. Putarem tamē: quod aliquid sumere pro collatione de serō magis ad sustentationem naturæ, quā ad delicias, nō esse peccatum, nec frangere ieiuniū: dummodo hoc fiat tēperatē secūdo consuetudinem loci. Nam ex quo non habemus in hoc ius specificū, recurrendum est ad cōsuetudinē loci. ad hoc. c. vltimam. lxxj. dist. in. c. illa. xij. dist. Videmus enim in simili religiosos præcipue Cistercienses statuisse: vt hi, qui ministrant reliquis tēpore ieiunij aliquid sumant: vt melius possint differre prædium. & secūdo Inn. isti non dicuntur frangere ieiuniū. Idem dicit de ministrantibus dominis: qui prægustant cibos ex suspiciōe veneni. Idē dicendum in medicina necessaria. Serua ergo in hoc consuetudinē. Adde tamē nō dictū. Host. in. c. ij. j. co. vbi dicit, quod in ieiunijs solēnibus & indictis per ecclesiā, nihil pōt facere cōsuetudo. Quod intelligo, quādo consuetudo ex toto vult istud tollere: scilicet si interpretat qualiter sit explendū ieiuniū modo prædicto. Nam cōsuetudo est optima legum interpret. in. c. cū dilectus. de cōse. ¶ Dicitur tertio in diffinitione, quod est abstinentia à carnalibus & ab omnibus trahentibus semētinā originē ab eis. Et sic videtur velle Goff. quod in ieiunijs sit abstinentiā ab ouis, lacte & caseo. & c. & idē videtur velle Inn. Hoc enim dicit ex causa: posse statui: puta propter penuriam piscium, vt liceat vti istis lacticijs: dicit tamen, quod eis vti extra ieiuniū quadragesimale non est frangere ieiuniū, licet edentes peccent, secus in quadragesima. Et fortē hoc voluit dicere: quia. c. deniq. quod facit mentionem de istis lacticijs, loquitur de ieiunijs quadragesimalibus. Nam in alio ieiunio nullus text. specificē disponit. sic transeunt communiter doct. Sed vide notabile dictum Arch. post. b. Tho. in. c. rogationes. de consec. dist. iij. vbi dicit, quod extra quadragesimā possunt licet vti lacticijs, si hoc habet consuetudo. & placet mihi hæc opi. quia vt prædixi. d. c. deniq. solū loquitur in quadragesima. Et videtur hæc consuetudo laudabilis præsertim in ciuitatibus, vbi non est copia piscium: vt Senis. ¶ Secundō principaliter queritur, quibus temporibus sit ieiunandū. Sol. dicit. Innoc. in quadragesima: vt in dicto ca. quadragesima. & c. solent. & c. deniq. Item in quatuor temporibus anni, de quibus in multis cap. lxxvj. dist. in. Item in vigilijs Apostolorum præter exceptas. de quibus. j. eod. c. secundo. Item in vigilia assumptionis dominæ nostræ. Et scias, quod in iure non reperitur aliud festum dominæ nostræ, quod habeat vigiliam in præcepto. Nā

que. iij. dist. Et ibi dicit, quod si tempore ieiunij comedatur de camalione, non frangitur ieiuniū: peccat tamē comedens, si hoc faciat propter gulā. Item dicit ibi do. quod tēpore ieiunij non est licitū comedere aues, quæ nutriuntur in aquis: licet quidā vulgares contrā. Item an tēpore ieiunij liceat comedere olera coacta cum carnibus. vide tex. in. c. fi. ver. non pro abstinentia. xxx. dist.

hoc festum assumptionis est celebrius alijs, vt in. c. fi. de sen. excommunicatio. lib. vj. Fertur tamen quod quidam Papa omnes festiuitatū dominæ nostræ vigiliās posuit in præcepto, sed de hoc non habeo scripturam authenticā. Item in vigilia natiuitatis domini, vt in. d. c. j. Item in vigilia omnium sanctorum. Item in vigilijs sancti Laurentij. Alias vigiliās non enumerat hic doct. ¶ Sed tu adde vigiliam Pētecostes, de qua habes duas glossas, vna est Ioan. in. c. scire. s. necessariō. lxxvj. di. alia est Barnab. in. c. j. eo. & eas tene menti. Nam Gratianus visus est tenere contrarium. in. d. s. necessariō. Item dubitatur de vigilijs rogationū, per tex. d. c. rogationes. sed in hoc seruanda est consuetudo loci, vt ibi nō. Sed hic in ista ciuitate Senarum, & in istis partibus non est de consuetudine. In Francia verō secus obseruatur, vbi celebrantur isti tres dies, qui præcedūt Pētecostem immediatē, etiam obseruatur ieiuniū. ideo dimittendus est vnusquisque locus iudicio suo. ¶ Tertiō queritur, quod obligentur ad ieiuniū. Innoc. dicit, quod omnes doli capaces & ieiunare valentes. Nam sicut in tali ætate peccare possunt, vt in. c. j. & ij. de delic. pue. ita & peccata flere per ieiunia debent. & ita lentē transeunt hic doct. Sed in. c. ij. j. c. Io. and. post Host. ponit plures opin. ¶ Nā quidam tenuerunt, quod. s. dictum est. Alij quod ieiuniū non obliget: nisi post pubertatem. Alij, quod requiratur plena pubertas: vt tempus. xvij. ann. Alij, quod tempus. xx. an. Nam sicut secūdo legem Mosaicā ante illud tēpus non erat quis idoneus ad pugnam temporalem: vt habetur Nume. j. c. ita nec ad pugnam spiritualem. Alij, quod requiritur tempus maius. xxv. an. nam vsque ad illam ætatem minor restituitur, quasi non habeat integrum sensum. ff. de mino. per totum. Alij quod post xxj. annū quis obligatur: ante verō non: quia ætas illa non patitur, quoniam indiget puer, seu adolescens cibo frequentato propter debilitatem naturæ. Item cibus conuertitur in augmentum, seu dilationem membrorum: & sic non sunt ita potentes ad ieiunandum, sicut maiores. Host. in. d. c. ij. placet opin. vt ante. xx. annū quis nō obligetur, & ita transit ibi Io. Andræ. beatus Thom. ij. q. c. xlvij. arti. iij. tenet, quod vsque ad xxj. non obligetur propter rationes supradictas. Dicit tamen, quod debet puer, vel adolescens se exercitare in ieiunijs, vt sic capiat consuetudinē ieiunandi. Et inter hanc opi. beati Thom. & Host. non est magna differentia, & satis potest teneri eorum opi. quā etiam tenet beatus Hieroni. in quadam epistola: Non enim præceptum quasi impossibile, seu contra naturam est iniungendum istis pueris, seu istis adolescentibus: quia non esset, nisi eos illaqueare ad peccatum ex transgressione. Lex autem debet esse honesta & possibilis. iij. dist. in. ca. erit autem lex. ¶ Quartō queritur, quid in mulieribus coniugatis? Solu. dicunt doct. quod ieiunia voluntaria non debent expleri sine licentia maritorum. xxxij. q. v. c. noluit. & c. manifestum. sed ad ieiunia necessaria & indicta per ecclesiā obligantur: nec excusat maritorum contradictio: quia magis est obediendum Deo & vicario suo, quā maritis iniuste præcipientibus. xj. q. iij. in ca. Iulianus. & c. dominus. & c. qui resistit. Nisi oriretur scandalum inter eas & maritos. Tunc enim saltem cum licentia sacerdotis poterunt ieiunia dimittere. quod not. Pro hoc facit, quia præceptum positum ecclesiæ non obligat quem cum scandalo. in. c. secundo. de ope. no. nun. in. c. nihil cum scandalo. de præscrip. in. c. cum te. neamur. de præbend. ¶ Quintō queritur vtrum in istis ieiunijs possit dispensari per superiorem. Solu. concludit post Innoc. quod in ieiunijs indictis per ecclesiā, non potest aliquis dispensare præter Papam: nisi causa sit in debente ieiunare. Ex causa enim potest Episcopus dispensare & talia ieiunia in aliquod aliud bonum compensare: & causa satis sufficiens est debilitas personæ: siue proueniat ex defectu naturæ, siue ex exercitio exteriori. Exemplum in agrimenfori c

stinc. & ibi vide Do. i terminis. in vij. not. vbi tenet, quod non. Itē vide omnino sanctum Tho. in. iij. senten. dist. xv. q. iij. arti. iij. circa fi. vbi dicit, quod ieiuniū, quadragesimæ magis arctius obseruatur, quā alia ieiunia: quia in eo Christi ieiuniū secūdo modū nostrum imitatur: & iō in ieiunio quadragesimali vsus carniū & ouorū est generaliter interdicit. sed in alijs ieiunijs cōsuetudo cuiuslibet loci est seruanda. Anto. Franci.

¶ Circa hoc quod dicitur de esu carniū & lacticiorū, vide not. in. c. denique. iij. dist. Et adde, quod tēpore ieiunij ab ecclesia indicti, vt in quadragesima: in ieiunijs quatuor temporū & in alijs vigilijs, quæ sunt de præcepto: de quibus in. c. cōsiliū. de obser. ieiun. est abstinentiā ab esu carniū & lacticiorū. ad quod vide glo. xxxij. q. ij. in. c. admonere. Vbi gl. querit, an sit prohibitio vsus lardi. & licet ibi gl. videat dicere, quod nō: tūc contrariū interpretat cōsuetudo. pro hoc vide gl. in. c. presbyter. in ver. sanguine. lxxxij. di. & vide de Arc. in. c. denique. iij. di. & beatus Tho. in secūda secūda. q. c. xlvij. arti. vij. Et adde, quod ieiunia indicta ab ecclesia, non pōt redimi pecunia, sed volūtaria sic, iniuncta sibi pœnitētia per superiorem: vt per Host. in. c. j. de voto. & in c. presbyter. in gl. mag. lxxxij. dist. & per Inn. in ru. de obser. ieiun. & per Arch. lxxxij. dist.

¶ Post. xxxj. qua

etate q^u teneat ie
iunare: vide lat^{er} p
Arch. in. c. p^{ri}u.
riādū. circa med.
de cōsecra. di. iij.
vbi recitatis varijs
opi. cōcludere vi-
detur, q^{uod} nō teneat
tur ante. xxj. an.
& vide omnino
de hoc lat^{er} per. d.
ant. in. c. cōfiliū. in
vl. col. j. eo. & vide
etiā per sanctum
Tho. in loco hīc
alleg. per istū, vbi
cōcludit, q^{uod} cū pu-
eri indigeant fre-
quenti cibo, & non
multo simul as-
sumpto: tum etiā
q^{uod} indiget multo
nutrimēto, nō te-
netur ad obseruā-
da ecclesię ieu-
nia vsque ad finē
xxj. anni. Dicit ta-
mē, q^{uod} cōueniens
est, q^{uod} ad ieiunādū
in hoc tēpore se
exerceat plus: vel
minus, secūdm
modū suę etatis.
dicit tñ quōd quā-
doque magna tri-
bulatiōe imminē-
te in signū poeni-
tētię arctioris: ēt
ieiunia pueris in-
dicūt ad placan-
dū Deum: & idē
etiā punctualiter
in terminis ad lite-
rā cōcludit Tho. a
in. iij. sent. xv. qō.
ij. arti. j. vltra me-
dium. Et adde hīc
Tho. in. ij. q. cx
lvij. arti. iij. vltra
medi. vbi dicit: q^{uod}
pauperes, qui pnt
sufficiēter habere
q^{uod} eis sufficit ad
vnā comestione,
nō excusantur a
ieiunio propter
paupertatē: sed di-
cit, q^{uod} illi, q^{uod} frustra-
tim elemosynas
medicāt, q^{uod} nō pnt
simul habere, q^{uod}
eis ad victū suffi-
ciat, a ieiunijs et-
desit excusari vi-
dētur. Dicit etiā
in ea. q. e. ar. q^{uod} ma-
gis cōuenit, q^{uod} cū
imperfectis & no-
uitijs & iuuenib^{us}
dispēsetur, quā
cū antiquioribus
& pfectis. Itē ad-
de quod no. doēt.
in. c. nerui. circa fi-
nē. xij. di. vbi di-
cit, q^{uod} adeo exte-
nuas corpus suū
ieiunijs & vigilijs
q^{uod} ex hoc verosi-

bus & in alijs artificibus, qui ex diuturno & longo
tempore debilitantur: ita quōd commode ieiunium
tolerare non possunt. Licet enim sit in istis commu-
tatio arg. lxxxij. di. c. presbyter. in fin. Nec intelligas,
q^{uod} propria autoritate quis possit sibi hoc ieiunium
commutare. argu. in. c. ij. in fi. j. e. & c. j. de voto. Vn-
de gl. in. d. c. presbyter. debet restringi ad casum illius
c. nā ibi redemptio ieiunij permittitur autoritate il-
lius canonis: vnde non debet detrahi ad alia ieiunia. &
multos decipit illa gl. & de hoc etiā ibi per Arch. qui
tenet, q^{uod} s. dixi. In ieiunijs verō ad quā q^{uod} se obliga-
uit de voto, potest Episcopus dispensare, etiam sine
causa existente in vouente, dummodō id in quo fit
commutatio, sit melius & Deo acceptius: vt in. c. j. de
voto. vbi satis bene hoc probatur: & vide quod ibi di-
xi. Et ex his habes dictum prima fronte mirabile: vt
magis stringat ieiunium indiētum per ecclesiā, quā
ieiunium ad quod aliquis se obligauit ex voto. Ra-
tio potest esse: quia primum fuit a principio necessa-
rium: nec est obuiandum pcepto superioris sine
causa. Secūdm verō a principio fuit volūtarium: &
apparet satis de volūtate Dei, cui acquisita est obliga-
tio: q^{uod} vult commutationem fieri in melius. arg. c. ma-
gnā. & quod ibi no. de voto. ¶ Sexto queritur, nū
quid ieiunij saltē possit de die in diē transferri: dicit
Inn. q^{uod} sic existente causa. Nam videmus, q^{uod} si festum
sit in feria secundā, nō ieiunatur in die dominico: sed
transfertur ieiunij in die sabbati pcedētis: vt in. c. j.
j. eo. Ita dicendum parī ratione, q^{uod} si vigilia contingit
in aliquo festo solenni, q^{uod} tunc vigilia propter vene-
rationem festi, possit quo ad ieiunium explicari die
pcedenti. & ponunt exemplum doc. in multis lo-
cis Frācię: vbi colitur festū sancti Quintini: q^{uod} acci-
dit in vigilia oīm sanctorum. Non enim tunc homi-
nes ibi ieiunant propter festū solēne: sed transferunt
ieiunij in alium diē. & idem posset fieri q^{uod} accidit
ieiunium in festo principali alicuius ciuitatis, vel lo-
ci vt ieiunium transferatur in diē pcedētem. q^{uod}
bene no. & placeret mihi: vt ista translatio fieret per
Episcopum. arg. in. c. ij. in fi. j. eo. ¶ Vltimō hīc que-
ro, nunquid trāsgrediens ieiunium solēne, obligetur
ad peccatum mortale? gl. xxv. di. in. c. vnum orarium
s. alijs ea demū. videtur sentire, q^{uod} sic. Sed. d. Car. j. eo.
c. ij. dicit hoc procedere, quādo ieiunium omittitur
ex contemptu, vel inobedientia: vt quia non vult se
subijcere pcepto superioris: secus si sine contem-
ptu: quia tunc trāsgressio solū obligat ad veniale. &
dicit hoc tenere Arch. in. d. s. alijs ea demū. Sed Ar-
chi. ibi solū refert opi. Io. de fontana, & transiit. Sed
aliter reperi eum sentire in. c. vtinam. l. xxvj. dist. vbi
dicit, q^{uod} si quis ex aliqua causa trāsgreditur ieiunium
non peccat mortaliter. Quod potest intelligi quādo
forte erat debilis: nec curauit ire ad superiorem pro li-
centia. & sic secus sentit, quādo nulla subest licitacā.
¶ Sed pro primo dicto facit notabile dictum Cal-
de. in. c. j. de constit. vbi dicit, q^{uod} trāsgressio canonis
obligat ad mortale, quando fit ex contemptu, seu in-
obediētia. Et contemptus propriē est, quando ex so-
la voluntate non vult se subijcere statuto superioris.
vnde dicit, q^{uod} iste contemptus clarē apparere nō po-
test: nisi post monitiōem. Sed si quis trāsgreditur ex
cōcupiscentia, vel negligentia: tunc solū obligat ad
veniale. quod dictum prima fronte videtur mirabile:
& hoc dictum putarem verum: vbi superior aliquid
iniungeret per verbum commune: puta per verbum
statuimus: vel ordinamus: vel simile. Secus credo, vbi
procederet per verba pceptiua, vel æquipollentia
Nā trāsgressio pcepti superioris obligat ad mor-
tale, licet fiat sine contemptu. xij. q. j. ca. quod p^{re}-
cepi. & in. c. ij. de maio. & obe. Facit quod dicam in
c. nam concupiscentiam. de consti. vbi omnino vide
in quo generaliter tractabo, an & quando trāsgres-
sio statuti, vel regulę obliget ad mortale. Et fuit il-
lud dictum beati Thom. q^{uod} vbi statutum sit per ver-
ba communia trāsgressio regulariter nō obliget ad
mortale, quod intellige, quando fit sine contemptu.
Nam sicut omnis trāsgressio legis obligat ad mor-
tem temporalem: ita nec ad mortem æternam, quæ
provenit ex peccato mortali. xxv. dist. c. vnum ora-

rium. Et ideo ad propositum ponderanda sunt verba
statuti, seu canonis, quibus indicitur ieiunij: an sint
verba pceptiua, an æquipollentia, seu communia
& c. Et collige ex pcedētis & ex his, quę dicam in. d.
c. nā concupiscentiam. & pcedēta no. bene: quia ma-
teria est peregrina: & ideo seriosē institi super rub.

SYMMARIUM.

- 1 Non valens ieiunare vno die: an & quo casu pos-
sit & teneatur alio die ieiunare.
- 2 Clericus non valens dicere officium propter infirm-
tatem, non tenetur illud reassumere.

CAP. I.

X parte. ¶ Vigilia oc-
currens in do-

minica, ieiunari debet in sab-
bato: & ieiunāda est vigilia
Mathiæ. Cōmunis diuisiō.
Secūda ibi: ad quod. ¶ Casus
lralis. Quęsitum fuit a domino Papa: vtrum si
natiuitas domini, vel assumptio. b. Marię vir-
ginis, vel festiuitas alicuius Apostolorum in se-
cunda feria venerit in die sabbati pcedenti,
vigilia debet ieiunari. & vtum in vigilia beati
Mathiæ Apostoli sit ieiunij iniungēdum. Ad
quod breuiter respōdit Papa, q^{uod} die sabbati fe-
stiuitates pælibatas secūda feriæ pcedētis
& beati Mathiæ Apostoli debet vigilia ieiuna-
ri. B. ¶ No. j. ex tex. q^{uod} in vigilia natiuitatis Do-
mini & assumptionis beatę Marię virgi. &
omnium Apostolorum est necessariō ieiunā-
dum. & pondera quōd solū dicit de vigilia as-
sumptionis bea. Marię virgi. Ex quo infertur
quōd alia festa beatę Marię non habent quo
ad pceptum ieiunij vigiliam: quod dixi. s. in
rub. ¶ Secundō no. q^{uod} ex causa legitima pōt
mutari ieiunij de die in diē. Et facit prima
fronte iste tex. q^{uod} valens ieiunare in die statuta
tenetur alia die quasi sit obligatus ad duo. sci-
licet ad ieiunandum, & illa die. vnde si impedi-
tur in illa die, remanet obligatio ieiunij in alia
die. arg. opti. hīc. & in. c. cum dilecti. de do. &
contuma. & in. l. Celsus. ff. de arbi. de quo du-
bito per. c. ij. e. vbi nō valenti ieiunare in qua
dragesima, nō iniungitur, vt ieiunet alio tēpo-
re. ¶ Ad idē quod no. Inn. in. c. j. de cele. mis.
vbi dicit, q^{uod} nō valēs dicere officium propter
infirmatē: non tenetur illud reassumere alio
tēpore quasi officium sit seruitus cuiusq^{ue} diei
& variatur ex tēpore: ita videtur dicēdum in
ieiunio. Nā si teneor pæstare operas certo tē-
pore, & impediar: non sum obligatus in alio
tēpore: quia non sunt eadē opere: sed varian-
tur ex tēpore: vt est tex. no. in. l. si nō sortē. s. li-
bertus. ff. de cōdi. inde. Et si relinquitur mihi
vsusfructus biēnij futuri: & impediar, nō pos-
sum petere vsusfructū alterius biēnij: quia
nō est idē vsusfructus: vt. l. si vsusfructus mihi
in biennium. ff. de vsuf. leg. & istā partē crede-
rem veriorē. Ad istum tex. responderem, q^{uod} lo-
quitur in translatione fienda ex causa, quæ nō
est in ipso debēte ieiunare: licet propter festū
fit in alium diē. ¶ Vltimō no. q^{uod} vigilia beati
Mathiæ est in pcepto. Ratio dubitandi fuit
quia Mathias non fuit de numero. xij. a prin-
cipio: sed successit post mortem Christi in lo-
cum Iudæ: dum Apfci posuerunt sortem su-
per eum & Barnabam. Et ratio decidendi est,
quia sur-

militer sequatur
mors, peccat mor-
taliter. & alle. c. nō
mediocriter. de
confe. di. v.

Anto. Franci.

¶ Ad hoc, qua-
etate sit ieiunan-
dū: vel nō: quæta-
te excusetur quis
ieiunio indiētō p
ecclesiā: vide gl.
in. c. ij. in fi. de ob-
ser. ieu. & ibi per
Ioā. And. & vide
Inn. in ea. rub. &
san. Tho. ij. q. qō.
cxlvij. ar. iij. & se.
& illa videtur esse
conclusio, q^{uod} non
possit dari certa
doctrina: sed hoc
p totum habet cō-
sideratē superior,
q^{uod} cōsiderabit cās,
ppter quas fuit in
dictū ieiunij &
cōsiderabit quali-
tatē psonarū: quia
quādoque q^{uod} erit
in decrepita æta-
te attēta natura &
cōplexiōe sua e-
rit fortior & ma-
gis sufficiens ad ie-
iunādū, quā iuue-
nis & ecōtrā debi-
lis: & minus robu-
stus erit minus a-
ptus ad ieiunādū.
& secūdu istas cō-
sideratiōes habe-
bit superior hoc
declarare. & eodē
mō cōsiderabit
pauperē & diuitē
Et adde, q^{uod} come-
des magnos & de-
licatos pisces tpe
ieiunij posset dici
violare ieiunium:
maximē quando
illud faceret ex de-
lectatiōe: vt plenē
per Inn. & scribē,
in rubric. de obser.
iei.

S E B. S A P I A.

¶ Omittitur. Idē
dicit Car. in cle. ad
nostrā. ver. ij. in fi.
de hereti. cū alle.
per Fel. in. c. quā-
quā cōtra falsam.
in vlt. no. de pba.

S E B. S A P I A.

¶ Iste contēptus.
Vide Fel. in. c. ij.
col. ij. cū seq. s. de
ma. & obe. & in. c.
j. col. vj. ver. alius
castus. s. de cōstit.
¶ Et facit. Item fa-
cit, q^{uod} si cōcurrant
eodem die plura
ieiunia, q^{uod} debeat
fieri trāsmutatio
ieiunij: sed in cō-
trariū determinat

Ar. in. c. de ieiunio. lxxvj. di. vbi dicit, qd si cōcurrant eodem die vigilia Matthei Apostoli & vigilia quatuor tēporum, qd celebratur omne ieiuniū vnico die. & pro hoc facit tex. in. c. magna. in prin. de vo. & dicit, qd ita tenet Hug. dicens, qd nusquā reperitur in iure propter hoc transmutationem fieri debere. Ad idē vide Io. an. in. c. cū in cunctis. §. si. de elec. qui dicit, qd si plura ieiunia concurrāt eadem die: vt puta sit tēpus quadragesimale. & sit vigilia vnus sancti, & sit tēpus quatuor tēporum, qd sufficit vna die ieiunare.

Anto. Franci.

¶ Quando plura ieiunia cōcurrunt in eadem die, vtrū possunt in eadem fieri: an verò debent commutari & transferri ad aliam diem: dicas, qd vna die fieri pnt: vt hic p istū. & ple. tractat in ru. de ob. ieiun. vbi p Inn. & Host. vbi etiā ponūt: an tpe ieiunij liceat facere collationē de fero. & vide beat. Tho. in iij. sen. di. xv. & in iij. q. lxxvii. ar. ti. iij. vbi enumerat aliquos casus in quibus nō est laudabile. Et an pregustantes cibos magis ignorū dominorū sint iuxta vulgare faciētes sibi credētiā: vel mulieres pregnantēs, qd extranea appetūt vel infirmi ob defecationē appetūt, si forsan in die ieiunij comedant carnes, & alia phibita: nō dicūt frāgere ieiunium: vt Inno. in. d. rub. de obser. ieiun.

SEB. SAPIA.

a ¶ Necessitatē famis. Idem voluit Archid. in. c. denique. iij. dist. vbi dicit, quod si quis esset in castro reclusus, liceret ei carnes comedere, quando aliud non haberet. sequitur dominus & preceptor meus. d. Ro. chus Curtius in. d. repe. c. si. in. iij. nota. de consuetu.

b ¶ In alijs. Et adde quod si Carthusiensis infirmus iudicio medicorū aliter euadere non potest nisi comedat carnes: licet ei carnes comedere: non obstantē

quia surrogatum debet sapere naturā eius, in cuius locum surrogatur: vt in. c. maiores. de bapt. & in. c. ecclesia. vt lite pendente.

SYMMARIUM.

- 1 Consuetudo Romanæ ecclesiæ non est de necessitate obseruanda in alijs regionibus.
- 2 In quadragesima possunt licite comedi carnes propter necessitatē famis.
- 3 Carnes possunt de iure comedi in die sabbati: licet de honestate & consuetudine aliud sit: die veneris verò secus. infra prox. c. in primo no.
- 4 Dispensatio imminente necessitate est debita.
- 5 Consuetudo ieiuniorum relaxatiua, an valeat?
- 6 Aduena debent obseruare consuetudinem loci, vbi reperiuntur.

CAP. II.

Consilium. ¶ Non capit congruā summationem. & tex. in se satis clarus est: & multa sunt dicta, quæ patēt per §. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit vtrum omnes vigiliæ Apostolorum debeāt ieiunari? Respondetur, quod sic: præter vigilias Apostolorum Philippi & Iacobi & beati Ioannis Euangelistæ: quia festiuitas illorum infra solēnitatē paschalem celebratur: festiuitas beati Ioannis infra natale Domini: ieiuniū etiā apud nos in aduentu Domini agitur. Vigiliæ sanctorū, quorum festiuitates secunda feria celebrantur in præcedēti sabbato ieiundæ sunt. De celebratiōe beati Bartolomei dubitatur apud quosdam. Rndet Papa, qd cōsuetudo regionis seruetur. Item quidam in quadragesima propter necessitatē famis coacti sunt comedere carnes: quæritur quæ poenitentia sit illis iniungēda. Rndet Papa, qd in tali articulo nō peccant: preces tamen dno p illis, & cū illis sunt effundēda. Itē quidā ppter debilitatē comedunt carnes die sabbati cōtra loci cōsuetudinē: vnde alij habent molestum. Rndet Papa, qd consuetudo loci seruetur: ita tamē, qd debilibus & infirmis propter hoc periculum nō immineat. Item quidā infirmabatur in quadragesima & alijs ieiunijs, & petijt esum carniū sibi concedi. Respondetur, qd desiderium infirmorum admittendum est: cum vrgēs necessitas hoc requirit: cum legi nō subiaceat necessitas. ¶ Not. primō ex principio, qd vigiliæ omninū Apostolorū præter exceptuatas, de quibus in tex. debēt ieiunari. & intellige de xij. apostolis, quos enumerat glo. in. c. j. de reli. & venera. san. libro. vj. ¶ Nota. ij. quod propter magnam solennitatem loci cōtingentē in die ieiunij pōt omitti seu transmutari ieiunium. hic tamen in vigilia istorum Apostolorum exceptuatorum, non fit commutatio, sicut in præcedenti. & credo hoc contigisse: quia accidunt istæ vigiliæ inter festa diuturna: vnde nō debet fieri commutatio in diem ita longiorē: sed quando solum vna dies intermedia est impedimēto, tunc fit commutatio: vt in. c. præce

statuto cōtrario. Ita nō dicit. d. Abb. in. c. si verò. de iureiur. & omnino ibi videtur de Moder. Item rationem, quare in ieiunijs magis interdicitur vsus carniū quā vini: plenē ponit Tho. ij. q. iij. quæstione. cxlvij. Et vide do. Antoni. in. c. ex parte. in gl. mag. §. de cele. mis. vbi refert, quod doc. dicūt experti, qd homo plus viueret ex sola aqua, quā ex solo vino. Et vide do. Anto. hic in fi.

dēti. Nam propter breuitatem tēporū, vigilia non videtur differre à festo. ¶ No. in. §. ieiunium. & tene mēti ar. opti. & quasi expressum qd aduentus domini de necessitate nō est ieiunandus: sed inspicienda est consuetudo cuiuslibet loci. vnde hic Papa cautē locutus est dicēdo, qd apud nos ieiunatur & c. q. d. secūdū Hosti. habemus hoc de cōsuetudine: sed statutum non facimus: nec aliquem adstringi volumus: nec reperitur alibi cautum, qd sit in præcepto. ¶ Consuetudo verò Romanæ ecclesiæ, nō est necessariō obseruanda in alijs regionibus: vt no. gl. in. c. j. de sum. tri. li. vj. & de conse. di. iij. c. de trina. ¶ No. in. §. de festiuitate. qd in colenda festiuitate beati Bartolomei attēdēda ē regiōis cōsuetudo. Et rō dubitādī fuit: quia beat⁹ Bart. fuit excoriatus vna die, in qua vixit: alia die decessit: vnde aliqui colunt diem excoriationis, alij diem mortis. Ideō seruanda est loci consuetudo. Sic dubitabatur de festo beatæ Marg. nam variē in diuersis locis colitur propter diuersa martyria, & diem mortis. Sed dicit Io. and. se vidisse in libro authentico, qd debet coli. xx. Iulij. ¶ Nota in §. cum autem. qd propter necessitatē famis, licitē quis vtitur carnibus in quadragesima. ¶ Item no. qd signū bonæ & timoræ mentis est timere culpam, vbi culpa nō est. & sic in dubio debet quis potius se æstimare culpabilem in foro auiam: quia illa via est tutior. ¶ No. in. §. item. optimum arg. quod esus carniū non est prohibitus in die sabbati de iure. vnde cessante loci consuetudine posset quis comedere sine peccato: illa die tamen de honestate & consilio abstinentū est. de quo vide text. cū glo. in. c. de esu carniū. & c. sabbato. de consecr. di. iij. ¶ Not. in. §. prætereā. quod in quadragesima est licitū infirmis comedere carnes. & idē in alijs ieiunijs solēnibus. ¶ Et not. ibi, potes & debes. quod episcopus nedum potest: sed etiam debet indulgere postulanti talis tempore esum carniū. Et sic habes argu. quod dispensatio quandoq; est debita. vide quod no. & legitur. l. dist. vt cōstitueretur. & c. domino sancto. & not. in. c. at si clerici. in. §. de adulterijs. §. de iudicijs. ¶ Vltimō not. quod etiam existente causa, non debet quis vti carnibus in ieiunijs solēnibus sine licentia Episcopi: & requiritur hæc licentia: vt Episcopus sciat distinguere inter infirmitatem & infirmitatem. vbi autem causa esset vrgens, non putarem illum delinquere, qui sine licentia hoc fecit: per tex. §. cum autem. §. e. Et idem dicēdum est, cū ex causa quis abstinet à ieiunio. ¶ In gloss. j. in fin. & istos versus bene seruāt Francigenæ: & dicunt doct. & bene, quod non apparet ratio diuersitatis inter istos & alios Apostolos. Ex quo enim fuerunt pares merito, debent pari obseruatione venerari. pro hoc. c. j. de relig. & vene. sancto. libr. vj. Quidam tamen dixerunt, quod vigiliæ contentorum in his versibus, sunt de necessitate ieiunandæ. ¶ In alijs verò est seruanda consuetudo loci. Et hanc opin. secutus est Hostiē. in sum. sed hoc reprobatur dicens, quod in istis

MM iij

j. colū. vbi dicit, qd vitæ hominis est magis necessariū vinū, qd carnes. p quo allego no. in c. fortē. de consec. dist. ij.

Anton. Franci.

¶ An Chartusienfis, qui ex statuto regulæ nō potest carnes comedere, si infirmetur & iudicio medicorū nō possit euadere nisi carnes comedat: an possit sine peccato cōcedere carnes? placet de terminatio hic facta: quia infirmitas habet eū excusare. Nā ex cā infirmitatis licet monachis sancti Bridi, vel alijs comedere carnes: vt in c. carnē. de conse. di. v. & no. in. c. cū ad monasteriū. de sta. mon. Et de tali infirmitate standū est iudicio medicorū: vt per Bar. in. l. quæsitū. ff. de re. iur. per. l. semel. C. de re mil. lib. x. Dicas tñ qd hoc facere debet, nō solum si medicus consulat, sed regere licentiā superioris. s. Episcopi, vel eius vicarij, aut Abba. vel sacerdotis parochialis si est laicus. qd sacerdos parochialis non posset etiā dare talem licentiā: nisi vbi subesset magna necessitas: vt p Hosti. in. c. ij. de obser. ieiun. & hoc puto esse multum notandū: quia plerique in hoc vidētur errare: putantes hoc sibi licere: vel ex licentia folius medici, seu eius cōsilio vel ex licentiā parochialis sacerdotis, qui taliter licentiā cōcedere non pōt nisi in magna necessitate: vt dixi aliās talis licentiā ē et petēda ab Episcopo, vel eius vicario per, prædicta.

solēnibus ieiunijs nihil facit cōsuetudo. Quod bene not. quasi non habeat rationabilitatem in se: quod puto verū, nisi Papa sciret & toleraret. ar. eius, quod dixi post gl. de secun. nup. in c. vir aut. sed no. gl. propter istius autoritatē quod cōsuetudo valet quā est ieiuniorum relaxatiua. & eam tene menti. ¶ In glo. ij. in fin. dic vt dixi super rub. ¶ In glo. in ver. in sabbato. ibi: *comedi non debent*. dic q̄ potius colligitur hīc cōtrarium in hoc q̄ attēditur cōsuetudo regionis. & ad. c. in sabbato. dic quōd loquitur de cōsilio sicut cauetur de die mercurij. & vide glo. in. d. c. de esu. ¶ ¶ No. tamē ex hoc. & ex tex. q̄ peregrini debēt in ieiunijs & in abstinentia cibariū se cōformare consuetudini loci: & ad hoc possunt compelli per Episcopum: vt hīc, ne sit alicui scandalum. Pro hoc bo. tex. in. c. illa. xij. dist. vbi dicitur, q̄ ad quancūq̄ ecclesiā accesseris, eius consuetudinē seruā: si non vis esse cuiquam scandalum, nec quancūq̄ tibi. Ideō peccant² Cathalani, qui comedūt in istis partib⁹ carnes in die sabbati: licet in eorū partib⁹ vtantur. & facit quod no. gl. seq.

S V M M A R I V M.

Carnes non est licitum comedere in festo natiuitatis occurrente sexta feria, professus, & vouenti bus: alijs verō sic. 2.

Consuetudo relaxatiua ieiuniorum, quo casu valeat.

Statutum, vel constitutio disponens id, quod ius commune: an tollatur sublato iure communi.

CAP. III.

Explicari. ¶ Si festū natiuitatis occurrit

sexta feria, licitū est carnes comedere: exceptis professis & vouenti

bus. Communis diuisiō. Secunda ibi: *respondemus*. ¶ Casus literalis. Episcopus Pragēsis postulabat à domino Papa, an licitū esset vti car

nibus: cū festum natiuitatis perageretur in sexta feria: hoc est in die veneris. Respondet Papa, q̄ illi, qui nec voto, nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sexta feria, si festū natiuitatis Dominicæ die ipso euenire cōtigerit, carnis propter festi excellētiā vesci possunt, secundum cōsuetudinem ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere. B. ¶ Not. primò, q̄ regulariter in die veneris non est licitū vti carnibus. & illa dies duntaxat per totam septimanā est in p̄cepto: vt in. c. de vsu carniū. & quod ibi no. de consecra. di. iij. nunquid autem tunc sit ieiunandum? fuerunt opi. sed cōmuniter tenetur, q̄ non ex p̄cepto: sed ex cōsilio tantū sexta feria est ieiunanda: vt not. per Inn. s. eo. super rub. ¶ No. secundò, q̄ quis potest se voto adstringere: vt nō comedat carnes, etiam in diebus alijs prohibitis: sicut hīc patet in sexta feria. ¶ Not. tertio ibi, voto nec regulari. q̄ regularis non tenetur ex voto abstinere à carnibus: sed ex regula. Ex quo colligitur arg. opti. religiosum non obligari ex voto ad omnia, quā continentur in regulari obseruantia: sed votum duntaxat versatur circa tria substantialia regulæ. De quibus in. c. cum ad monasterium. in fi. de sta. reg. Et in hac opi. fuit etiam beatus Tho. & Archi. post eum. xxvij. q. j. in. c. j. dicam in. c. nam cōcupiscentiam.

2 s. de const. ¶ ¶ Item no. q̄ propter excellētiā diei detrahatur abstinētiæ & macerationi carnis. Et sic videtur, q̄ in die festo, non solū spiritualiter homines gaudere debent: sed etiam cum honestate possunt in cibis aliquam delectationem accipere. Et in hoc tene menti istum tex. facit etiam, vt cessante iactantia, possint tunc homines licitē vti vestib⁹ magis preciosis in veneratiōe festiuitatis.

3 ¶ ¶ No. ibi secundum cōsuetudinem ecclesiæ generalis tex. semper menti tenēdum: q̄ consuetudo valet in relaxatiōe ieiunij & obseruantia indictæ per ecclesiā. & facit optimē iste text. pro gl. in. c. p̄cedenti. & contra dictum Host. ibi: *quod etiam recitari super rubri*. Sed pro concordia dico, q̄ aut cōsuetudo potest in se habere causam rationabilem & honestam: & valet. & sic intellige istum tex. Nam propter veneratiōem tantæ festiuitatis cōsuetudo fuit hīc fulcita ratione. secus aut vbi cōsuetudo nō habet in se ratiōem vt quia cōsuetudo fuit inducta, vt homines intēderēt ventri. & ppter festa & gaudia temporalia. & hoc casu salua dictum Hostiē. Nam cōsuetudo nō valet contra ius: maximē in cōcernentibus salutē animæ, nisi sit rationabilis: vt in. c. fi. de consue. & in. l. ij. C. eo. ti. ¶ Vltimò no. contra opi. vulgariū, qui credūt homines peccare abstinētes à carnibus feria sexta in die natiuitatis. Nā merentur ex abstinentia. omni enim die ieiunando homo magis meretur. vnde dicit Hierony. vtinam omni die ieiunare possem. Nam legitur Apostolos ieiunasse in die Pētecostes: vt habetur in. c. vtinam. lxxvj. distin. dummodò non fiat ex superstitiōe. ¶ In gl. j. in fi. hæc gl. nō exemplificat clarē tex. sed intelligit de voto generaliter emissio. quod potest dupliciter intelligi. Primò, quando quis vouit nūquā comedere carnes. & tunc secundum omnes indubiē nō potest talis comedere in festo natiuitatis, etiam si non veniret in feria sexta: quia ex quo nullum diem exceperit, generaliter, indistinctē intelligi debet: vt hīc. & in ca. fi. xxxij. q. vlti. ¶ Secundò potest intelligi de eo, qui vouit non comedere carnes feria sexta. fortē enim prius de facto comedit, & postmodum facti pœnitens, emisit votū: & tunc etiam tenetur abstinere in die natiuitatis per rationem gl. quia ex quo vouit generaliter, tenetur abstinere in qualibet sexta feria. Et hunc intellectum videtur approbare Ioā. and. super tex. sed super gl. ista ipsum reprobatur: dicens tale votum referēdum ad esum illicitum: nisi habuisset animum hunc diem includēdi. arg. c. petitio. de iureiur. & c. ad nostram. el. iij. eo. tit. & l. adigere. §. vl. ff. de iurepa. sed p̄cedēs opin. verior. & in eam videtur inclinare moderniores. Nam si intelligeretur votum de esu illicito, iste vouisset Deo de vetito. vnde vt videatur Deo aliquid offerre debet intelligi, quōd abstinebit feria sexta, etiam si aliās licitē possent carnes comedi. & hoc videtur velle iste text. Pro hoc etiam adde aliam rationem. nam dispositio debet semper intelligi, vt non sit inutilis: sed vt aliquid operetur: in. c. Abbatej. de ver. signi. & in. l. quoties. de verb. obli. sed si votum p̄dictum refertur ad esum illicitum, de nihilo seruiret Deo illud votum. ar. in. l. qui his. ff. de ver. obli. ergo debet generaliter intelligi: vt comprehendat etiam esum licitum. ¶ ¶ Et ex hoc infero ad no. dictum, q̄ vbi constitutio disponit id, quod ius commune: vt aliquid vltra sublato iure communi non tollitur cōstitutio: sicut hīc non tollitur votum concurrens cum iure communi & disponens aliquid vltra. & sic limita. c. j. de consti. li. vj.

De purificatione post partum, Rubrica.

¶ Suprà visum de ieiunijs indictis ob reuerentiā sanctorum: sequitur merito videre de purificatione post partum, quæ fuit indicta ob reuerentiā ecclesiarum.

CAP. I.

Veniens. ¶ Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiā: nec tenetur abstinere per aliquot dies, secundum legem Mosaicam. Primò ponitur decisio consultatio. Secundò dubij fortificatio. ibi: *licet*. Tertio solutio: *quia*. Quarto permissio ibi: *sita*. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit à Papa per quantū tempus debeat

¶ Peccant. Ad facit ad. q. quam ponit. d. Chr. por. in §. sed quod Principi. in fi. insti. de iure natu. gen. & ciuili. vbi querit: pone q̄ scholaris Mediolanensis reperiat se in studio tēpore, quo Mediolanenses ex privilegio sancti ambrosij vescuntur carnibus: an ipse quoq̄ poterit comedere carnes. vnde ibi per eum.

¶ Peccant. Idem dicit Card. in cle. dignū. de cele. mi. col. v. quid autem de Mediolanensibus, an possint comedere carnes tēpore carnis priuij mediolanensis: in alijs locis, vide Christo. por. in. §. sed quod principi. in fin. insti. de iure natu. gen. & ciui. & ad hæc vide oī no dominum meum in. d. c. fin. de cōsue. col. cxxix.

debeat mulier post partū ab ingressu ecclesiæ abstinere secundū legē Moisaicā certi dies determinati erāt, quibus mulier ab ingressu ecclesiæ post partū abstinerebat. sed quia per Iesum christum veritas facta est &c. Rñdet Papa, quod postquā vmbra euauit, & veritas illuxit Euāgelij: si mulieres post partū voluerint ecclesiā intrare actu rā gratias Deo, nullū est peccatū: nec aditus ecclesiæ illis est denegandus: ne poena illius videatur in culpā conuerti: tamē si aliquādiu voluerint abstinere, nō est improbādum. B. ¶ Not. primò, quod præcepta veteris testamēti, nō sunt hodiē obseruāda. qđ intellige de præceptis figuratiuis, seu cōtinētibus cerimonias. Secus in præceptis cōcernētibus mores: vt est illud: Honora patrē & matrem. ¶ Nō moechaberis. & sim. de his vide tex. cū gl. vj. di. * c. nō est pecca. s. his itaq. * dicā latius in. c. fi. de cōsue. ¶ No. ij. quod mulier in partu nullū peccatū cōmittit: licet in cōceptione possit peccatū cōmitti. iuxta illud psalmistę: Et in peccatis cōcepit me mater mea. quę verba intellige, vt legi. & no. in. c. vir cū propria. xxxij. q. iij. In partu tamē nullū peccatū incurrit. intellige rōne partus, sed potius patif dolorē. ¶ Itē no. ar. quod criminofus nō debet ingredi ecclesiā. ita videt prima fronte innuere litera à cōtrario. sed cōtrarium est verū vt. no. in. d. c. vir cū ppria. vbi bon. gl. & facit. c. Episcopus nullum de conse. dist. j. Nā & Christus non remouit à se Iudam. sed excōicati debēt bñ ab ecclesia expelli. xxj. di. in. c. cleros. & no. in. d. c. vir cū propria: qđ limita, vt habet in. c. responso. j. de sent. excō. ¶ Itē no. quod arbitrans, vel habēs conscientiam grauātā pōt licitē ob deuotionē abstinere ab ingressu tēpli, donec bene purgef. Nunquid autē tēpore purificationis, vel menstrui, teneatur mulier reddere de bitū viro: vel econuerso. vide tex. cum glo. v. dist. in. c. ad eius. ¶ In gl. j. ibi: sed pro foemina. & rationē inter foeminam & masculū, vide per gl. v. dist. in. c. j. ad fi. & vide gl. in cle. j. de summa trinitate.

De ecclesiis ædificandis, uel reparandis.

Rubrica.

¶ Suprà visum de ecclesiarum consecratione: sed quia ecclesiæ consecratæ quandoque ruunt: & sic reparatione indigent. Quandoq; verò ex necessitate de nouo ædificari debent: meritò subiicitur rubrica de ecclesiis ædificandis, uel reparandis. Vel cōtinua magis ad proxima sic. ¶ Suprà visum est in rubricis præcedentibus de veneratione ecclesiarum & sanctorum: sed quia ad decus ecclesiæ pertinet reparare eam, vel nouiter ædificare, ideo subiicitur hæc rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficiatus debet contribuere in reparationem ecclesiæ pro rata beneficii: deductis ex redditibus necessarijs ad eius victum. 2.
- 3 Ecclesia diruta cuius expensis debeat refici?
- 4 Parochiani tenentur in subsidium ad refectionem ecclesiæ: vbi diuina percipiunt: nec possunt renuntiare vsui ecclesiæ.
- 5 Vicini, qui tenentur ad refectionē alicuius putei: an possint renuntiare vsui dicti putei, ad hoc, vt non teneantur: vide remissiū.
- 6 Episcopus cum capitulo, an possit deputare fructus beneficiorum vacantium pro fabrica ecclesiæ.

C A P. I.

Vicunque. ¶ Breue est: & per alia

verba sic potest summari. Habentes beneficium in ecclesia, tenentur cōtribuire ad ipsius reparationē. ¶ No. j. quod nedum rector parochialis ecclesiæ tenetur ad fabricam ipsius ecclesiæ: vt in. c. de his. j. eo. & xvj. qđ. j. c. si monachus. sed etiā minores beneficiati in ipsa ecclesia. & hoc innuit ista litera in ver. ecclesiasticū beneficiū. & in ver. adiuuent. Et hoc probo clarius per. c. fi. s. de his, quæ fi. à ma. par. ca. vbi canonici vltra Episcopū cōpelluntur ad fabricam ecclesiæ. Et intellige hoc quod illi tenentur pro rata beneficii: arg. eorum, quę no. Bar. in. l. iij. ff. de re iud. qđ intellige videlicet, quod solum tenentur dare de superfluis. idest de redditibus, qui supersunt deductis redditibus pro necessarijs eorū: quia nō tenentur clericus ad fabricam vltra, quā facere pōt deducto eo, ne egeat. tex. est no. j. eo. de his, quæ tenebis mēti. ¶ In gl. j. ibi: nam & ipse fructuarius. no. gl. in eo, quod comparat beneficium vsufructuario. de quo vide gl. latiorē in. c. presenti. de offi. or. li. vj. alibi æquiparauit eū vsuario: vt not. in. c. fi. de pigno.

- 3 & ibi dixi in. c. fin. de pecu. cle. ¶ Et in fi. glo. vult ergo glo. vt primò recurratur ad quartā deputatā fabricæ ecclesiæ. dic latius colligendo dicta doc. & multa ad dēdo, quod primò recurrendū est ad cōsuetudinē. Si enim consuetudo transfert onus fabricæ in populū, illa seruāda est. ar. c. ad apostolicā. de simo. Idē dico, nisi aliter dispositio spiritualiter prouideret. Nā videmus hodie, quod cōmuniter ecclesiæ percipiūt cathedrales habēt redditus distinctos pro fabrica. Tunc enim prælatus nō tenetur dare quartā partē suorum redditū: quia in hoc valet cōsuetudo: ex quo ecclesia nō patitur defectū in fabrica. Nam videmus hodie, quod nō fiunt quatuor partes de redditibus ecclesiæ, vt antiqua iura disponebāt. xij. q. ij. c. quatuor & c. cognouim⁹. & c. de redditibus. Et quod valeat cōsuetudo tenet Inn. in. c. fi. de his, quæ fi. à ma. par. ca. intelligo tamē, quod Episcopus nō possit se excusare quominus pauperibus prouideat: licet reddit⁹ sint in confuso: quia talis cōsuetudo esset irrationalis. xvij. q. j. c. fi. Et idem dico, quo ad casum nostrū, quod si nulla est consuetudo de quarta parte fabricæ, nō valeret quominus prælat⁹ teneatur ad quartā. per text. apertū in. d. c. cognouimus. tenet Host. in sum. e. ti. s. ad fi. Si verò quarta pars non sufficit, nec cōsuetudo aliter disponit, recurrendū est ad clericos ecclesiæ vt hīc. & j. eo. de his. & intellige si redditus eis sufficiant. ¶ Si autē redditus nō supersunt, cōpelluntur vltimo loco parochiani ecclesiæ. Nam ex quo percipiūt ibi diuina, tenentur ad refectionē ecclesiæ. ar. in. c. si Episcopus. de offi. ord. li. vj. nec posset parochianus volēdo euitare on⁹ cedere vsui ecclesiæ: quia hoc non dependet à facultate sua: vt in. c. omnis. de poeni. & regu. ¶ ¶ Quid autē de vicinia habente puteū, vel porticū, seu clibanū communē, nunquid possit aliquis de vicinia renuntiare vsui, & euitare onus refectionis? vide Spec. in tit. de cens. s. ij. ver. itē pone. adde etiā ad prædicta quod not. Inn. in. d. c. fi. ¶ ¶ Nunquid autē posset Episcopus cū capitulo deputare ad fabricam necessariā ecclesiæ cathedralis fructus beneficiorū vacantium. dic. vt plenē no. Io. And. in. c. si ppter. de rescri. li. vj. & conclusio est, quod sic: si Episcopus & canonici non sufficiunt. ar. in. c. j. de re. eccle. non alienan. lib. vj. Eodem modo dic de redditibus capellarum deputandis ad fabricam plebis. de quo dic. quod per Fede. confi. ccvij. aliās. ccxvij.

ZACHARIAS.

¶ Puteum. Adde Spe. in tit. de cens. fi. s. ij. verfi. pone quadam vicinia. Bar. in. l. j. imperator. s. si centū. & ibi Dy. ff. de leg. j. Bal. & Moder. in l. iij. s. actor. de re iud. & in. q. huius in. l. penul. in fi. de condi. infer. Alex. omnino in l. is cum quo. ff. de aqua plu. arcē. & Cardi. in cle. j. in prin. x. no. de excess. prela.

S V M M A R I V M.

- 1 Leprosi debent habere propriam ecclesiam & presbyterum: nec se cum alijs communicare: nec debent soluere decimas de eorum hortis ad vsu suum destinatis: aliās secus.
- 2 Leprosi non debent sepeliri cum alijs Christianis.
- 3 Priuilegium tangens præiudicium tertij etiam concessum ex causa pietatis, est strictē intelligendum.
- 4 Pauperes tenentur ad solutionem decimarum.
- 5 Fratres minores nō soluunt decimas hortorum, quos habent ad ipsorum vsus: secus de illis, ex quibus exponunt fructus venales.
- 6 Leprosi non dicuntur facere collegium religiosum.
- 7 Hospitali, vel collegio leproso, an possit præfici religiosus.

Cum dicat. ¶ Hoc intendit: leprosis permitti debet sine præiudicio antiquarum parochiarum habere ecclesiam propriam & presbyterum: nec tenent solvere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium. Duæ sunt partes. Secunda ibi: *statuimus*. Prima subdividitur. Secunda ibi: *caueant*. ¶ Casus literalis. Quia leprosi cum sanis habitare non debent: ne una ovis morbida inficiat sanas oves: Leprosi ipsi volebant construere ecclesias in locis, in quibus morantur: impediebantur à rectoribus parochialium ecclesiarum. Statuit concilium lateranense, ut ubicumque tot simul leprosi fuerint congregati sub communi vita, quod ecclesiam cum cœmeterio possint construere, & proprium presbyterum habere, sine contradictione alicuius hoc faciant. caueat tamen, quod de iure parochiali veteribus ecclesiis iniuriosi nequaquam existant: quia quod ex proprietate conceditur, ad aliorum iniuriam redundare non debet. de hortis tamen & nutrimentis animalium suorum decimas solvere non cogantur. B. ¶ No. primo, quod regulariter non permittitur ædificatio novæ ecclesiæ intra parochiam alterius. Hoc enim probatur hic per locum à speciali. si enim ex causa permittitur hoc leprosis: cæteris videtur interdici. & hoc j. c. prox. ¶ No. secundo arg. pro & contra: nunquid leprosi deberent sepeliri in cœmeterijs una cum alijs Christianis. Ex quo enim permittitur eis cœmeterium, videtur, quod cum alijs sepeliri non debeant: quia alias ista concessio non haberet causam rationabilem. In contrarium facit, quia ex quo non præcipitur, ut habeant cœmeterium speciale, sed permittitur: videtur, quod eis liceat uti iure communi. & vide. quod dixi in c. sacris. de sepul. ¶ No. tertio, quod privilegium est strictè intelligendum, quatenus tamen præiudiciū tertij: licet sit concessum ex causa pietatis. & sic est hic text. p. dicto Inn. in c. cum dilecti. de dona. de quo per Bar. in l. beneficiū. ff. de const. princ. ¶ Itē no. ar. quod pauperes tenentur ad solutionem decimarum. vides enim, quod leprosi tenentur, qui cœter sunt pauperes & solū ex privilegio eximuntur in duobus casibus. de quo vide bo. gl. xij. q. j. c. quia tua. & xvj. q. j. c. quicumque. & vide quod dixi in c. cum homines. s. de decimis. ¶ Quæro nunquid de omnibus hortis teneantur solvere decimas? dicunt doct. quod non: & tex. est intelligendus de hortis deputatis ad usum eorum: alias possent facere fraudes deducendo omnes possessiones ad hortos. & sic privilegium esset valde nocivum contra. c. suggestū. de deci. quod no. Nā ita debemus intelligere exceptionem, quam habent fratres minores: ut de proprijs hortis non teneantur ad decimas: scilicet de deputatis ad usum proprium. secus autem si vellet olera exponere ad vendendum. de quo in cle. exiui. de verb. sig. ¶ Secundo querit, quid intēdat ista littera in secundo casu: dū dicit de nutrimentis animalium. dic. i. de animalibus, quæ nutriūt proprijs expensis. de quo vide tex. cū gl. in cle. j. de deci. ¶ Ultimo querit, nunquid isti leprosi faciant collegiū licitū & religiosum? Inn. dicit, quod sic. & hanc dicit fuisse causam concedendi hoc privilegium. Host. & Io. an. sentiūt contrarium. Nā isti non possunt dici religiosi, licet cœter viuant: quia non profitetur tria substantiaalia regula. & in hoc optimè loquuntur: quia illi dicuntur strictè religiosi, qui tria profitentur. de quibus in c. cum ad monasterium. de statu re. Ad hoc vide gl. in cle. j. de rel. domi. & in cle. pe. de sen. exc. dixi sup. rub. de re. Vel plus dicūt Io. an. & Host. scilicet nullibi pbari, quod leprosi faciunt collegiū licitū. Nullus enim tex. super hoc disponit. Iste enim tex. non dat eis iura collegij: sed ex pietate concedit aliqua privilegia. Puto posse sustineri, quod faciūt collegiū licitū & approbatū. nā ex quo habet materiā licitè cōueniendi in unum: ut hic. ergo faciūt collegiū: ut no. Inn. & in c. cum ab ecclesiis. de off. or. facit tex. in l. j. ff. de colle. illici. Vbi plus probat ille tex. quod pauperes faciūt collegiū licitū, & possunt simul cōuenire p. sustentatione vitæ eorum: tamen non possunt cōueniri, nisi singulis mensibus: ut ibi. & clarius tenet Bar. in l. si ff. eo. fortius ergo dicendum in istis leprosis, qui habent materiā licitam cōueniendi simul quasi continuè. Pro hoc facit tex. ibi: *fuerint congregati*. Approbat ergo ius eorum congregationem: ergo possunt facere collegium, & habere iura collegij. ¶ An religiosus possit præfici istorum hospitali, seu collegio, fuit alias obtentum, quod sic: ut recitat Io. an. sed tu melius distingue, putat habet glo. no. in cle. quia contingit. de reli. do. ¶ In glo. prima ibi: *vel etiam pauciores*. Etiam unus sufficeret secundū Vin. & Tancre. sed hoc non consonat litteræ: sed littera habuit respectum: quia cō-

muniter unus leprosus non sufficit ad constructionem, vel dotationem ecclesiæ. si enim reperiretur sufficiens, permittendus esset. Et intellige, quod cum licentia Episcopi debeat ecclesia ædificari. de cōse. dis. j. nemo. facit. c. pastoralis. j. de priui. & si Episcopus non vellet cōsentire, debet recurri ad superiorem. ar. in c. nullus. de iure patro.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ecclesia potest ædificari intra parochiam ex causa: puta quando aliqui sunt nimis distantes ab ecclesia parochiali.
- 2 Ecclesia parochialis non debet construī intra parochiam alterius ecclesiæ sine causa. De qua nu. 3.
- 4 Patroni plures possunt esse in eadem ecclesia. Insuper patronatus requiritur in ecclesia per dotationem factam: licet unus mihi nus dederit in dotem, quam alius. Insuper patronatus non queritur ex non sufficienti dotis constitutione: ad quam integram potest patronus compelli, si vult ius patronatus exercere.
- 5 Fundans ecclesiam potest præcisè compelli ad eam dotandam.
- 6 Insuper patronatus potest habere una ecclesia in aliam. Intellige, ut infra, num. 10. 11.
- 7 Ecclesia potest ex magna necessitate, de qua hic construī sine dote.
- 8 Ecclesia etiam sita intra parochiam alterius, non præsumitur subiecta: nisi ecclesiæ cathedrali, & asserenti contrarium incumbit onus probandi.
- 9 Statutum dubium recipit interpretationem à communibus regulis suis.
- 10 Dotans ecclesiam ex redditibus beneficii sui, acquirit insuper patronatus illi beneficij, & non consanguineis suis.
- 11 Patronus non potest reservare in fundatione ecclesiæ, ut ius instituendi præsentatum pertineat ad inferiorem episcopo.
- 14 Decima an debeatur ecclesiæ Plebis: an capellis positis intra Plebanatū. Oblationes, istud verbum comprehendit omnes redditus cuiuscunque qualitatis. 15.
- 16 Episcopus an & quo casu possint diuidi per Papam, vel ecclesia parochialis: videlicet parochia per Episcopum.

Audiantiam. ¶ Propter nimiam distantiam ecclesiæ potest nova ecclesia in ipsius parochia ædificari, & certa portio in antiqua sibi deputari. Primo ponit facti narrationem. Secundo provisionem, ibi: *quia igitur*. quæ primo providet, quoniam rector cōsentit. Secundo, quoniam dissentit, ibi: *si verò*. ¶ Casus literalis. Quædam villa tantū distabat à parochiali ecclesia, quod tempore hyemali cum pluvie inundat sine magna difficultate ipsam ecclesiam adire non poterant, & diuinis officiis interesse: unde dominus illius villæ petijt à domino Papa: ut ibi possit ecclesiam construere, quam dotare volebat. & maior ecclesia intantū abundabat, quod nullū vel modicū præiudiciū per hoc fieret idē sine obuetiōibus villæ. Unde mandat Papa dice. Episcopo quatenus si est ita, ecclesiam ibi ædificet, & sacerdotē ibi instituat ad præsentationem rectoris maioris ecclesiæ cum cōsensu patroni, pcepturū obuetiōes illius villæ: pvideat tamen, ut cōpetēs in ea honor secundū facultates illius loci ecclesiæ matriæ seruetur. quod quidē fieri potest: quia dominus eiusdē villæ. xx. agros terræ illi ecclesiæ assignare velit. Si autem Rector matriæ ecclesiæ opus illud voluerit impedire, vel presbyterum idoneum distulerit præsentare, Archiepiscopus nihilominus opus fieri faciat, & presbyterum instituat. Ber. ¶ No. j. quod regulariter ecclesia parochialis non debet construī intra parochiam alterius. Nam si hoc permittitur hic ex causa: regula est in contrarium nulla causa subsistente. pro hoc. c. præsentis. s. loca. de præben. lib. vj. Non enim debet sine causa parochia ecclesiæ diuidi. sic intellige gl. no. xcix. dist. in c. nulli. est enim ista alienatio iurium ecclesiæ, quæ sine causa fieri non debet: ut in c. j. de rebus ec. non alie. li. vj. ¶ Secundo no. vnam causam licitam diuidendi parochiam antiquam & construendi novam ecclesiam quando. s. parochia antiquæ ecclesiæ, est adeo ampla, quod tēpore discriminoso populus non potest debitis horis ad diuina confluere. ¶ Tertiò no. quod ex constructione vnius ecclesiæ plures possunt effici patroni. Nam ut hic vides, antiqua ecclesia efficitur patrona ipsius capellæ: quia sibi donauit obuetiones spirituales illius villæ. Item dominus villæ efficitur patronus: quia posuit fundum, & dedit residuum dotis. & pro hoc vide bo. gl. xvj. q. vij. c. pia mentis per

tis. per doc. in. c. j. de iurepa. & vide gl. no. lxiiij. dif. in sum-
ma. quæ dicit, q̄ licet fundatores ecclesiæ, æqualiter non
cōtribuerint ad donationē ipsius: tamē non efficiūtur pa-
troni: & ita est patronus ille, qui dedit modicū: sicut il-
le, qui dedit multū. Illam tamē gl. limita, quādo in dona-
tione omniū ecclesia habet cōpetentē dotē. Si verō non
cōsequitur dotē integrā & sufficientē, nō adipiscitur ius-
patronatus. ad hoc vide gl. sing. quam tenebis semp mē-
ti. in. c. quicunq. el. ij. xvj. q. vij. Et ex hoc habes vnum re-
mediū cōpellēdi ædificatōrē ad dationē sufficientē dotis
vt admittat volēs exercere iuspatronatus. ¶ Do & aliud
remedium, vt directē cōpellatur ad sufficiētē dotandū
qui cōstruxit ecclesiā, vel capellā: quia ex cōstructione
tacitē se ad hoc obligauit. ad hoc tex. no. in. c. cū sicut. de
cōse. ec. vel alta. & vide quod ibi dixi. ¶ Itē not. ex hoc,
& ex tex. q̄ quēadmodum laicus acquirit iuspatronatus
ædificādo, vel dotādo ecclesiā. ita & ecclesia acquirit ius-
patronatus in ecclesia, quā sumptibus ædificauit. & de
hoc j. latius. ¶ Itē no. ibi: *pro facultate loci*. q̄ capella ædi-
ficata intra parochiā antiquę ecclesię, debet pro ipsius fa-
cultate aliquem honorem tribuere ipsi ecclesiæ matri: ci:
puta censum annuū, vel aliquid simile. & de hoc j. ¶ In
gl. ij. in fi. vult ergo gl. capellā non esse edificādā, si ex sub-
tractione reddituū illius villæ nō valet sacerdos antiquę
ecclesiæ congruē sustentari. Host. dicit hanc gl. esse corri-
gendā: quia si imminet periculū animarū, debet Episco-
pus puidere: & huic necessitati adhibebit hoc remediū.
Nā cōpellet prius populū ad subueniēdū presbytero ca-
pellæ: & si populus nō sufficit, cōpellet Abbātē & Præ-
positū, cui capella est subiecta. Istis deficientibus Episco-
pus providebit de suo. arg. in. c. f. j. eo. & si non potest, vl-
timum refugium erit: sacerdos instituendus in capella
quærat sibi victum manibus & industria. arg. xcj. dist. cle-
ricus victum. Nam propter penuriam dotis, non debet
Episcopus pati periculum animarum: puta si propter lō-
gam distantiam sepe decederent homines sine sacra-
mentis. & hoc dictum nō singulariter. Ex quo collige, q̄ vbi
de necessitate ecclesia est edificāda seu construenda, pōt
construi sine dote: ex quo nō reperitur modus ipsam do-
tandi. Sic limito. c. nemo. de conse. dist. j. quod dicit sine
dote ecclesiam nō esse edificandam. d. Ant. dicit gl. posse
sustineri, vt ecclesiæ ædificentur: sed nō cum tanto præ-
iudicio antiquę ecclesiæ. dico, q̄ gl. habuit intellectum,
quem sentit Host. & optimē loquitur relata ad text. nec
meretur reprehensionē Host. quia Papa mendat hīc ca-
pellā ædificari sub cōditione: si præter redditus villæ pōt
minister antiquę ecclesiæ cōgruē sustentari. ergo si non
potest, cessat mandatū Papę. Sed si quærat, de iure qd
fiendum: dicerem distinguendum: q̄ aut non est magna
necessitas, sed aliqualis incommoditas: & tunc habet lo-
cum, quod dicit ista gl. vt nō ædificetur: ex quo non pōt
habere sufficiētē dotē. & ita loquitur ista litera. Aut su-
best magna necessitas: vt quia populus decedit sæpe sine
sacramentis: & tunc serua dictum Host. ¶ In gl. ij. ibi:
quia ille est eis subiectus. Aduerte, quia hæc ratio est falsa,
& nullo iure probatur: imō iste tex. probat contrarium.
Nam reseruando antiquę ecclesiæ patronatum & com-
petentē honorem pro facultate loci: videtur in cæteris
illam capellam eripere à potestate Rectoris antiquę ec-
clesiæ. Item nulla ecclesia citra cathedralem fundat intē-
tum suum de iure communi, super obiectione alterius
ecclesiæ, etiam si sit fundata in parochia sua. vnde eccle-
sia volens sibi vendicare ius in alia ecclesia, tantum obti-
nebit quātum probabit ex iure speciali sibi competere.
ad hoc tex. & communis doct. theorica in. c. dilectus. de
capel. mona. Dic ergo, q̄ præsentatio ecclesiæ debet fieri
per ministrum antiquę ecclesię: quia ad eum pertinet pa-
tronatus illius capellæ, ex rationibus superius dictis.
¶ Et in fi. gl. hanc vltimam solutionem sequitur Inno.

& Hosti. & communiter doc. & mihi satis placet: vt sic
iste tex. loquens per verba dubia recipiat declarationem
à cōmunibus regulis iuris. arg. in. c. cum expediat. de ele.
li. vj. & in. l. vnica. ff. de inof. do. & l. si seruus plurium. in
fin. de legat. j. ¶ Et ex his & ex hac gl. & ex supradictis
habes, q̄ ecclesia acquirit patronatum in ecclesia funda-
ta intra parochiam suam. nunquid autem hoc sit verum
indistinctē. Inno. in. c. cum venerabilis. de excep. sentit, q̄
sic. & sic refert & tenet Ioan. Andræ. in. c. j. de capel. mo.
libr. vj. Sed tu aduerte: quia non est aliquis text. in iure,
qui loquatur de hac materia præter istum. & super isto
potest fundari opi. doct. sed iste tex. non probat hoc sim-
pliciter: sed loquitur, quando ecclesia antiqua contulit
de suo ecclesię nouiter constructæ. Si autem ecclesia an-
tiqua, nil de suo contulisset nullo iure probatur, q̄ effi-
ciatur patrona. & ideo restringe dicta doc. secundū istū
tex. sic intellectum. Et q̄ aliter non acquirat patronatū:
adduco in ar. s. proxi. vbi nō seruat patronatus antiquę
ecclesiæ, quæ nihil de suo contulit. Item patronatus acq-
ritur altero de tribus modis: cōstructione, fundatione,
aut dotatiōe: vt no. gl. xvj. q. vij. piæ mentis. Sed ex ædifi-
catione intra limites parochię duntaxat ecclesia antiqua
non ponit fundum: quia non habet proprietatem illius
loci, neq̄ dotem, neq̄ sumptus ad cōstructionem: ergo
non acquirit patronatum. & facit. c. quoniam. de iure-
pa. ¶ Sed dubitatur de quæstione, quam hætenus nō
reperi tactam, quid si capella ædificatur intra ecclesiam
per aliquem laicum, & per eum dotatur: nunquid quæ-
rat ecclesia patronatum in illa capella: vt sic in præsen-
tatione concurrat cum laico constructore & dotatore?
ego semper tenui, quod sic: quia non potest negari, quin
ecclesia antiqua ponat fundum. & ex fundatione acqui-
ritur iuspatronatus: vt no. in. d. c. piæ mentis. vnde sicut
ecclesia acquirit hīc iuspatronatus: quia contulit obu-
entiones illius villæ. Ita ecclesia illa debet obtinere patrona-
tum: quia contulit fundum. & hoc bene notabis: quia in
multis locis propter inaduertentiam non seruatur.
¶ Item adde ad prædicta tex. not. in fin. iuncta glo. xij.
quæstione. ij. c. apostolicos. quod si Rector alicuius ec-
clesiæ, nō cōstruxit capellā ex redditibus alicuius ecclesiæ,
acquitur sibi & consanguineis suis, sed ecclesię. Et ex hoc
credo peccare illos clericos, qui cum redditibus ecclesiæ
ædificant capellas eas attribuentes patrimonio, & vendi-
cantes sibi: vt priuato iuspatronatus. Nam vsurpant bo-
na ecclesiæ. Et ex illo text. potes instrui quid fiendum de
ecclesia, quam de facto prælatus alicuius ecclesiæ de re-
ditibus prælaturæ construxit. Item adde glo. no. quæ nō
solet allegari in. c. eam te. de æta. & quali. quæ dicit, quod
ecclesia potest sibi ædificare aliam ecclesiam, intra limi-
tes suæ parochiæ, & illi deferuire per capellanum suum.
Dicit tamen ibi Vin. hoc verum, si ecclesia construenda
est vicina ecclesiæ antiquæ: aliās deberet ibi ponere per-
petuum vicarium. Illa tamen glo. iudicio meo nullo iu-
re probatur. ¶ Et vide Innocen. in. c. in Lateranensi. in
fin. de præben. vbi dicit Abbatem non posse constituere
ecclesiam, vt eam teneat gratia monasterij, vel pro
monasterio: quia non potest ædificando præiudicare iu-
rib⁹ Episcopi. Ad hoc. x. q. j. in. c. ij. & in. c. nōuerint. satis
est ergo, q̄ edificans habeat iuspatronatus. & tenebis mē-
ti istud dictum Innoc. q̄ patronus non potest statuere,
vt ius confirmandi pertineat ad inferiorem Prælatum
Episcopi: nisi Episcopus consentiret. ad hoc. c. cum dile-
ctus. de consuetudine. ¶ In gl. in ver. obuentiones. in fi.
in illo. c. cum inter. dicitur, q̄ appellatione oblationū ve-
niunt decimæ. ergo fortius appellatione obuentionū. &
hoc cōtrariū gl. non soluit. Et aduerte, quia ex decisione
gl. huius soluitur. q. quotidiana & difficilis: nūquid deci-
mæ debeantur ecclesiæ Plebis, an capellis cōstructis. Ple-
banatum: quam quæstionem plenē examinat Ioan. and.

Anton. Francisc.
¶ Patroni. Quan-
do sunt principi-
ales patroni vltra
duos, iuspatrona-
tus est apud vnū.
quēq; in solidum.
& ideo debet pñ-
tare, vt collegiū:
aliās nō valet pñta-
tio. q̄ tūc attēdit
maior pars patro-
norū: vt p do. Ab-
ba. in. c. ij. de iure
pa. Et ideo dici-
mus, q̄ iuspatro-
nat⁹ est apud quē
libet hæredē info-
lidū: etiā si sint hæ-
redes ex impari-
bus partib⁹: vt est
glo. & ibi etiā per
An. sic. in. c. j. de
iurepat. & per eū
in. c. querimonia.
eo. tit. Et adde, q̄
discordantibus pa-
tronis in pñtatio-
ne, si ecclesia ca-
ret administrato-
re, cessatur à diui-
nis: tolluntur reli-
q̄: & ecclesia clau-
ditur: si aliter sine
scandalo puideri
nō pōt: vt ple. no.
doc. in. c. j. & in. c.
ij. de iur. patro. Et
vide. p. d. Abb. i. c.
cū aut. de iurepa.
vbi dicit, q̄ vnus
de pluribus pñta-
tis, etiā à diuersis
patronis, q̄ est ma-
gis idoneus debet
p Episcopū insti-
tui in bñficiū: aliās
pōt appellari ab
Epō nō instituen-
te. per do. Abb. in
c. pastoralis. in. j.
no. de iur. pat. Et
adde, q̄ si pñtatio
spectat ad mona-
steriū, illa debet fi-
eri per Abbātē &
capitulū. & non p
Abbatem solū. c.
nouit. & c. quāto.
de his, q̄ fiūt à præ-
la. sine cōsensu ca-
pituli. & in dubio
præsumit sic fuisse
facta pñtatio:
vt in. c. ea noscīt.
de iurepa. & habe-
tur p. d. Car. i. cle.
j. in. s. Abbates. in
j. op. de exce. præ-
lat. An aut pñtatio
possit fieri à pñ-
no etiā clerico al-
ternatiuē. vide gl.
in de. fin. de iure-
pa. ad fi.

¶ S. B. S. A. P. I. A.
¶ Vel capellam.
Hoc nō procedit

quando quis fun-
daret capellam in
ecclesia: vt no. Io.
de Ana. in consil.
xxij. inci. primò
videtur. què refert
Fel. in. tex. parte.
v. col. post mediū
s. de rescrip.

ACHARIAS.

¶ Bald. in. c. j. col.
pe. in. ti. de capi. q.
curiam vendidit.
in vñibus feud.

SEB. SAPIA.

¶ Episcopū. Vi.
de Fel. in. c. cū ve-
nerabilis. s. de ex-
ce. & aliquid in. c.
ex parte. v. in. pñ.
s. de rescri. & doc.
in. c. auaritia. s. de
pñbendis.

in addi. Spe. in. ti. de deci. & ibi post multa cōcludit, q̄ cel-
sante cōsuetudine, vel deputatiōe spāliter facta debetur
plebi, & nō capellis. quod intelligit de decimis prādiāli-
bus, sed personales debentur capellis. Ioā. Cal. tenet, q̄ si
capellā est deputata certa persona, q̄ tūc debetur oēs de
cima capellā, per istū tex. q̄ oēs illius villā tribuūt ob-
uētiōes capellā. secus aut vbi capellā non deputaretur
certā parochiā. & hoc dictū sequuntur doc. moder. in. c.
cū cōtingat. s. de deci. & dic. vt ibi plenē dixi. & secundū
hāc opīn. aliās in. q. facti cōsului. & pōt allegari vna rō in-
cōuincibilis. de iure cōi ecclesiā reditus spūales puenien-
tes ex prādijs sitis intra parochiā alicuius, cedūt illi eccle-
siā: vt in. c. pastoralis. s. de his, quā fi. ā Prāla. ergo & de
cima pueniētes ex prādijs sitis in parochia capellā, de-
bēt cedere ipsi capellā. Et nō cauillādo literā, de hoc vi-
det casus in. c. ad decimas. de restit. spolia. li. vj. & optimē
pbat hūc. ¶ Nā verbū obuētiōes, est verbū multū ge-
nerale, cōprehēdens oēs reditus, cuiuscunq̄ qualitatis
sint. arg. in. c. ex trāmissa. de renū. & in. c. cū inter. ¶ Se-
cūdo principaliter pōdera gl. in eo, q̄ dicit Ep̄m nō pos-
se etiā ex cā diuidere parochiam inuito Rectore ecclesiā
matricis. Cōtrariū apertē tenet gl. in. c. nulli. xcix. di. Sed
gl. x. dist. c. j. quā semp est notāda, distinguēdo videt po-
nere veritatē. Dicit em, q̄ vbi subest iusta cā, pōt Ep̄sco-
pus etiā inuito Rectore. ar. opti. in. c. j. de rebus eccle. nō
alie. li. vj. & in. c. sicut vnire. de exce. Prāla. & vide gl. in
c. cōstitutus. de re. do. Sed si nō subest cā, hoc facere non
pōt. ad hoc iura superius alleg. & idē dicit ibi gl. in Papa
volēte diuidere episcopatū. ¶ In gl. in ver. honor. ibi: vt
aliquid annuatim. Et pro hoc intellectu glo. facit iste tex.
in verbo p facultate loci. Laure. hūc dicit, q̄ nō est in iu-
re expressum, q̄ debeat capella ecclesiā matri. & bñ di-
cit ad hoc. c. dilectus. de capel. mo. & qd ibi dixi. Inn. dicit
q̄ habebit ius cōsuetudinariū illius loci: & seruabit con-
suetudo aliarum capellarum in hac capella nouiter con-
struenda. facit. d. c. cū olim. de cōsue. Host. dicit, q̄ in ple-
bibus & ecclesijs parochialibus est ā iure tributū: vt ha-
beāt curā super oēs alios clericos & laicos habitantes in
tra parochiā. Et p hoc, vt dictū est, videt hūc do. Ant. di-
stinguere, q̄ aut capella fundata inter parochiā nō est cu-
rata: & tūc tā clerici, quā laici ibi habitātes debēt p sacra-
mētis recurrere ad ecclesiā parochiāle. & hoc dictū vide-
tur verissimū. Nā & clerici nō habētes curā subiācēt illi
ecclesiā, vbi habitāt. de cōse. di. j. c. & hoc attendendū. &
c. alia. xvj. q. j. & qd no. in. d. c. dilect⁹. Si verò capella ha-
bet parochiā: tūc clerici capellā debent recurrere ad ec-
clesiam parochiāle. ¶ No. hoc dictū, quanquā mihi hoc
nō videatur verū. & primò cōcludo casum indubitabilē:
cū sunt ibi clerici inferiores citra Rectore. Nā ipsi de-
bent habere recursū ad ipsum Rectore, ex quo sunt in
parochia sua: imò credo, q̄ teneātur recurrere ad Ep̄sco-
pū: sic oēs rectores ecclesiā parochiāle debēt recurrere
Ep̄m in cōfessiōib⁹, vel similib⁹, vel ad Archipresbyterū
ecclesiā cathedralis, q̄ in istis tenet locū Ep̄sco. vt est
casus notabilis in. c. officium. de offi. Archipresby. pro
hoc facit iste tex. qui non reseruat hoc ius ecclesiā matri-
ci: sed tantū mandat honorem competētem sibi refer-
uari, secundum facultatem capellā. Non ob. c. de off. Ar-
chipresby. quia loquitur de Archipresbytero rurali: nec
videtur habere ibi curam circa particulares clericos: sed
solūm, vt inquirat mores & referat Ep̄sco.

SUMMARY.

- Rectores ecclesiarum possunt compelli ad reparationem eccle-
siarum, de redditibus beneficij, qui supersunt. 2. Ibi opus
est de nouo facere. 3. non autem tenentur de redditibus patri-
monialibus. nu. 4.
- Clerici tenentur alere pauperes de fructibus, qui eis suprabun-
dant.
- Clerici expēdentes aliquid de patrimonialibus pro reparatione

ecclesiā, possunt repetere: nisi dederint animo donandi.

CAP. IIII.

DE his. ¶ Breue est & pōt sic summari.

Rectores ecclesiarū possunt com-
pelli, vt de redditibus, qui supersunt, teneātur
cōferre ad cōstructionē, seu reparationē ec-
clesiā. h. d. ¶ Casus literalis. Dū supplicaretur ā qbusdā
clericis parochiales ecclesias habentibus: vt subuenirent
ecclesiā in reparatione sua: hoc facere negabāt. Sup hoc
cōsultus Papa respondet, q̄ hi, qui ecclesias parochiales
habent ad reparationē, & institutionē ecclesiarū, sunt co-
gendi: cū opus fuerit de bonis, quā sunt ipsius ecclesiā,
si supersunt cōferre: vt eorū exēplo ceteri inuitetur. B.

- ¶ No. j. q̄ Rectores ecclesiarū nō tenentur se priuare ne-
cessarijs: vt redditus cōuertant in piā causam. Quod ergo
dicitur, q̄ quicqd habēt clerici, est pauperū. xvj. q. j. c. fi.
debet intelligi de eis, quē sibi supersunt: q̄ ordinata elee-
mosyna, seu charitas incipit ā se: vt in. c. non satis. lxxxvj.
dist. & de pce. dist. iij. c. q̄ vult. facit. xxij. q. v. c. si nō licet.
Et nō. istū tex. perpetuō: q̄ nescio alibi, q̄ sacerdos non
teneat ad reparationem ecclesiā suā: nisi quatenus ei su-
perest detractis necessarijs. Qui aut tunc teneātur ad re-
parationē: dic. vt dixi. s. in. c. j. vbi latius explicauī hāc ma-
teriā. ¶ Quāro, quid intēdit litera ibi: institutionem. dic-
tū q̄ litera reperitur duplex: vna habet instructionē: alia
institutionē: & secundū hanc vltimā colligebat hūc Inn. q̄
clerici nedū cōpelluntur reficere: sed etiā de nouo, vbi est
opus, facere. Sed aduerte: licet enim iste tex. loquatur de
habētibus ecclesias parochiales: idē dic de habētibus ali-
as ecclesias, vel inferiora beneficia: q̄ oēs tenentur cōtri-
buere secundū facultatē redditū beneficiorū: vt in. c. j. &
quod ibi dixi. s. e. Ad prādicta facit. c. pastoralis. s. de his
quā fiunt ā prāla. & intellige istū tex. secundū prādicta.
- ¶ In gl. j. in fi. plus dicit Inn. q̄ si nō sufficit portio assi-
gnata p fabrica, tenentur clerici de pprio impartiri. alle.
xij. q. iij. c. pōtiffices. & doc. seq. allegāt hoc dictū Inn. q̄
clerici hoc casu tenentur cōferre de patrimonialibus: sed
iudicio meo illa non fuit mens Inn. quia capitulū, quod
allegat, hoc nō probat. Vnde intelligo Inn. q̄ tenentur cō-
ferre de proprio, idest de parte eis relicta de redditibus ec-
clesiā detracta portione pro fabrica. Nam de redditibus
patrimonialibus cleric⁹ pōt facere ad libitū. xij. q. j. in. c.
sint manifeste. ¶ Quinimo, si aliqd expēdit de patrimo-
nio suo ad vtilitatē ecclesiē pōt illud repetere: nisi fecerit
animo donandi. xij. qō. iij. c. cuicunq̄. quod tene menti.

SUMMARY.

- Ecclesia secularis potest conferri & reparari ad statum regu-
larem: sine tamen praiudicio clericorum. 6. sed non est econ-
tra, nisi in defectum regularium. 2.
- Privilegium non confertur rei, quā adhuc non est. intellige: vt
infra num. 4. 5.
- Clerici non possunt mutare statū ecclesiā sine licentia episcopi.
- Donatio non potest fieri per sonā, vel ecclesiā, quā non est: lega-
tum verò secus.

CAP. V.

Audientiam. ¶ Secularis ec-
clesia sine preiudicio clericorū ad statū regulare pōt repara-
ri, & collegio rei, quā nondū est, privilegiū
nō confertur. Diuiditur in duas partes. Secūda ibi: licet.

¶ Casus literalis. Quidam canonicus ecclesiā secularis
vocatus fuit in Episcopum ecclesiā alterius episcopatus
desiderabat in ecclesia illa, de qua fuerat assumptus insti-
tuere canonicos regulares. petit ā Domino Papa: vt hoc
ei liceret. Indulget ei Papa: vt hoc facere possit: si Ep̄sco-
pus Diocesanus in hoc sibi cōsentiāt: ita tamē, q̄ clericis
si qui sunt ibi, dū vixerint, vel alibi, necessaria ministrē-
tur. Itē petit ā Papa, vt faceret privilegiū confirmatiōis
canonicis

canonicis ibidem instituendis. In hoc Papa ipsum exaudire nō potest, cum nulli canonici adhuc ibi sint: quibus priuilegium concedatur. Ber. ¶ No. j. q. ecclesia secularis licite reducitur ad statum regularem: vt hic. & melius vij. q. ij. in. c. antepen. Contrā verò fieri non potest, nisi in defectum regularium: vt in. c. relatum. j. ne clerici vel mo. & in. c. inter quatuor. de re. do. & sic quātum ad hoc magis defertur regularibus, quā secularibus clericis. & fit hoc fauore contemplationis & religionis. ¶ No. se cundō, ¶ quod sine licentia Episcopi, non possunt clerici inferiores mutare statum ecclesiæ. facit. c. cum dilect⁹ s. quod metus cau. & quod ibi no. ¶ Not. iij. q. si alteratur status ecclesiæ non tenentur clerici seculares ibi existentes mutare statum: nec debent necessarijs priuari in vita eorum. ¶ ¶ Vltimò no. q. rei, quæ nondum est, priuilegium conferri non potest. & sic non potest donari priuilegium ecclesiæ construendæ. Intellige, vt valeat ex tunc: sed bene postquam fuerit ecclesia constructa. sic intellige istum tex. facit quod no. in gl. fi. sentit hic Ioā. Andrē. & clarius Barto. in. l. seruos ad custodiam. ff. de alimen. & ciba. lega. ¶ ¶ Sed quæro, nunquid possit donari ecclesiæ, quæ nondum est? dic, quod non: vt est text. no. quem tenebis menti in. c. Abbate sanē. de re iudica. libr. vj. secus dic in legato. Nam ecclesiæ construendæ potest legari: & etiam hæres institui, vt posthumus: vt in. d. l. seruos ad custodiam. Ratio diuersitatis est: quia donatio cum sit quidam contractus requirit personam, cui acquiritur obligatio, seu ipsa res: vt in. c. si tibi absenti. de præbend. libr. vj. qui tex. bene facit in hac materia. & in. l. absenti. ff. de dona. & in. l. qui absenti. ff. de acqui. pos. sed legatum non requirit præsentiam personæ: vt in. c. cū pater. §. furdo. de leg. ij. & hanc rationem ponit Bar. b. in. d. l. seruos. & eam tene menti. ¶ ¶ In gl. j. in fi. ex hac gl. collige duos effectus istius priuilegij. Primus, quia tempus facilius induceretur ad consentiendum. Secundò, quia clericis illius ecclesiæ inuitis hoc facere poterit Episcopus, vbi aliàs non potuisset eis inuitis. ¶ No. hoc dictum. sed contrarium tenet gl. in. c. antepe. xij. q. ij. sed ad concordiam reducuntur: vt ibi. & hoc no. q. aut subest causa, & poterit Episcopus clericis inuitis: vt puta, quia clerici seculares inhonestè ibi viuunt: & hoc casu procedat illa gl. Aut Episcopus vult hoc facere ex causa voluntaria: & tunc procederet ista gl. & intelligo, quādo hoc vult facere ex causa voluntaria in vita illorū clericorū: sed si vult facere sine præiudicio illorū clericorum: vt sic alteratio status habeat effectum post mortem clericorum, credo, q. hoc poterit facere, etiam inuitis clericis. Ad hoc. c. cōsultatiōibus. de dona. & cle. ij. de rebus ell. nō alie. & hoc secundo modo saluo gl. illius. c. antepe. & tene menti hanc potestatem traditam Episcopo. Tertius effectus huius priuilegij secundum Ioā. And. quod iste, cui conceditur erit principalis author in ordinatione ecclesiæ. cessante verò priuilegio hoc pertinet ad Episcopum loci. hic aut Episcopus habet consentire tantū isti priuilegio. & aliud est præstare assensū: & aliud, vt principalis disponere: vt in. c. vnico. ne sede vacā. li. vj. Quartus effectus: quia virtute huius priuilegij nō requirit consensus capituli: vbi aliàs nō posset Ep̃s facere hoc sine capitulo: vt in. d. c. antepe.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopi iurant non alienare vllō modo res ecclesiæ. Romano Pontifice inconsulto: quod iuramentum extenditur etiam ad licitam alienationem. 6. & nō potest cum consensu legati de latere contra tale iuramentum venire. 10.
- 2 Ecclesia non potest edificari intra parochiam alterius ecclesiæ sine magna causa: de qua hic.
- 3 Iuramentum de non alienando, intelligitur de alienatione illicita. 5.
- 4 Iuramentum operatur vim clausulæ, si non valet, quod ago, vt

ago. &c.

Iuramentum debet intelligi, vt aliquid operetur.

- 5 Iurans permanere in aliquo loco, potest iuramento non obstante se absentare ex necessitate, vel vtilitate illius loci.
- 7 Consilium alicuius, si requiritur in aliqua re, non potest illares expediri consilio prius non petito: nisi immineret maxima necessitas & celeritas. 8.
- 8 Licentia debet præcedere actū: qui sine ea non potest expediri. Necessitas facit cessare iuris solennitates.
- 9 Iuramentum de non alienando, non extenditur ad alienationem modicæ rei. Idem credo in prohibito alienare.
- 10 Legatus de latere non potest disponere circa ea, quæ sibi specialiter Papæ seruauit.
- Legatus de latere cōcurrit cum quolibet prelato prouinciæ suæ non autē cum alio: nisi quo ad bona posita in sua prouincia.
- Legatus de latere remittit iuramentum præstitum inferiori prelato: qui sit de prouincia sua: aliās secus.
- 11 Iurans non alienare, vel pignorare bona ecclesiæ suæ, potest fructus possessionum vendere, vsque ad. xx. annos.
- 12 Alienare prohibitus non potest ad centum annos locare. Prohibitus vendere, an possit pignorare: prohibitus emere, an possit rem pignori capere: vide remissiuè.
- 13 Alienare prohibitus non potest, nec directè, nec indirectè alienare.
- 14 Episcopus fundans aliquam ecclesiam de nouo: tenetur illā dotare: dummodo ex hoc ecclesia sua nimium non grauetur.
- 15 Iuramentū, quod præstant Prelati de non alienando bona ecclesiæ, an extendatur ad bona omnium ecclesiarū suæ diocesis. Iuramentum debet strictè intelligi.

CAP. VI.

Vanos. ¶ Nō obstā. iuramēto de rebus ecclesiæ nō alienādis, pōt

Episcopus ppter indigētiam nouā ecclesiā edificare. h. d. Prima pars ponit dubium Episcopi. qd secūdō tollit ibi: fraternitati. Et hinc vsq. ad fi. psequor per modū lecturæ: quā nō in scholis, sed in cameracōposui. ¶ Casus literalis. Quidā Episcopus iurauit, q. bona ecclesiæ non alienaret: postmodū qdā habitatores sui episcopatus nō habētes ecclesias, vel oratoria, in qbus possent audire diuina: petebāt ab ep̃o oratoria, in illis locis erigere in qbus diuina officia possent audire. Ep̃s occasiōe iuramēti prædicti dubitauit ecclesias ibi erigere: ne prætextu nouarū ecclesiarū ecclesia sua detrimētū incurreret: quare cōsultuit Papā: & ipse mādāt eidē quaten⁹ occasiōe illius iuramēti, nō dimittat qn populo indigēti sup ecclesijs cōstruēdis debeat puidere. B. ¶ ¶ Not. j. q. Ep̃s iurat nō alienare bona ecclesiæ. Qñq. iurat nō alienare bōa mēse suæ. qñq. iurat nō infeudare de nouo: vt in. c. ij. de feu. hodiē verò præstāt plati iuramētū magis gnale. Iurāt em̃ nō alienare Rom. Pōtifice inconsulto: quod iuramētū ipso facto præstāt etiā nō exēpti, si cōfirmatio nē cōsecrationē, vel palliū à Papa nō recipiūt. & qd importet istud iuramētū. j. subijciā. ¶ ¶ Not. ij. Ep̃m teneri ad cōstructionē nouæ ecclesiæ ppter indigētiam populi: vt puta, quia ecclesia parochialis multum distat: ita q. sine magna difficultate nō pōt ppl̃s cōcurrere ibidē pro diuinis. facit. c. s. pxi. & pōt ob hoc aliqd detrahēre eccl̃ie antiquæ, & tribuere nouæ: vt hic: & in. c. præced. Cessante autē necessitatis cā nō debet ecclesia edificari cū præiudicio alterius. xv. q. j. c. ecclesiæ. & c. qdūq. & vtrōq. per gl. facit. c. j. de no. ope. nūtia. No. iij. q. largo sumpto vocabulo ecclesia oratoriū & basilica sumūtur a quocūq. nā idē appellātur hic, & in diuersis locis oratorium basilica & ecclesia. Propriè aut vnūquodq. istorum per se sumēdo differunt. Oratorium est propriè locus ad orandum quod quisq. in domo sua edificare pōt: nec sine liētia Episcopi debet ibi celebrari. de cōse. di. j. vnicuiq. cū duob⁹ se. & vide, qd leg. & no. in. c. parētib⁹. de prin. & in. c. fi. de

ZACHARIAS.

a ¶ Pōt legari Ad. de Bal. in. l. qui fi. liabus. in princ. ff. de leg. j. Alex. in l. damni. §. si is qui ædes. in addit. ad Bar. ff. de dā. infe. b ¶ Et idē Bar. con. fi. xxv. inci. in nomine dñi amen. Testator in testamento disposuit &c. vide do. Ale. Imo. in. d. l. seruos in addi. ad Barto. ibi.

cenſi. & in. c. inter dilectos. de dona. & vtrobiq; per Inn. Basilica proprie est ecclesia non consecrata. ad hoc vide bo. tex. iuncta gl. in. c. j. de re. do. & quod dixi super rub. de conse. eccle. vel alta. sumunt tamē ista sēpe æquiuocē: vt. s. dixi. & probat hīc & in. c. pe. de immu. eccle. cum si.

3 ¶ **T** No. vlti. & tene mēti, quod iuramentum simpliciter præstitum de rebus ecclesiæ nō alie. restringitur ad alienationem illicitā: non autē ad necessariam. Et eadē rōne puto idē in alienatiōe, quæ fit ad vtilitatē ecclesiæ. Nā necessitas & vtilitas in hoc equiparant à iure. xij. q. ij. sine exceptione. & quod no. in glo. in sum. facit quod in simili no. Inn. in. c. cum omnes. de cōsti. ¶ Et ex hoc & ex tex. arguo, quod iuramentum præstitū in materia iuris: restringit ad limites iuris: vt sic recipiat limitationes & restrictiones iuris. ad hoc tex. opti. in. l. fi. C. de cōdi. indeb. & in. l. fi. ff. qui sat. cogan. & vide quod not. Inn. in. c. per tuas. de arb. Itē cōtrarium facit: quia iuramentum debet aliquid operari: hoc est, q; habeat vim clausulæ, si nō valet, quod ago, vt ago: valeat vt valere pōt. l. cū pater. §. filius matrem. ff. de leg. ij. & in. c. ad nostram. iij. de iureiur. per Bart. in. l. si quis pro eo. ff. de fideiussō. & in. l. sciendum. ff. de verbo. oblig. Potest tamē dici, q; primum procedat, qn iuramentum pōt per se operari: nā adducit vinculū, & ligat strictius ipsum iurantē vt nō contraveniat: & qnq; accumulatur forum foro: vt in. c. fin. de fo. compe. lib. v. & vide ad omnia p̄dicta bo. text. in. c. ex parte tua. de cleri. nō residē. ¶ Vbi iurans residere in ecclesia, pōt iuramento non ob. se absentare pro necessitate, vel vtilitate ecclesiæ: & iuramentum per se nihil, aut parum operatur. & tunc habet vim illius clausulæ, si non valet quod ago. & c. & hoc not. ¶ Sed quæro, an idem sit dicendū hodie in illo iuramento de non alienando Romano Pōtifice inconsulto? Io. and. hīc, quod non: quia hoc iuramentum ex vi verborum debet intelligi, etiam de licita alienatione: siue sit iuratum Papæ, siue inferiori Prælato. Videtur enim Papa, vel inferior tale iuramentum recipiendo à subiecto voluisse obuiare, ne quid indiscretē agatur: & providere ecclesijs, etiam in licitis alienationibus. nam de illicita alienatione non potest intelligi: quia illa etiam de superioris licentia fieri non debet. Quidam tamen consulerunt contrarium dicentes, quod etiam hoc iuramentum debet extendi solum ad illicitam alienationem. Sed dicit Io. And. q; isti sic consulentes, nō poterunt postea eorum consilium defendere. & contra eos inducit tex. in. c. aduersus j. de immu. eccle. in versic. propter imprudentiam. vbi etiam necessaria, vel vtilis contributio, non sit inconsulto Papa: ne quid indiscretē agatur. Fatetur tamen Ioannes andreas quod hoc esset de facto corrigendum: quia multum est ecclesijs grauofum cum ratione talis iuramenti impediuntur sēpe Prælati facere contractus aliās vtilēs de proximorum prælatorū licentia. Et cum hoc dicto Ioan. And. transeunt communiter docto. hīc & mihi placet. & pro hoc adduco talem rationem. Certum est, quod recipiens tale iuramentū, videtur sibi reseruare consilium: vt patet ex vi verborū. ¶ Sed adstrictus ad petendum consilium super aliqua re non potest etiam licitē de illa disponere, consilio prius non petito: vt in. c. cum in veteri. de elec. & in. c. cum olim. de arbi. & in. c. nouis. de his, quæ fiunt à Prælat. quod leg. & no. in. c. si pro debilitate. de offi. deleg. & Bart. in. l. j. §. si plures. ff. de exerci. Idem puto dicendū de iuramento præstito de non alienando sine licentia Papæ, vel alterius. Nam licentia debet præcedere. de reg. c. licet. & hoc tenet Ioan. and. post Hosti. in. c. j. de his, quæ fi à Prælat. ¶ **O**mnia prædicta arbitror vera cessante summa necessitate. si autem immineret summa necessitas alienandi, & tantam celeritatem requireret: quod superiorem consuli non patiatur: tunc puto alienationem posse fieri consensu Papæ, vel alterius superioris, cui fuit iuramen-

tum taliter præstitum minimē requisito. argu. opti. in. l. tutor, qui repertorium. ff. de admi. tuto. vbi in causa necessitatis pōt tutor inuētario nō confecto administrare bona pupilli: quod aliās cessante necessitate facere non potest. Ad idem quod not. Io. xij. q. ij. c. sine exceptione. & c. placuit. & Hug. & Archi. in ca. Abbatibus. ea. causa & q. Ioā. de Fan. in cle. j. de re. eccle. non alie. vbi dicit in casu illius clemē. posse fieri alienationem impunē illa solennitate non seruata, si necessitas non capit tantā dilationem. & tenet Paul. in dispu. condēnatus & c. & ad hoc alle. bonum text. in simili in. c. nullus res ecclesiæ. xvij. qō. iij. Et hæc not. quia faciūt ad multa maximē pro exemptis habētibus superiorem in remotissimis locis. & facit ad idem. c. nihil. de elect. & l. si longius. ff. de iudi. & c. fi. de sepultu. lib. vj. & vide ad idem multas concordantias in. c. cum ex literis. de resti. in integ. in gl. in ver. distantia. & quod in simili not. Ioan. de lig. in cle. ne in agro. de sta. reg. ¶ **I**tem puto hoc iuramentum non extendendum ad alienationē modicæ rei. b. arg. xij. q. ij. c. terrulas. & facit Fede. cōfil. ccij. & vide not. in. c. vt super. de reb. eccle. nō alie. & Archi. in. c. Abbatibus. p̄alleg. vbi prosequitur an Prælati citra Ep̄m possint rem modicā alienare sine solennitate: quia. d. c. terrulas. videt loqui in Episcopo. sed q; possint, allego text. bo. in. c. ceterum. de don. & in. c. ad hoc. & c. relatū. ij. de testa. ¶ **A**n autem legatus de latere possit dare licentiam alienandi cōtra hoc iuramentum: vide per Spec. in ti. de dispen. §. consequenter. versi. ceterū. vbi concludit, q; nō. arg. c. venerabilē. de elec. & credo, quod optimē loquatur: quia nō potest disponere in his, quæ Papa sibi specialiter reseruauit. vt in. c. quod translationem. de offi. lega. secus dicit ibi Spec. in ver. seq. in iuramento præstito inferiori prælato. Nā tūc cū ipse concurrat cū quolibet Prælato provinciæ suæ quicūq; sit ille, poterit talem licentiam dare: quia iuramentū illud est præstitū habito respectu ad dignitatem, & nō ad personā Prælati: & in hoc dicit verū. nisi is, cui iste iurauit, sit Prælatus alterius provinciæ: quia cū illo nō cōcurrit: licet fateatur, q; circūscripto iusto iuramento possit legatus dare Rectori licentiam alienandi bona, quæ sunt in provincia sua: licet prælatus istius Rectoris sit in aliena provincia. & not. bene hæc dicta: sed vide tu de potestate legatorum, quæ dixi in. c. fi. de confirma. vti. & circa vltimū dictum vide, quod no. doc. in. c. pastoralis. de priuile. ¶ **V**ltius circa prædicta quæritur, an prælatus, qui iurauit non alienare, vel pignorare bona ecclesiæ suæ, possit fructus possessionum vendere ad. x. vel ad xx. an. Sol. Guido, quod sic: per. l. pe. §. quæritur. ff. de lega. ij. Nec ob. l. fi. C. de re. alie. non ali. quia ibi rem alienauit. hīc verō pensionem, vel ipsius pensionis fructus. Tenet etiam quod prohibitus alienare: locare potest in centum annos. & hoc tenet glo. in. d. l. pe. §. instituto. sed glo. hoc reprobatur in cle. j. de re. eccle. non alie. doct. hīc communiter transeunt, & recitando. ¶ Sed tu dic, quod aut quæritur, nunquid prohibitus videri, possit pignorare: seu an prohibitus emere in loco, possit rem pignori capere. Sol. dic, vt not. Bar. in. l. in quorum. ff. de pignori. bus. vbi bo. tex. & omnino vide per eundem in. l. qui habebat. ff. de leg. iij. aliquid per eundem in. l. fin. C. de reb. alie. non alie. Aut quæritur, an prohibitus alienare: vendere possit fructus, seu locare? & dic, quod sic: dūmodō nō faciat ad magnum tēpus: vt est tex. iuncta gl. in. d. cle. j. & dic, vt ibi no. & in iuribus superius alle. ¶ **O**p. & videtur, q; ista decre. sit de indubio. Nā cū ex cōstructio ne ecclesiæ nō contingat ecclesiæ suæ bonorū alienatio: frustra timeat iste Ep̄s iuramentū vinculū. Sol. duplex colligit ex gl. ij. prima q; iste episcopus trepidavit, vbi nō erat trepidadū. q. d. q; iste erat vanus timor. Secūdo soluit, & melius, q; cōtingebat indirectē alienatio: q; fortē illi parochiani veniebāt ad eccle. iuā: nūc autē propter cōstitutionem

SEB. SAPIA.

a ¶ Illicitam. Idem tenet. d. Abb. in. c. vt super. §. de reb. eccle. non alie. ad quod vide, quæ dicunt Ioan. an. do. Ant. & Imo. in. c. extirpandæ. §. q; verò. s. de præbē.

SEB. SAPIA.

b ¶ Modicæ rei. Hoc dictū firmat Ias. in. c. j. colum. viij. versic. quarto ultra alios limita. qui feud. d. possin vfi. feudonij.

c ¶ Vltius. Vide multa allegata p Alexan. in consi. xvij. colū. ij. in. v. volu. & nunquid prohibitus alienare sit prohibitus pignorare. vide Ias. l. fi. col. xxij. cum se. C. de iur. emphi.

d ¶ An prælatus, qui iurauit nō alienare, vel pignorare bona ecclesiarum possit fructus possessionum vendere ad magnū tempus. x. vel. xx. an. Et quid si venderet ad. ix. an. tantū potest, q; ista nō est alienatio: postea, quando sunt elapsi duos vel tres anni, vedit vel relocat ad. ix. alios annos inchoaturos in fine primi nouenij: nunquid valeat dic, quod in isto casu nil valet: quia cēsetur facta in fraudem. & est species alienationis: ita decidit fin. do. Car. Flo. in. d. clemen. j. in. §. fin. in pe. q. de re. eccl. non alienā. ad hoc in ar. c. quanto. de priui. quod bene no. q; milles vide bis in facto. Anto. Francif.

d ¶ Vtrū Prælatus possit alienare bo

tionē nouæ ecclesiæ alienabatur ab eccle. sua: & sic pri-
uabant ecclesia ista suis antiquis parochianis. Et hæc sol.
est satis bona. licet enim nō alienetur bona ecclesiæ, alie-
natur tamē iura ipsius ecclesiæ. facit quod legitur & no.
13 in. c. cōstitutus. de ele. ¶ Ex quo not. q. iuramētū de nō
alienando bona ecclesiæ intelligitur largō mō: siue dire-
ctē, siue indirectē cōtingat bonorū & iuriū alienatio. fa-
cit qd legitur & no. in. c. nulli. de rebus ecclē. nō alienan.
¶ Tertiō soluitur secūdū Abb. q. iō timebat, qā cōstru-
endo ecclesiam tenebatur ad dotē. de cōse. ecclē. vel alta.
cū sit. & sic oportebat ppter dotē alienare bona ecclesiæ
14 suæ. ¶ No. hūc intellectū, q. propter indigētiā populi,
pōt Episcopus cōstruere ecclesiā de nouo. & eā etiā do-
tare de bonis ecclesiæ suæ. arg. in. c. Apostolicæ. de dona.
& xij. q. ij. bonæ rei. & in ca. aurū. Quod intelligo, dūmo
do ex hoc ecclesia sua nīmīū nō grauet: vt. d. c. apostolicę
facit. c. j. de rebus ecclē. non alie. li. vj. & qd legif & no. in
15 c. cōstitutus. de re. do. ¶ Quartō soluit Pe. q. Episco-
pus habebat cōsciētiā de iuramēto, nō ppter dānū eccle-
siæ cathedralis suæ: sed qā dānificabat aliqua ecclesia sibi
subiecta. Et hoc voluit secūdū eū, iste tex. dū dicit, q. ec-
clesia tibi cōmissa est: ar. c. j. de vsu pal. Ego dicerē aduer-
tendā formā iuramēti. Nā si est gñaliter præstitū, extēdi-
tur ad bona ecclesiarū suæ diocēsis. secus si est præstitū
respectu ecclesiæ suæ: sicut cōiter obseruat. Tūc enī non
extēditur ad bona ecclesiæ suæ sibi subiectæ: & iuramē-
tū debet stricte intelligi: vt legif & no. in. c. pe. de iureiu.

De immunitate ecclesiæ & coemiterio. Rub.

¶ Continuat hęc rubri. ad præcedentia hoc ordine, secundum
Gof. & Io. And. Viso de ecclesijs edificatis & reparatis: quia ipsa
cū suo ambitu, seu coemiterio & suis rebus premi non debet one-
ribus, quibus res laicorum premuntur: ideo rectē post præcedē-
tem rubri. subiicitur ista. vbi de istorum immunitate tractatur. &
dicuntur ecclesiæ immunes secūdum Inn. idest extra munera, seu
officia. Et dic tu, q. munerum ciuiliū est triplex diuisio. Nā quæ-
dam munera dicuntur personalia: quædam patrimonialia: quædā
mista. & hoc prosequere, vt habetur in. l. munerum. in prin. ff. de
mune. & hono. & in. l. sunt munera. ff. de vaca. & excu. mu. Et de
multiplici significato huius verbi, munus: vide text. optimū. in. l.
munus. ff. de verborum signification. vbi dicitur quod munus
capitur tribus modis. Quandoque enim capitur pro dono: vt in
l. inter donum. ff. eo. vbi ponitur differentia stricte inter munus
& donum. Quandoque munus capitur pro officio: quandoque
pro onere: & hoc modo capitur hic. vnde ecclesiæ dicuntur habe-
re immunitatem, scilicet ab oneribus, & officijs secularibus. Et
quid sit ecclesia. s. dixi super rubrica. de conse. ecclē. vel alta. & s.
c. proxi. Quid autem sit coemiterium: vide. xij. q. ij. c. aurum. &
xvj. q. iij. c. sicut antiquitus. & c. quisquis. & dicitur coemiterium
quia cinis mortuorum ibi tegitur. & vide quod no. in. c. pe. de se-
pul. & in. c. j. eo. ti.

S Y M M A R I U M.

- 1 Clerici non tenentur ad hospitandum, etiā in domibus suis per
sonas publicas. 3. etiam quod consuetudo sit in cōtrarium. 4.
- 2 Sententia & omnis processus agitur in ecclesia, est ipso iure
nullus: secus in domo ecclesiæ: maxime, si iudex secularis
habet illam conductam, vel gratis.
- 3 Violentia utrū sit permissa illi: qui non admittitur ad ius, quod
habet in re, licet violentum: adeo quod non admissus possit
per vim intrare & ostia rumpere: tam in prophanis, quā
in spiritualibus rebus: & tam in corporalibus, quā in in-
corporalibus: vide latē.
- 4 Possessorium recuperandæ, competit fructuario.

C. A. P. I.

Vt in domibus. ¶ In do-
mibus ec-
clesiarū nō debet iudex laicus iudica-
re, nec hospitū querere. ¶ Casus lite-
ralis. Statuit Papa in. c. isto, q. in domi-
bus ecclesiarū placitū vel hospitū nul-

lus debet sibi vēdicare, nō ob. aliqua cōsuetudine: licet in
publicis locis hoc faciāt. Ber. ¶ No. j. q. nedū ecclesiæ,
sed etiā earū dom⁹ gaudēt immunitate, quo ad onus ho-
spitandi psonas publicas. ad idē vide bo. tex. de iure ciuili.
2 & quod ibi no. in. l. j. C. de epi. & cle. ¶ Secundō not. q.
iudex secularis, nec in ecclesia, nec in ipsius domo debet
ius reddere. An aut si cōtrafecerit teneat sentētia: dic, q.
in eccle. sentētia & oīs pcessus iudicis secularis corrumpit
ipso facto: vt in. c. decet. e. ti. in fi. li. vj. Secus aut in domo
ecclesiæ: vnde licet facere non debeat: si tamen facit, cre-
do pcessum valere: qā cū illa cōstitutio. c. decet. sit pce-
nalis, non debet extendi. vt ibi not. glo. Et intelligo, q. in
domo ecclesiæ nō debet secularis ius reddere, quādo p-
pria authoritate quasi ex iure publico elegit sibi māsiō-
nē. & pro hoc tex. ibi: *quasi pro consuetudine.* secus autem
puto, vbi haberet illā domum conductā ab ecclesia: vel
gratis concessam. ¶ Not. ibi: *sed in publicis locis.* q. bona
ecclesiarum non censentur publica, sed priuata. In con-
trarium allego. c. ratio nulla. de præben. & xij. q. j. viden-
tes. & xvj. q. j. c. fi. in quibus videtur probari q. bona ec-
clesiarū sunt vsibus publicis deputata. Sol. dicerē, q. ista
bona ecclesiarum sunt vsibus publicis deputata ecclesia-
sticis & alimonie indigentū secūdū discretionē Præla-
torū: vt in cōtrarijs: non autē vsibus publicis laicorū: vt
hic. & j. c. nō minus. ¶ No. ex iisdē verbis, q. iudicib⁹ af-
signadæ sunt māsiōes in loco publico, tā causa hospitan-
di, quā ius reddēdi: & hoc vt facilius possint adiri: debet
enim iudex se præbere facilem in adeundo: vt. l. obseruā-
dum. ff. de offi. præ. Hinc dicit tex. no. in. l. j. & adeundi. ff.
quādo appel. sit. quod quis dicitur habere facultatem iu-
dicis, quando in publico sui copiam facit. nec est sibi im-
putandum, si ad domū suam non accefferit, vel ad hor-
tos: vt ibi. ¶ Primō instabo circa declarationem text.
vnā cum gl. demum veniam ad quædam notabilia dicta
Inn. q. ergo primō, q. hic appellat missus. Sol. gl. ij. ex-
ponit, vt patet in ea: vbi dicit secūdū Hosti. q. ponit hic
pro Legato Principis: sicut Legatū Papæ vel Archiepi
vocamus missum Dñicum: vt in. ca. ij. de regu. Et q. hic
capiat pro Legato Principis, faciūt secūdū Hosti. & Inn.
& bene verba, q. sequūtur. Nā primō, tā q. de digniori fa-
cit mētionē de legato: & postea de alijs inferioribus. Nā
legatus est comite maior: comes iudice: iudex ministro.
¶ Et ex hac opi. no. cōtra. Principis seculares, seu eorū
officiales, qui ponunt legatos Principis, seu alicuius dñi,
seu comitis, vel capitaneos gentiū armorū ad hospitan-
dū ecclesijs, seu monasterijs, seu eorū domib⁹: quod fie-
ri nō debet: vt hic. tū ppter imunitatē ecclesiarū: vt hic:
tū ppter dissolutiones & lasciuias, q. p tales ibi sunt: vt
in. d. l. j. C. de epi. & cl. vbi text. apertus. facit quod leg. &
not. in. l. placet. C. de sacrosan. ecclē. ¶ Oppo. & videt, q.
iudicia possunt in ecclesia exerceri. ij. q. ij. c. fi. Sol. glo. iij.
q. cōtrariū procedit in placitis ecclesiasticis: secus in se-
cularibus. Et no. q. iudicia appellant placita. & alludit in
hoc vulgari loci, secūdū Io. an. simile. xv. q. iij. c. placita.
¶ Vltērius oppo. & videt, q. clerici teneant ad hospitū.
xlij. dist. c. j. & in. c. j. de emp. & vē. Sol. vt in gl. in ver. nec
ad hospitū. & no. eā. & vide aliā bonā gl. d. l. j. C. de Epi.
& cle. ¶ Extra gl. q. nūquid saltem ratione cōsuetu-
dinis possint laici vēdicare sibi ius hospitandi in domi-
bus ecclesiarū. Sol. text. hic est notabilis, q. non valet: vt
patet ibi: pro quasi cōsuetudine. & clarius tenet Inno. &
Ioan. And. dicit enim, q. in talibus nō prodest consuetu-
do: cū sit ecclesijs onerosa: vt in. c. j. de cōsue. quod no.
¶ Sed quæro, quid si persona ecclesiastica, vel secularis
reseruauit sibi certum censum, vel hospitium annuum
in ecclesia aliqua pro recognitiōe beneficiorum suorū,
an tale hospitium sit debitum, & reddi debeat? Inn. dicit,
quod sic. alleg. xvij. q. vj. Eleutherius. quod placet. ad qd
allego, qd leg. & not. in. c. cū dilecti. de dona. & c. verū de

na ecclesiæ conce-
dēdo illa ad nouē
nium: ita vt illo fi-
nito intelligatur
reducta ad aliū
nouēnium. Dicit
quod non, sine iu-
ris solēnitate: quia
hoc esset fraudem
facere legi: cū per
indirectum res ec-
clesiæ hoc modo
alienaretur. per ea
quæ habentur in
l. j. in. §. qui in per-
petuū. ff. si ager
vec. vel emp. pet.
Dicas tamē, quod
res quæ cōsueue-
rūt infeudari, pos-
sunt: vt in. cap. ex
parte, de feu. Imo
hodiē alienatio rei
ecclesiæ: & quæ so-
lēnitates requirū-
tur in alienationi-
bus rerū ecclēsia-
rū: vide quæ habē-
tur in. c. sine exce-
ptione. xij. q. ij. &
in aut. hoc ius por-
rectū. C. de sa. san.
ec. canonizata in
c. nulli. de re. eccl.
non alie. & hodiē
nō videtur pos-
se alienari absque
solēnitate extra-
uagant. Paul. ij. in
rub. de re. eccl. nō
alie. vbi etiā loca-
tio vltra triēnium
non permittitur.

Cap. Vt in domibus. Panor. super Tertio Decre.

fo. cōpe. Ita puto in patrono ecclesiæ. Nā à principio po-
test sibi referuare aliqd ius: dūmō authoritas, seu cōsen-
sus Epī accedat: aliter non. de quo dic, vt leg. & not. in. c.
præterea. de iurepatro. & in ca. cū Bertoldus. de re iudi.
idē quod Inno. sequit hīc Io. an. & dicit hoc patere in. c.
quāto. de censu. ¶ Venio nūc ad alia hīc notāter tacta,
per Inno. Pone, quōd aliquis habet ius hospitandi in ali-
qua ecclesiā: & est in quasi possessione huius iuris: nūc au-
tē veniēs de nouo nō admittitur. Quæro, nūquid possit
sua authoritate domum intrare etiā violēter: & necessa-
ria sibi in domo recipere. iuxta debitum suū. Et format
Inno. in hac materia ferē. vj. q. ¶ Nā secūdō incidēter tā-
git in Prælato habente iurisdictionē in ecclesiā, seu in alio
loco: & veniens nō admittitur: an liceat rūpere ostia cō-
tra violētū: & illū expellere. ¶ Tertio quærit, quid in ca-
nonico: an ei liceat rūpere ostia domus ecclesiæ, & expel-
lere violētū. ¶ Quarto quærit de Abbate, nūquid ei li-
ceat rūpere domos capellæ sibi subiectæ quo ad tēpora-
lia: ¶ Quinto, quid si aliquis opponit se Abbati canoni-
co, vel alio clerico venienti ad vtendū iure suo, qd habet
in aliqua ecclesiā: nūquid possit illū per violētiā distrin-
gere, seu cōprimere & expellere. ¶ Sexto, an prædicta ha-
beant locū in rebus prophanis, seu seculariū priuatorū:
vt si quis diceret se habere seruitutem in fundo alterius:
& sic esse in possessione ipsius: & alius facit murū, seu se-
pē, quo impediā illa seruitute vti: an possit murū rūpe-
re, seu sepē frāgere. So. multi, vt refert Inn. fuerūt in opi-
quōd in p̄dictis liceat violētiā inferre, etiā rūpēdo ostiū
domus. Mouebant isti: quia vnicuiq; vim vi repellere li-
citū est: & ius suū defendere: vt in. l. j. C. vñ vi. & s. de re-
sti. spo. c. olim. j. Et q; possit domū frāgere, facit. ff. qd vi
aut clā. l. si. §. ad ianuā. & ff. ad le. aq. l. quēadmodū. §. j. &
ij. Sed ipse Inn. aliter sentit. Dicit em̄ quo ad primā. q. q;
nulli laico, vel clerico licet violēter rūpere domos eccle-
siæ rōne alicuius iuris sibi debiti: cū bona ecclesiā eadē
immunitate gandeant, qua & ecclesiā debēt gaudere: vt
hīc. & x. q. j. nouerint. Et cū ecclesiā & bona ipsarū sint
sancta sanctorū, & dño consecrata, q̄cūq; in eis violētiā
facit sacrilegiū cōmittit. xij. q. ij. c. nulli liceat. & c. q̄cūq;
cū se. & in. c. cōquestus. & qd ibi no. de fo. cōpe. Quod di-
cit p̄cedere nō solū, si ecclesiā teneatur ad hospitii actio-
ne personali: sed etiā si res ecclesiæ essent ad hoc obligatę
vñ secūdū eū inferens violētiā incideret in p̄nā cōstitu-
tionis, si qs in tātā. C. vñ vi. vel saltē nō euaderet p̄nā. l.
extat. ff. quod me. cau. vbi creditores priuantur debito;
qui volūt sibi p̄pria authoritate ius dicere in bonis debi-
torū. Debēt em̄ istis debitis actionibus agere, & nō vio-
lētiā inferre. Ad secūdū verō fatetur Inn. quōd Prælatus
habēs iurisdictionē, vel dñiū loci, possit violēter intra-
re & rūpere ostia domus & expellere violētū. & sic debe-
ret intelligi dictū. c. olim. Idē putat dicēdū, si iurisdic-
tionē nō haberet: habet tñ ius in ecclesiā quasi p̄latus & pos-
sessionē eiusdē: quia hoc casu dicitur talis defendere ius
suū, quod habet: vel in. c. dilecto. de sen. excō. lib. vj. ¶ Et
vide in hoc qd in prælato volēte visitare, cui claudūt
ostia ecclesiæ: ponit Inn. in. c. venerabili. de cēsi. secus di-
cit hīc Inn. i. iij. q. f. in canonico. Nō em̄ licet rūpere ostia
domus, & expellere violentū. alleg. c. eū qui. ij. de præb.
lib. vj. Mouetur, qā licet iste sit canonicus ecclesiæ: nō tñ
habet possessionē ipsi, vel domorū. Vñ nō licet sibi ius
dicere. ar. C. vñ vi. l. si qs in tātā. & C. de his, q ad eccle. cō-
su. l. denūtiamus. & C. de Iudeis. l. vlti. in fi. Nisi forsitan
secūdū eū canonico pro habitatiōe sua esset domus ali-
qua deputata. Nā si in tali domo intraret aliq; violēter,
liceret canonico vim vi repellere, & possessionē suā de-
fendere: vt in iuribus præal. Talis em̄ nō facit iniuriā ec-
clesiæ, si hac de causa irruat. Nā irruēdo in camerā depu-
tatā sibi, potius ecclesiā in suo iure cōseruat, & vtitur iu-
re suo, q; dicatur vim inferre. Ad hoc. c. cū ecclesiā vult

§. E. B. S. A. P. I. A.

¶ Habēs iurisdic-
tionē. Quādo qs
possit p̄pria au-
thoritate detenta
torē expellere, vi
de Bar. in. l. j. §. ne-
cessariō. ff. si mul.
ven. nomi. Pau. de
ca. & Alex. latē in
l. j. §. nuntiatio. ff.
de oper. no. nun-
tatio.

rana, de ele. ¶ Idē quod. s. in canonico dicit in Abbate re-
spectu capellæ sibi subiectę quo ad tpalia: vt nō possit do-
mū, vel ostiū rūpere & violētū expellere: qā eā nō possi-
det: licet sit ei subiecta quo ad tpalia. alleg. in. arg. ff. ad. l.
aquil. l. sed & cuiusq; & l. quēadmodū. §. j. & ij. ¶ Idē di-
cit in rebus prophanis, seu priuatorū: quōd licet qs ha-
beat seruitutē in fundo alterius, & impediatur illa vti, nō
tñ licet irruere & rūpere murū nouiter ædificatū ad im-
pediēdū eū. Nec obf. iecūdū eū. l. ij. ff. de vsufu. vbi dici-
tur, q; p vsufu. inducit legatarius in possessionē fun-
di, in quo relictus est vsufu. vñ vñ, q; sicut dñs p̄prie-
tatis, p̄t rūpere murū, si in solo suo proprio fieret de no-
uo: sic & hoc debet licere vsufu. & alijs, q; sunt in
possessionē aliquorū iuriū. Ad hoc em̄ rñdet secūdū Inn.
q; aliud est in dño, aliud in vsufu. Rō diuersita-
tis est: qā ædificiū cedit solo: iō licet dño ipm diruere. qā
nō diruit alienū, sed suū: vt patet insti. de re. di. §. cū in so-
lo suo. vsufu. aut iō hoc nō licet facere: qā nō est
dñs soli. ff. de vsufu. si cuius rei. §. vsufu. & seq. Fa-
tes tñ Inn. q; vsufu. & alij hñtes ius in re, p̄nt age-
re: vt murus remoueat. ff. si ser. vend. l. si eo loco. & l. legi.
Sec⁹ dicit Inn. circa psonā impediētē aliqū vti iure suo,
qd habet in aliqua re. Nā talē licet distringere & et expel-
lere: vt sic desistat ab impedimēto: licet nō deberet ostiū
domus, vel murū frāgere. Diuersitatis rō secūdū eū est:
qā ei cōdō psonā mihi cōtradictē vtor possessionē mea:
& vim vi repellere licet: vt in iurib⁹ præal. vbi verō intro
violēter possessionē rūpēdo sepē, vel ostiū illius: tūc mi-
hi ius dico, qd nō licet: vt in. d. l. si qs in tātā. & l. extat. p̄al.
& in. c. placuit. xxj. q. vj. nisi i casib⁹, q; not. C. qñ liceat vni
fine iu. se vindi. l. j. & ij. cū suis cōcor. & hęc dicta Inn. sūt
sing. notāda: q; ppter ipforū effectū maxie volui seriosē
recitare. ¶ Ex qbus dictis pōt in summa capere cōclusio
nē, q; hñs iurisdictionē in loco: vel ius p̄laturæ cū posses-
sionē sua dñiū loci & possessionē: vel possessionē legitimā
tñ: licet p̄t ad remouēdū obstaculū sibi paratū irruere,
tā in psonā impediētē, q; in ostiū & muros loci illa rūpē-
do: vt valeat vti iure suo. secus aut si solummō habet ius
in loco, seu sit in possessionē alicuius iuris in illo loco: nō
tñ possidet totū locū simp̄r. Iste em̄ nō pōt frāgere ostiū
seu murū, seu sepē: sed bñ pōt distringere psonā eū impe-
diētē, & vim vi repellere. & horū dictorū recitatiōe fue-
rūt cōtēti Host. & Io. An. & sic videntur illa approbare:
sed. d. Pe. de Anch. doctōr egregius lōgissimo tpe Bono-
niæ legēs insurgit cōtra hęc dicta Inn. dicēs, q; illi, qui te-
nebāt cōtrariū: vt in principio dixi: nō immeritō moue-
bant. Nā p eis, q; liceat ostiū & murū rūpere habētibus
ius in re: & cōtra In. faciūt oīa iura, p q; his habētibus ali-
qd ius in re aliena est p̄sum: vt si expellant inde possint
restitui ad possessionē: vt patet in. c. cū eccle. Sutrina. de
cā pos. & p̄prie. & c. q̄relā. de elec. ¶ & in vsufu. &
q; etiā in re aliena habet ius vtēdi & fruēdi, est expressum
in iure: vt possit si expellat possessorio recuperādę agere
in. l. iij. C. vñ vi. l. interdictū. ff. de vi, & vi ar. Imō qd plus
est gl. dicit ibi idē in vsurario. Natura aut isti⁹ interdicti
est: vt incōtinēti possit p̄pria authoritate recuperare: vt
in. l. iij. §. cū igit. ff. e. & in. d. l. interdictū. & d. c. olim. & l.
Aqlius Regulus. ff. de do. vbi bo. tex. de expulso de habi-
tatiōe, ad quā iudicio possessorio restituit. Itē p istis cō-
petit interdictū vt possit ppter quasi pos. quā habet ille,
cui cōpetit. alle. de iudi. c. examinata. melius pōt allegari
c. licet. de pba. Si em̄ p recuperādā & p recipiēda re sunt
p̄dita in casib⁹ nostris interdicta possessoria: quare non
cōpetat bñficiū p̄pulsandi iniuriā illatā p appositionē
obstaculi sepis, vel clausuræ: nō apparet: præsertim cū
ipsemet Inno. fateatur, q; licitum sit propulsare aduersus
personā vti iure nostro prohibentē. Ergo fortius licitū
debet esse irruere in ostiū & alia obstacula inanimata:
cū sit maius periculum in personis, quā in rebus.
ar. eorum

ar. eorum quæ not. Barto. in l. iij. C. de pig. & l. iustè possidet. ff. de acqui. poss. Non obstat. secundum eum. d. l. extat. ubi creditori habenti actione personale, seu hypothecaria, non licet propria autoritate capere possessionem: quia hypothecaria, licet sit realis: tamen est necessaria personali actioni: & sine ea non subsistit. adducit. l. si tibi. §. de pig. ff. de pact. & quod ibi no. sed nos loquimur in iure merè reali in re constituta: ut in habitatione, usufructu, itinere, & similibus. quia iura dicunt possidere is qui ea habet: in d. c. examinata. & c. q. rel. sed non hypothecaria. Quare concludit ipse, quod non esset malum dicere, quod si ille, qui habet ius hospitadi in domibus alicui vel usufructu: si reperit domum clausam, vel sepè factam, vel aliud, quod impedit usum rei: possit illud remouere propria autoritate, protestando quod per tale remotionem obstaculi, vel ingressum non intendit iudicare deo soli: ut no. in simili in l. si quis in tātā. C. vñ vi. in. ij. q. principali. Hanc eandem conclusionem videt tenuisse. d. An. hñc, & vidi in quibusdā suis recollectis: licet in lect. q. cōiter est in usu, videat transire simpliciter recitatio Inn. Sed non est curandum: quia illa lect. non perfectè expediuit: sed post mortē suā exēplata à quodā ex varijs scripturis repertis post mortē suā. & impugnabat ipse in dictis reportationibus vtrancūq. rōnē Inn. ¶ Mouebat primò: quia hñs ius habitationis dicit habere naturalē possessionē rei, & ius in re: sicut habet usufructus. l. naturaliter. ff. de acqui. poss. ff. si usufructus petat. l. uti frui. §. j. cū si. Itē impugnat aliā rōnē Inn. quatenus fundat se super sacrilegio. Dicit enī hanc rōnē non esse bonā: quia non reperit ecclesiā, vel eius domib⁹ hoc priuilegiū cōcessum. Vnde stat regula, quod cuiq. est licitū defendere possessionē suā: vel incōtinētī recuperare cū moderamine inculpatæ tutelæ. d. c. olim. de rest. spo. & c. significasti. de homi. Mihi aut plus placet hęc opi. istorū modernorum, quā Inn. & aliorū recitantium. & vltra prædicta, alle. in arg. a. tex. no. in l. si quis fumo. ff. ad l. aquil. ubi dñr, quod iusto metu instantis ignis possum interdicare & dirimere murū vicini mei, si verisimiliter timef. ne ad me ignis perueniat. Si ergo causa iuris mei cōferuadi possum diruere domū vicini mei, ut cohibeam ignē: ergo fortius mihi debet esse licitū remouere obstaculū seriōse: & malo aio ad impediendū ius meū mihi præparatū. Præterea & secundò, ex quo præsupponimus istū esse in possessione iuris illius: quare non est licitū oīa facere, per quæ possit in sua possessione cōseruari. Cui enī permittit principale, permittit etiā preparatoriū ad illud ut. l. ad rē mobilē. & l. ad legatū. ff. de pecu. & c. prudētiā. & c. prætereā. de of. dele. videmus enī in simili, quod rōne iuris, quod habeo in re, possum vindicare totam rem, quā non possum meo iure: ut nisi relaxet tota res: ut legi. & no. in c. examinata. de iud. ubi dixi. & facit quod legitur & no. in l. qui tabernas. ff. de cōtrahē. emp. ¶ Tertiò facit optimè, quod in simili leg. & no. in c. Pisanis. de rest. spo. ubi agitur possessorie pro libertate possidēdi: & cōpellitur tertius relaxare rem, quæ non est agētis: sed sit relaxatio, ut liberè agēs possit rem suā possideri. Ecce ergo tex. valde no. quod licet agere possessorio pro re non nostra: ut iurib⁹ nostris, sicut prius liberè utamur sicut ergo licet intētare interdictū ad cōseruationē possessionis: ita pōt resisti: & irruere cōtra oīa obstacula nobis facta: ut in d. c. olim. ¶ Quartò quāfacit no. Bar. in l. j. §. hoc interdicto. ff. de itin. act. ubi pri. ubi dicit, quod etiā in quasi possessionibus iuris habet locū id, quā dicitur, vim vi repellere licet. vnde concludit, quod si vniuersitas, vel capitulū coadunatū esset ad faciendum aliquid, & ibi esset aliquis, qui non esset de corpore capituli, vel vniuersitatis: & vellet oīno interesse: pōt licet p vniuersitatē expelli: quia turbat vniuersitatē, vel capitulū in quasi possessione iuris. & Quintò ex vltimò facit hęc cōsideratio. Quelibet violētia corporalis, est maior qualibet reali. l. in seruorū. & quod ibi no. ff. de poenis. Si ergo pro cōseruatione iuris nostri licitū est irruere in personā: ut ipsemet Inn. voluit, & probat in c. dilecto. de sent. excō. lib. vj. ergo fortius debet esse licitū irruere in loca in aīata nobis in obstaculū præparata. Et ad l. extat. ff. quod me. cau. Respōdeo magis specificè & clare. Dico enim, quod procedit, quā quis non habet possessionē rei, licet habeat actionem hypothecariam, vel aliā ad illā consequendam. Et hoc etiam quasi loquitur. c. eum qui. de præben. libro. vj. & l. si quis in tantam. præallega. Ille enim non debet propria autoritate violentiam inferre: quia videretur sibi ius dicere. contra. l. nullus. C. de Iudeis. sed nos loquimur in eo, qui est in possessione

alicuius iuris in re aliena, qui remouendo obstaculum, non vult consequi aliquid propria autoritate: sed solum ius suum & possessionem antiquam, vel perditā incontinenti recuperare: quod licet: ut in iuribus præallega.

SVMMARIVM.

- 1 Ciues non excusantur à custodia murorum ciuitatis tempore, quo necessitas maxima vrgeat.
- 2 Filius potius tenetur patri, quā patri: adeò, quod licet occidit patrem bannitum.
- 3 Clerici, an & quo casu possint compelli ad custodiā ciuitatis eorum tempore guerræ.
- 4 Clerici tenentur ad tallias, collectas & angarias tempore alicuius magnæ guerræ. 8. 12. ubi non valet consuetudo, ut clerici teneantur ad prædicta: qui etiam constitutione imperiali non tenentur ad eas. 14.
- 5 Clerici non tenentur ad manuales pugnam aliquo modo, etiam pro recuperatione terre sanctæ.
- 7 Clerici non efficiuntur irregulares, si necessitate urgente pugnant vnā cum alijs: dum tamen actualiter ipsi non occidant, licet vulnerent.
- 9 Immunitas concessa vni per superiorem: an operabitur, ut totum onus imminet reliquis. 17. 18. 20.
- 10 Collecta tributa, & exactiones regulariter de nouo imponi non debent: maxime locis pijs: & asserenti, quod possint exigi incumbit onus probandi. 11. possunt tamen imponi per solum Imperatorem. 13.
- 11 Collecta & tributa possunt imponi à dominis temporalibus citra Imperatorem suis subditis. 16. Immunitas concessa non valet, nisi concedatur motu proprio: vel nisi in priuilegio ponatur, non obstante tali lege.
- 12 Immunitas quo casu potest concedi per ciuitatem, vel decuriones ciuitatis.
- 22 Collecta, an & quo casu potest imponi per ipsam ciuitatem.
- 23 Immunitas in genere concessa non facta speciali mentione à quibus muneribus, neminem excusat: maxime ab oneribus ordinarijs.
- 12 Immunitas concessa aliquibus venientibus de nouo ad habitadū in aliquā ciuitatē: non pōt amplius reuocari: quia transiit in speciem contractus.
- 25 Priuilegio an censeatur quis renuntiare, veniendo contra ipsum. Immunitas concessa alicui: an per ipsum censeatur reuocata, si fecit actum contrarium immunitati: puta soluendo?

CAP. II.

Peruenit. ¶ Hoc. c. multos habet intellectus: ideò per multos non summar. sed secundum quod intelligo. h. d. ¶ Tēpore magnæ necessitatis non debet aliquis excusari à murorū, seu ciuitatis custodia. h. d. Primò ponit dictū. Secundò rationē ipsius ibi: "quatenus." ¶ Casus literalis. Statuit in cap. isto, quod cū necessitas imminet, nullus à custodia ciuitatis, seu murorū vigilijs debeat excusari: sed oēs ad hoc gñaliter teneant: ut oibus vigilantibus ciuitas melius valeat custodiri. Ber. ¶ Not. j. vigilandū esse pro ciuitatis custodia. Teneñ enī quis defendere patriam suā. Ad quā vide bo. tex. in c. oī timore. & c. si nulla necessitas vrget. xxij. qō. viij. adeò, quod ppter ipsius defensionē excusat pater occidēs filiū, secundū Gof. alle. bo. tex. in l. minimè. ff. de reli. & sum. fune. quod est no. & idē tenet Host i sum.

a ¶ Iusto metu. Facit tex. in l. cū creditor. cum ibi no. per Bar. ff. de fur. & multa adduxi in rep. l. creditores C. de pig. ubi latè examinaui, an intrāns rē suā aio iuris sui cōseruandi cadat in poenā. d. l. si quis in tātā. c. vnde vi. & l. extat ff. quod metus cā.

b ¶ Itē ad prædicta faciūt no. per do. maxime do. Ale. Imo. & do. Franc. de Are. in l. clā. in §. si in illo arti. an possidēs ciuilitè possit propria autoritate recuperare suā naturaliter occupatā clā ab alio. & per eundē. d. d. Frā. de Are. in cōf. xxj. incip. si diligētē & mature cōsideretur instrumentū. & c. in pen. & vlti. dubio.

a ¶ Ego addo, quod ciuis deferens ciuitatem periclitantem, perdit priuilegiū ciuitatis: & definit eē ciuis. Ita fin. no. Bal. in l. ij. C. de infan. expo. vbi est tex. quod si pater haberet filiū, & poneret in hospitali: perderet ius, quod habet in ipso. facit tex. in l. j. §. & generaliter. ff. de vent. in po. mi. vbi est tex. de eo, quod dicit Tullus in j. officiorum: ortus nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.

z ACHARIAS.

b ¶ Poterit occidi à filio. Dy. tamē in l. possideri. in ij. in interpretatione. & b Celsus ibi in apo. 3 ad ipsum. ff. de ac qui. pos. videntur cōtrarium tenere. & Fel. in c. quē in ecclesiarū. col. ij. ver. per istā cōclu sionē. s. de const. Anto. Fran.

¶ An ciuis defe- rens ciuitatē peri clitantē perdat ci uilitatē: & quid de patria ptāte: an & quibus modis per datur, dicas, quod ciuis nō succurrēs ciuitati, quando potest, perdit ci uilitatē, & omnia priuilegia ciuita tis: vt voluit Bald. Inn. in l. vnusquis que. de infan. ex po. & in l. ij. in fi. C. de cap. & Alex. in l. veluti. ff. de iu sti. & iur. & de pa tri. po. quib⁹ mo. fol. & quib. mo. si ni. vide inst. q. mo. ius pa. po. fol. per totū & p Spec. in ti. de tu. in. §. iij. in ver. sed quæritur. & late Io. Bertha. de fir. in suo rep. in ver. pa. po. fini. cū tribus sequen. Et an patria ptās semel amissa ex causa, cessante cā reintegretur: vide Spe. in ti. præalle. & in ti. de sta. mo. in ver. xij. vbi loq tur de patre mo nacho, si exeat de monasterio deli cētia Papæ: an re- cuperet patriā po testatē. q. cōclu dit q. sic. & ibi eti am dicit Spe. in. §. ij. in ver. xij. q. quē admodū filius est

in ptāte patris, ita ciuis est in potestate ciuitatis. de quo vide per Alexā. in l. ita stipulatus. in. §. Chrysogonus. ff. de ver. obl. vbi post Ioā. de Imo. ponit, an per stipulationē ciuis acquirat ciuitati, sicut pater filio: sicut filius patri: & seruus dño. & concludit, q. sic: nisi stipuletur stipulans sibi. de quo etiam ibi habetur per Bar. & per Raphaelem, qui videtur tenere contra Bart. & ha betur per Dyn. & Cyn. qui tenent contra Bar.

c ¶ S E B. S A P I A. ¶ A filio. Vide Fel. in c. quā in ecclesiarū. col. ij. ver. se cundus casus. s. de consti.

¶ S E B. S A P I A. ¶ Magna necessitas. Hoc etiā tenet Ia. in l. si ex toto. in prin. col. si. ver. tertio moueor. ff. de leg. j. Faciunt cumula per Fel. in c. non nulli. co. xx. ver. fallit. vij. s. de rescrip.

d Vide de hoc. s. co. c. in primo not.

a eo. ti. §. a quibus. ver. materia. Tu verò adde² no tabile dictū Bar. in d. l. minimē. q. per illū tex. dicit, q. exbannitus, qui pōt impunē offendi, vel occidi secundū formā statuti, poterit occi di à filio, vel à patre. & vide quod ipse not. in l. amissione. ff. de cap. di. ¶ Opp. cōtra tex. de. c. reprehensibile. xxij. q. viij. vbi tex. videtur vel le, quod clerici nō teneātur ad custodiā ciuita tis, etiā contra pyratas maris: quia cū sint mili tes Christi, debent Christo in diuinis seruire. milites verò seculi debēt huiusmodi vacare. Ad idē. c. nō minus j. eo. vbi generaliter viden tur clerici & psonæ ecclesiasticæ excusari à gra uaminibus publicis. Sol. propter contrariū. c. istud legitur diuersis modis. Quidam enim vt Ioan. Andr. & Hostien. ponunt duos intelle ctus. Prim⁹, vt hæc Decreta. habeat locum in ciuitatibus, quæ sunt de temporali dominio ecclesiæ: sicut est hæc ciuitas Terracensis, cu ius Episcopo scribitur hæc lect. non multum mihi placet: q. tex. loquit̃ indistinctē. Et rō vi detur cōis ad omne oppidum: nec de facili di cēdum, q. decretales sint locales: per id, quod scribitur. s. in procē. & c. j. de cōsti. ¶ Secundus intellectus est, q. ponit spāle: cum ciuitas inua ditur à Saracenis: & sic ab infidelibus. hæc em ciuitas Terracēsis est iuxta mare: & sæpius in uadebat à Saracenis. vnde ppter cōe & impro uisum periculū noluit Papa aliquē à custodia excusare. & hunc intellectū attribuit Io. an. In nō. & Hosti. pro quo alle. xxij. q. viij. c. igif. & c. sæpe. & c. seq. sed certē iudicio meo ex fi. gl. ipsius Inn. posset colligi tertius intellectus ma gis generalis: vt istud. c. habeat locū, vbicūq. ti mor est cōis subitus & improuisus. & hūc in tellectū sequit̃ hic. d. Car. Sed. d. Anto. transit simpliciter cū duobus primis intellectib⁹ do. Sed aduerte. quia iste text. nō loquit̃ apertē de clericis. vnde quidā sentiunt hoc. c. procedere in hominibus ecclesiæ: vt in mācipijs rusticis & similibus, q. regulariter nō debēt angariari. xij. q. ij. c. ecclesiarū seruos. & in l. j. & ibi per Bar. C. de epis. & cle. & pfecto ita videtur in telligere Inn. & gl. videtur in. j. & ij. gl. & cla rius Host. in sum. eo. ti. §. a quibus. ver. materie vbi dicit, q. instāte necessitate homines eccle siæ nō debent excusari à custodia ciuitatis, vt hīc: clerici autem non debent in hoc grauari, nisi magna esset necessitas: quo casu possent p Episcopum, non per iudicem secularē distin gi. de consti. c. ecclesia sanctæ mariæ. Et no. sin gulariter hoc dictū Hof. quia nō solet per ali-

quos doc. ad hoc allegari. & pondera, q. non restringit se ad terras ecclesiæ: nec ad inuasionē infidelū. & placet mihi intellectus iste. & dico, q. originaliter fuit Inn. in. c. nō minus. vbi clarius locutus fuit. Sentit etiā ibi alium intellectū: vt procedat causa pietatis. ar. l. ad instructiōem. C. de sa. san. eccles. & quod iste tex. ponat casum specialem, voluit Gof. in præalle. c. non minus. Et plus puto, q. di rectē pōt iste tex. intelligi generaliter tam in clericis, quā in alijs hominibus ecclesiæ. & magis propriē iudicio meo intelligitur in clericis, quā in alijs hominibus ecclesiæ, per tex. ibi: *per nostra, vel ecclesiæ suæ nomen &c.* Nā ecclesia nō dicitur esse hominū ipsius: imō homines sunt ecclesiæ. xij. q. ij. ecclesiarū seruos. & l. j. C. de epi seo. & cle. sed ecclesia ppriē dicitur ipsius rectoris rōne iurisditio nis, quā habet in ipsa: vt probatur in. c. si tibi absenti. de præben. li. vj. vnde prælatus, vel Rector pōt dicere ecclesiā suā esse: vt ibi. Sē sus ergo literē est, q. siue sint clerici ecclesiæ cathedralis: cuius Epi scopo scribit̃: siue habeant alias ecclesias, seu sint ibi beneficiati. & fortius si sit ecclesia, & nō clerici: nō debēt tēpore necessitatis præ textu ecclesiæ à ciuitatis custodia excusari. Et p hoc intellectu ad duco de iure ciuili text. notabilem in l. nullus penitus. C. de cursu publico. li. xij. vbi dicitur, q. tēpore expeditiōis nullus cuiuscunq. ordinis, vel dignitatis, vel sacrosancta ecclesia: vel domus regia ex cusationē angariarū, seu perangariarū habeat. ¶ Et not. illum tex. singulariter, per quē no. ibi dicit Bar. q. tēpore, quo veniunt istæ societates pessimæ ad disrobandū comitatū, possunt clerici cogi ad collectas, tallias, & exactiones & angarias. In cōtrarium facit ta mē tex. in cap. nō minus j. eo. ¶ Vnde pro cōcordātia omnium dic sic: q. aut quærit̃, an clerici debeant ire ad bellicadū: ita q. volūt alios impugnare: & dicēdum est, q. nō, etiā si ageretur pro recupe ratiōe terræ sanctæ: quia clericatus reddit eos inhabiles ad pugnā dum, etiā cōtra Saracenos: vt probatur in. c. ex multa. §. fi. de voto.

4 ¶ Aut quærit̃ nūquid teneātur custodire ciuitatē, seu oppidum vbi moratur: & tunc si maxima necessitas non subest, excusantur: quia non debent auocari ab officijs diuinis: vt. d. c. reprehensibile. tex. no. facit. c. Cyprianus. xxj. q. iij. & l. j. C. de epis. & cle. & l. pla cet. C. de sacrosan. ecclesi. Aut imminet magna necessitas: ita sine eis non potest commodē ciuitas ab oppressione & inuasiōe cu stodiri. & tunc eos puto teneri: vt hīc. & arg. in d. l. nullus. quæ de bet intelligi propter necessitatem instantem: ne alijs iuribus con tradicat. ¶ Et facit, quia quilibet tenetur patriam suam defende re, præsertim cū ipsius defensione protegantur orphani, viduæ & miserabiles personæ: pro quibus Episcopi & alij clerici debent summiopere laborare. lxxxvij. di. c. j. facit. c. j. & fi. de post. Quilibet enim tenet̃ propulsare iniuriā inferendā pximo. de sentē. excō. c. dilecto. li. vj. xxij. q. iij. per totū. fortius ergo debet ppulsare iniu riā inferendā toti ciuitati. ¶ Ad idē allego tex. sing. in. c. pe. de homi. vbi pbatur, q. tēpore inuasiōis ciuitatis possunt clerici vnā cū lai cis etiā arma mouere & pugnare: nec efficiuntur irregulares ex oc casione aliorū: nisi ipsi proprijs manibus occiderint quātuncūq. vulnerauerint. de quo dicēdū, vt ibi plenē no. & vide quod gnali ter dixi in. c. clerici. de vi. & ho. cle. ¶ Aut quæritur vtrū ecclesiæ, vel psonæ ecclesiasticæ tenētur tēpore necessitatis ad collectas & cōtributiones. & dic vt plenē dicā in d. c. nō minus. Et per hæc ha bes clarē intellectum huius. c. & multorū iuriū & maximē ad ca. ecclesiarū seruos. alle. in gl. iij. p cōtrario. ¶ ¶ Nunc extra materiā intrinsecā cap. ponā vnā. q. notabilē, quā posuit Io. an. qui licet vnā quæstionē principaliter formauerit: multa tamen dicta no. digna incidenter tetigit, quæ infrā in multis reformabo, aut hīc, aut re mittendo. Format enim quæstionē sub his terminis. Pone, q. Præs provincie: vel Dux, vel Marchio, Comes, cōitas: vel alius dñs provincie temporalis alicui habitatori ciuitatis, castri, vel alteri⁹ loci sibi subiecti, hanc immunitatem, vel libertatem dederit: ne a liqua tallia, vel collecta, vel exactione aliquo à quocunq. vel à qua cunq. causa imponenda hominibus eiusdem loci aliquid dare, vel contribuere teneatur: quæritur in effectu: an tale priuilegium isti pro fit, saltem in præiudiciū vniuersitatis: vt sic totum onus im mineat reliquis de vniuersitate: an verò præsupposita validitate priuilegij solum valeat in præiudiciū priuilegiantis: vt sic reli qui tantum minus teneantur soluere, quantum ad illud, quod iste priuilegiatus soluisset, si non emanasset priuilegium. Et quia Ioā. an. multa

an. multa allegat, & aliquantulum confusè, instabo capièdo dicta sua, per conclusiones. ¶ Prima conclusio fit ista. oēs talliæ & exactio- nes generaliter sunt dānatæ per noua iura: & maximè quātū ad ec- clesias: vt in l. Federici, hac edictali. §. illicitas. & dic, q̄ illa lex est in libr. feu. sub rub. de pace iur. fir. col. x. & illius §. verba formalia sunt hæc: Illicitas etiā exactiones, & maximè ab ecclesijs, quarum abusus lōgo tpe inoleuit per ciuitates & castra, oimodè dānamus & prohibemus: & si factæ fuerint, in duplū reddātur. Ad idē facit alia lex, quæ incipit: ad decus & decorē. sub rub. de statutis & con- suetudini. contra liber. ec. editis. col. ea. §. itē nulla cōmunitas. cuius verba sunt hæc: Item nulla cōmunitas, potestas, vel persona publi- ca, vel priuata, collectas, siue exactiones, augarias ecclesijs, vel alijs pijs locis, vel ecclesiasticis personis imponat: aut inuadere ecclesia- stica bona præsumat: quod si fecerint & requisiti ab imperio, vel ecclesia emēdare contēpserint, in duplū refundāt: nihilominus bā- no imperiali subiaceant: quod nullatenus absq̄ satisfactiōe debita remittat. Ad idē vide quod habet in aut. de eccl. tit. §. ad hoc sancimus. & aut. vt nulli iud. liceat. §. nulli verò. col. ix. ¶ Not. hāc con- clusionē & intellige eā regulariter. Nā in multis casibus permittū- tur collectæ & exactiones. vt j. patebit. & no. bene pēnā collectan- tiū ecclesias & personas ecclesiasticas de iure ciuili. De iure verò canonico, vide quod no. j. eo. nō minus. & in cle. præsentī. de censī. Et quatenus dixit tex. præal. q̄ debet collecta bāno imperiali sub- iacere: dic bannū esse diffidationē quādā. & est initiū belli. De quo vide quod no. Bal. in aut. itē nulla cōmunitas. C. de sa. san. ecc. qnq̄ etiā sumit bannū pro pēna pecuniaria. de quo vide tex. cū glo. in c. statuimus. xxvj. q. j. ¶ Secūda conclusio, quicūq̄ dicit collectas, seu exactiōes esse licitas, hoc probare tenetur: vt per leges, vel per senatusconsultū: vel per cōstitutionē principis. C. de vaca. mu. pu. l. vnica. lib. x. vel per cōcessionē à Principe ex cā specialiter impe- trata. C. de superindi. l. vnica. lib. x. & vide quod no. Archid. in. c. si quis Romipetas. xxiiij. q. iij. & quod le. & not. in. c. innouamus. de censī. Vel per consuetudinē diuturnā non per violentiā: sed spon- te cōiter ab oībus approbatā. C. de cano. larg. l. præcipit. de au. co- ronario. l. vna. lib. x. Et intellige hoc vltimū, qn̄ consuetudo tēdit in fauorē Principis: vt sibi acquiratur collecta. Tūc enim valet con- tudo diuturna modo p̄dicto. vñ dicebat in quadā lege Conrardi, quā hodiē nō habemus: vt hīc refert Io. an. quod nostri antecesso- res habuerūt, habere volumus: illud verò quod nō habuerūt: nul- lo modo exigimus & c. Vñ aliud puto cū quis citra Imperatorē ve- lit sibi vēdicare ius imponēdi tallias & collectas per cōsuetudinē. Nā tūc cū velit p̄scribere iura reseruata principi, requirit tēpus de cuius initio nō est memoria: vt in. c. sup̄ quibusdā. de ver. signi. & vide qd̄ not. Bar. in. l. publicanus. §. in oībus vectigalibus. ff. de pu. Et no. bene, quod dixi de cōsuetudine inspiciēda in collectis istis. b & per illā. l. j. C. de au. coro. Dixit singulariter ibi Bar. q̄ si cōsue- tudo habet, q̄ forenses teneant subire onera personalia, poterunt vigore cōsuetudinis ad hoc cōpelli, quod perpetuò tene menti. & intellige prædictā conclusionē secundū Io. an. & bene quo ad lai- cos. ¶ Ecclesia verò & personæ ecclesiasticæ legibus etiā impe- rialibus in his adstringi nequeūt: vt patet in eo, quod legi. & no. in c. ecclesia. & c. quē in ecclesiā. de cōdi. & desol. c. fi. de deci. c. tua. & j. eo. nō minus. & c. aduersus. Nec valet cōsuetudo cōtraria, quē in hac parte cēsenda est ecclesijs onerosa: & iō remittēda. C. de cō sue. c. j. ¶ Quantū verò ad laicos, pōt Princeps Imperator super his leges cōdere, & priuilegia cōcedere: vt patet. C. de vaca. mu. l. vnica. lib. x. & ff. de iure immu. l. semper. §. fi. & C. de exc. mu. l. pla- cet. li. x. cū fi. Ipse em̄ Imperator solus inter Principes seculares so- lutus est legibus. ff. de legi. l. Princeps. & C. eo. l. digna vox. & ipse solus mūdi dñs dicitur. ff. ad legē Rho. de iact. l. de precatio. & C. de quadri. præscri. l. bene à zenone. Ipse enim est vnus & solus in- ter seculares, per quē necesse est reipublice consuli: cui datū est, vt quodcūq̄ cōstitueret ratū sit. ff. de ori. iur. l. ij. §. nouissimè. in fi. Igitur hāc plenitudinē potestatis in tēporalibus extēdere non pos- sumus ad aliquem aliū Principem secularem: quāuis multi alij nō solū Reges: sed etiā inferiores hāc sibi appropriēt vsurpādo: sed er- rant secundū eū: vt le. & not. in. c. per venerabilē. qui fi. sint legi. & no. c. sanē. de priui. ¶ Not. plura ex præmissa cōclusionē. Primò, q̄ solus Imperator possit super his exactiōibus nouam legem con-

dere, & super his liberè disponere. secus in alijs Principibus inferioribus. Limita prout dicam in sequēti cōclusionē. Itē intellige, nisi talis sit Princeps, qui non recognoscit superiorē de fa- cto: vt Rex Frāciæ, vel hispaniæ: vel alius, qui præscripserit iura imperij: vt pbat in. d. c. per venerabilē. & c. sup̄ quibusdā. de ver. sig. & per Bar. in. l. infamē. in fi. de publi. iudi. & l. hostes. ff. de capt. & l. si publicanus. §. in oībus vectigalibus. ff. de publi. Et vide de suprema ptate Imperato- ris: & qualiter oīs alia potestas ab eo tanquā à flumine depēdet. in. c. j. quis dicatur Dux, Co- mes. & c. & in. c. vnico. quē sint regalia. col. x. & vtrobq̄ per Bal. ¶ Not. ij. q̄ ecclesia nō di- stinguīt legibus imperialibus in istis oneribus subeūdis. Quod dic procedere etiā si sint rega- lia. & hoc ideo: quia ecclesia sacerdotes & eorū bona sunt ab eis exempta, etiā de iure diuino. Ad quod vide bo. tex. cū gl. in. c. quāquā peda- giorum. de censī. lib. vj. & facit quod no. Bal. in aut. item nulla cōmunitas. C. de sacr. san. eccl. ¶ Tertiò no. q̄ nō valet cōsuetudo in contra- rium. & facit ad prædicta quod dicā. j. eo. c. non minus. ¶ Tertia conclusio: Dñi tēporales citra Imperatorē possunt ab hoībus suis tallias exi- gere in casibus licitis à iure, vel consuetudine approbatis. quatenus dicit de consuetudine, in- telligo secūdū quod prædixi in cōclusionē præ- ce. ¶ Quarta conclusio. Non solū Imperator, sed etiā dñi inferiores possunt immunitatē tal- liarū & exactiōnū concedere subditis suis. Dif- ferunt tñ in hoc secundū quod Ioā. an. sentit si aliquis citra Principē concessit hāc immunita- tem, nō est occasiōe huius priuilegij hoīm vni- uersitas aggrauāda. vnde secundū eū, si vnus locus cōsueuit dare cētū libras, & dñs terræ ali- cui de habitatoribus immunitatē præstiterit: dicendū quod sibi præiudicare potuit: sed non vniuersitati. Debet ergo detrahi de summa cē- tum librarū pars, quæ in hoc priuilegiatū con- tingeret, si priuilegiū non haberet. Quod autē restat, proportionabiliter singulis alijs impo- natur: de quo remittit ad Spe. de censī. §. nūc di- cendū. Nam si diceremus cōtrariū, sequeretur iniustum, & absurdū: quia si singuli sic priuile- giarentur paucis exceptis: sequeretur, q̄ totū onus illis paucis remaneret: quod est iniustū: & quādoq̄ foret impossibile. arg. ff. de condi. insti. l. cōditiones. & l. filius. Si autem talia pri- uilegia ab Imperatoribus concedantur, omni- no sunt seruanda sicut sonant: dummodò mo- tu proprio Principis sint concessa: vt in iuri- bus superius alleg. secus si per ambitionem, vel importunitatem petentium sunt obtenta. Et hoc casu secundum eum, possunt iura intelli- gi, quæ videntur huiusmodi priuilegia annul- lare: vt. C. si contra ius vel vti. pub. l. fina. & l. vacuatis. C. de decu. lib. x. & l. si quis sine. cum l. seq. C. de vecti. & commis. cum simi. ¶ Di- cit tamen Ioan. an. q̄ si si per priuilegiū Prin- cipis proprio motu cōcessum, vniuersitatem grauitè lædi contingeret, est super hoc ipsius Principis remedium implorandū: vt patet ex eo, quod legi. & no. §. de deci. c. suggestum. de- bet tamen vniuersitas æquanimiter ferre mo- dicam læsionem: quia nec pro modico est re- stitutio faciēda: vt in. l. scio. ff. de in integ. res- titi. & c. penul. Per hoc tamen non derogatur

SEB. SAPIA. ¶ Per cōsuetudi- nem. An per con- suetudinē acquiri possit ius colle- ctanti: vide Alex. in cōsil. lxxvij. in- cip. viso & dudū discussio. col. iij. in ij. vol. Iaco. in. l. de quibus. col. xiiij. ff. de legi. Aret. in cōsil. cxxxij. inci. in causa, quæ ver- titur. & Alex. in cōsil. l. j. incip. visis his. in. v. volu. ¶ Et idē dicit ibi Bart. in scholari- bus, q̄ licet ad one- ra personalia cogi non possint. l. j. & ibi Bar. C. qui pro- fes. vel æta. ex. lib. x. tñ si de consue- tudine eis impo- nunt, ad ea pote- rūt cogi. & hoc se- quitur. d. Alex. in d. l. j. C. de profes. in additi. ad Bart. SEB. SAPIA. ¶ Aggrauanda. vi- de Alex. in cōsil. clxxxvij. incip. in occurrētī casu. co- lum. pe. in. ij. vol. & in cōsil. c. j. incip. visis instrumētis. j. col. in. j. vol. & in cōsil. cxxxvj. inci. in causa & lite. co- lum. vj. in. ij. volu. ¶ Adde hīc, quod determinat Io. de Imo. in. q. quā po- nit, & dicit fuisse de facto, in. l. ab oībus. in fi. princ. ff. de leg. j. q̄ si Pa- pa imponat colle- ctam clero: & ali- qui de clero sint exēpti, & non te- neātur soluere ali- quod onus. vel ali- quā collectā qua- cūq̄ ex cā impo- sita, q̄ alij clerici tenebunt soluere collectā integrā, etiā pro parte exē- ptorū. Et si dice- res, q̄ clerici nimis grauantur ex eo præsertim, quod soluunt pro par- tibus exemptorū Rndet ipse Imo. quod est dare re- mediū, q̄ priuile- giū exēptionis re- uocet: & Papa de- bet reuocare, ex quo tale priuile- giū est alijs perni- ciosum. alleg. tex. qnē alleg. hīc Ioā. an. & Panor. in. c.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Indicatum.

suggestu. de deci.
& refert & simpli
citer sequit. d. Iaf.
de may. in. l. auus.
ff. de pact.

a ¶ In. iij. col. & ad
de Ludo. Ro. in. l.
iij. in prin. ff. de re
iud. d. Alex. Imo. 19
in cōf. cccxix. in
cip. in occurrenti
casu. in pen. col. &
Paul. de cast. in. l.
auus. ff. de pac. Tu
in hoc distingue,
vt per Io. de Imo.
in. l. ab oib. in
prin. ff. de lega. j.
Et ad prædicta, vi
de Bar. in. l. ij. C. de
apo. publ. li. x. vbi
ponit, qñ vnus de
vniuersitate non
pōt soluere partē
collectæ sibi im-
positæ: an alij te-
neant pro eo sub-
ire: dic vt ibi p. eū.
& in. l. legatorū.
ff. de leg. ij. & in. l.
iij. §. actor. ff. de re
iudi. Et ibidē per
dom. meū. d. Am-
br. de Opifonib.
Adde etiā p. dictis
gl. no. & repu. sin-
gu. in. l. euacuatis.
C. de decu. in glo.
fi. libr. x. quæ not.
ex illo tex. arg. cō-
cedunt aliquando
immunitatē alicui
fabro, quā ipsi te-
neant pro eis sol-
uere. Ad quā glo.
adde Ludo. Rom.
cōf. cclij. inci. pro
decisiōe ppositæ
cōsultatiōis. & d.
Alex. Imo. in cō-
fil. cclxxviii. inci. 22
in cā & lite vertē-
te inter Iac. in. vj.
col. in fi. & secun-
dum illā gl. limita
prædicta, quando
communitas cui
fuit imposita col-
lecta est illa, q̄ fe-
cit aliquē exēptū:
& tunc proculdu-
bio ipsa tenetur
soluere.

b ¶ Corrupte alle-
ga. hic Panor. q̄
est in ti. de ann. &
tri. libr. x. & idem
Bal. in suo trac. de
carce. in. iij. col. p.
glos. in. d. l. oēs. C.
de annonis. Adde
Bart. in. l. interdū. 23
§. si quis p. fessus.
ff. de pu. & d. Ale-
x. Imo. in. l. filius
f. in p. ff. de do.
Itē adde hic, q̄ p
illā gl. in. d. l. oēs.
C. de annon. dixit

Principi, & maximē Papæ potestati: quæ quā-
ta sit, colligitur ex. d. c. per venerabilē. ¶ No.
plura ex hac conclusione. Primò, q̄ concessio,
seu priuilegiū inferioris nō præiudicat vniuer-
sitati, sed concedenti. Vnde secus in priuilegio
per Principem cōcesso. hoc dictū plenē exami-
naui in. c. accedentes. de præscrip. ideò dic, vt
ibi dixi in lect. ¶ Secūdo not. q̄ priuilegium
cōcedens immunitatē nō valet, nisi sit proprio
motu concessum. Tu dic hoc verū, nisi in re-
scripto sit apposta clausula, tali lege nō obstan-
te: quia cū sit contra legē, nō valet: nisi sit in eo
de ea facta mentio: vt no. Bar. in. l. euacuatis. C.
de decu. lib. x. & in. l. fin. C. si contra ius, vel vti.
pub. facit. c. ex parte. de capel. monaste. & vide
quod dixi in. c. nonnulli. de rescrip. ¶ Itē no.
q̄ inferior à Principe potest in suo priuilegio
immunitatem à collectis concedere: sed non in
vniuersitatis præiudiciū. Idem & fortius dic,
qñ veniret priuilegium in præiudiciū Impe-
ratoris: vt in. d. l. euacuatis. & quod ibi nota. in
glos. ¶ Ex his infero ad quæstionem, an ciui-
tas possit hoc priuilegiū immunitatis alicui cō-
cedere. & quid in decurionibus ciuitatis? Solū.
distingue post Bar. in. l. ij. ff. de iure immu. & l.
euacuatis. præalle. Quod aut quæritur de ipsis
decurionibus: & dicendū, vt habetur in. l. j. C.
de decu. vbi concluditur, q̄ doctoribus & me-
dicis potest per eos concedi: alijs verò non: &
dic, vt ibi legit. & not. Respectu verò ciuitatis
distingue, q̄ aut vult concedere in præiudiciū
domini superioris: & non potest: vt no. in glo.
in. d. l. euacuatis. facit quod in simili leg. & not.
in. c. veniens. de iure iur. Aut vult concedere in
sui præiudiciū: & tunc si vult concedere iam
subditis: & nō potest: vt in. d. l. ij. ff. de iure im-
mu. nisi fieret concessio aliquibus ex causa: pu-
ta doctoribus, & medicis: vt in. d. l. j. C. de decu.
Aut vult cōcedere nō subditis venientibus ad
habitandū de nouo in ciuitate: & potest: vt in
d. l. ij. & l. pe. ff. de decre. ab ordi. fa. & quod ibi
not. hoc intellige in ciuitate non habente iura
Principis: vt prædixi. Nā illa potest sicut Impe-
rator, vt no. in. d. l. infamem. & in. c. super qui-
busdam. de verb. sig. ¶ An autē possit ciuitas
imponere collectas: dic, q̄ nō pro vtilitate pu-
blica: vt in. l. vna. C. de superindi. libr. x. sed pro
necessitate ipsius ciuitatis, sic. Et idē dic in pro-
uincia: vt no. Bar. in. d. l. vna. & vide gl. no. in. l.
j. ff. quod cuiusq̄ vni. no. per eundē Barto. in. l.
iij. §. actor. ff. de re iudi. facit quod not. Inno. in
c. grauem. de sen. excom. Item quod dixi, q̄ nul-
lus citra Principem potest remittere collectā
in præiudiciū ipsius Principis. dic hoc verū,
nisi ob nimiam paupertatem. Tunc enim offi-
cialis super exactiōe deputatus, potest remis-
sionem facere: vt not. posuit Bart. post gl. in. l.
omnes. C. de decu. libr. x. ¶ Vltimò not. reme-
dium contra priuilegiū ipsius Principis, est vt
imploreter remedium ipsius Principis. Ponde-
ra q̄ Io. an. non dicit, q̄ subditi possunt resiste-
re: sed supplicare Principi. & vide in hoc, quod
dixi in. d. c. accedentes. de præscri. ¶ Quinta
conclusio, est q̄ immunitas sub generalitate cō-
cessa nulla specificatione facta, neminē excusat
ab oneribus patrimonialibus supportandis. Et
vide tu in hoc bo. text. in. l. qui immunitatem.
C. de mu. pa. lib. x. Tu verò distingue: vt latius
no. Bar. in. l. ij. ff. de iure immu. vbi dicit, q̄ qui

vult plenam immunitatem cōsequi, debet eam
habere specialiter & distincte: vt fiat mētio de
oneribus realibus & personalibus, ordinarijs,
& extraordinarijs. Si enim alicui concederetur
immunitas à muneribus simpliciter, non habe-
ret immunitatē à patrimonialibus. d. l. qui im-
munitatem. Et vide de hac materia bo. glos. in
l. his onerib. ff. de vaca. & excu. numerum. Nec
intelligeretur de muneribus ordinarijs, sed ex-
traordinarijs: vt. l. hi qui. & l. sunt munera. ff.
eo. tit. Item non porriguntur ad honores: vt. l.
cui muneris. ff. de mune. & ho. Ideò sit cautus,
qui hæc priuilegia impetrat. ¶ Vltimò ponit
hic Io. And. an is, qui factus fuerit ciuis alterius
ciuitatis eo pacto, vt collectas & munera non
subiret, sit in suo priuilegio manutenendus. &
cōcludit post Goff. q̄ sic. l. j. C. de his, qui spon-
mut. su. Et dic, q̄ hoc priuilegium est irreuoca-
bile: cū transiit in contractum, vel quasi. de
quo vide quod no. Bar. in. l. qui semel. ff. de de-
cre. ab ord. faci. per Io. And. in addi. Spe. in tit.
de cens. §. nunc dicendum. in. iij. & iij. col. vbi
de hoc, & similibus quæstionibus. ¶ Tangit
etiā incidenter Io. And. hic, an habens immuni-
tatem non soluendi, renūtiat illi soluendo: arg.
post Tanc. ex multis legibus q̄ sic. Tu vide in
duobus locis, an per actum contrariū renūtiat
quis priuilegio in totum: in. l. voluntariē. C. de
exc. tut. vbi plenē per Cy. & in. c. cū venis-
sent. de instit. vbi plenē per doct. & aliquid per
Inn. in. c. accedentibus. de priuili.

SYMMARIUM.

- 1 Emphiteota non potest renuntiare rei emphyteotica-
ria domino contradicente.
- 2 Locare, an possit quis in perpetuum operas suas.

CAP. III.

Indicatum. ¶ Hoc. c. cō-
muniter nō
summat: sed generaliter potest
sic summari. Rusticus adstrictus
ad culturam agrorum ecclesie: nō potest illam
deferere. h. d. ¶ Casus literalis. Quidam rustici
ecclesie rura eius deferentes, in priuatorū pos-
sessionibus culturam exhibebant. Quod signi-
ficatum fuit domino Papæ. qui scribit Vitali
defensori Sardinien. vt experiētia sua huiusmo-
di fieri non permittat. Bernar. ¶ Nota primò,
quod etiam ecclesia potest habere rusticos ad-
strictos & necessarios. & nil mirū. Nam & ser-
uos habere potest: vt in. c. ecclesiarum seruos.
& in. c. cum redemptor. cum si. xij. q. secunda.
Et aduerte, quia textus iste iudicio meo potest
intelligi dupliciter. Primò in colonis nostri
temporis, qui aut pro certa mercede, aut pro
certa quota fructuum se obligauerunt ad cer-
tum tempus, vel incertum ad agros colendos.
His enim obligationibus durante tempore,
non licet illorum agrorum culturam deferre:
quia contractus à principio sunt volūtarij:
ex postfacto verò sunt necessitatis: vt. l. sicut.
C. de act. & obligatio. ¶ Vnde per hunc text. di-
cit Specu. in titul. de locato. §. nunc aliqua. ver-
ficulo. cxxxvij. quod si emphyteota vult di-
mittere rem, quam habet in emphyteosim do-
mino contradicente non potest: vt. d. l. sicut. Se-
cundo modo potest intelligi de rusticis adscri-
ptiis,

Bal. in aut. defun-
cto. C. ad Tertu.
& in. l. etiā. in vlti.
co. C. de execu. re
iudic. q̄ pauperes
quorum industria
sit necessaria adeo
rū alimenta, & vi-
ctū, nō debēt con-
currere ad onus
impositæ collectæ.
& vide quod scri-
psi in. c. quod non
est licitū. j. de reg.
iur. Itē vide ad ma-
teriā ipsam Pan.
cū cōcor. ibi addi-
tis in. c. ex rōne. in
j. col. §. de appel.
Antoni. Francis.
¶ An collecta im-
posita, si sit grauis
adeo, quod nō ex-
empti nō possint
illā soluere, debeat
solui per exēptes
& priuilegiatos:
vide Bal. in. l. pen.
C. de testa. mili. &
in. l. placet. iij. col.
C. de sa. san. ecc. &
not. in. l. cura. in. §.
fi. ff. de mu. & ho-
no. vbi dicit, q̄ ad
collectā grauē sol-
uendā tenent etiā
milites, quamuis
gaudeant priuile-
gio nō soluendo.
Et vide etiā Bart.
in. l. maximā. C.
de excu. mu. lib.
x. qui dixit, q̄ etiā
p. sona priuilegia-
ta prout sunt am-
basiatores, licet nō
teneantur soluere
collectas, nihilo-
minus si sunt mis-
si data opera in le-
gationē, tenentur
soluere: vt p. Bart.
in. l. vniuersi. C. de
leg. eo. lib. Et ad-
de, quod collectā
soluere nō tenent
pauperes: vt in. l.
inductiones. C. de
anno. & trib. libr.
x. & in. l. fi. & ibi
per Bar. C. qui nu-
liber. se excu. & p.
Bald. in ti. de pace
cōf. in. §. nos Ro-
mano. in. iij. col. in
vlt. feu. & an col-
lectā teneat solue-
re ciuis recedēs de
loco post colle-
ctā impositā: vide
Spec. in. §. nūc di-
cendū. in versi. sed
quid erit. & per
Bar. in. l. incola. in
ij. q. ff. ad munici-
p. SEB. SAPIA.
¶ Quod si emphi-
teota. Ex hoc etiā
sequitur, quod ab
emphyteota per-

ptitijs, qui sunt in perpetuum adscripti & obligati gle-
bæ. i. terræ: qui nō habent facultatem inde recedendi. &
tales sunt in veritate liberi. vnde non possunt vendi sine
terra: & possunt habere proprium & testari: in multis ta-
men æquiparantur seruis. & de differentijs inter istos &
seruos: vide per glo. pe. in. l. ne diutius. C. de agri. & censu.
lib. xj. & quod leg. & not. in. c. ij. de iudæ. & in istis adscri-
ptitijs intellexit gl. nostra istum tex. Ex quo inferit, q̄ ec-
clesia potest habere istos adscriptitios: licet sint in veri-
tate liberi. Ex quo etiam inferit, q̄ ecclesia approbat ne-
dum seruitutem, sed etiam istā conditionem, quasi serui-
tutem in hoibus liberis. Sed quoniam ipsi reperiuntur in
multiplici specie & sæpe ignorant vocabula, prosequar
hīc quēdam, quæ tanguntur per Hosti. in summa de na-
tis ex libero ventre. §. sic fecimus. aliās incipit. §. & in qui-
bus. ¶ Scias enim, q̄ agricola est nomen generale, conti-
nens sub se multas species: & dicitur agricola, quasi agrū
colens. Agricolarum alij dicuntur adscriptitij: alij cen-
siti, & alij perpetui, & alij coloni cōditionales: alij inqui-
lini: alij originarij: alij simplices coloni. Adscriptitij dicū-
tur secundū Hosti. in loco præalle. hī, qui per scripturam
solo siue terræ vel glebæ sunt scripti. i. adscripti sunt. Fie-
ri autē debet fides de hoc genere, seu obligatione ex dua-
bus speciebus obligationum: scilicet tām scripturæ, quā
confessionis, vel depositionis apud acta. Debet enim se-
cundū eum prius fieri scriptura, in qua promittunt dño
terræ nunquā à solo recedere. & ex tali scriptura consti-
tuuntur adscriptitij: tamen per hanc solā scripturam non
probanť adscriptitij: imō alia scriptura est necessaria, in
qua cōfiteantur se esse adscriptitios. Sic intelligit. l. cū sci-
mus. C. de agri. & censu. lib. xj. & hoc ne homines de faci-
li detrahatur ad deteriore conditionē: vt dicit ibi tex.
Simile in. l. si mulier. C. ad Velleia. vbi secūda cōfessio ef-
ficaciam præstat. Aduerte hęc fuit opi. gl. in. l. ne diutius.
C. de agri. & censu. vt sola pactio non sufficiat ad consti-
tuendū, quem adscriptitium. sed Bar. in. d. l. cū scimus. te-
net oppositū dicens, q̄ per solēnem stipulationē potest
quis sine alio cōstituere se adscriptitiū. & hanc opi. dicit
tenuisse Mart. de fa. Ant. de But. Et ad illam. l. cū scimus.
respondet, q̄ debet intelligi, q̄ confessio emanauit enun-
ciatiuē, quæ per se non probat: vt in. c. si Papa. de priuile-
lib. vj. Ideo exiguntur alia adminicula, & secūda confes-
sio, seu cursus. xxx. annorū: vt ibi. Et ad. d. l. ne diutius. re-
spondetur, q̄ debet intelligi de pactioe nō solēniter fa-
cta. s. per stipulationē. Nam tunc exiguntur adminicula,
de quibus in. d. l. cū scimus. ¶ Mihi tamē plus placet opi.
Hosti. tum, quia magis congruit literæ illius. l. cū scimus.
Tum, quia cū iste adscriptitius parum differat à seruo:
iuxta no. in. l. ne diutius. & in. c. ij. de iudæis. non videtur
quod per solam pactioem: licet solēnem debeat trahi
ad talem conditionem, sicut non potest quis se vendere
ad pretium participandū, nisi vendatur ignorati: vt no.
instit. de iure perso. in fi. Sed si perseverat in suo propo-
sito: vt quia vltra obligationem iterū consenserit seu cō-
fessus fuit se esse adscriptitium, præiudicat sibi, ex quo ex
toto non efficitur seruus. Facit optimē, quod leg. & no.
in. c. peruenit. de emp. & vēdi. & in prædicta. l. si mulier.

¶ Et ex his nota argu. pro & contra. an in perpetuum
possit quis locare operas suas: de quo vide, quod not. in
l. antiquitas. C. de vlu. & habi. & in. l. stipulationes nō di-
uiduntur. ff. de verbo. oblig. & vtrubiq̄ per Barto. Cen-
siti verò dicuntur hī, qui censibus persoluendis sunt ad-
scripti: vt. l. colonis. C. in quibus causis coloni. lib. vj. &
hī eodem modo constituuntur secundū Hosti. quo ad-
scriptitij. Debent enim modo prædicto promittere se
non recessuros à solo: & soluere pro terra certum cen-
sum: & tamen inter istos est differentia secundū aliquos:
quia censitus est ille, qui est ex adscriptio natus. Sed Azo
dicit illum censitum esse, qui rei certæ annuatim præstā

dæ obligatus est: vt in. l. ij. C. in qui. cau. colo. censu. li. xj.
Et hæc opinio videtur magis placere Hosti. & in. d. l. ij.
quæ tamen dicit, q̄ quandoq̄ largè accipitur cēsus: vt
comprehendat etiam adscriptitium, & ibi vide de signi-
ficato horum verborū. Sed prædicta sufficiant. Adscri-
ptitius autem est ad rem incertā obligatus, puta tertiam
vel quartam partem fructuum, vel mediam, prout dñs
elegerit, secundū Azo. & Hostien. & refert glo. in. d. l. ij.
¶ Perpetui dicuntur hī, quos proditor studiosus & dili-
gens suo colonatui perpetuò acquisiuit. Erat enim secū-
dum Hosti. antiquitus statutum, q̄ vilibus & miseris per-
sonis redditus certi ex publico assignaretur tēpore famis.
& tunc, quia validi erant: simulantes corporis miseriam,
partē reddituū percipiebant. & sic veris miseris & debili-
bus partē, seu præbendā diminuebāt. Hos autē ribaldos,
& simulatores, si quis diligens prodebat, & deferebat in
publicū: si liberi erant hī, qui talia faciebant, & finge-
bāt, in suo perpetuo habebat colonatu: si serui, primus domi-
nus eis carebat, & proditori, seu delatori assignabantur:
vt. C. de mendicantibus vali. l. vna. lib. xj. ¶ No. tu mira-
bilem intellectum, quem ponit Hosti. ex prædictis ad di-
ctam. l. vnica. & iudicio meo multū illam legem restrin-
git: ideò plus mihi placet ille intellectus, quem ponit ibi
Bar. intelligēdo illā. l. simpliciter, vt iacet: scilicet, si quis
mendicat simulando se debilem & impotentem: q̄ accu-
sans eū, & probans ex aspectu corporis, acquirit illum in
perpetuum suo colonatui, si erat liber: quia melius est,
vt stet in perpetuo colonatu: quā q̄ debeat ita viliter me-
dicare. Si autē erat seruus, perdit dominus dominium:
& acquiritur isti, qui eum reducit in publicum. Quod
not. contra istos ribaldos iniuste mendicātes. ¶ Sed con-
tra illam. l. oppo. de aut. de quæst. §. si verò. vbi dicitur, q̄
serui suis dominis sunt reddēdi: liberi verò in opus pu-
blicum dandi. Sol. multiplex. Quidam enim dicunt, q̄ il-
la lex hodiē sit correctā. Hosti. verò dicit, q̄ lex antiqua
loquitur de simulantibus: quia à dispensatore sæpe validi
cū inualidis admittunt ad eleemosynā. Et dicit Hosti. q̄
cū hī simulatores tam grauiter puniantur, quid putandū
est de occupantibus plura beneficia in præiudiciū pau-
perum clericorum: vt. §. de præben. quia in tantū, de re-
scrip. ad aures. Sed tu contra istos vide. j. q. ij. c. clericos.
& c. pastoralis. xij. q. j. c. illi, qui. Sed circa præcedens di-
ctum vide Bar. in. d. l. vnica. vbi dicit tex. d. aut. de hære.
intelligi, quando tales ribaldi reperiuntur à persona pu-
blica. sed tex. in. l. vnica. loquitur quādo deferuntur à pri-
uato. quod satis placet. ¶ Coloni conditionales dicuntur
qui constituuntur hoc solo, q̄ per. xxx. annos in solofine
controuersia fuerunt: vt in. l. cū satis. C. de agri. & censu.
& hæc consuetudo est Bononiæ secundum Azon. Hoc
tamen non placet Azon. vt solus cursus temporis faciat
eos ita adscriptos: quia non sufficit vna sola causa. d. l. cū
scimus. & §. dixi. & ideò necesse est secundū eum, quod
præcedat promissio in scriptis, vel sine scriptis. s. quod
perpetuò promittat se stare in fundo: & postea per. xxx.
annos ibi permaneat. Hosti. verò dicit, q̄ prior sententia
videtur confirmari. de iudæis. c. ij. & in. c. isto. & profe-
cto opinio Hosti. est magis consentanea tex. illius. l. cum
satis. & d. c. ij. quæ videtur tenere Bart. & gl. in. d. c. ij. &
vide quod ibi not. intellige tamen sufficere lapsum. xxx.
annor. quando steterunt tanquā adscripti & obligati so-
lo. Nam tunc ex cursu tanti temporis præsumitur præ-
cedens obligatio. arg. l. cū de in rem verso. ff. de vlu. &
ita loquitur tex. in. d. l. cum satis. secus dic, si steterūt per
xxx. annos, tanquā coloni nostri temporis: quia tunc nul-
la acquiritur obligatio. argu. in. l. si. ff. quemadmodū ser-
amit. Inquilini verò non differunt secundū quosdam
à colonis. arg. pro eis in. l. diffinimus. C. de agri. & censu.
Azo tamen tenet contrarium: quia propriè colonus cō-
ditionalis, est qui cum sua familia in fundo inhabitat: nec

petuò non potest
res emphiteotica
euelli, etiā q̄ alius
offerat meliorem
conditionem. etiā
quod ille, qui con-
cessit in emphi-
teosim, sit perso-
na priuilegiata: vt
ecclesia. Ita dicit
Alexan. in consi.
lxxix. incip. circa
primum. col. viij.
in. ij. volu.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Non minus.

à fundo recedere potest. Inquilinus verò est, qui & si in fundò teneatur in suburbio, tamen moratur: & in eo minus est adstrictus quasi in alia parte suburbij domū con-
ducendo inhabitare possit. Hoc enim colono nō licet se-
cundū Host. Ego credo hoc procedere capiēdo hoc ver-
bum inquilinus strictè; sed largè capitur pro eo, qui do-
mum nostrā inhabitat ad certum tempus etiā soluendo
pretiū: vt probat in. c. propter. §. verū. de loca. ¶ Origi-
narius est, qui ex colono & cōditionali nascitur: & secū-
dū quosdā in ipso solo: aliās nō esset originarius. sed Azo
tenet contrariū. Sufficit enim, q̄ pater suus suscepit fun-
dum modo prædicto colendū. & ad tex. d. l. cū satis. dum
dicit, si ibi fuerit natus supplet maximè: aliās potest fieri
fraus contra dominū: quia mulier prægnans se aliò con-
ferret: vt ibi pareret. & hoc placet & idem not. in. d. l. cū
scimus. & videtur tex. iudicio meo in. d. l. cū satis. j. respō-
so. C. eo. Et intelligo prædicta, qñ soboles est nata ex mu-
liere colona: secus si est omnino libera. sequit enim par-
tus etiā in hoc conditionē ventris. De quo vide quod le.
& not. in fi. C. eodem. ¶ Coloni verò simplices sunt, qui
sub certa annua mercede in pecunia numerata prædia co-
lenda accipiunt: aliās enim sine pecunia nō esset locatio.
l. si merces. ff. loca. Et horū quidam sunt partiarj: quidā
ad nummum conducti. & c. vt in vsu quotidiano versan-
tur. Hæc autem sufficiunt ad propositum nostrum.

ZACHARIAS.

a ¶ Sunt excommu-
nicati. Adde Gul.
decug. in. l. placet.
nu. ij. & ibi in apo-
stol. Celsi. ad eum
in ver. ecclesiæ. C.
C. de sacr. san. ecc.
Iac. reb. in. l. j. nu.
xx. & ibi in apo-
stol. eiusdē Celsi.
in vers. de exact.
tribu. C. de mulie.
& in quo loco. li.
bro. x.

SEB. SAPIA.

b ¶ Noueris. Vide
Feli. in. c. Rodul-
phus. col. xix. ver.
sciat se excommu-
nicatū, & col. xx.
in vers. alioquin
excommunicatū
esse cognouerit, s.
de rescrip.

SUMMARIUM.

- 1 Laici imponentes collectas clericis, vel ecclesijs, vel eorum iurisdictionem usurpantes: si non desistunt, sunt excommunicati cum eorum fautoribus. 7.
- 2 Peccatum grauius committunt habentes notitiam Legis Diuinae, quam ignorantes.
- 3 Clerici & ecclesiæ sunt regulariter immunes ab omnibus colle-
ctis & impositionibus laicorum: nisi interuenientibus illis.
de quibus. nu. 4.
- 5 Episcopus in tangentibus totū clerum oportet, quod habeat con-
sensum totius cleri: & nō sufficit consensus capituli tantū.
- 6 Bona ecclesiæ sunt deputata vsibus clericorum & pauperum:
proprietas autem est ipsius Dei.
- 7 Exigens pedagium à clericis sunt ipso facto excommunicati: etiam
nulla precedenti monitione.
- 8 Turbantes iurisdictionem Prelatorum: & moniti non desisten-
tes: sunt ipso facto excommunicati.
- 9 Excommunicatio ipso facto incurritur per ista verba: noueris te
excommunicationi subiaccere.
- 10 Angariae sunt obsequia, quæ consistunt in operis tantum: per-
angariae verò consistunt in operis personarum, & rerum
impendia.
- 11 Ecclesiæ an & ad quæ onera teneatur: vide in discursu.
Munera, quæ dicantur tam realia, quam personalia, vel mista:
& similia. & qui teneantur ad ea.
- 12 Munera personalia sunt, quæ labore corporis explicantur sine
rerum detrimento.
- 13 Munera personalia iurisdictionem non habentia, non possunt
subire fæminæ: aliās secus.
- 14 Clerici non possunt honores inter laicos habere: & non habent
vocem in concilio laicorum.
- 15 Clerici, vel monachi non tenentur subire tutelam, vel curam mi-
norum: possunt tamen, si volunt agnoscere legitimam.
- 16 Ecclesiæ tenentur ad refectionē viæ, vel putei vicinalis & pon-
tium, & murorum ciuitatis. 8.
- 17 Immunitas ab exactionibus est concessa ecclesijs, clericis, & eo-
rum bona à iure Diuino.
Imperator non potest statuere contra Legem Dei.
- 18 Clerici tenentur ad omnia onera, quæ conuertuntur in utilita-
tem communem clericorum, & laicorum: & ad hoc soluen-
dum sunt cogendi coram suo iudice: secundū vnā opi. quæ
improbatur hic.

- 19 Necessitas, quando imminet & periculum est in mora: potest
actus explicari sine solennitate aliās requisita.
- 20 Leges, vel statuta canonibus non contraria: sunt seruanda in
vtrouque foro: nisi sit ecclesijs, vel ecclesiasticis personis da-
mnosa: quo casu ad eorum validitatem requiritur specifica
approbatio à Papa.
- 21 Gabella non debet solui ab ecclesijs & clericis: nisi fuisset im-
posita pro oneribus ad quæ tenetur ecclesiæ.

CAP. IIII.

Non minus. ¶ Laici collectas im-
ponentes clericis, vel
ecclesijs, seu iurisdictionem eorum usurpan-
tes: si moniti nō desistunt, sunt excommuni-
ati cum suis fautoribus. Potest tamē Episcopus cū clero
eis in necessitate præbere subsidia. h. d. Prima pars nar-
rat & aggrauat horridam oppressionē ecclesiæ, quam fa-
ciebant potestates seculares. Secundò ibi: quocirca prouid-
et. & hæc tria facit. Primò pœnam cōminatur. Secun-
dò ponit casum permissum. Tertiò pœnā cōminatam
imponit. ¶ Casus literalis. In quibusdā partibus mundi
Rectores locorū imponunt tot onera ecclesijs: vt sacer-
dotes earū deterioris conditionis videātur, quā fuerint
sub Pharaone, qui Legis notitiam non habebat: imò fa-
cerdotes & iura eorū in pristina libertate dimisit: & de
publico eis necessaria ministrabat. Sed isti omnia onera
sua ferē imponunt ecclesijs, & iurisdictionē ecclesiarum
sibi in totū usurpant. Vnde Lateran. concil. sub anathe-
mate prohibet, ne talia deceterò attentare, præsumant:
nisi Episcopus & clerus tantā necessitatē perspexerint:
vel vtilitatē, vt absq̄ vlla coactione æstiment subuenien-
dum: vbi laicorū non suppetūt facultates. Si verò decet-
erò venire cōtra ista præsumperint, & cōmoniti non
desisterint, se nouerint excommunicatos: nec cōmunioni
restituātur, donec satisfecerint cōpetenter. Ber. No. j. di-
uersa nomina regentiū ciuitates. Quidā enim vocant cō-
sules: alij rectores: alij potestates. & vide alia nomina. e.
c. quoniā. lib. vj. ¶ Not. ij. q̄ ceteris paribus plus peccat
habens notitiā Legis, quā ignorans. ad hoc. de pœ. di. ij.
sciendū. ¶ ¶ No. iij. q̄ regulariter clerici & ecclesiæ sunt
immunes ab omnibus collectis laicorū & impositioni-
bus. & vide aliū tex. in. c. quāquā. de cēsi. lib. vj. & j. dicā la-
tius. ¶ ¶ Not. casum, in quo licet clerici & ecclesiæ sol-
uunt collectā, seu contribuūt vnā cū laicis in rebus pu-
blicis, licet ad hoc nō teneant. Debent tamen plura con-
currere. Primò, q̄ ipsam deliberet Episcopus cū clero.
¶ Ex quo nō. q̄ in tangentibus totū clerū, nō sufficit Epi-
scopū habere cōsensum sui capituli: sed oportet vt inter-
ueniat cōsensus cleri. facit cle. j. & ij. de cēsi. & vide quod
no. Inn. in. c. vestra. de loca. Secundò requirit, q̄ soluat im-
minente maxima necessitate, vel vtilitate ciuitatis. Ter-
tiò, q̄ laicorū facultates nō suppetāt. & sic debet in sub-
sidium fieri. Quartò requirit hodiē, q̄ fiat Romano ponti-
fice prius consulto: vt j. eo. aduersus. ¶ ¶ No. q̄ bona ec-
clesiarū dicunt deputata vsibus clericorū & pauperum.
non ergo sunt clericorū, vel pauperū: nisi ad vsum solū.
Sic intellige. c. fi. xvj. q̄. fi. & vide, quod dixi in. d. c. cū su-
per. de cau. pos. & proprie. vbi dixi ad quē pertinet pro-
prietas bono. eccle. ¶ ¶ No. pœnā laicorū ecclesijs colle-
ctantiū, vel clericos. Non enim sunt ipso iure excommu-
nati, sed requirit q̄ admonitio præcedat: secus dic in exi-
gētibus ab eis pedagium: q̄ tales sunt ipso facto excoicati:
vt in. c. quāquā. de cēsi. lib. vj. & in cle. præsent. eo. tit. Et
rōnem diuersitatis ibi vide, & etiam in. c. innouamus. de
cēsi. ¶ Et id, quod dicit hīc de collectis exigētibus, ha-
bet locū etiā in turbante iurisdictionem Prelatorū: vt
hīc. hodiē verò adde quod habetur in. c. qm̄ j. eo. lib. vj.
¶ ¶ Vlti. not. q̄ per hæc verba: noueris te excommuni-
cacioni sub-

tioni subiacere. profertur excommunicatio ipso facto: vt
 satis colligitur ex fine literę. Ad idē facit quod leg. & no.
 in. c. prætereā requisisti. de app. & nouit. de his, quæ fi. à
 10 præla. ¶ Venio ad gl. primò quęro: quia tex. facit men
 tionē de angarijs: quę dicantur angarię. Sol. dicit gl. in ver.
 de angarijs. q. reperiri angarię & peragarię. Angarię
 dicuntur personalia obsequia proprijs sumptibus præstita.
 Peragarię dicuntur, cū præstatur alienis sumptibus. Ad
 uerte, totū contrariū voluit gl. in. l. neminē. C. de sac. san.
 ecc. & sentit Inn. hīc, q. angarię consistūt in operis: per
 angarię verò in quibus vtrūq. vertitur. s. opera perso
 narum, & rerum impēdētia. Et hoc verius: quia dictio
 per, auget: vt in. l. vrbana. §. vernoctare. ff. de ver. sig. & in
 c. si constitit. de accu. Et sic primū est munus merē per
 sonale: secundū verò est mistū. Et scias, q. hoc verbū re
 peritur in plurali, & in neutro genere: & appellat anga
 11 rias: & sic videtur appellare Inno. hīc. Itē reperitur in sin
 gulari & in plurali in fœminino genere: vt hīc. ¶ Opp.
 secūdò & videt, q. ecclesia teneatur soluere onera, sicut
 & alij. xj. q. j. c. si tributū. & xxiii. q. viij. tributū. & in. c.
 j. in fi. de cens. Sol. vt in gl. in ver. sub tributū. quæ perfe
 ctē & formaliter non soluit. Innoc. hīc latē examinat, ad
 quæ munera teneatur ecclesia & clerici. & aliquantulū
 loquit cōfusē more suo. Et in effectu videtur facere hęc
 mēbra: q. munerum quędā sunt sordida: quędā honesta.
 Honestorū quędam sunt ordinaria: itē quędā persona
 lia: quędā patrimonialia. Prætereā quędā respiciūt pie
 tatem: quędā publicam vtilitatē: quędā nudā volunta
 tem: sed hunc ordinē non prosequor: sed faciliore & ve
 riorē quo vtitur Iuriscōsultus in. l. munerū. ff. de mune.
 & ho. & sequit Bal. in. l. j. C. de mulie. & in quo loco mu
 nera subeunt personalia. l. vna. lib. x. Vbi plenē prosequit
 hāc materiā, quo ad laicos tam masculos, quā fœminas:
 vt dicamus, munerū quędam sunt personalia: quędā pa
 12 trimonialia: quędā mista. Et primò scias, q. munus dici
 tur tribus modis: vt. l. munus tribus. ff. de ver. sig. dixi. §.
 eo. super ru. Sed in proposito nostro munus propriē est
 quod necessariò subimus lege, vel moribus, vel imperio
 eius, qui habet potestatē: vt. l. munus propriē. ff. de verb.
 signi. Et hoc tenentur personę ecclesiasticę subire respe
 ctu iuriū ecclesiasticorū: vt in. c. conquerente. de offi. or
 di. cū fi. Sed materia nostra consistit respectu laicorū: an
 & quando ecclesię & clerici teneant ad munera laicorū.
 13 ¶ Veniamus igitur ad primum membrū: dixi enim, q.
 quędā sunt merē personalia. & dicuntur merē personalia
 quia labore corporali explicant sine detrimento rerū: vt
 in. d. l. munerū. in prin. & istorū quędā habent honorem
 14 annexum, & appellatur honores. Hinc dixit tex. not. in
 l. cui munerū. ff. de mune. & ho. q. si alicui fuit muneris
 publici concessa vacatio, non remittitur ei, ne magistrat
 us fiat: quia id ad honorē magis, quā ad munera ptinet.
 quod no. Et ad hoc munus honorabile tenent laici. l. in
 15 cola. ff. ad muni. ¶ etia fœminę, si nō habent iurisdictionē
 admistā. d. l. vnica. C. de mul. & in quo. & dic, vt plenē
 de hoc quo ad laicos: vt ibi no. p. Bar. ¶ Clerici verò nec
 tenentur, nec possunt hos honores inter laicos sumere: qa
 nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. ti.
 prox. c. j. & apertius probat in. l. placet. C. de epis. & cler.
 vbi tex. dicit, q. nihil cōmune debet clerici habere cū pu
 blicis actionibus, vel ad curā pertinetibus: cuius corpo
 ri nō sunt annexi. & c. Per illū tex. dicit, q. etia de vniuer
 sitate laicorū non sunt: vnde nō habet vocē in cōcilio po
 puli. quod tenet Inn. in. c. dilecta. prope fi. de exce. præ
 la. Quędā verò munera personalia habet non honorem
 sed quandā vilitatē annexā: & appellatur. s. munera sordi
 da. & hęc consistūt in vilibus officijs: vt in arena fodien
 da, & in calce coquēda: & alijs in quibus versat quędā vi
 litas. & vide multa exēpla in. l. maximarū. C. de excu. mu.
 li. xj. Et pōt pro istis cognoscendis dari hęc regula secū

dū Bar. in. d. l. vnica. quia sicut illud est honor, quod in lo
 co reputatur honor: vt no. Inn. in. c. de multa. de præbē.
 facit. c. cū olim. de consue. ita illud est vile, quod reputat
 vile. & hęc officia vilia possunt dici angarię: ab angō, qd
 idē est, quod cōstringo: quia cōstringunt ad illud. Ita su
 miſ illud verbū in passione dñi: q. ad ferendū crucē an
 gariauerūt quendā Simonē. & c. Hęc officia vilia de iu
 re ciuili deferuntur tm̄ humilioribus personis: non aut
 maioribus: vt. l. humiliores. C. de susce. & arca. lib. x. Ab
 his verò clerici & mācipia, seu coloni clericorū & eccle
 siarū sunt immunes, etiā de iure ciuili. l. placet. C. de sac.
 16 san. eccle. & l. ij. C. de epis. & cleri. & xvj. q. j. * c. generali
 ter. * nouarū. ¶ Sed cōtra hoc facit. l. neminē. C. de sacro
 san. eccle. vbi innuit, q. ecclesia teneat ad angarias & per
 angarias. Sol. Inn. dupliciter. Primò, q. ibi nō dicit, q. ec
 clesia subeat angarias: sed dicit neminem excusari, etiā si
 possessio pertineat ad ecclesiā. Quod est intelligendū se
 cūdum eum de rusticis & colonis possessionū ecclesię,
 quæ nō excusant in casu ibi expresso. s. in aduētū Prin
 cipis: quāuis aliās serui & coloni ecclesiarū non debēt an
 garijs & perangarijs fatigari. xij. q. ij. ecclesiarum seruos.
 Clerici aut hoc casu sunt immunes secundū quosdā. Vel
 secūdò pōt dici secundū eū, q. est speciale in aduētū Prin
 cipis: vt angarias & perangarias præstet, etiā ecclesię: dū
 modo ad sordida munera nō cogant. Ego puto, q. cleri
 ci, vel serui, qui sunt in dñio ecclesiarū: nullo mō teneant
 etiā in aduētū Principis: quia tūc dictę psonę sunt exē
 ptę à dominio & iurisdictione laicorū: vt leg. & no. xvj.
 dist. c. si Imperator. no. Inn. in. c. ij. de ma. & obe. & gl. iū
 sto tex. in. c. quāquā. de cens. lib. vj. ergo in nullo tenent
 eorū personę ad obsequiū Imperatoris. facit. l. rescripta.
 §. fi. & quod ibi no. per Bar. ff. de mune. & ho. & quod j.
 dicā. vnde nō potuit Imperator in hoc per aliquā legē di
 stringere clericos. arg. in. c. quæ in ecclesiarū. de cōstit. &
 c. fi. de reb. ecc. nō alie. & no. hīc Ioā. and. super gl. & j. la
 tius dicā. Sed respectu colonorū liberorū, qui seruiūt ec
 clesię pro mercede, pōt procedere. d. l. neminē. & dictū
 dictū Inno. cū em̄ illi sint subiecti Imperatori, iuxta not.
 in. c. iudicatū. lxxix. dist. & per ipsum Imperatorē à mul
 tis exēpti in. d. l. j. & ij. C. de epis. & cle. potuit Imperator
 in certis casibus illā immunitatē limitare & restringere:
 15 vt in simili no. gl. in. c. cū secundū leges. ¶ de hæreti. lib.
 vj. Quędam & tertio sunt onera personalia, quæ nō ha
 bent in se dignitatē, seu honorē, vel vilitatē: vt est lega
 tio, seu tutela, vel cura. & ad hoc oēs laici tenent: nisi ha
 beant excusationē legitimā. ff. de excu. tut. per totū. ff. de
 leg. per totū. Sed clerici nō tenent: vt. l. generaliter. C. de
 epis. & cleri. canonizata. xvj. q. j. generaliter. vide tm̄ tex.
 iuncta glo. notabili in. c. peruenit. lxxxvj. dist. vbi legitur
 & no. q. licet clerici & monachi nō teneant subire tutelā
 & curā minorū: possunt tm̄ si volūt agnoscere legitimā:
 quia est officiū pium. quod no. & dic, vt ibi latius no. Et
 in hoc casu rectē potest intelligi. c. ij. §. eo. Nā quia pium
 est custodire ciuitatē & patriam tpe necessitatis: ideo di
 sponitur ibi, vt clerici teneantur. & dic latius, vt ibi dicā.
 Et hęc sufficiūt quo ad primū mēbrū. Et intelligo præ
 dicta procedere quo ad clericos tā in muneribus ordina
 rijs. quā extraordinarijs. ¶ Et dic, q. ordinaria munera
 dicunt illa, quæ habet certā & determinatam seu ordina
 tam præstationē. Extraordinaria sunt quæ qñq. per acci
 dens imponunt. ad hoc quod in simili habet in. l. Seio. §.
 medico. ff. de annu. leg. & hoc tenuit Guli. in. l. neminē.
 C. de sacrosan. eccle. vbi tractauit istā materiā. & posuit
 Bart. in. d. l. vna. & secundū eū potest dici, q. illa sunt ex
 traordinaria munera, quæ nō imponunt à lege, vel à se
 natuſcōsulto, vel cōstitutionibus Principū. & hoc videt
 innuere text. in. l. j. C. de vaca. mune. li. x. sed in idē recidit
 cū præcedenti: quia qñ imponit lege, vel consuetudine,
 habet de necessitate certā præstationē. Et hęc ordinaria

S E E . S A P I A .

a ¶ Quod munus.
 Vide Ias. declarā.
 tem in. l. placet. in
 prin. C. de sac. san.
 eccle.

Z A C H A R I A S .

b ¶ Quędā habent
 honorē annexū.
 Adde quæ mune
 ra habent hono
 res, & quæ digni
 tatē annexā la
 co. rebuſ. in. l. j. nu.
 6. C. de mulie. &
 in quo loco libr.
 x. & quæ illa su
 bire tenentur: vide
 eundem. in l. vnus
 quisq. C. de sentē.
 libro. xij.

Cap. Non minus. Panor. super Tertio Decre.

munera respectu rerū & præstationū appellant qñq̄ in-
dicta: quādoq̄ superindicta. Nā Princeps quandoq̄ im-
ponit collectā pro necessitatibus occurrentibus. & hoc
potest appellari superindictū: quia inducit super ordina-
rium. Indictū verò olim erat extraordinariū: sed postea
effectū fuit ordinariū: quia imponebatur per singula lu-
stra. i. de quinquēnio in quinquēniū. & sic habebat cer-
tam & determinatā præstationē. & vide de his. C. de iu-
di. per totū. & l. vna. C. de superindi. lib. x. Ab his omni-
bus ecclesia est exēpta: vt. j. patebit etiā de iure ciuili. d. l.
placet. C. de sac. san. eccl. aut. itē nulla cōmunitas. eo. ti. &
c. quāquā. de cens. li. vj. ¶ Venio nūc ad secundū mem-
brū principale. i. ad munus patrimoniale. & sciendū, q̄
id appellatur propriē patrimoniale, vbi vertit sumptus:
vt in. l. munerum. §. patrimoniorū. ff. de mune. & ho. &
hoc munus tripliciter imponit. Nam qñq̄ imponitur re-
bus nulla habita cōtēplatione personæ. Quandoq̄ im-
ponitur personæ tm̄, nulla habita cōtēplatione patri-
monij. Quādoq̄ imponitur personæ pro rebus, habita
cōtēplatione patrimonij. ¶ Venio ad primū membrū
quod est munus merē patrimoniale: & istud est triplex.
Nā quandoq̄ indicitur rei de eo, quod sciendū est de ipsa
re: vt q̄ nauis: equus, vel currus vadat ad seruitiū reipu-
blicæ. Hoc em̄ fit in ipsa re. Quādoq̄ hoc munus impo-
nit sup̄ eo, quod percipit ex ipsa re: vt de certa pars fru-
ctū: vt. l. modios. C. de suscep. & arca. li. x. Quādoq̄ im-
ponitur ipsi rei, de eo, quod nō percipitur ex ipsa re: nec
est in ipsa re: sed est omnino extra rem: vt qñ debet pro
ipsa re præstare certam quantitātē pecuniæ annuatim.
Exemplū primi & secūdi, in. d. l. munerū. §. patrimonio-
rum. & seq. Exemplū tertij in. l. hætenus. ff. de vsufu. &
in omnibus legibus traditibus de tributo & vectigali-
bus, quæ soluitur in pecunia pro rebus: vt in. c. j. in fi. de
cens. & d. l. placet. C. de sacrosan. eccl. & c. tributū. xxij.
q. viij. Differt istud tertiu à munere, quod imponit per-
sonæ pro rebus. Nā ibi est obligata persona: & per cōse-
quens oēs res patrimonij. l. aufertur. §. fiscus. ff. de iur. fis.
Hic verò quælibet res tenetur pro munere, quod eā res-
piciat & vltra. l. Imperatores. ff. de pub. ¶ Qui autē excu-
san̄ ab istis muneribus: dixit Bart. in. d. l. vnica. q̄ nemo
cuiuscunq̄ dignitatis existat, etiam si sit ecclesia. alleg. de
exact. trib. l. fi. C. de sac. san. eccl. iubemus nullā nauē. l. pla-
cet. & l. de his. C. de epis. & cleric. nisi quatenus lege, vel
privilegio specialiter sit expressum: vt in. l. j. C. de epis. &
cleri. Aduerte licet Inn. hic inuolutē loquatur: hoc tamē
in hoc passu sentire videt. Dicit enim, quod si ad eccle-
siam perueniūt possessiones, quarū ratione debet præsta-
ri personale munus, seu militare: puta exercitus, seu ho-
spitiū, vel aliud simile: istud præstabit ecclesia. arg. xvij.
dist. c. si Episcopus Metropolitanus. xxvij. q. viij. c. si no-
bis. & c. sape. ff. de pub. l. Imperatores. tūc tamē nō subit
ista tanquā onera: sed vel ex pacto, vel tanquā tenēs rem
oneratam. Quælibet enim res cū suo onere transit. §. de
deci. c. pastoralis. & c. ex literis. de pig. Hæc autē munera
propriē patrimonialia appellant secundū eum. ff. de mu-
ne. l. j. §. patrimoniale. & hæc bene subit ecclesia: nisi sint
superindicta: quia ad illa non tenetur. C. de epis. & cleri.
l. omnes. xj. q. j. c. si tributū. Ab his etiā superindictis im-
munes sunt clerici, & eorum vxores. & liberi. xvj. q. j. d. §.
nouarum. C. de epis. & cleri. l. ij. & l. omnes. nisi necessi-
tas immineat. §. eo. c. peruenit. Et in hoc iudicio meo in-
competenter alle. illud. c. in istis muneribus patrimonialia
libus: quia illud. c. loquitur de personalibus. Subijcit etiā
Inn. q̄ ab alijs omnibus & singulis excusantur. & quantū
ad decimas & oblationes & alia spiritualia, & etiā quan-
tū ad mansum ecclesiæ: siue dotē: ita tamen, q̄ si fundus
ecclesiæ. i. in quo fundata est ecclesia: vel fundus dotalis
erat prius tributarius, redimetur, & tributum non sol-
uet. xiiij. q. vj. c. comperimus. & c. j. de cens. Quantū ve-

rò ad alias possessiones, subit ecclesia munera extraordi-
naria, dum tamen respiciant pietatē. C. de sacrosan. eccl.
l. ad instructionem. & sic posset intelligi secundū eum. §.
eo. c. peruenit. ad hoc tamen non sunt ecclesiæ & clerici
per secularem iudicē compellendi: sed per ecclesiasticū,
de cuius foro sunt persone. Extraordinaria verò, quæ ad
publicā vtilitatem tantū respiciūt, nō subit ecclesia: nisi
in aduentu Principis & felicitis embolē. C. de sacrosan. ec-
cle. l. iubemus. & l. placet. & l. neminem. Itē ecclesiæ sunt
immunes ab ærariorū inscriptionibus. xxij. q. viij. c. san-
cimus. Hæc sunt in effectū dicta Inn. quæ videntur concer-
nere totum secundū membrū principale. Sed ego distin-
guendo quodlibet membrū per se dicerem sic: cū quæri-
tur, an ecclesia teneat ad munus patrimoniale, q̄ si pos-
sessio seu fundus perueniens ad ecclesiā habebat certum
onus annexū: & ad illud tenetur siue habuerit illud onus
ex priuata dispositione. argu. in. c. dilecti. de dona. & c.
quāto. de cens. siue ex dispositione publica: puta Principis
ante, quā perueniret ad ecclesiā. Exemplū in tributo.
Nā quælibet possessio est ab antiquo onerata onere sol-
uendi tributū Imperatori: vt in. l. Imperatores. ff. de pu-
bli. l. placet. C. de sacrosan. eccl. & c. j. in fi. de cens. Ideo
dico, q̄ ecclesia tenebitur ad tributū ratione possessio-
nis, seu possessionis, quas postmodū acquisiuit. quod cla-
rē innuit. d. c. j. & ibi dixi plenē. ¶ Fateor, quod Italia,
quæ est princeps prouinciarum, non obligatur hodiē ad
hæc tributa: vt not. in. l. j. ff. de cens. Idē dico in alijs one-
ribus, quæ ratione naturali incūbunt in ipsis rebus: vt re-
ficere iter ante domum. ff. de via pub. ref. l. j. no. Bar. in
l. ad instructionē. C. de sac. san. eccl. Itē in purgatione pu-
tei necessarij toti viciniae, in qua est ecclesia. Ad quod
no. Spe. in tit. de cens. §. nunc dicendū. ver. item pone, q̄
vicinia. Ad alia autē onera, quæ imponuntur rebus secun-
dū necessitatem accidentē, puto ecclesiā nonteneri: quia
nō potest res ad illa onerari: ideò, ex quo perueniūt ad
ecclesiā, eximuntur ab omni exactione. Et hoc fortē vo-
luit dicere Inno. dū dixit ecclesias esse immunes à super-
indictis. Tamē non mihi placet dictū Inn. inquantū dicit
ecclesiā teneri in aduentu Principis & felicitis embolē: q̄
non video quō Imperator potuerit hoc statuere in præ-
iudiciū ecclesiæ, ex quo aliter à principio non obligauit
possessiones ad hoc onus. Nā possessiones, quæ dātur ec-
clesiæ, dantur Deo. & sic efficiuntur sancta sanctorū. xij.
q. ij. c. quicunq̄ militū. & c. nonnulli. Imperator autē tan-
quā subditus non pōt statuere super rebus Deo dicatis.
17 de consi. quæ in ecclesiarij. ¶ præsertim cū tam ecclesiæ
quā clerici, & bonā eorū habeant à iure diuino immuni-
tatem ab istis exactionibus: vt est tex. iuncta glos. in. d. c.
quāquā. Imperator autē non potest statuere contra legē
Dei. xxv. q. j. c. sunt quidā. & hoc est quod voluit loā. an.
hic. & §. eo. c. peruenit. vt dixi, q̄ nulla lex potuit adstrin-
gere ecclesiā ad hæc onera. & per hoc patet responsio ad
l. munerū. §. ad huiusmodi. inncta gl. ff. de mu. & ho. & ad
alia iura, quæ videt̄ur indistinctē velle ecclesiā teneri ad
onera patrimonialia. vnde puto. l. iubemus nullā nauem.
C. de sacrosan. eccl. nō procedere in præiudiciū rei eccle-
siæ, de quo etiā tetigi in. c. j. de do. & cōtu. ¶ Circa man-
sum ecclesiæ, seu dotē, & hortū iuxta positū: isto cum In-
no. vt de his tributū non debeat solui: sed debet prius re-
dimi ab eo, qui vult ecclesiam ædificare: aliās non debet
Episcopus pati ecclesiā construi. de quo dicendū: vt leg.
& no. in. d. c. quāquā. de cens. & hoc quo ad primū onus
patrimoniale. ¶ Secundū fuit, qñ imponitur personæ
nulla facta mentione de re. Et ad istam in dubio non te-
netur ecclesia, nec clerici: quia nō sunt subditi Imperato-
ri, sed omnino exēpti: vt in iuribus superius allega. in. d.
c. quāquā. quinimo dico, q̄ ad hoc nō tenent̄ laici ciues:
sed tantū rustici: & appellatur hic exactio capitatio: quia
imponitur per capita, non habita ratione patrimonij: vt
l. vna

SEB. SAPIA. 16

a ¶ Quod est mu-
nus. Vide Ang. in
consil. xxij. inci.
ecclesia non teneat
ad munera. & Cal-
de. in consil. ij. inci.
statuto Perusino.
cauet. in ti. de cēsi.
Pe. de Anc. in cō-
fil. ccxcvij. incip. a
habet statutū cō-
munis Pistorij.

b ¶ Ante domum.
Vide Card. in cle.
j. in. xvij. q. de vi-
ta & honesta. cle.
Alexā. in cōfil. lx.
vij. inci. viso & be-
ne discussio. co. vj.
in. ij. volu. Bartho.
Vero. in tract. ser-
uit. rusticarū in ti.
de via. q. xxv.

c ¶ In qua est eccle-
sia. & adde Alber.
de Rosa. in. l. cum
vsusfructus. ff. de
vsufu. vbi etiam
Baldum dixit vi-
cinum posse cogi
ad dictā contribu-
tionem expensæ.
Antoni. Francif.
¶ An puteus vici-
niē debeat repara-
ri, & alia pro eo
necessaria fieri per
ipso vicinos. vide
Spe. in ti. de cens.
in. §. ij. in ver. po-
ne quædā vici. &
vide Bar. in consi.
suo. inci. quædā cō-
uici. vbi tenet, q̄
vicini tenent̄ ad re-
fectionē ipsius pu-
tei & ad alia neces-
saria: pro eo, quod
etiā Bal. in. l. iij. in
§. actor. de reiudi.
quod adeo verum
est: vt etiam si vici-
nus velit renūtiare
vsui ipsius putei,
oīno tenetur con-
ferre ad expensās:
vt p. Bal. in. l. pen.
in fi. de condi. in-
fer. & tenet. d. Car-
di. in cle. j. in prin.
de exce. prala. &
in. c. j. de ec. ædifi.
& vide Alex. in. l.
is cum quo. ff. de
aqua pluuar.

I. vna. C. de capitati. ciui. censibus eximēda. lib. xj. no. Bar. ibi in. d. l. vna. ¶ Tertium ius fuit, quo imponitur onus persone habito respectu ad patrimonium. & ad hoc non tenetur ecclesia, nec etiam laici, non subditi: licet habeant patrimonium in loco. vt. l. rescripto. §. fi. & ibi per Bar. ff. de mu. & ho. nisi aliud habeat consuetudo: vt no. Bar. to. in. d. l. vna. non tamen valebit consuetudo in praeiudicium ecclesiarum: tum, quia est gratiosa ecclesijs: vt in. c. j. de consue. Tum, quia est contra libertatem ecclesiasticam: vt in. aut. cassa & irrita. C. de sacrosan. eccl. coniuncta aut. itē nulla communitas. C. de epis. & cleri. & in isto membro potest proprie intelligi iste text. & c. fi. de vi. & hone. cleri. & c. quāquā. praealle. ¶ Venio ad tertium membrum principale. scilicet ad onus patrimoniale mistum. & dicitur munus mistum illud, quod habet onus cum sumptu. ff. de mu. & ho. l. munerum. §. mista. Participat enim de munere personali, quatenus habet onus annexum. Item cum patrimoniali quatenus est cum sumptu: vnde per angariae dicuntur munera mista. & de his dic, vt. §. in praecedentibus. Nam ubi ecclesia non tenetur ad personalia, nec realia: fortius nec ad ista mista: ubi dixi eam teneri ad vtrumque, tenetur ad ista. ad hoc. c. ij. §. eo. vbi procedunt regulariter. ¶ Sed dubitatur in quibusdam: & primo quid si est aliquid explicandum, quod respiciat pietatem. Innoc. vt. §. dixi voluit ecclesiam teneri per. d. l. ad instructionem. & per c. ij. §. eo. secus dicit, si respicit publicam utilitatem: vt hic. Aduerte. l. ad instructionem. loquitur de refectione itinerum & pontium. & sic vult Inn. ecclesiam teneri ad contributionem talium & similium. & per hoc videtur idē sensisse in aedificatione, seu reparatione ciuitatis seu castri. & idem videtur hic velle gl. in ver. releuandas. Idem Vincen. & Hosti. sed Ioā. an. xvj. q. j. d. §. nouarum. sentit contrarium. loquitur tamē de instructione munerum. & cum Io. concordat Accur. in. d. l. ad instructionem. Phi. dicit hic tales contributiones sine Papae licentia fieri non debere. per. c. aduersus. §. eo. Io. and. dicit se non videre, quomodo leges non solum Digestorum: sed etiam authenticorum possint constringere ecclesias ad talia. & remittit ad not. per se in. c. constitutus. de re. do. & sic videtur velle, quod l. ad instructionem. & similes non procedant in praeiudicium ecclesie. d. Ant. transit hic similiter recitando doct. in. d. l. ad instructionem. Item Ioā. and. & Phil. & dicunt enim, quod in omnibus casibus, in quibus reperitur expressum de iure ciuili ecclesias teneri: quod tenentur etiam inconsulto Romano pontifice. Nec obstat dictum. c. aduersus. quia ibi prouidetur contra grauamina extraordinaria, quae propter aliquod accidens per Principem secularem imponuntur. Alias si. c. aduersus. loqueretur generaliter de omnibus muneribus, multae leges corrigerentur. quod non est sentiendum. arg. de elect. c. cum expediat. lib. vj. Nam leges habent vim canonum, si canon specialiter non contradicit. de no. oper. nunci. c. j. Et ex hoc putat standum huic gl. quod ecclesia teneatur ad iter, vel pontem faciendum, vel muros reficiendos: si fuerit de necessitate: secus si ad decorem. d. Petr. de anch. transit quo ad constructionem & refectionem murorum cum op. lac. But. quam posuit in. d. l. ad instructionem. Distinxit enim: aut fiunt ad ornatum & non tenetur. aut necessario: puta propter guerram, vel suspicionem guerrae: & tenetur ecclesia. Dixit enim But. ibi, quod ecclesia tenetur soluere gabelam de plaustris siue curribus, si gabella conuertitur in reparationem viarum & pontium: quia de eis sicut de priuatorum utilitate tractatur. ¶ Et per hoc dixit ipse do. Petrus posse dari generalem doctrinam, quod vbiunque tractatur de generali utilitate clericorum & laicorum simul & mistim, clerici teneantur contribuere vna cum laicis. Hinc dicit se audiuisse, quod ad aggeres qui fiunt iuxta mare, vel flumina propter timorem inundationum possessionum, tenentur pro possessionibus suis contribuere clerici sicut laici propter commune inundationem, seu propter commune periculum. Idē forte se cundum ad euitandum rapinas, incendia, captiuitates, & aliam multa mala ex aduentu alicuius societatis hostilis contra ciuitatem, si pecunia se redimant: aliter se defendere non valentes. hic enim versatur utilitas clericorum, sicut & laicorum propter damna in eorum possessionibus infligenda. Vbi enim est damnum, debet esse & commodum: vt in cle. j. de cessi. & hoc vltimum originaliter fuit Bar. licet ipse non alleget. in. l. nullus. C. de cursu pub. lib. xij. & ad idē facit secundum do. Pe. §. c. peruenit. vbi clerici tenentur etiam vigilare pro custodia & tuitione ciuitatis. Itā licitum est ecclesias in cassari, vt boni a malis valeant se tueri: vt no. in. c. j. proxi. Itē nulla est maior pietas, quam defendere patriam, & debiles pauperes ab hostibus. xxij. q. iij. c. forti-

tudo. & c. non inferenda. Et hac ratione pro pace & quiete, quam tueri & defendere debent ecclesiae soluit ab ipsis ecclesijs Imperatori tributum, xxvij. q. viij. c. tributum. Itē hoc munus respicit pietatem, vt euitetur incendia, & occurrat periculis captiuorum: & multis malis. ergo tenetur ecclesia per. §. dicta: maxime per Inn. Non ob hoc. c. vbi hoc relinquitur arbitrio Episcopi & cleri. Debent enim secundum eum intelligi cum pro necessitatibus merē laicorum volebat ecclesias grauare: vt dicit patere ibi. Isti verō onera sua & c. & ibi: quilibet arbitretur sibi. & c. & ibi: communes necessitates, vel utilitates & c. quod verbum reperitur in. c. aduersus. §. eo. secus ergo vbi onus venit imponendum pro comuni necessitate clericorum, vel laicorum. hic enim non habet locum hoc. c. nec. c. aduersus. §. eo. & h. d. salua determinatione melius sentietis. Dicit tñ, quod portio tangens ecclesiam debet peti coram iudice suo: non per laicos debet cogi. ¶ Et quoad principalem questionem de refectione murorum, op. lac. But. tenuit Bal. in. d. l. ad instructionem. cum hac vltima limitatione: vt fiat compulsio per iudicem ecclesiasticum, & non per laicum. Ego in hac ciuitate Senarum habui hanc questionem de facto tangentem principale monasterium motis oliueti: contra quod instabat ciuitas: vt contribueret ad expensas murorum cuiusdam ville, in qua monasterium habebat multas possessiones: & consului monasterium non teneri. Et ita mediante consilio meo monasterium fuit ab illo onere absolutum: & quia per motiua aperitur intellectus multorum iurium, in hac materia inferam in effectu consilium meum & respondebo ad motiua in contrarium facta. Probo enim ecclesiam non teneri iuribus, rationibus, & summorum doctorum autoritatibus. ¶ Et primo adduco hoc. c. non minus. vbi tracta-
ba de fossatis faciendis, quae profecto concernunt custodiam ciuitatis: & utilitatem publicam tam clericorum, quam laicorum: & tñ deciditur hic, quod ab ecclesia non debet exigere aliqua portio, vt debita: imò prohibetur sub anathematis districti. nisi Episcopus & clerici tantam necessitatem, vel utilitatem inspexerint: vt absque vlla distinctione, vel coactione ad releuandas communes utilitates, vel necessitates: vbi laicorum non suppetunt facultates subsidia per ecclesias aestiment conferenda. Et potest illud verbum: communes utilitates. Non enim dicit laicorum tantum. & hoc idē verbum reperitur in d. c. aduersus. Ex quo patet, quod imminente necessitate clericorum & laicorum, non tenentur clerici aliquid conferre: nisi sponte velint, approbante Episcopo cum clero: & vbi laicorum non suppetunt facultates. & hodie per. c. aduersus. non possunt clerici in his contribuere, nisi Romano pontifice prius consulto. & fuit illud sancitum propter quorundam imprudentiam saepe allegatum tale necessitatem, vel utilitatem. ¶ Secundo ad idē adduco text. no. in. aut. itē nulla ciuitas. C. de epi. & cle. vbi generaliter prohibetur, ne quis audeat ab ecclesijs exigere collectas, exactiones, angarias & perangarias: quae omnia propter communem utilitatem & defensionem reipublicae, in qua indubie excluditur utilitas ecclesiarum & clericorum, exiguntur. Ad idē tertio adduco. c. j. de immu. ecc. li. vj. & c. quāquā. de cessi. §. eo. li. & cle. p. senti. eo. tit. & c. fi. de vi. & ho. cle. & l. placet. C. de sacrosan. eccl. li. ij. C. de epi. & cle. xvj. q. j. generaliter. cum multis si. quae eximunt ecclesias, & ipsarum bona ab omnibus gabellis collectis exactiōibus & similibus. ¶ Probatur

SEB. SAPIA,
a ¶ Et commodum,
Vide Pet. de An-
cha. in cons. xcvi.
& Moder. in. l. si
ex toto. in princi-
col. vlt. ff. de leg. j.

Cap. Non minus. Panor. super Tertio Decre.

SER. SAPIA.
a ¶ Tāta necessitas. vide Abba. p̄dicta referentē in confi. iij. incip. casus sup quo cōsiliū peti. in. j. vol. & Abba. hic etiā refert & sequit. d. Iaso. in. l. placet. col. v. C. de sacrosan. ecclesijs.
b ¶ Itē contra illud dictū Bar. & Pet. adduco text. ex. pressum, in. l. placet. C. de sa. san. eccl. Nam collecta, vel datia, q̄ imponunt rōne belli: v̄t p̄uideatur talibus gētibus: quia sunt munera extraordinaria, & propriē dicuntur su perdicta: q̄n propter bellū ex necessitate belli: vt declarat gl. & bar. in rub. de superin dictis. & Bar. in. l. is qui. ff. de iu. im. mu. Sed in. d. l. placet. est text. q̄ ecclesia est immunis à sup̄dictis: hoc est à munerib⁹ realibus, q̄ imponuntur ppter necessitatem belli. ergo & c. Ad idē vide, quod eleg. & pul. determinat & bñ. adpropositū Dy. Ray. Bal. d. Alex. & oēs moder. in. l. si ex toto. in prin. ff. de le. j. vbi q̄rūt Pone aliq̄s habet. immunitatem ab oībus muneribus psonalibus, realibus, mistis, ordinarijs: & finaliter secundū modū quē tradit Bar. in. d. l. is qui. nūquid intelligat exēptus etiā à munerib⁹ extraordinarijs: q̄ imponuntur ob necessitatē belli: qui p̄fectus est multū ambiguis: & varijs varijs dicitur: vt ibi videri pōt. Tangit etiā not. d. Ant. in c. puenit. de censi. vbi gñaliter t̄git, an priuilegiati & exēpti intelligant etiam priuilegiati quo ad mūera extraordinaria, quā imponuntur ratione belli. Antoni. Francisc. ¶ Quā dicantur munera ordinaria vel extraordinaria: vide per Bart. in. l. ij. ff. de iu. im.

quartō hac rōne. Bona ecclesiarum sunt deputata publico vsui spiritali. xij. q. j. c. videntes. xvj. q. j. quoniā. de prābē. & c. ratio. & d. l. placet. & hinc dicit tex. in. c. nulli liceat. xij. q. ij. q̄ omne illud, quod ecclesię consecrat, siue fuerit animal, siue ager, sanctū sanctorū dño efficit: & ad ius pertinet sacerdotum. Nō ergo debet mundano vsui & publico deseruire: quia semel Deo dedicatū ad humanos vsus transire nō debet amplius: vt in illa regula, semel Deo. de regu. iur. lib. vj. Nā & ius publicū versatur in sacerdotibus & sacris. j. dist. c. ius publicū. Laici ergo cū sint mundani & principaliter habeant vtilitatē in re publica mundana: debent subire onera reipublice mūdane. Bona verò ecclesiarum, quā sunt Dei, debēt deseruire reipublice spiritali. similiter videmus in personis. Nā milites seculares militant mundo: milites cālestes militāt Deo: & sic illi in tēporalibus isti in spiritalibus: vt in. c. reprehensibile. & c. quo ausu. xxiiij. q. vlt. rectē ergo dicit tex. in hoc. c. nō minus. q̄ quādiu laicorū facultates suppetūt, non debēt ecclesiā aliquid elargiri: ne subtrahatur bona vsui publico spūali. Hinc not. text. in cle. quia cōtingit. de re. dot. dicit, q̄ deputata certo vsui largitione fidelīū, non debent deputari ad aliū vsum auctoritate Romani pōtificis dūtaxat excepta. Hinc tex. in hoc ca. dicit hęc onera esse laicorū: vt patet ibi: istiverò onera sua. & c. licet in sequentibus tractet de cōi vtilitate, vel necessitate: sed dicit illa laicorū, quā eis incumbunt rōnibus p̄dictis: licet. d. Pet. intellexerit & nō bene iudicio meo: q̄ loquit de necessitate, vel vtilitate laicorū dūtaxat per illud verbū sua. & c. nam si dictū suum fuisset verū, replicasset postmodū de laicis. quod nō fecit: sed dixit de cōibus. Et idē dixit in. c. aduersus. quod p̄sertim probat ibi, dū Papa dixit, q̄ sua interest providere cōibus vtilitatibus clericorū. Hanc etiā sniam probat cōis opi. doct. vtriusq̄ iuris, de qua per Canonistas in. c. fi. de vi. & ho. cleri. & c. j. de immu. eccl. li. vj. & in cle. p̄senti. de cē sib. p. Io. de lig. & Bart. in. l. rescripto. ff. de mu. & ho. in. l. placet. C. de sac. san. ecc. Dicūt enim, q̄ bona ecclesiastica nō tenent ad aliqua onera mundana: nisi prius fuissent censualia, aut tributaria antē, quā peruenissent ad ecclesiam: ita q̄ soluissent certū tributū, vel censum. Aliter aut non tenentur: quāquā priores possessiones prius soluissent tpe necessitatis, v̄t vtilitatis aliquas collectas, seu factiones. ad hęc multa iura superius alleg. Hanc sniam p̄cise quoad casum nostrū. i. in refectione murorū, tenet glo. subtilis in decre. xvj. q. j. * d. c. generaliter * & nō uarū. vbi exp̄sē dicit, q̄ lex ad instructionē. nō tenet. Vnde apertissimē voluit ille iuris canonici speculū Io. an. hic: vt. s. dixi: q̄ voluit singulariter, q̄ nulla lex, nec Digestorū nec Codicis, nec Authētorū potuit in hoc adstringere ecclesias. Hāc eādē sniam secut⁹ est glossator iu. ciuil. clarissimus in. d. l. ad instructionē. Idē ibi Bart. iuris ciuilis illuminator, dicēs, q̄ d. l. ad instructionē. in parte corrigi p̄ aut. Itē nulla cōitas. palle. Distinguit em̄ inter onera realia & q̄ imponunt personis ppter bona: vt ad prima teneant ecclesiā: ad scda verò nō. Vñ p̄ refectionē pōtis & murorū onera imponunt psonis pro rebus. Nullo em̄ iure cauef, possessiones ad hęc obligatas fore. Quid plura? ipsemet Hoff. v̄t correxisse opi. suā, quā adstruebat in. c. non

minus. nouissimē in sum. sua in ti. eo § in qbus. verfic. ad extraordinaria. vbi dicit, q̄ hodiē ecclesię sunt immunes ab istis muneribus cōcer nentibus publicā vtilitatē: per dictā aut. itē nulla cōmunitas. cū si. Et sic, q̄ hodiē nō procedit ex toto dispositio illius legis ad instructionē. Multi etiā doct. antiqui hāc opi. secuti sunt. de qbus nō curo specificā mētionē facere: cū pro snia nostra habeamus vtriusq̄ iuris illuminatores: vt glossatorē in decre. glossatorē sanctionis iuris ciuilis, Bar. & Io. an. quis enim auderet ab hac opi. saltem in practica recedere: maximē contra religionē: cū non parua sit rō. quā pro religione facit. l. sunt psonæ. ff. de reli. & sump. fu. p̄fectō si q̄s rectē pōderat gl. istius. c. nō sentit opi. quā prima frōte sentire v̄t. Nā istag. est hīc posita sup casu excepto. i. q̄n Ep̄s & clericus inspiciētes necessitatē, vel vtilitatē laicorū, volūt absq̄ occasione aliqua subsidia elargiri. vñ gl. ista in ver. ad releuādas. voluit potius exēplificare de hac necessitate, vel vtilitate cōi, quā ponere casum exceptū à dispositione istius. c. quod satis colligit etiā in eo, qd̄ dixit: proferre enim debet. Et sic per verbū enim. cōtinuat se textum. si, enim voluisset ponere casum exceptum dixisset, conferre tñ debet. vel per verba similia locuta fuisset. & qcquid sentiat, satis est hāc opi. nostra fulcita iurib⁹ rōnibus & auctoritatibus, quare ecclesiā ad hęc onera non teneant: nisi seruata dispositiōe huius. c. & Romano Pōtifice prius cōsulto: vt dicit in. d. c. aduersus. ¶ Putarē tñ, q̄ vbi tanta necessitas imminet, q̄ nō posset sine aliorū scandalo & periculo haberi prius recursus ad Papā: q̄ sufficeret tūc deliberatio Ep̄i & clericorū. ar. opti. in. l. tutor, q̄ repertoriū. ff. de admi. tu. & eorū quē dixi. s. tit. proxi. c. fi. ¶ Nō ob̄st. huic cōclusioni motiū. d. Cardi. in eo, qd̄ dixit standū legibus ex quo in canonibus cōtrariū nō reperit: vt in c. j. de no. ope. nū. Dico em̄ illa iura nō p̄cedere, q̄n lex Imperialis est dānosa ecclesijs, seu ecclesiasticis perso. Non enim tenet, nisi specificē approbet ab ecclesia: vt cōis doc. theorica in. c. fi. de sol. & in. c. ecclesia sancta Mariæ. de cōsti. facit. x. di. c. fi. in adiutoriū. & c. fi. de re. eccl. nō alie. Et p hoc patet q̄. l. ad instructionē. & l. iubemus nullā nauē. C. de sac. san. & l. null⁹. C. de cursu pub. li. xij. cū si. nō tenet quo ad ecclesias: cū specificē nō reperiant approbata p̄ ecclesiā imō potius reprobata saltē quo ad effectū: vt hīc. & d. c. quāquā. de cēsi. lib. vj. cū si. Itē & secūdō pōt rñderi q̄ illa iura procedūt, q̄n lex Imperialis gñaliter disponit: tūc est seruāda in foro canonico, si canon nō cōtradicit. Sec⁹ q̄n lex specificē disponit, sup rebus & psonis ecclesiasticis: q̄a talis lex est nulla ex defectu ptātis: quā tuncq̄ canō specificē illā nō improbet: vt voluit Cal. & bñ. in. d. c. j. de no. ope. nū. Dixi plenius in repeti. c. ecclesia sancta Marię. de cōsti. & pōdera, q̄a iste tex. v̄t directē cōcludere cōtra illā. l. nullus. nā ibi dicit, q̄ tpe expeditionis nullus excusatur, etiā ecclesia. & iste tex. innuit apertē oppositū in eo, quod facit mētionē de expeditione: & concludit ecclesiam nō teneri, nisi sponte velit ecclesia, & clerus subsidia aliqua cōferre: vbi laicorū non suppetūt facultates. Et exponit Io. an. hīc illud verbū expeditiones. i. caualcatas, vel missiones nunciorum. Et per hoc videtur q̄ dictū Bar. in. d. l. b nullus. & dictum Pet. hīc nō procedit: saltem indistinctē in eo,

mu. & in. l. iij. de anno. & tribu. lib. x. & in. l. j. de agri. & censi. li. xj. & p Salic. in. l. fi. C. sine censu, v̄t reliquis. & p Cardi. in cle. j. in. xvij. q. de vi. & hone. cleri. vbi dicit, q̄ea quā legibus, vel cōstitutiōibus, vel senatuscōsultis imponunt, dicūtur esse ordinaria: vt patri monialia, à qbus nullus excusatur: vt in. l. ij. C. de mu. patri. & eo. mō illa, quē habēt certam formā & ppetuā: vt p Alex. in. d. l. ij. ff. de iu. im. & vide Spe. in tit. de cēsi. in. §. ij. in ver. quā aut. & se. vbi declarat, q̄ dicātur esse munera psonalia, quē realia, & quē dicantur mīsta: & qbus & pro qbus imponantur: vt p Spe. in tit. de cēsi. in. §. ij. in ver. quā aut. & seq. & vide Bart. in. l. j. C. de mulie. & i quo loco. li. x. & eūdē Bar. in. l. rescriptū in. §. sciendū. ff. de mu. & hono. & in quo loco sint subeūdā onera, & vide gl. & Bart. & alios in. l. assumptio. §. filius. ff. ad muni. & in. d. l. j. C. de muli. & in quo lo. & vide gl. in. l. ciues. C. de inco. li. x. Et quē munera subeāt clerici, vel forenses, vide per Bart. in. d. l. rescriptū. in. §. fi. & in. l. fi. §. patrimonio. rñ. eo. ti. & Car. in. d. cle. j. xvij. q. sal. le. Adde quod priuilegiū immunitatis in dubio, nō extendit ad onera subeūdā tpe guerra: nisi exp̄sē hoc sit dictū: vt p Bal. in. l. iubemus. C. de sacrosan. eccle. & p Alber. de Ros. in. l. ex toto. in princ. ff. de leg. j. & p Bar. Cēpo. Veron. in. li. cautel. cau. cxvij.

in eo, q̄ volūt ecclesias & clericos teneri ad contribuēdū tpe caualcatēcū. s. veniūt istę societates ad dānificādū cōi tates. Vñ ad illā. l. nullos. p. quā fuit Bar. motus, & ad alia iura ciuilia patet satis rñsum. ¶ Restat nūc rñdere ad cō siderationē dñi Pet. in eo, q̄ pōderauit cōem vtilitatē cle ricorū & laicorū. Dicerē em sic: q̄ aut necessitas, vel vtili tas imminēs cōcernit vtilitatē ecclesiarū à remotis p. quā dā cōtumaciā: & tūc tex. apert⁹ est hīc, q̄ eccl. nō tenetur: inducēdo tex. put. s. dixi. & faciūt alię rōnes p. me. s. indu ctæ. Nam in hoc pdest immunitas eccl. cōcessa: q̄a in pu blica vtilitate, in qua includit vtilitas priuata, nō tenetur ad munera subeūda. si em cōcernerēt ad expediendā solū vtilitatē laicorū, in nullo pdeset hęc imunitas eccl. Aut necessitas vel vtilitas cōcernit de directo & principaliter vtilitatē eccl. & laicorū: vt puta praua societas, territo riū, ciuitates incēdit, deuastat, cōsumit: in quo ecclesia ha bet multas possessiones: & tūc dico q̄ ecclesia deberet cō tribuere: sed nō ad solā deliberationē laicorū. Vñ pōdera q̄ cū ad hęc onera possessiones nō sint obligatæ: sed col lecta est imponēda psonis cōtēplatiōe rerū oportet q̄ cle ric⁹ & popul⁹ principaliter cōueniāt: & deliberēt super hac exactione redimēda: nec toti⁹ populi deliberatio ha bebit obligare clerū nec econtrā. Cū em agat de vtilitate vtrorūq̄, oportet vtrorūq̄ cōsensum interuenire: q̄a qd oēs tāgit, debet ab oībus cōprobari: vt in cle. j. de cēsi. & c. ad hoc. de cōst. Arch. facit qd in simili le. & no. in. c. pa storalis. de rescr. & optimē facit. c. fi. de fer. c. j. de cēsi. vbi tex. in cōcernētibus clerū & populū etiā in actu cōcernē te animā requirit cōsensum vtriusq̄. & vide qd dixi i. d. c. fi. Fateor tñ, q̄ si cleric⁹ nō vellet sine legitima cā cōsenti re: q̄ popul⁹ poterit officiū superioris ecclesiastici iplora re: vt cōpellat clerū ad cōsentiēdū & cōtribuēdū. ar. bo. in c. null⁹. de iurepa. Puto ēt, q̄ in hoc casu nō habebit locū dispositio. c. aduersus. vt Roman⁹ pōtifex pri⁹ cōsulatur q̄a impensa est fienda nō solū ppter vtilitatē publicā: sed ēt ppter vtilitatē priuatā bonorū eccl. & sum⁹ extra casū illi⁹. c. aduersus. facit. c. j. & ij. de cēsi. Et nō diligēter hęc dicta mea: q̄a optima: & nemo sentit. ¶ Rñdeo insup ad alia motiua, q̄ vidētur obuiare cōclusiōi. s. factæ. Et pri mō ad. c. puenit. s. eo. dico, q̄ nō loq̄tur in fructib⁹ & bo nis distrahēdis: sed de quadā custodia ad necessariā tuitio nē ciuitatis q̄ nō iminet in casu nro. Itē p̄supposito q̄ eēt magna necessitas, debet seruari tenor huius. c. & c. aduer sus. ppter periculū indebitæ alienatiōis bonorū eccl. qd nō iminet in casu. c. puenit. Itē ibi tractatur de negotio cōcernēte immediatē vtilitatē clericorū: nec fit delibera tio p laicos, sed Ep̄s habet hoc disponere: vt ibi. Itē nō ob stat qd dicit de pietate. dico em, q̄ vbi agit directē de ca ptiuis redimēdis, vel pauperib⁹ alēdis: tūc ecclesia debet nedū subuenire sed etiā bona sua distribuere: vt in. c. aurū xij. q. ij. sec⁹ aut in casu nro. s. in refectiōe murorū, & si miliū: vbi ēt diuitū nutritur vtilitas. Itē ex quo laici sunt potētes debēt ipsi hoc facere: vt hīc disponit de fossatis: & nō detrāhere de cultu diuino pauperibus & religiosis sumptus & necessaria: vt expensa fiat sibi in causam nō necessariam. & vbi præsumeretur q̄ laicorum facultates non suppetant, & necessitas vrgeat: tunc seruetur quod hīc dicitur. & j. eodem. c. aduersus. & hęc bene notabis.

21 ¶ Vltimō quæritur hīc, an ecclesia & clerici teneātur ad gabellas, quæ hodie imponuntur in viro & similib. & dic, q̄ nō: per illā aut. itē nulla cōitas. C. de sa. san. ecc. te net Bal. in. d. l. placet. C. eo. ti. nisi gabella fuisset imposita p oneribus, ad q̄ tenetur ecclesia: q̄a tunc succedit loco onerū: vt voluit Bart. in. d. l. ad instructionē. & vide de materia, quod plenius leg. & no. in. c. fi. de vi. & ho. cleri.

¶ M M A R I V M.

- 1 Ecclesia dicitur propria domus orationis.
- 2 Cœmeterium gaudet illa immunitate: qua gaudet ecclesia.
- 3 Ecclesia potest tempore necessitatis ad defensam rerum & per

sonarum in castelli, vel fortificari, contra hostes.

Argumentum de personis ad locum validum est.

- 4 Processus factus per iudicem secularem in ecclesia, vel in cœmi terio est ipso iure nullus. 2. 8. secus per iudicem ecclesiasticū.
- 5 Actor si est excommunicatus, nō pōt contra aliquem iudicium agitare: si illud iudicium agitur in ecclesia. Excoicatus debet repelli à limine ecclesiæ, quacūq; cā intret.
- 6 Contractus facti in ecclesia valet, quando expediuntur per iudi cem seculare per viam voluntariæ iurisdictionis: secus si con tentiosa. Contractus & gesta spectantia ad voluntariam iurisdictionem, possunt fieri diebus feriatis. Argu. de diebus feriatis ad locum sacratum, validū est in iure.
- 7 Dispositio odiosa super quasi contractu, non extenditur ad pu rum contractum: nec econtrā. Mulier, quæ prohibetur contrahere sine certa solennitate: non prohibetur adire hereditatem, etiam sine illa solennitate.
- 9 Doctorari quis potest in ecclesia. Scholaris, si reperitur idoneus, & petit se doctorari, non peccat vitio presumptionis: secus si est indignus. Pactum factum in ecclesia, est magis graue & punibile.
- 10 Concilia, vel parlamenta fieri in ecclesia, est prohibitum, nisi re spiciant actum pietatis.

C A P. P.

Vm ecclesia. ¶ Causa sanguinis

in ecclesia vel cœmi terijs agitari non debent. hoc dicit. Diuidi tur. Nam in principio & in fine ponitur du plex constitutionis causa: in medio ponitur constitutio. Secunda ibi: *seculares*. ¶ Casus literalis. Cum ecclesia Dei (secundum Euangelium) domus orationis esse de beat, & non spelunca latronum: aut sanguinis forum: sta tuit Pa. q̄ iudices seculares causas criminales, vbi de san guinis effusiōe, vel de corporali pœna agit ibi sub inter minatiōe anathematis, nō debeāt exercere. Absurdū est em ibi cām sanguinis agitari: vbi est tutela refugij consti tuta. B. ¶ ¶ No. j. q̄ eccl. est oratiōi deputata. & facit iste tex. vt magis i eccl. quā alibi sit orādū. ad qd vide bo. tex. cū gl. in. c. p̄simoniā. xlj. dis. & in. c. decet. §. null⁹. e. ti. li. vj.

2 ¶ ¶ No. ij. q̄ cœmeteria gaudēt eodē priuilegio cū eccle. sicut em interdictū iudiciū seculare in ecclesia: ita & in cœ miterio, vt hīc. & hodie p̄cessus est ipso iure nullus, siue fiat in ecclesia, siue i cœmiterio: vt in. d. c. decet. §. ad hoc. Itē cœmeterium gaudet immunitate, sicut ecclesia, & pa riter vtrorūq̄ cōmittitur sacrilegiū. xvij. q. iij. q̄ quis. & interdicta eccl. vñ interdictū cœmiteriū. vt in. c. si ciui tas. de sent. excō. li. vj. Ad quod tñ vide qd habetur in. c. vnico. de cōse. eccl. vel alt. li. vj. & si alicui interdictur in gressus ecclesiæ, vñ etiā interdictū cœmiteriū: vt in. c. is cui. de senten. excōmu. li. vj. & vide qd nō. ibi. gl. q̄ tangit an p̄dicta æquiparatio p̄cedat, si cœmiteriū ecclesiæ nō sit cōtiguū. & c. ¶ No. tertio, q̄ in ecclesia est tutela refu gij cōstituta: & hoc. q̄a cōfugiēs ad ecclesiā est tut⁹: vt in c. j. proxi. vbi de hoc & olim in lege veteri talis tutela erat in aliquibus ciuitatibus. de quo vide tex. iūcta gl. in. c. illa xv. q. o. j. ¶ ¶ Et inducitur iste tex. ad quæstio. an ecclesiæ debeāt in castelli. & dicūt Inn. & Hof. q̄ nō ad offensio nē alicui⁹. x. q. j. c. sanctorū. in fi. tñ vt defendant Christia ni & boni à malis, credūt posse in castelli: & cū hoc trā seunt cōiter doct. hīc. Pro hoc bñ facit iste tex. hīc in fi. in ar. & c. nulli. xlij. di. vbi patet, q̄ tpe necessitatis licitē qs hospitatur in ecclesia. Et not. hoc dictū p consuetudine rusticorū, qui tpe hostilitatis habent refugium cum bo nis suis ad ecclesiā: & ibi fortificantur. facit optimē ar guēdo de personis ad locum. c. ij. s. eo. ¶ ¶ Opp. de. c. j. s. eo. vbi patet: quod nedū iudiciū sanguinis, sed etiā ciuile in ecclesia, seu in ipsius domib⁹ agitari nō debet. So. gl. ij. fatetur cōtrarium. & ad tex. supplet maximē. & hodie, vt prædixi: habemus tex. in. d. c. decet. in quo inducitur nul

SEB. SAPIA, a ¶ An ecclesia. vi. de. Felin. in. c. quæ in ecclesiarum. co. pe. ver. de gabellis aut. s. de constitu. & Firm. in tra. de gabellis. in. viij. parte principali, col. iij.

Antonius Franci.

¶ In eccle. Qui cō tractus possunt fieri in ecclesia: & an possint fieri vltra ea, quæ habentur in. c. decet. de immu. ecc. libr. vj. vbi est ille no. tex. quod ecclesia est cuiq; potissimum refugium, nec in ea debent fieri placita & lites, quia domus mea, domus orationis vocabitur &c. vide etiā quæ habent in l. j. C. de his, qui ad eccl. cōfu. Et qñ dicat offendi ecclesia, vel ecclesiastica libertas vide in nota. in c. nouerit. de sent. excō. & Cy. Bart. & alios in aut. causa & irrita. C. de sacrosanc. eccle. & vide Alex. in cōfi. c. x. & seq. in ij. parte. cōfi. & vide etiā Oldr. in cōfi. l. iij. & habetur per d. An. in. c. j. de ser. eccle. enim dicitur esse cultrix. & auctrix iustitiæ: vt p. Bal. in l. ea lege in vj. qō. C. de condi. ob cau. & in l. accepta. C. de vsu. & in c. si cliētulus. in. g. si diuersum. de a. li. feu. & per Pau. de cast. in cōsilio clxxij.

litas ipso facto tam processus, quā snæ iudicis secularis. Secus dic, quo ad iudicē ecclesiasticū. Ipse enim licitē iudicium exercet in ecclesia: vt in. c. præceptū. ij. qō. ij. & in c. qua fronte. de appella. quinimo no. istā glo. in eo, quod dicit iudiciū ecclesiasticū de honestate exercendū in ecclesia, & non alibi: vt propter loci reuerentiam caueant homines magis à periurijs & mendacijs. Potest tñ alibi exercere. ad hoc. c. qua fronte. de appel. vbi tenet, q in palatio Epali potest exerceri: & sic in multis locis seruatur.

¶ Sed glos. ista postmodū quærit, quid si actori, vel reo est interdictus ingressus ecclesiæ: & iudiciū agitur in ecclesia? q interdictū non extēditur ad istū casum: & nō dicit quare. Puto, q ista solutio potest intelligi duobus modis. Primò, q interdictū ingressus ecclesiæ extenditur ad celebrationē diuinorū & auditū: non autē ad simplicem ingressum. Sed hoc mihi non placet, per. c. is cui. de sen. exc. li. vj. vbi dicitur quod interdicto ingressu ecclesiæ videtur per consequens ibidē interdicta diuinorū celebratio. vnde pondera illud verbū per cōsequēs: ergo principaliter interdicatur sibi ipse simplex & nudus ingressus ecclesiæ. Et pro hoc facit, quia excōicatus debet repellī ab ecclesia quacūq; causa intret: vt. xxxiij. distin. clero. xxv. di. per lectis. Secundò potest hæc solutio intelligi, quod nō extēditur ad hūc casum. s. cum venit ad iudiciū, vt fiat ius. & pro hoc intellectu facit similitudo, quæ sequitur in gl. Sol. gl. secundò principaliter, q debet tunc iudiciū agitari extra ecclesiā: vt sic iste seruet interdictū. & hæc vlt. solutionē dicit Host. tenēdā p quā interdictū. seruatur & causa expeditur. ar. de spō. c. cōmissum. Ala. & Goff. distinguūt iter actorē & reū. Mihi plus placet hæc opi. vltima quod nō debet propter delictū actoris mutari solitus iudicij locus. vnde actor repellatur, cū nō possit ecclesiā intrare. faciat se ergo absolui: si vult audiri: sicut dicimus incōicato. secus in reo: cū veniat necessitatē: vt in. c. intelleximus. de iudi. ¶ Quæro extra gl. an tutor, vel curator possit decerni in ecclesia? do. Pet. de Anc. dicit posse dici quod sic: quia isti sunt actus pietatis. & remittit ad not. per. Bal. in l. nemo. C. de sacrosanc. eccle. Ego generaliter distinguo sic: quia aut actus, qui expedit in ecclesia per iudicem secularē, fit per viā volūtariæ iurisdictionis, aut contentiosæ. Primo casu actus tenet: nec annullatur vigore. c. decet. præalle. quia illud. c. loquitur in strepitu iudiciorū. & tenet Bar. in l. actus. C. de ser. per illū tex. vbi patet, q actus, qui spectant ad volūtariā iurisdictionē, pnt celebrari diebus feriatis: quasi valeat argu. de tpe feriato ad locū sacratū. & facit quod ipse notauit in l. diu. ff. e. Sed ego credo q act⁹ teneat: sed fieri nō debet dieb⁹ feriatis: nec in eccl. nisi cōcernat pietatē: arg. in. c. j. de ferijs. & quod ibi no. & facit quod j. dicam. q autem actus teneant, facit idē tex. in. d. c. decet. quia loquit in strepitu iudiciorū. vnde cū sit pœnale, non debet extendi. vnde dicit ibi gl. no. quod illud. c. nō debet extendi ad cōtractus, qui fiunt in ecclesia. ¶ Ex quo nota, q dispositio odiosa concepta super quasi contractu, nō extēditur ad purum cōtractū. Nam in iudicio quasi contrahi mus. l. iij. ff. de pecu. Idem dic e contra. s. q dispositio odiosa cōcepta super quasi contractu, non extēditur ad cōtractum. quod tenuit Bar. in l. more. ff. de acqui. hær. vbi dicit, quod si statutū prohibet mulierē cōtrahere sine certa solennitate pōt nihilominus hæreditatē sine vlla solennitate adire. & vide quod leg. & not. in l. apud Iulianū. ff. ex. qui. cau. in pos. ea. ¶ Si verò actus expeditur in ecclesia per iudicem secularē per viam contentiosæ iurisdictionis. & tunc credo, q indistinctē processus sit nullus. per. d. c. decet. q loquitur indistinctē. vnde credere q etiā si cōcerneret pietatem, annullaretur processus. debet em iudex procedere in tribunali suo. text. em in. d. c. decet. loquit vniuersaliter & indistinctē: vt patet prope finē. ibi: nulla inibi causa per laicos. &c. ¶ Vltius quæ

ro: an in ecclesia posset quis doctorari, vel magistrari. Io. And. post Guli. formauit istā. q. in. d. c. decet. & cōcludit tandem, q sic. tum: quia actus iste est licitus & honestus & ecclesiasticus: tum, quia recipitur gradus à persona ecclesiastica: vt cle. ij. de magistris. iuncta gl. Tum, quia sciētia est sanctissima res: vt in. l. j. §. est quidē. ff. de var. & extraor. cog. Et hoc mihi placet, & consuetudine communi & generali roboratur. facit quod no. in. d. cle. ij. quæ dicit, q licitē & sine peccato petit quis hunc honorē magisterij, si est idoneus: quia opportunitatē communicandi alijs scientiā. quod pertinet ad charitatē. indignus verò peccat quia incurrit peccatum præsumptionis. & tantò plus, quando petit in ecclesia. arg. c. cum grauia. iij. qō. ij. vbi dicit tex. no. Nam quos grauia peccata deprimūt, ad maiorem cumulum damnationis potius, quā ad absolutionem eorum eorū corpora in ecclesijs ponuntur. Dic tamen, quod actus semper tenet cum non expeditur per viam contentiosæ iurisdictionis. ¶ Vltimò hūc quæritur, an laici, seu societates laicorū licitē faciant parlamēta & concilia sua in ecclesia? Dic, q regulariter ista prohibētur: vt patet in. d. c. decet. vers. cessent. vbi dicitur q in ecclesijs debet cessare vniuersitates & societates quorumlibet, concilia, cōmunionēs & publica parlamēta. Dicit tamen ibi Io. and. quod pro actu pietatis, vel spiritualitatis bene possent ibi congregari: vt puta vt faciāt aliquā oblationem: vel faciant ibi societate alicuius actus pietatis. qd no. pro consuetudine hodierna. & facit bene in arg. si quis dispicit. xlij. distin.

- ¶ S V M M A R I V M.
- 1 Reus fugiens ad ecclesiam non potest amplius puniri in corpore: sed aliter. 8. nisi in duobus casibus hic exceptis. 2. 3. 5. 14. vbi ponuntur alij casus.
 - 4 Pœna appella. stricto mō sumpta: nō venit nisi pœna corporalis.
 - 5 Latro nocturnus & depopulator agrorum, qui sint.
 - 6 Iudæus fugiendo ad ecclesiam: an gaudeat immunitate, ne possit vltius super illo delicto corporaliter puniri. 23.
 - 7 Præsumptio iuris & de iure est, quando lex propter talem præsumptionem aliquid certum statuit.
 - 9 Fugies ad ecclesiam quomodo punietur in pœna aliqua: si est in ecclesia, vel quomodo fiet contra ipsum executio?
 - 10 Lis si recusetur contestari, potest fieri immisio in possessionem rerum recusantis ex primo & secundo decreto.
 - 11 Fugiens ad ecclesiā non potest per iudicē ecclesiasticum puniri.
 - 12 Verbū negatiuū vniuersale includit etiā ecclesiasticas personas.
 - 13 Immunitas ecclesiastica videlicet vt ad eā fugientes non possint puniri. non censetur concessa ipsis clericis & religiosis.
 - 15 Exceptio facta in aliquibus casibus: non firmat regulā in non exceptis, et si illi casus sint exceptuati per dictionē taxatiuā.
 - 16 Alienatio rerū ecclesiasticarū nō requirit tantā solennitatē de iure canonico, quā de iure civili, & est stādum iuri cano. Lex civilis nō ligat ecclesiā, nisi approbetur. & accepta fuerit.
 - 17 Immunitate ecclesiastica nō gaudet, qui deliquit in ecclesia sub spe immunitatis, secus si extra ecclesiam. 18.
 - 19 Priuilegium concessum non subdito, non pōt vltius reuocari.
 - 20 Immunitate ecclesiastica, quare non gaudent famosi latrones, & quidam alij, de quibus in tex. & per doct.
 - Delinquens ex proposito, an gaudeat immunitate ecclesiæ. 25.
 - Argumentum per locum à speciali: validum est in iure.
 - 22 Fugiens ad ecclesiam pro debito gaudet immunitate, vt inde non possit inuitus extrahi, nisi propter tale debitum haberet alteri seruire, vel esse pro debito tributorū. 24. vbi plenē quomodo proceditur contra tales debitores.
 - 23 Fugiens ad ecclesiam, quis & quo casu gaudeat immunitate.
 - 26 Fugiens ad ecclesiam, si fuit inde violenter extractus, potest ecclesia compellere extrahentem ad restitutionem.
 - 27 Captus in territorio alieno potest per rectores territorij repeti.
 - 28 Fugiens ad ecclesiam, à quo debet alimentari. Clerici habentes proprium, non debent ab ecclesia subueniri. Clericus pauper debet sibi manibus quærere victum.

- 29 Delictum commissum in ecclesia, an debeat puniri per iudicem
secularem, vel ecclesiasticum.
- 30 Immunitate ecclesiastica, an gaudeat palatium Episcopi.
Ecclesia usque ad quod spatium gaudeat immunitate sua.
- 31 Fures famosi tantum possunt furca suspēdi: alij aliter puniuntur
licet statuta aliter disponant.
- 32 Carceratus, si cum licentia iudicis discessit de palatio, ut iret ad
missam, cum iuramento de reuertendo, si non reuertatur, an
possit inde extrahi?

CAP. I.

Inter alia. ¶ Malefactor fugies^a ad
ecclesia^a imunitate gaudet
nisi in duobus casibus. seruus verò restituit^r
dño de ipsi⁹ impunitate iurati. h. d. & cōiter
fic sumatur. ego verò latius & notabilius summo sic.

- 1 ¶ Reus criminis ad ecclesia^a fugies, nō est violēter ab ea
extrahendus: nec debet ampli⁹ p̄textu criminis cōmissi dā
nari ad mortē, vel ad aliā poenā corporale. est tñ aliter le
gitimē puniendus. Fallit in duobus casibus hīc expressis.
h. d. priō: Seruus fugies ad ecclesia^a timore dñi sui: est dño
de eius impunitate iurati restituendus. h. d. secundō. Duo
sunt dicta. secundū ibi: si verò. ¶ Casus literalis. Quēsitum
fuit à Pa. utrū fugiētes ad ecclesia^a debeāt ibi defendi. Pa.
verò sup hoc distinguit: q̄ cōfugiens ad ecclesia^a est liber,
aut seru⁹. si liber, quātūcūq̄ graua cōmittat, nō est ab ec
cl. p violētiā extrahēd⁹. Nec inde debet dānari ad mortē
vel poenā: sed Rectores ecclesiarū mēbra & vitā sibi ser
uēt. Puniant tñ aliās sup eo, qđ iniquē fecerūt: nisi fuerit
latro public⁹, vel nocturn⁹ depopulator agrorū, q̄ publi
cas stratas obsideret suis insidijs, qui ab ecclesijs extrahi
pnt, nulla defensiōe sibi p̄stita. si aut fuerit seru⁹ ad eccle
sia^a cōfugiēs, si dñs eius de impunitate psonā clericis iura
mētū p̄stitit, dño suo restituat, ēt inuitus: aliō qñ à dño
nō poterit occupari. Ber. ¶ No. j. q̄ vbi in eodē facto da
tur Canonū & legū cōcurus: licitē ēt in foro canonico &
ad decisiōē causā ecclesiasticā simul allegant. cōcordat
c. j. de iura. calū. & c. j. de no. ope. nū. cū si. Et p hoc ego di
co nō bñ dixisse glo. in. c. si in adiutoriū. x. di. q̄ dixit leges
nō esse allegādas: nisi in defectū canonis. ¶ Et no. ex hoc
tex. q̄ cū simul allegant, p̄mitti debēt canones, tanquā di
gniores. Et pōdera: q̄ tex. appellat canōes sacros: vidēt em̄
pmulgati instinctu spūs sancti. l. di. si ille. Tex. tñ legis ap
pellat. ll. sacratissimas. At in. l. leges sacratissime. C. de leg.
dicūt diuinitus pmulgate. l. fi. C. de p̄scr. lō. tēp. & p vtrif
q̄ facit tex. i. l. j. s. est qđ. ff. de var. & extraor. co. vbi sentē
tia iuris ciuiliis dicit res sanctissima. ¶ Itē no. tex. pro con
suetudine doctorū, q̄ ex mente & dispositione Canonū
2 & Legū formāt distinctionē. sic em̄ Pa. fecit hīc. ¶ No.
iij. tex. ibi quātūcūq̄ graua & c. quōd ppter atrocitatē
delicti, nō debet quis ad ecclesia^a cōfugiēs, immunitate
priuari ecclesiastica. & hoc facit ad ea, quā dicā super gl.
3 ¶ No. iij. quā immunitatē cōsequitur reus ad ecclesia^a
cōfugiens. Nō em̄ effugit prorsus vltionē delicti: sed con
sequitur principaliter duo. primō, ut inde violēter non
possit extrahi. Secundō, ut nō possit ampli⁹ de illo dānari
ad mortē, vel ad aliā corporale, seu corporis afflictiuam.
Poteest ergo damari pecunialiter, & aliter, quā in per
4 sona. ¶ Et ex hoc & ex tex. no. quōd strictē appellatiōe
b poenā, venit poena corporis afflictiua: non autem pecu
c niaria, vel alia extra corpus. Nam textus hīc dicit, quōd
debet damari ad poenā. & postea dicit, quod est aliās
legitimē puniendus. Ad idem. c. id constitutum. xvij.
quāstione. quarta vbi dicitur, quōd fugientes ad eccle
siam sunt ab omni poenarum genere securi. & tamē com
pellunt aliter de delicto satisfacere: ut ibi: & hīc. ¶ No
ta, quōd publicus latro, vel nocturnus depopulator
agrorum, non gaudent hac immunitate ecclesiastica. Di
citur autē publicus latro, qui palam & publicē furat: ut

sunt isti piratæ, vel qui publicē stant in stratis: vel isti ha
bentes arcem, vel castrū & disrobant homines transeun
tes. Nocturnus verò depopulator agrorū dicit, qui obfi
det stratā publicā disrobando transeuntes: ut dicitur
in tex. & differt à publico latrone: quia iste clandestinē fu
ratur & moratur in loco. vnde dicitur nocturnus depo
pulator agrorum: secundum Inno. quia in nocte segetes
destruit dum ibi se abscondit, iacet & latet. Et quia pro
pter homicidia & rapinas, quā faciunt in stratis combu
rūt & destruunt agros illorum, qui eis non seruiunt. Ex
pediam ergo gl. & quod eis non erit applicabile, reserua
bo in fin. ¶ Primō igitur quæro, quid si iudæus fugiat
ad ecclesia^a: nunquid gaudeat hac immunitate. Sol. glo.
in versi. extrahendus. dicit, quōd sic, dummodō absit si
mulatio. alleg. l. j. C. de his, qui ad eccle. confu. vult dicere
quōd si iudæus fugiat ad ecclesia^a & velit verē effici Chri
stianus, gaudere debet hac immunitate. & licet doct. no
stri trāseant cōiter cū hac gl. idē Lau. in. cle. j. de poen. &
remis. tamen vide gl. in contrarium. in. d. l. j. quā dicit, q̄
etiā cessante simulatione non gaudet iudæus hac immu
nitate. & ad tex. illius. l. j. quā videtur ponderare simula
tionem. Respondet, quōd denotat frequentiam: quasi di
cat, q̄ ideō fecit tex. ille mentionem de simulatione: quia
frequenter iudæi simulant religionem fidei: ut fugientes
ad ecclesia^a possint euitare poenas criminū & debito
rum onera. Ego credo illā gl. veriorē, quā nostrā. vnde di
co, q̄ illa. l. inducit præsumptionē iuris: & de iure contra
simulationē. Ex quo em̄ iudæus reatu aliquo, vel debitis
fatigatus fugit ad ecclesia^a: & dicit se velle effici Chistia
nū, præsuntur violentē q̄ hoc faciat in fraudē: nec de
bet recipi probatio in cōtrariū: quia illa lex præsūmēdo
fraudē statuit. dicit em̄ q̄ ante non debent suscipi, quā de
bita vniuersa reddiderint: vel fuerint innocētia demon
7 strata purgati. ¶ Ex quo em̄ lex super præsumptiōe cer
tū quid statuit, nō admittitur probatio in cōtrarium: ut
not. gl. in. c. ferrū. l. dist. facit quod leg. & no. in. c. is qui fi
dē. de spō. facit ad prædicta in argumētū optimū quod le
gi. & no. in. c. vnico. de obligatis ad ratiocin. ¶ Quæro,
8 quia tex. ¶ dicit quōd fugiens ad ecclesia^a, est aliās legiti
mē puniendus: quæritur quā poena puniatur? Solut. dicit
gl. in verbo puniendus. q̄ punietur pecunialiter, vel aliter
satisfaciet præter poenam corporale. Et idem doctores
cōiter hīc dicentes, q̄ ciuilitē cum illis agi pōt: accusari
verò etiā processu temporis nō possunt: aliās modica ef
fet hac immunitas ecclesie. Dixit tñ Inn. q̄ p̄textu hu
ius criminis poterunt repelli à promotione. Aduerte. pu
to, q̄ ciuilitē & criminaliter potest cū istis agi, etiā dum
existunt in ecclesia: dūmodo nō cōsequantur poenā cor
poris afflictiuā, ut hīc vbi tex. dicit, q̄ sunt aliās legitimē
puniēdi: ergo loquitur de accusatiōe criminali. hinc post
multa dicit gl. no. in. c. reum. xvij. q. iij. q̄ priuilegiū eccle
sia^a operatur: ut omnino neque vitā perdat, neque mem
brū: sed aliās pecunialiter satisfaciat. vel si hoc nō potest,
seruiet ei perpetuō quē læsit. arg. c. de rap. xxxvj. q. j. qđ
no. Ad idē firmat ibi Archi. dicens, q̄ illa snia fuit Hug.
ut fugiens ad ecclesia^a, non debeat amplius puniri poe
na mortis, membrorum, vel verborum: sed debet puniri
pecunialiter & satisfacere. & hoc innuit hīc iste tex. dum
dicit, quōd cōponat. & c. quod sonat quo ad satisfactionē
pecuniariam: nō tamen propter hoc negatur secundū Hu
go. quin etiā possit satisfacere: puta iurando illi fidelitatē
vel præstando aliud seruitiū prout voluit gl. præalle. Sed
tu consydera, q̄ tex. hīc vtitur verb. puniendus. & vnum
ius debet per aliud suppleri. vñ vt dixi, poterit puniri ad
omnē poenā p̄ter corporale. fateor tñ q̄ poterit cū læ
so cōponere. put eis placuerit. Nā satisfactū itelligit, qua
litercūq̄ volūtati creditori satisfiat: ut in. l. si rē. §. ois. ff.
9 de pig. acti. ¶ Sed ego quæro qualiter mādabitur execu
tioni ista poena: & qualiter procedetur contra istum ad
condēnationē, ex quo est in ecclesia? Aduerte circa mo

SEB. SAPIA.
¶ Fugiens. Nūqd
ille cui est interdi
ctus ingressus ec
clesiæ, si fugiat in
ecclesia sit tut⁹, vi
de Felin. in. c. a no
bis. s. de excep.

SEB. SAPIA.
¶ Appellatione
poenæ. Vide Car.
in. cle. ij. §. j. in fe
cunda. q. de hære.
& alia allegata p
Firm. in reperto
rio suo, in verbo,
multa. & in ver.
poena.

¶ Corporis afflicti
ua. Not. q̄ strictē
appellatione poe
næ venit poena cor
poris afflictiua.
Tu pondera, quia
in. c. præce. est ca
sus in contrarium
in ver. poena cor
porali. In cōtrariū
est casus i. l. j. C. de
spor. in ver. corpo
raliter puniat. tex.
in. l. aliud fraus. §.
poena. ff. de verb.
fig. facit c. j. de fur.
in verbo admortē
vel poenā. probat
in. c. finē litibus. in
verb. puniatur. de
do. & cōt. pbat in
c. j. de cōse. vbi di
cit do. Abb. q̄ in
telligit de poena
tormētorū. l. Im
peratores. ff. de iu.
fis. in versi. ipse tē
poenā subdidisti.
vide. c. fi. in verbo
poena. de iur. calū.
vbi venit priuatio
actiōis. l. j. C. de his
q̄ latro. oc. in ver.
imperiali suppli
cio. l. pgnatis. ff. de
poe. facit. c. ad audi
entiā. de fal. in ver.
poenā corporale.
facit. c. ij. de sortil.
vbi venit suspēsiō
Cōcorda ut atten
dat materia subie
cta: & limita, nisi
ex adiūcto illi ver
bo poenæ intelli
gere, de qua poe
na intelligit. l. iij.
§. cētū. in ver. poe
næ certe pecuniē.
de verb. obli. & in
c. si religiosus. de
ele. in. vj. ver. poe
nā iurib⁹ euacuet
lectio. An. Barba.
Anto. Fran.
¶ An appellatiōe
poenæ, qñ simpli
citē fit mentio de
poena, veniat poe
na corporis affli
ctiua. dicas, quōd
vbi poena statuta
& imposita à lege

vel statuto, non ca-
dit in delinquen-
tem, potest iudex
illum ex officio al-
terare: vt per Bar.
in. l. hos accusare.
ff. de accus. & vbi-
cunq; poena in iu-
re non exprimitur,
poena videtur arbi-
trio iudicis im-
ponenda. arg. c. de cau-
fis. de offi. delega.
& no. in. c. san. de
cel. missa. & quan-
do poena est in ar-
bitrio iudicis, an
imponere possit
vel corporale, vel
pecuniarium: vide
gl. i. l. seruos. ff. ad
l. iuliam, de vi. & no-
ta. Cy. in. l. nemo.
C. de sum. trini. &
j. q. iij. c. saluator.
& vide gl. in. c. ij.
de tranila. prela. &
aliam gl. in. c. cum
quida. de iureiur.
& do. An. in. c. ea,
que. de sta. mona.
Et adde, quod se-
cundum qualitate
culpe & delicti ita
est imponenda. p. e.
na. l. respiciendum.
ff. de p. ex. admo-
nere. xxxij. q. ij.
c. quia erat. de p. ex.
dis. ij. c. cu. inhibi-
tio. in. c. si. de cla.
despon. c. latores.
& ibi no. de cleri.
excom. mi.

ZACHARIAS.

3 ¶ Violenta abstra-
ctio fieri non de-
bet. Adde Gul. de
cu. in repet. l. epi-
scopale iudicium.
nu. 2. & ibi in apo-
sti. celsi ad eum in
verfi. propria au-
thoritate. C. de epi-
scop. & cle. & istu
in. c. j. n. i. & quod
ibi posui in apo-
sti. ad eum, in ver-
committens malefi-
ciu. j. de hom. vo-
lunt. vel casu.

dum procedendi: dico, qd poterit exire ecclesia. Na ex il-
lo solo confugere ad ecclesia consequitur immunitate: vt
in. c. constituimus. xvij. q. iij. & hic. Prælati tamē de facto
violant has immunitates: debent enim à iudicibus secula-
ribus promissione de vita & mēbris seruandis obtinere:
vt hic. & dicit Inno. qd si necesse fuerit exigere super hoc
iuramentū, & etiam maiores cautiones. ar. c. literas. de re-
stit. spo. & c. grauē. de sen. excō. quod bene no. Et eo exeū-
te poterit fieri processus & sentētia executioni in bonis
mandari: vel poterit aliter cōponere cum læso: vt. s. dixi.
Si verò nullo modo velit de ecclesia exire, & fortē timēs
tyrannidē iudicis secularis: nullo mō debet de ecclesia ex-
trahi per iudicē, vel per aliū. Nā vt innuit tex. duplex est
immunitas. Prima, vt nullo modo extrahatur inuitus. Se-
cunda, vt non condēnetur inde ad poenā corporalem, vt
hic & facit tex. in. d. c. reū. & in. l. ij. C. de his, qui ad eccle-
cōsu. vbi indistinctē prohibetur extractio: poterit ergo
tunc cirari in ecclesia: & tenetur cōparere per se, aut per
procuratorem: vt probatur in. l. prælati. C. e. vbi tex. &
Bart. Si autem noluerit per se, vel per alium cōparere, si
lis erat contestata ante fugam, procedetur ad sniam pec-
uniariam, vt hic. & ibi: & mandabitur sententia execu-
tioni in bonis. ¶ Si autem erat lis cōtestata, procede-
tur ad primum & secundū decretum secundū qualitatē
cause: vt in. d. l. prælati. hæc procedunt respectu iudi-
cis secularis, quo ad reū laicū. ¶ Sed dubitat, an iudex
ecclesiasticus possit istum cōfugientē arcere & constrin-
gere: præsertim si est persona ecclesiastica. Solum Inno. hic
in verfi. ad ecclesia. tetigit succinctē modica verba in hac
q. dicens qd licet isti confugientes ad ecclesiam non pos-
sint cōdēnari ad poenā corporale: possunt tamen in mo-
nasteriū retrudi ad poenitentiam agendā. alle. l. di. si Eps.
& C. de adulte. authē. sed nouo iure. sed dicit Ioan. And.
quod per hanc gl. videtur Inn. sentire, qd per iudicē eccle-
siasticum fugiens ad ecclesiam bene potest inde extrahi
& puniri ecclesiastica poena. Et pro hoc facit secundum
eum: quia contra seculares potestates, nō contra ecclesia-
sticas, videtur hæc immunitas adinuenta. Pro hoc. xvij.
q. iij. c. frater. ibi: nec quod potestatibus quidem, nec pri-
cipibus vnquam licuit perpetrare: vt hominē in sanctua-
rijs constitutum. & c. vt ibi. Ad idem capit. diffiniuit. ea.
cau. & q. vbi violans ecclesiæ immunitatem, puniri iube-
tur seueritate Regia. ergo de laicis loquitur. ¶ Præterā
ad prædicta facit: quia ecclesia non præsumitur priuile-
giasse contra se: de cens. c. cum instantia. Item iudex eccle-
siasticus nō imponit poenam mortis: aut trūcationis mē-
bri, à quibus debetur immunitas, vt hic. Sed Io. an. præ-
dicta non placent: nec credit Inn. sic intellexisse. vnde cō-
cludit ipse, qd abstractio violenta etiam per iudicem ec-
clesiasticū, vel dominium ecclesiasticū etiam de subdito
vel seruo fieri non poterit. alleg. l. ij. C. de his, qui ad ecc.
confug. vt simpliciter dicitur minimē licere fugientes.
& c. Idem habetur. xvij. q. iij. c. reum. vbi dicitur reū ad
ecclesiam fugientem nemo abstrahere audeat. & in. c. dif-
finiuit. ea. cau. & q. vbi dicitur. Diffiniuit sanctum cōci-
lium, vt nullus audeat confugiētē & c. ¶ Vniuersale igitur
verbum negatiuum, etiam ecclesiasticos includit. &
facit in argu. vnicum. j. de natis ex libero ventre. Non enī
debet ille impugnare qui defendere debet: vt ibi. & de re-
stitut. spoli. c. conquerente. in prin. Itē patere legem, quā
tu ipse tuleris. de constitu. cum omnes. Ad motiua autē
superius facta, cum dicitur iudicem ecclesiasticū nō im-
ponere poenā mortis, vel detrūcationē mēbrorū: respō-
det, qd tex. loquit de omni poena. & apertius loquitur pal-
leg. c. constituimus. vbi cauet de omni poenarū genere, nec
glo. Inno. loquitur de poena: sed de poenitentia. Et pro
hoc facit glo. in. c. de raptoribus. xxxvj. quæstione. j. quæ
videtur sentire, quod talibus potest iniungi poenitentia.
¶ Aduerte, qd Io. An. apertē tagit qd in subdito, vel ser-

uo domini ecclesiastici, vel in iudice ecclesiastico res-
pectu secularis persone. Et concludit, quod per istos violē-
ta abstractio fieri non debet. quod mihi satis placet: &
allego pro eo. c. nullus. xvij. q. iij. vbi tex. expresse dixit,
quod nullus clericorū seruū, aut discipulū suū confugie-
tē ad ecclesia extrahere audeat, vel flagellare psumat. & c.
¶ Sed circa duo potest dubitari. primò, an iudex ecclesia-
sticus possit fugienti ad ecclesia inuito indicere poenitē-
tiam. & ista. q. succinctē tangit Io. And. post Inn. & vter-
que videtur sentire, qd sic. & facit gl. in. d. c. de raptorib.
quod mihi placet: dumodò inuitus non extrahatur ab ec-
clesia: vt sic consulatur pariter immunitati ecclesiasticæ
& animæ istius fugientis: & sic possunt reduci ad cōcor-
diā Lau. & Zenze. qui in hoc videtur contrariari in cle. j.
de p. ex. & remis. Nam immunitas non intelligitur cōces-
sa in præiudicium animæ. Potest enim quis cōpelli ad a-
gendum poenitentia de peccato publico: vt in. c. j. de spō.
& xxv. q. vj. c. si. nec ecclesia excusat cum hæc poenitentia
imponatur in ecclesia: vt in. c. in capite. l. diffin. ¶ Secū-
dò principaliter pōt dubitari, nunquid hæc immunitas
sit concessa clericis & religiosis: vt non possint per iudi-
cē propriū in ecclesia arceri: seu violenter extrahi. Et hæc
quæstionē expresse non attingunt hic docto. Nam Ioan.
And. nullam mentionem facit de clericis vel religiosis fu-
gientibus ad ecclesia: vel in ea delinquentibus, seu existen-
tibus: nec ego reperio aliquem tex. qui expresse pvideat.
Sed ego salua meliori deliberatione: teneo, quod hæc im-
munitas nō habet locum in eis: si iudex ecclesiasticus cā
discipline & non odij, vult eos arcere in ecclesia & puni-
re & extrahere: vt duci faciat ad carcerē. & primò addu-
co gl. quæ hoc aperte sentit. in. c. nullus. xvij. q. iij. ¶ Se-
cundò cōsydero, quod civilis lex non facit aperte mētio-
nem de clericis vel religiosis: & si faceret, nō valeret: quia
non potuisset dare priuilegiū in præiudicium ecclesia-
sticæ iurisdictionis: iuxta no. per Inno. in. c. nuper. de test.
facit. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. & xxvj. diffin.
bene quidem. Iura canonica & si nō distinguant inter cle-
ricos & laicos: tamē si ponderentur, videntur mentē ha-
buisse ad laicos duntaxat. Patet hoc in eo, quod dicit hic
rectores ecclesiarum debent obtinere promissionem de
morte & mēbris saluandis. Non enim dicit, quod debent
indulgere. quod fecisset, si fuissent locuti de clericis, quo-
rum punitio spectat ad ipsos ecclesiarū rectores: vt Epm
& alios prælatos. de offi. ord. cū ab ecclesiarum prælatis.
Idem videtur velle. c. reum. & c. id constituimus. cum si.
xvij. q. iij. Item probatur hoc apertissima ratione præ-
sertim in religiosis, qui rarò, aut nunquā exeunt claustra
monasterij. xvj. q. j. placuit. el. ij. Nam secundū regulam
eorū & iura cōmunia possunt per superiorem in monaste-
rio arceri, verberari, & incarcerari, & si opus, est de mo-
nasterio expelli, & in alijs arctioribus monasterijs reclu-
di: vt patet ex his, quæ leguntur & no. in. c. vniuersitatis.
de sen. excom. & in. c. fin. de regu. & transe. ad re. xvj. q. o.
vj. c. de lapsis. & in. c. dilectus. ij. de simo. Et idem dicendū
de secularibus clericis respectu Episcoporum. Nam Epi-
scopus iudicat in ecclesijs. secunda quæstione secunda. c.
preceptum. vel palatio suo: de appella. c. qua fronte. Et in
sententia condemnat quandoq; clericum ad perpetuum
carcerem: quandoq; ad verbera: vt in. c. tuæ. de poeni. &
in. c. nouimus. de verbo. signifi. & in. c. j. de calum. & in. c.
j. in. fi. xxij. q. v. & v. q. quinta. illi qui. & not. xlv. diffin. in
summa. Durum autem esset dicere, quod in ecclesia non
possent capi, arceri, incarcerari, & verberari: imò p ho-
nestate ecclesiæ debent verberari in ecclesia & per cleri-
cum, & non per laicum: vt in. c. vniuersitatis. de senten.
excommuni. & not. in dicto. capit. j. & in summa. xlv. di-
ffin. Præterā si clerici gauderent hac immunitate eccle-
siastica, hoc tenderet non ad decorem: sed ad maximum
dedecus ecclesiæ: cum videretur velle defendere faci-
nus cleri-

nus clericorum, qui debent esse sancti, & in suis actibus relucere: vt in. c. oportet sacerdotes. lxxxj. di. & canones mandant pro facinore eos deponendos ab ordine. de iudi. & si clerici. & in. c. cū non ab homine. Sequeretur etiā absurdū, quod cum multi sint clerici, qui nihil habent de patrimonio, remaneret eorū delictum impunitū, cū non possent pecuniariter puniri. Ad prædicta etiam facit cle. j. de priui. versi. si qui verò contra præmissa. & in. c. non solum. de regu. li. vj. vbi religiosi delinquentes in religiōe mādantur subijci grauibz pœnis. ¶ Præterea & vltimò cū occidentes in ecclesia gaudeant hac immunitate, nisi malitiosè in ecclesia id fecerint: vt in. c. f. j. eo. sequeret, q̄ clerici maximè, qui communiter viuunt, rarò aut nunquā punirentur de delictis eorū: cū plurimū delinquant in ecclesia. cuius contrariū apertè probatur, in. d. c. null⁹. xvij. q. iij. & clarius in. c. ij. & c. cum illorū. de senten. ex. cōmu. cum simi. Et ista puto verissima: relinquo tñ hæc consuetudini, quæ in hoc multū debet attendi: vt hīc no. Inno. ¶ Et ex his omnibus patet secundū Hosti. q̄ cōtra hanc constitutionem delinquent Principes & Prælati. Principes: quia si fugiens ad ecclesiam ponit pedem extra ecclesiam, statim eum capi faciunt. & si non exit, tenent eum obfessum: & denegant victualia: & quicquid malifacere possunt, faciunt contra illos. contra. l. præsen. ti. & canones. præallega. Prælati vero in hoc delinquant quia quātūcūq; grauias fugiēs commiserit: ipsum tñ seruare in totū nituntur: ita quod nullam pœnā pecuniariā patiatur contra id, quod hīc dicitur: & cōtra iustitiā quæ est summū bonū. x. q. ij. cū deuotissimā. Ideò optabat Hostien. & bene: quod in hoc, & in alijs vtriq; essent suis terminis contenti. & per hoc fit expedita ista gl. cum materia sua. ¶ ¶ Opp. & contra tex. in eo quod excipit duas psonas tantū. videtur em̄, quod & aliæ debeant excipi: vt probatur in auct. de man. prin. in. §. quid si delinquentes. versic. & neq;. vbi excipiunt adulteri, homicide & raptores virginum. Sed gl. in versi. nisi publicus. dicit illud procedere de iure ciuili: & de iure tamen canonico, cui in hoc standum est excipiendi sunt solum isti duo casus, de quibus in litera. Et addendus est tertius cū sua limitatione, prout habetur in. c. f. j. eo. vult ergo in effectu q̄ iuri ciuili derogatur in hoc per ius canonicum, Host. autem volēdo saluare iura ciuilia: dicit dictam authent. procedere, qñ sunt delicta commissa in ecclesia: vel cœmiterio, posset admitti hæc solutio. sed oportet illam restringere secundū dispositionem. c. f. j. eo. sed Lau. & Pe. transeunt cum gl. Dicebat tamen Pet. addendum casum. c. j. de homi. s. quando quis ex est industria & proposito occidit proximum suum. Inn. sentit idem, quod glō. hīc. dicit enim non esse standum illi authen. Do. Pet. de Anch. tenuit stādum esse illi auct. & huic. c. & sic ius ciuile non corrigitur in hoc per ius canonicum: quia ex quo expressè non corrigit: debet sic ius suppleri per aliud. facit. l. sed & posteriores. ff. de legi. & c. cum expediat. de electi. lib. vj. Non em̄ est bona sequētia secundū eū: Constitutiones canonice enumerant aliquos, sed nō omnes, de quibus facit mentionem: lex ergo in nō numeratis videtur legem corrigere. & cum hac opi. transit ipse: sed profecto pro eo facit multum in argumentum iste tex. quem ipse in hoc nō pōderauit. Cū enim Papa hīc se fundauerit super statutis Canonū & Regū: vt patet in prin. ergo non potest dici, quod voluit legem corrigere. cū vna & eadem lex non debuit inducere contrarios effectus. de bapt. c. maiores. ¶ ¶ Præterea vbiq; loquitur cōstitutio in materia iuris cōmunis. & aliquos casus excipit, nō per hoc firmat regulam in non numeratis contra ius commune antiquū. imò in casibus non exceptis suppletur à iure cōmuni. ad hoc allego tex. in. c. ad audiētiam. cum ibi. no. de cle. non resi. Item adduco glō. & Bar. in. l. serui. ff. de vsucapi. vbi

notanter voluit, quod si vnum ius ponit regulam, & excipit aliquem casum cum dictione taxatiua: quod nihilo minus excipiuntur alij casus, qui reperiuntur excepti in alia parte iuris. Pro quo allego tex. iuncta gl. in. c. quoniā frequenter. primo responso. vt lit. non contesta. & quamquam ista videantur multum corroborare opi. domini Pet. eam tamen nullo modo puto veram. Moueor, quia cum tex. in. d. auct. excipiat virginum raptores, & nos habemus tex. expressè in contrarium in. c. j. de raptoribus. xxvj. q. j. & voluit hīc gl. ergo impossibile est dicere, q̄ ille tex. authenticæ in nullo corrigatur, & quod supleatur per illum. Præterea & secundo casu cum sumus in materia ecclesiastica & animam concernente, & ecclesiarum decorem: Canō specificè disponit, ponendo regulam, & excipiendo casus & hoc tam iure antiquo, quam nouo: vt in. c. sicut antiquitas. xvij. quæstiōe. iij. & c. minor. cum multis. c. illius. q. & hoc per totū. ti. non est curādum de iure ciuili aliter disponente. vnde non suppletur in hoc ius canonicum per ciuile, præsertim cū talis suppletio tenderet in ipsarum ecclesiarum detractationem. ¶ ¶ Ad hoc allego notabile dictum Innocentii. in. c. j. de rebus eccle. nō alie. lib. vj. vbi dicit, q̄ licet ius ciuile multa requirat in alienatione rerum ecclesiasticarum: vt patet in. l. iubemus. & in auct. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccle. Tamē ex quo ius canonicum super hoc statuit minora requirēdo: statuit iuri cano. nec suppletio fit per ius ciuile. ¶ Mouetur principaliter ibi, quia statuta ciuilia super rebus ecclesiasticis non ligant ecclesiam, nisi ea acceptauerit. xcvj. distinctio. bene quidem. & s. de reb. ecclesi. non alie. c. fi. Si ergo in casu isto non fit suppletio, in quo versatur vtilitas ecclesiarum: fortius fieri non debet in casu nostro: nisi suppletio tenderet in diminutionē honoris ecclesiarum. Nā possibile est quod Papa pinguius voluit priuilegiare ecclesiam, quam Imperator: ideò nō debet decurtari priuilegium papæ per priuilegiū Imperatoris: p̄sertim cū iura ciuilia præbuisent immunitatē indistinctē, vt. C. de his, qui ad eccle. confu. per totum: ergo per ius authenticorum nō debet diminui priuilegium papæ: & hæc est optima consideratio. Itē & tertio cū hīc in tex. dicatur quod quantūcūq; grauias maleficia perpetravit confugiens ad ecclesiam, non est ab ecclesia violenter extrahendus. & c. igitur absurdum est dicere quod iste tex. debet suppleri per tex. illius auct. cū illa authenticæ excipit homicidas, adulteros, & raptores virginū propter immunitatem delicti. Et præsertim procedit cōsideratio domi. Pe. tenēdo opi. gl. in. l. ij. §. de his, qui ad eccle. cōfug. & in. d. auct. de manda. prin. §. neq; autem. quæ voluit quod hodie per tex. ipsius auct. pro quocūq; crimine est reus ab ecclesia extrahendus. & facit ille text. in. eo, quod postea facit generaliter mentionem de delinquentibus. Impossibile enim est secundum hoc, quod vtrūq; ius possit saluari. Nā quod quilibet delinquens extrahatur, est apertè contra textū. istum. & c. sicut antiquitas. & capitū. id constituimus. xvij. quæstiōe. iij. In raptoribus optimè patet contrarium in. c. de raptoribus. præallega. ¶ In homicidio etiam reprobatur in. c. fin. j. eodem. ¶ Nam homicida tunc non gaudet hac immunitate: cū delictum commisit in ecclesia sub spe immunitatis ecclesiæ: secus ergo si non ex proposito occidat, vel quando delictum extra ecclesiam perpetravit. Vides ergo clarissimè, quod tenendo opinionem communem illius authenticæ impossibile est seruare vtrūq; ius. Et per prædicta dico dictum domini Anto. etiam non procedere, qui in quadam distinctione, quam hīc submittit, videtur velle, quod in grauibz delictis non gaudeat confugiens ad ecclesiam hac immunitate: per tex. illius authenticæ. secus in leuibz: vt in. l. ij. præalleg. Profecto non credo, quod appensatè posuit hanc opinionē: sed recitauit distinctionē

SEB. SAPIA.

¶ Firmat regulā. Vide Abb. & De ci. in. c. cū dilecta. in. v. no. s. de confirmat. vtili. vel inu. ti. cum allegatis p Alex. in. l. & si superior. col. ij. C. ex quib. cau. infra. interrogatur. vide Areti. in. consi. xxx. inc. viso thema. Alex. & las. in. l. fi. ff. qd quisq; iuris.

ZACHARIAS.

¶ Multa requirat. Adde, quæ sint illa Bal. in. l. cū hi. §. cū transactionem. & ibi Bar. post gl. ff. de transact. plenè per Alexan. in addit. ad Bart. in. l. ob as. C. de prædij. mino. & in. l. cū lex. ff. de fide. iussio.

nem quorundam Legistarum, qui fuerunt locuti habito respectu ad ius civile. vt infra subiiciam. Lectura domini. Anto. super tertio reperitur multum corrupta: quia ipse eam non publicauit in vita. Nam hoc dictum suum expresse est contra istum text. in eo, quod dicitur quod quantumcunque graua maleficia commiserit &c. ad idem. c. h. j. eo. inducendo: vt. s. dixi. & xvij. q. iij. in multis iuribus superius alleg. Quare indubitate concludo statum esse super ista immunitate, dispositioni huius. c. cum suis casibus duntaxat exceptis, & cum limitatione. c. h. j. eo. ¶ Nec placet mihi opi. Pe. s. recitata: vt homicida ex proposito fugiens ad ecclesiam non gaudeat hac immunitate. per. c. j. de homi. Na hoc dictum videtur contra. c. h. j. eo. vbi loquitur de homicida ex proposito: & tamen ponit speciale quando in ecclesia fuit perpetratum sub spe immunitatis. ergo secus, quando fuit commissum extra: licet ex proposito. ad idem. c. sicut antiquitus. pra. alle. vbi solus excipitur latro. Sicut facit iste tex. non ob. illud. c. j. quia, vt ibi not. ille est text. legis veteris & habet multos intellectus. & intelligendo in terminis nostris respondetur, quod procedat secundum antiqua tempora: quia altaria veteris testamenti non gaudebant illa immunitate: quia. s. hodie gaudet nostra. Item potest intelligi & reduci ad terminos. c. h. j. eo. c. cum homicidium fuit commissum in ecclesia modo praedicto. & satis hoc videtur ibi tenere docto. ¶ Restat ergo solum respondere ad illud authenticum de ma. principi. ad quod respondeo multipliciter. Primo, quod debet intelligi de delictis in ecclesia commissis: vt voluit hic. Hosti. & pro hoc facit: quia ibi nulla facta fuit mentio de fugiente ad ecclesiam: sed duntaxat dicit, quod ibi delinquentes debent de ecclesia extrahi: sed tunc illud tex. dico reducendum & limitandum ad terminos. c. h. j. eo. & dic: vt ibi dicitur. ¶ Secundo potest intelligi, quod vbi loquatur in alijs priuilegijs, per quae inducitur impunitas, quae non inducitur per hac decreta. & hac opi. tenuit hic do. Card. quae satis potest admitti, vt iura saluentur: tamen ibi non apparet, de qua alia immunitate loquatur. ¶ Tercio potest intelligi, quod illud procedit de iure civili: secus de iure cano. vt hic. & hoc tenet gl. hic & Cy. in. d. l. praesenti. & multi alij. & videtur satis vera secundum praedicta: licet illa Hosti. tutior sit: vt sic ius civile non corrigatur. ¶ Quarto posset dici, quod de iure civili antiquo, scilicet Cod. non erat differentia inter ius canonicum & civile: vt patet. C. de his, qui ad ecc. conf. & habito respectu ad illud ius loquitur iste tex. in eo, quod allegat ius civile & ius canonicum: nec curauit Papa de iure authenticorum: tamen quia illud ius videtur dubium, vt patet ex praedictis. ¶ Tunc, quia si etiam Imperator voluisset reuocare priuilegium, quod prius dederat ecclesiae, non potuisset: cum priuilegium fuerit datum non subdito: iuxta ea, quae dixi post Inno. in. c. no. uit. de iu. & per hac habes hunc articulum plene & clare declaratum. ¶ Sed quaro circa praedicta, quare ecclesia excipit magis istos duos casus, de quibus in litera quam alios? Sol. dicit Io. And. quod de alijs praesumitur, quod non insidiosè hoc fecerint: nisi aliud probetur. ff. de pba. l. quoties. §. qui do. lo. ff. de insti. & in. l. vt vim. De istis vero praesumitur, quod insidiosè fecerint: nisi contrarium probetur. ar. ff. de usu. l. qui semisses. & de praesumpt. c. j. & iij. Do. Pe. de Ancha. reprobatur hac rationem: quia in omni delicto praesumitur dolus: vt le. & no. in. l. j. C. de fca. & in. c. j. de praesump. Sed ego credo, quod Io. an. intellexerit id, quod alij non praesumuntur exposito prius deliberato deliquisse: licet in actu delicti praesumatur dolus. In istis autem, qui stant in stratis publicis, praesumitur quod ex deliberato proposito hoc fecerunt, ex quo in illis rapinis se assue fecerint. debet enim inspicere hominis consuetudo. & ob hoc credo, quod allegauerit. l. qui semisses. ff. de usu. Sed ex alio mihi non placet opi. Io. an. quia per rationem suam sentit, quod delinquens ex proposito immunitate ecclesiae non gaudeat.

quod est contra not. per se in. c. primo. de ho. Item contra. c. fin. j. eodem. ¶ Inducendo illud. c. per locum a speciali. quod ar. validum est in iure: vt le. & no. in. c. praesenti. §. loca. de praeben. lib. vj. Tunc enim delinques ex proposito, non gaudet hoc priuilegio, quando illud delictum commisit in ecclesia sub spe immunitatis: secus si extra ecclesiam, etiam si sub spe immunitatis. Valet enim argu. a contrario, ex quo non reperitur de iure contrarium: vt in. c. cum Apostolica. de his, quae fi. a praelat. vnde allego aliam rationem. dico enim quod iura magis exasperant in istis latronibus, quam in alijs: quia illi sunt deteriores: & interest plurimum illos puniri, quam alios malefactores: cum pluribus plura exitia cogitent, quam alij. arg. xxij. q. iij. c. est iniusta. vbi dicitur quod non est misericordia vni pacere re & multos ad discrimen adducere. ad idem allegat. l. aut facta. in fi. & l. capitalium. §. famulos latrones. ff. de poenis vbi contra istos famulos latrones iura multum ultra debitum poenam exasperant: ne multis grassantibus locus sit exemplo. & hanc rationem aperte sentit gloss. in. c. fine. j. eo. & hoc no. bene. ¶ Nunc quaro, an fugiens ad ecclesiam pro debito, gaudeat immunitate: vt inde non possit extrahi inuitus? Soluti. dic, quod sic. Primo probatur hic in eo, quod generaliter prohibetur extrahi de ecclesia inuitus. & loquitur generaliter text. in. c. miror & c. si quis cotumax. xvj. q. iij. & clarius probatur in. l. praesenti. C. de his qui ad ecc. confug. Tenet Oldr. confi. liij. cum limitatione tamen inspecto scilicet iure communi: sed si statutum haberet, vt debitor possit compelli ad seruendum pro debito, tunc potest extrahi: quia non videtur concessa immunitas cum prauiudicio istius qui est quasi dominus istius ar. eius quod hic dicitur de seruo. & placet do. Anto. hic. & satis potest admitti, ne aliter priuatur iure suo, quod competit contra personam illius. ¶ Et circa hanc materiam cum quaeritur, nunquid ecclesia praestet immunitatem fugientibus ad ipsam? posuit Cynus. distinctionem in dicta. l. praesenti. quem in aliquibus reformando subiiciam. Distinguit autem, quod aut ille, qui confugit ad ecclesiam non est catholicus: aut est catholicus. Primo casu non iuuabitur per ecclesiam: vt in dicta. l. prima. C. de his qui ad eccle. confu. & in authentic. vt li. ma. & auia. §. quia vero. colla. viij. quod no. pro his, quae dixi. s. super glo. in ver. extrahendus. Secundo casu cum est catholicus, aut deliquit in ecclesia, aut extra. Si in ecclesia deliquit, ad quam nunc confugit, non iuuabitur per eam: quia frustra legis inuocat auxilium & c. de usu. c. quia frustra. & dicto. §. quia vero. ¶ Ego dico hoc restringendum & intelligendum: vt le. & no. j. eodem. c. fin. Aut deliquit extra ecclesiam: & tunc refert, an sit liber, an seruus. Si seruus, aut fugit propter magnam atrocitatem domini, qui ad mortem eius satagit: & tunc habet locum institut. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. quasi dicat: quod tunc pinguius succurritur seruo, quam hic dicatur. Nam non redditur domino, sicut hic dicitur. sed ex quo eius sauitia est intolerabilis est cogendus seruus vendere. expedit enim rei publicae, ne quis abutatur re sua. Aut fugit propter modicam sauitiam: & tunc habet locum, quod hic dicitur. & in dicta lege praesenti. §. sanè. vbi idem in effectu disponitur, quod hic. Aut fugit sine aliqua sauitia domini: & tunc aut sine delicto. & idem dicendum quod hic: aut propter delictum. Et si modicum: & tunc si deliquit erga dominum vt quia fortè furripuit vnam mensuram vini, vel quid simile: & habet locum, quod hic dicitur. Aut fugit seruus propter delictum non facile: & tunc aut debet puniri a domino suo: aut ab alio. Si timet a domino puniri, fiet sibi restitutio praestita impunitate. de qua hic & in dicta lege praesenti. §. sanè. Si vero timet puniri ab alio, puta a iudice: tunc idem omnino dicendum est in eo, quod in libero. Quia non est vlla acceptio personarum apud De

SEB. SAPIA.
a ¶ An fugiens. Vi
de Oldr. in consil.
lv. inci. consuevit
dubitari. & Ro. in
consil. ccxxvij. in
ci. Spectabilis dñe
collateralis. Ang.
Are. in tract. male
fi. in verbo, in sca
lis sancti petronij.
vbi late Augusti.
Ariminensis.

apud Deum: vt in aut. de mona. ad finē. & in. c. nouit. de iudi. nam hic fit distinctio inter seruū & liberū, ppter interesse dñi, qđ cessat
24 cū ab alio repetit. ¶ Aut qđ de libero homine fugiēte ad eccle. & tūc aut fugit ppter debitū: aut ppter delictū. Primo casu aut fugit propter debitū tributorū: aut propter aliud debitū. si propter tributum. s. debitum principi: tūc extrahitur de ecclesia: vt in aut. de man. princ. s. publicorū verò tributorū. vt ibi no. gl. Sed Pet. vt refert Cyn. videt in hoc dicere, qđ debitores tributorū nō extrahētur de ecclesia: sed ibi citabunt. & si defendāt se, bñ quidē: aliōquin procedetur ad inisionē in possessionē bonorū. & ita intelligit. d. aut. & sic recitādo trāsit Cy. quod satis placet. Nā in dubijs fauendū est ecclesie. & facit. d. l. p̄senti. Itē nō potuit Imperator p̄ ius suū nouissimū p̄iudicare immunitati ecclesie à lege & à canone cōcessē. Aut fugit^b ppter aliud debitū: & tūc secūdū oēs nō debet extrahi inuitus: vt in. d. l. p̄senti. sed in mō procedēdi sunt opin. Quidā em̄ dicūt, qđ debēt sibi dari. xxx. dies, in quib⁹ securē exeat: & si sententia feretur intra illos. xxx. dies, iudex eā sententiā nō exequetur. Si aut post illos dies fugiat ad ecclesiam, iudex exequetur sniam meliori mō, quo poterit: vt in. d. s. sed neq. in aut. de mand. prin. secūdū Pet. Sed gl. ibi aliter distinguit. Iacob. de Ra. aliter intelligit. & credo, quod melius. Dicit enim, quod dabitur sibi securitas exeundi & standi extra ecclesiam, per. xxxv. dies: intra quos respondebit vocatus ad iudiciū. Et si iudex ferat sniam, intra illos dies: tūc iudex dabit sibi electionem, vt impleat iudicatum, & renūciat securitati: vel redeat in ecclesiam: & hoc voluit litera in. d. aut. ibi, condēnabis eum & c. & cū hac opi. transit Cy. ¶ Si autē liber homo fugit propter delictū aut id propter atrox delictū, & non habebit immunitatem. aut propter minimum: & tunc habebit, vt in. l. ij. C. de his, qui ad ecc. confu. & hoc voluerunt Pet. & Iaco. de ra. sed gl. sentit idem in quolibet delicto: vt not. in. d. l. ij. & in. d. s. sed neq. in aut. de manda. prin. Et hoc dicit Cy. procedere de iure ciuili: sed de canonico distinxit: qđ aut deliquit in ecclesia, aut extra. Primo casu non iuuatur per ecclesiam, per. c. f. ij. eo. si extra ecclesiam, iuuatur, vt nō puniatur personaliter in vita, vel in membro. alleg. hoc. c. exceptis publicis latronibus: vt hīc. Refert tamen Pet. quod quādam scripta canonica distinguunt, quod aut delictum atrox est cōmissum ex proposito, aut ex casu. Si ex proposito, non gaudebit immunitate ecclesie: vt in dicta aut. Secūdo casu sic: vt in isto tex. quia delictum quod committitur ex proposito, est magis puniendum. l. absentem. in fi. ff. de p̄ce. & hoc voluit Hosti. per decre. j. de homic. sed aliqui, vt refert Cy. intelligūt istū text. de altari veteris testamenti. ¶ Sed contra hanc distinctionem proximam facit secundum Cy. qđ de raptore dicitur, qui gaudet immunitate, vt in. c. de raptoribus. xxxvj. qō. j. & tamen ille deliquit ex proposito. Ideo Pet. circa istud mēbrum distinxit sic: aut delictū cōmissum ex proposito cōmittit stimulo naturali: aut sine stimulo naturali. Primo casu gaudebit: vt in p̄alle. c. de raptoribus. Secūdo nō: & ita simpliciter recitādo transiit Cy. Sed tu dic de hoc vltimo membro. s. quādo propter delictū homo liber fugit ad ecclesiam: vt. s. dixi. Nā hāc differentia Pe. videt contra istum text. iuncto. c. f. ij. eo. Hīc em̄ dicit quod quātūcūqđ grauius maleficiū cōmiserit, gaudet immunitate. & in. c. fi. excludit grauius delinquentē ex proposito: qñ delinquit in ecclesia: secus ergo si extra ecclesiam. Vnde tam de iure ciuili, qđ de iure canonico, quo ad hoc mēbrū: dic, vt suprā dixi. Sed voluit p̄dicta inferre, vt dicta Legistarū non videantur incognita: & vt pateret ad illa rñsio. Ex p̄dictis patet clarissimē, qui gaudeant hac immunitate ecclesie.
26 ¶ Nunc quāro, quid si de facto confugens ad ecclesiam inde per violentiam sit extractus indebitē? Sol. dicit Barto. in. d. l. p̄senti. se putare, quod de iure petere posset, vt restituatur pristina libertas: cū ea sit de facto priuatus. per tit. de libe. ho. exhiben. & idem tenet Oldra. consi. liij. dicens quod ecclesia posset agere cū sit spoliata libertate. Ego de hoc allego. tex. apertum. in. c. miror. xvij. qō. iij. vbi ponitur tex. Aug. ex quo euidentissimē colligitur, quod ecclesia debet per excommunicationē cōpellere extrahentē ad restitutionē, ac etiam interdicerē: ne à tota domo sua recipiantur oblationes. & proceditur etiam in extrahente seruū: quod plus est, vt ibi notāt Hug. & Archidiano. nec euitat dominus restitutionem: licet nunc velit p̄stare iuramentum de impunitate. Debet

enim iniuriā ecclesie satisfieri. Item iuramentum debet p̄stari ante extractionem, & non postea, vt hīc: quod diligenter nota. ¶ Et faciunt hāc ad quāstionē, an si fuit aliquis captus p̄ Rectores terrā vicinē: & in istoterritorio pōt repeti p̄ istā ciuitatē, cū nō potuerit in alieno territorio capi: & dicendū est, qđ sic. p̄ illud. c. miror. Et firmabat Barto. in. l. fi. cui. ff. de accusa. quod tene menti. & hoc de iure canonico: sed de iure ciuili extrahens aliquem de ecclesia debet puniri, sicut de crimine lesa maiestatis: vt in. d. l. p̄senti. ¶ Quāro qđ prouidebit de victualibus cōfugiētibus ad ecclesiam? Sol. text. in. d. l. p̄senti. in fi. videtur innuere, qđ ecclesia debet istis facere expēsas. & hoc firmavit per illum tex. & gl. in. c. diffiniuit. xvij. q. iij. Sed Archidi. post Hostien. & alios distinxit ibi, & melius: qđ aut habēt propriū: & faciēt sibi expēsas de rebus suis. aut nihil habent: & debent laborare: & manibus victum querere. aut neutrū possunt: & tunc ecclesia providebit eistanq̄ pauperibus. & hoc placet: ar. c. clericus victū. xcj. dist. Nam si clericis habētibus proprium ecclesia non subuenit: vt in. c. pastoralis. j. q. ij. & xij. q. j. c. illi. fortius nec in istis ex facinore ad ecclesiam confugientibus. Preterea clericus nō habens sufficiens beneficium debet manibus querere victū. & nō debet querere de bonis pauperū vt in. c. clericus victum. p̄alle. & de cele. missa. c. j. ergo fortius tenetur isti laborare, si non habēt patrimoniū saltē sufficiens. Et ad. l. p̄senti. dic, qđ tex. ille nō loquitur dispositiue, sed narratiue, & pōt intelligi secūdū p̄dicta. & p̄sertim cū loquatur de seruis, qui nō habent p̄priū. ¶ Vltērius ḡritur, qđ extrahet istos de ecclesia violēter in casibus, in quibus possunt extrahi. Sol. Cy. in. d. l. p̄senti. distinguit, qđ aut delictū fuit cōmissum extra ecclesiam: & tūc iudex secularis extrahet, & puniet: cū ad ipsum ptineat punitio: cū sit cōmissum delictū in suo territorio. Aut delictū fuit cōmissum intra ecclesiam: & tūc iudex ecclesiastic⁹ extrahet: cū sua sit iurisdictio. Et hāc opi. simpliciter fuit secutus do. Pe. hīc. Sed tu vide Bar. in. l. fi. cui. ff. de accu. vbi dicit, qđ punitio delictorum^b in ecclesia cōmissoru pertinet ad iudicē secularē: & nō ad iudicē ecclesiasticū, ex quo delinquentes sunt laici: per. l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cleri. & c. f. ij. eo. quod bene facit in arg. ¶ Ego sic distinguere, quod aut ḡritur: nunquid ecclesiasticus possit punire illū delinquentē in ecclesia de sacrilegio: & credo, qđ sic: in. c. cum sit. Et quod ibi not. de fo. compe. Cōmisit enim iste sacrilegium delinquendo in ecclesia & dicitur violare immunitatem ecclesie. Sicut enim non licet inde aliquem violenter extrahere: ita & fortius, nec verberare, nec occidere. ad hoc alleg. bo. tex. in. c. cum pro causa. de senten. excommuni. Aut quāritur, nunquid possit eum directē punire de crimine seculari ibidem cōmissio? credo quod non: quia ecclesia nō habet territorium: nisi respectu eorum quę sunt, seu pertinent ad forum ecclesiasticum. facit. c. postulasti. & quod ibi notatur: de foro compenti. & c. Rex debet. xxij. q. v. ¶ Item quāro, quā loca gaudeant hac immunitate ecclesiastica. nam potest dubitari de palatio Episcopi & de oratorijs. Item vsque ad quantum spatium ecclesia

SEB, SAPIA.

¶ Aut fugit. quid aut si debitor fugit tuius cōfugitad ecclesiam, an possit extrahi inuitus, vide do. Iaso. cōcludētē qđ sic in. l. vinū. colū. iij. ver. secūdo infero ff. si cer. peta.

¶ Punitio delictorū. Idē tenet Ang. de Areti. in opere suo mag. in glo. in ver. in schalis sancti petronij. in p̄ci. & ibidem vide dām Ang. de bo. franciscis de arimi no. & in addi.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Aduersus.

a SEB. SAPIA. ¶ Poenā latronū. Vide do. Iaf. & Ange. are. in. §. ex maleficijs. insti. de actio. & ibi an pro modico furto quis possit furca suspendi.

b ¶ Per contrariam consuetudinē. In. iij. not. & adde qd idē dicit ipsemet Bal. in. c. j. in prin. in versi. seu furtum. de pa. iura. fir. in vfi. fe. & pro Bal. dicit esse tex. secundū. d. Alex. Imol. in. d. aut. sed nouo. in addit. ad Bal. ibi in. l. fi. versi. vt aut diuus pius. iuncto ver. idē re. scripserunt. ff. de ho. eo. qui mor. si bi cōsci. sed cōtra riū tenet Sal. Pau. de Ca. & Ful. in. d. authē. sed nouo iu a re. reprehendens bal. ibi: & cū Saly. contra Bald. tenet do. Iaf. de may. in l. j. C. de preci. im. pe. offe. & ita sem pertenuit Imol. Nā clarū est qd sta tutū voluit punire poena mortis nō furtū simpliciter: sed consuetudinē furandi. & ideo si quis faciat vnum furtum statutum indulget sibi: & sic secundo, sed tertio non. Certē pro vno furto non inducitur cōsuetudo furandi. l. iij. C. de epi. audi. glo. nota. in rubri. quā sit longa con fuet. Item contra Barto. alle. tex. no ta. in. c. furtū. xij. q. vlt. vbi est tex. solennis quod ma gnum obiectum excusat. Ad idē tex. in. §. si verō in aut. vt null. iudic. in dictione præci fa omnino. vbi di cit tex. qd nō vult, qd omnino vnquā qs moriā. Nec ob stat illud dictum Inn. per qd mo uet Bald. in. d. aut. sed nouo iure. in iij. no. quia respō deri pōt. vt per eū dē Bal. in. aut. ho. die. C. de iud. qd nō pcedit nisi in pa. p. Impatore. & in eo q non reco. gnoscat superiōrē & sic in summis magistratibus. sed nō pcedit in infe rioribus. qui iurāt seruare statuta. vel mōde secūdū Saly. in. d. aut. hodiē. vt procedat in causis arduis statū publi cū reipublicæ cō cernentibus: puta si fieret vna seditio in ciuitate. licitū sit potestati trans gredi leges & face re suspendi sine pcellu. Item vide

consecrata gaudeat immunitate: & similib⁹, quæ hīc non subijciam: cū sit hoc capit. satis sua materia oneratum. sed dicam. j. penul. c. v. bi materia melius cadit. ¶ Vlti. hīc aduerte ad gl. mag. in fin. in eo. quod ponit poenam la tronum: & dicit. quod famosi latrones tantū furca suspenduntur: alij verō iubentur casti gari. qui verō dicantur famosi. glo. non decla rat. Sed tu vide per Bar. in. l. fi. cui. in fi. ff. de ac cu. & melius in authē. sed nouo iure. C. de fer. fugi. vbi etiam Bal. posuit not. dictum. quod etiam pro vno furto potest quis suspendi. quā do sit circa rem magnam: quia æquiualeat plu ribus furtis successiue commissis. Et dic ple nius. vt in præalle. iuribus not. quia hīc mate riam istam examinare non intendo: cum non sit proportionabilis titul. & cap. istud est satis oneratum: sed hoc dictum glo. attingi propter Ioan. An. qui reprobatur hanc glo. dicit enim. qd hodiē imponitur poena furcarum pro furto quinq; solidorum. vel vltra. Idem & clarius te nuit in. d. c. tua. de homici. & pro hoc. c. ad pa latium. §. si quis quinq; solidos. de cle. vena. a. liās. c. j. §. si quis quinq; solidos. de pa. tenē. col. x. Ant. dicit. quod hīc doc. communiter tenēt illum. §. habere locum. quando ex tali furto se quitur pacis fractio: aliās autē statuit iuribus hīc alle. in gl. Sed ego non video. quod docto. ponant hanc restrictionem ad illū tex. saltem: vt dicatur communis opi. Doct. enim nostri communiter hīc transeunt cum Ioan. And. & idem faciunt in dicto. c. tua. Idem videtur vel le Legistæ: vt not. Cyn. in dicta authē. sed no uo iure. & sentit ibi Bart. licet videatur dubi tare. an illa lex Federici sit obseruanda. Nā gl. videtur multū dubitasse in. c. j. §. iniuria. in pri. de pace iura firman. col. x. & tandem conclu dit. quod est pro lege obseruanda: nisi fortē sit ei derogatum per cōtrariā cōsuetudinē. Idē videtur velle Bal. in. d. aut. sed nouo iure. & in. d. §. si quis quinq; solidos. Dicit em qd hodiē communiter in Italia ille. §. nō est in obseruan tia: placet tamen mihi dictū do. Anto. ratione illius rubri. Ponitur enim sub ru. de pace tenē. vnde vt conueniat rubro & minus. quā fieri possit recedatur à iure antiquo: intelligat qd ex tali furto sequitur pacis fractio. ¶ Vltimō potest hīc apponi qstio de eo. qui die solenni fuit dimissus de carcere vt iret ad audiendum missam cū iuramento de redeundo. qui iuit ad ecclesiam: & nō vult redire ad carcerē. an pos sit inde extrahi. quam quæstionē vide per Ioā. and. in addi. Specu. ti. de iure iurando. super ru bri. in penultima colum. vbi refert dicta alio rum: & in effectu concludit. quod si iniuste de tinebatur. vel à non habente potestatem. non tenetur redire. Pro quo vide bonum tex. in cle mentina. pastoralis. de re iudi. in versi. per vio lentiam. quod ego puto procedere quando im minet periculum mortis: aliās satisfaciendum est iuramēto vel petēda absolutio: vt in. c. si ve rō. & qd ibi no. de iure iu. Aut iuste detinebat & tūc tenet redire. peccat em fugiendo carce rē. qd et voluit Bar. in. l. relegati. ff. de pœ. vbi

de hoc dicto Bal. per Moder. in. c. fi. j. de fur. & hoc no. ad practicā. Ant. Frā. ¶ Per quot actus inducat cōsuetudo. Dicit. qd cōsuetudo aliqd faciēdi inducit p duos act⁹ ad min⁹ intra decēniū celebratos: vt est gl. or. inst. de iur. nat. in. §. non scripto. in versi. diuturni mores. Et ideo dixit gl. quā etiā doc. sequuntur in. c. cū cām. in ver. promulgauit. de re iudic. quod cōsuetu

do iudicet ex dua bus sententijs in contradiitorio iu dicio obtentis. si ab eis non est ap pellatū. quod est verū nisi consue tudo deroget iuri ecclesiastico. quia tūc nō inducitur. nisi per quinquaginta annos. secun dum Inno. in. c. cū dilectus. in. ij. col. de consue. & vide Bal. in. aut. quas a. ctiones. C. de sa. crofa. ec. i. j. pe. co. & vide do. Abba. in. c. fi. in ver. secū. dō requiritur. de consue. & eundē Bal. in rub. C. quæ sit lon. consue. in ij. q. & in. l. j. col. e. ti. vbi dicit. qd cō suetudo requirit plurilitatē actū. & alibi dicitur. qd cōsuetudo induci tur saltē per duas. aut tres vicissitu dines: vt in. cap. ita nos. xxv. di. & ha betur per gl. in. c. venerabilem. & in c. fi. de elec. & per do. Abba. in. c. j. in ix. col. de consue. & per Bart. in. l. j. in. x. col. C. quæ sit lon. consue. Et ad hoc facit. quod vo luit Bal. in. l. de q. bus. de ele. in. v. q. vbi dixit. qd cōsue tudo faciēdi pon tem sup via publi ca. inducitur per duos pōtes factos De consuetudine delinquēdi dicit. qd illa inducitur et p duos. vel tres a. ctus delinquēdi: vt i. l. nemo. & ibi p Bal. C. de epi. sc. audi. & vide gl. in palle. c. ita nos q di cit in criminalibus iduci saltē p duos act⁹. qd est verū. nisi in pūrio. vel blasphemia: secun dū Cy. sing. in. l. ij. C. de re. cre. & iure iu. & vide Alex. i. l. ij. §. famosi. ff. de pœnis. vide & Spe. in titulo de inquisi. in. i. §. in versiculo. sed qua liter in ciuilibus.

SUMMARY.

- 1 Clerici non tenentur subuenire necessitatibus, vel utilitatibus ciuitatum. etiam vbi laici non sufficiunt: nisi prius romano Pontifice consulto. & nu. 4. Imō clerici sponte soluentes. nihil agunt si ne licentia Papæ. & nu. 6.
- 2 Constitutiones laicorum collectantes ecclesias, sunt ipso iure nullæ: nec vllō tempore conualescunt, etiā factæ propter necessitatem laicorum. & numero. 7. & 11.
- 3 Rectores collectantes ecclesias sunt excommunicati etiam finito officio.
- 5 Sacrilegium cognoscitur per iudicem ecclesiasticū.
- 8 Excoicatus tēpore officij, remanet excommunicatus etiam deposito officio. Vniuersitas non debet excommunicari pro delicto: sed illi. qui fuerunt authores delicti. & nu. 22.
- 9 Delinquens prætēxtu officij. tenetur satisfacere etiā finito officio. si commoditas peruenit ad eum. vel ad alium. si non potest eum inducere ad satisfaciē dum. & nu. 4. sed quid si operetur. vt satisfaci at. sed non potest. vide nu. 18.
- 10 Excommunicatio lata in aliquem sub nomine digni tatis. non transit in successorem. nisi in eodem de licto reperiat culparibilis. & nu. 17.
- 11 Sententia lata à iudice excommunicato. est ipso iure nulla: nisi sit cōmuniter toleratus. & nu. 12.
- 13 Priuilegium cōcessum ab excommunicato. an valeat?
- 14 Officialis. an & quo casu teneatur finito officio. de gestis in officio. vel vsque ad quantum tempus.
- 15 Successor non tenetur ex delicto prædecessoris. nisi sit in eodem delicto. & num. 16. 17. & 22.
- 16 Iudex volens clericos sub se litigare & sic impediēs iurisdictionem Episcopi. an sit excommunicatus.
- 18 Salarium debet officiali. qui ex defectu superioris nō potest seruire.
- 19 Officiales vel consiliarij. an teneantur potius dimit tere officium. quā aliquid constituere. vel cōsen tire. quod non sit bonum. & nu. 21.
- 20 Consiliarij an teneantur de malo cōsilio: siue vnus siue omnes. siue in solidum. Tacens censetur consentire. quando est vocatus ad consilium. & nil dicit & punitur vnā cū consu lentibus malum.
- 21 Terminus datus cōcessori in officio ad satisfaciēdū id. quod fecit prædecessor. an detur etiam præ decessori.

CAP. VII.

Aduersus. ¶ Io. an. specifi cē summat: sed pro summario dicit sic: Generale conciliū repetit Lateranē. §. eo. c. non minus. addens quādā prouisionē in versi. propter. & poenā in ver. quia verō. Sed do. An to. summat sic. ¶ Ciuitatibus præfidentes & ecclesias collectantes præter formam concilij generalis. sunt excōicadi: nisi satisfecerit intra mensem: & sententiæ ab eis latæ sunt nullæ. qd poenæ transeunt ad successores: & eos sequun tur offi.

do iudicet ex dua bus sententijs in contradiitorio iu dicio obtentis. si ab eis non est ap pellatū. quod est verū nisi consue tudo deroget iuri ecclesiastico. quia tūc nō inducitur. nisi per quinquaginta annos. secun dum Inno. in. c. cū dilectus. in. ij. col. de consue. & vide Bal. in. aut. quas a. ctiones. C. de sa. crofa. ec. i. j. pe. co. & vide do. Abba. in. c. fi. in ver. secū. dō requiritur. de consue. & eundē Bal. in rub. C. quæ sit lon. consue. in ij. q. & in. l. j. col. e. ti. vbi dicit. qd cō suetudo requirit plurilitatē actū. & alibi dicitur. qd cōsuetudo induci tur saltē per duas. aut tres vicissitu dines: vt in. cap. ita nos. xxv. di. & ha betur per gl. in. c. venerabilem. & in c. fi. de elec. & per do. Abba. in. c. j. in ix. col. de consue. & per Bart. in. l. j. in. x. col. C. quæ sit lon. consue. Et ad hoc facit. quod vo luit Bal. in. l. de q. bus. de ele. in. v. q. vbi dixit. qd cōsue tudo faciēdi pon tem sup via publi ca. inducitur per duos pōtes factos De consuetudine delinquēdi dicit. qd illa inducitur et p duos. vel tres a. ctus delinquēdi: vt i. l. nemo. & ibi p Bal. C. de epi. sc. audi. & vide gl. in palle. c. ita nos q di cit in criminalibus iduci saltē p duos act⁹. qd est verū. nisi in pūrio. vel blasphemia: secun dū Cy. sing. in. l. ij. C. de re. cre. & iure iu. & vide Alex. i. l. ij. §. famosi. ff. de pœnis. vide & Spe. in titulo de inquisi. in. i. §. in versiculo. sed qua liter in ciuilibus.

SEB. SAPIA. Die solēni. Similē qō. ponit Iaf. in l.

quantur officio deposito. Sed certè hoc summarium non euacuat ra-
dicitus intellectus. c. unde ego dico, q. istud. c. habet principaliter
tria dicta. Nā primū repetit conciliū Lateranense. s. eo. c. nō minus.
& quandā determinationē annectit. Secunda ibi: *quia verò*. poenā il-
lius cōcilij auget. Tertiò ibi: *ceterum*. poenā illius concilij determi-
nat & extendit ad successores. & diuisio sufficit p. summario: sed
1 ad maiore declarationē pro nouitijs summo sic. ¶ Clerici non
debent necessitatibus, seu vtilitatibus ciuitatum, seu aliorum lo-
2 corū, etiā vbi laicorū nō suppetunt facultates, subuenire: nisi prius
Romanus Pontifex consulatur. hoc primò. ¶ Sententiā & consti-
tutiones editā à laicis collectantibus ecclesiā, sunt ipso iure irritę:
3 nec vllō tempore cōualescunt. hoc secundò. ¶ Rectores excōmuni-
cati ob grauamina pmissa, remanent excōmunicati, etiā post de-
positū officium: nihilominus excōicati sunt successores: nisi satisfe-
cerint intra mensem. hoc tertiò. ¶ Casus literalis. Lateranense cō-
ciliū excommunicauit Rectores ciuitatū & aliorū locorū, qui mo-
nitione prēmisa de grauaminibus illatis ecclesijs nō satisfecerint,
secūdū tenorē cōcilij Laterā. s. eo. nō minus. sed quia, nec sic eorū
malitia conqueuit, adijcit in isto concilio generali, vt constitutio-
nes & sententię, quę à talibus de ipsorū mandato fuerint promul-
gata, inanes & irritę habeantur nullo vnquā tēpore valiturę: ve-
rū tñ quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus Re-
ctor decipiatur vano errore: nec credat q. intra tempus sui regi-
minis tñ sit excōicatus: quasi post illud non sit cōpellendus ad sa-
tisfactionē: quia tā ipse, quia satisfacere recusauerit, quā succe-
4 sor ipsius erit excōicatus: nisi intra mensem satisfecerit, sciat se ec-
clesiastica censura remanere cōclusum, donec satisfecerit cōpeten-
ter: quia in onere succedit, qui substituitur in honore. B. ¶ No.
ibi: *communes*. c. q. clerici nō tenent cōtribuere in necessitatib⁹
imminentibus cōmuniter ciuitati, seu alteri loco. Vñ pondera, q.
tex. non loquitur de necessitatibus laicorū, vt quidā voluerunt in-
telligere. sed de necessitatibus cōmunibus. Hinc est, q. hic reperit
illud verbū cōmunes. Facit em̄ hęc litera in alio quatenus dicit, q.
Papę interest puidere cōibus vtilitatib⁹. loquit ergo de vtilitati-
b⁹ laicorū & clericorū: quia in necessitate & vtilitate ciuitatis satis
pcurat vtilitas clericorū & ecclesiarū: clerici ergo sunt exēpti per
priuilegium. qd̄ satis innuit tex. in. d. c. nō minus. dū dicit, q. Pharaō
omnibus alijs seruitutibus subactis sacerdotes & eorū possessiōes
in pristina libertate dimisit. De quo dic, vt latius dixi in. d. c. nō mi-
5 nus. ¶ No. ij. q. ecclesia vendicat sibi iurisdictionē cōtra grauan-
tes, seu aliter manus extendētes in ecclesiā, seu personas ecclesiasti-
cas. Et insurgit hęc iurisditio iudicio meo, ratione sacrilegij,
quod cōmittitur ex tali lēfione. arg. c. cū sit generale. de fo. comp.
Secus autem vbi cessaret sacrilegiū: nā tūc nō vendicat quis sibi iu-
risdictionē cōtra eū, qui delinquit in subditū suum in alieno territo-
rio: vt no. Inn. in. c. postulasti. de fo. cōpe. & Card. in. l. cunctos po-
6 pulos. C. de sum. trini. ¶ No. ibi: *cum gratiarum actione*. quod quan-
do ecclesia confert in necessitatibus laicorū: illud facit ex gratia, &
non ex debito. hinc est, quod laici debent referre gratiarum actio-
nes: vt hīc. ¶ Et no. q. hodiē propter imprudentiā quorūdā Præ-
latorū, qui sine iusta causa & aliqua necessitate dabant laicis subsi-
dia, debet prius super hac conuentione consuli Romanus Ponti-
fex. & sic habes hodiē per istum tex. q. nedum laici nequeunt pro-
pria authoritate collectare clericos, seu eos arctare ad tribuendū:
sed etiam ipsi clerici non possunt sponte propria authoritate de re-
bus ecclesiasticis soluere, nisi prius habeatur licentia à Papa. quod
tamen intellige & limita: vt dixi in. c. non minus. s. eo. vbi omnino
7 vide. ¶ No. in vers. *quia verò*. q. constitutiones & sententię edi-
tę à collectantibus, seu arctantibus clericos & ecclesias ad soluendū,
seu ad tribuendū etiam pro necessitatibus cōibus, sunt ipso iu-
re nullę, nec aliquo tempore sunt valiturę. An autem hoc procedit
indistinctē, scilicet siue isti incurrāt excommunicationem, siue
8 non: siue tolerantur in officio, siue non. tex. non aperit: idē exami-
nabo j. cum gl. ¶ No. in vers. *ceterum* & tene menti, q. excom-
municatus ab homine, vel à iure ratione delicti cōmissi prætenu
officij etiam publici, nō desinit esse excōmunicatus finito officio:
quinimo sicut prius poterat durate officio compelli ad satisfacien-
dum: ita & nunc finito officio potest compelli. & per hoc vide bo-
num tex. in. c. Romana. s. caueant. de senten. excō. li. vj. vbi dicitur,

q. pro delicto vniuersitatis non debet excōmu-
nicatio ferri in ipsam vniuersitatē, sed in eos
dūtaxat, qui fuerunt culpabiles. Et ex illo text.
& isto, no. q. pro delicto vniuersitatis, puniun-
tur illi, qui fuerunt authores delicti. quod ta-
men intellige: vt no. Bartol. in. l. aut facta. ff. de
pœ. vbi omnino vide. & quod no. in. c. dilect⁹,
9 desimo. ¶ Item ex hoc & ex tex. no. q. delin-
quēs p̄texu officij tenet satisfaceredurate offi-
cio: & eo finito, etiam si cōmoditas proueni-
ens ex delicto non sibi sed vniuersitati, seu do-
mino cesserit: vnde si non potest inducere do-
minū suū, seu vniuersitatē ad satisfaciendū, te-
net satisfacere de suo, qd̄ clarē hīc colligitur. dū
etiam finito officio cōpelluntur isti ad satisfa-
ciendū ecclesijs respectu grauaminum, quę in-
tulerunt prætenu officij. Non enim debebant
præstare indebitē auxilium, vel cōsiliū. facit. xj.
q. iij. c. q. resistit. & c. si domin⁹. & c. Iulianus.
& omnino vide per Inno. in. c. sicut dignū. de
homi. & optimē facit tex. illius. c. ad materiam
10 istam. ¶ No. q. sententia censurę lata in ali-
quem sub nomine officij, non transit ipso
facto in successorem: sed tunc demum, si sa-
tisfacere noluerit de delicto cōmissio per præ-
decessorē. quod no. pro limitatione. c. qm̄ Ab-
bas. de offi. deleg. An hoc procedat in alijs ca-
sibus: dicam j. ¶ No. vlti. ibi: *in honore*. q. magi-
stratus dicitur honor. ad idem. c. vt debitus. de
appel. Ideo alibi dicit tex. no. q. immunitas pu-
blici muneris alicui concessa, non infert, ne fi-
at magistratus: quia id ad honorem magis, quā
ad munera pertinet: vt. l. munerum. ff. de mu-
ne. & hono. An autem hoc procedat in digni-
tatibus, seu administrationibus ecclesiasticis:
vide omnino per Archi. viij. q. j. c. qui episcopa-
tum. ¶ Glo. in ver. *in tempore valitura*. Not.
11 ex tex. q. sententia excōmunicationis est nulla.
& hoc sentit secundū vnū intellectū, ad vers.
quia verò. vbi dicitur, q. sententię & constitu-
tiones istorū laicorum grauatiū ecclesias &
clericos, sunt nullę: vt intelligatur postquam
inciderunt in excōmunicationem latam ab ho-
mine. vel à iure secundū formā. c. non minus.
s. eo. nō autem prius. & Host. c. dat duos intelle-
ctus ad istum versic. quia verò. Primus, vt in-
telligatur prout glo. intelligit in excōmunica-
tis. vñ dicit, q. iste tex. pcedit poti⁹ declarādo,
quā disponendo: quia non est hoc nouū ius:
vt irrita sint quę ab excommunicato fiunt: si-
ue sint constitutiones, vel sententię: vel quę-
cunq. alia: vt patet. j. q. j. c. si presbyter. s. quod
autem sacra. & c. seq. & c. odit Deus j. de hære-
ti. c. excommunicamus. s. credentes. & remit-
tit ad generaliter no. in. c. veritatis. de dolo &
contu. de re iud. ad probandū. ¶ Secundò prin-
cipaliter intelligit de constitutionibus & sen-
tentijs per illos laicos factis, quo ad ecclesiam:
deficit enim eis potestas. Ioan. And. intelligit
generaliter, vt patet, q. constitutiones & sentē-
tię, quas tales fecerunt & tulerunt etiam in a-
lios subditos, sunt nullę propter excōmuni-
cationē: & quod nullo tempore valeant: vt in re-
gu. non firmatur. de reg. iur. libr. vj. & sic vide-
tur Io. An. incidere in intellectū gl. sed secundū
hoc hęc litera, nihil adducit de nouo: vt dicit
Host. quod mihi non placet: cū ex verbis &
mente huius tex. colligatur apertissimē Papā
voluisse hīc augmentare poenam. c. nō minus.

conuentionum. co-
lum. j. ff. de pac.

ZACHARIAS.

¶ Iurisdictionem,
Sēit iste, q. iudex
ecclesiasticus co-
gnoscat de sacrile-
gio: de quo dic, vt
no. in apost. ad istū
in. c. cum sit gene-
rale. nu. i. in versic.
tām secularis, quā
ecclesiasticus. s. de
fo. compe. & not.
Gul. de cu. in. l. pla-
cet. nume. 9. & ibi
Celsus in apost. ad
eum. in versic. con-
tra ipsum. C. de sa-
san. eccle. & in. c. sa-
crilegij. in ver. pro
consul. ad leg. Iuli.
pecu.

a SEB. SAPIA. ¶ Administrator. Limita, vt per Ro. in sing. ccccij. incip. iudex officio durante. & q̄ iudex non possit conueniri durante officio. ponit etiam Fel. in c. legebatur. circa prin. s. de maio. & obe.

b ¶ An autem. An officialis possit conueniri de maleficio, vel contractu durante officio eius: vide quod scripsit hic do. Anto. & in c. cum contingat. de iureiur. in. xxiiij.

colū. & quod ibi & in tex. & in gl. & c. prohibentur. ij. q. j. facit qd̄ no. d. Ant. in c. legebat. de maio. & obe. ver. extra gl. quero. Et adde, q̄ si nō est spes de fine officij: officialis q̄ aliās nō posset conueniri tempore officij, poterit conueniri, secundum d. Ant. in c. ceterū. in vlt. col. de iur. cal. alleg. ad hoc tex. in l. si finita. ff. de tu. & ra. distr. vbi iterum nis hoc dicit Bal. Pro quo est tex. i linterdū. s. j. ff. de iud. & vide tex. & gl. in l. ps. literarū. ff. de iud. & in l. ij. in pri. ff. de in ius vocan. & vide do. Bened. Barg. qui post gl. ponit regulā & fallentias. Et q̄n deliquit in officio, an debeat priuari. vide Bal. in l. incipia. c. de ser. fug. Et de hoc q̄n officialis possit conueniri pendente officio: vide per Bar. in l. de pupillo. s. si quis ipsi pratori. i. ij. col. ff. de no. oper. nū. & vide tex. cū gl. in l. nec magistratibus. ff. de iniur. & tex. in l. si adulteriū. s. si. ff. de adul. tex. & ibi Bar. in l. senat. ff. de off. p. ¶ Et vt ex oibus supradictis clarē & ordinatē doctrina habeat, primo de regulā, q̄ iudex regulariter durante officio conueniri non pōt tex. est in l. ij. in prin. ff. de in ius vo. in c. phibent. ij. q. j. & in l. pars literarū. ff. de iud. hac regula fallit. ¶ Primo, in maioribus magistratibus, qui indistinctē conueniri possunt. tex. est in l. magistratibus. ff. de iniur. ¶ Secundo fallit, nisi iudex delinquat pendente officio. tex. est in l. iubem. C. ad l. iul. repet. & quātr debeat pēdere officio remoueri ab officio, & qualiter nō, declarat Bald. in l. mancipia. vlt. mediū. C. de ser. fugi. ¶ Tertio fallit, nisi pendente officio faciat aliquem contractum: quia de illo poterit conueniri pendente officio. tex. est in l. interdū. s. j. ff. de iud. & in l. ij. s. legatis. & s. omnes. co. tit. ¶ Quarto fallit, nisi iudex pendente officio se submittat alterius iurisdictioni. tex. est in l. receptum. ff. de iurisd. omnium iudi. & facit text. in c. nos si incompetenter. ij. q. vij. ¶ Quinto fallit, nisi officialis pendente officio conueniretur de facto commissio loco: quia bene de hoc potest conueniri. tex. est sing. in s. in authenti. vt iudic. sine quoquo suffra. col. ij. quem ibi no. Angel. glo. in l. ij. in prin. ff. de in ius vocan. Quem tex. etiam alleg. Lud. in suis sing. ¶ Sexto fallit, nisi iudex pendente officio in aliena patria de delicto, vel de contractu conueniretur in propria patria, seu in proprio domicilio, dummodo sit talis causa, quātr possit agitari per procuratorem. secundū

s. eo. Dicit enim, q̄ quia per prouisionem. c. non minus. malitia quorundā contracta ecclesiam Dei nondum conquieuerat. Vnde voluit addere istam nouam poenam. De qua in ver. quia verō. nō ergo potest intelligi litera de statutis & sententijs editis contra ecclesiam: quia illa sunt nullae: & erant per prius ex potestatis defectu: vt in c. fin. de re. eccle. non alie. & in c. quae in ecclesiarū. de constit. cū simil. Nec etiā potest intelligi, quod nihil addat ad ius antiquū: quia secundū hoc illa verba Papae essent superflua: cum per hoc non minus cessaret malitia peruerforū. ergo oportet intelligere, vt aliquid addat ad iura antiqua: tum propter verbum adiicimus. tum, quia ex verbis procemij colligitur mens disponentis: vt in l. si. ff. de hære. instituen. & per Barto. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. faciē. intellige ergo illico, q̄ isti praesidentes imponunt hac onera ecclesijs & personis ecclesiasticis cum effectu, licet non sint excommunicati: quia non praecessit monitio iuxta formā. c. non minus. s. eo. & sententiae & constitutiones eorū sint ipso iure irritae. Hic enim nulla mentio fit de monitione: sicut in c. non minus. Secundo potest intelligi, q̄ etiam si sunt excommunicati: quia praecessit monitio sententiae & constitutiones erūt indistincte nullae, etiam si tolerantur in officio. vel ignoretur excommunicatio: vt sic aliquid noui afferat hac constitutio. ¶ Cessante enim hac constitutione tenerent gesta ab excommunicato tolerato ratione publici officij: vt in d. c. ad probandū. de re iud. Et hunc intellectū ad istum tex. sensit aliās do. Ant. vt vidi in quibusdam suis reportatis.

¶ ¶ Vlt. no. ex si. huius glo. q̄ priuilegia excommunicatorum non valent. alleg. c. nullus. iij. q. iij. sed ille text. hoc non probat: sed solum dicit, q̄ non debet credere, quā ab eis scribunt, vel dicuntur. vnde considera, q̄ aut quæritur, nunquid valeat instrumentum confectum ab excommunicato, sicut priuilegium, vel alia dispositio. & dicendū, vt distinguit gl. no. in c. de cernimus. de senten. excom. lib. vj. Aut quæritur, nunquid valeat priuilegium ab eo concessum, ab alio tamen scriptum: & tunc in cōcernentibus officium publicū distingue: vt plenē dixi in d. c. ad probandum. In concernentibus verō factum priuatum: quia aliquid concessit

Albe. in l. senatus. ff. de offi. prae. ¶ Septimò fallit, nisi officiū sit perpetuū: quia tunc ne delicta remaneant impunita, pendente officio poterit conueniri. Ita determinat Bal. per illū tex. in l. si finita. ff. de tute. & ratio. distrabē. & Bar. in l. de pupillo. s. si quis ipsi pratori. in. ij. col. ff. de ope. no. nunti. & do. Anto. in d. c. ceterum. in vlti. col. ff. de iura ca. & in c. legebatur. circa si. de maio. & obedi ē. Pro

in prauidicium iuris sui: & tunc dependet ab alia. q̄ an teneat donatio facta ab excommunicato. de quo dic, vt dixi in c. veritatis. de do. & cōtu. & ibi per doc. ¶ ¶ Opp. contra tex. videtur enim q̄ deposito officio non posset quis conueniri ratione eius, quod in officio gessit: vt in l. curatores. ff. de admi. re. ad ciuit. perti. cuius contrarium hic innuitur in ver. ceterum. Sol. gl. in ver. intra tēpus. distinguit. Aut enim agitur de maleficio commissio in officio, & potest conueniri: vt hic, & in l. iubemus. canonizata j. q. j. At conuenitur ratione contractus: & tūc habet locum contrarium. & hoc secundū glo. in habente officium publicum saltem auctoritate: vt quia erat tutor, vel curator: secus dicit in procuratore, quasi iste habeat officium priuatum. alle. l. procurator, qui pro euictione. ff. de procu. vel ideō posuit hanc diuersitatē: quia procurator est administrator voluntarius: tutor aut & curator est necessarius. vñ magis subuenitur ei, qui est in necessitate cōstitutus: iuxta no. in c. ab arbitris. de off. dele. li. vj. sed hoc vlti mū dictū gl. non procedit indistinctē. imò videtur contra l. si. ff. de insti. vbi institor, qui est voluntarius administrator, non tenetur finito officio de his, quae egit in officio: vnde in procuratore seu in alio administratore voluntario, an & quando teneatur ratione administrationis post finitum officium: Dic, vt plenē no. Car. in d. l. procurator, qui pro euictione. In habente verō officiū necessariū: dic, vt ibi no. in l. post mortē. ff. quando ex fa. tuto. ¶ An autem, quādo, & vsq̄ ad quantū tempus possit officialis conueniri ratione delicti, quod in officio cōmisit: vide plenē per Bart. in l. j. ff. ad leg. iul. repet. & vbi concludit, q̄ in patria sua semper potest conueniri secundum mteriam actionis. In loco autem vbi officium exercuit, non potest conueniri, nisi in syndicato suo: qui debet expediri intra quinquaginta dies: vt in l. j. C. vt omnes tam ciui. quā crimi. & facit iste tex. pro opi. Barto. Nā hic indifferenter isti tenentur & remanent obligati post depositū officium. Dices tu, quare post depositum officiū teneatur ratione delicti, & non ratione cōtractus? Dic, q̄ prae-textu officij non debet delinquere, vnde delictum potius concernit eum, quā officium: vt in d. c. Romana. s. caueant.

Bar. in l. ij. circa prin. ff. de in ius vocan. Item adde, q̄ eodē modo iudex pendente officio suo non potest alium conuenire. tex. est in d. l. pars literarū. de iud. Et de ista materia vide omnino Bar. in d. l. de pupillo. s. si quis ipsi pratori. in. iij. in primis quaestionibus. & per Bal. in l. si appellatione. per illum tex. C. de appel. & vide Spe. in ti. de accu. s. j. ver. item illustis. & in ti. de reo. s. j. in. xij. col. ver. item consil. ex quibus iuribus habetis illas limitationes. ¶ Anto. Francisc. An officialis delinquens in officio possit durante officio puniri, vel ex contractu conueniri: vltia hic dicta dicas, q̄ ex eodem processu poterit talis officialis condemnari & criminaliter & ciuilitur: vt in authē. vt iudi. sine quoquo suffra. in c. oportet. el. j. & vide Bal. in l. venales. C. sentē. relcin. non poss. & vide Barto. in l. Atilius. ff. de fal. Et de multis pro quibus iudex tenetur, & potest conueniri in syndicato in fine officij: vide per Ioan. Bertachi. de Firmio. in suo reper. in litera. O. in ver. si. officialis syndicatus. Et adde, q̄ officialis fugiēs tēpore syndicatus, habetur pro conuictio & cōfesso: & talis fuga facit contra eum plenam probationem: vt per Bal. in l. bona fidei. in v. col. C. de reb. credi. & per Bart. in l. j. C. de assello. & per Angel. in l. lege. ff. ad Silla. & per Bart. in l. succurritur. ff. ex qui cau. ma.

quo faciūt ibi iura alle. per d. Ant. & tex. in l. principibus. cū l. seq. ff. si cer. pet. & in tellipo verū, & si officiū sit perpetuū ad beneplacitū Principis. Ita elegāter determinat Bart. in d. l. de pupillo. s. si quis ipsi pratori. in. ij. col. ff. de ope. no. num. & per tex. in l. iurisperitos. ff. de excu. tu. & de terminat Bar. in l. quāuis. circa prin. ff. si cert. pet. Pro quo optimē facit qd̄ not. gl. in ele. & si principalis. in ver. per electionē & ibi per Inn. de rescr. & gl. in c. fi. in ver. perpetuus, & ibi Dom. de rescr. li. vj. Et Adde q̄ in his casibus, quibus officialis quēdente officio nō pōt conueniri de maleficio, vel delicto: pōt tū cōpellī cōtestari litē tā tū etiā pēdente officio. tex. est in l. senat. quē ibi no. Bar. circa prin. as. signādo rationem de off. prae. & cōpellitur cautionē prestare de prosequenda lite finito officio. tex. est in l. si adulteriū. s. si. ff. de adul. & est gl. in d. c. prohibetur. in ver. propter magistratū. in. fin. ij. q. j. ¶ Itē adde, q̄ magistratus pendente officio pōt citari: vt cōpareat finito officio, secundum

& dicen-

15 & dicendum vt plenè no. in d. l. aut facta. & in d. c. dilectus. ¶ Et per prædicta dicit hîc Goff. q. si potestas aliquid extorsit, tenetur ipse, & non successor: & vniuersitas tenetur, quatenus est facta locupletior. alle. ff. de act. emp. l. Iulia. Dic de hoc, vt j. latius dicam. Colligit etiam Goff. ex hac Decr. potestâtê Bononiensem, vel iustitiarium Neapolitanum fore excôicatum, si cōpellat scholares clericos sub se litigare: & ab eis pecuniam exigat: cū non sint de sua iurisdictione: sed illorū Episcoporū, in quorum diocesis studet. arg. s. eo. ti. c. non minus. Do. Anto. dicit, q. hæc Decret. non probat: & q. contrarium cōmuniter tenetur per tex. iuncta glo. in c. ij. de fo. compe. Ex eo enim, q. clericus compellitur litigare coram laico, iudex non est excôicatus, secundum eum. ¶ Aduerte tu melius & latius: aut secularis iudex cōpellit clericum per districtiōne personale ad respondendum coram eo: & tunc indubiè incurrit excôcommunicatione. per. c. si quis suadente. xvij. q. iij. & c. nuper. j. de senten. excom. Aut compellit eum litigare sine districtiōne personali fortè metu pœnæ: & tunc secundum iura antiqua iudex non erat excôcommunicatus: sed excôcommunicandus. & secundū hæc tempora intelligo. c. ij. alleg. per do. Anto. Sed hodiè per. c. non minus. s. eo. dico non solum in clerico, sed etiam in laico, qui aliàs est de foro ecclesiastico, q. si secularis turbat iurisdictionem Prælati, & monitus non definit, ipso facto incurrit excôcommunicationem. vt est tex. no. in d. c. non minus. in ver. iurisdictionem. & expressè hoc sentiunt ibi Host. & Io. And. qui per illum tex. dicunt, q. hodiè infiniti iudices, seu Rectores sunt legati, qui non solum diminuere: sed etiā in totum subtrahere iurisdictionem ecclesiasticam moluntur: qd no. Non est enim ille text. restringendus, sed ampliandus: cū emanauerit in fauorem ecclesiæ & clericorum: maximè pro libertate conseruanda: vt in simili no. dicit glo. in c. sciant cūcti. de elec. lib. vj. Hodiè verò de iure nouissimo, adde tex. no. in c. quoniā. de immu. eccle. eo. li. per quem fertur excôcommunicatio ipso facto sine aliqua monitione, contra omnes, qui impediunt literas impetrari à sede apostolica, in causis spectantibus ad forum ecclesiasticum: vel impediunt litigari coram ordinarijs locorum, in causis spectantibus ad eos. & dic latius, vt ibi leg. & no. ¶ Opp. contra tex. videtur enim, q. successor nō debeat prægrauari ex facto & delicto prædecessoris: vt in reg. non debet. de reg. iur. lib. vj. Nam delicta debent tenere suos authores: vt in. c. quæsiuit. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. & l. sancim. C. de pe. Sol. glo. fi. in prin. quod ex quo successor negligit satisfacere, non tenetur ex delicto alieno: sed potius ex proprio. Ex quo enim succedit in honore, debet succedere in onere satisfaciendi. Ego intelligo gl. & tex. quando officialis deliquit prætextu officij ad commodum ipsius officij, seu vniuersitatis. Tunc enim tenetur successor satisfacere, cum succedit in officio: secus autem si officialis deliquit, vel contraxit ad commodum proprium: vel libidinem suam satiandam. Nā tūc nō successor: sed ipse & eius hæres conueniri debent: iuxta id, quod leg. & no. in l. j. & ij. ff. ad leg. lul. repetū. & in l. iubemus. C. eo. & in l. nec magistratibus. ff. de iniur. & in c. j. de solut. & in c. j. de deposi. cū simi. & in hoc casu procedit contrarium. Et hoc fortè voluit Inno. hic, in eo, quod dixit istum s. caterū. solū habere locū, qn quis succedit solū in regimine illius, qui fuit excôicatus ex causis hîc contentis: vel aliter qualitecunq. propter libertatē ecclesiæ violatā: secus dicit, si ex alia iusta causa esset potestas excôicatus, vel consiliarij: vel vniuersitas: seu ciuitas interdicta: tūc em successor non esset excôicatus, secundū eū. Host. aut loquitur magis clarè, dicens illud certū esse q. quicūq. succedit excôicato, & fouet factū dānatum, propter qd prædecessor excôicatus fuit, eandē sententiā incurrit. qd no. Et puto, q. vbi expresse fouet, statim alio tēpore nō expectatō sit excôicat⁹: puta, quia clericū captū prædecessorē, tenet in carcere: vel quid simili. arg. hîc in fi. & c. concubinæ. de sentē. excô. sed vbi nō fouet, sed nō satisfacit, nō fit illico excôicatus: sed debet expectari per mensem. arg. hîc. ¶ Sed contra hoc, & cōtra tex. opp. & videt, q. successor in officio debet indistinctè & illico esse excôicatus: quia sententia excôicationis fertur sub nomine dignitatis: vt in. c. quoniā Abb. de offic. deleg. Sol. no. hîc gl. fi. q. illud nō habet locū hoc casu: cū agatur ratione delicti. No. sing. & dic clarius, q. c. qm Abbas. lo cū habet, qn dispositio concepta sub nomine dignitatis, est pariter proportionabilis dignitati & personæ. Tunc enim indubiè videt

potius contemplata dignitas, quàm persona: secus aut vbi materia est pportionabilis personæ dūtaxat, & nō dignitati: quia tūc semper contēplatur personā, & nō dignitatē: vt hîc. Nā cū excôicatio liget animā, & fert propter delictū, seu contumaciā: non potest cōcernere dignitatē, seu officiū: cū non habeat animā: vt in d. c. Romana. nec dignitas deliquit, sed persona: idē cōcernit personā, siue exprimat nomen propriū, siue appellatiuū. Idē dicimus econtrā in dispositiōe concernente dignitatē tū: vt nō extendat ad personā: licet sit expressum nomē propriū tū: vt in d. c. dilecti. de fo. compe. & de materia vide quod plenè dixi in. c. quoniā Abbas. p. alle. ¶ Extra gl. quæro, dicitur in ver. caterum. q. tam prædecessor, quàm successor tenet hîc ad satisfactionē debiti, in quo cōsistit ista satisfactio. Sol. dicit Inn. q. iste officialis debet oē damnū emēdare ecclesiæ: qd ex ipsius regimine sibi cōtingit. & si cōsiliū dedit ad collectā imponēdā: ipsam eū emēdare oportebit. si aut cōsiliū nō dedit: tūc fortè nō coget ad emēdationē collectæ: sed tenebit ad interesse quod ecclesiæ ex ipsius regimine contigit: & fortè pœnā spiritua-lem, vel etiam pecuniariā eū subire oportebit, secundū quod bonus iudex arbitrabitur. Hæc sunt formaliter verba Innocent. quæ

18 Io. And. aliter nō declarat. ¶ Sed quærit, quid si nouus rector operā dedit quantū potuit, vt hîc emendare tur, sed vniuersitate resistente, non potuit, quod intendebat obtinere: arguit primò, q. sit excusat⁹. ar. c. si habes. xxxiij. q. iij. sed ipse finaliter tenet cōtrariū. Debet enim si non potest obtinere, relinquere regimen: nec secundum eū timeat hoc casu amissionē salarij: quia cum vniuersitas sit in culpa, nihilominus tenetur sibi ad salariū: cū per ipsum non stet quominus regat. Et idē dicit eadē ratione, si contra expressam inhibitionē antiqui rectoris vniuersitas processit ad collectā imponēdā: quasi sentiat, q. debeat antiquus rector, si volebat euitare culpā & pœnā excôicationis relinquere regimen. Cū prædictis simpliciter recitando transit hîc do. Anto. ¶ Sed Pe. de Anch. dicit hæc vera in rectoribus: sed in cōsiliarijs, qui cōtradixerūt prædictis, dicit se credere: q. nō tenent dimittere officiū: sed sufficit eis, q. cōtradixerint ad euitationē pœnæ. arg. no. in c. j. de his, quæ fi. à maior. par. ca. & l. qm. C. de appell. quam dicit ad hoc not. Ego quantū ad hoc vltimū respectu consiliariorū allego Inn. qui hunc articulū tetigit in. c. nouerit. de sent. excô. vbi ponit duas sententias, seu opin. Nā quidā dicūt, q. etiā si dederunt contrariū cōsiliū, tenentur dimittere dignitatē & officiū. Alij contra, si nō possunt obuiare malis agendis. ¶ Ego latius & clarius istā materiā attingendo, facio tria mēbra. Aut em loquitur in rectore, quia erat grauius: aut in successore: aut in in consiliarijs. Primo casu, aut rector non cōtradicit: sed dedit cōsiliū, & auxiliū, & præcedente monitione incurrit excôicationē: vt in d. c. nō minus. & tenetur de delicto satisfacere siue fuerit excôicatus, siue nō. Versabitur autē satisfactio in hoc: nā si potest inducere vniuersitatē ad satisfaciendū, in cuius cōmodum collecta versa est: & tunc solum ipse tenebitur satisfacere de delicto suo secundum arbitriū iudicis. Nā violauit libertatē & immunitatē ecclesiæ: ergo potest citra emendā dampni puniri de delicto suo. ar. xvij. q. iij. c. quisquis. & in c. cum sit generale. de fo. compe. & optimè facit. c. sicut dignū. de homici. Si aut vniuersitatē non potest inducere ad emendā dampni, tenetur ipse in totum satisfacere, quia non debuit ipse dare cōsiliū, aut auxiliū. Et si plures fuerint cōsultentes, vel auxiliū impendentes: an omnes teneatur in solidū: an pro partē? vide per Inn. in d. c. sicut dignū. Si verò rector restitit quantū potuit: an teneat, si nō dimisit officiū, seu dignitatē? Io. And. sentit hîc, q. sic. & vident cōiter sequi doc. ¶ Sed certè circa hoc posse dubitari cū hoc nullo iure caueatur: imò potius tex. in c. non minus. innuit contrariū: dū solū excôicat rectores imponentes collectā & aliter turbantes iurisdictionem ecclesiasticā, & fauores eorū. Sed iste rector de quo quæritur, nec collectā imposuit, nec fuit fautor, imò contradixit quantum potuit: ergo nō debuit in aliquo puniri. Nec tenet officiū dimittere: cū ipse nō cogatur ad cōmittendā iniquitatē. arg. c. Ephesis. xliij. dist. Nā potest ipse dicere, sicut dicit Apostolus: mudæ sunt manus meæ. & c. vt ibi: sed si ipse posset obuiare, vel cogere, ne exercerent hāc iniquitatē: ¶ tūc fateor, quod veniret puniendus, si nō obuiaret, vel non dimitteret officium: vt in c. Iulianus. & c. dominus. xj. q. iij. In no. tamen in c. nouerit. præalleg. in ver. edita. clarè sentit, q. isti

tenentur dimittere officium à principio, si non possunt facere ista
tuta deleri de libro communis. Et facit pro hac opi. quia non de-
bent exercere officium in loco ecclesijs aduerso: & quia debent fa-
cere quantum possunt, vt iniquitati obuietur. & per hanc consy-
derationem possunt sustentari dicta Io. An. & Inno. in d. c. nouerit.
22 licet sit valde rigorosum. ¶ Ad secundū respectu successoris, dic,
q̄ aut negligit satisfacere seu inducere vniuersitatē ad satisfaciendū:
& tenet, vt p̄decessor: vt hīc. Aut nō neglexit, sed nititur vniuersi-
tatē inducere ad satisfaciendū quantum potest: & dicit: vt. s. dixi in prae-
decessore. Nā pōt dubitari, an teneat dimittere officiū: si nō potest
aliud facere, & possunt induci praedicta pro & contra: & maxime
l. j. ff. de magi. conue. vbi solū tenentur isti magistratus, qui con-
senferunt. & non alij. Ad idem. c. Romana. §. in vniuersitatem. in
fi. in praealle. vbi innuitur, q̄ pro delicto collegialiter cōmisso, de-
bent duntaxat culpabiles puniri: qđ tamen est intelligendum, & di-
stinguendum: vt not. Bart. in d. l. aut facta. in fi. ff. de poen. Tutius
tamen est dimittere dignitatem, seu officium. arg. ex his, quae. s. di-
xi in d. c. nouerit. ij. responso. In consiliarijs autem ecclesiae sunt o-
pi. Si enim dederint consilium ad hāc grauamina inferenda, iudu-
biē sunt excommunicati. vt in d. c. nouerit. ¶ An autē teneantur in-
solidum, an pro parte ad onus satisfactionis: dicit: vt no. Inno. in d.
c. sicut dignum. Si verō tacuerint: ita, q̄ non consulerint pro, nec
contra: dic, q̄ inuoluuntur poena & peccato cū his, qui expre-
sē consenserunt: vt not. dicit Inno. in c. j. de his, quae fiunt a ma-
io. par. cap. & hoc ideo: quia ex quo vocantur, vt consulant, si ta-
cent, sunt in culpa. arg. in l. de aetate. §. qui tacuit. ff. de interrogat.
act. & in c. si post praestitam. de confel. lib. vj. Aut expresse consen-
serunt: & hoc est dubium, an teneantur dimittere officium. Inn. re-
fert opi. contrarias in d. c. nouerit. Tutior via est: vt dimittant of-
ficiū. arg. ibi. Posset tamen sustineri oppositum, per not. per In-
23 no. in d. c. j. & per illud. c. Romana. in fine. ¶ Vlti. hīc quaro, an
mēsis qui expresse datur hīc successorī ad satisfaciendū ante, quā
incurrat excommunicationem, detur etiā p̄decessori, qui erat tē-
pore grauaminis? Hostiē. tenet q̄ sic: quia iste ver. nisi satisfecerit.
& c. refertur ad vtrumq̄. & est declaratio. c. nō minus. vbi tempus
non fuerat declaratum. & cum hoc dicto transeunt cōmuniter o-
mnes docto. pro hoc dicto satis facit. c. inquisitioni. de appell. iun-
cto. c. cū dilecti. de dona. & quae dixi in c. ij. inquisitioni. de appel.
Cū enim hīc fit mentio de p̄decessore, sicut de successore, &
circa factum ipsius p̄decessoris nulla sit temporis determinatio
hīc, vel in d. c. non minus. non apparet ratio, quare illa temporis
determinatio nō debeat cōcernere vtrūq̄. praesertim, cū sit in
fine posita. Facit quod no. Bart. in l. prator. ij. ff. vi bo. rap. & l. ta-
lis scriptura. ff. de legat. j. Posset tamen meo iudicio sic aequē distin-
gui: q̄ aut p̄decessor, cum instaret circa collectam extorquen-
dam fuit admonitus: vt desisteret: & ipse non solū destitit, sed p̄-
cessit ad executionem faciendam: & tunc illico mense non expe-
ctato incidit in excommunicationē. Frustra enī hīc expectatur per men-
sem. Nā. c. non minus. dicit, q̄ si iste monitus non desistit, excom-
micatione inuoluitur. Iste autem satis dicitur desistere, cū processit
post monitionem ad executionem. Sed alia est ratio in successore:
quia sibi datur mensis, non vt desistat: sed vt satisfaciāt: vnde meri-
tō cum in hoc possint inter vtrumq̄ notari diuersitas: non debet
illa determinatio tēporis vtrumq̄ pariter concernere: per ea, quae
no. Bar. in d. l. prator. Sed vbi p̄decessor non processit ad actū
contrariū, puta, ad executionem: sed non desistebat à petitione &
executione: vel fuit admonitus post executionem: vt satisfaceret:
tūc cū sit in eis eadē ratio, habebit locum in vtriusq̄ illa mensis de-
terminatio. Et hāc no. per quae habes materiam. c. plenē declaratā,

SYMMARIUM.

- 1 Ecclesia, an & per quos possit grauari pretextu procuratoris fienda.
Ecclesia si fuit integraliter exacta per Episcopum ex aliqua re utili, ha-
bet postea regressum contra alias ecclesias.
- 2 Legato Papae debent subuenire etiam clerici in eius necessitatibus.
- 3 Collectantes ciuitatem pro oneribus publicis, non debent consequi aliquam
utilitatem: imò puniuntur si plus exigunt.
- 4 Poena quam soluunt persona ecclesiastica, debet conuerti in pios vsus.
Superior qui non fecit delinquentes soluere integram poenam: vel fecit

Soluere minorem, an sit puniendus?

- 6 Poena quadrupli praesupponitur debita de iure canonico.
- 7 In materia consentiente, vide plenē hīc.
- 8 Furtiuas res, vel alio modo indebita retenta, debet actualiter restitui: nec suf-
ficit poenitere de peccato.
- 9 Naturaliter tantum debitum est soluendum in foro conscientiae. nu. 15.
- 10 Eleemosyna non potest fieri de re restitutioni subiecta.
Naturaliter tantum obligatus peccat: nisi adimpleat, quod promissit.
- 12 Meretrix non tenetur ad restitutionem turpis quaestus: sed bene debet poe-
nitentiam gerere. tam ipsi, quā illi, qui dant: simile in istis mathema-
ticis: qui non tenentur etiam in pauperes erogare. nu. 13.
- 14 Meretrix potest facere eleemosynam de pecunijs, quas acquisiuit: nec eas
tenetur restituere: secus illa, quae non est meretrix.
Meretrix licet pōt petere, quod sibi promissū est: secus si nō est meretrix.
- 15 Falcidia an debeatur heredi in foro animae. & num. 17.
- 16 Haeres, an naturaliter sit obligatus ad soluenda integra legata.
- 18 Obligatus civiliter tantum, puta in chyrographo ultra biennium, no tene-
tur in foro animae.
- 19 Condemnatus iniuste non tenetur soluere condemnationem in foro animae.
- 20 Sententia iniusta, vel iniqua nullam parit obligationem: nisi post decennū:
etiam quod non fuerit appellatum: nisi sit confirmata. & nu. 24.
- 21 Si ex sententia iniqua quis aliquid consequatur, tenetur in foro animae ad
id restituendum.
- 22 Sententia nō exequetur, si ex cōfessione partis: pro qua ē lata, dicatur iniusta.
- 23 Praesumptio iuris & de iure admittit probationem in contrarium ex con-
fessione partis. & nume. 39.
- 25 Praescribens, an sit obligatus restituere in foro animae: maxime superue-
niente scientia rei alienae.
Praescribens, an teneatur, oblato sibi precio, quo emit, rem ipsam vero do-
minore restituere.
- 26 Filius familiās, an & quo casu teneatur in foro conscientiae restituere pe-
cuniam, quam mutuato accepit. & nu. 8.
Exceptio Macedoniani non potest opponi, quando fuit mutuatum filio ex
causa necessaria, in qua patris pietas verosimiliter non recusasset.
- 27 Mulier iuta exceptione Velleiani, non tenetur in foro animae.
- 28 Obligatus rem restituere illi, qui potest in integrum restitui, an teneatur in
foro animae illam rem restituere.
Acquirens ex contractu ipso iure nullo propter solennitates non seruatas
tenetur rem illam in foro conscientiae restituere secundum vnam opi-
nionem, quae non est vera.
Emens vel vendens rem ultra, vel intra diuidiam iusti precij, quo casu te-
neatur in foro animae: quid autem si postea superuenit notitia maioris,
vel minoris precij. vide nume. 38.
- 29 Ecclesia vendens non debet recipere ultra verum precium & oblatum.
- 31 Naturalis obligatio oritur ex contractu ipso iure nullo ratione solennita-
tis non seruatae.
Electus, licet non solenniter non teneatur in foro conscientiae renuntiare,
quia electio habuit fundamentum naturale, licet solennitates iuris posi-
tū defecerint.
- 32 Aduocatus, procurator, medicus, & similes, illicito negotio negotiantes
si aliquid ultra debitum lucrantur, non tenentur in foro animae restitue-
re: si dolus malus absit.
- 33 Officialis ultra debitum exigens, tenetur in foro conscientiae restituere.
- 34 Acquirens aliquid ultra debitum in negotiationibus, an & quo casu te-
neatur illud in foro animae restituere, vel in pauperes erogare.
- 35 Ludens & vincens, an & quo casu sit obligatus ad restitutionem in foro
animae, quod in foro fori.
- 36 Hypocrita, si quid acquirat contemplatione boni Christiani, debet in paupe-
res erogare, vel ecclesiae restituere.
- 37 Constitutio Imperatoris contra ius naturale emanata sine causa in nullo fo-
ro est seruanda.
- 38 Lex, vel statutum emanatum ob aliquam iustam causam: an dicta causa ces-
sante debeat obseruari?
- 40 Emens bona confiscata prappter aliquam solennitatem non seruata: an e-
met cum bona conscientia. vide remissiuē.
- 41 Haeres non conficiens inuentarium, non tenetur in foro conscientiae ultra
vires hereditarias.
Poena & damna, an sint in foro animae soluenda.
- 42 Haeres an teneatur in foro conscientiae soluere legata in minus solenniter
stamento

stamento relicta.

43 Testamentum minus solenne, an pariat naturalem obligationem.

CAP.

VIII.

Quia plerique. ¶ Hoc dicit: Prælati pl⁹ de

bitō à subditis extorquen-
tes ptextu pcuratiōis, vel alterius seruitij impēsi lega-
to vel alteri, illud restituēt & tātundē pauperib⁹ ero-
gabunt. Primò phibet. Secūdò pœnā imponit contrafacienti. ibi:

quod si. Tertiò superiori negligenti pœnā cōminat ibi: superior au-

tem. ¶ Casus literalis. Aliqn cōtingit, q Episcopi & alij Prælati, vt
procuratiōem vel aliud seruitium impendāt legato vel alij, plus
extorqueāt à subditis, quā soluāt legato, vel alij, & sic in aliorū da-
mnis lucra sequunt. Prohibet conciliū, ne deceterò id fiat, q si qs
cōtra psumpserit, sic extorta restituat: & tantundē de suo cogatur
pauperibus elargiri. & si de hoc ad superiorē querela peruenerit,
& negligens fuerit in huiusmodi statuti executiōe, canonicē subia-

1 ceat vltioni. B. ¶ No. ar. q ad superiorē pertinet imponere & exi-
gere collectā pro legato, pcurando, seu alijs oneribus cōiter immi-
nentibus persoluendis. Quādoq; tñ expediunt per totū clerū, seu
procuratores syndicos cleri: vt in. c. accedētes. de præscr. Quādoq;
à qualibet ecclesia vel prælato legatus exigit procuratiōem inte-
grā: sed ecclesia exacta habet postmodum regressum cōtra alias ec-
clesias. de quo dic, vt in. c. cū instantia. s. de cens. Illud tamen certū
est, q in illis onerib⁹ imponēdis, debēt oēs vocari etiā si sint religio

2 si: vt in cle. j. de cens. qd no. ¶ No. ij. q legato Papæ, nedū procu-
rōnes debent, sed alia seruitia. debēt em clerici ei subuenire in suis
necessitatib⁹: vt in. c. ego. N. de iureiu. Et vide generalr qd pnt exi-
gere legati: per no. in. c. pcuratiōes. s. de cōf. vbi p Inn. vidēt p Io.

3 An. in. c. exigit. eo. ti. li. vj. ¶ No. iij. q exigens collectā p oneri-
bus publicis nō debet aliquā vtilitatē consequi: imò puniuntur si
plus exigāt, quā impendūt. & no. pœnam hīc cōtra eos statutā.

4 ¶ No. q clerici & prælati a qnq; puniuntur pecuniatiter: & est
a valde honestum, q talis pœna cōuertat in piū vsum: sicut hīc di-
sposuit Papa in casu isto. Qualiter aut in alijs pœnis imponendis
per iudicem sit pcedendū: vide qd dixi post doc. in. c. licet. de pœ.

5 & qd no. Io. post Host. c. j. de homi. li. vj. ¶ Vlt. no. q superior nō
pōt p libito remittere pœnā à iure imposita: imò punitur, si negli-
git illā imponere. Quid aut si subest causa, vel sine cā imponit pœ-
nā minorē debito: vide quod legitur & maxime p Bar. in. l. quid er-
go. s. pœna grauior. ff. de his, qui not. infa. & l. j. ff. ad Turpil. in. ij.

6 col. vbi ponit Bart. quādā no. ¶ Oppo. contra tex. in eo, qd sol-
uitur aliud tātundē, nō illis à quibus indebitū fuit extortū, sed pau-
peribus. Et sic ob. c. pcuratiōes. in fi. s. de cōf. vbi duplū datur ec-
clesijs grauatis, & non pauperibus. Sed gl. nostra soluit duob⁹ mo-
dis. Primò, q ignorabatur quantū quilibet contulisset. ideò solu-
tio fit pauperibus. in cōtrario secus. hāc solutionē reprobāt & be-
ne, quia sicut quilibet restituit, quantum quisq; soluit, ita potuit
restitui tantundē: ideò soluit secūdo. qd in contrario plus excessit
superior, quā hīc. Idē em cōmisit crimē concussionis: quia de di-
recto plus extorsit à qualibet ecclesia, quā deberet habere: ideò
potuisset de stricto iure puniri in quadruplū: cū talis sit pœna cō-
cussiois. s. cū superior prætextu officij extorquet aliqua à subditis:

vt. j. q. ij. c. sancimus. in fin. & xxxij. q. j. c. militare. cū si. hīc autem à
nemine extorsit vltra, quā soluit. & sic cōtra neminē cōmisit cō-
cussiois crimē, sed facta coaceruatiōe plus reperit percepisse, quā
soluisse: & ideò satis est, quod cuilibet reddatur suum: & in pœnā
iste superior cogitur dare pauperibus tñ plus, quantum habito re-
spectu ad totā summā extorsit, & p tātō fuit iudicio meo cōsyde-
ratio bona. ¶ Extra gl. soluitur alijs modis. & primò per Io. And.

& Phi. dicentes, q in effectu idē disponitur hīc, quod ibi. Nā quod
datur ibi ecclesijs, intelligitur datū pauperibus, qā quod habet ec-
clesia, pauperum est. xvj. q. j. c. fi. Secūdò soluitur per Gof. dicen-
tē, q contrariū locū habet cū grauāt ecclesia hīc, qn grauāt clerici
singulariter: quia propter vitandas inimicitias inter prælatū & cle-
ricos fit erogatio inter pauperes. argum. ff. fami. erc. l. planē. S imi-
le de Iudæis. c. cū sit. & c. ad liberandum. Sol. tertiò Hostiē. q casus
sunt diuersi, & non contrarij. Si em Prælati grauāt subditum: tūc
habet locum. d. c. procuratiōes. in fi. vt in Xenijs: vt quia recepit

Xenia tēpore visitationis: & tunc habet locum
c. Romana. cū seq. de censibus. li. vj. si alio tem-
pore aliquid extorsit à subditis, habet locū ca.
de Eulogijs. xvij. dist. sed melius alleg. c. præce-
dens. quod incipit quoniam. vbi dicitur, q si
Archiep̄s aufert aliquid alicui Episcoporū ve-
nientium ad conciliū prouinciale, punitur in
quadruplū. Si verò Prælati excedit propt er
seruitium factum legato, vel alij: tunc habet lo-
cū, quod hīc dicitur. & dat aliā solu. sub dubio
fortē: dicens, q hodie indistinctē redditur du-
plum. Remittit ad no. in. d. c. procuratiōes. Ibi
em dicitur, q licet vbi aliquid extorqueatur p
vim, seu per concussionē, habet locū illa pœ-
na quadrupli: vt in iuribus præalleg. & arg. in
auf. vt iud. sine quoquo suffra. s. sic igitur. & s.
necessitatē. in fi. videtur tamen q in his sufficit
de iure canonico, q reddatur duplū. Nā decre.
Romana. præalleg. loquitur de Xenijs, & de
violenter extortis secundū eū. & recitando ita
transit ibi & hīc Io. And. ¶ Sed plus mihi pla-
cet pcedēs sol. quia. c. Romana, simpliciter lo-
quit in recipiente munera tpe visitationis. c.

verò se. loquitur in eodē casu, videlicet in vio-
lante debitum visitationis: quia aliter exigit, q
debeat, mandat indebitum restitui duplicatū.
& sic loquitur in casu. c. procuratiōes. Nec de-
bemus de facili inducere iuriū correctionē: vt
in. c. cum expediat. de elect. lib. vj. Quare autē
hīc & ibi non punitur in quadruplū? potest
responderi, q in istis iuribus excessit Prælati
petendo, aliās debitum & exercendo principa-
liter officium suum: sed incidenter extorsit vlt-
tra debitum. vnde non cōmisit directē violen-
tiam, seu concessionem: ideò minus punitur.
Sed in. c. qm. præalleg. & similibus cōmisit in-
directē concussionis crimē: quia prætextu of-
ficij & potentie extorsit omnino indebitum:
ideò plus punitur. ¶ Quare autem in. c. procu-
ratiōes. erogatur pœna ecclesiæ gaauatæ: hīc
autem in pauperes? dixit do. Car. vltra pdicta,
q ibi fuit ecclesia dupliciter grauata in eo. s.
quod extorsit plus debito: quā in onere mā-
fionis: quia māsit apud ecclesiā plus quā debe-
ret: ideò magis subuenitur, quā hīc: vbi cleri-
ci fuerūt grauati solū in eo, quod soluerūt vlt-
tra debitū. Certē hāc non est bona sol. quia. c.
procuratiōes. & c. ij. de cens. li. vj. loquuntur
generaliter qualitercunq; ecclesiæ grauentur
tempore visitatiōis plus debito: ideò tene sol.
gl. declaratā: vt. s. sol. Gof. ¶ An autem qn sol-
uitur quadruplū, totū sit pœna? Io. An. dicit,
q non: sed inest persecutio: vt tñ triplū sit p
pœna. de quo remittit ad no. j. q. vij. c. in eū. sed
voluit alle. j. q. j. nā ibi est illud. c. cū gl. sua An
aliq pœnā possunt excedere quadruplū, remit-
tit Io. An. ad no. xj. q. ij. c. cū deuotissimam. &
xvij. q. iij. si quis domū. vide tñ de pœna du-
pli, tripli, & quadrupli: qd legit & no. in. l. j. in
prin. ff. de pub. & instit. de accu. s. tripli. cū seq.

7 ¶ Extra materiam cap. scias, q Inn. tractauit
hīc not. & subtilem materiā restitutionis fien-
dæ in foro poenitentiali, sumpta occasione ex
isto tex. in eo, quod mandat erogationem pœ-
næ debere fieri in pauperes Christi, & singula-
riter tractando materiam per eum tactam pos-
sunt formari. xij. q. Sed do. Anto. reduxit ma-
teriam ad sex casus. Et quanquam subtiliter
procedat: tamen aliquatenus per illos sex casus

BSB. SAPIA,

¶ Prælati. Idem
dicit do. Felin. in
c. irrefragabili. s.
ceterum. colū. ij.
versic. tertia con-
clusio. s. de offici.
ordi. & ibi quan-
dō Episcopus p
delicto possit im-
ponere pœnā pe-
cuniariam.

Cap. Quia plerique. Panior. super Tertio Decre.

a ¶ Duas regulas. In hac materia conscientie capias etiā alia regulā, q̄ lex po-
situa, quā innitur p̄sumptioni, & non veritati, nou est seruanda in foro
conscientie: secundū Bal. in d. l. ea, quā. Secus si lex nō se fundat sup̄ p̄sum-
ptionē sed sup̄ veritate: q̄ tūc illud, quod obtinet de iure ciuili: obtinet et in
foro conscientie: seu poenitentiali: secundū Bal. in authen. ingressi. in. vij. col.

verfic. circa primū
pone. C. de sacro-
fanc. eccle. Latē fir-
mat istam regulā
Ancha. in reg. pos-
sessor. lib. vj. Limi-
ta tamen singu. ef-
se verā, nisi p̄-
sumptio sup̄ qua
se fundat lex po-
situa, esset ap-
parens & quasi in
dubitata p̄sum-
ptio, vt est p̄sum-
ptio, quā surgit
ex lata culpa: ser-
uabitur in foro cō-
scientie, quemad-
modum si illa lex
fundaret se super
veritate. ita singu.
dicit Inno. in. c. fi-
cut dignū. de ho-
mici. quē sequun-
tur doct. in varijs
locis: & tene men-
ti: quia est aureum
& solenne dictū,
vsq; ad hęc tempo-
ra à nemine alle.
Et ista faciunt ad
ea, quā dicuntur
per istum in. vij.
q. j. eo. & in. c. j. cir-
ca med. s. de con-
sti. De isto argu-
an & quādo. l. po-
situa sit seruanda
in foro conscien-
tie, vide elegāter
p Abb. in. c. Rex
pacificus. in. ij. col.
in proce. Grego.
vbi alle. bona iura.
Anto Francisc.

¶ Circa hoc quod
dicitur de lege po-
situa, an sit seruā-
da in cōscientia?
dicas, q̄ si aliquid
committitur con-
scientie alicuius,
id videtur esse li-
bi cōmissum tan-
quam bono viro:
& vt secundū veri-
tatē iudicet: vt per
Bal. in. l. ij. in. iij.
no. C. de fideic. &
in. l. nemo. in. fi. C.
de sen. & inter. o.
mniū iu. & vide

b gl. in. c. v. de corp. vitia. & in. cle. j. de iurepa. Et adde, q̄ qñ est standū conscie-
tie alicuius. nō pōt fieri probatio in contrariū: vt no in. c. statutū. in. §. assesso-
rem. & ibi gl. de refer. li. vj. quod est verum in his, quā sunt parui p̄iudicij,
aliās posset queri de malitia, vel imperitia illius: vt tenet Bald. in. l. j. in. j. col.
C. de re. cre. & habet p gl. & do. in. l. inter stipulantē. in. §. j. ff. de ver. ob. & vide
gl. in. cle. j. in ver. onerantur. de iurep. de quo etiam vide Lanfrā. de oria. post
Roma. in rub. de arbi. in. ij. col. & quid importet illa verba, cōmittimus con-
scientie tuā. vide latē p Alex. de Imo. in. l. si sic. ff. de leg. j. & in. l. j. ff. de leg. ij.
SEB. SAPIA. ¶ Vbiq; vide Pe. de Anch. in cōf. xxj. inc. videt
j. facie. Cal. in cōf. xx. inc. an si statutū sub ti. de consti. & Pe. de Anc. in cōf.
xlj. inci. prima facie. & Bal. in. c. in omni. in prin. s. de testi. vbi dicit, q̄ q̄ a lege
humana excusatur, nō peccat: nisi sit cōtraria legi diuine. de quo etiā latē p
Fel. in. c. vigilanti. s. de p̄f. & Sozi. in. l. j. col. xij. ff. de vul. & pupill.

intricatur materia. ego clarius attingendo ma-
teriam ponam duas regulas, 2^a per quas iudicio
meo deciduntur illā quāstiones & similes. &
postea prosequar singulariter & sigillatim il-
las quāstiones Inno. & aliquas, quas addit hīc
domi. Anto. Prima regula sit ista: q̄ vbiq; b
ius posituum habens concursum legis. seu q̄
tatis naturalis disponit super restitutione, vel
retentione, seruanda est talis lex etiam in foro
conscientie. hāc cōclusio probatur ex his, quē
dixi in. c. j. de consti. vbi post beatum Tho. &
Calde. dixi, q̄ lex positua peccati non nutriti-
ua, seruanda est etiam in foro conscientie: ex
quo nulla alia lex distinguit illo casu inter forū
poenitentialē & iudiciale: nec subest causa di-
stinguendi. Sunt enim superiores leges seruā-
dā: ex quo non occurrit alia æquitas naturalis
in contrarium. ¶ Secunda regula, vbiq; in
ter legem posituam & legem naturālē, datur
discrepancia, seruanda est lex, seu æquitas natu-
ralis in foro animæ: nisi lex positua ex aliqua
iusta & vera causā disponat contra illam legē
naturalem. Nā tūc est seruanda æquitas natu-
ralis. arg. eorū, quā no. Inno. in. c. quā in eccle-
siarum. de consti. & hīc per Ioan An. in. c. fi. de
immu. eccle. li. vj. & in. c. ij. de vsur. li. vj. & per
Bar. in extraua. ad repri. in ver. denūtiatiōem.
exempla j. patebunt. ¶ His p̄missis venio
ad. q. Inn. Et prima est, an habens aliquid ex fur-
to, rapina, oppressione, dolo, vel calumnia, te-
neatur ad restitutionem in foro animæ: an suf-
ficiat solū poenitere de peccato? Inn. concludit
q̄ tenetur ad restitutionem. alle. c. fi. xij. q. v.
Et idem dicit in omnibus casibus, in quibus cō-
petit repetitio, siue per actiones: vt puta per a-
ctiōem, quod metus causa, de dolo, & similes:
siue iudicis officio. Et dic, q̄ q. ista decidit per
primā regulam. Nā ad restitutionē fiendam re-
stringit ius posituum: ex quo datur actiō vel
iudicis officiū, & habet concursum legis natu-
ralis. Nā congruit legi & æquitati naturali ne-
minem debere locupletari cum aliena iactura:
vt in reg. locupletari. de reg. iur. lib. vj. & in. l.
nam hoc natura. ff. de condi. indeb. suadet
& p̄cipit ius diuinum: vt legi. & no. in regu.
peccatum. de reg. iur. lib. vj. & in. c. cum tu. de
vsur. ¶ Secunda. q. Inno. est, q̄ quando quis
est obligatus ad debitum de iure naturali tan-
tūm quale est, quod debetur à seruo. Nam ser-
uus non obligatur alicui: nec aliquis sibi nisi
naturaliter. ff. de condi. indeb. Et alibi dixit
text. quod quantum ad ius ciuile, serui pro nul-

lis habentur. secus de iure naturali: quia quantum attinet ad ius na-
turale, omnes homines æquales sunt: vt in. l. quod attinet. ff. de re-
gu. iur. Et Inn. dicit, q̄ tale debitum est soluendū seruo iu foro cō-
scientie: ita ¶ q̄ de tali debito nō potest fieri elemosyna per ob-
ligatum. arg. de iure iur. c. eam te. Et dic, q̄ ista. q. deciditur per illā
regulam secundam, quam s. tradidi. Nā licet ius posituum tali de-
bito naturali nō assiat: tamen tollit obligationem naturalem ex
sufficienti causa: ideō æqtas iuris naturalis est in foro poenitentiali
seruanda. Et pono exemplū, quando aliquis promisit aliquid dare
seruo. nam ex consensu suo obligatur naturaliter: vt in. l. cū am-
plius. §. is natura. ff. de regul. iur. Peccat autem quis non implendo,
quod promisit: vt in. c. j. & quod ibi no. de pact. Nam Deus respi-
cit cor, & non solennitatem verborum. xxij. q. v. iuramenti. xij.
q. v. si quid inuenisti. Et p̄sertim hęc dispositio procedit, vbi ius
positiuū non resistit huic obligationi: licet non assiat. vnde pec-
cat quis quo ad Deum non seruando. ¶ Quod satis sentit etiā Bar-
to. in. d. extrauag. super verbo, denuntiationem. vbi dicit obligatū
naturaliter tantūm ex suo consensu peccare, nisi adimpleat: ideō
potest denuntiare ecclesie secundū eū. Do. Anto. in promissio-
ne facta seruo latius distinguit sic. quod aut quis promisit seruo,
vt domino suo acquirat: & tunc non deficit ius posituum: quasi
dicat, q̄ seruus etiam ciuiler potest acquirere domino. alleg. l. ser-
uus. ff. de verb. obli. sed potuisset allegare. ff. de stip. ser. per totū.
& hoc casu credit debitū debere solui domino in foro cōscientie.
Sed tu dic hoc procedere, quando solenniter acquisiuit obligatio-
nem. Si autem per pactū nudum tantūm, tunc deficit ius ciuile: vt
in. l. iurifgentiū. §. sed cū nulla. ff. de pact. quo casu subest natura-
lis obligatio tantūm sicut in libero. ¶ An autem vtroq; casu sit so-
lutio fienda domino in foro conscientie. do. Anto. vult, q̄ sic, ex
quo promisit: vt acquirat domino. Videtur tamen hoc limitare,
quando promittens seruo crederet sibi soluendo ipsum non tra-
diturum rem illam domino: tunc etiam sibi soluens non esset tu-
tus: quia æquitas iurifgentium est in contrarium, quā vult vt per
seruum acquirat domino. ¶ Ego habeo istum casum sic intellectū
pro indubitato, etiam quo ad forum cōtentiosum. pro quo alleg.
tex. apertum. in. l. quod seruus. ff. de solu. vbi dicitur, q̄ si seruus ex
peculio suo, seu ex pecunia domini contraxit, etiam sibi solui-
tur: nisi dominus p̄sumatur non consentire. Nam profecto iste
casus deciditur per primam regulam. concurret enim tunc ius po-
situum & æquitas naturalis. Nam si promittens non habuit respe-
ctum ad seruum, non debuit sibi soluere, si p̄sumpsit, q̄ infideli-
ter agit contra dominum suum. Videtur enim dominus tacite p-
hibere: vt in. l. si cum Cornelius. ff. de solu. in. l. si hominem. ff. man.
Et idem dicit in monacho: pro quo alle. tex. iuncto eo, quod not.
Bar. in. l. non ideo. ff. de noua. & d. l. qd seruus. iuncto eo, quod no.
Inno. in. c. cū olim. de priuileg. sed intellige propriē dictū Inn. quando
quis promisit seruo cōtēplatiōe serui. Tunc em̄ solūm obligatur
in omnē euentū naturaliter. & debet in foro animæ soluere seruo:
quia seruus est, sicut liber quo ad ius naturale: vt s. dixi: acquirit ta-
men domino. Facit quod legitur & not. in. l. qui ser. ff. de condi. &
demon. iuncta. l. placet. ff. de acqui. hæred. ¶ Idem dic, si dominus
aliquid promisit seruo. licet em̄ non obligetur de iure ciuili: quia
non cadit obligatio inter seruum & dominum: vt in. l. interposi-
tas. C. de transact. tñ tenetur in foro animæ ppter obligationē na-
turalem, cui ius nō resistit, sed nō assiat: acquisitio tñ fit dño: sed
dominus debet pati seruū illā rē habere cōiuentibus oculis: vt in
simili dicitur in. l. iij. ff. de manu. Et idē pōt dici in Abbate, qui ali-
quid promisit monacho. de quo vide quod no. Io. And. in reg. nō
est obligatoriū. de reg. iur. li. vj. in mercu. & in. c. cū singula. de p-
ben. eo. li. & per Inn. in. c. insinuāte. qui cle. vel vouen. ¶ Tertia
q. est, quid si mathematicus, vel meretrix, vel similis dolo, vel frau-
de, vel persuasionibus induxit aliquem, vt daret eis pecuniā: an isti
teneantur illam restituere in foro iudiciali. So. Inn. q̄ non cōpetit
repetitio: quia hincinde versatur turpitudine: vñ potior est cōditio
possidentis. ff. de condi. ob. tur. caus. l. vbi aut. In foro aut poeniten-
tiali est vtriq; poenitētia iniungēda. secundū eū. ¶ No. hoc ver-
bū, qd apertē sentit, q̄ isti nō teneantur ad restitutionem, etiā in fo-
ro animæ. & ita simpliciter recitādo transit Ioā. An. Inn. tñ non lo-
quitur ita clarē: vt refert Ioan. An. do. Anto. dicit se credere, q̄ si
quis

a quis promissit aliquid meretrici, vel mathematico: q̄ in foro ani
b mæ non tenetur sibi soluere: quia illi promissioni ex turpi causa
non assistit Deus. Si autem non promissit: sed processit ad traditio
nem. & tunc dicit do. Ant. se credere, q̄ ille, qui recipit, non tene
tur in foro animæ restituere: quia ille habuit donatum pro de re
licto. Sed putat, q̄ recipiens tenetur illud dare pauperibus, ex quo
turpiter acquisiuit. & dicit de hoc esse casum. xiiij. q. v. sanè. nō cre
dit tamen illū peccare, si restitueret illi à quo habuit. ad hoc quod
no. in. s. ex transmissa. de deci. j. q. j. c. non est putanda. Plus mihi
placet dictū Inno. & Io. An. vt ad restitutionem, seu erogationem
pauperibus fiendam non teneantur isti. Primò: quia ius positiuū
est pro eis. Dicit enim, q̄ meretrix turpiter facit, q̄ est meretrix:
sed non turpiter accipit, cum sit meretrix: vt in. l. iij. ff. de condic.
ob tur. cau. & no. hoc vltimum. Videtur etiam in hoc concurrere
æquitas naturalis. si enim nō turpiter accipit, ex quo est meretrix:
ergo non tenetur restituere. Præterea fauet sibi ius naturale in re
tentione propter consensum domini tradentis. Nam nil tam na
turale, quàm vt acquisitio fiat secundum voluntatem domini tra
dentis: vt in. l. nil tam naturale. ff. de reg. iur. & in. s. per traditionē.
in sti. de re diui. & facit optimè quod no. in simili in. c. fi. de simo.
Ad. c. non sanè. alle. per do. Anto. dico, q̄ non loquitur in casu no
stro propriè. Itē procedit potius consultiuè: scilicet vt faciat inde
elemosynā de acquisito per immoderatā improbitatē: sed nō di
stribuit tanq̄ aliena, sed tanq̄ ppria distribuit: vt ibi. Et idem cōsu
lerē in casu nostro. & loquit cū talis peruenit ad statū perfectiōis:
sed de necessitate salutis nō tenet restituere: sed satis est Deo satis.
14 facere p̄ pœnitentiā. ar. in. d. c. fi. de simo. vbi bo. tex. in ar. † Et hoc
credo apertè sentire gl. xiiij. q. v. in sum. & c. ex transmissa. de deci.
Dicit em̄ q̄ talis possit elemosynā ex tali ḡsito facere, ex quo fuit
translatū dominiū: & non cōpetit repetitio. Non tñ dicunt q̄ te
neat. & tene menti illā reg. quē colligit ex dictis gl. in materia resti
tutiōis. Hanc partē apertè fouet Cy. in. l. cū te. C. de condi. ob tur.
cau. vbi in. q. facti recitat se dicere, q̄ meretrix de eo, qd̄ lucrat in
meretricio potest facere testamentū, & disponere prout vult. Idē
Bal. in. l. j. C. eo. vbi dicit, q̄ Episcopus non potest in illis taliter ac
quisitis apponere manū. etiam post mortem meretricis. & ita di
cit re respondisse à quodā Episcopo interrogatus. Secus dicit Cy.
in loco præall. in ea, quæ non est meretrix. Dicit enim, quod licet
dominiū rerū donatiū transeat in illā mulierē: tamen fiscus tan
quā ablato in iustè acquisiti, illud totum aufert. per. l. inuitus. ff.
de iu. fisci. Dicit enim, q̄ tales mulieres tenentur in foro animæ hec
turpiter quæsitā restituere. Quod mihi satis placet: quia istę turpi
ter receperunt, ex quo non erant meretrices: id est palā quæstum
facientes. Cessat em̄ dispositio. l. iij. ff. de condi. ob tur. cau. & etiā
æquitas naturalis. Et in hoc casu possetis saluare secundū membrū
distinctionis do. Anto. sed respectu primi mēbri in eo, qd̄ dicit, q̄ si
promissio fuit facta meretrici, non tenetur promittens in foro a
nimæ. Pro opi. sua vide gl. in. l. idē & si. ff. de condi. ob tur. cau. quē
dicit illam promissionem non valere, etiā in meretrice. licet enim
non turpiter recipiat donata: vt ibi: turpiter tamen petit promif
sa ob turpem causam. sed Cyn. post Pet. in. d. l. cū te. tenet con
trariū. Concludit enim, q̄ peccat ille, qui meretrici non seruat p̄
missa, per rationem prædictā: quia sicut non turpiter recipit: ita
nec turpiter stipulatur, seu recipit promissionē. & hanc opi. vide
tur firmare Bar. in. d. l. idem. & licet Bal. in. d. l. j. videatur tenere
contrariū, quod aliud sit in receptione, quàm promissione. Et di
cit de hoc esse casum in. l. ff. de act. & obli. sed certè ille tex. non p̄
bat. Loquitur enim in muliere, quæ promissit viro ob turpem cau
sam. sed nos loquimur in viro, qui promissit meretrici. Et ita cōpe
ri postmodum, q̄ Bar. in. d. l. idem respondebat ad illā. l. quod sa
tis placet. Conclude ergo ex omnibus præmissis, q̄ meretrix tur
piter non recipit dona, vel promissionem: & q̄ potest de illis ad li
bitum disponere: licet consultius agat dando pauperibus. Secus in
alijs mulieribus non meretricibus publicis: quia illæ turpiter acci
piunt dona, vel promissiones: vnde pro promissione non possunt
agere: recepta tenentur restituere, & fiscus potest illa bona occupa
re. & prædicta bene no. ¶ Quarta q. † quid si quis recipit indebi
tum iure ciuili tñ? Ponit exemplū Inno. in legatario: vt puta hæ
res credendo hæreditatem ad omnia sufficere, soluit integrū lega

a SEB. SAPIA. ¶ Si quis. An valeat promissio facta meretrici: vide
Alex. post alios, in. l. generaliter. ff. de ver. obli. Paul. de cast in. l. multum. e.
ti. las. in. l. iij. §. sed quod meretrici. ff. de condi. ob tur. cau. vbi refert se vidis
se quæstionem de facto. in quodam scholare & meretrice.

b ¶ Meretrici. An meretrix teneatur restituere acquisita ex meretricio in fo
ro conscientie: vi
de de hoc Tho. ij
ij. q. ij. xxxij. arg.
vij. Sed tu vide de
hoc etiā per Tho.
ij. ij. q. lxij. artic. v.
vbi concludit, q̄
meretrix licitè po
terit retinere, sed
si aliquid super
flue per dolum, vel
fraudem extorsis
set, tenetur eidem
à quo accepit, re
stituere.
c ¶ De condi. ob
turpem cau. Ad.
de Pau. de cast. di
stinguentem in
ter publicam me
reticem & priua
tam. in. l. iij. §. sed
quod meretrici. ff.
de condi. ob tur.
causam.
Anto. Francisc.
¶ Circa hoc, qd̄
hic dicitur de me
retrice: dicas q̄
meretrices tole
rantur, vt eueni
tur adulteria, &
maiora mala: vt ē
gl. in. c. inter ope
racharitatis de spō
sa. & habetur per
Alex. plenè in. l.
si adulterium cum
incest. in. c. j. ff. de
adulte. Et adde q̄
meretrix nō pōt
petere, qd̄ est si
bi pmissum: sed
licitè recipit post
cōmissum mere
tricum: vt p̄ Bar.
in. l. iij. ff. de cond.
ob tur. cau. & ha
betur per gl. in. l.
ea, quē de donan
te nup. & p̄ Bart.
in. l. affectiōis. de
do. & in. l. non du
biū. C. de legi. Nō
aut pōt recipere,
vt incipiat mere
trici. Et ideò qñ
recipit post mere
triciū cōmissum,
pōt de tali rece
pto elemosynā
facere. vt p̄ Arch.
lxxxvj. dist. in. c.
qui venatoribus.
& in. c. nō est. j. q.
j. Et ideò, qd̄ tur
piter accepit, pōt
bona cōscientia re
tinere. & ideò me
retrix pōt de lu
cro suo testari:
& nec Episcopus

nec fiscus, potest illud auferre hæredibus suis: vt no. Cy. in. l. mercalem. C. de
cōdi. ob tur. cau. & no. Bal. in. l. j. C. e. ti. Et adde q̄ mæ meretrix nō pōt ex h
redare filiā meretricē, ex hoc: q̄ meretrix, vt no. Bar. i. l. i arena. C. de iof. tel.

Cap. Quia plerique. Panor. super Tertio Dec re.

à iure concessis: & dico, q̄ poterit sine aliquo peccato: nec tenetur in aliquo foro poenitentiali. Hoc apertissime probatur per d. c. Raynutius. & c. Raynaldus. si enim foret aliquod peccatū in retentiōe falcidiae, nō permetteret ius canonicum falcidiam ita indistincte: sicut facit nō distinguendo, an defunctus fuerit simplex persona, an discreta: quia ius canonicum, etiam quatenus disponit in foro contentioso, nunquam disponit cum peccato: vt in c. fin. de prae. Et hanc partē indistincte tenet Bal. in d. l. cum quis. dicens absurdū fore dicere contrarium. & firmans q̄ eo casu, quo haeres vult vti beneficio legis Falcidiae nulla oritur obligatio naturalis: quia lex Falcidia refecat legata ipso iure: vt in l. linea margaritarū. ff. ad leg. falcidiae. Itē dic, q̄ si qua orta fuerit, illa non habet effectum ex dispositiōe legis in contrariū: quā mouetur ex optima rōne in contrariū: vt si defunctus reperit aliquem, qui velit esse haeres hāreditate grauata. Et hāc opi. sentit etiā Bar. in extraua. ad repri. in ver. denuntiationē. Ex quo concluditur, q̄ hēres non potest denuntiare in foro ecclesiastico, vt soluat integra legata. quod tenet Bart. in loco praealle. ¶ Secundus casus est, quando haeres sciens soluit integra legata: & tunc legatarius tenet cū bona conscientia: quia ex quo haeres noluit vti leg. Falcidiae beneficio, iam legatarius tenet sibi debitum de iure naturali & ciuili. & firmat Bal. in l. cū quis. praeall. ¶ Tertus casus est, cū haeres soluit integra legata ignoranter: quo casu probabiliter dubitatur in foro poenitentiali. & puto standum indistincte iuris positiui dispositiōni: prout voluit Host. vt distinguamus, an soluerit per ignorantiam iuris, vel facti. Moueor per id, quod dixi. s. in secunda regu. cū enim ius posituum possit ex causa legitima tollere effectum obligationis naturalis: vt in Macedonia, prout j. subijciam. fortius potuit disponere in casu nostro, in quo dubitatur: an obligatio naturalis oriā. Induxit eū ius legē falcis. ex iusta causa adeo, q̄ fuit approbata per ius canonicū: vt s. dixi. Quā quidē legē induxit cū limitatione, an solueret haeres per ignorantia iuris, vel facti: nec in hoc versatur aliquod peccatū: ergo talis lex est seruanda in foro poenitentiali: cum ex causa possit quem priuare re sua: iuxta notata in c. quā in ecclesiarum. de constitution. vnde non video iustam causam recedendi in casu nostro à dispositione iuris positiui in foro animae: & hāc de ista quāstione.

18 ¶ Quinta quāstio est in eo, qui est obligatus civiliter tantum, & non naturaliter. Exemplū in eo, qui scripsit se debere centum spe futurae numerationis: tamen in veritate nihil accepit: an lapsō biēnio teneatur soluere in foro animae? Dubium facit: quia in foro contentioso arctatur, ex quo intra biēnium tacuit: vt in l. in contractibus. C. de non nu. pecu. dixi plenē in c. si cautio. de fi. instru. Inn. tenet hunc non arctari in foro animae. quia ex quo nil in veritate recepit, nō obligatur naturaliter etiam biēnio elapso: vnde potest de illo patrimonio suo facere elemosynā, & disponere: vt vult. Hec conclusio Inn. placet Io. And. & est verissima. Lex enī per lapsū biennij praeumpsit veritatem debiti. Non enim agit obligare debitore

ad id, quod non recepit. cū autem in foro animae cōstet de veritate, cessat lex positiua fundata super praeumptione: quia praeemptio cedit veritati. viij. dist. c. veritate. facit id quod in simili no. Io. An. in c. ij. de vsur. li. vj. & quod legit & no. in c. tua. & c. is, qui fidem. de sponsa. & tetigi in c. j. de constitu. An autem subit ali quod remedium in foro contentioso post lapsū biennij: dic, vt plenē dixi in d. c. si cautio.

19 ¶ Sexta. q. est in eo, qui fuit iniuste condēnatus: an teneatur in foro animae obseruationem sententiae vel sponte soluere in foro contentioso? Inn. tenet quod non: quia talis sententia nō inducit obligationem naturalem: neq; tollit eam: ideō in foro animae non tenetur tali sententiae parere. Et in hac quāstio. possunt ex dictis

a Inn. aliquē pulchrae conclusiones elici. ¶ Prima conclusio est, q̄ in foro animae non tenetur quis parere iniquae sententiae. Ratio huius conclusionis: quia ex iniqua sententia non origitur obligatio naturalis: nec extinguitur, si prius erat orta: iuxta illud quod leg. & no. in l. Iulianus. ff. de condi. inde. & in l. ab eo. C. quomodo & quando iud. dixi in c. quod ad consultationem. de re iudic. Quod procedit etiam si non fuit appellatū: dummodo non habuerit animū confirmandi sententiam: vt dixi. c. quod ad consultationem. Ius autem positiuū cōpellit ad obseruationem talis sententiae post decennium: quia praesumitur iusta: vt in c. cū inter. de re iudic. cum simili. sed in foro animae statur veritati. vnde non est iusta causa recedendi à iure positiuo in foro animae: quia cessat ratio super qua se fundat lex positiua. ¶ Secunda conclusio obtinens in iustam sententiam tenetur in foro animae restituere quicquid inde fuerit consecutus. Hāc conclusio probatur: quia retinens alienum: vt dixi, sententia iniusta non tollit, nec inducit obligationem naturalem. & lex mandauit, vt sententia mandaretur executioni, quia praeumpsit pro iustitia sententiae. Ergo cū in foro animae constat de contrario, tenet ad restitutionem: quia peccatū nō dimittitur, nisi ablatū restituatur, vt in c. cum tu. de vsur. & in reg. peccatū. de reg. iur. lib. vj. ¶ Tertia conclusio, q̄ si in foro contentioso cōstaret p̄ cōfessionē illius, qui obtineret sententia de illius iniustitia: cassaret illa sententia etiā in foro iudiciali. No. sing. hāc cōclusionē. Ratio est: quia vt prae dixi sententia iniusta sustinetur ex sola praeumptione iustitiae: sed cōtra praeumptionem iuris & de iure admittitur probatio in contrariū p̄ cōfessionē illius, in cuius vtilitate ius induxit illā praeumptionē: vt not. in aut. sed iā necesse. C. de don. ante nupt. quod est no. Et ad hoc dictū scias allegare dictū Inn. hīc. & vide quod dixi in c. is, qui fidē. de sponsa. ¶ Quarta conclusio, q̄ succumbens iniuste non debet etiam in foro animae sponte parere sententiae: quia induceret victorē ad peccandū. Supple, nisi habeat animū donandi: quia tūc ille non peccaret recipiendo. Sic intellige dictū Host. hīc: sed ad mandatum iudicis non peccat parendo iniuste sententiae: quia iudiciū reddit in inuitū vt in l. inter stipulantem. § si Stichū. ff. de verb. obli. & in c. intelleximus. de iud. ¶ Septima. q. est an tutus praecriptiōe teneatur sibi facere conscientiam in foro animae. Ego hāc. q. plenē tetigi

Ant. & idē etiam tenet do. Ant. in c. fi. de success. ab intest. in. xliij. co. & d. Ant. & Ab. in c. quanto. de praeumpti. & do. Abb. in disputat. sua. quē in c. stāte statuto. i. xviij. co. vbi cōmēdat multū hoc dictū Inn. hoc idē etiā tenet Ancha. in repeti. reg. possess. in. ix. charta. li. vj. & do. Ant. in c. ab ex cōi cato. in viij. colū. de rescrip. & do. Ant. in c. in p̄sentia. de renū. Istud dictū Inn. alle. p̄ sing. Abb. in c. ij. de purg. vulga. vt in c. fraternitatis. de frig. & malef. in c. j. ultra med. de cōfir. vti. vel in vti. & sequitur. d. Anto. in c. cū dilecta. de rescri. & q̄ contra praeumptio. nem iuris, & de iure admittatur probatio per cōfessionē: nē dicit ēt Ange. in reg. semel malus. in ver. quāro de singulis. Itē ad de illud, quod dicitur contra praeumptionē iuris: & de iure non admitti probationē. Est verum de probatione directa in contrarium: secus si esset indirecte contraria probatio. hoc dicit glo. q̄ non est alibi secundū do. Anto. & Imo. in c. j. in vers. fecisse narra mus. de p̄ba. & il lā gl. alle. etiā do. Ant. in d. c. is, qui fidē. de sponsa. & idē dicit do. Ant. in c. viduas. in fi. de reg. Item licet cōtra praeumptionē iuris & de iure admittatur probatio p̄ cōfessionē tñ cōtra fictionē nō admittit p̄batio p̄ cōfessionē. Ita dicit no. Bal. i cōclusionib⁹ Spe. in tit. de cōfess. in ij. co. de quo vide p. d. Ant. in d. c. is, q̄ fidē. Et cōtra praeumptionē iur. & de iure admittat p̄batio i contrariū: tenet Anc. in c. j. de cōfess. li. vj. dicit

- SEB. SAPIA.
a ¶ Inno. Hoc dictum Inno. refert & sequitur do. A. lex. in l. nemo potest. vbi. d. Jaf. col. ix. in. j. lē. & in. ij. lē. col. xvij. ff. de leg. j. vbi plura ad hanc materiam.
- b ¶ Foro animae. Adde hic quē scribit do. Ant. hīc. in c. nouit. in. xviij. col. de iudi. & vide de hoc per Io. de lig. in. c. quod sicut. de ele. in. vij. col. & ibi etiā per do. Ant. post Inn. & ad materiā conscientiae ultra scripta hic per Inno. & do. Anto. vide multa per Bald. in authen. ad hoc. C. de vsur. & per eūdem Bal. in dispu. sua inci. statuto cauetur quod scenerator, & Bar. in extraua. ad reprimē. in ver. denuntiationē. & aliquid per Inn. in c. quod sicut. de elec. & plenius, quā per alium, per Ancha. in reg. possessor. lib. vj. & multa e. gregia dicta in hac materia conscientiae, vide per do. Iaso. de may. in. §. sed ista. in penul. charta. insti. de ac.
- SEB. SAPIA.
c ¶ Obtinens. Vide Imo. in consil. cxlvij. incipien. in causa vertente.
- ZACHARIAS.
d ¶ De iure. Adde istum in. c. qui in viuorum. in fin. & quod ibi posui in apostil. ad ipsum. in ver. cōtra praeumptionem. s. de concess. praeben.
- SEB. SAPIA.
e ¶ Praesumptio. nem. Vide Fel. in c. quanto. colū. ij. ver. sed fallit primo. s. de prae. sum.
- f ¶ In. c. is, qui fidem. Vbi alle. hoc dictū Inn. pro sing. & ibi etiā do.

q hoc est gl. sing. in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nupt. Idē dicit Pau. de ca. in. l. qui iurasse. §. j. ff. de iureiur. vbi etiam post gloss. ibi multum not. dicit: quod licet contra iuramentum a parte delatum non admittatur probatio. & in. l. non erit. §. dato. de iureiuran. admittitur tamen probatio per confessionem. & Roma. in repeti. l. admonendi. ff. de iureiur. & do. Anto. in. c. cū contingat. de offi. dele. vbi etiā alle.

Inno. in. c. cū dilecta. de rescri. & vide Bal. ad idem l. si quis instituitur. §. si quis sub conditione. in fi. ff. de hære. instit. & in authenti. ad hęc. in antepe. col. C. de vsur. vide etiam Abba. in ca. cum cessante. de app. & gloss. in authentic. illud. de x. quali. do. Et adde supradictis, quod est verum, quod admittitur probatio per confessionem, etiam si confessio esset ficta: vt voluit Bar. in. l. absente. & in ver. si. sic quæro circa ff. de pœnis. quæ secutus est Anchi. de confes. libr. vj. in. c. ij. Et pro hac ampliatione Bar. vide tex. singu. & ibi Bald. in. l. pen. C. de interdi. ma.

Et idem in terminis latē examinā. do sic determinat Bart. in consil. suo quod incip. a dño Cyno de Bono. in charta. x. in v. col. & s. alle. gl. in authen. illud. alle. p. sing. Anchi. in repet. c. in præsentia. de proba. in princ. vide etiā plenissimē ibi p. dom. Anto.

¶ An contra præsumptionem iuris & de iure, & quando admittatur probatio in contrarium. ultra hęc dicta adde, q admittitur probatio in contrariū, si ille pro quo est p.

sumptio, non contradicit: vt no. Inno. in. c. fraternitatis. de frigi. & in. c. frigi. & in. cum Bertoldus. de iur. & in. c. cum dilectus. de rescri. & tenet etiā do. Anto. in. c. is qui fidem. hęc alle. & vide Bal. in rub. C. de proba. in. ij. col. & in. l. siue possidetis. in. ij. col. e. ti. & p. Io. de Imo. & Ale. in. l. inter stipulatē in. j. §. ff. de ver. ob. & vide Pau. de ca. in cōf. clvj. i. c. i. visis, ac pōderatis. ¶ Re alienæ. Vide repeti. Imo. in. c. qm̄ omne. de præsum. in. vij. chart. super gloss. in fi. vbi melius quā alibi. & quod plenē no. Anchi. in repeti. reg. possessor. in. vj. & vide Bal. in. l. fi. in fin. C. de fideiuss. vbi dicit: quod ille, qui præscripsit non est tutus iure poli. & vide glo. in. c. de concess. præben. Et de ista quæstione vide multum plenē per Ray. in titul. de præscri. verfi. item pone, quod est completa præscriptio. vbi plenē arguendo ad v. trāgpartem, videtur inclinare, quod non teneat restituere, nisi conscientia eum remordeat. & latē & elegāter in terminis ponit Host. in sum. de præscriptio. & verfic. quicquid dicant Legistæ, sub. §. quæ exiguntur in præscriptio. & verfic. sed quid si iam completa præscriptio conscientia rei alienæ. & etiam vide gloss. xiiij. qō. ij. c. si res. & cap. si virgo. xxxiiij.

tetigi in. c. vigilianti. de præscrip. Et dic, vt ibi: sed vt ibi nō definit dicta doctorum hęc. Scias q Inn. in effectu voluit distinguere inter præscribentem bona fide & mala fide: vt primo casu non teneatur ad restitutionem. secundo sic. Hanc opi. lo. An. in reg. possessor. de regu. iur. li. vj. vbi plenē prosequitur, & multi tenuerūt & est cōis opi. Canonistarū. Sed do. Anto. voluit rigorosē procedere propter opi. quorundam Theologorū, quæ est in cōtrariū. s. vt si peruenirent sciētia rei alienæ, teneat ad restitutionē in foro animæ: licet superueniret post completā præscriptionem. Distinguit enim ipse sic: q aut quis præscripserit contra ignorantē, & tenetur ad restōnem: quia posito, q lex de præscriptione loquēs, sit fundata super aliqua æquitate: nō tñ est tāta æquitas ex parte præscribētis, quāta est æqtas ex parte eius contra quē præscribitur, ex quo est ignorans. Si autē præscriptio fuit cōpleta cōtra scientē: dumtamē persona sit diligēs & sagax: tūc subdistinguit. Aut enim habuit illā rem ex titulo lucratiuo: & teneat ad restōnem: quia licet ex parte illius cōtra quē præscribitur: detur negligentia, nō tñ subest ex parte præscribētis, quāta subest ex parte illi cōtra quē p̄scribit. Aut habuit illā rē ex tit. oneroso: puta ex empto: & tunc dicit, q non tenetur ad restitutionē: quia non debet incurrere damnū propter alterius negligētiā. Si enim restitueret, nō haberet regressum de euitctione contra illū a quo habuit causam. sentit tñ, q si is cōtra quā est præscriptum, vellet soluere preciū & meliorationem rei, quod tūc teneret in foro aīe ad restōnem.

¶ Quare aut in casibus prædictis nō tenetur: ad restitutionem in foro iudiciali: tamen in foro animæ, sic: secundū suā opi. respondet, quia forū iudiciale præscriptionē induxit: vt litiū sit finis: vt magis timeatur ipsum forum: sed in foro pœnitentiali attēditur solū æquitas. Aduerte, hęc potuissent dici aduersus ius civile: sed non aduersus ius canonicum. Nam etiam quatenus est forū iudiciale, non inducit aliquid scienter cum periculo animæ alicuius: imō dicit, quod omni constitutioni est derogandum, quæ sine peccato seruari non potest: vt in. d. c. fi. de præscrip. Facit ratio. c. Mattheus. de simo. vbi alleg. illud euāgelij: Quam commutationem dabit homo pro anima sua.

q. ij. Et de hoc vide omnino in terminis, per Bal. in aut. ad hoc. in vj. colū. ver. venio ergo ad. q. fo. C. de vsur. Et de hoc etiā vide per Bal. in. l. cū quis. C. de iur. & fa. igno. vbi tene, q si tutus in foro conscientia. Ita dicit tenuiss. se quēdam do. Pe. Vltimō. auditorē do. Legati Bonon. in publicā dispu. & idē tenet Inn. in. c. cura pastoralis. in fi. de iurep. & vide per Ang. in repe. l. si certis annis. in j. charta. C. de pac. Sed limita sing. vt per. d. Anto. in. c. si diligenti. in. vj. col. de præscri. & de isto articu. vide etiam latē per Abb. & Im. post gl. & do. in. d. c. vigilianti. de p̄scri. & p. Im. in. d. c. cura. de iurep. & p. Bal. i. d. c. j. §. si quis p. triginta. si de feu. sue. controuer. inter domi. & agna. quod no. Bart. in extrauagan. ad repri. in ver. denuntiationē. & de ista q. vide per Ange. repeti. l. j. C. de iudi. Cuius verba refert Imo. in repe. d. c. fi. de præscri. Et an per præscri. tollatur actio naturalis & civilis. Ponit Bald. in authē. ad hoc. & q mala fides superueniens post cōpletā præscriptionem non obliget ad restitutionem, est optimus text. in. c. veniēs. in fi. ver. si verō nondū consummata. & c. de præscrip. Quē ad hoc sing. pōderabat. d. Fra. nc. de Ate. in voce legēs. Sed posset rñderi q ille text. loquitur foro cōtentioso, nō in foro cōscientia. Sed hęc sol. facilliter elidit: quia ius canonicū in p̄scri. nō discrepat a foro cōscientie: patet i. c. fi. de p̄sc. Anto. Francisc.

Item quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur: animæ verō suæ detrimentum patiat. q. d. nihil. Vnde nunquam ius canonicum fundando se super veritate, inducit aliqd cum peccato. Cū ergo ius canonicū in omnibus mēbris formatis per domin. Anto. inducat & approbet præscriptionem: & vult q possit præscribens se ex sua præscriptione defendere. ergo non est dicendum, q peccet præscribens, si non restituit superueniente scientia. Si autē non peccat, non obligatur ad restitutionem. Quod autem præscriptione possit se defendere præscribens etiam contra ignorantem, probatur in. c. ij. de præscriptio. lib. vj. vbi patet, q etiam contra ecclesiam potest se defendere. Et q præscribens titulo lucratiuo hoc idem possit, etiam contra ecclesiam: probatur in. c. Apostolica. de dona. tene ergo iudistinctē, q nō tenetur ad restitutionem: quia tutus est iuris dispositione, q potuit ex causa rem vnius dare alteri: vt in. l. si verberatum. ff. de rei vendi. & in l. Antiochensium. ff. de priuile. credi. & not. in c. quæ in ecclesiā. de constit. & in. l. fi. C. si cōtra ius, vel vtilit. public. viij. q. an tutus in foro iudiciali exceptione odiosa veluti Macedoniani: teneatur restituere pecuniam sibi traditam non obstante exceptione sibi concessa per ius positium? Innoc. concludit eum non teneri. Mouetur duabus rationibus. ¶ Prima, quia illud ius emanauit, non solum in odium creditoris: sed etiam propter bonum publicum: vt inde euitetur mors, seu expectatio mortis parentum. ff. ad Maced. l. j. ¶ Secunda ratio est melior secundum eum, quia nihil est apud filiūfamil. cuius dominium non habet, nec pecuniæ sibi numeratæ dominium in eam transmittit. aduersus verō actionem contra eum competentem, habet legitimam exceptionem sibi datam ab illo, qui creditori actionē dedit. & ideo per talē exceptionē tutus est: secundū eū. Prima tñ ratio est verior. secundū Host. hoc dictū suū videtur temperare Inno. prope finē gl. suę. Sentit em̄ hoc debere procedere, nisi in causa propter quam lex fuit mota cessare in illo casu. puta: quia creditor mutuauit filiofa. propter charitatem parentum: quia vidit filium in aliquo periculo, propter quod indigebat pecunia: tunc enim tenetur in foro animæ restituere. Dominus Antonius dicit confessorem debere

li. tenerē p̄scriptā: licet videat esse ferē cōis opi. q sit tutus? vt p. But. Abb. Io. de Im. in. c. fi. de p̄scri. tñ apud me semper hoc fuit dubiū: quia cū præscriptio non procedat, nisi cū bona fide: vt in reg. possessor. de reg. iur. li. vj. Et si possidens aliquo tempore habuisset conscientia mala fidei, fuisset impedita præscriptio superueniente mala fide, etiā post finitā præscriptionē, nō habet reddere præscribentē securum. Et ideo mihi placet, q si non pōt deponere istā cōscientia mala fidei, rei alienæ: q ipse non sit tutus in cōscientia: quia sicut mala fides superueniens impedit præscriptionē iam coeptā de iure canonico quicquid sit de iure civili, vt in. c. veniēs. de p̄scri. per. c. ij. de reg. iur. li. vj. Eodē mō superueniēs post p̄scriptionē finitā: q etiā mala fides superueniēs, nō facit cessare publicianā: vt p. gl. in. c. Abbat. de iud. li. vj. & per Bal. in. l. ancilla. C. de de fur. & per Alex. in. l. eū q. in. §. prætor. ff. de publi. quia eo ipso, quod habet cōscientia rei alienæ, v̄ obligari ad restitutionē: vt ex nūc ex illo stimulo cōscientia: nō credo tñ, q teneat ad restitutionē fructuū quos p̄cepit, dū bona fide p̄scriberet. & ita semp tenui. in. c. fi. de p̄scri. & iā et mihi placet p. exoneratōe cōscientia,

l. si certis annis. in j. charta. C. de pac. Sed limita sing. vt per. d. Anto. in. c. si diligenti. in. vj. col. de præscri. & de isto articu. vide etiam latē per Abb. & Im. post gl. & do. in. d. c. vigilianti. de p̄scri. & p. Im. in. d. c. cura. de iurep. & p. Bal. i. d. c. j. §. si quis p. triginta. si de feu. sue. controuer. inter domi. & agna. quod no. Bart. in extrauagan. ad repri. in ver. denuntiationē. & de ista q. vide per Ange. repeti. l. j. C. de iudi. Cuius verba refert Imo. in repe. d. c. fi. de præscri. Et an per præscri. tollatur actio naturalis & civilis. Ponit Bald. in authē. ad hoc. & q mala fides superueniens post cōpletā præscriptionem non obliget ad restitutionem, est optimus text. in. c. veniēs. in fi. ver. si verō nondū consummata. & c. de præscrip. Quē ad hoc sing. pōderabat. d. Fra. nc. de Ate. in voce legēs. Sed posset rñderi q ille text. loquitur foro cōtentioso, nō in foro cōscientia. Sed hęc sol. facilliter elidit: quia ius canonicū in p̄scri. nō discrepat a foro cōscientie: patet i. c. fi. de p̄sc. Anto. Francisc. ¶ An præscribēs finita præscriptio ne possit bona cōscientia & iure po.

Cap. Quiaplerique. Panor. super Tertio Decr.

a ¶ Sagax. Vide pulchre per plures conclusiones Fran. Arc. in. c. cū causa. char. vl. s. de rest.

b ¶ Modico. E. mens rem modico, minori iusto, tenetur ad restitutionem: adde nisi vendēs sit sagacissima persona, vt hic p. do. Ab. bin. pe. col. in ver. quintus & sextus casus, ibi: quod sit modicū &c. & idem dicit Abba. Pañ. in. c. j. de empt. & vend. & vide etiam per eundem. d. Ab. & per. d. Ant. in. d. c. in ciuitate. de vsur. & per Pet. de Ancha. in reg. peccatū. in. v. q. o. principi.

Anto. Francisc. ¶ An tenens rem pro modico min⁹ iusto p̄cio, teneatur ad restitutionem. Dicas non quari, an contra. Etus debeat rescindi, vel iustum precium refundi, iuxta materiam in l. ij. C. de rescin. ven. cum si. quia tunc puto esse verum quod hic dicitur, sed q̄ illud modicum precium, quod est minus iusto pretio, quis modicū sit, possit bona conscientia retineri, hoc non credo: q̄ illud, quod est intra iustum precium, nō est meū sed est alienū: & ideo non credo remitti peccatū: nisi illud quod alienū est, restituat: vt in regula, peccatum de reg. iur. li. vj.

examinare tam mutuātem, quā filiūsa. & si cōstat, q̄ mutuauit pecuniā ob necē patris: tunc quilibet est in turpitudine. Putat idem dicēdū quod. s. dixi secundū eū in meretrice: quasi sentiat, q̄ non teneatur restituere creditori: sed pauperibus ex quo turpiter acq̄isuit. Si autē constat, q̄ ex charitate, tūc tenet cū Inno. vt teneatur ad restitutionē. In dubio autē dicit, q̄ lex positiua p̄sumit, q̄ mutuauit in necē patris. sed lex conscientia p̄sumit, q̄ propter charitatē. ergo in dubio maior est lex cōscientia. s. vt restituat: quia in restitutionē nullū versatur periculū animæ: sed in contrario potest subesse periculū: quia fortē mutuauit ex charitate. ¶ Ego dico, q̄ ex mutuo facto filiofam. oritur obligatio naturalis & ciuili: sed beneficio iuris competit generaliter exceptio: vt in. l. j. ff. ad Mace. no. Bar. in. d. extrauagā. ad reprimē. in ver. denuntiationē. Quādo autē exceptio nō cōpetat: & quando sic: potest dari regula iudicio meo in vtroq; foro. vbiq; creditor nō fuit in culpa mutuādo: tūc exceptio Macedoniani nō cōpetit in foro iudiciali & per consequēs fortius non competit in iudicio animæ. Si autē creditor fuit in culpa: tunc exceptio cōpetit, & suū effectū operatur in vtroq; foro. ¶ Prima pars huius regulæ probatur in. l. iij. ff. ad Maced. vbi dicitur, q̄ si quis credit aliquē patrēsa. nō vana simplicitate deceptus, nec iuris ignorātia: sed quia publicē paterfa. reputabatur, & ita habebatur in cōtrahēdo: & sic cessat senatusconsultum. Ad idem bon. text. in. l. Macedoniani. C. eod. vbi dicitur, quod cessat authoritas sanatusconsulti. Macedoniani quoties quis mutuauit pecuniā filiofamil. ad necessarios sumptus quos patris pietas verosimiliter non recusaret: & not. illū tex. Et ratio illorū riuum nō est aliud: nisi quia reperitur creditor in aliqua culpa, qua fuit inducta illa exceptio. Idem ergo in alijs casibus, in quibus cessat culpa creditoris: & videtur de mēte Car. in. d. extrauag. ad reprimē. ¶ Secūda pars regulæ probatur rōne. Nā licet ex tali mutuo oriatur obligatio naturalis & ciuili: tamen potuit lex ex causa iusta & honesta illius obligationis efficaciam tollere: & in effectū priuare creditorē debito suo: si eut facit in vlucapione, & si Ad hoc quod no. in. d. c. quē in ecclesiā. & hoc apertē videtur de mente Barto. in. d. extrauag. vbi dicit, quod denuntiatio Evangelica non habet locum cōtra filiūsa. rōne obligationis naturalis: quia efficacia illius est elisa propter authoritatē legis ex iusta & honesta causa disponentis. & sic apertē sentit, quod non tenetur restituere etiā pauperibus. Nam si peccaret in recipiendo pecunias, haberet contra eum locum denuntiatio Evangelica: vt in. c. nouit. de iudic. & vide per canoni. in. c. fin. de sol. Et pro hac parte facit, quod dixi in secunda regula superius alleg. & idem dic vbiq; naturalis est elisa à iure positiuo ex iusta & honesta causa: maximē fundata super aliqua aq̄tate naturali. ¶ Ex quo infero, q̄ mulier, quē iuuatur Velleiano in foro iudiciali, non tenetur ad soluendum in foro poenitentiali. Nec potest ecclesiā denuntiare: quod etiam Bar. firmavit in loco p̄alleg. Sicut enim is, qui p̄scripsit, tutus est in foro animæ ex dispositiōe legis: ita & iste filiusfa. &

hæc fatis voluit Innoc. hic. Ad vnum tamen aduerte. nam eum hodie saltem inter Christia nos non soleat sequi parentū mors ex mutuo facto filiofa. videtur, q̄ deberet cessare senatusconsultū: quia cessante causa debet cessare constitutio. xvj. q. j. c. generaliter. & sic i vtroq; foro debeat oligari ad restitutionem, quod satis videt de mēte Inn. in vltima sua. q. vbi dicā.

28 ¶ Nona. q. est in eo, cui res auocari potest, petita restitutione in integrum iure speciali, vel generali: ante, quā imploret, an teneat in foro animæ illā rē restituere? So. Inn. q̄ ex quo contractus tenuit mero iure, nō tenetur ad restitutionem: nisi is qui potest petere restitutionē, lēsus esset malitia cōtrahētis. & no. hoc vltimum. Secus dicit, quādo contractus esset ipso iure nullus: puta ex defectu solēnitatis: vt quia res ecclesiæ fuit vēdita, siue solēnitate debita: & res minoris sine decreto: tunc enim tenetur illam restituere: quia non habet iustum titulū & bonā fidem. Nam hic titulus pro non titulo habendus est. Do. Anto. quo ad primā partem, quando contractus tenuit, sed competit restitutio: an solū teneatur restituere in foro animæ, in quo fuit deceptus venditor? dicit, q̄ si venditor verosimiliter sciebat verum precium rei: quia erat persona sagax: tūc videtur illud modicum, qd valebat vltra, haberē pro de relicto. & ideo non tenetur emptor sibi facere cōscientiā. & idē dicēdū in persona emptoris, si fuisset quodāmodo in precio lēsus. Si autē vendens esset persona ignara: tunc tenetur emptor sibi facere conscientiam in eo, quod plus valebat. Idem dicit, si p̄alatus vendidit, vel alius procurans facta alterius. Nam licet sciat verum precium, tamen non debuit vendere pro minori precio. argu. in. c. ij. de dona. Aduerte, primam partem suæ distinctionis puto verissimam, etiam in magna quantitate: quia videtur tunc venditor donare, ex quo sciens verū valorem vendidit pro valde minori: vt not. doct. in. l. ij. C. de rescin. vē. & in. c. cum dilecti. de emp. & vendi. & facit regula iuris, scienti & cōsentienti. de reg. iur. li. vj. & regula, cuius per errorem. ff. de reg. iur. Quo ad secundam partem dic, q̄ si emptor decipit venditorem dolo in precio quantumcunq; modico, tenetur de vtroq; foro: vt. l. Julianus. §. venditor. ff. de act. empt. not. glo. in. l. in causa. ff. de mino. & in. c. cum dilecti. de emptio. & venditio. Si autem dolus non dedit causam contractui, nec incidit in contractum: & tunc aut actor sciebat rē plus valere, & venditor ignorabat: & dic, q̄ in foro animæ tenetur restituere, quod plus valebat: quia agit contra iustitiam naturalem decipiendo saltem proximū in precio. facit. xiiij. q. iij. quicunq; & melius in. c. j. de emptio. & vendi. & sentit Io. Cal. in. c. nauiganti. de vsur. c Et quod dicitur licitū esse cōtrahentibus se decipere vsq; ad dimidiam iusti precij: vt in d. l. in causa. Dic secundū Inn. in. c. in ciuitate. de vsur. q̄ illud procedit iure fori, non iure poli. i. quo ad Deum non procedit: sed ius positiuū noluit pro modica lēsiōe dare actionem in odiū litij: & quia homines omni die super hoc litigarent. ¶ Et pro hoc vide bo. gl. j. q. ij. c. ea em §. hoc ius porrectū. in ver. & plus. quæ dicit ecclesiā non debere recipere precium vltra verum valorē rei oblatū. qd no. ¶ Si aut vterq; fuit

SEB. SAPIA. ¶ Licitū esse. Ad de, q̄ illud quod dicitur licitū esse cōtrahētibus se decipere: procedit, q̄n deceptio est sine dolo: secus si cū dolo: vt est gl. in. l. itē si precio. §. si. ff. loca. quam dicit ad hoc peregrinā And. sicu. in conf. lvi. inci. sapienter scribit. col. ij. in fi. in. ij. volu. & dicit sing. do. las. in aut. ex causa. colū. iij. C. de libe. p̄ate.

a **S E B. S A P I A.** ¶ Quod si electio. Hoc dictum refert & exornat do. Ias. in. l. nemo potest. in secunda lec. col. xv. ver. pro parte negativa. ff. de lega. j. & Feli. in. c. j. col. xj. ver. fallit. vj. s. de consti.

b ¶ Aduocatus. Vtrū aduocatus teneatur restituere, si quid exigit ultra debi- tum: & quid de medico. & de hoc vide per Arch. in. d. c. non sanè. hic alle. v. bi dicit, q. aduoca-

tus tenetur resti- tuere quod immo- deratè exigit pro iniusto p̄mio.

Anto. Franc.

¶ Vtrū medicus vel aduocatus re- cipiens mercedē, vel salariū ultra iu- stum, teneat illud restituere in foro conscientie, hære- di ipsius infirmi: si mortuus est, vel heredi cliētis: licet Bal. in. aut. ad hæc. in pe. col. C. de vsu fru. hic alle. teneat q. nō: quia debet haberi rō laborū p̄teriorū & p̄teriti studij & expensarū factarū in studio, & aliorū necessa- riorū pro studio.

Tñ Arch. in. c. nō est. j. q. j. videtur te- nere contrariū. Et istud magis placet ad saluandā conscie- tiā, per ea quæ ha- bentur in. c. non si ne. xiiij. q. v. nec obstat, q. debeat haberi rō studij & laborū p̄teriorū & c. q. licet istud esset verū, vnus in firmus, aut vn⁹ cliē- tulus, nō deberet soluere oēs impē- sas: neq. oēs labo- res, quos passus est medicus, vel ad- uocatus. & ideo cē- serē tutius esse p̄

conscientia: q. nihil ab infirmo, vel à cliēte peteretur: li- cet spōte datū re- cipere: put sem- per solitus sum fa- cere. Et adde, q. medicus & aduo- catus nō debet p̄- mittere salutē in- firmo: q. non est semper medici in- firmū sanare. & eo dē modo aduoca- ti nō est semp cau- sam vicere: sed sani- tas depēdet à Deo: victoria causæ à iu- dice & à iusticia: vt p̄ Spec. in. ti. de ad- uo. in. d. s. iij. in ver- si. caueat. & in tit. de salario. in. ij. fin. in ver. languet. Bñ

tñ verū est, q. nisi esset medic⁹, sepe q. morerē. & nisi esset bon⁹ aduocatus, sepe causæ periclitaretur: vt per eundem Spec. in. ti. de sala. s. iij. in ver. & nō.

b **S E B. S A P I A.** ¶ Aduocatus. Contrarium videtur tenere. Card. in. cle. sape. in. si. principij. de verbo. signi.

fuit ignorās & emptor & vēditor, sed re ipsa interuenit deceptio in precio: pōt dubitari, an sciētia superueniente teneatur restituere id, in quo alius fuit deceptus. & credo q. sic, si à principio emisset pro vero valore si illud sci- uisset. Secus puto, si non emisset p̄ illo precio. debet tamē restituere rē ex quo vult alter re- stituere preciū: ex quo nō vult supplere iustū preciū. ar. bo. in. l. in fundo. ff. de rei vēdi. & in l. si quis cū aliter. ff. de ver. obl. vbi parificatur deceptio re ipsa, & ex p̄posito. ¶ Quo ad se- cundā partē qōnis Inn. qñ cōtractus fuit null⁹ ex defectu solēnitatis. d. Ant. dicit se credere, q. hic licitè teneat in foro cōsciētiæ: quia quā- tum ad metas iuris naturalis, ibi est verus titu- lus: quāuis deficiāt solēnitates posituæ: ideo in foro aiā tenet cū bona cōsciētia, ex quo nō subest deceptio. & affuit legitima causa alienā di. Et nō. bene hoc dictū: quia sepe occurrit in practica, & adduco ad huius dicti cōfirmatio- nem notabile dictū Inn. in. c. quod sicut. de e- le. vbi dicit, quod si electio⁹ tenuit de iure naturali. s. rōne cōsensu eligētū. licet sit nulla propter solēnitates iuris positui nō seruatas: non tenetur electus in foro cōsciētiæ renūtia- re: quia habuit fundamentū naturale. Ius enim posituiū adinuenit solēnitates propter pericu- lum ecclesiarū & deceptiōes euitādas: sed cū oīa cessant in cā occurrētī, nō est in foro con- sciētiæ de illarū defectu curādum, quod singu-

lariter not. quia facit ad multa. ¶ Decima. q. est in eo, qui immoderatè aliquid ultra debi- tum extorsit, vel aliquid accepit ab aliquo: seu lucratur in aliqua negotiatione illicita, an te- neatur ad restōnem in foro animæ. Sol. ex di- ctis Inn. possent in hac. q. colligi tres cōclusio- nes. Prima cōclusio sit ista: vbicunq. lucratur quis aliqd ultra debitū ex licito exercitio it a, quod non habet iurisdictionem puniēdi: puta quia est aduocatus^b vel medicus, vel cursor: vel exercēs licitā negotiationē: nō tenetur re- stituere quicquid ultra debitū fuerit lucratus, ex quo finel dolo malo illud habuit. alleg. c. nō sanè. præalle. xiiij. q. v. Nisi fortè in medico a- liquid speciale dicas: vel nisi tñ esset immode- ratū exactū, quod iudex ex officio suo ad illud restituendū deberet exigentē cogere. Tunc e- nim in foro pœnitēiali p̄cipiatur ei: vt re- stituat. Dicit tñ, q. in casu, in quo nō arctatur ad restōnem, prudēter facit, si omnia in ele- mosynam largitur. alle. xiiij. q. v. c. qui habetis & c. nō sanè. Dicit tamē, q. non dānaret illos si talia lucra hæredibus relinqueret. & nō. hoc dictū singulariter. maximè pro intellectu illi⁹ c. nō sanè. Nā expresse sentit quod. s. dixi in me- retice: vt illud. c. loquatnr cōsultuē in illa par-

te erogationis fiendæ in pauperes. ¶ Secun- da conclusio est, q. si habens officium cum iu- risdictione: ita quod si ratione iurisdictionis po-

c ¶ In foro. An in foro cōsciētiæ teneat quis restituere acq̄sita ex ludo, & vi- de Anch. in rep. reg. peccatū in. v. q. p̄i. vbi t̄git etiā de lusorib⁹. Et de hoc vide Th. secūda secūda. q. xxxij. at. vij. vbi concudit, q. qñ quis est lucrator ab eo, qui traxit eū ad ludū, nō tenetur ei restituere: sed debet dare pro eleemo- syna: aliās secus. & vide quod in hac materia ludi scribit Ange. de Are. in o-

tuiisset exprimere aliquid, & aliquid ultra debi- tū fuit exactus, tenet ad restitutionem indebi- bitè exactorū. per. d. c. non sanè. in prin. & j. q. vij. sancimus. & C. quod metus causa. l. pen. & fi. ¶ Tertia conclusio. exercens illicitas nego- tiationes vel alias iniuste acquirens aliquid sine calammia alicui facta tenet in foro animæ, q. qd fuerit lucratus in pauperes, vel in alios pios vsus erogare, arg. xvij. q. iij. c. si quis cōtumax. & in. c. magnæ. & in. c. quod super his. de voto. facit. c. cū tu. in. si. de vsur. Do. Ant. quo ad pri- mam conclusionē putat dicendū, q. si consciē- tia repulsat, vel remordet in eo, quod immode- ratè exactū est: tūc sequenda est cōsciētia: vt in c. literas. de rest. spo. illud est restituendum: aut pauperibus erogandū. Si aut non faciat sibi de hoc consciētiā: & tūc dicitur, q. de hoc tenetur sibi facere consciētiā, cum hac tamen mode- ratione. Si enim dans ultra debitum erat per- sona sagax & discreta, ita quod verosimiliter sciebat, q. donabat ultra debitū: tūc videtur ex sua liberalitate donasse: & tunc recipiens nō te- netur sibi facere consciētiā: nec tenetur ad restitutionem, nisi velit. Si verò donauit nesci- ens: ita q. non ex proposito: vel erat iuuenis pa- rum sagax, aut prodigus: seu donauit exactus: & tunc tenetur recipiens sibi facere conscien- tiā de eo, quod recepit ultra debitū: ita q. te- netur in foro animæ ad restitutionē. ¶ Atten- de q. hoc dictum do. Anto. differt à dictis In- no. respectu paruæ quantitatis. Nā vbi immo- deratè aliquid fuisse exactum: voluit Inno. q. fieret restitutio in vtroq. foro. Placet mihi p̄- opi. do. Ant. Nā ex quo scienter aliquid habuit ultra debitū, venit contra æquitatem & iusti- tiam naturalē: meritò tenetur ad restitutionē arg. xxiiij. q. j. c. nō afferamus. & in. d. c. j. de em- ptio. & venditio. & videtur de mente Cal. in. c. nauiganti. de vsur. vbi concludit neminem de- bere ex proposito aliquid plus, vel minus debi- to emere alia parte ignoratē. & pondera dictū Inn. in eo, quod dubitauit: an in medico esset aliqd spirituale. & nihil allegauit. ¶ Ego dico, q. in arg. optimè facit. l. si medicus. de varijs & extraord. cogni. vbi dicitur, q. datur officium ad rescindendā venditionem medico factam per infirmū durante infirmitate: quia videtur hoc fecisse propter sanitatem recuperandā & timorem vitę perdendę: & sic videtur. q. si dā- aliquid medico ultra debitū, illud nō videt da- tū ex mera liberalitate: sed potius propter vo- luntatem euadendi: & sic videtur posse repeti in vtroq. foro. & nō. bene illā legem sic indu- ctam cum dicto Inn. hic. ¶ Vndecima quæ- stio est, de eo, quod quis lucrat in ludo: an sub- iaceat restitutioni saltem in foro animæ. Inn. dicit, q. si iste fuit tractus ad ludū, nō tenetur restituere: quia nō videtur dolo fecisse. si ve- rō aliū traxit, restituere tenet, quasi dolo. fece-

34

35

c

c

pere suo malefic. ver. Metidora de mali dadi. & ibidē per. do. Angel. de Bonfranciscis in additio. ad ipsum Angelum.

Anto. Francisc.

¶ An lusor tene- atur restituere, quod est superlu- cratus in ludo: & quis ludus sit pro- hibitus, & quis p̄- missus: vide in. l. si gratuitam. in. s. fi. & ibi per gl. ff. de p̄scr. ver. & in. l. j. C. de specta. libr. xij. & in. c. cū de- corē. de vit. & ho- cler. & dic q. regu- lariter omnis lu- dus est phibitus, etiam si in eo ver- sentur ingenium & fortuna simul. sed si in ludo ver- satur ingeniū tm, put est lud⁹ scha- chorū, vel vet saē exercitiū persone puta ludis balæ, vel pile, aut similis generis, tales ludi sunt permisi: dū- modo fiant sine fraude inter perso- nas, quæ possunt res suas alienare: & si fuit causa euitā- di otium: & solatij gratia. & hoc casu si quid in talibus ludis esse superlu- cratū, non tenet q. quis ad restitutio- nē: dūmodo etiā non fiat auaritiæ cā, & sine blasphemā: vt plenè per Sal. in. aut. alearū vsus hic alle. & vi- de Old. in consil. suo. lxxviii. & vi- de Io. de Imo. in. l. si quis cū sciret. de verbor. ob. & per Car. in. cle. si. in. s. pen. de vita & ho- cler. & hæc p̄t in laicis procede- re. clerici autē, ne trahātur à diuinis debēt ab omni lu- do abstinere: vt p̄ Bal. Raph. & ali- os in. aut. interdi- cimus. C. de episc. & cler. Sed omni casu putarem ab-

stinendum esse à ludo: quia vix id fieri potest absq. scrupulo consciētiæ & periculo restitutionis: vt plenè tract. in. d. aut. alearum vsus.

c **S E B. S A P I A.** ¶ In foro. Vide Andræ. sicu. in consil. xv. inci. illud in medium referam. in. iij. vol. vbi plenè de hoc articulo.

Cap. Quia plerique. Panor. super Tertio Decre.

cerit. si autem aliquid amisit, potest repetere: vel forte melior erit conditio possidentis. arg. ff. de condi. ob tur. cam. l. vbi autem. Et videtur per illam l. intelligere istud membrum, quoniam vterque fuit in turpitudine. Dicit tamen Inn. quod si recreationis causa modicum ludit, & lucratur, restituere non tenetur. ar. ff. de alie. per totum. & xliij. q. v. c. non sane. & ff. si quadrupes pau. fe. di. l. j. Ioan. And. remittit de hac materia ad not. in summa. de excels. Prælati. §. vnico. sub. §. clericus verò. & per Ray. in fi. secundæ partis. & per beatum Thoma. ij. q. xxij. artic. vij. & in c. clerici. el. grade. de vi. & hone. cleri. Domini Anton. putat indistincte, reiecta illa distinctione Ioan. quod si fiat recreationis causa, vel non: vel modicum sit lucrum, vel immoderatum: an sit attractus, vel attraxerit, tenendum, quod lucrum subiaceret restitutioni. Sicut. §. dixi post eum in meretrice & mathematico: quia nec recreatio, nec immodicitas, aut attractio excusat quem a peccato. & ideo in foro conscientie tenetur lucrum secundum eum restituere. ¶ Ego de ista. q. remitto te ad ea, quæ plenè dixi in d. c. clerici. de vita & hon. cle. & vide gl. in c. Eps. xxxv. di. & per Bal. super rub. de condi. ob turpē cam. vbi inter cetera ponit tres casus, in quibus indubitate potest lucrum repeti. Primus, si ille ludo erat prohibitus per legem communem, seu municipale. Secundus, si fuit lucratus ab eo, qui non habebat plenam administrationem pecunie: ut filios fami. seruo, vel monacho. Tertius, si fuit lucratus cum falsis taxillis. nam hoc casu potest ille puniri de furto, vel saltē extra ordinem coerceri. ar. l. falsus. ff. de fur. qd. no. & vide plenissime de omni ludo, vbi te remisi. & tene menti opi. do. An. quæ satis est tuta in foro animæ.

36 ¶ Duodecima quæstio est in hypocrita, qui multa bona acquisiuit sub nomine boni Christiani: an teneatur illa restituere. & concludit, quod sic: quia per fraudem acquisiuit. xliij. q. v. c. si dicit tamen sub dubio forte, quod hoc debet restituere Deo in elemosynam: & non illi, qui dedit. quia ille consecutus est à Deo mercedem suam, ex quo * sibi alius * dedit contemplatione Dei. ar. eorū, quæ no. in. c. ex transmissa. de deci. & not. hoc dictum. & de materia vide in sum. de pœ. §. fi. Et puto, quod etiam in foro iudicali possunt hæc bona ab eo extorqueri: quia non sunt sua, sed ecclesie vniuersalis: sicut cetera bona ecclesiastica. ar. xj. c. videtes. & c. requisisti. de testa. Adduco optimum simile. Sicut enim datum filios fami. contemplatione patris, videtur datum ipsi patri, & acquiritur patri: ex quo pater fuit causa proxima & immediata ipsius donationis: ut le. & no. maxime per Bar. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pu. Et idē in donis factis spōsæ: ut ibidē no. per Bar. ita donatum ei, qui videbatur quasi sanctus sub nomine boni Christiani, videtur donatum Deo, quæ fuit causa proxima & immediata illius donationis. qd. bene no.

37 ¶ Tertiadecima quæstio & vltima Innoc. est, quid si Imperator, vel alius Princeps faciat sine causa constitutionem contra ius naturale: puta, quod dominia rerum transferantur de vno in alium sine causa: & quid si constitutio fuit à principio iusta ex causa, illa tamen causa cessat: nunc in casu, de quo agitur: an talis constitutio sit seruanda. Et dicit Inn. quod in primo casu, quando nulla suberat iusta causa statuendi contra ius naturale, siue diuinum, talis constitutio non est seruanda in foro ani-

ma etiam in foro iudicali. per ea, quæ no. in. c. quæ in ecclesiis. de consti. & idē voluit Bar. in l. oēs populi. ff. de iust. & iur. & in l. fi. C. si contra ius, vel vti. pub. ¶ In alio verò casu cum à principio fuit iusta causa statuendi: sed in casu occurrenti cessat illa causa, quod constitutio est in vtroque casu restringenda ad casum, in quo emanauit. Exemplum: constitutio quæ dat executionem Macedoniani, emanauit ex iusta causa & rationabili: ut. §. dixi. si tamen certum esset, quod illa causa, ob quam emanauit, non subesset: puta, quia ob necessitatem fuisset pecunia numerata: debet cessare exceptio: & cessaret secundum eum, qui defenderet se illa exceptione. Et no. sing. hoc dictum: quia ut. §. dixi, hodie communiter mutatur filios fami. ob necessitatem & iustam causam: non autem propter necesse parentum. nec vidi, nec audiui, quod temporibus nostris, secuta sit mors patris ex tali mutuo. Vnde videtur, quod saltem in foro poenitentiali cessare debet hodie illa exceptio: & sic posset denunciari filios usque ratione peccati in foro ecclesiastico. & sic puto limitandum Bar. quod alius sentit in d. extra. ad reprimendum. in ver. denuntiationem. qd. tene meum. Refert tamen Inn. aliquos dicere, quod ex quo constitutio emanauit ex iusta causa contra ius naturale: licet postea eueniat casus, in quo causa cessat, nisi casus, qui à iure excipitur, nihilominus est constitutio obseruanda generaliter. ar. §. de consti. c. j. & c. fi. Nec enim est expediens nec possibile omnes particulas comprehendere sigillatim: ut in l. non possunt. ff. de le. & ita simpliciter transit hic Inn. Do. Antonio. concordando primum dictum cum secundo, dicit se putare, quod si lex statuit aliqua ex causa legitima: & indistincte loquatur: & in omnibus casibus præsumit causam procedit hæc vltima opinio. Si autem non præsumit causam in omnibus casibus, vel saltē de defectu causæ potest constare per modum probandi à lege non reprobatur: tunc procedit primum dictum. ¶ Ego latius & clarius concludo sic, quod aut lex siue statutum præsumit causam: & super ea inducit præsumptionem iuris, & de iure: non admittetur probatio super defectu causæ: per. c. is, qui fidē. de spō. nisi ius induceret illam præsumptionem in fauorem alicuius. Tunc enim admittitur probatio in contrarium, per confessionem illius: ut. §. dixi post Inn. & no. in d. aut. sed iam necesse. C. de do. ante nupt. sed in foro animæ non esset illa constitutio seruanda, si constaret de defectu causæ: ut notaui in d. c. is qui fidē. & dixi in c. j. de consti. & facit qd. j. dicā in eo, quod non confecit inuentarium. Aut lex, seu canō non inducit præsumptionem iuris & de iure, sed simpliciter statuit. & tunc si causa expressa in lege: & potest probari causam istam non extitisse in casu occurrenti: & non debet seruari constitutio nec in foro animæ, nec iudicali: quia ratio legis, est lex. & non e contra. vnde vbi cessat ratio, cessat lex: ut in l. non dubium. C. de leg. & in reg. fi. de reg. iur. li. vj. & in l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de le. ij. vbi probatur, quod dictum generale restringitur ad rationem dispositionis etiam contra verba legis. Ad idē l. ex facto. in j. rñs. ff. de vulga. & pupil. vbi probatur hoc idē procedere in privilegijs. xvj. q. j. generaliter iuncta gl. facit. c. suggestum. de ap. in fi. & qd. no. Bar. in l. itē quæro. §. q. impleto. ff. loca. Aut ratio legis non est expressa: & tunc si potest naturaliter & indubitanter vnica præsumi, & nulla alia, debet lex seu dispositio restringi ad limites illius rationis: ut no. Cy. in d. l. non dubium. C. de legi. Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præ. alle. in hoc bo. tex. in d. l. ex facto. in prin. qd. procedit etiam in dispositione poenali: ut voluerunt predicti doc. in locis præall. & optimè facit. l. ij. §. quid si curatores. in ver. quid ergo. ff. ad Tertul. ¶ Do. Ant. posuit hic aliquas. q. alibi tactas per doct. Querit enim quid si lex, vel statutum prohibet aliquid alienari: & si fuerit alienatum, disponit quod debeat confiscari: an res taliter confiscatæ possint cum bona conscientia emi à fisco: hæc. q. ponit Io. An. in. c. fi. de immu. eccle. li. vj. dic. ut ibi: quia d. Ant. nihil hic addit. ¶ Alia. q. quid si hæres non confecit inuentarium: an teneatur creditoribus hæreditarijs ultra vires hæreditarias in foro conscientie. Nā in foro iudicali tenetur: ut in l. fi. C. de iure deli. Io. An. concludit, quod non: & cum sequitur do. An. hic. quia lex est fundata super præsumptione, quod hæres fraudauit bona ex quo confecit inuentarium. vnde ex quo constat in foro conscientie de contrario, non habet locum dispositio. & hoc dixi tibi. §. proximi. procedere in omni lege fundata super præsumptione: licet lex inducat præsumptionem iuris & de iure: ut non sit seruanda in foro animæ: ex quo constat de defectu causæ præsumptiue. Alia ratio secundum do. Ant. est, quod illa lex est poenalis, in quantum tenet soluere ultra vires hæreditarias. Sed in foro conscientie, quis non arctatur ad soluendum poenam. adducit gl. in. c. fraternitatis. xij. q. ij. tu vide, an hoc sit indistincte verum:

a ¶ Quod sic. Et idem ad literam dicit Archi. in. c. non sanè. xliij. q. v.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quid si hæres. Vide do. Ias. in. §. sed iste. char. pe. in fi. de act. vbi multa in materia conscientie.

c ¶ Concludit. Quod hæres non confecit inuentarium, an teneatur in foro conscientie: vide per. d. Anto. in c. j. de solu.

d ¶ Soluere. vide latissime disputatum per Anc. in regula, possessor. li. vj. & quod no. d. Antonio. in. c. cum esses. circa fi. de testa. & quod no. Bald. in d. l. fi. in. j. col. vers. nunquid ex ista minus solenni. C. de fideicommissis.

a an teneatur illa restituere. & concludit, quod sic: quia per fraudem acquisiuit. xliij. q. v. c. si dicit tamen sub dubio forte, quod hoc debet restituere Deo in elemosynam: & non illi, qui dedit. quia ille consecutus est à Deo mercedem suam, ex quo * sibi alius * dedit contemplatione Dei. ar. eorū, quæ no. in. c. ex transmissa. de deci. & not. hoc dictum. & de materia vide in sum. de pœ. §. fi. Et puto, quod etiam in foro iudicali possunt hæc bona ab eo extorqueri: quia non sunt sua, sed ecclesie vniuersalis: sicut cetera bona ecclesiastica. ar. xj. c. videtes. & c. requisisti. de testa. Adduco optimum simile. Sicut enim datum filios fami. contemplatione patris, videtur datum ipsi patri, & acquiritur patri: ex quo pater fuit causa proxima & immediata ipsius donationis: ut le. & no. maxime per Bar. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pu. Et idē in donis factis spōsæ: ut ibidē no. per Bar. ita donatum ei, qui videbatur quasi sanctus sub nomine boni Christiani, videtur donatum Deo, quæ fuit causa proxima & immediata illius donationis. qd. bene no.

37 ¶ Tertiadecima quæstio & vltima Innoc. est, quid si Imperator, vel alius Princeps faciat sine causa constitutionem contra ius naturale: puta, quod dominia rerum transferantur de vno in alium sine causa: & quid si constitutio fuit à principio iusta ex causa, illa tamen causa cessat: nunc in casu, de quo agitur: an talis constitutio sit seruanda. Et dicit Inn. quod in primo casu, quando nulla suberat iusta causa statuendi contra ius naturale, siue diuinum, talis constitutio non est seruanda in foro ani-

verū vt pœna legis nō arctet in foro cōsciētiae. quod latius dixi in c. j. de cōsti. & per Inn. in. c. sicut dignū. de homi. vbi Inn. nō tractat an in foro animæ teneatur quis ad cōmēdam damni, quod intulit proximo: an verò sufficiat pœnitere, quæ cābreuitatis omitto hīc: sed vide ibi. ¶ Vltimō hīc quæritur, an hæres teneatur in foro animæ soluere^a legata in minus solenni testō relicta. Nā in foro iudiciali non tenetur. de quo dicendū: vt in. l. si veritas & in. l. si. C. de fideicō. do. Ant. dicit se cōsuluisse in facto, in quo tantū vnus testis fuerat adhibitus, q̄ in foro cōsciētiae teneatur hæres soluere legata. Nec. ob. si dicatur, q̄ videtur testator noluisse testamentū valeret ex quo nō adhibuit solēnitatē debitā: quia secundū eū testamentū valeret, secundū metas fori naturalis. Itē cum ad minus sumus dubij de voluntate testatoris debet seruari id, q̄ tutius est. l. vt legata soluatur: quia in solutione nullū subest periculū: secus in non solutione. & ita simpliciter trāsit. ¶ Hæc quæstio depēdet ab illa difficili. q. an ex testamēto minus solenni oriatur obligatio naturalis. Nā si nō oritur, vt vltimō. & aliqui voluerūt, certē nō tenetur quis in foro cōsciētiae: cū cessaret ius positiuū & æquitas naturalis: vt. s. dixi. Alij tamē voluerūt, q̄ nascitur obligatio naturalis nō indistinctē, sed certis casibus. & de hac. q. aliquid per canonicas in. c. si. de sol. & plenissimē per Legistas in. l. cū qs. C. de iu. & fac. igno. & maximē per Bal. in. iij. col. vbi videre poteris ad saturitātē. Mihi tñ ex toto dicta sua nō placēt: sed cōcludere materiā sic: quod aut defunctus non egit solēniter relinquere: sed totū^b de cōmisit fidei hæredis: & tūc tenetur hæres ciuilit̄ & naturaliter. & sic in vtroq̄ foro est casus nota. secundum vnam lec. quam sequitur ibi Bar. in. l. si. C. de fideicō. Aut non reliquit fidei hæredis: sed simpliciter relictu fecit sine solennitate debita. & puto indistinctē q̄ si hæredi innotescit, tenetur in foro aīæ. Ratio, q̄ me mouet, est q̄ solēnitates iuris ciuilis fuerūt inductæ ad falsitates euitandas & de rigore: si ergo cōstat in foro aīæ, q̄ nulla falsitas interuenit, debet cessare dispositio iuris positiuī: & seruari æquitas, & obligatio naturalis, quæ oritur ex dispositiōe defuncti. l. cū amplius. §. is natura debet. ff. de reg. iuris. & optimē facit dictū Inn. in simili. in. d. c. qd̄ sicut. de electio. inducēdo, vt. s. dixi. & l. extestō. C. de fideicōmissa. & vide omnino, q̄ dixi in. c. j. de succes. ab intesta. vbi tractauī, an legata ad pias causas in min⁹ solēni testō valeant. & per Bart. & Bal. in. l. j. C. de sacrosan. eccl. & hæc sufficiant. Abbas.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia etiam non consecrata, in qua diuina officia celebrantur: gaudet immunitate ecclesiastica. s. vbi ponitur quid si in dicta ecclesia non celebrantur diuina: an gaudeat immunitate.
- 2 Ecclesiæ appellatione: venit illa, quæ nondum est consecrata. 4.
- 3 Diuina officia possunt celebrari, etiam in ecclesia non consecrata cum auctoritate Episcopi.
- 4 Priuilegiū cōcessum ecclesijs, extenditur ad ecclesias nondum consecratas.
- 6 Priuilegia concessa ecclesijs, extenduntur hospitalia.
- 7 Hospitalia quo casu gaudeant immunitate ecclesiastica.
- 8 Ecclesia interdicta gaudet immunitate ecclesiastica.
- Clericus excommunicatus gaudet priuilegio clericorum, circa manuum iniectionem & priuilegium fori.
- 9 Palatium Episcopi gaudet immunitate ecclesiastica, etiam quod sit extra circuitum ecclesiæ.
- 10 Ecclesia vsq; ad quantum circuitum circumcirca gaudeat immunitate ecclesiastica.
- Porticus dicitur esse de domo.
- Insultans ad porticum domus, an censeatur insultasse in domo adeo, quod cadat sub statuto puniente insultantem in domo.
- 11 Violans immunitatem ecclesiasticam, qua pœna puniatur, tam de iure ciuili, quam canonico.

C A P. I X.

Ecclēsiā. ¶ Ecclesia nō cōsecrata, in qua diuina officia celebrantur, gaudet immunitate. h. d. Primō ponit dictū: secūdō ratio dicti, ibi: quia. ¶ Casus literalis. Aliqua ecclesia nōdū est cōsecrata, tamē diuina officia celebrātur in ea: quæritur vtrū cense-ri debeat eodē priuilegio, ac si esset consecrata: & rñ def. q̄ licet nōdū sic cōsecrata, nullo iure admittit priuilegiū imunitatis: q̄ ex quo diuinis obsequijs ē dedicata, nō est temerarijs ausib⁹ quorūlibet p

^a SEB. SAPIA. ¶ Soluere. Vide latē per Ias. in. l. nemo potest. in. j. de cōtio. col. ix. & in. ij. lectu. colum. xv. ff. de legat. j. & in. l. si post diuisionem, C. de iuris & fac. igno.

^b ¶ Sed totum. interrogauit me clarissimus. I. V. D. d. Erasmus Beneuentanus, benemeritus locum tenens ciuitatis Tuderti, de tali casu: quædam mu-

phananda. B. ¶ Nō. j. q̄ appell. ecclesiæ, venit ecclesiā, quæ nōdū est cōsecrata. Idē pbatur c. si. de conse. eccl. vel alta. Sed dic hoc procedere largo sumpto vocabulo: strictē autē & propriē vocabat basilica an consecrationē: post cōsecrationē verò assumit nomē ecclesiæ. & vide bo. tex. iuncta gl. in. c. ij. de reli. domi. & qd̄ no. super rub. de cose. eccl. vel alta. dixi ibi, vbi vide significationē istorū nominū. ¶ Nō. ij. q̄ in ecclesia nōdū cōsecrata celebrari possunt diuina mysteria, quod intelligo de licentia & pmissiōe Episcopi. aliter em non licet sacerdoti celebrare in locis nōdū cōsecratis: vt in. c. nullus presbyter. & sic in. c. vnicuiq̄. & in. c. clericos. de cōs. dist. j. ¶ Nō. iij. ar. bo. q̄ priuilegiū ecclesiæ simpliciter collatū extenditur ad basilicā. i. ecclesiā nōdū cōsecratā. facit pro & contra. c. si. & qd̄ ibi no. s. de consecra. eccl. vel alta. Ad idē facit. l. pe. ff. de mili. test. vbi habetur, q̄ de pximo militadus, gaudet priuilegio militū. idē cū hæc basilica sit irreuocabīr obsequijs diuinis dedicata, & de pximo cōsecrada, gaudeat priuilegio ecclesiæ cōsecratæ. ¶ Vltimō. rōnem hui⁹ tex. ibi: quia obsequijs diuinis dedicat. & c. quare ecclia nōdū cōsecrata gaudet priuilegio imunitatis. Fūdat em tex. se sup ea rōne: quia obsequijs diuinis est dedicata. & sic videt q̄ sufficit sola deputatio alio nōdū accedēte. ¶ Hæc faciūt ad multas. q. Primō, an basilica, vel ecclia nōdū cōsecrata gaudeat priuilegio imunitatis: licet diuina mysteria ibi nōdū fuerūt celebrata. gl. j. dicit, q̄ nō. mouet per istū tex. in prin. à cōtrario sensu. & idē tenuit Abb. Host. tenuit cōtrariū. Sufficit enim secūdū eū, q̄ locus sit dedicatus Deo auctoritate pōtificis primariū lapidē imponētis: cū postea non possit ad humanos vsus redire. s. de religi. domi. Ad hoc & ad tex. in eo, quod dicit celebrant: exponit. i. celebrari possunt. non em est multū inspiciēda celebratio secūdū eū, qd̄ dicit patere in priuato oratorio, qd̄ gaudet imunitate, secūdū Gof. qd̄ an sit verū, dicā in seq. q. fateb̄ tñ Host. q̄ Clemēs. iij. q̄ fuit egregius Iurista sentiebat cū opi n. Ber. glossatoris, sed pro sua opi. dicebat Host. vltra prædicta, qd̄ de palatio Epidicif. xvij. q. iij. c. id constituimus. & j. dicā. d. Car. expresse sequit̄ istā opi. quia cū materia ista sit fauorabilis, nō est restringēda, sed laxanda. arg. regulæ odia. de reg. iur. libr. vj. Alij verò doct. transeunt simpliciter recitando. Pro opi Host. facit iudicio meo multū ratio literę, quam. s. ponderaui. Non em fundat se super celebratione, licet de ea fiat mentio in narratiōe: sed super deputatione: q̄a est deputata diuinis obsequijs, quæ rō. vēdicat sibi locū: licet nōdū

lier, quæ erat pestifera infirma, dixit cuidam, q̄ volebat q̄ dos sua reuerteretur ad matrem suam: si duæ eius filię sine filijs decederēt. & huic dispositioni non interfuit ali⁹, quā ille cui dixit ista verba: ad quem p viam indirectā puenit hæreditas istius mulieris. q̄ rebatur, an iste esset cogens sol. uere dictā dotē: in tali dispositiōe nō solenni relicta. & an saltē p denūtiatiōē Euāgelicā posset copelli, maxime: quia ille cōfitebat̄ prædictū relictu per dicta hīc, per Abb. Ego dicebā, q̄ sic ad q̄ faciāt multa q̄ al legat Alexā. in. l. nemo pōt. ff. de leg. j. & aliquid per Cor. in cons. cxx. xvij. in. ij. vol. & per multa alia, q̄ non expedit mō referre. dicā la tñ in consilio super hoc p me reddendo. Aen. de falco. Anto. Francisc. ¶ An ea quæ sunt relicta in testō minus solēni tpe pestis & a pestifero debeāt solui p hē redē? credo q̄ sic. quia tempore pestis remittūtur solennitates in testamento requisitæ: vt in. l. si. & ibi plenē de materia. C. de test. & p hoc facit, qd̄ voluit Angel. in aut. de non ali. §. quod aut. vbi dixit, q̄ si statutū requireret, q̄ duo notarij deberent esse rogati de testamento, vel de contractu: & nisi duo notarij interuenirent, q̄ actus non valeret. quod

nihilominus tempore pestis sufficeret adhibere vnum notarium tñ: imō sufficeret notarius non matriculatus, etiā si statutum requireret, q̄ esset matriculatus, dummodo sit notarius. quod etiā voluit ipse Ang. in. l. si vacantia. C. de bonis vacan. li. x. in. §. fisci, patrono. in ver. item patet ex prædictis. qd̄ etiam voluit Alex. vltra dicta per eum. in. d. l. fin. de test. in vlti. col. ff. de liber. & posthu. & idem Angel. in. l. conficiuntur. in. §. codicil. ff. de iure codicil. Et pro hoc facit, quia hæres, qui scit voluntatem defuncti non adimplens illā, priuatur hæreditate, etiam si hæreditas sit sibi delata ab intestato. Ita Bald. in repeti. authen. hoc amplius. in. lix. q. C. de fideicom.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Immunitatem.

a **SEB. SAPIA.** ¶ De hospitalibus. De hoc articulo vide Feli. in. c. de quarta. col. iij. vers. octauo fugiens. s. de præscrip. & Iaso in. l. pleriq. col. ij. in xij. extensione. ff. de in ius vocan.

b ¶ Oratoria. vide. d. Ant. in. c. si. circa mediū. vers. iij. quarto. de cēsi. & Host. in sum. de immu. eccle. §. inquantū. in. iij. col. ver. quid de oratorijs priuato. rum. & vide hoc per. d. Ant.

¶ Interdicta. Ad. de Archi. in. c. fra. ter noster. circa fi. xvij. q. iij. & Archi. in. c. vxor Feli. cis. circa prin. xvij. q. iij. vbi dicit q. ecclesia interdicta retinet priuilegiū de quo hic: secus dicit si essent oratoria priuata: quia talia non habent priuilegiū immunitatis. Et q. ecclesia interdicta retineat priuilegium suum. tutelam ad eam cōfugientiu: tenet Hostien. in sum. de immu. ecc. §. inquantū. in. ij. col. ver. sed nunqd hoc priuilegium. Anto. Francif.

¶ An ecclesia interdicta retineat priuilegia immunitatis, ita vt ad illā confugientes sint tuti, & possint defendi ex immunitate ecclesiæ? dicas q. licet ecclesia sit tutissimum refugium: vt in titu. C. de his, qui ad eccl. confu. & in titu. de immu. eccle. tam ē in hoc priuilegiū comparatur ecclesiæ interdicta vel destructa. vide gl. in. c. priuilegiū. de reg. iur. lib. vj. & in c. statutū. de elec. co. li. & in. c. iij. de ope. no. nun. & in. c. & hac dicimus. xvj. q. ij. & p. Bal. in. ti. de pa. cōstan. in. §. nos Romano rū. in. vers. seu. in. q. bus locis cōcludit illā nō p̄dere priuilegiū, de quo etiā per Alex. in. l. inter stipulantē. in. §. sacra. de ver. oblig. Et adde q. ecclesia interdicta potest agere ad interesse cōtra eū, q. fuit causa interdicti, si forte ecclesia fuit damnificata in oblationibus hoc tempore interdicti: vt per glo. & doc. in. c. ij. de offi. ordi. lib. vj.

c **SEB. SAPIA.** ¶ Interdicta. vide Feli. in. c. a nobis. s. de except. referentem Imo. in. cle. j. col. iij. de immu. eccle.

d **SEB. SAPIA.** ¶ Insultantis. Vide Angel. Arc. in tractatu maleficiorum, in verbo in scalis sancti Petronij, & Ro. in consi. ccxxvij. incip. spectabilis domine collateralis. cum alleg. per dō. Ias. in. l. pleriq. col. ij. ver. duodecimō extende. ff. de in ius vocan.

e ¶ Immunitatē. Adde, q. dispositio hui⁹ Decr. habet lo. in eo, q. deligt extra

fuerit ibi celebratū. Nā ex quo Ep̄s posuit solenniter primū lapidē erigēdo ibi cruce: prout leg. & no. in. c. nemo. de conse. dist. j. satis locus est deputatus diuinis obsequijs. Et ratio posita in dispositione debet restringere & ampliare dictum ad limites ipsius rationis: vt in. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. ij. etiam cōtra verba: vt in. l. nō dubiū. C. de legi. & in regula fi. de reg. iur. lib. vj. Sape enim in narratione ponūtur plura: quia acciderūt sic in facto: sed ratio legis est ipsa lex: vt iuribus proximē alleg. ¶ hac partē teneo, adducens vltra p̄dicta. l. omnia priuilegia. C. de episco. & cle. v. bi probatur, q. omnia priuilegia cōcessa ecclesijs extēduntur ad hospitalia. fortius ergo idē dicendū in ecclesia nondum cōsecrata de proximo cōsecrāda. Ad idē. d. l. pe. ff. de mili. testa. & hanc opi. tenuit lo. de lig. post Laure. in cle. j. de pcc. & remis. sed in hoc standū esset cōsuetudini: vt no. Inno. in hac materia in. c. inter. s. eo. & quia est optima legū interpret. de cōsue. c. cum dilectus. ¶ Tercio quæritur quid de hospitalibus, an gaudeat hac immunitate? Goffr. dicit, quod priuata oratoria, quæ in domibus priuatorū sunt, hoc priuilegium non habēt. ar. de conse. dist. j. in prin. & in aut. de eccle. ti. §. si quis in sua domo. Pro hoc facit quia ista loca possunt reuocari & reduci ad priores vsus prophanos autoritate domino rum: plenē no. per Inno. in. c. inter dilectos. de dona. Secus dicit Vin. si autoritate Ep̄scopi oratorium fuit constructum: quod tacitē sentit Goffr. & facit quod ipse no. in. c. fi. de eccl. ædi. & tenuit Lauren. in cle. quod satis placet. per. d. l. omnia. in hoc standum est consuetudini. ¶ Tercio quæro quid si ecclesia sit interdicta, an gaudeat immunitate? Goffr. & vincen. q. sic. arg. huius. c. & supradictorum. Facit quod in simili dicitur de clerico, quod licet sit interdictus suspensus, vel excommunicatus: retinet nihilominus priuilegium immunitatis circa manū iniectionem, & circa forum xxxj. di. c. dictum. & in. c. at si clerici. de iud. in fi. Et idē Host. dicens, quod Deus, in cuius honorem datur immunitas, non delinquit: & peccata debent tenere suos authores: de his, quæ fi. a maio. par. ca. c. quæfuit. & satis ecclesia affligitur in eo, quod sibi subtrahitur debitum seruitutis obsequij: vnde non debet dari afflictis afflictio. de cle. ægrot. c. j. & vij. quæst. i. capitul. cū percussio. & remittit ad summā eo. titu. §. inquantum. vers. sed nunquid hoc priuilegium. quod satis placet, & sequuntur dō. c. communiter & Lau. in dicta clementi. j.

9 ¶ Tercio quæritur, an palatium Ep̄scopi gaudeat hac immunitate? Innocent. in. c. inter. supra eodem. refert quosdā tenere, quod sic: per. c. id constituimus. xvij. quæstio. iij. vbi videtur expressum in principio: quod tenuit simpliciter per illum text. Host. in. d. c. inter. Alij verō intellexerunt illum tex. dū domus Ep̄scopi est intra. xl. passus, qui deputantur ecclesiæ pro suo atrio & circuitu. de quibus in. c. sicut. antiquitus. xvij. q. iij. Nam domus Ep̄scopi non debet distare ab ecclesiā: vt in. c. Ep̄scopus. xlj. dist. Hugo verō tenuit tertiam opinio. vt procedat text. ille, quando in domo Ep̄scopi est capella. Tu verō vide gloss. in. d. c. id constituimus. quæ tenet primam opin. simpliciter, vt domus Ep̄scopi gaudeat priuilegio: licet sit extra dictos passus, seu circuitum ecclesiæ. quod placet: cū textus ille loquatur indistinctē. Nam vides in simili, quod familia Ep̄scopi gaudet priuilegio fori: licet sit secularis: vt in. c. fina. & quod ibi not. de offic. Archidi. Item cū materia ista sit fauorabilis, non debet restringi ille text. in. d. c. constituimus.

10 sed potius ampliari, vt in regula, odia. libro. vj. ¶ Quinto quæritur, an ecclesia gaudeat immunitate quatenus cingitur muris & non vltra. Sol. quod hanc immunitatem habet cum suo cœmiterio: vt in. c. si quis contumax. xvij. q. iij. & de iure ecclesiæ maior debet habere circuitum. xl. passus. Capellæ verō, vel minores. xxx. vt in. c. antiquitus. xvij. iij. Et vide ibi glo. quantum continet passus. Et quid in castellis: an ecclesiæ vel capellæ debeant habere tantum circuitum? idē dic, quod in porticu ecclesiæ adhærente, q. gaudent hac immunitate: vt in. d. c. si quis contumax. & not. in. c. inter. s. eodem. Et facit hoc ad quæstionem de pœna insultantis. **d** ad domum: an habeat locum in insultante ad porticum. Ioan. An. in. d. c. inter. remittit ad Specu. in titu. de iniurijs. ver. pone in statuto. Tu vide per Bar. in. l. meminisse. ff. de offi. procon. & in. l. litem apud Labeonen. ff. de in iu. & quod dixi in. c. j. de deci. Per hoc habes, quæ loca ecclesiastica gaudere debeant hac immunitate. **11** ¶ Vltimō hic quæritur de pœna violentis hanc immunitatem: dic, quod de iure ciuili tenetur crimine læsæ maiestatis: vt in. l. præfenti. C. de his, qui ad eccles. confu. De iure verō canonico debet excommunicari & cōdemnari pecuniariter, & imponi sibi publica pœnitentia: nec debet restitui communioni: nisi restituat eū, quem violenter de ecclesia extraxit: vt in. c. miror. iuncto cap. si quis contumax. & c. quisquis. & quod in eis no. xvij. q. iij. & vide bonam gl. in. d. c. si quis contumax. Abbas.

SVMMARIVM.

- 1 Immunitate non gaudent ecclesiastica, qui prætextu immunitatis delinquant in ecclesiā: etiam si non deliquerint respectu immunitatis. 8. An autē habeat locū in omni delicto cōmisso prætextu immunitatis: vide. n. 9
- 2 Peccans prætextu veniæ: fortius delinquit, quā alij.
- 3 Delictū commissum in ecclesiā est grauius, quā commissum in alio loco.
- 4 Cœmiterium gaudet immunitate ecclesiastica.
- 5 Delictum commissum in ecclesiā per laicum: punitur per iudicem secularē. Sacrilegium punitur per iudicem ecclesiasticum. Delictum vnum potest puniri varijs pœnis, quando ex eo resultant diuersæ species delicti.
- 7 Generalis dispositio. limitatur per specialem.
- 10 Immunitatem ecclesiasticam violat ille, qui extrahit quem ab ecclesiā per partem mantelli, quæ erat extra ecclesiā: nisi ille sponte iuerit.
- 11 Immunitate ecclesiastica gaudet ille, qui stans in ecclesiā percutit alium alibi existentem.
- 12 Immunitate ecclesiastica, an gaudeat ille, qui mandat delictum fieri in ecclesiā, ad quam postea ipse aufugit: vel stans in ecclesiā mandauit delictum alibi committi. Delictum vbi censeatur commissum, an in loco mandati: an in loco executionis.

CAP.

X.

Immunitatem. ¶ Qui sub spe immunitatis in ecclesijs, vel cœmiterij delinquit: immunitate non gaudent. h. d. Primo ponit dictū. Secundo ratio dicti ibi: cū in eo. ¶ Casus lralis. Quidam in ecclesijs, vel in cœmiterij earum committunt aliquando homicidia, vel alia maleficia, sperantes obtinere ibidem

ibidem impunitatem suorum excessuum, quos nullatenus commisissent: nisi per ecclesiam ad quā confugiūt, crederēt se defendi: quāritur, an isti debeant ab ecclesia defendi. Respondet Pa. q. cū in eo, quis puniri debeat, in quo peccauit: & frustra legis implorat auxilium, qui cōtra ipsam legem deliquit: mandauit Papa, q. tales publicē nuntientur, non debere gaudere priuilegio immunitatis, quo faciunt se indignos. Ber. ¶ **†** No. j. tex. cōtra peccantes sub spe veniæ. Fortius enim delinquent illi, quā alij. vnde scriptura: Maledictus homo, qui peccat in spe. vnde voluerūt quidam hoc esse peccatum in spū sanctū. Dic tamē propriē, q. pēt in spiritū sanctum, est pēt obstinationis. Illud enim nec in hoc seculo remittitur: nec in futuro. de quo vide quod le. & not. in. c. qualis. xxv. di. & in. c. sciendum. de pēni. di. ij. ¶ **†** Not. ij. q. delinquens in ecclesia grauius peccat, quā qui delinquit extra. ad hoc. l. si quis in hoc genus. & l. conuenticulam. C. de epi. & cle. & capi. cum pro causa. de sen. excō. & xvij. q. iij. c. frater. ¶ **†** No. iij. q. non solū ecclesia, sed earū coemiteria hac immunitate gaudēt. & gñaliter in quibus locis hoc habet locū: dic vt dixi. s. c. pro. ¶ **†** No. vlt. ex fi. ar. opt. & quasi expressum, q. laicus delinquēs in ecclesia venit puniendus per suum iudicem laicum & non ecclesiasticum. & hoc tenuit Bar. ^a in. l. si cui. ff. de accusa. & ad hoc alle. ibi istum tex. & in. l. si qs in hoc genus. præalle. licet Cy. oppositū tenuerit in. l. præfenti. C. de his, qui ad eccle. cōfu. sed primum verius: vide quod dixi. s. e. inter. & facit iste tex. in eo, quod mādāt iudicibus eccle. vt denuntiēt tales nō gaudere hac immunitate. Nō enim mandat illos per se puniri. quod fecisset, si forum sortiti fuissent. Credo tamē posse dici, q. pro delicto principaliter ibidē cōmisso procedat, quod. s. dictum est: sed quia negari nō potest, quin cōmiserit sacrilegiū delinquendo in ecclesia: cū per hoc violauerit eius immunitatē: maximē si eam sanguinis effusione polluerit: vt in. c. cum pro cā. & qd ibi no. de sen. exc. & xvij. q. iij. c. si quis domum. Facit. c. cū sit generale. de fo. cōpeten. q. de hoc delicto sacrilegij possit puniri per iudicem ecclesiasticum: facit. c. quisquis. xvij. q. iij. & quod not. in. d. ca. cum pro causa. ¶ Nam pro eodē delicto potest quis puniri varijs pēnis, quādo ex eo resultāt diuersa spēs delicti: vt no. per Bar. to. in. l. senatus. ff. de accusa. & sic potest intelligi glo. no. in. c. virginitas. xxvij. q. j. ¶ **†** Opp. cōtra istū tex. de. c. inter. s. e. vbi excipiūtur duo casus tantū ab ista generali immunitate ecclesijs concessa. & eodem modo loquitur tex. in. c. sicut antiquitus. xvij. q. iij. Sol. dic secundum gl. fi. hīc, quicquid dixerit Hug. q. illa iura loquūtur generaliter in delicto extra ecclesiam commisso: istud vērō loquitur in cōmisso in ecclesia. Et hoc teneas: quia dispositio generalis limitatur per dispositionem speciāle: vt in regula generali. de reg. iur. lib. vj. & in. c. j. de rescript. & l. sanctio. ff. de pōe. vbi dicitur, q. dispositio generalis nō extenditur ad ea, quibus est spāliter prouisum. & vide quod plenē dixi in. c. inter. præalle. ¶ **†** Sed circa prædicta quæro: pone delinquens in ecclesia: non deliquerit ibi eo animo, vt defenderetur ab ecclesia: nunquid excluditur ab hac hac immunitate? videtur primō quod nō: quia text. iste videtur se fundare super ista spe veniæ: vt patet ibi: quæ nisi per ecclesiā. Hostiē. tenet contrariū: mouetur primō: quia præsumptio iuris & de iure est cōtra delinquētē in ecclesia. ar. hīc. Præterea secūdū eū licet hæc rō, nō propter hoc cessant alię rōnes, q. subijciunt in tex. quæ videntur causæ finales huius dispositionis. videtur tamen postea dicere, quod si potest constare, quod nō ex proposito propter veteres inimicitias: sed verbis nouiter ortis homicidiū ibi commiserit, quod tunc habebit immunitatē. & in hoc casu salua opi. Hug. de qua in gloss. & videtur velle, quod præsumatur iste animus, ex quo non habebat cum offenso inimicitiam. & cum hoc dicto trāseunt communiter doct. hīc. quæ opi. est magis æqua. ¶ Sed mihi non multum placet: quia text. allegat in decisione duas rationes, quæ satis militant in casu nostro. Prima, quia in eo debet quis puniri: in quo deliquit. Item, quia frustra legis auxilium inuocat. quasi dicat, quod ex quo delinquit in ecclesia: & per consequens cōtra ecclesiam, non debet reportare aliquod commodū occasione ecclesiæ. Hæc enim rationes vendicāt sibi locum etiam in eo, qui non deliquit sub spe veniæ. Prima autem ratio, de qua in principio cap. potius fuit impulsua, quā finalis. & præsupposito q. etiā fuisset finalis, tñ ex eo subsunt alię finales, & illarū gli

bet p se sufficit, cessante vna nō cessat legis dispositio: vt in. s. affinitatis. institut. de nupt. q. autem istæ aliæ rationes, quæ subijciuntur in text. per se sufficiant: patet ex alijs iuribus: vt in. c. quia frustra. de vsu. & in. c. cū olim. de offici. delegat. vbi generaliter militant istæ rationes: quia præterea potest esse, quod non suberat vetus inimicitia. & nihilominus non commisisset delictū, si sciisset ab ecclesia non defendi. Nam in delictis præsumitur malus animus. in. c. j. & quod ibi not. de præsumptio. ¶ **†** Sed ego vltra alios quæro, quid si non homicidium, vel membrorum mutilationem, sed alia delicta inferiora in ecclesia commisit: nunquid habet locum iste textus? probabiliter potest dubitari. Nam rationes videntur militare in omni delicto. In contrarium facit: quia cū hoc capitulum deuiet à communibus regulis iuris. & sit odiosum: debet restringi, quantum fieri potest: vt sic non extendatur extra casum expressum, argumento de pēni. distinctio. j. c. pōenæ. & in regula. odia. de regul. iur. libro. vj. Item propter immunitatem delicti semper receditur à communibus regulis iuris: vt in. l. aut facta. in fin. ff. de pēni. Hostiē. videtur hoc sentire. Extendere tamen videtur istum tex. ad adulteria & raptus virginum: & sic sentit, quod non habet locum in omnibus delictis. & fortē illa duo voluit supplere per ea, quæ dixi in. c. inter. s. eo. vbi vide. & procedit dictum Hosti. secundum vnum intellectum, qui datur ad authen. de man. prin. & satis posset dici, quod in omnibus grauibz delictis habet locū hoc cap. tum propter identitatem rationis: ad quod no. gl. in. l. j. C. de condic. inde. tum propter rationes, quæ hīc ponuntur: quæ sunt generales ad omnia delicta, saltem enormia. & hoc nota. ¶ **†** Vltimō quæritur, quid si stans extra coemiterium, trahit eum, qui stat intra per partem matelli, quæ manet exterius: an talis dicatur offendere ecclesiæ immunitatem? Vincen. tenet hīc, quod sic. Nam & qui sic traheret clericum, incideret in canonem: vt in. c. nuper. de senten. excomm. secus autem secundum Goffred. si volentem de loco immunitatis extrahit eum ad mortem vel ad aliam pōenam corporalem damnatum, Ratio, quia canon solam violentiam condemnat. s. eo. inter. sed volenti non fit violentia, nec iniuria: vt in regula, scienti. de regul. iur. lib. vj. ¶ **†** Item quæro quid si in loco immunitatis percutiat enormiter existentem extra illum locum: an habeat locum dispositio huius. c. credo, quod sic: quia delictum principiatum fuit in ecclesia: licet alibi consummatum. ad hoc. c. j. & quod ibi dixi de præsump. & facit quod notat Ioann. Andræ. in regula, inspicimus. de regulis iuris. libro. vj. in mercuria. ¶ **†** Quid in eo, qui existens in ecclesia mandauit delictum alibi committi: vel econtrā, existens extra ecclesiam mandauit delictū in ecclesia committi: an gaudeat immunitate ad ecclesiam secuto delicto confugiens? hæc quæstio dependet ab alia quæstione: vbi quis dicatur delinquere mandato: an in loco, vbi mandauit: an verō in eo, vbi delictum fuit confectum. Tex. in cle. pastoralis. in verb. nec non. coniuncta gl. in ver. districtu. de re iu. videt in nuere, q. videtur delictū committere. vbi fuit

ecclesiam, sed p pe ecclesiā animo confugiendi ad ecclesiā, al iās nō cōmissurus. Ita elegāter determinat Hosti. in sum. de immu. eccl. in. s. in quantū. in fi. j. co. ver. si verō maleficiū cōmiserit. ita intelligit. s. sed nec. in aut. de mā. pri. col. iij. Item vide qd no. Do. in. c. decet. in. iij. co. ver. an cōmittens furtū. de immu. eccl. li. vj. & vide. d. Anto. in. c. inter alia. in pe. col. ver. quæ ro aliquis alium in ecclesia. s. eo. ti. & quod de hoc not. Sal. in aut. si qs. in vlt. col. C. de adul. Itē circa prin. huius cap. vide Bart. in. l. verū. ff. de fur. Itē vide omnino Hosti. in sum. de immu. eccle. s. in quantū. ver. quid si cōmittit furtū in ecclesia. in. ij. col. itē ad istū tex. facit qd no. Ange. in. l. is qui bonis. ff. de cess. bo. vbi dicit, q. qui cōtra hit debita speculacionis futuræ, nō gaudet in priuilegio cessiōis bonorū. facit quod no. Bar. in. l. j. in prin. ff. si quis te. li. esse ius. sue. ¶ **†** Bartol. Et hoc dictum Bartol. sequitur etiam idem Abb. in. c. cum sit generale. in fine. xiiij. colum. de foro. comp. & Angel. in authent. vt li. matri & auia. s. fi. in. viij. col. ¶ **†** Commodum, propter quod videtur, q. si delinquens in vna ecclesia, cōfugiat ad aliam, non gaudeat immunitate. qd et videt voluisse gl. in. c. frater noster. xvij. q. iij. Ad qd vide omnino qd scribit Bal. in. l. j. iij. co. ver. sed pone, q. duo sunt cāceres. s. de edict. vbi ponit, an fugientes de vno carcere dicatur fugisse de carceribus. ¶ **†** B. S. B. S. A. P. I. A. ¶ **†** Existens in ecclesia. Vide Abb. i

c. fi. col. xj. verific. circa hoc queritur s. de foro compe. cum allega. plenè per Feli. in. c. j. col. v. vers. fallit etiā. s. de præsumptio. & Ang. Arc. in tra. statu malefactorū in verbo sempro. nium mandatorē.

- a ¶ **Disciplina.** Ad de gloss. in. c. co. messatioes. xliij. distin. & glo. j. in princ. in. j. ff. de leg. j. & text. in. s. fi. & ibi Angel. de Aret. insti. de in. stit. de iure perfo. b ¶ **Quod emens.** facit glo. in fi. in. l. semper in conuen. rionibus. ff. de re. giur.

delictum secutum. Tu vide de hac quæstio. ne plenius per Bar. in. l. si vt proponitur. ff. de fideiuf. & de hac materia latius per eū in. l. nō solum. s. si mandato. ff. de iniur. Abbas.

Ne clerici, uel monachi secularibus negotijs se immisceant. Rubrica.

¶ Continuat hanc rub. ad præcedentia hoc ordine secundū doc. Suprà visum est de his, q̄ clericis cōpe. tunt. Nunc autem de prohibitis est videndum. vel cō. tinuat ad titul. proxi. præcedentem sic. Quia. s. tra. ctatum est de immunitate ecclesiarum & clericorū: ne forte ob hanc immunitatem clerici & monachi su. puuerent, & arbitrentur sibi omnia licere: meritō subiicitur hæc rubri. per quam ostenditur, quōd non debent se immiscere secularibus negotijs. ¶ Sed pro declaratione rubricæ, queritur quod dicatur secula. re negotium? Sol. Innocē. in. c. j. cuius dicta sequitur Ioan. And. hic super rubr. videtur velle, quōd dicatur tripliciter: seu tribus modis sumi potest. ¶ Primò e. nim dicitur seculare negotium, quilibet actus secula. rium rerum. Exemplum sumi potest ex numeratis j. capi. j. à quibus actibus turpius abstinendum est. ¶ Secundò dicitur negotium seculare iudicium de re bus secularibus: quod clericis non licet, nisi inter cle. ricos tantum. xj. quæstion. j. * c. sicut enim. * s. ex his. ¶ Tertiò dicitur seculare negotium, quod est inter seculares homines. quod etiam non licet clericis: nisi de his, quæ pertinent ad iudiciū ecclesiæ: puta de de. timis. de iurepa. & simi. de iudi. c. quanto. lxxxvij. distinctione. per totum. Sed ego allego ad hanc mate. riam gloss. summæ. xxj. quæstione. iij. quæ dicit nego. tia secularia dici tribus modis. sed aliter prosequitur quam Innocē. vide eam, quæ iudicio meo materiam plenè euacuat. ¶ Ego autem dicerem: quōd negotiū seculare potest quo ad propositū nostrū sumi strictè & largè. Potest enim primò dici seculare negotium, quicquid peruenit ex carnali cōcupiscentia, non sub. iecta freno rationis. & hoc innuit text. j. c. proxim. in princip. & dicitur tunc negotium seculare: quia per illa omnino viuunt seculariter id est secundum secu. lum & mundum seu carnem: non autem secundum Deum & spiritum. & hæc prohibentur etiam laicis: vt patet ex multis enumeratis. j. c. j. in capit. sed præ. cipue clericis. Secundò potest hoc verbum seculare sumi magis strictè: vt comprehendat negotium perti. nens ad rempublicam mundanam & seculares homi. nes: quōd licet permissum sit laicis: tamen clericis in. terdictum negotiari. lxxxvij. disti. c. fornicari. & in l. placet. C. de Epif. & cleri. vbi dicitur, quōd nihil cō. mune debent habere clerici cum publicis actibus, vel ad curiam pertinentibus, cuius corpori non sunt an. nexi. Et per illum tex. probatur, quōd nullum offi. cium potest clericus habere in republica seculari: vt probatur in. c. proxim. & c. reprehensibile. xxij. quæ. stione. viij. Nec sunt clerici de vniuersitate seculari: vt no. Inno. in. c. dilecta. de excess. præla. prope fi. Debēt enim clerici attendere circa rempublicam spirituale: laici verò circa rempu. temporalem. argu. xij. quæst. j. c. duo sunt genera. & c. xxij. quæstione. viij. c. conue. nior. & in. c. reprehensibile. & c. solita. de ma. & obe. & c. xvj. dist. duo sunt. Item vita clericorū debet ver. sari circa vitam cōtemplatiuam, non autem de rebus mundanis habere curam: nisi quatenus sunt necessa. ria ad corporalem vitam. j. quæstione. iij. c. si quis ob. iecerit. Laici verò possunt liberius istis bonis exte. rioribus uti, non autem abuti: vt l. e. & no. in dicto. c. duo sunt. Hinc Apostolus: Nolite conformari huic seculo, & hoc voluit tex. j. c. proxi. alle. dictum Apo. stoli dicentis, quōd nemo militans Deo implicet se negotijs secularibus. id est temporalibus & munda. nis quantuncunq; illa laicis liceant. Hinc notanter di. cit tex. in. l. consulta diuina. C. de testā. Absurdū nāq; est, si promiscuis actibus rerum turbenur officia, & alij creditū alius subtrahat: & præcipue clericis, quibus opprobrium est si se peritos velint discrepationum forensium ostendere. Quæ verba not. & ita intelligo

hanc materiam. meritō tex. c. j. enumerans. xliij. negotia secularia causa exem. pli, dicit illa esse pauca. Sunt enim pauca respectu omnium, cum plura sint negotia, quā vocabula. l. natura enim. ff. præscript. ver. Abbas.

S Y M M A R I U M.

- 1 Pauca considerantur in parua vel magna quantitate secundum materiā. Notorium dicitur illud, quod fit coram Papa.
- 2 Emens rem minus iusto precio, quā valeat, ignorante venditore, turpiter acquirit.
- 3 Mutuus ad hoc, vt tali tempore recipiat frumentum: debet fieri æstima. tio frumenti secundum tempus solutionis.
- 4 Conuersia in verbis, rixa in factis, lis in iudicio, vel extra, aliquo casu.
- 5 Clerici non debent aduocare: nisi pro miserabilibus personis & gratis.
- 6 Clerici possunt exercere aliquas operas manuales ex causa: emere autem, vt cariori precio vendant, non licet. Emptio alicuius rei, vt carius illa vendatur, est prohibita: tam laicis, quā clericis. 9. 10.
- 7 Clericorum appellatiōe veniunt monachi in fauorabilibus: secus in odiosis: conuersi verò nunquam veniunt.
- 8 Monasteria, an veniant appellatione ecclesiarum. Prohibitus aliquid habere, non censetur prohibitus succedere habenti.
- 9 Negotiatio ab initio iusta, ex postfacto vero non: an sit licitō? In veneno vendendo est licita negotiatio. Idem in armis. Mulieres, quo casu peccant mortaliter in colorando earum facies. Clerici constituti in sacris, siue non: an indistinctè prohibeantur negotia se. cularia exercere.

C A P. I.

Multa sunt. ¶ Enumerat conciliū mul. ta secularia negotia à quib⁹

- iubet clericos & monachos abstinere. ¶ **No. j. ibi: pauca.** xliij. dicunt pauca. Nā hīc dicit Papa se velle pauca negotia pstringere: & tñ enume. rat. xliij. de quo remittit Io. An. ad. c. latores. de cle. excō. mi. Ego dico, q̄ dicunt. xliij. pauca secundū materiā sub. iectam: quia negotia secularia sunt tāta, q̄ illorum respectu. xliij. sunt pauca. Sic eodem respectu. xxiiij. milia dicuntur pauca: vt in c. disciplina. a. xlv. distin. & alibi dicit glo. q̄ id qd fit coram Papa redditur notorium: vt in. c. manifesta. ij. q. j. debet ergo inspicere ma. teria subiecta. ¶ **No. ij.** quōd appetere plus iusto precio, est tur. pe lucrum. Ex quo inferitur, quōd emēs rem scienter minus, quā valet ignorante venditore: turpiter acquirit. ad hoc. c. j. de emp. & ven. & no. glo. x. q. ij. * c. ea enim. s. * hoc ius porrectum. vide per Calde. in. c. nauiganti. de vsur. Et per hunc tex. dicit Host. q̄ cleric⁹ debet cauere à negotiatione, de qua in. c. si. j. de vsu. Puto tamen cle. ricum non peccare, si non causa negationis vendit, vel emit rem prout ibi dicitur: dummodo fraudulenter non faciat: quia talis cō. tractus non reprobatur ibi. nec etiam hoc cū illud nō sit lucrum, si iustè fiat. sed quia illud habet apparentiam plenā, debet clericus ex honestate abstinere. argu. c. eum ab omni. de vi. & hone. cle. vel te. ne dictum Host. ¶ Ad hoc alle. bo. tex. in. c. si quis clericus. xliij. q. iij. vbi dicitur, q̄ si clericus mutuauit nunc pecuniam: vt recipiat aliā specie, puta frumentū: debet fieri æstimatio secundū valorem currentē tpe solutiōis: vel tpe, quo res nascitur secundū doc. ibi. & sic videtur, q̄ non debet vendi plus, quā valet, vel minus, pro ut dicitur in. d. c. fi. ¶ **No. iij.** clericum debere abstinere ab iniustis muneribus actiue & passiue. & dicuntur iniusta munera, quæ ob iniustam causam fiunt. & de his Propheta dicit: Beatus, qui excu. tit manus suas ab omni munere. Triplex tamen est munus: vt in. c. sunt nonnulli. j. q. j. & dic, vt ibi. vide quod legi. & no. in. c. & si que. stiones. de simo. & c. tuam. de æta. & qualita. ¶ **No. iij.** differen. tiam inter contentiones & rixas. & dicit Io. post Pe. q̄ contentio. nes consistunt in verbis. lites in iudicijs: rixæ in factis: vt in per. cussionibus inuicem. Quod no. propter statuta de his mentionē facientia. puto tamen, quōd verbum lis, possit verificari in conten. tione extraiudiciali: vt in. c. sape. in fi. de appell. & patet ex etymo. logia vocabuli: vt colligitur in. c. forus. de verbo. signi. Hīc autem restringitur ad contentionem iudicialem, propter verbum contē. tiones. quod procedit. ¶ **No. v.** q̄ clericus in sacris debet abstinere ab of.

^a ¶ Ornamentum. Et vide latissimè per sanct. Tho. in. ij. q. lxxix. arti. j.
^b ¶ Suis manibus. Vide ad hoc gl. in. c. quæ venatoribus. lxxxj. di. & omnino quod no. Arch. in. c. vnico. de ob. ad ratioci. li. vij. & gl. in. c. ad reatū. lxxxvj. di. Itē an religiosi teneantur proprijs manibus laborare. vide latissimè & elegatissimè & melius, quàm alibi disputatū p Tho. ij. q. clxxxvij. arti. iij. & vide gl. in. c. clerici glibet. in ver. artificio. xc. di. Et vide de hoc p bal. in. c. naviganti. de devfu. Itē adde, q clerici pmissum est exercere opus rusticale. text. est quē ibi not. doct. in. c. præterea. lib. a. vj. pro quo benefacit tex. in. c. nunquā. de cōse. dif. v. Ant. Franc.
 ¶ An clericus possit laborare, vel et artifex. Dicit q⁶ pōt, dūmodo exerceat artē honestā. de quo vide p Spe. in. ti. de clerici. cōiu. in. ij. colū. in ver. sed quā dices honestā. & absq; dubio potest exercere artē rurālē. ut in. c. j. de cel. mis. ut viuat, si aliter vivere nō pōt. An autē clericus possit esse notarius: & valeant instrumenta ab eo cōfecta. vide bart. in. l. vniuersos. C. de decu. li. x. & habet p Inn. & Butri. Imo. & d. Ab. in. c. sicut. ne clerici vel mo. non tamē potest scribere acta in cā criminali propter periculum irregularitatis: ut in. c. sententiam sanguinis. ne clerici vel mona. & adde, q clericus nō pōt per se exercere artē macellæ, vel tabernæ. sed si nō pōt aliter vivere, illā p aliū exerceri facere pōt: ut no. p gl. & doc. in. c. significāte. de app. pel. dicas tñ, q clericus nō pōt negotiari & mercari: ut xliij. q. iij. in sum. & in. c. j. lxxx di. & in. c. ij. q. iij. & in. c. Cyprianus. xlvj. imō clericus negotiator est tāquā pestis vitandus: ut in. c. negotiatorū. lxxxvij. di. Et hoc qā negotiatio vix potest fieri sine peccato: ut plenè tra. & no. in. c. navigati. de vsur. & vide p Do. de sancto Geni. in. c. quanquā. de censu. li. vj. clericus tñ pōt arma sumere & ire ad bellū, si bellū est iustū & illud geratur cōtra hostes & rebelles populi Roma. siue cōtra infideles: ut p Inn. in. c. olim. el. j. de restit. spo. Et adde, q clericus nō debet esse pronus ad litigandū: ut per Spe. in. titu. de

re ab officio aduocationis, nō solū in curia seculari: sed etiā nō debet ibi ob aliquā cām publicè disputare, nisi pro viduis, aut orphanis. pro his enim possunt etiā clerici postulare: de quo in. c. j. & c. fi. de postu. Dicit tñ Host. not. hic, q hoc debet gratis facere: cū pmittatur hoc eis ex pietate: ut in. d. c. j. & fi. ¶ No. clericū nō debere habere ornāmētū suo pposito nō conueniēs, dic pposito. i. ordini, seu dignitati suæ. facit. c. di. c. cōtra morē. & c. clerici. de vi. & ho. cle. & vide ad mate. bo. gl. xxj. q. iij. in sum. Et dicit Hiero. Qui virtutibus pollet, ornatus est. & vide bo. tex. in. c. Episcopus. xl. di. ¶ No. clericū nō debere exercere et iustā negotiationē. cōcor. c. fornicari. xxxvij. di. fin. nisi ex iusta cā, puta ppter necessitatē. Intellige tñ quādo aliquid operat ex suis manibus, vel emit rē: ut inde habeat materiā reducēdi ad aliquas formas. Nō enim debet emere rē: ut eam integrā pro maiori pretio vendat. de quo vide. xliij. q. iij. in sum. & q. iij. in. c. j. & c. canonū. & c. quicūq; tpe mēsis. hoc em laicis etiā nō licet: ut ibi: & c. eijs. & c. qm. lxxvij. di. ¶ No. vlt. ex fi. literæ maximè iuncto rubro, q appellatiōe clericorū nō veniūt monachi. Itē q monachi nō dicūtur ministri altaris: sed dic hoc vltimū pcedere habito respectu ad monachos, q nō sunt clerici saltē in sacris. Et pōt intelligi secundū antiqua tpa, qn monachi nō erāt clerici. xvj. q. j. c. gñaliter. An aut hodie appellatiōe clericorū veniāt monachi: dico, q illi, q sunt cōuersi, & nō clerici, nō veniūt. xij. q. j. c. duo sunt genera. monachi vero aliās clerici, veniūt in materia fauorabili: sed in odiosa credo, q non: quia habent qualitātē religionis vltra clericatū. ad hoc tex. opti. in simili iunctis ibi no. p. lo. an. in. c. statutum. de ele. li. vj. facit quod no. Inn. in. c. sedes. de rescrip. Similis qō fit, an appellatione ecclesiarū veniāt monasteria. de qua in. c. grādi. de supp. neg. pla. li. vj. ¶ Primò igit qro, an indistinctē clericis prohibeatur cōducere bona secularia. tex. non aperit hoc. Sed dic, q non. f. qn hoc faciūt cā lucri. secus si propter necessitatē, vel aliā honestā cām: de quo vide bo. tex. cū gl. in. c. peruenit. lxxxvj. di. & c. dilecti. de deci. Itē vide gl. no. in verbo cōductionis. q dicit, q si clericus succedit cōductori, pōt licitè stare in illa conductiōe vsq; ad p̄finitū tps locationis. arg. l. decurio. ff. de decu. Vbi tex. no. dicit, q decurio q phibet cōducere quādā: si iure successerit in cōductiōe, remanet in ea. qd & in oībus similibus est obseruādū: quod est bene no. ad similia. Ad idē vide bo. tex. in. l. ij. ver. sed si iure. ff. de fal. per quem text. dicit ibi Bar. q si statutū disponit, q si nobilis nō pōt recipere cessionē contra popularē: si nobilis successit in aliqua actiōe iure hereditario,

iudi. in. ver. fi. & si est aduocatus contra ecclesiā perdit beneficia: ut p Spe. in. tit. de aduoca. in. §. j. ver. item quod aduocati.
^c ¶ An clericus possit conducere. vide in. c. j. de vita & hon. cle. in. vj. & adde hic quod pul. no. Inn. in. c. j. de obli. ad ratioci.
^d ¶ Gl. no. pro intellectu istius gl. vide quod voluit gl. in. l. j. C. de eden. & q ego remisi ad bar. to. in. d. §. qui iure & quæ ibi dixi in. l. si ex stipulatu. & in. l. si ex legati causa. ff. de verbo. signi. And. Barba.
^e ¶ Tu adde quod idē dicit Bal. in. l. hereditatis. C. de hare. inst. & facit tex. in. l. ex hoc edicto. §. alienare. ff. de alic. iud. mu. causa fac. & ideò dicit Anch. in. c. in latera. de præb. q prohibitio illius text. ne religiosi recipiāt decimas, vel ecclesias demanulicorū, habet locū, si recipiant inter viuos: secus si vigore testamenti. ar. l. si ita quis. §. ea. leg. de ver. obl. & ar. d. §. alienare. & pro hoc facit quod no. Fede. cō. si. cccxvij. vbi dicit quod licet ius patronatus non possit donare si ne cōsensu Ep̄i: ut in. c. j. de iurepatr. li. vj. tamē dicit, q poterit legari sine cōsensu Ep̄i. Sed Abb. in. c. cum secundū. circa fi. de iurepatr. dicit, q il lud dictū cōter a doc. reprobat: maximè per Cal. & ibi etiā vide dom. Anto. vide Bart. in. l. filium fa. §. si quid alicui. de le. j. vbi dicit per illū tex. quod si statutū ciuitatis dicat, q alienatio rei immobilis non pōt fieri per ciuem forensē: si testator in testamento legat rem immobilē forensi, licet forensis nō possit capere illā rē, tñ ei debebitur aestimatio. Itē vide qd no. d. Ant. in. c. il lud. in. iij. col. ver. per quæ not. q si forensis & c. de p̄scrip. vbi videtur sentire contra rium eius, quod hic dicit. Sed tu pro decisione omnium prædictorum vide omnino elegantissimā & pulcherrimā doctrinā, quam super hoc tradit Barto. in. l. si ita quis promiserit. §. ea lege. post med. ff. de ver. obligati.
^f ¶ SEB. SAPIA ¶ Virtualia. Vide late per Deci. in. confi. cxj. quasi per totum. Are. pulchre in. c. cum causa. col. pe. s. de testi

¶ Adde hic, quod no. Bar. in l. cetera. §. si. ff. de leg. j. ubi dicit, qd si statutum imponit crimē ementi frumentū: vt vendat, non habet locum in illo, qd emit pro suo vsu, & postea vendit: quia eo pro vsu nō indiguit. & hoc refert & sequitur Pau. de ca. in. l. ij. in prin. ff. si cer. pe. Et de q. hic tacta, vide. d. Ant. & doct. in. c. in ciuitate. de vsu. & Io. de lig. in. c. si. c. ti. & per Abb. in. c. nauiganti. in vlt. col. e. tit. & per do. Lau. rē. de rodul. in suo tracta. de vsu. qō. xxxij.

b **¶** De hoc vide la-
tissimē per Anch.
in rep. regulē pec-
catū. in. v. q. versic.
subiungit. & vers.
quid de negotia-
tionibus. li. vj. Sed
vide omnino bea-
tū Tho. ij. q. cl.
xix. arti. ij. in fi. v.
bi dicit, qd si sit ali-
qua ars, cuius ope-
ribus hoies pos-
sint, bene vel ma-
le vt, sicut gladij,
& sagittæ, & hu-
iusmodi: nō phi-
bentur eam exer-
cere. Et ideo dicit
qd faciētes ea, quæ
spectant ad orna-
mentū mulierum
licet hæc faciunt.
Si tamen his arti-
bus, vt plurimum
homines malē vtā-
tur: licet de se nō
sint illicitæ, tamē
per officiū princi-
pis sunt à ciuitate
repellendæ.
Ant. Franc.

¶ An faciētes gla-
dios, enses, vel sa-
gittas, aut balistas
& similia: quibus
hic possumus vtī,
& ad bonū & ad
malū, licet id face-
re possunt. Et eo-
dē modo ornamē-
ta muliebria, & ea
medicamenta qui-
bus ipsæ fucantur,
vt appareant pul-
chræ: vbi sunt tur-
pes, vel si sunt pul-
chræ vt appareāt
pulchriores. & an
ipsæ mulieres tali-
bus medicamētis
vti possint ad se
ornandum vel fil-
candum sine ali-
quo peccato. Pri-
mò dicas, qd facien-
tes similia instru-
menta, quibus pos-
simus vtī ad bonū
& malum, nimi-
rum gladios atque
enses, & similia:
non dicitur pecca-

re si non est ei animus, vt illa vendat ad malum. quia assumere gladium, vel accipere ensē ad bonum: vel vt se tueatur: vel vt vtatur in bello licito & contra infideles & hostes, non dicitur peccare: sed solum qui sine legitima causa & potestate gladium accipit: vt in. c. ille gladium. xxij. qō. iij. imò si quis acciperet huiusmodi arma, & huiusmodi res ab eo, qd vellet illis vtī ad malū: non debet ei restituere: quia furēti gladius & arma non sunt restituē-
da: vt in. c. ne quis. xxij. q. ij. & de ornatibus mulierū: & an ipsæ possint se or-

pēdio. Itē dicit, si emit rem non vt vēdat, sed ad sui vsum: si postea propter aliquam necesi-
tatē illā vēdere vult, nō prohibet vēdere pro
maiori precio, si tantū nūc valet: qā ista non
est negotiatio. Nā potest cōtingere illam rem
plus valere nunc: vel, qā in aliquo meliorauit
rem illam: vel quia precium rei est mutatum
secūdm diuersitatem loci, vel temporis, vel
propter periculū cui se exposuit trāsferendo
de loco ad locū: vel eam transferri faciendo.
Sed illicitum est vbi finē principaliter consti-
tuit in lucro, quādo emit rem: vt causa immu-
tata vēdat carius. Io. Caldē. attingit hunc arti-
culum in. c. si. de vsur. & cōclude post eum sic
qd aut quis emit rem, vt carius illā vēdat pro-
pter cupiditatē: & nō est licitum: quia quicqd
plus iusto appetit homo, turpe lucrum est: vt
hic, & in. d. c. quicunq. Aut non faciat ppter
cupiditatē: sed ob honestā causam: puta pro-
pter sustentationē familiæ suæ, vel quid simi-
le: & tūc si vendit illam rem omnino integrā
pro maiori precio, nō est licitū, per. c. eijs. lxxvij. di. Ratio, quia aut à principio minus
iusto precio emit: aut nunc vēdit plus debito:
& sic fuit iniustitia: aut tēpore emptionis: vel
venditionis. quod non est licitum: vt in cap. j.
de emptio. & vend. Non enim licet ex propo-
sito emere, vel vendere rem minus, vel plus
quā valet: vt in. d. c. j. & not. gloss. x. q. ij. hoc
ius pōrrectū. Si autem non est omnino inte-
gra, sed immutata: tunc bene licet vēdere pro
precio currenti, licet sit maius. Potest autem
contingere mutatio multis modis: vt puta qn
est trāsata in aliam formam, vel propter mu-
tationem loci, vel tēporis, vel quid simile: vn-
de text. & in. d. c. eijs. dum permittit rē im-
mutatam vendi pro maiori precio, pōt intelli-
gi multis modis: vt. s. dictum est. & in hoc ca-
su procedit dictum bea. Tho. Lau. & Hugo.
Hoc enim casu cessat cupiditas & omnis iniu-
stitia: & videt lucrari propter industriam suā
& ob honestā causam. Et sic limita dictum
Inn. hic, & maximē qn rem transfert de loco
ad locū. & hoc not. quia multi mercatores in
prædictis errāt. **¶** Itē scias, quod vbi aliās ne-
gotiatio in se est licita: tamē ex causa efficitur
quandoq; inhonesta & iniusta secūdm Innocē.
hic: cuius dicta retulit Ioan. And. s. in rubr. vt
puta propter cupiditatē. xij. q. iij. c. quicunq.
& not. hoc ad intellectum illius. c. & satis. s. di-
xi. Item ex tempore, quia die feriata. s. de fer.
c. j. in fi. Ex loco: qā in ecclesiā. s. ti. pxi. c. j. Ex
persona, qā clerici: vt per totū istū ti. & in iuri-
bus præalle. Itē ex re: qā non licet negotiari in
his, qd nec per se, nec cū admisto pnt esse vsui:
vt in. l. quod sape. §. veneni. ff. de contrahen-
empti. vnde negotiari licet in veneno: qā ad-

nare: & cum quibus ornamentis: & an liceat fucare, & vt figmētis: habetur
de conse. di. v. in. c. fucare. & vide Inno. qui videtur dicere, qd sit licitum, in. c.
ij. ne cle. vel vo. tamen tex. Eccle. iij. c. videtur sentire contrariū: dum ibi dici-
tur, ne accipias faciem aduersus &c. & vide Io. an. in regu. ea quæ. deregul.
iur. libro sexto. in mercuriali. & vide textum in capitu. quod Deo patri. x.

mistū pōt esse vsui in medicinis: vel etiam pu-
rum pro feris occidendis: sicut de gladio dici-
mus propter defensionē. Item dicit Innoc. de
coloribus ad colorandos hoies, vel mulieres
pro bono. Sed hoc dictū vltimū de coloradis
maximē hominibus non placuit Hostiē. cūm
cuiq; sufficere debeat & placere naturalis co-
lor datus à Deo: & vix sine ipsius iniuria pōt
alius superponi. arg. de cōse. di. iij. c. ostendit.
vnde Ecclesia. iij. Nec accipias faciē aduersus
faciem naturālē. &c. Vnde Cyprianus de di-
sciplina & habitu virginū, dicit: quod opus
Dei est, quod nascitur: Diaboli est, quod mu-
tat. non tñ reprobatur Hosti. honestum & p-
cio sum & placitū ornamētū mulierū sine pictu-
ra: si ideo se ornēt, vt magis viris suis placeāt
sed si vt aliorum oculos ad se trahant illicitū,
mortale peccatū est. xxxij. q. v. c. nec solo. & c.
seq. Venenum enim obtulit, licet nullus bibe-
rit. & cū hoc transit Io. an. sup rub. Et vide de
pictura & ornatu mulierū: quod lati⁹ ipse po-
nit super regula, ea qd sūt. de regu. iur. li. vj. in
mercu. quod placet. Sed circa primū pōt du-
bitari, nūquid exercens negotiationē licitam:
sed ex causis p-
dictis illicitā, teneat restituere
lucrū? Credo quod sic per ea qd dixi post Inn.
s. ti. proxi. qā pleriq. **¶** Vltimò hic grif, an
omnes clerici includant sub prohibitiōe hu-
ius. c. Sol. Inn. & Io. an. vident velle, qd non: sed
solū cōstituti in sacris ordinibus. per text. ibi:
ministris altaris. & c. qā voluit, vt cōstituti in
sacris duntaxat dicant ministri altaris. ad hoc
allega. doct. de conse. dist. ij. c. tribus. & c. seq.
Itē dicit Hosti. in oibus bñficiatis. de quo re-
mittit ad not. in. c. j. de postu. & c. ij. de cle. ve.
Ego dicerē, quod negotia secularia proueniē-
tia ex carnis concupiscentia, sunt phibita oī-
bus clericis & etiā laicis: sed maximē clericis:
vt hic. Nam appetere plus iusto p-
cio hæc & similia: indubitanter oibus sunt phibita. Ne-
gotia verò secularia strictē sumpta. i. quæ li-
cent laicis: cūm sint mundana, prohibent mi-
nistris altaris & etiā beneficiatis: vt voluit Ho-
stien. & in his procedit dictū ipsorū. facit qd
dixit super rub. **¶** Ex his not. qd clericis in mi-
noribus non beneficiatis minimē prohibent
negotia secularia aliās licita. quod tene menti
diligenter.

SUMMARY.
1 Clerici si sint negotiatores, vel procuratores laico-
rum, non est eis ab ecclesia subueniendum. 6.
2 Clericus nullo casu potest esse procurator laicorum,
si hoc faciat ex cupiditate, secus ex charitate,
vel quādo redundare possit in vtilitatem eccle-
siæ. vide numero. 4.
Monachus de licentia Abbatis potest procurare ne-
gotia laicorum amicorum monasterij, si in conse-

cient causa lasciuia. Et idem videtur sentire in cupientibus coniugari: vt nō
peccent se ornando, si hoc faciant vt faciliter possint reperire maritum. In
alijs autem, quæ viros non habent, nec volunt habere: vel sunt in statu non
habendi, dicit, qd si ornent se, vt alios prouocent ad concupiscentiam, mor-
taliter peccant. si verò ex leuitate, vel etiam ex vanitate, propter iactantiam
quandā, nō semper est peccatum mortale, sed qnq; veniale. & an liceat mul-
ieribus se colorare, & de statuto Episcopi quod præcipit mulieribus sub

xij. q. v. & habet
in epistola Pet. in
iij. ca. in epistola
Pau. j. ad Thim. ij.
c. & vide. b. Tho.
ij. q. cxvij. artic.
ij. & quantum ad
ornatum mulie-
rum, & ibi in qō.
clxix. dicit, qd non
licet fucō seu alijs
figmentis mulie-
ribus se ornare: qā
taliam non possunt
feri sine peccato.
& est mortale, qn
ad lasciuia, vel in
contemptū Dei
faciunt: aliās non
est mortale: sed ē
veniale, quando se
ornant, vel vt ma-
ritis placerent: vel
vt illos forsan re-
traherēt ab adulte-
rijs & alijs pecca-
tis committendis.
Et adde, qd aliud
est occultare tur-
pitudinē, & istud
videt licere. aliud
est velle fingere
pulchritudinē, vt
in Epistola Pau. j.
ad Cor. xij. c. imò
dicit. b. Tho. in. d.
q. clxix. art. j. & ar-
ti. ij. qd ornatus mo-
deratus potest ef-
se virtus: immode-
ratus autē semper
est peccatū morta-
le. verūm, quia hic
cū difficultate di-
scerni & fieri pos-
sunt: cōsulerem tu-
tius esse abstinen-
dū. & vide etiam
b. Tho. in. iij. sen-
ten. di. xxij. arti-
xvij. vbi ponit de
ornatibus Episco-
porū & sacerdotū
quomodo & quā-
do liceant.

¶ Vide oīno latē
Tho. in. ij. q. cl.
xix. ar. ij. vbi dicit
elegantē idem cō-
cludi, qd licitū est
mulieribus mari-
tatis se ornare: vt
placeat maritis su-
is, ne ipsi habeant
causam adultera-
di propter eorū
contemptū: aliās
non licet, si hic fa-

- quantiam potest redundare in utilitatem monasterij.
- 3 Clericus, si negotia laicorum exercet, valet iudicium, nisi excipiat.
 - 5 Laicus potest esse procurator ecclesie, sed non generalis æconomus.
 - 6 Clericus delinquens non perdit privilegium fori: nisi præcedente trina monitione, & spreta.
 - 7 Citatio, vel monitio ubicumq; requiritur trina in materia odio sa, nunquam sufficit una peremptoria.

CAP. XI.

- S**acerdotibus. ¶ Si clerici ministri, vel procuratores laicorum deprehendunt in fraude, non debet eis ab ecclesia subueniri. Vel summa sic: Clerici non debent esse ministri, vel procuratores laicorum. quod si confecerint & deprehendant in fraude, non subueniunt eis ab ecclesia. Primò ponit prohibitionem. secundo poenam transgredientium. ibi: quod si. ¶ Casus literal. Quidam clerici publice administrabant negotia laicorum, & eorum procuratores fiebant: mandata Papa Diocesano Episcopo: ut eis publice denuntiet, ne de cetero hoc faciant, & si postmodum hoc facere presumpserint, & in administratione propter causam pecuniariam in fraude deprehensi fuerint ab ecclesia, non subueniant eis: ubi ex hoc scandalum contingat in ecclesia generari. Ber. ¶ No. j. q. clerici etiam non sacerdotes, non debent esse ministri laicorum. Per quod infero, quod non se famuli laicorum, vel seruitores. & intelligo tex. in clericis constitutis in sacris vel beneficiis: per id quod dixi. s. c. proxi. & bene facit. c. peruenit. in prin. lxxxvj. di. ¶ Nota. ij. q. clerici non debent esse procuratores laicorum, etiam extra iudicium: ut patet ibi in rebus eorum. & c. ad idem. d. c. puenit. ¶ Sed quæro, an hoc procedat indistincte? So. dicit Host. & Io. An. post eum, quod non. Nam poterit esse clericus in ecclesiasticis & coram ecclesiastico iudice procurator laici: quia hoc non prohibet hic, nec alio iure: ideo est admitendus. l. inuitus. ff. de procura. Ad idem inducit Ioan. An. in. c. cum essent. de sumo. ubi etiam de hoc, sicut econuerso potest laicus in iudicio esse procurator clerici, vel ecclesie: ut in. c. j. de procur. lib. vj. Sed tu ad primum vide bo. tex. iuncta superscriptione in. c. per venerabile. q. fil. sint legi. ubi Archiepiscopus procurauit causam ecclesiasticam laici apud Papam. & confirmat doct. in. c. in nostra. de procur. ubi vide quod dixi. & hunc tex. videntem intelligere doc. quoniam clericus vult assumere procuracionem coram iudice seculari: vel extra iudicium. & videtur sentire hunc Inn. tex. istum procedere in procuratore generali. & idem videtur velle. eo. sed nec. & clarius & latius hoc affirmat in. c. vnico. de ob. ad ratioc. in fi. ubi dicit, quod ubicumque inuenitur, quod clerici non possunt esse procuratores, vel huiusmodi officia exercere, intelligendum est generaliter. Nam vnum negotium clericorum vel laicorum procurare, vel administrare non prohibent secundum eum, quod est menti tenendum. Nam docto. hic transiuerunt sicco pede. & vide Fely. confi. clxvj. ubi hoc dictum Inn. sequitur. & Arch. in. d. c. peruenit. sed Collec. in. c. j. de postu. & c. dilecti. de arbi. tenet contrarium: quia iura loquuntur in hoc indistincte. Diceret sic: quod aut clericus ex cupiditate vult assumere vnum negotium, vel plura: & non potest. argum. hic. & s. c. proxi. & in. d. c. puenit. in prin. Aut non ex cupiditate, sed ex charitate: & procedit dictum Inn. arg. in. d. c. puenit. a contrario sensu. Et facit dictum Inn. contra approbatum in. c. cum. l. & A. de re iud. ubi dicit quod religiosus potest de licentia abbatis assumere procuracionem laicorum amicorum monasterij, si hoc arbitretur superior redundare in consequentiam ad commodum monasterij. ¶ An autem teneat iudicium, si clericus fuit procurator, ubi non poterat interuenire: dic, quod sic. arg. in. c. pia. de ecce. li. vj. debet tamen per exceptionem repelli: ut in. c. ij. de postu. & hoc firmat Colle. in. d. c. dilecti. ¶ Conclude

cum queritur, an & quando clericus possit esse procurator laici: aut vult esse in foro ecclesiastico: & potest saltim in ecclesiasticis. De quo dic ut plenius no. in. d. c. ij. de postu. & in. c. in nostra. de procur. Aut in iudicio seculari, aut extra: & aut cupiditate lucrandi: & non post: aut ex charitate & amicitia: & tunc ad vnum negotium potest. Indifferenter autem & generaliter, non: ut patet ex prædictis. ¶ Quid autem econuerso: an laicus possit esse procurator clerici, vel ecclesie? dic, quod sic. de proc. c. j. li. vj. s. c. vno. de syndi. æconomus autem generalis esse non potest: ut in. c. indicatum. lxxxix. q. di. quod tamen intellige, ut dixi in. c. non nulli. de rescrip. ubi omnino vide. & in capitu. ij. de iudi. ¶ Vlti. expediendo gl. oppo. videtur enim quod licet clericus transgrediatur preceptum huius. c. & capiatur in fraude in administratione: non tamen per hoc debet posse capi, aut puniri per iudicem secularem: quia clericus non perdit privilegium suum fori, nisi præcedat trina monitio: ut in. c. audientia. & in. c. contingit. de sent. excom. Cuius contrarium innuit hæc littera in fin. dum dicit, quod non debet isti ab ecclesia subueniri, si capiatur in fraude. Sol. glo. ij. timore contrarij ponit duos intellectus ad istum tex. Primus est, ut intelligatur & reducatur ad contrarium. scilicet quando processit trina monitio: sed certe hunc intellectum extoto non patitur iste tex. cum nulla fiat mentio de trina monitione. ¶ Secundò intelligit, quod non debet capi, seu distringi per laicum, sed per iudicem ecclesiasticum. & ad hoc tex. respondet, quod non debet intelligi de subuentione respectu fori: sed ut subleuetur a fraude commissa, puta dando auxilium vel fauorem. & est boni intellectus. & hunc intellectum sequuntur hic communiter doct. Dicunt enim maximè Inn. & Hof. quod ecclesia debet eis subuenire: ut det eis pecuniam ad satisfaciendum de fraude: vel ut det sibi aliquod auxilium vel fauorem: quo minus teneatur respondere, ut in laico, in quo gessit administrationem, ut in l. j. & ij. C. ubi ag. oportet. de ratio. & in. l. j. ubi de crim. agi oportet. & satisfaciatur competenter ad cognitionem iudicis ecclesiastici. Si autem secularis iudex illum propria autoritate distringeret, ecclesia ei subueniret: non tantum respectu personæ, quantum respectu liberalitatis ecclesiasticæ nisi omnino esset incorrigibilis, & monitionem Episcopi contemneret, ut in contrarijs. Et dic, quod iudex ecclesiasticus ex officio suo potest illum repellere, quantumcumque ille non exciperet: ut in. c. dilectus. de appel. not. in. l. j. §. per hanc. ff. de rei vendi. per Bart. in. l. penul. §. ad crimen. ff. de publi. iud. ¶ Tertiū intellectum sentit tacite Host. dicens, quod ubi monitio facta fuit per Episcopum sub poena priuationis omnis privilegij clericali, quia illa loco trina admonitionis habet: perdit ex contrauentione privilegium fori. & ita contingit hic prout probat littera ibi, publice nuntiet & c. ibi. quod si postmodum & c. Pro primo, quod admonitio Episcopi habeat vim trinae admonitionis: adducit Host. c. j. de loca. de sen. excō. c. a nobis. sed melius potuisset adducere. l. ij. C. quomo. & quoniam ius. & gl. in. c. consiluit. de offi. deleg. Sed mihi hæc lectio non placet, quia iura quo ad privilegium fori pendendum requirunt contra trina monitionem ab Episcopo fiendam. unde non sufficit vnica etiam peremptoria. ad hoc vide bo. tex. iuncta gl. no. in ver. iij. de vi. & ho. cle. & hoc est regulare, quod ubicumque in materia odiosa ius requirit vnam monitionem, non sufficit vnica etiam peremptoria. ut no. in. d. cle. j. dixi in. c. ex tua. de cle. non resid. ubi vide ad idem bo. gl. in. c. j. de milite vasal. in ver. tertiā. co. x. & ad iura alle. per Host. dic, quod loquuntur in alio casu. Abbas.

SYMMARIUM.

- 1 Religiosi professi non possunt audire leges, nec physicam: & si audiuerint, debent intra duos menses reuerti sub excommunicationis poena: nec possunt promoueri sine Papæ licentia. de alijs vero licentijs, vide nu. 6.
- 2 Religiosi vel regulares dicuntur proprie illi, qui profitentur tria substantialia regula.

poena excommunicationis, quoniam non audeant se fucare vel portare vestes longas: vide p. Io. An. in regu. ca. in fi. in mercu. lib. vj. & per Anch. in re pe. c. canonum statuta. de cost. in. ii. j. prin. quæsito in ix. co. illius quæsti. & p. Alb. in. ij. pte statu. circa fi. q. c. c. j. in. iij. col. ubi incipit tractare hæc q. & eam latissime profecquitur. Itē adde hunc etiā bea. Tho. ij. q. clxx. art. ij. circa me. ubi dicit, quod excusant mulieres nuptæ de peccato, quod propter consuetudinem patriæ in ecclesia stant nudo capite licet illa consuetudo non sit laudabilis. Idē tenet do. An. in. c. fi. de vita & hone. cle. in vl. col. & no. gl. in. c. canonum. xiiij. q. iij.

SEB. SAPIA.

¶ Clericus. vide Fed. de se. declarātem in con. cclx. inc. quod si clericus. cum alle. per d. Fel. in. c. cum. l. & A. col. pe. ver. est etiam clerico seculari. s. de re iud. & c. bi paulo. s. ponit casus in quibus religiosi possunt esse procuratores. ¶ Et pro hoc facit quod no. domini de Ro. decis. ccc. cxxxi. ubi vnica monitio facta in synodo succedit loco trinae monitionis, quæ requiritur ad ferendam sententiā excommunicationis, & eos ad hoc alle. d. Abb. in suo reperi. in ver. sicut non requiritur. & vide Io. an. in. c. apostolicæ. de cle. excom. mini.

Cap. Non magno. Panor. super Tertio Decre.

- 3 Scholares, an veniant appellatione legentium.
- 4 Excommunicatio infertur per ista verba ipso iure: videlicet talis vitetur ab omnibus tanquam excommunicatus.
- 5 Legatus apostolicus, nec alius citra Papam potest dispensare contra constitutionem concilij.
Omnino nullo modo, ista verba, si ponantur in aliqua dispositione, operantur, quod in illo casu non admittatur dispensatio.
- 7 Scientia & studium conueniunt omnibus, maxime clericis, ex ore Dei.
- 8 Religiosi exeuntes claustrum etiam non causa audiendi scientias prohibitas: incurrunt poenam istius. c.
- 9 Mandans aliquod delictum punitur absque eo, quod mandatum consequatur effectum.
Voluntas attenditur, licet non sequatur effectus.
- 10 In poenalibus non est recedendum a verbis dispositionis: maxime quando poena imponitur ipso iure, vide infra capitulo ij. numero. 8.
Poenalis dispositio, non debet excedere proprium casum.
- 11 Vouens intrare religionem, an teneatur poena istius. c. videlicet, quod non possit leges, vel physicam audire.
- 12 Vouens intrare religionem, an dicatur religiosus.
Malum an sit committendum prae-textu boni futuri.

CAP. III.

Non magno. ¶ Religiosi pfecti euntes ad audiendas leges, vel physicam, nisi intra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt: & in nulla causa patrocinari possunt: & in choro, & in capitulo & caeteris erunt ultimi, & sine dispensatione. Papa non promouetur. Diuiditur in tres partes. In prima ponit factum reprehensibile. Secundò id fieri prohibet ibi: vnde. In tertia quadruplicem poenam imponit ibi: si vero. ¶ Casus literalis. Quidam regulares audiunt physicales confectiones, inde sumentes occasionem, vt subueniant fratribus infirmis: audiunt etiam leges: vt negotia ecclesiae sciant melius tractare: sed quia regulares mundanis actionibus inuolui non debent: statuit conciliū Turo. vt nullus post factam in aliquo loco professionem ad physicam, vel leges mundanas permittatur exire. Quod si fecerint, & intra duos menses ad claustrum suum non redierint: vltimum locum inter fratres & in mensa, & in omnibus alijs habeant: & spem totius promotionis amittant, nisi misericordiam sedis Apostolicae fuerint consecuti. Ber. ¶ No. j. q. Demon inuidet homini: & semper nititur eum decipere & seducere ad peccandum. Dolet enim satis & erubescit charitatem, quam in caelo nequiuisset habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere, & ideò conatur quantum potest à principio ruinæ suæ unitatem ecclesiae rescindere: charitatem ecclesiae vulnerare: sanctorum operum dulcedinem inuidiae felle inficere: & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare: vt dixit tex. no. in. c. visis. xvj. q. ij. vbi vide. ¶ Secundò no. contra deceptores, qui semper veniunt ad decipiendum sub specie boni, sicut Demò: q. trāsfert se in Angelū lucis. Suadet enim mala sub specie alicuius boni: vñ dicit persuasio boni Angeli & non maligni. Hinc canō dicit, quāpē se vitia ingerūt, & mentiuntur se esse virtutes. de quo vide pulchrū tex. in. c. sapē. xlj. di. ¶ Tercio. No. iij. q. oēs religiosi comprehenduntur appellatione regularium. cum enim iste tex. faciat generaliter mentionem de regulis, text. in. c. super speculā. eodem. istum in effectu referens appellat eos religiosos. vnde dico, quod omnes habentes regulam approbatam, per quam promittunt tria substantialia religionis, dicuntur regulares propriè & religiosi. Ista vero tria non promittentes, non dicuntur propriè regulares, vel religiosi. de quo vide glossam notabi. in clemen. j. de religio. domi. & in clemen. penul. de senten. excommu. & quod dixi super rubri. de regula.

¶ No. quartò ibi: ad legendas. & tene menti, q. verbū legere, nedū cōuenit scholaribus, sed etiā doctoribus. Probatum primū hoc iūcto. d. c. sup. speculā. eo. Nā hīc vtiq. verbo legere. & in. c. si super speculā. vbi recitatur tenor huius. c. vtiq. verbo audire & studere, secundū. f. q. cōueniat doct. Probatum in cle. j. de magist. & in. l. ij. ff. de ori. iuris. ¶ Ex quo decidi potest quæstio: an dispositio loquens de legētib. habeat locū in scholaribus. & profectò ex proprio significato vocabuli dicendū est, q. sic. & facit quod no. Io. an. in regu. cum quid prohibetur. de reg. iur. li. vj. in mercu. sed propter cōmunē vsum loquendi, qui debet attendi in omni dispositione: vt. l. Labeo. ff. de sup. leg. & l. librorum. §. quod tamē Casius. ff. de lega. iij. no. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. gl. in. c. nōnulli. de rescri. & doct. in. c. olim. de ver. sig. dicerem legētes magistraliter duntaxat includi. ¶ No. quintò ibi: viri spirituales. q. omnes regulares & religiosi dicuntur viri spirituales: quia debent magis viuere secundum spiritum, quā secundum carnē, nec debēt inuolui actionibus mundanis & carnalibus. facit ad id, quod dixi super ru. ¶ Nota. vj. q. delictū vnicū quādoq. punitur dupliciter, vt patet hīc in fi. & hoc quia quodlibet per se non sufficiebat. Ad hoc vide quod legi. & not. in ca. at si clerici. de iudi. ¶ Nota. vij. quod per ista verba: talis, sicut excommunicatus ab omnibus euitetur: profertur ipso iure excommunicatio: vt colligitur hīc iuncto cap. super speculā. eod. & hoc verū vbi talia verba proferuntur à iudice habente potestatem excommunicandi. Quid aut si proferantur ab homine: distigue prout in simili not. in cap. j. de iud. ¶ Tercio. Quæro nunquid Prælatus citra Papam possit dispensare contra istam constitutionem: puto quod non: tum quia hoc cap. fuit editū in concilio generali: cōtra quod nullus citra Papam dispensat, etiam si sit legatus Apostolicus: vt in. c. dilectus. de præben. no. glo. in. c. dilecti. de elect. Tum quia regulariter inferior nō dispensat contra canonē, vbi non reperitur dispensatio permissa: vt in. c. dilectus. de temp. ordi. & quod no. in. c. at si clerici. §. de adult. vbi plenē dixi de iudi. Tū, quia textus hīc vtiq. verbo omnino. quod videtur excludere dispensationē. Ad hoc quod no. glo. in cle. & hi, qui. de eta. & quali. in glo. in ver. nullo modo. quæ est no. ¶ Tercio. Quæro, nūquid studiū maximē extra claustrū, sit religiosi prohibētū. tex. iste innuit, q. non: sed eis solū prohibet duas scientias. f. physicam & legem ciulem. f. mudanā: ergo alias videtur permittere. arg. c. nonne. de præsum. ad idem alle. c. vt periculosa. eo. li. vj. Vbi imponitur poena religiosi si exeunt claustrū causa veniendi ad studium sine licentia Prælatorum. vnde cū licentia Prælatorū ille tex. permittit hoc. & bene facit cl. ne in agro. de sta. re. prope fi. vers. rursus. vbi dicitur, q. ad hoc, vt ipsis monachis via oportuna in scientia proficiendi non desit, debet teneri magister in monasterio, qui eos instruat in primitiuis scientijs diligenter. ¶ Et quod studiū conueniat religioni: vide plenē per Io. an. c. sanē. de re. & ibi dixi. Doc. etiam hīc, & in. c. super spec. concludunt, q. Decreta & Theologiam possunt religiosi studere, quæ sunt scientie pietatis. Dicit tamen Io. And. q. magis consuleret vt magis manerent in eorum claustro: quia sapē ex scientia intumescunt & insurgunt contra eorum Abbates illos accusando, & multa damna ex hoc proueniunt monasterio. Ego fateor, q. hæc & similia sapē contingunt ex scientia non bene digesta: tamen ex scientia bene percepta multa & infinita bona proueniunt ecclesiae etiam vniuersali, quæ ad sui regimen indiget permaximē viris literatis: vt dicit tex. in. c. cum ex eo. de elect. li. vj. & Deus dixit per prophetam: quia tu scientiam repulisti: & ego te repellam: ne fungaris sacerdotio. & transumptiuè habetur in. c. nisi cum pridē. de renun. & Hieronymus ad rusticum monachum inquit, Si clericatus titillat desyderium,

ZACHARIAS.

a ¶ Regulares propriè & religiosi. Adde Car. in cle. j. q. iij. & v. de re. li. do. per q. infero Eremitā nō veni re appellatione religiosi: q. nō ligat votocalitatis, sed pōt matrimoniū cōtrahere: vt not. glo. in. c. ex parte. de cle. coniug.

SEB. SAPIA.

a Religiosi. Vide Feli. in. c. ecclesia sancte Mariæ. co. j. s. de constitu. & in. c. licet. col. fi. s. de offi. ordi.

SEB. SAPIA.

b Ista verba. Quæ sint verba latē sententiæ, vide latē Feli. in. c. Rodolphus. col. xvj. ver. verba latē sententiæ. s. de rescript.

rium, discas quod possis docere: ne sis miles antè, quàm tyro: ne prius magister ante, quàm discipulus. Mihi placet, vt sanctorum doctorum habeas contuberniũ. nec ipse te doceas, & absq; docto re ingrediaris viam, quã nunquã ingressus es: vt habet. xvj. q. j. si clericatus. & alibi ad eundem: Longo tempore disce, quã postmo dum doceas. & c. ea. cau. & q. sic viue. per quã patet, q; nō solū ad discere, sed etiã docere licitum est religiosi: dummodo ad officiũ docendi assumant per habentes potestatem: vt no. doc. in. c. quia nō nulli. de magist. Nam hoc studiũ docendi & addiscendi in studijs pietatis priuilegiatum est: vt in. c. si. de magist. ¶ Tertiò quæro quid si religiosus exit claustrũ: & tamen non visitat scholas, sed si bijsi legit, vel studet in scientijs hinc prohibitis. Sol. dicit hinc Inn. quod nihilominus incidit in pœnã huius. c. quod puto verissimũ: quia tex. iste ad pœnam incurrẽdã non requirit scholarum visi tatione: sed solũ, quod exiuerit claustrũ causa audiendi leges, vel physicam: & non redierit intra duos menses. quare plus puto, q; etiam si sibijpsi non regat, neq; studeat in his prohibitis. ex quo ta men exiuit hac de causa, & non redierit intra duos menses, incidit in hanc pœnã: quia verba huius. c. aliud non exposcunt. ¶ Ad hoc adduco, quod leg. & no. in. c. j. prope si. de homi. li. vj. maximè iun cta gl. quã est super verbo, mandauerit: vbi ex solo mandato quis punitur: licet mandatum non habuerit effectũ: nec sufficit reuoca re mandatũ ex postfacto. Ad idẽ bo. tex. iuncta gl. in cle. ne in agro. q. quia verò. super verb. ipso facto. ver. quod si. vbi quis incurrit pœnam eo ipso, q; quis exit claustrũ: vt visitet curiã principis cã damnificandi monasterium: licet effectus non fuerit subsecutus. facit. l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. & l. is, qui cum te lo. C. de sica. & per hoc & istum tex. puto, q; si quis exiuit claustrũ

a non causa^a audiendi has scientias interdictas: sed propter alias pmissas, vel propter aliam honestam causam: licet postea studeat in istis prohibitis, non incurrit hanc pœnã, saltem cum non stat extra monasterium propter istas scientias prohibitas principaliter, sed propter aliam causam honestam. Et hoc puto verissimũ, quic quid sentiant doct. in. d. c. super specula. vbi dicã. Nam iste text. & ille fundant se ad pœnã incurrẽdã sup istis duobus. s. quãdo exiuit claustrũ. Itẽ propter audiendas seu legendas has scientias prohi bitas. ¶ Et cum sumus in pœnalibus, non debemus recedere à verbis: maximè vbi imponitur pœna ipso iure. ad hoc. c. cũ ex eo. de elect. iuncto. c. perpetuã. eo. tit. lib. vj. facit quod no. Io. and. in regu. in pœnis. de reg. iur. in mercu. Nec debet pœna excedere ca sum proprium: vt dicit tex. de pœni. di. j. c. pœnã. Nec etiam sub est eadẽ ratio: quia fortius peccat, qui exijt claustrũ principaliter propter rem prohibitã, quàm qui exijt propter rem honestam. & principaliter detinetur propter rem ipsam honestã: licet inciden ter attentet rem prohibitam. facit quod no. in. d. cle. ne in agro. in gl. præalleg. & ad hoc nemo in hac materia aduertit. Dicam in. d. c. super specul. vbi doct. tangunt. q. de religioso studente ius ciuile in camera, an incidat in pœnam. ¶ Quartò quæro, an iste tex. habeat locũ in vouente intrare religionem, qui tamen ad hoc non intrauit. Sol. Io. and. post Pe. videtur velle, q; sic. pro hoc facit iste tex. ibi: post votum religionis post factã in aliquo loco religio sio professionem & c. & c. vnde videtur quodlibet per se sufficere ad pœnam incurrẽdam. Item facit secundum eos: quia ex voto quantum ad Deũ religiosus est: & timendũ est ne propter hoc re tardetur à voto. ar. s. de voto. c. literaturã. & c. per tuas. Præterea religiosus potest dici ex quo ad seculũ redire non potest. Ego pu to hoc procedere, quando occasione voti iam intrauerat religio nẽ: licet adhuc professionẽ non fecerit. & hoc innuit litera: dum requirit exitum à claustro. Secus ergo si adhuc non intrauerat mo nasterium: quia tũc verba tex. ad istũ explicari non possunt. Dicit tamẽ Io. An. hoc. c. habere locũ in professio tacitè, vel expressè. ar. c. vt periculosa. j. e. li. vj. quod satis mihi placet: quia verba nō resi stunt: & in vtriusq; eadẽ est ratio. ¶ Quintò quærit, an hodiẽ expe cte lapsus istorũ duorũ mensiũ? Inn. q; nō, in. c. super specula. j. eo.

12 Io. an. cõtrã, de quo dicef ibi: & hoc vltimũ puto verius. ¶ Venio nunc ad glossam, quã in hoc vltimo reseruau: quia ponit ma teriam omnino separatã à materia intrinseca capituli. Instat enim principaliter, an prætectu^b boni futuri, sit malum com mittendũ, seu res prohibita attentanda. Videtur enim, q; non, per

a ¶ Ergo econtrã, si monachus exiuit monasteriũ: vt tẽderet ad leges vel phy sicam, postea tendit ad logicã, nō euitabit pœnam huius Decr. de quo vide per Arch. in. c. non dicatis. xij. q. j. qui dicit, q; non licet eis, nisi autoritate sui Prælati, dummodò intendant Theologiam. & vide etiã de hoc ipsum Pa nor. in. c. si. j. eo. in. iij. col. in prin. & quando sit licitũ clericis & personis ec

clesiasticis legere libros gentiliũ: vt Ciceronis, Ver gi. & ceterorũ: v de oio & distin. cte, vt per Do. in c. j. & in. c. legim. in fi. xxxv. dis. an scientia philoso phia sit permis sa: vide doct. in. c. nonne. vers. q; stu dens. xxxvij. di.

¶ Anto. Franc. ¶ Vtrum liceat clericis studere le gibus, an philoso phia, vel similib⁹ scientijs? Dicas, q; clerici vident pos se studere & in le gibus & in Theo logia: & in canoni bus, quia ista scie tia habent tantã conformitatem in ter se: vt vna nō pos sit haberi pfectè sine alia: vt per Io an. An. in ru. de cõ san. & affi. si enim clericus studeret scientia philoso phia: vt facili⁹ pos set peruenire ad cognitionẽ Theo logia, hoc putarẽ esse sibi pmissum Sed caueat ne hoc faciant ex curiosi tate inuestigan di cognitionẽ re rum naturalium: quia hoc forsan nō possent facere sine peccato: & maximè quia ex talibus scientijs philosophia & Astrologia facile possent retrahi à licitis. Et adde, q; debent clerici da to, q; habeant do ctrinam & scien tiam iuris ciuilis aduertere: ne con sulant in causa vbi ingereretur pœna sanguinis: q; for san non euaderet irregularitatẽ per ea, quã habentur in. c. sententiã san guinis. ne cle. vel

istum tex. quia prætectu bene tractandi nego tia ecclesiastica, vel curandi languentiũ corpo ra, non permittit religiosi rem illicitam. s. le ges & physicam audire. In contrarium oppo. de aliquibus iuribus & tandẽ soluit: vt patet in ea, & loquitur aliquantulum intricate. Io. And. post Hosti. clarius distinguit sic. q; aut malum, quod compensatur, est malum lege di uina: & tunc non admittitur cõpensatio: aut ex lege canonica: & tunc cõpensari potest au thoritate Papæ, cũ possit tollere malum, qd constitutio induxit: facit quod legitur & not. in. c. proposuit. de concef. præben. & de voto. c. j. & c. magna. & c. si Christus. de iureiur. cũ fini. & sic possunt ad cõcordandiã reduci iura supius alle. ¶ Tu potes sic distinguere latius: q; aut quæritur, nunquid debeat admitti cõ pensatio in diuersis personis: aut in eadem. Pri mo casu dic, q; non debet quis cõmittere ma lum: vt alius euitet maius malum: vel vt conse quatur bonum spirituale, vel corporale: quia non debet quis impendere animam suam cõ modis alienis. ad hoc vide glo. nō. xiiij. distin. in sum. & c. j. facit. c. ne quis. xxij. q. ij. & c. sup eo. de vsu. & xiiij. q. v. c. multi sine peccato. ni si superioris autoritas ad hoc habentis pote statem aliud indulgeat. facit. c. quod prædecef sor. xj. q. iij. Secundo casu subdistingue, aut quæritur nunquid possit committere malum vt ipse idem euitet maius malum: aut cõsequa tur aliquod bonum. Primo casu dic, quod in iure non est dare perplexitatẽ, scilicet vt quis sit inter duo mala constitutus: ita q; alterum euitare non possit. De quo per glossam nota. xiiij. dist. in summa. Sed quo ad fatuam opinio nem & scrupulosam conscientiam quis dici tur perplexus: quo casu consulitur vt commit tat minus malum: vt euitetur maius. Sic intel lige. c. duo mala. & quod ibi no. xiiij. di. & c. si quidem verius. xxxij. q. ij. ¶ Secundo casu, nō licet prætectu boni cõmittere malum: vt hinc. & in. d. c. multi. siue sit malum de iure diuino, siue de iure positiuo: nisi superioris authori tas ad hoc potestatem habentis excuset: vt. c. gaudemus. & c. quanto. de diuor. vt est videre omni die: cũ per dispensationem receditur à iure positiuo. & quandoq; à diuino in casu p missio. iuxta no. in. c. cum ad monasterium. de statu. regu. & in. c. innotuit. de elec. sed tũc vir tute dispensationis illud prohibitum non est malum. & per hoc habes expeditam materiã & c.

Abbas.

SVMMARIVM.
i Clericus generalis paocurator laicorum est deponen

mona. Et aduerte, quia clericus debet studere: vt acquirat scientiam & intel ligentiam: non autem propter honores & dignitates: quia solet scientia face re hominem superbũ, secundum Bal. in tract. schisma. in vlti. col. quẽ ipse ponit in. l. eam quam. C. de fideic. q; etiã dixit Barto. in. l. vt responsum. C. de transac. & tamen verum, q; per scientiam totus mundus illuminatur, secun dum Bal. in aut. habita. C. ne si. pro pa. in. iij. col. & idem ipse in proce. ff. in iij. col. vbi dicit, q; scientia est tanquam thesaurus, q; non inuenitur: nisi per scrutantes eam.

b ¶ SEB. SAPIA. ¶ An prætectu ad hoc vide Fel. in. c. illud. de maio. & obe. & in. c. j. col. si ver. & istum tex. amplias. de præsump.

us, vel excommunicandus. 6. nec potest esse officialis alicuius Principis. 2. 5.

1 Religiosus grauius punitur delinquendo, quam laicus: quando facit ex contemptu: aliis secus.

4 Clericus, an possit saltem vnum negotium laici procurare.

5 Clericus potest esse delegatus Principis secularis ad vnam causam.

Argumentum de mandato iurisd. ad mandatum procuratorum validum est in iure.

7 Clerici nec Prælati possunt esse vicegerentes Principum secularium, nec possunt sub eorum cura aliquam ciuitatem temporalem habere.

Clerici possunt esse consilij Principis secularis.

C. A. P. IIII.

Sed nec Clericus generalis procurator vel

iustitiarius Principis secularis deponendus est, si religiosus est, grauius punitur. ita communiter summatur. & ego intelligo tex. in poena excoicationis & nō depositionis: vt j. dicam. Diuiditur. Nā primò ponit prohibitionē. Secundò poenam transgredientiū ibi: si quis autem. ¶ Casus literalis. Qui

dam clerici circa negotia secularia & sub secularibus viris plus debito intendebāt, & eorū iustitij faciebant. Statuit conciliū Lateran. q̄ nullus clericorū talia deceterò exercere p̄sumat. Si quis verò cōtra hoc venire p̄sumperit ab officio ecclesiastico fiat alienus, pro eo, quod ministerio clericali neglecto, vt secularibus placeat, fluctibus seculi se immergit contra doctrinā Apostoli dicentis: nemo militans Deo se negotijs secularibus implicet, & si quis religiosorū aliquid p̄dictorū ausus

fuerit attētare, seuerius castiget. Ber. ¶ No. j. & tene menti, q̄ sicut clericus, vel religiosus non potest esse procurator laici: ita nec officialis Principis in iustitia exercenda. Ex quo infero, q̄ si nō pōt esse officialis iniustitia exercēda, fortius nō poterit aliud officiū seculare obtinere. ar. in aut. multo magis. C. de epi. & cl. & c. cū in cūctis. de ele. & xxij. q. viij. c. reprehensibile. Nam summum bonū in rebus est iustitiā colere. xij. q. ij. cum deuotissimā. ¶ No

ta. ij. q̄ data paritate delicti, grauius erit puniendus religiosus, quā clericus secularis. Debet enim religiosus tanquā in statu perfectionis, non solū a vetitis, sed etiā a quibuscūq̄ licitis abstinere: secundū Io. an. alleg. xj. q. j. c. aliud. de p̄e. di. j. c. aliud. ¶ Aduerte hoc p̄cedit, vbi religiosus peccaret ex contemptu: vel contra votum, seu publicē cum aliorum scandalo: aliās autem non venit grauius puniendus: nec grauius peccat propter bona opera p̄cedentia. iuxta illud Psal. Si peccauerit iustus non collidetur: quia dominus supponit manū suam. vide de hoc latius per Io. an. post beatū Tho. in c. accusatus. de hæreti. lib. vj. &

quod dixi in c. cū quidā. de iureiur. ¶ Quæro primo, nunquid iste tex. habeat locū in omni procuratione? Inn. videtur velle, q̄ non. videtur enim intelligere in procuratore generali, quasi innuat secundum Io. And. q̄ bene possit clericus tractare vnum negotium laici. alleg. de simo. c. cū essent. No. bene hoc dictum, quod plenius examinaui. s. c. ij. b̄ & dic, vt ibi. tex. tamen in d. c. cū essent. non probat simpliciter id, ad quod inducitur. Loqui-

tur enim, quando clericus vult promouere negotium laici apud Papam: quod indubitanter potest etiam si sit prælatus: vt in c. per venerabilem. iuncta superscriptione. qui fil. sint legi. sed nos loquimur, quando aut extra iudicium, vel in iudicio seculari, vult promouere tanquam procurator negotium laici. sed vide quod dixi in d. c. ij. ¶ Sed quæro, an in iustitia exercenda debeamus facere

hanc distinctionem: vt vnum negotium possit clericus expedire crederem, quod sic. Ad quod alle. pro casu. c. in Archiepiscopatu. de rpto. vbi clericus vel prælatus potest esse delegatus Principis secularis, etiam in causa criminali. & tenent docto. j. eodem. c. clericis. sed generalis officialis esse non potest. & multum bene facit ille tex. iuncto isto, quod vnum negotium laici non videtur interdictionem clerico: vt sic valeat. argumen. de mandato iurisdictionali, ad mandatum procuratorium. arg. eius, quod habetur in l. & quia de iurisd. omnium iudicum. & in c. penul. iuncto c. suscitata. cum glo. s. de integ. resti. & no. hoc. quia Inno. nihil alleg. pro dicto suo. & vide de hac delegatione, quod dixi in capitulo secundo. de iudi. ¶ Sed quæritur, cum generaliter clericus secularis venit deponendus ex delictis, de quibus hic: in quo grauius puniuntur religiosi? Solu. potest dici, q̄ vltra depositionem poterunt detrudi in arctioribus monasterijs ad poenitentiam peragendā, ar. c. tuā. de p̄e. & vide de istis religiosis, quod no. in d. c. dilectus. de simo. Mihi tamen videtur valde graue sentire clericos fore deponēdos p̄pter tale exercitium istorum officiorum: maximè hodie: cū nō ita acerbè delicta debeant puniri: vt est tex. opti. in c. fraternitati. xxx. di. Vnde plus mihi placet: vt isti debeāt excoicari, & non deponi: nisi essent fortè incorrigibiles. Satis enim per excoicationē fuit alieni a ministerio ecclesiastico: cū illa durante administrare, sicut prius non valent: aliās essent, seu efficerentur irregulares. xj. quæstione. ij. si quis Episcopus. de re iudicata. c. j. libr. vj. Facit. xxij. q̄. tertia. c. certum. licet Ioan. And. in suo sumuario videatur in tellexisse de depositione: sed id quod dixi plus mihi placet, maximè hodiè. & facit. c. ij. s. eo. vbi solum disponitur, q̄ si in fraudem capiuntur, non debet eis ab ecclesia subueniri. Probo etiam per c. clericis. j. eodem. vbi etiam depositio imponitur in casu irregularitatis: sed pro exercitio officij secularis infligitur solum excommunicatio. & hoc puto verissimum. ¶ Vltimò quæro, nūquid iste tex. habeat locum in quolibet officio iustitiæ exercenda? credo, quod sic, quia verba text. sunt multum generalia & ratio generalissima: quia nemo militans Deo & c. Ratio enim præcipue attendenda est. l. cum pater. s. dulcissimis. ff. de lega. ij. & in c. intelligentia. de verborum significationibus. quare dicerem per istum textum, quod si clericus non potest esse Vicerex vel Vicecomes, vel Locumtenens alicuius Principis secularis: nec habere sub sua cura aliquam ciuitatem seu locum temporalem. Pro quo allegat textum magis specificum in c. clericis. s. primo. infra eodem titulo. videtur tamen quod principis consilij esse possunt: vt etiam sentit Ioan. Andr. in d. c. clericis. vbi dicam & intelligo textum etiam in prælatis: quia text. & ipsius ratio disponit generaliter. vnde rubrica, ne clerici vel monachi. comprehendit etiam prælatos. ad hoc capitulum super specula. in fine. infra eodem. sicut in simili rubrica. de vi. & ho. cle. comprehendit etiam prælatos: vt patet in nigro: & dixi super rub. nec ratio est restringenda. Abbas.

SUMMARY

- 1 Clericus exercens iudicium sanguinis ab officio & beneficio deponitur.
- 2 Irregularis non est priuatus ipso iure beneficio: sed venit priuandus.
- 3 Irregularitatem non incurrit clericus ex sola debilitatione membri. Membri appellatione, quid veniat.
- 4 Excommunicatio non fertur per ista verba: præcipio sub poena excommunicationis in contrasacientes: sed est quadam monitio.
- 5 Clericus non potest tenere vices alicuius Principis secularis: licet non infligat poenā mortis, vel membri: secus si talis iurisdicctio sit annexa suæ dignitati: quo casu in sanguinem, in membri mutilationem, non potest se introumittere.
- 6 Clericus in sacris constitutus dicitur etiam ille, qui habet ordines minores.
- 7 Sacerdotis appellatione, an veniant clerici in sacris, vel minoribus constituti.

- 8 Excommunicatio est potius medicina. quam poena.
- 9 Prælati. uel clerici consiliarij Principis secularis. an possint impune consulere Principem circa mortem alicui inferendam.
- 10 Clerici. prælati possunt esse consiliarij Principis. Irregularitas incurritur ex solo consilio.
- 11 Clericus. an possit de causa criminali cognoscere vice Episcopi.
- 12 Irregularitatem non incurrit Prælatus. si suus officialis puniunt quem poena sanguinis ex generali mandato ipsius Prælati.
- 13 Irregularitatem incurrunt clerici bellantes etiam in bello iusto de consensu Papæ.
- 14 Excommunicatio ipso iure infertur per ista verba. talis subiacet excommunicationi.

CAP. VII.

Clericis. ¶ Clericus iudicium sanguinis exercēs ab officio & beneficio deponitur. h. d. primò. Excoicatus est habēs officium præpositi secularis. si monitus nō desistat. Sunt. ij. dicta. Secūdū ibi: iubemus. ¶ Casus literalis. Statuit Toletan. conciliū: q̄ clerici iudicium sanguinis exercere nō debeāt. vnde & hīc phibet. ne clerici per se. vel per alios membrorū truncationes faciant. nec iudicēt inferendas: & qui contra fecerint. honorē & locum amittant. Item nullus sacerdos officium Vicecomitis. vel secularis Præpositi habeat: si quis contra hoc venire præsumperit: & commonitus nō destiterit. nouerit se excoicātū. Ber. ¶ No. j. ibi: honore priuetur. ¶ loco. q̄ incurrens irregularitatē nō est priuatus ipso iure dignitate sua. sed debet priuari. Tex. enim loquitur per verbum futuri temporis. vt ibi patet. priuetur. iuxta no. in regula in pœnis. de reg. iur. lib. vj. & in. c. si diligenti. vbi plenē dixi de fo. cōpe. & exponit tex. Io. and. ibi: honore. i. ordine. Tex. autem ibi: loco. exponitur. i. beneficio. Sensus ergo literæ est. q̄ debet priuari officio & beneficio. & per consequēs deponi. Quod aut sit priuatus beneficio. a seu dignitate ipso facto. videtur etiā probari in. c. ex literis. de excels. præla. sentit Inn. in. c. cū nostris. de cōces. p̄bē. & hoc tene menti. ¶ T No. ij. ar. optimū: q̄ per solā mortē. seu membrorum truncationem. quis incurrit irregularitatem: secus ergo si aliā vindictam sanguinis exerceat. Ad idē. c. in archiepiscopatu. in fi. de rap. Quod aut dicit tex. in cle. si furiosus. de homi. de mutilatione. debet exponi pro detruncatione. vñ si debilitatur membrū. b non per hoc efficitur clericus irregularis. ar. j. q. j. c. sicut vrgeri. & vide quod no. Gasp. de Cal. in. c. j. qui cle. vel vo. vbi tigi. Quid aut propriē dicatur membrū. vide per Bar. in l. ij. ff. de publi. iudi. vbi cōcludit. q̄ mēbrū propriē est illud. qd̄ habet certū officiū distinctū. vt pes. manus. & similia. Pro quo ego alle. tex. in ca. singula. lxxxix. di. & alibi hūc articulū recolo latius explicasse. ideō hīc vltra nō procedam. ¶ T Tertiò no. q̄ per hæc verba: præcipio sub interminatione anathematis. seu sub poena excoicationis. quod idē est. nō fertur excoicatio ipso facto in cōtrafaciētibz. sed excommuniatio. Hinc colligit. quia in fine post modum fulminat excoicationem. monitione tñ præcedente. de quo vide bo. gl. in. c. vnico. de sagit. ¶ T No. iij. hīc expressum. q̄ clericus non potest tenere vices Principis in iurisdictione seculari exercenda: licet non infligat poenā mortis vel membrorū detruncationem. Quod intellige. quando hæc vult facere tanquā officialis Principis secularis: vt in. c. sed neq. s. eo. vbi dixi. Secus autem si iurisditio secularis esset dignitati suæ annexa. quia tūc potest per se exercere dummodò non inferat poenā mortis vel mēbrorū detruncationē. Et idē dic. si ipsam iurisdictionē habet. notē proprio: puta rōne patrimonij. Ad hoc vide bo. tex. in. c. h. j. e. tit. lib. vj. quod videt procedere in Prælato religioso: vt in. c. dilectus. de off. ord. & in. c. auditis. de præcri. & in. c. inter dilectos. in prin. de fi. instr.

quod limitat vt no. in. c. recolentes. de sta. reg. ¶ T Vltimò no. istum tex. in fi. pro his. quæ dixi. s. c. proxi. quod clericus nō est deponēdus ex eo solo. quod est officialis Principis secularis: sed excommunicatur. Sequitur tamē quod peccat mortaliter: quia excoimunicatio non fertur nisi pro mortali: vt in. c. nemo. & in cap. nullus. xj. q. iij. ¶ T Quæro. quia tex. loquitur de cōstitutis in sacris: quid de cōstitutis in minoribus? Inn. dicit. q̄ idem. Dicit tamē Hosti. quod his qui sunt in sacris. magis imminet periculum: quia nec cōtrahere possunt. & sunt irregulares. Mihi placet. q̄ habeat locum in minoribus prima pars capituli. quia per impositionem illarū poenarum incurrit irregularitatem. qua ratione debet deponi ita cōstitutus in minoribus. sicut in maioribus: vt le. & no. in. c. non ab homine. de iudi. & ad istū tex. dic. q̄ verbū sacris. sumit largē. Nā oēs ordines ecclesiastici sunt sacri. De quo vide bo. gl. xxxij. dist. in summa. ¶ T Sed circa secūdā partē capituli. quæ facit mentionem de sacerdote dubitari potest magis qualiter sumitur illud verbum. an strictē pro presbytero. an largē. Host. exponit multū largē. exponit enim tex. ibi: sacerdos factus. vel sciendus. vel. i. clericus. de coha. cleri. ij. & cū hac expositione sua transeunt hīc cōmuniter doct. Et puto. q̄ respectu clericorum in minoribus cōstitutorū. qui sunt sine aliquo beneficio. nō habet locum. arg. eorū: quæ dixi in. c. j. s. eo. vbi hoc sentire videntur doct. in. c. ij. de post. dūmodo non exerceat leuā. Pro hoc etiā facit. quia verbum sacerdos: non pōt ad istos congruē adaptari: vt in. c. ij. de coha. cleri. sed arbitrator tex. intelligendū in cōstitutis in sacris. qui largo modo possunt appellari sacerdotes. vt in. d. c. ij. & quod ibi no. & licet hæc cōstitutio videatur poenalis. & sit restringenda. tñ habito respectu. quia excoicatio nō infligitur ipso facto. sed requiritur præcedēs monitio. Itē quia excoimunicatio est magis medicina. quā poena. vt in. cū medicinalis. de sen. excō. lib. vj. & q̄ hæc cōstitutio tēdit ad decorē ecclesiæ: nō debet illud verbum strictē sumi. arg. eorū. quæ no. gl. in. c. sciant cūcti. de elect. lib. vj. ¶ T Quæro. quid si prælati sunt in concilio Principum: & quati ab eis de poena imponenda in delicto grauissimò. p quo forte venit imponēda poena mortis: vel membrorū detruncatio. gr̄it. an aliquis veniat illa poena puniendus? So. dicit dicūt Host. & Io. an. q̄ si reus est in causa absolutionis. possunt cōsulere illū absoluendū. Si aut in cā dānationis nullo modo cōsulant. ex quo casus imminet de præsentī. nisi veniret imponenda poena corporalis leuis. ar. in. c. in archiepisco. de rap. Si aut nō imminet casus: tūc bene possunt de iure respondere. ar. xxij. q. vj. c. j. & idē no. in. c. ex literis. de excels. præla. vbi vide. ¶ T No. ex his. q̄ platus pōt esse cōsiliarius Principis secularis. licet nō debeat esse officialis iustitiæ exercēdæ. quod mihi satis placet. arg. eorū. quæ dixi de laicis. in. c. ij. & in. c. nouit. de iudi. vbi recurrebatur ad iudiciū ecclesiæ. & melius in. c. p venerabilē. qui fil. sint legi. vbi pro arduis dubijs recurritur ad Papam etiam per Principes seculares. Sed quaten⁹ dicunt isti p̄dicti. q̄ in causa absolutionis possunt cōsultare. ego dicere cauendū. ne in causa absolutionis imminet poena talionis cōtra actorem. & si sit cā mortis actoris. Nā irregularitas cōtrahitur etiā ex cōsilio: vt in. c. si quis viduā. l. di. de quo tamē vide plenē glo. l. j. dist. in. c. j. vbi tractatur. an aduocatus pro reo incurrat irregularitatē. si illo absoluto puniatur accusator poena talionis. ¶ T Vltērius quæritur. nūquid clericus possit cognoscere de cā criminali vice Episcopi. doc. q̄ sic. quia non imponit poenā sanguinis. sed detruncationis. seu quid simile. de poe. c. tuē. Idē dicūt. si vult cognoscere vice alicuius secularis. dummodò à poena sanguinis abstineat. de quo remittit Hof. ad no. in. d. c. in archiepātu. Ego intelligerē. quando esset deputatus delegatus ad certā causam: secus aut si vellet cognoscere tanquā officialis: vt hīc. vel si Princeps vellet

ZACHARIAS.

¶ Non sit primus bñficio. Adde quod diffusē & remissiue not. in apo. ad istū in. c. nisi. nu. 4. in versi ipso iure. s. de renuntia.

ZACHARIAS.

¶ Si debilitatur membrum. Adde Car. in. c. j. p istū alf. s. q̄ cle. vel vo. vbi dicit. q̄ bonū esset. q̄ talis clericus peteret dispensationem. de quo per Fel. in. c. cū illorum. col. iij. ver. Et adde. q̄ gl. fin. j. de sen. excō.

BB. SAPIA.

¶ Mēbrum. vide Bar. Bald. & alios in. l. nō sunt liberi. ff. de stat. ho. Ange. de Arc. in tract. maleficiorū. ver. membrum. & Fel. in. c. ego. in prin. s. de iure iur.

SEB. SAPTA.

¶ Licentiā. Vide Fely. in c. petio. verfi. limita istam cōclusionem. j. de homicidio.

ZACHARIAS.

¶ Imponit pœna ipso facto. Ad de Lu. Ro. sing. j. & ij. cuius meminit Fely. in c. de regularibus. j. de si. mo. & in c. ex parte. in prin. s. de off. deleg. Mattheū Mattheū. fin. xij. inci. no. q. vbiq. vbi plenē Ant. cor. se. sing. suis in ver. omnino. & Phil. frā. in c. j. n. s. & ibi in apost. Celsi. in ver. verbū ipso iure. de vi. & hon. cle. lib. vj.

Anto. Francif.

¶ Dicat circa hoc q. ipso facto & ipso iure idē sunt vt per Bar. & Alexan. in l. j. ff. de his qui no. infā. Et ad de. q. pœna dicit inferri, vel committi ipso iure, quādo lex ipsa p. nūtiat adeo, quod nō est mediū inter sententiā & pronūtiationē: puta, quā vtitur verbo subiacet; vel verbo incurrat; vel simili verbo, vt per Io. and. in c. perpetuā. de elect. libr. vj. in nouel. & notat Bal. in aut. habita. in. vj. colū. C. ne filius pro patre. & Alex. in l. j. ff. pro patribus. Et adde q. ista verba ipso facto, importāt. i. sinē ministerio iudicis. scdū Bal. in l. j. c. de secū. nup. vbi dicitur, q. requiritur aliqua sententia, licet Cardin. de hoc dubitauerit: in cle. j. de pœnis. & vide Io. An. in c. Felis. de pœnis. lib. vj.

SEB. SAPTA.

¶ Pœna. Vide Fely. in c. Rodulph. col. xxij. ver. considera, q. aut verbum. s. de rescrip. Iaf. in d. ij. in. v. no. C. de iure emphyteotico. Feli. in c. ex tenore. co. vj. s. de rescrip.

sibi delegare vniuersitatē causarū seculariū. Nam credo, q. non sit sibi licitum acceptare, quia non debet se istis actiōibus implicare, vt. s. c. proxi. & ar. xj. q. j. c. te quidē. & quod dixi. in. c. ij. de iud. ¶ Glo. ij. est facilis & vera, prāter quā in eo, quod quārit quid debet facere Prælatus: cū habet iurisdictionē tēporalē. & respōdet, quod debet alicui facere cōmissionē generalē, vt faciat iustitiā. Tu dic, q. etiā pōt specialiter casum occurrētē delegare: vt inquirat & iustitiā faciat, nec incidit in regularitatem licet officialis suus, vel alius, cui cōmiserit pœnā sanguinis iustitiā exequēdo inflixerit, vt est hodiē tex. in. c. f. j. e. ti. li. vj. & dic, vt ibi. Optabat tñ Host. q. aut clericis cōcederetur p se iustitiā facere secularē, vbi talē iurisdictionem habet, & sine metu irregularitatis, aut in totum tolleretur eis iurisditio tēporalis: cū cōmissio hmoi cārū fit cōtra iura, vt in l. j. ff. de offi. eius cui mā. est iurisd. nec dubiū esse secundū eū, quin Papa possit in hoc provide- re, vt hoc possit fieri sine pœna irregularitatis. iuxta no. in. c. sicut dignū. de homi. ¶ No. hoc vlti. & tene mēti. & alle. ibi in simili aliud notabile dictū Io. Cal. in. c. pe. de homi. vbi dicit Papā posse dare licentiā clericis interessendi in bello iusto sine metu irregularitatis, quia hęc irregularitas, quæ cōtrahit ex actu in se licito est à iure positio. ad hoc facit. c. is, qui. de senten. excō. lib. vj. & no. Inno. in. c. ad audientiā. de homi. Mihi tamen de honestate non placet motiū Host. nō enim est honestū, vt clericus, qui est minister vnitatis & māfuetudinis, debeat exercere vindictā sanguinis, p̄sertim vbi venit imponēda pœna mortis. & vide ad hoc quod no. in. c. nouit. de iudi. ¶ Querit gl. fi. an ipso iure excōicato. feras hīc post monitionē: respōdet, q. sic per hoc verbū subiaceat. No. bene de significatio huius verbi subiaceat, q. licet sit futuri tēporis, nihilominus pœna imponitur ipso facto, & hoc approbat Pet. & dicit probari per. c. si quis suadēte. xvij. q. iij. vbi ponitur verbū subiaceat. & tñ ab oib⁹ intelligitur, q. sit canon lata sentētiā. & videt probari. de sen. excō. per totū. Et cū hoc dicto trāseūt cōiter doc. hīc prāter. d. Ant. qui dicit, q. aut pœna imponitur per verba futuri tēporis relata ad iudicē, & tunc pœna imponitur ipso iure, vt hīc. Aut referūtur ad partem. & requiritur sententia. Ad hoc quod no. in. c. si diligenti. de fo. cōpe. & in regul. in pœnis. de reg. iu. li. vj. ¶ Sed mihi hęc theorica nō placet. Primō, q. hoc verbū subiaceat, nō refertur ad iudicē, imō est impersonale. Itē quid si dicatur excōicationi supponat, vel supponas. dicemus q. sit lata sententia: certē hoc sentire absurdū est. iuxta no. in. d. c. si diligenti. prālle. vbi plenē tetigi materiā. & in l. i. criminali. ff. de iuris. om. iud. & in. c. ij. de alie. iu. mu. & in. c. quisquis. de elect. cū si. ¶ Vnde aduerte tu latius, & primō circa significatū huius verbi subiaceat: habes glo. hīc, cū qua transeunt cōiter doc. q. excōicationē, seu pœnam ipso facto infligat. Idē voluit gl. fi. in. c. vnico. de iure iu. lib. vj. in fi. & facit quod not. Io. an. in. c. licet. de cri. fal. contrarium apertē sentit Inno. in. c. cum & plantare. de priui. in fi. & cum eo transit ibi Io. and. & cōiter alij doc. & facit theorica illa cōiter tradita, q. vbi pœna imponit per verba futuri tēporis, est per iudicem inferēda: vt no. in iuri. prālle. ¶ Ego pro concordia dicerem sic, q. quādo pœna imponitur per verba futuri tēporis denotātia executionē actus, q. pœna intelligitur imposita ipso facto. & in hoc casu intelligo istū tex. & dictū. c. si quis suadente. cū simi. Nā verbum subiaceat, nō videtur ex sui si gnificatō exigere ministeriū alicuius, cū denotet executionem. Simile in verb. sit. vnde si dicitur: sit excōicatus. intelligitur ipso iure: vt no. gl. in. c. quicunq. de hāre. li. vj. & sentit glo. in l. i. in criminali. C. de iuris. om. iud. de quo vide quod dixi. in. c. ij. de for. cōpe. vbi glo. videtur in contrarium. Aut pœna imponitur per verba futuri tēporis, denotātia actus exercitium, seu facti ministeriū

& tunc pœna venit imponēda per sententiā iudicis. & hoc casu procedit theorica cōis. circa quā vide, quod plenē dixi in. c. si diligenti. de fo. compe. Abbas.

S V M M A R I V M.

1 Clerici, an & quo casu possunt licitē negotiari.

2 Laici quo casu possunt ecclesiam conducere, saltem quo casu redditus suos.

CAP. VI.

Secundum. Breue est, tria dicta continens, & potest sic

summari. ¶ Non licet clericis, vel monachis

lucris causa negotiari. hoc primō. Monachi nequeunt noīe proprio cōductas possessiones habere.

hoc secūdō. Laicis nō debet ecclesia titulo conductionis concedi. hoc tertio. & partes patent. ¶ Et quāro circa

primam partē, quare dicit, quod non licet clericis negotiari lucris cā. Sol. dic, q. negotiatio, quæ nō sit lucris causa non est eis prohibita. Possunt enim vendere & emere, vt

eorum necessitas exigit, nō tamen principaliter propter lucrū. Ad hoc cle. prāsenti. de cēsi. & c. quāquā. eo. ti. lib.

vj. propriē tamē & strictē quis dicatur negotiator: vide bo. tex. in. c. eijs cēs. & c. qm̄ non cognoui. lxxxvij. dist. &

per Bar. in procemio Dige. & in l. seruis legatis. ff. de le. iij. quinimō dicit hīc Inno, quod etiā lucrum nō est cleri

cis prohibitum, quando prouenit ex opera, seu rebus eorū. arg. s. c. j. intelligo hoc dictū, quādo clericus operatur

propter lucrū suadēte necessitate, aliās aut nō debet clericus, vel monachus taliter negotiari. hoc videtur proba

re tex. si rectē pōderetur in. d. c. j. & ibi tetigi. facit. c. fornicari. lxxviiij. di. & sic in cā necessitatis itelligo gl. xiiij.

q. iij. in sum. ¶ Secūdō circa secundā partē quāro quare tex. in prima parte facit mētionē de clericis & mona

chis: & in secūda solū subiecit de monachis, cū cōductio alienarū rerum sit phibita, etiā clericis, vt in. c. peruenit.

lxxvj. di. sol. dicit Host. & bene, q. ideō de clericis secularibus nō repetijt, quia illi possunt suo noīe necessitate

instante res cōductas habere: vt in. d. c. peruenit. Monachis aut nullo modo hoc licet noīe pprio, & hoc casu lo

quitur iste tex. Diuersitatis rō est: quia clerici seculares possunt habere propriū. monachi aut nihil sibi appro

priare possunt. de test. c. requisisti. s. fi. & xij. q. j. c. nolo. & c. non dicatis. & de elec. si religiosi. lib. vj. cū si. noīe autē

monasterij possunt pro eorum necessitatibus habere sicut clerici, vt in gl. probatur in. c. dilecti. de deci. cum si.

¶ Circa tertiā partē q̄ro, quia hīc phibetur laicis habere ecclesiā ad firmā. i. cōductā: & est vulgare loci, quid

in clericis secularibus: Itē an in laicis pcedat hęc phibitio indistinctē. Sol. pro hoc alle. ibi tex. no. in. c. q̄relā. ne

p̄la. vices suas. & ibi habes de hoc bo. gl. ex qua collige, q. oēs obuentiones ecclesiæ possunt clerico locari: & largo

mō dicitur locari ipsa ecclesia vt ibi: laico autē nō pōt hu iusmodi locatio fieri ratione spiritualium obuentionum:

ne ecclesia subijciat regimini, seu dispositiōi laicorum, vt hīc. quod tene mēti. facit. c. in noua. & qd̄ ibi not. xvj.

q. vij. & quod no. Inno. in. c. ij. de iudi. & lxxxix. dist. c. in dictatum. vbi bo. tex. cum gl. Infrā tamē magna necessi

tate posset fieri talis, vel cōsimilis concessio laico, nō tamē vt ipse negat ecclesiā: sed vt per alium eā faciat guber

nari: & firmat Io. an. in. c. ex rōne. de ata. & qualita. vbi vi de per eum. vnde puto, q. clerico pōt locari ecclesia. s. vt

ipse habeat curā regiminis ecclesiæ eā officiādo, & de p̄uētib⁹ rñdeat in certa quātitate Rētori. & sic intelligo illud. c. q̄relā. Ex cā cū hor fieri pōt. ar. c. cū ex eo. de ele.

li. vj. & c. peruenit. de ap. cū si. Laico aut nō pōt taliter ecclesia cōcedi, nisi stāte magna necessitate mō p̄dicto. ar.

in. d. c. ex rōne. & hīc Tēporalia verō bñ pñt laico locari, & ēt fruct⁹ decimarū: vt i. c. vestra. de loca. facit. qd̄ no. gl.

i. d. c. iudicatū. & cle. j. de re. ec. nō alie. sed reddit⁹ sp̄iales p̄ueniētes itra ecclesiā, vt obfones, & filia, nō credo posse lai

cis con-

cis cōcedi: ne videat habere administrationē ecclesiā. & hoc casu intelligo istū tex. facit dictū. c. in noua. & vide omnino, quod post Host. no. Io. and. in. d. c. ex rōne. vbi firmat: si ecclesiā sit oneribus aggrauata, ita q̄ nō potest releuari, nisi per laicū, q̄ poterit dispensatione Episcopi laico ad tempus concedi: vt ipsius curam habeat modo prādicto. quod tene menti. allega. in arg. d. c. vestra. de loca.

SVMMARIVM.

- 1 Prælati magis peccant delinquendo, quā alij propter malum exemplum, quod alijs dant.
- 2 Monachi corriguntur per Episcopum loci, quando Abbas est vel negligens, vel dissolutus.
- 3 Monachi & alij religiosi malē viuentes in monasterio & incorrigibiles sunt remouendi a monasterio, & alij in locum eorum ponendi. 8.
- 4 Monasterium non potest per Episcopum sine causa spoliari monachis, vt alij alterius ordinis ponantur in eo.
- 5 Monasterium si habet monachos incorrigibiles, an & quo casu possint in eo clerici seculares poni.
- 6 Religiosi, an & quo casu debeant obseruare omnia in regula contenta sub præcepto peccati mortalis.
Regula, an & quando obliget ad peccatum ipsum non seruantem.
Verba præceptiua, exhortatiua, vel communiā, an & quando inducant necessitatem.
- 7 Peccatum veniale, si est in consuetudine, conuertitur in mortale.

CAP. VII.

- R**elatum. ¶ Monachi incorrigibiles de monasterio expelluntur, & reformabitur monasteriū de fratribus alterius ordinis: si de monachis eiusdē ordinis reformari nō pōt. h. d. Primò excessus: secūdo corrigi mādāt, ibi: *ideoque*. ¶ Casus literalis. Monachi cuiusdā monasterij de. N. seculariter viuebant religione neglecta. vñ mādāt Papa Diocesano Ep̄o, quatenus app. re. eos cōpellat ad obseruantiam regulārē: q̄ si dixerint cōtrā, inde remoueātur. & si nō pōt reformare de monachis eiusdē ordinis, fratres alterius ordinis in illud inducat: vt labores impiorū iusti edant, & tādē illi cōfusi robore ad sui ordinis obseruatiā reuertātur. Ber. ¶ ¶ No. j. q̄ aggrauatur peccatū alicuius, maximē religiosi, vel clerici in eo, q̄ delinquēdo aliū corrumpit. Exēplū. de voto. c. magnæ. & vide bo. tex. in. c. p̄cipuē. xj. q. iij. vbi dicitur: Scire prælati debēt, q̄ si puer sa vnquā ppetrāt, tot mortibus digni sunt, quot ad suos subditos pditionis exēpla trāsmitūt. & vide quod not. in. c. de hoīe. de cele. mis. ¶ ¶ No. ij. q̄ regulares possunt ad obseruantiam regulā cōpelli etiā p Ep̄m: vt hīc. Primo em debēt per eorū Abbatē cōpelli: vt in. c. iij. de ap. & c. quāto. de offi. or. sed si ipse negligit, vel pariter viuit dissolutus, succedit in correctiōe Ep̄s, vt in. d. c. quāto. & hīc. & in. c. Abbates. & c. monasteria. xvij. q. iij. ¶ ¶ No. iij. q̄ si religio si oīno resistūt viuere regulariter: possunt de monasterio expelli. Hodie tamē circa expulsionē, vt euitetur vagatiōis periculū, arbitror debere obseruari, quod habetur in. c. fi. de reg. ¶ ¶ No. vnū casum: in quo licitē pōt alterari stat⁹ ecclesiē. Nā si nō pōt reformari de monachis eiusdē ordinis, pōt reformari de monachis alterius ordinis. vt hīc. Ex quo colligo ar. q̄ cessante cā nō pōt Ep̄s alterare statū ecclesiā religiosorū. dixi de religiosi, quia secus in regularibus. Nam fauore religiōis posset Ep̄s ecclesiā secularē trāsformare in regulārē. vt in. c. Apostolica. de do. & in. c. bonæ rei. xij. q. ij. vide per gl. i. c. ad audiētiā. de ecc. adi. ¶ ¶ Quæro, qd si nō repariantur regulares etiā alterius ordinis, per quos possit monasteriū reformari? So. dicit Io. and. q̄ tūc poterūt institui clerici seculares per. c. relatū. de reli. do. vbi probatur. Dic ergo, q̄ primò debēt induci monachi monasterij ad obseruatiā, vt hīc. & si sint incorrigibiles, debet reformari de monachis eiusdē ordinis, si haberi possunt: vt hīc. & in defectū debēt assumi de alio ordīe. oībus autē deficientibus recurrēdū est ad clericos seculares: vt in. d. c. inter quatuor. & sic est casus in quo pōt Episcopus ecclesiā regulārē reducere ad statū secularē. ¶ ¶ Secūdo quæro, an regula religiosorum sit in p̄cepto? videtur q̄ sic. ar. huius. c. cū religiosi cōpelluntur ad ei⁹

obseruatiā, vt in. c. iij. de ap. Io. and. post Host. dicit hoc indistinctē pcedere quō ad tria substantialia. de quibus in. c. cū ad monasterium. de sta. reg. Alia verò nō putat sub præcepto, aliās vix vnus de multis saluaretur. & per hoc secūdū eū cōmēdatur regula prædicatorū, per quā transgressores cōstitutionū ad p̄cā obligantur, nō autē ad mortale nisi in his, quæ in se sunt mortalia. De fratribus autē minoribus remittit ad ea, quæ habētur de ver. fig. in cle. exiui. §. cū igitur. & seq. & sic trāsēūt doc. sequētes. ¶ Sed tu vide latius hāc materiā per beatū Tho. ij. ij. q. clxxxvj. arti. ix. cuius dicta retulit in pte Archi. xxvij. q. j. c. j. & Io. Cald. in. c. j. de cōsti. dixi in. c. Nā cōcupiscētiā. c. ti. vbi vide. Et cōclude quod si religiosus venit contra substantialia religionis. i. castitatem: paupertatem, & obediētiā peccat mortaliter, quia p̄fessio, seu votū versatur principaliter circa ista: transgressio autē maxime circa prædicta inducit mortale, vt pbat in. d. c. j. xvij. q. j. Idē si religiosus peccat cōtra alia cōtenta in regula ex cōtēptu. Ad hoc facit quod no. gl. x. di. c. quis autem. & per Colle. in. c. j. de cōst. & quod dixi in. c. j. de vi. & hon. cle. Nā peccatū cōtēptus est grauissimū: p̄sertim in religioso. Ad hoc vide, quod no. Ioā. an. in. c. accusatus. de hæ. li. vj. Aut nō peccat ex cōtēptu: & tūc aut loquitur per verba præceptiua, vel æquipollētiā: aut per verba exhortatiua: aut per verba cōia. ¶ Primo casu inducit mortale, quia venit cōtra votū: cū veniat cōtra obediētiā, q̄ est de tribus substantialibus regulæ. Sicut em peccaret mortaliter veniēdo cōtra p̄ceptū superioris, vt in. c. ij. de maio. & obe. & xliij. q. j. c. quod præcipitur. ita & si venit cōtra p̄ceptū regulæ. & idē si regula loquitur per verba æquipollētiā præceptis: puta per verba exp̄sē phibita. Nā exp̄sa phibitio ē paratur præcepto, vt no. Archi. lvj. di. in summa. Quid autē si disponit per verba Imperatiui modi: an talia verba æquipollēat p̄cepto? vide tex. no. in cle. exiui. p̄all. in. §. itē. quia. vbi cōcluditur q̄ secūdū subiectā materiā pōt hoc dephēdi: quasi in pōderosis videātur habere vim præcepti: aliās sec⁹. & hoc pōt colligi ex circūstātijs. ¶ Secūdo casu, cū regula loquitur p verba exhortatiua, nō obligat ad p̄cā. iij. di. c. deniq̄. §. hæc & si legib⁹. facit. qd no. i. c. j. de vi. & ho. cle. ¶ Tertio casu, cū disponit p verba cōia, vt p verba cōstituiamus, vel similia verba: & tunc ex quo est statutū nouū, nō obligat regulariter ad mortale, secūdū Tho. & alios: quia votū seu p̄missio versat principaliter circa ista tria substantialia sup quibus essentialiter est fundata vita regularis. Alia autē in regula cōtēta veniunt accessoriē ad illa tria. Et idē dicit in trās grediēte legē Papæ, vel alterius superioris: qn disponit modo prædicto. Nā vt dicit beatus Tho. sicut enim nō oīs trāsgressio legis inducit p̄cā mortis tēporalis: ita nec p̄cā mortis æternæ, quā induceret, si peccaret mortaliter: quia quodlibet peccatū mortale est dignū morte æterna. xxv. di. vnū oratoriū. Durū em esset secūdū beatum Tho. q̄ trāsgressio cuiuslibet articuli regulæ obligaret ad mortale: cū status religiosorum æquiparetur portui tranquillo: vita verò secularium mari fluctuanti. Pro quo facit tex. Hier. cū gl. xvij. q. ij. c. nos nouimus. Nam si diceremus cōtrariū, vita re-

SEB. SAPIA. ¶ Religiosi. Vide Bal. in. l. j. C. si fer. extero. & Abb. in c. nisi. s. de offi. de. lega.

SEB. SAPIA. ¶ An regula. Vi. de Matth. in not. lxxvij. incip. not. doctrinam mirabilem. vbi dicit, q̄ quotiescūq̄ in aliqua regula continentur aliqua faciēda a religio. sis, & apponitur certa p̄cā ieiunij duorum dierū cōtrauenientes nō incurrunt peccatum mortale. & ad hæc vide pulchrē per Felinū. in. c. nam concupiscentiam. col. pen. ver. sextō declar. s. de constit.

Panor. super Tertio Decre. Cap. Sicut te.

¶ Et aliquid per gl. in ver. in posterū in cle. vt hi, qui de æta. & quali. & per glo. xxxj. di. ante triennium, & per glo. in ver. prohibitum. in. c. multorum. xxvij. q. ij. & gl. in. c. proposuisti. lxxxiij. dist. & gl. in. c. integritas. xxxij. q. j. Et adde, quod seculares canonici possunt sibi ipsi non transferendo suam ecclesiam indicere asperiores vitam. tex. est cū gl. j. & ibi do. Ant. in. c. cum dilect. quod me.

cau. Et adde q̄ Pa-
pa potest statue-
re, q̄ nullo modo
possint exire clau-
strū, vt dicit dñs
Ant. in. c. Io. circa
fin. de regu. Et de
hoc an Papa pos-
sit includere mo-
nachū cōtra suam
voluntatem, vide
Old. in cōsi. xcvj.
Et de hoc, an mo-
nachi possint ad-
stringi ad asperio-
rem vitam, vide
glo. fin. in. c. gesta,
lxxxiij. dist. hic al-
leg. per istū doct.
& ibi etiam vide
Archidi. in. c. qui
iustus. §. idem est
quando cōtra æq-
tatem. xj. q. iij. vbi
refert Hug. tene-
re, q̄ si Abb. vult
monachis iniūge-
re strictiorem vi-
tam, q̄ non tenen-
tur ei obedire. An
aut possit indice-
re asperiores vi-
tā suis clericis secu-
laribus. vide Inno-
cē. in. c. cū omnes.
In sua prima gl. in
fi. de cōsi. vbi po-
nit, an Ep̄s possit
facere statutū, q̄
clerici non come-
dāt carnes, vel nō
induantur, nisi de
nigro. Item adde
hic Arch. in. c. cer-
te. xij. q. j. vbi di-
cit, q̄ Papa potest
statuere, q̄ cleri-
ci in minorib⁹ teneā-
tur vouere cōtinē-
tiam. Quid aut de
Ep̄o, an possit hoc
statuere, gl. tenet
q̄ sic, in. c. placuit.
xxxij. q. vij. Sed
Arch. dicit hoc ve-
rum esse, si faciat

hoc statutum de consensu clericorum: & successorum. Et idem dicit Ar-
chi. in. d. c. certe. assignans rationem, quia tunc ipsi clerici dicuntur ipsimet in
dixisse continentiam non Episcopus.

b ¶ Vt clarē habeas ea, quæ ponit hic iste doctor, & aliquid ultra eum, qua-
ritur, an sacerdos possit esse notarius. dic. q̄ regula est, & cōis cōclusio: q̄ nō.
tex. est hic, & ita Spe. in tit. de instr. edi. §. restat. in ver. quid si tabellio. Bar.
& Moder. in. l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & in. Bar. & doc. in. l. serius. ff. de
testamen. Idē Bar. & doct. in. l. vniuersos. C. de decu. lib. xj. & domi. Ant. de
but. in. c. fi. in vlti. col. s. de consti. Limita primō istā conclusionē. & sic istū
tex. qui vult, q̄ sacerdotibus & alijs clericis in sacris constitutis, debet hodie
interdici officium tabellionatus, vt non possint conficere instrumenta post
quā fuerit eis interdictum. Sed ante, quā sibi interdiciatur officium tabel-
lionatus per suum superiorem, si faciāt instrumētū, valet, quia ipso iure nō
intelligitur interdictum. Ita vult iste doctor hic in primo nō. & vide eundē
j. e. in. iij. col. ver. quāro: quid si cleric⁹ de facto, hoc statuto nō obstatē. & c.
late disputantem post antiquos per eū relatos. Adde q̄ idem expressē te-
net Spe. q̄ ante interdictionem factā a superiore possit sacerdos conficere
instrumentum in ti. de sta. mo. in ver. xvij. & ita in contingētia facti singu-

lariter consulendo decedit Barto. in consilio suo. liiij. inci. filius fa. presbyter.
circa princip. vbi alleg. Spe. ita tenere in ritu. de instru. edi. §. restat. in ver. sed
cum dixeris. Secūdo limita, si sacerdos non haberet beneficium ecclesiasticū
secundum gl. hic. & ita expressē Pañ. hic, in. ij. col. ver. quāro quid si cleric⁹
in sacris. & c. Aut non haberet aliunde, vñ viuere posset, & tunc exerceat of-

ficiū tabelliona-
tus: sicut alias artes
per tex. not. in. c.
clericus victum.
xcj. di. facit. c. j. §.
eo. tit. a contrario
sensu. & tenet do.
Ant. hic & Bal. in
l. cunctos popu-
los. C. de sum. tri.
in. viij. colū. vbi al-
le. c. cum dilectus.
de fi. instr. ¶ Ter-
tiō limita, nisi esset
notarius Papæ p
Papam creatus in
notarium, secun-
dum eundem Pa-
nor. hic, in. ij. col.
ver. vl. opp. & c. Se-
cus esset in alijs in-
ferioribus, quia sa-
cerdos non posset
esse notarius Epi-
scoporum & alio-
rum inferiorum,
secundū doctō. &
bene facit. c. vt offi-
cium. §. ad conscri-
bendas. de har. li.
vj. arg. à speciali.
¶ Quartō limita,
quando notarius
conficeret instru-
mentū in materia
spirituali, puta in
causa matrimonij.
Ita tenebat domi.
Iason de May. in
d. §. huius studij.
per tex. in. §. quan-
tum. in aut. quib.
mo. na. effi. legi. fa-
cit. l. j. C. de his, qui
in ecclesi. ma. &
aliter in specie ta-
ctum dixit se non
inuenisse. ¶ Quin-
tō fallit in causa in-
quisitionis hare-
sis, tex. est in. c. vt
officiū. §. ad cō-
scribendas. de har-
re. in. vj. ¶ Sextō
fallit, quādo sacer-
dos conficeret in-
strumentum in fa-

- 6 Clericus, an & quo casu possit officium tabelliona-
tus exercere in spiritualibus negotijs: vel coram
iudice ecclesiastico.
- 7 Clericus non constitutus in sacris beneficiatus, vel
non, an possit tabellionatus officium exercere.
- 8 Clericus constitutus in sacris non habēs beneficia,
non prohibetur exercere officium tabellionatus.
Clericus habens beneficia & in sacris, non pōt be-
neficia dimittere & officiū tabellionatus accipere
- 9 Clericus si post prohibitionem sibi factam conficiat
instrumenta, an valeant?
- 10 Pœna impositio in actu à iure prohibito, non confir-
mat actum contra inhibitionem attentatum.
- 11 Gesta per officialē rōne publici officiij post interdi-
ctum superioris sunt nulla, nisi quo ad ignorātes.
- 12 Notarius creatus a laico saltē de consuetudine pōt
conficere instrumenta in terris ecclesiæ, etiam in
spiritualibus.
Testis examinatus per laicum in causa ecclesiastica
non facit fidem coram iudice ecclesiastico: secus
in causa seculari. 13.
- 14 Notarius constitutus per statutum loci, potest inter-
subditos in alio territorio instrumenta conficere.
Iurisdictio voluntaria potest exerceri in extraneos
consentientes. 13.
- 15 Consuetudo patriæ potest dare potestatem conficien-
di instrumenta alicui, quæ valent, & tenent.
- 17 Instrumenta gaurentiata non habent locum cōtra
clericos: nec eos ligat.
- 18 Clericus non potest tabellionatus officium exercere
etiam stante consuetudine in contrarium.
- 16 Tabellio, quæ debet iurare in principio sui officiij.
Tabellio etiam periurus, nisi commiserit falsum, po-
test conficere instrumenta, si rogetur à partibus. 16.
- 20 Tabellio conficiens instrumentum super contractu
illicito debet puniri & officio priuari.
- 21 Tabellio, qui ita reputatur, & non est: an possit con-
ficere instrumenta, & si conficit, an valeant?
- 22 Tabellio & omnis in suo territorio, debet scire per-
tinentia ad suum officium, & si committit per-
ignorantiam aliquem errorem, tenetur.

CAP. VIII.

Sicut te. ¶ Breue est, sed p
alia verba potest sic
summarī. ¶ Clerici in sacris com-
pellendi sunt per beneficiorum
subtractionem, vt desistant à tabellionatus

uorem ecclesiæ suæ: puta de aliquo relicto ecclesiæ suæ. Nec per hoc inci-
dit in falsum, cum ecclesia sit suæ: & commodum sit suum, prout incideret
alius notarius: qui ti. ff. & c. de his qui fi. al. in te. adscri. ita expressē determi-
nat Io. an. & do. Ant. in. c. cum inter vos de re iudi. de quo dicto facit magnū
festum. d. Matth. in suis nota. dictis in not. lxxxvij. & Lud. Rom. in suis sin-
gu. & do. Alexand. in. d. l. vniuersos. in additio. ad Bartol. ¶ Septimō limita,
quando adesset consuetudo, vel statutum. puta in villis, vel similibus locis:
quia per consuetudinem, vel statutum potest induci, quod sacerdos possit
esse notarius, & conficere instrumenta. ita signanter limi. Bald. in. l. j. in. xiiij.
col. C. de summa trinitate. per istum textum in cap. cum dilectus. de consue.
¶ Octauō limita, si fuisset notarius ante, quā efficeretur sacerdos, quia in-
strumenta de quibus fuisset rogatus ante, quā efficeretur sacerdos, tenere
tur conficere & edere in publicam formam. gloss. est nota. & ordi. in dicto
§. ad conscribendas. in versicul. ad præmissa. Bartolus in lege prima, §. si pe-
nes. ff. de tabul. exhiben. & in. l. serius. ff. de testamen. Baldus in lege secun-
da. in vitima columna. C. de senten. & in lege neq. patronus. C. de bonis qua-
libe. bona glossa. in. §. secundo. in authentica, de tabellio. nota. in lege si
quis ex argentarijs. §. primo. ff. de edendo. cum miles. ¶ Nonō &
exercitio.

exercitio. ¶ Casus lralis. Quidā clerici in sacris ordinib⁹ cōstituti indifferēter exercebat offm tabellionatus. Mādat papa Dicecesano Epō quatenus clerici in sacris ordinibus cōstituti. ap. re. per bñficiorū subtractionem interdicat officium tabellionatus. Ber.

¶ No. ex isto tex. sing. q tabellio effectus clericus, nō perdit ipso facto tabellionatus officium. Si enim eis interdicti debet officiū: ergo illud non perdiderūt. aliās frustra fieret eis interdictio. arg. l. decem. ff. de ver. ob. & c. ad dissoluendum. de despō. impu. Et idem videtur in tabellionibus effectis religiosi, q per religionē nō perdiderint officium, sed exercere nō debēt de nouo: nisi in causa hā resis. de quo est tex. no. in. c. vt officium. § ad scribendas. de hāre. li. vj. Simile in tabellionibus effectis decuriōibus, vel aduocatis, qui per superuenientiā dignitatis non perdūt officium, sed illud exercere non debent. de quo vide tex. iuncta gl. in. l. vniuersos. decuriones. C. de decur. lib. x. ¶ Et per hoc infertur ad se. q. an clericus effectus tabellio perdat eo ipso clericatus priuilegium, vel beneficium. Vincen. hīc dicit, q si clericus in minoribus sufficiat tabellionatū cedit clericatui & beneficijs: ac si cōtraheret matrimonium. de cle. cōiu. c. j. & c. diuersis. Io. an. dicit: q istud nō recipere hodie, nisi per aliquas circūstantias iustificaretur hoc dictū, puta, quia officiū suscipit à Rege, vel à p̄cipe: qui quos facit notarios, ad publica & criminalia officia deputat. Hoc dictū Io. an. pl⁹ mihi placet, quā dictū Vin. ad hoc induco istū tex. Sicut enim per superuenientiā clericatus, non perditur tabellionatus, saltē in habitu: vt hīc. & d. c. vt officiū. ita per superuenientiā tabellionatus nō debet perdi clericatus, vel beneficium. Patet enim q ista non sunt incompatibilia: saltē in habitu, vt hīc. ergo non debet perdi clericatus priuilegiū: cū non exerceat actum omnino contrarium clericatui. Ad hoc induco notabilem theoricam Inn. in. c. j. de apost. vbi dicit, q tunc perdit clericus ipso facto priuilegium clericatus: cū sumpsit aliquid p̄nitus contrarium ordini: vt si accepit secūdam uxorem, vel corruptam, vel fecit se militē, & seua exercuit. lxxiiij. di. quisquis. Si verō nō fecit actū penitus cōtrariū clericatui: vt quia factus est miles: sed seua non exercuit, pōt viuere clericaliter, & clericatus priuilegijs gaudere. xxxij. di. c. seriatim. Si aut vult viuere seculariter negotiando, tabernā tenendo, vel tonsurā dimittendo: tūc requiritur monitio ad hoc: vt perdat priuilegiū: vt in cle. j. de vi. & ho. cle. & in. c. contingit. & c. ad audientiam. de sen. exc. cum si. ita dicendū in proposito. ¶ Ad idē adduco. c. j. de postu. & c. f. e. ti. vbi clericus in minoribus non perdit clericatum suscipiendo aduocationis vel procurationis officium. & tamen officium procurationis nō est minus vile, quā officium tabellionatus: imō magis. cū infamis possit esse procurator, saltem de iure ciuili. insti. de excep. in fi. sed tabellio indistinctē esse nō potest. iuxta no. per Bar. in. l. iij. ff. ad. l. lul. repe. Itē vtrunq; officium pariter prohibetur decurionibus: vt in. l. vniuersos. & l. si quis procurationem. C. de decu. li. x. Concludo ergo, q clericatus, vel beneficium non perditur ipso facto per superuenientiam tabellionatus sicut nec ecōtra. & vide aliud simile ex no. per doc. in. c. j. de cler. cōiu. vbi volunt, q per superuenientiam seu cōtractionem sponſaliorum de futuro, nō perditur beneficiū: licet secus per cōtractum matrimonij. ¶ Nunc venio ad glo. & primō quāro, quā fuit ratio, q clericis inhihetur hoc officiū tabellionatus: cū in se sit laudabile, dūmodo abstineat à seuis? So. glo. reddit duas rōnes. Primō, quia clerici, hāc indistinctē exerebant tam in iudicijs ciuilibus. quā in criminalibus. & sic erat timor irregularitatis. j. e. c. sententiā. Alia sol. quā plus placet gl. est, q hoc officium est extraneū ab officio clericorū: cū sit quoddā genus negotiationis, quātuncunq; clericus abstineat in criminalibus. No. hanc rationem, quā videt in se satis bona. Host. enim adducit plures rationes necessariō nō cōcludentes: & aliquā concludūt indifferenter quo ad oēs clericos & laicos: idē non curo recitare. Sed ego addo duas alias rationes quā sumi possunt ex. d. l. vniuersos. ¶ Prima, quia hoc officiū est vile: cū tabellio dicatur seruus publicus, vt in. c. ij. de vsu. lib. vj. & ff. de adop. l. nō enim. & ob hoc prohibet etiā decuriōibus, vt ibi: fortius debet ob cām hāc prohiberi militibus Dei. ¶ Secūda rō, q hoc est officiū seculare. hinc dicit seru⁹ publicus à seruiēdo oībus, sed ab istis officijs debet cleric⁹ abstinerē: vt in. c. s. e. Debet em intēdere circa reipublicā ecclīasticā & spūalē. & nō mūdā. xxij. q. iij. rep̄sibile. & c. cōuenior. dixi. s. e. c. j. ¶ Secūdō gl. gr̄it: nū

ultimō fallit mirabiliter, quia licet sacerdos: vel clericus in sacris non possit facere instrumenta, tamen si faceret: & traderet valeret. arg. l. patre furios o ff. de his, qui sunt fui. Ita expresse Bar. in. d. l. vniuersos. & in fi. Bar. in. l. ij. C. de tab. lib. x. vbi dicit, q decurio & doctor non potest esse notarius: tamen

q cleric⁹ possit exercere hoc offm in causis ecclīasticis & sp̄alib⁹ corā iudice ecclīastico. Primō dicit, q nō: quia indistinctē prohibet hoc officiū clericis. Vltimō opp. de. c. qm cōtra. de proba. & de. c. multorū. xvj. q. ij. & non soluit. & huic cōtrario stant Io. an. & Phil. & idē Gof. q dicit, q clerici pnt esse notarij Papē. v. q. j. c. qdā. & Epōrū & Archiepōrū, p iura palle. & j. de simo. c. j. Sed inter laicos nō debēt scribere, cū ab eis cōuersatio iporū debeat esse segregata. ij. q. vij. laicos. Imō nō debēt rogari testes in instris seculariū negotiorū, si sunt p̄sbyteri xiiij. q. ij. quēquā. & cū hoc dicto trāsit hīc Io. and. & d. Ant. sed do. Car. tenet cōtrariū p. c. vt officiū. § ad cōscribēdas. p̄al. qui tex. optimē facit, vbi in causa hāresis, quā exerceat solū corā iudice ecclīastico, permittitur etiā religiosi in hac causa exercere hoc officiū: & ibi dat potestas clericis secularibus liberē exercendi hoc officiū nō obstat quocūq; statuto, ergo in alijs causis ecclīasticis nō est eis licitum exercere hoc officiū. Et hoc dictū videt place- re Vi. & r̄ndet ad. c. multorū. q ibi ponit notarius p scriptore. simile in. l. fi. C. cō. de leg. vbi seru⁹ appellat notari⁹. Ad idē. c. monach⁹. lxx. vij. di. vbi exponitur notari⁹. i. lector: à literis, seu notis legēdis. ¶ Ego distinguere sic, q aut corā Papa, seu ei⁹ curia hoc offm exercet. & est admittēdū maximē, si à Papa habuerūt hoc officiū. Nā Papa admittēdo, vel eis illud officiū tribuēdo, videt eos habilitare. ar. in. l. idem Vlpiā. ff. de execu. tu. Aut gr̄it, nūqd in alia curia pnt exercere, vel extra iudiciū in spūalibus, seu ecclīasticis: & tūc aut habet cōpetētia bñficia, & dicerē, q nō: cū indistinctē phibeat hoc. Itē: q vt dicit gl. est quoddā gen⁹ negotiatiōis qd phibet clericis. s. c. j. Aut indigēt & arbitror eos adimittēdos. ar. in. d. c. j. s. e. & eorū, q no. gl. xiiij. q. iij. c. canonū. & sic pnt iura diuersa ad cōcordiā reduci. ¶ Extra gl. gr̄o: quid si cleric⁹ nō est in sacris: an possit hoc offm exercere. ¶ Io. an. hīc in prin. videt velle, q sic: p tex. qui facit mētionē de cōstitutis in sacris. d. Ant. videt velle hoc verū: nisi habeat bñficiū, nō tñ videt pōderasse dictū Io. an. & pfecto tex. iste videt mihi in cōtrariū. Nā phibet clericis i sacris sub priuatiōe bñficiarū. ergo nō pcedit in minorib⁹ quātūcūq; sint bñficiati. Tñ pōt dici q hīc accipiunt sacri ordies largē p oib⁹ ordinib⁹, q indubitāter sunt sacri, vt no. xxxij. di. in sum. Nā cū hoc offm sit seculare & vile, vt. s. di. xi. ergo debet esse interdictū oib⁹ clericis saltē bñficiatis. Ad idē. c. j. de postu. vbi bñficiatis in minorib⁹ phibet offm postulādi: ergo forti⁹ hoc offm tabellionatus, cū sit vilissimum: vt not. glo. in. d. l. vniuersos. Item hoc officium est quoddam genus negotiationis, vt in gloss. ergo debet esse phibitū bñficiatis. s. c. j. cū fi. cū bñficiū dat ppter officiū. de rescr. c. fi. li. vj. ergo debet vacare officijs ecclīasticis. facit. xvj. q. j. c. gñaliter. & hoc placet. sed vbi bñficiū nō sufficeret: posset hoc exercere. ar. xcj. di. c. clericus victū. Nā talis nō pōt dici bñficiat⁹. arg. c. ij. de trās. pla. & hoc vltimū vī hīc tenere Hos.

¶ Quēro qd si cleric⁹ i sacris nō habet bñficiū: lo. dicit Ho. q p̄t hoc offm tñ imō pl⁹ dicit

si faceret instrumentū valeret. & ita iste hīc in. iij. col. v. si autem cleric⁹ fecit instrumentū. Anto. Fran.

¶ An cōsuetudo possit dare facultatem cōficiendi instrumenta vide ea: quā habetur in. l. Barbarius Philip. ff. de offi. p̄r. pro quo facit, quia tribuit etiā iurisdictionem ordinariā vt est tex. & ibi p do. Abb. in. c. cum contingat. de fo. compe. Et adde, q cōsuetudo potest dare fidem libris mercatorum, etiam in eorum fauorem: vt per In. no. in. c. j. in fin. de fi. instru. & p Bar. in. l. admonēdi. in vij. col. ff. de iure iur. & per Angel. & Ale. in. l. quādam. in. §. numularios. ff. de eden. & vide Alexā. in consilio suo. xlv. inci. in causa & lite vertente inter Abraham.

¶ Exercitio. vide Bar. cōf. suo lxx. ix. inci. filius fami. Andr. Barba.

SEB. SAPIA. ¶ Tabellio. vide Bar. in cons. inci. filius fa. p̄sbyter. Archiepiscopus Floren. in. iij. parte sum. ti. xij. c. ij. Ang. de Anch. in trac. de potestate. q. lx. arti.

SEB. SAPIA. ¶ Nunquid clericus. An si sacerdos recipiat legatum, vt notarius, valeat: vide Rom. concludentem, q sic in sing. cccxlvij. inci. tu scis, quod sacerdos.

ZACHARIAS. ¶ An possit hoc officium exercere adde Fely. in. c. cū l. & A. col. vj. ver. pro obligatiōe cōtratab. s. de re iud. & plenius in. c. cū P. tabellio. co. iij. ver. octauo quaritur. s. de fide instr. & melius in. c. fin. s. de consti.

Cap. Sicut te. Panor. super Tertio Decre.

Io. an. q. hoc officium nō prohibetur præcisè clericis, sed causatiuè, scilicet propter subtractionē beneficij. Simile de ata. & quali. c. quæris. Et per hoc patet: q. non potest clerico in sacris indistinctè prohiberi hoc officiū, sed causatiuè si vult tenere beneficium. Mihi placet primum: vt possit vti hoc officio, si non habet beneficium, cum possit tunc exercere negotiationem honestā. vt. s. c. j. vbi dixi. & argu. hīc à contrario sensu. Sed secundū dictū mihi nō placet: scilicet vt detur clerico optio dimittendi beneficiū, vel tabellionatū. Ex quo enim habet, vnde viuatur: debet posse præcisè cōpelli ad viuendum clericaliter, ex quo est in sacris. ar. d. c. j. & c. clericis. s. e. Ad tex. istū respondeo, q. hoc fuit dictū in pœnā illorū, quia nō videbatur verisimile, q. plus appeteret tabellionatū, quā beneficium saltem sufficiens: vnde non debet eis dari optio. arg. eorū, quæ no. in. c. si diligenti. de fo. compe. vbi bo. tex. in simili cum ibi notatis. ¶ Quæro, quid si clericus de facto hoc statuto non obstante conficit instrumentū nū quid teneat? Sol. Imo. dicit, q. si fecit instrumentum ante, quā ei interdicatur, prout hīc dicit, tenet: secus si postea. & idem Abbas. Et potest esse ratio secundū Io. and. quia interdictio officio interdicatur eius executio. arg. de ar. c. pastoralis. s. j. aliās hāc interdictio esset elusoria. quod esse non debet. ff. de iudici. l. si prætor. & de elec. c. commissā. li. vj. Item fit hoc etiam in pœnam contrahentium & delicto consentientium. & dixerūt quidam, vt ipse refert, quod si hęc prohibitio peruenit ad illos de populo, nō valet instrumentū, aliās secus, cum excusabilis debeat esse ignorātia respectu præiudicij eorū ar. c. si. de cohabi. cle. & mulie. de ordi. ab. Epif. c. j. & ij. Sed ipse Io. and. tenet indistinctè siue præcedat interdictū: siue nō, valere instrumentum: sed tabellio posset priuari beneficio. Mouetur, quia hāc sola pœna imponit: vnde aliā inuenire non debemus. de sepul. vio. l. iij. ar. in regula, odia. & in regula, in pœnis. de reg. iur. li. vj. ¶ Do. Petr. de Anch. impugnat hoc dictū Io. an. quia pœnæ impositio in actu à iure prohibito, nō confirmat actum contra inhibitionem attentatum. vt no. Bar. in. l. prætor ait. ff. de no. ope. nunti. & notant quidam in. l. nō dubium. C. de legi. vnde melior ratio videtur secundum eum, pro dicto Io. an. quia annullatio instrumenti propter carentiā fidei, non concernit ipsum clericum, sed partes, quibus prohibitio non est facta. Et per hoc fortè non esset malum distinguere secundum eum, q. si publicè per edicta solenniter publicata sit facta hāc interdictio clericis, ita, q. potuit verisimiliter transire in notitiā populi, non valebunt instrumenta: aliās secus, sicut obseruatur in p. digo, cui bonis est interdictū, vt. l. is cui bonis. ff. de ver. obli. ¶ Aduerte, consydero hīc duos casus principaliter. Primus, ante interdictum specificè fiendum per superiorem. Secundus, post interdictum & prohibitionem. Primò casu, q. clericus beneficiatus sit interdictus quo ad se. Non enim debet tale officium exercere in quacunq. causa. Hoc probo per. d. c. vt officium. s. ad conscribendas. vbi Papa quod ad illum casum dat clericis etiā secularibus potestatem illud officium liberè exequendi, non obstante quocunq. statuto cōtrario. & glo. alleg.

istum tex. ergo regulariter non habet potestatem exercendi, licet habeant officium in habitu. ¶ Secundò hoc probo per. c. j. s. e. vbi prohibetur clericis omne negotium & negotiatio secularis. tabellionatus aut est huiusmodi, vt. s. dixi. ¶ Tertiò facit. d. l. vniuersos C. de decur. lib. x. Si enim prohibentur decuriones seculi, fortius clerici: qui sunt in maiori dignitate, maximè si sint sacerdotes: quia vt dixit tex. in. c. duo sunt. xcvj. dis. nulla dignitas secularis similis est sacerdotio. Et per hoc tollitur motiū Io. an. dum dicit: q. clericis solū prohibetur per beneficiorū subtractionem. Vt enim dixi, hoc fuit dictum in pœnam eorū. non enim est ista noua prohibitio: sed nouæ pœnæ comminatio. Si autem clericus fecit instrumentum, credo q. tenet: ex quo tolerabatur in officio ratione publici officij. argu. eius quod de notario excōmunicato no. gl. in. c. decernimus. de sen. exc. in. vj. Et videtur probari per istum tex. Si enim instrumentum esset nullum non fieret interdictum. de quo hīc. & tenet Bar. in. d. l. vniuersos. qui idem dicit in decurionibus & aduocatis exercētibus hoc officium contra iuris prohibitionē. ¶ Si verò fuit clericis per superiorem interdictum officiū, & tunc aut palam & publicè: & non valebit instrumentum, quia gesta ratione publici officij post interdictum superioris non tenent: vt in. c. veritatis. & in. c. si. de dolo. & contu. no. Inn. in. c. Raynaldus. de tes. nec potest allegari tolerātia, ex quo publicè emanauit prohibitio, vt in. c. Apostolicè. de cleri. excom. & in. c. ij. de consti. lib. vj. & xvj. di. c. quod dicitis. No. Inn. in. c. qualiter & quando. de accu. vbi dicit, q. in deposito non datur tolerātia. Nec obstat si dicatur, quod prohibitio est hodie facta omnibus hīc: quia dico, q. tex. hoc non prohibet principaliter, sed mandat prohiberi per superiorem. Itē plus afficit interdictum iudicis. Item ante prohibitionem iudicis, videtur tolerari in officio. Aut interdictum non fuit publicè factum: & tunc tenet in præiudicium prohibiti, vt possit beneficio priuari: vt hīc. sed gesta ratione publici officij tenebūt saltem quo ad ignorantes: vt in iuribus præallegatis. & hoc no. ¶ Vltèrius quæro, nūquid tabellio constitutus à laico, possit super ecclesiasticis cōficere instrumenta. Sol. Io. an. refert primò quosdā tenere, q. sic. & ita dicit de facto seruari: sed postea referendo Hostiens. videtur velle contrarium. Dicit enim Hostiensis, quod de rigore & veritate iuris procedit contrarium. argumē. in. c. Massana. de ele. Item, quia duo operantur, vt credantur publico instrumento. scilicet præstatio iuramenti. de præscri. c. ad audientiā. in. fi. & iudicialis authoritas à qua tabellio hanc potestatem accipit. in. au. de tabellio. s. j. & C. de tabel. l. iij. li. x. quorum secundū hīc deficit. Ad ducit aliud simile. Sicut enim dictum testis authoritate iudicis laici in causa ecclesiastica recepti fidem nō habet in causa ecclesiæ: licet in se forsan sit verum. de iudic. at si clerici. sic in instrumento tabellionis authoritate superioris secularis constituti. sicut enim in teste non potest specialiter Imperator hoc demandare, ita nec generaliter, vt cōtingit in casu nostro. arg. de deci. c. tua. secus dicit in instrumento cōfecto à tabellione clerico etiam in temporalibus, licet tale officiū exercere non debeat: vt hīc. Adduco no. in. c. per venerabilē. qui si. sint legi. s. rationibus. d. Ant. videtur transire simpliciter cum hoc dicto. ¶ Et aduerte, quia ex his rationibus Hostiens. sequitur, q. notarius imperialis nō possit in terris ecclesiæ conficere instrumenta, etiam inter laicos cum deficiat hāc authoritas iudicialis, cum in terris ecclesiæ Imperator censeatur priuata persona. arg. l. iij. ff. de offi. præsi. Cōtrarium aut in vtroq. casu de facto seruatur, & fortè bene secundum do. Pet. de Anch. Cōficit enim instrumenta notarius de consensu partium. quo casu iurisdictio voluntaria pōt de cōsensu partiū prorogari etiam extra territorium vt in. l. ij. ff. de off. proconsul. & ita simpliciter transit idem Gaspa. de Cald. hīc. ¶ Et ad simile de teste, respōdet, q. illud facit contra Host. cum testis receptus à iudice seculari in causa seculari, facit fidem coram ecclesiastico, vt in. c. seculares. de fo. comp. lib. vj. Hāc eandē opi. cōtrariam tenet hīc. d. Cardi. mouetur, quia conficere instrumenta nō est potestatis, seu iurisdictionis: sed officij, seu facultatis & authoritatis: argu. de præsc. ad audientiā. de præsum. illud. Itē quatenus sit iurisdictionis, est iurisdictionis voluntariæ, quæ potest exerceri etiam in non subditū consentientem: vt in. d. c. per venerabilem. & hāc opi. contraria videtur mihi verisimilis. Et primò videtur hīc de mente Bar. in. l. ij. ff. de offi. proc. & in. l.

SEB. SAPIA.

¶ Quod si fecit. Idem tenet. d. Ant. in. c. si. in vlt. colum. s. de consti. Ange. in. l. ij. C. de tab. li. x. Bar. in. c. si. suo inci. filius. presbyter.

¶ Et vide ad materiam quod not. Io. an. in. c. Romi na. s. pe. de fo. cō. pe. li. vj. in ver. coram. vide etiā do. Anton. in. proce. Greg. in. vj. colū. ver. sed nunquid notarius.

SEB. SAPIA.

¶ Contrariū. quid sit de iure, vide Fe. ly. in. c. cum. P. tabellio. col. pe. ver. decimotertiū queritur. s. de fide instru. vbi latè de hac materia.

¶ Conſuetudo poteſt dare poteſtate cōficiēdi inſtrumēta, aliās nō habenti. &c. quod etiā videtur tenuiſſe Iōā. An. & Pe. de Ancha. in. c. ſeculares. de fo. cōpe. lib. vj. vide etiā do. Ant. in proce. Greg. in. vij. colū. verſi. ſed nunquid notariis.

¶ S E B. S A P I A.

b ¶ Notarius. An. & quando notarius infamis non poſſit cōficere inſtrumēta, vide la tē per Feli. in. c. cū dilectus. col. pen. verſi. tertia declaratio. ſ. de fide inſtr. c ¶ Excusatur tñ propter multitudinem inſtrumētorū cōtractuum quos habet leuare: vt in aut. de tabel. circa med. iij. col. Et ita determinat Bart. in. l. j. ſ. ſerui. circa princ. ff. fur. aduer. nau.

d ¶ Propter hoc dicebā, qd ſi notari⁹ pandit alteri parti atteſtatiōes ante, quā ſint publicate, dicitur periur⁹. vide Bal. in. l. ſi. in vi. col. verſi. extra quæritur de dictis C. de edendo. vbi dixit, quod notarius taliter pandēs tenetur poena falſi. per tex. in. l. ſi qd ſ. inſtrumēta. ff. de pe. Anto. Franc.

¶ An notarius teneatur, ſi manifeſtat dicta teſtium ante, quā aperiant vide Bal. in. l. ſi. in x. colū. C. de eden. & vide Ia. de Bel. in conſi. quidā tabellio: ſiue iudex &c. vbi dicit: qd teneatur de falſo, per l. j. ſ. qui inſtrumēta. ff. de fal. & per l. j. in. princ. & l. ſi quis aliquid. ſ. inſtrumēti. & ſ. j. ff. de poeni. & per l. ſaccularij. ſ. ff. de extraor. crimi.

n. l. cūctos populos. C. de ſum. tri. vbi firmat iotariū cōſtitutū à Princ. poſſe cōficere inſtrumēta conſenſu partiū, etiā in alieno territorio. ¶ Idē Bal. in. d. l. cūctos populos. vbi plus ſentit, qd etiā nō cōſtitutus à principe, ſed per ſtatutū loci hoc poterit inter ſubditos in alieno territorio: quia officiū notarij nō habet iuriſdictionē annexā: ſed eſt quoddā officiū. & tale officiū ſine iuriſdictione pōt exerceri ſine diſt. territorij. ar. l. qro. ff. de ſol. Idē in notario creato ab Imperatore, vt poſſit cōficere inſtrumēti in terris eccleſiæ: tenuit. d. Ant. in. d. c. per venerabilem. ¶ Ego vltra alios ſpecialiter in hac. q. adduco. c. quāquam. de vſur. li. vj. vbi in cauſa eccleſiaſtica ſeruus publicus, & ſic notarius laicus ſtipulatur. ¶ Secundō adduco. c. cū dilectus. de ſi. inſtr. ¶ vbi cōſuetudo patriæ poteſt dare hāc poteſtatem cōficiēdi inſtrumēta, aliās nō habēti poteſtate: cuius inſtrumēta faciunt fidem in vtroq; foro: vt ibi. ¶ Tertiō adduco rationē. Iſtud eſt officiū ſeculare, & nō clericale: vt in. d. c. j. ergo recurrēdum eſt ad ipſos laicos, ſicut ad ſeruos publicos. ar. optimū in. l. repetita. & quod ibi no. C. de epiſ. & cle. nec eſt verū, quod in laico deficiat authoritas in ſpūalibus: qd officiū ſuū nō expeditur per viā authoritatis, ſeu iuriſdictionis: ſed poti⁹ p viā cuiuſdā facultatis & officij, qd obtinet à principe habēte poteſtatē. nec officiū exercet cōtra nolētes, ſed ſolū volūtarios Spec. tñ fuit ſecut⁹ opi. Hoſt. in ti. de inſtr. edi. ¶ reſtat. ver. quid de cōſtituto. ſed primū videtur verius. ¶ ¶ Nā & infamis pōt cōficere inſtrumēti, ſi rogatur à partibus volētibus, vt no. Bar. in. l. iij. ff. ad leg. lul. repet. ¶ Puto tñ qd vbi notarius haberet etiā iuriſdictionē à cōſtituēte: vt cōiter hodie cōtingit, qd cōſtituūt iudices ordinarij, & faciūt pcepta partibus de adimplēdo promiſſa cōtenta in inſtrumēto, qd talia pcepta non obtinent vim ſuā reſpectu clericorū: quia eis picipere nō poſſunt. de iudi. at ſi clerici. qd ſentit Bal. in. d. l. cūctos populos. & ſic ſtatutū, quo cauetur, vt inſtrumēti guarētigiātū habeat executionē paratā, nō habet locū contra clericū: vt voluit ibi Bald. ſed Bar. cōtrā. ¶ An aut laic⁹ poſſit cōficere inſtrumēti in cā electionis, vel alia ſpirituali? dic, qd ſic: vt no. in. c. quia propter. de ele. & Spe. in. d. ¶ reſtat. verſi. quid ergo ſi tabellio. licet quidā contrā. ſed primū veri⁹: cū notari⁹ exerceat nudū miniſteriū, quod laicis nō phibeſ etiam in ſpiritualibus: vt no. in. c. j. de proc. li. vj. Itē notarius eſt quidā teſtis. l. Domitius labeo. ff. de teſt. ¶ ¶ Sed quæro nunquid valeat conſuetudo cōtra diſpoſitionē iſtius cap. credo, qd non: quia eſt cōtra honeſtatē eccleſiæ: ideō nō pōt induci cōſuetudo: vt in. c. cū ab omni. & c. cū decorē. & de vi. & hone. cle. Et hoc innuit Iōā. an. tacitē dū notat iſtum tex. contra Venetos: vbi reſeruatur contrariū. Poſſent tñ excuſari, ſi hāc facerent propter inſufficientiā beneficiorū, prout dixi. ¶ ¶ Vltimō ſcias, qd Hoſtiē. hīc ponit ſex, quæ dicit tabellionem in principio ſui officij iurare de conſuetudine. Primō, quod de his, quæ videbit & audiet & requiſitus fuerit ſine diminutione veritatis & commiſſione falſitatis cōficiet inſtrumēti. Ideō ſi requiſitus non cōficit inſtrumēti eſt periurus, & ſic ſecundum eum, ſuis inſtrumētis

poſtea non crederetur. argu. de teſt. c. teſtimoniū. Not. hoc, dictū: ſentit enim per hoc, qd notarius periurus nō poſſit cōficere inſtrumēti. quod nō puto verū: quia etiā infamis poteſt cōficere inſtrumēti, ſi rogetur à partibus: vt no. Bar. in. d. l. iij. ad leg. lul. repe. vbi vide, qd ſemper requiſitus pōt, niſi deliquerit cōmittendo falſitatē in officio. Ita loquitur text. not. in. l. ſi aliquid. C. de ſuſce. & arcarijs. li. x. & vide ad materiā quod not. Inn. in. c. fraternitatis. de hær. Quod autē notarius teneatur ad requiſitionem cōficere inſtrumēti, facit: qd dicitur ſeruus publicus: vt in iuribus. ſ. allegatis. ergo nō debent officiū ſuū alicui denegare. ¶ ¶ Secundō iurat, qd ſecreta ſibi iniuncta cælabit. ¶ ¶ Intelligo, quādo ex iuſta cauſa iniungit ſilentiū: aliās aut cū ſit perſona publica, debet palam & nō latenter cōficere inſtrumēta. argu. in. c. j. & quod ibi no. vt eccl. bene. ¶ ¶ Tertiō, qd ſuper vſurario cōtractu, vel in fraudem vſurarum initio nullū cōficiet inſtrumēti. Dictū, qd ſuper nullo illicito cōtractu, debet cōficere inſtrumēti: aliās debet puniri & ab officio deponi, vel remoueri: vt in. l. iubemus. C. de ſac. ſan. ecc. & ibi no. Bar. ¶ ¶ Quartō, qd de omnibus inſtrumētis, quæ reddet, tenebit penes ſe protocollum. Pro hoc poteſt allegari. c. quoniā contra. de proba. ¶ ¶ Quintō, qd ſi fidelis illi, à quo fuit cōſtitutus: & ſi ſciat, damnum ſuum tractari, illi releuabit per ſe, vel p. nūtiū. ¶ ¶ Sextō, qd officiū ſibi iniunctū exercebit cupiditate, amore, odio, & timore remotis, ſecundū bonam conſcientiā: de quo vide in Spec. de inſtr. edi. ¶ reſtat. ver. ſed quæro ſub qua forma. ¶ ¶ vbi ponit formam creandi tabellionē. ¶ ¶ Sed quæro, quid ſi is, qui exercebat publicē officiū tabellionatus, nō erat in veritate tabellio: nunquid valebunt inſtrumēta? vide per Spec. eo. tit. ¶ reſtat. ver. quid ſi is. vbi concludit, qd non: ſi à nemine habuit poteſtatē: ſecus dicit, ſi habuit poteſtatē à ſuperiore: ſed propter defectū non poterat habere iſtud officiū. & hoc caſu loquitur. l. Barbarius. ff. de offic. præſi. & vide tu Inn. in. c. nihil. de elec. & Bal. in. repet. eo. d. l. Barbarius. Qualiter autē probabo aliquē fuiſſe notarium ad effectū, vt inſtrumētis per eū cōfectis detur fides. vide Inn. in. c. veniens. de verb. ſign. ¶ ¶ Vltimō quæro, an notarius debeat ſcire iura. Specu. in. d. ¶ reſtat. ver. ſed nunquid tabellio. dicit, qd ſic: ne cōmittat aliquē errorem. & hāc fuit originaliter opi. gl. in. l. generali. C. de tabel. lib. x. Sed Bar. ibi dicit, qd nō teneſ eſſe doctor: ſed ſatis eſt, qd ſciat ſummam notariæ, & alia quæ requirūtur ad peritiā illius artis. & vide Inn. in. c. cū in cunctis. de elec. vbi dicit & bene, qd quilibet teneſ ſcire ea, quæ requiruntur ad officiū ſuum exercendum. aliās autem tenetur, ſi committit per ignorantiam aliquem errorem: vt in. l. illicitas. ¶ ſicuti. ff. de offic. præſi. & in regula, non eſt ſine culpa. de regu. iur. lib. vj.

¶ S Y M M A R I U M. ¶

1 Clericus non debet legere, nec dictare ſententiā continentem poenam ſanguinis. 3. nec etiam intereſſe poſſunt. 4. aliās incurrunt irregularitatem. 11. etiam quod ſententia non ſit mandata executioni. 5.

¶ Vide hīc. d. Anto. qui dicit, qd notarius cōficiens inſtrumēti ſuper cōtractu vſurario eſt periur⁹. & idē in terminis dicit Arch. in. c. ſicut in ſuo. xvj. diſtin. & ibi do. in. ſi. q. etiā addit, qd talis decetero nō poterit teſtificari, cū ſit infamis: cui actus legitimi ſunt interditi. & hoc totum dicit tenere Hoſt. in vſu. de vſuris. ¶ ¶ pe. ver. quid de notarijs. Et an tabellio cōficiens inſtrumēti ſup vſuris teneat ad reſtutionē vſurarum vide per Laur. in tracta. de vſur. qd. lvij. Et adde huc Bal. in. c. Imperialem. ¶ ¶ callidis. in. ſi. de prohib. feud. ali. p. Fed. vbi dicit qd notarius cōficiens inſtrumēti ſciēter ſuper cōtractu celebrato in fraudē vſurarij, debet remoueri ab officio tabellionatus. Item adde hīc Ang. in. l. ſi ſciēte. ff. de par. vbi poſt Ray. ſub dubio forte, tenet qd tenetur ad reſtutionem vſurarū. Quia autē poena teneat notarius cōficiens inſtrumēti ſup illicita alienatione rei eccleſiaſticæ: vide de tex. in. c. nō liceat Papæ. xij. q. ij. & c. ſi quis preſbyterorū. de reb. eccl. non alienan. Antonius Franc. ¶ De notario cōficiēte inſtrumēti falſum, vel vſurariū. Dicit, qd eſt infamis: vt tenetur chi. in. c. ſicut. xlvj. diſt. & in. c. nō licet. x. diſt. & vide Bal. in. c. j. in. ſ. calidus. in. ſi. de prohib. feu. alien. per Fed. in vſi. ſeu. vbi dixit, qd nedū eſt infamis: ſed venit priuātus officio, etiā ſi celebret inſtrumēti in fraudem vſurarum. & vide Bartol. in. l.

Cap. Sententiam. Panor. super Tertio Decre.

- omnes. C. de peti. 2 Irregularitatem incurrunt testes, iudices, & officiales prestantes aliquam opem, vel adminiculum sententiae continentis sanguinem, adeo, quod non possunt promoveri ad sacros ordines.
- 7 Clerici associantes illud, qui habet mori ad ipsum confortandum, non incurrunt irregularitatem.
- 8 Clerici assistentes sententiae sanguinis, sunt irregulares, siue sint in sacris, siue non.
- 9 Officialis, excommunicatur volens constringere clericum, etiam in minoribus legere: vel dictare sententiam sanguinis: vel, ut sit minister iustitiae.
- 10 Clericus puta praelatus habens iurisdictionem temporalem, non potest sententiam sanguinis dictare: sed debet alteri demandare.
- 12 Clericus, an efficiatur irregularis ex eo, quod scribit simpliciter, quod aliquis capiatur, qui postea sententiam sanguinis passus est.
- 13 Clericus scribens, vel recipiens dicta testimonium in causa criminali, an efficiatur irregularis?
- 14 Clericus incurrit irregularitatem legendo literas ex permissu Principis ad quem literae fuerunt missae ut capi faceret aliquem & mandaret mori, qui bus lectis captus & mortuus fuit.
- 15 Clericus aduocatus in causa criminali, incurrit irregularitatem.
- 16 Clericus non debet fieri capitaneus belli siue bellum sit iustum, siue non.
- Clerici, an possint interesse bello iusto, & hortari ad bellandum siue metui irregularitatis. 18.
- 17 Clericus non incurrit irregularitatem vulnerando quem ad suam defensionem. 6. ubi ponitur quid ad defensionem rerum.
- 18 Clericus an efficiatur irregularis ex eo, quod ministravit & preparavit arma, & ob id in consequentiam secutum est homicidium.
- 20 Mandans aliquem verberari, vel vulnerari, si ille mandatarius occiderit, tenetur ipse mandans de homicidio.
- Mandans famulo, ut non reuertatur, nisi ipse sentiat aliquid de tali re: tenetur mandans de omni eo, quod fecit dictus famulus.
- 21 Chirurgia est prohibita clericis, propter periculum erroris, quod ei inest. 23. ubi ponitur: an incurrat irregularitatem.
- Medici, an efficiantur irregulares ex eo, quod aliqui infirmi in manibus eorum moriantur. & numero vicesimo tertio.
- 22 Clerici non possunt esse physici: nisi non sint in sacris vel non beneficiati.

SEB. SAPIA.
b ¶ Vel consilium.
An aut clericus, qui dat consilium iudici laico, super crimine: quo venit imponenda poena sanguinis sit irregularis vide bal. in aut. habita. in princ. C. ne filius p. patre. do. in. c. ex literis. j. de. exce. praela. Fel. in. d. c. sicut dignum. col. iij. ver. fallit tertio. j. de homi.

CAP. IX.

Sententiam. ¶ Habet multa dicta: ideo commodè summari non potest: sed generaliter potest sic summari. ¶ Clericis prohibentur omnia illa, ex quibus sequitur, vel sequi potest vitæ amissio, vel sanguinis effusio, vel spalius sic. Clericus nec dictare nec pferre sententiam sanguinis debet nec qcqd aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tendatur: nec purgationi vulgari opem prestare debet. Et habet quatuor dicta principalia. Secundum ibi: nec quisquam. Tertiū ibi: nullus. Quartum ibi: nec quisquam. Et quia tex. in se est satis clarus, ita ut notabilia extrahi, nisi iuxta literam, non possint: psequar dicta doc. quæ veniunt ad declarationem literæ per partes. & primò attingā

- iuxta ordinem primam partem tex. ¶ Quæro igitur quare prohibetur clericis dictare sententiam sanguinis? Sol. dic secundum do. quod per hunc actum prestat consilium, & auxilium ad mortem, seu sanguinis effusionem: quod facere non debent. Sicut enim ista non debent per se exercere: ut in. c. in Archiepiscopatu. de rap. & de exce. praela. ex literis. & s. e. clericis. ita nec alijs hæc exercetibus debent prestare auxilium, vel consilium. b. l. di. si quis viduam & in. c. sicut dignum. de homi. & per hoc infert Io. an. non referre, an dictet ut iudex, vel ut assessor, vel ut iuris peritus, vel aliter qualitercunque. Semper enim per hunc actum prestat consilium seu auxilium. Sed contra hoc facit. c. illud. xxij. q. iij. ubi dicitur, quod dum legum autoritas in improbos exercetur erit dictator immunis: & sic nulla macula debet ex dictamine sententiae iustæ contrahere. Sol. dicit Goff. illud pcedere in laico, qui immunis est a culpa, non tamen ab irregularitate. Et dic latius quod omnes interficientes aliquem, quantumcumque iuste, seu sententiam dictantes, vel auxilium vel opem ferentes: contrahunt irregularitatem. vñ iudex, notarius, accusator, & testis non possunt promoveri ad ordines: ex quo ex facto eorum secuta est vindicta sanguinis. de quibus vide bo. tex. cum gl. in. c. j. l. di. & ibidem etiam vide de aduocato: & dicā. j. latius. In istis enim contrahitur irregularitas sine peccato. & fuit statutum hoc ab ecclesia propter horrorem, ne illi qui dederunt causam effusionis sanguinis efficiantur ministri unitatis & mansuetudinis. hæc enim irregularitas est de iure positiua: ut not. Inn. c. ad audientiam. de homic. & dixi. s. e. c. clericis. & no. Io. Cal. in. c. pe. de ho.
- ¶ Clerici autem predictis prestantes auxilium, vel opem, peccant: quia rem eis prohibitam attentant, & incurrunt irregularitatem. quod intellige, quoniam sequitur ex tali facto mors, vel membri detruncatio: ut in cle. si furiosus. de homi. & in. c. clericis. s. eo. ubi dixi: secus autem, si sequitur alia vindicta sanguinis. Nam tunc fateor, quod peccant, si sequitur magna sanguinis vindicta. Sic itelligo hunc tex. & in. c. in archiepiscopatu. de rapto. sed irregularitatem non incurrunt: nisi in predictis duobus casibus. & sic intelligit dicta doc. hic. Hæc autem irregularitas contrahitur non solum facto, cum scilicet quis proprijs manibus aliquem occiderit vel membrum detruncaverit: sed etiam in precepto, consilio, vel fraude, vel auxilio. in. c. si quis viduam. l. di. & vide bo. text. in. c. periculosè. de poe. dist. j. & in. c. sicut dignum. de homi. quod ibi no. ¶ Secundò quæritur: hic prohibetur clericis exercere vindictam sanguinis: ite interesse, ubi sanguinis vindicta exercetur. ¶ Quid si clericus interfuit late sententiam super vindicta sanguinis: & non quando de facto fuit facta executio? Sol. credo, quod peccauerit, quia satis exerceat vindictam sanguinis per sententiam super eo latam. ar. opt. in. d. c. periculosè. de poe. di. j. Iudæi enim dicunt crucifixisse Christum, verbis, seu lingua, hic Psalmist, Et lingua eorum, gladius acutus. quare dico, quod tex. iste potest verificari tam tempore sententiæ, quam executionis ipsius. ¶ An autem per hanc interessentiam seu presentiam corporalem, efficiantur isti clerici irregulares? Sol. gl. j. hic dicit, quod non: nec debet etiam per hoc deponi: licet aliter puniri debeant: quia contra preceptum huius canonis venerunt: & bene loquitur. & idem dicit Inno. hic dicit enim, quod interesse non facit quem irregularem, nisi interesset

Anto. Francif.
¶ Consilio. quid irregularitas, vide p Bal. in addi. Spec. in ti. de disp. in. g. iij. & habetur per Card. in cle. j. xv. q. de homicid. ubi dicit, quod irregularitas est repulsio, quæ ipso iure infertur a diuino officio. p quo facit tex. in. c. si de tep. ordi. & ex quibus causis contrahatur irregularitas, vide Spe. in. d. g. iij. & ibi per Bal. in add. & vide Inn. in. c. ni si cum pridem. de re nū. Et adde, quod irregularis non contrahit si quis casualiter occidat alium, ut no. Bart. in. l. illicitas. in. g. sicut. ff. de off. præs. ubi dicit quod non nocet, quin ad alios ordines possit ascendere: per. c. nos tua. de homici. & vide ple. per Car. in cle. j. de homici. & xij. q. ubi dicit, quod talis irregularitas non contrahitur: nisi si ex proposito. Et adde, quod irregularis non absoluitur, nisi p Papam. ut in. c. a. in. fi. de re iud. lib. vj. & in. c. j. de sen. ex cō. e. li. quod sine dubio verum est ab ipsa irregularitate sed a peccato bene potest absolui etiam ab inferiori. ut per. d. Card. i. cle. dudū. in. g. deinde. q. vij. de sepul. & not. in c. iij. de clerico ex com. mini. & vide do. Card. in cle. j. in pe. q. de cōsan. & affin. ubi ponit an possit absolui ab Episcopo.

teresset auctoritatem præstās, vel auxilium. Idem secundum Host. si præstaret auxiliū, consilium, vel fauorem, aut operam: vt patet, ex not. in di. c. sicut dignū. de homi. & de cle. pug. in du. c. ij. dicit enim Host. q. si ad clericum spectat iurisdictio, nullomodo debet interesse vindictæ: ne videatur præstare auctoritatem: vt in. c. ex literis. & quod ibi no. de excess. præla. & idē Guli. in Spec. de leg. 5. iuxta. ver. quid si Episcopus. ¶ Ego limitare istum textum glo. & restringere in clericis interessentibus ex sola libidine, seu voluntate. Non enim debent præstare præsentiam istis eis prohibitis: sicut nec alijs spectaculis, vel conuiuijs cōiugiorum: vt in. c. presbyteri. xxxij. di. & in c. non oportet. de conse. di. v. secus autē puto in interessentibus ex iusta causa: puta, quia associant iustitiā dum, ne incidat in desperationem, & rememorantur sibi diuinam scripturam, & confortāt ad patientiam: sicut obseruatur in multis locis. ¶ Tertiò quæro an istud præceptum habeat locum in omnibus locis? Sol. tex. innuit hīc apertē, q. sic: dum hīc loquitur per verbum vniuersale negatiuum: vt patet ibi: *nullus clericus*. Quod enim vniuersaliter loquitur, neminem excludit: vt in. c. solitē. de ma. & obe. & c. si Romanorum. xix. di. & hoc apertē tenet Hostiensis. Dicit enim referre, an sit in sacris, nel ne: si ordinari desyderat. xij. d. c. j. & s. e. clericis. Ego dico, q. etiam si non desyderat ordinari: ex quo enim est clericus, non debet exercere illa, per quæ sequitur sanguinis vindicta: aliter autem debet deponi tanquā irregularis. Nā clericus etiam in minoribus deponēdus est occasiōe delicti: vt in. c. cum non ab homine. de iudi. ¶ Quartò quæro, quid intendat litera in ver. si quis autem, vbi dicitur, quod si occasione huiusmodi statuti. & c. Sol. dicit Ioan. Andr. quod forsan dicit potestas clerico: Tu non vis seruire mihi: nec tibi seruiatur a meis. & sic interdicat sibi commercium suorū subditorum: vel aliter eum grauāt: & hoc satis potest admitti. Sed ego per text. istum dico: q. si potestas, vel alius officialis vellet clericū etiam in minoribus constringere: vt sit minister iustitiæ: puta manigoldus: vel quod debeat dictare sententiā, seu interesse sententiæ: debet ad hoc cōpesci per cēsūram ecclesiasticam. ¶ Quintò quæro, an principiū istud habeat locū siue clericus habeat iurisdictiōē tēporalē, siue non. dicq. sic. nūquā em debet ipse cognoscere, vel dictare sententiā per quā tendatur ad sanguinis vindictā. Debet enim alijs tales causas cōmittere: vt in. c. si. eo. li. vj. dixi. s. eo. clericis. Potest tñ reum flagellis afficere: ita tñ quod non videat tendere ad sanguinis vindictam: vt in. c. in archiepisco. de rap. facit. c. ad audientiam. de fal. & vide quod ibi nota. in glo. fi. & per hoc habes declaratam primam partem. & c. ¶ Venio nunc ad secundam partem, scilicet ad. s. nec quisquam clericus. Et. j. quæro nunquid clericus efficiatur irregularis, si scribat literas, vel dictet pro vindicta sanguinis? dic, quod sic: si ex hoc sequatur mors, vel membri detruncatio: quia dedit auxilium vel consilium: vt dixi in præcedēti parte. vbi vide. Si autem non fuerint prædicta secuta, cessat irregularitas. Sola enim scriptura vt dicit Io. an. in nullo casu cōstituit irregularem scribentē, quanuis aliter puniri possit pro eo, quod exercuit rem illicitā sibi. Iste enim tex. indistinctē prohibet hanc scripturam per clericum fieri: imò disponit vt hoc officium nō committatur clerico in curijs Principum. ¶ Secundo quæro, quid si clericus scribit literas simpliciter: vt alijs capiatur nihil autem fuit scriptum de sanguinis vindicta: tamen ex illa captura fuit secuta mors, vel membri detruncatio clerico ignorante ipsum factum & causam capturæ: an efficiatur irregularis ex hoc? Solutio dicit Hostiē. quod hoc est ei periculosum: quia non consueuerunt homines capi pro nihilo. & lex promotionis non in voluntate, sed in facto consistit. xv. quæstione. j. c. fina. Debit

enim hoc cogitare euenire posse. & ideo hīc dicit quod a in curijs Principum hoc officium non debet committi clerico. Et videtur per hoc velle Hosti. quod talis sit irregularis: licet apertē non loquatur: sed dicat hoc illi periculosum. Docto. tamen sequētes communiter intelligūt Host. in irregularitate. Sed. d. Petr. de Ancharano, dicit se credere, quod ex qualitate personæ eius, qui capi mandauit, clericus dicitur in hoc culpabilis, vel non. Si enim iudex causarum ciuiliū, vel alius, qui non consueuit homines capere pro delicto: sed pro debito hoc scribi mandauit: licet illa captura postmodum moriatur: quia fortē primò erat de crimine condemnatus, vel post illam capturam factam fuit conuictus de crimine capitali. non erit irregularis ille clericus. Secus dicit, si scripsisset literas captionis ad instantiam iudicis causarum criminaliū: vel illius, qui habet cognitionem de ciuilibus, vel criminalibus: tunc enim procederet dictum Hostiē. Mihi videtur, quod sit inuestigandum, quod clericus scribendo literas super captura fuerit in culpa. Nam si dederit operam rei illicitæ, omnia debent sibi imputari, quæ sequuntur: licet sine culpa sua & per casum fortuitum: vt legitur & notatur in. c. tua & c. sicut dignum. de homici. cum si. Vnde si scripsit in causa criminali indubitanter, videtur sibi imputandum: quia istud officiū est sibi interdictum, vt hīc, & vide text. optim. in. c. fina. de homicid. libro. vj. vbi mandatori imputatur mors sequens præter voluntatem suam: quia mandando illorum percuti fuit in culpa. Si autem scripsit simpliciter capturam, credo. quod idem a quocunque sibi iniunctum, si fuit in culpa scribēdo, puta, quia non spectabat ad officium suum: & fuit sibi mandatum ab eo: cui non tenebatur obedire. Debit enim cogitare hoc euenire posse. Nam saltem poterat commēdari in carcere pro aliquo delicto præcedenti ad petitionem iudicis competentis. iuxta nota. per Bartolum in. l. si cui. ff. de accusationib. Secus autem vbi scribendo non deprehenderetur in aliqua culpa, quo casu posset procedere opinio domini Petri. ¶ Tertiò quæro, quid si in causa sanguinis clericus recipiat, vel scribat dicta testium, nunquid efficiatur irregularis? Solu. conclude breuiter post Innocenti. & alios, quod si ex tali scriptura etiam non authenticē facta, vel alia, sequatur mors, vel membri incisio, efficitur clericus irregularis: qui dat auxilium & consiliū & c. vt. s. dixi. & vide quod legitur & nota. in. c. j. l. dist. secus si mors, vel membri detruncatio non fuit secuta: tunc enim scriptura sola non facit quem irregularem: licet clericus possit aliter puniri: quia rē sibi prohibita attentauit: vt. s. dixi. ¶ Quartò quæro, quid si literæ mittantur alicui Principi, vt talē homicidā, seu facinosū, qui in tali hospitio moratur capi facit, & suspēdat. Princeps autē has literas tradit clerico suo legendas, qui literas legit: quibus lectis Princeps fecit capi homicidam & suspendi: nunquid clericus ex sola lectione literarum efficiatur irregularis? Ioann. andrē. & Hostiē. quod sic. Et dicunt quod pro hac parte fuit responsum de domi. Clementem Papam quartum: quia ex lectione sua secutum fuit homicidium: & præstitit auxilium, seu opē ad mortem ipsius. nec prodest, si dicat se ignorasse tenorem: quia debuit literas sibi primò legere. quod & si non fecit inde, quāmcito peruenit ad captionem debuit subticere, & ad literas domino reddere, & dicere: quod tales literas legere non erat officij sui. facit quod legitur & notatur in capitul. sicut dignum. de homicid. & supra eodem. c. clericis. ¶ Quintò quæro, quid si clericus non scripsit, nec dictauit: sed fuit aduocatus in causa sanguinis? Solutio. dicit Ioan. Andr. quod sola aduocatio non facit ipsum irregularem: sed si ex officio aduocationis sequitur vindicta sanguinis, irregularis efficitur siue sit a parte actoris, siue a ceusatoris, & con-

¶ Adde huc quod vbi vertitur poena sanguinis, non cogitur clericus testificari, vide qd no. Host. c. dilectorū de testi. cogē. vbi etiam Io. Andr. voluit id esse verū et in laico aspirante ad clericatum. Anto. Francif. ¶ An clericus testificetur in cā sanguinis, & possit cōpelli ad testificandum in ea. Dic. cas, q. clericus nō potest accusare laicū de crimine coram iudice seculari, vt criminaliter procedatur, vt in c. laicos. & ibi per gl. ij. q. ij. & vide Inn. in. c. cū P. mā conella. de accusa. Imò semper debet protestari, vt euitet irregularitatem: quod non intendit contra talē accusatū pro cedi ad poenam sanguinis, sed tantummodo ciuilitervt in. c. j. de hom. lib. vj. quia non debet impedire aliquo pacto de sanguine vt in hoc capitul. quod adeo verum est, etiam clericis non liceat vim repellere, ita vt alique occidat, vel percutiat: vt per gloss. xxij. q. j. in summa. & habetur in. c. olim causa. de resti. spo. & vide beatū Tho. ij. q. lxxij. arti. iij. ¶ SEB. SAPIA. ¶ Quid si literæ. Quid autem, si clericus releuauit proditorem, qui iurauit interficere Principem, an fiat irregularis, si mors sequatur: vide Abb. in. c. Petrus. in fin. Ange. de Aret. in tract. malefi. in verbo. chehai tradito a tuapatria. vbi late Augu. Arim.

Cap. Sententiam. Panor. super Tertio Decre.

tingat reū occidi: de quo nemini dubiū est, siue sit ex parte rei. & ex hoc cōtingat occidi accusatorē: q̄ se ad pēnā talionis obligauerat: & ideo caueat clericus, ne in causa sanguinis sit aduocatus. de quo vide textum iuncta glo. bona. l. j. distinctione. c. primo, & l. dist. c. si quis viduam. Quid am tamen tenuerunt contrarium, quando fuit aduocatus ex parte rei: quia reum etiam ecclesia defendit. xxij. quæstione. v. c. reos sanguinis. Sed Ioan. Andræ. tenendo primum, dicit quod hoc genus defensionis nō pertinet ad clericum. & contrarium præallega. loquitur de alia defensione: vt no. in. c. inter alia. de immuni. eccle. & c. nouimus. j. de verbo. significatio. Et cum hoc dicto Io. And. transeunt communiter docto. hīc & examinat plenē glo. in. d. c. primo. l. j. dist. c. & concludit hanc opinionem tutiorē esse. & vide quod plenius no. s. c. j. de postu. In clerico enim cui non licet postulare in iure ciuili, hanc opini. puto indistinctē veram: quia cū dederit operam rei illicitę, imputantur omnia, quę sequuntur: vt dicto c. tua. de homicid. & quod ibi nota. Sed in laico vel clerico in minoribus, non prohibito postulare est maius dubium: cū sit ex parte rei, qui principaliter tendit ad defensionem: nō autem vt actor puniatur de calumnia. Absit enim quod ea, quę fecimus propter bonum si præter nostram intentionem quicquam mali alicui accidat, nobis imputetur: vt dicit tex. in dicto. c. de occidēdis. xxij. q̄. v. Facit in simili quod legitur & no. in. c. prælati. de homic. li. vj. fateor, quod prima opini. tutior est: sed ista fortē est verior de subtilitate iuris. ¶ Sexto & vlti. q̄ro in quibus clericis habeat locum. s. iste. Sol. credo, quod in omnibus. Nam tex. iste loquitur generaliter: vt patet ibi: nec quisquam clericus & c. de maio. & obe. solitæ. & facit quod. s. dixi in præcedenti responso. ¶ Venio nunc ad tertiam partē. c. ad. s. nullus quocq̄. In quo primò quęro: dicit hīc, quod clericus non debet præponi ruptarijs & balistarijs, aut huiusmodi viris sanguinis. & c. qui dicatur ruptarij? Solu. dicit Gof. quod hoc verbum fuit formatum ex vulgari loci. & dicit Abbas, quod dicitur à rūpo rumpis: vnde dicit Io. And. q̄ hoc verbū sumitur pro eis, qui præfunt machinis quę tendunt ad rapturam: vnde clericus non debet deputari super illos ministros, cū tendāt ad destructionem & mortem aliorum. ¶ Et ex hoc & ex tex. no. quod clericus non debet deputari Princeps, seu Capitaneus belli. facit. c. clerici. s. eodem. cū iste tex. loquatur indistinctē, puto hoc pcedere siue bellum sit iustum, siue iniustum. Licet enim clericus possit interesse bello iusto, & hortari alios ad pugnam: iuxta no. in. c. sciscitaris. vij. quæstione prima. vbi gl. facit. xxij. q̄. viij. c. omnium. c. vt pridem. & c. penul. de ho. & quod ibi no. de sen. excom. dilecto. libr. vj. cū si. Non tamen debet constitui capitaneus, seu Dux belli acies ordinando, vel similia faciendo: quia hoc non conuenit mansuetudini clericorum. argum. c. conuenior. xxij. quæstione viij. Sentit tamen Innocen. quod præponi debet bello, quod non sit directē ad occidendum, sed ad sua defendēda, vel recuperanda: iuxta nota. in capitul. olim. de resti. spolia. non tamen debet præponi his personis, quę tamē directē sunt quasi viri sanguinum. Sed Hostien. dicit tutius esse: vt nulli præponatur acies ordinando: licet aliter pro iure suo possit esse in bello: vt in iuribus præallega. & hoc vitimū mihi placet: quia vt dixi nō videt hoc officium conuenire clericis. An autem contraueniendo sint clerici irregulares? Credo, quod si bellum erat iniustum, erunt irregulares, siue à se siue ab alijs laicis aliqui occidantur, vel membra mutilentur: quia præstando præsentia præsertim authorizabilē, præstiterunt & auxilium operam ad mortem illorum. Ad hoc facit, quod legitur & notatur. in. c. sicut dignum. de homici. & capitul. ad audientiam. eodem titulo Si autem bellum erat iustum, effi-

ciuntur irregulares ex facto proprio: non autem alieno, puta si proprijs manibus aliquem occiderūt, vel membra mutilauerūt. ad hoc tex. in. c. pe. de hom. & quod ibi nota. Hoc verum, nisi propriam mortem aliter euitare non possent: vt in cle. si furiosus. de homi. de officio tamen quod clericus vsurpauit contra huius capituli prohibitionem, est aliter puniendus: vt. s. dixi. in. c. in. s. præcedenti. ¶ Secundò quæro, quid si quis in bello iusto nō ad impugnationem alterius: sed ad sui defensionem balistario dedit vel ministrare fecit sagittā seu balistā: balistarius autē postea aliquē occidit. nunquid clericus sit irregularis. vel pone: quod ministrauerit alicui lanceam, seu ensē: vel aliud genus armorum, ex quo postea sit homicidium. vel membri detruncatio secuta. clericus tamē vt prædixi non ministravit, vel ministrari fecit hoc ad mortem alicuius. sed ad sui defensionem. So. Innoc. multum super hoc instat. Nam primò videbatur, quod nunquā hoc casu clericus esset irregularis: cū ista nō ministrauerit ad mortem: sed ad defensionem sui & suorū. quod autem mors inde secuta fuerit, imputandum est duritiæ inuadentium. clericus enim non dedit consilium vel auxiliū ad mortem: sed ad sui defensionem. Sed in contrariū facit: quia nunquam licet clerico in bello quantum iusto ministerium, vel consilium ita immediatum ad mortem præbere: vt in. c. quod in dubijs. de pce. & argumentum. j. de pce. & remis. & c. secūdo quia non dat diligentiam quam potest, ne sequatur homicidium: imò potius sicut procurator ministrat & causam propinquam præbet. argument. j. de homicidi. c. ad audientiam. sicut em prohibet clericis p̄esse istis balistarijs vt hīc: ita videt prohibitū parare eis balistas vel sagittas. Et hāc partem sequitur Inno. in istis balistarijs & alijs, qui quasi directē tendunt ad mortem. Ensem autem vel lanceam aliquibus præparare ad sui defensionem, dicit non esse prohibitum quia ista non tendunt ita directē ad mortem: & totum sit defensionis causa. Et cum hoc dicto transeunt hīc Ioan. andr. & alij præter do. Anto. qui dicit se nō facere differentiam inter lanceam & sagittam. sed in hoc articulo distinguit sic: quod extra actum belli præparantur arma offendibilia: vt sunt balista, lancea, vel ensis: & præparans non est irregularis. Aut præparantur in actu belli: & tunc dicit clarius, quod præparans efficitur irregularis: maximē si bellū esset illicitū. Dicit tñ hoc pcedere quando quis sibi p̄parauit prædicta propter defensionem rerum: secus autem si propter defensionem propriam: quia aliter personā suā defendere non poterat: & verosimiliter imminēbat periculum mortis. nihil ad prædicta allegat. ¶ Sed tu aduerte: nam vbicunq̄ clericus verosimiliter nō valet aliter euitare mortem propriam, nisi alium occidat: tunc indubitanter euitat irregularitatem, & peccatum, non solum si alij arma præparat: sed etiam si suis manibus occidat. tex. est apertus in. d. clemē. si furiosus. de homici. sed dubium est, quando poterat aliter euitare mortem: puta fugiendo. vel instabat pro suarum rerum defensione, seu patriæ: & tūc si suis manibus aliquem occidat, vel membrum mutilet, indubitanter efficitur irregularis: vt in clementina, si furiosus. & in. c. penultimo. de homici. si autem præparauit arma ex quibus mors est secuta: & tunc si ad hunc finem ministerium præbuit, indubitanter est irregularis: quia præstitit auxilium in mortem alicuius: vt hīc. in. i. & secūdo responso. & c. periculosē. de pce. di. j. & l. dist. si quis viduam. Nam clericatus reddit clericos inhabiles ad pugnandum etiam cōtra Sarracenos: vt dixi tex. in. c. ex multa. de voto. Aut præparauit arma non in mortem principaliter, sed ad sui defensionem. & iste est proprius casus Inn. qui satis est dubitabilis. Nam cū liceat pro suarum rerum defensione & recuperatione mouere arma, etiā clericis: vt in. c.

¶ Bello iusto. Vtrum liceat clericis pugnare, vel inter esse bello iusto: vi de nō. per Mode. post ipsum Abb. in. c. petitio. de homici.

vt in. c. dilecto. de sen. excom. libro. vj. & c. olim. de restit. spoli. ergo fortius liceat arma alijs prapare ad sui defensionem: nec debet imputari mors sequens: cum in mortem iste non consenserit. facit opti. c. ij. de homici. libro. vj. Sed in contrarium facit, quod clericus non debet pro defensione suarum rerum ad seua: puta ad occisionem, vel sanguinis effusionem procedere: vt in. c. suscipimus. de homici. & ibi bo. text. Item clericus nunquam euitat irregularitatem ex occasione: nisi quando aliter mortem propriam euitare non poterat: vt in. d. clem. si furiosus. ergo praparendo arma pro defensione rerum incurrit irregularitatem, si mors inde sequatur: quia mandato & auxilio suo videtur secuta.

¶ Nec obstat, si dicatur, quod iste non intendebat ad hoc: quia debuit cogitare hoc euenire posse: cum arma in conflictu de facili non possunt mensurari & regulari. Ad hoc alleg. tex. in capi. fin. de homi. lib. vj. vbi dicitur, quod si quis mandauit alicui, vt aliquem verberaret & expresse prohibuit, ne occideret vel militaret: qd si mandarius excedendo fines mandati illud ociderit, efficitur mandator irregularis: quia fuit in culpa mandando verberare. Item quia potuit cogitare hoc euenire posse. & hac no. Et faciunt ad qonem, quam ponit Bart. in. l. si quis mihi bona. §. iussu. ff. de acqui. hare. de quodam nobili, qui recepit iniuriam a quodam. & rediens domum dixit famulo: fac, quod non appareas in conspectu meo: nisi aliquid sentiam. Ille iuit & interfecit iniuriantem. querebatur an dominus debeat puniri, tanquam mandator? & fuit conclusum in quaestione facti, qd sic: quia satis tacite mandauit. & idem dic in clerico familia mandante. quod no.

¶ Tertio circa arte chirurgie quero, quare prohibetur clericis? So. dicunt doct. propter periculum erroris, quod ei inest. Item propter lubricum conscientie. ar. s. de eta. & quali. ad aures. & propter dubium curationis euentum. Præterea, dic, quod est officium seculare: non autem spirituale: merito prohibetur clericis: vt. s. eodem. c. j. Clerici autem debent esse medici animarum, non autem corporum: vt in capitul. cum sit ars artium. de eta. & qualita. militare Deo, non autem seculo. vt in. d. c. reprehensibile. xxij. q. viij. & indignum est, & iniustum si promiscuis rerum artibus turbentur officia: vt in. l. consulta diuina. C. de testa. ¶ Conclude ergo, quod clericus non debet artem chirurgie exercere: vt hic. Et aduerte, quia tex. loquit de sacerdote Diacono & Subdiacono. Io. and. intelligit de subdiacono facto vel fiendo. Sed ego miror, quare sicimpropiet literam. vnde ego dicerem qd in sacris constitutus omnino potest ab hoc officio compesci. & si attentauerit, poterit puniri quantuncunq; mors inde secuta non fuerit: quia officium sibi prohibitum exercuit: vt vt. s. dixi in præc. §. Et idem intelligerem in constituto in minoribus competenter beneficiato. argumento in ca. j. de postula. & s. tetigi. & si mors inde sequatur vel membri detruncatio,

arcebitur a promotione fieda. Et idein esset in laico, quando puenit ex culpa sua, vel conscie tia eum de hoc remordeat. ar. in. d. c. ad aures. Ex quo em illud officium non est sibi a iure phibitum, no debet sibi imputari euentus mortalitatis sine culpa sua contingens: vt in. d. c. ad

aures. & quod not. in. d. c. tua. de homicidio.

¶ Sed circa artem Physicę potest dubitari, an indistincte clericis prohibeatur. dicerē sic: qd religiosi & dignitate constituti ac sacerdotibus & alijs, qui prohibentur scientiam physicalem audire, hoc exercitium videtur prohibitum. de quibus in. c. non magno. s. eod. & j. eo. c. prox. Prohibetur enim eis studere in hac scientia, propter exercitiū. Vñ ex quo phibet studiū, videt eis phibitū exercitiū: ar. c. tuę. de pcu. & l. oratio. ff. de spō. & in reg. cū quid. & quod ibi no. Io. An. in mercu. de regu. iur. li. vj. In alijs verò si sunt in sacris, vel beneficiati, dicerē idē, si habent cōpetēter, vnde viuant: quia nemo militans Deo. & c. vt in. c. j. s. eo. dixi. Constituti verò in minoribus vel in sacris non beneficiati: non crederem eis hoc officiū interdictum. arg. j. de postu. Item, quia non reperitur eis hoc exercitium interdictum. & facit tex. in eo, quod prohibet eis istam arte chirurgie, quæ adustionem, vel incisionem inducit: sed in physica istud cessat. vnde non ita cōtingit periculum mortis directe in physica, sicut in chirurgia.

¶ Sed quæro, an exercens hanc artem chirurgie efficiatur irregularis? siue sit clericus, siue laicus. Solu. conclude breuiter dicta doctorū sic: quod si mors, vel membri detruncatio inde non sequitur: nemo illorum irregularitatem incurrit. arg. in cle. si furiosus. de homici. Sed clericus exercēs contra prohibitionem istius capituli, poterit puniri: vt. s. dixi. & dicunt doct. quod si monitus non emendauerit, poterit deponi. Si verò sequatur mors, vel membri detruncatio, clericus prohibitus omnino efficitur irregularis, etiam si non fuit in culpa: quia dedit operam rei illicitæ: ideò imputatur casus inde contingens: vt in. d. c. tua. de homi. & quod ibi not. Laicus autē nō ex quo in culpa nō reperit. de quo dicendum, vt in. c. ad aures. præ alleg. secus autem si fuit in culpa: quia imperitia imputat medico. vt. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offici. præf. ¶ Venio nunc ad vltimā partem: scilicet ad §. nec quisquam. & quæro qualiter fiebat purgatio in aqua frigida? Sol. dicunt doct. quod implebat vas aquæ tantæ profunditatis, quod excedebat altitudinem hominis: & ponebatur purgatus super ea: & dimittebant eū cadere: & si non attingebat fundū vasis, innocēs indicabat: aliter indicabat nocēs. In feruēti verò aqua vel ferro cadēti fiebat, qñ quis per illa non ledebatur. ¶ Vltimò quæritur, quid appellatur monomachia? Solu. dicunt doct. quod est singularis pugna. & dicitur a monos: quod est vnus: & machia. quod est pugna: quasi vnus & alteri⁹ pugna sicut duellū, qd duorū bellū. Ad esse enim pugnae duo necessariò requiruntur.

SYMMARIUM.

- 1 Excommunicatio, an irrogetur ipso iure per ista verba: videtur ab omnibus tanquam excommunicatus.
- 2 Clerici & alij religiosi audientes scientias prohibitas, sunt excommunicati: nec promouentur sine licentia Papæ.
- 3 Forum quis sortitur ratione delicti.
- 4 Ignorantia crassa & supina non liberat quem a pœna.

Q Q iij

¶ Vide plenius de ista. q. p. ipsum met. Pañ. in. c. ex literis. per illum tex. j. de excus. Pre la. cum his, quæ ibi not. addidi. & his adde do. August. de bonofian c. schis de arim. in. addi. ad Aug. de Arc. in lib. maleficiorum. super glo. Sempronium mā datorem. & c. in antepe. colum.

ZACHARIAS.

¶ Adde plenius me quod no. in a. post. ad istū post alios in. c. ex literis. nu. iij. in versic. famulus cuiusdā nobilis. j. de excus. Præla.

SEB. SAPIA.

¶ Ad qonem. Vi de Bal. in. l. multū col. ij. C. si quis alte. vel sibi. Alex. in consi. j. incipit. viso processu. co. si. in. iij. volu. & late per Augusti. ar. in tracta. Angel. de maleficijs. in ver. Sempronii mandatorē. col. penul. & pulchrē de clarat. Iaso. in. l. j. col. vj. C. de fer. fu gi. vbi id Bar. in. d. §. si quis bona. dicit procedere tribus concurrentibus: vt ibi per eū.

ZACHARIAS.

¶ Arcebitur a promotione fienda. Adde quod no. in apost. ad istum m. c. ad aures. nu. ij. in versic. irregularitatem. s. de etate & qualita.

Cap. Super specula. Panor. super Tertio Decre.

- 5 Privilegia studij Bononiensis concessa studio Senensis, an extendatur ad privilegia futura: & an sublatis privilegijs studij Bononiensis sint sublata privilegia studij Senensis.
- 6 Privilegia concessa primis, si illa conceduntur secundis, quæ sint reuocata à primis, an censeantur reuocata à secundis.
- 7 Theologia & ius canonicum fraternizant, & sunt magis privilegiata, quàm ius civile.
- 8 Clerici audientes scientias prohibitas: an sint excommunicati non expectatis duobus mensibus: & idem de alijs religiosis. 12.
- 9 Religiosi studentes in scientijs prohibitis: & ante duos menses conuertunt se ad Theologiam, non autem reuertuntur ad claustrum, euitant pœnas huius capituli.
- 10 Excommunicatus non potest esse procurator.
- 11 Clerici, vel religiosi studentes in scientijs prohibitis, excommunicati, an debeant absolui ab Episcopo proprio, an ab Episcopo loci, ubi studet.
- 12 Religiosi audientes scientias prohibitas in claustro, an incurrant pœnas istius decretalis.
- 13 Religiosi audientes scientias prohibitas semel, vel bis causa honorandi amicis, non incidunt in pœnas: nisi frequenter audirent. 15.
- 14 Religiosi, an prohibeantur legere leges civiles, vel physicam.
- 15 Leges civiles conferunt multum scientiæ Theologicæ & canonicæ: & in studio camerario possunt à religiosis videri.

BSB. SAPIA

a ¶ Probabiliter. Quid autem, si dicatur: nullus ei communicet. ponit Car. in cle. fina. in princ. in. iij. q. de sen. exc. v. b. dicit quod sunt verba late sententiæ refert & sequitur Fe. in c. Rodolphus. co. xxj. in princ. s. de rescri. & ibi plura de similibus verbis.

Super specula. ¶ Hoc

summa. Constitutio Turonensis concilij puniens religiosos audientes leges, vel physicam, est canon late sententiæ & incidentes in illam, debent per ordinarios puniri. hoc primò. ¶ Secundò extendit dicta constitutionem ad habentes dignitates & personatus & ad presbyteros: & pars huius de magi. & priui. super specula. Diuiditur in quinque partes Primò ponitur decifum exordium. Secundò ibi: contra. relatio Turonensis concilij. Tertiò ibi: verū. op. variæ circa illud. Quartò ibi: vos. determinatio. Quintò ibi: quia verò. constitutionem extendit. ¶ Casus literalis. Alexander Papa statuit in concilio Turonensi. eo. c. nō magno. cōtra regulares personas exeuntes ad audiendum leges, vel physicam: vt nisi intra duos menses ad claustrum redirent: si cut excommunicati, ab omnibus vitaretur: & in nulla causa, si patrociniū præstare voluerint audiantur: reuerfi ad claustrum in choro, mensa, capitulo, & cæteris vltimi fratrum existant: & spem omnem promotionis amittant: nisi forte ex misericordia sedis Apost. sed quia nonnulli propter diuersas opinio. quorundā excusationem assumebant: volens Papa, vt deceterò ipso facto sententiā excommunicationis incurrant, quatenus tam Dicecesani Episcopi, quàm capitula ipsorum, & alij in quorū dicecesi tales commorantur: publicè denuntient eos excommunicatos & prædictis pœnis obnoxios. Verū quia dominus Papa Theologia studiū desiderat ampliari: vt fides catholica circuncincta sit muro inexpugnabili bel-latorum: quibus resistere valeat venientibus

ex aduerso, statutum concilij Turonensis. extendit ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Prepositos, & alios clericos personatum habentes necnon presbyteros: nisi intra spatium præscriptum destiterint, & appellatione postposita præcipit obseruari. Ber. ¶ Nota ibi: ad audiendum. iuncto. c. non magno. s. eodem. quod scholaris audiens vnam scientiam & in ea studens dicitur eam legere. Nam cum. c. cum magno. loqueretur de religiosis exeuntibus ad audiendas leges, vel physicam, hoc cap. illam constitutionem referens dicit de audientibus. Ius enim interpretans debet intelligi secundum ius interpretatum. & de hoc aliquid j. ¶ Nota a secundò, quod probabiliter potest dubitari: an per ista verba sicut excommunicat⁹ ab omnibus euitetur & c. proferatur ipso iure excommunicatio. Nam. c. non magno. loquebatur per ista verba: tamen insurgent opinio. variæ. Papa autem expressè hoc voluit declarare: & dixit, quod deceterò tales forent ipso iure excommunicati: & sic Papa noluit probabiliter præteritos ligari ad hoc. vide circa intellectu huius verbi deceterò: quod no. glossa. in cap. vno. de postu. præ. in verbo. deceterò. & qd in. c. si. de spon. duo. Ex quo credo, quod si hodie similia verba proferantur à iure, vel ab homine: non deberet dici indistinctè, quod inducât sententiā ipso facto: cum Papa solū fuit in casu nostro illa verba interpretatus: & cum vtar præsertim hoc verbo, volentes. quod nō est iuris antiqui declaratiuum: sed noui iuris inductiuum: vt notat glossa. in clementina. vna. de officio vica. & in clementi. vna. de rerum permu. Ex coniecturis autem poterit hoc deprehendi iuxta nota. in capitulo primo. de iudi. sic intelligo quæ dixi in dicto capitulo, non magno. Ex prædictis infero etiam dominum Anto. hinc non bene dixisse: qui in quodam notabili dixit, quod per talia verba iure prolata fertur ipso iure excommunicatio. Non enim ponderauit prædicta, quæ ex coniecturis pos-sunt accidere: vt interpretatio fiat, quod sit canō late sententiæ. credo, quod si materia subiecta est grauis verosimiliter pōderata, erit canon late sententiæ: aliter secus. argum. in clementi. exiui de paradiso. s. item quia. de verborū significationibus. Si autem proferuntur ab homine, considerabimus an proferens esset in actu ferendi sententiā excommunicationis vel ne, vel quid simile. ¶ Nota tertiò, quod incidentes in excommunicationē in casu huius. c. non possunt ad aliquos honores sine Papæ dispensatione promoueri. & hoc apertè innuit litera ibi: totius spem promotionis. & c. vnde pōdera verbum. totius. & sic nec ad ordines, nec ad beneficia promoueri poterunt. argum. c. solitæ. de maiori. & obbedi. & xix. distin. c. si Romanorum. ¶ Nota quartò quod delinques in loco studij sortitur forū illius Episcopi, in cuius dicecesi deliquit: & hoc est generale, non autem speciale in casu huius cap. Ad hoc quod legitur & nota. in. c. quod clericis. de foro. compe. & in. c. postulasti. eodem. ti. Quid dicendum respectu absolutionis fiendæ: dicā infra. ¶ Nota quintò quatuor pœnas, quas incurrunt religiosi & clerici prohibiti audire leges & physicam. & hodie multi illaqueantur: præsertim

¶ Sortitur forum. hoc est verum in foro cōtentioso: vt not. in apostil. ad istum post eū in. c. j. nu. iij. in a. post. in ver. differe. rentia inter forum contentiosum & poenitentiale. j. de rap. & incen. & vio. eccle.

sertim cū credant studium in hoc à Papa priuilegiatum: quod in veritate non est. Nā cum esset scholaris Bononiæ, fui deputatus cū quibusdam alijs ad videndum omnia priuilegia illius studij: & inuenimus, q̄ de audiendis liberè legibus à personis hīc prohibitis, fuerat priuilegium pluries concessum ad tēpus. x. annor. tantū: quod tempus tūc diu erat elapsū: & tamen multi prohibiti studebāt in legibus eredentes priuilegium fuisse perpetuū. † Nec per hanc credulitatem euadebāt poenas hīc expressas: cū essent in culpa in non videndo prius priuilegium: ex quo attentabant actum à iure prohibitū. videtur enim crassa & supina ignorantia, quæ non excusat etiam à pœna excommunicationis: vt in. c. ij. de consti. lib. vj. & c. ij. de temp. ordi. eo. lib. vnde videt affectata ignorantia: vt ibi dicitur. & hoc not. ¶ An autē hodiē illud studium Bononiæ sit in hoc priuilegiatum, ignoro. sed instruantur volentes audire in illis scientijs per prædicta. Et per hoc dico, q̄ caueant studentes in hoc studio Senensi. Nam hoc studium tale priuilegium specificè non habet: sed Papa concessit priuilegiū, quod habet studium Bononiense. ¶ † An autem per hanc concessionem, veniāt priuilegia postmodum concessa in studio Bononiensi: res nō est sine dubio: sed dico, q̄ debent diligenter ponderari verba vtriusq̄ priuilegij: maximè priuilegij cōcessi ad instar alteri⁹. & vide de hac questione per Bal. in. l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. vbi refert Gul. formasse quæstionē in his terminis. Papa concessit studio Tholosano omnia priuilegia Parisiensis studij: querebatur, an venirent priuilegia postmodum concessa studio Parisiensi. & determinauit Gul. q̄ non: quia priuilegium non extenditur ad non cogitata verosimiliter: sicut sunt ea, quæ postea accidunt. Sed Bal. ibi distinguit, quod aut priuilegium fuit concessum sub determinatione tēporis: puta, quia concessit priuilegia concessa illi studio: & tunc restringitur secundū priuilegium ad iam concessa. Aut fuit cōcessum cum extensione: quia concessit cōcessa & concedenda, vel per similia verba: & tunc est clarum, q̄ priuilegium debet extendi ad postmodū concessa. Aut concessio fuit facta per verba indefinita: & tūc si potest apparere de mente ex aliquibus verbis, illa seruanda est: vt in. c. intelligentia. de verbo. sign. Aliās autem in dubio cū Gul. vt non extendatur ad postmodum cōcessa: cū priuilegium contra ius concessum sit strictè intelligendum & interpretandū secundum verba. c. porro. de priuilegijs. & nota prædicta: pro quibus remitto te ad not. in simili in cap. quia circa. vbi tex. opti. de priuileg. vbi vide. & per Ioā. an. in regula, cum quid prohibet in Solu. quæstionis. de regu. iur. lib. vj. ¶ † Sed quæritur circa prædicta: quid si reuocarentur priuilegia studij Bononiensis, nunquid tacitè videantur reuocata priuilegia studij Senensis, cū sint concessa ad instar illorum? Gul. in. d. l. priuilegia. tenuit quod nō: quia iam fuit quæsitum ius studio Senensi: ideo non cessat per reuocationem aliorum priuilegiorum. & idē ibi Bal. Dicit tamen, q̄ quandoque ratio se habet per modum causæ faciendæ: quandoq̄ per modum causæ essentia. Primo casu sufficit, quod

ratio fuit tempore concessionis: quia tunc habuit suum effectum consummatum: vt in casu nostro. Secūdo casu destructo vno, destruitur & reliquum. arg. in. l. fina. ff. de accep. & obscure loquitur: vt ipsemet fatetur. sed vult dicere, q̄ quandoq̄ ratio concessionis non dependet à futuro: quādoq̄ sic: vt. s. ¶ Aduerte, quoniā hæc faciunt ad quæstionem nota. quam posuit glo. in clem. dudum. de sepulturis. in verb. concessionem. vbi datur potestas fratribus absoluendi: ita tamen q̄ nō habeant ampliorem potestatem, quā curatis parochialibus sit à iure concessa. ¶ Quærit ibi nunc glo. an Episcopo restringente potestatem parochialium in aliquibus, quæ sibi reseruat: videatur per consequentiam restricta potestas fratrum? determinat ibi gl. q̄ sic. Sed certè dubitari potest de illa determinatione: & potius tenerem oppositum per prædicta. Item per verba illius clemen. vbi Papa dat potestatem fratribus tantam, quanta à iure est concessa curatis sacerdotibus. vnde pondera verba à iure & tempore cōcessionis. veniunt ergo omnes casus præter illos, quos ius specialiter reseruauit Episcopis. Papa autē non habuit ibi respectū ad constitutiones Episcoporum, quæ variantur secundū loca & tempora, & in facto consistunt. arg. de consti. c. j. libr. vj. cum simi. & nota bene prædicta. ¶ Nota vltius ex text. q̄ studium theologiæ debet esse magis priuilegiatum, quā ciuile. Facit ad not. in. c. fraternitati. de clericis non resid. & in. c. super specula. de magi. Et credo posse attendari, q̄ studium iuris canonici non excludatur ab hoc favore: quia scientia canonica est pars diuinæ. Est enim in multis extracta ab auctoritatibus noui & veteris testamenti: vt dicit tex. in. c. qualiter & quando. de accusat. vt patet ex ipsius inspectione: & maximè in decreto. Hinc appellatur in multis locis ius diuinum: vt in. c. nimis. de iureiurā. & c. j. de iur. calum. & quod ibi not. ¶ Vltimò not. multa nomina, quæ sonant in personatum: vt patet in verbo, ad Archidiaconos. Et quid sit personatus, & in quo differat à dignitate: vide quod dixi in. c. de multa. de præbendis. ¶ † Expediam primò gloss. applicando dicta doctorum quatenus congruè ad illas applicari poterunt. Primò igitur quæro, quando incipiunt currere isti duo menses, de quibus in textu. Solut. glossa secunda, quod à tempore huius constitutionis seu publicationis. & idem tenet glossa penulti. dicens, quod hodiē cessat istud tempus duorum mensium: cū hæc constitutio iandudum fuerit publicata. Et sic aperte innuit, quod hodiē studentes in his facultatibus interdictis, ipso facto sine exceptione alicuius temporis sunt excommunicati: & istis pœnis & alijs hīc contentis obnoxij. Aduerte tamen latius colligendo, quæ scribunt docto. hīc, & super text. quia materia sparsim posita ingerit difficultates: vt dicit textus! suprā in procemio huius compilationis. In hoc enim passu tres reperiuntur opiniones principales. ¶ Prima fuit glo. Secunda est huic proxima. Nam dixerunt quidam, quod olim secundum concilium Turonense, assignabatur istud tempus duorum mensium: sed hodiē per istum text. hoc fuit innouatū & sancitū: vt ipso facto incurrant excommunicationē. per

vel vti. publ. vt in c. super eo. de of. fic. deleg. nisi forsā cōsuetudo esset in contrarium: quia priuilegium tunc debet interpretari secundū cōsuetudinem: quæ etiā esset cōtra ius commune: vt no. Ant. de But. in. c. testificari. de sepul. & Bar. Cēpo. Vero. olim præceptor meus, in rubr. de ver. sig. in iij. q. vlti. q. o. prin. ¶ Res nō est sine dubio. Adde hæc q̄ posita esse per Gul. de cug. & de cisam, q̄ intelligatur concessa tantū quæ tūc habebat, in aut. oia priuilegia. & ibi in apo. Celsi. in vers. quæ tūc habebat. nu. j. C. de epis. & cleri. Facit quod not. in apost. ad istū in. c. pro illorū. nu. ij. in vers. pōt cōpetere dominium. s. de præben.

SEB. SAPIA. ¶ Papa. hæc refert Ias. post Alex. in l. j. col. iij. versicu. per istā dictionē, per omnia. ff. de lega. j.

¶ Sed hīc quæro, de tali quæstione: pone q̄ Papa cōcessit priuilegium monacho, q̄ possit per trienniu au dire leges. Item monach⁹ audiuit post eā leges per annū: deinde recessit de studio: & stetit p̄ quinq; annos, vel plures: & postea reuertitur ad studiū: an poterit cōplere trienniu, nō obstā. interuallo? Arch. determinat q̄ sic. in. c. frater noster. xvj. q. j. Sed contrariū videtur tenere Bal. in. l. non solum. in prin. ff. de excusa. tu. vbi ponit hanc q̄onem in terminis: & vide quod ipse notat in. l. si quis ita. ff. de cōd. & demon. & facit quod not. Ioā. de lig. in. c. ad apostolicam. de reg. & c. Antoni. Francif. ¶ An quādo aliqui cōcedit priuilegium per trienniu, nunquid possit illo vti per trienniu interpollatum: an verò intelligatur, q̄ illo vtiatur continuato tēpore? Dicas, q̄ aut talis vsus priuilegij solū habet præiudicare Principi concedenti: & tūc debet intelligi & interpretari largo modo cōtra Principem: vt in regu. benefi. de cōstitu. ¶ Prim. Si autē tendet ad præiudiciū priuati: tūc debet strictè interpretari: vt min⁹ noceat, quā fieri pōt. Nā tunc Princeps intendit tertio præiudicare: nisi expressè dicat: vt in l. si. C. si contra ips

Cap. Super Specula. Panor. super Tertio Decre.

tex. ibi: vt decetero ipso facto. &c. Sed Goffr. non placuit hæc opinio per istum tex. in fine li-
tera. vbi videtur conseruare illud tempus: vt
patet ibi: intra spatium præscriptum &c. Et hoc
dictum Goff. tenuit Vin. & placuit Inn. sed in
c. non magno. tenuit ipse Inn. primum scilicet,
vt hodiè sit facta innouatio. & idem Hosti. hinc
respondens ad istum tex. in fine, quod non lo-
quitur de religiosis: sed de secularibus clericis.
Ioan. an. & domi. Ant. simpliciter transeunt re-
citando. ¶ Tertia opi. principalis fuit Vin. qui
dixit etiam hodiè tempus duorum mensium ha-
bere locum, & illud currere ab exitu ipsius mo-
nasterij hac de causa: vt audiant has scientias in
terdictas. & idem Inn. Pet. & Abb. & hoc quo-
ad religiosos: quo ad seculares verò currit ab
inceptione auditus: & cum hac opinione tran-
sit Ioan. an. hinc super glo. & hanc partem sequi-
tur do. Card. & do. Pet. de Ancha. tum, vt eui-
tetur iurium correctio: tum, quia istud capitu-
lum venit ad declarandam pœnam: & ad eius
augmentum disponēs: vt excommunicatio in-
telligatur inflicta ipso facto. In alijs ergo rema-
net concilium Turonens. immutatum. argumē.
in l. præcipimus. C. de appel. in fine. non ergo
incurrunt excommunicationem, nisi post la-
psum duorum mensium: etiam si certum sit an-
te eos ad monasterium redire non posse. argu-
c. commissa. de elect. lib. vj. secundum eos. Hæc
eandē opinionem videtur tacite formare Ioā.
and. in text. super verbo, redierint. vbi reiectis
quibusdam opinionibus, cōcludit qd istud ver-
bum sicut, positum in c. non magno. induce-
bat difficultatem & opiniones, quæ recitatur
hinc: quasi illi essent sicut excommunicati eui-
tandi: non autem essent excommunicati. Vnde
erant opinio. an illud verbum esset similitudi-
narium, an veritatis expressiuum. & ideò dicit
qd ipso facto essent excommunicati. & hæc opi-
nio. verissima. Non ergo intendebat hinc Papa
tollere beneficium duorum mensium: sed so-
lūm, vt non requiratur sententia ab homine fe-
renda. cū enim hoc veniat ad declarationem
illius, non debemus intelligere, quod voluerit
in aliquo corrigere: præsertim, quia pœnæ sunt
potius molliendæ, quàm exasperandæ: vt in re-
gula odia. & in regula, in pœnis. de regulis iur.
libro sexto. &c. statutum. de electio. libro vj.
Præterea facit tex. in fine. vbi in secularibus re-
tulit se ad tempus præscriptum: non ergo erat
sublatum: quia aliās oportuisset de nouo appo-
nere tempus. Item Papa hinc voluit in pœnis re-
ligiosos & istos seculares æquiparare: vt patet
ibi: hoc extēdi volumus. ergo debet esse æqua-
les etiam in tempore vinculandi: aliās enim es-
set disparitas in pœnis. & not. has meas cōfide-
rationes, quæ iudicio meo multum restringūt.
& per hoc est sublata opi. Hostiē. & aliorū. Ad
opi. glo. dico, qd euidenter est falsa. per c. nō ma-
gno. vbi Papa voluit expressē hoc tempus cur-
rere non à tempore constitutionis: sed à tēpo-
re exitus: vt patet in verbo, si verò exierint.
vbi refert se ad illos, qui exierint & intra duos
menses non redierint. vnde possibile fuit, qd ob
hanc causam nō exierunt post annum. Si enim
tex. assignasset illū terminū his, qui iam exiuis-
sent: tunc posset glos. procedere. ¶ Sed circa
hoc quæro, quid si religiosus exiuit causa audiē-

di leges: postea mutato proposito contulit se ad Theologiam? So-
lut. dicit Inn. qd sibi non prodest ad pœnas euitandas: sed oportet,
quod redeat ad monasterium: iuxta dispositionem huius capituli
& sufficit ita scriptum esse. Dicit tamen, qd si abbas significaret ei,
quod iret ad Theologiam: qd tunc censetur reuersus ad claustrū:
licet verba in hoc non sonent. ff. de in ius vocan. quāuis sicut pur-
gatur vitium furti, re apud furem remanente de autoritate do-
mini. ff. de vsuca. si furt. Sed si postmodum Abbatis mandato de-
serto iterū redit ad leges, incidit in hanc pœnam ipso facto: secun-
dum eum. Mihi non placet primū dictum: puto enim, qd licet exi-
uerit causa audiendi leges, ex quo tamen mutato proposito contu-
lit se ad scientiam permissam, non incidit in pœnam: licet non re-
deat ad monasterium. Moueor: quia cessat hoc casu ratio consti-
tutionis: de qua in c. non magno. s. eod. in versi. vnde, ne occasio-
ne. vbi dicitur hoc statutum emanasse, ne viri spirituales munda-
nis rursus actionibus inuoluantur. Quæ ratio prorsus cessat, si ab
his actionibus mundanis desistant: præsertim non inchoando.
Nam constitutio præsertim pœnalis cessat cessante ratione con-
stitutionis: vt l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patronatus. vbi casus.
Si enim constitutio pœnalis extenditur per identitatem ratio-
nis: vt in l. tertia. ff. ad Tertullianum. potius debet cessare cessan-
te ratione: vt in capitu. cum cessante. de appellationibus. Item ces-
sat hoc casu fauore Theologicæ facultatis. Præterea Deus mutat
sententiam peccatore mutante vitam: vt in cap. incommutabilis.
xxij. q. iij. ergo idem in constitutione ecclesiæ. argu. c. vt nostrum
prodeat. in princip. vt eccle. benefi. Et ad istum tex. in eo, qd requi-
rit, quod redeat intra duos menses: dico, qd habuit respectum ad
effectum, quando scilicet dedit operam scientiæ interdictæ: vel
stat in illo proposito. Nam verba debent intelligi cum effectu, præ-
sertim in pœnalibus: vt in l. j. §. hæc autem verba. ff. quod quisque
iur. & de pœni. distinc. j. c. hæc autem verba. ¶ Oppo. & videtur,
quod etiam cessante hac constitutione monachi & canonici regu-
lares debent repelli à patrocinando: nisi pro monasterio &c. vt in
c. ij. de postu. Solu. glo. iij. sentit, quod hinc repelluntur tanquā ex-
communicati: ibi repelluntur ratione religionis. Hæc solut. non
multum satisfacit, nisi verbis. vnde Goffr. dicit, & melius: quod
in casu huius capituli non admittentur isti, etiam pro monasterio
suo, & Abbate impetrante pro eo, quod sunt excommunicati: aliter
nulla esset pœna: secundum eum. Hæc ratio est bona: sed non
quatenus se fundat super excommunicatione: quia tunc nullum
esset hinc speciale. ¶ Cum quilibet excommunicatus repellatur
patrocinando: vt in d. capi. decernimus. de senten. excom. libr. vj.
vnde intelligo text. istum, qd quantūcūq; isti sint absoluti: tamen
in pœnam non debent in aliqua causa admitti ad patrocinandum
etiam in casibus, in quibus aliās religiosi admitterentur. iuxta no.
in c. ij. de postul. & in c. cum. l. & A. de re iudica. Puto quod pro
monasterio, pro pauperibus: secundū Ioan. & Philipp. hinc. & not.
hoc vlti. Et vide quod not. in d. c. ij. sicut enim quantūcūq; sint
absoluti non possunt promoueri absque dispensatione sedis apo-
stolicæ: vt hinc. & in dicto capitu. non magno. ita nec ad patroci-
nandum admitti: ne exerceant scientiam contra prohibitionem
iuris didicimus. ¶ Glossa in verbo, presbyteros. in effectu facit
duo. Primò quærit, an prohibitio ista habeat locum in habenti-
bus personatus, non curatum? Secundò, an habeat locum in ha-
bente ecclesiam parochialem, si aliās non esset presbyter. Ad pri-
mum respondet, quod sic: quod mihi placet: quia ista litera loqui-
tur indistincte: nec ad esse personatus requiritur quod habeat ani-
marum curam: imò contrarium probatur in capitu. dudum. ij. de
elect. Ad secundum dubium respondet etiam affirmatiuè: hodiè
dictu, vt est determinatum in capitulo primo. eodem tituli. libro
sexto. vbi declaratur contrarium: nisi ecclesia parochialis sit ple-
bania sub se habens capellas: vt ibi dicitur. ¶ Glossa in versiculo.
spatium. fuit declarata super gloss. ij. quo ad primam partem: sed
in secunda parte quærit, nunquid Episcopus possit illos absolue-
re. & concludit, quod sic. ex quo conditor canonis absolutionem
sibi non reseruauit. Idem etiam tenet Goffr. Inno. & Hosti. qui di-
cunt, qd vterq; Episcopus poterit absolvere: scilicet ille, in cuius
diocesi studet: & Episcopus proprius ipsius excōicati. Abbas
tenuit

ZACHARIAS.

¶ Excommunica-
tus repellatur. Ad
de Spe. in ti. de re
scrip. præsentia. §.
ratione formæ. ver-
fici. sed quid si cō-
tra procuratorem
& versi. item exci-
pitur, qd impetrās
& quid si nō fuit
exceptum, an tra-
stabitur proces-
sus cum eo factus
vide eundem tit.
de aduo. §. j. ver. j.

ten uir contrarium quo ad Episcopum proprium, per
not. in. c. pen. de offic. delega. ¶ Ego dico latius sic: quod aut
queritur de proprio Episcopo: & teneo, quod poterit ab-
soluere. per. c. nuper. de sent. excom. & si hoc facere uult
in propria diocesi, res est sine dubio. Aut uult absoluere
in diocesi aliena: & hoc casu uidetur tacite uoluisse Ab-
ba. quod non possit per illud. c. penul. Sed ego alter Abb.
dico tibi contrarium: quia cum hoc casu non requiratur in
absolutione cognitio causae, est iurisdictionis volonta-
ria, quae potest exerceri extra territorium: ut in. l. ij. C.
de offi. procon. not. in. c. nouit. de offi. leg. Et hoc aperte
in absolutione uoluerunt ibi Inn. Host. & Io. de lig. in cle.
quauis. de foro compe. gl. tamē in. d. c. nouit. uidentur
vacillare, sed debent reduci ad concordiam per supra di-
cta: an scilicet fiat cum causae cognitione, an sine. Ad ca-
pitul. penultimum dicas, quod loquitur in legatis volen-
tibus absoluere in casibus reseruatis Papae iure singula-
ri, qui non possunt, nisi secundum limitationem ibi tra-
ditam. Aut queritur de Episcopo, in cuius diocesi stu-
det: & tunc in religiosis credo, quod non possint: quia
nisi redeant ad monasterium non uidentur contriti: cum
constitutio Turon. concilij arctet ut redeant ad mona-
sterium: nisi aliud dicamus in excommunicatione pro-
pter periculum, ne decedant in via. ar. c. qua frōte. de ap-
pel. In clericis uero secularibus poterit: tum, quia in sua
diocesi deliquit: tum, quia ratione residentiae dicitur Epi-
scopus proprius. argu. eius quod de sacerdote curato di-
cit gl. no. in cle. j. de priuil. ¶ Ultimo gl. querit, an oēs
12 poenae statutae contra religiosos, habeant locum in secu-
laribus clericis hic prohibitis. Et tandem concludit, quod
sic. & hoc uidetur indubitabile: cum tex. in extendendo
illam constitutionem, loquatur ibi in plurali: ut patet ibi:
hoc extendi uolumus. & c. Vnde derisorium esset dicere,
quod comprehendat partem poenarum, & non omnes. ubi
enim uerba sunt clara, cessat interpretatio. l. ille, aut ille.
de leg. iij. & l. non aliter. eo. titu. & c. fina. de verbo. signi.
Et hanc opinionem sequuntur hic communiter doc. Nam
ex contrario sequeretur: ut dicit Io. And. quod qua ratione
non incurrunt illas, de quibus in glossa ita nec reliquas.
13 ¶ Nunc gloss. explicatis pro declaratione tex. & mate-
riae submittam aliqua hic per doct. tacta. Et primo que-
ro, quid si religiosi non exeant claustrum, sed in claustro
existentes audiunt, vel legunt facultates hic prohibitas?
Sol. Inno. sentit, quod tales non ligantur poenis hic contentis
per text. hic & s. eod. c. non magno. qui disponit contra
exeuntes claustrum. Hostien. dicit procedere quo ad uer-
bum: secus quo ad mentem. de quo hic in versicu. quia uer-
ro. Adducit in arg. opti. pro & contra. c. inter cetera. de
offic. ordi. & dicit, quod haec indigent declaratione: consuluit
tamen, quod in hoc dubio debent tales se reputare liga-
tos. argumē. c. illud. de cle. excom. mini. Exitus enim mo-
nasterij uidetur secundum eum, quod fuerit causa impul-
sua huius constitutionis. sed causa finalis fuit: quia istae
scientiae non conueniunt religiosis: cum & exercitium
sit eis interdictum ut in. c. ij. de postu. do. Anto. sequitur
primum dictum Inno. quia poenae sunt odiosae: ergo re-
stringendae. de poeni. distin. j. c. poenae. & quod legitur &
not. in. c. statutum. de elect. libr. vj. ¶ Aduerte pro dicto
Hostien. facit text. hic in fin. ubi clericis secularibus pro-
hibitis non ponderatur exitus ecclesiarum. unde in eis di-
cunt doct. super text. quod spatium duorum mensium
computatur a tempore auditus. Si ergo in secularibus
procedunt poenae ubicunque audiant, vel studeant: ergo
fortius idem dicendum in religiosis, quibus principaliter
istae scientiae fuerunt interdictae: ut. s. eodem. c. non
magno. argumen. in authenti. multo magis. C. de episco.
& cleri. & c. cum in cunctis. de elec. & est haec fortis con-
sideratio: sed nihilominus sequor dictum Innocen. quia

constitutio poenalis non est amplianda: imò restringenda
adeo: ut non ueniant illa, quae ex lata uerborum significa-
tione possunt comprehendi: ut probatur in cap. cum in
cunctis. de elect. iuncto. c. si compromissarius. eo. ti. libr. vj.
& c. statutum. eo. titu. & libr. quod ibi not. Ioan. And. qui
idem not. in regula. odia. de reg. iur. libr. vj. in mercu. Sed
text. in. c. non magno. de religiosis loquens, & iste illam
constitutionem referens, loquitur de religiosis exeunti-
bus monasterium causa audiendi leges, & non redeun-
tibus intra spatium duorum mensium: ergo non debet
habere locum poena in non exeuntibus, sed studentibus
vel legentibus in claustro: licet aliter male faciant: cum
uerba hoc non patiantur. Pro hoc uide text. in simili in
clem. ne in agro. §. quia uero. de statu regu. iuncta gloss. in
versicu. ipso facto. Nec obstat. si dicatur eandem esse ratio-
nem in non exeuntibus: quia primo negari potest hoc:
cum magis delinquat religiosus exeundo claustrum ex
causa illicita, & deserendo monasterium. argumen. xvj.
q. j. placuit. quam rem ipsam illicitam in monasterio at-
tentando. cum hoc ultimo casu committat unum pecca-
tum, & in praecedenti duo: merito magis fuit ibi in poe-
na exasperandum. ar. xxiiij. q. j. c. non afferamus. ff. de poe-
nis. l. respiciendum. facit quod not. Ioan. and. in dicta re-
gula. odia. Item facit quod not. Ioan. Andrae. in. c. dispen-
dia. de rescrip. libro. vj. ubi uult, quod data aliqua iden-
titate rationis debet habere locum dispositio legis, sed
non ipsius poena. Non obstat. quod dicitur in secularibus
clericis. Primo, quia ipsi non habent monasterium. ¶ Se-
cundo dico, quod non esset peccatum in eis attentare,
quod si in domibus studerent in istis, quod euaderent
has poenas: quia text. iste in versicu. quia uero. solum uo-
luit extendere constitutionem Turon. concilij ad istos
habentes personatus. & c. ut ergo ista sit uera extensio de-
bemus facere illam: cum omnibus suis qualitatibus, scili-
cet quando exeunt proprios lares causa audiendi has scien-
tias, & effectualiter eis dant operam. Nam constitutio
poenalis non est multum laxanda: maxime cum ex se scie-
tia, non est mala: sed necessaria ad regimen uniuersalis ec-
clesiae saltem in temporalibus: ut j. dicam. & per hoc faci-
lius deciduntur quaestiones sequentes. ¶ Quaro ergo
14 quid si religiosus canonista, vel Theologus vadat ad Prin-
cipium amici incipientis in legibus, vel physica causa ho-
norandi amicum? Solu. dicit Innocen. quod non est suum
hoc interpretari, cum quantum ad uerba damnetur haec
lectio & auditio: putat tamen, quod Papa responderet
talem ex mente non ligari: quia uerba sunt cum effectu
intelligenda: maxime in poenalibus. l. j. §. haec autem uer-
ba. ff. quod quisque iuris. & c. relatum. de cle. non residen-
Sed ego dico tibi, quod etiam quo ad uerba talis non in-
cluditur, nec ligatur: & miror de Hostien. qui ita ad cor-
ticem uidetur ponderasse literam. Nam text. iste. & c.
non magno. disponit in religiosis exeuntibus causa au-
diendi leges: scilicet ut principaliter in eis studeant cau-
sa proficiendi: ut clare probatur in capit. non magno. in
princip. ubi dicitur, quod isti nolebant audire leges sub
praetextu ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, &
medicinam occasione languentium fratrum. Et subiicitur
ibi, quod ne occasione scientiae uiri spirituales iterum
inuoluantur mundanis actionibus: ideo statutum fuit
& c. Quae omnia cessant in quaestione nostra, quando re-
ligiosus existens, praesertim in studio vadit causa hono-
randi principium alicuius amici. Nam uidemus quod
pro amico monasterij potest religiosus assumere procu-
rationem, seu aduocationem etiam in foro seculari:
quia in consequentiam tractatur utilitas monasterij: iux-
ta notata per Innocentium, & alios Doctores in. c. cum
I. & A. de re iudicata. ergo fortius liberum & licitum
15 est ire ad honorandum principium amici. ¶ Sed qua-

SEB. SAPIA,
¶ Quod data. Ad
hanc doctrinam
Ioan. Andrae. uide
quae scribit Ias. in
l. j. C. de in ius vo-
can. & in. l. penul.
ff. eo. tit. & ibi de-
clarat & limitat,
ut per eum.

Cap. Super Specula. Panor. super Tertio Decre.

ritur tertio quid si ille, qui incepit legere, habet paucos socios propter id, quod religiosus vult eum continue honorare. Sol. dicit Hosti. se non admittere talem honorem etiam si legentem extraordinarie vellet. tamen semel in septimana honorare: & hoc ut omnis fraus excludatur. alleg. insti. vi bo. rap. §. sed nedum talia, & ff. de transa. cum hi. & de diuor. quanto. cum si. Placet mihi dictum Hosti. quoniam iste faceret in fraude: & cum hoc exigeret continuationem duorum mensium per predicta: sed ubi faceret sine fraude, dico secus per supradicta: & satis videtur de mente Hosti. Fraus autem poterit deprehendi ex coniecturis: ut in c. ij. de renun. lib. vj. l. doli. C. de dolo. ¶ **¶** Quarto quero nunc quid persona ecclesiastica hic prohibita, possit aliquibus priuatim in camera leges, vel medicinam legere. Sol. Hosti. concludit, quod non: & quod talis non euadat poenas hic positas: quia hoc studium prohibetur & lectio: ut hic iuncto. c. non magno. §. eo. Lex enim non debet esse imposita verbis, sed rebus: ut in c. commissa. de ele. lib. vj. ¶ **¶** Ego dicere, quod aut legit in monasterio proprio, & non incurrit poenas: de quibus hic: per ea, quae §. dixi de studere in monasterio. post Inn. & in alijs quonibus. Aut extra monasterium: & tunc pendet ab alia questione: an c. non magno. habeat locum in legente, seu docente. Hosti. videtur velle, quod sic. & Io. an. hic super versic. student. ubi dicit, quod istis religiosis prohibetur auditus: ut hic in prin. & lectio: ut §. c. non magno. & studium: ut hic in versi. non verum. & idem sentit Io. And. in reg. cum quid. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Sed in quaestione solutione videtur illud restringere magis ad religiosos respectu legendi, quam ad clericos seculares: quia iste tex. de secularibus loquens non repetit de legente, de quo fecerat mentionem text. in c. non magno. §. eo. Formauit, enim ibi Io. an. quaestione in privilegio concessio studio, ut personae alias prohibita possint ibi libere in his scientijs interdictis studere: an per hoc videatur data potestas capiendi doctoratum, & legendi magistraliter. Et post multa concludit, quod ante factum tenendum est, quod non: cum omnia ista videantur in istis iuribus procedere a pari. Ideo privilegium odiosum non debet extendi ultra casum concessum. Facit quod not. gl. in c. si canonici. de offic. ordi. lib. vj. Sed post factum putat, quod secularis clericus non sit censendus ligatus: quia haec iura expresse non prohibent ei, nisi auditum seu studium. Ex quo ergo conceditur per privilegium, quod possunt libere ibi studere: ergo videtur sibi concessum illud, quod venit accessorie ad studium scilicet facultas assumendi doctoratum: & per consequens legendi. Sed in religiosis dubitauit: quia c. non magno. iuncto isto, videtur eis prohibere lectionem, auditum & studium. Vno ergo concessio, non veniunt alia specialiter prohibita. arg. in l. quod vero contra rationem. ff. de legib. Et quanquam videantur haec subtiliter dicta, si quis vellet hunc passum considerare, posset dicere contrarium. Et aduerte queso diligenter. Nam dico, quod c. non magno. non loquitur de legentibus. i. docentibus, sed de addiscentibus. unde ponitur ibi legere, largo modo: quia omnis qui studet: ut proficiat, legit. Pro quo facit aetymologia vocabuli. Nam dicitur lex a legendo: ut dicit Isidorus. v. aetymologiarum. & ideo Io. an. super regula, nemo potest. lib. vj. in mercu. hoc aperte probat ratione literae in d. c. non magno. Dicitur enim ibi, quod religiosi exeunt ad audiendum leges & physicam, sub praetextu consulendi languentium fratrum corporibus: & ecclesiastica negotia fidelius pertractandi: & sic ut possunt proficere. & edocti agerent predicta. Hoc etiam apertius probat litera huius cap. quae referens mentem, & quasi verba illius constitutionis, ubi illa dixit de legentibus: ista vero declarando dixit de audientibus: nec est verum quod ista prohibeat auditum, & illa lectionem: ut voluit Hostien. de quo miror: quia haec litera solum venit ad decla-

randum illam. nil autem adducit de nouo, nisi quatenus quod religiosi incurrant excommunicationem ipso facto. & quod haec constitutio extenditur ad habentes per sonatum & ad presbyteros: ut hic, & eodem modo dicitur de studio. Nam ponitur hic studium, pro ipsis studentibus, scilicet addiscentibus. Nam studium magis conuenit addiscentibus, quam docentibus: Studere enim, est valde cupere: hinc literarum studia dicta sunt a cupiditate lectionum: ut no. Archid. in c. in nona. xvj. q. vij. vn de quod prius hic dixerat de audientibus, postea subiicit de studentibus: quasi audientes sint studentes. ¶ **¶** Quare concludo, quod cap. non magno. & istud solum loquuntur in audientibus, seu studentibus addiscendo. & isti sunt, qui incurrunt poenas predictas. Legentes autem. i. docentes, non puto incurrere has poenas: nec etiam illos qui non student, ut addiscant: quia verba illis non conueniunt: ut patet ex predictis. & a verbis constitutionis poenalis non est recedendum: ut §. dictum est: praesertim cum non putem in eis procedere, & militare rationem, quae est in addiscentibus. Nam addiscens videtur moueri malo zelo. s. ut inuoluatur rursus actionibus mundanis in patrocinando & similibus: ut innuit tex. in d. c. non magno. Item fauore Theologiae: ut ex quo in actu addiscendis est melius, ut det opera Theologiae: sed ille, qui prius scientiam istam didiscit docet, non facit, ut inuoluatur actionibus mundanis: imo communicat alijs scientiam in se bonam & necessariam ad regimen orbis. Facit quod not. gloss. in cle. ij. de magi. in verbo honorem. vel praesupposito, quod peccet: non tamen tantum, quantum ille, qui nunc incipit addiscere: merito non debet in eo habere locum poenarum dispositio. Et per hoc dicerem, quod privilegiatus: ut in his scientijs possit studere: videtur privilegiatus ad id, quod sequitur ex studio: scilicet ad doctoratum sumendum, & per consequens ad legendum: cum in doctoratu detur potestas legendi: ut not. in d. cle. ij. & in l. magistros. C. de profes. & medi. lib. x. hoc tamen est magis dubitabile: & ante factum consulerem abstinendum. ¶ **¶** Vltimo opponitur contra literam & predicta. videtur enim, quod minus legitime prohibeatur religiosi, & maxime praelatis studium scientiae civilis. Nam §. in proemio huius compilationis mandatur: ut omnes in iudicijs & scholis utantur hac compilatione: ergo mandatum censetur omne id, sine quo illud explicari non potest: ut in c. prudentiam. de officio delegati. & l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procura. sed non possumus uti, nisi illam sciamus. Scire autem non possumus, nisi studeamus in illa: sed studere, & perfecte intelligi non potest sine notitia scientiae legalis: cum multa sint in hac compilatione & scientia canonica, quae minime intelligi valeant, nisi data scientia legali. praesertim cum multae leges sint incorporatae in Decreto. ergo debet illarum studium permitti: maxime cum lex civilis sit pars diuinae & Theologicae scientiae: & locum suum necessario obtinet in ecclesia, saltem quo ad regimen temporalium, quae non sunt contemnenda. decimasecunda quaestione prima. capitulo. videntes. prima quaestione tertia. capitu. si quis obiecerit. unde leges dicuntur sacratissimae. l. leges sacratissimae. C. de legib. & alibi dicitur, sanctissima. ut in l. j. ff. de varijs & extraordi. cognitio. & per ora principum Deus dicitur illam promulgasse: ut in cap. fin. xvj. q. iij. & l. fin. C. de praescrip. xxx. vel. xl. anno. Sol. Hostien. formauit hic contrarium. Et refert, quod Roff. beneuenta. in rub. de rap. post principi. dicebat, quod Papa cum duobus suis consiliarijs fecit, sicut vulpes faciunt, quae damnant cerasa, cum illa comedere non possunt. Et dicit, quod ad regimen ecclesiae scientia civilis est summè necessaria. Et profecto satis inhoneste locutus est de Principe: & recordari debuisset de c. super specula.

SEB. SAPIA.

¶ Potestas. Vide Pet. de Ancha. in cons. vlti. inci. ortum dubium. ubi dicit, quod licet Papa concessa, ut in certo studio clerici possint audire leges, includit etiam facultatem accipiendi doctoratum. quod refert & sequitur, & alia allegat ad hoc propositum do. Felin. in c. cum dilecta. col. antepen. versi. amplia predicta. §. de rescrip.

cula. de priuile. vbi dicit, q̄ raro occurrunt causæ eccle-
siasticæ, quæ nō possint canonicis statutis expediri. Ideo
Host. dixit hīc, & melius ad contrariū: q̄ materia legum
in canonibus contenta, poterit sine principali studio, le-
ctione, & auditu legū haberi, & declarari per libros iuris
civilis, qui haberi licitè poterunt: & sic per studiū came-
ræ ad hoc principaliter nō ordinatum. sed in fine melius
intelligendi scientiam canonicam, poterit quis cōtrario
satisfacere. ¶ Et nō. hoc vltimum, q̄ licitum est religio-
sis & alijs hīc prohibitis habere libros civilis scientiæ: &
in eis in camera studere ad finem intelligendi melius ca-
nones: non autem principaliter propter ipsam civilem
scientiam acquirendam. Pro hoc allego bon. tex. in. c. tur-
bat. & c. si quis grammaticam. & c. de quibusdā. xxxvij.
dist. Nam cuius finis bonus est, ipsum quoq̄ bonum est:
j. q. j. c. nō est putanda. Est enim scientia addiscenda prin-
cipaliter propter Deum & bonum publicum. Per scien-
tiam enim mūdus illuminatur, & ad obedientiam Deo
& ministris vita subiectorum informatur: vt dicit text.
in aut. habita. C. ne si. pro pa. Et indubitanter qui ad hūc

finem eam addiscit, consequitur nedum famam in hoc
seculo, sed mercedem maximā in futuro. In cuius finem
altissimus nos & omnes alios tam præsentes, quā po-
steros scientiæ insistentes dirigat per suam ineffabilem
clementiam.

*Commentariorum Abbatis Panor. in Ter-
tium Decretalium Librum,*

FINIS.

Regestum.

ABCDEFGHIJKLMNOPIQRSTUVWXYZ
AABBCCDDEEFFGGHHIIKKLL
MMNNOOPPPQ. Omnes sunt quater-
niones, demptis PP & QQ ternionibus.

LVGDVNI,

Excudebat Mathias Bonhomme.

qui volebat et expresse subdit quā dōationem iussit in suo robore permanere. Dicit aliquis ista verba in suo robore magis officium fori si officere possunt quā proficiant: nā suum robur non est nisi per antecedens sed antecedens est conditionatum: ergo videtur conditio repetita. vt. C. de collat. l. vt liberis in fi. sed ad hoc rñdeo q̄ dicta conditio est impossibilis reuocato legato. et iō nō videtur repetita ista impossibilis conditio in testō: vt. ff. de manum. testa. l. si. ff. de verbo. obli. l. si ita stipulatus. §. grifogonus. imo plus dico q̄ si esset expresse repetita q̄ impossibilis nō viciaret vltimam voluntatem que fuit vt dicta fori perciperet res donatas: vt. insti. de heredi. insti. §. impossibilis: et plene legitur et nō. in. l. i. ff. de condi. insti. et in. l. i. C. de his que pe. noie. Ex quibus infero cōcludent et firmit q̄ deā fori pōt deā res dōatas vendicare cum fructibus iniuste perceptis de rebus dicte donatricis nec hic mora desideratur q̄ fructus p̄tinā ad agētem iure domini: vt. ff. solu. ma. l. si mora: et ibi per Iaco. de are. et ff. de rei vendica. l. solum. §. menz. tñ bōfidei pos. nō tenetur nisi fm distinctionem notatā. ff. de rei vendica. l. fructus.

Ego Baldus.

Do tibi cētum vt des mihi decem p̄ alimentis singulo anno q̄ piractus sit iste et an sit usurarius vel ne: et an dies interpellat pro homine ita q̄ a die morte veniat interesse.

Consilium. ccccxxxv.

Cum si quo n̄ christi nomine. Filiū regitur: se

quitur in t̄minis infra scriptū. Et primo pro in formatōe vertuag. Causa supponitur. quoddā statū civitatis Mediolani disponēs in effectu q̄ in casibus in quibus venit interesse de iure cāonico sacramētū petentj habeatur pro plena probatione vsq̄ ad certam summam.

Supposito predicto statuto supponitur factus seu narratō q̄onis. Et verū est q̄ quidam dñs Masiolus dictus niger de Aliprandis et quedam dña Johāna de Castellio no fuerant vir et vxor legitimi ex quibus ori sunt in lucē qdā Ambrosius insensatus dña Osina perolus et Masiolus dictus petēus omnes eorū filij legitimi et naturales. Decessit dictus masiolus cōditō testō in quo inter cetera legauit dicte domine Johāne certas quantitates bladōrum lignorum et certarum aliarū rerū pro suis et dicti Ambrosij filij insensati alimentis annuatim p̄standis durante vita ipsorum maris et filij et post huiusmōi testamētū et legatum supra scripta dña Johāna suo et curatorio nomine ipsius Ambrosij eius filij insensati eius filij ex vna pte et supra scripta Osina perolus et masiolus ex altera per compromissum deuenierunt ad certos arbitros qui inter ipsas partes eorum sententiam arbitralem ptulerunt condemnatoriam ipsorum osine peroli et masioli ad prestationem certe pecunie quantitatj annualē eidem dñe Johāne: suo et dicto curatorio nomine vigore predicti legati toto tempore vite ipsorum domine Johāne et Ambrosij.

Presupposito statuto civitatis Mediolani disponente in effectu quod in casibus in quibus venit interesse de iure canonico sacramētū petentis habeatur pro plena probatōe vsq̄ ad certam summā. proponitur q̄ quidam Thomasellus de voluntate cuiusdā Masoli suscepit se animo novandi debitum cuiusdam annualis prestationis fiende cui dam dñe Johāne et proinde recepit centū ducatos auricā sustinendi onus dicte annualis prestationis cuius obligationem in se suscepit animo novandi vt p̄dicatur quos flos. cētum predictus Thomasellus eidem Masio solo solvere et restituere promissū quicūq̄ mortua deā alimentaria que alimentaria postea decessit iam sunt viginti anni.

Modo queritur nunquid a tempore mortis dicte alimentarie possit peti aliquod interesse et nūquid de ipso interesse credatur sacramento ipsius masioli secundū formā dicti statuti. Circa hāc q̄onē est cōsiderandū quis contractus fuerit iste do tibi cētū vt. x. des quolibet anno domine Johāne pro suis alimentis et ea mortua mihi restituas totam quantitatem dictorum centum. nam si iste est contractus mutui dicta. x. soluta quolibet anno extenuant sortem quia hoc videtur factum in fraudem usurarum: vt nō. ff. si cer. peti. l. rogasti is. §. si nbi. Si vero iste est contractus depositi iuris ē cum fuerit translātum dominium: vt. ff. de posui. l. dispensationum: nam licet verba dicant mutuum dantes nihil inde sperantes: tamen idem est in quolibet contractu simili vt extra de usuris. c. nauiganti. Quo dāt iste contractus fuerit contractus mutui vel depositi videtur gl. ordi. ff. si cer. peti. in. l. cum quid. Ex hoc sequitur q̄ cum ista. x. annua conuersa fuerint in vtilitatem dicti Masio: liqui tenebatur ad dictam annuam quantitatem q̄ dicta annua quantitas debeat cēseri usuraria prauitas: nā q̄ quid accedit sorti est usura et non refert virum solvatur mihi mea voluntate et voluntate vt. l. solutj. §. solutam. ff. de pignora. actj. Ex hoc inferit q̄ ex isto contractu facto in fraudem usurarum non debetur interesse de iure canonico: q̄ non est contractus licitus. In contrarium videtur q̄ etiam in contractu mutui venit interesse de iure canonico et civili ista est gl. ordi. in. l. i. C. de summa trinitate que dicit q̄ papa sub hoc interesse dat litteras nec mirum q̄ mora debitoris non debet nocere creditori vt. ff. de in lit. iurādo. l. n̄ mus: nam vt ibi patet speciale est in pecunia q̄ propter morā veniat interest ex re q̄ interesse ita re nō cadit i q̄tate nec repit q̄ de re talis disponat p̄riū ergo stādum est illi legi. Preterea iste p̄ctus nō est p̄ctus mutui neq̄ depositi sed est contractus innominatus ex quo oritur actio ei qui numeravit: q̄ ex parte sua contractum impleuit vt. ff. de p̄di. ob caz. l. si pecunias. §. ii. cū sequēbus: et q̄ iste fuerit contractus innominatus apparet ex forma q̄ do vt des: vt. ff. de p̄scrip. verbis. l. naturalis. Sed posuo hoc q̄ iste contractus valuerit tam de iure civili q̄ de iure canonico illud huic dubium est virum debitor teneatur ad interesse: nam interesse non venit nisi ex tempore morte: vt. ff. de usuris. l. mora. siquidem ergo debitor non fuit interpellatus et sic non fuit in mora non pōt peti interesse vt. l. vinū si cer. pe. si autem fuit interpellatus tenendo q̄ contractus iste fuerit iustus contractus. ar. ff. de usuris. l. fidei. §. cū pollidius tunc veniret interesse et standū ēē sacramēto inspecta qualitate personarū et cōsuetudine loci vt. ff. de eo q̄ cer. lo. l. iii. §. si. super quo probando sufficeret sacramētū fectū dū formā statuti. **M**odo superest videre virum sine alia interpellatione tēpus mortis dicte alimentarie interpellat pro homine et videtur q̄ sic q̄ dies interpellat pro homine: vt C. de contrahen. et cōmittē. stipu. l. magnā siue sit dies certa an et quādo siue incerta. vt nō. ff. de verbo. obli. l. si ex legati causa cum. l. sequenti. et hoc nō. Et in dicta. l. magnā in vltima questione: sed dominus Bar. in. l. ita stipulatus la grāde de verbo. obli. dicit q̄ dies conditionalis non inducit moram: q̄ non debet vna dies inducere obligationē et moram: q̄ existētia conditionis habet purificare obligationem: vnde sicut obligatio pura nō interpellat: sic nec existētia conditionis. Sed ad hoc posset responderi q̄ dictum Bar. intelligitur in cōditione et die incerta an et qñ sed quando obligatio est ab initio certa an sed non quādo tunc a principio est orta obligatio et postea declarata die talis dies interpellat pro homine ar. ff. de condi. indebiti. l. nam et si cum morar: et qd̄ ibi nō. dummodo debitor sciat vel scire debeat diem extitisse: q̄ hoc requiritur ad contrahēdam moram ex casibus incertis: vt. ff. si cer. peti. l. qd̄ te. Ista questio est multum dubia tam in primo puncto: virum

E

iste contractus sapit usuraria p̄uitatē q̄ in fo p̄icto s̄ mo
ra z a talibus p̄uibustutius est abstinere: si de iure ciuili si
est dubiū q̄ p̄uis valz: vi. ff. de v̄bo. obli. l. Qui rome in
prin. ad quod ē facit ex de dōa. inter vi. z vxo. c. p̄ p̄as: s̄
illud. c. p̄t alr intelligi: vi. ibi no.

C Ego Baldus.

C Prohibito facta institutio certa quantitate ne plus pe
tatur cum non habeant in suam legitimam: an faciāt testa
mentum nullū. Itē si r̄ si testator erat usurarius manifestus
Itē si r̄ iussus de restituendo hereditatē nō capaci. Item
si legatū capelle p̄struende nō fuit adimpletum: vtrum he
redes sunt p̄uandī an capelle an venientibus ab intesta
to accrescat hereditas.

C Consiliū. ccccxxvi.

In christi nomine. Testator instituit
filia in certa quantitate. Item dī q̄ rogauit dōs h̄des vni
uersales in secreto de restituendo nō capaci z q̄ uia fidem
accommodauerūt testator mortuo testatore. j. anūm capel
la nō fuit p̄structa. Ex his insurgunt quatuor dubia. pri
mū dubiū ē an testamētum valuerit z allegatur q̄ sic q̄ ne
pouibus ex filia fuit relicta iure instōnis. in p̄rium allegat
q̄ fuit relicta minus legitima z p̄hibiti plus petere: vnde
dicta instō singularis que p̄hibz ius accrescendi redigitur
ad instar simplicis legatū: z sic testamētum non valet: vt in
s̄. aliud quoq̄ capitulū: in aug. vt cum. de ap. cogno. z no.
C. de inoffi. testa. aug. nouissima. z. ff. de vulg. substi. l. cū
ex filio in p̄n. z in l. filii. ff. de lega. p̄stan. sol'o non stan
do in fm̄oe veritas ē q̄ dictū testamētū valz q̄ z testator i
stituit et in vno nūmo valz testamētū nec p̄t dici filius
nepos p̄teritus z est ista glo. singularis. ff. ad trebel. l. si
qs p̄ore: z est rō q̄ sicut testator nō p̄t in debito bonorum
subsidio grauamē apponere: ita nec aliqua prohibitionez:
vt. C. de inoffi. testa. l. Quī in p̄ioribus: z l. scimus. item
est rō demonstratiua q̄ ius agendi ad supplementū succe
dit loco antique querele inofficiosi. vt. C. de inoffi. testa. l.
omnimodo. z l. si quis filium. s̄. si sicut. ergo testator non
p̄t prohibere querelā inofficiosi: ita nec ius supplementi.
Ex hoc sequuntur due conclusiones: prima q̄ qui instituit
filium in legitima nō dī decedere intestatus q̄ h̄de vni
uersali repudiante totum ei accrescit. secūda cōclusio ē q̄ ex
quo decedit pro pte testatus de necessitate decedit in totum
testatus q̄ nō p̄t testator ex aliqua sui ordinatione dece
dere pro parte testatus pro pte intestatus. Et ideo in h̄di
tibus inuito testatore h̄z locū ius accrescendi: ista est glo.
ordi. ff. de acq. here. l. si fuus cōis ab extero: s̄ in legatis
z fideicomis. bene p̄t p̄hiberi ius accrescēdi. vt no. in l. di
uus. s̄. si. ff. de usufructu sane in herede singulari instituto
in re certa sic distinguitur: aut ē talis q̄ non p̄t querelare te
stamētum iure veteri: z tunc p̄t p̄hiberi. vt. ff. de here. in
sti. l. quotiens. s̄. si duo. Aut p̄t q̄relare: z tūc secus. iste ē
casus notabilis in aug. vt cum de ap. co. s̄. certum. z ista ē
allegatio mea antiqua z satis p̄t iri p̄ ambages: ista ē ve
ritas. Secūdo q̄ritur dī enim testamētum non valuisse q̄
erat usurarius manifestus nec p̄stat q̄ solēnter fuerit cautū
de restituēdis usuris: nā lz dicatur q̄ cautō fu. rū p̄stata. o. vi
cario episcopi: tñ non constat de vicariatu: lz notarius po
nat ista v̄ba q̄a dī alr cōstare de manifesto q̄ per ista ver
ba enunciatua. vt in. c. si papa de p̄uile. li. vi. z in. c. cum i
ure de offi. dele. s̄ in hoc articulo dico q̄ p̄sumitur pro
instō: vt no. in l. i. C. de fide instr. z iure aste fisci. li. x. z
maxime tali rōne q̄ iurisdicō vicarij est ordinaria iurisdicō

tio z p̄ ordinaria iurisdicōe p̄sumitur lz alr nō p̄betur q̄
uis secus sit in Delegato fm̄ io. an. Ad hoc. ff. de offi. p̄e
to. l. barbarius. z quod no. in l. i. C. q̄ z aduer. quos pau
denuissime allegata p̄ dñm Biliolum: facit quod legiur
z no. xvii. distin. nobilissima. p̄terea nō procedit ista ex
ceptio non est vicarius nisi adiutur nec in possessione vi
cariatus fm̄ composola. Nā exceptio nō est sufficiens cū
sufficiat sola quasi possessio officij: vt in. c. p̄sultatōibus de
iure patro. itē sciēdū est q̄ tā de iure q̄ de cōsuetudine suf
ficiat aliquam quantitatem exprimi adiecta clausula genera
li omne z quicq̄ z maxime de incertis. vi. l. statuliber. ff.
de statuliberis. al' s̄ oporteret usurarium describere in cau
tiōe totū codicē rōnum quod est ridiculū z insuetū z quo
dāmodo impossibile z maxime in articulo mortis. vi. C. q̄
testa. fa. p̄st. l. hac consultiissima. s̄. at cum humana. Ter
tia q̄o virū accōmodata tacita fide de restituendo non ca
pati possit obicere alijs q̄ fisci: puta venientes ab inte
stato: z dicēdum est q̄ non. ista est glo. singularis. ff. fami
heret. l. is cōsequēter. s̄. i. z rō ē q̄ deducti ius tertij. i. fisci.
quod est impossibile cū non habeāt mādātum a fisco. itē
cū nō simus corā iudice fisci: nec sit p̄is fisci p̄onus. p̄te
rea nō sufficit q̄ testator dixerit restituatis nō capaci nisi ad
hoc stipulatōe vel cirographo se astinuerint q̄ nō p̄st fa
cere q̄ testator nō loquat: vt le. in l. lucius. s̄. intestato de
lega. l. i. z l. in tacitis: z. ff. de p̄ba. l. cum tacitj: z. ff. de iure
fisci. l. non intelligitur. s̄. tacite. Quartū dubiū ē q̄ capel
la nō fuit p̄structa in anūm a die mōitōis cōstōnis episco
palis. Sed hic p̄siderādū ē ip̄simis q̄ dēā p̄stō si arat he
redes nō habētes scientiam testamēti: vnde de dēā scientia
dī p̄ari. vi. C. de epi. z de. nulli in v̄bo pro sua p̄scientia.
hoc z bar. ff. de infami. in l. genero: z p̄batur expresse in
l. vltima. ff. de decre. ab ordi. facit. fo sciēdum est q̄ requi
ritur mōitio iudicis cū quo durius agitur q̄ cū mōitōe sta
tuti: vt extra de testa. s̄. si h̄des: z in aug. de here. z sal. s̄.
si qs autem nō implens. Tercio p̄siderādū est z subtiliter
aduertiēdum q̄ si nō p̄ p̄structam capellam deberet h̄is
p̄uari deberentur bōa applicari ip̄i capelle: vt. l. penult.
C. de legatj. sed certe alia rōe bōa nō deberē applicari di
ctis nepotibus q̄ testōr disponēdo circa eos limitate z cūz
prohibitōe ne plus peterent eos a beneficio p̄dictae autē
tice exclusi z excludere potuit: nam notabile est q̄ proui
sio dicte autētice nō h̄z locū in his p̄sonis q̄ vēiūt p̄ volūta
tē testōris: vt in aug. de heredi. z sal. s̄. ex h̄datōs p̄dicta. l.
q̄ volebat. ff. de h̄di. insti. z ar. ff. de p̄di. z demō. l. mulie
ri z tūio. ex q̄bus inferitur q̄ p̄siliuz egregit Docto: is do
mini Bilioli de cautellis de Cremona v̄ficat in qualibz
sui parte z vltra p̄dicta ex rōibus suis p̄uēntissime all' aq̄

C Ego Baldus.

C Si fuit commissus articulus sup omnibus ita q̄ nulla lis
āplius z cōsultor sup aliquibus p̄saluit z sup nōnullis refer
uauit ius litigādi: an valeat tale cōsiliū: z de isto met p̄si.
l. mā p̄ncipali. vi. dī p̄si. ccclii. z i p̄si. cccxx. z i p̄si. cccxxi.

C Consiliū. ccccxxvii.

In christi nomine. **C** Quē
tiōis cuiusdā territorij: necnō dñij z possessiōis
z quasi int̄ nobiles de gabiaō z cōitatē gabiaī ex vna pte
z cōitatē z hoies fontaneti ex alia sup q̄bus qdē qōibus
pprietatj z dñij z possiōis z quasi fuit diutius litigatū z te
stes vtriusq̄ partis recepti z pro z p̄ p̄batū siue assertum
p̄ testes vtriusq̄ ptis finaliter cā fuit cōmissa cōsulenda q̄
busdā magnis viris z articulus cōmissionis p̄tinebat cas
z lites occasione finij z territorij. z cetera z omnia z singu
la ita z talit̄ q̄ sup ip̄so lata snia āplius nō interneniat ali
qualis dubitatō verum dicti cōsultores cōsulerunt sub
hoc forma partem conuentam v̄z cōmūe fontaneti ēbere

utatem venditis ponendi: ff. de penis. l. hodie. De
terea minus agitur quando in rixa: et sic: ut ita dixerit: ab in
aduertere an. mo. q. quando ex premeditato et inuito consi
lio: ff. de pe. si. l. respiciendum. §. delinquunt: maxime
ergo huius rei arbitrium in pectore potestatis sedet ut tamē
inclinet in minorem partem fallit in. l. i. C. de rap. vir. in
qua. l. cum si. speciale. ergo in contrarium est ius comune
vi. ff. de leg. l. singulare et. l. virum. ff. ad. l. p. o. p. e. i. a. m. de pe
riculis et. l. et si amicus de adul. et.
§. inis.

Explicit tertia pars consiliorum clarissimi et excellentis
simi t. z. cesarei q. Pontificii luminis domini Baldi de
Perusio ex proprio originali suo exemplata. Apprime
correcta per spectabilem Jurisconsultum. d. Joannē An
tonium de Sanctis ciuem Buxiensem. Et impressa inge
nio ac solertia Bonini de boninis de Ragusio palma
te. P. d. i. d. u. s. Febuarii. Anno salutis incarnationis.
M. cccc. lxxxi.

Buxie.

Registrum.

a
Prima alba
incipit tertia pars
beneficio fori
ad hoc potestatem
b
terat olim
ter appellationem
bus alternatue
quid iuris
c
obli. l. centesimis
ferre totaz
l. res
datarius sue.
d
nunc et homines
cuius mater
agnatorum
In christi nomine
e
tertia ratio
ecclesia. au. g.
tudinis quia
In christi nomine
f
§. matrimonium
bus habetur
ditiis suis
ea scriptum

g
ciant ubi
satisfacta. cogan.
Quia ista
competit ei
h
dicta prima
an alius
proben legitima
proba. per mas
i
l. si de certa
non determino
ualet vi. C.
si relictus
l
emphiteoti
at confessio
positio deb
auctoritate
m
p. oubio
consilium. cccv.
in continenti
tri. §. si cuius
n
si factus
tem socil
tem de milite
bus demon.

n
plus alterius
ponitur seuerior
ex successione
mine creditoris
o
legitime vi. C.
statuti sepius
et expiratoribus
verba generalia
Consi. cclxxii
AAAAA
ptatis an.
sup. predicti
accidens argu.
tor scribit
AAAAA
an dicta indulgē.
notatur in. l.
inspicitur bona
uina in terris
AAAAA
possessio cum
et qua via
et. l. nec filiam
non debet
AAAAA
sed alienus
pp hoc
tes et ideo
l. prima. ff.

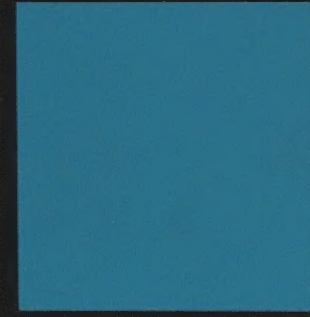
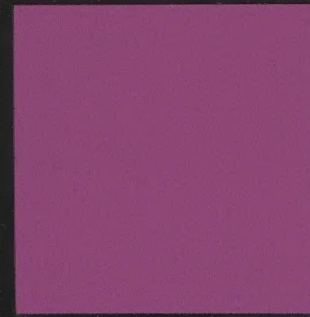
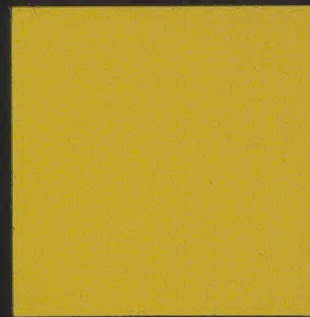
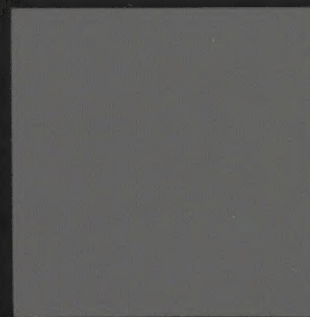
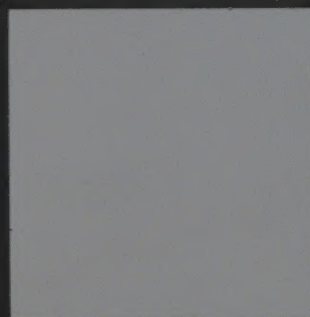
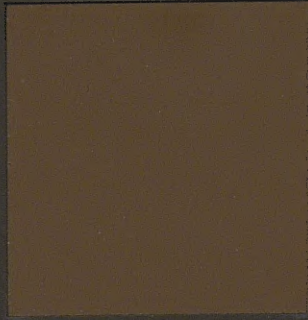
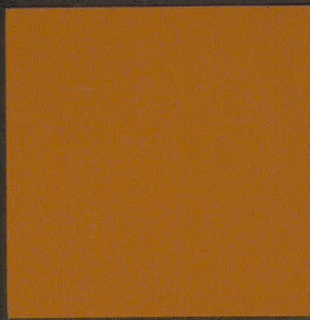
a
Secundo
go usufructum.
philippi habebat
derunt unus
b
cum non seruatis
omnia bona
rea tamen se
nobilius certe
b
do statuitur
duarum partium
rem concessionem
vel ad loca
c
expressis in iure
naturalem in to.
presens puta
d
in prouincia
tale non debet
precedere debeat
los cum sua
e
qui volebat
absolui a petitione
grauē est
supradictis dominus.

16

79

+ colorchecker CLASSIC

calibrite

100mm